

D. Ludouici Pontani

ROMANI,

Acutiſsimi & eminẽtiſsimi

V. IVR. INTERPRETIS

LAVREATI: PROFVNDAE QVE MEmoriæ viri, Lectura aurea & copioſa ſuper Prima parte Infortiati, nouiſsimè in lucem edita, diligenter & accuratè caſtigata: cum repetitione §. de viro. l. ſi vero. ff. ſolu. matr. ac cum nonnullis Apoſtillis vtilibus ac neceſſarijs ad communem ſtudentium vtilitatem ſuperadditis, fœliciter incipit.

Lugduni,

Apud Hugonem & hæredes Aemonis à Porta.

M. D. XLVII.

Cum Priuilegio.

Clariſsimi ac conſummatiſſimi I.V.Interpretis domini Ludouici Pontani, Profundæ memoriæ viri, Lectura ſuper prima Infortiati, nuper impreſſa ad cõmunem ſtudentium & iudicantium vtilitatem, cum ſummarijs ad numerũ quotatis & nonnullis additionibus feliciter incipit.

¶ Soluto matrimonio. Rubrica.

Summarium.

1 ¶ Nomina propria ad nutum ponunt. Item ꝛ mutantur: niſi fiat in preiudicium alterius.
Rubrica hec, ponitur hic per modum regule.
2 Repreſſalie, ſi conceſſe ſunt contra Perufinos, an capi poterit ille qui vocatur Perufinus.
Lombardus dicitur, qui origine vel domicilio eſt Lombardus.
De Lombardia dicit, qui originẽ de Lõbardia ducit.
Popularis Senenſis dicitur etiam forenſis, qui Senis incolatum habet.
Imponere bonum ꝛ honeſtum nomen filijs bonum eſt. ꝛ in ſecunda lectura. nu. 22.
3 Matrimonium de iure ciuili, quot modis dicatur nullũ: ꝛ in ſecunda lectura. nu. 23. ꝛ nu. ſeq.
4 Jus canonicum in caſibus, quibus iure ciuili eſt prohibitũ matrimoniũ, quid remittat? ꝛ in ſecũda lect. nu. 24.
5 Jus ciuile cum iure canonico, in quibus caſibus concordat, quo ad matrimonium.
6 Metus, quando arguat nullitatem matrimonij?
7 Furor declarat matrimonium nullum.
8 Cognatio reddit matrimonium nullum. ꝛ eſt triplex.
9 Jus canonicũ a ciuili differt in mrimonio conſobrinorũ.
10 Cognatio ſpiritualis, que dicatur? et in ſecunda lectura nume. 26.
11 Matrimonium cum ea, que dedit cauſam occiſioni mariti, eſt nullum.
12 Matrimonium contractum cum frigido, vel maleficiato quando ſit nullum.
Impedimentum publice honeſtatis, inducit nullitatem matrimonij.
Sponſalia de futuro contracta per minorem ſeptennio, quando teneant.
13 Votum ſolenne reddit matrimonium nullum?
14 Eremita, ſi non ingreditur regulam approbatã, an contrahat matrimonium? ꝛ in ſecunda lectura nu. 28.
15 Defectus conſenſus patris in filium, quando reddat matrimonium nullum?
Et quid in filia? an pater teneatur eam dotare, ſi eo inuito contrahat? nu. 16. ꝛ. 17.
18 Matrimonium, qõ reddit nullum ob reuerſionem primi viri, qui dicebatur mortuus.
19 Matrimonium validũ quomodo, ꝛ quibus caſibus diſſoluatur? ꝛ in ſecunda lect. nu. 10. cum ſeq. ꝛ ſeq.
20 Separatio thori ob vitium ſodomie peti poteſt. Et itẽ propter viri ſeuitiam. nu. ſeq.
22 Reſuſcitatus, ꝙ non recuperet vxorẽ. in ſecũda lec. nu. 31.
23 Thori ſeparatio, quando poſſit peti vno ex coniugibus exiſtente excõmunicato. ꝛ in ſecunda lectu. nu. 12.
24 Pollutio extraordinaria, non inducit thori ſeparationem. ꝛ in ſecunda lec. nu. 33.
25 Lepra quando inducat thori ſeparationem.
26 Matrimonium, quando ſeparetur vno ex cõiugibus religionem ingrediente.
27 Vir ꝛ vxor dicuntur vna caro ꝛ vnanimes. ꝛ in ſecunda lectu. nu. 34.
28 Matrimoniũ, qõ ſit de iure diuino. ꝛ in ſecunda lec. n. 8.
30 Vxor an teneatur ſequi virum vagabundũ. ꝛ nu. 39. ꝛ in ſecunda lect. nu. 37.
31 Statutum prohibens matrimoniũ contrahi ſine certa ſolemnitate pena adiecta, vel prohibens contrahi cũ certo genere perſonarum, an valeat? ꝛ in ſecunda lec. nu. 38.
32 Dictio, quẽ admodũ, qualiter accipiat? ꝛ in .ff. lect. n. 40.
33 Dos quid ſit. ꝛ. 34. ꝛ in .ij. lectu. nu. 16. ꝛ nu. 19. ꝛ in ſecunda lectu. nu. 41. ꝛ ſeq.
35 Fructus dotis, quare non augeant? ꝛ in .ij. lec. nn. 20.
36 Petitio hereditatis eſt actio vniuerſalis: ꝛ tamen etiam in vna re conſiſtit hereditas, pro qua datur.
37 Libellus ꝛ ſententia in actione vniuerſali, q̃ procedant etiam non facta aliqua expreſſione rerum ſingularium. ꝛ in ſecunda lect. nu. 17.

¶ Dupliciter continuatur ꝑm glo. de quo vide in ea. ſed Bar. tertiã adducit, ſed non recito. Et quare Jnfortiatũ vocat: vide hic per gl. q̃ eſt quinq̃ de cauſis. Sed nõ curo ex qua cauſa. Nam † nomina propria ad nutũ ponunt ꝛ mutant: niſi fiat in preiudiciũ alterius: vt. l. vnica. C. de mu. no. ꝛ in. l. falſi. C. de fal. ꝛ inſti. de leg. §. ſi quis in nomine. cũ ſimi. ¶ Itẽ gl. querit hic, an Jrnerius viderit hũc libũ, ſed an viderit, vel non, nõ curo, ſed bic in iſto libro ſunt plures eius ſolu. ¶ Et q̃rit gl. quot modis reſoluat matrimoniũ: vide gl. in. l. j. §. de diuor. ¶ Item formauit hic gl. ſ. num, q̃ leges debent eſſe ſituate ſub cõgruis titulis: vt in. j. conſti. C. §. gbus. Sed in iſto titulo, ponunt etiã leges, in quibus petunt dotes, etiã cõſtante matrimonio: vt. j. eo. l. ſi cõſtante. ꝛ. l. ſi cũ dotẽ. §. ſinautẽ. Sed dicas, q̃ hic ponit rub. per modũ regule. Jſta rub. hꝫ quinq̃ verba, an quibus ſingulariter inſiſtẽdũ eſt. Et ante eã aggrediar rub. venio ad id, qõ dicit hic extra materiã Bart. ſcz de nominibus propriis nõ eſſe curandũ: vnde primo diſcutiamus illud. ¶ Jnquantũ † Bar. querit: ſi ſunt cõceſſe repreſſalie ℈ Perufinos: an põt capi ille q̃ Perufinꝰ vocat. Adde. lxxxv. diſt. Florẽtinũ. vbi idem probat q̃ in. c. j. de ſpon. Determinationẽ Bar. ſequit Ant. de But. in ſalutatione Decret. idẽ tenet per cano. de ind. c. j. Et predictis adde. l. j. de muni. ꝛ orig. li. x. Quod intellige verũ: vbi hoc adiectiuũ adiicit nomini alicuius ciuitatis ſingularis. Quid autẽ ſi adiicit nomini alicuius prouincie: vt iſte
2 a eſt Tuſcus, vel Lõbardus? dic q̃ iſtud adiectiuũ verifi- a ¶ Adde, q̃ eſtra iſtam differentiam Tuſc⁹, vel de Tuſcia ꝛc. ẽ caſus in. c. j. de ſpon.
cat tam in eo, q̃ Tuſcus eſt origine, vel etiã domicilio: vt eſt caſus in. l. prouinciales. de ver. ſigni. ſed dico p dictionem. de Tuſcia: vel hic eſt de Lõgobardia: tũc nõ verificat, niſi in eo, q̃ a Lõbardia ducit originẽ. teꝛ. eſt ſing. in. l. j. in fi. iũcta gl. de tut. ꝛ cura. dat. ab his. Quid ſi dicat: iſte eſt popularis Senẽſis, vel Romanus? dic q̃ verificat in aduena habẽte incolatũ Senis, vel Rome. teꝛ. eſt in auth. de queſto. poſt prin. Bal. no. in. c. j. de for. fide. ꝛ in rub. C. q̃ acc. nõ poſſ. Quibus adde no. p eundẽ Bal. in. l. ſi nõ ſpe-
3 ciali. C. de teſta. Adde tũ, q̃ hꝫ † nõ ſit curãdũ de nominibus ꝓpriis: tũ bonũ eſt imponere honeſtũ ꝛ bonũ nomẽ. l. facta. §. ſi in dãda. ad Treb. vnde ꝑm qõ refert Jo. And. in. c. cũ ſcõm. de ꝓbẽ. dicebat vxor ſua, q̃ vocabat Hilãtia, q̃ ſi noĩa ꝓpria eſſent emẽda: magno precio deberẽt emi p patrẽ, ꝛ filijs imponi. ¶ Matrimoniũ aliq̃ nullũ eſt, aliq̃ validũ. ſed poſtea diſſoluit. Matrimoniũ eñ nullũ de iure ciuili põt eſſe multis modis. Primꝰ caſus eſt intutoꝛe: vt. l tutoꝛ. de ſpon. ꝛ de interdic. matr. per totũ. Si officialis ciuitatis ℈bit cũ originaria illius ciuitatis, vbi eſt officialis: vt. l. ſi qs officiũ. de ritu nup. l. ſi rector puincie. Si ſenatoꝛ ℈bit cũ liberta. de ritu nupt. l. lege Julia. Et hoc de iure ciuili: tũ ſecꝰ eſt de iure canonico: q̃ oĩbus ꝓdictis caſibꝰ põt eſſe matrimoniũ de iure canonico. Allego dictũ Jo. And. in. c. fi. de ſecun. nup. in nouella. de quo d. Ant. de ſpon. c. j. fecit feſtũ. Et de hoc eſt glo. ſing. xxx. q. iij. ita diligere. Et ratio eſt: q̃ edictũ de ℈bendis mrimonijs eſt permiſſoriũ: vt in. c. cũ apud. de ſpon. vnde ſi nõ eſt prohibitũ eſt permiſſum. Quarto eſt nullũ, ſi cõtrahit cũ ancillis: vt. l. cũ ancillis. C. de inceſt. nup. ſecus de iure cano. vt in. c. j. de conĩ. ſer. Similiter de iure ciuili inter raptã ꝛ raptoꝛẽ, ꝓhibẽt matrimoniũ: vt in auth. de rapt. mul. per totũ. ꝛ de rap. vir. l. j. ſecus de iure cano. vt. xxxvi. q. ij. §. j. ꝛ in. c. fi. ꝛ pe. de rap. Similiter prohibẽt vxor intra annũ luctus matrimoniũ ℈bere: vt. l. j. ꝛ p totũ. de ſecũ. nup. Secus de iure cano. q̃ põt ſtatim nubere: vt in. c. pe. ꝛ fi.
4 de ſecũ. nup. ¶ Jſtunqd † tũ iſtis caſibꝰ, quibꝰ eſt ꝓhibitũ de iure ciuili ſub certis penis, ius canonicũ derogãs, intelligat derogare quo ad remiſſionẽ penẽ: it a, q̃ illis penis nõ puniant? Dic remiſſiue, q̃ quedã ſunt pene, quas ius ciuile imponit ablatiue lucri: ꝛ an illis videat derogã-

a ¶ Vbi dixit Inn. q̄ pene impossite: q̄ nubit intra tps luct⁹, sunt remisse. Sed impossite: q̄ secundo nubit: nō. Et est ratio: q̄ scōm est fauor filiorum. pro quo dicto vide Bal. in l. j. C. de secun. nup. in pe. col.

b ¶ Aduerte: q̄ si iustus metus inferē ex hoc sponsalia vel mīmoniū per filiū ficta, redderent nulla. de spon. in. c. veniēs. ī. c. cū locū. vbi dicūt doc. q̄ si filia timeat morte, vel captiuitatē patris, vel aliud simile, nō teneret matrimonium. xxxi. q. ij. c. j. ī. ij. a Hīa iustus est timor filij in parētē: ex ecōtra. l. iiij. qdē. ff. qō met. cā. Eodē ct mō dos p metū data vel promissa nō tz. ff. qō met. cā. l. si mulier. ff. si dos. ī. in. c. Alb. b bas. c. ti. Vel⁹ 6 aūt ꝓsistit i multis factorū dictorumq̄ circūstantijs. Qualiter ꝓbet relinq̄it arbitrio iudicis. ingta not. 8 in. c. cū dilect⁹. q̄ met. cā. ī not. Inn. in. c. ad aures. co. titu. Ex personarū eīm cōditione. ī ex ip⁹ maioritate arbitrari dz in 9 dē metū interuenisse, vel durare, q̄ multos actus: vt habet xxxi. q. ij. c. Lotharius. ī in. c. j. extra qō me. cā. Et vide Bal. in 10 ¶ cū causam. de offi. dele. ī Ro. j. in. l. j. col. viij. vers. xvj,

c ¶ Bene facit tex. no. in. l. filiū. ff. de bis q̄ sunt sui vel alie. ī ibi sentit aperte. Presumit eīm quilibet habilis ad generandū, 11 nisi probet cōtū. vide not. a. xxxv. q. j. si qs accepit.

d ¶ Legitima enim etas sponsaliorū est in maiore septēnio: ī sufficit alterū esse minorē septē annis. Et q̄ sint nulla, patet. xxx. q. ij. in princ. d. c. j. in prin. in. vj. e. tit. literas. ī. c. accessit. Sed dubiū est precedētibus sponsalib⁹ superueniēte postea et ate legitima ad mīmoniū: qualis debeat esse cōsensus, vel ratificatio, vt mīmoniū sit iudicañ. Et q̄nis dicamus q̄ cessante impedimento canonico per celebrationē mutuā, scz oscula, ī amplexus, nominationes, ī similia facta ante tēpora pubertatis post infantilē et atē, sponsalia intelligañ cōfirmata: vt est gl. in. c. literas. de despon. impu. in. vj. tñ talia signa, vel actus, non faciunt trāsire sponsalia in matrimonium, nisi consensus expressus ī copula carnalis intercedat ita not. Inn. in. c. j. de matri. contrac. cōtra inter. cc. Jo. And. tamen in. c. attestationes. de spon. impu. recitat Host. dicere contrarium. vide not. in decre. vnica. ff. j. c. ij. lib. vj. ī Archi. ī gl. xxx. q. ij. c. vno. q̄ videt tenere, q̄ cohabitatio mutua post et atē legitimā facit transire in matrimoniū spōsalia intra pubertatē contracta: ex Jo. And. visus sit velle, q̄ requirañ verba apta.

e ¶ Vide 8m Imo. in l. Titia q̄. in fi. pn. in vlt. col. in ver. scōm est. ff. de v. obl. vbi aligd dicit in materia mīmoniī ī sponsaliorū. ī Lud. in l. ij. in antepe. col. j. c.

f ¶ Adde Bal. in l. j. in. ij. col. in fi. C. de rap. vir. in ver. Jtē not. q̄ ille, q̄ vult alide nup. ī p totū. de frig. ī male. ¶ Limita istud de frigiditate, qñ erat a prin. fec⁹ si super uenit ex post facto. Tūc enim matrimonium nō est nullum. xxx. est. xxxij. q. vij. alii, qui. ī. xxxvij. q. ij. ecce impossibilitas. Quis autem habet probare impotentiā fuisse ante contractū matrimonium: an marit⁹ posteriorit ate, an vxor priorit ate? gl. dicit. q̄ p sumitur c posteriorit as. xxxiij. q. j. qō autem. Et est singul. ī Host. sequit in summa de frigi. ¶ Jtē impedimentum publice honestatis inducit nullitatē matrimonii: vt sint sponsalia contracta per maiorē septennio, que cōtrahere impediunt matrimoniū inter cōsanguineos spōse ī spōsi: vt in. c. j. de spon. lib. vj. Quod est verum etiam si nulla fuerint pter eā ratione cōsensus: vt in. d. c. j. ī. c. ad audientiam. co. tit. Quorum duo sunt contraria. de quibus in. l. de spon. Et predicta sponsalia de futuro dissoluta impediunt matrimoniū inter consanguineos sponse ī sponsi. Et dic q̄ sponsalia de futuro cōtracta per maiorē septennio cū proximo septennio: ex in qua malitia supplet ate ētiam dissolutā reddunt matrimonium nullum inter consanguineos. Casus est in. c. iiij. vnam literam. ex tra de spon. Tertia cognatio matrimoniū contractū per vnum ētatis legitime cum minore septennio, vna cum dictione ad domū, quāuis nullum: propter impedimentum publice honestatis reddit matrimoniū nullum inter consanguineos. Casus est in. d. c. iiij. secundum aliam literam. ¶ Quarta cognatio sponsalia contracta de futuro per maiorem septennio, vel per minores, sed rātē ante post septennium inducunt nullitatem matrimonii. Casus est in. c. j. de despon. impuber. lib. vj. ī in. c. literas. ex ceſſit. c. attestationes. eod. titu. in antiquis. ¶ Ultima cognatio, quod sponsalia contracta per minorem septen-

d nio d non inducunt nullitatem matrimonii, si fuerit dissoluta. Casus est in prealleg atis iuribus. ¶ Adde quod

13 votum † solenne precedens reddit matrimoniū nullum. in. c. iij. qui cleri. vel vouen. ī in. c. de voto. lib. vj. vt per filiceptionem habitus, qō votum dicitur solēne: vt in. c. iij.

14 ¶ Tamen de eremita † queritur, an potest posita contrahere matrimonium, si nō ingrediatur religionem probatam: glo. in. c. ex parte B. in ver. propositū. de conuer. con. ī. xxvij. q. ij. ſ. eccc. in ver. solitudinem. tenet quod sic. Probatur ista sententia. xxix. q. iij ſ. econtra. In omnibus habetur, quod non perdit bona sua: ergo potuit habere vxorem. Jtem error in personam inducit nullitatem matrimonii. xxix. q. j. error. facit optime gl. xi. q. idoo sunt genera. Similiter error in conditione persone: vt si eam libera contrahere credam: vt in. c. proposuit. ī. c. fi. de conuiug. seruo. Jtem simulatio nuptiarum reddit matrimonium nullum. l. simulatum. de ritu nup. Similiter dolus, in. c. tua nos. de sponsa. reddit matrimonium nullum: vt si muto mihi nomen in positione annuli. Jtem similiter si contrahatur cum ea quam pollui per adulterium credit nullam. Similiter si dedit operam occisioni vxoris mee, vel pacta erat de se ducenda post mortem vxoris. Tex. est in l. Clandius. ff. de bis quibus vt indig. ī in. c. cū haberet. ī in. c. ex literarum. ī in. c. super hoc. de eo qui duxit in matri. quam polluit per adult. Jtem est nullum, si in contractu apponatur conditio, que sit contra substantiam matrimonij. Jta patet in. c. fi. de condic. appo. Jtem nullitas inducitur ex defectu conditionis honeste adiecte in matrimonio, in. c. super eo. de condi. appoſi. Jtem de iure ci-

15 uili † defectus e consensus patris in filio, inducit nullitatem matrimonij. l. si vt proponis. C. de nupt. ī. l. cum legitime. de statu homi. etiam si sit miles: vt. l. si filius familias miles. de ritu nupt. Limita, nisi pater fuerit absens per triennium: ī nesciatur vbi sit: quia potest contrahere matrimonium: vt. l. si filius. ī. l. si ita abfit. de ritu nuptiarum.

¶ Jtem limita, nisi in filio emancipato, eod. titu. l. filius emancipatus. Responsio est in. l. in bello. ſ. medio tēpore.

f de capt. ī postli. reuer. singulare est. Sed an f est differen-

16 tia † inter filium ī filiam: dic q̄ sic: q̄ filia cogitur consentire: tum modo non det ei immoderatum. vel turpē: vt in. l. sed ea que patris. ff. de spon. Filius vero non cogitur consentire: vt. l. non cogit. de ri. nup. ī. l. nec filiū. C. de nup. Sed de iure canonico omnia sint correcta: vt est gloſ. de despon. impub. c. j. Valet enim matrimoniū contractum de iure canonico sine consensu patris: vt in. c. veniens. de

17 spon. ¶ Nunquid † autem si inuito patre contrahat matrimonium

trimonium per filiam, an pater debeat ipsam dotare: dicitur. ff. co. l. j. Reuertio [a] primi † viri: qui mortuus existimabat: reddit nullū matrimoniū. Xtum. xxxiiij. q. j. cū per bellicā. & in auc. hodie. C. de rep. & in c. in presentia. de spō. & de secun. nup. c. dños. Itē etas reddit nullū matrimoniū, si minor. Xbit cū minore. ¶ Limita nisi matrimoniū fuisti neat ratione pacis inducende & scādali euitādi. Casus est de despō. impu. c. vbi nō est. Limita scōo nisi potētia suppleret etatē: vt in. c. puberes. & in. c. de illis. de desp. impu. ¶ Quō autē † matrimoniū validū dissoluat: dic aut q̄rit quo ad separationē thori: aut querit quo ad dotale vinculum coniunctū? Primo casu: dic, q̄ separat ratione adulterij, vt in. c. tue. de procur. cū simi. Quod fallit in duobus casibus: nisi ipse marit⁹ sit adulter. arg. l. viro. ff. e. Probat in. c. pe. & fi. extra de adul. & de dinor. c. significasti. ¶ Fallit nisi postq̄ fuerit separatū, separationem petēs fuerit adulteratus: q: tūc cogit redire ad matrimoniū ille, q petijt separationē thori. Itē separat quo ad thorū, si vnus coniugū velit aliū trahere ad peccatū mortale: vtputa, q̄ fiat fur: q̄ fiat auara: vt in. c. ex literis. de diuor. & in. c. j. de adul. fin Jnn. Probat per tex. xxviij. q. j. c. vxor. & c. idolo latria. ¶ Sed an † ppter vitium sodomie pōt peti separatio thori? Hieronymus, q̄ sic. in. c. oēs accusatio. xxxij. q. vij. Jnn. tenet cōtrariū in. c. j. de adul. Itē † separat [b] occasione nimie seuitie viri, si aliter nō potest ei consuli. in. c. literas. in fi. de resti. spol. Et probat in. l. si cū dotē. ff. fin autem in seuissimo. j. eo. Itē separat ratione infidelitatis assumpte: vt si fiat Judeus. Casus est in. c. fi. de conuer. coniug. in. c. quāto. & c. de illa. de diuor. ¶ Quid autē ecōtra, si vnus efficit Christianus: an separet matrimoniū in totū, si alter vult manere in infidelitate? dic q̄ sic in totū. & in. d. c. quāto. de diuor. ¶ Predicta vera de iure canonico, sed de iure ciuili ex infinitis causis potest peti dissolutio matrimonij. de quibus in. l. cōsensu. C. de repu. & in. d. ff. p occasionem. in auc. de nup. vsq̄ ad. ff. si igit. ¶ An resuscitatus † recuperet vxorem? dic vt in. l. intercidit. de condi. et demon. & vide gl. xxxij. q. vij. c. licite. & in. l. nā ad ea. ff. de legib. q̄ non recuperet vxorē. est casus in. l. cū duo. in fi. j. de cap. ¶ Nunquid autē † per excōicationem vnius ex coniugibus possit peti separatio thori? Jo. And. in ti. de donat. inter vir. & vxo. ff. formaliter. Tu dic, q̄ aut loquimur in excōmunicato in causa heresis propter contumaciam eius: & per annū extitit excōicatus: tunc babetur pro hertico: vt in. c. cū contumacia. de hereti. lib. vj. Et potest tunc peti separatio thori: vt supra. Aut quis est excōicatus ex alia causa: & tunc perseuerantia in excōicatione nō induxit separationē thori, vj. q. iij. quoniam multos. & in. c. inter alia. de sentē. excom. licet excōicatus ex quacunq̄ causa, si persistat in excōicatione: potest cōtra eum per inquisitionem procedi, tanq̄ suspectū de heresi: vt in. c. fin. extra de hereti. vbi casus. ¶ Nūquid pollutio † extraordinaria inducat separationē thori? dic q̄ non. xxxv. q. iij. extraordinaria. ¶ Nunquid lepra † inducat separationē thori? vide. c. j. cū seq. de coniug. lepro. Et not. [c] q̄ in materia matrimoniali succumbit dispositio iuris ciuilis iuri canonico. gl. est in. l. j. C. de secun. nup. & alia insti. de nup. in princ. Sed tex. est. xxxv. q. v. c. ad sedem. ¶ Et not. q̄ de iure ciuili † potest separari matrimoniū ex ingressu religionis vnius ex coniugibus, alio non consentiente: vt in. ff. si non constant. de sanctis. epis. & l. Deo nobis. de epis. & cle. Sed de iure canonico, dic: q̄ aut matrimoniū non est consummatum carnaliter: & tunc vnus potest separare alio inuito: vt in. c. verū. & in. c. ex publico. de conuer. coniu. Aut est consummatū carnaliter: & tunc nō potest alter ingredi religionem altero inuito: vt in. c. j. de conuer. coniu. Ad predicta vide. c. cū sis. & c. vxoratus. & c. cōiugatus. e. ti. ¶ In gl. in ver. matrimo. ¶ † No. tex. xxxj. q. ij. de neptis. vbi dicitur, q̄ vir & vxor debēt esse vnanimes: sicut sunt vnū corpus. Bene procedit tex. xxxiiij. q. v. manifestus. & c. mulierem. in ver. euidentissime. vbi dicitur, q̄ non valet votum vnius ex cōiugibus sine consensu alterius: vnde in. c. voluit. ea. q. & causa. dicit: q̄ soluit votū precedēs per subsequens matri. Ad qō vide Jnn. in. c. scriptū. extra de vot. vnde alter alteri coniugū tenetur seruire. xxxij. q. v. apud vos. vbi casus. ¶ Et no. q̄ † matrimoniū est de iure [d] diuino: vt in. c. fi. de frigi. & in. c. j. de vot. lib. vj. gl. insti. de iure natu. ff. ius autē naturale. & l. ius ciuile. ff. de iusti. & iur. di-

quā in vxorem: debet requirere parentes eius, tam de iure, q̄ de consuetudine: & sic est arg. contra desponsantes puellas clandestine, q̄ debet presumere iudex, q̄ illud sit factum clam ad incommodum puelle.

a ¶ Reditus primi viri. Que autē probatio mortis viri absentis requirat: not. in. d. auc. & vide Bal. in rep. l. qō te. ff. si cer. pet. in pe. col. in versi. que etiā sunt cause maiores. & Bart. i. l. ij. ff. si cit aliter, quē vide, per quā declara predicta. Quare autē dubitet. ff. quē admo. test. ape.

29 fuit † inuentū matrimoniū: dic p Jnn. in. c. iuuenis. extra de spon. & xxxij. q. ij. ff. q̄ autē, & quicquid. Et not. tex. in. c. pudor. xxij. q. ij. pudor est mulieribus, si partus nō edant: b vnde ad hoc eas natura progenuit. Text. est in. l. ij. de indic. vidui. vnde eis donū dat a Deo, si partū cōcipiant, et etiā cōseruent vsq̄ ad natiuitatē. Tex. est in. l. q̄rit. de edi. edic. No. tex. in. l. cā ratio. in fi. de bon. damn. q̄ melius est implere ciuitatē hominibus, q̄ pecunijs. ¶ Querit, an

30 vxor † cogat sequi maritū vagabūdū: vide Bar. in. l. ide uia. ff. de am. leg. j. eo. in. l. liberta tue. de oper. libe. Bal. eo. tit. l. qui manumittūt. est bonus tex. in. l. nisi. ff. de ope. lib. Cano. habēt quatuor glo. in. c. j. de coniu. lepro. in. c. j. q ma. acc. pos. Aliā. xiij. q. ij. vnaquęq̄. aliā. xxiij. q. ij. ff. si aūt

31 incitabili. ¶ Querit, an † valeat statutū prohibēs matrimoniū contrahi sine certa solemnitate, pena adiecta: Itē an valeat statutū prohibens matri. contrahi cū certo genere personarū, adiecta pena: Casus tangit per Joā. An. in. c. statutū. de here. lib. vj. in nouella. Bar. ponit in. l. edicimus. C. de murile. lib. xj. Bal. in tribus locis in. l. nemini. C. de nupt. in. l. j. ff. ius naturale. de iusti. & iure. in. l. oēm. C. ad Tert. Dic, q̄ alias erat de iure cōcessum contrahi, & tunc statutū non valet: q: matrimoniū est ius spirituale: vt. c. cū laicis. de reb. ecc. nō alie. & c. quāto. de iud.

c & c. ex literis. cum [c] simi. ¶ Item: q: libera debēt esse matrimonia: vt. l. j. C. de inuti. stip. & in. c. gemma. de spon. Jn cōtrarium est casus, q̄ imo valet tale predictum statutū. Nā licet inter filios cōpatrum potest cōtrahi matr. fm. c. c j. de cogn. spir. tū vālet consuetudo in contrarium: vt in. c. sup eo. extra. e. ti. Nec p tale statutū videt ablata potestas libera cōtrahendi: q̄ nō prohibet contrahere cū omnib⁹: vt. l. cū ita. & l. hoc modo. de cond. & demon. ¶ Quo ad primum, pone, q̄ dicit statutū non valeat matrimonium cōtractum per filiā sine consensu paterno. Utrū dicā statutū valere? Ad qō. l. semper in cōiunctionibus. de rit. nup. sine cōsensu patris tū, non videt honestū: vnde cū sit bonestum statutū, valebit. ¶ Jn gl. in ver. quemadmodum. et

32 † dic q̄ aliquādo ponit similitudinarie: vt. l. quemadmodū. ff. de iur. dot. & l. quēadmodū. de acqui. vel amit. pos. & l. cū opor: tet. in princ. C. de bo. que lib. Aliqñ ponit exemplificatiue: vt. l. sed si lege. ff. j. de peti. hered. l. quemadmo-

f dum, [f] ad. l. Aquil. aliquādo ponit qualificatiue: vt. l. j. C. de eden. Aliqñ ponit modificatiue. ar. l. edita. C. de eden. in ver. prout. Aliquando ponit interrogatiue: vt hic, et in rub. quemadmo. fer. amit. & in rub. quemad. testa. aperiā.

33 ¶ Jn gl. in ver. dos. dic † q̄ inquātū Bar. improbat diffinitionem dotis positam ab Azo. Bal. ipsam approbat in l. j. C. de primi. dot. Unde inquantū Bar. ponit suā diffini- d tionem: opponit de. l. ideo. de ritu nupt. vbi habet, q̄ dos a viro, q̄ nō supportauit onera matrimonij, repetit actione de dote, & sic est dos: licet non sustinuerit onera matrimonij. Sed respondeo q̄ Bar. loquit aptitudinarie, & non actu. Item opponit: nam valet pactū, q̄ mulier seipsam alat: vnde nō sustinet marit⁹ onera mātimonij: vt. l. si cōuenerit. in fi. de pac. dot. Sed respōde: q: Bar. consyderauit frequentiā: licet aliter esse possit. ar. l. nam ad ea. Nam ad dotē spectat onus: vt. l. dotis fructus. de iur. dot. vnde dixit tex. in. l. si ipse mulieres. de iur. dot. in fi. q̄ deficiētibus oneribus dotis, deficit ipsa dos. Que facit p Bart. Ad qō l. Jul. c. tit. Itē ꝺ Bar. facit: q: verbū dos, verificat in fundo dotali. Sed dic q̄ ibi est speciale quo ad prohibitionē alienationis fundi dotalis. Itē ꝺ Bar. facit: q: etiā dissoluto mātimonio predictō, qō pueniat ad virū, etiā post mortē ipsius viri, nō pōt alienari: & dicit dos: vt. l. etiā directo. de fun. dot. Sed, speciale in ꝓhibitione alienationis. ¶ Jn ver. obl. in prin. in. iiij. col. & vide gl. insti. de grad. ff. hactenus. in ver. generata.

e ¶ Vide not. per doc. nostros in. l. Titia, ff. de ver. obli. & ibi Jmo. circa princ. in ver. not. quod matrimonia.

f ¶ Quemadmodum. vide not. q. Spe. in tit. de teste. q̄ dixit: dico quēadmodū talis testis dicit, an valeat: & tenet q̄ non propter suspicionē subornationis.

34 quantū Bar. † dicit, q dos est indiuiduū, seu qd vniuersale: pōt respōderi ad rationē Bar. inquātū vult, q in dote predictū succedat loco rei, q in dote sit speciale, sm Ange. arg. not. in. l. pater. cōia vtriusq; iudi. Sed ratio Ang. nō videt vera: q; sm Ange. sequit, q in omni casu precium succedit loco rei in dote, qō nō est verum: vt est casus in. l. excep. C. de iur. dot. Et ita not. gl. in. c. j. §. finaute vnus ex fratribus. q fem. dar. pos. Sed ad. l. res q̄ dotali. alleg. per Bar. respondet: q; illa declarat in. l. ita cōstante. cū seq. de
35 iur. dot. ¶ Itē dum dicit † rationē: q; fruct⁹ augēt dotē, & iudiciū vniuersale: nō aut ē rem singularē: vt. l. Julia. de vsur. & l. si filius. §. i. de ver. obli. Respōdet Ang. dicēs, q nō augēt dotē fructus dotis: sed conuertunt in dotem. l. dotis fructus. & l. ex lapidicinis. de iur. dot. Sed istud nihil est: q; si conuerterent in dotē: ergo ipsam augēt. Bal. in. l. fi. C. de sen. que sine cer. quant. Et hic arguit Bal. quō enim possimus dicere, q si sola domus sit in dote, dos sit vniuersale qd, vnde dicendū, q aut cōsistit dos in vniuersali: & est vniuersale quid. Aut in particulari: & est qd particulare. Et q sit qd particulare: dicit ipse, q videt casus in. d. l. fi. Sed mihi videt dictū Bar. verius p. d. l. qō dicit. §. de impen. vnde respōdeo ad rationē Bal. dū dicit, si contingat qd particulare &c. dico q vniuersale pōt cōsistere in vna re particulari. ar. l. depositi. §. peculiū. §. de pec. Pre-
terea † petitio hereditatis est vniuersalis actio: vt. l. j. §. de rei ven. & in. l. p socero. & tñ cōpetit etiā si hereditas consistit in vna re: & ipsa vna habebit loco vniuersalis: vt. l. here-
a ¶ Vide vnum verbū Ludo. consi. cliij. ditas. in prin. de peti. here. Itē demonstrat alia ratione. Nā vniuersitatē faciunt tres partes: vt. l. Neratius. de ver. sig. & tū in vno solo pōt remanere: vt. l. sicut. in fi. q cuiusq; vni. no. vnde saltim ex postfacto pōt dos in vnica re preseruari, tanq̄ qd vniuersale: vnde ad declarationē. d. l. fi. p
37 Bal. allegata † est supponū. q libell⁹ & sua in vniuersali procedit, nō facta aliqua expressione rerū singulariū. iuxta not. in. l. j. §. de eden. Unde cū dicit Bal. in. d. l. fi. nō valet sua: q; nō expressis rebus singularibus: patet q nō est qd vniuersale: q; alias valet sua generalis. Sed respōde p Bar. & Bal. q ibi erat alia cā, q sententia nō valebat, scz q erat incerta sua, etiā quo ad generale ipsum, seu vni-
38 uersale ius dotis. ¶ Itē inquantū Bar. tractat † de verbo, petat. Adde. l. heres meus. j. de leg iij. ¶ Itē inquantum Bal. & gl. hic tangūt, an dos debeat reddi ei, q dedit
b ¶ Summaria causa. vide Ludo. in aut. simi liter. in. ij. part. princip. in versic. viij. & versic. xj. in. xv. col. ob causam matrimonij dotē mulieri scienter? Canoni. ponūt in. c. & si necesse. de dona. inter vir. & vxo. Legist. in. l. fi. de condic. sine cā. in. l. si qs incesti. & l. g. & aut. incesti. C. de
39 incest. nup. Dicam plene. j. eo. in. l. si cōstante. in. §. si maritus. ¶ Itē inquantū supra dixi, an † mulier teneat sequi virū vagabodū: vide Bal. in. d. l. si cōstāte. §. si maritus. j.
40 eo. ¶ Itē inquantū supra dixi, q† valet pactū, q mulier seipsam teneat alere, & virū: dic esse dicendū, q aut vna cū hoc cōueniunt inter se cōiuges: q fructus dotis percipiēdi cōstante matrimonio cōuertant in dotē, & nō cedāt viro: & tūc dicēdū q valet: q; tūc interuenit mutua donatio, q̄ est permissa: vt. l. qō autē. §. si vir, & vxo. §. de dona. inter vir. & vxo. Iz Bal. allegauerit notā Cy. & Pet. in. l. si pater puelle. C. de inoffi. test. Et p hoc est casus in. l. si qs. p vxore. §. si vxor. de don. inter vir. & vxo. & d. l. si cōuenerit. in fi. Aut nō cōuenit. q cōuertant fructus in dotē: tūc dico cōuētionē esse nullā: q; satis donat, qui remittit: vt. l. si spōsus. §. j. de don. inter vir. & vxo. Sed per hoc pactū remittit: ergo &c. Et ita tenet Bal. in. l. pactū qō dotale. in fi. C. de colla. Et an marito incumbat onus alimentandi vxorem: dicemus in. l. si cum dotem. §. finautem in seuissimo furore. j. eo.

Summarium.

1 Ciuitas vt liberis repleatur reipubl. interest.
2 Causa tripliciter dicitur summaria.
3 Die feriato, an causa dotis expediri possit.
4 Argumentum an bonum sit de alimentis ad dotem.
5 Prouocare an quis possit a sententia alimentorum.
6 Filia ingrata, an priuetur dote.
7 Filia constante matrimonio, an possit compellere patrē, & constitutat sibi dotē.
8 Pater filiam hereticam dotare non tenetur.
9 Pater naturalis ad alimenta tenetur.
10 Dos an preiudicet creditoribus.
11 Mater an teneatur dotare filiam spuriam.
12 Filius an teneatur dotare matrem.
13 Auus an neptem teneatur dotare.
14 Frater an sororem teneatur dotare.
15 Heres patris an teneat dotare filiā exclusam per statutū.
16 Onus alimentorum heredi incumbit.
17 Patruus, an neptem dotare teneatur.
18 Testis quando falsus dici possit.
19 Priuilegia que dotis sint.
20 Dotis alienatio est prohibita.
21 Uidua, an dotem alienare possit.
22 Dos quando preferatur ceteris doctoribus.
23 Pactum non valet inter patrem & filiam.
24 Causa quando presumatur impulsiua.
25 Mulier an censeatur renūciasse hypothece generali per hypothecam specialem.
26 Pater dotis filiā presumitur de bonis propriis dotare.
27 Res paraphernales quibus priuilegijs gaudeant.
28 Priuilegia dotis, an transeant in cessionarium.
29 Priuilegia an competant sponse.
30 Mulieri sterili an competant priuilegia.
31 Fabrum, an repellere doctor possit.

a DOtis. ¶ Mulier in actione de dote priuilegiata est fauore reipublic. cuius interest eā esse dotatā a vt facilius nubat, ex cuius copia ipsa respublica repleat liberis, hoc docit. ¶ No. primo hec dotis causa cō-
seri fauorabilem. Hinc resultat regula, in ambigua de iure dot. & de re iudic. c. fi. Not. q reipublice interest mulieres esse dotatas. Add qō. l. ij. de iur. dot. & l. fi. in fi. de pri-
1 cred. No. † reipublice interesse ciuitatem liberis repleri. Alibi dicit tex. q ciuibus potius expedit habere liberos q̄ pecunias. ar. l. cū ratio. ad fi. de bo. dam. reipublice interesse diuites habere subiectos. §. cogita. in aut. vt iudic. sine quoquo suffra. insti. de bis q sunt sui vel alie. iur. vers. expedit. xxij. q. iiij. §. bis recte maledicit mulier, cū nō replet rempu. ciuibus. in gl. in ver. ea. Adde, q Bal. in rub. de priui. dot. C. exponit dotis cā. i. ius dotis. ¶ Adnota
2 tū † ad vltimā expositionē gl. q̄ cōiter post Dy. q legites
b improbāt. q cā tripliciter dicit summaria b. Primo quo ad probationes: vt. l. iij. §. sciēdū. ad exhibē. Nā isto casu ci dotis nō dicit summaria: vt. l. dotis. C. de rei vend. l. fi. C. de sen. q̄ sine cer. quan. Scōo mō quo ad dilationes: & isto respectu nō reperit iure cautū: q cā dotis sit summaria. Cā regula sit, q̄ libet cā est ordinaria, & nō summaria vt. limices. C. de iudi. l. si pacto, quo penā. C. de pac. Tertio mō pōt dici summaria, quo ad substātialia iudicij. Que substātialia iudicij ponunt in. l. prohibitā. C. de sen. In quo est differētia inter ius ciule & cano. vbi aūt loquimur de iure ciuili, semp erit ordinaria ex parte viri. Est tex. in. l. iij. C. de do. pmis. Ex parte vxoris repetētis: est casus in. l. fi. mulier. & in. l. si cū dotē. §. eo aūt tpe. f. e. Hec mirū: q si esset legitima, ds peti via ordinaria: vt. l. si qs. C. de inoff. test. vbi, iudiciorū strepitu &c. Aut loquimur de iure canonico: & tūc dicit Ang. q aut dos petit principaliter: & tūc esset sic ordinaria, sicut de iure ciuili. Aut petit incidēter, cū principaliter agat cā mrimonij: tūc dicit cām dotis esse summariā. ar. cle. dispēdiosam. de iudi. Ego dico, q. d. cle. phat. q si principaliter agat, sit summaria. Quod patet ex dicit. cle. cās cōtingētes cām spiritualē, esse summarias, & indirecte loquit: & cā dotis est cōtingēs cām spiritualē. & causam
3 mrimonij. ¶ Itē † si q̄rimus: an die feriato cā dotis possit expediri: dic q sic de iure can. vt est tex. in. d. cle. dispēdiosam. iūcta cle. sepe. de verb. sign. Idē dico de iure ciuili cā pia pōt expediri die feriato in vtilitate hominū: vt. l. ii. C. de fer. Sed cā dotis est pia: vt. l. cū bis. §. fi. mlier. de cō-
4 dic. inde. igit &c. Nec † est bonū argu. de alimētis ad dotē: vt qdā dicūt: q; a sua alimētorū nō pōt appellari. ar. l. fi. de app. recip. & not. Spec. in tit. de app. §. in quibus. vers. sed nunqd iudex. Quod nō est in dote. ¶ In gl. in † ver-
5 bo, semp. ibi, de dotis pmis. l. fi. Querit an dispositio illius l. habeat locū siue nubat sm volūtatē paternā, sine. §. glos. xxxij. q. ij. hoc scōm. allegat p Andr. q sic &c. singu. est. Sed similis est. xxxvj. q. ij. de ap. Sed de iure ciuili videt q non sit dotanda: quare matrimonium est nullum. l. si quis proponis. C. de nup. cum simi. Si ergo matrimonium est nullum,

nullum,nō potest esse dos:vt.l.iij.§.de iure dot.Item:q̄ dicitur contra patrem committi ingratitudinem:vt.l.iij. §.si emancipatus.ff.de cōtrat.ab.Sed nihilominus credo illas gl.esse veras:quia bodie in iure canonico,non curatur,an consentiat pater,an contradicat:vt in.c.veniens. de despon.impuber.& plene dixi.§.in rub.Ff.Fit predictas gl limitatiō:nisi mulier eligat virum indignum,vel moribus,vel sm dignitatem domus.Quod dupliciter probatur.Nam de iure ciuili potest exheredari filia,si in suū corpus peccauit intra.xxv.annum,vel nupserit sine consensu patris:vt in auf.sed si post.C.de inoffi.testa.Sed si potest exheredari:ergo multo magis poterit dote priuari.Preterea doctrina Bal.est in.l.fi.C.de dot.promiss.q̄ filia ingrata patri,priuat petitione dotis.Sed satis potest dici ingrata filia,si non assentit iusto consilio patris. Nam persona patris debet vidi sancta filio:vt.l.liberto. §.de liber.& comun lib.Ad quod.l.si rogatur.§.matrimo. de mā.vindic. ¶ Secūdo quero,an quod † dicit Bal. quod ingrata filia priuetur dote,sit verum:videtur quod sic.arg.l.eas.de capi.omni.Quia dos est de iure naturali: sed ingratitudo priuat iure naturali.argu.§.aliud quoq̄ capitulum.in auf.vt cum de app.cognos.Item facit:quia cum ex omni causa,ex qua potest induci exheredatio,induci potest alimentorum denegatio:vt not.gl.in.l.si quis a liberis.§.item inde.in ver.detulerat.de liber.agnosc.& l.fi.C.de ingra.lib.dicit,quod per ingratitudinem filius priuatur alimentis.Sed de alimentis ad dotem valet argumētum.arg.not.per Bar.in fi.ff.de bis quib.vt indig. ¶ Item:q̄ dos datur in casu alimentorum:vt ex ea possit vxor nutriri:vt.l.si cum dotem.§.finante in scuissimo.ff. eo. ¶ Tertio quero,an si filia[a] per prius nubat,† ēt sibi per patrem dos tradatur:nunquid constante matrimonio potest compellere patrem ad constitutionem dotis? Bar.in.l.obligamur.§.lege.ff.de actio.& obliga.sequendo Iuliel.de Cun.dicit,q̄ non potest petere.Et ratio:quia ideo datur dos:vt possit nubere.Sed contracto matrimonio cessat ista ratio:igitur.Dicit tamen ipse,quod si prius filiā dare promiserit,qō poterit patrem compellere.arg.l.filius.cū seq.de in rem verso.Bal.aūt in auf.res que.C.comm.de leg.& hic firmat opi.contrariam gl.in d.§.lege.& sua ratio est.Et ratio quare debet dos constitui filie est duplex.Prima,q̄ potest aptius nubere.Secunda,quod nupta nō spernatur:vt dicit Imperator in auf.de nup.§.si quis enim.dum dicit de expulsione.Sed si cessat prima ratio,non cessat secūda:igitur procedit doctrina glo.in.l.si ventri.§.in bonis.in prin.C.de prini.credi.& l.liberorum.de infamib.tex.est in.§.affinit.atis.insti. de nup.& in.l.si nō lege Elia Sētia.ff.de bere.insti.ego tamen sequor Bar.Ad quod videamus an mulier indota debeat tractari,vt vxor:Ff.in.c.per vestras.de don. inter vir.& vxo.dicit:quod aūt dos non fuit promissa:& tali casu debet eam maritaliter tractare.Pro quo dicto allego tex.in.§.quoniam.quib.mod.natur.effic.legit.Item in.l.q̄ si nulla.de relig.& sumpt.fune.& in.d.§.si quis enim. in auf.de nup.Si vero sit dos promissa,non autem soluta:dicit Bal.in.l.de diuisione.ff.eo.q̄ non debet maritali more tractari.Alleg.gl.fing.in auf.de non eli.secun.nup. §.fi.Pro ea est casus in.l.fi.C.ad Velleia.vnde ad predictorum † limitationem not.glo.singu.in.l.si vero.ff.de in rem verso.vbi dicitur,quod pater non tenet dotare filiā hereticam,vel Iudeam.Secundo,q̄ pater non tenetur dotare filiam naturalem.Casus est singul.in.l.vxorem.§. pater naturalis.de lega.iij.Unde ex hoc patet,quod nō est † bonum argumentū de alimentis ad dotē.Quia pater naturalis tenetur ad alimenta:vt in auf.licet.C.de natur.lib.& tamen non tenetur ad dotem:vt.d.§.pater naturalis.Quod limitat Bal.nisi filia naturalis sit pauper,et egena:vt ipse not.in.l.mater.C.de iure dot.Quod ea ratione probatur:q̄ si tunc,cum est egena:pater tenet eam alimentare:ergo tenetur eam tunc dotare:q̄ loco alimētorum succedit.arg.l.si cum dotem.§.finautem in scuissimo.ff.eo.videt tamen verum:q̄ sm hoc esset aliqua differētia inter ius dotan.& ius alimentādi.qō videtur facere, d.§.pater naturalis.nisi dicas posse saluari in dotis debito,& alimentandi debito:q̄ filiam legitimam pater tenet maritare,etiā diuitem:vt.l.si.C.de dot.promiss.Et tamen tunc nō tenetur alere:vt.l.si quis a liberis.§.idem diuus.

b de lib.agnos.Sed b ista differentia est in filia legitima,nō
10 in naturali. ¶ Tertio si pater est egenus,vel †insolutus a
debitis:q̄ tunc dos ab eo constituta est nulla:vt.l.successione.C.de reuo.que in fraud.credit.& l.si a socero.& l.ait prētor.§.si cum mulier.ff.e.tit. ¶ An autem mater teneat dotare filiam:dic q̄ non.tex.est in.l.mater prō filia.C.de iure dot.& l.mater cum filie.ff.eo.tit.qō limitat Lyn.in.d. l.mater.nisi filia sit egena:q̄ tunc tenetur dotare eam.argu.eorum que dicuntur in alimentis,iuxta plene nota.in l.alimenta.C.de nego.gest.& l.si quis a liberis.versi.ergo & matrem.de liber.agnos.Que argumentatio non est bona:q̄ de alimentis ad dotem non procedit semper argu. vt sup̄a dictum est.Quod patet:nam de legato alimēto- b
ram non pōt detrahi Falcidia:vt.l.diuus.& ibi per Bar. ff.ad leg.Falcid.Sed de legato dotis semper detrahit:vt l.tali.§.f.de iure dot.vbi gl.& hoc quādo legat extrancis.
11 ¶ An † autem mater de iure canonico tenetur dotare filiam spuriam?Nam de iure canonico tenetur alere spu-
c rium:vt in.c.cū baberet.in fi.de eo qui duxit in matr.quā pollu.per adul.Nam eo iure pater & mater communiter tenētur alere filium spurium:vt est ibi tex.fing.Item habes alium casum,in quo mater cōmuniter cum patre tenetur alimētare filios,scz si nascanē ex matrimonio postea nullo declarato:vt est casus singu.in.c.ij.extra qui filij sint legi. ¶ Item & isto casu possemus dicere spectare ad matrem onus dotandi filiā.arg.sup̄a posito.Et est alius casus:vbi mater tenetur dotare filiam,in casu.l.cogno-
12 uimus.in fi.C.de bere. ¶ An † filius teneatur dotare matrem?Hulicl.& Bal.in proe.Digest.dicunt de hoc esse casum singularem in.l.tutor.ff.de solucndo.de admini. tut.Cui do tria similia.Primum in.l.si vnuer.C.de prescrip.longi tempo.Secundum in.l.i.§.preterea.de tute.& c
ratio.distrahē.Et tertium in.l.si a matre.C.de iur.dotiū. An autem hoc sit verum:an etiam si mater sit egena:arg. q̄ sic.Nam tunc tenetur alimenta ei prestare:vt.l.cū plures.§.cum tutor.de admi.tut.l.i.§.preterea.de tutel.& rat. distrab.In contrarium est veritas:nam propter egestatem matris,filius non tenetur sibi iniuriari:sed per secundas nuptias matris,fit iniuria filio primi matrimonij,sed omnis charitas &c.vt.l.preseri.de seruit.& aqua.Quod autem inferatur iniuria,est tex.in auf.de non eligen.secun. nuben.§.Gregoria enim.Item fit iniuria marito:vt in authen.de nup.§.nos igitur.Ad que facit.l.que tutores.C. d
13 de admi.tuto.An autem auus † teneatur dotare neptē? tex.est qō sic,in.l.a nibil.de in rem verso.& in.l.dedit dotē. de colla.bo.Quod puto verū:nisi pater esset diues:q̄ tūc pertinet onus ad patrem non ad auum,sm Bald.in auf. res que.commu.de leg.ml allegat.Confirmatur hic arg. eorum,que not.Bar.in.l.non quemadmodū.de lib.agn.& l.i.C.de alen.lib.per eremp.q̄ tunc tenetur auus alimen-
d tare neptem:cum pater est egenus. ¶ Quid d in fratre?
14 dic q̄ † aut est vterina:& tunc non tenetur eam dotare. Tex.est in.l.cum plures.§.cum tutor.de admi.tuto.Aut est nata ex eodē patre:& tunc est dotanda sm gl.in.d.§.cū tutor.quam omnes sequuntur.Et hoc si sit pauper.Secus si sit diues.arg.eorum que dicuntur in alimentis.& faciunt not.per gl.in.l.non omni.C.ad munici.& in.l.qui filium.vbi pupil.edu.deb. ¶ An † heres patris teneatur
15 dotare filiam exclusam per statutum,dicens statutibus agnatis,nō succedat filia?Bar.tz q̄ sic,in.l.si marito publico.§.volūtatis.& l.post dotē.ff.e.& sequif Bal.in.d.l.fi.C. de dot.promiss.Quod firmo a simili alimētorū:si ponimus filiā exclusam ab hereditate p statutū:certe onus alimē- e
16 torū incūbit † heredi:vt.l.si qs a liberis.§.itē rescriptū.de lib.agnos. ¶ An autē patruus neptē dotare teneat?dic, q̄ nō:q̄ nō reperit lege cautū:licet quidā imperiti allegent.d.l.& l.nibil ad hoc.ff.de in rem ver. ¶ Inquantum
17 Bar.† pomt.q.de teste,quā ponit in.l.i.§.itē fluuium.ff.de flumi.in prin.& in.l.Celsus.ff.de vsufc.De eo,q̄ dixit con-
e tinue,vel semper quē possedisse &c.? cū Bar.sequif Anto. de But.in proe.Decre.Si ex pacificus &c.Pro Bar.pōt induci.l.si qs ita.ff.de condi.& demō.& l.cū heres.§.sciēs.ff. de inst.lib.& l.quesitū.in prin.ff.de lega.iij.l.si qs Titio.ex qb.cau.maio.l.testamento ita cautū.de ali.& cib.lega.& ex parte.c.ad audientiā.& c.cū dilectus.de cle.nō resi.vbi babef,q̄ q̄ ex insta cā abest dicit esse p̄sens:vnde dictū testis
18 saluat in fictione possess.Quid † aūt si testis dicit,nō pre-

[a] Vide gloss. xxxij.qō.ij.hoc sanctum. aliā xxxvj.qō.ij.de cap.que volūt q̄ si patre cōtradicēte filia nubat,compellitur ad dotationem.

¶ Quid si pater sit absens: nunqd filia possit iudicis officium implorare:vt ex bonis patris dotē fi bi constituat? dic q̄ sic.& hoc est speciale in dote:vt iudicis officiū supleat:vt.l.pfectitia.ver.sedsi pponas.ff.de iure dot.Bal. in.l.fi.circa fin. C.de do.pmis.

Pater & mater de iure canonico tenent dotare filiam spuriā:de iure ciuili nō tenentur alere.auf. ex complexu.& in.c.per venerabilem.

¶ Frater an tenat dotare sororē? Idem Ang.sing.in.l. pater filie.de euic.tenet fratrem cogi dotare sororem:si non habet illa, vnde se dotet. & hoc intelligē dū dicit,quando est ex eodē patre nata:alias sec. .C.de admi.tute.l.non omni.& ibi gl.& d.§.cum tutor. vbi tex.not.

¶ Testis,qui examinatus super articulo q̄ semper Titius possedit a tali tempore:& per ipsum tempus:si dicit vera esse:? probatur Titiū alio quo tempore abfuisse: non punitur vt falsarius.

terīt dies, in qua Titius non possedit? An probata discōtinuatione possessionis naturalis, dicāt falsarius? dic, q̄ nō: q̄ ciuiliter dz intelligi. Text. est iuncta gl. xxxj. dist. tenere. lxxxij. dist. proposuisti. Quid autem si dicat: vidi continuo possidere? dic idem vt habetur de consec. dist. v. c. sint tibi. Quid si dicat, numq̄ exiuit dies, in quo non possedit? dic idem: vt probatur eadem distinctio. c. nuuquā. Quid si dicat: vidi istum sine intermissione possedisse? dic idem. Est tex. coniuncta glo. xxxj. distinctio. sacrosancta. Quid si dicit omnibus diebus vite sue? dic idem: vt de consecra. distinc. ij. re vera. Quid de dictione, semper? dic. xxxj. dist. si laicus. & c. sacerdotibus. l. dist. c. si voluntatis. ¶ Quid de verbo, indefinenter? dic idem: vt est text. singul. xxxvij. dist. si quis vult. Quid de ver. quotidie? dic idem: vt in c. significatum. extra de preb. ¶ Item inquan

69 tum Bart. & Bal. † ponunt hic priuilegia dotis: vide que numerat Spec. in §. formatis. ad fin. in titu. de dona. inter virum & vxo. & ibi Spe. enumerat. xiiij. priuilegia dotis: & dicam que ipsi non dicunt, vt plurimum: & ponam etiam specialia dotis. ¶ Primū, si maritus mortua prima vxore, non nubit secūdo: omnia ea que percepit ex bonis prime vxoris ex ti. lucratiuo: vt legato, aut donationis: libere potest alienare: & non tenetur liberis primi matrimonij reseruare. l. generaliter. in fi. de secun. nuptijs. Fallit in dote: q̄ id quod habuit ex lucro dotis ab vxore, quāuis non secundo nubat: non potest alienare. Sed tenetur liberis primi matrimonij reseruare: vt est text. singularis in auc. C. de secun. nupt. Secundum, feudum regulariter nō potest alienari: an potest in dotem dari? dic quod aut de iure canonico, aut ciuili. Primo casu est expeditū, q̄ sic: vt in c. nuper. de dona. inter vir. fm aliquos. Sed non dicunt verum: q̄ ibi loquitur in domina feudi pro seipsa dante feudum in dotem, vel donationē propter nuptias: non autem loquitur in filia dotanda de iure ciuili: secus est: vt in c. j. §. donare. qualiter feu. olim alie. po. Bal. in. c. §. de prohi. feu. alie. per Fed. Et miror q̄ non facit mētionem de illo. c. ¶ Tertio fauore dotis in contractibus innominatis etiam re integra, non est locus penitētie. text. est singu. in. l. si ego. §. si rem. de iure dot. Bal. in. l. sicut initio. in fi. de actio. & oblig. C. ¶ Quarto mandatum re integra, morte non finitur fauore dotis. tex. est singu. in. d. §. si rem. fm Bal. in. l. mandatum. C. mand. Ad hec duo faciūt, que ego posui in auc. similiter. C. ad leg. Falci. in repe. mea. & in. l. si pecuniam. de cōdi. ob can. ¶ Quinto potest mulier petere instrumēt a sibi exhiberi ad eius intentionem fundandam fauore dotis, fm domi. Ant. in. c. j. de proba. Et ratio est: quia causa dotis & fisci procedūt a pari. C. de priui. dot. l. ij. Sed fauor fisci, hoc est: vt. l. ij. §. quisquis. ō. de eden. ergo &c. ¶ Sexto [a] gaudet dos duplicitate fori. An autem principaliter potest agitari coram iudice ecclesiastico: dic aut queris incidēter: & dic quod sic. tex. est in cle. prudentia. de dona. inter vir. Aut in defectū iustitie denegate: & tunc idem principaliter. de foro cōpe. c. ex tenore. & not. de offi. dele. c. significantibus. Aut queris in iudicio recuperāde possessionis. & idē tex. est in. c. ex parte. de foro cōpe. Aut non est mulier spoliata: sed agit actione personali. Ang. dicit hic, q̄ non: cū sit cā ciuilis: & male: q̄ in contrarium est casus in. c. ex literis. de pigno. Quem not. perpetuo. ¶ Septimum priuilegium est, si quis rogatus est restituere quicquid supererit post mortem: ille debet restituere quartam partem fideicommissa rio. Fallit propter dotem: quia alias etiam vltra quartā poterit alienari. C. ad Trebel. authē. j. rogati. ¶ Octauo in auc. res que. C. commu. de leg. & l. mulier. §. cum propone retur. ad Treb. ¶ Nono: q̄ valet stipulatio informis fauore dotis: puta sine causa: q̄ intelligitur danda viro: & stipulando facere ex causa dotis. Tex. est fing. in. l. quod antē. de iure dot. ¶ Decimo: q̄ alienatio dotis est prohi

20 bita: & † tunc dic, aut sumus in alienatione necessaria, aut volūtaria. Primo casu dic: q̄ est permissa alienatio vbicunq̄ agitur actione reali: vel in ista concernente ipsam dotē. Tūc em alienatio dotis est permissa. & hec est prima vera regula. De reali est tex. ō. de fun. do. in. l. j. De mista. C. eo. tit. l. ij. Secunda regula est, q̄ quando actio nō respicit formaliter ipsam dotem, tunc est prohibita alienatio, tam ex parte mulieris, q̄s ex parte viri. l. ob maritorū vbi Bal. C. ne vxor pro mari. l. a diuo Pio. §. ex quenk. j. de re iudi. Fallit tamen, si maritus esset dānatus in causa primipilari. l. satis notum. C. in quib. cau. pig. tac. cōtrab. & in. l. j. C. de primi. fis. & in. l. vtilitas. de primipil. lib. xij. Glo. nio ad alienationem voluntariā: & facio duo membra: q̄s aut res dotalis est estimata, aut non. Primo casu dic, & capias regulas. Primo, si estimatio rei dotalis nō facit emptionem: & tunc maritus vxore cōsentiente potest alienare. Ang. dicit sing. esse casum in. l. si estimatis. iuncta gl. ibi. eo. Sed est melior in. l. si. §. de pac. dot. Quedā est estimatio, que facit emptionē, vel est in arbitrio mariti: an faciat emptionem, vel non. & potest tunc maritus solus alienare. Tex. est in. l. q̄ si fundus. de fun. dot. l. j. §. & cū lege. C. de rei vxo. act. Quedam est estimatio, que nō facit mere emptionem: sed est in electione vxoris, an faciat: & tunc nullo modo potest alienare. Tex. est in. l. j. C. de fund. dot. & hoc fundo dotali estimato. ¶ Venio ad inestimatū, & concludo. Aut est dotalis res inestimata: & dic q̄ alienari potest cū iuramento. & licet mulieres de iureiur. lib. vi. c. cū contingat. de iureiur. Not. per Legist. in. l. si prediū. C. de iur.

b dot. Item valet, si primo consentiat vxori, & post biennio secūdo. Casus sing. in auc. siue a me. & auc. vnde fumi. C. ad Velle. Item valet alienatio fundi dotalis, si expectabat mulieri cōsentienti. Lita constante. cū. l. seq. & l. fi. §. de iure dot. l. si mulier. §. de pact. dot. Item valet, si res sit talis, que seruando seruari non possit: vt est pecunia. gl. vel gata in. l. j. §. fuit quesitum. ad Treb. Fundak in. l. ij. que

c tutores. C. de admi. tu. & d. l. si mulier. & d. l. fi. & Item sint res que pondere, numero, vel mensura consistunt. l. res in dotem. de iure dot. alias secus: vt. d. §. cum leg. l. pro

21 dium. de iure dot. cum simi. ¶ An † hoc sit verū, videna non possit & alienare? dic q̄ est tex. singu. in. l. etiā directa. ō. de fundo dota. An idem in sponsa? dic q̄ sic. Lege Ioā. de fun. dot. Quid autem si desijt esse dotalis propter expensas factas necessario per maritū: an sit permissa alienatio? dic quod non. Casus est vnicus in. l. si is qui in. §. de iur. ¶ Undecimo constituit dos pacto nudo. Lad q̄ actionem. C. de dot. promis. Speciale est in dote. Fallit in casu. l. j. §. si Titio. ¶ Duodecimo est speciale: vt annua terna impoti possit stipulari. ff. eo. l. Caius. ¶ Decimo tertio. l. si cum dotē. C. si mulier. j. cod. ¶ Decimoquarto dominij trāslatio, sine traditione. l. in rebus. C. de iur. do. Sed an possessio transeat: dic q̄ non. l. dotis. C. fol. matr. vbi tex. not. ¶ Decimoquinto actio de dote est actio bone fidei: vt in §. fuerat. insti. de act. declarabo. j. eo. l. preti. ¶ Decimosexto metus facit constitutionē dotis nulli ipso iure. l. si mulier. §. si dos. ō. q̄ met. cau. ¶ Decimoseptimo fingitur stipulatio. l. j. iuncta gl. in ver. ōes dotis. C. de rei vxo. actio. & d. §. fuerat. ¶ Decimooctauo tacta hypotheca. d. l. vnica. & d. l. adhuc. & d. §. fuerat. Item tacta obligatio: vt. l. vbi adhuc. C. de iure dot. & d. l. ¶ Decimonono preferk † vxor in actione personali aliis creditoribus. l. assiduis. C. qui pot. in pign. habe. Sed an habeat locū in dote cōfessata: & intellige, si ante matrimonii contractum nauerit cōfessio: si aūt post, nō dico. hec gl. in. d. l. assiduis. tenet q̄ nō habet locū in dote cōfessata. Bar. ibi dicit cōmuniter illā gl. improbatā, si renūciatū fuerit prius exceptioni non numerate dotis: vel elapsum sit tēpus, in quo pōt opponi: vt in auc. q̄ locū. C. de colla. alias de. d. auc. & d. l. fi. Bal. in rub. C. de primi. dot. dicit illā gl. posse verificari in tribus casibus: vt ibi per eū. Ego dico, q̄ quāuis Bal. & Ang. ponūt hic quartū casum, in quo potest verificari. gl. tamē regulariter vera est eo casu, in quo vna cum muliere volēte dotē suam exigere, concurrunt alij creditores mariti. Tunc enim requirit vera numeratio p tex. apertū in. l. si cui. C. de non nume. pec. vbi casus pro illa gl. Secūdo probat in. l. si quis post hac. C. de bon. proscrip. vbi vxor petēdo dotē producebat instrumentū cōfessate dotis: & tunc dicit ibi, q̄ regulariter illa cōfessio non probat. Casus est ibi rotundus. Ecce ergo, q̄ dos cōfessata, non

23 habet illa priulegia. ¶ Vigesimo q̄ inter patrē & filiā non valet pactū: vt pater filiā non tenear dotare: & intelge in casu dubij, quādo filia nō est emācipata: alias enim valeret in emācipata. j. eo. cū si. C. de inoffi. testa. facit. Si qs emācipatā. C. de eman. lib. Probo arguēdo de alimētis ad dotē: cū in alimētis nō valeat pactū, q̄ pater nō tenetur alere filiū: vt Spe. tenet in tit. qui filij sint legi. §. ver. sed pone quidā. Bar. in. l. si qs a liberis. §. si parēs. de lib.

agnos

a ¶ Vide Bal. in. l. in contractibus. in fi. C. de non nume. pec. & Bal. in. l. j. in vlti. col. C. de dot. promiss. & vide Bal. in. c. ij. col. pe. vt lit. nō contest. vbi q̄ causa dotis est multum arbitraria.

b ¶ Vxor. consensus vxoris sup alienatione rei dotalis a marito facta eam validat, si est geminatus. tertio allobiēnij.

c ¶ Item vt est grānum. gl. in l. i. C. si aduer. vsusc. q̄ res q̄ seruando seruari non possunt, debēt seruari triennio post triēnium p̄sit alienari.

agnos.Hal.in.l.pactū qō dotali.C.de coll.Ego do casum etiā si iuramento firmetur.in.c.cū quidā.in fi.de iurciur. Et miror: ꝙ ipsi non allegent:ergo ⁊ idem in dote.Scōo pbo:qō pater dotet filiā, est ex equitate iuris naturalis. l.eas.de cap.di.Sed ius naturale nō pōt pacto remitti.l. Iura sanguinis.de regu.iur.Ius agnationis.ff.de pac. ergo ⁊c.Et hec est ratio, quare de alimentis non valet pactum:cum illa debeantur de iure naturali: vt.d.l.fi quis a liberis.ff.i. Tertio probatur in.d.l.alia.ff.eleganter.ff.co.

24 ¶ Vigesimum primum priuilegium, est:quod † quotiescunqꝫ ego do ob causam respicientem fauorem tuum:tūc causa presumitur impulsiua. Tex est in.l.Titio centum. ff.Titio genero.in prin.de conditio.⁊ demonstra.l.si mulier.C.de iur.do.l.ij.in fi.ff.de donat.⁊ ibi plene no. Quod fallit in dote:quia presumitur finalis: ideoqꝫ dotis constitutione cessante datum ob causam dotis repetitur. Tex. est in.l.fi ego.in prin.ff.l.licet.ff.quoties.de in.do.Bene facit.l.fi quis pro redemptione.C.de donatio. ¶ Vigesimo secundo, error: soluentis non obest doti.l.cum is.ff.si mulier.de condi.inde.vbi casus. ¶ Vigesimotertio in.l.fi ex causa.ff.in dotis.ff.de mino.l.fi res.ff.si mulier.de iure do. ¶ Vigesimoquarto aliud, scilicet premature solutionis, de qua.ff.co.si constante.in princi.⁊.l.vbi adhuc.C.de iure do. ¶ Vigesimoquinto in dote nō dat regulariter fideiussor: pro ipsa conseruāda:vt.l.j.⁊.ij.C.ne fideiuss.do.den. ⁊.ff.co.nisi ratione suspicionis.c.per vestras. de dona.inter virum.vbi casus notabilis.Et est ratio:quia si cōmittit seipsam marito:multo magis dotem committere debet:nisi incipiat male vti:vt.d.c.per vestras. ¶ Vigesimo sexto speciale, quod nō potest vxor pacisci ⁊ inducere eius dotis repetitionem tardiorem:vt.l.die.⁊.l.Attilicinus.de pac.dota.secundum dispositionem.l.j.ff.ex actio.C.de rei

25 vxo.act. ¶ Vigesimoseptimo. † Aliud: q̄ per hypothecam specialem non censetur mulier renunciasse hypothece generali.glo.singu.in.l.fi.C.de pac.comun. Regulariter enim prouisio hominis, tollit prouisionem legis.l.⁊ habet.ff.cum quis. de precario. Fallit in dote:vt ibi per glo. ¶ Vigesimooctauo, aliud tacite repetitiōis, de clausula posita in vno capitulo contractus: vt ad aliud capi.eiusdem fiat relatio, siue repetitio.l.cū pater dotem.ff.de pactis dota. Ibi casus sing.de qua materia in.l.talis scriptura.de leg.j.cum simil. ¶ Vigesimonono, aliud tacite subauditionis per respectum ad personam.l.post dotem.fin lec.Dyn.ff.co.In dubio enim quis sibi stipulari presumitur.l.stipulatio ista.ff.si quis ita.de verbo.obliga. ¶ Trigesimo, mulier fideiubens non potest beneficio Velleiani vti fauore dotis. Casus est sing.in.l.j.C.ad Velle. ¶ Trigesimoprimo, quod quamuis vxor pro marito se obligare non potest: vt in authen.si qua mulier.C.ad Velleia.et in corpore, vnde sumitur. Fallit in dote. Ego allego casum in.l.cum vxor virum.ff.de iure dot.vbi casus singu-

26 laris. ¶ Trigesimosecundo, qō † pater dotās filiam, presumitur de bonis propriis dotare:non bonis filie:quānis apud eum existentibus. Casus est in.d.l.fi.C.de do.prnis. licet secus in aliis expensis, quam dotis: quia presumitur ex patrimonio filie. Casus est notabilis in.l.fin.ff.de peti. heredi.secundum verum intellectum. Dictam tamen.l.fi. C.de dotis promis.Bart.in.l.Nesennius.ff.de nego.gest. dixit non procedere eo casu, quo patrimonium filie sit penes patrem:vt negotiorum gestorem:tūc enim presumitur de bonis filie dotare.Sed istud est falsum:⁊ miror de tanto doctore:⁊ contra casum apertū in.d.l.fi.ibi, vel quocunqꝫ alio modo actiones filia contra patrem habeat. illa verba non recte ponderauit Bart.Ad idem.l.cum pater curator.de iure do.Non ob.l.Nesennius. Quia non loquit in patre:sed extraneo, scilicet in matre, ⁊ in auia materna, que nō habent filium in potestate.l.j.ff.extraneum. C.de rei vxo.ac. ¶ Trigesimotertio, aliquid ponitur per Bar.in.l.fi cum dotem.ff.transgrediamur.ff.co.⁊ ibi dicā. ¶ Trigesimoquarto, celeris expeditionis, de quo dixi vobis.ff.in glo.ff. ¶ Trigesimoquinto, incertitudo dotis constitutionem non vitiat.l.cum post.ff.gener.de iure do.l.iij.C.de do.promis. ¶ Trigesimosexto:quia recedit a persona:licet regulariter contra.l.fi.C.de contrahē. emptio.et.l.fi quis arbitratu. Probatur in.d.ff.gener.et d.l.iij. ¶ Trigesimoseptimo, quod cōfessio dotis per maritum facta de plari, quam recepit:obligat vxorem ad illud plus soluendum qō in vero non est receptum: licet cōfessatum. Casus singu.in.l.fi voluntate.C.de dot.promis. quod in aliis dixi plene.ff.si cer.peta.l.creditor: me recepisse a te mille:cum receperim nisi centū, nunquid possim te compellere ad soluendum illa que non recepi:dixi

27 in.d.l.fi pecuniam. Dubitatur † circa hoc de quatuor. Primo, an res paraphernales gaudeant iijs priuilegijs: glo.sing.⁊ no.esse videtur, qō sic:quia sicut habet vxor hypothecam tacitam in dote:vt.l.assiduis.ita ⁊ in paraphernalibus:vt.l.fi. C.de pac.conuen. Contrarium est verum, glos.est singu.in.l.fi ego.ff.data.ff.de iure do. ¶ Secundo

28 quero, † an hec priuilegia dotis transeant in cessionariū: ⁊ est pulchra questio.Bal.solus in rubrica.C.de priuileg. do.decidit, quod quoddam est priuilegium datum absq; iniuria creditorum:vt est priuilegium tacite hypothece:⁊ tunc dicēdum, qō tale priuilegium transit in cessionariū. Nil allegat:ego allego confirmationem ⁊ rationem: quia tacitum ⁊ expressum equiparantur regulariter.l.cū quid. ff.si certum petatur.l.qui ad certum.ff.loca. Sed concessa priuilegia actione dotis trāseunt in expressa hypothe ca.l.vendite actionis.⁊.l.emptori nominis.de heredit.vel act.ven.Ergo pari ratione in tacita hypothca. Quoddā est priuilegium, quod cōcedit ur in preiudicium aliorum: vt prius soluatur mihi, quam creditoribus. Item quia prefertur in aliis etiam tacitis hypothecis ⁊ prioribus:et tunc consyder a:quod aut hec actio dotis, intentatur per cessionarium muliere viuente:⁊ tunc trāseunt in eum priuilegia dotis tali ratione:quia dos ⁊ fiscus vadunt a pari.l.fi.C.de priuileg.fis.Sed fisco hoc est:vt.l.fi.C.de priuileg.fis.ergo in muliere idem. Sed male loquitur:vt infra dicam. Aut intentat mortua vxore:⁊ tunc aut intentat actionem directam:⁊ gaudet. Aut vtilem:⁊ tunc nō vtitur dictis priuilegijs:⁊ non probat iure. Sed probo.argu.l.si cum procuratore.ff.de re ind.sed non dicit verum. Et concludo, siue mortua, siue viua muliere, intētet cessionarius actiones:nunquam gaudeat. Probo per legem, ex pluribus.ff.de administra.tuto.iuncta.l.dabimus.ff.j.de priuileg. Secūdo probatur per tex.apertum in.ff.fuerat.insti. de act. Ibi, prefertur autē alijs creditoribus in hypothecis:⁊ ibi, cuius solius prouidētia hoc indugimus. Pro.verbū, solius: nō distinguit de mortua, vel de viua. Tertio p tex.in authē.vt exact.instan.do.circa prin.versi.nō omni, sed solum mulieri et filijs. Quarto probatur, quod nō est transmissibile, non est cessibile.doctrina est Jurisconsulti in.d.l.ex pluribus.de administra.tuto. Sed priuilegium dotis non transfertur in heredem extraneum.l.j.C.de priuileg.do.ergo nō transfertur in cessionarium. Quinto arguo ex tex.in authen.imo ante nup.ob.ff.omnibus. quod est circa fi.titu.ibi doti: non dicit mulieri. Et ibi quando ipsa mulier de dote agit alijs ⁊c.vbi casus hic clare Bar to.⁊ Bal.in authen.hec priuilegia, vel filios, vel parētes.

29 dicam.ff.ea.l.⁊.l.post dotem. ¶ Tertio quero, † an ista priuilegia competant sponse. Et quidem videtur qō sic.l.ij. ff.si sponsa.ff.de priuileg.cre.l.sponsa.de in re do. Ite per legem Juliā.de fun.do.Sed quid in aliis priuilegijs dubitauit gl.in.d.ff.si sponsa.⁊ in.l.assiduis.ibi, quis enim ⁊c. ⁊ ibi propter partis periculum, qō in sponsa non est. Et ille sunt due cause, que in sponsa non habent locum. Quar

30 to quero, † quid in muliere sterili:vide Barto.⁊ Bal.hic ⁊ in rub.C.de priuileg.do.Bene dicunt ambo, hic me non extēdo:⁊ ideo vide eos. ¶ In glo.super verbo, ciuitatem Romanam.concordat glosa.in.c.significauit. de peniten. et remis. De iure ciuili: tu bene scis consimiles. Attende ergo ad glo.fiua.quam no.in fi.dum allegat.l.j.C.de stud.

31 lib.vb. Roma. ¶ An potest studens † repellere male a leantem[a] prope studium suum:⁊ dicit gl.quod sic: quia interest reipublice, cuius interest: vt peritos habeat. Quod Bart.dicit verū eo casu:quo iste locus proprie ad quem malleatur, fuerit deputatus ad scholas regendas, etiam in ambiguo.arg.c.fi.de reg.iur.⁊ in.l.in ambiguis. de regu.iur.⁊ hoc in doctore. Quid in scholari:dicit Barto, idem per.ff.ornatricibus. Moderniores contra duabus rationibus:quia alia ratio est in doctore, qꝫ in scholari:quia doc.alios docēt. Secundo per tex.l.vnice.C.de exercu.artif.lib.xj.vbi priuilegium concessum artificibus, non extenditur ad discipulos. Sed ego sto cum Barto.⁊

a ¶ Malleante. Doctor: potest licite favrū ingta scholas malleātem repellere. vide Ludo. etiam in.l.solet. ff.de fer.

do tibi ter. expressum in. d. l. vnica. de excus. artifi. libro. xi. ibi, vt quidem in adiscendis. No. bene verbum in adiscendis: & vt magis peritiores efficiantur: et postea eius filios valeant edocere: et hec est veritas. ¶ Sed quero, de duobus. primo quid ſi scholaris habet prope se consciū in camera prope suam, ex cuius truffis, vel voce, seu tonitru non potest studere. An possit eum expellere: dic quod sic, sin. Specula. singu. in titu. in. d. §. generalia. ver. et not.

33 Et ibi finaliter hoc concludit. ¶ † Secundo quero: an a sentētia super hoc lata potest appellari: regula enim est, quod a qualibet sententia potest appellari. Sed fallit in casu isto sin. Bald. singu. in l. vnica. C. si de momenta. poss. fue. app. qō non. Et ratio est: quia studium nō patitur dilationem, cuius respectu hoc priuilegiū conceditur. Sed in causa que dilationem non patitur: non admittitur ap-

34 pellatio. l. fi. ff. de appellat. recip. ¶ Ultimo quero, † quid si iste malleationes fiant iuxta monasteria: an monachi possent expellere: dic qō sic. xviij. q. ij. pridem. vbi tex. sin-

35 gula. ¶ Quid † de doctore legente, & scholares vociferātur et garulant. An potest lectionem dimittere: glo. est sing. xliij. dist. scimus. ¶ Ultimo querit Bart. an priuilegia hec cōcedantur mulieri scō nubēti: Ego dicā plene

a ¶ Cōsuetudo vide casum, in quo potest dos alienari in l. cū-uis. cum seq. et seq. et l. mutus §. j. de iure dot.

36 in. l. nupta. j. eo. ¶ Sed, † an valeat cōsuetudo a: qō si maritus deuenerit ad inopiam potest alienare dotem mulieris: dic qō nō. Casus est sing. de consue. c. ex parte. el. ij.

¶ Sequitur secūda Lectura huius Rubrice, et l. prime huius tituli. ff. soluto matrimo. & licet satis confuse ac corrupte videantur: attamen quia arbitramur Ludouicum bis legisse: ideo subnectitur.

¶ Soluto matrimonio. Rubrica.

Summarium.

1 ¶ Matrimonium quid sit: Et quid dicatur: nu. 2. 3. 5. et vide nu. 34.
3 Vir & vxor debent esse eiusdem fidei.
4 Mulier hereticа & infidelis, an gaudeat priuilegio dotis.
6 Matrimonium quare potius dicatur, quam patrimonium: et nu. sequen.
Infans magis indiget auxilio materno, quam paterno.
Filius ante partum onerosus, in partu doloriosus, post partum laboriosus.
9 Matrimonium, quibus verbis contrahatur.
11 Sponsalia de futuro, qualiter contrahantur?
13 Matrimonium, que impediant, sed non dirimant?
14 Jus canonum etiam in terris imperij quo ad matrimonia seruatur.
15 Coitus omnis est reprobatus, preterquam in vxore. Et in vxore quando?
18 Promissio dotis incerte collata in arbitriū tertij valet.
21 Florentinus & Florentia, an idem sit.
27 Frigiditatem superueniſſe post contractum matrimonium, quis probet.
35 Viri & mulieris coniunctio propter quid fuerit inducta?
36 Matrimonium tria bona producit: fidem, prolem, sacramentum.
39 Statutum, quod non liceat contrahere matrimoniū sine patris consensu: quod valeat.

¶ Diuiditur hec rubrica in duas partes. Primo enim ponitur quedam conclusio resultans ex ablatiuis absolutis, qui faciunt conditionem. l. ab emptione. ff. de pact. et l. a testatore. j. de cōdi. & demon. Secundo ponitur oratio, seu dispositio subsequens conclusionem predictam. Se-

1 cunda ibi, quemadmodum. ¶ Circa † primam partem rubrice prius quam veniam ad glo. videndum est, quid sit matrimoniū: et quare matrimonium fuerit nuncupatū? Item vbi, a quo, & qualiter fuerit inuentum: et quomodo cōtrahatur: & qualiter soluatur? Item quo tempore possit probari & phiberi: & quando liceat vti copula coniugali. ¶ Circa secundā partē rubrice, videlicet, quid sit dos:

2 et quedam alia occurrētia. ¶ † Circa primum dictū dic, quod nuptie siue matrimonium, est viri & mulieris cōiunctio individuam vite consuetudinem retinens. institu. de patria pote. in princ. & xxvij. q. ij. §. j. Sed contra hanc distinctionem arguit glo. ibi, nam similem individuam consuetudinem, id est affectionem animorum quandoque habet concubina, mater, soror, & filia. Et ppterea dicunt debere subiungi, & addi dicte diffinitioni: diuini, & humani iuris communicatio. Et hanc subauditionem faciūt etiā quia Juriscōsulti non diffinit simpliciter, vt nuptie que ideo sunt, qō matrimonium: vt dicit glo. in locis supra allegatis sunt maris coniunctio & femine: & consortium omnis vite & diuini & humani iuris communicatio. l. j. §. de ritu nup. Mihi autem videtur mirum dicere, quod Imperator & Gratianus nescirent diffinire matrimonium, sine subaudītione. Et propterea puto: qō vtraq; diffinitio absolute procedat. Nam prima coniunctio animorum, resultans ex matrimonio, significat vnionem, que cōsistit inter Deum & instam animam, sin. qō dicit glo. per dictū Apostoli dicētis, Qui adheret Deo, vnus spiritus est cū Deo. Coniunctio autem corporis significat conformitatem, que consistit in carne inter Christum & sanctam ecclesiam & humanum genus. Quod significatur per Euangelistam dicētem, Verbum caro factum est. Item et inter cōiuges, est individua consuetudo vite: id est societas perpetua, que non sic consistit in concubina. Illa enim est diuisibilis: & similiter mater a filio, vel soror a fratre: licet parentes: & filij eadem caro dicantur, in quibus non cadit proprie coniunctio: sed potius vnitas. argu. l. in suis. j. de lib. & posthumis. Et dici possunt extranei. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxo. actio. Quinimo mater & soror & amita, debent et non debent cum filio clerico: vt in. c. j. de cohabita. cleri. Solum inter coniuges proprie cadit coniunctio individua bilis. institu. de nup. §. ergo. Et ex hoc dicitur, qō isti non sunt affines: sed principiū affinitatis: vt no. in. l. j. & auth. preterea. C. vnde vir & vxor. Preterea differunt proprietate

3 † persone a cōiugibus. Nam coniuges debent esse eiusdē fidei, non diuerse. l. ne quis humani. C. de Judeis, vbi dicit non potest inter Judeum & Christianā. Sed bene mater potest esse Christiana, & filius diuerse fidei: vel econtra. Et idem in sorore cōcubina, & in alijs multo fortius: vt in cap. j. eo. tit. Preterea videmus, qō vir & vxor efficiuntur eiusdem fori. l. fi. §. ij. j. ad munici. qō secus est in concubina et alijs supradictis. l. de iure. eo. titu. Et ex ijs videretur, qō vtraq; istarum diffinitionum procedat: quia prima diffinitio sit apta, & nata comprehendere quicquid continē-

4 tur in secunda: vbi tāgitur. ¶ Ex vltima † tamen diffinitione infertur, qō heretici, & qui sunt extra diuinam cōmunionem, non potiuntur priuilegijs dotis concessis mulieribus fidelibus: vt in authen. item priuilegium. C. de hereti. & in cor. de priuile. do. here. nu. non prestā. vñ. col. Et idem forte esset dicendum de ijs, qui per annum resident excommunicati, scilicet ratione heresis, secundū formam l. credentes. C. de hereti. & sentit Bal. in. l. j. C. de his qui-

5 bus vt indig. ¶ Dicitur † autem matrimoniū quasi matris monicium. debent enim filij per triennium apud matres residere, & ab illis alimentari et moneri: & post triennium residere debent apud patres: vt in. c. ij. de consti. fi. & est glo. in l. si quis alibi. §. fi. mulier. j. de libe. agno. extra de infan. exposi. c. j. Preterea matrimoniū dicitur, quia mulier nubit, vt mater fiat: vt dicit glo. institu. de patria potestate. §. j. que vult etiam, quod coniugium, cōmunium, et consortium sint synonyma: et idem importantia. ¶ Nuptie autem dicuntur ab obnubēdo, id est velando: quia velate incedere debent: vt ait Isydorus. & ait glo. predicta. ¶ Circa tertium dic, quod dictū est matrimoniū

6 † quia puer infans magis indiget solatio materno, quam paterno. Item quia filius ante partum est onerosus, in partu doloriosus, post partum laboriosus. c. fi. de consan. infide. Et hec est ratio, quare lex denominauit predictam cōiunctionem matrimonium, potius quam patrimoniū: licet alias soleat fieri denominatio a digniori: vt dicit glo. in. l. j. §. de verbo. oblig. & pater est dignior matre. l. si pater. de adop. vbi dicit, quod vir tāquam nobilior debet prius interrogari, quam sponsa. vel potuit esse ratio, quare potius matrimonium quam patrimonium fuerit nuncupatum: quia fuerit constitutus principaliter propter sobolem. xxxij. q. ij. §. bis ita. Sed mater semper est certa: pater autem non tam certus: licet is pater esse dicatur, quem nuptie demonstrant. l. quia semper. ff. de in ius vocan. et a certiori

certiori nomen lex solet assumere: vt dicitur in simili in l. i.
7 ¶. de tute. Et facit qđ tangit. ¶. in gl. Preterea hoc † nomẽ patrimonii, fuit aliꝫ intentui attributũ, vez qđ per ipsum significatur successio paterna: vel dos, que dicit patrimonium filiefa. l. iij. §. sed vtrũ. ℟. de matrimonio. Et ꝓpter ea hoc nomẽ patrimonii, tanq̃ nomẽ elegãs, solã habuit cognominationẽ et significationẽ. Et has duas rationes adde ad dictũ capitulũ ſi. de cõuer. infide. ⁊ ad ea que dicit do. Anto. extra de spon. ⁊ mat. super rubrica. ¶ Quar
8 to † sciendũ, qđ matrimoniũ primo fuit institutũ a Deo, ⁊ in Paradiſo: vt in. c. i. de voto. in. vj. ⁊. d. §. his ita. xxxij. q. ij. vbi etiã habetur qđ ꝓpter ſobolem habendam ⁊ fornicationẽ vitandã: vt in. c. nerui. xxij. dist. ⁊ in. c. ſicut. ⁊ in. d.
9 §. his ita. xxxij. q. ij. ⁊. j. c. l. i. ¶ Quibus † autẽ verbis contrahabatur, patet in cap. ſi inter. de ſponſalib. Solet enim hoc modo conſici: et est cõis forma dicendi: placet tibi talis vxor: ⁊ ipse respõdet, q̃ ſic. ⁊ econtra. Interdum tamẽ adiicitur matrimoniũ: ⁊ interdũ nõ: vtroq̃ modo: ⁊ perficitur matrimoniũ dicto modo: vt no. in. d. c. ſi inter. ⁊ per do. Ant. in. d. rubr. ⁊. j. tam ꝛentur effectus, quos ponam de
10 matrimonio. ¶ Item † videamus quomodo dissoluatur matrimoniũ. Et ſi est per copulã consummatũ: dic qđ hodie non dissoluitur, niſi morte: vt in. c. inter corporalia. de transla. prela. ⁊ xxxij. q. iij. c. quos Deus. Improbãt enim hodie diuortiũ ſm glo. in. l. diuortio. ℟. de neg. gest. ⁊. l. consenſu. C. de repu. Quinimo et ſi superueniet difformitas, vel lepra, nõ ſoluitur matrimoniũ: ſed imo infirmus sano tenetur reddere debitũ: vt in. c. j. ⁊. ij. de cõiugio leprosorũ. Spõſalia tamẽ de presenti. i. ſine copula, bene dissoluunt ex multis cauſis. Sed matrimoniũ copulatum, non dicta ſponſalia per verba presentis tẽporis: vt in. d. c. ſi inter. nota int matrimoniũ. Quod ſi nõ est copulatum potest diſſolui, primo per religionis ingreſſum alterius coniugũ, etiã altero inuito. de cõuer. cõiug. c. ex publico. Secus per ſuſceptionẽ aliorũ ordinum ſacrorũ. ſm glo. in. c. i. de voto. in vj. adeo qđ per ſucceſſionẽ epatus, vel papatus, nõ diſſolueretur ſcõm qđ ibi notat. Sed ſponſalia de futuro diſſoluuntur, ſeu impediuntur per ſuſceptionem ſacri ordinis. xxxvij. q. ij. c. desponſata. de cõuer. cõiu. c. ex parte. ⁊ est gl.
11 in c. j. de voto. in. vj. ¶ † Quomodo autẽ cõtrahãtur ſponſalia de futuro: no. in. d. c. ſi inter. puta ſi promitto, q̃ te capiam in vxorẽ: ⁊ tu me in virũ. ¶ Itẽ diſſoluit † scõo matrimoniũ contractũ per verba de presenti ſine copula, ſcz
12 cum mutuo ſe abſoluũt cõiuges: vt est caſus in. c. ij. de ſpõ. Item diſſoluit: cũ alter recedit ad longã religionẽ: intelligitur ſemper ante copulã: vt in. c. de illis. de ſpõſa. Itẽ cũ imineat lepra vel alia magna infirmitas vel difformitas: vt in. c. ſi. de coniu. lepro. Itẽ cum ſuperuenit affinitas: vt in. c. veniens. ⁊. c. ex literis. de eo qui cogno. cõſan. vxo. ſue. Item ſi fama est de publico impedimẽto: puta de ſuperuenientia affinitatis: vt in. c. iij. de cõſan. ⁊ affi. lib. vj. Item cũ alter fornicat ſpiritualiter, licite recedit. xxviij. q. i. c. nõ ſolũ. ⁊. c. iam nunc. Item, cũ fornicatur carnaliter: vt in. c. quemadmodũ. de iureiur. Itẽ cũ mino: deuenit ad etatẽ adultã: ⁊ nõ vult ſeruare, que fecit. c. de illis. de de ſpõ. impub. Itẽ quãdo ſuperuenit cognatio ſpiritualis: puta cõ paternitas: vel legalis, puta adoptio, ſm Hoſti. de cogn. ſpirituali. c. veniẽs. de ſpon. c. ex literis. de eo qui cogno. cõſan. vxo. ſue. c. veniẽs. Itẽ ſi superuenit frigiditas, vel maleficiũ: vt in. c. fraternitatis. de frigi. ⁊. d. c. quẽadmodum.
¶ Tolluntur etiã promiſſiones cõiugando: quãdo ꝓmittentes cõtrahunt ſecũda ſponſalia de ꝓſenti: vt in. c. i. de ſpon. duorũ. ⁊. d. c. ſi inter. de ſpõ. Itẽ quãdo promiſit quis cõtrahere intra tẽpus certũ: ⁊ ſtetit per eũ quominus contraheret intra illud tẽpus: vt in. c. ſicut. de ſpõ. ⁊ hos caſus ponit Jo. And. in ſumma ſua, que comprehẽdi possunt infraſcriptis verſibus, videlicet: Error, conditio, votũ, cognatio, crimen, cultus, diſparitas, vis, ordo, ligamen, honeſtas. Si filius frater vel affinis, ⁊ trahere nequibis: bec ſociando vetant: cõnubia cõtracta retractãt. ¶ Quedam
13 † autẽ ſunt, que impediũt, ſed nõ dirimunt: vt est tempus feriarũ. de quo. xxij. q. iiij. c. nõ debet. de fer. Itẽ ⁊ votũ ſimpliciter, de quo in ti. qui cle. vel vouẽ. Itẽ ⁊ multi ex ſupradictis caſibus, qui nõ ſolũ impediũt, ſed dirimũt: vt est dictũ. Ideo aduertendũ: qđ lz matrimoniũ cõſummatũ nõ possit rescindi: vt. d. c. quos Deus. tamen eius effectus et cohabitatio, ⁊ thori, ⁊ mutue ſeruitutes, possunt separari:
punta per adulteriũ: vt in titu. de adul. ⁊ duor. per totum. etiã ſi nõ possunt habitare propter ſeuitiam ⁊ timorẽ probabilẽ alterius ad eorundẽ cõiugiũ: vt no. in. c. tue. de pcura. xxxiij. qõ. ij. §. ſed queritur, vbi bona glo. ſ. ⁊ in. c. ſeculares. ⁊. c. fine. eadẽ. q. Itẽ ſi per hereſim vnius abinuicẽ receſſerũt: q̃ in domicilio ſit remotus, redire nõ cogit, etiã quãdo talis hereticus ab errore receſſit: vt in. c. de illa. de duor. Et aduertendum, qđ dicte ſeparationes in caſibus permiſſis est cautum: vt fiant in iudicio eccleſie, non auſu
14 proprio: vt in. c. porro. de duor. ¶ Itẽ † est sciendũ, qđ in terris imperij circa matrimonia ſeruat ius cano. ſm glo. ſo. inſti. de gradi. §. ſi. in ver. graduum. ⁊ in. l. j. C. de ſecun. nup. Nam ius ciuile nõ erubeſcit ſacros cano. imitari: vt in authẽ. vt nõ lucr. cõtra naturã. ⁊ facit gloſ. in. c. j. de re-
15 gu. iur. in. vi. ¶ Tandẽ † ſcias, q̃ omnis coitus est reprobatus, ſaluo, quã in vxore: vt in. c. nemo ſibi blãdiat. xxxij. q. iiij. cõiuges tamẽ debent abſtinere a coitu tpe quo vxor patitur menſtrua: vt in. c. ad eius nõ concubitum. v. diſtin. vbi vide gl. ⁊ facit. iiij. di. c. denique. Itẽ ⁊ ante ipſam purificatam poſt partũ: vt in. d. c. ad eius. Itẽ ⁊ tẽpore, quo mater lactat filiũ. Et ibi ꝓbatur: lz ibi gl. aliter ſentiat. Itẽ ⁊ quãdo mulier est pregnãs: ſi conceptus nondũ mouetur. xxxij. q. iiij. c. origo. ⁊ ea. cauſa. q. vij. c. nõ ſolũ. Si vero partus mouet: tũc coitus nõ est reprobatus: ⁊ nõ est peccatũ mortale: ſm Jo. ⁊ Archi. xxxviij. q. iiij. c. fratres. Sed certe predicti textus vident improbare coitũ pregnantium: dum dicit ibi, qđ pecudes ſunt ſapiẽtiores hominib⁹: cum illo tempore abſtineãt. ⁊ hoc videt tutius ꝓpter periculũ partus: in aliꝫ autẽ vxorib⁹, ſi cũ viro nõ tamẽ ꝓmiſcue, tẽpore orationis ⁊ ieiunij, que facit cũ coniuge, vt reddat debitũ exacta, nõ peccat, ſi nõ volũtarie, tũc: ſed gratia procreande ſobolis tantũ: ⁊ eo caſu ſibi licet: ⁊ non peccat etiã venialiter: licet conſultius ſit abſtinere: vt. xxxij. q. iiij. per totũ. ⁊ in glo. in ſumma. ⁊ in prin. q. Si vero facit cauſa libidinis exercẽde, vel explẽde: tũc peccat cũ aliꝫ mortaliter: ſi faceret cũ viro, peccaret venialiter. Sed ſi facit cauſa vitande fornicationis, nõ peccat mortaliter: cõſilium tamen est vt abſtineat: vt dictis iuribus. ⁊ facit gl. in. d. c. ſumma. Aliꝫ vero tẽporibus, ſcz licitis, ſi facit ꝓpter ſobolẽ habendam: nõ peccat, imo mereꝫ ꝓpter dictũ, qđ habetur Geneſis. i. Creſcite ⁊ multiplicamini: vt. xxxij. q. ij. in prin. ⁊. xxxij. q. iiij. c. vir cum propria. Itẽ ſi facit ad ſi. reddendi debitum petenti: quo caſu peccaret, ſi nõ redderet et. xxxiij. q. i. c. ſi dicat. Interdũ autẽ quis facit, vt debitũ exigat: et tunc aut cauſa libidinis: ⁊ est peccatum mortale: vt. d. c. vir cum ꝓpria. ⁊. xxxij. q. iiij. c. origo. Aut cauſa fornicationis vitande: ⁊ tũc est veniale: vt. xxv. di. §. criminis. vbi dicitur qđ nullus coitus est abſq̃ veniali peccato, excepto deſyderio liberorum. ⁊ ſic etiam intelligitur. xiij. dist. c. nerui. ⁊
16 d. c. vir cum propria. ¶ Circa † ſecundam partem rubrice pollicitus ſum dicere, quid ſit dos. Azo. in ſumma. C. de iure do. dicit, quod dos est, qđ a muliere, vel eius pro marito: vel eius patri ꝓpter onera matrimonij datur: vt perpetuo ſit penes eum. l. j. ℟. de iure do. Dominus Bartolus habet aliam diffinitionem in duobus. Primo dum dicit: quod dicitur quod dos est, qđ datur. Nam non est bene dictum. Dos enim conſtituitur: vbi nihil datur pro dote: vt est in nomine debitoris liberato cauſa dotis inſtituende. l. promittendo. §. j. et. l. licet. ⁊. l. vir ab eo. ℟. de iure do. Item dare, ſignificat dominium tranſferre. l. debitor. ℟. de cõdi. ob cauſam. etiam ſi detur pro dote fundus alienus: dos nihilominus conſtituitur. l. dotalem. §. j. ℟. de fundo dotali. Preterea nõ est verum: qđ id qđ est datum, ſit dos: imo dos est quod dãtis incorporale, ſicut hereditas ⁊ peculium. l. qđ dicitur. j. ti. j. Preterea patet: qđ fructus ⁊ acceſſiones non augent res ſingulares, ſed in vniuerſitatem ſic. l. item veniũt. §. fructus. de petitio. hereditа. facit. l. vniuerſitas. ⁊. l. pecunie. §. j. de verbo. ſignifi. ℟. de pecun. l. peculiũ naſcitur. verum acceſſiones dotis cõueniunt nature eiuſdem actionis, per quam ſimiliter petuntur: vt j. eo. l. ſi marito. §. fin. ⁊. l. etiam. C. de iure do. igitur dos est quid vniuerſale. ¶ Preterea in mulieribus precium ſuccedit loco rei: ſecus in particularibus. l. ſi rem ⁊ precium. ℟. de petitio. here. ⁊ ibi notatur. de lega. ij. l. Imperator. in fi. C. de rei ven. l. mater. Sed in dote preciũ ſuccedit loco rei: vt no. j. de verbo. ſignifi. l. Labeo. ⁊. l. Sabinus. §. j. qđ est verũ: quãdo hoc est vtile mulieri. l. ita cõſtante. cũ. l. ſeq.

§. de iure. do. Ergo dos, est quid vniuersale ſm Bart. qui
propterea diffinit causam dotis, esse ius quoddã in se cõ
tinens, qõ a muliere, vel eius patre marito, vel eius patri
traditũ est, vt p traditio habitũ est, ppter onera matrimo
17 nij supportãda. Et hoc dicit † esse vtilia ad materiã. l. j. §.
de edẽ. quoniã admittit libellus gñalis in vniuersali iudi
cio: sicut in petitione hereditatis ꝛ fructꝰ matrimonij per
cepti veniũt eadẽ actione: nõ autẽ iudicio seu iudicis offi
cio, per ea que superiꝰ dicta sunt. ꝛ p no. in. d. gl. l. j. Quod
est verũ: quãdo libellus vniuersalis ꝛtinet certũ respectu
vniuersalis: ꝛ nõ respectu singulariũ rerũ: secus si vtroq;
respectu cõtinetur incertũ: q; tunc nec libellus, nec senten
tia valeret: vt. l. fi. C. de sen. que sine cer. quãti. Quod tene
18 menti ad materiã. l. j. §. de lega. ij. ¶ Valet † enim pmissio
dotis incerte, collate in arbitriũ alterius. l. cum post. §. gene
ner. de iure do. secus si nulla esset facta pmissio: ꝛ sic omni
moda incertitudo versaret: vt ex predictis ptz: vt no. in. d.
l. j. Ad propositũ ergo, si iudex pronũciat dotẽ deberi, vel
esse solutã, valet sentẽtia: sec⁹ si est certitudo quo ad quali
tatẽ ꝛ eius substãtiã: q; tũc nõ valeret. l. ita stipulat⁹. in pn.
19 de verbo. obli. ¶ Quãtũ autẽ ad diffinitionẽ † dotis do.
Ang. tuet. Ex⁹. cuius diffinitionẽ dicit pcedere inspecto
vsu loquẽdi, qui debet attẽdi. l. annunculus. de verb. sig. ſm
quẽ vsum res dak in dotẽ. ff. de colla. bo. ꝛ l. dotis. §. de iure
do. Et improbat diffinitionẽ Bar. in fi. dum dicit propter
onera matrimonij supportãda. Sepe nãq; mulier capit
virum, cui dat dotẽ: ꝛ pacisc⁹ de penitus alẽda. l. iij. §. de
pac. do. l. fi. j. de do. ex. Nec obstat. l. qõ dicit. q; vbi dos su
mitur p iure vniuersali, hoc est pre data in dotẽ, que dos
20 dicit ſm vsum loquẽdi. ¶ Nec ob. qõ † in vniuersalib⁹ iu
dicijs fructus augẽt iudiciũ: ꝛ eadẽ actione petunt, nõ of
ficio iudicis. l. itẽ veniũt. §. fructus. Secus in singularibus
judicijs: vt ibi no. Quoniã dicit ibi Ang. fructus rei dota
lis de per se nõ augẽt dotẽ: sed bene conuertunt in dotẽ. l.
dotis fructus. §. j. de iure do. §. ꝛ sic exponit ipse Ang. i. cõ
uertuntur. Non ob. l. virũ. C. de rei vẽ. vbi in singularibus
preciũ nõ succedit loco rei: ꝛ tamẽ in dote sic. Nam hoc est
speciale fauore dotis ſm eũ. sic et alia multa sunt specialia
dotis. l. j. §. eo. ꝛ facit. l. si ex pecunia. C. de rei ven. Et ex his
21 Ange. cũ Alex. tenet diffinitionẽ Alex. ¶ In rub. † adde
Bar. vbi dicit, q; idẽ est dicere Florẽtinus, ꝛ de Florẽtia:
vel Perusinus, ꝛ de Perusio. l. sed ꝛ reprobari. §. ampliꝰ.
de excu. tu. lxxxj. dist. c. Archi. ꝛ de spon. c. de Frãcia vltra
Bar. lxxxvj. di. p Archi. Florẽtinũ. ꝛ Ant. de But. in salu
ta. decretaliũ. ꝛ de iudi. c. j. Si autẽ appellet quis p nomẽ
prouincie: vt puta, Tuscus, ꝛ similia: tũc signiſicat originẽ
siue domiciliũ: ꝛ in quolibet verificat: vt. l. prouinciales. de
ver. sig. Si autẽ appellet per nomẽ puincie, per dictionẽ
de: tũc signiſicat originẽ. Et idẽ in nomine ciuitatis: vt. l. j.
in fi. j. de tu. ꝛ cu. da. ab his. cũ sua gl. vide etiã tex. no. in ma
teria in. l. j. de municip. ꝛ origi. lib. x. Si autẽ appellet quis
per dictionẽ popularis Seneñ. signiſicat etiã illũ, qui ha
bet incolatũ: vt est tex. in authẽ. de questo. pa. prin. ꝛ refert
Bal. in. c. j. de for. fideli. ꝛ in rub. C. qui accus. nõ pos. Adde
22 Bal. in. l. si nõ speciali. de testa. ¶ Adde † etiã, q; inquãtũ
dicit: qõ nõ est curandũ de istis nominib⁹ ppriis: q; pater
debet curare imponere pulchrũ nomen filio. l. facta. §. si in
danda. ad Treb. ꝛ Jo. An. in. c. cũ scõm. de pben. in nouel.
alias in. c. grauis. de deposito. refert vxorẽ suam, que voca
batur dña Dilãtia, que dicebat sibi, qõ si magno pcio pul
chra nomina emi deberẽt: q; deberẽt emi pro imponendo
23 filijs. ¶ In rubrica solu. matri. dicit, qõ de† iure ciuili ma
trimoniũ est nullũ multiplicit⁹. Primo si tutor cõtrahat
matrimoniũ cũ pupilla durãte tutela, vel ante redditionẽ
rationũ: vt. l. filius a patre. §. fi. j. de lib. a posthu. l. tutor. de
spon. ¶ Scõo casu, si officialis cõtrahit matrimoniũ cum
subdito suo, existẽs in officio: vt. l. si q; officiũ. de ritu nup.
¶ Tertio casu, si senator contrahat cũ liberta. l. Julia. de
ritu nup. Sed de iure canonico hec corigunt. Allegatur
per Cañ. ꝛ Legistas. d. Jo. And. in. c. fi. de secũ. nup. in no
uel. ꝛ refert dñs An. de spõs. c. j. Sed tu allega gl. fing. xxx.
q. ij. c. ita diligere. Et est ratio: q; edictũ de spon. est phibi
toriũ: vt in. c. dictis. de spõ. Sed nõ reperit iure canonico
hoc prohibitũ: ergo de iure canonico est permissum. Sed
posset dici ↄtra: q; si de iure canonico nõ est determinatũ,
etiã in spiritualibus attẽdit ius ciuile. Nec ob. q; nõ videt
prohibitũ: q; prohibet de iure ciuili: q; succedit. ¶ Quar
to casu inter seruos nõ cõstat matrimoniũ. l. cũ ancilla. C.
de nup. incest. Sed hoc etiã de iure canonico est correctũ:
vt in. c. j. de spon. ser. ¶ Quinto, si rapta nubit suo rapto
ri: vt. l. raptores. C. de rapto. Sed hoc est etiã correctũ de
iure cano. vt in. c. pen. ꝛ fi. de rapto. ¶ Sexto casu, si victa
nubit intra annũ luctus nõ tenet matrimoniũ. l. j. per totũ
de secun. nup. hoc etiã de iure canonico est correctũ, vt in
24 c. pe. ꝛ fi. de secun. nup. ¶ Sed questio est, ꝛ an cum ius ca
no. permittit istas nuptias phibitas: an remittat etiã po
nam illã: ꝛ dic aut loquimur de pena ablatiua lucri: vt est
exemplum: q; mulier rapta percipit partẽ bonorũ raptoꝛ
ris: ꝛ si cõtrahat matrimoniũ cũ eo perdit illud lucrũ: an
lis. tenet: q; illa pena remittit, q; nõ perdit lucrũ. Sed con
traria gl. est in. c. cũ scõm. de bere. lib. vj. ¶ Aut loquimur
de pena priuationis iuris, ppriꝰ, ppter illas nup. ortã non
habẽtes: ꝛ tũc vide. c. placet. ꝛ fi. de secun. nup. Bar. ꝛ alios.
Legistas in. l. liberorũ. de infami. ꝛ in. l. j. de secũ. nup. ꝛ li
qua mulier. et. l. decreto. C. de infamibus. ¶ Ultimo casu
matrimoniũ prohibet in casu. l. finalis. §. de diuor. ¶ De
25 iure † canonico matrimoniũ prohibet, primo inter Chri
stianũ ꝛ Judeã. xxxviij. q. j. caue. ꝛ. l. ne qs. C. de Jud. ꝛ can
nonnullis. extra de Jud. Sed cũ heretico tenet. xxviij. q. j.
nõ oportet. ¶ Scõo si fiat per metũ: vt gl. in. l. ſi mulier. j.
si dos. qõ me. cau. ꝛ extra gl. q; me. cau. c. abbas. xxxij. q. iij.
inter ceter. a. ꝛ. c. significasti. de eo q; ducit in mat. quã pol. q;
adul. ꝛ est speciale: q; est nullũ ipso iure: cũ alias facit per
illum metũ, illud veniat rescindendũ per actionẽ, qs inci⁹
cau. vel per except. qõ intellige de metu, qui cadit in cõsta
tem virum, vel mulierẽ. ¶ Tertio nõ valet matrimoniũ
ratione furoris. de spon. c. dilectus. ꝛ cõtractum non dirꝰ
mat: vt. l. si furor. §. de spon. ¶ Quarto, non tenet ratione
coniunctionis. Et hoc est triplex, scz legalis, naturalis, et
specialis. Legalis est que ↄtrahitur per adoptionẽ. Que
cogna. cõtrahitur, puta inter filios meos naturales, ꝛ ado
optiuos: ꝛ ita annullet matrimoniũ, donec durat: secus ſ
per emancipationẽ tollatur. l. per adopt. de ritu nup. ꝛ. l.
de cogna. le. Naturali cognatione inter aliquos prohibi
tur de iure gen. ꝛ habemus gl. in. l. ſi. §. de ritu nup. Inter
aliquos de iure ciuili vt habes institu. de nup. §. ergo non
omnes. cũ. §. sequen. ꝛ habes, qõ de iure ciuili consobrinus
potest ducere cõsobrinam. l. vter ex fratribus. de cõdi. in
sti. ꝛ insti. de nup. §. duorũ. de iure cano. noa. C. de consꝰ.
ꝛ affi. Inter aliquos prohibetur de iure diuino, quos vi
26 de in. c. literas. de resti. spo. ¶ Spiritualis † cognatio con
trahitur primo per catechismum, ꝛ est quando in os pue
ri ponitur sal, cum illa oratione. de consec. distin. iij. sal ce
lestis. Et quando impediat vel annullet: vide in. c. ꝛ
cto. de cogna. spirituali. ¶ Secundo contrahitur per bu
ptisma: ꝛ quando annullet: vide in. c. j. ꝛ fin. de cogna. spiri
tuali in. vj. in. c. Martinus. ꝛ. c. veniens. et. c. j. ꝛ. c. super eo.
eo. titu. in antiquis ꝛ Legiste habent glo. insti. de nupt. ꝛ
tex. in. l. ſi quis alumnã. C. de nup. xxx. q. j. per totũ. ¶ Ter
tio cõtrahitur per chrismationem, id est per chrisma. de
quo vide quãdo annullet, in. c. fi. de cogna. spirituali. in fi.
¶ Quinto nõ tenet, si vxor dat operam occisioni mariti,
et postea cõtrahit matrimoniũ cũ occidente: vt. c. i. de cõ
uer. infidc. ¶ Sexto est nullum matrimoniũ ratione fri
giditatis, si maritus nõ potest emittere spermax ratione
arctitatis, si mulier est arcta, ita qõ cum ea nõ potest coire
vt. §. occasionẽ. in authen. de nup. ꝛ extra de frigi. ꝛ malefi
ca. fraternitatis. Quod est verũ, quãdo erat tempore con
tracti matrimonij frigiditas: secus si veniret ex post⁹
27 cto. xxxvij. q. c. hi qui. ¶ † Sed est questio: vxor dixit mari
tum esse frigidũ: ipse dicit eum esse post contractũ matri
monium: quis debet probare? dicit qõ presumit fuisse ex
post, fauore matrimonij. xxxiij. q. j. §. qõ autẽ. Quia in du
bijs fauem⁹ matrimonijs: vt in. c. fi. extra de re ind. ¶ Se
ptimo est nullũ ratione publice honestatis: vt. c. sponsam.
extra de spõ. ꝛ. c. j. eo. ti. in. vj. Itẽ ratione publice honeſta
tis: vt si sunt cõtracta sponsalia inter maiorem septẽio. in
qua malitia supplet etatẽ: ꝛ sit nullũ: impedit tamẽ con
trahi inter cõsanguineos spõse ꝛ ipsum spõsum vt. c. inue
nis, ſm vnam lec. extra de spon. Item ratione publice ho
nestatis in. d. c. iuuenis, ſm aliam lec. Item in. c. j. de desp⁹
sa. impub. lib. vj. Si autem fiant spõsalia per minores, vñ
annis, non inducunt impedimentum publice honestatis:
vt dictis

vt dictis capitulis. ¶ Octauo est nullum matrimonium ratione voti solennis precedentis: vt capitulo, nouimus. qui cle. vel vouentes. ¶. c. j. de voto. in. vj. et facit votum solenne acceptio habitus, ¶ professio religionis approbate.

28 ¶ Sed an † eremita possit contrahere matrimonium: dic vt in. c. ex parte. el. ij. de conuer. coniu. ¶ glo. xxvij. q. ij. ecce probatur. xviij. q. iiij. con. ¶ ibi dicitur, q3 non perdit dominium rerum suarum. c. ad hoc. ¶ Nono est nullum, si est error in persona. xxix. q. j. sed error. ¶ Decimo ratione erroris in cõditione persone: quia putabam liberũ, ¶ est seruus. c. ꝓposuit. ¶. c. fi. de coniug. seruoꝝ. ¶ Undecimo est nullum propter simultatem. l. simulate. ff. de ritu nupt. ¶ Duodecimo est nullum ratione doli: vt extra de spon. c. tua nos. licet in aliis obstet exceptio: vel dec actio: vt in ti. de dolo. ¶ Decimotertio est nullũ, si duco in vxorem illam, quam pollui per adulterium: vel illã que dedit operam morti mariti sui: vel illam, cum qua ego sum pactus post mortẽ vxoris, vt ducam eam: vt. l. Claudius. de his qui. vt in dig. ¶. c. cum habeatur. ¶. c. super hoc. de eo qui duxit in matri. quam pol. per adul. ¶ Decimoquarto est nullum, si cõtrahitur sub cõditione contraria ipsi matrimonio: vt puta si filios non fecerit: vt extra de cõdi. appo. si cuius. vide. xxxij. q. ij. ¶ Decimoquinto est nullũ ratione defectus cõditionis honestatis naturalis apposite: vt puta si pater meus cõsentiet. ¶. c. super eo. de cõdi. appo. Et no. q3 de iure ciuili defectus consensus patris reddit matrimoniũ nullũ: vt no. in. l. si ꝓponis. C. de nup. l. Paulus. als. l. cum legitima. de sta. ho. etiam si sit miles: vt. l. filiusfa. mil es. de ritu nup. nisi pater fuerit absens per quinquennium: ¶ nescitur vbi sit: vt. l. si filius. ¶. l. si ita. fallit in emancipato. l. emancipatus filius. eo. tit. ¶ patet ex tex. singulari in. l. libello. ff. medio tẽpore. de cap. ¶ hoc etiã in filia: sed etiam vltra q3 filia cogitur cõsentire patri volẽti eam nubere. l. si qui patris. ff. de spon. filius autẽ nõ cogitur. l. non cogitur. de ritu nup. Sed de iure canonico, nõ cogitur filia consentire. de spon. impu. c. j. in glo. ¶ nõ requiritur consensus patris: vt est melior casus in. c. veniens. de sponsa.

¶ Decimosexto est nullũ ratione absentie primi mariti, cuius mors verisimiliter estimabatur. xxxiij. q. ij. cum per bellicam. Et aduerte: q3 de iure Digestoꝝ mulier tenet expectare virum per quatuor annos. l. vxores. de iure autem. C. tenetur expectare virum perpetuo: vt authen. hodie. C. de diuor. extra de spon. c. j. in princi. nisi fama sit vniuersalis ¶ verisimilis, q3 sit mortuus: q3 potest cõtrahere: ¶ tũc reuersus annullat: vt. ff. dixi. ¶ Decimoseptimo est nullũ ex defectu etatis in femina. xij. anno: vt. l. minorem. de ritu nup. In masculo. xiiij. vt. l. sancimus. C. de nup. insti. de nup. in prin. Sed si cõtracta in etate nõ legitima cõfirmatur ex ratihabitione superuenientis etatis legitime, q3 dixi in minore, fallit ratione pacis inducẽde ¶ scandali euitandi: quia tunc sustentatur: vt. c. non est. de sponsa. in prin. Itẽ nisi sit potẽtia coeundi: vel malitia suppleat etatem: vt. c. de illis. de spõ.

29 ¶ Aliquãdo † matrimoniũ validum dissoluit: ¶ tũc aut dissoluitur quo ad separationem thori: aut in totũ dissoluetur vinculũ cõiugij. Separatur thorum ratione adulterij. de procu. tue. cum simi. nisi cum ipse qui petit thorum separari, sit etiã adulter. Quia paria delicta ¶. c. c. pen. ¶ fi. de adult. hoc est si per prius etiam cõmisit adulteriũ: vel etiã post separationẽ: vt. c. ex literis. de diuor. ¶ Scõo separatur, si vnus coniugũ velit trahere alium ad peccatũ mortale: vt efficere furem, ¶ similia: vt dicit Inno. de adul. c. j. Et probatur p tex. xxviij. q. j. vxor. ¶. c. id dolo latria. fm vnum modum. Sed an possit separari ꝓpter vitiũ Sodomiticum. Hiero. dicit q3 sic. xxxij. q. vij. omnes accusat. Inno. ff. in. c. j. de adul. ¶ hoc credo verum per. c. ij. de diuor. vbi quecunq3 peccata habeat vnus ex ipsis, separatur, si velit alterum trahere ad illa: vt. ff. dixi.

¶ Tertio separatur ratione nimie senitie. c. literas. in fi. de restit. ¶. l. si cũ dos. ff. in autẽ in semissimo. j. c. ¶ Quarto ratione assumpte infidelitatis: puta quando efficitur Judeus, vel hereticus. c. fi. de conuer. coniu. c. quanto. ¶. c. de illa. de diuor. Sed si ambo essent infideles, et vnus efficeretur fidelis, separatur vinculum cõiugij: vt. d. c. quanto.

30 ¶ Sed † de iure ciuili sunt infinite cause, ex quibus permittitur separatio thori, sed dissolutio nõ: vt. l. cõsensu. C. de repudijs. Soluitur autẽ matrimoniũ quo ad vinculũ coniugij per mortẽ: vt in authẽ. de nup. ff. deinceps. Quia

31 mors omnia soluit: vt ibi. ¶ Sed † quid de resuscitato: an recuperet vxorẽ. Legiste habẽt in. l. nam ad ea. ff. de le. ¶. l. intercidit. de cõdi. ¶ demõ. Quib9 adde glo. xxxij. q. vij. licite. ¶ casus est, q3 nõ. in. l. cũ de re. in fi. de cap. ff. ¶ Itẽ an

32 † ꝓpter excõicationẽ separet quo ad thor: vide Jo. An. in addi. Spec. de dona. inter virũ ¶ vx. ff. formatis. dic aut est excõicatus in causa heresis ex tumacia. Et si perfistat per annũ in illa cõtumacia, presumitur pro heretico. c. excõmunicamus. de hereticis. ¶. c. cũ tu. eo. tit. lib. vj. ¶ dic vt de hereti. ff. Aut in alio casu: ¶ tunc dic: vt. xxij. q. iij. quoniã multos. ¶. c. inter alia. de sen. excõ. Adde q3 perseuerãtia alicuius in excõicatione inducit suspicionẽ heresis, sita q3 contra eum potest procedi per inquisitionem de heresi. in

33 ca. fi. de pen. ¶ Itẽ † pollutio extraordinaria: id est illicitus modus coeundi cũ vxore: non inducit separationem thori. xxxv. q. iij. c. extraordinaria pollutio. ¶ Item lepra an inducat separationem thori: dic vt in. c. j. de coniu. lep. Est generaliter regula: quos Deus cõiungit, homo non separet. c. de infidelibus. de cõsan. et affi. Et ideo diuortia permissa de iure ciuili corrigũtur de iure canonico: vt est glo. in. l. diuortio. de neg. gest. Item: quia matrimoniũ est res spiritualis: vt in gl. c. ij. de reg. iur. in. vj. ¶. l. priuilegia. ¶ l. omni innouatione. per Bar. ¶ Bal. de sac. san. eccl. ¶ sic in eo ius ciuile succumbit iuri cano. glosl. j. de gradi. ¶ gl. insti. de gradi. ff. quarto. ¶ insti. de nup. in prin. ¶ est tex. xxxv. q. v. ad fedẽ. ¶ Itẽ de iure ciuili, si vnus ex cõiugibus intret religionẽ dirimitur matrimonium, etiã si alter remaneat in seculo, in authẽ. de san. epis. ff. cõsũ. ¶. l. j. C. de episco. ¶ cle. De iure autẽ cano. aut nõ est cõsummatũ matrimonium per copulã carnalẽ: ¶ tunc idẽ etiam vno ex ipsis inuito: vt. c. verũ. ¶. c. ex publico. de cõuer. cõiu. Aut intervenit copula: ¶ non potest ingredi vnus altero inuito. c. j. de cõuer. cõiu. c. cum sis. c. cõiugatus. ¶. c. vxoratus. et. c. ad apostolicã. co. titu. in verbo, matrimonio. ¶ Quid sit ma-

34 trimoniũ: † vide insti. de pa. po. ¶ idem. xxvij. q. ij. in prin. ¶ q3 dictio rectinẽs, id est inducens cõiunctionẽ: q3 est vna caro vir ¶ vxor. in. c. maritus. de cogna. spirituali. ¶ debet esse vnus animus. xxx. q. ij. de neptis. vnde vnus nõ potest facere votũ altero inuito: vbi ponitur exemplũ de illa, que fecit votũ dormire cũ camisia, q3 est preiudiciale marito: imo facto ante matrimoniũ altero postea reluctante redditur nullum: ¶ ille postea ab eo abolitur: vt eadẽ. q. j. ff. volumus. vide Innoc. ¶ Hostien. extra de voto. c. scripture.

¶ Item inter mutua seruitutis seruitia. vt. l. sicut. de operis lib. xxxij. q. ij. apud nos. Item adde, q3 matrimonium est de iure diuino. xxvj. dist. ff. bene opponitur. ¶. c. j. de voto. in. vj. ¶. c. fi. Adde glo. insti. de iure natura. ff. ius naturale. ¶. l. ius ciuile. de iusti. ¶ iure. De iure diuino inuẽtione: de iure gen. approbatione: de iure ciuili solennitatis

35 additione. ¶ Itẽ adde, q3 † ista cõiunctio fuit facta dupli ci causa: ratione sobolis procreãde: vt. xxxij. q. ij. pudor. et cupiditas procreãdi est infita feminis a natura. l. legẽ Jul. C. de indic. vid. ¶ ideo magnũ premiũ est procreare filios: ¶ illos educare: vt. l. queritur. ff. si mulier. ¶ de edili. edicto. ¶ Scõo ratione fornicationis euitãde. xxxij. q. ij. ff. q3 autem. ¶. c. quicqd. Et coitio illicita, dicit fornicatio. ¶ Itẽ

36 † adde, q3 ex matrimonio oriunt tria bona, sc3 fides, ples, ¶ sacramẽtũ. xxvij. q. ij. omne. Itaq3 publice interest repleri puincias liberis hoib9: vt. l. que liberis. ad fi. de bo. dã. ¶ Sed nõne etiã replet ciuitas spuriis: vide p tex. in authẽ. de nup. in pn. ¶ ideo nascimur prius. l. j. ff. ¶ gña. de vẽ. in pos. mit. l. j. ff. ¶ de ven. inspi. l. postli. ff. filius. de capt.

37 ¶ Itẽ dicit †, induiduã. Sed an mulier teneat seq virũ pegrinatẽ: Bar. in. l. ¶ Denia. ff. de an. leg. Cy. in. l. liberti liberteq3. de oper. lib. Bal. in. l. q. ff. nihil. c. ti. ¶ est bon9 tex. in. l. q3 nisi. ff. de ope. lib. Cano. habẽt gl. in. c. j. de cõiu. lepro. in. c. j. q. ma. acc. pos. xiij. q. ij. vnaquecq3. xxxiij. q. ij. si cõ dolet. ff. si marit9. j. c. ¶ Et quia dixi, q3 est spãle, nũqd te-

38 neat † statutũ ꝓhibẽs matrimoniũ cõtrahi sub certa pena, sine tali solẽnitate: ¶ vtrũ valeat statutũ ꝓhibẽs ꝫbere cũ certo gñe psonarũ: Jo. An. in. c. statutũ. de bere. li. vj. in nouella refert ẽt q3 ista. q. disputauit ei9 ꝓceptor. ff. in legib9 ¶ Bar. Sil. Bar. in. l. edicim9. de murileg. li. xj. Bal. i. l. nemini. de nup. ¶. l. j. ff. ius naturale. de inst. ¶ iur. ¶. l. oẽm. ad Tertu. Sicut aut est pmissum de iure. ¶ nõ valet statutũ: q3 nõ potuit imponere legẽ ¶. c. c. cui laic9. de re. ecc. nõ alie. Itẽ q3 matrimonia debẽt esse libera. de inuti. ti. c. gẽma. de spõ.

Contra teneo: quia de iure inter filios compatrum, licet cõtrahere preter quam cum illo, qui fuit causa compaternitatis. de cognatio. spirituali. c. i. cum si. Sed valet cõsuetudo, ne liceat. in. c. super eo. de cogna. spirituali. §. est casus. Hec obstat: quia auferretur libera nubendi ꝛc. Quia non est verũ, quando potest contrahere cũ alijs, salua honestate. l. cum ita. ff. l. hoc modo. de condi. ꝛ demõ. ¶ Item
39 † valet statutum, quod non liceat contrahere matrimonium sine consensu patris. l. semper in coniunctionibus. §. casus. ff. de ritu nupt. Quia est pudor querere sibimet maritum. xxxij. q. ij. honorantur. ¶ Sequitur, quẽadmo-
40 dum; † hec dictio significat similitudinem. l. quemadmodum. de agri. ꝛ cen. l. cum oportet. de bo. que lib. significat exemplum. l. sed si lege. de pet. here. significat qualitatem. l. j. C. de eden. significat modificationẽ. arg. in. l. edita. versicu. prout. C. de eden. l. interrogationem. vt hic. ꝛ in rubri-
41 ca quemadmodum serui. amit. ¶ Sequitur, dos: † est continens illud, quod datur pro oneribus supportãdis: ꝛ intellige dictum Bar. quod sit data. ꝛ ad illud, quia sustinet onera. l. ideoq; de ri. nup. ꝛ vbi nõ sunt onera, non est constitutio dotis. l. si pater mulie. de iure do. et vide. l. Julia. eo. titu. ꝛ. l. que res. ꝛ. l. si inter. de pac. do. ¶ Contra Bar.
42 † diffinitionem videtur. l. Jul. §. de serui. do. ꝛ dic quod est speciale quo ad alienationẽ. Adde, qõ etiam soluto matrimonio dicitur dos, donec est spes contrahendi. l. ij. §. defun. do. Sed illud speciale quo ad alienationem, sed an dos sit vtilis? Adde Bal. in. l. fi. C. de sen. que sine cer. quãti. ad Bar. hic. quem vide ꝛ Ange. hic. ¶ Sequitur ver-
43 bum, † petatur. Adde ad Bart. in. l. an heres mens. ff. de lega. iij. vbi est illud verbum, petatur. Et an quando matrimonium est nullum, dos repetatur. c. ꝛ si necesse. de donatio. inter. Legiste in. l. auunculo. de condi. sine causa. l. si quis in teste. l. qui cõtra. ꝛ authẽ. incest. C. de incestas. nup. j. eo. dicam. in. l. si cui dotem. §. fi. j. eo. vbi plene ea tangam.
44 ¶ Et an † valeat pactum, qõ vxor teneatur se alere? vide, qõ sic, in. l. iij. in fi. de pac. dot. Est verum, quãdo cõuenit, qõ fructus augerent dotem. l. necessitudo. ꝛ. l. ac. infe. profe. cum simi. ꝛ donatio est prohibita, nisi sit mutua. l. cũ hic status. §. similiter vxor. ff. de donatio. inter virum. licet Bal. allegauerit. l. si pater puelle. C. de inoff. testa. ꝛ est ter. quod hec distinctio est vera, scilicet si remiserit fructus. l. si quis pro vxore. §. si vxor. ff. de dona. inter virum. vide ad hoc Bal. in. l. si pater. C. de colla. in finalibus verbis. licet non alleget.

Summarium.

1 Judicandum est in ambiguo pro dote.
9 Judex ex officio constituit dotem filie viri potenti in patris absentia.
11 Falcidia de legato dotis detrahitur.
21 Feudum, quod alienari possit pro dote.
24 Actio quod ex pacto nudo, dotis fauore oriatur.
37 Faber existens penes monasterium, quod possit expelli.
39 Priuilegia dotis, an competant secundo nubentibus.

Dotis causa. ¶ Mulier in actione de dote priuilegiata est fauore reipublice, cuius interest eam esse dotatam: vt facilius nubat: de cuius nuptijs res ipsa publica repleatur liberis. hoc dicit. ¶ Nota. j.
1 † de dote in ambiguo esse iudicandum pro dote. l. in ambiguis. de iure do. et. c. fina. de re iudi. ¶ Nota. gloss. † de instantia: quia summaria est causa dotis: quia causa dotis ꝛ alimentorum equiparantur. et illa est summaria: vt l. si quis a liberis. §. si vel parens. de libe. agnosce. Item: quia iurgantium causas celeritate expediri equitati conuenit ꝛ rigori. c. iurgãtiũ causas. de re iudi. Tu dic, aut queritur an sit summaria quo ad probationem? ꝛ non est. l. dote. de rei ven. Aut quo ad terminos, vel abbreuiationem terminorum? ꝛ non est per regulam. Iudices. de iudicijs. Aut quo ad substantialia iudicij: et tunc an procedatur summarie ꝛ de plano sine strepitu ꝛ figura iudicij: dic qõ de iure ciuili nõ est: vt. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. j. eo. vbi apparet, quod fuit lis contestata. ꝛ. l. j. C. de sen-
ten. que sine cer. quanti. Istec in reis etiam fauorabilibus procedit ordinarie: vt. l. si quis in suo. C. de inoff. testa. De iure autẽ canonico Ange. tenet, qõ aut tractatur incidenter: ꝛ tunc est summaria. Aut principaliter: ꝛ tũc nõ est. dic qõ vtroq; casu est summaria: vt cle. dispendiosam.
3 de iudi. ¶ Ex hoc † sequitur, quod procedetur tempore feriato in vtilitatem hominum: vt l. ij. ff. de feriis. ꝛ Spe. in tit. de feriis. §. sequitur. versi. potest autem. Item cum causa dotis est pia: vt. l. cum is. §. si mulier. de condi. indebi.
4 ¶ Nota. hic in glos. † multa priuilegia, que habet dos. Item quia pater officio iudicis cogitur dotare filiam. l. fi. de do. promis. l. qui liberos. de ritu nupt. glo. l. obligamur. §. ide
5 act. ꝛ oblig. Sed an cum † diximus supra qõ potest mouere sine consensu patris: si nubit, vtrum cogatur ipsam dotare. Alleg. gl. fin qõ sic. xxxij. q. ij. c. hoc sanctũ. Sed et melior: gl. xxxvj. q. ij. c. de raptoribus. ¶ Sed si accipiam ritum indignum domui sue, videtur quod non teneatur: vt Bal. dicit in. l. fi. de do. promis. Quod si filia est ingrata patri, quod potest ipsam non dotare. Ratio quia patris persona debet videri honesta et sancta filio. l. liberto. §. de obseq. a lib. Item dos ꝛ alimenta equiparãtur: vt dicemus: sed quando filia potest exheredari, potest alimentis priuari: vt est glo. in. l. si quis a liberis. §. fi vel parens. j.
6 de lib. agno. Sed isto casu potest exheredari. authẽ. si potest. C. de inoffi. testa. ergo ꝛc. Sed an † si est nupta indota posset cogere patrem, vt ei dotem constituat: vide Bar. qui dicit, qõ non. Secutus Bul. de Cune. in. l. fi. §. si mulier. de condi. indebi. Sed Bal. tenuit contra authenti. res que. C. commu. de leg. Ratio: quia sunt due cause dotis: vt habilius nubat: ꝛ vt nupta non spernatur, qñ solet facere maritus mulieris indotate: vt in authen. de nupt. arg. l. vtrum. in fi. de verbo. obliga. ꝛ. l. si donatus. de cõdi. ob causam. Sed hic licet vna causa finalis deficiat, qñ deficit altera: ꝛ sic dispositio stat firma: vt dicit glosa. l. si. §. si mulier. ꝛ. l. si ventri. de priuile. credi. ꝛ est ter. in. §. fi-
7 nitatis. insti. de nup. ¶ Sed an † si mulier est indotata, maritus debeat eam tractare, vt vxorem quo ad expẽsas fanerum? Innocen. in. c. per nostras. de donatio. inter. ꝛ vxo. dicit, aut ab initio non fuit dos constituta nec promissa: ꝛ debet tractare vt vxorem: vt in authen. ea. quod. natu. effi. legi. §. quoniam. et. l. qõ si nulla. de relig. et sump. fu. Si autem sit promissa ab initio ꝛ non soluatur: nõ debet eam maritali modo tractare. dicit Bald. in. l. de diuisione. j. eo. ꝛ dicit qõ est glo. sing. in authen. de non cõgrua. secundo nub. ꝛ pro illa dicit casum in. l. fi. ad Velleianum. ¶ Sed sunt † tres casus, in quibus pater non cogitur filiam dotare. Primo si filia sit hereticа, vel Judea: vt est glo. singu. in. l. si vero. §. de in rem verso. ¶ Secundo si sit
falia naturalis tãtum: hoc est nata ex cõcubina: vt. l. quia. §. naturalis. de lega. iij. ¶ Et ex hoc etiam non est bonum argumentum de dote ad alimenta, ꝛ econtra: quod pater tenetur talem filiam alimentare: vt habetur in authen. licet. C. de natu. lib. et tamen non tenetur dotare: vt. §. sup. quod limitat Bal. esse verum: nisi filia sit pauper: quia tũc tenetur: dicit ipse ita in. l. mater. C. de iure do. ¶ Tertio si pater est egenus, vel multis debitis inuolutus: ita, qñ non sit sufficiens ad dotandum. Quo casu etiam si constituat dotẽ, dos erit nulla: vt. l. successio. C. de reuo. his que in frau. credi. ꝛ. l. ait prętor. §. si mulier. ꝛ. l. fi. §. si socer. ff. ad
9 titu. ¶ Sed † quero, si pater est absens ita, quod non potest constituere dotem: ꝛ filia est viri potens: dic qõ incidit ex officio constituit. in. l. profectitie. §. fed si proponas. §. de iure do. supra declaratis. vide per Bald. in. d. l. fi. circa
10 fi. C. de do. promis. ¶ Sed † nunquid mater teneatur filiam dotare? dic quod non: vt. l. mater filiam. C. de iure dotium. ꝛ hoc nisi filia sit pauper: nec pater habet vnde dotet. ita vult Cy. in. d. l. mater cum filia. ꝛ mouetur: quia mater non tenetur alimentare filiam: vt. l. nec filium. C. de patesta. ꝛ. l. non quemadmodum. j. de libe. agno. ꝛ not. ff. alimenta. de nego. gest. Et hoc verum, nisi filia sit pauper: vt est tex. in. l. si quis a liberis. vbi glo. etiam in. l. j. de libagno. Sed hoc non est verum: quia non est bonum argumentum de alimentis ad dotem: vt supra dixi. Et pater: quia de legato alimentorum, si fiat pauperi, non detrahitur Fal. secus si fiat diuiti, vt. l. diuus. cibi Bart. ff. ad legẽ Falci. Sed de dote semper detrahitur: vt. l. ult. §. de iure
11 do. Quod † intellige quando extraneus legat dotem, nõ mari-

non maritus,qui recipit:q; tunc non: vt.l.ij.ff.de do.prele. ⁊.l.si maritus.§.si dos.ad leg.Falc. Item fallit,nisi mater sit heretica,vel Judea:vt est glos.in.d.l.fi.de dot.promis.

12 ¶ Sed nunquid ꝓ filiam spuriam mater teneatur dotare? ⁊ dic de iure ciuili non: q; nō tenetur alimentare: vt authen.ex com,plexu.de incest.nup.⁊.c.per venerabilem.qui filij sint legi. Sed de iure cano.videtur, qō pater et mater teneantur:quia tenentur cōmuniter alere:vt est casus singu.in.c.cum haberet.de eo,qui duxit in ma.quam pol.per adulterium.⁊ per cōsequēs dotare. faciēdo argumentum de alimentis ad dotem:vt facit Cy.Et qō dicitur,qō mater tenetur alere filium:vt plene no.in.c.ij.de cōuer.infide. est verum:nisi sit spurius:vt est casus.in.d.c.cum haberet. Item si sit procreatus ex matrimonio,qō postea declaratur nullum: q; tūc cōmuniter debet ali:vt in.c.ij.qui fi.sint

13 legi. ¶ Sed ꝑ an filius teneatur dotare matrē? Bar.dicit hic qō est casus singu.l.tutor.§.in soluēdo.ff.de admini.tu. Adde Cy.in.l.fi.C.de prescrip.long.temp.l.i.§.preterea.ff. de ta.⁊ ra.dist.⁊.l.si a matre.C.de iure do. ¶ Sed qd si mater est egena? videtur ꝙ teneatur dotare:q; tenef alimentare:vt.l.cum plures.§.cū tutor.ff.de adm.tu.ergo dotare. Sed contra.est verit is:q; propter istam egentiā filius nō tenetur iniuriari sibi.argu.l.si heres.de ser.⁊ aqua. Sed si ipsam dotaret sibi iniuriatur:q; fecūdo nubendo facit iniuriam filio primi matrimonij:vt est tex.in authen.de non eli.cōo nu.§. Gregoria.⁊ de nup.§.soluto.in authen.item marito defuncto.⁊ in authē.de nup.§.nos igitur. Primo dicit tex.qō nedum bona filiorū, sed etiam vitam ad secundum maritū portarent.l.lex que tutores.C.de admi.tuto.

14 ¶ Sed ꝑ nunquid auus teneatur neptē dotare.tex.ꝙ sic. l.⁊ nihil.§.de in rem verso.nisi filius sit dives:vt dicit Bal. in authē.res que.C.cōmunia de leg.in antiqua lec.⁊ nihil alleg it. Tu dic,qō auus nō tenetur alere nepotē, si pater est dives:vt dicit Bar.in.l.nō quēadmodū.ff.de lib.agno.

15 ergo nec dotare. ¶ Quid ꝑ de fratre? dic aut erat soror uterina:⁊ non tenetur dotare: vt.l.cum plures.§.tutor.de admi.tu..Aut est ex latere patris:ly non ex latere matris: ⁊ tūc tenetur si est pauper:cula,alias nō:vt.l.si vero.de admi.tu.C.⁊.d.l.tutor.§.in soluēdo.⁊.l.qui filiū.ff.vbi pu.edu.

16 deb. ¶ Sed ꝑ quid si dicit statutū, ꝙ filia nō succedat, an heres patris teneatur illam dotare? Bar.dicit,qō sic:in.l. si marito publico.§.volūtatis.⁊.l.post dotē.ff.⁊ Bal.in.l. fi.de dot.promis.Et hoc probo: q; etiam tenetur dare alimēta:vt.l.si quis a liberis.§.idōvidē.de lib.agno. ¶ Sed

17 quid ꝑ de patruo? dic qō nō reperif.l.cautum. Sed quidā allegauerūt.d.l.⁊ si nihil.§.de in rem verso. que nihil facit

18 iuncto fi.l.prece. ¶ Bar.ꝑ inducit gl.hic que subaudit.fere ad dictū testis.in quo etiā subaudif,⁊ idē dicit in proe. Lod.⁊ in.l.j.§.item flaminū.ff.de flu.⁊.l.Celsius.de vsu.de dictione ⁊c.do.Ant.de But.in proe.Decretaliū.q; testis deponit de possessione naturali: q; de ciuili testis non potest deponere:q; consistit in animo.Ad idem, qō dicit hic Bar.⁊ facit gl.in auf.vt deter.sit nume.cler.vbi dictio,sem

19 per,exponitur,id est multoties. ¶ Quid autē, ꝙ testis dicit:non preterit dies,quo ipse nō posset derit:⁊ probaf, qō in aliquibus diebus, fuit absens: dic qō excusatur a falso: qō intelligitur continue,⁊ non ita stricte.est tex.xxxi.dist.c. tenetur.in glos.lxxxij.dist.proposuisti. Quid si dixit cōtinue:idem.de consec.di.v.c.si tibi. Quid si dicit,non exiit dies,quo nō posset derit:idē.cadē dist.c.nūquid. Quid de verbo, sine intermissione:dic idem.xxij.di.fac.fan.cū glos. quid si dixit omnibus diebus:dic idem de consec.dist.v.c. reuer. Quid de verbo,semper:dic idē.xxxi.dist.c.si laicus. ⁊.c.sacerdotibus.Quid de verbo,indeficienter:dic idem.

20 de preben.c.signi. ¶ Item est priuilegiata ꝑ dos in multis,que late ponit Spec.in ti.de dona.inter vi.⁊ vxo.§.formatis.et Bar.⁊ Bal.hic,apud quos in qbusdā habet specialia:in quibusdam apud alios.Et vltra est priuilegiata. Primum est, qō quicquid maritus habet de bonis vxoris mortue,titulo lucrativo:quia de onerosō non esset dubium,quin potest de illo disponere quicquid vult:cogitur relinquere filijs:vt est tex.in.l.generaliter.§.fi.C.de secun. nup. Lucrum autem,qō habetur ex dote cogitur filijs illius matrimonij relinquere: vt in authen.vxor.C.de secū.

21 nupt. ¶ Secundum: ꝑ quia feudum non potest alienari. Fallit pro dote secundum quosdam.de iure cano.in.c.nuper.de dona.inter vi.habetur de iure ciuili in.c.j.§.donare.qualiter olim feud.aliena.posset.⁊ p Bal.in.c.i.de probi.feu.alie.per Fede. ¶ Tertio:quia in contractibus innominatis etiam re integra,non est locus penitentie fauore dotis:vt.l.si ego.§.si res.de iure do.⁊ per Bal.in.l.ficut. in fi.de act.⁊ obliga. ¶ Quarto:quia fauore dotis mandatum etiam re integra non expirat morte mandantis:vt.d. §.si res.⁊ Bal.in.l.mandatis.C.mandati. ¶ Quinto:quia reus cogitur instrumenta edere ad intentionem fundandam in causa dotis,fin.d.Anto.in.c.i.de proba. Et est ratio:q; dos ⁊ fiscus equiparantur:vt.l.ij.de priuile.fis.⁊ fisco eduntur : vt.l.ne quicquam.ff.de edendo. ¶ Sextum est: quia habet duplex forum causa dotis. Et aduerte : q; aut agitur incidenter de dote:⁊ potest cognoscere iudex eccle siasticus:vt.c.de prudentia.de donatio.inter vi. Si autem principaliter:⁊ tūc etiam potest fieri,si in foro ciuili est denegata iustitia q; tunc potest trahi ad ecclesiasticum, etiā principaliter:vt.c.ex tenore.de foro compe.Et no.de offic. dele.c.signi. Item,si dicat se spoliatam: potest agi cora ecclc.c.ex parte B.de fo.compe. Si autem extra hos casus intentata sit, tenet hic Ang.qō nō potest:sed male:vt in.c. literis.de pigno. ¶ Septimum: quia si quis est rogatus restituere,qō supererit ex hereditate post mortem suam: non potest relinquere minus quam quartā totius , quam non potest alienare. Fallit fauore dotis.authen.contra rogatus.C.ad Trebel. ¶ Octauum, est in authen.res que C.cōmunia de lega. ¶ Nonum:quia fauore dotis valet stipulatio sine causa.Et no.q; cum datur facta mentione matrimonij:videtur data pro dote.Casus singu.in.l.qō autē.

22 ff.de iure do. ¶ Decimum:quia ꝑ rei dotalis est prohibita alienatio. Et hic aduerte: aut est alienatio necessaria:⁊ tunc si agit actione reali,vel mista concernente dotem : est permissa alienatio.De reali.l.j.§.de fun.do. De mista est in.l.ij.C.eo.titu.puta de misso in possef.ex primo ⁊ secundo decreto domus dotalis ruinose : quia non cauetur de dam.infec.Aut illa actio non concernit dotem:⁊ si concernit mulierem:est prohibita.l.quinq; legibus.de bo.da m.l. Titia.§.de iure do.Aut concernit maritum:⁊ similiter:vt l.ob maritorum.C.ne vxor pro marito.⁊ ibi Bal.⁊ Bar.in l.satis notum.in qui.cau.pignus.taci.cōtraba.Aut est voluntaria alienatio:⁊ tunc aut res est data in dotem estimata: et sic illa estimatio facit emptionem; vel est in arbitrio mariti, an faciat, vel non:puta restituere rem, vel estimationē:⁊ dic:vt.l.j.§.⁊ cū lege.de rei vxo.act.Si estimatio nō facit emptionem:sed fuit apposita, vt sciatur quātum valet:si postea deterioraretur : et tunc dicit Ange.hic,quod est casus singularis in.l.si estimatis.ff.eo.Tu adde meliorem in.l.fi.de pactis dota.aut est in electione vxoris:an faciat empt. vel non:⁊ non potest alienari:vt.l.j.C.de fundo do.Si autem est estimatus:⁊ tunc cum iuramento mulieris potest alienari.c.contingit. et.c.mulier.de iureiurādo. lib.vi.⁊ Legiste tractant in.l.si predia.C.de iure do. Item si interuenit consensus mulieris ab initio:⁊ item post biēnium.in authen.siue a me . et vnde fumitur.C.ad Velleia. Item si mulieri expedit alienare:tunc valet cum consensu mulieris: vt.l.ita constante.cum.l.ij.de iure dot.et.l.si mulier.de pactis do. Item si est res, que seruando seruari nō potest: puta: quia non potest seruari per triennium. Vel est pro ecclesia: vt.l.j.§.fuit quesitum.ff.ad Trebellia.arg. l.lex que tutores.de administra.tut.Et tunc etiam sine cōsensu vxoris alienari potest. Item si res consistit in numero,pondere,vel mēsura: vt.l.res in dote.C.de iure do.alias est prohibita alienatio:vt institu.qui.alie.licet.cum simili

23 bus. ¶ Quid ꝑ autem,si est vidua:an possit alienare:quia superest spes matrimonij?⁊ dic,quod non:vt.l.etiam direcio.de fundo do. Quid autem si est effectus fundus alterius:puta maritus fecit tot expensas in fundo dotali,que exhauriūt totum:dic quod nō potest alienare:imo tenetur illum tenere quousq; illā mulier relinquat.in.l.si is qui.in

24 fi.de iure do. ¶ Undecimum, ꝑ quia ex pacto nudo oritur actio.l.act.C.de do.promis.Fallit.l.j.eo.titu. ¶ Duodecimum:quia auus maternus potest stipulari nepti:vt.l. auus.ff.eo. ¶ Decimumtertium:quia sine traditione retransfertur dōium in mulierē.l.in rebus.de iure do.sed nō possessio,vt.l.dotis.C.solu.matri. ¶ Decimumquartum, quia est actio bone fidei, institu.de act.§.fuerat.ff.§.sed si ignoramus.C.de rei vxo.act. ¶ Decimumquintū: q; dotis cōstitutio facta per metū est nulla:ly alij actus ventant

rescindendi. l. mulier. §. si dos. ff. qō met. cau. ¶ Decimū sextū quia ab vtraq; parte presumitur interc̄sisse stipulatio. C. de rei vxo. act. in prin. iuncta glo. super verbo, oēs dotes. ¶ Decimū septimū quia omnia bona mariti sunt tacite hypothecata. l. vbi adhuc. C. de iure dot. ¶ Decimū octauū quia in actione personali presumitur potior omnibus alijs creditoribus. in. l. assiduis. ¶ Sed nūquid
25 ista duo † vltima habeant locum in dote confessata, loquor: quando ante matrimonium fuit confessata: quando autem constante matrimonio dicam in. l. placet. §. si vir. j. eodem. ⁊ glos. in. l. assiduis. dicit quod sic: sed Bartolus, ibi limitat illam legem, nisi esset transactum tempus ad opponendum exceptionem non numerate dotis: vel nisi ei esset renunciatum. Bartolus, in rubrica C. de priuilegio dotis. dicit illam glossam esse veram tribus casibus: ibi per eum tractatur. Tu dic quod quāuis posuerunt hic quartum casum separatum, illa est vera gl. eo casu, quo cōcurrunt alij creditores cum muliere. Probo per tex. in. l. si cui. C. de non nume. pecu. Dicit enim, q; quāuis debitor aduersus quem probatum est debitū per confessionē nunq; vtaf exceptione nō numerate pecunie: tamen alij creditores possunt vti illa exceptione. Sic in muliere, cui creditores possunt opponere quandocunq;. ¶ Secundo per. l. si quis. C. de bon. proscrip. q; ibi perue nerant bona mariti in rempublicam, vel fiscum: mulier vo lebat repetere: fiscus contra hanc potest opponere exceptionem, non numer. dotis. ¶ Decimūnonū vt inter pa-
26 trem † ⁊ filiam non valeat pactum de non dotando eam, quod intellige in filia non emancipata: alias non esset dubium, per. l. j. C. de inoffi. dot. Probo sic. primo arguendo de alimentis ad dotem: quia in alimentis tenet quod nō, Spec. in tit. qui filij sint legi. §. j. versicu. sed pone quidem. Bart. in. l. si quis a liberis. §. vel si parens. de liber. agnosc. Bal. in. l. pactum, quod dotali. C. de colla. Tu dic q; etiam cum iuramento non tenet in. c. cum quid. in fi. extra de iureiur. ¶ Secundo: quia dotatio est de equitate naturali: vt. l. eas. de capi. dimi. Sed ius naturale non remittit per pactum: ergo ⁊c. Et hic est ratio: quare non valet pactum in alimentis: quia de iure naturali. l. cum nō solū. §. ipsum autem. de bon. que libe. insti. de iure natu. in princ. Tertio per. l. alia. §. eleganter. j. eo. ¶ Vigesimū speciale: quia est regula, q; cum do tibi aliquid, quod est fauore tui: presumitur impulsiua, ⁊ non finalis causa: vt. l. Titio centum. in prin. j. de condi. ⁊ demonst. l. si mulier. C. de iure dot. ⁊ ideo licet illa cesset, non potest datum repeti. Fallit, quia datū ob causam dotis, presumitur causa finalis: vt. l. si ego. in princ. ⁊. l. licet. §. quoties. C. de iure dotium. Bene facit. l. si quis pro redemptione. C. de dona. ¶ Vigesimūprimū, q; error soluentis non nocet doti: vt. l. cum bis. §. si mulier. de condi. indeb. ¶ Vigesimūsecundū in. l. si ex causa. §. in dotis. ℨ. de mino. ⁊. l. si res. §. si mulier. ℨ. de iure dot. ¶ Vigesimūtertiū est speciale premature petitionis: vt. j. eod. l. si cōstante. in princ. ¶ Vigesimūquartū: q; in dote non dat fideiussio pro conseruanda dote regulariter. Ita petet in l. j. ⁊ ij. C. ne fideiuss. dot. ⁊. j. eo. l. si constante. §. quoties. vbi dicet: nisi ratione suspicionis. c. p vestras. extra de dona. inter vir. ¶ Vigesimūquintū speciale: q; vxor non potest inducere tardiorem repetitionem dotis: vt. l. die. ⁊. l. Utilicinius. de pac. dota. sm dispositionem. l. j. §. exactio. C. de rei vxo. actio. ¶ Vigesimūsextū quia per hypothecā speciale mulier non videtur renunciare hypothece generali bonorum mariti. est gl. singu. in. l. si. C. de pact. conuen. Sed regulariter promisio hominis prouisionem legis tollit. l. ⁊ habet. §. cum quis. de precar. ¶ Vigesimūseptimū speciale est in repetitione de vno cap. cōtractus ad aliud cap. vt. l. cum pater dotis. ℨ. de pac. licet als dubitetur: vt l. talis scriptura. de leg. ij. ¶ Vigesimū octauū tacite subaudit. per respectum ad personam: vt in lectura Dyn. in l. post dotem. j. eod. regulariter cōtra. in. l. stipulatio ista. ℨ. de verb. oblig. quia quis in dubio stipulatur sibi. ¶ Vigesimūnonū q; mulier in dote nōvtif beneficio Uelleia. vt est casus sing. in. l. si. C. ad Uelle. ¶ Trigesimo: q; quāuis mulier non possit se obligare pro marito: vt in auc. si qua mulier. C. ad Uelle. tamē obligando se pro dote non innitur Uelleiano. dicit Bal. hic. alleg. dicta Jac. de Bel. sin. in auc. vt nulli ind. §. illud tantū. in. l. cū vxor. ℨ. de iur. dot. ¶ Trigesimūprimū speciale, q; pater dotās filiā psumit dotare de bonis suis, nō filie: vt. l. si. C. de dot. promis licet secus in alijs expen. Quia presumit de bonis filij: vt est casus sing. sm verū intellectū in. l. si. ℨ. de peti. here. Bart. in l. Mesennius. ℨ. de nego. gest. dicit. d. l. si. de dot. promis. non habere locū, quando patrimoniū filie est apud patrē: vt neg. gest. Sed est multū falsum, per. d. l. si. ibi, vel quocūq; alio modo. l. cū pater curator. ℨ. de iure dot. Non obst. d. Mesennius, q; loquit̄ in extraneo, q; nō potest cogi ad dotandum: vt. l. j. §. extrancum. de reg. iur. ¶ Trigesimūsecundū speciale est, q; incertitudo dotis constitutionē non vitiat. l. cum post. §. gener. de iur. dot. ⁊. l. ij. de dot. promis. Fallit in. l. j. de dot. pmis. ¶ Trigesimūtertiū speciale ponit Bar. in. l. si cū dotem. §. trāsgrediamur. j. eo. ⁊ ibi dicimus. ¶ Trigesimūquartū speciale est in causa summaria: q; dic vt supra dixi. ¶ Trigesimūquintū q; recedente a persona in cōtractu dotis: vt. d. §. gener. ⁊. d. l. ij. licet regulariter contra: vt. l. si quis arbitratu. de ver. obl. ¶ Trigesimūsextū: q; confessio per maritū facta de recepta pecunia quā recepit, obligēt vxorem ad illud plus soluendū. et vere non est receptum. Singularis casus in. l. si voluntatis. C. de dot. promis. Sed nunquid sit idem in alijs pro-
terq; in dote: dixi in. l. si pecuniam. als. l. creditor. ℨ. si cert.
27 pet. ⁊c. ¶ Sed † nunquid de priuilegijs istis gaudeāt paraphernalia bona: videtur etiam q; sic: q; etiam habēt tacitam hypothecam: vt. l. si. C. de pac. connen. tamen est contra: q; non habet vllum aliud: nisi illud tacite hypothecatum. gl. sing. in. l. ergo. §. dotis. ℨ. de iure dot. ¶ Sed nun-
28 quid † ista priuilegia transeāt in cessionarū? Fallit rub. C. de primi. dot. dicit, q; quoddam est priuilegium datum absq; incōmodo aliorum creditorū, vt in tacta hypotheca: ⁊ isto casu transferr̄ in cessio. Nihil allegat. Tu dic q; ta citi ⁊ expressi eadē est ratio: vt. l. cū qd. si cer. pet. Sed cessa actione principali videt cessa accef. vt. l. venditor actionis. l. emptori nominis. de here. ven. ita ⁊ in dote. Quoddā tendit in preiudiciū aliorum creditorū: vt in persona actione priuilegiata que preferr̄ alijs. Item q; hypotheca tacita preferatur alijs tacitis etiam prioribus: ⁊ tunc gaudet omnibus sm Bal. Probatur: q; mulier ⁊ fiscus ambule pariter. l. ij. de primi. fisci. Sed, ita est in fisco: vt. l. si. de primi. fisci. Aut intentat mortua vxore, ⁊ tunc aut intentat ex citium directum: ⁊ tunc gaudet omnibus alijs, non tamē intentando vtil. Unde facit. l. si cum procura. C. de rei di. Tu dic, q; in isto secundo mēbro dicit falsum: q; nunq; gaudet, siue viua, siue mortua. Probo per. l. ex pluribus. de admi. tut. Quia pupillus prefertur omnibus in bonis tutoris: vt. l. dabimus. §. j. de admi. tuto. Secundo per. in. §. fuerat. insti. de act. ibi, cuius solus ⁊c. ¶ Pretera est alius tex. in auc. vt exac. instan. dot. circa prin. ver. non ante. vbi dicitur, q; priuilegia non dantur, nisi vxori relicta filijs. Preterea non intelligitur illud fore transmissum per d. l. ex pluribus. Sed priuilegium huiusmodi non transmittitur in heredem extraneum: vt. l. j. ⁊. C. de primi. dot. ¶ Preterea est tex. formalis in autē. vt ante nup. dum
ver. omnibus. ad fi. tit. ibi, quādo ipsa mulier de dote agat. intelligit̄ in priuilegio prelationis predicte. ¶ Sed nūquid
29 † ista priuilegia denē filijs, vel heredibus, vel pater, quādo agit pro recuperatione dotis? dicā in. l. etiam. ℨ.
30 post dotē. j. eo. ¶ Sed † nūquid ista competunt spōse de prela. in personali, in. l. si spōse. ℨ. de iur. dot. l. ij. §. si spōse. de priui. cred. Item in prohibita alienatione: vt. l. ex Julia
31 de fun. dot. ¶ Quid de † alijs? dubitat gl. in. l. assiduis. C. qui pot. Ego credo q; non, per. l. assiduis. versi. quia enim.
32 nō misereat. ¶ Quid in muliere sterili? Bar. hic ⁊ Bal. in rub. de priuile. dot. ⁊ hic. ⁊ optime dicunt ambo. ⁊ pro hoc sit expedita ista gl. ¶ Sequitur glo. super verbo, publice.
33 Not. de † vbe vel ciuitate intelligitur de Roma. Adde
34 c. significasti. de peni. ⁊ remi. ¶ Ultimo gl. ponit † hic Jolam. q. de fabro malleante in gta scholas. Adde q; interest reipublice habere homines peritos: vt in proc. insti. in fi. Item adde p; not dicitur hic de scholari: q; predicta doctrina habet locum etiam in dante impedimentum scholari non tamē doctori, per tex. in. l. j. de excu. artif. ¶ Sed
35 nunquid, si † sunt duo scholares in vna camera ⁊c vnus propter altam vocē vel propter trufas, non dimittat alium studere: dic quod est iusta causa eos diuidere: vt est dictum singulare Specula. in titu. de iudicijs. §. ⁊ generalia. versicu. ⁊ not. ⁊ Antonius de Butrio. in prohemio

Decretalium.

36 decretalium. ¶ Sed † nūquid a sententia lata super istis causis, puta malleatoris vel scholaris, licet appellari: dicit Bal. quod non, in l. vnica. C. de mo. app. quia vbicunq; res non admittit moram, in illa re nō potest appellari: puta in causa alimentorum: vt l. fi. ff. de appel. recipi. ¶ Sed

37 † quid si est faber iuxta monasterium, ita qō non dimittit monachos orare: dic quod potest repelli: vt est casus sing.

38 xviij. q. ij. c. pridē. ¶ Quid † si doctor propter nugas scholarium impeditur legere: an debeat habere salarium: dic qō non: vt est glo. sing. xxxiij. distin. c. scimus. ¶ Sed nunquid † ista priuilegia supradicta dotis competant secundo nubentibus: dicam. ff. eo. l. nupta. & Bar. ponit hic, & dicit. ſ. qō non licet alienare fundum dotalem. fallit in casu l. quamuis. cum. l. seq. & ff. & l. mutus. §. j. de iure do. ¶ Sed

40 † an valeat cōsuetudo, qō si maritus est depauperatus, liceat alienare predium dotale: cū sit depauperatus propter prodigalitatem, vel simile: dic qō non: vt est casus in cap. ex parte. extra de consuetu.

Summarium.

1 ¶ Dos soluto matrimonio redditur mulieri sui iuris.
2 Vir cogitur dotem alij promittere, si sibi non est incommodum.
3 Facere quod sibi non nocet, & alteri prodest, quis cogi potest. & numero. 4.
5 Dos filie a patre profecta, est communis patri & filie.
6 Vendere quis compelli potest per dominum: vt furce ibi possint erigi. & quando quis cogi possit ad vendendum: vide in numero seq.
7 Colonum meum volentem vendere fructus, cogere possum vt mihi vēdat. Et item possum illum cogere ad dandum mihi portionem meam fructuū, quos ex fundo meo percepit. numero. 8.
9 Consocius cogi potest ad vendendum seruum communem, vt manumittatur.
10 Coheres coheredem cogit ad vendendam rem hereditariam a creditore redemptam.
11 Debitor, quod possit cogere posteriorem creditorem, vel possessorem, qui rem pignoratam a creditore distractam habet ad sibi reddendam. Alios itidem casus, quibus quis cogitur vendere, vide nu. 12. & seq. vsq; ad nu. 22.
14 Vasallus cogitur feudum paternum vēdere agnato pro equali precio.
15 Dominus cogitur emphyteosim finitam consanguineo alterius emphyteote dare.
17 Dominus an vasallo inuito, illum alienare possit.
19 Ministerium operarum ab artifice per me cōductarum, an eo inuito possum in alium transferre: remissiue.
21 Compellere quando quis possit acceptare officium, ad quod electus est: remissiue. Et item an ad ecclesiasticam dignitatem.
22 Dos consistens in immobilibus soluto matrimonio, an debeat statim restitui: remissiue.
23 Matrimonium quando est solutum culpa mulieris, an dos restituatur: remissiue.
24 Pactum lucrande dotis, quod intelligatur soluto matrimonio.
25 Maritus egenus, qō lucretur dotem vxoris locupletis decedentis.
26 Bannum superueniens in personam mariti, quando cauet dotis repetitionem: remissiue.
27 Persona vnius partis, quamuis vna, quod ponatur pro omnibus illius partis.
29 Prescriptio in dote, licet constante matrimonio inchoari non possit, potest tamen inchoata perfici.
31 Maritus quibus casibus liberetur soluendo dotē vxori matrimonio constante:
33 Actio de dote competens mulieri, qō sit bone fidei.
34 Cautio an possit peti ab obligato ex contractu stricti iuris, etiam si nōdum dies solutionis cesserit. Et quid quando contractus gestus est cum peregrinante. nn. 35.
36 Cautio quando prestanda sit per debitorem, ratione imminentis suspicionis.
37 Cautio quando prestatur, si petatur ratione implementi conditionis negatiue:
38 Cautio iuratoria, an sufficiat, quando cauere debens, satisdare non potest:
39 Cautio iuratoria, qō non sufficiat: vbi illam prestare nolens, contrauenit alias.
40 Capturam debitoris suspecti, quando iudex concedere debeat: & nn. seq. & seq.
43 Suspicio debitoris, quod probetur iuramento.
45 Maritus conuentus ab extraneo dotem repetenti, & mulierem dotanti: an excipiat, ne conueniatur vltra quam facere possit: & vide. nu. 46.
47 Fortuna hominis aduersa consyderatur: quādo presens status rei vel persone in aduersam fortunā dirigitur. Et qui habet res suas in mari, dicitur illas habere in loco periculoso. nn. 48.
49 Creditor, quod ex iusta causa possit eius debitorem inuitum alteri delegare.
50 Creditor, an possit compellere debitorem ad faciendum sibi instrumentum debiti, vel obligationis probatiuum:
51 Debitor, qō possit compellere creditorem ad renouandū instrumentum liberationis perditum, vel vetustate consumptum.
52 Debitor quando soluit, an possit compellere creditorem ad sibi reddendum instrumentum debiti.
53 Debitor potest cogere creditorem ad sibi reddēdum instrumentum obligationis, quod effectum non habuit.
54 Filia nupta etiam sine patris cōsensu: an possit agere ad repetitionem dotis aduentitie: & vide in numero sequen. quid in profectitia.
56 Filia etiam minor in actione de dote, quod possit stare in iudicio.
58 Matrimonium diuortio solutum, ex solo consensu cōiugum reintegratur.
Consensus patris in actu matrimonij, necessario non requiritur.
59 Pater si pactus est, quod dos a se non peteretur: si velit interim petere, quod non poterit.
60 Filij vxoris premortue, quod poterunt cogere patrē penes se dotem habentem, & illam dilapidantem ad eius restitutionem: & sic illum priuabunt vsufructu.
61 Pater quod non priuetur petitione dotis, propter filie adulterium.
Filia licet renunciet hypothece sibi competenti: tamē patri in eius petitione non preiudicat.
62 Pactum factum per filiā, quod matrimonio soluto morte viri, dos remaneat penes filios, quando valeat:
64 Maritus qualiter debeat promittere restitutionem dotis vxori:
65 Consuetudo vltima legitime prescripta attenditur.

Soluto matrimonio.

¶ Soluto matrimonio dos restituetur mulieri: & maritus de vxoris volūtate alij eā ab initio stipulanti cogitur promittere, si hoc sibi nō sit incōmodum: cum verū est, qp vxor sui iuris est: cum vero in patris potestate dos est, qz cōmunis, alteri nō promittit: nisi vtriusq;

1 volūtate attēta. h. d. vsq; ad. ſ. vtrū. ¶ No. † primo sol. matri. dotē mulieri reddendā, que sui iuris sit. ¶ No. secūdo

2 † tunc cōpelli maritū ex volūtate mulieris ad dotem alij promittendū: cum ex hoc sibi nō paratur incommoditas.

3 ¶ No. † tertio regulā, ad quā semper tex. allegamus cogi quē facere, qō sibi nō est nociuū: alteri vero proficuum. de

4 quo dic vt. ſ. dicam. ¶ No. † quarto, dotē pro filia a patre profectā simpliciter, inter eū & filiā esse cōem. ¶ No. quinto in huiusmodi cōi actione per factū patris nō preiudicari filie: nec ecōtra. ¶ In tex. † ibi, nisi ei, hoc nihil noceat. Est ergo regula, quē cōpelli agere sibi nō nociuum: alteri vero proficuū. Quam plene declarat hic Bar. cuius dictis inquantū dicit, qō vbi nō precedit cōtractus, de cuius natura cōpelli debeā: cōpelli nō possum ad faciendum quid alteri merū lucrum afferēs: vt. l. fi. §. de vsu. & habi. insti. de act. ſ. preterea. el. ij. Fallit in dote: vt hic, & fauore vltime vo-

5 luntatis: vt. l. qz poterat. ſ. ad Treb. Adde, † qō etiā fallit in casibus alijs. Primus si velim cōpellere habentē ppe me territoriū ad tantū de eo mihi vendendum, qp possim ibidē per furcarū erectionē in meos homines iurisditionem exercere: quoniā hoc possum: vt terminat Jo. An. in

addi. Spe. in rub. de exec. sent. in fi. ar. l. si quis sepulchrū. de religi. ꝛ l. si locus. ff. ñ. s. quēd. ser. amit. Ja quibus sant
7 due alie fallētie. ¶ Scōs, si velim † colonū meum portionem fructuū suā vendere volentē, cōpellere ad illam mihi vendēdā, iusto precio: quoniā possum: vt est tex. sing. in l. j. versus si. C. de metallarijs. lib. x. quā ibi summe no. Bart.
8 ¶ Tertius, si velim † eundē colonū compellere ad dandum portionē meā fructuū, in bis fructibus, quos ex fundo meo percipit: qñ possim: vt l. dñi prediorū. C. de agri. ꝛ cen. lib. xi. vbi est casus. Quartus, si eum qui mihi donauit maximā sui fundi partē, velim cōpellere ad vendendū residuum iusto precio: vt l. sancimus. ff. ne autē. C. de donat.
9 ¶ Quintus, † si volens seruū cōmunē manumittere compellere velit cōsocium ad vendendū eius partem: vt. l. j. C. de cōmuni ser. manu. ꝛ l. si seruus cōis. j. de vul. ꝛ pup. sub-
10 sti. ¶ Sextus, si coheredes † coheredē, qui emerat rē hereditā. obligatā, ꝛ a creditore distractā, compellere velint refuso precio ad rem illā cōicandā: vt est casus sing. j. de le-
11 g. ij. l. fi. ff. quatuor. ¶ Septimus, si debitor † compellere velit fideiussorē, vel possessorē creditorē, qui emerat rem obligatā ꝛ a creditore distractā, ad illā rem sibi reddendā refuso precio: vt. l. cōsensus. in fi. ꝛ l. cum posterior. ff. de dis-
12 strac. pigno. C. de dolo. l. j. ¶ Octauus, in † l. cotē ferro. ff. qui maximos. j. de publi. ¶ Nonus. C. de iure do. impe. l. fi. ff. ne ex cōmunione. ¶ Decimus, in ea. l. ff. sin autē in tē pore statuto. ¶ Undecimus, in. l. apud eos. ver. ab eo autem. C. de debi. ci lib. xi. ¶ Duodecimus. C. de fide instru. ꝛ iure baste fisca. l. si tempore. lib. x. ℔ vera lec. ꝛ l. Lucius. ff. idē rū. ciuitatis. j. de munici. ¶ Decimustertius si respublica cōpellere velit ciues ad emendum frumentū, qō habet superfluū: vt. l. vnica. C. vt nemini li. in empt. spec. se
13 execu. lib. x. vbi est casus sing. ℔ in vnā lec. ¶ Decimusquartus, si velit ciuitas cōpellere habētes magnā copiā frumēti tēpore penurie ad vendendū illud ipsi ciuitati, etiā precio vilio: vt est tex. no. in. l. si pēdē. ff. si quid cloacarū. ff. de vsufruc. Ad qō no. in. l. j. C. de epis. audi. ꝛ in. l. j. ff. cura carnis. ff. de of. pre. vr. ꝛ in. l. fi. j. ad leg. Jul. de anno. et in. c. j. de emp. ꝛ ven. ¶ Decimusquintus, in. l. j. j. de primi. cre. ꝛ in. l.
14 Imperator. ff. de pac. ff. n vnā lec. ¶ Decimussext⁹, si tyrannus vendere velit pro equali precio agnato magis proximo: vt in. c. j. ff. si in tres. per quos fiat inuesti. Hoc tamen ius ita petēdi durat anno: vt in. c. Titius. si de fend. fue. cōtrouer. vbi est tex. sing. ¶ Decimusseptimus, in. l. j. ꝛ l. quisqs. C. de omni agro deser. lib. xi. ¶ Decimusoctauus, si velit oducto: finito siue cōductionis tēpore cōpellere rēpublicā relocare volētē, ad sibi relocandū pro equali pensione: vt. l. cōgruit. ꝛ l. predia. ff. si. C. de loca. pred. lib. xi. Iz regulariter contra: vt. l. ne cui. C. loca. ¶ Decimusnonus, in. c. j. de loc. ¶ Vigesimus, in. l. j. C. de ven. re. fil. cum prius. cōi. lib. x. ꝛ. l. ij. C. de cō. rerū alie. ¶ Vigesimusprimus, in. l. iubem⁹. ꝛ l. petituras. de adue. diuer. iud. ¶ Vigesimussecūdus, in. l. Iz. ꝛ l. necesse. ff. de in diē addi. ¶ Vigesimusterti⁹. ff. de min. l. in emptione. ¶ Vigesimusquartus † ponit p Bar. in. l. j. ff. p mittit. j. de aqua quo. ꝛ esti. et
15 in. d. j. i. de primi. cre. ꝛ l. si a Titio. de verb. ob. Cuius sentētiā videt seq Bal. in. c. j. quēadmo. ad fil. feu. ptineat. in vsib. feu. Iz si cōsanguinei eius, in cui⁹ p̄sona est finita emphyteosis, dñs iterū in emphyteosim dare volētē, ꝓpellere velint ad dandū sibi: qnoniā hoc possunt. Ad qō corroborādum plurima ex supradictis faciūt: Iz cōtrafaciat. l. ne cui. prealleg. ꝛ l. dudū. C. de cōtrahen. emp. ꝛ c. ñ. alias pen. in verbo, libere. de feu. ¶ Vigesimusquintus, in. l. placet. in fi. ff. de ac. emp. quē notauit Ange. in. l. nō amplius. j. de
16 leg. j. ¶ Scōo an † inquantū dicit, cū nō habeā ingressus ad rem meā aliunde, nisi per rem alterius: possit ille cōpelli ad aditū mihi dandū, vel vēdendū. Adde, qō plene no. per eundē. ff. de serui. leg. j. i. ꝛ ponit in. l. per agrū. C. de ser-
17 ui. ꝛ aqua. ¶ Tertio inquantū ex † sua theorica infert, an dñs vasallū inuitū, seu etiam terrā propriā inuitam alienare possit. Adde, qō hec questio ponitur per Hostien. et Jo. An. in. c. dilecti. de maio. ꝛ obe. per gl. in. l. inuitus. j. de fideicō. lib. per Bal. C. de pac. l. debitorū. ꝛ. c. j. ff. si quidem. quo tempore mīles. ꝛ in. c. j. ff. ex eadē. de le. Cor. in vsi. feu. Ego autē refero me ad hāc cōclusionem: qō aut dñs vult alienare vasall. sine terra: ꝛ tūc nō potest. Hoc primo probatur in. d. l. inuitus. Scōo: quia cuius quis vasallus sit, nihilominus est pura persona libera respectu proprij pa-
trimonij: ergo sine terra alienari nō potest: sicut nec colonus ascriptitius ꝛ censiti. Qui enim quo ad seruitium personale sint seruiles: tamē quo ad alia sunt liberi: vt no. glo. insti. de iur. pers. in verbo, sunt autē. Et tamē isti sine terra alienari nō possunt: vt. l. quēadmodum. C. de agri. ꝛ cen. lib. xi. Tertio: qr non est maior potestas dñi in vasallū. ff. patris in filiū: sed ille per patrē in alienā potestatem poni nō potest sine eius cōsensu: vt. l. in adoptionib⁹. ff. de adop. nec etiā alienari, vel obligari: vt. l. j. C. de pat. qui fil. et l. qui filios. C. que res pigno. ꝛ. c. ij. cū ibi no. de pigno. nisi in casu l. ij. eo. titu. igitur ꝛc. Quarto: qr vasallus nō est alius, qā debitor: exhibitiōis reuerētie ꝛ seruitij dño suo. Sed debitor eo inuito nō potest per creditorem alter. delegari: vt l. j. ꝛ. l. nec creditores. C. de noua. ꝛc. Bene tamē crederem, qō suadente domini necessitate, possent vasalli operas alteri locari. Ad hoc. j. de oper. libert. l. pater patronus, qui
18 operas. Quinto ad idem: qr non est dubium, qō per diuisionē inducitur alienatio: sed vasalli sine terra nō possunt diuidi: vt. l. quedā mulier. ff. fami. ercis. ꝛ. l. Carrelia. Pius. j. de iure patro. ꝛ fuit cōclusio Spec. in titu. de fra. ff. quamuis. ver. ffff. igitur ꝛc. Aut alienare † vult dñs cum vna
18 ciuitate: ꝛ prima fronte dicendum, qr possit per ea quā mun. de cap. qui cu. ven. in vsi. feu. ꝛ dictū. ff. ex eadē. Contra tamē puto rationibus predictis. ꝛ per. c. imperialem. ver. nec dominus feudum. de prohi. feu. alie. per fide. ob maxime verū est, si ipse dñs vellet alienare terrā diuisam quia tunc iuste cōtradicere potest: ne plures dominos habere compellatur: vt in. c. imperialē. ff. preterea ducatus. Fallit tamē hic forte in duobus casibus. Primus: si dominus alienare vellet in ecclesiam: quoniā tunc posset. ro inuito etiā. Et iste est casus sing. in. c. j. ff. si vero. Scdo: si dominus alienare vellet in aliquē eque bonū vel melioē quoniā ꝛ tunc forte posset. Quod probo: qr ius dominī vasalli circa ius vel iustitiā inferioritatis ꝛ superioritatis procedunt a pari: vt in. c. j. de forma fideli. ꝛ in. c. j. qualiter dominus proprietate priuetur. ꝛ. c. dño committente. ff. de feu. fue. controuer. in vsibus feu. Sed vasallus dño inuito potest alteri eque bono in feudū dare, quod ipse in feudi accepit: vt in. c. j. ff. similiter. de lege Conradi. ꝛ in. c. beneficium. ff. de feu. fue. cōtrouer. ergo ecōtra dñs alij eque bono vasallis inuitis potest ciuitatē infeudare. Eo autem casu, quo ius vasalli in aliū trāslatū est, nouo domino fidelitatem iurare cogitur: imo dominis, si sint plures: vt no. gl. ff. vsu. quēadmodum cau. l. omnes. ff. si heres. ꝛ in. c. omnes filij. j. ff. de feu. fue. cōtrouer. cōfirmat Spe. in. d. ff. quoniā.
19 ver. ffff. ¶ Ultimo † adde, qō ex eius theorica inferri potest ad. q. de qua per eum in. l. si nō sortē. ff. libertus. de condi. inde. Bal. in. l. liberti libertę. C. de oper. lib. Ne est, an ministerium operarū ab artifice per me cōductarum,
20 possim eo inuito in aliū trāsferre: ¶ Addēdi † tamen sunt ad superiora alij casus, quibus quis cogitur emere vel vendere, videlicet. xxvi. Alij quidē casus in. l. ff. j. de noxalibus. ff. de his qui sunt sui. vel alie. iur. ꝛ in. ff. si maiorem. eo. tit. ¶ Vigesimusseptimus, qō propter nimiā feritatē reiminis, potest dñs compelli ad dominationem suam vendendā alteri ꝛ inrisditione priuari. vt arg. porrectorum iuriū. In ff sdē ꝛcludit Bal. ad qō allegat. l. Caio. ff. Imperator. j. de alimen. leg. a. ꝛ. c. literas. ad fidei cōmi. spo. tex. tamē de hoc sing. videtur in. c. j. ff. quicūqs. de pace. con. ꝛ in. c. j. ff. quicunqs. de cle. viol. pacis. in vsibus feudo.
¶ Vigesimusoctauus. in. l. cum in fundo. ff. si fundus. ff. de iure do. ¶ Vigesimusnonus, si post ff vendidi partē feudi cōmunis pro indiuiso, ille mihi est totus adiudicandus: quoniam potest compelli emptor ad totum emendū. ff. de actio. emp. l. Jul. ff. idem Celsus. ff. cōmuni diui. Lecōmuni. diui. ff. si. ¶ Trigesimus, in. l. quicūqs castrorū. C. de fin. limitrophis. li. xi. ¶ Trigesimusprimus, in authē. de alie. na. emphy. ff. si vero secundum predictū. ¶ Trigesimussecundus, in. l. vsuras. in. ncta glos. C. de solut. vbi est casus sing. qō creditor compellit debitorem promittere alio loco soluere: si in eo loco, quo antea promiserat, secure non trahit moram. ¶ Trigesimustertius, in. ff. qō si cōmode. institu. de offi. iudi. ꝛ in. l. ad officium. C. cōmuni diuidun.
¶ Trigesimusquartus, in. l. item, nihil. ff. cōmunia prediorum. et in. l. j. ff. eo. ¶ Ponitur per Bald. in scholari qui compelli potest dominum domus ad locandum illam sibi, vel aliam commodam reperiat. Quod no. et originaliter fuit

D. Guil.

o. Huil. C. de episco. & cleri. l. decernimus. ¶ Trigesimusquintus, in. l. item nihil. §. cõmunia prædi. ¶ Trigesimussextus, in. l. si cui. §. de ser. ¶ Trigesimusseptimus, in. l. ij. §. de iudi. vbi est tex. sing. cõpelli posse agricultores ad portandũ victualia in ciuitatẽ: vt vendantur. ¶ Trigesimusoctauus, in. l. ij. C. pro qui. cau. fer. præ. lib. acci. ¶ Trigesimusnonus, in. l. item si verberatum. ver. item si forte. de rei ven. l. Lucius. §. de euict. j. l. quoties. de pollic. & in. l. si privatus. §. qui. & a quibus. ¶ Quadragesimus, ponitur per Dy. & Bar. §. eo. l. si cũ dotem. §. trãsgrediamur. in. l. si quis inter. §. Imperator. §. de excusa. tut. ¶ Quadragesimusprimus. &c. dist. c. placuit. vbi est casus sing. iudicẽ ecclesiasticum cõpellere posse etiã laicos, qui diu litigauerant ad cõtractũ concordie. et illũ summe no. dñs Ant. de But. in ci. in fi. de mu. pet. Adde tex. l. equissimũ. §. ó vsuf. ¶ Quadragesimussecundus, in. l. si homicidij. C. de accusa. quem summe no. Bar. in. l. in eũ q. eo. ti. vbi vide. ¶ Quadragesimustertius, ponitur per Bald. §. vbi pup. edu. deb. l. ij. §. j. vbi per illũ tex. in ver. Cuius dicit sin. electũ in arbitrũ, si affinis cõpromittentibus sit, cõpelli ad acceptãdum compromissum, qõ valde limitat. l. iij. §. tã & fi. §. de arbit. ¶ Quadragesimusquartus, in authẽ. hic nisi debitor. C. de solut. ¶ Quadragesimusquintus, in. l. j. C. de colla. cris. li. xj. & in. l. j. C. argẽ. precio. eo. lib. ¶ Quadragesimussextus, in. l. ij. C. de metat. lib. xij. ¶ Quadragesimusseptimus, in. l. pen. & fi. §. de alie. iu. mu. can. facta. ¶ Quadragesimusoctauus, in. l. si fundũ. cũ. l. seq. §. man. ¶ Quadragesimusnonus, in. l. vnde quærit. §. cõmo. & in. l. cũ in plures. §. vestimẽta. §. loca. ¶ Quinquagesimus, in ea. l. §. messem. ¶ Quinquagesimusprimus, in. l. j. versu fi. §. si nau. aduer. ¶ Quinquagesimussecundus, in. l. placuit. C. de colla. fun. patrimo. lib. xj. quẽ Bar. in prooi. alleg. l. j. allegat pro casu: notariũ cõpelli posse ad permittendũ se rogari de instrumento. Et etiã terminat Joã. And. in addi. Spec. in rub. de instru. edi. & Bal. in rub. C. de fi. instru. & in. l. qui testamẽto. in fi. §. de testa. qõ tamẽ dupliciter limita. Primo per Bart. in. d. l. §. Secõdo: nisi in aliquo alio honorabili officio steterit per quinquennium. Tũc ad ea cõficiendũ nõ cõpellitur: vt. l. j. C. de tab. lib. x. vbi est casus sin. vel nisi factus fuerit decurio, aut advocatus, vel clericus: quoniã nec isti possunt cõpelli. Et primum & sẽm patet. C. de decur. l. vniuersos. lib. x. in text. et glo. & in. c. sicut. ne cle. vel vo. & in. c. vt officiũ. §. ad cõscribẽdum. de bere. ti. lib. vi. per locũ a speciali. Et casu quo compelli potest, si pur cõicere nõ vult, priuari potest officio: vt sin. determinat Bal. de postbu. l. prouidendũ. per illã litteram. ¶ Quinquagesimustertius, ponitur in gl. sing. xlvij. dist. sicut hi. dicentẽ pauperẽ per denunciationẽ factã episcopo cõpellere posse diuitẽ ad præstandũ eleemosynam. ¶ Quinquagesimusquartus, in. l. fi §. fi. cũ bis. que ibi dicit Bar. §. de pign. ac. ¶ Quinquagesimusquintus, in. l. si vero. §. fi. j. eo. & in. l. si fundũ per fideicõ. de leg. ij. ¶ Quinquagesimussextus, in. l. Cuius. de pig. act. ¶ Quinquagesimusseptimus, in. l. sancimus. C. de aduo. diu. iudi. & l. ij. in fi. C. de pri. sacro. scri. lib. xij. que volunt iurisperitũ cõpelli posse ad præstandũ patrocinium, vel cõsiliũ. Quas declara, vt per Bal. in. l. pri. j. de bis que in testa. delẽ. ¶ Quinquagesimusoctauus, in. l. Paulus. j. de solut. ¶ An autẽ sit licita cõpulsio alicuius ad officiũ, ad qõ assumptus est, vel ambasiatã, seu procurationẽ plene dici. C. de pecu. l. innitus. & in. l. ij. §. qõ quisq; iuris. Igit hic non repeto. ¶ Itẽ
21 an sit † licita cõpulsio alicuius assumpti ad ecclesiasticum beneficiũ, vel ad ecclesiasticã dignitatẽ: vide plene per do. Ant. de postu. prela. c. fi. vbi cõcordat varias glo. Decreti. & qõ no. Joã. in. c. si clerico. de elect. lib. vi. in nouella. ¶ Jn
22 glo. super † verbo, Dz ibi, annua, bima, trima die &c. Sentit hec glo. qõ de iure Digestorũ resti. dot. consistentis in mobilibus, nõ deberet statim fieri: qõ an sit verũ, dicam. §.
23 eo. l. diuortio. §. interdũ. ¶ Jn ea. † ibi, quando culpa mulieris est solutũ matrimoniũ. Supple etiã quo ad thorũ: vt propter crimen adulterij: vt in. c. plerunq; de do. inter vi. de quo plenius dicetur. §. eo. l. rei iudicate. §. moriũ. et. l. cum mulier. ¶ Jn ea. ibi. §. eo. l. cũ mulier, &c. cui cõcordat
24 c. penul. & fi. de adul. ¶ Jn ea. † ibi, pactum lucrande dotis, &c. Concor. de do. inter virũ. c. fi. Hoc autem pactũ lucrande dotis matrimonio dissoluto, intelligitur, scz si dissoluatur fuerit morte vxoris: quoniã si mariti, dos non applicatur lucro heredũ eius: sed vxori restituitur: vt. l. ij. §. de pac. do. Quomodo autẽ intelligatur pactũ de lucrãdo dotem, casu quo matrimoniũ dissoluatur per diuortium: vide tex. cũ glo. §. de dot. præle. l. j. ¶ Jn eadem ibi, vt. §. eo.
25 §. &c. Est † et alius casus in quo matrimonio soluto dos non restituetur vxori: imo cedit lucro mariti: puta si decesserit vxor locuples, maritus autẽ sit egenus: quoniã tunc dotem lucratur. glo. est sing. in. l. licet. C. de iure do. Dum allegat authen. preterea. C. vnde vir & vxor. Secundũ quã hoc intellige. Regulam autem generalem tradit in. c. j. de donat. inter vi. qõ quomodocunq; aliqua ex causa matrimonium separetur: dos penes vxorẽ esse debet. ¶ Jn ea.
26 debet. † ibi, quartus. si maritus damnetur in metallũ: cum damnatus in metallũ bannito plerunq; equiparetur. Sõ nunc nõ examino. Arguit ex hoc Bar. & Bal. qõ superueniens bannum in persona mariti, causat vxori dotis repetitionem. de quo dicam post Bar. §. eo. l. si cõstante. ¶ Jn
27 eadẽ ibi, mulieri, id est patri mulieris &c. No. † hanc gl. hic Bal. relatam ad tex. qõ persona vnius patris, cuius vna: ponitur pro omnib⁹ eiusdẽ patris, saltim. & dicit istis verbis etiam vti tex. in. l. assiduis. C. qui pot. sed certe etiã vtitur tex. in. l. j. §. cum autẽ patri mariti. C. de rei vxo. actio.
28 ¶ Jn eadẽ ibi, de iure do. l. † quẽadmodũ &c. illa loquitur cum dos repetitur cõdic. ob causam, vel sine causa. Unde ibi ratio cõgruit ad materiã nostram tractantẽ: cum dos repetitur actione de dote. ¶ Jn ea. ibi, quartus &c. Quintus in. l. habetur. §. fundo. §. qõ si acciderit. §. de iure dot. vbi etiam constante matrimonio dos ad mulierẽ reuerti-
29 tur ex prouisione legali. † Et ideo no. casum sin. in hoc, scz qõ quãuis dotis prescriptio cõstante matrimonio nõ possit procedere, scz inchoari, cuius inchoata perficitur: vt. l. si fun. §. de fundo do. & l. in rebus. C. de iure do. tamen fallit si vxor domina fundi pleno iure vsumfr. dct in dotẽ marito: quoniam illius, vt ita dicã, prescriptio potest inchoari in fauorem vxoris matrimonio cõstante. Quoniam illo
30 maritus non vtendo, perdit: & ad proprietatẽ, cuius domina est vxor, reuertitur. qõ diligenter no. ¶ Jn eadẽ † ibi, sunt & alij, quibus potest & valet restitutio &c. Ad quos pbandos vide vltra glo. l. mutus. §. j. §. de iure do. ¶ Jn ea.
31 † ibidem, concludit ergo glo. qõ vltra casus a iure positos non liberatur maritus soluendo dotẽ vxo. non sol. ma. nisi sit illa locupletio: effecta. Et ratio: q; casus est in authẽ. de nup. §. in dote. Hec ob. l. vir vxori. §. j. §. ad Velleia. quã. f. in contrarium allegãt doc. antiqui: q; ad illã respondẽ: vt hic
32 per Bar. ¶ Jn glo. † super ver. nec cogitur. ibi, qõ nõ placet &c. Saluari tamen potest hic intellectus, eo casu, quo extraneus dotem dans, non fuerit pactus illã sibi restitui tempore, quo dare promisit: quoniã cum tẽpore quo soluit non possit hoc stipulari: vt. l. ex morte. in fi. C. de pact. conuen. Igitur cõsequens erit vt locũ habeat dubitatio tex. scilicet vxor, an possit tunc maritũ compellere ad promittendum de restituẽdo ipsi extraneo dotanti. ¶ Jn eadẽ
33 ibi, nõ debet ei satisfacere cũ eo, qõ sequitur &c. Addit tria † hic glo. sing. Primo, qõ actio de dote, cuius competens mulieri, sit bone fidei: vt in. §. fi. nõ ignoremus. l. vnice. C. de rei vxo. & in. §. fuerat. insti. de act. tamẽ eadem competens dotanti extraneo est stricti iuris. Secundo: qõ quẽadmodum cum dos cõsistit in mobilibus datur marito solu. matrimo. terminus anni ad resti. eo casu, quo restitutio fieri debet patri vxoris: vt. §. exactio. d. l. vnice. Ita & quãdo eadem restitutio fieri debet extraneo dotanti. ¶ Tertio qõ
34 quamuis fuerat longa dubitatio glo. & doc. in. l. iij. in princi. §. de condi. ob causam. in. l. si creditores. §. de priuile. credi. in. l. in possessione. j. ex qui. cau. in pos. ea. & in. l. omnib⁹. §. de iudi. scilicet. An ab obligato ex contractu stricti iuris: cum nondum dies solutionis cesserit: peti possit cautio: tamen hec glo. mirabiliter determinat per istum tex. scilicet qõ aut est laboriosum debitori reperire fideiussorem, aut non. Primo casu, non teneatur cauere. Secũdo sic: & hoc est qõ sentit hic Bar. et etiam Bal. qui quamuis in ista materia faciat hic quatuor membra: tu tamẽ facias plura pro plena & breui eius intelligentia. Et primũ quidem, quod quandocunq; petitur cautio, per quam promittitur creditori indemnitas in re illa, ad quam ostendẽdam, vt vendatur eum compellit debitor: & hec potest peti: vt. l. quamuis. §. de pig. act. ¶ Secundum, quod quandoq; petitur cautio a debitore in hoc, scilicet vt si res debita, que non culpa sua, fugam arripuit, in eius potestatem

reuertatur: illã debit. Et hec simpliciter potest peti, siue sit res debita ex contractu, siue ex vltima voluntate: vt l. si pecuniam. versũ. plane. & ver. sed si ceperit. de cõdi. ob causam. & l. cum res. de leg. i. ¶ Tertium, qõ quandoq; petitur cautio de non offendẽdo per illum, qui timet offendi. & hanc hic tangunt docto. Ego autẽ plene dixi post Bar. de dãno infec. l. qui bona. Igitur hic nõ repeto. ¶ Quartum, qõ aliquando petitur cautio ratione retardate solutionis per rescriptũ principis: et ista similiter peti potest. C. de preci. Impera. offe. l. vniuersa. ¶ Quintũ, qõ quandoq; petitur ratione retardate solutionis indebite propter dilationem a lege cõcessam miserationis causa: & hec similiter potest peti, vt est casus. ff. de iudi. l. si debitori. & l. eo. l. si constante. §. quoties. & §. si vero. fin vnum intellectũ. ¶ Sextus, qõ aliquando petitur cautio, eo: q; nondũ venit terminus solutionis appositus a cõtrahentibus. et in hoc Bar. & Bal. sequuntur hanc glo. sez qõ aut loquimur in cõtractibus bone fidei: & illa indistincte possit peti, per dictã. l. in omnibus. Aut in cõtractibus stricti iuris: & tũc aut est laboriosum reperire fideiussorem, aut nõ &c. Sed certe hec distinctio lege nõ probatur. Nec ob. iste tex. & dupliciter respondetur. Primo, qõ hic nõ loquitur: dum dilatatur solutio propter terminũ hominis: vt est casus noster. sed propter terminũ a lege cõcessum miserationis causa, vel cõm, qõ hic tex. intelligatur, prout eum vno modo intelligit glo. vnde verior videtur opi. qõ & in vtroq; horum contractuũ genere peti possit cautio: vt probatur in. d. l. si creditores. Que tamen prestari debeat causa cognita: vt ibi, in. d. l. in omnibus. & l. quesitũ. ff. de pigno. Uersabitur autẽ cause cognitio in hoc, sez an debitor sit suspectus de dilapidatione vel fuga: & an suspicio superuenit post contractum vel ante. Quoniã si ante, vel cõtractus tẽpore: nõ prestabitur cautio: q; imputabitur creditori, qui cum tali cõtraxit. Ad hoc. C. de spon. l. fi. ff. de dam. infe. l. qui bona. §. de illo. ff. vt in poss. l. si is a quo. in fi. ff. man. l. inter causas. §. abesse. & d. l. si creditores. ¶ Quid autẽ, †si contraxisset cũ peregrinate? refert Bal. in rub. C. de reuo. his que in frau. cre. Bar. dicit cautionẽ nõ peti posse, eo: q; approbauit cõtrahens conditionem persone eius, quem statim sciebat recessurũ: nec de nouo superuenit. igitur, &c. vt. d. l. si creditores. Ipse autem tenet contra, eo: quia ẽuis cum tali contrahens, non debuit consyderare eum ante satisfactionem recessurũ, fugam arripiendo: qõ est delictũ. arg. ff. pro socio. l. merito. de regu. iuris. c. estote misericordes. Preterea ẽm. d. Bar. esset dare ipsis peregrinãtibus via fugiendi cũ alieno, seu alteri debito, attento: qõ in loco cõtractus tunc non fortiatur quis forum: vt. l. heres absens. ff. si quis tutelam. ff. de iudi. Hoc autẽ fieri non debet, eo. titu. l. si legationis. & hoc mihi placet: dũtamen dicamus eum liberari prestita nuda cautione. Ex quo sibi coin loco reperire fideiussorem difficile est. arg. ff. de iudi. Lii. §. si dubitetur. ¶ Est †aliud membrũ, qõ aliquando petitur cautio ratione imminẽtis suspitionis: & tũc cõcludit Bal. qõ aut resultat debitum ex contractu bone fidei: tunc illa prestari debeat: vt. d. l. in omnibus. Aut ex cõtractu stricti iuris: & tunc fi suspicio emanet ex culpa debitoris, prestari debet: alias autem nõ, si sibi difficile sit reperire fideiussorem. arg. huius litere. Que tamẽ nihil facit: vt ex supradictis apparet. Nec ea diffinitio distinctionis reperiatur iure cauta. Credo in contractibus stricti iuris et bone fidei hoc casu idem esse, per dictam. l. si creditores. Que loquitur in debitore quocunq; non distinguendo, an ex contractu bone fidei, vel stricti iuris sit creditor. ¶ Est et aliud, scilicet qõ aliquando quis petit cautionem prestari de stando iudicio, cuius ingressus, vel prosecutio aliqua ex causa retardatur, & istam similiter dic debere prestari. ff. de offi. presi. l. senatusconsulto. & d. §. si dubitetur. ¶ Est & aliud, quod quandoq; petitur respectu seruitutis debite, vel fortificande libertatis procedentis a sententia declarantis seruitutem non deberi: & hoc similiter est necessarium prestari: vt. l. harum. et. l. legi. ff. si seruitus vendice. ¶ Est & aliud, quod quandoq; petitur cautio ratione legati seu fideicommissi debiti ex vltima voluntate: et hanc notum est deberi: vt. l. inter omnes. ff. qui satisda. cogã. Et sunt de ea titu. speciales. Fallen. autem habentur in. l. iubemus. C. ad Trebel. ¶ Est et aliud, quod quandoq; petitur cautio ratione implementi modi: et tunc si adiectus vltime volũtati, debet cautio prestari. in. l. si tibi legatum. de condi. & demonstra. l. quibus diebus. ff. si. l. Titio centum. in prin. Sed si adiectus contractui bone fidei, ideo vt. l. insulam. ff. loca. in. §. fin. Si adiectus contractui stricti iuris, contra: vt. d. l. iii. in princi. de condi. ob causam. & nor. in. l. fine apud act. a. et est glos. C. de transac. ¶ Est & aliud 37 † qõ quandoq; petitur cautio ratione implementi condi-
tionis negatiue: & tunc si adiecta vltimis volũtatibus, &c. vt. l. ad Dutiane. ff. de condi. & demon. & ibi plene dixi. Sed si adiecta contractui, magna est dubitatio: de qua per glos. & alios in. l. i. C. de pac. & in. l. iii. in prin. & d. l. ad Dutiane. & ibi notari in. l. si ita stipulatus. la grande. de verbo. oblig. Ego do tamen tres casus, qõ locum non habeat. vnum in l. veluti. & alium in. l. quicquid astringende. in fi. de verbo. obliga. tertium clarum, & ceteris meliorem, instl. eo. tit. & ff. quis ita. ¶ Est & aliud, qõ quãdoq; petitur cautio ratione habẽde pro debito probationis: & de hoc dic, vt dicam in glo. seq. ¶ Est & aliud, quod quandoq; petitur ratione augendi obligationem istã. & denegatur: vt. d. l. iii. in prin. de condi. ob causam. ¶ Est & aliud, quod quandoq; petitur ratiõe satisfactionis dubie offense petẽti absolutionẽ ab excõmunicatione: & de hac dic: vt in. c. ex parte de re-
38 bo. signi. & in. c. solet. de senten. ex com. in. vi. ¶ Quid † autem, si debens cauere, id est satisdare, non potest: an tunc sufficiat cautio iuratoria? videtur quod sic, per authen. generaliter. C. de episco. & cleri. & l. i. §. super. C. de asser. tollẽ. per. c. alma. de senten. excõ. in. vi. per. §. fi non tamen. in authen. vt nul. iudi. §. eo. vt nullus. quia vbi tractamus de satisdatione necessaria, non sufficit iuratoria, cum sit in potentia euidenti prestandi. Hoc primo probatur in glo. sup. radicta in. l. iiii. C. de vsuf. que hoc confirmat in refectionario satisdare debente. & clare constat illam satisdationem esse necessariam. Secundo per tex. no. in. l. ii. C. de iuto. vel cura. vbi dicitur, repelli tutorem, qui impotens est prestare satisdationem pupillo, de bene administrando. Qui tamen nõ repellerctur, si cautio iuratoria sufficeret: vnde dicti casus in cõtra. allegatis. & c. per vestras. innota glo. de dona. inter virum. ponunt specialitates, quarũ ra-
39 tiones in eis habentur. ¶ Illud tamen no. † qõ vbicunq; reperitur cautionẽ iuratoriam sufficere. intellige: nisi aduersus eam semel prestitam ventum fuerit: et sic incidet prestans in periurium. Quoniam tunc non permittitur periurus ad illam iterum prestandum: vt est tex. singu. in Bal. ibi, in authen. ei qui in rat. C. de bo. autho. iudi. posſi. Ad quod tamen optime facit. c. paruuli. xxii. q. vlti. Videtur & alia cautionis petitio, de qua in. c. Odoardus de so-
40 lutio. ¶ In glo. † super verbo, suspectus. in prin. no hanc glo. Bal. qõ vbi ad procedendum ad capturam debitoris allegatur coram iudice suspicio, debet iudex discrete inuestigare[a] causas ad suspicionem mouentes creditoris: & a
larum iustitiam consyderare, vel iniustitiam. Quid enim si debitum pro quo allegatur suspicio paruum sit: & qualitas persone allegate suspicioni repugnans: certe non poterit creditor eam admittere ad probandum suspicionem per iuramentum: vt eleganter no. Cy. & Bal. in authen. sed iam necesse. C. de donat. ante nup. sumpto argumento a glos. Ad qs glos. in authen. minoris. C. qui tuto. &. legitimos. in prin. ff. maxime, si in modica. in prin. ff. de legi-
41 ti. tut. ¶ Item † quid si allegaretur suspicio, eo: quia deuenit debitor in calamitatem: neq; tamen insignem, aut inopiam non tamen magnam? certe non est hic iusta suspicionis causa: vt. l. si ab arbitro. ibi, si insignis calamitas, aut magna inopia. ff. qui satisda. cogan. vbi tex. no. ¶ Item
42 quid † si allegatur suspicionis causa, nõ tamẽ probetur illa superuenisse post contractum? certe nec erit allegatio concludens ad capturam cõcedendam: vt. l. si. C. de spon. cum
43 aliis. ff. per concor. allegatis. ¶ Qualiter † autem probatur suspicio: & an per iuramentũ: no. glos. C. de iud. Laper-
tissimi. plenius. do. Ange. in repetitio. l. nemo carcerem.
44 C. de exact. tribu. lib. x. ¶ In eadem † ibi, item non poterit aliquid vxor a viro relinquere &c. hic non est iusta causa incõmodi, rationibus de quibus hic per Barto. Quibus aliam adde, scilicet quia non admittitur allegando interesse sperate suspicionis: vt. l. ex cõsensu. ff. filium. & de appella. & l. post emancipationem. ff. de lib. leg. ¶ In eadem ibi, ille † ad solidũ agere. Vult ergo glossator. quod
45 maritus agens aduersus extraneum ab eo dotem repetentem, & mulierem

§ ¶ Inuestigare. Capturam debitoris inde ex cõcedere nõ debet nisi pus diligẽter inuestigatis causis suspicionis.

& mulierem dotantem: non gaudeat beneficio, ne conueniatur vltra quam facere possit: & in hoc est valde no. Nam ratio, eo: quia igitur marito datur hoc beneficium, cum agit mulier: est, q; inter eos mutua societas aliquid debet præcipuum inducere. Hanc rationem ponit tex. in l. si viro. j. eo. l ex diuerso. ver. item si mulier. ibi, sicuti cum socia fuerit, &c. Sed hec ratio cessat in dotãte extraneo: igit, &c. ¶ Quid autem si maritus mandato vxoris se dotantis alteri promittat dotis restitutionem: an tunc dicto gaudeat beneficio: recurre ad tex. iuncta glos. j. eo. l. si prætor. ¶ In eadem ibi, sed mulier aget inquantum facere &c.

46 Sentit † hic glos. quod de iure. ff. ex. ce. quod maritus ab vxore conuentus actione ex stipulatu, dicte exceptionis beneficio gaudebat: quod est falsum: quia hic fuit nouo

47 iure. C. introductum: vt. o. l. vnica. §. cum autẽ. ¶ In † eadem ibi, quomodo creditur fieri pauper. No. glos. quia id quod dicitur aduersam hominis fortunam nõ esse in consyderatione: vt in §. sacramenta. cum si. & quod plene not. in l. diuortio. ff. de nego. gest. procedit, nisi præsens status rei vel persone dirigatur in aduersam fortunam: quia tũc illa consyderabilis est. Ad quod. ff. de mino. l. verum. §. si

48 locupleti. ¶ In eadem † ibi, loco periculoso, sunt &c. Habent quidam glo. hic verbum, puta in mari. & si sic est. Not. admi. quod habens res suas in mari, dicitur habere in loco periculoso. vnde marito potest dici, & in illo allegari suspicio paupertatis: & ad hoc istam glo. quotidie allegamus. Pro qua tamen do casum de offi. rec. pronun. l. ciuitas. ¶ In eadem ibi. C. de nouatio. l. j. &c. & melius ponitur in l. nec creditores. ¶ In eadem ibi, so. vt ibi. communis so. vt hic per Bar. est, quod sit in dote speciale. Ego ve

49 ro sequor † sententiam Petri dicentis, quod potest ex iusta causa creditor debitorem suum inuitum alteri delegare maxime, si nihil hoc necesse. per istum tex. Et ita limitatur. o. l. nec creditores. cuius dictum ego cõfirmo ea ratione: q; si potest creditor debitorem inuitum ex iusta causa compellere alio loco soluere, cũ conuentum fuerit: vt est tex. sin. secundum veram lec. in l. vsuras. C. de solu. Pariter quoq; cum inuitũ poterit alteri delegare ex iusta causa. Preterea, si iusta ex causa potest debitor creditorem compellere ad recipiẽdum in solutum aliud, cũ quod ipse dedit: vt est casus no. in. o. auf. hoc nisi. C. de solu. Pari ratione, vt equales sint contrahentium conditiones, debemus dicere creditorem iusta ex causa posse inuitum debitorem alteri delegare. ¶ In eadem ibi. respondeo, vt ha-

50 beat instrumentum &c. † No. glo. quod sicut debitor compellere potest in actu solutionis creditorem ad faciẽdum sibi instrumentum liberationis iure retentionis: vt. l. si pupillus. iuncta glos. j. de nouatio. vel solutione facta eundẽ ad idem cõpellere iudicis officio: vt in auf. de colla. §. iubemus. & l. sicut datam. C. de libe. causa. in. c. significauit. de testi. cum ibi no. in glo. Et no. Spec. in ti. de instr. edi. §. postquam. versic. quid si solui. Ita potest creditor cõpellere debitorem ad faciendum instrumentum sibi obligationis probatiuum. circa quod dicit Bart. in. l. si finita. §. eleganter. j. de dam. infec. quod aut potest creditor ad debitum agere statim: & tunc debitorem ad promittendum per instrumentum, non potest compellere: vt. l. hoc senatus. §. i. ff. de vsufruc. ea. re. que vsu consu. & l. si mulier. ff. de condi. ob causam. & l. licet. §. j. ff. de iure dot. Et idem ipse tenuit in l. si quis accepto. ff. de condic. ob causam. Aut nõ potest creditor statim agere: & tunc non potest aliter compellere debitores ad faciendũ instrumentum, cũ si timeatur de morte testiũ, vel de futura eorundem absentia. in. l. tamen, ad hoc allegat. Tu circa primum aduerte: quia illud fallit cum est debitum ex vltima voluntate: quoniam & si de presenti sit debitum: nihilominus locum habet dicta compulsio. Ad hoc tex. not. j. vt le. no. cau. l. etiam de presenti. Secundum vero membrum est dubitabile, eo: quia non videtur habere creditor ius cogendi dicto casu: cum supersit sibi remedium aliud, scilicet faciendi examinare testes ad rei futuram memoriam. iuxta no. in auf. si quis ab aliquo. C. de testi. & l. m. l. Aquilia, si deletum. ff. ad leg. Aqui. & c. quoniam frequenter. vt lit. non contest. & o. c. significauit. Sed respondeo, quod remedium hoc, illud nõ excludit: vt patet in reo, qui etiam dicto remedio vti potest: & tamen creditorem compellit ad faciendum liberationem instrumenti: vt predixi. Illud autem est in dubiũ, quod creditor faciẽs debitori apocham de recepto, compellere potest debitorem ad faciendum sibi instrumentum, qualiter id quod recepit, erat sibi debitum: vt. l. si plures apochis. C. de fide instrum. ¶ Similiter est certum,

51 † quod si instrumentum liberationis per creditorem debitori factum, est perditum, vel vetustate consumptum: fieri potest compulsio, vt illud renouetur: vt habent Legiste & glos. C. de discus. l. ne casu. lib. x. j. de administr. tut. l. chirographa. & in auf. de here. & Fal. in princi. est casus in. c.

52 fin. de fide instru. ¶ An † autem debitor, cum solvit possit compellere creditorem ad reddendum sibi instrumentum debiti: dic quod aut illud est debitoris proprium: & potest compelli per rei vendicationem, vel ad exhibendũ actione intentata. C. ad exhi. l. fi. Aut non est eius proprium: & tunc si debitor offert creditori se facere instrumentum continens qualiter id soluit, quod erat ex causa debiti: potest creditorem ad illud reddendum compellere condictione ob causam: vel sine causa. C. de condi. ex. l. dissolutio. alias autem non: cum interesse creditoris penes eum esse in strumentum debiti, etiam post solutionem. Ad hoc, vt probet sibi solutum fuisse debitũ: vt. j. de fur. l. qui tabulas. & l. fullo, vel sarcinator. ad fi. & ideo tempore creditor, etiam facta solutione compellere potest aliũ penes quem est instrumentum debiti, ad illud sibi dandum:

53 vt. ff. ad exhib. l. solutione. vbi est tex. no. ¶ An autẽt † agere possit debitor, vt creditor sibi reddat instrumentum continens obligationem, que effectum non habuit: dic qõ sic. C. de condi. ex. l. j. & vlti. C. de non nume. pec. l. quasi. & l. sub specie. C. de postul. ¶ In eadem ibi, item quo iure coget &c. vide ad. q. hanc. l. si vsufructus nomine. ff. de vsufruc. quemadmo. & l. hic senatus. §. j. ff. de vsufru. ea. re. que vsu.

¶ In glo. super ver. sit. ibi, in aduentitia sola filia agit, &c.

54 Est † ergo sententia glos. per auf. quod locum in ea allegatam: filiam, quamuis in potestate etiam sine patris consensu agere posse ad repetitionem dotis aduentitie. quod est in dubio verum matrimo. constan. quod ea ratione demonstro: quia in aduentitijs, in quibus patri non potest queri vsusfructus: filia quamuis in potestate patris existens, legitimam habet personam standi in iudicio sine patris consensu. secundum communem opinionem positam in l. cum non solum. §. necessitate. C. de bon. que liber. Pro qua habetur casus in. c. si annum. de iudicijs. lib. vj. Sed constante matrimonio vsusfr. dotis aduentitie non potest queri patri: cum sit penes maritum propter onera matrimonij: vt. l. si is qui Stichũ. §. si dos. cum simil. ff. de iure dot. igitur &c. Solu: do autem matrimonio, quo in casu non loquitur dicta auf. quod locum. hoc est dubitabile. & quidem credo filiam agere non posse sine patris consensu. quoniam tunc cessat ratio supradicta: cum apud patrem illius dotis sit vsusfr. ex regula. l. j. C. de bon. ma. & l. cum oportet. C. de bon. que liber. vnde succedit regula: vt in aduentitijs, quibus pater habet vsumfr. apud ipsum sit exercitium agendi & defendendi: non autem apud filiam, nisi ex patris consensu: vt dicta. l. cum non solum. §. vbi autem. & o. l. j. Nec obst. d. auf. quod locum. quia vt ex ea ad. l. C. relata clare colligitur, quod illa loquitur matrimonio cõstante: quo casu secus est propter rationem quam dixi. ¶ An autem constante matrimonio sit penes patrem vsusfructus dotis filie, & mariti: alia questio est: & in hoc sequo: Bart. cum ponentem. j. re-

55 rum amo. §. verum. & §. quoties. ¶ In eadẽ † ibi, vel secũdum Joan. &c. Hec opi. communiter approbatur ratione, de qua hic, per Bart. & recte. Pro ea casus est in. d. l. vnica. §. extraneum. non destruendo literam. Et bene facit. l. pater filie. ff. de emic. ¶ In eadẽ ibi sola filia agit &c. addit Bald. consuluisse Jac. de Bel. & But. etiam solam filiam agere: eo casu, quo dos est profectitia: quam tamen expresse est ipsi filie reddi stipulatus. per. l. Pomponius Philadelphus. ff. famil. erciscun. vbi est casus in dote, donationem consistere inter patrem & filiam in potestate.

56 quod dicit esse Bal. ff. l. progn. in qua etiam in dote † aliud erit speciale de iure canonico: scilicet filiam etiam minorem etatis habere legitimam personam petendi eam in iudicio. Et de hoc do tex. sing. in. d. c. si annum. Vbi, dicit vel ab eis dependentibus. Est enim ibi casus in spiritualibus, vel dependentibus ab illis, filium sine consensu patris in iudicio esse posse, quamuis minorem: sed huius,

modi est dos, que dependet a spiritualitate matrimonij: vt.l.iij.ff.de iure do.cū similibus igitur ꝛc.ꝛ hoc no. ¶ In eadem ibi, et hoc est precipuum in dote. Et huius est ratio: quia dos dicitur filie proprium patrimonium: vt.l.iij.ff.sed vtrū.ff.de mino.ꝛ.l.vnica.ff.ꝛ hoc ex rei.C.de rei vxo.act.

57 l.pater filiam.ff.ad leg.Falci. ¶ In glo.† super versi.filie. ibi,ꝛ hanc societatem, seu communionem incidentem ꝛc. Hec ratio gl.sibi vendicat locum ex parte patris: ex parte autem filie,ratio cōmunis est: ne si pater solus de dote actionē habeat,filia indotata remaneret:vt.ff.eo.l.si cū do

58 tem.ff.eo autem. ¶ In glo.† super ver.filie.ibi.l.si vt proponis.illa dicit, qō si matrimonium diuortio separatum reintegretur solum ex cōsensu cōiugum,non autem parētum:superest patri dotis repetitio. Et huius ratio est: qr nulla fuit reintegratio matrimonij sine consensu parētis, de iure ciuili:vt.l. Paulus.ff.de sta.ho.et.l.nec filium.l.vi de due.l.nuptie.ꝛ.l.filiusfa.miles.ff.de ritu nup.nisi in casu.l. filius emācipatus.ꝛ.l.si nepos.in fi.ꝛ cum duabus seq.co. titu. Sed cum hodie de iure eano.cesset dicta ratio:qr consensus parentum adesse matrimonij nō requiritur de necessitate,sed de honestate: vt in.c.veniens.de spon.in.c.j. de despon.impub.in glo.ꝛ xxvij.q.ij.sufficit.xxxij.q.ij.honoratur. igitur cessabit.d.l.dispositio. et ad hoc vide que dixi.ff.in rubrica.ꝛ in.l.j. ¶ In glos.super verbo,iure.ibi,

59 repellitur,si venerit contra factum suū ꝛc.† vnde vult glo. quod si pater qui pactus est, qō a se dos non petetur,velit interum petere,nō poterit:quia cōtra factum suum veniret,qō non licet:vt.l.per fundum.de serui.rusti.et.l.post mortem.cū sua materia ꝛc.ff.de adop.ꝛ.c.diuersis.de cleric.conin.quod intelligunt hic docto.si pater velit exigere,vt ipse:secus si vt legitimus administrator filie:quia hoc posset per no.in.l.cum dos.versi.si vero post dotis.ff.de pact. do.qō credo.soluto matrimonio fore verū,per ea que dixi in glo.super ver.sit. Constante autem minime:quia cū tūc non habeat pater dotis vsumfructū:vt ibidem dixi: ergo non erit legitimus administrator:quia non censetur administrator legitimus filij,in his rebus,quib⁹ vsumf.non habet:vt.d.l.cum vero solum.versi.si non exigere.ꝛ in authē. vt lice.ma.ꝛ auie.ff.j.ꝛ no.glo.ff.commo.l.iij.ff.filio.et in.l.si

60 filij.ff.de iureiurā. ¶ In eadem ibi,sed respondeo sic.† Et hanc sequitur Bar.addens, qō filij vxoris premortue patrem,dotē penes eum manentem,dilapidantem compellere poterunt ad illam reddendam. Consequenter illum eius administratione priuabūt,per.l.Imperator.ad Trebel.allegatā in glos.ꝛ.l.fi.C.de senten.pas.vide Bart.in.l.si quis.C.de secundis nuptijs.in.l.ij.ff.de vulga.ꝛ pupil.per quas leges dicit etiam cōpelli posse patrem dilapidatorem per filios:vt possessionem aliquam pro eorum alimentis constituat,adeo:vt postea illius sibi interdicatur alienatio.quod placuit domino Bal.in.l.ij.C.si in frau.patro.

61 ¶ Ultimo extra glos.tex.† iste volens pactum filie in dote non pindicare patri:inducitur ad duo. Primo:vt propter adulterium filie pater dotis petitione non priuetur. quod probatur in authen.de nup.ff.est quid.in authenti. contra si filij.ꝛ.l.dubium.C.de repu. Pro quo vide glo.in l.si dotem.la prima.C.de iure dot.ꝛ.C.de repu.l.consensu. versi.hec.in fi. ¶ Secūdum, qō licet renūciatio facta per filiam iure hypotheearū preiudicet sibi: vt.ff.etiam.ꝛ.l.iu-

62 bemus.C.ad Velleia. Non tamen patri. ¶ † Inquātum autem supra dixi nō valere pactum factum per filiam,scilicet quod si soluatur matrimonium morte viri,dos remaneat penes communes filios. Adde,quid si hoc pactum faciat pater pro filia dotem dans:dic valere,si sit profecticia:secus autem si aduentitia:vt concluditur in tex.ꝛ glos. C.de pact.do.l.ij.ꝛ.l.quamuis. ¶ An autem sicut non valet pactum factum per filiam dotē dantem,vt predecedēte marito,dos remaneat penes filios:ita in marito d ante donationē propter nuptias.non valeat pactum vt predecedente vxore, donatio illa remaneat penes filios.gl.vnica.ꝛ singu.dicit illam conuentionem valere, in.l.quod scitis.in verbo,ex matre.C.de bo.que libe.qō tamen est dubitatissimum.per authen.equalitas.C.de pac.conuen.volentem omnem equalitatem esse debere inter dotem ꝛ dictam donationem. Si ergo nō valet pactum in dote:ergo nec in donatione. Tene menti tamen:quia magna est au-

63 thoritas glossatoris. ¶ Et ad specialitates † quas supra posui seu fall,ad.d.Bar.vide aliā in.l.fi.C.de iure empby. et bonam glo.in.l.inuitum.C.de contrahē.emp. ¶ Item

64 inquantum † querit qualiter promitti debeat restitutio dotis per maritum vxori.et concludit,quod secundū formam iuris communis promitti debet, secundum.l.si filio. ff.marito.ff.e.ꝛ.l.in rebus.ff.de iure do.et.l.cū quereb atur. ff.de verbo.signi.ff.eo.ꝛ.l.si quis stipuletur.vbi autē disponeretur super hoc,consuetudo illa seruanda foret. ar.l.eō si nolit.ff.qui assidua.ff.de edil.edict.ꝛ.l.si prius.ff.placuit. de aqua pluuia.arcē.vbi autem consuetudines forent varie:tunc recurrendum ad ius commune.ar gu.l.nemo.ff.

65 temporalis.de reg.iur. Adde,† qō in hoc vltimo bene loquitur. Si enim sint consuetudines varie,standum est vltime legitime prescripte:vt.ff.de ali.lega.l. Adela.versi.sed si alimenta.ꝛ in.c.cum de beneficio.de preben.in.vi. Alle.cō suetudini prime standum est.ꝛ ita loquitur dictus.ff.temporalis.secundum verum intellectum.vbi autem non appareat vel prioritas vel posterioritas, standum est illi,per quam introducitur mariti facilior obligatio.ff.de administra.tut.l.tutor, qui repertorium.ff.ceterum.vbi est casus, in capi.ex parte.de censibus ꝛc.

Summarium.

1 ☞ Pactum filie,quando non preiudicet patri in dotis repetitione.ꝛ quid in dote profectitia:nu.2.ꝛ vide numero.6.ꝛ numero.7.
3 Scientia filie, quando pater intendit agere ad dotem, quod habetur pro consensu.ꝛ nu.10.ꝛ.11.
4 Furiosus non habetur pro contradicente, in his que sane mentis foret,condicere non posset.ꝛ nu.12.
5 Pater filia absente,vel ignorante prestita cautione,q ad dotem profectitiam agere potest.
8 Liberatio facta per filium debitoribus paternis.an fiat patri non preiudicat,preiudicet ipsi filio postea heredi
9 Filia sui iuris quando possit sibi in dote preiudicare.et ea non contradicens quando habeatur pro volente,ꝛ consentiente:nu.10.
11 Taciturnitas an sufficiat in actu,quando ex dispositione legis licentia requiritur.
13 Filia furiosa existente,pater solus agit ad dotem.
14 Pater agens pro filio,quando caueat filium rem ratam habiturum:
15 Socius agens pro altero ex socijs,quando dicatur habere mandatum:remissiue.
16 Pater quando possit agere ad dotis repetitionem coniuncta filia:
17 Actio de dote competens patri ꝛ filie,quod sit vna.
18 Absentia ꝛ furor in quibus conueniant:ꝛ in quibus non: remissiue.
19 Presentia corporum cum animi absentia,qō esse posse.
20 Empto:r cui mota est lis scientie venditore,an teneatur illi litem denunciare:remissiue.

Sed vtrum. ¶ Voluntas filie in potestate constitute, circa dotem profectitia ei sui iuris effecte,preiudicat: patri autem minime. Et filia sane mentis,eo ipso,qō patri de dote agenti non contradicit, fingitur consentire. Idem in filia furiosa:se-

1 cus autem in absente.hoc dicit. ¶ Nota primo † pactos filie non preiudicari patri, quominus actionem habeat ad dotis repetitionem,scilicet illā, quam et prius,antequam

2 filia super dote paciseretur,habebat. ¶ No.secūdo,† qō pactum filie circa dotem profectitiam tempore, quo est in patria potestate,quamuis non preiudicet patri, preiudi-

3 cat tamen sibi sui iuris effecte. ¶ No.tertio † ff.solutus, quod scientia,cum non fit contradictio, habetur pro prestatione consensus, seu voluntatis, eo casu, quo pater ad

4 dotem intendit agere. ¶ No.† quarto eadem ratio,quod in his,in quibus quis si sane mentis foret,non posset contradicere:furiosus existens,habetur pro non contradicente. Et ad hoc semper allegamus hunc tex. ¶ No.ex eo-

5 dem versi.patrem filia absente,at ꝙ ignorante agere posse ad dotem profectitiam, prestita tamen cautione de rato. Ad idem.C.de procurat.l.non solum.ff.si dotis. ¶ In tex.ibi,quod adiuncta filie persona potest habere,ꝛc. Et

6 sic vult tex.quod quemadmodum antequam filia † super dote

dote quid paciscetur, habebat actionem de dote, exercitium filie tamen voluntate necessario requisita: vt.ff.in versi.deniq.ff.pro.Jta ꝛ nunc cum filia pacta est, eandem actionē habeat pater filie accedente voluntate:nō tamen ea per patrem de necessitate habenda: vtputa.arg.l. cum dos.versic.si vero sit pacta.ff.de do.Pactum igitur filie patri non preiudicat etiam in illa cadē act.quam ante filie pactum habebat.ꝛ hoc est ad instar aduentitiorum, in quibus patri queritur vsusfru.ꝛ incumbit iudicij exercitium.Jn illis enim nec factum filij circa actionē aliquo modo preiudicat patri:vt.l.cum non solum.ff.filijs.C.de bo.que lib.¶Jn tex.ibi,qſiqꝫ si sui iuris ꝛc.Supple,mor-
7 te vel emancipatione. vnde † notādum,qō pactū per filiā circa id qō cum patre habet cōmune, preiudicat eidem, etiā sui iuris effecte,adeo:quod si sit patris heres nihilominus ex persona patris actione de dote non possit agere.Ad hoc simile eius,qō diximus:qō ẽquis si filius tutus exceptione ℳacedo.soluat,solutum nō repetat: vt.l.qui excepf.ff.de condi.inde.Patri autem repetitio concedatur:vt.l.si filius.ff.si cer.peta.Ipsi tamen filio ẽquis heredi etiam, vt ex patris persona,repetitio denegatur.ff.de condi.inde.l.sed si non sortem.ff.si filius.ff.ad ℳacedo.l. sed ꝛ mul.ff.filius.C.eo.titu.l.si permittēte.¶Unde sunt
8 hec arg.† ad questionē,an liberatio facta per filium debitoribus paternis propriis,ẽquis patri non preiudicet.C. de pac.l.filius.cum simili.tamen preiudicet eidem filio heredi patris existenti,adeo:vt nec ex patris persona agat. Que fuit questio Spec.in titu.de pac.ff.postremo.versic. quid si filius.Dy.ꝛ Bar.in.l.filius.ff.de solu.ꝛ.l.cum dominus.ff.ff.de pecu.leg.ꝛ dic vt Bart.in legibus ipsis dicit: nec refero:quia non addo.¶Jn tex.ibi,nocebit ei ista stipulatio. videtur † hec litera velle, qō filia sui iuris possit
9 sibi in actione de dote preiudicare. qō etiam videtur expressum in.l.ꝛ heredi.ff.filius.ff.de pac.Sed hoc intelligitur soluto matrimonio: non autem constante,vel ante. et hoc probatur in.l.Attilicinus.ꝛ.l.licet.ff.de pac.do.¶Jn tex.ibi,nisi euidenter cōtradicit.ꝛc.Supple, ꝛ causam iustam contradicendi habeat: alias enim illicita contradictio vim consensus habet.ff.c.l.si cum dotem.versi.qō si is pater.ꝛ.l.dotem.ꝛ in.c.j.de bis que fi.a ma.par.cap.Cū ibi
10 no.¶Jn tex.ibi,videri cōsentire pater,ꝛc.No.† hic Bal. non cōtradicentē haberi provolente seu cōsentiente,quādo ille vel illa requiritur ad habilitandum personam ad
a agendum.Ad idem,ff.rem ra.ª ba.l.quo enim.ff.j.vbi glos sella dicit non cōtradicere ratihabi.par fore.vnde arg.satisfactum videri.ff.statuto requirenti in cōtractibus pupillorum cōsensum seu voluntatem consanguinei,si ille sciat, neqꝫ cōtradicat:qō est dubitabile eo:qꝫ vt hic vides tex.in verbo,videri cōsentire. per hanc non contradicē.resultat consensus fictus:nō autem verus:statutum autem de vero consensu intelligendū est.Ad hoc.C.de bis qui ve.eta. impe.l.fi.de elec.cle.qō circa. Illud autem est indubium: qō vbi requiritur authoritas, nō sufficit cōsensus tacitus ex non cōtradict.resultans: quoniam authoritatis interpositio verborum expressionem desyderat, adeo: vt neqꝫ nutus sufficiat:vt no.glos.ordi.in.l.etiam.ff.de autho.tut. Pro qua alleg.casum.j.de tute.l.j.ff.nutus. Simile est de
11 licentia † vbicunqꝫ.Et enim lex desyderat qō ad actus legitimatiōs,seu persone alterius liceā.nō sufficiat tacitus consensus:sed requiritur vera expressio: vt eleganter determinat Jo.And.in.c.si abbatem.de elec.lib.vi.in nouel la.ꝛ sequitur Lap.in suis allegationibus, alleg.lxxxvj.qō dictū non est alibi.¶Jn tex.si filiam furiosam habeat ꝛc.
12 vbi † igitur actus sit aduersus quem existentem sane mentis,qui non potuisset contradicere: vt est in patre dotem iuste petente: furiosus existens habetur pro non contradicente: secus vbi actus fieret in quo sane mentis existens possit dissentire: quoniam tunc furiosus existens habetur pro non consentiente:vt.l.qui ad certum.ff.locati.¶Advertit autem hoc in negotiorum gestione:quoniam ꝛ si in illa sane mentis existens potuisset contradicere:tamen furiosus existens habetur pro non contradicente:vt l.iij.ff.si furiosus.cum seq.ff.de nego.gestis.¶Jn tex.ibi,consenti-
13 re.ibi,quis eam merito credet ꝛc.Cum † enim filia est furiosa potest pater solus de dote agere.ꝛ idem econuerso: cum furiosus est pater, siue male vite, aut absens: potest filia agere actione de dote sola:paterno nō expectato consensu: vt probatur in.l.filius.ff.nam quod ad dotis.ff.de procura.ꝛ in.l.si longius.ff.si filius.C.de iudi.ff.si certū pe ta.l.sed si vnus.ff.preto.ꝛ.ff.filio.j.de iniur.ꝛ.l.si cum dotē. versi.necnon.j.eo.Et est certe no. dignum, qō patre absente seu demente potest filia fa.circa dandam dotem,sola pacta omnia adiicere paterno non accedente consensu: vt est casus sing.ff.de pac.do.l.quotties. Quam tamē bodie puto correctam per.l.si furiosi.C.de nup.volētem in casu dementie dotem cōstituēdam filie arbitrio curatorum:et sic ille,cuius est arbitrio curatoris et conuentioni adiicietur circa dotem.¶Jn tex.ibi,rem ratam filiam habiturā,ꝛc.
14 No.tex.† qō quamuis vbi pater agit tanquam legitimus filij administrator,non requiritur eum cauere rem ratam filium habiturum: vt glo.firmat in.ff.sed hoc hodie.institu.de satisda.in.l.cum non solum.ff.vbi autē.C.de bo.que libe.Jtē et vbi agit pro filio,vt omnino extraneus,requiritur satisdatio:vt.l.filius.ff.qui satisda.cog.vbi tamē agit nomine proprio,eo tamen casu,quo requiritur consensus filij: si non agit vt legitimus administrator: debet cauere de rato. Jta est hic casus no.ibi.in.d.ff.sed in dotis.l.non solū.de procu.per Bar.in.l.ij.in.ff.filia.j.rerū amo.¶Jn
15 glo.† super verbo,admissam.ibi,vnus enim sociorum,nomine suo tantum,ꝛc,Et sic sentit gl.qō vnus sociorum nō videatur habere mandatum agendi pro alio socio.de quo dic,vt infra dixi hoc anno in.l.ij.ff.ex bis.j.de verbo.obli. in vno autem ex duobus reis credendi,non:secus,clarum est eundem solum suo nomine agere,non autem correi:vt
16 ff.de arbi.l.si duo.¶Jn eadem † ibi,hic ipso iure ꝛc.Dec solu.reprobatur per legem,nihil interest.j.de reg.iur.ꝛ similiter sequens:vt hic per Bart.dicentem post Jaco.de Arē.qō vera sol.ad.d.l.est, qō aut pater vult agere ad dotis repetitionē cōiuncta sibi, vt quasi socia in act.de dote filia:cuius facto alteri facta fuerat mariti delegatio:ꝛ tūc non potest: quia cum addidisset secum inhabilē ad agendum,repellitur.Et iste est casus.in.d.l.cum dos.ver.si vero sit pacta.vbi est casus sing.qō reiicitur libellans,cuius persona agere potest,si sibi copulet impotentē agere.Huius est ratio:qꝛ quod potest agens facere,nō vult.Potest enim agere solus:ꝛ hoc negligit:qō autem vult,nō potest: quia vult agere coniuncto sibi act.carenti: quod quidem non potest.Cum nemo sine actione experiatur.l.si pupillus.ff.videamus.cum simil.ff.de neg.gest.vnde nullius est petitio, eo:quia repugnant adinuicē voluntas ꝛ potestas C.si quis alteri,vel sibi.l.multum interest.de offi.deleg.c. a cum super.ꝛ hec est vera ratio illius ver.Aut pater agere vult de eiusdem filie,ita denegantis voluntate: nō tamen ad eius vtilitatem:ꝛ tunc potest:ꝛ ita intelligitur iste tex. in ver.sed vtram. Pro quo.l.filius.ver.nam qō ad dotis. ff.de procura.qui tex.ſm eosdem probat hanc distinctionem,qō iudicio meo non videtur verum,eo: quia ibi nec dicitur, qō filia, cuius voluntatis pater de dote agit, vel procurator ad agendum constituit, act.sibi competente priuata foret:prout est in tex.nostro. Sed vult hic, qō ad hoc vt pater de dote agere possit, non est necesse:qō agat simul cum filia:sed sufficit,qō agat de filie voluntate, qua manifestata per non cōtradictionē soli patri agendi competit exercitium:ꝛ ita vult ille tex.vnde puto,qō verus intellectus huius versi.sed vtrum. iste sit, scilicet quod propter factum filie,hoc est, qō pater non perdit illam actionem de dote,quam habebat adiūcta persona filie. hoc est que sibi erat cōmunis ꝛ filie:ꝛ hoc est, qō quo ad exercitiū habebat accedēte voluntate filie,que colligitur ex sola nō contradict.Ad hoc simile optimum,scilicet qō propter factum filij,pater nō perdit exercitum eius actionis,quod vt legitimꝰ administrator habebat in bis bonis filij,quorum sibi queritur vsusfructus accedente filij consensu: vt patet in.d.l.cum non solum.ff.vbi autē.iuncto.ff.filijs autem.Et sic vbi filia nō fuisset pacta super dote:patre agere volente requireretur eiusdem consensus:vt.j.in.l.prohima.vbi filia paciscenti pater eandem actionem intentat sine filie voluntate.et ita est hic recte casus. Si autem dicto casu intentat vna cum filia ab agendo repellitur propter mistionē inhabilis. Et iste est verus intellectus dicti versic.si vero sit pacta.ꝛ hoc modo nulla est inter istos tex. contrarietas,ad cuius solutio,valde laborauerunt docto.
17 ¶Jn eadem ibi,sed Joan.† dixit. vna est ergo vera opinio hanc actionem de dote competentem patri et filie

¶Uide Bald. in.l. Titi.ff.quibus mo.pign.ꝛ in.l.si filius.C.de petitio.hereditatis.

vnam esse numero: quam corroborat vt hic per Bar. in gl. 3. in verbo, contradicat. in §. inuitus. In hoc, an non contradicens consentire videatur: dic vt plene dicam. ff. in ea. Lque dotis. post Bar. ¶ In glo. super verbo, credet. ibi, sed non habeat causam cõtradicendi &c. vbi ergo furiosa casu, quo existente sane mentis, habet causam contradicendi patri de dote agenti, puta: quia crederetur propter vitium persone, eum consumpturum esse: tunc in furore existens habetur pro cõtradicente. & ita limitatur iste tex.

18 ¶ In glo. † super verbo, absens. in prin. In quibus conueniant & discõueniãt absentia & furor: dic vt hic per Bar. quem non refero: quia non addo. ¶ In eadem ibi, solu.

19 quo ad annum est absens &c. † Ro. gl. quod potest esse presentia corporis cum absentia animi: & hoc facit ad dictum testis reddens causam hanc: quia presens fuit super his que concipiuntur per sensum visus, vel auditus: quod nõ recte concludat: quia possibile est eum presentem fuisse, non tamẽ vidisse: quia etiam animus dirigebatur ad alia fin Bald. hic, de quo tamen dic, vt per Barto. in l. j. in fi. de autho. tuto. vt digi in l. j. in princi. ff. de verbo. obligati. ¶ In glo. super verbo, scire. in princi. &c. sentit hic gloss. dum allegat l. Herennius. ff. de euictio. qõ vẽditor scienti esse litem motam non necessario requiratur fieri denunciatio per emptotem de quo tetigit hic Barto. in autem dic vt plene digi post eundem in l. non solum. §. mortis. ff. de noui oper. nuncia. ¶ In glo. super verbo, contradicere. ibi. ff. de lega. iij. l. cum patronus. &c. Sol. hec videtur falsa, per legem, alia. ff. co. l. cum procuratore. ff. de re iud. vnde solu. vera est, quod igitur in casu. l. si fine. §. fi. in glo. allegata, procurator agens pro iniuria illata filio, & a patre constitutus cauet de rato: quia dubitabatur de mandato: nõ ergo cauet alias: vt l. j. C. de procura. & hanc communiter sequuntur doct. Ideo autem no. casum, pater nomine filij agens: quia actio iniuriarum sibi competit, etiam sine filij consensu: vt l. in persona. ff. de pac. et. l. sed si vnius. §. filio. & l. pater. ff. de iureiuran. & eadem ratione, quando iniuriarum agit filius nomine proprio, eo casu, quo potest: puta propter patris absentiam, vel dementiam non requiritur quod prestet cautionem patrem ratum habiturum: quia tunc illam exercere potest sine patris consensu: vt patet in. l. lege Cornelia. §. in lege. ff. de iniurijs. iuncta lege, si longius. §. si filius. ff. de iudi. & ff. filio.

Summarium.

1 ¶ Consensus filius, qui requiritur in exactione: idem requiritur in solutione extra iudicium fienda.
2 Exigere dicitur, quando ab inuito extorquetur.
3 Coniuncte persone, solui non potest, et vide numero. 6. et & numero. 7.
4 Nullum quod ab initio fit ex post, per superuenientem equitatem confirmatur. & nume. 5.
8 Exactio iudicialis dotis a solutione voluntaria, in quo differat.
9 Debitor, quãdo liberetur ex solutione facta alteri, quam creditori: ex postfacto pecunia ad creditorem perueniat?
10 Actio dotis qualiter sit communis inter patrem et filiam?
11 Filius etiam quo ad legitimam, q̃ nullum ius habeat in bonis patris viuentis.
Lex, in rebus. C. de iure dot. an habeat locum in dote profectitia & nume. 12. & 13. & seq.
16 Stipulandi correorum vnus etiam insolidum si agit, non cauet de rato respectu correi.

Non solum. In actione de dote, que communis est patri & filie, vni facta solutio, alteri non preiudicat: nisi in alterius vtilitatem versum fit. hoc di

1 cit cum. l. sequen. ¶ † Ro. primo: quod cuius consensus requiritur in exigendo, eiusdem requiritur in solutione extra iudicium faciẽda, quod declara vt hic plene per Bar. qui quo ad hoc suppletione non indiget. ¶ Nota secun-

2 do secundum intellectum, † quod exigere proprie dicitur, qui ab inuito extorquet. Ad idem. ff. de leg. iij. l. fideicommissa. §. si rem. de quo dic, vt ibi dicam. ¶ Nota. iij. quod

3 † coniuncte persone id, quod alteri debetur sine mandato solui non potest: vt hic patet. Nam nulla est magis coniuncta persona: quam pater & filia: et tamen debito: filie ne eius voluntate non potest soluere patri: nec econtra. de

4 quo dic vt. ff. dicam. ¶ No. quarto ex fi. l. † cum. l. seq. quod id quod ab initio nullũ fuit, aliquando confirmatur propter superuenientem equitatem, de quo dic vt in regula, non firmatur. libro sexto. per Dyn. & m lege, quod ab ini-

5 tio. ff. de regulis iuris. ¶ Nota † vltimo, quod solutio dotis ab initio inualida: quia facta filie sine voluntate patris vel econuerso: reconciliatur ex postfacto, casu quo post solutionem in vtilitatem eius, sine cuius voluntate solutum est, conuertatur. ¶ In text. ibi, † et vtriusque voluntas exquiratur. Sic ergo non potest solui patri, sine consensu filie: nec econtra. vnde argumentum ad questionem an coniuncte persone sine mandato possit solui, quod sic ri coniuncte deberetur: In quo quidem gloss. l. vero procuratori. ff. de solutio. Barto. hic & Bald. in l. prima. C. comunes iudi. tenuerunt, quod non, argumen. huius tex. t. l. ij. ff. vt leg. nomi. caueatur. et. l. qui in aliena. §. quanquam. ff. de negotijs gestis. Ad quos addo alios idem probantes in l. filius. ff. de pactis. et. l. si predia furiosi. ff. de solutio. qui probant omnes duas. Primam quia certum est, quod nõ magis debet operari tacitum mandatum ad agendum ex legis dispositione proueniens: vt est in coniuncta persona: que pro coniuncta sine mandato agit, vt. l. fi & hc, cum simi. supra de procura. quam mandatum expressum, sed habenti mandatum expressum ad agendum non potest solutio fieri. l. sed si tantum. ff. de pactis. l. hoc iure. ff. de solutio. l. si procura. meus. supra de procura. ergo nec habens tacitum: et vide hic in marito, quãnis alegebat mandatum agendi pro vxore. l. maritus. supra de procur., tamen eidem vxori debiti solutio fieri non potest. l. cum maritus. C. de solut. iij. quia ad solutionem recipiendam requiritur mandatum speciale. l. vero procuratori. predicta lega. vel saltem generaliter mandatum ad negotia tribidem et lege, qui hominem. §. si Titium. infra de solutio. Sed coniuncta persona non censetur habere generale mandatum ad omnia negotia: quia hoc non reperitur iure cautum: nec reperitur intra casus, in quibus requiritur speciale mandatum. l. illud. §. fi. & ibi. iuncta. l. pater. ff. de mino. igitur &c. Et per hanc opinio. videtur esse casus in. l. iij. §. sed si forte. infra iudi. solu. ¶ In contrarium tamen facit et fortiter. l. finautem. in princi. iuncta. l. propter li. §. fina. proxime prece. ff. de negotijs gest. Ibi enim dicitur, quod negotiorum gestor non imputatur si non exegit ab alijs quod ei debebatur, cuius gerebat negotia. Subdit rationem: quia actionem exercere non potest sine mandato. Postmodum in. l. finautem. dicit hoc imputari ei, qui sine mandato prestita de rato cautione agere potest: vt dicta. l. sed & he. Sed huiusmodi est coniuncta persona: ergo sibi imputatur, si non exegit: et sic sequitur quod exigere potuit vt ibi est casus. Alias enim non imputaretur: Non video ad illam textum aliam responsionem, nisi quod dicamus: quod coniuncte persone imputetur: quia non egit: quia si egisset prescript. que tamen prescripta est, interim non posset currere: non autem q̃ tex. dicit imputari ad effectum solutionis fiende. ¶ Secundo mirabiliter obijcit tex. in. l. tutori. ver. de ceteris. de negotijs gest. Cuius formalia verba hec sunt: de ceteris vero, que ab alijs cui constituta iuris detenta exacta non sunt ab eo, qui nec agendi facultatem propter exceptionis obstaculum habere potuit, exigi non potest. Ergo a contrario sensu exigi non potest ab eo negotiorum gestorum qui debitores eius, cuius negotia gerebat, non exigit, qui facultatem agendi non habebat. Sed ista est coniuncta persona: ergo ibi est casus, quod illa potest compellere ad sibi solnẽdum ipsos debitores: nec video aliud responsum nisi quod hoc arg. a contrario sumendum nõ est: quia resultat in iure absurdum, per predicta: alias inueri contrarius intellectus. C. de condi. insert. l. ij. cum fi. Et tunc quid operabuntur illa verba, ab eo, qui nec agendi facultatem propter exceptio. obstaculum, &c. nescio. Non enim ea referre potest ad habentem mãdatum ad agendũ expressum

expressum:quoniam huic solui non potest: vt.l.hoc iure. cum alijs allegatis supra referens ad procurationē: cum litera loquat de negotiorū gestore: vnde pro responsione
7 cogita. Tamen dicta † communis opinio venit dupliciter ⁊ singulariter limitāda. Primo nisi ipsi cōiuncte personе soluatur debitum ex contractu celebrato, per eā super re coniuncti, cuius negotia gerit. Ipsi soluens enim tunc liberatur duobus casibus. Primo, si ignorat eum non habere mandatū. Secundo, si scit: ⁊ ipse cui solutio facta est, soluendo illi est, cuius negotia gerit. ⁊ iste est casus singularis. ff. de solutionib. l. filie. Secundo nisi ea coniuncta persona, cuius alter negotia gerit, prodigus sit: quoniam tunc coniuncte solui potest. Hoc probo: quia licet coniuncta persona infra patrem, non habeat potestatem agendi pro sibi coniuncta, requirentia speciale mandatum: prout est solutio: vt supra dixi, tamen hoc fallit: nisi illa coniuncta sit prodiga. Quoniam tunc alter coniunctus pro ea facere potest, etiam requirentia speciale mandatum. Iste est casus vnicus ⁊ singularis in dicta l. si pater. sequitur quod potest solutionem petere. ⁊ ita declaro hunc passum. ¶ Item in tex. ibi, in exigenda, sed etiam
8 † in soluenda ꝛc. Et sic videtur text. differentiam facere inter exactionem ⁊ voluntariam solutionē: vnde arguunt hic docto. post Barto. ad questionem, scz an procuratori ad exigendum constituto possit solui: de quo Specula. in titu. de procuratoib. ff. vt autem. als incipit, verum. vbi firmat, quod non, per istum tex. Probatur: quia exigere idem est quod ab inuito exto: quere: non autem voluntariam solutionem recipere. Bald. autem hic, ⁊ in l. falsus. C. de furtis. ⁊ in dicta l. ij. C. quib. res iudic. in l. item magistri. ff. de pac. in l. quod quis. C. de procu. ⁊ Ange. in l. si procurator meus. prealleg. firmant opinionem contrariam, quam secutus est Jacob. de Are. per l. verbum exacte. ff. de verbo. signifi. l. non obtulit. C. de noua. l. inductum. C. de solu. ⁊ l. solutum. ff. solutam. de pigno. actio. et l. si quis seruo. de solutio. Et ita communiter tenetur: et pluries apud me practicatum: de iuris tamē rigore cōtraria opinio est vera. Licet enim glos. in l. j. in fi. C. de Carbonia. edicto. dicat exigi tam a volentibus, q̄m inuitis: nihilominus iste tex. probat contrarium, ⁊ alius clarius in l. fideicommis. ff. si rem. de legatis. iij. tex. tamen est melior in l. ij. C. eo. tit. ibi, dum dicit: neq̄ exigere, neq̄ accipere potest, ⁊ sic patet: quod verbum exigere, ponitur pro ab inuito exto: quere. Verbum autem accipere refertur ad solutionem voluntariam. Si enim importent ambo idem vnum verbum reperiretur superfluum, quod est absurdum. ⁊ huius opi. fuit glossator in l. sed si lege. ff. si autem ait. ff. de peti. heredit. ¶ Nec obstant prima iura in partē contrariam allegata: quoniam licet: illa dicant, per verbum exigere, importari solutionem: non tamen declarāt, an inuitam, vel voluntariam. Dicta autem Specu. opin. vno modo venit simpliciter limitāda, scz nisi verbum exigere, respectu persone procurat. fi importaret, ab inuito exto: quere: redderet mandatum frustratorium: puta q̄ talis esset procurator q̄ non posset in iudicio agere, et sic ab inuito exto: quere: vt est seruus, vel monachus, qui in iudicio esse non possunt: quia si per illud denotaretur import̄ntia voluntarie solutionis: per illud intelligeret sola voluntaria. Et ita est casus in dicta l. si quis seruo. ⁊. d. ff. solutam. vbi verbū exigere, ad seruum refertur. Et de hoc habes glo. ordi. hoc dicentem. j. eo. l. si cum dotem. ff. j. super verbo. exactum. Et aduerte: quia pro ea opinio. per quā supra dixi, coniuncte persone sine mandato solui posse. glos. in. d. l. sed si lege. ff. q̄ autem ait. de peti. heredi. dicit ibidem esse casum rotundum, iuncta. l. si quid posses. ff. illud. eo. tit. Sed si vis tenere opinionem cōmunem, responde prout ibi ipsamet respondet: quia nec alia solutio dari potest, casu, quo filia ipsa se dotasset ex paterno peculio: cuius administrationem habet, si sibijpsi dotem constituisset, eidem soli illius solutio fieri potest. l. si filia. ff. de iure dotium. Casus autem alij habentur in. d. l. si cū dotem. ff. si post solutum. ⁊. ff. eo autem tēpore. ¶ In text.
9 ibi, actio † de dote vtriusq̄ tolletur ꝛc. Supponitur ipso iure fm Dy. quem sequitur Bald. vnde est notabilis iste tex. q̄ ex solutione pecunie facta alteri, q̄m creditori, que tamen prouenit ex post ad ipsum creditorem directo, liberatur debitor: ipso iure. Secus autem si ad eundem peruenit indirecte: quia non ei manualiter soluta fuerit: sed in eius conuersa vtilitatem: quia tunc liberatur debitor non ipso iure, sed exceptionis ope: vt est casus nota. in. l. seq. qō hic non approbat Bart. eo: quia intellectus Dyn. ad hanc legem non solum repugnat glos. eiusdem super verbo, peruenit. ⁊ q: dum. l. si pater. loquit de exceptione doli mali, debet referri non ad eā exceptionem doli propriam, que cōcludit actionē ipso iure non competere, sed ad exceptionem doli, id est intentionis ⁊ facti, que excludit actione carentem, sed de facto agentem. de qua excep. plene habetur in. l. qui se debere. ff. de condic. ob cau. per glo. vnde ipse ex hoc tex. aliter not. scz q̄ quamuis ex solutione pecunie facta creditori creditoris sine creditoris mandato, resultet liberatio debitorum ope exceptionis: vt. l. si opera. j. de excep. tamen sol. debiti integri facta ei, qui est particeps obligationis, si in cōmunem vtilitatē versa sit, liberat debitor ipso iure. ⁊ ita hic est casus. ¶ Tu aduerte: q: primū, qō Bart. dicit, scz p solutionē factā creditori creditoris, cōtingere liberationē nō ipso iure. scz excep. ope: non est ita indistincte verū. de hoc vide plene per eūdē in. l. solutū. in. ff. solutā. ff. de pig. Cuius distinctionē in hoc approbo. Quo autē ad secūdum, de quo dicit hic esse casum, magis placet opi. Dy. distinguentis tex. vt supra notatum. Dicunt enim ipse dum verbum text. doli mali exceptionem ꝛc. exponit intentionis exceptionem, ⁊ facti. ¶ In gl. super verbo, que ibi respon. sicut duobus heredibus ꝛc. Nec hec responsio, nec sequens est bona: vt hic plene declarant Dyn. ⁊ Bar. quos non refero: q: non addo: tamen ipse Bar. improbando easdem dicit: quod quamuis, quando pater agit, sufficit tacitus consensus filie: vt. ff. voluntatis. ff. l. prox. i. Sed quando agere vult filia, requiritur expressus consensus patris: ⁊ nihil allegat dic, q̄ de hoc est gl. sing. in. d. l. si cum dotem. ff. j. super verbo, voluntatis. Que an vera sit, ibi dicetur. Respondent
10 autem Dy. ⁊ Bar. ad. q. gl. † q̄ actio de dote cōmunis est inter patrem ⁊ filiam, eo modo, quo commune est ius debitorum, circa rem indiuidue penes duos testatoris heredes. Quilibet enim hered. act. ad illud habet insolidū. Liij. ff. ex bis. cum fimi. ff. de ver. oblig. Hoc tamen plus est in hac cōmunione, scz patris ⁊ filie: q: causam vnus nō potest agere sine consensu alterius: qō nō est in bis duobus heredibus: q: vnus altero non consentiente agit: vt. d. ff. ex bis. vnde: quia hec non est totaliter bona equiparatio, dicunt moderniores: quod eo modo est communis inter patrem ⁊ filiam, quo iurisditio penes duos similiter delegatos: quia eorum quilibet iurisditionem habet insolidū potentia. sed non exercitio, seu actu: sed non quod vnus possit absq̄ alio exercere: vt. c. cum causam. de offi. deleg. ⁊ quod not. in. l. duo iudices. ⁊. l. Pōponius. als, si vnus. j. de re iudic. Sed eisdem non placet hec equiparatio: q: si latitet filia, ⁊ non suadente iustitia, nolit consentire: potest pater solus agere: vt dicta. l. si cum dotem. ff. eo autem tempore. Secus autem est in ipsis duobus iudicibus. vt dicto cap. cum causam. Sed certe in hoc male dicunt: quia imo equiparatio est bona: ⁊ in iudicibus est idem, quod in patre ⁊ filia: quia si vnus absq̄ iusta causa alteri iurisditionem exercenti adiungi nolit, penes vnum iurisditionis exercitium est insolidum: vt arguendo de arbitro ad delegatum, quod fieri potest: vt in. c. vno de legatorum. de officio delega. est casus in cap. j. de arbitr. in. vj. Sed cum hodie soluto matrimonio dominium rei dotalis retransferatur ipso iure, ⁊ absq̄ traditione in vxorem: vt. l. in rebus. C. de iure dotium. licet olim secus: vt. l. si mora. per Bartol. j. eodem. videtur hoc stare non posse: quia secundum hoc sequeretur, quod dominium rei dotalis penes duos, scilicet patrem atq̄ filiam esset insolidum. Impossibile est autem duos eiusdem rei dominos insolidum eodem respectu esse posse: vt. l. si vt certo. ff. si duobus. ff. commodati. l. iij. ff. ex contrario. cum similib. j. de acquirenda possessio. igitur ꝛc. respondet ad hoc Bald. quod erit communis vnio actus penes patrē, ⁊ filiam non denotatiua partium, sed denotans quoddam dominium penes quemlibet eorum insolidum connexo tamen modo: quia non exercet vnus eius exercitium sine alio. Et ad hoc. l. in suis. j. de liberis ⁊ posthumis. vbi eodem tempore dominium rerum paternarum est penes patrem ⁊ filium, ⁊ insolidum penes quemlibet.

quod dicere nihil valet: quia non tollit dictam difficultatem. Preterea simile de. l. in suis. non est bonum: quia in eadem pater habet administrationem insolidū viuens sine consensu filij: vt ibi, quod non est in dote: vt. d. §. voluntatē. Preterea ipse filius viuo patre fingitur dominus, non autem est vere: vt patet ibi, in verbo, quodammodo. ⁊ in. §. sui. instituta. de hered. quali. ⁊ differ. Nullum ¶ Filius ius a nō habet in bonis patris viuentis. vide. d. mecum cum ibi no. insti. de act. §. etiam si quis in fraudē. adfi.

a ius † vere filius habet in bonis viuentis patris, etiā quo ad legitimam: vt. l. i. §. si impuberi. ī. de collat. bono. ⁊ not. per Dyn. ⁊ Barto. ī. de liber. agnos. l. filius. ⁊ in. l. ij. ⁊. iij. in glos. C. de iuris ⁊ facti ignor. an. vnde dicunt hic moderniores dictam. l. in rebus. non habere locum in dote profectitia: quoniam illa ad dominium non retransfertur in filiam, sine traditione, sed in solum patrem: vt. l. fin. a. ibi, qua si paterne substantie facta fit. C. communia vtriusq; iudi. ⁊ in authen. sed quamuis. C. de rei vxo. act. ¶ Sed

12 certe † hoc non est verum prima fronte: quia quamuis leges ille dicant paterne substantie factam dotem: non tamen negant quominus ⁊ substantie filie, cuius dos dicitur proprium patrimonium: vt. l. iij. §. sed vtrum. cum similib. ī. de minorib. vnde si tenemus per. d. l. in rebus. quod dominium etiam profectitie retransferatur sine traditione in filiam: dico non esse absurdum penes patrem ⁊ filiam eiusdem dotis esse dominium insolidum diuersis tamen respectibus. Respectu enim filie est in eius dominio considerata commoditate: quia est eius commodum sine consyderato: quia quamuis ad patrem reuertatur: tamen ipse illam pro secundo mntrimonio filie reseruare compellitur: vt in authen. sed quamuis. C. de rei vxorie actione. Item, ⁊ quia mortuo patre vel emancipata filia, in filiam solam reconsolidatur dos: non autem in alios patris heredes trāsit: vt dicta. l. vnica. §. videamus.

13 Est † autem penes patrem eiusdem dominium respectu exercitij ⁊ administrationis subtilitate iuris inspecta. habet enim ipse pater exercitium agendi non contradicente filia: vt. §. voluntatem. Item ius dotis cōseruande, donec filia transeat ad matrimonium secundum: vt dicta authen. sed quamuis. Et quod ita diuersis respectibus possit apud ambos insolidum esse dominium: probo ex text. ad hoc singu. in si. in dicta. l. in rebus. vbi litera formaliter sic dicit: cum eedem res ab initio vxoris fuerint, naturaliter in eiusdem permāserint dominio: quamuis per legis subtilitatem earum transitus in mariti patrimonium videatur fieri: vnde cum rei veritas non deleatur, vel confusa fit: volumus eam in rem actionem, quasi in huiusmodi rebus proprijs habere, ⁊ siue naturali iure mulieris res esse intelligātur, vel ſm legis subtilitatem ad mariti substantiam peruenisse per vtranq; viam: siue in rem, siue hypothecariam ei pleniſſime consulatur ⁊c. vnde notandum dominium rei dotalis penes quemcunq; maritum, scilicet vel vxorem insolidum diuersis respectibus fore: quia penes vxorem est consyderato iure naturali, hoc est consyderato, quod ad eam in effectu pertinet dotis commodum. Quia propter eandem maritus subit onera eam nutriendi: penes maritum non est insolidum consyderata legis subtilitate, hoc est, consyderato, quod ipse dotem possidentem ad iudicium, vt dominus trahit: non autem vxor: vt. l. dote. C. de rei vendi. ⁊ hanc puto veritatem. ¶ Sed teneamus quod vera sit doc. communis conclusio, scz quod in vxorē retrāsferatur soluto matrimonio dominium ipso iure, per dictam. l. in rebus. etiā si sit dos profectitia, quod ego minime puto verum, per tex. d. l. in rebus. ibi res ab initio vxoris fuerint ⁊c. ⁊ sic patet quod loquitur in dote aduentitia: quia in profectitia anteq̄ res in dotem detur, dominiū est apud patrem: vt. l. profectitia. ī. de iure dotium. Ceterum si volumus dicere, q̄ in profectitia dicta lex loquatur, dico quod trāslatio dominij ipso iure sit solum in personam mulieris, per illam. l. non autem patris. quia in patre non reperitur iure cautum de translatione dominij: vnde stabo regule. l. si agere. de rei vendi. ⁊. l. traditionibus. C. de pactis. Nec est ve-

14 rum, q̄ † priuilegium hoc datum filie, competat etiā patri: q; hoc est contra casum in. l. aliud. ī. de pact. dota. vbi tex. dicit, q̄ quamuis priuilegiū filie sit: vt non valeat cōuentio, q̄ dos per maritum tardius reddatur, q̄ de iure communi debet: vt. l. Attilicinius. eo. tit. tamen cū patre valeat vt ibidē. Et sic possumus dicere, q̄ tūc nō erit dominiū penes quemlibet insolidum: ⁊ sic cessabit obiectio

15 predicta. ¶ Puto † etiam hic, quod doct. dicunt dominium in mulierem retransferri sine traditione, falsissimū esse: q; quamuis hoc ipsi dicant per. d. l. in rebus. que dicit dari rei ven. tamē propter hoc lex illa non probat: q; vt apparet ex verbis litere, ibi, naturaliter in eiusdem permanserunt dominio. ⁊ ibi, ex naturali iure, eiusdem mulieris res esse intelligantur. illa rei vend. non datur sibi ex dominio retranslato, sed ex iure co naturali, q̄ semper penes eandem matrimonio etiam constante permansit. Cum ⁊ in rem actio domino, naturali, vel ciuili iure competat: vt. l. in rem actio. §. de rei vendic. Et hunc puto verum et nouum intellectū illius legis. ¶ Vel possumus dicere q̄ quāuis actio ipsa dotis ita sit filie, sicut patris: vt hic, ⁊. l. longius. in fi. §. de iudi. nihilominus dominiū ciusdem est solum patris. Quod patet: q; actionem iniuriarum, ⁊ alias de quibus in. l. filiusfa. ⁊. l. in factum. de actio. ⁊ obli. filius habet proprio nomine: vt ibi. ⁊. l. lex Cornelia. §. in lege. et l. pater. ī. de iniur. ⁊ tamē. q̄ ex ea actione filius querit dominio patris querit ſm iura antiqua: vt. l. i. §. si quis a parē. ⁊ insti. per quas perso. §. i. ¶ In ea. ibi, q̄ in duobus reis

16 stipulandi, non est ⁊c. No. gl. q̄ vnus † ex reis stipulandi, quamuis insolidū agat, nō tenetur prestare cautioni de rato respectu alterius correi: licet bene teneat cauere de conseruando ipsum debitorem indemnem ab altero correo: vt. l. fideicomissa. §. plerunq; in fi. y bi est not ab casus. de legatis. iij.

Summarium.

1 ¶ Propositionem hanc, annus definit: q̄ nō scit, qui non scit illam, annus incipit.
2 Annus emergens terminatur ea die, qua incipit. et vide nu. 6. ⁊ habet dies. cccl̄xv.
3 Fructus dotis per maritum ex dote percepti ante matrimonium, quod augeant dotem: ⁊ sic probāt dotē, quā vniuersale. nu. 12.
4 Principium temporis causatur quando omnia substantialia ad eius principium concurrunt.
5 Dominium rei dotalis in maritum non transfertur, nisi re tradita.
7 Mensis emergens ea die incipit, qua finem habet.
8 Dies emergens ea hora finit, qua incipit.
9 Annus inceptus quo ad lucrū fructuum perceptorum ex re dotali, quando habeat pro completo: ⁊ in. l. ante. name. ff.
10 Ambasiator reuertens hora tertiarum, an debeat habere salarium pro integra die?
11 Ambasiator si recepit pecunias pro expensis, an lucretur illud, q̄ co reuertente supereſt?
14 Pactum, quod fructus dotis etiam matrimonio cōstante cedant lucro vxoris, quando valeat?
15 Pactum quod vxor etiam durante matrimonio seipsam alere teneatur, an valeat?
61 Maritus an teneatur indotatam vxorem alere, ⁊ illi affectione maritali tractare?
17 Actio de dote competens marito, quod etiam sit bone fidei, sicut illa, que competit vxori. ⁊ nu. 18.
19 Vxor quando censeatur cōstituta in mora circa dotis dationem: si maritus sustinet onera matrimonij?

Quidiuisione.

¶ Si precedunt nuptie, et sequat traditio dotis: computatur annus a die traditionis ad consyderandum pro quota parte eius anni, quo matrimonij soluitur, fructus dotis, tam ad maritum, quam ad vxorem pertineāt: vbi vero traditio precedit, sequūtur autem nuptie: computatur annus a die nuptiarum. hoc dicit cum. l. seqnen. ¶ Nota primo,

1 et † ita allegat Baldus, banc legem, quod in tempore non possumus scire istam propositionem: annus definit, niſi sciamus hanc propositionem, annus incipit, vnde non possumus scire temporis progressum quotiēum, niſi sciamus eius principium. ¶ Nota secundo annum † emergentem ea die terminari, qua inis-

2 tium sumpſit. ¶ Nota † tertio q̄ fructus per maritum ex dote

ex dote ante matrimonium percepti, dotis fiunt: ꝛ ipsam augent. Ad idem. j. eo. l. si marito. in. §. fi. ꝛ. l. diuortio. §. itē si messes. ꝛ. l. ob talem. cum sequen. ff. de usur. l. videamus. la. ij. §. ante matrimonium. ff. de iure dot. l. dotis fructus.

4 §. j. ꝛ. l. si seruo. ¶ No. quarto † tunc causari principiū temporis, quando concurrunt omnia substantialia ad principium eius, vnde non ante causatur principium anni, quo maritus lucrari debet fructus, quā dos sit tradita, ꝛ nuptie celebrate, adeo: quod traditio sine nuptijs non sufficit. ¶ Not. hic † dominium rei dotalis non transferri, in

5 maritum nisi possessione tradita: ꝛ hoc verū siue dos consistit in particulari, siue in vniuersari: vt not. gl. in. l. j. §. ex

6 iudi. j. de vsuſcap. pro dote. ¶ In text. ibi, ad † eundem diem sequentis anni ꝛc. annus ergo emergens ea die desinit, qua incipit. vnde debet habere annus trecentos sexaginta quinq; dies: vt in. l. ita vulneratus. ad leg. Aquil. et l. cum heres. §. Stichus. j. de statulib. ꝛ not. in. l. cum bisextus. de verb. signi. vnde facit ad materiam. l. libellorum. j. de accu. ꝛ not. Canonist. gl. in. c. si ꝓpter tua. in glo. quid dices. de rescrip. in. vj. Annus autem communis incipit secundum diuersas naturas, ꝛ consuetudines. Et ita simi-

7 liter † per hunc text. dici debet in mense emergenti: vt ea die finem accipiat, quo initiatus est. Quot autem dierū ipse mēſis intelligatur, habetur in auf. iubemus. C. de indi. in. l. j. §. sin autem dubius. in glos. super verbo, sexagesta dierum. C. de iure delibe. in. l. vbi leg. j. de reg. iur. Ponit Bar. in. d. l. cum bisextus. ꝛ in. l. iij. C. de temp. appella. plenius Bald. in. l. eos. §. finantem. C. de appel. in. c. j. quo tempo. miles in vſib. feud. ꝛ. l. j. §. si quis cau. vbi plene dixi gl. ordi. in. c. quam sit. de electio. lib. vi. Ita etiam per hunc

8 text. † dicendum in die emergenti, quot horarum[a] sit: vide

a l. Romano more. de feriis. ꝛ. c. consuluit. de offi. deleg. Diuersificatur in eo autem horum terminus, iuxta diuersitatem iuris. Quas omnes diuersitates iuris ponit gloss. melior, que sit in iure, in. c. ij. de feriis. ¶ In text. ibi, anni

9 eius, quo diuortium factum est. Quo ergo † ad lucrum fructuum ex re dotali proueniens, vnus annus ceptus non habetur pro completo: quoniam pro tanto tempore anni vltimi maritus lucretur fructus, pro quāto durauit matrimonium: pro eo autem quod supereſt, fructus pertinent ad dotem: vt hic, ꝛ. j. eo. l. diuortio. ꝛ. l. si alienam. ꝛ. l. vnica. §. fi ꝛ nouissimi. C. de rei vxo. actio. Unde Bart. ar-

10 guit hic, ꝛ Dy. post eum, † quod ambasiatores reuertentes horā tertiarum, non debent habere salarium totius diei: sed pro ea rata diei tantum. Et ad idem. l. iij. in. §. minor. ff. de mino. l. in vſuſcap. de diuer. ꝛ tempo. in contrarium allegatur. l. qua etate. j. de testib. l. ad rempublic. de mune. ꝛ bono. ꝛ. l. vſuſcapionibus. j. de diuer. ꝛ temp. prescrip. ꝛ. j. de manu. l. j. ꝛ. l. in omnibus. cum ibi nota. de act. ꝛ oblig. Finaliter determinant cum salarium percepturum pro tota die, per. l. iij. j. de verbo. signific. que parum aut nihil facit. Mod. autem hic allegant. l. ab hostibus. §. sed quid simpliciter. ff. ex quib. cau. maio. Tu aduerte: quia aut vſi sunt felici dyplomate, puta: q; celeritate sua longitudinem vie preuenit. adeo: quod vbi alius in aduentu ad ciuitatem potuisset committere diem integrā: ipsi posuerunt nisi partem tertiam: ꝛ tunc glos. singu. in. l. eos. §. fin. j. de fal. dixit eum percepturum salariū pro die integra. Sed illa falsa: q; imo solū pro illa rata dici: vt est casus in. l. cōtinuus. §. cū ita. ver. sed cū dyplomate. de ver. oblig. arguendo de tempore ad rem. quod fieri potest: vt l. miles ita. ꝛ. §. quia diximus. de re mili. ꝛ per illam legem hoc determinat Bar. Silli. Hul. ꝛ Salic. Aut nō sunt felici vſi dyplomate: sed communi cursu iter peregerūt: ꝛ tunc etiam credo non pro die integra, sed pro rata eos salarium percepturos. Quoniam illud quod commensuratur tempori: ergo mensuratur mensura temporis, quēadmodum cum commensuratur labori: commensuratur mensura laboris: vt. l. Scio. in princ. de annuis leg. Et ad hoc arg. ff. loca. l. q; insulam. §. qui edes. ff. locat. ¶ An au-

b temb, si † perceperint pecu. c pro impēſis, id quod eis re-

11 deuntibus supereſt, lucrentur, vel reddere debeant: dic

c vt per Dyn. ꝛ Bal. in. l. Lucius. §. a te peto. de leg. ij. ꝛ per Bal. in. l. si credito. §. fi inter. mandati. Quibus illud adijcias, quod in legationis munere defuncti, pecunias quas pro sumptibus perceperunt, reddere non debent: sed ad heredes transmittunt. Casus est singularis. j. de legatis. iij. l. legatus. §. si quis in munere. Quinimo ꝛ finito legationis negotio, si ex itinere infirmat, sumptus ex publico sibi fieri debent, quia etiam pro republica tūc abesse dicitur: vt. l. si cui §. tandiu. ff. ex quibus causis maiores. per quem hoc ibi terminat Barto. ¶ In text. ibi, quare

12 fructus dotis facti ꝛc. Fructus † ergo dotis ante matrimoniū percepti dotē augent: vt hic probat cum similib. ibi not. allegatis. vnde probatur dotem esse quid vniuersale, ex quo per fructus augetur. Quoniam si quid particulare foret, augmentum non reciperet: vt. l. videamus. §. si actionem. de vsuris. ꝛ. l. si filius. §. j. de verb. oblig. cum simi. Pro quo dic vt dixi. ff. eod. in rub. ¶ In tex. ibi, sed

13 quo primum dotale predium ꝛc. Et † ibi, ex die nuptiarum ꝛc. principium ergo temporis, quo incipit lucrum fructuum dotis in marito: tunc erat, cum cōcurrunt substantie principium scz nuptie, ꝛ dotis traditio: in alijs autem materijs quo summatur principium temporis, ꝛ cuiuscq; rei: dic vt plene not. Barto. j. de furtis. l. fur est manifestus. ꝛ Bald. in rubri. de rerum diuisione. ¶ In text. ibi, quasi dotis facti ꝛc. Hoc verum nisi facta fuisset conuentio, quod illi cederent lucro sponsi: quoniam tunc dotis non fiunt: vt. l. dotis fructus. §. j. ff. de iure dotiū. Sed

14 stat dubium, † nunquid valeat conuentio, quod fructus dotis matrimonio etiam constante, cedant lucro vxoris? In quo dic, quod aut hoc non obstante pur vxorem alit maritus: ꝛ tunc est conuentio nulla: vt in. l. quero. ff. de pactis dota. Aut scipsam alit vxor: ꝛ tunc conuentio valida. text. est in. l. si quis pro vxore. §. si vxor. ff. de donatio. inter

15 virum. Quid autem † econtra, scz an valeat pactū, quod vxor scipsam alere teneatur: dic, quod aut vna cum hoc fit pactum, quod fructus dotis, qui constante matrimonio percipiuntur, non cedant lucro mariti: sed doti accrescant: ꝛ tunc cōuentio valida. Casus est in. l. si conuenerit. ad fin. ff. de pact. dot. Et huius est ratio: quia quāuis maritus vxori donet fructus dotis, tamen vxor marito remittit debitum administrationis, quod ipsi incumbit: cū dotem accepit: vt. l. ex annuo. ff. de donatio. inter virum. ꝛ l. sicut. cum similib. j. de operis liberto. Certum est autem donationem reciprocam inter coniuges esse validam: vt concludunt Cyn. ꝛ Bald. C. de inofficio. testamen. l. si pater puelle. Pro quibus est casus in. l. quod autem. §. si vir ꝛ vxor. ff. de donatio. inter virum. Quod tamen intellige vsq; ad parem quantitatem, non vltra, quia in eo nulla est. Casus est singularis recte intuenti in. l. ex annuo. ff. de donationib. inter virum. Aut vxor scipsam alit, absq; eo quod fructus dotis dati accrescant: vel aliquid a marito recipiat mulier, quod cum quantitate expensarum, quid sibi facit, sit equale. Et tunc illa conuentio nulla: vt cōcludit Bal. in. l. pactum quod dotali. in fi. C. de collatio. ꝛ recte: quia recte intuenti probatur in dicto. §. si vxor. ¶ An

16 † autem d indotatam vxorem maritus alere teneatur: ꝛ

d maritali affectione tractare? dicit hic Bal. quod non, allegans glos. in authen. de non eligen. secund. nuben. circa fin. quam ego non reperio. Tu autem circa hoc breuiter dicas sic: quod aut est indotata, eo: quia dos nō fuit promissa. Et tunc maritus non potest eam repellere, sed alimentare cogitur ac maritali affectione tractare: vt in authentic. quibus modis naturales efficiuntur legitimi. §. quoniam. in authen. de nuptijs. §. si quis eum. ꝛ in. l. quod

c si nulla. ff. de iure dotium. Dom. Imol. in. l. j. j. vt in possessione legatorum. dicit, quod ali debet vt filia. Aut est indotata, eo: quia dos non tradita: sed tamen promissa: ꝛ tunc maritus eam non alere, sed repellere potest. Casus est. C. ad senatusconsultum Velleianum. l. fina. et hec fuit vera conclusio Innocen. in cap. per vestras. de donationibus inter virum. Et vide ad hec que dicam post Bald. j. eodem. l. si cum dotem. §. si maritus. ¶ In

17 glos. in. l. de diuisione. super verbo, nuptiarum. ibi, cum actio sit bone fidei. Notabi. est † hec glos. volens, quod quemadmodum actio de dote competens vxori est bone fidei: vt in. §. fuerat. insti. de actionib. ꝛ in. l. vna. §. sed si nō

D ignoremus. C. de rei vxoria act. Ita etiam si mulier illa, que competit marito. Et adhoc primo tex. in dicta. l. vnica. §. ꝛ vt plenius. ibi. Et in huiusmodi actione ex vtroq; latere ꝛc. Secūdo: quia foret absurdum, quod maritus et vxor in Iudicio hoc dotis correlatiuo, iudicarent impares. Pares enim esse debent correlatiuorum qualitates: vt. l.

a ¶ Dies quot horarum sit. vide Bal. in. c. cunctos. de elec. et adde ex quot diebus consistet hebdomada. ꝛ vide de consc. distin. v. c. quadragesima.

¶ Quid autē si legatus stetit vltra debitum tps intra quod potuisset se expedire, an debeat habere salarium? vide Bar. in. l. mercatores. C. de commer. ꝛ mercat. Quid autē in rebꝰ eis donatis? vide no. in. l. dotalē. j. c.

¶ Vide tamē tex. ꝛ gl. in ver. consumptum. in. l. j. §. fi. ad. l. Falcid. vide in fi. Lud. j. eo. in Diuortio. in. ij. col. in versi. sed hic superest dubitatio. cū ibi notatis.

¶ Indotatā vxorem, an teneatur maritus alere. vide etiam Bal. in l. pro oneribꝰ. C. de iur. dot.

fin. C. de indic. vidui. l. vlti. ĵ. de accep. ꝛ. l. ĵ. C. de cupressis. lib. ij. cum simil: b. ¶ An autem actio, quam habet mari
18 tus † cõtra extraneum sit stricti iuris, vel bone fidei: breuiter videtur, quod stricti iuris. arguẽto sumpto a correlatiuis per supradicta. Si enim actio, que competit extraneo p dotis petitione est stricti iuris: vt no. gl. in. l. ĵj. ſ. eo. ergo ꝛ econtra eiusdem qualitatis esse debet in marito dotem petente. ¶ Jn ea. ibi, sed videtur mulier esse
19 in mora ꝛc. Concludit ergo gloſſ. quod † niſi aliqua causa mulierẽ excuſet eo ipſo, quod poſt celebratas nuptias maritus ſubit onera matrimonij, cenſeatur realiter in mora conſtituta circa dotis dationem, adeo quod ab eo tẽpore maritus incipit lucrari dotis fructus. Cum enim hic contractus dotis ſit vltro citroq; obligatorius, eo: q; ſicut vxor tenetur ad dotem promiſſam dandam, ita maritus ad onera matrimonij ſupportanda: vt in. l. pro oneribus. C. de iure dot. ꝛ. l. dotis fructus. eo. tit. Conſequẽs eſt, vt eo ipſo, qõ maritus implet ex parte ſua: quia onera ſupportat: cenſeatur vxor conſtituta in mora implẽdi ex parte ſua, ſcilicet vt dotem det, ad inſtar eius, quod dicimus in emptore: vt eo ipſo, quod venditor adimplet ex parte ſua: quia rem tradit: cenſetur emptor conſtitutus in mora, ſi non implet ex parte ſua, in dando preciũ, ideo ad vſuras tenetur: vt. l. Julianus. ſ. ex vendito. ſ. de act. emp. ꝛ. l. curabit. C. eo. tit. l. fi. ſ. de pericu. ꝛ commodo rei ven. ꝛ. l. ĵj. C. de vſuris. ꝛ ita ſequuntur hic Hart. ꝛ Bal. eo caſu, quo dos nõ promittitur per vxorẽ. Eo autem caſu, quo dos nõ promittit per vxorẽ: tenet, qõ non ſit in mora extraneus ipſe conſtitutus circa dationem dotis, propter hoc ſolum, quod maritus incipiat ſupportare onera matrimonij: quia ex hoc nihil implet extraneo, ſed ipſi vxori. Et conſequenter ipſe eſt in mora, vel per expreſſam interpellationem, vel per lapſum biennij decurſi: vt eſt caſus ſingu. in. l. fin. ſ. preterea. C. de iure dot. ꝛ conſequenter ab eo tempore incipiat maritus fructus lucrari. ¶ Tu autẽ aduerte: quia idem Bald. in. d. ſ. preterea. dicit, quod hec equiparatio quam doct. faciunt de venditore, qui poſſeſſionem tradidit ad maritum, qui onera cepit ſupportare, nõ videtur bona propter tria. Primo: quia caſus leg. curabit. cum aliis allegatis, loquitur quando vẽditor habet precium ꝛ percipit fructus: vel econtra, quando emptor habet rem venditam, ꝛ non tradit precium: tũc enim contra bonam fidem ſit, ꝛ naturam contractus: quia non debet eorum alter habere vtrunq; vt ibidem in. l. bona fides. ſ. de actio. empti. ꝛ. l. fructus. C. eo. tit. Sed in caſu iſto non ſit contra naturam matrimonij: quia matrimonium ſine dote eſſe poteſt: vt. l. fi. C. de dona. ante nuptias. Sed ad hoc reſponde: quod non conſyderamus an fiat contra naturam matrimonij, ſed conſyderamus, an fiat contra naturam dotis. Et certe ſic: quia de natura dotis eſt: vt onera matrimonij ſupportentur: ꝛ alias nulla eſt eius conſtitutio: vt. l. ſi pater mulieris. in fi. ſ. de iure dot. ꝛ. l. ſi is qui Stichum. ſ. ibi dos. eodem tit. Si dicis, quod in emptione ꝛ venditione eſt preſtatio commenſurata, et coequalis bincinde: ſed in dote non eſt iſta conformitas: quia non requiritur qõ dotis reditus ꝛ matrimonij onera coequentur. Sed certe hec ratio magis eſt falſa, q̃ prima: quia eo ipſo, quod dos eſt conſtituta: eo ipſo maritus iuxta reditum rei dotalis debet commenſurare expẽſas, quas habet facere in ſupportandis oneribus matrimonij. Text. eſt notabilis. ĵ. eod. l. ſi cum dotem. ſ. ſi autem in ſenilſimo. Jbi, quod maritum afferre vxori decet ſecundum dotis quantitatem ꝛc. ¶ Preterea eſt plus, quod ſi maritus vxori quantitatem aliquam aſſignat, cum qua ſeipſa nutrire debet, habeat excedentem: tamen reditus qui percipiũtur ex fundo dotali per maritum quatenus eſt exceſſus, nulla eſt datio. Caſum allego ſingul. in dicta l. ex anno. ¶ Tertio dicit, quod magis cenſetur a marito vxori ali alio reſpectu: q̃ dotis contemplatione. argu. in. l. tutor. ſ. que tutoribus. ĵ. de excuſatio. tuto. Secus autem eſt in venditore: quia non ex alio preſumitur tradere rem, q̃ contemplatione recipiendi precium. Et ideo facilius tunc in mora emptorem conſtituit. Sed certe hoc nõ eſt verum: quia eo ipſo, qõ ego aliquid facere teneor propter aliquod precedens, preſumor facere propter illius precedentiam. arg. ſ. ſi quis cau. l. fin. ĵ. de ſolu. l. ſi cum arum. Si onera maritus ſupportare tenetur propter dotẽ conſtitutam: vt patet: quia ſi conſtituta non datur, ad ſupportanda non tenetur: vt ſupra dixi: igitur ꝛc. Unde dico, qõ vt ex predictis vides, ita eſt coequalitas in marito ꝛ vxore per reſpectum tradendi dotem quo ad vxorem: quẽadmodum eſt coequalitas ꝛ coadequatio in emptore rem ꝛ venditorem. Jgitur rectius Bald. qui hic adhęſit Barto. concluſit, q̃ ibi maxime: quia vt diximus contractum emptionis cauſare titulum oneroſum. Jta ꝛ ſimiliter dicimus contractum dotis: vt. l. ex promiſſione. ĵ. de
20 actio. ꝛ obliga. ¶ Dum autem circa hoc † Bartol. dicit, quod ſi per vxorem, cuius maritus onera cepit ſupportare, ſtat quominus dotem det: ꝛ ſic ſit in mora, ſi tamen ipſa fructus non percepit ex dote, quam penes ſe habet, non tenetur maritus ad fructus illos: ꝛ ſic videtur velle, quod cum vxor eſt in mora dandi dotem, teneatur ſolum de fructibus perceptis: non autem de his quos percipere potuiſſet. Et adde, qõ quamuis hoc idẽ videatur velle gl. hic: tamen iſtud eſt falſiſſimum. Primo: quia video q̃ quamuis vendito: non teneatur poſt precium acceptum: dum penes eum adhuc eſt res vẽdita de fructibus, quos percipere potuit: ſed ſolum quos percepit, ſi non eſt in mora: tamen cum eſt moroſus: de his, quos percipere potuit tenetur. Caſus eſt in. l. venditor. heredi atis. verſicu. quemadmodum. ſ. de here. vel act. ven. Et probat de act. emp. l. ſi ſterilem. ſ. cum per venditorem. Jta ergo dicendum in vxore per ea, que ſunt ſupradicta. Secũdo ad hoc doctrina Barto. in. l. ſi ſeruum. ĵ. de verb. oblig. in pro lens, qõ obligatus actione perſonali, promt eſt vxor obligata marito ad dotem: ante moram tenetur ſolum de fructibus perceptis, poſt moram etiam de his, quos percipere potuit. Jta ergo in propoſito. Tertio vide caſum, pro hoc Bart. dicto in. d. l. ſi ſeruus. ſ. in. l. videamus verſicu. ſed ſi per mulierem. iuncto verſi. precedendum dicit in rem mora facta fuerit ꝛc. ſ. de vſu. fm verum intellectum glo. ibi, ſuper verbo, hec eſt. Preterea, ꝛ ſicut quãdo maritus eſt in mora reſtituendi dotem vxori, tenetur adhuc tus, quos percipere potuit: vt. l. ſi mora. ĵ. eo. vbi dicitur: ita econuerſo vxor marito ne ad imparia iudicentur: vt d. l. fi. C. de indic. vidui.

Summarium.

1 ¶ Maritus, an lucretur fructus dotis, ſi vxor eſt impuberla, non nubilis?

2 Pactum factum per ſponſam cum ſponſo circa lucrum fructus dotis: quando valeat: ꝛ vide nu. 4. ꝛ. 5.

¶ Jante. ¶ Jn gl. in verbo, quas dotis, in verſi. quid ſi puellam. Qui
1 hec, ſcz quod † vir non lucretur fructus dotis, ſi onera eius ſupportauit, que vxor eſſe nõ poterat, communiter tenetur. de quo etiam in. l. dotis fructus. in princ. prealle. ꝛ. in. l. ſi pro dote. in glo. C. de dotis promiſſio. ꝛ per Bal. in. l. ĵ. C. de vſucapion. pro dot. ¶ Fallit tamen ſi maritus ex corporis aſpectu in hãc credulitatem iuſte deductus eſt: vt puta, quod putauit cum ea tanq̃ maiore poſſe conſiſtere matrimonium, quod tũc lucratur: vt. l. in conſulatu. ſ. fructus. ĵ. eo. ¶ Secũdo fallit, ſi ea ſponſa de futuro maior annis, xij. que rem dotis deſtinatam, viro dedit: ꝛ cuius onera vir ipſe ſupportauit, facta eſt: q; fructus dotis cedãt lucro mariti: q; tunc etiã lucrat: vt. d. l. dotis fructus. ſ. j. ¶ Tertio fallit etiã ſi hoc nõ paciſcit expreſſe: videt tamẽ in dubio donare: velle, eo: q; cũ ſponſus ſibi donet alimẽta, ad que nõ tenetur: preſumit ſponſa remunerare velle eũ in donare volendo fructus ex re in dotem deſtinata, perceptos. Ad hoc. ſ. mand. l. ſi vero nõ remunerandi. ſ. inde Papin. ¶ Dem-
2 tamen Bar. hic dicit, q̃ etiã † cum decreto iudicis nõ poſſet ſponſa, cuius onera ſponſus ſupportat, paciſci q̃ fructus rei dotis deſtinate, quã ſponſo dat, cedãt lucro ſpõſi. Adde, qõ in hoc dicit peſſime, eo: q; etiã licet cũ decreto iudicis nõ poſſit res immobilis p ſponſam minorẽ ſpõſo donari: vt. l. j. C. de pred. min. licet propter nuptias donari, ꝛ in dotem dari ſic: vt in. l. ex que tutores. C. de admin. tuto. ꝛ. l. fi. ſ. cum autem. C. ſi maio: fac. tamen resmobiles cum authoritate ſolius tutoris ſponſa ſponſo poteſt

donare

donare, adeo: quod non requiritur decretum iudicis. Casus est singularis in l.j. fin Bart. in lectu. C. si aduer. dona. si tamen matrimonium non sequatur, bene fructus donati, possunt per sponsam repeti: vt l. cum veterũ. (vide. ſ. co. in fi. in apostill. vbi dicit contra). Li si a sponso. C. de donat. ante nupt. & d. l. vid: amus. Sinautem non esset facta donatio expresse: dico, quod non videretur donare sponsa tacite ob causam remunerationis, eo: q; si donare vult: donare debet cum authoritate curatoris: vt. d. l. j. C. si aduer. dona. Sed hec authoritas non potest interponi tacite: cum requirat verba: vt. l. j. ſ. nurus. j. de tutel. igitur &c. ¶ Et ad id, quod † supra dixi: an annus ceptus habeatur pro completo: & quid in mense, & die: de quo vide gl. ordi. in l. iij. ſ. mensem autem. ff. de minor. & in l. qua etate. & ibi Bart. ff. de testa. dic, vt plene not. Archi. in c. fi. de iudi. lib. vi. & alij in cle. ne in agro. de sta. mo. & in c. cum vigesimum. de offic. deleg. Et dum dixi, an valeat pactũ, q; fructus dotis cedant vxori matrimonio cõstante. Adde valere, si fiat pactũ de fructibus vltimi anni ipsius matrimonij: vt est casus in dicta l. si inter virũ. ff. de donatio. inter vir. & vxo. Inquantum † dixi supra, quod illa donatio fructuum remuneratoria, quam fecit sponsa sponso, renocatur matrimonio non secuto. Adde, quod istud videtur non verum, per. l. si pater. ſ. fi. ff. de donat. Que vult remuneratoriam donationem nullo ex casu irreuocabilẽ fore. Nec obst. tex. in. d. l. cum veterum. & l. si ex spõso. quia non de hac, sed simplici intelligitur. ¶ Item adde, quod non † improbabiliter attentari posset, donationem hanc remuneratoriam fieri posse per sponsam minorem, etiam in immobilibus: dum tamen interueniat solemnitas decreti iudicis, & authoritas tutoris. per tex. nota. gij. q. ij. ſ. pro remuneratione. & c. quocunq; suffragio. volentem res ecclesie als donari prohibitas pro remuneratione donari posse. Ita ergo & in minore, cum hi duo equiparentur. de in integ. resti. c. j. ¶ Secundo per tex. in l. vnius libertus. ff. si quid in fraud. patro. vbi liberto permissa est donatio remuneratoria, etiam si per illam pars patroni diminuatur, quod non est alias concessum. & hoc est maxime verũ, si hoc foret de consuetudine loci, prout dicit hic glos. fore Bononie. Ad quod tex. notab. de donat. c. ceterum. vt in simili deciditur valere consuetudinem habilit. ante prelatum ad donandum res ecclesie: dum tamen non excessiue: quem tamen alias inhabilem ad donandum esse constat: vnde tex. in. d. l. fi. in. ſ. cum autem. prohibentem minori donationem, etiam cum decreto iudicis: limito nisi sit donatio remuneratoria per predicta, qõ prima fronte videtur equum & notabile.

Summarium.

1 Fructus, quando a lege proferuntur: qõ intelligant deductis impensis. & vide nume. 4. & ibi quid a iudice, vel principe.
2 Vxor & maritus in deducendis impensis factis pro recolligendis fructibus parificantur.
3 Fructus, quod intelligantur deductis impensis: licet dicantur integri.
4 Babella, si solui debeat de fructibus, quod intelligit deductis impensis.
5 Dictio, mox, in teste qualiter accipiatur?
6 Expense facte vltimo anno in re dotali, qualiter deducantur.

Fructus. ¶ Fructus ex dote percepti diuiduntur inter coniuges detractis prius impensis, per comũ alterum gratia colligendorum fructuum factis. b. d. ¶ No. primo, q † verbũ fructus, a lege prolatũ, intelligitur deducta impensa, que gratia eius colligendi facta est. Ad idem. ff. de petit. here. l. si a domino. ſ. fin. ff. de vsur. l. quod in redigendis. de elec. c. statutum. de offi. ord. c. presenti. in. vi. ¶ No. secundo, † quod in deducendis impensis factis pro colligendis fructibus rei dotalis parificantur vxori & marito. ¶ No. tertio ex fine fin intellectũ vnum, † quod expense: quamuis facte pro recollectione fructuum percipiendorum ex dote anno primo deduci possint ex fructibus, ex dote perceptis anno matrimonij vltimo, quod dic, vt in tertu alibus declarabo. ¶ In tex. ibi, qui deducta impensa supererunt &c. Et sic verbum fructus, † etiam in materia, que in se habet titulum onerosum a lege prolatum, intelligitur deducta impẽsa. Ad quod dicta l. quod in redigendis. alias, quod in fructibus. cum similib. allegatis. Quod tamen dicunt doct. hic fallere in realibus decimis: quoniam ex fructibus agri solui debent, impensa non deducta: vt in. c. tua nobis. de decimis. Secus autem in decimis personalibus: quoniã ille debentur ex fructibus, deducta tamen ex eis primum impensa: vt eo. tit. c. pastoralis. Fructus enim qui perueniunt ex opera persone, intelliguntur deductis impẽsis: vt. l. Hutius. ff. pro socio. & not. glos. in. l. illud. & in. l. vt locum. C. de collat. Sinautem verbum hoc proferatur ab homine: tunc sit prima conclusio. Quod vbi proferuntur cum certa taxatione quantitatis: intelligũtur sumptibus non deductis. Ad hoc. ff. de contraben. emptio. l. si debitor. ſ. verisimile. j. de verb. oblig. l inter stipulantem. ſ. sacram. Et hoc si proferantur in contractu oneroso: secus autem si in contractu lucratiuo: quia tunc intelliguntur impensa deducta. glos. est singularis in. l. si quis argentum. ſ. sinvero reditus. als sinautem reditus. in verbo, fundos. C. de dona. ¶ Secundo, quod vbi profertur ab homine verbum hoc, si referatur ad fructus pendentes: intelligitur impensa non deducta, siue sinus in contractu titulo lucratiuo, siue in titulo oneroso: vt. l. fructus pẽdentes. ff. de rei vend. l. si seruus. ſ. locaui. j. de furtis. & l. si pendentes. & l. quoties. ſ. si colono. iuncta glos. ff. de vsufruct. l. Julianus. ſ. si fructibus. ff. de actio. empti. ¶ Tertio, q si prolatum ab homine, referatur ad fructus alios: tunc si in materia tituli lucratiui, intelliguntur deducta impensa: vt. l. fundi Trebatiani. j. de vsufruc. lega. Et not. glos. in dicto. ſ. finautem reditus. Sinautem in materia tituli onerosi: tunc intelligitur impensis non deductis: vt est casus in dicto. c. tua nobis. vnde si promittit colonus reddere domino dimidiam partem fructuũ: intelliget absq; impensarum deductione, vt ibi est tex. & ita etiam hic determinat Bart. & Jaco. de Arr. argu. l. cum duobus. ſ. si in cocunda. ff. pro soc. ¶ Quid autem si verbum hoc proferatur a iudice: dic quod intelligitur deductis impẽsis, si natura iudicij hoc patitur, alias secus: vt. l. j. C. de fruc. & lit. expen. ¶ Quid autẽ si a principe donantur ad tempus fructus rei alterius: dic quod intelligitur deductis impensis: quia stricte intelligenda est donatio: ex quo tenet in preiudicium alienum. Ita determinat gl. de reseri. c. si propter tua debita. libr. vi. ¶ Quid autem † si verbo fructus, adiũciatur, integros. Bal. in. d. l. ij. C. de fructib. & lit. expen. dixit, q si proferatur a lege, intelligitur nihilominus impensis deductis. Alleg. tex. in. l. j. C. de his quibus vt indig. hoc non probans: nisi sibi addatur. l. fundus qui. ibi, dum dicit, hanc impensarum deductionem nullus casus impedit. ff. famil. ercis. Et sic consequenter nulla fit superadditio. Sinautem cum hoc adiuncto proferatur ab homine: tunc puto, quod intelligetur impensa nõ deducta. Ad hoc prestat argumentum optimum. j. de legatis. ij. l. nemo. ſ. a me. & l. si prior. cum glos. sua. j. eodem. ſ. fin. C. ad legem Falcid. Et de hoc verbo integros, plenissime dixi in authen. si mulier. C. ad legem Falcidiam. ¶ Dubitat † autem hic Bald. quid in gabellis: an ille stante statuto debeant solui de fructibus, impensis tamen deductis. Finaliter terminat quod sic: arguendo de decimis, que debentur ecclesie, per dictum cap. tua nobis. ad gabellas, que debeantur reipublice. argumen. l. fina. C. de sacrosanctis ecclesijs. Sed moder. in hoc contra: quorum opinio mihi placet, eo: quia non est dubium, quod verbum fructus, a constitutione prolatum: vt est in hoc casu, intelligitur deducta impensa: vt hic cum similib. Nec obstat dictum cap. tua nobis. quia alia ratio est in decimis, que dantur pro anima: quoniam vt dicit tex. ille sunt tributa egentiũ animarũ: vt in dicto cap. tua nobis. Et sic quarum causa est magis pia, & fauorabilis, q; in gabellis: quarum est exactio odiosa. ¶ In tex. ibi, mox sublatis &c. prout glossa verbum † hoc, mox, exponit, id est post mensem, inducit hunc textum Bartolus, post Dynum, quod si testes dicunt, testator instituit Seium postea Sempronium, intelligatur ipse

a ¶ Annus ceptus, an habeatur pro cõpleto.

Sempronius fuisse ex interuallo, secundo institutus, et consequenter reuocatum testamentum: quo Titius primo fuit institutus. Sed contra determinat ea: quia hec dictio poste, potest verificari in ipso Sempronio incontinenti, in eodem testamento instituto post Titium. argu. l.j.§.qui preses. de verb. obliga. l.si pater captus. §. de vulga. & papil. & in authen. de incest. nuptijs. in prin. Sed certe omnia hec iura loquuntur de verbo, mox. de quo dic: vt plene dixi in dicto §. qui preses. vnde ad probandam eius intentionem formaliter in isto verbo, postea. text. est melior, qui sit in iure, in. l. quoties. §. si quis ita. ff. de heredibus instituen. tex. quem ibi licet non hic ipse Barto. ad hoc notauit. Sed credo hanc decisionem non fore verã, eo: quia cum verbum, postea, possit verificari incontinenti & ex interuallo: vt ex predictis apparet. Ex itur probatio dubia. & consequenter probantem non releuans: vt in. c. in presentia. de proba. & in. l. matrem. cum simil. eo. tit. Unde consul: rem repetendos fore testes: vt seipsos declarent: prout iudex facere debet, cum obscure deponũt. de testib. in. c. cum clamor. & c. per tuas. cum ibi not. ¶ In tex. necesse est enim primi anni computari tempori &c. Et sic vult text. quod expẽse facte per collectionem fructuum anno primo, de his debent deduci, si superfint: quid autẽ si non superfint: dic vt dicetur in glos. ¶ In glos. super ver. primi anni. sed dic de vltimis &c. Impense ergo facte pro fructibus anni primi illis extantibus, deducuntur de ijsdem: vt in text. bis vero consumptis deduci possunt ex fructibus anni vltimi: tanq̃ loco illorum consumptorum
8 subrogatis: vt hic in glos. ¶ Sed superest † dubitatio, quid si anno vltimo multi sunt fructus percepti: vnde tunc deductio fiat? determinat Jaco. de Are. & Bartol. deductionem illo casu non faciendam. arg. l. proxi. §. fina. a'. s. l. si fundus. in fi. qui tex. mihi facit iudicio meo: q; non aliud dat. quã si, quod messes sunt steriles: vindemie fertiles in eodem fundo & anno. Expense messium deducuntur ex fructibus vindemie. Quid ergo ad propositũ. Nec obstat fin. eos. l. quod si sumptus. §. de peti. hered. quia illa in bone fidei possessore loquitur, qui sentire non debet incommodum. Sed certe ego credo contrarium, scilicet, quod maritus restituere teneatur, etiam si nulli ex ipso vltimo anno percepti sunt: quia ad repetendum has impensas factas competit actio personalis, que nõ est astricta solum ad fructus fundi: sed respicit ad totum patrimonium mariti. Ad hoc. §. de iudi. l. ei qui. §. tractari. ad Trebellia. l.j.§. si heres. cum similib. Sed si fructus extẽt: bene possit ex illis deductio fieri: vt hic. Preterea ad hoc moueo: ex. l. si vno. in fin. princ. iuncta glos. §. loca. vbi est tex. quod si dominus pensionem remittit colono anni vltimi propter sterilitatem fructuum in eodem cõtingentem: debet eidem satisfieri eo respectu: quia in annis precedẽtibus fuit fertilitas, si eam fuisse ipse ignorauit. Ita ergo in casu proposito: cum ignorare potuerit mulier sterilitatem fructuũ vltimi anni matrimonij, debet sibi per maritum satisfieri eo respectu: quia annis precedentibus fuit fertilitas: & ita credo verum, & videtur equius.

Summarium.

1 ¶ Fructus rei dotalis inter virum & vxorem diuiduntur pro rata temporis: quo durauit matrimoniũ. & nu. 1. & diuisionem. vide nu. 5. & nu. 22. 23. & seq. Et idem & in pensione. nu. 1.
4 Factum tempore guerre vel parum ante guerram, quod idem sit.
6 Fructus percepti ante matrimonium, non diuiduntur.
7 Fructus fundi in dubio intelliguntur omnes esse coloni, qui mannis colit.
8 Fructus percepti ex dote vltimo anno matrimonij, pro rata tanti temporis, quanto tempore eiusdem matrimonium durauit.
9 Fructus percepti ex fundo fructuario, an omnes lucret fructuarius illius anni, quo decedit.
10 Vasallus quando perdit feudum propter feloniã commissam, an perdat perceptionem fructuum?
11 Venditor an transmittat pensionem rei venditę ad emptorem, si decedat intra annum.
12 Prelatus vel clericus decedens, an fructus vltimi anni lucretur, & quos.
13 Restitutio dotis stantis in rebus mobilibus, quando fieri debeat?
14 Fructus dotis si vltra alimenta superextant, an alimenta excedentes sint restituendi?
15 Mulier post annũ & si non habeat, vnde se alat: non tamẽ est alenda per heredes viri. & nu. 17.
16 Aut. vnde vir & vxor. C. quando locum habeat?
18 Interesse lucri cessantis, non potest regulariter peti. Et an & quando propter moram patris commissam in solut. dotis possit interesse peti. nu. 19.
20 Laudum in tertia persona arbitratorum prolatum, nõ propter hoc est nullum.
21 Pensio pro qua parte anni intelligatur debita, quando post finitam locationem locator etiam prestitit patienti fruendi. Et quid in dote in vltimo anno matrimo. &c. nume. 22. 23. & 24. vsq; ad. 28.
24 Colono, is in quem fit translatio rei locate, ex necessitate cogitur stare.
28 Dominus fructus iurisditionis si vendidit pro sex mensibus vni: & alteri pro alijs sex, & accidit, q̃s in vltima die sex mensium emptoris primi, vnus maleficium cõmisit condemnatus autem ad penam fuit tempore sex mensũ secundi emptoris: cui applicabitur dicta pena an primo vel secundo.
29 Dictio statim, quid importet.
30 Fructus pensionis non percepte per venditorem transit integraliter in emptorem, qui cogitur stare colono.
31 Pensio, que debetur de fructibus iam percepti transit in heredẽ fructuarij integre: licet ipse decesserit antequam pus soluende pensionis.
32 Canonicus, an transmittat fructus prebende eius anni integros ad heredem: an pro rata?
33 Libellus accusatorius in quo dicitur Titium vulnerasse Caium de mense Nouemb. & cum insultasse de mense Augusti eodem anno, sustinetur.
34 Vxor si anteq̃ fundum in dotem det: eundem locet pro annis duobus, & etiã ante p decẽ ann. pensionẽ percipit. marito p rata primi anni, quo durauit matr. debebit pensio secundi anni: licet eo tempore ma. fuerit dissolutum.
35 Maritus cogitur stare colono, cui fundum dotali ex ea antea locauerat.

Quotio. ¶ Si fundus plenus fructibus datur in dotẽ. tempus locationis inspicit: vt sciamus quid percipitur, & tẽpus matrimonij inspicitur: vt sciamus p quota parte vir fructus lucret. Sed si fundus vacans dat in dotem, tẽpus locationis pro nullo inspicit. d. vsq; ad. §. ob donationes. ¶ No. primo q̃ fructus pensiones † rei dotalis inter virũ & vxorem diuidũt pro rata anni, quo durauit matrimoniũ, non ex die locationis computandi, sed ex die quo predium cepit esse dotale.
1
2 ¶ No. secundo q̃ † siue immediate fructus proueniant ex dotali fundo, siue mediate: vt est in pensione. Idẽ est iudicium: q; diuidit pro rata vltimi anni, quo finit matrimonium. ¶ No. tertio q̃ † nõ omnes fructus percepti ex re dotali, lucrat maritus, sed solũ pro ea parte tẽporis, qua durauit matrimoniũ. Et ista est cõclusio huius tex.
3 trium precedentiũ. ¶ No. quarto ex ver. neq̃ † enim. iuncta gl. q̃ id dicit factũ tẽpore vindemie, q̃s parũ ante factum est: vnde est ar. fin. Bal. dici factũ tpe guerre, q̃ sint factũ parũ aũ guerrã: puta in feruore initiate discordie. qõ est not. ad salnãdos testes, qui deponũt quid tempore guerre actũ esse, q̃s actũ fuit parũ ante guerram: inferuorẽ voluntatis ipsam initiãdi. ¶ No. quinto differentiã
4 fore: † an fundus dek in dotẽ plenus: tũc cũ pensione percepta iuris intellectu: nõ cũ percipiẽda confundant fructus pcepti: & fit diuisio fm ratã tẽporis. quo durauit matrimoniũ. & vide: licet onera sustinuit: vt patet hic in verſ. itaq̃. Si vero vacuus confundit, seu contribuitur pẽsio percepta iuris intellectu, & etiam percipienda: vt ex eadem pro rata anni, qua matrimonium durauit fiat pars
6 marito: vt hic in versicu. a contrario. ¶ Nota † quod fructus percepti ex re dotali, ante matrimonium non veniunt in diuisione: sed omnes pertinent ad vxorem.

¶ Not.

7 ¶ † Not. vltimo fructus fundi, in dubio intelligi omnes esse coloni, qui nummis colit. Ad idem. ff. de furtis. l. si seruus. §. locaui. Partiarij autem intelliguntur prędimidia. ff. loca. l. si merces. §. vis maior. ¶ In tex. ibi, vt ex ea
8 pecunia tertia pars viro relinquat &c. mariti † ergo intelligunt esse fructus pcepti ex dote vltimo matrimonij anno pro rata tanti tęporis, quanto tępore eiusdē matrimonium durauit. Et hoc si fundus in dotem datus fuerit inestimatus: quoniam si estimatus estimatione, quę faciat emptionem: tunc pertinet ad virū totaliter: vt. l. vnica. §. sed & nouissimi. C. de rei vxorie actio. ¶ Quid antē
9 in fructibus † perceptis ex fundo fructuario: an omnes lucretur fructuarius illius anni, quo decedit etiam si intra annum decedit. An vero debeat fieri diuisio pro rata: dic vt in. l. defuncta. ff. de vsufruc. & l. si pater. C. eo. tit. & in l. si fructuarius messem. ff. quib. mo. vsusfru. amit. ¶ Itē quid in feudatario: an debeant diuidi pro rata fructus anni vltimi: an vero omnes ad eum pertineant: dic vt in c. i. hic finitur lex Conradi. in vsib. feud. ¶ Item an casu
10 quo propter † feloniam commissam, propter quam feudum amittit vasallus, perdat perceptionem fructuum a tempore felonie commisse: an vero a tempore quo feudū domino restituitur: dic vt eleganter not. Hulicl. C. de his quib. vt indig. l. i. vbi per illum tex. determinat primā partem. ¶ Item quid in emphyteota: dic vt not. Spe. in tit.
11 de locato. §. nunc aliqua. ¶ Item quid in † venditore, an pensionem rei vendite, si intra annum decedat, totam ad emptorem trāsmittat: an vero fieri debeat diuisio: dic vt l. Julianus. §. fi fructibus. & §. si locatas. ff. de actio. emp. & in. l. fructus. C. eo. tit. & in. l. fi. ff. de iure fisci. ¶ Item quid
12 in prelato, seu † alio clerico simplici decedētis, an fructus vltimi anni pro rata temporis lucretur, & quos: an vero integri pertineant ad eum, vel successorem: dic vt not. gl. in. c. presenti. de offic. ordi. in. vi. & not. in. c. fi. ne prela. vices suas. Et per Archi. xij. q. ij. alienationes. & in. c. statutum. de rescrip. in. vi. Et etiam not. de peculio clericorum. c. fi. habent gl. Legiste in. l. i. C. de anno. ciui. lib. x. ¶ In glos. super verbo, idem. ibi, in casu videtur contra &c. Notabi-
13 lis est hec gl. ad tria. Primum, quod † si dote stāte in rebus mobilibus. Et sic huius restitut. non debet fieri nisi post annum: vt in. §. exactio. Si mulier non habeat aliunde, vnde se alat: est alenda ab herede mariti. Et idem concludit gl. in. d. §. exactio. Secundum, quod propter onus alimentandi lucrentur heredes interim fructus dotis.
a ¶ Sed hic superest dubitatio[a], Quid † si vltra alimen-
14 ta fructus dotis supereg tant: an eos alimenta excedētes debeant heredes mulieri restituere? Vy. hoc indecisum decidit. Bar. autem illos dicit esse heredum: quia ex quo si mino: fuisset fructuum perceptio alimētorum sumptibus: nihilominus ipsi heredes pur onus alimentādi implere debuissent. Ita & econtrario pariter fructus excedentes alimentorum onus, debent lucrari. Et mirum est, quod ipse, nec Bal. aut doctor alius de hoc nihil allegēt. Ego vero dico, quod pro eis est casus vnicus & singu. fm veram doctrinam gl. ff. mand. l. creditor. §. si inter. ¶ Se-
15 cundum sentit a contrario † sensu, q̄ post annum mulier etiam si aliunde nō habeat, vnde se alat: nihilominus per heredes mariti alenda non fit. Est tamen aduertendum circa notabile primum: quoniam si hec mulier ipsa se alimentari petat ab heredibus viri: quia se pregnātem asserat: tunc videtur, q̄ etiam si habeat, vnde aliunde se alat: nihilominus per heredes mariti propter partum vētris alenda est, quousq; pariat: vt est tex. in. l. curatores. in princ. & in. l. i. §. mulier. ff. si mulier ventris nomi. & in. l. sed & si mihi. §. an autem. C. de Carbo. edic. l. iij. Si instituisset testator posthumum in vtero mulieris sibi extranee, existentē ita demum illa, donec pariat ex hereditate alimenta petet: si aliunde non habeat, vnde se alat: vt in. l. extraneo. ff. si mulier ventris nomi. vbi est text. notabi. Item & si ipsa vxor sit sine dote, & mariti legatarianec aliunde, vnde se alat, habeat: aut cum dote, sed parua, & ad alimenta non sufficiente: petere potest se immiti in possessionem bonorum mariti: si legatum per heredem solui negligatur: & ex eius testatoris bonis, donec legatum soluatur, alimenta percipiat. Casus est singularis in. l. i. §. vt in possess. legat. Sed hodie iure nouissimo alimenta hoc casu non petet: cum statutum sit eam inopem existentem, cum dote nulla, vel parua, hoc est tali, que sibi ad alimenta non sufficiat: ex bonis mariti locupletis decedentis petere posse partem quartā, ex qua consequenter alimenta percipiet: vt in auth. preterea. C. vnde vir & vxor. Et licet illa videat
16 loqui † cum maritus decedit ab intestato: nihilominus idem etiam si cum testamento, adeo: quod quartā habeat maritus ex bonis suis detrahere, igitur nō potest prohibere: vt not. glo. singularis in authen. de here. & Falci. §. si
17 vero absint. ¶ Quo autem † ad veritatem tertij, scilicet an post annum debeat ipsa mulier ab heredibus percipere alimenta: dic quod aut dos est restituta: & tunc quāuis mulier maneat vidua: & sic videatur etiam in priori matrimonio perseuerare: vt. l. omnem. C. de bonis maternis. tamen alimenta non potest petere, etiam si non habeat: vnde aliunde se alat: & dos restituta, non sit ad hoc sufficiens: quoniam tunc prouidet lex in dando sibi petitionem quarte bonorum mariti, ex qua se possit sustentare: ne inops mendicare cogat in ipsius matrimonij verecundiam: vt in dicta authen. preterea. Aut non est dos restituta: & tunc necesse est hic tractare illum notabilem articulum, scilicet an mulier passa moram in restitutione dotis possit contra heredes mariti agere ad vsuras, quas vulgares appellant hodie alimenta. In quo quidem reperio quatuor opiniones. Prima quidem Inno. & Joan. Andr. in. c. salubriter. de vsuris. quam sequitur Bartol. ff. eo. Insulam. in. §. vsuras. & m. l. at qui natura. §. non tantum. ff. de nego. gestis. & etiam Hostien. in titu. de vsuris. §. id quoq; ver. quid in conuerso casu. volentium, quod non: quia in ea ratio cessat, que est in marito. Dicit igitur propter moram petit: quia interest sua moram non fieri propter onera matrimonij, que interim de suo cum dotem non receperit, supportat. Et ideo dicitur, q̄ si onera non supportat, vsuras petere non potest: vt dicto. §. vsuras. & l. cum post. §. ita demum. ff. de iur. dotiū. & l. fin. ff. de doli excep. ¶ Secunda vero fuit opinio Bal. in authen. & qui iurat. C. de bonis authoritate. iudi. possi. dicentis, a muliere moram passa in dotis restitutione, vsuras posse peti, eo: quia si maritus potest illas licite petere ob causam extrinsecam, scilicet propter onera matrimonij: vt supra dixi: ergo multo magis mulier propter causam intrinsecam que est illa, scilicet quia ipsa est domina dotis matrimonio dissoluto: vt. l. in rebus. C. de iure dotium. Item: quia hec est natura dotis, vt deseruiat oneribus matrimonij, et consequenter alimentationi, etiam dum illa est penes vxorem vt in. l. vbi adhuc. C. de iure dotium. ¶ Tertia fuit opinio eiusdem hic dicētis, quod ratione more agere poterit solum ad interesse: vt. l. si mora. ff. eo. ¶ Quarta opinio Angel. hic dicentis, q̄ si non habet vnde aliunde se alat, petere poterit: cum patitur moram restitutionis, hoc scilicet vsuras, hoc est tantum, quod sibi ad alimenta sufficiat, quoniam tunc est eadem ratio. que est in casu, quo fumus intra annum restituēde dotis: quo quidem conclusum est alimenta peti posse alias: nunc sequitur opinionem Innocen. & Joan. And. ¶ Ultima fuit opinio eiusdem in. l. Titia. ff. de solutionibus. dicentis, quod aut est mulier intra tempus luctus, & tunc ex quo dicitur eodem matrimonio deseruire licitum est quod possit petere vsuras, id est tantam quantitatem, que sibi ad alimenta sufficiant: post tempus autem luctus, nil petere poterit. Et ad hoc nihil allegat. ¶ Tu autem aduerte: quia casu isto quo moram patiatur, nec habeat vnde aliunde se alat: dico propter has vsuras dotis alimenta peti non posse: si dos etiam casu quo restitueretur, ad alimenta non sufficeret: quoniam succurritur sibi de petitione quarte partis bonorum mariti. per dictam authen. preterea. Sinautem dos sit talis, qua restituta, ex eius reditibus possit vxor alimentari: tunc si moram in restitutione patiatur: & etiam casu quo restituatur. debentes traheret ad iudicem: nihilominus durum & longum sibi foret illam recuperare: licet in quibusdam hodie modernioribus hic de equitate videatur eam posse tantum petere, quod ad alimenta sufficiat: nihilominus & de iure scripto ego idem dico. Allego ergo in hoc text. singularem in dicta. l. Titia. in versiculo, si forte. Dicitur enim ibi in parte prima, quod vxor fructus quos percepit ex fundo mariti, in cuius possessionem missa est propter contumaciā commissam

a ¶ Heres lucrat fructus dotis ppter onera alimentādi. qd autē si supersunt fructus. vide. d. mcū in. c. filius. ad fin. de test. & etiam in simili dictum Lud. ff. eo. in. l. de diuisione. in iij. col. in versi. an autē si perceperunt.

ab heredibus in dotis restitutione, non lucratur: sed debet sibi in dotem imputare: nisi forte, vt dicitur in parte secunda arbiter recuperande dotis rationem vsurarum habere debeat: qr tūc fructus in vsuras cōputabit. Intelligo autem eam rationē vsurarū debere probari nō solū casu quo vxor moram tantum patitur: quia propter moram solam non probentur vsure: vt in prima parte legis. Sed etiam, quo, cum moram patitur, aliunde non potest sibi alere: quoniam tunc iustum est verificari secundam partem tex. ibi, scz, vt vsurarum pecunie pro alimentis rationem habere debeāt. Unde pro hac questione reputo ibi casum. Tali etiam casu agere poterit mulier: vt sibi cum dote reddat omne id, qō si penes eam dos fuisset, ex eadē lucrari potuisset, puta: qr dedisset pecuniā dotalē mercatoribus ad honestū lucri partē, qō est permissum: vt in. c. per vestras. de dona. inter vir. & vxo. dūtamen mulier ipsa ita dare consueuerat. Interesse enim † lucri cessantis nō pōt regulariter peti, nisi a consueto lucrari: vt regula patet in. l. si sterilis. ff. cum per venditorem. ff. de actio. emp. & l. ij. alias in. ff. si ante. gl. ff. de eo quod cer. loco. Et not. in. l. vnica. in ver. similiēr modo. Ibi dum dicit, questum ciuilium annonarum. Et in. ff. sin autem supersederit. C. de rei vxo. actio. Sin autem haberet ipsa, que moram patit, vnde aliunde se aleret: vsure ex mora nō debentur: vt. d. l. Titia. in prin. dum dicit, qr tunc fructus per mulierem percepti ex re, in cuius possessionē est missa propter moram heredum, computantur in dotem: non autem in vsuras. Et

19 ita declaro istum passum. ¶ An autem & quando † propter patris moram passi in dotis solutione peti possit interesse: dicam in. d. ff. vsuras. vbi rectius cadit. Ceterū vbi vxor debeat morari, eo casu, quo heredes ad alimēta prestanda tenentur: & an eis tunc debeat operari: dic vt hic p Bar. qui allegat in hoc Spec. cui adde, quod idē not. in l. Caio. ff. vlti. ff. de ali. lega. & quod not. Bal. secum concordans in. l. j. C. de leg. nec refero: quia non est opus addere.

20 ¶ In gl. super verbo, † ait. in prin. &c. Et sic Papinian. Legislator loquitur de seipso in tertia persona: vnde est argu. fm Bal. quod non propter hoc laudum nullum sit quod non fuerit in tertia persona arbitrorum prolatum. Et ad idem. c. dudum. de conner. coniu. vbi est casus non vitiari instrumentum seu scripturam, quamuis in tertia persona contrahentium sit conceptum. ¶ In glos. super verbo, portio. ibi, si non fuerit debita, nisi tribus mēsibus.

21 Sentit ergo † gl. in hoc prin. licet ibi dicat postea contrarium. quod pro ea parte temporis, qua annus locationis est finitus, vel lapsus: & in qua locator prestitit patientiam fruendi conductori, intelligit pensio fore debita, & sic consequenter possit exigi. Circa quod latius omnibus Bal. hic, & in. l. edem. C. loca. concludit. quod dum loquimur in pensione rei, non autem opere. Aut queritur quo ad obligationis & actionis natiuitatem: & tunc si locator est persona, in qua ab initio possit obligatio vniformiter formari: & tunc nata est actio & obligatio vniformiter: vt in. l. si a colono. ff. de fideiuss. Aut talis, in qua non potest ab initio formari, nisi distributiue. Et tunc distributiue fundatur: vt l. si seruus communis ff. de iudi. in fi. ff. de stipul. ser. Ladhuc interest. ff. si operas. & l. si operas. ff. de vsufruc. Aut querit quo ad iuris interpretationem: & tunc pro ea rata temporis intelligitur pensio debita, & fingitur percepta, que fluxit a die locationis: vt est tex. hic. Aut loquit quo ad eius faciendam veram exactionem: & tunc inspicitur cōuentio partium, si qua facta est: vt. l. qui insulam. ff. qui edem. ff. loca. Sin autem nihil conuenit: inspicitur consuetudo patrie, si qua est. co. tit. l. licet. & l. ex precepto. Mis autem cessantibus nihil de pensione per locatorem petitur: donec tempus locationis sit totaliter lapsum, & huius est ratio: quia petens ex cōtractu vltro citroq obligatorio frustra petit. si ex parte sua per prius non impleat id, ad qō tenetur: vt. l. qui pendentem. ff. de actio. empti. l. ediles. ff. ordinem. ff. de editi. edic. Sed locator ex eius parte non censet impleuisse id ad qō tenet, nisi per prius patiat cōductorē vti toto tēpore conuento re conducta: vt in. l. ex cōducto. & l. si quis domum. ff. loc. igitur &c. Si tamen ipse conductor per prius solucrit integram pensionem, nō potest eam vt indebite solutam repetere: quia censetur soluisse: vt sibi cautius prouideat. l. sed & addes. ff. si quis cum in annum. ff. loca. Hoc autem verum intelligunt hic, quidam ff. Doderniores, cum locatur fundus: quoniam lapso anno medio non poterit peti pensio pro media parte, sed tota petetur, cum totus annus lapsus fuerit. Et huius est ratio: quia prestatio patientie in parte temporis, hoc casu non affert tantam vtilitatem in parte, quantam affert prestatio patiētie totius temporis pro tempore toto: vt. l. ij. ff. de annuis lega. secus autem in locatione domus: quia videt pensio peti posse pro rata temporis decursi ipsius locationis: quoniam in eadem prestatio patientie pro parte temporis, affert tantam vtilitatem in partem, quantam prestatio patientie temporis totius pro tempore toto. Et dicunt hanc esse nouam & pulchram consyderationem: sed tamen non aduertunt, quod est pessima: quoniam ad petendam pensionem, non debet consyderari, quod prestatio patientie in parte afferat, vel non afferat &c. vt supra. Sed debet consyderari, quod locator ex parte sua totaliter impleat, quod conuenit: cum non faciat implere pro parte, vt petat partem, eo: quia ius implendi est indiuiduum: vt. l. si lege. ff. colonus. ff. loca. Hoc autem verum esse probo manifestissime ex duobus. Pone enim quod emerim fundum integrum pro cētum: impleuero ne contractum ex parte mea soluendo quinquaginta: Et sic dimidiam: dices ne qr possim petere dimidiam fundi? fm istos sequeretur quod sic: quia tanta vtilitatem affert solutio partis pro illa parte, quantam solutio totius pro illo toto: vt est ex se notum. Sed hoc est falsum: & contra casum. l. Julianus. ff. ostendēdum. ff. de act. emp. & l. hereditatis vendi. ff. de here. vel actio. vendi. igitur & illud, ex quo sequit. Secundo finge me pignori accommum pro mutuo centum, postmodum vero creditori solu isse quinquaginta: & sic impleuisse me per medietatē id, quod debeo: dices ne repeti posse medietatem rei pignorate? certe ex ratione istorum sequitur qr sic, quia tantam vtilitatem affert implemētum partis &c. Sed hoc est falsum, & contra casum. l. necessarias. ff. si vnus. ff. de pig. act. l. bis consequenter. ff. & cum vnus. ff. famil. ercis. cum simili. igitur &c. Unde sequere opi. Bald. que est cōmunis. Pro quo vide qō dixi. ff. de verb. obli. l. qui hoc anno. ¶ In ea.

22 ibi, tempus locationis inspicitur: vt sciamus &c. vult † in effectu dicere, quod cum vinea in dotem plena data marito fructibus inde collectis per eundem ad pensionē locatur: vt sciamus in vltimo anno matrimonij, quāta pars pensionis diuidi debeat inter coniuges: inspicimus quantum tempus locationis est lapsum constante matrimonio: quia pensio tanti temporis venit in diuisione, & nō ultra. Ut autem sciamus quomodo pensio ipsa debeat dividi, id per quas quotas, inspicimus quantum tempus lapsum est de vltimo anno matrimonij: qr iuxta ratam eius temporis lapsi debet diuisio pensionis fieri. & hoc in effectu vult iste tex. in prin. sui vsq ad versi. econtrario. ¶ In ea. ibi, vt. ff. de reg. iur. l. minus &c. Ista ratio non est bona

23 quia † fm hoc sequeretur quod in. ff. ex contrario in hac lege, vbi ponitur casus, quando vinea per maritum locata fuit sibi in dotem data vacua: non fieret diuisio pensionis totius anni: vt pro quota parte anni durante matrimonium: pro tanta pensio ex tota pensione deducēda assignetur marito: sed solum in diuisione veniret pondo pensionis commensurata a lapsui temporis conductionis: & sicut in principio legis non habetur ius: nisi in tanta parte pensionis, quantum est fluxum tempore locationis: ita & in ver. econtrario: vnde hec responsio non bona. ¶ In ea. ibi, alij: quia granatur sola in colono &c. Hec etiam ratio non est bona: quia etiam pariter militat in versi. econtrario, & tamen alia est in illo versu decisio. Et ea tamen

24 not. † singulariter, qr ille in quem fit trāslatio rei locate ex necessitate, cogitur stare colono: licet ille, in quem fit ex voluntate, non. l. emptorem. C. locati, qō bene hic dicunt Bal. nos tamen dicemus post Barto. ff. eo. l. si filio. ff. fina.

¶ In ea. ibi, quod pensio cum effectu non potuit peti &c.

25 Nec † ista ratio bona est: quia fm hanc sequeretur, quod etiam pro rata temporis fluxi ex anno locationis, nō deberet pensio in diuisione venire: vt patet quia & pro illa rata pensio non potest peti, nisi in fine anni: vt supra est conclusum. Sed hoc est falsum: vt in principio legis: igit &c. vnde ratio, quare: cum fundus locatus plenus est in dotem marito datus, in diuisione venit pensio solum pro ea parte, qua est lapsum tempus de anno locationis, & non vltra.

vltra.assignatur primo hic per Bart.quia pro ea parte, qua annus locationis est lapsus,maritus prestitit patientiam colono fruendi:ergo pro ea parte solum ius pensionis est sibi quesitum:& sic vt viro quesitum in diuisionem venit. Pro alia autem parte anni locationis, cū fundus sit reuersus ad vxorem:qz matrimoniū solutū:& sic pro eadem prestet patientiam fruendi colono: ergo solū pro ea parte ius pensionis est quesitum solum vxori, & consequenter illud non venit in diuisionem. Sed certe hec ratio non est bona:qz sm hoc etiam in versi.econtrario.non deberet in diuisionem venire:nisi pensio vnius mēsis, qui fuit de anno locationis decursus constante matrimonio, cum pro eo solo mense maritus conductori prestiterit patientiam. Sed hoc est falsum:vt in eodem dicitur: igit& ꝛc. ¶Unde alia ratio assignatur hic per Bald.dicentem.qꝫ ideo pro tempore anni locationis,quod decurrit post solutam matrimonium:& sic post fundum ad vxorem reuersum:non debet pensio diuidi inter coniuges in primo casu:quia pro eo tempore non est certum debitū iri vel pensionem. Pone enim,qꝫ mulier non prestet tunc patientiā qō est possibile:certe non debebitur pensio. Et sic interim in totum est:quia dubiū est,an vxor prestitura sit patientiam. Sed certe hec ratio non est bona:quia similiter militat in ver.ex cōtrario.vt ex se patet.& ibi nō fit eadē decisio. ¶Unde vltima ratio & vera fuit Oy.quem refert hic Bal.scz qꝫ imo in hoc primo casu non fit contributio pensionis totius,sed solum pro parte temporis fluxi ex anno locationis,ne in vtilitatem nimiam mariti & damnum nimium mulieris,veniāt in commistione & diuisione integri fructus duarum culturarum diuersarum. Satis enim est marito, qꝫ veniant in diuisione integri fructus percepti ex cultura precedente annum locationis absqꝫ eo, qꝫ veniat integra pensio percipienda ex alia cultura facienda in anno locationis. Et si dicis:quare ergo pēsio cōtribuitur pro quota temporis ex anno locationis fluxi,cum illa perueniat ex cultura anni locationis? Respondeo prout sentit gl.hic in fin.qꝫ ex quo illa quota pensionis prouenit ex mēsibus anni locationis fluxis tempore cōstantis matrimonij:igitur censetur quodammodo de cultura eiusdem anni:& igitur illa in diuisionem venit.& ex hoc patet: quare in ver.ex cōtrario.& in ver.itē si messes.pensio integraliter consyderata venit inter coniuges diuidenda: nō autem portio commensurata tempori fluxo, ex anno locationis constante matrimonio:quia ipsa pensio censetur tota peruenire ex cultura eiusdem anni:non autem ex cul
26 turis diuersis:vt apparet in text. ¶Dum † autem circa hoc dicit hic Bart.quod si in primo casu legis fuisset fundus locatus,non pro certa quantitate pecunie,sed procerta quota fructuum, ex eo percipiendorum diuiso matrimonio,tempore durantis locationis: nil de pensione veniret diuidendum inter coniuges:qz contractus locationis quo ad pensionem est tunc conditionalis: vt patet in L interdum.de verb.oblig.& in l.j.de condi.& demonst.& sic nil iuris est quesitum interim marito. Adde qō hoc videt falsum:qz licet nō possit hoc casu diuisio fieri rectamē fiet diuisio spe: vt fit.ff.eo.§.itē si messes.in ea.l.& prout fit etiā in prin.legis nostre diuisio non re:si teneamus opi.verā, scz pensionem peti nō posse,nisi in fine anni locationis:vt supra dixi. ¶Jn.c.ibi,vno mēse detracto ꝛc.huius mēsis detractio potest dupliciter intelligi. Primo, qꝫ ille mēsis anni locationis,qui detrabitur suppleatur ex mense primi anni matrimonialis, vel qō pensio eiusdem detracti, attribuatur pro dimidia quatuor mensibus precedentibus,& pro alia dimidia quatuor sequētibus. Hi autē intellectus improbantur hic plene per Bart.quē in hoc vi
27 de. Secūdo modo,qꝫ † eius mēsis detracti nulla habeat cōsyderatio,quo ad diuidendam pensionē eius in fauorē mariti. Et si ita intelligatur: no.ex hoc Bar.qꝫ vbi annus locationis excedit annum matrimonij respectu eius, qō excedit, nō debet fieri cōtributio seu diuisio in fauorē mariti. Sed certe hoc videtur falsum,& contra casum in ver. ex cōtrario.vbi enim matrimoniū fuit cōtractū de mense Nouembris,locatio initiata de mense Martij sequētis, & sic annus locationis in multo excedit annum matrimonij,& tunc diuisio pensionis fit ea cōsyderata integraliter: vnde pro solutione dic:qꝫ vbi quamuis annus locationis excedit annū matrimonij, tamen fructus percipiunt intra annū matrimonij:tunc illorū diuisio integraliter consyderata fieri debet inter cōinges. Et ita est casus in ver. ex cōtrario.& in versi.itē si messes.sm vnū intellectū. Sed fructuū,qui percipiunt post finitum annum matrimonij & in tēpore locationis diuisio fieri nō debet.& ita est casus in l.si filio.in fi.ff.eo.& ita intellige Bar. ¶Jn ea.ibi,sed cedere dz ꝛc.& hec vera, nisi maritus esset absens, vel mortuus:& sic cedere nō posset. Aut esset cōtumax & sic cedere nollet:quoniā tunc vxori competit vtilis absqꝫ cessione.argu.C.ad Treb.l.sancimus.ad fi.ff.de insti.l.j.in fin.& l.damni.§.fi.ff.de damn.infec.sm vnam lec. ¶Jn ead.ibi, sm Azo.& Roge.hec vera & cōmuniter approbata. Dum au
28 tem † in fi.huius gl.interserit hic Bal.pulchram questionem. Quid si dominus fructus iurisditionis sue pro sex mensibus vendit vni,pro alijs sex mensibus alteri,& accidit,qꝫ in vltima die sex mensiū emptoris primi vnus maleficiū cōmiserit:cōdemnatus autem ad penā fuerit tempore sex mensiū secundi emptoris:cui tunc pena illa que iurisdic.est fructus,applicabit? ¶Adde qō ipse idē post Pet.& Cy.q.hanc latius tractauit in.l.fi.C.de fruct.& lit. expen.& l.fi.§.de iurisd.omn.iudi.& licet plurimū arguat pro & contra: nihilominus ego do casus quatuor ad questionem hanc pro emptore primo determinantes. ¶Et primo casum notab.in.l.quecunqꝫ actiones.ff.de act.& obl. dicentē,qꝫ lucrum pene,qō dominus sentit ex iniuria illi ita seruo,ante ipsius venditionē:debet applicari ipsi vēditori,& domino primo,licet post emptionem eiusdē iniuriantis sequuta fuerit condēnatio. ¶Secundo text.in.l. fi.ff.arb.furt.cesa.vbi lucrum pene qō sentit ipse venditor fundi propter arbores ex eo furtim cesas,ante eius venditionem,ita applicatur eius vēditori, qꝫ nō transferr in emptorem:quamuis post emptionem factam cōdemnatio facta fuerit. Et sic quo ad lucrum pene applicandum inspicitur tēpus delicti:nō autem cōdemnationis: vt in bis duobus est casus. ¶Tertio allego.l.i.§.fi fundus.ff. de aqua quotid.& estiua. ¶Quarto.l.is qui in puteū.§.fi postea.ff.qō vi aut clam.vbi sunt per omnia casus premissis similes. Ad idem etiam facit.l.si filius.ff.de verb.obli.& l.fi.ff.de stip.ser. Preterea ratio:qz non est dubium, qꝫ hic delinquēs statim cum delinquit, statim est seruus pene: vt in.l.fi.C.de sen.pass. Cum autē sententia fertur illa declaratoria est delicti cōmissi:& consequenter etiā pene sibi a iure iuncte:vt in.l.i.ff.ad Turpil.vnde hec declaratoria sententia cum trahatur retro ad tempus cōmissi delicti.arg.ff.de testi.l.beredes palam.§.si quis post.non est mirum,si pena applicetur emptori primo: cum tempore illius fingatur etiam prolata ipsa sentētia. Jn primis autem quatuor iuribus est questionis casus,& mirū est a tantis doc.ea allegata non fuisse. ¶Jn gl.super verbo, ecōtrario.ibi,vt benignius agat cum marito ꝛc. hec ratio videtur nō bona.per ver.item si messes.in hac.l. Ibi eñ maritus fructus anni perceperat,scz messes:& tamē nihilominus contribuuntur etiam fructus vindemie integri. Sed solue,qꝫ ibi loquit quando maritus percepit partē fructuum vnius anni in princ.anni,id est perceperat fructus anni integros. ¶Jn gl.super verbo, statim.in prin.
29 Et sic sm diuersas expositiones eiusdē,qꝫ † dictio statim, aliquando denotat quid incōtinenti fieri,aliquando cum temporis interuallo:vnde est argu.ad.q.sm Bal.an si qs accusēt,qꝫ Titiū aggressus fuit,& eundē statim vulnerauit,intelligatur vulnus incōtinēti cū aggressu fore factū, & sic aggressus cōfundatur cum vulnere,adeo:vt pro vno delicto accusatus puniat sm gl.l.qui de crimine.C.de accu.An vero intelliget vulnus secutum ex interuallo,& sic puniat pro delictis diuersis:determinat qꝫ cum verbum hoc sit equinocū accipi debet in libello criminali in partē mitiorē in dubio:& sic qꝫ vno momēto facta fuerit aggressio & vulneratio. Ad hoc.ff.de pen.l.si preses. Unde not.qꝫ l.si quis intētione ambigua.§.de iudi.& l.inter stipulantē. §.si Stichum.ff.de ver.obli.volētes ambigua verba libelli in fauorē libellantis interpretari locū nō habere in libello cause criminalis. Quoniā illius verba interpretant in
30 fauorē accusati.per.d.l.si preses.qō est notā. ¶Jn gl.sup ver.debebat.ibi.ff.de iure fisc.l.fi.† vbi est casus, qꝫ fructꝰ pensionis nō percepte per venditorē, transit integraliter in emptorē, qui cogitur stare colono. Et ratio diuersitatis est:qz ius ipsum emptorē transfert vēditor cōsyderato

initio voluntarie, at in dote secus: qz illa sol. mat. in parte vxoris transferr ex necessitate: vt in l. ij. §. eo. z ideo marito, cui mest necessitas magis fauendū, ꝙ venditori, cui est volūtas. Ad hoc. §. qui satisd. cog. l. fideiussor. §. si necessa

31 ria. ¶ In ea. ibi. §. de vsufruc. l. defuncta. vbi est casus, ꝙ pensio quę debet de fructibus iam perceptis, trāsit in bere dem fructuarij integre licet ipse decesserit ante tēpus soluēde pēsionis. Ratio autē diuersitatis est: qz fructuario non debent fructus ob aliquā causam specificatā, sed solum ex eo ꝙ fructuarius est. z ideo sufficit, ꝙ fructus quorū debet pensio, sint percepti ad hoc, vt illa integre transmittat. Iz tēpus soluēde pēsionis nō venerit. At marito nō igit debent dotis fructus, eo: qz solū maritus sit: sed ob hanc causam: qz onera supportat matrimonij. Ergo nō alterius tēporis, quā supportanerit, fructus lucra-

32 ri dz. Quod inducit hic Bar. ad. q. An † canonicus fructus prebēde eius anni integros ad heredes trāsmittat, an vero pro rata eius anni qua vixit: de quo dic vt supra dixi plene in textualib. z ponit etiā Arch. de reseri. lib. vi. ¶ In gl. super verb. messes, ibi, z eodem anno postea dicerit Calen. Augusti ꝛc. Hoc est impossibile, si intelligamus pro anno cōmuni: possibile antē si de emergēti: vnde

33 † arguit hic Bald. sustentari libellū accusationis, in quo dicit Titiū vulneraſſe Caiū de mēse Nouembris: z eum insultasse de mense Augusti eodē anno: qz quāuis hoc nō sit possibile ſm cursum anni communis, tamen erit possibile ſm cursum anni emergentis. Et ibi dicit tenere But. inst. de actio. in prin. ¶ In gl. super verbo. sequan-

34 tur. ibi, vel dic ſm Azo. ꝛc. Et † hac lc. fing. no. hic Bar. ꝙ si vxor anteꝙ fundū in dotē det: eundē locet pro annis duobus: z etiā ante, pro primo anno pensionē percipiat: marito pro rata primi anni, quo durauit matrimoniū debebit pensio anni secūdi: licet eodē tēpore matrimonium fuerit dissolutū. Et huius est ratio: qz pēsio anni secundi surrogat loco pēsionis anni primi. Cuius diuisionē maritus nō pōt petere, eo: qz ante dotē constitutā illā integrā mulier perceperat. Bal. autē hic tenet contrariū, dicens: ꝙ vxor hoc casu cōpellitur reddere pēsionē, quā ipsa percepit correspondentē tēpore, quo durauit matrimoniū. Quoniā ex equitate tēpus illud penes maritū non debet esse vacuū: z ego istud firmo fore verū ex tribus. ¶ Primo de dispositione legali quę fit in fructibus naturalib⁹, bonū est enim arg. ad accessiones ciuiles: vt in hac. l. vers. de pensionibus. z in. l. mercedes. §. de peti. hereditat. Sed in fructibus naturalibus hoc decisum habeo, ꝙ si nūmis colens in vltimo mense locationis colligat fructus immaturos, ad hoc vt dominus nō habeat maturos: domino tenetur ad illorū estimationē seu interesse: vt not. gl. ordi. in l. pe. §. de vsufruc. lega. hoc decidēs, per l. hec distinctio §. cū fundus. §. loc. ergo ita in proposito, si vxor percepit pēsionem: vt ita dixerim immaturā, eo: qz illā habuit ante tēpus debitū: cōsequens est, vt teneat pro rata tēporis durātis matrimonij illi reddere marito. ¶ Scōo ad idem decisio Arch. xij. q. ij. alienationes, qui alleg. Inno. in c. fi. ne prela. vic. suas. determinat. ꝙ si canonicus locator fundi prebēdarij, illos locet pro annis pluribus: z ab initio pēsionē recipiat. Et sic anteꝙ labat tps, post qō est pēsio debita. Decedat antē nō lapso tēpore, qō ipsam debitā facit, tenet eius heres succedēti in prebenda pensionē restituere. Et si decedēs heredē nō habeat, cogit colonus ex integro soluere. Imputari enim sibi debet, quare premature soluit: cū cōsiderare potuerit casum mortis in ipso canonico possibilē futurū ante tēpus locationis. ar. §. loc. l. si quis domū. §. huic subiun. ꝛi. ¶ Ultimo nō est dubiū, ꝙ de equit ite si vxor locans fundū anteꝙ dedit dotē nō percepisset exinde pensionē pro rata tēporis quo matrimoniū durauit, trāsmisisset ius agēdi in maritū: put diximus in eo, qui pēdente locatione vēdit fundū: vt pro rata tēporis cedētis post vēditionē trāsmittat ius pensionis in emptorē: vt l. Julia. §. si locator. §. de act. emp. z l. si. cum ibi plene not. §. de iure fisci. Et qō plene not. in l. fructus. C. de act. emp. ergo ex pari equitate cum eadē sit ratio: dz pensionē iam percepta pro rata temporis, quo matrimonium durauit marito assignare. ¶ Sentit vltimo ista gl.

35 ꝙ † maritus cogit stare colono, cui fundū dotalē antea vxor locauerat de quo dicēdū: vt dicā. §. l. si filio. in fi. Et duo, q tangit hic An ꝛc. in §. seq. ponā: vbi cadūt pariter.

Summarium.

1 Quātitas marito debite per vxorē ad fructus ex re dotali perceptos, debitos vxori, potest cōpensatio fieri.
2 Lex loquens de certo tempore propter identitatem rationis, potest restringi ad tempus minus: z ampliari ad tempus maius.
3 Fructus censēt esse qō datur supra prestationē ordinariā.
4 Ciuiliū accessionū z fructuū naturaliū idem est iudicii.
5 Fundus si in dotem detur estimatus sol. matr. nō estimatio, sed fundus reddat fructibus plenus, an debeat fieri hoc casu fructuum diuisio?
6 Vue, vel roseyridiarij, si vēdant: z bis in anno fructificent, qui fructus censeantur venditi?
7 Princeps, qui vendit fructus sue iurisditionis, an intelligatur vēdidisse id quod solitum est sibi prestari pro eius iocundo aduentu a populis.
8 Fructus bonorū mobiliū in dotē datorū vltimi anni, qua durauit matrimoniū, qualiter diuidant inter coniuges.
10 Fructus dotis, an z quando sint dos?
11 Parapernalia, ꝙ non gaudeant priuilegio dotis.
12 Compensatio debiti quantitatis ad fructus extantes, ꝙ non admittatur, sed ad consumptos sic.
Fructus quādo computent in sortē ibi. z nota. 14. z seq.
17 Percipiens fructus licite ex re mea, ꝙ non ad ipsos sed ad estimationem teneatur.
18 Libellus, pro fructus, si extant, vel eorū valorē procedit.
19 Possessor bone fidei fructibus naturalib⁹ vel industrialibus consumptis ad quid teneatur?
20 Compensatio debiti quantitatis ad debitum speciei, vel quantitatis alternatiuum, an admittatur?
21 Debitor generis, an inuito creditore in eodem genere eiusdem materiei, licet diuerse forme, solui possit?
22 Pecunia pro tributis, inuito fisco, solui potest in alio genere forma.

Ob donationes.

¶ Estimationis rerum amotarū, vel donatarū vna cū fructib⁹ post diuortiū ex fundo dotali a marito perceptis, potest cōpensatio fieri, ꝙ dicitur in anno circa diuisionē fructuū, dici pōt: in seminibus, z quinquennio: prout fit diuisio fructuū naturaliū vltimi anni matrimonij: ita etiā fit diuisio accessionū ciuilium. h. d. vsqz ad. §. si fundū. ¶ Not. in §. ob donationes.

1 Quod † quātitates marito debite per vxorē ad fructus ex re dotali perceptos, debitos vxori per maritū, ꝙ cōpensatio fieri. Unde not. secūdo ſm Bal. ꝙ posita illa opi-

2 nio. ꝙ lex loquēs † de certo tempore propter identitatem rationis, potest restringi ad tēpus minus: z ampliari ad tēpus maius. ¶ No. scōo ex eo tex. qō id, qō dat supra ordinariā prestationē, censēt esse fructus. Quod est notandum ad infra dicēda. ¶ No. in §. non solū. ver. nam z hic

3 † fructus. ꝙ nō solā habet ratio tēporis cōcernentis progressum actus. ¶ No. vltimo † ex eo. §. ꝙ ciuiliū accessionum z fructuū naturaliū idem est iudicii. Ad idem. §. de peti. here. l. mercedes. §. de vsur. l. vsure. cū si. ¶ In textu ibi, ꝙ in anno ꝛc. z sic inter maritū z vxorē diuiditur fructus ex dote percepti vltimo anno matrimonij, habito respectu ad ratā tēporis einsdē anni, qua matrimoniū durauit. ¶ Sed circa hoc hic ērit † An ꝛ. in huius lemmate.

4 Quid si fundus in dotem det estimatus: sol. autē manet estimatio, sed fundus reddat fructibus plenus. An hoc casu pariter debebit fructuum diuisio fieri: dicit. ꝙ dominus actio spectabat ad vxorē: z fundus restitutus sit: qz vxor illum elegerit, debet tunc fructuū diuisio fieri ſm huius legis naturā. Si autem electio spectabat ad maritū, et ipse fundum plenum fructibus restituere elegerit tunc diuisio illorum non fit: sed omnes percepti ad lucrum vxoris pertinent. Rationem diuersitatis assignant: quia primo casu restituit ex necessitate: secundo vero ex voluntate. Et ideo vno casu sibi faucrur magis, alio minus: vt l. hic enim

5 sor. §. si necessaria. §. qui satisd. cog. cum simil. ¶ Videtur moderniores

moderniores hic secundo casu tenent oppositū,co: q; cū maritus fundum elegit restituere: intelligitur restituisse sm naturam restitutionis fundi pleni,id est,vt cum vsor fructus perceperit pro rata temporis durātis matrimonij,illorū pensionem restituat marito:vt.ſ.hac ead.l.ſ.interdum.igitur ꝛc.Sed in hoc loquitur pessime,co:q; tūc hanc naturam habet dos ipsa restituta, quando dos nō fuit estimata,electione vendendi pertinens ad maritum, quoniam tunc ipsa immutat naturam suam.Quoniā vbi alis,si estimata non foret,vel electio ad vsorem pertineret ipsius impediretur alienatio:vt in.l.j.C.de fund.dot.et.l. vnica.ſ.ꝛ cum lex.C.de rei vxo.act.nunc alienari petierit: vt.l.q; si fundus.iuncta.prece.ā.de fund.dot.Preterea hoc casu fundum restituit maritus ipse ex voluntate:vnde succedit regula,volens q; fructus pendentes fundi ex voluntate alienati pertineant ad illum,in quem facta est alienatio:vt.l.Iulianus.ſ.ſi fructibus.ā.de act.emp.l.fructus pendentes.ā.de rei ven.l.ſi.ſ.pe.ſ.de bis que in frau. ꝛ.l.ſi seruus.ſ.locau.ſ.de fur.Subiſcit autem Ange.q; si non potest apparere de anno matrimonij vltimo ,co: q; ignoratur mitiū primi propter lōgitudinem durationis matrimonij,q; quo ad missionem fructuum habebit tūc recursus ad annum cōmunem:qō est notā.licet nihil alleget. ¶ In tex.ibi,ꝛ in sex mensibus ꝛc,ꝛ sic maritus si fundus dotalis de semestri in semestre fructus reddat:ꝛ primo solum semestri durauerit matrimoniū,si incompleto, debet fieri diuisio fructuū primi semestris solum pro rata temporis durantis mātrimonij:quoniā fructus secundi semestris pertinebunt integri ad vxorem. ¶ Unde di
6 cit hic † Bal.Ultramon.disputando determinasse quod si vēdant vue vel rose viridiariij,cuius arbores bis in anno fructificant:censebuntur venditi fructus ipsarum vitium,vel arborum,vel rosarum.Nec contra facit.l.defuncta.ſ.fin.ā.de vsufruc.vbi si legatur quarta pars reditū percipiendorum ex fundo:intelligitur legata portio redituum annuatim.Et sic nō solum primi:q; illa loquitur in vltimis voluntatibus,in quibus plenior fit interpretatio,q̄ in contractibus:vt.l.in testamentis,de regu.iur.de dona.c.cum dilecti.Contractus enim in dubio nunq̄ intelligūtur continere promissionem annuam:vt not.glo. relata ad tex.recte intuenti,in.l.legatum.ſ.de ann.lega.ꝛ firmat Bar.in.l.cum qui ita.ſ.qui ita.ſ.de ver.obl. ¶ Nec etiam obst.l.cum manu fata.ſ.fi.ua.ā.de cōtrab.emp.q; alio casu loquitur,si bene aduertatur. Licet autē p Bal. faciat.l.bones.ſ.hoc sermone.ff.de verb.signifi.nihilominus credo,q; viderentur venditi fructus primi termini, si quantitas precij soluti sit conueniens valori amborum: alias vero sequerer Bal.ad hoc argu.optimum.l.cum in fundo.ſ.si vxor viro.ā.de iure dot. ¶ In tex.ibi,vt supra
7 annuam mercedem ꝛc.Et sic id qō † soluitur supra ordinariam prestationem censetur esse loco fructus.Unde est arg.ad elegantem.q.Ol.l.in eius consilijs,consi.cxxxj.cuius dictum licet non quotā alleget hic Bal.an si princeps vendat seu locet fructus regni sui intelligatur vendidisse id,qō pro eius iocundo aduentu solitum est prestari a ciuitatibus:Et quidem determinat q; non. Primo:q; ea venditio referēda est ad eos fructus,qui habent certam, vniformem:ordinariam collationem:nō autem ad illos quorum declaratio consistit in voluntate donantiū.Ad hoc text.optimus.ſ.de ann.lega.l.Scio amico.ſ.medico. Secundo:q; diuersa ratio est eius reditus, qui respicit ingressum,ꝛ eius qui ad tempus ingressus se non refert: vt probant due leges,que quamuis cōtrarie videantur: tamen in hunc modum ad concordiam reducuntur.scz.l. bis verbis.ſ.fi.ſ.de leg.iij.ꝛ.l.quero.ſ.de vsufruc.leg.Tertio:q; isti non sunt fructus regni sui , sed potius fructus, qui dātur sue persone:vnde in venditione nō veniūt.Ad hoc tex.optimus.ſ.fi quid in fraud.patron.l.j.ſ.pe.ibi rei vendi.persone accipimus ꝛc.Quod in simili videmus,q; quāuis maritus actione de dote vxori teneatur restituere omne id,qō ex bonis liberti dotalis ad eum peruenit: vt.l.dotalem seruum.ſ.eo.tamen non id qō ipse libertus sibi dedit contemplatione sue persone: vt.ſ.eo.l.ſi vero.ſ. item quicquid.Ad istum tamen tex.ad quem non respōdet,respondetur:q; hic illud,qō prestabat supra ordinariā pensionem habebat vniformem ꝛ determinatā prestationem,ergo loco fructus est:secus autem in casu suo.Quoniam vt ipse sentit ob iocundum aduentum non fiebant donationes habentes certam formam , sed habētes eam formam posit.m in voluntate donantium: vnde per hūc tex.limitatur decisio sua. ¶ In tex.ibi,sed etiā de pecore.
8 Et sic patet,q; † fructus mobilium in dotem datorum vltimi anni matrimonij pro rata diuidunt inter coniuges. Sed contra de.l.si cōstante.ſ.quoties.ſ.eo.vbi dicitur, q; fructus ex re mobili in dotem data percepti per maritū sol.mat.sui sunt,quando percipiūtur infra dilationē sibi datam reddendam.Text.in.l.fideicōmissaria.ꝛ.l.mulier. ver.alia causa.ſ.ad Treb.dat regulā,q; fructus ex re soluenda post diem prefixam percepti infra dilationem, cedant lucro soluere debentis.Soluit hoc hic Bal.dupliciter.Primo q;.ſ.quoties.loquitur de lucro accessionū ciuilium,id est vsurarum vt illud cedat marito:quoniam vsura respicit progressum temporis:ipsum autē tempus dilationis respicit maritum.Preterea vsura non est fructus a natura procedens,nec ex re,sed ex cōuentione partium:vt.l.si nauis.ā.de rei ven.ꝛ.l.vsura pecunie.ſ.de verbo signi. Tex.autē noster loquit de accessione a natura prouenienti, vel ex re,licet cum hominis industria:vt de pensione domus , partu pecudum.ꝛ sic de si. Cum enim iste respiciant rem ꝛ res ipsa sol.mat.sit vxoris:vt.l.in rebus. C.de iur.dot.igitur sol.mat.pertinent ad mulierē:vt hic. ꝛ in.ā.ſ.exactio.versi.similiq; modo.l.vnica.Nec obst.d.l. fideicōmissaria.cum.ſ.alia causa.q; illa loquunt de fructibus perceptis pendēte dilatione ad soluendū data ab homine: nos autem de perceptis pendente dilatione ad soluendū data a lege miserationis causa.In qua est magna differentia:vt.l.si cum militi.in fin.ā.de compen.Dicit enim alibi ad propositum singularis tex.sic formaliter. tempus enim qō iudicatis ad soluendū miserationis causa indulgetur,dilationem solum,non autem fructuum lucrum parere debet: vt.ā.de vsur.l.in fideicommissi.in fin. prin.Bar.autem in.d.ſ.quoties.tradit solutionē aliā,eandem tamen cum ista in effectu:igitur nō refero. ¶ In gl.
9 in.ſ.ob donationes.super verbo,cōpensationes.ibi.solutio, hic non fuit dos ꝛc.Sentit † ergo hec gl. q; petitioni dotis nō possit obiici cōpensatio.Et q; dubitabile est exa
10 minabitur.ſ.eo.l.rei.ſ.j. ¶ † Item sentit,q; fructus dotis non sunt dos.Et in hoc bene Azo:q; dos est quid vniuersale:vt.l.qō dicitur.ſ.tit.prox.ꝛ plene dixi.ā.in rubr.vnde fructus ex re dotali non sunt dos,sed faciunt dotē. ¶ Dicit autem hic Bald.circa text.nostrum presupposita illa opi.q; petitioni dotis nō possit obiici compensatio.debere intelligi in fructibus ex re dotis perceptis post solutū matrimonium:q; illi sm eum non sunt dos,sed accessorij dotis:vt.ſ.eo.l.si marito.ſ.fi.ergo petitioni eorum nō potest obiici compensatio: q; noluit.l.illum fauorem attribuere accessorio,qō attribuit principali:quamuis hoc sit contra regulas cōmunes.Sed certe hic non videtur esse sensus glossatoris indistincte loquentis.Preterea ꝛ male dicit Bald.quia sue fructus a marito ante matrimonium percipiuntur,sive post illud solutum: dicetur dos ex eis pariter augeri:vt.ſ.si marito.in fin.ꝛ.l.dotalem.et.l. dotis fructus.ſ.j.ꝛ.l.si seruo.ā.de iure dot.l.videamus.ſ. cum matrimonium.ā.de vsur.ꝛ.l.si ante.ā.eo.De materia autem compensationis quo ad dotem pertinet,ꝛ eius fructus,dicam plene.ſ.eod.l.rei indicate.ſ.j. ¶ Illud ta-
11 men tene † menti,quod paraphernalia mulieris priuilegijs dotis non gaudent:nisi in casu.l.si.C.de pac.conuen. glos.est singula.ā.de iure dot.l.si ego.ſ.dotis. ¶ In cad. ibi,hic res amotę donate, ꝛ fructus deficrūt esse ꝛc.vult
12 ergo hic gl.notabiliter, † quod debiti quātitatis ad fructus extantes non admittitur compensatio , sed consumptos sic.Et idem vult in.l.neq.C.de compensa.Sed huic obiicitur de tex.ꝛ.l.j.ꝛ.ij.C.de pigno.act.c.cum contra.cū simi.de pig.vbi dicitur per creditorem computari debere in sortem mutuatam fructus , quos ex pignore percipit.Soluitur communiter illud intelligi in fructibus cōsumptis:quoniam extantes nō computantur in sortem, sed pignoris esse dicuntur,quemadmodum res principalis:vt.l.j.C.de pact.pign.ꝛ.l.iij.C.quib.mod.pign.vel hypoth.tacite cōtrab.Et sic habes ad casum.l.j.ꝛ.l.is cui.ſ. queri potest.ā.vt in poss.leg.volentes fructus rei pignorate computari in sortem. Limita tamen hanc primam, scz nisi illi extent:quoniam non imputātur: vt supra dixi.

13 ¶ Secunda est, nisi quis † pignori accipiat rem, in qua habet directum dominium: vt puta dominus fundū vasalli: quoniam tunc nec fructus quos percipit in sortē cōputat. de vsur. c. conquestus. de feud. c. i. vbi est casus not. An autem illa iura locum habeant, cum dominus in pignus recipit fundum emphyteoticarium, vel proprietarius ab vsufructuario ius vsufructus? dic vt notabiliter per Host. in summa sua in tit. de vsur. §. in aliquo. ¶ Ter
14 tia, nisi in † pignus quis recipiat rem suam, quam alias a potente forti detentore recuperare non poterat, nisi titulo pigno. acciperet, certa pecunia imminuta: quia tunc nec fructus imputat. Casus est singu. de vsur. c. i. ¶ De
15 cima est, nisi † pignus pro dote accipiat maritus; q nec illos in pecuniam dotis imputet. de vsuris. c. salubriter.
16 ¶ Ultima, nisi in pignus accipiens † contemplatione pecunie mutuande magnos labores supportauerit: quoniā fructus in sortem non imputat, sed in compensat. laboris cedunt: vt singulariter determinat Hostien. in summa. de vsuris. §. in aliquo. argu. c. ad nostram. de reb. eccle. Et sequitur Joan. And. in. c. conquestus. licet Host. ibi non alleget. Et hec vera: q per Legistas non ponitur, nec hic nec alibi. ¶ Dicit autem Bald. q cum ipsi fructus ex re pignorata percepti sunt consumpti: inducitur extenuatio debiti ipso iure absq ope exceptionis. Et nihil alleg. Tu autem de hoc allega casum singularem in. l. j. C. de distrac. pig. vbi dicit non proprie appellari compensationē: quia illa desyderat exceptionem obiectam: vt. l. fina. C. de spon. nisi in casu. l. si constat. eo. tit. et. l. cum aliter. cum simi. ff. in eo. tit. Sed certe regulariter videtur liquide quantitatis, ad liquidam ipso iure fieri compensationem: vt videtur casus in. l. postea §. de compen. Et dic, vt ibi, et in l. Meuius. §. arbiter. ff. famil. ercis. ¶ No. autem secundo
17 † principaliter gl. Bar. quod cum quis ex re mea fructus licite percipit: vt maritus ex dote vxoris, procur. in re dotali, illis consumptis, non ad ipsos, sed ad eorum estimationem tenet. Quod dicit not. q: sm hoc non poterit crescere seu decrescere ipsorum estimatio. qō dicit Bald. esse notan. respondens ad. l. vinum. ff. si cer. peta. que videtur
18 contrafacere. ¶ Et ex † hoc arguens, quod procedat libellus, peto fructus, si extāt: als eorum estimationem. de qua libellandi forma, dic vt dixi in. l. stipulationes non diuiduntur. de verb. oblig. ¶ An autem bone fidei possesso
19 r † principaliter fructibus naturalibus, vel industrialibus consumptis ad eorum estimationem teneatur, vel saltim obligetur quatenus sit factus locupletior: dic vt plene not. insti. de rer. divi. §. si quis a nō domino. et insti. de offi. iudi. et §. si in rem. et in. l. ex diverso. ff. de rei vēdi. ff. de vsur. l. fructus. et. l. qui scit. de acqui. rer. domi. l. bone fidei. C. de rei vendi. l. certum. et per Inn. de resti. spol. cā literis. ¶ In ea. ibi,
20 speciei ad speciem, vel † ad quantitatem &c. Quid autem si sit ex vna parte quantitas, ex alia vero debitum alternatiuum speciei vel quantitatis, an tunc possit obiici cōpensatio? dic vt in. l. si debeas. ff. de compen. vbi est tex. not. ab. ¶ In gl. super verbo, anno. ibi, quid si in primis sex mensibus &c. Dec glo. bene loquitur, et eam declara, vt hic per Bar. quem non refero: quia non adderem. ¶ Dum autē
21 ipse † in §. ob donationes. quer. t. an inuito creditori pro vno genere mutuato, solui possit genus eiusdem materiei, licet diuerse forme. Adde, quod de hoc plene post eundem dixi in. l. ij. §. i. et in l. cum quis. ff. si certum peta. Et vide notabilem legem que probat, quod sic sm vnum gl. intellectū in. l. triticum. in. §. j. ff. de verb. oblig. ¶ Item
22 adde, quod † in tributis, fisco inuito solui potest pecunia in alio genere et forma, quam tributum designatum sit, dummodo eadem sit in effectu quantitas. C. de argenti precio. l. j. et. C. de collatione eris. l. j. lib. x. in quibus est casus notabilis.

Summarium.

1 Arbores cedue in fundo dotali existentes, censentur in fructu. et quando cedantur? nu. 2.
2 Arbores non cedue, cese vel vi vētorum dirupte, nō sunt in fructu.
3 Thesauri inuenti in re dotali per maritum, qualiter diuisio fiat:
4 Fructus dicitur, quod incisum renascitur? et nu. 1.
5 Emphyteota, vel feudatarius, non potest ex fundo arbores fructiferas cedere, nisi cedue sint, et si cedunt: an perdant fundum? nu. 6.
7 Arbores ejecte vi tempestatis, quando ad fructuarium pertineant?
9 Impensa facta pro incisura lapidis, que renascit in fundo dotali, qualiter deducatur?
10 Fructus syluarum existentium in locis priuatis, q pertineant ad dominos locorum.
12 Fructus, reditus, et prouētus, quid comprehendant, et in quo differant?
13 Fructus, qō etiam dicatur facultas dādi rem in pignus.
14 Fenum vel palea, quod dicuntur fructus.
15 Maritus pro damno dato in re dotali, an teneatur lege Aquilia, et an competat interdictum quod vi aut clam numero. 18.
16 Dictio, quasi, quando sit veritatis expressiua? remissiue.
17 Actio rerum amotarum, quando detur inter coniuges?

Si fundum. ¶ Arbores cedue sunt in fructu, secus in arboribus fructiferis, vel thesauris, et lapidicinis, quod renascit in fructu est: secus si non renascitur. Et idem est in argenti fodinis et auri fodinis. h. d. vsq ad §. interdum. ¶ Ver. primo
1 ex. §. si fundum. quod † arbores cedue in fundo dotali cōsistentes dicuntur in fructu esse, et ideo earum incisuram, vt fructuum, fit diuisio inter coniuges. Que autē cedue dicantur, dic vt. l. sylua cedua. ff. de ver. signi. ¶ No. secun
2 do † ex eodem, q arbores non cedue, cese vel que dirupte sunt vi ventorū, in fructu esse non dicuntur: ergo earum non fit inter coniuges diuisio, sed lucro vxoris cedunt. ¶ No. tertio ex eodem, quod † thesauri per maritū
3 in re dotali comperti diuisio fit inter coniuges: quēadmodum comperti in fundo alieno. Qualiter autē illius fiat diuisio? dic vt in §. thesauros. insti. de rer. divi. nisi §. §. thesauros. ff. de acqui. rer. domi. et. C. de thesaur. l. vnica. lib. x. Et adde. l. a tutore. ff. de rei ven. et. l. non intelligitur.
4 in fi. ff. de iure fisci. ¶ No. in §. si vir † in fundo. notabilem regulam, ad quam tex. continuo allegatur, q illud in fructu tunc dicitur, quod licet incisum sit, tamen renascitur. ¶ In text. quasi fundum deteriorem fecerit &c. Maritus enim † quamuis rei dotalis dominus, non potest ex
5 fundo dotali arbores pomiferas cedere, nisi sint cedue: vnde arguit hic Dyn. quem sequitur Bar. et etiam Alg. in. l. si colonus. ff. arb. fur. cesa. Quod emphyteota seu feudatarius ex fundo arbores fructiferas non possit cedere, nisi cedue sint. Et idē est in fructuario: vt patet in. l. si fundum. §. si. cum duobus seq. ff. de vsufruc. Idem etiā in colono fiscali: vt. l. in fraudē. §. cōductor. ff. de iure fisci. Subdit tamen Bal. q incidere ex eo arbores potest, si tamen
geat fundus ipse reparatione. Alleg. tex. nct. in. l. arboribus. in ver. materiam. qui tamen hoc non probat sm mentellectum glo. super verbo, materiam. vnde melius videt facere, lex que proxime sequitur. d. l. item fundum. ff. fina.
6 ¶ Item dicit se consuluisse allegando † Specia in tex. in auc. qui rem. de sacrosanc. ecc. q si propter incisionem arborū fundus factus fuerit deterior, cadunt incidentes a iure emphyteosis, et feudi, quod modernioes dicit procedere in emphyteosi ecclesie, nō autem priuati. Cum de ecclesia solum loquatur. d. auc. qui rem. Et allegata que habentur in. l. j. C. de fund. emphy. Sed loquuntur male q: et video quod si feudatarius priuati, consequenter emphyteota ammonitus, fundum deteriorem facere nō desistit pendente domino cadunt a iure suo. Casus est singularis in. c. i. §. quicunq aduocatum. de pace tenen. als in. c. i. §. quicunq. de cle. viol. pa. in vsib. feud. per quē text. sententiam Bal. ego confirmo. ¶ In tex. ibi, sed si vi tem
7 pestatis &c. Arbores † ergo vi tempestatis ex fundo dotali ejecte ad lucrum non pertinent mariti, sed mulieris. Si autem ex fundo fructuario ejecte sint: dicas quod vi tēpestatis ad vsufructuariū nō pertinent, nisi quatenus ad eius vsum, atq agri sunt necessarie, pro reliquo vero pertinent ad proprietarium: vt. l. arbonbus. in princ. post allegata. et. l. Proculus. §. fi. eod. titu. Si vero propter vetustatem, vel alias ex seipsis ceciderunt, tunc pertinet ad fructuarium: vt in eodem tit. l. agri. vbi est casus. ¶ Sed
an in

an in locum cadentium teneatur alias substituere? Respondeo, quod si vi tempestatis ceciderit, non tenetur: secus autem si propter vetustatem, vel alio casu simili: vt de primo est casus. C. de vsufruc. l. arbores. De secūdo in. d. l. agri. ⁊ insti. de rer. diui. §. sed si gregis. §. ⁊ vindemiarū. Et hec omnia multum notanda sunt tangūt decidētia casum, qui accidit in premissis in persona emphyteote, vel feudatarij. ¶ In tex. ibi, si arbores cedue ⁊c. Possunt ergo cedue cedi: q† in fructu sunt. Sed q̄ⁿ? dic enim oēs
8 arbores cedue, sunt quo ad incisionē mature: q̄ⁿ si quedā mature, quedā nō: nō fit incisio maturarū, sed debet expectari maturitas immaturarū: vt de primo est casus in l. ex silua. §. in vnam lect. ā. de vsufruc. De secundo est tex. sing. §. in vnam lec. eo. tit. l. sed si glandes. Fallit tamen hoc in olina, que etiam immatura cedi potest, eo: quia maiorem fructum producit, q̄ matura: vt. l. si absente. §. fin. eo. tit. licet non ita bonum. Ideo domino contra immaturā ipsam legem Aquilie actio datur. ā. ad legem Aquil. l. si seruus seruum. §. qui immaturum. ¶ In tex. ibi, ⁊ impen
6 sa † nō est ei prestanda ⁊c. Supple quatenus facta est pro incisura lapidis, qui renascitur: quoniam illa deducenda est ex lapide, qui est in fructu, tangūt impensa facta pro quolibet alio fructu querendo: vt. l. fructus. ā. eo. ⁊. l. iij. §. generaliter. ſ. titu. prox. quatenus autem esset facta pro reperiendo lapidicinam, illam ab vsore prestatur viro, tangūt impēsa vtilis: cum propter eam fundus sit redditus fructuosior: vt. l. fi. ā. de fundo dota. Et quod ad eam repetendam agitur actione mandati, vel negot. gesto. vt ſ. ead. l. §. impendia. ⁊ in. l. i. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. actio. Et secundum hoc, casus in isto versicu. non mutatur: prout vult glos. quod communiter doc. sequuntur. ¶ In tex. vel cuiuslibet alterius materie ⁊c. Supple
10 † sylvarum. ſm glos. que ad hoc alleg. l. i. §. i. ſ. quod cuiusq̄ vniuersi. Sed illa hoc non probat. Unde allega tu tex. notabilem in. l. magis puto. in princ. ſ. de rebus eorū. qui tex. est singularis ad probandum hoc, quod glos. dicit, scz quod fructus salinarum existentium in locis prinatis pertinent ad dominos locorum. licet existentium in locis principis pertineant ad principē: vt est text. in. c. i. que sint regal. in vsibus feudo. Et ita consului in ardua questione apud Volterras, licet quidam cōsuluerunt oppositum. per text. in. d. c. i. non aduertentes, quod ille loquitur cum saline consistunt in publico, secus cum in priuato: vt est glos. hic, ⁊ tex. notab. in dicta. l. magis puto. vnde
11 quod dixi obtentum fuit. ¶ In text. ibi, nisi † talis sit, vt lapis ibi renascatur ⁊c. Ponit ergo tex. notabilem regulam ad cognoscendum, quid in fructu esse dicatur, scz vt dicatur illud, quod incisum renascitur. Alibi autē dicit tex. in fructu esse id, quod ad vsum hominis inductū est: vt. l. in fructu. ſ. de vsufruc. lega. ⁊c. Hoc decidit hic Bar. ⁊ in. l. quedam. §. nihil interest. ā. de edend. Quod quāuis vxori maritus legauerit vsumfructum omnium bonorū suorum, nihilominus eius loco non ceditur id, quod percipitur mercede instrumentorum, que sumuntur ex protocollis ipsius mariti, qui forte notarius fuerat, eo: q̄ merces illa semel exacta, iterum non renascitur: cum nō fit verisimile ei cui redditum est sumptum, illud perditurū: et sic mercedem iterum debitam futuram. ¶ Sed aduerte: q̄ mirum est quomodo tantus doc. ita vehementer erraverit. Dicit enim contra casum rotūdum in. l. vxori. la. ij. in verbo, item Calendarij vsusfructus ⁊c. ſ. de vsufruc. lega. Ibi enim est text. q̄ō facto vxori legato generali vsusfructus bonorum, debet ipsa habere vsumfructum Calendarij, ergo vsumfructum pecunie exacte ex eo nomine debitoris descripti in Calendario mariti, ⁊ tamen nō est dubium, q̄ pecunia illa semel exacta non renascit: q̄ bona fides non patitur, vt semel exactum iterum exigat, vt in regula iuris, bona fides. Secundo ad idem tex. in. l. vxoris. la. i. eo. tit. Tertio: q̄ vsufructuario non solum cedit lucrum fructuū, sed etiam prouentuum seu obuentionum quarumcunq̄ ex bonis testatoris prouenientium: vt l. vsufruc. leg. ā. de vsufruc. Sed prouentus nomine includitur etiam illud, q̄ cesum seu exactum non renascitur: vt. ſ. dicam: igitur ⁊c. Et hanc opi. sequitur Bal. hic, licet nihil alleget, ⁊ etiam in. l. ij. C. de fruct. ⁊ lit. expen. ¶ An autem dictum Bar. possit esse verum, casu quo legatus esset vsusfructus omnium bonorum, pendet ex eo, quod ponit gl. in. l. si quis ita. ā. de vsufruc. ⁊ plenius ipse Bart.
12 in. l. fundum Trebatianum. de vsufruc. lega. ¶ Attende tamen: q̄ multoties † in contractibus ac concessionibus verba hec tria insimul cōiunguntur, scz fructus, reditus, ⁊ prouentus. Que ergo inter hec est differētia, dic q̄ō fructus proprio sumpto vocabulo, ille est qui cesus renascitur. hic est casus. Si editus etiam idem, sed magis generalis est eius appellatio in hoc tantum, q̄ quamuis partus ancille non veniat appellatione fructuum: vt. l. in pecudum. ā. de vsur. l. vetus. ā. de vsufruc. insti. de rer. diui. §. partus. tamen venit appellatione reditus in. l. Paulus respondit. §. i. ſ. de vsufruct. ⁊. l. deducta. §. hereditatis. cū ibi not. i. ad Treb. Habēt Canoniste gl. in. c. generali. de elec. lib. vi. ⁊ ponunt eam moder. in. c. si quis tua. de rescri. eo. lib. Verbum prouentus idem, sed eius appellatio est omnium generalissima: de quo quidem verbo Legiste habent solum text. tres, vnum in. l. magis puto. §. ne passim. ſ. de reb. eorum. Alium in. d. l. vsufruct legat. ⁊ alium in. l. i. ā. de exerci. Quartum adde in. l. vsure. C. de vsuris.
13 ¶ Item inquātum ibidem † posui: quid veniat appellatione fructus. Adde an facultas dādi rem in pignus, fructus sit: ⁊ certe sic: vt est tex. in. l. fi. ā. de vsur. ⁊ in. l. fructus. de reg. iur. licet contra faciat. C. de vsufruc. l. interest. Sed
14 solue, vt ibi in gl. ¶ Item † quid in feno? dic idem: vt in l. precium. ſ. de verb. signi. ⁊. l. si absente. in fi. ā. de vsufruct. Idem etiam in palea: vt not. Spec. in tit. de deci. §. j. ver. fin. argu. l. si fructuarius messem. ibi. dum dicit stipulam. Sed isti non declarant, quid hec sint. Solum autē Inno. reperio declarantem qui in. c. pastoralis. de donatio. dicit verbum prouentus, lucra vndecunq̄ prouenientia includere. Et ad declarationem dictorum verborum diligenter tene menti. ¶ In glos. super verbo, tenebitur. ibi, vel
15 super. l. Aquilia. Hāc † improbat Dy. ⁊ Bar. q̄ cum maritus sit dominus rei dotalis: vt. l. in rebus. C. de iur. dot. ergo ratione damni per eum in ipsum illati, non competit lex Aquilia, que non contra dominū, sed domino competit: vt. l. item si dela. §. legis. ā. ad leg. Aqui. Hec obst. §. si cum maritus. in glo. allegatus. q̄ ibi vxor damnum dedit in rebus proprijs mariti: hic autem maritus in suis met. Et ita etiam soluitur cōtrarium de. l. j. in eo. tit. Bal. autem saluat gl. dicens, q̄ contra maritum habentem in dote dominium qualificatum, competit vxori saltim vtilis Aquilia. arg. l. sed si proprietatis. iuncto. §. fi. l. preced. ⁊. l. sed si ipsa. ā. ad leg. Aquil. ¶ Tu aduerte: q̄ videtur vxori aduersus maritum nulla Aquilia competere, eo: quia constante matrimonio inter coniuges nō competit penalis actio: vt est casus in. l. ij. C. rer. amot. Sed illa est huiusmodi: igitur ⁊c. Sed solue tenendo Bald. quod isto casu Aquilia immutat naturam suam: q̄ omni casu quo a lege penalis actio datur, inter cōiuges restituitur, ⁊ desinit esse penalis. Casus est valde notab. ā. de ser. corrupt. l. vlti. ¶ In glos. super verbo, alieno. ibi, contra nos, qui dicimus maritum rei dotalis ⁊c. Quomodo maritus intelligatur? dic vt habetur in legibus allegatis in glos. in l. sciendum. §. si fundus. ā. qui satisda. cog. ⁊ in. l. quamuis.
16 ā. de iure dot. ¶ In ea. ibi, non † autem expressiua veritatis ⁊c. Quādo hec dictio quasi, sit nota improprietatis, ⁊ quando expressiua veritatis: dic vt plene not. Barto. ā. eod. l. si ante. Cui adde tex. l. iij. ā. de condic. ob causam. in prin. ¶ In gl. super verbo, eam. ibi, ⁊ sic mutat casum ⁊c. Ista communiter tenetur. Sed clarior est lect. quam dedi in tex. ¶ In ea. ibi, tanē de dolo ⁊c. Ista communiter reprobatur, eo: q̄ hec actio est famosa, illa autē inter coniuges non competit: vt in. d. l. ij. C. rerum amo. Preterea
17 competit † constante matrimonio contra vxorem isto casu ſm doc. marito actio ad exhiben. ⁊ iniuriarum: vt. l. qui pendentem. ā. de act. emp. ergo nō competit de dolo, per regulam. l. j. §. ait pretor. cum simil. ā. de dolo. Quod tamē de actione iniuriarum dicunt, mihi non placet: q̄ illa famosa est: igitur ⁊c. vt in. d. l. ij. vnde veritas est, q̄ eo: q̄ impensa fuit vtilis, cōpetit negotiorū gestorū actio, vel man
18 dati: vt in. d. §. sed nec. ⁊ in. d. §. impendia. Cogitabā † tamen, an contra maritum incidentem in fundo dotali arbores fructiferas cōpetat interdictū, q̄ vi aut clam: quod contra ita incidentē generaliter cōpetit: vt in. l. si alius. §. non minus. ā. q̄ō vi aut clam. ⁊ certe videtur q̄ non: quia quamuis hoc interdictum non inducat infamiam iuris:

vt l. neq. ff. de vi & vi arma. tamen inducit infamiam facti, ergo non competit inter patrem & filium inter quos non datur actio famosa: vt l. j. ff. hoc interdictum. ff. de vi & vi arma. & l. honori. & l. licet. j. de obseq. videtur pari ratione, nec inter coniuges.

Summarium.

1 ¶ Impensa facta pro custodia fructuum, quando deducatur?
2 Impensa facta pro cura serui dotalis, si magna fuit dicit necessaria.
3 Maritus, quod repetit impensas vtiles factas in re dotali, & quando ex fructibus non deducantur?
4 Impensa facta per maritum in custodia castri in dote data, qualiter repetantur, vel tamq̃ vtiles, vel necessarie?
5 Fructus cum extant, & dubitatur potest protestari, quod non amoueantur, nisi presente domino, vel eius procuratore.
6 Dominus cedens fundum in emphyteosim, potest sibi fructus arborum in eo existentium reseruare.
7 Sumptus facti pro cultura vnius anni, quod nõ possint deduci de fructibus alterius anni.
8 Solui quod debeat de fructibus preteritis, & de futuris caueri debet.
9 Diuisio fructuum percipiendorum qualiter fieri debeat, & quando quis habeat ius retinendi pro ipsa diuisione fienda? & nu. 10.
11 Fructibus restituendis quamlibet mobilibus nõ detur dilatio, anna, bima, trima die?
12 Maritus, ac socer, heres, pari ratione procedunt.
13 Impensa facta gratia querendorum fructuum, de fructibus deducitur.
14 Ugo: quãdo possit sibi reseruare partem fructuũ ex fundo in dotem dato percipiendorum?
15 Animus contrahentium, qp presumitur talis, qualis cõuenit nature contractus.
16 Impensa facta in fructu vnius agri sterilis, potest deduci ex fructu alterius agri, & anni fertilis.
17 Verbum cautio, quãdo verificetur in nuda cautione, vel requirat fideiussorem? & nu. 18. 19. & seq.
23 Maritus etiam de iure Digesto, qp in restitutione dotis consistentis in immobilibus, non gaudeat dilatione concessa pro mobilibus.
24 Res mobilis surrogata in locum rei dotalis immobilis, stat im non restituitur.
26 Dilatio in restitutione rerum immobiliũ in dotem datarum, cur nulla detur?
27 Fructus qui de facili coirumpuntur, dicuntur de rebus que seruando seruari non possunt.
28 Creditor quas impensas repetat factas per eum in re debitoris, in quam missus fuit in possessionem.
29 Impense vtiles & necessarie facte in dotem, qp repetũtur etiam in matrimonio putatiuo.
30 Pastinare vineam, quid sit: vbi dicitur, quod quando de nouo plantatur.
31 Maritus quod fructus donationis propter nuptias nõ lucretur.

Interdum. ¶ Si restituitur fundus rei dotalis fructibus pendentibus, viro per mulierem caueri debet: de eorum restitutione pro rata temporis, quo durauit matrimonium, sed si restituit fructus separatus, & apud eum est duntaxat, qp sufficit ad portionem suam, nihil restituere compellitur. & impensa facta ad culturam predictorũ ad presentem vtilitatem deducit de fructibus, ad perpetuam non repetit. Et cõmodum lapidicinarũ existentiũ in fundo dotali, pertinet ad maritũ, nisi tempore date dotis actũ sit in contrariũ. Et expense messiũ, si ille fuerint steriles, deducunt de vindemia eiusdem fundi, & anni. h. d. vsq; in fi. ¶ In tex. ibi, tutel. redificiorũ &c. Impensa † igitur, que fit ad custodiam edificii, ex quo percipiẽdus est fructus, dicitur facta gratia fructuũ percipiendorũ, non tamen dicitur facta gratia culture: vt est tex. in l. cum quereret. ff. predijs. j. de leg. iij. Per quem tex. ibi singulariter determinat Bart. qp licet quilibet etiam male fidei possessor deducat impensas, quas fecit pro cultura fundi: vt l. fundus qui. s. fundi. ercisc. non tamen deducet impensas factas pro custodia eiusdem. qõ tamq̃ falsissimam, mirum est a tanto doctore fuisse dictum. Primo enim consyderandus est text. in l. a domino. in ff. fructus. ff. de peti. here. dicens quemlibet etiam male fidei possessorem ex fructibus perceptis deducere posse impensas factas gratia fructuũ percipiendorum, querendorũ, atq̃ conseruandorũ. Sed impensa facta gratia custodie, dicitur facta gratia fructuũ querendorum: vt in l. si ita. in fin. de fund. instruc. j. igit &c. ¶ Secundo non est dubiũ, qp impensa facta gratia custodie, dicitur facta gratia conseruationis: vt in l. instrumentam. ff. & l. quesitum. ff. saltuariũ. de fund. instruc. Sed impensa facta cõseruandi causa, potest deduci: vt. d. ff. fructus. &c. Tertio: qp vides hic, & in l. j. & ff. j. tit. prop. qõ impensa per maritum facta gratia custodie, ex fructibus deducitur, quasi videatur facta gratia querendorũ fructuũ: ex hic est tex. & ff. latius dicam. ¶ Non obst. d. ff. predijs. quia quamuis ea que pertinent ad custodiam fundi, nõ dicantur pertinere ad eiusdem cultaram: vt ibi est ter. tamen sufficit, qp pertineant ad fructus querendos. seu conseruãdos, ad hoc vt possit deductio fieri: vt. d. ff. fructus. Et hec est veritas, quam tenet Bal. licet nihil allegat, nisi auctoritatem Spec. in l. j. C. de fruct. & lit. expen. ¶ In text.

2 ibi, vel egrum seruum curandum. Ponit & ergo text. impensas factas in cura egritudinis serui dotalis, pone inter impensas factas gratia fructuũ querendorum, & cõsequenter vult illas deduci ex fructibus, non autem vel posse ab vxore, qõ intelligo si in pensa fuerit moderata: quoniam si magna cõputabit inter impensas necessarias & ideo repetit. Et hec distinctio probat. j. ti. prop. li. sancto. ff. prece. & in l. omnino. & l. in rebus. ff. possint. s. commo. ¶ In tex. ibi, aut res necessarias, aut inutiles &c. Impen-

3 sarum † igitur vtilium circa rem dotalem factarum consequitur marito repetitio, vt hic. & d. ff. sed nec ob impensas. vnde limit. ff tex. in. ff. si vir in fundo. s. ea. l. Dũ enim vult, qp impensa per maritum facta in repertione lapidis, qui non renascitur, & sic non est in fructu, non potest ab vxore repeti: debet intelligi, nisi ex repertione & extractione eius lapidis fundus sit effectus in perpetuũ fertilior. Si enim tunc hec impensa sit vtilis: vt l. impense. j. de verbo. signi. igit est in repe. vt hic. Item vides ex hoc text. qp impense necessarie vel vtiles facte in fundo per eũ, qui causam fundi possidendi habet ab agente, ob eius petitionẽ non deducunt ex fructibus perceptis, sed veniunt penitus paliter in petitione: secus autem est, si facte sunt per illũ, qui ab agente ad eius repetitionem, non habet causam possidendi, sed ab alio. Quoniam tũc ille impense ex fructibus deducunt: & quatenus illi non sufficiunt ad earum repetitionem potest agi. Et hec probantur in l. emptor. l. sumptus. & l. in fundo. ff. de rei vin. Ad qõ addel. qui ex ceptionem. ff. si quis. s. de condictione indebi. & l. domos.

4 de leg. j. ¶ Item † ex. h. d. se apud vbem veterem contulisse, qp impense facte per maritũ gratia custodie castri, in dotem dati, sunt in causa repetitionis. tamq̃ vtiles, vel necessarie: vt hic. Non enim videntur facte gratia culture, sed rei: vt. d. l. cum quereret. ff. predijs. Tu aduerte: qp Bar. in l. fi. j. tit. progi. videtur determinare contrarium. per illum tex. scz vt deducãtur ex fructibus, sed certe ea. l. fi. & clarius plene has opi. ad concord. reduci. scz qp aut sunt facte et pense pro custodia temporali, put. pro custodibus quolibet mense, seu anno solnebatur &c. Et tunc ille ex fructibus deducunt, aut pro custodia perpetua: ergo empta sunt mancipia: vt per ea perpetuo castrum custodia, & tunc impense sunt in repetitione. Ita est casus in dicta. l. penulti. in. l. si quid extra tutelam. iuncta glosa super eodem verbo. ¶ In text. ibi, fructibus extan-

5 tibus † mulier recipiat &c. Sed an tunc maritus vxori protestari poterit, qõ non colligat, aut reponat fructus agri: nisi eo presente, seu eius procuratore: cum forte vxorem suspectam in fraudando habeat? Addonet Spec. hãc questionem in tit. de deci. ff. ver. vltimo querit. determinans, qp sic. ar. g. l. ij. ibi, dum dicit. sub aspectu curialium. C. quando & quib. quar. pars debe. lib. & melius tamen facit. l. si ita. ff. j. ff. de vsu. & habi. vbi est tex. not. qp cũ proprietarius suspicat de perdẽdo rem, in qua alter habet vsum

vel

vel vsumfructū,ad eius tutelam potest ponere custodes. Item ad idem facit l. Paulus. ff. de procu. domino litis effecto,assistere potest in processu cause, dum dubitat de custoditione procuratoris. Et ad idem l. si suspecta. ff. de inoffi. testa. ¶ In tex. ibi, nisi contrariam voluntatem &c. vnde est hic text. q̄ de toto vniuersali dato, potest excipi aliquid particulare. Vel melius, q̄ de vniuersis fructib⁹ rei datis aliquid particulare potest excipi: vnde est arg.

6 † fin Bald. q̄ cum in emphyteosin seu feudū datur fundus, possit sibi dominus fructus arborū eiusdem reseruare. Ad q̄s vide glos. in l. certo genere. ff. de serui. rustic. pred. & in l. damni. ff. si is qui vsus. ff. de dam. infec. & l. obligationum. ff. placet. cum ibi not. ff. de act. & obli. ¶ In tex. q̄ totius anni, vnus est fructus. Ergo a contrario sensu.

7 de fructu alterius † anni, non possent deduci sumptus facti pro cultura vnius alterius. Quod firmat gl. in. ff. in pecunia. & cōmuniter omnes sequunt. & est veritas: licet aliter dictum fuerit. ff. eo. l. fructus. & ad ibi allegata respon-

8 det hic Bar. ¶ No. ex. ff. interdū. q̄ † de fructibus preteritis est soluendū, de futuris vero est cauendū. Ad idē. ff. de statuli. l. statuliberos. l. statuliber rationem. & l. seruus

9 si ber. in fi. ¶ No. secundo q̄ cum † fructuū ex fundo percipiendorum fieri debet inter aliquos diuisio, si ille plenus restituatur, debet vt diuisio fiat, expectari fructuum perceptio: vnde fin Bal. non est rationabilis diuisio hoc casu illa, que cōmuniter est in vsu, scz vt fructus citra talē arborem pertineant ad vnū: vltra illam autem ad alium, licet possint, si velint: vt. l. Caius. ff. i. ff. de legat. ij. ¶ Nota

10 tertio ex codē † q̄ ratione fructuū percipiendorū ex fundo, atq; inter coniuges diuidendorū, non habet maritus ius fundi retinendi, nisi fructus ipsi, eo: q̄ maturi de proximo forent percipiendi: vt hic in gl. & bene. ¶ No. quarto

11 ex eadem q̄ † in fructibus, quātuis mobilibus restituēdis vxori, vt accessoriis rei immobilis, non habet maritus dilationem. de qua in. ff. cum autem. & in. ff. exactio. l. vnice.

12 C. de rei vxo. ¶ No. vltimo ex † codē, q̄ id q̄s dicit in marito: idem & in socero herede, licet contra videatur. l. si vero. ff. de viro. ff. e. sed alio casu loquitur: vt ibi dicē. ¶ No.

13 in. ff. impendi. q̄ impense † facte gratia fructuum percipiendorum, non repetunt, sed ex fructibus deducuntur. Ad idem. ff. eo. l. fructus. cum fimi. ¶ No. secundo expen se necessarie, vel vtiles in res dotales facte, sunt in repetitione. Ad idem. ff. sed nec ob impēsas. & ff. de impt. per

14 totum. ¶ † No. in. ff. si fundus. qui apud aliquos, est lex. q̄ vxo: ex fructibus fundi dotalis potest sibi certam partē reseruare. Quod intellige cum dotē maiorem dedit, quā alias dedisset, ad hoc vt habeat reseruationē, facere posset, alias autē sec⁹: vt in. l. quarta. ff. de pac. dot. q̄ declarat

15 istā. ¶ No. ex eo. ff. ibi, † eo animo dedisse &c. tex. notabilē, q̄ talis presumetur fuisse animus contrahentiū, qualis conuenit nature cōtractus. Hic enim animi fuisse, vt fructus dotis cedant lucro mariti, eo: quod hec erat natura ipsius dotis: vt. l. dotis fructus. ff. de iure dot. & l. pro one-

16 ribus. ff. eo. tit. ¶ Not. in. ff. q̄s † in sementem. q̄ sumptus factus in fructu vnius agri sterilis, potest deduci ex alio fructu eiusdem agri, & eiusdem anni fertilis. Sed in hoc iste tex. non reperitur alibi fm Jo. Pagliarēsem de Senis: vt refert hic Bal. ¶ In glo. super verbo, cauetur. ibi nuda cautione &c. & hanc sequitur hic Bart. & communi-

17 ter † omnes propter duo. Primo: q̄ verbum cautio, a lege ciuili prolatum. verificat in cautione nuda: vt est opi. glossa. in. d. l. fancimus. & in l. i. C. de procur. secus si a lege pretoria: q̄ tunc intelligit cum fideiussore, vel pignore: vt l. j. ff. iubet. ff. de colla. bon. Secūdo: q̄ hoc verbum cautio, simpliciter a lege inter socios prolatū, verificatur fauore societatis in cautione nuda: vt. l. verum. ff. item videndū. ff. pro soc. Sed coniuges socij dicunt diuine atq; humane domus. C. de crimi. expil. hered. l. aduersus. ff. rer. amo. l. j. igitur &c. Ad. ff. autem quatenus. in gl. ad cōtrarium allegatus dupliciter respondetur. Primo fm Angel. q̄ ibi ideo non sufficit nuda cautio: q̄ lex vltra procedit, dicendo, q̄ debeat satisdare, q̄s intelligit cum fideiussore vel pignore: vt l. j. ff. qui satisda. cog. & l. pretorie. ff. ta. iij. fm verum intellectum. ff. de pacto. stip. Sed subtilius fm Bal. q̄ ibi ideo maritus grauatus onere satisdādi: q̄ relenat in hoc q̄s habet dilationē sibi a lege cōcessam miserationis causa in restituendo dotem. & ff. de iureiur. l. cum qui. Hic autem mulier simpliciter cauet: q̄ dilatio quam habet ad rem soluendam, non peruenit ex vi leg. sed ex natura rei: vt. l. interdum. de verb. obli. & l. i. ff. de condi. & demon. Solus Pet. tenet hic contrarium, dicens imo requiri satisdationem, eo: q̄ verbum cautio, a lege ciuili prolatum, intelligitur cum fideiussore: vt est casus in. l. in omnibus. ff. de iudi. iuncta. l. si creditores. ff. de priui. cre. fm eum. Nec obst. d. l. fancimus. q̄ loquitur cum verbū cautio, proferta testatore. Volentes tenere opi. communem dicūt, q̄ regula Pet. generaliter volentis. q̄ verbum cautio, intelligatur de nuda, est falsa per. d. l. fancimus. Nec obstat. l. in omnibus. cum l. si creditores. q̄ ibi fallit regula. d. l. fancimus. eo: q̄ in casu illo lex mādat caueri arbitrio iudicis: vt ibi apparet: vnde inde ex. vt bonus vir fm facti contingentiam poterit precipere, aliquando caueri nude, aliquando cum satisdatione. Preterea posito, q̄ doctrina Pet. foret vera, tamen falleret hoc casu: cum verbū cautio, prolatum est inter socios: q̄ intelligitur de nuda, per d. ff. item videndū. ¶ Tu aduerte: q̄ licet quo ad hūc tex. sequar opi. communem per predicta: tamen quo ad generalem doctrinam sequor Pet. scz quo ad legem ciuilem: cum verbū cautio, simpliciter proferatur, intelligatur cū fideiussore, vel pignore. Primo per tex. in l. habere. ff. cautum. ff. de verb. signi. vbi Jurisconsultus non restringēdo se ad legem pretoriam, vel ciuilem: dat regulam hanc generalem, q̄ cautio simpliciter prolata, intelligit cum fideiussore vel pignore. Secundo: q̄ si speciale est in. d. l. verū. ff. item videndum. vt verbum cautio, a lege ciuili ibi simpliciter prolatum inter socios, fauore societatis, intelligatur de nuda: ergo in alijs casibus est in contrariū ius cōmune. ff. de legib. l. q̄s vero. & l. ius singulare. cum simi. Et hec videtur mihi veritas. ¶ Quid aut̄ si verbo cautio,

18 † adijciatur verbum idonea: dic tunc clarum, q̄ intelliget cū fideiussore, vel pignore: vt. l. si mandato Titij. ff. vlti. ff. mand. & l. iiij. ff. alij. ff. de fideicom. liber. de dona. inter vir. & per vestras. de pign. & hyp. lib. vj. & in. c. fin. de senten. excom. eod. lib. In quibus Canoniste habent glo.

19 ¶ Quid autem si dicatur, cautio † mediocris? dic q̄ verificatur in cautione in obligatione bonorum. Casus est vnicus. ff. vt lega. nomi. cauea. in. l. fi. ¶ Quid si adijciatur

20 † verbum competens? text. ponit hoc de sententia ex̄oi. solet. lib. vj. non tamen eius significationem declarat, sed habes glo. singularem, q̄ intelligitur cum fideiussore vel pignore. in. l. si debitori. de iudic. ¶ Quid si adijciat verbum † sufficiens, dic q̄ idem, vt habent Canonist. gl. ordi. in. c. quoniam frequenter. ff. in alijs. vt lite non contest. in. c. qua fronte. de appel. in. c. ex parte. de verb. signifi. & in d. c. fi. de pig. in. c. j. de sequest. poss. & fruc. ¶ Quid autem

22 si † dicatur in lege caueat, vel satisdet? dicit hanc alternatiuam isto modo resolui, scz q̄ cauere potest, vt potest: vnde si non est persona suspecta, sufficit q̄ caueat. & ita hoc modo debere intelligi glos. sing. relatam ad tex. in. l. pe. in verbo, cum & res. ff. de peti. here. vbicunq; autem sufficit nuda, intelligas tamen ita semper esse conceptā, q̄ sit valida: vt. l. huiusmodi. in gl. de leg. j. non tamen nuda esse dz ab appositione pene: vt not. gl. ordi. in. l. ij. ff. sed si dubitet. ff. de iudi. quam Ange. bic reputat sing. Et male: q̄ simi-lis est in. l. nisi. ff. quamuis. ff. si cui plusq̄ per leg. Falc. Item nec debet esse nuda obligatione bonorum: vt dicit Bart. in. l. si pius. de nou oper. nuncia. & in alijs locis, quos ibi allegaui allegando tex. in. d. l. filio. sed non bene. Quia ibi de mediocri loquit, non de nuda. Unde ego pro hoc allegare solco duos notabiles casus; vnum in. l. omnes. ff. in hoc. el. ij. C. de epis. & cle. Et hunc ibi allegaui. Alium quē nouiter cōperi in. ff. si quis autem pro pecuniaria. in auc. de sanctis. epis. & facit insti. de satisd. in. ff. sed hodie. ¶ In

23 gl. super † verbo, reddet. ibi, sed cum immobilia fm hoc ius. Tenet igitur hec glo. q̄ fm ista tempora maritus in restitutione dotis consistentis in mobilibus, gaudeat dilatione concessa restitutioni dotis cōsistentis in immobilibus. Et idem sentit. ff. eo. l. ij. in prin. Sed contra sentit & melius in. l. ij. in fi. ff. de dot. prele. Quoniā q̄s etiā iure Digest. dos cōsistens in mobilibus, veniret restituenda statim: est casus in. l. cum in fundo. ff. si fundus. ff. de iur. dot. & in. l. vnica. ff. ex actio. C. de rei vxo. ibi, dum dicit: q̄s ra-

24 tione vtriusq; fuerat actionis &c. ff. autem illum, si † fundus, ad hoc singu. not. q̄ res mobilis subrogata in locum

rei dotalis immobilis, non venit sol. mat. statim restituē-
da, sed annua, bima, trima die, olim: vt in l. vnica. ff. cū au-
tem. p. allega. hodie vero post annum: vt in. d. ff. exactio.
25 ¶ No. tamen q † de iure Digest. dilatio restituendi do-
tem cōsistentē in mobilibus, annua bima ꝛc. restringebat
ad eas res, que cōsisteb ant in numero pōdere, vel mensu
ra, non autē ad alias: vt patet in. d. ff. cū autē. licet gl. in. l. si
cū mulier. ff. rerū amo. ff. rer. amo. velit hic gener aliter in-
telligere in mobilibus quibuscunq;. ¶ Sed dubitat hic
26 Bar. que † fuerit hec ratio, q ad restituendū dotē consi-
stentem in immobilibus, dilatio nulla datur: ꝛ respōde fm
Jac. de Are. q hoc est ex eo: q: immobilia possunt restitui
de facili statim, mobilia vero secus: q: consumunt, vt plu-
rimum. vnde infert, vt refert Ly. in. d. ff. exactio. q si resti-
tuere debens dotem in mobilibus consistentem, haberet
facultatem restituendi statim, nō gauderet dilatione an-
ni a lege miserationis causa concessa: q: cessaret eius tūc
ratio: qō quidem improbat hic idem. Et Bal. in. d. ff. exa-
ctio. q: fm hoc sequeretur, qō restitutio iurium incorpo-
ralium in dotem datorum, vt nominū, que potest fieri sta
tim ꝛ faciliter: q: simplici verbo, non gaudent beneficio di
cte dilationis. Sed hoc est falsum, ꝛ contra. d. ff. exactio.
igit. Et ista opi. mihi placet ex tribus. Primo: q: pro ea
videtur mihi apertus text. ff. de iudi. l. si debitori. Ibi cū
debitor conuentus dicebat se paratū soluere, ꝛ consequē-
ter habebat facultatem statim soluendi, ꝛ tamen tex. dicit
notabiliter, q ei ad soluendū nō debet denegari dilatio,
que iudicatis miserationis causa concedit. Secundo: q:
hec est dilatio que a lege concedit sine iudicis ministerio:
vnde illam habenti per alium nō potest auferri. de regul.
iur. indultū. lib. vj. Tertio: q: quamuis possit soluere sta-
tim, tamē nō debet cogi ad soluendū ante dilationis finē,
ne sibi auferatur cōmodum, qō interim percepturus fuis
set ex re insta. l. si cōstante. ff. quoties. ff. eo. Et in hanc con
syderationem me trahit tex. ad propositum nota. in. l. sed
si damnum. ff. Marcellus. ff. de pec. ibi dum dicit melius
esse ait prestare creditori, vt caueat se refusurum, si quid
prestiterit dominus hoc nomine conuentus, quam dedu
ci ab initio, vt medij tēporis vsuras interim creditor cō
sequatur. vnde diuersitatis ratio nulla potest assignari:
nisi q: sic principi placuit. ¶ In ea. ibi respon. in eius ele-
ctione videtur ꝛc. Et hec vera: vt hic per Bar. licet aliter
dicat Dyn. cuius rationibus ipse respondet. Possessio
enim quā vir retinet loco satisdationis cedit: vt. ff. ad Lar
bo. l. de bonis. ff. qui pup. ¶ In cad. ibi, vel de vtroq;. Et
hec est vera fm Bal. arg. l. senatus. ff. de offi. presid. ꝛ l. fa-
cultas. als incipit, defensionis. C. de iur. fisci. libr. xj. ¶ In
ea. ibi, quomodo statim restituit fructus ꝛc. Not. gloss. fm
27 † Ang. que sentit † fructus, eo: q: pro facili corrumpunt
dici de rebus que seruando seruari non possunt. Et idē
gl. C. si aduer. vsuscap. l. j. vnde si quis dicat eos stare, post
illud tempus, post qō a cōmuniter accidentibus censent
corrupti, debet probare eo: q: presumunt consumpti. C.
de prob. l. neq; natales. in glo. Si autem sint res que ser-
nando corrūpi non possint, vt est pecunia, tūc presumit,
extare ꝛ alleganti consumptionē incumbit probatio. gl.
est vnica ꝛ sing. in. l. si creditor. ff. si inter. in verbo, negetur
consumptū. ff. mand. hoc determinans. argu. l. si quis pro
red. C. de dona. nec iste passus reperit tactus alibi. ¶ In
gl. super verbo, petunt. ibi. l. prētor. ff. his verbis ꝛc. ꝛ not.
28 q in † creditore non solum circa expensas est id speciale,
qō dicit glo. sed etiā hoc: q: repetit a debitore, contra quē
est fact a missio, impēsas omnes per se factas in re, in quā
immissus est, data: tamen non dolo etiam si ad nullā vtili-
tatem rei cesserit: vt in cad. l. prētor ait. ff. qō ait. Et hoc est
verum de rigore iuris ciuilis: de equitate vero canonica
non repetunt, nisi cedant ad rei experientiam: vt singu-
lariter determinat Host. ꝛ Jo. And. in nouella. in. c. cum
venissent. de eo qui mit. in poss. qō tene menti: q: non repe
ritur alibi. ¶ In glo. super verbo, satisfacien. ibi, sed alij
contra. Et hec cōiter tenent: vt dixi in textualib. ¶ In gl.
super verbo, necessario. ibi, nō vero necessarias fundo ꝛc.
vel dic q fundo erat hec domus necessaria: q: p eius cul-
tura reperiri nō poterat colonus, nisi habitationē habe-
ret in eode: vt cōtingit in agris longe a terra distantibus.
¶ In gl. super verbo, actionē. ibi, mādati. vel negotiorū
gestorū ꝛc, vbi decidit, q repetunt impēse iste actione de
dote cōtraria marito cōpetente. vt in. l. omnes. ff. de impē.
vbi est casus fm casum Roge. quē refert gl. ¶ In ea. ibi,
vel si constante, nō tenebat matrimoniū ꝛc. No. ergo glos.
29 que † propter. ff. fructus. allegatū in ea, q licet vbi est ma
trimoniū verū, impēse vtiles, vel necessarie in rem dotalē
facte, repet ant: vel dotē minuant: tūc vbi est putatiuū ille
deducunt ex fructibus dotis: quatenus autē nō sufficiēt
locus est repetitioni. Et sic not. vnā differentiā inter verū
ꝛ putatiuū matrimoniū. ¶ Alia est, q licet maritus legi-
timus a iure nō conueniat ad dotē, vltra quā facere pos-
sit: vt. l. maritus. ff. eo. tamē putatiuus dicto priuilegio nō
gaudens insolidū conuenit: vt est casus not. fm verā lect.
quā ibi sequit Jo. And. in. c. j. de dona. inter vir. Et ex hoc
ad gl. hic moder. arguunt: alias differētias ponentes in
l. si cū dotē. ff. vlti. ff. eo. ¶ In ea. ibi, itē pactuū expone ꝛc.
30 potest † etiā exponi q idem sit q vinea de nouo plāta-
ta ꝛ ita accipit Jurisco. in. l. semper. ff. j. ff. qō vi aut clā. ¶ In
glo. super verbo, declarauerit. ibi, vel dic valere pactū ꝛc.
31 hec vera vsq; in finē. ¶ Et vltimo † extra gl. not. qō licet
fructus dotis cōstante matrimonio lucret maritus: vt in
tota ista. l. ꝛ tribus precedentibus: tamen fructus dona-
tionis propter nuptias non lucrat vxor: vt not. gl. hic in-
sti. de dona. ff. est ꝛ aliud. in verbo, et sequentur. vnde in hoc
fallit regula aut. equalitas. C. de pactis conuen. ꝛ ratio-
nem ibi vide ꝛc.

Summarium.

1 Mora creditoris alleniat obligationem debitoris.
2 Maritus post moram vxoris, q tantum de dolo et lata culpa teneatur.
3 Mora commissa per vxorem in dotis receptione, non te-
netur maritus ad culturam rei dotalis.
4 Fructus percepti post moram commissam in receptione
dotis, non cedunt lucro percipientis, sed sunt in casu re-
stitutionis.
5 Oblatio facta per debitorem, qui tenebatur de dolo lata
culpa ꝛ leui, facit eum solum teneri de dolo ꝛ lata culpa.
6 Fructus percepti ex re mihi debita, que olim fuit mea,
cuius post morā mea futura sit: debēt mihi cū re restitui.
7 Oblatio sola in speciebus debitis, an sufficiat ad consti-
tuendum creditorem in mora?
8 Depositio ꝛ consignatio rei debite facta post oblationē,
q liberat debitorem ipso iure.
9 Oblatio in facculo facta, an sufficiat eo casu, quo requir-
tur realis?
10 Lapsus termini tacite a lege subintellecti, q etiam con-
stituat quem in mora.
11 Mora appellatione, quando veniat culpa, ꝛ quando do-
lus? ꝛ nu. 13.
12 Contumacia quando sit delictum.
13 Dolus dicitur delictum.
14 Lata culpa quibus casibus dolo cōparetur: remissiue.
15 Maritus, quādo nō est soluēdo, qō non teneatur de leui.
16 Non factum qualiter dicatur factum?
17 Actio legis Aquilie, an competat ex culpa commissa in
omittendo?
Delictum qō sit in cōmittendo, q sit grauius delicto fa
cto in omittendo.
18 Dominium rei dotalis, an uno mortuo transeat ipso iu-
re in mulierem.
19 Maritus post moram mulieris, an teneatur de fructi-
bus, qui percipi potuerunt?
20 Oblatio quid efficiat, ꝛ quam varie efficiatur?
21 Oblatio verbalis, an ꝛ quando aliquid operetur? vide
nu. 46. ꝛ. 47.
22 Oblatio realis quid operetur vsq; ad nu. 34. vbi in mate
ria ponit nouem conclusiones.
35 Oblatio realis coniuncta cum cōsignatione ꝛ depositio-
ne quid operetur.
36 Clausula illa, si sit paratus soluere, vel offerre debere, an
verificetur in sola verbali oblatione, vel requirat realē?
37 Clausula si satisfecerit, qualiter intelligatur?
38 Oblatio facta per tertium simpliciter, vel cum consigna-
tione ꝛ depositione quid operetur?
39 Monitio, an requirat quādo a lege pena infert, p facto
negatiuo?

negatiuo:vt quis in illam incidat:remissiue.

40 ¶Potestas qui syndicari non poterat,nisi p:o furtis ꝛ baratarijs:an syndicari poterit p:o his, in quibus culpabilis fuit culpa leui seu leuissima in faciendo commissa?

41 Custos castri ad certum tempus, si tempore finito illud obtulit domino:an teneatur si postea per inimicos domini illud sibi auferatur: et ibi quid si susceptit custodiam tempore guerre:ꝛ nu. 42.43.ꝛ.44.

45 Negotiorum gestor tenetur de culpa lata ꝛ leui.

46 ¶Mora precedens,ꝙ obliget ad casum fortuitum.

SI mora. ¶Mora mulieris in dote recipienda extenuat periculum mariti:cum teneatur de dolo duntaxat,et de fructibus perceptis.h.d. ¶Nota primo,qđ

1 mora creditoris † obligationē debitoris alleuiat. Ad idē ff. de pericu.ꝛ cōmo.rei ven.l.illud.ſ.e.l.semel mora.secun-

2 dum vnam lect.¶o.secundo ꝙ licet † ante moram vxoris teneatur maritus ratione rei dotalis de dolo, lata culpa, ꝛ leui:vt.ſ.eo.l.etiam.ff.licet.ꝛ.l.ſi filio.ff.maritum.ff.cōmodat.l.ſi vt certo.ff.nunc videndū.ff.de pac.dota.l.¶Papi.tamen post moram eiusdē tenetur de dolo ꝛ lata culpa dūtaxat. ¶No.tertio,ꝙ † post moram ab vxore cōmissam in

3 dotis receptione, non astringitur coniunx ad rei dotalis culturam:vnde nec conueniri potest occasione fructuum, quos percipere potuisset,si coluisset.Ad idem.ff.de beredi.vel actione ven.l.venditor ex bereditate.vers.quemadmodum.ꝛ dicā in glo. ¶Ultimo no.† ꝙ fructus percepti

4 per coniugem post moram alterius cōmissam in dotis receptione:nō cedunt lucro percipientis: sed sunt in casu restitutionis.Ad idem.ff.de vsuris.l.videamus.la secunda. ¶In tex.ibi, nō est in culpa,ꝛc. Supple leui, sed lata sic:

5 vt in glo.† ꝛ bene. vnde est hic tex.no.ꝙ vbi ex natura contractus tenetur debitor de dolo,lata culpa, ꝛ leui:oblatio rei debite per eum facta creditori illum in mora cōstituentis,facit eum teneri solum de dolo,ꝛ lata tantū. Et ad idē d.l.semel mora.ſin lec.Bart.vbi autem ex natura contractus teneretur debitor de dolo,atꝙ omni genere culpe,ꝛ etiam de casu fortuito:vt cōtingit in debitore generis: vt Lincendium.C.ſi cer.pet.ꝛ.l.in ratione.ff.incerte.ſ.ad leg. Falci.Tunc oblatio per eum facta creditorē in mora constituens,facit eum teneri solum de dolo,lata ꝛ leui:nō autem de casu fortuito:hic est tex.ſ.de solu.l.qui decē.in ver. ſi fine sua culpa.de verbo.obli.l.interdū.ff.ff.ff.de cōdi.fur. l.parui.Et hec theorica placet Bald.C.de vsur.l.acceptā,

6 per predicta. ¶In textu ibi,fructus tamen,qui † peruenissent,ꝛc. Fructus ergo percepti ex re nobis debita, que olim fuit nostra:q̃uis post morā nostra futura sit: debent nobis vna cum re restitui. Casus est hic,et in l.ſi.in ſi.ff.de fun.do.licet percepti ex mora nostra ex re nobis debita: que olim nō fuit nostra:cedant lucro percipientis: vt in.l. mulier.ff.ſi heres.ſ.ad Trebel. ¶In glo.i.ibi,que nō po-

7 test assignari,vt equus ꝛc.¶o.glo.† que tenet,ꝙ in speciebus debitis ad cōstituendum creditorem in mora recipiē di,sufficiat sola oblatio,adeo:vt nec requiratur earūdem cōsignatio ꝛ depositio.Et idem etiam est ad inducendum effectus alios,ſm doc.¶stam autem glo.cum qua concor. alia in.d.l.acceptam.sequuntur omnes preter Ange.dicē tem,ꝙ quedam est res,in qua cadit sola oblatio:vt immobilis:vt in.l.ij.C.quando ꝛ quibus quarta pars deb.lib.x. Quedam vero in qua cadit nō solum oblatio,sed etiā consignatio in folle,bursa,vel sacculo:ꝛ eiusdē depositio:vt in pecunia:vt in.l.cū seruus.ſ.de cōdi.ꝛ demon.l.ff.ff.de.l.cōmissoria.ꝛ.d.l.acceptam.ꝛ.d.l.ſi per te.et.l.obligatione.C. de solu.l.ſi prius.C.de distract.pigno.Quedam est res,in qua cadit oblatio:sed nō consignatio in folle:vt est equus: ꝛ tunc licet illa nō requiratur:quia est fieri impossibilis:tamen eiusdem requiritur depositio: quēadmodum requiritur in pecunia: ex quo in vno fieri potest sicut et in reliquo,nibil autem vltra allegat.Tu autem aduerte:quia ꝛ ipsius speciei,vt equi videtur posse fieri consignatio, si illam p:o sigillatione accipiamus. Quoniam et si cadit hec in homine propter faciem:vt in.l.stigmata.C.de fabricensibus.lib.xj.ꝛ in.l.decernimus.ad ff.C.de aque duc.eo.lib. l.ff.ff.de seruis fugitinis.ꝛ in.c.ſi iudex.de sentent.excom. in.vi.ergo multo magis in alio animali. Et buius signature ille erit effectus: qđ cognoscentur per eandem speciem ea,que fuerit oblata:vt in.d.l.ij.de fugiti. Et p:o hoc videtur tex.in authen.dos data.C.de dona.ante nupt.ibi, dum dicit,cumq; sit res mobilis,signaculo interposito recondat, vnde videtur velle,qualibet rem mobilem oblatam recipere sigillationem debere,ad hoc: vt ex illa oblatione recognitio habeatur. Ceterum credo qđ in casibus in quibus ad effectum aliquē inducendū rei debite oblate requiritur depositio,de quo dicemus.ſ.tunc,si debitū cōsistat in huiusmodi specie eiusdem oblate, requiratur depositio.Quoniam non video rationem diuersitatis inter debitum huius speciei, et debitum pecunie. Cum autem debetur species consistens in liquido:vt vinum, oleum,et sic de similibus:tunc eius oblatio et consignatio imp:esso sigillo offerentis in ea re,que oblatam cōtinet:vt.l.videamus.ff.ſi vinum.ff.loca.ꝛ.l.i.ff.ff.ſi dolium.ff.de pericu.ꝛ commo.rei ven.nec predictis refragatur hec glo.quoniam intellexit de cōsignatione p:out fit in folle,nō autem,vt alijs

8 modis,quos dixi. ¶Attende † tamen: quia si post oblationem sequantur consignatio ꝛ depositio,liberatio debitoris inducitur ipso iure: vt.d.l.ſi prius. dumtamen facta fuerit debito loco ꝛ tempore:vt.l.ſi soluturus.ſ.de solu.vbi autem solummodo facta est oblatio,tūc re oblata perempta si fit debitum generis, inducitur liberatio ipso iure,si vero speciei inducitur ope exceptionis: vt.l.qui decem. in glo.allegata.ꝛ.d.l.interdum.in fi.ꝛ.l.sed si alia.ff.de consti.

9 pecu. ¶Sed dubitatio est,an eo casu † quo requirit realis oblatio[a] pecunie,qui infra ponetur, dicatur idonee il- a la fore facta,si fiat de ea in sacculo signata:Bloff.singu.in authen.vt exactione instante dotis. circa fi.collatione septima boc ponit.ꝛ etiam Bar.in.d.l.cum seruus. veritas tamen est,qđ aut ipsi oblationi anteq̃ in sacculo signaretur,precessit numeratio:ꝛ tūc oblatio reputatur sufficiēs. Et ita probatur in.d.l.cum seruus.ff.de.l.cōmissoria.ꝛ.l.fi. Aut non precessit numeratio:ꝛ tunc ad effectum more inducende in creditoris persona, dico illam non sufficere. Quod probo:quia quelibet iusta causa excusat quē a mora.vt.l.sciendum.cum similibus.ff.de vsur. Sed iusta censetur causa excusandi quem a mora,si oblatio rei fiat tali tempore, quo propter eius obscuritatem res oblata non possit videri.vt no.glo.ordinaria in.l.more.ff.de fer. Ergo iusta causa esse censetur ad excusandum quem a mora cū illa ita fit, quod propter inclusionem res oblata videri non potest. Aut queritur, an sufficiat quo ad alios effectus:ꝛ tunc hoc pendet ex futuro euentu.argu.in simili.ff. de compēſa.l.ſi debeas.cum simi. Quoniam si ex apertione apparebit oblationem rei debite factam fore integraliter:ꝛ tunc censetur illa fuisse sufficiens: vt.d.l.fin.de lege cōmissoria.l.cum seruus.secundū alium intellectum.Sin autem appareat non integralis,tunc censebitur fuisse insufficiens:quia paria sunt offerre non integraliter:ꝛ nullo modo offerre.vt.l.qui sibi.ff.j.ſ.de sol.ꝛ.l.tutor.ff.Lucius, ff.de vsur.ꝛ banc puto veritatem. ¶In eadē ibi,ꝛ ideo eo

10 transacto videtur esse in mora.¶o.glos.† que continue allegatur, qđ sicut lapsus termini expressi ab homine constituit quem in mora:vt in illa.l.magnam.in glo.allegata.ita ꝛ lapsus termini taciti subintellecti a lege.Ad quod vltra iura glo.facit.c.potuit.de locato. ¶In glos.super verbo,

11 dolum malum culpe mulieris ꝛc.¶o.ergo glos.† que moram appellat culpam.Alibi vero mora appellatur dolus in l.dolus.C.man.ꝛ.l.non videtur.de regu.iuris. Alibi dicit gl.relata ad tex.qđ nō est dolus,nec culpa,vt.l.ſi veben

12 da.ff.j.ff.ad leg. Rhodiā de iac. ¶Quid autem† in contumacia,an illa delictum sit:habent Canoniste gl.de constitutio.c.ex literis.ꝛ.iij.q.j.in summa.Bal.tangit hic. ꝛ in l.ſi.C.de crimine stellionatus.ꝛ in.l.j.ff.ff.ff

coniuncta: & tunc, aut est mora creditoris: & illa potest vocari culpa, vt hic, in glo. Aut est ex parte debitoris: et tūc illa resultans ex omissione potest vocari quasi dolus: q̄ est plusquam culpa. Et ita videtur dicere glos. in. d. l. si vehem. da. §. i. & est tex. in. d. l. dolus. ¶ In glo. super verbo, culpā

14 ibi, lata enim dolo comparatur &c. In quib⁹ casibus † lata culpa dolo comparetur: & in quibus nō: dic vt plenissime dixi in. l. in actionibus. ff. de in lit. iuran. in repe. ¶ In

15 eadem ibi, † sed certe imo & de leui, &c. Et hec vera: vt probatur. in. d. l. si vt certo. §. nunc videndum. Et hoc intelligit Ange. verum: cum maritus sit soluendo dotem. Cum enim non est soluendo, non tenetur de leui: sed solum de dolo et lata culpa. Ad hoc. j. co. l. etiam. §. i. C. de rei vxo. l. vnā. §. cum autem. ff. pro socio. l. verum. §. tēpus. secūdum vnum intellectum. Pro quo dic, vt dicetur in. d. §. j. ¶ In glo. super verbo, factū. ibi, non factum vocat factum. Ex

16 quo † ergo nō factum dicitur factum. est ar. p̄m Bal. q̄ in malitijs negatiuis, ita debeat poni locus & tempus secundum formam. l. libellorum. j. de accusa. que est canonizata. sicut et in affirmatiuis. De quo tamen dicendum: vt per Bar. in. d. l. libellorum. & Joā. And. in addi. Spec. in titu. de accusa. iij. parte. ¶ In ea. ibi, respon. tenetur &c. Hec vera p̄m Bar. iure hodierno, quo solu. matri. dōium dotis ipso iure transfertur in mulierem: vt in. l. in rebus. C. de iure do. vnde tunc vxori tanq̄ dōe competit cōtra maritum in leuissima culpa existentem, actio legis Aquilie: vt. l. iij. in glo. allegata. Sed iure isto glo. male dicit: quia cum so. mat. ante traditionē non retransferebatur dominium dotis in mulierem: vt. j. dicetur: merito sibi: quia nō domino: non poterit competere actio legis Aquilie: vt. l. item Mela. §. legis. ff. ad leg. Aquil. Sed tu dic, q̄ etiam isto casu competere poterat saltem Aquilia vtilis, per ea que dixi. ff. co. l. dinortio. §. si fundū. ¶ In ea. ibi, et hic in

17 non dando &c. Duo † vult hec glo. primo, q̄ ex culpa cōmissa in omittēdo nō competat actio. l. Aquilie. Pro quo Bal. hic allegat casum. l. si cuius. §. de preteritis. ff. de vsufru. Quod tu intellige de directa: quoniam vtilis competit: vt in. l. si seruus seruū. §. si fornacari⁹. & §. si ex plaustro. ff. ad leg. Aquil. Secundo q̄ magis delinquitur in cōmittendo, quam delinquatur in omittēdo. Ad idem gl. j. ad Silla. l. diuus. & probat hoc tex. j. de fur. l. qui vas. §. j. ff. de actio. emp. l. Jul. in fi. prin. j. de custo. reo. l. carceri preposi-

18 tus. & l. fi. ¶ In ea. ibi, cum res sue sint &c. Hoc † verū p̄m Bar. de iure nouo, quo dominium in mulierem ipso iure transfertur: non autem iure isto, quo quidē non retransfertur sine traditione: vt supra dixi. Bal. autem hic & Ange. dicunt, q̄ cum loquimur de iure Digest. Aut loquimur in dote cōsistente in rebus mobilibus: & tūc nō retransfertur dominiū, eo: quia ad restitutionem earum pendet dilatio. Pendentia autem dilationis dominij translationē interim impedit. j. de vsufr. lega. l. Sempronius Attalus. Aut in dote consistente in re immobili: & tunc cum illa statim sol. matri. veniat restituenda: vt. ff. e. l. ij. Et dixi in. d. l. dinortio. in. §. interdum. merito dominiū censetur in mulierē statim retranslatū. Et hoc per tex. hic in verbo, agrū eius. Quoniam casus genitiuus significat dominiū. ff. de reli. l. ij. §. in locum. Tu aduerte: q̄ non dicūt verum: quod patet primo: quia iure isto mortuo marito dominium dotis transferebatur in eius heredem: vt. l. j. ff. de fundo do. & l. quedam. j. de acqui. re. do. Ergo non retransferebat etiā in vxorem: quia p̄m hoc eodem tēpore duo domini eiusdem rei insolidum reperirentur. quod est impossibile: vt. l. si vt certo. §. si duobus. ff. commoda. cum fi. Et hoc quo ad rem immobilem: quo vero ad mobilem, idem probatur. in. l. & si dotis. C. de iure do. et in. l. j. C. de ser. pignori dato manumisso. vbi patet, q̄ maritus in testamēto manumittere potest seruum dotalem: ergo solu. matri. non est eiusdem dominium in mulierem ipso iure translatum. Quoniam si esset, non potuisset maritus manumittere: quoniam nemo seruum alienum manumittere potest. & hanc opi. tenet Jaco. de Are. j. re. amo. l. si mulier. §. rerum. Et probatur. j. de manumissio. l. seruum. licet ipse alleget. l. & si dotis. C. de iure dot. Que non probat: q̄ non de dominio sed de possessione dotalis rei loquitur. Non ob. iste tex. in verbo, eius qui. Respondeo: vt dicit glo. ff. eo. l. dinortio. §. si fundum. super verbo, alieno. vel respondeo eius, id est, ei debitam, prout in simili verbum hoc exponit glos. ff. si cer-

a ¶ Extra gl. vide Bal. in. c. 13. ff. de feu. fue. controuer. inter do mi. & agna.

peta. l. si me, & Titium. cum simili. Tu aduerte: q̄ per predicta dico, q̄ etiam hodie de iure nouo, nullo modo retransfertur dominium dotis in mulierem ipso iure. Nec ob. Lin rebus. que est fundamentum cōmune: quoniam ad illa respondeo: vt plene dixi. ff. co. l. non solum. ¶ In ea. j. possessore, qui credit se dominum: nec scit se alteri teneri. hic autem loquitur in marito, qui scit se obligatum esse. solu. matr. ad reddendū, & ideo sibi minus fauetur. ¶ In glos. super verbo, tamen. ibi, licet colere non teneatur &c.

19 vult ergo glo. q̄ post † moram mulieris, nō teneatur maritus de fructibus, qui percipi potuerunt. Sed quid ante moram: dic vt patet ex his, que dixi. ff. e. l. de die. & plene colligitur ex his que no. Bar. in. l. si seruum. in prin. de verb. obliga. & est casus hic a cōtrario sensu. Si enim non tenetur de percipiendis, eo: quia fuit in mora mulier: ergo si in mora non fuisset tenetur. Et ita etiam probatur in. l. ij. deamus. la secūda. circa prin. p̄m secundam lec. ff. de vsur.

a ¶ Ulterius extra gl. quia hec lex precipue propter glo.

20 primam in materia † oblationis semper allegatur, quam Ange. aliqualiter hic tractauit. & doc. in. l. acceptam. C. de vsur. & gl. in. c. cupientes. §. si vero. in verbo, cōtempserint. de elec. lib. vi. ¶ Ideo pro ea colligēda, quia quadruplicat facto quatuor seu quinq̄ membra. Primum, quid operetur sola verbalis oblatio: Secundum quid operetur sola realis: Tertium quid operetur realis cum consignatione, et depositione coniuncta: Quarto cum lex dicit quem offerre debere: vel quem paratum esse soluere. magis ad illa verba verificentur in sola verbali oblatione an requiratur realis: Ultimo ponam quedam breuia questa circa

21 materiā. ¶ Quo ergo † ad primū: dic, q̄ regulariter verbalis oblatio ad nihil sufficiēs reputatur, per ea que dicā in membro vltimo. Fallit autem hoc primo, si fiat oblatio eius, q̄ non potest manualiter offerri: vt fundus. Tunc enim verbalis habet vim oblationis realis. Ad hoc. C. quādo, & quibus quarta pars debetur. l. fi. lib. x. ¶ Secundo si res, que offertur non debet solui in loco iudicij, sed alio, vel ibidem solui non potest: sed vbi est: quoniam tunc oblatio verbalis habet vim realis. ar. ff. de edēdo. l. prouocatum. §. fi. ¶ Tertio, vbi illa reperitur facta creditori volenti pignus vendere: quoniam vēditio sequens probata verbali oblatione precedēte, potest rescindi. Tex. est singularis in. l. fundus qui Lucij. ff. de rescin. ven. secūdum lec. quam sequitur Bar. & etiam glo. in. l. fi. residuum. C. de distract. pign. Sed in hoc aduerte: quia ista non videtur vera. Primo: quia tex. ibi dicentem, q̄ debitor professus est se paratum soluere: intelligam de oblatione reali, non autem verbali. Et hoc per id q̄ ipse idem dicit in. l. preterea. ff. fiquis paratus. j. de no. ope. nun. vbi ar. l. seruus, si bertdi. in fi. j. de sta. lib. & l. qui decem. §. idem responsum. in fi. de solu. vult q̄ vbi reperitur verbum, oblatio: vel verbum similare paratus: debet intelligi realiter, hoc est, q̄ sit recipiēntia: non autem verbaliter. Secundo per tex. ibi in. l. in. C. debitorem venditionem pignoris impedire non posse, vbi tex. vult ita demum per oblationem debitoris impediri venditionem pignoris: si sequatur pecunie depositio & consignatio: ergo sequitur, q̄ verbalis sola non inducat impedimētum. & cōsequenter, nec causat facultatē recessio petēdi. ¶ Non ob. tex. in. d. l. fundus qui Lucij. Quoniam respondet Bal. & Fico. de Mantua. in. d. l. acceptā. q̄ ibi venditio nō fuit rescissa propter precedentiā oblationis debitoris: sed propter defectum solēnitatis requisite. q̄ est diuinare. Unde tu adde, q̄ ibi nō apparet, an verba quibus debitor dicebat se paratū soluere, precesserunt venditionē rei pignorate: an vero fuerit secuta. Et consequenter dicam, q̄ fuerunt secuta: & cōsequenter secūdum hoc erit ibi casus singularis, q̄ venditio pignoris facta per fiscum propter moram debitoris in soluendo tributū, si pro minori quantitate facta sit, quā foret quātitas tributi debiti: pōt peti rescindi eo ipso, q̄ debitor se paratū dixit soluere velle, q̄ tenebat: & solutio sequi. Pro quo facit: quia videmus in vēditione fiscali, etiā hoc speciale esse, scz q̄ semper facta intelligit sub cōditione: nisi alter melioē conditionē attulerit: vt ptz in. l. si tēpore. de fi. instru. li. x. in. l. Lucius. §. idē rescidit ciuitas. j. ad munici. Ita ergo in proposito vēditio pignoris facta p fiscū pro minori quantitate, q̄ sit tributum debitum propter moram debitoris nō solutis: intelligatur

intelligitur facta sub conditione tacita: nisi debitor debitum tributum in futurum solaverit. Iste est nouus & verus intellectus illius l. & hoc de mẽbro primo. ¶ Capio igitur
22 scõm. in quo † formo has conclusiones. Prima, qõ realis oblatio, & in qua non cadit cõsignatio seu depositio: vt est equus, vel homo: habet vim oblationis & depositionis sm Bar. in. d. l. acceptã. arg. authẽ. dos data. C. de donat. ante
23 nup. de quo dicet dixi. §. super. j. gl. ¶ † Secũda cõclusio, qõ realis oblatio absq; cõsignatione & depositione nõ impedit pignoris vẽditionem per creditorẽ fieri. C. de distr. pig. l. si prius. C. debitorẽ ven. pig. l. fi. Fallit nisi debitum nõ sit liquidũ: quoniã si offerat debitor eius liquidationẽ vel realem satisdationẽ de soluendo id, qõ liquidabitur: tunc pignoris vẽditio impeditur. Ad hoc. C. de dist. pig. l. residuum. in primo respõso. & l. seruus, si heredi. in fi.
24 supra allegata. & l. statulib. rationẽ. co. titu. ¶ Tertia † qõ realis oblatio absq; consignatione & depositione impedit initiũ cursus vsurarũ: vt. l. si per te. & C. de vsur. ¶ Quar-
25 ta, qõ † realis absq; consignatione & depositione nõ impedit continuationem cursus vsurarum, iam incepti. C. de vsur. d. l. acceptã. & l. ait ptor. §. i. ff. de minor. l. eiectis agris. §. fi. ff. de vsur. & l. tutor. pro pupillo. §. fi. de admi. tu. Quod fallit nisi sint vsure debite actione: vt in actionibus bone fidei: quoniam cum tunc propter oblationem verbalẽ cessaret mora: vt. l. si seruus. §. sequit. de verb. obli. & j. dicã. ergo cessat vsurarum cursus. Et hoc est dictũ Bal. in. d. l. acceptam. qõ mihi non placet: qz clarum est, qõ vsure que debentur pupillo per tutorem: censentur deberi actione tutele, que est bone fidei: vt in. §. actionum. instit. de actio. et. l. cum quidam. §. ex locato. de vsur. & temẽ ad impediẽdum cursum illarum non sufficit verbalis oblatio: sed requiritur depositio & consignatio: vt est casus in. d. l. tutor. pro pupillo. §. fi. Scõo ad idem: qz vsure, que debẽtur venditori, sint debite propter moram emptoris: vt. l. fi. §. de pericu. & cõmo. rei ven. l. curabit. C. de act. emp. & l. Jul. §. ex vendito. co. titu. cum simili. et tamen cursum illarum non impedit sola oblatio: nisi sequatur consignatio & depositio idonea: vt est casus in l. ij. de vsur. C. fm veram lect. ¶ Quin-
26 ta † cõclu. qõ verbalis oblatio absq; cõsignatione & depositione nõ producit actionem ex cõtractu, ex quo illud, qõ offertur solui debebat ad rem consequendam. C. de pact. inter emp. l. fi. a te. & hanc allegat Bar. in. d. l. acceptam. qõ quidem non videtur verum per casum. co. titu. l. ij. vbi sola oblatio realis fuit ibi causa, qõ actio nasceretur ex contractu, ex quo oblatũ solui debebat: vnde dicit Bal. qz aut ipsa pecunia solui debebat. & que realiter offertur non solum inducere habet natiuitatem actionis: sed etiã resolutionem precedentis cõtractus. & tunc non sufficit oblatio sola: sed requiritur depositio & consignatio. et ita loquitur d. l. fi a te. Aut id qõ realiter est oblatũ, si foret solutũ induxisset implementũ cõditionis ex quo nata fuisset actio: nõ autem precedẽtis cõtractus resolutio: & tunc sola oblatio realis absq; cõsignatione et depositione sufficit. Et ita est casus in. d. l. ij. C. de pac. inter empt. Tu adde: qz ad illam legem respõderi posset: qõ imo sola oblatio erat sufficiẽs: quia partes ita conuenerant: vt in tex. apparet manifeste. Unde tu melius allega pro primo eiusdem mẽbro, text. in l. nec creditores. C. de pig. actio. vbi patet, qõ sola oblatio debiti realis, qõ quidem solutum induxisset debitori, non solum pignoratitiam actionẽ: sed etiam cõtractus pignoris resolutionem, non producit pignoratitiam actionem: nisi sequatur eiusdẽm cõsignatio & depositio: vt. C. de pig. act. l. nec creditores. vbi est casus. ¶ Pro secundo autem eiusdem membro, nil potest allegari expresse loquens in actione nascenda ex contractu: vnde ar. de vltimis voluntatibus ad cõtractus, videtur fm Bart. hoc expressum in l. cui fundus. in fi. de condi. et demon. vbi secundũ cum est casus, qõ sola realis oblatio eius, qõ solutũ induxisset implementum conditionis adiecte legato, sufficiens est ad producẽdam legatario actionem. Sed certe iudicio meo tex. alle de hoc nil dicit: quoniã non potuit legatarius ante mortem obtulisse, vt impleret conditionem: ergo intelligatur in forma plena, qõ obtulit, deposuit, & consignauit. & si dicas solam oblationem sufficere per casum. l. fi. C. de cõdi. inser. respondeo ibi, specialis fauore libertatis. Sed tamen videtur pur hec opinio verior per tex. in. l. Jul. §. offerri. §. de act. emp. qui nullam mentionem faciens de depositione & consignatione, dicit ad natiuitatẽ actionis cõpetentis emptori cõtra venditorem, sufficere fieri realem oblationẽ: & secundũ hoc idẽ erit in vltimis voluntatibus, arguendo de vno ad reliquum. & sic. d. l. fi. de cõdi. inser. nõ ponet ius speciale, sed ius cõmune. ¶ Quod tamen supra dixi, scz qõ vbi ex solutione eius, qõ est oblatum, nõ solum inducitur actionis natiuitas: sed aliquus contractus resolutio: requiritur non solum oblatio, sed depositio, & consignatio. Limita: nisi oblatio realis facta sit in iudicio: qñ tunc sufficit illa sola. glo. est ordinaria. §. de pign. actio. l. si rem. §. fi. & l. aliena. §. fi per creditorem. §. quib⁹ mo. pignus
27 vel hypo. sol. Item liberat. §. qui paratus. ¶ Sexta † conclusio, quod sola realis oblatio absq; depositione, & consignatione, inducit purgationẽ more debitoris, et cõstituit moram creditoris: vt. l. si seruũ. §. sequitur. et. l. interdum. §. fi. ff. de verbo. obli. l. decem. j. de solu. l. illud. de pericu. et cõmo. rei ven. & l. parui. §. de cõdi. fur. Quod Bar. verum intelligit, nisi sit lis cum moroso contestata: quia tunc non sufficit simplex oblatio: nisi sequatur solutio, aut cõsignatio, & depositio. Ad hoc. l. sed si alia. pr. allegata. & tex. instit. de perpe. & tempo. act. hoc tamen reproba. vt hoc anno di xi in. l. insulam. j. de verbo. obli. licet Bal. videatur sequi in
28 d. l. acceptam. ¶ Septima † conclusio, qz simplex oblatio absq; consignatione & depositione sufficiens est ad iudicij euitationem: hoc est: quia reus agẽti offerens non potest cõpelli iudicium ingredi, vel prosequi. j. iudi. fol. l. ex iudi. j. de sola. l. si debitor: offerret. §. de iudi. l. si debitor. i. ¶ Qõ tamen singula. limitantur nisi reus offerens antea constitutus fuisset in mora solvendi & postea contra eum ageretur abeo, qui non habet potestatem solutionis recipiendẽ: puta a procuratore ad agendum constituto: quoniam tunc maxime si actio sit famosa, nõ solum requiritur pecunie oblatio, sed illius consignatio et depositio ad iudicij euitationem. Iste est casus bene singularis secundum veram lecturam gl. §. do. procura. l. si reus paratus. ¶ Octaua con-
29 clusio, † quod oblatio sufficiens est ad inducendam pene euitationem sine depositione: vbi agitur de pena commissa ẽd a propter ipsum termini apposita ab homine. Quod probatur ex tribus. Primo: quia hoc tenet glo. ordina. in ca. cupientes. §. si vero. in verbo, consenserit. de electio. libro. vj. Secũdo: quia vsura quodammodo pena est ipsius moroси: vt l. lecta. §. si certum peta. l. qui sine. §. de neg. gest. l. cum quidam. §. fi pupillo. §. de vsu. Sed ad euitationem vsurarum nondum currere inceptarum sufficit oblatio: vt. §. dixi: ergo & pari ratione ad euitationem pene. Tertio in hoc videtur casus in. l. Celsus. §. fi. §. de arb. & in. l. penul. vbi hoc expresse firmat glo. §. de nautico feno. ¶ Sed
30 dubium est, † an saltim requiratur eius pecunie oblate obsignatio: licet non depositio: & dic qõ sic. Casus est in. d. l. fi. §. de lege cõmissoria. quam ad hoc reputo singularem.
31 & ad hoc vide Barto. in. d. l. si reus. ¶ Sed quid ad † euitationem pene legalis: an sufficiat sola oblatio & obsignatio: teg. in. c. potuit. de locato. & in. l. ij. C. de iure emphy. videtur requirere ad ipsius pene euitationem debitoris solutionem: & sic id qõ loco solutionis cedit, scilicet vna cum oblatione & obsignatione depositio: vt. d. l. obligatione. C. de solu. Secundum hoc non mitius ageretur cum pena legis, quam cum pena hominis, quod est contra casum. l. Celsus: vnde puto dictos teg. de solutione loquentes supleri debere: dum dicunt soluerit, scilicet aut obtulerit et consignauerit: ne incidamus in absurdum, quod nõ video
32 aliter posse solui. ¶ Nona conclusio, qõ sola oblatio absq; obsignatione et depositione inducit liberationem ad debitas species secuto interitu ipso iure, a debito generis: cum facta est pecunie oblate cõsignatio solum: vel cum illa incontinenti postquam est oblata, perit ope exceptionis: vt. l. qui decem. j. de solutio. l. parui. de condictio. fur. & l. interdum. §. fina. de verbo. obligatio. Quas etiam quidam intelligunt, & rectius quo ad debitum generis: & si nõ fuerit facta consignatio: nec etiam incontinenti perierit, qõ fuerit oblatum: vt patet in dictis iurib⁹. Ad qõ etiam l. si per emptorem. §. fi. §. de actio. emp. Et hec sufficiant de
33 secundo membro principali. ¶ Circa † qõ dum supra dixi, qõ vbi ex solutione eius, qõ est oblatum nõ solutum inducatur alicuius actionis natiuitas: sed alicuius contractus resolutio: ad causandũ hoc, non sufficit simplex oblatio: sed requiritur depositio et consignatio. Adde de hoc

etiam esse casum expressum. ff. mandati. l. qui mutuam. ff. i.

34 ¶ Item † dum dixi, an & quādo sufficiat simplex oblatio ad euitandum cursus vsurarum. Adde. l. pupillus. secun-

35 dum vnam lectu. C. de vsur. pupil. ¶ Quo † ad mēbrum tertium principale, prima conclusio sit hec. Quod oblatio vna cum cōsignatione & depositione eius, qđ est debitum, congruo loco & tempore facta, inducit liberationem ipso iure. C. de solu. l. obsignatione. Secunda, qđ eadem dicto modo facta impedit cursum vsurarum iam currere incē-ptarum ipso iure: vt. C. de vsur. l. acceptam. Tertiō, qđ eadem pariter facta venditionē sequentem pignoris a creditore factā reddat ipso iure irritā: vt. l. si residuū. C. de distra. pign. & l. fi. C. debitorē venditionē pig. impedire non posse. Hec autem intelligenda sunt, dum depositio est facta penes personam, quā elegerit index: quoniā si penes aliam electā a parte tantū, nō inducerentur effectus predicti: vt est casus ſm vnum intellectū gl. in. l. ij. C. de vsur. nisi esset electus talis quē quilibet paterfamilias diligēs pro depositario elegisset. ar. ff. cōmo. l. argētum. quoniam hoc tanq̄ recte factū cogetur ipse creditor laudare. ff. de neg. gest. l. Pompo. & hoc tenet Bal. in. d. l. si soluturus. et

36 mihi placet: & hoc de tertio. ¶ Quo † ad quartum dic, qđ vbi reperiuntur hec verba: si paratus sit soluere: vel sit parātus satisdare: vel hec, si soluere: vel, seu satisdare obtulerit: debeāt intelligi de paratione, seu oblatione actuali: nō autem sufficit verbalis. Unde cum dicit se paratū soluere, vel se offerre: vel satisdare: debet pecuniā vel fideiussionem seu pignus habere presentialiter: alias hec verba nō intelliguntˢ verificari: vt probatur in. l. qui decē. ff. idem respōsum. ff. de sol. & in. l. seruus si heredi. in fi. ff. de statulib. & l. si dubitet. ff. de āditione. & tenet Bar. in. d. ff. si qs paratus. Ad qđ vide Ange. co. tit. in. l. de pupillo. ff. is cui. & l. iiij. ff. prētor. ait. als, ait prētor. ff. de re ind. ¶ Hoc autē intellige de pecunia, que soluēda est liquide: quoniā si dubia est ei⁹ q̄ntitas: sufficit dicere se paratū soluere id, qđ liquidabit de presenti dato fideiussore: vel pignore in cautelā creditoris: vt. l. statuliber rationem. ff. de sta. lib. vbi est casus no.

37 ¶ Vbi autē lex † ponit hec verba: si satisfecerit &c. sufficit taliter satisdatū esse, qđ ei cui satisdari debebat, queratur ex satisdatione mandati: vt est tex. in. l. j. ff. qđ ait. ff. quorum legā. vbi autem reperiuntur posita hec verba: si per eum non steterit, quominus satisfecerit &c. tunc non debet quis satisdationem petēti, morā in satisdādo facere. Casus est nota. ibi. eo. tit. l. fi. ff. qđ ait: & hec de quarto. ¶ Quo

38 † ad vltimū vna supereſt questio, scz an oblatio per tertiū facta simpliciter, vel cū cōsignatione & depositione creditore inuito operetur effectum, ac si obtulisset simpliciter, vel consignasset, & posuisset debitor. In quo dubitat gl. in. d. l. obliga. Bal. autē in. d. l. acceptam. dicit, qđ aut talis est creditor, cui non solū debitor tenetur soluere, sed etiam recognitionem facere: vt est emphyteota, & feudatarius, & tunc per tertiam personam sine mandato pro illis inuito creditore nō possit oblatio fieri. eo: quia creditoris interest, vt per debitorem tunc fiat ad hoc, vt sequatur recognitio. Aut creditor nō est huiusmodi: & tunc inuito creditore per alium oblatio fieri potest: vt est casus no. in. d. l. qui decem. ff. j. & in. l. cū posthliminij. in verbo, ab alio. C. de cap. Ego vero primo casu credo, qđ si creditor nolēti, facta foret oblatio seu solutio per tertium, illi feudatario, vel emphyteote prodesset, ita, qđ a iure suo propter canonē non solutum, nō caderet: vt ipse Bal. firmat post Guiliel. in. l. si solēnibus. C. de rei ven. & in. l. arboribus. ff. qui tamen. ff. de vsufruct. Et probatur. ff. de censibus. no. in. l. forma. ff. si cum ego. & in. l. ex vectigali. ff. de pigno. Cetera dic vt per Bar. in. l. si soluturus. & Bal. in. d. l. acceptam. & hanc materiam bene no. quia quotidiana est: nec reperitur ita bene alibi explicata. Adde tamen casum. l. quidam estimauerunt. ff. si cer. peta. ex qua effectus alius solius oblationis

39 potest colligi. ¶ Item dum Bal. † hic querit examinando dictum Inno. in. c. extirpande. de prebendis. scilicet an vbi pena a lege infertur pro facto negatiuo: vt in illam incidatur, sit necessaria monitio. Adde, qđ de hoc plene dixi

40 ff. ad Silla. l. in cognitione. ¶ Postremo † hāc. l. cum glo. induxit hic Ange. ad questionē, qđ si potestati electo conceditur eundē syndicari nō posse, nisi pro furtis & rapinis: poterit tamē syndicari in bis, in quib⁹ culpabilis fuit culpa leui, seu leuissima in faciendo cōmissa. Quod iuſtū est secundum eundem: ne si secus diceremus, daretur sibi occasio delinquendi: vt. l. cōuenire. cum simi. ff. de pact. do. Doctiores vero tenent hic contrarium, eo: quia mēs concedentis videtur esse in oppositū. Cum enim aliquis generali de nō syndicando exceperit duos casus, qui in faciendo consistunt, scilicet furtum & cetera. Verbi gratia sequens est, vt in alijs eadem forma maneat. Ad hoc. l. de fun. inst. l. quesitum. ff. idem respondit. cum ff. Nec obstat

sumpta ex. l. conuenire. quia illa cessat, ex quo nō adest dolus. Tu aduerte: qđ aut potestati datur arbitriū in processu & cognitione causarum: & tūc dicendū, qđ ipse de culpa leui, vel leuissima quouismodo cōmissa syndicari nō possit: sed solum de dolo & lata. Concessio etenim arbitrij hoc importat: vt solū de dolo & lata is, cui cōceditur: teneatur nō solum de leui & leuissima. Iste est tex. singu. in. l. in venditione. ff. de tēpore. iuncta. l. pretor ait. ff. est preterea. ff. de bo. autho. indi. pos. Et ita ibi no. Barto. & sequitur etiam Bal. in rub. C. de pena iudi. qui male iudi. Impor. at etiā hoc, qđ sit in culpa is, qui in rebus alienis non adhibet ea diligentiam, quam adhibere deberet diligens paterfamilias. l. si constante. ff. si maritus. ff. eo. & l. is qui. ff. de act. & obli. tamen ex concessione hic cui conceditur non est in culpa, si adhibet in alienis eam custodiam, quam in suis etiam si illa minus diligens sit. Tex. est cum glo. singulari ſm Bar. ibi in. l. j. ff. de solutio. Aut eidem nō est cōcessum arbitriū & tunc aut sibi conceditur, q̄ non possit syndicari de administratione officij iam facta. & tunc aut cōmīse dolum, ex quo sibi aliquid adest. Et de illo potest syndicari. aut: quia per eam hanc generalem remissionem non intelligitur illius syndicatio esse sublata. hoc ptz. ff. de lib. leg. I. Lucius. de pactis. l. tres fratres. Aut commisit dolum &, quo sibi nihil adest: & de eo non potest syndicari: quia generalis liberatio alicui facta per viam cōtractus inducit remissionem doli: ex quo liberato nihil adest: vt no. glo. ordina. in l. actione. C. de transac. poterit etiam non obstante generalitate permissa syndicari ex bis, que ad eum pertinebant, que tamen ad eligentem spectarent: vt. l. dominus Sticho. in fi. ff. de pecu. lega. vbi hoc no. Bart. & ibi ferunt vetitus. de lega. j. Ad hoc bene facit, quod idem no. docet. de. leg. l. Aurelio. ff. Aut sibi fit hec concessio rationabilis ad ministrationis future. Et tunc ea, quamuis generaliter refragante, syndicari poterit de dolose cōmissis: nam futurus dolus nulla pactione remitti possit: vt. l. si vna. ff. illud nulla. ff. de pactis. Et ratione hoc probatur in eodem decedens. vna cum glo. ff. de administratio. tutorum.

41 ¶ Secundo inducitur per Dy. † vt refert hic Barto. qđ custos castri seu arcis ad certum tempus, qui cōsignato illud domino recipere nolenti, obtulit: non teneatur per inimicos dolo illud postea ablatum & destructum seruatis eius leui culpa intercedente: nisi intercedat dolus vel lata culpa. Tu autem circa hoc aduerte: quia primo examinabimus, an teneatur ad restitutionem dicta ablatione euenīente durante tempore custodie: finito eo tamen tacente domino, in custodia remanente. Circa primum ergo aduertendum: quia questionem ipsam habui de facto, & super eaª consului in ciuitate Mantue: et quidem consilium: quia quotidianum hic interseram beneficiis, quo ad questionem et illam ponit Oldradus in consilijs suis consilio. xciiij. et eandem suo operi Oldrado tacito inserit Joan. And. in additio. Specu. in rubrica de locato. dicentes, quod si in dolo fuerit custos lata culpa vel lui, seu magna negligentia, instum est vt teneatur. ff. depositi. l. ij. ff. si quis seruum. ff. locati. l. qui mercedem. ff. Imperator. et. l. si vt certo. ff. nunc videndum. ff. commoda. Dens autem de casu violentie hostium videtur non teneri quia illa inter casus fortuitos numeratur, sicut latrocinium incursus. C. de pigno. actio. l. que fortuitis. ff. pro socio. Leonem duobus. ff. damna fatalia. instit. quibus modis re contrahitur obligatio. ff. item is. C. commodati. l. j. & l. si vt certo. ff. quod vero senectute. C. locati. l. j. ff. mandat. l. inter casus. ff. nō omnia. nec mirum cum nulla cura prouideri possit: ne damnum violentia, vel iniuria detur. ff. locati. l. sed de damno. et. l. si merces. ff. vis maior. ff. commo. l. ad eos. Vis enim maior cui resisti nō potest, eum qui ejectus est, teneri non facit. ff. locati. l. si merces. ff. vis maior. ff. de act. empti. l. si ea res. nisi ejectus principali domino denūciare potuerit: vt contra violentiam violēter succurreret: nec ff. denunciauit.

¶ Et super ea consului. Adde qđ hoc consiliū habes nu. 395. & incipit, vt clarior res reddatur.

denunciauit. Ad hoc. ff. loca. l. item queritur. §. exercit. Cõcludunt tamẽ hoc verũ nisi culpa casum violẽtie precesserit: vt q; custodes in sufficienti numero non habebat: vel arma, aut necessaria victui alia deficiebant. Vbi enim culpa precedit casum, tenetur etiam de casu de cõmodato, et de depposito. c. bone fidei. ¶. l. si vt certo. §. sed interdum. extra depositum commodati. et in. l. j. C. depositi. l. cũ res. ad fi. ff. loca. l. si in rem. §. culpe. ff. ad leg. Rhodiã de iac. l. si vehenda. §. j. ff. de rei ven. l. qui petitorio. cum simil. Sed ¶ secundum eosdẽ vera decisio est, qõ ¶ si tempore guerre custodiam receperit, de violentia teneatur. Tacite enim ratione qualitatis temporis actum videtur, qõ tanta prestetur diligentia, qõ violentia perdi non possit. Tacite autem actum pro expresso habetur. ff. si cer. pet. a. l. cum quid. j. de verbo. obli. l. triticum. cum simil. Pro hoc adducunt id qõ videmus, scilicet, q ¶ caupo res recipiẽdo, videtur etiam respectu damni euenientis promittere (cum vt plurimum in caupona damna inferri soleãt) custodiam rerũ accipiendo videtur promisisse tacite se ita diligẽter custoditurum: vt neq; damnũ inferri possit. Ita igitur in proposito: cum tempore guerre, vt plurimum per hostes solite sint violentie inferri: videtur custodiam ita promisisse tacite ita se diligenter custoditurum: vt violẽtia nullo modo possit inferri. Clarũ autẽ est, qõ ¶ si quis per pactũ ad casum violentie astrinxerit, efficaci iure est obligatus: vt d. c. bona fides. ¶. d. c. j. ff. de contraben. emptio. l. fistulas. §. frumenta. j. de reg. iur. l. contractus. ¶ qõ plene no. in. l. sed
42 ¶ si quis. §. quesitum. ff. si quis can. ¶ In casu † tamẽ, qui mihi proponebatur cõtrariam sententiam veriorem existimaui. Predicta etenim decisio debet intelligi, vbi nihil specifice conuentã esset de illorum numero, quos secum in custodia tenere debet. Quia vbi per expressum cõuentum foret de numero familie detinende: tunc expressa prouisio tacitam excluderet: que alias facta esse intelligeretur. j. de leg. j. l. si fundũ sub conditio. §. stichus. C. de pac. conuen. l. fi. cum simil. Si igitur iste custos principalis maiorem familiam non habuerit, quã cõuenerit, sed tantũ conuentã: non est ex violenta ablatione obligatus. Ei enim qui facit qõ debet, ¶ non vltra, nil imputari potest, etiã si perditio casu sequatur. ff. de rei ven. l. vtiq; §. culpa. ff. de vsufr. l. arboribus. §. nauis. ¶. d. l. si vt certo. §. plane. ¶. l. quẽadmodũ. §. si in nauis. ad leg. Aquil. In casu igitur illo, qui tantũ acciderat de duobus, videndum erat, que tunc interuenerant, scilicet an ex illis aliquo modo inferri posset, qõ culpa violẽtiam precessisset. Primum quidem erat, an ex eo qõ duo ex familia principalis custodis arcem exeuntes, ¶ ad missaram semiplena accedentes capti fuerant: culpa ipsi principali custodi ascribenda fuerit: ¶ quidem dicebã, quod non propter duo. Primo: quia ista captura erat solum casui fortuito ascribẽda: quoniam per hostes qui occulte nocte castrum intrauerunt insidiose facta fuerat in die autem casus fortuitus, sicut dicit tex. notabilis in. l. in rebus. ff. cõmo. in verbo, paraturũ insidias. Secundo: q; facta fuerat etiam per homines terre domino ipsi Mantuano subiecte, qui seditionem aduersus eundẽ nocte eadem secretissime fecerant. Que quidem seditio similiter fortuito casui ascribitur. Ad hoc. j. de reg. iuris. l. contractus. in verbo, tumultus. Clarum est igitur, qõ captiuatio hec per eos facta, quos talia facere debere non erat verisimile ratione subiectionis ¶ fidelitatis debitarum casui fortuito quidem ascribi dupliciter probabam. Primo ex eo, quod concludit glo. in. d. §. damna. ¶. in. l. j. C. depositi. volens argu. l. cum qui. §. idem scribit. j. de fur. furtum ab vxore domesticis q; quos obseruatio debite fidelitatis astringit, factum casui fortuito ascribi. Secundo ad idem tex. fing. j. de custo. reo. l. fi. versi. interdum. dicens fugam, quam carceratus fecit opera vnius ex custodibus, esse casui fortuito ascribendam: non autem culpe. Et ideo custodem aliũ non teneri: ¶ hoc ideo: quia non erat verisimile
43 socium in custodie officio fraudem aliquam committere velle. ¶ Secundo videndum erat, † an fuisset culpe custodis ascribendum, eo: quia ad postulationẽ eorũ, qui dicentes se literas habere, aliquem ex familia pro ipsis accipiẽdis trãsmiserat: ¶ vt ipsum trãsimissum captiuarẽt, factus fuit insultus ¶ rumor ad arcem: ¶ quidem dicebam, q nõ: quia bis literarum sigillatarum delatoribus: cum forte viri fide digni essent, credidit. arg. ff. cõmo. l. argentum. cum
sim. li. ¶ Secundo: q; hec familiaris destitutio facta fuit propter rem licitam, scilicet literarum acceptionem: vnde absit vt ea, que propter bonũ ac licitum facimus: si quid per hec contra nostram voluntatẽ mali acciderit, nobis imputetur. Dicit tex. pulcher. xxiij. dist. v. de occidendis. nec enim diuinare potuit ipse custos: neq; etiã debuit rumor: atq; insultus propter hoc esse futurus. ff. man. l. si fideiussor. §. si cum deb. tor. ff. ad leg. Aquil. Putator. vt ecclesiastica beneficia. c. j. videmus enim Paulum, licet spiritu Dei plenũ, nõ potuisse ea, que secreta fuissent diuina re. xxiij. q. ij. beatus. Concludendũ igitur illum custodem excusatum fore. Ei enim parcendum est, qui fortuitum violentie maioris casum, non preuidit: aduersus quem, quia, nisi odiosum, nullum hominum consilium prouidere potuisset. dicit pulcher tex. j. de admi. re. ad ciuit. per. l. ij. §. eo tempore. j. de actio. ¶ obliga. l. i. §. is quoq; j. de damno infec. l. fluminũ §. Seruius. Presumere enim debuit atq; potuit ipse custos homines terre aduersus dominũ nullo modo seditionem facturos: cum fidelitatem se seruaturos iurauerant. Quilibet enim presumitur seruare velle, quod iurat. dicit tex. j. de cap. l. postlimi. ius. §. captiuus. et
44 hec sufficiant de primo membro. ¶ Quo ad † secundum dico, q aut finito tempore custodie, nõ obtulit custos arcem domino: tamen non stetit per eum quo minus resignasset, si dominus requisiuisset. Et tunc quamuis videatur prima fronte dicendum, istum de casu violentie teneri, eo: q ¶ in culpa fuit se immiscendo custodie, que amplius ad eũ nõ pertinebat. Culpa enim est immiscere rei ad se nõ pertinenti. j. de regu. iur. Culpa. Tamen dico non teneri,
45 nisi fuerit in dolo, lata, vel leui culpa. Est enim † de hoc finito custodie tempore, si in eadem perseueraret, vt de negotiorum gestore. clarum est autem negotiorum gestorem solum de culpa lata et leui teneri: non autem de casu fortuito: nisi culpa precesserit: vt hic patet in. l. tutori. C. de negotiorum gest. ¶ l. negotium. j. eo. t. tu. l. sine hereditaria. ¶. l. debitor. nisi sit negotiorum gestor pupilli. Quoniam ¶ ipse de fortuito casu tenetur: cum pupillo obligatur: vt firmat glo. ordi. ff. de negotiorum gest. l. pupillum in prin. ¶. l. si negotia. ¶. l. iij. §. interdum. Aut finito tempore arcem obtulit domino: ipse autem illam recipere recusauit: ¶ tunc solum de dolo ¶ lata culpa tenetur: nõ autem de casu fortuito, ¶ leui. Ad hoc tex. no. hic, ¶ in. l. illud. ff. de periculo ¶ cõmo. rei ven. Aut finito custodie tẽpore in mora fuit arcis restituende: et tunc de casu violentie
46 tenetur. Precedens † enim mora ad casum fortuitũ obligat: vt. l. § ex legati causa. ¶. l. nemo. §. i. cũ sim. j. de verb. ob. ¶ per hec manet hec questio pfectissime declarata. ¶ Itẽ
47 ad materiã † oblationis. de qua. ff. adde casum. l. qui Rome. §. Scia. j. de verb. oblig. ¶. §. illud quoq; in authẽ. vt exactio. instãte dotis. Item dicta. l. ij. in fi. C. de iure emphyteo. Decidit id de quo supra dubitabam, scilicet, an simpleg oblatio sufficiat ad euitationem pene legalis.

Summarium.

1 ¶ Matrimonium, qõ dissoluatur captiuitate alterius ex coniugibus, de iure Digestorũ. ¶ vide nu. 12.
2 Dos profectitia filia mortua in matrimonio ad patrem reuertitur, etiam filia existente in eius potestate ficte.
3 Pactum de dote lucranda, q cessat cũ maritus vxorem occidit. ¶ vide nu. 19. ¶ vide nu. 20.
4 Pactum intelligi debet, ne ad dolosum trahat. ¶ nu. 19.
5 Lucrũ sperare ex proprio delicto, q qs nõ possit. ¶ nu. 11.
6 Vxori virum occidenti dotis repetitio denegatur.
7 Maritus quibus casibus dotem non lucretur, etiã stante pacto, qõ lucrari deberet?
8 Maritus, qui ex forma statuti, vel pacti vxore predecedẽte lucratur dotem, an illam lucrabitur superexistentibus filijs ex ipso matrimonio?
10 Lucrum dotis quo maritus priuatur, an trãseat ad eius heredes: vel ad quos?
12 Filius cõceptus in captiuitate, qõ bodie sit legitimus.
13 Filia familias an de iure Digestorum habeat heredem in dote? remissiue.
14 Maritus, q ctiam de iure canonico non potest occidere vxorem in adulterio deprehensam.
25 Occisio vxoris, quãdo dirimat matrimoniũ iam cõtractũ.

16 Adhibere medicū imperitum, & nō adhibere: paria sunt.
17 ¶ Maritus vxori egrotanti adhibere debet medicum, et medelam.
18 Vulneratus, qui non adhibuit medicū: vel adhibuit imperitum, & mortuus est: si vulnus non erat mortale: an vulneratus teneatur de occiso?
21 ¶ Maritus, si statuto permittente, occidit vxorem adulteram: an priuetur lucro dotis sibi ex pacto, vel constitutione prouenientes?
22 ¶ Maritus, qō videtur renunciare lucro dotis, si passus est vxorem post delictum commissum, longo tempore in possessione rei dotalis manere.

Sab hostibus. ¶ Quo ad hoc vt mortua filia dos ad patrem reuertatur, paria sunt eam tempore mortis fuisse in patria potestate vere vel ficte. Et si maritus occidat vxorem lucrum dotis
1 perdit, qō alias habuisset. b. d. ¶ No. primo, qō † iure isto captiuitas vnius ex cōiugibus inducit matrimonij dissolutionē. Ad idem est de diuo. l. j. ff. co. l. si quis stipuletur. j. de capt. in fi. l. cum due. & l. non, vt a patre. ¶ No. secundo
2 regulam. † dotem a patre profectam mortua in matrimonio filia, ad patrē reuerti: nedū si illa fuerit tēpore mortis in patris potestate vere: sed ficte. Ad idē. C. co. l. dos a patre. cū si. ¶ No. án. §. si vir. qō pactū de dote lucrāda cessat
3 cum maritus vxorē occidit: sed si † permitteat se malū fecisse, in non curando, & alia faciendo, illud recuperat: vt est tex. no. in. l. si cū dotē. §. si antē in scuissimo. in ver. pactis, videlicet, &c. ¶ No. scō pactū † ita intelligēdū esse, qō eius beneficium ad dolosum, seu delinquentē non trahatur. Beneficij enim generalitas male merētes nō cōprehendit. j. de leg. ij. l. Lucius. §. Lucius Titius. Dam i. Sicut et generalis protestatio doloso nō prodest ptestāti. ff. de instit. l. si quis mancipijs, vel iumētis. §. si ille. de homici. c. fi. li. vi.
5 ¶ No. ex codē tertio. illud † generale, qō ex proprio delicto non potest quis lucrū sperare: nec suam cōditionē facere meliorem. Ad idē. j. de reg. iur. l. nō fraudantur. §. nemo. & ibi cōcor. ¶ No. vltimo † in ver. idēq; secundū vnum
6 intellectum: qō vxori maritum occidenti dotis repetitio denegatur. Et huius est ratio: qr ipsa tunc est dissolutionis causa: merito dote priuari debet. C. de repu. l. cōsensu.
¶ In tex. ibi, vxorem suā occiderit, &c. Ponitur ergo hic
7 casus vnus in quo maritus speratū lucrum dotis amittit. ¶ Secundus est, si vxoris ab alio occise mortem nō vindicat. j. de his, quib⁹ vt indig. l. ei qui mortē. de iure fisci. l. cum mortē. ¶ Tertio, de quo dubitatur est, si vxor decesserit nondum ad domū ducta: vel cum qua nondum carnalis copula fuerit subsecuta, an tūc maritus ex forma cōstitutionis vel pacti dotē lucretur: de quo dic vt per Bar. in. l. nihil. j. rerū amo. & Bal. in. l. nō sine. C. de bo. que liber. in. l. Deo nobis. C. de epi. & cle. plene ponit do. Bar. de Saly. in. l. cum ante. C. de dona. ante nup. & est tex. optimus in l. falsus. §. Julianus. lib. xxi. ff. trac. an etiam ad patrē. j. qō fal. tut. ¶ Quartus etiam de quo dubitatur est: quid si cōstitutio dicat maritū lucrari partem dotis date: vel dotis simpliciter: an intelligatur solū de dote, pmissa nō adhuc data: de quo vide per Barto. in. l. iubemus. §. j. C. de sacro san. ecc. & Bal. in. l. fi. C. de do. promis. Et cōsuluit[a] similiter hoc bis Ange. vt vidi. & est in eis sibi contrarius. ¶ Ultimus de quo † alias dubitaui est: quid si decedat vxor: superexistentibus ex ipso matrimonio filijs: an ex forma pacti vel constitutionis lucrabitur tunc maritus dotē? & certe videtur quod nō: per hoc, qō habes in simili: scilicet qō quamuis propter adulterium vxoris dos cedat lucro mariti: vt in. c. plerunqs. de donat. inter virum & vxo. & in. l. fin. cum simi. C. de adul. Tamen hoc fallit vbi ex matrimonio extant filij: quoniam dos ipsis tunc cōseruatur: vt est text. in authē. vt liceat matri & auie. §. quia vero plurimas. ver. quid de adulterio. ¶ Contrariū tamen verius existimo. Primo per tex. in authē. sed hodie. C. de adult. vbi est expressum, qō quāuis dotem maritus non lucretur propter adulterium vxoris, cum ex ea extant tres liberi, beneficio legis: tamē lucratur ex beneficio pacti, si hoc conuentū sit. ¶ Secundo per tex. in. l. si pater. in princi. ff. de pac. dota. vbi in verbo, etiam. que est dictio implicatiua est casus, qō pactum q vxore predecedente maritus lucretur dotē, lo-

a ¶ Consuluit. Adde q consi. a Ang. vnum habes. nume. 76. & 8 aliud nu. 180.

cum habet etiā filijs ex eo matrimonio ortis⁹. ¶ Alia
9 † questio circa hoc ponitur per Bart. in. l. hac edictali. C. de secund. nupt. & Bal. in. l. j. C. de inoffi. dot. ¶ In tex. ibi
10 vxoris heredibus dandā esse, &c. lucrum † ergo dotis quo primatur maritus occidens vxorem trāsit ad mulieris heredes. Sed cōtra de dicta. l. cum dotem. et. d. l. ei qui mortem, vbi dicit applicari fisco: soluit Bart. qō hic priuatur maritus ex occisione, quam facit ipse de persona eius propter cuius mortem lucratur: ideo ad heredes transmittit autē priuatur propter nō vindicationem vxoris occise ab alio. Sed huic solutioni refragatur. l. Lucius. j. de iure fisci. l. cum ratio. j. de bo. da. am. l. bis cōsequenter. §. j. § Famil. ercis. & l. j. §. si dominus. j. si quis aliquem testari prohibuerit. In quibus patet heredē occidisse eum, propter cuius mortem ad hereditatē veniebat: & tamen hereditatē non applicari heredibus occisi, sed fisco. Vnde secūda solutio est, qō speciale in lucris nuptialib⁹: vt heredibus applicetur. per. l. j. C. de secū. nup. Sed hoc est cōtra dicta. l. ei qui. & d. l. cū mortem. vbi de lucro nuptiali tractat. & tamen ibi lud fisco applicatur: vnde idem Bar. in. l. fi. j. de bis qui ut indig. dixit quoddam est lucrū, qō ei, qui posito, qō nō occidisset, propter mortē occisi peruenisset ex dispositione legis: & illud applicatur fisco per dicta. l. cū ratio. versus finem. Sed quoddā est lucrū, qō peruenisset ex dispositione hominis: & illud applicatur occisi heredibus: vt hic. Sed hec doctrina est falsa, & cōtra dicta. l. l. bis cōsequenter. & a. d. l. j. §. fi dūs. & dicta. l. cū ratio. in fi. vbi occidēs, si nō occidisset, applicabatur hereditas ex dispositione hominis: et tamen propter occasionē applicatur fisco. Et ad predicta facit. l. Lucius. j. de iure fis. vnde dicas, qō circa premissa
11 nulla generalis potest doctrina tradi. ¶ In tex. † nō est equum &c. Ex proprio ergo delicto non potest quis premiū: vnde arguit hic Bal. qō stante statuto generali, q occidens bannitos cōsequatur certū premium. Et alio speciali, q occidens certos exbānitos, puniatur pro dimidia magis quam si occideret alios, is qui occidit vnū ex bis, non potest cōsequi premiū virtute statuti primi: cum delinquat: vt patet: quia pur punitur: cōsequens est ex delicto premium sperare nō possit. Tu autē de hoc dic vt dixi in. l. si quis in graui. §. hi quoqs. j. ad Sillani. ¶ In
12 glo. j. ibi. sed hodie cōtra &c. Cum † ergo captiuitas cōiugum hodie nō inducat dissolutionē matrimonij: contra qō filius cōceptus tēpore captiuitatis cōiugū, & ex ea natus: non censeatur spurius: sed legitimus: q iure hodierno cōsyderato nascitur ex nuptijs legitimis: signatur. &c. de bis qui sunt sui. l. filium diffinimus olim. nunc erat secus propter dissolutionē secutā: vt dicit tex. in. l. dimus. j. de captiuis. ¶ In ea. ibi. C. de repu. l. j. &c. & l. a si alia. j. de bo. da.
¶ In glo. super verbo, debeat. ibi, vel dic. hic iure fisci
31 sionis &c. vult ergo gl. † q de iure isto in dote q filiabeat heredem, qō est valde dubitabile. Et dic vt plene in camin repeti. l. post dotē. j. eo. ¶ In ea. ibi: vel verius. & hec vera. ¶ In glo. super verbo, lucrifacere. ibi, qō non
14 licet &c. † Nec etiam licet de iure canonico. ex iij. qō. iij. ad monere. & c. interfectores. & c. inter hec. Vnde dicimus, qō occisio vxoris, quamuis adulterantis facta per maritum impedit matrimonium cōtrahendū ex post contrahi per eundem: vt in. d. c. admonere. cum alijs allegatis. ¶ Sed
15 an † dirimat iam contractum. glo. sentit, quod non in. c. de penitē. remiss. Contra tenet Archi. in. d. c. interfectores. spi. glo. puto verius: qr pro ea videtur casus et qōne. & causa in. c. quicūqs. als quocunqs, nisi cōtrahentes cūdum matrimonium cum ea, que vna secum occidit vxorem primam: quoniam tunc credo illud nullū. per casum c. primi. de conuersione infidelium. ¶ In ea. ibi, ama fe-
16 te medicum &c. Not. † glo. paria fore adhibere medicum imperitum: vt in dicta. l. si seruum. de verborum oblig. et ibi dixi: vel non adhibere. Idem tenet glo. in dicto. §. fi mancipium. in ea allegato, in aduocato. ¶ Not. etiam ex
17 ea † secundo hic Bald. Quod maritus vxori egrotanti debet medicum adhibere, et medelam. quod dic vt dicetur infra eodem. lege, si cum dotem. §. fi autem in seruitute.
18 ¶ Arguit ex eadem † tertio: quod si vulneratus, cuius vulnus iudicio medicorum non est omnino mortale, negligens fuerit in adhibendo medicum, vel adhibuerit imperitum: si moritur, potius decessisse p̄sumatur ex tali negligentia, quā ex vulnere. Vide consiliū Bal. qō incipit. In

Libelli

Christi nomine amen. sicut sepissime. Ad qõ facit optime l. qui occidit. §. fi. ff. ad leg. Aquil. ¶ In eadẽ ibi, ex pacto
19 qõ fecerat ꝛc. No. ergo: qõ † lucrũ, qõ quis habiturus est ex pacto propter alterius mortem amittit: si ipse prestet mortis causam, eo: quia tale lucrum regulañ. est secũdum mentem illud concedentis. arg. ff. de reg. iuris. l. Neratius. Sed non presumitur voluisse cõcedere lucrum dotis occidenti eam marito: igitur ꝛc. Ad idem tex. de cõcessione preben. c. pasto: alis. vbi lucro, quod qui sperat, propter alterius negligentiam, priuatur: si eius dolo alter in negligentiam inciderit. Ad idem. l. filie. ff. eo. ꝛ. l. dubium. C. de repudijs. vbi lucro dotis, qõ maritus sperat, si matrimonium dissoluatur per diuortium: priuatur si ipse simulatam diuortij causam prestiterit. ¶ Sed stat † dubium:
20 nunquid hoc lucro dotis ex pacto prouenientis, maritus priuetur, si vxorem occidat: quia in adulterio comprehensam: ꝛ quidem videtur qõ sic: quia parificantur lucrũ dotis proueniens ex lege vt in. c. fi. de donat. inter virũ. Sed perdit dicto casu: cum peruenit: vt concludit hec glosa: igitur ꝛc. Cõtrariũ tamẽ puto, per tex. quẽ sing. ibi no. Bar. in. l. cum tabulis. §. i. ff. de bis quibꝰ vt indig. dicentẽ, qõ id qõ dicitur, superuenientẽ inimicitiã inducere priuationẽ lucri in aliũ a testatore ill. at: vt. l. si inimicitie. ff. de bis qui. vt indig. ꝛ. l. iñ. §. fi. cum l. seq. ꝛ. l. ex part: de ali. leg. locũ habet cum inimicitia superuenit culpa eius, in quem lucrũ conferebatur: quoniã secus: cum culpa testatoris. Ita igitur in proposito cuius occisio vxoris prouenies culpa mariti, priuat eum lucro dotis: tamen non occisio eiusdẽ prouenies culpa ipsius vxoris. Et ita puto: licet cõtra. omnes cõmuniter teneant. ¶ In ea ibi, qõ ei nõ licet ꝛc. † ergo a
21 cõtrario sensu fm Cy. ꝛ Bar. si ex forma statuti liceret marito vxorem in adulterio cõprehensam occidere, occidendo lucro dotis non priuaretur prouenientis legis authoritate. Bal. autẽ tenet hic contrariũ, eo: q: qui sibijpsi ius dicit: premium qõ a lege sibi defertur amittit. Casus est notabilis fm eum in. l. interdũ. §. qui furem. ff. de fur. Ange. hic sequitur opi. cõmunem respondẽdo ad. §. qui furẽ, qõ ibi ius sibi, quis dicit circa rem recuperabilẽ, scz circa rem furto subtractam: hic autem ius quis sibi dicit circa rem irrecuperabilem. scz circa bonorẽ amissum. Moderniores putant Bal. verius dicere, eo: quia im. o. §. qui furẽ, potuit etiam quis sibi ius dicere circa rem irrecuperabilem: quia in casu illius. §. fur nisi captus fuisset, et ductus ad ius dicentem: q: in fuga existens nũquam amplius potuisset apprehendi. Tu aduerte: quia pro Bar. primo facit generalitas. l. Gracchus. cũ simil. C. de adul. Secundo pro eodem induco sing. tex. l. qui vas. in prin. ff. de fur. Ibi enim est casus, qõ ius sibijpsi dicens illicite, putat: q: ppria authoritate auferẽs rem sibi subtractam cõtra. l. ext at. et l. si quis in tantam. non priuatur premio pene legalis iuncte fari, qõ sibi cõceditur: ergo multo magis maritus ius sibi dicens licite: quia permittente cõstitutione vxorẽ adulterantẽ occidẽs nõ priuatur premio pene legalis, scz perditionis dotis in persona vxoris, que sibi attribuitur. Non obstat. §. qui furem. q: respõsionem collige ex gl. ibi, que est super verbo, periculo maioris pene. scz qõ ibi videtur furẽ ducens ad ius dicentẽ extraordinario ꝛ inhoneste modo: ex qualitate huiusmodi ductionis postulare, qõ pro furto puniatur pena corporali: ꝛ igitur renunciari pecuniarie dupli vel quadrupli. Sed certe ꝛ hec ratio militat in casu nostro, scilicet qõ ex quo eligit maritus vxorẽ affligere ppter cõmissum adulterium, pena dinortij, scz mortis: videatur renunciare pene legali, que cõsistit in dotis perditionẽ ꝛ alijs que habẽtur in. d. authen. sed hodie. ¶ Non ob. tex. in. d. l. qui vas. q: ibi dicit sibi quis ius circa rem aduersus delinquentẽ: ergo nõ videtur renunciare premio pene, quam extorquere potest a delinquente ex eo: qõ rem propria authoritate a fure abstulerit. In casu autẽ dicti. §. qui furẽ. dicit sibi quis ius circa primũ delinquentem: q: eum cepit, ꝛ ad ius dicentem duxit. ꝛ ideo videtur renũciare premio pene legalis: vnde ex hoc habes vnum qõ est nouũ ꝛ singulare, scz qõ cuius ius sibi dicens in personã delinquentis, videatur renunciare lucro pene: vt in. §. qui furẽ. non tamẽ cum ius sibijpsi dicit aduersus delinquentem: sed circa rem. Et iste est casus singularis in
22 d. l. qui vas. in prin. ¶ Et supradictis † adde, qõ lucro dotis procedẽtis ex culpa vxoris videtur maritus renunciare: si passus est longo tẽpore vxorẽ, puta adulterã in possessione rei dotalis manere. Est tex. fing. fm vnum intellectum. ff. de iure do. l. cũ post. in prin. qõ diligenter fige cor: quia est magna limitatio ad iura supra allegata, volentia, qõ propter adulteriũ vxoris dos cedat lucro mariti.

Summarium.

1 Causam habens ab agente, quando possit illi refricare questionem dñij: vbi regula cum falentijs. nu. 1. ꝛ seq.
3 Negans, quando possit suam negationẽ statim reuocare:
4 Negans possessionem, quando est paratus incontinenti probare agentem non dominum, potest questionem dominij illi refricare.
5 Agenti ex contractu mutui, vel ex alio cõtractu, de cuius natura est, qõ agẽs sit dominus: potest referri questio dominij. ꝛ vide ibi duas limitationes. ꝛ nu. 6.
7 Agenti actione pignoratitia non refertur questio dñij.
8 Questio dominij, qõ non possit referri agenti actione depositi, locati, vel emptionis.
9 Questio dñij, q referri potest agẽti ex delicto vel quasi.
10 Questio dominij alieni, qõ nõ potest referri agenti.
11 Questio dominij, qõ nõ possit referri agenti actione personali descendẽte ex quasi contractu, extra id qõ agitur.
12 Regula. l. is a quo. §. de rei vendi. cum simil. qõ nõ habeat locum in causa matrimoniali.
13 Tertius, quando possit post sententiam latam pro agente actione personali, referre questionem dominij?
14 Tertius protestando dicens se dominum, an possit impedire restitutionem faciendam habenti ad rem actionem personalem? ꝛ nu. 15. ꝛ seq.
17 Conuentus, quando possit excipere de iure tertij.
18 Vxor, an agat aduersus maritum ad restitutionem rei alienę in dote date?

Sjalienam. ¶ Maritus vxori repetenti dotẽ, nõ potest referre questionem de dñio. h. d. No. q agenti actione personali, ad cuius intentationẽ nõ est necesse, qõ agẽs sit dñs: nõ potest obijci exceptio dñij. Ita
1 semper allegatur, extra gl. † q: Bar. hic tractat materiam illam, an habẽs causam ab agente, possit sibi referre dñij questionẽ. Igitur eius dictis adde. Primo inquantũ dicit, q violẽtus possessor, ei, cui ablata est res, agẽti contra eum reali actione, nõ potest referre qõnem dñij allegãdo tex. in. l. si quis emptionis. §. sed hoc super illis. C. de ꝓscriptio. xxx. anno. Adde, q ille tex. intelligit quãdo ipse realis agens ante ablationẽ longissimo tẽpore possideret. Aliter enim cogerek probare se dñm: ita declarat dñs Bal. in l. ij. C. de seruit. ꝛ aqua. ꝛ puto verũ p tex. ibi, in verbo, prior possessor. Verbũ enim illud, prior, refero ad possessorẽ: de quo eadẽ lex in prin. loquuta est, qui quidẽ narratur fuisse longissimi tẽporis. Cũ enim ille tex. exorbitet a regu. iur. cõmunis babẽtibus: qõ agẽti actione reali potest referri questio dñij: vt. l. fi. cũ simi. C. de rei ven. merito nõ est trabendus extra casum propriũ: vt. l. qõ vero. cũ fi. §. de leg. ꝛ
2 in regula, que a iure cõi. li. vi. ¶ Scõo adde, † qõ dicta regula fallit, quãdo possidẽs ei, qui instituerat actionẽ realem, negabat se possidere: qm in agentẽ probantem cõuẽti possessionẽ, träsferk possessio in penã mendacij, adeo: vt ipse mẽdax nõ possit se dicere nolle dare possessionem: q: agẽs dñs iste. Iste est casus no. in. l. fi. C. de rei ven. §. Qua primo limita: nisi possidẽs eo: q: ignorabat se possidere, se possessorẽ negauit: quoniã tunc nõ habet locũ illa. l. vt sentit ibi glo. Et probo, primo ex casu simili in. c. vasallus feudum, qõ sciẽs. fi de feu. fue. contro. in vsi. feu. vbi ly negatio vasalli negãtis feudũ, sit causa perditionis ipsius: tamẽ verũ est: nisi ignoranter negauerit: vt ibi. ¶ Scõo ex regula dicẽti scientiã, nõ ad ignorantiã debere puniri. C. de tabula. l. generali. lib. x. ff. de decre. ab or. fa. l. fi. ff. de act. ꝛ obli. l. ex maleficijs. §. longe minus. de cõsti. c. vt animarũ. lib. vi. cum si. Tertio: q: lex illa presupponit aduersariũ in mendacio cõstitutũ, qõ quidẽ mendaciũ presuponit dolũ. ff. de noxali. l. electio. §. neq; §. quod cum eo. l. sed si ex parte. §. interdum. ꝛ in canone, homines falsum iurant. xxii. q. iij. Ignorãtia autẽ ductus a dolo excusatur. C. ad leg. Flauiã

de plagiar. l. plagiarijs. C. de bis, qui sibi ascri. l. senatus. ff. de libera. causa. l. igitur. §. j. ff. de abigeis. l. j. cum similibus. cū igitur cesset dolus: lex ideo merito: consequenter & dispositio. ¶ Scdo limita, † nisi ipse negans suam negationem statim reuocauerit: & antequā actor in probationis onere grauaretur. Quod probo: q. d. l. fi. ideo sic disponit: quia per negationem rei conuenti trāsferebatur in agentem onus probandi conuenti possessionē: vnde cum in onere probationis grauaretur: in hoc eundē voluit releuari: vt statim qō probauerit cōuentū possidere in eum possessio transferatur: licet aliter de dominio non constiterit. arg. §. de iureiur. l. cum qui. Et in casu proposito cessat ipsa ratio: quia incontinēti reus ductus est penitentia: igitur cessat eiusdem dispositio. ¶ Quod autē potuerit prefata negatio incōtinēti per aduersariū reuocari, quatuor suadent. Primo per glo. ordi. c. cum in positionibus. de iureiur. lib. vi. quā apud legistas ponderat Bal. in repe. l. edita. C. de edē. dicens, qō sicut testis incontinenti dictum suum corrigere potest: de testi. cogē. c. preterea. Ita & pars incōtinēti reuocare responsionē positioni factam: ¶ Secundo: quia ad euitandā penā, licet factā negationem per penitentiā reuocare. C. de nō nu. pecu. authē. cōtra qui propriā. & no. gl. insti. de act. in. §. item. ita & in. c. j. §. porro. que fuerit prima causa beneficii. amit. ¶ Tertio: q cum hoc sit pena legalis: merito licitū est, vt & in alijs similibus, ad eam euadendū penitere. In quibus euadendis, quādoq sufficit penitētia ante sententiā: quādoq ante litem cōtestatā: vt primum patet. C. loca. l. conductores. C. vnde vi. l. non ab re. ff. de bo. libl. si cū maior. §. accusasse. et per Bar. ff. de fur. l. q mentis. Scōm patet in. d. l. electio. §. neq. & ff. de in ius vo. l. q̄uis. C. de iurisdi. om. iudi. l. in criminali. C. de epi. & cleri. authē. statuimus. iunctis his que no. glo. in. c. si diligenti. in verbo, perdāt. de foro compet. ¶ Quarto: q licet respondenti interrogationi aduersarij eius responsionē reuocare: quando nulla captio ex tali penitētia fit actori. Dicit tex. no. in. l. de eta. §. Celsus. ff. de interro. act. ¶ Ultimo ad hoc accedat no. in simili in. l. is qui se obtulit. de rei vend. ¶ Tertio quidā moderniores
4 † dictam. l. limitāt: nisi possessionē negās paratus sit incontinenti probare agentem nō dominū. ar. l. iij. §. ibidē. ff. ad exhiben. l. iis a quo. ff. vt in pos. le. & c. literas. de resti. spol. & tamen in hoc male: q in odium & penā mēdacij, speciale est: vt in interdicto adipiscende possessionis nō possit agēti referri questio dñij, etiā qō incontinenti offerat probare. glo. est sing. in authen. item possessor. C. qui pot. in pig. ba. & aliqui etiā in authē. vnde sumitur, & hoc etiam sequitur do. Ant. in. c. pe. de iura. cal. vbi glo. in. d. l. fi. facit specificam mentionem. ¶ Tertio adde inquātum vult, † qō
5 agenti actione personali producta directo, ex cōtractu ad cuius substantiam requiritur: qō agēs sit dominus: vt in mutuo potest referri questio dominij. per ea que scribit Ly. in. l. ij. C. si cer. pe. qō hoc fallit primo: nisi mutuans pecuniam alienam, ac postmodū agens fuerit sibi reddi stipulatus: quoniam tunc exceptio dominij sibi referri non potest. Casus est. C. si cer. peta. l. q̄uis ascrip. ¶ Secūdo:
6 nisi mutuata † pecunia fuerit consumpta: quoniam tunc nec questio dominij referri poterit: vt. l. non nude. C. si certum pet. fm intellectū Guilielmi. qui tamē communiter reprobatur in. l. a furioso. in fi. & l. nam & si fur. §. si cer. pe. & qō
7 ibi dicitur teneas. ¶ Quarto inquantū † vult, qō ad productionē actionis pignoratitie nō sit de necessitate debitorem esse dñm: & ideo sibi ita agēti nō possit referri questio dominij: qō hic probatur aperte in. l. si rem. §. pe. ff. de pig. act. & l. rescriptum. §. j. ff. de dist. pig. ¶ Quinto adde,
8 † inquantū vult, q agēti ex cōtractu, de cuius substātia nō est, qō tradēs sit dñs: sed bene, qō recipiēs sit nō dñs: vt est in cōtractu depositi, locati, & emptionis: vt patet in. l. neq; pignus. ff. de reg. iu. l. ei a quo. ff. de vsufc. l. qui rē. ff. de eposi. l. sue rei. ff. de cōtrahē. empt. & l. qui rem. & l. ad probationē. C. loca. nō potest referri questio dñij alieni. qō hoc est verū: nisi euictio. immineat in limine cōtractus. Quoniā tūc poterit referri alicui dñij questio, adeo: qō non compellatur emptor ad solutionem p̄stij: nisi venditor sibi prestet satisfactionem de indemnitate, casu quo sequatur euictio. Casus est in. l. si post perfectā. C. de euict. & in. l. habitationum. §. fi. ff. de peri. & commo. rei ven. ¶ Sexto adde, quid
9 † si actio oriatur ex quasi delicto, vel delicto: an agenti domini questio referri possit: dic qō poterit referri questio dominij propij: vt. l. sine manifestus. §. fi. ff. de condic. furt. aut agit is, qui olim fuit dñs: et tunc perdidit dñium ex necessitate: & nō potest referri dñij questio: si ex volunt. ac sic: vt. l. & ideo elegāter. in eo. titu. Aut agit ille, qui nūquā fuit dñs: agit tamē respectu iuris, qō habet in possessione seu depositione rei: & tūc questio alieni dominij referri potest: vt in ea. l. in. §. Feratius. et in. l. manifestissimi. §. licet cum in secunda. C. de fur. Aut ille qui tēpore furti factū erat dñs, sed ex post factus est dñs titu. singulari: & tūc potest ea questio referri, q tempore furti dñs non erat: vt. l. sed nec legatarius. in eo. titu. Aut titulo vniuersali: certus secus: vt eo. titu. l. si seruus. vbicunq autē requiritur agitem esse dñm, semper agenti ex eo crimine, questio dominij referri potest. Casus est. C. ad leg. ff. Iuniam de plagiarijs. §. si preses. ¶ Septimo adde inquantū vult, † qō vbi
11 agit actione personali descendēte ex quasi cōtractu. ego id qō agitur, nō possit referri questio dñij. per Lindebri. §. sed si nummi. ff. de cōdi. inde. & l. si quis condictionis. C. locati. & moderniores hic putant hoc verū, si opponatur exceptio dñij alieni: secus si propij. et arg. l. bona fides. ff. depositi. Sed in hoc male dicunt. Primo: q cōtra casum dicte. l. si quis cōductionis. que loquitur in exceptione dominij propij: & tamen negat illā opponi posse de qua contra casum in. d. §. sed si nūmi. que similiter loquitur de exceptione dñij: qō cōuentus ex prescriptione queuerat: & men vult illam nō posse opponi. Non ob. l. bona fides. ex illa loquitur dum agitur actione personali, que oritur ex contractu directo. Et fm id qō agitur. Nos autem in alio casu. ¶ Octauo inquantū vult. qō vbi aliquo agit actione personali, si superueniat dñs ad eandē rem agens contra cōuentum actione reali: poterit ipse conuentus personali agenti referre questionem dominij, eo: quia in restitutione preferri debet dominus reali agens. per legē bona fides. prealleg. & l. j. §. j. ff. de stip. seruo. Adde ad intellectū l. bona fides. notat dominus Anto. in. c. in literis. de rebus
12 spolia. ¶ Nono, inquantum † allegando. l. is a quo. cum. l. seq. §. de rei ven. l. pen. de peti. here. l. si quis a multis. §. de noxa. l. si vero adhuc. §. de peti. volentes, qō ibi cōcurrunt duo ad eandem rem reali, vel personali agētes: illa primo fieri debet restitutio, qui primus sententiam obtinuit, non expectata sententia, nec discussione iuris alterius. Adde, qō quāuis illa iura ad hoc etiam allegat gl. Canonistarū de capitulo de rescriptis. tamē comm decisio fallit in causa matrimoniali: quando duobus litigantibus non est illi primo coniunx assignanda, qui primus obtinuit: sed discussio & terminatio iuris alterius expectat. Et hoc propter preiudiciū irreparabile: et vt singulariter terminat Inno. in. c. cum inhibitio. de clan. despon. impu. ¶ Decimo inquantum idē † tāgit, an tertius volens referre quā
13 stionem dominij post sententiam latam pro agente actione personali, eius sententie executionē impedire possit. remittēdo se ad dicta per eum in. d. l. pen. & in. d. l. is a quo. & lita tamen. §. quoties. ff. ad Trebel. & l. a divo. §. si superbus. ff. de re iudi. & per Inno. de testi. c. veniens. Adde, q de hoc ponit Bal. in. l. ob maritorum. C. ne vxor pro marito. & in. l. etiam. C. de execu. rei iudi. & quod notant dominus mei in decisionib⁹, decisio. ij. & clix. vbi queritur. an si compareat tertius ad impedien. executionem post tres sententias latas, audiri debeat, vel nō: propter decisionē clementinā
14 tine, vt calumnijs. de re iudi. ¶ Undecimo inquantū tpo nit, an tertius nō agendo, sed protestando dicēs se dominum: possit impedire restitutionē faciendam habenti ad rem actionē personalem, allegando. l. penul. cum authen. ibi posita. C. depositi. Adde, qō hoc membrū ipse primus & notabilius explicat in. l. non solum. §. morte. ff. de no. operis nuncia. in prima questione principali, que est sub membro protestationis inhibitorie: & ibi dictis adde dictum Post. de censi. c. significauit. quod refert & sequitur Fed. de Senis in consilijs suis: consilio. cccxxiij. dicentis fiscum posse bibere solutionem debiti illi fieri, cuius pecunia fuerit bona. Pro quo optime tex. in. d. l. bona fides. Et
15 facit. l. finali. ff. de. l. commissoria. ¶ Secundo adde † casum notabilem. l. heres cum debuerat. ff. ad Trebel. in casum. quevult valere protestationem inhibitoriam factam per heredem restituentem hereditatem, non obstante

Trebellianica,

Trebellianica,ex errore debitoribus hereditarijs: ne fi-
16 deicommissario soluant. ¶ Tertio adde.l.tvnde falsam.
ff.de constitu.pecun.l.si quis prohibuerit.ff.de publicia.
l.si fideiussor creditori.ff.de fideiusso.l. Quintus.ff.mand.
que probant vnum eius membrum in dicto.§.morte.fin
nalidam esse protestationem inhibitoriam, quam nõ ap-
paret ex aliqua iusta causa esse fundata: secus si iusta: vt
17 l.nam & si fur.ff.si certum peta. ¶ Caderet etiam hic exa
minatio illius materie: an & quando conuentus de iure
tertij possit excipere. In qua remissiue procedo. Ponit
eam Compostellanus & post eum alij:de refcri.cap.man-
datum.& in c.cum dilectus.de iure patrona.Cyn.& Bal.
C.de ser.fugiti.l.cum seruum quispiam.Barto.in.l.ij.ff.de
except.rei iudic.habetur glos.in.l.bis consequenter.§.i.ff.
fami.erciscund.& in.l.i.in fi.cum.l.sequen.ff.si ager vectig.
& habentur tex.optimi,de quibus Bar.non facit mentio-
nem in.l.credito.versi.sed si cum alio.& l.Claudius.ff.qui.
18 po.in pign.hab. ¶ Postremo † ad declarationem legis,
quero nunquid aduersus maritum agat vxor ad restitu-
tionem rei aliene in dotẽ date, per eundẽ postmodũ vsu
capte:& quidem dic,qõ aut hec vsucapio processit ex titu
lo dotis preexistente matrimonio vero & legitimo:& tunc
vxor eam repetit. Ad hoc.l.qui alienam.& l.si alienam.ff.
de donat.cau.mor.& dictus.§.si nummi.Aut ex titulo do-
tis putatiuo,eo:quia non preexistebat matrimonium le-
gitimum,& tunc putatiuus maritus illam sibi ex vsu ca-
piendi lucrifacit:neq; putatiue coningi restituere debet.
Est casus notabilis in.l. Proculas.ff.de iure gentium.et
ibi limitatur hec lex.

Summarium.

1 Maritus actioni de dote opponit, ne conueniatur vltra quam facere possit.
2 Beneficium exceptionis competens marito,ne conuenia tur vltra ℔ facere possit:non transit ad heredem.
3 Beneficium personale non transit ad heredem beneficiati.
4 Maritus pro dote conuentus,quando possit excipere ne conueniatur vltra ℔ facere possit?& nu.5.& seq.
11 Vxor conuenta per maritum ad dotem:an habeat beneficium,ne conueniatur vltra ℔ facere possit?
12 Suscipiens in se iudicium pro marito, quando habeat beneficium,ne conueniatur vltra ℔ facere possit?
13 Beneficium ne conueniatur vltra quam facere possit: an habeat locum etiam in qualibet alia actione?& nu.14.
15 Coniunx conuentus per alterum constante matrimonio ex cõtractu celebrato ante matrimonium:an gaudeat be neficio,ne conueniatur vltra ℔ facere possit?
16 Filio heredi mariti,an cõpetat beneficium exceptionis: ne conueniatur vltra ℔ facere possit?
17 Beneficium,priuilegium,rescriptum,seu officium:quando transeat ad heredes seu successores?
18 Rescriptum impetratum super eo,quod non est ad hered des transitoriũ:ad heredes non transit.
19 Rescriptum impetratum super re, que potest successo rem respicere,transit ad illum:si in rescripto de eo fit fa cta mentio.
20 Clausula,& quosdam alios,in rescripto posita,quãdo cõ prehendat successores?
21 Successor singularis nominati in rescripto, regulariter ex eodem conueniri non potest.
22 Successor vniuersalis expressim in rescripto nominati,℔ ex eo conueniri potest.
Rescripta iurisditionalia debent esse perpetua.
23 Priuilegium vniuersitati,vel loco concessum,℔ transeat in quoscunq; successores?& quando non.
24 Beneficium concessum ecclesie, quod ea destructa superioris authoritate extinguatur. Et quid si hostium incur sit:numer.25.
26 Locus cui beneficium erat concessum, si destructus fuerit,& postea reparetur:an beneficium recuperet.
27 Beneficium concessum vniuersis ciuibus ciuitatis,qõ ciuitati videtur concessum.
28 Beneficium concessum alicui loco cum expressione certe qualitatis:quod finitur, si in loco superuenit defectus illius qualitatis.
29 Beneficium concessum dignitati,vel rei,quod transeat in successorem.
30 Ecclesia cui concessum fuit beneficium,licet angeatur:ta men dicto beneficio vtitur.
31 Priuilegium,an fuerit concessum dignitati, an persone: qualiter cognoscatur?& vide nu.35.
32 Priuilegium seu beneficium concessum persone, qõ non transeat in successorem.
33 Beneficium personale causams concessionem aliquã rei, quando in heredem transeat?& nu.34.
36 Priuilegium concessum contra ius commune, in dubio censetur concessum persone.
37 Concessio facta ab inferiore a principe,qualiter intelliga tur?remissiue.
38 Officium concessum alicui,quando dicatur personale: et ad successorem non transire.& nume.sequen.& seq.vsq; ad finem.

Maritum. ¶ Maritus beneficium habet:vt ad dotem non cõueniatur vltra quam facere possit, quod qui-dem ad eius heredem non transit: licet suus defensor eo vti possit.hoc dicit cum sequenti,& prin.sequẽ.

1 ¶ No.primo † maritum actioni de dote opponere posse exceptionem,ne condemnetur vltra quam facere possit. Ad idem.C.de rei vxo.act.l.vnica.§.cum autem. institu.
2 de act.§.item si de dote.cum si. ¶ †No.secundo beneficiũ huius exceptionis ad heredem mariti non transire. Ad idem.ff.de re iudi.l.sciendũ.& l.si fideiussor.in fi.ff.pro soc.l.
3 verum.ff.quod cum eo.l si ex parte. ¶ Not.tertio † regulã generalẽ, beneficium personale ad heredem beneficiati non transire. Ad idem.ff.de reg.iur.l.in omnibus.& l.primi legia.ff.de aqua quotid.& estiua.l.j.§.permittitur.ff.de cẽsi. l et atem.in fi.& l.i.in fi.ff.de iur.immu.C.de excu.mu l.sor-didomin.lib.x.& in regula,priuilegium.de reg.iur.in.vi.&
4 infra dicam. ¶ No.in.l.alia. † defensorem conuenti bene ficiati,ne condemnetur vltra quam facere possit, eius ex ceptionis beneficio posse vti. Ad idem.ff.de re iudica.l.si cum procuratore.& dicta.l.verum.pro socio. ¶ In text.ibi,
5 qõ facere potest &c. Est ergo regula:vt maritus pro dote non condemnet vltra quã facere possit. Que primo fallit, si etiam ipsa vxor est pauperrima. Quoniam tunc in pari causa,magis faueatur mulieri,que tractat de damno vitã-do quam marito tractanti de lucro.& ita tenet hic Bart. allegans Jacob.de Aret.in.l.si maritus.ff.eod.arg.l.pre ses.C.de seruit.& aqua.& l.si quis a liberis.§.de alimentis. de libe.agnosc.quod etiam sequitur Bal.in.l.ij.C.qõ cum eo.Ad hoc regula iuris volens,in re dubia potius fauen dum esse repetitioni,quam aduentitio lucro.ff.de regulis
6 iur.l.non debet.§.in re obscura. ¶ Fallit †secundo,si ipse maritus dolo fecerit,quo minus facere possit: vt.l.etiam. §.licet.ff.eod.& dicta.l.vnica.§.cum autem. ¶ Tertio,si se
7 † maritum negauerit:quoniam in penam mendacij hoc priuatur beneficio.Ad hoc.ff.pro socio.l.si vnus ex socijs. §.fin.ff.quod cum eo.l.sed si ex parte.& l.sed hoc ita.ff.de re
8 iudic. ¶ Quarto si constitutio † aliqua ciuitatis derogaret legi dicenti non posse marito concedi dilationem in dote soluenda,vltra quam concedat lex. Quoniam tunc si dilatio ad dotem soluendam,fuisset concessa marito,post illam conuentus eo beneficio non gauderet:ne simul duo bus gaudeat beneficijs. Casus est vnicus fin lectu.gloss. & veram in.l.sed si ex parte.in.§.sed ante etiam.ff.quod cũ eo.vbi Jurisconsultus hoc decidit in filio emancipato, hoc beneficio gaudentis:cum conuenitur,propter ea que egit tempore patrie potestatis. ¶ Quinto, si promittat
9 † maritus primus marito secundo se soluturum id,quod in dotem habuit,quantitate dotis expressa maxime. Ca sus est.ff.eod.l.si prior.& vide ad hoc.l.eum qui.§.si mulier.
10 ff.de iureiurand. ¶ Sexto fallit,† si cõueniatur ad dotem non actione pro dote,sed alia personali subrogata in lo cum illius ex culpa et negligentia ipsius mariti. Casus
11 est in.l.diuortio.ff.de nego.gest. ¶ Ceterum † & ipsa vxor simili beneficio gaudet contra maritum agentem:vt.l.nõ tantum.§.fi.cum simi.ff.de re iudi.Quod tamen vltra premissa fallit:nisi ipsa sciens se non posse soluere tantam do tem, quanta est promissa, dolo promittit ad hoc, vt pro-

pter dotis amplitudinem trahatur maritus ad eius con
iugium. Casus est sing. in l. pe. §. de iur. do. in fi. ¶ In tex.
12 ibi, defensoris, &c. Supplet non tamen iudicium suscipiē
tis animo nouandi & donandi. Quoniam an iste condēne
tur insolidū, vel quatenus potest facere, inspiciuntur ver
ba obligationis. quoniā si promisit soluere id, qđ debet: ma
ritus dicto beneficio gaudet: Secus, si promittit soluere
dotem, quam recepit maritus: vt patet ex dicta l. si prior.
cum ibi not. in glo. Et dicto. §. si mulier. & l. Pesennius. cū
ibi not. ff. de re iudi. ¶ In glo. ff. ibi, et si quecūq; alia actio
13 † intenditur inter eos constante matrimonio, &c. vult hec
gl. duo. Primo, primum quod inter coniuges sit locus di
cto beneficio quacunq; actione inter eos instituta, quod
quidem fallit in casibus duobus. ¶ Primo si conueniretur
alter actione descendente ex delicto quoniam tunc cō
demnatur insolidum: vt. d. l. si ex parte. et. l. si rem. et. l. sed
hoc ita. ff. de re iudic. ¶ Secundo, nisi conueniretur actio
ne reali: vt quilibet alius possessor: vt. l. Pesennius. & l. fun
dum, prealegata. Ad idem. §. de pecu. l. deposui. & l. in bo
14 ne fidei. ¶ Secundo vult, † q̄ tunc demum si quacunque
alia actione conueniatur, dicto beneficio gaudeat: quan
do conuenitur matrimonio constante: secus si soluto. Et
ita etiam vult in. d. l. non tantum. Alia tamen glo. in. l. di
uortio. quam sequitur hic Bar. non vtitur predicta distin
ctione: sed solum considerat, an contractus alius ex quo
conuenitur fuerit celebratus constante matrimonio: an
post solutum. Quoniā primo casu, beneficio gaudet, etiā
si soluto conueniatur: secundo non. Ad primum membrū
allegat tex. in. d. l. non tantum. & fm dictam. l. diuortio. Et
hoc ego puto verum. Et probo ratione: quia hoc benefi
cium ne conueniatur &c. competit coniugi ratione reue
rentie maritalis: vt dicit tex. in. l. alia. §. eleganter. ff. eod.
Sed reliquie reuerentie maritalis in gestis constāte ma
trimonio, durant eo soluto: vt. l. j. &. ij. ff. rer. amo. igitur, &c.
15 ¶ Sed subijcio casum † nouum, scilicet, quid si conuenia
tur constante matrimonio alter ex coniugibus, ex contra
ctu celebrato ante matrimonium: an dicto beneficio gau
deat: vel etiam si conueniatur soluto: dico q̄ sic. Ad hoc
allego tex. no. ff. rerum amo. l. & ideo. §. fi. etiam vbi in simi
li est decisum, quod prohibitio facta, ne alter ex coniugi
bus conueniatur ab altero actione furti, habēs in se solā
rationem reuerentie maritalis, locū habet etiā de eo fur
to, quod commissum foret ante matrimonium. Idem er
go propter identitatem rationis dicendū in casu propos
ti: & hoc no. ¶ In glo. super ver. heredi. ibi, sed suo sic, &c.
16 vult ergo glo. quod † filio heredi coniugis hoc beneficiū
competat, per tex. in. l. et iam. in ea allegatum. Sed dubi
tatio est: numquid requiratur, quod sit filius eiusdem ma
trimonij: an vero sufficiat etiam diuersi: In hoc variant
glo. quos refert Bar. in. d. l. etiam. Ego vero refero me
ad hanc cōclusionem: quod aut agnis beres mariti sit di
uersi matrimonij: tamen est filius vxoris ad dotem agen
tis, & tunc aduersus matrem agentē hac exceptione gau
deat. Quod probo: quia correlatiuorum est eadem dispo
sitio: vt. l. cum emptor. cum. ff. de rescin. vend. Sed si agat
filius cum parente: gaudet parens exceptione, ne conue
niatur, &c. vt instit. de act. §. sunt preterea. ver. sed & si quis
cum parente. l. sunt qui. ff. de re iudi. & l. qui a parente. ff. eo.
Ergo idem econtrario: quando parens cum filio. ¶ Se
cundo, quod si habet filius aduersus matrem actionē ad
alimenta. si eget. l. si quis a liberis. §. si alimenta. ff. de libe.
agnos. & l. alimenta. C. de nego. gestis. Ergo multomagis
exceptionem hanc, per quam id retinet ex quo potest ali
mentari: vt. d. l. in condemnatione. in glo. alleg. argu. ff. de
regu. iur. Linutus. §. cui damus. cum simi. Aut beres ma
riti filius est eiusdem, non tamen ex vxore, que nunc dotē
petit: sed ex alio matrimonio: & tūc non gaudet iste dicto
beneficio: quia cessant in eo eius beneficij rationes: igi
tur &c. de lega. ij. l. Titio Seio. §. vsuras. & l. semper. §. defi
cientium. ff. de iur. immu. cum simi. Cessare autem eas in
hoc probo: quia respectu mariti: vt vxor eum non conue
niat vltra quam facere possit: ratio est, reuerentia marita
lis: vt in. §. eleganter. in hac. l. Sed ista adhuc non transit:
igitur. In filijs autem eiusdem vxoris ratione per illam
cōueniatur vltra quam facere &c. Et quia erubuit lex ma
tri facultatem concedere, vt filios proprios, quos alere te
netur: ita compellere possit ad soluendum, q̄ eis nihil ad
alimenta remaneat: vt patet in. d. ver. §. sunt preterea. &
allega. Sed hec ratio cessat in eius priuignis: igitur &c.
¶ In glo. legis, quia tale beneficium. in prin. Dic mate
17 ria † an, & quando beneficium, vel priuilegium, rescripti
iurisdictionale, seu officium, transeat ad heredes, seu suc
cessores: vt lis & longa est. Et pro ea semper ad hanc legē
habetur recursus. In qua hoc ponunt Bart. & Bald. Et
rēdo, quid in rescripto iurisdictionali: an ex illo beres im
petrantis iudicium possit inst. tuere, vel alius successo.
Et similiter, an ex eo possit conuenire heres eius, propter
quem facta est impetratio. Qui quidem passus habetur
per Canonistas varijs in locis. Sed per Joan. Andr. in
regula, is qui. de regu. iuris. libr. vi. Et Legistas in l. C.
quando l. bellas principi. ¶ Secundo queremus quid
de beneficio: an illud ad heredes beneficiati trāsferatur,
vel successores? Et quid etiam de priuilegio: quē passim
ponunt glo. f. in. c. cum venissent. de instit. tyri. q. i. possessio
nes. & xxv. q. ij. in summa. Fede. de Senis. in suis consiliis
consilio. lxv. Et Old. suo consilio. cclviij. Et etiam reperi
tur consuluisse P. et. de Ancha. Joan. And. in regula, pri
uilegium. de regu. iuris. libro. vi. in addercu. Barto. hic. et
in l. pater filie. ff. de seru. legata. Baldus hic, et in l. apud
Julianum. §. si quis alicui. de lega. & fideicō. i. in l. ij. de
consti. princ. & in l. Gallus. ff. de libe. & posthumis. ¶ Ter
tio, quid in cōpromiss. quod posuit Bal. hic, & in l. §. sed
& si quis. C. communia delega. et Bald. in l. qui liberis. §.
hec verba. ff. de vulga. & pup. glo. in l. tutela. ff. de tute. et in
c. fin. de testamen. libro. vi. Canonist. in. c. quoniam abbas.
de offic. deleg. & etiam ponitur in l. more. & l. quare vo
risd. omnium iudicum. circa principium. ergo dicendum
18 sic. ¶ Prima conclusio † rescriptum impetratum super
eo, quod non potest respicere successorem: vt est vsufruc.
ius, quod morte finitur, in eundem transitum non facit.
Ad hoc l. stipulatio ista habere licere. §. si quis ita. de
verborum obliga. vbi in simili dicitur stipulationem re
gulariter in heredes transitoriam: vt. l. si pactum. & de
probationib. et. l. veteris. C. de contrahend. et commit
tend. stipula. ad heredem tunc non transiret: cum inter
ponitur super re ad eum non transmissibili. ¶ Secunda
19 rescriptum † impetratū super re, que potest successorem
respicere, ad illum transit, si in eodem ipsius facta fit men
tio. Quod probatur equiparando compromissa, rescri
pta, delegatoria, compromissis: iuxta. c. vno delegatorū,
de offic. deleg. Compromissum enim in heredem transit,
cum eius in eo facta est mentio: licet alias non: vt diem
proferre. §. si hered. & l. sed & si interpellatus. in fin. & de re
20 bitris. eodem titu. c. fi. ¶ Tertia † vigore clausule gene
ralis, & quosdam alios &c. in rescripto appositc: successo
illius, qui in illa clausula comprehendebatur, conueniri
non potest: si ille decesserit re integra, puta: quia adhuc
non citatus, licet decesserit re non integra. Sic est casus
21 de rescrip. c. significauit. ¶ Quarta, successor † expressim
nominatus in rescripto, & singularis: ex eodem conueniri
regulariter non potest: quia rescriptum adeo est strictissi
mi iuris, quod ad rem vel personam in eodem non com
prehensam, non trahitur. de offic. delega. c. p. & Bar. cap.
cum olim abbas. Fallit tribus casibus. Primus si expres
sim nominatus in successorem singularem alienauerit ca
sa mutandi iudicis. Casus est in. c. ff. de aliena. iudi. mutan.
can. facta. Secundo si singularis successor scienter succes
serit in vitium. de resti. spo. c. sepe. de iud. c. quia. & secundū
22 vnum intellectum. ¶ Quinta successor † vniuersalis ex
pressim nominatus in rescripto, contra quem illud erat
impetratum, prout contra tenentem dignitatem, vel pre
laturam: ex eodem conueniri potest. Casus est secundum
verum intellectum glo. de foro compe. c. dilecti. ¶ Ul
tima successor vniuersalis special. ter nominatus, contra
quem respectu persone propriē, nō autem dignitatis, vel
prelature: illud fuerat impetratum: ex eo potest conueni
ri, quicquid dixerit Hostien. Quod probatur. primo per
casum apertum in l. j. C. quando libellus principi. vbi etiā
idem statuitur in berede impetrantis. Secundo: quia si
communio cause rescriptum continens expressionē perso
ne vnius facit trahi ad illud, ad eum cum quo est commu
nio: vt. l. j. C. de diuer. rescri. Ergo multo magis idem de
bet operari identitas persone fictione leg. introducta:

qualis est

qualis est illa testatoris ꝛ heredis: vt in auth. de iureiu. ꝓmittente ꝓstito. circa principium. Tertio ad idem regula volens, iurisditionalia rescripta debere esse perenia. C. de otiner. rescri. l. ij. fallit hoc, n. si is contra quē nominatim fuerat impetratum, tempore impetrationis non erat in rerū natura: quoniam tunc in eius heredem illud vires non habet. Casus est notabilis in l. ij. ſ. que sentē. sine app. rescind. in l. Fleratius. ſ. de regul. iur. ꝛ facit. l. si decesserit. in pnic. §. qui satisfda. cogan. ꝛ hec de primo membro principali dicta sufficiant. ¶ Circa secundum dic, † prima con
23 clusio: priuilegium seu beneficium vniuersitati, seu loco cōcessum in quoscūq; successores trāsit. Ad hoc. l. i. §. permittitur. ſ. de aqua quoti. ꝛ esti. l. forma. §. quanq; ꝛ. Et attem. in fi. ſ. de cens. ꝛ huius est ratio: quia quicunq; succedant, eadem vniuersitas, ꝛ idem locus esse videtur: vt. l. proponebatur. §. de iudic. Fallit hoc, nisi concessum fuerit super re, cuius ius si concessio facta fuisset priuate persone, non foret ad heredes trāsmissibile: vt est ius vsufructus: quoniam illud si ciuitati, vel vniuersitati fuerit relictum successores tantum vsq; ad annum centesimum tenentur: vt. l. an vsufructus nomine. C. de vsufruc. l. vsufru. municipibus. ſ. de vsufruc. lega. Qua ratione idem pnto in concessione mere facultatis facti puta, quod lapidē ex agro meo cedere liceat. cum ꝛ illa in heredem priuate persone non transfertur: vt dicta. l. apud Julianum. §. si quis alicui. Finitur etiam dictum priuilegium seu beneficium, si ipsa vniuersitas dissoluta sit authoritate superioris: vt pbatur in c. abbate. ad fi. cum ibi not. per Innocen. de ver. signifi. ꝛ. l. vij. i. respon. cum ibi nota. per Barto. ſ. de colle. illici. In ciuitate autem idem esse probatur in. l. si vsufru. ciui. §. quib. mod. vsufruc. amitta. Et ex eo, quod not. glo. ordina. ponens quot modis possit definere esse ciuitas, in l. eius qui. §. si quis instructus. alias. §. Celsus. alias est lex.
24 ſ. ad municip. Eadem et iam decisio, quod de beneficio seu priuilegio concesso ecclesie: quoniam si illa destructa sit authoritate superioris, priuilegium seu beneficium extinguitur. secus si casu: quoniam tunc priuilegium remanet. vt primum patet de no. oper. nunc. c. f. vbi etiam hoc not. Innocen. ꝛ etiam habetur glos. ordina. xvij. q. vij. in canone. ꝛ hec diximus. Secundum patet in. l. edem. §. de contraben. emp. ꝛ in. l. in tantum. §. semel. §. de rer. diuisio. ꝛ insti. cod. titul. §. sacre. ꝛ firmat hoc et iam Bald. in tit. de pac. Constantie. colla. g. in gl. super verbo, nos Romano-
25 rum. ¶ Quid autem † si destructa fuerit ecclesia hostium incursu: an tunc priuilegium extinguatur? videtur q; sic: quia hostium inuasione res sacre ꝛ religiose esse desinunt: vt. l. cum loca. §. de relig. Sed beneficia non concedūtur ecclesie, nisi respectu: vt ita dicerim, sanctitatis ꝛ religionis ergo ꝛc. Contra tamen est veritas: quia in re canonum, quod in hoc pcipue valet ciuili: incursu seu inuasione hostiū, non desinunt res esse sacre: vt cōcludit gl. not. viij. q. j. pastoralis. ar. gu. illius ter. ꝛ. xix. q. j. que semel. Et illam vi
26 de, quia not. declarat dictam. l. cum loca. ¶ Quid † autem si loca ipse destructa, fuerit reparatas? an tunc in priuilegio seu beneficio reintegratur? pendet ex his que not. Barto. in l. iuter stipulantem. §. sacram. ſ. de verbo. oblig. Veritas tamē est, quod sic, per. l. seruitutes. §. si sublatam. §. de ser. rustic. per quam hoc firmat do. Bald. plenius in dicto verbo, nos Romanorum. Ratio autem quare, si beneficium concedatur ecclesie, illud perpetuum est: vt patet. xvij. q. vltima. in canone finali. illa est: quia ipsa nunquā
27 moritur. xij. q. ij. liberti. ¶ Qua ꝛ ratione idem est, si concessio facta fuerit vniuersis ciuitatis ciuibus: quia censet facta fuisse ciuitati. ſ. de rebus dubijs. l. ciuibus. Sed illa nunquam perit, nisi prout no. in glos. dicti. §. si quis instru
28 ctus. igitur ꝛc. ¶ Secūda conclusio, † beneficium seu priuilegium concessum loco certe qualitatis, cum eius expressione, finitur eo ipso, quod in loco superuenit illius qualitatis defectus. Casus est iuncta adiectione Innocen. et Joan. Andr. in cap. dilectus. de capel. mona. vnde priuilegio concesso omnibus ecclesijs monasterialibus, seu regularibus desinet gaudere ea ecclesia: quia de regulari fa
29 cta est secularis. ¶ Tertia beneficium † seu priuilegium concessum rei vel dignitati perpetuum est: ꝛ in successorē dignitatis transit. de institu. cap. cum venissent. ſ. de regu. iuris. l. in omnibus. ꝛ. l. priuilegia. ſ. de exceptiomb. l. exceptiones, que persone, cum similibus. Et huius est ratio: quia dignitas nunquam extinguitur. de rescriptis. si gra-
30 tiose. lib. vj. ¶ Quid autē si ipsa dignitas † augeatur, puta conceditur priuilegium episcopatui Senensi: nunquid si ecclesia efficiatur archiepiscopalis: an gaudebit eodem priuilegio? dic quod sic, eo: quia dignitatis augmentum nullum nocumentum affert, sed profectuum. ſ. de conditio. ꝛ demonstra. l. falsa. §. j. cum concordan. ibi. §. de indi. l. si lōgius. ad finem. ꝛ in. l. ij. alias. iij. C. de digni. libro. xij. Et ita determinat in simili Joan. Andr. in additio. Specula. in titu. de iudic. delega. dicens declarādo cap. quoniam abbas. de offic. delega. Quod delegatio facta episcopo expresso nomine dignitatis, durat quamuis delegatione facta eius episcopatus dignitas augeatur, puta: quia fiat
31 archiepiscopatus. ¶ Quid autem si dubitetur, an concessio facta fuerit dignitati, vel persone? quia tunc ea fungitur: recurrendum est ad ea que not. Joan. And. in cap. ex tuarum. de autho. ꝛ vsu pal. dicens quod si verba sunt dubia priuilegij, seu beneficij: pro declaratione recurrendum ad principem concedentem. argumen. in dicta. l. Fleratius. de regulis iuris. in cap. cum venisset. de iudic. et in cap. j. apud quem, vel quos feud. controuer. debeat terminari. Quod si eius copia haberi nō possit in beneficijs: presumimus illa concessa dignitati. Quoniam in his est largissima interpretatio facienda. ſ. de constitu. princip. l. beneficium. de verborum signifi. cap. olim. de donationib. cap. cum dilecti. de prebend. quamuis libro. vi. In priuilegijs autem, eo: quia illa sunt contra ius commune strictissima est interpretatio facienda. de regulis iuris. que a iure. libro. vj. ꝛ. l. quod vero. §. de leg. de consuet. cap. cum dilectus. ꝛ in. l. ex facto. cum ibi not. atis. de vulg. ꝛ pupil. maxime, quando tendunt in preiudicium iuris tertij: vt in. l. nec anus. C. de emancipa. lib. in. l. a. §. merito. ꝛ. si quis a principe. ſ. ne quid in loco public. ſ. de testamen. mili. l. cum filius. de rescriptis. quamuis. libro. vj. ꝛ in cap. ex parte. et cap. super eo. de offic. delega. de priuileg. cap. pastoralis. cum similibus. igitur presumi debet concessum persone, nisi per eum, qui de presenti vtitur dignitate, probetur: quod ipsi ꝛ sui predecessores pacifice eo vsi fuerunt. Quoniam tunc onus probandi id concessum persone, transfertur in aduersarium. Et iste est casus in dicto cap. cum ve-
32 nissent. de institutio. ¶ Quarta, † beneficium seu priuilegium concessum persone in successorem non transit, quando expressim cauetur, quod sit personale: vt in. l. j. in fin. de iu. immu. ꝛ dicta. l. etatem. in fin. §. de constitu. princip. et. l. sordidorum. C. de excusa. mune. libro. x. Ex quibus patet idem esse quando ex aliquibus appareret persone contēplatione concessum. Fallit autem hoc primo: nisi ei viuenti, cui concessum fuit, inceperit competere: quoniam in eo, quod competere cepit ad heredem transit: vt. l. heredes. C. ad Velleia. ꝛ. l. non solum. §. de in integrum restitutio.
33 ¶ Quinta. priuilegium seu † beneficium personale causans concessionem aliquam rei, in heredem transit, quatenus eo viuente, cui concessum est, facta fuit eius priuilegij seu beneficij executio: vt patet in. l. defuncta. §. de vsufructu. ꝛ in. l. si fructuarius messem. quibus mod. vsufru-
34 amit. ¶ Sexta conclusio priuilegium seu † beneficium, quamuis personale transit in heredes priuilegiati seu beneficiati, quando ipsi fuerunt etiam causa concessionis illius: vt patet in. l. assiduis. §. exceptis. C. qui potiores in pignora. habeantur. secus si non fuerunt causa, neque etiam causa, que erat in beneficiato, verificetur in eis. Hoc patet hic: quia causa ob quam conceditur marito, seu simili, beneficium ne conueniatur: nisi quatenus ꝛc. est reuerentia maritalis: vt in. §. elegāter. Sed ista est ita annexa beneficiato, quod nō verificatur in herede. igitur ꝛc. Et ad istud membrū alleg. l. verū. ꝛ dicta. l. sed si ex parte. ꝛ. l. ꝛ si fideiussor. cum. l. scien. in fin. de iureiuran. ¶ Septi
35 ma conclusio, vbi dubitatur, an † beneficium censeatur concessum rei, vel persone: in dubio presumitur rei propter benignam ꝛ largissimam interpretationem, que est in beneficijs principis facienda: vt in dicta. l. beneficium. cum similibus. alleg. ¶ Octaua, priuilegium eo, quia con
36 tra † ius ius commune. Et maxime, quādo tendit in preiudicium iuris alieni, censetur concessum persone in dubio: ideo non transit ad heredem propter strictissimam interpretationem, que est tunc in eodem facienda: vt dicta regula, que a iure. ꝛ dicto. c. pastoralis. cum alijs

allegatis. Et hoc tenet glo. iuncta cum text. in l. iij. §. quod autem. §. quod quidem iuris. licet aliud teneat & male in dicto. §. quanquam. & hec omnia locum habent in beneficio seu priuilegio concessis a principe. ¶ Quid autem in
37 † concessis ab inferiore per viam contractus, vel aliter? dic vt notat Bartol. in dicta l. penul. de seruit. lega. et in l. continuus. §. si ab eo. de verborum obligatio. et in l. quisquis. in glos. C. de episco. & cleri. & per eundem in l. si sic. de verborum obliga. & Bald. in. Liuri gentium. §. pactorum. §. de pac. & glos. in dicto cap. possessiones. & cap. cum vo-
38 nissent. & hec sufficiant de. ij. principali. ¶ Quo ad † tertium, scilicet quid in officijs? dic de officio procuratoris & tutoris: vt in l. mandatum distrahendorum. & l. si quis alicui. §. mortis. §. manda. & instit. eodem t. tu. §. item si adhuc. & in l. libera. §. de pecul. & in l. furti. §. non tamen. §. de infa. & in l. tutela. §. de tute. & l. cuius bonis. §. de cura. furio. In quibus etiam habetur de offcio cura. ¶ De officio executoris dic: vt in glos. dicte. l. tutela. & est glos. ordi. in. c.
39 fin. de testa. lib. vi. ¶ De officio vero † arbitri, vel arbitratoris, casu quo sit factum cõpromissum in aliquem expresso nomine sue dignitatis: an ad successorem in dignitate transeat? dic vt per Innocen. de offic. deleg. c. fi. per Bar. in. l. qui liberis. §. hec verba. de vulga. & pup. & Bal. in. l. fi. §. sed & si quis. C. commu. de lega. & §. c. i. de inuesti. in marito facta, de vsufruct. ¶ Quid autem si fiat expresso nomi-
40 ne † persone? materia clara est in l. in compromissis. §. de arbi. & in l. si quis arbitratu. vbi plene digi post Bart. Ad ibi tamen dicta adde, que notat dominus Bald. in. l. si sic legatum. §. fina. de legatis. j. & in l. post dotem. §. eodem. de offic. delega. dic vt dicto cap. abbas. & dicta l. mere. & l. tale pactum. in glos. §. de pact. & notabiliter ponit Jo. And. in regula. & omni. de regu. iuris. libro. vj. in Mercurialib.
41 ¶ De officio vero † ducis, aut alterius principis secularis habẽtis dignitatem cum administratione, an illud ad heredes transeat? dic quod non de iure communi, si concessum sit per viam feudi, vt in. c. j. de feu. marcb. Quid autem si aliter? dic vt de voto.

Summarium.

1 ¶ Factum contra bonos mores, quod sit inualidum.
2 Pactum per quod tollitur ius reuerentie, non valet. & vide nume. 19.
Exemptio generalis subditi facta per dominum, non cõprehendit ius reuerentiale.
Uxor versus virum ad ius reuerentiale astringitur.
3 Pactum, quod debitor propria authoritate capi possit: an valeat. et numero. 6. vbi quid si iuramentum interuenit? & nu. 7. & 9.
4 Pactum, quod debitor captus, teneatur operari creditori. & nu. 5.
8 Pactum nudum continens id, quod ius commune, valet, & actionem producit.
10 Pactum factum per debitorem, q̃ possit propria authoritate capi an comprehendat eius heredem?
11 Mulier, que in tutela renunciauit omni iuris & legũ auxilio, potest vigore talis administrationis capi.
12 Authen. nouo iure. C. de offic. diuer. iudi. non habet locũ in meretrice.
13 Statutum permittens capturam & carcerationem debitoris, an valeat? & quid in herede debitoris? ibi. nu. 14.
15 Renunciatio facta beneficio cessionis bonorum, etiam cũ iuramento? an valeat?
16 Casus, in quibus quis non potest cedere bonis.
17 Debitor iurans a seipso non cedere bonis, q̃ iuramento non obstante, poterit tamen cedere.
18 Uxor, quod non potest in ius vocare maritum sine venia. Idem in monacho versus abbatem.

Eleganter. ¶ Innalida est cõuentio, quod maritus conueniatur vltra quã
1 facere possit. hoc dicit. ¶ Nota primo † renunciationem, ex cuius celebratione quid inducitur, quod est contra bonos mores, esse inualidam. Quod generaliter obtinet in quacunq; conuentione. C. de pac. l. pacta, que contra. j. de verborum obligationib. l. generaliter. et l. si plagii. cum
2 similibus. ¶ Nota secundo conuentionem, per † quam inducitur renunciatio iuris reuerentie, esse inualidam, vnde est, quod generalis exemptio subiecti, facta per dominum, illum a iure reuerentiali non intelligitur eximere. C. de bonis liber. l. fina. vbi est casus notabilis. Inde etiam est, quod generalis exemptio de aliqua ecclesia per episcopum facta, non intelligitur illam eximere a iure cathedratici. Et eius quod in bonorem episcopalis cathedre, & reuerentiam: vt in cap. conquerente. de offic. ordina. Et ita est casus de donationib. cap. pastoralis. & hec etiam ratione predicta eximere intelligitur a iure visitationis & procurationis: vt in. c. cum venerabilis. de censi. Et quod not. de relig. domi. cap. constitutus. ¶ Nota vltimo vxorem marito ad ius reuerẽtiale astrictam esse. ¶ Intext. ibi, nam quod contra bonos mores id pactum esse &c. Conuentio ergo bonis moribus contradicens, nullius est momenti. vnde arguit hic Dyn. ad tres questiones. ¶ Prima, an valeat pactum quod debitor propria authoritate possit capi? vide consilium domini Ludouici de Iterã, quod incipit Quidata, fer Joannes, & Ludouici sequitur Paul. Det. super. l. pacta, que contra. C. de pactis. in aggi. queſt. possit & carcerari. ¶ Secunda, an super eodem valeat statutum, per quod renunciatur facultati cessionis bonorum siue iuramentum inseratur, sine non? ¶ Circa
3 primam questionem † scias aliqualiter hic Bart. & Bald. & etiam idem Barto. in. l. Titio. la secunda. j. de condito. & demonstra. Bald. in. l. j. C. qui bon. ced. poss. Angelus de epac. tribu. l. nemo carcerem. libro. x. Et quod videtur dicendum, pactum hoc esse inualidum. Primo quia inualida est conuentio, per quam quis liber deducitur ad speciem seruitutis. C. de lib. can. l. liberos. l. nec si volens. et l. interrogata. & l. parentes. Sed carcer seruitutis speciem introducit: vt. l. ij. j. de libe. ho. exhib. igitur &c. ¶ Secundo quia certum est legi prohibitorie per partes renunciari non posse: vt not. glo. in. l. j. C. ne fideius. do. dentur. Sed requiritur lex prohibens, sic dicens: nullus homo liber pro debito teneatur, etiam si bona non sint, ex quibus creditoribus solui possit. de pignoribus. c. ij. igitur. ¶ Tertio: quia permittendo quis seipsum ab altero posse carcerari, videtur concedere illi potestatem super persona et membris suis. Sed nemo suorum membrorum est dominus: vt. l. liber homo. §. ad legem Aquiliam. igitur &c. ¶ Quarto pone, quod creditoris in nihilo interest debitorem retineri carceratum: dices tu hanc conuentionẽ valere? certe non. Quod probo: quia si per illum, cuius in nihilo interest, non potest acquiri seruitus rei: vt Leonties. §. de seruitu. titul. generali. instit. de seruitu. §. ideo autem. & in l. sicuti. versicu. fina. §. si serui. vendi. Ergo nullo modo per eundem potest acquiri seruitus speciei seruitutis in persona. ¶ Quinto, non est dubium, quod si creditoris in nihilo interest debitorem retinere carceratum: ille carcer tunc non erit, nisi debitoris penam & carnis maceracionem. Sed carcer ad custodiam inuentus est: non autem ad penam: vt. l. aut damnum. §. solent. de penis. C. eodem titulo. l. incredibile. & eodem titu. quamuis. lib. vi. igitur &c. Imo reprehendẽdus est creditor tale, de inhumanitate et duritia aduersus suum debitorem. Ad hoc. §. de ser. exportan. l. seruus ea. ¶ Sexto carceratio est actus iurisditionalis: & similiter etiam captura: vt ex se patet: ergo priuatorum cõuentione. hoc creditori iurisditionem alias non habenti concedi non posse. C. de iurisdi. omnium iudicum. l. priuatorum. Quod autem iurisditionis sit, ita quod priuato non competat: patet in. l. nec a. C. de prima. car. Et huius sententie fuit glo. extra. in authen. imo. que est super. l. ob es. C. de actio. & ollus. Licet alia contra senserit. & non bene. l. interdum. §. qui furem. j. de furtis. quam Bartol. ibi reprobat. & in. l. penulti. §. de
4 condictio. ob causam. ¶ Et per † hoc apparet multo magis inualidam esse conuentionem: si cum hoc, quod debitorem liceat carcerare, conueniat: vt idem carceratus creditori seruire ac operari teneatur: vt patet ex glosse dicte authen. imo. relata ad. d. l. ob es. Non est enim cõcedendum singulis priuatis: vt capere & carcerare facta conuentione liceat: ne si fic diceremus, causam daremus rixis ac tu-
5 multibus. j. de regulis iuris. l. non est singulis. ¶ † Secus autem hoc, nisi sit debitor ratione redemptionis ab hostibus,

stibus,de eo fact:quoniam tunc etiam de iure licitum est illãm in creditoris seruitium loco pignoris retinere, donec precium soluat.C.de capti.l.ij.⁊.l.qui testamento.§.i.j.
6 de testamen. ¶Quid autem † si interuenerit iuramentũ: an tunc conuentio validetur: videtur quod sic,per cap.ex rescripto.de iureiur.and.vbi determinatur validam fuisse conuentionem per quam monachus iurando promisit respectu debiti:donec illud solutum fuerit,semetipsum in obsequium daturum:vt si iuramentum non interuenisset:certe conuentio fuisset inualida,per dictam.l.ob es.et l.qui filios.C.que res pign.obliga.poss.in.l.i.C.de patrib. qui filios.cum similibus.Sed solue dupliciter. Primo, quod ibi ideo valuit iurata conuentio:quia etiam interuenit authoritas Pape.Et ita intelligit glosatum textum in cap.vt pridem.xxiij.questione.viij.sed quia Sed diuinatio est.ideo solue secundo,vt ibi sentit Joan.Andr.scilicet,quod aut illi iurantes positi erãt in certo loco,a quo etiam si voluissent recedere non potuissent.Et tunc conuentio inualida per supradicta,nec etiam eo:quia voluntarie ibi extitit,excusatur eos redimens a pena canonis, si quis suaden.de sententia excommu.vt si positi erant in loco,a quo si voluissent,potuissent eorum voluntate recedere:sed nolebant:vt obseruarent fidem et prestitum iuramentum:⁊ tunc hoc non improbatur.Et ita loquitur.d.
7 cap.ex rescripto. ¶Et procedunt hec si obligauerit † se quis ad carcerem priuatum:si autem ad carcerem publicum:tunc dicit hic Bald.conuentionem validam.argu.l. fina.C.de maleficiis.⁊ Mathe.l.capite quinto.de adulter.et dicta.l.interdum.§.qui furem.⁊ in authen.vt iudices sine quoquo suffra.§.necessitatem.l.ait pretor.§.si debitorem.ff. de bis que in fraudem credit.l.si quis in seruitute.de fur. l.generali.C.de decurio.libro.x.et.l.j.C.de cur.vel cohor. ⁊ quod not.glos.in capi.§.j.de pace iuramen.firmã.in vsi. feud.⁊ institu.de act.circa prin.licet certe iura illa parum faciant:quia loquuntur in casibus,quibus de iure communi permissum est alicui capere quem propria authoritate,⁊ ad iudicẽtem ducere.vnde nihil ad propositum. Quare puto isto casu dicendum,quod aut quis per pactum obligat se ad carcerem publicum,eo casu,quo de iure communi potest carcerari:⁊ tũc pactum Ẽuis nudum,
8 validum:quia pactum † nudum continens id quod ius commune,est validum.Ista faciunt ad questionem,quam posuit Bar.in.l.j.de vsufcap.Et per eundem in.l.si ita stipulatio.de verb.oblig.Quando statutum disponit id,qõ ius commune:de quo ibi scripsi in recoll.vbi omnes moderni:⁊ vtilis actionis productiuum:vt no.glos.ordi.ff.de pac.l.legitima.Pro qua allego casum singularẽ in.l.inter socerum.§.conuenit.de pac.do.iuncta glo.in.l.si quis pro vxore.ff.de dona.inter virum.Aut obligat se quis ad carcerem publicum eo casu,quo de iure communi est prohibitum:⁊ tunc obligatio est inualida per rationes precedẽ
9 tes,que etiam † decidunt inualidum fore pactum,per qõ quis vult propria authoritate capi posse:licet Bal teneat hic contrarium.⁊ non bene per predicta. ¶Sed est dubium posito,quod istud dictum pactum tenea.t. In ex eo
10 dem † capi possit debitoris heres.In quo Bar.in.l.si decesserit.in prin.ff.qui satisda.cogan.determinat notabiliter,q̃ non,per illum tex.dicentem,qõ conuentio propter quam,quis se obligat ad aliquid,quod est sue persone coherens,non afficit suum heredem.Sed hoc est huiusmodi:igitur ⁊c.Ad hoc facit tex.in.l.Paulus.ff.de pign.vbi tex.dicens conuentionẽ,qua testator obligauit bona querenda per semon afficere personam heredis:quia non bona querenda ab eo.Item facit tex.valde not.in.l.qui Rome.ff.Augerius.j.de verborum obligaẽ.vbi obligans se ad soluendũ quicquid Titium viuentem debere constitisset non obligatur:si declaratio debiti ex persona Titij iã mortui,facta fuisset in persona heredis eius. ¶Fallit autem hec decisio † in muliere que suscipiẽs tutelam filij re-
11 nunciauit omni legum auxilio:quoniam tunc Ẽuis mulier pro debito regulariter capi non possit:⁊ carcerari:vt in auf.nouo iure.C.de custo.reo.⁊ in.l.i.cum auf.ibi posita.C.de offi.diner.iudi.tamen capi poterit,et carcerari: quo casu respectu eius,qõ debet filio ex tutele administratione vigore predicte generalis renũciationis.Ita determinat not.Bartolus.j.de testamen.in.l.si quis sub condi tione.ea ratione:quia qua ratione fauore filij mater tutelam ingrediens,potest renũciare titulo Velleia.vt in auf. matri⁊ auie.C.quando mulier tut.offi.fun.pot.Idemre nunciare poterit alteri beneficio pro se introducto per.d. auth.nouo iure.quod est notan.⁊ hec sufficiant de primo.
12 ¶Dũtamen † intelligas.d.auf.nouo iure,non habere locum in meretrice:vt terminat Bal in.l.consentaneum.C. quomo.⁊ quand.ind.Et huius est ratio:q̃ persona sui legum obseruationem vite sue vilitas excludit.C.de adult. l.que adulterium. ¶Quo ad secũdum,scilicet,an valeat
13 statutum † debitoris permittens capturam,⁊ carcerationem:dicendum videtur q̃ non:quia quod non potest fieri per pactum,non potest fieri per statutum.Et an valeat argumen.potest fieri per pactum: ergo per legem vel contra.vide per Thomam in.l.non solum.§.mortis.j.de noui oper.nunc.not.in.l.non impossibile.ff.de pactis.bic allegat.vt patet sumpto argumen.ex.l.non impossibile. ad fin.ff.de pac.⁊ not.glosf.fingu.l.de euictio.C.de decur. lib.x.Sed respondeo,quod hec regula negatiue cõcepta falsa est:vt patet ex glosf.hoc plene not.in.l.neq̃ pignus. l.priuatorum.⁊ l.nec ex pretorio.j.de regu iur.quam examinat Bal in.l.pro graui.C.commi.vel episto.⁊ tangitur in.l.cunctos populos.C.de summa trini.licet affirmatiue concepta sit vera:vt in.l.fin.in fi.C.de fideiuf.vbi vide per doc.in.c.fi diligenti.in no.de fo.compe.vbi est text. ¶Secũdo q̃ statutum authoritatem habet ab hominibus cõdentibus:sed nullus ex condentibus dominus est mẽbrorum suorum:vt.d.l.liber homo.igitur.Sed respondeq̃ quemadmodum dispositio testatoris collata in eũ,in quẽ ius habet,vt in libertam: valida est,Ẽuis per eam persone illius libertas infringatur:vt in.d.§.Titio. in fi.respõ. Ita⁊ valida est dispositio statuentium,per quam infringitur libertas persone,in quam ius habent.Unde validũ est statutum,quod insignis latro seu bannitus seruus capientis efficiatur.C.quib.ad liber.procla.non lic.l.pro latronum.vbi est casus singu.secundum vnum intellectum. ¶Tertio:quia hominem carcerare est cõtra bonos mores,quod est assumptum Dy.Sed constitutio quid cõtra bonos mores continens,est inualida.iiij.dist.erit autẽ lex. igitur ⁊c.Sed respondeq̃ cõtra bonos mores esse,si sequamur respectu carceris priuati:vt in.d.l.unica.C.de priua. car.secus si respectu publici:⁊ in casu licito: vt patet in.d. l.i.C.qui bon.ced.poss.in.l.sacrilegij.§.fin.qui alias est tex. legis incipiens,cum eo.j.ad leg.Jul.pecu.⁊ in.d.l.nemo carcerem.⁊ in.l.iij.§.tutores.j.de suspec.tuto. ¶Sed stat
14 † dubium:nunquid presuppositа validitate statuti concedentis debitoris captura,⁊ incarcerationem propria authoritate,istud locum habeat in debitoris herede:Bald. eleganter determinat,q̃ sic in.l.postulante.in prin.qui facit egregie.j.ad Trebel.per illum text. ¶Appellatione enim debitoris,ita venit heres,sicut defunctus:quia is ille est a quo inuito exigi potest:vt.l.debitor.j.de verborum sign.⁊.l.vt obligatus.cum fi.j.de lib.cau.⁊ hec de secundo.
15 ¶† Quo ad tertium,scilicet,an valeat renunciatio facta facultati cessionis bonorum cum iuramẽto,vel sine:scias banc questionẽ tractari per Cy.⁊ Bal.in.d.l.i.C.qui bon. ced.pos.per Dy.⁊ Barto.bic.⁊ Spec.videtur tangere in tit.de alleg.⁊ dispu.alias de renunc.⁊ conclu.§.i.versi.item est beneficium.Canoniste in.c.Oboardus.de solut.et do. Ant.de iureiu.c.cum contingat.Fede.de Se.in suis consilijs,consilio apud aliquos.lx.sed apud me.lvii.Plenius tamen omnibus hoc ponunt domini mei in decisionibus antiquis,decl.ccc.⁊.clxxi.⁊ miror,quod nullus de eis facit mentionem:⁊ maxime do.Anto. cui opus illud fuit optime notum.Et quidem videtur primo dicendum,q̃ nõ:q̃ per talem renunciationem astringitur ad detrusionẽ carceris:cum ex cessione illam cuitet:vt in.d.l.j.C.qui bo.ced. De trusione autẽ sequitur inhumanitas⁊ crudelitas sine commodo creditoris:quia frustra ibi detrusus inhumane vexabitur,⁊ fame fortitan morietur.Clarum est autem iuramentum per qõ inhumanitas deducitur, inualidum fore.de iureiu.c.cum quidam.Debet enim vt id sit validũ habere in se tria.s.veritatem,institiam,⁊ indicium:vt not. gl.C.de nup.aut.qõ cis.⁊ patet de iureiur.c.⁊ si Christus, xxij.q.j.iurabunt.xxij.q.iiij.animaduertẽdum. Non enim illud fuit repertum: vt esset iniquitatis vinculum. de iureiurando.c.quanto.xxij.q.iiij.inter cetera. Item est clarum inualidam esse conuentionem,ex qua paciscenti nul-

lum queritur commodum vel vtilitas: vt patet in dicta.l. quotiens. ff. d.l. sicut. versus finem. ¶ Item etiam nulla est cõuentio, per quam in voluntate alterius reponitur facultas disponendi de rebus propriis. ff. de pact. l. nemo. Sed respondeo inhumanitatem seu crudelitatem non sequi: quoniam ita prouidendum est: vt carceratis victus non deficiat quia etiam pro criminali causa detentis non denegatur. imo si volenti ad illum afferre stratum, aditus negetur, iniuriarum est actio: vt patet in. l. si victum, aut stratum. ff. de re iudica. ff. l. reo criminis. ff. de solu. ff de hoc C. de episco. audi. l. iudices. ¶ Preterea ex hoc etiam sequitur creditoris cõmodum: quia vel tedio carceris affectus soluet: vel alius in eum pietate commotus, ad solutionem sortis inducetur. ff consequenter hoc casu iste carcer nõ erit penalis, sed tedialis: vt ita dixerim, ff infra declarabo. ¶ Secundo: quia ex hoc creditor non reportabit commodum: cum in carcere existens nil lucri acquirere potest. quod forsan extra faceret: ff ad talem fortunam deueniret: vt creditori satisfaceret. Cum igitur carceratio non prosit, dicto respectu videtur renunciatio, ex qua hoc sequitur, non tenere: cum ex hoc creditor veniat contra preceptum charitatis et humanitatis. Item, ff quod debitor renuncians sibiipsi inhumanus sit ff impius: arg. ff. de appella. l. non tantum. Sed respondeo, quod cum carcer qui assignatur debitoribus debeat esse sub lata, ff libera custodia ad ipsum vsum hominum constitutus: vt dicit tex. in dicta. l. nemo carcerem. igitur consequenter ibi operari poterit, vt ff extra: ff sic lucrari. ¶ Tertio: q debitor sic detrusus, non poterit audire diuina, nec ecclesiastica sacramenta percipere pro libito voluntatis: nec audire verbum Dei, quod non minus affligit ipsum. ff. q6. i. interrogo vos fratres. ex quo poterit forsan deduci ad infidelitatem: igitur talis renunciatio, que propter hec potest debitorem deducere in deteriorem exitus salutis eterne, non videtur posse iuramento validari. Ad hoc. xxii. questione. iiii. si aliquis. in dicto cap. cum contingat. ff. d. c. si vero. eodem tit. Sed respondeo hoc esse falsum: quia ista carcerato etiam damnato ad supplicium vltimum, si petantur non possunt denegari. de peni. ff remiss. clemen. i. ff eodem titu. cap. cum in te. alias, quod in te. ff. in cap. fin. de senten. ex commu. in. vi. Est enim hec carceratio ciuiliter considerauda, non autem inhumana. argumen. ff. de ser. l. si cui. ¶ Quarto sequeretur ex hoc damnum reipublice, cuius interest homines diuites habere, atque seruire potentes. ff. eodem. l. i. ff. l. cum ideo. ad finem. de bon. dam. ff in authen. vt iudic. sine quoquo suffrag. ff. cogitatio. Et quia forte huiusmodi debitoris seruitio indigebat: vnde in eius preiudicium talis renunciatio non videtur iuramento validari posse. ad hoc. l. vltima. ff. ad municip. Sed respondeo hoc casu: cum respublica indiget, poterit a custodia carceris liberari. Causa enim vtilitatis publice potest ius priuatum ledi. ff. de euictionib. l. Lucius. ff. de rei vendica. l. item si verberatum. ff quod not. Bart. in. l. Anthiochensium. de priui. cre. ¶ Quinto sequeretur ex hoc preiudicium vxoris ff liberorum, quibus non poterit vite necessaria subministrare: igitur &c. In eorum preiudiciũ non videtur talis renunciatio iuramento validari: vt in dicto cap. cum contingat. de pactis. quamuis. lib. vi. Sed respondeo has remotas occasiones in considerat one non esse. Ad hoc glos. de homi. c. decetero. alias enim rare carcerationes reputarentur valide: quod est absurdũ. ¶ Sexto: quia constringitur debitor per talem renũciationem ad quandam speciem perpetue seruitutis: quia ad perpetuam carcerationem: consequenter etiam carcer isto casu erit pena: vbi debet esse custodia: vt. ff. dixi. Sed ad hoc respondeo multipliciter. ¶ Primo: quia carcer isto casu non est penalis. vide per cũdem in deci. suis deci. decl. xvi. ff allegat. l. aut damnum. ff. si licet. ff. de pe. vide no. in. l. eos. in. ff. super his. de appel. Sed tedialis. ideo enim immittitur vt tedio affectus creditoribus satisfaciat. Ad hoc q6 dicimus in simili, q missio in possessionem ex primo decreto, quamuis largo modo fiat contra contumacem in eius penam: vt. l. satisq. ff. de in ius vocan. tamen proprie fit aduersus eum, ad inferendum tedium, quo affectus veniat coram iudice responsurus: vt. l. is cui. in princi. ff. vt in poss. lega. ff in. c. quoniam frequenter. ff. in aliis. ff. vt lit. non contesta. ¶ Secundo, quod quamuis ex hoc tacite resultet conuentio de carcerando, quam supra diximus innullidam: tamen hoc non consyderatur ad inualiditatem renunciationis: quia illa venit in eius consequentiam. Et clarum est, q alias prohibita, possunt venire in consequentiam permissi: vt. l. i. ff. de aub. tut. l. in modicis. de cõrab. emp. l. quedam. ff. de acqui. rer. do. ff in. c. per venerabilem. in glos. ii. vbi concord. qui filii sint legi. ¶ Tert. o. q sua ipsa carceratio sit species seruitutis: vt dicta. l. ii. de liber. bo. cum speciem libertatis infringat: vt dicto. ff. Tit. quamen sufficit, q propter hanc nõ fit seruus creditoris: quia hoc reperitur. l. cautum. Sed seruus, vt ita dixerim, totaliter seruit. Carceralis, quod sentit, donec soluit. Et ista seruitus est a iure permissa ex quo permittit carcerationem: vt. d. l. imo carcerem. ff. d. l. i. qui bo. ce. po. ff per hoc etiam respondetur ad casum. l. ob es. C. de act. ff obli. Illa enim dicens ob es alienum nõ posse compelli debitorem creditori seruire: est intelligẽda cum iure seruitutis authoritate propria ex pacto debitoris debitorem vult compellere et ad seruiendum, quod quidem est prohibitum: quia condictionibus libertas tolli seu ledi non potest: vt. d. l. libertas. C. de libe. cau. Secus si iure cõtractus ab eo petat seruitum operarum: quia quemadmodum ipse operas suas potest locare alteri: vt. l. qui operas. ff. l. in operis. ff. locati. cum similiter videtur, quod ff creditori. ¶ Preterea ex hoc pacto resultat facultas carcerandi authoritate publica: ff in casu permisso, quod est licitum: vt in dicto. ff. intro. ff. d. l. nemo. cum si. ¶ Questio autem prima in ordine disputat de carceratione authoritate propria priuati: ff in casu non permisso: bene veritas est renunciationem esse validam, etiam sine iuramento: ff hoc videtur probari. Primo quia tres sunt casus. ¶ Primus, q quandoq; quis renunciat iuri pro se introducto ob reuerẽtiam persone: tunc renũciatio est inualida. ff ita est casus hic. ¶ Quandoq; quis renunciat iuri pro se introducto ex natura contractus, vel actionis: ff tunc etiam renunciatio valida. ff. de pac. l. si quis crediderit. ff. de regu. iuris. l. si conuenerit. ¶ Quandoq; quis renunciat iuri pro se introducto alige, propter quandam equitatem seu humanitatem: vt et casus noster in cessione bonorum: ff tunc renunciatio valida. de regu. c. statuimus. ff. c. ad apostolicam. C. de pactis. ff de episco. ff cleric. l. si quis in conscribendo. ff. in eodem tit. l. pactum inter heredem. ff quod plene not. glos. ordi. in authen. vt sine prohib. matres debi. ff. propterea in verb. senatusconsulto. ff. c. si diligenti. de foro compe. ¶ Sermodo quia renunciatio iuris non tendens contra bonos mores: regulariter est valida: vt in dicta. l. si quis in conscribendo. ff dicta. l. pactum inter heredem. sed hec est huiusmodi: vt patet: quia non habet perpetuam causam prohibitionis. ¶ Quoniam plures sunt casus, in quibus quis non potest bonis cedere. Quorum duos ponit hic Bart. alios ponit Bald. in. l. i. C. qui bonis. ff Angel. in. l. is qui bonis. ff. de cessio. bo. Quibus duos ego addo. Primus si habuit inducias quinquennales: quoniam tunc excluditur a facultate cedendi: vt. l. fina. C. qui bo. ¶ Secundus, si post publicationem bonorum suorum facultas sibi concessa fuerit a principe recuperationis eorundem: quoniam si ad euitandam creditorum vexationem velit tunc bonis cedere, non potest: vt est casus singul. quem solus ego noto. ff. de sen. paf. in. l. ũ. ad fin. ¶ Tertio non reperitur inre hec renũciatio prohibita: ergo in dubio debet cẽseri permissa. ff. quibus ex causis maio. l. necnon. ff. quod eis. ff. de probatio. l. ab ea parte. ff quod plene not. glo. bas regnlas discutiens in. c. inter corporalia. in verbo, quod non innitur. de transactio. ¶ Quarto: quia cum tacite ex presse eadem sit virtus: vt. l. cum quid. ff. si certum pet. l. quia acceptum. C. locati. ff. l. triticum. cum simi. ff. de verbo. obliga. ergo si valet renunciatio tacita, que resultat ex beneficio inducie quinquennalis: vt dicta. l. fina. C. qui bo. Partitione vel maiori dicendum valere expressam. quod quidem limitat Federi. in pre allegato consilio: nisi manifesta ff notoria sit paupertas ipsius renunciantis: ff cum spes nulli in futurum, puta: quia decrepitus: ff similiter cui spes negatur. na, quod alius pro eo soluit: quoniam tunc cedere poterit renunciationi, non obstante tanquam inualidas quemadmodum propter inhumanitatem inualidum est iuramentum, quod filius promittit alimenta non petere, vt fieri firmat Specu. in titu. qui filij sint legit. ff. versicu.

sed pone.

sed pone pater.alias ver.item pone.& sequitur Bartol.in l.si quis a liberis.§.si vel parens.ff.de liber.agnoscen.Clarius ponit Bald.in l.pactum quod dotali.C.de collatio.

17 Pro quo casus est,de iureiur.and.c.cum quidam.¶Ad uerte tamen quia si quis ex †seipso iuraret non cedere bonis,non obstante iuramento,cedere tunc potest:q; ꝙuis longa sit dubitatio:an actus factus contra iuramentum valeat.de quo per Inno.in.c.dilecto.de prebend.Specu.& Joan.Andr.in addi.in tit.de legato.§.nunc tractemus. ver.sed si legatus.& eundem Joan.in regula,quod semel. de regu.iur.libr.vi.in addercur.Barto.in l.si quis in principio testamenti.de legat.ij.& in l.si quis inquilinos.§.fina. de legat.In quibusdam lc.vbi etiam per Bal.in l.si quis pro eo.ff.de fideiuss.Bal.in auth.hoc iure.C.de testamen. glos.in.c.i.§.item sacramenta.de pace iuramen.firman.in vsibus feudo.& alibi.vi& q.ij.vltima voluntas.Alia.ff.eo. quod incipit,Licet mulieres.de iureiuran.lib.vi.& in.c.fi. de procura.eod.lib.& etiam Specu.in tit.de emp.& vendi. §.tertio loco.ver.& no.generale consilium.& no.in.c.intellecto.& c.tua.de iureiurando.tamen hec est firma regula,q; quamuis vbi casus sit contra iuramentum secum habens concursum iuris communis,ille sit inualidus:vt est casus in dicto.c.intellecto.de iureiurand.tamen vbi actus sit in contrarium secum non habens iuris communis concursum:vt est de non cedendo.certe ille est validus: vt est casus in.c.sicut ex literis.& c.si inter.de sponsa.Et hoc est,qđ recte intuenti dicit glos.in dicto.c.fina.de procura.in.vi.et hec sufficiant de questione tertia.¶In text.ibi, reverentiam,† que maritis exhibenda est &c.dicit ergo hic text.&

18 in l.vnica.§.cum autem.C.de rei vxo.actio.Ab vxoribus maritis esse prestandam reuerentiam.Vnde est argumẽ. quod vxor maritum in ius absq; venie obseruatione, vocare non potest. Generaliter enim omnes personas, quibus reuerentia prestanda est,sine venia in ius vocare non licet.vt.ff.de in ius vocan.l.generaliter.Qua ratione Jo. Andr.in addi in titu.de inquisi.§.fina.in addi.incipiente. text.dicit necessarijs &c.Idem dicit in monacho.vide in dictis locis:vbi allegat.& ex parte.de accusa.¶In glos.su-

19 per verbo, negat.ibi,†respon.nec tunc valet &c.Et istam tenet Dyn.rationibus de quibus hic per Barto.dicens non obstare.l.licet.de pac.dota.que in contrarium allegatur quoniam illa ratio in pacto,per quod conuenitur soluto matrimonio, vt dos vlterioꝛi die reddatur, dicens hoc esse validum,si adsit iusta causa:fapplet glos.pauperta-tis, ergo absque causa iusta non valet illa conuentio. Preterea illa bona in casu in quo conditio,eiusdem efficitur melioꝛ:nos autem in pacto,in quo conditio eiusdem efficitur deteriꝛ:vnde casus sunt diuersi. Bart.tamẽ hic adherens Huiliel.de Cu.tenet opi.contrariã per.Doꝛo tio.ff.de neg.gest.Sed certe Lilla loquitur cum culpa sua factum est,quod maritus non possit satisfacere integraliter:quoniam tunc ipse tenetur negotiorum gestoꝛũ actione insolidum.nec habet beneficium,quod non conueniatur nisi quatenus facere potest.Et hoc in casu posset vera esse opin.Barto.& Huliel.scilicet,quod vbi culpa mariti precedit impotentiam integraliter satisfaciendi.tunc renunciatio huius beneficij soluto matrimonio, valeat per illam l.alias sit vera opinio Dy.per rationes suas:et hoc placet moder.& etiam mihi.

Summarium.

1 ¶Tempus spectandum esse,ad hoc,vt maritus insolidum teneatur:vel habeat beneficium, ne conueniatur &c. Res iudicata dicitur proprie post lapsum decem dierum a die sententie late.

2 Tempus spectari, ad cognoscendum: an aliquis sit diues,vel non: &c.

4 Locuples quis dicatur.

Rei iudicate. ¶Quando aliqđ nõ esse locupletem est causa moderande condemnationis,inspicitur tempus moderate rei iudicate.b.d. ¶In

1 text.ibi,rei iudicate &c.Text.tamen in.l.verum.§.tempus. ff.pro soc.de simili beneficio loquẽs,dicit spectari tempus rei iudicande.vnde videntur iste leges cõtrarie: cum res iudicata proprie sit post lapsum decem dierum a die late sententie:vt in.c.quod ad consultationem.de re iudica.licet largo modo loquendo res iudicata dicatur ipsa sententia,eoipso,quod profertur.Et ita assumit text.in.l.litigatoꝛibus.C.de appel.de quo plene not.gloss.in.l.eleganter.§.si post.ff.de condictio.indeb.& in.l.j.ff.de re iudic.& ibi plenius per Bartol. Possumus dicere,quod inspiciatur tempus vtrunq; Et quidem primo tempus rei iudicande,id est sententie proferende:vt si tunc maritus sit soluendo integraliter,insolidum condemnetur.Et ita loquitur text.in dicto.§.tempus.Item & tempus rei iudicate in executione faciende:prout proprio modo hoc vocabulum significat: vt.ff.d.ti. Quoniam tunc si maritus desit esse soluendo integraliter:fiat moderata executio, quatenus potest facere:licet precesserit condemnatio insolidum.Et ita loquitur iste text.quod esse verum probo ex duobus. ¶Primo:quia hec exceptio,ne conueniatur vltra ꝙ facere potest,tanꝙ modificatiua sententie, potest opponi in executione:vt traditur in.l.ex diuerso.§.fin.ff.eod.& in.l. Presennius.in fin.ff.de re iudica. ¶Secundo:quia casum habeo singularem,quod si tempore quo fuit condemnatus,filius non habebat exceptionem huiusmodi:vt quia erat in potestate:& imo condemnatus fuerat insolidum: si tempore quo petitur executio,superueniat sibi qualitas huius exceptionis productiua:quia tunc reperiatur sui iuris:exceptionem opponere potest ad ipsam sententiam modificandam.Tex.est singularis in.l.si filius.ff.quod cũ eo.Ita igitur in proposito,si tempore sententie maritus hoc beneficium non habebat: quia poterat soluere integraliter:& ideo ita condemnatus fuit:si tempore executionis superueniat inopia propter quam non possit soluere solidum:& consequenter qualitas productiua dicte exceptionis:certe,& tunc tempus executionis ad ipsius modificationem inspicietur.& ita declaro hec iura.¶In glos.

2 in verbo,†iudicate.ibi,sed non placet &c.Bar.& ceteri sic distinguunt quod aliquando quem esse locupletem, vel non esse:est causa actionis dande,vel denegande: et tunc inspicitur tempus litis contestate. Ita probatur in.l.qõ autem.iuncta.l.si mulier acceptam.§.fina.qui alias est.6. fina.l.si sponsus.ff.de dona.inter virum.in.l.litis. iuncta.l. pupilli.in princip.ff.de nego.gest.& in.l.in pupillo.iuncta l.pupillo.ff.de solutio.Quando ꝙ aliquem esse vel nõ esse locupletem:est causa moderande condemnationis:& tunc inspicitur tempus rei iudicate. Ita loquitur hic,& in.d.§. tempus.& in.l.quesitum.ff.de pecu.& in dicta.l.si pater.que alias incipit,Si a domino.§.quo tempore.& in.l.si quo.ff.l. quod si in diem.ff.de petit.heredi. ¶Quem tamen.§.postremo allegatum,Ang.dicit hic loqui cum aliquem esse, vel non esse locupletem:est causa vtriusq;,scilicet.tam denegande,vel concedende actionis:ꝙ moderande, vel nõ moderande condemnationis.Tamen hoc secundum mẽ bum declara:vt in textualibus dixi.¶Primo vero ad-

3 de.quod etiam si post litem contestatam superueniat locupletatio.eo:quia ista qualitas superueniens est causa: vt producatur actio ex causa de preterito: quamuis illud tempus institute actionis seu litis contestate non adesset: tamen condemnatio sequitur:vt.l.si mandauero.la pico-la.ff.mandati.l.si rem.§.fina.de pigno.actio.& l.non potest videri.cum ibi plene notatis.ff.de iudic.ad hoc.l.si finautem.§.possidere.ff.de rei vendica.et.l.tigni.versus finem.

4 ad exhibend.¶†Scias autem illum dici locupletem,qui satis idonee habet eius rei causa,quam acto: sibi dari seu restitui petit.Ita declarat verbũ hoc legislatoꝛ, & l.quos nos.§.locuples.ff.de verboꝛum significa.Quia declaratio vera est in non habente beneficium exceptionis,ne conueniatur &c.Quoniam in habente non requiritur,quod tantum habeat,quod integre possit soluere: ne eo beneficio gaudeat:sed quod tantum habeat, quod quamuis integra solutio fiat:tamen sibi supersit proꝰ victus necessitate: vt patet in.l.in condemnatione.ff.de regu.iuris.

Summarium.

1 ¶Compẽsatio contra dotis repetitionem admittitur. & vide late mume.3.

2 Compensationis exceptio quod tollat ipso iure naturalem & ciuilem obligationem.
3 Heres mariti pro dote retinenda, quod non potest opponere exceptiones, quas maritus opponere posset.
4 Ius coercendi mores vxoris, quod non transeat in heredes mariti. & vide nu. 5.
Verberans vxorem sine iusta causa, qua pena puniatur.
Vxor castigari potest a viro moderate.
6 Exceptio compensationis, quando possit post sententiã opponi?
7 Obligatio ad estimationem rei, quod ipsa re peremptã, succedit in obligationem rem restitui.
10 Compẽsatio, quod fiat a iure absq; facto hominis: vt pena euitetur.
11 Heres mariti aduersus vxorem dotem repetentẽ: quando possit dicere dotem suo lucro cessisse, ob illius adulterium?
12 Heres mariti, an possit contra vxorem mariti excipere de adulterio in vita mariti: vt lucretur dotem.
13 Maritus aduersus heredem vxoris adultere, habet dotis lucrum.
14 Vxor propter eius malos mores non respicientes pudorem mariti, non perdit dotem.

Heredi mariti.

¶ Heres mariti potest obijcere compensationẽ ob res donatas, amotas, vel impensas: licet morum vxoris coercionem nõ habeat. hoc dicit. ¶ No. primo quod
1 † exceptio compensationis cõtra repetitionem dotis po
2 test obijci. ¶ † Not. secundo, quod compensationis exceptio tollit ipso iure naturalem & ciuilem obligationem. id quod addit Bald. l. inter tutores. j. de administra. tuto. de quo dic vt infra dicam. ¶ Not. tertio secundum vnum in
3 tellectum: † heredem mariti pro dote retinenda obijcere non posse vxori id, qõ ipse maritus vinẽs obticuit. ¶ No.
4 quarto secundum aliam: quod † ius coercendi mores vxoris, non transit in heredem mariti: & hoc ex textualibus declarabitur. ¶ In text. ibi, morum vero coercionem nõ
5 habet &c. Quamuis † glos. & docto. hunc text. intelligant velle dicere, quod propter adulterium ab vxore commissum, heres mariti non habet dotis retentionem, si vinẽs maritus crimen hoc obticuit: et consequenter sit hic casus de eo, in quo dubitauit Specu. in locis hic per Bart. allegatis. de quo dicam in glo. Tamen puto posse aliter intelligi. Certum est enim, quod quamuis, si maritus verberat, sine iusta causa vxorem: quod in hoc puniatur: vt ipsi dare cogatur tertiam partem eius, ad quod ascendit propter nuptias donatio: vt in authen. vt liceat matri et auie. §. si quis dotem propriam. & in authen. hec causa. C. de repudijs. Cum verberibus affligere sit ab ingenuis alienum. vt. j. eodem titu. l. consensu. §. i. tamen iusta ex causa vxorem, puta: quia male morigerata, potest corrigere. xxiij. q. iij. duo ista. Quinimo & moderate castigare: vt cõcludit glo. vij. q. i. sicut alterius, quam sequuntur Hosti. &
a Joan. And. in cap. quemadmodum[a]. de iureiurando. et recte cum ipsa quasi serua sit: & famula mariti. xxxiij. qõ. v. est ordo. et cap. hec imago. vnde maritus eam moderate castigare potest: quemadmodum tale ius habet, & in reliquis sue familie: vt in l. respiciendum. §. furta domestica. j. de penis. in. l. si filius. C. de patria potesta. l. ideoq; §. j. ẽ. de vsufruct. l. eleganter. ẽ. de pignora. actio. l. ij. §. dominorum. ẽ. de bis, qui sunt sui vel alieni iuris. institu. eodem tit. §. sed & maior. Quinimo si vxor sit clerici in minoribus maritus omnem potestatem preter cedem, eam castigandi habet male morigeratam, adeo: quod et in compedibus ponendi. Tex. est singularis. xxxiij. questione. ij. placuit. tamen ins istud moderate castigationis in heredem non transit. Et hoc videtur tex. velle. ¶ In text. ibi, com
6 pensationes tamen &c. † Si tex. hunc intelligis, quod heres compensationem obijciebat post factam ad dotem cõdemnationem, prout videtur posse probabiliter intelligi: est hic casus, quod compensationis exceptio potest post sententiam opponi. Ad idem. l. ij. C. de compensatio. vbi est casus. Quod tamen fallit, nisi agatur interdicto recuperande: quoniam tunc agenti aut executionem petenti, non obst. compensationis exceptio: vt concludit gl. ordina. de ordine cognitio. §. fin. ¶ In glo. super verbo,

9 ¶ Vide moder. in dicto c. quẽadmodũ. & Ludo. in l. si quis in graui. §. si cũ omnes. j. ad Silla. in fin. prime col.

pecuniariam. ibi, quia tũc condicitur estimatio &c. ¶ No.
7 glos. † quod in obligatione rem restitui, re peremptã, succedit obligatio ad estimationem. Quod dic, vt plene digni post Barto. in. l. stipulationes non diuidũtur. de verbo.
8 oblig. ¶ In eadem ibi, prima † placet &c. glos. bic, & in. l. ẽ. eodem. et in. l. dinortio. §. ob donationes. et in. §. taceat. bic allegato. & in. l. nec §. C. de compensatio. & in. l. i. C. rei amot. valde dubitat, an petitioni dotis per vxorem facte possit obijci compensatio. ¶ Tu autem pro declaratione materie, dic, quod tres sunt casus. Primus: quod aliquando vxori dotem repetenti obijcitur eius retentio propter aliud, ad quod ipsa est obligata: & tunc hoc non potest fieri. Casus est in dicto. §. taceat. Aliquando obijcitur dotis extennatio, puta: quia vxor possedit res mariti, ex quibus percepit fructus iam cõsumptos: vnde dicitur, quod in tanta quãtitate dos est extennata, ad quam ascendit estimatio fructuum consumptorum. et hoc potest. Casus est in. l. Titia. j. de solutio. Quod autẽ obijciatur extennatio propter impẽsas in dote factas liquet: vt. l. dinortio. §. impendi. ẽ. eod. et in. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. actio. & in. l. quod dicitur. j. de impen. in. §. per retentionem. institu. de actio. ¶ Aliquando obijcitur compensatio: & tũc tres sunt casus. ¶ Primus si vxori accessiones dotis, id est fructus repetenti obijciatur illa: & tunc potest vt in dicto. §. ob donationes. ¶ Secundus, si ei repetenti dotem confessatam post lapsa tempora opponendam exceptionem non numerate dotis de cuius tamen vera numeratione, non aliter constat, illa obijciatur: & tunc potest. Casus est secundum vnam lect. glo. preallegate. ¶ Tertius est, quando opponitur eam repetenti, solutam vere: & tunc communis opinio quam sequitur bic Barto. licet Iulicl. de Cugno, quem refert Fulch. in dicto. §. ob donationes. contradicat, est q; possit obijci de est debita quantitas liquida: vt probatur bic. & in. l. si dotem. §. si pater. & l. si constante. §. si vxor. & l. in fi. & l. j. ff.
Et pro hac opi. inducunt modern. text. §. in bone fidei institu. de actio. cui similis est in. l. fina. C. de compensationem aduersus omnes actiones obijci posse compensationem excepta dũtaxat causa depositi: ergo sequitur, quod
9 causa dotis manet sub regula affirmatiua. Sed respon de, quod ad verbum illud, dũtaxat excepta, suppletur vel alia causa, que reperitur in iure exp: essa: vt in simili opponit glos. in. l. ob es tantum. cum similibus. C. de pretio mino. Sed quod cause dotis: cum per vxorem repetitur, non possit obijci compensatio: est expressum in dicta. §. taceat. igitur. Et si dicis, ibi est expressum, quod non possit fieri dotis retentio: certe respondeo, quod nisi tam intelligas esse prohibitam compensationem: certe tunc erit ludibrio, & verbis impositus, non autem rebus contra. l. ij. in fin. cum similibus. C. communia de leg. Et ita opin. Iul. icl. puto esse veram. ¶ In glos. super verbo, obligatus. ibi, non enim fit a iure, nisi in malefitijs & negli
10 gentijs &c. Fit etiam † a iure absq; facto hominis compensatio: vt sequatur euitatio incursus vsurarum: et consequenter pene: vt in. l. si constat. C. de compensationib. et etiam, vt ex fructibus perceptis ex re pignorata, ac consumptis, fiat ex computatio pecunie debite: vt. l. i. C. de pignore. distractio. In alijs autem casibus post compensationis obiectionem ab homine factam, licet ipso iure compensat: vt l. poste a q̃. ẽ. de compensa. & dicto. §. in bone fidei. et dicta. l. fina. ¶ In glos. in verbo, habet. ibi, non licet heredi hoc exigere &c. secundum hunc ergo intellectum decla
11 rando † textum in verbo, morum, id est adulterii, per vxorem commissi: vt hic est singularis casus, quod propter adulterium commissum ab vxore, quod quidem vinens maritus obticuit, non potest heres dicere dotem suo lucro cessisse. Et huius due sunt rationes. Prima: quia non licet heredi accusare de adulterio per vxorem commisso aduersus maritum: si aduersus illam viuens maritus obticuit: vt. l. i. §. bis solis. l. fina. C. de reuocan. dona. l. in fin. j. ad Sillania. & l. ommino. C. de inoffic. testamen. Secunda: hec est Bald. quia hoc ius, vt dos cedat lucro mariti propter adulterium vxoris, tendit ad vindictam. per id quod notat glos. in. l. cum emancipati. §. emancipatus filius. j. de collatio. bono. quam plene examinat Bartol. in l. pretor edixit. §. si dicatur. j. de iniurijs. Ergo in heredem non transit eorum: vt. l. iniuriarum actio. la grande. j. de iniurijs.

iniurijs. Sed certe hoc non videtur bene dictum: q; tunc dicitur ius tendere ad vindictam, quando tendit ad estimationem illate contumelie: vt not. dicta glo. quam Bar. in prealegato loco sequitur. Sed hoc non est: vt expresse patet: igitur. vnde manet prima ratio firma. ¶ Sed est
12 pulchrum † dubium: nunquid heres possit vt lucretur dotem excipere de adulterio commisso per vxorem in vita mariti, marito ignorante: & ideo illud obticente. In quo dubitat hic Bald. mihi vero videtur, quod sic. Primo: quia tunc cessat prima ratio. Secundo per illud, quod in simili decisum habeo, per glo. ordi. in l. fideicommissum. C. de fideicom. dicentem heredem posse dicere legatario: legatum non debeo: quia vxorem vinctis testatoris adulterasti, propter quod, si testator sciuisset, sicut ignorauit legatum ademisset. ¶ Secundo, per tex. notabilem in l. i. j. de his quibus, vt indign. vbi indignus reputatur legatarius legato, si post mortem testatoris, memoriam defuncti de crimine aliquo detulit. Et hoc ex eo: quia si viuens delatus fuisset, verisimiliter legatum ademisset. Propter quam. l. Bartol. ibi approbat glos. omnino in l. sororem. C. de his quibus, vt indignis. dicentem legatarium post mortem testatoris adulterâtem vxorem, testatoris priua-
13 ri legato. ¶ † Quid autem ecôtra: nũquid aduersus adultere vxoris heredes habeat maritus dotis lucrum? Casus est quod sic. C. de adulte. l. fin. ¶ In eadem ibi, sed bodie non potest reijci, nec dos per hoc lucrifieri &c. hoc
14 est † verum: si sint tales mali mores, qui non respiciant pudorem matrimonij: vt est inebriatio. & ita loquitur dicta. l. fina. C. de repud. Secus si illum respiciant: vt est adulterium: quia tunc vxor potest reijci & dotis perditio sequitur: vt in dicta. l. finali. C. de adulterijs. Que ambo per solam mariti concernentiam: vt plene declarabo infra in l. Lucius.

Summarium.

1 ☞ Propter vnumquodq; & illud magis.
2 Societas contrahi potest cum muliere: vltra, quod dicũtur socij diuine & humane domus.
3 Societas tacita inter virum & vxorem, idem operatur qõ inter alios.
4 Socer in quibus loco parentis habeatur?
5 Parentes habent beneficium: ne a liberis conueniantur vltra, q; facere possint.
6 Judicium, quod esse possit inter virum & vxorem, constãte matrimonio.
7 Vir & vxor dicuntur vna anima.
8 Vxor etiam patri viri reuerentiam prestare debet.
9 Filia nupta, quod quo ad omnia preterquam ad seruitia maritalia, dicitur in patris potestate esse.
10 Casus, in quibus vir non lucratur dotem, etiam si statutum disponeret, q; lucraretur.
11 Socer qui est ex parte viri, & que ex parte vxoris, quo ad beneficium exceptionis: ne conueniantur vltra q; facere possit, num inter se distent?
12 Stipulatione oritur vinculum vtriusq; obligationis.

Socero quoq;. ¶ Socero vtriusq;, partis et mulieri, dat
1 boc beneficiũ ne cõueniatur vltra quam facere possit. hoc dicit. cum. l. sequen. & sequen. ¶ Not. in. §. † socero. &. l. ex diuerso. ibi, magis placet &c. quod propter quod vnũquodque tale, & illud magis. Ad idem. C. de sacrosanc. ecclesijs. authen. multomagis. Est etiam & alius modus allegandi iste scilicet, quod id quod reperitur in causa secunda, mul-
2 to fortius reperitur in prima. ¶ Not. ex eodem † secundo: cum muliere contrahi posse societatem. ¶ No. tertio,
3 inter † coniuges contractam dici societatem, non solum humane sed et diuine domus. Ad idem. C. de crimi. expilate hereditat. l. aduersus. j. rerum amotarum. l. i. ¶ No. ex eadem tacitam societatem inter virum & vxorem id operari, quod inter alios operatur expressa. quod tamen intellige, quo ad consecutionem beneficij exceptionis: ne conueniatur &c. Non autem, vt vxoris bona in communionem veniant cum marito: nec econtra: vt in cap. penulti.
4 de consuetud. ¶ Nota in. l. quia † parentis. quod quo ad consecutionem huius beneficij, idem est esse parentem, et haberi loco parentis: licet alia diuersa sint, esse vere tale: vel haberi loco talis: vt. l. si maritus in magistratu. §. i. j. de adulterijs. & l. mercis. la secunda. in glos. de verbo am fi-
5 gnificationib. ¶ Not. ex † eadem, parentes habere beneficium, ne conueniantur vltra quam facere possint. Ad idem institu. de actionibus. §. sunt preterea. & l. sunt qui. j.
6 de re iudicata. ¶ Nota in verbicu. item † si mulier. inter virum et vxorem constante matrimonio posse esse iudicium. Ad idem supra eodem. l. si constante. de iur. dotium
7 Vbi adhuc. cum similibus. ¶ In glos. l. quia parentis. ibi, vna & eadem anima. vt est glos. in. l. si cum dotem. §. si maritus. ibi, caro &c. vt in cap. Martinus. de cognat. spiritu. ¶ In eadem ibi, & vxor quoq; esse videtur &c. Sup-
8 ple quo ad reuerentiam † prestandam: quia non solum viro, sed etiam patri prestare debet. Et ita loquitur hic, sicut ipse socer, quo ad matrimonij affectionem gerere solet paternalem: vt. l. finali. ã. de his, quibus vt indignis. ¶ In eadem ibi. C. de condictio. insertis. l. si vxorem &c. &
9 §. scimus. † institu. ad senatusconsultum Tertullianum. & l. j. in fine. j. de iniurijs. et. l. ij. §. quod si in patris. cum similibus. ã. eodem. Probant vxorem esse in potestate patris, quo ad omnia exceptis seruitijs maritalibus, et exhibitione operarum. Quoniam quo ad illa est in potestate mariti: vt. l. sicut. j. de operis liber. ¶ In glos. l. ex di-
10 uerso. super verbo, esse. ibi, † vt lucretur dotem ex pacto &c. Casus in quibus hoc lucrum dotis marito non accedit: quamuis statutum illud disponat, vel pactum: posui in. Lab bostibus. §. si vir. ã. eodem. Quibus adde duos. Primus in. l. ij. ã. de pact. dota. & l. j. j. de dote prelegata. Secundus, si sit in dotem datum fendum: quoniam tunc dos lucro mariti non cedit: quamuis hoc dictet statutum, vel pactum: nisi contestetur dominus. Ita probatur ex casu notabili in cap. j. §. quamuis. qui est singularis de inuestitu. de re alien. facta. in vsibus feudorum. ¶ In ea-
11 dem ibi, sed † hic constãte matrimonio &c. hec glos. non videtur facere differentiam quo ad beneficium huius exceptionis in socero ex parte viri, vel ex parte vxoris, quam tamen videtur facere text. in dicta. l. sicut autem. iuncta dicta. l. sed hoc ita. et. l. penulti. ã. de iure dotium. Sed certe: quia eadem est ratio in vtroque, puto glos. recte dicere, scilicet vt siue constante, siue soluto matrimonio alter conueniatur, gaudeat eo beneficio: nisi sibi ascribi possit dolus: vt dicta. l. penultima. ¶ In glos. su-
12 per verbo, ciuili. ibi, et naturali &c. † Et bene: quia ex stipulatione oritur vtriusque obligationis vinculum: vt patet in. l. si fideiussor. ã. de condictio. indebi. Ideo autem forte tex. dixit, iure ciuili vxorem obligatam: nec subiecit naturali: quia obligata erat ex stipulatione, que introducta est a iure ciuili, non gentium: vt not. in. l. ex hoc iure. institu. de iure natur.

Summarium.

1 ☞ Exceptio non impugnatiua, sed limitatiua sentẽtie, post sententiam potest opponi.
2 Sententia iudicis in iure errantis, ntollit alteri bonũficium.
3 Error iuris in iudice, q; sententiam irritam non reddit. & vide nu. §. 6. & 9.
4 Exceptio, ne conueniatur vltra, quam facere possit, opposita per maritum in iudicio, operatur: quod post sententiam non possit opponi exceptio doli generalis. et vide nume. 11.
7 Taciti & expressi, quod idem non sit iudicium: quo ad invalidandum actum.
8 Sententia, an sit certa, vel incerta: recurritur ad acta.
9 Error in mente iudicis adeo vitiat sententiam, quod non licet appellare.
10 Error iudicis in sententia, qui ex actis, ad que se refert, apparet: an inualidet sententiam?
11 Maritus an post sententiam opponere possit exceptio

nem, ne conueniatur vltra q̃ facere possit.

12 Exceptio doli generalis, q̃ subrogetur loco cuiuslibet alterius exceptionis.

13 Exceptio, ne conueniatur vltra q̃ facere possit, quod sit temporalis.

15 Uxor querens aliquid ex eius industria, an querat viro?

16 Uxor quo ad operas obsequiales ⁊ domesticas, debet esse in officio mariti, non quo ad industriales ⁊ artificiales.

SI in iudicio. ¶ Exceptio non impugnatiua sententie: sed modificatiua executionis, pōt post sententiam opponi. hoc dicit. Et est commune summarium: vel sic. Maritus etiam post sententiam, co beneficio, ne conueniatur ⁊c. tutus est. hoc dicit. ¶ Nota

1 primo regulam, † ad quam semper allegatur secundum intellectum communem: exceptionem non impugnatiuā, sed limitatiuam executionis sententie: post sententiam opponi posse. Ad idem. ff. de re iudica. l. Fiscennius. §. fina. ff. de fideiussorib. l. fideiussores. §. fina. Casus autem in quibus exceptio post sententiam opponi potest, excepti a regula. l. peremptorias. C. senten. rescind. non pos. habentur per glos. magistrum in. §. temporales. institu. de exceptio. ⁊ in l. j. C. de iuris ⁊ facti ignoran. ¶ Nota secundo, quod

2 † sententia iudicis in iure errantis beneficium alteri nō

3 tollit. ¶ Not. tertio, qō † error iuris in iudice sententiam irritam non reddit. De quo dic, vt dicetur in glos. ¶ In

4 textu ibi, doli † exceptione cum vti oportere ⁊c. Supple generali, que subrogatur in locum exceptionis, ne conueniatur ⁊c. Quod tamen intellige: nisi pendente iudicio per maritum hec exceptio opposita fuerit, ⁊ super ea cognitum: quoniam tunc eadem opponi non poterit post sententiam, in qua condemnatus est insolidum: quia tunc esset sententie impugnatiua, non autem modificatiua. et argumen. C. de fide instrumen. l. fina. ⁊ melius. ff. de compensationib. l. quod in diem. §. si rationem. ⁊ l. fi autem. §. fina. ff. de negotijs gestis. Et ita tenent hic communiter docto. ⁊ bene. ¶ In glos. super verbo, insolidum. ibi, ex-

5 presso errore ⁊c. Est ergo conclusio † glossatoris duplex. Prima, quod sententia lata contra ius, iuris errore in eadem expresso, nulla est. Et hoc probat. l. ij. C. quando prouoca. non est necess. l. j. §. item cum contra sacras. ff. que sententias. fine appella. cap. j. ⁊ cap. cum inter vos. de re iudicata.

6 ¶ † Secunda, quod sententia lata contra ius, iuris errore in eadem non expresso, est valida: neque citra appellationem venit retractanda. Et hoc probatur in. l. preses. ff. de re iudicata. in. l. seruo inuito. §. cum prator. ff. ad Trebellianum. et. l. Titius. ff. quod cum eo. et. l. posthumus. §. si quis ex his. ff. de inofficio. testamen. l. cum putarem. famil. erciscund. Et hoc: quod tamen hic reprehendit Jaco. de Are. prima ratione, quia paria sunt habere errorem in mente, vel illum exprimere: cum tacitus intellectus habeatur pro expresso: vt l. cum quid. ff. si certum petatur. l. qui ad. §. locati. et l. iij. de verborum obligationib. Sed

7 hoc † respondeo procedere, quo ad colligendam voluntatem partium actu existente valido: ⁊ ita loquuntur illa iura. Quo autem ad inducendam eius invaliditatem, taciti ⁊ expressi non est eadem potestas: vt l. nonnunquam. ff. de conditio. ⁊ demonstra. ⁊ l. expressa. ff. de regulis iur. cum similibus. ¶ Secunda: quia cum qualis † sit sententia certa, vel incerta recurrendum sit ad acta: vt l. penulti. C. de de senten. que sine cert. quantit. a. l. ait prator. §. fi iudex. ff. de re iudica. Ad que in dubio refertur: vt patet ex not. in. l. si

8 quis ad exhibendum. ff. de exception. rei iudicate. in cap. si confirmationem. de electionib. libro. vi. ⁊ in. l. be enim cause. ff. de suspect. tuto. Et patet in cap. cum ad sedem. de restitu. spoliatorum. Ergo consequenter, vt patere possit, an error: sit in iudice, vel non referenda est ad acta: vnde de verbis ab eo prolatis non est curandū. argumen. ff. de re iudica. l. iusiurandum. Ad quod respondet sententiam ad acta referri: vt ex ijsdem eius incertitudo declaretur: et consequenter ne ex incertitudine resultet eius invaliditas. institu. de actionib. §. curare. vnde non est referenda ad hoc: vt ex eadem resultet invaliditas. vide text. not. et glos. in simili. in cap. j. vt lite non contesta. in glo. in ver. sernatur, ⁊ in ver. coniugij. argumen. ff. de rebus dub. l. quoties. de verborum signifi. cap. abbate. ¶ Tertia: quia er-

9 ror † in mente iudicis ita sententiam vitiat, quod nō est necesse appellare: vt patet in dicta. l. i. §. j. in verbo, sytuancrit. j. que senten. fine appella. Ad quam respondet, quod ibi illa non fuit nulla ex errore iudicis in mente retento: sed ex eo: quia confirmabat sententiam ad quam expresse se referebat. Et in qua erat expressus error. Et consequenter etiam videbatur error expressus in sententia confirmante, ex regula, que vult ea contineri in scriptura, que se refert ad ea, que continentur in illa, ad quam fit relatio. i. de conditio. institu. l. institutio talis. ff. de hered. instituen. l. asse toto. ff. de conditio. et demonstrat. l. si ita scripsero. et per hoc apparet veriorem esse opin. glossato. ¶ Quid an

10 tē si appareat † error iudicis in sententia ex actis, ad que expresse refert: an tunc si sententia nulla, puta: quia per A. ⁊ B. est probatū teneri in centū: vt apparet ex actis: ideo te condemno. vide in hoc Innocen. de probatio. cap. quoniam contra. de re iudica. cap. cum Bertholdus. Bart. in l. j. C. de manumiss. dominos meos in decisionibus suis, decisio. lxx. ⁊ xxviij. Et ego plene dixi in l. si is ad quem. de acquiren. hereditates. igitur hic non repeto. ¶ In eadem sit-

11 † item not. hoc speciale ⁊c. videtur velle glos. quod specialis sit in marito: vt post sententiam hanc exceptionem possit opponere. Et ratio specialitatis est: quia si non potest renunciare expresse huic exceptioni sibi competenti ratione debite reuerentie: vt. l. alia. §. eleganter. ff. eodem. et l. si maritus. ff. de constitu. pecu. Pari ratione nec tacite non opponendo eam ante sententiam. Sed certe idem puto in quacunq; alia exceptione. per textum in dicta. l. Seruius. §. fina. Et quia stat regula per dictam. l. si de cessores. §. vlt. Quod omnis exceptio non peremptoria, sed modificatiua, qualis est hec: potest post opponi. Quarum idem concludunt docto. hic in exceptione inuentarij non

12 confecti. ¶ In gl. super verbo, doli. ibi, que † est odiosa ⁊c. Hoc falsum: quia imo fauorabilis: cum loquatur tantū exceptione doli generali, que subrogatur loco cuiuslibet de qua in. l. qui se debere. ff. de condictio. ob causam. ¶ In eadem glo. que tamen fuit adiectio: tuntamen vult, quod tutus exceptione doli, soluens non possit repetere. Et verum sit dic, vt plene dixi in l. si quis cum aliter. de verborum obliga. ¶ In ead. ibi, secus si soluerit ante sententiam: quia tunc repetit ⁊c. Hanc solu. vna cum Dyno sequente reprobat hic Bart. volens tutum dicta exceptione, si ea non opposita soluat, solutum non posse repetere. per casum. l. nam ⁊ maritus. ff. de condictio. indeb. eidem sequitur hic dominus Bald. eo: quia cum. l. non infringit debitum per suum beneficium, sed illius petitionem. eo beneficio opposito immutat: solutum eo non opposito est irrepetibile. vt. l. si testamēto. §. j. ff. de fideiuss. ¶ Quantū

13 † circa hoc, quādo concludunt exceptionē, ne quis conueniatur ⁊c. esse temporalem: non autem perpetuam, potest volebat Dyn. Adde, quod istud etiam concindit glossa in dicto. §. temporales. institu. de exceptio. ⁊ not. in. l. ij. §. fina. cum. l. sequen. ff. de exceptio. ¶ Postremo extra glosando

14 † no. Primo ad intelligentiam text. scilicet, quod hic iudex nō ex toto errauit in iure condemnando maritū insolidum: si hoc considerans, quod est insolidum obligatus: vt est casus. ff. §. proximo. sed in alio, quo ad hoc errauit quod ei non dedit facultatem soluendi, quatenus commode poterat: que sibi a iure est concessa. Bene possumus dicere eum errasse, in non concessione cuiusdam facultatis soluendi a iure concesse: quatenus commode potest. et qui tamen est insolidum obligatus: ⁊ ideo est, quod talis error: non vitiat sententiam. Et hoc est hic de mente Jacob. de Are. ¶ Secundo inquantum supra dixi, esse sub-

15 potestate † viri quantum ad exhibitionem seruitij ordinarium. l. sicut. ff. de operis liberto. ¶ Adde dubium. an id, quod ex eius opera ac industria mulier acquirit, queratur viro suo. In quo quidem Innocen. de testamentis. cap. cum in officijs. cuius opin. refert dominus Bald. in dicta l. si vxorem. ⁊ in cap. i. §. decedenti. qui feu. dare possint. in vsibus feudorum. Dixi pro regula, viri esse, quicquid mulier ex eius opera ac industria querit: argumen. dicte l. si cui. Contrarium tenuit Petrus de Bellaper. ⁊ recte iudicio meo: quoniam videmus inter virum et vxorem esse posse societatem bonorum omnium: vt est casus. ff. proximo. §. ibi, sicut cum socio fuerit ⁊c. Et clarior in. l. alimenta. §. fina. ff. de alimentis ⁊ cibaria legatis. ergo quicquid

tunc ex

tunc ex eius opera seu industria, querit: sibi querit. Quoniam si marito quereret, nō posset inter eos esse societas: vt ea ratione non potest esse inter patrem & filium in profectitijs: vt. l. ñ. ff. de contraben. empt. ¶ Secundo video: quod id quod vxor & maritus communiter emūt, pro parte vxori queritur: nō distincto, an portio precij soluta per mulierē prouenerit ex eius industria, seu opera: an aliunde: vt. l. scripture. in glos. C. de fide instrumē. ¶ Tertio vt deo id, quod sibi emit mulier, sibi querit: non autem marito, non distincto, vnde precium originem habuerit. C. si quis alteri, vel sibi. l. i. & l. multum interest. & l. & si instrumēta. C. de fide instru. lib. x. & l. si filij. C. de dona. inter virum. & licet dicat, quod quicquid querit mulier, si probari non potest: vnde aliunde licite quesierit: presumitur quesitū ex bonis viri: vt. l. etiam. C. de donationib. inter virum. & l. Quintus. ff. cod. titu. Quod plene declarat. do. Bald. in. l. cum oportet. C. de bon. que liber. tamen ex hoc non sequitur: quod emptū per mulierem sibi ipsi ex eo, quod quesiuit, sit mariti: poterit etiam tunc maritus habere actionē ad repetitionem quantitatis, quam pro precio dedit: et res mulieris remanebit. C. de rei vendi. l. si ex ea. C. cōmu. vtr. iud. l. si patruus. & l. penul. cum si. C. si quis alte. vel sibi.

16 ¶ † Non obst. d. l. sicut. quoniam, q† text. ibi dicit, quod in officio mariti esse mulier debet: confiteor quo ad operas obsequiales & domesticas: quoniam in his debet ei prestare seruitium: vt ibidem. & xxiiij. q. v. est ordo rationis. & c. hec imago. Quo autem ad operas industriales seu artificiales, minime: quia hoc non reperitur lege cautum, & magis: quia earum exercitium plerunq; virile officium est, & ab eis mulier reperitur prohibita: vt. l. penul. ff. de eden. & hec videtur veritas.

Summarium.

1 ¶ Heres et filius eiusdem matrimonij, quod habeat exceptionem, ne conueniatur vltra quam possit: & an in filijs alterius matrimonij: remissiue.

2 Heredis appellatione in materia feudali: venit filius.

Clausula tibi, et tuis heredibus: in concessione feudali: quid comprehendatur?

3 Clausula tibi, & heredibus quibuscunq; in cōcessione feudi, quod comprehendat etiam non filios.

4 Feudum, in quo quis non tenetur prestare seruitiū: trāsit in extraneum? & etiam in filiam feminam?

5 Femina, q† succedit in feudo exiguo.

6 Feudum, pro quo seruitium reale prestatur, transit ad feminas, & etiam ad extraneum.

7 Femina & etiam extraneus, quod succedūt in feudo emptitio.

8 Feudum simpliciter pro se & filijs concessum, intelligitur & heredibus.

9 Nepotes, quando veniant appellatione filiorum?

10 Emphyteosis ecclesiastica, in extraneum heredē, an trāseat? & vnde nu. 14.

11 Intellectus ad text. in. ff. licentiam. in authen. de alienatio. & emphyt.

12 In perpetuum dicitur, quod sine temporis prefinitione est.

13 Contrahentes, q† censeantur voluisse agere, secundū q† conuenit nature contractus.

15 Emphyteosis priuate simpliciter concessa: an dicat perpetua: & ad extraneos heredes transeat?

16 Feudum, an transeat ad descendentes in infinitum?

17 Emphyteosis accepta per virum & vxorem pro se, & cōiugi liberis: an transeat etiam ad filios alterius matrimonij?

19 Fiscus, quod non habeatur per omnia loco extranei heredis.

ETiam filij. ¶ Beneficiū huius exceptionis, ne quis conueniatur &c. ad filios eiusdem matrimonij transit. b. d. ¶ Not. q† licet huiusmodi exceptio in heredem non transeat: vt. ff. cod. l. maritum. cum si. Tamen transit in heredem eiusdem matrimonij filium. ¶ In glidem dici potest. Et si sint nati ex alio matrimonio &c. In hoc, an filius alterius matrimonij, gaudeat beneficio huius exceptionis: glos. quas Bar. hic refert, sunt discordes. Tu autem dic, vt plene dixi in. l. maritū. ff. cod.

2 ¶ In cad. ibi, sic & in feudis &c. vult † igitur gloss. hic. & in l. ex facto. §. final. ff. ad Trebellianum. quam communiter docto. sequuntur: vt dixi in. l. pro herede. §. si quis tamen. ff. de acquiren. heredi. quod appellatione heredum in materia feudali, restringatur ad filium: et sic non referatur ad heredem extraneum contra regulam. l. sciendum. cum similibus. ff. de verborum significa. Pro qua videtur casus in dicto. c. i. §. fi clientulus. de alienat. feud. quod dicit Petrus de Bellaperti. & Jacob. de Raue. esse verum: vt refert hic Bald. quando feudum simpliciter conceditur, puta: quia non facta mentione heredum: vt tunc ad filios tantum transeat: non autem ad heredes extraneos. per text. dicti. c. fi clientulus. secus si facta fuerit concessio vasallo, & eius heredibus: quoniam tunc illud transit etiam ad heredes extraneos. argu. dicti cap. sciendum. Quod dico expresse esse falsum: & contra casum apertum in. c. Titius. quod est finale. si de feud. fuer. controuer. inter domi. & agna. in vsibus feudo. vbi in contractu feudali facta fuit expressa mentio de herede: & tamen tex. vult verificari solum in filio. vnde stat † predicta regula firma, quam primo dic fallere, nisi ab heredibus, additum fuerit quibuscunq; quoniam quamuis tunc generalitas eius verbi videatur debere restringi secundum naturam contractus ad filios. argu. ff. de damno infect. l. damni. verficu. & quod in stipulatione. ff. de vsur. l. si stipulatus. ff. de lega. i. l. si legati serui. ff. vt legatorum nomine caue. l. i. §. belliss̄ime. & §. fi quis sub conditione. cum simil. b. Tamen contra. est: quia transibit tunc feudum in heredem extraneum, & etiam legatarium: vt concludit do. Bald. & recte in. l. i. ff. de rerum diuisio. & cap. i. de prohib. feud. aliena. per Federi. argu. l. in conuentionibus. ff. de verborum signific. & l. id tempus. §. in re legata. ff. de vsufcap. & casus mihi videtur in cap. i. de feud. non baben. naturam propr. feud. in vsibus feudo.

3 4 ¶ Secundo fallit, † nisi sit feudum, pro quo non est quis obligatus ad prestationem seruitij. Quoniam tunc credo, quod et in extraneum transibit heredem. Hoc autem verum esse probo: quia qua ratione in isto casu in feudo isto succedit filia femina, que alias succedere prohibetur: vt in. c. i. §. hoc autem notandum. qui feud. da. poss. et in. c. i. de gradib. succes. in feud. & in. c. i. de feud. femi. & in. c. i. quemadmod. feu. ad filiam perti. vt est singu. casus in. c. fi cui. de capi. extraor. Contradi. quem titulum paucissimi libri habent. Refert tamen do. Bald. in dicto. §. decedenti. Eadem etiā ratione succedit heres extraneus, qui alias

5 reperitur prohibitus. ¶ Tertio fallit, † nisi sit feudū exiguum: quoniam tunc quemadmodum & in eodem succedit filia femina, alias prohibita: quod patet ea ratione: q† pro eo non astringitur quis ad fidelitatē: consequenter, nec ad seruitium: vt est casus singu. de fidelitate. de capit. extraord. Contra. & refert do. Bal. in. c. i. §. fi. & alia. que fuc. pri. cau. benefi. amit. in vsi. feu. eadem ratione succedit heres extraneus, alias prohibitus. ¶ Quarto fallit, nisi sit

6 † tale feudum, pro quo non prestetur personale seruitiū, sed reale: quoniam tunc concludit eleganter Ly. in auth. ingressi. C. de sac. san. eccl. hoc non esse proprium feudum: sed contractū innominatum, do, vt des: cū ex natura proprij feudi non aliud veniat, q̄ exhibitio seruitij personalis: vt patet in. c. i. quali. deb. vasal. iura. fidel. & in. c. i. de for. fideli. & in. c. in forma. in decretis. & imo tunc illud nō regulabitur secundum ius feudorum: sed fm ius commune, secundum quod datur regula: vt ius ex cōtractu quesitum transitorium sit in heredem quēcunq; vt in. l. veteris. C. de contraben. & commit. stipu. cum simi. ¶ Quinto fallit, nisi

7 † sit feudum emptionis iure quesitum: quoniam tūc, qua ratione succedit filia femina, alias prohibita propter naturam contractus emptionis: vt concludit Bal. allegādo do. in dicto. §. decedenti. Pari ratione etiam transibit in extraneum. Quod tamen dictum ego nō puto verum: nec in femina: nec in extraneo heredē. Quoniam nō debet regulari fm naturam contractus: sed contractus fm naturam rei: dum queritur de transmissione in heredē faciēda: vt patet in. l. stipulatio ista. §. fi quis ita. de verb. oblig. vbi casus: quod ℈ huius stipulatio de natura sui sit in heredem transmissibilis: vt. d. l. veteris. tamen tunc nō trāsmittitur: cum res in ea deducta non est transmissibilis: vt est

vsufructus. Ad idem in l. si quis domum. ff. huic subsimili potest. ff. loca. & l. necessario. §. fina. ff. de peric. & commo.

8 rei vendi. ¶ Illud autem no. quod † feudum simpliciter concessum pro se & filijs: heredibus concessum intelligitur. Flo. glo. ordi. in c. j. quibus mo. feu. consti. potest. in vsi. feud. Ea ratione: quia quilibet non solum sibi, sed etiam suo heredi in dubio prouidisse videt: vt est doctrina text. in c. j. de duobus frat. a capi. inuesti. Ad idem. l. si pactum. Bald. in l. liberti liberteq. C. de ope. libe. & in l. qui se patris. C. vnde libe. & no. quia quotidiana sunt. ¶ In ea. ibi, vt filijs mulieris detur, non extranco heredi &c. dicit bic

9 Ange. verbum † filius, in hoc casu, non includere nepotes tunc: quia illi nõ sunt filij eiusdem matrimonij: vt iste text. desponder at tunc: q; in priuilegijs a iure communi ex: obitã tibus appellatione filiorum includuntur nepotes: vt probatur. j. de excu. tuto. l. ij. §. non solum. versi. hoc autem. & l. sed & milites. versicu. hoc autem. pro quo plenius vide, qõ no. Bar. in l. liberorum. j. de verb. sign. & Bal. in l. Hallus. §. instituens. j. de libe. & posthu. oũtamen illud scias, quod in priuilegijs appella. liberorũ, non extenditur vltra pronepotes: vt no. gloss. singu. quam ibi Bar. valde commendat in l. liberorũ. ff. de sena. ar. l. diuo. C. de quest. ¶ In ea.

10 ibi, sicț & in ecclesiastica emphyteosi, &c. Cõcludit ergo bic nota. glo. que semper allegatur, ecclesiasticam emphyteosim in heredem extraneum nõ transire. Et q; passus quotidianus est & dubitabilis valde: igitur opus est insistere. Hunc ergo tetigit gloss. in. §. alienationis. in auth. de non alie. & in rub. C. de alie. pred. ciui. lib. & in auth. si quas ruinas. C. de sacrosan. eccl. Bar. in l. Hallus. §. quidam recte. j. de lib. & posthu. & l. vt iurisiurandi. §. si liberi. j. de ope. lib. l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. & in l. quod dicitur. j. de verb. oblig. & in authen. perpetua. C. de sanct. episco. Bal. in l. ij. C. de suis & legi. & in dicta authen. si quas ruinas. vbi etiã Ly. qui in aliquibus locis tangit in dicta l. liberti. & idem Bald. in addi. quas facit ad Specu. in titu. de loca. Anto. & Joan. And. in. c. in presentia. de proba. Specu. in titu. de loca. §. nunc aliqua. versi. vij. & in versi. cxiij. & ibi etiam Jo. And. in addi. & in versi. cxv. Pro parte autem negatiua, quod ad heredes extrancos nõ transeat, primo arguitur: quia res emphyteotica prohibetur alienari: vt. l. j. fin. C. de iure emphy. in. c. potuit. de loca. Ergo in heredem extraneum prohibetur transferri: quia quod est inalienabile, nõ est in heredem trãsmissibile: vt. l. codicillis. §. matre. de legat. ij. & in l. si quis prioris. j. de secund. nuptijs. Et quod plene not. Bartol. in l. si ita quis. §. j. ca. l. j. de verbo. oblig. Bald. in l. ea lege. C. de condictio. ob causam. & not. in l. si liusfamilias. §. diui. de legatis. ij. ¶ Secundo probatur: quia fiscus tenet locum heredis extranei: vt. l. j. C. de bon. lib. in glo. ordi. Sed in fiscum ex publicatione non trãsfertur emphyteosis: vt in cap. felici. §. si qua vero feudi. de pe. lib: o. vj. & in cap. fundamenta. §. quod si secus. de electio. eodem libo. Et de iure ciuili probatur: quia quod est inalienabile, est ex confiscatione in fiscum intransferibile: vt est casus singularis in l. Imperator. j. de fideicommiss. liberta. & plene dixi in l. si finita. §. de vectiga. de damno infecto. igitur in heredem extraneum non est transmissibilis. ¶ Tertio probatur per textum, in authen. de non alienandis. in. §. emphyteosim autem. vbi tex. dicit emphyteosim ecclesiasticam non transire, nisi in filium, & nepotem ac cipientis, seu eius coniugem: si de coninge expressa mentio facta fuerit: ergo sequitur, quod non in extrancum heredem. ¶ Quarto probatur: quia perpetua emphyteosis in re ecclesiastica est prohibita: vt in authen. de non alien. §. alienationis. & §. si non etiam perpetuam. & in cap. nulli. §. alienationis. de rebus eccle. non alienan. ergo sequitur, quod est prohibitus eiusdem in heredem extraneũ transitus: quia qua ratione posset transire in vnum: eadem ratione in quencunq; successiue: & sic in infinitum. Et si dicis hoc fore correctum. per. §. licentiam. in authentic. de aliena. & emphyteo. vbi dicitur emphyteosim rei ecclesie, cuicunq; non solum ad tempus posse concedi: sed etiam ad

11 in perpetuum. Respondetur multipliciter: † quoniam in eius. §. intelligentia variant scribentes in supra positis remissionibus. Primi enim dicerunt, quod dictus. §. licentiam. corrigit dictũ. §. emphyteosim. quo ad numerum vel tempus: non autem quo ad qualitatem de facto heredum: vt sic sit sensus, quod vbi olim per. §. emphyteosim. non poterat emphyteosis ecclesiastica transitum facere, nisi in filium, nepotem &c. hodie per. §. licentiam. transibit in quẽcunq; descendentem per lineam directam ab ipso accipiente. Quiquidem intellectus mihi non placet. quia ponderandum, quod titulus de alienatione emphyteosis ecclesie maioris Constantinopolitane, non posset transire, nisi in duos accipientis persone heredes. Secundo. §. si vero contigerit. volentem, quod si aliqua ex causa emphyteosis dicte maioris ecclesie peruenerit ad fiscum, sit in electione ecclesie predicte dicere, an velit emphyteosim penes fiscum esse: an ad se redire. Ex quo subtiliter tuenti datur intelligi, quod dictus. §. j. dum vult emphyteosim maioris ecclesie transitum facere in duos tantum accipientis heredes. Primo loquitur de descendentibus ex eadem linea: quoniam si loqueretur de extrancis: tunc fiscus, in quem transitus fecit ea emphyteosis, tanquam quilibet alius extrancus heres, haberet potestatem illam retinendi. Quod tamen negat. d. §. si vero contigerit. cum hoc ponat in ecclesie maioris electione: vnde sequitur, ob tertium ius eiusdem authentice positum in dicto §. licentiam. loquatur in heredibus extrancis: non autem de descendentibus ex linea accipientis. Quia si hoc esset, non fo ret differentia inter emphyteosim ecclesie maioris, que transitum facit solum in descendentes: vt. §. probant. et emphyteosim alterius ecclesie inferioris, quam. d. §. licentiam. vult expresse facere. Et hec est ratio quorundam modernorum, qui hunc passum disputant. quę mihi nullo modo placet: quinimo differentia remanet in hoc. q vbi emphyteosis minoris ecclesie transitum solam facit in duos descendentes accipientis: vt in. §. j. emphyteosis ecclesie inferioris transitum faciet in descendentes quoscunque: vt in. §. licentiam. ¶ Secundus fuit intellectus dicentium, quod aut queritur, quod emphyteosis simpliciter concessa, transeat ad heredes: tunc dicendum, quod non sed ad duos proxime descendentes accipientis tantum. vt in. §. emphyteosim. Aut queritur, an emphyteosis ecclesie, si data sit pro se & suis heredibus quibuscunque in infinitum, valeat: & tunc dicendum quod sic: vt in. §. licentiam. Quiquidem intellectus videtur non esse bonus, ratione: quia qua ratione, cum res ecclesie ex titulo cum debita solennitate alienatur simpliciter: quantumcunque non mere lucrativo: censetur alienari in perpetuum, adeo quod ab heredibus quibuscunque etiam extrancis eius, in quem facta est alienatio, non potest auocari: vt patet in authen. hoc ius. C. de sacrosanctis ecclesijs. canonizata. x. questione. ij. hoc ius. et in cap. j. fine exceptione. ejusdem questione. ij. & in cap. j. de rebus eccle. non alienan. libro. o. pari quoq; ratione idem dicendum est, si cum eadem solennitate sit alienata, per viam emphyteosis simpliciter, quod dicere nullo modo mihi placet. Quia igitur si per viam alterius contractus onerosi, quam emphyteotici res ecclesiastica alienatur in quencunq; heredem in infinitum, illa transit absq; facultate auocandi. Quia penes alienantes ecclesiam nihil iuris remanet. Sed igitur si alienetur ex contractu emphyteotico simpliciter, potest auocari per ecclesiam finita linea descendentium. Secunda: quia penes ecclesiam remanet nuda proprietas, seu directum dominium: vt patet in. l. j. §. qui in perpetuum. si ager vectigalis. vnde ne illud directum dominium semper esset nudum, quod foret, si transiret in heredes quoscunque in infinitum: igitur noluit lex non transire, nisi vsque ad eo cundam personam descendentem habita consideratione. Primo videtur facere et voluisse text. in authentic. de non alienand. §. neque illud. ¶ Secundo cum probo, per id quod habemus in simili, scilicet, quod ideo statutum est, ne vsufructus transeat in fructuarij heredes in infinitum, etiam si dictum sit, quod ad heredem transeat. vt. l. antiquitas. de vsufructu. Et sic dicendo proprietas penes dominum manens semper esset nuda, non vtilis: vt ibi. et in. l. ij. §. ne tamen. ff. de vsufructu. ¶ Unde tertius fuit intellectus dicentium, quod aut conceditur ecclesiastica emphyteosis cum solennitate, de qua in dicto §. licentiam. et tunc intelligatur concessa in perpetuum. et consequenter in heredes quoscunq; etiam extrancos faciat. et ita loquitur dictus. §. licentiam. Aut sine illa: et tunc loquatur. §. emphyteosim. scilicet, vt non ad extra-

nos,

neos,sed ad descendentes,dico transeat. Sed certe mo-
dernis oribus hoc non placet,& ratione:vt m;bi videtur:q;
solennitas adiuuent a per ius ciuile circa alienationem
rei ecclesiastice,hodie non est necessaria seruari: dummo-
do seruetur illa, que tradita est de iure canonico: vt con-
clud t gloss.in dicto cap.i.in verbo,tractatus.in.vj.de re-
bus elle.non alien. ¶ In partem ergo contrariam,quod
trãseat ad extraneos,videtur primo probari per dictum
§.I cent iam.in authen.de aliena.& emphyteo.& in authen.
perpetua.C.de sacrosanc.eccle.vbi est expressum emphy-
teosim ecclesiasticam in perpetuum posse concedi: ergo
ita vt in heredem extraneum transeat. Quod probatur
12 dupliciter:quia† in perpetuum illud esse dicitur, qõ fine
temporis prefinitione est:vt.l.iij.ff.de excep.& no.plene gl.
in.l.j.ff.pro soc.Et probatur.ff.de serui.vrba.predio.l.eum
debere columnam.Secundo quod dicitur, quod in per-
petuum conceditur cum in omnem heredem illud trãsit:
dunt amen pensionem soluat: vt est expressum in.§.adeo.
institu.locati.Ex quibus patet,quod ille passus remanet
sat is dubius,quem etiam tract au:t do.Bal.in.l.fin.C.de
hered.institu.& in authen.defuncto.C.ad Tertullianum.
¶ Vbi vero videtur dicendum,salua semper substan-
tia veritatis:quod aut querimus, an emphyteosis eccle-
siastica possit concedi in perpetuum, ita vt in quoscunq;
heredes etiam extraneos transferatur:& tunc dico quod
non,etiam iuris solennitate seruata.& ad hoc est casus in
dicto.§.si vero etiam perpetuam. et in dicto.§.alienatio-
nis.Nec obst.§.licentiam.qui solus in hoc facit dubium:
quia respondeo,quod ille est correctus per dictum.c.nul-
li.§.alienationis.vbi Papa posteã dixit alienari rem ec-
clesie,esse prohibitum:subm;sit alienationis verbo inclu-
di perpetuum emphyteosis contractum:& sic resuscitat di
ctum.§.licentiam.Et si dicis, quod dictum.c.nulli.loqui-
tur cum alienatur res ecclesie sine solenn t ate:certe respõ
deo:quod tunc ille tex.poneret casum non dubium, cõtra
l.ancille.& l.quod Labeo.cum simi.maxime: quia ante
statutum erat alienari non posse sine solennitate:vt in di-
cto cap.sine exceptione. Secundo hoc probo: quia si spe-
ciale est:vt vna ecclesia alteri ecclesie cum solennitate em-
phyteosim perpetuam concedere possit:vt est casus no.in
auth.vt decetero commutationes.§.illud iam quoq;.ver.
licentia.ergo in alijs casibus est in contrarium ius com-
mune. ¶ Tertio probo:quia si speciale est, vt rem in em-
phyteosim data sterilem,factam postea fertilem ei, qui
fecit:poss t ecclesia in perpetuum concedere:& sic etiam in
heredes extraneos trãsituram:vt est casus in.c.ad aures.
de rebus eccle.non alien.& in authen.si quas ruinas.C.de
sacrosan.eccle.ergo in alijs casibus est in contrarium ius
commune. ¶ Quarto probo per.c.ij.de rebus eccle.non
alie.lib.vj.vbi tex.dicit rem ecclesie in emphyteosim posse
concedi in forma & casibus a iure concessis. ¶ Modo nõ est
dubium,quod forma, quomodo concedi debeat, non est
iure canonico cauta:ergo recurrendum ad ius ciuile.ar.
cap.i.de noui oper.nunc.& ff.distin.in adiutorium. ¶ Modo
non recurri debet ad.§.licentiam.quia ille correctus:vt.ff.
deduxi: ergo ad.§.si vero etiam perpetuam.& §.emphy-
teosim.vbi datur forma,qõ non cõcedatur perpetuo,sed
in duos tantum descendentes accipientis trãsitura.Aut
querimus,an si sit concessa simpliciter: videatur concedi
in perpetuum:vel vt transeat in descendentes duos secũ
dum formam.d.§.emphyteosim.& tũc dic quod nõ in per-
petuum descendentes,sed quod in duos tantum trãseat:
videtur esse concessa.Et ita est casus in dicto.§.emphyteo
13 sim. Censentur† enim contrahentes voluisse agere, secun
dum quod conuenit nature contractus: vt.l.diuortio.§.si
fundus.ff.eod.& not.glos.in.c.j.in verbo,beneficium.de ca
14 pitu. Corradi. in vsibus feudorum. Limitant† tamen
15 hoc alibi singulariter Barto.esse verum: nisi concessa sit
res sterilis ei,qui suo labore eandem reddidit fertilem et
meliorem:quoniam tunc transibit in heredem eius extra-
neum. Ita dixit notabil.in.l.quicunq;.la.ij.de omni agro
deserto.lib.xj.per illum tex..dicentem, quod qui rem pa-
trimonialem principis de sterili fertilem reddidit, illam
in perpetuum habet:& propriam, transmittit ad here-
dem. Quod dictum est certe falsum:quia si hoc esset,quod
ipso iure propter superuenientem fertilitatem,facta fuis-
set transmissibilis in extraneum:frustra Papa in cap.ad
aures.de reb.eccle.non alie.concessisset facultatem eccle-
sie:vt ibi in perpetuum fundum in emphyteosim concede
re possit,qui antea eundem sibi in emphyteosim conces-
sum & sterilem reddidit fertilem. Frustra enim precibus
imploratur id,quod iure communi conceditur.C.de the-
saur.l.j.lib.x.ff.de acquiren.hered.l.ei qui se.& l.que sub cõ
di.ff.de conditio.institu.cum simi.vnde ibi est contra eum
casus isto modo inductus. ¶ Nec obst.d.l.quicunq;.quia
in re principis loquitur:nec apparet ibi an emphyteosis
data fuisset.& hoc de emphyteosi ecclesie. ¶ Emphyteo-
15 sis autem† extranei simpliciter concessa,perpetua est: et
in heredes extraneos quoscunq; transitoria,ex regula.d.
l.si pactum.& dicta.l.veteris.& l.obligationum fere.§.pla-
cet.de act.& oblig.Ex quibus patet ius contractus regu-
lariter in heredem transitorium,& tempus non esse modũ
tollende obligationis.Et ita puto in hoc notabili & quo-
16 tidiano passu. ¶ Quid autem† in feudo,an illud transeat
ad descendentes in infinitum: an vero idem sit, quod in
emphyteosi:dic vt.ff.eodem.§.quod vero Corradus.et.§.
hoc quoq; sciendum. qui feud.dare possunt.& in cap.j.de
success.feud.& de alienat.feud.cap.in feudo.& de feud.mar-
chie.cap.j.in princ.& §.si capitanei.& in cap.j.de gradibus
succed.in feud.& in.c.j.de natur.success.feud.& in cap.satis
dispositum.alias,satis bene.de prohibi.feu.alienatio.per
Lotharium.& ad dictum.§.si cui.quem supra allegam.vi-
de dictum Bald.in dicta.l.quoties.C.de suis & legi. ¶ Ul
17 timo hec† glos.dum dicit filios alterius matrimonij gau
dere beneficio exceptionis huiusmodi, inducitur per do-
minum Bald.in rubrica.C.de priuileg.dotis.ad questio-
nem,si maritus & vxor accipiant in emphyteosim rem pro
se,& eorum liberis:an illa transeat in filium,quem alter ex
coningibus suscepit ex alio matrimonio:& sic non commu
nem:de quo vide per eum,qui ibi ponit veritatem, alle-
gando Specu.in authen.qui rem.C.de sacrosanct.eccles.
& responde ad.l.cum vir vxori.de conditio.et demonstrat.
18 ¶ Ad primam † tamen rationem supra pro parte nega-
tiua factam, responde, quod regula illa non procedit:
quoniam & multoties res prohibetur alienari,que tamen
ex titulo institutionis olim transfertur in heredem: vt.l.
quedam.ff.de acquirendo rerum dominio.et.l.j.de fund.
dota. ¶ Ad secundam responde, quod non est verum,
19 quod† fiscus per omnia habeatur loco extranei heredis,
maxime:cum alterius bona capit ex delicto: vt plene no-
tatur in.l.fi.C.ad legem Juliam de vi.et.l.quoties.in fin.
ff.de nonationibus.et.l.inter cos.& fina.de fideiussoribus.
et.ff.eodem.l.si marito publico.in.l.si constante.in fine.vbi
dicetur.

Summarium.

1 ☞ Culpa in rebus alienis punitur:& quid in propr;js:&
vide nu.14.15.& 16.
2 In dependentibus ab animo magis inspicitur intentio,
quam factum.
3 Dolus in alium commissus,magis punitur,quam culpa.
vsq; ad nu.6.
6 Actio legis Aquilie, q̃ competat marito pro damno in
re dotali dato.
8 Maritus pro re dotali obligatur de dolo & culpa:et vide
nu.13.& sequen.
9 Maritus ob eius culpam:an perdat beneficiũ exceptio-
nis:ne conueniatur &c.& vide nu.11.
10 Usurarius,qui omnia eius bona consumpsit, ne restitue-
re vsuras teneretur:an in foro conscientie teneatur:
12 Libertus, qui post impetrationem annuloꝝ aureoꝝ
negat se fuisse libertum,amittit ius impetrationis.

Licet in. ¶ Beneficium exceptionis hu-
iusmodi marito concessum, com-
petit exceptione doli ab eo commissi,in rebus propr;js in
damnum vxoris: in dotalibus vero commissi, qualiter-
cunq;:et si maritus obligatur vxori ratione doli, vel cul-
pe,propr;ij:non liberatur per cessionem actionis: secus si
ratione doli, vel culpe, alieni. hoc dicit vsque in finem.
1 ¶ Nota primo,† et ita communiter allegatur: quod in
rebus alienis culpa punitur:in rebꝰ vero propr;js culpa-

tur solum: nō punitur. Et his verbis loquutus fuit Imperator: Pape me presente ⁊ tribuno post coronationē, beatissime pater culpa in alienis rebus est punienda, in suis culpanda: ita dicunt leges mee. Non tamen aliquid allegauit nisi in voce. Ludo. Donta. Add idem. ff. eadem l. si constante. §. si maritus. ff. ad legem Aquil. l legis. la vltima. C. manda. l. in re mandata. ff. de petitio. hereditа. l. si quid possessor. §. sicut. ¶ Not. magis inspici intentionem,
2 † quam factum in his, que descendant ab animo. de quo dic, vt in. l. eum qui. §. si iniuria. ⁊. §. cum aliquis. ff. de iniur. in. l. verum. ff. de furtis. et. l. diuus. ff. de sicar. vbi plene per Barto. ⁊ not. Cy. C. ad leg. Jul. de vi. l. quoniam multa facinora. ¶ Not. tertio, quod magis obligat † dolus,
3 quam culpa, qui in alium committitur directe, & qui indirecte ⁊ per obliquum. Et ad idem dicto. §. cum aliquis.
4 ⁊. d. §. si iniuria. ¶ Not. quarto not. † regulam, quod licet vbi quis incidat in obligationem ex vitio proprio, non liberetur cessione actionis: tamen eadem liberatur, cum in obligationem incidit vitio alieno. ¶ Possumus etiam ⁊
5 quinto † not. quod qui ideo obligatur: quia habet aduersus alium actionem, eius cessione liberatur. ¶ Not. mari-
6 to † competere actionem legis Aquilie ratione damni in re dotali commissi. Add idem. C. de iure dotium. l. in bis. ⁊ ino consequenter resultat, quod ipse rei dotalis est dominus: cum illa domino competat. ff. ad legem Aquil. l.
7 item Mela. §. legis. ¶ Not. quod dolus † per maritum in subuersione patrimonij proprij commissus, ob hoc sigillatim, vt damno esset vxoris: aufert eidem beneficium spe dicte exceptionis. Add idem. C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. cum autem. ¶ Not. † maritum ratione rei dotalis
8 obligatum esse de dolo ⁊ culpa. Add idem. ff. de iure dot. l. in rebus. ⁊. ff. eodem. l. si filio. §. maritum. de pact. dota. l. Pomponius. alias, Pamphilus. ff. commoda. l. si vt certo. §. nunc videndū. ¶ In tex. ibi, si dolo mariti res dota-
9 les interisset ⁊c. Quid † autem si interueniret eius culpa: an tunc excludatur beneficio dicte exceptionis: glosſ. sentit, quod sic in. l. verum. §. tempus. ff. pro socio. Et pro illa facit tex. hic in versiculo, cum tamen queritur. ibi, dū dicit: quia in rerum ipsius administratione, non erat culpa ab eo exigenda ⁊c. Ergo a contrario sensu, habenda est ratio culpe in administratione rerum dotalium. Sed solue, quod hoc sumi non debet: quia resultat in iure absonus intellectus: vt. l. ij. cum similibus. C. de conditio. inser. Quod autem resultet, patet hic in ver. filius, in verbo, si dolo mariti. Ex quo datur intelligi, quod non nisi, cum dolo mariti res dotalis periit, excluditur idem a dicto beneficio. ¶ Pro eadem tamen glosſ. facit text. noster. in princip. volens in rebus dotalibus dolum atq; culpam exigi a marito. Sed responde, quod ibi loquitur quo ad vinculum obligationis de dote: nos autem loquimur quo ad exclusionem dicti beneficij ⁊: ideo verio: videtur glosſ. in dicto. §. cum autem. que sentit contrarium. ¶ In text. ibi, quanq; enim dūtaxat dolum ⁊c. Si ergo maritus do-
10 lo dilapidauit patrimonium suum ob hoc: vt non haberet vxori dotem restituere: ad restitutionem compellitur: neq; beneficio dicte exceptionis gaudet. † quod induxit hic Bar. ad questionem vsurarū, qui vt non haberet vsuras restituere, omnia sua bona consumpsit: an in foro conscientie teneatur? Cuius decisionem dicit Theologis relinqueñ. ⁊ idem dicit hic Ange. moder. autem dicunt hic, quod si querimus quid in foro contentioso: tunc est obligatus, quasi dolo desierit possidere ⁊ consequenter potest incarcerari: nec gaudet beneficio cessionis: vt. l. fina. §. vlt. secundum vnam intellectum. ff. de bis que in fraudem credi. Aut in foro conscientie, ⁊ tunc si post dolosam consumptionem penituit, ⁊ cōfessus est: liberatur. Quia quacunq; bona redierit peccator, ⁊ penitentiam atque contritionem habuerit, dimittetur sibi. de peni. dist. i. potest idē. Quinimo liberatur, cui non potest restituere: q: Deus non arctat, quem ad impossibile. argu. eorum que not. de regu. iuris. peccatum. libro. vi. Et hoc mihi placet: quia causa est expressus. xiij. q. vlt. si res. Et ad idem quod habetur de vsur. c. cum tu. de rapto. c. super eo. ⁊ de homicid. c. sicut dignum. §. eos. debebit duplex imponi penitentia: vna propter delictum extorsionis: alia propter dolositatē consumptionis. Nā ali enim multiplicatio penam nō minuit, sed auget: vt. l. nunq; plura, cum si. ff. de priuat. delict.

¶ In text. ibi, & q; eum duntaxat dolum ei nocere puteſ.
11 † Et sic beneficiū dicte exceptionis perditur propter dolosam patrimonij subuersionem. Perditur etiam propter ipsius matrimonij negationem. Sed Bal. hic ratione regule dictis, quod perdit beneficium: cum id negat, quod est beneficij causa: vt. l. si dubitet. §. ita demum. de fideiussorib. l. sed si ex parte. §. interdum. §. quod cum eo. l. si vnus ex socijs. in fi. §. pro soc. ⁊. l. sed hoc ita. ad fi. ff. de re iu
dic. Quam doctrinam etiam probat Bald. in authen. ob
12 tra qui propriam. C. de non nume. pecu. ¶ Dum † tamen Bar. circa hoc dicit, quod libertus si post impetrationem annulorum aureorum, negauerit se fuisse libertum, perdit beneficium dicte impetrationis. Et alleg. l. fin. de iure annul. aureo. Adde, quod male alleg. quia ibi non est. l. c. ii. eiusdem tita. ¶ In glo. super verbo, culpam. habi. ⁊ dili-
13 tiam, † quam in rebus suis adhibet ⁊c. Et ideo teneſ maritus in re dotali de culpa leuissima, si in suis rebus erat diligentissimus: vt no. glo. in. l. in rebus. hic allegata: alias vero tenetur de dolo lata ⁊ leui, vt dicto. §. nunc videndū. cum alijs notabilibus allega. ¶ In glosſ. super verbo, col-
14 pa. ff. ibi. l. ediles. §. Pedius. ⁊. l. cum autem. §. fin. dic, quod ibi de dolo ⁊ culpa in rebus proprijs commissa: nō quis coercetur: quia quamuis dominium pro presenti adesset penes culpabilem: tamen spes erat resolutionis eiusdem propter redhibitionem. Et imo etiam in re dotali, habetur ratio culpe per maritum commisse: vt bicquia finis sit tunc mariti propria: tamen habetur spes restitutionis eiusdem propter matrimonij dissolutionem. Et ideo habetur ratio culpe, per heredem commisse in hereditate, cuius est restitutio faciēda: vt in. l. mulier. versi. sed si quis. ff. ad Trebel. ¶ In ead. ibi, sed hec ⁊c. bene: quia ibi de dolo loquitur, non de culpa. ¶ In ea. ibi, de his qui sunt sui vel alie. iuris. l. i. §. fi. ⁊ institu. cod. titul. §. videamus. et §. sed ⁊ maior. Sed solue, quod ibi presumebatur dolus ex qualitate facti, scilicet ratione excessiue castigationis domini in seruum, sine iusta causa. argumen. C. de iure. l. si non conuitij. ⁊ de presump. c. i. cum si. Dic autem aduersus solū culpa absq; aliquo dolo vero, vel presumpto. ¶ In glo. super verbo, alium. ibi. l. ait pretor. §. illud ⁊c. Tricia
15 † est solutio. Prima Jacob. de Belui. dicentis, quod ibi adest dolus presumptus aduersus alios creditores: et ideo coercetur dolus respectu omnium: quia presumitur, quod sicut fraudare volebat emptor illum creditori, quem sciuit: ita voluisset fraudare alios si fuisset. Semel enim malus in eodem mali genere, semper malus presumitur: vt in regula, semel. in. vi. ⁊. l. si cui. §. ijsdem. de accu. cum si. ¶ Secunda Dy. dictis, quod hic loquitur in dolo debitoris, qui certat de retinēdo ⁊: ideo sibi facilius succurritur de dolo in re propria commisso: vt coercetur dolum ratione eius, aduersus quem committitur. Jhoc no lo emptoris, qui certat lucrari decipiendo ⁊: ideo sibi minus succurritur: quia coercetur ratione doli, quo ad debitores omnes: non solum quo ad eum, aduersus quem commisit. ¶ Tertia fuit Barto. ibi: scilicet, quod ibi debitor fraudulenter vendens commisit dolum aduersus omnes creditores: licet emptor commiserit solum aduersus vnū, quem sciuit. Unde attendit ur potius generalis debitoris vendentis, quam specialis dolus ementis. Unde ad
sciendum cuius culpa, seu dolus in re propria commissus
16 debeat puniri: † dic, quod res est ita propria, quod non speretur debere ad alium redire ⁊ tunc culpa in rebus proprijs non punitur. Et ita loquitur hic, ⁊ in dicto. §. fi maritus. cum simi. ibi not. alleg. ¶ Fallit primo: nisi habeat secum dolum presumptum resultantem ex qualitate facti: vt. d. l. i. §. fin. ⁊. d. §. videamus. ¶ Fallit secundo: nisi culpa sit ex eo: quia culpa id sit in re propria commissum contra iuris dispositionem. C. de fal. mo. l. i. §. fina. ⁊. d. §. videamus. ¶ Fallit tertio, nisi culpa sit ex eo: quia culpa id sit in re propria commissum contra iuris dispositionem. C. de falsa monc. l. i. C. de thesau. l. i. libro. ⁊. l. i. ⁊ l. quicunq; C. de heretic. l. si cui. §. Aristo. §. si seruū. vend. ⁊ in cap. i. de vsur. ⁊ ibi habes casum, quod locans domum pro exercendis vsuris, est excommunicatus. Dixi in vo ce de vsur. libro. vi. Aut res est propria ⁊ tamen est spes, qđ alteri possit esse restituenda ⁊: tunc in propria cōmissa etiam punitur in vtilitatem illius, cui speratur restitui vt. l. ediles. §. Pedius. hic in glos. allega. cum alijs. §. alle. ⁊ hoc

& hoc quo ad culpam. ¶ Quo autem ad dolum dic, quod aut ille in re propria committitur in impropriũ tamen alterius & tunc punitur regulariter solum respectu illius, aduersus quem committitur: non autem aliorum vt hic, & ff. ad l. Fulcinius. §. quod si aduersus. & alijs hic in glos. allega. Et. d. §. sed si meretricem. alleg. hoc. In glo. super verb. culpa. fallit in casu dicte. l. ait prætor. §. illud. que in fraudem credi. & ratio special. tatis patet ex triplici sol. quam. ff. dedi.

Summarium.

1 ¶ Exceptio superueniens pendente iudicio excludit ius agentis, quod ab initio erat validum.
2 Dos ex triplici causa potest constante matrimonio vxori restitui: & quando maritus cogatur: nu. 21.
3 Mulier tenetur alimentare eius parentes & fratres, si egeant, vel banniantur. nu. 22. & 23. & ibi quando non.
4 Redimere captiuos ab hostibus, est opus pium. & nu. 6. & nume. 25.
5 Dotem etiam sine patris consensu filiefamilias, per maritum ex iustis causis solui posse: nec repetitionem eius patri competere.
7 Solutum pro captiuo redimendo, videtur in dubio solui animo repetendi.
8 Solutio facta pro liberando captiuo, non refert per quẽ fiat.
9 Pater, an cogatur in eius vita ad soluendum condẽnationem pro filio?
10 Actio de dote ex parte mulieris est bone fidei.
11 Exceptio peremptoria superueniens quandocunq; iudicio pendente prodest reo.
12 Acta dicuntur facere rem notoriam re pendente.
13 Exceptio dilatoria superueniens iudicio pendente, an prosit reo?: nu. seq. & seq. & nu. 19. & 20.
14 Factum statim post litem contestatam dicitur factum in initio.
18 Judex, an possit volenti opponere in litis exordio reseruare opponendam post. & vide nu. 36. in fi.
24 Maritus soluens dotem vxori, in casu permisso, quãdo consequatur liberationem?
26 Deputatum ad pias causas, potest pro redemptione captiuorum conuerti.
27 Dos, q̃ solui potest mulieri matrimonio constante pro implendo votum.
29 Dos mulieris dinertentis, an possit post reintegrationẽ matrimonij, repeti?
30 Maritus expendẽs dotem in causis necessarijs pro vxore, ipsa inscia, an, et quando dicatur bene expendisse: et quando de eius voluntate: vel ea ratum habente.
32 Intellectus ad legem fin. C. de nego. gestis. scilicet quando expensum contra volũtatem alterius repetatur. vsq; ad nu. 35.
36 Compẽsatio qõ etiam fiat in actionibus stricti iuris ipso iure, si opponatur.

SI mulier. ¶ Si pendente iudicio deficiat id, quod est causa concedende actionis, iudicium expirat & si constante matrimonio maritus vxori dotem soluat in iustas causas: vel ipse pro ea in easdem exponat, extenus de dote liberatur, quatenus est solutum. b. d. vsq; ad. l. si cum dotem. Ludo. doc. ¶ No. in. l. si mulier. q̃ exceptio † superueniens pendente iudicio ius agentis excludit, quod ab initio erat validũ: vnde sequitur pro reo absolutoria sententia. Ad idem. ff. de condict. fur. l. si seruus. ver. i. f. re. amo. l. fi. f. eo. l. si cum dotẽ. §. eo autẽ tempore. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. & hoc rei. f. de iniur. l. sed si vnius. §. fi. o. ff. si vsufruc. pe. l. vti frui. §. si post l. tẽ. ff. de rei ven. l. fin autem. §. possidere. ff. ad exhib. l. signi. post prin. Ad cuius declarationem vide Bar. in. l. i. f. de excep. ¶ Not. in. l. 2 huius † quod ex triplici causa potest dos constante matrimonio vxori restitui. Primo ex causa necessitatis, q̃ est quando vult ea alienum sibi incumbens soluere. Secũdo ex causa vtilitatis, quod est quando ex pecunia dotali, vult ideonea predia emere. Tertio ex causa pietatis et honestatis: quod est quando vult sibi necessarijs indigentibus in alimentis succurrere: vel eos ab hostibus redimere. Et generaliter vbicunq; ex dotis solutione seu alienatione causa dotis efficitur melior, licita est quãuis matrimonio constante eam vxori solui vel alienari nõ liceat. ff. de iure do. l. si ita constante. & l. fi. ff. de pac. do. l. si mulier.

3 ¶ No. secundo ex eadem † teneri mulierem ad alimentandum eius fratres, ac parentes, si egeant. Ad idem. l. j. C. de alen. lib. j. de administ. tuto. l. tutor. §. in seruiendis. l. secundum dignitatem. j. de tute. & ratio. distrab. l. i. §. sed nonnullos. j. vbi pup. edu. deb. j. de libe. agno. l. qui filium. & l. si quis aliberis. ver. igitur etiam mater. ¶ Not. tertio
4 ibi, † quia iusta & honesta &c. quod piũ opus esse videtur captiuos ab hostibus redimere. Ad idẽ. C. de sacrosanc.
5 eccle. l. sancimus. ff. q. ff. sanctorũ. ¶ † Not. ex eadem vltimo, q̃ filiefamilias etiam sine patris cõsensu ex iustis causis dos per maritũ solui potest, adeo: vt nec patri superfit eius repetitio. Ad idem. j. eo. l. si cum dotem. §. fi post
6 solutum. ¶ † No. in. l. sed & si ideo. ibi, vel vt mulier ex vinculis vindicet &c. pium opus videri quem redimere ex iustis carceribus. ¶ Nota † secundo ibi, reputatur ei id
7 quod impensum est &c. Quod id quod solvitur pro redemptione captiui, videtur in dubio solui animo repetendi: non autem donandi. An autem hoc sit verum, si filius redimat patrem: vel pro eo condemnationem soluat: vel contra: & quid in matre? dic vt. C. de captiuis. Liber captus. Et ponit Huiliel. de Cugno in. l. frater a fratre. de condictio. indebi. Bartol. j. de pecul legato. l. Stichus. & vide quod idem no. in. l. si cum filius. j. de donatio. & l. heredes. §. fi filius. ff. famil ercisc. & l. si filius. C. de neg. gestis. & ego plene dixi post Bald. in authen. ex testamen-
8 to. C. de collatio. ¶ Not. ex eadem, † quod non refert per quem fiat solutio pro liberando captiuum ex vinculis: cũ vt hic apparet, quocunq; soluente debeat relaxari. Ad idem. C. de captiuis. l. cum et postliminñ. ff. de nego. gest.
9 An autem pater possit † cogi in vita sua ad soluendum condemnationem pro filio: notat Bald. in. l. lex Cornelia. j. de vulgari & pupilla. Ubi scripsi de soluendo. j. de solutioni. l. solutionem & iudicium. j. de donatio. l. Stichum.
10 §. fina. cum sumi. ¶ Not. ex eadem, actionem † de dote ex parte mulieris esse bone fidei. Ad idem. C. de rei vxorie actio. l. vnica. §. sed si non ignoremus. instit. eodem. §. fuerat. Quid autem ex parte viri, dictum est in. l. de diuisione. ff. eod. ¶ In text. l. si mulier. ibi, expirat iudicium &c.
11 Et sic † exceptio peremptoria superueniens quandocũq; pendente iudicio ante sententiam prodest reo & ad idem iura in notab. allegata. Idem est in exceptione declinatoria iudicis: quoniam & illa quamuis in litis exordio debeat opponi: vt in. l. fina. C. de exceptio. & in. l. sed & si fusce
perit. ff. de iudic. tamẽ si postea superuenerit: poterit post opponi. ff. de arbitr. l. non distinguemus. §. cum quidam. extra de offic. deleg. c. insinuante. Quod tamen limita: nisi superueniat post cõclusum in causa: quia tunc illa ad impediendam probationem scientie, opponi non potest: vt singulariter determinat Joan. And. de ordine cognitio. cap. cum dilectus. Quod ego confirmari soleo tali ratione: quia non est dubium, quod in notorio non potest iudex, vt suspectus recusari. de appellationib. cap. propo-
12 suit. vbi est casus notabilis. Sed post † conclusum in causa acta iudicij aperta faciunt rem notoriam: vt not. Innocen. de appellationib. cap. ex insinuatione. et habetur bona glos. cap. significauerunt. alias incipit, significauit. in verbo, loquere. de testibus. Igitur videtur quod post conclusum in causa ex suspicione: tunc proueniente non
13 possit tunc recusari, quasi tunc merita litis & cause sint notoria. ¶ Quid autem in dilatoria † exceptione dic: quod ius canonicum vtitur his verbis, scilicet quod illa debet opponi ante litis ingressum. de iudic. cap. inter monasterium. ius vero ciuile dicit, quod debet opponi intra litis exordia. C. de probatio. l. exceptionem. & melius. C. de exceptionib. l. pe. Quod Innocen. in cap. pastoralis. de exceptionib. declarauit, id est, ante litis contesta. in ipsa lit.
14 contesta. vel statim post. Quoniam satis † dicitur fieri in primo exordio, quod fit statim post litem contestatam: vt

probat tex. not. iuncta glos. super ver. narrationem in l. ij.
15 circa prin. C. de iura. calum. ¶ Fallit † autem regula: primo si error fuit facti non fuerit opposita ante: quoniam tunc
opponi poterit post: vt l. error. quam ita ibi exemplificat
16 glos. C. de iur. & fac. ignorantia. ¶ Secundo, nisi † sit exceptio excommunicationis: quoniam illa potest in quacunq; parte litis opponi: vt l. exceptionem. de except. & in
17 l. j. cod. titu. ¶ Fallit † tertio, nisi statutus fuerit terminus certus ad eas opponendas: quoniam tunc post non potest opponi, nisi superuenerit de nouo vel nisi scientia antiquitus competentis nouiter habeatur: vt in. d. c. pastoralis. Ad idē. c. nulli. & c. vt circa. de elec. in. vi. ¶ Quid
18 † autem si iudex volenti opponere in litis exordio, reseruet opponendam post: an ipse hoc facere possit: & consequenter ille possit opponere post: dic qđ questio pulchra est: & dubia. Et apud Legistas primo tetigit Butri. in l. si fideiussor. in princ. ff. qui satisda. cogan. Postea vero in diuersis locis varians do. Bal. scilicet in l. exceptionem. & in l. peremptorias. C. sen. rescin. non pos. & in l. j. & l. criminis. C. qui accus. non poss. apud Canonistas Archi. quem do. Bal. allegat sed corrupte. iij. q. vj. exceptio. cum ipse alleget ij. q. v. mihi vero videtur quod inualida sit huiusmodi iudicis sententia. ff. parte appellante. Quod quidē primo probo ex doctrina tex. in l. j. in ver. neq; omni. ff. de fer. ibi, dū dicit: neq; enim sententia pretoris iuri publico derogare potest &c. Secundo videtur mihi casus expressus, & ad hoc propositum notab. de iudi. c. exhibita. vbi Papa ad instantiam partis appellātis irritauit processum eius iudicis, qui in oppositione & cognitione exceptionis iure peruerterat ordinem. Sinautem pars non appellat: pronunciatio poterit esse valida, tanq; lata cōtra ius partis, iuris errore non expresso. vt in. c. cum inter vos. de re iudi. & in l. l. §. idem cum contra sacras. cū si. ff. que sent. sine app. rescin. Et ergo tunc poterit pars post opponere. Quod probatur ex doctrina glos. tertie ad propositum singu. &c. in. c. ex conquestione. de resti. spo. dicentis, quod vbicunq; propter iniuriam iudicis dilatoriam exceptionem suo in tempore non potuit pars opponere: poterit opponere postea: ne factum pretoris ipsi parti preiudicet. ff. ex quib. cau. maio. l. sed & si per pretorem. dico etiam validam esse reseruationem, si de consensu partis aduerse illa facta fuerit. Quoniam licet sit dubium, an consensu partiū possint solennia iudicij omitti: tamen consensu earundem potest iudicij ordo peruerti. vt no. glo. ij. in. c. cum olim. de causa poss. & est singularis, dicens valere examinationem testiū de consensu partium factam ante litis contestationem: vbi secundum iuris ordinem debet preposterari vt extra
19 vt lite non contesta. per totum. ¶ Fallit † & quarto dicta regula: nisi ipsa exceptio superuenerit post: & ita iuret & tunc poterit post opponi: vt probatur in l. eleganter. in. §. si quis post. ff. de condi. indebi. & habetur glo. Legist. in l. ij. C. de consor. eiusdem lit. & in l. Pomponius. §. rati. ff. de procura. Quam tamen fallentiam limitauit singulariter Inno. in. d. c. cum dilectus. de ord. cog. & hic Ange. refert & in dicto. §. rati. & in. d. l. ij. nisi illud ius excipiendi, quod superuenit post, possit deduci per viam actionis in alio iudicio: prout potest poni exemplū in exceptione spoliationis, in. c. fi. de ord. cogni. quoniam tunc non poterit post opponi sed aliud iudicium per viā exceptionis debebit de nouo restitui. Quod dictum non reperitur alibi: Cuius ipse Inno. non se clare firmet: nec etiam. l. hoc posit bene probari. sed tene menti: quia est magna eius au-
20 thoritas. ¶ Fallit † vltimo in minore: vt in. l. minor. xxv. ann. omissam. ff. de mino. Quod tamen declara per ea que no. Inno. in. c. coram felicis. de in integ. resti. ¶ In text. l. quānis. in tex. ibi, sed vt liberis ex alio viro agentibus &c.
21 Sed est dubitatio: an constante matrimonio, si non vult maritus vxori ob has iustas causas dotem soluere, possit compelli: & dic, q; non. glos. est ordina. in. l. mutus. §. i. ff. de iure dot. in verbo, potest. Et illam ratione confirmo: quia tex. ibi huic simlis. dicit per maritum ex istis causis constante matrimonio vxori posse solui. Certum est autem, quod ea que supponuntur nostre potestati, non subiiciuntur iuris necessitati. ff. de iudi. l. cum quicquid. C. quomo. & quando iud. ¶ In tex. ibi, aut parentibus consulere, &c.
22 Et sic ex dote † potest vxor alere parētem inopem, etiam equlem: vt dicit tex. in. d. l. mutus. §. i. vnde notandū, quod

parenti exuli seu bannito tenetur filius alimenta prestare. Et ad idem tex. in auth. incestas. & in authen. vnde suamitur. C. de incest. nupt. quod limita dupliciter. Primo, nisi sit bannitus propter causam pacis fracte: quoniam tenetur alimenta prestare: vt est casus sing. in. c. §. fi. quis hominem. de pac. tenend. in vsib. feud. ¶ Secundo fallit
23 † si sit bannitus, eo: quia rebellis sue ciuitatis: quoniam tunc cum possit filius eum occidere: vt in. l. minime. ff. de relig. vbi est casus not. & quod no. Barto. in. l. si adulterii cum incestu. ff. liberto. ff. de adul. Ergo & sibi alimenta denegare: quia hoc agere est agentem occidere, dicit tex. de lib. agno. & l. necare. ¶ In tex. ibi, imo ei recte soluitur. &c.
24 Hoc, qō ratione censeat † solutum mulieri ex his causis constante matrimonio: & ideo consequatur maritus liberationem. Intellige si probat maritus consentiente muliere, in istas causas expositisse: quoniam liberationē non consequitur ad instar creditoris ecclesie, seu ciuitatis, qui non aliter repetit, quam si probet conuersum in ecclesie seu ciuitatis vtiliate eius: vt in authen. hoc ius porrectum. & l. ciuitas. ff. si certum pet. & ita glos. singu. concludit ac militudine no. & ex illo tex. qui bene probat in l. fin. in ver. creditoribus. ff. de iure dotium. quam valde no. ad intellectum eorum iurium. ¶ In tex. l. sed & si. imo ibi, vt mulier
25 de vinculis vindicet &c. ergo pium † fm do. Bal. captiui ex vinculis redimere, etiam si ibi sit ex iusta causa. etiā ex maleficio, pro quo venit imponenda pena pecuniaria. cū iste tex. indistincte loquatur. ¶ Item est argumentum se
26 cundum † eum, quod executores deputati ad distribuendum ad pias causas, possunt distribuere in redemptionē captiuorum, etiam iuste & ex causa maleficij. ¶ Item est
27 ar. fm Bar. quod † licite cōstante matrimonio possit mulieri dos solui pro implēdo votum factum per eam pro aliquem ex suis necessarias: quia si licita est solutio dotis pro liberatione corporis: vt hic: ergo multo magis pro liberatione anime, que qualibet re est preciosior. in. Ideo cimus. C. de sacrosanc. & ij. q. i. precipimus. & de pena
28 miss. c. cum infirmitas. ¶ Sed succedit † pulchrum dubium, an dispositio dicte legis, sancimus, volentis in captiuorum redemptionem alienari posse res ecclesie, licet habeat in captiuis ex maleficio: glo. in. d. c. sacrorum. & ij. quam hic allegat Bal. ponit dubium: sed nō firmat pedes. Mihi vero videtur, quod si ecclesia potest captiuum hunc ita honeste ac occulte iuuare, q; ipsa non incidat in malam opi. put. & quia dicatur malorum auxiliator: tunc alienatio in hanc causam possit fieri: quia hoc casu ecclesia reis maleficij potest auxilium prestare. xxiij. q. v. vbi qui. xxiij. q. v. reos sanguinis defendit ecclesia. Alias autem dico q; non quoniam malis viris misericordie opus subtrahimus potius, & impendamus. dicit tex. pulchre. xiiij. q. vlti. si res. & ita mihi videtur. ¶ In glo. ff. mulier.
29 in fi. &c. In hoc † an dos mulieris diuertentis post reintegrationem matrimonii, possit repeti, dic breuiter, q; aut matrimonii reintegratio est sequuta incontinenti: tunc dos data, est irrepetibilis, siue per vxorē, siue eius patri, siue alium extraneum data fuerit. Et huius est ratio duplex. Prima: quia propter accelerata reintegrationi factam, diuortium calore ire acundie presumatur fuisse factum. Et sic cum pro non facto habeatur, censetur matrimonium semper duraſſe, & nunquam dissolutum fuisse. Hoc probatur in. l. diuortium non est. ff. de diuor. & in. l. si non diuortium. ff. de iure dotium. et ex generalitate legis, quicquid calore. de regu. iur. cum si. Secūda, quia per incontinenti factam reintegrationem, censetur idem matrimonium, non diuortium: vt. l. plerique. de ritu nup. Aut reintegratio est sequuta ex interuallo: & tunc si totem dedit ipsa mulier: est irrepetibilis. Et huius est ratio ex dos constituta in primo, censetur tacite repetita in hoc secundo: & ita loquitur hic. Probatur autem hoc in. l. premi. ff. vxor. ff. eo. in. l. dotem. & l. diui. & l. post diuortium. & l. si mulier post diuortium. ff. de iure dot. Aut dos fuit data per patrem, vel extraneum, & tunc si reintegratio matrimonii, fiat eorundem accedente consensu: dos est irrepetibilis, quia censetur etiam ab ijsdem etiam tacite dos reintegrata: vt probatur in. l. cum maritus. ff. de pac. do. & l. ff. pulatio. ff. de iure dot. Aut non accessit in reintegratione cōsensus eorum: & tunc dos est repetibilis: vt probatur. ff. eod. l.

eo.l.insulam.ff.ſi.C.de nup.l.ſi vt proponis. ¶ In gl.l.ſed ⁊ ſi ideo.ſuper verbo,maxime.ibi,ſed forte idem ſi non habe it ratum,⁊c.Pro huius declaratione gl.† dic tres eſſe
30 caſus ſm Bart.Primus,qñ aliquando maritus exponit cõſtante matrimonio dotem in iſtas iuſtas cauſas de ſue vxoris voluntate:⁊ tũc inducitur ipſius liberatio. Ita eſt caſus hic.Aliquando exponit ſine ipſius vxoris voluntate:non tamen contra:⁊ tunc duo ſunt caſus. Primus,qñ aliquando exponit maritus in redimẽdo ab hoſtibus neceſſarium mulieris,cui ipa ſucceſſura erat:⁊ cuius ſucceſſione fuiſſet p̃nata,ſi redemptio fuiſſet neglecta:vt in caſu authen.ſi captiui.de epiſc.⁊ cle.⁊ tunc inducitur mariti liberatio: quoniam vtiliter geſſit negotium, qñ eſt vxoris re ipſa:iuxta notata in.l.ſi pupilli.ff.ſi Titij ſeruum.⁊.ff.itẽ queritur.ſ.de neg.geſt.⁊ ideo ratum habere compellitur: vt.l.Pomponius ſcribit ſi negotium. eo.titu. Secundus ſi maritus exponat in redẽptionẽ matris, vxoris ſue, cui ipſa non erat ſucceſſura:⁊ tunc dicit Bar.huius impenſe rationem baberi debere ad inducendam liberationẽ mariti. Primo: quia geſtum cenſetur negotium, qñ eſt vxoris naturali ratione, que dictat ipſam debere ſubuenire ſibi coniunctis. Que ratio nihil valet propter duo: qr eadem ratione deberet baberi ad inducendam mariti liberationem, ideo impenſe de dote facte pro redimendo extraneum:quia tunc geſtum eſt negotium, qñ eſt vxoris ratione naturali dictante quẽlibet debere alteri benefacere: vt in.l.ſeruus ea.de ſer.expor.Sed hoc eſt falſum ⁊ contra hunc textum,qui tantum in neceſſario loquitur.igitur ⁊c. Secundo:quia video qñ ⁊ naturalis ratio,que dictat quẽ debere ſubuenire cõiunctis, locum hz in pupillo, cuius ſi tutor expoſuerit in alimẽta parentũ pupilli,aut ſororum, vel fratrum eiuſdem,non tenetur.et huius eſt ratio: quia geſtum eſt negotium,qñ eſt pupilli naturali ratione:vt.l.ij. ff.ſed nonnullos.ff.de tutel.⁊ ra.diſtra.⁊ in.l.tutor ſm dignitatem.ff.in ſoluendis.ff.de admi.tut.Et tamen video, qñ ſi tutor dotẽ ſororũ pupilli ex alio patre nate, vel matri eiuſdem,etiam que aliter nubere non poſſint: non poteſt hoc tutor imputare pupillo: vt.l.cum plures.ff.cum tutor.de adminiſtra.tut.ff.⁊ in.l.ij.ff.preterea.ff.de tutel.⁊ rati.diſtra. tamen pur hoc caſu poteſt dici geſtum negotiũ, qñ eſt pupilli naturali ratione, que dictat ꝯiunctis ſubueniri debere.Tertio: quia regulam habeo generalẽ, qñ ex negotio, quod eſt geſtum noſtro nomine, omnimodo tamen ad alterius vtilitatem, et non noſtram, p̃out hic:obligari non poſſumus, etiam ſi ratum habeamus: vt in.d.l.ſi pupilli. ff.item queritur.ver.ſed quid inquit Pedius. Monetur ⁊ ſecundo Bart.per hũc tex.in verbo,de neceſſarijs ſuis. qñ videtur loqui ſimpliciter de neceſſario quolibet. Sed reſpondeo:qñ generalitas huius legis ſequentis in hoc verbo,neceſſarijs:cum coniuncta ſit cum.l.precedenti,debet reſtringi per illam,que tantum loquitur in redẽptione fratrum,vel parentum,vel aliorum in pari gradu. Bonum eſt argumẽtum qñ ex legum cõiunctione inducitur: vt.l.Gallus.ff.ille caſus.ff.de libe.⁊ poſthu. Et ideo verior eſt in hoc caſu opi.Ange.tenentis hic cõtrarium moti, ſolummodo per.d.l.ſi pupilli.ff.ſi Titij ſeruum.qui nihil facit:vt ex ipſo clare videbis. ¶ Tertius caſus principa-
31 lis † eſt,ſi expendat maritus contra vxoris voluntatem a p̃inci. Quoniam tunc huius impenſe ad inducendum liberationem non habetur ratio.per.l.ſi.C.de nego.geſt.et l.ſi pro te.ſ.man.que volũt me non teneri:cum aliquid expendis cõtra meam voluntatem in meam vtilitatẽ,ſi prohibitio expreſſa p̃cedat. ¶ Ad que iura adijcias quatuor
32 vel quinq; notabiles fallentias. Prima,niſi quis † exponat mutuando alteri filio exiſtenti in ſtudio:⁊ ita diligẽter operanti,q̃ peritus efficiatur: quoniam tunc ꝯtra patris voluntatem,tamen repetitur.glo.eſt vna ⁊ ſingu.in l.ſed ⁊ Jnſ.ff.qñ dicitur.ſ.ad Mace.⁊ facit qñ habetur.C. eo.titu.l. Macedoniam. Et ratio eſt fauo: publice vtilitatis, cuius intereſt ſtudioſos et peritos habere: vt in proœ-
33 mio inſti.ff.ſi. ¶ Secũda,ſiquis † expoſuerit in funere defuncti: quia tunc ꝯtra voluntatem heredis, nihilominus repetit:vt eſt caſus ſing.in.l.ſed ⁊ ſi quis.ff.idẽ Labeo, ait.alias ſi prohibente.ſ.de religio. ¶ Tertia ſi im-
34 pendat † pro liberando illum,pro quo ſi non facta eſſet ſolutio,incurriſſet in penam perſonalem. Quoniam etiam tunc ꝯtra eius voluntatem, nihilominus repetitur: vt no.determinat Jo.And.in.c.laicus.de fo.compe. lib.vj.in nouella. Et facit qñ no.Bar.in.l.Stichus.ff.de pe
35 cu.leg. ¶ Quarta ſi accedat † medicus ad infirmum graviter,ſeu alius pro eo impenſas in medelis faciat: quoniã ⁊ ſi contra eius voluntatem,merces tamen impenſaq; petitur:vt no.glo.ſingu.lxxxiij.diſt.ff.i. ¶ Ultima in.l.ſi quis
a mancipijs vel iumentis.et.ff.ſi ille.ſ.de inſtito[a]. ¶ In ea. ibi.C.ſi dos conſtante matrimonio.l.j.⁊c.⁊ cõcor.ff.dotes. in authen.de nup.⁊ etiam cum his legibus concor.tex.⁊.l. ſed pro rata.ſ.de religio. ¶ In gloſ.ſuper verbo,bone fi-
36 dei.ibi,eo compenſato ⁊c.⁊ bene,quoniam † actio de dote, bone fidei eſt. vt hic vides. In bone fidei autem iudicijs olim ipſo iure fiebat compenſatio:vt in.l.poſteaquam.de compenſa.ſ.licet,ſecus in ſtricti iuris.vt.l.debitor.in gloſ. ſ.de nego.geſt.Sed hodie etiam idem in ſtricti iuris exceptione oppoſita ab homine:vt in.ff.in bone fidei.inſtit. de act.⁊.l.ff.C.de compenſat. ¶ Et ad id quod ſupra dixi de reſeruatione exceptionum,vide no.per Bart.in.l.nam ⁊ poſtea.in p̃incip.de iureiuran.qui tamen non loquitur de terminis noſtris.

[a] ¶ Aduertito ad hoc gloſſema ab Ludo. huc allegatum: qñ nõ ſuo loco citat:qñ quidẽ eſt gloſ.ff.ſi mulier.l.ſi cum dotẽ.ſ. quod propter cõcord.allegatas noluimus iterimire.

Summarium.

1 ¶ Caſus omiſſus quando remaneat in diſpoſitione iuris communis:⁊ nu.5.
2 Prouiſio ſpecialis hominis,quando deroget generali:⁊ numero.20.⁊.21.
3 Prouiſum in vno caſu, non cenſetur prouiſum in alio:⁊ numero.4.
6 Pater ſtipulatione, extraneus vero dotans pacto, poſſunt ſibi actionem ad repetendam dotem appropriare: et de ratione.nu.10.vſq; ad nu.13.
8 Pactum nudum patris pro dote filie reddenda, an ſit nullum:
9 Verbum vnum relatum ad diuerſas perſonas,poteſt diuerſimode intelligi.
11 Facienti ex neceſſitate, magis fauetur, quam facienti ex voluntate.
12 Diſpoſitio generalis,qñ non cõprehendat, niſi caſus qui ſunt de ſpeciebus ſui generis.
14 Pactum de dote lucranda:in caſu mortis, an habeat locum vxor deportata:⁊ nu.12.
15 Dotis ficta quãdo idem operetur,q̃ mors vera:⁊ nu.16. ⁊ vide nu.61.
17 Dotis appellatio ne,ſemper in dubio intelligitur de naturali.
18 Intellectus ad.l.ff.ſi.C.de poſthu.heredi.inſti.⁊ ſeq.
22 Dynus fons legum.
23 Intellectus ad.l.Veblius Marcellus.de pactis dota.et nume.⁊.4.cum ſequen.
25 Filiafamil.an de iure.ff.habeat heredẽ in dote:⁊ nu.60.
26 Dos eſt quid vniuerſale.
28 Dos an mortua filia ſuperſtitibus liberis ad patrem reuertatur:
30 Heres anomalus,quis ſit?
35 Lucrum dotis in caſu omiſſo, an ſpectet ad maritum,an vero ad filios,an vero ſit ipſius vxoris:⁊ vide nu.36.cum ſeq.⁊ nu.45.⁊ ſeq.
37 Heredis inſtitutio an inducatur per argumentum a contrario ſenſu:⁊ nu.38.
39 Diſpoſitio legati ſeu fideicommiſſi, an reſultet per argumentum a contrario ſenſu conditionis:⁊ nu.40.⁊.ſeq.
42 Argumentũ a cõtrario ſenſu in cõtractib9 quid operet:⁊
43 Lucrum,qñ remouetur ab aliquo contemplatione alicuius,illi applicatur,cuius contemplatione remouetur.
44 Diſpoſitio emanans contemplatione alicuius: hz ei9 verba in alium dirigantur,illi acquirit actionem.
46 Conceſſionis effectus,quod extendatur,quatenus cauſa eius extenditur.
47 Argumentum a contrario ſenſu,an habeat locum in ſtatuto:⁊ vide nu.52.cum ſeq.
48 Statutum inquantum fieri poteſt ad ius commune reduci debet.
Statuti verba improprianf:vt reducaf ad ius cõmune.
49 Conuentiones ſunt ſtricti iuris:⁊ tamen ad conſonantiã cum iure cõmuni reducuntur.⁊ arguif a contrario ſenſu.

50 Statuta equiparantur vltimis voluntatibus, que reducuntur ad consonantiam cum iure cõmuni, & in eis arguitur a contrario.
51 Argumentum a contrario sensu, qõ habeat locum in sententijs. Et quod per coniecturam sumitur, non dicitur proprie sumi. nu. 57.
58 Statutum, qõ non extantibus liberis, femina succedat: an illis extantibus succedet: & ꝛ. nu. 47. cum seq.
59 Casus omissus, an & qñ habeatur pro omisso: remissiue.
62 Uxor & vir simul decedente, in casu dubij leg presumit vxorem predecessisse.

SI cum dotem. ¶ Qui prouidet sibi in vnũ casum, alteri videtur renunciare. b. d. fin vnũ: intellectũ. vel sic. Casus † omissus remanet in dispositione iuris cõis: hoc siue loquamur in cõtractibꝫ, siue in stipulationibus: vt hic, in prin. siue in appellationibus: vt in cle. appellãti. de app. siue a testante: vt in l. cõmodissime. ff. de lib. & posthu. & in l. ex bis. ff. de excu. tut. siue a canone: vt in c. ij. de trãsla. prela. & in c. is qui. de senten. excom. lib. vi. & in cle. ne Romani. & in cle. cõstitutionẽ. de electio. siue a lege: vt in l. an in totũ. C. de edi. priua. siue a statuto etiam iurato. c. penul. de iureiur. siue a cõsuetudine. l. j. C. que sit longa consue. siue ab impetrante priuilegium vel gratiã: vt in c. suscepti. de rescrip. lib. vi. & in c. cum in illis. & c. cui de non. de preb. lib. vi. siue a cõcedente gratiam vel priuilegiũ: vt. d. c. suscepti. & dictis iuribꝫ. & l. solemus. ff. de iudi. siue in prescrip. vt. c. auditis. & c. cum olim. de prescrip. & c. cum contingat. de decima. facit qõ no. Inno. in. c. cum dilectus. de capel. mon. & l. j. ff. hoc interdicto. et qõ ibi no. Bart. ff. de iti. actu. qꝫ priua. & in omnibus istis casibus, casus omissus habetur pro omisso: et remanet in dispositione iuris cõmunis. qõ tene menti in dispositionibus iuris cõmunis. b. d. ¶ Not. primo scõm vnum intellectũ, qõ
2 prouisio † specialis hominis, derogat generali prouisioni legis, quo ad illum, qui sibi prouidit. Ad idem. C. de pact. conuen. l. fi. ij. de precario. l. & habet. ff. cum quis. j. de lega. j. l. si fundũ sub cõditione. ff. Stichũ. Et dic de hoc vt no. gl. & Cy. in l. ij. C. de iure emphy. & Bald. in l. vbi adhuc. C. de iure do. & in l. fi. C. de repu. here. et qõ habet in l. iiij. ff. si qs
3 cõdemnatum. j. de re iudi. ¶ No. secundo, † qꝫ prouisio in casu nostro, nõ inducit eandem prouisionem in casu alio: imo in eodem tacite inducit consensus exclusionem. No
4 ta tertio secundum † intellectum Petri, quod prouisio in vno casu non extẽditur ad alium, nec quo ad prouisionis identitatem: nec quo ad preiudiciũ prouidentis. Ad idẽ ff. de pac. l. si vnus. ff. ante omnia. ¶ No. secundum eundẽ.
5 † & ita cõmuniter allegatur: qõ casus omissus remanet in dispositione iuris cõmunis. Ad idem ff. de condi. ob causam. l. si extraneus. et dic, vt infra dicam. ¶ No. ex eadem
6 † vltimo, qõ pater per stipulationem, extraneus vero per pactum appropriare sibi possunt actionem ad dotem data tam repetendam. Ad idem. j. co. l. quoties. C. de iure do. l. auia. C. de pac. conuen. l. ex morte. C. de rei vxo. act. l. vnica.
7 ff. accedit. cum si. ¶ In gloss. super verbo, mulieri. † ibi, vt ff. titu. j. l. si filia, & & cõcor. j. co. l. filie. C. de repu. l. dubium.
8 ¶ In ea. ibi, si vero a patre vllum, &c. † vult ergo glossator qõ pactum nudum patris pro dote filie reddẽda, nullum sit: & consequenter sibi eam actionem non appropriet in casu, in pacto expresso. Et secundũ hoc ad tex. nostrũ, qui videtur dicere contrarium, respondet: qõ verbum, pepigit, prout refertur ad patrem, suppleatur per stipulationem: licet prout ad extraneum posset etiam intelligi de pacto nudo. qõ valet ad appropriandum ipsi extraneo de dote actionem: vt in iuribus a not. ant. bus allegatis. ¶ Unde
9 secundum hoc † no. non esse absurdum verbum vnum ad diuersas personas relatum, diuersimode intelligi, cũ non possit intelligi vniformiter. Ad idem l. ij. in fi. iuncta glo. ff. de offi. procu. ¶ Uel secundo soluit: qõ ꝯuis vera ratio decisionis conueniat etiam extraneum: tamen decisio solum extraneum respicit. Quod quidem cõmuniter reprobatur: quia sequens determinatio adiuncta pluribus determinabilibus, debet ea pariter determinare: cũ possit equalitate seruata: vt l. iam hoc iure. & l. Lucius. j. de vulga. & pup. j. de leg. iij. l. si legatarius. ff. fi. C. de impub. l. quãuis. C. de testa. mil. l. in testamento. ¶ Unde soluit Bart.
tertio dicens, qõ quamuis nudum pactum patris nõ valeat ad appropriãdum sibi dotis actionem: tamẽ valet ad inducendam renunciationẽ eiusdem in casu omisso in fauorem ipsius filie. arg. l. plane. in prin. j. de leg. & hãc dicit esse mentem tex. Hoc autẽ improbat hic dñs Bar. reprobant. j. modernores dicẽtes, qõ propter inutilẽ mentionẽ nunqꝫ videtur renunciare, quis iuri alias competenti: vt probatur in l. certi condictio. ff. quoniã igitur. ficut ponit supra. Nec ob. d. l. plane. quoniã licet ibi trãslatio legati fuerit facta esset inualida: nihilominus cum constaret de acceptatione expressa, illa nõ debet inualidare translationẽ. j. de alimen. leg. l. & si tamen transferam. attẽto, qõ legata possunt adimi in minus valida voluntate: cum nuda voluntas ad eorum ademptionem sufficiat: vt. l. militis. cõdicillis. ff. veteranus. j. de testa. mili. l. ex parte. & l. iij. ff. fi. j. de adimẽ. le.
Jn casu autẽ nostro de ademptione expressa nõ cõstabat. Et hãc solutionẽ sensit Bar. fin cũ in l. si iure. j. de leg. ij. Uel. ij. solue, qꝫ ibi agitur de preiudicãdo legatario, quod magis de facili fit: vt in dictis iuribus. Jn casu autem nostro agitur de preiudicando sibi ipsi, qõ nõ fit ita facilitervt in. d. ff. quoniam. ¶ Tu autẽ aduerte: qꝫ dictus ff. quoniam igitur. nõ multũ videtur vigere. Jbi enim ideo stipulatus alteri inutiliter mutuam pecuniã reddit nõ cõtetur sibi ipsi ademisse certi cõdictionẽ ex numeratione simpliciter facta ortam: qꝫ censetur voluisse querere alteri sub tacita cõditione, si illi queri poterit. ar. l. si me in vacuum. & l. si quis vi. ff. differentia. j. de acqui. pos. igit cõditione deficiente: qꝫ illi querere nõ potest propter inutilitatẽ stipulationis, remanet ius agẽdi sibi. Casus autẽ noster cõtinue dissimilis: vt ex se patet: vnde de vno ad reliquum non cadit illatio. Pro eius tamen opi. quia vera est, allego singulariter tex. in l. si ita stipulatio. C. de oper. lib. Dantem hic doctrinam, scilicet qꝫ nõ potest quis ex ea cõuentione, eam vt inutilem improbat, querere in fauorẽ sui professionem voluntatis ipsius, qui inutiliter cõuenit. Secũdo ut
idem tex. no. in l. si quis ante. in fi. scõm vnum intellectum glo. verio. rem. j. de acqui. pos. vbi est expressum, qꝫ permissa actum inualidum nõ censetur renũciare iuri sibi alias valido quesito. Et propter hec duo, opi. Barto. non est verum.
10 ¶ In ea. ibi, † & est ratio: vt ibi &c. Jn hoc scz, qꝫ est tanta diuersitatis, qõ pater stipulatione, nõ autem pacto nudo, potest sibi appropriare actionẽ de dote: extraneus vero etiam pacto nudo. Solẽt assignari quatuor vel quinque rationes. ¶ Prima: quia patri est per legem prouisum: vt absqꝫ alia cõuentione actio de dote sit cõmunis ambobus: vt. l. ij. ff. sed qõ in patris. ff. co. Non autem extraneo. quia simpliciter dans censetur mulieri donare, in cuius fauorẽ lex inducit fictam stipulationem: vt in. d. l. vnica. ff. accedit. Hec ratio nõ videtur bona: qꝫ sicut solidam actionẽ quam reddam mulieri, casu quo promissio dotis simpliciter facta tollit pactũ extranei: vt in. d. ff. accedit. ita et pariter illam cõmunionem actionis inducendam debet tollere pactum patris: vt idem iuris sit de parte quo ad partem, qõ dotato, quo ad totũ: vt. l. que de tota. de rei ven. & l. qui scit. ff. vsur. & in c. pastoralis. ff. item cum totum. de offi. deleg. Item quia ex ea sequeretur, qõ hec prouisio cõmunionis facta in fauorẽ patris, redundaret in eius lesionẽ, cõtra. l. qõ fauore. & l. nulla. de annu. lega. Seda est ratio: qꝫ pater cogitur filiam dotare: nõ autem mater, auia, vel extraneus: vt. l. ff. C. de do. promis. & l. qui liberos. ff. de ritu nup. C. que similiter nõ videtur bona: qꝫ per hoc magis videtur fauere patri grauato & necessitato ad dotandũ, quam ipsi extra-
11 neo, qui nõ nisi ex voluntate donat. Quoniã regulariter cit magis faueri quid facientibus ex necessitate, quã illis, qui ex voluntate: vt. l. si fideiussor. ff. si necessaria. ff. q̃ sanctissime cog. Item: qꝫ officiũ paternum ad hoc eum necessitat, non debet ei esse dãnosum: vt. l. si quis ex signatoribus. ff. simi. j. quemadmo. testa. apert. Item: qꝫ afflicto non debet alia dari afflictio: vt. l. tam dementis. C. de episco. audi. et l. diuus. cum si. ff. de offi. presi. Item quia & patris in potestate non habẽtis, officium etiam est dotare filiam: vt. d. l. fi. C. de do. prmis. & tamẽ ille appropriare sibi potest actionem per pactum: vt in. d. ff. accedit. & ff. extranei. ¶ Ultima ratio datur: qꝫ actio filie iam quesita, non potest sibi auferri sine eius voluntate. arg. ff. co. l. quoties. cum simi. Sed hec ratio presupponit falsum qõ fit quesita. Imo ego
renda: cum non nata sit constante matrimonio, si eo soluto nascatur.

nascatur: vt l.ij.ff. de do. prelega. & in l. & si. alias versicu. no. de bo. damna. Item: quia stante tali ratione sequeretur, quod nec per stipulationem posset pater filie auferendo sibi actionem appropriare: vt. d. l. quoties. & l. cum a socero. C. de iure dot. & l. fi. §. de pact. & l. Stichum. §. fi. ff. de nou. §. de pac. do. l. si cum dos. qđ tamen est falsum: vt hic. et d. l. quoties. ¶ Alia fuit ratio Ange. hic, et in. l. lecta. §. si cer. pet. dicentis se vltra omnes nouissime hãc rationem assignare, scilicet, qđ cum traditio dotis, quam facit pater pro filia: ex necessitate legis resultat: vt. d. l. qui liberos. cũ simil. merito non potest vestire pactum nudũ: vt paciscenti patri propriam causet actionem. Quoniam necessaria traditio non inducit vestimentũ pacti: vt no. gl. in. l. in traditionibus. & l. si intra. §. de pac. licet voluntaria sic: vt. l. legem. cum simi. C. eo. titu. & ita etiam dixi in. l. si extraneus. Que ratio quamuis colorata, tamen est euidenter falsa: quia secũdum hoc sequeretur, qđ pactum nudum patris emancipãtis appositum, in dotis traditione: cum ille etiã dotare teneatur: vt in. d. l. fi. C. de dot. promis. non vestiretur dotis datione. Sed hoc est falsum: & cõtra. d. l. vnicam. §. accedit. et §. extraneum. C. de rei vxo. igitur &c. ¶ Alia fuit ratio: quia simplex pactum non potest nouare actionem: sed stipulatio sic: vt instit. quibus mod. tol. obliga. §. preterea. Que quidem ratio non est bona. Primo: quia non assignat differẽtiam inter patrem & extraneum: quod est id, qđ queritur: sed inter stipulationem et pactum nudum. Secundo: quia ex hac sequeretur, qđ pactum nudũ extranei non posset nouando adimere actionem competẽtem filie, iuxta dictum. §. accedit. quod est falsum: vt ibi, & d. l. auia. Unde aduertendũ, autenim queritur, an pactũ nudum factum per patrem, vt sibi appropriet actionẽ dotalem, vestiatur coherentia contractus: & tunc dicendum est qđ sic. Casus est singu. in. l. tale pactum. §. fi. ff. de pactis. Aut an vestiatur dotis traditione: et tunc dicendum, qđ non licet vestiatur in extraneo: vt in. d. §. accedit. d. l. auia. & d. l. ex morte. Ratio autem diuersitatis potest assignari multiplex: quia cum ius patrem releuauerit in hoc, scilicet, quod dando dotem simpliciter filie, non in totum: sed sibi & filie cõmuniter competit actio ad dotis repetitionẽ: & in hoc, qđ ipse exercitium eius actionis licite habet filia consentiente, vel ea tacente, et non habente contradictionis casum: vt hec patent in. l. ij. §. quod si in patris. et §. fi. & l. dotem. in hoc titu. Igitur voluit grauare in hoc, vt sibi appropriare non possit actionem per pactum nudum traditione initum: sed per stipulationẽ. Cum autem extraneum in hoc grauauerit, scilicet, vt si dotẽ simpliciter det, vel promittat: sibi actio non competat ad eius dotis repetitionem: sed cẽsetur illa in totum donata mulieri, cuius fauore fingitur interceßisse stipulatio de sibi reddendo: vt in. d. §. extraneũ. Igitur voluit in hoc releuare, vt per pactum nudum possit sibi actionem dotis appropriare. arg. Leum qui. §. de iureiuran. ¶ Tertia ratio potest esse hec, qđ patri est prouisum, vt in actione de dote, que est cõmunis sibi & filie, ipsius sit exercitiũ vt supra predicto modo: & ei non filie fieri debeat restitutio: vt in authen. sed ꝓuis. C. de rei vxo. act. & in. l. fi. C. communia vtriusq; iudi. cum ergo pater facit simplex pactum de sibi reddenda: nõ credit lex qđ velit innouare prouisionem sibi factam a lege: cum absq; pacto etiam stante communione actionis, debeat sibi fieri restitutio: vt dixi. Sed potius secũdum prouisionem iuris intelligatur paciscì, qđ nõ potest in extraneo excogitari, cui nulla est facta prouisio, si dotẽ promittat simpliciter: ideo in eo pactum vires habet secundum regulam dicentem: quod in traditione rei sue quilibet pacisci potest: vt. d. l. legem. C. de pac. & l. i. C. de pact. conuen. & d. l. in traditionibus. Et secundum aliam, qđ pacta incõtinenti apposita producunt actionem: vt. l. petens. et. l. in bone fidei. cum simi. C. de pac. Et si dicas, pur per stipulationem potest pater nouare. Responde, qđ illa inuenta est, vt perimat: vt in. d. §. preterea. et in. l. Aquiliana. cum seq. §. de transactio. Ideo pater stipulando creditur velle impedire in filie persona natiuitatem actionis: cum fortiori, quo possit, vtatur remedio: & ad hoc principaliter inuento. Potest etiam alia assignari ratio, scilicet, qđ prouisio communis actionis de dote est facta in fauorem filie, & non patris: quia de iure communi in totum debet patri queri ratione potestatis: dum nil fit in profectitijs immutatum. in. l. cum oportet. C. de bo. que lib. nimirum ergo si contra istam prouisionem factam in filie precipuum fauorem lex de facili non permisit patri, cuius iuri voluit derogari, subuenire pacto: sed solum stipulatione. Que ratio penitus cessat in extraneo, cuius iuri nulla facta est derogatio: & cui voluit per pactum nudum posse prouideri: vt magis alliceretur ad dotãdas mulieres, videns se simplici pacto posse illis auferre dotis repetitionẽ: & vt eius munificẽtia circa dotationes non retardaretur. Quod de facili contingeret, si videret semper necessarium esse ad appropriationem actionis sibi faciendã, recurrere ad difficile stipulationis vinculum. Et in hanc rationem me deduxit text. in simili. in. l. ij. Ibi, dum dicit: ne patrũ in liberos munificentia retardetur. C. de bo. que libe. & in authent. vt liberti decetero. §. si quis autem. Ibi dum dicit: ne dominorum in seruos retardetur liberalitas &c. Que quidẽ ratio cessat in patre: cum ille nõ ex liberalitate, sed ex necessitate dotet: vt. d. l. fi. C. de do. promis. et. d. l. qui liberos. et hec vltima omnibus est melior. ¶ Jn eo. tit. sed solue: vt ibi &c. Solutio, ibi datur, qđ ibi stipulatus fuit dotem generaliter, scilicet, in omnem casum soluti matrimonij: hic autem specialiter in vnum casum soluti matrimonij tantum, scilicet, mortis, vel diuortij. Sed certe hec solutio nõ
12 est bona ſm do. Bal. hic: quia dispositio † generalis nõ potest comprehendere, nisi casus, qui sunt de speciebus sui generis: vt. l. item earum. §. interemptum. ff. de lega. iij. & l. si quis stipuletur. ff. eo. & l. cum querebatur. ff. de verb. sign. Sed casus non soluti matrimonij, de quo ibi queritur, nõ est de speciebus generis comprehensi in actione de dote reddenda in omnem casum soluti matrimonij: vt ex se patet. igitur &c. ¶ Unde cõmuniter approbata solutio, † est:
13 qđ ibi in casu omisso non censetur dotans prospexisse ex vi forme contractus: sed ex eo: quia causa cõtractus reducta est ad non causam: vnde competit cõdictio ob causam que quandoq; oritur tacite extra id, quod agitur: vt. l. si is qui. §. si libero. ff. commodati. Et si dicas: quare ibi in casu omisso, non cẽsetur dotans renunciasse cõdictioni ob causam. sicut hic actioni de dote: respondeo ſm Bart. & bene, qđ hic operatur fauor secuti matrimonij: cum ex eo inducatur presumptio donationis dotis simpliciter date per extraneum: vt in. d. §. accedit. Que quidem presumptio nõ resultat matrimonio non secuto: vt. l. si ego. in princi. ff. de iure do. ¶ Jn eadẽ ibi, per ingressum monasterij: secus si
14 deportatione. &c. vult † ergo glossator qđ pactum dotis lucrande in casu mortis, non habeat locum vxoris deportatione secuta: vt. l. & si alia. ff. de bo. dã. Et huius est ratio: quia per eam non dissoluitur matrimonium, si durat maritalis affectio: vt. l. i. C. de repudi. licet habeat locum secuto ingressu coniugis in monasterium. Et huius est ratio: quia iure ciuili per ingressum alterius ex coniugibus matrimonium dissoluitur: vt in. l. Deo nobis. hic allegata. et in. §. si vero constante. in authẽ. de sanc. episco. De iure autem canonico, si non est carnalis copula subsecuta, inducitur dissolutio per ingressum alterius vnius, altero etiam inuito: vt in. c. verum. & c. ex publico. de cõuersione cõiugatorum. Carnali vero copula subsecuta, vtroq; ingrediente dissoluitur: altero vero in seculo remanente, etiam si illo consentiente, alius qui ingredi velit: non potest, nisi in tantum transierint dies sui, qđ amplius de incontinẽtia suspicio esse non possit. Quoniam tunc soluitur matrimonium, quo ad thorum: licet non quo ad vinculum cõiugij, cum non possit tunc remanens alteri nubere: vt hec patẽt in. c. vxoratus. et. c. coniugatus. & c. cum sis. eo. tit. Et hinc
15 dicunt hic moderniores: qđ cum † de iure canonico mors ficta, que introducitur per ingressum monasterij, nõ operetur eundem effectum, quam mors vera: quia secuta morte vera alter coniunx licite secundo nubit: secuta autem ciuili non: vt supra dixi: merito pactum de lucranda dote in casu mortis, non habebit effectum, statim secuto ingressu, sed secuta morte naturali. Quoniam vbi mors ciuilis in actu, de quo queritur, non operatur eundem effectum, quem naturalis, naturali non cõparatur: vt patet in. d. l. i. C. de repu. et in. d. l. at si auia. Ego tamen cõtra puto: quia video iure canonico decisum in simili, quod legitimatio filij, que non petitur a patre viuente, sed eo naturaliter mortuo, etiam si ingressus sit monasterium, de iure ciuili: vt patet in. l. j. §. fi impuberi. ff. de colla. bono. & in authen. si

qua mulier. C. de sacrosan. eccle. de iure canonico petitur statim post ingressum patris morte naturali non expectata: vt in. c. cum simus. in verbo tunc, vbi est casus singularis. de reg. ¶ In eo. ibi, licet sit argumentum cõtra, ꝛc.
16 dicq̃ ibi † quo ad casum, de quo querebatur, mors ciuilis introducebat eũdem effectum, quem naturalis: ꝛ ideo ei equiparatur: ꝛ eius habet vires: vt patet in. l. Gallus. §. ꝛ quid si tantum. ff. de lib. ꝛ posthu. ꝛ. l. si quis filio §. quoscunq;. ff. e. ¶ Ad materiam vide consilium do. Mariani Sozini de Senis. quod incipit, Symon Barnabei. ꝛ domina Mariana, ꝛc. vbi plene distinguit. Quid si vxor: sola fuisset ingressa religionem, secũdo, quid si solus Symon: tertio, quid si ambo fecissent professionem de iusto: secus si non induceret eundem effectum: quia tunc non equipararetur illi, nec eius haberet vires. et ita loquitur. l. ex ea parte §. insulam. hic allegata. ꝛ. l. Statius Florus. §. Cornelio felici. de iure fisci. ff.
17 Illud autem † no. q̃ appellatione mortis in dubio semper intelligitur naturalis: nisi, vbi reperitur expressum, q̃ includatur etiam ciuilis. Hec est doctrina glo. ordi. xvij. q. i. placuit. ꝛ in. c. susceptum. de reliquiis. in. vi. ar. g. l. fi. C. de his qui veniam etatis. cum simili. ¶ In ea. ibi, sed argumentum extra eo. de posthu. here.
18 institu. l. fi. ꝛc. dupliciter datur hec † solutio. Primo, quod ibi verba erant ambigua: ꝛ apta comprehẽdere, nisi vnũ. Sed certe hec est falsa: quoniam illa verba, instituo posthumum, qui nascetur intra decem menses post mortem meam: non erant apta comprehendere casum natiuitatis posthumi intra decem menses proximos morti testatoris viuentis: ꝛ tamen comprehẽdunt: vnde secundo soluit hic Ange. quod ibi igitur comprehẽdunt alium casum: quia absurdum foret, si non comprehenderet contrarium menti testatoris: qui voluit decedere testatus: vbi si nõ cõprehenderet, decederet intestatus. Sed hec est falsa, ꝛ de directo contra casum. l. cõmodissime. ff. de libe. ꝛ posthu. ꝛ ideo solue: vt ibi per Bar. ¶ In eadem ibi, alij dicunt in emancipato loqui, ꝛc. Hec est falsa ratione, † que sequitur: ꝛ
19 q̃ tunc pater diceretur etiam extraneus: vt in. d. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxo. ¶ In eadem ibi, eligẽdo vnum expresse, alij videtur renunciare: ꝛ consequenter ipsi filie
20 actionem de dote † appropriare. Pro hoc facit fin Dy. quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis: vt. d. l. fin. de pactis conuen. cum alijs ibi not abilibus allegatis. Sed hec ratio non est bona fin docto. communiter: q̃ verum est, quod prouisio hominis facit cessare prouisionẽ legis extraordinariam, non autem ordinariam: vt no. glo. in. l. ij. C. de iure emphyte. Sed quatenus lex prouidet, q̃ dote data simpliciter per patrem, intelligatur actio esse cõmunis sibi ꝛ filie, prouisio est ordinaria: licet quatenus prouideat esse actionem filie, prouisio sit extraordinaria. Cum iure ordinario ꝛ communi id profectitium. quod est penes filium, sit totaliter patris: vt. l. certum. C. famil. ercis cun. ꝛ. d. l. cum oportet. igitur ꝛc. Dicta prouisio hominis facit cessare prouisionem legis in eo casu, in quo est facta prouisio: non autem in alio. Bar. tamen ꝛ Bal. ꝛ cõmuniter alij sequuntur hanc opinio. scilicet, quod in casu omisso per patrem. actio sit integra filie: quia hec determinatio huius ter. scilicet, in eum casum, in quem non pepigit, esse mulieri actionem, ꝛc. cum referatur ad duo determinabilia, scilicet, patrem ꝛ extraneum: debet ea pariter terminare, ex quo potest equalitate seruata: vt. d. l. iam hoc iure. cum alijs allegatis. secus si non posset: vt. d. l. ij. in fine. de offi. proconsu. ¶ Aduertendum tamẽ, quod ipse idem Barto. in. l. si constante. in. v. seu. iiij. q. secunde partis. ff. eo. dicit hanc decisionem procedere, vbi ipsa dotata tempore stipulationis seu pacti, esset presens, quoniam tũc propter eius presentiam dispositio in casu omisso, cadit in pactum tacitum: ex quo sibi queritur integra actio: secus si dotata esset absens: quoniam tunc, cum dispositio nõ possit cadere in pactum propter absentiam persone, cuius presentiam illud requirit: vt. l. ij. §. de pactis. merito in renunciationem non potest cadere, sed in pactum fic. ff. de leg. ij. l. si ita scriptum. §. sub conditione. ꝛ. l. j. cum sua materia. C. de pactis. Bar. de Salv. hic in repe. fua cuius dicta appropriant moderniores, dicit hic hoc esse falsum, quoniam tacitum pactum, ex quo hic mulieri in casu omisso, queritur actio, non defruerat presentiam persone, cum ex pacto tacito, etiam absenti queratur. C. de pactis. l. ij. et l. si creditores. In quibus est casus. Et quia videtur contra istam. l. indistincte loquentem, non habita considerationẽ presentie seu absentie mulieris. Tu aduerte q̃ text. dicte. l. ij. ꝛ. d. l. si creditores. loquitur eo casu, quo ex tacito pacto absenti queritur exceptio, nos autem loquimur eo casu, quo tractatur, an ex tacito pacto absenti queratur actio. Et sic casus sunt diuersi: cum facilius per alterum alteri exceptio, quã actio queratur: vt patet in. l. sicut §. quibus mo. pign. vel hypo. fol. iuncta. l. si heres pecuniã. ad Trebel. ꝛ in. l. rescriptum. §. fi. ꝛ. l. heredi. §. nos autem item in duobus. §. fi. ff. de pact. Preterea considerabiliter: quia si diceremus ex tacito pacto huius legis mulieri queri actionem, cõcurrerent specialitates tres. Prima q̃ pactum nudum pareret actionem contra legem. ꝛ. §. igitur nuda. cum simi. Secunda, q̃ pactum contrahe retur sine presentia alterius partis, cõtra dictam. l. Tertia, quod licet alias pactum vestitum vestiat pactum nudum iuxta se positum: vt no. glos. fing. in. l. ij. C. de cadu. ꝛ traditur in. d. l. petens. ꝛ. d. l. iurisgen. §. quinimo. tamẽ hoc est verum inter easdem personas paciscentes, non autem inter alias ab illis diuersas: vt est casus no. in. l. fi. ubi. Cuca. Sed hic vestiretur in fauorem persone diuerse a pascentibus, igitur ꝛc. Clarum autem est plures specialitates circa idem regulariter non concurrere: vt. l. j. cum. l. C. de do. promis. nisi dicamus, q̃ quemadmodum fauore dotis est speciale: vt ex pacto nudo et expresso queratur ipsi mulieri presenti actio dotis, etiam si dotans sit extraneus vt est casus. ff. eo. l. Caius. ad finem. Ita etiam queratur ex pacto nudo ꝛ tacito in casu huius legis. Quoniam regulariter tacite et expressi eadem est virtus: vt. l. cum quidã. Sicer. peta. ꝛ. l. iij. de verb. obliga. cum simi. Valde tamen dubito in hoc propter premissas specialitates, que ex dorsultant: vnde non firmo sed relinquo cogitandũ. ¶ Si
21 uertendum tamen: † quia huic lecture quam commiter sequuntur doc. refragatur tex. l. inter socerum. §. cum ter. ff. de pac. dota. vbi in casu omisso dos cedit lucro mariti, non autem queritur mulieri, prout hic videtur tex. Ibi enim dicitur, quod cum inter patrem ꝛ generum conuenit vt defuncta in matrimonio sine liberis filia dos patri restitueretur: id inter contrahentes actum videtur, vt superstitibus liberis defuncta filia, dos retineatur. In
22 huius contrarij solutione † Dy. fons legũ in quodã consilio: vt hic Bar. refert, fortiter dubitauit, fin aliter dixis q̃ ibi casus mortis filie superstitibus liberis, non fuit totaliter omissus, sed tacite prouisus per argumentũ a contrario sensu, quod intelligitur venire ex tacita mente disponentis. ff. de testamen. l. qui testamẽto. C. mulier. C. de iure. Apud antiquos, cum simi. Et imo eo casu dos cederet citur lucro mariti propter superexistentiam liberorũ. hic autem casus fuit totaliter omissus: ꝛ ideo in illo queritur dos ipsi mulieri. Et hanc solutionem, de qua etiam facit mẽtionem Dyn. in. c. quod ob gratiam. de regu. iur. in. C. de legibus. l. q̃ fauore. sequitur hic Bal. dicens, per ea videri casum in preal. l. inter socerum. §. vir dotem. vbi dicitur, q̃ ex pacto expresso patris veniunt filij ad dotis sẽ secutionẽ. Si ergo hoc ibi operatur pactum expressum, eadẽ ratione debet operari tacitum: vt in. d. §. cũ inter. ar. d. l. cũ quid. cum si. ¶ Sed certe hec solutio nõ videtur bona: q̃ qua ratione ibi in fauorem viri resultat argumentũ a contrario sensu, eadẽ recte intuenti, deberet resultare et hic. Si enim dotãs facit pactũ, q̃ soluto matrimonio dos sibi reddatur per dinotũ, quare a cõtrario sensu, nõ debet resultare hec dispositio, scz, q̃ eo soluto per mortẽ dat lucro viri, prout resultat ibi ex pacto, q̃ mortua in matrimonio filia, sine liberis, dos patri reddatur. arg. a contrario sensu, q̃ mortua ea cum liberis dos per virum retineatur, nõ video. ¶ Unde scõa solutio fuit Jaco. de Bel
uiso hoc disputãtis, quem refert ꝛ sequitur hic Bar. dicit tis, q̃ ibi dos retinetur per virum pro filijs superstitib⁹ tanq̃ pro heredib⁹ mulieris, cui lucrũ dotis in casu omisso est quesitũ. Et sic illa cõcor. cũ ista. ꝛ pro hoc dicit esse casum in. l. Beblius Marcellus. ff. de pac. do. ꝛ subiicunt rationes hoc cõfirmãtes. Prima q̃: presumptio tacite dotionis est in mulierem in casu omisso. vt in. d. §. accedit Scõa: q̃ psumptio est, q̃ pater dotãs magis in casu omisso velit diligere filiã, q̃ liberos, in quos, q̃ nondũ natos, nulla cadebat affectio. ar. ff. de leg. j. l. qui filiab⁹. ff. de cõdi.

ꝛ demon.

ꝛ demon.l.Beblius.§.vlti.Tertio ad idem tex.ſm intelle
ctum gloſ.in.l.Lucius.ff.de here.inſti.vbi ſi pater grauat
filium,caſu quo deceſſerit ſine liberis: liberis exiſtẽtibus,
nõ cenſetur puidere illis,ſed filio:vt faciat ſicut vult. Ita
ergo in propoſito in hoc caſu omiſſo, ſcz ſuperſtitibus li
beris,non cenſetur pater prouidiſſe eis: ſed eius filie, cui
poſtea decedenti ipſi in dote heredes erũt. ¶ Pro hac ſo
23 lutionis veritate indagãda † primo videndus eſt intelle
ctus dicte legis.Bleblius ẽ Marcellus. que difficilis eſt.
Dico igitur,q illa ad propoſitũ nihil facit: quoniã ibi pa
ter ſtipulatus fuerat medietatem dotis remanere penes
maritum:medietatem vero reſtitui fratri vxoris, ſi illa in
matrimonio decederet ſine liberis. Accidit caſus, q illa
deceſſit ſuperſtitibus liberis poſt factum diuortiũ:ꝛ ſic nõ
in matrimonio:deciditur, qõ maritus vigore pacti, nihil
ex dote percipit:q; non euenit caſus expreſſus, qui erat, ſi
in matrimonio decederet cũ liberis. Sed euenit caſus ſe
paratus,ꝛ totaliter omiſſus:cum deceſſerit non in matri
monio,ꝛ cum liberis:vnde ad hũc caſum totaliter diuer
ſum conuentio illa lucrãde dotis trahi non potuit: vt.d.l.
ſi vnus.§.ante omnia. Item deciditur, qõ ipſe Beblius
ẽ Marcellus maritus per medium filie, quam percepit ex
vxore ſua,ante alium terminum, cõſequetur medietatem
dotis,cũ illa ab vxore fuerit inſtituta vna cũ eiuſdẽ fratre:
que quidẽ vxor integrã dotẽ percepit ex prelegato dotis
ſibi facto, per Beblium ẽ Marcellũ patrem. No.ergo qõ
ibi dos nõ ceſſit lucro mulieris ex pacto tacite reſultante
in caſu omiſſo a cõtrario ſenſu pacti expreſſi: ſed ex prele
gato,ſeu fideicõmiſſo patris, prout ibi dicit tex.in fi. Item
ibi filia ideo in dote potuit teſtari,et habere heredẽ:quia
erat effecta ſui iuris propter mortem patris. Nos autem
loquimur in filiaſa.vnde iſte caſus nihil ad propoſitum.
24 ¶ Sed ſuccedit † circa illam.l.dubitatio vna, ſcz quare
ibi dicitur, qõ dos ceſſerat lucro filie,eo: quia pater ei illã
prelegauerat.Non enim ceſſerat lucro filie,eo:quia pater
mortuus erat:ꝛ ideo dotis actio in eam conſolidata.iuxta
l.ſi ſocer.ff.eo.ꝛ.l.vnicam.§.videamus.ꝛ.§.ꝛ boc ex rei.C.de
rei vxo. Reſpon.qõ ibi nõ potuit interuenire cõſolidatio:
quia nunq̃ fuit cauſata actionis de dotis cõmunio inter
eam et patrem,que cõmunio conſolidationẽ cauſat: vt in
dictis iuribus traditur:ꝛ plenius per Bar.in.l.poſt dotẽ.
ff.eo.Quod autem cõmunio cauſata nõ fuerit,patet: quia
ibi conuentum erat per patrem, quod cõſtante matrimo
nio ſine liberis,dos per filiam peti non poſſit a patre: et
ſic voluit pater vſq; ad natiuitatem liberorum dotem ap
propriare ſibi ſoli: ꝛ licet poſt mortẽ patris nati fuerint in
matrimonio liberi:tamen hoc non introducit cõmunionẽ
actionis,ꝛ cõſequenter nec conſolidationem,quin tamen
iſta cõmunio in dote in patrem ꝛ filiam,ſit quedam ſocie
tas:vt.l.qui hominẽ.§.ſi gener.ff.de ſolu.merito nõ poteſt
cauſari poſt mortem vnius.Societas enim morte finitur:
vt.l.verum.§.fi.ꝛ.l.actione.§.morte.ff.pro ſocio.Vnde non
poteſt incipere tunc,cum debet finẽ aſſumere:vt in iuribꝰ
vulgaribus.in.l.vſumfructum cũ moriar.ff.de vſufru.leg.
25 Et ita declaro illam legẽ. ¶ Scõo videndum an † ſit ve
rum,qõ Bar.preſuponit,ſcz qõ filiaſa.de iure Digeſto,in
dote habebat heredẽ:ꝛ quid in profectitia dote. Ipſe idẽ
Bar.in.l.poſt dotẽ.ff.eo.cõcludit,qõſic,per illũ tex.ſm vnã
lec.ꝛ per.d.§.cũ inter.ſm intellectũ Jac.de Bel.ff. ¶ Nec
ob.ſm eum ſi dicatur,qõ ſi de iure Digeſto.in peculio ca
ſtrenſi vel quaſi,in quo quidẽ filiuſfa.maius ius habet,q̃ſ
filia in dote profectitia:vt patet: q; de eo teſtatur,vt,inſti.
qui.nõ eſt permiſ.ſa.teſta.circa prin.ꝛ.l.ſi.cũ ſi.C.de inoffi.
teſta.qõ filia facere nõ poteſt de dote profectitia. ex regu
la.l.qui in poteſtate.ff.de teſtamẽ. Idẽ in eodẽ ipſe ſine con
ſenſu patris in iudicio eſſe poteſt:vt patet in.l.lis nulla.ff.
de iudi.q filiaſa.in pfectitia nõ poteſt.patet in.§.j.huius
leg. Ipſe non poteſt ab intestato habere heredẽ:vt.l.j.ꝛ.ij.
ꝛ.l.pater,qui caſtrẽſe.ff.de caſtrẽ.pecu.ergo multo minus
habere poterit filia in dote profectitia. Quoniã reſpõdet,
qõ in filiaſa.eſt,ex eo:q; non poteſt habere deſcendentes,
qui nõ ſint in ſui patris poteſtate,vel ab eis emãcipati: et
ideo ipſe illis prefertur.ar.l.i.§.nepos.ff.ſi quis a parente,
ſecus autẽ eſt in filia: quoniã illa habere poteſt deſcenden
tes,qui nõ ſunt ſub poteſtate patris ſui:vt inſtit.de patria
poteſtate.in fi.Et ideo illi patri preferũtur.Bald.hic ꝛ in
d.l.poſt dotẽ.ꝛ.l.pro hereditarijs.C.de here.act.ꝛ.l.pe.C.
de falſa cauſa adiecta leg.tangens iſtud paſſum dixit opi.
Bar.eſſe falſam:q; ſm eam ſequereꝛ,q filiaſa.haberet be
redem in re certa:ꝛ nõ in vno aſſe, qõ in pagano eſt impoſ
ſibile:vt ibi,ꝛ.ff.de acquir.here.lz in milite ſit hoc ſpeciale:
vt.l.ſi miles vnũ ex fundo.ff.de teſta.milit. ¶ Sed ad hoc
26 reſponderi poteſt, qõ dos cũ ſit † quid vniuerſale: vt.l.qõ
dicitur.ff.de impen.ꝛ cõcluditur in rub.ff.e.igitur tolerari
poteſt,qõ in dote tanq̃ in vniuerſitate filiaſa.ab inteſtato
habere poſſit heredẽ:lz nõ in alijs: vt in ſimili dicimus in
milite,qui cũ diuerſa poſſit habere patrimonia in vniuer
ſitate patrimonij vni habere poterit heredẽ qualitatis:
licet eiuſdẽ nõ habeat in alijs:vt.l.j.ꝛ.ij.C.de teſta.mili. Et
ſic qõ ibi operatur fauo: militie,hic operetur fauo: dotis
vt ſubijcit ipſe ratione ſeruitij: q; ſm opin.Bar.ſequereꝛ,
qõ filiaſa.in dote haberet heredẽ,qui tamen nõ tenereꝛ
ſuis creditoribꝰ. Pone enim qõ filia habet creditores pe
culiares,et peculium ſeparatũ in dote, certe ſequitur ſm
Bar.qõ heredes eius in dote,tanq̃ in re certa,non tene
buntur creditoribus peculiaribus: vt.l.quoties.C.de he
re.inſti.qõ eſt abſurdũ. Sed certe hec ratio non videt con
cludens:q; interdum ratione diuerſitatis peculiorũ ꝛ he
reditatũ,hec abſurditas toleratur:vt patet in.l.ſi certarũ.
§. Jul.ff.de teſta.mili.ꝛ.l.ſi arrogator.vbi no.ff.de adoptio.
¶ Quicquid tamen ſit credo opi.Bar.non verã. Primo
per tex.l.qõ ſi nulla.ff.de relig.vbi datur pro regula filiũ
fa.ab inteſtato heredẽ habere nõ poſſe. Secundo: q; non
obſtat ratio Bart.de prole,quam filiuſfa.nõ poteſt habe
re niſi poſitam in poteſtate ipſius patris, vel ab ipo patre
emancipati:ſecus in filia,ꝛc. Hoc enim eſt euidenter erro
neum. Pone,q filiuſfa.habẽs caſtrẽſe peculium deceda
ſuperſtite patre ꝛ nepote ex filia:nõne pater occupabit in
re peculij patrimonium filij, ſm theoricã Bart.ſequere
tur,q non:ſed hoc eſt truffatorie dicere.ꝛ cõtra tex.d.l.ij.
de caſtrẽ.pecu.igitur ꝛc. Abſurdũ enim eſſet dicere,q pa
ter iſto caſu excludẽs filios defuncti:vt eſt caſus expreſſus
in.l.ſi pater.in fi.ff.de ſuis ꝛ legi.excluderetur a nepote.ꝛ.l.
ſi viua.C.de bo.ma. Preterea longa eſt differẽtia in iure,
an alicui queratur per ſe,an per alium:vt patet in.l.qui li
beris.§.hec verba.de vulga.ꝛ pupil.et.l.cũ filio.de lega.j.
Sed vbi diceremus filiumfa.poſſe habere heredẽ ab in
teſtato,quid impediret, qõ nepos quereret hereditatẽ
patris auo,ſicut ſi a filio heres in caſtrẽſibus fuiſſet inſti
tutus? certe nihil. Nec ob.d.l.i.§.nepos. Ibi enim non di
citur,q ipſe ſit heres nepoti:ſed ſucceſſor de iure pretorio.
Certum eſt autẽ,qõ pretor non poteſt heredẽ facere:vt in
§.quos autẽ.inſti.de bono.poſ. ¶ Preterea ibi auus acce
pit bona nepo.eo:q; fuit obreptitia arrogatio,ꝛ in preiu
dicium facta. ¶ Nõ ob.tex.d.§.cum inter.ꝛ.d.l.poſt dotẽ.
quia reſponſum patebit.ff. In dote autẽ aduentitia Bar.
in.d.l.poſt dotem.cõcludit idẽ,ſcz qõ iure iſto habere po
teſt heredẽ ab inteſtato. Allegat tex.cum glo.in.l.cuius.ff.
de iure do. Que quidẽ hoc nõ probat,quoniam q̃uis quo
ad caſum auus paternus dotans non cõtemplatione filij,
deceſſerit cõſtante matrimonio: tamen non ponit caſum,
qõ deceſſerit maritus,vel matrimoniũ fuerit diuortio ſe
paratum:ꝛ cõſequẽter videtur decidere,qõ actio ad illam
dotem aduentitiã repetendam nõ competat patri ipſius
nepotis,ſed ipſimet,qõ etiam hodie eſt expreſſum.in au
then.qõ locũ.C.de col.ꝛ hãc opi.reperio etiã tenere dñm
Benedictũ de Plumbino in repeti.d.l.poſt dotem. lz nõ
27 ita perfecte. ¶ Tertia ſolutio fuit Bal.in.d.§.cũ † inter,
dicẽtis,qõ dum legeret.l.qõ fauore.C.de legi.intellexit il
lum.§.ꝛ hanc.l.quoties.ante nunq̃ intellexerat ſic,ſcz,qõ
ideo ibi in caſu omiſſo actio eſt mulieris? q; conuentio pa
tris in caſu expreſſo tendit ad ſui iuris diminutionẽ,vt pa
tet:quia ibi ſtipulatus fuit pater dotẽ ſibi reddi filia mor
tua ſine liberis:ꝛ ſic in vnum caſum tantum. Cum in omnẽ
caſum filia,mortua,ſcilicet,cum liberis,ſine dotis actio ſit
integra patris ſecundum veram opin.que cõmuniter ap
probatur,in.l.dos a patre.C.ſolu.matri.ꝛ in.l.poſt dotem.
vbi plene dicam.ff.eo. Nic autem ideo in caſu omiſſo actio
eſt cõmunis patri ꝛ filie: quia ſtipulatus fuit pater ad ſui
iuris inducendum augmentum. Quia quefuit ſibi appro
priare integram actionem in eum caſum,in quo erat alias
cõmunis,ſi ſimpliciter dos data fuiſſet,ꝛ ideo ea ſtipula
tione querens augmentare,non debet diminuere.ꝛ regu
la dicente, ad vnum effectum inducta,nõ debere operari

contrarium. ſ. de leg. j. l. legata inutiliter. ſ. de ali. leg. l. legata inutiliter. de verb. ſigm. c. tranſmiſſe. ſ. de condi. & demõ. l. cum tale. §. fi. cum ſimi. Subdẽs, qõ hec eſt veritas: licet a noſtris maioribus ignorata. ¶ Tu aduerte: quia iſta ſolutio non videtur vera. Primo: quia preſſupponit, qõ in
28 caſu † ſuperſtitũ liberorũ ex filia mortua, dos reuertatur ad patrem: qõ eſt valde dubitabile: vt patet in. d. l. dos a patre. & l. ij. C. de bo. que lib. & l. illam. C. de colla. In quib⁹ bene no. & dicã in. d. l. poſt dotẽ. Scõo: q; preſſupponit hic in caſu omiſſo actionẽ eſſe cõmunem patri & filie: qõ quidã eſt falſum. Cum vt dixi, cõmunis lec. ſit, qõ in caſu omiſſo actio hec eſt mulieris propria. Tertio: q; preſſupponitur, qõ pater hic ſtipulabatur ſolum in caſum cõmunis actionis: qõ quidem eſt manifeſte falſum. Quia hic, vt vides ſtipulabatur etiam in caſum mortis indefinite: ergo etiam in caſum, quo actio erat propria ſua: puta ſi filia deceſſiſſet in matrimonio ſine liberis: vel cum liberis, fm vnam opi.
29 ¶ Unde quarta ſeu quinta † opi. fuit einſdem in. l. pro he reditarijs. & C. de hereditа. act. dicentis, conſyderari debere tres caſus. Primus, qõ aliquando ſtipulatur ipſa mulier, vel eius procurator: dotem ſibi reddi in caſum diſſoluti matrimonij ſine liberis: & tunc liberis exiſtentibus dotis actio non eſt ſua. qõ ipſe probat per. l. j. in prin. ſ. de dote preleg. dicentem, qõ ex tali ſtipulatione eueniente caſu omiſſo, puta: q; liberis ſuperſtitibus, dotis cõditio efficitur deterior. Sed non efficeretur deterior, ſi diceremus hoc caſu dotem eſſe mulieris: igitur &c. Secundo aliquando ſtipulatur dotans illam reddi ſibi, ſi mulier deceſſerit, non exiſtentibus liberis: & tunc in omiſſo caſu, ſcz exiſtentium liberorum, dos eſt propria mulieris. Caſus eſt hic. Nec obſt. §. cum inter. quia ibi retinetur per maritum pro filijs, tanq̃ anomalis ſucceſſoribꝰ matris in dote: non au-
30 tem heredibus proprie prout in ſimili † anomalũ heredẽ dicit reperiri glo. ordi. inſti. eo. cui libertatis cõſeruande cauſa bona adijciũtur. §. in primis. in verbo, eam. ¶ Tertius, q; aliquando ſtipulatur dotans illam reddi mulieri, ſi deceſſerit in matrimonio ſine liberis: & tunc in omiſſo caſu ſuperſtitum liberorum, non poteſt dici eſſe mulieris: q; prouiſio ad vnum caſum reſtricta, in caſu contrario induxit prouiſionem contrariam: & hoc argumẽto. ſ. de col. do. l. par nubenti filie. ¶ Tu aduerte: q; in ſecundo caſu, dum concludit, qõ in. d. §. cum inter. Ibi dos retinetur a marito pro filijs, tanq̃ heredibus anomalis ygoris: nõ videtur bene dicere: quia non reperitur iure cautum, quod filia fa. in dote habeat heredem anomalum: vnde hec opi.
31 non poteſt de iure fundari. ¶ Quare ſexta † fuit opinio eiuſdem, in authen. ſed & ſi quis. C. de ſecun. nup. ſcz q; aliquando ſtipulatur dotans reddi ſibi ſub cõditione, ſi deceſſerit mulier in matrimonio ſine liberis: & tunc in omiſſo caſu exiſtentium liberorum, dos pertinet ad mulierẽ. per tex. iſtum. vnde ſtipulatur pater dotem reddi mulieri expreſſe, vel reddi ſimpliciter: quo caſu intelligitur ſtipulatus cõmuniter ſibi & filie: vt in. d. l. ſi poſt dotẽ. fm vnam lectu. Si diſſolutũ fuerit matrimonij ſine liberis: et tunc in caſu omiſſo ſuperſtitũ liberorum, nõ poteſt intelligi prouiſum eidem. Et inde dos conuertitur in lucrum viri per. d. §. cum inter. & ſic apparet q; vbicunq; hoc tetigit Bald.
32 ſemper variauit. ¶ Unde. vij. fuit † opi. d. Bar. de Saly. hic, in pen. fin. quã ſibi appropriãt hic modernjores dicentis, q; aut caſus omiſſus veniens a cõtrario ſenſu, non poteſt euenire viua muliere: & tũc eo caſu dos applicatur lucro viri. Voluit enim lex fauere mulieri: quia fruſtra fauiſſet ſibi, eo: quia mortuo. Et iſte eſt caſus in. d. §. cum inter. Ibi enim ſtipulatus fuit pater dotẽ ſibi reddi, ſi filia decederet in matrimonio ſine liberis. vnde caſus omiſſus, ſi decedat cũ liberis: non poteſt euenire ea viuẽte. Aliquando caſus omiſſus poteſt euenire muliere viua: & tũc eo caſu dos cedit lucro mulieris, cui magis lex volnit fauere, quam marito. Et ita eſt caſus hic, vbi pater ſtipulat⁹ fuerat dotem ſibi reddi ſi matrimoniũ diſſolueretur per mortem. Caſus ergo omiſſus, qui eſt quod ſi diſſoluatur per diuortium, euenit muliere viua. Itẽ ſtipulatus fuit dotẽ ſibi reddi, ſi matrimoniũ ſolueretur per mortem indefinite: & ſic caſus omiſſus, qui eſt ſi diſſoluatur per mortem poteſt euenire viua muliere: puta, q; diſſoluatur morte mariti. Et ſi dicis: poteſt etiã euenire muliere mortua, puta: quia diſſoluatur matrimoniũ morte ſui. Rñdẽ, q; cum iſte caſus vna cum alio, ſcilicet ſi predecedat maritus: pariter includatur ſub indefinito caſu mortis, pariter refal
tet a cõtrario ſenſu: & cõſequẽter, cum cõſdẽ cõtrarius ſen
ſus debeat pariter determinare. in. d. l. iam hoc iure, cum
ſimi. allegat. merito in dubio determinat potius in fauo
mulieris. ar. ſ. e. l. j. & hec videt ſatis colorata ſolutio.
3 ¶ Tamẽ aduerte, qõ ſi tenemus qõ † in caſu. d. §. cũ inter. dos cedat lucro mariti, in caſu omiſſo: ſequerẽtur iſti effectus. Primus, q; ſi maritus ſecundo nubit, tenetur reſeruare hoc dotis lucrum liberis matrimonij primi alienandi ſibi interdicta facultate: vt. l. generaliter. C. de ſecũ. nu. Quinimo etiã ſi hoc lucrum dotis caperet ex forma ſtatuti, per tranſitum ad ſecũda vota perdit, quo ad propinquiores liberis primi applicat: patri vſumfructũ ſolum percipiendi: vt cõcludit Bal. in authẽ. ex teſtamẽto. C. de ſecũ. nup. Et ratione: q; ipſa cõſtitutio limitationẽ & interpretationem recipit a iure cõmuni: poſito in. d. l. generaliter. C. de no. a. l. ij. de cõſue. & cũ dilectus. cum ſi. Scõo: quia etiam ſi maritus nõ ſecundo nubat: hoc lucrũ filijs ipſius matrimonij reſeruare tenetur, alienãdi ſibi penitus interdicta facultate. Caſus eſt ſingu. in authẽ. vtor. fm intellectum verum glo. C. de ſecun. nup. & in authẽ. vnde ſuntur. ſcz in. §. nuptialibus. in authẽ. neq; vir, qõ ex dote. qõ tamen intellige ſecundũ authẽ. ſi tamẽ. e. titu. Tertio, qõ etiam ſi teſtamentũ faciat, & extraneos vna cum liberis ipſius matrimonij heredes inſtituat, vel ſine: nihilominus hoc lucrum erit integrum ipſorum liberorum: neq; cum extraneis heredibus, ſicut reliqua hereditas cõmuniter eadem.
Caſus eſt notabilis in authẽ. de nup. §. ſoluto. Quarto qr & licet liberi ipſius matrimonij heredes patris ſint: debent tamen non probentur ingrati: lucrum tamen illud dotis
percipiunt. Caſus eſt no. in authen. heres. C. de ſecũ. nup.
34 ¶ Si autẽ † dicamus, qõ in caſu. d. §. in caſu omiſſo ſit filiorum, vt heredum matris: tunc ſequeretur mira. Primum, qõ pater in illis percipiet ſolum vſumfructum proprietate filijs reſeruata: vt. l. ij. C. de bo. mater. cum ſi. Secundo qõ ſi repudiant liberi hereditatẽ matris nõ poterunt hoc lucrum dotis habere: cum & illud ſit hereditatis repudiare pars: vel ipſa hereditas. Si vero dicimus, quod hoc lucrũ pertineat ad liberos: non vt heredes matris: ſed vt ex tacita pnifione aui reſultante a cõtrario ſenſu caſus expreſſi: tunc reſultabit effectus a premiſſis ut
ſiſſimus. ſcz q; habebit illud, vt donatarius: nõ vt matris
35 heres. ¶ Unde cum † ſupra reprobauerimus opi. Bart. volentis hoc caſu liberos percipere, vt matris heredes: merito dubitatio ſtat in hoc, ſcz an lucrũ percipiatur per maritum, an vero per filios ipſos, an vero ſit ipſius mulieris. Et quidẽ q; nõ ſit mariti in caſu omiſſo, ſcz exiſtentium liberorũ, patet ea ratione: q; ſicut per viã vltime voluntatis in dubio cẽſetur teſtator: in eius patrimonio ſuam poteſtatem aliene voluiſſe preponere: vt. l. cũ auus. ſ. de conditi. demon. l. generaliter. §. cũ autẽ. C. de inſti. & ſubſtit. l. cũ auo
tiſſimi. C. de fideicom. Ita & pariter: cũ diſponit quis per viam contractus, cenſetur in caſu dubij velle preponere ſuos extraneis: et magis proximos minus proximis. Et
hoc. ã. de pac. l. tale pactũ. §. fi. C. de reuo. dona. l. ſi vn. §. fi. l. j. in glo. or. C. de donat. cau. mor. Ergo in caſu propoſito, in hoc caſu omiſſo, extantes liberos, ſeu decedente matre, cenſetur preponere voluiſſe marito. Nec ob. ter. in. d. §. cum inter. quoniam ibi dicitur ita, ſcz tacite inter cõtrahentes actum intelligitur, vt ſuperſtitibus liberis, detineatur filia dos retineatur: vnde no. qõ obſcure loquitur: nec declarat in cuius lucrum, ſcz ipſius mariti liberorũ, vel mulieris. Item no. dum dicit tacite inter cõtrahentes actum intelligitur &c. Quia vult ibi expreſſe tex. qõ dos retinet liberis extantib⁹, nõ ex cauſa hereditaria prout vult Bar
to. ſed ex tacita voluntate cõtrahẽtium: & ſic in illis verbis
36 eſt caſus cõtra eum. ¶ Reſtat ergo nunc † videre, an hoc lucrum cedat ipſis liberis extantibus, quibus a cõtrario ſenſu auus voluiſſe prouidere videtur: an vero ipſi mulieri: & ſi ſic, quo iure tunc poſt mortem mulieris habeãt liberi: Ad cuius declarationẽ primo videndũ, an verba conditionalia inducant diſpoſitionẽ? In quo quidem dicas, qõ conditio ex ſui forma non inducit diſpoſitionem precſam: vt patet in. l. ſi quis ſub cõditione. ſ. ſi quis omiſſa cauſam: vt patet in. l. ſi quis ſub cõditione. ſ. ſi quis omiſſa cauſa teſta. Fallit tamen hoc, niſi reſultaret inhumanitas. ſi non inducere: ita eſt caſus nota. ſ. de ope. lib. l. ſi ſtipu.

¶ An

¶An autē inducat dispositionē a contrario sensu eius, facio tres casus. Primus, an a contrario sensu inducatur heredis institutio. Secundus, an legatum seu fideicōmissum. Tertio quidem in contractibus, cuius decisio pendebat ex dictis.ſ.proxi. ¶Quo ad primū † videtur primo institutionem a contrario sensu cōditionis induci, per letiam §.libertus.ff.de bo.lib.vbi tex.dicit nō male videri testamētum fecisse libertū, qui ita scripsit, si filius meus me viuo, moriatur: patronus heres esto. Ergo sequitur qō censeatur tex.dicere, q̄ a cōtrario sensu cōditionis, cēseatur filius institutus, id est si filiꝰ meus viuo me, nō moriatur, heres sit: quoniā si secus diceremus, male testatus fuisset libertus, ex quo reperiret suus filius se preteritū: vt.l.i.ſ.de iniusto testa. cum ſi. Sed respondeꝰ, q̄ ibi nō dicit libertum non male testatū, eo: q̄ a contrario sensu censeatur filius institutus, scz, ex eo: quia si filiꝰ decedit, viuo patre suo liberto, eius preteritio non inducit rupturam testamenti: quando in eo reperitur institutus patronus, qui post filium liberto ab intestato succedisset: vt in.§.sed nostra. institu. de succeſſliber. & regula est, qō mortuo filio preterito in vita patris: preteritio non reddit irritū testamentum paternum, ſi in eo instituti reperiantur venientes ab intestato: vt.l.posthumus. ver. idem, & circa.ſ.de iniusto testa. Qui tex. licet ab omnibus reddatur sing. tamē consimilem habet, quem ego do in.d.§.ſi libertus. ¶Secundo idem videtur probari in.l.qui heredi.§.ſi.ſ.de vulg. & pup. & l.cūis. C.de impu. In quibꝰ patet sine vitio factam videri hanc substitutionem: ſi filius meus, qō abhominor, intra pubertatis annos decesserit: & cōsequenter mihi heres non erit: Titius heres esto. Ergo sequitur qō a contrario sensu cōditionis, scz ſi nō decesserit, cum heredē instituit. Quoniā alꝰ vitiosa foret substitutio: tum quia preterito substitui non potest: vt.l.ij. versi. sed si eos.ſ.de vulg. & pup. Tum: quia testamentū, qō heredis nō habet institutionem, nullum est: vt.l.proxime. ver. Calpburnius.ſ.de bis que in testa. delē. cū ſi. Sed respondeo: qō ibi nō a contrario sensu cōditionis, sed ex illis verbis, qō abhominor, inducta fuit ipsius filij institutio. ¶Unde pars † negatiua, scz q̄ a cōtrario cōditionis sensu, institutio nō inducatur. Probatur primo: qr institutio heredi patere debet proprie, nō per cōiecturas: vt.l.i.ſ.ſi tabule testamen. extabunt. vbi est casus notabilis. Sed qō patet a cōtrario sensu patet coniecturatiue: vt in.l.apud antiquos. C.de furt. igitur &c. Et hinc dicit tex. heredis nomen exprimi debere palam, articulataq̄ voce. ſ.de testamen. l.heredes palā. C.eo. titu. l.iubemus. Dic etiam apparet, qō positio eius qō est cōsequens ad institutionē, scz, grauamē iniunctum alicui de soluendo legata, nō inducit necessariā antecedētis positionē, scz ipsius grauati institutionem: vt.l.hereditas ad Statiū.ſ.de.here.insti. Hec refragatur lex, cū in testamēto.§.hec verba. in eo.tit. vbi dicitur qō positio substitutionis reciproce, qō est cōsequēs, inducit positionē institutionis eoundē: qō est antecedēs: quoniā ibi verba testatoris illa, scz Lucius & Titius, inuicē substituti sunto: indefinita erant, & apta comprehendere institutionē & substitutionem: vt ex se apparet. ¶Scō boc aperte probatur ex tex.l.ex facto, etiā agnitū.ſ.de here.instit. vbi est expreſſum, qō ex illis verbis: ſi mihi Seius heres nō erit, Sempronius heres esto, Seius ipse a cōtrario sensu non censetur institutus. ¶Tertio patet in.l.ſi quis eum.§.fina.ſ.de vulg. & pupil. vbi Iurisc̄ōsultus determinat testamentum paternum nullū esse ita confectum, ſi viuo me, filius meus decedat: & cōsequēter heres nō sit, talis heres esto. Igitur sequitur, qō a cōtrario sensu, scz, ſi viuo se, nō decesserit: nō censetur institusse: qr tunc non esset testamentum nullum: cum non reperiret filius se preteritū. ¶Quarto hoc probatur in.l.Hallus.§.etiam. & §.idem credendum. versicu. sane.ſ.de lib. et posthu. vbi ex illis verbis: ne nepos meus, me viuo, moriatur, pronepos qui ex eo post mortē meam, mihi nascetur, heres esto: non videri institutū nepotem a contrario sensu, scz ſi se viuo non decesserit: & consequēter ſi agnascatur auo, rumpi testamentum auitū. ¶Quinto hoc pbatur in.l.posthumorū. ver. ne ergo.ſ.de iniusto testa. & in.d.l.Hallus.§.in omnibus. vbi Caius & Sceuola referentes cōsilium Halli, circa substitutionē nepotis, que fit ita: ſi filius meus, me viuo, moriatur, &c. dicunt necessariam fore institutionē filij: ne irritetur testamentū. Ergo sequitur, qō a cōtrario sensu eius cōditionis, non censuerunt filium institutū: quoniā tunc arctassent testatorē ad sermonē superfluū, cuius breuitati studuit Sceuola in.d.l.Hallus.§.quidā recte. & ex hoc apparet verū esse intellectum Bar. ad.l.ſi quis ita heres instituatur, sit legitimus. ſ.de here.insti. dicētis quod in casu illius legis legitimus heres cōditionaliter nominatus succedit ab intestato, nō autem ex testamēto: quasi censeatur institutus a cōtrario sensu cōditionis. & hec sufficiant de primo. ¶Scō ad secundū, scz † an a cōtrario sensu cōditionis resultet dispositio legalis seu fideicōmissi? dicendū videtur q̄ sic: qr videtur expressus casus in.l.pater nubenti filie.ſ.de col.do. Et ſi dicatur, que est ratio diuersitatis inter institutionē heredis, & legata seu fideicōmissa? Rideo: qr in legatis et fideicōmissis ad eorum inducendam dispositionem, sufficit mens cōiecturata testatoris: vt est expressum in.l.cum proponebaſ. in fi.de leg.ij. vnde dicimus illa etiā nutu fieri posse: vt.l. & in epistola. C.de fideic. cū ſi. quā cōiecturatā mentem in institutione heredis sufficere.§.fuit negatum. ¶Scō per hoc videt casus in.l.Lucius.la fi.ad.fi.§.de here.insti. vbi est expressum, q̄ testato: grauās fratrē restituere hereditatē sub cōditione, ſi decesserit sine liberis a cōtrario sensu, scz, liberis existētibus: cēsetur illos pretulisse fideicōmissario substituto. Intelligo, scz vt illi liberi iure fideicōmissi veniāt ad hereditatē ipsius fratris testatoris: non autē ab intestato in eadē succedāt eorum patri. Licet hoc vltimū sequatur omniū doc. opi. cōmunis, quorum remissiones.ſ.dabo. Et qō hec opi. mea sit vera, probo multipliciter. Primo per tex.d.l.Lucius. cuius verba sunt hec, scz nam prudens consiliū testātis animaduertatur. Non enim fratrem suis solū pretulit substitutis, sed & eius liberos, &c. Sed nō est dubiū, q̄ ſi diceremus istos liberos existentes venire ad bona, que fuerunt patrui, ex successione ab intestato patrui eorum facta ipsi preferrentur substitutis ex tacita voluntate patris, que est vt intestato decedens, videatur velle sibi succedere proximos: vt l.conficiuntur. in fi.ſ.de iure codi. ergo male diceret tex. qō isti liberi preferrētur substitutis ex volūtate testantis: qō non esset aliud, quam Iurisc̄ōsultū corrigere: boc autem non pertinet ad doctorē. ¶Secūdo de hac questione videtur mihi casus rotūdus in.l.ex facto. an.§.ex facto.ſ.ad Treb. Ybi enim dicitur, q̄ ſi mulier instituēs filiū, cundē grauet de restituēdo hereditatē Titio, ſi fine liberis decesserit: qui ſi ipse filius postea in insulā deportetur, & liberos suſcipiat, ſi quer aſ, an excludatur fideicōmissarius: decidi tur q̄ sic, liberis cōceptis ante deportationē: licet post natis: secus autē in post conceptis: qr illi non preferuntur fideicōmissario. Ergo sequitur, q̄ isti liberi ad hereditatē auie paterne, vocantur iure fideicōmissi. Quoniā ſi essent solum plati substituto ab intestato, nō fieret illa distinctio: imo responderetur totaliter negatiue, scz q̄ ipſi liberi heredis deportati fideicōmissarium nō possunt excludere: cum patri eo, quia deportatus est ab intestato, nō possint heredes esse. Iure enim antiquo deportatus nedū ex testamento: sed nec etiā ab intestato heredē habere potest: nisi ex speciali cōcessione. C.de penis. l.deportatorū. & clarius. l.deportati. & l.deportatus. C.de bo.proscrip. ¶Tertio de hac questione videtur casus non cauillando literā, sed intelligendo prout iacet in.l.filiusfamil.§.cū quis.ſ.de lega.i. vbi formaliter dicitur, cum quis est rogatus, ſi sine liberis decesserit, per fideicōmissum restituere: conditio defecisse videbitur: & ideo fideicōmissarius excludetur, ſi patri superuigerint liberi, nec queritur, an heredes extiterint, supple patri. Unde no. ibi casum, q̄ liberi extantes veniunt iure fideicōmissi, quoniam ſi venirent, vt heredes patri ab intestato, non possent hereditatē paternam pro parte repudiare, scilicet quatenus illa est preter bona: que ipse pater percepit a testatore cum grauante, & pro parte adire, scilicet quatenus paterna hereditas continet bona dicti testatoris grauantis: vt.d.l.i. & ij.ſ.de acquiren. here. Cuius tamen contrarium aperte dicit ille tex. ¶Quarto istud probatur ex.l.vnum ex familia.§.fi.ſ.de lega.ij. vbi tex. dicit qō verba enunciatiua ad grauatum, vel heredē directa: quamuis expresse non importent fideicōmissum: tamen sufficit q̄ importent cōiecturatiue. Et ad idem.l.fideicōmissa.§.hec verba. & l.Pamphilo. in prin.ſ.de de lega.ij. licet secus: cum sunt directa ad alium quam ad here

dem: vt patet in l. Jul. §. ex his. ff. de leg. iij. & in l. generali. in prin. ff. de vsufruc. lega. & ff. de lega. iij. l. pater. §. fundū. et qō no. glo. magistra. ff. de lega. ij. l. peto. Cum ergo in proposito verba hec, si sine liberis decesseris, volo hereditatem restitui tali: quamuis, quo ad liberos enunciatiua: tamen ex quo relata sunt ad heredem: ly expresse eundē non grauauerit de restituendo liberis extātibus: tamen vt tali veniant iure fideicōmissi sufficit eius testantis mens in hoc coniecturata. Sed hec coniectura resultat a directo cōtrario sensu verborum, que est ista: si cum liberis decesseris, volo q restituas illis. igitur &c. ¶ Quinto hoc probatur ex tex. d. l. cum acutissimi. & d. l. generaliter. in. d. l. cū auus. in quibus dicitur filium grauatum sub tacita conditione, si decesserit sine liberis: quoniam liberi, si extant ex presumpta voluntate aui, que est: vt nolit extrancos in eius hereditate preferri, imo veniunt ad hereditatē excluso substituto. Intelligo enim, qō veniat iure fideicōmissi. si enim veniret iure successionis ab intestato: tunc non excluderet substitutū ex tacita mente aui, hic ex tacita volūtate patris, que est si ab intestato decedit, velle venire ad eius hereditatē sibi proximiores: vt. d. l. cōficiūtur. Quod ergo in casibus dictarum legum operatur tacita, vel subintellecta illa cōditio: si sine liberis, &c. illud idē operatur in casu nostro eadem expressa. ar. l. cum quid. cum similib.

40 ¶ Tria sunt que obstant huic † cōclusioni. Primū tex. in l. j. C. de pact. Ibi enim filius rogatus erat per patrem restituere Licinio Frontoni & fratri hereditatem sub conditione: si sine liberis decederet: ipse idem vt sibi remitteretur ius fideicōmissi, sextantē super parte, que erat vnciarum sex: & cōsequēter vncias duas dedit Licinio Frontoni: dicitur qō liberi ex Philino postea nati, nō possunt reuocare alienationem illam partis hereditatis duarum vnciarum: ergo sequitur, qō non veniunt iure fideicōmissi. quoniam si venirent, vt fideicommissarij, alienationem reuocare possent: vt. l. fina. §. sed quia nostra. C. communia

41 de lega. l. Marcellus. §. res que. ff. ad Treb. respōde, † qō alienauit ibi solū quatenus erat sua legitima. Cum enim essent fratres duo: legitima bonorum patris non erat nisi triens, iuxta authē. nouissima, C. de inofficioso testamen. & consequenter medietas trientis, que est sextans: et sic portio legitime alienationis fuit alienata. Certum autem est, qō in fideicōmissaria substitutione facta filio, non venit eius legitima: vt. l. coheredi. §. cum filie. versic. nec fideicōmisso. ff. de vulga. & pupil. l. quoniam in prioribus. C. de inoffic. testa. Ergo illam absq metu reuocationis potuit libere alienare. Et iste est verus intellect⁹ illius legis cum qua decipiens semel magnum doctorē, hunc passum semel disputantē concluſi. ¶ Secundo refragatur tex. in l. generaliter. in prin. in versi. cui enim ferēdus est libellus. ibi dum dicit, omni pene fructu paterno defrandari, &c. C. de insti. & substi. Ibi enim videtur dicere, qō liberi extantes, a contrario sensu conditionis, vocātur ad hereditatem illam testantis: vt ad fructum paternum. Et sic videtur inducere, qō vt ex iudicio patris, non antē vt ex tacito fideicōmisso inducto, ex verbis testatoris. Sed respō de, qō ibi non dicuntur hereditatem, vt fructum paternum percipere: quia eis cēsetur illa obuenisse propter patrem institutum: & quoniam eos edidit. Quoniam regula est, qō extranei cōtemplatione filius meus percipit: ex me percepisse videtur: vt. l. sed si plures. §. in arrogato. cum simi. ff. de vulgu. & pupil. Et sic sensus est, qō cēsentur vocati jure taciti fideicōmissi eis relicti contemplatione patris.

¶ Tertio refragatur tex. in l. iubemus. ver. idemqs in retinenda. C. ad Treb. Ibi enim in precedēti parte. l. legislator: posuerat casum, qō si testator grauat fratrem institutum de restituendo alteri cōfratri, si decesserit sine liberis: potest dum restitutio fit detrahi quarta, adeo: vt nec fructus ex hereditate percepti in eadē computētur. Postea in. d. ver. idemqs. dicit idē esse, scilicet vt fructus in Treb. non computentur, si testator grauauerit filium de restituēdo nepotibus. Et sic cū in hoc versi. faciat mentionē de filio grauato liberis restituere iure fideicōmissi, videbatur qō eodē iure ipsi ad hereditatem aui, non vocarentur ex illis verbis, scz, si decesserit sine liberis, positis circa institutionem filij, in prima parte legis. Et est inductio dicte legis per quosdam moderniores. Que tamen nihil facit: quoniā ibi fideicōmissaria substitutio nepotum non repetitur ad ad hunc effectum: q: ex verbis, si sine liberis decesserit, adiectis circa institutionem filij posita in prima parte. l. non videātur illi vocati ad hereditatē aniā iure fideicōmissi: quoniam de hoc legislator: ibi nō tractat: sed ad hūc effectū, scz qō quēadmodum, cum frater grauatur restituere cōfratri in Trebellian: cam nō computātur fructus hereditarij: ita nec cū filius grauatur de restituendo testatoris nepoti. ¶ Quarto refragatur ratio Bart. que est, qō magis videatur voluisse extantibus liberis potuisse filio: vt posset de hereditate facere, qō velit, quam in ipsos liberos, in quos nōdū natos, nulla cadebat affectio testatoris: vt. d. l. qui filiabus. Sed respōde, q: satis prouidit testator filio, ex quo cum vsq ad extremum fine vite exitum bonoratuit bonorabili institutionis tit. vt. l. filii. vt sicu. sed & si portio. ff. de lib. & posthu. vnde post eius filii substituti mortē, cēsetur voluisse prouidere eiusdē liberis: hoc suadet testatoris ordinata affectio, que presumit primo disponere circa magis proximos: secundo post illos circa proximos minus. & sic de singulis: vt. l. fi. C. de verbo. signi. l. cū ita. ff. in fideicōmisso. & l. peto. §. fratre. de lega. ij. heredes mei. §. fi. ff. ad Treb. & qō plene not. in l. Gallus. §. quidem recte. ff. de libe. & posthu. Et hec est veritas in hoc subtili & quotidiano passu, quē post Oldra. in suis cōsilijs reperit tetigisse Jo. And. in addi. in titu. de testa. §. ad fi. Bar. hic, & in. d. l. Lucius. & l. Cēturio. ff. de vulg. & pup. & Bal. in lec. antiqua. C. de cōdi. inser. & tangitur in. d. §. quis. & d. l. heredes mei. §. cum ita. et hec de fōa. ¶ Quo

42 ad tertiū, scz an † in casu dicti. §. cū inter. dos cedat lucro liberorum immediate ex voluntate aui, an vero lucro matris eorundē, & postea filiorū, vt eius heredis supra cōsultum vidisti, qō lucro mariti, nō lucro filiorū, vt heredis matris. vnde ego cōcludo, q: lucro nepotū immediate ex dispositione aui. Et q: ita sit verū, probo duplicater. ¶ Pri-

43 mo: quia † regulam notabilem habeo. qō cum quis removetur a lucro alterius contemplatione: tūc lucrum illi applicatur, cuius contemplatione remouetur alter. Jta tex. in. l. si legatarius. C. de leg. in. l. si definctus. C. de fideicō. & leg. in. l. post legatū. §. authoritate. ff. de bis qui vt indig. & l. ij. §. si duo fratres. ff. de col. bo. glos. Canonistalis de repat. c. quia clerici. de fo. compe. c. si diligenti. in glo. perdant. & no. Bar. ff. ad Tertu. l. ij. §. videdum. Sed hic annostipulatus sibi dotem reddi in casum, si filia decesserit sine liberis, a lucro dotis excluditur propter superexistentes

44 liberos: ergo illis dos applicatur. ¶ Secūdo: q: diuersitas fundi emanans cōtemplatione vnius, illi queritur alterius, vel ins: licet eius dispositionis sermo in aliū tingatur: vt. l. fideicōmissa. §. interdum. ff. de leg. ij. l. seruo legato. §. testator. de leg. i. & l. Titio centū. §. Titio genero. de conditi demon. Unde dicit tex. alibi pulcher. nō enim queri oportet, cū quo de suis, quis loquatur: sed in quē finē volūtatis intentio dirigatur. ff. de lega. ij. l. cū pater. §. donationis. et l. miles ad finem. in prin. sed hec dispositio, scz dotem volo mihi restitui, si decesserit filia sine liberis: a cōtrario sensu non potest emanare, nisi cōtemplatione liberorū. ergo illis lucrum dotis cedit: nō autem marito, cum quo anus

45 loquitur. & hoc credo verum. ¶ Ceterum si pur vis † tenere, qō in casu existentium liberorum cedat lucro matris: tunc dico, qō liberi post mortem mulieris capiūt causa non vt eius heredes: sed ex tacita coniectura voluntatis aui, que videtur esse, quod mortua filia dos remaneat penes liberos. Hoc autem verum esse probo per legē, post dotem, secundum vnam lect. ff. eo. Ibi enim eo quia pater dotem donauit filie, eadem: quia transitū facit in liberos, si extāt: nō vt matris heredes, sed ex volūtate aui, quę presumitur esse, vt post mortem filie donataric prime, remaneat penes eius nepotes, vt donatarios secundos. Hoc autem verum esse probatur: quia vt dicit tex. ad propositum notabilis in. l. dotem filie. in fi. secundū lectur am magis approbatam. ff. de castren. pecu. Dos matrimonio coherens oneribus eius ac liberis ex eo matrimonio confertur: qō verbū exponitur, id est ad vsum datur. Ex quo clare patet, quod liberi mulieris habent dotem ex coniecturata mente dotantis. Et est ratio: quia cum semel aprop: riauerit pater mulieri dotem, in casu matrimonij sui cum liberis: videtur voluisse non solum eam mulieri, sed et eius liberos in eadem sibi preferri. Hoc enim est natura donationis inter vinos; vt donator donatarium et

eius

eius successores heredes censeatur sibi voluisse preferre: vt.ſ.de dona.l.j.cū ſi. ¶ Tertio hoc apparet ex.Iauus.ſ. de iur.dot. Ibi em̄ auus paternus nō cōtemplatione filie dotē donauit nepoti. Dicit fm̄ vnam lect.q̄ mortua muliere dos non redit ad eius patrem, ergo necessario ad eiusdē liberos,non iure hereditario, vt supra conclusum est,sed ex cōiecturata mente donantis. Et hoc esse verum
46 probat:q̄ † regula est,q̄ quatenus extendit cōcessionis causa,extenus debet extendi eius effectus.ſ.de exer.l.j.ſ. nō autem.ſ.de dinor.in fi.cum ſimi. Sed matrimonij̄ causa ꝛ fauor,que ambo induxerunt validā donationem dotis in dotata:extendit in liberos: ergo similiter effectus ipsius matrimonij̄,ꝛ facte donationis:per que altera borum opi.scz q̄ vel cedat lucro nepotū,ꝛ non filie,vel lucro filie ꝛ nepotum,vt donatario:um,non videtur valde sustentabilis. Non tamen pro nūc applico me magis ad vnā
47 p̄ ad reliquā:q̄ res est valde dubitabilis,ꝛ profecto indi geret decisione Cesarea. ¶ Et ex † bis arguūt hic Ly.ꝛ Bal.ad questionē,an stante statuto,q̄ non extantibus liberis succedat filia femina:ijsdem extantibus ipsa excludatur:ꝛ certe questio in hoc recidit,an in statutis locū habeat arg.a contrario sensu.qō quidā dubiū posuit Bart. in.l.omnes populi.ſ.de iusti.ꝛ iure.Bald.in.l.apud antiquos.C.de furt.ꝛ.l.conueniculam.C.de epiſc.ꝛ cleri.ꝛ q̄ passus vtilis est ꝛ quotidianus,ꝛ etiam in eo extense cōsuluit:igitur plene tradam. Et videtur primo qō sic.ꝛ hoc sequunt hic Lyn.ꝛ Bal. ¶ Primo:q̄ sicut in legibus ciuili iure quo vtimur descriptis,ar.a cōtrario sensu earū probabilius sumit̄ ad decisionē eius,de quo querit.ſ.de testi. l.ex eo.ſ.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.j.ſ.huius rei. j.de testa.l.qui testamēto.ſ.mulier.j.ex quib. cau.in poſſ. eatur.l.in possessione.ſ.cum dicitur.de regu.c.cum virū. de his que fiunt a p̄cla.c.cum apostolica.ꝛ qō ipse not.de elec.c.publicato.in nouella.Ita pariformiter dicendū, q̄ in bis cōstitutionibus municipalib⁹,que pars iuris ciuilis sunt. ¶ Secundo probatur, q̄ hoc idem videmus in ipsis rescriptis,que quantuncunq; stricte intelligēda sint: nihilominus in bisdem argumentū a contrario sensu assumimus:vt not.gl.ordi.in.l.ſi procuratorem.ſ.ſi ignorantes.ff.mand.ꝛ bene facit.c.transmiſſe.de ver.ſigni.Nec est
48 absurdum,q̄ de vno horum ad aliud arguamus,cū equiparentur : vt patet.Quia † sicut inquantum possibile statuta ad ius cōmune reducamus: adeo , vt fm̄ illud intellectum atq; interp̄etationē accipiāt:vt.l.ij.C.de noxa. l.ſi.ſ.in cōputatione.in gl.C.de iure delib.l.Cesar.j.de publi.l.vt gradatim.ſ.ſed ſi lege.j.de mune.ꝛ bono.de cle.nō resid.c.ad audientiā.c.cum dilectus.ita ꝛ eodē modo rescripta.de vulg.ꝛ pup.l.ex facto.de rescrip.c.causam que. ¶ Item ꝛ sicut ipsius iuris municipalis verba impropriantur:vt cum iure cōmuni ad consonantiā reducatur: vt est casus not.de consue.c.cum dilectus.ita ꝛ ipsius re
49 scripti.de offi.deleg.c.super eo. ¶ Tertio idē probat:† q̄ hoc idē videmus in cōuentionibus,que ꝛ stricti iuris sunt, sicut ꝛ statuta.ſ.de pact.l.ſi vnus.ſ.ante omnia.j.de verb. obli.l.ſi ita stipulatus.ſ.Chrysogonus.ꝛ que interpretationem talem a iure recipiunt : vt cum ipso ad consonantiam reducantur:sicut ꝛ dicta statuta.ſ.loca.l.quero.ſ.inter locatorē.j.de verb.oblig.l.ſi stipulatus fuero per te nō fieri,quominus.j.de dam.infec.l.quidā.ad fi. Jn quibus ꝛ argumentū a cōtrario sensu assumitur,ita: vt dispositionem inducat,in.d.l.inter socerum.ſ.cum inter.ꝛ in.l.pecuniam.ſ.ſi cer.pet. Clarū autem est de conuentione ad constitutionē ar.procedere, maxime affirmatiue:vt in.l.nō impossibile.ſ.de pac.C.de fideiuſſ.fi.ꝛ qō not.j.de reg.iur.l. nec ex pretorio.ꝛ.l.neq; pignus.ſ.priuatorum.in glos.ꝛ in rub.de decre.decur.lib.x.in gl. ¶ Quarto probatur:quia
50 hoc † idem videmus in vltimis voluntatibus,quibus magis,quam contractibus constitutiones municipales accedunt ꝛ equiparantur:vt not.Bart.in.l.j.ad fi.j.de regu. Cato.ꝛ Bald.de pace Constan.x.col.in glo.super verbo, nos Romanorum.ꝛ.l.quoties.la.ij.in lectu.antiqua.C.de fideicommiſ.quicquid idem dixerit in.d.l.omnes populi. ad fin. Jn his enim videmus argumentum a contrario sensu pro inducenda dispositione assumi:vt patet in.l.ſi legatum pure.j.de adimen.legat.ꝛ in.d.l.Lucius.ꝛ.d.l.pater nubenti filie. ¶ Quinto probatur argu. Et idem vi-

51 demus † in sententijs,in quibus etiam contrarius sensus dispositionem inducit:vt patet in.l.Pomponius.ſ.ſed ꝛ bis.ſ.de procur.ꝛ in.l.ſi inter me ꝛ te.j.de except.rei iudic. Clarū autem est inter sententiam ꝛ constitutionē quandā esse similitudinem:quoniam sicut stricti iuris est constitutio,ita ꝛ sententia.C.ſi plur.vna sen.l.j.ꝛ qō not.Bart.in.l. iubemus.ſ.de condi.indeb. Item,ꝛ ita sentētia a iure cōmuni interp̄etationem recipit,sicut ꝛ ipsa cōstitutio.j.de re iudi.l.Neſennius.ſ.constitutio.ſ.co.l.ex diuerso.ſ.vlt. Et hec opinio est vera regulariter, maxime:cum ꝛ ipsum statutum nullius effectus foret productiuū, niſi a contrario sensu sumeret arg. Quoniam ꝛ in tali casu videmus in nouissimis iuribus argumentū a contrario sensu sumi, adeo:vt per illud resultet correctio ad dispositionem iuris antiqui:vt not.gl.singu.in.l.nulla,niſi emersis.dum ita intelligit aut.diaconissa.positam super eadem.l.C.de sacrosanct.ecc. ¶ Fallit autem hoc primo,niſi vbi ex argu-
52 mento † a contrario sensu ſi dispositionem induceret ipsi statuentes in penam incurrerent.gl.est sing.in cle.vnica. de vsur.quam summe not.Bal.in auth.ad hoc.C.eo.titu.
53 ¶ Fallit secundo,vbi † ex arg.a contrario sensu sumpto: resultaret absurditas:vt patet.C.de condi.inſer.l.ij.C.de iurisd.omn.iudi.l.inter.ꝛ.d.l.conueniculā.not.gl.de eta.
54 ꝛ quali.c.j.lib.vj. ¶ Fallit † tertio vbi ex eodem argumēto resultaret correctio alterius statuti, quāuis iuri cōmuni derogantis:quoniam tunc quantuncunq; per illud reduceremus ad ius cōmune, nihilominus sumi nō debet hic,recte intuenti. Eleganter terminat Bart.in.l.j.ſ.hoc interdictum.j.q̄ vi aut clam. Et huius est ratio: q̄ presumuntur ipsi statuentes,sicut ꝛ p̄natus quilibet: itē sicut ꝛ ipse princeps,magis conseruare velle id,qō a seipsis est constitutū,p̄ qō ab alijs,scz a iure cōmuni, siue municip. l.ſi bominē.C.de offi.prefec.preto.l.forma. ¶ Fallit quar-
55 to,cum † ratio constitutionis ex qua argu.a contrario sensu sumitur repugnat decisioni,que ex argumento a contrario sensu insurgeret:quoniā tunc non sumitur. Hec est gl.singu.in.l.cum pretor.in ver.videtur.ſ.de iudi. ¶ Fal-
56 lit † vltimo vbi ex eodem inducerē correctio iuris communis:quoniam tunc ſi statutum in aliud operari potest. arg.a contrario sensu iuris cōmunis correctorium nō assumitur. Jta determinat Jacob.Butr.in.d.l.apud antiquos.ꝛ Bar.in.d.l.omnes populi.ꝛ huius est ratio : q̄ id qō sumit̄ a contrario sensu dispositionis dicitur sumi per subauditiones ꝛ coniecturas:vt.l.apud antiquos.in verbo, per coniecturam.p̄alleg.ergo non proprie. Quia id
57 quod † per coniecturā sumitur, nō proprie sumi dicitur: vt est tex.singu.j.ſi tabu.testa.nul.ex tab.l.j.ibi,q̄ ex coniectura,nō proprie ꝛc. Sed per improprietates ꝛ subauditiones ad constitutionem nouā factas, non debet induci correctio antiqua:vt not.glos.in.c.cupientes.in.ſ.quod ſi per viginti.de elect.lib.vj. ¶ Secundo:quia casus est expressus in.l.fina.ſ.filijs autem.C.de bonis que liber.iuncta.l.penulti.C.qui testamen.quod ad inducendam iuris correctionem,non potest sumi argumentum a contrario
58 sensu legis. ¶ Jn questione ergo Lyn.† de statuto,dicendum est etiam extantibus liberis filiam feminam succedere. Et ſi dicis quid operatur statutum,dicens quod nō extantibus liberis , succedat femina: cum ꝛ hoc erat de iure communi: vt.l.maximum vitium.C.de liber.preteri. Respondeo,quod operatur hoc, scilicet quod habet facultatem adeundi ex iure duplici,scilicet communi ꝛ municipali:vnde ſi renunciat facultati adeundi per ius vnū: adire potest ex iure alio cui non intelligitur renunciasse: vt.l.ſi domus.ſ.de serui.vr.ꝛ.l.ſuum.C.de iure deliberā.
59 ¶ Articulum autem illum,an † ꝛ quando casus omissus habetur pro omisso.Bal.ponit hic,ego vero dicam plene in.l.ſi vero.ſ.de viro.j.eo. Et hec habeantur loco repetitionis scholastice in hoc principio. ¶ Et inquantum su
60 p̄a dixi,q̄ † filia famil.iure isto in dote non habet heredem. Adde,q̄ istud tenet Bar.in.l.in quarta.j.ad.l.Fal. Et sic est sibi contrarius. ¶ Item inquantum,supra dixi,
61 q̄ † lucrum dotis collatum in virum in casu mortis mulieris predecedentis,habet locum eadem ingressa monasterium. ¶ Adde,q̄ dubitatio est,quid ſi ambo ingrediunt eodem tempore, an tunc lucrum dotis cedat patri mariti: et quidem huius decisio pendet ex intellectu text.in

anē. de sanctis. episcop. §. si vero constante. in versi. ambobus autem monasticam vitam ingredientibus, vacantibus dotalibus placitis. Et ibi, dum dicit: quoniā neq; ex pactis nuptialibus aliquid lucri viro, aut mulieri conceditur ꝛc. Quod quidam intelligunt, q; ambobus intrantibus monasticam vitam, si vacāt dotalia placita: puta q; pacta super dote lucranda facta non fuerint, ꝛ sic neq; ex pactis nuptialibus: q; non factis, aliquid viro, vel mulieri lucrari concedatur: tunc licentia sit eorum alteri per alterum relinqui posse. Et sic volunt, q; quemadmodū pactum lucrande dotis locum habet altero religionem ingresso: vt. d. l. Deo nobis. ita ꝛ vtroq;, si factū sit. ¶ Alia opinio est in contrarium, scz qō ambobus ingressis vacātibus dotalibus placitis, ꝛ ad nullitatem, seu ad irritum deductis pactis factis super dote lucranda: quoniā neq;, id est postq̄, neq; ex pactis nuptialibus stipulatione factis, aliquid lucrari conceditur. supple per. l. Igitur licentia sit alteri per alterum posse relinqui. Et iste intellectus mihi placet. Primo: q; si dicerēmus ambobus simul intrantibus locum esse pacto lucrande dotis, lex introduceret duas fictiones. Primam mortem fictā per ingressum religionis. ex vi. q. j. placuit. Secundā: q; fingeret mortuam mulierem ante virum: quoniam vt pacto de lucrando locus sit, necesse est mulierem predecedere: vt. l. ij. §. de pac. dot. Sed lex regulariter non vult duas fictiones cōcurrere circa idem: vt. l. j. C. de dot. promis. igitur ꝛc. Tertio: q; si voluisset ambobus simul ingredientibus pacto de lucrando locum fore, superfluo posuisset dictum ver. ambobus. circa hoc: q; satis decisum esset in prin. §. si vero cōstante. propter idētitatē rationis. Qua enim ratione in ipso prin. voluit lucro locum fore alio ingrediēte vtroq;: hoc autem esset contra. §. quibus. in. j. consti. Quod. igit ꝛc.

62 Et ita puto verum. ¶ † Illud tamen nota, q; ambobus simul decedentibus in casu dubij propter debiliorem naturā, presumit lex predecessisse vxorē: ꝛ sic locus est lucro. §. de donat. inter vir. ꝛ vxo. l. cum hic status. §. si anno. j. de reb. dubijs. l. qui duos. §. si maritus. ꝛ. l. si ita. §. de relig. l. si possessor. alias, cum possessor. §. j.

Summarium.

1 Ius patris in dote nō potest pacto filie deteriorari.
2 Solutio dotis facta filie de patris voluntate, si illam non sit perditura, ꝛ facta in iustam causam, impedit patrem repetentem.
3 Actio de dote competens patri, eo mortuo, non trāsit ad eius beredes, sed ad filiam.
4 Solutio facta creditori statim consumpturo, an liberet debitorem?
5 Scientia patris sola: an sufficiat ad habilitandam personam filie: vt agere possit ad dotem, an vero requirat consensus expressus.
6 Voluntas vt intelligatur, sufficit facto exprimere.
7 Verbum exigere, q; includat spontaneam solutionem.
8 Promissio dotis, ꝛ datio, quod vbi est eadem ratio pacificantur.
9 Filius vel filia si euictione priuet re sibi pro dote, vel alimentis, vel legitima per patrem assignata, cogitur iterū pater dotare, vel assignare.
Pater an teneatur iterum dotare filiam, que casu perdidit dotem?
10 Verbum potest, positum in tempore presenti, quando includat futurum.
11 Solutio dotis per maritum vxori, tunc non perditure, si postea perdit, an liberet maritum? ꝛ nu. 12.

Si post solutum. ¶ Solutione facta citra patris voluntatem filie, patri actio de dote non tollitur, nisi ipsi filie nō perditure ex iustis causis soluatur. h. d. ¶ Not. primo

1 solutionem dotis † filiefamil. in non iustam causam factā absq; patris voluntate, patrē facultate repetendi nō priuare. Pacto ꝛ enim filie ius patris in dote deteriorari nō potest. §. co. l. nō solū. ꝛ. l. ij. §. idē de volūtate. §. de pac. dot.

2 l. cū dos. cū si. ¶ Ho. ex ea. scō, q; solutio † dotis citra patris voluntatē facta filie non perditure, ꝛ in iustas causas patrē facultate repetēdi priuat. Ad idē. §. eo. l. quamuis.

3 ¶ Illo. tertio ex † eadē, q; mortuo patre actio filias cōpetens ad dotis repetitionē nō transfertur in heredes sed iam iure priuilegiato trāsit in filiā. j. eo. l. si socer. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. videamus. ꝛ. §. ꝛ hoc ex rei. sed nec tunc filia potest agere: q; sibi obstat exceptio facte solutionis.

4 ¶ Illo. vltimo sm Ang. ex † ver. sed mortuo patre. innota. gl. sua. q; licet quādo quis mutuat statim cōsumpturo ad habeat actionem ad repetitionē, in. l. si quis cū sciret. §. de vsuscap. pro empt. Tamen secus videt, quādo quis solum illud, qō debet creditori statim cōsumpturo: quoniā hoc non obstante inducit liberatio. Tex. est hic sing. Sm eum. Sed certe hoc hic non probat: q; hic non apparet, an debitor: soluēs sciret creditorē consumpturū in malū vsum. nec etiā dicit tex. q; sciret creditorē consumpturū in malū vsum, nec etiā dicit text. q; sciret creditorē consumpturū aliquo modo: licet postea creditor consumpsisset. Et ideo vt hoc anno succincte dixi in. l. is cui bonis. de ver. obli. in hoc est distinguendum: q; aut solvitur creditori minori, quē quis scit consumpturū, ꝛ tunc liberatio non inducit. in. l. quod si minor. §. stipulatio. §. de mino. ꝛ. l. si vero nō remunerandi §. si adolescens luxuriosus. §. mand. Aut solvitur creditori maiori ꝛ tunc aut scit debitor eum cōsumpturum esse, sed non in quē vsum, sz malum vel bonum ꝛ tunc soluendo liberatur. Quemadmodum etiā mutuo pecuniā repetit si mutuat ei, quem scit cōsumpturum, sed non in quē vsum: posito, q; postea consumatur in malum: vt. l. iij. alias. iiij. ꝛ incipit, quatenus. ver. nonnullud. §. de in rem ver. Aut scit creditorem consumpturā esse in malum vsum, ꝛ tunc solutione non liberat. Et hec distinctio probatur in. l. si quis cū sciret. ꝛ melius ex casu, q; ad hoc singulariter pondero in. l. si pro parte. §. versum. in ver. §. de in rem verso. vbi est expressum, q; si seruo habitanti ministrationem peculij. ꝛ sic cuilibet alteri procuratori tim consumpturo in malos vsus, debitor pecuniā solu. non liberatur: ergo per identitatem rationis, pariter non liberatur soluendo creditori principali. ¶ Sed attende: q; hic non videt bona equiparatio: q; posset dici, q; ideo in casu. d. §. versum. non liberatur debitor soluendo procuratori: quem scit in malos vsus consumpturū: quia cōstetur amplius non esse procurator. ꝛ eius mandatum revocatum propter superuenientes in eo malos mores: vt. l. cum quis. in prin. ꝛ. l. si cum Cornelius. cum simili. §. de solu. Secus cum soluitur creditori principali: q; superueniens in eo malitia vite non inducit liberationem debitoris. Quod tamen dixi, verum est per. d. l. si quis cū sciret.

5 ¶ In gl. i. ibi, que † expressa exigit ꝛc. Hāc gl. reputo singularem in hoc, q; quānis ad habilitandam personam patris pro dote agentis, sufficit scientia filie cum non contradictione: tuntamen non habeat contradicendi instantiam: vt. l. ij. §. vlti. cum simi. §. eo. Tamen ad habilitandam personam filie, non sufficit sola patris sciētia: sed requiritur eius consensus expressus. Quod quamuis communiter approbetur mihi est dubitabile. Primo: q; in hac actione de dote: quedam est quasi societas inter patrem ꝛ filiam: vt dicit text. in. l. qui hominem. §. si gener. §. de solut. Sed regulariter inter socios omnimoda debet esse equalitas. §. pro. soc. l. si non fuerint. inst. eo. tit. §. equidam. circa prin. Ergo ius, qō statuitur circa habilitationem persone patris: intelligi debet statutū circa habilitationem persone filie. ¶ Secūdo: q; video in simili. q; simplex scientia patris absq; expresso consensu, excludit in filio exceptionē Macedoniani: quimino ꝛ ipsum patrem obligat. §. ad Macedo. l. si filius. ꝛ. l. si tamen sciente. ꝛ. Julia. ¶ Itē video, q; simplex sciētia patris absq; contradictione, inducit legitimitatem adoptionis sui filij: vt. §. de adop. l. in adoptionibus. ꝛ. l. si pater naturalis. p; quā eandem perdit patriā potestatē, que est inestimabilis: vt. l. filiusfamil. §. j. fm vulgarē. j. de lega. j. ergo multo magis q; inducere filie agentis habilitationē: ex quo nō tractat de tam graui preiudicio. Quod certissime verū esset, vbi nō bonū nō occurreret, sz vel, q; pater vna cū ipa filia ageret: qm̄ tunc ex hac adinnicē coniunctione facta de agendo, inducit patris cōsensus sufficiens: vt probat expresse in. l. Lucius Titius. §. qui. mo. pig. vel hypo. ꝛ. l. cū pater. §. libertis. ꝛ ibi no. Bart. de leg. ij. Vel si pater filia agente causam instruat: puta ducēdo aduocatos vel procuratores pro filia:

pro filia:quoniã hec sunt signũ ⁊ demonstratio euidentis
6 cõsensus:⁊ sufficit si facto, q̃uis † verbo nõ det voluntas
intelligi:vt.l.reprehendẽda.C.si cer.pet.l.j.⁊.l.sed Julia.§.
proinde.ff.ad ℳaced. Quinimo magis est voluntatẽ fa-
cto declarare, q̃ verbo:vt.l.si tamẽ.§.ei qui.ff.de edil.edic.
⁊ ad hec accedãt que not.d.Bal.in.l.nõ solũ.§.necessitate.
C.de bo.que lib. ¶ Jn gl.super verbo, exactã.ibi, a spõte
7 soluẽte ⁊c.Nota.gl.q̃ † verbũ exigere, includit spontaneã so
lutionẽ.qõ plene tractaui.ff.eo.l.nõ solũ.⁊ dic vt ibi. ¶ Jn
gl.super verbo, supereſt.ibi, vel ibi in pmiſſione, hic in so-
8 lutione facta ꝑm quoſdã ⁊c. ¶ Nec † ſolutio cõiter reprobat:
q̃ promiſſio ⁊ datio vbi cadẽ eſt equitas parificant.C.ad
leg. Falci.l.fi.cũ ſi. Et ideo dic, vt plene dixi in.l.ij.in.§.ſed
vtrũ. ¶ Jn ea.ibi, ſz an cogẽt pater iterũ dotare ⁊c. Huic
queſito, ſz an pater filiã, q̃ dotẽ perdidit, iterũ dotare co
gat. Duplex adijcit conformis queſtio. Prima, an pater
filio perdẽti legitimã, quã ſemel in vita ſibi aſſignauerat,
cogat iterũ aſſignare. Secunda, an pater filio cui in vita
quid aſſignauerat pro alimentis illud perdẽti, iterũ aſſig
nare cogat:⁊ pulchra ac quotidiana ſunt hec tria, in q̃
bus ſepe cõſului: ⁊ de eorũ quolibet dic vt pleniſſime dixi
poſt Bar.in auc.q̃ locũ.⁊ in auc.ex teſtamẽto.nec hic re-
9 peto, ſed duo tantũ addo. † Primo, q̃ filio ſeu filie ſi per-
dat iure euictionis rem ſibi pro dote alimẽtis, vel pro le
gitima aſſignatã, pater cogit iterũ aſſignare. Caſus eſt.
C.de inoffi.teſta.l.ſcimus.in princ. ¶ Scõo, q̃ conditioni
cõi, que eſt q̃ ſi caſu perdiderit, pater iterũ cogit aſſigna-
re, potẽter refragat tex.l.ſi nora li. als, ex nora li.§.eſt aũt.
cum duobus ſeq.ff.de pec.vbi eſt expreſſum, q̃ ſi pater ra
tione eius, q̃ ſibi debetur, q̃ ſibi de peculio dederit:
q̃uis illud caſu perdiderit, tñ iterũ ius deducendi nõ ꝫ
cũ caſus ſuo damno aſcribat. Jta igit dicendũ in filio, vt
ei caſus propter quẽ amiſit, q̃ ſibi in vnũ ex predictis cau
ſis aſſignatũ eſt, ſibi aſcribat:nõ autẽ cõpetat ius iterũ pe
tendi. ¶ Jn ea.ibi.l.ij.§.ſed vtrũ ⁊c. Et intellectui quẽ ibi
10 dedi ad tex.illũ, nõ refragat † verbũ, poteſt, ibi poſitũ: q̃
quãus ſit preſentis tẽporis, tũ: q̃ eſt extenſiuũ, dicit tex. q̃
ex natura ſui includit futurũ.ff.de leg.ij.l.ſi ita qs.in prin.
ergo pari ratione, imo maiori preteritũ. Preterea ibi, ſi-
lud preſens ſtat in confuſo:vt ex ſe appareat: vnde ſuccedit
naturalis doctrina Jnno.de excep.c.dilecti.ponentis pro
regula hunc verſum, Preſens cõfuſum, preſentis non te-
net vſum. Et ideo includit ⁊ preteritũ ⁊ futurũ: vt ibi de-
claratur per eum. ¶ Jn glo.ſuper verbo, ex iuſtis.ibi, ſed
11 primũ † verius ⁊c. dicit Bar. q̃ hec opi.gl.volẽtis, q̃ vbi
ſolutio eſt facta ex iuſta cauſa filie, tunc non perditure, ſi
poſtea perdat nõ liberat maritũ: procedit vbi ſolutio eſt
facta ex iuſta cauſa volũtaria: prout exemplũ poni poteſt
in cauſis, que habent.ff.eo.l.quãuis.cum ſeq. Sed vbi ſo-
lutio facta foret nõ perditure, ex cã neceſſaria: vt ſupra ex
ſuperueniẽte viri dilapidatione, ꝓpter q̃ neceſſitat ad
dotis reddition ẽ: vt.l.ſi cõſtãte.ff.eo. Tunc ſi poſtea cõtin-
gat eius perditio, nõ liberet maritus: quominus teneat
patri: diſtinguit, q̃ aut perditio dotis eſt facta per filiam
data opera, ⁊ tũc nõ liberat maritus: vt probat in.l.iij.als
iiij.q̃ incipit, quatenus.ver.ſed ſi ſic acceperit.ff.de in rem
ver. niſi ipſe pater etiã in perdi do dolum cõmiſerit: vt.l.ſi
pro patre.§.verſum.ff.de in rem ver. Aut perditio dotis
eſt facta in caſu fortuito, ⁊ tunc inducit liberatio, per.d.l.
quatenus.§.fi.⁊.l.ſeruus.in eo.tit. Et hanc opin.ſequit hic
Bal.dicẽs, q̃ in neceſſarijs debemus conſyderare princi-
pium: in vtilibus vero finẽ. Et patet ex.l.ſed an vltro.⁊.l.ſi
negotia.que vlia ſequit.ff.de neg.geſt.moder.antẽ tenent,
q̃ ſiue cauſa fuerit volũtaria, ſiue neceſſaria: ex quo iuſte
facta fuit ſolutio mulieri nõ veriſimiliter perditure, puta,
q̃ erat in verbis ſuis diligens: licet poſtea caſu perdatur
abſq; eius culpa, inducat mariti liberatio, ex eo: q̃ ſoluit
legis authoritate, ⁊ ſic in nulla culpa fuit: vnde liberatus
dici debet: ne alias reperiat deceptus legis authoritate
cõtra.l.j.C.de bis qui ven.eta.⁊.l.Gracchus.de adult.⁊.l.
meminerint.C.vnde vi. Et q̃ lex non ꝺz eſſe captioſa, nec
alicui laqueũ injicere: vt in.c.literas.de reſtit.ſpo.⁊.xxvij.
q.j.de viduis.⁊ idẽ dicũt teneñ.ſz mulier ex poſtfacto eam
ſini culpa perdiderit, ex quo maritus nõ fuit in culpa tem
pore ſolutionis: cũ videret illã diligentẽ, ⁊ ſic veriſimiliter
nõ perditurã: ſecus ſi veriſimiliter debuit ſcire, vel dubi-
tare ipſam perditurã. ar.d.l.ſi quis cũ ſciret. ¶ Nec obſt.
l.ſi ſeruus.cũ ſimi.alle.q̃ loquunt in actione de in rem ver
ſo, cuius illa eſt natura, que ſupra eſt dicta: vt patet in.d.
§.verſum.hic autẽ loquit, quãdo facta eſt ſolutio in caſu
permiſſo authoritate legis. Jdeo debet induci ſoluentis
liberatio. Ego vero dico in ſolutione facta ex cauſa volũ-
taria, tamẽ iuſta: opi.Bar. eſſe verã: q̃ caſus ꝓ ea expreſ-
ſus eſt in.l.fin.in verbo, ſi precium creditoribus ſoluat.ff.de
de iur.dot. Jbi enim eſt caſus, q̃ cum ex cauſa iuſta ⁊ vo-
luntaria ſoluit maritus vxori dotẽ, ita demũ eſt liberatus
ſi ſoluta deinde in illam iuſtã cauſam fuerit cõuerſa: vt pa
tet ibi, ſi precium creditoribus ſoluat. Jlla enim cõditio-
nalia verba implementum formale deſyderant: vt.l.ff.De-
uius.⁊.l.qui heredi.cum ſimi.de condi.⁊ demon.vbi autẽ
ſolutio foret facta ex cauſa neceſſaria, qd iuris ſit de libe-
ratione, ſi ſequat perditio: dicã.ff.eo.l.ſi cõſtante. ¶ Quid
12 tamen † ſi ab initio conſtante matrimonio dos mulieris
fuerit ſoluta in cauſam iniuſtã, ea tamẽ expẽſa in cauſa iu
ſta, propter quã ſolui potuiſſet: an tunc ſequat mariti libe
ratio? dico q̃ ſic per duos tex.ad hoc not.vnũ in.d.l.quate
nus.alleg.l.iij.ver.hoc enim iure.§.de in rem verſo.alium
in.d.l.Julianus.§.proinde.§.ad ℳaced.

Summarium.

1 ☞ Dolus dans cauſam liberationi mariti in dote, red-
dit illam ipſo iure nullam.⁊ vide nu.7.
2 Dolus dãs cauſam delegationi, q̃ reddat ipſam nullã?
3 Relictum in dubio videtur factum animo compenſandi
cum debito neceſſario.⁊ vide nu.12.⁊.13.
5 Delegatio mulieri ſine dolo per maritum, ⁊ per mulierẽ
acceptata ſcienter de non ſoluendo, an inducat mariti li-
berationem? ⁊ vide nu.16.
6 ℳaritus acceptans pro dote ſcienter ab vxore delegãte
inopem, an ſibi preiudicet?
8 Expromiſſo: pro dote, an dari poſſit mulieri conſtante
matrimonio?
9 Dos ⁊ relictum pro ea in legitimam imputantur.
10 Relictum factum epiſcopo, an computetur in quartam
ſibi debitam? remiſſ iue.
11 Relictum factum vxori per maritum, an in dubio in do-
tem ſibi debitam? imputetur?
14 Relictum per vxorem marito, an imputetur ſibi in lucrũ
quod ipſe percepturus eſt ex dote ſoluto matrimonio.
18 Conditio illa, ſi deceſſerit ſine liberis, q̃ operetur, quod
ſi liberi extent, q̃ videantur vocati.

Si mulier. ¶ Delegatio pauperis debito-
ris ignorante muliere, actionem
de dote nõ perimit, ⁊ relictum in dubio videt factum ani-
mo compenſandi illud in debitum neceſſarium.h.d.cum
1 §.ſeq. ¶ Not.primo, q̃ dolus dans † cauſam liberationi
mariti in dote illam reddit nullam ipſo iure, ⁊ conſequen-
2 ter priſtina actio firma manet. ¶ † Not.ſecũdo, q̃ regula-
riter dolus dans cauſam delegationi, illã non irritat ipſo
iure, cum ſit contractus ſtricti iuris, in quem interueniẽs
dolus ſtatim nõ irritat: vt.l.dolo.C.de inuti.ſtip. Tamen
fallit ſi fiat ꝓ cauſa dotis: quoniam illa ratione doli ſta-
tim eſt irrita fauore dotis: vt hic eſt caſus ſingu. ¶ Not.in
3 † in.§.ſi pater.quod relictum factum videtur in dubio vt
compenſetur cum debito neceſſario. Ad idem.ff.eod.l.ſi
4 pater.j.eo.l.dotem. ¶ Not.ſecundo, quod † relictum fa-
ctum filie aſcendens ad tantam quantitatem, quanta fuit
dos per patrem exacta ſine eius conſenſu, ſi fuerit acce-
ptatum, aufert ipſi filie actionem, quam habebat aduer-
ſus maritum ꝓ dote recuperanda. ¶ Jn tex.ibi, decep-
5 ta accipiat ⁊c. ⁊ ſic videtur † velle tex. q̃ vt delegatio nõ
perimat actionẽ de dote competẽtem vxori, ſi delegatus
fuerit ſoluendo, non debet fieri dolo ⁊ muliere errante.
¶ Quid autem econtra, ſi non dolus interueniat, ⁊ mu-
lier non exiſtentem ſoluendo, ſcienter acceptet, an tunc
inducatur mariti liberatio? videt q̃ ſic: q̃ imputandũ eſt
mulieri, quare egentem debitorẽ ſibi delegatum ſciẽs re-
cepit. arg.l.inter cauſas.§.abeſſe.ff.mand.ff.de iure dot.l.
promittendo.§.ſed.⁊.l.qui bona.§.de illo.j.de damno in-
fec. Et.l.ſi is a quo.§.fina.j.vt in poſſeſſio.lega.l.ſi arbiter.
§.j.ff.qui ſatisdare cogan.⁊.l.ij.cum ibi notatis plene de

fideius. Ita sentit gl. & etiã tenent cõiter doct. Pro quo l. licet. ff. de pac. dot. vbi est casus iuncta gl. q solu. matrimonio valet pactum, per qõ concedit marito facultas dotẽ soluendi vltra diem a lege constitutam: & sic per qõ dotis conditio efficit deterior: cum subest iusta causa, puta: quia maritus est inops. Ita ergo in proposito vbi subest iusta causa, puta mariti inopia, videt valere delegatio inopis debitoris vxori facta, licet dotis conditionem faciat deteriorem. Ego vero in hoc dubito: q non est dubiũ, non valere pactum, per qõ dotis cõditio efficit deterior: cuius factũ fol. mat. nisi adsit iusta causa. hec est firma regula text. in. d. l. licet. de pac. dot. Sed per delegationẽ inopis debitoris, quãuis sciẽter facta mulieri, dotis cõditio efficitur deterior, casu quo maritus esset diues & solnẽdo: ergo formaliter ibi casus, q hec delegatio nulla: qõ est indubitabiliter verũ: vbi non adesset spes aliqua, q ille delegatus inops in futurũ efficeret dines & soluendo. Quoniã tunc resultat ex hac delegatione quedã tacita cõuentio, q dos nunq̃ possit cum effectu repeti. sed pactũ per qõ dos soluto matrimonio morte viri cõstituit irrepetibilis, est nullum: vt est expressum in. l. vt aũt. c. l. ij. ff. de pac. dot. igit ꝛc. Non obst. iste text. q: hic ad verbũ, decepta, subintelligam maxime, cum non videã als dicta argumenta solui posse. Ad quorũ fundamentũ accedat. l. etiã directo. ff. de fun. dot. & ita puto quicquid dicãt hic doc. ¶ Quid autẽ econ
6 tra, † si maritus accipiat pro dote delegatũ inopẽ: distinguit Bar. q aut accepit ignoranter & tunc sibi non nocet. l. promittẽdo. ff. pe. ff. de iur. dot. Aut scienter, & tunc etiam non nocet: q videt accipere, vt vxori donet. Alleg. text. l. cũ vir. ff. de iur. dot. ¶ Aduertendũ: q miror qõ in hoc scõo mẽbro tam vehemẽter errauerit. Dicit enim contra casum expressum in. d. l. promittẽdo. ff. j. in fi. eius. Respõdeo, ibi enim est expressum, qõd si maritus pro dote sciẽter recipiat nomẽ inopis debitoris, sibi imputet: & eius est periculũ. Nec obst. qõ videat hoc facere animo donandi vxori per. d. l. vir. q: hoc est falsum. Quoniam vt ibi apparet, ibidẽ erat certũ, qõ animo donandi inopẽ sciẽter acceptabat, ergo delegatio nulla: q: donatio inter coniuges prohibita. In casu autẽ quo dubitat, presumo potius, quod quãuis inopẽ sciẽter acceptauerit, eo: q: iuste sperabat eũ in futurũ posse lucrari, & sic soluendo fieri. argu. l. si defunctus. cum simi. C. arbi. tute. q̃ qõ acceptauerit animo donãdi mulieri. Quoniã huiusmodi presumptio, que inducit delegationis inualiditatem, est refutanda. Et alia supra posita amplectenda, tanq̃ inducẽs validitatem. arg. ff. de reb. dub. l. quoties. cum simi. & ita credo verũ. & sic cõsulni. ¶ In text. ibi, nihilominus ei actio remanebit do-
7 tis ꝛc. Et sic vides q dolosa † liberatio facta per vxorem marito de dote, est irrita ipso iure: vt patet: q: ea non obstante, manet in sui robore dotis actio. Et huius est ratio: q: quemadmodũ dolus ex proposito dãs causam cõstitutioni dotis, reddit illam ipso iure irritam: vt. l. si res. ff. j. ff. de iure dotiũ. & l. siue generalis. co. tit. licet dolus re ipsa cauſet in integrũ restitutionẽ: vt. l. iure succurſum. in fi. in co. titu. & qõ plene not. in. l. j. C. si aduer. dot. & in. l. si ex causa. ff. in dotis. ff. de mino. & in. l. cum post. ff. j. ff. de admi. tut. Et q etiam dos est cõtractus bone fidei: vnde dolus in eodem interueniens illũ reddit irritum ipso iure, per text. in. l. iij. ff. si. ff. pro soc. & in. l. in cause. ff. de mino. & qõ plene not. in. l. eleganter. ff. de dolo. Ita etiã & dolus dãs causam dotis liberationi seu resolutioni, illam constituit irritam ipso iure. & eius qualitatis censeat actus liberationis seu resolutionis, cuius est eadem cõfectio. C. de prescrip. min. l. si ad resoluendã. ff. de pac. l. ab emptione. cum si. vnde hic est text. valde notab. ad questionẽ doc. in. l. actione. & l. de tutela. C. de in inte. resti. tit. generali. & l. in summa. in prin. ff. de cõd. inde. vbi tractãt, an dolus dãs causam liberationi, seu actus resolutioni, illã reddat ipso iure irritã. ¶ In gl. super verbo, manebit. ibi, solutio. hic est fauore dotis ꝛc. Nec vera: vt in textual. plene dixi: & doct. cõiter tenent sequentẽ. ¶ In ea. ibi, respondeo tunc minus ꝛc.
8 hec gl. ẽm Bal. & Ang. est † singu. ad hoc, q sicut cõstante matrimonio nõ potest regulariter dos solui, ita nec eo cõstante põt dotis expromissor dari animo nouandi. Quod clarũ est, vbi ipse expromissor nõ est soluẽdo: vt hic in text. ¶ Quid autẽ si soluẽdo sit, dixit hic Ange. forte dicendũ dari posse. per text. in. l. ij. ver. nec cogit. ff. eo. vbi patet cõstante matrimonio valere promissionẽ de soluendo dotẽ p maritũ alteri factã. Sed melius videt pbari in. l. si Stichum. ff. si ab alio. j. de noua. vbi expressum est patri mariti cõstante matrimonio animo nouãdi, posse pro dote promissorẽ dari ab vxore animo donãdi, ergo pari ratione patri vxoris marito: vt correlatiuorũ sit eadẽ dispositio. C. de indic. vid. l. legẽ Jul. cũ simi. de quo dic, vt dicam plenius. j. e. l. si cõstante. ff. quoties. ¶ In gl. super verbo,
9 si pater. super verbo, tãtũ. ibi. Attende † tũ de qua Falcidia debita iure nature dos & relicta in causa dotis imputant: vt. l. qui nouella. & l. scimus. cũ simi. C. de inoff. testa. Sinautẽ est Falcidia debita iure institutionis, in cã non imputat heres, que nõ percipit iure hereditario, sed relicti tit. ff. ad. l. Falcid. l. in quarta. & l. id autẽ. & l. quod anti-
10 ¶ Quid † autẽ sit in quarta debita episcopo, de relictis eccl. an in illã relictũ sibi factũ imputẽt: dic vt in c. officii. de testa. ¶ In verb. tũ. ibi, vel ibi vir, hic pater ꝛc. Cõcludit ergo glossa. q relictum † per maritum vxori in dubio
11 non imputat in dotem sibi debitam, & sic non censet relictum per maritũ vxori in dubio animo cum illa compensandi. Et huius est ratio: q: maritus in dote est debitor voluntarius cõsyderato initio cõtractus. Et legatum autem creditori per voluntariũ debitorem non censet in dubio relictũ animo cũ debito compensandi. ff. de legatiũ. I. rectatorem. C. de here. insti. l. si compensandi animo. Et hec est ratio. d. l. vnice. ff. siciendũ. C. de rei vxo. act. quam gl. alleg. ad hoc. Quam limita, nisi maritus vxori legat precii rei dotalis nulliter vendite: quoniam tunc cẽsetur rũquisse animo illud compensandi cum dote vẽdite: vsit ab eius recuperatione submouetur. Casus est notabi. de leg. iiij.
12 cum pater. ff. qui dotale. ¶ In patre † autem quart. cum filie legat, censetur legasse animo illud cum dote compensandi: vt hic cum alijs allega. Illa ratio est: q pater debitor est eiusdem ex causa necessaria, etiam confederatio-tio, cum ex dispositione legali teneatur filiã dotare, retinetem sibi iam datam conseruaret: vt in scpius allega. l. fi. l. qui liberos. & auth. quãuis. C. de rei vxo. In necessitatibus autem nemo liberalis censetur existere. l. rem legatã, cum simi. ff. de ali. leg. Et hoc est etiã nota. in aut. pretera. C. vnde vir & vxor. ¶ Istum tamen text. limita, nisi pater
13 filiam † instituisset vna cum heredibus extraneis, vel cũ cum fratribus, qui tamẽ ex paterno patrimonio alios ex titulis tantum lucri percepissent, q̃ fuit dos ipsius filie. Quoniam tunc, licet ipsa filia actionem ad dotem exactã non habeat contra maritum: tunc eam vt sibi precipuam assignari petet ab eius coheredibus, & sic relictum filiabus compensabit, neq̃ eandem excludet a dotis integra petitione. Casus est sing. in. l. fi. C. cõmu. vtriusq; iudi. Dec.
14 autẽ † inducunt hic per Bar. & alios ad questionẽ, an cũ dictum per vxorẽ marito imputetur in lucrum, qõ ipse percepturus est ex dote sol. matr. iure municipali, vel cõmunionis: de qua dic vt plenissime dixi in. d. aut. pretera. C. vnde vir & vxor. & ideo hoc nõ repeto. ¶ In ea. ibi, vel ibi
15 debitum cepit esse post testamentũ ꝛc. cõmuniter tenẽ. ¶ In gl. sup verbo, lucroq;. in fi. ꝛc. vel dic ẽm Dy. q̃ hec verba cõditionaliter ponunt: & sensus est, qõ si propter legatũ mulier lucrat tantũ, qõ sufficiat ad dotis quantitatẽ tũc illã nõ põt petere: secus si nõ lucret: vt, q licet aliquid esset sibi relictũ, tamen granata est de restituẽdo. Ad hoc j. ad Treb. l. mulier. ff. cũ proponeret. de leg. iij. l. Imperator.
16 & ff. si centũ. ¶ Alterius extra glo. aduerte: q† pro opinea posita in. ff. si mulier. dum dixi p delegationẽ inopis debitoris, mulieri etiam scienti factã, non intelligit perempta actio de dote. Probabiliter induci potest text. in l. cui bonis. ff. de nouatio. volens cum, cui bonis interdictum est generaliter: non posse nouare suam obligationem: nisi eius conditionem faciat meliorem. ita igitur dicendum, quod hec mulier cui alienationi dotis est interdictum particulariter: vt. l. vnica. ff. & cum lex. C. de rei vxorie actio. & instit. qui. alie. licet. in princ. non possit delegationem ex qua resultat, nouatio sue dotis conditionem facere deteriorem, sed tantum meliorem: vt quod operatur interdictio bonorum generalis generaliter, illud operetur particularis particulariter. arg. ff. de administratio. tutorũ. l. si duo. ad fin. de legatis. iij. l. si chorus.
17 in princip. ¶ † Item dum in. ff. si post solutum. allegant text. institu. pro socio. in fin. Adde, quod error est: quia est in. ff.

in.§.¶ quidem,si mbil.eo.tit.circa princ.¶ Ceterū pro ea
18 opi.quam † tenui in prin.l si cum dotem.fcz.q̄ ex illis ver
bis adiectis institutioni heredis grauati, scz si decesserit
sine liberis ꝛc.extantes liberi videantur vocati iure fideicō
missi.Adde.q̄ nouiter induco rationem talem:q̄ non
est dubium,q̄ illa verba,si sine liberis decesserit,a cōtra
rio sensu habent in se ablatiuos absolutos, sed ablatiui
absoluti prolati ab eo, qui habet potestatem grauandi,
inducunt ius fideicommissi:vt.l.fideicommissa.§.cum es
set.de lega.iij.¶ in.l.ratione.§.tam ¶ si.la.iij.j.ad legem Fal
cid.cum simi.igitur ꝛc.

Summarium.

1 ¶ Filio de rato cauēti in patris absentia,competit do
tis repetitio.
2 Ius patrie potestatis,an perdatur propter bannum?
3 Exceptio banni patris,non nocet filijs.
4 Exceptio banni,que obstat principali,an obstet eius pro
curatori?
5 Infamis,quod non possit esse procurator in locis,in qui
bus est princeps.
6 Consensus requisitus ad legitimandam personam in iu
dicio,potest prestari per nuncium,vel epistolam.
7 Declaratio voluntatis negatiue,fieri potest per nunciū,
vel epistolam.
8 Filia agendo pro dotis repetitione,q̄ patri preferat?

Si patri. ¶ Patre absenti ex causa necessa
ria,filie prestanti cautionem de rato
1 potest dos solui.b.d.¶ † No.q̄ filie de rato cauēti in pa
tris absentia cōpetit repetitio dotis.¶ ita econtra.ff.co.l.
ij.in fi.¶ In tex.ibi,esse non liceat ꝛc.hic Ange.supplet,
2 puta:q̄ † pater erat bannitus:vnde cōsequenter not.tex.
probantē,q̄ propter bannū non videt perdi ius patrie
potestatis,q̄ dicit esse verū in bāno dato ex forma statu
ti,cā statuens non habeat potestatē,nisi quo ad ea,q̄ sunt
sue iurisdi.vt in.l.cū vnus.§.is qui.de bo.auth.iudi.poss.
in.c.vt animarū.de constit.lib.vj.cum simi.secus dicit esse
in banno imperiali,de quo facit mentionē in auc.itē nul
la.¶ auc.item quecunq;.C.de epis.¶ cle.Cum potestas im
perij extendatur vbiq;,vt.l.deprecatio.cum simil.ad legē
Rhodi.de iac.remittit tamē se ad plenius dicta per eum in
sua dispu.incip.Bono.bannitus.moder.autem hic dicūt,
q̄ si erit simplex bannum sm formā iuris cōis:prout not.
per gl.in.l.i.j.de vent.inspi.¶.l.i.C.de mo.mulc.¶ no.Bar.
in.l.diuus.la.iij.j.de custo.reo.Tunc in dubio patria pote
stas non perdit:vt probat in.l.fi.C.de requi.reis.Sinautē
tem esset bānitus,qui posset impune offendi:vt est videre
in casu.c.j.de homic.lib.vj.l.iij.§.transfugas.j.de ficar.¶.l.
minime.ff.de reitg.tunc procederet dubitatio predicta.
¶ Tu aduerte:q̄ ego dico,q̄ si esset tale bannū, ex quo
bona patris applicarenť filijs:tunc dico,q̄ perderet pa
tria potestas:q̄ filij efficiūtur sui iuris.Tex.enim habeo
singulariť dicentē,q̄ si ratione delicti, bona delinquentis
patris filijs applicenť,ex hoc resultat,vt eo ipso illi sui iu
ris efficianť.tex.est in auc.incestas.¶ in auc.vnde sumitur.
C.de incest.nupt.Sinautē nō contingat bonorū applica
tio filijs,tunc erit videndū, cui ipse bannitus equiparet.
Quoniā si deportato,patria potestas amittit:si relegato,
nō:vt patet insti.quib.mod.ius pat.potest.fol.§.relegati.¶
§.prece.Cui ergo equiparet,no.gl.ordi.in.d.§.relegati.et
insti.de capi.dimi.§.si minor.¶ in.c.j.hic finit lex Contra.in
vsib.feu.Bar.in sua dispu.incip.Statuto Lucane ciuita
tis ꝛc.¶ Bal.in.l.j.C.de bere.instit.¶ etiā tangit in.l.ex fa
cto.§.ex facto.j.ad Treb.nec hoc ego tango:q̄ nō est no
stra materia.¶ In tex.ibi,filie satis dotis fieri oportet ꝛc.
3 Intelligendo,q̄ † pater esset hic bannitus, est hic casus
sm Bal.q̄ exceptio banni patris nō nocet filijs:vt patet:
q̄ licet bānitus pater nō posset in loco banni per se pete
re,tamē petit filia.Et hoc clarū est in casu isto, in quo bā
num inducebat propter relegationem, ¶ sic nō perdebat
bannitus ea,que sunt iuris ciuilis,vel gentiū, nec prohi
beatur eo in loco per procuratorē agere:vt patet.j.de in
terdic.¶ releg.§.hec est differentia.in.l.eius qui.§.sed rele
gati.j.de testa.ff.de minor.l.¶ Papi.eguli.ff.ex quibus cau.
maio.l.sed ¶ si per pretorem.§.j.¶ in.l.ad cognitionem.ex
4 quib.cau.in poss.eatur.¶ Vbi aut ex † forma statuti ban
nitus non debet audiri, an exceptio banni obstans sibi,
obijci possit eius procuratori in rem suā,vel simplici:Bal.
ponit hic,¶ etiam ipse in.l.qui stipendia.C.de procu.¶ tan
gitur.ff.de pac.l.si cum emptore.plenissime ipsam dispu
tauit,¶ disputatio incipit,Statuto cauet,q̄ fenerator.
Bar.ponit in.l.apud Celsum.§.de author.¶.§.si cum le
gitima.de doli excep.¶ in.l.doli mali.j.de noua.Dy.in.c.si
quis in ius.de reg.iur.in.vi.gl.ordi.de iure patro.c.j.eod.
lib.Spec.in tit.de procur.§.sequitur.ver.sed si excommu
nicatus.¶ ver.sed nunquid.el.iij.¶ in tit.de cess.act.§.j.ver.
5 illud etiā queritū.¶ In gl.super † verbo, liceat.ibi.§.mis
sione ꝛc.per istos duos tex.¶.l.sed ¶ milites.§.sed ignomi
nia.j.de exc.tut.volētes nō ingredi vbē licere, neq; loca,
in quibus est princeps.Limitat tex.§.fi.insti.de excep.vo
lēs infamē posse esse procuratorē:qm̄ hoc est verū, nisi in lo
cis in qbus est princeps.Quoniā ad illa infami interdi
citur ingressus:vt vides.¶ hoc de iure ciuili.Quid autem
canonico iure?dic vt in.c.Imperatorum.in gl.¶ per Ca
nonist.de iura.calum.iij.q.vij.c.j.¶.c.infames.¶ In gloss.
super verbo,oportet.ibi.nisi pater per nuncium, vel epi
6 stolam ꝛc.¶ Flo.gl.fin Ange.q̄ cōsensus, qui requiritur
ad legitimandam personā alterius in iudicio,potest pre
stari per nuncium, vel epistolam.Ad idem.l.honores.§.
7 fi.j.de decur.¶ Sed rectius hec gl.† notaret,q̄ declara
tio voluntatis negatiue in iudicio,potest fieri per nunciū
vel per epistolam.Ad idem.l.honores.§.fin.j.de decurio.
¶ Sed rectius etiam hec gl.notaretur, quod declaratio
voluntatis affirmatiue:vt in.c.cum dilecti.de dolo ¶ con
8 tuma.¶ In ea.ibi,sed contra † puto ꝛc.hanc dicit Bart.
procedere, si pater non habet iustam causam contradi
cendi,quoniam si habet:procedit opinio prima.Ad hoc
tex.§.prozi.¶.l.filius.§.sed ¶ filia.ff.de procurato.¶.l.sed si
vnus.§.fi.j.de iniur.Dici tamen potest,quod cum exer
citium actionis sit ipsius patris:igitur sit consequens, vt
eius voluntas contradictoria filie agenti preferatur: vt
ad hoc tex.in hac.l.in.§.si soluto.ibi,administrator bono
rum patris furiosi,qui loco absentis habetur: vt.l.ij.§.fu
riosus.cum simil.de iure codic.Prefertur filie in actione
de dote,¶ hoc nisi pater esset persona vilis,qui etiam pre
sens ab agendo repelleretur:quoniam tunc filie,que pre
fertur,exercitium agendi competit, etiā sine patris con
sensu:vt in.§.prozi.¶.in.d.§.filia.

Summarium.

1 ¶ Judicium repetitionis dotis, quod sit ordinarium.
2 Consensus requisitus in legitimatione alicuius persone,
debet ante litem contestatam intervenire.
3 Voluntas prestita ad legitimandam personam, q̄ revo
cari possit ante litem contestatam,¶ quando non? nu.14.
4 Volumtatis mutatio,quod inducatur propter status mu
tationē,¶ quādo?vide nu.10.¶ que illam impediāt.nu.15.
5 Pater ratione eius turpitudinis agere nō pōt ad dotē,
¶ quādo dubitatur,si restitueret eius dotis dilapidatio?
6 Judex potest ex officio dotis fauore,etiam non implora
to,conseruare dotem filie.
Item constituere dotem pro filia nuptui tradenda pa
tre absente.
7 Consentiens non habetur, qui ob reuerentiam paternā
non contradicit.¶ nu.11.
8 Contradictio iniusta habetur pro non contradictione.
9 Delegatorum plurium si vnus qui interlocutus est, ad
misit appellationem altero contradicente, an possit ad
mittens eius admissionem revocare?
12 Metus reuerentialis,an introducat nullitatē matrimo
nij spiritualis,vel voti?
13 Statuto dictāte q̄ mulier seu minor nō possit ℨbere sine
cōsensu propinquorum, q̄ si propinqui iniuste cōsensum
prestare denegent,non per hoc contractus vitiabitur.
18 Judex an arbitretur, an filia habeat iustam causam con
tradicendi?

Eo autem. ¶ Cōsensus, qui requiritur ad
habilitandam personam agen

tis, debet interuenire tempore litis cõtestationis, anteq̃ possit consentiens variare. Et quandoq; actio de dote patri datur & filie denegatur, quandoq; econtra. b. d. ¶ No.
1 primo, q† in iudicio dotis, si tractatur de eius repetitione, proceditur ordinarie, vt patet: q; lis contestatur. Ad idem. ff. eod. l. si mulier diuerterit. Idem & si tractetur de eius petitione. C. de dotis promiss. l. si cum ea. & sic est expeditum, q; de iure ciuili dotis, iudicium non est summariũ licet de iure canonico contrarium videatur. per cle. dispẽdiosam. de iudi. Quod tamen text. iste recte intuenti non probat: q; etiam in summarijs lit. contest. fit: vt. l. iij. ff. ff. ff. ad exhi. Et ideo de hoc dic, vt plene dixi in. l. j. ff. e. ¶ No.
2 secundo, q; † vbi alterius consensus requiritur ad legitimandam agentis personam, debet ille interuenire ante lit. contest. Quod est not. in. d. ad declarationem eorum, que habentur in. l. cum non solum. ff. necessitate. j. de bon. que
3 lib. ¶ No. tertio † voluntatem prestitam ad habilitationem volentis agere inducendam ante lit. contest. posse licite reuocari. quod est notabile maxime ad ea, que dicuntur in. l. si conuenerit. ff. de iurisdict. omnium iudic. & in. c. j.
4 de iudi. ¶ No. quod propter † mutationem status inducitur tacita mutatio voluntatis: vt hic apparet: q; secuta emancipatione filie, que patri agenti consenserat, inducit ipsius cõsensus reuocatio. Et hoc ex eo: q; propter emancipationem actio ante communis, in solam filiam consolidatur: vt. l. si socer. j. c. l. vnica. & in. ff. videamus. ff. ff. & hoc
5 ex rei. C. de rei vxo. ¶ Not. q; † ratione paterne turpitudinis patri licite denegatur ius agendi ad dotem, quando dubitatur eius dotis, si restitueretur, futura dilapidatio. Ad idem text. l. sed si vnius. ff. filio. j. de iniur. & l. filiusfamil. ff. si & filia. de procur. ¶ No. in versi. ideoq; officium
6 † iudicis. Quod fauore dotis filie conseruande, iudex potest interponere proprium officium, etiam non postulatum, sicut & videmus, q; interponere potest in patris absentia fauore filie, que nubere vult, officium suũ pro dote sibi cõstituenda: vt. l. profectitia. circa prin. ff. de iure dot. Et in hoc sunt isti text. notab. q: dant sallentiam ad regulam. l. iij. ff. hoc autem iudicium. j. de damn. infec. ¶ Nota
7 in ver. quid enim si filia &c. Quod † non cõtradicens propter reuerentiam, quam ad personã habet, seu etiã propter verecundiam, nõ habetur pro consentiente. Ad idẽ l. pe. j. de fur. l. si in conuentione. ad fi. C. de nup. ¶ No. vlti
8 mo in † versi. quod si in patris. & ita semper allegatur, q̃ iniusta contradictio habetur pro non contradictione. Et ideo illicite cõtradicentem fingit consentientem. Ad idẽ c. j. cum ibi nota. de bis que fiunt a maio. part. capi. ¶ In
text. ibi, mutauerit voluntatem &c. Re ergo integra: q; lite nondum contestata, & sic efficaci iure ad agendum nondũ patri quesito, potest filia mutare voluntatẽ. Quod inducit hic Bal. ad decisionẽ questionis disputate vltra mon-
9 tes, q̃ habet: q; † ille vnus ex duobus iudicibus simpliciter delegatis, qui detulit appellationi a grauamine interposito: altero non deferente, potest eius dilationẽ reuocare. Quoniam ex ea ius nulli quesitum est, attento, q; non solus iurisditionẽ exercere potest. vt in. c. causam matri. de offi. deleg. de re iudi. c. duobus. ¶ Tu aduerte: q;
licet pro hoc faciat cle. j. de appel. dicens appellationi interposite a pluribus deferri debere per omnes, tamen non procedit eo casu, quo appellatio est interposita ad principem. Quoniã tunc & si plures fuerint delegati, sufficit vt causa per appellationem a grauamine interpositã ad curiam principis deuoluatur, delatio vnius ex iudicibus, licet omnibus alijs contradicentibus, & hoc propter reuerentiã maiestatis principis. arg. de app. c. si duobus. Et vt maius dignum, trahat a se minus dignum. de consec. ecc. vel alta. c. j. lib. vi. & de preb. si a sede. eo. lib. cũ si. Et hoc per has rationes singulariter determinant do. mei in deci. antiq. deci. ccix. quas non vidit do. Bal. licet alias stetur maiori parti iudicum: vt. l. duo ex tribus. j. de re iudi. & l. ficuti. cũ prece. ff. de arbi. cũ si. Et hoc diligẽter tenementi. ¶ In text. ibi, vel etiã emancipata sit &c. Mutatio
10 igit † status cõtingens de subiectione respectu patre potestatis in libertatẽ, inducit mutationẽ volũtatis in fauorem ipsius filie, in odiũ autẽ eiusdẽ non: vt patet. j. de ver. obli. l. eum qui ita. ff. sibi. ¶ Unde est ar. an mutatio status cõtingens in persona, curatoris, vt puta: q; de probo effectus sit ribald⁹, inducat tacitã reuocationẽ mãdati? In quo dic, q; sic: vt probãt hec iura, scz. l. cũ qs. l. si cum Cornelius. & l. si qs seruo. j. de sol. l. de cõfirmãdo. j. de confir. tut. l. qõ seruus, als incipit, qõ deposuit seruus. ff. dep. l. rogasti. ff. ff. ff. si cer. pet. l. si nõ sortẽ. ff. qui filio. in glo. ff. de cõdi. inde. Quod limita, nisi debitor habeat facultatẽ soluendi domino vnũ, & procuratori seu adiecto aliũ. Quoniam tunc per mutationẽ status cõtingentẽ in persona adiecti, vel procuratoris, non intelligit mutata volũtas domini. Et sic nec potestas illi soluẽdi. Casus est fing. fm veram doctrinã gl. in. l. Stichũ. ff. ff. si fundum fructũ. j. de sol. lib. cum ibi not. ¶ In text. ibi, verecũde per absentiam patri
11 cõtradicat &c. Et sic, vt in † notabilibus dixi, q; propter verecundiã seu reuerentiã non cõtradicens, nõ habetur pro cõsentiente. Sed stat dubium, an metus reuerentialis introducat rescissionẽ actus, cui qs metu, quẽ reuerẽtia introducit, assensit. Hoc idẽ tangit per Bart. in. l. j. ff. ff. onerande. j. quar. rer. actio nõ dek. in. l. interpositas. C. de transact. l. metũ. ff. qõ met. cau. Habet gl. qui cle. vel vonẽ. c. misnuante. xx. q. iij. presens clericus. & aliquid p Jnn. de offi. deleg. causam matrimonij. & Host. in sua summa. modo. ponũt hic, quorũ dicta mihi nõ placẽt. ¶ Ego als dixi in. l. si ob turpẽ. ff. de condic. ob tur. cau. Nunc vero subtilius cõsyderans dico sic: qõ aut cõtrahit quis cũ alio. ff. cũ eo, quẽ propter reuerentiã timet, & tunc simplex metus reuerentialis nõ inducit rescissionẽ actus cũ alio geti, licet si interceserint mine, vel verbera sic: vt primũ probatur in. l. si patre cogente. fm verum intellectũ. ff. de ritu nup. & in. l. fideiussor. ff. pater Seij. ff. de pign. Secundũ in. c. & literis. de despon. impub. & in. c. j. qõ met. cau. vnde in hoc habes differẽtiã huius metus ab alius generis metu. Dein alterius generis metu, hoc est, q; metus illat⁹ a tertio, inducit rescissionẽ actus, etiã in preiudiciũ cuiusdẽt, cui ex illo actu est quesitũ ius. ff. qõ met. cau. illud. & l. si quis.
12 ¶ Sed circa hoc † dubitak, an ipse metus reuerentialis introducat nullitatẽ matrimonij spiritualis, vel voti per personã hoc genere meticulosam emissi, in boc gl. fing in c. presens clericus. pe alleg. dicit q; sic, per illã text. quorum facit. Sed cõfirmari potest ea ratione, que habet, q; militẽ voluntariũ & non coactũ eligit sibi Christus. g. a. non est. Contra tñ dico, q; non leuis metus prout hic cõsed grauior: regrik ad huiusmodi rescissionẽ act⁹ geti cũ alia persona, cuius ob reuerentiã metuit, & tunc dicendũ q; sic. Et iste est casus expressus in. d. l. j. ff. que onerande. quar. rer. act. nõ dek. Facit. C. qõ met. can. l. si per impressionẽ. Si enim metus reuerentie. verecundie, sufficiat ad rescissionẽ actus gesti cũ eo, qui timet ob verecundiã, eam minak quis se illaturũ: vt. l. nõ est verisimile. ff. j. c. ff. finem rator. qõ met. cau. Pari ratione etiã metus reuerentie, &
13 ita mihi videk. ¶ In text. ibi, dicẽdũ est potius † acquiescere pretorẽ. Jniusta enim denegatio consensus facta p filii patri agẽti, nõ nocet. Unde arguit Bar. q; cõstante cõstitutione prout cõiter est p Jtaliã, nõ valere Zctum militaris, seu minoris sine cõsensu cõsanguineoru, illicita denegatio cõsensus facta p cõsanguineos huiusmodi persone Zbenti nõ nocebit. Quoniã tũc vel perdunt illicite denegãtes cõsentire ius cõsentiendi. ar. l. si legatario. ff. a duobus. j. de fideicõ. lib. vel cogit pretor ad consentiẽdũ. ar. l. tutor nolit. cũ ibi not. j. de auth. tuto. vel supplet cõsensum ipse iudex. ar. l. j. ff. l. si furiosi. & d. l. si in zinnctione. C. de nuptijs. & l. si infanti. ad fi. C. de iur. delib. & l. bonorũ. C. q ad
mit. de hoc tũ dic, vt plene dixi in. l. si qs mihi bona. ff. ff. j. de acqui. here. ¶ In gl. super verbo, mutauerit. ibi, nec
14 † aliquod damnũ sentit, ergo a Zio sensu, si dammum sentiret pater ex mutatione volũtatis filie, qm̃ iam forte expẽsas fecisset pro lit. instructione, & futura prosecutione, nõ possit volũtas mutari, qõ nõ sequit hic Bal. p tex. indistincte loquẽtẽ, & † Zsequẽter repbat eorũ opi. q; ex dicto Zio pcedit, scz. qõ põt reuocari ante lit. contest. Hi dicunt, q; regula volẽs pcuratorẽ ante lit. cõtesta. posse reuocare. l. ante litẽ. alleg. in gl. cũ si. procedit, nisi pcurator interim p lite aliquas impẽsas fecerit: qm̃ tũc nõ potest reuocari. Ego miror de tãto doct. q; obliuiscik de casu legis dicentis non posse ante lit. contest. reuocari procuratorem, qui de propzio impensas pro lite fecerat, nisi prius ille sibi refundantur. Tex. est apertus in. l. que omnia. ff. fin. cũ. l. sed. ff. de procu. & per illũ tex. ita intelligo istum. ¶ In ea. ibi,
15 C. de actio. & obli. l. sicut &c. dic † fm. d. Bal. q; mutatione
voluntatis

voluntatis impediunt quatuor. Primum obligationis vinculum: vt l. sicut. hic allegata. & l. in cõmodato. §. sicut. cum simi. ff. commod. ¶ Secundo ius alteri quæsitum. ff. de pac. l. fi. ff. co. l. quatenus. cum simi. ¶ Tertio, si res non sit integra. de public. ff. l. si quis prohibuerit. ff. de condic. ob cau. l. si pecun. cum simil. ¶ Quarto si voluntas traxit secum executionem: vt. d. l. huiusmodi. §. fi Stichũ apud Ausidium. allegatis in gloss. ¶ In glo. super verbo, & si lie. ibi, vel † subsidium filij actione seruata &c. Hanc sequitur Bart. licet Angel. precedentem, sez q̃ tali debeat dari curator patri, qui postea per. §. si soluto. ff. hac. l. & eius opi. mihi placet per tex. hic dicentem, quatenus & filie et patri consulatur: & sic vult, q̃ vtriq̃ consuleretur, si filie actio statim daretur. ¶ In glo. super verbo, cogatur. ibi, vel † satis est, si non contradicat &c. potest etiam ꝑm do. Bal. tunc iudex pronunciare se ratum habiturum, quod pater faciet. arg. l. i. §. idem Pomponius. ff. quod fal. tut. in. §. ¶ In glos. super verbo, nomia. ibi, sed alij contra &c. Dyn. sequitur opi. primam Bar. vero † dicit iudicis arbitrio relinquendum, qui consyderare habeat, an filia propter affectionem, quam habet ad maritum, iustã habeat contradicendi causam, vel non: quod mihi placet si filia ideo contradicat: quia velit excludere patrem volentem repente agere, & sic marito dilationem ad solnẽdum concedere, per. l. licet. ff. de pact. dota. secus autem, si ideo contradiceret: q̃ vellet marito dotem remittere: quoniã tunc non potest, per. l. vt autem. ff. de pact. dot. maxime in patris preiudicium: vt. ff. eo. l. non solum.

Summarium.

¶ Furiosus non potest dissoluere matrimonium.
Matrimonium iam contractum furor non dissoluit. et vide nume. 2.
Coniunx, si participat de infortunijs alterius coniugis, nil humanius est.
Affines vxoris furiose, possunt officio iudicis petere a viro alimenta pro ea. & vide nu. 18.
Maritus tenetur vxorem alere, & etiam ad medelas necessarias. & prestantur iuxta dotis quantitatem. nu. 6. & vide nu. 24. & vide nu. 25.
Dos a marito quando auferri possit, vel sequestrari: et quid de ea tunc fieri debeat: & nu. 29.
Maritus, qui ratione eius delicti perdit dotis lucrum, q̃ si penitet, illud recuperat.
Pater iure isto, q̃ potest matrimoniũ dissoluere filia existente furiosa, furore insupportabili. & vide nu. 16. & 35.
Filia patre absente, quod possit agere ad dotis recuperationem. nu. 34.
Vxor, quod repellit a dotis exactione, si maritus omne eius patrimonium fortune inopinate perdidit.
Vxor diues, quando teneatur alere virum pauperem. et vide nume. 39.
Vxor. an teneatur sequi virum vagantem?
Iudicis arbitrio relinquit, an furor sit insupportabilis?
Laudes matrimonij.
Alimentorum appellatione, an veniant medicine?
Pretor, an teneat prestare medicinas assessori infirmo?
Dominus an teneatur ad medicinas infirmo famulo?
Famulus tẽpore infirmitatis, an debeat habere salariũ.
Copula, & posita inter genus & speciem, quid operetur? remissiue. & vide aliquid. nu. 19.
Bona mariti, an sicut sunt tacite obligata pro dote, ita etiam pro alimentis vxoris?
Dictio tantum. q̃ excludit ea, que sunt remota. Officio iudicis agitur ad alimenta vxoris.
Hypotheca tacita, q̃ competat etiã pro fructibus dotis vxori reddendis.
Mulier quibus casibus teneatur filiam alimẽtare, & per quantum tempus? vsq̃ ad nu. 33.
Filia potest nuptias contrahere patre existente furioso, vel absente.
Furor vt probetur, qualiter articulari debet? remissiue.
Maritus, qui male tractat vxorẽ potest excõmunicari.
Vir & vxor vna caro, vna anima, & vna voluntas dicuntur.
Sequestratio, quando sit permissa. remissiue.

Si maritus.

¶ Furiosus nõ potest vxorem repudiare, nec ipse repudiari, nisi adsit furoris intolerabilitas: & maritus cogit vxorem furiosam alimentare, quo dotem dissipante, illa sequestratur. Et pater agere potest pro se & filia furiosa, & pro eadem repudium mittere, quo furente, vel mente capto, eius curator, vel ipsa ad dotis repetitionem agit. h. d. vsq̃ ad §. transgrediamur. ¶ No. primo furiosum non
1 † habere potestatem matrimonij dissoluendi: quia sensum non habet. ¶ Unde not. secundo furorem non dissoluere matrimonium iam contractum, licet impediat contrahendum. Ad idem. ff. de his qui sunt sui. l. patre furio-
2 so. ff. de spon. l. furor. cum simil. ¶ Not. secundo † furorem supportabilem de iure ciuili nõ afferre licitam dissoluendi matrimonij causam. ¶ No. tertio † nil humanius fore,
3 q̃ vnum coniugem alterius fortuitis casibus esse participem. ¶ Not. ex eodem quarto furorem insupportabilem & defectum spei sobolis procreande, de iure ciuili afferre licitam causam dissolutionis matrimonij, licet de iure canonico secus sit: vt. j. dicam. Ad idem. C. de repu. l. in canonis. & in authẽ. de nupt. §. per occasionem. ¶ Not. tertio. §.
4 si autem † in seuissimo. primo cognatos vxoris furiose licite in eius fauorem impetrare posse a iudicente, vt maritum circa vxoris alimẽtationem, & alia cõpellat. ¶ No.
5 ex † eodem maritum non solum teneri ad vxorem alendam, sed ad medelas ei necessarias. Ad idem. C. de nego. gest. l. quod in vxorem. C. eo. l. si ab hostibus. §. fin. in gloss.
6 ¶ No. ex eadem † tertio alimenta vxori per maritũ prestanda esse iuxta dote dotis mẽsuram. & in hoc est iste tex. not. ¶ No. ex ver. si vero. dotem a marito auferri, & sequestrandam esse, cum hic concurrunt, sez q̃ maritus q̃tis circa propria diligẽs, illam dilapidat, & cum mulier est furiosa. Quod not. ad. l. si constante. & l. vbi adhuc. & auc. q̃ locum. de collat. ¶ No. ex eod. † ex ea dote sequestrata
7 nõ solũ mulieri, sed sue familie prestãda alimẽta. ¶ Not.
8 ex † ver. pact. vez dotalibus. iuncto ver. tunc licentiã habeat: vt curator furiose &c. Quod quãus marito peccãti circa ius matrimonij auferatur dotis lucrum: vt. d. l. si ab hostibus. §. fi. tamen idem reintegrãs & penitens etiã coacte illud recuperat. & in hoc est iste text. valde notabi. fm Frãc. Tig. & Nico. de Odat. ¶ No. ex ver. item pater. patri † cõcedi facultatem dissolutionis matrimonij filia existente furiosa furore insupportabili. Ad idem. C. de rep. l. dissentientis. sicut & ipsi conceditur facultas dissoluendi
10 sponsalia: vt. l. adoptiuum. §. i. C. de iur. dot. ¶ † Not. ex §. si soluto. primum curatori patris: deinde in subsidiũ filie
11 ius agendi ad recuperandã dotem cõpetere. ¶ † Not. ex eodem, q̃ stãte patris absentia exercitiũ actionis ad dotem recuperãdã competere filie, licet als ipsa sine patris consensu non haberet personã legitimam. Ad idem. ff. de iudi. l. si longius. §. si filius. ff. si cer. pet. l. cum filiussa. viaticum. ff. de pecu. l. filius. §. sed & filia. j. de iniu. l. sed si vnus. §. filio. ¶ In tex. ibi, fortuitis casibus participẽ esse. Per
12 hũc † ergo text. dicẽtem vxorem participẽ esse debere infortunij maritalis coniugij, determinauit Jac. de Are. in l. vbi adhuc. C. de iur. dot. vt hic refert Bal. & Ang. vxorẽ repelli a dotis exactione, cum maritus omne patrimonium inopinate fortune impetu perdidit nulla sui culpa precedente. Dictam ergo. l. si constante. & l. vbi adhuc. cũ authen. quod locum. intelligit, vbi inops factus est, vel ex eius defectu, vel ex creditorum cumulo, quod secundum eosdem videtur contra mẽtem dictarum legum indistincte loquentium. vnde ad text. hunc respondent vxorem participem esse debere infortunij, sine preiudicio tamen dotis. per dicta iura. Que quidem responsio nõ procedit: vt infra proxime deducam. de hoc dic vt dicam in dicta. l. si constante. ¶ Secundo inducitur idem text. ad
13 questionem, an vxor † diues ex dotis reditibus, vel als teneatur alere virum pauperem, que tractatur per Spe. in titu. de donat. inter vir. §. formatis. ver. quid si vir. licet Barto. hic cum allegat erronee: quia in. §. j. verſic. quid si mulier diues. qui non reperitur, rectius tamen allegauit in dicta. l. si constante. & per Bal. in dicta. l. vbi adhuc. & hic. Veritas autem hec est, quod aut maritus peccauit in legem matrimonij, puta: quia commisit adulterium: & tunc ob matrimonium hoc gaudere non debet, quod vxor cogatur eum alere. arg. in dicta. l. si ab hostibus. §. fi.

Aut non peccauit, & alimenta potest petere. Alleg. doct. authen. preterea. C. vnde vir & vxor. Expresse tamē de hoc est casus in. l. maritus. ff. j. ff. de iur. dot. & in. d. l. vbi adhuc.

14 ver. ita tamen. ¶ Inducitur & tertio ad questionem, † an teneatur vxor sequi virum vagātem, quam tractat Guilielmus de Cug. in. l. obseruare. ff. proficisci. de offi. proconsul. Ly. in. l. liberte. C. de oper. lib. Bar. in. l. Hdenia. ff. fin. j. de ann. legat. Bal. hic, & in. l. qui manumittuntur. C. de oper. liber. glos. de coniug. lepro. c. j. xiij. q. ij. vnaquęq; & xxxiij. q. ij. si quis ineuitabili. alias, si quis necessitatis. ¶ Veritas autem est hec, qp aut eundem cepit ab initio sciens huiusmodi in eo qualitatem, & tunc sequi tenetur: q; videtur in eum consensisse cum suis qualitatibus. argu. C. de spon. l. ff. ff. de iure dot. l. promittendo. ff. pe. de vsufruc. & habita. l. seruū. ff. equitij. cum simil. Aut ex post facto hec qualitas superuenit, & tunc non tenetur. argu. j. de oper. lib. l. quod nisi. ff. vlti. ff. de procur. l. sed & he. ff. non solum. nisi peregrinatio esset honesta, & non magna: q; tunc teneretur. argu. d. l. Hdenia. ff. ff. & l. si quis pro vxore. de donat. inter virū. Et hec est communis doc. sententia, cuius scōm mēbrum videtur mihi dubitabile per istum text. presupponentem furorem in coniuge superuenisse ex post: & tamen maritū cogi in hoc fortunio participare. Ita igit̄ particeps debebit esse de hac, vt ita dixerim, vagabunda peregrinatione superueniente, nisi illa sit insupportabilis ipsi vxo-

15 ri, per istum text. qui mihi videtur habere casum. ¶ An autem † supportabilis sit, vel non: iudicis relinquitur arbitrio: vt. d. l. Hdenia. ff. ff. ¶ In text. ibi, vel propter seui-

16 tiam furoris: vel, quia liberos non habet. Furor ergo insupportabilis † in muliere, & sterilitas, inducunt iustam causam dissoluendi matrimonium de iure ciuili. Jure autem canonico secus est: quia quos Deus coniunxit, homo non separat. Et est casus apertus in hoc istum text. corrigens. xxxij. q. iij. si vxorem. & xxxij. q. vij. in canone. nō solum. & in canone, illi qui. & in canone, necq;, q; furiosus. et in

17 cano. tantum. ¶ In text. ibi, procreande sobolis cupidine tenta &c. vnde † alibi dicit text. ad procreandam sobolem mulieres a natura progenitas, imoq; maximā in hoc eis inesse cupidinē. C. de indic. vidui. l. ij. vnde alibi dicit text. maximum esse munus, si mulieribus concedatur concipere, conceptumq; tueri. ff. de edili. edict. l. queritur. ff. j. et inde dicitur alibi. pudor est mulieribus nuptiarū premia & sobolis procreationē non habere. xxxij. q. ij. pudor. Unde alibi refert text. in testamento veteri, maledictam esse sterilem: q; semen suū non reliquit super terram. xxxij. q. iiij. recurrant. ff. bis ita. quod verbum gl. exponit ibi singulariter ignominiosam & obscure fame. vnde vult sterilem infamē infamia facti. Quod est notabile, & alibi non reperitur. Caret enim eo, quod est vnum ex tribus bonis matrimonij, que hic sunt, scz fides, proles, & sacramentū. xxvij. q. ij. omne itaq;. ¶ In text. ibi, vel cognati, adire cō-

18 petentem iudicem &c. Cognati ergo † ius adeundi iudicem habent: vt compellatur maritus male se habēs, egre vxori alimenta prestare. Ego idem esse dico in procuratore fisci. Alibi enim dicit text. singulariter, quod id quod in alimenta infirme etatis statuitur, per primatum ad honorem ciuitatis pertinere dignoscitur. j. de lega. i. l. ciuitatibus. ver. hoc amplius. vnde consequenter eius cura ad procurationem fiscalem pertinet: quinimo dico, qp hoc ius petendi habet quilibet de populo. Quod probo: q; alimentorum statutio ad piam causam pertinet: vt in. l. Hdela. ibi, diffinitur tamen pietatis intuitu &c. j. de alim. lega. Sed cuilibet persone competit postulare: vt ea que piam causam respiciunt executioni mandētur: vt est text. singu. in auc. de eccle. titu. ff. finautem: qui hoc factum insfit. versi. finautē sancimus. ibi, omni alij. igitur &c. ¶ † In

19 text. ibi, & alimenta prestare, & medicina ei succurrere &c. Hec ergo copula, &, cuius natura est, vt ponat inter diuersa: vt patet in rub. de iur. & facti igno. & in. l. de statu. in gl. de testa. causat nobis probabile argumentum, qp appellatione alimentorum non veniant medicine. In contrariū tamē videtur text. in. l. verbo, victus. & in. l. quos nos. ff. verbum vtuere. j. de verb. signi. vbi dicit, verbo victus, & cōsequenter alimentorū ea contineri, que cultui corporis necessaria sunt. Sed, vt ex se patet medicine sunt huiusmodi: igitur &c. Ad idem text. in. l. legatis. j. de alimen. leg. ibi, dum dicit: quia sine his corpus ali non potest &c. Bartol. soluit, quod aut alicui sunt debita alimenta simpliciter, puta: quia iure legati, vel in viro, qui tenetur ad prestanda alimenta vxori, & tunc obligatus ad alimenta, est obligatus ab medicinas, vt hic: & in dicta. l. quod in vxorem. et dicta. l. legatis. & d. l. verbo victus. & dicto. ff. vtuere. Aut debentur alimenta ex causa seruitij, puta, quando quis mihi impendit operas: & tunc dico, quod ad medicinas pauci valoris est obligatus. argu. j. de impen. l. ommino. ff. eo. l. dubium. ff. impendia. iuncta gl. ff. commo. l. in rebus. ff. possunt. non autem valoris magni. argu. quod optime text. in. l. item si serui. ff. quas impensas. ff. de edili. edicto.

20 ¶ Et huic † est similis questio, an potestas teneatur ad medicinas prestandas accessori infirmo: de quo in dictis locis. Et veritas est quod non: quia potestas tenetur ad illum cibandum nō autem alimentandū, cum he differe significationis sint: vt patet ex. l. diarijs. j. de al. leg. ma me in gl. Ciborū autem appellatione, nō veniunt medicine: vt est expressum in. l. non omne. j. de penu leg. Vide in differentijs inter ius ciuile & ius canonicū in tertia cha ta not. in. l. cum antiquitas. de testa. ¶ Et similis decisio

21 est in † infirmo famulo: quoniam dominus ei non tenetur ad medicinas: vt in. d. ff. quas impensas. & in. d. ff. possunt. quod forte esset intelligendum, nisi sint pauci valoris. argu. dicte. l. ommino. cum alijs allega. per me. Quia vt alibi dicit text. nobis seruire intelligunt, quos egros curamus, qui seruire cupientes propter aduersam valitudinē impediuntur. j. de statulib. l. cum heres. ff. Stichus ¶ Tan-

22 gitur etiam hic, an idem † tempore infirmitatis debeat habere salarium: de quo est gl. in. l. arboribus. ff. de illo de vsufruc. & in. l. si vno. ff. item cum quidam. & loca. Bar. co nit in. l. opere. j. de vsufruc. lega. Bal. in. l. liberi libertę. C. de oper. liber. Hec insisto: quia docto. bene loquentur.

23 ¶ Item text. iste † dum ponit copulam inter alimenta & medicinas, posset intelligi, quod non ponat vt inter diuersa, sed vt inter genus & speciem: vt in simili in rubr. de seruitu. aqua. ¶ In text. fin dotis quantitatem &c.

24 Sunt † ergo alimenta per maritum vxori prestanda ultra dotis quantitatem. quod primo intellige fm quod dicam in glos. Secundo fm dotis quantitatem, & fm reditus, qui ex dote percipiuntur. Ad hoc. j. de alimen. leg. l. cum alimenta. in princ. j. ad Trebellia. l. Imperator. ad fin. Semper tamen ita ex dotis reditibus alimenta fo administranda sint: vt ex eisdem aliquid superet. Semper dicit text. notab. in. l. ius alimentorum. j. vbi pupilla ca. deb. facit. j. de cessio. bon. l. qui bonis. & ita intelligi debet hec litera. &c. per vestras. de dona. inter vir. licet nota hic text. allegetur pro simili in. l. cum vnus. ff. alimentis. j. de alimen. & cibar. leg. tamen male: quia ille hic, quod vir non dicit, sed hic, scz quod licet regulariter alimenta fm pliciter relicta debeāt commensurari cum reditibus qui sumuntur ex patrimonio testatoris, tamen si alicui legata est dos, & eidem alimenta certe debent illa commensurari iuxta quantitatem redituum hereditatis: quia ita pru sumitur testator legatariam dilexisse in alimentis, quod dilexit in dote: & in hoc ille text. non est alibi. ¶ Jn hoc au-

25 tem, an & † quando maritus vxori teneatur alimenta pro stare: do. Bald. hoc post antiquos doct. in dicta. l. ch vxorem. distinguit eleganter, & ego ipsum refero: quia nāqua sunt addenda. Aut enim est mulier in seruitio mariti operando, & tunc debet sibi alimenta prestare, etiam vltra dotis quantitatem, si dos non sufficiat. arg. l. quod si nulla. ff. de reli. Et quia onus impensarum pati debet, ex quo percipit commodum seruitij: vt dicta. l. in rebus. ff. possunt. & d. l. item si serui. ff. quas impensas. c. l. sed et si quis. alias, sed & si quid. ff. sufficienter. ff. de vsufruct. Aut nō est in seruitio viri, culpa viri interuenīente: puta: quia insupportabilis seuitie est, quo casu licita est vxoris absq; separatio: vt in. c. literas. ad fin. de restit. spo. Et tunc idem scz vt alimenta percipere debeat. argu. l. Ateo scribit. si mihi bibliotbecam. ff. de contrab. empt. Et hanc allegat Bal. Sed casum expressum pro hoc addo in. l. Catoni. ff. j. de alimen. legat. Aut non est in seruitio viri mulier sua culpa, & tunc ad alimenta prestanda maritus non compellit: quia frustra debitum sibi fieri petit, qui quod alteri debet, non impendit. Ad hoc. ff. de edili. edict. l. ediles. ad fi. ff. de actio. emp. l. Julianus. ff. offerri. & l. qui pendē-

tem. Aut neutrius culpa intercedēte seorsum a viro bitat

bitat.⁊ tunc loquitur hec litera, vt secundū reditus dotis sit alimentanda. Jn hoc enim dos datur: vt matrimonū oneribus deseruiat, que consistunt circa vxoris alimētationem, ⁊ etiam liberorum: vt l. si is qui. §. ibi dos. ⁊ l. dotis fructus. §. de iure dot. l. actione. §. fi. cum l. seq. §. pro socio. l. si maritus. ⁊ l. si filia. §. hoc amplius. §. famil. erciscū. l. dotem filio. §. de castren. pecu. ⁊ l. pro oneribus. C. de iure dot. Si autem reditus dotis non sufficiant, tunc si potest mulier alimnde se alere: bene est: si autem non: officiū mariti est supplere: vt senserunt hic gl. Jaco. ⁊ Bal. quicquid dixerit Alng. Et probat in dicta l. q; si nulla. ⁊ hoc ex parte mariti: quoniam ex parte vxoris clarum est: vt maritū ipsa non teneatur alimentare: vt in l. si mulier. aks incipit, si stipulata. in. §. j. de dona. inter vir. nisi in casu paupertatis: vt supra dixi. ¶ Et tūc † succedit quotidiana questio quam tractat hic Bar. ⁊ in l. Lucius. j. de ali. lega. ⁊ Bald. in l. vnica. C. de rei vxo. act. Specu. in. d. §. formatis. in ver. sed nunquid bona. ⁊ ibi etiam Jo. And. in additio. scz, an quemadmodum mariti bona intelliguntur pro dote tacite obligata, ita etiam ⁊ pro alimentis vxori debitis: Jn quo quidam tenuerunt, quod sic, eo: q; ita alimēta debentur propter dotem datam, vt hic: sicut ⁊ vxori debent propter pecuniam creditam. Sed pignus acceptum pro pecunia credita intelligitur obligari pro vsuris sibi accedētibus: vt in. l. Lucius. §. qui pot. in pig. hab. ergo ⁊ ita tacita obligatio hypothece resultans pro dote intelligit extendi, etiam ad alimentorum debitum. ¶ Sed certe hec opinio non est vera, ⁊ cōmuniter cōtrarium tenemus, eo: q; non reperitur iure cautum, q; pro debito alimentorum insurgat tacita hypotheca: vnde nō est superstitiosis adinuentionibus inducen. qō legibus non reperitur expressum: vt in. c. inter corporalia. de transla. prela. ¶ Secundo q; obligatio pignoris regulariter non resultat, nisi ex expressa cōuentione, sm doctrinam Jurisco. in. l. cōtrahitur. §. de pig. Tu ergo qui vis dicere, q; resultet tacite ex dispositione legis da mihi tex. ex quo regulam habeo pro me. ¶ Tertio hanc regulam firmat text. l. assiduis. C. qui potio. in pign. habe. circa fin. ibi hic autem tantum ad dotem ꝛc. Jbi enim legislator loquens de tacita hypotheca, dicit per dictionem taxatinam tantum, illam ad dotē solum extendi: ergo sequitur, q; non ad alimenta, que sunt ab ea causa separata. Est † enim natura taxatiue dictionis, ea excludere, que remota sunt a contentis intra se: vt Liij. §. cum Titio. j. de alimen. leg. ⁊ in. c. cū ecclesia. de cau. possess. ⁊ proprie. cum simi. ¶ Non obst. d. l. Lucius. q; ibi non tacita hypotheca extenditur ad debitum vsurarum: q; ille petuntur eadem actione, qua principalis sors: et sic sunt illi omnimodo accessorie. ¶ Alimenta autem nō petuntur actione de dote: q; hoc nō reperitur iure cautum. vnde ex equitate officio iudicis, q; magime constante matrimonio patet: q; tunc actio de dote non nascitur: vt. l. ij. cum simi. j. de dote prelega. nisi eo casu, quo vergat maritus ad inopiam: vt. l. si constante. cum simi. j. eo. Et ita consulni bis diebus. ¶ Bene tamen dico. † quod pro fructibus dotis vxori reddendis, cēsetur inesse tacita hypotheca, quemadmodum ⁊ pro ipsa dote. Quod probo: q; isti fructus de dotis actione petuntur, sicut ⁊ ipsa dos: vt est expressum in. l. si marito publico. §. fin. j. eo. Sed hec tacita hypotheca inest actioni de dote: vt in. d. l. vnica. §. ⁊ vt plenius. C. de rei vxo. act. ⁊ in. §. fuerat. instit. de act. igitur ꝛc. Preterea dicit tex. ⁊ hos fructus dotis esse, ⁊ in dotē conuerti. §. eo. l. si ante nuptias. in fin. vbi allegani concordantias. Non obstat dictio illa restrictiua tantum, posita in. d. l. assiduis. Quoniam respondeo ex doctrina tex. ad propositum valde nota. in cle. exiui. §. cum autem natura. de ver. significa. sic dicentis, natura termini restrictiui, hoc est: vt quemadmodū a se remota excludit, ita sibi coherentia ⁊ connexa includat, sed fructus connexi sunt doti, ⁊ ei cohærent: vt. d. l. si ante. igitur ꝛc. ¶ Jn tex. ibi, competens beat solatium cum familia sua ꝛc. vides † igitur hic text. q; ex reditibus dotis sequestrate mulier non solum alere debet se, sed ⁊ eius familiam, qō videtur cōtra tex. in. d. l. vnica. §. fileat. C. de rei vxo. dicentem, q; non ex dote, sed ex proprio patrimonio naturalis stimulus cogit patrem ad alimentandū liberos. Ad idem. C. de bon. que lib. l. cū non solum. §. ipsum autem. l. i. §. ius naturale. §. de iusti. ⁊ iure. ⁊ insti. de iure natur. circa prin. Jn hoc † dic breuiter, q; quatuor sunt casus, in quibus mulier filium alimentare compellitur. ¶ Primus intra triennium a die sue natiuitatis: vt. l. nec filium. C. de pat. potest. ⁊ l. ij. C. de infan. expo. ⁊ in. c. ij. de conuer. infide. Quod intellige, nisi mater nobilis sit, cui dedecori foret allactatio. Jlla enim tunc non tenetur: q; dicitur non posse, ex quo non potest saluo suo honore ⁊ dignitate: vt. l. nepos. Proculo. j. de ver. sign. ⁊ l. filius. j. de cōdi. instit. Et ita firmat not. Azo in summatit. de pat. potest. circa fi. ¶ Jtē fallit, nisi mulier esset pauperecula, que vt possit alimenta percipere habet circa alia vacare, cū ad lactationē: vel habet ex trancos: vt inde mercedem assumat. arg. l. sed si hereditas. §. j. §. ad exhi. Quo tamen circa hoc not. primum q; eo casu, quo mater tenet filiam allactare, eo casu semper inuito etiam patre pences se cum alimentare potest. Et apud Legist. not. glo. singu. in. l. j. circa prin. in verbo, iustissima causa. j. de liber. exhib. ⁊ videtur probari per tex. d. c. ij. de conuer. infide. ⁊ ita bis diebus respondi. ¶ Sed quod tenetur alere intra triennū post natiuitatē: quoniā dum est in vtero debet ali vēter ex patrimonio paterno: vt. l. j. §. mulier. ⁊ l. curator. j. de ven. in poss. mitten. ⁊ l. sed si is. §. an autem. j. de Car. edict. ¶ Secūdus principalis est, si † fit natus filius ex incestu. Quamuis enim ille de iure ciuili a parente ali non meretur: vt in auc. ex complexu. C. de incest. nup. tamen de iure canonico ali debet ex bonis vtriusq; parentis: vt in. c. cum haberet. de eo qui duxit in matri. Et de matre videt probari. j. de liber. agnosc. l. si quis a liberis. ver. idē in liberis quoq;. ¶ Tertius cum natus † est filius ex matrimonio, qō post matrimoniū detecta cā extitit separatū. Quoniā ⁊ tūc ille alitur ex bonis vtriusq; parentis: vt est casus nostab. in. c. ij. qui filij sint legi. ¶ Quartus, si non † habet filius vnde aliunde alatur: vt. §. eo. l. quāuis. cum simil. Extra hos autem casus, an mater possit alimenta per se prestita repetere: dic vt in. d. l. si quis a liberis. §. si mater alimenta. C. de nego. gest. ¶ Jn tex. ibi, aut † si curatoris nō sit copia agere filie permitteñ. ꝛc. Patre igitur existente furioso, seu absente, agit filia ad dotis recuperationē non requisito consensu: sicut ⁊ absente patre, vel furioso nuptias contrahere potest consensu non expectato: vt in. l. si ita pater. ⁊ l. si nepos. ⁊ l. si filius. §. de ritu nup. Sicut etiā ⁊ dictis casibus pacta dotalia: cum ea tantum celebrata valida sunt, per. l. quatenus. §. de pact. dot. Quam tamen hodie puto correctam, per. l. si furiosi. C. de nupt. vbi patre furioso existente, per eius curatorem ac ius dicentem dos filie constituitur. Pari ergo ratione bisdem interuenientibus pacta dotalia conficientur. ¶ Jn text. ibi, patrem † tamen eius posse certum est. Jure ergo ciuili ex legitima causa potest pater non solum sponsalia, sed ⁊ nuptias filie dissolnere: vt patet hic, ⁊ d. l. dissentientis. ⁊ d. l. adoptiuum. §. j. de iure dot. Hodie tamen iure canonico, qō preualet: cōsensus parentū in nuptijs filiorū nō attenditur: cum solum ille ad eos honorandos postulet: vt hic phas. xxvij. q. ij. sufficiat. xxxij. q. ij. honorand. de spon. c. vę niens. ⁊ in. c. j. de desp. impu. ¶ † Jn gl. sup̄ verbo, fortuitis. ibi, arg. contra. C. de dona. inter vir. ꝛc. l. res ꝛc. Solue sm Dyn. q; ibi fuit delictum mariti, cuius pene vxor non debet esse particeps: vt ibi, ⁊ in. l. marito publico. in princ. j. eo. Dic autem fuit infortunium casu proueniens. ¶ Jn gl. super † verbo, ferendus. ibi, q; non proiecit lapides ꝛc. ¶ Not. modū articulandi ad probandū furorem: de quo dic, vt dixi in. l. j. j. de verb. oblig. ¶ Jn gl. † super verbo, licentia. ibi, sed hodie hec causa non numeratur ꝛc. Potest dici, quod satis numeretur propter generalem clausulam positam in. d. l. consensu. C. de repud. ¶ Jn glo. super verbo, quātitatem. ibi, quod est falsum ꝛc. Jmo est verum, si mulier † haberet, vnde aliunde alimentaretur, q; si non habeat: tunc verum dicit gl. vt in textualibus dixi. An autem mulierem indotatā teneatur maritus alimentare: dic vt plene dixi in. l. de diuisione. §. eo. ¶ Jn ca. ibi, item † iure canonico excommunicatur. Etiam not. glos. excommunicari posse maritum male tractantem vxorem. ¶ Jn gl. super verbo, participem. ibi, ⁊ vnū corpus, ⁊ vna anima ꝛc. Ex quo sunt vna caro, vt † est gl. §. eo. l. quia. Et not. §. eo. in fi. rub. vt in. c. Martinus. vbi in gl. concor. de cogn. spir. Et intellige, vna anima, ⁊ vna voluntas: q; qō vult vnus, debet velle alius. Eadem enim seruitus mutua, que est inter eos: debet pari iure censeri. xxxij. q. vj.

apud nos. Et idem surgit vnum reputari suspectũ in cau
sa alterius, maxime cũ inter eos sit domesticitas: vt l. pre
senti. §. ficubi. in gl. C. de his qui ad ecc. confu. iure dome
stici testimonij fides improbatur: vt l. ij. C. de testib. ¶ In
gl. super verbo, sequestrari. Item ibi die speciale de seque
42 stratione hic ꝛc. ¶ Sequestrationis † materiã vide ple
ne per Legist. in l. j. C. de probi. sequestr. ꝛ l. si, fideiusso. §.
fi. qui satisfda. cog. Et per Archi. in c. qꝛ res. xj. q. j. plenius
omnibus Jo. And. in regula, in generali. in mercur.

Summarium.

1 ¶ Actio de dote, qꝛ competat contra maritum, etiam si pecunia dotalis alteri soluatur de eius voluntate.
2 Pater duntaxat tenetur de peculio, si dos soluta fuit filio sine eius iussu ꝛ insolidum obligatur, si est facta eius iussu. nume. j.
4 Solutione dotis facta socero, qꝛ non resultat aduersus filium actio, nisi sit patris heres.
5 Matrimonium inter liberam ꝛ seruum, an consistat de iure canonico? ꝛ vide nu. 17.
6 Dos putatiua, quod etiã in eius exactione gaudeat dotis priuilegio. de quo nu. 24. ꝛ seq. vsqꝫ ad nu. 35.
7 Ius domini in actione de peculio, non tollitur priuilegio alteri competenti.
9 Res ex dote empta, quasi dotalis censetur.
10 Pater an cogatur pro dote filij se ꝛ sua bona obligare.
11 Satisdatio dotis reddende, quod non sit prohibita.
12 Hypotheca tacita pro dote, qꝛ competit etiam mulieri in bonis sibi a socero donatis propter nuptias.
13 Pater, qui simpliciter consentit filio in dotis receptione, an ex hoc solo censetur obligatus insolidum ad eius restitutionem?
14 Adoptio filij facta post matrimonium ꝛ dotis receptionem, quod obliget patrem adoptiuum insolidum.
15 Consensus patris prestitus filio mutuum assumenti, an obliget patrem insolidum?
16 Pater ꝛ filius si ambo confiteantur se dotem recepisse, an quilibet eorum ad restitutionem pro dimidia teneatur?
17 Pater ꝛ mater si confiteantur dotem filij recepisse, an ex hoc quilibet eorum pro dimidia teneatur?
18 Filius, an post eius emancipationem possit dotem quã pater recepit petere?
Emancipatio ꝛ mors in materia dotis equiparantur.
19 Filius si seorsum a patre habitet, an possit petere dotem sibi consignari? Et si pater soluit, an consequatur liberationem? vsqꝫ ad nu. 22.
23 Lucrum, quod percipit filius ex dote vxore predecedẽte, an debeat cum fratribus conferre? remissiue.
36 Vxor putatiua, an possit capere ex testamento viri putatiui, sicut vera.
38 Dos data pro matrimonio illicito scienter contracto, an possit repeti?
39 Vendens merces mercatori, qui postea fugam arripuit, an mercibus extantibus preferatur in illis omnibus alijs creditoribus? ꝛ. 40.
41 Mutuans pecuniam mercatori pro emendo merces, an si mercator aufugit, ꝛ remaneant merces, an in illis ceteris alijs preferatur?
42 Emptum ex pecunia mea, an pre omnibus alijs mihi obligatum remaneat, ꝛ in illo alijs preferar? ꝛ vide numero. 51. ꝛ. 52.
43 Dicta doc. in lectionũ discursu, non ita attendenda, sicut dicta in consilijs.
Milicia priuati, quando possit obligari?
44 Solutio vbi fugitiuo fit, soluti dominium per fugitiuum domino queritur.
45 Rempublicam ex priuatis discordijs turbari.
46 Ius recuperandi propria authoritate, an possit cedi.
47 Dos soluta filio quando patrem obliget.
48 Agens contra filium, vt heredẽ, probare debet eius immistionem in hereditate.
46 Seruus habens liberam administrationẽ peculij, quando possit illud obligare?
54 Pater, an possit cogere filium, vt emancipationem recipiat? remissiue.

Transgrediamur.

¶ Actio de dote datur contra maritum, si dotem recipiat, per se vel alium. Item aduer
sus socerum, si sibi soluta sit dos, vel eius iussu filio: alias
tantum de peculio, ꝛ in rem verso tenetur ¶ Et vxor pu
tatiua habet priuilegiũ in actione ad dotem repetendã om
nibus dotalibus extantibus, que possunt propter impen
1 retineri. h. d. cum. l. seq. ¶ No. primo † nõ interesse, an so
luatur pecunia marito, an alteri eius voluntate: quoniam
pariter de dote actio aduersus maritum competit. Ad
idem. j. de sol. l. solutam. §. de pig. act. l. solutum. §. solutum.
2 ¶ † Not. secundo ex solutione dotis facta filio a. absq; filij
patris iussu, patrem teneri duntaxat de peculio, vel de in
3 rem verso, ꝛ sic non insolidum. ¶ † No. tertio ex solutione
dotis facta filio fam. il. iussu patris patrem obligari insoli
dum: qꝛ hoc introducit ipsius iussus natura. Ad idem. §.
4 qꝛ iussu. l. j. cum simi. ¶ No. ex eodem, ex † solutione dotis
facta socero, non resultare obligationẽ in persona filij, si
lli beres existat, ꝛ sic non tenetur filius, vt filius, sed vt he
5 res. ¶ No. in ver. † similiter. inter liberam ꝛ seruum non
posse consistere matrimoniũ. Ad idem. C. de incest. nupt.
cum ancillis. ꝛ hoc clarũ de iure ciuili, de iure vero cano
nico inter liberam ꝛ seruũ matrimonium cõstat, si ambo
condi. siue conscij sint: ꝛ sic etiã consistet inter seruos: vt in
c. j. de coniug. seruo. Inter ignorantes vero seu errantes
circa conditionem persone, matrimonium nullum est, nisi
post scientiam ratificetur: vt in. c. ij. ꝛ fi. eo tit. ¶ Not. ex eo
6 dem, dos † etiam putatiua gaudet in exactione priui
legio inter alias actiones personales. Ad idem. ff. de iur.
dot. l. si sponsa. j. de priui. cred. l. ij. §. si sponsa. ¶ Not. nullis
7 priuilegium † alteri competens excludere eius domi
num in actione de peculio, hoc est, quoniam ex eo antea
fibi per seruum debitum detrabat. Ad idem. §. item si
8 ex facto. ¶ No. qꝛ † in rebus in dotẽ datis, si extant, vel
dote cõparatis, dominus in actione de peculio nõ proba
tur mulieri. Ad idem. §. de pec. l. deposui. ꝛ l. in bonis.
9 ¶ No. res † ex dote cõparatas, quasi dotales censen. Ad
idem. §. de iure dot. l. ita constante. ꝛ l. si ex lapidicinis, et
res que, ex dotali. j. de verb. signi. l. Labeo. §. item si dom
nus. in gl. Et intellige, vt. j. declarabo. ¶ In tex. dos se
10 cero † data sit aduersus socerum agere ꝛc. Cum ergo pa
ter dotem vxoris filij voluntarie recipit, ipse ad eius resti
tutionem obligatur. Sed stat dubitatio pulchra contra
diana: an cogatur pater pro dote filij se obligare, ꝛ bona
sua. In quo quidem sunt opi. tres. ¶ Prima Petrucen
tis qꝛ sic per tex. l. fi. ad fi. de suspec. tut. vbi videtur expri
mi patrem posse cõpelli se obligare pro filiofamil. tuto
re qui a iudice datur. Igitur pari ratione cogi potest se
obligare pro filio dotem recipiente: cũ dos ꝛ tutela com
parentur: vt patet in. l. pro officio. C. de admi. tut. iunctã
assiduis. C. qui potio. ꝛ hanc opi. sequitur Oldr. pertq.
quemadmodum. §. j. §. de iure dot. ꝛ. §. illud. ꝛ auf. vt qua.
instan. dot. vnde fumif auf. dos data. C. de don. ante nup.
¶ Secunda fuit opi. And. de Pisis tenentis contrarium
ea ratione: qꝛ prohibitum est hodie satisdationem mari
ri pro dote dari: vt. l. j. ꝛ. ij. C. ne fideiuss. dot. denẽ. Ergo nõ
admittitur interuentus patris, vt se obligantis, neqꝫ reli
bonorum eius hypotheca: maxime, qꝛ fm eum nulla lege
cautum reperitur, qꝛ ipse se obligare cogatur. ¶ Tertia
fuit opi. Bar. quem sequuntur hic Bal. ꝛ Ange. dicentes,
qꝛ aut est consuetudo iuxta dotem data ab vxore fieri do
nationem propter nuptias a patre mariti: ꝛ tunc nõ com
pellatur pater pro dote se vlterius obligare ea ratione, qꝛ
ex quo compellitur ipse tunc pro filio tam in potestate, qꝫ
emancipato constituere donationem propter nuptias: vt
in. l. fi. C. de dot. promis. ꝛ in. d. §. illud. ꝛ. l. qui liberos. ff. de
ritu nup. Ergo non debet compelli vlterius se cum hypo
theca suorum bonorũ obligare: ne alis duplici onere gra
uetur, qõ est regulariter inhibitum: vt. l. Titia. §. qui in ve
ta. de lega. ij. ꝛ. l. pe. cum simi. j. de dote preleg. Aut non est
consuetudo donationes propter nuptias ex parte mari
torum constitui, ꝛ tunc aut filius vxorẽ accepit qualitatis
siue cõditionis indignã: ꝛ tunc non potest compelli se obli
gare, attento, qõ per hanc causam iure veteri ciuili cõue
debatur exheredatio: vt in. l. ij. §. fi. emancipatus vendi
cta. Aut accepit dignum: ꝛ tunc se obligare compellitur,

arg.

argu.d.l.fi.ꝛd.l.si quis inter tres.§. Imperator. Tu vero aduerte:qꝫ tex.d.§. Imperator.ꝛd.l.fi.non videt probare intentionem doct.quoniam illi dicunt,ꝙ si pater pro filio electo tutore idoneo non vult cauere vllo modo,vt cum a tutela eximat,attento qđ ad satisdandū impotens a tutela remouetur:tunc iudex ipsum vna cū filio cōpellere potterit ad tutelam administrādā:nō ergo , ꝙ icto ibi pater cōpellitur, sed qꝛ in fraudē hoc faciebat.qđ se pro filio nō obligabat,ergo vbi de fraude non cōstat,nō causaturhec cōpulsio. ¶ Nec etiā aliquid videt facere text.in.d.l.quē admodum.§.i.qꝛ ibi dicit , ꝙ si per mulierē filio vel seruo data sit dos,ꝛ pater ratū nō habeat , mulier repetere poterit:vnde duplex cadit responsio. Prima , ꝙ ibi loquat in dote predictis data ab vxore patris vel domini , et ſm hanc ille tex.nihil facit. Secūda,ꝙ loquat in dote data p mulierē patris filio,ꝛ marito suo:qꝛ tunc ſm hunc intellectum magis videtur casus contra Dyn.cꝫ pro:qꝛ dicit,ꝙ si pater non habet ratam dationē datam:dos est repetibilis. Item videt velle,ꝙ non cogat ratam habere,ꝛ consequenter nec se obligare,si non vult. Tex.autem in.d.§.illud.non videtur etiā dictā opi.probare:qꝛ vt dixi ille loquitur in constitutione donationis propter nuptias, non
81 aut ē alterius obligationis. Preterea † ratio do.Andr. nō videtur vrgēs:qꝛ possumus dicere. Primo , ꝙ quāuis sit prohibitum prestari satisdationem dotis seruande: vt in suis iuribus:tamen non satisdationem dotis reddēde. ſ.co.l.fi constante.§.quoties.vbi hic plene ponā. ¶ Scōo qꝛ quāuis sit phibita prestari satisdatio accessoria ad obligationē principalē,tamē nō est prohibita obligatio alterius vna cum marito cōqualiter obligati:imo permissa: vt.l.fin.C.de do.cau. Preterea,quāuis sit prohibitū dari fideiussorē,non tamen prohibita sui,vel hypothece obligatio,tanꝫ magis accedens ad naturam dotis,cui inest hypotheca tacita:ꝛ hoc specialiter probatur in.l.quāuis. als incipit, Callipodius.ſ.de sol.ꝛ in.l.i.in prin.§.qui pot. in pign. ¶ Unde tū salua semper substātia veritatis , videtur dicendū sic: aut pater cōstituit pro filio donationē propter nuptias.ꝛ tunc vlterius se obligare vna cum hypotheca bonorū non cōpellacur. Quod probo:qꝛ hec bona ventura in donationē,propter nuptias : censenē tacite hypothecata p restitutione dotis vxoris. Tex.est in auc. fine a me.C.ad Velleia.ꝛ in auc.promissa.C.de don.ante nup.ꝛ in auc.donationē.C.de iur.dot. Et si dicis quomo-
12 do † est vxori hypotheca tacita bonorū dicte donationis: qꝛ cū sua sint,non possunt sibi intelligi obligata: vt.l.neꝫ pignus.cum simi.de reg.iur. Respondeo ꝙ imo cadit hypotheca in bonis bis,ex quo non sunt sua irreuocabiliter sed renocabiliter:vt hoc pbat in.l.ex sextante.§. Latinus. ſ.de excep.rei iudi. Et facit.l.in bello.§.si quis seruum.ſ.de cap,hoc ergo casu nō astringet pater vlteriori obligationis oneri,ne cōtingat cū dupliciter grauari: vt in.d.§.qui in vita.cum simi.Aut non est constituta donatio propter nuptias,si hoc nō habet cōsuetudo:ꝛ tunc dico:ꝙ aut pater non vult se pro dote obligare, ne filiussa reperiat vxorem:qꝛ forte nulla vult sibi nubere,si non est bene cauta de dote rehabenda,ꝛ tunc dico patrem cōpellendū. Hoc primo probo per tex.d.l.fi.ꝛ d.§. Imperator. Si enim ibi pater se pro filio tutore dato obligare cōpellit. Cum igitur pro eo cauere nō vult voluntarie,vt eundē eximat a tutele onere in preiudicium pupilli : igit pari ratione pro dote se obligare cōpelli potest:cū igit voluntarie nō vult vt filiū inhabilem reddat ad vxorē reperiendā. ¶ Secūdo istud apertius demōstro:qꝛ qua ratione pater pro filio de iure cōpellit cōstituere donationē propter nuptias: ne si nō cōstituere vellet,auferret per indirectā filio potestatē matrimonij contrahendi: qꝛ forte de facili vxorem nō reperiret:si illa donatio propter nuptias nō acciperet:vt est expressum in.d.l.fi.C.de dot.promiſ.ꝛ d.§.illud.merito eadem ratione cū non est de cōsuetudine tales donationes celebrari, cōpellitur se pro dote obligare,ne si non se obligaret,filius vxorē nō reperiret. ¶ Tertio istud probo ex tex.ad propositū valde singulari,in.l.fi.§.idē rescripserūt. ſ.ad municip. Ibi enim dicit,ꝙ si pater ideo filium emancipauit,ne pro eodē decurione creato cauet, ꝛ sic emancipationis actum fecit in preiudiciū filij ꝛ reipublice,tunc pro eo quāuis emancipato cauere cōpellitur , seu cauisse intelligit. Ita igit in proposito si pater igit pro dote filij cauere nō vult,ne filius vxorem reperiat,ꝛ sic hoc agat in preiudiciū filij ꝛ reipublice,cuius interest matrimonia cōtrahi:vt ciuitas liberis repleat:vt.l.j.cū fi.§.eo.tūc cauere cōpelli dz,seu cauisse intelligit. Nec ad hoc ppositū est melior tex.illo. ¶ Quarto probāt hec opi.in.l.q liberos.§.de ritu nup. Ibi enim dicit,ꝙ ad officiū iudicis pertinet cōpellere parētes,vt filios in matrimonijs collocent , si eos reperiant filiorū matrimonia prohibere. Et subijcit,phibere autē videnē,qui conditionē non querunt,ſm verum intellectū legis:qui facilitatē matrimonij contrahendi,cū possunt,filijs non dant:ergo ibi est expressum,ꝙ si videat iudex igit patrē nolle pro dote se obligare:ne filius de facili vxorē reperiat :potest tūc ad illud cum cōpellere.aut pater nō ideo denegat cauere, ne nuptias filij impediat, sed ne in obligationis vinculū incidat:ꝛ tunc si sine patris obligatione nō potest vxorē reperire,certe cōpelli dz per rationes proximas,q etiā in hoc cōcludunt.Si vero sine
13 ea reperire potest vxorē,tunc non compellit obligari per regulā rub.ne fil.pro pat.vel pater pro filio.que in hoc nō reperit pati exceptionē. Et hec est subtilis veritatis cōclusio huius quotidiani passus. ¶ † Succedit dubitatio pulchra,quid si pater simpliciter cōsentiat filio in dotis receptione:nūquid ex huiusmodi solo cōsensu censeat obligatus insolidū ad dotis restitutionē? Pro qua determinatione Bar.facit tria notabilia mēbra. Primū,ꝙ aliqñ pater cogit filio ꝛsentire,nō tamē se obligare:vt in casu.l.cū nō solū.§.necessitatis.C.de bon.que lib.ꝛ tūc ex huiusmodi cōsensu nō obligat,ꝛ licet nihil alleget. Tu tū dic hoc velle gl.ordi.in.l.j.§.si ratū.in verbo, habuerit.ſ.qđ iussu, quā pōderauit.d.Bal.in.l.i.C.qđ cū eo. Aliquādo pater cogit cōsentire filio ꝛ se obligare. Et tunc simplex cōsensus inducit obligationē patris insolidū. Casus est ſm eū. ſ.de tute.l.si filius.iuncta.d.l.si quis inter tres.§. Imperator.ꝛ.l.fi.de suspec.tut. Quandoqꝫ cogit pater neqꝫ cōsentire,neqꝫ se obligare. Et tunc simplex consensus hoc induc it,ꝙ pater solū de peculio obligat. Et iste casus ſm eundem est in.l. Lucius Titius Caiū.ſ.de admi.tuto. ¶ Tu autē aduerte:qꝛ scōm mēbrū,qđ fundat in.d.l.si filius.videtur dubiū. Ibi enim filius fuit tutor datiuus:qꝛ a ꝓtore datus,ꝛ cōsequenter a iudice maiore: merito succedit gl. ord.in auc.vt bi qui oblig.ad fi.super verbo , aget.quā sequitur Cy.in rub.C.de tut.vel cur.qui satis non dedit.volens,ꝙ hūs tutor etiā cū plena inquisitione datus a iudice minore teneatur satisdare,ar.§.nos autē.insti.de eqcu. tut.tamē tutor cū inquisitione datus. a iudice maiore satisdare nō tenet:vt insti.de satisd.tut.circa prin.lo.fi.§.hoc dictū.ſ.de testa.tut.cū ibi not.ꝛ.l.nō dubiū.ꝛ.l.non omniū. C.de tut.ꝛ cura.qui satis non dedit. Cum ergo in casu.d. l.si filius.esset tutor datiuus a iudice maiore creatus: cōsequenter nō tenebat satisdare. Et sic nec pater ꝓ eo se obligare:nec video respōsum aliud,nisi ꝙ diuinemus ibi testatorem tutorē datū fuisse,sine inquisitione:quo casu regula vt a quocunqꝫ datus satisdare debeat.arg.ſ.de cōfir.tut. l.tutores a patruo.ſm verū intellectū.ꝛ ideo cū in casu.d. l.cogeret filius satisdare,ꝛ pater pro eodē,si alius fideiussor nō reperiebat: vt in.d.l.si qs inter tres.§. Imperator. merito est,ꝙ simplex cōsensus ꝓ patrē prestitus in assumptione tutele,inducit eiusdē obligationē insolidū. ¶ Tertium vero membrū est etiā dubitabile valde: qꝛ quamuis in.d.l. Lucius Titius Caiū.filius,qꝛ tutor testamētarius existens,nō tenerē satisdare:vt.l.testamēto.cū fi.ſ.de test. tute.ꝛ cōsequenter nec pater: vt pro eo satisdaret cōpelli, ꝛ igit eiusdē cōsensu nō videret induci debere patris obligationē insolidū,eo:qꝛ nō necessariā:tamen pur regula videtur falsa,per tex.l.filius.de admi.rer.ad ciui.pert.l.bonores.in fi.de dec.ꝛ.l.quoties.ꝛ.l.libertus.§.i.ſ.ad muni.ꝛ d.l.j.C.qđ cū eo.l.i.C.de decu.li.ꝛ.l.i.C.de filijssa.e.lib.in quibus est expressum , ꝙ si pater cōsentit assumptioni filijsa.ad decurionatū,seu magistratū,consensus ille eundē obligat insolidū:ꝛ tamē non est dubiū,ꝙ non cogit cōsentire:qꝛ potest ꝛtradicere si vult.d.l.honores. Itē nō cogat se obligare:vt.l.fi.C.de filijfamil.lib.ꝛ. Nō video aliud responsum nisi,qđ dicta iura cōtineāt specialitatē fauore rei publice. Sed certe ꝛ eadē specialitas debet esse fauore minoris:vt.d.l. Lucius.ar.l.cū ostēdimus.§.fi.ſ.de fideiusso. tut.vnde materia est valde dubia. Et ꝓpter predicta arbitror in ea nō posse dari certā magis theoricā ipsa, quā

dat Bar. presuppositā pro vera. ¶ Primo resultat questio decidenda ad questionē propositā, scz q̄ eo casu, quo cōpellitur pater se pro dote filio obligare, simplex consensus eum reddat obligatū insolidū: alias vero de peculio. Quod tamē declaro, nisi cōsensisset pater receptioni dotis facte per filiū, a quo contractū matrimonū nullū est: puta propter defectū etatis, vel aliter. Tūc enim simplex ꝛsensus patris in eo obligationē solidi nō induceret. Casum allego valde notab. in l. i. ver. pro infante. C. de mune. ⁊ bono. non cōtinuam inter patrem ⁊ filiū. lib. x. Ibi enim dicit, q̄ ex cōsensu, quē prestat pater assumptioni filij infantis ad decurionatū, eo: q̄ nulla huiusmodi assumptio est, nō resultat in eo dē obligatio solidi, licet si consensisset assumptioni valide, sic: vt in. d. l. filius. de adm. re. cū simi. Ita ergo in proposito, quāuis si assentiret receptioni dotis resultātis ex matrimonio valido, obligaret insolidū, eo casu, quo posset cōpelli ad expresse se obligandū, tamē si cōsentit receptioni dotis ex matrimonio inualido, non: per. d. l. q̄ō est valde notabile. ¶ Scōo declarādo adijcio,
14 q̄ † subsequens adoptio filij: q̄ antea dotem receperat, inducit obligationē patris adoptiui insolidū: quēadmodum si se expresse obligasset ab initio, eo tamē casu, quo co gerek se obligare. Casum ad hoc allego notabilē in l. Lucius. §. idem respondit. el. ij. ff. ad municip. ¶ Ex premissa
15 etiā theorica † Bar. inducit declaratio. l. sed Julia. §. q̄ō. C. q̄ō cū eo. ⁊. l. si filius. ⁊. l. itē si sciēte. ff. ad Hace. In quibus apparet consensum paternū prestitū filio mutuū assumenti, excludere beneficium exceptionis Macedoniani: quin ex eodem pater obligek insolidū, vel de peculio: decisio resultat ex eadē, q̄ tamē, vt predixi est dubitabilis val-
16 de. ¶ Coheret etiā † premissis questio tertia quā ponit hic. d. Bal. scz, si pater ⁊ filius ambo cōfessi sunt se recepisse dotē, an censeak obligatus ad restituendū quilibet pro dimidia, si dimidia presumak ad quēlibet peruenisse: q̄ō videk dicendū per. l. reos. §. cū in tabulis. ff. de duob. reis. ⁊ l. Urani. §. sed cū duo. ff. de fideiuss. ⁊. l. vir vxori. ff. ad Velleia. §. fi. An vero teneak quilibet insolidū: q̄ō videk. ar. l. si vero singuli. C. si cert. pet. An vero teneak pater tm̄, quasi ad eum presumak integra dos peruenisse, per locū a cōter accidentibus: cū videamus vt plurimū patrem tanq̄ administratorē dotē recipere: Bal. enim hic, ⁊ in. l. si constante. ff. eo. tenet post Dyn. opi. primā per. d. §. cū in tabulis. licet referat Cy. cuius opi. dicit lege nō probari, dicentem: q̄ aut filius est magnus mercator, ⁊ qui continuo negotiatur: ⁊ tunc presumik integraliter dos ad ipsum peruenisse. Aut gubernak a patre, ⁊ tūc presumik peruenisse ad patrē. Tu aduerte: q̄ quantū ad hoc, ad quē presumak peruenisse: veritas est, q̄ ad quēlibet pro dimidia per. d. §. cū in tabulis. reiecta hac cōsyderatione Cy. arg. l. si p patre. §. fi. ff. de in rem ver. quinimo licet tota peruenisset ad alterū: tamē pur quilibet pro dimidia remanet obligat⁹. arg. d. l. si vero singuli. licet si is qui nihil recepit, conueniret: implorare posset vt eius sumptibus actio dirigak contra eū, ad quē peruenit pecunia: vt probak. ff. cōmo. l. vnde querik. ⁊. l. cū in plures. §. vestimēta. ff. loca. ⁊ not. Bar. ff. de duob. reis. l. ij. §. vbi duo. als est. l. iij. ¶ Quid antē, si cōfi-
17 terenk † pater ⁊ mater se dotē filij percepisse, an huiusmodi cōfessio inducet, vt ad aliquē censeak pro dimidia pueniisse, ⁊ cōsequēter quilibet pro cadē obligek? Bar. in simili questione cōsulens, consi. suo incipiē. Punctus questionis talis est: domina nupsit cuidā L. ⁊c. q̄ō refert. d. Bald. in. l. i. C. de duo. re. ⁊ in. l. mater. C. de rei ven. dicit, q̄ sic ponendo casum in vxore ⁊ marito cōfitentibus ad eos peruenisse preciū rei dotalis vendite: ⁊ hoc est arg. d. §. cū in tabulis. Sed male loquit: q̄ cōtra casum apertum in aut. si qua mulier. C. ad Velleia. vbi est expressum, q̄ cū vxor vna cū viro eodē instrumēto se obligat, vel confitek se recepisse ⁊c. cōfessio huiusmodi nunq̄ ad vxorē peruenisse pbat: vnde est opus aliter probare peruenisse ad vxorē. Et per illū tex. ibi opi. Barto. impugnauit Bal. ⁊ recte: sed prius hec fuit sententia Spec. ex eodē text. licet ipse nō alleget in tit. de oblig. ⁊ sol. §. ante omnia. ver. quid si vir. si tamē ipsa mulier confiterek in forma iudicij ad hoc instituti se preciū percepisse, vel in dotis receptione concurrisse: tunc forte preiudicaret sibi cōfessio huiusmodi ad instar eius, q̄ō dicimus cōfessionē, ⁊ si quāuis extraiudicialē, nō preiudicare libertati: vt. l. nec si volēs. cum simi. C. de libe. cau, tamē in forma iudicij ad hoc instituti facta preiudicaret: vt eo. tit. l. interrogatam. ⁊. l. iubemus. ⁊ ita sentit Fulco. de Platta. in. d. aut. si qua mulier. Quod intellige cū consentit heredib⁹ mariti agētibus: quoniā si confiteret agente eo, qui dotē repetit, vel emptore dotalis predij, confessio facta illis agētibus marito seu eius heredibus nō prodesset. Ad hoc optime tex. l. fi. §. de interrog. act. ¶ Succedit
18 primis † quarta quotidiana questio, quā ponit hic Ealtionē possit dotē, quā pater recepit ab eodem petere signari, adeo: q̄ nō possit ipe pater dicere in remuneratione facte emācipationis, gaudere debere dimidia vsufructus dotis: ⁊ quidā videtur prima fronte dicendū patrē dimidiā posse consequi per tex. l. cum oportet. §. cū autem. C. de bon. que liber. vbi apparet patrē in remuneratione libertatis filio prestite dimidiā habere vsufructus bonorū aduentitiorū, q̄ obuenerant filio existenti in potestate. Sed, vt sciamus, quid de dote filij consequat pater, casum hūc equiparamus ad aliū disponētē, q̄ō ex peculio aduētitio filij q̄rat patri: vt est expressum in. l. i. C. de bon. que lib. igit ⁊c. contrariū tū ipse determinat, ⁊ mihi placet bis rationibus. Primo: q̄ emācipatio ⁊ mors in materia dotis eq̄parant: vt. l. vnica. §. videamus. C. de rei vxo. act. ff. de iure dot. l. fi pater filie nomine. ff. eo. l. si socer. cū simil. Sed patre mortuo dos integra percipi debet per filiū, q̄ onera matrimonij sustinet: vt in. l. si maritus. ⁊. l. fi filia. §. hoc amplius. ff. famil. ercis. igit ⁊c. ¶ Scōo q̄ emancipatio ⁊ exheredatio equiparantur: vt. l. ij. ff. eō cū eo. Sed filio exheredato integra dos debetur, quā integre onera matrimonij sustinenti: vt. ff. de dote prelegata. §. per contrariū. igitur. ¶ Tertio: q̄ ius percipiendi vsumfructū dotis tacitā habet conditionē, si matrimonij onera, pro pere volens sustineat: vt. l. cum post. §. in domū. ff. de iure dot. ff. eo. l. insulā. §. vsuras. Et ideo dicimus, q̄ ibi dos est debet, vbi onera matrimonij sustinenk. ff. de iure dot. l. qui Stichū. §. ibi dos. ff. pro socio. l. actione. §. fi. cū. Vel. de cōsequens est illā cum integro vsufructu apud filium emancipatū esse debere: cum per emancipationē videat eum pater posuisse in libertate alibi morandi, ⁊ sic matrimonij onera per se sustinendi, ex quo per eundē paternā familiā exuisse dicit: vt. l. fi. de capi. dim. ⁊. l. capitis diminutio. ff. de suis ⁊ legi. Non obst. tex. in. d. §. cum autē dicta
19 d. l. ij. q̄ infra proxime respondebit. ¶ Huic autem conformis est † questio do. Ange. hic, an si filius a patre festum habitet, petere possit dotē sue vxoris sibi consignari ⁊ breuiter se expediēs tenet, q̄ sic, per regulā. ff. de do. Tu pro ea questione dilucidanda debes cōsyderare, an in dote filij familias pater habeat vsumfructū. pro vt in precipuo aduentitio? In quo Bar. quē miror hic ab eorū mente allegari in. l. contra nurū. §. quoties. ff. rer. amo. adbiliter distinguit, q̄ aut dos cōsistit in specie: tūc aut pater vsumfructū nō habet, ⁊ huius est ratio sm eum: qui non efficit peculij: vt hic in. §. fi. ⁊ in. l. in bonc fidē. ff. de peculi. Aut consistit in pecunia numerata, ⁊ tūc vsufructus patris est. Et huius est ratio: q̄ tūc illa efficiebat olim peculij profectitij: vt. l. dotē filie. ff. de castren. pec. ⁊. l. depositi. §. de pecu. Hodie vero efficit aduentitij: vt. d. l. i. C. de bon. que lib. vbi succedit regula volens, q̄ aduentitiorū vsufructū lucrek pater. ¶ Tu aduerte: q̄ mirū est, q̄ō dotē rentiam banc fecerit, que lege cauta nō reperit. q̄ō videk dicendū in quacunq̄ re dote cōsistente, patris esse vsufructum: vt manifestissime probo ex tribus tex. tribus simul iunctis. Primo ex. d. l. j. C. de bon. que lib. cuius verba formalia sunt hec, scz, hoc quoq̄ cōuenit obseruari: vt quicquid vel vxor marito non emācipato, vel maritus vxori potestate, quocunq̄ iure, vel contulerit, vel transmiserit, patri nullatenus acquirak, at q̄ ommino in eius tantū commodata est, iure duret ⁊c. Intelligo autē nullatenus acquiratur patri, scz quo ad proprietatem: sed vsumfructū sic. Hoc autem verū esse demōstrat. Primo principiū ipsius legis vt ex se patet, equiparat hunc casum bonis obuenientibus filiofa. ex linea materna, quorū proprietas licet nullatenus querat patri, tamen vsufruc. sic: vt. l. cū simil. C. de bon. que liber. Secundo clarius demonstrat tex. li. eiusdem tit. cuius formalia verba sunt hec, scz. Cetera rerum que ex substātia speciali cōiugis ad superstitē devenerant: quāuis idē in sacris, sit vsufructu tamen solo, acq̄

atq; vsu parentibus deputato dominiū ei, que a cōiuge, vel que a marito meruit, reseruet, parēte etiā pro emancipationis beneficio, si voluerit, sicut ex maternis rebus premiū habituro. Que vltima verba iūcta. d. l. cū oportet. ff. cū aūt. vident cōtinere casum questionis supra prime formate post Bal. Et q̄ hec. l. ij. in dote loquat manifestissime demonstrat. l. iij. proxime subsequēs. cuius verba sunt hec, scz, Quod scitis proximis continet: nec a filia, que in potestate est, donationē ante nuptias patri, nec a filio dotem acquirit: eo addito cōfirmamus ꝛc. verba enim illa scitis proximis de necessitate: vt etiā vult gl. ibi referunt ad precedentes leges, scz. l. j. ꝛ. ij. quarum verba supra retulimus, cū nulle alie leges priores sint de hoc loquentes, ꝛ sic hec. l. iij. manifeste declarat primā ꝛ secundam legē in dote loqui, ꝛ consequenter clare determinant dotis vsumfructum patri acquirit: vnde in istis videt apertus casus questionis, q̄s tamē intelligo si ipse onera sustineat matrimonij: quoniā si nō: tunc vsufructus erit penes filiū sustinentē, per. d. ff. ibi dos. cū aliis in proxi. q. deductis. ¶ Redeamus ad questionem do. Ange. accedit ipsi secunda
20 do † igitur ad questionem do. Ange. accedit ipsi secunda moder. opi. hic dicentium eius determinationem procedere, si emancipauit pater filium ab eo seorsum habitantem: q̄ cum videat eum posuisse in libertate alibi morandi: vt supra dixi, ꝛ cum vxore cum eo manere debeat: q̄ non debet a viri cohabitatione separari: vt. l. ceterum. ff. i. cum seq. ff. de vsu ꝛ hab. merito consequens est: vt dotem filio dare teneat, qui supportat vxoris secum stantis onera, et cōsequenter matrimonij. Si autem non emācipasset eū: tunc si de patris voluntate seorsum habitet, idem dicendum videt eadem ratione. Si autē absq; voluntate, certe tunc filio imputet: ex quo seorsum habitare vult, nisi forte aliqua iusta causa simul habitationē impediret. Namsicut ex causa filius cogere potest patrem ad se emancipandum: vt not. Bar. in. l. quidā, cum filium. de ver. obli. ita videtur, q̄ ex causa ita cōpellere possit patrem: vt patiat de per se eum habitare. forte tamen sm eosdem si filius suspectus esset de mala administratione, sufficeret patrē prebere alimenta cum ipse sit, qui obligatus est ad restitutionem dotis, ꝛ sic non debet cogi restituere, nisi sit sibi cautum. arg. d. l. ij. ff. i. ꝛ. l. pater. de dote preleg. ¶ Adhibi vero ista vident somnia: q̄ ex quo hec dos est aduētitij peculij: vt expressum est in. d. l. j. C. de bon. q̄ lib. iūcta. d. l. q̄s scitis, cōsequens est, vt eius omnimoda administratio sit penes patrē, ꝛ per consequens non peti per filium: quāuis seorsum habit antē: vt in. d. l. j. C. de bon. que libe. Ceterum ipsi filio seorsum habitanti, pater prouidebit de alimentis. nō solum pro eo, sed pro vxore ꝛ liberis. Quoniā pater filio pro se, liberis ꝛ vxore alimenta prestat: vt patet in. l. si quis a liberis. ff. nō tantum alimenta. iuncta. l. gl. ff. de lib. agno. Quo ad hoc alleg. d. l. si filiam. ff. hoc amplius. nec ratione ea, q̄p filius velit seorsum habitare potest pater sibi alimenta denegare. Quoniā ad inducēdā necessitatē prestationis alimētorū ex dispositione hominis, est necessaria habitationis idētitas: vt. l. libertis libertabusq; meis. ff. de ali. leg. ff. i. ergo multominus ex dispositione legis. ar. ff. de arb. l. Celsus. Quod maxime verum est si iusta sit causa, quare seorsum habitet: cum ea stante possit filius adire iudicem: vt patrem cōpellat ad hoc patiendum. arg. opt. l. fi. de interdic. ꝛ releg. l. moris. in prin. ff. de penis. ꝛ. l. curatores. circa prin. ff. de offi. procu. Cesa. ¶ Quod autem di
21 cunt filium † ex iusta causa cōpellere posse patrem ad se emancipandum. Adde, q̄p licet opi. Bar. sequat Ange. in l. vtrum. de verb. oblig. tamen gl. insti. quib. mod. ius pat. potest. fol. firmat contrarium, dicens, q̄p ex illis iustis causis, ex quibus pater potest cogere: vt emancipationē recipiat, que numerant ibi, ꝛ in. l. non potest. ff. de adopt. ꝛ in. l. fi. ff. si quis a paren. fuer. manu. ꝛ in. l. nec auus. C. de eman. lib. ꝛ in auf. quib. mod. natu. effic. sui. ff. generaliter. non potest econuerso filius cōpellere patrem. Quod tamen sit verius, ad presens nō examino: q̄ non pertinet ad materiā.
22 ¶ Premissis autem † adijcias, q̄p si filio emācipato iussu
23 nurus, soluat pater dotem, consequit liberationem: quoniam ei superest modo, si agat socer, patri dicere de precedenti iussu cōpensationem: vt. l. sanc. ad fin. ff. de iure dot. per quē tex. refert ibi Bar. hoc dixisse ad Bar. Silli. ¶ An autem lucrum dotis † percipiat filius vxore predecedente, an debeat cū fratribus cōferre: post hec examinat hic Bar. ego autem, q̄ illud late discussi in auf. ex testamento. C. de colla. non repeto: addo tamen solū text. l. cū quis. ff. de dote prele. Ibi, dum dicit, q̄p matrimonij causa id lucratus est, non ex patris iudicio ꝛc. qui tex. aperte probat hoc esse lucrum aduentitiū, ergo non conferendū: vt. l. fin. C. de collatio. ꝛ dicvt ibi dixi. ¶ In text. ibi, si mulier. ibi, dum dicit cōcedi oportet quasi priuilegium in bonis ꝛc.
24 Est † ergo hic expressum, q̄p preexistentia putatiui matrimonij, dat doti putatiue priuilegiū in actione personali. Cui adde, q̄p etiam dos putatiua gaudet priuilegio prohibite alienationis dotis. Gl. habeo singu. in. l. dotalē. versi. heredi. ff. de fund. dot. ꝛ illam tene menti. ¶ Secun-
25 do: q̄ † in dote putatiua nō adest beneficium, ne maritus conueniatur vltra quam facere possit. Casus est sing. fm intellectum Jo. And. in. c. j. de dona. inter vir. ¶ Tertio,
26 q̄p in † dote putatiua nō est locus lucro dotis, q̄s alias habet maritus vxore predecedente ex forma pacti: vel constitutionis. Casus est notab. in. l. j. C. de condi. ob cau. Quod
a tamen limita[a]: nisi dolo dotem dantis factū sit, q̄p dos putatiua nō fuerit conuersa in veram, cum potuisset si dolus non adfuisset. Quoniam tunc lucro locus est. Casum allego sing. ff. q̄s fal. tut. l. Julianus. que als incipit, an etiā
27 in patre. ¶ Quarto, q̄p † sicut vere dotis maritus onera matrimonij sustinens, lucrat fructus: vt. l. pro oneribus. ꝛ l. dotis fructus. cum simil. Jta ꝛ putatiue: vt in. l. insulam.
28 ff. fructus. j. e. ¶ Quinto, q̄p † quāuis fructus cōstante matrimonio perceptos ex dote vera lucretur maritus adeo vt non debeat ex his deducere impēsas in dotem factas: vt j. de impen. per totū. tamen in dote putatiua secus est: quoniā sumptus gratia vtilitatis eius facti de fructibus ex eadem perceptis, deducēdi sunt: vt in. d. ff. fructus. Est casus not. ꝛ not. gl. ff. co. l. dinoxtio. ꝛ in. ff. impendi. ¶ Se-
29 xto, q̄p quāuis † donatio coniugi facta existente matrimonio vero, morte donātis confirmet: vt in. l. Papinianus. de dona. inter vir. ꝛ. l. donationes, quas parentes. C. e. tit. valet tamen donatio facta coniugi putatiue: vt est casus in. l. cum hic status. ff. si quis sponsa. de dona. inter vir. quā Bal. dicit non esse alibi, in. l. eam quā. C. de fideicō. ¶ Se-
30 ptimo, q̄p sicut res † ex dotali pecunia empta dote existēte vera: dotalis efficit: si vxori hoc expediat, ꝛ eius consensu accedente, ꝛ non alias: vt hec probant ex gl. l. Labeo, ꝛ Sabinus. ff. item si dominus. j. de verb. signi. ꝛ. c. j. ff. cum vero Corradus. in ver. nominatim. q. feu. dare pos. in vſi. feu. ꝛc. text. in. l. ex pecunia. C. de iure dot. ꝛ. l. si ex lapidicinis. et. l. res que ex dotali. ꝛ. l. ita constante. cum seq. ff. de iure dot. Jta ꝛ res empta ex pecunia dotali putatiua: vt hic: est ca-
31 sus notab. ¶ Octauo, q̄p quemadmodū † verus maritus in dote censetur habere titulū oneros um: vt in. l. ex pmissione. j. de act. ꝛ oblig. ꝛ etiam in ipsius dotis lucro: vt not. gl. ordi. in. l. si donaturū. ff. de condic. ob cau. ita ꝛ maritus putatiuus: vt no. gl. ordi. ꝛ fi. in. l. Proculus. ff. de iure dot.
32 ¶ Nono, q̄ † quāuis dos vera in aliena re consistens etiā prescriptione a marito perfecta vxori solu. mat. reddi debeat, tanc̄ ipsa prescribēdi causam dederit. ff. eo. l. si alienam. ꝛ. l. qui alienam. j. de dona. cau. mor. tamen, an hoc casu reddi debeat prescripta dos putatiua, est distinguēdū: q̄ aut coniunx eam dotem dans, est talis: qui sibi non potest acquirere: vt q̄ seruilis conditionis, ꝛ tunc illa prescripta non est reddenda sibi, quāuis etiam post prescriptionem consummatam efficiatur conditionis libere, ꝛ consequenter habeat facultatē sibijpsi acquirēdi. Jta est casus not. a. in. d. l. Proculus. Aut causam dās talis est, qui sibi querere potest: vt puta: q̄ minor, ꝛ tūc prescripta sibi reddenda est: vt probat generalitas. l. indebiti. ff. sed si nūmi. ff. de cōdi. indeb. ꝛ facit. d. l. qui alienam. de dona. cau. mor.
33 ¶ Undecimo, q̄p sicut titulus † dotis vere prestat iustam causam vsucap. pro dote p totū. ita ꝛ titulus dotis puta-
34 tiue: vt. d. l. Proculus. ¶ Duodecimo, q̄p quāuis † propter impensas factas in dote vera, non habet locum dotis retentio: vt. d. l. vnica. ff. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. act. tamen propter impensas factas in dote putatiua, sic: vt est casus notab. hic, in. l. ꝛ si quid. ¶ Decimoter-
35 tio, q̄p quāuis † vxor vera marito post omnes exclusō fisco, ab intestato succedat: vt. l. j. C. vnde vir ꝛ vxor. Tamen nō vxor putatiua: vt in. l. j. in eo. tit. ¶ An autem putati-
36 ua † capere possit ex testamento putatiui mariti, sicut vera: dic vt in. l. vxori maritus. j. de vsufruct. leg. ꝛ in. l. perfe-

Quod tamē limita. Adde, q̄p contra istam limitationē videtur casus in l. a diuo. ff. de ritu nup. fm Pa. de Castr. hic, q̄ cōtra tenet. sed tu tene cū Ludo. hic, ꝛ dic q̄p licet vi pacti vel statuti, nō consequatur lucrū, tamen p actionem doli vel exceptionem doli, illud idē cōsequit. d. l. a diuo. cū gl. ff. ꝛ sic con cor. cū. d. l. an in patre. ꝛ hic ad de Bald. in. d. l. an in patre. vbi idem dicit, q̄s in. d. l. j. C. de cōdic. indebi. ꝛ vide de bonū text. in auf. de nup. ff. si vero ab initio.

ctus. ff. de ritu nupt. ℞ in l. ij. §. i. j. de bis quib. vt indig. ℞ in l. qui cõtra. ℞. l. si quis incesti. de incest. nup. Et per hoc habes plene vna cum bis, que tangit gl. super verbo, actione. similia ℞ dissimilia inter vera ℞ putatiua, matrimoniũ ℞
37 dotem. ¶ In tex. ibi, cum seruus esset ℞. ℞ sic † de iure ciuili, cum seruis non potest cõsistere matrimonium, qõ iure canonico est correctum: vt in notabilibus dixi: qõ etiã similiter per canones corrigit, in his casibus, in qbus lex vetat matrimonium consistere, quos non reperit expresse approbare ius canonicum: puta inter tutorem ℞ pupillã, senatorem ℞ libertam, terram regentem ℞ sibi subiectam. In bis enim casibus ℞ similibus est iuri ciuili derogatũ: cum secundum canones possit consistere matrimonium. Alleg. canoniste notam Jo. And. in c. fi. circa fi. de secun. nup. in not. ¶ Hirum est tamen. q ℞ ipse ℞ alij non viderint gl. singularem hoc dicentem. xxx. q. iij. ita diligere. Hec autem aut honitas probari videtur ex regula. c. cũ apud. de despon. volente, omne matrimonium non cõtrahere prohibitum, censeri permissum. ¶ In tex. concedi debet privilegiũ ℞. dos ergo data in matrimonio de iure nõ sub-
38 sistenti, putatiuo tamen, potest repeti: ℞ habet privilegiũ vere dotis. Quid † autem de dote data in matrimonio illicito, qõ partes nõ putant subsistere, sed nullum sciũt, vel si errant, supine errant: an illa sit repetibilis: vide qõ plene habetur in l. fi. §. de condi. sine can. in l. in teste. ℞. l. dote. ℞. l. prefectus. §. de ritu nupt. ℞ in. d. l. qui contra. ℞. l. si quis incesti. in auc. incestas. eo. tit. ℞. l. si tutor. C. de interdic. matri. ℞ insti. de nup. in. §. si aduersus. Habent canoniste tex. ℞ pulchrã gl. in c. ℞ si necesse. de dona. inter vir. ℞ posuit Bal. in rub. ff. eo. ¶ In tex. ibi, que vel in dotem date sunt, vel ex dote comparantur ℞. ℞ sic in dote extante reb. habenda, vel in re ex dote comparata, prefertur mulier domino in
39 actione de peculio. ¶ Et hec inducunt docto. † hic ad. q. duas. Prima, vendit quis merces mercatori postea fugã arripiẽti, ℞ fallito, extãt ille merces vẽdite: querit an in illis preferri debeat ipse vẽdẽs omnibus alijs creditorib⁹. Pro cuius determinatione, quis ipsi breuiter loquant, primo videndũ est, an res vendita non soluto precio tradita censeatur pro precio tacite obligata: q si sit ratione hypothece prefertur venditor alijs: ℞ quidem videtur. q sic. arg. l. Julianus. §. offerri. ff. de actio. emp. ℞. l. hereditatis. ff. de bere. vel act. ven. vbi tex. dicit venditorem, donec precium soluatur, retinere posse rem venditã loco pignoris. Sed contrarium est: quoniam vt ibi dicit gl. illud nõ esse pignus proprie. Quod patet: q cũ res vendita, dum existit penes venditorem, sit adhuc in eius dominio: merito non potest sibi esse pignori: vt. l. neq; pignus. cum simi. de reg. iur. Quod autem tradita precio non soluto, nõ maneat pro eodem tacite pignorat: est expressum subtiliter intuenti in l. j. ad fi. j. de reb. eorum. in. l. i. in fin. ff. de excep. rei vend. ℞ per hec hic determinat Bald. in. l. pretextu. C. commo. Ego addo tex. clariorem in. l. procuratoris. alias l. nec deducendum. §. plane. ff. de tribu. Hunc pro determinatione questi, dico sic. q aut venditor non habuit fidem de precio, ℞ tũc ipse in rebus venditis prefertur omnibus alijs. Hoc autem verũ esse probo: q ex traditione rei vendite, nõ habita fide, nõ transfertur dominiũ in emptorẽ, sed manet penes venditorem: vt in. l. qõ vendidi. ff. de contrab. emp. ℞ in. l. inciuile. C. de rei ven. Succedit ergo doctrina volens, q pretendens in aliquibus existentibus penes solutam dominium, in illis prefertur omnibus alijs falliti creditoribus: vt est expressum, in. l. si vẽtri. in. §. bonis. j. de priui. cre. in. l. si hominem. §. quot. ff. dep. Aut venditor fidem habuerit de precio, ℞ tunc cum dominium sit translatum in emptorẽ, merito consequens est: vt in illis nõ habeat privilegium prelationis, sed cum alijs concurrat. Et iste est text. quem Dyn. reputat singularem in. l. quidam fundum. ff. de in rem verso. melior tamen text. iuris hanc distinctionẽ probans in. d. l. procuratoris. §. fed si
40 dedit. ¶ Hoc tamẽ † vltimum membrũ limitat hic Bal. Nisi forte tẽpore vẽditionis mercator preconcepisset fraudem fugiendi: q tunc cum dolus dedisset causam habendi fidem de precio, perinde est ac si habita non fuisset. Alleg. tex. ad hoc valde notab. in. l. si quasi. de pig. act. Dictã autẽ fraudẽ presumit hic Ang. ex parnitate tẽporis, puta si die sequenti fugã arripuerit. ar. d. l. si ventri. §. fi. ℞ ar. de elec. c. offerri. Jn dubio autẽ quando presumatur fides habita de precio, ℞ quando non: vide. d. Bal. notabi. in. l. si non donationis. C. de contrab. empt. quem non refero; qo
41 nõ adderem. ¶ Secunda, si ex pecunia per † me mutuata mercatori, emit ipse merces, que extãt, an ipso postmodum fallito ego in illis eiusdem preferar creditoribus? Pro hac autẽ plene tractãda: videnda sunt duo. Primũ, an res empta ex pecunia mea sit mihi tacite obligata: q si hoc est ratione tacite hypothece, in illa alijs preferar. ¶ Et quidem est dicendum, q regulariter non. Cuius est sing. in. l. quãuis. la. iij. C. de pign. Fallit in re empta ex pecunia pupilli: quoniã illa est sibi tacite obligata. Text. est sing. fm veram doctrinam gl. in. l. idem. q. §. aut potest. pig. hab. vbi gl. arguendo a simili tenet idem foe in re empta ex pecunia militis. Bene tamẽ verum est, q si res empta ex pecunia mea mihi obligetur expresse, quãuis postmodum: tamen in eadem sum potior alijs creditoribus habentibus hypothecam priorem: vt in. l. licet. C. qui potio. in pign. hab. ℞ in auc. de equali. dot. §. his consequens. ℞ q: vero. ℞ in auc. obtinet. C. de pig. ¶ Secundum mem-
42 quid in re empta † ex pecunia mea, ego habeam inter alios creditores privilegium exigendi? In quo quidem fuit vna opi. in. d. l. licet. C. qui pot. q non: q: in eadem cũ alijs concurrere debeo, per text. d. l. licet. ℞. l. procuratoris. §. plane. vbi hoc videtur expressum. ¶ Secunda fuit opi. But. tenentis contrarium, per text. l. qui in nauem. c. l. quis. §. de priui. cred. vbi est expressum, q mutuans pecuniam in nauis emptionem, est inter alios creditores in eundo priuilegiatus. Sed certe illa non obstant: loquuntur in casu speciali, scz in mutuante in emptionem nauis, quo casu, speciale vt priuilegium habeat in exeundo ex cuius pecunia illa emitur. Et ratio specialitatis est: vt deducantur facilius homines ad mutuandum in tanto modi causam, cum ex eadem contingat facultas mercandi ℞ negotiandi, qõ publice vtile est. Dicit esse text. positum sing. in. l. ij. ad fi. j. de nundi. formaliter secundum me prudentie ℞ authoritatis apud Grecos Platonem, cum institueret quemadmodũ ciuitas bene ẽbeat gubernari posset: in primis negotiatores necessarios esse docuerit. Pro eo tamen videtur esse casus in auc. quo iure. C. q potio. in pign. hab. vbi est expressum creditorem ex cuius pecunia res empta est, in eadem fore inter alios priuilegiatam: ℞ sic ibi videtur questionis casus apertus. Respõde, q tex. ille male ex corpore authenticorũ extractus fuit per Guarnerium: q extractus est ex. §. his cõsequens, in auc. de equali. do. qui hoc solũ dicit, vt apparet ex verbo litere, ibi, hypothecas quascũq; preponere immo ℞. q is ex cuius pecunia res empta est, si eadem sit sibi hypothecata, licet posterius: preferatur tamen in creditoribus habentibus hypothecam priorem excepta dote. Et sic ibi non dicitur aliquid de priuilegio prelationis in actione personali. Unde tertia fuit opi. glo. oõi. in. d. l. quis. de priui. cre. dicentis, q aut pecunia ad hoc specialiter mutuatur, vt inde res ematur, ℞ tunc in eadem empta mutuãs habeat prelationis priuilegium. ℞ ita loquit. d. l. qui in nauem. ℞. d. l. qõ quis. Aut ibi mutuata est simpliciter, ℞ tunc mutuans priuilegio non gaudet. sed concurrit cum alijs: vt in. d. §. plane. ℞. d. l. procuratoris. Sed certe non reperitur primum membrum distinctionis iure probari: quoniam, vt dixi. d. l. qõ quis. ℞. d. l. qui in nauem. loquuntur in casu speciali mutuantis in emptionẽ nauis. vt etiam speciale est in mutuante in refectionẽ edificij: vt habeat tacitam hypothecam in bonis mutuatoris. q priuilegiũ prelationis inter actiones personales: vt primum membrum probatur in. l. j. §. in quib. cau. pig. vel hypo. ℞ cite contrab. Secundum in. d. l. si ventri. §. j. ℞ in l. creditor, qui ob restitutionem. Et ratio specialitatis est fauor publice vtilitatis, cuius interest, ne ciuitas ex destructis edificijs deformis maneat, eadem reficiẽdo. cum ℞ ad hoc compelli possint domini: vt. l. preses. §. de offi. presi. l. ad curatoris. j. de damn. infec. ℞. l. singulare. C. de edific. prina. alias de edifi. publ. licet. d. Bal. in. l. in rebus. C. de iure dot. re-
43 deatur tenere hanc opi. allegans † tex. fm cum in. l. fin. C. de pign. vbi ad hoc mirabile. Sed certe mirũ est quomodo tãtus doct. ita male intellexerit illũ. l. sed forte cõmittit hoc eũ dixisse in lectionũ discursu. ¶ Debes enim primo scire, q in hac materia, an militia priuati possit obligari: fuerunt tria iura. Primum antiquissimũ prohibens mi-

litiam

liciam obligari posse,ꝛ istud refertur in auk.de exbi.reis. in.§.optimũ. Item fuit.l.fi.C.de pig.statuẽtis plura. Primum,quod ille militie que possunt vendi,vel ad heredes transmitti,possunt in obligationem produci. Secundũ, quod si accipio pecuniam mutuo,vt militiã emam,ꝛ pro hoc obligo omnia bona mea,censetur etiam obligata militia ex ea pecunia empta, non solum si emerim eam pro me ex ea pecunia,sed etiam si pro mihi coniunctis,seu extraneis. Et in hoc est illa lex singularis, q̃ in hypotheca omnium bonorum facta per illum,qui accepit pecuniam mutuo,ex qua est empta militia: censetur eadem obligata non solum,si illa ex ea pecunia empta sit ad vtilitatem mutuo accipientis, sed etiam si alterius. Et huius ratio est:vt ibi dicit tex.vt tollatur occasio fraudis, que cõmitti posset, sc̃z q̃ emeret mutuo accipiens aliquando ex mutuata pecunia militiam pro aliꝫ ad hoc:vt non veniret in suorum bonorum obligationem. Tertium, qõ statuit est: vt si militia empta sit per mutuatarium pro suis,presumatur empta ex pecunia mutuata, sinautem pro extraneis, non:nisi probetur. Et huius est ratio naturalis: q̃ nemo presumitur ita se onerari velle:vt a cipiat pecuniam mutuo in vtilitatem extranei: sicut vt accipiat in vtilitatem sui. Et in hoc etiam ille tex.non est alibi:ex quo patet, q̃ illa lex solum loquitur in hypotheca bonorũ:non autem in priuilegio prelationis inter actiones personales.ꝛ sic inepte allegatur per Bald. Superuenit postea.§.his consequens.ꝛ.§.q̃ vero.in auk.de equa.dot.vnde sumitur dicta auk.qõ obtinet.de pigno.ꝛ.d.auk.quo iure.volentes,q̃ in hac dicta militia ex pecunia mea empta,ꝛ mihi obligata ratione hypothece generalis,preferar omnibus aliꝫ creditoribus,etiam habentibus hypothecam,excepto credito dotis:vbi mutuans in militia nõ prefertur, nisi specialiter ad hoc mutuauerit:vt militia emeretur,ꝛ hoc in scriptis probari possit. ¶ Ultimũ ius ponit in.d.§.optimũ. iuncta gl.in ver.ex casu,in auk.de exbib.reis.volens militiam,que morte militantis expirat, ita demum obligari posse,quando obligatur creditori mutuanti ad hoc,vt ex illa ematur. Unde concludendo veritas est creditorem in re empta ex pecunia sua,non habere prelationis priuilegium:q̃ casus est expressus in.d.§.plane.l.procura.ꝛ hoc tene menti:q̃ vtilia ꝛ quotidiana. ¶ In gl.in.§.transgrediamur.sup verbo,mariti.ibi fallit.ſ.de sol.l.si fugitiuus.

44 Et ratio specialitatis ibi redditur: quia † quando fugitiuo soluitur,soluti dominiũ domino per fugitiuum queritur:ideo soluens tunc ipso iure liberat. Quãdo autẽ extraneo soluit,ꝛ de fugitiui mãdato:dominiũ dño nõ̃ queritur,ꝛ ideo soluenti:tunc dicta liberatio non acquiritur.

45 ¶ In ea.ibi.§.in alienis ꝛc.ibi † est speciale.ꝛ ratio est vt tollatur materia discordie possibilis oriri inter dominum ꝛ querẽtem inuẽto thesauro. Ex priuatis enim discordiis cõtingit rem publicã plerũq; turbari: vt.l.si qs ingenuã. si quis in ciuilibus.ſ.de capti. ¶ In ea.ibi.§.quesitum ꝛc. ꝑm vnum intellectum specialitas ibi est, q̃ licet domino

46 competat † incontinẽti authoritate propria recuperatio possessionis,a qua violenter deiectus est non potest eam recuperationem mandare alteri. Et in hoc ille tex.valde est not.q̃ videtur probare,q̃ ius recuperandi propria authoritate,nõ est cessibile:de quo alibi plene dixi. Sed ꝑm intellectum alium,nulla est ibi specialitas: q̃ ex interuallo recuperare nõ potest per se,ergo nec per aliũ: vt in regula. ¶ In gl.super verbo,absolute.ibi,distingue tamen

47 ante conemplationem eius ꝛc.vult † gl.si vero,q̃ si soluit dos filio,vt patris nũcio:nõ tenet tũc filius, nisi vt heres patris,sed solũ ipse pater. Et ad hoc.l.fin.§.qõ iussu.ꝛ.l.si ex cõtractu.C.qõ cum eo.sed si soluatur filio, vt marito:ꝛ fiat solutio animo obligandi ipsum,quãuis paternus ꝛ|precedat,nõ tamen obligabitur nisi filius:si autẽ constat,quod vtrunq; voluerit obligare:vterq; obligabitur. arg.nota.in.d.l.si pupilli.§.j.in gl. In dubio autem fauore dotis presumit habuisse animum obligandi vtrunq;. In ambiguis enim pro dotibus respondere melius est.§.de iure dot.l.in ambiguis.de re iudi.c.fi. ¶ In gl.super verbo,extitit.ibi,hoc autem.q̃ si heres actor probat ꝛc. Nec

48 gl.† not.est ꝛ continuo allegatur,q̃ agenti contra filium, vt heredem:incumbit probatio immistionis eiusdẽ in hereditate paterna:de quo dic vt plene dixi post glo.ꝛ alios in.l.necessariꝫs.ſ.de acqui.hered. ¶ In gl.§.si mulier.ibi, matrimonium sit sine dote ꝛc. Dicit enim alibi pulchre sic non enim dotibus,sed affectu matrimonia contrahũtur. C.de repu.l.fi. ¶ In ea.ibi.sed ꝛ tacitam hypothecam ha

49 bere dicam eam ꝛc. Supplent † moder.referendo gl.ad tex.sc̃z in bonis peculiaribus: ꝛ sic putatiuis ipsius viri: dummodo haberet liberam administrationem peculij: alias non posset eius bona obligare ex presse, ꝛ sic multo minus tacite:vt.l.ꝛ si conuenerit.la.ij.§.de pign.act.ꝛ.§.fi. Et in hoc loquuntur pessime:q̃ seruus quantuncunq; liberam habeat peculij administrationem, nõ potest illud obligare, nisi concernat obligatio vtilitatem domini, qõ non est hic.ꝛ ita est casus rotundus in.l.i.§.j.§.que res pig.oblig.poss. ¶ In gl.super verbo,date.ibi, ꝛ sic tertiũ

50 adiacẽs ꝛc. Simili verbo vtitur † glo.in.l.j.C.vbi fideicõ. peti opor.qõ quidam Ultramon.doc.dixerunt se non intelligere:vnde Dyn.quem hic refert Barto.exposuit vno modo, ipse autem alio: sed magis mihi placet expositio do.Bal.dicentis tertium adiacens,requisitum vt mulier preferatur:q̃ precipue requiritur, q̃ res in dotem data, nũc extet: quoniam nõ sufficit solum datã esse in casu bu

51 ius litere:vt in ea apparet. ¶ Ulterius † extra gl.inquãtum supra allegaui.l.idemq;.q̃ res empta ex pecunia pupilli tacite censetur obligata ipsi pupillo. Adde, q̃ ex intentione Dy.ꝛ Bar.illum dixerim non esse alibi: tamen addo cõsociũ in.l.iij.in prin.de reb.co. ¶ Itẽ inquan

52 tum supra dixi, q̃ res † empta tradita precio non soluto, non censetur pro eodem tacite obligata. Et allegaui.§. plane.d.l.procuratoris. Adde:q̃ ille tex.non videtur hoc probare:quoniã loquitur alio casu,sc̃z in re empta ex pecunia mea. Fallit tamen illa conclusio vẽdente fisco: quoniam si ipse eam tradat,precio non soluto,censetur sibi tacite obligata: vt est casus not.in.l.ij.C.in quib.cau.pign. vel hypo.taci.cõtrab. ¶ Item inquantum allegaui † ca-

53 sum.l. Lucius.§.idem respondit.ꝛ.l.ij.ſ.ad municip.adde q̃ ille tex.non videtur bene probare,qõ ex eo dixi: quoniã cum ante adoptionem filij factum foret matrimoniũ,merito non potest dici,q̃ ipse adoptãs se pro dote compellatur obligari,quoniã cessat causa eum compellendi,que illa est,sc̃z, si non potest coniugem aliter reperire. ¶ Itẽ

54 dum † allegaui gl.in.§.fi.insti.quib.mod.ius patrie pote. sol.ꝛ Bar.in.d.l.quidam cum filium. Adde qõ ibi ecõuerso fit questio,sc̃z an sicut in casu.l.fi.ſ.si quis a parẽ.ꝛ aliꝫ: filius potest compellere patrem,vt eum emãcipet:ita pater econuerso potest compellere filium:vt emancipationẽ

55 recipiat. ¶ Item † dum in.§.si maritus.huius legis allegaui.l.si quis seruo.de sol. Adde quod est error:quia est l.quod seruus.co.titu.

Summarium.

1 Actio dotis constante,matrimonio competit vxori viro inope existente.ꝛ nume 2.ꝛ vide nume.6.vbiq; actio sit nata.
3 Pauper vel inops quis dicatur,vbi quod arbitrio iudicis relinquitur.
4 Dos magna vel parua,que dicatur, relinquitur iudicis arbitrio.
5 Testis qui non habet tantum in facultate,quantum valet causa,dicitur pauper,ꝛ ideo sibi non creditur.
7 Mulier in casu huius legis,an possit exercere actionem realem,aduersus maritum?
8 Verbum deberi,an presupponat actionem personalem, an realem?
9 Dispositio huius legis habeat ne locum in socero? Et qd in casu huius legis,si socer ꝛ maritus sint obligati pro restitutione dotis,mulier vno existente inope,possit contra alterum agere? nu.10.
11 Pater genero inope existente,ita poterit dotem repetere,sicut mulier.
12 Resignatio dotis facta mulieri propter viri inopiam,nõ dicitur propriè restitutio.
Stipulatio,q̃ dotis restitutio fiat mulieri in omnem casum,an comprehendat solutionem faciendam in casu huius legis ob viri inopiam?
13 Dos si venit restituenda extraneo dotãti ob viri inopiã, an ipse teneatur ad alimenta?

14 §. illud. in auf. de equali. dot. an corrigat hec iura?
15 Maritus cõuentus in casu huius legis, an habeat beneficium exceptionis, ne conueniatur vltra ꝙꝫ facere possit.
16 Dispositio. l. in omnibus. ff. de iud. an cõcurrat cum remedio huius legis.
17 Uxor cõstante matrimonio, an possit a viro exigere fidei iussorem dotis restituende?
18 Pignus, an prestet pro dote conseruanda seu restituenda per maritum vxor?
19 Duo rei debendi, an cõstitui possint pro dote restituẽda?
20 Extraneus dotans an possit pro dote conseruanda, seu restituenda satisdationem petere?
21 Satisdatio sponte prestita p dote restituenda, an valeat?
22 Renunciari an possit titulo, ne fideiussores dotium denf
23 Euidenter constare, quando dicatur illud, quod constat per coniecturas?
24 Facultates viri non sufficere ad dotis restitutionẽ, qualiter probetur.
Paupertatis priuilegia ⁊ incommoda. remissiue.
25 Dos constante matrimonio, an possit repeti ab vxore superueniente bonis mariti.
26 Dotis repetitio constante matrimonio, an causetur propter viri excommunicationem?
27 Dos data per mulierẽ sciẽter viro inopi, an repeti possit?
28 Pactum quod in casu huius legis dos nõ repetatur, qõ non valeat.
29 Filij post mortem mulieris, quando possint repetere dotem maternam existentem penes patrem inopem?
30 Filius, an possit agere ad dotis repetitionem in casu huius legis, muliere existente excommunicata, vel bannita?
31 Excussio, an requiratur, quando mulier in casu huius legis agit cõtra tertios possessores actione hypothecaria?
32 Mulier, an in casu huius legis iure tacite hypothece possit auocare bona feudalia, vel emphyteotica mariti.
33 Mulier iure hypothece, quando possit merces penes virum existentes auocare, ⅋ nõ existẽtes penes extraneos.
34 Minor dotem recipiens, an dicatur tacite obligasse bona immobilia pro illius restitutione?
35 Mulier se nuptui tradens, an intelligatur omnia bona sua in dotem dare?
36 Libellus, litis cõtestatio, vel ordo iudiciarius, an sint necessarij in causa dotis?
37 Causa dotis tempore feriato in vtilitatem Dominũ agitari potest.
Judex in causa dotis arbitratur dubitationes in ea emergentes.
38 Minor agens ad dotis repetitionem, q̃ de iure canonico admittatur, secus de iure ciuili.
39 Tertius possessor conuentus pro dotis restitutione in casu huius legis an possit dotẽ offerre, ⁊ res quas possidet, ⁊ auocantur retinere?
40 Mulier in casu huius legis an sit dña dotis recuperate?
41 Assigno, istud verbum quid importat?
42 Mulier agens hypothecaria in casu inopie viri, qõ non possit poni in possessione omnium bonorum mariti, sed eatenus, quatenus sufficiat ad dotem.
43 Judex, an in casu huius legis, possit vno decreto dominium eius rei, in qua facta est immissio occasione dotis, transferre?
44 Confessio dotis recepte, quã facit maritus cõstante matrimonio, an creditoribus preiudicet, vel sibi.
45 Fructus ex dote: qui satisfactis oneribus matrimonij superfunt, penes quem remanere debeant, an penes virũ, an vero penes vxorem?
46 Dos auocata a viro per mulierem ob eius inopiam, an reddatur viro diuitias recuperanti.
47 Maritus, an possit in casu huius legis excludere vxorẽ offerendo idoneam cautionem.
48 Actio ex stipulatu ad dotem recuperandã extraneo cõpetens, q̃ sit bone fidei.
49 Confessio facta per debitorẽ vni ex creditoribus, an alijs preiudicet.

Si constãte. ¶ Si bona maritinõ sunt ad dotem sufficientia, constante matrimonio, mulieri competit dotis exactio. h. o. legis principium. ¶ No.

1 primo, q̃ † quãuis regulariter actio dotis non detur, nisi soluto matrimonio, necꝫ etiã fim verã opi. anno trãfactor. vt patet in. l. ij. in prin. ff. de dote prele. in. l. ⁊ si alia. in fi. de bon. dam. ⁊ in. l. j. C. de dinor. ⁊ dicam plene. ff. §. progr. Hoc tamen fallit propter mariti inopiam. Ob eam enim etiã cõstante matrimonio agi potest ad dotem. Ad idem. ff. de manu. l. seruum dotalem. titu. generali. ¶ No. secundo ex
2 † eo tempore propter mariti inopiã, natam vxori actionẽ pro dote constante matrimonio cõpetere: ex quo euidentissime constat mariti facultates non sufficere ad dotis solutionem, atꝫ aliorum debitorum mariti. ¶ In text. ibi,
3 inopiam † mariti ꝛc. Quis dicatur pauper, vel inops, vario modo loquuntur iura. Quedam enim volunt pauperem esse, qui in patrimonio habet minus aureis quinquaginta: vt in. l. nonnulli. ff. de accu. ⁊ hoc sequitur gl. in auth. de eqbi. reis. cũ simi. super verbo. pauper. Alibi ille pauper dicitur, qui minus habet aureis centũ: vt insti. de succes. lib. §. sed nostra. Alibi ille pauper dicit, qui nõ tantum habet, q̃ ininncto oneri sufficere possit: vt insti. de exceptuato. §. sed propter, paupertatẽ. ⁊. ff. eo. tit. l. paupertas. Alibi ille dicit, qui in hospitali positus, atꝫ proprio corpore laborans, necessariũ victũ sibi nõ potest querere: vt in. l. si quis ad declinandã. C. de epis. ⁊ cler. vnde cum variijs modis accipiatur, dicit gl. in auf. preterea. C. vnde vir ⁊ vxor. ⁊ sequitur etiã hic Bart. iudicis arbitrio relinqui. et vide per eundem Lud. in aut. preterea. C. vnde vir ⁊ vxor. allegando in fin. c. cupientes. in verbo, eligentiũ panctas. de elec. lib. vi. dicẽs, q̃ ad sciendũ, an aliqui sint panci vel multi, iudicis stari arbitrio, qui quidẽ iudex debebat arbitrari confederatis congruentibus qualitatibus. ff. de vsufr. l. si cui annũ. ff. de ali. ⁊ cib. leg. l. cum alimenta. ff. de lib. cum filie. §. de iudi. l. sed ⁊ si fuscepcrit. §. si libertus. cũ gl. ibi
4 vbi adhuc. C. de iure dot. voluit de diuitijs, aut paupertate opi. populi stari debere relinquendũ, prout † inclit cõfederationi relinquit, que dicat dos magna vel parua, qõ not. gl. auf. qõ locũ. C. de colla. prout etiã relinquit, que dicat lis magna, vel parua: vt not. gl. in auf. nisi breuiores. C. de sen. ex peri. reci. prout etiã, qui dicat senex. Cum verbum hoc varie reperiat positũ in iure vt plene terminat Jo. And. vt lit. non contest. c. quoniã frequenter. in nouella. Prout etiam quis dicatur inimicus adeo: vt ei tebitcanti nulla, vel minor fides reddatur: vt idem no. extra de accu. c. cũ oportet. Prout, que dicat persona miserabilis:
5 vt idem not. de offi. dele. c. significãtibus. ¶ Illud tamẽ not. q̃ gl. sing. in auf. de here. ⁊ falcid. §. si vero absint. sup. verbo, facultatem, alias substantiã. dicit illum tam parum adeo: vt ob paupertatẽ eius fidei detrahatur, quãtum non habet in bonis, quantus est valor cause, super qua deponit. ¶ In gl. super verbo, dotis. ibi, ⁊ hypothe-
6 carie, p dote ꝛc. Sentit † ergo gloss. cuius opi. sequit hic Bar. in. j. q. iiij. partis prin. ⁊ etiã Bal. in. l. vbi adhuc. C. de iure dot. in casu huius legis constãte matrimonio natam fore, nõ solũ vxori aduersus maritũ actionẽ hypothecariã, sed etiã personalẽ de dote ad ipsius recuperationem. Cuius contrariũ firmat Jac. de Are. dicẽs solã hypothecariã sine personali natã fore. p. d. vbi adhuc. Hec est hec absurdũ, sm eum: q; ⁊ in multis casibus videmus hypothecariã sine personali subsistere: vt in. l. intelligere. C. de lui. pign. in. l. cũ notissimi. C. de preseri. xxx. ann. in. l. dotor. ⁊. l. si heres pecuniã. ff. ad Treb. ⁊ in. l. deniq;. ff. de iure fisci. ⁊. l. Imperatores. ff. de publ. ⁊. l. cũ pignori. cũ ibi no. §. famil. ercis. ¶ Sed ad hec duo iura ante vltimũ allegata, respõde: vt hic, in gl. Ad alia vero respõde: illa loqui hypothecariã posse remanere, cuius sublata psonali, nõ nata p prius. Jn quo dicẽdũ q̃ nõ: cũ in idẽ tps vtraq; nascatur: vt. l. cũ soluẽde. ff. de distra. pig. ⁊. l. sicut. §. si pactum. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Sed p opi. Jac. fortiter inducto tex. l. quesitũ. ff. de pig. vbi est expressum, q̃ fructus nõdũ venerit dies pẽsionis soluẽde: ⁊ sic nec ad illã agẽdi: tũ ex iusta cã cõpetit ius ad pignus agẽdi p pensionẽ obligatũ q̃ exponit ibi gl. si debitor: suspect⁹ erat de fuga, vel dilapidatione: ita ergo hic stare põt, q̃ fructus orta nõ sit actio de dote ad ipsius recuperationẽ: q; cõstat adhuc mirando niũ: cũ ex iusta cã orta sit hypothecaria ad auocãdas res dotj obligatas. ⁊ insta est: cum inopia adest mariti: vt hic. Sed rñdc, q̃ in casu, d. l. q̃sitũ. actio psonalis erat orta: sed nõ ortũ eiusdẽ exercitiũ: vt ptꝫ: q; ibi loquit de debito in

diem

diem certam,quo casu ante diem est actio nata: ꝛ interim non in iudicium reducibilis: vt.l.cedere diem. de verb.sig nifi.ꝛ insti.de obli.ꝑ.in diem.cū sint.Et sic verior est opi. cōmunis,scz,qō personalis ad dotem nata sit.Que quidē probatur ex pluribus.Primo ex isto tex.ꝛ.l.seruum dotalem.ꝑ.de manumiſ.qui volunt in casu inopie aduersus maritum posse agi: ergo actione personali: quoniam hec iura referri ad hypothecariam impossibile est:cum nō Digesto,sed Codicis iure tacita hypotheca fauore dotis fuerit inuenta: vt ptz in.ꝑ.fuerat.insti.de act.in.l.vna.ꝑ.vt plenius.C.de rei vxo.ꝛ in.l.assiduis.C.qui potio.ꝛ ita apertiſsime demonstrāt verba litere,hic, exinde dotis actionem
7 competere. Sed dubitatio † est, an stante matrimonio in casu huius.l.possit ad dotē mulier exercere actionē realē: Bal.ꝛ Ange.hic dicūt,qō nō eo:qr nō nisi soluto matrimonio retransfertur dñium dotis in vxorem:vt in.l.in rebus. C.de iure do.ergo eo cōstante,nō potest realis actio exerceri,que presupponit dñium ex parte agētis:vt.l.vnica.C. de aliena.indi.l.in rem actio.cum ſi.ꝑ.de rei ven.Pro qua secundo adduci potest id idē,qō dicit glo.sequēs, dū vult hanc redditionē dotis,que fit propter inopiā cōstāte matrimonio,nō esse veram eiusdem restitutionē: vt patet: qr adhuc deseruit oneribꝰ matrimonij:vt.o.l.vbi adhuc.ꝛ sic dominiū remanere videtur penes virum. ¶Tertio bāc
8 opi.† vehementer corroborat tex.in.o.l.seruum dotalem. dum dicit,qꝫ aduenientе inopia cōstante matrimonio dos deberi intelligitur,qō verbum, deberi,presupponit solū modo actionem personalem,non autem realem:vt patet: quia proprie loquendo res sua nō dicitur domino deberi: vt insti.de act.ꝑ.omniū.ꝛ.ꝑ.de libe.leg.l.Aurelius.ꝑ.adeuna.ꝛ.l.creditor.ꝑ.Titia.per que iura ita dicit glo.institu. de actionibus.in prin.super verbo,debetur.Sed cōtraria opi.videtur mihi verior,quā sequitur hic Bar.in.o.l.questione.ꝛ etiam Bald.in.o.l.vbi adhuc.per tex.eiusdē.l.qui tamen nihil facit.cum sol⁹modo loquatur de actione hypothecaria:sed tex.videtur in.o.l.in rebus.ꝑ.omnis.C.de iure do.in prin.vbi lex dicit pro dote cōpetere actionē realem ꝛ hypothecariam. Jo.vero in.o.ꝑ.subiſcit qꝫ tunc inchoatur facultas prescribendi aduersus has actiones: cū incipiunt posse moueri. Dicit autem tunc moueri posse: cum solutum est matrimonium:vel cum cōstat , qō vir ad inopiam deducitur.Et pro hac opin.videtur etiam casus in authen.qō locum.C.de cōt.vbi dicit viro ad inopiā vergente mulieri ex.l.Justiniani competere dotis exactionem: que quidem verba ex.l. Justiniani non possunt referri nisi ad casum.l.in rebus.ꝑ.omnes. quoniam non ad legem.vbi adhuc. Illa enim loquitur de actione hypothece,nō dotis:sed lex,in rebus.loquitur de actione reali non personali.igitur ꝛc. Et hec est veritas:licet glos.in.l.docē ancillam.C.de rei ven.sentiat opi.Bal.ꝛ Ange.hic. ¶In
9 glo.super verbo,mariti.ibi,quid in socero ꝛc.ꝛ opi.† glos. sequitur Bar.hic ꝛ Bal.in.o.l.vbi adhuc. per tex.l.diuortio.ꝑ.interdicta.ff.e.ꝛ.l.rei vendicate.ꝑ.fi.pur.ff. licet fortiter refragetur tex.l.ſi vero.ꝑ.de viro.ꝑ.e.propter quē Bar. hic ad ipsum respondet,ꝛ intrat aliqualiter materiā ex tenſionis:de qua plene dicam in.ꝑ.de viro. In cadē ibi,ꝛ ideo
10 non agit,vt hic:sed hodie agitur. Firmat ergo † glossator, qō marito ꝛ socero ad dotis restitutionem obligat.altero ad inopiam vergente hodierno iure cōsultum sit mulieri in dotis repetitione.Bar.autē hic in prima.q.prime partis,dicit:qō aut isti correi sunt etiam socij:ꝛ clarū est qꝫ inopia vnius nō solum illi sed etiam alteri preiudicat: et sic ab vtroqꝫ poterit dos repeti:vt l.pe.ff.m verum intellectū. ꝑ.de duo.reis.Aut nō sunt socij:ꝛ tunc licet regulariter factum vnius ex correis non preiudicet alteri:vt in.l. mota. versi.penul.ff.de vſur.Tamen hoc casu videtur idē subſiciens multas rationes,maxime:quia videmus,quod paupertas vnius correi alteri in hoc preiudicat,qō ei beneficium dimisionis aufert: vt in authen.hoc ita.ꝛ in authen. vnde sumitur.C.de duo.rc.Aut nō sunt correi:vtquia mulier de mandato socerі soluit marito cōtemplatione tamē vtrunqꝫ obligandi:sed ex eis correi nō erant: qr vnus obligationem ignorabat alterius:ꝛ tūc ꝓpter inopiam vnius agi nō possit aduersus aliū: quia nō debet alteri per alterum iniqua afferri cōditio:vt in regula iuris , nōjdebet.ꝑ. eo.lib.vi.Bal.autem ꝛ Ang.hic probāt vltimam rationē: ꝛ dicūt indistincte agi hoc modo posse aduersus inopem: non autem manentem diuitem. Moder.vero dicunt qō hodie cum statutum sit,qō eoipso qꝫ res incipit male geri,agi possit ad dotem:vt patet in authē.de equalitate dotium.ꝑ.illud.ꝛ in.o.authē.qō locū.merito videt, qꝫ inopia existente,dirigi possit actio nō solum aduersus illum: sed etiam aduersus aliū. Nam tunc simpliciter nō est factum vnius,qō nocet alteri:sed est dispositio legis inducta fauore mulieris,disponens dotem repeti posse:cū dos incipit male geri. ¶Mihi vero videtur,qꝫ opi.Bar.nō sit in totum vera:dum concludit ob inopiā vnius agi posse etiam aduersus alium,nō solum aduersus inopem. Cōsyderando enim qō prouisio huius.l.ꝛ.o.l.vbi.ꝛ.o.ꝑ.illud. facta est vt consulatur solū indēnitati mulieris : vt in eis apparet. Sed satis cōsultum est,si soluendo est dotem vnus insolidum obligatus ꝛ dines,posito qꝫ alter sit inops.igitur ꝛc. ¶Preterea cōsydera,qꝫ ad hoc,vt cōpetat hec dotis recaperatio matrimonio cōstante,necesse est qō in obligato sit inopia,vel ad illam incipiat vergere:sed nō dicit inops vnus ex reis, si alter est soluēdo:vt ꝓbatur in.l.quoties.C. quo quis ordine conueniatur. li.vj.igitur ꝛc. Pro hoc facit tex.iuncta gl.no.in.l.ſi plures.ver.ſi preterea.ff secūdo. ꝑ.de fideiuſ.vbi probatur soluēdo videri principalē,cuius inopem cōsideiusſor est. Add idē authē.sed hodie.de act.ꝛ obli.authē.hoc ſi debitor.C.de pig.Sicut ꝛ soluēdo videt fideiuſſor:cuius inops ꝛ nō soluendo sit debitor principalis:vt est casus notabilis in.l.mulier.C.de iure do. Facit.l. ſi quis stipulatus fuerit.ꝑ.ſi.ꝑ.de ver.obli.Et eorum ratio est:quia inopia vnius suppletur ex opulētia alterius. Ita igitur in ꝓposito soluendo videri debet vnus ex correis: cuius inops, ſi alter soluēdo est. Quia vnius inopia suppletur per diuitias alterius,per dicta iura. Et ita mihi videtur de iuris mēte ꝓcedere. Cum autem essent obligati nō,vt duo rei in ſolidum:sed quilibet pro virili:tūc inopia vnius aduersus illum illam actionē concederet,per hunc tex.nō autē aduersus alium per dictā regulā iuris,nō debet. ¶In ea.ibi,respōdeo idē, cum ꝛ ipse teneatur cā ꝛc.
11 concludit ergo † glos.qꝫ ita patri mulieris genero inopе existente competit dotis repetitio:sicut ꝛ ipsi mulieri. Et hoc est verum duplici ratione:qr cū in hac actione de dote sit inter patrem ꝛ ipsam,quedam quasi societas: vt in.l. qui hominem.ꝑ.ſi gener.ꝑ.de ſolu.merito cōsequens est,vt ambo in dubio,pariter:nō autem impari iure censeantur: vt insti.pro socio.ꝑ.ꝛ quidā ſi nihil.ff.in eo.titu.l.ſi nō fuerint C.de diuer.rescrip.l.j. Preterea hec actio dotis vtriqꝫ cōpetens est vna:vt cōcludit glo.ff.co.l.ij.ver.sed vtrum.super verbo,admiſſam.ergo nō debet inter eos diuerso iure censeri.ꝑ.de vſufcap.l.eum qui edes. de deci.c.cū in tua. de priuileg.qr circa.cum ſi. ¶In ea.ibi.item,nec hic est ca
12 sus reddende dotis omnino ꝛc. Notabilis est hec gl.† volens,qō resignatio dotis inopie causa, ad quam cōstante matrimonio tenetur maritus:nō sit proprie restitutio,eo: quia adhuc deseruit oneribus matrimonij. Ex quo Bar. hic in.vij.q.ij.partis et plenius in.l.ſi quis ſic ſtipuletur.ꝑ. eo.dicit ſtipulationē, qua cautū est mulieri dotē reddi in omnem casum restituende dotis ꝛc.non comprehendere dotis solutionem per maritū faciendam cōstante matri-
a monio,propter eius vergētiam ad inopiam. Ego[a] tamen a cōtrarium cōsului in ciuitate Florentie:ꝛ quia ita obtentū fuit:igitur pono tibi formaliter rationes,que me tunc induxerunt. Prima:quia ſolutio dotis ob vergentiam viri ad inopiam veram propriamqꝫ causam restituendi: licet per eam dos nō eximatur ab oneribus matrimonialibus suppor:tā.hoc autem verū esse probatur. Preterea: quia non est dubium ſoluto matrimonio dotis solutionem mulieri factam veram parere restitutionem.C.ſolu.matri.l.ij. ꝛ.ij.ff.e.l.ij.cū ſi.Et tamē per ipsam ſolutionē nō eximitur dos ab onere matrimonij in futurū cōtrahendi: vt ptz:qr ipsa est inalienabilis ꝓpter spē ſecūdi:quēadmodū diuaret matrimoniū primum.ff.de fun.do.l.ctiā directo.vbi est casus notabilis. ¶Scdo : qr nō est dubiū ex ſolutione facta patri ſoluto matrimonio ob diuortiū iuxta.l.vnicā. ꝑ.ꝛ hoc ex rei.C.de rei vxo.cū ſi.verā cautari restitutionē: ꝛ tamen illa ad onera futuri matrimonij per filiam cōtrahendi deportanda reseruatur : vt.C.de rei vxo.act.authē. ſed cuius. ¶Tertio nō est dubiū ob ſolutionē dotis vxori factam ꝓpter bānum exiliumqꝫ in mariti perſonā ſecuta,ob quas quidā causas vxoꝛ dos ſoluitur ; vt firmat

a ¶Ego tñ. Adde, qꝫ hoc consilium habes inter eius consilia sub nu.192.ꝛ incipit. Circa primum ꝓpositе ꝙsultationis. in primo dubio.

Bart. hic ⁊ Bal. in. l. ij. §. eo. per tex. l. j. C. de repud. veram causari dotis restitutionē vt ex inferioribus probabitur. Et tamen cum dos ipsa sic soluta matrimonij onera supportare debeat: cū ex eadem bāniti viro sint alimēta prestanda: vt. l. mulieres. ff. j. §. de iure do. ⁊ dixi. §. e. l si. cū dotē. ff. si maritus. ¶ Quarto restituere nil aliud est, quā eū cui restitutio fit possessorem facere, vtrunq; perceptorem. hec est Iurisconsulti diffinitio in. l. plus. de verb. signi. sed ob hanc solutionem: que ob vergentiā ad inopiā fit, incipit ipsa mulier possidere: fructusq; percipere: vt. d. l. vbi adhuc. ver. ita tamē. igitur ex ea vera oritur restitutio. Ceterum ⁊ presupposito, q̄ sub restitutionis verbo huiusmodi solutio nō comprehenderetur: nihilominus certo certius est eadē sub verbo illo, soluēde, q̄ cōmuniter in instrumento dotali apponi solet, cōprehēdi cū ⁊ constante matrimonio dos mulieri vere soluatur. §. eo. l. Cuius. et. j. eo. l. quoties. ad fi. C. si dos cōstante matrimonio. in rubro ⁊ nigro, de iure do. l. fi. Item ⁊ cadit sub verbo reddende, ⁊ dāde, cōmuniter etiam cōsuetis apponi: quoniam cōstante matrimonio per maritum vxori proprie dos dari dicitur, atq; reddi. De quo primo est tex. in authen. de mp. ff. dotes autē. De secundo in. d. l. mutus. ff. j. de iure do. ⁊ hec videtur veritas. ¶ Jn ea. ibi, cū adhuc seruiat onerib⁹ ma-
13 trimonij ⁊c. Sed certe puto, † q̄ posito q̄ō in casu inopie dos extraneo dotanti restituenda veniret, ipse ad supportanda onera matrimonij tenetur primo per tex. in. l. ij. j. de alimē. et cib. le. volentē successorē in bis bonis, ex quibus alimenta debentur teneri ad alimētationis onus. Ita ergo hoc succedens in dote, ex qua causatur supportatio onerum matrimonij. l. pro oneribus. cū simi. ad illud idē onus astringitur. ¶ Tertio ad idem tex. j. de libe. agno. in. l. si liberis. ff. item rescriptum. volens successorem defuncti in vniuerso teneri ad onus alimentādi: ad q̄ō precedēs tenebatur. Sed hic extraneus successor in dotis retentione, est successor in vniuersō: cum dos quid vniuersum sit: vt. j. de impē.
14 l. q̄ō dicitur. igitur ⁊c. ¶ Jn glo. super verbo, † nō sufficere. ibi, hodie vero mox cum incipit male vti ⁊c. Et sic sentit glo. hic, ⁊ in. l. vbi adhuc. C. de iure do. q̄ō per. ff. illud. in authē. de equalitate dotis. corrigantur hec iura. vbi enim ſm ea antea cōstante matrimonio, non poterat ad dotem agi, quam maritus ita esset inops effectus, q̄ dotis solutioni nō sufficeret deducto ere alieno: hodie per. ff. illud. poterit agere statim q̄ō incipit maritus vergere ad inopiam. ⁊ hoc sequitur Jac. de Are. vt refert Cy. in. d. l. vbi. Alia vero glo. in. d. ff. illud. dicit nō esse inductā correctionem: sed q̄ alterum horū iurium declaret: vt sic sit sensus, q̄ō incboante viro vergere ad inopiā ita vt appareat eius facultates nō sufficere ad dotis solutionem, ⁊ aliorum creditorum satisfactionem, incipiat competere dotis actio. Bar. autē hic in oppositione tertia, cōsyderat tria tempora, scz Digesto. Codicis, ⁊ Authē. secundū primū, quidebatur partim mulieri plene hoc modo, scz q̄ō vbi vir ad talem inopiā deductus erat, q̄ ere alieno deducto dotis solutioni nō sufficiebat, tunc cōpetebat dotis actio. Et ita loquitur hic, ⁊ in. d. l. scruum dotalem. Per secundū vero puisum fuit plenius: hoc modo: q̄ō vbi vir ad talē inopiā deductus erat, q̄ ea nō obstāte, sufficiebat tamē ad dotis solutionem, ⁊ alterius eris alieni: laborabat tamē inopia: quia nobilis erat: ⁊ vt videretur honorifice viuere omnia cōsumebat, propter q̄ō pars mulieris necessitatem patiebatur: tunc competebat dotis actio. ⁊ ita loquitur. d. l. vbi adhuc. Per tertium vero prouidetur plenissime, scz q̄ō vbi vir incipit vergere ad inopiam, eo: q; male vtitur substantia sua: tunc competit facultas dotis exigēdi. ⁊ ita loquitur. ff. illud. vnde sumitur authen. q̄ō locum. C. de colla. Tu aduerte: q; licet hec opi. videatur satis colorata: nihilominus recte cōsyderanti ex mente ipsorū iurium non procedit. Primo: q; si recte inspiciatur ius Codicis, de quo in. l. vbi adhuc. ⁊ in. l. in rebus. ff. omnis. in ver. cū cōstante, etiā rarū, ⁊c. qui se refert ad casum. l. vbi. tex. illi dicūt marito ad inopiam deducto cōpetere mulieri actionē hypothecariam aduersus bona mariti: mouit autē Jmperatorem ad hanc decisionem faciendam, alius textus suus in l. cum per liberā. C. per quas perso. nobis acquiritur, ponens hanc regulam. j. idem iuris esse debere in hypothecaria, q̄ō est in personali, cui illa accedit. Sed cōstante matrimonio viro ad inopiam deducto, nascebatur personalis actio ad dotem: ergo pari ratione nasci debebat hypothecaria. Et ista fuit ratio huius decisionis. Attenditamen quia dicta Codicis iura solum ponūt maritū ad inopiam deductum: non autē declarant qualiter deductus intelligatur: merito ea iura posteriora in hoc declarabantur, per hanc priorē. Ad hoc. §. de legib. l. nō est nouum. et l. nam ⁊ posteriores. Unde super hoc cōcludo, q̄ ius Codicis ⁊ Digesto. in hoc solo differunt: q; ius Digesto. concedit mulieri personalem: ius vero Codicis concedit hypothecariam: ⁊ hoc foret verum: nisi superuenisset declaratio Justiniani in. d. ff. illud. ad casum. l. vbi adhuc. dum formaliter sic dicit: Nos enim ex aliis nostris legibus innouimus causam: q; enim mulieribus dedimus electionē etiā cōstante matrimonio, si male maritus res gubernat accipere eas ⁊ gubernare. Et ibi dū dicit pur: incboāte viro, male vti substātia sua nō pcepit: et nō auxiliata est sibi ⁊c. vnde no. q̄ō cum se ad leges suas referat: ergo necessario ad casum. l. vbi adhuc. ⁊. l. in rebus. Cum mille alie de hoc loquantur: ⁊ sic illa verba, ad inopiam deductus fit in ea posita: vult interpretari, q̄ inceperit sua substantia male vti. Unde superest cōclusio, q̄ ex quo ad cōcedendam hypothecam sufficit principium vergentie ad inopiā: vt dicta ⁊ similiter ad cōcedendā personalē propter rationis identitatē. Et ita est casus in. d. authen. q̄ō locum. ubi omnes dicit: pur viro ad inopiā vergente dotē, ſm legem Justiniani nō exegerit ⁊c. ⁊ hec est veritas quicquid dicant alii.
15 ¶ Jn ea. ibi, tamē † cū temperamēto ⁊c. ⁊ sic vult ista glo. q̄ō maritus in casu legis nostre cōuentus habeat beneficium exceptionis: ne conueniatur vltra quā facere posse. Contrarium tamen determinauit in. d. l. vbi adhuc. ratione: q; nō potest in casu isto maritus dicere se egere cum vt apparet in. d. l. vbi adhuc. ver. ita tamen. ⁊ mobilibus ⁊ rebus constante matrimonio mulieri consignatis, debeat satisfieri alimonie mariti, atq; aliis oneribus matrimonij. Bar. autem hic in questione octaue partis vult me conatū sua distinctione bas glossatoris discordes sententias ad concordiam reducere, dixit glo. d. l. vbi. lorum habere, quando agitur hypothecaria, quo casu, vt ex fine d. l. apparet quod omnis prerogatiua salua manet viro in casu matrimonij dissoluti: et vt etiam ex dicto verbi. ita tamen. apparet. Interim matrimonio constante non potest agere: cum rerum assignatarum reditus oneribus matrimonij debeant deseruire. Hec autem glo. locum habet, quando personali dotis actione peteretur ipsius dotis adiudicatio: cum mulier efficaciter adiudicatione domina, nō esset postea saluum priuilegium dicte exceptionis marito, soluto matrimonio: quia conueniretur tunc a muliere tāquam domine rei vendicatione: rei autem vendicatione conuentus dicte exceptionis opponendę beneficium non habet: vt. l. Neſcennius. ff. fundum. j. de reiud. Nec ob. l. si filio. la vltima. j. eo. quia ibi loquitur, dum conuenitur maritus actione personali. Quod patet: quia tūc non competebat mulieri soluto matrimonio ad dotem actio realis: quoniam non erat tuncin re facta translatio dominij dotis in mulierem ipso iure. Cū maneret penes beredem, donec fieret redditio: vt patet in. l. j. §. de fun. do. ⁊ in. l. quedam. de acquirē. re. do. Tu aduerte: quia cum hec restitutio, que fit in casu huius legis constante matrimonio. intelligatur fieri saluo omni iure mariti, q̄ō sibi soluto matrimonio competeret: vt videtur probari in. d. l. vbi adhuc. in fi. ergo item cōsequens: vt me distincte dicamus non debere haberi rationem: ne maritus egeat: quia constante matrimonio non potest egere: cum deseruiat dos alimonie sue: vt. d. versi. ita tamen. Ego vero soluto remanet sibi saluum ius proueniens ex dicta exceptione. Et ita videtur hic modernionibus, quod etiā videretur mihi, si finem dicte legis ibi loquētis, dum agitur hypothecaria extēdamus ad casum: dum agitur personali. Sed ego hanc extensionem non reperio: igitur nō audeo hoc dicere. Quia cōcludo quod cum maritus personali cōuenitur, debet dictam exceptionem opponere, non solum, quod possit: quoniam si integraliter solut. ea non opposita, vtilitatem dicte exceptionis perdit: vt in. l. nam et maritus. §. de condi. indebi. vnde ipsi egenti non tenebitur

tenebitur vxor subministrare alimenta ex capite speciali dicti beneficij, qđ non opponendo perdidit: sed ex capite generali: q; particeps esse debet infortunij maritalis: vt in l. si cum dotem. §. si maritus. ff. s. fic erit vis in forma li-
15 belladi. ¶ Alterius extra glo. sciendū † qđ Bar. soleñ inter repetijt. licet verbose satis istam l. dictis autem suis addē do necessaria: primo adde, q; inquantum in quinta oppositione reprehendit Dy. dicentem, q; cum remedio huius legis, occurrit remedium legis, in omnibus. ff. de iudi. et ea ratione: q; fideiussor, nec pro cōseruanda dote dari potest: vt. l. j. ff. C. ne fideiusso. dotiū dētur. Adde, quod ipse Bar. j. in hac l. in §. quoties, tenuit expresse contrarium dicens. d. l. j. ff. ponere regulam. Sed illa fallit in hoc casu speciali inopie: cum in eo dari possit fideiussor seruāde dotis. vt est casus expressus. de donat. inter vi. extra in. c. per vestras. vnde hic loquitur male. ¶ Pro pleniori tamen inuestigatione huius questionis est primo inuestigandū. nunquid possit vxor constante matrimonio a marito exigere fideiussorem dotis restituende? ¶ Secundo nūquid possit exigere pignus? ¶ Tertio nūquid possint pro restituenda dote cōstitui duo rei debendi. ¶ Quarto in extraneo, nūquid ad primorum duorum alterum possit cō-
17 pellere maritum. ¶ Circa primum dic, † q; post glo. in. d. l. j. C. ne fideiussores dotiū. fuit prima opi. Dy. in. d. §. quoties. quem sequitur Jo. And. in addi. Spec. in titu. de donat. inter vi. §. nunc. in additione incipiēte, Si assumit verba, ꝛ formam. cum tribus additionibus se. tenentis, q; sic. ¶ Primo per. l. fi. C. de do. cauta. vbi patet, q; pro dote restituenda possunt interuenire duo rei: ꝛ tamen constat qđ vnus videtur pro altero fideiubere: vt plene traditur in. l. vir vxori. §. fi. ff. ad Velleia. Sed ad illam respondet: vt. j. in examinatione questionis tertie patebit. ¶ Secundo per. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. eo. vbi patet pa-
trem obligari pro dote filij: et tamen hoc casu non est, nisi sicut ipsius filij fideiussor. Ad hoc. j. de verb. obli. l. cum filius. C. de decu. l. j. lib. x. ꝛ. l. libert⁹. §. j. ff. ad munici. ¶ Tertio: quia si dari potest matrimonio soluto pro dote restituenda: vt in. d. §. quoties. ergo ꝛ eodem cōstante in casum restituende dotis solu. matri. Quoniā paria sunt quid fieri tēpore permisso, vel prohibito: ꝛ conferri in tēpus permissum: vt. l. in tēpus. cū simi. j. de bere. insti. ¶ Scōa fuit opi. Bar. in. d. §. quoſ. dicētis cōtrariū. Primo: q; nō videtur ratio diuersitatis inter fideiussorē dotis restituēde, et fideiussorē dotis cōseruāde: nec pōt exigi: vt in. d. l. j. ergo nec fideiusso: restituēde. Quod autē nō sit diuersitas patet: q; cōseruatio nō tendit ad aliud, q̄ facultatē dotis restituende inducendā. Secunda: quia. d. l. ij. C. ne fideiusso. dotiū. veniēs ampliatiue ad causam. l. j. vt in litera eius patet: si non intelligeretur prohibere fideiussorem dotis restituende: nihil ad primam adderet. cōtra. §. quibus. cum simi. in prima cōsti. C. Bal. autem ꝛ Ange. hic: ꝛ Ange. in
d. §. quoties. sequuntur opi. Dy. primo: quia nō est verum qđ dicit Bar. q; eadem videtur ratio in fideiussore dotis restituende ꝛ dotis conseruande. Nam fideiussioni dotis restituende inest cōditio, si matrimonium dissoluatur: vt patet in. l. ij. ff. eo. fideiussioni autē eius cōseruande, nō: q; illa refertur etiā ad tempus cōstantis matrimonij: vnde tanq̄ nutriens perfidiam inter coniuges, matrimonio cō
stāte, reprobat: vt patet ex ratione. d. l. fi. in fi. que ratio cessat in fideiussione dotis restituende. Secundo: quia male dicit Bar. d. l. ij. si nō intelligeretur, prout ipse dicit: nihil adderet ad primam. Quia lex prima solū reprobat legem municipalem, vel cōsuetudinariam actionē arctantē maritum ad prestandū fideiussorē dotis seruāde: lex vero secunda ponit rationem prohibitionis, subijciens, q; nedū fideiusso: prestari debet: sed nec vlla satisdatio. Tu aduerte: q; q̄nis pro opi. d. Bart. faciat ea ratio: qđ ex quo prohibetur fideiussio dotis seruande: videtur etiam prohibe ri eiusdem restituende: q; si prohibetur antecedens, videtur prohiberi necessarium cōsequens: vt. ff. de pact. l. qđ dictum. cum si. Item, ꝛ qđ vna via est prohibitum, nō debet per aliam intelligi cōcessum: vt in regula iuris. cum quid vna via. lib. vi. cum simi. Sed est prohibitum fideiussorem prestari doti seruande: ergo ne deueniatur ad hoc, debet intelligi prohibitum prestari fideiussorem restituende: cū restitutio necessario rei restituende conservationem presupponit. Tertio: quia ratio. d. l. ij. prohibentis prestare fideiussorem dotis seruande, que ita formaliter dicit, scilicet si enim credēdam sese, suamq; dotē mulier patri mari
tiexistim auit: quare fideiussor vel alius intercessor exigitur, vt causam perfidie in cōubio generetur: locū habet in fideiussore restituēde: vt ex se patet. Tamē opi. Dy. tot doc. authoritatibus cōfirmata forte in practica seruaret: licet illa Bart. opi. sit verior de iure, per predicta. Et quia ipse ad rationes Dy. respondet: igit ego omitto. Et predicta opi. Bar. videtur doctrina legis, oratio. ff. de spō. volens, q; cum quid, phibetur, videtur omne id, phiberi, per qđ peruenitur ad illud: ergo videtur prohiberi fideiussor dotis restituende: ex quo intuenti ad faciēdam dotis restitutionem peruenire oportet ad illius conseruationem.
18 ¶ Quo ad † secundū, in quo queritur, an prestetur p dote conseruanda seu restituēda pignorum cautio: videtur prima fronte, q; sic per. l. cuius. que alias incipit, Callipodius. j. de soln. l. qđ autem. §. si vxor. ff. de donat. inter virū. In quibus videtur casus. Pro quo etiam facit: q; ex quo a iure fauore dotis est introducta tacita pignoris obligatio: vt in. l. assiduis. cum simi. C. qui potiores. merito nō videtur referre, si ipsa tacita deducatur in expressam. arg. ff. si cer. peta. l. cum quid. de verb. obli. l. triticū. cum simi. contra tamen puto per tex. d. l. ij. C. ne fideiussores dotiū. vbi tex. vtens signo, vel verbo, vniuersali: dicit nullam satisdationem pro dote a parte mariti posse exigi, ergo sequitur qđ nec pignus, cū ꝛ illud satisdat. verbū adimpleat: vt in l. j. §. inbet. j. de col. bo. cum simi. Et hoc maxime verum credo: q; ratio. d. l. ij. in fi. que ideo prohibet satisdationem exigi, ne causa perfidie in coniugio generetur: ita locū habet in pignore, sicut ꝛ in fideiussore. Nec obstant iura in cōtrarium allegata: quia illa correcta, per. d. l. ij. Nec etiā obstat ratio: q; quamuis a iure sit fauore dotis introducta hypotheca tacita, tamen multum refert inter eam ꝛ expressam vt patet: quia q̄nis mulier preferatur omnibus habentibus hypothecam ex sua tacita: tamen non alijs habentibus expressam preferretur propter solam tacitam: vt concludit glo. quam cōmuniter sequūtur doc. in. d. l. assiduis, puta cum mulier petit hypothecam expressam habēs tacitam: est causa maioris perfidie generande inter coniuges. Quia ex hoc apparet, qđ nedum, velit confidere de persona mariti: sed nec de prouidentia legis inducentis tacitam: vnde multo magis militat ratio. d. l. ij. ꝛ hec de se-
19 cūda. ¶ Quo ad ad tertiam † in qua queritur, an possint constitui duo rei, sciēdū q; hoc tetigit Joan. An. in. d. additione. ꝛ Bar. hic aliqualiter in. d. §. quoties. et cōmunis opi. est, q; duo rei cōstitui possunt: si ambo sint persone cō iuncte: vt pater ꝛ filius dotem recipiētes. Quoniā ex hoc non videtur in cōubio perfidie causa generari, secus autem si sint persone extranee: q; tunc non videntur cōstitui posse. Cum enim vnus ex reis videatur pro alio fideiubere: vt plene traditur in. l. vir vxori. in. §. fin. merito succedit prohibitio. d. l. j. ꝛ ij. Et pro hoc dicunt esse casum in. d. l. fi. C. de do. cauta. Sed certe illa. l. in verbo, ibi omniq; persone, probat cōtrariū. Jus enim premiserat de patre ad dotem se obligāte cū filio: ꝛ postea subiūgit de omni persona que se cū eodē obligat: ꝛ sic videt velle, q; nedū possunt cōstitui duo rei adinuicē cōiuncti: sed etiā penitus extranei.
¶ Tu aduerte: q; primo oportet cōsyderare, an verū sit, q; duorū reorū vnus videatur fideiubere pro alio. Jn quo adherendo doctrine Bar. in. l. reos. in prin. j. de duo. reis. veritas est, q; vnus p alio nō videtur fideiubere: nisi hoc sit expressum: vel nisi sit color aliquis quesit⁹: vt probatur in. l. sed Jul. §. j. ff. ad Macedo. Si ergo sic est: sequitur qđ duo rei insolidū principaliter obligati possunt cōstitui: et ita est casus in. d. l. fi. Titulus autē, ne fideiusso. dot. loquit de obligatione secundaria principali accessoria. Sed si q̄ras, an pars mulieris possit ad hoc cōpellere: certe nō: q; hic esset color quesitus, qui fieret ad dispositionē legis p̄hibitine fideiussorē dari, fraudandam: igitur ꝛc. vt. d. l. sed Jul. §. j. ꝛ hec de tertia. ¶ Quo ad quartā dicendū ab ex-
20 extraneo † dotante posse satisdationē peti: vt videtur ratione probari, in. l. j. §. qui po. in pig. hab. Secūdo: q; ratio d. l. ij. prohibētis, que est ne perfidia inter cōiuges generetur, ꝛc. cessat hoc casu: cum ex eo, q; petat extraneus: nō beat generari perfidia inter coniuges: ꝛ sic succedit generalis regula. d. l. in omnibus. de iud. ꝛ. l. si creditores. de priuile. cre. cum simi. Et hoc est quod tenuit hic Barto. in fi.

vj. questionis secunde partis principalis. ar. l. vniuersa. cū
21 ibi no. C. de pci. Impe. offe. ¶ Sed an, † si satisdatio spō-
te sit prestita valeat: gl. valde dubitauit: qr. d. l. j. C. ne fide-
iusso: vetat satisdationem a marito exigi: & sic ab inuito ex-
torqueri, vt. l. fideicōmissa. §. si rem. de leg. iij. non vetat vo-
luntarie posse dari: quia succedit doctrina tex. in. l. sed & si
quis. iuncta. l. j. j. vt in posses. lega. l. Grece §. a tutore. j. de
fideiusso. & qō plene no. in. l. si patroni. j. de dona. vbi patet
satisdationem prestitam sponte a sciente se ad illam nō te-
neri, esse validā. Scōo, qr tex. t. in. d. l. prohibet satisdationē
ne generetur causa perfidie inter coniuges: vt plurics di-
xi: sed ex spontanea datione, non generatur perfidia cau-
22 se: igitur &c. ¶ Et pro hoc † etiam puto, qō glos. d. l. j. que
semper solet cōmuniter teneri, volēs q̄ prohibitioni pre-
stande satisda. als exigende dationis inducte per dictum
titulum, nō possit maritus renunciare, est falsa: nec est ve-
ra regula sua dicens, dispositioni legis prohibitiue renū-
ciari non posse. Quod probo per duo. Primo: quia tex. di
cit ne quis libertus patronum vocet in ius sine venia. §.
de in ius vo. l. iiij. §. j. cum simi. & tamen patronus huic iuri
renunciare potest, etiam tacite patiēdo se sine venia voca
ri: vt est tex. notabilis. eo. titu. l. q̄uis. Scōo: quia tex. dicit
non debere testamentum fieri sine filij institutione: vel ex
heredatione: & alias nullum: vt. l. inter ceteras. cum simi. & ta
men si ita sit factum, filius potest legi prohibenti testamen
tum valere per suum cōsensum derogare: vt in. l. filio prete
rito. j. de iniusto. & per hec manet declarata materia dicti
23 tituli, ne fideiussores. &. d. §. quoties. ¶ Item † inquantum
in. j. q. prime partis dicit, q̄ vbi verbū illud, euidenter, seu
euidētissime &c. apponitur iuxta id qō negatiue asseritur:
tunc illud tale non potest cadere in notorium. Adde, qō &
illud tale sufficit tunc probari per coniecturas: vt euiden
ter cōstare dicatur: vt est expressum in. l. licet Imperator.
j. de lega. j. & facit. j. de manumiss. testamē. l. si quis locuples.
24 ¶ Item inquantum in. j. q. † prime partis dicit ex glos. l.
cum de lege. §. de proba. probatum patrimonium viri, nō
sufficere ad dotis solutionem deducto ere alieno: si proba
uerit mulier tot esse debita: & asserat tantum esse in mariti
bonis. Adde quod Jac. But. in. l. actor. C. de proba. illam
probationem dicit non concludentem: quia non sequitur
asserit mulier tot bona esse in patrimonio mariti: ergo nō
sunt plura. Et ad. l. cum de lege. respondē, qō ibi inter par
tes non erat questio, an esset plus in bonis: sed de valore
bonorum. Moderniores autem hic dicunt, qō quantum
ad intellectum illius legis, que loquitur in herede volen-
te vti Falcidia: si heres fecit inuentarium, presumptio est
pro ipso: quod non plura in hereditate sint bona, quam in
inuentario sint asserta. vt. l. fi. §. licentia. C. de iure deliber.
vnde onus probandi contrarium transfuertitur in aduer-
sarium: vt in. l. siue possidetis. cum simi. C. de proba. si autē
loquimur secundum iura Digesto. quorum tempore non
erat inuentum beneficium inuentarij, adhuc forte idem:
vt assertio heredis probet non esse plura, ex eo: quia si oc-
cultaret rem aliquam hereditariam, priuaretur Falcidia
quo ad illam: vt in. l. rescriptum. cum simi. de bis quib⁹ vt
indig. vnde presumitur, q̄ non occultet. Sed certe pessi-
me loquuntur: quia q̄ de iure Digesto. sola assertio here-
dis volentis vti Falcidia dicentis, tot bona in hereditate
esse: non probet presumptiue, non esse plura. Est casus ro
tundus in. l. maritus. §. fi. j. ad leg. Falcid. vnde quo ad ca-
sum presuppositum dicas assertionem mulieris dicentis
non esse plura, nō sufficere: sed probari debere, vel per vul
gi opinionem: cum agitur contra maritum: vt plene decla
rat hic Bar. vel cum agitur contra extraneum hypothe-
caria per vicinorum estimationem: vt no. gl. in. l. ij. C. quā-
do fiscus vel priua. Et probat tex. no. in. l. j. §. j. ibi, dum di-
cit: vel circūcolentium existimatione &c. j. de flumi. vel per
factā bonorum excussionem. argu. l. si tamen quibusdam.
cum ibi no. j. de lega. ij. Et qō plene traditur in. l. g. de ver-
bo. obliga. Et in authen. hoc ita. C. de pigno. ¶ Item in-
quantum in secunda. qō. prime partis principalis ponit:
ita probetur paupertas &c. Adde qō iuxta hoc cōgruum
foret ponere omnia pauperatis priuilegia & incommoda.
Sed quia illa plenissime et copiose collegit Archi. cui ni-
hil adderem in canone, pauper. xj. qōne. iij. et in. c. statutū.
de rescrip. lib. vj. igitur ibi vide. & vide quod idem copiose
ponit. xxx. distin. hec autem. vbi etiam collegit singula pri-
uilegia et incommoda diuitiarum. ¶ Item inquantum
25 † in quinta questione prime partis principalis ponit ex
superuenienti banno mariti, dotem ab vxore repeti posse
constante matrimonio. Adde, quod idem firmat do. Bal.
in. l. ij. in princi. §. eo. Et quidem pro eo videtur textus in
generalitate sui in. c. j. de donatio. inter virum. dum dicit
regula, quod ibi mulieres ex aliqua necessaria causa a vi-
ris propriis separātur: tota dos est eis reddenda. ¶ Itē
26 adde, † an propter excommunicationem superuenientem
in marito constante matrimonio causari possit dotis re-
petitio: quod hoc ponit Joan. And. in additio. Specu. in
per dicto versi. quid si vir. quam in hac questione allega-
uit Barto. concludens, & recte ob hanc solam causam lo-
cum non esse repetitioni: cum viro etenim excōmunicato
mulier etiam habitare tenetur: vt in. c. inter alia. de senti.
excōmu. & ri. q. iij. quoniam multos. ¶ Item inquantum
27 in. vij. q. eiusdem partis concludit, per cap. per vestras Io
pius alleg. locum esse repetitioni dotis per hāc legem, si
mulier viro, quem ab initio sciebat inopem dotem solue-
rit. & etiam: quia si non valeret hoc pactum expressum, sci
licet quod propter inopiam non possit dos repeti: cum
propter illud fieret dotis conditio deterior: vt. l. de die. l.
Attilicinus. §. de pact. do. ergo multominus tacitum re-
sultans ex solutione cum scientia inopie maritalis. Adde
quod opi. Dy. tenentis contrarium firmauit Joan. And.
in addi. Specu. eo. titu. de donatio. inter virum. §. fi. versi.
sed cum mulier ea ratione: quia ex quo ei inopiciter sol-
uit: eius personam et mores approbauit. C. de epico. au-
dien. l. si legibus. C. de sponsa. l. fi. j. vt in posses. lega. l. si
a quo. in fine. §. mand. l. inter causas. §. abesse. de fideiussō.
so. l. qui satisdare. §. qui satisda. cog. l. si ab arbitro. C. man-
da. l. si pro ea. j. de damno infec. l. qui bona. §. de illa. Bald.
autem in dicta authen. quod locum. tenet opi. Bar. hic
sed in. d. l. vbi adhuc. firmat opinionem contrariam, ra-
nens notabilem rationem hanc: scilicet, quod pactum pe
quod a propria natura dotis non receditur, nō dicitur
tis conditionem fieri deteriorem. tex. est in. l. si vinis. §. pe
ctus ne peteret. versic. sed quod in specie dotis. §. de pact.
Sed per huiusmodi pactum tacitum, quod resultat ex so
lutione, quam facit mulier marito, quem scit inopem, so
cet quod dotem ab eo non petet: propter inopiam matri
monio constante: fit reditus ad propriam dotis naturam,
que est, vt constante matrimonio sit dos penes maritum:
et in eius dominium: vt in. l. doce ancillam. C. de rei vend.
cum simil. Eo autē finito retransferatur in vxorem. vt. l.
in rebus. §. de iure do. igitur &c. Et per hoc non obst. d. l.
Attilicinus. cum. l. de die. et huic rationi non video posse
responsum dari. igitur sequor Dyn. & Joan. And. ¶ Nec
obst. d. c. per vestras. quia ibi non apparet, an dos fuerit
promissa inopi scienter vel ignoranter: vnde stat regula. l.
verius. de probatio. §. cum simili. Quod presumatur ig-
noranter. et sic parum facit. ¶ Item inquantum in secunda
28 † parte principali & questione. v. Barto. circa intellectum
l. si cum dotem. in princi. §. eo. facit differentiam, an filia fo
ret presens an vero absens. Adde, quod hoc est valde du-
29 bitabile: et ideo dic vt plene ibi dixi. ¶ Item † inquantum
in eadem parte, & questione. ig. vult quod filij post mortem
mulieris dotem penes patrem ad inopiam vergentem
existentem in pecunia, possint petere sibi restitui: argu. l.
Imperator. j. ad Trebellia. & l. fi. C. de senten. pas. licens si
consisteret in re immobili. arg. d. l. versus finem. C. de bo.
mater. & §. & ita certa. in authen. de nup. Adde, quod eius
opi. videtur esse dubia, quoniā in. l. Imperator. loquitur,
quando pater dolose & in fraudem fideicommissi filios re-
stituendi dissipabat bona restitutioni subiecta. In casu
autem nostro de fraude seu dolo non cōstat. Item nec. d.
fi. videtur facere: quia loquitur, quando pater iam perdi
derat administrationem bonorum filij propter deperdi
tionem: vnde nimirum si facilius impeditur illam reassu
mere, propter suos malos mores. In casu autē nostro ad
ministrationem non perdiderat, sed ipsam habebat: vnde
questio difficilius auferē. ar. eius, qō dicimus turpius ex
citur, & nō admittitur hospes. de iureiur. c. quēadmodū.
de his qui sunt sui, vel alie. iur. l. pater furioso. Nec etiā re
fragatur glo. quam all. in. l. ij. §. j. ver. ceterū. §. c. Ibi cum
succurritur filie stante inopia patris propter cōmunem
quam hz in dote. In casu autē quando filius nullā habet
communem

cõmunionem cũ patre in administratione: vt in.d.l.j.versus fi.de anna.excep.C.vnde q̃uis Bal.in.d.l.vbi adhuc. sequatur hanc opinionẽ,tamẽ Joã.An.in addi.in.d.ti.de dona.inter vi.§.fi.in vlti.addit.post multa dicit sibi placere, qõ possit agi vt restitutio fiat filijs assecurato tamẽ patre de vsufructu. ¶ Tu aduerte:q; videtur cõcludi posse, qõ sufficiat ad excludendũ agentes filios patrem satisdare,si vult,ꝛ potest. Hoc idem primo probatur in.d.l.Imperator.a cõtrario sensu tex.dum dicit:Nam q; cautiones interponi non poterant ꝛc.vbi patet, q; ideo pater dilapidans filijs hereditatem in tempus restituendam:cogitur illis ante tẽpus restituere: q; iure illo nõ poterat esse obligatio naturalis inter patrẽ et filiũ in potestate, iuxta materiam.l.frater a fratre.de condi.inde.Ergo sequitur, qõ si stare posset obligatio predicta,pater ratione vitij dilapidationis non teneretur reddere.Et sic se administratione priuare. Sed hodie ex causa aduentitia , qualis est hec inter patrẽ ꝛ filium in potestate consistente potest consistere obligatio:vt concluditur in.d.l.frater a fratre. et in d.l.si quis pro eo.ff.de fideiusso.ꝛ in authen.vnde si parẽs. C.de inoffi.testa.per casum.l.iubemus.C.ad Trebel.igitur ꝛc.Secundo istud idem videtur probari in.d.c.per vestras.Ibi enim est expressum, q; quãuis maritus vergat ad inopiam:tamen potest compellere vxorem ad dotẽ sibi soluẽdam,si iudici videtur, qõ pro dote seruanda idoneã prestet cautionẽ.Ergo multo magis vxorẽ agentẽ aduersus eũdem,qui dotem receperat, poterit ea cautione prestita repellere ꝛ dotẽ retinere: quia cui damus actionem, multo magis exceptionem:vt.l.j.§.qõ ait.de superficieb⁹. et.l.inuitus.§.cui damus. de regu.iur.cum si.Et infra de hoc dicam.Si igit hoc potest maritus agente vxore:ergo pariter agentibus filijs.Quamuis autem hoc motiuum videatur coloratum,nihilominus pur magis subsistit dubitatio,eo:quia video,qõ quamuis filiusfamilias non habeat tacitam hypothecam in bonis patris ratione administrationis per eum reddende circa ea, que fecit de peculio aduentitio: vt in.l.cum oportet.§.non autem.C.de bo. que lib.tamen habet eandem ratione proprietatis aduentitiorum eiusdem a patre reddende,administratione finita:vt.l.si quis prioris.§.in illo.C.de secũ.nup.ꝛ.d.l.cũ oportet.§.fi.ꝛ.d.§.ꝛ ita certa.ꝛ sic est ipsi filio satisdatum. Unde videbatur rationibus premissis patrem non repellẽdum ab administratione:neq; compelli dotem filio reddere.et tamen pur videmus,quod propter eius malos mores ab administratione repellitur:vt in.d.l.fi.C.de sentẽ.pas.nisi respondeas, quod ibi remouetur a recuperatione administrationis iam perdite:non autem remouetur ab administratione , quam iam habet: vt illa tradatur filio: vt videtur tex.in.d.§.ꝛ ita certa.dum dicit, qõ erubescit lex castigatores filios patribus adijcere.Secundo video,quod habet mulier pro dote mariti bona hypothecata: et sic est sibi sufficienter satisdatum:vt in.d.l.assiduis.ꝛ tamen pur propter malos mores atq; malam administrationem mariti,potest illum compellere ad dotem resignandam , cuius administrationẽ ipse suscipiet: vt hic,ꝛ.d.l.vbi adhuc. cum simi. Ita ergo pariter est dicendum in filijs. Sed ad hoc si volumus sequi Bar.potest respõderi,quod hoc facit.l.in fauorem mulieris et filiorum,consyderans:qõ melius est rei incumbere,quam in personam agere: vt in regula iuris:vt insti.de ob.que ex delic.nasc.§.furti.cũ simil. Possemus etiã, vt predicta fugiamus: dicere, quod hoc in casu iudicis officio consulendum erit ipsis filijs: vt res ipsa dotalis sequestretur : maxime si pater satisdare non potest.ff.qui satisda.cogan.l.si fideiusso.§.fi.ꝛ si sit in pecunia,penes aliquem fidum mercatorẽ,assignetur:vt in.d.c. per vestras.quoniam tunc resultabit,quod vtriq; consultum erit:ꝛ patri quod non dilapidet:ꝛ filio,quod non perdat.Quinimo ꝛ si alimentis indigeat ex reditibus sequestrate dotis illa percipiet. Ad hoc casus notabilis.C.de ordi.cogni.l.fin.ꝛ hoc maxime procedit, vbi pater dilapidaret solum ipsam dotem:ꝛ in proprijs foret diligẽs. Ad hoc.ff.eo.l.si cum dotem.versi.si vero dotem.Et adde.l.fi. iuncta glo.sua.ff.vt lega.nomine cauea.super verbo, compellendum.Potestis tenere, que placet: quia ego valde dubito.et ad predicta vide quod in simili no.Bald.in.l.ij. C.si in frau.patr. ¶ Item inquantum in vltima questio
30 ne huius partis † concludit,muliere existente excommunicata,vel bannita:ꝛ sic impotens ad agendum,filios eius posse agere:ꝛ hoc prima ratione: quia quamuis coniucta persona pro communicata non possit agere contra eius volũtatem:vt.l.Pomponius.§.fi.ff.de procurat.et.l.maritus. C.eo.tamen hoc est verum,nisi prosequatur propium interesse.Quoniam tunc ea etiam inuita agit:vt.l.j.de liber. can.j.Adde ad hanc quod illa parum facit quia loquitur fauore libertatis.vnde meliorem allegasset casum expressum in ratione sui,in.l.patri.in princ.ff.de mino.Secunda etiam ratione: quia ex quo non potest actio exerceri per matrem:tamẽ debet in subsidiũ posse exerceri per filios: argu.l.fi.cum.l.sequen.ff.de instito.l.j.C.de actio.ꝛ obliga. ꝛ.l.damni.in fi.ff.de dam.infec.ꝛ.l.sancimus.in fi.C.ad Trebel.l.in omnibus.ff.de pretorijs stipula.Ad hanc adde,qõ illa iura parum faciunt: quia volunt , quod vbi aliqua ex causa cedi non potest : tamen actio ad quam cedendam quis tenetur,in subsidium sine cessione vtilis mihi tribuitur. Sed in casu nostro non cogitur mater ad cedendam hanc filijs actionem:licet eam dotem exigentem in necessitate compellat ad filiorum educationem:vt in.d.versic.fi vero dotem.ꝛ in.d.l.vbi adhuc. vnde ratio prima cũ alijs, quas ad hoc probandum ponit,sunt ista meliores. Posset etiam hoc casu dici, quod si egeant ipsi filij , videant q; patrem dilapidantem , poterunt a iudice petere sibi alimenta decerni. Ex hac enim causa potest inter patrẽ atq; filium lis consistere.ff.de liber.agno.l.si quis a liberis.§.si quis vel parens.ff.de lega.j.l.seruo alieno.§.j.Et si dubitent,ne in posterum pater possit prestare,propter continuam eius dilapidationem:petant ex officio iudicis prouideri.argu.in.d.l.si cum dotem.§.fi autem in feuissimo. cum et hoc casu digerit Bald.in dicta.l.ij.C.si in fraudem patroni.filios agere posse: vt compellatur pater: vt certos fundos ad alimenta designet:qõ est notãdum. ¶ Itẽ
31 inquantum in secunda † questione tertie partis principalis determinat sequendo glos.Ey.ꝛ Specu.qõ ad hoc, vt mulier agere possit hypothecaria contra extraneos bonorum mariti possessores in casu harum legũ: necessaria est per prius excussio bonorum viri.Adde,qõ istud videtur dubium:quia dotis iudicium ad vtilitatem publicam pertinere censetur: vt.ff.eo.l.j.vbi autem de publica vtilitate tractatur,res de bono ꝛ equo agitur.Et omissis alijs disputationibus de iure apicibus omittitur ; vt dicit tex. singu.in.l.ita vulneratus.versus finem.ff.ad legẽ Aquil. Sed exceptio excussionis, tanquam quelibet exceptio cõtinens ordinem vnius iudicij ad aliud: est de iuris apicibus:vt no.glo.singu.in.l.fi mãcipium.§.fi cõmuni diuidundo.in.j.glo.ff.de cuictio.igitur ꝛc. Sed respondeꝛ,quod dicta glo.est falsa:licet de ea festum faciat totus mundus.Et probo vna ratione:quia certum est, qõ fiscus agens:et sic causa, in qua expressim tractatur de publica vtilitate: repelli potest exceptione excussionis:vbi illa est necesse. Causa est.C.de decur.l.j.li.xj.de iure fisci.l.ffi oschis.ff.ad municipa.l.libertus.§.j.ergo sequitur , qõ illa nõ est de iuris apicibus:quia si esset frustra opponeretur propter doctrinam dicte sing.litere.l.si ita vulneratus.ꝛ hoc est verũ licet als consulendo secutus fuerim dictã glo.ad hanc rationẽ
32 non aduertens. ¶ Item † inquantum in.iij.q.eiusdẽ partis cõcludit iure tacite hypothece mulierẽ posse auocare bona feudalia ꝛ emphyteotica mariti,quomã ꝛ ista cadũt sub obligatione, q̃din durat ius emphyteosis ꝛ feudi:vt in.l.lex vectigalis.ff.de pig.Adde qõ in hoc errauit vehementer:quia feudum,ꝛ pari ratione emphyteosis:cũ non possit venire in hypotheca speciali expressa sine consensu domini:vt est casus in.c.j.de prohibi.feu.alie.in vsi.feu.per Fed.ergo multominus necessario poterit in hypotheca generali expressa,vel tacita:quia in generali obligatione, ea nõ veniunt,que quis verisimiliter nõ esset obligaturus in specie:vt in.l.in obligatione.ff.de pigno.ꝛ.l.alumnos.C. que res pig.obli.Et hanc opi.sequitur Spec.ꝛ rectius in titu.de pigno.in.§.j.in versi.sed nunquid feudum.circa fi. §.Nec ob.d.l.lex vectigali.q; illam oportet intelligi, q; interuenerit cõsensus dñi propter dictum.§.imperialem.de prohib.feu.alie.Et hanc opi.etiã recte intuenti ponit ipse Bar.licet per hec iura nõ fundet in.l.codicill.§.instituto.
33 ff.de leg.ij. ¶ Item inquantũ in eadẽ †cõcludit mulierem iure hypothece auocare posse merces existẽtes apud maritum:sed non illas, que sunt trãslate in extraneos posse(s

sores: vt dicit esse tex. valde notabilem in. l. cum tabernā. in prin. ff. de pig. Adde, q̄ licet hec videatur cōmunis opinio: nihilominus nō est vera. Et vt hunc quotidianū passum, seu an in obligatione veniant merces: clare habeas, dic: qō aut queris, an possint obligari expresse: ⁊ tunc dicē dum, q̄ sic. vnde ille iure talis obligationis poterūt auocari, que tempore quo agitur, existunt penes debitorē: licet nōue sint. ⁊ hoc duplici ratione. Primo: q̄ videnī ipse merces cōstituere vnū corpus vniuersale: igitur nouiter superuenientes subrogari cēsentur loco priorū distractarum. ff. de pig. l. grege. Scōo q̄ in ea obligatione veniunt etiā future: vt in. l. fi. C. que res pig. hc tamē merces que tē pore obligationis erāt penes debitorē post distracte non poterūt a nouis possessoribus auocari, quasi transiuerint cum pignoris onere: ne sic dicendo videatur merces obligans interdixisse sibi quodāmodo cōmerciū cū alijs contrahēdi super ipsis mercibus. Et iste est tex. sing. in. d. l. cū tabernā. Aut queritur, an merces veniant in obligatione generali expressa vel tacita: ⁊ tūc dicendū, q̄ non: q̄ casus est apertus in. l. debitor. ff. de pig. q̄ in obligatione generali, ea nō veniūt, que quis habet animo cōiter in aliū trāsferendi: nō autem penes se cōtinuo retinēdi. Sed merces sunt huiusmodi: igit ⁊c. Ad hoc. ff. de bere. instit. l. ex facto. in. ff. rerū. ff. de vsufru. leg. l. generali. ff. vlto. ff. de fun. instru. l. predia. ff. de lega. iij. l. si fundus legatus. ⁊. l. si chorus. ff. ī. et l. si mihi Denia. ff. fi. vbi apparet rebus in aliquo loco cōsistentibus legatis, ea legata nō videri, que mercis causa sunt ibi posita. Hoc autē limitarē verū: nisi sub ipsa generali obligatione nō possent alia includi, q̄ merces. Quoniam tūc ille veniūt: vt obligatio nō remaneat frustratoria. Et ad hoc induco sententiā glo. singu. in. l. pediculis. ff. item cū quereret. ff. de auro ⁊ argē. leg. sub verbo, nō videri: dicēs, legato generali rerū in loco aliquo cōsistentium: tūc merces includi: cū ad alia nō potest legatū trahi. Ita ergo dicēdo in pposito nostro propter paritatē rationis,

34 ⁊ ad hoc vide Bal. in. l. certi iuris. C. locati. ¶ Item † inquantum in. iiij. q. eiusdem partis, cōcludit minorem recipientem dotem nō censeri obligare pro eius restitutione tacite sua bona immobilia: cum nō interuenit decretū iudicis: licet glo. de hoc dubitauerit in. l. fi. C. de legi. tut. Et in simili idem decidit in. l. item quia. in prin. ff. de pac. Adde, qō Jo. And. in addi. in. d. tit. de dona. inter virum. sub ver. quid si mulier. sequitur opi. cōtrariam, quam hic etiā firmant Bal. ⁊ Ange. eo: quia si minor obligatur ex tacita hypotheca illi accidēti ex dispositione legali: vt eius iuris sit accessorium, cuius est principale, iuxta regulam iuris, accessorium. cum si. Ad. l. autem que tutores. C. de admin. tuto. et. l. predia. C. de predi. mino. ⁊. l. fi. ff. cum autem. C. si maior factus. respondēt, q̄ ibi non agitur de hypotheca, vel obligatione necessaria: prout est hec: sed de obligatione principali, que resultat ex donatione propter nuptias. In quibus autem rebus illa tunc consistere debeat: inscienti relinquitur decreto. ⁊ hec quidem opin. videtur de iuris mēte procedere, per tex. in. l. ij. ff. de rebus eorum. ad quam Bar. nō respondet. Ibi enim est expressum, q̄ sicut fiscus ex cōtractu quem celebrat cū minore habet eius bona tacite obligata: ita etiam ex contractu quē celebrat cum minore. vnde est ibi expressum, q̄ tacita hypotheca resultās ex iuris dispositione locum habet ⁊ in minoris bonis. Hoc idem etiam est expressum in. l. ij. eiusdem ti. vbi dicitur, q̄ sicut res empta ex pecunia pupilli per maiorē, censetur ipsi pupillo tacite obligata: vt in. l. idē q̄. ff. qui po. in pig. ba. Ita etiā si sit empta ex pecunia pupilli per alium pupillum. Non obst. alia ratio Bar. quia certum est, q̄ ita oritur tacita hypotheca ex parte dotem ꝓmittentis, quēadmodum ex parte dotem recipientis: vt. d. l. vnica. in. ff. ⁊ vt plenius. ⁊ tamen nemo dicet, q̄ si mulier minor promiserit dotem cum decreto iudicis: cum dotis cōstitutio requirat decretum iudicis in immobilibus cōsistēs in. l. siue generalis. ⁊ in. l. Titia. cū ibi no. ff. de iure do, propter hoc censeatur hypothecasse bona sua tacite: quia respōdeo: qō hoc dicam esse ego verum, qui hanc cōsequentiam nō habeo pro absurdo. Casum enim habeo. l. qō decretum iudicis in cōtractu minoris intercuniens in principali ad eiusdem tacite trahitur accessorium. tex. est notabilis. ff. de rebus eorum. in. l. si pupillorū. ff. si pupillus. Item aduerte: quia ad rationem illam in qua Bar. magis se fundat, que est: qō Quis ipsa dos necessario ex iuris dispositione deberet cōstitutionem donationis ꝓpter nuptias ex parte viri: vt in authen. dos data. C. de dona. ante nup. tamē illa nō poterit per minorem cōstitui in re immobili sine decreto iudicis: vt in. d. l. fina. ff. cum autem. C. si maior factus. et ad. d. l. que tutores. ⁊. d. l. predia. potest dupliciter responderi. Primo: q̄ ideo in cōstitutione donationis propter nuptias requiritur decretū iudicis: nō autem in hypotheca pro receptione dotis. Quia maius preiudiciū affert hypotheca bonorum, qō patet: q̄ iuri hypothece potest mulier libere renunciare: vt in. l. etiā. ⁊. iubemus. C. ad Vel. non sufficit renunciatio prima: nisi secūda fiat ex interuallo post biennium: vt in authē. siue a me. C. ad Vellecia. cum ergo de maiori preiudicio mariti minoris tractetur in donatione propter nuptias, quam in tacita hypotheca: merito lex in vna voluit minori cautius prouidere, quam in alia. arg. de electio. vbi periculum. li. vi. ff. de Carb. edic. li. ver. nam vel magis. Secundo, q̄ ideo in donatione propter nuptias voluit requiri decretū iudi. quia non fit in omnibus bonis minoris propter nuptias donatio: vt docet consuetudo: sed fit bonorum aliquorū: ⁊ ideo debet iudex interuenire, decernēdo per donationē rem minus nocuam minori. ff. de rebus eorum. l. magis puto. ff. ne pass. Horum autē bonorum electio non cadit in tacita hypotheca: cum in ea includātur bona omnia, nō solum presentia sed futura: vt in. d. l. assiduis. ⁊ ideo nō est necesse, q̄ iudicis cognitio interueniat in decernendo quid, ⁊ quale sit in obligatione. Et iste sunt cōcludentes rationes. Quamuis igit voluntariam hypothecam in immobilibus non possit minor cōtrahere sine decreto: vt. l. j. in fi. de reb. eo. q̄ habetur in. l. j. ff. que res pigno. obli. pos. tamen necessariam tacite resultantem, ex legis dispositione sic, per. d. l. fi. et de

35 rebus eorū. in quibus est casus. ¶ Itē inquantū in mulier questione tangit, an mulier simpliciter nuptui tradens videatur omnia bona dare in dotē. Adde, q̄ de hoc plene

36 ponam. ff. c. l. pe. ff. vlto. ¶ Item inquantū in. vi. q. tertii partis ponit, an libellus ⁊ litis cōtest. vel ordo iudiciarius sit necessarius in causa dotis. Adde, q̄ de iure ciuili certū est, q̄ sic: q̄ casus est in. l. fi cum dotem. ff. eo autē. ⁊ in. l. si cū mulier. ff. eo. ⁊ in. l. si cū ea. C. de do. promis. vnde nos gaudebit dotis causa etiam in hoc, quominus plenas probationes requirat. C. de rei ven. l. docē. ¶ Nec etiam in hoc, quominus a sententia super ea lata possit appellari: vt in. l. fi. C. de sen. que sine cer. quanti. ¶ Nec etiā quominus instantia ejus claudatur cursu triennij, secundū. l. properandū. C. de iudi. vt concludit. d. Bal. in rubrica. C. de pactis. dotis. sed bene hec duo specialia continebit. ¶ Primō, q̄

37 poterit † agitari die feriata in vtilitatē hominum: quoniā causa eius pia est: vt in. l. cum hi. ff. de condi. inde. ff. mulier. Cause autem pietatem continentes in talibus feriis agitari possunt: vt concludit Specu. in tit. de feriis. ff. sequitur. versi. potest autem. argu. l. ij. ff. de feriis. ¶ Secundo, quod dubitationes in ea pro iudicis arbitrio poterit arbitrari. argu. de arbit. l. nonnunquam. ff. de re iudi. li. c. hoc voluit glo. ff. eo. l. j. De iure vero canonico causa dotis ordinem iudiciarium non desyderat per textū clemen. dispendiosam. de iudi. volentem causas matrimoniales, aut alias illas quoquo modo tangentes, posse sine ordine iudicij tractari. Sed causa dotis matrimonium cōtingit necessario: cum sine illo esse non possit: vt in. l. ij. ff. de iure dotiū. C. de donatio. ante nup. l. fin. igitur ⁊c. ¶ Item in

38 quantum in. vij. † questione eiusdem partis ponit agentē ad dotis repetitionē debere esse etatis legitime, et alias a limine iudicij repelli. Adde, qō de iure ciuili hoc est verū: quia casus est in dicta authen. quod locum. et in authenti. vnde sumitur. de iure vero canonico dico, quod minor de tamen annum decimumquartum perfecerit legitimā habet personam in dotis iudicio. de hoc allego casum vide de nota. de iudi. c. fin. lib. vi. Ibi enim dicitur, quod huiusmodi etatis persona, legitimam habet personam in iudicio standi in causis spiritualibus, vel ab eis dependentibus: sed dos dependet a specialitate matrimonij: vt. ff. de

39 ri: igitur ⁊c. ¶ Item inquantum in eadem † vult allegando notabile dictū Ja. de Are. ⁊ Cy. in. l. cum tibi. C. qui potentio. in pig. ba. q̄ mulieri cōstante matrimonio, in casu in opie mariti, agenti hypothecaria nō posse rerū, ad quas auocandas

auocandas agit,possessores offerre solucde dotis: vt eam ab agendo repellant: quis regulariter qualiscunq; possessor habeat ius offerendi debitum ad excludendum creditorem agentem hypothecaria: vt in.l.mulier.ff.qui potio.& in.l.Paulus.ff.qui pignoris.ff.quibus modis pign. vel hypo.fol.Adde, qđ istud idem tenuit Jo.And.in.d.titu.de dona.inter virum.ff.fi.in additione,que est sub vers. sed cũ mulier.prout alius creditor consyderata causa propter quam auocat bona, que est: vt se maritum familiaq; ex eorum alat fructibus:vt.d.l.vbi adhuc.versi.ita tamen. Bal.autem & Ange.hic,& plenius ipse Bal.in.d.authen. qđ locum firmant opi.contrariam: quia quemadmodum expulisset agẽtem mulierem ipse maritus dotis oblatione:vt est ex se clarum:ita & pariter alius creditor ab eo causam habens:& si dicatur secundum hoc mulier exclusa bonorum reditibus, non poterit alimenta subministrare. iuxta.d.l.vbi adhuc.respondet:qđ subministrabit ex honesto lucro,qđ queret ex dote sibi oblata & soluta penes fidum mercatorem ad honestam lucri partem cõsignatam: vt probat tex.in.d.c.per vestras.de donatio.inter vi.& hec
40 opi.mihi mihi placet. ¶ Item † inquantũ in.ij.q.iiij.partis principalis allegat tex.in.d.ff.illud.in authẽ.de equali. do.ibi,dum dicit:in collationis ratione habitura res proprias,&c.ad probandũ qđ in casu huius.l.dotis recuperate mulier sit domina.Adde, qđ ille tex.nil facit:quoniã,vt apparet ex eodẽ ibi,dum dicit ex alijs nostris legibus,&c. refert se ad.l.j.& in.d.l.vbi adhuc.& d.l.in rebus. Ille autẽ non loquuntur,cum ad dotem:sed cum agitur hypothecaria ad bona mariti. Et si dicas, quomodo ergo tex.dicit mulierem habituram res proprias,&c.cum hypothecaria non dominium sed meram possessionem auocet: vt.l.si cũ venditor.ff.de euic.respondeo,qđ tex.intelligit res auocatas fore effectas proprias per adiudicationem iudicis,de cis postea factam mulieri,sm formam.l.ordo.C.de execu.
41 rei iudi. ¶ Item inquantum in eadẽ,qđ plene ponit † de natura verbi,assigno.Adde quod de eodem plene ponit Bal.in.d.l.vbi.& plenius in.c.j.quid sit inuestitura.in vsib⁹ feud.& habetur in.c.referentis.& c.inter cetera.de preben. & in.l.arbiter.ff.de distra.pig. Que probat,q verbum assigno,actioni adiectum a iudice prolatum, denotat ipsius actionis translationem. Dum autẽ circa hoc vult,qđ per hec verba, assigno tibi dotẽ,a iudice prolata:in dubio intelligitur in mulierem translatum dotis dominiũ. Adde istud notabiliter probari in.c.si quẽ.de sentẽ.excõ. Quius tex.dat nobis doctrinã,sentẽtie verba intelligenda in potiori significatu:misi sit sententia afflictiua pene tẽporalis.
42 ff.de penis.l.preses.alias,si preses. ¶ Item inquantũ † in tertia.q.eiusdem partis concludit post Cyn.in.d.l.vbi.qđ mulier in casu inopie agens hypothecaria non potest petere se immitti in possessionem omnium bonorum mariti: sed catenus,quatenus sufficit doti,& alimentationi mariti,ac familie ex reditibus bonorum,in que immissio est faciendã.ar.l.j.in fi.C.cõmunia deleg.vbi legatarius hypothecaria agens,nõ auocat bona omnia: sed catenus quatenus sufficit ad satisfactionem legati.Adde, qđ licet hoc etiam sequatur Jo.And.in.d.ti.de donat.inter virũ.et in d.additione,que est sub ver.sed cũ mulier. Tamẽ ego hoc nõ credo verũ.& moueo: per tex.in.d.l.vbi adhuc. vers.sed ita eam.dicentis,q in casu inopie constante matrimonio ita potest mulier agere hypothecaria,quemadmodũ matrimonio dissoluto:sed dissoluto matrimonio agẽs hypothecaria mulier potest petere ex primo decreto se immitti in bona omnia hypothecata: cum hoc casu non fiat immissio iuxta mensuram debiti,quemadmodũ fit, quando agitur personali: vt in authen.is qui iurat.C.de bon. autho.iudi.pos.cum simi.vt.ff.probabo.igitur &c. Quod autem ita sit,habetur sentẽtia glo.in.l.eum qui res agit heredum.C.de procur.& in.ff.si vero etiã quidam iurant.in authen.de exhib.reis. ibi volentis immissionem, que fit de agente actione hypothecaria, nõ terminari ad mẽsuram debiti:sed esse generalẽ in bonis omnibus:sicut generalis & hypothecaria actio. Bene tamẽ est verum in bonis que fitis per maritum post factã immissionem mulieris,creditores alios mariti mulliere potiores fore:vt in.d.l.vbi.in fi-
43 nalib⁹ verbis. Circa hoc † querit,an in ipsam mulierẽ inducr vno decreto trãferre possit dominiũ eius rei, in qua facta est immissio occasione dotis:cõcludens,qđ non:quia in solo principe reperitur,qđ vnico decreto rei debitoris dominium in creditorem transferre possit:vt in.l.fin.C.de iure dom.imperiũ.Adde,qđ hoc est verum:q non potest factum pretoris iuri derogare:vt in.l.j.versi.nec enim.ff. de fer.sed de iure est,qđ non per primum decretũ,sed per secundum in creditorẽ rei debitoris dominium transferatur:vt in.l.fi finita.ff.Jul.j.de dam.infec.igitur. Quimmo nõ potest statim post decretum primum procedere ad secundum,sed debet adhiberi quoddam temporis interuallum iudicis arbitrio relinquendum,sm sententiam glo.in l.cum proponas.C.de bo.auth.iudi.pos.Pro qua est tex. in.d.l.fi finita.ff.nõ autem.licet Innoc.in.c.dilecto.de verbo.signi.dixerit tempus interualli esse spatiũ anni. ¶ Itẽ
44 in † quantum in.iiij.q.eiusdẽ partis allegãdo Cy.in authen.sed cum.an cõfessio dotis recepte, quam facit maritus matrimonio constante,preiudicet creditorib⁹ seu sibi. Adde,qđ de ea hoc anno plene dixi in.l.fi diuortio.de verbo.obli. Ibi tamen dictis addo membrũ vnum,super quo hodie cõsului in ciuitate Castelli,sez ibi,per me dicta locũ habere:vbi cõfessionem recepte dotis non precedunt dotalia instrumẽta dotis promisse:vel alie probationes, per quas ipsam promissam efficaciter probari possit. Quoniã si be confessionem precedant, longa est dubitatio: an aduersus vxorem agentem opponi possit non numerate dotis exceptio. Prima enim opi.est, q non, quam sequitur Pe.& Cy.in.l.in cõtractibus.C.de nõ nume.pecu.per casum illius.l.in ver.illis etiam securitatibus,que post cõfectionem dotalium instrumẽtorũ,de soluta dote exponuntur:nullam exceptionẽ nõ numerate pecunie penitus opponi volumus &c. Rationẽ autẽ huius decisiõis,predicti doc.esse dicunt: quia maritus qui habet aliquem obligatum ad dotem prestandã:& probare potest eum obligatũ efficaciter,potest agere cõtra eum:& nõ habet necesse confiteri de solu.dotis,vt vxorem reperiat facilius:& vt ex eo: quia videatur liberalis: ex quo cõfitetur recepisse antecẽ receperit:moueatur quis ad sibi soluendũ. Vnde si confitetur postcẽ eam vxorẽ habet: & probare potest dotẽ promissam:verisimile est,qđ sibi solutum sit:& ideo ab hac solutione exceptionis oppositione repellitur. At vbi confitetur antecẽ videat vxorẽ,& probare possit dotẽ promissam: presumit confiteri,vt eam facilius habeat, quam affectat: & vt ex eo:quia videatur liberalis:ex quo nõ confitetur recepisse antecẽ receperit,moueatur quis ad sibi soluendũ, vnde si non est solutum exceptio opponitur.& ita loquitur l.fi.& authẽ.ibi posita.C.de do.cauta. ¶ Secũda fuit opi, glo.dicẽtis illum tex.debere intelligi vbi emanat cõfessio de recepto geminata:vt tunc non possit opponi,nõ numerate dotis exceptio. ¶ Douetur per.l.si mulier.C.ad Velleia.que quidẽ nõ facit,sed potius cõtra: quoniam vt per geminatam intercessionem excludat exceptionẽ Velleia, requirit Velleianum biẽnium inter vtranq; intercessionẽ lapsum. ¶ Douetur secundo per tex.l.vnice.C.de plu.peti, sed illa facit minus:quoniam non aliud vult, nisi qõ exceptio doli que obstaret cõfessioni prime de recepto ex tempore dolo creditoris,non obest confessioni secũde emanãti sine dolo. Et huius est ratio: q prima cõfessio cui causam non dedit dolus,purgat dolũ prime.arg.q metus causa.ff.de condi.ob turp.cau.l.si ob turpem. ¶ Douetur tertio per illam.l.lege,cũ fidem.C.de non nu.pecu.sed illa etiam facit minus : quoniam dicit, quod solutio partis eius integri, qđ est incõfessatum,excludit exceptionem non nu.pecu.in residuo. Et huius est ratio:q approbauit solũs cõfessionem precedentẽ de recepto facto,qđ plus est,quam approbare per secundam confessionẽ verbalẽ. Qua enim ratione,vt facilius reperiat creditorẽ mutuatẽ inductus est ad confitendum,semel se recepisse,antecẽ recipiat:eadẽ inducetur & iterato:ar.j.de noua.l.doli.ver.diuersum. ¶ Unde tertia est opi.q possit opponi exceptio intra dies.xxx.vltra autẽ,nõ.& hoc dicũt probari ex.d.l.in cõtractib⁹.in fi.& eadẽ.in ver.super ceteris.sed hẽ iura nõ probant:quoniam finis.d.l.vt aliquid addat precedentib⁹ intelligo in vxore, dum cõfitetur se recepisse dotẽ a marito, vel eius herede, dictus autẽ ver.super ceteris.loquẽs de exceptione opponẽda intra dies.xxx.vt ptz ex illo vbo,ceteris,excludit casum cõfessionis facte per maritũ de dote recepta post confectionẽ dotalis instrumẽti,quẽ prime ante posuerat: vnde prima opi.magis mihi placet per assignatã in ea rationẽ.

Quam etiam sequitur Joā. And. in addi. in. d. titu. de do
na. inter vi. in rub. circa fi. & hunc passum tene menti: quia
quotidianus, et male tractus per docto. ¶ Item inquan-
45 tum † in. vij. q. eiusdem partis concludit, q fructus ex do
te, qui satisfacto oneribus matrimonij, supersunt: non pe
nes vxorē, sed marito reddi debēt, eo: quia fructus dotis
debent esse mariti: vt. l. dotis fructus. ff. de iure do. & l. pro
one. C. eo. titu. Alias enim esset eius refidui, quod super-
est, donatio, que etiam in reditibus dotis inter coniuges
est prohibita, si absolute fiat: vt. l. si inter virum. & l. si cōue
nerit. ff. de pact. do. l. si quis per vxorem. ff. fi. ff. de dona. in-
ter virum. Adde qō istud videtur esse dubium: quoniam
censetur in potestate ipsius mulieris fore: omnes dotis
reditus cōsumere in onera matrimonij: vt. d. l. vbi adhuc.
versicu. ita tamen. in verbo, abutatur. quod glos. exponit,
id est, in totum consumat. Et consequenter videtur non
posse constante matrimonio superexistentium post per-
acta matrimonij onera redituum fieri repetitio: quia li-
cet illi non sint consumpti totaliter anno vno: tamen quod
supereſt mulier cōsummere poterit in oneribus anni al-
terius. ¶ Preterea pro hac potest allegari casus notabi
lis in. l. credito. ff. inter. ff. mand. volens id, quod rediti-
bus dotis post peracta matrimonij onera supereſt mari-
to, non debere reddi patri vxoris. Ita ergo in proposito
id qō post peracta matrimonij onera ex reditibus dotis
propter inopiam mariti assignatis vxori supereſt, nō de-
bet reddi ipsi marito: vt vtriusq; equalis sit cōditio. Pro
Bar. tamen facit tex. no. iuncta glo. ff. in. l. ex anno. in prin.
ff. de dona. inter virum. dicens: qō cum maritus teneatur
alere vxorem secundum dotis quantitatem: vt in. l. si cū do
tem. ff. si autem in seuissimo. ff. co. merito si vxori assignat
in alimenta reditus alicuius fundi, id qō supereſt ex eis
post peracta onera matrimonij maritus repetit: q: in illo
pluri assignatio est inualida. Ita ergo in proposito cum
dos in casu inopie mariti assignetur mulieri ad duplicem
causam. Prima: vt sit in dote sua secura. Secunda: vt ex
eius reditibus se familiamq; alat. Igitur est consequens,
vt id qō supereſt ex reditibus post peractam alimenta-
tionem, reddatur marito, quasi in hoc pluri nō procedat
assignatio ipsius dotis. per. d. l. ex anno. que ad hoc est no-
tabilis. Facit etiam. l. Lucius. ff. a te peto. ff. de lega. ij. Vbi
enim est expressum, qō si est assignata alicui certa quanti-
tas in certam causam consumenda, ea tamen ad finem re-
ducta, si aliquid ex assignata quantitate supersit, est red-
dendū. ita hic: cum ipsa percipiat dotis reditus in hanc
causam: vt matrimonij onera suppoꝛtet, qō eo peracto su-
pereſt: reddi debet. Et quia ad vtranq; partem fortiter
stringunt rationes: igitur pro nūc me non aliter determi-
no: sed cogitandum relinquo. Cum tamen ex reditibus
rerum a muliere quocatarū iure hypothece post peracta
onera matrimonij, aliquid supereſt: qō illud marito red-
datur, videtur probari notabiliter in. l. is cui. ff. queri po-
terit. in versi. quinimo. ff. vt in pos. leg. Sed in contrarium
fortissime stringit. d. l. vbi. in verbo, abutatur. qō quidem
significat non solum consumptionem reditumm, iuxta ex-
pedientiam boni viri arbitrio faciendam: sed etiam iuxta
ipsius mulieris voluntatem plenissimam: vt. l. plenum. ff.
46 pretor. ff. de vsu et habita. ¶ Item inquantum † in nona
questione eiusdem partis determinat, qō marito recupe-
ranti diuitias, non debeat dos reddi, que per vxorem ab
eo propter inopiam fuerat quocata: et hoc duplici ratio-
ne. Prima: quia vbi casus superueniēs, qui ab initio exi-
stens impediuisset actum geri, tēdit ad eundem finē cum
acto gesto: nō debet ex eo induci eiusdem actus retracta-
tio: vt. l. verbis. ff. ad leg. Falci. & insti. de leg. in. ff. ex contra-
rio. & qō no. Dy. in. c. factum legitime. de regu. iur. lib. vi. et
quod habetur in. l. pluribus. ff. & si placet. de verbo. obliga.
Sed diuitie superuenientes tendūt ad eundem effectum
cum actu gesto, scilicet assignatio dotis: quia ad mulieris
assecurationem: igitur &c. Secunda per tex. in. l. sciēdum.
ff. fi. ff. qui satisd. cog. vbi est expressum, qō cautio ad quam
prestandā, quem astringit sua inopia, nō retractatur pro-
pter superuenientē locupletationē. Adde, qō quis iste ra
tiones videātur colorate: & pro eadē opi. facere regulā le-
gis, sancimus. C. de admi. tut. & l. non enim. aks nec enim. ff.
de iti. actuq; prima. nihilominus Bald. & Ange. determi-
nant hic cōtrarium ea ratione: quia resolui debet ipsa re-
stitutio, cuius causa, que fuit mariti inopia, reducta est ad
non causam. Ad hoc. ff. de cōdic. sine causa. l. si fullo. Quod
vltimo Joan. And. in titu. de dona. inter virum. ff. fi. in addi-
tione, que est sub versi. quid si mulier referat. alias, quid si
vir. refert opi. dicentiū, qō superuenientibus diuitijs ipso
iure ad maritum redeat dotis dominiū, eo: quia cum est
sublata causa, que dominiū sibi abstulit: debet reintegra-
ri in dominio ipso iure, ar. l. cum loca. ff. de reli. & l. instanti.
ff. fi. cū. l. seq. ff. de re. diui. Et hec opi. videtur mihi verior,
per tex. l. fi. C. de sen. pas. & melioꝛem in. l. j. versi. & tandiu. l.
de cur. furio. Vbi enim est expressum, quod administratio
sui patrimonij, quam quis perdidit propter malos mo-
res, recuperatur ipso iure propter superuenientiam bo-
norum. Ita igitur in proposito administratio, quam trā
latam in vxorē perdidit maritus propter eius malos mo
res in consumendo prodigaliter patrimonium, recupera
tur ab eodem per superuenientes in eo bonos mores ar-
ca conseruandas diuitias, quas queſnit. Non obst. ter. in
d. l. verbis. & d. ff. ex contrario. quoniam ratio illorum tex.
non est illa, quam dicit Bar. sed ea conditio superueniēs
cum superueniat in fauoꝛem agentis: vt ibi patet: ideo nō
debet inducere eius odium & detrimentum. C. de leg. l. qō
fauoꝛe. cum suis simi. Et sic in proposito diuitie, que ten-
dunt ad fauoꝛem & commodum mariti, debent pro eo fa-
uoꝛem operari circa dotis recuperationem: non autem
detrimentum in denegando sibi illam. & ita ad illa iura re-
spondet Bal. in. l. ad comparandas. C. man. ¶ Ob obst.
tex. in. d. ff. fi. l. sciēdum. q: ibi solum tractat de retractatio
ne cautionis propter superueniētes diuitias: hic autē tra
ctatur etiam de recuperatione perdite administrationis,
qō debet recuperari ꝓpter superueniētes bonos mores
& diuitias: vt in. d. l. j. ver. et tandiu. de cuius versi. declara-
tione per Bar. in. l. is cui bonis. de verbo. oblig. ribi[illegible].
47 ¶ Item aduerte: quia stat † dubium, nunqnid vxor in
casu inopie agenti ad dotem recuperādam, possit eam
excludendam maritus offerre idoneam cautionem? Cō
munis enim Legistarum opinio est qō non, eo: quianon
debet arctari posse mulier, vt in re, que sibi est tam grauis
preiudicij, subijciat se fragilitati cautionis. ff. ad Trebl.
l. qui ita. ff. j. allOiro: tamen: quia tex. in. d. c. per vestras. vi
detur dicere, qō maritus agens, si ei obijciatur exceꝑto
inopie: potest illam repellere prestādo cautionem idoneā,
vel quam potest: aut mulierē arctare, vt dotem consignet
penes mercatorem ad licitam lucri partem. Inde notan-
dum, qō vbi est alternatiua iuris: huius electio in casu du
bij committitur ius dicentis arbitrio: vt no. glo. de vita et
honesta. cleri. c. a crapula. Et plene no. in. l. quicunq; et li
fugitiui. C. de ser. fugi. l. j. ff. expilatores. ff. de effracto. q
pilato. per. Bar. Qui quidem iudex ꝑm docto. ibi, debet,
cum cautio offertur: tunc facere, vt mercatori consigna-
tur. Sicut ergo vult tex. qō maritus agens, eius intentio-
nem iuuare possit oblata cautione idonea: ergo multoma
gis per hanc viam iuuare poterit dotis penes se retētio-
48 nem. ¶ † Ultimo inquātum in. vi. q. ij. partis principalis
concludit actionem, scilicet ex stipulatu ad dotem reco
perādam competentem extraneo esse bone fidei, per tex.
in. l. vnica. ff. & vt plenius. iuncto. ff. sed si non ignoremus. C.
de rei vxo. hoc modo. qō in. ff. et vt plenius, dicerat actio
nem ex stipulatu competentem ad dotem, competere sue
mulier dotem det, siue pater, siue alia pro ea persona: & sic
extranea. & postea in. ff. sed si non ignoremus. dicit eam ac
tionē de qua in. ff. & vt pleni⁹. dicerat esse bone fidei. Ad
de, quod in hoc erranit terribiliter: qa ille. ff. et vt plenius,
loquitur de actione descendente ex ficta stipulatione, quā
tamen in fauoꝛem extranei dotantis non fingit lex inter-
cessisse: vt in ea. l. ff. accedit. vnde nō potest loqui de actio
ne ex stipulatu competenti extraneo: & sic loquitur solum
de illa, que competit mulieri. et dum dicit tex. vel alia pro
ea persona, &c. Necesse est propter predictam rationem in-
telligi de alia persona, que dotē pro muliere dat: eam ꝑ
donando expresse vel tacite: quod est coipso, quod sibi nō
stipulatur reddi: vt in. d. ff. accedit. vnde verior est opinio,
quam tenebimus in. l. ij. & l. de diuisione. ff. eodē. actionem
competentē extraneo esse stricti iuris. dic vt hic per Bar.
49 ¶ Item inquātum † circa finem quarte questionis prin-
cipalis ipse concludit per legem, Seia. in prin. ff. ad Sc̄m Vel
leia. qō confessio facta per debitorem vni ex creditoribus,
in preiudicium

in preiudicium alterius creditoris, non probat. Adde, q̃ idem determinat Specu. in titu. de obli. ꝛ solu. §. i. in versi. sed quid ecce. argu. l. in graui. §. i. ſ. ad Sillan. l. rescripta. §. de fid. instru. l. fi. §. de interrog. act. ꝛ. c. sicut, de testib. quod est notandum: quia quotidianum.

Summarium.

1 ¶ Inopia viri causata ex exheredatione paterna: an operetur in casu huius legis dotis repetitionem antequã hereditas adeatur.

2 Creditores hereditarij, quod non possunt agere aduersus heredes, antequã hereditas adeatur. ꝛ nu. 3. ꝛ. 5.

Exheredatio filiorum confirmatur ex subsequenti aditione.

4 Iudex creditore instante potest terminum prefigere heredi ad adeundum.

6 Intellectus Rogerij placet Bartol. et ab omnibus tenetur.

7 Hereditas iacens, an possit inchoare prescriptionem rerum incorporalium, ꝛ prescribere contra creditores hereditarios.

8 Creditores hereditarij, q̃ non possint agere aduersus hereditatem iacentem.

9 Actio de dote, an nascatur constante matrimonio, Quis inefficax? ꝛ nu. 11. ꝛ seq.

10 Actio tutele est actio generalis.

Si exheredato. ¶ Inopia eueniens ex exheredatione, dicitur esse euidens ex die adite hereditatis secundum intellectum, quem sequitur Barto. ¶ Not. in. §. si exheredato. † primo secundum intellectum Rogerij ꝛ cõmunem, inopiam mariti oritum habẽtem ex exheredatione paterna, non dici euidentẽ adeo: vt ex ea cõstante matrimonio cautio detur dotis recuperatio, antequam adeatur patris hereditas. Et huius est ratio: quia exheredatio confirmationem sumit ex subsequenti aditione, qua non secuta, irritatur: vt. l. filium. versicu. sed si exheredatio. ſ. de contratab. ꝛ. l. si patronus. §. si ex testamento. ſ. de bo. lib. cum similib.

2 ¶ No. ex eodem secundum alium † intellectum, aduersus heredes, nõ posse per hereditarios creditores: actionem instituj, antequam adeatur patris hereditas. Et huius est ratio: quia exheredatio confirmationem sumit ex subsequenti aditione, qua non secuta, irritatur: vt. l. filium. versic. sed si exheredatio. ſ. de contratabu. ꝛ. l. si patronus. §. si ex testamento. ſ. de bo. lib. cum si. ¶ Not. ex eodem fm alium † intellectum, aduersus heredes non posse per hereditarios creditores actiones institui, antequã adeat hereditas. Hereditatis etenim aditio, illa est, que heredes obligat hereditarijs creditoribus: vt. l. apud Julianum. in fin. ſ. ex quibus causis in poss. ſ. de actio. ꝛ obligl. ex maleficijs. §. heres. ꝛ institu. de obli. que ex quasi contractu. §. heres. cum simi. ¶ In tex. ex die adite † hereditatis incipiat dotis exactio ꝛc. Quod si nimium heres adire differat, postulante creditore, pretor sibi ad adeundum terminum prefiget: vt supplet hic Dy. argu. ſ. de heredib. instit. Si quis instituatur. la grande. ſ. de cur. bo. dan. l. i. ꝛ. l. j. ſ. de de successo. edict. cum similibus. ¶ In gloss. super verbo, de dote. ibi ante tamen quam † adiretur hereditas, solutum est matrimonium ꝛc. Et propter hoc reprobat hic istum intellectum gloss. quia si ante aditam hereditatem solutum esset matrimonium: tunc dotis actio oritur capere ex die soluti matrimonij. ſ. eadem. l. j. cum similibus. non autem ex die adite hereditatis soceri, cuius contrarium vult hec litera. Sed tu defende glossam quia tex. nõ dicit actionem produci ex die hereditatis adite: sed dotis exactione. vnde propter hoc intellectus gloss. potest esse bonus. ¶ Secundus vero intellectus gloss. fuit ad istum textum in. l. pater. ſ. de dote prelegata. dicentis, quod hic constante matrimonio agebatur per nurum ad dotem cõtra heredes soceri: quoniam contra illos nurui ctiam constante matrimonio ad dotem actio nata est cum effectu exigendi: vt probatur in dicta. l. pater. in versi. sed si primus, quam legatum. Sed certe ille non obstat: quoniam potest intelligi, primo secundum Azonem, quod ibi recuperauit mrus constante matrimonio dotem de facto: vel melius quod recuperauit ex iustis causis, que habentur in. l. quamuis. cum sequen. ſ. eodem. ¶ Allego secundo text. l. sed si pro dote. versicu. sed cum constante matrimonio. ſ. de lega. prestandis. Sed certe nec ille obst. quia tex. ille loquitur conditionaliter, dicens: sed cum constante matrimonio dabitur actio, puta in casu inopie: vt in princi. buius legis. Quod autem, de dote actio cum effectu exigendi, nurui constante matrimonio contra heredes soceri, nõ sit nata, est expressum in. l. ij. in princi. ſ. de dote prelegata. ¶ Unde tertius intellectus ad. §. fuit glos. in prooi. allegata. l. ij. in princi. volentis, hic nurui aduersus soceri, pro dote, heredes competere actiones ex testamento: puta, q̃ ipsa dos sibi prelegata erat: ꝛ ideo expectatur hereditatis aditio. Sed iste similiter non bonus: quia tex. presupponit mulierem hic agere actione de dote, nõ actione ex testamento, secundum Bartolum. Potest tamen defensari: quia quamuis dicat, mulier agat de dote ꝛc. Non tamen dicit actione de dote, sed agi de dote, id est ad ipsam dotem actione ex testamento. vnde vides, quod primus intellectus et tertius omisso secundo satis procedere possunt. ¶ In eadem ibi, quod nõ placet ꝛc. quamuis dicat

6 † glossato: hunc intellectum Rogerij non placere sibi: tamen Barto. placet. ꝛ communiter tenetur. ꝛ illum declara prout dixi in notabilibus. ¶ In eadem ibi, non ergo

7 ante currit contra eam prescriptio ꝛc. Firmat † ergo notabiliter gloss. quod quemadmodum hereditas iacens non potest inchoare prescriptionem rerum incorporaliũ: vnde non prescribitur in personalibus contra creditores hereditarios. Bald. autem tenet hic contrarium per tex. in. l. si seruus hereditarius. ſ. de diuer. ꝛ tempo. prescript. vbi secundum eum non videtur expressum. ꝛ ad hanc glo. respondebat, quod hoc contingit propter exheredationem filij, de qua in litera: qua pendente non possunt aduersus institutos per hereditarios creditores iudicia instituj: alias inchoari: vt. l. si quis libertatem. ſ. de petitio. heredi. ¶ Sed certe glos. dicit verius. ꝛ forte in lectionũ discursu Bald. non aliter aduertit: quoniam dicta. l. si seruus. loquitur in casu contrario, scilicet an aduersus hereditatem iacentem possit prescribi: de quo ibi. ꝛ in. l. si seruus hereditarius. ſ. de stipu. seruo. ꝛ in. l. ea que. C. de tempo. in integrum restitu. Quod autem glos. verum dicat: patet: quia impedito agere non currit longissimi temporis prescriptio: vt. l. j. ad finem. C. de anna. except. ꝛ. l. cum notissimi. §. illud. allegata in glos. ꝛ. l. j. ad finem. C. de bon. mater. ꝛ. l. ij. §. in omnibus. ſ. de iud. cum si. Sed hereditate † iacente impediuntur creditores agere: quia aduersus eam non potest iudicium institui, nisi quo ad interpositionem primi decreti: vt regula patet in. l. iiij. §. toties. ſ. de damno infec. in. l. is cui. §. cessatum. ſ. vt in posse. lega. ꝛ exceptio. in. l. cum debitoris. C. de iudi. igitur ꝛc. ¶ In ea.

9 quando † autem nascatur actio de dote ꝛc. glos. hic, ꝛ in. l. ex placito. C. de rerum permu. ꝛ institu. de actio. §. fuerat. ꝛ in dicta. l. cum notissimi. §. illud. et in. l. si rem. §. omnis. ſ. de pign. act. ꝛ in. l. inrisgentiũ. ver. vt puta. ꝛ ver. ité Marcellus. ſ. de pact. ꝛ in. l. auia. C. de iure do. ꝛ in. d. l. pater. de do. prelega. ꝛ in. l. ꝛ si alia. ſ. de bo. dam. variauit in hoc dubio, an actio de dote cõstante matrimonio nascatur Quis sine effectu exigendi: ꝛ quidem pro parte negatiua quam sequitur hic Barto. videtur tex. in illa. l. ij. ſ. de dot. preleg. dum dicit: quod ius actionis de dote constante matrimonio nullius momenti est: ꝛ ideo nullum legatum iure eius actionis tali tempore per socerum nurui factum. Sed respondeo, quod ibi vult nullum esse ius huius actionis quo ad effectum exigendi: ꝛ ita sentit ibi glos. dum allegat. l. i. C. si dos constã. matrimo. ꝛ sic non negat quominus actio sit nata. ¶ Secundo facit: quia videmus actionem tutele non nasci, nisi tutela finita: ꝛ tamen est certum eam finiri debere. Et huius est ratio fm Rayn. de Forlivio: quia cũ ex multis capitibus nasci possit: quia ex multis modis tutor obligatur: ideo ante non nascitur: quia incertum esset: ex quo capite nasceretur. Ita probatur in. l. ita finita. et. l. si tutor reipublice. §. fina. cum. l. sequen. ſ. de tute. ꝛ ratio. distraben. Ita ergo in proposito actio de dote non nascitur nisi soluto matrimonio: quãuis certum est eum solui debere. Quoniam cum ex multis capitibus nasci possit, si interim nasceretur, incerti essemus, ex quo capite. Sed certe

ad hoc respondetur, quod allegata ratio nõ concludit ad casum. l. nisi. ff. de. l. si tutor reipublicæ. quia nõ refert ex quo capite nascatur: dum tamen equipolleant ipsa plura capita: vt. l. quod si dubitet. ff. de acquiren. hered. ff. l. Gallus. §. ff si quid tantum. cum si. ff. de libe. ff posthu. ¶ Preterea secundum hoc sequeretur, quod durante cura furiosi: non nasceretur actio contra furiosi curatorem: quia cum nasci possit ex capitibus pluribus, incertum est interim ex quo capite nascatur. Sed hoc est falsum: vt in. d. l. nisi finita. §. cum furiosi. igitur ꝛc. ¶ Unde ratio dicte. l. nisi. ff. d. l. si tutor. est: quia † actio tutele est actio generalis: vt. l. pro socio. ff plurium complexiua: vnde voluit lex nasci tutela finita, ad hoc vt ipsa vna ff generalis omnia male administrata complectatur: non autem nasci ea constante: quia cum tũc in singulas res male administrationis tutor obligetur: vt. l. tutorem: qui tutelam. ff. de administ. tut. In singulas causas nasceretur. ff sic voluit lex aufugere pluralitatem natiuitatis. ¶ Tertio ad idẽ: quia videmus actionem pro socio non nasci, nisi societate finita: vt concludit glos. in. l. tandiu. C. pro soc. ff tamen est certum societatem debere finiri: quia nulla societatis in eternum coitio est: vt. ff. pro soc. l. nulla. Ita ergo actio pro dote non nascitur, nisi soluto matrimonio, ꝙuis certum sit matrimoniũ debere dissolui. Sed ad hanc respondet, prout. ff. dixi ad casum. l. nisi. ff. l. si tutor. quoniam ita generalis est hec actio, sicut ff illa: vt. d. l. pro socio. ¶ In partem vero † affirmati nam, videtur primo tex. cui non est dare responsum in. l. ff si alia. ff. de bo. dam. dicens: quia humanitatis intuitu soluto matrimonio nascitur actio pro dote mulieri: cũ illa deportata fuit eo cõstante. ff humanitas legis cõsistit in hoc: quia si tempore deportationis actio fuisset nata, illa fuisset publicata, prout cetera mulieris bona: vt in. l. deportatorum. C. de pe. cum si. vnde lex pie mulieri fauens vult, ꝙ nascatur post deportationem soluto matrimonio: ꝙ tunc illa ex deportatione non publicatur ex regula habentem, ꝙ publicatio bonorum nõ trahitur ad post quesita: vt. l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. ff. manda. ff ita declaro illa verba illius legis quorum intellectum gl. ibi ignorauit. Si ergo speciale est hoc casu propter premissam rationẽ, quod hec actio nascatur soluto matrimonio: ergo in contrarium regulariter est ius commune. ¶ Secundo: quia pendentia conditionis omnimodo extitute non suspẽdit natiuitatem actionis: vt. l. si pupillus. §. si sub conditione. ff. de noua. Sed hec conditio, quam in se tacite habet actio de dote, scilicet si matrimonium soluatur, est omnino extitura, vt ex se patet. igitur. Et licet ad hanc rationem nitãtur respondere Dy. ff Bar. dicentes, ꝙ imo incertum est, an sit omnino extitura: ꝙ poterit mulier cõmittere adulterium: ff cõsequenter dotem perdere: vt. l. ex consensu. cũ si. C. de repu. Respõde: ꝙ hec adulterij commissio nõ impedit natiuitatem de dote actionis: sed eam institutã repellit ope exceptionis: vt. l. rei iudicate. §. i. ff. ff. ¶ Tertio ad idem tex. in. l. nam si cum moriar. ff. l. quod si ea. ff. de condi. indeb. vbi conditio, quam certum est euẽturam, sed incertũ, quando euentura est, equiparatur alteri conditioni, que est omnino extitura: sed alia conditio omnino extitura, nõ impedit actionis natiuitatem: vt supra. §. qui sub conditione. ergo nec hec cõditio, que inest doti, quam certum est extituram: licet incertum quando, habet impedire. ¶ Quarto ad idem tex. l. Julianus. in. ff. ff. nij. respõ. ff. de condi. indeb. vbi illud solutum, quod certum est futurũ esse debitum: licet incertum sit ex qua causa sit futurũ debitum: non impeditur retineri ex incertitudine, que extitit tempore solutionis: quia sufficit, ꝙ in alteram causam certum sit futurum illum debitum. Ita ergo pari ratione in proposito non impeditur nationis natiuitas: ꝙuis interim incertum sit, qua ex causa in futurum institui possit dummodo certum sit, ꝙ ex alia causa in futurum institutur. ¶ Quinto ad idem generalitas legis hec actio. ff. co. ¶ Sed aduersus hanc conclusionem fortiter refragatur conclusio Bar. in. l. ita stipulatus. la grande. ff. de ver. obli. volentis pendentiam dici seu cõditionis certe, an: sed incerte, quando impedire natiuitatem obligationis ff actionis. per gl. l. in omnibus. ff. de reg. iu. Que firmat hanc conclusionem, pro qua dicit esse casum in. l. vnica. C. vt act. ab her. vbi ex promissione decẽ post mortem meam: vel si moriar, vel cum moriar: incipit nasci obligatio ff actio contra heredes promittentis. ergo tempore pendentie eius cõditionis vel diei, actio seu obligatio non erat nata: sed dies seu conditio, que inest doti. est huiusmodi. igit ꝛc. ¶ Sed respondeo ad predicta, opi. hec falsa est ff cõtra casum expressum in. l. si quis spoponderit. C. de contrah. ff commit. vbi est expressum ex promissione habente diem vel conditionem huiusmodi, incipere obligationem ff actionem in persona ipsius promittentis morientis: vt patet ibi, cum dicit, ff in persona morientis obligationem incipere ꝛc. vn de tex. in. d. l. vnica. C. vt act. ab here. debet intelligi actionem incipere nasci cõtra personas heredum cum effectu exigendi: quoniam ipso iure nata erat in persona promittentis, per. d. l. si quis spoponderit. que expresse venit ad declarationem. d. l. vnice. Nec dicas differre, an promissio fiat per verbum post mortẽ: vel si moriar: vel cum moriar: quoniam omnia hec eiusdem sunt effectus: vt patet. C. de contrah. ff commit. l. scrupulosam. insti. de inut. stip. §. post mortem. ff in. l. quodcunq; . §. non solum. ff. de verb. obli. licet Cy. aliter erronee digerit. Et hec est veritas in hoc subtili passu: quicquid dixit Bal. in. l. vnica. C. vt act. ab hered. Hec autem opinio, ꝙ actio pro dote constante matrimonio nascatur, videt esse de mente tex. in. l. cum notissimi. §. illud. C. de prescri. xxx. an. dum dicit actionem de dote nõ prescribi, nisi post tẽpus, quo dotis redditio peti posse. Notandum enim, quod non dicit: nisi post tempus quo actio de dote nata sit, quasi tacite velit actionem pro dote constante matrimonio nasci: sed ad istam exigendam non posse, nisi soluto matrimonio institui. ff eisdem verbis utitur glo. in. l. i. C. de repu. dum dicit, ꝙ dotis exactio constante matrimonio ipso iure non competit: vnde vult tacite innuere, ꝙ actio sit ipso iure nata. Et ad idem tex. in. d. l. in rebus. §. omnis. ibi, dũ dicit: ex quo mouere actionem poterit ꝛc. vnde innuit, quod tempus soluti matrimonij vel inopie, non est prefixum actionis natiuitati: sed eius exercitio. Et ad id quod de hereditate iacente dixi. videas. l. si quis institutus. la grande. de here. insti. ff quod not. Bal. in. l. fi. C. de testa. manu.

Summarium.

1 Satisdatio de dote restituenda soluto matrimonio prestari potest.
2 Dilationem a lege qui habet miserationis causa, satisdare tenetur ff talis dilatio denegatur satisdationem prestare deneganti ff nu. 3.
4 Dilatio inducta miserationis causa, licet denegetur satisdationem prestare non valenti: operatur tamen, ꝙ condemnatur deducto interusurio medij temporis ff qualiter fit deductio. nu. 16. ff seq.
5 Limitatio ad regulam. l. eum qui. ff. de iureiur.
6 Donatio facta inter cõiuges de seruo, vt manumittatur valet.
7 Cautio quam quis prestat de alterius heredit ate reddenda, valet.
8 Maritus cogitur prestare vxori cautionem de reddendo, quod consequetur de bonis dotalibus serui non manumissi.
9 Culpa in alienis coercenda est: licet in propriis culpãda.
10 Maritus debet ita versari in rebus dotalibus, sicut in suis, si bene agat.
11 Laudem aut vituperationem ab ijs que a natura insunt, non meremur.
12 Compensatio, quando habeat locum in dotis indicio ff remissiue.
13 Dolosi non conceditur beneficium dilationis ad rem, in quam dolose versatus est.
15 Res restituenda, si non apparet, fi obligatus ad restitutionem non sit in dolo, non succedit statim obligatio ad estimationem ff vide nu. 31.
17 Reditus annui, quod computentur inter immobilia.
18 Interusurium medij temporis, quod causet ius retinendi rem debitam.
19 Lucrum cessans seu interusurium medij temporis, quando causet actionem ad ff nume. 20. ff sequen. ff ponit vndecim conclusiones.
Et quando causet actionem ad repetendum. ff nu. seq.

Marius

29 ¶Maritus obligans generaliter bona sua in tali obligatione: an veniant bona dotalia?
30 Locatio facta per maritum de omnibus bonis suis: an comprehendat bona vxoris?
Jus vtilis dominij, quod transferatur ex locatione longi temporis.
32 Libellus in materia huius §. qualiter formetur.
33 Termino subrogato a partibus loco termini legalis, pẽdente, potest creditor a debitore exigere cautionem idoneam de soluendo.
34 Vxor constante matrimonio: an possit exigere a marito satisfactionem dotis restituende? & vide nu. 37.
35 Sententia si ad cuiuspiam petitionem formata, num possit is ab illa recedere.
39 Pena, que non potest imponi delinquenti tempore delicti commissi: an ea cessante, possit postea imponi.
40 Scientia mariti absq; contradictione: an inducat tacitũ consensum eiusdem inhabilitando mulierem ad commodandam rem ipsius mariti?
41 Tempus modicum quale dicatur?
42 Verbum hoc, caueat, in materia huius §. qualiter accipiatur: remissiue.

Quoties. ¶ Si maritus propter impotentiam, satisfactionem soluende dotis nõ prestat vxori: interim condemnatur ad restitutionem, deducto cõmodo medij tẽporis. Fallit in tribus casibus, scilicet in piscatore, venatore, & aucupatore: vt posui in singul. ccccccxxxi. quod incipit, Tu habuisti. in l. si constante. quod si cum satisfacere potest contumaciter hoc deneget, interim condemnatur insolidum: non habita ratione interusurij: si vero satisfecit, absoluitur: & maritus cauere debet minime se restituturum quicquid ad eum ex bonis liberi peruenerit: nisi etiam eius serui ad manumittẽdum facta fuerit donatio. Et dum maritus circa sui patrimonij administrationem est diligens, sufficit eum talem esse in dotalibus, qualis est in suis: dum vero contra, non. Et qui tenetur ad restitutionem ratione doli, dilationis beneficium non consequitur. h. d. vsq; ad. §. fi. ¶ Not. primo,
1 q; ¶ Huius dubium sit, an cõstante matrimonio possit vxor a marito exigere satisfactionem dotis reddende: vt plene dixi in prin. l. tamen matrimonio soluto clarum est illam
2 posse peti. ¶ No. secundo, quod habenti ↄ dilationem a lege miserationis causa concessam, iniungitur onus satisfactionis prestande. Ad idem. ff. de iudi. l. si debitori. C. de rei vxo. l. vnica. §. cum autẽ. C. de preci. Impe. offer. l. vniuersa. de solu. c. Odofredus. & dic vt plene dixi. ff. eod. l. ij. in. iij.
3 char. in prin. ¶ No. ↄ ex eo. iij. q; dilatio miserationis causa a lege concessa, denegatur satisfactionem contumaciter prestare nolenti: quoniam condemnatur ad soluẽdum dilatione nõ expectata: nec fit deductio interusurij. & in hoc
4 est iste tex. no. ¶ No. ↄex eodem. iiij. dilationem cõcessam miserationis causa denegari debitori, propter impotentiam satisfactionem non prestanti: sed in hoc sibi succurritur: vt ad soluendum debitum non expectata dilatione cõdemnet deducto tamẽ interusurio medij tẽporis. ¶ Not.
5 in §. siue autem mariti. ↄ dotem legitimo tempore reddi debere. etiam si penes maritũ sit vxoris periculo. ¶ Unde regula. l. cum qui. ff. de iureiu. volẽs in vno releuatum, in alio grauari: non habet locum si queratur de hoc gramine, q; perdat releuatus in alio dilationem a lege miserationis causa cõcessam. vnde ad limitationẽ in hoc. d. l.
6 reddo istum tex. not. ¶ No. in. §. si vir voluntatis. ↄq; valida est donatio inter coniuges facta de seruo, vt manumittatur. Ad idem. ff. de do. inter vi. l. quod autem. §. fin. cum duobus seq. ff. eo. l. dotalem. Et huius est ratio: quia non redditur cõiunx donatarius ex ea donatione locupletior vt dicitur. ff. de regu. iur. l. nemo predo. §. locupletior. ff. de prescrip. ver. l. naturalis. §. fi. ff. de lega. i. l. plane. la. ij. in. §. fi.
7 ¶ No. secũdo ↄex eodem, q; valida est cautio, quam quis prestat de alterius reddenda hereditate: cum illa cautio ortum habet ex necessitate contractus preambuli. Ad idẽ ff. de act. emp. l. si quis seruũ. & dixi in. l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. obl. ¶ No. ex eodem tertio ↄ maritum cogi ad
8 cautionem vxori prestandam de omni eo reddendo, quod ex bonis dotalibus serui manumissi, & sibi non donati maritus consequatur. Ad idem. ff. eo. l. si vero. §. itẽ quicquid.
9 ¶ No. in. §. ↄ si maritus. id ad quod semper allegatur, qõ in propijs culpa solum modo est culpanda: in alienis vero etiam coercẽda. Ad idem. ff. eo. l. etiam. §. licet. & ibi hoc
10 declarau. ¶ No. ex eodem, ↄq; tunc sufficit maritum talẽ se reddere in rebus dotalibus, qualem se reddit in suis: cũ circa suas bene versatur. Quoniam si male, non sufficit. et ad hoc continue allegamus. ¶ No. ex eodem ibi, est natu
11 ralis &c. q; ↄ regula volens, q; in naturalibus non mercamur, neq; demercamur: vt. l. fluminum. §. vitium. cum si. ff. de damno infec. non habet locum in delictis: quoniam illa etiam si a natura dicantur procedere, nihilominus deme rentur: quia puniuntur. & in hoc est iste tex. not. ¶ Not. in
12 §. si vxor viri. ↄq; locus est compensationi in dotis iudicio: de quo dic vt plene dixi in. l. rei iudicate. §. i. ff. eo. ¶ No. ex
13 ex eodem. ij. ↄq; doloso beneficium dilationis ad rem illã in qua dolose versatus est inuestigandam: vt eam repertã possit reddere, non cõceditur: quoniam statim ad estimationem condemnatur: vel eius, cum alio debito fit compẽsatio. & in hoc reputo hunc tex. valde no. ¶ No. ex eodem
14 ij. ↄq; quẽadmodum in obligatione rem restitui, re perempta, succedit obligatio ad estimationem: ita pariter et re restituenda non reperta stante obligatione. ¶ Not. ex
15 eodem. iiij. q; ↄre restituenda nõ apparente, si obligatus ad restitutionem non sit in dolo, non succedit statim obligatio ad estimationẽ, sed indulgetur dilatio ad illius perquisitionem. Et in his tribus nota. hunc tex. t. nescio alibi, qui valde not. est ad materiam. l. stipulationes nõ diuidũtur. de verb. obli. in passu illo, an in obligatione rẽ restitui succedat obligatio ad estimationem: nec recolo an ibi fece
16 rim huius mentionem. ¶ In tex. ibi, ↄ tunc deducto commodo temporis &c. ¶ Sed quomodo fit deductio cũ maritus vxori ad fructus ex dotalibus mobilibus perceptos etiam intra dilationem ex miseratione concessam, reddere teneatur: vt in illa. l. vnica. §. ex actio. versi. similique modo. Soluit Bar. hic. Et Bal. ff. eo. l. diuortio. §. non solum, accessiones prouenientes ex re mobili dotali mere ciuiles, & in totum extra naturales, maritus intra annum lucratur: vt sunt vsure, que prouenient ex pecunia vel lucrũ honestum, quod ex ea per mercatorem redditur. ff. de verbo. signifi. l. vsura pecunie. ff. de rei vendic. l. si nauis. Accessiones vero naturales: vt sunt fetus pecudum: vel non mere ciuiles: vt pensiones domorum, vxori redduntur: vt in dicto versi. simili. ¶ Sed aduerte: quia ¶ huius hoc tenuerim in dicto. §. non solum. nihilominus primo membro refragatur tex. in dicto versi. simili. ibi, dum dicit: questum ciuilium annonarum &c. vbi patet, quod si sint ciuiles annone, vel panes ciuiles in dotem date, questu ex illis soluto matrimonio perceptum maritus vxori restituit: ergo lucrũ, quod ex pecunia annuorum reditum publicorum percipit sine industria debet reddere. Quoniam questus nõ aliud est, ¶ lucrum, quod ex alicuius industria queritur. C. pro soc. l. questus. Cõtrarium difficile est: nec video, nisi
17 ↄ hanc solutionem, scilicet quod cum reditus annui computentur in immobilibus: vt in cle. exiui de paradiso. §. cumq; annui. de ver. sig. & in auth. de non alie. §. hoc igit. & in. l. iubemus. la. ff. in glo. C. de sacrosan. eccle. ¶ Merito est, quod quẽadmodum fructus ex dotalibus immobilibus percepti soluto matrimonio sunt vxori restituẽdi: vt in. d. §. exactio. Ita questus factus ex bis annuis reditibus,
18 quamuis cum hominis industria. ¶ In tex. ↄ tibi, tunc deducto commodo tẽporis &c. Per interusurium ergo medij temporis per debitorem ex debito deducitur: cũ debiti solutio representatur, id est ante prefixum terminum fit: & ita hanc generalem doctrinam ex hoc text. Bar. tradidit in. l. j. C. de condi. ex. l. causat ergo interusurium medij temporis retentionem: vt patet hic, & in. l. sed & si damnum. §. ¶ Marcellus. ff. de pecul. & in. l. si tibi mandauero. la grande. §. idem tractatum. ff. manda. ¶ Itẽ causat quarte Falcidie vel Trebellianice limitatam detractionem. ff. ad leg. Falcid. l. in lege Falcidia non habetur. ff. ad Treb.
19 l. in fideicommissis. ¶ Sed dubitabile est, ↄ an & quando ipsum lucrum cessans, seu medij temporis interusurium, causet actionem? & hoc vt plenam discussionem accipiat, distinguatur in mẽbra duo. Primũ, an illud causet actionem: & hoc quidem vt plenam discussionem accipiat distinguatur, aut ad petendum debitum, qõ ad creditorem peruenit ante tempus. Circa primum quamuis Bart. in

l.j.§.de condi.indeb.ꝛ in l.si socer.§.Lucius.j.co.ꝛ in l.j.C. si dos constan.matrimo.Leuiter pertranseat: tu pro cla-
20 rion declaratione forma has conclusiones. ¶ † Prima, quod interusurium medij temporis non causat actionem ad querendum quid intra tempus, quod illi, qui petere vult, concessum est miserationis causa ad soluendum si habet, quod vult petere. tex. est in.d.§. Lucius. in fi. in l. si donaturus. §. fin. ff. de condi. ob cau. ꝛ in l. nupta. §. fina. j. cod. ¶ Secunda, quod interusurium medij temporis causat actionem ex testamento creditori, cui si quod in diem debebatur, pure legatum est: ꝛ sic facit valere legatum, quod alias foret inualidum. j. ad leg. Falcid. l. verbis. j. de dote prelega. l. j. et de lega. j. l. si creditori. cum simi. ¶ Tertia cõclusio, quod lucrum cessans, quod contingit post rem ipsam: vt est minoritas precij circa rem, causat contra morosum actionem: vt. l. vinum. §. sicut. in. l. iij. §. in hac. ff. commoda. l. in hac. ꝛ l. fin. ff. de tritica. l. ideo. in. §. si per venditorem. ff. de act. emp. l. fundum Cornelianum. j. de noua. et l.
21 cum quis. j. de act. ꝛ obli. ¶ † Quid autem cessante lucro, quod contingit ex re, non tango: quia non est materia pro pria. ¶ Quarta conclusio lucrum cessans contingens extra rem, si contingeret cum alterius iniuria: vt est vsufca pio, non parit actionem cõtra auferentem rem vsucaptã, quasi ante oblationem multi dies ad vsufcapionem complendam supererant. Allegatur glos. in. l. j. §. qui autem. j. de vi ꝛ vi arma. ꝛ l. si quis vxori. §. pen. j. de furt. Probatur in. l. si is cui. in fi. in cod. tit. ꝛ in. l. sciendũ. cum seq. ff. ex qui. cau. maio. ¶ Quinta conclusio lucrum cessans, quod contingeret extra rem, cum alterius tamẽ iniuria: vt est vsufcapio contra auferentem rem, que vsucapiebatur: parit actionem, si tẽpore ablationis, pauci dies ad vsufcapionem complendam supererant. Ita tenent Dy. ꝛ Bart. in l. qui fundum. §. si bona. j. de vsufcap. pro emp. argu. l. rerũ mistura. §. Labeo. j. de vsufcap. ꝛ quod ita debet intelligi quod not. Cy. C. vnde vi. l. si in possessione. ¶ Sexta conclusio, lucrum cessans quod contingit extra rem, ꝛ sine alterius iniuria: si concomitatur rem ipsam penes quemcunꝙ transeat, parit actionem siue in iudicijs boncfidei, siue stricti iuris. Ita probatur in. l. penul. C. de bis quib. vt indig. in. l. venditor. ff. de euict. in. l. inde Neratius. ff. ad legem Aquil. in princ. ꝛ in. l. si condicatur. ff. de condic. fur. ¶ Septima, lucrum cessans contingens extra rem, et qõ rem non comitatur ad quẽcunꝙ transeat: et in quo magis operatur natura rei, ꝙ hominis industria: vt est fructus qui percipitur ex re locata, parit actionem: vt in. l. si in lege. §. colonus. ꝛ l. fundum. versicu. nam ꝛ si colonus. ff. loca. ¶ Octaua, lucrum cessans contingens extra rem: et quod illam non concomitatur ad quemcunꝙ transeat: et in quo vt plurimum operatur hominis industria: vt est lucrum, quod prouenit ex pecunia parit actionem si agere velit ille, qui consueuit negotiari. tex. est not. in. l. si. vel. iij. l. non vtiꝙ. §. fin. ff. de eo quod cer. loco. ¶ Nona conclusio, predictum lucrum non parit actionem ei, qui non consueuit negotiari: vt in. l. si sterilis. §. cum per venditorem. ff. de act. emp. ꝛ ita debet intelligi. l. pe. C. de iure do. dum vult, quod maritus contra vxorem morosam in dote soluenda, agere possit ad interesse lucri cessantis: vt patet in tex. ibi dum dicit: panis ciuilis questum ꝛc. ¶ Decima, lucrum temporis cessantis non parit actionem ad interesse contra eum, qui ita egit, quod tenetur actione minori tempore duratura: qui si aliter egisset, teneretur actione duratura tempore maiori. tex. est in. l. pater qui castrense. in fin. j. de castren. pecu. quam specifice ad hoc põderauit Bar. in. l. qui bis idem. de verb. oblig. ¶ Has autem conclusiones in aliquali parte sumpsi ex his que scribit Barto. in. l. vnica. C. de sent. que pro eo, quod interest. qui minus imperfecte loquutus est: vt ex his dictis videre poteris: et per hoc sit expeditum membrum primum. ¶ Circa secũ-
22 dum Bar. † in. d. l. si socer. §. Lucius. ꝛ in. d. l. j. C. si dos cõstan. dixit, ꝙ interusurium medij temporis concessi alicui pro termino soluendi, etiam miserationis causa: causat actionem ad repetendum, quod ante terminum ad creditorem peruenit. Allegat tex. in dicta. l. j. si dos constan. ꝛ in l. si mulier. §. rerum. ꝛ in. l. ob es. j. rerum amota. Et huius rationem dicit esse: quia magis fauẽt repetitioni debitoris, quam aduentitio lucro creditoris: vt in. l. non debet. ¶ In re obscura. j. de regulis iuris. Sed ipse idem in. l. ita stipulatus. la grande. de verbo. oblig. dicit, quod in dicta l. si mulier. §. rerum. ratio specialitatis est delectum ipsius conuentis: vnde videtur velle alio in casu in contrarium fore ius commune. ¶ Tu aduerte: quia hec materia dubitatissima redditur ex tex. l. in diem. ꝛ. l. nam si cum moriar. ꝛ. l. quod si ea. ff. de condict. indebi. ꝛ. l. fideiussor: quamuis. ff. manda. que volunt quod debitum in diem, solutum ante diem, etiam per errorem non possit repeti ratione interusurij medij temporis. vnde Barto. volens soluere in l. j. ff. de condict. indebi. cuius doctrinam quidam sequuntur in. l. cum quis. C. de iur. ꝛ fac. ignoran. dicit, quod ratio interusurij medij temporis nunꝙ causat exercitiũ actionis, que inducitur ex protestatione legis: vt est conductio indebiti. ꝛ ita loquitur. d. l. in diem. cum suis simi. licet bene introducat exercitium actionis, que inducitur ex dispositione testatoris vel contrabentis: vt in dicto. §. ex contrario. instit. de lega. cum superius allegatis. Sed certe magnus error est iste: quia contra casum in dicta. l. j. C. si dos constan. secundum primam lecturam approbatam. Ibi enim loquitur tex. de actione que introducitur ex protestate legis: quia de condictione indebiti: tamen vult illam in exercitium posse deduci propter interusurium. Preterea est contra. l. ij. §. fin. ff. de eo, quod cer. loco. quẽ allegãt: vbi loquitur simpliciter de actione ex potestate legis introducta: tamen illa conceditur propter tale interusurium. vnde ego pro declaranda materia formo vltas tres
23 subtiles conclusiones. ¶ Prima: quod aliquando debitor interusurio sibi concesso ad soluendum miserationis causa vel aliter, id quod est iam debitum, vult repetere, quod ante dictum terminum soluit ꝛ eo tempore quo solutum, nullo iure cedat debitum ꝛ tunc cõceditur sibi repetitio propter medij temporis interusurium. Ita est ad litem. d. l. j. C. si dos constan. secundum approbatam intellectum. Ibi enim maritus vxori soluerat dotẽ constante matrimonio. Et sic eo tempore, quo nulla erat debitura petitio quia tex. ibi. ꝛ in. §. dotes. in auth. de nup. dicit, quod solutio est donatio, si aliquo iure foret debitum vt in. l. boc iure. §. si quis seruo. j. de dona. postmodũ subdit, ꝙ si vult postea eam repetere matrimonio soluto intra annũ, qui sibi conceditur miserationis causa ad dotem soluendam: si dos in immobilibus consistat, ad hoc: vt intra dictum tempus gaudeat dotis commoditate, potest. Et huius est ratio: quia fuit facta solutio eo tempore, quo solutum nullo iure erat debitum: vnde non est mirũ, si de facto conceditur repetitio propter dictum interusurium. ¶ Nec obstat, si dicas nunc, cum fit repetitio illud est pons conuentionis omni iure debitum: quoniam terminus miserationis causa concessus non suspendit naturaliter debitum: vt in. l. si cum militi. §. j. ff. de compensa. quia respondeo ꝙ non attenditur ratio iusta tenende possessionis rei solute nunc, cum petitur, orta: sed origo ipsius possessionis, que fuit iniusta. Quoniam eo tempore quesita, quo nullo iure solutum debebatur, est attendenda. Ad hoc tex. not. in. l. clam possidere. in princ. j. de acquir. poss. ibi, dum dicit: quia non ratio iusta tenende possessionis: sed origo iniusta ciusdem intuenda est. ¶ Secunda solutum per de-
24 bitorem † erronee, cum tunc est omni iure debitum licet intra terminũ adiectum solutioni miserationis causa: vel habentem dispensare: non potest repeti ratione interusurij. Iste est tex. in. d. l. in diem. ꝛ in dicta. l. quod si ea. et in. l. nam si cum moriar. ꝛ. d. l. fideiussor, quamuis. Et huius est ratio: quia ex quo tunc, cũ fuit facta solutio: solutũ licet erronee, ante terminum erat omni iure debitum: meritoria solius temporis medij nõ potest causare actionem ad illud repetendum: vt probat singularis regula tex. in dicta. l. pater, qui castrense. in fi. que vult, quod solum interesse medij temporis non esset ipsi leso propter tempus,
25 quo perdit actionem. ¶ Ultima conclusio, vbi † id quod erat soluendum intra certum terminum, quamuis omni iure debitum iniuste, ꝛ non voluntate debitoris peruenit ad creditorem: potest intra eundem terminum repetitione interusurij. Ad hoc. d. l. si mulier. §. cum rerum. Et ratio: quia cum tunc debitor cõtra creditorem agere posset possessorio adipiscende, merito sibi non potest opponi exceptio, dola facis, petere quod ea postea restituturus: de qua in. l. in condemnatione. §. dolo. j. de regu. iuris. in. l. dolo. j. de dol. excep. ꝛ in regula, dolo. de regu. iuris. in. vi. ꝛ in

ꝛ in dicto.§. Lucius. Jn possessoriis enim iudicijs illa exceptio opponi non potest: vt in.l.j.§.redigūtur.ff. quorum lega. Et habetur glos. Canonist. de resti. spol. c. in literis. ꝛ hec est noua ꝛ subtilis cōsyderatio, per quam plene declaro hanc materiam, ꝛ ea que not. super hoc Canoñ. de
26 vsur. c. conquestus. ¶ Jn tex. ibi, ꝛ tunc deducto commodo temporis ꝛc. Notanda ꝛ hec litera ſm Bal. ad saluandas sententias iudicum, qui condemnant delinquentem in integra pena pecuniaria: postmodum autem subijciunt deducta tanta parte ex beneficio confessionis, propter quam minoratur pena. secundum quod in Jtaliam communiter sunt statuta. ¶ Jn tex. ibi, ꝛ in suos est natu
27 ralis ꝛc. Ex natura scimus ꝛ vitia: igitur quamuis habenti ortum a natura non parcitur: vt dixi in not. ꝛ concor. l. si seruus seruum. §. si fornicarius. C. ad leg. Aquil. ꝛ. §. vnum.
28 in authen. de resti. ꝛ ea que parit. ¶ Jn tex. ibi, ꝛ coercēda est in alienis ꝛc. supple dotalibus: vnde notandum, q̄ res dotales non mariti, sed vxoris sunt: quod declara vt not. glos. super eadem. l. diuortio. §. si fundum. ꝛ ibi dixi. ¶ Et
29 ex hoc tamen tex. ꝛ argunt Bal. ad duas questiones facti. Prima, quod quamuis maritus obliget generaliter omnia bona sua, non censetur obligare rem dotalem: ex quo illa non sua, sed aliena est. Res autem aliena in obligatione venire non potest. Hinc est quomodo tantus doc-
a tor recurrit ad debiles argumentationes: cum habeat casum legis volentis, quod nec cum consensu vxoris, nec sine possit maritus rem dotalem pignori obligare: vt in.l. vna. §. ꝛ cū lex. C. de rei vxo. act. insti. qui. alie. licet. in prin. ꝛ in auth. sine a me. C. ad Velleia. Si ergo non potest dos venire in obligatione speciali, non censetur venire in obligatione generali, ex duobus. Primo ex. l. obligatione. ff. de pign. ꝛ. l. alumnos. C. que res pig. ꝛ regula iuris, in generali. Secundo: quia generalis alterius dispositio ad ea non extenditur, in quibus non posset loquens disponere specialiter. si vellet: vt. l. ℌ. §. de ritu nupt. ꝛ. l. Lucius. §. Jmperatores. j. ad municip. Et ad hoc vide tex. eiusdē. l. in. §. idem respondit constante matrimonio. ¶ Secundū
30 q̄ generalis ꝛ locatio mariti de omnibus bonis suis, non trahitur ad bona dotalia. ¶ Tu aduerte: quia nimis leuiter pertransit: aut enim est locatio in longum tempus: ꝛ tunc ad bona dotalia illa non extenditur. Quod probo: quia tunc hec locatio sapit alienationem, que in dote est prohibita: vt. d. §. ꝛ cum lex. Locationem autem longi seu longissimi temporis alienationem fore, licet contradixerit gl. in. l. eodicillis. §. instituto. de leg. ij. primo probat: q̄ illa constituit in re locata ius vtilis dominij conductori: vt. l. j. §. quod autem. j. de superfic. ꝛ no. in. l. j. §. fi. cum. l. seq. ff. si ager vectig. ꝛ in. l. i. j. de loco publi. fruen. ꝛ in. l. inde. §. vti videamur. j. de iti. act. pri. ꝛ in. l. i. C. de iu. emph. ¶ Secundo: quia videmus feudatarium alienare prohibitum censeri etiam prohibitum locare in perpetuum: q̄ alienationem sapit: vt. c. j. §. donare. quali. olim feu. alie. po. in vſi. feu. ¶ Tertio: quia videmus rem ecclesie alienari prohibitam, locari in longissimum tempus, vel alias in perpetuum: non ex alio: quia vt dixi alienationem sapit. vt in authen. de alie. ꝛ emphy. §. locationes. ꝛ in aut. de non alie. §. alienationis. ꝛ. c. nulli. de reb. eccle. non alie. Quinimo etiā prohibetur locari in tempus longum ratione predicta: vt in cle. j. de reb. eccl. non alie. ¶ Quarto ꝛ fuit sententia gl. recte intuenti in. l. fi. C. de pac. pign. ꝛ Jo. And. in. c. fin. de eccle. edifi. in not. quam refert do. Bal. in. c. j. qui feud. dare pos. in vſib. feud. Aut est facta locatio in tempus non longum: ꝛ tunc dicendum, quod dos in ea generali includat: quia maritus illam locare potest in specie: vt. l. diuortio. ff. eo. ꝛ. l. j. l. proxima. §. fi. Jd autem operatur generalis locatio regulariter in qualibet sui specie, quod operat specialis in specie expressa. j. de leg. iij. l. si chorus. ꝛ de admi. tut. l. si duo. ad fi. cum si. Et q̄ tūc ex ea locatione alienatio nō introducit: vt patet in. d. §. instituto. ꝛ. l. non solet. ff. loc.
31 ¶ Jn textu ibi, ꝛ modicum tempus indulgeri ꝛc. obligato igitur ad rem restituendam, si illa absq; sui culpa non reperitur: onus non iniungitur statim estimationem solvendi: sed terminus preficitur ad eam perquirendam. Secus vero si adsit suus dolus: quoniam tunc statim condemnatur. Et ad idem. j. de lega. i. l. cum res. versi. itaq; et insti. de offi. iudi. ver. sed ꝛ si presenti. ꝛ insti. de di. stip. §. iudiciales. Ad huius autem declarationem. vide not. l. si a bone fidei. cum duabus sequen. ff. de rei vendi. licet vt in not. dixi. iste text. bene clare non reperiatur alibi. ¶ Jn
32 tex. ibi. satisdare posset, ꝛ nollet ꝛc. vnde dicit Bar. ꝛ posse in materia huius. §. formari libellum, hoc modo: peto te condemnari ad satisdationem prestandam: ꝛ si illa contumaciter deneg aueris: peto te condemnari ad solidum restituendum, non facta deductione interusurij. Alleg. l. cōductores. C. loca. ꝛ. l. non ab re. C. vnde vi. Tu pro hoc adde glo. not. in. c. Raynaldus. in verbo, si contra ipsum. de testa. ¶ Jn glos. super verbo, de solutione. ibi, vel dic pac-
33 to contrahentium ꝛc. not. ꝛ est hec particula, quod sicut pendente dilatione ad solvendum debitoris a lege cōcessa miserationis causa, potest creditor indistincte ab eo exigere cautionem idoneam de soluendo: ita ꝛ pendente ter a mino loco termini legis subrogato a contrahentibus. et hoc ex regula: vt subrogatum sortiatur naturam ꝛc. vt. l. si cum. §. qui iniuriarum. ff. si quis cau. de baptism. c. maiores. vt lite penden. c. ecclesia. cum si. ¶ Jn eadem ibi, sed hic
34 soluto matrimonio ꝛc. ¶ Firmat ꝛ ergo gloss. quod constante matrimonio non potest a marito exigi satisdatio dotis restituende. de quo dic, vt plene dixi in prin. l. j. Jbi dictis adde, quod quamuis dixerim legem, quod autem. §. si vxor. ff. de dona. inter vi. ꝛ. l. res hypothece. ff. de pign. cum si. ibi allegatis esse correctas per. l. ij. C. ne fideiusso. do. illud potest procedere, si ea iura velis intelligere de satisdatione necessaria: si autem de ea, quam sui voluntate maritus prestat, secus: vt ex ibidem dictis patet. Cum ergo valida sit satisdatio, quam vxor marito prestat de dote soluenda. ff. de iure do. l. cum dotis. ¶ Jn glo. super verbo, ferenda. ibi, non ergo potest mutare voluntatem ꝛc.
35 ¶ Notanda est ꝛ hec glos. ſm Bal. quod is ad cuius postulationem est formata sententia, non potest ab illa recedere: nec penitentiam agere in preiudicium aliorum. Ad idem. j. de legat. j. l. si seruus plurium. in. §. j. Quod intellige, nisi fauor alienus resultaret ex sententia lata pro aliquo propter eius beneficium speciale: vt. l. si iudex circum-
36 uento. ff. de mino. Sentētie ꝛ autem late mere in fauorem suum potest quis renūciare: vt. l. in seruitute. §. si petierit.
37 j. de bo. lib. vbi est expressum. ¶ Quātum autem ꝛ ad text. nostri declarationem, dic q̄ tres sunt casus. Primus si maritus mulieri satisdationem non postulanti, nec agenti offerat dotis solutionem deducto interusurio medij tēporis, eo: quia satisdare non potest: ꝛ hoc sibi denegatur. argu. dicte. l. si tibi mandauero. §. item tractatur. Secundus cum mulier postulata satisdatione oblationem factā per maritum de solutione dotis, deducto interusurio, eo: quia satisdare non potest: recusat recipere, dicens potius velle dilationem pati in restitutione, quam deductionem in sortis solutione. ꝛ hoc ſm Bar. non potest: quia eo ipso, quod mulier satisdationem petit, censetur lex dare facultatem marito dotem soluendi deducto interusurio, si satisdare non potest. per istum text. vnde non potest mulier postulate satisdationis agere penitentiam in mariti preiudicium: ꝛ hoc mihi placet. argu. regule, nemo potest. j. de regu. iuris. ꝛ regula, mutare. eodem titu. libr. vi. ꝛ. c. ab eo. de elec. eod. lib. ꝛ authen. qui semel. C. quomo. ꝛ quand. iud. ¶ Tertius cum facta condemnatione mariti ad dotis solutionem cum deductione interusurij, vxor illam ita oblatam recusat recipere: hoc etiam non potest per dicta in princip. gloss. ¶ Jn glos. §. si maritus. super verbo, culpā da. ibi, sed tutius est, vt omnis leuis culpa veniat ꝛc.
38 de qua ꝛ culpa pro dote maritus teneatur vxori dic, vt dictum fuit in. l. si mora. ꝛ. l. etiam. §. licet. ff. eod. ¶ Jn gloss.
39 §. si vxor. ꝛ super verbo, fieri. ibi, Hugolinus dixit venire simplum tātum ꝛc. Et hec vera: quia ex quo non fuit furti actio nata a principio propter matrimonium constās: non potuit nasci eo dissoluto, sine contractatione: vt. j. rer. amo. l. iij. vnde notanda est hec gloss. ſm Bald. quod pena, que non potest imponi delinquēti, tempore commissi delicti, certa de causa: non poterit etiam imponi illa posta cessante. Jnitium enim spectandum est. ff. de infam. l. quid ergo. cum si. vnde si interficiens bannitum, non potest interfectionis tempore puniri: quia illum impune licet occidere, ex forma constitutionis: non poterit post: quamuis eo liberato a banno. ¶ Jn gloss. super verbo, si vero non prohibuit. ibi, et per consequens concessit ꝛc.
40 vult ꝛ ergo glossator, quod scientia mariti absq; contra-

¶ Vide omnino. d. meū in repe. rubr. de reb. eccle. non alien. in. xij. char. ver. ix. limita.

dictione inducat tacitum consensum eiusdem inhabilitādo vxorem ad commodandam mariti rem: ꝛ in hoc bene. Quia inter coniunctos scientia absq; contradictione inducit consensum tacitum: vt in l. si seruus communis. ff. de dona. inter vir. vnde Bar. arguit hic, quod si vir ꝛ vxor in eodem instrumento ecclesie donent rem mariti tantū: quamuis hec donatio pro parte concernat quemlibet: vt l. reos. ff. cum in tabulis. ff. de duob. reis. tamen tacitus cōsensus mariti, qui resultat ex eo, quod simul ambo donāt: vt l. Lucius Titius. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. supplet defectum do. in personam vxoris: quinimo ꝛ a marito censetur tota donatio proficisci. Et ita secundum eum consuluit Bar. hoc autem videtur mihi probari optime ex. l. cū liqueat. ff. respon. C. de inoff. dona. ꝛ ex. l. cum vxor virum.

41 ff. de iure do. ¶ In glo. super verbo, † tempus. ibi, initio arbitrio iudicis ꝛc. No. ergo conclusionem glo. ex isto text. quod cum modicum tempus, quantum sit de iure reperiatur, secundum varietatem casuum varie declaratum: merito quando non declaratur eius declaratio consistit in iuris dicentis arbitrio. Et ad idem vide glos. in dicta l. j.

42 ff. quod autem. l. de superfi. ¶ † In glo. ff. si vir. super verbo, caueat. in princ. ꝛc. vbi non declarat glo. quomodo verbum hoc caueat in casu huius. ff. debeat intelligi: an de nuda cautione, an vero de idonea: vnde tu hoc declara ex his que plene dixi. ff. eod. l. diuortio. ff. interdum. ꝛ ibi dictis de cautione sufficiente ꝛ idonea. Adde glo. in. c. ex publico. de conuersione coniuga. ꝛ in cap. felicis. de pe. lib. vi. Et etiam adde, quod not. Bald. in authen. cui relictum. C. de indic. vidui.

Summarium.

1 ¶ Aditum litigiosi, quam alienationem non impediat?
2 Sententia lata super parte eius, quod est petitum, quando valeat? ꝛ nume. ij.
3 Defectus iuris in actore superueniens etiam post litem contestatam, inducit ipsius iudicij annullationem.
4 Fiscus, in quem ex confiscatione bona delinquentis trāseunt: an per omnia habeatur loco heredis? Instantia non transit in fiscum succedentem ex delicto: et in summario ꝛ vide nu. i ꝛ.
5 Jura actiones ꝛ nomina debitorum, ꝙ veniant in publicatione bonorum. ꝛ nu. 8. 9. ꝛ. 10.
6 Lex puniens maleficium, ita intelligitur punire, in femina, sicut in viro.
7 Dos ex omni delicto matrimonio soluto publicatur. ꝛ vide nume. 12.
10 Reditus annui computantur inter immobilia.
14 Clericus succedens heres laico in eo, quod hereditatem concernit: an poterit coram laico conueniri. ꝛ instantia incboata cum authore transeat in illum?
15 Priuilegium fori competens fisco, vel clerico: an trāseat in cessionarium.
16 Aditor an cedere possit sine iudicis decreto, actionem sibi competentem: remissiue.

Si bona. ¶ Instantia non transit in fiscum ex delicto succedentem, si pars rei, super qua iudicium pendet, pendente iudicio ab agentis bonis procedat, super reliqua parte iudicium finem accipit in eius initio ius agentem habere, si eo pēdente illud in eo deficiat. hoc dicit ꝛ non est alibi sīm Joan. Paglia.

1 ꝛ Bal. ¶ No. primo quod † vitium litigiosi non impedit alienationem litigiose rei, que prouenit ex bonorum publicatione: sic nec etiam impedit illam, que prouenit ex ti-
2 tulo hereditario: vt. l. fina. C. de litigio. ¶ † No. ex eodem secundo, quod quamuis regulariter non valeat sententia simpliciter lata super parte eius, quod est petitum: vt. l. in hoc iudicio. ff. fami. ercisc. un. ꝛ. l. qualem. ff. dicere. ff. de arbitr. ꝛ quod plene no. extra glo. C. si aduer. rem iudi. et in c. cum inter vos. de re iudi. tamen hoc fallit: nisi respectu eius partis, super qua sententia lata non est, iudicium extinctum sit: vel suspensum aliquo modo: quoniam tunc in alia parte rei petite bene valet. Ita est casus notabil. hic. Et ad idem. l. j. C. si reus vel accu. mortuus fue. ꝛ. l. non idcirco. ff. de iudi. ¶ Not. ex eodem, † quod defectus iuris
3 in actore superueniens etiam post litem contestatam, ipsius iudicij annullationem inducit, adeo: vt ex sententia ferri non possit. Ad idem. ff. de condi. fur. l. si seruus. ff.
4 cod. l. mulier. ꝛ ibi concord. alleg. ¶ No. ex eodem † secundum communem intellectum, quod fiscus existens bonorum successor, ex delicto, non per omnia fungitur vice heredis: quoniam in eum non transfertur instātia inchoata per delinquentem, cuius bona in eum trāseruntur. licet in heredem sic: vt. l. si eum hominem. ff. de fideiusso. et. l. si is qui Rome. ꝛ. l. petitor. ff. de iudi. l. ij. ff. fina. j. de pacto. ff.
5 pul. cum simi. ¶ Not. ex eodem, † quod publicatis bonis intelliguntur publicari iura ꝛ actiones atq; debitorum nomina: quando publicatio bonorum includit publicatio-
6 nem actionum. ¶ Nota ex eodem, † iuncta glo. ff. secundum Bald. quod lex puniens maleficium violentie penā te, vel aliud: intelligitur illud pariter punire tam in ma-
7 re, ꝙ in femina. ¶ Not. vltimo † ex eodem secundum verum intellectum, quod quamuis constante matrimonio dos publicari non possit ex delicto mulieris: nisi in casu not. in. l. quinq; legibus. ff. de bo. dam. tamen matrimonio soluto publicari potest ex omni delicto, ex quo insurgit bonorum publicatio. ¶ In text. ibi, superest mulieri reli-
8 que partis dotis ex actio ꝛc. Est ergo † hoc expressum, ꝙ publicatio bonorum includet publicationem iurium, actionum, seu nominum debitorum: ꝛ hoc est clarum vbi verbum bona profertur neutraliter, cum adiecto sibi aliquo verbo substantiuo bonorum: cum simpler appellatio etiā actiones includit: vt. l. bonorum. ff. in bonis. ff. de verb. sig. Idem si sibi adiiciatur substantiuum generis generalissimi: puta mea, tua, sua: ꝛ sic de singulis: quoniam ꝛ dicto casu iura ꝛ actiones ac debitorum nomina includentur si cum dictis pronominibus adiiciatur substātiuum alicuius generis generalissimi: vt puta verbum, res: vel bona: et hic patet in. l. meorum. ff. de verbo. sig. nifi. in. l. vxor. ff. soluto et la vlt. ff. de vsufru. lega. in. l. Caius. in prin. ff. de legatis. nam quod. ff. fin. cum. l. seq. ꝛ prin. l. si legatus. ff. si quis bona. ff. ad Trebel. Secus autem si ipsis pronominibus adiiciatur substantiuum generis subalternatiui: vt putato no, vel lego tibi seruos meos: vel boues meos: quoniam tunc ea solum includentur, ad que ipse disponens habet rei vendicationem: vt. l. suos. ff. de legat. iij. ꝛ. l. Quintus. ff. argento. ꝛ. l. scribit Quintus. ff. de auro ꝛ argen. legat. Et ad hoc quod no. Bar. in. d. ff. argento. ꝛ glo. in. l. heredem. C. de hered. act. quicquid dixerint Guliel. de Cu. Bal. in. l. j. ff. de statu ho. ¶ Quid tamen si fiat † publicatio bonorum vel immobilium: an tunc veniant iura ꝛ actiones
9 in hoc videndum an eadem inter mobilia vel immobilia computētur: an vero sit tertium genus de per se? in hoc glo. in. l. fi. C. in quibus cau. in integ. resti. non est necesse dicere computare ipsas actiones inter immobilia. arg. l. ait prætor. ff. j. ff. de iur. deliber. an. sed text. l. vnic. ff. ex. tut. C. de rei vxo. act. in. l. ij. in ver. mobiles. C. quando ꝛ quādo quarta pars deb. lib. x. videtur illa computare inter mobilia. Ubi vero text. in. l. quā Tuberonis. ff. in peculio. ff. de pecu. ꝛ in. l. a diuo. ff. in traditione. ff. de re iudic. videtur eadem ponere tanquam tertiam speciem de per se. glos. in. l. mouentium. ff. de verborum signifi. de hoc dubitat. sed in. l. j. C. si aduer. transac. ꝛ in authen. de non alie. ff. hoc ergo distinguit notabiliter, quod aut competit actio ad rē mobilem: ꝛ tunc illa inter mobilia computatur. Aut ad rem immobilem: ꝛ tunc inter immobilia. Ad quod text. institu. de vsufcapio. circa princ. verfic. et ideo constituonem. vbi vult actionem realem competentem ad rem mobilem præscribi triennio, prout ipsa res mobilis in triennio vsucapitur: competentem vero ad rem immobilem, vult præscribi viginti annis, prout præscribitur res immobilis. Specu. mouet, ꝛ nihil clare determinat in titulo de fructibus ꝛ interesse. ff. j. versi. secundo queritur. ꝛ verficu. sed quid, ꝛ si debeo. ¶ Tu autem dic, quod aut volumus considerare actionem respectu suimetipsius: et tunc illa non est mobilis neq; immobilis essentialiter. Quod patet: quia est res incorporalis que nec tāgi, nec palpari potest: vt institu. de rebus corporalibus ꝛ incorpo. ff. incorporales. ꝛ quia etiam certo loco non claudit, nec determinatur: vt. l. fina. C. de præscript. long. tempo. l. si fideicommissum. ff. tractatum. ff. de indic. ꝛ. l. vxorem. ff. legauerat. ff. de lega. iij. C. de vsufruct. l. corruptionem. Et ita loquitur

tex. dicti. §. in peculio. Aut volumus illa consyderare respectu eius ad quod competit: ⁊ tunc est mobilis: vel immobilis, prout est illa res:: ita loquitur gl. d. l. ⁊. ⁊. §. hoc ergo. quas sequuntur Dy. ⁊ Bart. in. l. potest. ff. de autho. tuto. ⁊ alij in. Iubemus. la. ij. C. de sacrosanc. eccles. ¶ Illas tamen singulariter limitauit Lap. in allega. suis, allegat. xci. dicēs eam distinctionem procedere in his actionibus, que competunt ad certam speciem: quoniam sic cōpetunt ad quantitatem in genere: tunc nec consyderate per semetipsas, nec per respectum ad res, ad quas competunt, computabuntur inter mobilia, vel immobilia: sed facient tertiam speciem. Quod probat: quia ipsa actio de per se non est res mobilis, vel immobilis essentialiter: q̄ nec tangi, nec palpari ⁊c. vt. d. §. incorporales. Hec etiam istud genus ad quod competit, res mobilis, vel immobilis est essentialiter. Genera enim in intellectu consistunt non in sensu: tangere enim non potes genus humanum: vel genus pecunie: vel seruorum. ⁊ hoc tene menti. q̄ non reperio ab alio fore dictū. ¶ Quid autem de annuis re-
10 ditibus? † tex. in. l. hac edictali. §. his illud. C. de secundis nup. ponit illos inter immobilia, ⁊ etiam tex. in. d. §. hoc ergo. in auth. de non alie. quem allegat glo. in. d. l. iubemus. ⁊ etiam tex. in cle. exiui. §. cum q̄ annuis. de ver. sig. Quod quidem Fede. de Sen. in suis consi. consi. lxxiiij. quem refert do. Bald. licet consilij quotam non posuerit in. c. j. de fend. cog. in vsib. feu. dixit verum fore: vbi ipse reditus annuus est perpetuus: vel duraturus in longum tēpus: quoniam si foret paruo tempore duraturus, inter immobilia non deberet computari. Ad quod allegat Jo. Pagliarensem, quem ipse Feder. in hoc consuluit. l. si cum prefinitione. j. cu and. dies lega. ced. Sed tex. ille, vt ex te clare videbis, nihil facit. Distinctio tamen vera est, ⁊ notabilis. Ande primum eius membrum probatur in. l. quereld. de elec. vbi datur possessorium interdictū pro annuo reditu perpetuo recuperando, prout daretur pro alia re immobili. quicquid dixerit Cy. in. l. si certis annis. in. q. fi. C. de pact.
¶ Secundum vero membrum probatur ex. l. si. j. quorum bo. ¶ In text. ibi, † sufficiet arbitrium iudicis ad partis
11 condemnationē faciēdam ⁊c. vbi ergo iudicium est extinctum in parte, eo: quia pars rei super qua pendet eo pendente in alium licite est translata: procedit sentētia in alia parte condemnatoria: licet absolutoria nō feratur in parte. pro qua est extinctum. Et supplet hic Barto. ex quo dicit, quod vbi partim rei pendente iudicio, reus conuentus absq̄ suo facto desijt possidere, sufficit quod sequat sententia declaratoria dominij in parte remanentis, etiā si de parte alia non fuerit habita mentio in illa de soluēdo reum. Et hoc ex eo: quia pro parte ea. qua dolo desijt possidere, iudicium est extinctum: vt. l. vnica. C. de alienā. ind. mutan. cau. fac. Sed certe puto, quod potius absolutio in parte, quam desijt possidere, etiam sequi debeat. per tex. l. sin autem. §. possidere. ff. de rei vend. ⁊. l. tigni. §. si quis iudicij. ff. ad exhiben. vbi hoc videtur expressum. Que quidem absolutio non pariet exceptionem rei iudicate, si absolutus postmodum illam reinceperit possidere: vt. l. si te. in princ. ⁊. §. j. secundum vnam lecturam. j. de except. rei iudica. ¶ In tex. ibi, quod si tota dos publicata sit ⁊c. Est
12 † ergo hic casus secūdum communem intellectum, quod quamuis dotis alienatio in soluto matrimonio prohibeatur: vt. l. etiam directo. ff. de fund. do. tamen in publicatione bonorum venit: vnde non est vera doctrina, quā Bart. tradit per. l. Imperator. j. de fideicom. lib. Quod res alienari prohibita in bonorum publicatione non venit: ille et enim tex. hoc non probat. Quoniā ibi seruus de quo gratus fuerat heres, quod alij seruire non deberet, nō venit in publicatione bonorum heredis penes fiscum perpetuo mansurus: quia testator per illa verba videtur tacite voluisse. quod eo ipso, quod in alium seruus translatus est, consequatur libertatem: vt. l. rogo. ⁊. l. generaliter. §. si petitum. eodem tit. ¶ In text. ibi, expirabit iudicium ⁊c.
13 vult ergo litera, † quod instantia incboata per delinquentem non transeat in fiscum successorem bonorum ex publicatione secūdum communem intellectum, cui fortiter refragatur. d. l. si cū hominē. ⁊. d. l. si petitor. ⁊. d. l. is qui Rome. et. l. j. C. si penden. app. cum simi. volens instantiam incboatam cum defuncto transire ad heredem: ergo et ad fiscum, qui hoc casu vt plurimum loco extranei heredis est. C. ad legem Juliam de vi. l. ij. j. de fideiuss. Inter eos. §. fina. ⁊ not. glos. in. l. non intelligitur. §. cum ex causa. j. de iure fisc. ⁊. l. i. C. de bon. libe. Unde datur solutio prima ad text. hoc expirabit iudicium ⁊c. debet suppleri quo ad personam ipsius delinquentis, qui pro mortuo habetur: vt. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. ⁊ in. l. j. in fin. j. de contrat abul. non autem quo ad fiscum. Sed certe secundum docto. intellectus iste nimis videtur literam violare: vnde soluunt alij secundo, quod instantia transit in successorem bonorum, qui est heres: ⁊ ita loquuntur dicta iura: non autem in successorem bonorum non habentem titulū hereditarium: vt est fiscus veniens ex publicatione. et ita loquitur hic. Sed hoc impugnat Bar. per tex. l. tam ex cōtractibus. ff. de iudi. vnde dicit ipse tertio, quod iste text. ponit specialitatem in fisco, scilicet vt in ipsum nō transeat instantia, eo: quia p̄orios habet indices. Quam solutionem reprehendunt hic Bal. ⁊ Ange. eo: quia sequeret ex eodem, quod si fiscus esset successor vniuersalis bonorum, quia heres: non transiret etiam in cū tunc instantia. quod est falsum: quia contra regulā. l. heredem. ⁊. l. in bis. §. non debeo. j. de regu. iuris. Et quia si fiscus instituatur heres, eo iure regulariter vtitur, quo ⁊ alius priuatus: vt. l. filiusfamilias. §. qui testamento. j. de legatis. j. ⁊. l. si legatarius. §. si princeps. j. ad Trebellia. Unde dicunt ipsi quarto, quod interdum queritur de successore bonorum, ⁊ non persone: vt quia illa est annihilata: et sic representari non potest. quod est eo casu, quo bona publicantur: quia delinquens pro mortuo habetur: vt. d. §. publicatione. ⁊ tūc ad illū nō trāsit instantia, vt hic. Aut loquimur de successore bonorum ⁊ persone, vt accidit in herede, qui representat personam defuncti: vt in authen. de iure iurando. a moriente presti. circa princi. ⁊ tunc loquitur. d. l. si cum hominem. cū concord. scilicet, vt instantia transeat. ¶ Sed certe hec cōsyderatio non est bona, secundum moder. hic. ⁊ mihi placet eo: quia primum membrum suum est contra secundū responsum. §. vbi patet, quod status persone, cuius bona in parte sunt publicata, non est annihilatus: quoniam cōdemnata fuit: quia committens priuatam violentiam in tertia parte bonorum: vt. l. fina. j. ad legem Juliam de vi priua. Et sic retinet ciuitatem ⁊ libertatem: vt. l. relegati. ⁊ l. relegatorum. §. hec est differentia. j. de interdic. ⁊ relega. ⁊ tamen pur instantia nō transit. ¶ Unde dicūt ipsi quarto vel quinto, quod hic consyderandum, quod obligatio in persona eius, cuius sunt bona publicata, fuit totaliter extincta: vt. l. si debitori deportato. j. de fideiusso. et plene no. in. l. fi. j. de duob. reis. licet in fiscum translata: vt. l. ij. de alimen. lega. cum simi. Et ideo nimirum perempta obligatione, cui vt principali, accedebat instantia: sit peremptum etiam ius instantie, tanquam accessorium. argu. C. de leg. l. non dubium. j. de pecul. lega. l. ij. cum similib. ¶ Sed certe hoc nihil est dicere: quia etiam in persona defuncti propter mortem extinguitur omnis obligatio: vt in authen. de nuptijs. §. deinceps. ⁊ tamen pur instantia transit in heredem: vt dicta. l. si cum hominem. cum simi. Preterea ex quo transfertur in fiscum obligatio, quam ipsi volunt esse quid principale: ergo ⁊ pariter transferetur instātia illi accedens: vt. l. venditor: actionis. ff. de heredita. vel act. vend. ⁊ in. l. qui in solutum. de act. ⁊ oblig. ¶ Unde dicunt. vi. quod ratio text. est: quia sentētia debet conformis esse petitioni: vt. l. vt fundus. commu. diuidun. l. fina. C. de fideicommiss. act. de simonia. c. licet. cl. ij. Cum ergo agēs in casu huius. §. petierit conuentum sibi condemnari: et hoc sequi non possit: ex quo instantia quo ad agentem est peremptā: nec etiam sequi possit in persona fisci, tāquam representatiua persone agentis: cum non representet. vt dixi. merito nō est absurdum, si instantia totaliter perijt: neq̄ transfertur. Qua ratione ijdem concludunt ex parte rei conuenti: vt bonis eius publicatis, instantia cum illo incboata non transeat in fiscum. Et si dicatur, quod ex hoc, delictum rei afferet actori iniquam conditionem: q̄ habebit opus nouam incboare instantiam, contra regulam. l. non debet. de regulis iur. Responde, quod hoc toleratur: quia venit in consequentiam vt afferat commoditatem delinquenti: vt. l. decetero. j. de suspec. tuto. cum regulariter vtilitatem afferre non debeat: vt. l. ij. §. nemo. ff. de capi. dimi. et. l. relegatorum. ad finem. j. de interdict. et relega. ¶ Tu aduerte: quia cum fiscus reperiatur regu-

lariter tenere locum heredis: vt in dicta.l. inter eos. §. fin. Si tenemus opinio. quod instantia inchoata in fiscum transeat, poterimus dicere, quod si ipse in locum rei iam mortui successerit, condemnetur nomine ipsius olim viuentis. Si nautem succedat agenti, condemnetur comunitus fisco nomine ipsius olim agentis. Quoniam ita debet formari sententia in persona heredis, in quem translata est instantia cum defuncto inchoata. Iste est casus singularis in.d.l. seruus. ibi, dum dicit: qđ non suo nomine condemnatus est ꝛc. §. de infam. ¶ Nec obst. si dicatur formā sententie nullam: quia lata in persona defuncti: vt in.l. pe. §. que seu. sine app. ꝛ.l. in summa. in fin. §. de re iudi. quia nō in persona defuncti directo: vt illa iura loquūtur, lata est, ꝛ in persona heredis defuncti nomine, ꝛ consequenter cū lite per procuratorem instituta pendente, moritur dominus: valida erit illa forma sententie: condemno, vel absoluo procuratorem procuratorio nomine, olim talis ꝛc. per d.l. seruus. que est ad hoc valde not. cum per illam solam difficultatem banc, quam Bart. reliquit indecisam. C. de procu. l. nulla. non ergo potest negari, quominus iste passus sit dubius. ¶ Alias autem memini dixisse, quod aut queritur, an extinguatur instantia: ꝛ in fiscum non transeat: cum ille ex publicatione capit bona agentis: ꝛ tūc nō transit: ita est tex. hic. Et huius est ratio: quia interest conuenti, quod ad fiscum non transeat: quoniam tunc fiscus nō inchoatam prosequi, sed nouā inchoare debebit. Aut queritur an transeat in fiscum instantia partis conuente. ꝛ tunc dicendum qꝫ sic. arg. d.l. hijs qui Rome. §. de iudic. alias sequeretur, quod delictum conuenti, propter quod bona eius capit fiscus, noceret agenti: cum haberet pro vno instantiam inchoare contra dictam regulam. nō debet alteri. cum simi. ¶ Nunc vero subtilius cōsyderans dico sic: quod aut queritur, an in fiscum transeat instantia inchoata: ꝛ tunc dicēdum qꝫ sic. Quod probo: quia fiscus in ius priuati succedēs iure priuati vtitur in ante gestis: ꝛ in post gerendo, si illa commode ab ante gestis separari non possunt: vt primum probatur in.l. fiscus. §. de iur. fis. ꝛ in.l. cum quid. §. fiscus. ꝛ. §. si debitores. §. de vsur. ¶ Secūdum probo ex multis similibus. Primo ex regula, que habet, quod ante gesti. ꝛ post gerendi: cum illud ab ante gesto commode separari non potest, idem est iudicium. §. de nego. gestis. l. eum actum. §. de administra. tuto. l. tutorem, qui tutelam. versicu. sic enim. §. de tute. ꝛ ratio. distra. l. si post pubertatem. cum ibi no. Secundo: quia videmus in simili, quod quamuis tutela, aut cura completa non teneatur tutor vel curator: regulariter administrare: vt. l. fi. C. de suspec. tuto. ꝛ. l. decetero. §. eodem titu. tamen ante litem ceptam, tenetur prosequi, et finire: si nondum rationes reddiderit, ꝛ litis instrumenta. ꝛ hoc non alia ratione, nisi: quia non commode eiusdem instantie continentia separari potest: vt infra dicam. Ita probatur in. l. ita autem. §. fina. §. de administra. tutorum. l. negotiorum. §. fi. ꝛ. l. tutor. §. de appella. ꝛ. l. vnica. C. vt tute. alias vt cau. post pubert. adfit tutor. ꝛ. l. tutor post pubertatem. cum ibi plene not. C. arbi. tute. ¶ Secundo: quia video, quod quamis negotiorum gestor: mortuo eo, cuius gerebat negotia ad nil noui gerendum astringitur: tamen ante gestis coherentia seu connexa explicare tenetur. §. de nego. gestis. l. nam ꝛ Seruius. §. si vino. ¶ Tertium simile, quod quāmis ad heredem societas in nouiter agendis, nō transeat: vt. l. nemo potest. cum similibus. §. pro socio. tamen explicare tenetur coherentia seu connexa ante gestis per defunctum: vt eodem titu. l. heres socij. ¶ Tertio hoc idem video in herede tutoris: licet enim ad illū tutele nō trāsferatur officium in nouiter agendis: vt. l. furti. §. non tamē. §. de infam. tamen transfertur necessitas explicandi coherentia, seu connexa ante gestis per defunctū. §. de fideiuss. l. quāuis. que est. l. i. ¶ Quarto video quod licet clericus coram seculari non possit nouiter in ius vocari: tamen coram eodem litem ante clericatum ceptam tenetur prosequi. de foro compe. c. proposuisti. §. de iudic. l. si quis postea quam. §. de iurisd. omnium iudic. l. cum quedam puella. Cum igitur ipsius instantie continentia non recipiat commodam separationem. C. de iudi. l. nulli. eo: quia vbi ceptum iudicium est, ibi finem accipere debet. §. de iudic. l. vbi ceptum. et idem iudex debeat iudicare de ea re, in qua incepit cognoscere. §. de iudicijs. l. de qua re. de causa possess. cap. cum super. igitur est consequens: vt in fiscum trāsitum faciat instantia inchoata. ¶ Nec obstat iste text. quia debet intelligi secundum primam solutionem. argu. l. item si vnus. in princip. §. de arbitris. Aut queritur, an fiscus succedens ex confiscatione, vel vt heres: debet conueniri coram iudice eius, cuius habet bona in instantia inchoanda. An vero coram iudicibus propriis: ꝛ sic gaudeat priuilegio fori, ꝛ tunc dicēdum quod priuilegio gaudet. Hoc dico per text. l. de eo. §. de iudic. vbi enim text. q legatus, qui habet priuilegium fori propter rem publicam: gaudet etiam illo tanꝫ heres: quia declinare potuit locum iurisditio defuncti in instantia inchoanda: ergo multomagis idem dicere debemus in fisco, seu republica. ¶ Secundo mouco: per dictam. l. fiscus, et. d. §. fiscus. vbi fiscus quamuis priuato succedēs, in nouiter gerendis, vtitur iure proprio, non priuati. ¶ Nec obst. tex. l. heres absens. in princ. §. de iudi. vbi ponit regulam banc, heredem ibi conueniendum fore: vbi defunctus nullo privilegio proprio obsistente. quoniam vt ibi notabimus dicit glos. l. ij. §. legatis. eodem titu. ꝛ in authen. qua in provincia. C. vbi de cri. agi oportet. illa verba excludunt privilegium iuris corpore non clausum: non autem clausum prout est hoc fisci, quod proprium iudicem habet. ¶ Et
14 † per hoc determinatur quotidiana questio, scilicet, an clericus heres laici in eo, quod hereditatem concernat, possit coram iudice laico conueniri. ¶ Item an in cum transeat ius, instantia inchoata coram seculari incepter defunctum. Istam questionem breuissime mouit glos. l. j. clericum nullus. alias incipit, nullus clericum. et Lyn. post Pet. in authen. quas actiones. in. v. q. C. de sac. sanct. eccle. Et circa primū veritas est, quod ipse in instantia inchoanda fori priuilegio gaudet. quod probo per hanc regulam, quia quamuis priuilegiatus succedens non priuilegiato: non vtatur suo priuilegio: cum illud ei tūc cessum principaliter ratione persone proprie. §. de muneribus. Ad idem. §. de pot. l. Emilius Largianus. C. si aduer. vendi. pign. Iā tamen illo vti potest cum est sibi concessum principaliter ratione vtilitatis publice: vt est tex. in dicta. l. fiscus. Sed priuilegium, quod non possit trahi clericus coram seculari, ꝛ est sibi cōcessum principaliter ratione persone sue sed ratione totius vniuersalis ecclesie: vt dicit tex. de foro competen. c. si diligenti. igitur ꝛc. Nec ob. text. in dicta. l. heres absens. quia respondē, vt supra dixi: vel etiam potes hoc casu aliter responderi, quod text. ibi, vult heredem non posse vti priuilegio proprij fori. ¶ Sed hoc concessum clerico non est proprium, sed magis commune totius ecclesie: vt dicto cap. si diligenti. ¶ Circa secundum dic instantiam inchoatam trāsire in eum per rationes supra positas in fisco. ꝛ hoc tene menti: quia quotidiana: nec alibi reperies ita perfecte tacta. ¶ An autem priuilegium fo-
15 ri † competens fisco, vel clerico, transeat in eius cessionarium: dic vt not. Butriga. et Bald. in l. eum eorum. C. de senten. Et per hoc apparet, an verum sit, quod dicit hic Bald. an instantia transeat in successorem bonorum damnati secundum formam authen. bona damnatorum. C. de
16 bo. proscrip. ¶ † Item quantum supra discussi, an actiones ꝛ nomina debitorum computentur inter mobilia vel immobilia. Adde, quod ex illo deciditur questio: an minor sine decreto iudicis, possit facere cessionem actionis sine decreto? De quo dic vt not. §. precul. de cessa. in. versi. si quid minor. in. §. j. ꝛ per Dyn. et Bartol. in dicta. l. potest. et. l. j. §. fuit quesitum. §. ad Trebellia. ꝛ. l. si sic legatum. §. fina. de legatis. j. Pro cuius decisione addo ibi notabilem. l. si debeas. §. de compensationib. ꝛ not. C. de prediis minorum. l. si ad resolnendam. Et ad idem quod dixi, an annui reditus inter mobilia computentur. Adde Lyn. tenentem quod, in. l. sciendum. §. qui satisda. cogam. in lectura.

Summarium.

1 ¶ Pater obligatur tantum de peculio, dote filio in potestate soluta, sine eius consensu.
2 Nomina debitorum, qꝫ dicantur etiam esse in peculio.
3 Compensationem quod possit facere vxor ad sui vtilitatem, etiam quando agit ad dotem. ꝛ vide nn. ii.

Nos

4 Res debitoris mariti fauore dotis potest per vxorem retineri quousq; dos sibi fuerit soluta.

5 Cautio de dolo & lata culpa prestari debet mulieri agenti ad dotis restitutionem.& vide nu.8.

6 Jurare in litem aduersus maritum,dotem non restituentem,quod possit vxor.

7 Maritus post moram in restitutione dotis,tenet de casu fortuito.& vide nu.18.

9 Res debitoris que peruenit ad creditorem,quando possit inuito debitore pro alio credito retineri? & nu.12.& 13.

10 Scriptor? pro suo salario potest quinternos retinere.

Compensatio hodie in dote restituenda, num locum habeat:nu.14.

15 Seruitus debita fundo dotali an perdatur per nõ vsum mariti?

16 Actiones arbitrarie, q̃ includant genus actionum stricti iuris.

17 Dominium rei dotalis soluto matrimonio hodie in mulierẽ ipso iure retrãsfertur: licet de iure Digestorũ secus.

SI filiofamilias. ¶ In peculio etiam cesset esse id,in quo filiusfamilias maritus aduersus vxorem habet actionem:ergo istud poterit compensari.Et maritus in restitutione dotis tenet cauere de dolo & culpa aduersarij, quo non restituẽte iuratur in litem,& tenetur maritus post moram in restituendo factam de casu contingente in re dotali. Similiter tenetur suis sumptibus prosequi seruos dotales sui culpa fugitiuos factos.b.d.vsq; ad fin.§. ¶ Not.primo patrem
1 † obligari ad dotem tantum de peculio: cum illa filio in potestate soluitur sine sui voluntate.Ad idem.ff.eo.l.si cũ dotem.§.transgrediamur.ff.eo.l.si filio. ¶ No.secundo id
2 † esse in peculio,quod est in debitorum peculiarium nominibus.Ad idem.ff.de peti.l.quam Tuberonis.§.pe.et fi.Et huius est ratio:quia qui actionem habet ad rem:illã videtur habere.ff.de regu.iuris.l.qui actionem.de acquir. rerum domi.l.rem in bonis.cum si. ¶ No.tertio ibi,† & sic
3 totum est prestañ.mulieri &c.si suppleatur text.secundum vnum modum,scilicet per viam compensa.si consumptũ est,quod mulier debet &c.quod quamuis vxori ad dotem agenti non possit opponi compensatio ꝑm vnam opin.de qua.ff.eo.l.rei venditio.§.j.tamen ipsa vxor in sui commodum compensationem a se debiti a patri mariti,vel socero potest vna cum dote facere:& in hoc est iste not. ¶ Not.ex
4 eodem † si suppleatur per alium modum.s.per viam retẽtionis,si teneret res a se debita:vt illo vsq; possit retinere ipsam,quousq; dos sibi fuerit soluta &c.Quod fauore dotis speciale est:vt res mariti sui debitoris in dote ad eam proueniens,etiam cũ vitio possit per ipsam retineri,quousq; dos soluatur.Regula enim in cõtrarium est.l.vt vna res debitoris ad creditorem prouenies retineri nõ possit pro altera sibi debita.C.commoda.l.pretextu.de quo dic vt.j.
5 dicam. ¶ Not.in.§.†maritum. in dotis restitutione prestari debere cautionem mulieri de dolo,lata culpa,leuiq;
6 mariti. ¶ No.†ex eodem,q̃ aduersus maritum dotẽ non restituentem iurari potest in litem.Et idem si dolo suo sit
7 factum,quominus possit restituere. ¶ No.in.§.fi†post dotium.ob moram in reddenda dote commissam, maritum teneri de casu fortuito,deteriorationem dotis afferente. ¶ Not.in ver.si quis† dotalium,cautionem per maritum vxori prestandam,de prosecutione atq; restitutione
8 dotalium seruorum,si quis ex illis sui culpa fugam arripuit. ¶ In tex.ibi, totũ est prestañ.mulieri &c.si suppleatur tex.per viam retentionis ipsarum rerũ ab vxore debitarum:tunc vt dixi text.est hic ponẽs in dote specialitatẽ. Num autẽ generaliter queritur:an res debitoris ad creditorem peruenies possit pro alia sibi debita retineri? dic q̃ aut peruenit ad eum vitio:& tunc non potest:quia si nõ potest retineri per seipsam:vt.l.i.§.rediguntur.ff.quo.leg. ergo multominus per aliam.Et ad hoc vide,quod habet de ord.cog.c.fi. Fallit in dote,vt hic.Aut prouenit sine vitio:& tunc aut causa propter quam vult retinere, coberet rei quam retinere vult:& potest.Ad hoc.ff.qui pot.in pig. habe.l.interdum.& l.huius enim.& est tex.in.l.ff.in princi.ff. quib.mod.pig.vel hypo.fol.l.si in area.ff.de condi.indebi.
10 ¶ Unde scriptor† potest retinere quinternos pro suo salario:& sic verificatur glo.hoc dicens in.l.si non sortem.§.si centum.de condi.indeb.Aut non coberet rei:& tunc aut illa est sibi pignorata pro aliquo debitore:& potest fieri retentio eiusdem,etiã pro eo,pro quo non est pignorata.C.etiã ob chyrogra.pecu.l.vnica.Aut est quasi pignorata,& idẽ: vt.l.Julianus.§.offerri.de no.oper.nunc.& l.hereditatis. ff.de hered.vel act.vend.Aut non est obligata nec quasi:& tunc aut ad eam peruenit pretextu eius rei, propter quã potest retinere:& potest: vt.d.l.si non sortem.§.si centum. & no.in.l.eleganter.§.qui reprobos.ff.de pig.act.Aut obuenit alio respectu:& tunc non potest:vt.d.l.pretextu.fallit in dote,vt hic.Et hanc notabi.distinctionem tene menti.
11 ¶ Potest etiam† suppleri secundo modo,prestandum.s. per viam compensationis: vt in not.dixi.Quoniam prestare vel soluere dicitur,qui compensat:vt.l.amplius non peti.ff.rem rat.hab.j.vt.l.debitor.als,si debitor.ff.qui pot. in pign.hab.& tunc est iste tex.not.ad aliud, quod quãuis habens actionem de peculio,non possit de eodem compẽsationem opponere: vt in.l.cum fundus.§.seruum tuum imprudens.ff.si cer.pe.& l.si creditor.§.j.ff.de pecul.tamen fallit fauore dotis:vt hic notab.probatur:licet Barto.aliter solnat & diuinatiue.vnde quod dico est tutius. ¶ Ad
12 legem† tamen primam, quibus mod.pig.vel hypo.solui. quam.ff.allegani ad probandam vnam ex datis regulis. ¶ Adde notabilem.l.colonus.j.de vi & vi arma. ¶ Item
13 † ad.l.vnicam.C.etiam ob chyrogr.pecu.ff.allegatam ad probandam aliam regulam.Adde illam fallere in debito pene,vel vsurarum ratione etiam odij: quod huiusmodi obligatio in se continet speciale: est vt in eo retineri non possit res obligata,pro debito alio:vt notabiliter probatur in.l.pignoribus.& l.per retentionem.C.de vsuris. Et etiam ad illam.l.vnicam.adde.l.fideiussor.ff.de nego.gest. ¶ In gloss.super verbo, prestandum.ibi, sed hodie bu-
14 iusmodi compensatio est prohibita &c.Sed † an verum sit? In hoc dic vt plene dixi.ff.eo.l.rei iudicate.§.i. ¶ In gloss.§.maritum.super verbo,culpa.ibi,si cessauit vti ser-
15 uitutibus,et sic amisse sunt &c.vult ergo † gloss.quod per nõ vsum mariti inducatur amissio seruitutis fundo dotali debite. Sed hoc reprobauit hic quidam:quia ex quo dicte seruitutis marito est prohibita alienatio: vt.l.Jul. ff.de fun.do.igitur & prohibita eiusdem prescriptio censetur:vt.j.de vsufcap.l.iis.Sed Bart.glo.tenet per.l.longe. j.de diuer.& tempo.prescrip.in.l.si maritus.ff.de fund.do. Que iura non faciunt:q; diuersis casibus loquũtur.vnde primorum opi.videtur verior,per.l.si fundum.ff.de fund. do.vbi datur regula,q̃ quemadmodum dotalis prohibita est alienatio:ita & prescriptio:puta si speciale est in vxore atq; in habente ab ea causam,quod seruitutem personalem in dotem data m, id est vsumfructum: ex non vsu mariti,sibi prescriptione querit:vt est casus not.in.l.cum in fundo.versic.quid si mulier.& ver.quid si acceperit.ff.de iure do.ergo in alijs in contrarium est ius commune:& sic
16 teneo quicquid Bar.dicat. ¶ In glo.†super verbo, iurauerit.ibi,vel ꝑm quosdam est propria species actionũ &c. nõ tamen faciunt genus diuersum de per se:q; omnes arbitrarias actiones includit genus actionum stricti iuris: vt patet insti.de act.§.actionum.continuatiue. cum versi. sed in stricti iuris.& §.secundum quosdam. ¶ In gloss.su-
17 per verbo,nostras.ibi,spe non re &c. † No.ex gl.ad tex. relata:quod iure Digestorum solu.matri.rei dotalis dominium ipso iure sine traditione in vxorem non retrãsferebatur:licet hodie secus per.l.in rebus.C.de iure do.de quo tamen dic vt plene dixi.ff.eo.l.non solum.& l.si mora. ¶ In glos.§.si post diuortium.super verbo, omnino.ibi,
18 alij ita demum si non contigisset &c. hec questio † an teneatur morosus de casu fortuito.si ille pariter contigisset penes creditorem debitoris: dubitatissima est. Et plene tractatur in.l.quod te mihi.ff.si certum petatur.et ibi dixi,et in.l.nemo.§.si post moram.j.de verborum obligatio. & ibi repetam. communiter tamen tenetur prima opinio glossatoris.

Summarium.

1 Locatio quinquennalis non dicitur locatio ad longum tempus.

2 Jus contractus celebrati super re dotali per maritum, q̃ non transit in vxorem.
3 Jus dotis an sit vniuersale, vel singulare: ⁊ nu. 27.
4 Locator quod teneatur de violentia conductori de facto illata. ⁊ nu. 37.
5 Vxor, quod teneatur stare colono causatiue. ⁊ nu. 6.
7 Successor, an ⁊ quãdo teneatur stare colono? ⁊ nu. 8. cum seq. ⁊ seq. vbi ponit cõclusiones ⁊ fal.
12 Successor fisci colono fiscali stare tenetur.
13 Prelatus successor, an teneatur stare colono. et vide numer. 20. ⁊. 23.
Expense facte in re causant eius rei retentionem, etiã contra tertium. in ver. fallit quarto.
Colonus, qui habet bona locatoris obligata, potest rem locatam retinere. ibi quinto fallit.
14 Successor necessarius non tenet stare colono predecessoris, non habentis plenum ius in re.
15 Successor singularis per viam priuationis iuris, q̃ erat in suo predecessore, non tenetur stare colono sui predecessoris.
16 Successor necessarius tenetur stare colono eius, qui cum locauit habuit ius plenũ in re, respectu illius, cui postea rem restituit.
17 Pupillus tutela finita tenetur stare colono sui tutoris.
18 Successor necessarius, quod tenetur stare colono illius, qui tempore quo locauit, habuit plenũ ius respectu persone sue.
19 Successor dominij non tenetur stare colono illius, qui tẽpore locationis plenum ius in re habebat.
21 Fiscus in quem ex publicatione bona transferuntur: an teneatur stare colono delinquentis.
22 Successor in prebenda, an teneatur stare colono canonici, in cuius locum successit.
24 Papa non potest sibi successorem eligere.
25 Successor, quãdo teneatur soluere debita predecessoris?
26 Maritus, an teneatur stare colono vxoris?
27 Titulus dotis, dicitur titulus oneratus.
28 Colonus, an teneatur stare successori singulari, q̃ non: cũ duabus limitationibus: vt nu. 29. ⁊. 30.
31 Locatio si est facta quandiu voluerit: an tunc successor teneatur stare colono?
32 Voluntas censetur morte finiri.
33 Voluntatis declaratio, seu arbitrij, quando trãseat in successorem.
34 Successor tenetur stare colono predecessoris, si predecessor in contractu locationis reseruauit successori ius exigẽ de pensionis pro tempore antecedenti.
35 Successor vniuersalis non tenetur stare colono, si heres coloni eius hereditatem repudiet.
36 Restitutio in integrum non trahitur retro in preiudiciũ tertij.

Si vir in. ¶ Si pendẽte locatione matrimonium dissoluitur, marito de indẽnitate, ⁊ vxori de facienda solutione cauetur. h. d. ¶ Vel sic fm Bar. vxor cogitur stare colono si soluto matrimonio adhuc depẽdeat locatio: pensio autem preterita tũc pertinebit ad maritum, futura vero ad mulierem. hoc dicit.
1 ¶ No. primo q̃ † locatio quinquennalis non dicitur locatio ad longum tempus: quoniam si sic diceretur, alienatio foret: ⁊ consequenter illam maritus facere non posset per ea que dixi. ff. c. l. si constante. in. §. si maritus. cuius tamen
2 contrarium hic dicitur. ¶ No. secundo, quod in † mulierẽ non transit ius cõtractus celebrati super re dotali per maritum: quia si transiret non foret opus maritũ cauere vxori se redditurum, quod ex eo cõtractu percipiet. ¶ Unde
3 no. subtiliter. † tertio hic videri casum, quod ius dotis nõ est quid vniuersale, sed singulare: quoniam si foret vniuersale, transiret ipso iure in mulierem, vt successorem vniuersi contractus super eo celebrati: vt in. l. sed ⁊ si quis. alias. l. adhuc interest. §. si operas. ff. de vsufruc. Cuius tamen cõtrarium tex. hic innuit, ⁊ clarius gl. magna in. l. diuortio.
4 ff. eod. in princ. ¶ No. quarto quod locator tenetur † conductori de violentia sibi de facto illata, Quod patet: quia ratione ea, q̃ mulier colonum de facto expellit habẽt per cõductorem regressus aduersus maritum ad interesse. ⁊ hoc fm intellectum Bal. de quo tamen infra in text. dicã.
5 ¶ No. quinto vxorem † cogi stare colono, causatiue tamẽ, id est, si non vult soluere interesse, quod causatur in persona mariti ex expulsione non autem precise: quia expellere potest, si intendit interesse soluere. Ad idem ff. de dote preleg. l. ij. §. fin. vbi hunc intellectum ad hunc ⁊ illum tex.
6 firmat gl. ¶ In tex. ibi, si † quid preter vnius anni locationem ⁊ c. est ergo hic expressum vxorem causatiue compelli stare colono fundi dotalis, cui maritus illum locauerat. ⁊ hinc sumpta occasione tractat hic plene Barto. et etiam Bald. an ⁊ quando successor teneatur stare colono. ego vero vt materiam hanc perfectissime suscipias: quia quotidiana est: ⁊ ideo magis declaranda, procedam per conclu-
7 siones. ¶ Quarum prima † sit, quod successor vniuersalis iure vltime voluntatis teneatur stare colono sui autho-ris. Ad hoc regula. l. heredem. ⁊. l. in his. §. nõ debeo. ff. de regu. iur. l. veteres. C. de contraben. ⁊ commit. stip. ⁊ poo batur. C. loca. l. vim veritatis. insti. eo. §. fina. ¶ Fallit hec regula in colono partiario, cui heres stare non tenetur vt not. probatur in. l. si merces. §. vis maior. ff. locati. vbi dicitur colonum partiarium esse, vt socium: ⁊ societatis iura retinere: sed societas nõ transit ad heredem: vt in. l. nemo potest. ff. pro soc. cum similibus. igitur ꝛc. ¶ Secunda sue-
8 cessor † singularis tenetur stare colono sui predecessoris habenti ius in rem. ad hoc. ff. de superfic. l. i. §. qui superficiem. ⁊. §. quod autem ait. ¶ Ex † quo infertur, quod tenetur stare colono ad longum tempus conducenti: cum ex
9 locatione longi temporis in conductorem ius vtilis dominij rei locate transferatur: vt plene dixi. ff. eo. l. si constante. §. si maritus. ¶ Tertia successor singularis non habẽs
10 † plenum ius in re, tenetur stare colono: vt. l. si in venditione. §. j. j. de bo. autho. iud. possid. ⁊ illius tex. potest esse ratio: quia ibi res in successorem singularem transfertur cui non pleno iure. ¶ Ex sententia autem iudicis mag-
11 † velle presumitur ex sua sententia ius tertij in litem non vocati auferre. ff. de mino. l. in integrum. C. si per vim vel alio modo. l. fina. ⁊ not. Innocen. vt lit. non contest. in cap.
12 quoniam frequenter. ¶ Quarta successor † singularis et voluntarius habens ius plenum non tenetur stare colono sui predecessoris. C. loca. l. emptorem. j. de legatis. i. nihil. §. fina. ff. de vsufruct. l. arbores. §. j. ¶ Fallit in successore fisci: quoniam ille fiscali colono stare tenetur: vt. l. fin. ff. de iure fisci. Quinimo ⁊ si eum expellat, iure quod a fisco percepit, priuatus est ipso iure: vt. l. cognominus. C. de mancip. ⁊ colo. libro. xj. vbi est text. singularis. ¶ Unde pa-
13 riter est † dicendum in successoribus ecclesie, cum comparentur regulariter fiscus ⁊ ecclesia. C. de sacrosanct. eccles. l. fina. cum similibus. Et illius. l. fina. de iure fisci. ratio esse potest: quia contractus fiscales vicem legis obtinent. vt. l. donationes, quas diuus. de donat. inter virum. ⁊ l. Celer. j. de publi. vnde debent sine tertij iniuria procedere, quo admodum ipsa lex. C. vnde vi. l. meminerint. inf. distin. ere antem lex. ¶ Fallit secundo si ius coloni per predecessorem fuerit reseruatum: vt. l. si merces. §. qui fundum. ff. locati. ⁊ l. si mercedem. §. si habitator. ibus. ff. de act. empt. ¶ Fallit tertio in vsuario: quoniam ille colono stare tenetur: vt in. l. si habitatio. §. si vsus. alias. l. si vsus. ff. de vsu. ⁊ habitat. vbi est casus singul. ¶ Fallit quarto, si colonus in fundo impensas fecerit: quoniam stare sibi tenetur successor, donec illas recuperet: vt. l. colonus. ff. de vi ⁊ vi arma. vbi est casus notabilis. Facultas enim retentionis propter impensas in re factas nedum conceditur aduersus eum, a quo impensas faciens causa tenende vel possidende rei habuit: vt. l. si necessarias. ff. de pigno. actio. l. si in area. ff. de condic. indebi. cum si. Sed etiam aduersus tertium ab illo impensam faciente, rem repetentem: vt in. l. qui in re. §. fi. j. de fur. vbi est casus valde not. ⁊ bene facit. l. de acquirẽ. poss. l. si quis rem. ¶ Fallit quinto, vbi colonus habet pfius locatoris bona omnia obligata: quoniam tunc aduersus successorem vti potest iure retentionis ipsius rei pro se conducte, tanq̃ ex generali obligatione, sibi in re hypothece annexe. Alienatio enim per debitorem facta ius pignoris vel hypothece illi adherẽs non dissoluit: quoniam in successorem, in quem alienata est cum onere pignoris vel hypothece, transfertur. C. de pig. l. debitoris. C. de remis. pig. l. si debitor. ff. de pigno. actio. l. si conuenerit. §. fundum. C. vt in possess. legato. l. si postq̃. ⁊ ideo cum colonus locatorem habeat obligatum ad interesse, eo quia

qnia sibi nō prestatur patiētia,q; vt frui re locata possit: vt l.ex conducto.cum si.§.loc. Igitur ꝛ res ipsa conducta probato interesse iuris generalis obligationis, sibi hypothecata poterit aduersus singularem successorem locatoris retineri, donec sibi illud interesse soluat. ¶Quinta,
14 successor† necessarius non tenetur stare colono predecessoris non habentis plenum ius in re locata, respectu dominij: qualis est vsufructuarius, qui in re, in qua vsumfructum habet, non habet ius respectu proprietatis. §. loc. l. si quis domum. §. huic subiungi. ꝛ ad idem. §. de pig. l. lex vectigali. ¶Sexta,† successor singularis nō per viam trāsmissionis, sed per viam primationis iure, quod erat in suo
15 predecessore, nō tenetur sui predecessoris colono stare. Et ita probari potest in. d. §. huic subiungi. Ibi enim proprietarius ad quē mortuo vsufru. non reuertitur vsufructus, non tamē ipse vsufructus in eum transmittatur per vsufructuariū: sed quia morte vsufructuarius vsufructu priuatus est: non tenetur stare ipsius vsufructuarij colono.
16 ¶Septima, successor† necessarius tenetur stare colono, si eius qui eum locauerat habuit ius plenum in re respectu eius, cui rē ipsam postea restituit: vt in. l. si tutela. ī. de
17 admi. tu. ¶Ex cuius generalitate patet† pupillum tutela finita stari debere colono posito per tutorem, qui habebat plenū ius administrandi respectu tutele ipsius pupilli. ¶Octaua, successor† necessarius tenetur stare colono
18 eius, qui tempore quo locauit, habuit plenū ius respectu persone sue ꝛ multo magis si etiā respectu persone eius, cui postea restituit mihi. Lex. est hic in. d. l. ij. §. fi. ī. de do. prelega. vbi patet vxorem stare debere colono mariti, qui tēpore locationis in re locata plenum ius habebat, respectu sue persone. Erat enim maritus ꝛ sic maritali, respectu, plenum ius habebat in re dotali locata ꝛ huius legis ratio potest esse ista retranslatio dotis, que fit soluto matrimonio in vxorem ex legis dispositione. Que ratio ius colonj reseruat: vt colono non videatur iniuriari: cū boc alienum a legis natura sit: vt in. d. l. meminerint. ꝛ. l. i. C. de
19 bis qui ve. eta. cum si. ¶† Ilona successor dominj̄ non tenetur stare colono eius, qui tempore locationis plenum ius in re locata habebat ꝛ hoc si sit successor voluntarius:
20 vt in. d. §. qui fundum. cum si. alleg. ¶† Ultima, successor officij seu administrationis tenetur respectu officij, quod gerit: vel administratione quā suscipit stare colono eius, qui tempore locationis in re locata plenum ius habebat: dumtamen locatio rite sit facta. Et hec conclusio gloss. et communis in. c. querelam. ne prela. vices suas. ¶Ex his
21 autem† deciduntur breuiter tres quotidiane questiones. ¶Prima, nunquid fiscus, qui ex publicatione bona locantis capiens, teneatur stare colono? In quo quidem casu videtur esse singularis, quod non, in. l. si fundus, quem mihi locaueras. in princip. §. loca. Sed certe, vt ibi sentit expositio prime glos. ideo non stare tenetur colono: quia est successor singularis ꝛ voluntarius locantis in re illa: vnde succedit regula, volens voluntarium singularē successorem non teneri stare colono: vt dicta. l. emptorem. et dicto. §. qui fundum. cum similib. allegatis. Si ergo foret successor vniuersalis: quia vniuersa bona locatoris ex publicatione caperet: tunc nō crederem eum teneri stare colono, prout tenetur vniuersalis heres: vt dixi in conclusione prima, cui ipse fiscus equiparatur: vt. l. inter eos. §. fin. ī. de fideiusso. Et quia fiscus in antecedentibus, prout fuit iste contractus locationis, iure priuati in cuius locum succedit, vtitur. vt. l. fiscus. ī. de in. fis. ꝛ. §. de vsur. l. cum quidam. §. fiscus. Sed priuatus non potuisset expellere: igitur nec ipse. ꝛ ita limitarem dictam. l. si fundus. ¶Secun
22 da,† nunquid successor canonicus in prebenda teneatur stare colono canonici, in cuius locum successit? hec questio mouetur per Canonistas in dicto cap. querelam. Et per Archid. xij. qō. ij. alienationes. Et aliqualiter tetigit Bald. hic. ꝛ in. d. l. emptorem. plenius tamen quam alibi in. l. iubemus. la. ij. C. de sacrosan. eccl. Veritas autem est, q; non. Primo: quia clericus administrationem ecclesie non habens, prout est canonicus equiparatur vsufructuario: vt plene no. glos. de off. c. ordina. c. presenti. libr. vi. ꝛ not. plene in. c. fina. de pecul. cleric. Sed vsufructuarius non tenetur stare colono: vt dicta. l. arbores. §. j. §. de vsufruct. Nec colono fructuarij stare quis tenetur: vt dicta. l. si quis domum. §. huic subiungi. igitur ꝛc. ¶Secūdo: quia succedens in ius alterius, non per viam transmissionis: sed per viam primationis: prout est in canonico, non tenetur stare illius colono: vt dicto. §. huic subiungi. ¶Tertio: quia hec actio ex conducto, qua obligatus est canonicus locans colono, est personalis: vt ex se patet: vnde illa non sequitur canonicum alium singularem successorem ipsius locate prebende. C. de hered. actio. l. fina. ī. ad Trebellia. l. j. §. si heres, cum simil. ¶Quarto: quia succedens in locum illius, qui non habebat plenum ius administrationis in re locata, non tenetur stare colono: vt in dicto. §. huic subiungi. Sed canonicus locans est huiusmodi: vt infra demonstrabo: igitur. Quod autem ita sit, probo primo ex tex. ad propositum notab. xij. qō. j. in. §. fina. dicente, quod cum prebēda ex rebus ecclesie sit: igitur canonicus ex ea reditus retrahit. Primo pro sui necessitate: secundo id, quod superest debet committere in communem ecclesie vtilitatem. ¶Secundo hoc demonstrat tex. t. xliij. distin. §. j. vbi Hieronymus contra clericos exclamans, dicit: tibi dico o clerice, de altaris reditibus viuere licet, nō luxuriari. ¶Tertio ex eo, quod habetur in. c. relatum. cl ij. ī. c. qui annos. extra de testamen. ¶Ultimo ea conclusio manifestatur: quia non contrahit canonicus nomine ecclesie: quoniam eius non est administrator: nec nomine rei in prebendam assignate: quia illius non est dominus, sed fructuarius, vel vere: vt ex predictis patet potius vsuarius. Contrahit ergo nomine suo: ergo successorem rei prebendate non obligat. §. de contrahend. emp. l. fina.
23 ad finem. ¶Tertia, an successor† clerici administrationē habentis: vt est dare exemplum in prelato, seu prebendario, plebano, vel alio rectore curato: teneatur stare illius colono ꝛ hoc etiam in premissis locis tangitur. veritas autem, quod aut locauit nomine proprio ꝛ eius successor colono stare non tenetur. Ad hoc de transact. cap. veniens. Item: quia non videtur hoc casu posse locationem facere in id tempus, quo eius administratio non est duratura. §. de iurisd. omnium iudicum. l. cum qui. ad finem. §. de arbitris. l. si cum dies. §. si intra. ꝛ quod not. glos. viij. quest. j.
24 apostolica. §. bis omnibus. Pact† ratione concludens papam non posse sibi eligere successorem. ¶Aut locauit nomine ecclesie vel dignitatis. ꝛ tunc si ad ecclesie vtilitatem successor stare tenetur. Cum enim potuerit ex licito contractu ecclesiam obligare. de solutio. cap. ꝛ. ¶Merito obligatur ꝛ succedēs administrator in eadem: vt ibidem probatur. ¶Aut non apparet ad vtilitatem ecclesie locationem factam ꝛ tunc successor illi stare non tenetur. de preciis. cap. ij. de rerum permut. c. ij. cum si. Et per hec cum
25 perfectione sit expedita hec materia. ¶† An autem teneatur successor solvere debita predecessoris in officio? dic vt in. l. prouidendum. C. de decurio. libr. x. ꝛ in cap. j. de
26 solutionib. ꝛ cap. ex presentium. de pigno. ¶† Aliqua tamen premissis sunt addenda. Primum an maritus teneatur stare colono vxoris: sicut econuerso vxor colono mariti, prout hic. Et hoc tetigi. §. eodem. l. diuortio. veritas autem est quicquid ibi digerim, quod non: quia cum in dote maritus sit successor voluntarius et singularis: vt ex se patet: ergo nō tenetur stare: vt in dicta. l. emptorem. ꝛ dicto. §. qui fundum. cum simi. Preterea, si colono stare non tenetur singularis voluntarius successor ex titulo lucrativo: vt in dicta. l. nihil. §. fina. de lega. j. ergo multomi-
27 nus hic maritus, qui successor est ex titulo oneroso, scilicet dotis: vt. l. ex promissione. §. de actio. ꝛ obliga. Et quāuis quidam dicant, titulum dotis esse vniuersalem: tamē hoc est falsum per istum text. vt dixi in notab. ¶Secun-
28 do, quid † econtra, scilicet, an colonus teneatur stare successori singularis? text. singularis dicit quod non in. l. qui fundum. §. loca. et illius ponit rationem: quia predecessoris locantis nihil interest quod cōductor successori singulari stet. Unde eum non potest compellere ad standum: quoniam vbi definit interesse, definit actio competere: vt l. qui autem. §. illud. cum ibi plene notatis. §. si quis caut. Successor vero singularis non potest eum compellere: quia ius agendi regulariter in successorem singularem non transfertur: vt dicto. §. si operas. l. adhuc interest. als, sed ꝛ si quis. ꝛ. l. omnes. §. si heres. §. vsufruc. quemadmo-
29 caneatur. cum similibus. ¶† Hoc autem duplicem recipit limitationem. Prima, nisi ipse locator in successorem singularem transferat ius pensionis exigende pro

tempore antecedenti: quoniam ea translatio hoc operat: vt colonus singulari successori stare teneatur. Tex. est singularis. ff. loc. l. insulam. quam ad hoc ibi summe no. Bar.

30 ¶ Secundo, nisi locator † transtulerit in singularem successorem, non solum ipsam rem locatam: sed etiam omnē actionem eius occasione sibi competentem: quia cum tūc censeatur in eum transferre actionem locati: ideoq; cōtra conductorem competit. Igitur est cōsequens: vt colonus stare teneatur, eo: quia tunc interest locantis, quod colonus singulari successori stet: cum teneatur facere bonam actionem ex locato, quam cessit: vt. l. si nomen. ff. de hered. vel act. vend. Et sic cessat ea ratio posita in. d. l. qui fundū. que inducit decisionem negatiuam. ¶ Tertio quid si locetur † fundus ℞ diu locator voluerit: an tunc successor colono stare teneatur? dic, q; aut loquimur in successore vniuersali: et tunc non tenetur. Et huius est ratio: quia ea locatio reducta ad locatoris voluntatem, morte finitur. ff. locati. l. iiij. ¶ Et ita limita conclusionem primam. ff. positā. Aut loquimur in successore singulari: ꝛ tunc reperiē Bar. in quibusdam lecturis, dicere q; sic, eo: quia cum dicta locatio finiatur morte locatoris: vt dicta. l. iiij. ꝛ sic duratura longo tempore fit: quare conductor querat ius in re: vt dicta. l. j. ff. quod autem ait. de superfic. igitur ꝛc. vt patet ex consequentia ex his que. ff. dixi. Sed certe hoc est falsissimum ꝛ satis erroneum: ꝛ igitur puto non fuisse Bar. hoc probatur. Primo: quia quod dicitur locationem factam sic morte finiri procedere, si vsq; ad obitum locator tacet:

32 quoniam illo vsq; durat, ꝛ non vltra: quia † voluntas sua morte finiri censetur: vt de referi. si gratiose. lib. vi. de lega. j. l. si ita legatum. ff. illi, si volet. de lega. iij. l. vxorem. ff. Scuola. ꝛ. l. fideicommissa. ver. hoc autem legatum. ff. de cōdi. ꝛ demonstr. l. si ita expressim. cum si. Non ergo dicendum est, q; si locator velit eum expellere, non possit: quia sic restringeretur locatoris voluntatis arbitrium. quam restrictionem nec mens contrahētium patitur: nec natura verbi. ff. de lega. iij. l. cum quidam. de leg. iij. l. fideicommissa. ff. ℞ ℞. ¶ Preterea dico, quod res locata hoc casu trāsibit in singularem successorem cum ipsa qualificata eius loca-

33 tione, eo: quia † licet declaratio volūtatis seu arbitrij eius potestatem quis habeat per viam simplicis facultatis: vt sunt arbiter, ꝛ arbitrator: non transeat ad successorem: vt l. fi. C. de contraben. emp. ꝛ. l. si quis arbitratu. cum materia sua. ff. de verb. oblig. tamen ea facultas arbitrandi, seu facultas voluntatis declarande, quam alter ex contrahētibus habet ex forma contractus vel obligationis, transit in successorem etiam singularem ex dispositione hominis quamuis non ex dispositione legis: vt de primo est casus not. quem ad hoc ibi summe no. Jaco. de Are. ꝛ Bal. in. l. si sic legatum. ff. j. de leg. j. Et de secundo tex. in. l. si stipulatus fuero. ꝛ. l. fi. ff. de verb. oblig. ꝛ dicam aliquid. ff. eod. l. post dotem. Ea ergo facultas ad sui voluntatem repellendi conductorem, que ex forma contractus aderat in locatore, ex predicta notabili theorica, transfertur in eius singularē successorē. ꝛ ita declaro tibi illū passum. ¶ Quar-

34 to vbicunq; dixi † successorem non teneri stare colono: limita nisi ipsi successori reseruauerit locator: ins pensionis exigende pro tempore antecedenti: quoniam etiam tacite inuentisse videtur, quod colono stare debeat. Casus est valde not. in. d. l. arbores. ff. j. de vsufru. ¶ Quinto, quate-

35 nus † supra dixi successorem vniuersalem stare debere colono ꝛ eius heredi: declara illud verum: nisi heres a colono institutus eius hereditatem repudiet: quoniam tunc libere conceditur locatori: ꝛ consequenter eius heredi, q; rem alteri locari possit adeo: vt ꝛ si ipse heres sit restitutus ad adeūdam repudiatam hereditatem: nihilominus ius persistendi in re locata, non recuperat. Casus est not.

36 C. loc. l. si vno. ff. Et huius est ratio: quia illa in† integrū restitutio retro non trahitur in preiudicium tertij. de rescrip. li. vj. c. quamuis. ff. de mino. l. in integrum. cum si. Et per hoc declarata remaneat presens materia. ¶ In text. ibi, si cauerit. prestat' ergo vxor marito cautionem indēni

37 tatis: † dum sibi fundus dotalis restituitur. Et hoc non propter aliud, nisi vt habeat regressum maritus aduersus eam, pro recuperatione damni: si quod forte senserit maritus ex expulsione per vxorem facta. Ex quo colligit hic Bal. quod locator tenetur conductorem defendere a violentia facti: licet secus sit in venditore: quia empto rem ab illa defendere nō cogitur: vt. l. expulsos. als. ri pulsos. C. de act. emp. Et in venditore ratio est: quia in actē post contractum completum omne eius rei periculum transfertur: vt. l. necessario. ff. de peric. ꝛ commo. rei vend. Secus autem est in conductore, alleg. l. damnum. C. locā. que nil facit. vnde tu dic: quod quedā est violentia cuius defensioni locator commode potest assistere: et ab illa conductorem tenetur defendere: alias obligatur ad interesse damni emergētis. ꝛ lucri cessantis. Quedam vero est violentia, cuius defensioni locator non potest assistere: tunc defendere non tenet: nec obligatur propter hoc ad aliūd quam ad remissionem pensionis pro rata temporis, qua conductori frui non licet propter violentiam: seu ad eius restitutionem, si acceperit. Hanc distinctionē probat not. tex. in dicta. l. si fundum mihi locaueris. cum seq. et sequen. ff. locati. et adde. l. si tibi alienam. et. l. si quis domum. in princip. in eodem titu.

Summarium.

1 ☞ Oblatio debitoris morosi sequēs, tollit moram precedentem, ꝛ eius effectum.
2 Mora vltima nocet. ꝛ quando? nu. 16.
3 Exceptio, ne quis cōueniatur vltra ℞ facere possit, trāit in heredem extraneum passiue: licet non actiue.
4 Actionis qualitas, licet varietur in preiudicium agentis, non tamen variatur in preiudicium conuenti. ꝛ vide numero. 22.
5 Habens certitudinaliter actionem ad rem dicitur illam rem penes se habere: non tamen si habet actionem spe. nu. 6. ꝛ. 25.
7 Pater, qui incontinenti stipulatur sibi dotem reddi, q; propriat sibi actionem de dote: secus si ex intervallo stipulatur. nu. ff. ꝛ quando dicatur incōtinenti stipulari. nu. ꝛ nume. 35.
9 Consensus filie, q; validet stipulationem a patre interpositam.
11 Solutio facta per debitorē, non creditori: nec vices eius gerenti, illum non liberat.
12 Secunde nuptie non auferunt priuilegia dotis: vide numero. 31.
13 Nemo potest alteri culpam imputare, ex qua lucrū sentit.
15 Maritus non liberatur a dotis repetitione: licet ea pene se non habeat, si in ea exigenda fuit negligens.
19 Pax si est facta a duobus: ꝛ promissum de non offendendo: si vnus alterum offendit: ꝛ offensus secundo offendat primo offendentem: an alter alterum ad penam fracte pacis poterit conuenire? ꝛ nume. sequen. ꝛ sequē. vsq; ad numerum. 22.
17 Preliantur si quando duo ꝛ vnus tertius occurrit diuidēdo eos: qui occisus est per aggredientē, vel aggressum, quis de occiso teneatur.
18 Clausula, rebus sic stantibus, in promissione de nō offendendo quod subintelligatur.
19 Pena insurgens ex contrauentione vnius, q; cōpensetur cum pena insurgente ex inobseruatione alterius.
20 Clausula, rato manēte pacto: ꝛ quod pena toties ꝛc. quid operetur?
21 Penarum compensatio: quod non fiat in preiudicium fisci.
23 Statuto dictante q; frater non possit capi facere confratrem pro debito: an si frater cessit iura alteri, possit cessionarius illum facere capi?
24 Statuto dicente q; frater cōfratrem cogere possit ad cōpromissum: an habens iura cessa a fratre poterit cogi?
25 Suspectus an dicatur, qui habet nomen debitoris obligatum?
26 Compensatio debiti conditionalis, vel in diem certam, ad debitum purum fieri non potest.
27 Fideiussor obligatus per instrumentum guarentigie, q; poterit conuenire principalem: vt illum eximat a fideiussione, etiam si diu non stetit in obligatione. ꝛ vide in numero quen. ꝛ seq.
Idem si appositum fuisset iuramentum. nu. 28.
28 Juramento litis decisiuo dato per procuratorem, acquiritur actio domino sine cessione.
Juramentum habet executionem paratam.

Procurator

29 Procurator obligans se de mandato domini: statim potest agere contra dominum: vt illum liberet.
Fideiussor quando agere possit contra principalem: vt illum eximat ab obligatione: vide in nume. 26. 27. 28. 29. et sequen.
30 Inimicitia superueniēs in tutore excusat ipsum a tutela.
32 Euentus tristis ⁊ aduersa fortuna fauore dotis ⁊ libertatis toleratur.
33 Maritus per oblationem excusatur a culpa leui.
34 Debitor quantuncunq; egenus sibiipsi semper dicitur esse soluendo.

Semel mora. Oblatio sequens moram precedentem tollit, ⁊ eius effectū. ⁊ Quis mutetur persona agentis', tamen non mutatur qualitas actionis respectu conuenti. Et qō maritus potest ab vxore exigere, dicitur in eius patrimonio esse ⁊ eatenus facere posse. Et pater actionem dotis sibi appropriat, si tempore matrimoniī sibi stipuletur: vel post tempore traditionis: alias non, nisi de filie volūtate: nec petit quis id qō exactum tenetur reddere: sed satis est sibi debitorem liberare. h. d. vsq; ad. l. si marito. ¶ No. primo † q; oblatio debitoris moram sequens, tollit moꝝ precedentem ⁊ eius effectum. ⁊ iste est vnus modus allegandi. Ad idem. ff. de ver. oblig. l. interdum. §. fin. ⁊. l. si seruum. §. sequitur. ff. de solu. l. qui decem. cum si. ¶ Not. secundo, secundum † alium modum allegandi: quod vltima mora nocet. Ad idem. ff. de pericu. ⁊ commo. rei vend. l. illud. ff. de act. emp. l. si per emptorem. ff. de no. ope. nunc. l. prętor ait. §. si quis paratus. cū si. ¶ Not. m. l. si post † diuortium. q; successio heredis non aufert coniugi, aduersus quem heres agit, beneficiū exceptionis: ne cōueniatur nisi eatenus, quatenus facere possit: vnde licet dicta exceptio non transeat ad heredem extraneum actiue: vt. ff. ea. l. maritum. cum seq. tamen transit passiue. ⁊ in hoc est lex ista notab. ¶ Not. ex eadem secundum alium † modum allegandi, quod qnamuis varietur qualitas actionis in preiudicium agentis, non tamē mutatur in preiudicium conuenti. Et iste modus allegandi est valde not. ¶ No. in. l. facere posse. † quod dicitur, quis penes se habere id, ad quod exigendum habet certitudinaliter actionem. Ad idem. ff. ea. l. si filio. ff. de reg. iur. l. qui actionem. de acqui. rerum domi. l. rem in bonis. cum simi. ¶ No. ex eadem in ver. ceterū. q; † nō dicitur quis id penes se habere, ad quod habet actionem non re, sed spe. et iste est verus modus allegandi. ¶ Not. in. l. † quoties. q; pater incontinenti dotē stipulando sibi reddi appropriat sibi actionem de dote, adeo: q; filium eius cōmunione priuat. Ad idem. ff. de pac. do. l. cum dos. in prin. cū si. ¶ Not. ex eadem secundo, q; † stipulatio paterna subsequens ex interuallo, per quam cauet de dote sibi reddenda: non appropriat patri actionem de dote: ⁊ consequenter nec filiā communione priuat. Ad idem. C. de iure do. l. cum a socero. ⁊ hoc consensu filie non interueniente. ¶ No. † ex eadē tertio, q; consensus filie validat stipulationem a patre interposita de dote. Facit. ff. famil. erciscun. l. Pomponius Philadelphus. ff. de condic. ob can. l. si extraneus. ad fin. Ita ecōuerso valida est eius dotis donatio, quam filia facit patri. ¶ No. in versic. plane. † si ante nuptias dotem sibi reddi pater dicitur incontinenti stipulari semper: dūmodo ante nuptias contractas stipuletur: et sic licet non fuerit stipulatus tempore promissionis: tamen poterit stipulari quandocunq; scilicet tempore dationis: vel post, duntamen ante nuptias stipuletur. ⁊ ad hoc est lex ista notabilis. ¶ No. in eadem. †m. §. si quis pro muliere. quod solutio facta per debitorem non creditori, nec eius vices gerenti eum a creditore non liberat. Ad idem. ff. de sol. l. qui hominem. §. si nullo. cum si. Et sic etiam dicit Ange. quod pena pro vno delicto imposita ei qui non deliquerat, non liberat delinquentem: vt est expressum. ff. de interrog. act. l. qui seruum. ¶ No. in. l. nupta. quod etiam contracto matrimonio † secundo: actio ad recuperandam dotem a primo, suis priuilegiis potitur. vnde secunde nuptie non auferunt priuilegia doti concessa. ⁊ in hoc est iste text. notab. ¶ † No. in eadem in. §. quoties. id vulgare, ad quod allegatur, quod nemo potest alteri culpam imputare, ex qua ipse lucrum sentit. Ad idem. ff. de iure dotium. l. cū in fundo. versicu. quod si acciderit. ¶ Not. ex eodem, † q; maritus dotem non petit: tam matrimonio constante, nō potest petere eo soluto, ea contemplatione: vt ipse dotis lucrum sentiat pro eo tempore, quod sibi cōceditur miserationis causa ad dotem reddendam, quam penes se habet. Ad idem. ff. e. l. si socer. §. Lucius. ff. de condic. ob can. l. si donaturus. ad fi. ¶ Not. ex eodem † tertio maritum liberari a dotis repetitione: cum illam penes se nō habet: ⁊ in ea exigenda fuit negligens, liberando eos, contra quos potuisset agere: vnde liberatio inducit liberationem. ¶ In tex. l. semel mora. ibi, non † debebit precium eius maritus ⁊c. Et sic mora secunda tollit primam, ⁊ eius effectum. quod inducunt Jaco. de Arc. ⁊ Bald. hic ad pulchram, ⁊ quotidianam questionem, scilicet si post pacem factā ⁊ promissionem de non offendendo sub pena: vnus primo alium offendit: demum offensus secundo gratia vindicte offendit offendētem primo: an alter alterum ad penam fracte pacis cōuenire possit: ⁊ scias istam questionem plene tractari per Joan. And. in addi. Specu. in rub. de treu. ⁊ per Bart. in. l. cum pater. §. libertis. de legat. ij. ⁊ in. l. si seruum. §. sequitur. de verb. oblig. ⁊. l. j. §. cum arietis. si quad. pau. fecit. dicatur. per Bal. in. l. vt vim. ff. de iusti. ⁊ iur. et. l. qui fidem. ff. de transa. ⁊. l. cum proponas. ⁊. l. petens. in aliquibus lect. C. de pac. ⁊ hic: ⁊ quidē videtur, quod primus offendens teneatur ad penam tantummodo; vt. l. j. §. si is cui. ff. de no. ope. nunc. l. ij. §. idem ait. ff. ne quid in loco pub. l. libertis. econtra videtur, q; solum teneatur offendens secundus per istum tex. cum alijs alleg. in nota. Ex quibus patet q; mora secunda excludit effectum prime: ergo. Et sic in simili offensio secunda, excludit effectum offensionis prime. Sicut enim in simili videmus, quod violentia secunda confundit primam, ⁊ eius effectum: vt. l. si quis a se fundum. C. ad leg. Jul. de vi. ⁊. l. qui possessionem. ff. de vi ⁊ vi arma. ¶ Item contra videtur, q; possit agere vter§. argu. l. ij. §. qui hoc dicit. ff. ad leg. Jul. de adult. ¶ Ultimo videtur, q; neuter agat: quia paria delicta pari compensatione tolluntur. ff. e. l. viro. ⁊. l. cum mulier. ff. de dol. l. si duo. ff. de eo, per quem fac. est. l. fi. §. sed si stipulator. ⁊ de adul. c. pe. ⁊ fi. ¶ Quid † si duo preliantur, ⁊ vnus cucurrit diuidendo eos: iste qui cucurrit occisus est ab aggrediente, vel ab aggresso: quis tenetur de hoc homicidio? dic quod aggrediens. ar. C. ad leg. Jul. de vi publi. l. quoniam multa. ⁊ in. q. Huber. de Cre. que incipit, Pone questionē, cū duo ⁊c. ⁊ quid si aggrediens ⁊ aggressor ambo fuerūt mortui? vide ibi. j. q. seq. Tu autem pro plena determinatione dicas sic: q; aut constat vtrunq; fuisse offensum, non tamē constat, quis primo: ⁊ tunc neuter ad penam tenetur, vel conuenitur: ex quo incertū est quis primo offendere inceperit. Ad hoc dictus. §. libertis. ver. alioquin. ⁊ glo. d. §. cū arietis. Que duo iura ad hoc allegat Bar. tex. tamen allego nota. ⁊ in terminis hoc decidentem in. l. scientiam. ff. cū straméta. ff. ad leg. Aquil. Aut constat quis primo offenderit: ⁊ tunc aut queris an offendens secundo, possit conueniri ad penam fracte pacis? ⁊ dic q; non. Primo per tex. in. d. l. cum par. §. illi. dicentem, q; illi permittitur penā petere, qui in ipsam non incidit: sed offendens primo incidit: ergo sibi pene petitio denegatur. ¶ Secundo ex tex. l. qui cum maior. §. si libertus. ff. de bo. lib. ibi, dum dicit notabiliter: ignoscendum est enim ei, si voluit se vlcisci prouocatus. ¶ Tertio: quia videtur licite secundo offendēs fregisse fidem pacis: ex quo igitur fuerat fracta primo: vt in. d. l. cum proponas. ⁊. l. si instituto. ff. de inoffic. testa. ⁊ in regula, frustra. de regu. iur. lib. vi. ⁊. c. iij. de iurein. ¶ Quarto: quia non potest dici hic secundo offendens rupisse pacem ex his rationibus. Prima: quia quando quis non ex antecedenti causa, que ante pacem fuerat, inimico offensam infert, sed ex causa de nouo superueniente, vt fuit in proposito: pacē rumpere nō dicitur: vt determinat Bart. in. l. aut facta. §. causa. ff. de pe. per tex. ibi. Et simile est eius quod dicimus de sententia et transactione, contra quas quis venire non dicitur si ex antecedenti causa nō egerit: sed ex noua superueniente: vt de sententia probatur. ff. de exce. rei iud. l. cū queritur. cum si. de transa. in. l. si de certa. cum ibi not. de transa. ⁊ in. l. si ita quis. §. Seia. de ver. obli. ⁊ huic sententie acquieuit do. Bal. in. c. fi. de pac. tenenda. in vsib. feudo. Secunda sumitur ex eo quod no. Bar. in. l. vtrum. ff. de furt. cuius opi. plene discussi in. l. licitatio. §. il-

licite, de publicanis dicens: q̃ per adulterium in vxorem, cum quo pax facta est, commissum: aut furtum, nõ dicitur esse fracta: cum hec non fiant causa retractandi inimicitiã iam sopitam: sed vnum causa libidinis: alterum vero causa lucri. arg. ff. de fur. l. qui iniurie. de sen. ex. com. c. causa voluptatis. Ita in proposito cum offendens secundo fuerit ad hoc prouocatus ex offensione in eum facta primo: non autem causa retractandi sopitam inimicitiam: igitur non dicetur pacem fregisse: ¶ Quinto: quia tacitum subintel
18 lectum † habet dicta promissio de non offendendo, scilicet rebus sic stantibus: ꝛ noua non superueniente causa. Ad hoc. ff. locati. l. quero. §. inter locatorem. de renun. c. cũ interest. ff. de condi. ob cau. l. qõ Scruius. in glo. ff. de verb. obl. l. quidam cum filium. cum gl. ff. de bo. lib. l. si patronus non aluerit. Ad idem quod no. Barto. in. l. qui seruum. de verb. obli. ꝛ in. l. quoties. §. si duo. de here. insti. ¶ Ultimo ad idem elegans doctrina Bal. in. l. cum proponas. C. de nau. feno. argu. illius legis ad hoc notab. ꝛ. l. qui officij. in fi. de contraben. empt. dicentis, q̃ promissio facta de alio nõ inquietando sub pena, tacitum habet intellectum: nisi inquietatio ex ipsius culpa procedat, cui promissio facta est. Sed in proposito casu offensioni offendentis secundo, causam dedit culpa offendentis primo. igitur ꝛc. Et hec conclusio est vera: nisi offendens primo soluerit penam: quoniam cum tunc solutio pene quo ad eum succedat loco obseruantie implementi contractus: merito tamq̃ contractum seruans agere poterit aduersus offendentem secundo: vt dicit hic Bal. ar. notatorum in. d. l. petens. C. de
19 pac. ¶ Aut queris, an† offendens secundo petere possit penam ab offendente primo? ꝛ similiter dic, q̃ non: quia si neutra pars non obseruauerit cõtractum: pena insurgẽs ex inobseruatione vnius, compensatur cum pena insurgẽte ex inobseruatione alterius. Casus est expressus, et ad propositum valde notab. de pe. c. constitutum. qui tex. aufert nobis materiam decidendi contrarium. quod posse-
20 mus per multas rationes. ¶ Et hec † conclusio est vera secundum aliquos: nisi apposita sit clausula, rato manẽte pacto. Et quod pena toties committatur, quoties cõtrafactum est: quoniam tunc ex mutua offensione pace firma manente causabitur multiplicata pacis petitio: vt dicta l. qui fidem. ꝛ. l. cum proponas. C. de transac. ꝛ. l. rescriptũ. §. si pactus. ff. de pac. ꝛ. l. si duo. §. semel. ff. de arbit. ꝛ in hoc dicunt male: quia penarum compensatio in bonis debitarum per legem fit ipso iure: vt est casus notabilis arguẽdo de vsuris ad penam. ꝛ. l. si constat. C. de compen. ꝛ ergo facultas agendi excluditur. Et hec intelligẽda sunt vera, quo ad penã contractus, ꝛ applicandã contrahentibus.
21 Quo enim † ad penã reipublice, vterq̃ punietur: quoniã in eius preiudicium non fit in bonis: penarum compensatio: vt. d. l. ij. §. qui hoc. de adul. Secundo enim offendẽs non debuit sibi propria authoritate vendicare vindicandi potestatem. C. de iudi. l. nullus. ꝛ per hec habes expedi-
a ¶ Consului. adde et vide eundẽ in cõsi. clxxxiij. et in consi. cluij. tum hunc notab. passum. in quo sepe ego cõsului[a]. ¶ In tex. l. si pos. dinoritium. ibi, eadem videntur de restituenda
22 dote interuenire ꝛc. variatio † ergo persone agentis non inducit variationem actionis: ꝛ consequenter non excludit beneficiũ conuenti. Et hec est not. regula huius legis. Alia est, quod variatio persone agentis inducit quo ad agentem variationem qualitatis actionis. ff. cod. l. mari-
23 tum. cum seq. ¶ Ex † prima autem doctrina determinat hic not. Bald. quod si stat constitutio: q̃ frater non possit pro debito capi facere confratrem: tunc nec illum capi facere poterit ipsius fratris ad debitum actionem habẽtis cessionarius. Tu vero aduerte: quia aut constitutio dirigit verbum in rem: puta: si diceret pro debito fratris non possit capi confrater: ꝛ tunc crederem quod Bal. verum diceret: quia dispositio cõstitutionis cõcomitatur ipsam rem, in quam eius sermo dirigitur, penes quemcunq̃ sit eius rei participatio, etiam in materia penali ꝛ odiosa: vt est doctrina Iurisconsulti in authen. qui aliter. §. fi. ff. quod vi aut clam. ꝛ in. l. hec verba. ff. de adulter. ¶ Aut constitutio dirigit verba in personam: puta: si diceret frater pro debito non possit confratrem capi facere: ꝛ tũc crederem recurrẽ. ad constitutionẽ. l. apud Celsum. §. authoris. ꝛ. §. si cũ legitima. ff. de do. except. ꝛ. l. doli mali. cũ materia sua. ff. de nouatio. Pro qua tradidi remissiones plenas in. l. si cum dotem. §. si patri. ff. eodem. scilicet, quod aut fit cessio ex causa onerosa, aut ex causa lucratiua ꝛc. vt ibi notatur.
24 ¶ Ex † secunda vero doctrina determinat quod si stat constitutio, quia frater confratrem ad compositionem possit compellere ꝛ: hoc mihi placet, eo: quia in fratre est introductum hoc beneficium cogendi ad componendum ratione sanguinis. Et ratio huius beneficij ponitur in tex. notab. l. congruentius. C. de patria potesta. dum dicit, quod congruentius est lites coniunctorum intra domesticos lares: seu inter amicos determinare, q̃ foro publico eas palam facere: cum ergo sit hoc beneficium personale: igitur in personam cessionarij non transfertur. l. si restituitur. §. j. ff. de iudi. l. licitatio. §. mercatores. ff. de publica. cum si. ꝛ concord. ad hanc. l. tex. in. l. si maritus. ff. cod.
¶ In text. l. facere posse. ibi, etiam maritus id videtur ꝛc.
25 Censetur ergo † fore in patrimonio nostro id, quod est in obligatione, vt dixi in notabili. Et ad idem. l. bonorum. §. iubemus. ff. de verborum signifi. vnde arguit hic do. Bal. quod qui habet nomen debitoris: ꝛ consequenter actionẽ ad illam exigendam, non potest dici suspectus, nec inops, quod est not. ad. secundum eum. In hoc tamen non bene dicit: quia cõtra casum expressum. l. sciendum. §. si fundus, ꝛ versicu. diuersa. ff. qui satisda. cogan. vbi dicitur habere tem actionem personalem seu realem aduersus debitoris nomen, non dici propter hoc non inopem, aut suspectum, ꝛ igitur onus satisdatio. non euitat quasi sit possessor immobilium: vt in princip. ipsius legis, sciendum. ¶ In tex.
26 eiusdem, tibi non videtur posse facere ꝛc. Supple. et ideo ex hoc compensationem mulier ad dotem agens non potest petere. Et huius est ratio: quia debiti nedum conditionalis prout est hic: sed etiam in diem certum compensatio obsici non potest aduersus petitionem debiti pure: vt erat hec dotis, quam mulier repetebat. ff. de compen. quod in diem. ꝛ. l. si cum militi. §. si intra. ꝛ sic videtur expressam non haberi cõsyderationem, huius scilicet, quod pro alio sub conditione sim obligatus ipsa conditione pendente. Ex quo dixit hic Jaco. de Arc. quem communiter docto. sequum. ar hic, ꝛ in. l. Lucius. ff. manda. ꝛ. l. si pro eo. C. eodem titu. ꝛ. l. fideiussor pro venditore. ff. de fideiuss. et cap. fina. eodem titu. Quod dicta. l. Lucius. ꝛ. d. c. fin. cum aliis allegatis volentes fideiussorem posse debitorem cõpellere, vt eũ a fideiussoria obligatione liberet. fi diu obligatus mansit: debent intelligi quando permansit diu obligatus pure: non autem conditionaliter, eo: quia quod pro alio conditionaliter obligatus sit, non habetur a lege consyderatio: vt hic. ¶ Et hoc tanq̃ nam verum ratione confirmo: quia si ponderes text. in dicta. l. Lucius. dicit, quod tunc potest fideiussor ad sui liberationem debitorem compellere, quando ipse debitor diu in solutione cessauit, sed non dicitur cessasse in solutione, dum euenit conditio obligationi, vel solutioni adiecta. argumen. l. si cui. §. cessatum. ff. vt in possess. lega. l. si pupillus. de verborum obliga. l. lecta. cum similibus. si certum petatur. igitur ꝛc.
27 ¶ Item † ad intellectum. d. l. Lucius. vide tu notabile verbum Cyn. l. certum. C. familie ercisc. um. Quod sequitus est Bald. in dicta. l. si pro ea. C. mandati. vbi dicunt, quod fideiussor non possit conuenire principalem ꝛc. tamen si fideiussor est obligatus per instrumentum guarentigie, poterit conuenire principalem, vt enim crimat de fideiussione, licet diu non exiterit in obligatione, tãquam esset condemnatus: quia guarentigia ꝛ sententia comparantur. de quo per Bynum et alios in. l. j. C. de confessis.
28 ¶ Idem, si † esset appositum iuramentum decisum, quando procurator stipulatur extra iudicium: quia tunc actio queritur domino sine cessione, ꝛ iuramentum habet paratam executionem. fm Barto. in. l. ij. ff. de iureiur. and. licet Bald. illud dictum limitauerit, in. l. j. C. de iureiur. vide not. in. l. possessio. §. fi. ff. de acquiren. possess. ¶ Ideo,
29 quod illa non habet † locum in procuratore se obligante mãdato domini, quoniam ꝛ quamuis ipse diu obligatus non manserit, tamen statim agere potest, vt liberetur. Causa est notabilis. ff. manda. l. si mandato meo. in principio.
¶ Secundo adde, q̃ non habet locum in fideiussore indicij, quoniam ꝛ ille absq̃ eo, quod diu obligatus permaneat, agere potest: vt liberetur propter executionem parata, que est contra eum. ¶ Nec etiam locum habet in ex promissore animo nouandi: quia et ille similiter agere potest vt liberetur absque eo, quod in obligatione perma-
serit, vt

ferit vt hec duo probantur in casu not ab.d.l.si mandato. §.si iudicio. ¶ Tertio adde, quod locum nõ habet si fideiussor necessaria, vel vt:si absentia, puta in causam studiorum abfuturus sit quoniam ꝛ si diu in obligatione non steterit tamen agit vt liberetur:vt singulariter determinat Spec.in titu.de iudi.§.specialia.versicu.si vero fideiussor. arg.u.l.filiusfamilias.in fi.ꝛ.l.aut longa.ff.de procur.l.si longius.in princip.ff.de iudi. ¶ Quarto locum non habet,si inter debitorem ꝛ fideiussorem superuenerit inimicitia, culpa ipsius debitoris:quoniam ꝛ si diu in obligatione nõ steterit:tamen agere potest,vt liberetur:vt singu.determinat Joan.And.in.d.§.specialia.in additione,que incipit, Hoc not.q cum lex ꝛc.arg.l.si post datam.ꝛ.l.vel exilio.ff. de procu.ꝛ l licet.ff.de arbit.ꝛ.§.inimicitie.instit.de exceptio. Si autem superuenisset inimicitia, culpa ipsius fideiussoris:tunc per hoc agere non posset:vt liberet. Hoc enim primo probat triplex regula. Prima, quod ex sui delicto nemo potest eius conditionem reddere meliorem. l.de regu.iuris.l.non fraudantur.§.nemo. cum fi.Secunda,quod nemo suo beneficio, facto illud concedentis, debet decipi seu fraudari.de commod.c.vnico.ff.cod.titu.l. in commodato.§.ficut. Tertia,ne sit in potestate ipsius fideiussoris inimicitiam sua culpa captando a fideiussione petere posse se liberari.arg.ff.de arbi.l.ne in potestate.et l.si quis rem.de diuor.c.quanto. ¶ Secundo probat decisio tex.singularis in simili in.l.j.§.cum quis.ff.de questio.volentis superuenientem inimicitiam culpa eius, aduersus quem testis citatur ad deponendum non omnino ipsum testem a testificatione remouere.Ad cuius intellectũ vide Bal.in.l.sed ꝛ si quis.ff.si quis cau. ¶ Tertio ad idẽ tex.l. cũ tabulis.§.j.de bis quib.vt indig. ¶ Illud tamen precipue † tene mẽti,qõ in tutore secus est: quia superueniens
10 in eo inimicitia causat eius excusationem a tutela non inspecto eius culpa superuenit.glos.habes singularem in.l. athlete.§.dat remissionem.ff.de excusa.tutorum.ꝛ hec ad materiam dicte.l.Lucius.no.precipue:quia non tangunt scribentes. ¶ In tex.l.Imperator.ibi experiatur de do-
31 te ꝛc.Supplent doc.† vt reddatur lex ista notabilior, etiã cum priuilegijs ipsius dotis exactioni concessis. Interest enim mulieris, quamuis secũdo nupta sit,dotem saluam esse: vt nubere possit tertio deficiente matrimonio secundo.ff.de iure do.l.ij.ff.de priui.credi.l.iij.ff.de lega.j.l.seruo legato.§.si testator.de condi.ꝛ demonst.l.Titio centum.§.
32 Titio genero. ¶ Nec obstat,† quod secundum hoc expectatur tristis euentus in persona mariti secundi,quod est reprobatum:vt in.l.inter stipulantem.§.sacram.de verbo. oblig.ꝛ.l.cum tale.cum si.ff.de condi.ꝛ demonstr.in.c.ne captande.cum si.de concess.preben.in.vi.quia respondeo,qõ hoc toleratur fauore dotis:prout etiam toleratur fauore
libertatis:vt.l.generaliter.§.si homini libero.ff.de fideicõ. liber.licet alias dicat glos.quod letantur plerunq; mulieres de morte maritorum,in.l.pater Seuerinam.§.socerũ. de condi.ꝛ demonst. ¶ In glo.l.semel mora.super verbo,
33 decesserit.ibi, sine dolo ꝛ culpa mariti ꝛc. Supple † lata: quoniam a culpa leui excusatur maritus per oblationem. ff.eo.l.cum mora.cum ibi plene notatis. ¶ In gloss.l.face-
34 re.super verbo,potest.ibi,ꝛ de facto ꝛc.imo idem †ꝛ si non de facto in casu huius legis, quia debitor quantuncunq; e genus sibijpsi semper soluendo fore dicitur.ff.ad legem Falci.l.Neseminis.circa fin.ꝛ.l.querebatur.ff.de dona.cau. mor.l.mortis causa capitur.in fi. ¶ In gl.eiusdem legis, ꝛ final.ibi,secus si pure.de hoc dic,vt plene not.in.l.si quis mandato.ff.de nego.gestis.hic allegata. ¶ In gloss.in.l.
35 quoties.ibi, † tempore traditionis dotis ꝛc.Pro plena cõclusione dic,q cum dotem soluit pater,si ante matrimonium:incontinenti dicitur stipulari,quandocũq; ante matrimoniũ stipulatur illam sibi reddi.Casus est hic in ver. plane.si vero post matrimoniũ:tunc aut precedit promissio dotis soluendę:ꝛ tunc incontinenti dicitur stipulari, si tempore promissionis stipuletur:non alias:vt in.l.ex morte.C.de pac.conuen.si vero nulla precedat promissio.Tũc incontinenti stipulari dicitur:sed si tunc,cum soluit stipulatur:vt hic,in princ.l.secundum declarationem huius gl. cum vero dotem soluit extraneus:tũc aut precedit aliqua promissio:ꝛ incontinenti dicitur stipulari:si tunc stipulet, cum promittitur:ꝛ nõ alias:vt in.d.l.ex morte.si vero promissio nulla precedat:dicitur stipulari incontinenti,si stipulatur tũc:cum tradit:vt.l.vnica.§.accedit.C.de rei vxo. act.nõ habita in persona extranei ea distinctione,que habetur in persona patris,scilicet,si ante matrimonium tradita fuerit dos, non post. Rationem autem diuersitatis ponit gl.super verbo,stipulari, dicens illam esse: quia ante matrimonium contractum dos non est:vt.l.iij.de iure do.ꝛ sic eo tempore mulieri quesita dici potest:si tũc stipulatio de reddendo solucti,nunq; fiat:videtur facta in preiudicium mulieris.Sed certe hec ratio nõ est bona: quia pariter concludit ꝛ in extraneo:quoniam ꝛ dos ab eo constituta intelligitur tacitam habere conditionem,si matrimonium sequatur.Alias enim mulieri actio nõ queritur. ff.de condi.ob causam.l.si extraneus.ff.de iure do.l.stipulationem.ꝛ.l promittendo. in generalitate sui. Unde subtiliter hic dicit Barto.quod ratio est:quia pater ante matrimonium contractum potest sponsalia annullare,ꝛ contracta dissoluere:vt.l.adoptiuum.§.j.ff.de iure do.ꝛ sic in eius potestate etiam est dotem stipulari: sed in potestate extranei non est dirimere sponsalia: vnde eodem modo nec stipulari dotem ex interuallo. Post contractum autẽ matrimonium:ideo equiparantur:quia in neutrius potestate est illud dissoluere regulariter: vt.l.dissentientis.C. de repudijs.vnde puto, quod de iure canonico cum pater non possit sponsalia dirimere:de spon.c.veniens. Ita non poterit ex interuallo,scilicet post promissionẽ,vel traditionẽ,iuncta filia stipulari.ꝛ in omnibus bis bene dicit.
36 ¶ In ca.ibi,† ꝛ est ratio:vt in.l.auia no.ꝛc.Tu pro ratione diuersitatis recurre ad ea,que plene digi in.l.si cum dotem.in princ.ff.eodem.

Summarium.

1 Fiscus tanq; successor tenet creditoribus delinquentis,cuius bona in penam delicti sunt confiscata.
2 Portio bonorum deuoluta in fiscum in penam, q intelligitur cum onere eris alieni.ꝛ nu.19.
3 Vxor,q non possit impedire incorporationem bonorum mariti in fiscum.
4 Socer,q non repetat dotem soluto matrimonio,si pacto ipsam remisit.
5 Pactum personale,quod intelligatur facere ille qui facit pactum de non petendo,alicui adiũcto verbo executino.
6 Actio orta ex sententia lata super iudicio dotis, mortuo patre,etiam in filiam consolidatur.
7 Actio primo instituta si non est ad heredes transitoria: ita nec actio ex sententia super dicta prima actione lata.
8 Coheredes heredis conditionalis,qõ non possunt cõdictione pendente conueniri.
9 Iudicium idem quod sit,de dotis accessorio, quod est de dote.
10 Actio dotis,quod etiam cõpetat pro recuperatione fructuum dotalium.
11 Recipiens partem sibi debitam, non censetur residuum remittere.
12 Accessiones rei petite,quod poterunt peti principaliter, etiam finito iudicio super principali:quãdo pro eis actio competit.
13 Litis cõtestatio,q etiam requiritur in iudicio dotis per patrem instituto.
14 Obligatio tacita,q talis est in termino referente, qualis est in termino ad quam fit relatio.ꝛ nu.15.
16 Qualitas que est in antecedenti,eadem dicitur esse in relatiuo.
17 Bona quando intelligantur ere alieno deducto?
18 Monasterium, cui quis offert bona sua:an teneatur ad debita ante oblationem contracta?
21 Actio actiua ꝛ passiua competens contra delinquentem, an confiscatis eius bonis,transeat in fiscum?q sic.
22 Obligatio conditionalis actiua,quod transeat in fiscum, et an.
Et idem esse in obligatione passiua conditionali.nu.24.
25 Jus legati vel fideicommissi conditionalis, an transeat in fiscum?
26 Fiscus quando teneatur ad solutionem legatorum vel fideicommissorum?ꝛ nu.27.
28 Quietatio debiti facta debitori,an probet solutionẽ debi

ti precessisse.

29 Sententia lata super dote, pro parte patris, q̄ non impediat ius consolidationis in filiam.

30 Actio ad accessiones dotis, q̄ competat mulieri: licet dotis principalis solutio facta fuerit.

31 Actio ad petendas accessiones dotis, an competant marito, si post mortem soluta fuit dos.

32 Restitutio ad gratiam, an censeantur restituta bona.

33 Lazarus resuscitatus bona non recuperauit?

34 Restitutio deportatis facta ad bona, an trahatur ad bona per fiscum alienata?

35 Deportatus an liberetur ab vtraq; obligatione.

39 Creditor, qui consentit debitori, q̄ vendat pignus: quod videtur consensisse etiam eius heredi.

40 Fructus ex dote percepti, non sunt dos: licet dotem augeant.

41 Partus ancille venit appellatione reditus: non tamen fructus, & ibi quando veniat?

42 Actio ex empto quando transeat in fiscum.

¶ Si marito. ¶ Pro qua parte mariti bona confiscantur, pro eadem tenetur fiscus ad dotem. Et dotem pacto remissam socer soluto matrimonio non exigit, & actio iudicati mortuo patre consolidatur in filiam, prout actio dotis. Et pro qua parte vxor ab heredibus soceri dotem exigit, pro eadē maritus aduersus illos actionem non habet. Et pro dotis fructibus, vt pro dote, mulieri dotis actio competit. Et maritus primus dotem secundo promittens non condemnatur vltra quam facere possit. hoc dicit vsq; ad. l. que dotis. ¶ Not. in. l. si marito.

1 † quod fiscus tanq; successor tenetur creditoribus delinquentis, cuius bona in penam delicti sibi applicata, scilicet fisco sunt, pro rata applicationis. ¶ No. ex eadem secūdo, † q̄ portio bonorum, que deuoluitur in fiscum in penam delicti, intelligitur deuolui cum onere soluendi es alienam delinquentis. Ad idem. ff. de iure fisci. l. non possunt.

3 ¶ No. ex eadem tertio, quod vxor † nedum, quod nō possit impedire incorporationem bonorum mariti delinquentis in fiscum, si debeant incorporari omnia: sed nec impedire poterit cum incorporari debet pars certa. Et huius est ratio: quia incorporationem fiscalem duo impediūt, scilicet dominium, vel possessio penes alium existēs, q̄ delinquentem. C. de bo. vacan. l. fi. lib. x. Sed penes vxorem non est dominium, seu possessio rerum mariti. igit &c. Et si dicas, quod penes eam est hypotheca generalis bonorum mariti: certe nec propter hoc impeditur bonorum confiscatio: q̄uis in fiscum transeant cum onere hypothece: vt est tex. no. ff. de iure fisc. l. res que. ver. res autē. ¶ No.

4 in. §. si pater. † quod dotem pacto remissam socero soluto matrimonio, socer ipse non repetit. Quoniam dotem non promissio facit, sed numeratio: vt. l. j. C. de do. cau. non numera. Pro limitatione huius legis vide. ff. in. l. in his. in

5 §. mancipia. in. ij. col. ¶ No. ex eadem ibi, † ne amplius q̄ centum a se peterentur. iuncto fina. §. quod persona eius cui fit pactum de non petendo adiuncta verbo executiuo, intelligitur facere pactum personale: et ideo ad heredes non transitorium. de quo dic vt plene habetur in. l. qui in futurum. §. si ex altera. & l. iurisgentium. §. pactorum. ff. de

6 pac. & l. si sic. de verborum oblig. ¶ † No. in. §. si voluntate. quod quemadmodum actio pro dote mortuo patre integraliter consolidatur in filiam: vt. l. si socer. & l. in insulam. ff. eod. l. vnica. C. de rei vxo. actio. §. videamus. & §. & hoc ex rei. Ita etiam & actio orta ex sententia lata super iudicio dotis mortuo patre, non facit transitum in heredes: sed in solam filiam consolidatur, vnde notandū est valde. ¶ Se

7 cundo, quod vbi actio † instituta primo non est ad heredes instituentis transitoria, ita nec etiam actio orta ex sententia super ea actione prolata. Et hoc intelligendum vbi sententia non variat debitum: quoniam si variaret: puta: quia egit testator ad operas, quarum ex actio ad heredes non transit: & iudex condemnauit ad operarum estimationem: tunc actio ex sententia orta competens ad estimationem: & sic ad aliud, quam ad id, ad quod fuit directa actio prima, in heredes transitum facit. ff. de ope. lib. l. qui libertinus. versicu. sed si ratio. ¶ Not. in. §. cum pater. q̄ † cohe

8 redes heredis conditionaliter non possunt conditione illius institutioni adiecta pendente, conuenire: nisi pro portionibus hereditarijs: & sic non pro portione conditionaliter instituti. quod videtur determinare. q. glos. in. l. ij. §. si pars hered. pcta. de qua per Barto. ff. de lega. i. l. si communi. & etiam habetur. ff. ad Trebell. l. j. in. §. sed & queties.

9 ¶ No. in. §. si fundum. † quod idem est iudicium de accessorio dotis, quod est de ipsa dote. et ita semper allegatur.

10 ¶ No. ex eodem secundo, † q̄ actio dotis ita competit ad recuperationem fructuum dotalium, sicut ad ipsam dotē.

11 ¶ No. ex eodem, q̄ recipiēs † simpliciter partem sibi debiti, non videtur remittere ipsius debiti residuum. quod est notan. ad ea que habentur in. l. si quidem. C. de transac. & per Bar. in. l. si cum dos. ff. rerum amo. ¶ No. ex eodem,

12 q̄ cum accessiones † rei principalis petite peti possint mere act. peti poterunt etiam peracto iudicio super petitione rei principalis: secus autem si peti possent solum iudicis officio mercenario: quoniam tunc lite terminata super re principali: eorum petitio denegatur. C. de posit. l. iiij. ff. de excep. rei iudi. l. si in iudicio. C. de fru. & litis expen. l. ter

13 minato. ¶ No. in. §. si voluntate. q̄ † in iudicio dotis, etiam cum illud instituitur, per patrem mulieris lis cōtestatur: & sic apparet quod est iudicium ordinarium: de quo dic, vt plene dici in. l. si constante. ff. eodem. ¶ Not. in. l. si pro-

14 tor. fm. d. Bal. † quod tanta & talis obligatio est in termino referente, quanta & qualis in termino ad quem fit relatio.

15 ¶ No. secundo † secundum eundem alium modum allegandi, quod termini referētis, & ad quem fit relatio, par est veritas & potestas. Ad idem. ff. de hered. instit. l. institutio talis. ff. de condi. & demonst. l. si ita scripsero. ¶ No. ter-

16 tio alium allegandi † modum, quod ea qualitas intelligitur esse in relatiuo, que est in eius antecedenti. Ad idem ff. de hered. instit. l. Julianus quoq;. in princ. & quod ibi no.

¶ In tex. l. si marito. in princip. ibi, pars aliqua bonorum

17 eius publicetur &c. † sic ergo est hic expressum, quod bona non intelliguntur ere alieno deducto: vt patet: quia in fiscum successorē bonorum onus eris alieni soluendi transfertur: non autem ab eo deducitur. Pro cuius plena declaratione dic, quod interdum verbum bonorum, profertur a lege in animata: & tūc aut profertur per modum concedendi alterius successionem in illis: & intelligūtur ere alieno non deducto. ff. de bon. possess. l. j. & ij. tit. generali. Aut proferuntur alia in materia: & tunc intelliguntur ere alieno deducto: vt. l. subsignatum. §. bona. ff. de verbo. signifi. et hoc ex eius vocabuli propria significatione. Dicunt enim bona a beando: quia beatos homines faciunt: vt. l. bonorum. de verbo. signifi. vnde dicit Jurisconsultus ea bona non posse proprie dici, que magis incommodum, q̄ commodum habent. eodem tit. l. proprie. interdum vero proferuntur a lege animata: et tunc intelliguntur ere alieno non deducto: vt eod. tit. l. princeps bona. interdum proferuntur a contrahentibus: & tūc intelligitur ere alieno deducto. ff. de iure do. l. mulier bona. C. de pact. l. ij. C. de hered. vel act. ven. l. ij. Fallit fauore fisci: vt. ff. de ju. fisc. l. ij. eō. C. de bere. vel act. ven. l. j. Interdū profertur a testatore tūc aut proferē sub nomine vniuersalitatis: & intelligitur ere alieno non deducto: vt. l. cogi. iuncta glos. precedenti & fi. sequen. & l. si legatus. §. si quis bona. ff. ad Trebellia. l. quoties. §. fin. ff. de vsufruc. lega. Aut profertur per modū quote: & tunc intelligitur ere alieno deducto. ff. de lega. i. l. si quis seruum. §. fi. cum. l. sequen. ff. de vsufr. lega. l. multum interest. & l. generali. §. fina. &c. ¶ Et ex his deciditur que-

18 stio, † an monasteriū seu ecclesia, cui quis offert bona sua, teneatur ad debita ante oblationem contracta per offerē tem: & sic intelligitur oblatio facta ere alieno nō deducto: an vero cōtra: Ista questio non reperitur tacta, nisi apud glos. communiter tamen reprobatam: vt ibi not. in. l. si peculium. §. sed & si dominus. ff. de peti. hered. tamen effectualiter concludendo dico: quod aut quis offert se ecclesie secularī simpliciter: & tunc nō perdat bona: nec fit astrictus ad castitatem: vt no. glos. xxvij. q̄. j. vt lex continentie. non est dubium locum, cui facta est oblatio, debitoribus nō teneri. Aut offert se quis, & sua bona presentia, & futura: et tunc siue velimus hunc equiparare monacho, prout equiparat tex. in. c. non dubium. de paroch. & c. de tenore. de sentē. excommu. & quod de his not. in. c. vt primilegia. de primileg. & in cle. j. ad fi. de deci. Sine velimus equiparare arrogato vel capite minuto: dicendum est locum, cui fa-

ctā est

cta est oblatio, posse cõueniri. Quod enim monasterium cõueniri possit ad solutionem debitorum monachi ante ingressum cõtractorum: cõcluditur per Innoc. & alios. de proba. c. in presentia. & Specu. in titu. de sta. mo. §. qualiter. versi. si autẽ cõtraxit, & glo. & alios in authẽ. ingressi. de sacrosan. ecc. & in authẽ. causa. C. de episco. & cle. ¶ Item, et qõ arrogato nomine arrogati pro debitis ante cõtractis, cõueniri possit: & si defendere voluerit: missionẽ in possessionem bonorũ, que ex arrogatione habuerit patiatur: patet. institu. de acquisi. per arroga. §. vlti. ff. de capi. di. l. tutelas. §. si libertatis. & no. eo. titu. l. ij. ff. de adoptio. l. onera. ff. de pecu. §. in arrogationẽ. ¶ Aut se a sua simpliciter: & tũc videtur offerre illa que habet tunc temporis: nec per hoc intelligitur vouere paupertatẽ: vel bonis in futurũ querendis renũciare: vnde & matrimonium cõtrahere potest, & bonis vti postea quesitis: vt no. Archi. in. d. c. vt leg. & do. Anto. in. d. c. in presentia. Jn illa enim simplici oblatione bona futura nõ veniunt. ar. ff. de auro & argẽ. lega. l. si ita. ff. man. l. si tibi mãd auero. §. is cuius bona. C. que res pignori obligari possunt. in cle. fi. in glo. or. vnde tunc ipse oblatus p creditores cõueniri debet: quoniã personalis actio res oblatas, vel earum successorem nõ sequitur. ff. ad Trebel. l. ij. §. fi is. C. de donat. l. alieni eris. C. de here. act. l. creditores. ff. de iudi. l. fi fideicõmissum. §. tractatum. Sinautem quis se offert ecclesie regulari cap. ci acquisionis bonorum, se & sua simpliciter: etiã videtur vouere paupertatem pro omni tempore, & etiã castitatem: qz sic est de natura ipsius religionis. Cum in dubio verba offerentis cõuenire censentur: vt no. glo. in. d. c. vt lex. ar. l. & si susceperit. §. si libertis. ff. de iudi. ff. de iniusto testa. l. si quis eghеredato. §. si quis. ff. de testa. mili. l. ex militari. de ma. & obe. c. solite. & in. c. ci cui. de prebẽ. in. vi. & ideo tali casu locus, cui fit oblatio, creditoribus oblati tenebitur, per ea que supra diximus in eo qui offert se & sua psentia & futura ecclesie seculari. Aut offert quis se ecclesie regulari simpliciter, de cui⁹ religionis natura est non habere proprium in particulari, sed sic in cõmuni: & tunc etiam bona obtulisse censebitur: vt intẽtio offerẽtis cõueniat nature religionis, cui se offert. Hec enim est doctrina Jnno. de dona. c. pastoralis. Quod quidem in donatione simplici veniat, cõiecturatur ex persona donantis: & eius cui fit donatio. Et ideo tali casu locus religionis tenebitur, per ea que supra diximus in se offerente, cum presentibus et futuris ecclesie seculari. ¶ Aut se offert quis religioni, cui habere nõ lz proprium nec in particulari, nec in cõmuni. & tunc ex quo illa est natura religionis: censetur oblatus bona nõ obtulisse. ar. d. §. fi libertis. & d. l. plenũ. §. equitij. ff. de vsu et habita. qõ notat Jnno. in d. c. pastoralis. & ideo religiosus locus nõ erit astrictus. et per hoc reducta est ad cõplementum hec materia. Quod no. quia quotidiana & in ea sepe cõsului. ¶ Jn teg. eiusdẽ
19 † ibi, fiscus creditoribus eius satisfacere &c. fiscus ergo cui applicantur bona ex delicto, tenetur satisfacere pro rata bonorum, que sibi applicantur delinquẽtis debitoribus. Ad idem. ff. c. l. si maritus. C. ad leg. Jul. de vi. l. ij. C. de fideiusso. l. j. & l. sentẽtia. ff. in eo. titu. l. inter eos. §. fi. & l. si debitori deportato. ff. de duo. re. l. vlti. cum simi. Cuius gratia videnda sunt aliqua per doct. partim nihil: partim male
20 declarata. ¶ Primum est, an obligatio actiua † & passiua transeat in fiscum capientem bona ex delicto. ¶ Secundum, an in eundem transeat obligatio actiua conditionalis. ¶ Tertiũ, an in eundẽ trãseat obligatio patris passiua: ¶ Quartum, an in eundem transeat obligatio passiua cõditionalis. ¶ Quintũ, an in eundẽ transeat ius legati vel fideicõmissi cõditionalis: ¶ Vltimo an ipse ad onera legatorum & fideicõmissorum soluẽda teneatur: cum beneditatem capit, tanq̃ bona vacantia, vel ex causa caduci: hoc est: qz nemo institutus vel cõiunctus illam vult adire.
21 ¶ Circa primũ breuiter dic. † qz sic: quia casus est expressus. ff. eo. l. si cõstante. §. fi. ¶ Circa secundum similiter dis
22 cas. † qz sic. Casus est notabilis in. l. inter socerum. §. fi. de pac. do. & sic no. qz quemadmodum ius cõditionale descendens ex cõtractu transmittitur in heredẽ cõtrahẽtis decedentis pendente cõditione: vt insti. de verbo. oblig. §. ex conditionali. & l. si decẽ, cum petiero. cum ibi not. plene. de verb. obli. ita etiã trãsmittitur & in fiscum. qõ est notabile.
23 ¶ Circa † tertium dic similiter, qz sic: vt casus est hic cum aliis supra allegatis. & in. d. l. nõ possunt. & l. res q. vers. res
24 autem. de iure fisci. ¶ Circa quartum longa est † dubitatio: & eius decisio pendet ab intellectu. l. quoties. §. fin. ff. de nouatio. Cuius. §. duplex est intellectus. Primus, qz ibi ideo obligatio cõditionalis passiua nõ afficit fiscũ: qz conditio sibi adicta extitit & ante bona delinquẽtis per fiscum agnita: & sic nõ erat persona, que posset ex ea obligatione conditione cueniente obligari. Non enim delinquens: qz erat deportatus, qui quidẽ pro mortuo habetur: vt. l. j. ad fi. ff. de cõtra. tab. l. actione. §. publicatione. ff. pro socio. Jtẽ non fiscus: quia nondum bona cõprehenderat: quia dies obligationis cessit inutiliter. argu. ff. de stipu. ser. l. vsusfructus. Succedit enim notabilis regula. l. postq̃. ff. vt legat. nomine caue. dicens, qz si cõditio stipulationis existat tempore, quo nõ est persona principalis vere vel interpretatiue: stipulatio illa nõ cõmittitur. Secus si extitisset cõditio bonis per fiscum agnitis. Non enim debet ex persona successoris fisci, mutari natura obligationis, in eo, qõ est ante gestum. ff. de iure fisci. l. fiscus. ff. de vsuris. l. cum quidam. §. fiscus. ff. de cõdi. & demon. l. cui fundus. ff. de verb. oblig. l. ij. §. ex bis. cum si. Sed natura obligat. conditionalis est: vt transeat in heredem tanq̃ representantem personam defuncti, adeo: vt impleta cõditione cõmittatur obligatio: vt. l. ij. C. de pact. inter emptorem. et. l. nouatio. ff. de nouat. Igitur ita dicendũ & in fisco, qui tenet vicem heredis: vt in. d. l. inter eos. §. fi. Et hunc intellectũ ita per me fortificatum sequebatur Ray. de Forli. ¶ Secundus intellectus est, qz siue sint agnita bona per fiscum, siue non: cõditionalis obligatio passiua nõ transfertur in ipsum. & hunc intellectum sequitur Bart. simpliciter ita intelligens dictũ. §. fi. Et huius intellectus ea potest esse ratio: licet aliter non declaret: qz non debet quid incipere eo casu, vel tempore, quo debet finem assumere. ff. de vsufruc. l. Titio, cum morietur. ff. de vsufruc. leg. l. vsumfructũ, cum moriar. & in obligatione probatur. ff. de iure do. l. Julia. Sed si tẽpore deportationis: dies obligationis cepisset, obligatio ipsa fuisset extincta in persona deportati: quoniã per deportationem obligatio in eius persona extinguitur: vt. d. l. si debitori deportato. & d. l. fi. de duo. re. & l. tutelas. §. fin. de capi. di. Ergo eo tempore nõ debet in eius persona initium accipere, adeo: vt ab eadem transferatur in fiscum. ¶ Tertius intellectus fuit Bal. in. l. fi. C. de cõtraben. emp. dicentis, qz aut est obligatio cõditionalis cõditione potestatiua: & illa indistincte nõ transfertur in fiscum duplici ratione. Prima hec cõditio existens nõ fingit retro adeo: vt videatur extitisse eo tempore, quo obligatio fuit cõtracta: & sic tanq̃ obligatio purificata sit ante cõfiscationem, in fiscum transferatur: vt. l. potior. & l. qui balneum. ff. qui poti. in pig. ba. Secunda: qz secundum hoc esset in potestate cõditionem imponentis, post cõfiscationem in fiscum factã, fisci conditionem facere deteriorem: qz eum noua obligatione grauaret. cõtra regulam. l. nõ debet alteri. de regu. iur. cũ simil. & ita loquitur tex. §. fi fm eum. Aut loquimur in obligatione conditionali, conditione casuali: & tunc illa transfertur in fiscum, eo: quia illa existens retro trahitur: & habetur pro specificata ante cõfiscationem ipsa obligatio: vt. d. l. potior. & d. l. qui balneũ. Et pro hoc videtur casus in. l. Statius Florus. §. Cornelio felici. ff. de iure fisci. Et si dicas quomodo cedit dies obligationis non subsistẽte persona, que valeat, obligari: respondet, ipse: succedit defuncto debitore fine herede: vt. l. Stichum. versi. sane. ff. de solu. & l. j. §. idem Pompo. versi. plane. ff. depositi. et. l. fi fine. ff. de admi. tu. Nec ob. d. l. postq̃. & ibi loquitur in seruo hostium. Jn quem nõ cadit obligatio: quia interim nulla bona habet: nec ipse, nec eius nomine alter: vt. ff. de vulg. & pup. l. lex Cornelia. quapropter corpus bonorum est interim sine iuris intellectu: secus in bonis confiscatis. Licet enim fiscus non sit proprie heres: est tamẽ iuris successor: vt. d. l. ij. C. ad legẽ Jul. de vi. ¶ Ego teneo pro verissimo intellectũ Ray. quẽ probo primo: qz sicut in fiscũ trãsit obligatio cõditionalis actiua, quo ad cõmodum: vt est expressum in. d. l. inter socerum. §. fi. ita etiam quo ad incõmodũ transeat obligatio conditionalis passiua: vt sicut equiparatur heredi vero, quo ad translationem actiue: ita & quo ad translationem passiue. Secũdo: quia video in patrem qui ab intestato iure Digesto. castrense peculium filij nõ capit, vt heres: sed vt vniuersalis successor iure peculij. l. ij. ff. de castren. pecul. ¶ Tertio video hoc esse in arroga-

tore, in quem bona viuentis arrogati transferuntur: vt in
successorem vniuersalem: non vt heredem: quoniam et in
eum transfertur cõditionalis obligatio passiua: vt probat
generalitas. l. onera. ff. de adopti. & l. fed & si quis. ff. si ope-
25 ras. ff. de vsufr. & hec de hoc sufficiant. ¶ Quo † ad quin-
tum quicquid dixit glo. in. l. nõ ad ea. ff. de condi. & demon.
dic, ꝙ aut queritur, an transeat ius legati vel fideicõmis.
conditionalis passiue: et tunc dicendũ, ꝙ sic. Casus est in
d. ff. Cornelio felici. ¶ Aut queritur ius legati cõditiona
lis actiue: & tunc aut queriẽ ius legati cõditionalis actiue:
& tunc aut est cõditionale cõditione dissimili: & certum est,
qõ non. Casus est singularis in. l. intercidit. in. ij. responso
de cõdi. & demon. Aut est cõditionale conditione casuali:
& certum est qõ non. Casus est singularis in. l. intercidit. in
responso secundo. de cõdi. & demõ. Aut est cõditionale cõ
ditione potestatiua: & tunc transit. Casus est singularis se
cundum verum intellectũ glo. in. l. in facto. ff. fiscus. de con
di. & demõ. Onus autem solutionis legatorũ, vel fideicom
missorum pure, non est dubium transferri: vt. l. cum & fisco.
ff. ad Silla. l. ij. ff. de alimen. le. & l. ij. ff. si quis aliquem testari
prohib. & l. si seruus plurium. ff. si quis ante. ff. de leg. j. & hoc
nisi testamentum dicatur irritum propter dãnatam me
moriam testatoris: quoniam tunc onus irritorum legato-
rum non transfertur in eum. ff. de leg. ij. l. cum filius. ff. fina.
26 ¶ Quo ad vltimum, licet † magna videatur dubitatio:
tamen firmiter teneo fiscum ad onus ex testamẽto depen-
dentium astringi: cum ipse hereditatem capit ex causa ca
duci, hoc est, tanꝫ bona vacantia: qꝫ per omnes succede-
re potentes repudiata. Et quidem de hoc videtur mihi
primo casus apert⁹ in authẽ. de here. & Fal. in. ff. si quis au
tem nõ implens. ver. si vero institutio. ibi, dum dicit: & qui
extra sunt, & fiscus, secundum a nobis data obseruatio-
nem ea que auferũt, capiẽt &c. vbi patet ꝙ cum fiscus capit
hereditatem, eo: qꝫ nullus adire potentium, adire vult: ca
pit ꝑm obseruationem a lege datã. Que obseruatio in illo
ff. ponitur, scz vt capiẽs impleat per omnia testatoris vo
luntatẽ. Et qõille tex. loquatur hereditate testatoris de
stituta aditione: & sic cum fiscus illam capit, vt bona vacan
tia, patet in eo. ff. ibi, dum dicit: si vero nullus bonũ, de qui
bus in testamento memoria facta est, adire voluerit &c.
¶ Secundo pro eadem conclusione videtur casus secun
dum intellectum verum glo. in. l. vnica. versi. tantum enim
C. de caducto. dum sic dicit: tantum enim nobis clemẽtie
superest, qõ scientes fiscum vltimum ad caducorum vendi
cationẽ vocari: nec illi pepercimus: nec Augustũ priui
legium damus &c. In hoc enim Imperator non peper-
cit tunc fisco: quia vult eum tunc cum vocatur ad hereditatem caducam, teneri ad onus aliquod implendi volun
tatẽ testatoris, prout tenetur quilibet alius priuatus, ad
quem eadem venirent: vt in eadẽ. l. ff. pro secũdo. Est enim
iustum vt predicta verba: nec ei pepercimus &c. intelligan
tur ꝑm materiã legis, in qua sunt situata, que est, an trans-
latio caducorum fiat cum suo onere: vt. d. ff. pro secundo.
¶ Tertio videtur casus in. l. dicitur. ff. de iure fis. ibi dum
dicit: ex quibuslibet causis fisco vendicat. hereditatibus,
& libertates & legata maneãt. cum ergo illa verba sint vni
uersalia: cõsequens est vt includãt casum: cum ad fiscũ he-
reditas deuoluitur tanꝫ vacans. ¶ Quarto videtur ca-
sus in. l. quidã testamẽto. ff. quoties. de leg. j. intelligendo,
qõ lex Julia, de qua ibi facit mentionem: dicit bonorũ ca
ducorum fiscum esse successorẽ vltimũ: attẽto, ꝙ ibi loqui-
tur de bonis vacantibus: & hec vacãtia sunt: & etiã attẽto,
qõ non declarat, de qua. l. Julia loquatur. ¶ Quinto pro
eodem videtur casus apertus in. l. proxima ꝑm verũ intel
lectum. ff. de bis que in testamẽto delẽ. Ibi enim dicit tex.
bona testatoris caduca, eo: qꝫ testator in institutione abstu
lerat facultatẽ adeundi: cum eorum nomina ex testamẽto
cancellasset: & etiam: qꝫ venientes ab intestato non adibãt,
transferri in fiscum cum onere legatorum. ¶ Sexto videt
tex. in. l. ff. Marcellus. ff. ff. ff. ad Trebel. ibi dum dicit: vel ex
alia causa, hereditas fisco vendicata est: eque cõsequẽs est
cõmodum ad fiscum pertinere: dodrans vero fideicõmis-
sar. restituere &c. & sic cum illa verba ex alia causa, quodã
modo generalia sint, comprehẽdunt etiam casum cum fi-
sco deferuntur: vt vacantia: quia qui omne dicit, nihil ex-
cludit &c. ¶ Vltimo videtur pro eodem tex. in. l. recusare.
ff. si fisco. in eo. ti. dum dicit, si fisco vacantia bona deferun-
tur: nec illa velit agnoscere: & fideicõmissa. restituere equi-
simum erit. quasi vendicauerit, sic fiscum restitutionem fa
cere, scz quasi fiscus eorum dominus & possessor fact⁹ face-
rit: pro ipsorũ apprehensione tenetur onus fideicommissi
subire, vel si heres vendicauerit: prout videtur dalouisse
in tex. glossator: tunc dic aliter quam ipse: scz qõ iste textus
vult facere equiparationem hanc, qõ sicut cum in fiscum
deuoluuntur bona, que auferuntur ab herede indigno,
eo: quia non vindicauit necem testatoris, teneatur fiscus
ad onus solutionis legatorũ perinde, ac si esset heres qui
vindicasset necem defuncti. vt. d. l. cum & fisco. ff. ad Sillan.
ita etiam tenetur ad onus fideicommissorum vel legato-
rum: cum ad eum deuoluuntur bona vacantia. ¶ Duo
solum sunt text. per quos videtur posse contrarium par-
tem determinari: vnus in. l. iiij. ff. eadem. ff. de fideicõmiss.
berta. alius in. l. quod diuo Marco. ff. de manumiss. testa.
Et vt ad illos respondeas, premittere oportet formalia
verba tex. que sunt hec scilicet. ff. eadem. Eadem constitu-
tio prospexit: vt si fiscus bona admiserit, eque libertates
cõpetant: ergo siue vacẽt bona fisco spernente: siue agno-
uerit, constitutio locum habet. Ceterum si alia ratione ag-
gnouerit, apparet cessare debere constitutio. Quare et si
caducis legionis bona delata sunt, idem erit probandũ.
Lex autem, quod diuo Marco. dicit sic: qõ diuo Marco
pro conseruandis libertatibus placuit, locum habet irri-
to testamento facto, si bona vendita sint: aliquin vacanti-
bus bonis fisco vendicatis non habere locum cõstitutio-
nem aperte cauetur. vnde vt hec iura intelligas, est neces-
se scire constitutionem dinumerari positam in. l. ij. ff. de fi-
deicommiss. lib. volentem fauore conseruandarum liberta
tum, quod si nemo sit, qui hereditatem adire velit, refuto
ris hereditas adiici possit alteri, qui bonis hereditaris
apprehensis libertatem seruis constituat, quibus illa per
testatorem relicta est: dummodo idonee caueat se satisfa-
cturum hereditarijs creditoribus. Hunc ad propositum
dicta duo iura volunt, quod vbi fisco adiicitur hereditas
ex hac speciali causa: vt libertates conseruentur: ita si re-
cesse eum idonee creditoribus se satisfacturum cauere, si-
cut quemlibet alium priuatum. Alt vbi fibi non defertur
hereditas, gratia libertatum conseruandarum solummo
do: sed ex regula iuris communis, que vult qõ vnoquoq;
repudiante hereditatem fisco sit locus apprehendendi: si
ipse illam capit: tunc nõ compellatur ipse ad prestandam
hanc cautionem idoneam. Et hoc ex regula cõmuni, que
habet, quod fiscus quid ex hereditate capiens: vel legato
non tenetur cauere prout alijs legatarijs, vel heredes: et hic
suo speciali priuilegio ab onere cautionis prestande exi-
mitur: vt est casus in. l. iij. ff. item sciẽdum. si cui plus quam
per legem Falci. & l. j. ff. si ad fiscum. ff. vt leg. nomine cauca.
Et iste est verus intellectus illorum iurium. et est mirum,
quod docto. ad eum non perpenderint. ¶ Unus tamen
27 est † casus indubitatus, in quo fiscus, cui bona vacantia
deferũtur, tenetur ad onus solutionis legatorum, scilicet
cum testator sciens ad eum bona sua tanqnam vacantia
peruentura in illo onere grauauit eundem. Casus nota-
bilis est in. l. filius. ff. qui in testamento. de leg. j. & per hec
28 ad complementum deducta est materia. ¶ In tex. † ff.
pater. ibi, nec intelliguntur dotis esse &c. Supple igitur
nec actione de dote ea centũ, que promissa fuerunt: & post
modum remissa per quietationem vel pactum de non pe
tendo, poterunt repeti: vnde arguit hic Bal. text. esse hic
notabilem, quod quietatio facta debitori non probat so
lutionem debiti precessisse, eo: quia potuit illa fieri ex cau
sa etiam donationis. quod ego non admitto indistincte.
Quoniam hic igitur nõ probatur necessario solutio: quia
fuit facta quietatio inter personas coniunctas, inter quas
facilius presumi potest donatio, quam inter extraneos:
vt. l. si seruus communis. ff. de donat. inter virum. & Cam
panus. ff. de oper. lib. Et. l. Procula. ff. de probat. Et cum
illa fit inter extraneos, presumitur magis facta gratia so
lutionis, quam facta donationis: quia cũ ipsa quietatio
ne possit capi duplex causa, scilicet solutionis, et donatio-
nis: ergo presumptio donationis cessat. ff. de solut. l. si cum
aurum. Nemo enim presumitur liberalis magis in re
cessitatibus. de probationibus. l. cũ de indebito. ff. de acti
men. lega. l. rem leg. de rennn. c. super hoc. ¶ In tex. ff. ff.
29 voluntate. ibi, iudicati † actionem filie potius &c. & sic sen-
tentia

tẽtia super dote pro parte patris prolata,nõ impedit ius consolidationis in filia. Et ad hoc est iste tex.notabi. An autem ipsa consolidatio impediatur, si superuenies dotem egerit: casum habeo.in fi.l.C.cõmunia vtriusq; iudi.& dicam.ſ.e.l.post dotem. ¶ In tex.ſ.si fundum.ibi,ni-
30 bilominus.de do.agere potest.Et sic ipsi † mulieri superest actio ad accessiones dotis repetendas: quamuis dotis principalis solutio iam fuerit facta.Et huius est ratio: quia vt in notabilibus dixi, ipse accessiones peti possunt per viam actionis:vt hic.Secus autem si peti possunt solum officio iudicis mercenario: quia tunc finito negotio principali,illud in exercitium petendi deduci non posset vt in l.qui per collusionem.ſ.precij forte.cum similibus allegatis.ſ.de actio.emp.Fallit tamen hoc ſm Ange.in casu singularis l.secunde.alias tertie.ſ.item Jul.ſ.de eo, qõ cer.lo.vbi principali stipulatori competit iudicis officium ad petendum,qõ sua interest solutionem esse factam adicto alio in loco,quam in illo,in quo secundum formam cõtractus debebat solutio facta fuisse: cum postea eidẽ ius petendi interesse nõ competeret:vt.l.centum Capue.et.l. fi.in eo.titu.Et huius est ratio secundum eum: ne debitor cum alienata factura locupletetur absq; facto ipsius principalis creditoris.Sed certe alia ratio melior est, scilicet, quia ex facto adiecti non potest deterior effici conditio dominii:quia non potuit in eius preiudicium mutare locum ad solutionem deputatum.ſ.de verb.obli.l.qui Rome.ſ. Callimachus.& ibi secundum verum intellectum non petitur (Nota qõ est longior.ſ.qui sit in iure) tali casu principali interesse,sed ipsa quãtitas soluta adiecto, nõ vt agẽs quantitatem solutam cõsequatur: sed vt interesse sibi soluatur:quod vt dixi, resultat,ex quo alio in loco,quam conuento, solutio facta fuit:& sic vnũ est in petitione, aliud in solutione.Simile in.l.etiam.ſ.de solut.& l.Jul.ſ.j.de verb.
31 oblig.cum simil. ¶ Sed succedit iugta materiam †.ſ.dubitatio,nunquid sicut hic vxori repetenti, quamuis dote soluta:superest actio ad petendas dotis accessiones: ita & econuerso marito,quamuis dote soluta post moram mulieris supersit actio ad petendas actiones dotis sibi debitas.Quod quidem tractat do.Bal.in.l.fi.ſ.preterea.C.de iure dot.referens opinio. Pet.dicentis,quod non ea ratione:quia sublato principali ista increméta & accessiones peti non possunt , que veniunt officio iudicis , super quo non potest fundari iudicium: vt.d.ſ.precij forte.& d.l.fi iudicio.cum simi. ¶ Nec obstat.l.si dicas,quod ex parte mariti iste accessiones dotis , que sibi debentur propter moram in soluẽda dote,ex parte mulieris commisse, possunt peti condictione ex.d.ſ.i.eo: quia cum lex nouam dispositionem introducit:prout est dictus.ſ.nec aliter de speciali actione,quo pro habẽdo effectu illius dispositionis prouidet, oritur condictio ex.l.vt.l.vnica.ſ.de condictio.ex.l. Quia illa lex fallit , quando lex nouiter disponeret circa accessoria in casu nostro : quoniam tunc non intelligitur inducere obligationem:& consequenter,nec condictionem ex.l.sed iudicis officium : vt est casus in.l.j.iuncta.d.l.centum Capue.in fi.de eo quod cer.loco. ¶ Nec etiam obstat iste tex.quia hic loquitur in naturalib9 accessionibus : vt in fructu & partu,qui sicut ante matrimoniũ percepti dotem augent:vt.l.dotis fructus.ſ.j.ſ.de iure dotiũ.l.videamus.ſ.an matrimonium.ſ.de vsur.ſ.eo.l.si ante nuptias. ſ.de iure dotium.l.si serui.ita & si percipiatur post: vt hic. ¶ Sed certe contraria opinio videtur mihi verior , per textum in.d.ſ.preterea.ibi.dum dicit etiam si non fuerint adhuc res principales tradite, vult enim quod post moram ex parte vxoris cõmissam, possint peti per maritum dotis incrementa, etiam si adhuc non fuerint res principales tradite,scilicet,ipsa dos.Ergo sequitur quod ex illa dictione etiam, cuius natura est, vt implicet terminos oppositos expressis:vt in iuribus vulgaribus: vult legislator quod possint hec incrementa peti,quamuis dote tradita. ¶ Preterea ratio, quare ex parte vxoris possint dotis quãtitate soluta peti fructus,est duplex.Prima: quia dos est quid vniuersale:vt.l.quod dicitur.ſ.de impensis.& in vniuersalibus fructus petuntur iure actionis non officio iudicis:vt.l.non est.C.famil.ercis.& d.l.item veniunt.ſ. fructus.Sed ipsa dos ita est quid vniuersale ex parte mariti, prout ex parte vxoris : vt in.d.l.qõ dicitur. igitur &c. Secunda ratio potest esse fauor dotis : sed doti ita fauor prestatur:cum per maritum petitur, sicut cũ per vxorem repetitur:vt est expressum in.l.vnica.ſ.ij.et plenius de rei vxo.actio.igit. Preterea sentit Bal.qõ dictus.ſ.loquatur solum in accessionibus ciuilibus,qõ non est verũ:vt in illo tex.expresse patet. Quid autẽ in alimentis & vsuris dotis, an illa post dotem solutam possint peti?dicam in.l.insulã. ſ.vsuras.ſ.eo. ¶ In glo.l.si marito.super verbo, necesse.
32 ibi,ipso autem damnato &c. Quid autem sit, † si fuerit in exilium damnatus: et gratia sit reuersus : an reuiuiscant aduersus eum pristine actiones? dixit hic Ange.qõ non: quia quemadmodum nudus egressus fuit:vt.l.tutelas.in fi.ſ. de capi.di.ita & nudus reuersus est. Gratia enim reuersionis non inducit recuperationem bonorum:vt in.l.ij.& iij.ſ. de senten.passis.& l.ij.C.eo.ti.nisi princeps vsus fuerit verbo restituo: quoniã tunc per illud denotatur plena in ius pristinum repositio: ergo bona recuperat & creditoribus
33 tenebitur:vt in dictis iurib9.& l.j.C.eo.tit.vnde infert, † qõ Lazarus per resuscitationẽ nõ recuperauerit bona: cum ex gratia recuperauerit solum vitam. De quo tu dic plene per glo.& doc.ſ.de leg.l.in his.ſ.de ac.& ob.l.seruus effectus.ſ.de regu.iur.l.ea que ratio.plene disputat Joã.An. in.c.fraternitatis.de fri.in nouella.Et est melior glo.iuris xxxij.q.vij.in.c.ij.vbi ponit, an recuperauerit ordines et vxorem.Pro quorum vltimo habes casum in.l.cum die.&
34 l.non nuda.ſ.de captiuis. ¶ Tangit autem post hoc † incidẽter, an restitutio deportati ad bona , trahat ad antea per fiscum alienata? de quo dic vt plene not.de liberis et postbu.l.Gallus.ſ.& quid si tantum.C.de senten.pas.l.fin. plene disputant Ja.de Belui.& Bald.in.c.j.hic finitur lex Lo:radi.in vſi.fen.& idem in tit.de pa. Constã.ẽ.col.in glo. super verbo, priuilegia omnia.& super verbo,in ciuitate. Ponunt Canoniste de rescriptis.Quis.lib.vj.vbi est tex. optimus. ¶ In ea.ibi,in ea parte non tenetur &c.Conclu
35 dit † ergo glo.deportatum ab obligatione tam ciuili,quã naturali liberari. De quo licet dubitetur in.l.vbicunq;.ſ. de fideiusso.in.l.fi.ſ.de duob.re.nihilominus, qõ hic dicitur, est veritas : quia casus est in.l.si debitor deportato.ſ. de fideiuſ.vbi est expressum, qõ ratione debiti anterioris, non potest pro deportato intercedere fideiussor, quasi tota obligatio in fiscum trãslata sit:licet pro fisco sit:vt in dicta.l.fi.de duobus re.ergo sequitur deportatũ non remanisse naturaliter obligatũ:quoniã tunc valuisset fideiussoris intercessio: vt.l.fideiussor obligari.ſ.fideiussor.cum simi.de fideiusso. ¶ Nec refragatur,qõ per deportationem non perduntur ea,que iurisgẽtiũ seu naturalis sunt : vt.l. quidã.ſ.de penis.ergo, vt naturalis obligatio submouetur in deportato:quia verum est qõ non perdit ea deportatus in posterum : vt ibi, et.l.si tibi mãdauero.ſ.is cuius bona.ſ.mandat. Ea autem que iuregentium antea quesiuerat,bene perdit:vt patet: q; per deportationem perdit suarum rerum dominium.C.de penis.l.deportatorũ. Il-
36 lud autem iurisgen.† est:vt.l.ex hoc iure.cum simi.ſ.de insti.& iure.Et hoc etiam placet Bal.in.l.tam mandatori.C.
37 de non numera.pecu. ¶ In glo.in.ſ.si pater.super †verbo,cepit.in prin.&c. Primum intellectum tenet Dy.licet pro secũdo faciat.l.si donaturus.ad si.ſ.de condictione ob
38 causam. ¶ In glo.ſ.si voluntate.super † verbo,iudicata. ibi secus in iudicio operarum facta cõdemnatione &c.Et huius est ratio:q; in casu illo dueniatur ad pecuniariam estimationem,que est trãsmissibilis ad heredem. Et quia actio ad operas solo patrono competit:vnde ad eius heredem trãsmittitur facilius: hec autẽ actio de dote cõpetit patri & filie:ideo ne filie afferatur incõmodum,in heredem patris nõ ita trãsmittitur. ¶ In ea.ibi.l.sicut.ſ.debi
39 tori &c.vbi est † expressum,q; creditor debitori cõsentiens, qõ pignus vendat, intelligitur cõsensisse eius heredi: ita ergo filia hic cõsentiẽs patri,q; ad dotẽ agat: intelligitur cõsensisse etiã patris heredi.Sed respondẽ,qõ ibi ex parte cõsentientis, cõsensus fuit voluntarius:& ideo sibi preiudicatur magis. Hic autẽ ex parte cõsentiẽtis, cõsensus fuerit necessarius:cũ teneatur filiafa.regulariter cõsentire patri ad dotẽ agere voléti: & ideo sibi ꝑiudicaẽ minus. arg.ſ.qui satisda.cog.l.si fideiussor.ſ.si necessaria.ſ.de da-
40 mno infec.l.cũ postulassem.ad si. ¶ In gl.ſ.si fundũ.† super verbo,de dote.ibi,licet non sit dos &c. Et hec est vera ſm Bar.& bene.Fructus enim ex dote percepti, dos non sunt:sed dotẽ auget & efficiũt:vt patet hic in tex.& ſ.eo.l.si

ante nuptias.in fi.ĵ.ea.l.dotalem.s.de iure do.l.dotis fructus.ĝ.i.ff.d.l.videamus.ĝ.ante matrimonium. cum simil. Et est simile in eo,qđ dicimus,qđ res consistentes in hereditate,Ḡuius sint corporales,que possent palpari:tamẽ faciunt ipsam hereditatem,que cõfrderata,vt ius: est quid incorporale.s.de petit.here.l.hereditas.s.de re.di.l.i.ĝ.incorporales.insti.de rebus corpo.ĝ.incorporales. ¶Jn gl.

41 super † verbo,ancillarũ.ibi,partus ancille.Ḡuis cõtinea tur appellatione reditus: vt.l.Paulus respondit.ĝ.i.s. de vsur.tamen non continetur appellatione fructus: vt.l. vetus.s.de vsur.l.in pecudum.insti.de re.di.ĝ.in pecudũ. ⁊ habent Canoniste gl.in.c.generali.de elec.lib.vi. ¶Hoc tamen secundũ fallit primo in bone fidei bonorũ possesso re:in quo quo ad vtilem in rem actionem, partus ancille venit appellatione fructus.s.de public.l.si ego.ĝ.pactus. ¶Jtem fallit secundo in herede cuius respectu ipse partus fructus appellatione inciuditur ad hunc effectum:vt illud sibi imputet in quarta:vt.ĵ.ad leg.Falcid.l.Paulus respondit.ĝ.i. ¶Fallit tertio,et in herede cuius ratione fructus appellatione cõtinetur,quo ad hoc, vt illum post mortem restitutionis, restituere teneatur fideicõmissario ĵ.ad Treb.l.oeducta.ĝ.hereditatẽ.ĝm verum intellectum. ¶Jn glo.super verbo, post dinoratiũ.ibi, cõtemplatione tamen mulieris ꝛc. Jn dubio autẽ relictũ seruo dotali cẽsetur relictũ cõtẽplatione mulieris,fauore ipsius ⁊ dotis: vt no.gl.s.de iure do.l.si legato. ¶Jn gl.l.si prior.que est finalis,ibi, solutio, hic promisit prior vir secundo per hec verba ꝛc.Non est ergo qđ primus vir teneatur secũdo marito creditori,quatenus facere potest, eo respectu, qđ beneficium exceptionis huiusmodi contra creditorem extẽdatur ex natura verborum,⁊ in relatione ad quod ĵ.de legaĵ.l. Denio.ĝ.auie.secundum intellectum verum. et.ĵ. de do.prele.l.cum quis.ver.qđ si necesse. ¶Ultimo inquã

42 tum supra dixi,† actiones eius,cui bona sunt cõfiscata, in fiscum transferri passiue regulariter.Adde illud est verũ: nisi loquamur de actione ex empto:quoniam illa confiscatione bonorum creditoris emergẽte re nondum tradita, non transfertur in fiscum. Casus est secundũ vnum intellectum in.l.si fundus,quem mihi locaueras.versi.nam et si vendideris.s.locati. Sed quia hec fallentia non habet rationem:melius est dicere,quod ibi non loquitur de publicatione generali bonorum:sed fundi venditi speciali, quẽ fiscus venditori abstulit:vt in litibus assignaret:vt in casu l.Lucius.s.de euict. Eo enim casu, non transfertur tunc actio in fiscum:quia ea tanquam personalis non sequitur singularem fundi successorem:vt.d.l.ĵ.ĝ.si heres. cum similibus alleg.⁊ hunc puto verioꝛem intellectum.

Summarium.

1 ¶Maritus restituit dotem, etiam ficte numeratam.
2 Heres de iure Digesto tenetur satisfacere creditoribus hereditarijs:etiam hereditate .soluendo non existente.
3 Aditio hereditatis debitoris facta per creditorem instituti heredem,habet vim compensationis.
4 Adhibitus per mulierem ad stipulandum dotem,quando dicatur adhibitus, vt nudus minister: vel animo donandi: numero.5.
7 Donatio in casu dubio, an presumat donatio causa mortis:⁊ nu.8.⁊.9.
10 Diuturnitas temporis quando inducat presumptionem donationis:⁊ nu.14.
11 Ratio sanguinis, quando inducat presumptionem donationis:
12 Pater stipulans filio, quando videatur stipulasse animo donandi:⁊ nu.13.15.⁊.16.⁊ seq.⁊ nu.23.⁊.57.
14 Datio instrumenti debiti, qđ inducat donationem eius, quod in eo continetur.
18 Filius,qui stipulatur patri, quando censeatur animo donandi:
19 Mater stipulans filio,quando censeatur animo donãdi:
20 Maritus quando stipulatur vxori: quando dicatur animo donandi fecisse:⁊ nu.58.⁊ seq.
21 Frater stipulans fratri,vel sorori:quando censeatur stipulasse animo donandi:
22 Tutor:vel curator,qui stipulatur pupillo,vel adulto:quando dicatur hoc fecisse animo donandi:
25 Donatio,qđ facilius presumatur eum,qui stipulatur alii, quando cum diuitijs concurrit nobilitas.
26 Donatio qđ presumatur ratione debite remunciationis,
27 Actio cõpetens marito ad dotem promissam exigẽdum, an tollatur iure solutionis vel cõfusionis:⁊ qđ ob hoc non tenebitur vltra quam facere possit.
28 Jnuentarium in casu huius legis per maritum factum, quod operetur,quod non teneatur vltra vires hereditarias iure Codic.inspecto.
30 Consensus prestitus vendenti rem meam,vt suam:quando mihi preiudicet:⁊ nu.61.
31 Consentiens leganti rem suam: an sibi preiudicet:
32 Taciturnitas quando inducat consensum:⁊ nu.34.35.et 36.⁊ seq.⁊ nume.40.
33 Tacens per contumaciam habetur pro confitente, vel negante,prout est sibi magis preiudiciale.
37 Compromissum factum in presentem et tacentem: an videatur acceptatum:⁊ nume.64.
38 Electus in executoꝛem testamenti in presentia,⁊ tacẽs: an videatur acceptasse.
39 Filius illegitimus presens ⁊ tacens,legitimationi de se facte per patrem,an intelligatur consentire:
41 Taciturnitas,an inducat consensum illius, cuius consensus pro solennitate actus requireꝛetur:⁊ nu.62.⁊ quid in consensu tertij:nu.42.⁊ nu.63.
43 Consentire an videatur, qui presens ⁊ tacẽs videt aliquẽ mandato cauentem,pro eo in iudicio comparere:
44 Si vnus ex pluribus habentibus causam communem, alijs intelligentibus, et non contradicentibus constituat procuratoꝛem in causa nomine omnium, qđ poterit causam nomine omnium prosequi.
45 Episcopus solus, an possit facere constitutionem super interdicto.
Scientia cum patientia illius, qui cõtradicendo poterat actum impedire,qđ inducat eius validitatem:⁊ intellige vt nu.46.⁊ nu.65.⁊.66.
47 Patiens aliquem intrare suam possessionem,quando dicatur consentire:⁊ nu.48.
49 Consentire actui, quando dicatur ille,qui illi se subscribit,vt testis.
50 Consensum prestare,quando dicatur sigillans scienter.
51 Taciturnitas, an inducat consensum quo ad alterius ex cusationem:⁊ nu.55.
52 Taciturnitas mea, quando inducat consensum, quo ad mei obligationem:Et quid quo ad iuris mei cõmutationem.nu.53.Et itidem quid quo ad factum alterius nõ reuocandum:
56 Respondens alteri ex duobus quesitis,an in eo in quo tacet,videatur affirmatiue,vel negatiue respondere:
66 Donatio,an presumat inter amicũ paternũ, et eius filiũ:

Que dotis.

¶Adhibitus ad stipulandam partẽ dotis animo donandi,censetur adhibitus:ergo ad eam sibi reddendam maritus tenetur cum est vꝛis heres:Ḡuius hereditas soluendo non sit: nec ipsa dos vere numerata fuerit.h.d.ĝm Bar.vel sic ĝm Bal.Maritus vꝛoris heres,dotem Ḡuis sibi non numeratam, eiusdem dotis stipulatoꝛi,⁊ donatario,tenetur restituere.h.d.

1 ¶No.primo † maritum teneri ad restitutionem dotis, non solum vere numerate, sed ficte. Ad idem.C.de dote cau.non numerata.l.i.cum glo.sua. ¶No.secundo de iure Digestoꝛ heredem teneri creditoꝛibus hereditarijs de propꝛio satisfacere: cum ipsa hereditas soluẽdo nõ est.

3 Ad idẽ.ĵ.de acqui.her.l.more.cũ si. ¶No.tertio,qđ † actio hereditatis debitoris facta per creditorẽ instituti, habet vim cõpensat.⁊ consequenter inducit confusionem actionis.de quo.C.de pact.l.debitoꝛi.ĵ.de fidciusl.si debitoꝛ creditoꝛi.⁊.l.Neratius.⁊.l.heres a debitoꝛe.ĵ.de solut.l. Stichum.ĝ.aditio.⁊ plene habetur.C.de iure deliber.l.fi.

4 ĝ.⁊ si prefatam.ad finẽ. ¶Jn glos.i.ibi,† animo donandi, intelligit ergo gl.tex.nostrũ hic adhibitos fuisse ad stipulandum dotẽ quosdam per mulierẽ, animo eis donandi. Alias enim in dubio presumentur adhibiti,vt nudi ministri.Bar.vero dicens hanc esse diuinationẽ,distinguit, qđ aut adhibetur quis ad stipulandum partem dotis:⁊ tunc presumitur

presumitur adhibitus animo donandi.ex quo non potest cadere alia coniectura, quam donationis. Non enim potest dici,qõ adhibuerit mulier tertium ad stipulãdum dotis partem causa honestatis cõseruande,scz, ne nomẽ suũ in instrumẽto cõscriberetur:& apud ectum hominũ presens foret:quoniam sicut remota hac causa honestatis stipulata fuit sibi vnam partem: ita etiam stipulari potuisset per eundem: puta sicut partem aliam non stipulando eundem nemmem permittit in dispositione iuris cõmunis:ita et potuisset permittere remanere hanc. Et ita est casus in hac.l. ¶Aut adhibetur quis ad stipulãdum dotem totam in omnem casum soluti matrimonij:& tunc videatur adhibitus: vt nudus minister. Ad hoc.ff.de iure do.l.mulier bona.ff.fi.qui alias est lex.ff.mãdati.l.idemq;. ff.fi cui.ver.& Papinianus.de leg.iij.l.cum quis decedẽs. ff.nupta. Et huius est ratio:q: hoc casu potest cadere alia presumptio,quam donationis, scilicet, ea vt honestatẽ in hoc seruare voluerit, qõ nomen suũ non ascribatur in instrumento publico:& vt in conspectu hominum non interfit. Plerumq; enim honestiores nõ patiantur nomina sua inscribi in instrumẽtis.dicit tex.in.l.pupillus.ff.pupillus. ff.de autho.tuto.& in.l.optimam.C.de contraben.& cõmit. ¶Aut adhibitus est quis ad stipulãdum dotem totam, in casum vnum soluti matrimonij:& tunc presumatur adhibitus animo donãdi.tex.est in.l.cum maritus.ff.fi.ff.de pac.do. Et huius est ratio:q: non potest cadere alia coniectura, quam donationis per ea que dixi in primo mẽbro distinctionis. ¶Que quidem distinctio.cuius subtilis,de iuris mẽte no videtur procedere. Primo & enim eius primo membro refragatur potenter tex.in.l.ij.C.de iure do. ibi,dũ dicit: qõ inter nostra donãdi animo passa est portionem dotis post obitũ matris filiam stipulari. vnde patet,qõ ibi ascendens adhibuit descendentem ad stipulandam dotis portionem: & tamen legislator singulariter notat ipsam descendentem adhibitam fuisse donãdi animo: quasi velit,qõ etiam hoc casu donandi authoritas nõ presumatur in dubio,per regulã.l.cum de indebito.de probatio.& c.super hoc. Preterea aduertendũ:quia in casu.l.nostre stipulatus fuit hic tertius partem dotis soluto matrimonio: & sic in omnem casum matrimonij dissoluti: vt.l.si quis sic stipuletur.ff.de verbo.obli.& de ver.sig.l.cũ quereretur.ergo in casu quo matrimonium solueretur morte viri,mulier superstite: sed in hũc casum nõ potest hic tertius censeri adhibitus animo donandi ex regula.l.ij.ff.de do.prele.Ergo vt res potius valeat,quam pereat:& vt eadem stipulatio diuerso iure non censeatur:& vt eadem determinatio determinet equaliter precedẽtes casus determinantes:debemus dicere maxime propter fauorem dotis & mulieris,q censeatur adhibitus,vt nudus minister: non autem donatarius.ar.ff.de iure dot.l.in ambiguis.cũ fini.& sic remanebit vera doctrina glo.quam sequitur hic Bal.& omnes moderni. ¶Secundum membrum similiter videtur dubium iure hodierno consyderato, quo matrimonia legitime cõtracta,& carnali copula cõsummata, non possunt dissolui:nisi morte alterius ex cõingib⁹: quoniam eo iure diuortio non est locus:vt.l.diuortio.in glo.ff. de neg.gest. Merito igitur, si quis adhibitus stipuletur dotem in omnem casum soluti matrimonij, nõ obstãte generalitate sermonis,censetur solum stipulatus in omnem casum,scz quo matrimoniũ mulieris morte soluatur. Alter enim scilicet,qõ soluatur morte viri,non videtur stipulatione incidi,per casum expressum in.l.ij.C.de pac.do. & sic non videtur debere adhiberi distinctionem, an stipuletur quis in omnem casum:an in vnum casum. Quia posito,qõ in omnem: videtur stipulatus in vnum, per.o.l.ij. Et ideo in his ambobus succedit generaliter doctrina,q videatur stipulator adhibitus in dubio: vt procura.per per tex.dicti ver.& Papinianus.& d.l.mulier.ff.fi.dicti.ff. 5 nupta. ¶Tertium membrum videtur similiter † falsum per tex.expressum fm lec. Dy.que cõmuniter tenetur in.l. post dotem.ff.e. Ibi enim descendens adhibuit ascendentem ad stipulandũ dotem in vnum casum soluti matrimonij,scz,per diuortiũ:& tamen non censetur adhibitus animo donandi,sed tanq̃ minister fm lec.allam. Non ob.tex. in.d.cum maritus.ff.fi.quia cuius do.Bal.de modernio. sequantur,quo ad illum tex.intellectũ glo.dicentis,qõ ibi expressum apparet de animo donandi: tamẽ ego puto qõ ratione coniunctionis,que ibi adherat inter mulierem et stipulatorem:ibi presumatur donatio respectu capitis primi,scilicet,dum mulier pacta fuit soluto matrimonio,morte sui,dotem reddi fratri.ar.ff.depositi.l.publia.& l.donationes,in concubinam.ff.species.& l.fi.in fi.ff.de dona. Non autem quo ad caput secundũ,scz dum ipse frater id cõuenit per stipulationem,qõ soror cõuenerat per pactum:nec quidem ipsa stipulatio apposita ad ius fratris fortificandum debet eiusdẽ diminutionem inducere.de leg.j.l.legata inutiliter.de verb.signifi.c.transisse.cum simili.Et sic stat cõclusio,qõ adhibitus per mulierem ad stipulãdum, siue dotem integram, siue portionem eiusdẽ,siue in omnẽ casum matrimonij soluti,siue in vnum:presumatur in dubio adhibitus,vt nudus minister. Fallit,nisi cõcurrãt hec duo,scilicet,ratio sanguinis:& precedens cõuentio mulieris,in qua caueatur illud idem,qõ in stipulatione coniuncti adhibiti,& postmodum tantum. Quoniam tunc presumatur donatio:vt ex cõiunctione prima,non habita cõsyderatione de secũda. Et iste est casus singu.in.d.l.si maritus.ff.fi.vnum tamen circa hoc subdit hic Bart.ex mente Ly.& Petri,q vbi ascendens ad stipulandum adhiberet descendentem ratione sanguinis,presumeretur in dubio adhibuisse animo donãdi,nõ vt ministrũ.ar.d.l.Publia.& d.l.donationes in concubinã.ff.eiusmodi.cũ ibi no. Quod quidem etiã videtur esse falsum siue fuerit adhibitus ad stipulandum in vnum casum, per tex.expressum in.d.l.ij. C.de iure do.eo modo,quo.ff.induxi contra primũ membrũ distinctionis Bar.siue in omnẽ casum,per tex.expressum in.d.ff.nupta.cõsyderato vt dixi:q; bodie stipulari in omnem casum:& indefinite,& in vnũ casum:sunt paria attẽto, qõ non nisi in casum soluti matrimonij morte mulieris potest bodie iure valido fieri stipulatio.per.d.l.ij.de pact. do.Hec ob.d.l.Publia.quoniã illa loquitur, quãdo ipsamet ascẽdens descẽdẽti stipulatur,vel paciscitur in re ascẽdentis: vt ab ea adhibitis: eo casu quo posset cadere alia presumptio,quam donationis,scilicet honestatis conseruande:vt supra dixi merito illa cessat.ff.de solu.l.si cum aurum.de pig.act.l.eleganter.ff.qui reprobos. ¶In ea.ibi, 6 † de donatione inter virum.l.si stipulata.et cõcor.ff.ad ad Vellcia.l.si ego.in fi.C.de don.ante nup.l.si a spõsa. ¶In 7 ea.ibi, † in dubio presumitur causa mortis &c.vult ergo gl. qõ donatio in casu dubij presumatur mortis causa donatio:in quo quidem gl.loquũtur varie. Nam in.l.fi.C.de dona.cau.mor.& l.fi.C.de pac.reliquit hoc sub dubio. Sed in l.apud Celsum.ff.Jul.ff.de do.excep.& in.l.Seia.ff.de dote prele.distingit,qõ aut est facta mentio mortis: et presumit donatio causa mortis.arg.d.l.Seia.de do.prele.& d.l.ij.C. de iure do. Aut non est facta mentio mortis: & tunc etiam si sit facta incõtinenti tempore mortis, presumitur donatio inter vinos.per.d.l.Seia.in fi.de dona.cau.mor.Bart. dicit verum vno addito,etiam si fuit mentio mortis: si tamen interuenerint duo casus promiscui, ratione vinculi geminati, psumetur donatio inter vinos. dicit huius esse casum in.d.l.cum maritus.ff.fi.de pac.do. Ibi enim in conuentione de reddẽdo dotem fratri,interuenit mẽtio mortis mulieris:& tamen quia interuenerunt duo actus obligati.scilicet,conuentio mulieris:& stipulatio fratris:presumitur donatio inter vinos:igit irrenocabilis. Quod quidem nõ placet hic modernis:ibus duplici ratione:vna q; cum stipulatio fuerit,qui est secũdus actus:fic corroboratio cõuentionis prime mulieris,marito non debet operari presumptionem donationis inter virum,quam nõ operatur actus primus cõuentionis.ar.optimũ.de preb.cle.j. ¶Secunda quia quando coniunguntur duo,quorũ neutrum de per se positum aliquid operatur: ea etiam simul iuncta mbil operantur: vt.l.Spadonẽ.ff.quoniam multa iura.ff.de ejecu.tut. Sed in hoc casu nullus ex bis actibus de per se consyderatis attento,quod et habita est mentio mortis operaretur presumptam donationẽ inter vinos: ergo nec id inducit vter q; si mul iunctus. vnde tenent in- 8 distincte opi.tertiam supra relatam. ¶Tu autẽ, † vt perfectius habeas hãc materiam: pone hec membra, scilicet, quod aliquando quamuis etiam fiat mentio mortis, tamen conuenit nullo casu posse donationem renocari:& tũc illa donatio erit inter vinos.ff.de donatio.causa mortis.l. vbi ita donatur. ¶Aliquando conuenit, quod possit renocari indefinite,non habita mortis mentione:& tunc illa

intelligitur donatio inter vinos. & hec est doctrina Jurisconsuiti in.l. filiusfa. in versi. si enim. ff. de donā. dicentis, qō quamuis verbum donatio indefinite prolatum a lege includat genus quodcunqꝫ donationis: vt. l. alienatum. §. donationis. ff. de verbo. significa. tamen prolatum indefinite ab homine, in dubio includit donationem causa mortis.

¶ Aliquando contingit, quod possit revocari aliquo casu etiam mortis mentione non habita: & tunc aut cōstat, qō possit revocari aliquo ex tribus capitibus, ex quibus de iure cōmuni revocatur donatio causa mortis, & tunc presumitur donatio causa mortis. Casus est in. l. Seia. in princi. de donā. causa mor. Aut constat quod possit revocari altero ex capite, preter illa: & tunc cēsebitur donatio inter vinos. per. d. l. filius. ver. sed enim. ¶ Aliquando fit donatio simpliciter: & tunc aut fit mentio mortis per modū cause finalis, hoc est, quasi mors inducat ad donationē: & tunc censebitur donatio causa mortis. Casus est in. d. l. Seia. de do. prele. ff. Et in dubio presumitur, qō per modum cause finalis, sit mortis mentio facta: vt ibi. et in. d. l. Seia. in princi. de donā. cau. mor. Aut est facta mentio mortis per modum cuiusdam dilationis: & tunc erit donatio inter vinos. ff. de condictio. indebi. l. nam & si cum moriar. ff. de bo. autho. iudi. pos. l. hereditarium. insti. de inuti. stipu. §. post mortem. C. vt actiones ab hered. l. vnica. & l. scrupulosam. & l. si quis spoponderit. C. de contraben. et cōmitten. Aut non est facta mētio mortis: & tunc presumitur donatio inter vinos, etiam si sit facta imminente tempore mortali pericali. Casus est valde notabilis in. d. l. Seia. in fi. de donatio. cau. mor. ¶ Fallit, nisi in infirmitate positus: et sic tempore imminentis periculi, det, quis vni: cum hoc, quod illud peruenire faciat ad alium. Quoniam tunc in dubio erit donatio causa mortis. et hoc quando ille alius ad quē peruenire debet, est vxor dantis: quia tunc non magis interest donatoris vel donatarij, qō sit donatio causa mortis, quam donatio inter vinos, & ecōtra: quia omnimodo donatio est inualida. Et ita tenet lex vult illam esse inualidā ex capite magis debili. Et de hoc do casum singularem in. d. l. apud Celsum. §. Juli. de doli excep. Qui ex ratione predicta idem decidit, si donatio fiat per virū languescentem immediate vxori: quoniam in dubio censebitur causa mortis. per illum tex. ad hoc valde notabilem. vnde regula. d. l. Seia. in fi. volens donationem simplicem, cuius ab infirmo factā, cēseri inter vinos. Fallit, nisi sit donatio inter cōiuges. per. d. §. Jul. quod summe no. Et per hoc habes hunc articulum perfecte expeditum, quam tractant docto. & Ly. & Bal. in. d. l. ij. C. de iure do. & idem Bal. in. l. si mortis. & l. in donationibus. C. ad leg. Falc. ¶ Illud tamen scias, † quod conuentio dationis bonorum post mortem inter cōmilitones vicissim collata, vim vltime voluntatis in genere obtinere, censetur non dona. causa mortis licet inter paganos facta sit nulla. C. de pac. l. ij. vbi est casus. ¶ In eadē ibi, nisi ratio temporis &c. † concludit ergo glo. per. l. Procula. ff. de probat. qꝫ temporis diuturnitas presumptionem tacite donationis inducit. Quod quidē, d. l. nō probat: quoniā ibi non solum adfuit temporis diuturnitas, sed multiplicata calculatio rationis, & solutio debiti calculationem sequēs. Item & ius sanguinis, que tria faciunt ibi presumi inter cōiunctos donationem fideicommissi: de quo vnquam nec in computo rationum, nec in solutione habita fuerat mentio: & ita illam legē declarat gl. ordi. in. l. libertis, quos. §. manumissis. ff. de ali. lega. Quantum tamen ad decia. glo. videtur: dic, qꝫ aut queritur an sola temporis diuturnitas ad prescriptionē nō sufficiens in petendo debitum, inducat eius donationem: & tunc dicendum, qō nō. Casus est in. d. §. manumissis. Fallit in debito seu lucro odioso & penali: vt vsurario, vel dotis, quam vir lucretur propter dissolutionem matrimonij cōtingētem culpa mulieris: vt de primo est casus in. l. cū qdā. §. diuus. ff. de vsur. de secundo in. l. cum post. in princi. ff. de iure do. ¶ Aut an diuturnitas tēporis cōiuncta cum prestatione summe minoris debita, quam fuisset cōuentum, donationem tacitam inducat in summa residua: & tunc aut est debitum odiosum: & dicendū qꝫ sic: vt. l. qui semisses. in princ. ff. de vsur. l. aduersus. C. eo. tit. aut est debitum fauorabile seu indifferens: & tūc dicendū, qꝫ non: vt no. Spec. in tit. de censi. §. fi. ad fi. Quātus enim receperit minorē, non presumitur renunciare residuo: vt. l. si marito. §. fi. ff. eo. & l. si quis dem. cū ibi no. C. de transa. & qō no. Bar. ff. re amo. l. si cum do. Aut an diuturnitas temporis cōiuncta cum patientia vsus quam ad vtēdum video alium habere in re mea inducat presumptionē donationis: & dicendū, qꝫ nō, etiam si inter patientem & vtentem sit cōiunctio. Est casus notabilis in. l. mortis sue causa. in. §. fi. ff. de donā. inter virū. Et hec sufficiant quo ad fm membrū. ¶ In ea. ibi, vel sanguinis. ibi, &c. † Concludit ergo glo. qꝫ ratio sanguinis indicit presumptionem donationis. per. l. si seruus communis. ff. de donā. inter virum. quam Bar. dicit rectius per glosatorem allegari debuisse, hoc modo, scz qō inducit cēsensum corroborantem donationem, quam de re in ea cōiunctus facit. Quātum tamen ad dictam glos. pertinet plura videnda sunt. Aut enim querimus, an presumatur donatio inter patrem & filium: Et hoc est distinguendū in tria membra. ¶ Primum, qꝫ aliquādo pater pro filio exercet actum traditium: aliquando exercet actum mandatiū: puta, qō filio mādat, quod stipuletur super re sua, vel sibi patri debita. ¶ Circa primum dic, qō aut pater pro filio soluit ex necessitate sui obligatione precedente: & tali casu censetur soluere nō animo donandi. Quod probatur per casum contrarium: quia cum filius ex necessitate obligationis pro patre soluit: animo donandi soluere non presumitur. ff. famil. ercis. l. heredes. §. fi filius. ff. de fideiussor. l. si dubitet. §. filius. ff. de in rem verso. l. si pro patre. ¶ Aut soluit ex voluntate, puta: quia necessitate obligationis nō precedente: & tunc est distinguendū ex modo & genere impense. argu. de donat. inter virum & vxo. l. vtrum. Si enim soluit pro filio in miseria constituto, puta: quia captiuo apud hostes, censetur soluere animo donandi. C. de cap. Liber captus. Si vero soluit extra dictum casum: tūc in summa modica presumatur donatio, non autem in magnatura gu. d. l. vtrum. Et qō no. glos. in matre soluente pro filio in l. j. & l. aliméta. C. de nego. gest. Si enim in matre diste distinctio, multo magis in patre, in quo censetur adesse auaritia minor: vt in. l. sed si ego. & l. sed si stipulata. allegat glo. & ita intelligen. qō no. Bar. in. l. Stichus. de pecu. leg. j. et qꝫ digi de patre soluente condemnationem pro filio, vide plene in authen. ex testamento. C. de col. ¶ Aliquando vero pater tradit quid filio: & tunc aut precessit cōtractus aliquis, in quo nomine filij illud est stipulatus: & tunc dicendum, qō presumatur donatio: & ideo secuta mors patris, vel filij emancipatio illam confirmat. C. si quis alteri vel sibi. l. ij. C. de don. l. siue emācipatis. ff. de donā. donationes in cōcubinam. §. pen. C. fami. ercis. filiæ, cuius fm intellectum. Richar. Mal. & Bart. qui est cōmunis pro quo facit tex. in. l. si filij. C. de donā. inter vi. & in. l. cū proponas. C. si quis alteri vel sibi. quos. ff. allegabo. ¶ Aliquando pater quid tradit filio, nullo precedēte cōtractu, nomine filij celebrato, super eo, qō est traditum: & tali casu volunt Bal. in authen. ex testamēto. qꝫ presumatur nō donatio: sed in peculium cōcessio per. l. ij. C. ne vxor pro mari. que nihil facit. vnde verius videtur dicendū ficqō aut id tradit. ad qō tradendū tenebatur: & tunc nō censetur hec in peculiū cōcessio ex necessitate. ¶ Hoc primo, phat doctrina Jurisconsulti in. l. peculium nascitur. ff. de pecu. volētis id existimus penes seruū, ad qō tradendū dominus de necessitate tenetur, nō censeri esse peculiū. Item nec cēsebitur donatio, ob regulā cōmunē, que habet in necessitatibus neminem liberalem presumi: vt. j. de ali. le. l. rem legatam. Aut quis tradit ad qō tradendū mouetur ex volūtate: tūc cōsiderato numero filiorū aliorum, et quantitate, que est magna ex qualitate patrimonij, cēsebitur in peculiū concesso. Ad hoc tex. j. l. peculiū est. ff. de pecu. tradēs in simili id, qō dominus seruo tradendum a suis rationibus segregauit in dubio censeri peculiū: Ad idem etiā. d. l. vtrum. de donat. inter vi. que probat in quantitate cōiter parua presumi donationē. Et hec locū obtinēt in filio in potestatem emancipato autē, cū in eo non cadat peculij nomen vt. l. fi. ad fi. C. de inoffi. testa. cēsebitur donatio, vel cōcessio ad administrationē & vsum, cōsiderata quantitate rei tradite. & pater ni patrimonij. ar. d. l. vtrū. ¶ Quo ad secundū membrū, quando exercet pater actū, † stipulatiuū, dixit hic Bart. qō si nis cū stipulatur quis rem suā, vel sibi debitā ex tractu: et adiecto ad solutionē censeatur stipulatus nō animo donā di: vt in. l. Jul. §. j. de veb. obli. & insti. de inuti. stip. in. §. fi. qꝫ dixit

nandi:vt l. Publia.in prin.ff.de positi.⁊ qđ habetur in.l.eũ qui ita.§.qui sibi.ff.de verb.obli.⁊.l.donationes in concubi-
13 nam.§.eiusmodi.ff.de dona. Omittit † autem casum,quãdo stipulatur vel aliter contrahit nomine filij principaliter:⁊ in hoc dic,qđ aut est filius in potestate:⁊ tũc censetur stipulari tanꝯ sibi velit in peculiũ cõcedere: vt.l.fi.ff.de pecu.le.⁊.l.i.C.de castren.pecu.lib.xij. ¶ Aut est emancipatus sui iuris:cum in eum nõ cadat in peculium concessio: vt.d.l.fi.C.de inoffi.testa.igitur recurrẽdum ad.l.ad cũ.§. alia.ff.de dona. Que ſm cõmunem intellectũ vult, qđ cum ascendens nõ habens descendentẽ in potestate, illi stipulatur:illa stipulatione,ex qua sibi actio queritur, censetur stipulari animo donandi.Sed certe ſi ad literam ibi,dum dicit:et instrumenta in eius hereditate reperta sunt: supleatur, scilicet,nepotis: tũc ille intellectus nõ erit verus: quia donatio ibi nõ resultabit ex sola aule stipulatiõe: sed ex instrumentorũ datione continentium stipulationẽ per
14 auiam nepoti factam. ¶ Datio enim † instrumenti induc it donationem eius,qđ cõtinetur in eodem:vt in.l.i.C.de dona.⁊.l.seruum filij.§.cum qui chirographum.de lega.i. cum simi.vnde reducerem me ad presumendũ donationẽ ex numero aliorũ filiorum.arg.de leg.iij.l.ſi filie.⁊ ex quãtitate patrimonij.⁊ rei stipulatione deducte.arg.d.l.vtrũ. Et notabilius probatur in.l.quesitum.§.ſed ipſe Papinianus.ff.de fun.instruc.Quo ad membrũ tertium, quan-
15 do † pater exercet in filium actum mãdatiuũ stipulationis,dicit Bar.in.l.ſi pater.in prin.ff.de dona.referẽdo Jaco.de Are.qđ ex numero filiorum quãtitate rei in stipulationem deducte,⁊ paterni patrimonij presumetur donatio,vel nõ donatio.ar.d.l.vtrum.⁊.d.l.ſi filie.licet quando adhibetur extraneus ad stipulandũ, nunquam in dubio presumat donatio: vt est tex.notabilis in.l.ſi mãdato Titij Calpburnius.in prin.ff.man. Sed certe ſi cõſyderetur tex.in.d.l.cum quis.§.nupta.ct.d.l.ij.C.de iure do.que loquuntur quãdo ascendẽs sexus femininũ adhibuit descẽdentem ad stipulandũ:dicemus,qđ in dubio non presumetur donatio:qz hoc volunt illa iura:niſi dicamus qđ aliud est in ascendentibus sexus feminini,quã masculini, ꝓpter minorem presumptionẽ ascendẽtis anaritie:vt.d.l.ſi stipulata.⁊.d.l.ſi a sponſo.verius tamen puto,qđ dicto casu existente quãtitate paterna:presumeretur donatio per dictã legẽ,vtrũ.Et hec sufficiãt quo ad presumendã,vel nõ presumendam donationẽ de patre in filiũ.Quod etiam tetigit Bar.in.l.i.§.nec castrense.de col.bo.⁊ Bal.in.l.cũ virũ.
16 de fideicõmiſ. ¶ Aduerte tamẽ:† qn in casibus,in quibus supra dixi in mẽbro illo, quãdo pater in filiũ exercet actũ traditiuũ,vel solutiuũ,presumi donationẽ: illud procedit niſi pater administret bona filij:quoniã tũc de bonis filij: presumitur soluere:vel de suis censetur habere animũ repetendi:vt probatur in.l.Nesennius.ff.de negotijs gest.et l.fi.ff.de petitio.hereditа. ¶ Quid autem,ſi pater filio,
17 † qui sui iuris efficitur: peculium non auferat,qđ sibi existenti in potestate cõcesſit:an presumatur donatio:dic qđ aut cõsequitur libertatẽ ex actu emancipationis inter vivos:⁊ tunc ad instar serui,peculiũ nõ ademptũ, sibi donatum ꝓsumetur.C.de pecu.eius qui libertatẽ.l.vnica. Aut consequitur libertatẽ ex obitu paterno:⁊ tũc nõ presumetur donatio:sed illud non veniret cũ aljs fratribus conferendũ.C.fami.ercis.l.certũ. ¶ Est scõm membrum † prin-
18 cipale,scz quid econtrario de filio in patrem:⁊ in hoc dic, qđ aliquando filius in patrẽ exercet actũ mandatiuum:et tunc donatio nõ presumitur,sed potius censetur pater electus tanꝯ merus minister,seu procurator ad contrabendum pro filio. Casus est in.d.l.idemꝯ.§.ſi cui.ver.⁊ Pamphilus.arguẽdo propter idẽtitatem rationis,de casu: cũ filius adhibet matrem,ad casum cũ adhibet patrem. Ad idem.d.l.mulier bona.§.fi.qui alias est.Incipiens, fingatur de suo. ¶ Aliquando exercet filius in patrẽ actũ solutiuum:⁊ tunc dicit Bar.in.l.ij.ff.de donat.qđ aut solvit ex necessitate precedentis obligationis:⁊ tũc repetendi animus adesse presumitur:vt.d.l.ſi pro patre.⁊.d.l.ſi dubitet. §.filius.et.d.l.heredes.§.ſi filius. ¶ Aliquando soluit ex mera voluntate:⁊ tũc censetur adesse animus donandi:vt in.l.ſi filius.C.de neg.gest.Sed in hoc vltimo non bene loquitur:quia imo.d.l.ſi filius probat cõtrariũ: quoniam in prima eius parte dicit,qđ ſi filius donandi animo pro patre quid soluerit:ius repetitionis non habebit. Postmo dum in secunda particula subdit,qđ ſi pater nũ negotium gerens quid soluerit,ius repetit.sibi competet per actionem negotiorum gestorũ:⁊ sic patet,qđ in hac secũda particula loquitur,quando soluit simpliciter animo donãdi: vel repetendi nõ appareter:⁊ tamen sibi cõceditur repetendi facultas,quaſi nõ presumatur donatio:vnde ibi tex. est contra eum.Cuius tamen dictũ saluari potest,eo casu quo filius foret dives:⁊ quantitas soluta pauca:quoniam tunc in modicis ratione diuitiarum vel opulentie solventis,donatio presumitur:vt.d.l.vtrum.⁊.l.omnino.ff.de im-
19 pensis. ¶ Est tertium membrum,† an presumatur donatio inter matrem⁊ filium:in hoc dic, qđ aliquãdo exercet mater in filium actum solutiuũ: ⁊ tunc aut circa alimenta sue persone,in casu quo pater tenetur ipsum alimentare: ⁊ tali casu non presumetur donatio: sed facultas repetendi aduersus patrem concedetur: vt.l.ſi quis a liberis.§.ſi alimenta matri.ff.de libe.agno. Aut soluit pro alimentis, eo casu,quo filius se alere debet:⁊ tunc ea alimenta censebuntur facta materna pietate atqꝫ affectione domestica:⁊ igitur donatio presumetur:⁊ repetendi facultas denegabitur.C.de nego.gest.l.alimenta.primo respon.Fallit niſi alimentorum expensas mater libro suarum rationũ subscripserit, vel substãtie filij sit administratrix:vt in.d.l.Nesennius.de neg.gest. ¶ Aliquando vero exercet pro filio actum solutiuum circa petitionem tutoris filio decernendi,seu iam decreti:vt suspecti remouendi.⁊ tunc an presumatur donandi animus,vel repetẽdi:dic vt in.l.ij.C.de nego.gest. ¶ Aliquando exercet actum solutiuum circa liberationem filij in misera captiuitate constituti: ⁊ tũc materna pietas eam mouens donationis presumptionẽ inducit:vt.l.liber captus.C.de capt. ¶ Aliquando exercet actum solutiuum pro re alia filij:⁊ tunc in dubio presumitur animus repetendi:vt in.d.l.alimenta.in responſo ſi.secundum intellectum verum:niſi aliquid supra dotem tradat marito pro filia sua:quoniam tunc presumetur donatio. Quia ad eam traditionem faciendam, censetur eam commouisse materna pietas,eo respectu:vt per maritum melius tractetur.Tex.est singul.ff.de donat.l.donationes in concubinam.§.species. ¶ Aliquando vero exercet mater in filium actum mandatiuum:⁊ tunc donandi animus non presumitur:sed potius vt nudus minister ad stipulãdum electus censetur:vt.d.l.cum quis decedens.§.nupta. ⁊.d.l.ij.C.de iure dotiũ. ¶ Aliquando exercet in eundem actum stipulatiuum:⁊ tunc recurre ad.l.ſi.§.auia.ff.de dona.Cuius intellectum in primo membro materie.ff.declarauí.Et ex his apparet deciſio, quid dici debeat de auia
20 ad nepotem. ¶ Est quartum mẽbrum † principale,quid presumendum sit inter vxorem⁊ maritum:in quo dic,qđ aliquando exercet maritus in vxorem actum stipulatiuũ: ⁊ tunc,aut cuis stipulatio sit facta vxori per maritum,tamen traditio rei deuenientis in cõtractu,nõ sibi fit, sed stipulatori:⁊ tũc donatio nõ presumitur:sed nomen cõiugis bonoris gratia stipulationi, vel cõtractui censetur insertum.Aut traditio sequens fit ei,in quem cõfertur stipulatio:⁊ tũc presumitur donatio:vt hec probãtur notabiliter in.l.ſi filij.C.de dona.inter vi.⁊ in.l.cũ propria.C.ſi quis alteri,vel sibi.ſm intellectũ cõmunem. ¶ Aliquando exercet alter in alterũ actum solutiuũ: ⁊ tũc ex modo ⁊ genere impẽse presumetur donatio,vel nõ donatio:vt in.d.l.vtrũ. de dona.inter virũ.⁊ in.d.l.omnino.de impen. ¶ Aliquãdo exercet actum traditiuũ:et tunc aut maritus percepit dotem:⁊ nõ presumitur donatio, sed potius depoſitio seu administrationis cõcesſio:vt.l.de bis.C.de dona.inter vi. l.ſi ego.§.dot.⁊.l.fi.C.de pac.cõnuen.Aut non precesſit dotis titulus:⁊ tunc an presumatur donatio,vel in dotem datio,tangit glo.in.d.l.mulier bona.⁊ habetur no.tex.in.l.qđ autem.in eo.titu.Bar.autem hoc plene tractat in solenni diſputatione sua incipiente, Mulier quedam habẽs amplum patrimonium.⁊ post eum Bal.in.l.nulla.C.de iure do.Ego tractabo in.l.i.§.vxor.ff.eo. ¶ Est mẽbrum quin-
21 tum,† qđ presumatur inter fratrem⁊ fratrem:vel fratrem ⁊ sororem:⁊ in hoc dic,qđ aliquando frater in fratrem vel sororem exercet actum, vt ita dicerim, tractatiuum:puta quia sciens a fratre donari rem cõmunem,tacet:⁊ tũc inducit ipsa taciturnitas presumptionem cõsensus cadẽtis in donationem. Casus est notabilis in.l.ſi seruus communis.de dona.inter virum. ¶ Aliquando alter in alterum

exercet actum expensiuum: & tunc dicit tex. in l. si negotiũ. C. de nego. gest. presumi animũ repetendi: ergo competit actio negotiorum gestorũ. Quod tamen procedit nisi expensa sit pauca. ar. dicte. Lytrũ. & d. l. omnino. ¶ Aliquando exercet alter in alterum actũ stipulatiũ: et tunc tex. in l. cum maritus. ff. de pac. do. nisi aliter destruatur, videtur velle presumi donationem. Sed, q: communis intellectus est, ꝙ vbi expresse constabat de animo donandi: ideo forte hoc casu dicendũ: vt. ff. dixi in primo membro princi
21 pali: cum pater exercet actum stipulatiũ in filiũ emancipatum. ¶ Est & membrum † vltimũ cum tuto: siue curator exercet actum in personam pupilli: & tũc semper in dubio videtur exercere tutorio nomine, & consequenter animo repetendi: vt. l. fi. & l. post mortem. ff. tutor. j. quando ex facto tuto. & qõ habetur in. l. vlti. j. si quis caut. Et idem in persona procuratoris per respectum ad dominũ: vt in. l. qui in prouio. ff. de procur. & l. etiam. cum ibi plene no. C.
23 man. ¶ In quantum tamen. ff. dixi patrem cum administrat bona filij, pro filio soluentem, presumi soluere, vt administratorem: non vt patrem. Adde, qõ illud fallit in solutione dotis et donationis propter nuptias: quoniã earum solutionem respectu paterni, non autem administratoris officij, presumitur fecisse: vt. l. fin. C. de do. promis. & l. cum pater curator. ff. de iure do. ¶ Item dum supra dixi,
24 † qõ diuturnitas temporis coniuncta cũ solutione annue summe minoris, quam cõuente, non inducit presumptionem donationis in residuo, quando debitum est fauorabile, vel indifferens, allegando Specu. Adde, qõ ꝙ huius idem etiam teneat Spec. in titu. de prescrip. ff. j. ver. Quid si cum deberem. & in titu. de loca. ff. Nunc aliqua. versi. iij. Nibilominus & primo videtur fuisse sententia glo. ordi. in l. cum notissimi. ff. in his. C. de prescrip. xxx. ann. Et probatur hec opi. ex duobus textibus, scilicet ex. l. vna est via. de seruitu. rusti. predio. & l. qui vsumfruc. habet. ff. quibus modis vsusfru. amit. Facit. C. de nõ numerata pecu. l. cum fidem. tractat etiam hoc plene Bar. ff. de aqua plu. arcen. l. si prius. in prin. & Canoniste habent videre glo. in. c. audistis. de prescri. in verbo, ius episcopale. ¶ Vltimo ad pre-
25 dicta adde, † qõ si cum diuitijs concurrat nobilitas, multo fortius, facilius quam in alijs presumitur donatio. dicit glo. ordi. in. l. vxori sue. ff. de qua. ff. de dona. l. filius. co. ti-
26 tu. c. j. ¶ In eadem ibi, illis † vicissim facte donationis. Et sic concludit gl. quod ratione debite remunerationis propter obligationem ad antidora, presumatur facta donatio. Ad idem. j. de fideiusso. l. si testamento. ff. j. de oper. liber. l. Campanus. Fallit tamen hoc fauore dotis. Posito enim ꝙ mater donauerit dotem filie: non tamen presumitur donatio remuneratiua, ex eo: quod filia postea matrem adhibuerit ad dotem stipulandam. Casus est notabilis in. d. l. idem ꝙ. in. ff. cui. & d. verfic. et Papinianus. licet fauore mulieris etiam si extraneus sit dotans presumatur assignate dotis facta donatio: vt in. l. vnica. ff. accedit. C. de rei vxo. act. ¶ In glo. super verbo, compensan-
27 do. in prin. &c. ¶ Et sic vult † glo. ex iuribus que allegat, qõ actio competens marito ad dotem promissam exigendam, secuta mariti aditione, tollatur iure solutionis. Bar. to. autem dicit hoc rectius dici, illam tolli iure cõfessionis per. l. debitori. C. de pact. In quo nõ multum insisto: quia non est magna vis, qua ex dictis vijs tollatur: vt patet ex notatis in. l. si debitori creditor. ff. de fideiuss. Quoniam & si iure ficte solutionis tollatur: non tamen tenebitur vltra ꝙ facere potuit: quẽadmodum hec tenentur, si sublata fuisset actio ex solutione vera: vt. l. si maritus. Et. l. post. in hoc
28 titu. cum simi. ¶ In gl. super verbo, † ceteris. ibi, nisi fuerit inuentarium &c. Et sic vult glo. quod confectio inuentarij in casu. l. nostre, operetur maritum non teneri vltra vires hereditarias iure Codicis inspecto. Quod non videtur bene dictum: quia illud procedit vbi maritus conueniretur tanquam heres: vt dicta. l. fi. C. de iure deliber. hic autem conuenitur ex obligatione propria, scilicet, stipulatione, per quam promisit dotem extranco reddere: vnde non videtur sibi patrocinari beneficium inuentarij. Sed solue, quod imo patrocinatur: quia hic nõ conuenitur vir ex obligatione sua, sed etiam tanquam heres vxoris: vt patet: quia imo etiam ad dotem soluẽdam tenetur: quia hereditatem vxoris adiuit, ex qua aditione fingitur sibi dos soluta. vnde glo. ista relata ad text. in hoc est sing. sim Bal. quod quamuis vbi heres conuenitur ex obligatione propria, sibi non patrocinetur inuentarium, quominus teneatur in solidum: tamen patrocinatur vbi conuenitur ex causa mista, scilicet partim respectu propie obligationis, & partim, vt heres. ¶ In gl. super verbo, tene-
29 tur. † ibi, quis in quantum facere potest. Quod intelligo inspecta forma verborum ipsius promissionis: vt distinguit glo. in. l. si pretor. ff. eo. ¶ Ulterius extra glos. pura addenda sunt. Bar. in hac. l. aliqua quotidiana sol. minuter
30 declarata. Et primo in quantum examinat, an † cõsensus, quem ego presto vendenti rem meam, vt suam: mihi preiudicet. Adde, quod generaliter videtur dici debere: qõ vbi consentio vendenti rem meam, vt suam: nedum vt mihi preiudicem in facultate retractande venditionis: sed etiam in petitione precij. Et hoc per text. in. l. codicillis. ff. insulam. de lega. ij. Et l. mihi. ff. j. ff. de lega. j. quia loquitur dum libertus in alienatione rei sibi per patronum legate consentit ipsius patroni heredi: quo casu ratione persone liberti, facilius presumitur donatio precij, tanquam censeatur velle remunerare ipsum heredem ob assecutam libertatem: vt in. d. l. Campanus. & d. ff. Papini. Quoniam tex. ille hoc non confyderat: sed solum illud, quod ipse consentiens: cum nõ reseruauerit sibi ius agendi ad precium, videtur propter cõsensum indefinite prestitum in eodem sibi preiudicasse: vbi si reseruasset, agere potuisset. Et huic intellectum sequitur glo. de leg. j. l. fi. fundum per fideicõmissum. & est de mente Pe. & Cy. in. l. mater. in. fi. C. de rei ven. Cum ex ipso cõsensu prestito per dñm vendenti non possit resultare alia cõiectura, quam donationis: merito presumetur donatio: vt in. d. l. Campanus. & l. ff. de cõdi. inde. & l. cuius per errorem. de regu. iur. cum simil. ¶ Se-
31 cundo adde membrum, † qõ hic omittit, scilicet qõ decumsentiente leganti rem suam: an cõsensus ipse sibi preiudicet: hoc ipse explicat in. l. cum qdis decedens. j. de lega. iij. in prin. Et breuiter veritas est, ꝙ sic: quia legatum donatio quedam est. de lega. ij. l. legatum. Sed consensus eum ego presto donanti rem meam, mihi preiudicat, sine ex pressus siue presumptus: vt. l. in edibus. ff. qõ filius. j. decoma. inter virum: ergo & pariter cõsensus preiudicialis est, quem presto leganti: licet sola presentia domini, cuius res legatur preiudicium non afferret: vt. l. Caius. de pign. act.
32 de lega. ij l. Titia. ff. Lucia. ¶ Tertio examinat hic † plene, an taciturnitas consensum inducat. In quo quidẽ primo adde generaliter remissiones: vbi hec materia ponitur. & qõ Cy. late tractat ipsam in. l. inuitus. C. de procura. Bal. in. d. ff. Lucia. & plene in notabili referendo dicta Paco. de Matt. in. l. si fine. C. ad Velleia. alij in. l. filiuſſa. ff. inuitus. ff. de procura. & ipse Bar. in dicta disputatione sua, que incipit, Mulier babẽs amplum patrimonium. glo. Canoniste, de presump. c. nõne. de sponsa. c. odit. qui mat. accusa. pos. c. insuper. de his que fiunt a prela. fine cõsensu capi. c. continebatur. de regu. iuris. c. qui tacet. Et. c. is qui tacet. lib. vi. glo. plena. xxvij. disti. c. j. & ij. q. vij. plerique. alias
33 plerunq; ¶ † Secundo adde, quod inquãtum concludit tacentem per contumaciam haberi pro confitente, vel nocante, prout sibi est magis preiudiciale, allegando. l. de etate. ff. qui tacuit. et. ff. mihi. de interrogato. actio. Ad de etiam hoc probari. de de confes. c. si post prestitum. lib. vi. & in. l. fi. ff. sed quia quidam. C. de iure deliberan. & dicitur in
34 l. quandiu. la vltima. j. de acquiren. heredi. ¶ † Item inquantum dicit, quod in his que respiciunt tacentis utilitatem: tacens habetur pro consentiente: vt patet in. l. sire munerandi. ff. si passus. & l. qui patitur. ff. manda. Adde, ꝙ hoc est verum nedum si apparet vtilitas vera, sed etiam presumpta: vt patet in. l. sed que patris. ff. de spon. Ibi enim filia patri nõ cõtradicens, cẽsetur consentire. Et ratio est: quia ob paternam affectionẽ presumit lex patrem ea pro filia gerere, qõ ad sui vtilitatem, tendat. Pietas enim paterni nominis plerunq; rectum consilium pro liberis capit. j. de adult. l. nec in ea. ¶ Item adde, † quod hoc fallit,
35 nisi tacens saltim signis seu gestibus demonstret contradictionem: quia tunc gestus corporei consensui contrarij excludunt consensus presumptionem. glo. est singularis. lxxiiij. distinc. c. j. & vera. Ut enim facto sic gestu datur voluntas intelligi consensum indicans. C. de institu. & repudiendã. C. de edilitio edicto. l. si tamen. ff. ei qui. xxxviij. q. v. nec solo, puta si quis annuat capite aut humeris: vt no. glo.

not.gl.ꝫ.de pac.l.itē q.ꝛ.l.j.§.si qs ita.de verb.obli.Ita ꝛ econtra corporei gestus vel apparētia signa cōtradictioni conformes, excludūt presumptionē cōsensus.ꝛ hoc no.

36 ¶ Quarto inquantū dicit, q tacēs† nō habet pro cōsentiēte:dum tractat de piudicio sui circa ius persone,vt puta de onere procuratoris in se assumēdo:vt in.l.filiusfamil. §.inuitus.prealleg.Adde,qō hoc est verū, nisi tacens sit persona cōiuncta: quoniā ratio cōiūctionis in tacēte presumptionē consensus inducit:vt.d.l.si seruus cōmunis.et in.l.in sponsalibus.la.j.ꝫ.de sponsa. ¶ Unde ex hoc dicto

37 suo † cum limitatione ista, deciduntur due questiones. Prima,an tacens dum in se compromittitur: vt in arbitrum,vel arbitratorem:videtur consentire in acceptatione oneris arbitrandi? Cum nemo inuitus cogitur in se arbitrium assumere:vt in.l.iij.§.tam ꝛ si.ꝫ.de arbitr.ꝛ in hoc Specu.in titu.de arbit.§.sequitur.versi.sed nunquid arbitrator.alias versi.suscepisse.tenet quod sic, per.d.§.si passus.ꝛ.d.l.qui patitur.Que nihil faciunt: q loquunt in tacēte,dum ea gerunt,que cōmoditati sue expediūt:hic aūt loquimur in tacēte, dum id gerit,quod infert sibi onus. Unde Joan.And.ibi in addi.determinat cōtrarium per tex.in dicto.§.inuitus.vbi patet tacentē non intelligi consentire oneri assumēde procurationis,ita igitur per identitatem rationis non intelligitur tacens consentire oneri arbitrij assumendi. ¶ Ego autem Specula.sententiam duobus casibus dico defendi posse. Primus , nisi vna cū taciturnitate seu patiētia concurrat actus positiuus,puta acceptatio instrumenti,per quod patet de electione arbitri facta simpliciter per ipsum arbitrum:quoniam tunc ex hoc cōsensus arguit:vt in simili decidit tex.ad acceptilationem literarum simplicem,cum taciturnitate coniunctam consensum inducere acceptantis circa id,quod litere demonstrant.ꝫ.ad Macedo.l.si filiusfamilias absentis. de procur.clemen.j. ¶ Secundus,nisi in arbitro sit coniunctio sanguinis:quia similiter ꝛ illa taciturnitati cōiuncta presumptum consensum inducit:vt.d.l.in sponsalibus.

38 ꝛ.d.l.si seruus communis. ¶ Deciditur ꝛ † secunda questio,scz nunquid taciturnitas in actu,quo quis eligit executor vltime voluntatis inducit consensum acceptatiuū? Istam questionem ponit Joan.Andr.in.c.Joannes.de testa.in nouella.tenens,quod non per.d.§.inuitus.Tu autem huic dicto per eadem iura adijcias formaliter duas fallentias , quas adieci negatiue decisioni precedentis.q.

39 ¶ Deciditur ꝛ questio tertia,scz nūquid † filius illegitimus ex taciturnitate quam prestat sue legitimationi per patrem impetrate a papa,intelligatur prestare cōsensum cum nemo,nisi consentiat legitimare possit: vt in authen. quib.mod.natur.effic.legiti.§.generalis.In quo quidem videtur dicendum,quod non. Primo:quia tacens nō intelligitur consentire,dum actus geritur iuri persone sue preiudicatiuus:vt.d.§.inuitus.Sed hic iuri persone preiudicaretur,cum per legitimationem reducek in patriam potestatem , ꝛ sic perdat ius libertatis.Cuius estimatio infinita est:igif ꝛc. ¶ Secundo:quia taciturnitas in persona,quā rubor verecundie seu ius reuerentie impediunt contradicere, non inducit presumptum consensum : vt.l. penul.j.de fur.ꝛ.l.i.§.que onerande.quarum rerū act.non detur.j.Sed ita est in filio per respectum ad patrem: igitur ꝛc. ¶ Sententia tamen gl.sing.est in contrarium in.l. in adoptionibus.ꝫ.de adoptio.Que hoc dicit,dum alleg. d.§.generaliter.ꝛ puto verum sepe allegata ratione: quia coniunctio persone inducit presumptionem consensus:vt in.d.l.sed que patris.ꝛ in.d.l.si seruus communis. ¶ Secundo:quia non obstat quod supra dixi de taciturnitate propter ius roboris ꝛ reuerentie:quoniam vbi tractatur de modico preiudicio filij consensus eius non potest dici meticulosus,eo:q presumatur consentire ad metum vere cundie ꝛ reuerētie. Ita allego tex.not.in.l.fideiussor.§.pater Scij.ꝫ.de pign.qui est nouus modus allegandi illum tex. Ita ergo ꝛ consequenter taciturnitas filij circa actum paternum,qui tendit ad sui paruum preiudicium non potest dici ratione roboris ꝛ reuerētie magis tendere in cōtradictionem , q consensum. Ita probatur in.d.l.in adoptionibus,vbi de hoc allego casum sing. Ibi enim dicitur quod filius tacens dum pater eum alteri in adoptionem dat,presumitur consentire:ꝛ ideo valida adoptio : nō autem cōtradicere. Et huius est ratio:q actus ille adoptionis tendit ad eius minimum preiudiciū. Et ad id.d.l.sed que patris. Ita igitur in proposito taciturnitas filij circa petitam legitimationem a patre , inducit tacitum cōsensum:quia quamuis filius perdat libertatem , ꝛ sic in hoc sibi preiudicetur,tamen recuperat ius natalium ꝛ legitimorum,vnde hoc cōsyderato perditio libertatis non af-

40 fert notabile preiudicium. ¶ † Quinto inquātum dicit, quod taciturnitas eius ad quem bona alterius pertināt, cura etiam ꝛ solicitudine,non inducit prestationem cōsensus,dum actus geritur circa illius rem,seu personam,cuius bona ad eum tacentem dicto modo pertinēt.allegando glo.ordi.in.l.iij.j.de autho.tuto. ¶ Adde,quod illa in effectu volunt,quod taciturnitas eius,qui ad actus validitudinem habet interponere authoritatem,prestationem authoritatis non inducit:quoniam authoritas viua necessario requirit verborum expressionem. Et pro hoc ego allego casum sing.j.de tutel.l.j.§.inuitus ¶ Sed dubitatio

41 † est,nunquid cum ad actus solennitatem seu omnimodā firmitatem,qui per vnum geritur alterius consensus requiritur,eiusdem taciturnitas presumptū consensum inducat? In quo videretur prima fronte dicendum , q nō, ad instar eius,qō dictum est de authoritate. Contrarium tamen videtur primo per.d.l.in adoptionibus.ꝛ.l.si pater naturalis.eo.tit.vbi consensus,qui requiritur in patre legitimo ad validandam adoptionem, que fit de eius filio, non solum ex verborum expressione,sed ex taciturnitate, seu signis inducitur. ¶ Secundo per.l.si tamen sciente.et l.si inter.§.cū ꝫ.ad Macedo.vbi ad validandum firmiter contractum mutui celebratum per filiumfamil.adeo, vt infringi non possit mutuantis petitio Macedoniani exceptione,patris taciturnitas presumptionem cōsensus inducit. ¶ Tertio per.c.continebatur.de his que fiunt a prela.sine consensu capituli.vbi consensus capituli requisitus ad validitatem alienationis rerum ecclesie facte per prelatum ex eiusdem capituli taciturnitate resultare presumitur. ¶ Quarto per tex.in.c.j.ꝛ cap.puella.ex.q.ij.vbi consensus parentum,qui requiritur ad affinitatem coroborandam,ingressum filij descendentis , in religionem si ille fiat ante annos.xij.intelligitur resultare ex eorum parentum scientia ꝛ taciturnitate. ¶ In contrarium tamen mihi videtur in.l.si quis mihi bona.§.iussum.j.de acquir. bered.vbi iussus paternus requisitus ad solennizandum additionem bereditatis faciendam per filiumfamil.requirit verborum expressionem.vnde remanet questio dubia. Dicendum tamen,quod quo ad alienationem ecclesie rerum validandam,an taciturnitas capituli inducit cōsensum:reperitur decisum,quod aut fit alienatio perpetua. Et requiritur cōsensus expressus,nec sufficit tacitus.Ad hoc.xij.q.ij.sine exceptione.ꝛ in.c.ioe bis que fiunt a prela.Aut fit alienatio temporalis ratione minoritatis preiudicij,ꝛ sufficit consensus ex taciturnitate resultans. et ita tenet glos.in dicto.c.continebatur.Sic intelligo illū tex. ꝛ sequitur etiam glos.in.c.dudum.in verbo, perpetuis.de reb.ecc.non alien.lib.vj.Quorum sententiam sequit Fed. de Sen.in consi.suis,consil.li.quod tamen notabiliter declarat Jo.And.in addi.Spec.in tit.de reb.eccle.non alie. ad fi.vbi fieret alienatio tēporalis rei ecclesiastice tennis. ar.xij.q.ij.terrulas.vbi enim fieret alienatio tēporalis ecclesiastice magne rei,tunc dicit requiri consensum expressum.arg.c.nulli.de reb.ecc.ꝛ.ex.q.ij.perpetua. ¶ Quid au-

42 tem † in alijs,ad quorum solennitatem requiritur cōsensus tertij:non reperio manifeste decisum. Posset tamen absq preindicio veritatis dici sic, quod aut requirit consensus tertij ad perfectionem contractus per alium celebrati,ex quo consensu,si foret prestitus consensus, expresse preiudicaret ipsi consentienti in iure rei,super qua cōtrabitur,ꝛ tunc aut ipse tacens contradicendo non posset actum impedire,ꝛ tunc taciturnitas consensum non inducit:vt.l.Caius.de pigno.actio.Im vnum intellectum.l.sepe.j.de re iudica.eo.titu.c.quamuis.Fallit nisi aliud induceat ratio coniunctionis seu sanguinis: vt.l.si seruus communis.prealleg.Aut tacens contradicendo actum potuisset impedire,ꝛ tunc ex taciturnitate consensus resultat:vt.l.fideiussor.§.pater Scij.de pigno. ¶ Aliquando ad solennizandū alterius actū,requirit consensus tertii, ex quo tamen prestito ipsi non preiudicat:ꝛ tūc videt debere sufficere tacitus resultās ex ipsa taciturnitate , si cō

currat cursus lõgi temporis: vt l.si filius. C. de petitione heredi. & l. qui in aliena. ver. sed si non adierit. ff. de acquir. here. & in. c. ca noscitur. de his que fiunt a prelat. vel si vna cum patientia concurrat actus positiuus, puta: q̃ consentire habens vna cum eo contrahat, vni consensum prestare debet: vbi ex cõtractu cum illo celebrato, quid recipiat. Ad hoc. ff. quib. mod. pig. vel hypo. fol. l. Lucius Titius. ff. de euic. l. quidam ex parte. & quod not. Bar. ff. de lega. ij. l. cum pater. ff. libertis. & ita intellige quod breuiter tetigi in. l. ij. ff. eo. ff. fi. ¶ Item inquantum ipse dicit, quod taciturnitas eius, qui cõtradicens actum qui geritur potuisset impedire, inducit consensum: vt in. d. l. sepe. & d. c. quãuis. & d. l. fideiussor. ff. pat re. adeo vt ipsi tacenti preiudicetur in iure rei sue dominij, vel quasi vsufructus &c. Adde, quod ex hoc videtur decidi questio quotidiana, scz an sciens aliquem mandato carentem, vt procuratorem suo nomine in iudicio esse, & non contradicens, videatur consentire in eo, vt procuratore suo cõstituendo, adeo: vt per illum gesta in domini fauorem, vel preiudicium valeant? In quo quidem prima fuit singularis opi. Innoc. in. c. ex parte decani. de rescri. in. c. in nostra. de procur. & in. c. cum in iure. de offi. deleg. dicentis, quod sic, eo: quia videmus, q̃ tacitus consensus ex patientia resultans mandatũ inducit: vt in. l. qui patitur. ff. si passus. prealleg. ff. e. tit. l. qui fidem. cum simi. Et hanc opi. sequitur Archi. in. c. qui ad agendum. de procura. lib. vj. Cyn. vero in. l. pecuniam. C. de nego. gest. & Bar. eo non allegato in. l. sepe. ff. de re iudi. Sequitur opi. contrariam ea ratione: q̃ tunc tacens habetur pro consentiente, & consequenter mandante, quãdo ex actu cui consentire presumitur: euidenter resultat eius vtilitas. Et ita loquuntur iura Inno. Sed vbi ex eo actu cui prestat taciturnitatem, non euidenter resultat vtilitas nec̃ certitudinaria: vt est, cum patitur alium nomine suo liti adesse, cuius dubius est euentus: de pec. l. quod debetur. Certe tũc ipsa taciturnitas cõsensum nõ inducit. Et ad hoc nihil allegant, potest tamen allegari theorica Inno. de elec. c. in Heneti. dicentis, q̃ taciturnitas quamuis metu concupiscibili, & honorabili, inducat consensum, tamen non inducit in actu oneroso seu damnoso: vt in. d. ff. inuitus. Sed actus litis qui exercetur per aliũ falso procuratorio nomine inducere potest dãnum ratione dubij euentus: vt dicta. l. quod debetur. igitur &c. Bal. vero in. l. ij. ff. fi. ff. eo. & in. l. ij. ad fi. C. si ex falsis instru. videtur in effectu sequi sententiam Innoc. quem etiam videntur sequi domini mei in decisionibus decisio. cxij. & decisio. cxij. Sed Bal. in. l. licet. C. de procu. & in aut. qua in prouincia. C. vbi de cri. agi opor. & in. l. si tutor. C. ex quib. cau. resti. nõ est necessa. distinxit inter procuratorem actoris & rei: vt primo casu sciens & patiens videatur tacite cõsentire. Et sic procuratorem facere, si sit talis persona, que agere non possit sine mandato: puta, quia non coniuncta per iura Innocẽ. ¶ Secundo casu non inducatur ex patientia consensus tacitus. Et huius est ratio: q̃ inuito reo, & sine mãdato potest alter eius defensionem assumere: vt in. l. exigendi. C. de procur. ff. de solu. l. solutionem, & iudicium. cum simi. ergo patientia non inducit consensum ob regulã, que vult q̃ patientia prestita per eum, qui cõtradicens non posset actum impedire, consensum non inducit: vt in. d. l. Caius. & l. Titia. ff. Lucia. cum ibi not. de legat. ij. & d. l. sepe. Sed certe ista distinctio nõ placet in primo membro: quia imo magis in coniuncta persona propter rationem sanguinis patientia debet consensum inducere: vt. d. l. si seruus communis. Nec etiam placet scõm membrum: q̃ verum est, q̃ reus contradicens non posset impedire comparentẽ pro eo, quo minus defendat defensorio nomine. Et ita loquit d. l. solutionẽ, sed bene impedire potest, quominus defendat nomine procuratorio: vt volũt vulgaria iura. ¶ Ego vero indistincte semper & pluries iudicando sequutus fui sententiam Inn. pluribus rationibus. Prima: q̃ vt dicit gl. ordi. in. l. quo enim. ff. j. rem rat. hab. nõ cõtradicere ratihabitioni, par est fm Hugon. Sed ratihabitione gesta falsi procuratoris confirmantur: vt. l. licet. ff. de iudi. l. inciuile. post prin. de procu. & qõ plene not. gloss. & Bald. alias Bar. in. l. si mater. ff. boc iure. de excep. rei iudi. & plene no. in. d. l. si tutor. igitur consequens est, vt ita validentur non contradictione. ¶ Secundo adducere solitus fui vna cũ dominis meis casum pro hoc expressum in. c. j. in fi. vt lite non contest. & in. c. fi. de iureiur. lib. vi. hoc modo. procurator generaliter constitutus non censetur habere mandatum ad delinquendum seu obligandum ad penam: vt in l. iij. ff. si procur. ff. q̃ quisq̃ iur. l. j. ff. si procur. ff. si quis indicen. & l. si procura. cum simi. ff. de iudi. Sed taciturnitas vna cum scientia domini notitiã habentis, procur. in iudicio delinquere, vel quid agere: ex quo veniat pena inferenda, ipsum male actũ procuratoris validũ reddit in preiudicium domini: vt est casus in. d. c. j. & d. c. fin. Ergo sequit, q̃ ibi est casus, q̃ scientia domini cum non contradictione, inducit tacitum mandatũ, & actus firmitatẽ in eo qõd procur. gerit vltra formam mandati, vt patet: q̃ nõ ex mandato primo: q̃ dominus ad penam ex male gesto in iudicio procuratoris obligatur: q̃ vt dixi illud non habet procu. potestatem delinquendi in preiudicium domini, nec aliquid agendi, ex quo dominus in penã incideret: vt. d. ff. si procurator. ergo necessario sequitur, q̃ ad penã obligat ex scientia cũ patientia simul iunctis, quasi illa duo inducant ratificationem in ipsius domini preiudiciũ circa id, qõd delinquendo iudicialis fecit procurator. Et sic subtiliter cõsyderanti est casus questionis in illis capitulis. ¶ Tertio probatur dicta opi. ex regula. d. l. sepe. & d. c. quamuis. Que hic vult, q̃ patientia prestita a sciente quem in iudicio esse super ea re, cuius actio vel defensio primo loco sibi patienti competit, hoc operatur, q̃ postmodum scientia ipsi scienter patienti preiudicat. Sed ita est in proposito: q̃ patit quis eum: vt procuratorẽ in iudicio esse super ea re, super qua iudicij institutio primum ad eum pertinet: igit &c. ¶ Quarto de contractibus ad quasi contractus prout sunt iudicia, in quibus quasi contrahit: vt. l. iij. ff. idẽ scribit. de pecu. procedit argumentum, vt in. l. si ex duobꝰ, ff. de nego. gest. Sed casum habeo, qõd scientia cũ patientia domini circa contractus inducit mandatum generale ex quo propter multitudinem negotiorum, que incidit in eo, ita potest domino preiudicare, sicut & commodã rem: vt est casus in. l. j. ff. magistrum autem. ff. de eger. in. fi. & pupillus. in prin. ff. de insti. & l. fi. ff. qõ cum eo. ergo ita dicamus in proposito, q̃ quamuis ex iudicio nomine falso procuratorio agitato, propter dubium eius euentũ ita possit resultare incommodum, sicut cõmodum, nihilominus scientia cum patientia inducat tacitum mandatũ seu ratihabitionem. ¶ Quinto videtur casus a cõtrario sensu in verbis illis, protinus contradixit, in. c. cum olim abbas. de offi. deleg. ¶ Sexto ad idem theorica Bar. volentis, q̃ scientia absq̃ contradictione eius, qui contradicendo actum impedire potest, inducit tacitũ consensum preiudicatiuũ: vt in. d. l. fideiussor. ff. pater. & d. l. sepe. Sed in proposito casu contradictio domini impedmisset processum cum falso procuratore, vt est per se notum: igitur &c.

44 ¶ Deciditur † & secundo principaliter ex dicta theorica questio, quam ponunt domini mei in decisionibus corum dcci. cccxciij. scz, quid si vnus ex pluribus habẽtibus causam cõem, illis intelligentibus, & non contradicẽtibus cõstituat ad causam procuratorẽ nomine omniũ: an is nomine eorundẽ causam possit psequi. Et veritas est, q̃ fm eos: q̃ ex quo cõtradictio illorũ intelligẽtiã potuisset constitutionẽ procuratoris eorũ nomine factã impedire: igit eorundẽ taciturnitas consensum inducit. per. d. ff. pa-

45 ter. & d. l. sepe. ¶ Decidit † & tertio verũ esse id. qõ singulariter determinat Inn. de loca. c. nostra. qõ sequit Archi. de consc. dist. iij. c. j. & Fede. de Sen. in consil. suis in consil. cvij. & Jo. And. in. c. fi. de app. lib. vj. in nouella. volens, q̃ ẽpiscopus cũ capitulo super iurisditione sua, facere possit constitutionẽ, tamen solus nõ potest: nisi bi, quorũ interest, consentiant vel saltim sint presentes, & nõ contradicentes. arg. c. fi. de maio. & obed. c. vlti. de his que fiunt a maio. par. cap. Scientia ergo cũ patientia eius, qui cõtradicendo potuisset constitutionis actum impedire, inducit eius validitatẽ ratione resultantis taciti cõsensus. arg. d. ff. pater. & d. l. sepe. quod est singulariter notand. ¶ Di-

46 ctam † tamen theoricam singulariter limita, nisi sciens & patiens ad taciturnitatẽ inducatur ratione vitandi scandali, quod ex cõtradictione insurgeret: quoniam tunc patientia illa tacitum consensum preiudicatiuum non inducit. casus est notabilis. de prescriptio. cap. nihil. ¶ Item

47 inquantum † ipse concludit, quod patiens quem intrare possessionem suam, si precedit contractus, cuius ratione

ratione astringebatur ad illam ipsi intranti tradendam, presumitur tacite consentire, allegando. l.ij. C. de acquirē. poss. Adde, qō illud idem voluit glo. in. l. quedā mulier. §. de rei vend. ¶ Item inquantum ipse vult quod prestans
48 † scienter patientiam intranti possessionem rei sue, non precedente contractu, cuius vigore ipse foret astrictus ad illam tradendam, censetur tacite consentire, si tractat de paruo preiudicio suo: vt. l. quam Tuberonis. §. cum quidam. §. de pecu. l. qui bona. §. si quis iusta. ff. de damn. infec. l. Labeo. ff. de aqua pluuia. arcen. l. si primus. §. de mort. inferen. Secus si de magno: vt not. in. d. l. ij. C. de acqui. poss. & patet in. l. pe. ff. de fur. ¶ Adde q̄ etiam primum membrū optime probatur. §. de pec. l. non solum. ¶ Secundum in d. l. quam Tuberonis. §. alia iuncto. d. §. sunt qui. ¶ Item
49 inquantum concludit, q̄ quis † se subscribit actui, vt testis: non censetur illi tacite consentire in sui preiudicium: vt in. d. l. Caius. de pign. actio. & d. l. Titia. §. Lucia. secus si se subscribit aliter: quoniam tunc, cum se subscribit, consentire intelligitur, secus si ignorat: vt primū patet in. d. l. fideiussor. §. pater Seij. & in. l. Sticho. §. seruus. ff. de statulibe. & in. c. innotuit. de elect. & ibi. q. ij. c. fine exceptione. & c. cum redemptor. ¶ Secundum probatur in. l. fin. C. plus vale. quod agit. Adde quod de hac subscriptione, an ex ea inducatur tacitus subscribentis consensus, habentur apud Canonist. doue notabi. gl. vna in. c. ex literis. de trāsactio. alia in. c. si quis presbyterorum. de reb. eccle. nō alie. ¶ Et licet quo ad secundum membrum Bar. bene loquatur, tamē quo ad primum opus est distinctione tali, scz q̄ aut se subscribens, vt testis: ignorat id, cui se subscribit. vel circa idem errat, & tunc non intelligitur prestare consensum: vt in. d. l. fi. C. plus vale. qō agitur. C. de donatio. l. nec ignorans. C. de iurisd. omn. iudi. l. si per errorē. & l. sed hoc ita. cum simi. ff. de aqua pluuia. arcen. Et idē est, si sciat, sed ex sui contradictione actum, cui se subscribit impedire nō possit: vt in. d. l. Caius. & d. §. licētia. Aut testis scribēs, scit quid est id, cui se subscribit, & tunc si contradicendo potest actum impedire, subscriptio consensum inducit & preiudicatiuum: vt in. d. §. pater. Et hoc vbi tractatur, an ex subscriptione subscribenti preiudicetur respectu iuris, quod habet de presenti. Dum autem queritur, an sibi preiudicetur respectu iuris, qō postea habet in futurū: puta si qs post pignorationem rei, in qua subscripsit se, vt testis: illā eandem emat, an in hoc sibi preiudicet, vt volens allegare non possit pignorationem inualidam: debes dicere, quod aut hic ille se subscribens fuit mediator illius contractus pignoratitij, & tunc hic: q̄ fuerit author contractus cum subscriptione testimonii ali sibi preiudicat. hic est casus fun
lec. Inn. in. c. ex literis. prealle. a. Aut se subscribens non fuit contractus author, & tunc respectu talis iuris nō preiudicat: q̄ subscriptio testis intelligit referri solum ad ea, que concernunt allegationem facti, non autem iuris. Ad
50 hoc. iij. q. ix. testes. ¶ Item inquantum † concludit, q̄ figillans scienter intelligitur prestare consensum ei, qō continetur in scriptura figillata. per. d. l. ij. C. de reb. alien. non alien. & d. §. pater. Adde, q̄ de materia figilli plene tradit Inn. in. c. i. & ij. de fide instr. plenius omnibus Spec. in tit. de proba. §. videndum. ver. g. vsq; ad. xij. Et tradunt Legiste. ff. de procu. si procuratorem absentē. & ff. de iniust. testamē. l. si bene tabule. & hec sufficiant pro additionibus ad Bart. ¶ Ceterū vt materia plenius habeat in is, que in premissis additionibus non sunt tacta, refero plerisq; additis verba do. Bal. in. d. l. si fine. & quidem formo questio-
51 nes quatuor. ¶ Primo, an mea † taciturnitas habeatur pro consensu quo ad alterius delinquentis excusationē? & in hoc dic regulariter, q̄ non: vt est tex. in. d. l. pe. de fur. fallit misi aliud suadeat ratio coniunctionis seu sanguinis: quoniā illa ex parte tacentis inducit tacitū consensum: vt d. l. si seruus cōis. Ex parte vero illius, qui rem meā accipit, inducit presumptionē cessantis doli: vt in. l. i. C. ad leg. Corne. de sicar. vna cum gl. Ad idem. ff. de fur. l. inter oēs. §. ratione. & insti. de obli. que ex delic. §. placuit. ¶ Secun-
52 da, an mea † taciturnitas habeatur pro consensu quo ad me obligandū, & in hoc dic regulariter, q̄ nō: vt. d. l. filiusfamil. §. inuitus. ¶ Fallit primo fauore reipublice: vt in. l. ij. ff. ad municip. l. honores. §. fi. ff. de decur. l. i. C. de infa. li. g. ¶ Fallit secundo fauore pupilli: vt. ff. de fideiuss. tut. l. cum ostendimus. §. fi. ¶ Fallit tertio propter dominicam potestatem, seu prelationem: vt. l. ij. & iij. ff. de noxal. ¶ Fallit quarto propter precedentis actus continuationem: vt. l. item queritur. §. qui impleto. ff. loc. C. eo. tit. l. legē. ¶ Fallit quinto, si cum ipsa taciturnitate concurrat actus alicuius facti positiuus: vt. l. quidam ex parte. ff. de euict. l. si filiusfamil. absente. ff. ad sctum Macedo. de procu. cle. i. qui matri. accu. poss. Est enim insuper de spon. c. ad id. ¶ Tertia, an
53 taciturnitas † mea habeatur pro consensu, quo ad mei iuris diminutionem, seu actionis mihi competentis, vel alterius iuris sublationem? Et dic regulariter, q̄ non: vt in Linuitum. ff. de serui. vtb. pred. l. sicut. §. non videt. ff. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. in eo. §. pe. ff. de ritu nupt. ¶ Fallit primo fauore libertatis. C. de remis. pig. l. i. ¶ Fallit secundo in alienatione, quam facit fiscus. Et hoc eius fauore. C. eo. tit. l. si hypothecas. ¶ Fallit tertio in alienatione pignoris: quā facit vnus ex creditoribus cum solemnitate proclamatū: quoniā alijs creditorib⁹ per proclama vocatis & tacentibus, taciturnitas preiudicat. C. eo. titu. l. si cō tēpore. ¶ Fallit quarto, nisi tacens studiose, seu dolose taceat, hoc est, ad decipiendū illum: qui super re sua contrahit. C. de Iur. lib. tol. auf. ad hoc. C. si res alie. pig. l. ij. C. de distr. pig. l. mulier. & d. l. si fine. ¶ Fallit quinto ratione sanguinis seu coniunctionis: vt. d. l. si seruus cōis. ¶ Fallit vltimo, si patior alium esse in alio iudicio, cuius primo loco mihi competit executio: vt. d. l. sepe. & d. §. quāuis. eo. titu.
54 ¶ † Quarta questio, an taciturnitas inducat consensum quo ad factū alterius non reuocandū, qō impediret contradictio? & in hoc dic q̄ sic: vt. d. l. si quis iusta. & d. l. Labeo. & auf. qui aliter. ver. aut clam. licet non inducat cōsensum, quominus tacens possit petere sibi resarciri damnū, qō ex facto in suo, vel iuxta suum sibi infertur: vt. l. Sabi-
55 nus. ff. commu. diui. ¶ † Et ad id qō dixit taciturnitatem non inducere regulariter consensum, quo ad alterius delinquētis excusationem. ¶ Adde. l. qui vas. §. vetare. ff. de
56 fur. ¶ An † autem is a quo queruntur duo, respondens in vno, & tacens in alio, videatur in eo super quo tacet respondere affirmatiue, vel negatiue: dic regulariter, q̄ in eo, in quo tacet videtur respondisse se cōtrarie ad responsionem precedentem expressam: vt. d. c. nōne. de presumpt. & in. c. postulasti. in gl. de rescript. & in. l. & si fine. §. sed quod Papinianus. ff. de minorib. Fallit, nisi ea ratio, que dedit responsionem vni ex quesitis, concludat etiam in alio, cuius responsio fuit tacita: quoniam tunc identitas rationis inducit identitatem responsionis. Hec est gl. ordi. in. l. si res. C. ad exhib. & in. l. consilio. super verbo, rex. ff. de cur. furio. & alias in hoc passu notaui text. cum glos. in. l. eius qui in prouinciam. ff. si cert. peta. Cetera dic, vt per docto. in locis prealle. & in. l. qui tacet. ff. de regul. iuris. Et per Joan. And. in dicta regula, qui tacet. in mercu. ¶ Item
57 ad id, quod † supra dixi de patre exercente in filiū actum stipulatiuum. Adde, quod vbi pater stipulatur sibi, aut filio, censetur filius adiectus ad solutionem, non autem ad obligationem. & consequenter non habet stipulatio illa vim donationis, cum solutum ab eo repeti possit actione mādati: vt a quocunq; alio adiecto. Ita regulariter probatur in dicta. l. cum qui ita. §. qui sibi. & l. Sticho. §. quesitum. ff. de solutionibus. ¶ Fallit duobus casibus. Primus, si pater stipuletur sibi solui, aut filio post mortē suā: quoniam tunc censetur ille adiectus esse ad electionem: vt est casus. ff. de pactis dot. l. pater cum filie. Secundus si stipuletur dotem sibi, aut filie reddi: quare etiam tunc non solum ad solutionem, sed etiam ad obligationem adiecta intelligitur filia. ff. de legatis. iij. l. vxorem. §. testamento. iuncta glos. in verbo, recuperauerat. Et hoc inducit duplex ratio. Prima ius consolidationis, qō in dote habere potest filia: vt. l. si socer. & l. insulam. ff. eo. Secūda necessitas dotandi, que patri inest: vt. l. qui liberos. de ritu nuptiarum. cum similib. ad hoc. ff. eo. l. Caius. ¶ Item in-
58 quantum supra dixi, an † inter cōiuges donatio presumatur, vel repetēdi animus. Adde quod habetur in. l. quod
59 in vxorem. C. de nego. gest. ¶ Item † adde, an presumat donatio inter vitricum & priuignum: qō plene not. C. eod.
60 tit. l. si patrono. ¶ Item, an presumatur † donatio inter amicum paternum & eius filium: vide qō habet. ff. de neg. gest. l. si is, qui amicitia paterna. Et adde generaliter, qō concursus amicitie cum modicitate pecunie, facit presumi donationem: vt dicit glos. ordi. ff. si cert. pet. l. cum quid.

61 ¶ Item inquantum supra tenui, quod consentiens † venditioni quam venditor facit de re cõsentientis, vt propria venditoris: intelligitur ex consensu sibi preiudicare, etiã in repetitione precij. Et pro illo facit, qd dicimus, quod quemadmodum habens ratam rei sue vẽditionem, ea re peremptа, vel prescripta, ex ea ratihabitione sibi preiudicat: vt not. ff. si cer. pet. l. si cum seruũ. ff. de neg. gest. l. fi. ꝛ in d. l. mater. Ita ꝛ videtur pariter debere preiudicare con-
62 sensum ab initio prestitum. ¶ Item inquantum † supra concluſi post Bar. qꝑ authoritatis interpositio necessaria ad actus solennizationem, non intelligitur resultare ex taciturnitate iuncta cum scientia. Adde, quod hoc est verũ, nisi is, qui habet authoritatem interponere, non solum presens actui existat, sed etiam consulat illum fieri debere: quoniam tunc eius presentia vna cum consilij prestatione, inducit authoritatis interpositionẽ. Iste est casus sing. Fm notabiliorem intellectum. de arbitr. c. dilecti. Ibi enim consilium ꝛ presentia episcopi, cuius authoritas necessaria erat ad validitatem compromissi seu arbitrij interuenientis super re ecclesie: vt patet in eo. titu. c. peruenit. ꝛ. c. cum tempus. cum ibi plene not. vim interposite authoritatis habet. Et ideo papa ibi compromissum ꝛ arbitrium validum decreuit. Et hoc summe not. quia est magna declaratio ad gl. d. l. iij. de autho. tuto. ꝛ Legistis in
63 cognita. ¶ Item inquantum supra † concluſi consensum tertij requisitum ad actus solennizationem, intelligi resultare ex illius scientia cum patientia. ¶ Adde quod de illo videtur tex. ff. co. l. ij. in. ff. fi. ¶ Item inquãtum supra
64 retuli † not. Jo. And. volentis ex taciturnitate, quã prestat is qui eligitur arbiter: dum in se cõpromittitur, non resultare acceptationem compromissi. Adde, quod de illo videtur casus in l. fi de meis. ff. recepisse. in fi. ff. de arbi. dum dicit, recepisse autem arbitrum is videtur, qui iudicis partes suscepit, finemqꝫ se sua sententia controuersijs pollicetur impositurum. ¶ Item inquantum supra digi
65 scientiam † cum taciturnitate regulariter non preiudicare alteri in sui iuris diminutionem seu sublationem, ꝛ dedi aliquas fallẽtias. Adde illis duas vel tres. ¶ Prima quod illud etiam fallit fauore religionis. C. de epis. ꝛ cleri. auf. si seruus scienter. que canonizata ita est. liij. distinc. si seruus. ¶ Secunda, quod illud fallit si contrahens non contradicit protestationi aduersus eum facte, ad causandam sui iuris sublationem a contrahente secum: qꝛ tunc intelligitur illi assentire. ff. qui fatisda. cog. l. si fideiussor. in prin. vbi de hoc est gl. que reputatur singularis. Similis est in l. fi.). Item si predixerit. ff. naute caupo. stabul. ꝛ facit ff. loca. l. cum in plures. ff. locator horrei. ¶ Item inquan-
66 tam supra digi, qꝛ † non contradicens in actu, qui coram se geritur, quem eius contradictio impediuisset, videtur tacite prestare consensum preiudicatiuum: vt. d. ff. pater. ꝛ d. l. sepe. Adde, quod ex illo est arg. ad. q. fcz an vides per tertium rem aliquam reponi in domo sua, an hoc patiẽs videatur repositioni consentire, adeo: vt intelligatur eius custodiam promittere: ꝛ videtur quod sic per regulã predictam, sed contra determinat Cy. quem communiter in hoc sequitur in. d. l. inuitus. C. de procu. per tex. in. l. si ego. ff. dotis. vers. fin. sibi, dum dicit, ꝛ custodia si marito cõmittitur ꝛc. ff. de iure dot. ꝛ idẽ per illum firmat Joã. And. in addi. Spec. in rub. de depo. ꝛ Bal. in auf. habita. C. ne fil. pro pat. ver. fi. ¶ Et hoc verũ, nisi ratio cõiunctionis seu sanguinis inducat tacitã consensum: vt. d. l. si seruus cõis. Et pro hoc induco: qꝛ est speciale in nauta, caupone, stabulario, in eorum odium: vt eo ipso, quo patiũtur immitti res in naue, hospitio, seu caupona: videanꝫ promittere illas saluas fore, earumqꝫ custodiã habere: vt est casus in l. i. ff. recepit. qui als est sub. l. parui. ff. nau. caup. stabu. Ergo in alijs in contrariũ est ius cõmune: vt in iuribus vulgaribus. ꝛ hec dicta sufficiant de ista notabili lege.

Summarium.

1 Judicium in actione de dote per patrem institutum vt valeat, duo sunt necessaria: vt ibi.
2 Probanda, quando sunt duo coniunctim, qui deficit in vno, intelligitur in toto deficere. ꝛ vide nu. 15, 16. ꝛ. 17.
3 Conditio melior in casu dubio, qꝫ in certo, esse nõ debet.
4 Exceptio preiudicialis ad causam oppositа per tertium, cuius interest, donec discutiaꝫ impedit processum ad viteriora. ꝛ vide nu. 20.
5 Judex secularis quando de causa matrimoniali incidenter cognoscere possit?
6 Causa decimarum, an aliquo casu, siue principaliter, siue incidenter coram seculari tractari possit?
6 Causa vsurarum, an possit quoquomodo siue principaliter, siue incidenter coram seculari tractari?
8 Judex secularis quod possit compellere laicum ad obseruantiam iuramenti.
Item ꝛ ad illius remissionem faciendam. nu. 9.
10 Judex secularis, quod manifeste periurium puniat.
11 Compromissum, an possit fieri in laicum de causis matrimonialibus, ꝛ decimarum?
13 Constitutio quamuis generalis, qꝛ nunqꝫ intelligit velle includere casum, super quo disponens non potuisset specialiter disponere?
14 Causa vsuraria, an possit compromitti, ꝛ laudum super ea latum teneat?
18 Delictum, si deducatur cum certa qualitate puta de nocte, vel cum sanguinis effusione, ꝛ qualitas non probetur, licet delictum sit, an sequatur absolutoria?
19 De substantia probationis que sint?
21 Judicis officium potest implorari, vt declaretur aliquã esse in sua potestate, ꝛ ibi ponit etiam alium modum.
22 Patria potestas, quod dicitur probata eo ipso, qꝛ probatur legitimitas filij.

TErtia diuortium.

¶ Exceptio opposita per tertiam personam, cuius interest, obstat: ꝛ venit examinanda in iudicio: ꝛ habet impedire processum. h. o. fm vnum intellectum gl. Est dubium est, an filia sit in potestate patris, patri actio de dote denegatur: qꝛ si constaret eam non esse in potestate denegaretur, nisi filia consentiret. hoc dicit. ¶ No. primo quod
1 ad † fundandum iudicium actionis pro dote per patrem institutum, necessaria est probatio duorum, scz filiã in patris potestate fore, atqꝫ ipsi agenti consensum accommodare: quoniam si sui iuris sit, per emancipationem vel aliter dotis actio in eam solã cõsolidatur, patremqꝫ derelinquit. ff. eod. l. in insulam. Et. l. si socer. in princ. C. de rei vxo. actio. l. vnica. ff. videamus. ꝛ. ff. ꝛ boc. C. de rei vxo. actione.
2 ¶ No. secundo † qꝛ quando duo sunt coniunctim probanda, deficiens in vno intelligitur deficere in toto. Et hoc de ista. l. allego gl. in. l. iij. in. ff. hoc autem. ff. de itin. actuq; pri. ꝛ plene not. in. c. ij. ꝛ in. c. inter ceteras. ꝛ. c. olim. de reſcript.
3 ꝛ. ff. dicam plenius. ¶ Not. tertio, ꝛ ita † etiã allegatur, qꝛ non debet esse melioris conditionis quis in casu dubio, ff. in casu certi. Ad idem. ff. de libera. causa. l. ordinata. ad fin. ff. de inoffic. test. l. qui de inofficioso. ¶ Not. vltimo quod
4 exceptio † preiudicialis ad causam oppositа per tertiũ, cuius interest, donec discutitur, impedit eius cause processum. Et ad hoc quotidie ꝛ notabiliter allegatur ista. l. ff. declarabo. ¶ In text. ibi, in † potestate dicit ꝛc. Et dicit
5 gl. probari eo ipso, qꝛ probatur legitima filia, ꝛ sic ex legitimo matrimonio descendisse: vnde ex text. arguit iuncta hac suppletione iudicem secularem de causa matrimoniali incidenter posse cognoscere, licet illa principaliter cognoscatur ad forum ecclesiasticum pertinere. de excess. prela. c. accedentibus. de consanguinitate ꝛ affinita. cap. in fin. qui filij sint legitimi. c. causam. Quod an sit verum, Bart. in. l. omni nouatione. C. de sacrosanctis eccle. et. l. ij. de iurisdictione omnium iudicum. ꝛ. l. quoties. C. de indi. distinguit, quod aut circa ipsum matrimonium est questio facti: puta: quia dicuntur spõsalia facta per verba de presenti. Quod verum esse negatur, ꝛ tali casu dicendum iudicem secularem incidenter de huiusmodi q. posse cognoscere. Facti ꝛ enim questio in cognitione iudicis regulariter est: cum id non sit quid spirituale. ff. ad Turp. l. ij. calumniatoribus. Aut est questio iuris, puta: qua dubitatur, an inter personas illas obstante aliquo impedimento potuerit consistere matrimonium, quod tamẽ contractum esse dicitur, ꝛ tunc secularis iudex huiusmodi cognitionem non habet. et ita loquuntur iura prealleգata.
¶ Sed certe hec decisio non est vera, licet a modernis

Legistis

Legistis communiter recipiatur: quia contra casum expressum in.c.fi iudex laicus.de sentēn.excommunī.libr.vi. Ibi enim dicitur, quod si post capturam persone factam a iudice seculari incidat questio ecclesiastica ꝛ spiritualis, puta: quia opponatur captum fore clericum, ꝛ de hoc dubitetur: huiusmodi questio subijci debebit examini ecclesiastici iudicis. Ecce ergo, ꝙ ibi questio spiritualis habebat solum dubitationem facti: quia dubitabatur solummodo, an is clericum se dicens ordinatus esset, vel non: et tamen negatur eo casu iurisditionem penes secularē existere: vnde ex hoc dicitur conclusio prima, scz, ꝙ quamuis causa eiusdem fori, scz secularis incidens coram iudice seculari per eum tractari possit: quamuis principaliter de ea iurisditionem non habentem: vt in.d.l.quoties.C.de iudic.ꝛ.l.j.C.de ordi.iudi.l.iij.§.si dicatur.ff.finium regun.l.pe.ff.de calumn.l.interdum.§.qui furem.j.de furt.ꝛ.l.solemus.§.latrunculator.cum ibi nota.ff.de iudicijs. Tamen questio spiritualis siue vertatur circa dubitationem iuris ratione incidentie, nō potest tractari coram iudice seculari, sed eius ad ecclesiasticum iudicem est facienda remissio. Casus est in.d.c.fi iudex laicus.ꝛ habetur.j.c.tuā. de ordi.cogni. ¶ Potest ꝛ secunda conclusio dari, scz causam fori secularis ratione incidentie posse coram iudice ecclesiastico teneri: vt est casus de donāt.inter virum.in.c. dependentia.tenendo opi.illam, quod causa dotis principaliter ad forum seculare pertineat, licet in veritate etiam principaliter pertinere possit ad forum ecclesiasticum: vt est casus recte considerānti, de pigno.c.ex literis. de donatio.inter virum.c.per vestras. de foro compet.c.ex parte. Huius autem secunde cōclusionis est ratio: quia causa ecclesiastica seu spiritualis principaliter mota, tanq̄m magis digna, potētior est ad se trahere causam temporalem minus dignam, cū econuerso. de consē.eccle.vel altar.in.c. vno.lib.vi.eo.tit.c.cum in dubio.in antiquis. ff. de statu hominum. l. queritur. cum simi. ¶ Datur ꝛ pro complemento materie conclusio tertia, scz arbitrium, seu delegatum, quorum magis stricta est iurisditio, cū ordinarij incidēter cognoscere posse de ea questione, que in compromissum, aut delegationem cadere non potest principaliter: vt est casus notabi.in.c.causa. de in integr.restitu.in.l.fin.C.vbi ꝛ apud quem. Et de iure ciuili quo ad arbitrium habetur gl.singularis in.l.cum proponas. ff. de reb.cred. ¶ Decidit ex † his secunda questio, nunquid causa decimarū, que spiritualis est: vt in.c.fin.de rer.permut. aliquo modo principaliter vel incidēter tractari possit coram iudice seculari? ꝛ istam reperio rationabiliter motam solummodo per.d.Fede.de Senis in suis consil.consil.ccgl.ꝛ quidē videtur, quod si questio sit non ipsius iuris decimarū: q̄ posset ipsa causa coram seculari tractari, maxime, si agat de fructibus decimarum preteritis: q̄ tunc non spiritualis esse videtur huiusmodi questio. Quod probatur: quia potest ipsa fructuum commoditas ex decimis obuenientium locari ꝛ vendi: vt in.c.vestra. de loca.ꝛ in.c.fi.ne prelatices suas. Ergo quid spirituale hoc non est: quoniā tunc in locationem seu venditionem non caderet. de simonia.c. querelam. cum simi. ¶ Item fructus preteriti decimarū possunt in compositionem deduci, ꝛ pro eis quid temporale assignari per laicum debentem clerico: vt not.glo.ordi.in.c.vt super. in glo.j. de reb.eccle.non alie. Hoc autem foret impossibile, si fructus illi essent quid spirituale: quoniam rei spiritualis ad temporalem non cadit permutatio: vt in.d.c.fi. de rer.permu. cum simi. Sinautem questio sit ipsius iuris decimarum. tunc absq̄ dubio nullo modo videtur hanc posse coram seculari iudice tractari: q̄ spiritualis est: vt in.d.c.fi. ecclesiasticas autem causas, ꝛ maxime spirituales, seu spiritualibus annexas, prout est causa iuris patronatus: vt in.c. de iure patro. laici tractare non possunt. de iudi.c. decernimus. ꝛ.c. quāto. ¶ Pro veritate autem videtur dicendum, ꝙ aut agitatur questio iuris decimandi: q̄ cum petitur a laico decima, negat laicus, p̄ tali re, pro qua illa ab ipso petitur, eam posse exigi. et tunc cum hec spiritualis sit: vt in.d.c.fi. non videtur neq̄ principaliter, neq̄ incidenter coram spirituali posse agitari: vt in.d.c.tuam. ꝛ.c.lator. cum alijs allega. Aut circa decimas emergit questio facti, puta: q̄ cum petuntur a laico, dicit ipse eas solutas, vel dilationem sibi ad soluendū concessam nondum aduenisse, ꝛ tunc videtur illam etiā principaliter agitari posse coā iudice seculari. Quod primo probatur ex tex.in.c.postulasti. de deci. vbi papa indulget clericis posse implorare regiam potestatem: vt astringat clericos ad decimarum solutionem que facti est, licet glo. Joan. And. in cle. dispendiosam. de iudic. dicat ibi iudicē secularem nō fuisse aditum ad hoc suo iure ex directa seu propria sua iurisditione. Sed in subsidium per impetrationē brachij secularis, cuius imploratio permissa est, etiā in qualibet spirituali causa: vt in.c.j. de offi.ordi. ¶ Scōo hoc videt manifestissime probari ista ratione: q̄ iste, qui ratione facti pretensi fundat ecclesiam debito decimarū, dicitur largo modo cōmittere crimen sacrilegij. dicit tex. xij.q.ij. gloria episcopi. de pecu.cleri.c.fi. Sed fauore ecclesie introductum est: vt ipsa contra sacrilegos in eam, etiā largo modo loquendo adire possit vtrunq̄ iudicem: vt in c.cum sit generale. ꝛ in.c.ex tenore. de foro compe. igit. Et per hoc respondetur ad cōclusionem primā, quam feci ad d.c.fi iudex laicus, scz nō posse iudicem secularem etiā incidenter cognoscere de causa mere spirituali, licet illa solummodo in facto, non iure versetur, quoniam respōdeo, ꝙ hoc fallit isto casu ex eo: q̄ ex denegatione solutionis, que resultat ex responsione facta, incidit denegans in crimen sacrilegij, propter qō ecclesie fauore trahi potest ad forum vtrunq̄. d.c.cum sit. ¶ Decidit ꝛ questio tertia,
7 omnibus † difficilior: scz an causa vsurarum quoquomodo principaliter vel incidenter possit coram seculari iudice tractari? In quo Bar.hic, ꝛ in.d.l.ij. ꝛ.d.l.quoties. ꝛ dicta.l.omni. referendo Pau. de Eleazar. in cle.j. de vsu. distingit, ꝙ aut questio est in facto, puta: q̄ dicitur cōtractū suum in fraudem vsurarum, qō pars aduersa negat, vel q̄ agitur de ipsarum vsurarum iam solutarum repetitione, seu compensatione, ꝛ tunc iudicis secularis regulariter est cognitio ex eo: quia hoc nō est quid spirituale. Aut questio vsurarum est in iure, puta: quia confitetur pars contractum ita factum, sed negat illum incidere in crimē vsurarū, ꝛ de hoc dubitatur, ꝛ tūc eius discussio pertinet tantummodo ad iudicem ecclesiasticum: q̄ cum disputet de peccato, igitur de illo decernere ad ecclesie iudicium pertinere nemo sane mentis ignorat. de iudic.c.nouit. qui filij sint legi.c.per venerabilem. §. rationibus. Et bāc opi. sequitur Fede. de Sen. in allegato consi. ꝛ Archid. xiij. q. iij. quid dicam. Et Bal. in auth. ꝛ qui iurat. C. de bo. auth. iudi. possid. ꝛ do. Anto. in.d.c.cum sit generale. ꝛ videtur primo probari ex casu.c. ad nostram. el.ij. de iureiurā. licet glo. in cle. dispendiosam. de iudi. in verbo, vsuris. Ad illū respondeat ꝙ ibi per papam fit narratio facti, vt patet: q̄ refert iuramentum partis. Ex ea autem non resultat decisio iuris. ¶ Secundo q̄ non potest hec causa vsurarum dici spiritualis, vel ecclesiastica, nisi ratione predicta quoniā ipsa res id est pecunia soluta contra ius. ꝛ ita eius materia est temporalis. Ceterum est autem, ꝙ pro extorsione rei turpiter acquisite, etiam vbi datur cōcursus peccati: dummodo de peccato non disputetur principaliter, vt est hoc casu, cum causa vsurarū incidit solummodo in dubitationem facti, adiri potest iudex secularis: vt patet in toto tit. de fur. ꝛ vi bono. rap. ꝛ in tit. de condi. indebi. cū simil. Alias enim si pro extorsione cuiuscunq̄ rei in cuius questione, vel retentione versaret peccatū: solūmodo adire possit iudex secularis potestatis. Quod non est de intētione pape: vt in.d.c. causam. qui filij sint. ꝛ.d.c. nouit. vnde dicit gl. vi.q.ij. in canone. j. ꝛ in.c. nos inter. de purg. cano. declarando. d.c. nouit. ꝙ quamuis ratione peccati, laicus quo ad penitentiam spiritualiter imponēdam, subsit ecclesiastice potestati, non tamen per hoc tollitur quominus ad impositionem pene temporalis, subsit etiam seculari: vt in.c.res debet. xxiij.q.v. ¶ Secunda est opi. Bald. in auf. ad hoc. de lati. liber. tol. ꝛ in.d.l.quoties. ꝛ.d.l.omni. ꝛ hic dicentis causam banc, siue eius dubitatio constat in facto, siue in iure, non posse tractari coram iudice seculari: q̄ cum ecclesiastica est: vt no. gl. in.d.c. ex tenore. ꝛ in.d.c.cū sit. ꝛ in.d.c.i. de offi.ordi. ꝛ.xi.q.i. in summa. Igit cognitionis illius secularis non est capax: vt in.d.c. decernimus. et d.l. omni nouatione. ꝛ banc opi. videtur sequi glo. in.d.cle. dispendiosam. ꝛ latius Lap. in allegationibus suis, allegatione. lvj. et allegatione. lxx. allegans vltra predicta. Primo glo. in.c. ex literis. de iureiuran. dicentem causam banc fore quasi spiritualem, eo: quia inter illas fori ec-

a ¶ Et q. Adde q boc cõsilium habes in consil. suis. nu. 299. incip. in proposita cõsultatione.

clesiastici numeratur, vt prosime allega. glos. ¶ Secundo glos. in. c. fin. de iudicijs. libro. vj. numerantem banc inter causam spiritualem, que videtur probari in dicta cle. dispẽdiosam. vbi papa hãc inter spirituales annumerat. ¶ Tertio cle. vnicam. §. ceterum. de vsuris. vbi vult papa censuram ecclesiasticam compellendos ad edendos Codices rationum, ex quibus de vsuraria prauitate constare possit. Ergo patet illam ecclesiastici fori esse: cum gladius censure ecclesiastice ad secularem nõ pertinere noscatur. Sed ipse idem in suis allegationibus, allegatione ly. limitat hoc procedere: nisi vsura petatur, vt interesse: vt est quando ideiussor illam compulsus soluere repetere potest a principali debitore: vt plene not. per gloss. in. c. peruenit. de fideiuss. & egist. in. l. vsuras. C. de vsur. quoniam tunc ille peti possunt coram seculari: quemadmodũ & quodlibet aliud interesse. ¶ Ego vero & consulendo, et bis indicando secutus sum opi. Pau. & Bart. per casum valde notabilem, & ad hoc expressum, quem miror a nemine allegari in. c. post miserabile. de vsur. vbi papa permittit quibuslibet iudicibus secularibus habere ius compellendi Judeos, & pariter omnes vsurarios etiam Christianos ad dimittendas vsuras eorum debitoribus. Ecce ergo ibi expressissimum, q cum questio est facti: quia constat contractum esse vsurarium, & hoc partes fatenẽ: habet iudex secularis potestatem vsurarios compellẽdi ad illarum dimissionem, si solute non sunt: & consequenter ad earum restitutionem, si fuerint solute. ita, q ibi est casus istius questionis, & in hoc non reputo meliorẽ tex. illo. Se-

8 cundo: q † videmus iudicem secularem habere potestatem compellendi laicum ad obseruantiam iuramenti, qõ tamen est quid spirituale: cum de eius validitate nõ dubitatur: quoniam tũc foret iudicium ecclesie: vt primum patet in. c. licet mulieres. de iureiur. lib. vj. & plene not. Joan. And. in. c. cum. C. laicus. eo. lib. in nouella. de foro compe. ¶ Secundum in. c. venerabilem. de elect. & sic patet quod compulsio facti, seu etiam declaratio: vbi dubitationis articulus de iure est certus etiam in causa spirituali: prout est iuramentalis pertinere potest ad iudicem secularem.

9 ¶ Tertio video, q † iudex secularis laicum recipientem illicitum iuramentum, de cuius perfidia non dubitat: cõpellere potest ad eius faciendam relaxationem seu remissionem illi: a quo recepit: vt singulariter not. Fede. de Senis in suis consi. consi. cclxxvi. & refertur in. c. j. & c. debitores. de iureiur. & tamen non est dubium, q hec compulsio contingit circa rem spiritualẽ, prout est iuramentũ: sed q concessio nudi facti est, non autem iuris: ideo etiam in ea secularis arbitratur. Quarto video, q ea que manifeste

10 periuria † sunt, & sic in quibus sine dubio periurij pena cadit: punit secularis etiã de permissu ecclesie: vt in. d. c. rex debet. xxiij. q. v. & etiam punit id quod certitudinarie est sacrilegium, etiam de permissu ecclesie: quamuis illud crimen ecclesiasticum sit: vt in. d. c. cum sit generale. & in. c. felicis. §. de hoc quoq; de penis. lib. vj. licet ergo ad eũ in huiusmodi non pertineat discussio iuris, puta in casu dubij arbitrij, an in periurium inciderit, vel nõ: vt in. d. c. per venerabilem. tamen cum de iure est certum, quod incidit in periurium, potestatẽ habet puniendi: ergo multo magis cum de iure est certum, q vsura cõmissa est, potestatẽ habere debet vsurarium compellendi ad vsure remissionem seu eiusdem restitutionem: vt est expressum in. d. c. post miserabilem. de cuius tex. in hoc facio precipuum fundamentum. ¶ Ratio autem diuersitatis inter decisionem questionis prime, & aliam huius vltime questionis, illa est: q & quamuis negotij ecclesiastici iurisditio ad secularẽ non pertinere noscatur: tamen multo fortius potius nõ pertinere dignoscitur tractare de negotijs spiritualibus: vt est expressum in. d. c. decernimus. & ideo iura arctius voluerunt ligare manus iudicis secularis in bis, que mere spiritualia sunt, & stricto modo loquẽdo, quam in bis, que simpliciter cause ecclesiastice sunt, prout est causa vsuraria, que nõ alio respectu largo modo loquẽdo spiritualis dicit, nisi: q ad forũ ecclesiasticũ pertinere censet: vt no. in gl. in. d. c. ex literis. & hec de ista sufficiant. ¶ Pro pfectiori tamen iuris declaratione erit videndũ: nunquid huius-

11 modi † causarũ possit in laicum fieri compromissum, & sic licet laicus cognoscere non possit, vt iudex: tamen cognoscere potest, vt arbiter, vel arbitrator. Et si non principaliter, an saltim incidenter: Et q passus notabilis: quotidianus in se, & quia a in eo anno preterito consului in ciui-

a tate Perusij: vbi cõstitutio viget, causas inter cõiunctos vertentes compromittendas fore: igitur cõsilium illud in materia plenum formaliter interseram. Dicebam igitur prima fronte dicẽdum videri causam de qua queritur intra tenorem Perusine constitutionis, compromittendã fore: & quidem primo, q vt in arbitrum compromitti possit, ea videtur ratione probari: q principaliter illa causa nullitatis testamenti ad petitionem hereditatis concernit: licet ergo incidenter discutiẽdus veniat articulus matrimonij iste, scz an inter eum, qui alterius filium ex sacro fonte leuat, & eam cuius filius leuatur, possit cõtrahi matrimonium, attento: q non probatur baptizatũ a leuante materna voluntate fuisse leuatum. Idem & articulus legitimitatis filij, ex eo matrimonio suscepti: tamen nõ per hoc resultat, quominus sit ipsa causa cõpromissibilis. Licet enim causa status huiusmodi nõ possit principaliter in arbitrum cõpromitti. §. de arbit. l. non distinguemus. §. de officio. §. de arbi. & in. d. c. causa. tamen de ea arbiter incidentem habet cognitionem: vt recte in arbitro est casus fin lectu. fina. vlti. gl. in. l. cum proponas. preallega. ¶ Ceterum, q de eadem in arbitratorem possit principaliter compromitti, duabus rationibus videtur posse probari. Prima: q si vbi summaria aut extraordinaria est cognitio, non est iudici laico de spiritualibus cognitio prohibita: vt Spec. in titu. de primo decreto. §. restat. vers. quid si agitur actione. Et not. Bal. in. l. ij. C. de Carbo. edict. & in dicta auk. & qui iurat. ergo multo magis cẽsetur eiusdem cause ipsi arbitratori laico permissa notio, cum vt amicabilis compositor, de plano cognoscat, & sine figura iudicij ordinarij: vt not. Jnn. de iureiur. c. Quintanallis. & no. §. de arbitr. l. si de meis. §. recepisse. ¶ Secundo: quia vbi non proceditur per viam disceptationis ordinarie, sed de plano per modum confessionis, aut aliter permissa cuiuslibet laico iudici spiritualium cognitio incidens: vt not. Spec. in titu. de reconuentio. §. nunc dicamus. ver. sed numquid incidenter. & refert Bald. hic, & in dicta. l. quoties. Ergo quanto magis videtur permissa ipsi arbitratori pro viam compositionis amicabilis procedẽti. ¶ Tertio quamuis dictũ. c. causa. videtur prohibere super huiusmodi matrimoniali questione compromittendi facultatem, nihilominus hoc interdictum est, cum in arbitrum compromittatur, non cum in arbitratorem. Quoniam super huiusmodi spiritualibus, quamuis non possit, vt in arbitrũ cõpromitti. argumen. de transactionib. c. super eo. tamen vt inter arbitratorem sic: vt eleganter determinat Jo. And. in nouella. & etiam Hostien. in. c. exhibita. ad hoc allegantes. c. contingit. & c. per tuas. de arbit. referendo etiam sequitur domi. Bal. in titu. de pace Constan. & col. in glos. super verbo, possessiones. Et hanc sentẽtiam reperio tenuisse recolende memorie ac gestualis scientie, virum dominum Petr. de Anchara. in suo consil. incipien. Jnter

12 questionem dubiam facit cap. contingit. ¶ Vltimo videtur etiam ista questio determinari † ex expressa not. domini Bald. in. l. vnica. C. de confessis. dicentis, quod quamuis per cap. tuam. & cap. latores. supra allega. non videatur etiam incidenter cognoscere posse de matrimonio, seu spirituali causa, tamen ipse salua semper veritate credit contrarium: quia non tanq̃ iudices, sed tanq̃ priuate persone ex mera partium voluntate cognoscunt, & ideo iurisditioni ecclesiastice non derogant, nec eam aliqualiter insuperant. Et dicit hoc fore nouum dictum. ¶ Premissis tamen non refragãtibus arbitror contrariam sententiam veriorem, scilicet causam banc matrimonialem, ex qua consequenter infertur ad causam status legitimitatis filij inde nati, neq; principaliter, neq; incidenter in arbitrum seu arbitratorem laicum esse compromissibilem, & quidem principaliter, vt in arbitrum, vel arbitratorem compromissibilis sit, altera parte recusante, videtur manifestissime terminari, quod ex forma constitutionis volentis omnes causas compromitti debere in arbitros, & arbitratores de iure, & de facto: non poterit compromitti ea causa, super qua est prohibita transactio: prout est causa tutele, per. l. in eos. j. de tut. Sed in huiusmodi causa matrimoniali transactio prohibita est, tanq̃ in alia causa spirituali qualibet: vt in. l. statuimus. cum ibi

eadem

plene nota.de transac.ꝛ l.fi.cum ibi not.C.eo.titu.igit nec eadem poterit compromitti.¶Secundo: qꝛ constitutio
13 loquens per † verba generalia nunq̃ causa intelligit includere velle super quibus ipsi statuentes non potuissent specialiter disponere.ſ.ad muni.l.Lucius Titius.§.Imperatores.de his qui in frau.cred.l.si pater.ſ.de adminiſt. rer.ad ciui.perti.l.curatores.§.fi.ff.de ritu nup.l.q̃q̃.not. Jo.And.in.c.fi.de immu.eccle.lib.vi.in nouella.Sed statuentes non potuissent specialiter disponere,qõ cause matrimoniales seu concernentes legitimitatem persone valeant in laicos cõpromitti:vt proxime probabitur:igit ꝛc. Quod autem id specifice disponere nõ potuisset, probat: qꝛ non valet irrationabilis cõstitutio ciuitatis episcopali iurisditioni ecclesie subiecte iuri canonum cõtraria: vt in disputando determinat Jo.Cald.in consilijs suis, in tit. de consti.consi.xviij.Et est casus in.c.cum esses.de testam. Sed huiusmodi ꝯstitutio multiplici ex capite est irrationabilis:vt proxime deducet:igit ꝛc.Quod autem irrationabilis sit,patet:qꝛ facultatẽ cognoscendi in matrimonialibus concederet,qõ est prohibitum.de iudi.c.quanto.ꝛ.c. decernimus.xvi.dist.cũ si.ad matrimonialis cause cognitio solũ episcopali conuenit dignitati,adeo:vt nec alijs prelatis inferioribus,quamuis iurisditionem habentibus,nisi ex antiqua consuetudine.de excess.prela.c.accedẽtibus.de resti.spol.c.literas.in prin.extr.q.vj.multorũ.¶Secũdo: qꝛ per eam constitutionem laici debilitarent iurisditionẽ episcopi eorũ superioris in spiritualibus:ad cuius vt dixi dignitatẽ spectat de huiusmodi causis cognoscere.Jniqua ergo ꝛconsequenter inualida est illa constitutio, per quam inferior constitutionem superiorem infringit.de iudi. c.venientes.de elec.cle.ne Romani.de app.c.ex insinuatione.not.Bar.de aqua pluuia.arcẽ.l.pe.¶Tertio irrationabile videt cognitionem matrimonialis cause laico concedi,canonum peritiam non habẽti:cum dicat tex. matrimoniales causas per discretos iudices tractantes, qui potestatem habeant iudicandi,ꝛ statuta canonũ non ignorent.de consang.ꝛ affi.c.ex literis.in fi.¶Tertio principaliter,qõ huiusmodi causa matrimonialis ꝛ status, nõ possit principaliter,vt in arbitrum compromitti,est casus expressus in.c.causa.ꝛ in.d.§.deliberari.Quod autẽ nõ vt in arbitratorem probo.Primo:qꝛ arbitrator nõ est alius, quam inter partes amicabilis compositor:vt ex se notum est:quamuis autem in alijs spiritualibus amicabilis cõpositio etiam per viam arbitramenti permissa sit: vt in.c. decetero.ꝛ.c.super eo.in fin.de transac.ꝛ in.c.nisi essent.de preben.tamen in causa matrimoniali illa non potest fieri: vt est casus in.c.fi.de transac.¶Secundo consydero tex. in.l.si societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.qui cum dicat arbitrorum duorum esse genera,postmodum vnũ ipsorũ generũ declarando fore arbitratorum, clare demonstrat alterum appellatione large sumpta sub se arbitratorẽ cõprehendere.Modo tex.habes in.d.c.causa.qꝛ in matrimoniali causa arbiter nequit assumi,subdit rationem: qꝛ illa maiores exigit iudices,sed ea ratio ita pariter locum sibi in arbitratore vendicat,vt in arbitro:igitur ꝛc.¶Jtẽ habeo tex.in.c.contingit.de arbi.dicentẽ generaliter prohiberi,ne super spiritualibus compromittatur in laicũ solum:licet in eum clerico adiunctum sit: vt eo.tit.per tuas. Jgit subdit text.rationẽ:qꝛ non decet vt laicus in talibus arbitretur.Sed ea ratio,vt ex se notum est,in arbitratore sibi locum vendicat pariter:vt in arbitro:igitur ꝛc.Nam cis enim generaliter super spiritualibus cognoscẽdi noscitur fore denegata potestas.de reb.eccle.non alie.c.cum laicis.ꝛ in.d.c.decernimus.cũ alijs alleg.¶Nec vera existimo dicta Specu.ꝛ Bal.superius allegata dum volunt summarie,licet non per viam ordinarie contradictionis per secularem iudicem de spirituali causa posse cognosci ex tribus.Primo:qꝛ cum ei sit denegata potestas qualiscunq̃ sententie in spiritualibus: vt.d.c.decernimus.cum alijs alleg.ergo est denegata qualiscunq̃ cognoscendi facultas.Denegato enim qualicunq̃ finem denegatũ censetur qualemcunq̃ illius principiũ.ff.de spon.Loratio.cum simi.¶Secundo,pone clericũ confessum ante libelli oblationem,crimen cora iudice secular:poterit ne tunc ille iudex sententiã terminare? Certe non:de iudi.c.at si clerici. etiam si sit crimen heresis:vt in.c.vt inquisitis.§.prohibemus.de hereti.lib.vj.Eo quia sibi in clericos denegatur iurisditio:ꝛ tamen est certum, qꝛ isto casu partes indicis non erant in ordinarie cognoscendo:cum in cõfessum ante libelli oblationem nulle sint partes indicis, nisi in condemnando.ff.ad leg.Aquil.l. perinde.§.notandum.ff.de iudi.l.si debitori.ꝛ in.c.dum ecclesia.cum ibi nota.in gl.de elec.cum simi.Quod autem nec incidenter coram arbitro seu arbitratore possit spiritualis causa tractari, probat: qꝛ quemadmodum cum coram iudice laico incidit spiritualis questio,maxime iure ipso in causa:cognoscendi est incapax:vt.d.c.latores.ꝛ.d.c.tuam.ꝛ.c.si iudex laicus. Jta et pari ratione: cum illa incidit coram arbitro seu arbitratore.¶Nec obst.supra allegata ratio Bal.qꝛ quamuis arbiter ita cognoscendo non videatur vsurpare iurisditionem ecclesiasticam,tamen pur sibi cognitio denegatur:qꝛ non est ratio prohibitiua cognitionis illa, scz, vsurpatio iurisditionis,sed totalis defectus potestatis, q circa ista est in laico: vt.d.cap.quanto.ꝛ.d.c.decernimus.¶Et ex
14 his † resultat decisio ad questionem quam mouet domi. Bald.in.c.si mulier.de controuer.inuesti.in vsib.feudorũ. scz,an causa vsuraria possit compromitti,ꝛ valeat laudũ inde secutum:decidit, qꝛ si cõtinet remissionem doli preteriti,validum est: secus si futuri.Allegat generalitatẽ.l. si vnus.§.illud nulla.ff.de pact.Sed certe ego indistincte dico illud quomodocunq̃ vsure preterite remissiuũ, fore inualidum:quia peccati nutritiuum in persona vsurarij. Et est regula,laudum nutritiuum peccati inualidũ censeri.de arbi.c.ij.ꝛ per hoc habes hanc materiam longe melius ꝛ perfectius,q̃ per alios declaratam.¶Jn text.ibi,
15 nisi probet ꝛc.Quid † ergo si plura sint adiuncta in onere probandi,deficiens in vno, intelligitur deficere in totum:vt in notabilibus dixi:vnde dicit gl.negotium plene non probatum habetur pro totaliter non probato.ff.de bis qui not.infa.l.Lucius.secus si quodlibet coniectorum de per se,ꝛ sufficiens ad victoriam cause:de qua queritur.Nam tunc etiam,si articulẽtur plura,sufficit probare alterũ.ſ.de app.l.scio.alias.l.appellanti.in.§.fi.Quando vero non sunt plura simul coniuncta,sed vnum qualificatum:tunc dicit do.Bal.qꝛ si qualitas est de substantia actus,vel defensionis:ytrunq̃ debet probari.ff.de instit.l. habebat.ſ.vi bono.rapto.l.pretor.la.ij.§.docere. et quod not.Joan.Andr.in nouella.in.c.pro humani.in verbo, Christianis.de homicid.lib.vj.in nouella.Si autem qualitas non est de substantia actus,vel defensionis seu petitionis:deficiẽs in probatione ipsius solius qualitatis: nihilominus vincit in simplici facto.ff.de noxalib.l.in delictis.§.si detracta.de cuius intellectu in.l.edita.C.de eden.
16 ¶† Tu aduerte:qꝛ ex primo mandato.Sed quid cũ plura sunt coniuncta in articulis probatorijs,deciditur questio,nũquid intelligatur probata emptio:si probatur res in emptione deueniens:non tamen eius precium:ꝛ certe cum emptionem tria faciant,scz,consensus,res,ꝛ preciũ: vt insti.de emp.ꝛ vendi.§.precium.l.ij.§.fine precio.ꝛ.l.pacta conuenta.in glos.ff.in eod.titu.Jgitur est consequens ex predicta theorica emptionis contractum nõ fore probatum.Obscura enim probatio nullius est momenti.de probationib.c.in presentia.C.eodem titu.l. matrem.et.l. necq̃ natales.C.vnde cognati.l.non hoc.cum similibus. Jstam questionem ponit Bald.in.l.i.C.de rebus alienis non alienan.ꝛ ibi vide.ꝛ ad predictorum intelligentiam, vide quod Cy.ꝛ ipse not.in.l.ij.C.de donationib.ante nu
17 ptias.¶Contra decisionem,quam † facit in membro secundo videtur refragrari.c.licet causam.cum ibi nota.de probationib.ꝛ quod not.Barto.in.l.diuus.de re iudica.ꝛ l.si cui.ad fin.ff.de fund.instruc.Jn quibus dicitur, quod penes factum qualificatum,videtur necessario se astringere ad qualitatem probandam. Hoc autem quia non est propria materia non discutio de presenti.¶Ex ea tamen † decisione inferri potest ad questionem,scilicet an si
18 sit deductũ delictũ cũ noctis qualitate:vel cum sanguinis effusione:qualitate nõ probata:licet actu delinquendi sic: patiatur simplicem absolutoriam:questio antiqua ꝛ adhuc dubia:ꝛ eam antiqui doc.posuerũt in.d.§.si detracta. ꝛ in.l.quid ergo.§.pena grauior.ff.de infamib.Joã.And. plenius omnibus in addi.Spec.in titu.de accu.in rubr.et parte vltima.Bart.ff.de adul.l.denunciasse.Bald.vero in l.ij.C.de probationib.vbi refert de hac questione questum fuisse a Jacob.de Are.in suo priuato examine, et in

l.j.C.qui accu.non poss. Reperitur etiam super hoc Bar.
19 in hoc contrario modo consuluisse. ¶ Subdit † vlterius Bal.quatuor esse,de quibus dubitat, an sint de substantia probationis. Et primum est causa, & in hoc concludit aliquibus sibi additis. Quod si est talis causa sine qua nō cōpetit actio actori, vel defensio reo: illa est probanda ab allegante: secus si sit impulsiua: vt primum patet in.l.ij.ff. fi.ff.de dona.in.l.ij.§.circa.ff.de doli excep. Secundum in.l. ij.§.q̄q̄.ff.de condic.ob cau.in.l.damus.& in.l.in summa. §.id quoq̄.de condi.indeb.in.l.si mulier.C.de iure dot.ff. de postu.l.j.§.sequm. ¶ Secundum est conditio, & ista in sui implemento est probāda: vt.l.qui heredi.& l. illDecius. & l.legata sub conditione.ff.de condi.& demon. Et hec fuerunt duo membra Jnn.in.c.ex parte abbatisse.de priuile. ¶ Tertium est modus,& istius impletio per agentem ex contractu innominato semper est probanda.C.de rerum permu.l.ex placito.cum simi. Per agentem vero ex contractu nominato,als vltima voluntate, non oportet probare impletionem modi,quo ad fundādam eius petitionem. Sed si excipiatur de modo,debet probari illius impletio,vel equipollens per viam replicationis: vt in.l.insulam.§.fi.ff.loca.& l.quibus diebus.§.Emilius.ff.de cōdi. & demon.& qō plene not.glos.in.l.j.C.de condi.& demonst. C.de his que sub modo. ¶ Quartum est demonstratio, in quo dico: quod aut sine probatione illius res remanet penitus incerta,& tunc succumbit illam non probans.ff.de hered.instit.l.in tempus.§.fin.ff.de censib.l.forma.ff.de rei vendi.l.si in rem agat. Aut res est certa per alia adminicula,& tunc non est necessaria aliarum demōstrationum adiectarum probatio: vt.l.j.in fi.cū simi.de dote prele. ¶ Jn
20 tex.ipsa matrem se familias esse dicit &c. Et † sic ſm verū intellectum & filiafamil.quamuis aduersus eam non ageretur,tamen fuit admissa ad excipiēdum: q̄ sua intererat. Quādo autem exceptio apposita per eam aduersus quē non agitur,non tangit ius ipsius opponentis,debet reiici: vt not.Spec.in tit.de reseri.qui presentatione.§.ratione forme.ver.sed pone tu es. Et de tertio comparēte pro suo interesse plene not.in.l.a diuo.§.si super rebus.ff.de re iudi.& in.l.absentia.ff.l.ab execu.§.alio.& l.si perfusorio.& l. si quis separatim.§.fi.ff.de app.& l.sepe.de re iudica.& d.l.si suspecta.& d.aut.nunc si res.& in.c.veniens.de testib.& in.c. cum super.& c.quamuis.de re iudi. ¶ Jn gl.libi,implorando
21 † officium iudicis &c. Est ergo vnus modus petendi, q̄ declarek aliquē esse in sua potestate imploratione officij iudicis. Alios autem modos tradunt legentes in.l.j.§. per banc.de rei vendi.& Jnn.de maio.& obed.c.intra quatuor. Sed aduerte: q̄ ſm intellectum gl.pater hoc officiū iudicis implorauerat aduersus filiam,petendo declarari illam fore in suam potestatem,& secundo incipit agere aduersus olim generum ad dotis repetitionem. Sed hunc intellectum impugnat Bar.dicens, q̄ si hoc esset verum, ordinata questione preiudiciali status persone, officium iudicis fuisset in pronunciando super causa dotis procedendum non esse, donec pendet preiudicialis causa status.ff.de liber.cau.l.ordinata. vnde verus intellectus est ſm eum, q̄ hic pater agebat aduersus olim maritum filie decedentis, & filiafamil.se opponens, excipit dicendo se emancipatam preferri in agendo debere, & hec admissa fuit ad excipiendum, q̄ sua intererat: & igitur discussa exceptio: vt supra dixi. Bal.salnat intellectum gl.dicens regulam dicte.l.ordinata.locum habere, cum agitur inter easdem personas,inter quas est notabilis questio preiudicialis: quoniā questio,que mouet inter diuersas per pendentiam,preiudicialis non suspenditur: vt in.d.l.ordinata.ver.sed si cum alijs. ¶ Tu dic: q̄ etiam cum mouetur inter diuersas suspenditur illa causa facta in ea lite constata: vt.l.cum status.C.de ordi.cogni. Que ita reducit ad concordiam cum dicto ver.sed si cum alijs.ibi not.& quando suspendatur pendente preiudiciali questio mota inter eosdem: dic vt plene not.in.d.l.ordinata.& l.si status.& l.pe
22 nul.& fi.C.de ordi.iudi. ¶ Jn gl.super † verbo,dotem.ibi, scz aduentitia. Tu dic, q̄ imo loquitur de profectitia: q̄ aduentitiam dotem sola filia petit,etiam si sit in patris potestate.C.de colla.auf.qō locum. ¶ Jn glos.super verbo, deneganda.ibi,probat eo ipso quod probat legitimā &c. Probata igitur legitimitate,intelligitur probata patria potestas: vt concludit gl.hic,& in.l.sed & si de sua.de acqui. here.vbi de hoc dixi.& est tex.in.l.filius.ff.de prob.Et hoc nisi filius sit in quasi possessione libertatis: q̄ tūc illa eum releuat ab onere probandi: vt ponit Bald.hic. Sed vide plene per Bar.in.l.si prius.ff.de noui oper.nunc.& l.quidā in suo.ff.de condi.& demon.& per ipsum Bal.in.l.non ignorat.C.qui accu.non poss. Et habetur in.l.ius eius.& l.fine possidetis.C.de proba.& in.l.si solennibus.C.de fide instr. in gl.& in.l.sicuti.§.sed si queratur.in gl.ff.si ser.vendi.& l.si quis liberum.ff.de proba.

Summarium.

1 Donatio dotis inter patronū & libertam ob causam remunerationis,non presumitur.
2 Exceptio competens marito,ne conueniatur vltra q̄ facere possit,competit etiam contra fiscum.
3 Pena illata creditori,non debet cedere in perniciem debitoris.
4 Qualitas obligationis non variatur, etiā ex persona heredis ficti.
5 Publicatio bonorum includit etiam actiones.
6 Debitor creditoris,cuius bona sunt confiscata: soluendo fisco liberatur.
7 Filiam consentire patri,vel contradicere,sine causa legitima & rationabili a pari procedit.
8 Contradictio sola in nunciatione noui operis,inducit iustam causam in contradicente.
9 Repudiatio sine causa facta,si repudiantem egonerat, et alium non grauet,valet.
11 Contradictio aliquorum facta electioni facte de parte a pluribus,quando inualidet electionem.
12 Electus ad officia sue ciuitatis, quando cogatur illa acceptare?
13 Acceptare beneficium vel dignitatem ecclesiasticam, an quis compellatur?
14 Papa,quod non possit aliquem inuitum in episcopum creare.

Liberta. ¶ Liberta, si iuste a patrono discedat, ius habet dotem exigendi, & maritus fisco, qui vxori ex bonorū confiscatione successit, non amplius, q̄ vxori tenetur. Et iniusta contradictio filie facta patri pro cōsensu est.h.d.cum duabus seq. ¶ Not.in.l.liberta.q̄ inter li-
1 bertam † & patronum non presumitur donatio dotis ob causam remunerationis. Non enim presumitur velle remunerare liberta in dotis donatione patronum,ex qua sibi donauit libertatē matrimonij contrahendi: vnde regula.l.si vero non remunerandi.§.idem Papinianus.ff. mand.l.Campanus.ff.de oper.libert.volens inter patronum & libertum ex causa remunerationis presumi donationem non habere locum in dote. Et ad hoc est iste text. notab.Concord.ff.mand.l.idemq̄.§.si cui.vers.& Papi-
2 pinianus. ¶ No.in.l.si maritus.quod ita † marito competit beneficium exceptionis,ne conueniatur vltra quam facere possit: cum conuenitur a fisco,in quem ex publicatione translatum est ius agendi ad dotem,quod vxori cōpetebat: sicut conuenitur ab vxore, vel eius herede. Ad idē ff.co.l.si post diuortium. ¶ No.ex eadem,quod pena cre-
3 ditori † illata non debet cedere in perniciem,id est damnū
4 debitoris,& ita communiter allegatur. ¶ No.ex † eodem tertio ſm alium modum allegādi,q̄ quemadmodū qualitas obligationis non variatur ex persona heredis veri: vt in.l.ij.§.ex his.ff.de verb.oblig.& l.cui fundus.cū simil. ff.de cōdi.& demon. Jta nec etiam variatur ex persona heredis ficti,id est fisci,qui ex publicatione succedens delinquenti loco heredis extranei habetur. ¶ Not.ex eadem
5 quarto,q̄ † facta publicatio bonorum includit publicationem iuris agēdi: vnde in publicatione bonorum includuntur actiones. Ad idē.ff.co.l.si cōstante.§.fi.& dic,vt dixi. ¶ No.vltimo † ex eadem, q̄ debitor creditoris cu-
6 ius bona sunt confiscata,fisco soluens liberatur. Quid autem de alijs debitoribus exititiorum ciuitatis compellis fisco soluere,an libereturt: longa & antiqua questio est late tractata per Spec.& dic de ea vt per Bart.in.l.si creditor.ff.de solu.& Bal.in.l.falsus.C.de fur.& habetur.ff.de le-

ga.iij.

ga.iij.l.Paulo Callimacho.§.fi. ¶Not.in.l.dotem.et ita
7 communiter allegatur, quod † paria sunt filiam cõsentire patri, vel contradicere sine causa.vnde irrationabilis contradictio vim consensus obtinet.Ad quod.s.co.l.si cũ dotem.§.eo autẽ tempore.ꝛ in.c.j.de his que fiunt a maio. par.cap. ¶Jn gl.dotẽ.ibi,arg.contra.de oper.noui nũc.
8 l.j.in p.in.ꝛc.Solue,q† ibi eo ipso, quod contradicit iuris permissio.iustam causam inducit in nunciatione noui operis,ꝛ contradicente. ¶Jn ea.ibi.j.ad Trebel.q† potest ꝛc.Solue,† qõ ibi repudiãdo scipsum egonerabat repudians,nec aliũ grauabat:hic autem ex iusta contradictione filie,si valida foret, grauaretur pater in exactione dotis communis. ¶Jn ea.ibi.C.de pact.conuen.l.hac.l.
10 Solue quod † ibi cõtradicendo impediebat mulier proprij patrimonij administrationem dotis sibi cum patre communis. ¶Jn ea.ibi,ꝛ est hoc optimum † arg.contra renitentes electionibus ꝛc.Triplicem intellectum habere potest ista gl.Primus, quod iniusta contradictio aliquorum facta electioni prelati facte a maiori parte capituli,non impedit eius validitatẽ.Et ad hoc.d.c.j.de his que fiunt a maio.part.capi.Secundus,quod iniuste contradicens electioni de se facte,cui ante consensum prestitit electionem impedire non valet.Ad idem.j.de decur.l.Jmperatores.§.fi.C.de appell.li qui ad ciuilia.Tertius,et
12 iste † est do.Bald.quod electus ad officia ciuitatis, inuitus cogitur acceptare, neq; potest contradicere.qõ ipse dixit esse notabile.Et mirum.quod nec ipse,nec alij aliter discutiant.Et ideo tu pro meliori declaratione:dic, quod aut eligitur quis ad sue ciuitatis officia tẽporalia, vel ad eadem per principem.ꝛ illa inuitus cogitur acceptare.et ad hoc communiter allegatur gl.ista ꝛ alia in.l.ij.§.quod quisq; iur.Et probatur ex pluribus.Primo: quia videmus electum in syndicum defensionem cause sui loci vel eius prosecutionem:quoniam cogi potest acceptare.Casus est notabi.in.l.munerum.§.defensores.j.de muner.et bono.ꝛ in hoc fallit.l.inuitus.C.de procura.ꝛ.l.filiusfamilias.§.inuitus.co.tit. ¶Secundo:quia videmus electum ad officium legationis, regulariter compelli acceptare: vt.l.sciẽdum.§.fi.j.de lega. ¶Tertio videmus idẽ in electo ad officium consultoris:vt in.l.sancimus.C.de aduoc. diuer.iudi.ꝛ in.l.ij.in gl.C.de proc.sacr.scri.li.xij. ¶Quarto idem videmus in electo ad rectoriam loci: quoniam et ille compelli potest acceptare:vt in auc.de defen.ciui.in.§. interim. Quinto idem videmus in electo ad officium iudicandi:vt in.l.differentia.ꝛ.l. munerum.§.iudicandum.ꝛ not.de offi.ordi.c.pastoralis.Et in his tria sunt specialia. Primo:q; trahi potest quis inuitus ex domo:vt illa acceptet,licet alias regulariter domus cuilibet sit tutissimum refugium,ne ibidem fieri possit realis citatio.de hoc habes casum singu.in.l.ex omnibus.C.de decur.libro.x. Secũdum,q illa iniuste recusans punit pena quinq; librarum auri:vt est casus in auc.de defen.ciuita.§.si qua vero. ¶Tertio:quia alia pena punitur, scz quia bona eius contumacis in acceptando dantur illi tempore durantis officij possidẽdi,qui in eius locum est subrogatus.ꝛ ipse contumax cogitur illud officium subire tempore duplicato. Casus est in gul.C.de decurio.l.si ad magistratum.libro.x. ¶Aut queritur,an † compellat quis inuitus acceptare beneficium vel dignitatem ecclesiasticam,ꝛ in hoc dic qõ aut agitur de promotione laici,ꝛ tunc illi inuito beneficiũ non cõfertur:vt concludit do.Ant.in.c.ꝛ si vnanimiter.de post.prela.allegans not.in.c.cum monasterium.de elec.et patet hoc ex regula.l.si debitoris.j.de sol.ꝛ.l.inuitus.de regu.iur.ꝛ.c.quod ob gratiam.eo.tit.lib.vi.cũ ibi nota.Aut agitur de promotione existentis iam clerici,ꝛ tunc cõclusit gl.vij.q.j.omnis.quod papa potest illum precise compellere,inferior autem non, nisi canonice per sententiam excõmunicationis, vel alijs iuris remedijs. Nemo enim inuitus in beneficijs cogitur.l.xxiij.distin.in.c.vbi ista.ꝛ.c. gesta.¶Post.vero ꝛ Jo.And.in.d.c.ꝛ si vnanimiter.dicunt episcopum ratione inherentis vtilitatis posse transferre presbyterum inuitum de vna ecclesia ad aliam:vt patet in c.quesitum.de rer.permuta.ꝛ in.c.nisi cum pridem.§.propter malitiã.cum ibi not.de renun. Item dicunt qõ papa episcopum inuitũ gratia euidẽtis necessitatis transferre potest de vna ecclesiã adaliã.Ad hoc tex.optimus.vij.q.
13 j.cias.ꝛ idem ipse not.in.d.c.quod ob gratiam.in mercu.
14 ¶An autem ipse possit † ab initio quem episcopum inuitum creare:dicendum,quod non:cum matrimoniũ spirituale,quod contrahitur inter episcopum ꝛ ecclesiam:requirat consensum,sicut ꝛ temporale.de elect.c.cum inter canonicos.Et ad hoc.d.c.gesta.ꝛ.d.c.vbi ista. Fallit nisi electus sit idoneus,ꝛ alius eque idoneus non reperiatur: quoniam tunc compelli potest ad acceptationem per papam.Ad hoc.l.si ẽq̃s.que hoc casu debet intelligi.c.de iusto.ꝛ.c.in scripturis.viij.q.j.per que iura dicunt Archi.et Jo.And.in nouella.in.c.si electio.de elec.libro.vi.peccare mortaliter illum,qui sciens se dignum ad promotionem, ad quam assumptus est,recusat acceptare, cũ alius eque idoneus non posset reperiri.ꝛ hoc not.

Summarium.

1 ¶Lucrum dotis causatum ob diuortium culpa mulieris contingens,filius facto patris non perdit.
2 Filius conuentus vt heres patris,potest exceptionẽ opponere ex persona sua,sibi competens,licet non, vt tanq̃ heres.
3 Defuncti factum,q̃ non noceat heredi,qui in excipiendo non vtitur adminiculo ex persona defuncti.
4 Matrimonij dissolutio causata culpa mulieris,causat lucrum dotis in persona mariti.Et quid si tantũ essent sponsalia:nu.5.
6 Reintegratio matrimonij cum ea, que culpa sua vxor esse desiit inducit tacitam remissionem lucri dotalis, quod causatum erat ex precedenti diuortio.ꝛ nu.30.ꝛ.33.
7 Maritus exigipiens de adulterio contra vxorem dotem repetentem,an dotem lucretur:ꝛ vide ibi, an requiratur accusatio cum inscriptione:vsq; ad nu.23.
8 Lucrum dotis propter adulterium,quod fundari possit iure exceptionis.
9 Protestans se velle accusare,si a protestatione desistit,nũ potest amplius accusare.ꝛ duob.nu.seq.
12 Desistẽs ab accusatione criminaliter facta,nõ potest eundem de eadem re ciuiliter postea accusare.
13 Voluntatis mutatio,quando presumatur?
14 Maritus vel socer non possunt accusare ciuiliter de adulterio ad dotis lucrum,si desistant ab accusatione eiusdem criminis criminaliter instituta.
15 Jntellectus ad tex.in.§.q; vero plurimas.in auc.vt liceat matri ꝛ auie.ꝛ nu.19.
16 Pena tripleg pro crimine adulterij etiam hodie imponi potest.
17 Correctio legum,quod induci non debeat per argumentum a contrario sensu.
18 Matrimonium,quod durat inter maritum ꝛ adulteram punitam.
20 Bona mulieris intrusa in monasterium ob adulterium, cui applicentur tam de iure canonico,q̃ ciuili:ꝛ seq.
22 Lex canonizata abrogans aliquo casu canoni, canonem non corrigit.
Gratianus non habuit authoritatem legislatoris,sed simplicis magistri.
24 Maritus,an ex adulterio vxoris putatiue lucrum dotis consequatur.
25 Maritus,an propter adulterium vxoris ita lucretur paraphernalia,sicut dotem.
26 Maritus vxori manifeste adultere,an possit debitũ denegare absq; eo,quod sequatur sententia thori separatiua?
27 Maritus,si committit adulterium post sententiam separationis thori,an vxor recuperet ius amissum in personã mariti ꝛ dotem?
28 Maritus,qui post accusationem adulterij institutã contra mulierem ad thori separationem,ꝛ lucrum dotis, ipsi vxori reddidit debitum,an sibi preiudicet?
29 Sponsalia de futuro precedentia, q̃ dirimantur per sequens matrimonium.
31 Jniuriam illatam filio a persona coniuncta, non potest pater in filij preiudicium remittere.
32 Consensus filie in sponsalibus,licet inducatur ex nõ contradictione ipsius,tamen secus est in filio.
34 Patris factum ex quo nec actio,nec exceptio oritur, non tenetur filius,etiam heres ratum habere,nec sibi nocet.

Lucius Titius. ¶ Reconciliatio conjugum, que non valet, nō impedit ius quesitū marito contra vxorem in actione de dote. h. d.

1 ¶ Not. quod lucrum † dotis causatum propter diuortiū culpa mulieris contingens, filius facto patris non perdit etiam si sibi succedat. ¶ No. secundo, quod licet filius cōueniatur, † vt heres patris: opponi tamen potest per eū

2 exceptio, que sibi competit, non vt heredi: sed ex persona

3 sua. ¶ No. ex eodem tert. o. quod † heredi, qui in excipiendo non vtitur adminiculo ex persona defuncti, non obstat factum defuncti, ex quo non fuit nata actio vel except. o. Ad idem. j. de diuer. & tempo. preser. Lab initio. §. ex facto. j. de precar. l. quesitum. §. fi. cum glo. Nec possunt meliores concordantie allegari fm Joan. Pagliaren. vt refert hic

4 Bal. ¶ No. ex eo. quarto regulam, quod † dissolutio matrimonij cōtingens culpa mulieris, causat lucrum dotis in persona mariti. Ad idem. j. l. prozi. & l. cum mulier. C. de reseri. l. consensu. de dona. inter vir. & plerunq;. ¶ Not.

5 ex eadem † quinto, sponsalia cum ea, que eius culpa vxor esse desijt. per patrem mariti, & non consentiente re integra, non inducere in persona mariti perditionē lucri dotalis: quod habuit ex ea dissolutione, que culpa mulieris

6 contingit. ¶ No. vltimo a † contrario sensu, quod reintegrato matrimonij seu sponsalia cū ea, que vxor desijt esse culpa sua, inducit tacitam remissionem lucri dotalis, qō causatum erat in persona mariti ex precedenti dissolutione matrimonij culpa vxoris contingente. Accipiendo enim eam nouiter in vxorem, videtur eius mores, quāuis malos approbare, quos improbare tenebatur: & ideo sibi imputet. Ad hoc. j. de adul. l. si vxor non. §. fina. ¶ In tex.

7 ibi, an possit † maritus propter culpam mulieris dotem retinere, intelligens mulierem esse culpabilem, co: q: cōmisit aduiterium, tunc est hic casus, q maritus per viam exceptionis adulterij opposite adultere vxori dotem repetenti, lucrari potest dotem. Et pro eodem videtur casus. j. l. prozi. fm vnam lect. glossa. & in. l. si mulier. j. eodem. ¶ Sciendum autem, quod hec dubia est & pulchra questio, in qua fuit p. ima opin. Barto. in. l. miles. §. socer. j. de adul. firmanti, maritum ob adulterium vxoris non posse lucrari dotem, nisi criminaliter vxorem accuset de adulterio, & se inscribat: quoniam tunc probato adulterio, & secuta sententia potest libellus repudij per maritum destinari vxori, cui dotem repetenti obstabit exceptio declarati adulterij. Alleg. text. secūdum veriorem intellectum in. d. l. miles. §. socer. & §. q; vero plurimas. in auc. vt lic. matri & auie. vnde sumpta est auc. sed nouo iure. C. de adulter. Et hoc recte intuenti videtur firmasse opi. gl. in. d. l. consensu. §. vir quoq;. & §. virā. Pro cuius declaratione, primo aduertendum censeo ad intellectum. d. §. socer. Cuius vt verum intellectum dem, necessariū est referre formalia verba sic dicentia, socer cum nurum adulterij se accusaturum libellis presidi datis, testatus fuisset: maluit ab accusatione desistere, & lucrum ex dote magis petere. Queritur, an huiusmodi commentum eius admitti existimes: respondetur pessimo exemplo is qui nurum suam accusare, instituisset, postea desistere maluit contentus lucrum ex dote retinere, tāq; culpa mulieris dirupto matrimonio: quare nō imque repellitur, sc; iste socer, qui commodum dotis vindicte domus sue preponere non erubuit. Hec sunt verba. d. §. triplicem habentis intellectum. ¶ Primus, q potest maritus seu socer aduersus nurum repetentem dotem se tueri exceptione adulterij, & illā lucrari. Et hoc patet ex verbo litere. ibi. lucrum ex dote retinere, que verba sonant exceptionem oppositam fuisse a socero, qui dotem querebat retinere. dicit etiam vlterius tex. q etiā potest ipse socer criminaliter nurum adulterij accusare, si sit professus seu protestatus se accusaturum, non tamē accusauit, sed ab ipsa protestatione de accusando recessit, excluditur, suppl. et gl. sc; a iure accusandi: non autem dicit, q excludatur a iure excipiendi de adulterio; vt sic lucretur dotem. Pro hoc: q: exclusus a iure agendi non videt exclusus a iure excipiendi vel econtra. §. de quic. l. vendicantem. cum. l. seq. Ex quo intellectu duo sunt notan. ¶ Primum, † qō lucrum dotis propter adulterium nurus fundari potest in iure exceptionis adulterij. In cuius exceptionis oppositione, non est necessaria inscriptio: vt in. c.

8 super his. de accu. Et hoc est verum etiam si non precesserit criminalis ipsius adulterij accusatio: vnde fm hunc intellectum est ibi casus apertus cōtra Bar. quamuis ipse ab

9 leget pro. ¶ † Secundo notan. quod sicut semel desistens ab accusatione non auditur volens postea eandem reperere: vt in. l. ij. §. j. cum simi. j. de adul. Ita pariter nec auditur volēs accusare de eo crimine, de quo se accusaturum presidi protestatus fuerat, si a protestatione desistit, vel renunciauit. & in hoc ille casus reputat singularis. ¶ Se-

10 cundus † est casus, quod ibi repellatur socer non ab accusando de adulterio, prout supplet gl. q: ab excipiendo de adulterio: vt dotem sibi retineat. Et huius est ratio: quia tione cōmissi adulterij non cedit dos lucro soceri, nisi processerit de adulterio criminalis accusatio vna cum inscriptione: vt in. d. §. q: vero plurimas, in aut. vt licet matri & auie. Et fm hunc intellectum est ibi casus pro opi. Bart.

11 vnde tunc notandum, quod † exceptio commissi adulterij non prodest ad causandum lucrum dotis, nisi eiusdē processerit accusatio criminalis vna cum inscriptione. et ille intellectus satis applaudit. ¶ Ego vero do tertium, fm quem iudicio meo ille tex. reddetur singularis, sc; quod ibi cum se accusaturum adulterij nurū socer presidi protestatus fuisset, & demum ab ea protestatione recessisset, seu ab accusatione iam inchoata desitisset: vt sonant verba litere, ibi, maluit ab accusatione desistere. & lucrū dotis petere volebat, & sic ciuiliter agere de crimine adulterii, & ad penam applicandam sibi, vt sonant verba litere ibi. & lucrum ex dote magis petere &c. determinauit Jurisconsultus cum repellendum, sc; a petitione. q postulabat propter adulterium declarari dotem suo lucro cessis-

12 se. ¶ Et fm hoc no. ibi, si singulariss mum casum, q † desistens ab accusatione criminaliter mota, non amisit volens cādem de nouo repetere: vt in. d. l. ij. §. j. de adult. Ita desistens ab accusatione mota criminaliter non amittit volens ab eodē crimine accusare ciuiliter. Ita est casus singularis ibi fm me. & est nouus intellectus quē ex his roboro. ¶ Primo: quia video idem decisum eo modo, sc; quod desistens ab accusatione criminis mota ciuiliter non auditur de eodem volens accusare criminaliter: vt est casus singu. fm vnam lectu. glos. quam ibi summe not. Bar. in. l. qui desistit. j. ad Turpil. ¶ Secundo: q: non est verisimile. quod tex. ibi dicat de eo repellendo ab accusatione criminali, quam post desistentiam prime nouiter repetere volebat propter duo. Primo: q: cum potuisset premisisse socerū accusationis criminalis iam institute: merito presumendum, quod in eadem voluntate persueraret, sc; non criminaliter accusando. Et si tu dicis cum voluntatem mutasse: proba: quia hoc ibi in litera non apparet. Et quia presumptio iuris est pro me, scilicet quod mu-

13 tatio † voluntatis non presumatur, & illam alleganti incumbit onus probandi. j. de lega. ij. l. Lucius. in prin. & de probat. l. cum qui. & l. quinquaginta. de baptis. c. miseros. de sentē. ex commūni. cum a nobis. il grande. ¶ Tertio propter verba litere ibi, dum dicit: quare nō imque repellitur. qui commodum dotis vindicte domus preponere non erubuit. Ex quibus apparet, quod Jurisconsultus intendit repellere illam, qui non erubescebat prosequi accusationem criminalē de crimine ciuiliter instituta. omittendo ius vindicandi domum suam. & sic non prosequēdo accusationem instituta criminaliter. Nec obstant verba litere, ibi, lucrum ex dote retinere, que sonāt in via opponendi exceptionem adulterij: quoniam respondeo, q si tis bene stat, quod socer habebat pensē se dotem, & quia volebat illam sibi retinere perpetuo, instituit libellū, quo petijt nurum declarari adulterium commisisse, non ad penam criminaliter inferendam, sed ciuiliter, sc;, vt per hoc dos eius lucro cederet. Et hoc sonant verba litere, ibi, et lucrum magis petere ex dote &c. que includunt ius agendi, vnde iste est verissimus intellectus. ¶ Et quo not. sc;

14 cundo † priuari socerum vel maritum iure instituēdi accusationem de crimine adulterij ciuiliter, id est ad lucrā dotis sibi applicandum, si desistit ab accusatione eiusdem criminis instituta criminaliter, & nunc habes illum. §. finis enudatum, & tanq; lilium florens. ¶ Et ad primū intellectum illius. §. supra relatum vide. c. licet in beato Petro. de accusa. ¶ Secundo † principaliter videndum de

15 intellectu. §. quia vero plurimas. in authen. vt licet matri

eaue.

ꝛ auie. In quo secundo principaliter fundatur opi. Bar. vult enim ille tex. q; cum vir accusare vult vxorē de adulterio debet se inscribere, ꝛ si eius criminis cōdemnata fuerit misso ad eam libello repudij, dotem lucrabitur: ꝛ tantum de reliqua substātia mulieris, quantū est tertia pars ipsius dotis. ꝛ huic tex. videtur mirabiliter refragari tex. in. ℌ. adulteram. in auf. vt nulli iudi. dicens, quod adultera condemnata ad penam iuris, que est immissio in monasterium, si ipsa liberos habet, due partes patrimonij sui illis assignant. tertia vero pars monasterio. Et subijcit sic formaliter, scz tamen vt per omnes casus pacta dotalibus inserta instrumentis, viro illesa seruentur ꝛc. vnde ex his verbis expresse innuit ille tex. quod vir dotē non lucratur ex cōdemnatione aduersus mulierem secuta de adulterio, licet possit vi pacti lucrari, si illud appositū est. Et sic in hoc manifestissime contradicit. d. ℌ. quia vero plurimas. qui vult quod eo ipso, quod condemnatio adulterij est secuta dotem lucretur, etiam si pactum de lucrādo non sit appositum. ℑ Non reperio aliquem post Jac. Butr. ꝛ Jac. de Belui. istam contrarietatem tetigisse: vnde pro ea plene enarranda, scias glos. varias solutiones dedisse tam in. d. ℌ. quia vero. q̄ in. d. ℌ. adulteram. vnde prima solutio fuit quod ℌ. adulteram. non loquatur de dote, sed de alijs bonis. ℌ. q; vero. de dote loquatur. Et hoc manifeste falsum. quia ℌ. adulteram. non loquitur in dote, dum dicit, quod pacta dotalia salua esse debent marito, quando mulier propter adulterium recluditur in monasterium: quasi velit expresse, quod cum pactum de lucrando non est insertum, dos non cedat lucro mariti, sed debeat diuidi inter monasterium ꝛ mulieris descendentes, quemadmodum reliqua eius substantia. ¶ Item ℌ. quia vero. loquitur etiam de alijs mulieris bonis: vt patet: q; vult quod mulier de adulterio condemnata descendentibus non existentibus non solum dos, sed tantum ex reliquo eius mulieris patrimonio, quantum est tertia dotis pars: marito applicetur. Unde secunda solutio fuit, quod ℌ. quia vero. loquitur quando mulier ob adulterium non detruditur in monasterium: vt tunc dotem maritus lucretur. ℌ. adulterium. loquitur quando detruditur, ꝛ tunc nō lucretur, nisi ex pacto. Sed certe, nec ista solutio est bona: quia iure authen. omissa dispositione legis Mosayce, et antiqua. C. non reperitur alia pena in adulteram statuta q̄ in monasterium detrusio: vnde non potest de alia pena loqui. d. ℌ. quia vero. vnde tertia fuit solutio, quod. ℌ. quia vero. intelligitur ſm. ℌ. adulteram. scz, vt tūc dotem lucretur maritus quando pactum insertum est, ꝛ non aliter, cū debeant iura iuribus concordari. C. de inoffi. dot. l. vnica. de elec. cum expediat. lib. vj. Sed certe hec diuinatio est, ꝛ igitur fugienda, cum sit refugium miserorum. dicit gl. C. famil. erciscū. l. filium quem habentem. Unde fuit solutio quarta, quod. ℌ. adulteram. loquitur quando accusat extraneus eo casu, quo potest. iuxta not. in. l. quānis adulterij crimen. C. de adul. ℌ. autem, quia vero. loquitur quando accusat maritus. Sed certe ista diuinitiua ad dictū. ℌ. adulteram. ꝛ restringens literam generaliter loquentem: igitur falsa vt proxima. Unde quinta fuit gl. solutio quod ℌ. adulteram. loquitur quando mulier accusatur criminaliter. ℌ. autem, quia vero. loquitur quando ipsa accusat ciuiliter. Sed certe hec solutio est falsa ꝛ contra tex. in. d. ℌ. quia vero. dicentem, quod debet maritus cum accusat inscribere se: ergo sequitur quod de accusatione criminaliter instituta loquitur, cum in accusatione instituta ciuiliter non sit necessaria inscriptio: vt in. c. super his. cū ibi plene not. de accu. ¶ Unde sexto fuit solutio Jac. But. in auf. sed hodie. C. de adul. in lect. noua, dicentis, quod aliquando accusat extraneus adulteram criminaliter, ꝛ tali casu loquatur. ℌ. adulteram. scz vt facta impositione pene detrusionis, non consequatur maritus lucrum dotis, nisi ex pacto. Aliquando vero accusatur criminaliter nurus, ꝛ tunc secuta penalis sententia detrusionis, non consequit ex ea maritus ipso iure lucrū dotis, sed potest ad eam lucrandam institui accusatio ciuilis, ꝛ dos retineri per viā exceptionis. ꝛ ita loquitur. d. ℌ. quia vero. ꝛ. l. ista ꝛ prox. ꝛ l. cum mulier. ℸ. eo. ꝛ. c. plerunq; de dona. inter virum. Sed certe ista solutio non videtur bona: quia vt dixi restringit d. ℌ. adulteram. generaliter loquentem ꝛ ad illum diuinatiua. ¶ Unde vltima fuit solutio Jacob. de Belui. in. d. ℌ. adulteram. dicentis, quod aut mulieri pro pena adulterij infligitur detrusio in monasterium, ꝛ tunc loquit. ℌ. adulteram. scz vt maritus dotē non lucret, nisi ex pacto, ꝛ huius est ratio duplex. ℑ Prima fauor religionis, maxima ꝛ enim est ratio, que pro illa facit. ℸ. de relig. l. sunt persone. ¶ Secunda: quia immissio in monasterium, quam patitur mulier, vt penitentiam agat commissi criminis, abstergit in eam omnem maculam commissi criminis, propter quod dotem erat perditura: vt in auf. de mona. in prin. xix. q. vlti. c. fi. Aut ei infligitur alia pena. ꝛ tūc loquitur. d. ℌ. quia vero. vnde sumit auf. sed nouo iure. C. de adult. scz vt tūc lucretur maritus dotem. hec autem solutio nō placet modernio. in. d. l. cum mulier. ea ratione, quia sentit Jaco. de Belui. quod hodie pro crimine adulterij imponi potest alia pena, quam detrusionis in monasteriū. quod est falsum ſm eos per authen. sed hodie. que sumitur ex dicto ℌ. adulteram. ꝛ. c. gaudemus. de conner. coniug. Sed certe ista ratio nihil valet: quia etiā hodie pro crimine adulterij imponi † potest triplex pena vltra predictam. ℑ Prima est simplex separatio thori cum denegatione debiti coniugalis, licet quando agitur, non sit causa mere criminalis: vt in. c. tue. de procur. vt lite non contest. c. j. xxxiij. q. ij. ℌ. in hoc. ¶ Secunda est pena incisionis vestium ꝛ capillorum vtraq; ex parte: vt habes tex. singularem iuncta glos. in. c. de benedicto. xxxij. q. j. ¶ Tertia est pena excommunicationis: vt in. c. antelegimus. de adul. vnde soluunt quidam moderniores, quod aut maritus agit de crimine adulterij ciuiliter, vel illud deducit in vim exceptionis, ꝛ tunc lucretur dotem: vt hic, cum simi. ꝛ in. d. ℌ. socer. ſm vnam lectu. Aut agit criminaliter ad penam intrusionis, ꝛ tunc nō lucretur nisi ex pacto: vt in. d. ℌ. adulteram. qui ſm eos in hoc corrigit. d. ℌ. quia vero. Et sic erit dare casum, in quo questio mota criminaliter preiudicabit questioni mouende ciuiliter, licet regulariter contra per. l. j. cum materia sua. C. quando ciuil. actio preiudi. crimina. Sed certe nec ista solutio videtur mihi tuta: quia inducit legū correctionem, que est vitanda: vnde relinquitur contrarij solutio valde dubitabilis. ¶ Ego vero pro veritate puto, q; cum agitur ad penam detrusionis in monasterium impo nendam, sit locus lucro dotis. per dictum ℌ. quia vero. vbi obstat dictus ℌ. adulteram. inquantum a contrario sensu sumitur, quod si non fuisset insertum pactum dotale, non esset locus lucro dotis secuta pena intrusionis: quia vt plene † digi in. l. ſi cum dotem. ℸ. eod. per argumentum a contrario sensu, non debet induci correctio legis: vt est casus in. l. non solum. ℌ. filijs autem. C. de bon. que liber. inuncta. l. penul. C. qui testamen. ꝛ si dicis. Quid ergo operabitur finis. d. ℌ. adulteram. dum dicit, vt per omnes casus viro pacta dotalibus illata instrumentis, seruent. Quia si de iure communi absq; pacto lucrabatur dotem tali casu maritus, per dictum ℌ. q; vero plurimas. ergo multo fortius lucrabitur stante pacto. Et sic decisio legislatoris in illo ver. non erat de re dubia, sed clarissima contra. Lancille. ꝛ. l. quod Labeo. cum simi. Respondeo, quod debes considerare, quod quamuis mulier in penam adulterij detrusa in monasterium, si intra biennium non repetatur a viro, debeat tonderi ꝛ habitum accipere monachalē, vel monasticum: vt in. d. ℌ. adulteram. tamē ex hoc solo, quod professio non sequatur, non efficitur monialis: vt concludit gl. in. d. c. gaudemus. Et est ratio: q; non habitus facit monachum, sed professio regularis: vt in iuribus vulgaribus. ¶ Unde resultat † conclusio, quod inter maritum ꝛ adulteram punitam, durat matrimonium quo ad substantiam vinculi matrimonialis, licet separetur quo ad thorum. ¶ Nunc ad propositum † illa verba, per oēs casus viro pacta dotalia seruentur, veniunt mirabiliter ad limitationem. l. ij. de pact. dota. Inquantum enim illa vult, quod non valeat pactum, quod lucretur dotem maritus, si matrimonium solutum fuerit morte sua vxore superuiuente non habet locum cum post tale pactum confectum mulier in penam adulterij intrusa fuit in monasterium, ꝛ sic separatum matrimonium quo ad thorum tantum. Quoniam tunc, quamuis maritus prius decedat, et vxor punita in monasterio remaneat, tamen pactum lucrande dotis valebit. Ita solus ego noto casum singularem in fi. d. ℌ. adulteram. ibi, per omnes casus ꝛc. Et illius tex. est ratio: q; eo casu cessat ratio, que est in. d. l. ij. Ideo

enim non valebat pactum, q̃ predecedẽte marito pur ma
ritus dotem lucretur: q̃ impediebatur ex hoc mulier su
perueniens nubere, cum se sine dote reperiebat. Sed hoc
in casu cessat ista ratio: cum quãuis maritus predecedat.
nihilominus vxor superueniens non possit iterum nubere
ex quo omni tẽpore cursum vite sue debet ad penitentiã
peragendam in monasterio deflere: vt in d. §. adulterã. et
d. c. gaudemus. igitur ꝛc. Et iste est ad illum text. verus et
nouissimus intellectus, ꝛ si dicere licet a nostris maiorib⁹
20 ignoratus. ¶ Quantamen tex. vult † quod isto casu intru
sionis in monasterium propter penam adulterij monaste
rio applicetur tertia pars bonorum mulieris, reliqueve
filijs ex ea. Adde, quod ex hoc ius canonicum discre
pat a ciuili: q̃ iuri canonico omnia bona mulieris tali ca
su applicantur filijs, seu sibi succedentibus ab intestato, ꝛ
ipsi monasterio assignatur arbitrio boni viri tantũ ex bo
nis mulieris, q̃ tamen possit monasterium cõgrue ipsam
alimentare. Istud est singulare dictum Archid. ꝛ Legi
stis in auditum. xxvij. q. i. si qua monacharum. hoc firman
tis per text. c. de lapsis. xvij. q. vij. vbi traditur ista regula,
21 q̃ † quamuis cum intrat quis monasterium ex voluntate
applicentur monasterio omnia eius bona, legitima solũ
ipsius ingressi filijs reseruata: vt in aut. si qua mulier. que
est canonizata, de sacrosanc. eccl. tamen secus est cum mo
nasterium intrat ex necessitate, eo: q̃ in penam delicti in
monasterium est intrusus: quoniam tunc nil aliud mona
sterio applicatur: nisi tantũ, ex quanto possit congrue mo
nasterium ipsum ingressum alere. Fallit in casu. c. si quis
rapuerit. xxvij. q. i. qui est tex. l. canonizatus. Et hoc mira
biliter nota ad declarationem dicte authẽ. si qua. ꝛ perpe
tuo commẽda memorie: q̃ quotidie iudices seculares de
inquentes ad penam intrudunt in monasterium. ¶ Li
22 cet † autem supra dicerim regulam. d. c. de lapsis. fallere
in casu. d. c. si quis rapuerit. Adde, quod illud nõ est verũ
eo: q̃ si recte consyderas, ille tex. non est canon, sed lex ca
nonizata per Gratianum, que sumitur ex. §. si quis rapue
rit. in auth. de sanctiss. epis. vnde succedit elegãs doctrina
Joã. And. in nouella. in. c. ij. de rescrip. volentis, quod lex
canonizata in aliquo casu abrogatiua canonis, canonem
non corrigit, eo: q̃ Gratianus authoritatem non habuit
Legislatoris, sed simplicis magistri, vt ibi per eũ. ¶ Un
de secunda in proposita questione fuit opi. Bald. in. l. cum
mulier. j. eo. tenẽtis etiam lucrum dotis ex adulterio que
ri marito: quãuis eius criminis accusatio vna cum inscri
ptione non fuerit instituta. Probat primo per casum. l. fi.
C. de adulter. vbi mortua muliere adultera, eius maritus
aduersus mulieris heredes deducit adulterij questionẽ
solum pro cõsecutione lucri dotalis, ꝛ tamen est certum,
q̃ pro crimine adulterij criminaliter puniendo non, cum
illud morte mulieris extinctum sit: vt. l. ex indicioꝝ. j. de
accu. l. defuncto. j. de pub. iud. ꝛ l. ij. ꝛ fi. cum simil. C. si reus
vel accu. mort. fuer. ¶ Secundo per. l. fi. cum sua materia,
§. de condi. sine cau. ꝛ. l. qui contra. ꝛ. l. si quis incesti. ꝛ aut.
si quis incestas. C. de incest. nupt. ꝛ. c. ꝛ si necesse. de donat.
inter virum. In quibus patet, quod quamuis error iuris
excuset a pena adulterij: vt in. l. si adulterium cum incestu.
j. de adul. Et sic eo casu non possit mulier criminaliter ac
cusari, nihilominus dotem perdit, ꝛ sic hoc casu non erit
necesse ad illam querendam crimen in accusationem de
ducere. Sed certe ad hec ambo argumenta facilis est
responsio: quia igitur his casibus consequitur maritus lu
crum dotis absq̃ institutione accusationis criminalis: q̃
illa istis casibus est impossibilis, lex autem impossibilita
tem nemini videtur iniungere. j. de excu. tuto. l. Titius. in
fi. ꝛ in reg. iur. vtriusq̃. secus autem eo casu, quo possibilis
accusatio est: q̃ tunc posset sustentari Bar. per. d. §. q̃ ve
ro plurimas. ¶ Adductur tertio per tex. huius. l. ꝛ proxi
me. ꝛ. d. l. cum mulier. Ex quibus videtur dari pro conse
cutione lucri dotalis, via non solum accusandi criminali
ter, sed etiam ciuiliter: quinimo ꝛ excipiendi. vnde si viam
ciuiliter accusandi atq̃ excipiẽdi eligere potest, sequitur
inscriptionem non fore necessariam: vt in. d. c. super his.
Sed certe ꝛ ad hoc respõderi potest, q̃ ista iura antiqua
declarationem recipiant a nouissimo iure posito in. d. §.
q̃ vero plurimas. scz, vt tunc demũ possit institui pro lu
cro dotis consequendo adulterij exceptio, seu eiusdem ci
uilis accusatio, quando precessit criminalis cũ inscriptio
ne. ¶ Hec est nouum, q̃ priores leges a posterioribus in
terpretationem recipiant. ff. de legib. l. non est nouum. cũ
seq. Opi. autem hanc Bal. Joan. And. in addi. Specu. in
tit. de excep. §. dicto ver. item queritur ecce. dicit fuisse per
prius glosia. in. l. vnica. in. §. illo proculdubio. C. de rei vxo.
actio. dum alleg. dictam. l. fi. C. de adul. ad quam est supra
responsum. Item ꝛ antiqui docto. vt Alb. Pap. nõ ergo
23 potest negari, quominus iste passus sit dubius. ¶ Ego
autem in iudicãdo in palatio apostolico secutus sum sen
tentiam Bal. ex casu expresso iudicio meo in. d. c. plerũq.
de dona. inter vir. ꝛ vxo. Ibi enim dicitur, q̃ per accusa
tionem criminis adulterij, quam facit maritus pro obti
nenda solum thori separatione consequitur ipse lucrum
dotis. ꝛ tamen in hac accusatione ad hunc effectum insti
tuta: cũ non sit mere criminalis, non vult papa inscriptio
nem esse necessariam: vt est expressum in. c. tue. vbi arbi
tror esse casum huius questionis. Et ad hoc non aduer
tunt Canonist. ꝛ per hoc sit expeditus passus iste. ¶ Sed
24 succedit in materia † duplex pulchra dubitatio. Prima,
an ex adulterio vxoris putatiue consequatur maritus lu
crum, q̃ tetigit gl. singu. in. d. l. consensu. §. virum. C. de re
pud. que quamuis pro parte viri allegãs. l. iij. §. i. §. de do
na. inter vir. decidit contrarium allegans tex. in authẽ. de
nup. §. si vero ab initio. Sed certe tex. ille nihil facit dupli
cati ratione. Prima: q̃ ibi loquitur de eo, qui putatiuũ ma
trimonium cum ancilla contraxit, dicendo putatiuũ ma
ritum nullum ex hoc matrimonio lucrum sperare posse.
Certum est autem de iure ciuili cum ancillis non posse
adulterium committi. j. de adulte. l. inter liberas. Secũdo
q̃ posito quod committi possit, nihilominus text. ibi nul
ideo non posse marito lucratiue lucrum queri, ne pacto
serue domino in quesitis preiudicetur, cum quamuis in
acquirendis preiudicare possit, in quesitis tamen non. C.
de pact. l. seruus. C. de acquir. poss. l. fi. cum simil. Ver. au
tem ratio cessat in casu nostro: vt ex se patet. ¶ Pro in
stricta disputatione saluari posse sententiam glosa. no
ueo: per tex. l. si vxor. in. §. fed si ea. j. de adulte. vbi dicitur,
q̃ quãuis maritus eam que putatiua vxor fuit, accusa
re possit adulterij, non tamen iure mariti accusat, sed ma
re cuiuslibet extranei alterius. Sed lucrum hoc dotis ex
adulterio defertur marito, vt marito in compensationem
iusti doloris ꝛ verecundie. arg. j. de adulte. l. si adulterium
cum incestu. §. Imperatores. non autem marito, vt extra
neo: igitur ꝛc. Intellige tamen questionem procedere in
matrimonio inter prohibitos ignoranter cõtracto: quo
niam si scienter, cessat questio: quoniam tũc in pena illicite
contrahentium dos applicatur fisco: vt. d. l. si quis incesti.
ꝛ. d. §. authen. incestas. ¶ Secundo nunquid non solum
25 † dotem, sed etiã paraphernalia vxoris ex adulterio ma
ritus lucretur: ꝛ in hoc glo. singularis in. d. c. plerunq; de
dona. inter vir. tenet, quod sic. exponens verbum text. ibi,
dotalitium, id est res paraphernales. Illam autẽ opinã
Canoniste ea leui reprobant ratione: q̃ in penis facilea
est restrictio ꝛc. Ego vero dico eam esse falsam, motus ita
ter. Primo: q̃ decisio gl. processit ex ignorantia significa
tionis vocabuli huius verbi, dotalitiũ, quod papa expo
nens in. c. ex parte licet. de foro compet. dicit esse donatio
nem propter nuptias. Secundo: q̃ contra eam dico hoc
casum apertissimum ꝛ miror, q̃ a nemine ponderatur. d.
§. quia vero plurimas. in authenti. vt liceat matri et auꝝ.
Ibi enim dicitur, q̃ ex adulterio vxoris, si filios non ha
beat, lucratur maritus non solum dotem, sed tantum ex
reliqua substantia mulieris, ꝛ sic ex bonis paraphernali
bus, quãtum est tertia pars dotis. Si vero filios habeat,
dotem lucrat, quo ad solum vsumfructum. Ecce ergo, q̃
ibi est casus rotundus, q̃ non lucratur paraphernalia ex
toto filios vxore non habente, sed etiam eis tantũ quan
tum est dotis tertia pars. vnde in hoc Bernardus locu
26 tus est pessime. ¶ Et per hec † inmetis bis que dixi in. l.
res iudicata. §. j. vbi me ad hoc dicẽda remisi. Habes ma
teriam longe melius vltra alios expeditam. Subicio ta
men remissiue questionem triplicem. Prima, an propter
adulterium manifestũ vxoris, absq̃ eo q̃ sequat sententia
thori separatiua, possit maritus authoritate propria de
negare debitũ vxori, ꝛ eam expellere: de hoc vt no. gl.
in. c. ex parte. de spon. in. c. fi. de adult. ꝛ in. c. j. xxxij. q. ij. ꝛ vi
de. c. Agathosa. xxvij. q. ij. seculares. ꝛ. §. in hoc xxxij. q. ij. et
canonum.

c.multorum.xxxv.q.vi.t.c.porro.ſ.de diuor. ¶ Secunda,
27 an ſi maritus † committit adulterium poſt ſententiã ſepa
rationis thori procedentem, ex adulterio vxoris, recupe
rat vxor ius amiſſum in perſonam mariti, t dotẽ: de hoc
dic vt not.gl.in.d.c.fi.t habetur melior gl.iuris in.c.Apo
ſtolus.xxxij.q.vij.t not.Innoc.in.c.de illa.de diuor. Et ad
hoc vide.c.ex literis.co.tit. ¶ Tertio nunquid intentus
28 in † petendo ſeparationem thori, t lucrum dotis, ſibi fa
ciat preiudicium, ſi accuſatione adulterij pendente, vel
ante, ipſi vxori debitum reddit. Et ad hoc vide gl.in.d.c.
fi.t in.d.c.j.in decr. Et quod not. Inn.in.c.inquiſitioni.de
ſenten.ex com. ¶ Jn tex.ibi, atq; ita alij nupſit ꝛc.t ſic pre
29 cedentia † ſponſalia de futuro dirimũtur per ſequẽs ma
trimonium. Ad hoc de ſpon.duorum.c.j.de ſpon.c.ſi inter
virum. Unde dicit lex: alij deſpõſatam, alteri poſſe nube
re. C. de ſpon.l.j. ad cuius intellectum vide.c.deſponſatã.t
c.deſponſatas.xxvij.q.ij.t.c.preterea.t.c.requiſiuit.t.c. ex
30 literis.extra de ſpon. ¶ Jn text.ibi, † tamen ſi ſpõſalibus
non conſenſiſſet ꝛc. Et ſic patet, quod quamuis pater no
mine filij abſentis t ignorantis, contrahat ſponſalia cum
vxore olim filij, que eidem iniuriata fuerat propter prece
dens diuortium ſua mulieris culpa contingens, tamẽ hec
remiſſio iniurie ex ſponſalibus per patrem factis prece
dens, non preiudicat filio: ſicut nec ei preiudicat factũ pa
tris in remittenda iniuria, quam ipſe patitur exhereda
tione ſui per matrem iniuſte factam: vt probatur in.l. Pa
pinianus. de inoffic. teſta. ¶ Unde eſt ſingulariter notan.
31 quod † quamuis iniuriam filio illatam ab extraneo poſſit
pater in filij preiudicium regulariter remittere: vt.l. ſed ſi
vnius. §. filio. cum ſimi. ſ. de iniur. tamen hoc non poterit,
ſi iniuria inferatur in perſona coniuncta. quod diligenter
32 not. ¶ Jn gl. ſuper † verbo, cõſenſiſſet. ibi. ſecus in filio ꝛc.
Et ſic vult glo. q; quamuis non contradictio filie inducat
conſenſum in ſponſalibus, que pro ea pater contrahit: vt
in.l. ſed que patris. hic allegata tamen non ita inducitur
ex non contradictione filij. arg.l. filio. hic allegata. Sed gl.
in.d.l. ſed que patris. tenuit in vtroq; idem eſſe. t illa com
muniter tenetur per text.l.in adoptionibus. ff. de adopt.
Ego autem addo caſum hoc formaliter dicentem in cap.
ſ.verſi. porro. de deſpon.impu.lib.vi. hoc antẽ procedit vbi
ſolãmodo ex non contradictione filij reſultaret cõſenſus
ſponſaliũ per patrẽ ſuo nomine contractorum approbatius. Si enim etiam vltra approbationes ſponſaliũ per
patrem ſuo nomine contractorũ, reſultaret filio preiudi
cium: puta in amiſſione lucri dotium, qõ ipſe ſentit ꝓpter
adulterium eius vxoris, cum qua poſt diuortiũ pater eius
nomine noviter contrahit ſponſalia, tunc ex non cõtradi
ctione conſenſus, approbatio ſponſalium non reſultaret,
tex. eſt hic ſingularis, iuncta iſta gl. fin Bal. t recte. arg.l.
penul. ſ. de furt. ¶ Jn ea. ibi, vel verius etiam ſi conſenſi
33 ſet ꝛc. Pet. t † Bal. dicunt, q; iure iſto ſecundum quod in
crum dotis obueniens filio in poteſtate querebatur ple
narie patri: vt eſt caſus iuncta glo. t.l. dotem. ſ. de caſtren.
pecul. eſt dicendum, q; pater etiam ſine conſenſu filij con
trahens matrimonium cum ea, a qua alias filius ſua cul
pa diuerterat videtur remittere lucrũ dotis. Ex quo per
nouam matrimonij celebrationem eius mores approbaꝰ
vt.l.ſi vxor. in fin. hic approbata. t in.c. quemadmodũ.
de iureiurã. Nec obſt. iſte text. q; hic fuerunt ſolummodo
ſponſalia, t ſic non habuit matrimoninm ſuam perfectio
nem, quinimo t a ſponſalibus receſſum fuit: vnde fingunt
illa non facta t prius diuortium culpa mulieris precedẽs
duraſſe. arg. optimũ. ff. de ritu nup. l. plerunq;. ¶ Ego
tamen veriorem eſtimo ſententiam Bar. t communem,
ſcz quod ſi filius ſponſalibus cõſenſiſſet, preiudicaſſet ſibi
in lucro dotis in caſu huius legis. Primo per text. ibi, dũ
dicit, tamen ſi ſponſalibus conſenſiſſet, preiudicaſſet ſibi
in lucro dotis ꝛc. a contrario ſenſu. Secundo: q; ex cõtra
ctu ſponſalium ita reſultat voluntas approbata morũ mu
lieris, ſicut ex contractu matrimonij. argumentum opti
mum. ff. de diuor. l. ſi. ad fin. Nec verum dicit Bald. q; iure
iſto poſſet pater ſine conſenſu filij remittere lucrũ dotis,
quod ex adulterio vxoris reſultat: quia eſt contra caſum
huius legis in verbo, tamen ſi ſponſalibus non contradi
ceret ꝛc. Nec obſt. d. l. dotem filio. quia quamuis lucrũ do
tis queratur iure iſto patri. tamen non vult lex, quod cum
illud queritur ex iniuria filio illata per vxorem ſibi con
iunctiſſimam perſonam, poſſit pater illud remittere in fi
lij preiudicium: vt hic eſt tex. ¶ Jn eod. ibi, ex quo detur
34 actio, vel exceptio ꝛc. No. gl. que † continuo allegatur, qõ
factum patris ex quo nec actio, nec exceptio oritur, nõ te
netur filius etiam eius heres ratum habere, nec ſibi no
cet. Et de hoc dic vt plene per Bart. ſ. de vſucapio. l. cum
vti predium.

Summarium.

1 Exceptio ſimilis criminis, licet non tollat accuſatio
nem crimmaliter inſtitutã, tollit tamen ciuiliter deductã.
2 Reconuentio licet locum non habeat in cauſa criminali
criminaliter mota, tamen locum habet in criminali ciui
liter mota.
3 Super incidenti queſtione, licet pronunciãdum non ſit, ſi
tamen pronuncictur, tenet pronunnciatio.
4 Sicut in criminalibus ſufficit ſolum declarari ſuper fa
cto: quia pena ſuper eo ex iuris diſpoſitione ſuccedit, ita t
quando de crimine ciuiliter proceditur.
5 Sententia in actione perſonali ſufficit, quod dicat debi
tum, etiam abſq; eo, quod aliter cõdemnet iudex. Et idẽ
in realiquia ſufficit declarare dominum eſſe vel non eſſe.
numero. 5.
7 Delicta paria, quando pari compenſatione tollantur:
8 Juuari ea lege, quam contemmit, quis non debet.
9 Feſtucam de oculo alieno non eiicit, qui trabem geſtat.
9 Culpet alium nemo ex delicto, cui ſimile vel cõforme ipſe
commiſit.
10 Conuentio t reconuentio vnica ſententia terminari de
bent: intellige, quando ſe inuicem perimunt: ſecus ſi ſe nõ
perimunt.
12 Libellus in actione perſonali concludens, ad ſolam de
clarationem procedit.
13 Peccans in lege matrimonij, non poteſt ſimile delictum
obijcere.
14 Jndebitum ſolutum, quod in repetitionem cadit per viã
alicuius contractus, non poteſt repeti per condictionem
indebiti. t vide nu. 26.
15 Mos ciuilis paterna ad effectum conſolidationis in
actione de dote in filiam idem operatur, qõ naturalis.
16 Confiſcatio vniuerſalis bonorum patris, non inducit cõ
fiſcationem actionis de dote, que erat cum filia cõmunis.
t nu. 27. t. 29.
17 Exactio dotis facta a patre, impedit ius conſolidationis
in perſonam filie, licet petitio nõ. t nu. 27. t. ſ. in.l. poſt do
tem. nu. 60.
18 Maritus putatiuus ita lucratur fructus dotis, ſicut ve
rus, propter onera matrimonij. t vide nu. 28.
19 Maritus putatiuus ſumptus in dotem factos, quãdo t
quos repetat: t nu. 20. t nu. 28.
21 Verbum accuſatio, ex lata ſignificatione ſicut compre
hendit petitionem ciuilem t pecuniariam, ita t actio cri
minalem.
22 Accuſans aliquem de crimine, t petens ſimpliciter pu
niri, in dubio, an intelligatur inſtituiſſe actionem cri
minalem?
23 Crimen adulterij, q; poſſit per maritum deduci, etiã per
viam exceptionis ad conſecutionem lucri dotis.
24 Solennitas.l.libellorum. ff. de accu. an requiratur in ac
cuſatione criminis ciuiliter inſtituta?
25 Serui factum in queſtis non nocet domino.
30 Teſtes, quorum aliqui dicunt, aliquid fuiſſe factum ante
litem, aliqui poſt, an reducantur ad concordiã, vt probẽt?

Vxoratq; ¶ Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.
Et dos ſoluta ſoluto matrimonio, repetit per
actionem de dote. Et mos ciuilis patris cauſat conſolidationem actionis de dote in filia ſicut naturalis, cuir non lucratur fructus dotis putatiue, retinet ta
men quatenus in vxorem conſumpſerit, t in rem dotalem
impendit. hoc dicit; vſq; ad. §. vſuras. l. in inſula. omiſſa. l.
1 poſt dotem. ¶ No. primo † in.l. viro. Quod licet exceptio
ſimilis criminis, non tollat accuſationem inſtitutam cri
minaliter: vt in.l.ij. §. qui hoc. t. §. ſi in iudicio publico. ſ.

de adulte. tamen tollit accusationem institutam ciuiliter. Et ad hoc est iste text. notabi. Ad idem. ff. eo. l. cum mulier vbi materiam istam plene discutiam. ¶ No. ex eadem se-
2 cundo, quod † quãuis in causa criminali criminaliter mota non sit locus reconuentioni. ff. de pub. iud. l. is qui reus. C. qui accu. non poss. l. neganda. tamen in causa criminali mota ciuiliter, sic. Ita est hic casus notabil. ¶ Not. ex eo-
3 dem † tertio, ꝑm lecturam glossato. quod quamuis super questione incidenti non sit pronunciandum, sed cognito de illa, procedendum ad vlteriora super principali: vt. l. j. C. de ordi. iudi. & in. c. j. cum ibi plene not. de ordi. cogni. tamen si pronunciatum sit, valet pronunciatio. Ad idem. ff. de mino. l. intra vtile. ¶ Not. ex eadem quarto ꝑm lectur.
4 † Bart. quod sicut in crimin. libus sufficit declarari delictum commissum, & sic pronunciari solummodo super facto eo, si iuris dispositio succedit, postea circa determinationem pene: vt in. l. j. ff. j. ad Turpil. qui canonizatus est. iij. q. iij. quem penitet. ad fi. Ita & pariter pronunciari sufficit, cum de crimine ciuiliter instituitur accusatio. Ita est
5 casus not. ab. hic. Idem etiam dicimus in † sententia: que fertur super actione personali: quoniam sufficit per iudicem debitum esse, vel non esse, absq; eo, quod aliter concedat, vel absoluat. ff. de arbi. l. fi. tam. ff. si arbiter. ff. de ind.
6 l. si pretor. in prin. ¶ Idem † etiam dicimus in sententia, que fertur super actione reali: quia sufficit declarari dominum esse vel non esse absq; eo, q̃ aliter sequatur condemnatio vel absolutio: quoniam declaratione facta ius illam subintelligit tacite, ita patet in. l. sicuti. ff. sed si quer. ff. si serui. vendi. in. l. ex diuerso. post prin. ff. de rei vendi. in l. si inter me. ff. de excep. rei iudic. & in. l. Pomponius. ff. sed
7 in his. ff. de procur. ¶ Not. ex eadem, quod cum circa idē † factum seu ad eundem effectum ciuilem vtriusq; delinquentis turpitudo versatur, tunc succedit regula, q̃ paria delicta pari compensatione tolluntur. Ad idē de adulter. c. intelligimus. & c. fi. & d. l. cum mulier. ff. eo. vbi hec materia venit plene tractanda. ¶ Not. ex eodem, quod nul-
8 lus † inuari debet ea lege, quam ipse contempsit. Ad idē est. ff. de mino. l. auxilium. de vsu. c. quia frustra. cum simil.
9 ¶ No. ex eodem neminem † alium inculpare debere, eo delicto, cui simile vel conforme ipse cõmisit. vnde dicit moraliter canon, qui alio rum. & alibi dicit ipse allegando. iij. q. vij. Item in Euangelio, quomodo debet quis festucam ejicere de oculo alieno: cum trabem gestet in proprio. in. l. cum mulier. ff. eo. titu. Qui enim alia vitia vult corripere, sua prius debet studere corrigere. iij. q. vij. ff. eod. iudicet. & precedenti. & c. in grauibus. & seq. ¶ No. ex eodem ꝑm lec.
10 Bar. quod † ex natura conuentionis & reconuentionis est: vt ambe cause vna sententia terminẽtur. Ad idem de mutuis peti. c. j. & l. j. in fi. cum ibi plene nota. scz que sentẽ. fine
11 appel. rescin. ¶ Not. ex eadem † ꝑm do. Bal. quod quãdo causa conuentionis & reconuentionis se ad inuicẽ perimit, sicut hic: tunc conuentio habet vim reconuentionis, & ideo necesse est simul de vtraq; causa pronunciari. Sed quãdo se non perimunt: q̃ sunt cause diseparate: tunc, an necesse sit eas vna sententia terminari: dic vt in. d. c. j. & in. d. l. j. in fi.
12 ¶ No. ex† eadem secundum eũdem, quod in actione personali procedit libellus concludens ad solam declarationem: vt hic patet: quia procedit sententia, per quam sola fit declaratio, ergo sequitur, quod libellus precedens hoc concludebat, cum de natura sententie sit, vt libello cõformis sit. de simonia. c. licet Deli. de verb. sign. cle. sepe. communi dimid. l. vt fundus. C. de fideicom. libert. l. fi. ¶ Nota
13 vltimo, q̃ † peccans in lege seu fide matrimonij non potest coniugi simile delictum obijcere, sicut nec peccans in societatis, vel contractus. ff. de compen. l. fi ambo. ff. loca. l. quero. ff. inter locatorem. de iureiur. c. peruenit. il primo.
14 ¶ No. in. l. fi pater ignorans, quod indebitum † solutum quod in repetitionem cadit per viam alicuius cõtractus, non potest repeti per condictionem indebiti. Ad idē ter. optimus in. l. fi sine. in prin. & l. fi. in fi. ff. rem rat. habe. & l. ij. iuncta glos. ff. de condic. indeb. Et ita hec quatuor iura ad declarationem illius tit. continuo allegare solebat domi. Bal. Ego addo quintam in. l. fed addes. ff. si quis cum in
15 annum. ff. loca. ¶ No. in. l. in insulam. q̃ † mors ciuilis paterna quo ad effectum consolidationis actionis de dote inducenda in personam filie, illum effectum operatur
16 quem mors naturalis. ¶ Not. ex † eadem secundo, quod vniuersalis confiscatio bonorum patrimonij paterni, non includit confiscationem actionis de dote, que patri cum filia communis erat, & in hoc est notabilis. ¶ Not. ex eodē
17 † tertio, in verbo, non potuerat, suppleto ꝑm communem intellectum, scz nec exegerat. q̃ licet petitio dotis & sententia super ea lata patre agente, non impediat ius cõsolidationis actionis de dote in persona filie: vt. ff. eo. l. si marito publico. ff. voluntatis. tamen exactio per eũdem facta fic. Ad idem tex. expressus in. l. fi. C. commu. vtriusq; iudic. et
18 plene dicam in l. post dotem. ¶ No. ex eod. in. ff. fructus. primo, quod ita putatiuus maritus matrimonij onera sustinens, lucratur fructus dotis, sicut & lucratur verus: vt patet. ff. de iure dot. l. dotis fructus. C. eo. l. pro oneribus.
19 cum simi. ¶ Not. ex eodem secundo † quod quamuis verus maritus constante matrimonio lucretur fructus dotis absq; eo, quod ex eis habeat deducere impensas viles, vel necessarias in res dotales factas: vt. ff. eo. l. impotio. ff. impendi. cum similibus. tamen maritus putatiuus non ita lucratur: quoniam sumptus in dote factos non retra repetit, ꝓ excedant quantitatem fructuum, quos ex dote percepit. Et in hoc iste text. non est alibi ꝑm dominũ
20 Ry. ¶ No. vltimo † ex eadem, quod sicut bone fidei possessor, putans se dominum: & sine contemplatione fructus percipiẽs, nullo alio respectu: si sumptus super re possessa fecit, non repetit: cum illos deducere potest ex fructibus perceptis: vt. l. sumptus. & l. empto. ff. de rei vendi. et quod plene not. in. l. certum. C. eo. tit. Ita similiter nec repetit maritus putatiuus & bone fidei possessor. qui tamẽ fructus percipit ratione oneris matrimonij. ¶ In glos.
21 super verbo, accusantibus. ibi, in † ciuili causa &c. Continuo allegatur hec gl. quod verbum illud, accusatio, ex lata significatione adaptatur petitioni ciuili & penali, C. de edend. l. qui accusare sic & econuerso verbum, actio, adaptat accusationi criminali. Ad hoc. ff. de sepulchr. viol. l. iij. ad fi. ff. de termino mot. l. Algraria. Ita etiam verbũ defendere aliquando exponitur pro accusare, sicut verbum, opponere: vt habetis tex. iuncta glo. in. l. fi quis a fundum. C. ad legem Juliam de vi. & in. l. non prohibent. C. qui accu. non possunt. Quod est diligenter notandum ad saluationem libellorum, & constitutiones procuratorii, qui plerunq; constituuntur ad agendum, vel accusandũ, vel opponendum, vel defendendum. ¶ Dicit autem hic
22 † Bal. allegando dictum Spec. ꝑm eum notabile est. de accusa. ff. j. ver. quid si primo. quod vbi quis accusat de crimine, petens simpliciter puniri: intelligitur in dubio, nisi aliter ex processu cause declaretur institisse accusatiõe criminalem criminaliter, non autem ciuiliter. qd̃ ego puto minime verum, per. l. si preses. ff. de pen. vbi libellus vel sententia, qui ratione generalitatis possunt adaptari ad condemnationem duplicis generis, debent in dubio adaptari ad condemnationem generis minoris. & ita ibi notabilem doctrinam per illam legem tradit Jnno. de accusa. cog. c. cum dilectus. Tene tamen mẽti dictum: q̃ propter authoritatem tantorum doctorum teneretur in practica.
23 ¶ Ex hac tamen lectu. glos. not. quod ad † consentiendũ lucri dotalis, potest etiam via exceptionis maritus dedecere crimen adulterij. de quo dic, vt plene dixi. ff. j. progr. Bart. tamen hanc aliter intelligit, scz quod inter cõiuges per modum conuentionis vel reconuentionis foret instituta accusatio criminis accusantis ad lucrum dotis & donationis ꝓpter nuptias ciuiliter. & vterq; intellectus iuris potest accommodari litere. ¶ Inquantũ tamen hinc
24 sumpta occasione, remissiue † querit, an in accusatione criminis instituta ciuiliter, requiratur solennitas. Libelli. de accu. que est canonizata. Adijcias remissiones plene. vide ergo eundem in. l. & an eadem. ff. actiones. ff. de excep. rei iudi. & in. l. pretor. edixit. ff. de iniurijs. & c. Item exijt. de dolo. in. l. j. ff. de eden. & l. j. ff. de exceptionib. & l. j. ff. interdictum. ff. vti possid. & l. j. ff. finautem. ff. de vi & vi arma. Bald. in. l. j. C. vbi ex poss. agi oport. & valde subtiliter loquitur in c. j. quib. mod. feud. amit. in vsib. feud. habetur de poen. c. tue. Plenius tamen & subtilius omnibus super hoc loquuntur domini mei in eorum decisionibus, iuxta modernum ordinem decisione. cccc. xxxviii. ¶ In glos. ff. ibi. ff. in
25 exercitu &c. Solue, quod † ibi loquitur de dolo ferui, qui non debet inducere compensationem in preiudicium domini, cum in questitis factum serui domino non noceat. C.

de part.

de pact.l.seruus.C.de acquirē.poss.l.vlti.cum similib. Hic autem loquitur de dolo proprio eius, aduersus quē obijcitur compensatio. ¶ In glos.l.si pater.ibi.§. Impera-
26 tor. &c. Triplex † datur solutio. Prima Jaco.de Rauen. dicentis, quod quamuis tex. concedat actionem de dote ad repetendum, non tamen denegat competere cōdictionem indebiti. vnde illa etiā cōpetet per.d.§. Imperator. Et pro eo facit ista ratio: qz indebitū ope exceptionis fauorabilis, prout hec est, erronee solutum indebiti condictione repetitur. ff. de condi. indeb. l. si non sortem. §. indebitum. &. l. qui exceptionem. ¶ Secunda fuit solutio Petr. scz, qō speciale est fauore dotis: vt casu isto de dote actio competat. Que priuilegiata est, qualis nō est indebiti condictio. Licet enim soluto matrimonio non sit dos vere, cū dos sine matrimonio esse non possit. C. de dona. ante nup. l. fundi. cum simi. tamen sufficit quod fuerit putatiue propter patris errorem putantis matrimonium subesse. Certum est autem, quod & putatiua dos priuilegia dotis habet regulariter: vt. l. si cum dotem. §. fi. ff. eod. & istam solutionem sentit glossator: in. d. §. Imperator. ¶ Tertia fuit solutio Jaco. de Are. dicentis, quod quamuis matrimonium sit solutum, tamen adhuc dos dicitur viro debita ipso iure. j. eod. l. si socer. §. Lucius. ff. de condic. ob can. l. si donaturus. ad fi. vnde soluta pecunia in dotem conuertitur: vt in. l. Titio centum. §. Titio genero. de condit. & demon. Et ideo nec est mirum, si dotis actione repetitur. Et hec est verior. Nec obstat ratio, quā supra induxi pro Jacob. de Rauen. quia exceptio competēs patri, soluto matrimonio, non reddit dotem indebitam a principio sue nativitatis, sed demum si opponatur: vt patet in. d. §. Titio. & d. §. Lucius. vnde cum hic non fuerit opposita, debitū remanet in propria natura debiti, & ideo actio de dote nō condictio indebiti ad repetitionem competit: secus autē foret in exceptione, que a sui natiuitate haberet debitum elidere. Quoniam tunc illud solutum condictione indebiti posset repeti. & ita loquitur tex. in dicto. §. indebitum. & in dicta. l. qui exceptionem. ¶ In glos. l. in insulam. in
27 prin. † super verbo, consentiente. ibi, nam tunc secus. quid si dos fuisset exacta ante patris deportationē, exactio impediret consolidationem actionis de dote in personā filie, cum non possit consolidari ea actio, que iam solutione debiti extincta fuerit. Et ita probatur. C. commun. vtriusq; iud. l. fi. vnde isto casu dos per patrem recuperata transiret in fiscum cum onere iterum dotandi, filia secundo nubente. arg. j. ad Sillanianum. l. cum & fisco. secundū Dyn. & sic vult quod onus dotandi transeat in fiscum, seu in extraneum heredem. Sed contrarium idem voluit. ff. eo. l. marito. §. fi voluntate. Ideo dic, vt dicam. j. progi. l. post
28 dotem. ¶ † In gl. §. sumptus. super verbo, superfluī. ibi, sed quo iure seruatur &c. In hoc duplex opinio. Prima Dyn. quem Cyn. sequitur dicentis maritum hoc casu solum seruare posse impensas per retentionem, atq; doli exceptionem oppositam. per. l. fi in area. C. de condi. indebi. Alia est opi. Pet. dicentis non solum hanc exceptionē marito competere, sed etiam vtilem negotiorum gestorū actionem. eo: quia re ipsa vtiliter gessit, maritus putatiue vxoris negotium vtile, seu necessario in re dotali faciēdo. Et ad. d. l. vnica. §. sed nec ob impensas. Et hec est opinio verior, quam confirmo ex doctrina Jurisconsulti in. l. in hoc iudicium. versi. diuersum. ff. communi diuid. dicētis, quod cum faciens in re aliena sumptus vtiles & necessarios, non cogitat ad illos sibi alium obligare: prout est quando facit ex propria cogitatione domini, tūc ipsi sumptus non iure retentionis atq; exceptionis recuperari possunt. Et ita loquitur dicta. l. si in area. quam allegat Dyn. cum vero impensas facit, cogitat sibi alium obligare. quod est quando facit in re, quam scit alienam esse, vel se restituturum fore: prout est hic: tunc impensas illas non solum iure exceptionis, sed etiam actionis negotiorum gestorum sibi seruat, vel condictionis incerti. Ad hoc. j. de legatis. j. l. domos. & l. quod si nulla. ff. de condict. indebi. l. si exceptionem. §. si pars. Petr. igitur in hoc dicit verius. Quod autem exceptione iuris hec impensa recuperetur, patet. ff. eod. l. & si quidem. ¶ In tex. l. in insulam. in prin. ibi, actio dotis ad filiam pertinet &c. Et sic pa-
29 tet, quod † fiscus iure publicationis non succedit in actione de dote, que tamen in filiam consolidatur, nedū ad extraneos heredes, sed nec ad alios facit transitum. j. eo. l. si socer. in princ. cum simi. Et sic notari potest ex hoc tex. regula, qō transitum non facientia in filium vel extraneum heredem, multo minus ex publicatione transeunt in fiscū. Et ad hoc istam legem precipue pondero, licet communiter ad hoc non ponderetur. allegetur glos. in. l. j. C. de bonis liberto. ¶ In tex. §. fructus. ibi, ante causam liberalē. supplet Jacob. de Are. finitam. Quandiu enim pendet lis, huic, de cuius statu queritur, faciende sunt impense. C. de ordine cognit. l. fina. alibi tamen verbum illud, ante causam. suppletur, scz inchoatam. j. de contrario indicio
30 tut. l. j. Unde † per hec dicit reduci posse ad concordiam testes, quorum aliqui dicunt quid esse ante litem: aliqui post. Intelligetur enim vtriusq; verbum sic ante litem finitam, & postea inchoatam. Hec autem concordia non ex eo fit: vt probent, sed vt in falsum non incidant. de testib. c. cum tu fili. In hoc autem passu, an & quando testes varij deduci possint ad concordiam ad finem periurij euitandi, vel etiam probandi: remissiue procedo: quia nō tangit propriam materiam. Ponunt igitur Canoniste in dicto. c. cum tu, & de penitentijs. distinctio. j. periculose. Innocen. notabiliter de officio delega. cap. cum contingat. Joan. Andr. in additionib. Specu in titu. de teste. §. iam de interrogatorijs. in additio. que incipit, Incaute posuit hic author singularis &c. Barto. tangit hic, & in. l. ij. §. creditum. ff. si certum peta. in. l. Gallus. §. ille casus. j. de liberis & postbumis. in. l. j. C. de vsufruc. & in. l. qui ante Calendas. et. l. inter stipulantem. et ibi late per Imola. §. si fiscum. vbi intendo plene dicere de verborum obliga. posuit do. Bald. in prima constitutione Codi. in. §. quibus. & in. c. de pace Constan. decima colla. in glo. super verbo, Opizoni. notabiliter in materia loquitur Jaco. Butrig. in. l. sed si possessori. §. item si iurauero. ff. de iureiurando. in lectura noua.

Summarium.

1 ¶ Stipulatio, cui adijcitur duplex cōditio copulatiue, vt efficaciter actionē producat: debet recipere implementum vtriusq; conditionis.
2 Actio ex stipulatione, cuius rei datio reponitur in voluntate alterius, oritur efficax etiam si ille, in cuius voluntate datio interposita est, decedat voluntate non declarata.
3 Pater licet ex interuallo dotem consensu filie stipuletur actionem de dote sibi appropriet, tamen eius exercitium filia impedire potest patre agere volente.
4 Agere de voluntate alterius, vel de eius mandato, paria sunt, & vide nu. 15.
5 Mandatum de stipulando, si sit in alium collatum, et sequatur simpliciter stipulatio, quod censetur concepta ad vtilitatem mandantis.
6 Stipulatio impersonalis, licet in dubio referatur ad stipulantem, tamen interposita super re, vel actione communi stipulatoris & alterius, refertur ad vtrunq; & vide etiā nu. 79. & nu. 8.
7 Pater potest stipulari filie dotem & ei querere, & ea decedente sine filijs agit ad dotem. nu. 9.
10 Dos filie defuncte cum liberis, non redit ad patrem, sed filij in ea preferuntur. & late nu. 23. & in nu. 27.
12 Mandatus si confitetur dotem habuisse, & promittat per stipulationem patri restituere, an ex ea efficax patri queratur actio, ex quo non apparet de voluntate?
13 Verba temporis preteriti enunciatiua circa id, qō fuit possibile fieri de presenti, non aliter docto de preterito, probationem atq; dispositionem temporis presentis inducunt.
14 Lectura Dyn. ad hunc tex.
16 Voluntas ordinata ad actum, qui principaliter non dirigitur in vtilitatem gerentis, sed tertij: nō semper inducit mandatum.
17 Procurator, si post mandatum acceptatum ad actū explicandum, illud explicat simpliciter: non suo, sed procuratorio nomine explicare videtur.
Emptio impersonalis facta post mandatum susceptū ad rem emendam, videtur procuratorio nomine mandantis facta.

18 Voluntas non presumitur mutata, ⁊ id asserenti incumbit onus probandi.
19 Mandans homicidium fieri, licet ex intervallo sequatur dicitur tamen factum de mandato mandantis.
20 Qualitas concernens personam contrahentis, censet tacite repetita in omnibus capitulis ipsius contractus. et nume. sequen.
23 Filia si cum liberis decedat dos patri non redditur, sed filijs reseruatur.
24 Liberalis in necessitatibus nemo est.
25 Lex vna cum referri potest ad duos intellectus, debet capi intellectus casus dubij decisiuus.
26 Dos dicitur patrimonium filie.
29 Filiusfamil. iure hodierno inspecto habet heredem.
31 Concessum in vita fortius post mortem permittitur.
32 Consuetudo que habet, q̄ filia decedente cum filijs, dos non redeat ad patrem, an habeat locum, quando filia secundo nubens decedit in secundo matrimonio sine filijs, licet ex primo matrimonio habuerit? ⁊ vide nu. 96.
33 Consuetudo est tacita ciuium conuentio moribus vtentium approbata.
34 Consuetudo de qua supra, an habeat locum. cū per prius decedit in matrimonio, post vero decedit secundus sine liberis ipsa filiafamil. vidua.
35 Dos si promittitur reddi in omnem casum ⁊ euentum restituende dotis secundum ius: qualiter intelligatur dicta stipulatio.
35 Consuetudo ad quam quis se refert, intelligitur de posteriori priori derogante.
37 Consuetudo loci, vbi contractus celebratur, inspicitur.
38 Stipulatio per quam quis promittit dotem restituere in omnem casum dotis restituende, ſm ius cōmune qualiter intelligatur.
40 Stipulatio per quam quis promittit dotem restituere in omnem casum dotis restituende, ſm formam statutorum, qualiter intelligatur?
41 Promissio restituende dotis in omnem casum ⁊ euentū indefinite facta, qualiter intelligatur?
42 Promissio dotis restituende concepta in omnem casum ⁊ euentum, ſm formam iuris communis, statutorū, ⁊ consuetudinis, qualiter intelligatur?
43 Dictio, ⁊, posita inter incompassibilia, quod in disiunctā resoluatur.
44 Libellus, in quo petitur reum condemnari ſm formam iuris ⁊ statutorum, an procedat.
45 Delegatio facta, vt causam terminet ſm ius, ⁊ statutū, et consuetudinem: qualiter intelligatur.
46 Filij quando dotem maternam sibi computent in legitimam, quam petere volunt in bonis aui materni.
47 Dos filiefamil. defuncte cū liberis, quomodo remaneat penes ipsos filios.
48 Priuilegia dotis competentia mulieri dotem repetēti, an transeant in patrem ipsius mulieris dotem repetentē.
49 Priuilegia dotis, an transeant in cessionarium, in quem per mulierem actio de dote est cessa. ⁊ nu. 50.
51 Priuilegium personale prelationis, an ⁊ quando possit specialiter cedi?
52 Consanguineus ius quod habet, vt intra certum tēpus rem venditam a consanguineo auocare possit, an illud cedi possit?
53 Beneficia extendi non debent cum aliorum iniuria.
54 Minor, quod possit cedere beneficiū restitutionis in integrum sibi competens.
55 Priuilegium tacite hypothece in dote, quod transeat in heredem extraneum mulieris.
56 Filia dotata, si decedit sine filijs eo casu, quo heredem habere potest, an in illius successione preferatur pater ipsi matri.
57 Separatio bonorum vnitorum, q̄ non possit peti.
58 Filia, quod non perdat ius communionis in actione de dote. quamuis pater filia consentiente, stipuletur dotem sibi reddi. ⁊ nu. 59.
60 Paterna dotis ex actio, non impedit ius consolidationis in filiam.
61 Jus instantie ex parte agētis deportatione superueniēte transit in fiscum.
62 Filia in dote quibus casibus iure Codicis habeat ius cōsolidationis ⁊. 63.
64 Dotandi onus filiam, an transeat ad heredem? ⁊ nu. 65.
66 Pater si decedit iam dote pro filia promissa, ⁊ non soluta, an heres succedens pariter cum ipsa filia, cogatur ad soluendum dotem pro hereditaria portione?
67 Jus consolidationis in personam filie, an habeat locū in dote promissa, nondum tamen soluta?
68 Statuto stāte q̄ extantibus agnatis filia dotata a successione paterna excludatur, si pater dotans filiam stipulet sibi ⁊ filijs suis dotem reddi, an filij heredes patris teneantur hanc stipulationem in fauorem filie remittere?
69 Bal. q̄ false allegauerit quotas, non est presumendum.
71 Lect. i. gl. in bac. l. communiter reprobatur.
73 Adictionem aflicto super addendam non esse.
75 A matrimonio soluto per diuortium, an possit pater agere ad dotem, si agere vult ad vtilitatem filie nō expectata conditione secunda scz q̄ ipsa filia decedat sine liberis.
76 Lectu. ij. glos. communiter reprobatur.
78 Datio dotis informiter facta per patrem, sicut soluto matrimonio producit ad repetendum actionem communem patri ⁊ filie, ita ⁊ informis stipulatio de reddendo. Et est singulare. ⁊ est tertia lectu.
80 Limitatio ad. l. stipulatio ista. §. si quis ita. l. de ver. oblig. ⁊ vide. ā. nu. 6. ⁊ nu. 79.
81 Stipulatio paterna inutilis propter deficientem filie consensum, illa decedente reconualidatur.
Quinta lectura ponitur nu. 82.
84 Voluntas quando morte finiatur.
85 Positus ad confinia, quandiu iudex reuocauerit, mortuo iudice, an intelligatur reuocatus? remissiue.
87 Filiafamil. de iure Digestorum in dote aduentitia habet heredem.
88 Facultas declarandi voluntatem cōcessa filie, an trāseat ad heredem?
79 Consensus filie secutus ex interuallo, an validet stipulationem paternam sibi dotem appropriantem.
Sexta lectura Dyn. reprobatur in nu. 90.
Lecturam septimam ponit in nu. 91.
Octauam lecturam habes nu. 92.
93 Pater licet per stipulationem factam de voluntate filie sibi actionem appropriauerit, item ⁊ ad eam agere possit absente ⁊ filia ignorante fine cautione. tenetur tamen filiā de nouo dotare, ⁊ etiam poterit impediri in dicta actione ex causa superuenienti.
Lectu. do. Benedic. de Plumbi. ponit nu. 94.
95 Actio filie competens transfertur in patrem occupitem rem filie iure peculij.

Post dotem. ¶ Dos per patrē stipulata filie voluntate existente conditione stipulationis potest repeti per solum patrem, si filia sine liberis decesserit. Sed si filia vivit pater agēs exceptione repellitur, si fine consensu filie experiatur. hoc dicit iuxta cuticem litere. ¶ Vel secundum aliam lecturam, quam sequitur Dyn. Pater stipulando dotem filie, videtur stipulari, vt eius procurator: ex qua stipulatione filia mortua sine liberis: agit pater: vt eius heres, sed filia viuente ius agendi non residet penes patrem. ⁊ ideo agens exceptione repellitur. hoc dicit. ¶ Vel sic, secundum lecturam domi. Benedic. de Plumbi. repetentis istam lect. Pater stipulatus filie dotem in casu voluntarij dimortij postea euenientis, viuente filia non repetit dotem absq̄ eius consensu, sed ea fine liberis decedente. hoc dicit. ¶ Vel sic, secundum lect. que satis placet Bart. licet per stipulationem paternam ex interuallo factam cōsensu filie, actio de dote completa sit patri integraliter, adeo, q̄ ea viuente, si instā causa non repugnet, soluto matrimonio sine eius cōsensu agere possit, ⁊ similiter ea decedēte. tamen ipsa filia viuens instā causa suadente, habet facultatem impediendi patrē agere. hoc dicit, ⁊ nil valet. ¶ Vel sic, secundum vnam lecturā glossatoris. Stipulatio interposita per patrem ex interuallo sine filie voluntate reconualescit filia mortua sine liberis: ea autem viuente ex ea stipulatione tanq̄ inutili, si pater agat, exceptione repellitur. hoc dicit. ¶ Vel sic, secundum aliam lecturam glossatoris. Stipulatio dotis ex duplici conditione copulatiue confecta, vt actionem pariat. vtriusq̄

riat vtriusq; conditionis requirit implementum. ⁊ igit si alter a tantum impleta agatur, agens exceptione submouetur. hoc dicit. ¶ Vel sic, secundum aliam eiusdem ⁊ val de notãdam. Stipulatio paterna dotalis simpliciter cõcepta, sequitur naturã dotis simpliciter date. et igitur quẽadmodum dos simpliciter data parit actionem communem patri ⁊ filie ad repetendum: ita ⁊ dos simpliciter stipulata. ¶ Vel sic: secundum aliam, que satis placet Bar. Stipulatio, cuius executio confertur ad alterius voluntatem, fauore dotis, habet effectum illo in cuius volũtatem collata est executio, decedente absq; voluntatis declaratione. hoc dicit, ⁊ nõ est alibi. ¶ Vel sic: vltimo secundum intellectum domini Bal. Licet quando in alterius voluntate ponitur alicuius dispositionis substantia, seu declaratio: decedente persona ante voluntatis declarationem finiatur voluntas ⁊ dispositio: tamen quando in alterius voluntate ponitur nudum exercitium, seu executio: mors illius declaratione non precedente, exercitium seu executionem non impedit. hoc dicit. et non est alibi secundum eum. ¶ No. primo secundum † primam lec. glossato. quod stipulatio habens adiectam duplicem cõditionem copulatiue, necessario debet recipere implementum conditionis vtriusq;, ad hoc vt efficaciter actionem producat. Ad idem ff. de verbo. obligatio. l. si quis ita. de conditio. institu. l. si heredi plures. institu. de heredibus institu. §. si plures. ¶ Nota secundo secundum † aliam lectu. quod ex stipulatione, cuius rei datio reposita est in voluntate alterius, oritur efficax actio, etiam si is in cuius voluntate datio interposita est, decedat voluntate non declarata. Et hoc est speciale fauore dotis ſm Bartolum, vel regulare omni casu. secundum Bald. de quo infra dicetur. ¶ Nota tertio secũdum † aliam lecturam, qõ cuius pater si ex interuallo dotem cõsensu filie stipuletur, actionem de dote sibi appropriet: vt. l. quoties. versicu. ceterum. §. eo. tamen eius actionis exercitium patre volente agere, filia potest impedire iusta ex causa: quemadmodum ⁊ impedire potest cum actio est communis. §. eo. l. si cum dotem. §. eo autem tempore: et in hoc iste casus est singularis. ¶ Nota secundum † lectu. Dyn. paria fore aliquid agere de alterius voluntate, seu eius mandato. de quo dic, vt infra dicetur. ¶ Nota secundo secundum eandem † lectu. quod vbi precedit mandatum in alterum collatum de stipulando et sequatur postmodum stipulatio per illum simpliciter cõcepta, censetur illa relata ad personam ⁊ vtilitatem mandantis: ⁊ in hoc iste casus est valde notabilis: ⁊ dic vt infra dicam. ¶ Nota secundum vnam lectu. † quod quãnis natura sui impersonalis stipulatio ex parte stipulatoris referatur in dubio solummodo ad stipulatorem: vt l. stipulatio ista. §. si quis ita. ff. de verbo. obliga. ⁊ in authẽ. si quando. cum ſm lib⁹. C. de constituta pecunia. adeo, vt nunquam persona extranea subintelligatur: vt in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verbo. obligat. tamen hoc fallit nisi interponatur super ea re, vel actione, que alteri est cum stipulatore communis. Quoniam tunc refertur non solum ad personam stipulatoris: sed et consocij, si illi poterat stipulari. Et in hoc iste casus est valde notabilis. ¶ Nota † secundum aliam lecturam, quod pater potest stipulari filie dotem, ⁊ ei querere. Ad hoc. l. Caius. ff. de legatis. iij. l. vxorem. §. testamento. ¶ Nota quod † euenit conditione dinortij sub qua stipulatio dotalis fuit concepta, pater non potest agere superstite filia: nisi eius consensus accedat. ¶ Nota quod filia † decedente sine liberis pater recte ⁊ absq; dubio agit ad dotem: quia tũc certe dos ad eum redire debet. C. soluto matrimo. l. dos a patre. ¶ Nota vltimo † a contrario sensu illorum verborum, sine liberis filia decesserit ⁊c. quod extantibus liberis ex filia mortua dos non redit ad patrem: imo filij in illa sibi preferuntur. de quo dic vt infra plene dicam. ¶ In textu ibi, † post dotem datam ⁊ nuptias celebratas ⁊c. Ex interuallo igitur post dotem datam, et nuptias celebratas pater stipulatus fuit dotem reddi filie, consensu non accedẽte: ex interuallo paterno stipulatio interposita nõ valuisset. §. eo. l. quoties. verſic. ceterum. §. de pac. dot. l. cum dos in princi. ¶ Sed stat † dubitatio: quid si maritus qui contetur se dotem habuisse promittat per stipulationẽ patri restituere, an ex ea actio efficax patri queratur: ex quo non apparet de filie volũtate stipulandi interceſſiſſe: ⁊ ex quo verba contractus secundum propriam significationem cõſyderata, videntur denotare dotem receptam fuisse in preteritum: et stipulationem ex interuallo secutam, attento quod verba illa, confeſſus est se habuisse, ⁊ recepisse tempus preteritum reſpiciunt. Bart. hic in prima queſtione et in l. predia. ff. de acquirẽda poſſeſſ. determinat patri queſitam actionem non aliter docto de filie voluntate: ea ratione: quia verba temporis preteriti emanantia circa id quod poſſibile fuit fieri de preſenti, si aliter non conſtet de tempore preterito probant actum de preſenti tempore contractus seu stipulationis celebratum fuiſſe per. l. primã. C. de fide inſtru. lib. x. cum multis aliſs hic per eum allegat. Cui adde quod idem ſequitur hic Bal. ea ratione: quia cum pater habeat eius intentionem fraudatam ex ſtipulatione: merito filia excipiens atq; dicẽs ex interuallo ſine ſui conſenſu ſtipulationem celebratam; hoc super quo ſe fundat, probare tenetur. Cum in exceptionibus et actoris vice fungitur. §. de probatio. l. in exceptionibus. la prima. cum ſimilibus. Et ad hoc allegat glo. ſingularem ſecundum eum in clemen. vltima. de reſcri. Sed certe recte intuenti illa probat oppoſitum: quoniam dicit, quod fundans intentionem ſuam in exceptione contra regulam illam probare tenetur: vt eſt caſus in. l. ab ea parte. §. de probatio. de ſponſ. capitulo, cum appel. Sed in propoſito caſu regula eſt actionem dotis communem eſſe patri ⁊ filie. §. eo. l. ij. §. quod ſi in patris. Ergo ſequitur quod patri dicenti hoc caſu regulam fallere eo: quia ex interuallo ſtipulatus eſt filie voluntate, incumbit probatio. ¶ Sequor tamen ſententiam Barto. primo: quia hec opinio reperitur fuiſſe per prius Joan. And. in c. Abbate. de verbo. ſignifi. in nouella. quem apud Legiſtas allegat dominus Baldus, capi. i. §. notandum. qui feudum dare poſſunt, in vſibus feudorum. ¶ Secundo: † quia iſtud videtur probare lex ad hoc melior qualibet alia. ff. de heredibus inſtituendis. l. qui volebat. Ex qua aſſumitur hec regula, quod verba temporis preteriti enunciatiua: circa id, quod fuit poſſibile fieri de preſenti, non aliter docto de preterito, probationem atq; diſpoſitionem temporis preſentis inducunt. ¶ In tex. ſtipulatus eſt pater filie voluntate ⁊c. verbum hoc, voluntate, dominus Dynus ponens ſextam lecturam huius legis, quam ſequitur Cyn⁹ in. l. vna. §. videamus. C. de reivxorĩ actione. exponit, id eſt mandato, dicens quod hec lex legitur ſimpliciter, prout iacet: vt dicamus quod pater ſimpliciter ſtipulando de filie voluntate dotem in caſu dinortij reddi videtur ipſi mulieri: tanquam adhibitus ad ea ſtipulari. Et ideo ipſi mulieri actio queritur. Faciant autem ad hec verba text. In verbo enim ſtipulatus eſt, ſupplet ex interuallo ſimpliciter, non exprimendo ſibi, an filie, an vtriq;. verbum autẽ textus loquitur ibi, dari, exponitur id eſt reddi. Et ad verbum textus, ibi exceptione ſubmouendus erit ⁊c. ſupplet: quia ſtipulatus pater, vt procurator videtur: ex quo nunc loco filie, et ex interuallo ſtipulatus eſt dotem reddi. Ad contrarium autem de. l. quoties. verſicu. ceterum. §. eodem, dicit ipſe facile reſponderi, ſi aduertatur intellectus iſte. Nam aut pater ſtipulatur dotem ſibi reddi ex interuallo filie voluntate. Et tunc obtinet quod ibi dicitur, ſcilicet, vt actio patri totaliter appropĩctur. Aut ſtipulatur ex interuallo mandato filie ſimpliciter, non exprimendo ibi filie: vel vtriq; reddi. Et tunc miniſterio patris tãquam procuratoris actio filie queritur. Et hoc eſt, quod iſta lege cauetur: et alia ſimili, que vult, quod ſi mulier dat dotem, et alium adhibet: ſi ſtipuletur in eum caſum reddi, quo matrimonium diſſoluatur: videtur illum adhibere tanquam procuratorem. de legatis. iij. l. cum quis decedens. §. nupta. §. de iure dotium. lege, mulier. §. fina. Et ideo hic videtur filia patri iniungere onus ſtipulationis, tanquam procuratori. Et ideo ei cuius mandato ſtipulatus eſt querit: vnde ſi ipſe agere velit exceptione ſubmouetur. C. de procuratoribus. l. ſi procurator meus. §. mandati. l. idemq; §. ſi cui. ¶ Hec ſunt formalia verba ſua. Quamuis autem Barto. hanc lecturam recipiat cum moderatione, quam infra dicam. Nihilominus illa mihi videtur falſa multiplici ratione. Primo: quia conſyderato textu, hic in reſponſo primo dicente, qõ ſi conditione impleta ſine liberis decedat filia: non erit impediendus pater, quominus ex ſtipulatu agere poſſit.

Ergo patet, quod non intelligit Jurisconsultus patrem procuratorem fuisse constitutum: quoniam si sic, mandatum illud filia re integra decedente morte finiretur: & consequenter agere non posset. C. manda. l. mandatum. cum similibus. Et si dicas, quod pater hic non agit, vt procurator: sed vt heres filie tenendo opin. quod ipsa in dote profecticia habeat heredem, vel quod agat tanquam occupans iure peculij patrimonium filie iuxta legem primā, & secundam. ff. de castren. pecu. cum similibus. hoc diuinare est. ¶ Secundo, & hec est ratio fortior: quia cōsyderandum quod quamuis pater cum voluntate filie stipuletur ex interuallo simpliciter dotem reddi tamen stipulatur ex re communi, eo: quia ex precedenti datione dotis simplici erat ius vtriq; quesitum: vt. d. l. ij. ff. quod patris. et. l. si dominem. ff. gener. cum similibus. ff. de solu. Casum autem habeo ad propositum valde notabilem. quod si duorum habentium ius commune alter alterius volūtate super eo iure simpliciter stipuletur, non referendo verba ad personam suam specifice: ex ea stipulatione ius queritur ambobus. Iste est tex. valde notabilis in. l. stipulatio. ff. ff. de noui oper. nuncia. quem allego pro casu expresso contra lectu. Dy. ¶ Tertio ad idem moneo: ex tex. l. ff. j. quādo ex facto tuto. et. l. ff. in fi. ff. vt lega. nomine caueatur. vbi patet in simili decisum: an cum tuto: stipulatur simpliciter super re communi sibi et pupillo stipulatus intelligatur: ita ergo in proposito: cum pater filie voluntate stipulatur simpliciter dotem, que cōmunis erat, reddi non sibi soli, neq; soli filie, sed vtriq; communiter stipulatus intelligitur. Licet enim interuenerit filie voluntas: non tamen ea talis potentie est, vt videatur pater ita, vt procurator filie stipulari, quod sibi ius dotis, quod erat cōmune censeatur velle auferre, & in filiam totaliter transferre: imo potius dicēdum foret oppositum, scilicet quod pater videatur voluntati filie acquieuisse ad roborandam stipulationem, quam alias ex interuallo iure valido non potuisset facere per. d. l. quoties. versi. ceterum. vnde innēta per patrem ad ius stipulationis roborandum, non debeāt operari iuris eius diminutionem. vt. l. legata inutiliter. de legatis primo. et. de alimentis lega. l. cum tale. ff. ff. j. de conditio. & demonstra. per locum ab opposito. ¶ Quarto ex
14 hoc sequeretur, † quod vbicunq; vnus eorum inter quos est communio, constitueretur procurator ad stipulādum super re communi: stipulatio tunc simpliciter interposita, semper censetur referri ad eum, cuius mandato stipulatur, adeo: quod non ad ipsum stipulatorem, quamuis cōmunionem habentem, hoc autem est absurdum. Primo contra regulam volentem officium nemini debere fore damnosum: vt. l. si quis ex signatoribus. cum similibus. infra quemadmodum testamenta aperiantur. Secundo: q; contra casum expressum in dicta. l. stipulatio. ff. fin. qui nobis manifestissime demōstrat male dixisse Dy. ¶ Ultimo ea stipulatio impersonaliter concepta, debet interpretationem atq; intellectum accipere ex ea re, super qua interposita est. l. stipulatio ista. & ff. si quis ita. ff. de verbo. obligatio. l. damni. versiculo, et quod in stipulatione. ff. de damno infecto. l. si stipulatus. ff. de vsuris. l. si legati serui nomine. ff. de legatis. j. & l. j. ff. si quis sub conditione. ff. vt lega. nomine caueatur. Sed res, hoc est ipsa dos, super qua interposita est stipulatio huiusmodi impersonalis communis erat stipulatori et filie, ergo sequitur quod ipsa stipulatio communem vtriq; causat actionem. ¶ Posito tamen
15 † quod lectura Dy. sit vera duo ex ea eliciuntur notabilia. ¶ Primum, quod idem est aliquid facere de alterius voluntate, q; facere de alterius mandato. Quod pulchre examinat hic Bart. cuius dictis adde. ¶ In quantum dicit, quod vbi sumus in negotio, quod potest ad vtrunq; pariter pertinere, si voluntas subordinatur actui, illud mandatum non inducit: sinautem actus subordinetur volūtati sic. Pro primo membro est textus notabilis vltra allegatos per eum in. l. si vero non remunerandi. ff. si post creditam. ff. mandati. ¶ Pro secundo tex. optimus, iuncta glo. in. l. edibus. ff. vltimo. ff. de donatio.
16 ¶ Item adde, quod vbi † voluntas ordinatur ad actum, qui principaliter non dirigitur in vtilitatem volentis, nec gerentis: sed tertij: illa non semper inducit mandatum. Hoc primo patet ex textu legis, ob hec verba. ff. de infamibus, vbi dicit exhortatorem accusationis faciende per tertium ad vtilitatem alterius: non censeri mandatorem: et tamen non est dubium, quod illa exhortatio, mandatis habet voluntatem circa actum gerendum. ¶ Secundo ad idem textus notabilis in. l. ij. ff. de procurat. vbi laudans actum fieri, qui tenderet in tertij vtilitatem mandare non videtur. Et tamen non est dubium, quod ipsa laus habet desyderium voluntatis inclusum. ¶ Tertio ad idem tex. in. l. si vero non remunerandi. ff. cum quidam. ff. manda. vbi recommendatio tendens in vtilitatem tertij non inducit mandatum ex parte recommendantis. Et tamen non est dubium, quod ipsa recommendatio voluntatem inclusam habet. ¶ Ultimo ad idem. l. si filius. infra de tutel. vbi monitio patris facta filio creato tutori de tutela diligenter administranda, non inducit mādatum patris. Et ipsa monitio voluntatem habere videtur inclusam. Et ad hoc vide. l. primam. ff. persuadere. ff. de ser. corrupto. et. l. prima. ff. quoties. in glossa. j. de vi et vi armata.
17 ¶ Secundo notandum ex lectu. glo. † Dyn. quod procurator post mandatum acceptum ad actum explicandum, illum explicans simpliciter videtur explicare non suo, sed procuratorio mandantis nomine: vnde impersonalis emptio sequens mandatum: ad rem emendam collatum: videtur esse celebrata procuratorio nomine mandantis. In quo passu Barto. varie in pluribus locis locutus est: hic enim dixit, quod aut in actu celebrato per procuratorem simpliciter fit mentio procuratorij officij. Et tunc censetur celebratus procuratorio nomine domini: vt in. l. fi. ff. de instito. j. de admini. tut. l. cum post. ff. Et hoc membrum sequitur gl. quam adde ad Bar. in. l. quacunq; ratione. supra de procu. & Jo. And. in addi. Spec. in rub. de procu. Aut actus fit per procuratorem simpliciter: et fine commemoratione procuratorij officij. et tunc nomine suo non mandantis censetur factus. infra de solutio. l. et magis. supra mandati. l. Papinianus. supra de in rem verso. l. filius. Sed in. l. qui in aliena. in. ff. si quis pro tabat. infra de acquirenda hereditate. per primum responsum illius textus, simpliciter sequitur hoc notabile Dyn. Hanc etiam firmat in lege, si libertas. C. manda. sed ipse Barto. in. l. j. ff. nunciatio. infra de noui operis nuncia. dixit quod aut fit actus per procuratorem simpliciter proprio nomine expressō, non autem sub aliqua commemoratione procuratorij officij. Et tunc non censetur fecisse procuratorio nomine: sed proprio, per dictam legem, et magis. et. l. quarta. ff. sed quod de tutore. versiculo, sed et si quid. infra iudicatum solui. nisi actus qui geritur possit ad dominum pertinere: et hoc sciat ille cum quo actus geritur, qui etiam sciat eum esse procuratorem: quoniam tunc procuratorio nomine actum videtur: vt l. post mortem. ff. fina. infra quando ex facto tutoris. Aut actus geritur facta cōmemoratione procuratorij offi. Et tunc procuratorio nomine gestus videtur: vt dicta. l. fina. de instito. & dicta. l. cum post. ff. primo. Item ipse idem in. l. qui mihi donatum. infra de donationibus. aliter loquutus est dicens, quod interdum procurator contrahit non facta commemoratione procuratorij officij: et tunc in dubio actum videtur, vt sibi queratur. Allegat. l. res ex mandato. infra de acquiren. rerum domi. l. pignori. ff. fin. ff. de vsucapio. interdum. et contractus & rei traditio fit cum eo procuratorio nomine: & tunc actum videtur in dubio, vt quaratur domino: vt. l. si procurator. j. de acquiren. rerum domi. Interdum contractus factus est sub commemoratione procuratorij officij: traditio vero rei super qua contrahitur est facta simpliciter: & tunc si traditio incōtinenti est secuta cōtractum, videtur in dubio actum vt domino quaratur: quia procuratorij officij cōmemoratio in celeri traditione repetita censetur. argu. j. de verbo. obligat. l. Titia. ff. idem respondit. ff. de pactis. l. item quia. ad finē. Aut traditio secuta est simpleq; ex interuallo: et tunc in dubio actum censetur procuratori queratur. C. si quis alteri vel sibi. l. multum interest. in responso fina. ipse idem in. l. post mortem. j. quando ex facto tuto. dixit quod aliquando cōtrahitur super re pertinēte ad dominum: & tunc censetur contractum procuratorio nomine domini. Et sic contractus ad personam domini relatus intelligitur. de hoc dicam in. l. post mortem. ff. j. et. l. penulti. ff. si quis cautio. aliquando contrahitur super re, que pertinet cōmuniter ad vtrunq; et tunc nomine communi in dubio contractum

fore

fore intelligitur:vt.l.fi.ff.quando ex facto tuto.& l.fi.in fine. ff.vt lega.nomine caueatur. Aliquando contrabitur super re,que potest ad vtrunq; pertinere pariter:& tunc aut contrabit sub commemoratione procuratorij officij:et censetur nomine procuratorio domini contraxisse:vt dicta.l.Lucius.& dicta.l.cum post.§.i. Aut contrabit non facta commemoratione:sed in contractu dicitur hoc fieri in causam pertinentem ad dominum:& tunc censetur etiam contractum procuratorio nomine domini: quia expressio talis cause vim habet commemorationis procuratorij officij:vt.d.l.post mortem.in fi.& l.fi pupilli.§.i.ff.de nego.gestis.l.i.§.non autem.ff.de exercito. Aut cõtrabitur omnino simpliciter:& tunc censetur contractũ nomine proprio, non domini:vt.d.l.post mortẽ.§.i.& in.l.& magis.cum aliis regulariter allegatis. et sic patet quod in materia varie loquutus est Bal.in.l.fi.ff.fi quis cautio.vbi est casus qui probat primum membrum huius vltime distinctionis:sequitur dictam vltimam distinctionem. Et sic non potest negari,quominus passus hic sit dubius. ¶Ego vero salua semper substantia veritatis cõcludo sic,quod aut queritur de procuratore constituto ad negotia generaliter: aut de procuratore constituto ad negotium vnum. Primo casu, si contrabat super re pertinente ad dominum, vel super re communi,vel sub commemoratione procuratorij officij.vel expresserit se contrabere in causam pertinentem ad dominum:tunc videtur nomine domini cõtraxisse. Et hoc probant iura in istis membris superius allegatis. Si vero contrabat in re, que potest ad vtrunq; pariter pertinere:tunc in dubio censetur contraxisse nomine proprio non domini:quod probatur. Quia equiparantur tutor:& procurator mandatum generale habẽtes: vt in.l.fi in emptione.ff.fi.ff.de contraben.emptio. Sed tutor habens mandatum vniuersale a lege, si contrabat simpliciter in re, que potest ad vtrunq; pariter pertinere,censetur contrabere nomine proprio, non pupilli:vt dicta.l.post mortem.§.i.ergo pari ratione et ipse procurator habens mandatum generale ab homine. ¶Secundo casu quando loquimur in procuratore speciali ad negotium vnum: puta emendam rem:tunc credo quod simpliciter contrabendo censeatur contrahere nomine domini. Ad hoc dicendum primo moueor ex text.valde notabili,in.l.si seruus communis,sit omnium.et in.l.proinde.versicu.sed et si iussu.ff. de stipu.seruo.vbi patet,quod si seruus communis pluribus,qui alias simpliciter contrahendo acquireret omnibus dominis ex mandato vnius ex eis, certũ contractum faciat et simpliciter, non facta mandati commemoratione: nihilominus censetur nomine domini mandantis cõtraxisse adeo: quod illi soli, et non aliis querit. Secundo ad hoc moueor ex textu.l.qui in aliena.§.fi isqui putabat, in primo responso.ff.de acquiren.hereditа. Ibi enim apparet, quod si putans se liberum, cum esset seruus iussu putatiui domini hereditatem adeat, sibi illam nõ querit. Et huius est ratio: quia presumitur illam nolle sibi quærere:ex quo mandato alterius adiuit:vnde presumitur ille tantum velle,cuius mandatum in adeundo precessit:at illi non queritur:quia putatiuus seruus putatiuo domino non potest queri. ¶Tertio ex eo:quia ex quo mandatum acceptauit,quo iussus fuit pro mandante contrabere,postea simpliciter cõtrabendo videtur in dubio in eadem voluntate perseuerare. Et sic mandato domini contrahere velle,ex quo hoc mandatum acceptando spopon
18 dit. Adeo enim presumitur † eiusdem voluntatis perseueratio,quod mutationem alleganti incumbit probatio. ff.de legatis.ii. Lucius.ff.de probatio.l.eum qui,et quinquaginta.de baptismo.c.maiores.de senten.ex.communic. cap.a nobis.il grande. Et hec est satis colorata ratio: et hoc credo verum si contractus ex longo interuallo post mãdatum susceptum celebretur,ex eo: quia temporis interuallum variationem voluntatis non inducit: imo maiorem perseuerationem, si non probatur per expressum ipsa variatio.ff.de testamen.multis.l.tractabatur. Secun-
19 do per id † quod no. Innocen.de homici.c.ad audientiã, cuius opini.referendo sequitur Barto.in.l.non solum.§. si mandato.ff.de iniur.dicens,quod si maximo interuallo habito post mandatum de occidendo inimico sequatur ex mandatario occisio,tenetur nihilominus mandãs: nisi probetur expressa vel saltim tacita mandati reuocatio,puta:quia mandans post cum inimico parentelam vel solennem contraxerit amicitiam. Et huius est ratio: quia temporis interuallum necq; in mandante,necq; in mandatario mutationem voluntatis indugisse censetur: per dictam legem, tractabatur.licet aliud videatur sensisse glo.& nõ bene.instit.de ob.que ex delic.§.ope. ¶Non obst.text.in quibus fundamentum facit Barto.& primo non obst.d.l.res ex mandato. quoniam illa non loquitur, cum procurator constitutus ad rem emendam contraxit simpliciter:sed intelligenda est,quod contraxit nomine proprio emendo, postquam susceperat mãdatum de emendo pro domino. Et ideo dicit,quod non ante dominium rei empte domino queritur, quam sibi sit facta traditio:sed quia dolum commisit emendo pro se, cum susceperit mandatum de emendo pro alio:igitur actione mandati cõuenire potest: vt compellatur tradere. Et iste est casus notabilis in.l.pignoris.§.fi.ff.de vsusca.per quem declaratur.d.l.res ex mandato. ¶Non ob.d.l.iuj.versicu.sed & si quidem. quoniam ibi dicitur, quod si non tutorio nomine eo: quia tutorem ignorat:sed ex alia causa tutor pupilli indicatum solui stipuletur: stipulatio non committitur,eo: quia se tutorem ignorat:sed ex alia causa tutor pupilli iudicatum solui stipuletur:stipulatio non committitur, eo: quia vt actus factus per tutorem:vt per tutorem factus,valeat:necesse est vt tutorem se esse non ignorat: vt.l.quero.ff.de eo, qui pro tutore. Non ergo potest ibi committi stipulatio tanquam interposita per tutorem,ex eo:quia ignorabatur effectum tutele. Non etiam potest committi alio ex capite, scilicet, quia interposita fuerat per eum, vt amicum pupilli, vel procuratorem:q; mandato carebat. Quid ergo ad rem bum:Et probat ille tex. certe nihil: vt manifeste per hec vides. ¶Non obstat textus in.d.l.magis.& l.Amphi.et l.si filius.supra allegatis. Quoniam ille loquuntur, non solum in eo, qui est constitutus procurator ad soluendum pro domino:sed etiam in eo, qui alio ex capite, puta fideiussionis vel constitutionis pro domino soluere obligatus est. Quoniam fideiussor & pari ratione constitutor, seu mandator ad soluendum a principali debitore mãdatum habere censeatur:vt.l.indebitum.ff.de condictio.indebiti. Tunc enim si soluat non cẽsetur soluere procuratorio nomine. Et sic vt liberet principaliter se: quia omnis charitas ordinata primum incipit a seipso.C.de fernitu.& aqua l.preses.cum similib⁹. Nos autem loquimur in eo, cui simplex mãdatum iniungitur, et in quo non reperitur, quod alio obligationis vinculo sit pro mandante astrictus. & ex hoc falsum puto quod dicit Barto.in.d.l.qui mihi donatum. Qui vult,quod si precessit contractus celebratus nomine domini, si sequatur traditio simplex ex interuallo, censeatur in dubio actum:vt res tradita procuratori non domino queratur: quod esset falsum. Et iam aliter pro-
20 batur.primo:quia † qualitas concernens personam contrahentem censetur in eadem persona tacite repetita in singulis ipsius contractus accessoriis,seu capitulis: vt in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.in versi.raro.ff.de verbo.obliga. Quem text.ad hoc precipue notat Bar. Ergo sequitur quod qualitas procuratorij officij expressata ex contractu emptionis, censetur tacite repetita in persona eiusdem procuratoris:dum sibi fit simplex traditio ex precedenti emptionis contractu. Secundo:quia cum procurator constitutus contrahit simpliciter cum eo, qui scit eum procuratorem constitutum, censetur in dubio agi vt procuratorio nomine contrahatur: vt dicta.l.post mortem.in fine.quam ad hoc allegat Bartolus in dicta.l.prima.§.nunciatio. Sed in proposito casu venditor tradens scit illum, cui tradit ad hoc procuratorem constitutum, qui sui mandati habuit notitiam tempore contractus emptionis procuratorio nomine celebrati:igitur non obstat textus,in dicta.l.multum interest.versicu.fi.quia considerandum,quod ibi maritus emit pro vxore, volens illi querere: contractus autem nulliter fuit celebratus, vel ex eo:quia contraxit nuptias: cum esset constitutus procurator. Unde si postea sequatur traditio facta marito: certe dominium queritur ipsi marito: non autem vxori cuius nomine contractus erat celebratus nulliter.& intelligere oportet,quod tradens marito queri ex causa donationis: quia alias nuda traditio dominij translationem non induceret.ff.de acquiren.rerum do.l.nunquam nuda.

Nos autem loquimur, cum traditionem factam simpliciter procurator precedit contractus nomine domini celebratus, & validus: vnde illa lex salua reuerentia tanti doctoris nihil ad propositum. ¶ Et dum † supra allegaui pro notabili l. si pignori. §. fi. ff. de vsufcap. Addo post cor. l. iiij. §. vnde queritur. ff. de manumiss. titu. generali. Et per hoc banc quotidianam materiam habes expeditam longe perfectius, quam per alios tradatur. ¶ Et ad id † ad quod allegaui l. si seruus communis sit omnium. C. l. proinde. de stipu. seruo. Adde. l. si Titio. C. per quas personas nobis acqui. ¶ In lex. ibi, et postea sine liberis filia decesserit &c. ergo a contrario sensu: † si decedat filia cum liberis dos patri non restituitur: sed propter filios retinetur. Unde videtur hic casus questionis apud antiquos, et modernos docto. dubitatissime, scilicet, an liberis superexistentibus ex premortua in matrimonio filia, dos patri restitui debeat? et vt questio maturius attingatur arguamus ad partem vtranq; quoniam vt dicit text. ferro viam aperit, qui per contraria transit. Et primo ad partem affirmatiuam videtur lex. in. l. si dotem. C. de falsa causa adiec. lega. C. l. fina. rem ratã haberi. C. l. quod in vxorem. C. de neg. gest. C. l. filiussa. in fi. ad Macedo. C. l. pater. C. de euictio. C. l. dedit dotem. ff. de colla. bono. C. l. si ab hostibus. ff. co. et. l. fina. C. communia vtriusq; iud. C. in authẽtica, sed quamuis. C. de rei vxo. actio. ff. eo. l. si ab hostibus. que omnes leges simpliciter dicunt mortua in matrimonio filia iure patrie potestatis dotem ad patrem reuerti debere. ¶ Sed ad has est facile respõdere, scilicet, vt iste simpliciter loquentes distinguantur per hãc legem a contrario sensu, scilicet, vt procedant nisi decesserit cum liberis. Nec enim nouum est vnam legem per aliam distingui & limitari. ff. de legibus. l. non est nouum. cum simi. ¶ Secundo arguitur ex textu, scilicet dicente, iuris equitate succursum esse patri, vt dos ad eum mortua filia reuertatur, scilicet, ne pater dote et filia careat: & vt in solatium sue tristitie, dotem habeat. ff. de iure dotium. l. iure succursum. Sed certe respondetur, quod casu quo decedit filia liberis extantibus, cessat ratio dicte legis: quia non videtur filiam perdidisse, ex quo ipsa liberos reliquit, qui auo materno matrem representãt: cum vna persona cum matre censeatur. C. de impub. l. fi. cum similibus. magime cum propter maiorem conseruationem memorie sue, quam verisimiliter auus ex persona nepotum, quam ex persona filie. cum dicat lex plerunq; magis nepotes diligi, quam filios. ff. de verbo. significa. l. liberorum. ad finẽ. Nec enim ad aliud anhelasse censetur auus: nisi vt nepotes legitimos ex filia haberet, qui eius loco secũdum ordinem cursumq; nature subrogarẽtur & memoriam filie atq; suam conservarent. ¶ Tertio ad idẽ arguitur de textu, qui viget mirabiliter in. l. ij. C. de bo. que liber. quem tex. pro casu questionis induco multipliciter. Et primo sic, dicitur enim sic in princi. l. quod noua constitutio, in qua in. l. quecunq;. et l. quod scitis. C. de bo. que libe. & l. fi. ad Tertullia. & l. vltima. C. communia de succes. volens ea, que in alterum ex coniugibus & ex substantia alterius coniugis proueniũt quocunq; iure, patri eius in quem proueniũt, nullatenus acquirantur: sed ipsius filij acquirentis, dum vixit pleno iure sint. et post eius mortem ad eius filios excluso patre pertineant: locum non habet in dote, quam pater pro filia dat. Quoniam si casus mortis filie contingat, ad patrẽ dos reuerti debet: ergo sequitur quod dicta. l. ij. que vult dispositionem dicte legis, quecunq;. prefert auo nepotes ex filia in eo, quod ipsa filia a marito percepit: ita ecõuerso in dote, quam filia percepit a patre, ea mortua, ipse pater preferatur filie filijs. Et sic suis nepotibus: et secundum hunc modum inductionis nõ est clare responsum. ¶ Secundo potest induci per verba eiusdem legis dicentia, qõ ideo ad patrem dos reuertitur filia mortua, ne si contra dicamus parentum erga liberos munificentia retardetur omnino, & per patrem dotis datio, si nunquam speraret, ad eum mortua filia dotem reuerti debere. ¶ Tertio induci potest per verbum illud munificentia, quod est idem, quod donatio vel liberalitas, hoc modo, scilicet qõ etiam quamuis pater stipuletur dotem filie reddi: nihilominus intelligatur ea stipulatio, quod casu quo predecedat maritus viuente filia, non autem casu, quo predecedat filia: quia tũc non filijs filie, sed patri dos reddi debet: ne alias dicendo munificentia retardetur &c. Non enim videtur stare posse tex. ille in verbo, munificentia. si intelligas eam loqui in dote per patrem pro filia simpliciter data. Quo casu communis esse censetur: non autem in dote filie donata. Quod probo: quia simplex datio dotis quam pater facit pro filia, nõ est donatio, quod presupponit ille tex. in dicto verbo, idem autem verum esse apparet: quia tenetur pater ad dotem pro filia simpliciter constituendam: vt. l. qui liberos. de ritu nupt. & l. fi. de do. promiss. Ergo non dicitur pater quid tũc filie donare: † quoniam dicit tex. alibi sic: nec ille donat qui necessarijs succurrit oneribus. ff. de dona. inter virum. l. si quis pro vxore. Et alibi, quod in necessitatibus nemo censetur liberalis. ff. de alimentis leg. l. rem legatam. et alibi quod non dicitur beneficium impendere, qui debitum facit. ff. de heredi. instit. l. si seruo. ff. de lega. ij. l. vnum ex familia. ff. ad legem Falcid. l. pater filium. in fin. ¶ Ad hanc tamen inductionem vltimam quamuis subtilem responderi potes: quod imo proprio sumpto muneris vocabulo, etiam ipsa simplex dotis constitutio cadit in patris munus. Munus enim a Iureconsulto diffinitur illud esse, quod ex necessitate damus, legib⁹, aut moribus, seu imperio illius, qui potestatem habet iubendi. ff. de verbo. significa. l. munus. Sed ipsa dotis simplex constitutio, fit per patrem, iubente pretore, qui potestatem habet hoc precipiendi: vt dicta l. qui liberos. igitur &c. Preterea consydera tex. in dicta l. fina. C. de do. promiss. vbi etiam dotem per patrem simpliciter constitutam donationem atq; paternam liberationem legislator appellat, quamuis non proprie: quia debiti redditio in donationem nõ cadit: vt. l. hoc iure. §. quis seruo. ff. de donatio. licet improprie sic eo conferente, qõ ad dotandum filiam pater nõ aliter astringitur, quam ex dictis officio: vt. d. l. qui liberos. et. l. obligamur. cum ibi notatis. ff. de actio. & obliga. Judicis autem officium non est obligationis presuppositiuum: vt. l. qui per collusionem. §. precij. ff. de actio. emp. et. l. Quintus. cum similib. de manu. lega. ff. Ita ergo & in. d. l. ij. verbum illud, munificentia, si ponere velis p donatione, improprie debes assumere. ¶ Quarto probatur ex text. l. si dotali. ff. eo. et. l. si pater. in principio. ff. de pact. do. In quibus probatur, quod propter liberos mortua filia dos non retinetur si pactum vel stipulatio in hunc casum non intercedat expresse. Sed certe ad illos potes respondere primo ad legem. si dotali. qõ pactum seu stipulatio, quod propter liberos ex filia remanentes, dos penes maritum cõseruaretur, non fuit omnino superuacuum. Quia pone quod matrimonium non morte filie, sed diuortio dissoluatur: certe tunc dos pacto predicto non existente, non retineretur: vbi si extat, retinetur: vt. l. j. ff. de do. prelega. Ad legem vero, si pater. dico, quod ibi pactum simpliciter conceptum, scilicet, quod mortua in matrimonio filia, dotem gener retineat in casum non existentium liberorum: operatur ex vi conventionis, ipsam dotis retentionem. Quoniã pacto non extãte ad socerũ redire debuisset: vt. d. l. dos a patre. In casu vero existentium liberorum operatur etiam ipsum pactum dotis retentionem, eo: quia concursum habet ex iure communi tenendo opinionem illam, quod liberis existentibus non reuertitur ad patrem. Et si dicas, quod operabitur tunc, non de iure communi: cum retentio fieri potuisset: dico, quod operabitur iuris ipsorũ filiorũ multiplicationem: quia vbi per prius habebant exceptionem solum a lege causatam: nunc habebunt idem ius etiam causatum ex pacto. Interest enim nostra varijs remedijs circa idem vti posse: vt. l. cum filius. §. varijs. ff. de lega. ij. Et si dicas, qõ nõ erat dubium illius legis in decidendo hoc, quod pactum simpliciter conceptum de dote retinenda, filia decedente, locum haberet, si contingeret eam decedere sine filijs. Respondeo: quia illa conuentio simplex et indefinita, videtur restringenda secundum ius commune. ff. locati. l. quero. §. inter locatorem infra, vt legati nomine caueatur. l. j. §. si quis sub conditione. & consequenter quod locum non haberet illo casu, quo ex filia non existant filij: quoniam tunc de iure communi redire debebat ad patrem, per dictam legem, dos a patre. ¶ Quinto pro hac opinione videtur casus in lege vnica. in. §. fi. et.

fileat.C.de rei vxo.act.vbi tex.dicit, quod filere debet retentio dotis,quam maritus vult facere propter susceptos ex vxore filios.Sed certe,vt apparet ex variatione lectu rarum eiusdem.ff.ille text.loquitur vbi maritus propter susceptos ex vxore filios,vult vti retentione dotis aduersus vxorem viuentem.cum foret matrimonium per diuor tium separatum.¶sic nihil ad casum nostrum.Sed certe si consyderas rationem eiusdem.ff.dum dicit: quia sic, scili cet,quia naturalis stimulus parentem ad filiorum educa tionem compellit:non autem dos ab vxore recepta:igitur filere debet maritus:cum vult dicere se dotem retinere velle propter liberorum educationem: illa pariter locum habet cum agitur de retentione dotis propter filios,cum matrimonium soluitur diuortio. Et sic cum in vtroq; ca su concurrat rationis identitas:igitur ¶ pariter in vtroq; identitas decisionis;vt.l.adiicio.cum simil.vnde nō video recte responderi posse. ¶Sexto videtur casus in.d.l.ij. C.de bonis que libe.aliter subtilius inducendo.Et sic aut enim queritur, quid iuris decedente in matrimonio filia liberis non superstitibus:¶ tūc iste casus erat decisus per legem,dos a patre.scilicet,vt reuertatur ad patrem.Aut queris, quid iuris decedente in matrimonio filia liberis superstitibus:¶ tunc tres sunt casus.Aut enim stipulatus est illam remanere debere penes eum. Et tunc casus est clarus ¶ decisus, quod locus est retentioni:vt in.d.l.si pa ter.in princi.et.l.inter socerum.ff.cum inter.ff.de pac.dota li. Aut stipulatus est socer in eum casum dotem sibi red di:¶ tunc etiam iste casus clare decisus erat,qō vigore sti pulationis dos sibi debeat reddi:vt.l.pater cum filie.ff.de pac.dota. Secundus casus est, quando dos stipulatione non facta,data est simpliciter. Et quia iste casus in nullo loco iuris reperitur decisus,necesse est dicere:qō ad hunc ex tēdatur decisio legislatoris in.d.l.ij. Alias enim super fluo dicta l.foret posita:quia alij casus,qui vltra istum su pra sunt consyderati , iam per alias leges fuerant decisi. Absurdum autem foret dicere,quod dominus Impera tor superflue posuisset illam.l.in volumine.C.vt in.ff.qui
25 bus.cum similib.Et regulam † habes,quod cum vna lex referri potest ad intellectus duos, secūdum quorū vnum decidit casum dubium:debet assumi intellectus dubij ca sus decisiuus:vt patet in.l.j.ad finem.ff.ad municip.de pri uileg.c.in bis. Septimo videtur ea ratione probari: quia tunc plures sunt eiusdem rei participes, qō vnus in vno seruatur,¶ in alio seruari debet:maxime ratione equalita tis seruande.l.fina.C.de fruc.et lit.expen.l.fina.C.de duo. reb.l.si de meis.in princip.ff.de arbi.et.l.fundi.cum simili. ff.de acceptilatio. Sed patre mortuo etiam cum filijs do tis actio consolidatur in filiam,quamuis exheredatam:vt l.vnica.ff.videamus.et.ff.hoc ex rei.C.de rei vxo.act.et.l.si socer.in princip.ff.eo.et.l.si ab hostibus.ff.eo. Ergo pari ter econuerso mortua etiam filia famil.cum liberis, dotis actio consolidari debet in patrem. Et hec fuit ratio gloss. ad quam respondetur:qō in ipsa dote nō solum debet ha beri ratio patris ¶ filie,tanquā participantium:sed etiam ipsius mariti,que est tertij participās. Sibi enim dos as signatur propter supportāda onera matrimonij: vt.l.pro oneribus.C.de iure dotiū.¶.l.dotis fructus.ff.eo.tit.ergo cum ¶ ipsi filij mortua vxore remaneant apud maritum ali ment andi:vt.ff.de liber.agnoscendis.l.non quemadmo dum. Item et ipsa filiorum educatio connumeretur inter matrimonij onera: vt.l.si is qui Stichum.ff.ibi dos.ff.de iure dotium. Igitur non fuit absurdum, quod maritum quem existentibus liberis,ex vxore premortua sequuntur matrimonij onera: vt.l.si maritus , et.l.si filia.ff.hoc am plius.ff.famil.erciscun.sequatur etiam ipsa dos. ¶Sed certe hec responsio quāuis colorata,videtur tolli per tex. dicti.ff.fileat.quod si fieri debet dotis retentio propter li beros, cum non dotis assignatio sed naturalis stimulus patrem compellit ad liberorum educationem. vnde pos sumus dicere, quod quamuis regulariter in communio ne dotis pater ¶ filia pariter participent:tamē in casu exi stentium liberorum participāt dispariter. Cum enim mo ritur filia relictis liberis ¶ eis pater superstite: igitur dos
26 propter liberos facilius retinetur: nec ad parentē redit: quia iam exiuit ipsa dos paternum † patrimonium. dicit tex.in.l.fin.ibi dum dicit,abscessit enim a bonis patris ꝛc. ff.de coll.do. Ex qua dicere solebat Dyn.quod dos est pa trimonium ad filiam vadens, et ad patrem non rediens: igitur autem patre mortuo cum filijs filia dotata superstī te actio dotis cōsolidatur in filiā nec in patris filios pro ut reliqua hereditas transfertur: quia dicit tex.in.l.pater filiam.ff.ad legem Falcid.quod dos in hereditate mortui patris,per eundem viuentem non exacta minime repetī tur. ¶Octano alia ratione probatur: quia actio dotis que datur extraneo dotanti stipulatione vel pacto: vt.l.si extraneus.ff.de condi.ob causam.l.vnica.ff. accedit.C. de rei vxo.l.j.cum similibus.C.de pac.conuent.datur etiam patri a lege:vt patet in.d.l.vnica.ff.extraneum.dum dicit, parenti filiamfamil.dotanti,quamuis simpliciter,dari ex stipulatu actionem a lege: sed dotata mortua, quamuis cum liberis extraneo ex stipulatione vel pacto ad repetēdam dotem oritur actio:vt in.d.ff.accedit.ergo etiam pa riter cōpetet ¶ patri:ne melioris cōditionis sit extraneus, qui dotauit ex volūtate,quam ipse pater dotans ex necessī tate.contra.l.fideiussor.ff.si necessaria.ff.qui satisdare co gantur.¶.l.cum postulassem.in fine, cum similibus. de da mno infe.Ad huius rationis solutionem consyderamus, an expressa stipulatio patris de dote sibi restituenda in telligatur filia moriente filijs extantibus: certe non repe ritur lex dicens expresse,qō sic.Et si dicis,qō predicta sim plex stipulatio restringitur ad casum liberorū existentiū, vt fuit de mente huius legis secundum vnam lec.certe tūc erit clarū:vt idem dicamus esse in stipulatione facta , seu tacita,ex regula.l.cum quid.cum similibus. ¶Sed quia
27 communis † opinio rum nostrorum sē habet in oppositum: vt etiam in casu existentium liberorum videatur sibi pater stipulatus:vt probat generalitas.l.quoties.ff.eo.et l.cum dos.ff.de pac.do. Ideo videndū,quid de tacita seu ficta stipulatione:et quamuis idem videatur per.d.l.cum quid.tamen potest colorate dici contrarium,scilicet,quod non operetur stipulatio subintellecta a iure in casu exi stentium liberorum prout operatur stipulatio interposī ta a patre. Et est ratio:quia hec stipulatio ficta succedit lo co rei vxorie actionis , seu loco antique actionis de dote: vt.l.vnica.ff.sed si non ignorauit.C.de rei vxo.act. Que quidem actio non concedebatur patri,vbi liberi super erant ex filia : cum in illos ius dotis transmitteretur : vt.l. vnica.ff.maneat.¶.ff.illo procul dubio.C.de rei vxo.act. Et ratio est:qz hec tacita stipulatio oritur ex equitate ¶ prouī sione legis,atq; fictione,ergo nimirum si in detrimentum liberorum ¶ mariti,lex illum stipulantem hoc casu nō vult extendi:cum ex eius equitate nemini intendit facere iniu riam:vt.l.sciendum.ff.ex quibus causis maio.in fi. Sed ea que competit ex stipulatione expressa , competit de iure communi ex propria prouisione paterna,quam lex nō va luit aliter limitare,vel restringere: quia proprīū legis est: vt suum non autem vt proprium deneget auxilium: dicit glo.C.si aduersus ven.l.j.C.qui po.in pign.ba.l.assiduis.¶ quia facilius ea tollūtur,que de iure speciali proueniunt, quam que de iure communi:vt.l.eius militis.¶ in authen. de non alie.ff.quia vero verisimile. ¶Nono,idem probari videtur ea ratione:et hec fuit Cyn.quia nemo plus iuris transmittit ad alium,quam habeat in seipso:vt in.l.nemo. cum simi.ff.de regu.iur.Sed filia cum moritur nullum ius habet in dote:quia ante solutum matrimonium non est ei dotis actio nata:vt.l.ij.in princi.ff.de do.preleg.¶ tunc cum moritur incipit patri actio competere:vt.d.l.dos a patre. igitur. Sed ad hanc respondetur, quod nos non tracta mus de iure aliquo transferendo ex persona filiorum filie, in eius filios:quia hoc est ius proprie mariti ¶ liberorum: vt dos existētibus liberis remaneat:nec tunc incipiat pa tri aliquod ius competere:vt patet a contrario sensu bu ius legis,secundum vnam lectu.ex infra dicēdis. ¶Decima,¶ hec fuit ratio Jaco.de Rauenna.plus iuris habet pater in dote, quam filia: qz patris est vere, filie vero quo ad solum vsum,¶ spem,si iterum nubet: ergo si in persona filie patre cum liberis moriente,actio consolidatur,sequi tur quod fortius in persona patris: filia quamuis morien te cum liberis. Sed certe hoc nil valet, quod non est ve rum: qō pater habeat plus iuris in dote quam filia : cum interim dos sit extra patris bona: vt.d.l.patris filiam.et d.l.fi.de collatione do.et ipse pater interim habeat solum spem recuperandi,non omni casu:sed aliquo. Nec ante so lutum matrimonium pater habet aliquam cōmunionē in

actione de dote: cum antea nō sit nata: vt. d. l. ij. de do. prelega. Filia autem interim illam naturaliter possidet: dicit tex. in. l. Pomponi⁹ Philadelphus. ff. fa. ercis. ¶ Undecimo, & hec est ratio Bar. sequentis hanc partem affirmatiuam: q; cum filia de dote paciscitur existens sub patria potestate in vnū casum: dicit Jurisc̄sultus sibi pactū illud preiudicare sz cum ipsa efficitur sui iuris: vt. l. ij. ver. sed vtrum. ff. eo. sed si esset vera opi. q; ipsa mortes trāsmitteret ad liberos, preiudicaretur sibi hoc alio casu: cum tenerentur illi habere ratum factum maternum: vt. l. ex qua persona. cum simi. j. de reg. iur. & sic arguer etur Jurisconsultus in. d. versi. sed vtrū. de insufficientia, & imperfectione decisioms: igitur ꝛc. Sed certe hec ratio parum valet: quia non est absurdum, q; Jurisconsultus tūc huius decidendi memoriam nō habuerit. iuxta. l. ij. C. de iure veteri enucle. Item nec absurdū, vt defectus Jurisconsulti in illo. ff. suppleatur per alias leges: iuxta. d. l. nō est nouum. de legib. cum simi. ¶ Penultimo, & hec similiter est Bar. videtur pro ista conclusione casus in. l. cum inter socerum. ff. cum inter. ff. de pac. do. vbi dicitur, q; si conueniat. quod mortua in matrimonio sine liberis filia, dos ad patrem reuertatur. tacite inter contrahentes actum videtur, vt superstitibus post filiam liberis, dos retineatur: ergo vult ibi tex. q; in casu existentium liberorum dos retinetur vigore taciti pacti a cōtrario sensu resultātis: non autem ex dispositione iuris communis. Sed certe cuius tex. vigeat mirabiliter: nihilominus potest respōderi: & pro cōtraria parte induci sic. Dicitur enim ibi, q; si pater cōuenit, vt si filia moriatur sine liberis, dos ei restituatur: sed si hoc tacite actum esset, nō posset euenire: nisi quia casus existentium liberorū omissus expresse remanet in dispositione iuris cōmunis: vt. l. si extraneus. & l. si cum dotē. cum simili. & no. Quia in casu hoc omisso videatur pater suo iuri renūciare: quia ipsa renūciatio haberet vim donationis. q̄ nō est presumendū: vt. l. cum de indebito. de. pbatio. & c. super hoc. cū simi. Igitur est ibi casus hoc modo inductus potius pro parte cōtraria. Et si dicas, quid tunc noui inducet. ff. ille: respondet, q; probauit hoc notabiliter scilicet, q̄ sicut auus maternus potest pacisci & stipulari dotē nepotibus ex filia expresse: vt. l. pater. C. de pac. conuen. & l. Caius. j. eo. ita etiam & tacite, q̄ propter multa videbatur dubitabile. ¶ Ultimo: quia filiafamilias heredē habere nō potest iure institutionis: vt. l. q̄ si nulla. ff. de relig. l. i. & l. ij. de castren. pecu. vnde quo iure transmitteret ad liberos: certe nullo. Sed ad hanc rationem patebit responsum ex infra dicendis: & etiam responderi potest ex bis que plene dixi in. l. si cū dotē. in prin. ff. eo. Ex quibus etiam respōsio patet ad rationem aliam, que fieri posset, scilicet, quia dos paterna dicitur quid profectitium: vt. l. profectitia. ff. de iure do. Sed in profectitijs filiafamil. habere non potest heredem: cum illa veniant inter fratres cōmunicanda: vt. l. certum. C. famil. erciscun. igitur ꝛc. ¶ Et quamuis hanc
28 ꝑtem affirmatiuam teneat maior pars nostrorum antiquorum patrum, inter quos est Martinus, Joan. Azo. & Accursius, Jac. de Rauen. Pet. & Cy. Bar. Bal. & Ange. nihilominus partē negatiuam, in cuius opi. fuit Bal. que habet ad patrem non reuerti, in stricta disputatione probabilem aliqualiter attingamus. Et primo illa probari videtur ex tex. leg. in. ff. sed vtrum. ff. de mino. & d. l. vnice. ff. & hoc ex rei. vbi dicitur, q̄ dos est proprium filie patrimonium: ergo per consequens in ea filios habebit here-
29 des, satim bodie cum bodierno ꝑ iure cōsyderato, filiafamil. heredem habeat. C. communia de succes. l. fi. ff. ad Tertullia. l. fi. & l. plerunq;. & l. q̄ scitis. C. de bo. que lib. & in authen. de heredibus ab intestato. ff. i. Nec obstat responsio Cyn. dicentis, quod est proprium patrimonium filie solum iure communi: quia vt ipse supra dixit, nullam communionem habet filia matrimonio cōstante: cum interim dotis actio non nascatur: vt. d. l. ij. de do. preleg. Ceterum in. d. ff. sed vtrum. loquitur de dote respectu beneficij restitutionis in integrum, quo respectu nulla est ibi communio inter eam & patrem: quia illud patri denegatur: vt ibi: nec ibi loquitur de re dotali: q; illa est in dominio mariti: vt. l. doce. C. de rei vendi. cū simili. Sed de ipsa dote, prout est quoddam ius vniuersale, & incorporale: vt. l. quod dicitur. j. de impen. ¶ Secundo videtur hoc probari per tex. in. d. l. inter socerum. ff. cum inter. vbi si conueniat pater, q̄ defuncta filia sine liberis, dos sibi restituatur: tacite actū intelligitur eam sibi non debere restitui, si decedat cum liberis. Sed hoc actum esse, non potest euenire, nisi quia casus omissus remanet in dispositiōe iuris ciuilis: vt. l. si extraneus. cum similibus, volentibus superstitibus liberis decedenti filia, dotem auo non restitui: nō autem: quia in casu omisso videatur iuri suo renunciare: quia talis renūciatio que vim donatiōis habet: vt. j. de noua. l. si quis delegauerit. cum simil. non est presumenda: vt. d. l. cum de indebito. & d. c. super hoc. ¶ Tertio videtur esse casus iuxta legem a cōtrario sensu secundum vnam lec. Nec enim stipulatio patris de reddenda dote, intelligitur si filia decedat sine liberis: dos non est in casu restitutionis: sed retentionis propter eorum superexistentiam. ¶ Quarto videtur probari in. l. fi. j. vt lega. no. caueatur. vbi dos per grecum aduersus socerum retinetur propter superexistentiā liberorum: nisi respondeas, quod filia ibi erat emancipata: vt patet: quia testamētum confecit, cuius esset incapax ratione patrie potestatis. j. de testamē. l. qui in potestate. cum simili. Igitur propter emancipationem ius dotis in eam consolidatum fuit, & in filios tranſitorium: vt in. d. l. necesse. cum simi. j. eo. ¶ Quinto videtur questionis esse casus in. l. illam. C. de col. vbi Imperator nepotibus ex filia, onus iniungit conferendi dotem maternam cum patruis vel auunculis, q̄ non deberet imponi, si ad patrem mulieris dos illa mortua fuisset reuersa, & respondo quod ibi loquitur de filia emancipata, diuinatio est. ¶ Sexto videtur casus in. l. pater cum filie. ff. de pact. do. Ibi enim pater volēs sibi prouidere in casum liberorū superexistentium: ex filia decedente stipulatus est in eundem casum sibi reddi, cum ergo stipulationes ideo inuente fuerint vt stipulemur, quod nostra interest: vt. l. stipulatio ista. ff. alteri. j. de verbo. obliga. & insti. de inuti. stipu. ff. alter igitur est consequens: vt ibi pater ideo fuerit stipulatus in casu existentium liberorum: quia interfuit sua in eum casum stipulari, non autem sua interesset, si etiam dicto casu dos ad eum reuertertur de iure cōmuni. ¶ Septimo videtur casus in. l. cum pater dotem. ff. de pac. do. in ver. si vt si quidem. vbi casus, q̄ si maritus cum socero conuenerit non petere dotem co viuente, postea vero contingat mors filie in matrimonio viuente patre, non potest maritus dotem petere propter pactum: ergo a cōtrario sensu, si nō interuenisset pactum, dotem petere posset, sed hoc non potest ibi euenire, nisi propter existentiam liberorum, vt proxime probo. igitur ꝛc. Quod autem aliter euenire non possit, probatur: quia si dicto casu peteret gener a socero dotem soluto matrimonio morte filie: posset socer genero dicere, dolo facis petere ꝛc. de qua in. l. dolo. j. de dol. except. & in regula iuris. Et si gener replicaret contra regulā ponendo, exceptionem. l. dolo. non habere locum: cum restitutio eius, q̄ petitur fieri debet ex interuallo: vt in. d. l. fi. j. vt lega. nomine caueatur. socer poterit duplicare quia cet cū ex interuallo fieri debet restitutio eius, q̄ petitur propter diem adiectam obligationi de reddēdo ex dispositione hominis: vt loquitur. d. l. fi. tamen locum habet cū dies adiicitur restitutioni ex dispositione legis et miserationis causa: vt. l. si donaturus. ff. de condi. ob causam. & l. socer. ff. Lucius. cū ibi plene notatis. j. eo. Non est ergo in d. l. cum pater dotem. alia ratio: nisi existentia liberorum, quibus non extantibus dos non posset a patre petrā soluta deberet reddi: vt in. d. l. dos a patre. Et in. d. l. iure fiscurſum. ¶ Octauo videtur probari in. l. vnica. ff. manet. & ff. illo proculdubio. C. de rei vxo. act. vbi heredibus mulieris p̄decedentis mādat Imperator dotem restitui per maritū. Illi autē heredes iure Codicis & nouissimo mulier ab intestato decedēte, in casu isto sunt liberi: cum bodie in omnibus bis, que parentibus nō querunt ur: vt eis dos, que marito: nō autem patri queritur propter onera matrimonij: vt in. d. l. si is qui Stichum. ff. ibi dos in successione filiefam. intestate liberorū prima causa: vt in authen. tica de here. ab intestato venien. ff. i. ¶ Nono, et ista est ratio Bartholo. de Salice. sequētis istam partem in. d. dos a patre, q; pater nō stipulatus dotem sibi reddi, perdit illam & eius recuperāde spem: cum filia absq; legitima causa: & sic sui culpa, matrimoniū dissoluit: vt dicit ipse concludi per glo. in. l. si dotē. C. de iure do. & no. in. l. consensu. C. de repu. & probari per casum a cōtrario sensu in verbis illis,

si sine

si sine culpa sua diuertit ꝛc.et in.d.l.cum pater dotem. Si igitur culpa filie denegatur solu.matrimonio actio patri: ꝛ dos,que tūc queritur marito,reseruāda est liberis eiusdem matrimonij:vt in.§.q; vero plurimas.in authen.vt licet matri ꝛ auie. Sequitur,qō ea mortua liberis extantibus,ipsis debeat remanere:vt sicqō fauore liberorum disponitur,filia culpam incurrente in matrimonij solutione fortius disponatur: quando matrimonium soluitur eius morte.¶Sed certe hec ratio nō videtur bona: quia falsum est antecedēs suum,in quo vult,q; dissoluto matrimonio culpa filie,pater non aliter pactus illā sibi reddi facultate repetitionis priuetur:quoniam hoc est contra casum authen.contra si filie.ꝛ in authen.vnde sumitur.C.de repu. per quam hoc determinat Dy.ꝛ Bart.in.l.ij.§.item si voluntate.ff.eo. ¶Decimo hoc beneficium,qō datur patri pro dotis repetitione,filia moriente,datur ex equitate: vt patet in.l.dedit dotem.ff.de col.bo. Igitur hec equitas nō debet operari fauorem paternum cum iactura liberorū, qui ex dote alendi per maritum sunt:vt in.l.si cū dotem.§. si vero dotē.ff.eo.maxime cum ipsi sint pars matrimonij, propter qō dos datur: vt.l.i.ff.e. ¶Undecimo,ꝛ hec vna ꝛ notabilis ratio,cōceditur filiefamil. vt dotem possit ergo gare in alimento egenorum filiorum, etiam si cōsensus pa teraus nō accesserit:vt est expressum in.l.quamuis.ff.e.Si ergo hoc licet filie in paternū preiudiciū,ea viuente:ergo pariter in liberorum fauore,hoc licebit, marito post filie mortem.vt enim dicit legislator absurdū est: vt que nobis viuentibus licēt:nobis non liceant morientibus: vt instit. de.l.Fusia Canina.in fi.ꝛ in.l.j.C.e.ti. ¶Duodecimo hoc suadetur ratione:ne matrimonia arcētur: et de facili detur occasio non contrahendi matrimonium: cū filiafami. qō plurimū euenire potest,si diceremus superstitibus liberis ex mortua filia,dotē nō posse retineri:quādoq; cessante iure aliqua relaxantur,vt facilius matrimonia contrahantur.de verb.obli.l. Titia.C.de sponsa.l.fi.ꝛ.C.de indicta vidu.l.i.ꝛ.ij.cum si. ¶Tertiodecimo hoc suadet ratio equitatis seruāde inter omnes,qui sunt causa, vel occasio matrimonij cōtrahendi. Cum enim plures participāt circa eundē actum, par inter eos equalitas esse debet:ꝛ cuilibet est fauendū.l.fi.C.de fruc.ꝛ lit.expen.authē.equalitas. C.de pac.cōuen l.fi.ff.de acceptila.cū si.Sed in casu nostro in matrimonio cōcurrit voluntas patris saltim de bonestate p;n ius bodiernum:vt.xxvij.q.ij.sufficiat.ꝛ filie ꝛ eius marito:omnibus antē est prouisum:ꝛ non marito, nisi prouideatur in casu isto:cum moritur vxor extātibus liberis: vt dos ei remaneat in sustētationem liberorum.igitur ꝛc. ¶Quartodecimo ꝛ hec est ratio Petri hāc opi.sequentis.qz dos datur propter onera matrimonij:vt.l.pro oneribus.ꝛ.l.dotis fructus prealegata.inter que sunt liberi: vt.d.§.ibi dos. Et matrimoniū est fauorabile,propter procreationē liberorū: vt.l.j.ff.eo.sed onus liberorū remanet penes patrem: vt.l.si maritus.ꝛ.l.si filia.§.hoc amplius.ff. fami.ercis.nō autē transit ad auum maternū, nisi in subsidium:vt.l.nō quēadmodū.ff.de lib.agno.igit ꝛc. ¶Quintodecimo,quia isto casu existētia liberorū cessant rationes quare patri cōpetat ius dotis repetēde filia mortua, que videntur tres:vna posita in.l.iure succurrsum,scz in solatiū sue tristitie,quā habet ppter perditionē filie:sed nō videtur perdidisse ex quo filios reliquit, qui eadē persona cū matre cēsentur:vt in.l.fi.C.de inpub.cum simi.igitur ꝛc.ꝛ §.hoc plenius declarauidum respondi ad dictā.l.iure succursum.Alia secunda ratio est in.d.l.ij.C.de bo,que liber, scilicet ne si dicamus,parentum munificentia retardetur, sed hec ratio locum nō habet:cum moritur filia liberis ex ea superstitibus:quoniam verisimiliter nunqꝫ munificentia parentum retardabitur:q̄uis sciāt,q; id qō filie dant penes nepotes esse māsurū tamē ꝛ naturalis affectio auū inducat ad bene agendū nepotibus ppter personam filie in.d.l.dedit dotē.de col.bo.Tertia ratio ponitur,ne si dicamus dotem penes alium remāsuram,matrimonio dissoluto,pater denuo eam dotare cogatur.C.de reiuo.act, authē.sed quāuis.Et sic pater dupliciter onere grauatur.cōtra.l.Titia.§.qui inuita.cū ff.de leg.ij.Sed hec ratio cessat filia mortua:igitur ꝛc.Et ista etiam est notabilis ratio. ¶Sextodecimo adducitur pro eadē parte.l.vxorē.§.testamento,de leg.iij.Sed in veritate parū facit.ꝛ ex his apparet ista questionē vtraq; ex parte fore dubitatissimam: licet vt dixi prima opinio sit cōmunior.ꝛ nostrorū maiorū authoritatibus approbata.Hanc tamen secūdam approbauit cōsuetudo ꝛ profecto opus esset decisione Cesarea.

30 ¶Eo vero circunscripta † cōsuetudine,dicendum existimo:qō aut loquimur in dote,cuius actio soli filie est quesita:vt potest contingere ex paterna donatione,que in dote valet inter patrē ꝛ filiamfami.vt in.l.Pomponius Philadelphus.§.fami.ercis.ꝛ in.l.si extraneus.ad fi.ff.de cōdi. ob causam.ꝛ ista transitum facit in filios filie:nec ad patrē reuertitur. Hoc fundo per istum tex.ſm intellectum Dy. hic enim fuerat pater filie dotem reddi stipulatus.ꝛ dicit qō in eū casum filia mortua facultas repetit.sibi concedit: cum sine liberis decesserit:ergo quādo decedit cū liberis, illa sibi denegatur.Et pro certo Paulus Jurisconsultus lato:legis presentis,qui fuit vere interpres legum secundum qō eū appellat Modestin⁹ in.l.scire oportet. in ver. sed ꝛ si maxime.ff.de excu.tut.nō sine ministerio posuit hic verbū illud, sine liberis:ꝛ supplere ad verbum illud, maxima diuinatio est. ¶Secundo eandem conclusionē ego firmo per.Laurus.in prin.ff.de iure do.Ibi enim deciditur dotem aduenticiā,quam filiafamil.ab auo materno suscepit,sua nō patris cōtemplatione: mortua filia ad patrem non facere transitum:sed ad eius liberos. Et huius est ratio:qz pater in ea dote nō ab eo,neq; sui cōtēplatione profecta,nullā habebat cū filia cōmunionem.Sed eadē ratio est in casu nostro.qz priuat se pater cōmunione:cū illā vult reddi soli filie: vt.d.l.Pompo.Philadelphus.ꝛ.d.l.si extraneus.igitur ꝛc.Tertio de hoc videtur casus in.d.§.cū inter.ſm vnum intellectū.scōm quem pater in casu existētium liberorū,omisso intelligitur tacite stipulatus reddi filie:ꝛ tamē deciditur,q; mortua filia dos per maritū propter liberos retinetur. ¶Quarto hec pars est verissima, ex quo hodierno iure cōsyderato, filiafa.in his que patri non querūtur,ab intestato heredes habet,inter quos prima causa est liberorū:vt in.d.§.j.insti.de succes.que ab intestato.ꝛ in.d.l.fi.C.cōmunia de succes.cū simi. Sed dos per patrem donata filie est huiusmodi:cum valeat isto casu fauore dotis effectualiter donatio:vt in.d.l.Pomponius.ꝛ d.l.si extraneus.in fi.adeo:vt nō patri illa querat,sed oneribus matrimonij instātis deseruiat:vt in.d.§.ibi dos. vel pro futuro sperato conseruetur: vt.l.etiam directo.ꝛ.l.ex Jul.ff.de fundo dotali.ꝛ.l.nō sine.C.de bo.que lib. Igitur aut loquimur in dote,cuius actio cōis est ꝛ patris et filie: vt est regulariter in dote pfectitia:vt.l.ij.§.qō si in patris. ff.e.ꝛ tūc aut ex filia remanēt liberi pauperes,ita q; nō habent vnde se alant:nec etiā eorū pater ad hoc potēs est:et tunc salua semper substantia veritatis,puto:qō per ipsos poterit dos retineri.Si enim in eorū alimēta potest inuito auo materno dos cōstāte matrimonio inter viuos erogari:vt.l.q̄uis.in fi.ff.eo.ergo multomagis hec ipsis licebit post mortem maternam:qz qō in † vita permittit multomagis post mortē cōceditur: vt in.d.tit.insti.de.l.Fusia Canina.in fi. ¶Preterea scōo pro hoc facit: qz si habet nepos in subsidium ius alimenta petendi ab auo materno:vt in.d.l non quēadmodum.ꝛ.l.si quis a liberis.§.item diuus.ff.de libe.agno.ergo multomagis habet ius in hoc modo excipiendi,scz,volo dotē retinere,q; nabi det necessaria alimenta.arg.ff.de reg.iur.l.inuit⁹.§.cui damus.ff.de superficiebus.l.j.§.qō antē ait.Et his duobus casibus videtur mihi,q; opi. Dar.nō solū de cōsuetudine,sed de iure pcedat per predicta. Aut nō remāserāt ex filia egeni liberi:ꝛ tūc credo opi.Bart.de iure pcedere,scz,vt dos reuertat ad auū per casum.d.l.ij.C.de bo.que lib.§.multipliciter inductū:ad quā nō video recte dari posse respōsum.

32 ¶Supposito † igitur,qō opinio Martini procedat de consuetudine,dubitatur de pluribus. ¶Primo nūquid illa consuetudo habeat locum: cum mulier ex primo matrimonio filios habens secūdo nubit:ꝛ in ipso secūdo matrimonio sine liberis decedit:ꝛ in hoc dicit Bar.q; nō: allegando Jaco.Butri.in recollectis antiquis in.l.fi.C.cōmunia vtriusq; indi.ea ratione:qz consuetudo habēs,vt decedente filiafami.retineatur dos per maritū propter liberos superextātes:intelligitur de liberis ciusdē matrimonij:vt.l.cum vir vxori.ff.de cōdi.ꝛ demonstra.l.ij.C.de pac. conuent. Non est ergo extendenda ad casum: dum vult retinere maritus secundus propter liberos matrimonij primi:quia consuetudo cōtra rationem iuris recepta non

est ad consequentiam trahenda. ff. co. l. si vero. §. de viro. ff. de legibus. l. quod vero. cum simi. ipsa q enim consuetudo propter malam personam inducta, non operatur effectum
33 propter aliam. Non enim † aliud consuetudo est, quam tacita ciuium conuentio moribus vtentium approbata. ff. de legib. l. sed ea. Sed expressa conuentio habens limitationē certarum personarum, non trahitur ad alias. ff. de pac. l. si vnus. §. ante omnia. ff. de seruit. vrbano. l. si edes. igitur nec tacita. q his rationib⁹ mihi placet qđ dicit Bart. ¶ Du-
34 bitatur † secundo, nunquid eadem consuetudo locum habeat cū per prius decedit in matrimonio maritus: postmodum vero decedit secundus sine liberis ipsa filiafam. vidua: dicit, q cum hec questio accidisset de facto: octo doctores Bononienses consuluerunt, q non: quia ea consuetudo, q dos retineatur propter liberos, locum habet ipsa muliere predecedente: non autem marito: vt in. l. ij. ff. de pactis dotalibus. l. j. ff. de dote prelegata. et. l. ij. C. de pact. conuen. vnde ex huius consuetudo extēdatur de vno casu ad alium sibi similem, in his que a iure cōmuni non reperiūtur manifeste decisa: vt in. l. de quibus. versi. si qua. ff. de legibus. tamen cōsuetudo a iure cōmuni exorbitans prout est in vno casu, non debet ad alium extendi: vt in. d. l. qđ vero. Et est expressum de iure canonico in. c. cum contingat. de capel. mo. c. cum dilectus. de offic. archi. in. c. dilecto. de prescrip. c. anditis. Et ita intelligitur, qđ no. in. c. fi. de consue. q in. l. j. q. ij. C. que sit longa consuetudo. Sed dubiū est, quid si probaretur consuetudo: et hec simplex, scilicet qđ mulier decedente in matrimonio superstitibus liberis, dos ad aiā non rediret, An marito decedente per prius, vxore vero filiafam. vidua decedente postea, cōsuetudo locum obtineret? videtur, q non propter hoc dictum Bar. ff. co. roboratum: quoniam secundū eum illa consuetudo interpretatur, si mulier predecedat per. d. l. ij. cum simi. de pact. do. Item, q quia post mortem mariti desinit mulier remanens esse vxor. Et sic nō dicitur in matrimonio decedere. ff. de dona. inter vi. l. quia in tempus. Ego tamen contra. puto: q q huius post mortem mariti decedat vxor: sita men vidua: dicitur in priori matrimonio decessisse. Et sic verificantur verba consuetudinis, ita est tex. in. l. omnem. C. de bo. mater. Et probatur ratione: quia tex. dicit, quod etiam dissoluto matrimonio predium dotale intelligitur: vt in. d. l. etiam directo. Sed dos sine matrimonio esse nō potest: vt in. l. iij. cum simi. ff. de iure do. igitur &c. Ad idem tex. in. l. filij. §. vidua. ad muni. j. cum simil. ¶ Item ob. d. l. quia in tēpus. q si post mortem mariti: desinit mulier esse vxor, quo ad effectum cessationis prohibitionis donationis inter cōiuges: post mortem enim collata inter eos donatio valida est, quia cessat ratio prohibitiua donationis, que est ne mutuo amore se inuicem spolient &c. vt. l. j. co. tit. Hec ob. dictum Bart. q illud intelligitur, vbi probaretur consuetudinem esse aliter, quam. ff. posuerat. sez qđ matrimonio dissoluto dos remaneret penes maritum propter. liberos. Tunc enim videtur banc interpretā. non esse intelligendū marito predecedente: vt in. d. l. ij. de pac. do. Unde magna vis in hac materia consistit circa formationem ar-
35 ticulorum. ¶ Tertio dubitatur, quid si stipulatio † de dote reddenda ita concepta sit, scilicet q promisit dotem restituere in omnem casum q cuentum restituende dotis secundum ius: an tunc ea verba indefinita restringantur ad ius consuetudinarium, scōm qđ approbatur opin. ff. Bar. an vero ad ius cōmune, secundum qđ approbatur opinio Bulg. questio pulchra est, q in ea plures consului. q quidē illa reperitur in similibus terminis posita per Joā. And. in addi. Spec. in tit. de arbi. §. excipitur. in additione, que incipit, Huido de Suzaria, in volumine statutorum &c. referentem determinatum fuisse, qđ si in arbitrum compromittitur: cum hoc quod debeat determinare sm ius: intelligetur debere determinationem sm ius cōmune: non autem consuetudinarium, vel municipale, eo: q ius iuris appellatio indefinite prolata ad ius cōmune, tanq̄ dignius atq̄ potius restringit: vt insti. de iure naturali. §. sed quoties. Et hāc etiam opinionem predictam ratione secutus est do. Ang. in. d. disputatione sua incipiēte, Quo ad inuicem litigantes. Et etiam secutus est Bal. in. l. quicunq̄. C. de ser. fugi. dicens in simili, quod si testator instituat filias suas, qđ eas tangit de iure, referetur testatoris dispositio ad ius cōmune tanquam dignius: cum in quota portione variant ius cōmune q municipale seu consuetudinarium; sed etiam ipse idem Bal. in. l. illa institutio. j. de her. instit. cuius opi. secutus est dōs Anto. per eadem verba formaliter, tacito tamē nomine Bal. in. c. Quintanalis. de iureiuran. sequitur opi. contrariam dicens, illud verbum ius in compromisso indefinite prolatum, q cōsequenter etiam in stipulatione de dote reddēda, referri debere ad ius municipale, seu consuetudinarium: non autem ad ius cōmune duplici ratione. Primo: quia ex quo statuta seu consuetudines cōfirmate sunt a iure cōmuni: vt in. d. l. omnes populi. de iustitia et iure. Et in. d. l. de quibus. ff. merito ipsa sequi debemus: quoniam ius municipale seu consuetudinariū in loco, vbi est, iuri cōmuni derogat. vt in. d. l. omnes populi. qđ magine verum est in iudicibus, qui cōmuniter prestant iuramenta de seruandis statutis q consuetudinibus ciuitatum: de quo in. c. j. de iureiur. lib. vi. q in. c. veniētes. eo. tit. in antiquis. q in authē. insuper. ff. qđ prestatur ab his. cum simi. Preterea hec verba, sm ius &c. non tantum sonant in ius constitutionis, sed in ius partis: unde qualecunq̄ ius in his verbis videtur inclusum, arguit de exceptio. rei iudi. l. q an eadem. §. actiones. Et ego semper
36 istam opi. secut⁹ fui duplici ratione. Prima † quia habeo in simili, quod si pars referat se ad consuetudinem, cuius consuetudine stante: intelligitur se referre ad posteriorem priori derogantem. Ita est casus. ff. de alimen. lega. l. Ide la. §. sed si alimenta. de preben. c. cum de beneficio libro. vi. Ita ergo in proposito cum pars se refert indefinite ad ius: intelligitur se referre ad ius consuetudinarium seu municipale posterius, qđ in loco derogat iuri cōmuni priori. Consuetudo enim etiam ius est ex non scripto resultans &c. vt insti. de iure na. §. non scripto. j. distinc. con-
37 suetudo. q. d. l. de quib⁹. q. l. diurna. ff. de legib. ¶ Secundo: quia cum est ambiguum propter sermonis generalitatem, que ambiguitatem parit: dicit glo. de verbo. nihil, quoties. qđ partes consenserint, id credendum est easdem fisse, qđ consuetudo loci, vbi cōtrabitur obtinet. dict. tex. ff. de regu. iur. l. semper in stipulationibus. de cēl. ex parte. Sed in proposito casu intentio partium est ambigua propter prolationem verbi ius, generaliter seu indefinite conceptam: ergo recipit declarationem non a iure cōmu-
38 ni, sed consuetudinario. ¶ † Tertio ego istud cōfirmo ex tex. iuncta glo. l. fi. q ad propositum sing. in. c. in scriptis. pendēn. vbi mādatum superioris, qđ causa determinetur secundum ius, non restringitur ad ius communem quamuis dignius sed ad ius speciale q priuilegiatum, qđ pretendit alterā ex partib⁹, tanq̄ ius speciale priuilegiatiū posterius derogret iuri cōmuni priori. ¶ † Quarto dubitatur,
39 quid si verba stipulationis fortius concepta sint, scilicet q promisit dotem restituere in omnem casum et euentū restituende dotis sm ius cōmune: an tunc ex tantibus horis fera habitur opinio ff. Bar. per consuetudinem recepta, secundum quam dos est in casu restitutionis? Et quidem prima fronte diceret qđ non: quia contrahentes se retinerunt ad ius cōmune secundum qđ verius est opi. Bald. tenentis dotem debere restitui: contractus autem ex conuentione legem accipiunt: vt in vulgaribus. Bal. tamen mirabiliter in. l. constitutio. de bo. que lib. determinat contrarium, scilicet vt eo casu attendatur etiam consuetudo seruans opi. ff. Bar. ea ratione: quia dicta cōsuetudo interpretatur dubium illud, qđ est de iure cōmuni, propter varias authoritates tātorum virorum. q qđ interpretatur aliquod unum, et idem est cū illo interpretato: vt in authē. de filiis ante dota. instrumē. nat. in fine. et in. l. nihil. j. de conting. cū emancipa. liberis. et in. l. heredes palam. §. si quis post. infra. de testamen. Quod dictum confirmari potest ex authoritate eiusdem in. l. vnica. C. de confes. determinantis singulariter procedere libellum concludentem talem posse probari, eo: quia extra territorium extrazit frumentum contra dispositionem iuris communis; cum iure municipali prohibita sit extractio, ea ratione: quia q ius municipale in proprio loco ius commune, seu eius pars appellari potest: eo quo authoritate iuris communis sit: q ab eo cōfirmatur per dictam. l. omnes populi. Ad quod. l. j. §. omnibus. C. de vete. iur. enucle. c. hi qui authoritate. de prebendis. lib. vi. dum dicit non in dubium venit dici posse ea nostra, q a nobis processisse, que nostri sunt authoritate. Ita igitur in proposito in dubium venire non potest in loco municipij

municipij iura municipalia iuris cõmunis, seu eius partem appellari posse: cum eius fiant authoritate. Qua ratione ipse idem in.c.j.in glos.super verbo, nos Romanorum.de pa.Constan.¶.col.concluſit, not.etiam consuetudinem, in loco, vbi illa viget ius cõmune appellari posse, eo: quia iuris cõmunis authoritate introducitur: vt.d.l.
40 de quibus. ¶ Quinto dubitatur, † quid si verba stipulationis sic concipiantur, scilicet, ꝙ promisit dotem restituere in omnem casum ꝙ euentum eius restituende, secundũ formam statutorum: ꝙ quidem videtur eam stipulationẽ inepte esse conceptam: cum statuta ad que pro facienda restitutione fit relatio, circa opin. Bulg. ꝙ ẽdar. nihil disponẽs. Jncerta etenim dispositio inutilis reddit: cũ se ad illud refert, a quo non potest certitudinẽ seu declarationem assumere. j.de vsufruc.lega.l.qui plures. j.de condi. ꝙ demonst.l.in testamento quidam. cum similibus. ¶ Contrarium tamen est veritas duplici ratione. Prima: quia consuetudo idem est quod statutũ. Pro nihilo enim alio vnum a reliquo differt, quam quod ex vno resultat ius: vt ex non scripto: vt.d.§.ex non scripto. insti.de iure nat. cum alijs allega. vnde referendo se ad statutum, intelliguntur etiam se retuliſſe ad consuetudinem. ¶ Secundo: quia posito quod deficiat declaratio, an restitui vel nõ restitui debeat dos ex statutis, ad quod partes se retulerunt: nihilominus propter hoc non vitiatur de restituendo facta obligatio: quia succedit tunc declaratio ex consuetudine. argu. j.de hered.instituen.l.circa. C.de insti. ꝙ substi.l.pen. ꝙ quod habetur. ẽ.de constitu.pecu.l.eum qui. §. Julia.et
41 in.c.abbate.de verbo.signifi. ¶ Sexto dubitatur, † quid si ita concepta sint verba, scilicet, ꝙ promisit restituere in omnem casum ꝙ euentum restituende dotis. Et sic indefinite facta fuit promissio: dic quod ipsa indefinita locutio non derogat speciali consuetudini introducte fauore liberorum ꝙ approbanti opi. ẽdar. Verba enim contractus ex consuetudine regionis intellectum atq; declarationẽ recipiunt. C.loca.l.licet. ꝙ.excepto. j.de aqua plu.arcen.l. prius. §. placuit. ꝙ.l.quod si nolit. §. quia assidua. ẽ.de edil. edic. ꝙ dict.l.semper in stipulationibus. ꝙ dicto.c.ex par-
42 te.de censib. ¶ Septimo dubitatur in casu † magis difficili: quid si concipiantur verba sic, scilicet, ꝙ promisit dotẽ restituere in omnem casum ꝙ euentum restituende dotis, secundum formam iuris communis, statutorum, et consuetudinis: certe videtur hec forma prima fronte inutilis propter repugnantiam, quam in se continere videtur. j. de regu.iur.l.vbi repugnantia. Si enim attendimus ius commune, verius est opin. Bulg. Jgitur dos etiam extantibus liberis erit in casu restitutionis: si vero attendimus consuetudinem seruatur opin. ẽdar. ꝙ igitur propter exi
43 stentiam liberorum cessabit dotis restitutio. ¶ Ego credo, quod cum ista dictio, ꝙ, ponatur hoc casu inter cõpatibilia: vt ex progime superioribus est declaratum. ẽdem to resoluetur in disiunctiuam. Vel secundum doctrinam Jurisconsulti. j.de vsufruct.lega.l.Titio fundus. ꝙ igitur tunc illorum verborum sensus erit: vt si quo casu sit prouisum de restitutione facienda per ius commune: promissa intelligitur dotis restitutio secundum ius commune. Si quo vero casu consuetudo circa restitutionem ius cõmune interpretur: licet limitet, illa tunc seruetur. ¶ Similis
44 huic questio sit per docto. † an procedat libellus sic dicens: quare peto eum condemnari secundum formam iuris ꝙ statutorum: cum circa condemnationem diuerso modo se habent ius commune ꝙ ius municipale: de quo dic vt no. Barto. j.re.amo.l.rerum. Bald.in.l. Gallus. §. si eius. j.de libe. ꝙ posth.in.l.obseruare. §. proficisci. ẽ.de offi. proconſ. ꝙ in.l.sed ꝙ si quis. §. quesitum. ẽ. si quis cau. ¶ Si
45 milis etiam † questio fit, quid si mandatur delegato causam terminari secundum ius ꝙ statutum seu consuetudinem: ꝙ in cause terminatione varie dicta iura disponunt: quid tunc ageñ. sit: de quo vide not. casum in.c.cum veniſſet. de eo qui mit.in posſeſ. ¶ Alterius tamen aduerte: q
46 † magna vtilitas resultat consyderare, an opi. ẽdart. vera sit de iure, vel de consuetudine: quoniam si de iure vera est: tunc ipsi filij habebunt dotem matre decedẽte, vt eius heredes: igitur non imputabunt filij sibi tunc illam in legitimam, quam petere volunt ex hereditate aui materni: vt.l.scimus. §. repletionem. C.de inoffic.testa. si vero vera est de consuetudine: tunc illa in dictam legitimam sibi imputabunt: cum percipiant immediate ab auo, a quo consuetudo aufert dotem, ꝙ in eos transfert. C.de inoff.testa. l.omnes. §. imputari. sic dicit hic Bar. aliter non determinat. Ego vero istam dubitatiſſimam questionem pleniſſime tractaui in.l.illam. C.de colla. igitur aliter non repeto. ꝙ dic vt ibi dixi. ¶ Et quod hec opi. ẽdar. non sit vera de iure, videtur vltra preallegata probari in.l.j.verſicu. nam quod est admiſſum. j.de dot.preleg. vbi dicitur admiſſum esse deteriorem fieri posse dotis conditionem circa eius restitutionem pacto: tunc cum mulier predecedit liberis extantibus: ergo sequitur, quod in eum casum non est deterior dotis conditio iure communi. Alias enim quo pacto deteriorem fieri oporteret. niſi respondeas, quod ibi loquitur: cum tractatur de dote extantibus liberis non restituenda, ꝙ marito applicanda: nos autem querimus, an applicari debeat ipſis liberis superexistentibus. ¶ Sed
47 succedit † dubitatio, quomodo dos remaneat penes liberos predecedentis mulieris: eo casu quo dixi dotem ad patrem non reuerti: dic quod de iure nouiſſimo non est dubium remanere penes eos, vt heredes mulieris: cum eo consyderato in tali dote habere posſit heredem: vt in d.§.j.in authen.de heredib.ab intestato. Si vero referamus nos ad dispositioñem iuris antiqui, secũdum quod non poterat filiafamilias habere heredem: vt in.l.j. ꝙ.ff. j. de castren.pecu. Tu dic vt plene tractaui in.l.si cum dotẽ. in princip. ẽ.eodem. ꝙ per hec sit expeditus articulus iſte.
48 ¶ Postq̃ progime annectit hic † Bartol. pulcbram et quotidianam questionem, scilicet, an pater cum ad dotis recuperationem agit, vti possit priuilegijs doti cõcessis: quemadmodum si ageret ipsa mulier: et in hoc breuiter concludit, quod aut agit ad dotem, vt administrator: filie ꝙ eius nomine. Et tunc vtitur priuilegijs doti concessis, cum ad filie agat vtilitatem: quemadmodum videmus, quod agens seu defendens tanq̃ administrator alterius nomine, vtitur priuilegijs etiam personalibus ei concessis, cuius nomine in iudicio est. j.de re iudica.l.si cum procuratore. ẽ.de procu.l.minor. §. j. ẽ.c.l.alia. cum si. Aut agit nomine proprio, ꝙ ad eius vtilitatem: et tunc priuilegijs prelationis doti concessis, ipse non vtitur: cum solius filie causa illa introducta sint: vt dicit tex. insti.de act. §. fuerat. verſicu. preferri autem. ¶ Tu diligenter aduerte: q aut querimus, an vtatur priuilegijs doti concessis circa hoc, scilicet, quod preferatur actio de dote alijs personalibus actionibus: ꝙ quod hypotheca dotis alijs hypothecis tacitis preferatur: cum agit vt administrator filie: ꝙ tũc dic, quod aut fertur sententia filia viuente: ꝙ tunc vtitur. Aut filia mortua re non integra: ꝙ tunc aut superſunt in dote heredes extranei: ꝙ tali casu non vtitur, eo: quia illud priuilegium antelationis mulieri competens in extraneos heredes non facit transitum: vt in.l.vnica. C.de priuileg. do. Aut sibi superſunt in dote heredes filij: ꝙ tũc illis vtitur ad vtilitatem filiorum: in quos etiam priuilegia trãsferuntur, prout vsus fuiſſet ad vtilitatem filie, viuente filia. Ad hoc. C.qui po.in pigno.habean.l.aſſiduis. verſi. excepti. Nec autem tota distinctio probatur not. in tex. cum glo. sua, in.l.si cum procurator. j.de re iudic. Nec est ad hoc melior lex illa. Aut queritur, an priuilegijs dotis vtatur, cum ipse agat viuente filia: ꝙ tunc dicendũ quod aut queritur, an habeat priuilegium, quod sibi competat actio ex stipulatione tacita prout competit filie: ꝙ dicẽ. ꝙ sic: vt est casus in.l.vnica. §. extraneum. C.de rei vxo.act. Aut queritur, an habeat priuilegium, quod illa actio ex stipulatu sit in persona patris bone fidei, prout est in filia. Jtem et habeat in persona eiusdem tacitam hypothecam annexam, prout habet in persona filie. Jtem, ꝙ quod tam ipsa actio personalis, quam hypothecaria alijs personalibus ꝙ hypothecis tacitis preferatur, prout est in persona filie. ¶ Et tunc quamuis consyderato initio secundum quod pater agit pro sui vtilitate, non videtur dictis priuilegijs gaudere: vt in.d.ver. preferri autem. vnde consyderato fine secundum quem iure hodierno compellitur pater dotem illam, quamuis pro se recuperatam: reseruare: ꝙ in nihilo diminuere ad signandam filie in sequens matrimonium: vt est casus in authen. sed quamuis. de rei vxo.act. dico Bart. male dicere. Quia quod priuilegijs predictis hoc casu gaudeat, probo. Primo per casum ad propositum not.in.l.iij.in ver. sed si proponas. j.de lega. prestand.

Vbi enim est expressum, quod priuilegium quod pretor concedit coniunctis testatoris in conseruatione legatorū eis factorum relictorum, si contingat testamentum rumpi per contra tabulas filij emancipati, competit etiam extraneis, quibus legata facta sunt cum onere de restituendo coniunctis: quia vt priuilegium locum habeat non cōfyderatur persona capiens ab initio: sed persona, in quā res capta, debet peruenire ex post facto. Ita igit in proposito pater debet vti dictis priuilegijs, quātus filie prouidentia inductis, eo quia non debet confyderari, quod ipse capiat dotem ab initio: sed hoc, q ipse ex post facto redditurus sit illam fil.e per sequens matrimoniū, per. d. aut. sed Quis. ¶ Pro hoc secundo tex. ad propositū not. in l. cum dotem. ff. ad leg. Falcid. ibi, dum dicit: vt omissa interposita persona postea capere debentis, persona confyderetur ꝛc. qui tex. probant hanc regulam, q cum eius rei quā capio restitutionem alteri facere debeo, nō persona mei confyderatur, sed illius in cuius casum aliqua debet fieri restitutio. Ad idem. ff. de condi. et demon. l. ama. §. Titio. ff. si quis aliquem testa li. versic. sed delegatum. ¶ Tertio quia quamuis in initio confyderato ipse illis priuilegijs vtatur ad vtilitatem suam, eo quia sibi fit restitutio: tamen confyderato effectu secundum quem eandem dotem in sequēs matrimonium restituere debet filie, per dictam authen. sed quamuis. illis etiam vtitur ad vtilitatem filie:: sic verificantur verba litere in dicto versic. preferri autem. ibi, dum dicunt, cuius solius. f. filie prouidentia hoc induximus. Et pro certo hec opi. equior est ⁊ mentiuris magis conformis. ¶ Aut ad sui vtilitatem agit mortua filia:: tunc dicendum eis priuilegijs prelationis cum minime potiri. Et hoc per tres text. ¶ Primo per tex. in. d. ver. preferri. sic dicentem preferri autem alijs creditoribus in hypothecis, tunc censuimus, cum ipsa mulier pro dote experitur, cuius solius prouidentia hoc induximus. ¶ Secundo per tex. in authen. vt exac. instan. do. circa prin. ibi dum dicit, Non enim alijs dedimus dudum, nec damus hoc priuilegium heredibus aut creditoribus: sed solum filijs ꝛc. Tertio per tex. in auth. vt immo. ante nup. do. in versi. omnibus. dum dicit: sic omnibus priuilegijs iam doti datis a nobis in sua firmitate manentibus, quando mulier mouerit actionem. alijs enim omnibus preter mulieres huiusmodi priuilegia, nec ex antiquo dedimus, nec nunc damus. ¶ Aut agit pater ad dotis recuperationem actione communi. Et tunc dicēdum cum his priuilegijs vti, ex eo quia cum ex persona patris qui dotem in prouidiciū filie in nihilo potest diminuere: vt in. d. auc. sed Huius. ipsum ius dotis sit indiuiduum: merito locum habet regula volens, vt in communibus indiuiduis vnus ex socijs vti possit priuilegio personali alteri socio competenti: vt. l. si communem. ff. quemadmo. ser. amit. l. j. in glo. fin. C. si in comm. eademque cau. in integ. resti. posta. ⁊ in. c. j. in glos. fina. de iure patro. lib. vi. Et pro hoc est iste passus ad complementum deductus. ¶ Succedit tamen alius † non minus vtilis scilicet, numquid priuilegia dotis transeant in ipsum cessionarium, in quē mulier actionem de dote trāstulit:: in hoc duas reperio opiniones. Prima Barto. hic distinguentis. Quod aut ipsa cessio fit ex necessitate ex parte vtriusq:: tunc priuilegia trāslata intelliguntur. C. de pri. fis. l. fi. Aut cessio fit ex voluntate:: tunc in aliquibus lect. distinguit, quod aut agit actione directa nomine mulieris cedentis:: tunc priuilegijs vtitur, eo quia mulieris personam representat. arg. d. l. si cum procur. Attende allegacionem, pur si dico io ti ceil porcellana. Aue maria tu ti credi stare a latanerna. Aut agit actione sua vtili:: tunc non vtitur: quia cū persona mulieris his priuilegijs locum faciat: igitur illa cessante cessat priuilegium. ff. de regul. iur. l. in omnibus. et l. priuilegia. ff. de exce. ⁊ l. exceptiones, que persone. cum si. ¶ Secunda fuit opi. do. Bald. in rub. de prin. do. distinguentis quedam esse priuilegia doti concessa sine iniuria aliorum creditorum: vt est priuilegium tacite hypothece: ⁊ quod actio de dote ex stipulatu pro dote sit bone fidei, ⁊ similia. Et ista transitum faciunt in cessionarium:: in hoc nihil allegat. Quedam vero sunt priuilegia doti concessa cum aliorum creditorū iniuria: vt quod personalis actio de dote alijs personalibus preferatur:: quod tacita eius hypotheca preferatur alijs tacitis prioribus:: tunc dicēdum, q aut mulier cedens est mortua:: cessionarius illis nō vtitur. Ad hoc. ff. de ritu nup. l. non solum. §. si pupille. Aut cedens viuit:: tunc distinguit pro ut Bar. f. vt cessionario agente directa priuilegia cōpetant: secus si vtiliter. not. C. de procu. l. qui stipendia. ¶ Sed certe opi. Barto. volentis, q vbi cessio fit ex necessitate ex parte vtriusq:, vel cedentis tantum: gaudeat cessionarius priuilegijs, nō est vera. Et primo contra eam videtur casus apertus in. d. authen. vt exac. instan. dot. circa prin. in verbo, creditoribus mulierum. doti concessa priuilegia nō competit: ⁊ vt litera adaptetur ad intellectum oportet intelligere quod creditoribus suis cessisset mulier actionem de dote ⁊ quia est dare casum, in quo cessio illa fit ex necessitate ex parte vtriusq:, vt proxime patebit: igitur est ibi tex. quod ⁊ si cessio actiōis de dote ex parte vtriusq:, necessario fiat, in cessionarium nō transeunt dotis priuilegia. Quod autem sit dare dictum casum, probatur: quia pone, q mulier non est soluendo pecuniam ad quam creditor eā conuenit: nonne tunc ea non habente mobilia vel immobilia, cogitur ipsa ad mandatum iudicis exequentis transferre in creditorem actiones, quas habet aduersus debitores: certe sic: vt in. l. a diuo Pio. §. in venditione. ff. sic. et q. ff. de re iudi. Nōne etiam tunc creditor propter debitoris impossibilitatem, cogetur recipere aliud pro alio, sic nomen debitoris vice solutionis pecunie: certe sic vt in aut. hoc nisi. C. de solu. ¶ Secundo contra Barto. videtur in simili casus apertus in. l. ex pluribus. ff. de admi. tuto. Ibi enim dicitur, quod si pupillus tutori sibi solidum soluendi actionem cedat aduersus alium contutorem: is cessionarius priuilegio non gaudebit cōcesso pupillo: quod est vt sua actio in alios personales preferatur: vt l. ad hoc. §. i. ff. de priuileg. cred. ⁊ tamen pupillus illam ex necessitate cedit: vt l. i. §. nunc tractemus. ff. de tute. ⁊ rationibus. et plene no. in l. j. C. de transac. ⁊ in l. si plures. ff. de admini. ¶ Tertio contra eundem videtur in simili tex. in l. fi. si restituatur. versi. contra si legatus. ff. de indi. Ibi enim ex expressum, q priuilegium fori legato competens, heredi instituto: non transit in fideicommissarium:: tamē fit cessio seu translatio hereditatis ex necessitate fit ex parte vtriusq:: quia ex parte legati fit ad petitionem fideicommissarij petentis eum compelli adire ⁊ restituere: vt l. ex poterat. ff. ad Trebel. Ex parte vero fideicommissarij ex necessitate fit: quia ex quo ipse legatum heredem instituta compulit ad adeundum, compelli petest ad acceptādam restitutionem adite hereditatis: vt in l. postulante. ff. ad Treb. ¶ Ultimo contra eum videtur casus in simili l. cum patronus. ff. de legat. ij. vbi est expressum, q priuilegiū personale, quod habet patronus, vt gratiari non possit per libertum onere fideicōmissi in legitima: non trāsit in eum, in quem ex necessitate onus repudiantis ius patroni transfertur. ¶ Non ob. l. illa fi. C. de priuileg. fisci. est fundamentum Bar. quia illa loquitur cum specie in cessionarium actionis fisco competentis translatum fiscale priuilegium. Nos autem loquimur, an tacite in consequentiam cesse actionis de dote, veniat cessio priuilegij mulieri seu doti concessi, que sunt diuersa: vt. l. patebit. Preterea illa loquitur in fisco, qui nunq; mori potest. de rescrip. si gratiose. lib. vi. cum fi. sic, qui nunquam ex fuga cessione priuilegia in heredem transferre potest sibi competentia. vnde voluit lex quod aliquo casu transferre posset sibi ex cessione inter viuos. Nos autem loquimur in in muliere, in qua nil mirum, si lex restringit potestatem cedendi ex quo saltim moriens ea priuilegia transfert in filios iure successionis: vt in l. assiduis. C. qui pot. Sic et etiam placet opin. sua quam etiam probat Bal. quod si agat cessionarius directa competant sibi priuilegia. Ex quo tunc persona mulieris representatur: q confydero q sine agat directa siue vtili ad suam tamen vt litatem agit: vt in. d. l. qui stipendia. ergo sequitur quod vti non potest priuilegijs, que tunc solummodo doti concessa intelliguntur: cum ad vtilitatem mulieris agitur: vt in. d. ver. preferri autem. ibi dum dicit: cuius solius prouidētia hoc induxi-
50 ctum est ꝛc. insti. de act. ¶ † Unde in proposita questione dicerem, q̄s aut queritur, an in cessionariū transeat ipsa actio de dote:: dicendum quod sic. Primum probatur: quia citi ⁊ expressi eadem est regularis ratio cert. pet. l. ci-

quod.

qõ.cum ſi.ſed ceſſa actione principali in conſequentiã ve-
nit ceſſio hypothece expreſſe ſibi accedentis:vt.l.ſi in ſolu
tũ.ꝛ.l.ſi a creditore.C.de act.ꝛ obli.l.Emptori nominis.ꝛ.l.
venditor actionis.ſ.de hered.vel act.vendi. ¶Secundo
probatur:quia priuilegium conceſſum actioni,non perſo
ne trãſitum facit in ceſſionarium:vt.l.in omnibus.ꝛ.l.Ju-
lia.ff.de regul.iur.Sed hec tacita hypotheca conceditur
principaliter actioni de dote:vt in.ſ.fuerat.inſti.de act.ꝛ
l.vnica.ſ.ꝛ vt plenius.C.de rei vxo actio.igitur ꝛc.¶Se
cundũ probatur:qꝛ in ceſſionarium actio cum ſua natura
trãſfertur:vt in.d.l.in omnibus.ꝛ.d.l.priuilegia.Sed per
l.Juſtiniani,natura actionis pro dote ex ſtipulatu eſt,qõ
ſit bone fidei:vt in.d.l.vnica.ſ.ſed ſi non ignoremus. igi-
tur ꝛc.¶Aut queritur an in ceſſionarium tranſferatur
priuilegium prelationis,quod habet mulier inter perſo-
nales ꝛ hypothecarias,in conſequentiam actionis de do
te ceſſe:ꝛ tunc dicendum, quod ſiue ceſſio fiat ex neceſſita
te ſiue ex voluntate,ſiue agatur directa,ſiue vtili:in ceſſio
narium non tranſfertur: non facit translatio:ꝛ hoc in di-
cto ver.preferri autem.inſti.de act.ꝛ in.d.verſic.nos enim
alĩs.in authen.vt exac.inſtan.do.ꝛ tex.in ver.omnibus.in
authen.vt immo.ante nup.dona.ꝛ tex.in.d.l.ex pluribus.
ꝛ.d.l.ſed ſi reſtituatur.ꝛ contra.l.cum patronus. regulam
d.l.in omnibus.ꝛ.d.l.priuilegia.prout ſupra late deduxi:
hec omnia contra Bar.ꝛ Bal.¶Sed pro complemento
51 materie illud † pulchre venit inueſtigan.ſcilicet, nunquid
quamuis tacite huius perſonalis priuilegij prelationis
intelligatur facta ceſſio,poſſit tamen eiuſdem fieri ceſſio
expreſſa:ꝛ in hoc ſalua ſemper veritate,diſtinguo,ſic:qõ
aut queritur an poſſit eiuſdem fieri ſpecifica ceſſio in ceſ-
ſionarium,cui mulier nullo iure aſtringitur ad actionem
dotis cedendam:ꝛ ſic cedit ex voluntate:ꝛ tũc dicendum
qꝛ non.Hoc autem primo probo ex caſu in ſimili ad pro-
poſitum ſingulari in.l.ĩ.in.ſ.fin.ſ.de relig.ꝛ ſump.fu.vbi
eſt expreſſum quod perſonale beneficium conceſſum debi
tori cum iniuria creditoris,ſcilicet, de immittendo cada-
uer in locum pignoratum:ꝛ ſic faciendi eum religioſum
non poteſt ſpecifice per illum alteri cedi.Et huius nõ eſt
alia ratio,niſi:quia illud perſone debitoris conceſſum: et
cum creditoris iniuria.Ita igitur in propoſito dicẽdum
in hoc priuilegio prelationis, quod perſone mulieris in-
telligitur conceſſum:ꝛ cum aliorum creditorum iniuria.
52 ¶Secundo ad idem † deduco,quod ſingulariter deter-
minat Cy.in.l.ad officium.C.commu.diuid.dicens argu.
l.mulier.ſ.ex aſſe.ſ.de iure dot.Quod beneficium quod
habet conſanguineus ſue perſone conceſſum, ſcilicet, vt
poſſit intra certum tempus reuocare venditionẽ rei a cõ
ſanguineo factam extraneo,cedi non poteſt.Et huius eſt
ratio:quia non hoc conceſſum eſt perſone agnatorum: ne
res de eorum genere ꝛ conſanguinitate exeat.ar.ff.de leg.
ĩĩ.l.cum pater.ſ.libert.ꝛ conceſſum etiam eſt cum iniuria
extranei emptoris: vnde reſtringi debet,ꝛ non extendi.
Ita igitur in propoſito hoc priuilegium prelationis con-
ceſſum eſt ipſi mulieri,ea ratione:vt dotem facilius poſſit
recuperare:ꝛ ſic facilius nubere.Cum igitur ratio priuile
gĩj eſſet in ceſſionario:igitur ꝛ priuilegium.ff.de lega.ĩĩ.l.
Titia.ſ.vſuras.¶Item conceſſum eſt cum aliorũ ꝛ cre-
ditorum iniuria.igitur reſtringi debet,ꝛ non extendi.Eſt
53 enim † regula,quod beneficia extendi non debeant, cum
aliorum iniuria.ff.de admi.tu.l.impuberi.de teſta.mil.l.cũ
filius.C.de emanc.lib.l.nec auus.ff.de vulga.ꝛ pup.l.ex fa-
cto.ff.ne quid in loc.publi.lĩj.ſ.merito.ꝛ.ſ.ſi quis a prin-
cipe.de dona.c.paſtoralis.de reſcrip.quamuis.li.vj.cum ſi.
54 ¶Aut queritur, † an ſpecifice cedere poſſit illi cui iure
aliquo aſtringitur, ſeu cedere ex neceſſitate tenet ipſam
actionem de dote:ꝛ tunc dicendum,qꝛ ſic:hoc primo pro-
bo per caſum.l.quod ſi minor.ſ.de mino.in princ.ꝛ.l.ſi mi-
noris actum.ff.de admi.tut.vbi patet minorem beneficiũ
reſtitutionis in integrum ſue perſone conceſſum ſpecifice
cedere poſſe illi,cui aliquo iure obligabatur. ¶Secũdo
per tex.in.d.l.ſi.C.de priuileg.fiſc.vbi fuit valida expreſſa
ceſſio fiſcalis priuilegij illi facta,cui fiſcus cedere tenebat
actionem ſibi competentem:ꝛ per hoc eſt iſta materia ad
perfectionem debitam reducta.¶Juxta quam dũ Bar.
55 † vult priuilegium tacite hypothece idem,ꝛ naturam bo
ne fidei actionis trãſire in extraneum mulieris heredem.
Adde,quod pro hoc eſt caſus expreſſus,in dicta.l.vnica.
ſ.illo proculdubio.iuncto.d.ſ.ꝛ vt plenius.ꝛ.d.ſ.ſed ſinõ
56 ignoramus.¶Poſſit autem iuxta hoctin finalibus ver
bis Bar.hic queſtionem quotidianam,ſcilicet, quod ſi fi-
lia a patre dotata eo caſu,quo in dote heredẽ habere po-
teſt,decedat ſine filijs ab inteſtato:nunquid in ea dote po
tior in ſucceſſione ſit pater,a quo dos profecta eſt ipſa ma
tre,an vero bis nõ extantibus auus:ꝛ an auus paternus
ſit potior materno:dicit de hoc eſſe caſum ſingul.cauſam
patris ꝛ paterni aui potiorem eſſe in.l.quod ſcitis.verſic.
ſin autem.ſecundum intellectum glo.ſuper verb.patre.C.
de bo.que libe.Tu aduerte:quia ille ver.habet duas lect.
Prima eſt quod nepote decedente auus maternus in
eius ſucceſſione prefertur auo paterno: in bonis ad ne-
potem prouenientibus ex matre vel linea materna: et ſe
cundum hunc, verbum patre,ſuppletur ibi.ſ.ipſius filie
lucrantis,ꝛ ſic auo paterno nepotis decedẽtis,ꝛ hunc in-
tellectum ſequitur vbiq; Bar.Bal.vero in authẽ.defun-
cto.C.ad Tertul.ſecutus Ray.de Fol.tenet oppoſitum
dicens,inter parentes omnimodam equalitatem ſeruan
dam eſſe in ſucceſſione filij vel nepotis,ſiue bona progreſ
ſum habuerint a linea paterna,ſiue materna: et hoc per
text.in.d.authen.defuncto.ꝛ in authen.vnde ſumitur.qui
in ſucceſſ.filij vel nepo.nullam facit diſcretionem rerum:
ſed tantum graduum:volendo,qꝛ proximior gradus pre-
feratur minus proximo.Non obſt.d.verſic.ſinautem.quia
correctus eſt ſecundum cum,per.d.authẽ.defuncto.Pro
hac opi.adduco primo tex.l.ſi auia.C.de dona.vbi legiſla
tor non vult haberi confederationem: qua ex linea bona
pgreſſum habuerint in perſona legatarij: poſt dominiũ
illorum in ipſum dominum translatum.¶Secũdo:quia
certum eſt,qꝛ bona ex materna ſeu paterna linea transla-
ta iure ſucceſſionis,vel aliter in ipſum filium vel nepotẽ,
vnita cenſeantur cum bonis eiuſdem.ff.de vulga.ꝛ pup.l.
57 ſed ſi plures.ſ.filio.vnde ſuccedit † doctrina Juriſconſul
ti in.l.j.ſ.preterea.ff.de ſepar.volentis regulam eſſe,vt bo-
norum qualit̃ reũqꝫ vnitorum ſeparatio peti non poſſit:
ſed omnia eodem iure cenſeantur.Ipſe idem Bal.in.d.l.
quod ſcitis.dicit opi.Bart.veram,dum tractatur de ſuc-
ceſſione lucrorum nuptiarũ: hoc eſt dotis vel donationis
propter nuptias:vt tũc in queſitis ex matre vel materna
linea ſuccedat mater vel maternus auus.Et ita eonuer
ſo in queſitis ex patre vel patris linea:ꝛ hoc ea ratione vt
parentes celeriores ſint in dotando:vel donationes pro-
pter nuptias faciendo:ꝛ ne dicendo,quod ſuccederẽt pa
riter parentum circa liberos in dotando,vel donationes
propter nuptias faciendo,munificentia retardaretur.C.
de bonis que libe.l.conſtitutionis.ꝛ in authen.vt lib.dece
tero.in.ſ.hec ſimiliter.in alĩs vero bonis ſeruetur equali
tas ſucceſſionis per.d.authẽ.defuncto.¶Sed certe iſta
opi.non videtur vera.Primo quia tex.in dicta.l.quod ſci
tis.tractans de ſucceſſione facienda nepoti,indiſtincte lo
quitur quo ad bona:vt patet in text.ibi, dominiũ eorum,
que ad ipſum ex matre,vel eius linea ꝛc.¶Secũdo quia
h̃uis queſtio bonorum in perſona nepotis habuerit di-
uerſa principia:tamen eius patrimonium eſt vnũ et here
ditas vna:vt in.l.iuriſperitos.ſ.cum oriundos.ff.de excu.
tut.vnde non debet hereditas ipſa quo ad acquiſitionem
de ea heredibus faciẽdam diuerſo iure cenſeri: vt in.l.eũ
qui edes.ff.de vſufca.de deci.c.cum in tua.cum ſi.vnde ve
rus fuit intellectus amicabilis litere,ſcz, quod ibi tracte
tur, quid iuris cum nepos decidit ſuperſtite patre ꝛ auo
paterno:ꝛ tũc velit litera hoc quod in bonis nepoti a ma
tre vel eius linea queſitis,pater in proprietate ſuccedat:
auo paterno vſufructu reſeruato.¶Sed aduerte:qꝛ li-
cet intellectus Barto.ad.d.l.non probetur:niſi facta diui
natiua ſuppletione ad verbum illud patre.l.filie ꝛc.nihi-
lominus de mente iuris videt eius opi.procedere ex duo
bus ſimilibus.Primo:qꝛ hoc video in ſucceſſione collate
ralĩ.Si enim ad ſucceſſionem fratris veniant ab inteſta-
to vterini fratres ꝛ conſanguinei in bonis queſitis a pa
tre vel eius linea:conſanguineus prefertur vterino:ꝛ eõ
uerſo vterinus conſanguineo in bonis queſitis fratri de-
cedenti a matre vel eius linea:in alĩs vero ſuccedent pa-
riter.Iſte eſt caſus not.in.l.de emancipatis.C.de legi.he
red.quem dicit glo.etiam hodie locum habere in authẽ.
ita;q;commu.de ſucceſſ.¶Secundo hoc video in filĩs di
uerſorum matrimoniorum patri ſuccedentibus: quoniã

eorum quilibet alteri preferetur in successione bonorum patri quesitorum ex matre sua: vt est casus in l. cum alijs. C. de secund. nup. ¶ Tertio in hoc satisfacit l. si qua mulier. in ver. fi. C. ad Tertul. vnde licet dicta opi. non probetur ratione aliquo casu: tamen probatur optimis similibus. igitur satis est sustentabilis. ¶ In text. ibi, viua autem filia &c. & sic secundum vnam lectur. probatur hic, q̄
58 quamuis pater filie voluntate stipuletur dotem sibi reddi ex interuallo: nihilominus filia non perdit ius communionis: vt patet: quia si agit pater eius non accedente consensu, remouetur exceptione: & consequenter nec etiā perdit ius cōsolidationis, quod a communione causatur patre mortuo: vel ipsa filia emancipata. l. si socer. in princ. & l. in insulam. ff. eod. C. de rei vxo. act. l. vnica. §. videamus. et §. hoc ex rei. ¶ Et hinc sumpta occasione subtiliter et intellectualiter more suo discutit illam inter antiquos & modernos dubitatiuam questionem. s. an cesset ius cōsolidationis in filiam ea emancipata vel patre mortuo: cum pater est stipulatus expresse sibi dotem reddi: & in hoc primo decidit quid sit de iure Digestorum. Secūdo quid sit de iure Cod. Tertio quid de iure Authēticorum. ¶ Circa primum concludit iure Digestorum consolidationem in persona filie impediri propter stipulationem paternam patri actionem de dote appropriantem: facit precipuum fundamentum in l. i. §. i. ff. de colla. do. vbi in ver. si vero alij. dicit esse casum expressum: ibi enim dicitur quod si alij, q̄ filie quesita est dotis actio filia patre mortuo illam non tenetur cum fratribus conferre: ergo sequitur, quod per mortem patris iure consolidationis dos sibi non est quesita: cum si foret quesita cōferre teneretur: vt in eadem. l. i. §. filiam. cum si. Sed certe ad illum text. responderi posset, q̄ non in dote profectitia loquitur: sed in aduēticia, cuius olim per filiam fiebat collatio: vt in l. filie dotē. C. de colla. licet hodie secus: vt eod. tit. l. fin. ¶ Ego tamen opi. suam verā existimo ex istis iuribus, que nouiter induco. Primo ex casu ad hoc expresso iudicio meo in l. iij. §. sed vtrū. ver. ergo etiam filiam. ff. de mino. Ibi enim dicitur quod si filia familias minor consentit patri ex interuallo stipulāti dotem a se datam sibi reddi, potest in integrum restitutionem postulare: ergo sequitur quod si ex dicta stipulatione dicto consensu suo est lesa, quando aliter non competeret restitutio: sed lesio non potest in alio contigisse, q̄ quod ex ipsa filia, ex stipulatione paterna perdit ius consolidationis. igitur &c. ¶ Secundus videtur mihi casus apertus in l. filia. ff. tit. proximo. Ibi enim est expressum, q̄ si pater dās dotē stipulatur eam sibi reddi si matrimonium fuerit morte filie dissolutum: postmodū vero ipsa filia emancipetur & ad patrem fraudandum dissoluit matrimonium diuortio: ad hoc vt non contingat dissolutio morte: & sic patri actio non queritur, potest nihilominus pater actionem ad dotem recuperandam instituere, perinde ac si matrimonium fuerit morte solutum, ergo sequitur, quod filia propter expressam stipulationem paternā perdiderit ius consolidationis: quoniam si non perdidisset per emancipationem secutā ipsa ius ad agendum babuisset patre excluso: vt in. d. l. si socer. ¶ Tertio videtur casus eodem modo inductus in l. filie mee emancipate. ff.
59 eo. ¶ Circa secundum, scz, † quid de iure Cod. cōcludit cessare in filia ius consolidationis per eas rationes, quas ipse formauit circa primum quesitum. s. quid de iure Digestorum: excipit tamen duos casus. Primus si filius vel filia eiusdem patris a patre percepissent dotem vel donationem propter nuptias, quam apud eorum alterum existentem aliquo ex capite non tenerentur forori conferre: quoniam tunc ne contingat inter descendentes inequalitas ipsa filia expressa stipulatione paterna non refragante dotem iure consolidationis percipit eatenus, quatenus eiusdem frater vel soror dotem vel donationem propter nuptias penes eos existentes conferre sibi nō teneatur. ¶ Secundus si pater decedēs instituat heredes extraneos: quoniam & tunc stipulatione expressa non obstāte filia dotem integram iure consolidationis habet. & ista secundum eum est casus singu. in l. fi. C. commu. vtr. iudic. ¶ Tu aduerte substantialiter: quia ego dico, quod de iure Codi. stante stipulatione paterna expressa filius nullo casu habet ius consolidationis. & hoc dico, q̄ est casus expressus in. d. l. fi. in verb. vel ex stipulatione, iuncto versi. sin autem nihil tale. C. commu. vtri. iudi. Ibi enim dicitur quod si propter stipulationis tenorem dos reuersa est ad patrem: vt patet in. d. verbo, stipulatione. neq; contingat ipsum patrem instituere heredes extraneos neq; etiam cōtingat penes alios patris filios aliquid existere, quod ipsi vt precipuum lucrentur: nec teneantur conferre: tali casu patre mortuo: dos ipsa diuiditur inter filios & filiam ipsam, pro qua dos ipsa data fuerat: ergo sequit q̄ morte patris ipsa dos in persona filie non fuit consolidata: quoniam tunc non fieret eius diuisio. ¶ Et si dicas, q̄ consolidationem dicte dotis non impediuit paterna stipulatio, sed per patrem viuentem de dote facta exactio: vt sentit Bar. in l. si marito. §. ex voluntate. ff. co. & determinat glo. in l. in insulam. in verb. consentientis. ff. eo. volentes quod exactio dotis facta in vita patris impediat ius consolidationis in persona filie: respondeo & nunc fiam in noua opi-
60 nione † falsum esse, quod dicunt isti doc. Ponot enim hanc opinionem pro vera, quod paterna dotis exactio ius cōsolidationis non impedit in filiam. & illam probo dupliciter. Primo quia si sententia que trāsitum facit in rem iudicatam, que patri dotem appropriauit, non impedit ius consolidationis in persona filie: vt est casus in. d. §. si volūtate. ergo nec impedire debet ipsius sententie executio, que non minoris effectus seu roboris esse debet, quam ipsa sententia a qua communiter robur recipit. ¶ Secundo: quia si non impeditur consolidari in persona filie dos promissa, nec viuente patre soluta, vt infra clarissime demonstrabo: ergo pari ratione non debet impedire consolidationem solute dotis exactio: cum ita vno casu sit dos penes patrem sicut in alijs. ¶ Refragatur solummodo mihi text. in. d. l. in insulam. versi. post diuortium. Sed ad illum respōdeo, vel secundum primum intellectum glos. ibidem in verbo, consentiente, vel aliter. s. quod ille text. velit hic a contrario sensu, quod si patri deportato superuenit postquam ipse inchoauerit instantiam de consensu filie super dotis repetitione: tunc ius prosecutionis instantie non transit in filiam, sed in fiscum † tanquam vniuersalem successorem de-
61 portati patris &c. † sic secundum istum intellectum est ibi casus singularis quod ius instantie ex parte agentis superueniente deportatione, trāsit in fiscum. de quo fuit valde dubitatum in. l. si constante. §. fin. ff. cod. Non tamen negat text. ille quominus lata sententia & exactione facta filia non habeat ius dotis repetende ab ipso fisco, prout haberet ius eiusdem petende a patre, si iterato vellet nubere: vt. l. qui liberos. de ritu nup. cum simi. ¶ Ceterum ma-
62 le dicit Barto. quod in dictis † duobus casibus habet ire Codicis filia ius consolidationis: per. d. l. fi. quia dicit quod bis casibus filia illa non consequitur ex consolidatione sed condictione ex. d. l. fina. & hoc esse verum probo manifestissima ratione: quia dicta. l. fina. in ver. vltimo fatuens dictis duobus casibus filiam lucrari dotem a patre profectam non obstante stipulatione expressa: non idem esse ijsdem casibus in dote profecta a matre, vel materna linea. Sed in dote materna nullo casu cadit in personam filie consolidatio: vt in. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. vbi patet, quod si dotat mater, vel alius extraneus: vel facta stipulatione expressa a dotante, actio est dotis integra: vel ea non facta, actio est integra persone dotate: ergo sequitur, quod dictis duobus casibus filia lucratur dotem paternam, vt ex consolidatione. Cum enim dicta. l. eodem modo addat in his duobus casibus, tam in dote materna, quam paterna: ergo censetur cum eadē qualitate atq; paritate ambos casus determinare: vt. l. iam hoc iure. ff. de vulga. & pup. & l. quamuis. C. de impub.
63 cum simi. ¶ Quo ad † tertium, scilicet, quid de iure antiquo: concludit, quod si in primo matrimonio dos fuit data per patrem simpliciter: certe postea in secundo stipulatio expressa, quam facit de sibi reddendo, non impedit in filia ius consolidationis: & hoc per textum. in authen. sed quamuis. C. de rei vxo. vbi est expressum dotem datam in matrimonio primo: pati non debere facto patris diminutionē in matrimonio secundo. Sed isto casu, si diceremus stipulationem valdam, diminutionem paterētur: quia vbi actio competens ad dotem recuperādam soluto matrimonio primo fuerat communis: Ista competens ad eam recuperandam soluto secundo: esset propria patris. igitur &c. Moderniores enim hic tenent oppositum di-

centes

centes,q̃ tex.dicte authen.sed quamuis.loquitur de diminutione dotis prohibita fieri quo ad eius quãtitatem: vt patet in verbis ipsius authen.ibi,dum dicit: mensura ei nub.&c. Nos autem loquimur dum datur dos eadem quantitate:sed pater vult actionem ad eam recuperandam competentem soluto matrimonio sibi appropriare: quo casu dicta authen.non videtur loqui.& sic cum diuersa sint dotis diminutio & actionis ad eam recuperandam competentis appropriatio:igitur est consequens vt iura antiqua volentia patrem posse per stipulationem incontinẽti secutam actionem dotis appropriare sibi:vt.l.quoties.§.cod.l.cum dos.§.de pac.do.l.auia.&.l.cum a socero. C.de iure do.remanent incorrecta.arg.l.precipimus.&.c. cum expediat.cum si. ¶ Tu aduerte subtiliter ad tex.in §.quia vero.in authen.de equali.do.vnde sumitur dicta authen.sed quamuis.ibi dum dicit:sed ipsa mẽsura ei nubenti rursus dare,tanquam si non contigisset eam viduam.volunt enim illa verba,quod perinde mẽsura dotis, prime detur mulieri in matrimonio secundo a patre,ac si nõ contigisset viduitas respectu matrimonij primi. Sed si non contigisset viduitas in persona filie,respectu matrimonij primi:pater si stipulatus fuisset incontinenti matrimonio primo soluto dotem sibi reddi appropriasset sibi per stipulationem ius agendi ad dotem si fuisset stipulatus incontinenti:vt dicta.l.quoties.cum si.ergo est ibi casus,quod cum eadem qualitate poterit dotem nũc dare secundo.Non enim valet argumentum:non potest pater diminuere dotis mensuram:ergo nõ potest actionem de dote sibi appropriare.Quod manifeste demonstro: quia matrimonio constante ex interuallo solo consensu filie accedente pater potest actionem de dote sibi appropriare stipulando:vt in.d.l.quoties.Sed eo constante, quamuis filie consensus accedat,& etiam mariti: non potest pater rem dotalem diminuere propter prohibitam dotis alienationem:vt in.l.vnica.§.fed cum lex.C.de rei vxo.act.l.si predium.C.de iure do.&.l.constante.cum simi.C.de dona. & sic relinquitur Bart.male dicere:& de iure antiquo quo ad consolidationem nihil immutatum fore. ¶ Aduerte tamen:quia verba dicti.§.quia vero.rectius consyderata, videntur habere casum pro opi.Bar.volunt enim ita per patrem dotem dari filie in matrimonio secundo, tanq̃ si non contigisset viduitas in primo:sed si non contigisset in primo viduitas:pater si ab initio nõ fuisset stipulatus dotem sibi reddi,non posset stipulari ex interuallo sine consensu filie:vt.j.eo.l.quoties.ergo & pariter nec cum pro secũdo matrimonio dotem dat:illam sibi poterit stipulari.

64 ¶ Supersunt † pro pleno complemẽto materie questionis aliqua examinanda. Primo nunquid onus dotandi filiam transeat ad heredem:Ju quo Bar.hic opinionib. relatis nil clare determinauit:igitur dic prima fronte videri discussionem huius questionis nõ necessariam.Aut enim filia fuit instituta per patrem vna cum fratribus: et tunc si dotem pro primo matrimonio habuerat:& ad patrem reuersam:& contingat eam lucrari,eo: quia fratres equale lucrum percipiant ex bonis paternis:quod sorori conferre non teneantur:vel nõ contingat eam lucrari,eo: quia fratres nullo equali lucro precipuo potiantur: et sic veniat ipsa dos,vt reliqua hereditas inter eam & fratrem diuidenda:vt de bis duobus est casus in.d.l.fi.C.commu. vtr.iud.Sequitur,quod fratres eam dotare non tenebũtur:cum & ipsa patri successerit:& sic vnde dotetur habeat. Non enim astringitur frater dotandi onere:cum sorori sa persunt pro dotis constitutione facultates: vt.l.cum plures.§.cum tutor.j.de admi.tuto. ¶ Aut ipsa soror est instituta cum heredibus extraneis:& tunc si ipsa dotem nõ habuit:cum possit se proprio patrimonio dotare:videtur heredes extraneos ad id non astringi.arg.d.§.cum tutor. ¶ Nec obst.l.fi.C.de do.promiss.cum etiam filiam ex proprio existentem diuitem pater dotare compellitur: ergo pari ratione videbatur,quod & eius heres,qui regulariter eodẽ iure cum defuncto vti debet: quoniam illa loquitur cum ex alio patrimonio,q̃ paterno contingit ipsam habere.Aut pro primo matrimonio iam soluto dotata fuerat:& tunc cum illam isto casu quo,cum extraneus succedit debeat habere precipuam:vt in.d.l.fi.C.commu. vtr.iud.sequitur,q̃ etiam congruenter se dotare poterit: vnde onus dotandi extraneo heredi non iniungetur,per no.in.d.§.cum tutor.Aut ipsa filia fuit exheredata:& tunc si iuste:videtur,quod dotem sibi constitui ex paternis bonis non possit petere. Ingratitudo enim ex qua contingit exheredationis vitium,omne debitum etiam nature quo pater filio astringitur tollit:vt in authen.de nuptijs. §.optime.puta,cum & ipsa ingratitudo primet filiam iure petitionis alimentorum:vt in.l.si patrem.C.de alend.lib. &.l.si quis a liberis.§.si quis ex his.j.de liber.agno.sequitur quod etiam sibi facultatem petendi dotem constituit, que ob id datur vt maritus & alia onera alimẽtorum pro vxore sustinere possit:vt in.l.pro oneribus.cum si. ¶ Aut fuit exheredata iniuste:& tunc ex quo hereditatem ab herede scripto auocare potest:sequitur, quod cum ipsa bona habitura sit heredes ad eam dotandam non potest cõ

65 pellere. Unus est ergo † casus in quo potest id procedere, scilicet,si ipsa filia ex forma statutorum,que sunt communiter per Jtaliam.Et tunc excludatur a successione paterna agnatis extantibus.Tunc enim cum ipsa non habeat,vnde se dotet:sequitur agnatos succedentes ad eam dotandam teneri: et consequenter dotandi onus in eos transferri.Et ad hoc potest allegari melior tex.q̃.l.si quis a liberis.§.item rescriptum.j.de lib.agn.vbi patet heredẽ succedere in onere ea faciendi,ad que vinus testator pietatis astringebat officio:sed pietatis officio pater astringitur ad filiam dotandam:vt in.d.l.qui liberos.& in.l.fin. C.de do.promis.igitur &c.Et hanc conclusionem sequitur d.Bal.in.d.l.fin.non tamen allegat.d.§.item rescriptum. sed not.Dy.in.d.l.si marito.§.si voluntate.ff.eod. ¶ Sed

66 quid † si pater decedat dote iam pro filia promissa,et non soluta:an astringetur eius heres pariter succedens cum filia ad soluendam dotem pro hereditaria portione:videtur prima fronte q̃ sic:quia hereditarie actiones actiue & passiue inter heredes diuidantur pro hereditarijs portionibus:vt.l.pro hereditarijs. cum si.veritas tamen est, quod compellit ipsa filia fratrem sibi coheredem, vel alium extraneum ad solutionem dotis: quatenus astringebatur liberare,& ipse integram dotem habet soluere. Casus est mirabilis & singularis.j.de col.do.l.i.§.filiam.in versic.consequenter.& quilibet homo mundi, si ignoraret contrarium, responderet propter regulas communes. vnde probat mirabiliter ille tex.quod filia existente heredẽ,nedum quod onus dotis constituende transeat in coheredem pro hereditaria portione:sed nec etiam in effectu transit onus dotis promisse soluende.Quod tene fixũ cordi:quia nouum est & inauditum. ¶ Secunda questio

67 est nunquid † in dote promissa nondum autem soluta: locus sit consolidationi in persona filie:& hoc membrum in materia Bart.omisit.& breuiter dico,q̃ sic. ¶ Primo: q̃ hoc probat tex.j.de colla.do.l.si pater pro filia.vbi nedum in filia instituta locus est consolidationi in dote tantum promissa:sed etiam filia exheredata. ¶ Secundo idẽ probat tex.apertus.j.e.l.si socer.§.Lucius.qui in filia herede instituta loquit. ¶ Tertio tex.in.l.si socius pro filia.versi. verum in proposito.ff.pro soc.refragatur tamen text.in.l. Beblius &Marcellus.ff.de pac.dot.Sed respondeo vt plene dixi illam.l.declarando.ff.cod.l.si cum dotem.in princi.

68 ¶ Tertia pulchra & quotidiana † questio est: quid si stante statuto,q̃ filia dotata extantibus agnatis a successione paterna excludatur:pater filiam dotans stipuletur dotem reddi sibi,& filijs suis,an isto casu teneantur filij patris heredes remittere hanc stipulationem in ipsius filie fauorem: et consequenter ipsa filia dotem petere possit, tanq̃ si ipsa paterna stipulatio actionem de dote sibi & filijs approprians,consolidationem in persona filie nõ tolleret. ¶ Quilibet non vlterius consyderans diceret prima fronte consolidationem impediri,per id quod supra plene concluximus.ff. stipulationem paternam actionem de dote patri appropriantem consolidationem in persona filie impedire omni iure. Reperio solum Bald.in.d.l. fi.C.de do.promis.hanc questionem ponentem & determinare isto casu:cum per statutum a successione excluditur filia dotata teneri patris heredes ad illam stipulationẽ, que patri actionem appropriauerat remittendam filie fauore.Et alleg.tantum authoritatẽ Jaco.de Are.in.l.vxorem.§.pater naturalis.j.de leg.iij. Ipsum autem hoc ibi dicere in lectura mea non comperio,quod credo ex corru

69 ptionis vitio procedere:quia non est presumendum † tan

tum iuris magistrū in falsę allegationis casum incidisse. Ego tamē hoc arbitror verum: & primo moueor ea ratione: quia hęc filia a statuto a paterna hereditate est exheredata agnatorum contemplatione, & propter dotis perceptionem. Sed casum habeo q̄ vbi filia propter dotem perceptam a patre hereditate priuatur: tunc ipsa sibi dotem vendicat precipuam: vt. ff. de col. do. l. si pater pro filia. & l. patri filium. cum seq. igitur &c. ¶ Secūdo hęc filia, vetante statuto eam succedere, ab hereditate patris habet abstinere necessario: sed casum habeo, q̄ vbi filia dote cōtenta ab hereditate patris abstinet voluntarie, dotē sibi precipuam retinet: nec fratribus communicare tenetur: vt est casus not. ff. de col. do. l. pe. & fi. ergo multomagis sibi debet illam habere precipuam: vbi abstinere debet necessitate. Ex regula quę vult magis faueri. fore in necessario positis, quam in voluntate: vt in. l. si fideiussor. §. si necessaria. ff. qui satisda. cogan. & l. cum postulassent. ad fi. cum si. ff. de dam. infec. ¶ Tertio idem euidenter demonstro ex casu no. Lex parte. §. intestato. ff. fa. ercisc. & l. emptor. §. ancilla. ff. de rei vend. vbi patet, q̄ multo minor portio propter dotē perceptā dotate filie relinquatur, q̄s alijs filijs, dotem sibi precipuam tūc filia lucratur: nec illa fratribus communicare tenetur. Ergo sequitur q̄ multomagis sibi precipuam habere debet isto casu: vbi nedum, quod propter dotem habitam sibi minor portio ascribatur: sed etiā a totali successione excluditur. ¶ Quarto non est dicendum, q̄ ipsa filia isto casu teneat fratribus conferre: quoniam regula negatiua in collationis materia datur, q̄ nō succedens iure vniuersali, sed singulari, non tenetur conferre: vt. l. filiam. & l. a patre. C. de colla. Preterea datur & alia, q̄ stante herede extraneo cessat collatio actiue & passiue: vt in. d. l. fi. C. commu. vtr. iud. & l. si emancipati in glo. C. de codicil. Sed ipsa filia a statuto exheredata est patri extranea: cum propter exheredationem desinat esse sua: vt. l. i. §. scien. ff. de su. & le. & l. j. §. si pater. ff. de coniun. cū emā.

70 lib. igif &c. Unde tu qui practicare habes, semper aduertas an in loco statutū sit, q̄ filia dotata excludatur ab hereditate paterna: quoniam tunc in effectu paterna stipulatio actionis de dote appropriatiua, non impediet in persona filie consolidationem: ex quo ei patris heredes renūciare coguntur per predicta. Et hoc est in materia concluſio noua, ex qua in practicando sepe poteris honorari. Et ita ego ter obtinui. & per hec sit consolidationis materia expedita. ¶ In glo. j. ibi. l. si cum dotem. §. sed si latitet &c.

71 Hec prima lect. † communiter reprobatur. Primo: quia presupponit stipulationi duplicem adiectam fuisse conditionem; cum vnica tantum. ff. diuortij adiecta fuerit: vt patet ex litera in singulari numero loquente: ibi, si cōditio stipulationis extiterit &c. ar. ff. ad Treb. l. fi. Secundo: q̄ in fi. tex. dicitur, q̄ pater si inuita filia viuente agere velit exceptione submouetur: igitur sequitur, q̄ iam actio erat orta. Non enim debemus dicere exceptionem cōpetere: vbi actio non competit. Quia exceptio actionis est exclusio: & tamen sm lec. istam nullo modo possibile est dicere actionem fuisse ortam. Quod probatur: quia cum dupleę conditio copulatiue adiecta fuerit: ergo ad pductionē actionis, vtriusq̄ reperitur implementum: vt. d. l. si plures. & d. l. si quis ita. Sed cum in casu litere vna tantum conditio extiterit, altera autem pendebat, si sm lec. glos. intelligat: igitur actio non erat nata: vt. l. cedere diem. ff. de ver. signi. cum si. Sed qui hanc lec. tenere voluerit huic prime rationi respondet dupliciter. ¶ Primo, q̄ tex. dum dicit patrem exceptione submouendū: intelligatur loqui de exceptione intentionis & facti, que competit contra agentem de facto, & sine actione: vt no. gl. in. l. qui se debere. ff. de condic. ob cau. ¶ Vel secundo, q̄ in ver. vina autem filia. pater agebat primitiua actione, que sibi & filie cōmunis fuit. Illa enim sibi videtur competere: cum adhuc nouata nō sit: Quis speretur nouari in conditionis euentum stipulationi adiecte: vt. l. quoties. ff. de noua. vnde si agatur interim. ff. pendente conditione stipulationis nouantis, obstabit exceptio: vt. l. pecuniam. ff. si cer. pe. ¶ Preterea sup-

72 posita autem hac † lec. vera, de quo tamen. ff. dicetur succedit dubitatio, quid si pater ageret primitiua actiōe de dote cum consensu filie, eo tamen tempore, quo pendet cōditio stipulationis ipsam primitiuam communem actionē nouantis in patris fauorem: an tunc obstabit exceptio: Bar. hic q̄ non, eo: quia nullum preiudicium potest esse ipsius debitoris ob hoc quod interim agatur. Et enim videtur renunciare nouationi, que in futurum sequi posset ad eius vtilitatē: cum ipsa filia nihil aduersus debitorem allegare potest: ex quo patri agenti consensum prestat. Alleg. ad hoc gl. fi. in. d. l. pecuniam. dum solvit cōtrarium. l. pure. in prin. ff. de dol. exce. Pro hoc. d. Bened. hic in repe. sua alleg. tex. iuncta gl. in ver. pecuniam. in. l. si debitor. ad fi. ti. ff. de iure do. vbi patet, q̄ debitor mulieris in dotem datus sponso, potest pendente spe matrimonii celebrandi de consensu sponsi conueniri per mulierem: & tamen ibi in dotem datis mulieri, que nouabat actionē, que erat aduersus debitorem competentem in euentum conditionis que tacite in dote subintelligit. ff. matrimonii sequetur: vt in. l. promittendo. & l. stipulationem. cod. titu. ¶ Bal. vero tenet hic contrarium ea ratione: q̄ ex acto primitiua fuerit sublata ex cōsensu plurium. ff. patris, filie, & mariti, non videt posse resuscitari: nisi voluntas omnis intercedat: & sic nisi etiam maritus consentiat. Ad hoc l. Pomponius scribit, si negotium. ff. de neg. gest. vbi dicit Scheuolam hanc rationem de directo facere cōtra Pōponium. Sed certe respōderi potest, q̄ falsum presupponit dicendo primitiuam actionem esse sublatam: cum stipulatio conditionalis animo nouandi interposita ante cōditionis euentum, non nouat: & sic primam obligationem non extinguit: vt. d. l. quoties. in prin. licet exercitium primitiue actionis suspendat: vt in. l. pecuniam. q̄s tamē non videtur suspendere hoc casu, quominus agatur primitiua tamen ipsi debitori est plene consultum: vt in. d. l. si debitor. & in. d. l. pure. in prin. Tamen. d. Bened. dicit se velle hic sequi opi. Bal. sui: precepto: is, eo: q̄ pro ipso est gl. ar. in. l. debitor. in ver. nuptie. ff. de iure dot. Sed certe aduerteſi. q̄ illa recte ponderata nihil ad propositum. Ff. enim dicit an possit mulier agere de consensu mariti cōtra debitorem marito delegatum in dotis causam, sed contra tionem dubitandi in hoc. f. an possit fieri acceptilatio ipsi debitori per maritum de volūtate mulieris ante nuptias cōtractas: videbatur enim q̄s nō: q̄ ex quo nondū euenerat conditio obligationis in causam dotis facte marito, que est illa. f. si nuptie sequantur: vt in. d. l. stipulationē nō videbatur consequenter esse aliqua obligatio: & ideo videbatur, q̄ cadere posset acceptilatio, cuius tamen cōtrarium ibi determinat. ¶ Tu aduerte: q̄ q̄s pater etiā de consensu filie non possit pendente conditione stipulationis nouantis agere actione primitiua, nō est fortior ratio ista. f. q̄ ex quo conditio pendens omnē debitori dilationē tēporis ad soluen. tribuit: merito non videbatur illud, Quis adinnicē concordantibus patre & filia debitoribus posse auferri: q̄ tēpus q̄s in stipulationibus adiicit in debitoris causa adiectū videtur: vt in. l. cū tēpus. ff. de regu. iur. l. stipulatio ista. §. inter certā. de ver. obl. Lita relictum. §. Pegasus. de leg. ij. cum si. & ideo facto creditoris tolli non potest. l. eum qui. als incipit, Labolenus. ff. de. legat. ¶ Sed huic rationi potenter refragatur tex. in. l. pure. in prin. Ibi enim debitori, qui erat obligatus pure, testator reliquit liberationem sub conditione: decidit q̄ heres pendente condit. compellere potest debitorem ad soluen. dūtamen caueat, q̄ si conditio liberationi adiecta impleatur, pecuniam sibi soluntam restituet. Ecce ergo. q̄ ibi non habetur ratio dilationis tēporis, qua legatarius fraudatur si interim soluere compellatur: ita ergo videt, q̄ nec talis cōsyderatio haberi debeat in casu proposito. Sed respōde. q̄ ibi loquitur in debitore, qui in euentū cōditionis expectat liberationis beneficiū: & ideo ei minus iura fauent in hoc, q̄ nō consyderant perditionē interusurij medij tēporis, quā incurrit: ex quo cōpellit interim soluere. Nos autē loquimur in debitore, qui in omnē euentū certus est obligari: siue enim eueniat conditio, obligat sē tantum patri: siue non eueniat remanebit obligatus cōter patri & filie. Et ideo iura ei magis fauēt. Ex quo enim satis afflictus est in hoc, q̄ in omnē euentū manet obligatus: noluerunt eū affligere in alio. f. q̄ perdere habeat dilationem medij tēporis, quā habet in soluēdo propter cōditionē adiectā stipulationi nouanti: Quis ipse pater in cuius vtilitatē secutura est nouatio, agere velit consentiē te filia: in cuius damnum nouatio euenire speratur. Cōsyderandum

73 derandū enim † afflicto afflictionē nō esse superaddēdā: vt l.tam demētis.C.de epis.audi.l.diuisis.ff.de offi.presi. vij.q.j.cum percussio.cum si.¶ Et hac ratione sequo: Bal.ꝛ
74 d.Bened.opi. ¶ † Hec autem lec.q̄ hic in fi.litere agebatur non ex stipulatione,sed ex primitiua actione: nō videtur textui conuenire:q: cū prima pars ipsius loquatur de actione ex stipulatu,quā presupponit patrē instituere: ergo etiam ita intelligēn.est,q̄ loquatur pars secūda. Una enim legis particula,aliam eiusdē dubiā declarat:vt l.vi-
75 rum.ff.de pcti.hered.cum si. ¶ Stat † etiam dubiū circa hanc primam lec.an facta dissolutione matrimonij per dotiū,possit pater agere ad dotē,si agere vult ad vtilitatem filie,non expectata conditione secunda.s.q̄ ipsa filia decedat sine liberis:ꝛ dicendū,q̄ sic:q: non valet pactum per qō producit prorogatio diei dotis restituēde: vt l.de die.cū fi.ꝛ l.Attilicinus.ff.de pac.do. Et si dicaf illas.ll.loqui,cū dos debet restitui mulieri:secus si patri. Certe dico,q̄ idē si patri restituenda veniat:q: ꝛ tunc nō valet pactum per patrē appositū restitutioni dotis prorogatiuū: nisi filia sit patris heres:ꝛ ea cōsentiente fit illud factū: vt
76 est casus in.l.aliud.ff.de pac.do. ¶ Jn ea.ibi,vel die secū- do † diuo:tij ꝛc.hec etiā secunda lec.cōiter reprobaf:q: directo venit contra text.dicentem,patrem agentem viuente filia innita exceptione submoueri. Non enim exceptiōe submouetur,si replicatiōe iuuari posset:vt in.d.l.ij.de excep. ¶ Jn ea.ibi,primo ꝛ † secundo casu. Hec gl.vitio scri-
77 ptoris corrupta est quantū ad verbū illud,primo.cum secundū primā positionē casus,patri qui remouef exceptione illa.s.q: nondū purificate sunt ambe conditiones stipulationi adiecte, nulla competit replicatio :vt ex se patet.
78 ¶ Jn ea.ibi.vel tertio dic,q̄ nolente filia ꝛc.† Hec lec.est valde singularis:ꝛ ex ea habes,q̄ quēadmodū datio dotis informiter facta per patrē sol.matr.producit ad repetēn.actionē cōmunem patri ꝛ filie:vt in.l.ij.§.quod si in patris.ff.co. Jta etiā ꝛ informis seu impersonalis stipulato de reddēdo. Et huius vltra ea que in textualib⁹ dicti pōt esse ratio::q: actus stipulatiuus ꝛ actus solutiuus regulariter equiparanf:vt in.l.fi.cum fi.C.ad leg.Falc.sed actus solutiuus informis parit actionē cōem: ergo ꝛ per consequens actus informis stipulatiuus idē operaf. ¶ Jn ea. ibi.§.Chrysogonus. Quidā timore huius cōtrarij ab hac tertia lec.recedit:sed volentes eā tenere tripliciter respōdent. Primo sm Dy.s.q̄ in stipulatione nō subintelligif persona extrinseca,in quā verba stipulationis non apparent collata.ꝛ ita loquit.§.Chrysogonus.Sed bene subintelligif persona ad quā verba stipulationis apparent collata saltim tacite: vt est hoc casu in quo pater informiter stipulans ex natura dotis,q̄ est sibi ꝛ filie stipulari. Et ista fuit respōsio Dyn.dū prima vice legeret Jnfortiatū:licet postea opi.mutauerit:vt patet ex bis q̄ dicti in text. ¶ Secūda fuit solutio Old.quā refert Bal.dicēs,q̄.§.Chrysogonus.pcedit,vbi reddif stipulatio inutilis,si tertia persona subintelligeref:secus si non redderef inutilis: vt est hic,cū pater possit stipulari dotē filie reddi:quinimo ꝛ extraneus:vt in.l.Caius.ff.co. ¶ Tertia fuit solutio, quā sequitur hic Bar.que in idē recidit cū prima, quā.ff.retuli, dicens:q̄ regulariter in stipulatione non subintelligitur persona extrinseca.ꝛ ita loquif.§.Chrysogonus. ¶ Fallit propter natūrā actus preambuli,super quo stipulatio interponif:q: illa intelligif facta sm naturā ipsius actus:vt l.i.§.si quis sub conditione.cū si.alleg.ff.vt le.no.ca.Sed natura dotis preambule simpliciter data tendit ad communionē inducendā inter patrē ꝛ filiā:ergo sequif,q̄ pariter
79 ad idem tendit personalis stipulatio. ¶ Sed † tunc refragatur tex.l.vnice.in.§.extraneū.C.de rei vxo.act.dicēs,ita in patre dotē simpliciter danti fingi intercessisse stipulationem de reddēdo:sicut ꝛ in ipsa muliere. Solue q̄ illa ficta stipulatio censef interposita cōiter,prout etiā simpliciter facta donatio,censef facta cōiter: q: si vera stipulatio impersonaliter interposita:censetur interposita communiter:vt est hic casus fingu.sm hanc lec. Ergo idē ꝛ in tacita legis dispositione introducta.arg.l.cū quid.si cer.peta. cum si. Et probo clarius:q: si ista ficta stipulatio intelligeretur solū de reddendo patri,impediref per eā consolidatio in persona filie: quemādmodū impedif cum est facta stipulatio expressa:vt.ff.dixi. Sed hoc est falsum:vt patet in.d.l.vnica.§.videamus.ꝛ.§.ꝛ hoc ex rei.igitur ꝛc. ¶ Hec
autē lec.Quis in se valde not.ꝛ sustentabilis,nō tamen videtur recte congruere litere,que voluit stipulationē personaliter fuisse conceptā:vt patet in verb.filie.si intelligaf determinare verbū stipulationis. ¶ Secundo:q: si stipulatio de dote foret cōmunis,haberet pater exercitiū actionis:vt.l.ij.§.volūtate.ff.co.qō tamen denegare videf,hec litera,viuente filia:vt patet in fi. ¶ Tertio:q: sm eam nō esset vis,retenta cōi opi.an ex filia extarent liberi, vel nō: cū etiam liberis extātibus dos in qua est cōmunio,reuertatur ad patrem:vt.ff.plene dixi. Sed contrariū huius videtur innuere litera ibi,dum dicit:ꝛ postea sine liberis fi-
80 lia decesserit.igitur ꝛc. ¶ † Ex ista tamen lec.que in se vera est:habes limtationē ad.l.stipulatio ista.§.si quis ita. de ver.obl.qō antē ibi dicitur stipulationē impersonalem ex parte stipulatoris,referri ad ipsius stipulatoris personā. Limitatur,nisi natura rei super qua stipulatio interponitur,suadeat necdum ad stipulatorē verba impersonalia referri:sed etiā ad aliū:q: tunc ad vtrunq̄ referrunt: vt patet hic ex stipulatiōe ex interuallo interposita super dote simpliciter data, cuius natura est:vt sit cōmunis:vt.d.
81 §.qō si in patris. ¶ Jn ea.ibi,vel quarto ꝛc.† Sēsus huius lec.est,q̄ verbum,filie volūtate,determinet verbū,facto diuortio:: tunc intellectus litere est. Quod pater sine volūtate filie ex interuallo stipulatus fuit dotem sibi reddi facto diuortio filie voluntate:decidit,q̄ filia viuēte obstat patri exceptio,si agere velit:attento,q̄ inutilis fuit stipulatio ex interuallo:ex quo filie consensus nō intercessit: vt in.d.l.quoties.Ea autem mortua stipulatio reconualida-
82 datur:ꝛ ideo pater agere potest ex ea. ¶ † Ex hac igitur lec.in seipsa vera illud precipue not.Quod stipulatio paterna inutilis propter deficientē filie consensum, illa moriente,reconualidaf.Quod est summe notandū,ad declarationē.d.l.quoties.non tamē hec lec.approbatur quo ad text.Quis illa sequatur etiā glos.in.d.l.ij.§.vtrum.Et hoc ea ratione,quia sm vnum intellectum iste text.nō contineret casum dubiū,contra.l.qō Labeo.ff.ad Carbo.ꝛ.l.ancille.C.de fur.cum si. ¶ Sed ab hac obiectione potest gl.defendi.s.q̄ omnino decidat casum hunc.s.q̄ stipulatio paterna inutilis ex defectu consensus filie reconualidef filia moriente,qō causat dubiū:quinimo contrariū videbatur propter regulā iuris,qō ab initio.ꝛ regulā,nō firmat.ff.et in.vi. ¶ Jtē est hec lect.in se vera:si cū viuente filia pater agit,vir per errorē dotem reddere sibi promisit.vnde tūc obstat exceptio deficiētis consensus filie:secus si promiserit scienter:q: ex cautione,ex qua quis sciēter indebitum promittit, stipulatori queritur efficax obligatio:vt l.sed ꝛ si quis.§.fi.ff.si quis cau.l.si patronus.ff.de do.ꝛ.l.j.in prin. ff.vt in pos.leg.cum si. ¶ Jn ea.ibi,vel quinto ꝛc.sm hunc
83 † intellectum verbū,voluntate,determinat verbū,dare:ꝛ tunc est sensus,q̄ pater stipulatus est dotē sibi dari ad voluntatē filie.i.si ipsa filia voluerit.vnde ista verba important conditionē:decidit q̄ si mortua filia,Quis ea volūtate non declarata,pater velit agere:potest.Ea antē viuente,nec declarāte,non potest:ꝛ ideo exceptione repellitur. ¶ Sed tunc fortiter opponit Bar.q: imo videf,q̄ si moriatur filia voluntate non declarata,pater non possit agere,eo:q: voluntas filie morte finif.Quinimo moriendo,et nō declarando,videf nō velle:ꝛ sic ipsius voluntatis cōditio stipulationi adiecta euanescit.ff.de verb.obli.l.centesimis.§.fi.ꝛ.l.si quis arbitratu.cum.l.seq.C.loc.l.iiij.C.de cōtraben.emp.l.fi.insti.co.ti.§.preciū.ff.loc.l.si merces.de rescri.c.si gratiose.li.vi.Soluit,qō speciale est in dote:vt moriendo videaf filia velle,sicut ꝛ in vltimis voluntatib⁹ moriendo videf quis velle ad commodum alienum: vt.l.vxorem.§.Scheuola.de leg.iij.ꝛ.l.fideicommissa.§.si sit fidei. co.ti.licet non ad cōmodum proprium,vel heredis.ff.de lega.j.l.si ita legatū.§.illi si volet.ff.de condit.ꝛ demon.l.si ita expressim. Unde ex hac lec.singulariter notañ.q̄ Quis stipulatio cuius declarationis effectus pēdet ex alterius arbitrio,illo moriente,reddatur inutilis,si nō fuerit arbitratus. Tamē fallit hoc in dote:q: stipulatio inutilis nō efficitur:Quis ille moriatur declaratione non facta,in cuius arbitrio positū erat:an dos stipulatori reddi deberet. Ad idē simile in.l.cū post.§.gener.ff.de iure do.ꝛ hoc est notā. ad materiā.l.i.ff.de leg.ij. ¶ Hoc tamē dictum non placet Bal.ex regula.d.l.iiij.ꝛ.d.c.si gratiose.que dicit voluntatē
84 morte finiri. Unde soluit ipse secundo,† q̄ interdū repo-

sitio in arbitrium alterius adꝺicitur ad actus immutationem vel ciusdem durationem:ꝛ tunc moriente persona:ꝛ non declarante: finitur volũtas seu dispositio in ipsa, vel actus. Et ita loquitur. ꝺ.l. centesimis. in fin.ꝛ.ꝺ.l.iiij.ꝛ.ꝺ.c. si gratiose.ꝛ.c.si delegatus. de offic. deleg. lib. vi. Interdũ adꝺicitur ipsius actus executioni, seu actionis exercitio ex ipso stipulationis cuentu:ꝛ tunc expirante persona, cuius non declarante, non deficit ipsius actus executio, seu actionis exercitium: imo durãt magis libera. Et ita ſm hanc lectu. est hic casus valde singul. ſm cum. Ex quo
85 infert ad questionem† de posito ad contra. quãdiu inꝺeꝛ ea reuocauerit: quia si moriatur: an reuocata intelligantur: de quo dicendum: vt per Bar. in ꝺ.l. centesimis. in fi.ꝛ Bal. in ꝺ.l.fi. C. de contraben. empt. ¶ Hanc tamẽ solutionem Bal. preceptoris sui dicit ꝺ. Benedictus sibi non placere,ꝛ recte in dicio meo: quia non refert: an conditio apponatur actui: an vero executioni actus, seu eius exercitio: quia quomodocunq; ea deficiẽte, deficit dispositio. ℨ. de nau. fe. l. fenerator. ℨ. de pac. l. itẽ quia. in fin. ℨ. de condi.ꝛ demonst. l. quibus diebus. §. quidam Titio. vnde solutio Barto. videtur tutior: tunc. ¶ Tamen vltra predicta opponitur, qꝛ illa repositio exercitij actionis in voluntate filie, actum vitiet: vt videtur probari in ꝺ.l. centesimis. in fi.ꝛ.l.actio. in fi. eo. tit.ꝛ.l. sub hac. ℨ. de act.ꝛ oblig.
86 Solutio, aliquando ista† adiectio voluntatis fit ei, cui debet queri ex volũtatis declaratione:ꝛ tũc dispositio valet: vt ꝺ. §. illi si volet.ꝛ ꝺ.l. si ita expressim.ꝛ.l. si decem cum petiero. ℨ. de verb. obli. Aliquando hec adiectio fit ei, qui debet obligari:ꝛ tũc aut adꝺicitur actui:ꝛ actus vitiatur: vt ꝺ.l. sub hac.ꝛ ꝺ.l. centesimis.ꝛ qõ plene no. in.l. in ementis. C. de contraben. emp.ꝛ in ꝺ.l. si merces. ℨ. de legat. iij. l. fideicommissa. §. quanquam. Aut adꝺicitur actus durationi seu solutioni:ꝛ tunc valet: vt in ꝺ.l.iiij. loca.ꝛ in ꝺ.c. si gratiose. Aut hec adiectio fit tertie persone:ꝛ tunc aut ilꝉ la tertia persona potest ex declaratione, quomodolibet ledi:ꝛ tunc valet: vt hic. Aut non possit ledi: sed est penitus extraneus:ꝛ tunc in vltimis voluntatibus dic, vt plene no. in.l. pe. de lega. ii. In contractibus inter vinos: dic vt in ꝺ.l. in ementis.ꝛ in ꝺ.l. si quis arbitratu. ¶ In ead.
87 ibi, alioquin† requiritur voluntas liberorum ꝛc. Hec gl. est nota. ad duo. Primo, qꝛ iure isto filiafamilias in dote aduentitia habeat heredem, quamuis non in profectitia, quod Bar. hic late discutit. Ego vero non insto: quia plene tractaui hoc in ꝺ.l. si cum dotem. in prin. vbi plene declaraui verbum litere hic:ꝛ postea fine liberis filia decesserit:ꝛ ideo dic vt ibi. Adde tamen, quod etiam hoc tractat Bal. in.l. quod scitis. C. de bo. que libe. Nõ tamen recedas
88 a dictis per me. ¶ Secundo, qꝛ facultas† declarande voluntatis concessa filie transit in eius heredem. Hoc autẽ reputo falsum: cuius a doc. communiter nõ impugnetur: quia tunc facultas declarande voluntatis seu interpretãꝺi, transit in heredem: cum alterum duorum concurrit. ſ. quod vel in eandem transeat ius, cuius fieri debet declaratio vel interpretatio: vt.l. si stipulatus fuerim. ℨ. de verb. obl. l. si sic legatum. §. si quis ita. ℨ. de leg. ij. iuncta. l. illud aut illud. ℨ. de opt. leg. vel cum cuius heres interpretetur, vel declaret: quomodocunq; declaret, vel interpretetur commodum queritur ei, in quem cõfertur ipsius actus declarãꝺi seu interpretãꝺi dispositio: vt.l. si quis a filio. §. si quis plures. ℨ. de leg. j. Sed cũ ex declaratione volũtatis seu interpretatione, damnũ contingere potest ei, in quem confertur dispositio interpretanda seu declaranda: tũc nũq; huiusmodi facultas ad heredem transit: vt not. glosꝉ in.l. Pomponius scribit, si frumentum. §. si. ℨ. de rei vend.ꝛ in l. si inter stipulantem. §. si Stichum. ℨ. de verb. obli. Quas ita declarat Bar. in.l. gerit. ℨ. de acqui. hered. ¶ Sed hec declaratione voluntatis, quam facerent heredes filie, resultare possit incommodum patri, puta, si declarauerunt patrem agere non posse: igitur ꝛc. Preterea regula est, vt in compromissis a persona eius, in quem compromissum est, non recedatur. ℨ. de arbit. l. in compromissis. cum
89 simi. ¶ In ead. si vero ponas,† quod filia simpliciter consensit ꝛc. Et sic concludit glo. ꝺ.l. quoties. versi. ceterum, quod consensus filie validat stipulationem paternam sibi dotem appropriantem,ꝛ ex interuallo secutam. Que quiꝺam non admittunt per tex. l. de die.ꝛ.l. Attilicinus. ℨ. de pact. dota. volentem mulierem sua voluntate facere non posse sibi conditionem dotis deteriorem: sed in casu proposito deterioratur: quia actio communis ipsis, efficitur propria patris: igitur ꝛc. Sed dic quod regula dictarum legum fallit isto casu: vt patet in ꝺ. §. ceterum.ꝛ in.l. pe. §. filia. ℨ. eodem. Et ratio fallentie est: quia censetur modicũ preiudicium esse filie hoc casu, attento: quod quamuis patris sit propria actio, tamen pater dotem recuperatam, vel pro secundo matrimonio reservare tenetur filie considerato iure nouissimo: vt in authen. sed quamuis. vel iterum eam dotare tenetur. Et congrue, considerato iure nouissimo: vt in authen. sed quamuis. vel iterum eam dotare tenetur:ꝛ congrue considerato iure Digestorum: vt in ꝺ.l. qui liberos. cum si. de ritu nup. vnde vides per hoc, quod nulla ex lecturis glosꝉ adaptatur intentioni litere.
90 ¶ Quare Dy. posuit lectu. sextam,† quam nunc non refero: quia eam in textualibus late examinaui. Et vt vidisti, reprobaui:ꝛ nũc reprobo ista ratione: quia nõ est dubium quod stante communione dotis inter patrem ꝛ filiam, causetur inter eos communio quodammodo in re vniuersalis: vt.l. qui hominem. §. si gener. ℨ. de solutio. Sed si socius vniuersalis id quod querendum est societati, tractat querere sibi ipsi: tunc censetur esse in dolo: vt in l. actione. §. ꝺ. ginnus. ℨ. pro soc. Ergo pari ratione. si pater constituit procuratorem in dote communi, et filia tractaret querere sibi soli, censeretur esse in dolo. In dolum autem nemo presumitur velle incidere: vt in l. merito. §. pro soc. cum simi. Si vero censeretur velle solum querere filie: tunc fieret id quod est contra naturam societatis, scilicet, quod queratur vni soli, quod venit querendum in cõmuni. Sed intentio contrahentis censetur in dubio esse conformis ei, quod est de natura actus: vt.l. diuortio. §. si finꝺus. qui alias est. l. ℨ. eodem.ꝛ.l. Caius. in glosꝉ eodem.
91 igitur ꝛc. ¶ Unde quidam posuerunt † lectu. septimam dicentes, quod iste text. loquitur in dote aduentitia, scilicet, per extraneum data pro filiafamilias sui contemplatione. Nam si ex post facto pater illam filie voluntate pupletur: videtur stipulari ipsi filie, non sibi procuratorio nomine. Unde si viua filia agit, exceptione repellitur: qꝛ mandatũ non habet: sed ea mortua sine filiis habet actionem, vel tanquam heres filie, tenendo: qꝛ iure isto in aꝺẽtitia ꝺote habeat heredem: vel saltem: quia occupat iure peculiij. arg. l. ij. ℨ. de castren. pecu. ¶ Sed ista quamuis in se possit sustineri: tamen communiter non tenetur: quia
92 diuinatiua,ꝛ ideo transeunt ad octauam.† Quam sequit hic Barto.ꝛ est valde singularis. scilicet, quod hic loquatur, quando persona patris qui sibi de voluntate filie stipulatus est, sit vilis seu prodiga: vt certe tunc defuncta filia sine liberis possit agere: ea vero viuente submoueatur exceptione. Non obst. dictus. §. ceterum. l. quoties. Quia debet intelligi: nisi in filia sit iusta causa impediendi patrem agentem ad dotis recuperationem: puta, quia vilis est ꝛ dissipator:ꝛ quia tunc exceptione repellitur filia non consentiente.ꝛ ita est hic casus in versic. fina. ¶ Et ex hac
93 singulariter no.† quod licet per stipulationem facta de voluntate filie, pater sibi appropriauerit actionem: vt in ꝺ. versi. ceterum.ꝛ in ꝺ. §. filia. Item ꝛ licet hoc casu posse agere absente ꝛ ignorante filia sine cautione de rato, per dicta iura: tamen quia pater tenetur filiam de novo dotare, per authẽ. sed quamuis. igitur sicut potest cogi ad dotandum: ita etiam potest impediri in actione dotis constitute ex iusta suspicionis causa. ¶ Ista tamen lect. non videtur conformis esse litere. ¶ Primo:qꝛ in tex. nulla habetur mentio de iusta causa suspicionis. ¶ Secũꝺo: qꝛ ea stante vera, verbum illud: postea sine liberis decesserit. foret superfluum, qõ vt pluries dixi Jurisconsultus nõ sine mysterio posuit. ¶ Tertio: qꝛ hec exceptio suspicionis in persona patris opponeretur per filiam: non autẽ per maritum conuentũ, qõ est contra mẽtem litere. ¶ Quarto: quia valde periculosum esset dicere, quod ex hac suspicione submoueretur pater agens exceptione: nisi illa posset celebratam stipulationem superuenisset: arg. l. si creditor
94 res. ℨ. de priuileg. cred. ¶ Unde do. Benedi.† ponit hic lec. vltimam dicens, qꝛ verbum, filie, est hic datiui casus:ꝛ determinat illud verbum stipulatus est patri. Verbũ autem, volũtate, est casus ablatiui determinans illud verbum diuortio facto:ꝛ tunc sit census litere, quod pater stipulatus est filie dotem reddi diuortio facto voluntate. i. voluntarie, ex

tarie,ex parte vtriusq; quare si cõditio stipulationis impleat,& decedat filia sine liberis, patri ex stipulatu actio competit: si vero viuat, pater habens, siue eius cõsensus reuocetur, exceptione repellitur:& hec lec. satis est conformis mẽti tex. ¶ Et si dicatur de quo tunc ista lex seruiet: respondeo, quod decidit duo dubia & notabilia. ¶ Primum a contrario sensu illius verbi, sine liberi: quod pater stipulatus dotem reddi filie, intelligitur voluisse: vt mortua filia cum filijs: penes illos sicut & penes matrem manseat dos. Quo autem iure: dic vt plene dixi in.d.l.
95 si cum dotem.in prin. ¶ Secundum, q; † sicut in beredẽ transferuntur hereditarie actiones, ita & in patrem occupantem rem filie iure peculij transfertur actio filie competens. vnde hic in effectu hec lect.& tertia at; etiã quinta glo. videntur satis posse ex intentione litere sustentari. & per hoc sint glo. expedite. ¶ Postremo inquantum. §.
96 †oubitaui, an pater dans dotẽ pro filia simpliciter in matrimonio primo, possit stipulari eandem sibi reddi in matrimonio secũdo. ¶ Adde, quod de iure Digest. est hoc clarissimum, qi casus est apertus, q; sic. ff. de leg. iij. l. vxorem. §. testamento. ¶ Item inquantũ. §. concluſi pro opi.
97 Bal. contra Bar. †q; pendente conditione adiecta stipulationi nouanti, nõ potest ille in cuius vtilitatem fieri debet nouatio, agere ex stipulatione, que speratur nouari: ne auferatur debitori dilatio solutionis sui fauore cõcessa in dubio: vt. l. quod in diem. cum si. ff. de solutio.& sic interusurium medij temporis. Adde, quod pro illa opinione optime adducitur determinatio glo. ord.& communiter approbate in. l. Julianus. versi.& similem. super ver. ex vna causa. §. de condi. inde. dicentis, q; si promittat. r. sub cõditione: si nauis ex Asia venerit, siue non venerit: interim agi non potest.& tamen est certum in omnem euentũ futurum debitum iri. Et huius non est alia ratio: nisi ne auferatur debitori commodum dilationis temporis, qõ ex pendentia conditionis cõsequitur. Et pro hoc etiam facit consideratio alie gloss. in eadem. l. in versicu. vbi autem. super verbo, plerunq; putauit. et hec habeantur loco scholastice repetitionis.

Summarium.

1 ¶ Maritus, qui supportauit onera matrimonij potest vsuras dotis petere:: nu. j.& 4. vbi quid de iure canonico.& nu. seq.& seq.
2 Factum alterius non preiudicat tertio, post ius sibi quesitum. etiam facto eiusdem.
5 Pactum factum, q; maritus vltra dotem aliquid percipere possit: an sit licitum:
6 Pactum factum cum socero moroso in solutione dotis: vt maritus, qui onera matrimonij sustinet, aliquid vsurarum nomine percipiat. an valeat:
7 Usure promisse per morosum in dote danda, quod causent titulum oneris: si vir sustinet onera matrimonij.
8 Obligatio ad interesse, quod non succedit in obligatione dandi post moram.& que obligatio succedat:
9 Mulier, quod possit deponere pecuniam dotis penes mercatorem ad honestum lucrum.
10 Debitor, si tenetur mihi ad diem certum soluere: et non soluit, propter quod ab alio sub vsuris accepi, q; ab ipso debitore possum repetere vsuras solutas.
11 Dote promissa & non soluta: an maritus possit aliqd emolumentum vltra dotem petere:& nu. seq.& seq.
14 Alimenta prestita ex proprio per maritũ vxori dote promissa non soluta: an per maritum repeti possint.
15 Taciturnitas mariti dotem non petentis: an operetur tacitam remissionem vsurarum vel interesse:& nu. seq.
17 Usure seu interesse dotis debite: an post solutam dotem possint peti:
18 Conditio tractantis de damno vitando, q; potior est cõditione illius, qui tractat de lucro.
19 Mulier, que fuit passa moram in restitutione dotis, an possit petere vsuras:
20 Usure principaliter infringuntur ad penam morosi, secundario ad lucrum creditoris.
21 Reintegratio matrimonij, q; non tollat ex tranco dotanti ius sibi quesitũ dotẽ petẽdi, ex dissolutiõe matrimonij.
22 Maritus vxore existente egena: an habeat beneficium ne conueniatur vltra q; facere possit:
23 Comun. qñ debeat esse particeps infortunij maritalis:
24 Maritus, si habet possessiones magni valoris: parui tamen reditus, ex quo vix viuere potest: an tunc cogatur illas vendere:& de precio vxori satisfacere: vel in solutum tradere, si venales non reperit:
25 Marito, cui competit beneficium ne conueniatur vltra q; facere possit. quid relinqui debet:
26 Actio ex stipulatu pro dote, q; sit bone fidei, etiam si patri mulieris competit.
27 Reditus, qui percipiuntur ex pecunia montis Florentini, an sint liciti:
28 Maritus, qui ex eius industria alimenta percipere potest, non gaudet beneficio, ne conueniatur vltra q; facere possit.

In insulam. §. vsuras.

¶ Debitũ bincinde ex causa vsuraria in cõpensationem deducitur:: marito vxorem nõ alenti denegat petitio vsurarũ dotis non solute.& reintegratio matrimonij iudiciũ dotis inceptum per extraneũ dotantem, non dissoluit: nec maritus condemnari debet vltra quam facere possit. b. d. vna cum. l. si maritus. ¶ No.
1 in. §. vsuras, q; † ita demum marito competit petitio vsurarum dotis non solute: cum ipse onera matrimonij supportauit, quo cessante, vsurarum petitio denegatur. §. de iure dotium. l. cum post. §. in domum. ff. de doli excep. l. fin.
2 in prin. ¶ No. in. §. ad virum. q; † factum alterius nõ preiudicat tertio post ius sibi quesitum, etiam facto eiusdẽ. Ad idem. §. de pac. l. fina. ff. de contrahabu. l. si post mortẽ. §. fin. C. de iure do. l. cum a socero. cum si. ¶ In tex. §. vsuras. ibi, si † propriis sumptibus vxorem suã exhibuerit:& sic cum maritus supportat onera matrimonij, licite iure isto petere potest vsuras dotis sibi nõ solute. Iusta enim censetur tunc petitio. eo: quia lucrum vsure compẽsatur supportatione oneris matrimonialis: vt hic,& §. de donatio. inter virum. l. si quis pro vxore. §. fi vxor. An autem
4 † hodie iste vsure dotis licite peti possint: cum ille prohibite sint generaliter de iure canonico: vt in cap. quia in omnibus. versicu. super eo. extra de vsur.& etiam de iure ciuili nouissimo secundum opinionem Alzonis, quam refert gloss. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. ff. in authentic. ad hec. C. de vsuris. Sed tamen mihi non placet, eo: quia fundat se per tex. in authen. de ecclesiastic. titu. in princip. dicentem, quod ius ciuile per omnia sequitur statuta in quatuor primis concilijs: sed inter hoc primũ fuit Nicenum, quod etiam fuit vsurarum prohibitorium: vt patet. xlvij. distinc. quoniam multi. igitur &c. Quia respõdeo quod concilium illud solum prohibuit in clericis: vt in dicto text. patet: nec reperitur prohibuisse in laicis. ¶ Barto. hic tenet, quod sic, eo: quia casu isto iste vsure per maritum petuntur quodammodo, vt interesse, propter onera matrimonij, que supportat: vt hic apparet in dicto. §. si vxor. Certum est autem non solum de iure ciuili, sed etiam canonico licite peti posse vsuras, que vt interesse petuntur. Quoniam tunc non proprie vsure sunt: vt concludit gloss. in cap. conquestus. de vsuris,& in dicta l. cunctos populos.& in. l. socius, qui in eo. §. pro soc. in. l. curabit. C. de actio. emp.& patet in. l. eos. C. de vsuris. et in. l. Julianus. §. ex vendito.& §. possessionem. §. de actio. empti.& ita dicit tenere Innocen. et Joan. And. extra de vsuris. c. saluberiter. Tu aduerte quia aliter videntur Canoniste ibi loqui dicentes, quod in casu illius cap. tãtum, puta: quando recipit fructus ex re pignorata pro dote, licitum est marito aliquid vltra dotem recipere. Et huius est ratio: quia fructus ipsi, quos percipit ex re pignorata, subijciuntur diuino iudicio:& sic non est omnino certa eorum perceptio. Unde secus dicunt: cum vult maritus recipere pecuniam aliquam pro ipsa dote donec soluatur. Tunc enim hoc non est licitum: quia nõ reperitur iure cautum.& regula dicit oppositũ, volens: quod quicquid sorti accedat, est vsura. xlvij. q. iij. plericq. §. fi certum peta. l. rogasti. §. fi tibi. in gloss. Et hec est vna eorum opi. que tamen non videtur vera, eo: quia hoc quod petit maritus vltra sortem dotis, non petit tanquam merum lu-

erum: sed tanquam interesse, quod causatur ex eo: q; sustinuit onera matrimonij de proprio: vbi sustinuisset de reditibus dotis, si illa sibi soluta fuisset: igitur videt tali casu ista petitio licita, per no. in glo. d. c. conquestus. ¶. d. l. cunctos populos. cum aliis alleg. ☞ Anto. in. d. c. salubri ter. dicit, q; aut mora est cõmissa in dotis solutione: ¶ tunc locum habet dictũ. c. f. vt fructus, quos percipit maritus ex re pignori data pro dote, non computentur in dote: sed in id quod exponit maritus in supportatione onerũ matrimonij: ¶ similiter ipse poterit tunc ratione dicte more aliquod emolumentum vltra dotem recipere in pecunia: cum id veniat tanq; interesse ex mora commissa in solutione: ¶ ex eo: q; ipse onera supportauit de proprio. Ad hoc. ff. de ver. oblig. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. Aut a principio cõuenit de dote danda ad tempus: ¶ tũc non est licitum pacisci: vt consequatur aliquod emolumẽtum pro eo tempore: quia solũ ratione temporis percipe retur emolumentum, qõ non est licitum, de vsu. c. in ciuitate. maxime: quia tẽpus habens, in dubio censetur semper apponi ad debitoris commodum: vt in. l. quod in diem. ff. de solu. ¶ in. l. cum tempus. cum si. ff. de regu. iu. ¶ Pro cõclusione igitur † materie distinguenda sunt tria membra principalia. Primum, q; aliquando paciscatur maritus de percipiendo aliquo vltra dotem, eo: quia illa soluta nõ est: ¶ tunc in hoc sit prima conclusio hic. f. pactum per qõ cõuenit maritus, vt sibi vxor dotem promissam nõ soluẽs, aliquid det pro alimentis, validum est omni iure. Hoc autem primo probatur ista ratione. Correlationũ eadẽ est dispositio. C. de indic. vidui. l. legem Juliam. cum si. Sed pactum, per quod se obligat maritus dotem recipiẽs ad quid annuum vel menstruum dandũ vxori: vt inde se alat est validum: vt. l. ex annuo. ¶. l. si mulier. alias incipit, Si stipulata. ff. de dona. inter virum. Igitur econuerso validũ esse debet pactum. per quod vxor promissam dotem non soluens, ad quid dãdum marito astringitur, vt ex eo maritus possit eam alimẽtare. Nõ enim tenetur maritus ad alimentationem: ex quo penes eum dos promissa non est: vt plene cõclusi. §. ea. l. de diuisione. Preterea cum penes vxorem adhuc sit dos: ergo penes eã debet esse onus alimẽtationis: vbi enim dos est, ibi sunt matrimonij onera. §. de iure do. l. si is qui Stichum. §. ibi dos. cum si. Secundo probatur: quia video, q; cũ maritus fructus dotis nõ percipit cum effectu, sed mulier: valida est conuentio: vt vxor se suosq; alat. §. de pac. do. l. iij. in fi. §. de do. inter vir. l. si quis pro vxore. §. fi. ff. de dol. except. l. fi. in prin. vbi patet eandem conuentionem valere cum socero mariti, penes quem dos est promissa genero. Ita igitur dicẽdum in casu proposito: ex quo diuersitatis ratio inter hec reddi nõ potest, scilicet, vt valeat conuentio, per quam maritus dote non recepta, vxorem obligat ad quid sibi dandũ, quod in ipsius vxoris alimenta conuertat. ¶ Secunda conclu-
6 sio validum † est pactum, per quod pater vxoris morose in dote soluenda, se astringat ad aliquid vsurarum nomine dandum marito, qui matrimonij onera supportabat: dũtamen vsure conuente non excedãt interesse, quod pretendit maritus propter dotem non solutam. Hec autem conclusio probatur: quia non est dubium, q; propter moram commissam in dotis solutione pretendit maritus interesse hic. f. q; supportauit onera matrimonij ex proprio: vbi si dos soluta fuisset, supportasset ex dotis reditibus: cum secundum dotis reditus mensurari debeat supportatio onerum. §. cod. l. si cum dotem. §. si autem in seuissimo. cum si. Sed interesse cõtingens propter moram in soluendo dotem commissam, vtroq; iure potest peti: vt patet in. d. l. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. ¶ in. l. si quis ab alio. §. fi. ff. de re iudi. ¶ quod no. glo. in. d. c. cõquestus. Item ¶ vtroq; iure in obligationem deduci: vt in. l. fi. ff. de pacto. stipu. insti. de verb. obli. §. insolidum. Igitur est consequens: vt valida sit hec promissio vsurarum commensurata cum interesse mariti resultante ex dote nõ recepta. Iste enim vsure non petuntur tunc vt lucrum: sed vt ipsius mariti interesse. Et igitur vtroq; iure licite peti poterant: vt no. glo. in. d. c. conquestus. ¶ in. d. l. cunctos populos. cum aliis. §. allega. Hec enim attendendum est, qõ conuentionis verba ad vsurarum solutionem referũtur: cum illa iuxta qualitatem contractus ex intentione contrahentium impropriandа sint, ¶ referenda ad interesse: ¶ ita etiam exponenda. Ex qualitate etenim contractus interpretantur verba cõtra propriam significationem. §. loca. l. si vno. in prin. §. si cer. pe. l. si tibi pecuniam. §. de prescrip. verb. l. in insulam. cum si. Preterea alibi dicit elegãter ex. sic. f. causam enim ¶ originem promisse pecunie, nõ autem iudicij potestatem prenalere placuit. ff. de donat. l. qui id quod. ff. de successo. edic. l. tutor datus. C. ad ☞ Hoc. l. si filius. la. j. Sic ergo in proposito nõ titulus iudicij, qui est, quod ab vxore petuntur vsure dotis non solute. Sed causa ¶ origo petitionis, que est interesse mariti continggens ex non dotis solutione, debet esse in confederatione ¶ prevalentia. Secundo hoc apertissime demonstrãt verba Jurisconsulti in. d. l. si quis pro vxore. in. §. si vxor. sic loquens: aliter dicẽtis. f. vxor viro dotem promiserit, ¶ dotis vsuras: sine dubio dicendum est peti vsuras posse: q; non est ista donatio: cum pro oneribus petantur matrimonij ec.
7 Unde † notandum eleganter, quod Jurisconsultus ibi vult hanc promissionem vsurarum non causare titulum lucratiuum, prout est titulus donationis, seu titulus vere vsure, quam Jurisconsultus lucrum appellat: vt habetur tex. no. in. l. si pretor. §. si quid in fraudem. versi. si vero passi sunt. ff. de his que in fraudem credi. Sed causare titulum onerosum, eo: quia ille debentur propter onera matrimonij, que supportauit maritus, ¶ propter que supportaret dote nõ soluta, interesse mariti causatur in hoc. Sed quia supportauit onera ex proprio, vbi facta solutione supportasset ex dotis reditibus. ¶ Conclusioni premisse primo
8 † ea ratio refragatur: quia non est dubium q; pater vxoris dotem promittentis, tenetur ad dotem dãdam: vt patet in. l. dotale predium. §. dotale. §. de fun. do. Sed in obligationibus dandi non succedit post moram obligatio ad interesse: vt in. l. vbi autem non apparet. §. fi. ¶. l. si ferum. in fi. de verbo. obli. igitur est consequens, vt non petat maritus interesse propter moram mulieris cõmissam in dote danda. Sed certe respondeo verum esse in obligationibus dandi, non succedere post moram obligationem ad interesse: extinctiuã ipsius obligationis dandi, prout accidit in obligationibus facti: vt in. d. §. Celsus. ¶. d. l. si quis ab alio. in fin. Sed vnde succedit obligatio ad interesse augmentativa ipsius obligationis, que consistebat in dando. Hoc quidẽ probatur: quia emptor venditori est astrictus ad dandum precium: vt in. l. ex empto. §. emptor. ff. de act. emp. Et tamen video, q; post eius moram in dando promissum precium, data in ipso emptore perceptione fructuum ex re vendita, succedit obligatio ad vsuras, que vtroq; iure peti possunt: vt interesse, seu quasi obligatio. Ex quo tex. in. l. fructus. C. de act. emp. dicit illas peti officio iudicis. Hoc quidem de iure ciuili probatur in. d. l. ff. C. de vsu. ¶. d. l. curabit. ¶ in. d. §. ex vendito. De iure canonico probatur ex tex. in. d. c. conquestus. Causatur autem illud interesse in personam venditoris ratione fructuum perceptorum per emptorem precio non soluto. Nõ enim fuit iustum, q; re simul ¶ precio gauderet. In proposito causabit hoc interesse in marito multomagis. eo: q; ipse onera supportauit matrimonij de proprio, que supportasset ex reditibus dotis, si illã percepisset. Et q; vxor gaudia est fructibus fundi dotalis, ¶ alimentatione percepta ex bonis mariti. Et si dicas ista ratio non concludit: cum ipsa dos est in pecunia promissa: tunc enim mulier fructũ nõ percipit ex eatum, quia ex pecunia non potest pecunia generari: vt deducit Jo. And. in reg. peccatum. in. ij. q. de reg. in. lib. vj. in mercu. Tũ, q; non est muliebre officiũ cũ pecunia negotiari: vt. l. pe. de eden. Respondeo, † q; saltim tũc remanet interesse mariti alia ratione. f. q; supportauit onera matrimonij ex proprio, que supportare potuisset ex dotis reditibus, si sibi dos soluta foret, illam deponendo ad bonestam partem lucri penes mercatorem, quod est iure canonico licitum: vt est tex. in. c. per vestras. de dona. inter vir. de quo valde gaudet Bar. in. l. dimus. ff. ad leg. Falcid. Preterea video, q; si quis pro emẽdo lapidem vel tignum ¶ sic res ex quibus naturaliter non percipitur fructus alii quis causa soluẽdi precium sub vsuris pecuniam accipiat ¶ recepto precio venditor nõ tradat lapides, sed sit in mora: tenetur ipse venditor ad illas vsuras, tanq; interesse. Tex. est not. in. l. Y ucius Titius. cũ. l. seq. iuncta gl. super ver. materiã. ¶ super ver. intercedẽt. ff. de act. em. quã vide cõmẽdat. d. Bal. in. l. vsuras. C. de vsu. Illud aũt interesse in

esse in persona emptoris non potest isto casu ex alio resultare: nisi quia si sciuisset venditorem ita morosum fuisse in rei traditione, non recepisset pecuniam mutuo cum onere vsurarum, quam ipse recepit: vt ipse celeriter soluēdo, celeriter traditionem consequeretur. Ita igitur in proposito cum dos est in pecunia, potest causari interesse mariti ex tarditate solutionis, hoc modo, scilicet, quia ad domum transduxit vxorem, & suppo:tauit onera matrimonij, quod non ita celeriter fecisset: nisi quia spectabat ex celeritate transductionis & suppo:tationis onerum celeritatem solutionis dotalis consequi. Preterea pone, dote existente in pecunia, & vxore morosa in ea soluenda, maritum post trāsductionem vxoris, vt supportare possit onera matrimonij recepisse pecuniam mutuam sub fenore: nonne cum hoc fecerit propter alimentā de vxoris onus, petere poterit vltra dotem vsuras per se solutas ex pecunia per se accepta mutuo pro onerum matrimonialium sustentatione: certe sic: quia interest sua dotem tarde solutam: cum si celerius soluta fuisset, pecuniam mutuo atque fenore pro sustentatione onerum non accepisset. Ad hoc
10 † quod not. anter dicit Inno. de vsur. c. ij. volens, q; si tenebaris mihi soluere ad diem certum: & quia non soluisti alio sub vsuris accepi: repetere possum solutas vsuras a te debitore morosō loco interesse. argu. de fideiuss. c. peruenit. & c. constitutus. Ita igitur pariter in proposito casu dicendum in persona mariti. & hec sufficiant de primo
11 membro principali. ¶ Capio igitur secundum, quid iuris vbi nulla precedit conuentio, an dote promissa non soluta emolumentum aliquod vltra dotem maritus petere possit? & quidem prima conclusio sit hec. Si nulla fuerit commissa mora circa dotis solutionem, puta: quia promissa fuit ad tempus, quod nondum est lapsum: tunc nihil vltra dotem maritus petere potest: quia videtur ipsa dilatio fauore debitoris adiecta: vt l. quod in diem. et dicta. l. cum tempus. cum simi. ¶ Secunda conclusio, † vbi
12 † mora in dotis solutione commissa est, & maritus ipse negotiator est, seu mercator: peti potest per eundem vltra dotem interesse lucri cessantis, ex eo: quia dos soluta sibi non est. & sic cum illa lucrari negotiādo nō potuit. Istud primo probari potest ex. l. ij. alias. iij. §. fina. ff. de eo qō cer. loco. & ex. l. socius, qui in eo. prealleg. & ex eo quod not. Bar. in l. vnica. C. de senten. que pro eo quod interest. Et ex his que plene dixi. ff. eodē. l. si constante. §. quoties. In specie tamen probo per casum apertum ad hoc in. l. fin. §. preterea. C. de iure do. Ibi dum dicit, questum ciuilium annonarum. vbi patet in soluendo mora commissa in dote, que cōsistebat in ciuilibus annonis, hoc est, reditibus, qui percipiuntur ex publico: maritus petere potest vltra dotem questum ciuilis annone, hoc est, illud quod lucrari potuisset ex dote, si sine mora sibi soluta fuisset. Nō enim aliud est questus, nisi lucrum, quod ex opera cuiuscq; descendit dicit tex. ff. pro soc. l. questus. ¶ Tertia conclusio.
13 Commissa † mora in dotis solutione, maritus qui alimenta prestitit, quamuis non consuetus negotiari, petere potest vltra dotem interesse, quod pretendit ratione damni, quod sentit. eo: quia prestitit alimenta ex proprio: vbi soluta dote ex illius reditibus prestitisset: valida est hoc casu petitio vsurarum: quia ille loco interesse succedunt. & vt interesse petuntur. Hec autē conclusio perfectissime probatur ex his que dixi in vltima conclusione primi membri
14 principalis. ¶ Sed stat † circa hoc dubium, an repeti possint ipsa alimenta per maritum ex proprio prestita, dote promissa sibi non soluta: dicunt hic moderniores, q; aut maritus fuit protestatus de repetendo: & tunc non est dubium eum repetere posse tanq; prestita sint alimenta ab illo, qui non tenetur: ex quo dos soluta non est: vt dixi in d. l. de diuisione. Ad hoc. ff. de neg. gest. l. Neseruius. cum si. Aut prestita sunt ab aliqua prestatione: & tunc aut prestita sunt mulieri infirme: & excluditur repetitio: quia censentur prestita ex pietate quadam & affectione maritali. C. de nego. gestis. l. quod in vxorem. Aut prestita sunt ipsi sane. & tunc videtur dicendum facultatem repetendi competere, si sint alimenta in notabili estimatione & quantitatem quia ipse ad ea prestanda non tenetur, per ea que dixi in. d. l. de diuisione. Tum, quia in magnis inter coniuges donatio non presumitur. ff. de dona. inter vi. l. vtrum. cum si. Nec est mirum hāc distinctionem fieri inter mulierem egrotam & validam: cum maior pietas vno casu versetur, quam reliquo. & alibi legislator etiam hac distinctione vtitur: vt patet in. l. Sēpronius Thetidi. ff. pro derelicta. l. vnica. §. sed scimus. C. de rei. a. lib. tollē. Ego puto etiam isto vltimo casu maritum a repetitione alimentorū excludi, eo: quia non est dubiū maritum vti mulieris opera apud se manentis: dicit tex. ff. de ope. liber. l. sicut. Succedit ergo tunc regula legislatoris dicentis exactionem alimentorum prestitorum ei, cuius opera vsus fuit alimentato:, denegari. ff. de dona. inter virum. l. sed & si vir. §. fi. ff. de edil. edict. l. item si serui. §. quas impensas. Quod ergo dixi in. d. l. de diuisione. maritum non teneri ad alimentandam vxorem, si promissam dotem non soluerit: intelligo nisi velit eius opera & seruitio vti. Dicit enim alibi tex. ciborum impēsas naturalis ratio est ad eum pertinere, qui illius, quem cibat seruitio vtitur. ff. commoda. l. in rebus. §. possunt. Et tita concludo in hoc secundo salua semper
15 substantia veritatis. ¶ Capio † ex ordine tertium membrum principale, scilicet, quid si maritus diu tacuit dictas vsuras, hoc est interesse, non petendo: an ex ipso diuturno silentio intelligatur illas tacite remisisse? In hoc quidem semel vidi consilium do. Bal. dicentis silentium temporis decennalis hoc casu inducere tacitam remissionem mariti in vsuris, seu interesse huiusmodi. Alleg. ad hoc tex. fm eum singu. in. l. cum quidam. §. diuus. ff. de vsu. dum dicit: creditorem parum iuste preteritas vsuras petere, quas cum remisisse interuallum temporis iudicat & quas censendus est ideo se putasse nolle petere: vt gratior ipsi debitori existeret. Sed certe salua reuerentia tanti viri, ipse nō bene, nec intelligenter loquitur. dictus enim. §. diuus. loquitur in vsuris que veniunt vt merum lucrum: & sic titulum causant lucratiuum, per. d. l. ait pretor. §. si vero passi. Nos autem loquimur in vsuris, que debentur tanq; interesse, propter supportata onera matrimonij dote nō soluta: & sic causantibus titulū onerosum. per. d. l. si quis pro vxore. §. si vxor. Non autem par est ratio pretēdentis titulum onerosum, cum pretendente titulum lucratiuum. C. de iure deliber. l. fi. §. licentia. cum si. vnde tex. ille nihil ad propositum. Vel aliter responde, prout plene illū. §. ponderando dixi. ff. cod. l. que dotis. ex quibus in illa l. dictis, clare etiam reprehendi potest dictum do. Bal. do tamen
16 † tex. in gl. sua. super verbo, vsuras. aureum. & sing. q; si vir per totum tempus durantis matrimonij tacet: quia non petit vsuras, seu interesse dotis sibi non solute, ipsum silētum continuum inducit. tacitam harum vsurarum seu interesse dotis non solute, remissionem: & sic nil petere poterunt heredes mariti. Iste est casus vnicus vna cum dicta gl. & certe ignotus fuit do. Bal. in. l. vir vsuras. ff. de dona. inter vir. Alleg. etiam ibi gl. ad hoc probandum tex. optimum, in. l. cum oportet. §. finautem res. C. de bo. que libe. & hunc vltimum passum bene no. quia a me solo illum tactū
17 reperies. ¶ Superest † pro complemento materie membrum quartū. f. an vsure seu interesse huiusmodi peti possint post ipsius dotis iam factam solutionem? & quidem si protestatus fuerit maritus non obstante dotis receptione, ius suū salū remanere debere ad vsuras seu interesse petendas: tunc clarum videtur ius ad petendum sibi cōpetere argumentum optimum. ff. si quis cau. l. ij. in princ. finautem fine premissa protestatione, dos ipsa recepta fuerit: tunc nō videtur saluum esse ius petitionis vsurarum, que petūtur vt interesse. Primo ex eo: q; videmus q; ipse vsure, que a venditore vt interesse petuntur post rem ab eo traditā, & mora in solutione precij ab emptore cōmissa, peti non possunt post factā solutionē precij. ff. de act. em. l. qui per collusionē. §. precij sorte. Et huius est ratio: quia vsure ipse hoc casu veniunt ex officio iudicis. dicit tex. in. l. fructus. C. de act. em. Illud autē cū sit mercenariū. i. deseruiens ipsi actioni ex vēdito, extinguit, principali actione sublata. C. de fruc. & lit. expen. l. terminato. C. de po. l. iij. C. de vsur. l. in bone fidei. ff. de excep. rei iudi. l. si in iudicium. cum ibi no. Ita igitur dicēdum in proposito in huiusmodi vsuris, que vt interesse petūtur ratione more commisse in dote non soluta. ¶ Secundo ad idem: q; video in simili petitionē eius interesse, qō venit estimādum in actionibus arbitrarijs iudicis officio, ex eo: q; alio loco quā definato solutio facta est, submouetur si sors principalis simpliciter iam soluta fuerit: vt dicit tex. ff. de eo, quod cer. lo.

a ¶ Decē milia. Quid autē in questione predicta de reditibus dictorū montiū senserit do. Pau. de Ca. vide per cū in l. si quis nec causam. in fi. princ. ff. si certe. Cuius hec verba sunt hic ad literā: videlicet, Dico etiam per predicta posse probabiliter dici, q illi qui coacti soluunt pecunias in cōi: cū hoc nō faciant principaliter, vt cōmodum consequantur, sed libenter retinerent apud se: sed necessitas eos cogit, qō ipsi licite recipiunt a cōi meritum: vt sunt illi, q habēt super impōstis vel in mōte Florētie: q cōis doctrina Canoni. et Theologorū est, q qui qs non mouet principaliter pro cōmodo habendo ad mutuandū: sed ppter aliud alias nō facturus, licite recipit cōmodū ꝛ ex hoc sequit aliud, q si licite recipit licite vēdit: ꝛ licite emitur. Quia ista sunt correlativa: ꝛ vno dato aliud sequit. Ilz de hoc cōsueuerit dubitari p aliquos magistros in Theologia, q minus intelligunt. quā credant. ꝛ istius opi. fui semper ego. ꝛ ita disputādo tenuit not. doc. do. Pet. de Anch. in ista ciuitate. et cū qdā valēs magister Florētie predicādo cōtra. asseret, dicens se velle tenere disputando: nisi sibi vnā schedulā cū ista ratione: ꝛ petiī, q ad ipsā mihi responderet: ꝛ nūq̄ mihi respōdit: vī potius illaqueant animas, quam soluant. Vide ēt Alb. super rub. C. de vsu. qui dicit quēdā generalem magistrū eremitarum in disputatiōe, de quolibet idēteruisse, q hic do. Pe. ꝛ dicit etiā q postea de facto sic obtinuit in collegio iudicum Perusinorum, quib⁹ causa erat concessa.

l. cētum Capue. ꝛ l. fi. Tertio: quia videntur iste vsure seu interesse, esse quod ammodo pena. que ipsi mulieri infert propter moram cōmissam in dotis solutione. Sed habemus remissam videri penam incursam ratione more in solutione debiti commisse, si post moram receperit creditor simpliciter solutionem sibi debitam. ff. de arb. l. Celsus. ad fin. princ. igitur ꝛc. ¶ Et istam partem putarem veram: nisi in contrarium me fortiter redderet dubitans tex. in. d. l. fi. ff. preterea. C. de iure do. vbi ex dictione etiam, ibi posita, cuius natura est, vt implicet terminos oppositos expressis: ꝛ t in iuribus vulgaribus est ibi casus apertus, q magis: ꝛ t in iuribus vulgaribus est ibi casus apertus, q maritus etiam soluta sibi post moram: si mulier dote promissa potest petere interesse lucri cessantis: vt patet ibi, inverbo, panis ciuilis questum. ꝛ superius deduxi. Ergo sequitur, q multomagis poterit petere interesse damni, quod contingit ex eo: quia vgorem aluit de proprio: vbi si dotē recepisset. alimentasset ex illius reditibus. Potior enim 18 † vt dixi esse debet illorum conditio, qui tractant de damno vitando, quam illorum qui tractant de lucro captādo: vt. d. l. fi. §. licentia. C. de iure deliberan. ꝛ l. fi. versi. nō enim par. C. de iure codic. cy n si. Hec opi. est equior: licet prima magis videretur de mēte iuris, si non refragaretur text. in dicto §. preterea. vt. ff. de duxi. Et ad hoc vide, quod dixi. ff. cod. l. si marito publico. in. §. si fundus. ꝛ per hoc habes materiam hāc vltra omnes perfectissime expeditam.

19 ¶ Alium autem † articulum materie sit, quid econuerso an mulier passa moram in dotis restitutione, petere possit vsuras seu interesse: plene tractaui. ff. co. l. diuortio. ꝛ licet in eodem postea compererim consuluisse recolēde memorie celeberrimum doctorem. d. Pet. de Ancha. tamen eum: quia nihil noui adderem, referre non curo: igitur ꝛc.

20 ¶ Et q † ipse vsure principaliter infringantur ad penam morosi, secundario ad lucrum creditoris: est expressum in l. cum quidam. in. §. si pupillam. in fi. ff. de vsur. iuncta glos. in ver. non propter lucrum. ¶ In tex. §. ad virum. ibi, nō dissoluitur ꝛc. † reintegratio igitur matrimonii non tollit 21 dotanti extraneo ius petendi dotem sibi quesitam ex matrimonii dissolutione. vnde est argumentum fm Bald. q in pena fracte pacis, que venit applicanda fisco ex conuentione partium: non possit sibi preiudicari ex subsequentis pacis reintegratione, seu frangentis reconciliatione. An autem hoc verum sit, pendet ex his que domino concedē te dicam post Bar. in. l. qui Rome. §. Flauius Hermes. ff. de verbo. oblig. ¶ In tex. l. si maritus. ibi, nec̄ mandare 22 actiones debet ꝛc. Habet ergo † maritus dum conueniatur ad dotem beneficium, vt non exigatur vltra q̄ facere possit. Sed stat dubitatio, nunquid hoc sit verum, si mulier ita egena est, sicut maritus. Istum passum expediui. ff. cod. l. maritum. Addo nunc quod Jacob. de Belui. disputando tenuit isto casu mediam viam eligendam propter repugnantiam iurium ꝛ regularum. In ea enim vt tex. iste ꝛ similes indistincte loquentes faciunt pro marito: regule vero dicētes ordinatam charitatem incipere a seipso: magis fauendum fore repetitioni, quam aduētitio lucro faciunt pro vgore: ꝛ sic res diuidenda per medium. Unde maritus pro dimidia non insolidum condemnandus. Ita dicit ipse Jac. in. l. l. C. de rei vgo. act. ꝛ licet nihil allegect. tamen allegari potest in argumentum tex. ff. de hered. instit. l. si paterfamilias Titium. cum. l. sequen. hec tamen opin. mihi non placet, per. l. Neſennius. cum his, que not. ibi glo. ff. de nego. gest. ꝛ ideo sequor opi. communiorem, per ea que dixi in. d. l. maritum. Nec † refragatur q 23 vgo: particeps esse debet infortunii maritalis. ff. eodem. l. si cū dotem. §. si autem in seruissimo. quia respondeo hoc verum: nisi ipsa que tractat hoc casu de damno vitando, pari morbo laboret, quo maritus. arg. C. de seruit. ꝛ aqua. l. preses. cum simi. Nec enim ipse tunc mulieri afflicte ex semetipsa, alia debet addi afflictio, scilicet, quod sit particeps infortunii maritalis. ff. de officio presid. l. diuus. C. de episcopa. audien. l. tam dementis. vii. qō. j. cum percussio-

24 cum simi. ¶ Adijcit hic Bald. † circa premissa duplicem dubitationem. Prima, quid si maritus habeat possessiones magni valoris: pauci tamen reditus, ex quo vix vivere possit, an tunc cogatur illas vendere, vt vgori de precio satisfaciat: vel si eas venales non reperit, vgori insolidum dare, iuxta formam authen. hoc nisi. C. de solutio. Bal. hic sentit, q non: dum allegat. l. qui bonis. ff. de cessione bono. puto, quod si ex illius precij parte satisfieri possit mulieri, ex residuo vero victui ipsius viri, conuertendo illud in aliam rem maioris reditus: teneatur maritus illam vendere. Ad hoc. ff. de regu. iur. l. qui potest facere. dum dicit litera, qui potest facere, vt possit facere videtur. Ad hoc enim que preciosa sunt, pauci tamē reditus, incōparabet vend. tio bonorum venditoris: dum pecuniam nō habet, ex qua satisfacere possit. ff. de reb. eo. l. magis puto. §. ne passim. ff. de ventre in possess. mittendo. l. i. §. diminutio.

25 ¶ Secunda, an † sufficiat viro tantum relinquere, quod sibi sufficiat ad victum secūdum qualitatem conditionis sue persone: an vero sufficiat relinqui tantum id, ex quo sine necessitate vitam ducere potest: Ipse post Jacob. de Are. tenet hoc vltimum: nihil tamē allegat. Forte potest dici contrarium: quia vt vult text. ꝛ l. maritum. ff. cod. maritus non tenetur vltra q̄ facere possit: sed dicitur quis id facere posse solū, quod salua dignitate et qualitate sue persone facere potest: vt. l. nepos Proculo. ff. de verbo. sig. l. filius. ff. de condi. insti. igitur ꝛc. Preterea puto. ea tātum sibi relinqui debeat, quod etiam pro victu seruitoris sufficiat, si qualitas sue persone non patitur eum fine seruitore manere. Primum: quia quod seruitoris causa paratur, patroni sui causa parari dicit. Ad hoc tex. q vi-mus. ff. de auro ꝛ argen. lega. l. vgori quis leganit. ¶ Secundo: quia in personis, que habent beneficium ne cogantur vltra quam facere possint, ea ratio habetur. licet, vt non tantum creditoribus soluant, quod ipse remaneant indigentes. ff. de regulis iuris. l. in condemnatione. Sed satis indigens remanere dicitur, ille apud quem tantum, quantum ad victum sufficit seruitoris sui non remanet, consyderato statu ꝛ qualitate sue persone. argumen. dicte. l. nepos Proculo. et dicte. l. filius. Preterea cum alimenta debentur ex dispositione hominis, illa praestanter secundum qualitatem alimentande persone. ff. de alimen. leg. l. cum alimenta. cum simi. Ergo multomagis cum eadem debentur ex dispositione legis, cuius determinatio humaniorem recipit interpretationem. ff. de arbit. l. Celsus. cum simi. Et hanc reperio: quod tenet Dy. insita. de actionib. §. sunt preterea. igitur illam sequor: quia habeo testem non parue authoritatis. ¶ In glo. §. vsuras super verbo, si petat, ibi quia iudicium bone fidei mulieri est ꝛc.

26 Notanda † est gloss. quod actio ex stipulatu pro dote non solum est bone fidei: cum illa mulieri competit: sed etiā patri mulieris. De hoc autem te tigi. ff. cod. l. fi. ꝛ. de donatione. ꝛ. l. si constante. ꝛ dic vt ibi dixi. ¶ In gloss. li. maritus. super verb. amplius. ibi, que sunt ei necesse pro victu. Et

27 † glos. quod ex reditu nominum, quandoq̄ pars percipit victum. Huius autem rei exemplum videmus, quod reditus percipiuntur ex pecunia montis Florentini Veneti ꝛ Senensis. An tamen ille reditus sit licitus, questio longa est: ꝛ pluries per Theologos discussa: ꝛ nouissime disputata per celeberrimum doctorem do. Petr. de Ancharano. cuius disputatio incipit, Antiquis ꝛ modernis temporibus ꝛc. Ponitur per Cano. de vsur. c. consuluit. ꝛ. in ciuitate. ponit eam Bald. in. l. hac editali. §. bis illud. C. de secund. nup. in. l. cunctos populos. C. de summa trini. text.

a git etiam Ang. ff. de pac. l. si tibi decem milia. ¶ In glo.

28 † eiusdem. l. super verbo, mandare. ibi, nisi forte talis sit vt ex sua persona possit victum querere ꝛc. Notāda est ista glos. que per. l. si quis a liberis. versi. sed si filius. ff. de liber. agnoscen. tenet personam alias primlegiatam beneficio exceptionis: ne conueniatur ꝛc. eo tunc non gauderentis ex eius arte potest alimenta percipere. Idem tenet gloss. ff. de donatio. l. si quis argentum. §. sed ꝛ si quis vniuersitatis. super verbo, donauit. ꝛ recte. Qui enim sibi victum querere potest labore proprio: ali non debet cum incommodo alieno: vt in authen. de questore. §. si vero vitr. C. de mendican. valid. l. j. lib. x.

Summaritum.

Vide supra. d. Pau. consi. cccxciiii. Vide omnino singu. Bal. in repe. l. ii. in. xv. char. versi. sed iuxta hec quero, de tali questione rex Anglie. ff. de iureiuran.

Summarium.

1 Solutio ficta, que introducitur per successionem nõ producit effectum suum vltra personam succedentis. ⁊ vide nu. 21.
2 Solutio ficta facta patri de dote, ꝙ non impediat ius cõsolidationis in personam filie. ⁊ nu. 13.
3 Mors patris seu emancipatio filie, quod inducat consolidationem iuris dotis in personam ipsius filie. ⁊ vide. nume. 8. 9. 10. ⁊. 12. ⁊ etiam vide nu. 22.
4 Filia aduersus patrem dotem recuperatam habentem, si est emancipata, habet actionem.
5 Dos soluto matrimonio, quod dicitur debita marito, si eo constante, non fuit soluta. ⁊ nu. 6.
7 Exceptio, dolo facis petere ⁊c. quod non obstat agenti, qui restituturus est rem, ad quam agit, alteri, ꝙ illi cõtra quem actionem dirigit. ⁊ de hac exceptione. vide nu. 61. vsq; ad. 66.
11 Dilatio temporis, que inest obligationi, propter quam res, que petitur, venit restituenda ex interuallo ei, a quo petit: non excludit exceptionem, dolo facis petere ⁊c. secus est in dilatione, que miserationis causa conceditur.
14 Interusurium medij temporis non producit actionẽ efficacem illi, qui habet dilationem ad reddendum, quod exigit ⁊ a quo exigitur miserationis causa sibi concessa.
15 Lucrum cessans, in quo vt plurimum fortuna operatur, non venit in consyderatione.
16 Donatio interusurij medij temporis inter personas, inter quas regulariter donatio est prohibita, nõ inualidat donationem.
17 Interusurium medij temporis, quod inducat efficacem actionem ad petendum debitum, cuius conditionaliter relicta est liberatio.
18 Interusurium medij temporis fauore debitoris, impedit actionem oriri.
19 Pactum de non petendo factũ filie, adiecta patris persona verbo executiuo absq; dictione, tagatina, est personale: nec ad heredes transit.
20 Successio habet vim solutionis, etiam respectu accessorie obligati. ⁊ quid respectu correi: nu. 21.
23 Filius etiam quando contra patrem imploratur officiũ iudicis, necesse habet implorare veniam.
24 Filius in potestate, quod de iure canonico possit esse in iudicio cum patre.
25 Pater, ꝙ dicatur large obligatus ad dotandam filiam.
26 Pactum, per quod fit deterior conditio dotis ad preiudicium mariti: quando valeat: ⁊ format plures conclusiones. vsq; ad nu. 40. cum fallentiis.
41 Pactum super dote preiudicatiuum mulieri, quãdo valeat: vsq; ad nu. 50. in quo etiam ponit conclusiones. ⁊ fal.
51 Conuentio per quam alium adhibet vxor ad stipulandũ dotem reddi, animo illi donandi: an valeat: ⁊ nu. seq.
55 Pactum appositum super dote, si est dubium: quia ad fauorem, ⁊ ad preiudicium mulieris tendere potest: an valeat:
56 Remissio dotis promisse, sed nõ solute: an fieri possit per maritum vxori constante matrimonio.
57 Verba enunciatiua per modum cause producta: an producant actionem, ⁊ etiam exceptionem inducant: ⁊ num. sequen. ⁊ sequen.
58 Dispositio testatoris tacita, qõ colligitur ex verbis enunciatiuis, per modum cause prolatis, que non sufficit ad dominij translationem.
60 Vir, quod teneatur vel dotẽ promissam exigere: vel vxori actiones cedere.

Si socer a genero.

Successio, quam socer facit genero, non impedit ius consolidationis in persona filie. Et exceptio dolo facis petere ⁊c. non obstat ei, qui restituturus est alteri, ꝙ illi, a quo petit. h. d. tota lex. ¶ No. primo † fin vnum intellectum, ꝙ ficta solutio, que introducitur per successionẽ, quã creditor vt heres institutus facit debitori suo, de quo in. l. si debitori creditor. j. de fideiusso. ⁊ in. l. Stichũ. §. adijcio, j. de solutio. ⁊ in. l. si ei. §. j. ff. de euictionib. non producit effectum suum vltra personam succedentis. ¶ Nota
2 secundum † alium intellectum magis verum, quod ficta solutio facta patri de dote, non impedit ius consolidationis in persona filie. Et in hoc est iste tex. no. ¶ No. ex ead.
3 † quod mors patris, seu emancipatio filie, inducit consolidationem iuris dotis in persona ipsius filie. Ad idem C. de rei vxo. actio. l. vnica. §. videamus. ⁊. §. hoc ex rei. ff. eod. l. in insulam. cum similibus. ¶ No. ex eadem, quod
4 filie † aduersus patrem dotem recuperatam retinentem, actio non competit, per quam consequatur: vt dotem illã penes se habeat: dum est in potestate: secus autem dũ est emancipata: quia tunc agere potest. Et huius est ratio: ꝙ dum filia est in potestate, iure patrie potestatis dos penes eum debet existere, ⁊ ad eum redire: vt in authen. sed quamuis. C. de rei vxo. act. ⁊ in. l. fina. C. commu. vtr. iudic. Que ratio cessat, dum est emãcipata: quia per emancipationem ius consolidationis pertinet integraliter ad filiã: vt in dicto. §. videamus. cum si. ⁊ in hoc est iste text. notab.
5 ¶ Not. in. §. Lucius. † quod etiam soluto matrimonio dos marito dicitur debita, si sibi eo constante non est soluta. quod dic, vt. ff. eodem. l. si pater ignorans. ¶ No. ex eo-
6 dem secundo ꝙ † maritus, qui constante matrimonio dotem non recepit, eo soluto debet ad dotem agere: vt illam vxori olim sue, ⁊ a patre exheredate, aliis institutis restituat: aut saltim actiones sibi competentes vxori cedere.
7 ¶ No. ex † eodem tertio, ꝙ exceptio, dolo facis petere: de qua in. l. dolo. cum si. j. de dol. except. non obstat agenti, qui restituturus est rem, ad quã agit, alteri ꝙ illi contra quẽ actionem dirigit. Et ad hoc iste text. continuo allegatur.
8 ¶ No. † ex eo. in versi. alioquin. quod ius consolidationis dotis in persona filie, locum habet etiam soluto matrimo-
9 nio post mortem patris. ¶ No. † ex eodem, ꝙ etiam in filia exheredata locus est consolidationi dotis, que inducitur per mortem patris vel emancipationem filie. Ad idẽ
10 ter. in. d. §. videamus. ¶ No. ex † eodem, ꝙ locus est dotis cõsolidationi in persona filie, nedum in dote per patrem soluta: sed etiam in ea, que solũ est promissa. ⁊ ad hoc istũ text. not. allegani in. l. post dotem. ff. eod. ¶ No. † in versic. ⁊ si ex parte. ibi, dum dicit coheredes eius ⁊c. ⁊ suppletur ergo non vxorem: text. notabilem, quod quamuis dilatio tẽporis, que inest ipsi obligationi, propter quam res que petitur, venit restituenda ex interuallo ei, a quo petit: nõ excludit exceptionem illam, dolo facis petere, qõ es restituturus ⁊c. vt in. l. fi. j. vt lega. nomi. caueatur. tamen dilatio, que miserationis causa concessa inest solutioni, propter quam quis ex interuallo restituturus esset id, qõ petit ei, a quo petit non excludit exceptionem illam, dolo facis petere ⁊c. quia imo opponi potest. Et ad idem. ff. de cõdic. ob cau. l. si donaturus. in fi. ff. co. l. nupta. §. j. Hoc enim patet hic: quia si maritus dotem sibi a socero promissam petere potuisset, ab eiusdem filia ⁊ herede et vxore olim sua, eam nõ fuisset restituturus incõtinenti: sed miserationis causa habuisset terminum ad soluendum. de quo in. l. vnica. §. exactio. C. de rei vxo. actio. ⁊ tamen dicitur, quod ab ipsa filia non potest pater dotem exigere, ex quo eandem illi deberet restituere, cuius ex interuallo miseratio-
12 nis causa. ¶ No. vltimo † ex eodem, ꝙ consolidatio dotis locum habet in persona filie, cuius cum aliis heredibus per patrem institute. Sicut enim dos exacta per patrem extraneis heredibus institutis, non illorũ est, sed filie: vt est casus sing. in. d. l. fi. C. cõmu. vtr. iudi. ita ⁊ dos per eundem solummodo promissa. Et ad hoc est iste text. notabi.
13 ¶ In tex. ibi, ipsum quoq; conueniri posse ⁊c. ⁊ sic † ficta solutio, que inducitur ex successione: non impedit ius consolidationis in persona filie: ergo pari ratione, nec vera: quia si impediret, etiam ficta: quoniam regulariter fictio sequitur qualitates veritatis inquantum potest: vt in. l. adoptionem. ff. de adop. ⁊. l. iij. §. ex contrario. j. de acquir. possessio. ¶ Et sic facit iste text. hoc modo inductus pro opi. mea, quam posui in. l. post dotem. ff. co. Pro qua etiã adduci potest tex. l. pe. in. §. filia. j. eodem. ¶ In tex. §. Lu-
14 cius. ibi, debebit † maritus coheredes eius pro parte virili exigere ⁊c. Supple ergo mulierẽ pro parte sua: quia repelli potest illa exceptione, dolo facis a me petere, qõ mihi restituturus es: quamuis ex interuallo miserationis causa. Et sic habes, quod interusurium medij tẽporis

non producit actionem efficacem illi, qui dilationem habet ad reddendum, quod exigit, & a quo exigit miserat. omnis causa sibi concessam: de quo dic vt plenissime dixi in l. si constante. §. quoties. ff. eo. & ibi dictis hec adde. ¶ Primo, † quod lucrum cessans in quo, vt plurimū fortuna potissime operatur, ita quod quodammodo quasi nihil artificiū non venit in consyderatione. Text. est sing. in l. quemadmodū. §. ite Labeo. ver. idēq; Labeo. ff. ad leg. Aquil.

16 ¶ Secundo, † quod donatio interusurij medij temporis nō inducit inualiditatem donationis inter personas, inter quas donatio regulariter est prohibita. Text. est valde not. in l. sed si vir. §. quod vir vxori. ff. de donat. inter vir.

17 ¶ Tertio, q† interusurium medij temporis inducit efficacem actionem ad petendum illud debitum, cuius conditionaliter relicta est liberatio. tex. est in l. pure. in prin. ff.

18 de doli except. ¶ Ultimo, q† interusurium medij † temporis fauore debitoris impedit actionem oriri creditori, cui sub contrarijs conditionibus quarū vna omnimodo extitura est, promissio facta est. glo. est ordi. in l. Julianus. in ver. & similem. super verb. ex vna causa. ff. de condi. indeb.

19 ¶ In tex. † ibi, dos a viro vino Lucio Titio, id est, patre mulieris &c. Fuit ergo in pacto de non petendo persona patris adiecta, verbo executiuo absq; dictione taxatiua: & nihilominus vult tex. hoc pactū esse personale, nec trāsire ad patris heredem. Ad idem. ff. e. l. si marito publico. §. fi. & melior tex. est. ff. de pac. do. l. ob res amotas. §. si cōuenerit. de quo dic, vt plene not. in l. si sic. ff. de verb. obliga. et in l. qui in futurum. §. si ex altera. & l. iurisgentiū. §. pactorum. ff. de pac. ¶ In glos. l. si socer. in prin. ibi, respondeo

20 illud respectu succedentis dicit &c. Et † sic vult glos. quod successio habeat vim solutionis respectu succedentis tantum, quod est falsum: quia imo etiam pro solutione est, respectu accessorie obligati: vt l. Uranius. ff. de fideicommiss.

21 ¶ In ead. glos. ibi, non quantum ad alios &c. Et sic † vult glo. quod nō habeat successio vim solutionis quo ad personam mulieris, que quodammodo in dote est correa stipulandi, vna cum persona patris: nō autem accessorie ad patrem, cōmodum obligationis sentiens: vt. l. qui hominem. §. si gener. ff. de solu. Dy. vero aliter soluit dicens, q† illud quod dicitur successionem loco esse solutionis, procedit quando solutio potuisset fieri sine alterius consensu: quod non procedit in patre, cui dos solui non potest, sine consensu filie: vt. l. non solum. cum si. ff. eo. quod impugnat hic Barto. & recte, vt hic per eum: vnde vera & communis solutio est, quo ad hoc, quod successio habeat vim solutionis est quedam fictio, que tunc inducitur: cum succedens tractat de damno vitando: vt dicta. l. si debitori. et dicta. l. si ei. §. fi. nō autem tunc cum tractat de aliquo lucro captando: prout tractat hic pater volens auferre ius consolidationis filie: vt in l. heres a debitore. §. fi. ff. de fideiuss.

¶ In glos. eiusdem. l. super verbo, dicemus. ibi, sicq; am-

22 bulat de patre in eam &c. no. glo. quia† intelligendo eam, vt differat a membro sequenti, in casu proxime posito: videtur velle, q† si pater incontinenti stipulatur dotem sibi reddi, non impeditur consolidari actio in filiam per mortem patris, vel ipsa sui iuris effecta: de quo dic, vt plene diximus in l. post dotem. ff. eod. ¶ In glo. eiusdem principij, super verb. conueniri. ibi, petita venia &c. iūcta alia

23 particula. sed de equitate iudicis officio consulitur filie: nota glos. † quia similis est illi, que reputatur singularis in l. cogi. §. si pater filio. ff. ad Trebel. scilicet, quod etiam necessaria est imploratio venie: vbi filius officium iudicis instituit contra patrem. ¶ In eadem ibi, sed in potestate

24 constituta non potest communi iure &c. † hoc procedit de iure ciuili: de iure vero canonico indistincte inter patrem & filium in potestate lis esse potest: vt habentur tres glos. ordi. vna. ii. q. vij. queritur. alia. xxiii. q. iiij. si ecclesia. alia in c. fi. de iudi. lib. vi. Sed nunquam earum verum fundamētum videre potui: nisi dicamus, quod pro eis sit casus in c. non est nobis. de sponsa. Sed certe ibi loquitur in causa matrimoniali, & sic in spirituali. In spiritualibus autem filius, quāuis in potestate, sui iuris esse censetur: vt in dicto c. fina. sicut & in iisdem spiritualibus, persona minoris reputatur maior: vt ibidem. & plene not. glos. in cap. ex parte. de resti. spolia. & habent Legiste glo. not. in. l. ait pretor. in princi. ff. de mino. ¶ In eadem ibi, iudicis offi-

25 cio consulitur filie &c. not. glos. † quia cum officium iudicis non presupponat obligationem: vt in. l. qui per collusionem. §. preci. ff. de actio. emp. & l. Quintus. ff. de annis lega. videtur innuere glos. quod pater non obligetur ad filiam dotandam: contrariū tamen senfit in. l. obligamur. §. lege. ff. de act. & oblig. de quo dic, vt ibi probatur. Possumus tamen dicere, quod largo modo obligatus dicatur: cum iudicis officium saltim quasi obligationem presupponit: vt habetur glos. notab. in. l. si seruum. §. effectus. ff. de verbo. obli. ga. & in. l. promissor. la. ff. de constitu. pecu.

¶ In glo. §. Lucius super verbo, peteretur. ibi, quod pa-

26 ctum valet &c. & sic est † sentētia glossatoris, quod pactum per quod fit deterior conditio dotis ad preiudicium mariti validum est: & qr materia vtilis & quotidiana ac etiam qr per antiquos doctores indiscusse relicta: licet per moderniores aliqualiter examinata: igitur diligenter tractada, & in ea forma bas conclusiones. ¶ Prima, quod pactum per quod fit deterior conditio mariti, quo ad tēpus dotis reddende a iure communi prefixum diminutum, est validum: vt. l. de die. cum sequen. & l. Attilicinus. ff. de pac. do. Et huius est ratio: quia confertur huius conventionis effectus in tempus soluti matrimonij: quo casu nō intelliguntur inter coniuges prohibite cōuentiones pro-

prij iuris estimatiue, vel diminutiue. ff. de dona inter vir. l. si eum seruum. §. fina. cum. l. sequen. & si dicas etiam hac ratione valida esse deberet talis conuentio. etiam quo ad preiudicium vxoris: quod tamē in illis legibus negatur: respondeo, quod in vxore contra. est ea ratione: qa quāmis fit solutum matrimonium primum: tamen speratur peruenire ad secundum. Et igitur ne effectus spei dilatetur per dilationem restitutionis dotis, quam sentiret vxor si pactum valeret prorogatiuum temporis a iure communi prefigi ad dotem reddendam: inductum est qr non valeat. Pro quo facit: quia ex hac ratione determinat Jurisconsultus, quod quamuis soluto matrimonio primo: tamen propter spem vlteriotis matrimonij, predicta dotale intelligitur: vt in. l. etiam directo. ff. de fun. do. ¶ Se-

27 cundat conclusio: pactum propter quod mariti condītio in dote efficitur deterior, quo ad subeundum onus dotis periculum est validum. Casus est in. l. Papinianus, alias incipit, Pomponius. ff. de pac. do. & ad hunc etiam casum adaptari potest ratio, quam precedenti conclusio-

28 ni adieci. ¶ Tertia conclusio, † pactum per quod conditio mariti in dote deterior efficitur, quo ad perdendam rei dotalis administrationem: cum ea ex conuentione in vxorem transferatur est validum. Casus est. ff. de donat. inter virum. l. mortis sue. §. res in dotem. ¶ Quarta con-

29 clusio, † pactum ante matrimonium, per quod preiudicatur quo ad petitionem ipsius dotis, respectu tēporis dotis factum cum vxore, ne ea viuente maritus dotem petat, est validum. Casus est in. l. Julianus. ff. de iure dot. et in. l. ob res amotas. §. si conuenerit. ff. de pac. do. & si dicas imo videtur hoc inualidum: quia eius effectus conferatur in tempus constantis matrimonij: igitur nullum: vt. l. cū sponsus. C. de dona. ante nup. vbi patet, quod donatio inter sponsos initiata post matrimonium contractum, effectū accipiens, est nulla. Ad idem. ff. de donat. inter virum. l. si sponsus. cum si. Respondeo, q† illa iura loquuntur, quando vir aliquid de proprio dat mulieri, quod datum a mu-

liere nunq̄ ortum habuit: nos autem quando super dote paciscitur, que licet sit in dominio viri regulariter tamen habuit ab vxore principiū productiuum, quo casu valere videtur dicta conuentio, per dictam. l. Julianus. vbi est casus. Hanc autem solutionem confirmat potenter tex. not. ad propositum in. l. fi. ff. de dona. inter virum. volens, q† donatio rei proprie vxoris empte, tamē ex pecunia mariti, facta marito est valida, ea ratione: quia dominium eius rei in vxorem principium productiuum habuit a pecunia mariti. Et quia aliquo casu, scilicet muliere non existente soluendo pecuniam, ex qua emit, vtilem actionē habet ad rem emptam percipiendam: vt in. l. vxor marito.

30 in eod. titu. ¶ Quinta conclusio, † pactum per quod conditio mariti in dotis petitione circa tēpus efficitur deterior factum, non cum vxore, sed cum vxorem dotante, est validum. Casus est hic, & in. l. cum pater dotem. & in. l. Filius Marcellus. ff. de pac. do. & l. si pater mulieris de in-

31 do. ¶ Sexta† pactū per qō conditio mariti deterior effi-

citur, circa ipsam substantiā dotis factū ante nuptias cō-

tracta

tractas, puta, de dote non petenda, vel petenda: sed pro certa quota, est validum. Iste est casus in l. si pater. §. i. s. de pac. dot. secundum quod ibi litera communis est, sine ver. non, & vera: vt vidi in Pisana litera, bodie Florentina. Et huius est ratio: qz nõ est dubium, quod potest esse matrimonium sine dote: vt in l. fina. C. de dona. ante nup. Affectu enim & non dotibus matrimonia contrahuntur: vt in l. si. C. de repud. Per hoc autem pactum, non aliud resultabit, q̃ hoc. s. q̃ ipsa mulier habebitur pro indotata: & est quod dicit tex. in. d. §. i. sine dictione, non, ibi, indotata erit mulier &c. ¶ Septima, pactum per quod condi
32 tio † dotis efficitur deterior respectu mariti, quo ad substantiam ipsius dotis, puta, qõ illa promissa peti non possit: vel eius pars: factum non cum vxore, sed cum eam dotante, est validum. Casus est. §. de iure do. l. vir ab eo. §. de
33 pac. dot. l. fi. in fi. ¶ Octaua, pactum † per quod conditio dotis efficitur deterior quo ad ipsius dotis substantiam, puta, quod illa peti non possit, seu eius pars, factum cum vxore constante matrimonio, est validum. Iste est casus not. iuncta gl. in l. si pater. §. si mulier. §. de pac. do. Et huius est ratio: quia tunc sapit donationem, & est factum tẽpore omnino prohibito. ¶ Nona pactum, per quod con-
34 ditio † dotis respectu mariti efficitur deterior, quo ad ipsius dotis fructus: puta, si fiat pactum, quod illi cedant lucro mulieris est invalidum: quia contra naturam dotis, que est vt fructus ex ea cedãt lucro mariti, propter onera matrimonij supportanda: vt l. dotis fructus. & l. pro oneribus. cum si. Iste est casus in l. si conuenerit. §. de pac. dota.
35 ¶ Fallit primo † nisi conueniat, quod vxor se familiam q̃ alat. tunc enim valida est conuentio: vt. d. l. si conuenerit. in fi. & in l. si quis pro vxore. §. fi. §. de dona. inter virum. & l. quidã fundũ. §. de pac. dot. Et huius est ratio: q; tunc censentur ipsi fructus dotis dari vxori in recompensationẽ onerum matrimonij, que supportat. Clarum est autem, quod fructus dotis ob causam hanc vxori assignari possunt: vt in l. ex annuo. §. de dona. inter virum. ¶ Fallit se-
36 cundo, nisi fuerit † factum pactum aliquod preiudicatiuũ vxori, circa ipsam dotem, puta, q̃ dos esset vxoris periculo: quoniam tunc in recompensationem valet pactum, qõ fructus dotis cedant lucro. Casus est sing. §. de pac. do. l. si mulier. Cessetur enim tũc hinc inde mutua donatio insurgere, que inter coniuges est valida: vt. l. quod autem. §. si
37 vir & vxor. §. de dona. inter virum. ¶ Fallit † tertio, nisi fit factum pactum, quod fructus vltimi anni matrimonij, quorum diuisio de iure communi fieri debet inter coniuges iuxta materiam. l. diuortio. §. eo. cedãt totaliter lucro mulieris: quia tunc valet conuentio attento, q̃ est collata fructuum donationi in tẽpus permissum: quia soluti matrimonij. Casus est in l. si inter virum. qui alias est. §. fin. l.
38 Beblius. §. de pac. dot. ¶ Fallit † quarto in casu. d. l. si cõuenerit. s. quando mulier propter conuentionem predictam ampliorem dotem dedisset marito, quam alias duratura fuisset: quoniam tunc conuentio sustentatur: q; saltim aliquod emolumentum percipiet maritus ex vsu precij redigendi ex venditione fructuum: vt ibi not. dicit tex. Et ex his est declarata litera. d. l. si liberis. §. fina. qui alias est. l. incipiens, queris. vbi traditur validam esse conuentionem ante nuptias factam, per quam astringitur maritus ex fructibus dotis alicui creditori mulieri satisfacere: quia tunc tantominus in dote habuisse censetur: secus si fiat ipsa conuentio constante matrimonio: quia tũc vim donationis habet: & igitur invalida. ¶ Decima cõclusio,
39 pactum † per qõ conuenit inter coniuges, quod dos marito promissa nõdum soluta, intelligatur in aliquo diminuta: vel etiam totaliter vxori remissa, est validum, etiam si fiat constante matrimonio. glos. est singu. in l. si constante. ver. sed si ex contrario. in verbo, firma. C. de do. ante nupt.
40 ¶ Undecima, † pactum per quod fit conuentio, q̃ maritus dotem sibi solutam constante matrimonio vxori reddere teneatur, est nullum. Casus est in l. i. C. si dos constã. matrimo. dicens nullam esse dotis solutionem vxori constante matrimonio factam per maritum: ergo pari ratione nulla erit promissio de soluendo: cũ hec duo. s. promissio & solutio regulariter iudicentur a pari: vt in l. fin. cum si. C. ad leg. Falcid. ¶ Fallit, nisi fiat dicta conuentio de soluendo dotem vxori cõstante matrimonio in aliquo, ex illis casibus, in quibus est permissum dotem eo tempore solui, qui habentur in l. quamuis. cum sequẽ. §. eo. in l. sed pro ea. §. i. §. de relig. in authen. de nupt. in. §. dotes. & in l. ita constante. & l. fina. §. de iure do. & l. si mulier dotis. §. de pac. do. Et per hec est expeditus plene primus passus in materia. s. an valeat pactum super dote iuri mariti preiu-
41 dicatiuum. ¶ Capio nunc † ex ordine secundum. s. numquid valeat pactum super dote preiudicatiuum iuri mulieris? & in hoc prima conclusio fit ista. Pactum factũ ante matrimonium per quod conuenit, vt mulier predecedente, vel matrimonio soluto per diuortium culpa communi, vel culpa vxoris tantum, & tantibus liberis dos cedat lucro mariti: & sic fit irrepetibilis: est validum. Casus est in. l. i. §. i. cum si. i. de dote prelega. ¶ Secunda. pactum
42 † factum ante matrimonium, per quod conuenit, vt marito predecedente dos cedat lucro suo: & cõsequenter eius heredum: & sic fit per vxorem irrepetibilis, est invalidum.
43 Casus est in l. ij. §. de pac. do. ¶ Fallit, † nisi constante matrimonio fuerit separatum matrimonium, quo ad thorũ per ingressum religionis amborum coniugum: quia tunc pactum est validum: & marito premoriente dos cedit lucro heredum eius. Casus est singu. in authen. vt nul. iudi. in. §. adulteram. ibi, dum dicit: vt per omnes casus pacta dotalibus illata instrumẽtis, viro illesa scrutẽtur &c. Pro cuius tex. intelligentia, vide quod plene dixi. §. cod. l. Iu
44 cius. ¶ Tertia, pactum ante † matrimonium conceptũ indefinite, seu vniuersaliter, per quod conuenit, quod quocunq; modo soluto matrimonio dos cedat lucro mariti, est invalidum eo casu quo predecedit maritus: validum vero, si predecedat vxor. Casus est in. d. l. ij. de pac. dot. Et huius conclusionis veritas probatur per tex. l. Attilicinus. §. de pac. do. dicentis, invalidũ esse pactũ etiam ante nuptias cõtractas celebratum, per quod in preiudicium mulieris conuenit, quod dos soluto matrimonio repeti debeat vlteriori die, quam a iure communi statutum sit: ergo multo fortius invalidum erit pactum, quamuis ante nuptias celebratum, quod dos non possit repeti soluto matrimonio modo aliquo, sed cedat lucro mariti. Et si dicis ad hoc refragari tex. d. l. si liberis. §. fin. alias. l. queris. vbi patet validum esse pactum ante nuptias inter coniuges contractum, per quod cõuenit, quod ex fructibus dotis alicui creditori mulieris satisfiat: & sic in preiudicium mariti: ergo pari ratione debet esse validum preiudicatiuum mulieri, quando ante contractum matrimonium fit: cum vir & vxor non debeant ad imparia iudicari. C. de iudic. vidui. l. legem Iuliam. cum si. Respondeo, quod in materia dotis ira magis fauent parti mulieris, q̃ parti mariti, ea ratione: ne contingat ex non existentia facultatis dotis dande impediri matrimonia. Et hoc esse verum apparet ex tex. in. d. l. Attilicinus. vbi in preiudiciũ mariti valet pactum diminutiuum temporis sibi concessum de iure communi ad dotem restituendam: licet non valeat econtra, scilicet, prorogatiuum dicti temporis in preiudicium mulieris: vt hec patent eodem titu. l. de die. cum sequentibus. Huic etiam conclusioni premisse refragatur ratio hec, scilicet, quod videatur valere debere predicta conuentio attento, quod conferatur eius effectus in tempus matrimonij dissoluti: & sic in tempus permissum per. l. si cum seruum. §. fina. cum. l. sequen. §. de donat. inter virum. quia respondeo, quod valet donatio inter coniuges, cuius effectus confertur in tempus permissum, scilicet, post matrimonium dissolutum: quando tractatur de modico preiudicio, puta: quia fit donatio reuocabilis: vt donatio causa mortis. & ita loquitur dictus. §. fina. cum. l. sequẽ. d. l. si cum seruum. Secus autem si tractetur de magno preiudicio, puta: quia fiat donatio inter vinos irreuocabilis. Licet enim tunc conferatur eius effectus in tẽpus soluti matrimonij: nihilominus erit valida. Iste est tex. in. l. vbi ita donatur. i. de dona. cau. mort. Istud etiam probatur in. d. l. ij. de pac. do. vbi patet, q̃ factum erat pactum, q̃ soluto matrimonio morte mariti dos cederet lucro eius: & sic collata erat donatio in tempus soluti matrimonij: & tamen illi preiudicatur. Ita etiã probatur in. d. l. Attilicinus. vbi similiter donatio vlterioris tẽporis, q̃ de iure cõmuni statutum sit, quo dos deberet restitui, collata erat in tẽpus soluti matrimonij. ¶ Quarta, pactũ † cõ-
45 stãte matrimonio factũ per qõ cõuenit soluto quomodocũq; matrimonio, dotem lucro mariti debere cedere: & sic

partem vxoris receptione priuari, est inualidum, eo: quia habet vim donationis. Istud probatur in. d. l. si liberis. in versi. si. vbi patet inualidum esse pactum constante matrimonio factum preiudicatiuū parti mariti, puta: quia conuenerit, quod ex fructibus dotis alicui creditori mulieris satisfieret: ergo multomagis inualidum erit dicto tempore factum preiudicatiuum parti mulieris. Secūdo probatur ex. l. si pater. §. ij. iuncta glos. ī. de pac. do. que determinat inualidum esse pactum super dote iuri mariti preiudicatiuum constante matrimonio factum, per qō conuenit: vt certa pars dotis promisse peti nō possit, eo: quia donationem continet: propter quod forte falsa est glo. d. l. si constante. superius alleg. ergo multofortius erit, inualidū. si per illud preiudicetur parti mulieris. Tertio hoc probat generalitas. d. l. vt autem. alias incipit, Quod autem. ī. de pac. dota. indistincte dicens inualidum fore pactum, per quod conuenit, ne dos reddi debeat. Ex quo enim indistincte loquitur dici potest, quod trahi potest ad casum, quo ipsum pactum constante matrimonio est
46 conceptum. ¶ Quinta, pactum † per quod mulieri in repetitione dotis preiudicatur factum soluto matrimonio, est inualidum: vbi non adest iusta causa ipsius facti confirmatiua. Istud primo probatur ex doctrina Iurisconsulti, in. l. etiam directo. ī. de fundo do. volentis dissoluto etiam matrimonio prediū dotale intelligi. Sed prediū dotalis alienatio ipsi mulieri constante matrimonio est prohibita: vt. l. constante. C. de donat. ā. l. si predium. C. de iure do. l. vnica. §. ā cum lex. cum si. C. de rei vx. igitur ā eo soluto. Et si dicas hac ratione etiam omni casu inualidum esse debere pactum preiudicatiuum mulieri in repetitione dotis, factum post sponsalia, et ante matrimonium: quia etiam tempore sponsaliorum predium dotale intelligitur: vt in. l. lex Julia. ī. de fund. do. ā in. l. non fine. C. de bonis que liberis. Respondeo, quod isto casu validum erit pactū in casibus supra positis, scilicet casu quo predecedat mulier, vel matrimonium dissoluatur per diuortium culpa communi, vel mulieris tantum: ā per hāc rationem validum erit etiam istis casibus pactum soluto matrimonio factum. Secundo probatur hec conclusio in. l. licet. ī. de pac. do. vbi patet, quod nisi sit iusta causa: puta paupertatis mariti, inualidum est pactum per quod conuenit de dote vlteriori die reddenda, quam a iure cōmuni statutum sit, etiam si fuerit factum soluto matrimonio: ergo multo magis erit inualidum, quando conuenit dicto tempore absq; iusta causa, ne vnquā repetatur. Et per hec accipiunt declarationem glos. que in hoc passu locute sunt varie, posite in. l. ā beredi. §. filia. ī. de pact. ā in. l. cum dos. versi. si vero sit pacta. ī. de pac. do. ā. in. l. qō sponse. C. de dona. ante nup. ¶ Capio membrum eiusdem ma-
47 teriet † secundum, scilicet, an valeat pactū super dote preiudicatiuum in prorogatione temporis statuti ad illam reddendam diminutiuum: postea sequitur pactum reductiuum ad dilationem iuris communis: ā sic precedentis derogatiuum, ipsum secundum est validū: quamuis afferat preiudicium commoditati quam mulier sentiebat ex pacto primo: cum per illud dotem fuisset celerius recuperatura. Casus est singul. in. l. si vnus. §. pactus ne peteret. versicu. quod ā in specie dotis. ī. de pactis. ¶ Secunda
48 pactum † preiudicatiuum mulieris: quia prorogatiuum temporis a iure communi statuti ad dotem reddendam inter coniuges contractum ante nuptias, vel constante matrimonio, est inualidum. Tex. est in. l. de die. ā. l. Attilicinus. ī. de pac. dota. Quod intelligo vbi predecedit ipse maritus: vbi vero predecederet ipsa mulier secus esset: qr tunc cessat ratio dictarum legum: que ideo tempus nolūt prorogari posse, ne mulier impediatur nubere: igitur ā cessat priuilegium. j. de legat. ij. l. cum patronus. ā. l. Titia. §. vsuras. Item quia hoc priuilegium mulieri in dote concessum ad eius non transit heredes. iuxtam regulam li. C. de priuileg. do. Item pro hoc tex. dicte. l. ij. ī. de pac. do. vbi patet, quod pactum de dote lucrāda muliere predecedente est validū, eo: quia tunc non preiudicatur sibi circa facultatem matrimonij contrahendi: licet secus sit, si fiat pactum de lucrando predecedēte marito: ergo multomagis in casu proposito valebit pactum de dote vlteriori die reddenda predecedente muliere, attento, quod non sibi, sed heredibus preiudicatur. Item et quod est ablatiuum minoris preiudicij. et ita declaro illas leges.
49 ¶ Tertia conclusio, pactum de † dote vlteriori die reddenda factum per vxorem soluto matrimonio, non alias est validum, quam si interueniat iusta causa: puta mariti inopia. Iste est tex. not. in. l. licet. ī. de pactis do. ¶ Quar-
50 ta conclusio † pactum de dote vlteriori die reddenda, factum per patrem mulieris dotantem, est validum propter reuerentiam paterne pietatis. Hec est glo. ī. de pac. dot. l. aliud. Et huius est ratio: quia ipse habet onus filiā maritandi, ā dotem dandi: vt in. d. l. qui liberos. de ri. nup. ā. d. l. fi. C. de do. promis. Si tamē cōsolidetur actio in persona filie, non nocebit sibi pactum illud: nisi heres particip asset ā consensum prestitisset. Ita est casus in dicta l. aliud. Et ad idem regula. l. ij. in versic. ceterum. ī. eodem.
51 ¶ Capio nunc tertium membrum † principale materie, scilicet, an valeat conuentio, per quam mulier alium adhibet ad stipulandum dotem reddi animo illi donandi. In quo prima conclusio sit hec: quia si adhibitio ad stipulandū animo donandi est facta in casu, quo mulier predecedat, est valida. Ita patet in. l. que dotis. ī. eod. ā in. li. ci-
52 si. C. de iure dotium. ¶ Secunda si adhibitio † ad stipulandum animo donandi est facta in casu, quo decedat maritus est inualida: quia ex hoc preiudicatur mulieri in facultate matrimonij contrahendi. Casus est in ratione sui in dicta. l. ij. ī. de pactis dota. ¶ Tertia, si adhibitio
53 ad stipulandum † animo donandi, quia simpliciter, vel in omnem casum restituende dotis, valida erit eo casu, quo predecedat mulier: inualida vero casu quo predecedat maritus: ā sic separatur vtile ab inutili. Tex. est in. d. l. ij. ī. de pac. do. Et hec procedunt vbi constat, quod animo donandi inter vinos, quis fuit adhibitus ad stipulandum. Quid autem si animo donandi causa mortis, vel dubitetur: dic vt plene dixi in dicta. l. que dotis. ¶ Vtibi pote
54 dunt vbi † ad stipulandum adhibetur extraneus vbi ro pater, tunc firma conclusio nem vltimam hanc, scilicet valet adhibitio patris ad stipulandum dotem animo donandi etiam in eum casum, quo cōtingat maritum precedere. Casus est in. l. quoties. ā. l. post dotem. secundum vnam lect. ī. eodem. si tamen filia adhibens fuerit minor, competet sibi in integrum restitutio. ī. de mino. li. ij. §. sed vtrum. Et primi dicti ratio est: quia per hanc donationē non censetur tunc sublata filie facultas matrimonij contrahendi, attento, quod pater compelli potest ad eam ite rum dotandam: vt in. d. l. qui liberos. ā. d. li. Non tamen declara ex his que dixi in. d. l. post dotem. ¶ Capio mem
55 brum † vltimum, scilicet, quid quando pactum est vbi: quia potēs tendere ad preiudicium ā fauorem mulieris? In quo conclusio est, quod si veniat casus mulieri fauorabilis: pactum iudicabitur validum: si vero eueniat casus mulieri preiudicialis: iudicabitur inualidum. Casus est valde not. in. l. Attilicinus. ī. de pact. dota. de quo casu refert. d. Bal. ibi, dat viua voce, Bal. mirabatur valdecens, q̄ quilibet prima fronte diceret contrarium, ā inde casset pactum validū, eo: quia ratione dubij euentus non videbatur mulier ipsa leda: vt. l. fideicommisso. C. de trāsa. ā. l. si pater puelle. C. de inoffi. testa. ¶ Vltimo aduert. ex
56 † vt. ī. tetigi in illo articulo, an remissio dotis promisse, sed non solute possit constante matrimonio fieri per maritum vxori. glos. sunt contrarie: quia in. d. li patet. ī. de pac. do. tenuit, q̄ non, quasi instar donationis habeat, in. d. l. si constante. C. de donat. ante nup. tenuit contrariū. Sed tu salua dicendo, q̄ glos. in. d. §. ij. locum habet vbi econuerso vxor non fecisset marito remissionem alicuius sibi a marito promissi: tūc enim inualida est promissio dotis promisse facta per maritum: quia inducit ua donationis. glos. vero in. d. l. si constante. procedit vbi econuerso vxor fecisset marito remissionē alicuius, scilicet sibi a marito promissi, puta remissionem donationis propter nup. Tunc enim valida est remissio mariti de dote facta, attento, quod ex mutua remissione resultat hinc inde mutua donatio, que inter coniuges est valida: vt in. l. quod autē. §. si vir ā vxori. ī. de dona. inter virum. Et iste est recte sensus glo. in. d. l. si constante. si referatur ad tex. super quo est posita. Quoniam ille loquitur, vbi hinc inde facta fuit remissio inter cōiuges: quia a marito remissio promisse dotis ab vxore remissio promisse propter nuptias donatio-nis. Et hec sufficiant de hac vt li ā quotidiana materia.

Ex quibus

Ex quibus formari posset solennis repetitio. ¶ In glos. super verbo,redditur⁹.ibi,vnde dos ei legata videtur ⁊c.
57 ¶ Notanda † est hec particula glos.que innuit, quod verba enunciatiua per modum cause prolata, nedum inducunt exceptionem: sed etiam pariunt actionem. Sed cõtrariũ videtur tenere glo.in l.emptor.§.ancilla.s.de rei vendi.dicens solũmodo parere exceptionem per tex.illum.⁊l.fi.ff. de doli except.Bar.autem hic cõcordat dicẽs, qõ pariunt actionem personalem:vt in hac glo. Pro qua videtur casus.ff.de dot.collat.l.fi pater pro filia . non autem pariunt realem:⁊ ita loquitur glo.in.d.§.ancilla. Et huius est ra-
58 tio:quia † ex talibus enunciatiuis verbis colligitur tacita dispositio testatoris non expressa:tacita autem nõ sufficit ad dominij translationem in eum,cui testator loquitur:vt l.seruũ filij.§.fi.de leg.i.⁊ qõ no.Bar.in eo.tit.l.ij. Ergo nec ad realis actionis productionem,que presupponit dominium ex parte agentis:vt in l.j.C.de aliena.iudicij.et in.l. item in rem actio.cum simi.C.de rei vendic. Tu aduerte: quia satis esset defensabile:qõ etiam producant actionem
59 realeam,eo:† quia videmus in simili. Quod verba enunciatiua de preterito principaliter ꝓpter se prolata, habẽt vim voluntatis expresse,etiam quo ad producendã actionem in rem,ei in cuius fauorem testator loquitur. Casus est.ff.de don.l.ex hac scriptura.C.eo.titu.l.fi donatio.ff.de lega.ij.l. Lucius.§.quis.iuncta.l.j.C.cõmunia de legatis. Ergo pari ratione est dicendum,ꝙ actionem realem producant ista enunciatiua per modum cause principaliter propter se prolata. Non ob.dicta lex. seruum filij.§.fi.quia ibi colligitur mens testantis ex iuris interpretatione, scilicet ne alias legatum vsusfructus ibi sit inutile. In casu autem nostro colligitur ex tenore verborum testatoris:⁊ magis fauet lex voluntati,que que colligitur ex tenore testamenti,quam illi,que colligitur ex iuris interpretatione.ff.de vulga.⁊ pupill.l.iam hoc iure.C.de impuberum.l.precib⁹. cum simili. Item non ob.dictus.§.ancilla.qr ibi ideo dicit dari exceptionẽ: quia filia posset debatur:vnde nõ erat necessaria actio,ex quo habebat exceptionem.s.de eo per quẽ factum est.l.j.§.Scius.ff.vt in possessionem legatorum.l.j. §.fi debitori.non autem negat quominus cõpeteret actio, si filia non possideret. ¶ Nec etiam obstat.l.Titia cum testamento.§.Caius.de lega.ij.quam ibidem allegat glos. Quia ibi ideo est:quia qõ petebatur tanquam legatum, non includebatur in legato ex vi verborum testatoris: vt ibi patet iunct.l.penes.de verbo.signi. Ideo non est mirum si ad id ibi non competit actio. ¶ In eadem,vel me-
60 lius ⁊c.Nec solutio † vera:precedẽs autem non est bona: quia propter legatum factum mulieri tantũ,maritus gratiari non potest.C.de fideicõmissis.l.ab eo.ff.de leg.j.l.plane.§.fi.cum simi. ¶ In eadem glos.in fi.⁊c.vnde patet, qõ tenetur vir vel dotem exigere,vel actiones cedere. Cuius autem sit electio in hac alternatiua:dixit Petrus qõ mulieris fauore dotis. Et ita intelligit istum tex.⁊ male: quia contra casum.l.plerunq⁹.in.§.fi.s.de peculio.et.l.ij.§.item Pernа.in gl.ff.ne quid in loco publico. Ad idem.s.e.l.etiã §.fi. ¶ In glo.super verbo,sed alij.in princ.⁊c.Intrat hec
61 † gloss.discussionem illius regule,an petens quod postea restituturus est,repellatur doli exceptione? Et in hoc forma istas conclusiones ex cõmuni mente doctorũ. ¶ Prima,cum non est liquidum,quod quis id quod petit restituere postea debeat,exceptio dolo facis, nunquam petenti obstat. tex.est sin vnum intellectum in.l.j.§.rediguntur.
62 ff.quorum legatorum. ¶ Secunda,cum est liquidum,ꝙ qõ quis id qõ petit restituturꝰ est incõtinenti ei, a quo petit: tunc agẽti semper obstat exceptio,dolo facis:vt in.d.dolo.d:doli except.⁊ in regula,dolo.de regulis iur.in.vj.cum
63 simi. ¶ Tertia,cum quis id qõ † petit restituturus est ex interuallo ei, a quo petit.propter dilationem que respicit ipsam obligationem,rei adiicitur:tunc agenti non obstat exceptio,dolo facis. tex.est.ff.vt legat.nomine caueatur.l.
64 fina. ¶ Quarta : cum quis id quod † petit restituturus est ex interuallo ei,a quo petit propter dilationem,que miserationis causa indulgetur solutioni : tunc agens repelli potest exceptione,dolo facis petere. Tex.est hic in fine.et in.l.nupta.§.quoties.s.eo.⁊ in.l.fi donaturus.ad finẽ.s.de
65 condict.ob causam. ¶ Quinta,vbi † agens,id quod repetit,restituturus est ex interuallo ei,a quo repetit, propter dilationem que miserationis causa indulgetur solutioni: tunc ipse agens repelli non potest exceptione, dolo facis petere. Tex.est fin Barto.in.l.j.C.si dos constante matrimonio.⁊ in.l.fi mulier.§.rerum.ff.rerum amo.et sic ipse facit differentiam inter petentem⁊ repetentem. Quod aut procedat,dic vt plene dixi in.d.l.fi constante.§.quoties.s.
66 eo. ¶ Sexta, vbi agens † id qõ petit, restituturus est alteri,qui nõ est restituturus ei,a quo petit: tũc exceptione dolo facis, non repellitur. Casus est hic. ¶ Vltima vbi agens id,quod petit restituturus est alteri,qui restituturus est ei,a quo petit exceptione,dolo facis,repellitur.textus est in dicta.l.fi donaturus.ad finem.et hec vera,dum agitur petitorio. Quid autem si agatur possessorio: dic vt notat Dyn.in dicta regula,dolo.⁊ in dicta regula,qui ad agendum.eo.titu. Cyn.in.l.ij.C.de ed icto diui.et Barto. in.l.naturaliter.§.nihil commune.de acquirenda possess.et dic vt ibi dixi post eum.

Summarium.

1 ¶ Traditio instrumenti,in quo cõtinetur probatio debiti cõtra debitorem alteri facta:an operetur, quod actio dicatur cessa:⁊ nu.5.
2 Maritus,cui nec dolus,nec culpa in exigendo ascribi potest,non tenetur de periculo nominis debitoris.
3 Dolus patris in dote,quod nocet filie, etiã si non sit eius heres.
4 Ago:quod non agit ad estimationem fundi dotalis soluto matrimonio:si sine mariti culpa euictus fuerit.
6 Cancellatio instrumenti.quid operetur?
7 Traditio instrumentorum, quando inducat mandatum ad agendum?
8 Actus ambiguus,qõ declaratur secundũ qualitem persone illius,cum quo fit actus.
9 Inopia debitoris in dotem dati,quãdo pertineat ad maritum?⁊ nume.10.
11 Supinum⁊ gerundium,quid significent?
12 Exceptione qui agendo repelli potest dicitur esse obligatus ad non petendum.
14 Mulier,an possit renunciare hypotbece,quam habet in bonis mariti, ad ipsius mariti commodum? et vide numero.15.
16 Maritus soluto matrimonio,an habeat actionem ad dotem euictam?
17 Mulier in dote, an habeat causam lucratiuam, vel onerosam?
18 Delictum patris quando noceat filio?
19 Dolus authoris, quod preiudicat successori habenti titulum lucratiuum.
20 Assertio patris circa qualitatem filiationis, quando noceat filio?remissiue.

Meuia marito. ¶ Vbi marito non potest imputari,quare debitoris nomẽ sibi in dotem datum non exegerit, ipse de periculo nominis nõ tenetur. Et si predium estimatum in dotem datum, sine culpa mariti euincatur,nõ debet eius estimatio mulieri.
1 hoc dicit tota lex. ¶ Nota primo † ex principio legis, qõ per traditionem instrumenti,in quo continetur probatio alicuius debiti cõtra debitorem: videtur ipsi, cui traditio facta est,actio cõtra debitorem cessa:⁊ de hoc dic, vt infra
2 dicam. ¶ Nota ex eodem † secundo maritum non teneri de periculo nominis debitoris,si sibi nec dolus, nec culpa
3 in exigendo debitorem, imputari potest. ¶ Nota in †.§. fundus.eiusdem legis , quod dolus patris in dote nocet filie,etiam si non sit eius heres:⁊ huius rationem infra ponam. ¶ Nota ex eodem tertio, † quod fundo dotali estimato sine mariti culpa euicto,soluto matrimonio nõ agit mulier ad eius estimationem : quoniam si agit, doli exceptione repellitur:vt hic apparet. ¶ In textu principij legis,ibi,respondi potuisse quidem eum, cui actiones mandate sunt ⁊c.Traditio ergo † instrumenti,in quo continetur obligatio alicuius debitoris,inducit contra eundem cessionem actionis, que illi cessa intelligitur , cui traditio facta est. Quod est verum, vbi precedit causa habilis ad iuris translationem:vt in casu.l.siue in quo precessit causa

dotis: ⁊ tamen dicimus, quod donans seu legans instrumentum, seu etiam pignorans in quo continetur nomen debitoris, seu substantia alicuius obligationis tertij, censetur donasse legasse, vel pignorasse ius illud. C. de donat. l. j. de lega. j. l. seruum filij. §. cum qui chirographum. de lega. iij. l. qui chirographum. C. de hered. vel acti. vendi. l. fi. ⁊. l. j. C. que res pignori obligari possunt. vbi autem nõ precederet causa habilis ad iuris translationem: tunc censetur illud traditum gratia custodie in dubio regulariter fm Bal. qui tamen nihil allegat. Sed tu dic hoc notabiliter probari in. l. cum pater. §. pater pluribus. in glo. super verbo, custodie causa. j. de leg. iij. Et bene facit quod notat glo. o. di. 3. si certum pet. a. l. cum quid. Si tamen precedat causa habilis ad administrationem concedendam: vt quando traderetur per mulierem viro concedente administrationem paraphern alium: tunc etiam ex dicta traditione intelligitur translatum ius agẽdi: vt in. l. fi. C. de pactis conuen.

6 ¶ Quid autem si fiat cancellatio † ipsius instrumenti: quid tunc illa operetur: dic quod quandocq; fit cancellatio instrumenti, in quo continebatur ius rei tradite illi, per quem fit cancellatio: ⁊ tunc per eam cancellationem inducitur eiusdem rei traditio, que igitur censebatur tradita: quia instrumentum ius rei continens fuit traditum: ⁊ ista est sententia glo. singu. que ita debet intelligi in. l. ab emptione. in glo. magna. 3. de pactis, quã Bal. in vsibus feu. valde cõmendat. Quandocq; fit cancellatio instrumenti continentis contractum inter ipsum cancellantem ⁊ alium: ⁊ tunc dicendum, quod quamuis per cancellationem inducatur iuris ex contractu resurgentis resolutio: sicut ⁊ illa inducitur per redditionem eiusdem voluntarie factam: vt probant hec iura, scilicet. l. iij. in princi. j. de libera. lega. l. creditorem. C. de remissio. pigno. l. Labeo. 3. de pactis. l. si chirographum. 3. de probat. l. pecunie. ⁊. l. quod debitori. C. de solu. l. fullo. in. §. fi. j. de furt. Et quod plene notat Cy. in. l. fi de possessione. C. de probatio. ⁊ nota. in. l. vnica. §. ille autem. C. de lati. liber. tol. ⁊ in. c. ecclesia. el secundo. vt lite pendente. ⁊. l. si preses quasi desertam. C. quomodo et quando iudex. l. nostram. C. de testamen. ⁊. l. cancellauerat. j. de his que in testamẽto delentur Tamen ex eadem non inducitur ex instrumento cancellato rerum nominatarum retro traditio. Hoc quidem probatur: quia eius iuris debet esse contractus resolutio, cuius est eiusdem celebratio: vt in. d. l. ab emptione. et. l. Stichum resolnendam. C. de predijs mino. cum similib⁹. Sed traditio instrumenti continentis contractum inter tradentem ⁊ eum, cui fit traditio celebratum, non inducit translationem dominij, neq; possessionis rei, que in contractu deuenit: sicut nec ipse cõtractus regulariter: vt patet. 3. de rei vendica. l. si aliter. C. de pact. l. traditionibus. cum simili. igitur ⁊c. Licet casus speciales sint, in quibus resolutio contractus inducit retranslationẽ sine traditione. Quorum tres ponuntur per glo. in. l. ⁊ ideo eleganter. 3. de condi. furtiua. Allius in. l. si quis hac. 3. de rei vendicatione. Allius in. l. commissorie. C. de pac. inter empt. ⁊ vendi. et hec duo vltima iura declarantur per gloss. in. l. j. j. de

7 donatio. ¶ In textu ibi, neq; † mandati iurisditio ⁊c. Et hoc ex eo: quia non fuit in culpa ipse maritus in non exigendo: alias in mandati iudicio teneretur: vt in. l. dolus. 3. mandati. Et sic est hic tex. quod per traditionem instrumentorum factam ab vxore marito, inducitur tacite mandatum ad agẽdum. Que difficultas est dubia: et tangitur per glo. in. j. fi. C. de pactis conuen. per Barto. in. l. vulgo. j. de administrati. tuto. ⁊ in. l. iij. §. causa. j. de Carboniano edicto. per Bal. in. l. j. C. de procura. per Cano. in. c. coram dilecto. de officio delegati. Mihi pro substantia veritatis videtur distinguendum sic, scilicet quod aut probat quis ea instrumenta a principali persona sibi tradita: ⁊ tunc ea traditionis probatio inducit probationẽ mandati. Quod probatur ex duobus. Primo ex casu expresso in. d. l. fin. C. de pac. conuen. Secundo: quia contrariorum eadem est disciplina: vt in iuribus vulgaribus: sed per redditionem instrumentorum per procuratorem a domino factam, inducitur tacita mandati renocatio: vt in. l. negotiorum. §. curator. et in. j. tuto. j. de appellatio. ⁊ in. l. ita autem. §. fin. j. de administra. tuto. Ergo a contrario, instrumentorum ad casum facientium traditio alteri facta, inducit tacitam in eo procuratoris constitutionem. Quod maxime verum est: ⁊ vbi persona, cui fit traditio consueuit procurationis

8 officium exercere. Quoniam in ambignis † actus declaratur secundum qualitatem eius persone cum qua fit. 3. de iudic. l. sed si susceperit. §. si libertis. 3. de vsu et habitatione. l. plenum. §. equitij. j. de testamento mili. l. ex militari. j. de minusto testamento. l. si quis ex heredato. in. §. sed et si quis. de maioritate et obedien. c. solite. de prebendis. et cum. lib. 20. vi. Aut producit quis instrumenta ad casum faciencia: non tamen aliter probat illa sibi tradita per dominum: ⁊ tunc aut producens non est ipsius domini persona domestica: nec cum eo in habitatione persistens: ⁊ tunc ea instrumento: um productio mentem iudicis habet reddere dubiam, an producens procurator: sit, vel non: ⁊ igitur eum admittat ad causam cum cautione de rato. Hoc quidem probatur ex tribus. Primo ex casu expresso in dicto. c. coram dilecto. de officio delegati. Secundo ex eo, qd in simili notabiliter determinant Hostiensis ⁊ Joã. And. in. c. ij. de solutio. volentes, quod coipso, quod quis alicuius sigillum produxit, admittendus sit vt procurator eius cuius est sigillum cum cautione de rato: et hoc quando sigilli productio fit per personam nõ domesticam domini, nec secum cohabitantem. Tertio ex tex. l. si chirographi. 3. de probatio. volente, qõ ex instrumento debiti cancellato reperto penes debitorem, non domesticam personam, nec cohabitantem cum creditore: iudicatur probatio prosumpte liberationis ipsius debitoris ex capite: quia soluerit. Aut instrumenta producens, non aliter probans ea sibi tradita, est domestica persona domini secum cohabitans: ⁊ tunc dico ex hoc probationem mandati non induci, nec plene, nec presumptiue adeo: vt admittatur cũ cautione de rato. Ad hoc dicendum moueor ex texto, ad hoc propositum valde notabili in. l. i. §. ille autẽ. C. de Latina libertate tollenda. volente quod quamuis cum penes debitorem non domesticam personam, nec cohabitantem creditori, reperitur instrumentum debiti cancellatum, nihilominus presumpta probatio liberationis: tamen cum illa idem reperitur penes debitorem domesticum ⁊ cohabitantem, ex hoc non inducetur presumptiua liberationis probatio: ⁊ hoc ea ratione: vt dicit ibi tex. scilicet ne furandi occasio ea instrumenta domesticis detur: ⁊ sic contra malignitate liberationem se confectos fuisse probent. Et ad hoc allegant illum tex. Jaco. de Are. ⁊ Cyn. in. l. de possessione. C. de probatio. Barto. in. l. Labeo. 3. de pactis. et in. l. fullo. §. qui tabulas. j. de furtis. Ita igitur in proposito: quamuis instrumentum cause repertum penes nõ domesticum, ac non cohabitantem domino presumptiuam probationem mandati inducat per supradictam tamẽ eandem non inducunt reperta penes personam domesticam atq; cohabitantem domino. Et hoc ea ratione: ne occasio furandi ea instrumenta ipsis cohabitantibus cõcedatur: et consequenter ex sua malignitate se procuratores constitutos fuisse presumptiue probare possint. ¶ In tex. illa-

dem principij ibi, neq; dotis nomine eum conuenit pos-

9 se ⁊c. ¶ Inopia † igitur debitoris in dotem dati nõ pertinet ad maritum: ⁊ sibi tunc imputari non potest: quod intellige: nisi ipsius debitoris nomen fit in dotem datum estimatum: quia tunc periculum ad maritum pertinet: vt in. l. plerunq; in princi. 3. de iure dot. ⁊. l. estimate. j. eod. Et huius est ratio: quia ea estimatio in dubio facit emptionẽ videri contractam inter coniuges: vt in. d. l. plerunq; in. §. si ante. ⁊ in. l. quoties. eo. titu. ⁊. C. eo. l. cum te dotem. ⁊ in. l. quoties. et. l. si inter virum. cum ibi plene notatis. Presumptio enim mentio in dubio contractum emptionis semper arguit: vt in. l. si. C. de pred. curia. lib. 12. ⁊ in. l. apud Celsum. §. si cum legitimatio. in glossella parua. j. de doli. exceptio. Certum est autem empti nominis periculum ad emptorem pertinere: vt in. l. si nomen. 3. de heredit. vel actio. ven-

10 dita. ¶ Quid † autem si nomen debitoris in dotem detur marito, nõ iure cessionis. prout loquitur ista lex, neq; emptionis: vt proxime dixi. sed iure delegationis. ⁊ maritus sciens debitorem esse inopem, delegationi consentiat, in sibi preiudicabit: Barto. in hoc est sibi contrarius. Nam in. l. si cum dotem. §. si mulier. 3. eo. tenuit quod non. Quia ex quo maritus cõsentit delegationi debitoris in titulum dotis facte: et illum scit non esse soluendo, censetur velle donare. Et igitur huiusmodi delegatio ad precidium mariti inualida: vt in. l. cum vir. 3. de iure dotium.

Vic

Dic vero tenet contrarium, scilicet quod marito p̄iudicium affertur, per l. promittendo. §. si a debitore. ff. de iure dot. ad Odermiores hic concordant dicentes, q̄ si recipit maritus promissionem debitoris delegati, ante matrimonium p̄iudicet sibi: cum tūc possit donare mulieri: vt in iuribus vulgaribus: & sic loquitur q̄ ipse notat hic: secus autem si recipiat matrimonio constante. Quia tunc fit eo tempore, quo inter coniuges donatio prohibetur: et sic loquitur quod notat in. d. §. si mulier. Ego in. d. §. si mulier. tenui q̄ hic dicit: & respōdi ad dictam. l. cum vir. vt ibi patet. & idem etiam nunc teneo aliter declarans dictum. §. si a debitore. scilicet, quod maritus sibi p̄iudicat siue constante matrimonio, siue ante recipiat p̄o dote iure delegationis scienter nomen inopis debitoris, in hoc: quia videtur tacite conuenire, quod si debitor non perueniat ad pinguiorem fortunam: & sic nō possit exigi, matrimonium sit effectu aliter sine dote: & sic in effectu vtorem habeat indotatam, quod esse potest: vt in. l. fina. C. de donatio. ante nup. cum similibus. Et sic erit ibi casus, quod in dotem id dari potest, de quo dubitatur, an commoditatem aliquā allaturum sit marito, vel non. Satis est enim, quod commodum possit afferre: & ita p̄esumatur. Quoniam p̄esumitur quilibet in futurum dines fieri: & sic soluendo esse. licet de p̄senti non sit. C. arbitrium tutele. l. si defunctus, cum similibus. Ceterum si nunquam eueniat casus, quod soluendo sit, censebitur matrimonium effectualiter sine dote. Quod esse potest: vt supra dixi: & imputet sibi maritus, quod scienter nomen talis debitoris accepit: vt. l. inter causas. §. a besse. ff. mandati. et. l. pupilli. §. sororis. ff. de solut. cum similibus. Soluto autem matrimonio non tenetur maritus ad restituendam quātitatem, p̄o qua debitor sibi delegatus erat obligatus, & quam ipse non potuit exigere: quia ex hoc resultaret donatio inter cōiuges, que est p̄ohibita. per dictam. l. cum vir. sed vtilis actio, quam de iure delegationis habebat p̄o exigēdo debitore, remanente penes vtorem actione directa, efficitur inanis. Et hoc per tex. singularē in. l. si heres institutus Titio. ff. ad Trebel. vbi dicitur, quod ita remanēt actiones directe penes eum, qui cedit vtiles, quod resoluto iure cessionarij, non est necessaria vtilium actionum retro cessionem fieri ipsi habenti directas: sed ipse vtiles penitus efficiuntur manes. Et ita declaro illum tex. Et attēde: quia ad effectum p̄ohibitionis donationis inter coniuges, sufficit simplex consensus matrimonium perficiens absq; transductione vtoris ad domum. Casus est notabilis in. l. si ea, que est penultima. ff. de dona. inter virum, licet quando dubitatur, an donatio sit facta inter cōiuges vel inter sponsos, ex eo, quod est facta post transductionem ad domum p̄esumatur facta, vt inter coniuges: vt in. l. cum inter. C. de donat. ante nup. ¶ In glos. l. aduenia. in princi. super verbo, nuptam. ibi, id est cum iret ad nubendum &c. Nota glo. † p̄o significatione supini, de cuius etiam natura plene notat Barto. & ibi vide in. l. j. ff. de conditio. et demonstratio. De significatu autem gerundij, tetigit etiam ibi Barto. et in l. si tu ex parte. ff. de acquiren. hereditā. Bald. in. l. id quod pauperibus. C. de episco. & clerī. et in. l. falsus. C. de furtis. plene & notabiliter Joā. And. in additionibus Specu. in titu. de libellorum conceptione. §. iam nunc dicendum. circa princi. & habetur in. c. de edendo. ¶ In glos. §. fundus. super verbo, non teneri. ibi, vel dic, id est, non repelli exceptione. No. † ex glo. iuncta cum tex. a cōtrario sensu, quod ille qui potest agens exceptione repelli, dicitur esse obligatus ad non petendum: et per hoc inducitur p̄m Jaco. de Arena, quem refert hic Barto. decisio notabilis questionis, scilicet, an mulier † possit renunciare iuri hypothece, quam habet in bonis mariti ad ipsius mariti commodum: in quo distinguit quod aut supersunt alia bona vltra ea quorum hypothece mulier renunciat, ex quibus ipsius mulieris aduersus maritum potest ius saluū esse: et tunc valida est hypothece renunciatio: vt. l. etiam. & l. iubemus. C. ad Velleianum. que ita debent intelligi secundum eum. Aut marito non supersunt alia bona, quam ea quorum hypothece renunciat mulier: & sic non potest ipsi mulieri ius saluum esse in alijs: & tunc renunciatio huiusmodi inualida, eo: quia ex ea renunciatione obligatur mulier: p̄o ipso marito se obligare non potest: nisi p̄obetur pecuniam per maritum receptam in vtilitatem vtoris esse conuersam: vt in authen. si qua mulier. C. ad Velleianum. igitur &c. Et ita etiam refert tenere Dyn. & Jaco. de Beluiso. ¶ Tu aduerte: quia iste passus est dubius: et vt eius clarā notitiam habeamus, oportet questionē in duo
14 membra dimidi. ¶ Primo, nunquid † mulier possit renunciare iuri hypothece, quam habet occasione dotis. ¶ Secundo, nunquid possit renūciare hypothece, quam habet in bonis mariti alio respectu? ¶ Circa primā questionem dic, quod aut mulier renunciat iuri hypothece, quam habet p̄o dote in bonis p̄opter nuptias sibi a marito donatis, iuxta authē. donationem. C. de iure dotium. Et tunc dicendum, quod si supersunt alia bona mariti, ex quibus potest doti mulieris esse consultum: valida est renunciatio si illa post biennium a die p̄time renunciationis elapsum alio secundo consensu confirmetur. Et iste est casus in authen. siue a me. C. ad Velleia. Aduerte tamen: q̄ dictus consensus ratificatiuus post biennium secundum dispositionem dicte authen. non requiritur tribus cōcurrentibus. ¶ Primo, quod emptor rei p̄opter nuptias donate, cuius venditioni mulier consentit triginta annis bona fide possederit. ¶ Secundo, quod pecunia ex venditione percepta per maritum versa fuerit in cōmunem vtilitatem ipsius & vtoris. ¶ Tertio, quod tempore p̄stiti consensus per mulierem, tantum esset in alijs bonis mariti, quod ipsi mulieri in illis posset esse cōsultum. Iste est textus valde notabilis, ita limitans dictam authē. siue a me. in. c. peruenit. de emptio. et venditio. secundum verā lecturam, quam ibi tenet Joan. And. ¶ Aut renunciat mulier hypothece dotali, quam habet in alijs bonis: & tūc videtur prima fronte dicendum renunciationem non valere. Primo: quia per dictam renunciationem cōditio dotis efficitur deterior: conuentio autem per quam cōditio dotis deterior: ak, iudicatur inualida: vt. l. de die. & l. Attilicinus. ff. de pact. dot. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. versicu. quod & in specie dotis. §. de pactis. Quod autem deterior efficiatur, patet: quia perdit mulier hypothecā, que de iure nouo annexa est dotī: vt in. l. si quis. C. qui potiores. & in. l. vnica. §. & vt plenius. C. de rei vxo. & instit. de act. in. §. fuerat. ¶ Secundo ad idem glo. ordi. in. l. fina. in verbo, contentum. C. de pact. conuen. dicens secundum opinionem Joannis, quod per specialem p̄uisionem hypothece, quam mulier facit p̄o sue dotis securitate, non videtur renunciare hypothece generali, que est annexa dotī, ex legali p̄uidentia. Et hoc ea ratione: quia nedum tacite, sed nec expresse potest dotis cōditionem deteriorem facere. per. d. l. de die. & d. l. Attilicinus. de iure tamē contrarium forte est verius, scilicet, vt valeat renūciatio, qua mulier facit specialiter de hypotheca aliquarum rerum p̄o dote: dum tamen marito alia bona supersint, ex quibus possit mulieri esse consultum, eo: quia si hoc est in donatione p̄opter nuptias, in qua mulier habet ius potentius: vt patet: quia ius dominij commutabilis, per authē. equalitas. C. de pactis conuen. Item & titulum hypothece: vt p̄obatur in. d. authen. donationem. in verbo, vendicationem. que largo modo sumpta includit hypothecariā actionem, que in rem est: vt in. l. pignoris. ff. de pignor. ib⁹. et. l. pignoris. C. eodē titu. ergo multomagis hoc potest in alia simplici hypotheca, in qua habet ius minus: quia sola possessionis aduocationem: vt in. l. si cum venditor. ff. de euictio. Attamen quia vt valeat dicta renunciatio, sufficit tempore, quo illa fit, tantum esse in alijs bonis mariti vt mulieri inde possit cōsuli: nec renunciatio inualidatur, si postea ea bona apud maritum esse desierint. Text. allego singu. in. d. c. peruenit. de emptio. & venditio. Et hec de
15 primo. ¶ Quo ad secundum † videtur dicendum renunciationem hypothece, quam facit mulier habens illam in bonis mariti alio respectu, quam dotis esse inualidam: maxime, quando illa renunciatio resultat eo, quia mulier consensum p̄estat venditioni rei sibi hypothecate. Hoc quidem primo p̄obatur: quia non est dubium, quod mulier p̄estans consensum, si postea agat hypothecaria repellitur exceptione: & sic censetur obligata esse ad non petendum: vt in hac glo. Et est etiam alia in. l. si pater. §. que debitorem. ff. de iure dotiū. & in. l. si vnus. §. pactus, ne peteret. p̄eallegato. sed mulier de iure nouissimo in fauorem viri se obligare non potest: vt in authenti. si qua mulier. C. ad Velleianum. igitur &c. Dic p̄o veritate, quod

aut mulier hypothece huic renunciat bonis hypothecatis remanentibus penes maritum: et huiusmodi renunciatio valet. Iste est casus in l. etiam. C. ad Velleianum. in l. si pignus. ff. de his que in fraudem credi. & in l. j. §. cū venditor. ff. quibus modis pignus vel hypotheca solvitur. Attende tamen: quia huiusmodi hypothece renunciatio non inducitur ratione simulati cōtractus: vt in l. quod autem §. si vxor. & §. si tibi maritus. ff. de donat. inter virum. Aut mulier renunciat, puta: quia præstat consensum marito distrahenti vel hypothecanti suam hypothecam: & tali casu videtur etiam huiusmodi renunciatio valere, per tex. l. Lucius. ff. quibus modis pignus vel hypotheca solvitur. & in. l. iubemus. C. ad Velleianum. Hec obstat, quod dictus consensus videtur tunc inducere hypothece renūciationem: et consequenter cum ex ea censeatur obligata mulier a domino petendum: agitur sit invalida. per dictā authē. si qua mulier. Quia respondeo dupliciter. Primo, quod falsum est, quod ex renūciatione inducatur vera renunciatio obligatio. Hoc probo dupliciter. Primo: quia si renunciatio simplex obligationem induceret, posset illa fieri super iure de futuro, queadmodum et pactum: vt in. l. j. C. de pactis. Sed hoc est falsum: vt in l. fi ita sit scriptum §. si sub conditione. ff. de lega. iij. ff. de successorio edicto. l. j. §. decretalis. cum simil. igitur &c. ¶ Secundo: quia video, quod valet consensus, quem præstat mulier distrahenti rem sibi hypothecatam: ex quo quidem resultat tacita renunciatio hypothece. Casus est in l. ēquis. in princ. ff. ad Velleianum. Qui tamen consensus esset invalidus, si propter eum censeretur se obligasse mulier ad non petendum incommodum sui debitoris, cui distrahenti consensit, cum tunc iuraretur mulier exceptione Velleiani. Quod tamen est falsum: vt dicit lex. quamvis. et ista videtur veritas: licet Bart. in hoc membro secundo videatur eam distinctionem velle facere, quam in primo et ita tene quicquid dixerint Cy. & Bal. in. d. l. etiam. ¶ In glo.

16 super verbo, obesse. † ibi, respondeo &c. communiter tenetur, quod non habet actionem isto casu maritus: quia solutum est matrimonium. Et sic dos: & id quod propter dotem enicta habet consequi, nō penes eum esse debet: sed penes mulierem: vt. l. non solum. ff. l. quoties. ff. de iure do. Et ideo videtur non agere posse, sed repelli exceptione, dolo facis petere. argumento plene notatorum. ff. eod. l. si socer. §. Lucius. & hoc sequuntur Jaco. de Are. & Bart. Actionem enim non habens, illam cedere non potest: vt l. si procuratorem. §. si liber homo. ff. mandati. Bald tenet glo. dicens quod mulier agere non poterit sine cessione: sed si sibi cedatur actio per virum, sic. Allegat. l. pater filie. ff. de evictio. licet nihil faciat ad propositum: licet ipse dicat verum casu, quo maritus non aduersus mulierem, sed aduersus heredes dotantis habet actionem: vt est videre in casu l. creditor. §. predium. ff. de actio. emp. Et hoc probatur in dicto §. Lucius. secus autem si illam haberet contra mulierem: quia tunc verum diceret Bar. Quoniā marit⁹, si ageret, repelleretur exceptione, dolo facis. Nec enim esset actio marito competens in casu cessionis: quia non posset mulieri cedere contra semetipsam, per dictum §. Lucius. cū ibi notatis. & l. si donaturus. §. fi. ff. de condi. ob causam. ¶ In glo. fin. ibi, cum habeat causam lucrati-

17 nam &c. Nota glo. † quod mulier in dote censetur causam lucrativam habere. Pro quo tex. in l. fi. §. si a socero. ff. de his que in fraudem credito. licet maritus censeatur in eadem habere causam onerosam: vt in l. ex promissione. ff. de actio. & oblig. Quod est verum etiam in lucro dotis. quod maritus percipit vigore premoriente: vt notat glo. in dicta. l. si donaturus. in fi. Pro qua videtur casus in. l. vnica. verticulo, si vero, vel socer. C. de imponenda lucrative descriptione. libro. x. ¶ In eadem ibi, item not. dolum

18 patris &c. In hoc, † an et quando delictum patris filio nocet: dic vt. j. de iure patronatus. l. qui contra. et. l. dimi. vbi est glo. magistralis. et in. l. eum qui. ff. de interdictis & relegatis. & in. c. non debet aliquis. de regulis iuris. in sexto. vbi ponit Dyn. Hic autem ideo dolus patris nocebat filie in dote: quia pretendebat filia in ipsa dote causam lucrativam: vt. ff. digi. Et regula est, † quod dolus authoris prejudicat successori habenti titulū lucrativum: vt

19 in. l. apud Celsum. §. de authoris. & §. si cum legitima. cum

20 similibus. ff. de doli except. ¶ † In eadem ibi. l. j. §. iij. in fine &c. Ibi est casus diuersus ab isto, scilicet an assertio partis circa qualitatem filiationis, noceat filio: de quo dicendum, vt ibi. & in. l. j. §. Julianus. ff. de libe. agnosce. & in. l. ff. ff. de probationibus. ego plene dixi. C. de testamentis. l. nec ex

scilicet quo non extarent in rerum natura: an vero etiam ad alium, scilicet quo non extarent penes maritum: ꝙuis extarent penes alium. Et interpretatur hec lex cõnentionis verba non includere, nisi casu, quo non extãt in rerum
6 natura. ¶ In tex. ibi, que vero † non extarent, estimatio earum ꝛc. Patet ex his verbis, qõ ista loquitur de rebus mobilibus in dotem datis: quoniam res immobiles rarissime extare desinũt: vt est notum. Verba autem legis aptanda sunt ad casus non minus, sed magis de facili contingentes. ff. de legibus. l. nam ad ea. cum duabus precedẽtibus. vnde secundum hoc, est hic casus, quod res mobilis in dotem data alienari non potest: nisi sit estimata. et tunc si alienatur voluntas mulieris requiritur: alias alienatio est invalida. quod an sit verum, remittit se Bart. ad
7 notata in. j. ff. eo. ¶ Ego omissis his, que † ipse ibi dicit, vt ista materia alienationis rei dotalis clare pateat, pono has conclusiones. ¶ Prima, vbi agitur actione reali vel mista ipsam concernente, ipsius tunc alienatio necessaria est permissa. tex. est. ff. de fundo dotali. l. j. C. codẽ titu. l. ij.
8 ¶ Secunda conclusio, † vbi agitur aduersus mulierem actione tamen non concernente principaliter dotem: eius dotis alienatio regulariter est prohibita. hic est casus. ff. de bonis damnator. l. quinq; legibus. cum duabus sequẽtibus. ff. de iure dot. l. Titia. ¶ Tertia cõclusio, vbi † agitur aduersus maritum sententie executio aduersus eum prolate, non poterit fieri in dote: et sic nec tunc etiam permittetur eius alienatio necessaria. C. ne vxor pro marito.
9 l. ob maritorũ. ꝛ ibi notat Bal. ꝛ per Bar. in. l. a diuo Pio. §. ex quo. ff. de re indicata. ¶ Fallit, si conueniatur
10 ipse † maritus ex causa officij primipilaris: vt. l. satis notũ. C. in quibus causis pignus vel hypotheca tacite contrabatur. ꝛ hoc vbi actio non concernit principaliter rem do
11 talem: quoniam si concernat: tunc forma † quartam conclusionem, hanc, scilicet. Ex sententia lata super actione dotis, mota aduersus maritum, aduersus eum executio fieri poterit in dote: ꝛ sic permittetur eius alienatio necessaria. ff. qui satisdare cogantur. l. de die. §. qui idem etiam agunt. An autem tunc ea sententia aduersus maritũ prolata, non sua culpa, nec vitio, ipsi mulieri preiudicet? dic quod non. Ad hoc. ff. de re indicata. l. sepe. eodem titu. cap. quamuis. Si vero mariti vitio, res ipsa dotalis eius ita fuerit: tunc marito existente soluendo, sibi sententia preiudicium afferet, ꝛ non alias: vt habetur tex. sing. in. l. Titio
12 centum. in. §. fina. ff. de condi. ꝛ demonstra. ¶ Quinta conclusio, † vbi res in dotem data est estimata tali estimatione, que faciat emptionem: vel est in arbitrio mariti, an faciat, vel non: puta, quia electionem habet restituendi rem dotalem, vel estimationem: tunc alienatio voluntaria est permissa. tex. est. ff. de fundo dota. l. qõ si fundus. ¶ Sexta
13 conclusio, † vbi res dotalis est estimata: ꝛ dubitatur, an sit estimata, vt fiat emptio, vel non: item an sit in electione mariti rem restituere vel estimationem: tunc etiam eius alienatio voluntaria est permissa. Et huius est ratio: quia tũc presumitur, quod sit in electione mariti: vt. d. l. plerunq; in §. fi. Item ꝛ quia presumitur in dubio, quod ipsa estimatio fecit emptionem: vt dicta. l. plerunq; in. §. si ante. et. l. quoties. ꝛ. l. cum te dotem. ꝛ. l. si inter virum. et ibi notatur
14 in glo. C. de iure dot. ¶ Septima conclusio rei † dotalis estimate ipsi mulieri electione seruata: an rem repetere velit, an estimationem inhibita est alienatio voluntaria. tex.
15 est. C. de fundo dota. l. j. ¶ Octaua † conclusio, rei dotalis mobilis ineestimate consistentis in pondere, numero, vel mensura, alienatio marito permissa est, etiam sine mulieris consensu. Tex. est. ff. de iure dotium. l. res in dotem. et tunc demum valet conuentio: vt res, que ex alienatione talis dotis ad maritum peruenit, in dotẽ subrogetur: quando mulieri hoc vtile est. hic est tex. ff. de pac. do. l. si mulier dotẽ. ff. de iure do. l. res, que ex dotali. et. l. si ex lapidicinis. ꝛ ita no. glo. C. eo. titu. l. ex pecunia. ꝛ in. c. j. §. fi. vero Corradus. super verbo, nominatim. qui feudum dare possunt, in vsibus Feu. ꝛ ita debet intelligi glo. in. l. Labeo ꝛ Sabi. §. item si dominus. de verbo. signifi. ¶ Nona conclusio, rei
16 † dotalis mobilis, cuius natura vel qualitas non accipitur secundum pondus, numerum, vel mẽsuram: vt est seruus vel ancilla. ita demũ marito est permissa alienatio voluntaria: si vxor in hoc cõsentiat, ꝛ sibi vtile sit. Iste est tex. in. l. si mulier dotis. ff. de pact. dot. et. l. ita constante. ꝛ. l. sequen. ff. de iure dotium. Fallit hoc fauore libertatis: quoniam dotale mancipium per maritum si soluenda est, potest etiam inuita vxore manumitti. Casus est. j. eo. l. dotalem. C. de iure dotium. l. et si dot. C. de seruo pignori dato manumisso. l. i. j. de manumissionibus. l. seruum. titulo ge-
17 nerali. ¶ Decima conclusio, rei † dotalis immobilis marito cum consensu mulieris iurantis non venire cõtra, voluntaria alienatio est permissa. de iureiurando. c. cum contingat. eo. titu. c. licet mulieres. in. vi. ¶ Istud autem limita: nisi mulier per prius iurasset se dotem nunquam alienaturam: quoniam si postea alienationi consentit, cum iuramento de non contra veniẽdo, non valet ipsa alienatio. Hec est glo. singu. in dicto. c. licet mulieres. in. vi. referens ita tenere Hostien. eodem titu. c. cum contingat. in antiquis. Cuius quidem sententiam etiam sequitur Bart. in l. si quis pro eo. j. de fideiussoribus. ꝛ Specu. in titu. de emptio. ꝛ venditio. §. tertio loco. versicu. Et nota generale cõsilium quod est sub versiculo, quid ergo si vir. Et huius dicti illa est ratio: quod seruandum est hoc casu iuramentum primum, quod nosci tur esse licitum: et cui assistit ius commune: non autem secundum primo contrarium prestitum super alienatione rei dotalis, cui ius commune resistit. de iureiuran. c. ea que. ꝛ. c. intellecto. ꝛ hoc est notabi-
18 le dictum. ¶ Undecima conclusio, † rei dotalis immobilis marito est permissa alienatio voluntaria, si consensus mulieris ab initio interueniat: et rursus alius secundus consensus post biẽnium iteratus: dummodo in bonis mariti illud sit, ex quo mulieri in recuperatione dotis possit sufficienter consuli. Iste tex. secũdum verum intellectum in authen. siue a me. C. ad Velleianum. ꝛ in authenti. vnde
19 sumitur. ¶ Duodecima conclusio, rei † dotalis immobilis, vel mobilis eo casu, quo alias est prohibita alienatio: tunc voluntaria alienatio censetur marito esse permissa cum consensu mulieris: quando data est res dotalis estimata, etiam si estimatio non fit facta ad causandam emptionem. Sed ad finem, vt videatur augmentum vel diminutio valoris rei. Iste est casus notabilis hic. ꝛ in. d. l. si. ff. de pactis dota. ꝛ in. d. l. vnica. §. et cum lex. ¶ Quarta-
20 decima conclusio, † extra casus predictos, rei dotalis alienatio etiam accedente mulieris consensu est prohibita: vt dicta. l. vnica. §. et cum lex. et institu. quibus alienare licet. §. j. j. de vsucapionib⁹. l. cum vir predium. cum similibus. Nedum autem est prohibita constante matrimonio, sed etiam dissoluto: duntamen spes futuri matrimonij supersit. Casus est notabilis in. l. etiam directo. ff. de fundo dotali. Et idem est ante matrimonium, et post sponsalia: vt eo. titu. l. lex Julia. et. l. non sine. C. de bonis que liberis. Soluto tamen matrimonio vno casu dotis alienatio est permissa, scilicet cum in dote datus est vsufructus fundi, cuius proprietas ad alium pertinet, quam ad mulierem. Tunc enim ille matrimonio soluto vendi potest proprietario. Iste est textus. j. eo. l. vsufructus. Et eius rationem ibi videbimus: ꝛ hec procedunt de alienatione, que non fit per viam prescriptionis. ¶ Sed dum queritur de ea, que est
21 fienda † per viam prescriptionis: capias regulam, quod rei dotalis, quemadmodum prohibetur alienatio: ita et prescriptio inchoanda: licet non tollatur illa, que ante dationem dotis est inchoata. hic est textus. ff. de fund. dota. l. si fundum. ¶ Fallit vbi vsufructus est datus in dotem: quoniam tunc maritus illud perdit propter negligẽtiam in eo non vtendo sufficienti tempore cõmissa. Iste est tex. nota. in. l. cum in fundo. versi. quod si mulier. ꝛ versic. quod
22 acciderit preallegato. ¶ † An autem per non vsum mariti perditur seruitus rei dotali debita? dic vt dixi. ff. eo. l. si filio. in princi. la prima. ¶ Nunc autem pro complemento
23 † materie, superest videndum, quid ecõtra, scilicet an ipsi mulieri dotis alienatio sit permissa? et quidem contradicente marito clarum est, quod non: vt. l. si predium. C. de iure dotium. ꝛ in. l. constante. C. de donationib⁹. ¶ Questio autem est, an eo consentiente: et in hoc Jaco. de Are. tenuit quod sic. Primo per textum in dicta. l. si predium. in verbo nolenti a contrario sensu. Sed hoc non refragatur: quia non est assumendum argumentum tale, cum resultat iuri absonus vel cõtrarius intellectus. l. ij. C. de conditio. insertis. ¶ Secundo mouetur, quod vir vxori consentiẽs in dotis alienatione breui manu videtur ei dotem restituere, quod potest. Allegat tex. in. l. vir vxori. §. si mu-

lier. ff. ad Velleia. ⁊ sic cum ex restitutione desinat fundus esse dotalis: igitur est consequens: vt ex alienatione mulieris eius dominium transferatur. Sed certe hoc est etiam falsum: quia regula est vt constante matrimonio dotis restitutio mulieri fieri non possit: vt. l. j. C. si dos cōstante matrimonio. ⁊ in authentico de nupt. in. §. dotes. nisi in casibus notatis in. l. quamuis. cum sequen. ff. eo. ⁊ in. l. imitus. §. j. ff. de iure do. ⁊ ad. §. si mulier. respondetur, quod ibi solutio dotis cōstante matrimonio facta fuit mulieri in vno ex casibus permissis, qui notantur in. d. l. quamuis. et ita communiter tenetur post Bar. in. l. ij. in princ. ff. eo. Unde contraria opin. est verior, vt per Bar. ex casu expresso per locum a speciali, in. l. fi. ff. de iure dotiū. Ibi enim dicitur, quod constante matrimonio mulier cum mariti consensu fundum dotalem alienat: cum ex ea alienatione dotis cōditio melior redditur: ergo alio casu est in contrarium ius
24 commune. ¶ Ultimo † pro materie declaratione, quero quid si fundus dotalis esse desierit, puta: qr in eo tot sunt impense facte, quantus est valor ipsius fundi: an tunc eius alienatio fieri poterit per maritum? ⁊ certe non quoniam expectari debet per mulierē fienda fundi relatio. Casus est notabilis in l. iis qui. §. fi. ff. de iure dotium. Et per hoc habes hanc materiam perfecte declaratam. ¶ In glo. l. estimatis. super verbo. nolēte. ibi, vel dic hoc casu ⁊c. Hec vera ⁊ communiter tenetur: et eam. ff. tenui in discussione
25 materie. ¶ In cadē ibi, quo † ad cetera ⁊c. Supple quatenus erat, scilicet dictum de prohibenda alienatione donationis propter nuptias: non autem quatenus erat dictum de ea permittenda. Et iste est sensus huius glo. quo in contrario hic allegato dixi illum versiculū intelligi posse, quando res mobilis, licet inestimata in dotem data sit: vt tunc alienari possit secundum formam illius authent. Sed certe nullas bonā intellectuum cōmuniter tenetur: sed ille communiter approbatur, scilicet vt versiculus ille pariter ad omnia, que superius in alienatione donatiōis propter nuptias dicta fuerāt, referatur. Et istud videtur verius, eo quia clausula in l. posita, ⁊ maxime in eius fine, referri debet ad omnia: cum commode ⁊ salua ratione recti sermonis referri potest. per notata in. c. inquisitionis. extra de appel. ⁊ in. c. secundo requiris. ff. de libe. ⁊ posthu. l. iij. §. filius. ⁊. §. ante heredis. de lega. ij. l. talis scriptura in fi. C. de liberis preteritis. l. i. in fi. ⁊ l. si idem cum eodem. in §. fi. cum ibi nota. ff. de iurisdi. omnium iudi.

Summarium.

1 Usufructus est seruitus persone coherens: ⁊ finitur cum persona, cum qua initium accipit, ⁊ in eo nō cadit cessio: nec finitur cum persona habente nudam commoditatem.
2 Usufructus formalis ⁊ usufructus causalis, qui dicātur.
3 Actus agentium, quod reguletur secundum duplicem personam.
4 Usufructus si est datus in dotem per extraneum: qualiter fiet mulieri, vel eius heredi restitutio?
5 Usufructus rei, cuius proprietas erat penes maritum, si est datus in dotem, quod mortua muliere nō restituitur: sed cum proprietate consolidatur.
6 Usufructus rei, cuius proprietas erat penes mulierem, si est datus in dotem solato matrimonio: qualiter restituatur?
7 Actus restitutionis, qui fieri non potest vere ⁊ directe, fit eo modo quo potest.
8 Usufructus in dotem dati per mulierem, vel per extraneum, cuius rei proprietas apud mulierem tempore restitutionis non fit, quibus modis fiat?
9 Commoditas usufructus, quod cedi possit: quamuis usufructus non.
Commoditas percipiendi decimas cedi potest laico. et numero, ij.
10 Usufructus formaliter formatus in personam mariti, qō finitur morte ipsius.
11 Emphyteosis vel feudum, an possint dari per iudicē in solutum, saltim, quo ad commoditatem percipiendi fructus: quod sic.
12 Emphyteosis vel feudum, si dātur in dotem, qualiter fiet eius restitutio?
13 Consensus ab initio prestitus super contractu, qō celebratur prestitus secundum qualitates illius cōtractus celebrati.
14 Emphyteota ecclesie, an donare possit rem emphyteoticam ecclesia irrequisita?
15 Ecclesia ⁊ fiscus equiparantur.
16 Emphyteota priuati, an possit donare domino irrequisito?
17 Legatum dicitur quodammodo donatio.
18 Alienatione prohibita, an prohibetur donatio?
19 Emphyteota simpliciter donās rem emphyteoticam an censeatur donare solūmodo respectu iuris, quod habet: an vero libere ⁊ absolute?

Usufructu. ¶ Usufructus in dotem datus in re propria mulieris sibi, ⁊ heredi restituitur, facto divortio. Datus vero in re mariti, restituit mulieri tātum: datus autem in re aliena, sibi ⁊ heredibus restitui debet, quo ad commoditatem fructus percipiendi, hoc dicit. Et pro euidentiori huius legis intellectu premittenda sunt quedā sm Bal. aliquibus additis. ¶ Primum, qō † usufructus est ius quoddā seu seruitus personalis persone coherēs ⁊ quod cum persona illa finitur, in qua initium assumpsit. ff. de nouatio. l. si usufructus. C. de usufructu. l. corruptionem. cum simi. ¶ Secūdo, quod in ipso usufructu tanquam in iure ab ipsa persona inseparabili, nō cadit in alium vera cessio seu restitutio, hic est tex. insti. de usufructu. in. §. finitur. ¶ Tertio, qō usufructus finitur morte eius, in cuius persona formaliter radicatur: non autem morte habentis nudam cōmoditatem. Ita est casus in. l. necessario. in. §. fi. ff. de periculo ⁊ commodo rei
2 vendite. ⁊ etiam probatur hic. ¶ † Quarto premittam qō quidā est usufructus ab ipsa proprietate diuersus seu separatus, puta in alterius persona permanens, quam eius cuius est proprietas: et istū appellamus usufructū formalem. Quidam est usufructus proprietati cōcretus seu coniunctus: vt puta: qr penes cum existens, penes quē est proprietas: ⁊ istum appellamus usufructum causalē. ¶ Quinto qō in. l. nostra nō est dubium principaliter, an usufructus in dotem dati fieri debeat restitutio: sed dubium, an commodum restitutionis transeat ad heredem mulieris. ¶ Item est dubiū in modo restitutionis: quia natura iuris inseparabilis a persona repugnat vere restitutioni: vt. ff. dixi. ⁊ ideo oportet venire ad restitutionē per obliquum ⁊ indirectum eo modo, quo fieri potest. ⁊ in hoc principaliter insistit ista lex. ⁊ l. si usufructus. ff. de iure dotium. Que ambe materiam hanc principaliter discutiunt.
3 ¶ Ultimo, † qō actus agentium regulantur secundū duplicem personam, scilicet secūdum aptitudinem persone agentis: ⁊ secundum aptitudinem persone recipientis. Et ideo in huius. l. materia ad veram restitutionem reguratur, qō illa cadere posit tm recipientem: alis si fieri non potest directo, fieri debet eo modo, quo potest. ¶ Quinto
4 premissis ex lege nostra, primo † noto, quod soluto matrimonio usufructus in dotem dati per extraneum mulieri, seu eius heredi, penes quos non est proprietas, fieri debet restitutio hoc modo, scilicet vt caueat maritus se passurū vti frui mulierem heredemqꝫ eius, quamdiu maritus ipse vixerit. Et huius est ratio: quia vt in euidentialibus dixi ipsius usufructus vera cessio, seu directa restitutio domino solum, non autem extraneo fieri potest directo: vt est tex. in. d. §. finitur. insti. de usufructu. vnde cum proprietatis domina non sit mulier: ⁊ sic sibi fieri non possit vera restitutio: oportet fieri eo modo, quo potest, scilicet per cautionem de prestando patientiam, qō mulier ipsa seu eius heres commoditate ipsius usufructus vtatur. ¶ Nono
5 secundo ex versicu. si enim cum haberet. † Quod dato per mulierem in dotem usufructu rei, cuius proprietas est penes maritum, mortua muliere, nihil est quod in restitutionem veniat. Quoniam cum eius morte usufructus finitus sit: igitur cum mariti proprietate consolidatur: vt in dicto. §. finitur. et in. d. l. corruptionem. cum simil. ¶ Nono
6 tertio ex versicu. quod † si fundi sui. Quod dato per mulierem in dotem usufructu eius fundi, cuius penes eam mansit proprietas, soluto matrimonio per divortium, fieri debet restitutio mulieri: ⁊ si mulier mortua sit passa, fiet eius

eius heredi: soluto matrimonio per mortem eius heredi fieri debet. Et huius est ratio: q; tunc mulier dotem dans & eius heres manent domini proprietatis: igitur eorum alteri per maritum, qui vsumfructum accepit in dotem, potest eius fieri vera restitutio, per dictum. ff. finitur. vbi patet veram vsufructus cessionem posse fieri domino per fructuarium. ¶ Noto quarto in versu. si vero alienata sit
7 proprietas &c. † Et ita semper allegatur, q̃ actus restitutionis necessarius, qui fieri non potest vere & directo, fieri debet eo modo, quo potest. ¶ Noto quinto ex eodem,
8 † quod vsufructus in dotem dati per mulierem, apud quam tempore restitutionis nõ est rei proprietas: vel per extraneum pro muliere: cum fieri non possit ipsi mulieri, vel eius heredi vera et directa restitutio seu cessio, ea ratione: quia non domino proprietatis vsufructus cedi nõ potest: vt in dicto. ff. finitur. et. d. l. si vsufructus. ff. de iure dotium. fieri debet altero ex his modis. ¶ Primo: vt caneat maritus quoad vixerit mulierem heredemq; eius vsufructu vti. ¶ Secundo, si consenserit proprietatis dominus, restitutio ita fiet, scilicet vt in fundo ille vsufructꝰ mulieri constituatur, qui per prius penes maritum erat. ¶ Tertio si huiusmodi constitutioni maritus consentire noluerit: tunc loco restitutionis, hoc etiam fieri poterit, scilicet vt proprietatis dominus, si vult habere plenã proprietatem, id, est cum commodo vtendi fruendi aliquid precij pro ea commoditate vtẽdi fruendi mulieri, vel eius
9 heredi vno nummo vendat. ¶ Noto sexto ex eodem ibi, fruiq; eam † patiatur &c. quod quamuis extraneo per fructuarium ius vsufructus cedi non possit: vt in. d. l. si vsufructus. et. d. ff. finitur. tamen cedi potest eiusdem commoditas. Ad idem dicta. l. necessario. ff. si. et dicta. l. si vsufructus. Simile dicimus in iure decimarum: licet enim illud cedi non possit laico: cum sit quid spirituale. de prescript. cap. causam que. tamen cedi potest eidem ipsius commoditas. de locato. c. ij. et ita tenuit Speculator in titu. de pignoribus. ff. i. verficulo, quid de decima. dicens, quod licet decima non possit pignori obligari: nec per laicum possideri: cum sit res spiritualis: vt dicto. c. causam que. & de decimis. ca. prohibemus. Fructus tamen seu commoditas decimarum sic, per dictum. c. vestra. & dicta. l. si vsufructꝰ. & hic, & alibi. ff. tangam. ¶ Noto vltimo in verficu. quod si
10 facultatem vsumfructum † finiri morte eius mariti, in cuius persona, in causam dotis est formaliter constitutus: non autem morte mulieris, cui soluto matrimonio illius ceditur commoditas: & igitur mortua transfertur in eius heredem: vt est casus hic: & in prin. legis, & in dicta. l. necessario. in. ff. fin. ¶ In tex. ibi, vt maritus † caneat quandiu
11 vixerit, passurum se vti frui mulierem. Et sic patet, quod quamuis cedi non possit per vsufructuarium extraneo ipsum ius vsufructus: tamen cedi potest eius commoditas: vnde est argumentum, quod posito quod iudex non possit in solutum dare rem emphyteoticam, vel feudalem ratione debiti: cum videatur quedam alienatio, que non potest fieri sine domini consensu, vt in. l. fina. C. de iure emphyteo. in. c. potuit. de locato. & in. c. imperialem. de probi. feu. alie. per Federicum. cum similibus. De quo tamen dicendum, quod plene probat: & ibi post eum dixi in. l. si finita. in. ff. si de vectigalibus. ff. de dam. infec. tamen dari possint in solutum, quo ad cõmoditatem fructus percipiendi ex eis. Et ita tenet Specu. quem Barto. non alleg. in titu. de primo decreto. ff. restat. verficu. & idem in vasallo. & in titu. de execu. senten. ff. sequitur. verficu. quid si habet tantũ feudum. Quod quidem notabiliter hic probatur. Ceterũ et si in solutum res ipsa emphyteotica vel feudalis detur simpliciter, videtur in dubio data quo ad ipsius commoditatem: non autem quo ad ipsum merum ius. Impropriandа enim sunt verba sententie: vt illa potius valeat, quam pereat. dicit glo. ff. famil. erciscunde. l. & puto. in. ff. ff. ¶ In tex. ibi, et preto interesse &c. Tractat igitur ista lex qualiter fiat restitutio vsufructus in dotem dati: & sic ius
12 ris inseparabilis a persona: vnde † cum emphyteosis vel feudum sint etiam iura quasi a persona inseparabilia: vt patet: quia alienari non possunt sine cõsensu domini: merito horum iurium similitudine motus Bart. hic dixit, q̃ restitutio rei emphyteotice, vel feudalis per vxorem viro in dotem date, fieri poterit illis modis, quibus restitutionẽ vsufructus fieri mandat ista lex. Et sic videtur vel le, quod quemadmodum ius vsufructus in dotem dati, soluto matrimonio cedi non possit mulieri sine consensu proprietarij: vt hic: ita nec cessio seu restitutio fundi emphyteotici vel feudalis dotalis, soluto matrimonio fieri poterit, sine consensu domini. Quod quidem ego falsum
13 reputo: quia † consensus ab initio prestitus per dominũ, dum mulier rem emphyteoticam seu feudalẽ dedit in dotem, cẽsetur prestitus secundum qualitatem eius contractus, per quem facta est huiusmodi rei alienatio. Ad hoc allego tex. singu. in. l. si pupillorum. in. ff. si pupillus. ff. de rebus eorum. Sed natura seu qualitas dotis hec est: vt illa soluto matrimonio reddatur vxori: vt. l. ij. in princ. cum similibus. ff. eo. Igitur ille consensus domini, qui interuenit ad dotis dationem sufficiens est absq; alio nouo cõsensu, ad dotis redditionem. per dictum. ff. si prius. vbi de hoc est casus valde notabilis. et hoc presupposito, q̃ res huiusmodi dari non possint in dotem sine consensu domini. Quod an sit verum, in hoc titu. ff. posui: non recordor
14 vbi. ¶ Et hinc sumpta † occasione tractauit hic Bal. vtilem & quotidianam questionem, scilicet an emphyteota ecclesie, donationem emphyteotice rei facere possit ipsius ecclesie irrequisito consensu? In quo quidem aduertendum: quia ipse in variis locis hunc passum tetigit: et quidem hic, & in. l. si domus. in. ff. si. ff. de lega. j. & in. l. fi. C. de iure emphyteotic. & in authen. quas actiones. C. de sacrosanctis eccle. & in. c. j. in. ff. donate. qualiter olim feudũ alienari poterat. in vsibus feu. posuit glo. in. c. potuit. de locato. et Speculator in eo. titu. ff. nunc aliqua. in versi. cvij. & in versicu. cxij. Et quidem prima fuit opin. glo. in. d. c. potuit. dicentis quod licet non possit ipsa emphyteosis vendi irrequisito cõsensu ecclesie: vt ibi, & in. l. fi. C. de iure emphyteotico. tamẽ poterit donari, per legem. j. C. de fundis patrimonialibus. lib. vj. Et hanc opinio. ibi sequitur Joã. Andree dicens inter prohibitam venditionem & cõcessam donationem illam esse rationem differentie: quia emphyteota, si vendere vult, solum habet affectionem ad precium. Unde cum nullum interesse pretendere possit, an illud cõsequatur ab ecclesia domina: an vero ab alio: cum in nummis non possit interesse affectionis cadere: vt. l. nũmis. ff. de in litem iurando. Igitur cum tantũ sit sibi precium cõsequi ab ecclesia domina, quantum ab alio: voluerunt iura, vt teneatur, cum vendere vult, ecclesiam requirere: & illam cuilibet alteri in venditione preferre, tanquam pretendentem ius directi dominij in ipsa emphyteosi vendẽda. Sicut & in simili compellitur quis in vna re habẽs ius minus, illud illi vendere, qui habet ius potẽtius. C. de donat. l. sancimus. ff. ne autem in cõmunionem. C. de iure dotium. impetrando. l. fi. ff. ne autem ex cõmunione. Sed cum vult emphyteota donare, habet respectũ ad personam. Nam forte vult vni donare propter merita sua: vel vt illum sibi obliget ad antidota, quod potest ex eius donantis parte non cadere in personam ecclesie, tanquam ad illam bos respectus habere nolit. Spec. in. d. ff. nunc aliqua. ver. cvij. etiam huic opi. adherere videtur: infert tamen opin. aliorum quorundam dicentium oppositum ea ratione: q; res ipsa emphyteotica tanq̃ res ecclesie, non potest per emphyteotam alienari, sine iuris solennitate. vt in. c. nulli. de rebus eccle. non alie. & in authen. hoc ius. C. de sacrosanct. eccle. cũ suis simi. Sed hec opi. est vna truffa. quia nõ alienat emphyteota rem emphyteoticam, quatenus est ecclesie iure directi dominij: sed respectu iuris, q̃ habet in ea ratione dominij vtilis: merito tali casu dicemus non requiri solennitatem requisitam in alienatione rei ecclesiastice ad instar eius, q̃ dicimus creditorem quatenus ius habet distrahẽdi rem minoris sibi pignori obligatam, id agere posse sine solẽnitate requisita in alienatione rerum minoris: vt est casus notabilis in. d. l. fi pupillorum. ff. si pupillus. ff. de rebus eorũ. Erit ergo in. d. l. j. C. de fundis patrimonialibus. casus pro opi. glo. in. d. c. potuit. equiparã
15 do † tamen ecclesiam & fiscum. de quo. d. l. loquitur: cum in iure procedat hec equiparatio: vt in. l. fi. cum simi. C. de sacrosan. eccle. Bar. vt refert Bal. in omnibus locis prealle gatis, cum haberet hanc questionem de facto vna cũ ipso Bal. sibi in hoc tunc aduocato aduerso, consuluit contrarium dicens non posse emphyteotam ecclesie inra sua donare illius irrequisito consensu, dicens de hoc esse casum notabilẽ in. Lvniuersas. ibi, vel vllo alio pacto alienare &c.

C.ne rei dominice, vel templorum. imo secundum eum in illa.l. patet ex tali alienatione rem incidere in cõmissum, ⁊ ad ecclesiam reuerti. Sed certe volentes tenere opi. communem ad dictam.l. possunt de facili respondere, dicẽdo: qõ illa lex non disponit super prohibitione potestatis alienandi ipsum ius emphyteoticum, quod est penes ipsum emphyteotam: sed dicit, qõ res emphyteotici iuris ecclesie vel reipublice alienata de facto in casu non permisso, censetur alienata iniuste: ⁊ igitur nec potest prescribi longo tempore. ¶ Hanc autem alienationem illicitam constat contingere posse tali casu altero ex tribus modis. ¶ Primo, quando alienat emphyteota rem illam, vt allodium, id est, vt existentẽ in eius directo dominio. Isto enim casu alienatio non est licita: quia interuertitur possessio ecclesie. ff. quibus modis vsusfructus amittat. l. Pomponius. ¶ Secundo modo, quando alienat cõtra pactum cõuentum alienationis prohibitiuum, quo casu etiam fauore ecclesie, si prohibita sit alienatio per pactum: videtur etiam impedire ipsius alienate prescriptio. arg. C. de vsusca. pro emp. l. ij. ff. de fun. do. l. si fundum. ff. de verbo. signi. l. alienationis. cum simi. ¶ Tertio modo, quãdo alienat in aliam ecclesiam, vel in potentiorem: vt in authent. de alienat. et emphyteos. §. fi vero cõtigerit. ⁊ sic illa lex nihil ad propo
16 situm. Unde ipse idem Barto. † in. d. l. fi. C. de iure emphyteotico. dicit, qõ licet emphyteota priuati non possit vendere irrequisito domino: ita nec donare: ⁊ hic per tex. in. d. l. fi. qui vtitur verbo alienationis, vel translationis iuris emphyteotici in alium. Quod quidẽ alienationis verbũ generale est: vt patet in authen. de non alienandis. ⁊ in. l. j. de fundo dotali: tamẽ emphyteota reipublice cum habet predia vectigalia, in quibus certus canon est impositus, potest domino irrequisito donare per dictã. l. j. de fundis patrimonialibus. Et diuersitatis est ratio: quia contra illum, cui emphyteota priuati donaret, domin⁹ nullã personalem actionem haberet ad canonem petendum: cũ personalis actio non transeat in singularem successorem: vt. l. fi. in fi. ff. de contrahẽ. emptio. Unde haberet hoc casu priuatus ipse necesse agere contra donatarium rei vendicatione: ⁊ probare de dominio, cuius est difficillima phatio: vt patet ex his, que notat glo. magna in. l. ij. in versic. quid si emphyteota faciat alium emphyteotam. C. de iure emphyteotico. At cum alienat emphyteota reipublice, cessat ista ratio: quia ius solvẽdi canonis seu victigalis trãsit passiue in ipsum singularem successorem donatarium: vt l. ij. ⁊ l. fi. C. sine censu vel reliquis. ⁊ l. Imperatores. in pn ci. ff. de publicanis. Quare cum ista ratio locum sibi etiam vendicet in re emphytheoticaria ecclesie propter equipa rationem, que de illa fit ad rempublicam: vt in. d. l. fi. C. de sacrosanc. eccle. Igitur sequitur dicendum, quod quẽadmodum ea ratione ipsemet Bart. cõcludit emphyteotam reipublice donare posse ius emphyteoticum, ipsa republica irrequisita: ita etiam eadem ratione donare possit emphyteota ecclesie. ¶ Quę quidem pars quod vera sit, vltimo probatur egregie ex tex. ad hoc fing. in. l. fi domus. §. fin. ff. de legatis. i. vbi est expressum ius emphyteoticum per emphyteotam fiscalem alienari posse fisco irrequisito titulo legati vel fideicommissi, per viam vltime voluntatis, adeo: quod ex ea alienatione non incidat res emphy
17 teotica in commissum. Certum autem est legatum † quodammodo donationem esse: de legatis. ñ. l. legatum. cum simili. ⁊ illam. l. ad hoc allegat Speculator. in. d. §. nunc aliqua. versi. ex ij. ⁊ Bal. in. l. cum virum. C. de fideicommissis. in fi. Pro quo etiam facit egregie. l. in conuentionibus. in fi. ff. de verbo. signifi. Unde ex his bene nota, quod in ista materia fallit regula volens ei ius esse vendendi, cui ius est donandi. que habetur. ff. de regulis iuris. l. cui ius est.
18 ¶ Item alia † volens, quod venditionis appellatio omnem contractũ includit, per quem alienatio introducitur, que habetur in. l. statuliberi aceteris. §. Quintus. ff. de statuliberis. ⁊ in. c. i. in fi. de controuersia inter dominum ⁊ emptorem. Hoc enim regulare est, quod prohibitio venditionis non includit prohibitionẽ donationis. C. de pre
19 diis curialium. l. fi. libro. xj. ¶ Sed pro perfecto † complemento huius passus superest querendum, nunquid ipse emphyteota rem emphyteoticam simpliciter donãs, censeatur donare solummodo respectu iuris, quod habet in ipsa re: an vero iure proprio ⁊ libero: ⁊ sic etiam ratione directi dominij: ⁊ quidem post Specula. ⁊ Bald. in rubrica de contrahenda emptio. vtor: ego ista distinctione: quod aut quis transfert rem ipsam per medium tituli lucrativi: puta ex legato, vel donatione: ⁊ tunc indistincte videtur transferre solummodo respectu iuris, quod habet: vt dicta. l. si domus. §. fi. ⁊ l. quod inter. §. fi vsumfructum. eo. titu. C. de leg. l. vlt. patrui. de donatio. c. pastoralis. Aut transfert per medium tituli oneros i: ⁊ puta venditionis: ⁊ tunc aut emptor habebat notitiam de iure rei venditę: tunc videtur vendidisse ius rei secundum quod est apud eum: vt. l. qui tabernas. ⁊ l. cum venderes. ff. de contrahenda emptione. Aut emptor non est certificatus de iure rei: et tunc dicit glos. fingu. in. l. ex predijs. de euictionibus. qõ videtur vendere iure proprio ⁊ libero. Unde sequitur. qõ vendito: sciens ius rei existentis non libere, ⁊ non certificans emptorem, tenetur ad interesse: vt. l. i. §. i. et. l. Julianus. in princi. ff. de actio. empti. Si autem ignorat: tunc nõ tenetur ad interesse: sed tantum de precio restituere, quanto minus fuisset empturus: si sciuisset rem nõ liberam habuisse: vt dicta. l. i. §. i. et ita intelligitur. l. quod ad seruitutes. ff. de euictio. et hec in isto quotidiano passu plene ⁊ notabiliter dicta sufficiant. ¶ In glos. j. in fine aduertẽdum: quia glos. in omnibus bene loquitur, preterquam in uno, scilicet quando datus fuit in dotem vsusfructus fundi, qui erat ipsius mariti quo ad proprietatem: qui quidem maritus postea proprietatem alienauit: et sic tempore restitutionis dotis solum vsumfructũ reperitur habere. Iam inquantum dicit glos. quod debet per heredem mulieris commoditas restitui: non bene loquitur: quia mulieri debebatur vsusfructus formalis, qui non debet incipere, eo casu, quo finitur: vt in. l. Titio cum morietur. ff. de vsufruc. cum similibus. Et quia non fuit radicatus vsusfructus formalis in persona viri, ex facto mulieris: quia imo fuit casalis tempore dationis: vt in euidentialibus dictis apparet: nec debet plus mulier ex restitutione habere, quam si semper remansisset vsusfructus penes eum. Dicit autem Barto. istum casum in litera non decidi: dici tamẽ potest satis decidi in versiculo: et puto, dum ibi indistincte dicitur, quod mulier nihil relinquit heredi suo, quãdo ipsa in dotem dedit vsumfructum in fundo, cuius proprietas erat viri: nec distinguit an viri proprietatem postea alienauerit, an non. ¶ In glos. super verbo, cautionibus interpositis. ibi, nũmo vno. Quia fit ex quadam necessitate, eo: quia cadere non potest vera restitutio dotis. propter ius inseparabile a persona, alias non teneret mires esset digna tam paruo precio: vt plene not. in. l. fi quis ant. ff. de acquiren. possess. Et hec in. l. ista dicta sufficiant.

Summarium.

1 Seruus dotalis heres institutus, quod possit insa mariti adire vel repudiare hereditatem: et quando obliget maritum: nu. 2. Et cui acquirat. nu. 9.
3 Dos constante matrimonio potest vtor: restitui, si paruo momento penes eam remanere debet.
Dominij translatio in aliquem, vt aliquo modo penes eum sit: valet si aliquam vtilitatem est allatura.
4 Separatio coniugij facta in fraudem expectantis illud dissolui per mortem, non preiudicat expectanti.
5 Expensa funeris mulieris de eius dote fieri debet. ⁊ vide numero. 11.
6 Dilatio concessa patri mariti ad dotem restituendam soluto matrimonio vtor: habet etiam locum cum illa restitui debet patri mulieris: et quando illam non habeat: numero. 7.
8 Confessio facta apud acta, quod nõ reuocatur, nisi docta de errore.
10 Filiafamilias, an habeat heredem in dote: remissiue.

Seruus dotalis. ¶ In rebus quę ad alienum cõmodum geruntur, consilium est illius voluntatẽ exquirere: vt gestor a se periculo gestionis exoneret. Et repudium fraudulentum patri non preiudicat. Et funeris impensa statim repetitur, nõ expectata dilatione legali. hoc dicit cum duabus sequentibus.

¶ Ho.

1 ¶ Nota.in.l.seruus dotalis.de † iuris rigore seruum dotalem instituum heredem adire vel repudiare posse here-
2 ditatem iussu mariti. ¶ Not.secundo † ex eadem, quod aditio seu repudiatio damnosa facta per seruum dotalē solo iussu mariti interueniente, maritum culpabilem obligat mulieri actione de dote. Ad idem.ſ.eo.l.fin. ¶ Nota.ex eadem, quo ad hoc vt maritum ex repudiatione vel aditione hereditatis, seruo dotali delate ratione cōmisse culpe, non contingat mulieri obligari. consilium est, vt mulier coram testibus interrogetur: an hereditatem hāc repudiare velit: quoniam si sic dixerit adiri velle: tunc reddendus erit seruus vxori, cuius iussu hereditatem adiuit,
3 qua adita ipse seruus marito reddetur. ¶ Sic † vltimo not. casum, in quo mulieri constante matrimonio potest dos restitui: restitutione tamen paruo momento durāte: vt patet: quia intra tantum tempus durat, intra quantū seruus adquerit: post enim marito reddit ꝛ quidem toleratur restitutio ista ratione commoditatis inde emergentis que illa est, vt ex quo mulieris iussu seruus ei restitutus hereditatem adiuit, maritus ex damno si qđ ex hereditate emergat, nō teneatur. Unde not. qđ tenet trāslatio dominij facta in aliquem, hoc acto, vt momento resideat penes eum: dum tamen aliquam vtilitatem talis translatio afferat. Concordat. C. de bonis que libe. l. cum non solum. in fi. alias secus: vt. l. qui sic. ſ. de solut. ¶ Not. in. l. filie
4 mee. quod † repudiatio seu separatio coniugij facta in fraudem expectantis illud dissolui per mortem, nō preiudicat expectanti. Ad idem. ſ. de diuor. l. filia. C. eo. tit. l. dubium. ꝛ de renuncia. c. ij. lib. vi. vbi patet qualiter hoc casu fraus presumatur. ¶ Not. in. l. si filia. quod expensa funeris † mulieris de eius dote fieri debet. Ad idem. C. de negog. gest. l. quod in vxorem. in fi. Et hinc est, quod dicit impensam funeris esse es alienum dotis. ſ. de relig. l. impensa enim. Et de huius legis materia: dic vt in eod. titu. l. in
5 eum. cum seq. vsq; ad. l. contra quoq; inclusiue. ¶ Not. in eadem † ibi, dum dicit: cetera dotis statuto tempore soluantur. tex. expressum, quod dilatio concessa patri mariti ad dotem restituendam mulieri soluto matrimonio, locū etiā habet cum illa restitui debet mulieris patri. ¶ Noto
6 tertio ex eadem, quod cum † contra maritum dotem ad hanc retinentem non agatur, vt dotem tanq̄ dotem reddat, sed vt ex illa vel alia pecunia restituat, quatenus in funus mulieris impensum est: non habet tunc beneficiū dilationis sibi concessum ad dotem restituendā. ¶ In text.
7 l. seruus dotalis. ibi, mulierem coram testibus interrogari ꝛc. Nec tunc poterat † eius declaratum defyderiū corrigere, nisi error: aliegetur: vt. l. non fatetur. cum sua materia. ſ. de confess. ꝛ. l. error. C. de iuris ꝛ facti ignorā. Et ita
8 intelligitur gl. in. l. tuta. C. de omni agro deser. libr. xi. dum dicit desyderium apud acta publica tunc corrigi nō posse. ¶ In glo. eiusdem legis super verbo, obligetur. ibi, qđ
9 qualiter estimetur ꝛc. Pro declaratione † materie legis huius ꝛ conclude, qđ si contemplatione mariti seruus ipse dotalis est instutus, vel ei legatum relictū, marito queritur, nec illud in restitutione venit soluto matrimonio. ſ. de pecu. l. hinc querit. ſ. potest autem. si vero est institutus, vel legatū accepit contemplatione mulieris, seu sui ipsius ꝛ tunc queritur mulieri, ꝛ igitur sibi soluto matrimonio reddendum: vt hic, ꝛ in. d. l. fin. eod. tit. ꝛ. l. si seruo. ꝛ. l. si in legato. ſ. de iure dotium. Cum vero dubitatur inspici debet qualitas persone legantis vel instituentis: quoniam si consanguineus vel amicus mariti, censebitur mariti contemplatione relictum. Si vero consanguineus, vel amicus mulieris, presumitur contemplatione mulieris. Ad hoc de testamen. c. requisisti. ſ. de vulg. ꝛ pupil. l. sed si plures. ſ. in arrogato. si vero relinquens est extraneus omnino, vel eque coniunctus. vel amicus: atendenda sunt verba. Quoniam si dicat instituo seruum talis mulieris, presumitur mulieris contēplatione. si vero dicat talis seruus viri, presumitur contemplatione mariti. C. de iure delibe. l. cum aliquis. ꝛ quod not. gl. ſ. de acqui. heredi. l. aditio. si vero dicat simpliciter instituo talem seruum, tunc fauore dotis presumetur relictum contemplatione mulieris: vt not. gloss. in dicta. l. si in legato. Vel verius, cum est relictum ab omnino extraneo presumetur relictum contemplatione ipsiusmet serui. argumentum optimum. C. de vsufructu. l. fina. ꝛ sic pariter ipsi mulieri queritur: vt hic cum similib. ¶ In glo. ſ. in. l. filie. ibi, quia si esset in pote-
10 state, non haberet heredem ꝛc. de hoc † an filiafamilias in dotem habeat heredem: dic vt plene dixi. ſ. eod. l. post dotem. ꝛ inquantum ibi in fine allegani tex. in. l. i. ſ. filiam. versic. consequens. ſ. de collatio. dotis. quem dixi fore singul. Adde consimilem in. l. ij. C. de collationibus. ꝛ ideo ibi hoc omnino adde. ¶ In glosi. l. si filia. ibi, nisi quando
11 † nulla est dos ꝛc. Supple, ꝛ pater non esset soluendo: si enim soluendo foret, tunc onus funeris spectaret ad patrem: vt l. quod si nulla. hic in gl. allegata.

Summarium.

1 ¶ Maritus quod potest manumittere seruum dotalem, si soluendo est etiam muliere inuita, ꝛ quid restituere habeat: nume. 3. ꝛ nu. 4. ꝛ vide nu. 7. ꝛ etiam nu. 14. ꝛ nume 10. 20. ꝛ. 21.
2 Res propria restitutioni subiecta alienari potest, etiā inuito illo, cui restitutio fienda est.
5 Donatio serui dotalis ex causa manumissionis, qp valet inter virum ꝛ vxorem. ꝛ vide nu. 17.
6 Res propria, que mea est reuocabiliter, potest mihi donari. ꝛ vide nu. 22.
Res mea reuocabiliter per me vsucapi potest.
Item potest esse penes me loco pignoris.
Limitatio ad. l. res proprias. C. de lega.
8 Maritus tenetur cedere vxori actionem aduersus libertum ratione operarum, que sibi de iure imposite sunt: non tamen ad earum estimationem. numero. 9. ꝛ vide numero. 10. quod non tenetur cedere aduersus fideiussorem serui manumissi: ꝛ tenetur ad ea que neglexit exigere. nume. 11.
12 Obligatus ad quantitatem respectu certe specici, dando speciem liberatur. ꝛ ibi qualiter hoc intelligatur:
Obligatus ad quantitatem in genere respectu certe speciei, specie perempta casu fortuito liberatur.
13 Actio de dote, quod prodest mulieri constante matrimonio etiam actu exercitio. ꝛ vide nu. 26.
15 Correcta ratione legis, quod dicatur ipsa lex correcta.
16 Conditio prohibentis in re communi quod potior sit, et qualiter procedat.
18 Domnus si permittat vasallo vendere rem feudalem, an videatur remittere ius suum, et quid sit empbyteota:
19 Actio si cedatur contra debitorem, an videatur cessa contra eius fideiussorem: ꝛ ponit quatuor conclusiones.
23 Coniuncta persona ignorans quod videtur cōtradicere.
24 Donata ambaſiatoribus an querantur ipsi, vel domino eos mittenti.
25 Summe appellatione res corporales, ꝛ etiam pecunia comprehenduntur.
26 Jus patronatus liberti, quando succedat ex toto loco dotis:

Dotalem. ¶ Vir manumittēs seruū dotalē inuita muliere, restituit omnia, que propter illum percepit: manumittens vero voluntate mulieris donantis nihil restituit, finautem manumittat vxore volente: vt ipsius vxoris negotiū gerat: tunc restituit omnia, que consequitur vt patronus: non autem ea, que consequitur, vt quilibet alius: ꝛ de acquisitis ꝛ bis que potuerunt acquiri, vel per alium, quam per mariti heredem sunt acquisita. et quando quis tenetur ad quantitatem respectu certe speciei dando speciem liberatur. hoc dicit vsq; ad. l. penulti.
1 excepto. ſ. de viro. ¶ † Nota in. l. dotalem. fauore libertatis introductum esse maritum soluendo existentem manumittere posse seruum dotalem, etiam muliere inuita. Ad idem. ſ. de manumissio. l. seruum. ꝛ concordantie
2 sunt in glos. ¶ Nota † secundo ex eadem, quod res propria restitutioni tamen subiecta, alienari potest etiam eo inuito, cui restitutio fienda est, ꝛ hoc quando contractus alternatiuus personam afficit, ꝛ non rem: secundum plene notata per glos. ꝛ Lyn. in ea. l. C. de condict. ob causam.

q̃ per Gulliel. in l. nemo. ff. de pactis. ¶ Not. tertio ex eadem, quod cum † seruus dotalis manumittitur per maritū vxore inuita, omnia que maritus ex serui manumissi bonis pcepit, siue occasione iuris patronatus, siue alias, mulieri restituere debet. ¶ † No. in. l. qō si vir. maritū ad nihil restituendum teneri occasione eorum, que percepit ex bonis serui dotalis manumissi: cum manumissio facta fuit volente muliere ipsum seruum dotalem marito donante, manumissionis causa. ¶ Not. ex eadem, cum. l. sequenti. inter † maritum q̃ vxorem consistere donationem serui etiam dotalis ex causa manumissionis. Ad idē ff. de donationibus inter virum. l. quod autem. in. §. fina. cum. l. sequen. q̃ sequen. ¶ No. ex eadem, cum. l. sequē. rem propriam, que † mea non est irreuocabiliter, sed reuocabiliter, mihi donari posse: vt contingit hic in donatione serui dotalis facta marito: qui tamen in eius dominio erat, sed reuocabiliter: cū soluto matrimonio ab eo ipsius serui restitutio peti possit. Simile est id quod dicimus, quod licet rem irreuocabiliter meam non possum vsucapere: vt. l. sequitur. in. §. lana. ff. de vsucap. tamen reuocabiliter meam, sic. ff. de capt. l. in bello. §. si quis seruum. q̃ no. per glo. in dicta. l. sequitur. in. §. fructus. Simile etiam dicimus, quod licet res mea irreuocabiliter non possit penes me loco pignoris consistere: vt. l. neq; pignus. cum similib. ff. de regu. iur. tamen res mea reuocabiliter, sic: vt vt patet ex. l. ex sectante. in. §. Latinus. ff. de exce. rei iudi. q̃ in. l. debitor. ff. ad Trebellia. Et ex his limitatur. l. res propias. cum suis. C. de lega. dum dicit donationem rei mee propie mihi fieri non posse. ¶ No. in. l. si vero. quod maritus † ad ea sola restituenda que percepit ex bonis serui dotalis manumissi, mulieri tenetur, que vt patronus percepit: nō autem que percepit. vt alter quilibet extraneus: q̃ hoc cum manumissio facta est per maritum ipsa muliere non inuita, q̃ animo gerendi ipsius negotium. ¶ Not. ex eadem † in versi. sed q̃ si quis. q̃ in versi. sed si post. maritum teneri vxori ad cedendam actionem quam habet aduersus libertum ratione operarum, que sibi, vt liberto iure valido imposite sunt. ¶ Not. in eadem. l. iij. in † versicu. plane si opere. maritum non teneri vxori ad prestandam estimationem operarum sibi per seruum dotalem manumissum prestitarum: licet vt supra patet, astrictus sit ad cedendam actionem, que sibi competit pro impositis operis ipsi seruo dotali manumisso, vt liberto. Simile in. l. si id quod. in. §. si quas. ff. de dona. inter virum. vbi patet maritum non teneri ad estimationem operarum sibi prestitarum per seruum, qui vxoris erat. ¶ No. ex eadē in versic. sed q̃ † si rem. q̃ quamuis teneat maritus vxori actionem cedere, quam habet pro operis seruo dotali manumisso iure patronatus impositis, non tamen tenetur cedere actionem, quam pro bisdem habet aduersus eum, qui se vt ex promissorem, pro ipsis operis seruo dotali manumisso impositis obligauit. Et huius est ratio: quia hec ex promissoris obligatio, ex iure patronatus principaliter non descendit. ¶ Not. ex eadem † in versi. dabit. maritum ita teneri ad ea, que a seruo dotali manumisso neglexit percipere: cum tamen posset tanq̃ patronus: sicut ad ea que vere percepit. ¶ No. in eadem. l. iij. §. si filium. vxorem mariti agere non posse ad ea petenda, que ad filium mariti ab eodem exheredatum mala mente, ex bonis serui dotalis manumissi peruenerunt. ¶ Not. ex eadem. l. iij. §. quod ait. maritum liberari: non solum si prestet estimationem rerum, que ad eum iure patronatus peruenerūt, sed etiam liberari si prestet ipsas res. ¶ Not. ex eod. et ita semper † notabiliter allegatur, q̃ quādo quis tenetur ad quantitatem respectu certe speciei: dando speciem cōtingit liberatio. Contingit enim hoc hic, q̃ maritus tenebat ad estimationem in quantitate ratione earum rerum, que ad eum iure patronatus peruenerunt, ex bonis serui dotalis manumissi. Et concordat cum hoc notabi. text. in. l. si fundum per fideicommissum. ff. de lega. i. Simile est in eo, q̃ dicimus, q̃ quando quis tenet ad quātitatem in genere respectu certe speciei, specie casu fortuito perēpta ab obligatione generis liberat. ff. loc. in. l. in naue Saupheli. C. de iure empby. l. i. ff. de noxal. l. si ad libertatem. in. §. i. ff. de legatis, i. l. Titie textores. in. §. fi. q̃. l. quidam testamento. §. si tibi seruus. Hoc autem notabile intellige secūdum Bal. quando ipsa res seu species erat causa non solū materialis, sed etiam formalis ipsius debiti: vt hic contingit: secus si materialis tantum: vt contingit in re empta. Nam non liberatur emptor a precio, licet rem velit restituere: quia fm hoc esset in eius solius voluntate contractū emptionis consummatum dissoluere. contra. l. sicut in initio. cum suis similib. C. de actio. q̃ oblig. Et ad hoc adde, que not. Barto. q̃ quod ibi plene dixi post eum. in. l. is cū quo. ff. de aqua pluuia arcen. ¶ Not. in. l. hec † actio. fm vnum intellectum, quod actio pro dote etiam constante matrimonio mulieri competere potest, non solum aptitudine q̃ potentia, sed etiam actu q̃ exercitio, puta: quia vir vergit ad inopiam: vt. ff. co. l. si constante. in princ. ¶ Not. ex eadē fm alium intellectum, quod actio pro dote constante matrimonio dicitur mulieri competere, ad est nata esse, et sic competere aptitudine, licet non exercitio, nisi tunc cū euenerit casus reddende dotis. Et ita istum tex. allegat. in. d. l. si constante. in. §. j. ¶ No. tertio ex eadem fm alium intellectum communem, quod actio competens vxori cōtra maritum ad ea petenda, que ad eum peruenerunt ex bonis serui dotalis manumissi iure patronatus, dicitur competere etiam constante matrimonio. ¶ In text. l. dotalem, † ibi, vir inuita vxore manumisit &c. videtur seruus ille dotalis per maritum inuita muliere non potuisse manumitti: cum enim subiectus esset restitutioni patri vxoris faciende soluto matrimonio: igitur in preiudicium eius, cui facienda erat restitutio, fieri non poterat alienatio C. commu. de lega. l. fina. §. finautem sub conditione. ff. de manumissionib. l. seruum, qui sub conditione. tit. n. generali. Soluit primo Jacob. de Are. quod contraria loquuntur in re, que subiacet restitutioni, ita quod ipso iure trāsfertur eius dominium, quod in dote non est. Quomodo si soluatur matrimonium morte mariti, dotis dominū non transfertur in vxorem ipso iure, cum interim antē refrationem maneat penes mariti heredem: vt patet in. l. fundo dotali. q̃ in. l. quedam. §. de acquiren. rerum dom. Sed certe ista solutio secundum iura noua non procedere. cum secūdum illa dominium rei dotalis ipso iure non transferatur vxori: vt. C. de iure dotium. l. in rebus. vnde secundum hoc sequeretur, quod cum † correcta sit ratio finalis decisionis huius legis, quam supra reddit Jacobus de Are. igitur correcta sit q̃ ipsa lex. peridquod not. glosſ. §. de adoptionib. l. quem filius. q̃ dicetur in §. de viro. Hoc tamen est falsum: quoniam etiam de iure Codicis reperitur seruum dotalem inuita vxore posse manumitti per maritum: vt. C. de iure dotium. q̃ fi dotis. C. de seruo pignori dato manumiss. l. i. vnde dicit secundo Barto. quod casus istius legis continens specialitatem, huius duplex est ratio. Prima fauor libertatis. Secunda votum coniugij, quod esse videtur: vt semper fit dos apud maritum. §. de iure dotium. l. i. Sed certe iste rationes specialitatis non sunt bone. Primo: quia eadem ratione dicere deberemus, quod q̃ cum ipse seruus subiaceret restitutioni ex vltima voluntate fauore libertatis, fiat eius permissa manumissio, quod est cōtra. d. l. seruum. q̃. l. si optio. q̃. l. heres seruus. q̃. l. generaliter. in fi. l. qui et a quibus. q̃ dictum. §. finautem, sub conditione. ¶ Secundo: quia si votum coniugale illud est: vt dos sit semper penes maritum: vt dicta. l. i. ergo contra votum coniugale fit, si vir eum manumittat: quia si desinit seruus in dotem esse, q̃ incipit fieri libertus: vt in ead. l. q̃ definit. q̃. talem. in fin. ff. de heredibus instituendis. Unde tertio dixerunt quidam moderniores istum casum continere specialitatem, cuius quidem est duplex simul iuncta ratio, scilicet, fauor libertatis q̃ reuerentia ac societas matrimonialis: cum censeantur coniuges socij diuine humaneq; domus. C. de crimine expilate hereditat. l. aduersus. §. de ritu nuptiarum. l. i. §. eod. l. ex diuersis. ff. rerum amotarum. l. i. §. Sed certe etiam hec videtur mala ratio: quia si ius societatis attendimus, potius dicere deberemus contrarium, scilicet † vt ad impediendam manumissionem inspiciatur contradictio mulieris manumittere nolentis. §. communi diuidundo. l. Sabinus. de regulis iuris. in re commmuni. libro sexto. Traditum enim est regulariter neminem ex socijs altero inuito plus parte sua alienare posse. etiam si totorum bonorum socij sint. §. pro soc. l. nemo ex socijs. cum si. Nisi hāc solutionē faluādo dicas regulā. d. l. Sabinus. q̃ dicte regule, in re cōi, fallere fauore

fauore libertatis:quemadmodum fallit etiam fauore pie cause:vt est expressum.C.de cõmuni seruo manu.l.i.ℨ.de relig.l.si plures.Et igitur ista solutio videtur bona.Occurrit mihi tamẽ vltima iudicio meo omnibus verior,scz vt casus huius legis nullam contineat specialitatem.imo regulam:quoniam regula est,seruũ qui restitutioni subiacet,sub conditione per viam contractus interim manumitti posse:licet secus cum per viã vltime volũtatis.Ita tenet gl.in.d.l.seruum,qui sub conditione.allegando.l.is qui.ℨ.de act.ℨ obliga.quam Barto.sequitur:vt in.l.quidã ita.ℨ.si quis filium.ℨ.ad Trebel.Ego vero pro glo.allego tibi tex.vbi rei restitutioni subiecte ex cõtractu dotali manumissio permissa fuit.Ad idem tex.optimus.ℨ.de donat.cau.mor.l.si is cui.ℨ hoc credo verum.¶ In tex.l.ℨ si vir. ibi,cum donare ei mulier seruos voluerit ꝛc.valet igitur
17 † donatio facta inter coniuges de seruo,vt manumittat: vt hic:cum concordantijs in notabilibus alleg.Et huius est ratio:qz ad hoc v tnulla sit donatio inter coniuges,requiruntur duo copulatiue,scz vt donator reddatur pauperior:donatarius vero locupletior,adeo:vt eorum alterum non sufficiat.Hic est tex.ℨ.de donat.inter vir.l.si sponsus.ℨ.si concessa.ℨ.ℨ.si quis rogatus.Sed ille coniunx cui donatur seruus dotalis,vt eum manumittat ex ea donatione non efficitur locupletior:cum solum ius patronatus acquirat.ℨ dicat lex eum locupletiorem nõ censeri,qui libertum habet:vt in.l.nemo predo.in.ℨ.locupletior.ℨ.de reg.iur.igitur ꝛc.¶ In tex.l.ℨ sic desinit in prin.Est argumẽtũ istius legis iuncto fine prece.ℨm Jac.de Are.ℨ Cy.
18 vt refert hic Bald.qz † si promittat dominus vasallo rem vendere,quam habet in feudo:videatur remittere totum ius suum,vt agere non possit ad precium.Et idem etiam ℨm eos in emphyteota.Ad idem l.codicillis.in.ℨ.i.ℨ.de legat.iij.ℨ.l.sicut.in.ℨ.venditionis.ℨ.quib.mod.pignus vel hypoth.solui.Sed certe tex.iste hoc non probat quoniam vt ex eo patet loquitur quando manifeste constat.qz vxor animo donandi marito consensit in serui manumissione.Unde quando dubitatur,an consensus prestitus fuerit donationis causa:tex.iste nihil determinat.vnde pro huius dubij declaratione recurrendum ad ea que plene not.Bart. in.l.si fundum per fideicommissum.de legat.i.ℨ que plene dixi post eum in.l.que dotis.ℨ.eo.¶ In text.l.si vero.ibi, neqz aduersus ipsum obligationem prestare debet ꝛc.Ar
19 guit † ex hoc hic Bal.qz concessa actione contra debitorẽ cessa non videtur contra eius fideiussorem:cum vt in litera apparet requiratur cessionem fieri cõtra vtrunqz.Sed certe tex.iste nihil ad propositum,ex eo:qz hic non querit an in consequentiam actionis per maritum vxori cesse cõtra libertum,intelligatur cessa actio contra liberti fideiussorem,sed an quemadmodum actio competens occasione iuris patronatus cedi debet in casu huius legis per maritum vxori aduersus libertum,ita etiam cedi debeat aduersus ipsius fideiussorem.ℨ dicitur qz non,vnde text.iste nihil ad propositum.Pro huius tamen articuli veritate formare potest has conclusiones.¶ Prima,qz inducta cessione actionis principalis ex restitutione fideicommissi nõ intelligitur facta cessio actionis hypothecarie:vel aduersus fideiussorem competentis,quam heres ante restitutionem sua prouidentia queſiuit.hic est tex.ℨ.ad Treb. l.si heres pecuniã.ℨ.de fideiuss.l.heres a debitore.in prin. ℨm veram lec.¶ Secunda conclusio.facta cessione actionis principalis ex aliquo contractu,non intelligitur facta cessio pignoris vel hypothece ei actioni accedẽtis,ℨ quesite post contractum.ex quo quem contingit obligari ad actionis cessionem.hic est tex.ℨ.de heredi.vel act.vendi.l. emptori nominis.Simile.ℨ.mand.l.heredem.iuncta glo. super verbo,actiones suas.¶ Tertia conclusio.facta cessione actionis principalis,in consequentiam intelligit facta cessio pignoris vel hypothece ei actioni accedentis,et quam quis quesiuerat ante cõtractum,quo obligatus extitit ad cedendum.hic est text.in.l.si a creditore.ℨ.l.si in solutum.C.de act.ℨ obli.¶ Quarta ℨ vltima conclusio.cessa actione principali contra debitorẽ,non intelligit in consequentiam tacite facta cessio contra actoris debitoris fideiussorem,sed opus est cessione expressa.hic est tex.in.l.ii.ℨ. non solum.ℨ.l.qui filij.ℨ.l.venditor actionis.ℨ.de here.vel act.vendi.Et differentie ratio inter hanc conclusionem ℨ proximam illa est:qz cum ceditur actio aduersus creditoris nomen,videtur cedi ius,qõ competit contra debitorẽ in persona,ℨ in rebus eius:cum ad illam res veniat accessorie.Sed non sic de facili inducitur cessio iuris cõpetentis:quamuis in consequentiam cõtra personam tertij,scz fideiussoris eo:qz extranea persona nunqz in cõtractu cessetur subintellecta.ℨ.de verb.oblig.l.si ita stipulatus.in.ℨ. Chrysogonus.cum simi.¶ In gl.in.l.dotalẽ.ibi,si modo
20 est soluẽdo ꝛc.In dicta † igitur.l.seruũ dotalẽ.ℨ.de manu. ad hoc,vt maritus inuita muliere seruum dotalem possit manumittere:consyderatur,qz ipse soluendo sit:ergo sequitur qz non solum tenetur ad ea,que ex bonis serui dotalis manumissi tali casu quocũqz percipit:vt hic:sed etiã ad ipsius serui precium.Que etiam conclusio tribus similibus probatur.Primo ex.l.si is cui.ℨ.de donat.cau.mort. vbi est expressum,qz manumittẽs seruum,quem scit se teneri ad restituendum aliquo casu,eueniente casu restitutionis ad serui precium tenetur.¶ Secundo probatur ex.l.quidam ita.in.ℨ.si quis filium.ℨ.ad Treb.vbi patet qz filius de restituendo grauatus manumittens in suo testamento seruum,quem scit se vna cum vniuersa hereditate aliquo casu debere restituere:eueniente restitutionis casu ad serui estimationem tenetur.¶ Tertio ex.l.in summa. in.ℨ.si seruum.ℨ.de condict.indebi.vbi patet,quod is cui scienti seruum indebitum fore,ℨ sic se ad restituendum teneri,seruum illum manumittat ad serui precium tenetur. Supple ad id qõ ex bonis serui manumissi extitit consecutus,per istum tex.Si vero manumittat,vt ab eo,qui ignorat indebitum sibi solutum,tunc tenetur ad id reddendũ solummodo,quod ex bonis serui manumissi extitit consecutus:non autem ad precium.Et huius est ratio:qz non debet hoc secundo casu indebitum recipiens vltra teneri qñ sit effectus locupletior:vt.l.nam hec natura.ℨ.l.si nõ sortem.ℨ.libertus.in eo.tit.Tenetur ergo solum ad ea:que consecutus est ex bonis serui:non autem etiam ad preciũ. Quia respectu eorum,que consecutus est effectus est locupletior.Primo vero casu tenetur etiam ad precium.eo:qz male versatus est seruum alienum manumittendo,ℨ ad quem se restituendum teneri sciebat.ℨ ℨm hoc patet quod dictus.ℨ.non discordat cum lege ista:vt sensit hic Bartol. imo potius cõcordat.Idem patet quod ius patronatus quesitus ex manumissione per maritum,non ita precise succedit loco dotis,quominus etiam maritus teneatur in casu huius legis ad serui manumissi estimationem.et hec est veritas quicquid Bar.senserit.¶ In eadem ibi,ℨ hoc quia dominus est ꝛc.Hec non est bona ratio:quia ℨ heres de restituendo seruum grauatus,illius est dominus,ℨ tamen in preiudicium fideicommissarij non potest eum manumittere:vt dicta.l.seruum qui sub conditione,vnde pro huius legis ratione dic,vt notabiliter dixi.¶ In gl.ciuſ-
21 dem.l.super verbo,debet.in fi.vult ergo gl.qz † facta manumissione serui dotalis per maritum inuita muliere,ad id qõ percepit maritus,tanqz patronus,competat mulieri condictio sine causa,vel actio ex cautione de reddendo descendens,si illa per maritum est prestita,ad illud vero, quod percepit,non tanqz patronus,sed tanqz alius quilibet,competat mulieri actio dotis,quasi illud sit ipsius dotis augmentum,vt Jaco.de Are.quem sequitur Bart.dicit,qz ad illam portionem,quam ex bonis huius serui cõsecutus extitit vt patronus,cõpetit dotis actio,eo:qz ipsum ius patronatus subrogatur loco dotis,que erat in seruo manumisso,quasi ista subrogatio mulieri vtilis sit: consyderato,quod seruum dotalem propter secutam manumissionem amplius non potest repetere.arg.ℨ.de iure dotium.l.ita constante.cum.l.seq.ℨ.l.res,que ex dotali.ℨ. de donat.inter virum.l.vxor marito.cum simili.Ad aliam vero portionem,quam cõsequitur vt alius quilibet competit iudicis officium deseruiens actioni de dote,qõ descendit ex illa equitate:quia si seruus nõ fuisset manumissus totum mulieri quesitum fuisset.ℨ.eodem.l.seruus dotalis.ℨ.de iure dotium.l.si in legato.ℨ.l.si seruo.ℨ exponit sic hunc text.ibi,dum dicit restituere debet,scilicet,mero iure actione de dote.Cum istud ius patronatus succedat in locum serui dotalis.Et quod sequitur ibi:alteram vero portionem dotis iudicio ꝛc.Exponit id est,propter equitatem iudicij dotis,quod est bone fidei.Ego credo,quod etiam hoc casu competat dotis actio,quasi hoc,quod non vt patronus:sed vt alius

quslibet consequitur, sit dotis augmentum. Et certum est dotis augmentū, sicut ipsam dotē dotis actione peti posse: vt. ff. eo. l. si marito. in. §. fi. Et sic non fuit mens litere diuersificare portionem, quam maritus percipit, vt patronus, ab alia: quam percipit, vt alius quilibet, ex eo: quia pro prima portione non detur actio dotis: pro secunda sic: vt vult gl. vel, quia ius patronatus cedit loco serui dotalis, & oritur directa actio dotis: vt dixerunt Jacob. de Are. & Bar. Sed q̄ de portione, quam percipit, vt patronus, erat minus dubiū: q̄ illam debet maritus restituere etiā manumittens de voluntate vxoris, & eius negotiū gerens: vt. ff. eo. l. si vero. in princ. ergo multo fortius si manumittit ea inuita. Aliam autē portionem ita demum restituit, si manumisit ea inuita. ¶ In glo. l. q̄ si vir. ibi potue-
22 rit &c. Quomodo † potuit ipsa mulier donare seruū dotalem marito: cum cōstante matrimonio seruus ipse dotalis fuerit in mariti dominio, vt. l. docē ancillā. C. de rei vendi. cum simi. & sic videtur, q̄ res propria sibi donari nō potuerit, per. l. res proprias. cū si. C. de leg. dic vt dixi in text. ¶ In gl. l. si vero. ibi, respōde, videt refragari &c. Et hec
23 vera: q̄ † cōiuncta persona ignorās videt cōtradicere: vt l. ij. ad fi. ff. c. ¶ In gl. eiusdē. l. super verbo, restituere. ibi, mandati actione &c. Si vero mandatū nō interuenit, sentit gl. cōpetere actionē nego. gest. Que ambo reprobathic Bar. dicens in casu huius legis cōpetere cōdictionē ex lege de quo dic vt dixi in. §. de viro. ¶ In gl. eiusdē. l. super verbo, quasi ad patronum. in. §. item quicquid. ibi, argu. ad causam ambasiatorum Mediolanensium &c. Ponit
24 ista gl. † questionem, an donata ambasiatoribus, eis querantur, vel domino eos mittenti. que etiam tractatur per Lyn. in. l. manifestissimi. C. de fur. & in. l. qui proprio. §. procuratori vt in ceteris. vbi maxime per Guiliel. ff. de procu. & per Jo. in. c. collatis. circa fi. de app. lib. vj. in nouella. Jo luit autem hec gl. relata ad tex. distinguere, q̄ aut donat ambasiatoribus, tanq̄ ambasiatoribus: & tūc queratur communitati. Aut tanq̄ aliis quibuslibet, & tūc queratur eis. Si autem dubium sit, vt quibus sit donatum. gl. nihil dicit. Jo. And. in loco prealleg. aliquibus per me additis, dicit recurrendum ad coniecturas: vt si donās habuisset notos per prius ambasiatores, presumat donare ipsis tanq̄ ipsis, non tanq̄ ambasiatoribus. argu. ff. de reb. dub. l. qui habebat. C. de vsufruc. l. fi. Si autem nō habebat eos notos, inspici debeat, an precedant nomina appellatiua, an vero propria: & sic attendi debeat, q̄ primo loco est positū. arg. ff. de stipu. ser. l. si communis seruus. Vbi autem hoc non apparet, puta: q̄ dixisset donamus vobis &c. Tunc si dixit donamus vobis ambasiatoribus talis domini. cēsetur eis donatum domini cōtemplatione. argu. optimum C. de iure delib. l. cum aliquis, & igitur domino querit. Ad hoc. ff. de vulg. & pupil. l. sed si plures. §. in arrogato. ff. de acquir. hered. l. aditio. & q̄ nota. plene. ff. de dona. cau. mort. l. si filio. & in. l. filio. & l. filiofamilias. ff. de cond. & demon. & etiā probatur. ff. de iure dot. l. profectitia. Si vero dixit, donamus vobis, solummodo: tunc si donum conueniebat domino, vt Leo. statuta, & similia: ipsi domino queritur: q̄ ex qualitate rei donate presumitur domini contemplatione donatum. Quod etiam procedit, si ipsorum ambasiatorū donās aliam notitiam habebat: si vero donauit rem conuenientem ambasiatoribus, vt: q̄ doctori libros, militi arma: tunc ipsis ambasiatoribus queritur: q̄ ex rerū donatarum qualitate, & personarum, quibus donatur: ipsarū contemplatione res donata presumitur. argu. ff. de vsu et habi. l. plenum. in. §. equitij. ff. de indi. l. sed & si susceperit. in §. subiectis. ff. de inoff. testa. l. si quis exheredato. in. §. sed & si quis. ff. de mili. testa. l. ex militari. de maio. & obed. c. solite. de prebend. c. ci cui. lib. vj. Bart. vero dicit, q̄ si constet, cui ipse donans queri voluerit: tunc sine dubio ei acquiritur, cui ipse voluit. Ad hoc. ff. de dona. l. qui mihi donatum. cū simi. In dubio vero videatur queri voluisse ipsis ambasiatoribus, & hoc ea ratione probatur: q̄ semper ambasiatoribus per ipsos, ad quos sit eorū destinatio consueuit donatio fieri. Ad hoc. ff. de bon. damn. l. diuus. ad fi. C. publi. leti. l. i. lib. xij. Ipsa igitur generalis consuetudo dubiam donationem interpretatur. ff. de reg. iur. l. semper in stipulationibus. cum simi. Nec obst. quod propter ambasiatam seu ambasiate officium, ipsis ambasiatoribus fuit donatum: q̄ non attenditur ambasiata, que est occasio donire, mota, sed generalis supradicta donandi consuetudo, que est causa doni proxima. Ad hoc tex. ad propositum valde notabilis in. l. socius, qui in co. ad fi. ff. pro soc. vbi in simili est expressum, quod & si ab amico quem quesiui ex itinere, quo proficiscebatur in societatis expeditam, mihi quid donatum sit illud mihi, non autem societati querit. Quia attenditur ipsa amicitia quesita, que fuit causa doni proxima: non autem ipsa itineratio ob societatis causam, que fuit causa doni remota. Hoc idem in effectu concludit hic Bal. ea ratione: quia licet ambasiatores representent dominū mittentem in pertinentibus ad ambasiatam, non tamen in alijs. Unde, q̄ donatio non est de respiciētibus ad ambasiatam ipsam: igitur in dubio videntur recipere, vt sibi querant: non autem vt domino. argu. ff. de solu. l. magis. ff. de in rem verso. l. si filiusfamilias. §. manda. l. Papinianus. & d. l. si ita stipulatus. in. §. Chrysogonus. & l. stipulatio ista. §. sicut autem. & §. si quis ita. de verb. obliga. Et hoc ego puto verum, nisi facta dona conuenientia foret dominis: & non ambasiatoribus, per ea que supra digessit Joan. And. ¶ In glos. eiusdem. l. in. §. fi. filium. super verbo, exheredauerit. ibi, & semper obtinet, quod hic dicitur &c. Istud clare procedit, quando exheredatio facta fuit mala mente. Tunc enim nihil filius exheredatus ex bonis liberti capit, vt patronus, sed vt alius quilibet ex extraneus: & igitur vxori restituit. Sed dubium est, quando filius non mala mente exheredatus, sed ad eius commodum, puta: quia minor erat quem testator nolebat habere patrimonij administrationem, etiam per personam administratoris propter timorem dilapidationis: manauerat tamen sibi hereditatem restitui: cum peruenerit ad legitimam etatem. Isto enim casu, cum nihil sibi preiudicet exheredatio in iure patronatus: vt dicta. l. si patronus. §. si quis non mala mente. in glos. alleg. & Paulus. in princ. co. titu. ff. de liberis & posthu. multi non nota. ff. de vulga. & pupil. l. cum ex filio. in princ. non videretur nem quare, quod tunc filius exheredatus, ex bonis manumissi serui dotalis percipit, ex iure patronatus retinere non debeat vxori defuncti mariti. et ita credo verum. ¶ In gloss. §. quod ait. super verbo, prestare. ibi, argumentum contra. d. legat. iij. l. si quis &c. Imo non con-
25 tradicit: quoniam † ibi dicitur appellatione summe, contineri res corporales quascunq̄, & etiam pecuniam: hic vero dicit appellatione pecunie, contineri ipsam pecuniam numeratam: & etiam ipsas species. ¶ In gloss. hec actio. in fin. &c. vel dic sm Bartol. quod loquitur de condictione ex lege Julia. de quo dic, vt dixi in. §. de viro.
26 Et secundum hoc † apparet, quod ipsum ius patronatus non succedit ex toto loco dotis: quoniam si succederet condictio ex lege Julia. ad illud constante matrimonio non competeret: quemadmodum, nec competit secundū communem opinionem constante matrimonio actio ad dotem. de quo plene dixi. ff. eodem. l. si constante. in fi. Nisi dicas competere huiusmodi condictionem matrimonio constante potentialiter, & non actualiter: prout ex competere actionem de dote, in. l. si cōstante. in fi. Prima autem expositio glos. scilicet. dum loquitur de actione mandati & negotiorum gestorum, non videtur vera. per ea que dixit Bart. ff. eod. l. si vero. in princ. & in. §. de viro. Secunda etiam vera non videtur: quia imo penes maritum videtur esse cum causa, consyderato, quod ipse patronus est. Tertia vero videtur falsa: quia secundum hec lex ista foret superflua, et idem prouidens, quod dicta l. si constante. contra. §. quibus. in prima constitutionē Codicis.

Summarium.

1 Acceptans legatum inutile, q̄ nō remouetur ab vtili petitione antecedenti debiti.
2 Liberorum suorum appellatione, etiam in contractibus veniunt nepotes. & vide numero. 4. & an in infinitum. numero. 6.
3 Acceptans beneficium inutile, non preiudicat sibi in beneficio vtili, quod obtinet.
7 Filij appellatione, an et quando contineatur nepos: remissiue.

Qui doten-

Qui dotem. ¶ Legatum relictū vxori, qđ non potest capi, non potest in dotem cōpensari. Et appellatione liberorum cōtinentur nepotes. b. d. cū
1 l. seq. ¶ No. ex. l. qui dotem. q† acceptans legatū inutile, non repellit ab vtili petitione antecedenti debiti. Ita esti debet intelligi hec lex, scz q mulier acceptauerit: alias dubium non contineret, contra. ff. quibus. Et hoc indubitāter est verum. si ignorauit mulier legatū inutile fore. Tūc enim propter errorem nō videtur dotis petitioni renunciasse. Ad hoc. ff. de inoffi. testa. l. mater decedens. l. nihil. ff. de pe. hered. ¶ l. legitimam. C. de acquir. heredi. l. Clodius Clodianus. Quid autem si inutile legatum esse sciisset? dic vt dixi in. d. l. Clodius. ¶ Not. in. l. si dotali. q
2 †appellatione liberorum, etiam si eorum mentio fiat per viam contractus, includuntur nepotes. de quo dic, vt in. l.
3 liberorum. C. de verb. signifi. ¶ In tex. l. qui †dotē. ibi, respōde dotis act. non esse denegandam ¶c. Per acceptationem ergo inutilis legati, non perdit vxor ius dotis repetende. vnde est argumentum fm Bal. qō acceptans beneficium inutile, non preiudicat sibi in beneficio, qō obtinet vtiliter. Et idem si acceptatum euincatur ab eo. argumentum etiam ad hoc. ff. de inoffi. testa. l. si sub hac. de quo tamen dic, vt in. c. grati. a. de rescript. lib. vi. ¶ in. c. si beneficia. de preben. libro. vi. ¶ In text. l. si dotali. ibi, nepotum
4 †quoq; nomine dos retinetur ¶c. Appellatione ergo liberorum includuntur etiam nepotes. vnde sumpta occasione tractauit hic Bald. an appellatione nepotum includantur nepotes ex fratre. quem passum hic non discutio: quia post eundem tractatū in. l. ij. C. de succes. edict. ¶ ideo dic, vt ibi late dixi. nūc tamen vnum addo, q passum hūc notabiliter tractat Jo. And. in. c. fundamenta. de elec. lib. vi. in nouella. Tene tamen quod ibi dixi. ¶ In gloss. l. qui
5 †dotem. super verbo, nō poterat. ibi, quia legauit ea, que edibus sunt affixa ¶c. hoc exemplum non est bonum, fm Pet. ¶ recte: quia tunc saltim deberetur estimatio: vt. l. cetera. ff. § quibus. in gl. allega. vnde exemplum pone per. l. apud Julianum. ff. si. j. de lega. i. ¶ In glos. l. si dotali. ibi, appareat, quod propter liberos dos non retinetur ¶c. De
6 hoc dic vt plene dixi in. l. post dotem. ff. eo. ¶ In ead. glo. †ibi, item no. hac lege liberos dici in infinitum ¶c. hoc de
7 iure canonico habetur per gloss. in. c. in presenti. a. extra de pba. ¶ In ea. gl. ibi, quoniam †ideo ¶ filij appellatione continentur nepotes. hec materia, an ¶ quando filij appellatione nepos includatur: longa est, ¶ dubia: ¶ tunc sufficiant remissiones. dic ergo de ea vt per Bart. in. l. liberorum. ¶ per Bal. in. l. Gallus. ff. instituens. j. de libe. ¶ posth. ¶ in. l. maximum vitium. C. de libe. preter. Plenius quam alibi habent Canonist. per Host. ¶ Jo. And. in nouella, in c. in quibusdam. extra de penis. ¶ per Bal. in. l. filium. ff. de bis qui sunt sui vel alie. iuris.

Summarium.

1 Verba instrumenti concepta per tabellionem, nō refert qualiter concipiantur, an in personam vel aliter.
2 Dos aduentitia queritur filie sub potestate patris constitute.
3 Stipulatione ascendentis per lineam femininam descendenti actio queri non potest.
4 Stipulans sibi ¶ extraneo vel extraneo ¶ sibi: quando dicatur extraneo stipulatus esse: vt adiecto. cum pluribus sequentibus.
5 Extraneus dotans stipulando dotate dotem reddi debere, etiam ipsi dotate actionem querit.
6 Stipulatio alternatiua fauore dotis manet vtilis. et numero. 7.
8 Copule natura est cuilibet pro virili actum attribuere.
9 Inferri ex facti narratione non debet ad iuris decisionē.
10 Numerus singularis non refertur ad pluralem, salua ratione recti sermonis.
11 Auus maternus, quando est stipulatus sibi ¶ nepoti dotem reddi, cui primo euenient casu fieri debeat restitutio: cum seq.
13 Alternatiua posita inter personas, qbus obligatio queri potest, resoluitur in copulatiuam.
14 Stipulatio indefinite concepta, que potest queri diuersis personis, variatur secundum varietatem casuum contingentem.
17 Dotans stipulans dotem reddi impersonaliter, an videatur primo stipulatus reddi mulieri.
18 Stipulatio in dubio regulatur fm naturā rei, super qua interponitur.
19 Dotans quando stipulatur dotem sibi reddi, aut cui de iure reddi debet, an intelligatur stipulatus esse reddi mulieri?
21 Alternatiua posita inter personas, quarū altera est persona stipulantis, tunc videtur obligatio ei queri, siue per prius, siue posterius nominetur.
22 Primo nominatus in stipulatione: quando videat adiectus per stipulatorem ad solutionem?
23 Stipulatio, que valere non potest fm ordinem scripture, valet fm iuris ordinem.
24 Solutio gl. ad. l. debitor. ff. ea. j. ad Treb. an hodie inspecto iure Codicis procedat?
27 Factum falsi nuncij, an possit ratificari? remissiue.
30 Ascendens stipulans descendenti, quando videatur ei stipulari, vt eius heredi?
31 Dos quando stipulatur per dotantem, eis reddi debere, quod cēseantur dotans ¶ dotata copulatiue nominati.

Quius Scius. ¶ Ex pacto seu stipulatione aui materni, seu extranei neptem vel extraneam dotantis, queritur dotitis vtilis actio.
1 hoc dicit. ¶ est not. l. ¶ No. primo, q† non refert an per tabellionem verba instrumenti concipiantur in personam, vel als. Ad idem est casus expressus in. c. dudum. de conuer. coniug. ¶ tetigi. ff. eo. l. diuortio. in prin. ¶ No. ex qđ
2 †secundo casum expressum de iure Digest. dotem aduenticiam queri filie sub patris potestate constitute, ¶ actionē sibi competere ad eam repetendam, etiam sine patris cōsensu, qō hodie clarius est positum in auc. q† locum. C. de
3 colla. ¶ No. tertio regulam fore, q† ex stipulatione ascendentis per lineam femininam descendenti actio queri nō potest. Ad idem. j. ad Treb. l. debitor. ff. si. ff. de pac. dota. l. inter socerum. ff. cum inter. C. de pact. conuen. l. fratrem. et
4 infra dicam. ¶ Not. ex eadem quarto †q siue stipuletur quis sibi primo ¶ extraneo secundo, siue econuerso extraneo primo, ¶ sibi secundo: semper stipulator censet adiectus ad obligationem, ¶ ideo sibi tantum queritur actio, ¶ extraneus nō censetur adiectus ad solutionem, ¶ ideo sibi ex stipulatione solū oritur solutionis recipiende facultas. Ita probat hic in ver. sed dicendū. qō est notabi. ¶. j. dicā.
5 ¶ No. ex ea. quinto q† fauore dotis nedum auus maternus, sed etiam extraneus dotās iure valido stipulari dotem reddi persone dotate, ¶ ex ea vtilis oritur actio. ¶ valida est stipulatio: quamuis verba dirigantur ad personā dotatam. ita est hic tex. notabi. ¶ No. ex eadem vltimo, q
6 quānis †de iure Digesto. alternatiua posita inter personas, quibus ex stipulatione queri potest, reddat stipulationem inutilem: vt in. l. sed si ita. ¶. l. sed si sibi. j. de stip. ser. de iure vero. C. stipulatio maneat vtilis, sed dictio alternatiua resoluatur in copulatiuam: vt. l. cum quidā. C. de verbo. signi. tamen fauore dotis stipulatio ita concepta remanet vtilis: quinimo integra actio ex ea dotate persone cōpetit. Ad idem. j. de leg. iij. l. vxore. ff. test. amēto. ¶ In tex. ibi, vtilē actionē habere. Et sic ex hac stipulatione alter-
7 natiua †aui dotātis, vtilis actio nepti queritur. Sed ꝺ fortiter opponit, ¶ sic vbi alternatiua cadit in psonas, quibꝰ pōt queri obligatio ratione incertitudinis de iure Digesto. stipulatio vitiat. j. de stip. ser. l. sed si ita. ¶. l. sed si sibi. de iure vero Codi. stipulatio valida est: q alternatiua resoluitur in copulatiuam: vt. l. cum quidā. C. de ver. sig. Et sic vtraq; actio queritur pro dimidia. Hec enim est natura copule, vt †cuilibet pro virili actū attribuat. j. de duo. reis. l. reos. ff. cum in tabulis. j. de ver. obli. l. si mihi ¶ Titio. insti. de inuti. stip. ff. si quis. cū si. Hoc hoc contrariū soluunt. et prima sol. Pet. quam sequit hic Bald. dicētis, q interdū alternatiua cadit inter psonas, in quibꝰ ratio iuris dispōnit pariter queri, ¶ tunc procedit oppositio. Interdū cadit inter psonas, in qbꝰ ratio iuris suadet ōrī ordine successiuo: vt ps in casu hujus. l. cū ponat in psonā ascendētis

descendentis. Et ita tunc intelligūtur dicta verba prolata ordine successiuo ordinato ꝑm ordinem charitatis: vt sic primo querāt ascendēti, si viuit: & post eius mortē ipsius descendenti. Ita est tex. hic, & ad idem. ff. de leg. iij. l. vlt. §. testamēto. ff. de libe. & posth. l. Gallus. §. quidā recte. cum sibi plene not. ff. de leg. a. iij. l. peto. §. fratre. C. l. cum ita legat. §. fi. C. de ver. signi. l. fi. Et sic in casu huius legis, si auus viueret ꝑm eum, competeret sibi actio: quamuis posterius nominato: quoniam ordo charitatis & affectionis, quam auus presumitur magis habere ad se, ꝙꝫ ad nepotē, iuxta regulā. l. preses. C. de ser. & aqua. ordini scripture preferē. ff. de bere. instit. l. si ita quis institutus sit. C. l. nec enim ordo. ff. de sol. vnde non immerito hoc signanter ponit, auū maternum decessisse eo tempore, quo neptis intēdebat agere. ¶ Sed certe ista solutio quātūis colorata, non videtur bona: cum procedit iste tex. etiā in extraneo dante dotē, & stipulante mulieri reddi, aut sibi, vt patet hic in fin. in dictione, maxime: q̄ est huius casus extraneo implicatiua, & tamen hoc casu non est dare ordinē successiuū, cum extraneus non succedat extraneo: vt ex se notum est. Vnde secunda sol. fuit Bar. dicētis istū tex. ponere casum specialē fauore dotis: vt patet hic in verbo. fauore eīm nuptiarū &c. Ergo qua equitate speciale est: vt fauore dotis per extraneum dotate querāt actiones adē ratione, & equitate introducitur mulieri dotate primo nominate queri actionē integram, auo vero seu extraneo dotanti & stipulāti, ac se secundo nomināti, cēseatur quesita vt adiecto facultas recipiendę solutionis. ¶ Nec obst. iste text. inquantū exprimit auum decessisse tempore, quo mulier valebat actionem instituere: quia quo ad hoc continet narrationem
9 facti contingens. vnde ex ea narratione ad iuris decisionem non debet inferri, vt not. gl. in l. vnica. C. quando nō peten. part. Si enim fuiss. & isto casu actio ex stipulatione quesita auo certe transitū fecisset in heredes, nec integra competeret mulieri: vt vult finis litere. Sed, q̄ ipse auus habet vt adiectus: q̄ secundo nominatus, & facultas soluendi adiecto nō transit ad eius hered̄: vt. l. stipulatus. ff. de sol. Igitur est, q̄ ipsi mulieri tanq̄ ei, cui integraliter fuit obligatio quesita, eo: q̄ fuit primo nominata cōpetit actio integra, nec illam cōpetere impediunt heredes alij. Nec potest dici propter mortem aui iure consolidationis actionē integraliter esse neptis: q̄ cōsolidationi locus nō est: cum dotat persona, dotatā nō habens in potestate: vt in. l. vnica. §. accedit. C. de rei vxo. act. ¶ Nec potest dici ex ea stipulatione quesitā fuisse actionē auo & nepti, vt duobus reis credendi. ar. l. si Titio, aut Seio. ff. de leg. ij. Hoc enim esset contra mentē tex. qui vult in fi. ita actionē nepti queri, vt cōmodo dotis non defraudet: vt ꝑz ibi ne cōmodo dotis fraudet &c. Sed si essent duo rei, posset mulier fraudari dote, q̄ preoccupationē petitionis: vt. l. ex duobus. ff. de duo. reis. Hoc autē nō cōtingit, si dicamus auū censeri tantūmodo solutioni adiectū: q̄ ipse non potest preoccupare, cū actionē nō habeat, licet bene possit preoccupare in preiudiciū adiecti habēs actionē: vt in. l. si quis stipulatus fuerit decē. in. §. fi. ff. de sol. Nec fraudat mulier dotis cōmodo, si fiat auo spontanea dotis per debitorem solutio. quoniā isto casu neptis, cui stipulatio est quesita, illā ab auo repetit actione mādati vel negotiorū gestorū: vt in. l. Julia. §. fi. ff. de ver. obli. insti. de inuti. stipu. §. si quis alij. & sic videt ista sol. d. Bar. satis esse conformis intēdenti iuris. ¶ ꝓsuppositō tamē, q̄ iste tex. contineat specialitatē fauore dotis, fuit alia tertia solutio do. Bal. in l. fi. C. cōmu. vtriusq; iudi. dicētis, q̄ interdū fundat stipulato: stipulationē primo in persona sua, postea vero ponit personā mulieris, & tunc ipsa mulier censet ad solutionem adiecta, non antē ad obligationē, vt. l. eum qui ita. §. si qui sibi. ff. de ver. obl. & l. Stichū. §. quesitū. ff. de sol. Et ideo moriente stipulatore, trāsibit stipulatio ad eius heredē, nec descendet in mulierē. Aliquando vero econtra stipulatio primo fundat in personā mulieris, & secūdo stipulator nominat seipsum & tunc censebit ipsi mulieri actio quesita, & stipulator habebit, vt adiectus. Et ita dicit loqui istū tex. si teneo: stipulationis inspiciat, que in principio legis ponitur. Et sic in secūdo mēbro sue solutionis concor. cū solutione Bar. in primo vero dum vult mulierē dotatā scōo nominatā cēseri adiectā: discordat cum eodē, qui vult etiā isto casu mulierē etiā censeri adiectā, ad hoc vt sibi obligatio queratur. Et ꝓ hoc facit tex. iste in ver. sed dicendū ibi. dum dicit, ac si sibi, aut illi dari. In quo patet, q̄ Iurisc. equiparat hos duos casus, scz mulieris primo vel secūdo nominate, quo ad ipsam mulierem. ¶ Secūdo facit vers. sed permittendū est nepti ex hac aucta conventione. In quo patet ex dictione illa, sed &: que est implicatiua. Zuriscon. velle actionē mulieri queri, necū in primo casu legis: vbi ipsa primo fuit nominata, sed etiā in casu secūdo posito in ver. sed dicendū. vbi mulier fuit nominata secundo. Clausula enim in fi. posita ad omnes casus, & maxime proximos refert: vt. l. si idē cum eodē, in fi. ff. de iurisdi. omn. iudi. & in. l. iij. §. filius. cum simi. ff. de lib. & posth. Et hec procedant, nisi dicamus verbū illud, ex hac aucta conventio-
10 ne &c. Ex quo † est natura singularis non posse referri ad ambos casus, salua ratione recti sermonis, que in relationibus est seruanda: vt in. l. pluribus. ff. de auro & arg. leg. & l. fi. ff. ad Trebel. Et ideo refert ad casum primū legis: vbi aucta stipulatio assignatur. Nec obst. vers. sed dicendū, q̄ vt ibi patet, isti duo casus equiparant argumētatiue, quo ad hoc, scz an mulier primo vel secūdo nominata habeat pro adiecta: nō autem quo ad hoc, an vtroq; casu mulieri censeat actio quesita. Pro ipsa tamē opi. Bart. hic videt tex. in. l. vxo. ē. §. testamēto. pre allega. vbi si pater dotē sibi stipulatus, aut filie, competit actio filie patre mortuo, esse non solū est adiecta ad solutionē, sed ad obligationē: ergo sequit, q̄ idē in extraneo. Non est enim quo ad dotē inter eos ratio diuersitatis: q̄ vtriq; potest mulieri stipulari, & vtriq; sibi stipulādo sibi soli querit & nō mulieri: nisi dicas q̄ ibi speciale est in stipulatione paterna: vt dictio illa, vel, resoluat in copulā, &. Et sic mortuo patre filia iure consolidationis actionē integrā habeat, prout habuisset si stipulatus fuisset pater sibi & filie: vt. l. post dotē. ff. eo. fm vnam lect. gl. vnde pro opi. Bal. scz q̄ mulier secundo nominata censeat ad solutionē, non autem ad obligationem adiecta: videtur facere tex. in. d. l. Stichum. §. quesitā. Curias in. d. §. qui sibi. vbi pater, si stipulatur sibi aut filio emancipato: filium ad solutionem adiecisse censet, licet si stipulatus fuisset principaliter eidem, vel potuisset sibi querere vtilem actionē, sibi fuisset quesita actio vtilis: vt. l. si genero. C. de iure dot. & l. vt iurisiurandi. §. fi liberi. ff. de ope. lib. & plene not. in. l. q̄s dicitur. ff. de verb. obli. Ita igit in proposito mulier secundo nominata in oratione alternatiua, censeatur solū adiecta ad solutionē, licet fuisset nominata principaliter potuisset sibi queri actio: vt hic. Vnde passus iste est valde dubitabilis, nec me pronunc aliter determino: licet in iudicando seruāda foret opi. Bart. que est q̄ dote & muliere: q̄ in ambiguis dotibus est fauendū. de iure dot. l. in ambiguis. de re iudi. c. fi. ¶ Quarta fuit opi.
11 Sali. in. l. Lania. C. † de iure dot. dicentis per ea que dicit er cabanc solutionem tertiā, arguendo pro opi. Bart. q̄ ex hac stipulatione alternatiua, vtriq; querit actio, scz auo & nepti: sed dubiū stat cui fieri debet restitutio: & dicit ipse q̄ primo nominato in stipulatione, ea ratione: q̄ cum in persona cuiuslibet nominati est affectio: ordo nominationis debet attendi. In illius autē persona maior apparet affectio, que primo est nominata. ff. de bere. instit. Qui soluendo nō erat primo loco. ff. de fideicom. libe. l. generaliter. §. quid ergo si plures. ff. de vsufruc. l. quoties. cū sim. vndē si dixit mihi, vel mulieri reddi volo: ipse potior est in causa restitutionis. Si autem dixit, mulieri aut mihi tūc mulier erit potior, cui maiorē affectionē ostēdit. Et h. d. ipse probari ex. l. cum pater. §. a te peto. ff. de leg. ij. & l. heredes mei. §. fi. ff. ad Treb. que iura non sunt coarcta, per. d. l. cū quidā. Hunc autē ordinē nominationis dicit attēdi debere, quando vterq; viuit. Nec enim eorū alter haberi debet pro adiecto ad solutionē, q̄ ad hoc adiectus non fuit, sed vt quereret obligatio, que queri potuit, vt hic: non tamen vtriq; querit insolidū, vt duobus reis: sed vni tantū ordine successiuo: & fm tēpus quo locus erit restitutioni dotis. Nā si primo nominat' tūc viuet, ei soli erit facēda restitutio: & si mortuus: tūc alteri viuenti, & nō heredi primo nominati. Nam hec stipulatio hz in se tacitā cōditionē, scz vt restituat stipulatori, si tunc viuit: aut mulieri si stipulator fuerit mortuus: & sic prius moriēs ad hēdes nō trāsmittit. & hoc si bene ponderet dicit esse de mēte hui⁹. Lā ꝓsupponit restipulatorē mortuū. ¶ Sed aduerte: q̄ nō videt repugnit stipulatorē mortuū. ¶ Sed aduerte: q̄ nō videt re
etc' hoc dictū. Ista eīm lex. ꝓsupponit stipulatorē mortuū, qui tamen

qui tamen fuerat secundo nominatus: nõ ergo probat intentionem eius, qui loquitur etiam si cõtingat mox nominatum primo. ¶Preterea, dum dicit: q̃ ille potior est in restitutione, qui primo est nominatus. ¶Hoc est falsum: quia vt dixi ordo charitatis ⁊ affectionis preponit ordini scripture: vt in.d.l.si ita quis. ⁊.d.l.nec enim o:do. vnde si teneamus, q̃ etiam anus secundo nominatus censeatur ad obligationem adiectus, deberet sibi fieri restitutio primo attento ordine affectionis, a nõ scripture. ¶Tertio ipse presupponit anum nominatum secundo censeri ad obligationem obligationi adiectum, non autem ad solutionem. quod tamen est falsum: vt supra plene probaui. et sic vt vides, hanc materiam extricare est valde difficile propter varias opi. ¶Ego tamen pronunc refero me adhãc
12 †conclusionem, scz qõ aut dotantis stipulatio continet stipulationem collatam in casum diuortij, vel soluti matrimonij morte viri, ⁊ in ea primo nominatur mulier, secundo stipulator: ⁊ tunc dicendum, mulieri actionem quesitã, stipulatorem vero cẽseri adiectum. Et ita dotis fauore est casus singularis in ista lege. Aut stipulatio in qua primo nominatur mulier, secundo stipulator: cõfertur in tẽpus soluti matrimonij morte mulieris, ⁊ tunc dicendum stipulator: ⁊ eius heredibus quesitam fore actionem de dote fm iura ista. ¶Hoc probo: q̃ tex. hic speciale vult esse, vt mulieri queratur predicto casu actio, stipulator vero ad solutionem adiectus censetur fauore nuptiarum, ⁊ ne mulier commodo dotis defraudetur, vt hic in fi. Sed ex quo mulier est mortua, cessat illa ratio: cum amplius nubere non possit, nec quo ad personam suã de dotis repetitione tractari: igitur cessat huius legis dispositio: vt.l.adigere. ff. quamuis. ĩ. de iure patro. cum simi. infinitis. ¶Secundo probo: q̃ text. dicit quod fauore nuptiarũ speciale est isto casu: vt mulieri primo nominate queratur actio, ⁊ stipulatori nominato secundo censeatur data facultas solutionis recipiendi: ergo sequitur, q̃ in his casibus, in quibus cessat fauor nuptiarum: vt in casu nostro contingit, vt in muliere mortua, in contrarium est ius commune. ff. de legib. Iqõ vero. ⁊.l. ius singulare. ¶Tertio probatur ex ordine litere. Iurisconsulti enim hoc in ver. respondi. decidit primo, q̃ de rigore isto casu quesita est actio stipulatori, ⁊ eius heredibus: postmodum vero in ver. sed permittendũ. dicit, q̃ de equitate fauore nuptiarum, ⁊ ne mulier commodo dotis defraudetur, derogatur huic rigori, adeo: vt nõ stipulatori, vel eius heredibus: sed mulieri vtilis actio queratur. Ergo sequit, qõ vbi cessat fauor nuptiarũ, ⁊ repetitio dotis in persona mulieris, decisio rigorosa posita in ver. respondi. manet firma: ⁊ sic, q̃ ipsi stipulatori queritur isto casu actio. Si vero loquamur fm iura noua. C. fm que introductũ est primo, q̃ super re sua potest quis alteri stipulari, ⁊ illi vtilis actio queratur: vt.l. quoties. C. de dona. que sub modo. ⁊.l. pe. C. ad exhib. ¶Secundo: quia
13 vbi † alternatiua cadit inter personas, quibus potest queri obligatio: resolvitur in copulatiuam: vt.d.l. cum quidã. C. de verbo. signi. ⁊ sic censetur actus attributus cuilibet pro virili: vt.d.ff. cum in tabulis. Sequitur dicendũ, q̃ isto casu censeatur mulieri quesita actio pro dimidia. ¶Nec obst. iste tex. q̃ hec alternatiua non resolvitur in copulatiuam fauore nuptiarum, ⁊ cum ipsa mulier: q̃ vinẽs potest dotem repetere, ergo vbi cessat fauor nuptiarum, ⁊ repetitio dotis, in persona mulieris manet firma dispositio. d. l. cum quidã. Aut stipulatio predicto modo concepta cõfertur in tẽpus soluti matrimonij simpliciter: tũc videt dicendum, q̃ aduenĩẽte casu diuortij vel soluti matrimonij morte viri, intelligat quesita actio mulieri ⁊ eius heredibus, adeo: vt ipsa dote non priuet: q̃uis secundo non nubat, sed ante moriat. Ho enim curat, q̃ decedat: ex quo semel fuit actio quesita. arg. ff. de itine. actuq; pri. l.i. ff. cũ. l. seq. ĩ. vnde lib. l. ff. Si vero cõtingat dissolutio matrimonij morte mulieris: tunc querat actio stipulatori. Et hec duo vltima membra probant per proxime dicta: ⁊ ea ratione:
14 q̃ † stipulatio indefinite concepta: vbi ex ea ins queritur, potest queri variis personis, fm varietatem casuũ cõtingentium. Tex. ad hoc singu. in.l. si seruus ad cenũ. ⁊ castrensis peculij. ⁊. ff. ĩ. ff. de stipu. ser. sed ex ea stipulatione simplici in tẽpus soluti matrimonij indefinite collata, potest queri actio mulieri primonominate, si contingat matrimonium solui morte mulieris: ergo sequit, q̃ illa indefinite concepta variabiĺ fm variationem cõtingentiũ casuum. per. d. tex. ad hoc valde no. ¶Nec refragat regula. l. iam hoc iure. ĩ. de vulg. ⁊ pup. q̃ vbi vna determinatio respicit plura determinabilia, debet ea determinare nõ varie, sed vniformiter: q; respondeo, q̃ istud est verũ: nisi determinatio varieť propter variationẽ casuũ contingentiũ in successu tẽporis: vt in. d. ff. fin. ⁊ in. l. seruus post decẽ annos. ĩ. de ann. leg. Vel aliter verius, quando subest eadẽ ratio: als sec̃: vt in l ij. ff. de offi. procon. cum gl. ¶Aliquando vero sti-
15 pulatur † dotans primo sibi, secũdo dotate mulieri alternatiue: ⁊ tunc quid iuris: dic vt supra dixi dum retuli opi. Bal. in. d. l. fi. C. cõia vtriusq; iudi. ¶Aliquando stipulat
16 sibi † ⁊ mulieri copulatiue, ⁊ tũc cuilibet pro dimidia queri dicit: vt in. d. l. si mihi ⁊ Titio. ⁊ in. d. ff. cum in tabulis. ¶Aliquando stipulat reddi impersonaliter dotẽ: ⁊ tunc
17 †dixit hic not. ab. Bar. quẽ cõiter omnes sequunť, q̃ videť stipulatus reddi mulieri, per. l. post dotẽ. fm tertiã lect. ff. eo. vbi patet, q̃ pater stipulatus reddi simpliciter, q̃uis potuisset specifice stipulari reddi sibi, videť stipulat⁹ reddi sibi ⁊ filie, eo: q; natura dotis profectitie est, vt simpliciter data producat actionẽ cõem solu. matri. patri ⁊ filie: vt l. ij. ff. qõ si in patris. ĩ. eo. Ergo idẽ dicamus in simpliciter reddi promissa: cũ regulariter datio ⁊ promissio paribus passibus ambulent. vt. l. fi. C. ad leg. Falci. Ita ergo in extraneo, scz vt ipse stipulatus simpliciter reddi: intelligat stipulatus reddi mulieri: q̃uis potuisset stipulari reddi sibi expresse, si voluisset. Cum enim natura dotis simpliciter ab extraneo date, illa fit, vt mulieri censeat quesita: vt in. l. vnica. ff. accedit. C. de rei vxo. act. ergo idẽ in dote simpliciter stipulata propter regulã. d. l. fi. C. ad. l. Falc. mod. tenẽt hic cõtrarii propter regulã, l. ita stipulatus. ff. Cbyfogonus. de verb. oblig. volentẽ personam extrinsecã regulariter non intelligi in stipulatione ista. ff. siue autẽ. cod. tit. volentẽ personã ultatẽ stipulationis ex parte verbi executiui referri ad stipulantẽ. Non obst. l. post dotẽ. q̃ ibi loquitur in patre stipulante, cui nõ fit magnum preiudiciũ si stipulatus intelligat sibi ⁊ filie reddi propter exercitiũ actionis de dote, qõ habet: licet dos cõis sit patris ⁊ filie. Sed secus in extraneo, cui maximũ fit preiudiciũ, si intelligatur stipulatus mulieri: q; tũc nulla actio sibi cõpetit: vt
18 in. d. ff. accedit. ¶Ego sequor Bar. ea ratione: q; † stipulatio in dubio regulať fm naturã rei, super qua interponit: vt. l. stipulatio ista. ff. si quis ita. de ver. oblig. l. si legati. ĩ. de leg. ĩ. l. stipulatus. ff. de vsur. ⁊. l. dãni infecti. ver. ⁊ qõ in stipulatione. ĩ. de dam. infe. ⁊. l. ĩ. vt leg. no. caue. Sed natura dotis dare simpliciter est, vt intelligat mulieri cõita p. d. ff. accedit. ergo pariter dicendũ, q̃ ⁊ eadẽ sit natura dotis simpliciter stipulate. Et hec opi. in practica seruãda est fauore dotis, cui in ambiguis ius fauet. l. in ambiguis. de in
19 re dot. ⁊ in. c. fi. de re iudic. ¶Aut stipulať † dotãs reddi sibi, aut ei, cui de iure debebit: vel copulatiue sibi: ⁊ ei cui de iure debebit: ⁊ tunc dixit hic not. abi. Bart. intelligi stipulatũ reddi mulieri. ⁊ ei actionẽ queri integrã stante stipulatione alternatiua, vel pro dimidia stante copulata. eo q; ipsa mulier est illa, cui de iure queri debet dos stipulatione cessante: vt in. d. l. vnica. ff. accedit. Bal. in. d. l. fi. C. cõmu. vtriusq; iud. quẽ sequit Bar. de Salic. in. d. l. aui a. firmat contrariũ, eo: q; cũ ipse extraneus sit stipulatus reddi sibi: ergo sequit, q̃ in mulierẽ nõ potest descẽdere actio que tantũ sibi cõpetit, cum dos simplicit data cõuentione dereddẽdo extraneo nõ appositã: vt in. d. ff. accedit. verba igit illa, cui de iure debebit ⁊c. referuni ad personã heredis stipulatoris in quẽ actio stipulatori cõpetens, de iure transferť: vt. l. pro hereditarijs. C. de here. act. ⁊ cui id reddendũ venit de iure, q̃ stipulatori reddi debebat: cũ succedat in vniuersum ius ⁊c. Jn dubio enim stipulator: ita beredib⁹, sicut sibi prospexisse videť: vt in. l. si pactũ. ĩ. de pb. Et hec opi. mihi placet, eo: q; mulieri stipulatione nõ intercedente, dum dotať ab extraneo, dos reddẽda venit ex priuilegio speciali ⁊ extraordinario fauore mulieris stipulationẽ fictã introducẽte: vt in. d. ff. accedit. Ipsis autẽ heredibus stipulatoris dos reddẽda venit fm ius cõe: q; in eos de iure cõi ius stipulatori cõpetens transferť: ergo sequit: q; verbũ illud in stipulatione appositũ, ad ius commune refertur: qõ est pro heredibus: non autẽ ad ius speciale, qõ est pro muliere. Et pro hoc tex. notabilis in. l. fin. C. de bis qui veni. eta. impe. vbi verbum, ius, determinať

a iure communi. ⁊ non ad speciale seu priuilegiatiuum referri debere. ¶ Quid ante si stipulatio ita concepta sit: vt
20 promittat † dotem mihi reddere, aut mulieri: vel ei, cui de iure debebitur: certe dicendum, quod ⁊ idem, scz vt de beredibus stipulatoꝛ sensisse intelligatur, per predicta. et per hec habes materiam hanc ad complementum plene deductam. ¶ In glo. super verbo, videtur. ibi, quid enim presumendum est fieri, quod de iure potest ⁊c. videtur hec
21 glos. concludere, † quod vbi alternatiua cadit inter personas, quarum altera est persona stipulantis, tunc videtur obligatio queri stipulantis persone, siue per prius, siue per posterius nominetur. Et hoc patet, vbi alteri per stipulatoꝛem non potest obligatio queri. ⁊ ita est casus hic in ver. respondi. dum ponit decisionem rigoꝛosam. ⁊ in. l. j. §. si fructuarius. j. de stipu. seruo. Et est ratio fm Bald. q; cum sit persona principalis ipse stipulatoꝛ, ideo ei principaliter videtur obligatio queri: quamuis posterius nominetur. Sin autem alteri primo nominato possit obligatio queri, quid iuris sit: dic vt supra dixi. ¶ Sed dubium est,
22 nunquid † primo nominatus, cui per stipulatoꝛem nõ potest queri nominato, censeatur saltem ad solutionẽ adiectus? Bal. dicit hic, q; non, q; cum videatur ratione nominationis primo facte adiectus ad obligationẽ, ergo sibi solui non potest. Cum enim solutio radicatur in subsistentia obligationis primo facte, adiectus censetur ad obligationem: ergo sibi solui non potest. Cum enim solutio radicat in subsistẽtia obligationis, illa cessante, cessat facultas faciende solutionis: vt in. l. si duo. ⁊. d. l. eũ qui ita. §. qui sibi. in ver. quod si soli. de verb. oblig. Contrarium tamẽ est verius: vt sentit ista gl. ⁊ Bar. eo; q; quando tertio primo nominato non potest obligatio queri, semper ad solutionem censetur adiectus. Ita est tex. hic in decisione rigoꝛosa, in ver. respondi. ⁊ in. d. l. j. §. si fructuarius. de stipula ser. j. de solu. l. cũ Comelius. que est ad hoc notabi. Ut enim dicit
23 hic Bal. † stipulatio, que non potest valere fm ordinẽ scripture, valet fm ordinẽ iuris, arg. de referi. c. causam que. ¶ In glo. super verbo, sed ⁊ permittendum. ibi, solutio.
24 ideo neptis agit ⁊c. hec solutio non † est bona, per. l. certi condictio. §. si nummos. ⁊. §. quoniam igitur. ff. si cert. peta. ⁊. d. §. Chrysogonus. vbi patet, q; ex numeratione pecunie mutue potest alteri queri per numerantem actio, ⁊ tamen queri non poterit per eundem stipulantem. Sed an hec solutio iure hodierno procedat, propter. l. cum per liberam. C. per quas perso. nob. acquir. collige ex his que plene dixi in. l. stipulatio ista. §. si quis insulam. ⁊. §. si stipuler. de verb. obliga. ¶ In ea. ibi, solutio. vt ibi. Supple q;
25 ibi † de rigoꝛe, hic de equitate. Ad hoc. ff. de pac. conuen. l. pactum. ⁊. l. pater pro filia. vel dic, quod ibi non versatur fauoꝛ dotis. hic sic. ¶ In eod. ibi. l. Publia. ⁊c. dic, q; ibi
26 † querit ascendens per lineam maternam descendenti, et tamen non agitur de fauoꝛe dotis: vnde potius facit contra. Sed dic, quod ibi etiam extraneus quesiuisset alteri, eo; q; postulabatur super re, que durabat sua: vt. d. l. peñ. C. ad exhib. Unde sumpta occasione tangit hic do. Bald. An ascendens stipulari possit descendenti, vel econtra? quod hic non discutio: q; nõ est propria legis materia, sed dic vt domino concedente dicetur post Bar. in. l. q; dicit.
27 j. de verb. oblig. ¶ Dum autem † hoc examinando incidenter tractat, an factum falsi nuncij possit ratificari: dic de hoc vt not. Bar. j. de precar. l. certe. §. si procura. ¶ In glo. super verbo, solui. ibi, sed hoc speciale ⁊c. non videtur
28 bec bona † ratio specialitatis: cum in hoc vbi de rigoꝛe loquatur, qui postea inferius de equitate corrigit. Hec etiã sequens solutio videtur bona, cum innuat, quod non possit solui huic nepoti, si vero esset sibi quesita actio, q; falsum est. Ideo melius dicendũ, quod hic adiecta fuit persona stipulantis ⁊ tertij: vnde si ipsi tertio nõ queriꝰ actio, tamen si solui potest vt adiecto, vt. j. de solu. l. j. §. i. q; ibi loquitur, quando solum persona tertij in stipulatione exprimitur, quo casu si ei non queritur obligatio, nec etiã queretur solutionis recipiende facultas, que est tunc ipsius obligationis accessoꝛia: vt in. l. si duo. j. de verb. obli. ¶ In
29 gl. ff. in fi. ⁊c. vel dic, q; hic loquitur quando etiam persona stipulantis fuit in stipulatione apposita, non solum dotate mulieris, quo casu actio integra manet apud mulierem primo nominatam, ipse autem stipulatoꝛ censetur adiectus: vt supra declarauit: ibi vero loquitur, quando dote data per extraneum non interuenit conuentio de sibi reddendo, vel interuenit, sed minus legitime. ¶ Postremo
30 tetigit hic aliqualiter Bal. an cum † ascendens stipulatur descendenti, intelligatur stipulari, vt eius heredi, an vero etiam si non sit heres, ius sibi ex stipulatione queratur, q; videtur iste tex. probare dicens, quod nepti actio fuit expirata stipulatione, quesita: quamuis aut heres non fuerit: quod tamen non examino: quia non est propria materia. ⁊ ideo dic de ea, vt not. Bar. in. d. l. quod dicitur. ⁊ in. l. vt iurisiurandi. §. si liberi. j. de oper. liber. ⁊ in. l. si non sordi. §. libertus. ff. de condic. indebi. Et per Bal. in auf. si quis ruinas. C. de sacrosanc. eccle. ⁊ in. l. j. C. de iure emph. ⁊ tamen gitur in aliquibus lectu. in. l. vnica. quando non petet. ⁊ in. l. liberti libertes. C. de oper. libert. Ponit Spec. de loca. §. nunc alij. ver. centesimo. ⁊ habetur gl. ordi. ff. de pact. l. si tibi. §. si pactus. ⁊ vide ad idem tex. not. eo. tit. l. talis pacti.
31 §. fi. ¶ Ultimo inquantum supra dixi, quid † iuris si stipulato: fuit nominatus primo, dotata vero secũdo, vel econtra, per dictionem alternatiuam seu copulatiuam. Adde quid iuris si nominatio de ambobus facta fuerit obscure ⁊ indefinite, puta: quia dicatur in instrumento, q promisit eis dotem restituere ⁊c. dic, quod isto casu censentur ambo nominati copulatiue. Ad hoc tex. optimus. j. de stipul. seruo. l. si cõmunis seruus ita. versi. Et ideo cuilibet quaritur ius pro dimidia, vt in. d. §. cum in tabulis. ⁊. d. l. si mihi ⁊ Titio. ⁊. d. §. quod si quis. Et hoc not. quia potest sepe contingere.

Summarium.

1 ¶ Beneficium habens, ne conueniatur vltra quam facere possit, si conuenitur, quando excipere possit prius deducatur, quod alijs debetur.
2 Onus annexum persone rei cõtemplatione, remanet cum ossibus obligati, etiam re restituta. ⁊ nu. §.
3 Genus, q; includat omnem sui speciem.
4 Stipulatio reddende dotis, q; includit casum mortis naturalis siue ciuilis.
5 Compositio super decimis si facta est, ⁊ pro eis soluendis datum certum predium, q; euincatur: talis dans, quãdo censeatur perpetuo obligatus?
Obligatus ad quantitatem respectu certe speciei, quod liberetur specie perempta.
6 Gabella si auferatur conductori sine facto suo, quod conducto: non tenetur ad vices alteri promissas contemplatione gabelle.
7 Beneficium indefinite tanq̃ vacans, vacet quoquo modo velit, impetrans illud obtinere debet:
Impetratio beneficij per mortem, quod non verificetur in morte ciuili.
8 Matrimonium, quod bodie non soluatur captiuitate alterius ex coniugibus.
9 Maritus conuentus in casu. l. si cõstante. q; deducere potest alimenta, etiam pro eius familia. ⁊ remissiue.

Maritus facere. ¶ In estimatione, que fit inquantum quis facere potest, nõ fit deductio eris alieni, nisi cum quis conuenitur ex donatione. Et mulier viro restituenti dotem, debet de indemnitate cauere. Et stipulatio reddẽde dotis, generaliter concepta ad omnem casum soluti matrimonij refertur. h. d.
1 cum duabus legi. seq. ¶ † Not. ex. l. maritus facere potest. Quod cum habens beneficium, ne condemnet, nisi quatenus facere potest, conuenitur, excipere nõ potest, vt prius detrahatur, quod alijs debet: nisi cum conuenitur tanq̃ obligatus ex donatione. Et huius fallentie ratio est ne ex liberalitate sua, quam donando demonstrauit, damnum sentiat: quod sentiret si quod alijs deberet soluere nõ posset. Ad hoc. j. de re iudicata. l. inter eos. ⁊. l. ne liberalitate.
2 ¶ † Not. ex. l. cum mulier. ⁊ ita communiter allegatur, q; onus annexum persone contemplatione rei, remanet cum ossibus obligati, etiam post rei restitutionem: ergo de equitate ipsi obligato restituenti prestat cautio indemnitatis. ⁊ ita semper allegatur iste tex. ¶ Noto in. l. si quis
3 sic stipuletur. Et ita cõmuniter allegatur, quod † genus includit

includit omnem sui speciem. Ad idē. ff. de lega. iij. l. si quid earum. §. interemptum. ℟. l. si chorus. in prin. ff. de reg. iur. l. semper generalibus. ¶ No. ex eadem secundo, quod stipulatio reddende dotis includit casum, siue contingentē ex morte naturali, siue ex morte ciuili. Concordat. ff. de verbo. sign. l. cum quereb atur. ¶ No. ex eadem vltimo in ver. plane. quod mors ciuilis potius accedit morti naturali, q̄m diuortio vel renunciationi. ¶ In tex. l. cum mulier. ibi, vt periculum mariti amoueat ꝛc. onus igitur refundēdi damnum, quod timetur ex domo dotali ruinosa inferri, inbe
5 ret † ipsi marito cautionem damni infecti prestāti cōtemplatione ipsius rei dotalis: ℟ ergo etiam ea restituta manet ipse vir obligatus. vnde est argu. §m Bald. qō si quis ad compositionem veniat super decimis, pro ipsis soluendis dando certum predium, quod tamen postea euincatur: nihilominus perpetuo teneatur. Quod est verum, si suo facto euincitur: alias secus. argu. ff. co. l. ☞ Hemia. §. fundus. Obligatus enim ad quantitatem respectu certe speciei, liberatur specie sine sua culpa deficiente. C. de rescin. vendi. l. ij. in glo. magna. ℟ probatur in. l. si res estimata. §. j. ff. de iure dotium. Ad idem. ff. loca. l. in naue. ℟ alias cōcordantias dedi. ff. co. l. si vero. §. fin. Illud tamen not. qō cum eo, cui debentur decime, permissum est compositionē fieri, dando sibi quid temporale pro decimis preteritis tantum: pro futuris autem non: vt est conclusio glos. in. c. fi. de rerum permu. ℟ in. c. vt super. de reb. ecc. non alie. ¶ Prestat † etiam secundo lex ista argu. §m Bal. quod si emptori gabelle, auferatur gabella ipsa, non tenetur ad vices alteri promissas gabelle contemplatione. quod est verum, si gabella est ablata ei non procuratori, nec facto suo: secus si ad eius procurationem. argu. de legat. j. l. si seruus plurium. in. §. si quis ante. Sed certe lex ista facit potius in oppositū. Et ideo de hac questione dic vt plene per Guiliel. de Cugn. in. l. fin. ff. de consti. pecu. ¶ In text. l. si quis stipuletur. ibi, dotem dabit. hac generali commemoratione ꝛc. Stipulatio ergo collata in casum matrimonij dissoluti indefinite, includit omnem casum solutionis matri
7 monij. vnde est argu. §m Bal. † quod impetrans beneficium tanq̄ vacans indefinite, illud debet consequi quomodocunq̄ vacet, ℟ sic siue morte, siue renunciatione, siue vxoratione vel aliter: licet §m eum gl. in. c. fuscepti. super verbo, non morte. de rescript. in. vj. concludat oppositum. Sed certe non est verum, imo solum hoc dicit, quod si fiat mentio in impetratione de vacatione per mortem, intelligitur solum de morte naturali, non autem de ciuili. De quo dic vt ibi: ℟ per glo. in. c. placuit. cvi. q. j. ℟ habetur in. l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. ℟ in. l. ex ea parte. §. insulam. ff. de verb. obli. ¶ In gl. super verbo,
8 † committetur. ibi, sed hodie videtur non solui ꝛc. Supple etiam de iure canonico: vt patet in. c. in presentia. extra de spon. ℟ in. c. ij. de ritu nupt. ℟ in. c. cum per bellicam. xxxiij. q. ij. qō quidem ius in matrimonialibus ciuili prevalet: vt concludunt plures glos. ℟ est casus in. c. ad sedē. xxxv. q. v. ¶ In gl. super verbo, si deportata. ibi, hoc quando vir mutat affectionem ꝛc. De hoc dic vt dixi. ff. co. l. ab
9 hostibus. in prin. ¶ † In tex. l. maritus facere posse. ibi, facere posse creditur ꝛc. ☞ Maritus autem in consyderatione quatenus facere potest, deducere debet non solum, quod sibi sufficit ad eius alimenta, sed etiam familie sue. dic vt dixi. ff. eod. l. si maritus in id. ℟ ibi dicta sequere, quicquid dicat Ang. in. l. ☞ Hesennius. §. insolidum. ff. de re iudi.

Summarium.

1 ☞ Filiusfamilias, licet dotem recipiat sine volūtate patris, pater tamen de peculio tenetur.

5 Pater creditor filij in peculio, quod filio cōdemnato pro dotis restitutione habet ius retentionis, si est anterior.

6 Detractio alterius debiti ex peculio, q̄ non fiat, quando contra filium agitur ad recuperationem dotis per ipsum recepta.

7 Filiusfamil. q̄ in actione de dote non insolidum condēnatur, sed quatenus est in peculio.

8 ☞ Maritus penes quem solūmodo est res dotalis, an condemnetur insolidum: vel eatenus, quatenus. ℟ nu. 42.

9 Status persone mutatio, quando impediat executionem sententie?

10 Executio sententie quando possit fieri in condemnatum sine noua citatione? remissiue.

11 Executio sententie late in filiumfamil. an possit in eundem fieri durante patria potestate? ℟ nume. 12. ℟. 13. quando in legitima, quam pater debet filio, vel in alimentis? nume. 14.

15 Inopia filij quando prohibeat fieri executionem sententie i nipsum late?

16 Executio sententie late in seruum, vel monachum, quando fiat in bonis domini, vel monasterij?

17 Carcerari pro debito, quando quis possit? ℟ nu. 40.

19 Executio sententie late in filium, quando possit fieri cōtra patrem de peculio. 20. 21. ℟ seq.

22 Contumacia inducit tacitum consensum, ex quo resultat tacitus contractus.

23 Sententia lata contra emptorem, quando preiudicet venditori?

24 Executio sententie contra filium criminaliter late, quando fiat aduersus patrem in peculio? ℟ nu. 46.

26 Pater ex crimine commisso per filium, an statim obligetur de peculio?

26 Executio sententie late contra filium: vt ex equi possit contra patrem, an requiratur patrem fuisse citatū in processu, ℟ ad sententiam.

27 Statutum q̄ pater teneatur pro debito filij, vel soluere eius condemnationem, an teneat. ℟ nu. 45.
Et an tale statutum locum habeat, si filius est soluendo. nume. 28.

29 Jus nouissimum introduxit fideiussorem conueniri non posse, nisi primo principali excusso.

30 Statutum de quo supra, q̄ non habeat locum filio cōdemnato pena personali.

31 Statutum de quo supra, sc̄z q̄ pater teneatur pro filio, an habeat locum filio delinquente extra territorium.

32 Statutum de quo supra, an includat filium illegitimum?

33 Filiorum appellatione, an includantur spurij?

34 Statutum de quo supra, an habeat locum filio in contumaciam condemnato?

35 Statutum si disponat, q̄ pater teneatur soluere legitimā pro filio condemnato, qualiter hec fiet?

36 Filius condemnatus, pro quo soluit legitimam, q̄ si patrimonium patris augeatur, soluta condemnatione, non poterit petere augmentum legitime.

37 Tempus subrogatum assumit naturam eius, in cuius locum subrogatur.

38 Publicatis bonis filij, an inferatur preiudicium patri in peculio? remissiue.

39 Statutum, quod filius teneatur pro patre, an valeat? remissiue.

41 Pater quando possit adimere peculiū filio cōdemnato?

43 Exceptione conueniatur maritus, vltra quā facere possit, an habeat locum in matrimonio putatiuo?

44 Res ℟ pecunia sunt verba vniuersalia omnium dicibilium includiue.

Si filiofamilias.

¶ Si filiusfamil. dotē recipiat, tenetur insolidum: pater vero de peculio: condemnatur tamen filius quatenus facere potest, hoc est quatenus est in peculio tempore rei iudicate: de quo etiam non deducitur: qō filius debet patri, vel alijs: secus vero si cum patre agat. h. d. Et est lex nota.

1 ¶ No. primo, q̄ † vt filiusfamil. sine voluntate patris dotem recipit: pater de peculio tenetur. Ad idem. ff. eod. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ℟ l. si filio. in princ. ¶ Not.

2 secūdo, q̄ † quamuis obligatio filijfamil. dotem recipientis sit insolidum, tamen condemnatio vel executio est moderata: q̄ fit quatenus commode facere potest. ¶ No. ter

3 tio † qō dicitur eatenus filiumfamil. commode posse soluere, quatenus est in peculio. ¶ No. ex eadem quarto vbi

4 † executio sententie fieri debet in peculio consyderatur, quod in illo est rei iudicate tempore. Ad idem. ff. de pecu.

5 l. quefitum. ¶ No. ex eadem † quinto q̄ cum ex recuperatione dotis facte per filium agitur de peculio contra patrem: debitum patris precedit debitū dotis. Et ergo habet pater prius q̄m dotem soluat, ius detractionis. Ad idē

ff.eo.l.si cum dotem.§.fi.ff.de pecu.l.ex facto. ¶ Not.ex ea.
6 q cum † contra filium dotem recipientem pro illius recu
peratione agitur, non fit de peculio, ex quo soluenda est
dos, alterius debiti, quo ipse filius astringitur, detractio,
eo.q; actio de dote priuilegiata est: & regulariter quibus
cunq; alijs personalibus actionibus prefertur. ¶ Not.ex
7 ea.q † in actione de dote filiusfamil. non insolidū conde
mnatur, sed quatenus est in peculio. & idem si cōueniatur
ex eo:q; iudicijs litem suam fecerit. ff.de iudi.l.si filius. als
vero regulariter condemnatur insolidum: vt.l.si quis cū
8 filio.ff.de pecu. ¶ No.ex ead. † in versi. nec interest. videri
casum, q etiam si penes maritum sit res dotalis, aliud ta
men non habeat, non insolidum condēnatur, sed eatenus
quatenus potest facere. de quo dic vt.ff.dicetur. ¶ In gl.
super verbo, condemnandus. ibi, secundo &c. notabiliter
9 allegatur ista glo. q † sententia inter easdē personas me
retur executionem, etiā mutato statu persone contra quā
prolata fuit sine noua probatione debiti vel cause, & si mu
tatio status non impedit sententie executionem, licet illā
limitet & moderet: vt in.l.si filius.ff.q̄ cum eo. vbi tex. no
tab. q sententia lata aduersus filiumfamil. insolidum & cū
emancipatum, non meretur executionem vltra quam fa
cere potest. ¶ Hoc tamen dictum gl. intellige procedere, nisi
mutatio status persone inducat submotionē finalis cau
se, propter quam fuit sententia lata: q; tunc executio impe
ditur. Tex.est.ff.de exec.tuto.l.Spadonem.§.qui absolutus.
Ibi enim patet, q si quis absolutus sit ab onere tute
le, eo:q; erat minor annis.xxv. maior effectus: non habet,
si interim petatur tutor, rei iudicate exceptionem. Et bu
ius est ratio: q; mutatio status ex maiori etate cōtingens
induxit sublationem cause finalis, propter quam sentētia
lata fuerit, que erat, minor postulati tutoris etas. ¶ Sed
10 circa hoc de duobus dubitat hic Bal. Primo † nunquid
in istum filiū executio fieri possit sine noua citatione: hoc
quidem remissiue tractandum: q; nō est propria materia.
Et ideo dic vt per Inno. in.c.ex ratione. de app. per Cyn.
in.l.i.C. de iuris & facti igno. & in.l.ab executione. C. quorū
app. non recī. & per Bal. & Bar. in.l.a diuo Pio. ff. in ven
ditione. ff. de re iudi. & in.l. meminerint. C. vnde vi. Tetigit
gl. & ibi plene Ange. in repe. sua. C. de iudic. l.i. ¶ Secūdo
11 nunquid † executio sententie late in filiumfamil. possit in
eundem fieri durante patria potestate, & q̄ glos. in.l.iij.§.
sed vtrum. & l. quod si minor. §. si seruus. ff. de mino. tenent
q non. Tu aduerte: q; aut filiusfamil. peculium habet ca
strēse vel quasi: & tunc non est dubium, q patria potestas
non impedit in eum fieri executionem: vt in.l.si dubitat. §.
filius. ff. de fideiuss. l. & si condemnatus. ff. de noxa. & l. cum &
filij. C. qui bo. cede. poss. In his cū ambobus loco patris
famil. ercisc. Aut habet filius peculiū pfectitiū: nec illud
sibi pater adimit, & tunc etiam non dubitandum in pecu
lio profectitio fieri posse executionē aduersus eum. Text.
est non cauillando literam in.d.l.cum & filij. ibi, quod pa
tre volente possident. Non enim aliud est profectitiū pe
culium, quam id, quod pater de suis rationibus separat,
& filiusfamil. eius possidet voluntate: vt.l. peculium est. ff.
de pecul. Ita etiam probatur hic, & in.d.l.iij.§. sed vtrum.
in ver. & quidem. & ita sentit hec gl. in fi. Aut habet filiusfa
mil. peculium aduentitium. Et tunc dixit notabi. Bart. in
l.si finita. §. si de vectigalibus. ad fin. ff. de damn. infect. alle
gando gl. ordi. in.l. pater, qui castrense. in glo. magna. ff. de
castren. pecu. Quod ex sententia lata aduersus filium nō
potest in patris preiudicium fieri executio in peculio ad
uentitio. Et hoc verū, nisi pater cōcesserit ipsi filio eiusdē
administrationē: q; tunc videt in cōsequentiā cōsensisse, q
in eadē executio fieri possit pro debito contracto per filiū,
vel ex sententia lata contra eum. Et ita dicit esse gl. singu.
in.l.si condemnatus. ibi, dum dicit, vel in peculio aduenti
tio patre consentiente &c. ff. de noxa. ¶ Tu aduerte: quia
posito, q̄ gl. illa hoc diceret, tamen videtur q male, dupli
ci ratione. ¶ Primo: q; quamuis concessa sit administra
tio generalis non tamen sequitur, q concessa intelligatur
eiusdem administrāde alienatio, maxime: cū illa fit absq;
vtilitate administrationem committentis. ff. de procura. l.
procurator. toto. ff. de don. l. filius. ff. de cura. fur. l. ab agna
to. & l. si. ff. de pac. l. contra iuris. §. filius. ff. mand. l. creditor.
§. Lucius. cum simi. Secundo quomodo potuit pater in
ipsum filium eidem administratione concessa, ius alie
nandi transferre, cum hoc penes patrem regulariter non
sit, nisi in certis casibus. C. de bon. mater. li. C. de bon. que
lib. l. cum oportet. & l. cum non solum. versi. sed pater. vnde
Bal. in.l. fi. ff. C. de execu. rei iudic. dicit gl. illa in se intelli
gere q̄ in peculio aduentitio fieri potest executio in pa
tris preiudicium: ex sententia lata in filium, cum pater ei
agenti consensum prestitit. Et ad hoc dicit, q illa glo. non
est alibi. Sed certe ex hoc minus verum est. q̄ quod dixit
Bar. Aut enim pater consensit filio agenti in causa ciuili
pecuniaria, & tunc ex hoc consensu pater non incurrit ali
quod vinculū obligationis seu preiudiciū. Hec est gl. fre
gu. in.l.j.§. si ratū. q̄ iussu. Quam probat Bart. §. eod. si
cum dotem. §. transgrediamur. & ibi dixi & Bal. in.l. C. q̄
cum eo. & huius est ratio: q; ille cōsensus prestatur per pa
trem ad legitimandū in iudicio personam filiifamil. alias
inhabilem: vt in.l. cum non solum. §. necessitatis. C. de bo.
que liber. non autem ex eo, vt pater intendat aliter se obli
gare: vnde consensus ille vltra consentientis intentionem
non debet operari. ff. si cer. pet. l. non omnis. cum simil. aut
prestatur iste consensus filio prosequenti causam publicā
criminalem, & tunc considerandum, q cum filius in prose
cutione huiusmodi habeat legitimam personam standi
in iudicio sine consensu patris sm veram opi. vt est text. in
l. inter liberos. ff. filius. ff. de adulter. in.l. filius. ff. de bis qui
sunt sui. & in.l. nogali. alias incipit, si nogali. cum.l. seq. ff. de
nogali. Igitur est consequens, q pater non habet necesse
consentire tunc ipsi filio ad legitimādum eius personam.
Unde succedit doctrina. d. Bar. in. d. §. trāsgrediamur di
centis per. l. Lucius Titius Caium. ff. de admi. tut. q cō
sensus patris prestitus in eo, in quo pater non habet ne
cesse consentire, nec se obligare: obligat eum tantumo
do de peculio: de quo dic vt ibi dixi: & sic apparet. q pa
sus iste remanet dubius. ¶ Ego vero salua semper hu
12 militate veritatis, dico: quod † etiam patre non consen
tiente, potest ex sententia in filium prolata, in hoc pecu
liū, quo ad proprietatē, que est filij: fieri executio & mobi
me tres rationes. ¶ Primo text. vbi de hoc est casus in
dicio meo in. d. l. cum & filij. dum dicit sic formaliter, cum &
filiifamil. habere possint res patribus acquiri vetitas, et
castrense peculium: vel q̄ patre volente possidet &c. Not.
ergo illa verba, res patribus acquiri vetitas, que inclu
dunt peculium aduentitium, cuius proprietas prohibita
est patri queri. Et q ad peculium aduentitium referant
probo duplici concludenti ratione. Primo: q; non pos
sunt referri ad castrense, vel quasi: q; de illis tex. immedia
te subijcit. Secūdo: q; vbicunq; legislator facere vult men
tionem de peculio aduentitio, semper facit per hec ver
ba, res patri acquiri prohibitas &c, vt est casus in.l.fi. C. de
colla. in.l. pe. C. qui testa. face. pos. & in.l.j. C. de bon. que lib.
Ecce ergo q ibi tex. hoc modo inductus, casum habet ro
tundum in aduentitio peculio executionem posse fieri.
¶ Secundo moueor: q; ex quo fit executio sententie late
in filium in peculium profectitium, q̄ est patris, vt in.l.
certum. C. famil. ercis. ergo multomagis in peculio adue
titio, quod saltim iure proprietatis est filij. ¶ Tertio q; si
permittitur eiusdem alienatio ob es alienum hereditatis
aduentitie filio contingentis: vt in. d. l. cum non solū. §. fru
autem es. certe pari ratione debet posse fieri ex debito
ipsius filij. Preterea licet prohibeatur talis peculii alie
natio patri extra certos casus permissos: vt in. d. l. cū nō
solum. §. vbi autem. ad fi. Item & filio regulariter: vt in ca.
l. §. filijs. tamen non debet intelligi prohibita hoc casu, de
quo agimus: cum sit alienatio necessaria propter haben
dam sententie executionem. arg. ff. famil. ercis. l. alienatio
nes. de leg. iij. l. pater filium. in pri. n. de legat. 1. l. filiusfamil.
§. diui. de leg. ij. l. peto. §. predium. & l. qui solidum. §. fin. de
reb. eorum. l. si pupillorum. & ff. de administra. tuto. l. quā
dam decedens. §. penultimo. Et hoc est maxime verum:
quia licet propter executionem alienetur proprietas filii,
non tamen preiudicatur patri in iure vsufructus, cum
in alium hec proprietas transeat cum supportatione on
eri. ff. de vsur. l. v. circa fin. Et ita per has rationes
13 consului in ciuitate Janue. ¶ Aut quer. & an † possit fie
ri executio in legitima, quam pater filio, vel in alimentis:
& tūc ista est questio Spec. in tit. de exec. sen. in. §. sequitur.
& in versi. quid si filius ponentis questionem, quid quando
filius condemnatus ex delicto propter q̄ contingit bo

norum

norum publicatio,ꝛ quo ad legitimam veritas est,qꝫ nō. Et facio vltra Spec.istam rationem:qꝫ publicatio bonorum creditoris non debet intelligi facta in perniciem debitoris.dicit Jurisconsul.ſ.eo.l.ſi maritus minus. Sed filius posito,qꝫ in legitima patris creditor patre viuēte nullum ius debiti vel petitionis eius habet:vt in.l.j.ſ.ſi impuberi.j.de colla.bono. Et concludunt Dy.ꝛ Bar.in.l.ſi.j.de libe.agnoſ.licet contra gl.ꝛ male dixerit in auk.de here.et falcid.ſ.ſi quis autem non implens.ergo ſequitur ,qꝫ nec fiscus. Preterea filiofamil.ciuiliter mortuo propter condemnationem ex delicto in iure legitime ei a patre debite ſubrogat nepos ex eo:vt.l.ſi qua pena.ſ.de his qui ſunt ſui vel alie.iur.ꝛ.l. Gallus.ſ.ꝛ quid ſi tantum.j.de liberis ꝛ poſth.ꝛ.l.j.ad ſi.de cōtratab.ergo fiscus excludit. ¶ Quo
14 vero † ad alimenta prima fronte dicendum videretur,qꝫ non:qꝫ illa patre viuente ſunt debita:fiscus in eis , vt filio debitis,poſſit executionem poſtulare,nec eſt curandum, qō propterea filius tunc egestate laboret. Dicit enim Juriscon.alibi notabiliter ſic:male etenim meriti propter delictum publice egestate laborare debent:vt exemplo alijs ad deterrenda maleficia ſint.ſ.depoſi.l.bona fides. Contrarium tamen eſt veritas:qꝫ ius alimenta percipiendi in bonorum publicatione non venit.j.de alimen.leg.l.ie cui. ſ.de cap.dimi.l.legatum. ¶ Aut ipſe filius vitare vult in
15 † ſe ſententie executionem propter inopiā:ꝛ tunc dicit hic Bald.prima fronte videri,qꝫ ſic:qꝫ inopia impedit executionem.ſ.de procur.l. Titius.ſed certe non probat,ſi diligenter attendatur. ¶ Item idem arguit: qꝫ videt imputandum creditori:qꝫ ſcibat eum non ſolueꝝdo,per.l.ſi creditores.j.de priui.credi. Sed certe ibi imputatur quo ad hoc,vt non poſſit petere ſatiſdationem:ex quo a prin. ſciuit debitoris cōditionem. Decidit finaliter executionem fieri poſſe:tum,qꝫ difficultas non impedit obligationem: vt.l.continuus.ſ.illud.j.de verb.obliga. Tum,qꝫ propter paupertatem quis incarceratur: vt in.l.iij.ſ.tutores,qui. j.de ſuſpec.tut.iuncta gl.ſuper verbo,vinculis. Tum,qꝫ videtur caſus in.l.cum ꝛ filij.prealleg.vbi dicitur incarcerari filium per ſententie executionem,niſi bonis cedat. Unde qō dicitur inanem eſſe actionem,quam inopia debitoris excludit.ſ.de dolo.l.nam bis.j.de fur. Lita qꝫ fullo.cumſimi.procedit quo ad ſuſpendendam executionem in bonis,donec aduenerit pinguior fortuna: vt in.l.vnica.ſ.cū autem.C.de rei vxo.act.de ſolu.c.Odoardus.non autem quo ad impediendam incarcerationem condemnati debitoris,niſi fecerit ceſſionem bonorum , per quam carcer euitatur:vt.d.l.cum ꝛ filij.ꝛ.l.j.C.eo.tit. Et hoc dicit procedere in
16 † filiofamil.ſecus in ſeruo vel monacho: quoniam aduerſus ipſos non fit executio in bonis:qꝫ illis carent, licet in perſona ſic, quo ad ſeruum : vt patet in.l.iij.in.ſ.ſi ſeruus.ſ.de pecu.ꝛ.l.non idcirco.ſ.j.ſ.de iud. Et hanc alleg. Bal.licet melius probet precedens allegatio per me. ꝛ in.l.qꝫ ſi mino:.ſ.ſi ſeruus.ſ.de minoꝛib. Niſi eſſet monachus habens adminiſtrationem:qꝫ ꝛ in iſtum fit bonorum executio. Alleg.de iudic.c.cum deputati.ſed melius probatur de fideiuſ.c.peruenit. Aduerte tamen:qꝫ vbi opponeretur exceptio inopie contingentis propter ſpoliationem factam a tertio,illa ſemper impediret executionē ſententie. Caſus eſt de reſti.ſpol.c.olim.ꝛ in hoc fallit regula l.ſi te bonis.C.de iure deliber. Sed an tunc illa impediret proceſſum:recurre ad text.c.frequens.de reſtit.ſpol.lib.vi.
17 ¶ Et † ex his videtur dicere Bal.hic,qꝫ non poſſit quis carcerari pro debito,niſi quando bona non habet ex quibus poſſit ſatiſfieri creditori,quare laborat inopia. Quāobrem videtur dicto caſu ad carcerationem nō poſſe peruenire,niſi prius facta excuſſione bonorum , nedum debitoris,ſed etiam fideiuſſoris patrimonij. Cuius ſunt vires agregande iuribus patrimonij debitoris.j.de fideiuſ.l.ſi plures.ſ.preterea.il.ij. Et ad hoc ſolet allegare Bal.gloſ. in.d.l.iij.ſ.tutores. Et pro hoc facit:qꝫ ſi non poteſt veniri ad ſententie executionē ad capienda immobilia , niſi prius facta diſcuſſione mobilium nec ad nomina debitorū , niſi prius facta diſcuſſione omnium:vt.l.a diuo Pio.ſ.in venditione.j.de re iudi.ergo multominus videtur poſſe peruenire ad capturam perſone diſcuſſione nō facta, ſed certe in contrarium videtur text.in.d.l.j.C.qui bon.cede.poſ. vbi text.dicit condemnatos non ſoluentes detrudi in carcerem , niſi bonorum faciāt ceſſionē,ſed illam faciunt etiā cū habēt bona:igit ꝛc. Ad idem text.in auk.de fideiuſ.ſ.qō autem.ver.ſed hoc quidē.iuncta glo.in verbo, cedere.vbi apparet,qō eo ipſo,qꝫ conſtat debitorem quē eſſe per ſententiam,que tranſiuit in rem iudicatam,vel aliter, niſi bonis cedat,etiam ſi habeat mobilia ad debitum ſufficiētia capi poſſet. ¶ Nō obſt.gl.in.d.ſ.tutores. qꝫ vt ex iuribus in ea allegatis patet :illa dicit,qꝫ vbi quis pro crimine eſſet pecuniariter puniendus:ſi non poteſt ſoluere propter inopiam:luit in corpore:ꝛ ſic carcerem patitur.j.de pen.l. j.in ſi.ꝛ.d.ſ.ſi quis ſeruus.ſ.de in ius vocan.l.pe.ꝛ fin.ſ.de iuriſdi.omn.iudic.l.ſi quis id qō.ꝛ.d.ſ.ſi ſeruus.l.quicūqꝫ. de dolo ꝛ contu.c.finem litibus.extiij.qō.vlti.ſi res.ꝛ in.c.ſicut dignum.cum ibi not.de homic. In debitore enim fiſci ex delicto,hoc eſt clarum:vt.l.cum eo.j.ad leg. Jul.pecul.
18 ¶ Aduerte tamen.qꝫ mens † text.ꝛ.d.ſ.tutores qui.alia fuiſſe videtur,quam hec quam percepit gloſſa.ꝛ hec ſcz, qꝫ ſuſpectus tutor incarcerari debeat,ne fugiat , vt poſſit veritas haberi,an aliquid occultauerit de bonis pupilli.
19 ¶ In ead.ibi , qꝫ pater poteſt conueniri † actione in factum ꝛc. Notab.eſt iſta gl.ꝛ ad hoc continuo allegatur,ſcz qꝫ ex ſententia lata contra filium fit executio contra patrē de peculio. Pro cuius perfecta declaratione. Primo videndum eſt,quid cum filius condemnatus eſt in cauſa ciuili,vel criminali ciuiliter mota: ¶ Secundo,quid cū cōdēnādus eſt ex cauſa criminali criminaliter mota, ad puniendum filium pena pecuniaria applicanda fiſco ob vindictam publicam: ¶ Tertio nūquid ad hoc,vt poſſit fieri executio aliquo dictorum caſuum contra patrem,requiratur patrem citatum fuiſſe in proceſſu ꝛ ſententia agitatis cum filio: ¶ Ultimo nunquid valeat ſtatutum , quod pater teneatur pro delicto filij , vel ſoluere eius condēna-
20 tionem , ꝛ quomodo debet intelligi: ¶ Circa † primum Barto.in.d.ſ.ſi de vectigalibus.videtur diſcuſſiſſe caſum, qō aut filius condemnatus eſt ex cauſa pecuniaria , vel ex delicto ciuiliter:vt primo caſu indiſtincte executio ſententie late contra filium poſſit fieri in peculium aduerſus patrem.per.l.iij.ſ.idem ſcribit.ſ.de pecu.ꝛ glo.hic. ¶ Quo
21 ad † ſecundum diſtinguit.quod aut filius fuit condemnatus,cum tamen ſemper fuerit abſens,ꝛ nunq̄ in iudicio, ꝛ tunc dicendum patrem non teneri. Alleg.gl.ordi.inſtit. de noxa.ſ.ſi. Aut fuit condemnatus abſens,preſens tamē fuit in iudicio litem conteſtādo,ꝛ ſic quaſi contraxit:ꝛ tūc aduerſus patrem in peculio poſſit fieri executio,per text. in.d.ſ.idem ſcribit. ¶ Tu aduerte:qꝫ text.in.d.ſ.idem ſcribit.dum dicit,in iudicijs quaſi contrahit:ergo in his iudicijs cum filio agitatis in peculio teneri , prout tenetur ex eiuſdem contractu:non loquitur de quaſi contractu , qui reſultat ex litis conteſtatione:ſed de eo,qui reſultat ex ſententia , cuius tranſeuntis in rem iudicatam executio poſtulatur. Eo enim ipſo,qꝫ quis patitur ſententiam in ſe lata in rem iudicatam tranſire: videtur ſententie aſſentire:vt in.l.ſi.C.de ſen.ſine certa quanti.l.ab eo.C.quomodo ꝛ quando iudex.ꝛ.l.bi qui ad ciuilia.C.de app.cum ſimili. Ex quo tacito conſenſu oritur quidam quaſi tacitus contractus.pro quo facit:qꝫ confeſſio ꝛ ſententia equiparant: vt in.l.poſt rem.j.de re iudic.l.j.j.de confeſ.ꝛ.l.j.C.eo.titu. Sed per confeſſionem iudicialem partis quaſi inducitur contractus:vt eſt text.in.l.de etate.ſ.qui interrogatus.de interrog.act. Item pari ratione ꝛ per ſententiam:ſi igitur ſic eſt,ſequitur qꝫ ex ipſo quaſi contractu, qui inducit per ſententiam iunctam cum preſtatione taciti conſenſus,ipſe pater tenetur de peculio ex ſententia lata contra filiū ſiue preſentem,ſiue abſentem ꝛ contumacem. Et ſi dicas,quo-
22 modo iſto caſu † oritur quaſi cōtractus, cum filius ſit abſens ꝛ contumax? Reſpondeo , qꝫ ex contumacia inducit conſenſus tacitus in ipſius filij odiū:vt in.l.de etate.ſ.qui tacuit.de interrog.act. Et ſic etiam quaſi contractus,propter quem quaſi contractum filij , ſententia in ipſum filiū prolata executioni contra patrem mādatur. Preterea vt dicit ipſe Bar.hic ipſe pater reſpectu peculij poteſt equiparari fideiuſſori iudicatum ſolui. Ad boc.l.cū filius.j.de verb.obli.l.j.C.de decur.lib.x.ꝛ.l.quoties.j.ad muni. Sed ſententia lata aduerſus preſentem,vel abſentē,ꝛ cōtumacē executioni mandat aduerſus fideiuſſorem iudicatū ſolui, vel ex clauſula,ob rem non defenſam : vt.l.cum quereb atur.ꝛ.l.iij.ſ.ſi reus.j.iudica. ſolui. Igitur ꝛ pariter dicemus de ſententia lata contra filium,quod executioni mā-

dabitur contra patrem. ¶ Nec refragat doctrina legista
tis in l. qui repudiantis. ff. ff. ff. de inoffi. testa. in l. si ideo.
ff. de enic. in l. preses. C. de pign. ¶ in l. j. C. de peric. ¶ cõmo.
rei vendi l. si per lusorio ff. quoties. j. de app. ¶ qõ habetur.
j. de re iudi. l. sepe. volens, qõ eo casu, quo reperitur senten
tiam latam aduersus vnũ preiudicare alteri, debet intelli
gi vbi est lata aduersus illum ratione contumacie: quoniã
tunc non preiudicat. Ita ergo in proposito patri non de
bet preiudicare sententia, que aduersus filium ex eius cõ
tumacia profertur: q; respõdeo, ꝙ in casu nostro patri nõ
preiudicat principaliter sententia prolata in filium, sed
quasi contractus filij, qui inducitur ex cõsensu prolate sen
tentie prestito: vt dicit Iurisco. in. d. ff. idem scribit. Et hic
videtur indistincte concludendum, ꝙ aduersus patrẽ fit
executio in peculio occasione sententie late contra filium,
in causa ciuili, vel criminali mota ciuiliter, siue lata fue
rit, eo: q; filius conuictus: siue ratione contumacie. Et
hoc per tex. l. ¶ si condemnatus. ff. de noxa. ¶. l. tam ex con
tractibus. ff. de iudi. qui indistincte dicunt ex iudicio con
tra filium occasione delicti ciuiliter agitato, patrem de pe
23 culio teneri. ¶ Et si † dicas sententia lata contra empto
rem preiudicat venditori occasione contractus initi: vbi
se obligauit de euictione, ¶ tamen non preiudicat, cum ad
uersus emptorem ratione cõtumacie promulgatur: vt in
d. l. si ideo. ¶ in. d. l. j. Ita ergo dicendum in patre: vt ẽ huis
ipse ex sententia lata contra filiũ teneatur occasione quasi
contractus, non tamen teneatur cum illa ex cõtumacia est
prolata. Respondeo, ꝙ casus sunt dissimiles: quoniã pro
missio de euictione habet tacitam conditionem, scz si sen
tentia iuste contra emptorem lata fuerit, ¶ ex eo: q; convi
ctum, non autem ex eo: q; contumacem: vt in. l. si per im
prudentiam. ff. de euic. ¶. l. si duo. secus autem est in ipso pa
tre: q; quasi contractus filij etiam factus iniuste: q; eũ mi
stura delicti eum obligat de peculio, sententia cõtra filiũ
prolata. per. d. l. ¶ si condemnatus. licet si principaliter ex
delicto filij quis actionem vellet dirigere contra patrem,
pater non obligaretur, nisi quatenus esset locupletior: vt
in. l. iij. ff. ex causa. alias. ff. ex furtiua. ff. de pecul. ¶ hec suffi
24 ciant de primo. ¶ Circa secundum † Bal. in. l. reos. C. de
accusa. ¶ in. l. filius. ff. de bis qui sunt sui vel alieni iur. tenet
aduersus patrem in peculio non fieri executionem occa
sione sententie criminaliter late contra filium, ea ratio
ne: q; ratio, quare pater patitur in peculio executionẽ oc
casione sententie late contra filium: est, q; ex sententia vna
cum prestatione consensus taciti vel expressi eius, contra
quem lata est: oritur quasi cõtractus: vt. d. ff. idem scribit.
Ex omni autem contractu vel quasi filij, pater de peculio
tenetur. vt in. l. iij. ff. sed si filius. ff. de pecul. Sed hec ratio
cessat in causa criminali criminaliter mota: q; in illa non
quasi contrahitur: vt proxime probabitur: igit ꝛc. Quod
autem non quasi contrahatur, patet: q; sic dicendo redi
geretur criminalis causa ad ciuilis cause intellectũ: cum
omnis quasi contractus sit ciuilis, nec possit esse crimina
lis. vt in. l. si vnus. ff. pactus ne peteret. versi. sed si pactũ. ff.
de pact. qõ est absurdum dicere. ¶ Tu aduerte: q; cõtra
rium videtur verius: q; nõ est absurdum dicere, quod ex
sententia criminaliter prolata cum subsequenti consensu
tacito vel expresso eius, cõtra quem fertur: inducat quasi
contractus. Quod probo ex eo, qõ video in simili, ꝙ ẽ huis
non dicatur delinquẽs ad penam, que sibi ex delicto im
ponitur ob vindictam publicam obligari proprie: q; illa
ex officio iudicis iniungitur: vt insti. de iniur. ff. in summa,
qõ non presupponit obligationem: vt. l. qui per collusionẽ
ff. preci. ff. de actio. emp. ¶ terminat per hanc rationem sic,
Bar. in. l. ff. j. de iniur. ¶ in extrauag. qui sint rebelles. in gl.
super verbo, meretur. tamen dicitur ad eam penam delin
quens quasi obligari, ¶ sic super ea quasi cõtrahere eo, ꝙ
delictum committit. Et hoc probatur primo authoritate
glo. ordi. in. l. j. ff. bestias. ff. de postu. dicentis, qõ qui delin
quit, in penam consentit. ¶ Secundo ex tex. l. ff. C. de sen.
pass. dicentis, ꝙ delinquẽs ita ad penam se obligat, quod
eius seruus efficitur. ¶ Tertio ex. l. aliud. j. de ver. signi. ¶
quesitum. j. qui ¶ a quibus. vbi dicitur delictum esse pe
ne preparationem. ¶ Quarto hoc vult expresse glo. ordi.
in. l. rescriptum. in prin. super verbo, hypothecas. ff. de pa
ctis dicentis in penis delictorum, que imponuntur ob vin
dictam publicam, cadere quandam obligationem largo
modo sumptam, que vt dixi resultat ex eo consensu, quem
delinquens in actu delinquendi, in pena prestare dicitur.
¶ Quinto: q; licet officium iudicis nõ presupponat obli
gationem, vel debitum: tamen presupponit quasi debitũ,
seu quasi obligationem: vt not. glossa. in. l. si seruum. ff. vin.
j. de ver. obli. ¶ in. l. promissor. ff. de consti. pecu. ¶ Et istius
huius sententie fuit Inno. in. c. in nostra. de iniur. dicens,
in penis delictorum, que imponuntur ob vindictam pu
blicam inesse quandam naturalem obligationem, que re
sultat ex consensu, quẽ tacite prestare quis censet: vt se ad
penam obliget, cum delinquit: licet gl. in. ff. ius autem gen
tium. insti. de iure natur. ¶ in. l. ex hoc iure. ff. de insti. iur.
in aliquibus libris, dicat in penis delictorum, que impo
nuntur ad vtilitatem priuatam, nõ cadere obligationem
iuris gentium, sed ciuilis tantum. arg. l. ex maleficiis. ff. de
act. ¶ oblig. ¶ insti. de oblig. que ex delic. in prin. Si ergo in
penis criminaliter impositis adest quasi contractus, seu
quasi obligatio, que resultat ex consensu, quem cum quis
delinquit, censetur tacite prestare, vt se ad penam obligat
vt supradicta demonstrant: ergo pari ratione debet ipse
quasi conrractus, seu quasi obligatio induci ex sententia
lata criminaliter ad vindictam publicam, iuncto consen
su tacito, vel expresso eius, in quem est prolata. Et hic cum
stet firma ratio. d. ff. idem scribit. merito dicendum, quod
istam patiatur pater executionem: occasione sentẽtie cri
minaliter ad vindictam publicam late contra filium, scut
occasione sententie late super crimine ciuiliter. Et sic est
25 conclusio, ꝙ † quamuis ex crimine commisso per filium,
non obligetur statim pater de peculio, sed solum quate
nus locupletior est effectus: vt in. d. l. iij. in ff. ex causa. ¶ in
l. ex penalibus. j. de regu. iur. l. j. ff. si filius. ff. de bis quẽ
iecer. ¶. l. j. ff. si filius. j. de vi ¶ vi arma. tamen patiatur ex
cutionem in peculio occasione sententie aduersus filium
propter crimen prolate: vt. d. l. ¶ si condemnatus. de qua.
¶ Quo ad tertium Bar. in. l. cum filius. j. de verb. oblig. ¶
29 † Bal. in. l. j. C. ne filius pro patre. ¶ etiam ipse Bartol. hic
dum reprobat Petr. tenent posse ex sententia lata con
tra filium in patrem fieri executionem in peculio: quãvis
non citatum in processu seu sententia aduersus filii ego
tatis, ¶ hoc ea ratione: q; ad patrem vt de peculio satisfa
ciat: peruenitur in consequentiam sententie prolate con
tra filium: ergo ipse pater, quamuis non citatus hanc exe
cutionem patitur. Et pro hoc primo gl. ordi. in. Lin colon
tione. j. ad Silla. vbi sententia lata contra homicidas, ha
bet effectum confiscandorum bonorum cõtra heredes ne
cem defuncti non vindicantes: quamuis aliter nõ citatos
in processu homicidarum. Et huius est ratio: q; ad illam
confiscationem peruenitur, in consequentiam sententie
late contra homicidam per alios accusatores, ẽ per hæ
des. ¶ probatur etiam hoc in. l. j. C. vbi cause fiscal. ¶ Se
cundo ad idem tex. in. l. quisquis. C. ad legem Iuliam ma
iest. ¶ in. c. statutum. de here. lib. vi. vbi ex sentẽtia lata con
tra patrem in crimine heresis, vel lese maiestatis infer. ur
effectus pene imponende contra filium: quamuis adhuc
non citatum in processu facto aduersus patrem, ¶ hoc ra
tione predicta: q; ad penam filii peruenitur in consequen
tiam sententie late contra patrem. ¶ Tertio ad idẽ tex.
l. ff. C. ad leg. Iul. maiest. ¶. c. cum secundum. de hereti. lib.
vi. vbi sententia lata super crimine heresis seu lese maie
statis inducit effectum auocandorum bonorum alienat.
per delinquentem a die commissi criminis, aduersus eos,
in quos facta est alienatio, quasi aliter non citatos: hoc
ex ratione predicta. ¶ Quarto ad idẽ. l. quinq; legibus.
j. de bon. damna. vbi secundum vnam lectur. est tex. quod
sententia lata aduersus vxorem, in versi. legibus. inducit
effectum confiscationis dotis aduersus maritum, quãvis
non aliter citatum: ¶ hoc ratione predicta: q; ad penam
hanc aduersus eum peruenitur: in consequentiam senten
tie late aduersus vxorem. ¶ Quinto ad idem tex. l. j. C. de
aduoc. diuer. iudi. alias iud. ciorum. ¶ Tu aduerte: quia
licet contra hanc opinionem videatur facere tex. l. etiam.
ff. fina. ff. de minorib. l. Lucius. ff. de infamib. nihilominus
pro ea allego in simili text. nota. in. l. authore. C. de euictio.
vbi est expressum, quod ad fideiussorem euictionis re eui
cta, quamuis aliter non sit sibi facta htis mote denuncia
tio, peruenitur, in consequentiam denunciationis facte
venditori, atq; omisse per eũ defensionis emptoris. Pro
terea

terea video, quod ad fideiussorem iudicatum solui, quâ-
uis aliter non citatum, perueniatur in consequentiam sen-
tentie late cõtra debitorem: vt in l.i.ſ.iudi.solui. Per tex.
illum hoc determinat Bar.in.l.fi.ad fi.C.de exec.rei iudi.
per illum tex. hoc determinat Bar.& etiam per easdẽ mo
uetur glo. idem determinans in.c.ſ.de iniur.lib.vi.& etiam
Spec.in tit.de exec.senten.§.sequitur.versi.quod si senten
tia.& Archi.ɣi.q.i.te quidem.& habetur per.d.Bal.in.l.ij.
§.fin.i.ſ.qui satisdare cogan.& in.l.duobus.§.qui iurauit.
ſ.de iureiur.and.& in.l.grege.§.si cum defensore.ſ.de pi-
27 gno.& hec sufficiant de tertio. ¶ Quo ad † vltimum di
cendum, quod gl.in rub.C.de decre.decur. tenuit tale sta
tutum valere, eo: qz ipsa constitutio non est aliud, q̃ que
dam ciuium inter seipsos conuentio in scripturis reda
cta: vt in l.sed ea.ſ.de leg.Sed conuentione particulari
fieri potest, quod pater pro filio teneatur: ergo pari ra
tione conuentione vniuersali. arg.ſ.de admi.tuto.l.fi duo.
ad fi.ſ.de pact.l.non impossibile.& quod not.gl.ſ.de regu.
iur.l.nec ex pretorio.& l.necq̃ pignus.§.priuatorũ. ¶ Tu
aduerte: qz quamuis prima fronte videatur hoc statutum
fore inualidum istis rationibus. Prima: qz nedũ aduer-
sus ius ciuile, sed aduersus ius naturale est, qõ quis pro
debito seu delicto alterius pregrauetur: vt.l.prouidendũ.
C.de decurio.lib.x.l.hac diffinitione.C.de omni agro de-
scr.lib.xi.& in.o.c.i.de iniur.lib.vi.& in auf.vt nulli iudic.§.
quoniam vero.& tex. melior est omnibus, in.l.j.C.vt nullus
ex vicar.lib.x. Constitutio autem aduersus ius naturale,
non valet: vt insti.de legit.agna.tute.§.fi.& l.ij.ſ.de vsufru.
earum rer. Secunda: quia dat filio occasionem facilioꝛem
delinquendi: ex quo scit patrem ad penam obligari pro
se. Constitutio autem ex qua occasio delinquẽdi introdu
citur, non toleratur: vt in.c.pe.de consue. Tamen pur glo.
dicit verum ratione superius assignata, & etiam: qz iuri na
turali potest constitutio ex causa derogare: vt not.gl.in.l.
fi.C.si contra ius vel vtil.pub.& patet.xiij.dist.in prin.cum
simi. Sed ratio statuti est iusta causa, quare velit patrem
pro delinquente filio obligari deducitur ex text.singula-
ri in.Liure pro ou.sum.C.de fabricen.lib.xi.& ponitur in tex.
illo, scz vt pater occasione soluende pene, si filius delin-
quat, perterritus circa actus filij, vt in bono nõ malo ver
setur diligẽtem solicitudinem gerat. Preterea videmus,
quod valida est constitutio, quod filius etiam si nõ sit he-
res patris teneatur respectu male administrationis com-
misse circa officium priuipili, & hoc ex ratione: qz patres
plerãq̃ ex eo officio plura exhauriebãt: vt filios ditarẽt:
vt.l.fi.C.de primi.lib.xii. ¶ Presupposita ergo validita-
te statuti, licet contra senserit Bar.& male: per predicta in
l.legatorum petitio.ſ.de leg.i.ij.de pluribus circa eius in-
28 intellectum dubitatur. ¶ Primo, nunquid † illud ha-
beat locum vbi filius est soluendo? & in hoc dic. quod non:
quia tunc fieri debet executio cõtra filium. Et ad hoc mo-
neor ad propositum ex tex. valde notab. in.l.i.C.de decur.
lib.x.& in.l.libertus.§.i.ſ.ad municip. vbi patet quod id. qõ
dicitur patrem teneri in solidum, si consentiat assumptio-
ni filij in officium, procedit: nisi filius sit soluendo: qz tunc
non tenetur pater. Et ideo precedere debet excussio bo-
norum filij. Ita ergo dicendum in statuto. Et enim con-
sensus paternus obligationem inducens limitat per ius
commune: ita etiam limitatur, & ipsa constitutio: vt in.l.ij.
C.de noxa.& in.c.cum dilectus.de consue. cum simil. & si di
cas in.o.l.libertus. illud ex eo esse: qz pater ex cõsensu pre-
stito redigitur ad instar fideiussoris, qui non potest cõue-
niri. nisi precedat excussio bonoꝛum principalis: vt in auf.
29 presente.de fideiuss. Respondeo, quod illud est † introduc
tum de iure nouissimo: quoniam de iure antiquo pote-
rat peruenire ad fideiussoꝛem principali omisso: vt in.l.iu-
re nostro.C.de fideiuss.& sic ſm hoc in dicta.l.i.& o.l.liber-
tus. est huius questionis casus. ¶ Secũdo dubitat, nun-
30 quid † habeat locum filio condemnato pena personali: et
dic quod non. Qua enim ratione non potest quis obliga-
re se pro alio ad penam personalem ex conuentione spe-
ciali: vt not.glos.xxiij.q.v.cum homo.& probatur in.l.ij.C.
ad Turpil.in.l.si a reo.§.quod vulgo.ſ.de fideiuss.l.si quis
reum.ſ.de custo.reo. Et est ratio: quia nemo membroꝛum
suoꝛum est dominus: vt in.l.liber homo.ad leg.Aquil.pa
ri ratione, nec se obligare poterit conuentione vniuersali
inducta per statutum: vt.o.l.sed ea.& ita etiam reperio
tenere Bal.in.l.ij.C.de consti.pecu. ¶ Tertio dubitatur.
31 Numquid † illud statutum locum habeat filio delinquen-
te extra territoꝛium statuentium? & hanc questionem spe-
cifice tractauit Bart.in tract.suo represaliarum, in.q.iiij.
prime questionis principalis determinans, quod non. per
l.cum vnus.§.bi qui.ſ.de bonis autho.iudic.possiden.& c.
vt animarum.§.statuto.de cõsti.lib.vi. Sed certe hec iura
non multum stringunt.§.i.qui loquitur, vbi iudex de fa-
cto manum extenderet in alterius territoꝛiũ: puta in pos-
sessionem mittendo. Non enim licet de facto in alienũ im-
mittere: vt.l.sicuti.in.§.Aristo.ſ.si seruit.vendice.& in.c.ex
parte.de verbo.signific.cum simi.§.vero, statuto. loquitur
cum in principali delinquente non reperitur delictum ita
a iure communi punitum, prout punit statutum. In casu
autem nostro secus est: vnde melioꝛ ratio decisionis est: qz
vbi delinquitur extra territoꝛium recurrimus ad ius cõ-
mune: non autem ad statutum pro pena inferenda: vt est
casus in dicto.§.statuto. Sed ius commune negat patrẽ
ex delicto filij teneri: vt.o.l.ex penalibus. cum alijs allega
tis. igitur &c. Et ita etiam tenet do.Bal.in.o.l.i.C.ne filius
pro patre. ¶ Quarto dubitatur, nunquid ipsa constitu-
32 tio † includat filium illegitimum adeo: vt pro eo si deli-
querit teneatur pater. & in hoc Joan.And.in addi.Spec.
in rub.qui filij sint legitimi. referens dicta antiqui docto.
Guido.de Suza.in authen.ex complexu.C.de incest.nup.
determinat filium spurium, seu incestuosum, non includi:
quia ille non est dignus filius nominari: vt.o.authen.ex
complexu.& in auf.C.quib.mod.natu.effic.sui.§.fi.& quod
habetur.xxxij.q.iiij.in.c.fi. Naturalis vero filius includi-
tur eo: quia ipse filij appellatione significatur: vt in.l.pa-
rentes.ſ.de ius vocan. ¶ Tu aduerte: quia quamuis pri
mum eius membrum possit sustentari. per ea que plene
not. Bar.in.l.pronunciatio.ſ.de verbo.sign.& in l.tutelas.
ſ.de capi.dimi.& Bal.in.l.fi.C.de verb.sign.& in.o.l.paren
33 tes. dum discutiunt, an † appellatione filioꝛum includan-
tur spurij. vide per dominos in dictis suis decisionibus,
decis.dccci. tamen videtur fore dubium per id quod not.
gl.in.c.statutum.de here.lib.vi. determinans legem volen
tem filium puniri ex delicto patris, locum habere etiam
in filio spurio ea ratione: quia non debet luxuria amplius
castitate mereri: vt in auth.de restitu.& ea que parit.ad fi.
de quo etiam not. Cyn.in.l.quisquis.C.ad leg.Juliã ma-
iesta. Pari ergo ratione idem dicendum: vbi lex vult pa-
trem puniri ex delicto filij: vt correlatiuoꝛum fit eadẽ dis-
positio.C.de indic.vidu.l.fi.& l.vlti.ſ.de accepti.cum simil.
nihilominus in vtroq̃ membro puto filium non includi,
scz siue naturalis sit, siue spurius. ¶ Primo, qz vt dicit
Jurisconsulus illum filium diffinimus, quem nobis legitime
nuptie demonstrant: vt.l.filium.ſ.de his qui sunt sui vel
alieni iur. sed spurius, vel naturalis ex legitimis nuptijs
non demonstratur: igitur &c. ¶ Secundo sic, par debet
esse ratio oneris & commodi: vt in.l.vnica.§.pro secundo.
cum simi.infinitis.C.de cad.tollen. Sed filij illegitimi nõ
afferant commodum immunitatis patri, vbi patri pro-
pter filium conceditur immunitas. Nec etiam adoptiui:
vt est casus singularis.ſ.de exen.tuto.l.ij.§.legitimos.& in-
sti.eo.tit.§.i. ergo pari ratione appellatione filioꝛum non
includitur illegitimus: vbi pater propter filios nõ sentit
onus. ¶ Tertio sic: magis restringenda sunt odia, q̃ fa-
uores: vt in regula, odia.de reg.iuris.in.vi.cum simi. Sed
vbi filius propter patrem a lege consequitur aliquem fa-
uoꝛem immunitatis vel priuilegij, appellatione filioꝛum
non includitur illegitimus: vt est tex. singu. iunctis glos. in
l.senatoris filium. in verbo, naturalis. & in.l.liberos. in ver
bo, naturales. ſ.de senato. ergo pariter non debent filio-
rum appellatione includi illegitimi: vbi a lege patri pro-
pter filios odium infertur. ¶ Quarto videtur casus in.l.
lex Julia. ver. libertino. ſ.de ritu nup. vbi vult Jurisconsul-
tem habentem decisionem exorbitantem a regulis iu-
ris communis, debere intelligi ſm ius commune: vt in pe
nis in matrimonijs appositis, que iure cõmuni, rescin-
tur: quoniam matrimonia debent esse libera: vt in.l.libe-
ra.C.de inuti.stip.& in.c.Hemma.de sponsa. cum simi. lo-
quente de patre vel filio nõ includere filium illegitimum
seu patrem. ¶ Ultimo videtur ista conclusio probari in.l.
si quis a liberis.§.idem rescripsit, vt filiam.ſ.de lib.agnos.
vbi recitatur dispositio iuris antiqui volentis nedum in

materia odiosa, sed etiam in favorabili & fundata super iure naturali: puta, quod pater teneatur alere filiū, quod de iure nature est: vt. l. j. §. ius naturale. cum simi. ff. de iusti tia & iure. filiorum appellatione illegitimos non includi: & quamuis ille tex. correctus sit in se per. d. auth. ex comple xu. tamen valet ad argumentationem: vt not. gl. in. l. j. ff. de coniung. cum emancip. lib. & patet in. c. authoritate Bar tini. de concess. preben. lib. vi. Nec obst. gl. in. d. c. statutum. & in clem. j. de baptismo. quia dici potest illas non esse veras
34 per predicta. ¶ Quinto dubitatur, nunquid † illud sta tutum locum habeat in filio condemnato existente contu mace? & istam questionem disputauit Bart. Incipit autē ille disputatio, Statuto ciuitatis Perusine &c. postmodū vero eam inseruit lecture sue in. l. cum filius. j. de verb. obl. refero determinationem eius aliquibus additis premit tendo quod illam sequitur Bal. in. d. l. j. C. ne filius pro pa tre. Et decidit, quod aut statutum loquitur per hec ver ba, scz, quod pater teneatur soluere condemnationē filij: & tūc obligabit pater, siue cōtumax fit condēnatus filius, siue alias. Et pro hoc subiicio rationē: q? ex quo p statutū condemnatus est, pro ut in facto consistit: merito non con syderādum ex qua qualitate illa ortum habuerit. Ad hoc text. optimus. ff. de ritu nupt. l. palam. §. que in adulterio. ibi dum dicit, pactum enim non sententiam &c. Aut statu tum loquitur per hec verba, si filius maleficium commise rit &c. & tunc eo condemnato propter contumaciā ex qua resultauit ficta confessio, pater non tenetur. Hoc autē pri mo probat doctrina. d. l. si per iusorio. §. quoties. cum alijs allega. volens iura dicentia sententiam aduersus vnū la tam, alteri preiudiciū afferre, intelligi, vbi lata est in pre sentem: quia conuictum: secus si in absentem ratione con tumacie. ¶ Secundo probat text. notabi. j. de iure fisci. l. eius qui delatorem. determinans fictam confessionē de functi eius heredi non preiudicare, qui est eadem perso na cum eo: ergo pari ratione nec ficta confessio filij patrī: quamuis eadem persona censeatur. ¶ Tertio: q? si ficta confessio in vna causa non preiudicat cidē persone in alia: vt est tex. singu. in. l. ij. §. diuus. j. de iure fisci. ego multomi nus preiudicabit patri ficta confessio filij: cum secundum realitatem ipse pater faciat diuersam causam & personam a filio. Et hoc verum intelligo nisi ipse filius posito, quod contumax fuerit: tamen conuictus de maleficio fuit per probationes, vel aliter: quoniam tunc cōdemnatio de eo, cuius vt de cōtumace facta persona patris afficit, attento eo, quod etiam vere de maleficio cōuictus est. Ad hoc al lego text. sing. cum glo. sua in. l. ij. C. de contra. iudic. tute.
35 ¶ Sexto cadit dubitatio, pone † q? statutum dicat, quod pater pro filio condemnato teneatur soluere eius legiti mam: quomodo tunc possibile erit, cum legitima con syderetur secundum tempus mortis patris, attēto, quod filius viuente patre ius in ea non habet: vt in. d. §. si impu beri. & attento, q? detrahi debet deductis primo ere alie no & funeris impēsa: vt. l. Papinianus. §. quarta. ff. de in offi. testa. & respondet ad hoc Bal. in. d. l. si qua pena. & in. l. cum. C. ad leg. Falci. Quod dato hoc incōuenienti, quod pater viuens teneatur legitimam soluere, dabitur aliud, scz quod solutio legitime debebit fieri consyderatis bo nis patris fm tempus delicti, & tunc dies legitime cense bitur cedere, dicit etiam simile in. c. cum simus. de regula. ¶ Ego dico, quod consyderatur tempus sententie super maleficio contra filium prolate. Et ad hoc allego. l. filius. fm veram lecturam. ff. de iudi. l. quesitum. ff. de pecu. & tex.
36 hic in. ij. respon. ¶ Dico etiam, † quod ex bonis postea su pervenientibus in patrimonio paterno, filius non ha bebit ius petendi sue legitime augmentum. Ista est ele gans decisio Butriga. C. de collat. in lectu. noua, in. l. pa ctum, quod dotale. & illam sequitur Bal. in. l. quamuis sim pliciter. C. de fideicom. Et ego illam probo viuis rationi bus. ¶ Prima: quia pater in vita legitimam soluens, ex quo tempus preuenit, sibi nocere non debet, quinimo vi detur voluisse heredi futuro prouidere. Ad hoc tex. optimus. j. ad leg. Falcid. l. cum quid de pecu. §. fi. ¶ Secūdo quia vt manifeste apparet tempus sententie, quod consy deratur: vt pater viuens teneatur legitimam soluere, sub rogatur tempore mortis patris, q? de iure communi con syderatur ad extrahendum legitimam filij: vt est casus no tabi., arguendo de patrono ad filium in. l. etiam. §. fin. j. de bonis liber. Ergo sequitur q? debet sapere naturam tem poris mortis, in cuius locum subrogatur. Ex regula vo
37 lente, † quod tempus subrogatum assumit naturam eius in cuius locum subrogatur: vt in. l. superuacuā. C. de tem po. in integ. resti. & in. l. in contractibus. ibi dum dicit, bien nium pro quinquennio &c. C. de non numme. pec. Sed tem pus mortis patris ita consyderatur ad dandam legitimā filio, q? ex bonis post mortem patrimonio paterno accre scentibus, filius non potest augmentum legitime petere: vt. l. si patronum ex debita. in. §. fi. j. de bon. lib. vbi est text.
38 singu. igitur &c. ¶ Et per hec † fit expedita ista quotidia na materia, quam totam intellige, vbi filius ex debito con demnatur ad certam speciem seu quantitatem: vbi vero bona filij publicantur, an tunc inferatur preiudicium pa tri, quo ad publicationem peculiorum: dic vt plene dixi in d. §. si de vectigalibus. Superadde q? non not. Haliet. de Lug. in. l. j. §. merito. ff. quando de pecu. actio est annalis. & Bald. in. d. l. filius. ff. de bis qui sunt sui. ¶ Et inquantum
39 sup? a dixi, an † valeat statutum, q? pater teneatur pro fi lio. Adde quod econtra, scz an valeat, q? etiam filius pa tris non heres pro patre teneatur: & dic de hoc vt no. Bal. in. l. dotis sue. C. de iure dotiū. ¶ Item inquantum supra
40 tetigi, an † possit quis capi pro debito, nō premissa excus sione bonorum. Adde, q? not. d. Ange. in repe. l. nemo cō
41 cerem. C. de ex. ac. trib. li. x. ¶ † In ea. ibi, cum possit pater statim filio adimere peculium &c. Ademptio ergo pecuij potest per patrem fieri filio, etiā post ipsius filij condēn tionem, & sic erit condemnatio elusoria. Quod intellexit Jac. de Are. & Bar. si bona fide fiat hec ademptio. Alias enim non preiudicaret creditoribus filij. ff. de pecu. l. fami ma cum ratione. & l. sed si damnum. §. preterea. ¶ Ad ad uerte, q? si pater adimit peculium, & penes se retinere tri detur hoc dolo facere. Et sic non debet creditoribus pecu liaribus nocere: ita videtur probari in. d. l. summa cum ra tione. q? magime videtur verum: vbi totum patrimoniū paternum, seu maior pars eius consistebat in peculio tūc, arg. j. de bis que in frau. credi. l. omnes. §. Lucius. & le ga. ij. l. nomen debitoris. §. filio. in glos. super verbo, sub stantia. Et hoc est clarum, si sciebat creditores peculiares esse, vel filium iam alteri eorum condemnatum. Idem vi detur, & si ignorasset creditores esse peculiares: qz saltim nunc cum scit, dolo videtur facere non satisfaciēdo eis ex quo scit se fuisse ipsis obligatum: & peculium penes se esse, arg. j. de doli excep. l. ij. §. circa. Et ad hoc accedat ratio fi lius patrem etiam inuitum de peculio obligat vt. l. si quis seruum. §. etiam. ff. de pec. vnde non debet posse pater ius quesitum creditoribus absq; eorū facto extingere. arg. ff. de pac. l. fi. cum simi. & tene menti dicta in ista. Leg. quoti diana sunt. ¶ Interdum vero non adimit peculium, sed rem aliquam eiusdem illam in tertium donationis titulo transferens: & tunc si bona fide facit: videtur posse tolera ri: sicut & quando debitor bona fide rem aliquam alienat: secus si mala fide, & in fraudem creditorum, cum suspicio retur aliquem creditorum cōtra se acturum: vt probatur in. d. l. summa cum ratione. vbi autem totum peculium al teri tertio donaret, vel maiorem partem: tūc si sciebat cre ditores subesse, videtur fraus presumi. arg. d. §. Lucius. & d. l. nomen. §. i. Secus forte si non sciret: quia tunc vali datur ademptio, atq; adempti peculij donatio propter bonam fidem: vt. d. l. quam Tuberonis. in fi. & l. peculium nascit. eod. tit. ¶ In tex. ibi, nec interest in peculio rem &c.
42 videtur igitur velle tex. q? in hoc, an † maritus cōdemne tur quatenus facere potest, non interest, an in peculio rem vel pecuniā dotalem habeat necne: vnde arguit hic Dn. quod si maritus conueniatur rei vendicatione ad fundū, quem penes se habeat: quia non interest, an habeat nec ne: quia si est inops dicto casu quocunq; dicto priuilegio potitur: vt hic est tex. Ad quem tamen tenens cōtrarium potest respondere, quod hic loquitur cum maritus con uenitur actione personali. Non enim potest loqui cū con uenitur reali, quod patet: quia iure isto dominij rei do talis soluto matrimonio non retrāsferebatur ipso iure in mulierem: vt probatur in. l. j. §. de fundo dota. in. l. si da tis. C. de iure dotium. Igitur sibi non poterit competere rei vendicatio que dominium ex parte agentis presuppo nit: vt. l. inter. ff. de rei vendicatio. & l. vnica. C. de alie. iudi. ¶ Vel secundo potes respondere quod bene verum est, quod

quod non interest quominus teneatur insolidum:siue res dotalis sit in peculio,siue non:quia vtroq; casu tenet insolidum:licet moderetur exactio,si non potest facere: vt in Lunica.§.cum autem.C.de rei vxo.act.tamen bene interest si condemnetur quatenus facere potest: q; si res dotalis est in peculio,indubitanter potest facere:si non est,non potest,nisi quantitas peculij ascenderet ad dotem. Facit ad hoc.§.de pecu.l.in bone fidei. Et secundum hoc dictus ver.nec interest.venit continuatiue ad primam particulā legis.ꝛ in ver.sed quatenus.dum dicit condemnari quatenus facere potest:debet subintelligi: quando res dotalis non est in peculio,vel peculij quantitas non ascendit ad dotem. Unde fuit secunda opi. Guiliel.de Cug.in.l.qō nomine.§.de condi.indeb.dicentis rei vendica.maritum ad dotem conuentum dicto beneficio vti non posse, eo: quia non conuenitur tunc,vt maritus:sed vt quilibet possessor extraneus. Ad hoc.l.Nescimus.§.fundum.ff.de re iudi.ꝛ l.de eo.ad fin.§.ad exhib. Sed certe potest responderi, q; in.d.§.fundum.precessit traditio rei donate, que ex post facto peruenit ad donantem. Ea autem traditio integraliter facta, sustulit priuilegium dicte exceptionis.argu. C.ad leg. Falci.aut.sed cum testator. Et est casus in.l.nam ꝛ maritus.§.de condi.indebi. Preterea,quamuis a princ. dirigitur libellus contra maritum,nō vt maritum,sed vt alium quemlibet possessorem:tamen in processu cause fit commemoratio dotis. Et sic videtur, quod licet cōueniatur vt possessor: possit tamen excipere de proprio priuilegio. Pro Guliel.tamen adduci potest tex.in.l.si cū dotē,
47 §.si.§.eo. Sed respondeꝛ,quod † ibi loquitur in matrimonio putatiuo,in quo beneficio dicte exceptionis non est locus:vt in.c.j.de dona.inter vir.vbi est casus ſm vnam lect. Adduci etiam potest tex.in.l.etiam.§.licet.§.eo.vbi dolo desinens possidere maritus rem dotalem, condemnatur insolidum:neq; tutus est exceptione predicta: ergo idem videtur,si possideat:quia paria sunt possidere ꝛ dolo desinere possidere:vt in regula,pro possessore.cum aliis simil. Sed respondeꝛ,quod ibi est speciale,eo:quia grauius punitur dolosus ratione delicti,q̄ non dolosus: vt patet in d.§.cum autem.ꝛ in.d.§.licet.vbi dicitur. quod si dolo desit posse facere merito tenetur insolidū:secus si casu.Bal. dicit aduertendū, q; licet rei dotalis dominiū retrāfferatur in vxorē iure Codicis ipso iure,per.l.in rebus.ſm cōmunem intellectum:non tamen retransfertur possessio:vt l.dotis.C.eo. Igitur cum retranslatio dominij nō traxerit secum executionem retranslate possessionis,ꝛ sic ipsi vxori nō sit adhuc dos realiter soluta:merito gaudet maritus dicto beneficio, quod non: nisi per solutionem integraliter factam amittit:vt.d.l.nam ꝛ maritus.ꝛ sic in effectu sequitur opi. Dyn.subijciens,quod si maritus promittens restitutionē, constituisset se pro vxore in eo casu precario possidere:q; tunc transiret possessio in eam sine traditione:vt l.quod meo.§.de acquir.poss. Item ꝛ dominiū merito nō gauderet maritus dicto beneficio,quod non:nisi per solutionem integraliter factam amittit:vt.d.l.nam ꝛ maritus.ꝛ sic in effectu sequitur opi. Dyn.subijciens,quod si maritus promittens restitutionē, constituisset se pro vxore in eo casu precario possidere:q; tunc transiret possessio in eam sine traditione:vt l.quod meo.§.de acquir.poss. Item ꝛ dominiū merito nō gauderet maritus dicto beneficio in quasi traditione dotis integraliter facta vxori,per.d.l.nam ꝛ maritus.nec mulieri tunc nocere potest casus inopie contingentis in persona mariti: quia persona precario pro alio possidens,preiudicium ei,pro quo possidet afferre nō potest:vt.l.fi.C.de acquir.poss.ꝛ hoc est notandum,et verum. moder.autem dicunt ,quod nedum si realis, sed etiam si personali actione agatur ad fundum in dotem datū, non habet maritus priuilegium:quia illud videtur habere solum quando est obligatus ad quantitatm:secus si ad consistentia in pondere, numero,ꝛ mensura:vt videtur aperte probari in.l.vnica.§.cum autem.C.de rei vxo.actione. Sed certe mirum est de tanto errore: quia imo dictus.§. cum autem.vult maritum gaudere hoc beneficio, si conueniatur ad dotem existentē in pondere,numero,vel mensura:vnde cōtra dictum casum loquūtur aperte. Preterea aduertendum quod ille tex.loquitur ſm antiquissimam iuris prudentiam: quoniam ſm inferiorem in quibuscunq; rebus consistat dos: maritus dictum beneficiū
44 consequitur: vt patet hic in verbo, rem † vel,pecuniam, que sunt verba vniuersalissima,ꝛ omnium dicibilium indiuiua:vt in.l.j.§.si cer.peta.ꝛ.l.rei.ꝛ.l.pecunie.ff.de verbo. signi.j.q.i.dictum.ꝛ quod plene not.in.d.l.talis scriptura. ff.de leg.j.quia Bar.hic vltimo dixit,quod aut conuenitur maritus actione reali per vxorem,ꝛ ad aliam rem, quam dotem:ꝛ tūc vera sit opinio Guiliel.sez vt dicto beneficio non gaudeat.per.d.l.Nescimus.§.fundum.ꝛ hoc membrum ego ratione confirmo:motus ex verbis litere legis, non tantum.ff.de re iudi.dicens, quod cum ex alijs cōtractibus,q̄ dotis maritus ab vxore conuenitur, etiam dicto beneficio vtitur.ista.ergo verbum, cōtractibus. Contractus enim est,qui vltro citroq; obligat: vt.l.Labeo.lij.§.contractum.ff.de verbo.signi. Quam obligationem etiam ex parte conuenti non presupponit rei vendicatio: vt not.glos.insti.de actionib.in prin.ꝛ patet.ff.de optio.lega.l.creditor.§.Titia.ꝛ.l.Aurelius.§.Meuia.de tali autem obligatione loquor, que proprium constituat creditorem. Aut conuenitur ad dotem, ꝛ tunc siue reali, siue personali dicto beneficio gaudeat: ꝛ hoc per supradicta. Et ego istud sequor:ꝛ moueor duplici consyderatione. Prima:quia ratio quare maritus dicto priuilegio vtitur aduersus vxorem:est reuerētia maritalis ꝛ honor bene transacti matrimonij:vt.l.alia.§.eleganter.§.eo.ꝛ.l.ij.ff. rerum amo. Sed hec ratio sibi pariter hic locū vendicat, quacunq; actione instituta: igitur ꝛc. Secundo: quia ex quo vxor soluto matrimonio habet, aduersus maritū actionem duplicem,sez realem ꝛ personalē, per.d.l.in rebus.ſm communem intellectum.ꝛ in potestate eius sit eligere.qua ex eis vti velit: vt.l.cum filius.§.varijs.de leg.ij. ꝛ.l.quod in heredem.§.eligere.cum simi.§.de tribu.merito esset in potestate vxoris: secus quando vellet maritum dicto beneficio fraudare:eligendo actionem realē, quod est absurdum:quia ſm hoc lex esset imposita verbis, ꝛ nō rebus,atq; etiam ludibrio.contra.l.ij.in fin.C.communia de lega.ꝛ.l.fi.ff.ne quid in loco publi.ꝛ.c.commissa.cum similib.de elect.in.vj. Non enim esse debet in alicuius potestate tollere per viam indirectam alteri competens beneficium.de priuileg.c.quanto.§.de arbi.l.ne in potestate.cū
45 simi. Ultimo inquantum supra dixi † valere statutum, seu consuetudinem,quod pater teneatur soluere criminalem condemnationem pro filio.Adde, quod ille videtur casus expressus in.c.ij.in verbo,secundum consuetudinē. de delic.puer.quem tex.alias in meis extraordinarijs notabilibus,ad aliud notabiliter notaui. Item inquan-
46 tum dixi † ex criminali condemnatione filij patrem non astringi de iure communi, etiam in peculio.Adde.l.iij.§. si filius.§.quod quisq; iuris.et hec in ista lege dicta sufficiant. Ex quibus vna cum alijs que dixi in.d.§.si de vectigalibus.posses formare vnam solennem repetitionem ꝛc.

Summarium.

1 Exceptio criminis opposita per tractantem lucrum, excluditur per replicationem criminis.
2 Semel approbatum,non possum reprobare.
3 Approbatio post factum idem operatur, quod facta ante factum.
4 Facultas accusandi, quod denegetur, negata facultate excipiendi.
5 Statutum in ciuilibus extenditur ad crimin alia,quando est eadem ratio.
6 Ratio legis,ꝛ mens legis videntur esse idem.
7 Exceptio bona dicitur,que ex mente legis procedit.
8 Excipiens de lenocinio,non videtur se fateri adulteram. ꝛ vide nu.17.
9 Maritus excipiendo de adulterio, nō lucratur dotem,si prestitit causam adulterio, vel post adulterium commissum vxorem penes se retinuit.ꝛ vide nu.seq.
11 Maritus mores vxoris non potest improbare, quos ipse antea corrupit:aut postea approbauit.
12 Accusatio adulterij repellitur exceptione adulterij.ꝛ vide nume.seq.
14 Delicta paria ad eundem effectū tendentia, mutua compensatione tolluntur.
15 Maritus,quando possit excipere contra vxorē de adulterio,cuius occasionem prebuit.
16 Vxor,que viro infirmante,vt maritum ab infirmitate liberaret,si marito consentiente cum medico concubuit: licet quo ad maritum sit tuta,non tamen quo ad Deum.
18 Excipiens,quando videatur confiteri intentionē aduersarij.ꝛ nu.21.ꝛ.22.cum seq.vbi fal.

19 Exceptio conditionalis, quod deduci possit.
Articulus conditionalis fieri potest.
20 Reus plures exceptiones etiam contrarias opponere potest.
25 Excipiens de liberatione, an videatur fateri intentionem aduersarij.
26 Judex coram quo agitur de adulterio, an possit vxorem excipientem de lenocinio viri non audire?
27 Crimen super quo est cognitum per viam exceptionis, vel aliter incidenter introductum: an possit puniri? vsq; ad nu. 47. in quibus ponuntur decem conclusiones.
29 Probatio, que ex confessione resultat, non requirit ordinem iudicij. ꝛ nu. 46.
30 Probationes facte super crimine in causa ciuili, quando noceant in causa criminali?
31 Probationes recepte super eo, quod est introductū per modum exceptionis, an fidem faciant, cum illud introducitur per modum accusationis? ꝛ pariat exceptionem rei iudicate, cum idem deducitur per viam actionis? remissiue.
32 Probationes facte in vno iudicio, an faciant fidē in alio? remissiue.
37 Confessio, quam quis facit, vt testis incidenter de crimine: an probet vt ex ea puniri possit cōfitens, ex nona instantia? quod fit ratione publice vtilitatis. Et an probet quo ad eius vtilitatem priuatam. nu. 38.
39 Testis deponens falsum, quod possit a iudice puniri ex officio in eadem instantia.
41 Dictio, sufficit, quid importet?
43 Dictio, presertim, quid importet?
45 Probationes recepte contra aliquem super inquisitione generali. q̄ non faciant fidem contra eundē super inquisitione speciali.
47 Doli replicatio, quando detur contra doli exceptionē? ꝛ nume. 48. 49. ꝛ 50. cum sequen. vsq; ad nume. 83. et. 86. cum sequen.
50 Approbatus in vno, q̄ non cēseatur approbatus in alio.
51 Judex ex officio potest accusantem repellere, licet accusatus non possit.
52 Intellectus ad. l. iij. ff. de condic. ob cau.
53 Intellectus ad tex. c. cum ecclesiastice. extra de excep. Quibinos lepores vna sceptabitur hora. Tollere festucam de oculo alterius non debet, qui trabem gestat in oculo.
54 Reus opponens de inhabilitate persone contra agētem quod non repellitur replicatione.
55 Reus voluntarius, qui dicatur? an opponēs cōtra agentem de inhabilitate, possit replicatione summoueri?
56 Clericus agens pro sua ecclesia, non repellitur exceptione excommunicationis.
57 Dolus cum dolo, quamuis circa idem commisso: quādo criminaliter agitur, compensatur.
58 Dolus cum dolo exclusiuo persone accusantis, cum criminaliter agitur, q̄ compensatur.
59 Doli cum dolo, quando agitur actione mista, quod compensatio admittatur.
60 Compensatio delictorum, q̄ non admittatur quando criminaliter agitur ad repulsionem persone testis.
61 Delicti vel doli compensatio admittitur, quando ciuliter agitur vbi circa idem seu diuersa tendentia: tamen ad eundem effectum, sit commissum.
62 Doli vel delicti circa diuersa ꝛ ad diuersum finem tēdentia commissorum, non fit compensatio quando ciuiliter agitur.
Si duo pari impetu se insultant, vtriq; datur actio iniuriarum.
63 Bl. in. l. j. §. cum arietes. ff. si quadrup. pauper. feci. dica. de duobus animalibus se inuicem insultantibus, an sit vera.
64 Iniurie verbalis ad similem iniuriam verbalem, an fiat compensatio? ꝛ etiam nu. 106.
65 Lubricum lingue ad iracundiam mote, facile non punit.
66 Iniuria illata a commoto calore iracundie aliūde causate, quam facto eius, cui iniuria est illata mitius punitur.
67 Iniuriarum actio datur vtriq;, quando iniuria vnicuiq; infertur ex intervallo.
67 Compensatio delictorum, vt pena euitetur propter publicam vindictam, q̄ non fiat, nisi quis prouocatus aliū iniuriaretur. nu. 69. ꝛ vide nu. 76.
70 Compensatio culparum per diuersos commissarū. quod fiat, si ex coniunctione vnius culpe cum alia, resultat vnus ꝛ idem effectus.
71 Facti clandestini cum alio facto clandestino, etiam ex intervallo facto compensatio admittitur. ꝛ intellige vt numero. 72.
73 Similiter vbi agitur: ꝛ res integra non est, delictorum diuersorum etiam ad idem tendētium compensatio nō admittitur.
74 Similiter si agitur, ꝛ diuersa sunt facta, ad dissolutionem eiusdem actus turpiter tendentia: eorundem admittitur compensatio.
75 Delictorum diuersorum ꝛ ad diuersa tendentium quādo ciuiliter agitur, compensatio admittitur, si habet vim solutionis.
78 Declaratio dictorum per Inn. in. c. intelleximus. de adul. ꝛ nu. 79. ꝛ seq.
79 Duo si faciant contra legem delinquendo, conditio incipientis de dolo proponere, est deterior.
80 Duo si faciant contra legem delinquendo, sed postea repetendo non committitur crimen doli, replicatio nō datur contra excipientem.
81 Petitio contra ius lacerari debet.
83 Usurario usuras repetenti, an opponi possit crimen vsurarum?
84 Judex ordinarius quando ex rescripto dicat delegatus.
85 Verba abnegatiue prolata: non inducunt affirmationē.
86 Dolus cum dolo, vel delictum cum delicto quādo cōpensetur. 87. ꝛ seq. vbi ponit regulam cum fallentijs.
91 Malum quando compensetur cum bono? ꝛ nu. 92. ꝛ seq. vbi ponit etiam regulam ꝛ limitationes.
95 Lucri cessantis, quod mihi contingit ex negligētia administratoris, seu consocij: an fiat compēsatio cum lucro, q̄ procurat ex eius industria.
96 Statuto stante, quod bannitus in iudicio non audiat. an contra reum de banno excipientem replicari poterit, de alio banno? remissiue.
97 Statuto stante quod de quolibet contractu gabella soluatur: alias contractus sit nullus: si fiat venditio ꝛ gabella nulla ex parte soluatur, an contractus sit nullus? et numero. 98.
99 Statuto existente de quo supra, ꝛ nullitate cōtractus qua actione agat vendito: ad rem venditam?
100 Voluntas quecunq; ambigua potius trahit ad ius commune ꝛ regulare, q̄ ad ius exorbitans ꝛ speciale.
101 Statuto stante de quo supra, an agens repellit exceptione gabelle non solute?
102 Statuto existente de quo supra si vnus contrahentium soluit gabellam, an cōtractus sit pro illius parte validus? remissiue.
103 Excipiens contra testem, an possit simili exceptione repelli?
104 Judex testi nulli, seu criminoso, fidem adhibere non debet.
105 Testis de vniuersitate, quando omnes criminosi sunt, an possit contra alium testificari.
107 Exceptio lenocinij, quando contra accusantem de adulterio opponi possit?
108 Exceptio peremptoria, que tangit merita cause, quod in criminalibus post nomen receptum inter reos, opponi potest.
109 Nomen receptum inter reos, quando dicatur?

Cum mulier. ¶ Sine marito excipiat de adulterio, vt dotem lucretur: siue criminaliter accuset, lenocinij replicatione vel exceptione repellitur. h. d. fm Bar. vel sic fm Bal. Si exceptio ꝛ replicando contineant in se dolum: debet replicans obtinere: si vero eundem contineāt in se petitio ꝛ exceptio, debet obtinere excipiens. hoc dicit. Vel sic fm Inno. cē. in. c. intelleximus. de adul. quando vtraq; pars. est in dolo, semper deterior conditio eius est qui incipit de dolo proponere. h. d. Vel sic fm Jacob. de Are. vbi excipiens de dolo certat de lucro captando, replicans vero de damno vitando, potior est causa replicantis. Et accusatio adulterij per lenocinij exceptionem repellitur. hoc dicit. Et est notabilis lex solennissime

1 solemnissime repetita per do. Bald. ¶ Nota. i. quod † ex
ceptio criminis vel doli opposita per eum, qui certat de
lucro captãdo excluditur per replicationem criminis seu
doli factam ab eo qui certat de damno vitando. Nec mi
rum: quia potior illorum causa est, qui de damno certant,
quam eorum qui de lucro. C. de codicil. l. fi. C. de iure deli
be. l. fi. ff. de regu. iur. l. non debet. §. in re obscura. cum simil.

2 ¶ No. secundam regulam, qõ id † qõ semel approbaui, nõ
possum reprobare. Ad idẽ. ff. de neg. gest. l. Pomponius
scribit, si negotium. Quid autem econtra, scilicet an qõ se
mel reprobaui, possim postea approbare. dic vt in. l. dispẽ
sationem. ff. de sol. ⁊ in. l. quo enim. §. Julia. ⁊. l. procurator.
ad exhib. §. i. ff. rem ra. ha. tractat. Spe. in titu. de defenso.
§. i. circa prin. ⁊ plenius. d. Bal. in. l. falsus. C. de fur. ¶ Ter

3 tio notandum, † qõ tantum operatur approbatio post fa
ctum, quantum illa, que fit ante factum: ⁊ hoc regulariter.
Ad idem. ff. rem ra. habe. l. Paulus respondit. als incipit,
Non tantum verbis. C. ad Macedo. l. fi. cum simi. ⁊ qõ no.
per glos. in. c. i. extra de offi. delega. ⁊ in clemen. i. de penis.

4 ¶ No. quarto † in ver. si tamen ex mente. Quod cui dene
gatur facultas exceptiõis oppositę, multomagis fortius
censetur denegata facultas accusationis instituende. Ad
idem. C. de trãsac. l. nec intentio. vbi ponitur regula, quod
prohibitus excipere, tacite intelligitur prohibitus agere.

5 ¶ No. ex eodem, † qõ statutum in ciuilibus extẽditur ad
criminalia: quando est eadem ratio. Ad idem. ff. de iudi. l.
l. omnem. In illis enim ad instar ciuilium iudiciorũ pro
cedendũ est. ff. de penis. l. absentem. ⁊ qõ habetur. ff. de pub.

6 iudi. l. inter accusatorem. ¶ No. ex eodem, qõ ratio legis
⁊ mens legis idem esse videtur. Nam ex legis ratione col
ligitur mens eiusdem. ff. de iure pa. l. adigere. §. quamuis.
cum simi. vnde dicimus, quod ratio legis anima legis est.
Ad hoc quod no. Dy. in. c. fi. de regu. iur. lib. vi. ¶ Itẽ di
cimus, quod ex lege venire dicitur id, qõ ex eius mẽte seu
ratione colligitur: quamuis non specifice ex verbis eius
percipiatur. ff. de verbo. signi. l. nominis ⁊ rei. §. verbum. ex
legibus. ff. de excusa. tut. l. scire oportet. §. aliud. versi. sed et

7 si maxime. ¶ No. ex eodem, † quod illa dicitur esse bona
exceptio, que procedit ex mente legis: ⁊ econtra illa non
erit bona, que ex eius mente non procedit. Ad hoc. C. de

8 adulteriis. l. ita nobis pudor. ¶ No. † quod obijciens ex
ceptionem lenocinij, non videtur confiteri se adulteram.
Nam alias si confiteri videretur, deberet condemnari ex
sua confessione, sine vllo ordine iudiciario: quia in confes
sum in iudicio sine alio processu ferri debet condemnato
ria sententia. de confes. c. cum super. ff. de custo. reo. l. si con
fessus. §. ad legem Aquil. l. proinde. §. notandum. ⁊ quod
no. Innoc. in. c. qualiter ⁊ quando. ii. secundo. extra de ac
cusa. Quod tamen hic negatur. Et hec sunt ea notabilia,
que colligi possunt ex intrinseca mente legis huius. Sed

9 magis ad corticem litere aduertendo. Not. † ex eadem in
fra, quod ex adulterio non lucratur dotem maritus per
viam exceptionis seu actionis: cum ipse causam adulte
rio prestitit: aut post cõmissum adulterium vxorem apud
se retinuit. Ut enim alibi dicit tex. sic: scilicet nõ potest ma
ritus vxori adulterium obijcere, qui eam adulterandam
tradidit. extra de eo qui cognouit consanguineam vxoris
sue. ca. discretionem. ⁊ alibi sic: scilicet, perinique enim agit
maritus, si ab vxore pudicitiam exigat, quem ipse vxori
non exhibeat. ff. de adulte. l. si vxor. §. inde ex. ¶ Nota secun

10 do, † ex eadem a contrario sensu: quod si vir commiserit
lenocinium, ipse ex adulterio dotem lucratur, etiam si il
lud in iudicio introducat per viam exceptionis. de quo

11 dic vt plene dixi. ff. eo. l. Lucius. ¶ Nota tertio, ex † ea
dem, quod maritus vxoris mores improbare non potest,
quos ipse aut antea corrupit, aut postea approbauit. Ad
idem. ff. de adult. l. si vxor. §. fina. ibi, dum dicit: sero enim ac
cusat vxoris maritus mores, quos ipse aut ante corrupit,

12 aut postea probauit. ¶ No. ex eadem, qõ accusatio † adul
terij repellitur per exceptionem lenocinij opposite, ante
nomen vxoris accusate inter reos receptum: secus si post.
ff. de adul. l. ij. §. si publico. ⁊. §. qui hoc. eo. titu. l. ita nobis. et
hoc est verũ: siue instituatur accusatio adulterij ciuiliter,
hoc est ad lucrum dotis: siue criminaliter: vt ad penam in
trusionis ad monasterium: vt in. d. §. prescriptiones. ⁊ hoc:
siue miste, hoc est ad separationme thori. Ad hoc extra de
adul. cap. intelleximus. ⁊. c. fina. de diuor. c. significasti. cum
ibi nota. ¶ Melior textus est. xxxij. questione sexta, nihil
iniquius. dum dicit: nihil iniquius esse, quam causa fornicationis dimittere vxorem: si ⁊ ipse maritus conuincitur
fornicari. Cum enim maritus occasionem fornicandi vxo
ri prebet, illam sibi non autem vxori debet imputare. Ad
hoc tex. no. xxvij. q ij. si ta abstines. dum dicit: si tu abstines
sine voluntate vxoris tue, tribuis ei occasionem fornican
di. Ergo illius peccatum non tibi, sed tuę debes abstinen

13 tie imputare. ¶ No. ex eadem, † paria esse quo ad exclu
dendum maritum. dicendo, de adulterio vxoris ipsum: vel
adulterij causam dedisse: vel mores vxoris adultere appro
basse. ⁊ paria etiam sunt hec quo ad puniẽdum maritum
de lenocinio. Ad hoc. ff. de mino. l. auxilium. §. fi. ff. de adul

14 te. l. ij. §. lenocinij. C. eo. tit. l. castitati. ¶ No. † vltimo ex ea
a dem. qõ paria delicta[a], id est tendẽtia ad eundem effectũ: a ¶ Paria delicta mutua compensatione tolluntur. vide vnũ dictũ Lud. in. l. sed si hac. §. si liberta. de in ius vocan.
puta quia ad violandam fidem matrimonij, mutua com
pensatione tolluntur: siue agatur ciuiliter, vel miste: vt su
pra dixi. ⁊ patet. ff. eo. l. viro. siue agatur ad repellẽdum ma
ritum a criminali accusatione: vt hic patet: licet non indu
catur compensatio, quo ad penam criminalem cuitãdam:
vt in. d. l. ij. §. qui hoc. ff. de adult. ¶ In tex. ibi, viri lenoci

15 nio adulterata fuit, † ⁊c. Non ergo potest maritus vxori
obijcere adulterium, cui occasionem prebuit: vt hic patet.
Ut tamẽ plenius habeas: dic sic: qõ aut vir est occasio adul
terij mulieris inuite: ⁊ tunc maritus illud nõ imputat mu
lieri: vt in. c. discretionem. preallegato. Et huius est ratio:
quia mulier vim passa in illicito coitu nõ est in ea causa: vt
adulterij vel stupri dãnari possit: vt in. d. l. si vxor. ff. si quis
plane. Est enim castitas seu pudicitia virtus animi, qui
violentiam non sentit. Illa enim corpori infertur, ⁊ nõ ani
mo. dicit tex. notabilis. xxxij. q. v. quod autem. Unde re ve
ra caro adulterata dici non potest: nisi ante corrupta fue
rit mens. eadem causa ⁊. q. in canone, re vera. ⁊. c. ita ne. et
ca. proposito. vbi ponitur exemplum in Lucretia pudica
matrona nobilisq; Romana. Aut vir est occasio adulterij
mulieris non inuite: ⁊ tunc quo ad Deum non est mulier
excusata, ex quo non compellebatur adulterare: sed cõtra
virum excusata est ita vt ipse illi adulteriũ non possit obij
cere: vt in. d. c. si tu abstines. xxvij. q. ij. ⁊ tenet Joã. And. in
d. c. discretionẽ. ⁊ in. c. significasti. de diuor. ⁊ probatur hic.
Et hoc procedit vbi maritus fuit causa immediata adul
terij: vbi autem fuisset causa remota, seu mediata: tunc nõ
videtur marito debere imputari: ⁊ consequenter ipse vxo
ri adulterium obijcere poterit. Ad hoc, quod notat gl. in
ca. decetero. de homici. concludens causam remotam seu
immediatam in maleficijs non esse considerandam. Ad
idem etiam tex. in. d. c. significasti. Et exẽplum poni potest
qñ vxor a viro deserta, amplius continere non valẽs, adul
terium cõmisit: vt in dicto. c. significasti. Debuit enim con
siderare, quod potius debebat omne malum pati: ⁊ fic ne
cessitatem coitus, quam adulterium committere: vt in di
cto. c. ita ne. ⁊ in dicto ca. sacris. quod metus causa. ¶ Nec
obstat dictum capitulum, si tu abstines. quia responde:

16 vt ibi no. glos. Et per hoc deciditur † questio, de quodam
egrotante marito, ad cuius preces vt liberaretur, vxor cõ
cubuit cum medico. Quo ⁊ enim ad Deum excusata non
est: quoniam non debuit pro alterius corporali salute, ani
mam perdere. dicit tex. xxij. questio. secunda. ne quis arbi
tretur. licet quo ad maritum sit libera per predicta. et ista
est questio Bartho. Brixiensis in venerialibus suis. ⁊ po
nit eam glos. xxxij. q. vij. alias. vi. concubuisti. ¶ In textu

17 ibi, vt nec † accusare possit, qui lenocinũ vxori prebuit ⁊c.
Et sic consilium legis est, vt vxor a marito inculpata de
adulterio, per viam exceptionis, seu replicationis introducat mariti lenocinium. Sed certe secundum dominum
Bald. videtur consilium istud nullum. Nam eoipso quod
introducit mariti lenocinium, videtur etiam cõfiteri adul
terium, sine quo ipsum lenocinũ esse nõ potest. Qui enim
ponit vnum, censetur aliud ponere, sine quo illud esse non
potest: vt in. l. ad rem mobilem. ⁊. l. ad legatum. §. de procu
rato. l. oratio. de sponsa. ⁊. l. illud. ff. de acquiren. here. ⁊ in. c.
ex literis. de excess. prela. cum simil. Et consequenter debet
mulier sine vllo ordine iudiciario, per iudicem condemna
ri: quia contra confessum in iudicio non requiritur alius
processus: sed statim est diffinitiue damnandus: vt dicta. l.
proinde. §. notandum: ⁊ quod not. Innocen. in. c. qualiter.
ii. ij. de accusat. pro huius solutione valde instat hic ipse.

¶ Tu autem aduerte, quia pro veritate habēda duo vtilia et subtilia discutienda sunt. ¶ Primum, an excipiens intelligatur confiteri intentionē agentis. ¶ Secundo, an ex delicto incidenter probato, vel cōfessato: cum ad aliud principaliter ageretur, possit sequi diffinitiua sententia?

18 ¶ Circa primum sciās, † q̄ questionem hanc ponit glo. in authē. de exhib. re. in. §. femina. in. l. non vtiq̄. ff. de excep tio. in. l. si quidem. C. eo. titu. in. c. exceptionem obijciens. de regu. iur. in. vj. ꝛ in. c. cum venerabilis. de except. ꝛ in. c. serpens decepit me. de peni. di. j. in. c. j. de testi. lib. vj. ꝛ in. l. si filium. C. de libe. cau. Spec. in tit. de excep. in. §. viso. post prin. Cy. in. l. exceptionem. C. de proba. ꝛ ibi etiam Bal. et ꝛ Bart. in. d. l. non vtiq̄. Bal. in. l. magnum. C. qui accusa. non pos. in. l. alia. C. de his, quib. vt indig. ꝛ in. l. vnica. C. de confes. ¶ Tu autem pro veritate conclude, q̄ interdum exceptio opposita est intentionis ꝛ facti: ꝛ tunc ex ea non inducitur confessio: quia illa est precise negatiua intentionis agentis: vt no. glo. in. l. qui se debere. ff. de cōdi. ob causam, ergo non potest dici confessatiua: ne in eodem subiecto exceptionis duo cōtraria insint. argu. j. pro suo. l. ancillam. cum simi. Et idem eadem ratione dici potest in quacunq̄ exceptione negatiua intentionis agentis: vt est exceptio non numerate pecunie, ꝛ si. ¶ Interdum vero exceptio sic se habet, q̄ non negat specifice intentionē agentis: sed ponit intentionem excipientis: vt est exceptio pacti de non petēdo, exceptio interruptionis, ꝛ similes: ꝛ tūc sit regula: q̄ excipiens intētionem agentis, non videtur fateri: vt in dicta regula, exceptionem. ꝛ. d. l. non vtiq̄. que maxime procedit bis casibus. ¶ Primo, scilicet quando per prius negatur intētio agentis: vel quando dicit, se nō confiteri eandem: puta: quia actor ageret dicens, sibi debere decem: reus excipit, dicens: nego me debere: vel nō confiteor: ꝛ si debeam, oppono exceptionem pacti de nō petēdo. Et hoc est quod no. glo. in. d. l. si filium. ꝛ in. d. l. si quidē. ¶ Secundo quando excipiens poneret conditionaliter: puta: quia actor dicente, sibi deberi: reus dicat, si debeo: oppono exceptionem pacti de non petēdo: tunc enim nec fateri intelligitur: vt est casus in. d. c. cum venerabilis. Et huius est ratio: quia cōditionalis locutio precisam dispositionē nō inducit. j. si quis omissa causa testamēti. l. si quis sub cōditione. j. de ope. lib. l. si ita stipula. j. de manumis. testamen. l. Titia. §. fi. Nec est absurdum, † q̄ conditionalis

19 articulus, seu exceptio formari possit: vt not. Innocē. in. c. ex parte. ff. de rescri. attento, q̄ ipse reus pluribus defensionibus etiam cōtrarijs vti possit: vt in. l. nemo. ꝛ. l. is qui. j. de excep. l. nemo. j. de regu. iur. in. vj. ꝛ in regula, nullus pluribus. de reg. iur. in. vj. de prescri. c. veniens. cum si. ¶ Tertio, quādo actor negaret exceptionem rei quo ad ius ꝛ factum: quia tunc non posset se ex negata per se exceptione fundare. Ex eo enim quis cōmodum non debet reportare, q̄ nigus extitit impugnare: vt in regula, ex eo. li. vj. de censi. c. cum olim. de acquirē. heredi. l. quesitum. cum simil. Et hoc est q̄ no. Bart. in. d. l. non vtiq̄. Ad q̄ facit id q̄ no. Specu. de positione negata: vt se ex ea negans, fundare non possit. in titu. de positionibus. §. viij. ver. j. ꝛ Archi. de confes. cap. j. in. vj. Bar. j. de his qui. vt indig. l. post legatum. ꝛ Bald. in. d. l. alia. Hanc autem regulam veram esse probatur. Primo: quia per exceptionem, nego me debere: quoniam exceptio nō est aliud, quam actionis exclusio: vt. l. ij. j. de exceptio. vnde si per ipsam actor dicere posset, me fateri eius intētionem: eadem exceptio pareret duos effectus contrarios, scilicet, exclusiuum intentionis agentis, ꝛ corroboratiuum: quod esse non debet: vt. l. qui hominem. §. fi. j. de solutio. ¶ Secunda ratio est: quia intentionem tacite agentis intercluſam in exceptione potest ipse reus ponere dupliciter. Primo prout est in facto. Secundo prout est in iure. vnde in dubio videtur fateri prout in facto: non autem prout in iure sonat: quia verba partis in iudicio, in eius fauorem, non autem contra interpretanda sunt: vt. l. inter stipulantem. §. i. j. de verbo. oblig. ꝛ in. l. si quis intentione. ff. de iud. Et vt hoc intelligas exemplum pone hoc, scilicet, quia actori dicēti sibi deberi decem, opponam, dicens fecisti pactum de non petendo: tamen poterat esse, quod illud debitum super quo pactum hoc fuit conceptum, non erat vere debitum: licet de facto debitum pretenderetur: vel erat debitum naturaliter tantum: vel nullo modo: et tamen reus ad maiorem cautelam voluit esse tutus exceptione pacti de non petendo. Tertia ratio est: quia ipse reus quamuis simpliciter excipiens, cēsetur tacite excipere sub conditione, si agens intentionem suam probauerit: vt in. d. l. si quidē. ꝛ. l. emptor. C. de prescription temporis. ꝛ. d. l. exceptionem. igitur si agens nō probat eius intentionem, ipse debet absolui: quamuis non probauerit exceptionem vel fecerit probationem dubiam: vt in. l. qui accusare. C. de edendo. ꝛ in. c. ex literis. de probationibus. vt ecclesiastica beneficia. c. j. cum similib⁹. Quarta: quia reus non videtur fateri, quod non sentit: sicut nec actor in iudicio deducere censetur, quod non sentit: vt in. l. si ex testamento. j. de excep. rei iudi. l. solemnis. ff. de iudi. et hoc vt pares in iudicijs sint persone actoris ꝛ rei: sed reus nunquam in dubio videtur sentire velle confiteri intentionem actoris: cum reorum natura sit subterfugere: vt. l. properādum. C. de iudi. ꝛ. iij. q. iij. nullus. cum similibus.

20 igitur ꝛc. Quinta ratio † est: quia reus priuilegiatus est, vt possit opponere duas exceptiones, etiam contrarias: vt in. d. l. nemo, et in dicta regula, nullus. cum alijs allega. Ergo ita in dubio presumendum est, quod velit facere: quia quis cēsetur velle deducere in iudicio ins suum cum pleniori modo, quo potest: vt in dicta. l. solemnis. de iudi. in. l. ꝛ an eadem. §. actiones. de exceptio. rei iudi. Et sic presumendum est in dubio, quod premittere velit reus negationem intentioni agentis: ꝛ casu quo agens probet: tunc

21 in subsidium opponere exceptionem. ¶ Fallit † autem regula hec primo, quando intentio actoris ponitur seperatim ab exceptione: ꝛ postea exceptio obijcitur: quia tūc videtur intētionem agentis fateri. Et iste est casus notandus in. c. preterea. il secundo. de transactio. vt puta si diceret verum est, quod debeo tibi decem, sed dico, quod fe-

22 cisti pactum de non petendo. ¶ Secundo fallit, † quando factum quod ponit agens est intercluſum in exceptione: ꝛ actor fundat se in facto, prout est in facto: non autem prout est in iuris effectu. Tunc enim excipiens videtur fateri. Et iste est casus in. l. quoniam. ff. de his qui not. infa. Exemplum, agis contra me ex crimine infamante, puta adulterij, iniuriarum: ego oppono exceptionem transactionis super eo factam: certe dico: fateri crimen factum esse, ex quo resultat infamia. ¶ Non obstat textus in. d. l. si quidem. vbi consulitur, ne opponat exceptionē ante limitatam agentis intentionem: quia illud non dicitur ex eo, ne, quia ante opponenda videatur fateri: sed ne grauetur superfluo onere: licet tamen excipiens non videatur fateri. Et sic exceptione non possit trahi fundamentum intentionis agentis: vt supra dictum est: potest tamen trahi ex probatione ipsius exceptionis, que communis est vtriq̄ parti. Probationes enim quamuis ab vno producte communes sunt vtriq̄. C. de episco. ꝛ clericis. authen. sed iudex. iij. q. ij. hortamur. iiij. q. v. sane. Ita est casus in dicto. c. cum venerabilis. vbi patet quod si instrumentum productum per reum ad fundandam suam intentionem, non fuisset falsum: potuisset actor se fundare ex illo. et per hoc habes expeditū istum articulum. ¶ Unde ad casum

23 propositum inferendo. † Aduerte tamē: quia in quantum supra digi quod vbi factum, quod ponit agēs est intercluſum in exceptione: ꝛ agens fundat se in facto, prout est in facto: non autē prout est in iuris effectu: tunc excipiens videtur cōfiteri. per dictam legem, quoniam. Adde, q̄. d. l. non videtur clare hoc probare: q: loquitur in transactione super crimine, dicens: quia transigendo videtur fateri crimen. Et ratio: q: videtur trāsegisse metu future probationis: ꝛ sic nō loquitur in excipiēte, qui excipiēdo intēdit excludere aduersarium ab intentione sua: ergo nō debet intelligi cōfiteri, ne inducta ad effectū exclusiuum, operentur cōtrarium. j. de here. insti. l. ex facto, etiam agitatā. de lega. i. l. legata inutiliter. de adi. lega. l. legata inutiliter. de condi. ꝛ demon. l. cum tale. in. §. fi. j. de his que in testamēto delen. l. cancellauerat. de verbo. signifi. c. transmisse. cum simi. Unde est, q̄ ille qui soluit animo declinandi iudicium non videtur fateri, nec litem contestari. ff. de procurato. l. fi

24 reus paratus. cum ibi no. ꝛ per hoc non videtur ꝛtiā bene dicere Bar. in. d. l. non vtiq̄. volens excipientem intelligi confiteri: vbi agens exceptionem aduersarij approbat, quo ad factum: sed negat quo ad ius. Exemplum, si exceptionem pacti de non petendo, agens dicit veram esse, quo ad factum: q: verum est, q̄ pactum factum fuit: sed dicit

sed dicit falsum esse, quo ad ius: quia illud pactum fuit de iure inualidum aliquo ex capite. & hoc dicit. arg. d. l. quoniam. q. ut vides ex predictis lex illa hoc nō probat. Preterea videtur hoc eius dictum contra casum in. d. c. cū venerabilis. Ibi enim aduersarius episcopo petenti ecclesiam, opposuit exceptionem: episcopus de facto verā confitebatur: vt colligitur ex textu: sed eam impugnabat de iure, propter defectum alicuius solennitatis. & tamen tex. ibi vult, qō non poterit fundare intentionem suam super exceptione illa: nisi respondeas: vt supra dixi, qō exceptio ibi fuit cōditionaliter apposita. Sed certe, si ponderetur tex. Papa in decisione ibi nō se fundabat super cōditione: sed simpliciter super ipsa exceptione: nisi dicas, qō fundabat se super ea, sicut conditionaliter opposita quomodocunq; tamen hoc dictum Bar. non videtur verum per
25 supradicta. ¶ Et per hoc apparet, † an opponens exceptionem liberationis: videatur fateri intentionē aduersarij ponentis debitum: videtur enim qō sic, eo: quia ipsa liberatio necessario presupponit debitū precessisse. de ver. oblig. l. decē. j. de regu. iur. l. nō potest videri desisse. cū simil. ¶ Contra tamen veritas est per predicta. Ad quod accedant notata in. c. per venerabilē. de elec. et in. c. pia. de excep. in. vj. in. q. illa: an dicens se absolutū videatur confiteri se olim fuisse excōmunicatū. Illud tamē no. qō super pacto facto exceptionis, potest actor se fundare: q; respectu eius, qō ponit explicite in ipsa exceptione, non habet reus aliquam excusationē. & ita probatur ex tex. c. ex parte decani. de reseri. ¶ Nunc ergo inferēdo ad casum proppositum ad motiuū do. Bal. potest responderi. Primo dicendo, qō mulier hic poterat excipere negatione premissa, vel cōditionaliter. sic, scilicet non cōmisi adulterium: et si commisi: tu commisisti lenocinium. Vel sic: si adulterium commisi: tu lenocinium commisisti. Sed vt supra dixi, non videtur hec sufficiēs responsio: quia quāuis hec exceptio sit ita concepta negatione premissa, vel cōditionaliter: tamen probatio eius per testes fiet simpliciter ꝓ vtraq; parte: vt in. d. c. nō sane. xxiij. q. v. non sane. In cuius allegatione. s. errauit circa quotam. Et sic si testes probarēt adulterium, videtur quod sibi illa probatio preiudicat: quamuis non preiudicaret opposita exceptio: nisi respondeas: & hec est responsio do. Bal. in. d. l. si magnum. qō cum illa oppositio exceptionis lenocinij, et eius probatio fiat ante litem contestatam, & ad alium finem, scilicet, declinandi iudicij: ideo non debet mulieri nocere quo ad cōdemnationem. Ad hoc tex. c. veniens. il. ij. cum ibi no. extra de testib. Secundo potest principaliter responderi, qō posito, qō excipiens videatur confiteri: tamen exceptio habet negationem implicitam: quia semper videtur dicere, quod dicis nō est verum: & si est verū oppono talem exceptionē. vnde non potest separari vnum a reliquo: sed oportet, qō actor totū acceptet, vel totū reiiciat. Ad hoc est doctrina Bar. in. l. Aurelius. ff. idem quesijt. j. de lib. lega. & qō not. Cy. in l. ij. C. de dona. ante. nup. Specul. in titu. de positio. ff. vltimo. verſic. sed pone. Archi. in. d. c. j. de confes. lib. vj. Bald. in. l. j. C. de confes. & in. l. vnica. C. vt que desunt aduo. & in. l. j. ff. editiones. s. de edendo. & domini in eorum decisionibus decisione. cccccl xxij. ex quorum dictis apparet, qō quamuis vbi plura que opponit reus sunt separata, possit agēs pro parte acceptare, & pro parte improbare: vt. l. Publia. ff. fin. s. depositi. tamen vbi vnicum est capitulum, vel plura connexa: non potest agens ea diuidere pro parte acceptādo, & pro parte improbando: nisi id quod improbat, probet se recte improbare: vt ex ordine probatur: vt. l. ij. ff. j. s. de mino. & xix. dist. si Romanorum. in glos. & in. d. ff. idē quesijt. Sed hec exceptio, si adulterium feci: tu lenociniū commisisti, est vna: vel si pluralis, est connexa: ergo sequitur, quod non potest pro parte acceptari, et pro parte infringi. per supra dicta. Quod enim probo pro me: probare etiam debeo contra me: vt. l. si quis testibus. que est canonizata. C. de testibus. Si ergo actor dicat nego, quod lenocinium commiserim: non potest se fundare in confessione adulterij: quod presupponit per vgorem fuisse factum ex ipsa oppositione. nisi dicas contrariū per doctrinā Bart. in. d. ff. idem quesijt. dicens, qō vbi contra excipientem vna exceptione, vel pluri: sed cōnexa est presumptio iuris: tunc is cōtra quem excipitur potest exceptionē pro parte acceptare, et pro parte impugnare. Ad hoc. C. de iniur. l. si nō cōuitij. de presum. c. j. Sic ergo in proposito, exceptionē lenocinij quatenus ex ea videtur vgor confessa adulterium, potest maritus acceptare: eandem vero quatenus ponit mariti lenocinium, potest ipse maritus impugnare, eo: quia pro eo & cōtra vgorem laborat iuris presumptio, volens: quod nemo delinquere presumatur: vt in. l. merito. s. pro socio. & in. c. estote misericordes. de regulis iuris. cum
26 similibus. ¶ Sed aduerte: † quia dicit hic Bald. quod hec possunt procedere in causa ciuili: in causa etenim criminali videtur, quod iudex coram quo illa agitatur: possit vgori excipienti de lenocinio, dicere: ego totum approbo & confiteor, quod tu adultera: et ille leno: lenocinium autem pro nunc reijcio: et te de crimine adulterij punire intendo. Cum enim notorium sit crimen per tuam confessionem, possum supplere ex proprio officio. C. qui & aduersus quos. l. j. in glo. de exceptio. c. pia. ad finem. in glo. li. vj. ij. q. j. quando autem. & quod plene no. in. l. iiij ff. boc autem iudicium. de dā. infec. & in. c. bone. de postul. prela. Sed certe, vt supra dixi: videtur hanc separationem non solum facere iudex, sed ipsa pars: vnde verio: solutio omnibus est dicere, quod excipiens confiteri non videatur, per ea que supra plenissime dixi: & sic negare assumptum domi. Bal. & hec sufficiant quo ad primum. ¶ Quo ad secundum, sci
27 licet an super crimine, † super quo cognitum est per viam exceptionis, vel alias incidenter est introductum, possit quis puniri. Ista materia pulchra est & quotidiana: nec; potest bene expediri, nisi per conclusiones. ¶ Unde prima in ordine sit hec, si tela iudicij fuit ordinata, ita contra eum, aduersus quem de crimine constat incidenter: sicut contra alios, potest sequi punitio. Casus est de electioni. cap. per inquisitionem. Et vt intelligas, exemplum pone, Papa commisit diligētem inquisitionem super statu ecclesie & totius capituli alicui prelato: certe si aduersus aliquem de capitulo incidenter constiterit de crimine per confessionem suam, vel aliter plene: potest punitio sequi.
28 ¶ Secunda conclusio. Si tela † iudicij fuit restricta ad aliam personam seu ad alium finem: tunc si iudex vult de nouo procedere contra personam, aduersum quam incidenter de crimine constitit, nouam instantiam vel iudicium inchoando: potest ipsum punire pena ordinaria: q; ratione publici interesse supplere potest ex officio, & aduersus eum fidem faciet confessio sua facta in iudicio, in quo incidenter crimen confessus est: licet fidem non faciāt plenam probationes per testes. Huius autem conclusionis prima pars probatur ex textu no. secundum vnam lecturam in. c. cum super. de confessis. vbi patet, quod ex cōfessione criminis, quam quis fecit incidēter in iudicio potest sequi punitio, si iudex in iudicio aduersus confitētem nouum processum super crimine inchoet. ¶ Secundo probatur ex. l. cum antea. C. de arbi. vbi patet regulam poni, quod confessio facta in vno iudicio, fidem facit in alio contra eandem personam: duntamen sit facta in forma iudicij: & iudice sedente pro tribunali: & non aliter. Ad hoc quod no. glos. in. l. iubemus. & l. interrogatam. C. de libera li causa. & in. l. cum scimus. C. de agricol. & cen. lib. xj. & in. c. fi. de confessis. & in. l. voluit. ff. iſs. s. de interrrogatoria actio. Quod puto verum esse, si nō sedeat principaliter ad hoc, vt cōfessionem illam recipiat. per legem, ne satisdatio. infra, rem ratam haberi. & l. cum precum. C. de liberali causa. Licet aliqui contra teneant, per not. per Joan. And. & Joan. Calde. in. c. tua. & c. vestra. de cohabi. cleri. ¶ Tertio probatur: quia hoc tenet Innoc. qui ita debet intelligi in. c. peruenit. de fideiusso. & Archi. ij. q. j. in primis. & Speculum in titu. de inquisitio. ff. nunc videndum. verſicu. quid si actum. & Bald. in. l. mercalem. C. de condi. ob tur. cau. hoc etiam sequitur Specu. in titu. de confes. ff. nunc videdum. verſi. quid si actum. & est de mēte Inno. in. c. cum dilectus. de or. cog. & in. d. c. qualiter & quando. & ponit do. Anto. de
29 testibus. c. causam, que. Probatio enim † que ex cōfessione resultat, ordinem iudicij nō requirit: sed satis est, quod quomodocunq; sit facta coram iudice sedente pro tribunali: vt probatur de accusa. c. j. lib. vj. de restit. spo. c. Pisanis. de electi. cle. constitutionem. ad fi. s. de mino. l. ait pretor. ff. permittitur. ver. quid tamen. & quod no. Bar. in. d. l. si confessus. & Bal. in. l. vna. C. de confes. & in. l. ij. C. de re iudic. duntamen sit facta coram iudice competenti: quia ex incompetentia iurisdi. improrogabilis, rueret: vt in. c. at si

clerici extra de iudi. qõ no. de elec. per inquisitionem. Iz nõ ex ineptitudine processus: vt ex predictis apparet. ¶ Secunda pars conclusionis probatur ex eo, qõ no. glos. ordi. in. l. si quis ad se fundum. C. ad leg. Jul. de vi. volens pro-

¶ Probationes facte super crimine in cãuli, nõ nocẽt in causa criminali. Jmol. in. l. interdũ. de pub. iud. quẽ ibi vid. & Fed. de Sen. i suo 2si. ccglviij.

bationes[a] facte super crimine in causa ciuili, non nocere in causa criminali, eo: quia variatur modus agendi. de testi. c. veniens. & quia in criminali requiruntur luce clariores probationes: vt. l. sciant cuncti. que est canonizata. C. de proba. & istud sequitur Bar. in. l. ij. ff. hoc edicto. J. vi bo. rap. per. l. iij. in. ff. diuus. S. de testi. licet Jnno. cõtra, et non bene per predicta, in. d. c. qualiter & quando. Forte tamẽ in hoc, an † probationes recepte in ciuili, faciãt fidem in criminali: recurrendum esset ad id, quod queritur, an sententia absolutoria lata super crimine deducto ciuiliter, pariat exceptionem rei iudicate in eodem deducto criminaliter: de quo in. l. ex morte. C. ad leg. Aquil. & in. d. ff. hoc edicto. et in. l. j. C. quando ciuilis actio criminali preiudicet.

31 ¶ Et similiter, dum † queritur, an probationes recepte super eo, qõ est introductum per modum exceptionis, fidem faciãt: cum illud idem introducitur per modũ actionis: & recurrendũ esset ad id, qõ queritur, an sententia lata super eo, qõ est introductum per modum exceptionis pariat exceptionem rei iudicate: cum illud idẽ introducitur per modum actionis: de quo per Jnnoc. in. c. dilectus. de purga. cano. & in. c. super. de or. cog. & pbatur in. l. qui Rome. ff. duo fratres. de verbo. obli. & habetur. S. de euic. l. vẽdicantem. cum. l. seq. & in. l. si naute. ff. ff. S. de neg. gest. & in. l. qõ in diem ff. si Rome. S. de cõpẽ. & in. l. sed si ante. J. de except. Stat enim doctrina Jnnoc. in. c. causam, que. de testi. quam sequitur Bar. in. l. ij. J. iudi. solui. & in. l. mater. ff. ff. de except. rei iudi. & probatur in. l. sed & si possessori. in fin. S. de iureiur. & in. c. inter dilectos. versi. nec attestationes. extra de fide instru. de eo casu, quo preiudicat sententia, preiu-

32 cabunt etiam acta. ¶ Jsta † tamen materia, an probationes in vno iudicio recepte, faciant fidem in alio: longa est, de qua habetur in locis prealleg. & plene in. l. ij. C. de edẽ. & per. d. Ant. in. d. c. causam. & per Pet. & Bal. in. l. qui tẽpore. C. de resti. mil. Nec aliter eam nũc discutio: qr nõ pertinet ad propositum. Sufficit tamẽ in casu nostro tenere id qõ supra dixi, scz confessionem de crimine incidẽter in forma vnius iudicij factam, fidem facere in alio. per. d. c. cum super. & d. l. cum antea. non autem alias probationes. per tex. d. l. iij. in. ff. prealleg. ibi dum dicit, testibus, nõ testimonijs &c. ¶ Tertia conclusio, vbi iudex non vult procedere

33 de † nouo, sed punire ex prima instantia: tunc si crimẽ fuit deductum, vt exceptio & accusatio eo casu, quo reaccusatio fieri potest de crimine: de quo in. l. j. et in. l. neganda. C. qui accu. non poss. & in. l. is qui reus. J. de publi. iudi. & ij. q. vlti. neganda. vt puta: qr pars de crimine exceperit: & illũ puniri petijt: & tũc punitio sequi poterit. hoc est dictũ Guid. de Suza. in. l. vbi. C. de falsis. ita intelligentis illam. l. et. l. iubemus. C. de proba. vt refert Joã. And. in addi. Spec. in tit. de pbat. ff. probare. in addi. que incipit. Jncongrua videtur hec locutio. Alias, hec locutio videtur incõgrua. Et huius est clara ratio: qr tunc vt ex petitione excipientis appareat de crimine, videtur non solum cognitum per viã incidẽtie, sed per viã principalis petitionis. ¶ Quar-

34 ta, vbi de crimine † est simpliciter exceptũ: si exceptio assumit naturam accusationis, puta: qr voluntarie quis de crimine excipit ab alio non prouocatus: vt cõtingit: quando opponuntur crimina, vel defectus contra petẽtes cõfirmationem electionis: tunc crimen ex eadem instãtia potest puniri. Hec est doctrina Jnno. in. c. super eo. de elect. per illũ tex. qõ tamen non videt verũ, ex eo: qr licet ille contra quem crimen est probatũ per viã exceptionis, dum petebatur sue electionis cõfirmatio: repellãt passiue, eo: qr ex ea criminis pbatione, eius opinio est grauata: vt ibidẽ: non tamen alia pena punitur. Casus est in. c. super bis. de accu. vbi crimen per viã exceptionis probatũ cõtra petẽtem confirmationẽ, non inducit potestatẽ imponende pene ordinarie contra eum, aduersus quẽ est facta probatio.

35 ¶ Quinta, si exceptio criminis † non assumit locũ accusationis, sed stat in finibus exceptionis: tunc si non potest habere effectũ repulsiuũ, ex eadẽ instantia puniri põt. Et iste est casus fm aliquos. in. ff. si publico. l. ij. de adul. & in. d. l. vbi. ¶ Ego cõtra teneo per tex. in. d. l. ij. ff. qui hoc dicit. & ff. si extraneus. J. de adult. vbi patet qr exceptio lenocinij opposita per extraneũ post nomẽ rei receptã inter reos: & sic nõ habens effectũ exclusiuũ: vt. l. si maritus. ff. preceptiones. J. de adul. nõ habet etiã effectũ punitiuũ. ¶ Secundo: qr sicut reus nõ valet regulariter accusare suã accusatorẽ accusatione pendẽte: vt in. l. is qui reus. & d. c. meganda. cum alijs allegatis. Jta & pariter non debet poste excipere, si per exceptionẽ cõsequitur effectum accusationis, ne qõ vna via fieri, phibetur, per aliã indirecte concedatur. de procura. c. tue. & in regula. cũ quid vna via lib. cum simi. Ad. ff. si publico. respõde, qr ibi est speciale in muliere, que excipiebat de crimine lenocinij, qõ contingebat causam adulterij, de qua agebat. Ratione enim cõtingentie & cõnexitatis videt illud crimẽ exceptũ in iudicio principaliter deductũ: & ideo potest seq punitio: vt ibi. ad. l. vbi respõde vt apparet ex cõclusione. iij. ¶ Sexta, si exceptio

36 † crimis potest habere suũ effectũ repulsiuũ: tunc si ostra qua obijcitur assumpsit defensionẽ super ea principaliter disputãdo: vel illud est cõfessus, potest puniri ex eadẽ instantia: vt est doctrina Jnno. scõm aliũ modum intelligendi. in. d. c. peruenit. & Archi. in. d. c. in primis. Eam tamen salua authoritate tantorũ patrũ existimo fore nõ veram. ¶ Primo, per tex. in. d. c. super bis. vbi electus petit confirmationẽ. & propter crimen sibi obiectũ repulsus, qõ priuat beneficijs obtẽt. & sic nec ordinarie punit. ¶ Secundo, de hac cõclusione videtur casus in. c. j. de except. in d. c. cũ dilectus, ad fi. de or. cog. vbi testis, propter crimen sibi obiectum nõ cõtingens causam principalẽ, de qua est conuictus, seu qõ est cõfessus: pena ordinaria puniri non potest. ¶ Tertio, istud demonstrat glos. ordi. iuris ciuilis in d. l. si filiũ. C. de lib. cau. & clarior & notabilior in. c. ex penitẽtibus. l. oist. volens, qõ cõfessio facta de crimine incidẽter & sic multo magis cõuictio: nõ sufficit ad punitẽdum eadem instantia cõfessum, vel cõuictũ. ¶ Quarto, istud determinat Jo. And. referẽs Compostellanũ in. c. mandati. de rescri. Spec. in tit. de actione seu petitione. ff. sup actionibus. versi. sed quid si reus. Archi. in. c. fi. de iureiu. lib. vi. volentes, qõ si petens sibi adiudicari beneficium, nihil de iure suo probet: reus autem suum crimen confitetur incidenter propter quod beneficio est priuandus: non potest sequi contra reum sententia penalis beneficij priuatiua ex eadem instantia: sed opus sit inchoatione noue, in qua probatio fundabitur super precedenti confessione: cũ etiam vndecunq; claruerint sint puniẽda ggiij. q. iij. cere. & in. c. ij. de collusio. detegen. vbi concordãtes glo. Et huius est ratio: quia ea instantia, in qua emanauit confessio, fuit fundata super petitione agentis concludente: igitur per iudicem declarari reum in beneficio ius nõ habere: & illud sibi adiudicare: sed hec sententia sequi non potest: cum agens de iure suo nihil probauit: ergo non potest sequi mera sententia priuatiua, vel declaratiua non iuris: quia ad hoc non fuit actum simpliciter. Et extra formam petitionis, non potest regulariter formari sententia: vt ca. licet Heli. de simonia. in clemen. sepe. de verbo. sign. l. fundus. communi diui. & l. fi. de fideicommiss. liber. C. cum similibus. ¶ Vltimo istud confirmat regula volens neminem posse regulariter sine accusatore damnari: vt in. rescripto. ff. si quis accusare. de muneribus & bono. & in. c. vna co. cum similib⁹, vt ecclesiastica beneficia. Sed in casu presupposito crimen non fuit deductum: vt ab accusatore: sed vt a repulsoe per viam exceptionis incidenter. igitur &c. Probatur etiam hec cõclusio ex tex. in. d. l. mercalem, vbi patet quod maritus confessus fuerat lenocinium: tamen Jmperator non processit ibi ad eum de hoc crimine puniendum, non alia ratione, nisi: quia iudicium ibi non erat ad hoc ordinatum: sed lenocinij crimen incidenter confessatum. Probatur etiam in. c. super eo. de eo qui cognouit cõsanguineam vxoris sue. vbi maritus confessus fuerat incestum: & tamen Papa ibi non processit ad eum puniendum, eo: quia tela iudicij ibi non erat ad hoc ordinata,

37 sed solum ad separationem thori. ¶ Attende † tamen quia quamuis supra dixerim in conclusione prima, quod ex confessione, quam quis vt testis, vel alias facit incidenter de crimine resultet efficax probatio, adeo: vt ex ea puniri possit ex noua instantia super hoc inchoata: tamen illud intelligo verum fauore publice vtilitatis: & sic vbi agitur de crimine incidenter confessato, non infligitur pena ordinaria: & de

38 pone † casum, quod ex ea confessione criminis incidenter facta

facta per testē,vel alias, quis probare velit ad vtilitatem
suam prætatam,puta:quia cum quis vt testis,vel alias in-
cidenter confessus fuerit crimen furti in iudicio:is in quē
furtum est commissum inniti vult ex confessione ad vtili-
tatem eius:an tunc probet contra testem confessio illa:Et
certe dicendum qō non.primo per tex.in.l.fi.ſ.de interro.
actio.vbi est casus,quod confessio contra se,quam quis fa
cit cum persona vna,sibi nō preiudicat quo ad aliam.Se
cundo,ad idem tex.l.interrogatam.C.de libe.cau.vbi tex.
l.quod confessio facta coram iudice ad vnius postulatio-
nem, per quam quis dicit se seruum, sibi non preiudicat
quo ad alium.licet quo ad eundem sic:vt in.l.iubemus.co.
titu. Et istam conclusionē firmāt notabiliter domini mei
in decisionibus suis,decisione.ccclxxvi.ponētes casum de
tertio agente ad petitionem pecunie sibi debite contra,
Seium,qui excipiens dixit se illā pecuniam soluisse Sem
pronio Titij procuratori:ad qō probandū induxit testes
duos dicti Sempronij heredes, qui vt testes interrogati
dixerunt Sempronium nomine Titij procuratorio nomi
ne Titij dictam recepisse pecuniam. Querebatur, an ista
depositio facta per istos heredes, vt testes : plene proba-
ret in fauorem Titij contra eos,quos conuenire volebat,
vt heredes Sempronij:& primo quidem videbatur,quia,
per id qō dicimus in aduocato,qui sibi ex assumpta aduo
catione pro alio in re,in qua ipse ius habere prætēdit,pre-
iudicat sibi in his,in quibus solus consensus potest preiu
dicium afferre: licet non in his, in quibus nuda voluntas
ad preiudicandū non est sufficiens:vt probatur ex ordine
in.l.fi.ſ.de inoffi.testa.in.l.inter officium.ſ.de rei vendi.et
in.l.re tua.cum ibi no.C.de rei ven.Secundo allegant tex.
l.qui cum maior.versic.sed si non accusauerit.ſ.de bo.lib.l.
post legatum.ſ.is vero.ſ.de his qui.vt indig.gl.in.c.j.ver.
idem si delator.que fuerit prima causa benefic.amit.in vſi.
feu.c.ex literis.de transact.l.Caius.ſ.de pigno.act.l.Ti-
tia.ſ.Lucia.cum ibi no.de lega.iij. ¶ In quibus patet,q
depositio vel subscriptio,quam quis facit vt testis, in alia
causa iuri suo affert preiudicium. Contra tamen determi
natur primo per.c.suborta.de re iudica.&.c.inter dilectos.
versi.porro.de fi.instru.vbi patet qō sententia,quam quis
vt iudex profert in fauorem vnius super re vna,in qua etiā
ipse ius habere prætēdit : iuri suo contra eundem vel aliū
non affert preiudicium. Et est ratio: quia id nō vt ipse tā
quam persona priuata fit:sed vt publica:& quia eum neces
sitas officij debet excusare. Ad hoc.ſ.debis qui.vt indig.
l.tutorem.&.d.l.post legatum.ſ.aduocatum.ſ.de inoffi.te
stamen.l.filius non impeditur.ſ.j.C.de administra.tuto.l.
cum quedam. Nemini enim officium suum testificationis
debet esse damnosum: vt.l.si quis ex signatoribus. cum si
mi.ſ.quemadmo.testa.aperiantur. Ita ergo nec huic da
mnosum esse debet officium testificationis, allegans secū
do quod no.glo.fi.in.d.c.per inquisitionē.& hoc est notan
dum & corroboratum per me ex.d.l.fi.&.d.l.interrogatam,
quod maxime procedit,si absente parte,que cōfessioni in-
niti vult,quis incidenter confessus fuerit.per.l.certum.ſ.
si quis absente.cum simi.ſ.de confes.Et hoc diligēter pon
dera:quia quotidianum est:& a Iuristis nō animaduer-
39 sum. ¶ Precedens autem † conclusio intelligi debet in
teste fallere:quoniam si ipse aures iudicis indigne offen-
derit:quia crimen falsitatis deponens incidenter commi-
serit:vel quid fateatur,ex quo appareat eum ad testifican
dum inhabilem:a iudice in eadem instantia pena extraor
dinaria pro suo arbitrio puniri poterit: vt.l.nullum.in fi.
C.de testibus.non autem ordinaria,maxime, si ad id iurif
ditio iudicis non extēdebatur principaliter:vt in.l.diuus.
la vltima.ſ.de falsis.per quā ibi notabiliter hoc dicit Bar
to.declarando dictam.l.nullum.et ita intellige, quod ipse
super hoc no.in.l.hoc iure.in fi.ſ.de aqua quotidia.et esti.
et quod no.glo.in.c.constituimus.iij.qō.v. ¶ Septima si
40 exceptio † potest habere effectum suum repulsiuum, et
contra quem est exceptum non assumpsit defensionem:
tunc si crimen non est connexum negotio, de quo agitur
principaliter:non insurgit facultas puniendi pena ordi
naria,sed extraordinaria: et hoc siue confessione, siue alio
modo de crimine incidenter deducto constiterit. Et hec
est conclusio domini Anto.in.d.c.cum dilectus. de ordine
cognitionum.per textum in.c.j.a contrario sensu.de excep
tio. Sed certe ista totaliter est falsa:primo per id quod
notabiliter dicit Innocen.in.c.verum.ad finem.de fo.com
peten.volens,quod probationes que fiunt de crimine ex-
cepto aduersus testē,potius intelligantur fieri cōtra par-
tem producētem: ne eius testimonio non possit vti,quam
contra ipsum testem: ergo sequitur quod testi vt aliquo
modo puniri possit, preiudicium nō affert ipsa probatio:
ex regula,res inter alios acta.C.res inter alios acta.per
totum.de prebē.c.dilecto.ad fi.de re iudi.c.penul.C.de fi
de instru.l.si vteris.cum simi. Secundo istud probatur ex
tex.l.Lucius.ſ.de infami.vbi patet sententiam reprobā
tiuam testimonij latam cum parte producente,testi preiu
dicium non afferre : ergo sequitur, quod nec probatio fa
cta cum eodem,ex regula supra relata volente,qō cui non
preiudicat sentētia,non preiudicāt acta:& econtra. ¶ Nec
obst.text.in.d.c.j.de exceptio.quia pondera ibi verbum,
convicti : non enim dicitur testis de crimine convictus, si
non cum eo, sed cum parte producente facta est criminis
probatio:q; res inter alios acta &c.vt supra dixi. ¶ Pon-
41 tetera pondera eundem † dicentem sic, scilicet sufficit, si a
testimonio repellatur &c.Id enim verbum sufficit, exclu
dit omne preter positum: vt no.gl.in.c.statutum.ſ.j.super
verbo,canonicis.de rescript.in.vi.& si.verbis vtitur tex.in
d.c.cum dilectus.de ordi.cogni.dum dicit: dumtaxat a te
stimonio repelli ex crimine excepto & probato.Ea enim di
ctio taxatiua est:& omnium preter posita exclusiua. de can
sa possē.c.cum ecclesia.& in.l.iij.ſ.cum Titio.j.de adimē.
42 lega.cum simil. ¶ Octaua,si crimen † incidenter contin-
git causam,de qua agitur principaliter: vt est exceptio le
nocinij ad adulterium & similes: & de eo constat per cōfes
sionem eius,qui queritur puniri : poterit pena ordinaria
aduersus eum inferri. Iste est casus in.d.c.j.in fi.de excep.
a contrario sensu litere dicentis sic :ceterum testes de cri
mine aduersus eos obiecto convicti vel confessi,non pos
sunt ordinaria pena puniri: sed sufficit quod a testimonio
repellantur:presertim vbi crimen obiectū causam de qua
43 agitur non cōtingat &c. Dictio enim † illa, presertim,ex
poni debet tunc:pro tantum:vt in simili exponit glos.in.c.
discretionem. de eo, qui cognouit consanguineam vxoris
sue. Secundo patet hoc ex.c.cum super.de confes.secun-
44 dum vnum intellectum. ¶ Nota si de crimine † inciden
te & contingente causam,de qua agitur constat per proba
tiones , et is aduersus quem est exceptum , defensionem
suam suscepit,pena ordinaria ex eadem instantia poterit
puniri. Iste est casus notabilis in.l.ij.ſ.publico.ſ.de adul.
¶ Ultima, si de crimine incidenter deducto constat per
probationes:is tamen aduersus quem est exceptum, non
suscepit sui defensionem: nulla pena punietur , quamuis
sit crimen causam,de qua agitur,contingens. Probatur
hec conclusio ex his que supra dixi in cōclusione septima.
Et vlterius probatur ex simili.l.pronunciasse.ſ.queritur.
ſ.de adulter.vbi patet, quod acta et sententia aduersus
adulterum adultere,quāuis cum adultero in crimine cō
nexe preiudicium non afferunt, eo: quia in ea huiusmodi
acta directa non sunt:& si directa fuissent, forte multa ipsa
opponere potuisset , ex quibus resultasset eorum inuali-
45 ditas. Secundo idem † probatur ex eo,quod in simili no
tabiliter determinat Innocē.in.c.bone.de electio.& Bar.
licet eum non alleget in.l.fi.ad finem.ſ.de questionibus.vo
lentes, quod probationes super crimine recepte contra
aliquem in inquisitione generali, fidem non faciunt cōtra
eundem in inquisitione aduersus eum speciali. Et huius
est ratio:q; dum fuerunt recepte probationes in genera-
li,ipse nō fuit citatus, neq; data fuit sibi defensionis facul
tas,qōfieri debet:vt attestatio preiudicet:vt probat ex or-
dine.l.si quādo.C.de testi.in.c.ij.e.ti.& in.c.qualiter & quan
do.ſ.debet.de accu.cū fi.& sic hoc dictū verū est hac ratio
ne.Iz Bal.cōtra teneat:nō bene p predicta in repetitione
l.observare.ſ.pficisci.ſ.de offi.procōſ.ita igitur in casu p
posito ex attestationibus, vel pbationibus, ex quib⁹ pro-
batum est crimē exceptū cōtra testē,q̄uis causam contin
gens,de qua agitur:nō d⁹ preiudiciū afferri ipsi testi:v; ex
eadē instātia,vel alia valeat cōdēnari,attēto,qō nō fuit ci
tatus,neq; se defendit:& sic videtur illa pbatio potius ad
uersus partē producentē,q̄ aduersus eū recepta. Et q; si
citatus fuisset,vel defensionem suscepisset forte probatio-
nes super crimine apparuissent inualide. & hec p̄missime
dicta subtiliter sufficiant in hac difficili materia. ¶ Et ita

intellige quedam, que succincte circa hoc tetigit Bald. in authen. nouo iure. C. de pena iudi. qui male iudicaunt. & in
46 l. presbyteri. C. de episco. & cle. ¶ Et inquantum. §. † incidenter tetigi, an confessio requirat rititudinē iudicij, & cō petentiam iurisdic. Adde qō no. Ey. in l. vnica. C. de confes. an. q. iij. & Specu. in tit. de cōfes. §. sequitur. versi. ij. & ibi aliquid in addi. per Joā. And. & Bal. in l. j. C. de iudi. & in l. j. §. de iurisdi. om. iudic. et in l. j. §. j. §. si mensor falsum modum dixerit. & in. l. clarum. C. de autho. prestan. & quod no. Spec. in titu. de offi. omniū iudi. §. deserunt. ver. quid si libellus. & do. Ant. de iud. c. examinata. ¶ In tex. ibi, nihil
47 ex dote retinetur &c. & sic exceptio † adulterij, quā opponit maritus vxori dotē repetenti: vt ipse eā lucret, repellit replicatione lenocinij facta per vxorē. Unde sumpta occasione Jac. de Are. Bar. & latius omnibus Bal. examinat hic illam difficilem materiam, quando contra exceptionē doli detur doli replicatio: & sic, quando dolus cū dolo cōpensatur. Super quo varia sunt dicta. & primo gloss. in l. si duo. §. de dolo. hāc dedit theoricā. Quod aut dolus hinc inde per partes cōmittitur circā idem: & tunc dolus cū dolo compensatur: ergo aduersus doli exceptionē, dabitur doli replicatio. Ad hoc. §. de eo per quem fac. est. l. fi. §. sed si stipulator. vbi patet, qō si dolus hinc inde per partes cōmittitur circa idem, puta: quia vnus dolo impedit alterū, ne ad eundem iudicem, a quo prō eodē facto vocati sunt, accedant: dolus cum dolo compēsatur. Et ita intelligitur generalitas dicte. l. si duo. Aut hinc inde dolus cōmittitur circa diuersa: & tunc non cadit compensatio: ergo tunc cōtra exceptionē doli nō dabitur replicatio. Ad hoc. §. de noxa. l. quemadmodum. vbi patet, qō si seruus meus aliquid tibi dolo subtraxerit: & tu eidem pecuniam ex venditione rei subtracte perceptam dolo subtraxeris: nō cadit hinc inde compensatio: igitur alter cōtra alterum ex dolo aduersus se cōmisso: actionem instituet. Sed certe nō videtur theorica ista perfectionē cōtinere: quia primum eius membrum videtur cōtra tex. l. apud Celsum. §. Marcellus. l. de do. excep. vbi doli exceptio opposita per reum nō tollitur replicatiōe doli obiecta per actorem: Cuius circa idē cōmissi. Secundū vero membrum videtur esse cōtra text. c. intelleximus. extra de adul. vbi diuersa erant adulteria: quia eorum vnum cōmissum ab vxore virum repetēte: de quo aduersus vxorem excipiebat maritus. Aliud a marito, de quo aduersus excipientē maritum replicabat vxor: & tamen ibi ad effectum hunc, vt reintegretur thorus matrimonialis, admittitur ipsorum adulteriorum compensatio. ¶ Item idem videtur esse cōtra casum. c. q: frustra. et c. Dicb ael. extra de vsur. vbi patet, qō diuersa erant vsurarum crimina cōmissa: q: vnum a reo propter qō conueniebatur ad vsuras reddendas: alia ab agente, qui etiam ipse fenus cum alijs exercuerat: de quo etiam excipiebat conuentus ipse: & tamen ibi dicitur, qō borum admittitur compensatio. Tertio videtur cōtra l. si ambo. iuncta glos. §. de cōpensa. vbi socij in societate delictum negligētie cōmiserunt circa diuersa: q: vnus in re vna: alter in altera: & tamen ibi negligentiarū admittitur cōpensatio. ¶ Unde secunda fuit theorica glo. in. c. dilecti. de excep. & Specu. in titu. de excep. §. fi. ad fi. dicētium, qō aut vbi. si datur replicatio actori, actor ex dolo suo reportat cōmodum: & tunc illa denegatur: & igitur delictorum non fit cōpensatio: et ita est intelligēdus dict. §. Marcellus. l. apud Celsum. & tex. in. c. dilecti. vbi contra exceptionem excōmunicationis oppositam contra agentem: ideo actori non datur replicatio alterius excōmunicationis contra reum: quia tunc actor ex sua malitia seu excōmunicatione reportaret commoditatē agendi. Aut vbi, si datur replicatio actori, actor non reportat ex sua malitia cōmodum: sed potius reus lucratur: & tunc replicatio conceditur. & sic compensatio admittitur. Ita patet in. d. c. intelleximus. & in. c. fi. de adulte. Vbi quamuis concedatur vxori, aduersus quam virum repetentem obijciebatur adulterium, alterius adulterij replicatio. Non tamē ex ea dicitur reportare cōmodū Cuius propter eam obtineat, consyderato, qō de nouo actualiter se subijcit potestati mariti: quinimo ipse maritus reus cōmodum reportat. Ex quo eam actualem potestatē & subiectionem vxoris recuperat. ¶ Sed aduertendum: quia premissa theorica non videtur vera: quoniam in. d. c. cum dilecti, actor se non fundabat ex sua excōmunicatione: sed ex iure sibi alias licite quesito: merito dici nō potest, quod ex sua excommunicatione lucretur. ex quo se in illa nō fundat. Ceteram et in. d. c. intelleximus. lucratur etiam vxor replicans ex sua malitia: quia non obtante adulterio cōmoditatem sentit matrimonij. ¶ Unde tertia fuit theorica Jaco. de Are. quem sequitur hic Bar. aliquibus additis dicentis, qō aut excipiens tractat de damno vitando vel est in pari causa cū agente: & tunc non auditur replicatio actoris. Ita debet intelligi. d. l. apud Celsum. §. Marcellus. Et patet: quia in pari causa melior est cōditio possessoris. §. de reg. iur. l. cū par. & l. nemo. §. fi. §. de verbo. obli. l. si seruum. §. sequitur. de cōdi. sine causa. l. fi. §. de testamen. milit. l. militis. §. veteranus. Pone exemplum, si cum dos esset penes vxorem, que adulterium commiserat mariti lenocinio: merito querenti dotem lucrari ex adulterio vxoris conuenta certans de dāno perditionis dotis vitando opposuit exceptionem lenocinij. Certe non auditur replicatio mariti de adulterio tractātis de lucro dotis captando, per dictum. §. Marcellus. Aut excipiēs tractat de lucro captando: replicans vero de damno vitando: tūc replicatio doli tollit doli exceptionem: & sic inducitur compensatio. Casus est hic, & in. d. c. intelleximus. Exemplum est tale: puta, si agat vxor ad repetitionem dotis existens penes maritum: maritus vero conuentus, querens eam lucrari, excipiat de adulterio vxoris: certe tunc obtinebit replicatio vxoris de lenocinio mariti, tanquam certantis
48 de damno perditionis dotis cuitando. ¶ Hoc autē † secundum membrum Bar. dicit primo fallere, quando in replicatione illud idem allegaret, qō in libello exiterat allegatum: quia tunc replicatio non vincet exceptionem. Ad hoc. l. j. & ij. & l. si ob turpem. §. de cōdi. ob turpem causam. & C. eo. titu. l. j. & ij. & l. mercalem. Exemplum pone. quādo tibi decem, vt occidas hominem: postmodum illa repeto allegans in libello ea ob turpem causam data vero, qui certat de lucrando ea que sibi data sunt, quoniam agens turpiter dedit: certe nō auditur replicatio actoris tractantis de vitando damno perditionis eorum, que turpiter dedit, dicentis reum turpiter recepisse: quia illud idem deduxerat in libello repetitionis. ¶ Secundo fallit, quādo
49 exceptio, † que obijcitur per tractantem de lucro, non respicit merita cause, sed personam agentem vt patet in exceptione excommunicationis vel simili: tunc enim contra exceptionem huiusmodi non datur replicatio licet replicans tractet de damno vitando: vt quia repetat sibi debitum, quod non vult perdere. Iste est casus in. c. dilecti. de exceptio. Exemplum pone. Agunt excommunicatus & bannitus, qui non possunt in iudicio esse: alter ex forma iuris communis: alter ex forma statuti: & repetūt sibi debitum: et sic tractant de damno vitando: conuentus excipit contra eos in personam, id est non negans debitū: sed dicens illos repelli a limine iudicij propter inhabilitatem persone ad agendum: certe tunc non inuabitur agens replicatione alterius excommunicationis: seu banni obiectorum in personam conuenti. Et huius est ratio: quia pronocius reum ad iudicium, videtur eoipso eum reputare habilem ad litigandum. Et ideo nō potest postea impugnare eius personam, quam semel approbauit. C. de testibus. l. fi. cum testibus. xiij. q. iij. si quis testibus. xxxij. q. vj. horrendum. cū similibus. Hec autem ratio cessat in reo, respectu persone actoris: quia ex quo reus nō est ille, qui actorem trāxit ad iudicium: ideo dici non potest, quod approbauerit eius personam: & sic poterit aduersus eum opponere declinatoriam iudicij: non autem poterit actor replicando declinare declinatoriam a reo oppositam. Fallit secundum eisdem, nisi ipse accusator sit familiaris & domesticus accusati. Iste est casus in. c. nulli. de accusa. vbi tex. quod exceptio criminis opposita per episcopum accusatum accusatori suo familiari ad declinationem iudicij, tollitur replicatione hac, scilicet non potes aduersum me de crimine ecclesiastico mores meos improbando: ex quo iam illos approbasti, ex quo me familiarem habuisti. ¶ Tu aduerte, quod hec verba in multis sunt diminuta, et suppletione indigentia. Dum enim vult quod replicatio familiaritatis facta per accusatorem, tollit exceptionem criminis oppositam per reum sibi ad eum, tanquam criminosum ab accusatione repellendum. certe hoc non est verum simpliciter: quia vt dicit Innocen. in dicto. c. nulli. illud sibi est

speciale

speciale in episcopo, qui familiares honestos habere tenetur: vt patet. ij. q. vij. cum pastoris. Et idem dicit glo. ordinaria. in. §. in hoc. ij. q. vij. in. §. item si quis ex familiaribus. iij. q. vi. quoniã in aliis illa familiaritatis replicatio facta per accusatorem, non repelleret exceptionem criminis ad eum, vt criminosum repellendum sibi oppositam ab excusatore: imo ipsa familiaritatis replicatio detegeret inhabilitatem persone sue ad accusationem instituẽdam: quia domesticus familiaris ab accusando regulariter repellitur: vt in. l. iniquum. ff. l. si quis ex familiaribus. C. qui accusa. non pos. Preterea licet approbauerit accusatus domi nus mores sui familiaris accusantis, quo ad exercitiũ famulatus ꝛ seruitij: non tamen ea approbatio trahitur ad
50 hoc diuersum, scilicet ad instituendam in iudicio accusationem: quoniam † approbatus in vno, non censetur approbatus etiam in alio, ab illo separato. ſ. de tu. ꝛ cura. da. ab his. l. in damno. puta: vt dicit Jnno. in. d. c. nulli. ille tex. debet solũ restringi ad familiares accusatores ipsius episcopi, si alias sunt eiusdem cubicularij, quos in tali officio honestos episcopus habere tenetur: vt dicit tex. in. d. c. cũ pastoris. Ceterum, si alij sui familiares clerici eum accusent, ꝛ criminosi sint, non obstãte familiaritate propter crimen ab accusatione repellere poterit. Plerũq; em̃ domini iniquos familiares retinent pro pace ꝛ propter scandalum euitandum: vel quia probationibus malitie deferuntur. ij. q. vij. plerũq; 50. dist. vt cõstitueretur. vnde alibi dicit canon bonos tolerare debere malos propter scandalũ vitandum. ff. ij. q. iij. c. tolerandi. ff. c. ecce inquiunt. Pre-
51 terea ꝛ posito, qõ ꝛ persona accusati aliqua ex causa nõ posit repellere accusatorem, qui alias propter iuris prohibitionem ad accusandũ est inhabilis: nihilominus index ex proprio officio supplens, repellet eum: vt dicit notabiliter glo. in. d. c. nulli. Quam licet Canoniste reddant singulariter. nihilominus addo duas consocias, scilicet in. c. querendũ. ꝛ c. alium. ij. q. vij. que probantur, arg. l. plane. ff. l. fi. ſ. de peti. here. ꝛ sic Bar. indistincte dicẽs nõ recte loquiꝫ. Pre-
52 terea dũ Bar. d. l. † iij. ſ. de cõdi. ob causam. intelligit ideo procedere: quia non auditur id delictum in replicatione deducens ad excludẽdam exceptionem, qõ deduxerat in principali petitione. Bal. hic aliter dicit, scilicet qõ ratio dicte. l. est: quia res non erat integra, ex quo deuentũ erat ad executionem facti, scilicet ad solutionem turpiter dati, et turpiter recepti: ideo tunc non fit compensatio turpis dationis ꝛ turpis receptionis. Et ratio est secundum eum: quia ista compensatio delictorum habet instar alterius compẽsationis debitorum: sed illa non habet locum facta traditione ꝛ executione: vt. l. si ambo. ff. si quis igitur. ſ. de compen. ꝛ l. qõ dicitur. ff. penul. ſ. de impẽ. ergo nec ista. Et hoc mihi placet, eo: quia video, qõ si non est deuentum ad executionem, hoc est turpiter promissi et turpiter recipiendi solutionem: agãs ex promissione turpi, exceptione potest repelli: vt in. l. si ob turpem. ſ. de cõdi. ob turpem cau. et in
53 epius allegata. l. mercalem. licet etiam intellectus Bart. fit substantiabilis. Ceterum dum ipse Bar. allegat †. c. cum ecclesiastice. de except. ad hoc propositum, scilicet qõ ibi excipiens contra petentem possessionem pacificam beneficij de pluralitate beneficiorum, eo: quia certans de lucro captando repellitur per agentem tractantem de damno vitãdo replicantem de simili pluralitate, in qua etiã est ipse reus excipiens, non excipiebat ad propriam vtilitatem eo: quia nõ apparet. qõ ipse possideret beneficium illud, cuius pacifica possessio petebatur: sed excipiebat ad vtilitatem ecclesie: cuius interest nõ habere beneficiatum pluralem. Quia ex pluralitate beneficiorum impeditur congruum seruitium, qõ est prestandum ecclesie: iuxta illud: pluribus intentus. ꝛ qui binos lepores ꝛc. C. de asse. l. nemo. vnde ad dictum. c. alia. prima ratio decisionis dari potest, scilicet quod ibi ideo Papa contra excipientem de pluralitate, admisit de eadem replicantem: quia fundauit se super generali regula, que habet, quod debet quis in alterius persona tolerare, quod tolerat in propria. C. de testibus. l. si quis testibus. iiij. q. iij. si quis testibus. xxj. q. vi. nihil iniquius. de constitu. c. cum omnes. ꝛ quod quisq; iuris, per totum. fundauit etiam se super alia regula dicente: quod nõ debet quis velle festucam eijcere de oculo alio: cum trabem gestet in proprio.

Tollere festucam, si vis de fratris ocello,
Que tua perturbat lumina, tolle trabem.

ij. q. vij. §. Jtem in Euangelio. Judicet enim ille aliorum delicta, qui in seipso non habet quod condemnet. no. cadẽ causa est. q. iudicet. fundaut etiam se super notabili tex. c. primi. xxv. di. ꝛ. c. vna. xxvi. dis. dum sic dicit. Quomodo cũ potest custos ecclesie auferre malũ de medio eius, si ipse in delictum simile corruerit: aut qua libertate poterit alterum corripere, cum tacitus ipse sibi respondeat eadem se commisisse, que corripit. Potest esse ꝛ secũda ratio decisionis illius tex. scilicet qõ quãuis posito, qõ pluralitas beneficiorum in eadem persona incidat in delictum: et sic delictum excipientis, videatur prima fronte diuersum a delicto replicantis: vnde videretur fieri debere compensationem: vt in. l. quemadmodum. ff. fi. ſ. de nogali. cum aliis infra allegandis: tamen cõsyderato, qõ ea delicta quãuis diuersa tendunt in preiudicium eiusdem matrimonij, qõ quis sacerdos intelligitur contrahere cum ecclesia: vt in c. cum inter dilectos. ꝛ in. c. inco: poralia. de transla. prela. ꝛ de sacerdote inferiore est tex. xxj. q. ij. sicut vnaquaq; igitur Papa ibi fecit horum delictorum ex pluralitate resultantium compensationem, prout etiam facit hic. ꝛ in. l. viro. ſ. eo. ꝛ in. c. intelleximus. ff. c. fi. preal. cõpensationem delictorum, quamuis diuersorũ mariti ꝛ vxoris: qr tendentiũ ad preiudiciũ eiusdem matrimonij tẽporalis. Et hãc rationẽ percipio ex dictis Jnn. in. d. c. intelleximus. ex tra de adul.
Tertia ratio decisionis esse potest, qõ ex quo ibi excipiens non excipiebat ad propriam vtilitatem: cũ ipse non possideret, quod petebatur: ꝛ sic non tractaret de eius retentione: merito non ita faciliter auditur: sed replicatione repellitur: quia non potest succedere regula illa, que habet, qõ in pari causa potior est conditio possidentis: vt in d. l. nemo. ff. fi. ff. d. ff. veteranis. cum aliis allegatis. Proxima tamẽ precedens magis omnibus mihi placet.
54 Jtẽ dum Bart. † dicit reum citatum opponentem agenti de persone inhabilitate, eo: quia seipsum defendit. repelli nõ posse replicatione paris inhabilitatis, per capitulum cũ, inter. cum ibi no. per Jnno. de except. Adde: qõ istud procedit in reo necessario, puta: quia specifice citato, in quem etiam inuttum iudicium redditur: vt. l. inter stipulantem.
55 §. j. de verb. oblig. † Sed dubitatio stat, quid in reo voluntario? voluntariũ autẽ intellige illum, qui nõ comparet vigore citationis specifice facte, sed vigore ꝓclamatis generalis, quo citantur omnes, qui sua interesse putant, comparere volentes ad opponendum seu contradicendũ actui, qui queritur fieri. Ein ergo ille repelletur exceptione inhabilitatis persone, puta, non debes audiri: qr excõmunicatus vel bannitus. Jn hoc sunt opi. nostrorum maiorum. Jnnocen. enim in. c. cum inter. cuius dicta sequitur hic Bar. ꝛ Bal. in. l. edicto. C. de edicto diui. ꝛ in. l. libertus a patrono. ſ. de in ius vocan. et Archi. in. c. pia. de except. lib. vj. et in. c. cum autem. iiij. q. j. tenuit eum repelli: ne permissio defensionis trahatur ad impugnationem: vt in. d. c. cum inter. in fi. Pro quo secundo facit decisio legislatoris secundum intellectum Cy. in. l. quoniam Alexandrum. C. de adul. vbi patet, quod quamuis mera defensio ꝛ repulsiua persone agentis permissa sit seruo conuicto, alias ad iudicium inhabili: vt in. l. hos accusare. ff. si seruus. ꝛ. l. seruos. ſ. de accu. l. ferunt quoq; ff. de procura. tamen ea defensio, que admistam habet, non solum persone agentis repulsionem: sed eiusdem prouisionem, sibi est denegata.
Tertio videtur eius conclusio probari in. l. serui. ſ. de appel. vbi appellatio, quamuis defensio sit: vt patet: quia excõmunicato permittitur: vt. d. c. cum inter. ꝛ. c. significauerunt. eo. titu. tamen seruo denegatur, nisi in subsidium, eo: quia defensio est quam quis facit, vt prouocans, nõ autem necessario prouocatus. Secunda fuit opi. Hostiẽ. in. c. dilecti. de except. quam sequitur Spec. dicẽs, ita in curia Romana seruari. in titu. de actore. ff. j. versi. Jtẽ, qõ est excõicatus. tenẽtis cõtrarium. Primo per tex. in. d. c. dilecti. vbi patet. qr cõtra petentẽ cõfirmationẽ electionis admissa fuit exceptio excõicat. opposita per reũ voluntariũ, cuius excõicatũ: sed certe ad illud respõdet Archi. in. d. c. pia. qõ imo ibi opposita fuit per reũ necessariũ: vt pts ex verbo litere, ibi, dum dicit, traxisset in causam ꝛc. Scõo allegat determinationẽ Clemẽtis quarti, q in publico cõsistorio terminauit exceptionẽ excõicationis iuste opponi potuisse per reum voluntarium, cuius excommunicatum

electo petenti confirmationem sue electionis. ¶ Tertio: quia si excõmunicato permittitur exceptio suspicionis cõ tra iudicem delegatum tempor alem: vt in.d.c.cum inter. ergo multo magis eidem permitti debet facultas opponendi exceptionem suspicionis contra illum, qui petit cõfirmationem sue electionis: ex qua querit esse ipsius opponentis iudex ordinarius perpetuus. Sed certe in.d.c.cũ inter. Reus ibi fuit necessarius: quia per specificam citationem ad iudicium provocatus: vnde nihil ad propositum. ¶ Jo. And. quem in hoc communiter sequimur, distinguit: quod aut dicens se electum, & petens electionem fieri confirmationem obijcit de excõmunicatione vel alio crimine contra ipsum opponentis, qui hoc agit precedente proclamate generali, quo moneantur omnes opponere volentes aliquid contra electum confirmationem petentem, iuxta formam.c.fi.de elec.in.vi.& tunc ipse opponens quamuis voluntarie veniens admittitur: nec excõmunicatione repellitur: & ita est de mente Innoc. recte intuenti in ca. super his. de accusat. Et huius est ratio: quia satis videtur esse reus necessarius, quãuis vigore generalis proclamatis comparens, ille, qui querit ecclesiam suam a potestate inhabilis vel iniqui prelati liberare: nec exceptio excõmunicationis illũ repellit qui ecclesie sue defensionẽ
56 assumat: vt in.d.c. dilecti. Nihil enim † deterius est, quã qõ lupus detur pro pastore: homicida, pro medico: tyrannus, pro domino: inimicus, pro aduocato: & dissipator, pro custode. de elec.c.nihil. Aut non precedente proclamate ipse voluntarius reus comparet libellum dando contra personam electi, & eum ad iudicium prouocãdo petendo cassari suam electionem & confirmationis petitionem: et tũc repellitur: & iste est casus notabilis in.c.exhibita. extra de iudi. Et hec distinctio videtur esse vera per.d.l.quoniam Alexandrum. secundum intellectum Cy. in.d.l.serui. iuncta.d.l.seruos. & d.l.hos accusare. ff. si seruus. Pro qua facit quod no. Bar. & quod ibi dixi post eum in.l.de pupillo. in.ff. fi. ff. de noui oper. nuncia. Et pro hoc apparet, qõ hec dicta Barto. in hac.l. non sunt vsq; quaq; vera: & erãt magna suppletione indigentia. ¶ Bal. vero istam materiam nititur tradere per conclusiones, licet non perfecte: vt ex
57 inferioribus apparebit: et prima † est ista: cum igitur criminaliter, doli seu delicti cum delicto, quamuis circa idẽ commissorum, non admittitur compensatio exclusiua pene, seu cõfusiua delicti: vt in.l.ij. ff. qui boc. & ff. si extraneus. ff. de adul. & qõ no. gl. ff. eo. l. viro. Et qõ habetur. ff. de pub. iudi. l. is qui reus. C. qui accu. non po. l. j. & l. neganda. iij. q.
58 vlti. neganda. ¶ Secunda: cum agitur † criminaliter, doli cum dolo seu delicti cum delicto admittitur quandoq; compensatio exclusiua persone accusantis: vt patet hic in fine legis. & in.l.si maritus. ff. prescriptiones. & in.d. ff. si publico. ff. de adul. C. eo. titu. l. ita nobis pudor. C. de libe. cau. l. si filium. ff. de accusa. l. qui accusare. ij. q. j. prohibentur. et & dic de hoc vt in eis notatur. ¶ Tertia, et † hanc adijcio
59 Bal. † cum non agitur criminaliter mere, seu mere ciuiliter, sed miste: quod contingit quãdo agitur ad separationem thori inter coniuges occasione commissi adulterij: vt in.c. tue. ad finem. de procur. delicti cum delicto in preiudicium eiusdem matrimonij admisso, admittitur compensatio: vt in.c. significasti. & c. ex literis. extra de diuor. & in.c.
60 intelleximus, & in.c. fi. de adulte. ¶ Quarta, & † hanc similiter addo cum agitur criminaliter ad repulsionem persone testis: delicti cum delicto adinuicem per plures commissi, non admittitur compẽsatio regulariter: vt patet. C. de accusa. l. fi. C. de maleficijs. & mathe. l. fi. ff. de questionibus. l. repeti. ff. j. & l. j. ff. cum quis latrones. de confes. c. j. de excep. ca. j. de testi. c. personas. & c. veniens. ij. primo. ex. q. iij. nemini. & hoc inferius in additionibus ad questionem Bar. latius declarabo: & habetur etiam de testibus. c. j. libro. vi.
61 ¶ Quinta conclusio vbi † agitur ciuiliter delicti cum delicto, seu doli cum dolo circa idem commissorum, seu circa diuersa: sed tendentium ad eundem effectum, vel ad iudicium eiusdem rei admittitur compensatio. Ista conclusio latius quam per eum probatur. Primo ex leg. l. domum. ff. fi. & l. ff. in emptione. ff. item si emptor. ff. de contrahẽ. emptio. vbi patet, qõ fit compensatio mutui doli emptoris et venditoris circa eundem contractum cõmissi. ¶ Probatur etiam in.l.ff. ff. sed si stipulator. ff. de eo per quem factũ est. vbi patet, quod fit compensatio mutui doli commissi per actorem & reum tendentis ad eundem effectum, scilicet ad causandum impedimentum in prosecutione indebiti
inchoati. ¶ Tertio probatur ex.l. ex facto. ff. de negotio. gestio. distraben. vbi patet, quod fit compẽsatio reciproci doli per duos tutores seu curatores cõmissi ad eundem effectum tendentis, scilicet quia ad preiudiciũ causã in persona pupilli, vel adulti. ¶ Quarto probatur ex generalitate legis, si duo. ff. de dolo. ¶ Quinto ex isto text. & d. l. nisi ro. vbi patet, quod fit compẽsatio delicti adulterij vxoris cum delicto lenocinij mariti, quando agitur de lucro dotis: ex quo vtrunq; delictum tendit in preiudicium eiusdem matrimonij, attẽto, quod per vtrunq; ipsius matrimonij fides violetur. ¶ Sexto probatur ex.c. peruenit. et ca. sicut. in ultimo. de iureiuran. & regula, frustra de regulis. lib. vj. & c. constitutus. de penis. & l. si instituta. de inoff. testamen. l. cum proponas. C. de pac. l. quero. ff. inter locatorem. ff. loca. l. fi. ff. fi. ff. de rescin. ven. et. l. si infidelis. ff. vti. q. j. als. ij. & l. cum pater. ff. libertis. de leg. ij. Ex quibus apparet, quod fractione fidei ex vna parte, fit compensatio cum fractione fidei ex alia parte: ex quo ambo hec tendit ad obseruantiam eiusdem contractus. ¶ Septimo probatur ex text. c. dominus noster. xxiij. q. ij. c. vtilem. et l. j. non fuit. ff. de dolo. vbi patet, qõ doli ex parte vnius hostis admittitur compensatio cum dolo ex parte alterius hostis: ex quo ambo tendunt ad eundem finem, scilicet ad belli victoriam eiusdem et alterius partis peruitionem. ¶ Octauo probatur ex eo, quod notat glo. ordi. in. c. nouientes. circa princi. super verbo, malignantium. de elect. lib. vi. vbi patet, quod cauillationis & malitie, qua pars iustitiam fouens vtitur aduersus malitiam & cauillationem partis alterius iustitiam subterfugientis: admittitur cõpensatio, eo: quia ambo tẽdunt ad eundem finem, scilicet victoriam eiusdem iudicij in altera ex partibus. ff. licet Bal. in rubrica, de fide instrumẽ. illam glo. reputat singularem, tamen similis est in.d.c. dominus noster. Et ego solus dixi. & dicam casum notabilem. ff. de lega. ij. l. cum pater. ff. Tutio in
ff. ibi dum dicit, nec videtur dolo fecisse, cum frandem exercuerit &c. ¶ Sexta, cum † agitur ciuiliter, doli cum dolo
62 seu delicti cum delicto diuersorum, & ad diuersos effectus tendentiũ: tunc nõ admittitur cõpensatio. Casus effectus dum eum in.l. quẽadmodũ. ff. Julianus. ff. primo. ff. secundo. ff. ad leg. Aquil. vbi secũdum eum apparet, qõ si pari impetu alter nostrum alterius nauẽ euerterit, non fit compensatio: sed alter alteri tenetur ad sue nauis emendationem. Et per hoc infert, qõ si duo pari impeto vnusquisq; se insultent, vterq; habet actionem iniuriarum: quia vnius cuiusq; delictum per se decernitur: & igitur vnusquisq; pro
63 nitur. ¶ † Infert etiam ex hoc falsam fore sententiam glo. in.l. j. ff. cum arietes. ff. si quadrupes pau. fecisse dicatur, quod duobus animalibus pari impetu se insultantibus, neutri ex dominis pro damno in animali suo contagito, actio competat. Vel secundum eundem, si volumus illam glo. saluare: possumus dicere, qõ ibi est speciale ex eo: quia illa actio de pauperie est extraordinaria: & sic facilius tollitur quam ordinaria. argu. in. l. idem ait. als incipit. et ita de facto. ff. fi. in glo. ff. nau. cau. stab. Nec refragatur sententia dum eum lex, scientiam, ff. cum stramenta. ff. ad leg. Aquil. Quoniam respondet, quod ibi neuter fuit in culpa: ergo neuter punitur. ¶ Tu aduerte: quia cõclusio sua vera est non tamen bona allegatione fundata: quia dictus ff. finalis, solummodo p[illegible] casum quãdo culpa tua: tua navis meam euertit: et quando sine culpa: vt quia propter vim ventorum seu tempestatis, mea in tuam irruit: vnde pro hoc ego allego primo notabilẽ tex. in. l. quemadmodum. ff. fi. ff. de nogali. vbi patet, quod si tu mihi subtrabis rem vnam: ego tibi postea subtrahabo aliam: furtum vnius non compẽsatur cum furto alterius: imo vtriq; competit furti actio. ¶ Secundo allego notabilẽ tex. in. l. qui vas. in principi. ff. de furt. vbi patet, quod si tu mihi rem subtrabas, ego tibi illam eandem violenter arripio, furtum commissum per te non compensatur cum violentia commissa per me: imo mihi competit contra te actio furti ad penam: tibi cõtra me cõdictio ex. l. extat. ff. quod metus causa. l. si quis in tantam. C. vnde vi. Preterea dum respondet ad ff. cum stramenta. illa responsio est diminuta: qz lex loquitur indefinite, scilicet qõ siue vterq; fuerit in culpa, siue neuter

rum:nullus punitur ciuiliter: ex quo mutuo fuit inter eos aggressus:nec apparet quis eorũ prouocauerit. Secundo dico,quod actio illa que resultat ex titu.si quadru. paup.fec.dicit extraordinaria: falsum videtur: quia imo potius ordinaria:vt apparet in.l.penul.in illo titulo, per
64 locum a speciali. ¶ Et ex his deciditur quotidiana que stio, scilicet,quid si cũ tibi dico iniuriam: tu ecõuerso mihi iniuriosa verba refers:puta vocaui ego te latronem:tu vero me proditorẽ:an ista mutua iniuriarum delicta pari compensatione tollantur,adeo: quod neuter puniri possit:? Ista est questio Specu.in titu.de accu.§.j.versi.quid si te vocaui latronem.alias incipit,sed pone quod te vocaui ꝛc.O missis dictis eius conclude:quod aut queritur de pena ciuili,aut de pena criminali. Primo casu,prima cõclusio sit,quod si non apparet quis primo iniuriosa verba pronunciauerit:cum appareat vtrunq; pronũciasse:neuter puniendus est:vt est casus in.d.§.si stramenta.ꝛ not.in dicto.§.cum arietes. ¶ Secundo,si apparet primo verbalem iniuriam inferẽs:ille solus delinquens videtur puniendus:non autem secundus,qui ad vindictam sui incõtinenti verbalem iniuriam retulit. Hoc videtur probare tex.j.de bo.liber.l.si cum maior.§.libertus. Ibi dum dicit ignoscendũ est ei,si voluit,se vlcisci prouocatus ꝛc. ¶ Tertio:quia qua ratione licet iniuriam facti incontinenti facto vlcisci:ita tamen modus non excedatur:vt in.l.vt vim. de iustitia ꝛ iure.l.j.C.vnde vi.ꝛ.l.scientiam.§.qui cum aliter.ff.ad legem Aquil.ꝛ in.c.olim.de restitu.spol.non solum per seipsum,sed etiam per medium amicorum: vt in l.denotum.C.de meta.ꝛ in.c.dilecto. de senten.excommu. in.vi.ꝛ in.c.conquerente.in glos.magistra.eod.titu.in anti quis.ꝛ in.c.non inferenda.xxiij.q.iij.ꝛ in.l.si quis in seruitutem.de furtis.ff.quod metus causa.l.metus.§.sed licet. Ita pari ratione licitum esse debet iniuriam verbalem incontinenti simili verbali vindicare'ad sui defensam. Ad hoc etiam accedat.ff.ad legem Aquil.l.si ex plagis.§.tabernarius.de homicid.clemen.j. ¶ Quarto, quia parcendum est ei, qui ob iracundiam commotus causatam ex verbis iniuriosis in eum prolatis,iniuriam retulit.arg.ff. de reg.iu.l.quicquid calore.ff.ad Turpil.l.j.§.queri posset. ij.q.iij.si quis iratus.ꝛ.§.notandum.in.l.ij. Lubricum enim
65 † lingue maxime iracundia commote non est facile ad penam trahendam, dicit tex.in.l.famosi.ff.ad leg.Jul.maie. Ex hominum enim personis debemus dicta pensare.C. si quis Imper.maled. ¶ Nec obst.tex.in.l.si non conuitij. C.de iniurijs.l.aut facta.§.causa.ff.de pen.in.l.lex Julia.§. fi.ff.ad leg.Jul.repetun.vbi punitur iniuria verbalis, vel realis offensa:quamuis illata sit a prouocato iracũdie calore. Quoniã intelligo vbi prouocatio ad iram ex qua ortum habuit iniuria,vel offensa:causata est aliunde quam precedenti iniuria mihi illata per eum,in quem ego iniuriam retuli. Cum enim alias ipse mihi iniurians occasionem mihi prestiterit sibi iniuriandi, ipsemet sibi iniuriatus fuisse videtur:igitur sibi imputari debet.ff.ad legem Aquil.l.qui occidit.§.in hac.de iniurijs.c.fin.de regu.iur.
66 damnum.lib.vj.cum simi. ¶ † Aduerte tamen: quia etiã offensa realis seu verbalis iniuria illata a commoto calore iracundie aliunde causate,quam facto mei, cui iniuria vel offensa illata est,mitius punienda est: ꝛ igitur hec est iusta causa pene minuende per iudicem. Et ad hoc ego noto textum valde singularem in dicta.l.lex Julia.in fin. ff.ad legem Juliam repetun.vbi patet,quod in potestate iudicantis est homicidium committentem calore iracundie,pena deportationis affligere:ꝛ sic minori,quã in homicidam a iure communi statuta:que vltimum suppliciũ est:vt in.l.iij.C.de episco.aud.ibi dum dicit:homicida,qõ fecit semper expectet. Secundo ad hoc accedat,quod eleganter determinat Joan.Andr.in addi.Specu.in rubr. de homicid.ad fin.ꝛ in.c.significauit.de penit.et remiss.in nouella.ꝛ Bal.in.c.j.in vsibus feudo.de pac.tenen.ꝛ in.d. l.vt vim.dicentes excessum in defensione non puniri:vt illud delictum,quod vere est perpetratũ:sed mitius. Quia ignoscendum est commoto iracundie calore,si iustum dolorem suum refrenare non potuit.dicit text.in.l.si adulterium cum incestu.§.Imperatores.ff.de adult.ꝛ quod habetur.C.eodem titu.l.Bacchus. ¶ Tertio vbi in primo
67 iniuriantem † mihi, ego ex interuallo iniuriam infero:vtrique nostrum ad ciuilem penam exigendam competit actio:nec alter alteri cõpensationem obijcere potest:quia non ex interuallo,sed incõtinenti iniurie repulsio est permissa:vt in.l.iij.§.cum igitur.ff.de vi ꝛ vi arma. Cum enim hec sint diuersa delicta,ꝛ ad diuersos effectus tendentia: merito horum nõ admittitur compensatio: vt.d.l.quemadmodum.§.fin.ꝛ in dicta.l.qui vas.in prin. Unde tamen verũ est,quod hinc inde pro ambabus partibus lata sententia super pena ciuili iniurie,executie nem penalis sententie petenti obsici potest compensationis exceptio, de alia sententia similiter ad penam ciuilem inferẽdam aduersus executionem petentem prolata: vt.l.si cum militi. §.fin.ff.de compensa. Et ita notab.dicit tex.Innocen.in.c. ficut.ultimo.de iureiuran.hunc intellectum traderis ad
68 l.si duo.de dolo.sepius allegata. ¶ Secundi † vero principalis membri conclusio est, vtrunq; criminali pena pro publica vindicta inferenda esse puniendum:quia indeterminatorum reipublice delictorum ad compensationẽ pene,non admittitur compensatio:vt dicta.l.ij.§.qui hoc di
69 cit.ꝛ.§.si extraneus. ¶ Ab † hac tamen conclusione secunde casum illum,quo quis vt prouocatus ad iniuriam, retulit:quia ille nec criminaliter punictur per predicta: et hec diligenter tene menti: quia sunt valde quotidiana.
70 ¶ Septima conclusio, † quando ex coniunctione vnius culpe cum alia per diuersos commissa, resultat vnus et idem effectus ipsarum culparũ,licet diuersarum: admittitur compensatio. Ad hoc.ff.de dam.infect.l.ex damni.§. quoties.vbi patet,quod si tu ex latere tuo fodis ingta cõmunem parietem:ꝛ ego ex latere meo impono onera: et sic ex culpa amborum paries ruat,fit compensatio: licet
71 ipsa facta sint diuersa. ¶ Octaua conclusio assumitur † ex l.si alius.§.bellissime.ꝛ.l.fin.§.si ad ianuam.ff.quod vi aut clam.vbi patet,quod facti clandestini cum alio clandestino ex interuallo facto,admittitur compensatio. Si enim ego edificium clam factum cum mea interest,ego clandestine destruo:vel clausuram domus clam factam,cũ mea interest:ego clam rũpo:non potest aduersum me per primum clam facientem aduersus me clam destruentem interdictum, quod vi, aut clam, instituit. Et huius est ratio secundum eum:quia illud interdictum,quod vi aut clam, requirit iustum petitorem: sed tu non videris iustus esse petitor, qui pretendis interesse ex iniquo opere: vt in.l.ij. §.idem ait.ff.ne quid in loco publi.igitur ꝛc.Et hoc est, q̃ dicit lex neminem ex improbitate sua actionem debereco sequi.ff.de furtis.l.ita q; fullo.§.j. ¶ Tu aduerte:quia hoc
72 † videtur intelligendum,vbi non potest haberi superioris copia,cuius authoritate clam factum destruatur: vel periculum est,in mora:tunc enim propria authoritate destruere licet:alias enim si superioris adesset copia, hoc sua authoritate agere'ex interuallo non esset permissum. Et hoc videtur probari in dicto.§.bellissime.in fine.vbi hoc etiam tenet gloss. Videtur etiam a simili probari casus, quod dicimus de interdicto,de vi,ꝛ vi armata:quod competit pro illata violentia expulsiua: illud enim censetur competere illi,qui passus est violentiam ex interuallo ab illo,cui ipse violentiam intulerat primo:vt in.l.qui possessionem.ff.de vi ꝛ vi arma.ꝛ.l.si quis a se fundum.C.ad leg. Juliam de vi.ꝛ per hoc declaratur veritas dicti Innoc. in.c.olim.preallegato.de restitu.spo. Quod sequitur Archid.xxiij.q.ij.dominus noster.ꝛ Bald.in.l.ij.C.de seruit. ꝛ aqua.dicens,quod vbi superioris authoritas haberi nõ potest: licitum est furto subtrahere rem mihi furto subtractam,vel equivalentem: dummodo sine scandalo hoc fieri possit:ꝛ tunc furti cum furto compensatio fiet: secus autem vbi superioris adesset copia, per.d.l.quemadmodum.§.fin.ꝛ.d.l.qui vas. Multa enim licent propter defectum copie superioris,vel periculum more,que alias non licerent: vt patet in.l.generali.C.de decur.libro.x.ꝛ in.l.ait pretor.§.si debitorem.ff.de his que in fraudem creditoꝛ. nullus.cum ibi not.in gloss.C.de Jud. Et ex his que not. Inno.de elect.c.venerabilem.ad fin.ꝛ in.c.licet.de pen.ꝛ remis.cap.licet.ꝛ patet.xj.q.iij.antecessor. Et ad hoc vide, que dixi in.l.clam possidere.§.qui ad nundinas.ff.de ac-
73 quir.possess. ¶ Nona,conclusio, vbi † agitur ciuiliter, et res non est integra,puta:quia deuentum est ad executionem facti,hoc est,ad solutionem:diuersorum delictorum, quamuis ad idem tendentium:non admittitur compensatio:vt in.l.iij.ꝛ in.l.si ob turpem causam.ff.de reg.iuris.

l.in pari.ff.de dol.exceptio.l.si procurator.cum alijs superius allegatis.Exemplum pone dedi tibi decem vt occidas hominem:certe hec sunt diuersa delicta:quia vnum delictum turpiter dantis,aliud delictum turpiter accipientis:ambo tamen ad vnum finem tendūt:quia ad hominis occisionem.Item res non est integra quia deuentum est ad solutionem pecunie:certe isto casu si repeto, quod dedi:possum repelli obiectione criminis:criminis huius scilicet:quia turpiter dedi. Nec replicare possum hoc modo.ff.tu qui es reus turpiter recepisti:et sic facta
74 executione,non admittitur compensatio duarum turpitudinum ad eundem effectum tendentium. ¶ Decima, cum † ciuiliter agitur,& diuersa sunt facta ad absolutionem eiusdem actus turpiter tendentia: eorundem admittitur compensatio.Casus est extra de pe.c.constitutus.et probant etiam iura superius allegata in conclusione simili.Exemplum pone inter me & te est facta pax cum adiectione pene:vnde contra veniētem pariter infringimus: certe hec mutua ruptura tendens ad pacis dissolutionem compensatur:& alter ab altero nō petit penam. per d.§.constitutus.si ex interuallo a primo secuta fuerit ruptura secundi:quia ille demum potest penam petere, qui in eam non incidit:vt.d.l.cum par.§.illi.& quia non debet commodum quis consequi,ex contractu quem visus extitit impugnare:vt in dicta regula,ex eo.cum alijs superius alleg.Et de ista questione pacis:dic vt plene dixi.ff.
75 eod.l.semel mora. ¶ Undecimo cum agitur† ciuiliter et introducitur compensatio delictorum,que habet vim solutionis,prout regulariter de dispensationis natura est: que loco solutionis cedit:vt in.l.si debitor.ff.qui po.in pigno.hab.Illa admittitur,posito,q̄ delicta sint diuersa,& ad diuersos effectus tendētia:licet secus,quando agitur de cōpensatione delictorū compulsiua,que non vim solutionis sed impugnationis habet:vt ex supradictis apparet. Iste est casus in.l.si ambo.ff.de compensa.vbi patet, q̄ si tu socius furtum fecisti in vna re societatis:& ego cōsocius damnum dedi in alia communi: quorum delictorum occasione alter contra alterum agat ciuiliter, fiet cōpensatio,que fictam solutionem inter agentes introduxit: vt ibi patet. Sed certe dici potest, qō ibi illa delicta quamuis diuersa tendunt ad eundem effectum.s.ad eundem contractum societatis inobseruandum: cum satis societas non seruetur: cum in ea bona fides inter socios violetur:vnde ista conclusio cadere potest in altera ex.ff. positis.Iste sunt in hac materia conclusiones do.Bald. que,quia per eum erant imperfecte posite:vt ex superioribus vides, per me perfecte sunt supplete et dilatate.
76 ¶ Postmodum† vero ipse idem volens aliter decidere hanc materiam iunctis dictis Dy.& Jac.de Are.considerat duos casus principales dicens,aliquando agi criminaliter:aliquādo ciuiliter.Primo casu,aut loquimur de compensatione delictorum extinctiua pene:& ista non admittitur:vt in.d.l.is qui reus.& d.§.si publico.& d.l.negandа.cum ff.ff.alleg.Aut loquimur de compensatione exclusiua persone,id est,que opponitur ad personam accusantem repellendam:& tunc ista opposita post litem cōtestatam,vel nomen rei receptum inter reos,non admittitur:vt.l.si maritus.§.prescriptiones.ff.de adul.opposita vero ante litem cōtestatam,admittitur:cum idem est delictum accusatoris & accusati: vt in.l.si filium.ff.de libera. cau.C.de testi.l.quoniam liberi.& in.c.j.eod.tit.lib.vj.ff.de lius patet in.c.nemini.cum alijs superius alleg. ¶ Si autem delictum est diuersum:tunc si est adherens seu connexum,vt adulterium & lenocinium:admittitur huiusmodi compensationis exceptio:vt hic in fi.Et huius est ratio:quia cum hic delicta habeant vnum & eundem principalem effectū:merito pro vno delicto reputantur,per.l.j.cum ibi not.per Cy.C.si reus vel accusa.mor.fuer.Cum enim finis delictorum est vnus:delicta non censentur diuersa:vt.l.si familia.ad fi.ff.de iurisd.om.iudi.& quod not. glos.in.l.qui de crimine.C.de accusa.& quod habetur per Dyn.& Bar.in.l.nunq̄ plura.ff.de priua.delict.Voluntas enim & propositum maleficia distinguūt: vt.l.qui iniurie. ff.de furt.& in.c.cum voluntatis.de senten.excommu.sicut ergo quādo delictum accusatoris & accusati est vnum numero & effectu:admittitur compensatio exclusiua persone accusantis ante.l.item contestatam oppositam:vt pro-
bant precedentia.Ita et quando delicta sunt duo diuersa: sed ad eundem effectum tendentia. Aut delicta sunt diuersa:& vnum non infert in aliud:sed ambo producunt diuersos effectus:& tunc huiusmodi exceptio compensatiua non admittitur:vt in.d.l.is qui reus.& d.l.negandа. & huius est ratio:quia multiplicare inconueniens,non est
77 soluere:vt in.l.ratas.C.de rescinden.vendit. ¶ Secundo casu † principali, quando agitur ciuiliter,breuiter dicit, quod cum ex cōmuni delicto vult quis lucrum captare, non auditur neq̄ agens,neq̄ excipiens:vt in agente et casus in.d.c.Marcellus.In excipiente est casus bicfro vult euitare damnum,vel tueri ius suum tam radicatum tunc auditur. Casus est hic:& in.l.viro.ff.eod.In pari etenim turpitudine petitor debet excludi a petitione consecutione: quia turpitudo non debet esse causa actionis productiua:vt dicit text.in.d.l.ita q̄ fullo.§.ff.de furtis.& hoc procedit in compensatione delictorum compulsiua. Alia etenim compensatio.s.vnius debiti ad aliud, etiam si descendat ex crimine admittitur: vt patet in casu.d.§
78 ambo.superius declarate. ¶ † Sed certe distinctio ista, licet in suis membris optima,tamen satis est imperfecta: quia non includit in se plurima media ex supra positis: vnde descendo vltimo ad subtiliter dicta per Innoc.in fine pius allegato.c.intelleximus.de adulte. Ipse enim primo instat circa solutionem tertij.d.§.Marcellus,qui videtur fortiter refragari illi capitulo,& huic legi. Unde primo dicit,q̄.§.ille loquitur, quando dolus vtriusq̄ commissus est circa idem. Illud autem capitulum,& ista lex loquuntur quando delicta sunt diuersa. ¶ Sed certe hec solutio non videtur bona:quia potius admitti debet compensatio in bis, que sunt quodammodo eadem, quam in his, que sunt diuersa:vt patet:quia admittitur de quantitate ad quantitatem:ibi vero de quantitate ad speciem:vt patet in.l.si conuenerit.cum ff.ff.de pignor.act.Et ratio est, quia in habentibus similitudinem vel identitatem facilior est transitus: vt in.l.in rem.§.idem quecunq̄.ff.de rei vendi.& l.l.sed cum patrono.ff.de bono.pos.vnde dubitans forte de his obiectionibus transit ad solutionem secundi dicens,q̄ in.d.§.Marcellus.ponitur regula. Fallit fauore matrimonij:vt.d.c.intelleximus.& fauore dotis:vt hic. Sed certe ista solutio nō videtur bona:quia imo potius in.d.c.& in ista.l.ponitur ius regulare.ff.q̄ dolus cum dolo compensetur:quod paria delicta mutua compensatione tollantur. Iste enim sunt iuris regule,quarum prima patet in dicta.l.si duo.cum simi.Secunda in.d.de viro.cum alijs allegatis:& sic.§.Marcellus ponet casum specialem a regula exceptū:vnde erit totum oppositum eius,quod dicit Innocen. ¶ Quamobrem ipse pro maiori declaratione subtiliter more solito,consyderat tres casus primi-
79 paliter. ¶ Primus,† quod quandoq̄ duo faciunt contra legem delinquendo,& crimen committendo: et tūc ponit pro regula,quod deterior est illius conditio,qui incipit de dolo proponere:vnde si erit actor,non poterit contra reum excipientem replicare.Et sic intelligitur secundum eum.§.Marcellus.Et sic etiam procedit regula dicens,quod in pari causa turpitudinis, potior est cōditio rei:vt in.d.l.si duo. ¶ Item alia dicens, quod paria delicta mutua cōpensatione tollūtur:vt in dicta.l.viro. Hoc etiam est,quod si reus incipiat de dolo proponere, poterit contra eum de dolo replicari. Exemplum patet hic, vbi aduersus maritum excipiētem de adulterio, obiecta fuit replicatio lenocinij.Exemplum etiam patet in.l.l. si alterius.C.si mi.se maior dixe.vbi patet, quod si minor petit restitutionem tanq̄ lesus,& aduersus cum excipiat de dolo commisso,in hoc.s.quod se maiorem asserit: poterit ipse replicare aduersus excipiētem,quod dolo ans rei ad hoc asserendum inductus fuit. Sed tunc obstat secundum eundem.c.cum secundum.de primileg.vbi patet, q̄ licet quis fuerit in dolo faciendo se ordinari ad sacros ordines sine titulo:tamen auditur si agat contra ordinatorem dicens se ordinatum sine titulo:ex quo facto ordinator in dolum incidit:quare petit sibi pro necessarijs prouideri, donec de aliquo titulo beneficij sibi prouideatur.Ex ce ergo,q̄ melior est causa ordinati, qui incipit de dolo ordinatoris proponere,q̄ ecōtra. Soluit tripliciter. Primo,q̄ illud est speciale ea ratione,ne quis mendicare cogatur in opprobrium.argu.xciij.dist.diaconi.Iulii. Vel secundo,

cundo,quod ibi agens nō fundabat se ex dolo,nec ipsum allegabat:sed dicebat se pauperem ⁊ in sacris: ⁊ ideo petebat sibi ab episcopo prouideri,qui pauperibus ordinatis prouidere tenetur:vt patet in.d.c.cum secundum.et in c.si episcopus.de prebend.libr.vi.¶Quod est verum etiam si alias ad titulum fuerit ordinatus. arg.u.vij.q.j.c.pastoralis.Vel tertio dici potest,quod non peccat quis se ordinari faciens sine titulo:sed potius meretur,cum faciat se ascribi in sortem domini: vt in dicto.c.cum secundū.Nec obstat,quod propter hoc pena imponitur ordināti: quia illa est in odium ipsius sine titulo ordinantis imposita: vt patet.lxx.dist.in prin.⁊.c.seq.Secunda solutio magis omnibus mihi placet:hec autem dicit vera: cum dolus per duos committitur circa idem:cum vero circa diuersa regulariter non admittitur compēsatio:vt.d.l.quemadmodum.in fi.nec potest de diuerso crimine obijci exceptio: nisi in casibus,quibus a iure specialiter dispositum reperitur contrarium.Que de iure ciuili habētur.ff.de accusa. l.qui accusare.canonizata.ij.q.j.prohibentur.⁊ hoc de iure ciuili.Cum de iure canonico contra accusantem, vt ab accusatione repellatur obijci possit exceptio criminis cuiuscunq;:de accu.c.j.cum ibi plene not.In casibus autem istis,quibꝰ de iure ciuili obijci potest exceptio diuersi criminis:quia talis exceptio introducitur: ergo iuris rigore contra omnes nō generaliter:sed specialiter in odium certe persone contra talem exceptionem non habitur replicatio.⁊ sic intelligit.c.dilecti de excep.¶Nec obst.secūdum eundem preallega.c.intelleximus.vbi erant diuersa adulteria:⁊ sic diuersa crimina.Et tamē fit compensatio: quia respōdet,quod ibi commissa erant circa idem: quia in eiusdem matrimonij preiudicium.Et ita etiam respondetur ad istam legem.¶Secūdus casus principalis est:

80 † quod quando duo ab initio faciunt contra legē,crimen committendo:sed postea repetendo crimen non committitur:vt contingit cum duo faciunt contractum vsurariū: postmodum vero vsuras soluens repetit easdem: et tunc videtur quod contra exceptionem non detur replicatio. per.c.quia frustra.de vsuris.vbi patet, quod si consuetus fenerari:cum ipse pecunia indigeret,ab alio mutuam ad fenus acceperit:quod cum soluisset,postea repetit:potest excipi contra eum,quod ipse est etiam vsurarius: quare debet repelli:nec iuuari ex lege cōtractus vsurarios prohibente:cum aduersus illam ipse deliquerit.ff.de minor. auxiliam. cum si.¶Allega.etiam secundo.l.in arenā.C.de inoffi.testa.nec refragatur,quod contra excipientem debet posse replicari:quod ipse etiam excipiens non debet audiri:quia ipse etiam in eodem aduersus eādem legem

81 prohibitiuam deliquit. Quia respondet, † quod petitio agentis venit laceranda,tanquam cōtra ius.per id quod no.glo.in.l.j.ff.de offic.assessо.⁊ ipse idem Innocen.in.c.j. ad fi.de offi.vic.⁊ quod no.glo.j.de bo.libe.l.si cum maior. §.si patris.ad fi.¶Sed certe hec nō videtur bona respōsio:quia tunc petitio contra ius venit laceranda, quando ex eius tenore notorie deprehenditur,quod cōtra ius est: ⁊ non alias:vt patet ex not.in.l.vbi pactum.C.de transac. in gl.magna.hoc autem non contingit in casu isto.¶Itē secundum hanc theoricam,sequeretur,quod si filiusfamilias mutuasset alteri filiofamilias, ⁊ sic fecisset contra senatusconsultum,si postea alter mutuaret sibi,quod contra mutuum petentem non posset excipere de senatusconsulto:consyderato,quod aduersus illum deliquit. Quod videtur absurdum ⁊ falsum,per.l.j.⁊ per totū.ff.ad zīdacedo.vnde finaliter concludit,quod de iuris rigore,quando duo faciunt contra legem circa diuersa;licet faciant contra legem eandem,non debet de vno ad aliud obijci posse exceptio compensationis propter rerum diuersitatem.arg.d.l.si conuenerit.Et per regulam,que vult,quod ius propium prosequendi criminis per eum commissi, non obstat exceptio.j.de accusa.l.bi tamen omnes.vij.qō. vit.omnibus.⁊ in.d.c.qr frustra.contra statutum fuit odio vsurarum:vnde tex.ille continet casum specialem: ⁊ sic in aliis remanet regula firma in oppositum.Satis est enim, q delinquens in legem non iuuetur per eam,in eo in quo deliquit:sed in alio,in qno non deliquit iuuari poterit ex eadem.per regulā supra positā. Nec refragatur.l.in arena.quia loquitur in persona priuata, que certum ministrum approbauit:vnde non potest illud detestari in persona filij:cū quis.quod per se recepit, in aliorum personā improbare nō debeat: vt.ff.dixi.Nos autem loquimur in iudice,qui secluſa personarum acceptatione, debet iustitiam ministrare.de iudi.c.nouit.de accu.c.qualiter ⁊ quā-

82 do. ¶ † Tertius casus principalis est, quando duo faciunt secundum legem,quo casu verior conclusio est. vnū contra alium iuuari:vt in.l.fi.ff.ex quib.cau.maio.Nec est doctrina eius,ipsum intellectualiter consyderādo: quam communiter sequuntur Canoniste.Ego autem cēseo aduertendum primo,quod inepta est eius allegatio, qui ad hoc probandum,q deterior semper est eius conditio dolosi,qui de dolo proponere incipit.allegat.§.Marcellus. quoniam ille text.probat totaliter oppositum. Ibi enim actor fundabat intentionem suam ex contractu tacito,de dolo,qui in eodem vtraq; parte interuenerat. Reus vero de fraude incipiēs dicere,exceptionem doli opposuit: determinat Jurisc̄sul.non audiri replicationem doli,q̄ objicit actor.⁊ sic ibi non deterior:sed melior est eius conditio,qui allegationis doli sumpsit initium. Non ergo cōsyderat tex.ibi initium proponēdi dolum:sed quis ex agēte,vel conuento tractet de lucro captando:⁊ quis de damno vitando:quoniam melior ex vult esse conditionē eius, qui damnum vitare querit.Nos tamen pro eius dicto,allegare primo possumus tex.l.j.§.fina.cum.l.seq.ff.ne quis eum,qui in ius voc.vbi patet,q si inique realiter quem in ius vocans,agat contra eximentem eum qui vocatus est, dicens eum dolo ejemisse:⁊ incipiens de dolo proponere:repellitur ea exceptione.s.quod ipse inique seu dolo vocari fecit.Et sic ibidem deterior conditio est incipientis proponere. Secundo possumus allegare textum in l.ij.§.idem ait.j.ne quid in loco publ.vbi si is,qui inique in loco publico edificauerat, agere incipiat contra alium, quem dicit inique edificare in eodem:cum per illud edificium suo noceat:certe repelli poterit exceptione.s.quod eius precedens edificiū cōstructio iniqua fuit:⁊ sic ibi etiā deterior conditio est incipientis proponere.Tertio allegamus.l.quidam Titiū.⁊.l.si non solus.§.j.ff.si quis omis-

83 cau.testa.cum ibi not. ¶ Preterea dum Jnnoc.† dicit.d. c.quia frustra.cōtinere casum specialem odio vsurarum: igitur non extendendum.Aduertendum pro illius declaratione,nunquid ille tex.locum habeat: cum vsure repetantur coram iudice ordinario.ff.vt eas repetens repelli possit exceptione hac:tu etiam vsurarius fuisti ⁊c.Et in hoc reperio Lap.in suis allegationibus alleg.xxxv.mirabiliter dicentem exceptionē paris criminis,vsurarij,vsurario vsuras repetēti,opponi posse solum:cum causa agitatur coram iudice delegato:non autem cum coram ordinario.Fundat se:quia text.dicti.c.quia frustra.in iudice delegato loquitur.vnde cum sit odiosus ⁊ exorbitans a regulis iuris:vt infra probabitur:igitur restringendus, nec extendēdus ad ordinarium:vt in regula,que a iuris. libr.vi.ff.de legib.l.quod vero.cum si.¶Quod autē odiosus sit patet:quia denegat repetitionem vsurarum, vbi illa regulariter conceditur. de iureiuran.c.debitores. cum si.Quod sit exorbitans patet:quia regula iuris est quod exceptio criminis nunq̄ repellit quem a prosecutione iuris propij:vt in.d.l.ita tamē omnes.⁊.d.c.omnibus.Aut in vsurario in vsurarum odium contrarium statuitur: et propter bonum anime:vt propter hoc quilibet ab vsurarum dulci cupidine retrabatur: ⁊ in hoc salua reuerentia tanti viri,teneo contrarium.Et contra eum do casum expressum in eodem titu.c.Michael.Ibi enim Michael laicus ad repetitionem vsurarum agebat cōtra quosdam ciues Bonoñ.coram Bonoñ.episcopo:vt ex suprascriptione dicte decretalis apparet:⁊ sic coram iudice ordinario. Et nibilominus ibi Papa determinat cōtra dictū Michaelem opponi potuisse exceptionē paris criminis vsurarij. Nec refragatur, quod dici posset ibi Bonoñ.episcopum procedere,vt iudicem delegatum:quia author-i-

84 tate rescripti apostolici:quoniam † rescriptum principis per qō iudici alias ordinario, prout iste episcopus erat, causa cognoscenda mandatur,non delegationem,sed iurisditionis ordinarie excitationem inducit:vt in.c.licet in corrigendis.de offi.ordi.⁊ quod not.ff.de offic.presid.l.sepe.cum.l.seq.ff.de offi.eius cui manda.est iurisdi.l.⁊ si prētor. nisi in eo rescripto iurisditionali apponat princeps verba hec,authoritate nostra cognoscat ⁊c.Quoniā tunc

iudex alias ordinarius delegatus efficitur: vt in.c.cū aliquibus.de rescript.in.vi.vbi ad hoc est text.not.& licet dici posset in.d.c.Michael.esse verba illa, authoritate nostra &c.vt patet in tex.ibi dum dicit,ne authoritate nostra in negotio procedas &c.Et consequenter, quod ibi Bononien̄.episcopus de legationis iure cognosceret: mihi lominus respondeo dupliciter. Primo quod verba illa, authoritate nostra,referuntur,ad verba eiusdem tex.sat tentius prouisurus.quasi dicat authoritate nostra mandamus,vt attentius prouideas &c. non autem referūtur ad personam episcopi:vt ipse apostolica authoritate procedat. Vel secundo ibi putabat episcopus,q̄ ex quo Papa sibi mandauerat simpliciter:vt Bononienses ciues cō pelleret ad restitutionem vsurarum faciendam ¶Michael non deberet admittere dictam exceptionem dilatoriā, quasi rescriptum hoc aliquid deberet operari vltra ius commune.in.d.c.quia frustra.vnde Papa ibi declarando dicit authoritatem rescripti sui,ex hoc ad episcopum directi:vt ipse vsuras faciat restitui:intelligi debere secūdum ius commune.l.dummodo.idē ¶Michael per prius eas restituat,quas ipse extorsit ab alijs secundum formā d.c.quia frustra.quod in delegatis loquens Papa in.d.c.¶Michael.extendit ad ordinarios.De iure enim cōmuni rescripta iurisdit.onalia seu iurisditionis ordinarie exercitatiua,interpretationem recipiunt:& secūdum illud restringūtur:vt de primo est casus de rescri.cansam que.de offic.deleg.c.ex parte.& c.super eo. ¶Secundo est casus de offi.ord.c.graue. ¶Tertio clare dici potest: q̄ ex quo verba illa litere.si.ne authoritate nostra in negotio procedas &c.sunt abnegatiua:merito consequens est,vt iurisdi tionem delegatam in episcopo non induxerint:ex regula
85 que habet,quod † verba abnegatiue prolata, non inducunt affirmationem, vel dispositionem affirmatiue: vt.l. Titia.§.fi.ff.de manumis.testa. ¶Secundo principaliter contra Lapum moueor:quia ratio posita in.d.c.quia frustra.ex qua tex.decisionem presentis dubij facit:cum cause cognitio vertitur coram delegato,locum habet. Et cū eadem vertitur coram ordinario:vt ex seipso apparet: vnde in vtroq̄ par iuris debet esse dispositio:cum ex obitāntia iura,quale est.d.c.frustra.vt.§.probaui.propter identitatem rationis extendātur ad casum non expressum.§.de vi.nup.l.libertum.§.senatusconsulti.C.de reuocan.dona.l. bis solis.de rega.c.constitutionem.libr.vi.& infinite gloss. sunt:licet aliter senserit Joan.And,vt dicitur in.§.de viro.quod maxime verum est:cū tractatur de iuribus principaliter tendētibus ad dilaqueationē animarum a peccato:vt est dictū.c.quia frustra.Et hoc est quod not.Bar. in authen.sacramenta.C.si aduer.vendi.tradens doctrinam,quod iurium quorum dispositio principaliter tēdit ad dilaqueationem animarū a peccato, prout est dicta authen.propter identitatem rationis semper fit extensio. et ita anno preterito cum accessissem ad curiam consului in ciuitate Florētie:& iudicatum fuit inter dominos meos. vnde tene menti:quia passus iste valde vtilis est & necessarius ad declarationem.d.c.quia frustra.Et mirādum q̄ nullus Canonista de hoc ibi faciat mētionem.Ex bis ergo apparet doctrinam do.Jnno. non esse vsq̄quaq̄ ve-
86 ram,nec perfectam. ¶Unde ad cōclusiuam † theoricam reducendo substantialiter hanc difficilem materiam, possumus duo membra principalia facere. ¶Primum, q̄ aliquando queritur an & quando dolus cum dolo compēsetur:seu delictum cum delicto,quando ciuiliter agitur: & tunc sit regula,quod cum committitur circa idem codē vel diuerso tempore,vnum cum reliquo compensetur:& et sic contra exceptionem doli dabitur replicatio.Et apparet hic & in.d.l.viro atq̄ vbi.& in.d.c.intelligimus. cum
87 alijs alleg. ¶Fallit:quia aliquā † euidens ratio inducat oppositum:vt put.& cum ex dolo actoris insurgeret in fauorem rei exceptio dilatoria:vt quando duo forent excōmunicati,etiam ex eadem causa:quoniam si vnus agat,et alter excipiat,quod non potest agere: quia excommunicatus non poterit replicare:quod nec excipiēs debet audiri cum ipse ex eadem causa excommunicatus sit: vt est tex.in.d.c.dilecti.de except.& est etiam casus in.d.c.q̄ fru-
88 stra. ¶Fallit secundo dicta † regula:vbi secundus dolus consumeret primum:quoniam tunc de consumpto no potest excipi:vt est casus in.l.si quis a se fundum.& l.qui † possessionem.pre allega.vbi patet,q̄ si ego te primo spoliauerim deinde tu me ex internallo spolias:competit mihi possessorium interdictum,vnde vi,ad recuperandam possessionem:neq̄ tu spolians secundo potes excipere de spoliatione,quam ego aduersus te primo commisi: quia illa primo commissa per me,est extincta,per secundam commissam per te. Simile est in mora:vbi patet,q̄ secunda commissa per vnam ex partibus extinguit primam cōmissam per aliam,adeo: q̄ de illa non potest excipi: vt in.l.illud. §.de peric.& commo.rei vend.l.si per emptorem.§.de act. emp.l.Celsus.§.fi.cum.l.seq.§.de arbi.l.pretor.§.si aliquis.d. §.de no.ope.nunc.l.si seruum.§.sequitur.& l.inter dom. §.fi.§.de verb.oblig.l.qui decem.cum si.§.de solu. ¶Fallit
89 tertio,quando si fieret † compensatio,alter remaneret in damno:quoniam tunc ad illius preiudicium, qui certat de damno vitando, non debet fieri compensatio ad illius fauorem qui certat de lucro captando:& sic est casus in.d. §.Marcellus. ¶Fallit tamen decisio illius tex.in casu l. ob turpem.cum.si.§.de condi.ob tur cau.Cuius fallentie ratio superius est declarata.vbi autem vterq̄ esset in pari causa,puta:quia vterq̄ in lucro captando:tunc semper melior esset conditio rei:vt.d.l.quidam Titium.& l.si non solus.§.i.cum alijs superius alleg.l.si quis omis.cau.red.
90 ¶Quando vero dolus, † seu delictum committitur circa diuersa:& non fit regulariter compēsatio:vt in.d.l.quidā admodum.§.fi. ¶Fallit autem hoc in casibus, quos.& latissime declarauimus recitando dicta Bal.in supplemento
91 bus meis. ¶Est secundum mēbrum † principale.& dolo cum dolo:vel delicti,cum delicto:compensatio admittatur,vbi agitur criminaliter:& in hoc formaliter dic,vt.& dixi in cōclusionibus,quas circa hoc feci:partim ex Bal. & partim ex me. Potest pro complemento materie adiici membrum aliud.s.an fiat compensatio mali cum bono:et vt intelligas:ex emplum pone. Deus procuratorem negotiorum gest.seu socius,quedam egit:ex quibus mihi lucrum illatum est:& sic bonum prouenit. Quedam vero egit ex quibus dampnificatus fuit:& sic prouenit malum.An vnus ex reliquo fiat compensatio:& in hoc dic breuiter: quod aut loquimur quo ad forum conscientie:& tunc dicendum q̄ non.tex.est not.Augusti.xiiij.dist.quod ait.vnde sumitur regula.c.desleat.de regu.iur.Aut loquimur,quo ad fori
92 temporale:& tunc formo has cōclusiones. ¶Primat boni seu lucri contingentis ex legali prouidentia principaliter magis,ex facto mei administratoris: non fit compēsatio cum damno seu malo,quod ego sentio ex culpā dolo,culpa vel negligētia. Iste est tex.ff.§.de vsu.l.Caius, qui loquitur de lucro prouenient principaliter ex re con-
93 suetudinis. ¶† Secunda,damni seu mali,q̄ mihi prouenit ex casu fortuito contingente in eo,q̄ facit meus administrator:fit compēsatio cum lucro seu bono mihi prouenientē ex eius industria:etiam vbi ipse alias de casu fortuito teneretur. Iste est casus no.in.l.si negotia.ad §.de
94 neg.ge. ¶† Tertia,damni seu mali,q̄ mihi prouenit ex culpa,dolo,seu negligentia administratoris seu consortis mei:non fit compēsatio cum lucro seu bono,quod prouenit ex eiusdē industria. Casus est no.in.l.de illo.& l.si ideo.
95 cum.l.preced.§.prio soc. ¶Quarta est:† cessationis lucri, quod prouenit ex negligentia administratoris seu consortij, fit compensatio cum lucro,quod prouenit ex industria eiusdem. Iste est tex.no.& singu.secundū verum intellectū in.d.l.Caius.§.de vsu.& hoc intellige in administratore voluntario. Quod autem ex necessario administratore:non pono:quia clara est in hoc doctrina Jurisconsulti. J.de admi.tut.l.cum queritur. Princeps vero non licite censetur facere,si bonum cum malo in eiusdem persona compēsat:vt patet ex text.in.l.ij.§.postea Alpius.§.de cōiur.vbi patet,q̄ senatus seruum Alpij Claudij glorioso muneribus donauit, eo: quia librum quēdam iuris ciuilis,quem Alpio Claudio subtraxerat, populo Romano tradidit,per quem manifestatum, plurimum respublica aucta est. hoc etiam apparet,in.l.non omnes.§.fi.J.de remili.& in.l.si quis in graui.§.bi quoq̄.J.ad Silla.cum simi. Et has conclusiones tene menti:quia valde quotidiane cōfuse materie declaratiue,quas adisce ad gl.que in hoc passu transit,sicut muscipula super prunas.in.l.etiam.C.

mandam. Que plene illud no.q̄ licet dolus cum dolo, culpa cum culpa,compensentur:vt.§.dicta demonstrant:non tamen

men dolus cum lata culpa,vel lata cum leui:seu leuis cum
leuissima,eo:quia vnum reliquo preponderat. Ita proba
tur in l.item si obstetrix.in.§.fin.ff.ad leg.Aquil.& pro hoc
habes vltra omnes expeditam huius legis substantificã
96 materiam. ¶Nec autẽ † materia inducitur hic per Bar.
& Bal.ad dictas duas.q. Primum,quid si ex forma statu
ti bannitus non debet in iudicio audiri:an reus excipiẽs
contra agentem de banno:alterius bãni replicatione re
pellatur:& habet ista questio multa membra per doc.ma
le discussa. Eam autem domino concedente perfecte tra
ctabo in l.contumacia.ff.de re iudi. ¶Secunda, q̃ si stet
97 statutum q̃ de quolibet contractu † solui debeat gabella:
alias ille sit nullus:& tunc contractus emptionis & vendi
tionis esset celebratus,atq; emptori traditio facta:& nul
la ex parte gabella solut a:vendito: propter hoc dicẽs cõ
tractum nullum,rem repetit:reus excipit,q̃ nec ipse ven
dito: gabellam solu:t:vnde cũ in pari delicto seu negligẽ
tia acto:& replicat,q̃ nec ipse empto: cõuẽtus soluit. Que
ritur quis debeat obtinere?& ẽ̃nis Bart.succincte per
transeat:mihi tamen Bal.subtiliter hanc dubitationem
in.iij.q.diuidit. Prima,an cõtractus sit nullus,prout vult
statutum. Secunda,presupposita nullitate,& quod vendi
tori competat actio ad rem repetendam:queritur que cõ
petat:an rei vendicatio,quasi in cum sit dominiũ retrãsla
tum:an vero condictio sine causa,quasi causa venditionis
propter quam facta fuit traditio,redacta sit ad non cau
sam. Tertia,an ipse agens excludatur:similiter exceptio
ne non solute gabelle. ¶Circa primum omissis argumẽ
98 tationibus † suis,que prolixe sunt & subtiles:ego dico, q̃
contractus iste ex postfacto propter non solutam gabel
lam,censetur nullus quo ad obligationem ciuilem: nõ au
tem quo ad obligationem naturalem. Quod probo du
pliciter. Primo ex regula generali dicente, quod ciuilis
ratio ciuilia iura, non autem naturalia corumpere po
test:vt l.eas.ff.de cap.di.l.ij.ff.de vsufr.ea.re.insti.de here.
que ab intest.§.minus.insti.de le.agn.tu.§.fi.& instit.de iu
riciuran.§.sed naturalia.cum si. Secundo:quia vbi lex in
ualidat contractum iam perfectum in penam contraben
tium,prout est isto casu. Tunc semper ex eo remanet na
turalis obligatio,que a principio erat producta: vt in.l.
iij.§.fi.ff.quod quisq; iu.& l.fi bene.ff.de cõd.inde. ¶Quo
99 ad secundum dico,† q̃ presuppositio,quod competat ven
ditori actio:non tamen competat rei vendicatio,quasi do
minium fine traditione censeatur retranslatum in eundẽ:
hoc autẽ verũ esse probo:q; verba illa statuti, contractus
sit nullus ipso iure:& possunt glossari dupliciter. Primo,
sit nullus:supple,& sic res sit inepta:quo casu dominium
censetur retranslatum ipso iure in venditorẽ.& sic compe
teret rei vendicatio:vt l.si quis ac.ff.de rei vend.l.commis
sorie.C.de pac.inter empt.in.l.v.§.si & ff.Marcellus.ff.de in
diem addic.Secũdo sicũt nullus:supple,& res ad vendi
torem reuertatur:vel pertineat.& isto casu non censebitur
dominium retranslatum: vt l.qui ea lege.C.de pact.inter
emp.vnde agetur condictione sine causa:non autẽ rei ven
dicatione,que presupponit dominiũ ex parte agẽtis. Cũ
ergo verba statuti sint dubia propter duplicem intellectũ
qui eis probabiliter dari potest:vt ex premissis patet:igit
est consequens:vt ea intelligamus fm illũ intellectũ, fm
quem inducitur retranslatio dominũ ipso iure:sed neces
saria est traditio. Ista est gl.aurea & sing.in.l.i.ff.de donat.
ti.generali.dicens,q̃ vbi resolutio contractus vẽditionis
potest habere duplicem intelligẽtiam,ex cuius vna indu
citur retranslatio dominij sine traditione:& ex cuius alia
necessaria est traditio:assumenda est intelligẽtia,secundũ
quã inducit necessitas traditionis,ea ratione:q; in obscu
ris,qõ minimum est sequi debemus:vt in regula iuris. Et
q; ambigua oratio est aduersus venditorẽ interpretanda.
de pact.in.l.veteribus.cum si.infinitis. ¶Secũdo eadem
100 † conclusio probatur:q; ambigua cuiuscunq; voluntas
est trahẽda potius ad ius cõe,& regulare,quã ad ius exor
bitans & speciale:vt est casus no.in.l.in testamẽto.& l.cũ
C.de test.mil. Sed ius commune & regulare est, qõ domi
nia sine traditione non transferant:contrariũ autẽ est spe
ciale:vt l.si ager.ff.de rei vendi.l.traditionibus.C.de pac.
cũ si.igitur &c. Et ideo imuit hoc Bar.qui terminos que
stionis posuit in venditore rem vendicante,etiam dato,q̃
actio cõpetat per predicta:sed condictio sine causa, eo:q;
vẽditionis causa propter quã fuit facta traditio reducta
est ad non causam:vt in.l.i.in fi.& l.nihil refert.ff.de condi.
sine cau.& hec de secundo. ¶Quo ad tertium,veritas est
101 † qõ agens exceptione non solute gabelle,repellit:nec de
eadẽ per excipientem nõ solutã potest replicari. Et istud
triplici ratione demonstro. ¶Prima: q; cũ vt dixi cõtra
ctus iste fuerit inualidus in penã non soluentiũ gabellã:
igit remansit ex eo naturalis obligatio:vt.d.l.iij.§.fin.qõ
quisq; iu.vnde succedit doctrina Iurisconsulti volẽtis,q̃
vbi tu mihi debitũ,& propter penã mihi illatã applicatũ
soluis mihi:non potes solutum repetere.casus est in.d.l.
si pene.& in.l.pene.ff.de condi.inde. ¶Secunda: q; iste vẽ
ditor,qui agit ad rem rehabendã,tractat de lucro captan
do:empto: autẽ excipiens tractat de damno vitãdo. Un
de potior est exceptio rei de damno tractantis,q̃ replica
tio actoris de lucro certantis: vt in.d.l.apud Celsum,§.
Marcellus.vbi est casus. ¶Tertia:q; si agẽs replicat,di
cendo nec per reum gabellã solutã: id in replicatione de
ducit,quod deduxit in petitione. Sed replicatio actoris
super eo se fundans,super quo petitio:nunq; excludit ex
ceptionẽ rei:vt.ff.dixi.& est casus in.l.iij.& l.fiob turpem.ff.
de condi.ob tur.cau.cum si.igitur &c. ¶Nec obst.huic con
clusioni.l.fi.C.de liti.q; ad illam respondet hic Bar.& cla
re. Et hec procedunt presuppositio,q̃ vterq; contrahens
ad solutionem gabelle teneatur:licet tex.videatur dicere,
q̃ hec pertinet ad onus emptoris,contractu tamẽ resolu
to eam gabellam repetere potest a vẽditore. Ita videtur
dicere Iurisconsultus in.l.debet.ad fi.ff.de edil.edic. Ité
procedunt hec vbi neuter soluit. ¶Quid autem si soluis
102 set † alter,an pro parte soluentis contractus sit validus:
licet nullus pro parte nõ soluentis:tractat hoc Bart.in.l.
bona fides.ff.de act.emp.& Bal.in.l.mortis causa.C.de pe
ric.& cõmo.rei ven.& adminicẽ contradicũt:non tamen pro
nunc discutio:q; non pertinet ad presentẽ materiã,& vide
etiã ad hoc do.Bal.in.d.l.i.§.fi.cum.l.seq.ff.ne quis eũ,qui
103 in ius vo. ¶Postremo:† q; iura.ff.discussa, loquunt,vbi
altera pars alteri delictum obiicit:igit videñ.quid si alte
ra pars non coll:tiganti: sed testi aduersus se producto,
infamiam, vel excõicationem obiiciat, seu crimen aliud
propter qõ a testimonio repellat:an eius exceptio repelle
tur replicatione testis dicentis,aduersus excipientem de
simili infamia,excõicatione,vel crimine? Istam questionẽ
vltimo hic tractauit Bar.cuius breuis decisio est, q̃ aut
isti ambo sunt infames ratione eiusdẽ secte. Et tunc vnus
aduersus alium in testẽ admittit.C.de ber.in.l.quoniam.§.
inter se.& hanc allegat ipse. Tu adde.ff.q.vij.si hereticus.
Aut ambo nõ sunt infames ratione eiusdẽ secte:sed quili
bet ratione proprij criminis:& tunc quicquid senserit glo.
in.l.iij.§.lex Julia.ff.de testi.veritas est fm eũ,q̃ infamis
vel criminosus testis opponere non potest aduersus mo
bo simili laborantem. Et huius est ratio: q; infamis non
potest infamiam obiicere, in his que iuris sunt: vt in.l.
arena.C.de inoffi.testa. Ait hic testis nihil dicit parti ad
uersus eum excipienti:sed facit fidem iudici de veritate.
Dicit enim legislator, q̃ probationes iudici fiunt, et non
parti:vt in.l.quinquaginta.ff.de proba.& l.i.C.de cond.ob
104 tur.cau. ¶Inde † autẽ testi vili seu criminoso fidẽ ad
hibere non debet aduersus aliũ paris conditionis: imo si
ille non excipit,debet ipse ex proprio officio parte nõ po
stulante conditionem testis inuestigare. Dicit glos.singu.
de iure ciuili.ff.de magi.conuen.in.l.i.§.si preses.& alia.iij.
q.iij.in.c.si testes.§.item sepe.& si eũ criminosum inueniat,
etiã parte non opponente a testimonio repellere:vt elegã
ter no. Inn.de testi.c.intimauit.arg.l.quos prohibet.ff.de
postu. ¶Tu adde,q̃ ista fuit primo sententia gloss.ordi.
de testi.c.testimoniũ.in Spec.in tit.de teste.§.i.ver.sed nũ
quid excõicatus.& ver.sed pone,q̃ repello testẽ.Et proba
tur ea opi.in.c.personas.eod.tit.Et ratione: q; defendẽti
ius propriũ,non obstat criminis exceptio:vt in.d.l.omni
105 bus.& q.vlt. ¶Et ex his † decidit,quid si omnes de vna
vniuersitate,vel oppido sint infames,vel criminosi crimi
ne repellẽtis a testimonio:an vnus possit cõtra aliũ esse te
stis:de hoc habes gl.sing.in auf.de testib.§.sancimus. Et
ponit Spec.in.d.§.i.ver.quid si omnes de vniuer. Et veri
106 tas ex predictis resultat. ¶Inquantum † autem.ff.dixi
admitti cõpensationem non confusiuam delictorũ:sed re
presentatiuã solutionis:cuius ea solutio delictorũ trahat

origínem, alleg. l. si ambo. de compē. Adde, q̄ melior text. est. j. rer. amo. l. mulier. Item inquantum. ff. dixi aliquo casu, cū non puniri, qui verba iniuriosa refert in sibi iniuriā dicentē: intellige illud verū, vbi animo defensionis, & non vindicte ipsa iniuria refricat: vt probat in. d. §. qui cū aliter. ¶ In glo. fi. ibi, solutio. hic non erat nomen accusati

107 receptū inter reos &c. Concluditt ergo & recte exceptionem lenocinij accusanti de adulterio obijci nō posse post receptionem nominis rei inter reos: licet ante fiat. in. d. §. prescriptiones. Quis speciale sit in muliere: vt etiā post receptionē inter reos possit lenocinium obijcere ad effectum punitionum, nō antē repulsiuū: vt in. d. §. si publico. Quod in extraneo contra est: vt in. §. qui hoc dicit. & d. §. si extraneus. Ratio autē quare ante nomen receptū, & non post, potest ipsa exceptio obijci: illa est fm. d. Bald. q̄ hec videt exceptio dilatoria, tendens ad personā repellendam: seu declinatoria iudicij. Cū autē in criminalibus ad instar iudiciorū ciuiliū regulariter p̄cedat: vt in. l. absentē. j. de pe. cū si. Merito cōsequens est, vt quēadmodū in ciuilibus exceptiones huiusmodi non possunt post litē contest. opponi, sed ante: vt patet in. l. pe. & fin. C. de excep. in. l. exceptione. scilicet huiusmodi nō possunt post litē cōtestatam opponi, sed ante: vt patet in. l. pe. & fi. C. de excep. in. l. exceptione. C. de proba. & in. l. ita demum. C. de procu. de re iudi. c. inter monasteriū. Ita pariter & in criminalibus post nomen receptū inter reos, quod vim lit. contest.

108 habet: vt. j. patebit. ¶ Exceptio autē peremptoria, q̄ tangeret meritā cause, etiā post dictā receptionē opponi possit, per. l. j. §m vnam lect. C. qui accu. non pos. Et huius est ratio: q̄ in ciuilibus potest peremptoria obijci vsq; ad sententiā: ante tamen conclusum in causa: vt. l. peremptorias. C. sen. rescin. nō pos. Ergo multomagis idē in criminalibus: vbi de maiori preiudicio agit. ar. j. de Carb. edic. l. j. §. sed & si quis. l. nā vel magis. de elect. vbi periculū. li. vj.

109 ¶ Quando autē dicā t nomen rei receptū inter reos, lōga est dubitatio: de qua per Bar. in. d. l. is qui reus. & Bal. in. d. l. j. C. qui accu. non pos. & hoc dicētē, ideo contingere, quando reus respōdet accusationi vel inquisitioni aduersus eū institute cora iudice sedēte pro tribunali in loco cōsueto, nō in domo priuata, vel alio loco. ar. C. de cust. reo. l. fi. C. de li. cau. l. Julianus. in gl. Hoc autē hic nō expedit: q̄ non est propria materia: & alibi domino concedēte dicetur: & hec in. l. ista, dicta sufficiant: ne legibus alijs dos debita subtrahatur a iure communi exorbitantibus.

¶ Sequitur solennis repetitio. §. de viro. positi in. l. si vero. que licet manca impressa fuerit, tamē in hac nouissima impressione ad complemētum editur: & in quingentis locis & vltra, corrigitur: vt per te facile legendo, & cum alijs impressis conferendo cōperies. Adduntur etiam aliq̄ apostille nouę suis in locis accurate posite.

Summarium.

1 Extensio, quod non fiat in exorbitantibus a iure cōmuni ad casum similem ex identitate rationis.
2 Lex prouidens de remedio speciali & extraordinario, nō extenditur ad simile ex identitate rationis.
Legis dispositio, q̄ cessat vbi cessant eius verba.
4 Lex ponens casum exorbitantem directa ad vnam personam, non extenditur ad aliam ex rationis identitate.
5 Due negationes, quarum quelibet habet suam determinationem, non inducunt affirmationem. & nu. 18.
6 Manumittens seruum de alterius voluntate, quod non teneatur ratione lucri, quod percipit ratione iuris patronatus.
7 Condictio ex iure consuetudinario descendens, licet stricti iuris sit: tamen ex rationis identitate extenditur.
8 Intellectus secundus ad hunc tex.
9 Dos est quid vniuersale.
10 Accessiones naturales augent peculium.
11 Dos num id in se habeat, vt in ea vnum subrogetur loco alterius.
12 Intellectus tertius ad istum tex.
13 Veritas regulariter fictioni preualet.
14 Pater & filius pro eadem persona reputātur, patria potestate durante.
Intellectus Roma. ad hunc tex. nu. 15.
16 Donatio inter socerum & nurum valet.
17 Legis derogatiue introducte fauore certe persone, que certat de lucro captando, non fit extēsio ad alium casum per rationis identitatem: vbi si fieret extensio, preiudicium incurreret, qui certat de damno vitando.
19 Interpretatio duplex. s. restrictiua & extensiua.
Lex vel constitutio generaliter loquens, generaliter intelligi debet.
20 Lex generaliter loquens generaliter non intelligit propter maiorem persone excellentiam.
21 Statutum Bononiense prohibens doctorem forensem assumi posse ad lecturam, non habet locum, si in forense detur excellentia doctrine.
22 Vilitas persone operatur, q̄ lex generaliter loquēs, generaliter non intelligatur.
23 Meretrix coniugata carcerari non potest. Statutum permittens meretricem iniuriari, non habet locum in meretrice coniugata.
24 Parvitas rei inducit, q̄ lex generaliter, vt loquitur: nō intelligatur.
25 Persone gradus prohibet legem generaliter non intelligendam.
26 Intellectus elegantia & bonitas persone, operatur vt lex generaliter non intelligatur.
27 Pax vt facilius intelligatur, & seu vt inducta cōseruetur: lex generaliter non intelligitur.
28 Scandalum, vt euitetur, lex generaliter non intelligitur.
29 Pontifici facienti contra statum generalē ecclesie nō est parendum.
30 Celeritas si desyderatur propter suspicionem futurorum: lex tunc generaliter non intelligitur.
31 Promotio inordinata facit, vt lex non intelligatur generaliter.
32 Utilitas reipublice causat legem generaliter intelligi nō debere.
33 Qualitas loci, in qua quis se reperit, operatur q̄ lex generaliter non intelligatur.
34 Tenuitas & sterilitas rei, facit: q̄ lex generaliter non intelligatur.
35 Securitas nimia, seu nimia inertia persone, operatur legem generaliter non intelligi debere.
36 Origo vel domicilium loci, inducit: q̄ lex generaliter non intelligatur.
37 Nostilitas persone, seu inimicitia causat, q̄ lex non intelligitur generaliter.
38 Qualitas sublimitatis persone, remouet generalem legis intelligentiam.
39 Affinitas personarum operatur, q̄ lex generaliter, relinquitur, non intelligatur.
40 Affectionis paritas idem etiam operatur.
41 Equalis equitas seu bonitas idem causat.
42 Jus non originaliter cōpetens, sed ex subrogatione, operatur, q̄ lex generaliter non intelligatur.
43 Melioratio rei idem operatur.
44 Metus suspicio probabilis prohibet, q̄ lex generaliter non intelligatur.
45 Priuilegiorum clausura, seu confirmatio, facit, q̄ lex nō intelligitur generaliter.
46 Priuilegia, que transiuerūt in contractum: vel facta ad pias causas, non reuocantur ex generali priuilegiorum derogatione.
47 Justitia cause, quando presumatur adesse in principe?
48 Paupertas persone tollit generalem legis intellectum.
49 Amicitia summa prohibet generalem legis intelligentiā.
50 Amicus pro amico sine mandato agere potest.
51 Variatio seu defectus qualitatis habet effectū ne lex generaliter intelligatur.
52 Infamiam facti, viz Deus abolere potest.
53 Absentia persone requisite, vel aliud impedimentum causat, q̄ lex generaliter non intelligatur.
54 Paterna, seu filialis coniunctio operatur, q̄ lex generaliter non intelligatur.
55 Notorietas rei idem inducit.
56 Heminatio actus, seu multiplicata reiteratio, tollit legis generaliter loquentis generalem intelligentiam.

Consilio

57 Confessio geminata,quod non tollat exceptionem,nō nu merate pecunie.
58 Confessio etiam geminata,quod pretextu erroris reuocari possit.
Responsio facta positioni seu interrogationi absq; alia probatione erroris incontinenti reuocari potest: si facta fuit non precedente termino ad deliberate respondendū.
59 Responsio facta positionibus post terminum deliberati uum non potest pretextu erroris reuocari.
60 Responsio iurata pretextu erroris reuocari non potest per iurantem:sed bene interpretari.
61 Nullitas actus,qui ex inspectione ipsius,vel de qua incon tinenti patere potest,operatur,quod lex generaliter non intelligitur.
62 Statutum excludens exceptiones,non excludit illas,que resultant ex bis, que facit vel deducit quid faciens, vel petens.
Exceptio peremptoria,quod opponi possit ante litē con testatam quando eius probatio resultat ex notorietate vel instrumento,contra quod nihil possit per partem ad uersam opponi.ibi vers.secundo principaliter.
63 Innaliditas actus seu iniustitia,q̄ inducat,q̄ lex genera liter non intelligatur.
64 Constitutio secunda procuratoris,q̄ non reuocat primā quando secunda non habuit effectum.
65 Deuiatio,seu non perseuerantia,vel non continuatio,qō operetur,quod lex generaliter non intelligatur.
66 Affectio magna personarum idem opeatur.
67 Affectatio,quod idem opcretur.
68 Necessitas officij,q̄ operatur,q̄ lex generaliter loquens generaliter non intelligitur.
69 Remotio ab officio ex delicto,q̄ operatur,q̄ dispositio generaliter,vt loquitur, non intelligatur.
70 Necessitas in persona propria,q̄ idem operetur.
71 Periculum in mora, quod operatur, quod generaliter lex non intelligatur.
72 Defectus copie superioris,q̄ idem inducat.
73 Fictio,q̄ inducat,quod lex generaliter,vt loquitur, non intelligatur.
74 Vicinitas actus,seu rei,q̄ causet legē generaliter loquen tem, generaliter intelligi non debere.
75 Vicinitas scripture inducit declarationem verbi ambi gui in oratione positi.
76 Valetudo corporis aduersa q̄ operetur, q̄ lex generali ter non intelligatur.
77 Multitudo actuum seu personarum, quod inducat le gem generaliter loquētē,generaliter intelligi nō debere.
78 Numerus testium arbitrandus per iudicem in testibus producendis:ne dicatur ineffrenata productio.
79 Criminis immanitas tollit generalē legis intelligētiam.
80 Contumacia nimia facit,quod lex generaliter non intel ligitur.
81 Remuneratio idem operatur.
82 Dignitas concedentis ampla,seu conferentis operatur, vt dispositio generaliter non intelligatur.
83 Noua rei superuenientia operatur,q̄ lex generaliter in telligatur.
84 Ignorantia iusta seu probabilis facit dispositionem ge neraliter loquentem,generaliter non debere intelligi.
85 Cause conclusio tollit generalis legis intelligentiam.
86 Antiquitas operat,quod lex generaliter non intelligat.
87 Antiquitati in quibus deferatur?
88 Necessitas prohibet legem generaliter intelligi.
89 Presumptio seu informatio qualis, q̄ tollat legis gene ralem interpretationem.

¶ Famosissimus I.V. Monarcha do. Ludouicus de Roma super.l.si vero.ff.de viro.ff.sol.matri. Materiam interpretationis restrictiue,ꝛ extēsiue,elegantissime per tractans.

De viro. ¶ Prouisio legis a iure cōi ex orbitā tis,non extenditur per identitatē ra tionis.b.d.fin Bart.Vel sic fm do.Bal.vbi lex prouidet de remedio extraordinario,si cessant eius verba,intelligi tur cessare ꝛ eius mens: ideo non extenditur ad casum si milem.b.d.Vel sic fm mod.Legis in aliquo casu derogā tis iuri communi regulari, non fit extensio ad alium ca sum, in quo non est omnimoda identitas rationis. b.d.

1 ¶ No.primo† fm vnum modum intelligendi,q̄ in exor bitantibus a iure communi non fit extēsio ad casum simi lem,propter idētitatem rationis.Ad idem.ff.de leg.l.qō vero.j.de reg.iur.l.quod contra.ꝛ.l.que propter necessita tem.eo.ti.lib.vj.c.que a iure.ꝛ in.c.argumentum.ꝛ in.c.qō

2 alicui. ¶ No.secundo† fm aliud summarium,q̄ legis p uidentis de remedio speciali ꝛ extraordinario,non fit ad alium casum similem propter identitatem rationis,extē

3 sio. ¶ No.tertio,† ꝛ ita communiter allegatur,q̄ vbi ces sant verba legis: intelligitur eiusdem cessare dispositio. Ad idem.j.de acquir.hered.l.si seruum quis.ff.non dixit pretor.j.de aqua quoti.ꝛ esti.l.j.ff.loquitur.j.de dam.infe.l. iiij.ff.pretor ait.versi.toties.Et hoc quod dicitur, q̄ a di uersis non fit illa.ff.de mino.l.Papinianus eguli.ff.de ca sum.l.fin.j.de verbo.obli.l.inter stipulantem.ff.sacrā.ver.

4 sed hec dissimilia. ¶ No.quarto,† fm alium modum al legandi,q̄ lex ponens casum exorbitātem,directa ad vnā personam: non extenditur ad aliam, etiam si concurrat identitas rationis. Est enim tunc strictim intelligenda, sicut ꝛ conuentio,que vnius persone comprehensiua, non est alterius inclusiua.l.si vnus.ff.ante omnia.ff.de pact.cū

5 si. ¶ No.vltimo ibi,non erit ſvtilis actio ꝛc.secundum ve rum intellectum,quod due negationes,quarum quelibet suam habet determinationem,seu relationem:non indu cunt affirmationem.Ad idem.C.de ser.fugi.l.j.de iureiu. c.ꝛ si Christus.ꝛ sic limitatur regula.l.duobus.j.de verb.

6 signi. ¶ In glosl.ff.ibi,† q̄ non sit equitas ꝛc.vult igitur intelligere glo.tex.istum,q̄ socer manumittens seruū do talem,non teneatur nurui ad lucrum reddendum, quod percepit occasione iuris patronatus:quamuis manumit tens maritus teneatur vxori.l.dotalem.vsq; ad hunc.ff.ꝛ. co. Rationem tamen diuersitatis non reddit.vnde Bar. bic ꝛ in.l.si constante.ff.eo.hunc intellectum secutus, esse rationem dixit:q̄ regula iuris est:quod manumittēs ser uum de alterius volūtate,nō tenetur ratione lucri, quod ratione iuris patronatus percipit.l.naturalis.ff.fin.ff.de prescrip.verb.l.plane.la.ff.in fin.j.de lega.j.l.nemo pretor. ff.locupletior.j.de reg.iur.vnde.l.ista,dotalem.cum aliis contrarium statuens in marito manumittendo dotalem seruum:vt ad ea reddenda teneatur vxori,que ratione iu ris patronatus a liberto percipit,eo:q; contra ius com mune regulare.ff.positum,non est extendendum ad per sonam manumittentis soceri,eo:q; que a iure cōmuni re gulari exorbitant,non sunt trabenda ad consequentias: vt.d.c.que a iure.cum aliis allegatis.Et per hoc reprehē dit ipse glo.in prin.huius legis dicentem:quod ad peten dum lucrum,quod a marito seruum dotalem manumit tente,ꝛ negotium vxoris gerente,occasione iuris patro natus perceptum est,competit vxori negotiorum gesto rum actio,vel mandati.Si enim ille actiones competerēt certe cum ille ex iure communi regulariter procedant qō vult,quod quis mandati actione reddere teneatur ad id omne,quod ex mandato in eo ad eum deuenit.l.ex man dato.ff.mandati.l.qui proprio.ff.procurator.ff.de procura. Consequens foret vt eedem actiones competerēt aduer sus personam soceri: cum ius commune regulariter ad casum similem extendatur,in quo concurrit rationis idē titas.ff.de leg.l.non possunt.de transla.prela.c.inter corpo ralia. cum fi.hoc tamen est falsum: vt in hoc.ff.vnde dicit mulieri competere actionem hoc casu aduersus maritū, ex lege Julia.de maritandis ordinibus. cuius dispositio refertur in.d.l.dotalem.cum fi.Que cum stricti iuris sit, merito non extenditur ad casum in eadem non compre hensum:ꝛ sic non ad personam soceri.Do.Bald.in.l.ij.C. de pa.qui fi.distr.hunc intellectum Bar.impugnat.Pri mo:q;.d.l.naturalis.ff.fi.ꝛ.d.l.plane.in fin.ff.allegatis per Bart.loquuntur eo casu,quo quis manumittat seruum, pro quo neg.gest.act.poterit conuenire:nostra vero mate ria loquitur vbi manumittitur seruus dotalis:ꝛ sit talis, pro quo restituendo soluto matrimonio aduenient casu reddende dotis aduersus manumittentem,cōpetit actio vnde casus sunt diuersi.Preterea iura illa loquuntur vbi manumittitur seruus, qui non erat in casu restitutionis: hic autem vbi seruus manumittitur,qui in casu restitutio nis erat.Ceterum dicere q̄ huius legis dispositio nō sit

extendenda: quia contra ius commune: regulariter hoc est falsum: quia non cõtra ius commune est, posito, quod vera sit regula Bar. Sed preto: non illud abrogat: sed eidem derogat. l. derogare. de verb. signi. vnde succedit doctrina volens, q̃ lex derogatiua introducta in fauorẽ certe persone extensionem patiatur ad casum simile per identitatem rationis: vt patet ex glo. l. que propter necessitatem. de regu. iur. c. l. vnice. C. de his qui ante aper. tabu. et l. si constante. in prin. §. eo. c. l. illud. C. de sacrosan. eccl. Cũ enim derogatiua odiosa per identitatem rationis ad casum similem extẽdantur. l. libertum. §. senatus. de ri. nupt. l. bis solis. C. de reuoc. do. c. j. plene dicetur. Cum igit dispositio huius legis quamuis derogatiua introducta est in fauorem mulieris: quoniam aduersus personam mariti: nihilominus extenditur ad personam manumittẽtis soceri propter rationis identitatem. Preterea dicere, q̃ condictio ex lege, que hoc casu competit: non extendatur ad casum similem, eo: quia stricti iuris: hoc est falsum: vt
7 probatur dupliciter. Primo: † quia videmus condictionem ex iure consuetudinario descendẽtem, que etiam stricti iuris est ad instar cõdictionis descendẽtis ex lege scripta, extendi per rationis identitatem. l. de quibus. ver. sed si qua. ff. de legi. vbi est text. Secundo: quia videmus condictionem ex moribus feudorum, que similiter stricti iuris est, competens domino aduersus vasallum pro repetitione feudi, in cuius priuationem incidit: quamuis penalis sit: c fic restringenda: nihilominus extenditur ad ea fum similem propter identitatem rationis, seu maioritatem: vt in. c. j. ver. ideo q̃ que fuit pri. can. bene. amit. in vsi. feud. vnde superest conclusio, socerum recipientem in dotem seruum a nuru, eumq̃ manumittentem, teneri pariter nurui. Et manumittentem teneri vtori volunt lex ista, c superiores: quare intellectus Bar. relinquitur non bo-
8 nus. ¶ Secundus autem † intellectus ad hunc text. fuit Pe. de Bellaper. quem sequi videtur Bal. in. d. l. ij. quod ideo bic socer condictione ex lege Julia non teneatur nurui: quia ipse a liberto nihil meruit: sed maritus: quãuis postmodum id, quod maritus meruit iure potestatis patrie ex legali prouidentia, socero acquiratur: ego libẽter voluissem videre Pe. in originali: quia Bald. cum valde confuse recitat. Sed non potui videre: quia mihi ignotũ est: vbi hoc ponat: interpretemur ergo intentionem Pe. dupliciter. Primo, quod ipse velit per maritũ suũ fuisse manumissum, qui sub patris potestate erat constitutus: c consequenter iure isto quicquid querebat, patri querebat ex legali prouidentia sic disponente iure potestatis. l. j. ff. quis a pa. fue. manu. Aut ergo ipse hoc casu socerum nurui non teneri occasione eius, quod per medium filij iure patrie potestatis quesitum est sibi ex bonis serui dotalis manumissi. Sed certe iste intellectus videtur falsus. Primo: quia video in simili, q̃ occasione vsufructus aduentitiorum filio prouenientium, quod iure patrie potestatis acquiritur patri ex legali prouidentia: vt in. l. j. C. de bon. mater. cum si. ipse pater astrictus est eri alieno satisfacere, cui est astrictus filius: vt est casus in. l. cum non solum. §. si autem es alienum. alias, vbi autem. C. de bo. que libe. Secundo: quia video, q̃ si filius iure isto sine iussu patris dotem recipiat: cum illa iure isto queratur patri, penes quem sunt onera matrimonij. l. is qui Stichũ. §. vbi dos. ff. de iure do. l. si maritus. c. l. si filia. §. hoc amplius. ff. fami. erciscun. cum si. c tamen ipse pater tenetur nurui actione de peculio, quatenus in peculio: et tunc integra, si penes eum est integra. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. eo. l. si filio. la. i. c la. ij. ff. de pec. c in. l. in bone fidei. cum si. ¶ Secũdo possum interpretari eius dictum, scilicet, quod ipse filius receperat dotalem seruum sine iussu patris: c quod idem pater manumiserat eundem: certe hoc casu certum est quod filius actione de dote tenetur: pater autem solũmodo de peculio: vt. d. §. trãsgrediamur. c. d. l. si filio. cum si. ¶ Hunc ad propositum etiam ipse filius tenebitur ad ea reddenda occasione iuris patronatus a seruo manumisso, tanq̃ illa sint subrogata in locum dotis. Est enim dos
9 quid † vniuersale. l. quod dicitur. j. de impen. vnde merito in ea vnum potest in alterius locum subrogari, prout in alijs vniuersalibus. l. Imperator. §. fin. cum. l. sequen. j. de lega. ij. l. si rem c precium. ff. de peti. heredi. c. l. venditor ex hereditate. ff. de hered. vel act. ven. Aut socer non tenetur: quia ipse hoc casu: cum filius sine sui voluntate receperit, non tenetur nisi de peculio: sed eo ipso, q̃ seruus dotalis manumittitur, desinit esse de peculio. ff. eod. l. c sic desinit. desinet actio de peculio, qua tenetur socer. ¶ Sed certe ista opinio q̃uis a modernioribus repetentibus approbata, iudicio meo imo est falsa. Primo ex quo facto socceri manumittentis desinit seruus dotalis esse dotis c peculij: ergo sequitur q̃ non desinit actio de peculio aduersus eum. ff. de pec. l. summam. c. l. sed si damnũ. §. preterea. ¶ Secundo arguo sic peculium est quid vniuersale sicut ipsa dos, quod probo per. l. peculiũ est. §. si habetur. ff. de
10 pecu. Secundo: quia † video quod acceßiones naturales ipsum peculium augẽt: vt patet. ff. de pecu. l. peculium nascitur. c. l. pe. §. quando ac. de pe. est anna. l. fi. j. de legat. ij. l. peculium. in princ. cum si. quod non foret si non esset quid vniuersale, sed particulare: quia res particulares accessiones naturales non augẽt. l. videamus. §. si actionem. ff. de vsur. l. si filius. §. ff. j. de verb. obli. cum si. Sicut ergo tenetur maritus manumittens ad reddenda ea, que percepit vt patronus, tanq̃ subrogata in locum dotis, vt rei vniuersalis: ita debet pariter teneri socer manumittens ad reddenda ea, que consequitur, vt patronus, tanq̃ subrogata in locum peculij, quod causatũ est a dote data, c patientia patris prestita in receptione dotis per filium facta: vt. l. nõ solum. c. l. peculium est. et. l. quam Tuberonis. §. sunt quidam. cum si. ff. de pecu. Et ad hanc rationẽ non video quod possit responderi. Preterea tertio arguitur,
11 non est verum, † q̃ vnum in loco alterius in dote subrogatur regulariter: q̃ videmus precium loco rei dotalis non succedere. l. ex pecunia. ff. de iure do. c no. glo. in. c. j. §. cum vero Conradus. super verbo, nominatim. qui feu. da. pof. in vsib. feu. licet contra dixerit gl. in. l. Labeo c Sabinus. §. item si dominus. j. de ver. sig. f allit autem hoc duobus casibus. Primus, vbi mulier consentit, q̃ res alia loco dotis subrogetur: c sibi hoc est vtile. l. ita constante. cum seq. c. l. fi. c. l. res que ex dotali pecunia. Secundo fallit in subsidium, puta: quia rei in dotem date non posset haberi cuperatio. ff. de dona. inter virum. l. vxori marito. §. si cert. pe. l. si cum seruum. ff. de nego. gest. l. fi. C. de rei vend. l. mater. Si enim presupponimus manumissionem serui dotalis validam, c consequenter eius recuperationem a muliere fieri non posse: certe eadem ratio equitatis est vt aduersus socerum, sicut aduersus maritum competat actio ad id recuperandum, quod ex iure patronatus percepit socer, tanq̃ illud in locum dotis successerit in subsidium, que ex permissione patris erat in peculium filij. ¶ Unde
12 quidam alij moder. † dant ad istum tex. aliam intellectũ, dicentes: quod debet intelligi dicere, quod si seruus per maritum manumissum aliquid relinquat socero, vel eius heredi: nõ potest peti per mulierem ab eis: licet possit petere a marito, si ea inuita seruum dotalem manumisit. Et huius diuersitatis est ratio: quia quemadmodum nõ posset mulier petere id, quod ipse seruus dotalis manumissus reliquisset filio exheredato ipsius mariti. ff. ea. l. §. proximo. ita nec petere poterit, quod reliquit socero: quemadmodum nec petere posset id, quod reliquisset alicui extraneo: c si dicat, que erat ratio dubitandi? Respondet hãc esse. f. quia pater c filius eadem persona esse censentur. l. fi. C. de impu. insti. de inuti. stipu. §. ei qui. C. de agri. c cens. l. cum scimus. lib. xi. Adhuc videbatur, quod statutum superioribus legibus, c ista in personam mariti, c filij manumittentis, extendi deberet ad socerum c ad patrẽ propter persone identitatem. Cuius contrarium determinauit hic Jurisconsu. considerans veram persone diuersita-
13 tem non fictam identitatem. Veritas † enim fictioni preualet regulariter, c ab illa obumbrari non potest. C. de iure do. l. in rebus. j. dolib. c postbu. l. filio, quem pater. cum si. Sed certe iste intellectus stare nõ potest: quia si presupponis maritum manumittentem fuisse in potestate socceri, presupponis seruum dotalem fuisse peculiarem per sententiam predictam: c tunc sic. Aut filius c maritus hunc manumisit sine patris voluntate: c tunc manumissio nulla, c sic cum seruus remanserit, non expedit tractare de materia legis. Aut manumisit de voluntate patris: c tũc manumissio valida: sed ipse pater est ille, qui patronus efficitur. Ista probantur in. l. filius. j. de iure patron. m. l. nepos. j. de manumis. Quemadmodum ergo non reliquit seruus

dotalis

dotalis manumissus marito manumittenti effecto patro
no,illud vꝝ petit:vt in prin.l.ꝛ eam precedētibus:ita pa
riter petere posse debet cum reliquit socero similiter pa
trono propter identitatem rationis,per supradicta con
tra intellectum Bartol. Si vero presupponis maritum
manumittentem fuisse emancipatum:tunc casus istius.§.
volentis ꝑm intellectum istorum relictum a seruo dotali
manumisso socero non posse per mulierem repeti:non cō
tinet dubium contra.l.quod Labeo.ſ.ad Carbonia.et.l.
14 ancille.C.de fur. Nec obst.quod † dubitationem faciebat
personarum identitas: quia quod dicitur patrem ꝛ filiū
pro eadem persona reputari,locum habet durāte patria
potestate:non autem secuta emancipatione:vt not.gloss.
singu.quem sepius commendat Bal.in.l.ij.C.qui profess.
eo.lib.ex quibus vides nullum ex his intellectibus posse
15 sustentari. ¶ Quare mihi aliquid † noui dicere cogitan
ti,vt moderna tempora frustra esse non videantur, occur
rit hic vera declaratio huius.§.ſ.quod velit,quod ſi socer
manumittat dotalem seruum de voluntate nurus: certe
isto casu non teneatur ad reddendum nurui, quod a ser
uo manumisso percepit occasione iuris patronatus, vel
alias licet in marito manumittente sit secus:vt in princi.l.
ꝛ precedentibus eam. Ratio autem diuersitatis nouissi
me assignatur ista: quia ille consensus quem prestat vxor
marito manumittenti dotalem seruum, non inducit do
nationem iuris patronatus,quod ex manumissione resul
tat inter ipsos coniuges. Et huius est ratio:quia nō pre
sumitur vxor velle ex prestatione consensus huius, seu vo
luntatis donare id, quod ipsa non potest in specie velle.
Sed in specie non posset donare ius patronatus marito
propter prohibitam inter coniuges donationem:vt in to
to tit.de dona.inter vir.ꝛ in.c.donatio.cod.titu.igitur ꝛc.
Nec obst.huic conclusioni tex.in.l.quod autem.§.fi.cum.l.
seq.ꝛ sequē.ſ.de dona.inter vir.quia quamuis illa iura di
cant mulierem donare posse seruum marito, cum hoc,vt
illum manumittat:non tamen debet intelligi, quod ex ea
manumissione ius patronatus queratur marito:nisi quo
16 ad operas:vt.l.quod ſi vir.ſ.eod.titu. In socero † contra
est:quoniam inter socerum ꝛ nurum donatio cadit.l.iij.§.
socerum.ſ.de dona.inter virum. Et igitur illa est isto ca
su presumenda propter consensum,quem generaliter pre
stat nurus socero in seruo dotali manumittendo: quoniā
coniunctionis ratio presumptam donationem inducit.l.
si seruus communis.ſ.de dona.inter vi.maxime in re mo
dica:vt in.l.vtram.in eod.tit. Modica autem res ius pa
tronatus a iure reputat:vt patet:quia qui id habet, pro
pter illud non dicitur locupletior.l.nemo predo.§.locu
pletior.ſ.de reg.iu. ¶ Et ſi pur velles dicere, q̄ etiam in
ter coniuges valet quo ad omnia donatio iuris patrona
tus,per.d.l.quod ſi vir.igitur presumi debuit ex prestatio
ne generalis consensus in manumissione illius donatio
inter coniuges ratione coniunctionis, prout presumitur
inter socerum ꝛ nurum. Respondeo, q̄ in marito noluit
donationem presumi propter legem dicentem,q̄ regula
riter non debet circa idem duplex concurrere specialitas
l.i.C.de dot.promiſ. Concurreret autē duplex isto casu, ſi
presumeremus donationem iuris talis marito. Prima
specialitas foret,q̄ donatio iuris patronatus valeret in
ter coniuges:vbi alias regulariter est prohibita. Secun
do,q̄ presumeretur donatio,vbi alias non presumeret.ſ.
de solu.l.ſi cum aurū.ſ.de proba.l.cum de indebito.de re
nunc.c.super hoc.cum ſi. At in socero non concurrit: niſi
specialitas vna.ſ.donationis presumptę:quoniā inter so
cerū ꝛ nurū donatio est permissa:vt in.d.§.socerū. ¶ Se
cundo.§.iste vult, q̄ ſi socer iste manumittat seruū dota
lem inaudita nuru:non valeat huiusmodi manumissio: li
cet intelligat valida manumittente marito, fauore liber
tatis.ſ.co.l.dotalem seruū.C.de iure do.ꝛ ſi dotis.§.ma
numissio.l.seruū dotalem.C.de ser.pi.da.l.i. ¶ Et ſi dicas
quare non valet manumissio soceri inuita muliere: vt illa
mariti: cum concurrat vtroq; casu identitas libertatis?
Respondeo,q̄ noluit lex permissam alienationem rei do
talis fauore libertatis in persona mariti extēdere ad per
sonam soceri:ne fauor prohibitionem alienationis dotis,
ipſi doti concessus: vt.l.vnica.§.ꝛ cū lex.C.de rei vxo.act.
ꝛ in authen.siue auie.C.ad Velle.cū ſi.nimis diminueret,
quod contingeret ſi socer ꝛ maritus manumittendi facul
tatem haberet. Magis enim fauere voluit restringendo
hanc permissionem alienationis libertatis fauore conces
sam marito ipſi mulieri, que tractat de damno vitando,
q̄ extendere ad personam soceri,fauendo ipſi seruo dota
li,qui certat de lucro libertatis captando.arg.C.de con
di.l.ſi.C.de iure delib.l.ſi.ſ.de regu.iur.l non debet.§.in re
17 obscura.cū ſi. ¶ Et secundū hoc † erit hic casus vnicus.
ꝛ singu.ſm me in hoc.ſ.q̄ legis derogatiue introducte fa
uore certe persone,que certat de lucro captando, non fit
extensio ad alium casum per identitatem rationis: vbi ſi
fieret extēſio, preiudicium incurreret,qui certat de dam
no vitando. Et hoc sic deducit:fauore libertatis legi pro
hibenti alienationem rei dotalis derogat lex concedens
potestatem marito seruū dotalem manumittendi etiam
inuita muliere:vt in.d.l.dotalem.cū a.ijs allega.certe vult
iste.§.quod dispositio legis derogatiue fauore lucri liber
tatis,captandi inducte,non extendatur ad personam so
ceri in preiudicium mulieris,que certat de damno vitan
do:ꝛ consequenter,ſi socer manumittat inuita muliere,sit
manumissio nulla.vnde cessant leges loquentes de mate
ria manumissiōis ꝛ iuris patronatus ex ea que fit in per
sona mariti.ꝛ nunc habes veritatem huius.§. Et ſi dicere
licet,nostris maioribus incognitam. ¶ Ceterū,q̄ habea
tur consyderatio iuris patronatus dum est manumissus
seruus,qui subiectus erat restitutioni:licet Bar.contra
dicat ꝛ pessime:q̄do casum apertissimum in.l.in summa.
§.ſi seruum.in secundo responso.ſ.de condic.indeb.ꝛ hec
sufficiant pro intrinseca materia huius.§. ¶ In ead.ibi,
18 vel dic negationes duas facere affirmationem ꝛc. † male
dicit in casu.§.quia cum quelibet ex negationibus referat
ad diuersa:igitur omnes negant:ꝛ non affirmant:vt in.d.
l.i.C.de ser.fugi.cum ſi. ¶ Ulterius ſi dicendum quod doct.
mod.tradunt hic materiam interpretationū ad leges vel
constitutiones pertinentium,in iure valde diffusam:ꝛ li
cet ipſi conentur certas theoricas tradere: nihilominus
impossibile reputo modo aliquo determinate posse doce
re:nihilominus tamen ex quo via ad rem ipſam presentē
a maioribus nostris tradita est,nos sequi illā feliciter co
nabimur,prout intellectus suggeret,ꝛ legalis sapientia
19 ministrabitur. ¶ † Est igitur sciendū,quod † inter varia
interpretationū genera, que narrat gl.in.l.i.ſ.de orig.iu.
ꝛ in.l.i.§.qui operas.ſ.ad Tertull. Duplex est de qua ad
presens tractaturi summus.ſ.restrictiua ꝛ extensiua. Pri
mam tractat Bar.in.l.i.§.nunciatio.ſ.de no.ope.nun.ꝛ in
l.omnes populi.ſ.de iusti.ꝛ iu.ꝛ in.l.non dubium.C.de le
gi. Bal.in rub.C.qui accu.non pos.ꝛ aliquid in.l.momen
tanee.C.qui leg.perſo.ꝛ in.l.cum quis.§.iniuriarum.ſ.ſi
quis cau.ꝛ.d. Bar.de Salic.in.l.ij.C.de nota. Nos autem
vt alium modum,q̄ ipſi videamur scire seruare, lōge co
piosius procedemus per regulas ꝛ fallentias. ¶ Sit igit
regula,quod lex seu constitutio generaliter vel indefinite
loquens, generaliter debet intelligi.ſ.de lega.prestan.l.i.
§.ꝛ generaliter.ſ.de test.mi.l.in fraudem.in ſi.de pub.l de
precio.de lega.ſ.l.ſi pluribus.de maio.ꝛ obed.c.solite.extr.
dist.c.ſi Romanorum.xxxj.q.i.c.quod ſi dormierit. ¶ Fal
20 lit † primo propter persone maiorem excellentiā. Ad hoc
potest allegari tex.ad propositum valde no.ſ.de excu.tut.
l.sed ꝛ reprobari.§.amplius.versi.valde tamen.vbi a lege
generaliter dicente,qō alibi exercens artem leg.q̄ in loco
originis nō excusatur ab onere tutele in loco originis: ex
cipitur vir valde excellens:quoniam ille alibi docēs in lo
co originis ab oneribus immunitatem habet. ¶ Secun
do potest allegari tex.no.in.l.ſi cum dies.§.ſi arbiter.ſ.de
arb. vbi lex generaliter dicēs,vt arbiter extra locum cō
promissi non possit sententiam ferre:ita restringitur,vt nō
comprehēdatur arbiter dignitatis vel preeminētie excel
lentis:quoniā ille extra locū pronunciare poterit. ¶ Ter
tio potest allegari tex.valde no.in.§.bis omnibus authorita
tibus.lxj.dist.vbi canon prohibēs laicū eligi in episcopū,
ita restringit,vt nō comprehēdatur laicus,qui singularis
tate bone vite resplēdet,prout contingit in Ambrosio,Ni
colao,ꝛ Severo,qui propter meritū vite singularis ex lai
cis ad episcopatū fuerūt assumpti. ¶ Quarto pōt allegari
tex.in.l.ij.C.de sen.ex peri.reci.ꝛ.c.ſi.de re iud.in.vi.vbi lex
ſ.generaliter dicēs iudicem nō posse sentētiam per aliū le
gere,ita restringit,vt ille non cōprehēdat:qui excelleti di
gnitate polluerit:sicut est episcopus,vel prefectus ꝓtorio.

a ¶ Paruitatem. Adde tu de istis minimis. ⁊ vide dictū Bart. in l. diuus. ff. de bo. dā. in fi. ⁊ Ang. in l. fi. C. eo. ⁊ Bar. in l. illud. C. de cupress. lib. x. ⁊ ibi Ang. in l. fin. qui dicit in his minimis stari iuramento administratoris. Bald. in addi. Spec. in tit. de posi. in vi. col. ver. porro contra eum, qui agit vt tutor. Bar. in l. leuia. in fi. ff. de accu. Bal. in c. cū J. A. extra de re iudi. alle. gl. in proe. Sexti, in ver. filijs. in fi. que dicit generali⁹ inspici: nec curandū de modico. ⁊ in auk. mi notis debitor. C. qui da. tut. poss. vide tñ in cōtrariū dictū Bal. i. l. fi. circa fi. ver. sed renocatur in dubiū. C. com. ⁊ que ponit Lud. Ro. in. l. diuus. ff. ad Sill. vbi de gabella nō solu ta. ⁊ eundē in. l. §. pe. e. ti. ⁊ Bal. in. l. fi. in. j. col. C. de edi. act. ⁊ tex. ⁊ ibi Bald. in. l. j. §. vltim. versicu. proinde. ff. de edil. edic. vbi vulneris appel latione non ve nit modica scis sura: nec vulnusculū. Itē adde ⁊ vide Bal. in. l. fina. C. de sepul. vio. vbi de pena corporali, q̄ debet imponi i defectū pene pecuniarie. et aliqua p Are. in 2si. lxx. col. fi. ⁊ vide relata per Barb. in c. testimoniū. colū. xvij. extra de testi. in ver. faciat elegās. ⁊ singulare dictum Bald. in. l. apud antiquos. et vide eundem in. c. adeo. de rescriptis. vbi quod facilius dispensatur cum habente plura beneficia parua, quam cum habente vnum beneficium pingue. ⁊ vide in. c. si motu proprio. de preben. in. vj. ⁊ ibi Domi. vbi, q̄ materia beneficiali, taciturnitas reddit literas subreptitias. ⁊ vide aliqua per Barb. in consi. lix. col. fi. ⁊ in. c. si proponente. col. pe. circa fi. de rescrip. vbi, q̄ non dicitur parum a quo depēdet magnus effectus. ⁊ Bal. in. l. edem. col. iij. C. loc. ⁊ in rub. de contrab. emp. in. g. q. ⁊ vide etiā ad dicta hic eundē Lud. in suo not. xviij. ⁊ in consi. lxxxiij. circa me.

¶ Quinto potest allegari tex. in. c. vbi periculum. de sen. ex. com. in. vj. vbi constitutio generaliter sententiā ex communicationis vel suspensionis emittens, ita restringit, vt illi non cōprehendant, qui preeminentie dignitate pontificali extiterint insigniti. Et alia his similia subdam in materia restrictionis, que contingit propter gradū persone ⁊ propter peritiam seu prudētiam prematuram. ¶ Sed 21 huic fallentie † refragatur. cannotuit. de elec. c. de mulcta. in fi. de preb. vbi tex. videntur velle constitutiones generales includere ⁊ personam excellentis scientie, ⁊ bonitatis, adeo q̄ propter hoc restrictionem nō accipiat: licet ea excellentie qualitas inducat superiorem ad iuste dispensandum. vnde sunt hec argu. quod licita est trāsgressio Boñ. statuti prohibentis doc. forensem assumi posse ad lecturā ordinariam de mane, si in forensi detur excellentia: vel saltim hec sit iusta causa propter quā moueri possit ad dispēsandum. ¶ Secundo fallit † propter persone vilitatem. 22 Ad hoc allegare possumus text. l. sed si vnius. §. filio. ff. de iniur. vbi lex generaliter dicens, q̄ pater cōtradicente filio remittere potest iniuriā filio illatam: ita restringitur, vt non comprehendatur pater, qui vite vilitate sordescit. ¶ Secundo ad idem tex. in. l. si cum dotem. §. eo autem tē pore. ff. eo. ⁊ l. si filiusfamilias. ff. de procu. vbi lex generaliter loquens patri competere actionem dodote exercitiū ⁊ facultatem prestandi consensus, filia ad eam agere nolē te: ita restringitur, vt pater vilis vite non comprehendat. ¶ Tertio ad idē. l. si lenones. C. de epis. aud. ¶ Quarto ad idem tex. no. ff. de ri. nup. l. senatus filia. vbi lex liberis concedens propter patris dignitatem beneficium: ita restringitur, vt ad liberos non extendatur qui vilissimam vitam agunt. ¶ Quinto ad idem tex. sing. in. l. ff. in co. ti. ⁊ in. l. si patrona. ¶ Sexto ad idem tex. in. l. ij. ver. ⁊ si persona. C. vt intra cer. temp. vbi lex generaliter mandans pro aliquo delicto a iudice penā infamie irrogari: ita restringitur, vt non comprehendatur ille, qui vilissimam vitā ducit, q̄ ei parum, vel nihil infamie superaddatur. imo tūc ista est iusta causa mutationis pene. Ad idem. ff. de accu. l. bos accusare. §. omnibus. ¶ Septimo ad idem quod no. do. Bal. in. l. consentaneum. C. quo. ⁊ quan. iud. vbi dicit legem generaliter loquentem prohibētem mulierem capi: ita restringi vt non comprehendatur persona, que in vili tate vite est cōstituta propter meretricium. ¶ Aduerte: 23 † q̄ Jo. And. in addi. Spec. in rub. de iniur. ⁊ damno dato. videk istud mirabiliter limitare. ff. vt procedat: nisi ipsa meretrix sit cōiugata: quoniam tunc propter coniugium detrimentum, quod alias patitur propter vite vilitatem euitabit. vnde infert vt constitutio reddens iniuriam vel offensam illatam meretrici impumibilē, ita restringatur: vt ad meretricem coniugatam non extēdatur. Quod est valde not. fundat se ex. l. si vxor. §. i. fin intellectum cōmunem. ff. de adult. vbi patet. q̄. l. si ea. ⁊. l. que adulterium. C. de adul. prohibens accusationē illiciti coitus cum meretrice commmissi, non extendatur ad meretricem coniuga

b ¶ Omissa solennitas. ⁊ q̄ modice solēnitatis omissio nō vitiat. adde tu Bar. in. l. leuia. in fi. ff. de accu. ⁊ eūdē Lud. in. l. j. col. iij. circa princ. ff. de assess. ⁊ in cōsi. cclxij. in fi. ⁊ qō no. Bal. i. l. obseruare. §. pficisci. col. vlt. ver. lxxiij. ff. de offi. pco.

c ¶ Vituperatur. Adde tu ⁊ vide glo. no. xxxij. q. j. c. apud misericordem. ⁊ not. in. d. l. quamuis.

d ¶ Dominis debitor. adde tu eūdē Lud. in. l. j. col. xiij. ver. circa. ff. dicta aliud tñ no. ff. si cer. pe. ⁊ no. verbū Fede. de Se. in cōsi. ccxij. ⁊ Barb. in repe. rub. de reb. eccl. non alie. cbar. vj. versu. viij. limita. ⁊ adde relata per Domi. in. c. q̄q̄. de vsur. lib. vj. vbi q̄ vsurarius pōt testari de rebus minimis sine solēnitate. ⁊ refert Barb. in rub. extra de testa. ⁊ vide etiā tex. in. c. peruenit. el picolo. extra de sen. excō. ⁊ in. l. si quis. §. iudex. ff. de relig. ⁊ Lu. in. l. arbitro. ff. q̄ satisd. cog.

tam. vnde illud dictū summe notatur: quia est magna declaratio ad sententiam Bal. in. d. l. consentaneum. ¶ Ter 24 tio fallit propter † rei paruitatem. a Et ad hoc primo pos
a sumus alleg. tex. sing. in. l. decurio fortunam. C. de decu. li. x. vbi lex generaliter alicui graui persōnarum prebēs immunitatem ab oneribus, ita restringitur vt non extendat ad concessionem immunitatis ab onere: quod breui tēpore potest expediri. ¶ Secundo ad idē tex. not. in. l. mediterranee. C. de anno. ⁊ tri. li. x. vbi lex generaliter mandās quid fieri, in quo explicando sumptus requirit: ita restringitur, vt non includatur casus ille, in quo esset maior sumptus, cū valor ipsius rei ad explicationē ipsius faciēdus. ¶ Tertio ad idē tex. no. in. l. ij. §. qō si penitus egemis. ff. tractari. j. ad Tertul. vbi lex sub pena generaliter mādās matribus, vt petāt tutores filijs pupillis: ita restringitur, vt non extendat ad casum, in quo ipsius pupilli patrimonium sit pusillū, ⁊ quodāmodo nullius valoris. ¶ Quarto ad idem. j. de leg. j. l. senatus. §. Marcellus. vbi lex generaliter, prohibens legari edibus adfixa: ita restringit, vt non extēdatur ad legatū, qō sit eorum, que adfixa sunt annullis ⁊ vinculis. ¶ Quinto ad idē tex. in. l. j. circa fi. de ventre inspi. vbi lex generaliter inualidans actū ratione solēnitatis omisse ita restringitur, vt non extendat ad casum,
b quo omissa est solennitas. Pro quo regula valde not. j. de reg. iur. l. ⁊ fi nihil. sic dicens: ⁊ fi nihil ex solennitatibus immutādum sit: tamen ex pretoris arbitrio, vbi equitas suggerit aliud, immutatio erit. In arbitrio autē pretoris id esse debet, vt propter parue solennitatis omissionem, actum non decernat inualidum. Qui enim parū trāsgre-
c ditur, non vituperatur c. j. de condi. ⁊ demon. l. Fusius. ⁊ ita semper illam. l. allegabat Bald. ¶ Sexto possumus allegare. l. j. §. proinde. ff. de edil. edic. l. quesitū. §. potest. j. de re iudi. ⁊. l. item apud Labeonē. §. questionis. j. de iniur. l. j. §. qō si vulnerati. j. ad Silla. vbi lex generaliter de vulnere seu infirmitate loquens, ita restringit, vt ad vulnusculum seu febriculam non extendat. ¶ Septimo possumus hic fallentiā probare: vt in auth. nisi breuiores. C. de sen. ex pericu. rec. ex. l. leuia. j. de accu. vbi lex tradens solennitatem procedēdi in causis ciuilibus vel criminalibus, ita restringitur vt non extendatur ad causas, in quibus deducunt viles res ciuiliter: vel leuia crimina criminaliter. ¶ Octa
d no ad idē gl. not. in auk. minor. d C. qui tu. da. pos. dicēs legem generaliter prohibentē debitorem sua creditorē decerni posse tutorē ita restringi, vt non extendat ad debitorem seu creditorem modice quātitatis. ¶ Nono ad idē l. plebiscito. ff. de offi. presi. ⁊ l. solent. §. non vero. ff. de offi. procon. ⁊. c. statutum. de rescrip. in. vj. dicens iura generaliter prohibentia ius dicenti receptionem munerum, ita restringi, vt non extendatur ad pancam rem breui tempore consumibilem. ¶ Decimo ad idem. c. si questionis. de simo. dicens iura generaliter dicentia munera a petente beneficium data crimen inducere simonie: ita restringi, vt non extendatur ad munera parua consyderata qualitate persone dantis ⁊ recipientis. ¶ Undecimo ad idem tex. not. in. l. non tantum. in princ. ⁊ in. l. isti tres. §. cum qui. ff. de excu. tuto. vbi patet iura dicentia generaliter supportationem oneris trium tutelarum inducere excusationē a tutela quarta, ita restringi vt non extendatur ad tutelā quartam, que pauci oneris affutura est: vel quia paruum est patrimonium, vel paruo tempore duratura. ⁊ probabitur etiam ista conclusio ex his que infra dicam in fallentia propter rei nimiam vilitatem, seu sterilitatem. ¶ Vltimo probatur ex eo, quod not. glos. singulariter. xi. qō. iij. c. non licet. dicens legem generaliter permittentem aduocato, seu doctori consulenti petitionem sue mercedis seu salarij: non extendi ad eum, qui cum pauciſſimo labore et sine chartarum reuolutione exercitio aduocationis seu consulendi se cōfecit. Illi enim denegatur salarij petitio. Sed aduerte: quia glossam illam reprobat Joan. And. ⁊ recte in addit. Specu. in titu. de sala. in. §. sequitur. circa fin. Et quia tūc remunerari debet labor preteritus, propter quem de presenti sine chartarum reuolutione de iure respondere potest, posito, quod non remuneretur labor presens: quia modicus: alias tamen sequeretur quod melioris conditionis esset imperitus, qui ratione modice insistentie ad studium, omnia cum labore haberet reperire, quam peritus qui longo sudore maximoq̄ vigilijs

ita in preteritum laborauit:vt in presenti eminentis scientie sit adeo:vt que didicit cordi,non charte habeat.quod esset absurdum.⁊ hoc bene no.quia paucissimi sciũt illius
25 gloss.reprobationem. ¶Quarto fallit † propter persone gradum. Ista fallentia potest primo probari ex tex.no.in l.quoties.C.de dign.lib.xi.vbi patet legem generaliter dicentem citationem posse fieri verbo: ita restringi, vt non extendatur:cum est cĩtãdus ille,qui presidet in aliquo casu dignitatis illustris: quoniam citari debet in scriptis. ¶Secundo ad idem glo.ord.in l.desertoꝛ.§.pena militis.j.de re.mili.dicens iura mandantia aliquem occasione delicti commissi suspendi,restringi ad plebeos:non autem ad illos,qui sunt in gradu militie:quemadmodũ nec ad decuriones,⁊ his similes:vt patet.j.de pen.l.capitaliũ. §.non omnes.⁊.§.ij.⁊.l.more.§.iste fere. ¶Tertio ad idẽ l.quacunq;.de procu.vbi patet legem generaliter dicentẽ liberam esse,per se,vel per procuratorem litigare: ita restringi,vt non extendatur ad personam gradus illustris: quoniam ille nõ per se sed per procuratorẽ debet litigare. ¶Quarto ad idem tex.in.l.fi.C.de iniu.vbi patet legem dicentem,q; ad causam criminalem agitandã:cuius pena est arbitraria:non potest constitui procurata restringi: vt non extendatur ad personã gradus illustris. ¶Quinto ad idẽ in.l.medicos.C.de profes.⁊ medi.lib.x.⁊.l.ne quis. C.de aduo.di.iud.vbi patet legem permittentẽ citationẽ realem,hoc est,capturam persone:vel in.positionem onerum personalium:ita restringi,vt non excludatur doctor. ¶Sexto ad idem tex.in.c.dilecti.de arb.vbi patet legem prohibentẽ in mulieres posse compromitti.C.eo.l.fi.ita restringi,vt non extendatur ad illã,que est in aliquo gradu excellentie,vel dignitatis. ¶Septimo ad idem tex.in.c.j. in fi.extra de offi.ord.li.vj.vbi patet,legem generaliter dãtem vicarijs illam iurisditionem,quam habent ordinarij constituentes:ita restringi,vt non intelligatur eis cõcessa iurisditio in personã,que sit in aliquo gradu dignitatis illustris.vnde vicarius archiepiscopi non intelligit habere iurisdit onẽ in persona episcopi.Vel vicarius potestatis nõ intelligitur habere iurisditionem in personã vnius ex dominis,seu ex vexilliferis,qui in his modernis ciuitatibus.que vmbram libertatis obseruant, locum illustrium obtinent. ¶Octauo ad idem.c.ij.de offi.deleg.lib.vi.vbi patet legem generaliter dicentem:in delegatum cõtumacem propter contumaciam statim promulgari posse ex cõmunis sententia:ita restringi,vt non extendatur ad eum contumacẽ,qui esset in aliquo dignitatis gradu:vt puta si esset episcopus. ¶Ilono istud apparet ex.l.milites.C. de quest.vbi patet iura dicentia cum aduersus quẽ laborant indicia de commisso delicto,posse subiici torture:locum non habere,nec extendi ad illum,qui est in aliquo dignitatis gradu vtili reipublice. ¶Decimo ad idem, qõ no.Bal.in.c.i.§.sacram.de pa.iur.fir.in vsi.feu.dicens legẽ prohibentem donationem inter patrem ⁊ filiũ in potestate,ita restringi,vt non extendatur ad parentẽ,qui foret in gradu dignitatis illustris, puta regem.ar.l.donationes, quas diuus.C.de do.inter vir. Fuit tamen hoc dictũ oriģinale Oldr.in consi.suis.consi.cxlix.secundum verum ordinem. Posset etiã ad hoc allegari omne id quod.j.dicã in fallentia restrictionis propter summũ principẽ. Posset etiã alleg.l.miles.j.de iudi.⁊.l.milites agrũ.de re.mil.l. filiusfamilias.§.veteramus.ã.de procu.⁊ totus ti.de testa. mil.⁊ plura alia,que reperire laboriosum potius foret, q̃s
26 vtile. ¶Quinto fallit † propter persone [a] intellectus elegantiam ⁊ bonitatẽ. Istud primo probat ex eo q; no.sing. Inn.in.c.cũ in cũctis.de elec.dicens,q;.l.magistros.preallega.⁊.l.nemini.C.de aduo.di.iudi.volentes neminẽ posse ad gradum doctoratus assumi:nisi ex facto examine diligenti probatus fuerit peritissimus,ita restringi,vt nõ extendatur ad parum scientem:dummodo sit optimi intellectus,adeo:vt spes sit de eo in futurum maioris peritie: quoniam ille potest licite promoueri,quod est valde not. ¶Secundo id probatur ex glo.in.l.j.C.de anno.cini.li.x. dicente legẽ dicentẽ doctores preferri scholaribus:⁊ mandãdos esse scholares si preceptoribus debitum honorẽ non exhibeant.C.de offic.di.iudi.l.singuli.ita restringi,vt non extẽdatur ad doctoꝛẽ nomine,non effectu: q; nõ preferet illi.Et enim imperito doctori scholaris optimi intellectus ⁊ peritie preferendus est etiã in honoribus ⁊ com-

a ¶Quinto fallit.Adde ⁊ vide ad hãc fal.vnũ no.verbũ ciusdẽ cccclxvj.⁊ vide tex.not.in.l.ad bestias.j.de pe.in ver.sed si eius roboris vel artificij.vbi singulariter dicit iudicẽ supersedere debere in executione damnati:si populus motus est ad supplicandũ superiori propter dãnati singularẽ industriã:qua reipublice vtilitatẽ afferre potest.qõ refert etiã Lud.in repe.l.j.j.de re iud.in fi.

moditatibus.⁊ hoc tene menti:q; valde not.vt enim alibi b dicit canõ,qui peritus est doctor honorẽ affert cathedre, ⁊ sibi illã attribuit:qui vero imperitissimus,iniuriã sibi facit.⁊ cathedre.dicit tex.in.c.multi.xl.dist. ¶Tertio istud probat ex tex.singu.fm vnam lec.in.l.j.C.qui ⁊ aduer.quo dicente,q; lex dicens minorem ex contractu mutui presumi lesum:ita restringi,vt non extendatur ad minorẽ boni intellectus ⁊ industriosi:quoniã ille lesus nõ presumetur: imo sibi incũbet lesionis probatio. ¶Quarto probat ex cad.l.fm aliã lect.dicẽte iura dicẽtia minorẽ lesum debere restitui:non habere locũ in minore intellectus industriosi ⁊ summe peritie. Illi enim q̃ius leso, restitutio denegat. de quo dicit vt ibi no.⁊ in.l.professio.in glo.C.de mu.patri. ⁊ in.l.minor.xxv.an.omissam.ã.de mino.⁊ vide etiam per Bal.in.l.j.§.interdum.j.de excu.tut.⁊.l.sed milites.§.iam autem. ¶Quinto probatur ex tex.t.c.puberẽ.⁊.c.fi.extra de despon.impub.vbi patet iura dicentia masculum non nisi post.xiiij.mulierem non nisi post.xij.intelligi legitime etatis ad matrimonium contrahendum:ita restringi,vt non intelligatur cum potentia sexus,seu prematura defe-
27 ctum supplet etatis. ¶Sexto fallit † propter pacis inductionem faciliorem seu eius inducendam cõseruationem. Ista fallentia primo probatur ex not.tex.in.c.ij.de despõs. impu.vbi patet dicta iura designantia dictam etatem legitimam ad matrimonium contrahendum: ita intelligi: vt non extendatur ad casum,quo ex cõtractu matrimonij sequitur pax inter alias inimicos. Tunc enim propter bonum pacis valet contractum matrimonium etiã in etate legitima. ¶Secũdo probatur ex text.sing.in.c.j.§.si quis hominem.de pac.te.in vsi.feu.vbi patet iura dicentia filiũ teneri ad prestanda alimenta etiam patri bannito:ita restringi,vt non extendatur ad casum,quo contingit banniri propter pacem fractam:q; tunc posset licite denegari. Et huius est ratio:q; metu maioris pene inducitur quis
28 ad ipsam pacem conseruandam. ¶Septimo fallit † propb pter scandali euitationem. Ista fallen.probatur ex tex. in.l.qui cedem.j.ad leg.Cor.de sicar.⁊.l.filio exheredato. §.quid tamen.de inoff.test.vbi patet legem mandantem suspẽdi ex aliquibus causis sententie executionem:ita restringi,vt non extendatur ad casum,quo executionis dilatione generaretur scandalum,quoniam illa debet accelerari. ¶Secundo probat ex tex.c.si quando.de rescri.et cum teneamur.de preb.vbi patet iura dicentia rescriptis principis statim fore parendũ:ita restringi vt nõ extenda tur ad casum,quo si parit.o prestaretur,generaret scãdac lum.c Tũc enim equo animo dicit se princeps sustinere,si inferior sua mandata nõ duxerit sequenda,ex eo: q; ex eo iudicio in particulari ecclesia scãdalũ generabat. ¶Tertio probat ex eo qõ no.glo.ord.in.c.⁊ si illa.j.q.vij.⁊.c.apostolica.viij.q.j.⁊.c.principalẽ.ix.q.iij.⁊.c.supina.xxv.qõ.j.⁊ ex his que no.in.c.literas.de resti.spo.⁊ in.c.preposuit.de concess.prebẽ.vbi patet iura dicentia omnia posse summũ pontificem sicut Deum:ita restringi,vt non extendat ad casum,ex quo per cũ facto sequeret decoloratio status ecclesie:⁊ consequenter scandalũ:quoniã id non potest facere.Ad hoc qõ no. Innoc.in.c.inquisitionis.de sen.excom.
29 in repe.sua,† dicens,non esse sustinendum pontificẽ:cum quid facit contra statũ ecclesie generalẽ,eo;q; ex hoc presumitur scandalũ euenire debere.Ad idem recte inducit
d qõ not.do.Floren. d in.c.perpendimus.de sen.excommu. in repe.sua,dicens,Papã nõ posse beneficiũ tollere clericis cõcessum,vt sub secundi iudice non valeãt cõuenire:q; per hec perturbaret statũ vniuersalis ecclesie.Quod ego confirmo alia ratione:quia beneficium predictum cõcessum fuit non originaliter ab ipsa constitutione positiua, sed a viua voce diuina:vt not.gl.sing.cxvj.di.Imperator. iustificandã causam,quã habet,⁊ habere pretẽdit.circa medium.⁊ Spec.in ti.

c ¶Scandalum.adde tex.⁊ ibi no.in.l.si vindicari.C.de pe.

d ¶Dominus Florentinus.Adde etiam eundem Lud.in suo not.ccccxiij.

¶Scãdali cuitationẽ.Adde, ⁊ vide aliqua,q̃ etiã ppter scandali euitationẽ fieri non debẽt, que refert Jm. i cle.j.de immu. eccl.⁊ vide oino eundẽ Ludo.in consil.ccclxxxvj. ⁊ dictũ not.Alb. in.c.j.colũ.iij.de cõsti.itẽ tex.⁊ ibi Abb.in.c.ex iniuncto.de noui ope.nunc.vbi dicit veh illi,p quẽ scandalũ venit. ⁊ no.in.c.q scandalũ.de reg.in. ⁊ etiã vide gl.in c.ij.in ver.multi ludo.de tẽp.or. ⁊ aliã.iiij.dist.c. deniq;.in versi. venia.vbi ppter scandalũ euitãdũ,crimina nõnunq̃ transeũt impunita,⁊ etiã vide text.in.c.vt constitueretur. 50.dist.⁊ Inno. in.c.ex parte.de obser.ieiu.dicẽs qõ licet vxores propter probibitionẽ virorũ, non debet indicta ieiunia dimittere: licet votiua voluntaria dimittere debeant.xxxiij.q.vlt. ca.manifestũ.ti circa ea etiã indicta forte propter scandalum euitandũ posset sacerdos dispẽsare.Et etiã adde,qõ propter scãdalũ euitãdũ denegat restitutio,etiã iniuste spoliato:vt not. Host.in summa de resti.spo.§.in casib⁹ ante.vbi multos casus enumerat,in quib⁹ restitutio denegat.qõ dictũ refert fin.Pau. de Cast.in cõsil. 510.qõ inci.Ad de iur.poll.⁊ prop.§.q; in superioribus.versi.ix.scandali.

a ¶ Absq; ordine. quis autē ordo requirat, vide tex. ibi Bar. in l. j. C. de pfes.
b qui in vrbe Constan. lib. xj.

¶ Utilitatē. Adde: vide Barb. in rub. de reb. eccle. non alie. cbar. pe. versi. fa ciat etiā statutū. & vide eundē Lud. in cōsi. ccxvij. & adde dictā Jac. But. in l. si quis nec causam. ff. si cer. pe. vbi si data est bailia quibuscūq; ita tñ vt nō possint facere aliqd i fa uorē bannitorū: qō si aliquis est bānitus, qui sit necessari⁹ reipu blice, q; ipsum rebannire pote rūt: propter pu blicā vtilitatē, q̄ principaliter cō fœderat. Et ad de Alb. de Ro sa. in j. parte sta tutorū. qō. cxcv. incipit, Pone a statuto data est. & tex. in l. ad be stias. ff. de pe. et adde Bald. in l. sed & repobari. i prin. j. de eccu. tut. vbi q; fauo re publice vtili tatis & hominū potest approbo tus reprobari: ḡḡ faerit sibi quæsitum. Et est argumētum, q; ille q; duxit col lateralē, postea reperit eū impe ritum, q; non te neatur ad sala rium: nisi pro ra ta tēporis, quo seruiuit. Itē ad de, q; fauore pu blice vtilitatis & fiscī libell⁹ quali tercunq; possit, sustinendus est. Ita Bal. elegā ter in l. Polla. i fi. C. de his q. vt indi. & vide eūdē in ti. de pa. iura. fir. §. si qs vero. i prin. & eūdē in l. inuit. §. de testi. vbi ratione pu blice vtilitatis i fringit sing. im mun tas. Bart. a in l. quemadmo dū. C. de agri. et cēsi. lib. xj. & Bal. in l. ita vulnera tus. in fi. §. ad le. Aq uil. & in l. hoc mō. j. de condi. & demon. et adde Azo. in summa. C. de meta. li. xi. vbi propter publi cam vtilitatē licī tū est inuito dño fodere in alieno. & vide eūdē Lu. in l. ij. col. vlti. §. so. ma. & Pau. ō Ca. in cōsi. clxij.

Jus autem diuinum Papa non potest in totum tollere: vt. d. c. sunt quidam. cum fi. Item ad idem facit tex. in cap. nulli. de sent. excōmu. vbi dicitur, q; ex eo, quod status ecclesie scandalizaretur, non potest Papa inducere, q; in clericum violentas manus inficiens non incidat in canonem, si quis suadente. adhandat enim canonis lator propter scandalū cuitandum a iure proprio esse desistēdum: vt in. c. nihil. extra de priuile. Et alibi, dominus noster Jesus Christus, cum primum tributū, & si non deberet, iussit rat solui ne scandalizaret eos, quibus ad eternam salutē consulebat, morem gerens: dicit pulcherrime text. xxviij. q. j. c. iam nunc. Accedāt plene not. in. c. nisi cum pridem. §. pro graui. de renunc. & cum ex iniuncto. de no. ope. nunc. & c. qui scandalizauerit. de regu. iur. Est enim seueritati iuris detrahendum: cum ex eius obseruatione contingere potest grauis scandali generatio. dicit tex. in. c. cum consti tueret. ij. dist. ¶ Octauo † principaliter fallit cū propter suspicionē futuri mali desyderatur celeritas. Jsta proba tur ex text. l. si quis officium. §. fin. ff. de rit. nupt. vbi patet iura volentia officialem in ciuitate, cui præest, non posse prestare consensum liberis: vt ibi contrahant matrimonium: vt eod. titu. l. qui liberis. in prin. alias qui in prouincia. ita restringi, vt non extendantur cum ipse consentire querit filie ibidem volēti nubere. Et est ratio: quia ex quo periculosum est morari in tradendo nuptui maturam viro: suspicari potest probabiliter de malo futuro: vt continuo docet experientia. ¶ Secundo idem probatur ex tex. l. oratione. §. fin. ff. de ritu. nup. vbi patet iura volentia in matrimonio liberorum requiri cōsensum patris & aui: ita restringi, vt nō extendantur ad casum, quo tractat de matrimonio femine. quo casu sufficit consensus aui. Et est huius ratio: vt ibi not. tradit glo. ne ex requisitione cōsensus multorum, & dissensione, que inter eos posset generari, contingeret copulam mulieris dilatari: quoniam ex dilatione verisimiliter incurritur in suspicionem mali futuri & infamie. ¶ Tertio probatur ex text. not. in. c. nihil. de elec. vbi patet iura volentia electum ad officium nō posse administrare ante electionis cōfirmationem, vt patet ex. tit. c. transmissa. & eodem titu. c. auaritie. lib. vi. ita restringi vt non extendantur ad electum remotissime absentem a loco, vbi peti debet cōfirmatio. Et huius est ratio: quia suspensio administrationis, que causatur ex pēdentia cōfirmationis, inducit suspicionem futuri mali, & dispersionis iurium ecclesie, seu dignitatis, ad quā quis est electus.

31 ¶ Quarto etiam probatur ex dictis infra in fallentia, que causatur ex periculo in mora. ¶ Nono † fallit propter inordinatam promotionem. Jsta fallentia probat ex text. valde singulari in l. nemo carcerem. C. de aduo. diuer. iudi. vbi patet iura generaliter concedentia priuilegia, vel immunitatem habentibus aliquam dignitatem, ita restringi, vt non extendantur ad promotum per saltum, id est, sine ordinem requisito. quod est diligenter notandum contra istos doc. qui absq; ordine [a] examinis requisito lenato velo promoti sunt ad doctoratus gradum per Cesaream maiestatem. & illi non gaudent prerogatiua doctoralis: nisi aliter exprimatur in priuilegio. Dicitur per saltum promotus quis: vbi non est promotus secundum ordinem iuris: quoniam vbi electio ad aliquam dignitatē fieri debet de vna ex personis eorum, quorum nomina in matricula distribuuntur, electio fieri debet secūdum matricule ordinem. Ille enim debet post obitum prioris eligi, quem immediate post illum ordo scripture matricule continet: vt est casus no. in l. fi. C. de offi. pref. vbi & l. petitionem. C. de aduoc. diuer. iudi. Quod est limitandum, nisi aliquis ex matriculatis maioris splendoris virtute et bonitate refulgeat: quoniam tunc non vitiabitur electio, quamuis preposteretur ordo matricule. argu. optimum in authen. de monach. §. ordinent. & in authen. de sanctiss. epis. §. iubemus. ¶ Decimo † principaliter fallit propter 32
reipublice vtilitatem. [b] Jsta fallentia primo probatur ex b
tex. in l. potioris. C. de offic. re. proui. vbi patet iura dicentia, maioribus a iunioribus honorificentiam esse prestandam: ita restringi, vt non extendantur ad casum, vbi de publica vtilitate tractatur. Tunc enim licitum honorem iunior seniori non prestat. Ad idem de iniurijs. Leum qui nocentem. ¶ Secundo probatur ex text. l. in prouinciali. §. fina. cum. l. seq. j. de no. oper. nunc. & l. mulieri. j. de popu. actio. & l. vt gradatim. §. sed & si lege. de muner. & bono. vbi patet legem dicentē popularis actionis, seu publice accusationis institutionem, cuilibet de populo posse competere: ita restringi, vt non extēdatur ad personam mulieris, seu pupilli, vel alterius: de quo verisimile est, quod non diligēter, sed inutiliter reipublice negotia tractabit. Et ad hoc accedat: quod not. Bal. in rub. C. qui accusa. non poss. ¶ Tertio eadem conclusio probatur per casum in. l. iubemus nullam. C. de sacrosanc. eccl. & in. l. iubemus. C. de nauic. non exeu. lib. x. & l. j. C. vt nemi. lice. in empt. specierum, lib. x. & l. nullus. C. de cursu publi. lib. xij. & c. non minus. de immuni. eccle. vbi patet constitutionem quantuncunque priuilegiatam & generalem alicui etiam pio loco ad priuatam vtilitatem concessam, nunquam id includere in eius inclusione publice derogetur vtilitati. Et ad hoc accedāt que no. Dy. in l. si ex toto. de lega. j. Cuius dicta refert Joan. Andr. in addi. in titu. de censi. §. nunc dicendum. in addi. que incipit, Per hanc &c. ¶ Quarto eadem fallentia probatur in casu valde singula. in l. decurio. C. de silen. lib. xij. vbi secundum intellectum glossi. vbi patet quod per generale rescriptum seu generales clausulas, nō obstante, seu etiam generalem constitutionem: non construe derogatum alicui collegio gratia publice vtilitatis: vt in casu. d. l. in priuilegio cōcesso collegio seu vniuersitati studionum. Constat enim ea priuilegia que concedebantur decurionibus gratia publice vtilitatis eis esse concessa: vt propter labores quos ipsi patiebantur per gubernationem reipublice. Nō enim erant alij decuriones, quam reipublice consiliarij: vt not. glos. C. eodem titu. & in rubr. C. de decu. lib. x. & in. l. sed & si ex dolo. §. fed an municipes. ff. de dolo. & in. l. nulli. §. quod cuiusq; vniuer. in. l. pupillus decuriones. j. de ver. significa. & ad hoc continuo commenda cordi, de qua valde letatur Bald. C. in j. constitu. Cod. §. in quibus. & in. l. non plures. C. de sac. sanc. eccl. ¶ Quinto hec fallentia probatur in. §. ex hoc. in. §. hoc vero inbemus. in authen. vt nulli iudic. & in authen. de manda. prin. §. si quis autem, quid tale. que iura allegat glos. de precib. Imper. offer. en. l. nec damnosa. que est canonizata. xxv. q. ij. c. nec damnosa. vbi patet legem dicentem crimen sacrilegij incurrere, qui principis rescripto non obsequitur statim: ita restringi, vt non extendatur ad illa rescripta principum, que in preiudicium publice vtilitatis emanarunt. Illis enim non aliter inferior tenetur parere: nisi emanet secundum rescriptum conforme primo: vel nisi postea non uerit motu proprio principis: non ad alterius postulationem. Casus est singu. in l. j. C. de pe. bo. fub. li. x. ¶ Sexto probatur in tex. l. non omnis. §. fin. j. de re mili. vbi patet legem generaliter dicentem exuli, per millam, nisi per principem concedi posse remeatum: vt patet. j. de pe. lega. & plene not. Bart. in. l. is qui reus. j. de pub. iudi. ita restringi: vt non extendatur ad casum in quo inferior remeatū concedere vellet, ratione vtilitatis publice. ¶ Septimo probatur ex casu sing. c. ij. de feud. vbi patet legem generaliter dicentem, sibi debitum perdere illum, qui vt potentioris sentiat patrocinium in eundem cessionis titu. actiones tranffert: vt patet. C. ne li. po. li. x. ij. & de alie. iud. c. ij. ita restringi: vt non extēdatur ad casum, quo agitur de vtilitate publica, puta: quia ecclesia videns rem suam ab alio potentiori possideri: per se ipsam recuperare non posse: cedit illam potētiori, cuius patrocinio sequatur recuperatio. Hoc enim tunc fieri potest: nec incidit ecclesia in penam illius tituli. Et ratio est publica vtilitas, que consistit in conseruatione ecclesiastici patrimonij. quod tene menti: quia est magna limitatio ad illum titulum. ¶ Octauo probatur ex. l. si quis in graui. §. hi qui. j. ad Sillanianum. vbi patet legem generaliter prohibentem aliquibus casibus seruorum manumissionem: ita restringi, vt non extendatur ad casum, quo illa manumissio fieri queritur propter publicam vtilitatem. ¶ Nono pro batur ex. l. j. C. vt nemini liceat in empt. specierum. libro x. vbi patet legem dicentem generaliter ius contrahendi esse ab

esse ab initio voluntarium: ita restringi vt non extendatur ad casum, quo ipsa respublica vellet compellere suos
a ad emendum[a] id, quod penes se est corruptibile, & absq; spe conservationis. Casus est singu. ibi sm vnam lec. glo. ¶ Decimo id probatur ex casu singu. in l. j. C. de cond. in pub. hon. re. lib. x. vbi patet legem generaliter prohibentē in venditione mercium misturam corruptarum cum incorruptis: imo ita admiscens punitur, & habes casum no. sm vnam lectu. glo. in l. saccularij. in princ. j. de extraordi. cri. ita restringi. vt non extendatur: cum queruntur venditores ex publico: quoniam tunc licita est corrupti et incorrupti mistio. quod est menti tenendum. ¶ Undecimo probatur ex. l. j. §. sciendum. ff. de edi. edic. ¶ Duodecimo probatur ex casu in. l. nulli. & l. fortissimo. C. de erog. anno. mili. libr. xij. vbi patet legem generaliter dicentem creditorem non perdere ius petendi debitum sibi, eo: q̄ fuerit constitutus in mora illud recipiendi: ita restringi, vt non extendatur ad illum, qui est creditor reipublice: quoniam si tempore debito illud recusat recipere: facultate illud consequendi priuatur. ¶ Decimotertio probatur in. l. item si verberatum. versic. nunc si forte. ff. de rei vendi. & l. l. Lucius. ff. de cuic. ¶ Decimoquarto probatur ex. l. si pendentes. §. fi quid cloacarij. ff. de vsufruc. Posset etiam probari ex omnibus his que no. Bal. in l. j. C. de bo. red. vel act. vend. faciens quandam summunculam eorū, que specialia sunt fauore reipublice: licet in infinitis deficiat, que necessariū foret addere. & maxime in bis que. ff.
33 posui. ¶ Undecima † principalis fallentia est propter loci, in quo quis se reperit, qualitatem. Ista fallentia probatur primo ex casu not. in. c. licet. de pœnit. vbi patet legem generaliter dicentem vota esse reddēda Deo: ita restringi, vt non extendatur ad casum, quo is qui in certa forma iciunium vouerat, in tali loco se reperit, q̄ non potest ex loci defectu, & rerum requisitarum ad iciunium, votū adimplere: quoniam tunc illud licite transgreditur, etiam non habita superioris licentia, si de facili habere non potest. vt ibi supplet Inno. & Hostiē. ¶ Secundo probatur ex. text. in. c. illa. xij. dist. vbi patet consuetudinem astringentem ad iciunium, vel aliud opus acceptabile Deo: ita restringi, vt non extendatur ad casum, quo abest quis a loco originis: vbi viget illa particulariter: & se transfert ad alium: vbi illa non viget. Quoniam tunc debet seruare cōsuetudinem loci, vbi se reperit: vt dicit canon, peregrinantium voluntate, non sunt laudabiles consuetudines violāde. viij. dist. c. que contra mores. et alibi dicit sic: quisquis rebus preteruntibus vti vult aliter, quam patiantur mores illorum, inter quos versatur: aut intemperans: aut superstitiosus iudicandus est. ¶ Tertio probatur in. c. antiqua. extra de priuileg. vbi patet constitutionem generaliter concedentem in signum singularis prerogatiue Patriarchis ante se crucem facultatem ferendi: ita restringi, vt non extendatur ad casum, quo ipsi intrant vrbem: vel locum vbi est Papa. quoniam tunc carent facultate talis vsus: licet de hoc non curet Imperator, qui vt priuilegiati a se vtantur insignibus Cesareis, tolerat, si illis vtātur, in loco vbi ipse residet: vt habes casum. C. de bono. vehic. l. omnes lib. xj. ¶ Quarto probatur ex casu notabili in. l. idem q̄s. ff. pro soc. vbi patet legem generaliter arctantem debere se absentantem ad constitutionem procuratoris, ita restringi vt non extendatur ad casum, quo quis est in loco, in quo non potest idoneus reperiri. ¶ Quinto probatur ex text. in. l. rescripta. ff. de testa. milit. & l. j. ver. omnes igitur. ff. de bo. poss. ex testa. mi. vbi patet legem generaliter arctantem quemlibet paganum ad confectionem testamenti solemniter: ita restringi. vt non extendatur ad casum, quo quis decedit in loco hostili quoniam ibi militari iure quomodo vult, & quomodo potest testabitur. ¶ Sexto probatur ex eo quod firmant Cy. Jac. de Are. & Bal. in. l. fi. C. de testa. vbi patet dictam legem arctantem ad solenniter testandum: ita restringi, vt non extendatur ad casum, quo quis testetur in rure: quoniā tunc poterit absq; solennitate numeri testium. per illam. l. licet Barto. cōtra per. l. conficiuntur. §. codicilli. ff. de iure codic. q̄ō pro nunc aliter non discutio. ¶ Ultimo probatur ex. l. philosophi. versi. sed & ignominia. & l. sed & milites. §. sed & ignominia. ff. de excusa. tuto. & l. xij. versic. ignominie vltimo. ff. de infa. vbi patet legem dicentem tutorem esse posse infamem: vt allegat glos. in. l. athlete. j. de excusa. tuto. & in. l. j. C. de infam. lib. x. & est casus in. l. j. versic. sed est equissimum. & l. cui eorum. §. fina. cum. l. sequen. ff. de postul. Item & esse posse a procura. vt in. §. fin. insti. de excep. ita restringi, vt non extendatur ad locum, in quo manet princeps: ibi tutele et procura. officio carere debent. quod est notan. ¶ Duo-
34 decima † principalis fallentia est propter rei tenuitatem & sterilitatem. Ista primo probatur ex glo. singu. in. l. xij. C. de agri. & censi. lib. xj. vbi patet legem aliquo casu arctantē colonum ad non recedendum a cultura agri restringi, vt non extendatur ad agrum, qui sterilis est effectus. Propter quod dicit ibi notanter Bartol. quod statuta volentia colonum intra quinquennium non posse culturā agri deserere, quem colere cōduxit: limitari debere, si ager sterilis sit effectus: quoniam tunc poterit deserere. quod est notandum. Ego vero illud declaro, nisi esset colonus reipublice habens non solum agros steriles, sed alios remanentes fertiles: quoniam tunc non potest deserere steriles: nisi relinquat etiam fertiles: vt habes tex. not. in. l. qui vtilia. C. de omni agro deser. libr. xj. licet hoc facere posset colonus priuati: vt est casus not. secundum vnum intellectum. C. de fund. patrimo. l. j. §. vniuersi. eodem lib. ¶ Secundo probatur in cap. terrulas. xij. q. ij. & in authen. item predium. de sacrosanct. eccle. & in. c. vt super. in fi. de rebus eccle. non alie. vbi patet quod constitutio generaliter prohibens alienationem ecclesiastice rei, non extenditur ad casum, quo queritur de alienatione eiusdem infructuose, vel sterilis: licet in minore secus sit. Quoniam alienatio immobilium minori prohibita, extenditur etiam ad fundum sterilem: vt patet in. l. si fundus sit sterilis. j. de rebus eorum. & nunquam veram rationem diuersitatis videre potui: licet multi multa loquantur. ¶ Tertio probatur ex. c. ceterum. extra de donat. vbi patet legem inualidantem generaliter consuetudinem permissiuam alienationis rei ecclesiastice: ita restringi, vt non extendatur ad cōsuetudinem rei ecclesiastice tenuis. ¶ Quarto probatur in. c. de fidelitate. de cap. Cor. in vsibus feudo. quem titulum paucissimi libri habent: vt refert Bald. in. c. i. §. est, et alia. que fuer. prima cau. benefic. amit. in vsibus feudo. vbi patet legem astringentem vasallum ad prestationem seruitij, seu fidelitatis domino suo: ita restringi, vt non extendatur ad vasallum feudi tenuis occasione: quoniam illum ius fidelitatis nō astringit. ¶ Quinto probatur ex eo qō not. Bal. in authen. sed iam necesse. C. de dona. ante nupt. ¶ Sexto probatur ex. l. fin. j. de iure do. & l. ita constante. ¶ Septimo probatur ex. c. propter sterilitatem. de loca. & l. si vno. in princip. & §. item cum quidam. ff. eodem titu.
35 ¶ Decimotertio † principaliter fallit propter personę nimiam seueritatem, seu inertiam. Ista probatur primo ex tex. Leum qui res agit. C. de procu. vbi patet legem dicentem procuratorem post litem contestatam non posse amoueri a procura. officio: ita restringi, vt non extēdatur ad casum, quo ille iners est & contumax in cause prosecutione: quoniam tunc iudex potest illum ex proprio officio repellere. ¶ Secundo probatur ex tex. not. in. l. si vero remunerandi. §. Maurus. ff. manda. vbi patet legem dicentem neminē a proprio officio amoueri debere: ita restringi, vt non extendatur ad aduocatum, qui inique officio suo vtitur, puta: quia de quota litis paciscatur. tūc iudex cui hoc innotescat, potest eum ex proprio officio repellere. ¶ Tertio probatur ex. l. fi. C. de admi. tut. & ex. l. fin. C. vbi pu. edu. de. & l. hec enim. §. fin. j. de suspec. tut. vbi patet proxime dictam generalitatem ita restringi, vt non extendatur ad tutorem negligentem circa administrationem bonorum pupilli. Ille enim a tali officio ad hoc remouet. ¶ Quarto probatur ex. l. ij. §. domino. ff. de bis qui sunt sui vel alie. & in. §. sed & maior. insti. eo. tit. vbi patet legem generaliter dicentem neminem inuitum cogi posse vendere rem propriam: non extendi ad dominū, qui eius seruum nimis seueriter tractat. Ille enim ob nimiā seueritatem compellitur illum vendere alteri magis benigne conditionis. ¶ Quinto probatur ex eo quod no. Innoc. in. c. nisi cum pridem. de renunc. volens per. §. ex graui. in eo. c. regulam dicentem neminem cogi ad renunciandum seu cedendum proprio iure: non extēdi ad episcopum, cuius nimia seueritas seu inertia circa administrationē iurisditionis est apta inducere graue scādalum in ecclesia.

a ¶ Ad emendum. Adde q̄ etiam ad vendendum quandoq; vt notat Bal. in. l. fi pendētes. §. j. ff. de vsufruct.

Ille enim hoc casu potest cogi ad renunciandum episcopatui. ¶ Sexto probatur ex. l. eidem. C. locati. ⁊ c. propter sterilitatem. extra eo. titu. vbi patet regulam dicentē conductorem intra tempus conductionis non posse egire rē conductam: non extendi ad illum, qui in re conducta male versatur. Ille enim repelli potest. ¶ Septimo probat ex authen. qui rem. C. de sacrosanc. eccle. vbi patet regulā generaliter dicentem emphyteotam non posse repelli tē pore contractus durante: non extēdi ad casum, quo rem emphyteoticam male tractat. Ille enim repelli poterit. circa quod vide quod dixi. ſ. eod. l. diuortio. §. ſi fundum. ¶ Octauo probatur ex. c. i. §. quicunq; aduocatiā. de pac. tenen. in vsibus feudo. qui alias est eod. lib. de cle. viol. pacis. c. i. vbi patet dictum in emphyteota procedere etiam in vasallo. ¶ Nono probatur ex. l. fin. Ĵ. ſi a pa. fue. ma. vbi patet legem generaliter dicentem patrem non posse compelli ad emancipationem filij: non extendi ad patrem tractantem aliter filium, quam suadeat paterne pietatis officium. Ille enim ad emancipationem compelli poterit. ¶ Decimo probatur ex text. not. in. l. ſi conuenerit. ſ. pro soc. vbi patet legem generaliter dicentem conuentiones esse seruandas: non extendi ad casum illum, quo is cum quo societas contracta est, ruinosus reperitur: quoniam propter hoc implorari potest societatis separatio ⁊ durā te tempore, quo conuenit durare debere societatē. ¶ Undecimo probatur ex eo, quod dicunt scribentes in. l. pupillorum. Ĵ. de rebus eorum. ¶ Duodecimo probatur ex. c. literas. de resti. spol. vbi patet regulam generaliter dicentem, virum ab vxore separari non posse: non extendi ad casum, quo vir aduersus eam est nimis seuerus: quoniam tunc licite fit separatio habitationis ⁊ thori. ¶ Decimotertio probatur ex bis que dixi. ſ. eo. l. ſi. in princ. ⁊ probabitur ex bis que dicam propter rectoris malam versatio-
36 nem. ¶ Decimaquarta ⁊ principalis fallētia est, propter loci originem vel domicilium. Ista probatur primo ex. c. nullis inuitis. ⁊ c. nec emeritis. lxi. dist. ⁊ in. c. ne pro defectu. de elec. ⁊ in. c. bone. el. ſi. de transla. prelat. vbi patet legem generaliter dicentem liberam esse debere prelati electionem: non extēdi ad casum, quo stante idoneo de propria ecclesia, de cuius prelati electione tractatur: eligere-
a tur [a] quis alterius territorij, seu diocesis: tunc enim electus ille confirmationem non meretur. Secundo probatur ex lege, in ecclesijs. C. de episco. ⁊ cleri. ⁊ in. c. fin. de cle. peregr. vbi patet regulam dicentem liberā esse debere facultatem prouidendi de rectore ecclesie, quo illa vacat nō extēdi ad casum, quo, cum adest idoneus de terra in qua ecclesia est, prouidetur de forensi: tūc est talis prouisio improba. Si tamen de consuetudine introductum sit: vt etiā de forensi prouisio fieri possit: peccat prelatus qui magis communiter eligit forēsem huius loci, quam alterius. co forte: quia ille locus nobilior est. ita dicit text. de institu. c. ad decorem. vt enim alibi dicit tex. nō loci seu generis notabilitas, sed vite honestas, morumq; grauitas, acceptū Deo ⁊ idoneum faciunt seruitorem. de prebē. c. venerabilis. ¶ Tertio probatur ex eo, quod not. glosſ. singu. in. c. ſi proponente. de reſcri. dicens subreptitiū fore reſcriptum, quo impetrat quis beneficium existens in loco, cuius ipse forensis est: si tacet se originem vel domicilium ibi non ducere, eo: quia tacet illud, quod si princeps scimisset, difficilius concessisset. per predicta. Et hec notanda pro doctoribus originarijs seu domicilium habentibus in ciuitate, in qua viget studium: vt illi existentes in honore lecture idonei preferantur alijs idoneis forensibus. ¶ Quarto probatur ex eo quod glosſ. singul. de qua gaudet Bart. in. l. i. C. de Alexand. primatib. lib. xi. vbi patet legem generaliter dicentem, virum maioris nobilitatis preferri debere viro minoris nobilitatis: non extendi ad casum, quo ille quamuis minoris nobilitatis existens, ducit originem ex nobilissima ciuitate: preferendus enim est alteri, quamuis nobiliorem originem gerenti in ciuitate inferiori. Cuius alibi dicat glo. q̄ natus in terra, in qua natus
b est Christus, nō gaudet potiori priuilegio alijs. C. de co-
37 lo. Valeſt. i. lib. xi. ¶ Decimaquinta principalis fallentia est persone hostilitas seu inimicitia. Ista probat per tex. not. in cap. per tuas. extra de simo. vbi patet legem generaliter dicentem in causa criminis enormissimi. pro int est synonima, lese maiestatis, ⁊ hereſis: admitti in testem vel accusatorem quemlibet alias illegitimum: non extēdi ad inimicū illius de enormissimo crimine accusati. Ille enim a testimonio vel accusatione huiusmodi repellitur. ⁊ hoc valde notauit Barto. in. l. in questionibus. Ĵ. ad legem Iuliam maiestā. ¶ Secundo probatur ex text. ſi. cap. ab illo. xiij. questione. iiij. vbi patet legem generalissime prohibitoriam fenoris: non extēdi ad casum, quo fenus cum hoste committitur. Iustum enim, ⁊ licitum bellum licitam facit vsuram. ¶ Tertio probatur ex text. in. l. minime. ſ. de relig. ⁊ sumpt. fune. vbi patet legem generalissime puni-
entem filium committentem parricidium: non extendi ad casum, quo per filium occiditur pater hostis ciuitatis. Et ille text. determinat questionem de qua Dyn. et Bart. dubitarunt, scilicet, an liceat filio occidere patrem bannitum: de qua per eos in. l. ſi adulterium cum incestu. §. liberto. Ĵ. de adulterijs. ¶ Quarto probatur ex cap. quominus noster. xxiij. quest. ij. ⁊ c. vtilem simulationem. xxij. q̄. ſi. ⁊ c. mandatis. xiij. dist. ⁊ l. i. §. non fuit. ſ. de dolo. vbi patet legem punientem dolosum: non extendi ad casum, quando dolus committitur aduersus hostem: licet illi fides seruāda sit: ſi specialiter est promissa: vt dicit tex. xxij. quest. j. cap. noli. ⁊ not. glosſ. ſ. de pact. conuent. ¶ Ultimo probatur ex doctrina legislatoris. Ĵ. de legat. ij. Lucius. §. Lucius Titius Damam. ¶ Decimasexta fallētia est
38 † propter persone substituentis qualitatem. Ista probatur ex tex. no. ij. quest. iij. cap. quia episcopus. vbi patet regulam generaliter dicentem infamem esse posse procuratorem: vt in dicto. §. fi. ⁊ c. accedens. ⁊ O. di non extendi ad casum, quo ille qui vult procuratorem constituere est in dignitate positus. Illius enim procurator infamis esse non potest. ⁊ ita debet intelligi. c. i. ⁊ c. infamis. iij. q̄. vij. et quod not. in. c. Imperatores. de iuramē. calum. ¶ Secūdo probatur ex eo, quod not. Bal. in. l. Cassius. ſ. de iura. vbi arg. ſ. dictorum iurium, id quod supra dictum est, dicit verum esse in tutore. vnde regula. ſ. posita volēs regulariter infamē esse posse tutorem: ita restringitur, vt non extendatur ad casum, quo queritur de dando tutorē pupillo in gradu dignitatis posito: quoniam illius tutor infamis esse non potest. ¶ Tertio probatur ex casu. c. quia propter. de electio. ⁊ c. ſi quis iusto. ad fin. eod. tit. in. vi. vbi patet legem generaliter dicentem, quemlibet constituī posse procuratorem: vt non extendatur ad casum, quo canonicus vel aliqua persona capitularis vel collegialis, vellet procuratorem constituere ad interessendum pro se in capiendo: vel ad dandam vocem in collegio: quoniam tunc non potest instituere aliū, quam de collegio vel capitulo. quod est valde notabile. Et est argumētum, quod scholaris vel doctor ad interessendum prose, vel dādam vocem in collegio, vel in vniuersitate: non possint instituere procura. alium, quam illius vniuersitatis, vel collegij.
¶ Quarto probatur ex text. in. l. de pollicitationibus. Ĵ. de pollici. ⁊ in. l. ſi absenti. Ĵ. de lega. vbi patet iura volentia alium non posse substituere ad id, ad quod eius industria est electa: vt plene patet in. c. is cui. de offic. deleg. in vj. ⁊ in. c. fin. eod. tit. in anti quis. ⁊ in. l. vnica. §. ne autem. C. de cadu. tol. ⁊ quod plene not. in. l. quisq; ⁊ in. l. ad similitudinem. C. de episco. ⁊ cler. ⁊ in. l. inter artifices. Ĵ. de solu. et in. l. nemo est, qui nesciat. Ĵ. de dnobus reis. ⁊ in. l. fin. de fi. de: commiſſ. §. fina. Ĵ. de lega. iij. ⁊ quod plene notat Joan. Andr. in mercu. in regula, qui facit. de regu. iur. in. vj. non extendi ad casum, quo quis est absens a principio, vel ex post facto necessaria absentia: tunc enim ad agendum ad quod est electa industria eius, poterit alium substituere.
¶ Quinto probatur ex casu not. in. l. nullus, qui nequi. de decur. lib. x. ⁊ in. §. prohibemus. in authen. de collat. et in. §. nulla. in authen. de defen. ciui. vbi patet legem generaliter dicentem magistratus municipales non posse alium substituere loco sui. in dicto. §. nulla. non extēdi ad casum quo ipse magistratus est absens: vel quo ad spectabilem dignitatem est assumptus. Quoniam tunc per substitutum poterit deseruire. ita intelligi debet. l. fuggerente. C. de offi. eius, qui vicem alte. gerit. ⁊ quod plene super hoc not. Bartol. in. l. obseruare. in princi. ſ. de offic. proconſul.
¶ Sexto probatur ex casu valde notabili in l. sciendum. §. legati. Ĵ. de legat. vbi patet predictam proxime generalem regulam, non extendi ad casum, quo substituere volens esset pater, qui substituit filium loco sui: quoniam hoc potest

a Eligere quis. adde tu et vide Bal. in. c. cum inter. de elec. ⁊ Abb. in c. bone. de postul. i. prel. col. iij. Et adde. q̄ quis dicit fortiri domicilium vel forū rat one origi nis ppie, vel patern: , vel auite. vide gl. in cle. pastoralis. de re iudi. ⁊ ibi Abb. ifi.

b ¶ Criminis enormissimi. Adde ⁊ vide eundem Ludo. in suo consilio. vij.

hoc potest,quod est notandum. ¶ Septimo probatur ex eo quod no.d.Bal.j.de excu.tuto.l.fin.dicens proxime dictam regulam esse veram:nisi is qui substituere vult,egritudinem patiatur,propter quam agendis rebus inpersona non potest interesse,tunc enim substituere poterit egritudinis seu necessitatis ratione,que faciat licitum, quod alias esset illicitum.ff.de excus.tuto.l.Lucius.§.fin. ff.de manu.testamen.l.qui potuerunt.cum si.Quod intelligo,vbi ipsa egritudo est paruo tempore duratura:quoniam si longa vel perpetua ille remouendus est,& loco sui alter subrogandus.arg.optimum.ff.de iudic.l.Longius.

39 in prin. ¶ Decimaseptima† [a]principalis fallẽtia est propter personarum affinitatem Ista primo probatur in.c. a quoniam multos.xj.q.iij.& in cap.inter alia.de senten.ex commu.vbi patet iura generaliter prohibentia communionem cum excommunicato,non extendi ad casum,quo cum eo communicãt affines.Talis enim communicatio est permissa. ¶ Secundo probatur ex tex.not.in.l.fin.ff.de recep.vbi patet legem punientem pari pena receptatorẽ delinquentis,& ipsum delinquentem:non extendi ad casum,quo receptator est affinis persona.Ratiõe enim affinitatis inducitur iusta diminutio pene. ¶ Tertio probatur ex.l.fin.de ser.corrup.vbi patet actionem penalem generalem statutam non extendi ad casum,quo illa competit inter affines:vt inter coniugem.quoniam tũc efficitur mere persecutoria simpli. ¶ Quarto probatur ex tex.notab.in.l.j.§.quamuis.ff.vbi pu.edu.de.vbi patet leg.generaliter dicentem neminem inuitum compelli ad assumendum onus alimẽtationis eius,qui relinquitur pupillus: non extendi ad illius affinem.Ille enim compelli potest. ¶ Quinto probatur ex.l.penul.ff.de postul.i.vbi dicitur leg.generaliter dicentem,recipientem salarium a republica: non posse contra eum exercere aduocationis officium.l.qui necessario.C.de aduo.diuer.iudi.non extendi ad casum,quo quis vellet aduocationem contra rempublicam assumere pro aliquo ex affinibus vel coniunctis.

b ¶ Sexto [b]probatur ex.l.humanitatis.C.de excus.tuto. vbi patet leg.generaliter dicentem tutorem compelli posse ad suscipiendum iudicium pro pupillo.l.fi.C.de admi. tuto.non extendi ad casum,quo lis esset inter pupillum & sui tutoris affinem,vel coniunctum. ¶ Septimo probatur:ex.l.petitionẽ.C.de aduo.diuer.iudi. ¶ Octauo probatur ex.l.j.§.fi.cum.l.sequen.ff.de in ius voc.vt ea.vbi dicitur leg.generaliter dicentem neminem cogi ad accipiẽdum fideiussorem non idoneum: non extendi ad casum, quo quis offert fideiussorem sibi coniunctum de veniendo ad iudicium:quoniam actor cogitur illum acceptare, etiam si soluendo non sit. ¶ Nono probatur ex.l.ij.§.pretor ait.ff.qui satisda.cogan.vbi patet proximam generalẽ regulam, non extendi ad casum, quo conuentus litigat cum coniuncto:quoniam tunc potest actori inuito offerri fideiussor de iudi.sisti.etiam minus idoneus,& non soluendo. ¶ Decimo probatur ex casu ff.de lib.lega.l.Aurelius.§.Titius testamento.vbi patet leg.generaliter dicentem verba forę intelligenda iuxta formam & consuetudinem:non extendi ad casum,qui dirigit sermonem in cõiunctum:quoniam tunc ius sanguinis facit verba intelligi contra & preter consuetum modum.Ad idem.ff.de lega.j.l.si seruus pluriũ.§.fin.& de leg.l.in minimis. ¶ Undecimo probatur ex.l.j.& l.cui eorũ.§.affinitatis.ff.de postul. ¶ Duodecimo probatur ex casu no.in.l.qui cũ vno. in.§.fi.ff.de re.mil.vbi patet leg.generaliter dicentem militem non posse locum belli relinquere absq; licentia speciali:non extẽdi ad casum,quo quis relinquit propter parentum vel affinium egrotantium affectionem.Ille enim parcitur,quod est notabile. ¶ Probatur vltimo ex his, que plenissime dixi in dicta.l.i.ff.in ius voc.vt eant.in reportatis meis:dum legi Rome:vbi breuem & notabilem summunculam feci omnium eorum,que specialia sunt ratione sanguinis vel affinitatis. ¶ Decimaoctaua princi-

40 palis† fallentia est propter paritatem affectionis. Ista primo probatur ex glos.not.in.c.postremo. extra de appellatione,iura dicentia consanguineum iudicem recusari posse,ratione suspicionis per aliam partem:non extendi ad casum,quo iudex ipse pariter litigantium consanguineus est:quoniam tunc affectionis ratio omnem suspicionem excludit.ff.de ritu nup.l.nõ solum. ¶ Secundo probatur ex glo.no.iij.q.v.c.j.vbi patet leg.generaliter remouentem consanguineum a ferendo testimonium pro con- a
sanguineo ratione suspicionis nõ extendi ad casum, quo ipse consanguineus est pariter ipsorum litigantium. Et per hoc probat dictam rationem.d.§.fi. ¶ Tertio probatur ex glo.in.c.cum canonicus.de offic.delega.vbi dicitur canonem dicẽtem canonicum & suspectum iudicem recusari posse in causa canonici:nõ extendi ad casum,quo ipse inter duos suos concanonicos cognoscit: quoniam tunc propter presumptam paritatem affectionis,omnis suspi-

41 cio excluditur. ¶ Decimanona† principalis fallentia est propter equalem equitatẽ seu bonitatem. Ista probatur primo ex.l.pe.ad fin.C.de agen.in rebus.lib.xij.& l.si quis ex corpore.C.de murilegu.lib.xj.vbi patet regulam dicentem non posse:quem cuius industria est electa,aliũ substituere:non extendi ad casum, quo quis vellet substituere alium in qualitate & bonitate parem.& ita intelligo.c.imperialẽ.§.firmiter.de prohib.feud.alie.per Fed.et quod plene not.gl.in.c.si quis decesserit.si de feud.fuer.contro. vnde doctor substituere potest doctorem in qualitate et bonitate parem.& hoc est quod dicit gloss.not.in.l.j.C.de mancip.& colo.lib.xj.dum vtitur illis verbis: no.arg.con- b
tra doct.substituentem discipulum ad legendum:que velit hanc substitutionem non esse bonam.& quod propter eam tenetur doct.reipublice:vt patet ex tex.ex quo gloss. deducit argu. ¶ Secundo probatur ex.l.si quis domum. in princ.ff.loca.vbi patet legem generaliter dicentem cõductorem agere posse ad interesse contra locatorem,si re locata vti non potest:non extendi ad casum, quo locator offert sibi aliam domũ paris qualitatis & bonitatis: quoniã tunc sequitur liberationẽ prestandi interesse. ¶ Tertio probatur ex casu not.l.qui autem.§.sed & si quis.ff.de consti.pecu.vbi patet quem teneri ad interesse non prestãtem illum fideiussorem,quem prestare promiserat:nõ extendi ad casum, quo velit prestare alium paris qualitatis:quoniam tunc euitat solutionem interesse. ¶ Ultimo probatur ex his, que anno superiori dixi in.l.stipulationes non diuiduntur.de verbo.obliga. ¶ Vigesima prin-

42 cipalis† fallentia est propter ius non originaliter competens,sed ex subrogatione. Probatur primo ex eo qõ per Compostellanum & Joan.Andr.in.c.publicato.de elect. vbi patet canonem generaliter dicentem, liberam esse debere in persona prouidere debente de rectore vel officiali, electionem persone: non extendi ad casum, quo quis subrogatur ad prouidendum propter negligẽtiam eius, ad quem primo pertinebat facto scrutinio de persona eligenda:& concorditer negligunt eligere illum in quem cõsenserunt.subrogatus ad eligendum propter negligentiam eorum debet de ea persona prouidere:de qua negligentes in scrutinio contempserunt. arg.u.l.non intelligitur.§.si posteriori.& l.fiscus.ff.de iure fisc.& l.cum quidam. §.Stichus.ff.de vsu.quod est notand. ¶ Secũdo probatur ex clemen.quia regulares.de supplend.neglig.prela. vbi patet proximam dictam regulam generalem non extendi ad casum,quo quis propter negligentiam illorum, ad quos primo pertinebat electio,subrogatur in facultate prouidendi:quoniam tunc ipse tenetur prouidere eligendo personam eius loci, vel qualitatis, quam eligere tenebantur illi, ad quos prius spectabat ius eligendi.et hoc est quod late disputat Joan.And.in regula, contra cum.de regu.iur.in.vj.in mercu.& ibi quo ad hoc me remitto. ¶ Tertio [c]probatur ex text.not.in.c.precipimus. c
ge.dist.& in.l.comperimus.C.de proxi.sa.scri.lib.xij.vbi patet leg.dicentem vsurpantem alium locum seu alium honorem cessionis vel procedendi,quam sibi competentem: incurrere crimen sacrilegij: vt est casus in.l.j.vt di.or.ser. lib.xij.non extendi ad casum,quo quis subrogatus est in ius illius,qui honorabilior in sedẽdo est substituto,& procedendo & similibus mundanis pompis:quoniam durante subrogatione,non locum primi sed eius,cuius vice fungitur tenere debet.quod est adducendum ad notata per c
Barto.in.l.vicarius.& l.filius.ff.de leg. ¶ Quarto probatur ex.l.cum patronus.ff.de legatis.ij.& l.et si contra.ff.de vulga.& pupilla.et in cap.j.de iure patrona.in.vj.et ex tota illa regula quod subrogatum sapit naturam eius &c.vt lite pendente. cap.ecclesia. de baptism.cap. maiores.ff.si quis cautio.l.si cum.§.qui iniuriarum.ff.de donatio.inter

¶ Decimaseptima. Adde, q̃ affinitas vel amicitia facit p̃sumi vulnus vel insultũ nõ fuisse factũ animo occidẽdi:vt no.gl. sing.in.l.si quis. C.de sica.& vide Alber.in.l.j.in fi. C.ad leg.Jul.repetun.& dictum singulare Bal. in.l.tutor.§. que tutoribꝰ.ff.de excusa.tuto.& in.c. de priore.extra de appel.

¶ Sexto pbat. Adde et vide Bal.in.l.j. col.j. in fi.ff.de sta.ho. vbi,q̃ in generali sermone nõ p̃sumitur quis loqui ꝫ illos, de suo sanguine.et etiã adde text.& ibi do.in.c.quoniã.de immu.eccle.lib.vj.vbi,q̃ p̃hibitus cõpellere aliquẽ,prohibet etiã cõpellere consanguineos illius & eorũ bona. Et ad idẽ vide tex.in.c. sciant cuncti.de elect.in.vj.cũ ibi no.p glo.& Bal. in.l.raptores.C. de epis.& cleri.in versi.secũdo no. vbi q̃ cõsanguinei & tutores puꝑille rapte possunt raptores occidere i ipso crimine:et q̃ si facio insultum cõtra insultantem cõsanguineum meum,vel inuasorem occidam non tenear: nec puniri possum. alleg.not.in.l.vt vim.& vide eundẽ Bal.i.c.accedẽs.col.ij.vbi.recusare possum. de ele.& in.l.filiꝰ. in fi.ff.de bis, q̃ sunt sui vel alieni iuris.

¶ Tertio pbatur.Adde & vide eundẽ Aud. in suis notabil. not.cccxc.

a ¶ Ex cõtractu ligat. Adde vi de eundẽ Lud. in cõsi. ccccxij. in ij. col. et Abb. in c. i. in prin. extra de prob. & Lud. in cõs. ccccxxj. col. iij. & Bal. in c. in notuit. col. ij. de elec. & in. d. c. j. de na. feu. Et adde q̃ Ictus principis obtinet vim legis. ita Bal. in proe. feud. col. x. in princi. et vide Barb. in. c. j. de cõsti. coll. ix. ver. adde secũdo in quantũ. d. Ant. & ibi Abb. in. ij. col. & eũdẽ Lud. in consi. ccxcv. et ibi no. & etiã adde, q̃ ius quesitũ priuato sine iusta causa prin ceps tollere nõ potest: vt no. po nũt mod. in. c. q̃ in eccleſiarũ. de cõsti. & in. c. i. per Barba. col. xiij. in fi. cũ seq. co. ti. & ibi do. Anton. in. iiij. oppoſi. et Bald. in. l. j. ſ. de consti. prin. Ad de tũ, q̃ priuilegia & immunita tes. pprio motu principis cõceſſe, & innouari et modificari ac in totum tolli per principem poſſunt: ſecus in pactis cũ ſubditis factis, que in cõ tractũ träſierũt ſm Pe. de An cha. in cõſi. ij. vide tũ Lud. in cõ ſil. cl. verſic. quo ad ſecundum. et Bal. in ti. de pa. iura. fir. in ante pe. col. & eũdem ibi j. in prin. ver. iſi. no. C. de legi. vbi inquit, q̃ priuilegiũ a princi pe cõceſſum nõ poteſt ab aliquo reuocari, nec in contrariũ atten tari. ex hoc au tẽ apparet q̃ ſi p̃nceps conceſſit alicui bãnito caſtrum, eſt ſibi defendendũ nõ auferendũ. Et ſi poſtea aliquis iſtud caſtrũ im virum & vxo. l. ſi donate. ſ. ſponſus. & quod not. Barto. in l. j. ſ. hec actio. l. ſi quis teſta. lib. eſſe inſſ. ¶ Vigeſima pri 43 ma fallentia eſt † propter rei melioratiõnem. Iſta proba tur ex eo, quod terminat gloſ. ordina. in. l. ſi merces. ſ. vis maior. ff. loca. vbi patet legem generaliter dicentem, non poſſe locatorem petere vltra conuentam penſionem: non extendi ad caſum, quo caſu fortuito & non induſtria con ducentis ſuperuenit magna fertilitas rei locate: quomã tunc peti poteſt augmentum penſionis. & ita per hoc ibi ad concordantiam reducuntur multa diſcrepantia iura. ¶ Secundo hoc probatur ex caſu ſingu. ſecundum intel lectum Innocen. in. c. fin. extra de pecu. cleri. vbi patet le gem dicẽtem, quod data amotione clerici a beneficio: nihil iuris, quod ad beneficium pertineat apud clericum remanet: nõ extẽdi ad caſum, quo ipſe clericus ante amo tionem, terram illam ſterilẽ illius beneficij induſtria ſua reddit fertilem. Illa enim poſt amotionem debet apud amotum remanere vſq; ad diem obitus. quod eſt valde not. ab. & perpetuo memorie commendandum. ¶ Tertio probatur ex text. c. ad aures. de rebus eccle. non alien. et. l. quicunq; cum eo quod not. ibi Barto. C. de omni agro deſer. lib. xj. pro quorum declaratione vide quod ſupra di xi in. l. etiam. ¶ Vigeſima ſecunda principalis † fallen 44 tia eſt propter probabilem metus ſuſpicionem. Primo probatur in. c. ſtatuimus. de offic. delega. vbi patet regu lam generaliter dicentem formam reſcripti precise ſeruã dam. de reſcrip. c. cum dilecta. de preben. c. cui de non. non extendi ad caſum, quo locus, qui iudici delegato pro ſuo tribunali in reſcripto ſuo extitit aſſignatus: quia ſi ob iuſtum metum impediturum, nõ eſt ſibi ſecurus: poteſt de legatus tũc omiſſa forma reſcripti pro cognoſcendo aliũ locum eligere idoneum et ſecurum. ¶ Secundo proba tur ex tex. clemen. cauſam. verſicu. verum ſi propter appel lati. de electio. vbi patet, quod quamuis pro forma gene raliter datum ſit: vt per appellantem appellato intima tio appellationis fieri debeat ad domum propriam, vel in eccleſia cathedrali, & in loco beneficij, de quo agitur: ta men ſi propter iuſtum metum appellans per eum locum prohibeatur accedere: ſufficit appellationis publicatio nem fieri alio in loco idoneo: ex quo veriſimiliter ad ap pellati notitiam poſſit appellatio deuenire. Ad idem de iudic. clemen. j. ¶ Tertio probatur ex text. in. c. vbi peri culum. ſ. porro. de electio. in. vi. vbi patet, quod quamuis pro forma generaliter datum ſit eo in loco noui Romani põtificis electionem fieri debere, quo precedens obijt: ta men ſi is locum propter probabilem metum ad hoc non eſt habilis vel idoneus: in loco alio vicino fieri poterit &c. ¶ Quarto ad idem in clemen. j. de foro competen. vbi di cit, quod quamuis pro forma ſtatutum ſit: vt ius dicens locum tribunalis in propio territorio eligere debeat, adeo: vt nec ſedere poſſit in alieno. ix. q. ij. c. epiſcopum. et duobus ſequen. xvij. q. ij. c. luminoſo. & quod not. de offic. delega. c. nouit. de offi. ordina. c. vt litigantes. in. vi. tamen ſi iuſtus metus allegatur, quare ibi ius exercendi, cogno ſcendi, exerceri non poteſt: poterit tribunal eligi in terri torio alieno. ¶ Quinto idem probatur ex not. regula. l. idem omnibus cauſis. j. de regu. iuris. l. j. ſ. ſed & Ariſto. j. quod vi aut clam. vbi dicitur formaliter ſic: in omnibus cauſis pro facto accipitur id, quo quiſquam aliquem per horreſcit, quominus faciat. ¶ Sexto probatur ex cap. ſi iuſtus. de appella. & l. cum quidam. j. eodem titu. et. l. ij. de bis qui per me. iudi. et. l. de pupillo. ſ. ſi quis ipſi pretori. cum ibi plene notatis. j. de noui oper. nuncia. ¶ Vigeſi 45 matertia principalis † fallẽtia eſt. propter clauſulam pri uilegiorum, ſeu propter ipſius priuilegii factam cõfirma tionem. Probatur primo ex gloſ. ff. in. l. ff. ſ. legatis. ſ. de iudicijs, & in authen. qua in prouincia. C. vbi de crimi. agi oportet, & l. heres abſens. in princ. ſ. de iudicijs. vbi patet aliquam conſtitutionem generaliter derogatiuam priui legiorum, non extendi ad conceſſa priuilegia, que ſunt in corpore iuris clauſa. ¶ Secundo probatur ex eo quod ſingu. dicit Cyn. in. l. vnica. C. quando Impera, inter pu. & vid. vbi patet generalem conſtitutionem priuilegiorum derogatoriam cum clauſula, etiam ſi de eis oporteret fie ri ſpecialem mentionem non intelligi fore ſublatum pri uilegium conceſſum perſone alias priuilegiate: niſi de pri uilegio fiat in cõſtitutione mẽtio ſigillatim. & hoc per tex. d. l. quod dictum non reperitur alibi: & eſt memorie com mendandum. ¶ Tertio probatur ex eo quod tradit do. Bald. in. l. humanum. C. de legib. dicens per generalem clauſulam, non obſtantium, nunquam intelligi derogatum conſtitutionibus ſacri conſilij: quoniam pro faciendo derogatione oportet de illis fieri ſpecificam mentionem. Dicit hoc eſſe dictum Archid. in. c. j. de conſti. in. vi. quod eſt mirum. Allegat enim Archid. vbi de hoc ſunt tres ca ſus. de capel. mona. c. penul. de reſcrip. c. nonnulli. de eta. & qualitate. Et eſt ratio: quia illud quod conſenſu plu rium fit, maiori authoritate dicitur roborari. & ideo maio ri ſpecificatione opus eſt illud tolli. C. de repu. l. dubium. de offic. delega. c. prudentiam. vbi concor. in glo. ¶ Quar to probatur ex ſententia gloſſ. ſingu. in clemen. dudum. ſ. nos etenim. in verſicu. pena. de ſepul. que referens Joan. And. dicit, quod generalitas clauſule non obſtantium, derogantis pactis ſeu priuilegijs: non intelligitur dero gare illis, que adminiculo aliquo probabili confirmata ſunt. ¶ Quinto idem probatur ex ſententia gloſſ. ſingul. in. c. cum non deceat. in verbo, effectus. de electio. libro. vi. conſtitutionem habentem clauſulam generalem, non ob ſtantium: non intelligi derogare particularibus conſtitu tionibus ſeu priuilegijs iuramenti vinculo confirmatis. ¶ Sexto probatur ex eo quod determinant domini mei in eorum decis. iij. in deci. nouis, dicentes: quod per gene rales clauſulas nõ obſtant. appoſitas in collatione benefi cij, quod eſt de iure patronatus laicorũ, facta alicui: nun quam intelligitur derogatum ordinationibus factis per laicos fundatores in fundatione beneficij: que quidẽ ſunt per ſedem apoſtolicam, vel epiſcopum confirmate, et hu ius eſt ratio duplex. Prima: quia iſte ordinationes primi legiate ſunt cõceſſe perſone alias priuilegiate, hoc eſt lai co, qui ex toleratione eccleſie hoc poterit priuilegio teſti ſius habeat preſentãdi clericum ad beneficium, quod fun danit. de iure patrona. c. quoniam. Secunda, ne dicamus eas ordinationes ex generalibus, non obſtantijs, poſſe tolli: & retrahantur laici a fundatione beneficiorum. Acce dat quod no. de iure patrona. c. cũ dilectus. & facit ad hoc quod not. Innocen. de prebendis. c. ſignificarunt. quod 46 non debet. ¶ Vigeſima quarta principalis † fallentia eſt, vbi ipſa priuilegia tranſiuerunt in contractum remune ratorium: vel alias ſunt conceſſa ad pias cauſas: quoniã tunc ex generali priuilegiorum derogatione, illis non in telligitur derogatum. Iſta fallentia primo probatur in. l. ſi pater. ſ. ſi quis aliquem. iuncta gloſſ. ſuper verbo. revo cabilem. j. de dona. vbi patet contractum donationis re muneratorium irrevocabilem fore. etiam ſi ex parte dona tarij id fiat cauſa, propter qua alias donationi facte ge neraliter derogatur, puta ingratitudinẽ & ſimiles. ¶ Se cundo idem probatur, quod quamuis regulariter priui legium a principe conceſſum poſſit ab eodem revocari, de preſcri. c. veniens. de reſcrip. c. j. cum ibi notatis. tamen irrevocabile eſt illud priuilegium, quod a principe non ſubiecto tranſiuit in contractum: vel ſi ſubiecto cõceſſum princeps revocare non poteſt, ſine iuſta cauſa. Primum autem de conceſſo non ſubdito not. in nota. in. c. nouit. de iudic. Joan. Andr. in additio. Specu. in titul. de cenſi. ſ. nunc dicendũ. in addi. que incipit, Per hanc. & benefacit quod idem no. de inſtru. edi. ſ. nunc vero aliqua. in fin. ad dit. incipientis, hec omnino vide, que ſcripſi &c. Bartol. ſ. de iuſti. & iure. l. omnes populi. j. de ex cuſa. mune. ibi qui. j. de decre. ab ordi. facien. l. quod ſemel. & l. priuilegia. C. de ſacroſanc. eccle. Bald. in. l. qui ſe patris. C. vnde libe. de to lo. l. ſi cum mihi. de ſenat. l. non nupte. Secundo, quod di co priuilegiũ irrenocabile fore conceſſum ſubdito träſiens in contractum: ſi non adſit iuſta revocationis cauſa. Pot. Innocen. de iniur. c. in noſtra. & no. d. Anto. in repe. c. cum ad. de conſtitu. & eſt caſus recte intuenti in l. Lucius pue rum. j. de obſeq. Et non eſt mirum: quoniam princeps iſta a ex cõtractu ligatur, a vt alter quilibet: vt eſt caſus de natu ra feu. c. j. de proba. c. j. xxv. q. ij. c. poſtea quam. not. Cyn. C. de legi. l. princeps. & in. l. j. ſ. de conſti. princ. Et ideo ins ex contractu cum principe celebrato queſitum ſubdito ſine cauſa iuſta ſibi auferri non poteſt: iuxta plene not. maxi me per Innocen. in. c. que in eccleſiarum. de conſti. et per glo. de re iudica. c. ad apoſtolice. lib. vi. & per tex. C. de pos cibus Impe. offe. l. quoties. & in rub. & l. ſi. ſi contra ius vel

vi.

vti.pu.ꝛ quod no.de euict.l.Lucius.§.de rei ven.l.item si verberatum.§ i.ꝛ.l.ij.et.l.bene a Zenone.C.de quadrien. prescrip.ꝛ in.l.si priuatus.j.qui ꝛ a quibus.ꝛ.l.toties.j.de pollici.l.Anthiochēsium.j.de priuile.credi.l.venditor.§. si constat.§.cōmunia predio.cum igitur prohibitū sit principi ea priuilegia,que in contractum transiuerunt renocare:igitur non censetur sub hac generali non obstantia id voluisse.Generalis enim sermo non inducit in se prohibita.§.de ritu nup.l.quanq̄.j.de bis que in frau.cre.l.si pater.j.ad munici.l.Lucius.§.Imperatores.j.de admi.re-
47 rum ad ci.perti.l.curatores.§.fi. ¶Et si dicatur, † qō in principe quid statuente semper presumitur adesse iustitia cause,adeo vt non admittatur probatio in contrarium:vt singu.determinat Ly.in.d.l.rescripta.ꝛ.d.l.fi.ꝛ do.Ant.in d.c.que in ecclesiarum.Respondeo illud verum,vbi princeps quid statuit generaliter:vel rescribit specialiter motu proprio.Aut id scribitur ad alterius postulationem:ea presumptio cessat:quia magis presumitur ad importunitatem rescripsisse,vt probatur in.l.j.C.de peti.bono.subla. lib.x.¶Tertio ista fallentia probatur ex casu notabili secundum veram lecturam in.c.si propter tua debita.de rescrip.vbi patet cōstitutionem generaliter aliquo casu priuilegiorum derogatiuam, vel restrictiuam:non intelligi derogare illi priuilegio, qō ad pias causas est concessum, puta ad fabricationem ecclesie,vel reparationē. ¶Quarto probatur in.l.liber.vltima.§.posthumus.j.de alimen.ꝛ ciba.leg.vbi patet, qō derogatio generalis beneficiorum ab aliquo collatorum:his beneficijs non intelligitur derogare,que ob causam alimentorum cōcessa sunt. Et huius est ratio:quia in se continet ipsam causam. Accedat enim ea.cum olim.extra de re iudi.ꝛ quod no.Archi.ꝛ Jo.An. in.c.ei cui.de preben.in.vi.dicentes illam generalem clausulam,non obstantibus:non intelligi derogari illis priuilegijs, quibus concedens verisimiliter non derogasset in specie.argu.de deci.c.ij.in.vi.eo.lib.c.fi.de offic.vica.de regu.iur.c.in generali.co.lib.§.de pigno.l.obligatione.ꝛ.l.j.
48 C.que res pig. ¶Vigesimaquinta fallentia est † propter persone paupertatem. Ista probatur ex glos.sing.ij.q.i.c. in primis. vbi patet legē generaliter dicētē esse in electione iudicis:cum plures causas simul expedire non potest: quam prius expedire velit:non extendi ad casum quo concurrunt simul causa pauperis ꝛ diuitis:quoniam tūc pauperis causa est prius expedienda. ¶Secundo probatur eo qō no.glo.sing.in.l.omnes.la.j.C.de anno.ꝛ tri.lib.x. vbi patet legem generaliter dicentem reipublice administratorem remittere non posse id, qō reipublice debetur: non extendi ad casum,quo tractatur de remittenda collecta,seu tributo pauperi:quoniam tunc propter pauperta tem administratoris remissio est valida.pro quo benefacit l.fi.j.eo.titu. ¶Tertio probatur ex eo, qō no.gl.sing.xlvi. dist.sicut hi.vbi patet legem generaliter dicentē neminem compelli largiri de proprio patrimonio: non extendi ad casum,quo pauper petere vult aliquid a diuite:quoniam tunc potest.ꝛ si ecclesie denunciat,dines per illam compelli poterit ad hoc. ¶Quarto probatur ex.l.illicitas.ad fi. de off.presi.vbi patet legē generaliter dicentem iusdicentem tollere non posse ius ex eius sententia alteri quesitum: nō extēdi ad casum,in quo ius multe exigēdi alteri que-
a situm remittere vellet pauperi propter inopiā[a]. ¶Quinto probatur ex.l.iudices.C.de episco.audi.vbi patet legē generaliter dicētem,nemini incumbere officium alicuius extranei alimentādi:fallere in carcerato paupere:quoniā tunc iudex illius alimonie prouidere tenet. ¶Sexto probatur ex.l.tam dementis.ad fi.C.de episco.audien.ꝛ in.c. charitatem.xij.q.ij.vbi patet legem generaliter dicentem permissum fore tabellioni petere mercedem de instrumēti confectione:nō extēdi ad casum,quo quis est inops:vel aliter afflictus:quoniam de instrumento, quod tūc habet
b conficere, tabellio[b] ratione inopie vel alterius afflictionis non potest mercedem exigere. ¶Septimo probatur ex.l.si procuratorem.§.si ignorantes.§.man.vbi patet legē generaliter dicentem procuratorem constitutum ad causam teneri ad appellationis interpositionem: non extendi ad casum,quo ille est inops:quoniam propter inopiam ab huiusmodi interpositione excusatur. ¶Octauo probatur ex ter.in autben.de his qui ingre.ad appella.versi. alij vero etiam ventorum ꝛc.vbi patet legem dicētem apparet,est ipso iure nulla impetratio:ꝛ presumeretur obreptitia. Ita dicit ibi per illū tex.tūcta gl.allegat etiā.l.ij.C.de fun.ꝛ salti.rei dñice.lib.xi.facit,qō no idem Bal.in.c.cum olim.de re iudi.ꝛ vide eundem in.l.nupte.§.de senato.

a ¶Propter inopiam.Adde ꝛ vide Bal.in.l.certa ratione.C.quando prouo. non est necesse.vbi q̄ propter paupertatem potest iudex dispēsare super mul
cta pecuniaria.ꝛ circa istam fallentiā vide Bal. in.l.j.in ver.sed ꝛ si quis.in fi.C. de Lat.lib.xii. vbi dicit Abbas tem posse cogere monachū,vt trāseat ad aliud monasteriū p̄pter inopiā monasterij,in quo degit:ꝛ etiā vestire monachos vilius solito.et vide tex.in.xi. q.iij.c.pauper. vbi qō pauper dum nō habet, qō offerat, non solum audiricō tēnitur:sed etiā cōtra veritatem opprimitur:cito violatur iustitia:nullā q̄ reus pertimescit culpam, quam redimere nūmis existimat.

¶Tabellio. Adde idem in aduocato dicit se Bald.in.l.furiosi.ad finem. C.de nup.

¶Summā amicitiā. Adde, qō testi amico vni⁹ partis aliquātulū minor fides adhibet: vt no.in authē. de mona.§.cogitandū.in glo.in vers.nudo vbo. in fi.et Bal.in.l. data opera.colū.xx.circa prin. vers.ꝛ no.q̄ testi.et Ang.in.d. §.cogitandum, qō dictum qūo intelligaē: vide Lud.Ro.in cō si.cccxiiij.ꝛ vide Bald.in.l.quoties.C.de testi. vbi sentit omnē amicitiam suspicionem inducere:dum ait amicus Plato ꝛc.ꝛ in tit.de prohibi.feu.alie.per Feder.col.iiij.ver.quero de qua amicitia.ꝛ quomodo antē probetur,ꝛ per quos actus,vide Bald.in.c.accedēs.el.ij.col.ij. extra vt lite non cōtest.ꝛ eundē in.c.accedens.el primo.co.titu.vbi,qō amicitia potest peruenire etiam iniustis,turpibus, vel nefarijs causis.et do.Abb.in.c. repellantur.in prin.de accu.ꝛ Bal.in.l.ipsius.C.fa.ercis.

c ¶Ea propter.Adde eundem Ludo.in.l.j.§.quod quisq̄ iuris.ꝛ in suo notabili.ccccccclx.ꝛ vide Bald.in.l.si quis sepulchrum.C.de sepul.viola.ꝛ Bart.in.l.j. C.de deserto.libro.xi.

d ¶Ea pena.Adde eundem Ludo.in.l.j.§.quod quisq̄ iuris.ꝛ in suo notabili.ccccccclx.ꝛ vide Bald.in.l.si quis sepulchrum.C.de sepul.viola.ꝛ Bart.in.l.j. C.de deserto.libro.xi.

o

tur ecclesia nimis lucris temporalibus inhiare. ¶ Quinto probatur † ex eo quod determinat Guil. de Lug. in l. sed & he. in prin. ff. de procu. Ly. in l. exigendi. C. eo. ti. Bar. eos referens in l. non solum. §. qui alieno. ff. de procu. volétes legem dicentem neminem ad agendum pro alio admitti regulariter sine mandato: non extẽdi ad casum, quo ille est amicus. Ille enim pro[a] amico sine mandato potest actionem introducere. Pro quo primo videtur facere gl. ordi. in l. ij. C. in qui. cau. colo. cẽsi. lib. xj. dum innuit amicũ contineri appellatione suorum: dum vtitur his verbis: amicus amico ego tuus sum: & me tuũ esse cognosco. Sed certe illa glo. loquitur referendo' communem consuetudinem loquendi. ¶ Sexto videtur eadem conclusio probari per legem nemo. §. qui frater non est. ff. de here. instituẽ. dum dicit, qõ qui frater: & sic conuictus naturaliter nõ est si tamen existẽs amicus fraterne charitatis diligitur frater: & sic conuictus appellari poterit. verum enim ius societatis et amicitie pro fraternitate est. ff. pro socio. l. verũ in prin. His tamẽ non obstantibus dico, qõ hec opinio est manifeste falsa. Primo: quia habeo authoritatem Bal. in l. j. C. qui accu. non pos. hãc opi. reprobantis, ea sola ratione: quia non reperitur. l. cautum. Secundo: quia h. deo. ff. glo. ordi. vnam. C. cum dilecti. de do. & contu. aliam in ca. cum autem. de consti. dicentes canonicum pro canonico non admitti ad agendum sine mandato: et tamen inter eos ius amicitie & fraternitatis tale esse censetur: vt vnus iudex datus in alterius causa, possit vt suspectus recusari. de off. dele. c. cum R. canonicus. Tertio habeo tex. cum glo. sua in. c. coram dilecto. eo. titu. dicentem clericum vel personam ecclesie non admitti ad agendum sine mandato: et tamen de illo ad ecclesiam maximum cadit ius affectionis & filiationis. Nec. c. si quis presbyterorũ. de rebus eccles. non alie. & c. non licet Pape. xij. q. ij. l. sancimus. lapen. C. de sacrosan. eccle. vbi patet clericum habere tacitũ mandatum ad agendum, pro vtilitate ecclesie denuncian dum superiori id, qõ sentit in preiudicium ecclesie sue fieri. & ita etiam potestatem inquirendi: et ita ad illa inrare spondet Inno. in. d. c. cum olim. extra de testi. Quarto: qz si speciale est, vt amicus pro amico intentare possit interdictum recuperande possessionis ex tacito mãdato: vt est casus valde singu. secundũ intellectum glo. in verbo, retinebat. ab omnibus approbate in l. j. C. si per vim vel alio modo. ergo in omnibus aliis casibus est in contrarium ius commune. Quinto si speciale est fauore pupilli, vt pro eo tacito mandato legis possit amicus pro eo tutorem petere: vt est expressum in l. ij. ff. qui pe. tu. ergo in omnibus aliis casibus in cõtrarium est ius cõmune. Sexto solet allegari tex. per mod. in l. tutori. C. de neg. gest. ibi, dum dicit: satis est, si cui vel in paucis, amici laboribus consulatur &c. & sic apparet, qõ text. loquitur de amico: & tamen bene subiungit, qõ non potest sine mãdato hominis pro eo agere. Sed volens sequi opi. communem ad illam de facili responderet, scilicet qõ ibi dicit: qõ non potest amicus pro amico agere sine mandato: tunc cum eligit in negotijs amici vti officio negotiorum gestorum: quoniam negotiorum gesto. actionem in iudicio non deducit. ff. de neg. gest. l. si pupilli §. videamus. non tamen negat quominus possit, si vult agere non vt negotiorum gestor: sed vt ex tacito legis mandato. Vltimo ad hoc accedat. l. hoc autẽ. §. non defendi. ff. eo. qui. cau. in pos. ca. & l. ergo sciẽdum. ff. in qui. cau. ma. & per hoc ego confirmo opi. do. Bal. ¶ Vigesima septima principalis fallentia † est propter variationem[b], seu defectũ qualitatis. Ista probatur primo ex tex. no. ff. de acqui. hered. l. cum heres institutus. vbi patet legem dicentem filium nõ posse hereditatem sibi delatã adire sine iussu patris. Itẽ quicquid querit, querit patri: non habere locum casu quo pater ex qualitate sanitatis varietur in qualitatem furoris: quia tunc & hereditatem sine iussu adibit: & sibi nõ autem patri queret. Et sic allegatur ibi tex. singula. qõ de iure Digestorũ non querit patri furioso: sed sibi. Nec tamẽ cõmunis allegatio ita generaliter assumpta est valde erronea: quoniã illud est verum in hereditate, qua tanquam habente titulũ onerosum voluit lex patrem furiosum implicari per filium posse: secus autem esset in eo, quod queret filius in potestate ex titulo lucrativo: quoniam tunc id patri furioso querit. Iste est textus expressus in l. patre furioso. ad finem. ff. de bis qui sunt sui. Et ita per illam declaro. d. l. cum heres. licet als aliter nõ aduertens, cũ communi modo aliquando transiuerim. ¶ Secundo probatur ex. l. j. versi. & tandiu. ff. de cura. furio. & l. cum alijs. etiam ibi no. C. eo. titu. vbi patet legem generaliter dicentem furioso vel prodigo constitutum curatorem ratione dubiũ perpetuum sensisse: non habere locum casu quo furiositas: prodigus bonos mores, recuperet. Quoniam eo ipso tunc in potestate curatoris desinit esse: et hoc propter qualitatis variationẽ. ¶ Tertio probatur in. l. si arbitro. j. qui satisda. cog. & l. si is a quo. ff. eo. cum. l. sequen. vt in posse. lega. vbi patet legem generaliter dicentem fideiussores semel datos volenti, amplius non posse improbari: non extendi ad casum, quo in eis varietur qualitas, puta: quia efficiantur ex diuitibus inopes inopinate fortune impetu. ¶ Quarto probatur ex. l. imperialis. C. de nup. vbi patet legem generaliter mulctam aduersus illam, que se prostituit statuentem: non extendi ad casum, quo qualitas in ea varietur, puta: quia ex vita inhonesta transferatur ad honestam. Tunc enim prostitutis et nomen & affectus deficiunt: licet infamia facti ab ea aboleri non possit.

52 Et ita intelligo. l. palam. ff. de ritu nupt. Illam vero † que solus Deus abolere potest. dicit tex. ij. q. iij. §. hinc colligitur. iuxta illud satiricum: Quem semel borrendis maculis infamia nigrat, Ad bene tergendũ nulla phecit aqua. Ita intellige glo. sin. l. Pantonius. j. si a patre. fue. manumis. ¶ Quinto probatur ex. l. si quos. C. de offi. prefec. preto. in l. milites. j. de custo. reo. & in authen. de armis. §. fi. & l. mancipia. in glo. C. de seruis fugi. & c. dictum. lxxij. als. ij. dist. ca. j. de offi. custo. c. ij. & c. cum ad monaste. de sta. mo. als regu. vbi patet legem generaliter dicentem iudicem seu prelatum ab officio non debere amoueri: non extendi ad casum, quo qualitas in eius varietur, puta: quia de diligẽte efficiatur negligẽs in causarum expeditione: vel rei ad prelaturam pertinentis. Et hoc enim licite amoueri potest. quod est summe notãdum. ¶ Sexto probatur ex tex. singu. in. l. in metallum. j. de pe. vbi constat legem generaliter dicentem, iudicem reuocare nõ posse, quod iam pronunciatum est diffinitiue: locum non habere eo casu, quo pro delicto imposita est pena, que requirit corporis robur & exercitium: quoniã si ita punito varietur qualitas: quoniam de iuuene efficiatur senex: remitti poterit sibi pena illa: duntamen alius affinis in loco eius in ipsa pena per decennium subrogetur. ¶ Septimo probatur ex. l. cura. §. deficientium. j. de mune. & bono. & c. fuggestum. de decimis. vbi patet legẽ dicentem beneficium semel concessum perpetuo esse mansurum: locum non habere eo casu, quo qualitas varietur, que fuit finalis causa concessionis. Et ad idem. j. de lega. ij. l. Titia Seio. §. vsuras. C. de testa. mi. l. fi. cum similibus. ¶ Octauo probatur ex. c. ficut. ne cleri. vel mona. & c. vt officium. §. ad scribendam. de here. li. et. in. l. vniuersos. C. de decurio. lib. x. vbi patet legem generaliter dicentem tabellionem tanquam seruum publicum compelli posse[c] ad officium sui exercitij: quinimo nec illum illi renunciare posse, nisi in manibus creantis: locum non habere casu, quo qualitas in eo varietur, puta: quia efficiatur clericus, doctor, vel decurio. His enim casibus non poterit ad officium exercẽdum compelli: nisi in causa heresis: vt ibi patet. ¶ Nono probatur ex tex. in l. cum quis. in princi. j. de solutio. & l. si cum Cornelius. ad finem. j. de confir. tut. vbi patet legem dicentem procuratorem constitutum re definente esse integra, non posse revocari: non extendi ad casum, quo in eo mutetur qualitas morum, puta: quia de bono malus efficiatur. Tunc enim tacite reuocatus intelligitur. quod tamen limita per legem, Stichum. §. si vsumfructum. j. de solutio. ¶ Decimo probatur ex. l. liberto. §. largius. j. de annu. lega. vbi patet legem dicentem, ministrum ad distribuendum electum, ad satisfaciendum non cõpellitur: vt plene patet in totus. j. si cui plusquam per legem. & alcid. non habere locum casu, quo superueniat variatio qualitatis, puta: quia de diuite pauper efficiatur. ¶ Undecimo probatur ex. l. Seruabit Celsus ibi. ad Trebellia. vbi patet legem dicentem heredem de restituẽdo grauatum sibi lucrari fructus, quos ex hereditate iudicio testatoris, percepit: non extendi ad casum, quo variata sit hereditatis qualitas, puta: quia de locuplete per aduersam fortunam, fit inops effecta. Tunc enim quatenus deficit ex fructibus hereditatis supplere tenetur.

a ¶ Ille etiã pro amico. Adde & vide etiã p hoc gl. fin. in. c. ẽ sit. de electio. lib. vj. vbi qõ amicus p electo põt petere eius confirmationẽ, que tenet secuta ratihabitione. & facit etiã gl. reputata singularis in. c. nõnulli. & in ca. ad aures. de reseri. vbi cõiunctus vel amicus potest impetrare beneficiũ pro cõiuncto vel amico.

b ¶ Variationẽ. Adde & vide de variatione improbata tex. i. l. sed si pupillus. §. cõditio. versi. sed si. cũ ibi not. per Bal. j. de insti. & l. eos. C. de modo mulctã. & Bal. in. c. bone. el. ij. extra de postula. prelato.

c ¶ Cõpelli posse. Adde & limita. vt. j. in. glo. limitatione. versi. secũdo probat.

tenet.✱ ¶ Decimotertio ex.c.si clericus pauper. de prebẽ.lib.vi. ¶ Decimoquarto ex casu notabili in.c.non licet.xix.q.fin.vbi patet legem dicentem, filium ingratum posse per patrem exheredari: locum non habere eo casu, quo in eo superueniat variatio qualitatis, puta: quia de laico monachus efficiatur: licet de hoc dubitauerit glo.in l.Deo nobis.C.de episco.⁊ cle. ¶ Decimoquinto probatur ex.l.filiussa.§.fi.⁊.l.vel exilio.de procura.ff.de arbi.l.lect.⁊.l.non distinguemus.§.cum quidam.ff.de re iudica.l.si alter.vbi patet legem dicentem, arbitrum iudicẽ vel procuratorem suspectum, officium compelli continuare: locum nõ habere casu quo in eorum aliquo superueniat noua qualitas, puta: quia noua dignitas, seu inimicitia, vel in iudice hereditas vnius ex litigantibus. Ad idem.ff.de arbit.l.non distinguemus.§.sacerdotio. ¶ Decimosexto probatur ex.l.nullus qui nec.C.de decurio.lib.x.⁊ ex his que superiore anno dixi in.l.stipulationes nõ diuidũtur. ff.de verbo.obligatio.scilicet an possit compelli locans operas suas ad scribendum illas continuare, si ei superuenerit noua dignitas. ¶ Decimoseptimo probari potest ex his que supra dixi in.l.facere posse. dum tractaui, an superueniens inimicitia, vel affectus cum effectu proficiscendi ad studia: inducat iustam causam, vt fideiussor petere possit se eximi se ab obligatione fideiussoria. ¶ Decimooctauo probatur ex.l.repeti.§.fi cura.et.l.quid tamen.§.fi massa.ff.quemadmodum vsusfruct.amit.vbi patet legem dicentem, quod testator facit executionem mereri: nõ extendi ad casum, quo variata sit qualitas rei, cuius legatus est vsusfructus. Tunc enim illius legatum perit. ¶ Decimonono probatur in.l.amissione.§.qui deficiũt.ff.de capi. dimi.vbi patet legem dicentem, ius originis fore immutabile: non extendi ad casum, quo originarius loci originis hostis efficiatur: quoniam tunc ciuilitas originaria deficit. Et ad idem quod no.in.l.fi.ff.de lega. Hostes enim extra perceptionem eorum, quorum hostes sunt, esse censentur.ff.de rebi.l.minime.ff.de fica.l.iij.§.fi.vnde dicit eleganter Cy.in.l.j.C.de natu.lib.quod quando quis extrahitur de perceptione alicuius cõmunitatis, videtur factus alienus ab illius municipalibus constitutionibus: ⁊ communiter earum priuatur commoditate.⁊ hoc ex illo tex.⁊.l.vltima.in Greco.ff.de decre.ab ordi.facien.⁊ hoc dictum sepe solet allegare Bal. ¶ Vigesimo probatur ex tex.instit. de donatio.§.sciendum.⁊ eo.titu.c.fi.⁊.l.fi.C.de reuo.don. ¶ Vigesimoprimo probatur ex.l.ff.§.fina.⁊.l.ex parte. de adimen.lega.⁊.l.si inimicitie.ff.de bis quibus vt indignis. ¶ Vigesimosecundo probatur.C.de ingra.libe.l.j.⁊.C.de libe.⁊ eorum lib.l.j. ¶ Vigesimotertio probatur ex.c.quãuis.de procurato.in.vi.institu.de excu.tuto.§.inimicitie.et ff.eo.titu.l.acta late.§.dat remissionem. ¶ Vigesimoquarto probatur ex.l.quod si iterum.ff.de adimen.lega.vbi patet legem dicentem ex inimicitia superuenienti, intelligi legatum reuocatum: locum nõ habere casu, quo superueniat noua qualitas, scilicet, integratio amicitie. ¶ Vigesimoquinto probatur ex regula.l.vnice.C.de cad.tol.vbi patet regulam dicentem, semel statutum, perseuerare debere: locum non habere: cum quid factum est propter guerram: postmodum vero superueniat pax. Quod belli calamitas introduxit: pacis lenitas capit. ¶ Vigesimosexto probatur ex casu.c.i.bic finitur.l.Conradi.in vsibus feud. ⁊.c.fi.de here.⁊ in.c.iuratos.⁊.c.nos sanctorum.xv.q.vj.vbi patet iura volentia seruitiũ ⁊ fidelitatem prestare debere vasallũ domino: non extendi ad casum, quo in ipso superueniat noua qualitas: puta: quia ex communicatus banni
a tus sit vel hereticus. ¶ Vigesima octaua principalis[a] fal-
53 lentia † est propter requisite persone absentiam, vel aliud impedimentum. Ista fallentia probatur primo ex.l.si longius.§.si filius.ff.de iudi.⁊.l.si filiussa.viaticum.ff.si certũ peta.vbi patet legem generaliter dicentem filium in iudicio esse non posse sine patris consensu: non extendi ad casum, quo pater est absens. Tunc enim procedit iudicium in persona filij sine patris consensu. ¶ Secundo probatur ex.l.si nepos.in fine.⁊.l.si ita pater.⁊.l.si filius.ff.de ritu nup.⁊.l.si furiosi.C.de nup.vbi patet iura generaliter volentia non posse per subiectum patrie potestati contrahi matrimonium, sine paterno consensu: non extendi ad casum, quo pater absens est vel furiosus. ¶ Tertio patet in l.bonorum.C.qui admi.et.l.si infanti.ad finem.C.de iure deliberan.vbi patet iura generaliter volentia pupillum non posse adire hereditatem, vel agnoscere bonorum possessio. sine tutoris authoritate non extendi ad casum, quo tutor non est: quoniam tunc hoc agere poterit: dummodo interueniat decretum iudicis scientis tutorem nõ adesse. ¶ Quarto probatur ex.l.profectitia.verficu.si proponas. ff.de iure do.⁊ in.l.quoties.ff.de pac.do.vbi patet iura generaliter volentia, non nisi per patrem ex paternis bonis constitui posse dotem: non extẽdi ad casum quo pater absens sit, vel furiosus. Tunc enim sufficit ad cõstitutionem iudicis authoritas ⁊ curator. ¶ Quinto probatur ex.l.filiussa.versi.nam quod ad do.ff.de procurato.⁊.l.si cum dotem.§.eo autem tempore.ff.eo. vbi patet iura generaliter volentia actionẽ de dote profectitia institui non posse per patrem, sine consensu filie: vel econtra: locum non habere eo casu, quo eorum alter sit absens, vel furiosus: quoniam tunc sine alterius cõsensu recte procedit iudicium. Et ad idem.ff.e.l.ij.§.voluntate. ¶ Sexto probatur ex casu.c.i. extra ne sede vacan.lib.vj.vbi patet consuetudine introductum aliquem conferre non posse beneficium, sine alterius consilio: non extendi ad casum, quo is cuius cõsilium requiritur absens est: vel taliter impeditus, quod prestare non potest. ¶ Septimo probatur ex.l.sed si vnius.§.si filio.ff.de iniu. ¶ Octauo probatur ex eo quod no.Bart. in.d.§.eo autem tempore.et Bald.in.l.transactione.C.de transactio.⁊.l.turpia.§.j.de lega.j.⁊ in.l.in coniunctione.C. de nup.in.q.illa, quid si sunt absentes consanguinei, quorum consensus ex forma iuris municipalis requiritur in contractu mulieris vel minoris. ¶ Nono probatur ex eo, qõ no.glo.singu.in.c.potuit.super verbo, potuisset. extra de loca.dicens, iura dicẽtia rectoris ecclesie nihil agere regulariter posse, sine capitulo: nõ extendi ad casum, quo solus rector est in ecclesia sine cap. quoniam tũc rector absq; capitulo existens, illud de contrabendo agere poterit, qõ
b ageret prelatus[b] vna cum ipsius capituli consensu. si capitulum haberet. Cuius sententia cõfirmatur ex casu no.in cle.j.de rebus eccle.non alie.vbi patet, qõ licet non possit presidens absq; tractatu cõuentus sui, ⁊ assensu, bona monasterij disponere: vt in.c.dudum.eo.titu.lib.vj.⁊.c.cui.extra de his que fiunt a prela.⁊ in authẽ.hoc ius.C.de sacrosanct.eccle.canonizata.x.q.ij.hoc ius. Item ⁊ absq; cõsensu episcopi, vt patet.xii.q.ij.c.abbatibus.⁊.c.sequẽ.⁊.c.placuit.xvii.q.iiij.in venditionibus. attamen si prelatus ipse monasterij monachis aut conuentui caret: ex quo tunc impossibilis est requisitio assensus eorum: sufficiet solummodo assensus sui superioris. ¶ Decimo probatur ex glos. ordi.xii.q.ij.c.si qui de rebus. dicenti, quod licet regulariter capitulum sine consensu episcopi rem ecclesie alienare non possit: vt ibi, ⁊.x.qõne.ij.si quis episcopum. attamen eo absente ⁊ imminente necessitate alterius superioris authoritas defectum supplebit episcopi. ¶ Undecimo pro-a batur ex.c.licet ex suscepto. de foro competen. vbi patet iura volentia in temporalibus pertinentibus ad iurisditionem imperij. Papam non debere manus apponere: non extendi ad casum, quo vacet sedes imperialis. ¶ Ultimo hoc probatur ex his que in simili no. Inno.in.c.j.de bis que fiunt a prela.⁊ Specu.de statu mona.§.j.versi.xxi.⁊ Bal.in d.l.si furiosi.⁊.l.j.C.eo.titu. ¶ Vigesimanona principalis
54 †fallentia est, propter paternam seu filialem coniunctionem. Ista probatur primo in.l.qui officij.ff.de contraben. emptione. vbi patet legem dicentem regentem officium seu militantem, emere quid non posse, in eo loco, quo presidet, seu militat: non extendi ad casum quo per fiscum distrahuntur eius bona paterna. ¶ Secundo probatur ex l.iubemus.C.de aduoca.diuer.iudi.cum eo, quod no.ibi glo.singu.dicens consuetudinem admittentem doctorem b ad recipiendum salarium: cum sint promouẽdi examinandi: non extẽdi ad casum quo examinatur filius doctoris. ¶ Tertio probatur ex.l.nemini.⁊.l.petitionem.C.de aduoca.diuer.iudi.⁊.d.l.iubemus. vbi patet.leg.generaliter volẽtem supernumerarios secundum ordinem receptionis ad collegium, subrogari in locum numerariorum decedentium: non extendi ad casum quo filium reliquerit illius professionis: quia ille aliis supernumerarijs preferetur. ¶ Quarto probatur ex.l.fina.§.proculdubio.⁊.l.cum oportet.ff.cum autem hypothec.C.de bo.que lib.vbi patet iura generaliter volentia compelli quem ad redden-

o ij

✱ Deest hic duo decimus probãdi modus.

a ¶ Exvii. principalis. Adde ad hãc fallẽtiã, ⁊ vide Ange.in l.si.vacantie. colũ.xi.⁊ eundem Lud.infra i fal. xliij.⁊ in cõsilio cccclxij.ver.iij.⁊ Bal.in.c.cũ venerabilis. de cõsue.⁊ Ang.in.l. mulier que.ff.de condi.insti.

b ¶ Prelatus. Adde,⁊ vide in materia notabile dictum Joã. Alnd.in addit. Spec.in titu.ne sede vacã.⁊ eundem Lud.in cõsi.cxxxvj.⁊ Fede. de Senis in cõsilio. cxxxvii. et in consi.ccxlij.

dum rationem administrationis patrimonij alicui: nõ extendi ad casum quo iure legitimo pater bona filij administrat. ¶ Quinto probatur ex l. Imperator. j. ad Treb. l. iubemus. §. in supradictis. C. eo. titu. vbi patet iura volẽtia beredem compelli ad cautionem prestandam fideicõmissario de hereditate restituẽda: non extendi ad casum, quo pater grauatus est de restituẽdo filio. ¶ Sexto probatur ex l. medicos. ꝛ l. fi. C. de profes. ꝛ me. lib. x. ꝛ l. ij. C. de episco. ꝛ cleri. ꝛ l. more. §. iste fere. j. de pac. ex l. duo Marco. C. de questio. ex l. in albo. C. de decur. lib. x. Posset hec enim fallentia probari ex omnibus bis que in persona filij introducit suitas, de quibus in loco cõgruo prolige tra
55 etabitur. ¶ Trigesima fallentia est † propter rei notorie tatem. Ista fallentia probatur primo ex glo. no. in. c. de peti. xlvij. dist. in. c. qui episcopus. xxiij. distin. Quarum sentẽtiam sequitur Jo. An. in. c. cõstitutus. cl. ij. de appel. ꝛ Archid. xxiij. dist. si quis presbyter. dicente iura volentia aliquem antequam promoueretur ad gradum honoris ꝛ dignitatis, debere examinari: vt patet in l. magistros. C. de professo. ꝛ me. lib. xi. ꝛ. o. l. nemim. non extẽdi ad casum, quo
a ¶ Quo peritia, adde adhoc etiã ꝛ vide Abba. in. c. constitutus. cl. ij. ad fi. p illum tex. extra de appel. ꝛ vide eundẽ in simili. in. c. fin. col. pen. in fi. de psumpt. peritia[a] seu bonitas promouendi est notoria. Illa enim examine ad probationem non indiget. Et illarum glo. sententiam esse veram probo ex casu iudicio meo ad hoc singulari, in. c. nullus clericus. xxiij. distin. dicente testimonium notorii populi succedere loco examinationis. Secundo confirmo ex tex. vbi de hoc est etiam casus in. c. ad apostolicam. extra de regu. in verbo, presertim. dumtamẽ illis exponas non pro maxime: sed ptinus: vt exponit glo. in. c. discretionem. de eo qui cognouit consanguineã. vxo. sue. Et hec diligenter no. quia determinant ea que scripsit Bald. in. l. j. C. de libe. et postbu. dum est in conclusione, notorium non tollere, quo minus forma seu solennitas a iure requisita debeat interuenire. ¶ Secundo probatur ex. c. cum speciali. §. porro. ꝛ. c. consuluit. extra de appel. ꝛ. c. Romana. de appella. in. vj. vbi patet regulam, vnicuiq; fore beneficium appellationis permissum: non extendi ad casum quo quis ex delicto notorio, vel notorie debito est damnatus. ¶ Tertio probatur ex eo, quod no. glo. in clemen. appellanti. de appella. ꝛ Joan. And. in. c. accedens. cl. j. vt lit. non contesta. volentes iura dicentia, cause in appellatione ab interlocutoria, necessariam fore expressionem, ꝛ probationem: nõ habere locum cum causa appellationem iustificans est notoria. Illius enim non est necessaria probatio. Et licet secundum hoc in. d. clemen. appellanti. repnte tur singu. tamen Barto. in. l. j. de excep. allegat pro ea casum in. l. ciues ꝛ incole. C. de appella. ¶ Quarto probatur ex casu no. in clemen. pastoralis. §. Pisana quoq; ciuitas. de re iudi. vbi patet iura generaliter dicentia, citatum debere coram iudice comparere allegaturum causam, quare iurisditionem citantis declinare potest: non extendi ad casum, quo causa quare inrisditio citantis est declinabilis, est notoria. Tunc enim ad comparitionem non arctatur. quod est notandum ꝛ plene declarani in. l. ex quacunq; §. si quis in ius voca. non ierit. in reportatis meis, dum legi Rome. Quinto probatur ex casu. c. ad nostram. extra de iureiuran. vbi patet iura generaliter mandantia in causis iudiciarium ordinem obseruandũ: non extendi ad casum, quo peditur in notorijs, ex quo posset deueniri ad questiones particulares: nunquid sententia in notorijs requirat solennitatem citationis ꝛ scripture? Item, an depositio test. in notorijs requirat solennitatem iuramenti, que nunc non discutio consyderato, quod satis per predicta probata est ista fallentia, que discutere foret nimis proli
56 xum. ¶ Trigesimaprima principalis † fallentia est propter actus geminationem[b] seu multiplicatam reiteratio
b ¶ Geminationem. Adde ad hãc fal. Barba. in. c. ꝛ si Christ⁹. de iureiur. ꝛ. c. testimoniũ. colũ. xiij. de testi. nem. Ista probatur primo ex eo quod notat glos. singu. in l. lege Cornelia. in verbo, ex vinculis. j. ad Sillania. dicẽs iura volentia quem carceratum pro causa ciuili vel criminali ciuiliter mota, relaxandum fore fideiussoribus: nõ extendi ad casum, quo carceratus fugam ex carceribus iterauit. Ille enim non est fideiussoribus relaxandus quod est notandum. ¶ Secundo probatur in authenti. vt nulli iudicum. §. ꝛ hoc. iuncto cum. l. j. C. de pet. bo. sub. lib. x. vbi patet iura proprium motum principis desyderare eius expressionem in literis: vt in. c. si motu proprio. de preben. in sexto. non extendi ad casum quo super eadem re emanant litere principis geminate: quoniam geminatio litera rarum principis super eadem re, habet vim ꝛ effectũ clausule motus proprii. Hoc est notum dictum do. Bal. dicentis ad hoc esse casum in illis duobus iuribus simul ũctis in. l. nec damnosa. C. de preci. Imper. offer. quod dilsgẽter commenda memorie: quia non memini me alibi legisse.

¶ Tertio probatur in. l. si mulier. vltima. C. ad Velleia. vbi patet iura generaliter dicentia mulierem intercedentem iuuari beneficio Velleiani: non extendi ad casum quo consensus intercessionis productiuus fuit: iteratus secundum formam illius legis. ¶ Quarto probatur eo. tit. authen. siue a me. vbi patet iura volentia consensum mulieris non validare alienationem rei dotalis factam per maritum: non extendi ad casum quo consensus mulieris intercessit geminatus. ¶ Quinto probatur ex eo quod no. determinat Oldra. in consi. suis. consi. ccxlviij. Cuius verba authore suppresso sibi appropriauit Joã. And. in addi. Specu. in rubrica qui filij sint leg. ꝛ Bal. in. l. l. eam qui. C. de fideicommiss. dicentis iura dicentia valere principis legitimationem, si simpliciter fuerit expressum in supplicatione, quod is qui queritur legitimari est spurius: non extendi ad casum quo quis est spurius cum adulterij geminatione, puta: quia comugata cum comugato illicitum habuerit coitum, tunc enim inualida est legitimationis gratia: nisi expressum fuerit principi, quod spuritas cum adulterij bincinde multiplicatione processit, quod est valde notãdum, ꝛ per eos notabilibus rationibus approbatur. ¶ Sexto probatur ex tex. valde notabilẽ bis, que ibi no. Guil. de Cu. ꝛ Bald. in. l. ij. C. de episco. audien. vbi patet consuetudines seu constitutiones mandantes in reuerentiam alicuius sancti carceratos ex carceribus liberari: non extendi ad casum, quo quis inciderit in carceri tionem geminatam, puta: quia primum delictum commiserat ex quo fuerit carceribus mancipatus: deinde ob dictam causam liberatus. Si enim delictum reiteret, ꝛ sic reiteretur carceratio: ad eum dicta constitutio non extenditur. Quod est valde no. quia consuetudines sunt communiter per Italiam: vt ob reuerentiam alicuius festiuitatis aliquorum carceratorum debet fieri oblatio sit relaxando.

¶ Septimo probatur ex tex. nota. in. l. cum scimus. C. de agri. ꝛ censi. lib. xi. vbi patet iura dicentia confessionem extraiudicialem preiudicantem libertati inualidam reputari: non extẽdi ad casum, quo illa fuerit geminata. tũc enim preiudicium affert quemadmodum: ꝛ vna confessio in forma iudicij facta. Et ex illo elicitur notabilis regula: quod confessio extraiudicialis geminata vim habet ꝛ effectum confessionis iudicialis vnice. ¶ Octauo probatur ex tex. notabili in. l. j. versi. transactionibus. C. de plus peti. quam
57 quidam allegant, † quod iura dicentia confessionem non numerate pecunie, non extendi ad casum quo emanauerit geminata confessio: quoniam tunc facultas exceptionis opponende excluditur. Sed certe ego hoc communiter tenere non soleo: quoniam illa lex hoc nõ vult: sed hoc quod exceptio doli obstans confessioni prime extorto dolo creditoris non obst. confessioni secunde non extorte per dolum. Et huius est ratio: quia secunda confessio purgat dolum prime. argu. ff. de condi. ob turpem causam. l. si ob turpem. ꝛ. C. quod metus causa. l. ij. Allegant secundo ad hoc probandum. l. cum fidem. C. de non nume. pecu. sed ilia facit minus: quoniã hoc dicit, scilicet quod solutio partis debiti confessati excludit exceptionem non numerate pecunie, in residuo. Cuius ratio est: quia confessionem de recepto factam approbauit cõfitens facto, quod plus est, quam approbare verbo, per aliam confessionem secundi. Qua enim ratione, vt reperiat quis mutuantem, inducetur ad confessionem de recepto primam: eadem ratione inducetur ad illam reisciendam. arg. j. de noua. dolum. versicu. diuersum. Per que patet falsam fore sententiam illam opi. tenentis in. l. contractibus. §. illis etiam. C. de non numer. pecu. de cuius. §. intellectu plene dixi. §. eo. l. si constante. in princi. ¶ Nono probatur ex l. fi. C. ad leg. Falci. vbi fm do. Ange. patet subtiliter intuenti, iura dicentia solam naturalem obligationẽ nõ esse actionis productiuam: non extendi ad casum, quo illa naturalis est geminata. Illa enim tunc petens est ad actionis productionem. ¶ Decimo probatur ex. l. dnus. §. fi. j. de fal. vbi secundum quod sumat Bar. est, casus fingu. quod. l. pmẽs adscribentem sibi quid in testamento: non extenditur ad casum,

casum,quo sibi ascripsit sub gemina cõditione. ¶Undecimo probatur ex casu ff.secundum intellectum gl.in.l.baliste filium.ff.ad Trebel.vbi patet legẽ generaliter dicentem testatorem mandantem heredi:vt restituat quicquid ex hereditate sua peruenerit:non teneri ad restitutionem fructuum,quos extra hereditatem perceperit: non extendi ad casum,quo testator faciat mandatum sub verbo,pecunie,cum adiectione dictionis,vniuersalis geminate:puta quantuncunq; ,seu qualiscunq; pecunia ad heredem meum peruenerit:restituatur tali. Tunc enim includetur ipsorum fructuum per heredem perceptorum restitutio. ¶Duodecimo probatur ex eo, qõ no.gl.or.in.c.vt circa. in versi.ommia & singula.de elec.in.vj.vbi patet cõstitutionem generaliter dicentem sufficere in accusatione siue exceptione deductum fuisse factum simpliciter,absq; deductione qualitatum,ipsi facto expresso inherentium:nõ extendi ad casum,quo lex mandãs quid exprimi,mandat cũ adiectione illorum verborum multiplicantium,omnia, et singula. Tunc enim intelligitur mandare expressionẽ,non solum facti simpliciter, sed etiam singularum qualitatum facto annexarum. ¶Decimotertio probatur ex casu no. ff.de consti.pecu.l.j.§.debitum.insti.de actio.§.de constitu ta.iuncta.l.qui autem.§.fi.de constitu.pecu.vbi patet iura generaliter dicentia ex pacto nudo non oriri actionẽ:non extendi ad casum,quo illud fuerit geminatum. Quoniam tunc geminatio male fidei actionem producere censetur. ¶Decimoquarto probatur ex.l.j.C.de super;exac.lib.x. & l.omnes.de delato.eo.lib.vbi patet delicta alias capitaliter non punientes,nõ extendi ad casum,quo illa sunt reiterata pluriesq; multiplicata:quoniam ex hoc delictum illud, quod als capitale non erat ex reiteratione capitalis efficitur,qõ est notandum.& hoc etiam notat Bart.in.l.licitatio.§.qõ illicite.ff.de publi. ¶Decimoquinto probatur ex tex.no.§.criminis.xv.dist.als.xxv.vbi patet cõstitutiones disponentes generaliter aliquod peccatum in foro cõscientie debere reputari leue,puta: qz veniale: nõ extendi ad casum quo illud sepius reiteretur. Quoniã ex reiteratione efficitur grauissimũ atq; mortale. ¶Decimosexto probatur ex casu.l.traiectitie.§.de illo.ff.de actio.& obli.vbi secundum vnam lec.patet iura generaliter volentia morã commissam ex equitate purgari posse:non extendi ad casum, quo mora fuerit geminata,puta:quia precessit geminata interpellatio. Et de hoc dic vt plene hoc anno dixi in.l.si insulam.ff.de verbo.obli. ¶Decimooctauo probari
58 potest † ex eo,qõ volunt quidam dicentes,iura generaliter dicentia concessionem pretextu erroris reuocari pos-
a se.l.non fatetur.ff.de confessis[a].l.error.C.de iur.& fac.igno. & in.c.fi.extra de confes.non extendi ad casum,quo ipsa cõfessio fuerit geminata. Et quia dubium est pulchrũ igitur volo, qõ de hoc has conclusiones accipias ex consilio, qõ super hoc flo.reddidi,quasi hic formaliter inseram. ¶Et ideo dico,qõ circa hunc articulum tres dantur conclusio-
b nes. Prima[b],qõ responsio facta positioni seu interrogationi aduersarij,& incontinenti reuocari potest absq; alia erroris probatione.& hoc si facta fuerit non precedẽte termino deliberate ad respondendum. Hec est sentẽtia glos. ordi.in.c.fi.de iureiur.in.vj.ita declarantis dictum Spec. in titu.de positio.§.vlti.versi.quid si ponẽs.& ipsam sequitur Bal.in repe.l.edita.C.de eden. Ista sententia cõfirmatur ex tribus. Primo ex sententia alterius glos.idem decidentis.xxxii.q.i.in.c.apud misericordie iudicem. dicentis tunc incontinenti intelligi cõfessionem seu responsionem reuocari: quando reuocata est anteq; in acta publica per notarium redigatur.& hoc sequitur do.An.in.d.c. fi.de confessis.Secundo authoritas gl.in.c.olim.extra de censi.& in.c.scriptum.extra de elect.que declarando.c.cum causam.extra de proba.& l.errorem.C.de erro.aduo.dicit reuocationem confessionis aduocati vel procuratoris: si incontinenti,aliam erroris probationem non requiritur. Tertio probatur in.l.de etate.§.Celsus.ff.de interrog.actio.dum dicit licere responsionis facte respondẽti penitere,si nulla captio ex eius penitentia fit actori:nemo autem dicetur captionem facere, si incontinenti responsio reuo-
59 cetur. ¶Secunda † conclusio sit hec,qõ responsio seu con-
c fessio facta post terminum[c] deliberationum pretextu erroris,non potest reuocari:vt firmat glo.in.c.ex literis. extra de diuor.quam sequitur argumentum in.d.c.fi.de iureiurando.in.vj.& in.c.j.de accu.eodem lib.ea ratione: quia ibi nõ a censetur erratum vbi declaratio precessit.ij.q.iij.c.si quis iratus.qua quidem ratione idem videtur dicendũ in confessione iterata:vt illa erroris pretextu reuocari nõ possit: cum iteratio precedẽtem deliberationem includat:vt.d.c. si quis iratus.& pbatur in.d.l.si mulier.C.ad Vellcia. Repetita enim confessio probat id,quod in ea deuenit satis b
validum,fatisq; firmũ: vt dicit tex.no.in fi.C.de emen. Justi.l.cordi.versi.nemini. hec tamen sententia quamuis colorata reprehenditur per Bal.et recte iudicio meo in.d.l. error.& plenius nihilominus in.l.iusiurandum,& ad pecunias.C.de iureiur.licet ipse idem glo.firmauerit in.l.cum precum.C.de lib.cau.Surgit autem eius glo.reprobatio duabus rationibus. Prima cum deliberando quis errare possit.l.de etate.§.ex causa.ff.de interro.actio. Iniquum c
60 foret dicere cõfessionem ex erronea deliberatione factam, reuocari non posse. Secunda:qz si vera foret sententia glo. sequeretur confessionem factam post lit.cõtesta.non posse pretextu erroris reuocari:cũ precesserint inducie deliberatione iuxta authẽ.offeratur.C.de lit.contesta.secundum hoc est falsum:vt patet in.d.l.error.cum simi. Cõcludit tamen contra Jo.And.in.d.c.fi.de iureiur.lib.vi.admitti tali casu reuocationem:cum maiori tamẽ cause cognitione, quasi alias interuenire deberet. ¶Tertia cõclusio, quod
60 † confessionem seu responsionem iuratam, iurantem erroris pretextu reuocare non posse:lz bene interpretari. Ita videtur probari in.c.cum dilecti.extra de accus. Et huius est ratio: quia cum magna deliberatione cẽsetur quis accedere ad responsionem iuratam:ne incaute periurij reatum incurrat,qõ euitandum est etiam si mors debeat sus- d
tineri:vt docet nos exemplum clarissimi Reguli Attilij, cuius summam constantiam refert Jurisc on.in.l.iiij.in fi. ff.de cap.& ita tenent quidam imperiti. Illa tamen conclusio do.An.nõ placet in.d.c.fi.& recte. Ea ratione: qz si cum iuramento confessus aliquid probaret,per qõ iuste poterat verum esse,qõ tunc iurauit:nunc autem vult probare manifeste,qõ respondit fore falsum :admittitur ad iurate confessionis reuocationem: quoniam nõ intelligitur periurus,qui iurat falsum:qõ tamen credat esse verum.de iureiur.c.quanto.& ij.q.ij.c.homines falsum iurant.cum seq. Hec refragatur.d.c.cum dilecti.quia ibi non probatur errorem probabilem in iurata cõfessione interuenisse.& igitur reuocatio non admittitur. Ad vnum tamen aduerte: quia qõ dicitur erronea cõfessio,ad quam quis ductus est persuasione aduersarij leuius reuocatur, quã alia, quam quis ex seipso fecit.l.j.in fi.ff.quando acti.de pe.est anna.& ff.de ven.in spi.l.j.§.fi omnes.ver.ceterum. Ibi, dum dicit: vel ipsa eum incluserat &c. Procedit,nisi ipsa cõfessio fuerit per confitentem postea iterata.& iste est casus fin.in.l.j. ver.transactionibus.C.de plus pe.volens cõfessionem secundam spontanee emanantem super quo primo emanauit,purgare dolum circa ex tortionem prime commissum, per eum in cuius fauorem fit confessio. Et hũc passum diligenter tene mẽti:qz quotidianus est:nec alibi melius reperitur discussus. ¶Ultimo probari potest illa fallentia ex.l.pluribus.§.j.dum loquitur de geminatione verbi distributiui.ff.de verbo.oblig.secundum intellectum, quem ad illum tex.sequitur.d.Ange.in.l.si Stichũ.§.stipulatio. eo.tit.& de hoc dic vt ibi dixi.& hoc de materia geminationis sit tibi breuis summuncula. ¶Trigesima secũda prin
d cipalis[d] fallentia † est propter actus nullitatem,ex ipsius
61 actus inspectione patentem:vel de qua incontinenti patere potest. Ista probatur ex eo quod sing.determinat Oldra.in consiliis suis cõsi.cviij.cuius sentẽtiam sequitur.d. Bald.eo tamen non allegato in.l.j.C.ne lice.in vna eadẽq; causa.dicẽtes qõ cle.vt calũniis.dicens exceptionẽ nullitatis ad impediendã execution ẽ opponi nõ posse ad impediendã tertiã sentẽtiam cõformẽ: nõ extẽdi ad casum,quo opponitur nullitas,que ex ipsius sentẽtie inspectione patet,vel actorum:puta si ex eis appareat,qõ sentẽtia nõ fuit lata per iudicẽ,vel nõ in scriptis recitata:vel qz inde ex erat publice excõicatus. Ea enim nullitas opponi potest: qõ est fin.notandũ. Et huius dicti veritas tribus vel quatuor rationibus probatur. Primo qz.d.cle.phibet opponi exceptionem nullitatis,ea ratione: vt calumniis litigãtium occurratur per quas forte cõtingeret retractari sentẽtiarum execution ẽ. Sed clare de nõ calumnia opponẽtis cõ-

¶Infra de cõfes.Adde & vi Do.in.c.j.col.j. ver.no.qõ ignorãtia desiũ.tri.et fide cath.lib.vj.

¶Prima qz responsio. Adde, & vi eundẽ Lud.in cõsil.lviij. cõsi.lxx.cccxlii.& cccxxxvii.et l.i. §.fiquis simplr. ff.de verb.obli.

¶Post terminũ. Et qz delibe ratio precedẽs tollat suspicionẽ erroris.Adde glo.no.in.c.ex literis.de diuor. & Bal.in.l.cũ pcum.ad fi.de liber.cau.& in.l.si quidẽ.in fi.C.de except.& eundẽ Lud.in cõsi.cccc xxvij.& allega.

¶Xxvij.principalis.Adde ad hãc fal.tex.& gl. in versi.non beat.in cle.pastoralis.§.rursus.de re iudi.& Bal.in.l.fi vn⁹ ver.qõ si specie. ff.de pac.Et vide dictũ Bart.& Ilz.§.fi seruus. ff.de pecu. vbi, qz veniens ꝺ cõ promissum, qõ est ipso iure nullum in penã nõ incidit.& Ange. in.l.iij.§.hec verba.ff.qz qsq; iur. Et vide gl.in.c. suggestũ.inver. posterius. ff.de iure patr.& in.c. cũ nris.in ver.ꝺ facto. de cõcef. pbẽ. vbi patent tradita l.c.ceterũ.de reseri.vbi ꝺz nõ valere fz reseriptũ nõ faciẽs mẽtionẽ de primo sup eadẽ re emanato: nõ extẽdi ad casũ, quo illꝺ primũ cẽt nullũ oio,vt p exceptiõis obiectũ elidibile. Et ẽt adõ no.in c.tenor.de re in. vbi lre ipetrate nõ faciẽtes mẽtionẽ de pcessu pãbulo,valẽt.si pcessus ẽ null⁹. Idẽ voluit gl.ica.ex tenore.de reseri.vbi vide.

stat: eum opposita per eum nullitas ex sentētie, vel actorū inspectione demonstratur: igitur cum cesset cle. ratio, cessat etiam eius dispositio prohibitiua: vt in iuribus vulgaribus, non enim est admittenda ad dictā cle. talis interpretatio: vt huius nullitatis exceptio prohibeatur opponi: cum neq; verbis, neq; voluntati Pape ipsa interpretatio accōmodata sit: vt ex superioribus patet. Ad hoc tex. optimus. ff. de lega. i. l. fi ancillas. ibi, dum dicit, nec verbis, nec voluntati hec sententia accōmodata est. Secunda ratio est: q; verba. d. cle. dicentia tali casu nullatenus nullitatem exceptionis admitti: sunt ciuiliter intelligenda. ff. de seruitu. l. si an. Fugienda est enim Iudaica seu seuera interpretatio, dicit glo. ff. de dam. infec. l. damni. §. Julianus. ¶ igitur non est intelligēdum, qō excludat exceptionē eius nullitatis, cuius est promptissima probatio: nec altiorem requirens indaginem. Ad qō accedat. l. ille a quo. §. si de testamento. ff. ad Treb. l. si is a quo. ff. vt in pos. le. l. iij. §. cause. ff. de Carbo. edic. l. iij. §. idem. ff. ad exhi. l. ij. cum his que plene no. ibi glo. C. de edi. diui. l. j. C. quando prouo. nō est necesse. ¶ in. c. literas. ver. preterea. de resti. spol. Que omnia iura probant, qō. l. quecūq;. generaliter prohibens oppositionem exceptionis, seu discussionem incidētis questionis, nunquam intelligitur excludere oppositionē siue discussionem illius, cuius offertur promptissima probatio longam indaginem nō requirēs. ¶ Terrio probatur ex eo, qō no. gl. or. in l. j. §. demq;. ff. qō vi aut clam. ¶ l. nō tantum. versi. ¶ si non. pro emptore. ff. de peti. here. ¶ in. l. ita pudor. C. de adul. volens legē generaliter prohibentē oppositionem exceptionis: nunq; ita debere intelligi, qō minus ad eam declarandam admittatur interpretatio, ¶ oppositio, que vt iusta ¶ equa colligit ex illis alijs: sicut est interpretatio huiusmodi, que fit ad dictā cle. ¶ Ultimo probatur
62 ex tex. † ad propositum valde not. in. l. veteres. in fi. ff. de iti. actuq; priua. Ex quo colligitur ista no. regula, q; nunquā lex prohibēs quid facieti, exceptionē opponi posse: intelligitur excludere oppositionem eius exceptionis, que resultat ex bis que facit vel deducit ipse quid petēs vel faciēs. Huius est ratio: q; tunc non excluditur per exceptionem aduersarij, sed potius a seipso: sed semetipsum cēsetur excludere, qui ad postulādū executionē producit sentētiam: ex cuius inspectione vel actorū, nullā. l. iiij. §. cōdemnatū. ¶ l. fi cum nulli. ff. de re iu. igitur ¶c. magis enim ipse seipsum excludit. l. si procurator. §. sed si alius. ff. quando appel. fit. Ita allegando author. Oldra. ¶ Bal. pnunciaui in causa arduissima. vnum tamē circa hoc me reddit dubitantem, scilicet qō Papa in. d. cle. vt calūnijs. videtur inducere aliquod speciale in prima sentētia cōformi: vt post eam exceptio nullitatis nō possit obijci. Sed si verū esset, qō dicūt isti, scz vt possit opponi illa nullitas, cui⁹ offerr promptissima probatio: q; resultās ex inspectione sentētie vel actorum nulla, esset in trina sentētia specialitas: q; cadē est lata sentētia: vnde quoniā illius petite executioni obijci potest nullitatis exceptio. Cuius offertur promptissima probatio nō requirēs altiorē indaginē: licet illa nō possit obijci, que requirat longā discussionē: vt de primo est casus in. d. l. j. C. quādo prouo. ¶c. ¶ cōcludunt omnes in. d. §. condemnatū. ¶ in. l. iudicati. C. si ex fal. instr. ¶ in. l. si ptor. §. Marcellus. ff. de iudi. De secōdo est casus in. l. fi. in fi. C. de or. cog. ¶ no. per Jnno. in. c. cum in iure. de offi. deleg. igitur ¶c. Nō tamē propter hoc ausus fui in iudicādo recedere ab opinantorum patrum. ¶ Secōo principaliter probatur ex eo, qō fing. determinat Spec. in ti. de excep. §. fi. versi. vt autē. in fi. ¶ Jo. And. in addi. in eo. §. ver. sed an reus. Quorum dicta sequitur. do. Ant. in. c. super literis. extra de rescrip. in. c. ex parte B. de fo. compe. in. c. fi. de libel. obla. in. c. j. de ordi. cogni. ¶ in. c. exceptionē. de excep. dicētes. c. j. de lit. cōtesta. lib. vj. volens exceptionem peremptoriam obijci non posse ante lit. cōtesta. ad impediēdum litis ingressum, nisi sit exceptio rei iudicate, transacte, vel finite: nō extendi ad casum, quo obijceretur exceptio peremptoria, cuius probatio resultat ex notorietate, vel instrumēto cōtra qō nihil potest per partem aduersam opponi: puta, si esset guarentigiatum cōtra qō ex forma statutorum, que sunt cōmuniter per Jtaliam, nulla exceptio potest obijci ex qua tamē resultat nullitas iudicij, cuius offertur pbatio promptissima altiorem indaginē nō requirens opponi poterit semper ad impediēdum lit. ingressum. arg. d. l. is a quo. ¶. d. §.

a ¶ Per inspectionē. Adde, ¶ vide tex. not. in l. j. §. pen. j. de q̄stio. ¶ vide dictū Bal. in. l. j. in fi. C. de fructib⁹ ¶ lit. expen.

ibidem. qō diligenter tene menti: quia est singu. limitatio ad. d. c. ¶ in practica poteris habere magnū honorē. Circa qō reddo: tamen vna ratione dubius: quia si speciale est in exceptione rei iudicate, cuius probatio est promptissima: quia resultans ex sentētia, que trāsiuit in rem iudicatam, que quidem notorium facit: vt illa obijci possit ante lit. cō testa. vt. d. c. excep. In contrarium ergo est ius cōmune in qualibet alia exceptione, in cuius etiam foret promptissima probatio. ff. de legi. l. qō vero. ¶ l. ius singulare. cū simil. In pronunciando tamen adherere opi. predicte: q; nulli habet cōtradictorem. ¶ Tertio probatur ex eo, qō no. gl. sing. in. l. j. ver. fine. circa me. ff. de tab. exhi. dicēs. legē generaliter dicentē petenti exhibitionē testameti oppoi non posse exceptionem nullitatis ipsius: nō extendi ad casum, quo opponitur talis nullitas: de qua cōstat ex ipsius testamenti inspectione. arg. l. si quis legatum. ff. de fal. ¶ Quarto probatur ex eo, qō determinat Bart. in. vi. oppo. in. l. j. de no. oper. nuncia. dicens legem dicētem denunciantī nouum opus opponi non posse in ipso nūciationis actu exceptionē illam, qō nunciatio iniqua est: vel inualida. Ipse tor: ait. ff. ait prētor. eo. titu. non extendi ad casum quo opponitur talis iniquitas: de qua constat ex ipsius nunciationis inspectione. puta: quia vsufructuarius nunciat nouum opus domino. in. d. l. j. §. fin. ¶ l. de pupillo. §. impositiam. in glo. super ver. fecit. eo. tit. ¶ Quinto probatur ex eo, quod no. glo. in. l. j. C. vt que desunt aduo. ¶ Jnno. de iudi. c. examinata. ¶ in gl. l. qui cum maior. §. si patris. ff. de bonis lib. ¶ idem Jnno. de offi. vica. c. j. ad fi. dicentes propter officium exerceri nō posse: nisi ad partis postulationem: non extendi ad casum, quo producitur libellus, ex cuius inspectione apparet ineptitudo: quoniā illud ex proprio offi. cio, te non petente reijcere potest. ¶ idem notat glo. magna in. l. vbi pactum. C. de transac. quorum omnium sentētia probatur ex tex. in. l. ij. ad fi. C. vt ne. prima. ¶ in. l. ficut. C. de paga. ¶ sacr. ¶ Sexto probatur ex eo qō no. Bald. in. l. si quis testibus. ad fi. C. de testi. dicens regulam generaliter volentē post didicita testificata admitti non posse: probationes super eisdē, vel directo contrarijs articulis: non extendi ad casum, quo queritur probatio fieri per inspectionem[a]. Et huius est ratio: hoc casu cessat timor subornationis, que est causa finalis dicte regule: vt in cle. 1. de testi. cum simi. ¶ dicit hoc esse notabile dictum in tit. de proba. §. videndum. versi. est quoq; el. ij. ¶ licet non sit verum, qō Spec. ibi hoc dicat: nihilominus dictum verum est in se propter rationem allegatam. Et exemplum potes ponere, si testes, quorum dicta sunt publicata: deposuerunt Titium obijsse ex vulnere illato super caput: certe contraria probatio poterit geri per inspectionē capitis, in quo quidem nullum vulnus, seu cicatrix apparet. Nō est enim dubium ab hoc probandi genere cessare quemlibet timorem subornationis. ¶ Septimo probatur ex tex. not. in. l. minor. xxv. ann. ex aspectu. ff. de mino. vbi patet legem generaliter dicentem, sententiam super etate dictam, ius facere inter omnes: non extēdi ad casum, quo illa lata est ex probatione resultante per aspectum persone. Illa enim non facit ius quo ad eos, qui contrarium eius verum esse sciuerunt, quod in sententia declaratū est. ¶ Octauo probatur ex eo, quod dicit per illam. l. Bal. in. l. fi minorem. C. de in integ. resti. titulo generali. volēs iura generaliter volentia sententiam interlocutoriam post decēnium in rem iudi. transire, quo ad partes: non extendi ad casum quo cadē lata sit super etate, ex inspectione persone. Illa enim nunquam tranſit in rem iudicatam, quominus contraria probatio admittatur. ¶ Nono probatur ex tex. in. l. cadē ff. de feriis. ibi, dum dicit: aut, vt ex aspectu aliorum iniuria estimetur ¶c. vbi patet legem dicentem, neminem in feriis propter messem in ius vocari posse: non extendi ad casum quo ex inspectione atroc estimetur iniuria. ¶ Ultimo probatur ex eo, quod in terminis notabiliter dicit Joan. And. referendo super hoc disputationem Fico. de Mattarel. in additio. Specu. in titu. de sententia. §. vt autem. in additio. que incipit, Ad hec ¶c. dicens statutum aduersus presentiam iudicis non posse exceptionem nullitatis opponi: non extendi ad casum, quo opponitur talis nullitas: de qua constat ex actorum iudicialium inspectione. puta: quia factum fuit in iudicio quid ipsi minori, qui sine tutore, vel curatore, licet extitit prosecutus. Alias enim

enim aliter dicendo contineret ipsum statutū absurdum. verba autem constitutionis,& sic vniuersalia: ita restringē da sunt: vt in se absurditatem non contineant. dicit tex.j. de excu.tuto.l.scire oportet.§.aliud.versi.sed & si magime.

a ¶ Trigesimatertia[a] principalis fallētia est ꝓpter actus
63 inualiditatem seu iniustitiam.† Probatur primo ex his que no.Bar.in.l.j.ff.de his qui sunt sui.dicēs constitutionem generaliter confirmatiuam statutorum,seu consuetudinum:non extendi ad consuetudinem seu cōstitutionem iniustam.Et per hoc est casus notabilis in.l.j.C.de monopo.& ita illū ibi no.do Bald. ¶ Secundo probatur ex tex. in.c.i.de iureiurā.in.vi.vbi patet generalem constitutionē seu consuetudinem mandantem iurari super observatione statutorum seu consuetudinum certi loci:& iuramētum illud obseruari: non extēdi ad casum quo ipsa statuta seu
b consuetudines illicite vel iniquab.Et ad idem de iureiur. ca.Quintaallis.& c.veniens.licet pro hoc allegat.d.Bal. glos.in.l.non videntur.§.qui iussu.j.de regu.iur. ¶ Tertio probatur ex tex.in.l.qō seruus.j.de acquirē.posse.vbi patet legem generaliter dicentem,quod quicquid querit seruus,domino querit: non extendi ad casum, quo quid querit illicite,vel inique. Illud enim non queritur domino.Et idem concludit glos.in filio respectu patris in.l. cum oportet.in versi.ex substantia eius.C.de bo.que libe. ¶ Quarto probatur per tex.in.c.j.per quos fi.inuesti.in vsibus feudo.vbi patet generaliter inuestituram vasallo factam per dominū de feudo sibi concessō,non extendi ad illa feuda,que sibi cōcessa sunt illicite, vel inique. ¶ Quinto probatur ex casu notabili.C.de eunuchis. vbi patet legem generaliter dicentem de contractibus quibuscunqꝫ gabellam solui debere: non extendi ad casum, quo fuerit celebratus contractus illicitus vel inualidus. ¶ Sexto probatur ex eo,quod no.Bart.in.l.filium.§.si quis bonorum.alias.§.si quis contra tabu.j.de leg.prestā.per illum tex.dicens constitutionem generaliter punientem cedentem actionem nobili contra popularem[c],non extendi ad
c casum,quo cessio facta tamen inualida.Et huius est ratio quod dicimus in simili, qō ad conuentionalis pene commissionem non sufficit quid de facto:& sic inualidum factū fuisse:cum ex eo non infertur parti contra quam fit preiudicium:vt in.l.ea quidem.C.si man.ita fue.alie.per quam banc regulam in ista tradidit Bar.in.l.vbi pactum. ad fi. C.de trāsa.& ibi late hoc expediui. ¶ Septimo istud probari potest ex generali doctrina.l.iiij.§.condemnatum.j. de re iudi.& l.non putauit.§.non queuis.j.de contratabu. l.ij.§.testamentum.j.quemadmo.testa.aperiā.l.si is cui.§. Flauius.j.de solu.& l.fideiusso.j.de fideiusso.& l.ij.§.quod ait pretor.el.ij.iuncta glo.qui satisda.cogā.& c.relatum.de cle.non resi.vbi in glo.concor.& in.l.vel obligatus.j.de verbo.signi.vbi patet leg.de actu aliquo,vel re in emptionem faciente,non extēdi ad actum inualidum:vel debitum infringibile:vnde dicit Bal.in.l.si absentis.C.si certum pet. & in.l.etiam.C.de exe.rei iudi.constitutionem volentē contractum,hoc est,clausula guarentigie,habere executionē paratam: non extendi ad casum, quo ipse contractus in-
d ualidus[d] est.Si enim ruit principalitas cōtractus,ruunt etiam eius clausule accessorie:vt est guarentigia: vt notabiliter probatur in.l.fi.ff.de constitu.pecu.in.l.non dubiū. C.de legi.& habetur glo.j.si quid in frau.patro. ¶ Octauo probatur ex eo,quod no.glos.de rescrip.c.ex tenore.c. in nostra.de cōcess.preben.c.cum nostris.de regu.iur.c.nō prestat.lib.vi.dicens iura generaliter dicentia subreptitiā censeri gratiam principis secundam, si in ea non fit mentio de prima:non extendi ad casum,quo gratia aliquo respectu sit inualida. Tunc enim non est subreptitia secunda,licet de prima mētio facta non fuerit.¶ Nono probatur ex.l.si quis ante.ad finem.j.de acquiren.posse.vbi patet iura generaliter volentia vltimam conuentionem tollere priorem:non extendi ad casum,quo ipsa vltima sit inualida:quoniam tunc prima firma remanet. ¶ Decimo probatur ex.l.si filius,qui in potestate.j.de libe.& postbu.& l.cum in secundo.j.de iniusto testamēto.& l.si quis cum.§. fi.ff.de vulga.& pupilla.vbi patet iura generaliter dicentia per secundam vltimam voluntatem tolli primam:non extendi ad casum,quo vltima sit irrita.Tūc enim prima ma
64 net firma. Quod melius † probatur ex.l.si id qō.§.si ante. ff.de rescindē.vendi. Quod est argu.quod per secundam

a ¶ Exxiij.principalis.Adde tu ad hanc fal.& vide Bal.in.l.fi.ff.qui satisda.cogan.& in.l.si quis in gram.§.si autem.j.ad Sillan.& ibi istum circa fi.& ad idē eundē Bal.in.l.j.C.de sepul.vio.Et ibi an testis testificās falsum,si testificatio est nulla:possit puniri.Et Bar.in.l.quisquis.C.de fal.& in.l.vis eius.C.de proba.& Bal.in.c.qō in dubijs.in prin.de renun.& Paul.de Cast.in consi.clvij.

b ¶ Vel iniqua, adde & vide cūdem Ro.i suis notab.notabili. ccccl.xxxviij.

constitutionem procuratoris,non intelligatur reuocatus procurator:primus, quando secunda constitutio non habuit effectum:quia secundus procurator noluit acceptare.et ita limitetur.l.si quis cum procuratorio.§.fina.ff.de procurato. Sed certe contrarium firmat Specul.in titu. c de procurato.§.ratione autem forme.versicu.sed cum daretur. glo.in.c.fi duo.de procurato. lib.vi.argu.instit.quibus modis testamen.infir.§.postremo.& l.pater filio.j.de heredi.instituen.sed amplius pro nunc non insisto: quia dependet de facto in curia. ¶ Ultimo probatur in.l.certa.§.mala medicamenta.ff.famil.erciscun.vbi patet legem generaliter dicentem, in instituta actione famil.erciscun. d venire diuisionem omnium inter heredes communium in hereditate:non extēdi ad ea, que ex questu illicito sunt quesita.Et ad idem.l.cū duobus.§.socium vniuersa.l.nec pretermittendum.ff.pro socio.& ff.cōmu.diui.l.cōi diuid.
65 §.inter predones. ¶ Trigesimaquarta principalis † fallentia est,propter deuiationem non perseuerantium, seu non continuationem. Ista probatur primoex.l.ij.C.de primipil.& l.iij.C.de domesti.& protecto.l.bro.xij.& l.fin.C.de aduoca.diuer.iudic.vbi patet iura generaliter loquentia de aduocatis,seu alio genere officialium: non extendi ad eos,qui quinquennio destiterunt ab exercitio proprij officij. Illi enim tūc priuantur officio & matricula abradūtur.& ita duo precedentia iura allegauit Barto.in.l.ex eo. j.de testamen.mili.l.aut facta.§.tempus.j.de penis. Tertium autem ego addidi. ¶ Secundo probatur ex.l.fina. C.de restitu.in integ.& l.ne quidam.C.de testamen.milit. vbi patet iura generaliter militibus concedentia priuilegia:non extendi ad eos milites,qui actum militie non cōtinuant. ¶ Tertio probatur ex.l.j.C.de collat.lib.xij.et.l.si sub pretextu.C.de sacrosan.eccle.& l.generaliter.C.de epi sco.& cleri.vbi patet iura concedentia priuilegia hominibus alicuius collegij,non extendi ad eos,qui ab exercitio eius,quod ad homines pertinent,deuij sunt.& absq; continuatione. ¶ Quarto probatur ex.l.semper.§.negotiatores.& §.licet.et.§.quibusdam.j.de iure immu.vbi patet iura aliquibus artificijs immunitates cōcedentia,ad eos non extendi,qui ab exercitio actus huiusmodi destiterūt. vnde ad propositum scholaris ab exercitio studij discedētis,scholastica immunitate non gaudet.Et ita tenent Legiste & Canoniste in principijs librorum suorum.Nō enim sufficit diu in studio fuisse: sed bene studuisse requiritur. dicit glos.C.de proxi.sacro. scri.l.vniuiq; lib.xij.& in cap. cum ex literis.de in integrum restitutio.vnde alibi dicit,
e quod tyro seu scholaris[e] vagus nunquam efficitur magister. ¶ Quinto probatur ex.l.qui in collegio.in principio.j.de excu.tuto.vbi patet priuilegia concessa hominibus alicuius collegij,non extēdi ad eos qui per se ea, que sunt collegij,non exercent,posito quod exerceant per substitutos:imo tunc nec ipsi substituti ea immunitate gaudent.dicit tex.in.l.j.C.de exc.mu.lib.x. ¶ Sexto hoc probatur in.l.nemini.C.de consuli.lib.xij. ¶ Septimo probatur ex eo,quod not.glos.singula.in.c.placuit.el.ij.§.potest. xvi.q.iij.vbi patet iura generaliter volentia per litem con
f testa.induci prescriptionis & actionis perpetuationem[f]: non extēdi ad casum quo lis cōtestata est,et destitit a prosecutione: et sic non animo non perducendi causam ad finem iudicium instituit: quoniam non inducitur interruptio,quod est bene notabile. Et hoc intellige, nisi per advitiat.Et etiam vide Bal.in.l.nihil interest.§.i.ff.de inoffi.testa.vbi, quod per actum,qui nō sortitur effectū,factū cōtra iudice a quo:nō videtur renūciatum appellationi.alleg.c.cū venissent.& ibi gl.in ver.per hāc.j.de eo qui mit.in pos.

e ¶ Vagus.Adde & vide Flo.in.l.j.§.habitare.ff.de his, q; dic. vel effu.& vide glo.in.c.cū ex lris.hic allegato.in verbo,instructus.& tex.i.c.Socrates.xx.q.ij.

f, ¶ Perpetuationē.Adde & vide Barb.in repe.rub.de re.ecc.nō alie.in quarto principali dubio.ad fi.& Bal.in.c.qō sicut.ad fi.de elec.Et adde & vide dictū Bal.in.l.si cū.C.qñ puo.nō est nc.in versū.nō.qꝫ statim. vbi qꝫ statim qō prodigus desinit esse prodigus et pariter.& furiosus: ipso iure finita est cura.vt C.de impube.et alijs substitutio.l.humanitatis.

uersos casus fortuitos litem prosequi fuerit impeditus: quoniam tunc prosecutionis interruptio et perpetuatio inducuntur: vt est casus no. in l. fi. C. de prescrip. xxx. anno. Et ad hoc vide. l. j. de prescri. lon. temp. ¶ l. cum mota. C. de transac. quas ad hoc propositum allegat. d. Ang. in l. cum lite mortua. j. iudi. sol. ¶ l. j. j. de priua. deli. ¶ Octauo istud probatur per. Lnam ¶ si parentibus. §. heredi. ff. de inoffic. testa. vbi patet iura generaliter dicentia, querelam inofficiosi in iudicio institutam transmitti ad heredem: non extendi ad casum, quo quis ante obitum a querele persecutione totaliter destitit. ¶ Nono probatur ex. l. Papinianus. §. meminisse. eo. titu. ¶ l. alia causa. C. de bis quibus vt indi. vbi patet iura generaliter volentia accusantem testamentum, de falso, vel de inofficioso[a]: priuari cõmodo eius, quod in testamento est relictũ: non extendi ad casum, quo quis ab inchoata lite destitit: ¶ sic non cõtinuauit. ¶ Decimo probatur ex. l. qui cũ maior. §. accusasse. ¶ l. in seruitutis. §. petisse. j. de bo. liber. vbi patet iura generaliter volẽtia patronum accusantem libertum de crimine capitali, amittere iuspatronatus: non extendi ad casum, quo quis a lite inchoata destitit: ¶ sic eam non prosequitur. ¶ Undecimo probatur ex. l. quãuis. ff. de in ius vo. vbi patet legem generaliter punientem filium vel libertum in ius patrem vel patronum vocantem sine venia: non extẽdi ad casum, quo ipsi vocationem in ius non continuant, sed ab ea desistunt. Nec enim debet humanitas isti. pa. amputari. C. de appella. l. si quis libellos. j. de fal. l. qui falsam. cum similibus. ¶ Duodecimo probatur ex. l. is qui se obtulit. ff. de rei vendi. vbi patet legem generaliter dicentem offerentem se liti: vt possessorem: cum tamen non possideret, perinde condemnandũ, ac si verus possessor existeret: non extendi ad casum, quo quis sui oblationem non cõtinuat, sed ante lit. contest. ab ea desistit. ¶ Decimotertio probatur[b] ex eo, qõ no. glo. in. l. in criminali. C. de iur. om. iudi. et quod notat in. c. si diligenti. de fo. compe. vbi patet iura dicentia trabentem reum ad vetitum ex amicu cadere ab instituta actione, non extendi ad casum, quo quis ab ea vocatione ante lit. contest. desistit. ¶ ad hoc vide que no. Bar. j. de furt. l. qui ea mente. ¶ Decimoquarto probatur ex eo, quod habetur in l. electio. §. nec ff. ff. de interroga. actio. ¶ qõ no. glo. in. §. item in ista. instit. de actio. ¶ in. c. j. §. porro. que fuit prima causa benef. amit. in vsibus feudo. vbi patet iura generaliter punientia quem obmendacem negationem: non extẽdi ad casum quo quis re integra eius negationis penitẽtiam ducat: ¶ sic in ipsam non cõtinuet. ¶ Decimoquinto probatur ex eo, quod dicit tex. notabilis in. c. licet is qui. de procurat. lib. vj. vbi patet iura generaliter volentia non induci contractum mandati: si procurator mandatum nõ acceptauit: cum ad eum ipsius notitia deuenit: non extendi ad casum, quo re integra, id est antequã ad dominum peruenit notitia non acceptationis procu. ipse nõ acceptationis penitentia ducitur. ¶ Decimosexto probatur per. l. si quis suus. j. de iure delib. ¶ l. filij mater. §. filius. j. ad Tertu. ¶ ex eo, qõ habetur. C. de iur. ¶ fac. igno. l. ij. ¶ iij. vbi patet iura dicentia filium repudiantem paternam vel maternã hereditatem, desinere ex toto esse heredem: nõ extendi ad casum quo repudiationis petitor illam non cõtinuando: posset etiã ad premissam fallentiam deduci materia. l. si quis non dicam rapere. C. de episco. et cleri. sed satis per predicta est probata. ¶ Tri-

66 gesimaquinta † principalis fallentia est propter personarum magnam affectionem. Ista probatur ex textu quem ibi valde solenniter no. Bar. j. de ali. le. l. liberta. §. j. vbi patet iura generaliter volẽtia in dispositione, quam facit pater nominando filios: non contineri nepotes. l. Lucius liberta. j. de hereditis instituen. l. quid si nepotes. ff. de testa. tutel. ¶ instit. qui tutores, dari possunt. §. si quis filiabus. non extẽdi ad eum nepotem, quem quis ex singulari affectione per omnia, etiã nominat ¶ tractat, vt filiũ: quoniam ille in dispositione aui etiam filiorũ appellatione venit. quod est singula. ¶ de hoc non fuit recordatus Barto. istud tractans in. l. liberorum. j. de verbo. significa. licet in. d. §. j. notaut ¶ in tex. ¶ Secundo probatur ex eo, quod colligitur in. i. si quis seruum. §. si ita duos a cõtrario sensu. j. de legatis. ij. ¶ in. l. si fuerit. j. de rebus dubijs. vbi patet iura generaliter volentia vitiari legatum, vel institutionem, que resultat ex eo, quod nuncupata fuit nomine proprio. Quod tamen commune erat pluribus alijs, non extendi ad casum, quo testator ad vnum ex his habet singularitatem affectionis, iuris charitatis, vel amicitie: quoniam ille censetur institutus, vt legatarius: ¶ igitur relictum validum. ¶ Tertio probatur ex. c. requisisti extra de testa. vbi patet legem generaliter dicentem relictum facere doti censeri relictum contemplatione ecclesie: non extẽdi ad casum, quo illud delinquitur sibi ab eo, qui est sibi singulari affectione coniunctus. Tunc enim censetur relictum suimet contemplatione. ¶ Trigesimasexta principalis fallentia

67 † est, propter affectationem. Ista probatur ex. c. ij. de tempo. or. lib. vj. ¶ in. l. qui contra. C. de incest. nup. vbi iura generaliter volentia quem propter errorem vel ignorãtiam excusari: non extenduntur ad casum, quo fuit ignorantia ¶ error affectatus. ¶ Secundo probatur ex eo, quod notat Barto. in. l. j. §. hec autem actio. per illum textum ibi, si quis testa. lib. esse dicens remissionem delictorum commissorum tempore guerre, generaliter factam tempore pacis, quam de proximo esse secuturam sciebant: non extendi ad eos, qui ob hoc affectate delicta commiserunt. ¶ Tertio probatur ex eo, quod idem dicit in. l. precipua. C. de primicerio. libro duodecimo, volens per illum textũ eum qui ex forma constitutionis generaliter prohibetur notarius existens, vel in alio officio, de dominis fore: si de matricula notariorum se cassari facit affectate: vt inter dominos esse possit, non propter hoc dominũ esse posse: imo pariter prohiberi, ac si nunquam fuisset secuta cassatio. Licet in contrarium allegare soleam. l. rescripto. §. debitores. j. de mune. ¶ bono. ¶ Quarto probatur ex. l. vniuersi. C. de lega. libro. x. secundum vnam lectu. glo. vbi est tex. nota. quod iura generaliter cõcedentia priuilegia seu immunitates alicui propter aliquod officium, vel immunitatem: non extendi ad eos, qui affectate: et per supplicationis importunitatem officium illud, vel dignitatem fuerit affectus. ¶ Quinto probatur in. l. penulti. C. quomodo ¶ quando iud. ¶ l. ¶ qui data. ff. ex quibus causis maior. vbi patet iura cõcedentia prerogatiuas aliquas absentibus causa reipublice: non extendi ad eos, qui talem absentiam cum affectatione ¶ supplicatione procurauerunt. ¶ Sexto probatur ex. l. spadonem. §. fina. j. de ecusat. tu. ¶ instit. eo. §. tria onera. ¶ l. j. C. qui nu. tut. lib. x. secundum vnam expositionem glo. in. d. l. tria onera. l. j. de ecusatio. tuto. vbi patet iura generaliter dicentia onus trium tutelarum excusationem prebere a tutela particulari: nõ extendi ad casum quo illa tria fuerunt affectata. ¶ Septimo probatur ex. l. seruus plurium. §. si quis autem. j. de legatis. j. vbi patet iura generaliter, dicentia adeundam hereditatem, antequam necem testatoris vindicauerit, ila priuari, que fisco applicatur: non extendi ad casum, quo quis antequã vindicauerit, adiuit: vt se onere et vexatione hereditatis egueret. ¶ sic affectabat vt illa fisco applicaretur. ¶ Octauo probatur ex. l. vgoni. §. j. j. de falsis. et. l. ex sententia. infra de testamentaria tutela. vbi patet iura generaliter concedentia certas causas excusationis creatus tutoribus: non extendi ad eos, qui tantum tutelas affectauerunt, quod seipsos tutores ascripserunt. ¶ Ultimo probatur ex. l. non putauit. §. si quis sua manu. j. de contratabulas. vbi patet iura dicentia egheredatis competere querelam inofficiosi non extendi ad eos, qui adeo egheredatos affectauerunt, quod seipsos heredes ascripserunt: de quo tamen dicendum vt ibi, et plenius per gloss. in. l. si quando. §. fina. C. de inofficioso testamento. ¶ Tri-

68 gesimaseptima principalis † fallentia est, propter officij

c necessitatem[c]. Ista fallentia probatur primo ex. l. quẽsitum. supra de in ius vocando. vbi patet iura generaliter volentia libertum vel filium, patronum, vel patrem, in ius sine venia vocare non posse: non extendi ad casum, quo illi eos in ius vocent necessitate officij tutelaris, vel procuratorij. Tunc enim venie non est necessaria implo ratio. Et idem in simili ex textu illo decidit in. l. cum nõ solum. §. necessitate. C. de bonis que liberis. ¶ Secundo probatur ex lege, aduersus. §. j. de inofficio testamento. et instituta eodem. §. si tutor. et in. l. tutorem. j. de bis quibus vt indignis. et in. l. cum quedam. C. de administratione

a ¶ Vel de inoffi cioso. Adde et vide Bald. in l. si testamentum. eo. titu.

b ¶ Xiij. probat. Adde ¶ vió, qõ dixit ẽt Bal. in c. j. §. porro. que fue. prima cã benefi. amit. dũ alle. d. l. in criali. ¶ eundẽ i. l. ẽ huius. circame. ff. de in ius vocan.

c ¶ Necessitatẽ. Adde ad hanc fal. Bal. in l. ab hostibus. C. de postul.

mel infringentem testamentum, non posse quod sibi in eodem relictum est petere: vel semel approbantem, non posse postea infringere: non extendi ad casum, quo approbatio resultet ex necessitate officij procuratoris, tutoris, vel heredis, vel similium. Ad idem. ff. de inoffic. testamen. l. filiusfamilias non unpeditur. ¶ Tertio probatur idem
a ex l. ij[a]. C. qui accu. non possunt. & l. mater. C. de calumnia. vbi patet iura generaliter dicentia, non probantem accusationem, presumi calumniatorem: non extendi ad casum quo quis accusat ex necessitate dicti officij. Ille enim posito, quod non probet, calumniator nō presumit. ¶ Quarto probatur ex l. proxime. ff. de nuptijs. & l. patrono. ff. de diuortijs. & in l. manumissionis causa. & l. mater tua. C. de operis libert. & l. j. C. de liber. & eorum liber. & l. si seruo fideicommissaria. j. de heredib. instit. vbi iura generaliter concedentia in persona manumissi multa beneficia, seu prerogatiuas: non extendi ad eos, qui ex necessitate alicuius officij a testatore iniuncti manumissionem fecerunt. ¶ Quinto probatur ex eo, quod scribit Bart. in. l. si quis in graui. ff. vtrum. j. ad senatusconsultum Sillanianum. dicens per illum textum, constitutiones concedentes generaliter premium capientibus delinquentes, vel banitos: non extendi ad eos, qui ceperunt ratione officij ductis. Qui enim quid facit compulsus legis beneficio non gaudet. j. ad senatuscon. Tertul. l. ij. ff. si mater. versic. quid ergo, si petijt. ¶ Sexto probat ex. c. inter dilectos. de fide instrumen. & c. suborta. de re iudi. vbi patet iura dicentia generaliter dicentem ius alium fouere, sibiipsi in eo iure preiudicare, propter eius confessionem, non extēdi ad casum quo quis declarauit ius esse alterius propter
b necessitatem officij[b]. puta: quia iudex erat, ad quod etiam videnda sunt nota. in l. re tua. C. de rei vendic. & in l. inter officium. ff. eo. & quod dixi illa iura allegando in l. cum mu
69 lier. ff. eo. ¶ Trigesimaoctaua principalis † fallentia est,
c propter remotionem[c] ex delicto ab officio. ¶ Ista probatur primo in l. nullus. C. de pala. sacra. largi. lib. xij. vbi patet legem generaliter dicētem cuicunq; liberum esse aditum pro officio supplicandi: non extendi ad thesaurariū, qui ratione commisse culpe ab eo officio est remotus. Ille enim ad idem seu ad aliud officium non permittitur aspirare, nisi ex certa scientia principis. l. si quis. C. de cohort. princ. libro. xij. & l. si aliquid. C. de suscept. & arca. et in auc. de armis. ad fi. vbi patet predictam regulam non extendi ad tabellionem, qui aliqua ex culpa a tabellionatus officio est remotus: quoniam ad idem, vel aliud officium non permittitur aspirare. Et idem videtur in tutore qui vt suspectus semel a tutelari officio remotus est: quoniā ita etiam remouetur a tutela alterius. j. de suspect. tuto. l. ij. ff. queri potest. Et ad idem de accusatio. l. si cui. ff. isdē. ¶ Secundo idem probatur ex. l. iudices. C. de digni. lib. xij. vbi patet predictam regulam non extendi ad iudicem quia magistratus in vno, in loco alio, nō permittitur ius dicentis officio fungi. & ita illam legem alleg. Bal. in rub. C. de priua. iudi. & in l. mancipa. C. de seruis fugi. ¶ Et ex bis verificatur quod not. ipse in l. ij. C. de iure liber. volēs potestatem comitis Palatini in creando tabelliones: nō extendi ad facultatem creandi illum, qui ob aliquod cōmissum delictū a tabellionatus officio amotus est. Istud enim omnia iura premissa probant. ¶ Trigesimanona
70 principalis † fallentia est, propter necessitatem in persona propria. Ista quidem probatur ex tex. nota. in l. si venditor. ff. si constat. ff. commu. predio. vbi patet consuetudinem generaliter permittentem dominum compelli ad lapides vendendos, vel aliam materiam, que in eius agro germinat: non extendi ad casum, quo ipse re illa indiget pro re propria. Tunc enim quatenus indiget, vendere nō compellitur. ¶ Secundo probatur ex. l. si quis. la. ff. C. de aque ductu. lib. xj. vbi est casus notabilis quod concessio rei annue alicuius ad rempublicam pertinētis, facta priuato, quamuis generaliter non extenditur ad casum, quo res publica eo concesso indiget: quatenus indiget, priuati concessio non habet effectum, que solum trahitur ad id quod supereſt ex facto reipublice necessario. ¶ Tertio idem probatur ex eo quod not. Joan. Andr. in. c. dilecti, extra de arbitris. dicens prescriptionem concedentē alicui vsum nemoris alieni: non extendi ad casum quo prior dominus pro sui necessitate vsu illius indigeat: quoniam si plus commoditatis non affert vsus nemoris, quam necessitati expediat domini prioris: tunc posterior, qui prescripsit, nihil potest consequi. ¶ Quarto probatur ex his que dixi in l. maritum. & l. maritus. ff. eodem. vbi patet iura generaliter concedentia alicui beneficium, ne conueniatur vltra quam facere possit: non extēdi ad casum, quo a
propria persona agentis etiam indigeat. Tunc enim exactio fit a reo insolidum: vt verificetur regula dicens, quod omnis ordinata charitas incipit a seipso. C. de seruitu. et aqua. l. preses. cum similib. ¶ Quinto probatur ex. c. petitio. extra de iureiurand. vbi generalis promissio facta alicui in omnibus causis de prebendo auxilium: ita restringi, vt non intelligatur contra seipsum patrocinium prestare: vnde constitutio emanans generaliter, vasallū pro domino defensionem debere assumere contra quemlibet: non intelligitur mandare assumptionem defensionis contra se ipsum: licet contra filium, vel eius parentes vasallus dominum defendere teneatur: vt expressum in cap. j. b
ad fin. hic fin. lex Conrad. in vsibus feudo. & habetur gloss. Cano. in. c. de forma. xxij. questio. fina. ¶ Sexto probatur ex. l. licet. ff. de arbitris. & l. si longius. in princip. ff. de iudic. vbi patet iura generaliter dicentia iudicem, vel arbitrum post susceptam notionem, vel cognitionem compelli iudicare: non extendi ad casum, quo ita ipsi in concernentibus personam propriam impediti sunt, quod terminande liti operam dare nō possunt. ¶ Septimo probatur ex l. filiusfamilias. ff. fina. cum. l. sequen. ff. de procuratorib. vbi patet iura generaliter volentia post susceptum ad peragendum negotium procuratorem ad prosecutionē compelli: non extendi ad casum, quo procurator circa concernentia personam propriam, ita sit occupatus, quod alic
nis vacare non possit commode. ¶ Octauo probatur ex c
l. edem. C. loca. & cap. propter sterilitatem. extra eod. titu. vbi patet iura generaliter dicentia cōductorem intra tempus conductionis non posse compelli: non extendi ad casum, quo locator domo indiget pro necessitate propria. Tunc enim potest conductor expelli. ¶ Quadragesima
71 principalis fallētia † est propter periculum in mora. Ista probatur in l. de pupillo. ff. si quis riuos. j. de operis noui nuncia. vbi patet iura generaliter dicentia, nunciationem noui operis, etiam si inista sit: superni non debere: imo ex ea prosecutionem edificij impediri, non extendi ad casum, quo mora in edificij continuatione facta, est vtilitati reipublice periculum allatura. & ibi notabilia exempla ponuntur. ¶ Secundo probatur ex text. notabi. in l. si quis ex signatoribus. versi. & si forte. j. quemadmo. testa. aperiā. vbi patet iura generaliter dicentia quod ad hoc vt testamentum quod in scriptis confectum est possit aperiri: hec primo solennitas debet precedere, scz vt testes eorum sigilla recognoscant: non extendi ad casum quo testes absentes forent, & mora in expectando ipsos foret periculum allatura. Quoniam tunc testamentum potest aperiri, et postea signorum recognitio fieri. vnde semper allegabat do. Bald. illum tex. pro fingu. ad hoc quod propter periculum imminens ex mora licita fit solennitatis preposteratio. Sed ego allego similem & notabilem. j. de in integr. l. si quis ex bere dato. versicu. qui. ad fin. ¶ Tertio probatur ex. l. fin. j. de appellatio. recipien. vbi patet iura generaliter volentia omnem oppressum, appellationis habere beneficium: non extendi ad casum, quo sententia lata est super re, in qua mora est periculum allatura: puta super alimentis: tunc non obstante appellatione, fit ipsius sententie executio. ¶ Quarto probatur in l. eadem. ff. de feriis. vbi patet iura dicentia generaliter tempore feriato ob vtilitatem hominum inuitis partibus ius dicētem non posse cognoscere non extendi ad casum, quo mora periculum est allatura: puta, si agitaretur alimentorum causa. ¶ Quinto probatur ex l. Aristo. cum sequenti. j. de iure deliberand. & l. prohibere. j. de acquirend. heredi. vbi patet iura generaliter dicentia heredem ante aditam hereditatem, non habere facultatem rei hereditarie distrahende, non extendi ad casum, quo tractatur de alienatione rerum, circa quas periculum est in mora, puta, quia sunt tempore peritura. ¶ Sexto probatur ex l. mulier. ff. si heres. versic. sed & si cum distrahetur. iuncta sup-

a ¶ Ex. l. ij. ad de dictū Bal. in l. sancimus. circa fi. C. de iudic. & Bal. in. c. qm̄ contra. col. xiiij. versi. queritur quid iuris presuppositio statuto. de prob. & in. d. l. ij.

b ¶ Officij. ad de & vide gloss. not. in simili. & ibi Anto. ij. q. vij. c. item contra patrem. et vide eundem Lud. in l. cum mulier. col. xiij. ff. eo. & doc. in l. transactione finita. C. de trāſ.

c ¶ Remotionem. adde & vide Barto. in l. nullus. C. de dignit. offi. lib. xij. ad fi. & Bal. in c. j. ff. si dño. in fi. de pace ten. in vsib. feud.

pletione Dyn. ff. ad Trebellia. vbi patet iura generaliter prohibenti a heredem de restituendo grauatum, alienare res hereditarias non extendi ad casum, quo queratur de rerum alienatione, circa quas periculum est in mora, puta: quia tempore corrumpuntur. ¶ Septimo probatur ex. l. si magistratus. ff. de priuil. credit. vbi patet iura generaliter volentia immissum ex primo decreto in possessio. nil iuris in re querere, nisi simplicem detentationem: nō extendi ad casum, quo queritur de alienatione fructuum ex re perceptorum, circa quos mora est periculum allatura: quia tempore corrumpuntur. Tunc arbitrium sibi conceditur illos distrahendi, precium q̄s seruandi. Et ita notabiliter probatur in. l. si olcum. ff. de dolo. ꝛ. l. litibus. C. de agric. ꝛ censi. lib. xi. ꝛ. l. si. C. de oꝛdi. cogni. vbi patet iura generaliter volentia sequestrarium non habere facultatem distrahendi rem in sequestrum datam: non extēdi ad casum, quo talis res in sequestrum est posita: circa quam seruandam: quia tempore perit: periculum est in mora. Illius enim rei permittitur alienatio, precisq̄ inde percepti conseruatio. ¶ Nono probatur ex. l. lex que tutores. ff. de admi. tut. ¶ Decimo probatur ex tex. singu. iuncta gl. sua in. l. quesitum. ff. de pigno. vbi patet legem generaliter dicentem, exercitium hypothecarie actionis non censeri in esse productum, anteq̄ producatur exercitium actionis principalis. l. solutum. ff. si pacisc̄atur. ff. quib. mod. pignus vel hypo. solui. ꝛ. l. cum soluendum. ff. de distractio. pigno. non extendi ad casum, quo periculum est in mora expectandi exercitij actionis principalis productionem, puta: quia suspectus debitor erat de fuga, vna cum portatione rerum ei obligatarum. Tunc enim ingeri potest hypothecaria, etiam si non potest actio principaq̄ non reperitur alibi. ¶ Undecimo probatur ex eo, quod dicit Innocen. in. c. venerabilem. ad fin. extra de elect. volens iura generaliter volentia iuramenti illiciti, vt quia vi, vel metu extorti: non fore licitam transgressionem: nisi prius habita absolutione non extendi ad casum, quo euidens periculum est in mora, ꝛ superioris non potest haberi copia. ar. ff. q. iij. c. antecessor. quod est notandum. ꝛ. d. Bal. illud referēdo sequitur in. l. non dubium. C. de legib. ¶ Duodecimo probatur ex glo. oꝛdi. in. l. dies festos. in versi. nulla fideiussoris flagitetur exactio. C. de feriis. vbi patet legem generaliter dicentem, die feriata in honorem Dei, peti non posse fideiussorem de iudicio sisti: non extendi ad casum, quo in mora est periculū, puta: quia reus est de fuga suspectus. ¶ Decimotertio probat ex. l. si alius. ff. bellissime. fin intellectum glo. ibi, ꝛ. l. si. ff. si ad ianuam. ff. quod vi aut clam. vbi patet iura generaliter volentia rem violenter obligatam auferri non posse ex interuallo: non extendi ad casum, quo mora est euidens periculum allatura: quia sunt fructus quos violentus ablator corrumpi patiebatur: vel clausa fuit mihi vi, aut clam ianua domus, quam festinanter intrare intererat mea: tunc, etiam ex interuallo vim vi repellere possum. ¶ Decimoquarto probatur ex. l. ait prætor[a] ff. si debitorem. ff. de his que in frau. credi. ꝛ ex eo quod not. gl. in. l. pe. C. de pign. actio. vbi patet iura generaliter dicentia pecuniam mihi debitā propria authoritate auferri non posse, seu pignus mihi obligatum: non extendi ad casum, quo periculum sit in mora, puta: quia debitor cū pecunia fugiat: vel sit de fuga probabiliter suspectus. Et ad id quod not. glos. insti. de actio. circa prin. ꝛ in. c. i. ff. iniuria. de pace iura. firman. in vsibus feudo. ¶ Decimoquinto probatur ex. l. diuus. ff. de peti. here. ꝛ. l. alienationis. ff. famil. ercis. vbi patet iura generaliter dicentia pendente controuersia iudicij vniuersalis, res particulares in eo inclusas alienari non posse: nō extendi ad eas res circa quarum conseruationem: quia periculum est in mora, puta: quia de facili corrūpitur. ¶ Decimosexto probatur ex. c. fi. extra de iudi. vbi patet iura dicentia tempore feriato in hominum vtilitatem, non posse quem inuitum in ius vocari: non extendi ad casum, quo venit agitāda causa, scz an quis admitti debeat in rectorem, seu officialem. Illa enim tali tempore potest agitari. Et huius est ratio: quia desyderat celeritatem, cum periculum sit in mora: ex quo periculosum est, quod locus rectore careat. ꝛ ita fuit tum text. sepe solet allegare domi. Bal. ¶ Decimoseptimo probatur ex casu notabi. in. l. i. ff. de legatis. ij. per quem patet iura generaliter dicentia instantiam ciuilis cause recipere terminum triennalem: non extendi ad casum, quo agitur controuersia in re, que brevi tempore perit. Illam enim terminare debet tempore brevissimo: ꝛ sic anteq̄ superueniat ipsius rei deperitio seu corruptio. ꝛ ita ibi illum tex. not. ibi Barto. ꝛ plenius in. l. si prius. de noui operis nunc. ¶ Decimooctauo probatur ex casu singu. in. l. si iactum rhetis. ff. de actio. emp. vbi patet iura dicentia venditorem dominum compelli ad rei vendite dominium transferendum: adeo, quod tunc non succedat propter moram obligatio ad interesse: non extendi ad casum, in quo empta est spes dubia rei tempore perituræ: ꝛ sic circa eius conseruationem periculum est in mora. Tunc enim etiam tali casu succedit obligatio ad rei estimationem post moram. quod est valde notabile. Et circa eius declarationem vide quod hoc anno dixi in. l. stipulationes non diuiduntur. ff. de verborum obligationib. ¶ Decimonono probatur ex eo quod elegāter determinat Specu. in titu. de secundo decreto. ff. insta. versicu. quid si electus. quem refert Joan. Andr. in. c. continget. super glos. fina. de dolo ꝛ contumacia. in nouella. dicens in causa que agitatur super hoc, scilicet, an quis admitti debeat ad officium vel dignitatem secularem, eo quia periculum est in mora, quod locus rectore careat: nō requirit exactam solemnitatem iudicij: ꝛ sic non lit. contesta. ꝛ hoc per. c. vnicum. de eo qui mit. in possessio. cau. reiser. lib. vi. Qui tamen tex. loquitur, cum agitatur causa super beneficio vel dignitate ecclesie. ¶ Vigesimo probat ex eo, quod not. do. Bald. in. l. consentaneum. C. quomodo ꝛ quando iudex. ꝛ quod ibi not. in. l. si quis curialis. C. de episco. ꝛ cleri. dicens iura generaliter dicentia actum preiudicialem parti per ius dicentem non posse decerni sine eius citatione. nō extendi ad casum, quo queritur de captura debitoris, qui suspectus est de fuga. ꝛ sic circa eius capturam periculum est in mora. Non enim ad decernendam eius capturam est necessaria eius citatio, maxime: ne ex eius citatione celerius ad fugam instruatur. argumen. ff. si debitorem. l. j. C. vbi quis de curia. ali. con. et ꝛ. d. l. si quis curialis. ¶ Vigesimoprimo probatur ex bis que dixi allegando dictum Specu. ꝛ do. Aln. in. l. i. ff. de damno infect. dum terminaui in causa desyderante celeritatem: ꝛ sic circa cuius expeditionem periculum est in mora: non esse locum reconuentioni. ¶ Quadragesimaprima principalis † fallentia est propter defectum copie superioris. Et ista probatur primo ex casu. l. generali. C. de decur. lib. x. vbi patet iura generaliter dicentia neminem posse sibiipsi dicere ius in persona propriij debitoris: non extendi ad casum, quo ius dicentis copia deficit. Tunc enim capi potest propria authoritate tēpore fuge. ¶ Secundo probatur ex eo, quod not. glos. in. l. mullus. C. de iudicijs. vbi patet iura generaliter dicentia neminem posse sibi authoritate propria facere posse propie iniurie vltorem: non extendi ad casum, quo superioris copia deficit. ¶ Tertio probat ex. l. si alius. ff. bellissime. ff. quod vi aut clam. vbi patet iura generaliter dicentia neminem posse ex internallo propria authoritate rem sibi violenter ablatam recuperare: non extendi ad casum, quo deficit superioris copia. Et ad hoc quod not. Innoc. in. c. olim. de restitu. spol. ꝛ Archid. xxiij. q. ij. c. dominus noster. quos allegādo declaraui. ff. eo. l. cum mulier. ¶ Quarto probatur ex. l. vbi absunt. ff. de tuto. ꝛ cura. datis ab his. vbi patet iura generaliter dicentia pro postulandis tutoribus, adiri debere magistratus municipales: non extendi ad casum, quo illorum copia tanq̄ absentium haberi non potest. Tunc enim adiri debent decuriones: et sic secundū expositionē Bar. ciuitatis priores, vel verius ciuitatis consilium: vt inferius declarabo in fallentia. propter vrgentem necessitatem, seu impossibilitatem: dum tractabo ad quem appellari debet: quando deficit index appellationis. ¶ Quinto probatur in cap. licet ex suscepto. de foro competen. vbi patet iura dicentia pro causis temporalibus vertentibus in terris imperij non esse adeundum tribunal apostolicum: vt in capitu. si duobus. ad finem. de appellationib. non extendi ad casum, quo imperij copia haberi non potest: quia tunc adiri potest apostolicus: licet non econtra: vt in capitulo, qualiter. extra de iudicijs. ¶ Quadragesimasecunda principalis † fallentia est, propter fictionem. Ista probatur ex. l. ij. ff. boc

a ¶ L. ait prætor. Adde ꝛ vide eundē Ludo. in. l. ij. ff. de iurisd. omn. iudic. ꝛ vide text. in. l. fin. ff. de requir. reis.

§.hoc interdictum.cum his que ibi not.Bartol. cl.ff.j. de fon.vbi patet iura municipij generaliter punictia mulieres portantes perlas,seu firicum: non extendi ad eas, a que ferunt non veras ⁊ naturales: sed fictas [a] ⁊ artificiatas:licet contra potenter faciat tex.ad hoc valde notabi. in.l.velle.de vestib.bolober.lib.xj.vbi eadem pena qua punitur priuatus ferens vestes tinctas colore muricis vero ⁊ naturali.qui tantum conuenit imperiali maiestati: punitur etiam ferens vestes tinctas eodem colore ficto ⁊ artificialiter fabricato. ¶ Secundo probatur ex clem. vt circa.de cle.vbi patet iura generaliter loquentia circa actus collegiales seu vniuersitatis, de minoritate numeri: non extendi ad minoritatem numeri fictam. Exempla patet ibi in glo. ¶ Tertio probatur ex.l.si maritus.§.leg.Jul.j. de adult.e.vbi patet iura volentia generaliter de absentibus:non extendi ad eos qui absentes sunt ficte. ¶ Quarto probatur ex.l.fi.C.de his qui veniam eta.⁊.l.si ita quis. §.fi.j.de lega.iij.⁊.j.de cond.⁊ demon.⁊.l.fideicommissum. vbi patet iura generaliter loquentia circa etatem legitimam seu filios:non extendi ad etatem,que reputatur legitima ex priuilegio:⁊ sic vt ita dixerim quodammodo ad fictionem,seu ad filios,qui sunt filij non natura:sed sui iuris ciuis ancto.Et sic quodammodo fictione.Et ad idē §.adoptiuus.in.c.si de feudo defuncti.in vsib.feud.⁊ insti. de exec.tuto.circa princ.longa tamen hec materia est, an b constitutio [b] loquens in casu vero extendatur ad casum fictum:quam tractāt Legiste in.l.iij.§.hec verba.ff.de nego.gestis.⁊ in.l.j.§.lex Falcidia.j.ad leg.Falci.⁊ in.l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.j.de liber.⁊ posthu.⁊ Cano.in.c.ad audientiam.⁊ in.c.cum dilectus.de cleri.non resid.Et aliquid in.c.fi.de consue.lib.vj.d.Bald.in.l.fine possidetis.C. de probat.⁊ ego tetigi in.l.fi is qui pro emptore.ff.de vsucap. ¶ Plenius ⁊ notabilius omnibus ponit Jo.Andr. in mercuria.in regula,pro possessore.de regu.iuris.in.vi.⁊ ibi dictis adhereas. ¶ Quadragesimatertia principalis 74 fallentia † est, propter rei seu actus vicinitatē. Ista probatur primo ex tex.singu.in.l.j.in versic.vel ad proximos. C.de cano.largi.lib.xj.vbi patet, quod deficiente thesaurario vnius prouincie,seu ciuitatis, solutio que illi debebat fieri:fieri debet thesaurario ciuitatis vicine seu prouincie vicine, adeo: vt sibi soluens liberetur.vnde deficiente pro ecclesia in ciuitate Perusij thesaurario, solutio ibi fienda,fieri debebit thesaurario terre proxime.Et sic ratione vicinitatis restringuntur iura generaliter dicentia,fines mandati fore diligenter custodiēdos. ¶ Secundo probatur in.l.iij.§.si tam vicinum.ff.de damn.infe. vbi patet iura generaliter dicentia iudicem denegantem id,quod ab eo iuste petitur teneri ad interesse, vel facere litem suam:non extendi ad casum,quo illi negligenti iudici a quo quid iustum petebatur: erat alter iudex proximus equalis iurisditionis cum eo: quoniam tunc imputatur parti,quod illum alium pro eo quod prosequi intendebat,non adiuit.⁊ sic nec tunc contra primum negligentem habet regressum. ¶ Tertio probatur ex.l.si ita.ad finem.ver.ne quid vicini.j.de fund.instru.iuncta doct.Jac. de Are.⁊ Barto.ibi.vbi patet iura generaliter dicentia neminem deliquisse presumi: non extendi ad casum quo damnum vicino allatum esse presumitur. ⁊ ad idem.ff. locati.l.dominus horreorum. ¶ Quarto probatur ex.c. cum olim.extra de consue.vbi patet iura dicentia, quod tamen in materia,in qua vtimur iure consuetudinario et non scripto, si in prouincia in qua occurrit, consuetudo specialis non reperitur:recurri debet ad consuetudinem ciuitatis,vel ecclesie Romane:vt instit.de satisd.ad fi.⁊ in l.de quibus.ff.de legib.Si vero in ciuitate, in qua casus occurrit,non reperitur specialis consuetudo disponens, debet recurri ad consuetudinem eius ciuitatis,que principatum obtinet in prouincia.xij.q.ij.c.de his.non extendi ad casum,quo in terra vicina specialis consuetudo reperitur:quoniam tunc illa que est in conuicina seruanda est.quod est notandum. ¶ Quinto probatur in.l.diuus. j.de tuto.⁊ curato.datis ab his.vbi patet iura generaliter dicentia ius dicentem in eos, qui sui territorij non sunt: iurisditionem non habere:non extendi ad casum, quo in loco sue iurisditionis non reperitur iudex,qui tutorē dare possit pupillo idoneum. Quoniam sibi facultas est idoneos eligere de locis vicinis: illosq; magistratui presentare, cui super eos est iurisditio: vt ab eodem tutores decernantur. ¶ Sexto probatur ex tex.cum glos.in.l.qō sepe.§.fin.ff.de contra.iud.emptio.vbi patet iura dicentia a venditorem non astringi ex necessitate ad confines declarandos,cum rem vendidit mensura limitata: non extendi ad casum, quo mihi rei vendite confinis est improbus vicinus,seu reprobe vite: quoniam tunc illum in notitiam deducere tenetur:alias vero tenetur ad interesse. ¶ Septimo probatur in.l.pro locis.C.de anno.et tribu.libro.x.vbi patet iura dicentia hominibus pariū diuitiarum imponendum esse onus collectarum, que pro necessitate reipublice imponuntur, pariter: non extendi ad casum,quo vnus eque sit diues,sit magis vicinus ciuitati,ad quam fieri debet solutio impositi oneris alio eque diuite,qui est remotior:vicino debet imponi onus maioris solutionis.Et hoc quia consyderatur,quod minor est sibi impensa pro eundo ad locum deputatum solutioni. ¶ Octauo probatur ex.c.quosdam.⁊.c. quanto.extra de presumptionib.⁊.c.si vicinis.cum ibi nota.C.de nuptijs. vbi patet iura generaliter volētia in dubio presumi ignorantiam non extendi ad casum,quo tractetur de scientia vicini. Tunc enim scientia non ignorantia presumitur. ¶ Nono probatur ex.l.si ventri.§.fin.ff.de priuileg.credit. b vbi patet iura imponentia necessitatem probationis, qui aliquid ex sua pecunia solutum esse dicit:non extendi ad casum quo incontinenti seu de proximo, alia pecunia est recepta per recipientem,⁊ solutio alteri facta: quoniam tunc ex vicinitate actuum solutio ex pecunia de proximo recepta facta presumitur. ¶ Decimo probatur ex his que not.Barto.⁊ Bald.in.l.j.C.de seruis fugitiuis.⁊ in.l. multum interest.C.si quis alteri vel sibi.dicentes iura dicentia generaliter neminem presumi delinquere: non extendi ad casum quo ego Titij inimicus vicinus existens cum tertio secreto loquor:⁊ de proximo per collocutorem reperitur occisus Titius:tunc enim ex vicinitate actuum iuncta qualitate inimicitie, presumitur mandato inimici secuta occisio. ¶ Undecimo probatur ex.l.presenti.C. de his qui ad ecclesiam confugiunt.⁊ in.c.decet domum Dei.§.cessant vltimo.de immunita.eccles.libro.vi.⁊ in.c. si quis antiquitus.⁊ in.c.si quis contumax.xvij.qō.iiij. In quibus patet iura dicentia in quocunq; municipij loco preter ecclesiam delinquentem capi posse ad hunc casum non extendi:vt dicamus permissam esse capturam in loco ecclesie vicino ⁊ coherenti. Talis enim locus immunitate ecclesie concessa gaudet. vnde sicut non licet in ecclesia priuatam edem edificare.ita nec in ecclesie atrio: et sic in loco vicino sibi.xvij.questio.j.c.nulla edificia. Et idem dicimus in palatio principis:quoniā in loco vacuo, quamuis illi palatio vicino.non possunt priuati edificare. Interest enim principis palatium priuatorum edibus non coarctari: nec ex vicinitate secuta pandantur imperij secreta,⁊ defensionis tutela tollatur.dicit text.notabilis.C. de edifi.priuat.l.quicunq;. Adeo vt voluerit not. Joānes Andr.in additio.Specula.in rubri.de immunita.eccles. ad fin.quod qua pena punitur ex lege municipali vulnerans in ecclesia,eadem pena punitur vulnerans iuxta illā per predicta iura. Connexorum enim seu coherentium ratione vicinitatis idem est iudicium.ff.de rei vendicatio. l.que religiosis.j.de damno infecto.l.si finita.§.ex hoc edicto.de paro.cap.super eo.de priuilegijs.c.super specula. xviij.distinctio.in princ.de iudicijs.cap.quanto.vbi in glo. concordantie.⁊ etiam patet in cap.in presenti.de prebend. libro.vi.⁊ in.c.filias.de pemis.eodem lib. ¶ Duodecimo probatur ex.l.opus nouū.⁊.l.de operibus.j.de oper.pub. ⁊ in.l.per prouincias.cum gl.sua.C.de edific. priv.⁊.l.pe.§. muros.ff.de rerum diuisio.⁊.l.quicunq; castrorum.C. de fund.limitr.libr.xj.vbi patet legem generaliter dicentem in suo territorio quemlibet edificare posse,prout vult:nō extendi ad casum, quo edificare velit in loco suo vicino muris ciuitatis:ita,quod ea edificatio tendere possit ad ciuitatis emulationem siue damnum. Nec enim sibi prohibetur adeo, quod nedum ita nouiter edificare possit: sed nec iam edificatum reficere:vt eleganter not. Innoc. de restit.spolia.c. Pisanie. ¶ Decimotertio probatur ex casu notabili in.l.cum nauarcorum.⁊.C.de nauicularijs. libro.xj.vbi patet constitutiones mandantes per homines certi loci, quid debere fieri: non extendi ad casum

a ¶ Sed fictas. Adde, et vide eundem Lud. in.l.j.ad fi.ff.q quisq; iur.

b ¶ Cōstitutio. Adde et vide Bald.in.l.si gs non dicā.C.de epis.⁊ cler.⁊ in l.trāsigere. ad fi.C.de trāsac. ⁊ in addit. ad Spec.in tit.de acc.ver.quid si si statuta terrarum.

quo ibi idonei non reperiuntur ad id agendū. Ideo possunt compelli alij, qui sunt de territorio vicino: & hoc ibi ostenditur iuncta gl. in ver. alios. ¶ Decimoquarto probatur ex casu in. l. ij. C. de ann. ciui. libr. ex. l. si quis ad declinandam. ver. si vero nullus. alias si autem. C. de epis. & cler. vbi patet constitutiones generaliter mandantes erogationem ad pias causas relictorum fieri debere in pauperes: vel erogationem alicuius liberalitatis prouenientis a re publica, fieri debere in egētes: restringi primo debere ad pauperes seu indigentes magis proximos & vicinos, & sic primo eligi debebant pauperes, qui eius ciuitatis sunt: vbi debet fieri erogatio. ¶ Decimoquinto probatur. ſ. de lega. i. l. qui filiabus. vbi patet legem dicentem filiarum appellatione postbumam non comprehendi: nō extendi ad casum, quo in vicina particula testamenti mēs testatoris colligitur, quod cum filias nominauit: postbumam comprehendi voluit. ¶ Scripture † etenim vicinitas verbi in oratione ambigui declarationē inducit. ſ. de testa. l. heredes palam. §. si quis notam. ibi, vel ex vicinis scripturis. ſ. de hered. instit. l. qui non militabat. §. Lucio. & l. cum in testamento. §. fi. ſ. de legat. i. & l. si seruus plurium. §. fin. ſ. de lega. iij. l. minimis. ſ. de peti. beredit. vel iterum possunt etiam probari predicta ex bis que dixi in. l. i. ſ. & co. in. q. de fabio vicino scholis. & in. l. qui ante calendas. ſ. de verb. oblig. in. q. illa de citato vnica citatione ad singulos actus cause vsq; ad sententiam inclusiue. ¶ Quadragesima quarta principalis † fallētia est, propter aduersam corporis valitudinem. Ista probatur primo ex tex. notabi. in l. si cui. §. tam diuus. ſ. ex quib. cau. maio. vbi patet iura generaliter dicētia ad finem deducto negotio, pro quo quis a re publica transmissus, non dicitur transmissum amplius reipublice causa abesse: non extendi ad casum quo[a] quis finito negotio igitur absens manet: qz in egritudinē perfistit. Tunc enim reipublice causa abesse dicitur: & immunitatibus quibuscūq; gaudet, quod est summe notandum. ¶ Secundo probatur ex. c. si in testium. extra de testib. vbi patet legem generaliter dicentem citatum ad prestandum iuramentum pro reddēdo testimonio apud iudicis tribunal, debere comparere: non extendi ad casum, quo quis citatus perfistit in egritudine. Tunc enim ad domum iuramentum est deferendum. ¶ Tertio probatur ex casu notab. in. l. ex agentibus. C. de princip. agen. in rebus. lib. xij. vbi patet legem generaliter dicētem, neminem prerogatiuis concessis personis propter administratum officium gaudere debere: nisi id ad finem deduxerit: non extendi ad casum: quo igitur ad finem deducere non potuit: qz egritudo superuenit. Is enim prerogatiuas ita consequitur, ac si perfecisset. ¶ Quarto probatur ex casu no. in. l. i. §. & scimus. C. de Lat. lib. tol. vbi patet iura generaliter volentia seruum ex domo repulsum, & cui denegata sunt alimenta, censeri habitū pro derelicto & igitur non eius dominium ante perdit, quam ipsum alter occupet: non extendi ad casum, quo seruus egistens in seruitute excluſus est: & cum denegatione alimentorum. Tunc enim ipse non censetur habitus pro derelicto: ita vt eius dominium primo occupanti concedatur: sed statim libertatem consequitur. ¶ Quinto probatur ex. l. si longius. in princ. & l. inde ex. ſ. de iudi. & l. licet. ſ. de arbitr. & l. filiusfamil. §. fi. ſ. de procura. & §. igitur propter aduersam. instit. de excu. tut. & l. i. C. qui modo. & l. post susceptū. & l. non solum. §. fi. cum l. sequē. & l. Philosophi. §. aduersa quoq; valitudo. ſ. de excu. tuto. In quibus patet iura dicentia, iudicem seu arbitrum, procuratorem, seu tutorem compelli ad finem deducere onus, qō acceptauit: non extendi ad casum, quo superueniat egritudo. Tunc enim ab huiusmodi onere excusati sunt. qō intellige si egritudo peritorum iudicio diu est duratura: secus si breui tempore: vt patet in. l. prætor. §. & si post causam. ſ. de vac. & excu. mu. ¶ Sexto probatur ex. l. quesitum. ſ. de re iudic. & l. ij. §. si quis in judicio. ſ. si quis cau. vbi iura dicentia, in aliquem vt contumacem procedi posse, si in termino a ius dicente statuto copiam sui non fecit: non extendi ad casum, quo egritudo superuenit in citato. Tunc enim ob egritudines prætor diem iudicij iubet esse diffusum. ¶ Septimo probatur ex. l. i. ſ. de offi. consul. & c. cum plures. de offi. deleg. in. vj. vbi patet iura dicentia, vno ex iudicibus habentibus iurisditionem insolidum preoccupante cognitionem alicuius negotij, alterū non posse cognoscere non extendi ad casum, quo in preoccupante superueniat egritudo. Tunc enim alter a preoccupante inchoatam prosequi poterit. Et ad idem quod habetur de procur. c. si duo. lib. vi. ¶ Octauo idem probatur in. c. quoniam frequenter. vt lite non contest. vbi patet legem dicentem, testium examinationem fieri non debere ante litem contesta. non extendi ad casum, quo in ipsis superueniat egritudo, ex qua verisimiliter habeē suspicio de mortis periculo. Tūc enim etiam ante, ad eorum receptionem procedi poterit. Ad idem. ſ. de Carb. edic. l. due sunt cause. in ver. aut decedens. ¶ Nono probatur ex. c. preterea. de obser. icia. vbi patet iura generaliter mandantia, certis temporibus ieiunium: non extēdi ad personam, que egritudinem patitur. Illa enim inducit iustam dispensationis causam, que in quocunq; casu, saltem ad cautelam peti debet: quia bonarum mentium est culpam timere: vbi nō est: vt ibi dicit text. & sunt verba Dyn. ¶ Decimo probatur ex. l. arboribus. §. de illo. ſ. de vsufruc. vbi patet iura generaliter dicentia, ex non vsu vsumfructum per fructuarium amitti: non extendi ad casum, quo quis igitur opera serui non vtitur: quia egritudine impeditur. Et est ratio: qz vt alibi dicit tex. Humanitatis enim ratio illa est, vt nobis etiam seruire intelligantur, qui cum seruire velint, egritudine aduersa impediti sunt. ſ. de statuliber. l. cum heres. §. Stichus. Et igitur dubium est, an egritudinis tēpore possint salarium petere. de quo in. l. si vno. §. item cum quidā. ſ. loca. & in. l. opere. ſ. de vsufruc. lega. vbi per Bart. & in. l. liberti liberteq; de oper. liber. vbi ponit. d. Bald. ¶ Undecimo probatur ex. c. de electoribus. & c. tua. & c. fi. de cler. egrot. & l. ij. §. minus audiens. & §. corporis debilitas. ſ. de vaca. mu. & l. ij. & si. qui mor. lib. x. C. & l. pe. cū. l. seq. ſ. de legi. tutor. ¶ Duodecimo probatur ex. l. quod in vtrum. in prin. C. de nego. gest. vbi patet iura dicentia, magnas vtiri impensas factas, casu quo ille non debentur sibi per maritum, puta: quia promissam dotem nō solvit, esse per maritum repetibiles: vt patet ex bis que notan. in. l. alimenta. C. eo. tit. non extendi ad casum, quo ille facte fuerunt in vtrum egrotantem: quoniam maior humanitatis induxit tunc ratio: vt ille donate presumantur: si non precessit protestatio de reddendo. ¶ Decimotertio probatur ex. l. cum patronus. §. fi. l. he opere. in versi. sicut. ſ. de ope. libe. vbi patet iura generaliter dicētia liberto seu vasallo operas seruitiales a domino seu patrono induci posse: nō extendi ad casum, quo ipsi aduersa valitudine impediūtur, quoniam tunc ab illarum prestatione excusantur. ¶ Decimoquarto probatur ex. l. in metallum. ſ. de penis. vbi patet legem dicentem iudicem, quod semel diffinitive pronunciauit, revocare non posse: non extendi ad casum, quo ipse in penam criminis imposuit delinquenti onus operarum reipublice prestandarum. Si enim tunc condēnatus aduersa valitudine: que diu sperat durare, illas prestare impediatur: iudex ob id solet iubere vnum ex ipsius affinibus subrogandum. ¶ Decimoquinto probatur ex. l. qui cum vno. §. examinantur. ſ. de re mili. ¶ Decimosexto probatur in. l. iudicio. ſ. de procu. ¶ Decimosextodecimo probatur eo, qp eleganter terminat Guliel. de Cug. in. l. nullus clericus. C. de epis. & cle. dicens per illum tex. in fi. tex. in auc. iusiur. qō presta. ab bis. ver. qui vero. vbi patet iura generaliter dicentia, quem de domicilio seu ciuitate propria eſſci non posse: non extendi ad casum, quo ipse egritudinē patiatur, que alios inficit ex contagione. Ille enim ex loco domicilij seu ciuitatis eſſci poterit: ne alios inficiat. ¶ Decimooctauo probatur in. c. fi egrotans. x. q. iij. & in. c. episcopus. & in. c. placuit. xvij. distinctio. vbi patet generaliter mandatum quem ad actum gerendum: non extendi ad casum, quo aduersam valitudinem corporis patiatur: quia tunc alium loco sui poterit substituere. & propter hoc forte non bene dicit gl. Joan. And. in. c. fin. in ver. non sequendo. de re iudic. lib. vi. dicens nullam esse sententiam iudicis ab eo non sedentis prolatam, etiam si non sessio ab egritudine proueniat. ¶ Quadragesima quinta principalis fallentia † est propter personarum seu actuum multitudinem. Ista probatur in. l. prima. §. quanquam. supra de testibus. vbi patet iura dicentia probationum copiam non debere coartari: non extendi ad casum, quo quis ad sui intentionem fun-

dandam

a ¶ Ad casum quo. Adde et vide eundem Aud. in singu. suis sing. cccc xv. vbi habes vnum pulchrū dictum.

dandam producit ineffrenatam testium multitudinem. Tunc enim iudex potest coarctare reducendo eā ad sufficientem numerum pro sui arbitrio. Sed quis est iste sufficiens † numerus, quem arbitrari debet? Jus canonicū dicit hanc effrenatam testium multitudinem reduci posse ad numerum testium quadraginta, adeo: quod non vltra debet extendere. Tex. iuris ciuilis quem pauci sciunt in l. quoties. C. de naufrag. lib. xj. simpliciter ⁊ equius determinat reduci debere ad numerum trium. Quem summe not. ibi Bart. ad declarationem. d. l. j. §. de testi. Probatur ex text. sing. in auc. de tabel. ver. sed nec questus. vbi patet iura generaliter dicentia tabellionem cōpelli posse ad rogitum contractus: suscipiendaq; instrumenta: non extendi ad casum quo ipse impeditus sit conficiendorum multitudine. Ut enim dicit moraliter tex. melius est paucis bene subuenire, q̄ multis periculose, ⁊ ita ad hoc notabiliter illum tex. alleg. Bart. in. l. j. j. furti. aduersus nautas caup. ¶ Tertio probatur ex eo, quod ibidem ipse dicit volens argu. illius tex. d. l. j. ver. viatorum. dicentem generaliter hospitem compelli ad suscipiendos viatores: nō extendi ad casum, quo ille occupatus sit locum viatorum multitudine. ¶ Quarto probatur ex eo, quod determinat Bald. in. l. constitu. Digestorum. §. it aq; ad fin. dicens argu. illius tex. iura dicentia sententiam ferri nō posse de nocte: vt in. c. consuluit. l. more Romano. ff. de ferijs. ⁊. l. nō minorem. C. de transact. non extendi ad casum, quo iudex ex sententiarum nimia multitudine occupatus sit. Tunc enim de nocte pronunciare poterit. quod tamen sane intelligendum arbitror: nisi ea die forte instātie periret tempus. Tunc enim ratione imminentis periculi tolerarem hoc dictum, ⁊ non aliter. argu. optimum. ff. de arbit. l. si de meis. §. fi. ⁊. l. si feriata. vbi patet arbitrum die feriata pronunciare posse, tunc: cum non supereſt, nisi vna dies temporis compromissi prefigi. ⁊ sic in mora imminet periculū. ¶ Quinto probatur ex eo quod not. glos. ordina. in cap. significauerunt. in versic. effrenatam. de testib. dicens, iura dicentia ius dicentem vsq; ad quartam dilationē concedere pro testibus probatoriis producendis, iuxta. c. vltra tertiam. de testib. ⁊. l. in pecuniarijs. de dila. non extendi ad casum, quo post dilationem primam, intra quā producti sunt testes ad sufficientiam, petit quis secūdam vel tertiam, intra quam producere vult testium nimiam multitudinem. Potest enim tunc ipsa dilatio postulata denegari. quod nota. ¶ Sexto probatur ex casu notabili in. l. aut facta. §. fina. j. de penis. vbi patet iura imponentia penam pro aliquo crimine non extendi ad casum quo ius dicens illo in loco presidet in quo reperit eius loci homines circa tale delictum sepissime maiori pro parte delinquentes: tunc enim ad refrenandum homines a tali delicto, permissum est excedere penam a iure statutam. Et huius est ratio: vt alibi dicit canon. scz vt quos Dei timor ⁊ pene parue impositio a malo nō reuocat, saltim coerceat seueritas disciplinę. ¶ Septimo probatur in. c. latores. de cleri. ex com. mino. ⁊ in. c. ij. de tempo. ordi. ⁊ in. c. comessationes. xlvij. distinc. ⁊ in. c. ordinationes. ix. qō. j. ⁊ in. c. quoties. cl. ij. j. q. vij. ⁊ in. c. non potest. ⁊ in. c. ipsa pietas. xxiij. q. iiij. ⁊ in. c. vt constitueretur. in fin. xl. dist. vbi patet iura generaliter mandantia delinquentes puniri. Item ⁊ in penis, a iure statutum; non extendi ad casum, quo communiter deliquit nimia multitudo. Tunc enim quia omnes propter multitudinem iudicare non potest, solet inultum transire delictum, vel saltem dispensandi circa minoritatem pene: vt enim dicit notabiliter text. in dictis iuribus. vbi non buius, vel illius hominis plurimorum numero strages queritur, seueritati iuris est aliquid detrahendū: vt sanādis malis charitas syncera subueniat. ¶ Octauo probatur ex eo quod not. glos. in. l. senatus. ver. restitueretur. ff. de offi. presi. vbi patet iura dicentia peremptionem instantie preiudicium recuperabile afferre parti: nō extendi ad casum quo iudex intra instantiam pronunciare non potuit: quia causarū multitudine extitit impeditus. Tunc enim aduersus lapsum temporis instantie, conceditur in integrum restitutio, quando facto iudicis decursum sit tempus. argu. ff. ex quibus causis maio. l. sed et si per pretorem. in princ. ¶ Nono probatur ex casu. l. fin. §. fi plures. j. de bonis damnato. vbi patet fm verum intellectum glos. iura dicentia bona damnati, non nisi pro certa portione penes eius liberos remanere: non extendi ad casum a quo ex damnato supersit plurima filiorum multitudo. Tunc enim fauetur ⁊ sibi nō portio: sed omnia damnati bona applicantur. ¶ Decimo probatur ex. c. quod dilectio. ⁊. c. quia circa. de consangui. ⁊ affim. vbi patet iura dicentia difficilimum esse principem in dispēsando circa matrimonium contractum in gradu prohibito: nō extendi ad casum, quo ex eo matrimonio absq; dispensatione de facto contracto proles plurima est: quoniam tunc gratia euitandi scandali, debet principem facilem reddere circa dispensationem ipsius matrimonij. Et idem vbi plurime persone ex loco vno supplicantes forent, que omnes in prohibito gradu matrimonium contraxerunt de facto. ¶ Undecimo probatur ex his que habentur in l. prolate. C. in quibus cau. tuto. habenti. ¶ Duodecimo probatur ex tex. nota. in. l. in nomine domini. §. interea vero. C. de offic. preto. Affri. vbi patet legem generaliter dicentem superioris studium esse debere circa ciuitatis ampliationem, non diminutionem: nō extendi ad casum, quo ciuitas murorum habet multitudinē: hominū vero paucitatem: ⁊ consequenter tute custodiri non possit. Tunc enim superioris officium esse debet circa murorum coarctationem, seu diminutionē ad hoc, vt ex faciliori custodia maior sit intra ciuitatem securitas. qō est summe notan-
79 dum. ¶ Quadragesimaseꝫta † principalis fallentia est propter criminis immanitatem. Ista probatur primo ad propositum Bal. not. in. l. per omnes. C. de defen. ciui. vbi patet iura dicentia iudicem audire debere aduocatum vniuscuiusq; in ius vocati: cum illius ratione deducit in medium: non extendi ad casum, quo assumit aduocatus patrocinium pro eo, qui commisit immane crimen lenocinij: vel alias potest iudex illum non audire. ⁊ ad hoc illum tex. not. Bal. allegat in auth. sed nouo iure. C. de seruis fugitiuis. ¶ Secundo probatur ex cap. tanto. extra de simonia. vbi patet iura repellentia meretricem a facultate accusandi in criminalibus, vel testimonium in his reddēdi: non extendi ad casum quo queritur de immani crimine, puta simonie: vel alias. Jn huiusmodi enim iudicio meretrix admittitur. ¶ Tertio probatur ex. l. in questionibus. j. ad legem Juliam maiesta. l. mulierem. j. de accusationib. vbi patet iura generaliter repellentia mulierem a criminali accusatione, non extendi ad casum, quo crimen immane sit, puta lese maiestatis: vel alias. ¶ Quarto probatur ex. c. in fidei fauorem. ⁊ capit. accusatus. extra de hereticis. in. vi. ⁊. c. per tuas. de simo. vbi patet iura repellentia criminosos a testimonio, non extendi ad casum, quo crimen sit immane, puta heresis, vel simonie. Tunc enim ob criminis immanitatem ⁊ fidei fauorem isti alias inhabiles admittuntur. ¶ Ultimo probatur ex doctrina Jnnocen. in cap. j. extra de constitutionib. quem sepe solitus est allegare domi. Bald. ⁊ maxime in dicta authē. sed nouo iure. dicentis, ratione enormitatis criminis puniendi licitum fore iudici transgressionem legis pro eo delicto penam generaliter imponentis. Et pro isto dicto potest allegari text. optimus in. l. fina. versicu. sed nec ad huiusmodi. C. de modo mulct. vbi pro eo videtur esse casus. Secundo tex. melior in cap. Felicis. §. ceterum. de penis. libro sexto. vbi expresse dicit, quod propter immanitatem criminis crescere debet eius pena. Sed certe contra. verum: quia text. est singularis quod ad hoc, vt pro immanitate criminis augmentatiue possit fieri trāsgressio pene legalis, consulendus est superior: quoniam iudex ex seipso hoc non potest: ita est expressum in. l. diuus. ¶ Ultima secundum communem intellectum glo. super verbo, non possunt. j. de falsis. Et cum hac determinatione dicunt intelligi iura, que argumentatiue allego pro Jnnocen. Idem probatur in cap. mulier. xv. questio. j. vbi patet iura dicentia irrationabile animal non puniri propter deficientiam intellectus: non extendi ad casum, quo cum eo commissum sit immane crimen: puta scelestus concubitus. Tunc enim rationale animal et irrationale mortis pena puniuntur. ¶ Ultimo probatur ex eo quod not. glossa singularis super verbo, tanquam ad latrones. in. l. ij. j. arborum furtim cesarum. vbi est expressum secundum communem veram opinionem volentes corpus delinquentis iam mortui, pene subijci non debere: licet contrarium seruent imperiti practicantes non extendi

a ¶ Conuertere. ⁊ vide eundem Lud. in l. de diuisione. in fin. ⁊. co. ⁊ in consilio. cccxxviij. ⁊ moder. in. c. cum in officijs. extra de testamen.

b ¶ Aldonationē. Adde ⁊ vide eundē Lud. in 2 fil. cccv. ⁊ fi.

c ¶ Principis. ⁊ ꝙ doctorati ab Imperatore pferātur alijs. vide tex. ⁊ gl. fi. in l. restituende. C. de aduo. diuer. iud. ⁊ Lud. met ⁊. in. ix. fal. ⁊ Domini. in. c. bi qui authoritate. de preb. lib. vi. et in consil. cccxxviij. circa fin. ⁊ in suo nota. dcxciiij. et intellige predicta ceteris paribus, iuxta tex. in auf. de mon. ℊ. ordinationē. ⁊ ibi not. Nico. de Neap. facit tex. cum ibi no. in. l. vicunctꝫ. in pn. in ver. nisi forte. C. de prox. sac. scri. lib. xij. facit etiam gl. in. l. iubem⁹. ℊ. ⁊ filios. in verſi. sumptibus. in vers. ⁊ ꝙ alijs. ⁊ eque bonis. C. de aduo. diuer. iud. ⁊ eundem Ludo. ĵ. in fal. liij. in fi.

d ¶ Dicētia. adde ad hanc fal. ⁊ vide eundem Ludo. in rub. l. heres quādocꝫ. ĵ. de acqui. ber. ⁊ Bal. i. l. casus. C. de testam⁹. vbi propter superuenientes excōmunicatos pōt suspendi officiū misse. ⁊ eundem in. l. iii. C. de lib. ⁊ eorū liber. vbi excepti propter superuenientem ingratitudinē, possunt in pristinam subiectionem reuocari. ⁊ vide Ange. in. l. diuus. in princ. ⁊. de peti. here.

ad casum. quo crimen immane sit: vt in latrone consueto ⁊ famoso. Ille enim primum suspendi et postea bestijs subijci debet. ⁊ hoc vt alij pena hac grauissima terreantur, ⁊ vt affines eius in quem crimen commissum est: ex huiusmodi pene solatio dolorem mente obijciant. ⁊ ita mirabiliter glo. illa intelligit. l. capitalium. ℊ. famosos. ĵ. de
80 penis. ¶ Quadragesima septima † principalis fallentia est propter nimiam contumaciam. Ista probatur ex eo quod not. gl. sing. in. l. iij. ℊ. duas. ver. decedatur. ĵ. de dāno infec. vbi patet iura generaliter dicentia, cum contra quē facta est missio in possessio. ex primo decreto non debere exire ex re, ex qua est facta missio: imo in eadem vna cum immisso stare debere: non extendi ad casum, quo in eo cōtra quem est facto missio adest nimia contumacia. Tunc enim hec est iusta causa: vt iudex illi mandare posset exitum ex re, que ex primo decreto tenetur. ¶ Secūdo probatur ex. l. Fulcinius. ℊ. fi. ĵ. in quib. cau. in posse. ea. vbi est expressum iura generaliter dicentia, missione in possessionem ex primo decreto facta, lucrari fructus: non extendi ad casum, quo immissio sit ob nimiā contumaciā. ¶ Tertio probatur ex. l. consentaneum. ibi dum dicit cogendum eum: vt se representet ⁊c. C. quomodo ⁊ quando iudex. vbi patet iura generaliter dicentia non esse locum remissioni ad locum contractus, non extendi ad casum, quo quis sortitus est forum ratione contractus: ⁊ adest nimia cōtumacia. Et ad hoc ita illum text. singula reddidit ibi. d. Bald.
¶ Quarto probatur ex. l. relegati. ĵ. de penis. ⁊. c. quoniā frequenter. ℊ. finautem. extra vt lite non contest. vbi patet legem dicentem contumaciam non debere esse pluribus penis punitam: non extendi ad casum: quo illa sit nimia: quoniam tunc nimietas contumacie inducit cumulationē pene. Quinto probatur ex eo, qō not. glos. ordi. in. l. sed ⁊ si per prætorem. ℊ. sed si cum decreto. ℊ. ex quibus cau. maio. vbi patet ius dicens nemini audientiam denegare debere: non extendi ad casum, quo sit nimia cōtumacia. Tunc enim pōt generaliter in omnibus causis audientiā denegare. ¶ Quadragesima octaua principalis †
81 propter remunerationē. Ista probat ex. c. quicūcꝫ suffragijs. ⁊. c. eccle. xij. q. ij. ⁊. c. per tuas. cum ibi nota. de donat. vbi patet iura generaliter dicentia, prohibitam fore rerū ecclesie alienationem: non extendi ad casum, quo eas velit alienare superior: vt eos remuneret, qui ecclesie grata opera impenderunt. ¶ Secūdo probatur ex. l. diuus. ibi dū dicit: ⁊ si quid forte egerint milites, deinde eis donare. ĵ. de bon. damn. l. in multarum. C. de mod. mul. vbi patet iura generaliter volentia multarum seu penarū, que deueniunt ad rem publicam: ius dicens alienationem facere non posse: non extendi ad casum, quo ipse velit remunerare eos, qui necessaria opera impendunt rei publice. Tūc enim multas seu viles res, que sunt inter bona eius patrimonium confiscatur: posset in huiusmodi remunera
a tionem conuertere[a]. Et ita intelligi debet qō no. Guiliel. de Cug. ⁊ Bar. in. l. j. in fi. prin. ℊ. de iusti. ⁊ iure. ⁊ Bal. in. l. proclama. C. commi. vel epist. ⁊ idem Bar. in. l. illud. de caso. largi. ⁊ in. l. j. C. de preben. sal. a. lib. x. ¶ Tertio probatur ex tex. not. in. l. cum Nauarcorum. C. de naui. lib. xi. vbi patet legem generaliter dicentem, neminem posse remittere onus solutionis tributi reipublice debiti: nō extendi ad casum, quo superior in remunerationem velit illi remittere, qui in aliquo necessario seruitio rei publice gratus extitit. ¶ Quarto probat, ex. l. ij. ℊ. postea, cū Apius. ℊ. de orizi. iur. ⁊ in. l. non omnis. ℊ. fi. de re mili. vbi patet legem generaliter dicentem, delinquentes penis affici, non premijs: non extendi ad casum, quo ipsi quid vtile pro republi. egerint: quoniam tunc in remunerationem poterit superior eis prestare pene immunitatem: ⁊ etiā ipsos multis donare premijs. ¶ Quinto probatur ex eo qō not. gl. in auf. vnde ⁊ si parens. C. de inoffic. testa. ⁊ in. l. si donatione. C. de collat. vbi pater iura generaliter dicentia inter patrem ⁊ filium in potestate non cadere donationem: nō extendi ad casum, quo donatio fit ob remunerationis causam. ¶ An autem inter coniuges remuneratiua donatio sit permissa: vide. l. quod autem. ℊ. si vir ⁊ vxor. l. que iam nup. ⁊. l. cum hic status. ℊ. si cum socer. ⁊. ℊ. preced. ℊ. de donat. inter vir. ⁊ vxo. Et qō not. Pet. ⁊ alij post eū in. l. si pater puelle. C. de inoffic. testamen. ¶ Sexto probatur ex. l. diuus libertus. ĵ. si quid in fraudem patro. vbi patet legē dicentem patronum donata per libertum: vt in eius fraudem alienata, posse reuocare: non extendi ad casum, quo fiat per libertum remuneratiua donatio. Tunc enim censetur cessare fraus. ¶ Septimo probatur ex. l. si vero nō remunerandi. ℊ. Papinianus. ℊ. manda. vbi constat legē generaliter dicentem, donationem in dubio non presumi non extendi ad casum, quo aliquid precedit donationē simpliciter factam, quod quidem de honestate remuneratiob nem requirit. Tunc enim simpliciter datum in remunerationis causam censetur donatum. ¶ Octauo probatur ex. l. si patrem. ℊ. si quis aliquem. iuncta glos. in ver. irreuocabilis. ĵ. de donat. vbi patet legem generaliter dicentem, ex ingratitudine factam donationem posse reuocari: non
b extendi ad donationem remunerationis causa factam. ¶ Nono probat per text. in. l. Attilius Regulus. eo. tit. ⁊ in auf. eo decursum. C. de don. ante nup. ⁊ in. l. si. circa principium. cum gl. sua. C. de iure dotium. vbi patet legem dicētem, excessiuam donationem insinuationem requirere non extendi ad donationem ob remunerationis causam factam. ¶ Ultimo probatur ex eo, quod not. do. Bald. in l. si vnꝭ. C. de reuocan. dona. dicens declarando illam legem ꝙ eius dispositio volens donationem omnium bonorum, vel maioris partis reuocari per superuenientiam liberorum: non extendi ad donationem remuneratoriā, quod est notandum. Idem probatur in. l. metum. ℊ. sed licite. ℊ. quod metus cau. vbi apparet non destruendo aliter literam, quod iura propter metum generaliter rescindentia contractum donationis, prout alium quemlibet: non extenduntur ad casum, quo donatio metu facta est remuneratoria. quod est notandum. ¶ Quadragesima
82 nona principalis fallentia † est propter concedentis, seu conferentis amplam dignitatem. Ista probatur ex tex. in l. ij. ĵ. de albo. scri. ⁊. c. per tuas. de maio. ⁊ obed. ⁊ quod not. glos. eo. tit. c. j. vbi patet iura generaliter dicentia, promotum ad dignitatem posterius postponi debere promoto prius: non extendi ad casum, quo promotus posterius est promotus ab eo, qui est in maiori excellentia dignitatis, quam ille, qui fuit promotor prioris. vnde est argumētum ad doctoratum promoti per Imperatorem: quamuis posterius preferri debet alijs promotis ab inferioribus, quamuis illi prius. Secundo probatur ex casu notabili in. c. si a sede. de preben. in. vj. vbi patet iura generaliter dicentia locum esse gratificationi in altero ex duobus impetrantibus beneficium vacans acceptando: ⁊ non apparet cui eorum facta sit collatio: non extendi ad casum, quo eorum vni facta est collatio a principe: alteri vero ab inferiore. Tunc enim propter conferentis maiorem preerogatiuam, ille cui princeps contulit, presumitur in collatione prior. ¶ Tertio probatur ex. c. bi qui authoritate. de prebendis. libro sexto. vbi patet iura dicentia receptum per prius, potiorem esse debere in optione vacantis prebende: non extendi ad casum quo receptus per
c posterius est receptus authoritate principis[c], aut eius legati. Ille enim preefertur recepto per prius authoritate inferioris, quod est notandum. ¶ Quinquagesima
83 principalis † fallentia est, propter nouam rei superuenientiam. Ista probatur ex text. notabili, secundum vnam lecturam, quam ibi ponderat Bartol. in. l. admonendi.
d ℊ. de iureiurando. vbi patet iura generaliter dicentia[d], productionem instrumentorum non admitti post conclusum in causa: non extendi ad casum, quo illa ad manus partis nouiter deueniunt. Illorum enim productio etiam post admittitur. ¶ Secundo probatur ex. l. eleganter. ℊ. si quis pos. ℊ. de condictione indebiti. ⁊. l. ij. in gloss. C. de consortib. eiusdem litis. ⁊. l. si alter. ℊ. de iudicijs. ⁊. l. non distinguemus. ℊ. enm quidam. ℊ. de arbitris. in capitu. insinuante. de officio delegati. ⁊ in capitu. pastoralis. de exceptionibus. ⁊ in capitu. nulli. ⁊ in capit. vt circa. de electionibus. libro sexto. vbi patet iura dicentia generaliter exceptionem dilatoriam, vel declinatoriam opponi non posse post litem contestatam: non extendi ad casum, quo illa post litem contestatam nouiter superuenit, qō declara vt dixi. ℊ. eod. l. si mulier. ¶ Tertio probatur ex eo quod eleganter determinat Bald. referendo Dynum, in. l. inuitus. C. de procuratoribus. dicens constitutionem volentem in causa nullitatis nouas probationes admitti non debere, vel appellationem

ab

ab interlocutoria iustificari non posse ex nouis causis: nõ extendi ad casum, quo nouiter noue cause, vel probationes emergunt. Iustum est enim: vt nouiter superuenientia nouum habeant auxilium. ℣. de interrog. act. l. de etate. ℣. ex causa. de iura. calumn. c. ceterum. ¶ Quarto probatur ex. l. ij. ℣. fi. C. si sepius in integ. resti. postu. vbi patet iura dicentia postulationem restitutionis in integrũ non posse iterari non extendi ad casum, quo noue cause restitutionem iustificantes superueniãt illius postulationem iterare volenti. ¶ Quinto probatur in. l. si a te. de excepť. rei iudi. ℟. l. fullo. ℣. de condic. sine cau. vbi patet iura dicentia exceptionem rei iudicate perpetuã esse in fauorẽ, pro quo sententia est prolata: non extendi ad casum, quo post sententiam superueniat noua causa eius cause, super qua sententia fundabatur extincti̇ua. Exemplum pone: iudex absoluit Titium rei vendicatione conuentum ex ea causa: q; non possidebat: certe tunc si post rem iudicatam Titius possidere incipiat, potest efficaciter conueniri, nec sibi exceptio rei iudicate suffragabitur. ¶ Sexto probatur ex. l. tigni. ℣. si quis cum possideat. ℣. ad exhibẽ. ℟. l. finaute. ℣. quod si decre. ℣. de rei vendi. ℟ in. c. penul. de excess. ℟. l. vti frui. ℣. si post litem. ℣. si vsufruc. peta. ℟. l. si seruus. ℣. de condic. furt. ℟. l. fin. ℣. rerum amo. vbi patet iura dicentia inceptum iudicium finem accipere debere: nec agẽtem in prẽiudicium rei inuiti posse penitere: non extendi ad casum, quo eo petente superueniat causa eius iudicij extincti̇ua. Exemplum pone: matrimonium est solutum diuortio instituto est iudicium restit. dotis eo pendente matrimonium est reintegratum: certe per reintegrationem matrimonij soluitur dotis iudicium. ¶ Septimo probatur. c. l. si rem. ℣. omnes. ℣. de pign. actio. ℟. l. si mandauero. alĝ, si tibi mandauero. la picola. ℣. si manda. vbi patet iura dicẽtia nullum fore iudicium institutum per carentẽ actione: non extendi ad casum quo pendente iudicio illa superueniat. Pro cuius tamen declaratione videnda, que hoc anno digi. in. l. Titius. ℣. de verb. obli. ¶ Octauo potest probari ex. c. venerabili. de offic. deleg. ℟. c. grandi. de supplẽ. negli. prela. in. vj. potest etiam probari ex multis, que in superioribus fallẽtijs deduxi. ¶ Quinquagesima prima princip. fallentia est propter iustam seu probabilem ignorantiam. Ista probatur primo ex toto tex. not. in. c. ij. ℟. c. ex tenore. qui filij sint legi. ℟. l. qui in prouincia. ℣. diuus. de ritu nup. ℟ ex eo quod not. gl. in. l. qui contra. C. de incest. nupť. vbi patet iura generaliter dicentia natos ex incest. nupť. illegitimos censeri, non extendi ad casum, quo matrimonium quamuis illegitimũ per ignorantes contractũ, etiã ignorantes causam illegitimitatis, adeo: vt ad faciendum censeri filios legitimos sufficiat alterum coniugũ in ignorantia constitutũ: vt est casus notab. in. d. c. ex tenore. quicquid not. glos. in. d. l. qui contra. Quod tamen limita ℣ tex. nota. in. c. inhibitio. de clandest. despon. impu. ¶ Secundo probatur ex eo, qõ not. gl. ordi. in. l. j. ℣. de recept. vbi patet iura dicentia receptatores delinquentium acriter puniri: non extendi ad casum, quo receptatio delinquẽtis facta est ignoranter. Dicit enim Imperator scientem nõ autem ignorantem volumus obligari in. l. generali. C. de tabu. lib. x. vnde statutum puniens receptantem bannitũ: non extenditur ad receptatorem ignoranter. ℟ concludit Bar. in. l. omnes. C. de agri. ℟ censi. lib. xi. ℟ in. l. j. C. de colo. Illyri. eo. lib. ¶ Tertio probat ex. c. si vero aliquis. de sen. excom. ℟ eo qõ not. gl. in. l. si ignorans. ℣. locati. vbi patet iura dicentia ipso facto excommunicatum esse eũdẽtem in clericum manus violentas: non extẽdi ad iniicientẽ ignorantem illum clericum esse. ¶ Quarto probat ex. l. item apud Labeonem. ℣. si quis virginem. ℣. de iniur. vbi patet iura dicentia appellantem virginem iniuriarum teneri: non extendi ad casum, quo ignorat mulieris virginitas: ℟ iuste putet eius meretricaria qualitas. ¶ Quinto probatur ex. c. genera. de reser. in. vj. vbi patet iura dicentia generaliter impetrationem beneficij censeri subreptitiã, si taceatur per impetrantem beneficium sibi collatum aliud: non extendit ad casum quo impetrator alterius sibi collati, iustam pretendit ignorantiam. ¶ Sexto probat ex cle. eos. de consang. ℟ affini. ℟. l. si adulterium cum incestu. ℣. de adul. ℟. d. l. qui contra. vbi patet iura punientia contrahẽtes incestas nuptias: non extẽdit ad eos, qui incestus causam ignorant. ¶ Septimo probatur ex. l. si sorte. ℣. de offi. presi. vbi patet legem dicentem aduentu successoris finiri iurisdictionem magistratus precedentis: non extẽdi ad casum quo precedẽs magistratus successoris ignorat aduentum. Tunc enim valet ea que vi iurisditionis volũtarie agit: vt ibi est tex. notab. ¶ Octauo probatur ex eo qõ not. gl. in. l. error. C. de iuris ℟ facti igno. ℟ in. c. pastoralis. extra de excepť. vbi patet iura dicentia declinatoriam seu dilatoriam exceptionem opponi non posse post litem contestatam, vel alium prefigum terminum: non extendi ad casum quo, cum agitur intra terminũ, non fuit opposita: quia ignorabat competere. Tunc enim etiam post, potest opponi. Et ad idem. d. c. nulli. ℟. d. c. vt circa. ¶ Nono probatur ex. c. ad probandum. de re iudica. ℟. l. Barbarius. de offic. preto. C. de testamen. l. j. iij. q. vij. ℣. tria. ℟ in. l. ij. C. de senten. In quibus patet actum factum per illum, qui ad eum celebrandum est inhabilis, sustentari, si eius inhabilitas ignoretur, ℟ inhabilis esse putetur. Et sic ratione communis ignorantie leges dicẽtes actum factum ex inhabilitate persone, alĝs coarctare, restrictionem recipiant. ¶ Decimo probatur ex. c. ad apostolicam. de cleri. egro. vbi patet iura generaliter dicentia sacerdotem ab officio diuino suspensum, ministrantem effici irregularem, non extẽdi ad casum, quo quis probabiliter suspectionem sui ignorat. ¶ Undecimo probatur ex. c. si feudum vasallus ignorans. si de feud. fuer. contro. inter domi. ℟ agna. in vsibus feudo. vbi patet iura dicentia vasallum vel emphyteotam ius feudi, vel emphyteoticum perdere: cum illud sine consensu domini alienat, non extendi ad casum, quo alienatio facta est per ignorantem rem esse feudalem, vel emphyteo. ¶ Duodecimo probatur ex. c. vasallus feudam. co. tit. vbi patet iura dicentia vasallum vel emphyteotam negantem rem feudalem vel emphyteoticam esse ius feudi vel emphyteosis perdere: non extendi ad casum, quo ipsa negatio procedit ex ignorãtia. ¶ Decimo tertio probatur ex eo, quod not. glo. ordi. ℟ fin. in. l. ij. C. de iure emphy. ℟ Dyn. in. c. cum quis. de regu. iur. in. vj. ℟ alij in. l. qui in alterius. ℣. co. t. t. vbi patet iura dicentia emphyteotam non soluentem canonem intra tempus prefigum: ius emphyteosis amittere: non extendi ad casum quo solutio non est facta, eo: quia ignorabatur rem esse emphyteoticam: tunc enim ex equitate aduersus iuris emphyteotici amissionem conceditur in integrum restitutio. ¶ Decimoquarto probatur ex eo, quod not. glos. in. l. cũ filius. ℣. in hac. ℣. de verborum obligationib. vbi patet iura dicentia heredem facientem ea, ad que non facienda testator se obligauit sub pena, in penam incidere: non extendi ad casum, quo ea faciat ignoranter. Tunc enim de equitate aduersus incursum pene sibi competit in integrum restitutio. ¶ Decimoquinto probatur ex text. quẽ ibi summe not. Bartol. in. l. j. ℣. si quis autem propter. de itinere actuq; priuat. vbi patet iura dicentia prescriptionem ius agendi submoueri: non extendi ad casum, quo aduersus ignorantem actionem sibi competere, cucurrit prescriptio: quoniam tunc quamuis succurrerit ipso iure. l. fina. ad fin. C. de prescriptione longi temporis. tamen de equitate conceditur lapsus temporis restitutio. Et idẽ probatur in. l. Attilicinus. ℣. de seruitu. rusticorum predio. rum. ℟ ex eo quod not. in. l. si partem. ℣. si per fundum. ver. non vtendum. ℣. quemadmo. serui. amit. ℟ in. l. omnes. versicu. milia. C. de prescriptio. triginta annorum. ¶ Decimosexto probatur ex. l. si ideo. C. de his quibus vt indig. et. l. j. ℣. occisorum. ℣. ad senatusconsultum Sillanianum. vbi patet iura punientia heredem non vindicantem necem defuncti ℟ seruos non offerentes auxilium domino, quem alter aggreditur: non extendi ad casum quo igitur vindicatio facta non est, vel auxilium non est oblatum: quia ignorantur occisores defuncti, vel aggressores domini. vnde statutum puniens syndicos non denunciantes maleficia commissa: non extenditur ad non denunciantem ex ignorantia: vt not. Bartolus, in. l. diuus Pius. ff. de custodia ℟ exhibit. reorum. ℟ in. l. semper aduersus. ℣. interdum. per finem illius textus. ℣. quod vi aut clam. ¶ Decimoseptimo probatur ex lege. j. ℣. si mulier. ℣. de liberis agnoscendis. vbi patet iura certo modo mulctantia mulierem, que post diuortium intra triginta dies marito, a quo diuertit: non denunciat se ex eo fore pregnantem: non extendi ad casum, quo denun-

ciatio facta non est, ex eo: quia se pregnantem ignorauit.
¶ Decimooctauo probatur ex eo quod not. Barto. j. ad Sillan. l. si quis in graui. §. vtrum. & in. l. si is qui. §. quod si seruus. j. de acquir. rer. domi. & q̃ not. in. l. ij. j. de condit. & demonst. vbi patet constitutiones premiantes capientes, vel occidentes bannitos: non extendi ad casum, quo quis occidit bannitum ignorans eius bannum. Ad hoc enim vt consequatur premium: necesse est eum scire bannitum fore: & principaliter ex causa banni occisionem sequi: nõ autem ex alia, puta, si eum occideret ad sui defensionẽ. & idẽ dicit in. l. nulla macula. C. de dela. libro. x. & de hoc dicas. vt als plene dixi in. d. §. vtrum. iam superius allega. ¶ Decimonono probatur ex eo quod idem not. in. l. fin. j. si quis testa. lib. esse iussi. vbi patet constitutionem dicentem, non posse cognoscere rectorem de maleficijs, quorum a die commissionis, iam est lapsus annus: non extendi ad casum quo intra annum non fuit cognitum: quia ignorabat cõmissum maleficium. Que questio dubia est: & de ea dic vt plenissime dixi in. d. l. j. §. occisorũ. j. ad Silla. ¶ Vigesimo probatur ex. c. vt animarum. de consti. in. vj. & in. l. fin. j. de decre. ab ord. faciẽ. & quod plene in. c. cognoscentes. extra de consti. vbi patet iura generaliter dicentia constitutiones municipales quoscunq; ligare: non extẽdi ad ignorantes illas probabiliter. quod examinatur etiã in. l. cunctos populos. C. de summa trini. ¶ Vigesimoprimo probatur ex. l. qui cum vno. §. fi. j. de re mili. & l. qui eo meatus. §. tyroni. eo. tit. vbi patet iura dicentia puniendos milites non obseruantes consuetudines: non extendi ad tyrones, id est nouellos commilitones, quibus ignorãtibus ob nouitatem gradus militie, militares consuetudines. Idem est in ciuibus nouellis, quibus ignoscitur si trãsgressores fuerint constitutionum loci, ad cuius ciuilitatem nouiter sunt electi. Ob nouitatem enim iustam pretendunt ignorantie causam. & ita per illum tex. dicebat. d. Bal.[a] ¶ Vigesimo secundo probatur ex eo quod not. Barto. in. l. filio preterito. j. de iniust. testa. & in. l. j. j. de iure codi. dicens tex. aut. ex causa. C. de liber. preter. dicentem preteritionẽ filij testamentum irritare, quo ad instit. non autem quo ad legatum: non extendi ad casum quo testator ampla legata faciens filium preteriit ignoranter, puta: quia ignorabat vxorem pregnantem: vel eum decessisse. Tunc enim filio existente, etiam quo ad legata testamentum irritatur: q̃ non est verisimile patrem amplis legatis eius patrimonium distraxisse, si filiũ eum habuisse scisset. Quod etiã tractat do. Bald. in. l. Titius. j. de liber. & posth. & l. milites codicillis. §. miles in supremis. j. de testam. mili. & est valde dubitabile. & pro nunc aliter non examino. ¶ Vigesimo tertio † probatur ex. l. sicut certi. & l. si cum vel in vtero. C. de testam. mili. & in. d. §. miles in supremis. & l. si filiusfamil. eo. tit. vbi patet legem dicentem preteritionem filij factã a milite haberi pro exheredatione: nõ extendi ad casum, quo preteritio facta fuerit ignoranter. Tunc enim pro preteritione est, & irritatur testamentum. ¶ Vigesimoquarto probatur ex casu valde notab. in. l. fi. j. de lega. ij. & l. fi. ff. de transac. vbi patet iura generalter dicentia, alienationẽ rerum fideicommisso subiectarum factam per heredem irritam censeri: non extendi ad casum quo illam fecerit ignoranter. ¶ Vigesimoquinto probatur ex. l. fi. C. de liti. & l. si in emptione. §. si emptor. ff. de contrahẽ. empt. ¶ Vigesimosexto probatur ex. c. ij. & fi. de ordi. ab episco. & in. c. innotuit. extra de elect. ¶ Vigesimoseptimo probatur ex l. Theodorus. que est. l. ij. C. ad ꝛdacedo. & l. si quis in patrem. ff. eo. tit. & l. si mulier. ff. ad Velleia. vbi patet iura dicentia, filiumfamilias recipientem mutuum totum esse exceptione ꝛdacedoniani, vel mulierem intercedentem totam esse exceptione Velleiani: non extendi ad casum, quo mutuãs vel ipse pro quo mulier intercessit: iuste ignorabat illam esse filiumfamilias, & mulierem. puta: quia filiumfamilias esse sui iuris, vel mulierem esse virũ: ratione virilis habitus. Tũc enim dictarum exceptionum beneficium locum nõ habet. ¶ Vigesimo octauo probatur ex c. quoniam multos. xj. q. iij. & c. inter alia. extra de sentẽ. excommu. vbi patet iura punientia communicantem excõmunicato: non extendi ad casum quo illi communicat aliquis ignoranter. ¶ Vigesimonono probatur ex. c. consuetudo. viij. dist. & c. presbyterorum. distin. lvj. & c. si quis dederit. xxiiij. q. j. ¶ Trigesimo probatur ex. l. pe. & l. fin. j. de adul. & ad propositũ posset etiã adaptari questio Bar. vbi de occidente illum, quem credebat bannitum: ignorante bannitum illegitime, vel a banno absolutum. ¶ Trigesimoprimo probatur ex. l. demum. ff. de contrahẽ. emp. que not. ¶ Quinquagesimasecunda principalis † fallẽtia est propter causę conclusionem. Ista probatur in. c. pastoralis. de causa. poss. in cle. vnica. eo. titu. vbi patet iura generaliter dicentia, in fauorem spoliati esse concessam suspendi posse per eum petitorium: & nouiter mouere possessorium: non extendantur ad casum, quo possessorium moueatur post conclusionem in causa factam super petitorio. ¶ Secundo probatur ex eo, q̃ eleganter dicit Bar. in. l. is qui reus. ad fi. j. de publi. iudi. volens generaliter legem dicentem accusatum de crimine inscribere posse se in accusatione maioris, vel paris criminis contra alium: vt in. l. neganda. C. qui accu. non poss. non extendi ad casum, quando inscriptio fieret post conclusum in causa super accusatione facta de se. ¶ Tertio probatur ex text. in. c. auditis. de procur. vbi patet iura dicentia sententiam latam cum procuratore reuocato, reuocatione notificata legitime, nullam esse: vt plene not. in. c. mandato. de procu. & sentem. ff. eo. tit. l. vnica. C. de satisd. non extendi ad casum quo notitia reuocationis habita sit post causę conclusionem. ¶ Quarto probatur ex eo quod not. gl. singul. in. l. si rem. §. quod licet. ff. de euic. vbi patet iura dicentia, quod ad hoc vt habeatur recursus de euictione, sufficit precedentem causam oneros̃am notificare: licet motam auctoris suo quocunq; tempore: non extendi ad casum, quo notificatio facta foret post conclusum in causa mota aduersus eum. ¶ Quinto probatur ex eo q̃ terminat Barto. in. l. si mater. §. eandem. j. de excep. rei iudi. dicens iura dicentia, ius superueniens ex causa de preterito ipsi agẽti, pendente iudicio inducere conualiditatem iudicij ab initio nulliter instituti: non extendi ad casum, quo ius ipsum nouiter superueniat post conclusum in causa. ¶ Ultimo probatur ex eo, quod notabiliter dicit Joan. And. in nouella. in. c. cum dilectus. de ordi. cogni. dicens iura dicentia ex causa suspicionis proueniente post litem contestatam iudicem, vt suspectum recusari possenon extendi ad casum, quo illa suspicionis causa superueniat post conclusum in causa. quod dictum als plene declarau in notabilibus meis extraordinarijs. ¶ Quinquagesimaterc-
tia † principalis fallentia est propter antiquitatem. Ista probatur primo ex eo, quod not. gl. in. l. cum quis. ff. certum pecta. vbi patet iura dicentia paribus existentibus bincinde probationibus testium sentẽtiam ferri pro reo, cum iura inclinẽt magis ad absoluendũ: vt plene patet in l. ob carmen. §. si testes. ff. de testib. & in. c. in nostra. eo. titu. non extendi ad casum, quo cum paritate numeri testium, altera ex partibus concurrit prevalentia senectutis: tunc magis credendum est senioribus: q̃ iunioribus. ¶ Secundo probatur ex. l. vnius facinoris. & l. j. §. j. ff. de quesho. vbi patet iura generaliter dicentia, datis pluribus contra quos est presumptio de commisso delicto, ius dicens non posse gratificare in eo in quo facere vult initium torture: non extendi ad casum quo inter suspectos sint senes & iuuenes: tunc enim tortura a iunioribus initium sumere debet. ¶ Tertio probatur ex. l. fin. j. de fide instrumen. vbi patet legem dicentem pluribus existentibus institutis heredibus tabulas testamenti deponi debere penes eum, qui maiori ex parte est institutus: vel data portionũ qualitate esse arbitrium iudicis. l. cetere. ver. fin. ff. familie ercisc. non extendi ad casum, quo inter heredes sit gradus antiquitatis & iuuentutis: tunc enim antiquiori est custodia committenda. Et hoc est quod dicit tex. in. l. cum pater. §. pater pluribus. de lega. ij. patrem pluribus heredibus institutis custodiam clauium & annuli relinqui debere filio maiori natu. Et ita illum tex. not. d.[b] Bald. in. l. procura. C. de edendo. ¶ Quarto probatur ex eo q̃ not. Jmn. in. c. j. de maio. & obed. & Bar. cum referens in. l. j. ff. de alb. scri. dicens iura volentia conuocationem collegij, seu redditionem suffragij pertinere primo loco ad eius priorem: non extendi ad casum, quo prioris defectus est. Tũc enim in his agendis subrogatur senior. Et hoc est quod dicit tex. in. l. ij. C. de prefec. preto. libro. xij. Hoc est etiã q̃s alibi dicit tex. si is enim gradus ceteros antecedat, quem labor prolixior & stipendia longiora fecerint ante ire. C. de offi.

a ¶ Dicebat. d. Bal. Adde q̃ Bal. hoc dicit in. l. data opera. col. xj. versi. quandoq; statuta de nihilo. C. qui accu. et vide eundem in. l. si quis. C. de nat. lib. vbi q̃ magis fauẽdum est ciuib⁹ nouis, q̃ antiquis. et vide ca. & d. Domi. in. c. vt animarum. col. x. circa fi. de consti. libro. vj. & adde predictis, que ponunt mod. in. l. cũctos populos. & Albe. de Rosa. in prima parte statutorũ. q. xxxvij.

b ¶ No. d. Bal. Adde & vide eundem Bal. in. d. l. fin. C. de fide instr. & in. l. l. obseruare. §. ante q̃. circa fi. de offic. pcon. Abb. & Lano. i. c. cũ olim. col. pe. de consue.

offi.magi.offi.l.nemo.ꝛ.C.de tyroni.l.fin.lib.x. Hinc etiam dicit tex. illum in locum decedentis quo ad dignitatē, vel officium subrogandum fore, qui antiquior reperitur. ſ. co. lxxiij. dist. c. episcoporum. ꝛ in.c. episcopi xxiij. dist. quod tamen intelligē, nisi minor in collegio superiorem superet virtute ꝛ bonitate. Tunc enim ille præferendus est antiquiori: vt in. ſ. ordinationem. in auth. de mona. ꝛ. d. ſ. episcoporum. Et hoc, quod iunior senio em virtute superet, requirit probationem per testes. xv. vt est tex. singula. in. l. vnicuiq;. C. de præb. sac. scri. lib. xij. vel quandam breuem summam de antiquitate facianus. ¶ Scire debes
87† primo, quod antiquitati defertur in consiliis querēdis. xx. dist. c. de quibus. vbi dicit quod si nihil scriptum reperiri poterit, seniores prouincie congregandi sunt. Eius enim rei veritas facilius inuenitur, quæ a pluribus senioribus queritur: ꝛ ideo non immerito Iurisconſ. ſ. de legat. iij. l. si chorus. ſ. j. loco authoritatis alleganit se audiuisse rusticos senes dixisse pecuniam tne peculio fragilē esse. Illum tamen seniorem non intelligas qui sola etate abundat, ꝛ non prudentia. dicit tex. lxxxiiij. distin. c. porro. dum dicit: presbyteri enim seniores propter prudentiam, non proprer etatem appellantur: li et presumptiue senex prudens iudicetur: vt ibi dicit text. gloria senum est canities. Canities enim sapientiam arguit. ꝛ alibi dicit text. xxvj. alias xxxj. q. iiij. c. sciēdum. sic, sic nemo demonum sapientiam miretur. ob longitudinem enim temporis, qua in omnem etatem producti sunt, maiorem habent rerum gestarum experientiam ea, que potest terrenis hominibus propter vite breuitatem prouenire. vnde non immerito dicitur seniorū sententiam meliori ratione fundatā, antiquiori preferri: vt patet. C. de offi. rec. prouin. l. potioris. s. de condic. ob cau. l. iij. ſ. sed si seruus. Non enim antiquioribus fit iniuria, si iunioribus est perfectius veritas reuelata: vt ibi dicit tex. Et alibi dicit pulchre, si cum aliquorū libros lego: ꝛ si eorum authores, quāta libet sanctitate vel authoritate polleant: non enim verum puto: q; ipsi dixerunt: sed quia per probabiles rationes, que a vero nō abhorreant, id mihi persuadere poterunt. ix. distin. c. ego solus. Et alibi dicit sic: non quimaior fuerit in bonore ꝛ antiquitate, ille est iustior: sed qui fuerit iustior, ille est maior. xl. dist. c. multi. ꝛ alibi sic non enim gradus elegantior ob antiquitatem, vel aliter: sed vite melioris actio cōprobatur. xxiij. q. iij. c. sicut. ꝛ xvj. q. j. c. sunt nonnulli. Et alibi sic vilissimus computadus est, nisi precedat scientia ꝛ sanctitate, qui est antiquitatis onere, vel als prestantior. j. q. i. c. vilissimus. Et alibi sic: poterit enim quandoq; vnius, seu deterioris sententia: quia fortiori ratione roborata plurimorū meliorum sententiam superare. C. de veter. iure enuc. l. j. ſ. omnibus. ꝛ inde habetur intellectus ad gl. in. l. Gallus. ſ. de liber. ꝛ posth. dum dicit: quanto iuniores quanto perspicatiores. Potest enim in primo intelligi minor perspicatio: aptitudine: in secundo minor tempore: q; natus in etate posteriori: non autem minor etate eo sene, qui viuat de presenti. In ipso enim sene propter experientiam rerum gestarum ꝛ visionum plurimorum maior est presumptio prudētie: vt in. d. c. porro. Primum autem intellectū confirmat tex. in. l. precipiant. de edili. edic. Sed text. in. l. j. in fi. prin. ſ. de appel. dum dicit, nemo ideo melius iudicaturus est, q̄ nouissimus iudicaturus sit. ¶ Secundo antiquitati defertur in consiliis sequendis. Iste est tex. not. ab. in. c. domino sancto. xc. dist. ꝛ xxxiij. qō. ij. c. hoc ipsum. in fi. dum dicit: ꝛ cum discordes fuerint consiliorum sententie, ea in dubio potius est sequenda, cuius antiquior potior extat authoritas. Illius autem dicitur extare authoritas potior semota antiquitate, cuius sententiam plures granioresque viri secuti sunt. dicit tex. notabi. xix. c. canonicis. ¶ Tertio defertur in onere excommunicationis. Istud probatur primo ex. c. quamuis. de senten. excōmu. vbi patet Cano. generaliter dicentem iniicientem manus violenter in clericum per neminem absolui posse, nisi per sedem apostolicam, non extendi ad casum, cui propter eta tem onus huiusmodi iterum remittitur, adeo: vt absolui possit ab episcopo loci. ¶ Secundo probatur ex. c. si testium. extra de test. vbi ob senectutē remittitur testi onus accedendi ad iudicem: vnde domi poterit testimonium explicari. Tertio probatur ex. l. inuiti. que est canonizata. ſ. de testi. vbi seni remittitur testimonium reddēdi onus:

a ¶ Famam inducere. Adde ꝛ vide eundem Lud. in consi. lxxxvj. versi. iij. ꝛ in consi. cvij. ꝛ consi. cxxv.

b ¶ Per prius enim receptus. Adde ꝛ vide Barba. in rub. de fide instr. col. ij. in fi. vbi in proposito ponit regulam. Et vide gl. in. c. de multa. in verſic. literatos. de præb. ꝛ tex. in. c. Volaterrane. xxj. q. j. ꝛ in. c. statuim⁹. lxj. dist. ꝛ adde Bal. in. l. fi. ꝛ milites. ſ. de excu. tuto. vbi marchio et comes preferk marchioni tantum. ꝛ adde que sit pena sibi vsurpātis locum alterius. ꝛ vide. ſ. fal. xx. ver. iij. probatur ex tex.

¶ Collegio doctorum. Adde ꝛ vide eundem Lud. in suo notab. dcxciiij. vbi q̄ doctor iuris canonici prefertur doctori iuris ciuilis. ꝛ etiā vide notabile verbum Bald. in. l. obseruare. ſ. anteq̄ā. circa fi. ſ. de offic. procon. ꝛ legati. Et est ratio q; scientia iuris canonici cū magis appropinquat scientie Theologie, q̄ scientia iure ciuili dicitur nobilior: vt tradūt moder. in. c. clerici. de iud. dicit tū ibi do. Abb. q̄ doc. vtriusq; iuris debet p̄cedere doctorem iuris canonici tantum: q; duo vincula ꝛc. aut. cessante. C. de legiti. here. Subdens ibi hoc verum: nisi doctor vtriusq; iuris ignoraret iura canonica. Tūc enim doc. iuris canonici debet p̄cedere. ꝛ ideo dixit Archi. in. c. de quibusdā. xxv. dist. q̄ si doctor est promotus per pecuniam non gaudet priuilegio doctoratꝰ. Ad idem text. optimus. in. c. miramur. lxj. distin. ꝛ de doctoratoab Imperatore. vide. ſ. fal. ix. ꝛ fal. xlix. in princip. ꝛ etiā. ſ. fallē. v. de

a num transcendant, famam inducere [a] plenam probationem. Et hoc dictum placuit do. Bal. ipsum referenti in. l. cum super. C. de rei vendi. ꝛ in auth. quas actiones. C. de sacrosanct. eccle. ꝛ in. l. conuenticulam. C. de episcop. ꝛ cleric. Et ad idem, quod ipse not. in. l. si arbiter. ſ. de probationi. Tertio probatur ex. c. notificamus. xxxv. qō. vj. vbi etiam patet in testificatione antiquitati deferri. ¶ Octauo defertur in reuerentie exhibitione. j. de iureiran. l. semper. ꝛ quod not. ſ. de in ius vocan. l. generaliter. ij. qō. vj. c. ante eorum. ſ. illud. extra de transact. c. quanto. Et igitur dicit alibi lex puniri debere iuniorem, qui se maiorem ausus est fratrem appellare. C. de offi. diuer. iudi. l. singuli. ¶ Nono defertur in sessione, vocis redditione, ꝛ priori subscriptione. Ita patet. xc. dist. c. consilia. ſ. verum. ꝛ seq. de constit. c. fi. Quod intellige non solum in antiquitate respectu etatis: sed in antiquitate respectu receptionis ad collegium.

b [b] Per prius enim receptus, quamuis iunior preferri debet seniori recepto posterius: vt ibidem. qō dupliciter limita. Primo nisi posterius receptus sit ordine maior: vt quia presbyter, receptus vero per posterius subdiaconus: tunc enim receptus posterius preferri debet: vt in. c. statuimus. de maio. ꝛ obed. Secundo nisi receptus posterior sit in maiori dignitate recepto per prius: tunc enim etiam posterius receptus prefertur: puta, si in collegio do-

c ctorum [c] receptus esset vnus abbas, vel auditor palat: tunc enim preferri deberet recepto per prius. Ita patet xviij. dist. placuit. ꝛ ita intellige, quod not. in. c. fi. de cōsue. lib. vj. ¶ Decimo defertur in consuetudinibus suscipiendis. dicit tex. xij. dist. c. ridiculum. ad idem. j. de regu. iur. l. nemo. ſ. temporalis. vnde si darentur due consuetudines contrarie: ꝛ nesciretur que prior: ꝛ que posterior. Illi enim adherendum que probatur longiori tempore obseruata. ꝛ hoc not. ad declarationem. l. zdela. ver. sed si alimenta. j. de alimen. ꝛ cibar. leg. ꝛ eius quod not. de prebē. cum de beneficio. lib. vj. ¶ Undecimo defertur in prelatis eligendis: ꝛ superius dixi: ꝛ etiam patet. lxj. dist. c. statuimus. qō intellige, vt predixi in iuniore qui virtutibus seniorē excedat. Tunc enim ipse in electione prefertur. An autem sit eligendus optimus, ita quod electio vitietur, si non eius optimi: sed boni facta fuerit: recurre ad gl. meliorem, quā

scholare perito, qui prefertur doctori inscio. Et vide Bal. in. l. sed ꝛ milites. ſ. de excu. tut. vbi marchio ꝛ comes prefertur tantum marchioni.

a ¶ Quinquagesimaquarta principalis. Adde ad hanc fal. & vide Archi. in. c. terrulas. xxij. q. ij. vbi, quod tanta potest esse necessitas, quod prelatus potest sine consensu capituli possessiones ecclesie alienare. Quod intellige iuxta doctrinam Bal. in tit. qui feud. dare possi. in fi. prin. & adde Bal. in c. cuncti. extra de re iud. & Ang. in l. diuus. post Lyr. circa fi. prin. ver. & per hunc tex. Ly. ff. de pet. here. & vide Flo. in l. alienationes. ff. famil. ercis. quē refert Barb. in rubr. de reb. eccl. nō alie. vbi, q statutum prohibens arrē gare pro noua collecta impo nenda sub pena non comprehē dit arrengantē propter guerrā vel propter su peruenientēne cessitatem. facit l. j. ff. de fun. dot. & fuit dictū Bal. in l. diuus. ff. de peti. here.

b ¶ Cōstitutionem. Adde & vi a de eundē. ff. fal. gli. versi. quarto probatur.

c ¶ A laico. adde, q̄ imo et ā ab heretico, vt ref. rt gl. allegā do tex. quē vide in. d. c. quāto. in verbo, omittere. de consue. et vide Abb. in. c. nō est vobis. de consue. & in. c. fin iter. §. vna ve ro. col. ij de sum matri. & Dom. in proe. vj. colū. viij. & adde eun dem Lud. j. co ver. xxxij. & text. nota. de consec. distin. iiij. c. mulier. in fi. vbi ne cessitate vigite pōt mulier ba ptizare, q̄ alis non posset. et Imo. in l. ij. col. v. ff. de pub. ind. & in cle. presente. de bapt. sr vltra predicta vide in. c. pastoralis. cum ibi nota. de offi. ordin. et Bar in rep. de l. pe. col. xij. in fi. C. de sacrosanc. ecc. & vide etiam ad predicta eundem Lud. in suo not. ab. cccclxxvj. in fi. & in consi. cccxlviij. col. antepe. versic. postremo aduertat sancta synodus. & etiam vide Abb. in. c. veniens. colū. ij. circa fi. de transac. & Albe. de Rosa. in l. quisquis. C. de epis. & cler. vbi propter iustū impedimentum quis potest per alium ieiunare. Item sacerdos per aliquem fidelem corpus Christi mittere. & an per substitutum possit deseruire.

d ¶ Undecimo probatur. Adde tu tex. & gl. & ibi Abb. in cle. j. in fi. in versi. mortis articulo. de here. & in cle. j. in ver. absoluendi. de priui. & idem sentit Abb. in cle. vnicum. versi. pro hoc q̄ isti. de sepul. Et not. etiam post Jo. And. Domi. in c. quicunq; de senten. excom. lib. vj.

e ¶ Laico. Adde, q̄ idem tenet gl. in c. ij. de fer. in verbo. diacono. & xxj. distin. inferiori. & Domi. in proe. vj. in. viij. col. & tex. & ibi Abb. in. c. a nobis. de senten. excommu. cl. ij.

f ¶ Legi non. Adde & vide tex. & gl. in. c. fi. de pur. cano. & Bal. in auf. apud eloquentissimū. ad fi. C. de fide instr. & in. c. licet. & ibi glo. extra de peni. & remis. Et adde q̄ est prohibiti ij, ex necessitate toleratur: vt est tex. & ibi gl. in vers. res vaget. ff. l. j. §. excipiantur. de effrac. & vide Bal. in. l. j. C. de pena. iudic. col. xiij.

sit in corpore iuris, & quod ibi in ot. Archi. in. c. licet habeatur quedam alia. xvj. dist. iij. §. prima synodus. Item an solum in electione habeatur ratio bonitatis, sed temporalis potentia & diuitiarum, adeo: vt ditior & potentior in officijs etiam ecclesiasticis preferendus sit. vide gl. magistrā, & quod ibi not. in. c. constitu. cl. ij. extra de app. ¶ Duodecimo defertur in faciēda reuocatione. Istud probatur in c. fi. extra de fide instru. vbi patet propter instrumenti antiquitatem & deletionem peti posse reuocationem. de quo habent Legiste gl. in auf. de here. & Falcid. §. j. ad idē q̄ not. j. de admi. tut. l. cbirograin ver. nouatione. ¶ Decimotertio prefertur in ordinis preposterationē. Ita patet in. c. quoniam frequenter. vt lite non contesta. vbi ante litē cōtestatam potest peti fieri examinatio testis semis: de cuius obitu propter senectutem dubitatur. Et ad idem. j. de Carbo. edic. l. iij. §. cause. ¶ Decimoquarto defertur in libris corrigendis: ita patet in. c. cum deferūt. ¶ Decimoquinto defertur circa eius obseruationem in instrumentorum ordinatione. C. de testa. l. testamenta. ibi, dum dicit: seruetur mos fidelissime vetustatis &c. & hec in materia vetustatis sint tibi loco cuiusdam summūcule. ¶ Quinquagesimaquarta principalis. Fallentia. Est propter necessitatem. Ista probatur in. l. ij. §. ibidem agitatur. ff. ad legē Rhod. de iactu. & in. c. discipulos. de consecr. dist. v. & in. c. si quis per necessitatē. extra de furt. vbi patet iura dicētia furtum non esse permissum: nec aliquem inuitum cōpelli ad communionem non extendi ad casum quo adsit necessitas panis vel nuditatis: tunc enim habēs. potest cōpelli ad victum communicandum. Ideo permissum est hoc casu furtum eatenus, quatenus necessitati satisfiat. ¶ Secundo probatur ex eo q̄ not. Bar. in l. j. §. si quis. j. de appel. dicens iura volentia appellationem interponi debere gradatim: q̄ primo de magno ad maiorem: deinde de maiore ad maximum: non extendi ad casum quo adsit defectus iudicis maioris. Tunc enim ratione necessitatis tolleratur vt immediate ad maximum valeat interposita appellatio. Alleg. in arg. l. si longius. in prin. ff. de iudi. & l. pe. §. si post causam. j. de vac. mune. Sed certe, vt ex se patet: iura illa non bene probant hoc. vnde allego melius. c. si is cui. & c. si sub delegato. de offi. dele. lib. vj. vbi patet iura dicentia a sententia subdelegati appellandū fore ad delegatum, qui non in totum subdelegauerat vices suas: nō extendi ad casum, quo appellari non possit ad delegatum, puta: quia sit excommunicatus, vel intendens appellare a principio negauerit eum iurisdictionem habere: quoniam tunc appellari potest immediate ad primum delegantem. ¶ Tertio probatur ex eo, quod ipse not. in. l. vbi absunt. j. de tut. & cur. datis ab his, dicens, per illam legis constitutionem decernentem iudicem vnum ad quē appellari debeat: non extendi ad casum, quo per necessitatē, puta: q̄ illius iudicis defectus adest. ad eum appellari nō potest. Tūc enim appellabitur ad priores ciuitatis. Sed certe text. ille hoc non bene probat &c. Primo: quia dicit, ob defectum magistratū recurri ad decuriones. Illi autem erant consiliarij ciuitatis: vt patet in. l. pupillus. §. decuriones. j. de verb. sgni. cum concor. ix. alleg. ergo sequitur quod tex. ille magis probat, quod appellabitur ad ciuitatis generale consilium. Secundo ibi loquitur in his, que sunt iurisditionis voluntarie: vt est tutoris datio &c. nos autem in his, que sunt iurisditionis contentiose. do. Bal. in. l. j. §. de offi. consu. & c. j. si de feu. inter vasal. & domi. contro. ot. in vsib. feud. istud idem sequitur per. d. l. vbi absunt. Sed ipse idem. C. quando fiscus vel prima. als. Pro hoc tex. sing. hoc form. iter decidit in auf. vt nulli indic. §. & hoc prouenit. in ver. ciuitatum primatibus. ¶ Quarto probatur ex eo: quod net. terminat Jnn. in. c. cum ecclesia. de immu. eccl. dicens iura generaliter volentia in ecclesia secularia negotia non posse exerceri: non extendi ad casum, quo in defensione bonorū a malis hostibus, & in defensionis necessitatem vellent laici ecclesiam incastellare. Hoc enim huius necessitatis ratione permissum est eis. & ideo pessime locutus est do. Bal. in. l. nullus clericus. C. de summa tri. dicens, q̄ Canonist. non concederēt turrim ecclesie murari seu fortificare posse in defensionē vtilitatis publice: quoniam vt vides non solum rem ecclesie, sed etiam ecclesiam ipsam concedit Jnn. qui est pater Can. ob hanc causam murari posse. ¶ Quinto probatur ex tex. nota. in. c. nulli. xlij. dist. vbi patet iura dicentia generaliter in ecclesia, seu eius re, neminem hospitium exercere posse compelli: vt in. c. j. de immuni. ecclesia. & in. l. i. cum ibi not. C. de epis. & cler. non extendi ad casum, quo necessitas inest: quoniam tunc eadem emergēte in ecclesia, quis hospitari potest. ¶ Sexto probatur ex. c. sanctum est baptisma. de conse. dist. iiij. vbi patet iura dicentia generaliter baptisma a sacerdote conferendum esse nō extendi ad casum, quo emergit necessitas. Tunc illud recipi etiam a laico potest. ¶ Septimo probatur in. c. peruenit. de consecra. dist. iij. ¶ Octauo probatur in. c. sicut. de consecra. distinctio. i. vbi patet iura dicentia sacrificia non esse ministrāda, nisi super re cōsecrata: nō extendi ad casum, quo adest necessitas. Tunc enim etiam super re non consecrata sacra ministrari possunt. ¶ Nono ex. c. peruenit. &c. dist. vbi patet iura dicentia vnctionem frontis ex sacro crismate non fore permissam, nisi episcopis: non extendi ad casum, quo necessitas adest: quia tunc permissa est etiam presbyteris. ¶ Decimo probat ex. c. episcopū. lxiij. dist.

d ¶ Undecimo probatur ex. d. c. si quis suadente. xvij. q̄. iiij. & c. quod de his. de sentē. excom. & c. pastoralis. de offi. ordi. vbi patet iura dicentia, in certis casibus neminem, nisi Romanum pōtificem a sententia excommu. absolvere posse: non extendi ad casum, quo necessitas absolutionis imminet, puta: q̄ est excommunicatus in mortis articulo constitutus. Tunc enim etiam inferiori permittitur absolutio. Ad cuius declarationem vide. c. eos. de sentem. excom. in. vi. ¶ Duodecimo probatur ex eo, quod not. in. d. c. pastoralis. & ex tex. in. §. quem penitet. ver. tanta itaq. de peni. dist. j. & co. tit. dist. vi. §. j. vbi patet iura dicentia in foro penitentie, quem sacerdoti debere confiteri: nō extendi ad casum, quo inest necessitas. Tunc enim etiam laicoe possumus cōfiteri: licet ille nō possit absoluere. ¶ Decimotertio probatur ex. c. quod non est licitum. extra de reg. iur. & c. ij. de obser. ieiu. vbi patet iura dicentia quemlibet fidelem ieiunijs ab ecclesia ordinatis astringi, vel voti ratione debitis, non extendi ad casum, quo inest necessitas, puta propter egritudinem. Tunc enim eius licita est transgressio. Necessitas enim legi non subijcitur. de consuetudi. c. quanto. & in. l. i. §. de offic. eius. vbi concor. in. ¶ Decimoquarto probatur ex. c. quoniam frequenter. vt lite non contest. & c. significauit. extra de testib. cum materia sua etiam in auf. si quis ab aliquo. cum ibi not. C. de testib. & l. in lege Aquilia, si delectum. ff. ad leg. Aquil. vbi patet iura dicentia testes examinari non posse ante inchoatum iudicium, per litem contestatam non extendi ad casum, quo necessitas inest, puta: quia testes sint absituri, vel propter senectutem, de eorum obitu inste dubitetur. Tunc enim etiam ante, examinatio est permissa. ¶ Decimoquinto probatur ex eo quod fingu. not. domini mei in eorum decisio. ciiij. dicentes iura dicentia testes receptos seu examinatos apud iudicem incompetentem, fidē non facer.

facere apud iudicem competentem[a], penes quem pendebat causa,qua pendente illi examinati sunt:non extẽdi ad casum,quo testes sunt in remota prouincia a loco iudicij: ⁊ de eorum absentia vel morte dubitetur. Tunc enim necessitatis ratione,⁊ ne probationis copia pereat.argu.C. de here.l.quomã.examinari poterunt testes coram iudice loci.vbi sunt:quamuis alias incompetenti.⁊ fidem facient coram competenti:si absentes fuerint: vel mortui: si vero viuentes,non inficit eorũdem noua examinatio per iudicem competentem,vel alium eius commissione.Allegani in arg.l.fi.C.de testib.⁊.c.presentata.cum ibi not.eo. tit.⁊ pro hoc allego tex.sing.in.l.ij.C.de naufra.lib.xj.Qui recte conſideratus probat,quod dicunt domini mei:et sic intelligo,quod not.Barto.in.l.cum his.de transact.dum ponit.q.penes quem fieri debeat depositio testiũ,qui examinãtur ad perpetuam rei memoriam. ¶Decimosexto probatur ex eo,quod ijdem domini mei cõcludunt in decisio.dccxij.dicentes iura generalia volentia super articulis per iudicem reprobatis ratione forme:quia male specificati sunt,vel quia sunt post terminum producti:non esse recipiendos testes:non extendi ad casum,quo inest necessitas,in qua illi sunt abfuturi.Tunc enim argu.predictorum ꝛc.super huiusmodi articulis non admissis debet iudex testes recipere,qõ est valde not.⁊ ita de proximo consului apud Vicẽtiam. ¶Decimoseptimo probatur ex.l. sed si restituatur.in ver.sed fides.ff.de iudi.vbi patet iura dicentia,quem ex priuilegio sibi concesso ratione alicuius qualitatis,non compelli illa durante,subire iudicium: nõ extendi ad casum,quo inest necessitas: vt puta: quia dies exactionis de proximo peritura sit.Tunc enim compelli⁊ saltem ad litem contestatam, ex qua resultat actionis perpetuatio. ¶Decimooctauo probatur ex.l.ij.ff.sed excipiuntur.ff.de ferijs.⁊.l.si de meis.ff.fi.ff.de arbit. ¶Decimonono.c.licet.extra de fer. ¶Vigesimo probatur ex casu not.ff.lec.Bar.in.l.si vacantia.C.de bon.vacan.lib.x. vbi patet iura generalia dicentia inter fiscum ⁊ priuatum iudicem esse procuratorem Cesaris:nõ extendi ad casum, quo inest necessitas: quia procurator Cesaris non adest, Tunc enim iudex est preses prouincie.Et illam lectu.ibi sequitur Angel.in repe.sua,ex qua infert ad multa notabilia. ¶Vigesimoprimo probatur ex.l.quod ad presens. sm vnum intellectum quem ibi sequitur Bart.C.de murileg.lib.xi.vbi patet constitutionem,que vt in multis locis reperitur:dicit negotiantes in bis,que ad victũ pertinent,puta venditores piscium,vel carnium, non astringi ad venditionem harum rerum, nisi tot numero pro die qualibet: non extendi ad casum,quo necessitas inest:vt qr multitudo hominum superuenit in ciuitate, ⁊ quantitas determinata non sufficit.Tunc enim compelli possunt ad venditionem maioris quantitatis. ¶Vigesimosecundo probatur ex.l.nullus.cum eo quod ibi not.Barto.C.de cursu publi.lib.xij.vbi patet iura prohibentia clericis imponi onus collectarum:non extendi ad casum, quo inest necessitas propter publicam vtilitatem, que tueri nõ potest sine subsidio clericorum aduersus incursus hostium. Tunc enim eis licite tale onus imponi potest.Quod tamen intellige,si ad id accesserit superioris authoritas, scz episcopi,⁊ non aliter:vt est expressum in.c.non minus.ad fi.de immu.eccle. ¶Vigesimotertio probatur ex.l.Cesar. ⁊.l.fi.ff.fi propter necessitatem.ff.de publi.⁊.l.j.C.de naufr. lib.xi.vt patet iura municipalia mandantia,quid nomine vectigalis solui pro naui:que portum introiuerit:non extendi ad casum, quo illa vi vel necessitate ventorum preter presuppositum ad portum impulsa est. ¶Vigesimoquarto probatur ex.l.j C.vt nemini liceat in emptio.spec.ier.se excu.lib.x.vbi sm vnam lect.patet generales immunitates non extendi ad casum, quo necessitas emendi noua imminet.gratia vtilitatis publice conseruande.Tunc enim quilibet,immunitate non obstante ad solutionẽ precij conferre tenetur. ¶Vigisimoquinto probatur ex.l. cum nauarcorum.C.de nauicul.libr.x.vbi patet legem dicentem ordinationem superioris non licere inferiori trãsgredi:non extendi ad casum, quo imminet necessitas ad conseruandam reipubli.vtilitatem: quoniam tunc licita est transgressio.Et ad hoc not.empla ponit ibi Bartol. ¶Vigesimosexto probatur ex.l.consensu.C.de repud.et llex que tutores.C.de admi.tut.⁊ in.c.veniens.in.l.ij.cum ibi not.⁊.extra de testib.vbi patet iura dicentia domestici testimonij fidem improbari: non extendi ad casum, quo a probandum veniat id,qõ in domo est actum.Tunc enim ratione necessitatis illius:quia que domi aguntur,nõ ita per extraneos probari possunt,domesticum testimonium admittetur. ¶Vigesimoseptimo probatur ex.l.j.ij.respõ. ff.de testib.⁊ canonizata.iiij.q.iij in.c.si testes.ff.item sensum.⁊ in.l.hoc nomen.ff.illud.⁊.ff.si ca.ff.de testib.⁊ quod not.ff.in.c.ij.extra de arbit.⁊ in.c.cum dilecti.extra de electio.vbi patet iura generaliter prohibentia aliquod genus personarum a testificandi facultate: non extendi ad casum,quo necessitas inest:vt puta:quia alias veritas haberi non potest.Tunc etiam nõ idonei admittunt. ¶Vigesimooctauo probatur ex eo quod not.glo.ordi.cum additione Archid.ibidem,de peniten.dist.iij.ff.penitentia. circa princ.distinctionis.vbi patet tex.ibi dicentem,quem ieiunium explere non posse per alium.per quem text.reprobata est gl.que contrarium terminauit.lxxxij.distinct. presbyter.non extendi ad casum, quo quis in tali necessitate sit,propter quã per seipsum ieiunare nõ possit.Tunc enim id explere poterit per filiũ:ratione identitatis persone. ¶Vigesimonono probatur ex.c.corpora.⁊.c.tribus. de consecra.dist.j.vbi patet iura dicentia sanctorum corporum reliquias de loco ad locum permutari non posse: nõ extendi ad casum:quo permutationis inest necessitas, puta propter incursum hostium:vel quia durus est ad locum accessus.⁊ igitur fideles non ita facile visitãt. ¶Trigesimo probatur in cap.temporis qualitas.vij.questio.j.⁊ in capitu.tempus.xvi.questio.j.vbi patet propter prosime allegatas causas mutationem sedis episcopalis posse fieri,⁊ restringi iura generaliter prohibẽtia dictam fieri mutationem. ¶Trigesimoprimo probatur ex cap.ad audientiam. extra de ecclesijs edificand. vbi patet iura dicentia generaliter non posse in preiudicium parochialis ecclesie, id est parochie vltra limites, aliam ecclesiam edificari:non extendi ad casum,quo propter itineris longitudinem parochiani ad parochialem ecclesiam non facilem accessum habent.Tunc enim huiusmodi necessitas vltra limites alterius edificationẽ permittit. ¶Trigesimosecundo probatur in cle.j.de baptis.vbi patet iura generaliter dicentia,sacramentum baptismi non esse,nisi in ecclesia conferendum:non extendi ad casum, quo inest necessitas,puta: quia dubitatur de celeri interitu baptizandi:tunc enim etiam extra conferri potest. ¶Trigesimotertio probatur ex.l.pater filium.in prin.ff.de legat.iij. ⁊.l.pe.ff.predium.⁊.l.qui solidum.ff.fi.de lega.ij.⁊.l.filiusfamilias.ff.diui.⁊.ff.cum pater.de legat.j.⁊.l.quidam decedens.ff.vsqꝫ adeo.qui alias est sub.l.pater tutelã.ff.de admini.tuto.vbi patet generalem prohibitionem alienationis alicuius rei:non extẽdi ad casum,quo necessitas alienationis immineret.⁊ ad idem.l.ij.C.de patri.qui filios distrahet. ¶Trigesimoquarto probatur ex eo,qõ not.Bal. in.l.diuus.ff.de peti.hered.per illum tex.dicens constitutionem generaliter prohibentem sub pena, quod nullus audeat in consilio proponere de imponendo onus solutionis collectarum:non extendi ad casum: quo quis proponat propter necessitatem publicam imminentẽ. ¶Trigesimoquinto probatur ex.l.generaliter.ff.spurios.⁊.l.spurij.in prin.⁊.ff.minores.⁊.l.non tantum.ff.non alias.⁊.l.eos qui.ff.de decur.⁊.l.vt gradatim.ff.quoties.⁊.l.bonor.ff.fi.ff. de mune.ibi.l.ij.ff.de minoribus.ff.de vac.mune.⁊.l.ij.ff.iij. impuberes.ff.de iure immu.vbi patet iura faciẽtia aliqua genera personarum non idonea ad officia,vel dignitates vel concedentia alicui generi personarum immunitates a predictis:non extendi ad casum,quo inest necessitas:vt puta:quia alij idonei reperiri non possint.Tunc enim et ad eos recursus haberi potest. ¶Trigesimosexto probatur ex eo quod not.Jnno.in.c.j.de immu.eccle.dicens, quod licet ieiunia voluntaria possint redimi pecunia,vel commutari:dummodo vtilitas sit in redẽptione vel commutatione:vt habetur in.c.presbyter.lxxxij.distinc.tamen ieiunium necessarium redimi,vel commutari non potest: nisi necessitas adsit in ieiunare debente.Et ad primũ accedat.c.j.de voto.⁊ quod not.eo.tit.c.scripture.de iureiur. c.peruenit.el.ij. ¶Trigesimoseptimo probatur ex.l.qui potuerunt.ff.de manu.test. ¶Trigesimooctauo in.c.quoniam contra.extra de probat.in.c.cum P.tabellio.de fide

[a] Competẽte.Adde,⁊ vide Ang.in.l.si vacantia. C.de bo.vac.vbi tpe pestis propter imminentẽ necessitatem notarius aliasnõ matriculatus potest esse rogatus de testamento. Et etiã adde, q̃ cõcessum tẽpore necessitatis põt cessante necessitate renocari. c.non debet.de confang.⁊ affi. Et no.Abb.in c.cũ ex literis. in.vi.notab.de resti.in integr. Et adde etiam p̃dictis, q̃ necessitas nõ habet cõsensum, et excusat : vt no.ff.de fideic. lib.l.cum fidei. vbi, q̃ille qui contrauenit ex necessitate: nõ dicitur cõtrauenire: vt not. in.l.Cesar.j.de pub.⁊ no.Bal. in.c.cũ tu.colũ. iiij.de constit.⁊ vide etiam dictũ.d.Anto. in c.de homine. de celeb.missa.

89 instru. ¶ Quinquagesimaquinta principalis fallentia est propter presumptionem qualem, seu informationē. Ista probatur ex eo, quod singu. terminat Inno. in. c. cum dilectus. extra de acc. dicens iura dicētia post publicatas attestationes, vel didicita testificata, fieri nō debere nouam testium examinationem: intelligi vt fieri nō debeat ad plenam inducendam probationem, sed ad qualem presumptionem. Testes enim post examinati proficiunt. ¶ Secundo probatur ex eo, quod not. glo. ordi. in. c. de consilijs. xviij. dist. dicens iura dicentia iudicem, qui pronunciauit super meritis cause testem adhiberi non posse, vel super his que coram eo acta sunt: vt plene patet. C. de arbit. l. ne in arbitris. ij. q. vi. statuēdum. ⁊ in. c. cum a nobis. extra de testib. intelligi, vt non producatur ad plenam faciendam probationem, sed ad aliqualem faciendam informationē produci potest: vt probatur in. d. c. de cōsilijs. ⁊ l. sciēdum. ff. de appel. recip. vbi Legiste habent text. ¶ Tertio probat, ex eo, qō no. gl. in. l. ij. de eden. ⁊ ex. l. asentētia. in. prin. ff. de appel. ⁊ l. si duo patroni. in prin. ff. de iureiur. vbi patet iura dicentia generaliter sententiam, seu probationes inter alios tertio preiudicium non afferre: intellige quo ad plenam probationem: quoniam quo ad qualē probationem bene faciant. ¶ Quarto probatur ex eo, quod nota. dicit Bar. in. l. admonendi. ff. de iureiur. volēs iura dicentia probationes factas per testes non a iudice receptos,

a ¶ Solo notario. Adde, qō idem dicimus in actis factis coram incōpetenti, que licet non omnino probent: tamē psunt ad qualemqualē informationem. ita dixit Bal. in. l. eos. vers. super his. C. de app. de quo late in l. magistratibus. ff. de iurisd. omn. iudi.

a sed a solo notario nullam fidem facere: intellige quo ad plenam probationem: quo autem ad presumptionem bene fidem facient casu, quo periculum fuisset in mora examinationis, puta: quia statim recessuri vel perituri. Allegat in argumentum. l. fin. C. de testib. ⁊ c. presentata. eo. tit. ¶ Quinto probatur ex eo quod not. gl. in. l. inuicem. C. de testib. ⁊ l. fi. C. ad Silla. vbi patet iura dicentia impuberis testimonium fidem non facere: intelligi quo ad plenā probationem. Quo enim ad qualemqualem presumptionem sufficiens est. Et ad hoc vide theoricam do. Bar. in. l. maritus. ff. de questio. ⁊ Bald. in. l. seruos. C. de testib. vbi tradunt, an testis qui non debet examinari, examinatus saltim faciat indicium. ¶ Sexto probatur ex eo quod not. gl. in. l. etiam matris. ff. de proba. dicens iura dicentia matris testificationem filio nō prodesse: intelligi quoad plenam probationem. Quo enim ad qualem bene proderit. ¶ Septimo probatur ex eo, quod nota. determinat Archid. xxij. q. ij. in cano. v. videtur. dicens iura generaliter dicentia testimonium de auditu fidem non facere: vt in. l. si arbiter. ff. de proba. ⁊ c. licet. de testib. ⁊ in. l. ij. ff. idem Labeo. ff. de aqua pluui. a. arcen. intelligi quo ad presumptionem tantum. ¶ Octauo probatur ex eo: quod not. gl. in. l. capite quinto. ff. de adul. ⁊ ex. l. quero. ff. fin. ff. de edili. edic. vbi patet iura volentia extraiudicialem confessionem in absentia partis fidem non facere: intelligi tantum quo ad indicium seu presumptionem. Et vide quod dixi reprobando Bar. volentem, quod illa faciat semiplenam in. d. l. admonendi. ¶ Nono probatur ex tex. nota. ff. intellectū prime gl. in. l. instrumenta. C. de probat. vbi patet iura generaliter dicentia confessionem non habētem causam annexam, fidem non facere: intelligi quo ad dominij plenā probationem: non autem aliqualem presumptionē. Quoniam illam facit: licet Spec. voluerit, quod etiam faciat semiplenam probationem in titu. de confess. ff. nunc videndum. versicu. sed nunquid semiplena. ¶ Decimo probatur in gloss. c. cupientes. ff. ceterum. de elect. lib. vi. dicente processum factum nullum: licet fidem plenam non faciente: tamen satis operari ad iudicis informationē. ¶ Undecimo ex eo, quod not. gl. ord. in. ff. si tamen quisq; in aut. de instru. caute. ⁊ fide. quam sequitur Bar. in. d. l. admonēdi. vbi patet priuatam scripturam non roboratam testibus neq; partis conuentione facere qualem presumptionem: licet non plenam probationem. ¶ Duodecimo probatur ex eo, quod not. gl. fin. g. in. c. i. ff. si duo. de pace tenen. alias est sub titu. de cleri. viola. pacis. in capitu. si clericus. in vsib. feud. vbi patet iura dicentia testem non recipi sine iuramento: intelligi casu quo recipitur ad faciēdam probationem: quoniam si solum ad iudicis informationē, sine iuramento recipi potest. quod est not. ⁊ dicit do. Bald. ibi, quod illa glo. non reperitur alibi. ¶ Ultimo probatur ex eo quod not. Inno. in. c. cum in tua. extra de spon. ⁊ in. c. licet in beato Petro. ad fi. extra de accu. volens iura dicētia testes per iudicem recipiendos fore in forma iudicij: non extendi ad casum: quos illos recipere vult ad se informandum solum de fama: quoniam tunc ad id proficiunt testes, etiam non in forma iudicij recepti. ⁊ hoc satis commendat do. Bal. in. l. qui testamento. ff. per contrarium. ff. de testa. ⁊ in. d. l. admonendi. Et ad hoc vide, qō dicit Inno. not. in. c. oudum. extra de presump. ⁊ in. c. licet. ad fin. extra translatio. prela.

Summarium.

1 ¶ Maritus pro dote in specie consistente, tenet de dolo, lata culpa, ⁊ leui. Et idem tenetur in quantitate vel genere. nu. 2. nisi esset genus subalternum.
3 Damnum datum in re dotali per maritū, illud emendare tenetur. Idem si eius inimicitia. numero. 4. et vide numero. 15.
5 Uestimenta data, vel pecunia pro vestimentis emendis parificantur.
6 Uestimenta data per maritum seruo dotali, qualia debēt restitui soluto matrimonio?
7 Mulieri agenti ad dotem soluto matrimonio, potest cōpensatio vestimentorum seruo dotali factorum per maritum obijci, ⁊ qualiter? vide nu. 17.
8 Maritus promittens patri vxoris soluere iure delegationis seu nouationis de consensu vxoris, extinguit communionem actionis, quam habebat filia cum patre, ⁊ vide numero. 18.
9 Conuentio facta super principali, quod non trahitur ad accessorium, quando vtriusq; non est eadem ratio.
10 Partus ancille dotalis, quando transferatur in maritū?
11 Error ex parte promittentis plus debito: quod vitiet stipulationem.
12 Uxor rediēs in matrimonio, quod videtur redire ea conditione, qua a principio contraxit.
13 Reintegratio matrimonij diuortio separati, inducit dotis reintegrationem, nec actus intermedius illam impedit. nu. 14 ⁊ vide nu. 24.
15 Damnum in re locata datum, vel vendita, ab inimico cōductoris, vel venditoris ad quem pertineat?
16 Inimicitia prouenies sine culpa alicuius, quod illi vtilitatem afferat.
19 Datuum si est factum de libris quingentis, ⁊ dictum q; reddatur in florenis sub eadem estimatione: quid operet istud pactum?
20 Dos in pecunia data, quod debet restitui eius qualitatis ⁊ bonitatis, que erat tempore constitutionis dotis.
21 Pena appoñta in primo compromisso, an censeatur repetita in secundo reintegrato?
Pena, quando petitur ex contractu, requirit stipulationem.
22 Pena adiecta in prima loc atione quod non videtur repetita in sequenti.
23 Matrimonium medium, quod nō impedit legitimationem filiorum, per subsequens matrimonium?
25 Uestimenta tradita seruo, quando censeantur illi tradita in peculium?
26 Uestes tradite per dominum famulis, quando censeāt donate?
27 Famuli presumuntur fures.
28 Uestes facte per maritum vxori, an heredibus viri restitui debeant? remissiue.
29 Uxor, que cum viro promisit castitatem: non debet vestem vidualem assumere.

In his rebus. ¶ Damnū datū in rebus dotalibus ab inimicis viri, culpa viri datum videt: ⁊ ideo eius occasione mulieri tenetur. Et facto diuortio maritus vestimenta data seruis vxoris recuperat talia, qualia sunt: vel si non recuperat illa cū dote compensat. Et voluntas filie, quod dos soluatur patri, ius consolidationis in eius persona non impedit. Et si ad maritum ancille dotalis periculum spectat, ad eūdem in recompensationem periculi, quod sustinet, partus ancille dotalis spectabit. Et si maritus per errorem, quamuis vxori

vxori scienti plus recepta dote promittat, vltra id tamen quod recepit conueniri non potest. Et dos primi matrimonij intelligitur in reintegrato matrimonio repetita: licet ante reintegrationem cum alio tertio cõtractum matrimonium interuenerit. b. d. tota lex ista pe. excepto. §. pe multi. ⁊ fi. superius lectis. ¶ Not. ex princip. legis, ꝙ dote
1 consistente † in specie tenetur maritus vxori de dolo, lata culpa, ⁊ leui. Ad idem. ff. eo. l. si mora. ⁊ l. etiam. in. §. licet. ⁊ l. si cõstante. §. si maritus. ff. de iure dot. l. in rebus. ff. cõmo.
2 l. si vt certo. in. §. nunc videndũ. ¶ † Noto ex eadem secundo in verbo. preter numeratam pecuniam. quod cum dos consistit in quantitate, vel genere: maritus vxori tenetur ex omni periculo. Et huius est ratio: quia ipsum genus perire nõ potest. C. si cer. pet. Lincendiũ. cũ si. Quod intelligo nisi foret genus subalternum: quoniam illius interitu fortuito casu contingente, liberaretur maritus. j. ad legẽ Falci. l. in ratione. §. diligenter. ⁊ §. incerte. ℣ro quo vide quod hoc anno dixi in. l. si ex legati causa. j. de verb. oblig.
¶ Noto, quod ex eodem verbo, tertio. quod dum in contractibus, de quorum natura venit solũ leuis culpa, ⁊ non leuissima, obligatio contrahebatur in quantitate, vel genere: omne periculum ad debitorem pertinet: vt hic patet in contractu dotis, qui est nature predicte. ¶ Noto ex
3 eodem quarto, quod damnum vxori contingens ex seditione mariti, debet ipsi emẽdari. Cum enim ipse occasionem damni dederit, consequenter damnum dedisse videtur. ff. ad leg. Aquil. l. qui occidit. de iniur. c. fi. ¶ Noto ex
4 eodem verbo vltimo. quod † damnum vxori contingens propter inimicitiam mariti, equiparatur culpe leui per maritum commisse, quod si equipararetur leuissime, profecto non teneretur maritus, per. d. §. nunc videndum. in d. l. in rebus. ff. allega. ¶ No. in ead. l. † in. §. seruus vxoris.
5 paria fore pecuniam dare in vestimenta emenda: vel dare ipsa vestimenta. ¶ Not. ex ead. secundo, quod qualia sunt
6 † tempore soluti matrimonij vestimenta data per maritum seruis vxoris: talia debent marito restitui soluto matrimonio: vel ipsorum estimatio, quatenus valent tempo-
7 re matrimonij dissoluti. ¶ No. ex codẽ tertio, quod † contra repetitionem dotis, quam facit vxor: obijci potest cõpensatio vestimẽtorum per maritum factorum seruis vxoris: vel estimationis eorum, si eorum alterum redditũ non fuerit marito. ¶ No. ex ea. l. in. §. filia. quod simplex mandatum filie de reddendo dotem patri non impedit ipsam agere aduersus patrem mariti, patre mortuo, pro ea parte dotis, qua patri soluta non reperitur. ¶ No. ex eodem
8 secundo. quod vbi fit † maritus dotis debitor iure nouationis seu delegationis, pater vxoris promittens solutionem dotis, de ipsius vxoris consensu, extinguit communionem illam, quã ipsa habebat cum patre in dotis actione. ¶ Noto in eadem. l. in. §. mancipia. quod conuentio facta † super principali ad accessorium eius non porrigit:
9 quando vtriusq; non est eadem ratio. Et ita communiter allegatur. Ad idem. ff. l. si mancipia. de iure dotium. et l. vnica. §. itaq; partus dotalium. C. de rei vxo. actio. Quod enim ibi dicitur, partum dotalis mancipij soluto matrimonio vxori reddi debere: limitatur nisi conueniat inter cõiuges, vt soluto matrimonio dotalia mancipia reddantur, etiam si eorum reuocatio contingat casu fortuito, vel peremptio, sub ea estimatione, qua estimata fuerunt tempore donationis. Tunc enim in recompensationem periculi qualiscunq; etiam cõtingentis, casu fortuito ad maritum pertinentis, ad eundem pertinebit dotalis mancipij partus. ita est hic tex. notab. ⁊ in. d. l. si mancipia. ¶ Not. ex
10 eadem. l. vnde † susceptio periculi prouenientis in re dotali, etiam casu fortuito, quam in se facit maritus: trãsfert in eũdem lucrum partus dotalium ancillarum. ⁊ ita semper allegatur tex. iste ⁊. d. l. si mancipia. ¶ Noto in eadem
11 l. in. §. mulier. quod † error ex parte promittẽtis amplius debito stipulationem vitiat: quamuis scientia postea in hoc, scilicet quod erronee plus debito promittatur, adsit ex parte stipulatoris. ⁊ ad hoc text. iste semper allegatur.
¶ Noto in eadem. l. in. §. si vxor. quod ea lege seu conuen-
12 tione † videtur mulier in matrimonium, quod ante diuortia extiterat separatum redire, qua eadem fuit a princi-
13 pio. ¶ Noto, quod † reintegratio matrimonij antea separati, inducit reintegrationem dotis, que primo matrimonio cohorebat. Ad idem. ff. de iure dotium. l. dotem. et l. diui. cum similib. ¶ Nono tertio ex eodem, quod actus
14 † matrimonij inter primi matrimonij separationẽ ⁊ eiusdem reintegrationem intermedius, non impedit dictam dotis reintegrationem. ¶ In text. l. in bis. in princip. ibi, quia Gracchi culpa, ea seditio facta esset ⁊c. dãnum igi-
15 tur † in re dotali, ⁊ consequenter locata, vendita, vel commodata, illatum ab inimico, cuius inimicitie causam dedit culpa mariti, commodatarij, conductoris, vel venditoris, eiusdem periculo ascribitur. Et ad idem. ff. loca. l. si merces. §. culpam. Sed dubium est, quid si datum sit ab inimico eorundem, cuius inimicitia absq; eorum culpa processit. glos. in dicto. §. culpe. tenet quod idem. Et eandem sequitur hic Bar. dicẽs qõ quandoq; violentia adhibetur contra te propter aliquam indignationem, aduersus te habitam tui culpa, vel fine: ⁊ tunc de damno ex violentia contingente obligaris, quasi illud tue culpe ascribatur: vt hic, ⁊ dicto. §. culpe. Quandoq; vero violentia committitur contra te, non contemplatione tui: sed sic pariter commissa fuisset contra quemcunq; inuentũ: vt contingit in depredationibus, que fiunt in strata, vel in ciuitate: ⁊ tunc ea violentia commissa contra te casui fortuito annumeratur. Hec ratione damni ex ea contingentis obligor. ff. commodati. l. ad eos. ff. locati. l. sed si dãnum. ⁊. l. si merces. §. vis maior. ff. de actione empt. l. si ea res. j. de regulis iuris. l. contractus. cum similib. Lyn. vero quem sequitur hic Bal. tenet contrarium dicens contra omnem naturalem equitatem fore, quod iste casus violentie aduersus me commisse per inimicum, cuius inimicitie culpam ego non dedi: culpe annumeretur. Ex quo culpa inimicitiam non precessit alterius: subijcies, quod vbi casus violentie odium vel inimicitiam precederet, nunq; culpe ascriberetur. Quod probat: quia statim, quod quis offendit aliquem in persona, vel in rebus, eius inimicus efficitur. C. de testibus. auth. si dicatur. ergo sequeretur, quod semper offensio ab ipso initio censeretur facta ab inimico: ⁊ sic nunq; fortuito casui ascriberetur, contra dictam. l. si a res. cum similibus. Simile patet in teste ⁊ accusatore: quoniam si testimonium seu accusatio precedant inimiciciam, que sequitur orta ex ipsa accusatione vel testificatione: non noceat ipsi accusationi vel testimonio precedenti: vt patet de accusa. c. cum ℣. Abbanconella. ⁊ dicta auth. si dicatur. moderniores hic dicunt primo veriorem videri glos. in dicto. §. culpe. ea ratione: quia licet sine culpa quis puniri non debeat: tamen hoc est verum: nisi subsit causa: vt in regula, sine culpa. de regu. iuris. ⁊ in. c. ij. cum ibi nota. de constitutionib. Causa autem in casu nostro subesse videtur: ex quo propter alterius odium recipit quis dãnum. ℣ Postmodum vero ex equitate distinguũt, quod aut sciens se habere inimicitiam, licet absq; sui culpa, non aliter diligentiorem custodiam faciebat, q̃ si inimicitiam non haberet: ⁊ tunc, quia propter hoc videtur esse in culpa: procedit opi. glos. ⁊ Barto. Aut faciebat custodiam diligentiorem, ⁊ prout quilibet diligens, sciens sibi inimicari, faceret: ⁊ tunc ex quo propter hoc in culpa esse non videtur, procedit opinio Lyn. ⁊ Bal. ⁊ dicunt hanc esse consyderationem glo. recte intuenti in dicto. §. culpe. Et quidem videtur hec opinio vera: ⁊ eius primum membrum fundo, per. l. item queritur. §. exercitu. ff. loca. ⁊. l. sed si damno. Ibi dum dicit, siue custodiri poterit, damnum daretur ⁊c. vbi patet adunantiam exercitus, que alias annumeratur casui fortuito: tunc culpe ascribi: cum ille contra quem commissa est, resistere potest: neq; resistit. Ita ergo in proposito: violentia mihi illata ab inimico meo, licet absq; mei culpa: cui resistere potui diligentiorem custodiam adhibendo, culpe ascribitur: si talem custodiam nõ adhibui, propter quam resistere potui. Secundum autem eius membrum ea ratione probatur: quia violentia cui etiam ex diligenti custodia resisti non potuit, casui fortuito ascribitur. ff. de actione empti. l. si heres. ff. commodati. l. ad eos. Ad hoc quidem accedat in simili text. in. l. qui cum maio. §. si tamen, qui libertatẽ. j. de bonis libertorum. ibi, dum dicit: nec enim imperitia seu seueritas indicantis obesse debuit patroni filio, qui crimen leuius deduxit ⁊c. vbi patet, quod ⁊ non perdit filius ius patronatus in liberto paterno: si cum ita leuiter de crimine accusauit: vt ex eo pena capitis imponenda non veniret. Iudex etiam seueritate seu odio ductus cum capitaliter

damnanit. ¶ Nō enim iudicis odium seu seueritas in libertum absq; culpa accusatoris procedens, obesse debet accusatori, qui quantum in eo fuit, ita diligenter accusationem instituit: vt non veniret libertus capitaliter damnandus. Ita ergo in proposito non debet imputari marito, seu venditori inimicitia, sine sui culpa contingens, scz si quantum in eo fuit, ita diligentem custodiam adhibuit: vt inimicus ipse rei dotali, seu vendite, damnum inferre non debuerit. Ad idem accedat etiam tex. notabilis in l. i. §. cum quis. ff. de questionibus. vbi est expressum, quod inimicitia sine mei culpa proueniens non omnino mihi nocet, quominus admittat in testem contra te, cuius facto inimicitia est causata. Ad idem est tex. notabilis in l. cum tabul. §. i. ff. de his quibus vt indignis. vbi etiam est expressum non mei legatarij culpa, sed testatoris prouenientem mihi nocere in hoc, scz vt legatum intelligi debeat reuocatum. Vltimo ad idem iste tex. & optime a contrario sensu ibi, dum dicit: quod Gracchi culpa ea seditio facta esset &c. Ergo sequitur, quod si sine Gracchi culpa inimicitia processisset, seu seditio: illa culpe Gracchi non ascribe
16 retur: sed casui fortuito. Illud tamen † tene menti, quod etiam sine culpa mea inimicitia proueniens, quamuis mihi nocumentum non afferat per supradicta: tamen mihi affert vtilitatem. Hec est glos. singularis. ff. de excu. tuto. l.
ꝛ Athlete. §. dat remissionē. super verbo, facta. ¶ In tex. eiusdem. l. in. §. seruis. ibi, tunc verum precium in dotem
17 compēsaturum &c. Sed dubium est, an † compensēt precium vestimentorum, prout est tunc: an vero prout fuit ab initio cum emerentur. Barto. hic, & bene dicit consyderari precium: prout est tempore compensationis: sicut supra vult Iurisconsultus haberi consyderationem vestimentorum: dum reddūtur prout est tempore, quo illa redduntur, nec etiā imputatur: cur vestimenta non reddita sunt. Est enim iusta causa non reddēdi illa, scz ne nudus remaneret is, qui redderet: argumentum. ff. de leg. j. l. si domus. §. qui conuictus. s. quod met. cau. l. fi. §. fi fenerator. Et melius probatur in. l. in eadem. in fin. dum dicit: vt sine dedecore in publico apparere non posset. s. ex quibus cau. maiores. ¶ In tex. eiusdem. l. in. §. filiafa. ibi, reliquam par-
18 tem &c. Supple non † solutam: non tamen negat quominus soluta patri de voluntate filie repeti non possit per filiam a patris heredibus: & sic nullo modo facit contra opinionem meam in. l. post dotem. s. eodem. In qua tenni solutionem dotis factam patri, non impedire ius consolidationis in persona filie. ¶ In tex. eiusdem. l. in. §. mancipia. ibi, vt diuortio facto tantidem estimata redderes &c. vt ex tex. apparet, importat hoc pactum: & quāuis dotalia mancipia sint facta deteriora: mihi dominus estimatio eorum nunc que propter deteriorationem est facta minor, debeat suppleri habito respectu ad estimationem de ipsis factam tempore, quo data fuerunt in dotem. Quod
19 secundum Bart. † est argumentum ad questionem, si mu-
a tuo[a] tibi libras quadringentas in florenis hoc pacto, & mihi reddantur in florenis sub eadem estimatione: quid ista conuentio importet: & quidem videtur per istum tex. importare hoc, scz vt si florenus factus est in estimatione deterior: suppleri debeat habito respectu ad tempus cōtracti mutui. Sed certe secundum eum iste text. loquitur in mancipijs, que decrescere poterant in bonitate intrinseca. Plus enim valet seruus iuuenis, & antiquus, plus sanus, & infirmus. s. de edili. edicto. l. precipiunt ediles. Quod in florenis non cadit: nam eiusdem bonitatis intrinsece sunt semper: licet eorum estimatio varietur. s. de eo quod certo loco. l. ideo. ad finem. Et ideo ipsa conuentio illud importat: vt estimentur floreni secundum id tempus, quo dati fuerunt. ¶ Tu aduerte: quia quicquid velint hec verba Barto. quorum intellectus est dubius: ego dico: quod eius conuentionis ipsa est importantia, scilicet vt reddantur eiusdem qualitatis & bonitatis secūdum quod erant tempore contracti mutui. Hec enim est natura predicti contractus. s. si certum pet. a. l. cum quid. Secundum quam interpretari debent verba conuentionis sibi adiecte. s. locati. l. quero. §. inter locatorem. s. de vsur. l. stipulatus. j. de damno infecto. l. damni infecti quidam. versic. & quod in stipulatione. cum similibus. Et eadem est
20 etiam † natura dotis: si enim illa in pecunia consistit, reddi debet eius qualitatis & bonitatis, que erat tēpore constitutionis dotis. s. de iure dotium. l. res in dotem. vbi de hoc est expressum. de hac tamen questione dicit vt plene di
ci in dicta. l. cum quid. & l. quod te mihi. eo. titu. et aminando dicta Barto. in l. Paulus. j. de solutionib. ¶ In tex. eiusdem. l. in. §. vxor. ibi, quoniam prioris dotis causa, in sequentem dotis obligationem esset translata &c. Et sic dos adiecta primo matrimonio dissoluto, tacite repetita censetur in eodem postea reintegrato. Vnde prestat ar-
21 gumentum † secundum Petrum de Bellapertica, vt refert hic Bald. quod si primum compromissum expiranit. & denno inter easdem partes, & super eodem fuerit compromissum: nec apposita pena: pena adiecta in compromisso primo, censetur repetita in compromisso secundo. Est enim ipsa pene appositio de natura compromissi. s. de arbitris. l. litigatores. §. j. & l. nō distinguemus. §. j. Hoc autem ipse domi. Bald. hic non admittit eo: quia pena requirit stipulationem, quando petitur ex contemptu, non loco interesse: vt. l. seruus ea. s. de seruis exportandis. Et sic videtur, quod requirat verborum expressionem. Et istam opinionem ego puto veram. Primo: quia dicta in contractu precedenti, non censentur repetita in sequenti ex interuallo: cum repetitio est odiosa, qualis est in proposito casu repetitio pene. C. de vsuris. l. per redemptionem, secundum intellectum Bald. ibi. Secundo per simile: ex
video penam adiectam in obligatione nouante non censeri repetitam. j. de nouationibus. l. nouationem. in verbo, vsure. & l. emptor. secūdum vnam lecturam. ¶ Tertio ad
22 idem quod † notant Dyn. & Bald. in l. cum pater. §. pater certam. j. de legatis. ij. dicentes ex illo tex. penalem stipulationem interpositam in primo contractu locationis, nō censeri repetitam in locatione sequenti, tum quia repetitio odiosa: tum quia ipsa pena non est de natura contractus locationis: secus autem est in pēsione: cum illa de natura eiusdem contractus sit. s. locat. l. item queritur. §. qui impleto. Nec refragatur iste tex. quia loquitur in repetitione fauorabili, qualis est repetitio dotis. Nec etiam refragatur, quod pena sit de natura contractus compromissi: quia pone sequens compromissum stipulatione foreuallatum: certe tunc insertio pene de eius natura non erit. Quoniam si compromissum non seruabitur, agetur ad interesse. s. de arbitris. l. diem proferre. §. fina. cum. l. sequenti. Et hoc intelligo cum ipsum compromissum est renouatum, secus si tempus primo compromisso adiectum adhuc pendens foret prorogatum: quia tunc vnum et idē compromissum esse censēt. Et igitur eadem pena in prorogato censetur inesse. Ad hoc optime. s. de arbitris. l. si cum dies. in princip. iuncta glos. in verbo, finiretur. j. de precario. l. sed si manente. j. de damno infecto. l. iiij. in princip. ¶ In tex. eiusdem. §. ibi, deinde alij nupserat &c. Et
23 † sic intermedium matrimonium non impedit reintegrato tacitam dotis repetitionem: vnde est argumentū secundum doct. quod intermedium matrimonium nō impedit legitimationem filiorum susceptorum ex concubina: si cum illa postea matrimonium cōtraheret. quod tractat Joan. Andr. in regula, fine culpa. de regula. libo. vi. in mercurialibus. Jacob. de Ayre. & Barto. in. l. cum decem. j. de solutionibus. Guiliel. de Cugno, & Bald. in. l. benignius. s. de legibus. & l. Paulus. s. de statu hominum. ¶ In tex. eiusdem. §. ibi, & hoc verum puto &c. dos igi-
24 tur † adiecta primo matrimonio censetur repetita reintegrato inter eosdem. Sed an repetita censeatur in contracto postmodum cum alio: an vero illi omnia bona videatur dedisse in dotem: dic vt dixi. s. eodem. l. fi constante. in princip. ¶ In glossa. §. seruis. super verbo, vestiarium. ibi, sine quo poterant se tueri, & vltra cōsuetudinem domini &c. Et secundum hoc loquitur iste tex. siue serui essent dotales siue non. Sed Jaco. de Ayrena legit, quod loquatur. §. iste de seruis, qui proprie erant mulieris. Et ideo tunc ad contrarium glos. dicit, quod maritus hoc vtebatur istorum seruorum operā: igitur tunc id in quo ex vsu ipsa vestimenta attrita sunt, cum receptis seruitijs compensat. Ad hoc. s. optime. de donationibus inter virum. l. sed si vir. §. fina. ¶ In glos. eiusdem. §. in verbo, compensaturum. ibi, item nota hic contra seruitēs &c. pe-
25 disequas &c. Aduertendum, pro † intelligentia huius glos. Aliquando enim dominus vere seruo peculio sibi per prius constituto, vestimentum ita dat, vt eo ad quo-
tidianum

a ¶ Adutuo tibi libras quingentas in florenis, cum pacto q̄ mihi reddātur in florenis sub eadem estimatione, quid operetur hoc pactum?

tidianum vsum semper vtatur: & tunc illud vestimentum peculij esse censetur. ff. de pecu. l. idem vestimentum. & igit̃ propria authoritate illud sibi potest auferre, quoniam nuda voluntate do. nimi. ff. de peculio. l. non statim. in fi. Aliquando vero ipsum vestimentum ad vsum quotidianum dat, non aliter sibi per prius peculio constituto: & tũc ipsa sola traditio vestimenti peculium generare non dicitur. vnde eius erit vestimenti simplex detentor: hic est text. ff. de pecul. l. peculium nascitur. in versicu. quomodo. Nec in his casibus poterit propria authoritate seruum ipso vestimento quotidiano spoliare: quoniam si spoliat, continget eum serui carere dominio. Cum enim ipsum alere teneatur: vt est notum: ergo consequenter vestire: vt. l. verbo victus. ff. de verborum signi. vnde succedit lex dicens, quod si dominus seruo sano alimenta denegat, illum censetur habere pro derelicto. ff. pro derelicto. l. Sempronius dotis. Si vero infirmo, ex denegatione statim consequitur libertatem. C. de Latina liberta. tollen. l. i. §. sed scimus. Aliquando vero tradit dominus seruo vestimentum nõ ad victum necessarium: & sic non vt eo semper vtatur: sed ad certum vsum certisue temporibus: vt eo tunc incederet honoratior: & tunc id vestimentum peculio non annumerabitur: vt in dicta. l. idẽ vestimentum. in fin. sed censebitur ipse seruus eius simplex detentator: & vt ita dixerim commodatarius. argumentum optimum. ff. commodati. l. si vt certo. §. interdũ. Et igitur tunc ei reddere deneganti, dominus authoritate propria poterit auferre sibijpsi ius dicendo. C. quod cum eo. l. si seruus. secundum vnam lecturam glos. & hoc quo ad primum membrum presentis
26 passus. ¶ Est & secundum, scilicet † quod aliquando dat patronus vestimenta ipsis familiaribus conductitijs & liberis, quos hodie habemus in vsu: & tunc quandoq; dat eis, vt bis vtatur certo tempore, quo requiritur vt incedat honoratior: & tunc cum censeatur ipse familiaris in eo vestimento simplex commodatarius: & consequenter detentator: vt probatur in dicto. §. interdum. igitur est conquens: vt ipsi reddere deneganti, dominus propria possit authoritate tollere: vt dicta. l. si seruus. secundum vnam lecturam glos. C. quod cum eo. Aliquando vero dat sibi vestimentum ad vsum quotidianum: & ipse recedere vult, ante q̃ sit completum tempus conuenti seruitij: & tũc aut conuenit dominus de prestando sibi alimenta simpliciter absq; alio salario: & tunc tenetur illud reddere tale quale est: aut ipsius precium: quatenus tunc valet. Illud enim in quo propter vsum vestimentum est deterioratum loco victus cedit: & compensandum venit cum prestitis operis seu seruitijs. Ad hoc optime text. istius. §. iuncta dicta. l. sed si vir. §. fina. ff. l. item si serui. §. quas impensas. ff. de edilitio edicto. ff. commoda. l. in rebus. §. possunt. Aut dicto casu, scilicet quod sibi traderet quotidianum vestimẽtum conducitur famulus pro certo salario: & tũc ille recedit ex tali causa, ex quo sibi debet insolidum satisfieri: q; absq; sua culpa: & culpa patroni: quo casu debetur sibi salarium integrum: iuxta plene notata in. l. si vno. §. idem cum quidam. ff. locati. Et tunc potest illa sibi pro debito salario retinere: vt potest scriptor retinere quinternum pro mercede scripture: vt not. glo. in. l. si non sortem. §. si centum. ff. de condictione indebiti. Et quod plene digi. ff. eod. l. si filio. la. i. §. i. Aut recedit ex tali causa, ex qua sibi non debetur integrum salarium, quod iam recepit: imo est dubium, an sibi debeatur pars, vel nihil: puta quando recedit ante tempus conuentum: de quo plene per Bald. in. l. etiam si patris. de legatis. i. & l. edem. & l. aduersus. C. locati. & tunc dicit Bart quod potest propria authoritate dominus retinere vestem traditam estimatam: nisi sibi restituatur quatenus plus percepit famulus, quam ei de salario deberetur, eo: quia famuli tales, tanquam nihil possidentes presumuntur de fuga suspecti: sumpto argumento a communiter accidentibus, quod est iure validum. C. de probationib. l. nec tales. in glos. & igitur propria authoritate in ipso vestimento, quamuis per famulum possesso, potest sibijpsi ius dicere. ff. de his que in fraudem credito. l. ait prætor. §. si debitorem. C. de pignoratitia actione. l. penultima. in glos. super verbo, vel presidalem. Bald. con-
27 tradicit eo: quia † quamuis famuli presumantur fures: vt notat glos. in. l. Julianus. §. in verbo, tanti minoris. ff. de actione empti. non tamen reperitur cautum, quod presumantur fugitiui. Et ideo cum eis traduntur vestes estimate: quod tunc in dubio propter estimationem inducatur venditio: vt probatur. ff. locati. l. cum fundus. & igitur in ipsum famulum transeat proprietas & possessio: igitur est consequens, vt nullum habeat ius patronatus in veste: sed in precio. Ego credo, quod an suspecti de fuga presumi debeant ex argumentis comprehendit. Si enim bonus familiaris ante estimatus fuerit, prope est, vt fugitiuus non censeatur, si vero alias fugitiuus. tunc & presenti tempore de fuga suspectus iuste habebitur. argumen. ff. de re milit. l. non omnes. §. a Barbaris. & hec sufficiant circa hunc articulum. A quo sumpta occasione † tractant hic Barto. & Bald. quid de vestibus quotidianis seu festiuis, que per maritum vxori fiunt: an soluto matrimonio veniant in repetitione? Quem passum hic non explico: quoniam ipsum vna cum questione illa, quid iuris in vidualibus, pleniſſime discussi in. l. cum liberis. C. de collationibus. & igitur dicendum vt ibi. vnum tamen addo,
29 quod † coniugibus inter se castitatem vouentibus, non debet inuito marito mulier vestem assumere vidualem: sed aliam alterius generis, que matronali honestati conuenit. ¶ Iste est tex. singularis. xxxiij q. v. in. c. quod Deo pari. ¶ In gl. eiusdem in. §. mancipia. super verbo. mancipia. ibi, sol. vt ibi &c. tene primam & secundam solutionem glos. ibi. ¶ In glos. eiusdem. l. §. mulier. super verbo, errante. in fin. ibi, non tenetur, nisi inquantum facere potest &c. verius est, quod hoc casu consyderatur forma verborum stipulationis, secũdum ea que plene not. gl. in. l. si prior. ff. eodem.

Summarium.

1 ¶ Acceptilatio facta per maritum debitori dotis, sine mulieris voluntate, non impedit dotis repetitionem. et vide nume. 2.
3 Maritus dotem, quam exigere non potest, ad illius restitutionem non tenetur.
4 Confessione dotis per maritum facta si parentes vxoris eidem dotem promittunt: an dicta confessio reddatur inefficax ad agendum: vbi ponit tres casus.
5 Vicinitas actus facit quod id quod inest vni, insit alteri.
6 Mulier an possit sibi in dote preiudicare matrimonio constante.

Si vir socero. ¶ Acceptilatio per maritum sine iussu vxoris facta debitori dotis, vxori non preiudicat: et igitur illa repeti potest: quemadmodum si vere soluta fuisset. Et culpam, ex qua lucrum sentis, mihi imputare non potes. hoc
1 dicit cum. §. sequen. ¶ Nota † in. §. si vir. quod sicut dotem pro vxore repetibilem constituunt promissio et vera numeratio. C. de dote cauta non numerata. l. j. ita etiam promissio & eius a tertio promisse facta per maritum sine voluntate mulieris acceptilatio. Ad idem. ff. de iure dotium. l. promittendo. §. acceptilatione. & l. licet. in princip.
2 cum similibus. ¶ Nota ex eodem † secundo quod acceptilatio facta per maritum promissori dotis sine consensu mulieris: ipsi mulieri non preiudicat, quominus soluto matrimonio illam repetere possit, perinde ac si vere soluta fuisset. Acceptilatio enim, ex qua dotis promissor liberatur, hoc casu damnum inducit marito: non autem vxori. ff. de iure dotium. l. vir ab eo. Sicut & ipsa renuntio:
3 vt in eodem tit. l. dote. ¶ Nota ex eodem, dotem † mariti periculo non esse, id est, cum ad reddendum non obligatum: cum illa exigi non potest propter inopiam a muliere, que ad eius solutionem tenetur tanq̃ heres dotẽ promittentis. Idem & si teneatur tanq̃ principaliter se obligans. ff. de iure dotium. l. si extraneus. ad fin. ¶ In text. §. si vir. ibi, viri tamẽ periculum futurum &c. & sic apparet facto mariti vxori in dote preiudicare non posse. ¶ Unde † inducitur ad questionem per Jacob. de Arre. & Barto. an promissio dotis per parentes vxoris facta marito, sequens incontinenti eius mariti confessionem factam de dote ab his parentibus recepta, ipsam confessionem in-

nafidam constituat, adeo quod ex eadem mulier soluto matrimonio dotem repetens, eam solutam probare non possit:ꝛ consequenter nec mariti heres condemnetur:sed liberetur eam actionem mulieri cedendo, quam maritus contra ipsos promissores habebat:Et quidem ista questio post Jacob.ꝛ Barto.tractata reperitur per Bald.ff. in hac.l.in.ff.mulier.ꝛ in.l.legem.C.de pactis.ꝛ.l. si absentis.C.si certum petatur.extense per dominum Angelum in suo quodam consilio incipiente,In primis inquirendum est ad solutionem dictorum dubiorum:an promissio facta per socerum ꝛc.mihi autem pro eius elucidanda decisione videtur considerandum esse tres casus principales. ¶Primus, quod aliquando post confessionem dotis solute emanauit promissio eiusdem soluende incontinenti,ꝛ eodem tempore:ꝛ tunc illa confessio precedens intelligitur emanasse sub spe future promissionis,que postmodum est secuta.Hoc quidem probatur ex tribus.Primo ex tex.ad propositum singul.in.l.minor viginticinq; annis,cui fidei commissum.ff.de minoribus.In quo apparet,quod quando precedit refutatio seu confessio de recepto,ꝛ statim eiusdem cõfessati sequitur promissio:ipsa refutatio seu confessio facta videtur sub spe future promissionis.Secundo ad idem tex.singularis in.l.ab Anastasio.C.mandati.Ex cuius verbo ibi,dum dicit:hoc tantũmodo exactionem sortiri ꝛc.Colligit ibi do.Bald.quod si quis confessus fuerit se habuisse centum nomine dotis, tandem post eius confessionem apparet,quod ei fuerunt numerata quinquaginta de illa summa:quod ex hoc presumatur quod non receperit nisi illa quinquaginta,ꝛ cõsequenter non vltra teneatur.Quemadmodum ergo ibi subsequens particularis solutio eius summe, quam quis integram recepisse se confessus est,inducit presumptionẽ falsitatis confessionis in residua summa: ita pari ratione subsequens promissio summe, quam quis recepisse confessus est incontinenti secuta ipsam confessionem,inducit presumptionem falsitatis eiusdem.Et sic quod non cõfessus fuerit,eo;quia receperit:sed quia in futurum illã sibi promitti seu numerari speranit.Et posito quod hoc non recte probaretur ex tex.dicte.l.ab Anastasio.est sententia glos.singularis in.l.ij.C.de non numera.pecu.dicentis pecuniam integram non fuisse numeratam, prout confessio cantat:ꝛ consequenter ipsam confessionem factam spe future numerationis,seu promissionis,probari ex diuersis numerationibus partium summe confessate post ipsam confessionem diuersis temporibus factis. Tertio idem probatur,quoniã ita quotidie facimus,ꝛ facere solemus, scilicet vt primo precedat confessio de dote recepta: secundo post promissio eiusdem soluende.Ex eo autem, quod communiter fieri solet,probatio inducitur.ff.de sponsali. sufficit.ff.de vsufructu.l.si quis donaturus.ff.si certũ petatur.l.certi condictio.in.ff.si nummos.C.de iudic.l. certi iuris.Ceterum ratione eiusdem cõtextus ambo hi actus debent iudicari actus vnus:ꝛ de eo vt actu vno debemus disponere.argumen.C.de testamen.l.cum antiquitas.j.e. tit.l.heredes palã.ff.vno contextu.Ratione enim contextualitatis † ac vicinitatis actuum,illud qõ vni inest, alteri inesse creditur.ff.de vulg.ꝛ pupil.l.patris ꝛ filij.ff.de verborum oblig.l.Titia.ff.idem respondit.ff.de pactis.l.item quia.ff.idem Juliano.ff.de eden.l.si quis ex argentarijs. ff.si instrum tabularum.Accedat etiam optime.l.ventri.ff. si.j.de priui.credi.de elec.c.officij.Nisi enim hac de causa, scz future promissionis presumamus confessionem emanasse,sequeretur qꝰ socer vel extraneus dotantes duplici onere prestationis dotis se non astrinxissent.quod non est verisimile.ff.de leg.ij.l.Titia.ff.qui inuita.ꝛ.l.Lucius.la.j. ff.de dote preleg.l.qui dotem.cum simil. ¶Secundus casus principalis est,qꝰ aliquando ex internallo post confessionem emanauit promissio dotis soluende:eo tamen tempore,quo promissio emanauit,supererat de tempore opponende exceptionis non numerate dotis:ꝛ tunc idem dico,qꝰ in proximo casu.Ex quo enim in instrumẽto nõ continebatur,nisi simplex confessio de recepto,adhuc mulieri perfecte ius ad dotis exactionem non erat quesitum,cum repelli potuisset exceptione dotis nõ numerate.l.ij.ꝛ.l.fi.ꝛ aut.qõ locum.C.de dot.cau.Satis enim cõstat, qꝰ animo seu pretextu future pmissionis ꝛ numerationis,talis confessio ab initio emanauit,ex quo post confessionem intra dicta tempora emanauit promissio,per proxime dicta:qꝰ nõ est verisimile:vt predicti qꝰ si socer vel extraneus dotem soluisset,iterum eam soluere promisisset:vt.ff.qui inuita. ꝛ.l.Lucius.vnde bis duobus casibus duplex est opinio. Prima Bart.dicentis:qꝰ ex quo confessio facta presumit spe future promissionis,ea promissione secuta,non est causa quare efficaciter non teneatur maritus,qui videtur voluisse fore de eadem contentus: vnde illa cedit loco solutionis.ff.manda.l.inter causas.ff.abesse.Et nomen illius promittentis in tantum estimatum quantũ fuit dos promissa,accepisse videtur.arg.C.de rescin.vend.l.precu causa.Et sic periculum est ipsius mariti,ar.hic,ꝛ.ff.co.l.Mevia.ꝛ.l.pmittẽdo.in.ff.pe.ꝛ.l.dote.ꝛ.l.vir ab eo.Quod intelligendum est,si maritus in exigendo moram fecerit. Alias enim periculum est mulieris.ff.de iure dot.l.cũ dotem.vel si dotis promisso: pater fuerit: quoniam tunc mulieris etiam periculũ est.Quia genero parcendũ est,si socerum ad solutionem non precipitauerit.dicit tex.nota.in d.l.si extraneus.de iur.dot.Secunda est opi.Bal.ꝛ Ange. pro quorum opi.fuit Senis in ardua causa iudicatũ contra do.Jac.de Belui.dicentẽ maritum,vel eiusdem heredem,hoc casu liberari si actionem ad dotẽ petenti mulieri cesserit.Ad hoc.ff.co.l.si socer.ff.Lucius.ꝛ.l.etiam.ff. ff.de pec.l.quod debetur.Et hec opi.mihi placet:vbi ipse promissor est soluendo dotem,per dicta iura,vel si solnendo non sit,marito mora,cur non exigit, imputari non potest, per.d.l.Mevia.ꝛ.d.l.si extraneus.ꝛ.d.l.promittendo. ff.pe.ꝛ.d.l.cum dotem.nisi maritus ipse ab initio pro dote nomen eius promissoris acceperit,quem sciebat non esse soluendo:quoniam tunc eius periculum est: qꝰ illa nominis acceptatio in dotis titulum loco solutionis cedit.d.l. promittendo.ff.peñ.ꝛ.d.l.abesse.de quo tamen plene dixi in.d.l.Mevia.ꝛ.l.si cum dotem.ff.j.ff.co.vel nisi promissorem per acceptilationem liberauerit: quoniam tunc nec cessione actionis liberabit:vt hic. ¶Tertius casus principalis est,quod aliquando promissio emanat post elapsa tempora ad opponendam exceptionem, non numerate dotis,prefixa:ꝛ tunc quocunq; animo seu intentione emanauerit confessio,non est vis:quia ex lapsu dicit temporis cõfessione viri ad dotis exactionem erat ius mulieri perfecte quesitum:vnde suo facto non potest promissor citra mulieris voluntatem actionem sibi quesitam tollere.Ad hoc.ff.co.l.non solum.ꝛ.l.quoties.ꝛ.l.insulam.ff.fina.C.de iure dotium.l.cum a socero.ff.de pactis.l.fina.ff.de noua. l.Stichum.ff.fin.cum similib.Et igitur ipsi mulieri subsecuta promissione,non obstante,competit actio ad exigendam dotem propter confessionem, cui amplius opponi non potest non numerate dotis exceptio.Et per hec habes istum subtilem ꝛ quotidianum passum perfectissime
a declaratum:ꝛ ita consului [a] in ciuitate Castelli. ¶In gl. ff.si vir.super verbo,iniussu.ibi,alias secus ꝛc.ꝛ sic videtur
6 † velle glos.iuncto tex.quod mulier possit sibi preiudicare in dote,etiam constante matrimonio,quod videtur cõtra ea,que plene dixi in.l.si socer.ff.Lucius.ff.eodem.Sed solue,quod hic loquitur quando non ad vtilitatem viri tendebat voluntas mulieris:sed quando ad commodum ꝛ liberationem patris dotem promittentis,quem lex grauat ad filiam dotandam.ff.de ritu nuptia.l.qui liberos.ꝛ plenius dixi in dicto.ff.Lucius.

s ¶Consului. addetu ꝛ vide hoc consilium nu. 445. incipit, Consultatio presens. et aliud habeo, nu.44.

Summarium.

1 ¶Maritus etiam ratione accessorij dotis, tenetur de dolo ꝛ lata culpa.
De dotis accessorio ita iudicatur, sicut de principali.
2 Fructus prouenientes ex dotis accessorio,quod etiã pertineant ad maritum,ꝛ nu.5.ꝛ.9.
3 Vir cum potest,tenetur doti acquirere.
4 ¶Maritus ad repetendum impensas in re dotali factas, qua actione agat:
5 Castro in dotem dato,per vxorem, in quo ius etiam patronatus in ecclesia sit:an maritus ecclesia vacante, potuerit presentare:
6 Fructus percepti per maritum ex iurisditione castri in dotem

dotem dati per mulierem, cuius sint?
7 Imperator qualiter dicatur dominus mundi?

IN partem. C Maritus tenetur de dolo ⁊ culpa in querendo et conseruando peculio serui in dotem dati, cuius peculij fructus marito constante matrimonio queritur. hoc dicit. C Nota primo, qđ quẽ admodum † ratione dotis tenetur maritus vxor de dolo
1 ⁊ lata culpa. ff.eo.l.etiam.§.licet.cum similibus. ita ⁊ ratione rei accessorie ad ipsam dotem, prout hic apparet in peculio accedente seruo dotali. Unde secundo nota. ⁊ ita cõmuniter allegamus, quod ita iudicamus de accessorio dotis, sicut et de ipsa re principaliter in dotem data. C Nota ex † eadem. iij. quod ita ad maritum constante matrimonio pertinent fructus prouenientes ex accessorio dotis, sicut ⁊ de ipsa re principaliter in dotẽ data. Et ad idem
3 est ista lex notabilis ⁊ ff. subdam. C In tex. ibi, † vel acquirendo ⁊c. Et sic videtur hic probari quod ex quo vir cum potest ipsi rei dotali acquirere teneatur. C In cadẽ ibi,
4 vtiles † impẽsas facere. Cuius cõtrarium est verum: quia secundum hoc illas maritus ab vxore nõ repeteret actione mandati, vel negotiorum gestorum. Quod tamen est falsum: vt. l. Diuortio. §. impendi. ff. eod. ⁊ in. l. j. §. sed nec ob impensas. C. de rei vxo. actio. ⁊ quod plene notatur. ff. titu. proximo. l. prima. Nec refragatur iste textus: quia debet intelligi quando ageretur de acquisitione, que prouenit propter hereditatem, vel legatum relictum seruo dotali. de quo supra eodem. l. seruus dotalis. C In tex. ibi, ⁊ fructus ex eo percepti ad maritum pertinebunt ⁊c. Et sic patet, quod fructus prouenientes ex eo quod accedit rei principaliter in dotem date, pertinet ad maritũ. Unde est ar-
5 gumentum ad questionem, † quam ponunt domini mei in eorũ decisionib⁹, iuxta ordinem meum decisione octingentesima quintadecima. scilicet quid si villa vel castrum per vxorem marito detur in dotem, in qua consistebat ecclesia parochialis, cuius ius patronatus pertinebat ad vxorem: an possit maritus ad ecclesiam ipsam vacantem idoneam presentare personam? ⁊ quidem dicẽdum, quod vbi super vniuersitate castri seu ville celebratur per vxorem talis contractus: ex quo in eum, cum quo contrahit, non transit dominium: vtputa contractus pignoris: ⁊ tũc penes ipsam remanet ius patronatus ipsius ecclesie: et igitur ad eandem spectat ea vacante rectoris presentatio. Ita est expressum. de re iudica. c. cum Bertholdus. Aut super ea vniuersitate facit cõtractum talem, ex quo in eũ, cum quo contrahit transit dominium: vtputa: quia ipsum castrum vel villam dat in dotẽ: et tunc in ipsum maritum ius patronatus transfertur. Hoc est expressum de iure patronatus. c. ex literis secundum intellectum glo. ibi: ⁊ ita debẽt intelligi nota. in. l. quedam. ff. de acquirendo rerum dominio. et in. l. in modicis. ff. de contrahenda emptione. Nunc ad propositum infertur, quod ex quo ad maritum transit ius patronatus: consequens est vt ad eundem ius pertineat presentandi. Quod manifeste demonstro: quia vt ista lex ostendit, fructus prouenientes ex accessorio dotis, ita pertinent ad maritum, sicut prouenientes ex ipsa dote. Modo ad propositum: fructus iuris patronatus est presentatio: vt no. Imola in capitu. consultationibus. extra de iure patronatus: sicut et fructus iuris eligendi, est electio: vt idem no. de prebendis. c. de mulcta. de restitutio. spoliato. c. in literis. et. c. cum ecclesia. de causa possessionis. Igitur est consequens. vt ipsa pertineat ad maritum, ad quem tanquam dotis accessorium castrum vel ville in dotem datis, pertinet ipsum ius patronatus. Et hoc est diligenter notandum: quia communiter per istos magnos dominos in dotem dantur terre, in quibus fundate sunt ecclesie, quarum ius patronatus spectat ad ipsos.
6 C Restat et secundo principaliter argumentum † ista lex ad questionem, qua queri solet, si mulier dat castrum in dotem: an fructus qui percipiuntur ex iurisditione: vt pecunie, que recipiuntur propter mulctas, vel penas, debeant esse viri: ita vt nec restituantur, soluto matrimonio: sicut nec fructus constante matrimonio percepti. Et quidem premittendum, quod cum in dotem datur castrum, maritus vti potest iurisditione et iuribus alijs incorporalibus: sicut et videmus cum idem datur pignori: vt est textus notabilis in. l. eleganter. in fine. versicu. plane si pro maleficijs. ff. de pignoratitia actione. per que ita determinat Bald. in. c. j. circa finem principij de feudo dato in vicem leg. commissorie. in vsibus feudorum. Et sic patet, qõ iurisditio in maritum transit: vt quid accessorium ad dotem. Quare est consequens quod fructus ex iurisditio-
a ne prouenientes: vt sunt[a] mulcte, vel pene, ad maritum pertineant, apud quem, vt ita dicerim est bursa fiscalis ipsius castri durãte matrimonio. Ad hoc. C. de modo mulctarũ. l. mulctarũ. Que sint regalia. in. c. j. in vsib. feu. ⁊ hoc etiam per istum textum. ⁊ ita hic determinant Petrus ⁊ Bartolus ad idem etiam allegãdo. l. vsufructu legato. ff. l. item si fundi. ff. aucupiorum. ff. de vsufructu. Nec refragatur, qõ dicitur eas mulctas, seu penas non censeri esse in fructu: cum non renascantur: et illud in fructu esse dicitur, quod cesum renascitur: vt. l. Diuortio. ff. si vir in fundum. ff. codẽ. quia respondet hic Barto. subtiliter, quod nunquam fructus renascitur idem numero, sed idem genere. Et ita est in penis seu mulctis, que habet quotidie renascẽdi actum propter delicta, que continuo committuntur. Et hac ratione idem tenuit Bald. in. l. j. C. de fructibus ⁊ litis expensis. Hec etiam est communis opinio omnium, excepto. d. Bald. qui distinguit, quod aut loquimur de pena confiscationis bonorum immobilium, que coherent territorio: et illa debent restitui: alias non restitueretur integrum territorium: et sic no fieret plena restitutio dotis. Aut loquimur in pena separata, et abstracta ab omni territorio: vt a pena pecuniaria: ⁊ tunc illius non debet fieri restitutio, per iura ⁊ rationes quas supra probabiliter deduxi. Ego sequor indistincte opinionem primam Petri ⁊ Bar. quia cum mulier dedit castrum in dotem: non transtulit in maritum dominium rerum particularium, quas habent homines illius castri. Licet enim sit domina castri: non tamen est domina dictarum rerum particularium: nisi quo ad protectionem et iurisditionem. Sicut in Imperatore
7 † dicimus, quod dominus mundi est: vt. l. deprecatio. ff. ad legem Rhodiam de iactu. Quod tamen intelligitur quo ad protectionem et iurisditionem: vt notat glo. in. l. bene a Zenone. C. de quadriennij prescript. et in prima constitutione Digestorum, vel est dominus respectu totius vniuersitatis orbis: et sic vt vniuersaliter consyderari: non autem respectu rerum particularium eiusdem: et sic non consyderari particulas: vt no. Bart. in. l. si pater. ff. de rei vendicatio. Argumento illius tex. iuncto. §. fina. l. precedentis. Et sic ad hoc vt dicatur fieri restitutio castri dotalis integraliter, sufficiens erit, vt restituat plenarie respectu iurisditionis, seu vniuersitatis eiusdem: licet non respectu dominij rerum immobilium sibi applicatarum constante matrimonio ratione illate pene: vno tamen casu verificabitur opinio Bald. scilicet si tale foret delictum ex quo res in feudum concessa per ipsum mulierem, deberet confiscari. Nam tunc ad fiscalem cameram ipsius mulieris reuertit vere feudum: vt est expressum in. c. Felicis. versi. si qua vero feuda. de penis. lib. vi. ⁊ in. c. fundamenta. in. §. quod si secus. de electio. eodem lib.

a C Un sunt. vide Ludo. cõsil. xx.

C De testamentis, ⁊ qui testamentum facere possunt, et quemadmodum testamenta fiant. Rubrica.

Summarium.

1 C Testamenti descriptio.
2 Priuilegium mirabile datum hominibus, vt mors non tollat eorum dispositionem.
3 Infirmitas sola, corporis, non impedit factionem testamenti.
4 Testificari possit existẽs in extremis ⁊ mortis articulo?
5 Testi dicenti in extremo mortis articulo, se in aliqua causa testificasse, ⁊ falsum dixisse: an credatur: ⁊ sentẽtia, ideo lata retractetur?
6 Testamenti forma cum vno, teste mutari non potest: et quid per statutum?
7 Ratio personarum in primis haberi debet.
8 Etas legitima in testante, que requiratur.
Minor: qui testatus est, an aduersus testamentum possit

petere restitutionem in integrum:
Verbum gesta,non comprehendit ius testandi.
9 Annus ceptus, quando habeatur pro cõpleto:remissiue.
10 Filius in potestate, etiam cum consensu patris testari nõ potest.
Quid in peculio, in quo pater habet vsumfructum:remissiue.

Testamentum est.

¶Hic ponitur descriptio testamenti. mente sanus,licet corpore eger testamẽti factionem habet,que publici non priuati iuris est. Et in primis querendũ est de persona testantis, cuius etas in masculo legitima est quatuordecim:& in femina.xij. Qui si in potestate patris sit,testamentum facere non potest.hoc dicit vsq; ad.§.furdus.l.qui in potestate. ¶Flo.j.descriptionem † testamenti.nota ibi,iusta voluntas. Quare iusta:quia iniusta annullatur:vt.l.seruo alieno.et.l.si quis inquilinos.de lega.j.&.l. conditiones cõtra bonos mores.ff.de condi.insti.cũ aliis.
1 ¶Ibi in tex.de eo, qõ quis post mortẽ suam. Tu debes scire,qs inter homines commercium potest esse per viam cõtractus, qui cõtractus habet effectus in vita in.l.vinca. C.vt'actiones ab heredibus. Quia voluntas testantis vsq; ad mortem est ambulatoria:& per vltimũ testamentum reuocatur primus. ¶Dotis est vltimũ supplicium: vt in.c.cũ ¶Dartbe.de cele.missa. ¶Mirabile † priuilegiũ est datum hominibus: vt cum mortis soluat omnia: vt.§.deinceps.in authen.de nup.non tamen rumpit dispositionem: vt post mortem tollatur.gl.ff.de hered.insti.l.illa institutio. ¶La
3 pio modo.l.in eo. ¶Io.quod † si adest sanitas mentis,infirmitas corporis non impedit facere testamentum.l.seniũ. C.qui testamenta. Similiter & ipsa sanitas corporis:& mente sanus potest contrahere in.l.senectus .C.de donat.cum
4 simil. ¶Quero † modo nunquid infirmus existens in extremo mortis articulo aliud testamentum facere possit:vt l.hac consultissima.§.humana fragilitas.C.qui testamenta.& tex.requirit qõ sit sanus mente,& sciat quid dicat. in.l. quidam tabularum.in fi.de furtis. Sed in extremis constituto non reperiuntur ista duo:ergo sequitur qõ nõ possit testificari. Contrium est veritas:quia existens in extremo mortis articulo possit testari,pariter & testificari. Qõ testetur.l.patri filio.§.propositũ.de lega.iij.&.l.iubemus.& l.quoniam indignum.C.de testamẽ.si testari,& pariter testificari.l.cum lege.j.c.Bal.g.colla.in titu.de pace Cõstantie.in glo.vasalli.& ibi ponit. ¶Ponas † aliam questionẽ
5 quidam sanus existens productus fuit in testem cõtra me vigore sue testificationis lata est sententia contra me: tamen iste testis dixit in extremo mortis articulo, habuit testes:& dixit in tali sententia,in qua testificauit:et ille talis amisit litẽ:dixit se dixisse falsum ille testis, qui testificatus est:an probet illud dictum,& reuocetur sententia? videtur qõ sic:qz existens in extremo &c.C.ad leg.Jul.repe.nihilominus cõtrarium est veritas:qz non stetur dicto & confessioni eius.est tex.in.l.si quis in graui.§.si quis mortẽs.j.ad Silla.vnde concludit Barto.ibi,&.l.generaliter.C.de non nume.pecu.quod dicto vnius in extremo vite non venit reuocanda sentẽtia. Casus est de testibus.c.sicut. ¶In.l.
6 testamenti factio.¶Io.† formam testamenti,non posse mutari cum vno teste.dic,quod non valet illa mutatio:qz forma est data a lege:vt.l.hac consultissima.C.de testamẽtis. cum.l.nemo.j.de lega.j.l.nemo potest.¶Nunquid possit mutari a statuto id qõ est statutum a iure ,quod testamenta fiant cum septem testibus: quod testamenta possint fieri cum duobus testibus:quia sic est statutum in ciuitate. tractant docto.hic,& in.l.fi.C.de testamen. ¶In.l.si quera-
7 mus.† In primis habenda est ratio de persona.Ad idem l.liberum,necne.C.de petitio.heredi.& l.quidam referunt j.de iure codicillorum.Secundo no.ex eadem.l.quod duo sunt,ex quibus cognoscitur validitas persone, scilicet legitimitas persone,et obseruatio forme. ¶In.l.qua etate. † Nota etatem in masculo, etatem quatuordecim annorum requiri in masculo ad testandum:in femina duodecim. Ad idem.c.qui testamenta.l.si frater adultus potest
8 testari. ¶Sed nunquid aduersus testamentum, qõ fecit, possit implorare restitutionẽ in integrum: dicas qõ non Fatuus est minor qui aduersus testamentum petit restitutio.in integram: quia edictum pretoris loquens in beneficio restitutio.in integrum: loquitur solum in contractibus:vel ad ea,que sunt gesta:& verbum,gesta,non comprehendit ius testandi.l.verba gesserunt. de verborum significatio.et ideo ea restitut.causata aduersus gesta: non datur secunda:quia vt minori,vt.l.in causis. cum similibꝰ. de minoribus.nemo enim potest facere testamẽtum, quatenus non possit aliud facere, etiam.l.si quis.in princi.de legatis.iij. Ista fuit conclusio Bar.licet non alleget istas rationes in.l.j.§.fuit questum. ad Trebellianum. ¶Ca-
9 pio.l.que de tota. † nota,qõ annus inceptus habetur pro completo.l.ad rem publicam.j.de muneribus& honoribꝰ. Ista est materia bocardica, ego remitto te ad glol.ordinariam in.l.iij.§.minorẽ autem.j.de mino. ¶Jn.Qui in
10 potestate. ¶Nota,quod † filius non potest testari, etiam si pater cõsenserit. Ad idem dictã.l.senium.dicunt quidam fallere ad pias causas:quia tũc potest testari ad pias causas.per.c.licet.de sepulturis. libro.vj.de ista questione tractauit in dicta.l.senium.§.j.in authenti.similiter.ad legem Falcidiam. ¶Nunquid iste textus habeat locum in bonis peculij,in quibus pater habet vsumfructum? Ista est magna questio de qua in.l.j.§.in filij. ad Trebellianum.et plene in repetitione mea authenti.similiter.ibi dixi in castrensi et quasi castrensi non procedit hec lex,vt in.d.l.fina. C.de castrensi peculio.

Summarium.

1 ¶Surdus & mutus quando testari possunt?
2 Lex,discretis.C.qui testamen. facere possunt. an habeat locum in contractibus?qõ sic.
3 Testamentum,quod fit de iure ciuili.
4 Fiscus potest pro parte adire,& pro parte repudiare.

Surdus. ¶Surdus et mutus testamentum facere non possunt absq; principis dispensatione: factum tamen prius non irritatur his vitijs superuenientibus.et captiuus atq; etiam is cui aqua & igni interdicitur,& in insulam deportatus, testamẽti factionem nõ habet:nec etiam damnati ad ferrum, bestias, vel metallum:licet relegatus sic.hoc dicit vsq; ad legem,si
1 quis post. ¶Noto in principio.in.§.furdus.Surdus † et mutum posse testari. hoc declaratum est in.l.discretis.§. qui testamenta. Al natura enim si furdus, vel mutus, testari non potest:si autem a natiuitate.de quo. ¶Nunquid
2 † in.l.discretis.habeat locum in contractibus?glol.est in l.qui id quod.§.mutus.j.de donatio. qua ratione non poterit testari furdus, vel mutus: eadem etiam nec contrahere. ¶Noto in.§.sed si quis.quod defectus superuenies in persona testantis, non annullat testamentum. ¶Noto in.l.si mutus principem dispensare, vt mutus aut furdus possit testamentum facere.l.si quando.C.de inofficioso testamento. ¶Noto in.l.sicui aqua et igni.deportatos & in-
3 terdictos aqua & igni nõ testari.Ex quo infertur testamẽtum de iure ciuili esse: vt.l.quidam.j.de penis.longa est illa questio dixi.C.de testamentis. l.in testamen. Secundo potest arguere. quod non habens bona,non potest testari.Quid hodie dicendum in authen.damnatis.de bonis damna. dixi in.l.stipulatio hoc modo concepta. et ibi plene dixi ,quod cum bona deportati fisco non sint solu-
4 ta,illa creditoribus dantur: nunquid fiscus possit † pro parte adire et pro parte repudiare. Glossa infra de iure fisci.l.non intelligitur.§.primo.C.de bon.liberto.in glossa sed heres non potest pro parte adire,& pro parte non.l.fi. C.de repu.here.glo.est singula.in contrarium. in.l.ea sola. j.de regulis iuris.quod fiscus potest pro parte adire & pro parte repudiare.

Summarium.

1 ¶Pendentia accusationis de causa capitali, non tollit testamenti factionem. Item an impediat testificationem. Item an officium procuratoris. Item quid quo ad honores ciuitatis,numero.2.

Testamentum

3 Testamentum confirmatur fictione.
4 Captiuitas iniusta non impedit testamenti factionem.
Damnatus de crimine capitali, quando testari possit?

SI quis post. ¶ Testamentum mortui, accusat. pẽdente validum est. Et manus amissio nõ impedit factionem testamenti. Et testamẽtum mortui apud hostes validum est propter fictionem legis Cornelie. Et captiuitas latronum factionem testamenti non tollit. ⁊ damnatus de crimine capitali appellatione pendente testamenti factionem habet. hoc dicit vsq; ad legẽ,
1 qui in domini. ¶ Nota, qs pendẽtia † accusationis de crimine capitali, non impedit testamenti factionem. Sed an impediat testificandi? et videturqꝫ non per istam legem, ⁊ tamen contrarium est veritas. Casus est de testibus. c. fi.
2 ¶ Item nunquid pendentia † appellat. de crimine capitali, impediat officium procuratoris? vide. l. reum. C. de procura. Item quo ad honores ciuitatis in. d. l. reus. de latro. ff. de muneribus ⁊ bono. et. l. i. C. de reis postulat. lib. xi. La. in. c. accedens. c. nouimus. et in. c. omnipotens Deus. de accusa. ⁊ in. c. accusat. de simo. ¶ No. quod † fictione cõfirmatur testamẽtum: ⁊ sic magis attenditur fictioni quã veritati. ⁊ sic est contra. l. eius qui. ff. c. ⁊. l. qui a latronibus.
4 ¶ No. quod iniusta † captiuitas non impedit testamenti factionem. Ad qꝫ vide. l. nam ⁊ si Seruius. de nego. gestis. ¶ No. in. ff. si quis in capitali. quod sententia pendente, damnatus de crimine capitali, confirmat testamẽtum vel non impedit testamenti factionem. l. furti. ff. de muner.

Summarium.

1 ☞ Opinio in factione testamenti actiua, quod preferatur veritati.
2 Dubius ⁊ errans equiparantur: ⁊ quomodo.
3 Furiosus habet testamenti factionem passiuam.

QUi in dñi testamẽto. ¶ Seruus manumissus, sciens manumissionẽ ignorat, vel de ea dubius fit, testamenti factionem non habet: ⁊ filiusfamilias surdus, furiosus, ⁊ mente captus: licet testamenti factionem non habeant actiue habet tamen passiue. ⁊ is cui bonis est interdictum testari nõ potest: supeueniẽs tamen interdictio testamentum ante factum non irritat. ⁊ damnatus ob crimen famosum intestabilis est. hoc dicit. vsq; ad. l. fi filius. ¶ Nota in. l. qui in
1 domini. † qꝫ circa factionem actiuam testamenti opi. preferatur veritati. ff. Nota in. l. de statu. quod dubiꝰ de statu suo
2 non potest testari. ¶ No. secundo, dubium † et errantem equiparari. Et ad idem. l. fi. C. de condi. indebiti. l. manifestissimus. ff. sin autem nescius. C. de furtis. Et per hoc ego soleo reprehendere Barto. testato: scienter adiẽciens conditio. impossibilem legato non vitiat leg. l. i. de condi. instituum. similibꝰ. ¶ Capias casus erroris, si testato: circa impossibilitatem conditionis errat: et tali casu vitiatur legatum. Casus est singu. in. l. seruo manumisso. ff. de condictione indebiti. Capias tertium, aliquando testato: dubitat circa impossibilitatem, vel possibilitatem: et tali casu vult Barto. quod istud tale legatum valeat, ⁊ non vitietur. Iste est casus singu. fm Bart. in. l. ab omnibus. ff. j. de lega. j. Hoc non est verum: quia dubitatio ⁊ error equiparantur: vt est casus hic. Et si dicas quomodo respõdetur ad illum. ff. primum: dico quod nil facit. ¶ Nota in † l.
3 filiusfamilias furiosum habere testamenti factionem passiuam. Secundo vero ignoráti acquiri actionem persone. l. m. in. l. is cui. qꝫ is cui bonis interdictum est, testamẽtum facere non possit: tamen ante factum, non irritatur.

Summarium.

1 ☞ Habilitas pˢone testantis, vt testamentum valeat, requiritur tempore testamenti ⁊ mortis.
2 Testamentum ab initio inualidum, ex post facto non reconualescit.

Testamentum vsurarij, qui post illud vsuras restituit, an valeat?

3 Legatarius potest esse testis in testamento.
4 Existens in potestate testatoris, testis in testamento esse non potest.
5 Captus ab hostibus, ⁊ redemptus, iure pignoris retinetur donec se redimat.

SI filiusfamilias. ¶ Testamẽtum ab initio inualidum ratione inhabilitatis pˢone testantis, ex superuenienti habilitate nõ conualescit. Et heres institutus, item ⁊ pupillus, ⁊ in potestate testatoris existẽtis in testamento testes esse nõ possunt. Similiter nec furiosus: licet contra in legatario ⁊ tutore: ac etiam patre, qui in testamento filij testis esse potest. hoc
1 dicit. cũ. l. seq. vsq; ad. ff. eum qui. ¶ Noto in. l. si filius. † qõ in testante requiritur habilitas pˢone tempore testamẽti conditi, ⁊ tempore mortis. l. i. ff. exigit. de bono. possessione fm tabulas. ⁊ in. l. j. ff. si filio. de lega. iij. ¶ Secundo no
2 ta † ex eadem, quod testamentum ab initio validum, ex postfacto nõ reconualescit. Ad idem. d. l. j. de leg. iij. ☞ Fusarius ad hoc, vt testamentum eius valeat, oportet, vt primo caueat de restituendis vsuris. c. quanquam. de vsuris. lib. vi. Et pone qõ testetur, ⁊ postea restituat vsuras, nunquid valeat eius testamẽtum. Ista lex facit, quod non. de hoc nota. in. d. c. ☞. Bar. in. l. filio preterito. de iniusto testamen. Bal. in. l. posthumo. C. de contratab. ¶ No. in † l.
3 qui testamento legatarium posse esse testem in testamẽto. Ad idem insti. de testamentis. ff. legatarijs. l. omnibus. de
4 testamen. ⁊ in. l. dictantibus. C. eo. ¶ No. † secundo, in potestate testatoris existentem, in testamento eius non posse esse testem: non solum hoc est verum in testamẽto, sed etiã
5 in contractu: vt hic patet. ¶ No. † captum ab hostibus redemptum iure pignoris possideri: donec se redimat. vide l. ij. C. de cap. est ergo fallẽtia vnius regule, quod liber homo non potest pignorari, fallit in hoc.

Summarium.

1 ☞ Testis, qui prohibetur in iudicio testificari, prohibetur ⁊ in testamento.
2 Mulier in testamento inter filios potest esse testis: ⁊ etiã in testamento ad pias causas.
3 Argumentum a contrario sensu in iure valet.
4 Testificandi officium est de iure ciuili.
5 Diuersitas idiomatis, non impedit officium testificandi.
6 Testis quod deponit, debet sensu percipere.
7 Compulsio testium, reddit testamentum nullum.

Eum qui. ¶ Damnatus lege Julia repetũ. mulier, ⁊ seruus ad testamentũ testes adhiberi nõ possunt, ⁊ non intelligens sermonẽ testatoris in testamento in scriptis, potest in testem adhiberi: dũtamen sensu percipiat se ad hoc vocari. Et stultũ est testamentum ad qõ testes inuiti detenti sunt. b. d. ¶ No. j. in
1 ff. eum qui. † qꝫ in materia testiũ, bonum est argumentum ad prohibitionẽ testamẽti in iudicio: ⁊ in cõsequentiam in
2 testamẽto. ¶ No. † in. ff. mulier. Mulierẽ in testamẽto nõ posse esse testem. fallit inter filios: vt in authẽ. qꝫ siue. ⁊ authen. vnde sumitur. C. de test a. Item in codicillis. no. glo. in. l. fi. ff. in omnium. C. de codicil. Fallit etiam in testamẽto ad pias causas: ⁊ omne illud, qõ fit ad pias causas, dicitur fieri pro anima. glo. est in. l. si quis Titio. de leg. iij. Ita cõ-
3 cludũt doc. in. l. j. C. de sac. san. eccle. ¶ No. vlterius, † qꝫ argu. a cõtrario sensu est bonum in iure: vt patet hic. ⁊. C. de fur. l. apud antiquos. cano. de elec. c. publicato. ¶ No. in. ff. seruus. qꝫ ad ea que sunt sui iuris ciuilis, seruus non dicit habere idoneã pˢonã. ⁊ in. l. qõ attinet. de reg. iu. ¶ No.
4 etiã, qꝫ † officiũ testificandi est de iure ciuili. ¶ No. in. ff. ve-
5 teres. † qõ diuersitas idiomatis non impedit officium testificandi in testamento in scriptis. et ita allegatur. ff. hic.
6 ¶ Ulteriꝰ † no. qꝫ testis id, qõ deponit, sensu percipere dz. C. de testi. l. testiũ. ⁊ gl. in. l. qꝫ meo. j. de acqr. pos. enumerat
7 sensus. ¶ No. vlti. † qꝫ ꝛpulsio testiũ reddit testamẽtũ nullũ. ⁊ ita singlr alle. Sed qd in Jctu: nõ reperit in iure cauꝫ.

Summarium.

1 ☞ Nominatio heredis instituti in testamento nuncupatiuo per testatorem, vt testes audiant, fieri debet.
Quid si inter testatorem et testes sit cortina in medio: remissiue.
2 Palam dicitur, quod fit coram septem personis.
3 Solennitas in actus confectione requisita, eadem requiritur in illius mutatione.
4 Declarans nil noui facit.
5 Amicitia specialis quod declarat nominis obscuritatem in testamentis.
6 Verba dispositionis obscura declarantur ex consuetudine disponentis.
7 Usus specialis testatoris ꝑualet generali puincie ipsius.
8 Rogitus testium, quod requiratur in testamentis.
9 Contractus, quod fieri possint in testamentis.

Heredes palam. ¶ Nominatio heredum per testatorem ita fieri debet, quod exaudiatur a legitimo numero testium. Et mutatio testamenti eam solẽnitatem requirit, quam eiusdem confectio. Et in testamento debent testes esse rogati: nec alius actus a testamento extraneus est in ipsa testamenti confe
1 ctione intermiscendus. b. d. tota lex. ¶ Nota † in testamẽto nũcupatiuo nominatim heredis fieri institutionẽ debere per testatorem: vt intelligant testes. C. co. titu. l. iubemus. Quid autem si testator ⁊ testes habent cortinam in medio: glos. est in l. ij. ff. item Labeo. de aqua plu. arcen. et digi plene. C. de testamentis. l. si non speciali. ¶ Nota illud
2 ꝑalam dici factum, quod fit coram septem. vide. l. palam. ff. de verbo. signifi. de hoc quando dicatur fieri palam digi in. l. de pupillo. ff. si quis riuos. de noui operis nunciatio.
3 ¶ Nota in. l. † quod solennitas, que requiritur in actus confectione, intelligitur requisita in eiusdem actus reuocatione. l. si vt proponis. C. de nup. Ea etiam que requirũtur in ipsius actus resolutione. l. si ad resoluẽdam. de prediis minorum. adeo est verum, quod si solennitas actus sit speciali priuilegio, alia quoq; requiritur de iure communi. l. in fraudem. ff. sicut. ff. de testamẽto militis. fallit hoc in
4 casu. authen. hoc ita. C. testamẽtis. ¶ Nota vlterius in. ff. qui vero quis. † quod declarans nil noui facit. Ad idem est. ff. de acquirendo rerum dominio. l. adeo. ff. cum quis.
5 ¶ Nota vlterius in versi. cum omnes. † quod si quis instituat Titium, pluribus datis Titijs: si nullus illorum Titiorum sit amicus: ille est institutus, qui est amicus specialis: q; specialis amicitia declarat nominis obscuritatẽ in testamentis. Ad idem. ff. de rebus dubijs. l. cum fuerit. l. si quis seruum. ff. si inter duos. de leg. ij. est notab. ad legem, duo sunt Titij. de testamentaria tutela. ¶ Nota vlterius
6 tex. in versicu. sed si notam. † obscura verba dispositionis declarari ex consuetudine loquendi in ipsa prouincia. de legatis. iij. l. nummis. de leg. i. ij. l. si seruus plurium. ff. fina.
7 ¶ No. † ex eodem, quod specialis vsus loquendi testatoris ꝑualet generali ipsius siue prouincie. Ad idem dicta l. si seruus plurium. ff. si. notabile est hoc ad declarationem l. Labeo. de liber. leg. c. ex literis. de sponsalibus. ¶ Nota
8 in ff. in testamentis. † ad solennitatem testamenti requiri rogitum testium. Quot autem sint casus in quibus rogitus testium requiratur: habetur in authenti. rogati. C. de testibus. Aut autem iste textus habeat locum in testamẽto ad pias causas, ⁊ in testamẽto inter liberos: dixi in authen. similiter. in mea repetit. ¶ Nota vlterius continuationem testamẽti debere fieri. no. autem. l. cũ antiquitas. C. co. titu. ¶ Nota in testamento non debere fieri actum
9 extraneum: an† possit fieri contractus in testamento. Habes hic glo. ⁊ ego allego tex. in. l. ex sententia. de testamentaria tutela. et. l. vgoni. ff. primo. infra de falsis.

Summarium.

1 ☞ Testes omnes in testamento esse possunt de eadem domo: ⁊ idem in contractibus.
2 Testis inhabilitas consyderatur tempore testamenti in testamentis: sed in iudicio tempore depositionis.
3 Signa testium turbata facto testatoris, inducunt nullitatem testamenti.
Signum notarij, si reperitur vitiatum, an instrumentum reddatur nullum?
4 Signum notarij, an necesse apponi debeat in instrumento?
5 Varietas signorum tabellionatus in instrumentis punitur pena falsi.

Ad testium. ¶ Ad testamenti factionẽ interuenire possunt plures testes, qui sub vnius sint potestate. Et conditio testis inspicitur tempore, quo ipse rogatur, vel testamentum signat: non autem tempore mortis. Et potest alieno annulo testamentum signari, ⁊ signa turbata a testatore faciunt testamentum haberi pro non signato. Et ad validitatem testamenti, requiritur signum testis ⁊ sui nominis inscriptio. Item et quod cum annulo signetur. ⁊ vnius testamenti possunt plura fieri exempla, vel instrumẽta. hoc dicit vsq; ad legem, si is qui. ¶ No. in
1 l. ad testium, † in princi. testamẽtum non vitiari, quamuis omnes testes rogati sint de eadem domo: ita nec contra-
2 ctus. l. pater ⁊ filius. ff. de testibus. ¶ No. in. ff. condit. † qũ habilitas testium consyderatur tempore rogitus, ⁊ tempore signationis adeo, quod superueniens inhabilitas non reddit inualidum. l. i. ff. j. eo. titu. cum ibi no. Quid autem si testis producatur in iudicio, ⁊ tẽpore, quo iurat, est habilis: tẽpore quo deponit reperit̃ inhabilis: nũquid vitietur testimonium eius: vel valeat. Spec. in tit. de testi. ff. i. versi. quid si testis. Joã. An. in mercurialibus. in. c. factũ legitimum. de reg. iur. in. vj. Casus est rotundus, qũ attenditur inhabilitas veniens tẽpore depositionis. de testibus cogendis. c. preterea. ¶ No. in. ff. si ab ipso. testẽ figillare possе annulo alieno, etiam si fit testatoris. ¶ No. in †. ff. si signa,
3 quod figilla testium turbata facto testatoris inducunt nullitatem testamenti. ¶ Quid autem si reperiatur signum tabellionis turbatum, reddatur nullum ipsum instrumentum? vide. c. inter dilectos. de fide instrumentorum. ⁊ probat iste textus, quod in testamento in scriptis est necessa-
4 rium signũ. ¶ † Quid autem in instrumento, nunqaid tabellio necesse habeat ponere signum? ponunt hic docto. Joan. And. in additio. Specu. in titu. de instrumẽtorum edit̃. in additio. incipiẽte, Ille. ff. non probat. Butrius. de
5 fide instrumentorum. in. c. j. ¶ † Item no. quod varietas signorum tabellionis in instrumentis punitur pena falsi. Guil. C. de fide instrumẽtorum. l. comparationes. ⁊ refert Bald. illud in proemio. C. argu. l. falsi. j. de falsis. ¶ Nota a in ff. signum. quod in testamento in scriptis, quod est necesse interuenire signa nominum et testium. ¶ Nota etiam hic necessariũ fore, quod quis signet annulo: ista tria sunt necessaria in testamento in scriptis.

Smumarium.

1 ☞ Testamentum, quod non est in omni parte perfectũ, est nullum.
Substantia testamenti, quod fit indiuidua, etiam quo ad voluntatem testantis.
2 Allegans imperfectionẽ volũtatis, illam probare debet.
Statutum non fuisse in totum productum, cui incumbat probare?
3 Intestabilis quis dicatur?
4 Testis in testamento vel contractu, qñ dicatur rogatus.
5 Fatue querenti superbe est respondendum.
6 Testamentum imperfectum ratione volũtatis est omino nullum.
Quid in testamento militis?
7 Verba ad iactantiam dicta, non sunt obligatoria.

Si is qui testamẽtum. ¶ Testamẽtum incompletum est inualidum etiã respectu eius orationis, quã perfecit testator ⁊ ita testabilis est ille, q testari nõ põt: nec testis esse ⁊ qui etiã aliter nõ potest testificari. Et in eodẽ testõ potest quis
fun3

fungi officio scriptoris, et testis. Item scriptura priuata testamenti per seruum fieri potest. Et testamentum non validum, vt testamentum potest valere vt codicillus, si de intentione testatoris appareat. Et verba ad iactantiam dicta non inducunt dispositionem. hoc dicit vsq; in fine ti
1 tu. ¶No. in l. † si is qui testamentum. nisi sit omni ex parte perfectum, nullum esse. Et ita allegatur cum. l. ex ea. ſ. eo. ꝛ l. furiosam. C. qui testamen. vnde allegatur secundo, quod quemadmodum substantia ipsius testamenti est indiuidua, quo ad ipsius voluntatem. l. heredes palam. in princ. de testamentis, ita etiam quo ad ipsius volumtatē. ¶No.
2 secundo in, † verbo, si constaret voluisse. qō alleganti imperfectionem volūtatis, incumbit probatio. Et hoc facit ad questionem de qua in. l. j. de noui operis nunciati. et ibi Barto. ꝛ in. c. j. de noui operis nuncia. ꝛ ibi But. nunquid statutum debeat produci, pars, vel totum? modo istud statutum non est totum productum: ꝛ sic imperfectū: cui incumbet probatio? dic quod incumbet allegāti. ¶No. † in
3 l. cum lege. illam dici intestabilem, qui testis esse nō potest: neq; testari: in cuius fauorem non potest testimonū quis reddere. Et nota ad statuta facientia quem intestabilem. ¶No. in. l. Domitius. posse in eodē testamento vti quem officio scribentis, ꝛ testātis. ¶No. in fi. ibi, aliquis iure testis adhibitus sit. † quod testis se subscribens testamento
4 vel cōtractui presumitur propter subscript. rogatus, etiā si al. ter nō cōstet de rogitu. ita ad hoc singulariter. ¶No ta longa est differentia, an in solēnitate testamenti vel contractus presumātur testes rogati, plene dixi in. l. sciendū. de verborum obli. ¶Ulterius semper † allegatur, qō fa
5 tue querenti est superbe respondendū. Ad hoc vide qualiter Imperator etiam respondet. l. precibus. C. de impuberum. l. vt responsum. C. de transact. l. cum duobus. ſ. pro socio. ꝛ. c. de muliere. de sponsalibus. ¶No. in. l. seruus. et ita allegatur qō licet seruus nō possit vti officio tabellionis: vt. l. generali. de tabularijs. lib. x. tamen potest esse pri
6 uatus scriptor. ¶No. in. l. ex ea, † qō testamentum imperfectum ratione voluntatis est omnino nullum. Et in hoc tene menti illam glo. qō imperfectū ꝛ nullum esse dicitur, si scriptor postquam scripsit, non relegit coram testatore ꝛ testibus: certe illud est nullum: et dicitur imperfectum: vt est glos. in. l. fideicommissa. ſ. quoties. de lega. iij. Nunquid illa glo. sit vera in testamento militis? dic qō non habet locum in milite. de hoc est tex. in. l. Lucius. j. de testamen. militis. ¶Ulterius no. in ea. l. ex ea scriptura. qō testator facere potest voluntatē suam, que nō valet vt testamentum: potest si vult facere valere iure intestati, per adiectionem
7 illus clausule. ¶No. in. l. fi. † quod verba ad iactantiam dicta, non sunt obligatoria. vnde allegant Ultramontani, quod licitum est seruire.

¶De liberis et posthumis. Rubrica.

Summarium.

1 ¶Nominatim exprimi dicitur, quando exprimitur nomen, pronomen, ꝛ cognomen.
2 Specificatum in forma dicitur, quando nomen vel pronomen exprimitur.
3 Nomen appellatiuum, quando importat expressionem nominis proprij:
4 Indefinita in odiosis, quod non equipollet vniuersali.

Quid sit nominatim.

¶Nominatim dicitur exheredatio fieri, qualitercūq; quisq; exheredetur: dūmodo exheredatio certa sit. h. d. cū. l. seq.
1 ¶† No. in. l. j. qō illud dicitur plena forma nominatim exprimi, cuius expressata sunt nomē, pnomen ꝛ cognomē. Que differētia sit inter nomē, pronomen, cognomē, ꝛ prenomen: vide glo. in. l. in nomine. de testa. vide glo. insti. eo. ſ. nominatim. ¶No. qō † illud dicitur specificatū in plena forma, cuius vnum istorum est specifica-
3 tum. ¶No. in. l. ij. † nomen appellatiuum, cuius significatio non potest, nisi in vno esse, importare nominationē nominis proprij: vt quādo dico filium exheredo: quando nō habeo nisi vnum. Ad idem. l. nominatim. j. de conditio. et demonstratio. et. l. nominatim. de manumissis testamen.
4 ¶Nota secundo, quod † in odiosis indefinita non equipollet vniuersali. Nota ad declarationem. l. si ex pluribus. de legatis. iij. ꝛ. c. vt circa. de electio. in. vi. in glos. Nunquid si quis filio leget, dicatur eum preterire. de hoc est casus in l. filius. ſ. de minoribus. quia dicitur preteritus filius.

Summarium.

1 ¶Delictum, qō possit in testamento committi
2 Iniuriari aliquem dicitur, qui illum appellat spurium. Spurij, an sint infames infamia facti?
3 Exheredatio conditionalis est nulla. et vide nu. 8. et vide numero. 12.
4 Idem si est facta a certa persona. ꝛ nu. 6.
5 Exheredatio posita inter vnū gradū, refertur ad omnes qui illum gradum faciunt.
7 Filia exclusa per statutum a paterna successione: an intelligatur exclusa a legitima?
Dispositio statuti ꝛ testatoris equiparantur.
8 Ademptū sub conditione, quando videatur sub contraria conditione datum?
9 Argumentum a contrario sensu dicitur sumi mentaliter, ꝛ per coniecturam.
10 Exheredatio facta inter plures gradus, vel ante regulariter refertur ad omnes.
11 Ratio quare in extraneo exheredatio sit inepta.

ET si pepercerit. ¶Sufficit vt nominatim dicatur exheredatio facta, exheredādum ex matre demonstrari: ꝛ conuitiosa exheredatio valida est: nisi fiat conditionaliter. Quoniam tunc est nulla. Et clausula posita inter vnum capitulum ad illud tantum refertur: secus si inter plura vel ante plura: quoniam tūc refertur ad omnia. hoc dicit vsq; ad. ſ. si. ¶Not.
1 ex. l. ꝛ si pepercerit. qō † quamuis dubitetur, an posset contractus admisceri testamento: vt. l. heredes palam. ſ. tit. j. tamen hoc certum, qō potest admisceri testamento delictum. argue sic: de delictis ad contractū procedit argumētum. l. ommem. ſ. de iudicis. ergo contractum ꝛc. ¶Nota
2 secundo iniuriam † esse alicui dicere, tu es spurius: nec est hoc mirum: qz spurij sunt infames infamia facti: vt dicit. Azo. in summa sua. C. de infamib⁹. Si dicis hoc est verū quod dicit Azo. Bal. sequitur hoc in. l. in bone fidei. C. de rebus credit. Sed argue in contrarium: infamis infamia facti, non potest promoueri ad dignitatem. l. ij. ꝛ. iij. C. de dignitatibus. Sed spurius potest promoueri ad dignitatem, saltim in defectum legitimi: vt. l. generaliter. ſ. spurij. ꝛ. l. spurios. C. de decurio. si saltim potest promoueri ad dignitatem: ergo non est infamis. Et si dicis, quod hoc argumentum non obstat: dic quod sic: quia non potest quis pro parte esse infamis, ꝛ pro parte non. l. j. in prin. de Latina libertate tollenda. Libertas. et ad tempus. de manu-
3 missis testamento. ¶Nota in. ſ. pure. † exheredationem conditionalem esse nullam. Ita est textus hic et in consequenti. ſ. Que est ratio, quod exheredatio conditionalis est nulla? Quod sit valida arguitur: instituere ꝛ exhereda re sunt duo contraria: tunc sic, contrariorum eadem est disciplina. l. inter stipulantem. ſ. sacram. ff. de verbo. obligat. si valet institutio conditionalis: ergo exheredatio. Declaro ibi rationem. Ratio quare conditionalis exheredatio est nulla, est ista: testamentum in quo filius est preteritus est nullum ipso iure. l. filio. j. de iniusto et irrit. Ad propositum: quia est nulla exhereda. conditionalis: quia in defectum conditionis est filius preteritus: et sic exheredatus: et exheredatio est nulla: qz non prouidet in defectum con-
4 ditionis: ergo ꝛc. ¶Nota in †. ſ. filiusfamilias. Exheredationem a certa persona esse nullam. et ita est hic casus. due sunt rationes: quia respectu alterius persone reperit se preteritū filius: alia ratio exheredatio est a tota hereditate priuatio: sed hic ponitur exheredat. ad partē: ergo nulla.
5 ¶Nota ex † eodem. ſ. qō exheredatio posita intra vnum gradum refertur ad omnes, qui faciūt illū gradū. In testamēto possunt fieri plures grad⁹. l. vel singulis. j. de vul.

& pupillari. Plures persone in eodem tempore vocate faciunt vnum gradum: diuerso tempore vocate plures, faciunt plures gradus. l. potest quis. de vulgari & pupillari.

6 ¶ Nota in †. ff. filius. qō exheredatio facta a certa persona instituti vel substituti est nulla. Concordat. ff. de contrahenda vbul. l. nō putauit. ff. si ab vno. Que est huius ratio duplex. Prima ratio est: quia eo ipso quod filius exheredatus respectu vnius exheredatiōis, solū respectu certe partis hereditatis date illi persone: sed exheredatio a certa parte hereditatis est nulla. l. cum quidam. ff. eo. igitur &c. Secunda ratio est: quia si exheredatus ab vno exheredibus intelligitur preteritus quo ad alios heredes: quia non reperitur

7 esse institutus: & sic preteritus. ¶ Et hec faciunt † ad questionem. posito, quod legitima sit quota hereditatis. de quo disputabatur heri. Nūquid filia per statutum exclusa a successiōe paterna intelligatur excluſa a legitima. Iste tex. facit quod sic. dico, quod iste tex. probat quod sic. Dispositio enim statuti & testatoris equiparant: vt. l. Labeo. de statuliberis. & l. seruus hac. de manumiſ. titu. generali. sed si testator vult exheredare, requiritur quod filius exheredetur a toto, adeo: qō sit a parte, dispositio est nulla: vt hic, & ff. eo. l. cum quidam. sed si priuaret in certa parte, sic & in certa parte nō statim est nullum. hoc dico per viam argumenti. ¶ Nota in eodem. ff. quod testator volens beredem haberi pro exheredato post aditam hereditatem, exheredat, nulla est ipso iure exheredatio. Ita est casus hic. Quod sit verum, vides text. hic. & ratio est: quia ante aditam reperit se preteritum: ergo testamentum nullum: vnde preteritus et preteritio facit testamentum nullum.

8 ¶ Nota vlterius, † scilicet quod exheredatio conditionalis est nulla: quisquis denotat. Primo argue sic: exheredatio cōditionalis est valida. & probo sic: hereditas filio adempta sub vna conditione, sub contraria conditione intelligitur sibi data: vt. l. legatum sub conditione. ff. de ali. legatis. Ad propositum, exheredo filium meum, si nauis ex Asia venerit: ergo si non venerit instituo eum. Respondeo dupliciter. primo sub vna cōditione adempta intelligitur data. Est verum, quod id quod adimitur sub conditione: nunc per prius erat expresse datum: quia tunc contraria conditio facit ademptionē cessare & dationem reconualescere: sed vbi ademptum sub conditione, nunquam antea fuit expresse datum: tunc sub contraria censetur fore verū. Quia inducta ad diminutionem non operantur augmentum. l. cum tale. in fine. de conditio. et demonstrat. l. legata inutiliter. de legatis. j. & de adimen. leg. Sed si dico sic: adimo Titio centum sub cōditione, si nauis ex Asia venerit. & hec centum nunquam antea Titio legaueram: si nauis venerit ex Asia debent ne dari: dic, quod non: vt. d. l. cum tale. Vel secundo possumus respondere, istud argumentum a contrario sensu conditionis, facit illam rem, que a contrario sensu colligitur: non videri in testamento scriptam proprie: sed videri scriptam mentaliter nō oculariter. tex. est singu. in. l. j. ff. si tabu. testamen. exta. nul. iuncta. l. apud antiquos. C. de furtis. Sed institutio debet in testamento legi oculariter: neq; sufficit, quod legatur mentaliter. l. j. ff. de his, que in testa. delen. igitur &c. Debet etiam articulate declarari. l. iubemus. de testamen. Tertia responsio potest esse: ex quo tu impius es erga filium tuum exheredādo, lex vult tibi esse pia, filium impie exheredanti, tuam voluntatem impie interpretando. Ad propositum exheredo filium meum, si nauis ex Asia venerit &c. Quia male facis cum exheredando: tu scis bene, quod paternum officium in pietate, non autem in atrocitate consistere debet. l. diuus. ad le. gē Pompeiam de parricidijs.

9 Illud † quod sumitur a contrario sensu dicitur sumi mentaliter, non oculariter. text. est in. l. j. ff. tabu. testamen. exta. tex. in. l. apud antiquos. dicit, quod presumitur a contrario sensu: quod sumitur per coniecturam. tex. in. d. l. j. ff. tabu. testamen. exta. per cōiecturam &c. ¶ Vlterius no. † in

10 §. ante heredis. quod exheredatio facta inter plures gradus, vel ante: refertur in dubio ad omnes gradus. Ita est casus. Idem si postea fiat: quia tunc refertur ad omnes. l. j. C. eo. titu. Ita solum sunt notāda in hac. l. ¶ Sed que

11 est † ratio, quod in extraneo exheredatio est inepta. Priuatio presupponit habitum. l. decem. cum materia sua. de verbo. oblig. Sed priuare hereditate filium in potestate, est res apta. l. cum ratio. de bonis damna. cum similibus. Et est hereditas debita filio: vt. d. l. Sed non intelligas, quod sit tantum inepta, quod illa priuatio non sit tantum inepta, sed prout operatur significatio: vt si diceres communis niger. §. paterfami. ff. de heredibus instituen. Actus vltime voluntatis beneficij collatiuus, cum speciali commissione, est nullus. l. turpia. de lega. j. & in. l. quoties. §. sed si nō

12 men. de heredibus instituendis. † An exheredatio conditionalis valeat? quedam est conditio exheredationi adiecta, non tamen eiusdem suspensiua: & ista est valida. text. est in dicta. l. j. §. sed si incertum. de ventre in possessionem mittendo. l. si ita. ff. de iniusto rupto & irrito testamēto. Secunda conclusio. exheredatio conditionalis habens adiectam conditionem suspensiuam, in iam nato, est nulla: nisi sit facta in defectum conditionis adiecte institutioni. Casus est hic iuncta dicta. l. si pater. de institu. et substitutio. et est ratio: quia in nullo casu est dare filium esse preteritum. aut venit nauis ex Asia: et est institutus: aut non venit, et est exheredatus.

Summarium.

1 ¶ Testamentum, quod potest incipere a secundo gradu valido, si primus est inualidus. & vide nu. 2.
2 Caput impotētie ad qō trahitur substitutio vulgaris, verificatur in impotētia respectu nullitatis vel institutiōis.
3 Verba indefinita fauore testamenti, trahuntur ad omne tempus.
4 Posthumus, quod possit institui etiam ab eo, qui ex accidenti generare non potest: secus si est impotens a natura. numero. 6.
5 Senectus non impedit matrimonium.
7 Hermaphroditus denominatur in eo sexu, quo magis calescit.
8 Exheredatio filij facta ab vno gradu, quando reperitur ab alio preteritus: an valeat?
9 Preteritio matris, an habeatur pro exheredatione.

Si ita testatus fit. ¶ Testamentum si non potest incipere a primo gradu ex defectu preteritionis, incipit a secundo, in quo reperitur exheredatio. Et institutio indefinite cōcepta ad omne tempus refertur, adeo: vt nec restringatur ad tempus testamenti. Et qui perdidit potentiam generandi, propter accidens, potest posthumum instituere: secus si sit impotēs a natura. b. d. vsq; ad legē, si filij & eius qui in potestate.

1 ¶ No. ex † ff. si. q; vbi gradus primus testamēti est nullus propter preteritionē, potest testamentū incipere a gradu secūdo, sez substitutionis, qui reperitur validus propter filij sibi annexā exheredat. ¶ No. sed o valere exheredat. filij ab vno gradu: quādo reperitur ab altero preteritus,

2 sez primo & etiā ecōuerso. ¶ No. hic † casum, q; caput impotētie ad qō trahitur substitutio vulgaris, verificatur in impotētia propter respectū nullitatis, vel institutionis. et ita allegatur hec. l. ¶ No. in. l. plz. † qō fauore institutionis verba indefinita, id est institutio posthumū fauore testamēti: nō restringunt ad testamēti tēpus: sed trahūtur ad tempus omne. Ita est hic casus. In legato secus est: vt in. l. si ita. ff. de auro & ar. le. cū si. & sic habes, q; fauorabilior est institutio, q; legatū: vt patet hic, iuncta. d. l. si ita. ¶ No. in. l.

4 sed est quesitū. † posthumam in istitui posse tam ab eo, qui difficulter generat, q; ab eo qui ex accidēti generare non potest. Et ratio est: q; licet non possit generare: & sic filios nō habere: tamē potest habere per viam iuris ciuilis. & in

5 illo verificatur insti. ¶ No. vlterius, q; † senectus nō impedit matrimonij facultatē. Ad idem. C. de suis & legi. l. si ma

6 ior. ¶ No. vlterius, † q; cum cui impedimentū generandi prestitit natura, priuat cum lex potētia instituēdi posthumum. Et ratio est: q; instituit heredē illū in quo impossibile erat eū habere. ¶ No. vlterius in §. Hermaphroditus.

7 † Hermaphroditus debere nominari in eo sexu, in quo magis calescit. Et ita est tex. hic. Ad idē. l. vulgaris. de stā. homi. & de testib⁹. l. repetundarum. Istud est cōtra Bal. in. l. omnes populi. de iustitia & iure. Pone qō dicit statutum, qō mino: non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorum: & pone q; erant Hermaphroditi: nunquid

potent:

poterint: quia equiparantur.l.hoc legatum.ſ.de lega.iij. cõtrarium eſt veritas. videtis, qõ regulariter ſm ſecum incalescentem: quare nõ poterit: vlterius attende. ¶ Op
2 pono modo ibi, extra glo. † dicitur hic: qõ filius a gradu primo fuit preteritus, a gradu ſecundo fuit exheredatus. poſtea dicitur. ꝙ gradus inſtitutiõis eſt nullus: ꝛ ſic nulla dicitur ſucceſſione: qõ gradus ſecundus eſt validus, a quo ſolo reperitur exheredatus, adeo: ꝙ ſubſtitutus admittitur. ſ. de leg. iij. in. ſ. filius. ſ. eod. vbi eſt tex. qõ ab vna ſola perſona exheredatio facta eſt nulla. Dic quando alter gradus a quo eſt facta exheredatio, facta a ſecũdo, eſt valida: ꝙ primus gradus habetur pro non facto, inſtitutus nõ poteſt admitti propter nullitatẽ: ergo ſubſtitutus admitteretur. Prima cõcluſio, teſtamentũ a cuius primo gradu filius in teſtamento reperitur preteritus, valet in ſecũdo gradu ſubſtitutionis, a quo ipſe reperitur exheredatus. Secunda concluſio, teſtamentum a cuius primo gradu filius emancipatus reperit ſe preteritum: annullatur etiam quo ad gradum ſcõm, a quo reperit ſe exheredatũ. Et ratio eſt: preteritio filij emancipati non reddit teſtamentum nullum: ſed querelatur poſtea per contratabulas ꝛ reddit nullum: et quando querelatur per contratabulas eſt nullum, ꝛ rumpitur primus gradus: ꝛ in conſequens ſecundus. et rupto principali, ꝛ acceſſorium rumpitur. Capias in poſthumo cõcluſionem, teſtamentum a cuius primo gradu poſthumus reperit ſe preteritum per ſuperuenientem poſthumi natiuitatem annullatur eius natiuitate. Et iſte eſt tex. in. d. l. nam ꝛ ſi ſub condit. ſ. ſi. ſ. de iniuſto teſta. Filius exheredatus ex vna perſona, que facit vnum gradum, eſt valida. text. eſt hic. Silentiũ matris habetur pro patris exheredatione: vt inſti. de exheredat.
9 libero. in. ſ. mater. Sed nũquid † hodie hoc ſit verum, qõ ſilẽtium matris habeatur pro patris exheredatione? dic qõ aut mater filium ſuum preterit cum cauſa: ꝛ talis eſt valida. Aut mater nullam facit mentionem de filio ſuo, vel ſi preterit ſine cauſa: tali caſu teſtamentum eſt nullum ipſo iure. De hoc eſt glo. ſingu. in. ſ. exheredatos. in authen. de appella. de hered. ꝛ falci. Probatur in. ſ. aliud quoq; capitulum. in authen. vt cum de appellatione cognoſcitur. ſequitur. l. ſi filius eius qui in poteſtate ꝛc.

Summarium.

1 ¶ Bonorum poſſeſſio contratabulas, vt competat contra teſtamẽtum, in quo filius eſt preteritus: neceſſe eſt teſtamentum eſſe tale, ꝙ ex eo hereditas adiri poſſit.
2 Teſtamentum ſecundum imperfectum ratione deficientis ſolennitatis, quod a iure ſuſtentatur: fauore venientiũ ab inteſtato, poteſt contratabulari.
3 Teſtamentum nullum, contratabulari non poteſt. ꝛ nn. i.
4 Teſtamentum ſecundũ, in quo filius eſt preteritus, quando tollat primum?
5 Teſtamentum ſecundum ex quo de iure pretorio poteſt adiri hereditas, non tamen de iure ciuili, quando tollat primum?
6 Caſus in quibus teſtamentum ruptum reconualeſcit.

¶ Si filius eius. ¶ Teſtamentum ſecundum in quo filius in poteſtate eſt preteritus, nõ rumpit primum: licet poſſit contratabulari, ſi in eo ſint inſtituti venientes ab inteſtato poſt filium. hoc dicit. cum. l. ſi duobus. ſ. ſi prius. ſ. de contratabulas. Et per hunc modum, hec duo iura ſunt contraria. Pro euidentia primũ,
1 † quod ad hoc vt competat contra teſtamentum, in quo filius reperit ſe preteritum bonorum poſſeſſ. contratabu. eſt neceſſe, quod teſtamentum ſit tale, ex quo poſſit adiri hereditas. tex. eſt in. l. quod vulgo. ſ. de contratabulas. Ratio: quia bonorum poſſeſſio contratabulas datur, vt rumpatur teſtamentum, quod erat validum: ſed ſi teſtamentum nullum eſt: rumpi non poteſt. l. nam ꝛ ſi ſub conditione. ff. rumpendo. de iniuſto teſtamento. Secundo opono contra predicta. Certum eſt, quod teſtamentum in quo filius in poteſtate eſt preteritus, redditur ipſo iure nullum. l. filio preterito. ff. de iniuſto. Quod filius preteritus poteſt contratabulare: ergo ꝛc. Sed dic, quod filius in poteſtate eo, quod reperit ſe preteritum eo ipſo inſufflat ſpiritum in teſtamento, quod incipit contratabulare. Tertium exemplum, quod teſtamentum in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato non omni ſolennitate perfectum validum cenſetur: ſi ſunt ſubſtituti illi, in quo ſucceſſuri venirent ab inteſtato ipſi defuncto: et rumpit primum teſtamentum, quamuis ſolenne. l. hac conſultiſſima. ff. ſi quis autem. C. de teſtamentis. ꝛ l. iij. ff. de iniuſto. ¶ Nota in. l. ſi filius eius qui in poteſtate. quod teſtamentum ſecundum, ex quo non poteſt adiri hereditas de iure ciuili: non tollit teſtamentum primum: et ſic allegatur. ¶ Nota
2 in. ff. ſi prius. caſum, quod † teſtamẽtum ſecundum imperfectum ratione deficientis ſolennitatis, quod tamen a iure ſuſtentatur, propter fauorem venientium ab inteſtato poteſt contratabulari. Ita eſt caſus in. ff. ſi prius. ¶ Nota ex eodem, † quod teſtamentum nullum ipſo iure, et ex
3 quo hereditas non poteſt adiri, non poteſt contratabula
4 ri. Ad idem ſupra cadẽ. l. quod vulgo. ¶ Conclude † extra gloſ. teſtamentum ſecundum in quo filius in poteſtate reperit ſe preteritum, non tollit primum validum. Ita eſt caſus hic. ¶ Secunda concluſio, teſtamentum ſecundum in quo poſthumus reperit ſe preteritum, tollit primum validum. textus eſt in. l. iij. ff. ſed ſi ſtante. ſ. de iniuſto. Ratio: quia iam natus, ſi reperiat ſe preteritum, annullat teſtamentum. ¶ Tertia concluſio, teſtamentum ſecundum in quo filius emancipatus reperit ſe preteritum, tollit teſtamentum primum. Caſus eſt in. l. ſi duobus. ff. ſi prius. ſ. de contratabulas. Fm Bartolum. ꝛ alios. ¶ Quarta concluſio, teſtamentum ſecundum ab initio validum, ex poſt facto deficiens ratione deficientis ſolennitatis teſtatoris: tollit primum validum: vt in. ff. poſteriore. inſtitut. quibus modis teſtamenta infir. et in. l. cum in ſecundo. infra de iniuſto. ¶ Alia concluſio, teſtamentum ſecundum inualidum ratione deficientis numeri teſtium, ſi fit factum apud acta, vna cum lapſu decennij: tollit teſtamentum primum. l. ſancimus. C. de teſtamentis. ꝛ eſt fingu. ¶ Alia
5 concluſio, ſecundum inualidum ratione deficientis ſolennitatis, in quo tamen reperiuntur ſubſtituti illi, qui alias ſucceſſuri ab inteſtato: primum validum rumpit. textus eſt in. l. hac conſultiſſima. ff. ſi quis. C. de teſtamentis. et in
5 l. iij. ff. de iniuſto. ¶ Capias † regulam generalem. Illud ſecundum, teſtamentum tollit primum, ex quo poſſibile eſt de iure ciuili adiri hereditatem. gloſſ. eſt in. d. l. cum in ſecundo. ff. de iniuſto. et in. l. ſi quis eum. ff. fina. de vulgari ꝛ pupillari. Quid ſi ex teſtamento ſecundo poſſit adiri hereditas de iure pretorio ſolum: nunquid ex illo ſecundo tollatur primum ſolenne? doctores in dictis duabus legibus concludunt, quod non. et eſt concluſio communis. Ego dico tibi contrarium per textum, in. l. pater filio. ff. de heredibus inſtituendis. et ibi vide, qui ſunt caſus in quibus ſolum de iure pretorio poteſt hereditas capi: ꝛ de iure ciuili eſt impoſſibile. gloſ. eſt in. l. certum. in glo. magna.
6 C. vnde legitimi. ¶ Natiuitate poſthumi rumpitur † teſtamentum. Pone, quod ille poſthumus viuente ſuo patre moriatur: reconualeſcit. et hoc de iure pretorio. l. poſthumus. in principio. ff. de iniuſto. Si heres ex illo ſecundo vult adire hereditatem, vadat ad pretorem. Secundus caſus eſt, quando teſtamentum eſt nullum, eo: quia fuit preteritus filius iam natus: ꝛ in eo inſtituti venientes ab inteſtato: quoniam ſi ille filius iam natus decedat viuo teſtatore, illud teſtamentum reconualeſcit. textus eſt in dicta. l. poſthumus. verſiculo idem, et circa. Hoc limita eſſe verum, niſi hoc teſtamentum ſecundum, in quo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato: vel niſi ſit factum coram principe: tunc reconualeſcit ſi filius matris ſit preteritus, adeo, quod non ſolum de iure pretorio, ſed de iure ciuili poterit adiri hereditas. gloſ. in. l. omnium. verſicu. teſtium. C. de teſtamentis. ꝛ illam gloſſam tene menti. ¶ Nota in. ff. ſi prius. et ſic ſumma: ſi teſtamentum primum ſtet, in quo filius ſiue in poteſtate, vel emancipatus, ſit exheredatus: ſtet teſtamentum ſecundum, in quo filius emancipatus, vel in poteſtate reperiat ſe preteritum: hoc ſecundum poteſt per contratabulas reſcindi: ſi in eo ſunt inſtituti venientes ab inteſtato: et non alias. Que eſt ratio, quod ſi ſecundum ſit imperfectum ratione ſolẽnitatis, filius emancipatus, vel in poteſtate reperiat ſe preteritum: ꝙ tunc in teſtamento ſecundo, licet deficiat ſolẽnitas teſtium, tanꝙ

validum rumpitur. Que est ratio, quando secundum est imperfectum? quia ex eo tunc imperfecto non potest hereditas adiri: vt l. quod vulgo. de contra tab. ĩ. & l. nam et si sub condit. §. rumpendo. ĩ. de iniusto. Sed si tu dicis, quis reuelauit tibi hoc? dico distinctionem, quam facit tex. ibi & meus. Iste intellectus est verus sicut Deus est.

Summarium.

1 Testamentum, in quo filius in primo gradu est exheredatus, & in secundo preteritus, quod sit nullum.
2 Posthumus preteritus statim non rumpit testamẽtum: sed tunc cum nascitur.
3 Tertius gradus a quo posthumus reperit se exheredatum, rumpitur a natiuitate eiusdem.
4 Testamentum ruptum pro parte, censensetur in totum ruptum.
5 Testamentum ruptum natiuitate posthumi preteriti, quando reconualescat per mortem illius?

Si a primo herede.

¶ Iam natus preteritus rumpit spem eius gradus, a quo se preteritũ reperit statim: posthumus vero tunc demum, vt nascitur. Et licet mortuo testatore decedat, antequam spes eius gradus eueniat, nihilominus non reconualescit. Et testamẽtum, quod rumpitur pro parte, rumpitur in totum. Et filium institutum in primo gradu, non est necesse exheredari a secundo. Et exheredatio facta cum causa, que reperitur falsa, non est valida. hoc dicit. cum. l. si posthumus a primo. infra eodẽ.

1 ¶ No. ex isto tex. quod † quẽadmodum filius si reperiat se preteritum a gradu primo instit. exheredatum a secundo substitutionis: testamentum quo ad gradum primum est nullum: quo ad gradum secundum est validum: vt. ff. e. l. iij. in. fi. Ita et ecõtra cum filius se reperit exheredatum a gradu primo: preteritum tamen secũdo: licet primus sit validus, secundus est nullus. Concordat. l. si posthumus. quam statim legi. ¶ No. secũdo, quod gradus ruptus seu nullus propter preteritionem filij iam nati, seu propter natiuitatem posthumi: nõ reconualescit propter superuenientem mortem in persona posthumi preteriti post mortem prioris. concordat. l. si quis posthumos. ĩ. eo. ¶ Ulterius
2 no. † qõ licet preteritus rumpat gradum statim, qõ reperit se preteritum: tamen posthumus non statim annullat: sed tunc cum nascitur: ita est textus hic. ¶ No. in. l. si quis posthumos. Hic in princip. istius legis possunt notari ea
3 tria, que in alia prima. ¶ No. in ver. † itaq; si a primo eiusdem. qõ gradus tertius a quo posthumus reperit se exheredatum, rumpitur per superuenientem natiuitatẽ eiusdem, si dependeat a secundo, a quo fuit preteritus: quia ex quo rumpitur principale: ergo & accessorium. ¶ Nota in
4 ver. † nam et cum duobus. qõ testamentum ruptum pro parte vna, censetur esse ruptum in totum. Ita est tex. hic. Et ratio est, ne quis pro vna parte testatus decedat, & pro alia intestatus. Quia ius nostrum non patitur: vt decedat pro parte intestatus, et pro parte testatus. l. ius nostrum. de regu. iur. ¶ No. in. §. qõ vulgo. q; preteritio filij primo, instituti in posteriori bus, non annullat eosdem: cum se reperit institutum in primo, & allega. ad hoc semper. ¶ No.
in. §. fi. qõ falsa causa exheredationi adiecta, eius falsitate
5 reperta exheredationẽ annullat. ¶ Capias hic † ex hoc duas conclusiones. Prima conclusio, qõ testamentum ruptum natiuitate posthumi preteriti, non reconualescit, si ille moriatur post mortem testatoris. Ita est casus hic, et in. l. ij. C. de postbu. here. instit. ¶ Secunda conclusio, qõ testamentum reconualescit, si moriatur posthumus viuo testatore, testamentum duas habet confirmationes: primam & secũdam. Prima confirmatio testamenti est mors testatoris: vt in. c. cum Marthe. de celeb. missarũ. qui ante nunquam dur at firmabile, sed post. l. qõ si iterum. in fi. de ali. lega. Secunda & vltima est institutio et aditio. Iste est tex. in. l. si seruus cõmunis Henij. ĩ. de testamẽ. Habilius reconualescit id, qõ est in pendẽti, quam id qõ est in facto: cum citius saluatur caput vni, qui ad furcas ducitur, quã ei qui est suspensus. Facilius reconualescit, cuius esse est in pendenti, quam cuius solius substantia est in facto esse. Filius iam natus quando est preteritus, testamentũ nullum reddit: sed posthumus nunquam rumpit testamentum donec nascatur: sed agnatione posthumi rumpitur testamentum. Et ratio diuersitatis est. Ille demum rumpit, qui reperitur esse in potestate testatoris. l. si quis posthumus. §. ĩ. ĩ. eo. & l. si quis exheredato. & l. posthumorum. ĩ. eo. vnde emancipati preteritio, non rumpit: posthumus quouisq; nascatur, non est in potestate patris: vt in. l. fi. ĩ. de colla. bo. cũ non sit in potestate patris, donec nascatur: sed postea: & ideo rumpit. Et ista est ratio inter posthumum & iam natum. Dicitur hic, qõ posthumus reperit se preteritum a gradu primo, et exheredatus a gradu secundo &c. vt dicitur in litera.

Summarium.

1 ¶ Posthumum instituere potest, qui ex accidenti priuatur potestate generandi: secus in eo, qui ex natura: & verificatur in posthumo de iure ciuili.
2 Preteritio nepotis, quem precedit filius in potestate, nõ rumpit testamentum: secus si filius non precedat. & vide numero. 8.
3 Proximus, vt succedat, satis est, qõ sit proximus tempore, quo testamentũ destituitur: non autem tẽpore mortis.
4 Liberorum appellatione in testamento, quando veniant posthumi: & etiam liberi ciuiles?
5 Posthumus nasciturus ex vidua, qõ institui potest.
6 Posthumi institutio, ex ea quam tẽporaliter prohibeor habere in vgorem, est valida.
7 Posthumus alienus, quando institui possit?

Si quis posthumos.

¶ Non potest quis posthumum, vt suum heredem instituere, quem non potest habere impediente natura, vel aliqua turpitudine: secus si habere potest, licet difficulter. Et filio exheredato, & a querela exclusso morte, vel repudiatione: nepos, ex eo: quia tẽpore mortis primum locum non tenuit, licet preteritus: nõ rumpit: als secus. Sed repudiante instituto, potest succedere, vt
1 legitimus. hoc dicit tota lex. ¶ No. † q; priuatus potestate generandi ex vitio accidentali, potest posthumum heredem instituere. Ad idem. ff. eo. l. sed est quesitum. ¶ No. secundo in versic. sed si ex ea, quod institutio posthumi ex
e a nasciturj, quam iure nature in vgorem habere nõ possum, est nulla: & ita est hic casus. ¶ No. in versi. sed et si per adoptionem, qõ institutio posthumi ex ea nasciturj, quam non possum vgorẽ habere de iure ciuili, est valida. ¶ No.
2 † in. §. fi filium. qõ preteritio nepotis quem tempore mortis testatoris precedit eiusdem testatoris filius in potestate, non rumpit testamẽtum: aut illud nullum non reddit. Ita est hic casus. ¶ No. ex eo. §. secundo qõ preteritio nepotis, quem tempore mortis testatoris non precedit filius in potestate, facit testamentum nullum: & inducit ruptur ã testamenti. Concordat tex. in. l. posthumorum. ff. l. si quis exheredato filio. ĩ. de iniusto. l. ex scripto. ĩ. vnde liberi. l. Gallus. §. nunc de lege. ĩ. eo. inst. de exheredat. liberorum. §. posthumorum. & instit. de hereditat. que ab intesta. §. cũ autem. ¶ No. ex eodem. §. qõ ad hoc, vt quis tanquam pro-
3 ximior eius, succedat: cuius testamẽtum destituitur, id est ad irritum deducitur, propterea, quia heres non vult adire sufficit, qõ sit proximior eo tempore, quo testamentum destituitur: licet non fuerit proximior tempore mortis testatoris. Concordat. §. proximus. instit. de legitima agnat. succession
4 ne. ¶ In glo. ĩ. ibi, vel posthumos. no. istã † glos. scilicet q; id, qõ dicitur, q; verbũ, liberorum, in testamento prolatum, nõ extenditur ad posthumos filios, seu liberos ciuiles: procedit eo casu, quo nõ est possibile aliter verificari, quã in adoptiuis. Quia isto casu ad adoptiuos extẽditur. glo. est in simili in. l. sed est quesitum. ff. eo. Ad hoc in simili tex. in. l. heredibus. ĩ. ad Treb. l. quibus diebus. §. dominos. ĩ. ve condit. instit. Et ad hoc no. istum tex. iuncta glo. tu vides, qõ posthumus nasciturus ex ea, quã testator nõ potest habere in vgorẽ, impediente iure diuino, nõ potest instituj. Et ita est casus hic, & ita est text. in. §. posthumus.

insti.

insti.de leg.Et ratio est:quia illa que vxor est tua, non potest esse mea.Ad propositum,si instituo posthumum alienum,oportet ꝙ intelligatur,quod posthumus sit durante matrimonio:alio modo oportet,ꝙ posthumus intelligatur:quia posthumum ex te nasciturū post mortem tui mariti,quem habere ex te non possum:ꝛ in cōsequentiam non potest institui. ¶ Secunda conclusio,† valet institutio nascituri ex vidua.l.posthumum.ĵ.eodem.quia de iure diuino,etiam possum capere in vxorem:ꝛ ideo possum posthumum nasciturum ex ea instituere. ¶ Tertia conclusio,† institutio posthumi nascituri ex ea,quam iure ciuili prohibeor temporaliter in vxorem habere,est valida institutio.l.filius a patre.in fi.ĵ.eo.Et est tex.hic in fi.Que est ratio:quia potest sperare, quod adoptione dissolnet: non ergo est turpis expectatio: ergo institutio valida. Procedit hoc,quando quis instituit posthumum nasciturum ex alia,ꝛ ex seipso. ¶ Sed nunquid † posthumus nasciturus ex vna,ꝛ ex alio,quam instituente,possit instiui?glo.concludit hic ꝙ sic:quod valet tex.est instit.de bo. poss.ĵ.nam si alienum.Jn hoc glo.male loquitur. Et miror,quod doceam sequuntur.Et capias duas conclusiones. Posthumus alienus nasciturus ex ea, quam ego in vxorem habere non possum,non potest institui.tex.est institu.de bo.pos.ĵ.posthumus. Et posthumus nasciturus ex ea,quam ego in vxorem habere possum tempore testamenti,potest institui.ꝛ ita loquitur.ĵ.tex.insti.de bo.poss. ¶ Fallit hoc in auo,qui potest instituere posthumum nasciturum,ex filio suo.Et in auo:vt.d.l.posthumorum. superius alleg.inducitur specialitas:ne in futurum rumpatur testamentum. ¶ Ut intelligas tex.† ꝛ glo.concludē,ꝛ primo. Preteritio nepotis, cuius pater tempore mortis testatoris viuebat,ꝛ in potestate eius testatoris existebat, non rumpit testamentum. Jta est casus hic. Concordat.l. si quis filio exheredato.ĵ.eo.l.illud.ĵ.i.ĵ.de contratab.concordat.ĵ.cū autem.insti.de here.que ab intesta. ¶ Secunda conclusio. Preteritio nepotis cuius pater tēpore mortis aui non reperitur viuere,rumpit testamentum anitū. tex.est in.l.posthumorum.ĵ.de exhered.libe.ĵ.posthumorū. ¶ Tertia conclusio,preteritio nepotis,cuius pater tēpore mortis aui reperitur viuere,sed est emancipatus,rūpit testamentum auitum:vt.l.iĳ.ĵ.si emancipatus filius.ꝛ si filius emancipatus.ĵ.de contratabulas.l.ĵ.ĵ.si pater.ĵ. de coniung.cum emanc.lib. ¶ Venias ad rationes diuersitatis.Et ratio prime conclusionis est hec: quia eorum solum preteritio rumpit testamentū,qui de necessitate erāt instituendi a testatore.Jta probatur in.l.si quis exheredato.ĵ.eod.sed nepos,cum auus habet filium in potestate, qui quidem filius reperitur viuere tempore mortis, non est de necessitate instituendus, vel exheredandus: vt est tex.in.l.Gallus.ĵ.in omnibus.ĵ.eo.Ergo preteritio eius non rumpit testamentum.Ad hoc vt testator valide testetur,requiritur ꝙ exheredet,vel instituat eos,qui tempore mortis sue tenent primum gradum filiorum in potestate.Jste est tex.in.l.inter cetera.ĵ.eod.Quando ergo tenet gradum primum filius,neꝙ requiritur,quod nepotē instituat,vel exheredet.Que est ratio conclusionis secunde, ꝛ tertie?hec est:quia eo ipso quod tu presupponis patrē nepotis,tempore mortis aui esse mortuum:vel presupponis tempore mortis aui esse emancipatum: vel mortuum filium:igitur nepos de necessitate est instituendus,vel exheredandus:alias testamentum est ipso iure nullum.De materia querele,ego volo tibi discutere pro istis intelligē tibus edictum successorium,hoc est iuris priori competētis,quo ipse prior priuatus est,in sequentem a lege dilatorium.ꝛ istud est edictum successorum.

Summarium.

1 ☞ Prouisio facta per testatorem in vno casu,non censetur facta in alio diuerso.
2 Casus omissus a testatore remanet in dispositione iuris communis.
3 Suitas ꝙ operetur quatuor effectus.
4 Pater ꝛ filius,licet quo ad dominium bonorum censeantur eadem persona:quo ad substantiam tamen differunt.
5 Exheredatio illorum,qui licite occidi possunt,est licita.
6 Exsectus ex materno ventre,quod rumpit testamētum: sicut natus per communem modum.
7 Posthumi institutio facta sub vna conditione: an includat contrariam.

Commodissime. ¶ Quisibi prouidet in vnum casum tantum, in alijs prouisionem videtur omittere.Et in suis dicitur continuari dominium post mortem testatoris: non autem de nouo hereditas obuenire: licet possint exheredari.Et q exsecto ventre extrahitur in patris potestate,dicit testa-
1 mentum nullum.h.d.cum duabus sequen. ¶ No.qō † testator,qui sibi prouidet in vnum casum,non censetur prouidere in alio sibi diuerso.Jta semper allegatur hec lex. ¶ Not.secundo secūdum alium modum allegandi,quod
2 † casus omissus a testatore,remanet in dispositione iuris communis.Ad idem.ĵ.sol.matrimo.l.si cum dotem.ꝛ dicemus.ĵ.eo.l.Gallus.ĵ.ꝛ quid si tantum. ¶ Jn.l.in suis.
3 † not.quatuor casus.Primo hoc,quod suitas in heredibus suis operatur continuationem dominij post mortem ascendentis.Jta est tex.hic.ꝛ ita allegatur hec.l. ¶ No.secundo heredes sui in vita ascendentis,sunt quodam modo domini bonorum paternorum.Ad idem.ĵ.sui.instit.u.
4 de heredum quali. ¶ † Not.tertio,quod licet quo ad dominium bonorum pater ꝛ filius censeantur eadem persona:nihilominus,quo ad substantiam differunt:vt causa ꝛ
5 causatum. ¶ † No.vltimo ex eadem.l.in fi.regulam generalem,quod eos quos licitum est occidere: licet eos exheredare:ita probatur hic in fi.litere. ¶ † No.in.l.quod dicitur.quod exsectus ex materno vtero:ita rumpit testamē
tum,sicut ꝛ per communem modum nascendi natus.Ad idem.ĵ.de verbo.signifi.licet etiam ea. ¶ Not.ex eadem.l. iĳ.quod posthumus,quāuis natus cum defectu alicuius membri, si tamen viuus natus est, testamentum rumpit.
7 Hic est tex.hic.Opponitur modo contra † istam.l.de.l.fi. de posthumis heredibus instituēdis,vera solutio est hec, quod aut posthumus instituitur sub conditione:ꝛ tali casu institutio sub vna conditione concepta, comprehendit contrariam.Jste est casus singu.in dicta.l.Aut institutio posthumi sub conditione fit ab illo,qui non credit se moriturum:ꝛ tali casu dicendum:ꝙ ista talis institutio concepta sub conditione vna, non comprehendit contrariam: vt ex hac.l.ꝛ.d.l.fin. ¶ Conclude,quod institutio posthumi concepta sub conditione,si post testatoris mortē nascatur posthumus:includit conditionem contrariam, si nascatur testatore viuo,quando fit ab eo,qui statim putat se decessurum.Et ratio est: testator igitur instituit posthumum sub conditione:quia credebat se viuo,esse impossibile posthumum nasciturum:quia testator credebat se statim moriturum. ¶ Conclusio secunda,quod posthumus institutus sub conditione,nō includit casum, quo posthumus est nasciturus.Concordat.liĳ.C.de inoffic.testa.

Summarium.

1 ☞ Jnstitutio facta in pluribus casibus separatis,intelligitur eius fauore includere illos plures insimul coniunctos vno tempore.
2 Seruo heredi per dominum instituto, hereditas sine libertate auferri non potest:nec econtra.
3 Ex duobus quorum vnum sine altero esse non potest:nō potest alterum tolli:ꝛ solo vno sublato:sublatio est nulla.
4 Dispositio huius legis, non habet locum in legatis.Et quid in exheredatione:ꝙ sic.nu.5.
6 Monachus ingrediens monasterium,si reseruat sibi bona:an valeat talis reseruatio?
7 Exheredatio post mortem filij,ꝙ sit nulla.

Sic ita scriptum. ¶ No.ĵ.in.l.si ita scriptū.
1 in princip.ꝛ ita allegatur hec lex,quod fauore † institutionis institutio facta in pluribus casibus separatis,intelligit includere illos plures insimul
2 coniunctos vno tempore. ¶ Not.in.ĵ.† regula.quod seruo per dominū heredi instituto,hereditas sine libertate

3 auferri nõ potest: nec cõtra. ☞ ita est hic casus. ¶ †No. vlterius ex eo, q̃ cum duo sunt, quorũ vnum sine altero esse non potest: vnum non potest tolli, sine altero. ꝛ ita allegat. ¶ Hoc. tertio ex eodem. §. quod cum duo sunt, quorũ vnũ sine altero tolli non potest: si vnum solum sit sublatũ, sublatio est ipso iure nulla. ¶ No. in. §. fi. quod exheredatio filij, si eius effectus dirigatur post mortem filij: est ipso iure nulla. Ita est casus hic. ¶ No. ex eodem, quod exheredatio filij nulla: non priuat filium ad petẽdum bonorum possessi. Contra tabu. liberti paterni. Tu vides hic primo, q̃ dispositio includens plures ꝛc. vt est casus hic. ¶ Sed
4 † quid in legato vel fideicommisso testato: legat Titie, si nascetur filius vel filia: modo nascuntur filius ꝛ filia ad inuicem: nunquid debebit habere totam hereditatem Bartol. declarat plene istam legem. in. l. cum auus. ff. de conditio. et demonstratio. Et ratio est: quod non habet locum in legatis: quia cessat ratio istius litere. Tu scis, q̃ testamẽtum sine herede est nullum: vt. l. proxime. ff. de his que in testamen. delen. Secundo preteritio filiorum rumpit testamentum. Ad propositum, sine legatis testamentum potest valere. Preterea licet legata sint nulla: tamen institutio remanet valida. Que est ratio, quod ius vult hic, quod dispositio separata, trahatur ad simul coniuncta. ¶ Attende† ad aliud: tu vides, quod dispositio circa
5 dispositionẽ ꝛc. Sed quid in exheredatione: testato: fecit exheredationem separatam: sed quid in coniunctis: ſ. nũquid si nascatur masculus ꝛ femina, intelligatur exheredatus: videtur q̃ non: quia aliud est in exheredatione, que tanq̃ odiosa debet restringi. l. cum quidam. ff. eodem. nihilominus teneas in exheredatione idẽ. Et ista est glo. singu. in. l. si ita. ff. de iniusto testamen. Et ratio est: quia in exheredatione regula huius legis habet locum. Ad hoc vt testamẽtum valeat, requiritur quod filius instituatur, vel exheredetur: alias si pretereatur, est nullum. l. inter ceteras. ff. eod. ꝛ per hoc sit declaratum prin. l. ¶ Ego notaui tibi. §. regula. trib⁹ modis: vt intelligas, monachus per
6 † ingressum monasterij, quicquid acquirit, acquirit monasterio: vt in authẽ. ingressi. C. de sacrosan. bic quod monachus proprium habeat: nõ potest induci hic, quod ipse desinat esse monachus. Pone q̃ monachus intrat monasterium saluo iure, quod volunt sibi reseruare bona: nũ quid valeat hoc: dic q̃ non. Ita est casus hic. Et est casus hic illius questionis, quam tactaui anno preterito in. l. si ita stipulatus. de verbo. oblig. ad declarationem. §. fi. Exheredatio filij antequam adeatur hereditas per heredẽ institutum, non censetur valida. l. si patronus. ꝛ. l. filius. §. cum exheredatio. ff. de contra tabu. ¶ Dicit hic † text. q̃
7 exheredatio filij, que fit post mortem filij, est nulla: q̃ reliquum vite remanet preteritus. Titius fit heres post mortem filij mei ista exheredatio est nulla: quia ipsa exheredatio non sumpsit vires, nisi post mortem ipsius filij: mors omnia solvit. §. deinceps. in authen. de nupt.

Summarium.

1 ☞ Exheredatio filij facta eius fauore, non producit ius querelandi.
2 Institutio facta in re certa per ius accrescendi trahit ad vniuersum: secus in exheredatione.
3 Filius, vt dicatur patri suus, ꝛ necessarius heres: necesse est quod tempore mortis non reperiatur in alterius potestate. ꝛ nu. 7.
4 Filiorum appellatione in patris dispositione: an veniant filij exheredati?
5 Jus accrescendi, quare non habeat locum in exheredatione.
Jus accrescendi, q̃ non habeat locum in confiscatione bonorum, que partim applicatur fisco, partim parti offense: si altera pars renunciat.
6 In exheredatione, an sit dare modum diminuendi?

Filij etiam hoc. ¶ Valida est exheredatio ad commodum filij tendens, que a certa parte hereditatis facta est invalida. Et vt filius dicatur patri heres, ius requirit cum nõ esse in potestate alterius tempore mortis patris. Item ꝛ existẽtis conditionis additioni adiecte. Et testamentum non rumpit natiuitate posthumi sub conditione instituti, ſ. primo
1 lio. ¶ †No. ex. l. nunc. quod exheredatio non odij causa facta, sed filij fauore, non inducit natiuitatem querele ad rumpturam testamenti. Concordat. l. filij. C. de inoffic. testa. l. cum quidam. C. de lega. ꝛ. l. cum ex filio. ff. de vulga. ꝛ pup. ta per ius accrescendi, trahit ad se vniuersum. Ad idem
2 ¶ † Ho. in. l. cum quidam. quod institutio facta in re certa per ius accrescendi, trahit ad se vniuersum. Ad idem ff. de hered. instit. l. i. §. fi ex fundo. ¶ No. ex eod. quod exheredatio facta in re certa, seu certa portione, per ius accrescendi, non trahitur ad vniuersum. ¶ Tertio no. fauores ampliandos, odia restringenda. Concordantie sunt n gl.
3 ¶ No. in. l. sub conditione. Quod ad hoc, † vt filius dicit patri suus heres ꝛ necessarius: necesse est tempore delate hereditatis, eũ non reperiri in alterius potestate. ¶ No. in eod. l. sub conditione. Quod conditio in cuius defectu posthumus non est exheredatus, non inducit ruptorem testamenti, si ante natiuitatem posthumi illa impleatur. Ita est tex. hic. ¶ An hodie in filij fauorem possit exheredatio fieri. Bar. ponit in. l. cum ex filio. ff. de vulga. ꝛ pup. ꝛ alij in. l. scimus. §. cum autem. de inoff. testamen. Ubi exheredatio est facta in fauorem filiorum, non admittitur bonorum possessio contra tabulas, ꝛ hec est vera conclusio.
4 ¶ † Nunquid appellatione filiorum per patrem facta, veniant filij exheredati: ego dico sic: q̃ aut exheredatio est facta in fauorem filij: ꝛ tali casu etiam filius exheredatus venit appellatione filiorum. Ad idem indu. l. si patronus. §. si quis non mala mẽte. ꝛ. l. Paulus respondit. la. ff. eod. titu. ꝛ. l. j. §. fi exheredati. ff. de assig. lib. ¶ Aut exheredatio fit in odium filij: ꝛ tali casu filius exheredatus app. filiorum non comprehenditur. l. Lucius. §. Titius Damam. de lega. ij. Secundo probo sic tex. in. l. Titius. ff. eod. dicit, q̃ si pater omnes filios exheredat. non cẽsetur exheredare illum, quem ignorat se habere. Et ratio est: q̃ non est verisimile, quod in generali oratione voluerit comprehendi id, quod ignorabat. Ita ꝛ in proposito. Tertio induco tex. not. in. l. si quis ita. §. fi quis cum ignoraret. ff. de testamen. tute. vnum est, quod quo ad inducendum defectum conditionis ipsi filij, quamuis odio exheredati, veniunt appellatione filiorum: vt in. l. filiusfamilias. §. cum quis. ff. de lega. j. Sm vnam lectu. glo. in. l. q̃ pacto. in fi. ff. ad Trebel. Et ratio in conditionis defectu est, quia qualecũque implementum, etiam minimum sufficit ad conditionis implementum. l. muliere. §. si quis exheredatum. ff. de condi. insti. Ad predicta facit. l. j. §. fi pater. ff. de conting. cum emancip. libe. vbi vnit exheredatum haberi pro mortuo. in. l. cum quidam. ¶ Tu vides, quod in exheredatione ius
5 † accrescendi non habet locum. Que est ratio: quia est odiosa. Et inducitur hoc, quod in penis: quia odiose non est ius iuri accrescẽdi. vnde si occisoris media pars bonorum debet applicari fisco ꝛ alia parti occisi si remenciat vna pars non est locus iuri accrescendi. Bald. allegat casum de hoc in. l. arbiter intra certum. de arbi. Alio modo potes allegare istam. l. quod in exheredationibus, nõ est dare modum diminutionis, ꝛ ita est hic casus. ¶ Ne
6 ro nunquid† in exheredatione sit dare modum diminuẽdi: dimandarie questi barbatori: in. l. sub conditione. Bt tẽdas ego dixi tibi in. l. in suis. quod ille, qui tempore mortis ascendentis tenet primum gradum descendẽtis ꝛ patrie potestatis. Or adde † aliam regulam, quod ille dicit
7 patri suus ꝛ necessarius, qui tempore hereditatis delate, nõ reperit se in potestate alterius. Ita est hic casus. Sed que est ratio? primo volo declarare quid sit hereditas delata. Hereditas delata est, cum potest apprehendi: vt. l. delata. ff. de verbo. signi. Ante conditionem nõ potest adiri. Que est ratio, quod si tempore delate hereditatis, filius reperit se in potestate alterius, non sit heres patris quia ne duobus sit insolidũ heres, ꝛ necessarius: ꝛ sic esset duobus, ꝛ hec est ratio. ¶ Attende vlterius ad quod inducitur hec. l. cum. l. sub conditione. ff. eod. hodie cum conditio est adiecta institutioni filij, illa si quodlibet inducit grauamen: reſcitur de medio. hodie sq̃ ad legitimam. l. quoniam in prioribus. l. scimus. §. cum autem. de inoffic. testamen. ꝛ in. l. cum pater. C. de insti. ꝛ substi. sub condi. fact. notatur plene in. l. suus quoq̃. de hered. insti. Et ratio:

quia non

quia non habetur p̃o nõ adiecta: quia legitimã post mortem patris accipit: vt sibi debitum: vt not. glosſ. in l. iij. C. de iuris & fac. igno. ¶ Modo quod debitor debet mihi pure, poterit ne facere, vt debeatur sub conditio. dic q̃ non. l. vero p̃ocurator. de solut. ¶ a liberalitate patris, venit omnis legitima: de alia potest facere quicquid vult pater. l. pater. C. de inoffi. testa. vnde in posse donatoris est adiicere, quod velit: vt in c. verum. de condit. appo. Ille leges habent locum in conditione adiecta institutioni iam natis: secus si sit adiecta in conditione instituti posthumi nascituri. Quoniam natiuitate pendente conditio non reiicitur de medio, etiam cum legitima. Casus est hic, & in sequenti. l. sub conditione.

Summarium.

1 ☞ Exheredatio emancipati non vitiat mutatione qualitatis persone.
2 Ueritas, q̃ preferatur fictioni, quando ambo simul concurrunt: & vtraq; est vera.
3 Successorium edictum, an habeat locũ in querela inofficiosi.
4 Natiuitas posthumi sub cõditione instituti, superueniẽs conditione pendente, rumpit testamentum.
5 Aurora et crepusculum: an dicantur de die: an vero de nocte:
6 Uerba preteriti temporis, q̃ trahuntur ad futurum fauore testamenti.
7 Filius emancipatus, large potest dici extraneus patri.

Filio, quem pater. ¶ Institutio vel exheredatio a principio rite facta, non vitiatur: licet conditio persone instituti vel exheredati varietur. Et exheredatio patris nõ porrigitur ad filium, quem sibi habere non putat. Et verbum futurum fauore institutionis & consanguinitatis, includit preteritũ.
1 h. d. vsq; ad. l. filiusfamilias miles. ¶ Not. in. l. filio † quem pater. q̃ exheredatio emancipati non vitiatur mutatione qualitatis persone. Et ita est casus hic. ¶ Mutatur enim qualitas, si emancipatus, adoptetur. ¶ No. secũdo, et ita
2 † allegatur communiter: quod cum veritas & fictio cõcurrant circa idem: & ambo sunt vera: veritas prefertur fictioni. Verum est quod filius meus emancipatus est filius meus: verum est, si adoptio facit filiũ meum ficte. ¶ Not. tertio, & ita allegatur: q̃ filius emancipatus per secutam eius a patre naturali adoptionem, non censetur de nouo patri filius datus, vel generatus: sed censetur in patriam potestatem retranslatum: & ita est casus hic. ¶ Not. in. §. si Titius. eiusdem. l. quod institutio nõ vitiatur mutat one
3 qualitatis persone institute. ¶ No. † ex co. tex. fm lectura veram, casum q̃ in querela inofficiosi non est locus edicto successorio: si pater reperiat exheredatum se, et nõ patris filius reperiat se institutum. ita est hic casus fingu. ¶ No.
4 in. l. posthuma. quod natiuitas † posthume instituto conditionaliter, pendente conditione, superueniens: rumpit testamentum, si in defectum conditionis nõ reperit se exheredatam & institutam: vt. l. si pater. C. de insti. ¶ Not. in l. Titius. casum notabilem secundum intellectum glos. q̃ exheredatio generaliter concepta, non trahitur ad filiũ, quem pater iusta credulitate motus viuere nõ credebat. ¶ No. in cad. l. in. §. Lucius. tex. ibi, eodem die albescente
5 celo &c. vnde est hic † text. q̃ aurora potius attribuit dici, q̃ nocti. Ita videtur hic tex. de homic. c. si perfodiens. dicit q̃ in maleficijs tunc dies est: cum sol super terra est. ¶ Aliqualiter tangit hic Bar. nunquid crepusculũ plus attribuatur nocti, quam diei: ista est vtilis materia ad statuta loquẽntia de nocte: ego tractaui plene in. l. j. §. j. Bar. in. l. qui duos. de manumi. testa. conſyderat tex. vinẽs mouitur. conſyderat in eo, qui quãdo moritur, est inter diem
6 & noctem. ¶ No. vlterius ex † isto tex. fingu. q̃ iusta credulitas testatoris vna cum fauore, quem dat lex institutioni, verba futuri temporis ad preteritum facit extendi. Et dubium est in hac lege. Quia quando facit pater exheredationem de filio: vt de emancipato: q̃ minus solent patres diligere filios emãcipatos, q̃ naturales. Cum ergo fecit exheredationem de illo, vt de suo: cum postea adoptat. ille amor iam defectus videtur reintegrari, & in consequentiam exheredatio reuocatur. Et in simili videmus in legato: q̃ si legatarius est inimicus meus, reuocat legatũ: & si efficieris amicus meus reintegratur. Cessante causa cessat etiam effectus. l. qõ si iterum. §. de adi. leg. Dubiũ pote
7 rat etiam esse in hac lege, filius † emancipatus a patre largo sumpto vocabulo dicitur extraneus: & qui non est sub potestate mea, extraneus mihi est. l. vnica. §. extraneum. C. de rei vxo. act. Exheredatio non est aliud, q̃ ab hereditate priuatio. Omnis priuatio presupponit habitum in. l. decet. de verb. oblig. extraneus nullum ius habet in hereditate mea: si ego primo extraneum, primo cuĩ inepte: q̃ est mihi extraneus. Dicebant etiam discipuli Papiniani, si ille extraneus, quem ego arrogani: & transeat in potestatẽ mei: si, exheredo, exheredatio est nulla. Casus est in l. non putauit. §. si quis. j. de contratab. merito ergo Papinianus declarans eos condidit istam legem, & dicit, qõ ille. §. si quis extraneo. capiatur largo sumpto vocabulo: q̃ non erant cõsanguinei ipsi testatori. Tu nunq̃ poteris facere, q̃ ille qui est tuus filius, non sit tuus filius. l. abdicatio. de pa. po. & l. iura sanguinis. Et ex his concludo, primo, q̃ extraneus exheredatus penitus extraneus testatori exheredati: si post exheredationem in potestatem exheredantis transeat: per adoptionem suam, exheredationẽ dicit nullam. tex. est in. l. nõ putauit. §. si quis emancipatũ. j. de contratab. ¶ Secundo concludo, q̃ filius emancipatus exheredatus, si post emancipationem retransferatur in potestatem patris: exheredationem suam nõ potest dicere nullam. Ita est casus hic.

Summarium.

1 ☞ Exheredatio, que non potest confirmari aditione, est ipso iure nulla: secus si adiri potest ex eo testamẽto hereditas: quia valet.
2 Modi rumpendi testamẽtum a principio validum quatuor.
3 Mutatio qualitatis persone institute, vel exheredate, nõ inducit inualiditatem institutionis, vel exheredationis.
4 Testamentum in quo filius reperitur solus institutus heres sub conditione casuali, & in eius defectum exheredatus: quando sit nullum:

Filiusfamilias. ¶ Filius miles exheredari potest, vt paganus. Et exheredatio filiũ que non potest confirmari aditione, facit testamentum patris nullum. Et ideo ei ab intestato succeditur: secus si confirmari possit. Et filius qui auo mortuo recidit in patris potestatem, si se reperit institutum vel exheredatum, testamentum paternum non rumpit. h. d. vsq; ad §. si quis ex naturali. l. filius a patre. ¶ No. in. l. filiusfamilias miles. quod quo ad exheredationẽ idem iuris est de filio milite, q̃ de pagano. ¶ No. in. l. posthumum. ita instituti posse posthumũ alienum. i. ex alio generatum: nec habet esse sub potestate mea. Declara hoc, vt dixi in. l. si quis posthumos. ff. eo. in. l. filius a patre. Istas duas regulas
1 q̃ † exheredatio que nõ potest recipere confirmationem sui ex aditiõe, est ipso iure nulla. Ita est hic casus. Ad idẽ l. filium. ver. sed cum exheredatio. j. de contrata. l. si patronus. §. ex testamento. j. de bo. lib. ¶ No. aliam regulam, q̃ ea exheredatio est valida. que potest recipere cõfirmationem ex eo testamento, in quo reperitur facta ipsa exhere-
2 datio in. §. filiusfamilias. ¶ Not. magistraliter † quatuor modos rupture testamẽti a principio validi. ¶ Primus est, si post illud factum adoptet testator in filiũ illũ, qui reperit se preteritum. ¶ Secundus est natiuitas posthumi superueniens preteritum reperientis se, inducit ruptura testamenti. ¶ Tertius modus est: cum gradus descendẽtium secundus, subintrat gradum descẽdentium primũ. hoc est filiorum. ¶ Quartus est, reincidentia in potestatem patris legitimi & naturalis. ¶ Secundo no. q̃ † mu-
3 tatio qualitatis persone institute, vel exheredate: non inducit inualiditatẽ institutionis vel exheredationis. Ita
4 est casus hic & in. l. filio quem pater. ff. codẽ. tu vides † q̃ si

filius sit institutus heres solus sub conditione casuali: in eius defectum exheredatus: q̃ si moriatur conditione adimpleta. testamentum dicitur nullum. ℂ Opponitur de.l.fi. ff. de condi. insti. ⁊.l.si pater. C. de instit. hic dicitur contrarium: ergo male. Sed solue primo: q̃ est invalidum testamentum, si eueniat conditio adiecta institutioni filio viuẽte: finautem non eueniat filio viuente, testamẽtum est nullum. ℂ Concludo primo, q̃ testamẽtum, in quo filius reperitur institutus heres solus sub conditione casuali, et in eius defectum exheredatus: est validum: si cõditio eueniat filio viuente. Et ita est text. in.l.fi. de condi. insti. C. de insti. l.si pater. Secunda conclusio hec esse potest, quod testamẽtum in quo filius reperitur solus institutus sub conditione casuali, ⁊ in eius defectum exheredatus: est nullũ si conditio institutioni adiecta, non fuerit impleta, eo viuente. Et ita est hic casus.

Summarium.

1 ☞ Institutio vel exheredatio limitata, q̃ limitatum parit effectum.
2 Posthumus ex ea que de presenti vxor esse non potest: quando instituí possit?
3 Preteritio patris facta de filio in potestate, quod reddit testamentum patris nullum: secus si est in alterius potestate.
4 Exheredatus, qõ non contratabulat beneficio preteriti.
5 Emancipatus ⁊ suus succedunt ab intestato patri equaliter, testamento existente nullo preteritione filij.

Si quis ex certa. ℂ Instituto posthumorum ex vxore certa nasciturorum, non includit natos ex alia. Et potest quis instituere posthumum ex ea, que sibi vxor esse nõ potest de presenti: si honesta spes sit, quod esse possit in futurum. Et ad validitatem testamenti, requiritur institutio vel exheredatio filij, cuius preteritio, si est apud hostes non irritat testamentum: ⁊ exheredatus non contratabulat beneficio preteriti. hoc .d. totus titulus excepta.l.
1 Gallus. ℂ † No. in. ff. si quis ex certa. Quod limitata institutio, seu exheredatio limitatum parit effectum. ⁊ ita allegatur ad idem. ff. de acquir. rer. do. l. in agris. ff. de pact. l. si
2 vnus. ff. ante omnia. ℂ † No. in. ff. si quis eo tempore. institui posse posthumum ex ea, que tempore posthumi nõ potest esse vxor: tamen honesta spes haberi est, eam habere in vxorem in futurum. ℂ No. in. l. inter cetera. de formali solennitate testamenti esse institutionem seu exheredationem. Ita est tex. ibi: ad idẽ. l. Gallus. ff. in omnibus.
3 ℂ † No. in eo. qõ preteritio filij in potestate reddit testamentum paternũ nullum ipso iure. Ita est ibi tex. ℂ No. in. l. cum apud hostes. quod preteritio filij, qui est in potestate alterius, ꝑ patris: q̃ hostium non inducit nullitatẽ paterni testamenti. Ita est casus hic: ⁊ ita continuo allegatur. Ad idem. ff. cod. l. filius a patre. ff. si. ℂ No. in. l. si fi-
4 lio. vel si. † hic tex. qõ exheredatus non contratabulat beneficio preteriti. Ita est casus hic. Ad idem. ff. de contrata bu. l. si post mortẽ. ff. exheredati. ⁊. ff. liberi. ℂ No. vlterius, qõ propter preteritionem filij in potestate, filius emancipatus exheredatus absq̃ eo, qõ testamentũ rumpat, per querelam inofficiosi, succedit patri ab intestato. Ita est
5 hic tex. ℂ No. vlterius, † qõ emancipatus ⁊ suus de iure ciuili, succedit patri ab intestato equaliter: cum testamentum paternum nullum est preteritione filij. Ita est hic casus. Quid autem aliàs: vide. l. meminimus. C. de leg. her. ⁊. ff. emancipati. insti. de hered. que ab intesta. defer.

Summarium.

1 ☞ Posthumus alienus, qui post mortem aui, est futurus suus: licet non tẽpore testamẽti potest heres institui.

Gallus. ℂ Ex prouisione Halli ne rũpant testamẽta preteritione nepotũ, introductũ est: vt posthumi alieni, q̃ futuri sunt sui post mortẽ testatoris instituí possint.
1 h. d. ℂ No. ex isto † tex. posthumũ alienũ, q̃ post mortẽ aui sit futurus heres suus: licet nõ tẽpore testamẽti posse heredem instituí. Ad idem. l. pe. ff. de leg. i. Et in hoc corrigit dispositio legis. xij. tab. relata in. ff. posthumo. ⁊ in. ff. posthumus. insti. de leg. ⁊ in. ff. nam si alienus. insti. de ho. post. Pro opi. Bart. in hac lege est casus in. l. cum testamento. ff. hec verba. ff. de hered. insti.

Summarium.

1 ☞ Gaudent breuitate moderni.
Frustra fit per plura, quod fieri potest per pauciora.
2 Verba quantuncunq̃ simpliciter prolata, q̃ referri debent ad iuris intellectum.
3 Actus presumitur fieri, vt de iure potest.
Verbum, instituo, quãdoq̃ ponitur pro substituo.
4 Verbum, substituo, simpliciter prolatum, q̃ in dubio cõprehendat substitutionem vulgarem.
5 Copula, quod non copulet pariter, si resultaret iuri contrarius effectus.
6 Substitutio vulgaris, quod possit fieri verbis affirmatiuis.

Quidam recte. ℂ Etiam si nepos substituatur simpliciter, intelligitur substitutus secũdum cõsiliũ Halli. h. d. ℂ No. Hallum hic reprehẽdi de superfluitate verborum: ⁊ ideo
1 text. hunc allegamus † ad id vulgare: gaudent breuitate moderni. Frustra fit per plura: quod potest fieri per pauciora. l. amplioremẽ. ff. in refutatoriis. C. de app. ℂ No. ij. in his que sunt iuris, antiquiores reprehendi posse per iu-
2 niores. l. iij. de condi. ob cau. cum si. ℂ † No. iij. verba, quãuis simpliciter prolata, referri ad iuris intellectũ. l. dãni. versi. ⁊ quod in stipula. ff. de dam. infec. l. si legati. ff. de leg. i. l. i. ff. hec stipulatio. ⁊. ff. bellissime. ff. vt leg. no. ca. ℂ No. iij.
3 Et † ita allegamus, q̃ quis presumit actum suum facere, prout de iure potest. Ad idem. ff. pro socio. merito. ℂ Not. ex eo. iũcta gl. q̃ verbũ, instituo, quãdoq̃ ponit pro substi-
4 tuo. ℂ No. v. iuncta eadem, † q̃ verbũ, substituo, simpliciter sine aliqua qualitate prolatum, in dubio comprehẽdit stipulationem vulgarem tantum. Ad idem. C. de ber. insti. l. fi. ℂ † No. fin. aliũ intellectũ gl. ex eodẽ, q̃ licet de natura copule sit omnino pariter copulare. l. si duobus. de leg. j. ⁊. l. vna. ff. is ita q̃. de cad. tol. Fallit, vbi ex pari copulatione resultaret iuri cõtrarius intellectus. ℂ Not. ex eo
6 † subst. vulgarem posse fieri verbis affirmatiuis, etiam si nullum precedat verbum negatiuum. Ita est hic casus.

Idem credendum. ℂ Superẽ reprehendit Hallus de superfluitate circa verba: hic vero reprehendit de defectu decisionis circa personas. h. d. ⁊ non potest aliter congrue summari. ℂ Not. institutionem seu substitutionem pronepotis, ita per prouium testantem fieri debere: quemadmodum Hallus dicit fieri institutionem seu substitutionẽ nepotis.

Summarium.

1 ☞ Substitutio pronepotis rumpitur eoipso, quod auo agnascitur.
2 Substitutio vulgaris, quod non operetur institutionem illius cui fit.

Ita sane. ℂ Substitutio facta de pronepote, rumpitur si prius decedat auo viuente filius ℭ nepos preteritus. Vel sic fm aliũ intellectum: substitutio pronepotis rumpitur, si post mortem proaui decedente filio, superuinit nepos. h. d. ℂ Not. ex isto tex.
1 id est, † substitutionem pronepotis rũpi eoipso, q̃ nepos proauo agnascitur, id est, suus efficitur heres: ⁊ se preteri-
2 tum reperit. ℂ No. secũdo, † quod substitutio vulgaris, non facit videri institutum illum, cui fit substitutio: ⁊ hoc est hic ex eo: quia ex prouisione Halli, non poterat testator etiam si voluisset expresse instituere nepotem, qui nascebatur auo viuente ex filio, qui tamen tempore testamẽti conditi

ti conditi non poterat dici suus,co: q; tunc filius viuens cum precedebat:vt probatur in.ℊ.posthumo.insti.de leg.

Summarium.

1 ☞ Mors naturalis,⁊ ciuilis quo ad effectum substitutionis vulgaris equiparantur.
Deportatio equiparatur morti.
2 Emancipatio quo ad effectum suitatis morti equiparat. Nec refert quid ex equipollentibus fiat.

Et quid si tantum. ¶ Verbū,mortis, absolute positum comprehendit omnem casum,per quem institutus de medio tollitur:⁊ substitutus agnascit.b.d.vel sic. Substitutio vulgaris concepta in vnum casum contemplatione suitatis,comprehēdit omnem alium casum,per quem eadem suitatis qualitas in substituto representatur.b.d.
1 ⁊ est not.tex. ¶ No.mortem † ciuilem ⁊ naturalem quo ad effectum vulgaris substitutionis equiparari. ¶ No.secūdo deportatum equiparari mortuo.ad idem.ℐ.de contra-
2 hahu.l.j.in fin. ¶ No. † tertio emancipationē,quo ad sublationem suitatis equiparari morti. ¶ Not.vltimo,ꝙ non refert,quid ex equipollentibus fiat.Ad idem.ℐ.ad Trebellia.l.mulier.cum si.

Summarium.

1 ☞ Mors ficta equiparatur vere quo ad Halli prouisionem.
2 Publice interest vltimas voluntates non rumpi.

Quid si is. ¶ Addit ad prouisionem Halli, quid cum filius,ex quo nepos nasci sperat,est apud hostes:quomodo tunc per auum nepos instituendus sit? Item quid cum apud hostes sunt filius ⁊ nepos,ex quo speratur nasci pronepos:quomodo tunc per auum cōcipi debeat pronepotis substitutio.b.d.
1 ¶ No.ex isto tex. † duo:primo,ꝙ quo ad prouisionē Halli mors ficta equiparatur vere.Ad idē.ℨ.ℊ.proxi. ¶ Not.
2 † secundo in huiusmodi vtilitate:vtilitati puplice expedire morientium vltimas voluntates non rumpi.Ad idē.ℐ. quemadmo. testa.aper.l.vel legare.

Summarium.

1 ☞ Effectum,si habemus,non curamus de modo.

Si eius qui filium. ¶ Die Scevola tradit quandam breuem formam et generalem, per quam prouidet, ne testamentum rumpi possit natiuitate preteritorum:et nepos natus ex vxore pregnante,ea in captiuitate existente,viuo auo ⁊ patre,reuersus post mortē vtriusqꝫ, si se instituū reperiat:testamentū non rumpit.b.d.vna cum.ℊ.
1 seq. ¶ No.ex.ℊ.si eius.vnum † ad quod semper alleglak.l. qō nō curamus de modo,cum habemus effectū.Ad idē ℐ.de acqui.here.l.qō si dubitet.de ver.obl.l.cum seruus.cū si.Allegatur ⁊ secūdo sic,qō cū quis potest facere actū ex capite duplici,non curatur ex quo capite illum faciat.

Summarium.

1 ☞ Negans aliquid recte factū,non cōfitetur id factum.
2 Variatio qualitatis persone substitute,non vitiat substitutionem.
3 Exheredatio post mortem,ꝙ sit inualida.
4 Preteritio filij existentis apud hostes,licet decedat:non inducit rupturam testamenti.

Forsitan. ¶ Valida est in casu Halli substitutio pronepotis,quāuis nepos preteriatur,si ipse filio aui viuēte moriak.Itē ⁊ est similiter valida pronepotis substitutio,qui apud hostes natus est, viuo patre suo,⁊ nepote:si tamē post mortē ciusdē,⁊ proaui reuertatur.Itē valida est substitutio ciusdē apud hostes existentis a proauo adoptati,ex speciali beneficio principis:si post mortem omniū reuertatur.Et ad validitatem testamenti consyderato presenti statu: licet sit necessaria institutio,vel exheredatio existentiū in gradu primo descendentie: non tamen in gradu existentiū secundo.b.d. vsqꝫ ad.ℊ.nunc de lege. ¶ No.ℐ.in.ℊ.forsitan.in ver.non recte.fm vnū intellectū.ꝙ etiam nihil factū:dicitur non re-
1 cte factum.Unde est † argumentum,ꝙ quis aliqs neget quid recte factū:non tamen videtur fateri illud esse factū. Et in hoc est iste tex.not. ¶ No.secundo ex eodē,ꝙ preteritio gradus secundi decedentis ante gradum primū,institutū,non inducit rupturam testamenti. ¶ No. ex eodē
2 tertio,ꝙ † variatio qualitatis contingens in persona heredis substituti:puta:q; de libero subsyciak testatoris potestati:non inducit vitiū substitutionis. Ad idē.ℨ.co.l.filio quem pater. ¶ Not.in.ℊ.in omnibus.ꝙ ad hoc,vt valeat testamentū:necesse est primum gradum descendentie heredem instituere in certa quota:ergo consequenter tēpore Scevole,non valebit testamentum si institnebatur filius:puta in re certa:licet hodie secus:quia agit ad legi-
3 time supplementum. ¶ † No.ex eodem secundo, exheredationem filij directam,post eius mortem, esse inualidā. Ad idem.ℨ.co.l.si ita scriptum.ℊ.fi. ¶ Not.ex eodem ter-
4 tio † preteritionē filij,qui est apud hostes, si sibi decedat: non inducere ruptionem testamenti.Ad idem.ℐ.co.l.pe. ¶ No.ex eodem quarto absqꝫ metu nullitatis testamēti preteriri posse per testatorem gradum secundum ⁊ vlteriorem:cum est ad primum institutus.

Nunc de lege. ¶ Supra Hallus consuluit,ne rūpantur testamenta per superuenientem natiuitatem nepotum,seu pronepotum post mortē aui ⁊ proaui:nunc Uelleius cōsulit dādo modū,ne rumpat testamentū per superuenientē natiuitatem nepotis,seu pronepotis viuente auo,vel proauo. b.d.vsqꝫ ad.ℊ.etiam. ¶ No.ex isto tex.nepotē auo viuenti nasciturum,heredem instituī posse:ꝙuis si tempore testamenti nasceretur,non nasceretur suus:vnde.l.Uelleia. de rogat legi.giij.tabularū in boc.ſ.vt nepotem ponito,qō tēpore testamēti non nascituri sui possit auus instituere:si tamen:cum eo viuente nascitur,suus nascitur,puta: quia filius tenens primū gradum,filius sublatus sit de medio.

Etiam si parente. ¶ Supra positum est primū.l. Uelleie caput,per quod prouidetur,ne testamenta rumpant nati uitate nepotum cueniente viuis auis: post mortē tamen filiorū:hic ponit secundū,per qō prouidet,ne testamenta ascendentiū rumpātur natiuitate nepotū,seu pronepotū cueniente viuis omnib⁹ parētibus.b.d.vsqꝫ ad.ℊ.videdū.

Uidendum. ¶ Etiam ex posteriore capite. l. Uelleie validum est testamētū,in quo nepos natus ex manēte apud hostes:⁊ ibi post mortē aui decedente se institutum reperit.b.d. ¶ Not.ex isto tex.ꝙ cum lex se ad determinatū tempus non restringit momentanea cadit circa actum illum restrictio tēporis facienda per hominem.Ad idem.ℐ.de bo.autho.iudi. possid.l.in venditione.ℊ.de tempore.⁊ melius.ℨ.de vent. inspic.l.j.ℊ.meminisse. ¶ Not.secundo,quo ad secundum caput legis Uelleie:non referre,an existens suus desinat esse suus testatore viuente,an post eius mortem:quia quo modocunqꝫ ille,qui post eum suus esse incipit,si se institutum reperit,testamentum nō rumpit:imo ex eo succedit. ¶ Not.tertio,quod per natiuitatem sui heredis sequens in gradu incipit esse suus:non tamē totaliter donec suus captus apud hostes viuat:quia cum ille ex toto omnino non perdiderit suitatem propter spem reuersionis: ergo sequens non est omnino eādem suitatem infallibiliter ingressus:sed eo apud hostes mortuo censebitur omnino,⁊ totaliter immediate post captiuitatē incepisse fore suus: quia cessat vel extinanita est spes reuersionis.

Ille casus. ¶ Ex prouisione Juliani inductum est:vt posthumus alienus tempore testamenti, etiam si non nascatur suus, institutus possit, si postea suus efficiatur, succedere in locum mortui.hoc dicit.

¶ De iniusto, rupto, & irri. testamen. Rub.

Summarium.

1 ¶ Preteritio filij in potestate reddit testamentum nullum.
2 Testamentum ab initio validum, q̃ rumpatur agnatione filij heredis, qui se reperit preteritum.
3 Testamentum validum deducitur ad irritum, non secuta aditione.
Aditio hereditatis est vltima confirmatio testamenti.
4 Testamentum precedens, quod rumpatur per sequens.
5 Testamentum secundum cõditum iure militari, q̃ rumpit primum factum iure communi.
6 Testamentum secundum imperfectum ratione solennitatis, in quo sint instituti venientes ab intestato, rumpit primum: licet omni iure perfectum.

Testamentum. ¶ Testamentum tunc proprie irritum dicitur: cum filius in potestate preteritus reperitur: vel ex eodem hereditas non adit. Tunc autem rũpi dicitur, cũ heres suus agnascitur: vel cum posterius testamentum rite perfectum est: quoniam alias non rumpitur prius, nisi id posterius factum sit iure militari: vel in eo instituti reperiantur venientes ab intestato. b. d. cum. l. seq. ¶ Not. nullum † esse testamentum preteritione filij in potestate. Ad idem. ff. tit. j. l. inter cetera. & seq. cum fi. ¶ No. secundo testamentum ab initio † validum ex postfacto rumpi agnatione filij heredis, qui se reperit preteritum. Ad idem. j. co. l. posthumorum. cum fi. Et ne hoc cõtingeret facta est tota. l. Gallus. ff. titul. j. que prouidet dando formam instituendi, vel exheredandi eos, qui in suitate sperantur agnasci. ¶ Not. † tertio non secuta aditione hereditatis ex testamento valido, illud deduci ad causam irriti. Ad idẽ. ff. de testa. tut. l. si nemo. j. de reg. iu. l. si nemo. cum fi. Et hinc est, q̃ dicitur hereditatis aditionem esse vltimam testamenti cõfirmationem. j. de stipu. ser. l. si seruus Mdeuij & castrensis peculij. Quoniam precedens eius confirmatio est testatoris mors. de celebra. miss. c. cum Mdarthe. ¶ No. ex. l. iij. omne † testamentum prius rumpi per posterius existens validum: quoniam vltima voluntas ambulatoria est vsq̃ ad mortem. Et ideo subsequens valida semper rumpit precedentem. j. de adi. lega. l. quod si iterum. xiiij. qõ. ij. vltima voluntas. Nemo enim sibi legem imponere potest eam. s. vt a pretore sibi recedere non liceat vltima voluntate. de leg. iij. l. si quis in prin. testa. Liberũ enim omni modo esse debet, quod iterum non redit in arbitrium. C. de fac. san. l. j. ¶ No. ex † eadem. ij. quod testamentum secundum factum iure militari, & sic defectiuum in solennitate requisita in iure communi, rumpit testamentũ primum compositum iure communi. ¶ † No. tertio ex eadem, quod testamentum secundum quamuis imperfectum ratione deficientis solennitatis, fauore venientium ab intestato, qui in eo reperiuntur instituti: rumpit testamentũ primũ q̃uis omni iure perfectum. Et in hoc est iste text. not. Ad idem j. de contra. tab. l. si duobus. ff. si prius. C. de testa. l. hac consultissima. ff. si quis autem. Quod tamen declara, vt habet ff. tit. proxi. l. si filius eius, qui in potestate.

Summarium.

1 ¶ Exheredatio etiam in posthumo est nominatim fienda: ne ex preteritione superueniente natiuitate, cõtingat ruptura. & hodie hec corrigitur.
2 Posthumus proprie dicitur, qui post mortem testatoris nascitur.
3 Preteritio posthumi rumpit testamentum: tunc cum nascitur.
4 Testamentum primum rumpitur per secundum validũ: licet postea inualidetur.
5 Res, que nõ habet proprium nomẽ, si exprimitur sub nomine sui generis, dicitur nominatim exprimi.
6 Testamentum, licet dicatur indiuiduum: tamẽ vna pars potest esse valida, altera non.

Posthumi. ¶ Ne agnatione posthumi per virilem sexũ nascituri, si reperiat se preteritum cõtingat testamentum rũpi, pariter de eo fieri debet exheredatio: vt de iam nato. Et ille vere posthumus est, qui post mortem nascitur testatoris. Et preteritio filij in potestate inducit nullitatem testamenti statim: preteritio vero posthumi, tũc cum nascitur, inducit rupturam. Et ruptura testamenti primi inducta per testamentum secundum ab initio validum, durat etiam si secũdi validitas postea deficiat. Et natiuitas posthumi preteriti inducit rupturam testamenti in eo gradu, a quo reperit se preteritum: non autem in eo a quo se reperit exheredatum. b. d. vsq̃ 1 ad. l. nam & si sub condition. ¶ † No. exheredationem nominatim, ita debere fieri in posthumo, ne ex preteritione superueniente natiuitate contingat ruptura: sicut in iam nato. Ad idem. C. de lib. preter. l. fi. quod tamen hodie est correctum: cum posthumus exheredari non possit: vt. l. si quis in suo. ff. legis. C. de inoffi. testa. Et ideo ne contingat ruptura ex preteritione debet fieri institutio in ꝛta pෝnionem Galli & Uellei: de qua in. l. Gallus. ¶ † No. in ver. posthumos. Illos proprie posthumos dici, qui post mortem testatoris nascũtur. de quo dic, vt in. l. Gallus. in prin. 3 ff. ti. j. ¶ No. ex ver. † ex his apparet. preteritione filij iam nati inducit nullitatem testamenti statim: preteritione vero posthumi, non, nisi tunc cum nascitur. Ad idem. C. de 4 cõtra. tabu. l. posthumo. cum fi. ¶ † No. in. ff. sed & si filiꝫ. testamentum primum rumpi per secundum ab initio validum. l. ex postfacto. cuius validitas deficiat. Ad idem. j. 5 co. l. cũ in secũdo. ¶ † No. in ver. sed & si ita dixerit. qõ res non habens proprium nomen sibi soli cõueniens, dicitur nominatim exprimi: cũ exprimitur sub nomine sui generis. Quod nota ad declarationem. l. j. & ii. ff. titu. proxi. 6 ¶ † No. in. ff. licet autem. Natiuitate posthumi preteriti rũpi solum gradum secũdum, a quo se reperit exheredatũ: cum quo ad illum sit seruata iuris solennitas in testamentis conficiendis, mandans filios debere instituꝰ vel exheredari: vt. ff. co. ti. prox. l. inter cetera. & sic patet q̃ q̃uis testamentum sit quid indiuiduum: vt. l. beredes palã. ff. vno contextu. ff. de testa. & l. cum antiquitas. C. co. ti. tamen potest eius pars esse valida altera existente inualida: & sic fallit illa in regula, q̃ in indiuiduis vtile per inutile vitiat.

Summarium.

1 ¶ Rumpi, q̃ possit, quod est in spe: licet non sit in re.
2 Id quod non est, rumpi non potest.
Ruptum semel non potest amplius rumpi.
Priuatio presupponit habitum.
3 Preteritio posthumi a gradu primo, q̃ inualidat testamentum, nedum in primo, sed etiam in secundo gradu: secus in filio nato: vt ibi.

Nam & si sub cõditiõe. ¶ Posthumus preteritus cum nascitur rumpit gradum, & spem gradus, a quo se preteritũ reperit. Et id qõ ab eo dependet: licet id qõ non est re, nec spe, rumpi non possit. b. d. ¶ No. i. † & ita communiter allegatur, rumpi posse qõ est in spe: licet nondũ sit in re. Ad idem. ff. vsufruc. quemadmo. ca. Liij. ff. desinere. ¶ Not. ij. 2 † in ver. post defectum. & ita semper allegatur, q̃ id quod non est: rumpi non potest. Allegatur & secundo, q̃ ruptũ semel, non potest rumpi amplius. ¶ Item & tertio, quod priuatio presupponit habitum: de quo dic, vt plene no. de 3 ver. obl. l. decem. ¶ No. iij. q̃ † q̃uis preteritio posthumi a gradu secundo non inducat rupturam testamenti in gradu primo, a quo reperit se exheredatum: vt. ff. co. Liij. ff. fi. tamen preteritio posthumi a gradu primo inducit nõ solum inualiditatem gradus illius primi, sed etiam secundi, a quo se reperit exheredatũ. Unde vtroq̃ exclusõ ipse hereditatem parentis capit iure intestati. Et hoc est qõ text. hic dicit, q̃ posthumus rumpendo gradum primũ,

sibi locũ

sibi locum facit,non autem gradui sequenti. ¶No.ex eadem, secus esse in filio iam nato:quoniam quis eius preteritio inducat nullitatem gradus primi,a quo est preteritus:tamen non gradus secundi,qui est validus co:qrab illo se reperit exheredatum.Et rationem diuersitatis ponit glo.in.l.iij.§.fin.ff.tit.proximo.vbi est similis casus.

Summarium.

1 ☞Nepos,quem pater precedit,non est instituēdus nec exheredādus.Et si est preteritus,& eius pater exheredatus per hoc testamentum non rumpitur.
2 Proximus ab intestato dicitur, quem tempore destitutionis testamenti nullus precedit.
3 Nepos natus post mortem aui,illi succedit ab intestato,si ante conceptus erat.
4 Decedens in captiuitate habetur,ac si in humanis non fuisset.
5 Preteritio nepotis nati ex filio captiuo,& in captiuitate mortuo:inducit rupturam testamenti auiti.
6 Ius postliminij, quod etiam concedatur partui apud hostes nato.
7 Desinentia primi gradus descendentium in potestate,qꝫ inducit suitatem in secundo gradu.
8 Patria potestas,qꝫ perdāt captiuitate,morte,vel pena.

Si quis filio exhered.

¶Nepos preteritus ita demum rumpit testamentum,si tempore mortis aui cum filius non precedat vere vel ficte:ab intestato vero succedit, vt suus: si tempore quo testamentum destituitur,proximus reperitur:& si in vita aui fuerit cōceptus.h.d. vsqꝫ ad.§.irritū.

1 ¶No.j.necessariā†non esse institutionē,seu exheredationem nepotis, quem tempore mortis aui precedit filius, non requiri ad validitatem testamenti.Ad idem.ff.tit.j.l. Hallus.§.in omnibus. ¶No.secundo preteritionem nepotis,quem tempore mortis aui precedit filius,quamuis exheredatus nō inducere rupturam testamenti. Ad idē ff.titu.j.l.si quis posthumos.§.si filium. ¶No.ex cadē tertio regulam,qꝫ ille nouiter nascēdo:qui se preteritū reperit inducit testamenti rupturam, quem tempore mortis testatoris nemo precedit in gradu descendentie. ¶No.ex
2 eadem quarto regulam,qꝫ† ille vt proximus ab intestato succedit testamento destituto,vel irritato,quem tempore destitutionis nullus precedit in gradu.Ad idem insti.de legi.agn.succeſſ.§.proximus. ¶No.ex eadem†quinto re-
3 gulam,nepotem natum post mortem aui,ita demum auo ab intestato succedere,qui tempore mortis aui cōceptus erat:quoniam si post mortem concipiatur,nullo iure succedit:neꝫ ciuili:neꝫ pretorio. Ad idē.j.vnde cogn.l.i.§.si quis proximior.ff.de suis & legi.l.Titius.§.fi.cum.l.seq.insti.de bered.que ab intesta.in.§.cum autem. ¶Not.sexto
4 in versi.†sed & si pater.qꝫ qui in captiuitate decedit in rebus humanis fuisse non creditur.Et huius est ratio:quia decedit seruus existens.seruitus autem morti equiparatur:vt.l.seruitutem.de regu.iu. ¶No.ex eodem, qꝫ suitas perdita per captiuitatem, recuperatur per reuersionem
5 iure postliminij. ¶Not.† ex eodem preteritionem nepotis nati ex filio captiuo tempore mortis aui:& in captiuitate mortuo:inducere rupturam testamēti.Et huius est ratio:quia tempore mortis aui,reperitur nepos,qui erat in vtero,tenere primum gradum descendētie & potestatis: cum eodem tēpore desijsset filius esse in potestate & suitate propter captiuitatem. ¶† No.in ver.sine autem.quod
6 etiam partui apud hostes nato ius postliminij concedi-tur. ¶No.ex eodem secundo, rupturam testamenti non inducit:imo validitatem,si heres suus intestatus,vel exheredatus reperiatur in testamento ascendentis. ¶Not.in
7 versi.† quocunqꝫ.quod propter desinentiam primi gradus descendentium in potestate,gradus secūdus subintrat suitatem:& ideo si reperitur preteritus testamentum rumpitur:secus si institutus, vel exheredatus. ¶No.ca-
8 ptiuitate,† morte,vel pena ius patrie potestatis perdi. Ad idem insti.quibus mod.ius pa.po.solui.§.si ab hostibus.cum sim.

Summarium.

1 ☞Testamentum,qꝫ irritetur maxima seu media capitis diminutione secuta.
2 Sententia priuatiua vite,qꝫ statim inducat secum executionem status,quo ad irritationem testamenti.
3 Damnato ex militari delicto,potest reseruari testamenti factio.& vide nu.5.
4 Beneficium intelligitur concessum secundum conditionem illius persone,cui conceditur.
5 Verba intelligi debent secundum qualitatem loquētis:& eius ad quem sunt relata.
6 Sentētia deportationis lata per presidem,inducit statim nullitatem testamenti:si fuit a principe confirmata: secus si a prefecto lata fuisset.
7 Judex non potest penam grauem imponere decurioni, sine principis consensu.
8 Carcer non ad penam,sed ad custodiam inuentus.
9 Testamentum illius,qui ob conscientiam criminis se occidit irritatur.
10 Collegium,qꝫ succedat illi de collegio,qui mortuus est sine cognatione.

Irritū quoqꝫ fit testamen.

¶Testamētum irritum efficitur amissione ciuitatis vel libertatis:& sententia requirens confirmationem,nō operatur effectum: nisi ex tēpore confirmationis.h.d.vsqꝫ ad
1 §.ibi autem omnes. ¶No.in.§.irritum.† Testamentū irritari ex maxima seu media capitis diminutione secuta.
2 ¶No.secundo† ex eodem sententiam vite priuatiuā trahere secum executionem status,quo ad irritationē testamenti statim:& igitur ad eam inducendam non expectari
3 executionem in corpus. ¶No.iij.ver.nisi fit forte.damnato ex militari delicto reseruari posse factionem testamenti.Ad idem.C.de testa.mili.l.mil'tibus. ¶Not.ex eodem
4 † secundo,quod beneficium intelligitur concessum secundum qualitatem eius persone: cui conceditur.Ad idem ff.de testa.mili.l.ex militari.ff.de vsu & habi.l.plenū.§.equitū.ff.de indi.l.sed & si susceperit.& hinc dicimus verba in-
5 telligi† ſm qualitatem persone loquētis,& ad quem sunt relata.Ad idem de mato.& obed.c.solite.cum si. ¶Not.in ver.qua ratione. qꝫ reseruatio factionis testamenti facta damnato,cuius testamentum alias fuisset irritū propter damnationem,inducit subsistentiā testamenti antea facti.
6 ¶No.in.§.eius† qui. Sentētiam deportationis latā per presidem non inducere statim nullitatem testamenti: sed post eius confirmationem a principe factam :secus tamē si deportationis sententia a prefecto prolata fuisset.Quoniam tunc testamentum est statim irritum.ff.de testamen. l.eius qui.§.j.ver.in insulam.Et ratio differentie colligit ex no.per glo.in.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff.de offi.presi.
7 ¶No.in ver.sed & si de decurione.†qō propter dignitatē decurionatus,pro puniēdo decurionē,vel eius filiū pena grauinon habet iudex potestatem plenam.nisi principis accedente cōsensu.De quo vide in.l.mores.§.iste fere.ff.de
8 pe. ¶No.ex† eodem positionem in carcere inductam fore,non ad penam:sed gratia custodie diligentioris. Pro quo vide,quod habetur de pe.c.q̄nis.in.vi. ¶No.ex eodem,qꝫ cum differtur executio criminosi ob aliquam causam:debet is retineri in custodia carceris eius iudicis,q
9 de crimine cognoscit. ¶No.in versi.proinde.† Irrita fore testamenta eorum,qui ob conscientiam commissi criminis se occidunt:secus si tedio vite, aut gratia iactationis, seu valetudinis aduerse impatientia. ¶Not.in fine,mor-
10 tuo fine†cognatione,qui est de corpore alicuius collegij, seu vniuersitatis:illud collegium seu vniuersitatem succedere:vnde ab eo fiscus excluditur.Ad idem.C.de here. decurionum.l.ij.

Summarium.

1 ☞Appellatio interposita a sententia lata super statu, qꝫ extinguat effectum illius sētētie.
2 Consultatio facta ad principem super executione senten-

a ¶ Executio sententie, que alias esset differenda propter euitationē tumultus popularis: vel propter enormitatē sceleris cōdemnati potest accelerari. vide Bal. in l. j. in. vj. col. v. procedo vlteriꝰ. C. ne ex del. def. Bald. in. d. l. j. in fi. C. de iur. cal. ⁊ Bal. in. c. preterea in pe. col. in prin. de off. dele. et Bal. in. l. ij. in fi. j. col. C. de sen. ex per. rec. Ad dē tñ, q̄ ad clamorem populi nullus est condēnandus. l. decurio. C. de decu. ⁊ no. gl. in. l. ad bestias. ff. de pen. ⁊ vide cūdē Lud. in suo no. de ex. ⁊ in. §. de viro. in vij. fal. in prin. et in fal. gl. versi. secūdo probatur: et vide verbum Bal. in repe. l. ij. m. ꝙ. chart. in. iij. col. ver. itē legit. ff. de iureiur. vbi videt tenere, q̄ hoc dicit habere locū in principe non in iudice.

1 Executio sententie capitalis, que aliter esset differenda, quando possit accelerari.

4 Sententia nulla non inducit status mutationem: nec testamenti irritationem.

5 Damnatio memorie post mortem facinorosi, irritat eius testamentum.

6 Testamentum irritatum captiuitate recōualescit, vel reuersione, vel morte captiui.

b ¶ Innocē. cuius dictū refert Bal. in l. quidergo. §. pena grauior. ⁊ in l. ⁊ si seuerior. de infa. ⁊ in l. obseruare. §. pficisci. in. fi. q. de off. procō. ⁊ in. c. Obertus. qui. ex cau. feu. amit. Ang. in. l. qō si nolit. §. qui assidua. de edil. edic. Mod. in. l. de pupillo. §. si quis rituos. ff. de no. ope. nuncia. Flo. cū ibi no. n. 1 Itē si obstetrix. i prin. ad. l. Gl. 2 Mod. post In 3 noc. ⁊ ibi latissime omnium. d. 4 meus in. d. c. j. de consti. Bal. etiā in. l. j. in fin. C. de 5 iur. cal. Bal. in. l. j. m. vij. col. ver. tertij dicunt. C. 6 qui accu. nō pos.

Adi autem omnes.

¶ Appellatio extinguit pronunciationem: ⁊ ideo ea pendente status condemnatorū integer manet: nec eorum testamenta irritantur. Itē sententia lata a non habente iurisditionem non inducit status mutationem: ⁊ consequenter nec testamenti irritationem. Et eorum testamenta quorum memoria est damnata post mortem, irritantur, ⁊ testamentum capti ab hostibus reconualescit iure postliminij vel fictione legis Cornelie. b. d. vsq̄ in fi. ¶ No. in. §. hi autem. q̄ † effectus sentētie status mutatiue, introductus contra irritationem testamenti, extinguitur per appellationem interpositā. Ad idem. §. de infa. l. furti. §. j. §. de testa. l. qui a latronibus. in fi. ¶ No. ex eodem secundo, q̄ ēquis dubius de statu suo presenti testari nō possit. §. de testa. l. de statu. cum fi. tamē dubius de statu futuro suo sic. ⁊ ita semper allegat. ¶ No. ex eodem † in ver. qui tamē. Quod quēadmodum appellationis pendentis interpositio extinguit effectum introductum per sentētiam: ita ⁊ ad principem super eius executionem facta consultatio. ¶ No. ex eodem in ver. si. † misi forte. q̄ executio [a] sententie, que alias veniret differenda propter euitationem tumultus popularis, ex quo sperat periculum futurum, vel propter enormitatem sceleris: cōdemnati: potest accelerari ⁊ consequēter preueniri executionis terminus. Et in hoc iste tex. est not. vnde allegatur q̄ ratione casuū emergentiū licitū est iudici, quando q̄ legis mētam transgredi. Et ad hoc allegat hunc Inno. de consti. c. j. ¶ Not. in versi. qō si quis. † ⁊ seq. sententiā nullā: puta: q̄ a non iudice suo prolatam, vel aliter: nō inducere status mutationem. Ad idē. j. de pe. l. ij. ad fi. ⁊ consequenter nec testamenti irritationē. ¶ Not. in ver. † sed ne eorū. Quod dānatio memorie post mortē facinorosi: eius testamenti irritationē inducit. ¶ † No. in ver. quatenus. qō testamentū irritatū ex subsequēti captiuitate, reconualescit ex post, reuersione iure postliminij: vel morte apud hostes subsecuta fictione legis Cornelie, que fingit apud hostes mortuū preambula hora captiuitatis: ⁊ sic liberū. Ad idē. §. de test. l. lege. ¶ No. in ver. ergo ⁊ si quis. qō ly sit sententa deportatio, in eius tamē fauorē data in integrā restitutio principis, inducit reconualescentiā testamēti, propter deportationē irritati. ¶ No. in. §. filijfamilias. qō minima capitis diminutio cōtingēs, eo: q̄ subiectus patri factus sit sui iuris: nō inducit irritationē ante facti testamēti. Quid autē ecōtra, si de libero subiectus fiat patrie potestati: an testamētū ante factū irritet: dic vt in. l. qui ex liberis. §. testamēto. j. de sec. tab. ¶ No. ex eo. q̄ filiusfamilias, quo ad testādi facultatē in castrēsi peculio, vel quasi: habet pro libero. Ad idē. C. de inoffi. testa. l. fi. cū si. Et idē etiā est quo ad ius contrahendi, seu litigādi: vt patet in. l. ij. §. ad Ædicedo. l. lex nulla. §. de iudi. ⁊ in. l. filius. ad fin. j. de dona.

Summarium.

Testamentum si irritatur in primo gradu, q̄ reconualescit in secundo.

2 Testamentū q̄ rūpatur etiā agnatione posthumi ciuilis.

3 Preteritio filij emancipati, qō non irritet testamentum ipso iure.

4 Testamentum irritatum preteritione posthumi, q̄ recōualescit de iure pretorio morte ipsius posthumi, viuo testatore. ⁊ vide in. l. posthumorum. nu. 5.

5 Testamentum in quo instituti sunt venientes ab intestato, q̄ reconualescit de iure pretorio morte filij preteriti in vita testatoris contingente.

6 Paganus, q̄ non possit decedere cum duobus testamentis simul validis.

Nam si miles.

¶ Testamentum ēquis irritatum in gradu primo incipere potest a gradu secūdo. Et agnatiōe posthumi ciuilis, sicut naturalis rumpit testamentum, quod irritum non est preteritione emancipati. Et testamentum sequens nullū nō rūpit precedens validum. Et testamentum ruptū posthumi agnatione, si decedat viuo testatore, reconualescit de iure pretorio. Et idem est si irritum est ex preteritione filij tamen: dūtamen in eo instituti sint venientes ab intestatore testamētū primū, si confirmatur per secūdū valet iure codicillorū. b. d. vsq̄ ad. l. posthumorū. ¶ No. in. l. si miles. q̄

1 † deficiente gradu primo testamenti propter defectū prius legij, remanet testamentum validū in gradu secundo. a

2 quo initiū accipit. ¶ No. in. l. certū. agnatione † posthumi ciuilis sicut ⁊ naturalis induci rupturam testamenti, si se preteritum reperiat. Ad idem. §. tit. prox. mo. l. filius a patre. §. j. ¶ † No. ex eadem. l. in. §. filia. q̄ licet preteritio filij

3 in potestate inducat irritationē testamenti ipso iure, non tamen preteritio emancipati. ¶ No. in. l. si hunc. qō secundum testamentum nullum ratione non apparentis voluntatis: ideo inducit rupturā testamēti primi validi. ¶ No.

4 † in. l. posthumus. de iure pretorio recōualescere testamētū supernenīēte morte posthumi preteriti, viuo testatore.

5 ¶ No. ex eadem in versi. idem † ⁊ circa. de equitate iuris pretorij reconualescere testamentum, in quo instituti sunt venientes ab intestato propter mortem filij preteriti in vita testatoris contingentem. Et in hoc dicitur, q̄ iste casus non est alibi: secus autem si in eo non essent instituti venētes ab intestato quomā tunc mors filij preteriti, ēquis viuo testatore contingens reconualescentiā non induceret: vt insti. de exhered. lib. circa prin. ⁊. l. si filius qui in potesta. te. §. tit. j. ⁊. l. si quis enim. §. fi. de vulga. ⁊ pup. fin vnum in-

6 tellectum. ¶ Not. † in. §. si paganus. non posse paganum decedere cum duobus testamentis, simul validis. ⁊ ita allegatur. ¶ Not. ex eodem secundo, quod si non valeat, vt testamentum, valebit vt codicillus. vnde resultat effectus quod instituti heredes in secundo censēbūtur gravati de restituendo hereditatem institutis in primo. Unde illorū primorum institutio deuoluitur in fideicommissum. Et in hoc est iste tex. notabilis, cui concordat. l. si quis priore. j. ad Trebel. ⁊. §. sed ⁊ si quis. institu. quibus modis testamenta infirmentur.

Summarium.

1 Suitas in filio, vt inducatur: requiritur patria potestas: in nepote auita.
Suitas emancipatione tollitur.

2 Sublato filio de medio, nepos incipit esse suus heres auo.

3 Exheredatio facta in casibus separatis fauore testamēti, comprehendit omnes illos simul iunctos.

4 Testamentum ruptum captinitate, quod rumpatur etiā posthumi natiuitate preteriti, etiam quo ad spem reconualescentie. ⁊ nu. 5.

Posthumorū.

¶ Filio sublato de medio nepos obtinet locū sui: ⁊ ideo testamentū rūpitur si non reperiē institutus vel exheredatus. Et cōditio hec, si nascetur, exheredationi posthumi potest adiici. Et testamentum captiui apud hostes rumpit propter superuenientem natiuitatem posthumi preteriti, adeo vt nec ius morte recōualescat. b. d. vsq̄ ad. l. cum in secundo.

1 ¶ No. q̄ ad inducendā qualitatē suitatis in herede, si sit filius: requirit patria potestas: vnde dicitur, q̄ emācipatione deficit suitas: vt. l. Gallus. §. tit. prox. in fi. Si vero sit nepos, requirit in eodē potestas auita, ⁊ exitus filij de medio per mortē: vel si viuat, per desinentiam patrie potestatis. Ad idem insti. de exhe. lib. §. posthumorum. ¶ No. ex eadē, q̄ primus gradus descendentie iunctus cum ascendentis in herede qualitatē suitatis inducit. ¶ No. ex ea-

2 dem tertio, † qō filio sublato de medio, nepos incipit esse suus heres auo: ⁊ rigit eius preteritio inducit testamenti rupturā: quare ne contingeret ita testamenta rūpi, ema-

nauit

nauit prouisio legis Velleie. de qua in. l. Gallus. consulentis hunc nepotem debere instituj vel exheredari: ne si incipiat esse suus propter exitum filij de medio, reperiens se preteritum, testamentum anitum rumpat. ¶ No. in. l. si ita facta. q exheredationi adiici potest conditio eiusdem
3 non suspensiua. ¶ No. ex eadem, † q exheredatio facta in casibus separatis fauore testamẽti, ne per preteritionem rumpatur: comprehendit illos simul iunctos, sicut ⁊ institutio: vt. ff. titu. j. l. si ita scriptum. ¶ † Not. in. l. qui vxorẽ. q testamentum ruptũ propter superuenientem captiuitatem: rumpitur etiã natiuitate posthumi preteriti, quo ad spem reconualescentie, que potest euenire beneficio legis Cornelie, vel postliminij. Et sic rũpitur, qõ est in spe respectu spei: sicut quod est in re, respectu rei. Et ita allegatur ad idẽ. ff. eo. l. nam ⁊ si sub conditione. cũ si. ¶ † No.
5 secundo, quod licet dicatur testamentum ruptum natiuitate posthumi preteriti reconualescere morte eiusdem superueniente, viuente testatore: vt. l. posthumus. ff. eod. tamẽ hoc est verum: nisi posthumus, quãuis mortuus ante mortem naturalem testatoris sit mortuus, post eiusdẽ testatoris mortem ciuilem ⁊ fictam: quoniam tunc non recõualescit testamentum. Ita est casus singu. hic limitatiuus dicte. l. posthumus.

Summarium.

1 Testamentum secundum, ex quo possibile est heredi tatem adiri: licet adita non fuerit: inducit rupturam primi: secus si non possit adiri.
2 Testamentum irritatum preteritione filij in potestate, q dicatur ruptum, etiam quo ad legata pia: si aduocat ad se hereditatem paternam: secus si abstinet ab hereditate paterna: q vires reassumit. nu. j.

Cum in secundo. ¶ Per secũdum testamentum, in quo heres institutus est pure, vel sub cõditione: rumpitur primum: nisi cõditio sit talis, per quam testamẽtum secundũ statim infirmetur. Et filio preterito relicta in testamento non debentur: nisi ipse bonis patris abstinuerit, ius suum omittẽdo.
1 h. d. cum. l. seq. ¶ † No. ex. l. cum in secundo. Hanc notabilem regulam, adquam continuo allegatur: q testamentũ secundum, ex quo possibile est hereditatem adiri: licet nõ fuerit adita: inducit rupturam primi. ¶ No. ex eadem secundo, regulam negatiuam: q ex testamento secundo, ex quo est impossibile hereditatem adiri, non inducitur ru
2 ptura primi. ¶ † No. in. l. filio preterito. q preteritione filij in potestate aduocantis ad se paternam hereditatẽ in totũ, vel pro parte: testamentum patris est irritum, etiam quo ad relicta particularia ⁊ fauorabilia, puta libertatũ. Quid autem hodie sit: dic vt in auth. ex causa. C. de liber.
3 preteri. ¶ † Not. ex eadem secundo, q taciturnitate filij preteriti abstinẽtis a paterna hereditate ex bono ⁊ equo, testamentum alias irritum vires resumit, adeo: vt in eodem relicta debeantur: institutio firma maneat, ⁊ in hoc est ista lex notabilis.

Summarium.

1 Mutatio heredis instituti: quod non irritat testamentum.
2 Substitutio irritata natiuitate posthumi a gradu substituto: rum preteriti: quomodo impediat ius accrescendi.
3 Substitutio facta de altero coherede alteri, q non impediat inter eos ius accrescendi.
4 Hereditas, q non possit adiri pendente dubitatione de viribus testamenti.
5 Incisio testamenti facta per mente captum, q non inducit eius irritationem.

Si quis heres. ¶ Adoptatio instituti non inducit rupturam testamenti. Et causa testati non trahit ad se causam intestati: vbi testator prohibuit: secus si non prohibuit. Et incisio testamenti facta per mente captum, illius irritationem non inducit. b.
1 d. vsq; in fin. titu. ¶ No. ex. l. si quis heres. Quod † mutatio heredis instituti de libero in potestatem testatoris, nõ
2 inducit irritationem testamẽti. ¶ No. in. l. si ergo. † quod quemadmodum substitutio valida facta coheredi, impedit portionem coheredis repudiantis, transire ad alium heredem per ius accrescendi: cum substitutus coheredi preferatur: vt. l. ij. ff. si duo. j. de secundum tabu. ⁊ in authẽ. hoc amplius. C. de fideicom. ita etiam ⁊ substitutio irritata per natiuitatem posthumi a gradu substitutorũ preteriti. Unde cõtingit, q etiam alter coheres a portione sua excluditur: ⁊ illa ad posthumum transitum facit. Et hoc ne resultet inconueniens hoc. s. quod priuatus pro parte testatus ⁊ pro parte intestatus decedat. contra. l. ius nostrum. cum si. j. de regu. iur. quod contingeret, si secus diceremus: vt patet: quia portio instituti repudiantis trãsiret ad posthumũ iure intestati, excluso substituto, a quo est preteritus: reliqua vero portio maneret penes coheredem adire volentem iure testati. Et cum hoc concordat. l. si posthumus, a primo. versi. ⁊ nam cum duobus. ff. titu. j.
3 ¶ No. ex eadem ex versi. † sed si ego. quod substitutio facta de altero coherede alteri, inter eos: non impedit ius accrescendi. Unde stante vtroq; gradu valido partem coheredis non adeuntis alter heres accipere poterit: vel, vt coheres per ius accrescendi: vel, vt substitutus per ius substitutionis. Et cum hoc concordat. l. si quis heres. j. de acquiren. hered. ⁊ l. testamento. C. de impub. Et ideo hoc in casu, quamuis coheres non possit iure substitutionis accipere portionem coheredis non adeũtis: quia ille gradus fuit irritatus per natiuitatem posthumi ab eo preteriti: tamen poterit accipere ius accrescendi cum institutorum gradus fuerit validus: quia ab eo posthumus exheredatus: ⁊ ius accrescendi nõ fuerit sublatum propter recip: rocã substitutionem inter coheredes factam: vt dixi.
4 ¶ No. tertio ex ver. † in prima tamen specie. Quod pendente dubitatione de viribus testamẽti, hereditas ex eo adiri non potest. Ad idem. j. de acqui. her. l. heres institutus. ⁊ l. sed ⁊ si de sua. cum si. Ita autem esse hic manifestatur: q donec viuit coheres, cui datus est substitut⁹, a quo posthumus est preteritus: dubitatur de viribus testamẽti, hoc modo: q possibile non est transire ad substitutũ: q eius gradus est irritatus per preteritionem posthumi. Nec etiã ad coheredẽ per ius accrescendi: q testator illud inter coheredes prohibuisse intelligit per dationẽ substituti. Sequit, q in ea portione succedet posthumus ab intestato: ergo etiam in alia ne resultet incõueniens, q pro parte testatus ⁊ pro parte intestatus ⁊c. Et vbi ambo heredes simul adire volunt, possunt: q de gradu institutionis eorũ non dubitatur, quo ad vires: cum ab illo sit posthumus exheredatus. Et hec est declaratio dicti tertij.
5 ¶ No. in. l. Lucius. † q incisio testamenti validi facta per mente captum, non inducit irritationem testamenti.

¶ De his que in testa. delen. Rub.

Summarium.

1 Inconsulta inductio seu deletio testamenti: quando noceat legatarijs? ⁊ nu. 1. ⁊ vide nu. 6.
Delere, inducere, ⁊ superinducere, qualiter differant: remissiue?
2 Legi posse dicitur id, q oculis corporeis percipitur.
4 Deletio consulta superueniens post totalem consummationem testamenti, quando irritet relictum?
5 Delens testamentũ inuito testatore, priuatur relicto sibi in testamento facto.
7 Testamentum nuncupatiuum, q non vitietur, quamuis eius scriptura non reperiatur.

Que in testamento. ¶ Si testamẽtum deletur a testatore ante testamenti consummationem, ⁊ consulte, relicta non valent ipso iure: si vero inconsulte, legiq; possint, valẽt: si vero de

⁊. d. meum in. d. c. j. de constit. in Ixiij. col. in fine. versic. venio. ad glo. Innocen. et Bal. in. c. ij. circa fi. ver. pone quidam latro. extra de offi. ⁊ po. ind. deleg. ⁊ idẽ in. c. j. §. iniuria. in princ. de pace iura. firmand. in vsibus feudo. et Ludo. Roma. cõsi. cccxj. Bal. in. c. ij. in fi. extra de re iudi. Bal. in cap. Rodulphus. in. ij. colũ. versi. item si statutum dicit. de rescript. ⁊ in tit. in quib. cau. feu. amit. in princip. Bal. in. l. ij. in fi. j. col. C. de sentẽ. ex pericu. reci.

leatur post consummationem, si consulte valent, sive legi possint, sive non: si autem ab herede substituto vel legatario deletum vel concisum, fuerit, condicenti denegatur
1 actio. h. d. tota. l. ¶ Not. primo, q̄ inconsulta † deletio seu inductio non nocet legatarijs: si deleta seu inducta particula legi potest. Que autem differentia sit inter delere et inducere:: super inducere vide gl. declarātem in. l. si quis libertatem. §. de peti. hered. ⁊ in. l. inductum. C. de solutio.
2 ¶ No. secūdo, ⁊† ita allegatur id dici posse legi, quod potest oculis corporalibus percipi: vnde non sufficit, q̄ solū
3 mentalibus. ¶ † Not. tertio id inconsulto deletū, qō non potest legi: si ante perfectionem testamēti delectum sit, inducere delete particule nullitatem. Et huius est ratio: q̄ facile testator potuisset secundo illud idem deletum renouare: si voluisset. Et hoc dicit tex. in versicu. sed si legi non
4 possit. ¶ No. quarto in versi. inconsulto vero. quod † incōsulta deletio superueniens post totalem consummationē testamenti, relictum non irritat, etiam si deleta particula non possit legi. Et huius est ratio: q̄ sufficit posse probari per testes. Et quia consyderandum est, q̄ testator post testamentum iam semel totaliter perfectum, non facile inducitur ad iterum disponendum: quia non possunt facile tot solemnitates, quot testamenta requirunt, adhiberi.
¶ No. generalem clausulam que in fi. testamētorum adijci solet: vt tollatur suspicio falsitatis, que alias resultaret ex deletione seu cācellatione particulari ipsius scripture, non referri ad inconsulte deleta, vel cancellata, aut etiā cir cūscripta. ¶ No. ex † eadem, in ver. ⁊ cū hereditatis. cum cui in testamento aliquid relictum est, illud inuito testatore delentem vel cancellantem primari sibi relicto, nō tanq̄ sibi censeatur ademptum per ipsam cācellationem id, qō est relictum: sed tanq̄ si a principio nihil relictum fuisset.
¶ No. in versi. † inconsulto vero. q̄ inconsulto deleta, post totalem consummationem testamenti, non intelliguntur irritari, etiam si non possint legi: quoniam satis est probari per testes. ¶ No. vltimo † in versi. quoniam si totum nō vitiari testamentum nuncupatiuum, quamuis non reperiatur eius scriptura: quoniam satis est illud per testes probari posse.

a ¶ Consiliū habere. Adde, vide Imo. in. l. custodias. in prin. de pn. iu. ⁊ Bal. in. l. solent. §. legatos. ī. de off. proconſ. ⁊ leg. ⁊ omnino eūd. in. l. nō distinguemus. §. cumquidam. ī. de arbi. § et quale possit iudex habere cum aduocatis cause consiliū. ⁊ eundem in. c. sci 6 scitat. in. ij. col. ver. ⁊ no. hic, q̄ cum sapiētib. 7 extra de reſcri. ⁊ in. l. non distinguemus. §. cū quidā. ff. de ar. ⁊ gl. illā. in aut. de tri. ⁊ semis. et adde tex. et ibi Bal. in. c. expoſuit. §. cū suffraganeis. de dila. vbi, q̄ consiliū haberi dz cum his, quos rectāgit, sed aduerte: q̄ nō loquit in iudice.

Summarium.

1 ☞ Cancellatio totalis testamenti facta ob culpā vnius regulariter, non nocet alteri. ⁊ quando nu. 3.
2 Cancellatio generalis testamenti restringitur propter causam specialem illi adiectam.
Ratio adiecta dicto illud restringit.

Cancellauerat. ¶ In dubio cancellatio restringitur ad rationem ipsi cancellationi adiectā. h. d. ¶ No. primo, † q̄ cācellatio totalis testamenti facta ob culpā vnius, regulariter ⁊ in dubio nocet illi soli. ¶ No. secundo, q̄ cancellatio † huius generalis ipsius testamenti, restringitur propter causam specialem illi adiectam. Unde si testator dicit, cancello testamentum meum totum propter istum heredem: effectus cācellationis restringitur solum ad illum: ⁊ illi nocet: non autē alijs. Et hoc est, quod dicimus, q̄ ratio adiecta dicto restringit illud. Et ita allegatur hec vna cum. l. cum pater. §. dulcissimis. de lega. ij. ¶ No. ex eadem † tertio, q̄ testator cancellans testamentum totum propter vnum, potest si vult, q̄ cancellatio culpa illius facta, noceat non solum ipsi, sed omnibus: ⁊ sic propter culpam vnius potest priuare hereditate aliū. Quod declara: vt in. l. paterfamilias testamento duos. §. de hered. insti.

Summarium.

1 ☞ Imperator in causa propria est iudex.
2 Iudex aduocatis auditis, debet ab alijs pro sentētia ferenda, consilium habere.
3 Sententia in re dubia benignior amplectitur.
4 Fiscus qui succedit in hereditate iure caduci, q̄ tenetur ad legata.
5 Cancellatio vnius scripture, q̄ non inducit in dubio alterius irritationem.

Roxime. ¶ Cācellatio institutionis inducit illius inualiditatem, nō autem legatorum, vel libertatum. Et si ex pluribus tabulis eandem voluntatem
1 continentibus, vna deleat, alia firma manet: nisi voluerit quis decedere intestat. h. d. totus tit. ¶ No. i. † ita semper allegatur, qō in causa propria Imperator est iudex. Ad idē. §. de here. insti. l. ⁊ hec Tyberius. cum si. ¶ Not. se
2 cūdo ⁊ ita † allegatur, quod aduocatos auditos iudex debet reijcere, ⁊ consequenter non cum eis, sed cū alijs pro
a ferenda sentētia consiliam habere. ¶ No. ij. regulam. q̄
3 † in re dubia benigniorem sentētiam amplecti debemus.
4 ¶ No. iij. hic † casum, fiscum ad quem hereditas iure caduci est deuoluta, teneri ad solutionem legatorum. ⁊ vt ea sius sit magis notabilis, intelligo iure caduci, id est, q̄ nemo adire volebat. ¶ No. ex eadem quinto, subsistere non posse testamentum sine institutione heredis. ¶ Not. ex. §. fi. quod fauore libertatis deletio legati eius, presumit in
5 consulta: ⁊ igitur libertati non nocua. ¶ Not. ex. l. fi. † casum not. cancellationem scripture vnius in dubio non inducere irritationem alterius, in quo reperitur idem conscriptum.

¶ De heredibus instituendis. Rub.

Summarium.

1 ☞ Testamentum regulariter initium sumit ab heredis institutione.
Verbum, debet, pro solet, vel potest.
2 Scriptura, q̄ non requiritur ad testamenti vel institutionis substantiam.
3 Testamentum validum, quando sit cum sola heredis institutione.
4 Institutio in re certa facta, q̄ alio coherede non dato, trahitur ad institutionem.
5 Oratio testamenti imperfecta, quando inducat validitatem in institutione:

Qui testatur. ¶ Testamentum ab heredis institutione plerunq̄ initium facit: licet etiam facere possit ab exheredatione quod quidem validum est sine infectione legatorum. Et institutus ex re certa alio coherede non dato, est heres in vniuerso detracta rei mētione. Et imperfecta institutio in verbis, suppletur ex mē
1 te. h. d. tota. l. ¶ Not. i. † communiter solere testamentum ab institutione heredis incipere: licet non vitietur, si hic ordo omittatur: quoniam ⁊ incipere potest, ⁊ ab exheredatione, ⁊ a legatis. vnde verbum, debet, exponitur hic,
2 id est, solet, vel potest. ¶ No. secundo in versi. † institutum autem. Ad substantiam testamenti seu institutionis heredis, non requiri scripturam. ¶ No. in versi. qui † neq̄. vāl
3 dum fore testamentum cum sola institutione heredis alio quocunq̄ omisso, quod intelliges: ⁊ testator non habeat liberos: cū eos necesse sit institui vel exheredari: alias preteritio testamentum faceret irritum: vt. l. inter cetera. de
4 libe. ⁊ posthu. cum si. ¶ † No. in. §. si ex fundo. q̄ institutio in re certa alio coherede nō dato, trahitur ad vniuersum hereditarium patrimonium. Et hoc est quod hic dicit detrahi rei, in qua facta est instituti mētio: quia habetur perinde ac si non esset institutus in re illa, sed in toto.
¶ Nota in versiculo, sinautem sic scribat. quod imperfecta oratio testamenti, in qua est processum solummodo ad expressionem nominis: non inducit heredis in
5 stitutionem secundum Marcellum. ¶ Nota † ex eodem imperfectam testamenti orationem in institutione heredis in hoc, scilicet, quia deficit verbum, esto, vel adest illud, et deficit verbum, heres, inducit validam heredis institutionem. Quoniam imperfecta locutio suppletur

tio suppletur iudicio mentis ⁊ conditionis: vt hic, ⁊. C. de fideicommiss. l. verbum volo. de leg. ij. l. cum pater. §. cum imperfecta. cum simi.

Summarium.

1 ☞ Defectus conditionis, cuius implementum dependet ex facto testatoris, non inualidat institutionem.
2 Institutio heredum facta sub illis partibus, quibus dixit se declaraturum, nulla secuta declaratione, valet: secus si pendet ex declaratione alterius.
3 Conditio adiecta libertati serui, censetur adiecta in institutione illius.
4 Heredis qualitas, quod mutari possit quamuis semel heres, heres desinere non possit: potest tamen in parte, numero. ⁊.
6 Liber, qui fit: licet amplius liber effici non possit: potest tamen titulum siue libertatis mutare.

Circa eos, qui. ¶ Defectus conditionis de preterito, vel presenti vitiat institutionem: defectus vero cõditionis de futuro, purificatur, si eius. f. implementum a facto testatoris dependeat: ⁊ conditio adiecta institutioni serui, ⁊ quamuis successio mutari non possit: tamen mutari potest eius qualitas. b. d. vsq; ad. §. fi. l. seq. ¶ No. † in. l. circa. ⁊ ita continuo allegatur, q; defectus conditionis, cuius implementum dependet ex facto testatoris, non inducit institutionis inualiditatem. Et ex hoc fundatur decisio. l. pe. C. de insti. ⁊ substi. volẽtis illam institutionem heredis ita conceptam: instituo te heredem sub conditione, quam infra scribam, manere validam: licet conditio post scripta non reperiatur. ¶ No. secundo, † quod institutio heredum, quibus testator dicit se infra declaraturum partes, censetur fore duplex. vna est illa, que habebit effectum, si partes declarentur per testatorem: alia que remanet pura, non secuta partium declaratione. ⁊ quam ius presumit factam ex equalibus portionibus. ¶ No. ex eadem tertio, nõ vitiari institutiones heredum, quorum partes testator se asseruit post declaratam: quamuis declaratio non sequatur. Illa enim non secuta presumit ius eos institutos equaliter. ¶ No. ex eadẽ vltimo. Irritari institutionem heredum, si partiũ cozũdẽ declaratio dependeat ex facto alterius: ⁊ illa non sequat. ¶ † No. in. §. si seruum. l. seruus, quod conditio adiecta libertati serui censetur repetita in institutione eiusdẽ: quãuis illa precedat libertatis legatũ, ⁊ pure facta sit. Et huius est ratio: quia alias institutio interim non posset effectum habere: cum seruus existens adire non possit. Aditio enim actus iuris ciuilis est: ⁊ consequenter in seruum non cadens: vt. l. quod attinet. de regu. iu. cum fi. vnde conclusio est, q; institutio pura serui defertur in tempus libertatis ei conditionaliter ascripte. ¶ No. ibi, qui fideicommissariam. † q; quamuis semel heres non possit desinere esse heres: vt. l. sicut maior. cum fi. C. de repud. hered. tamẽ heredis qualitas mutari potest: vt qui olim fuit heres necessarius, hodie efficiatur voluntarius. vnde licet denegetur mutatio subiecti: tamen non denegatur mutatio qualitatis eius. Et iste est vnus modus allegandi. ¶ Not. secundo sm alium modum, † q; quãuis semel heres, nõ possit desinere esse heres omni modo, puta nomine ⁊ effectu: tamẽ potest desinere esse in parte, puta effectu. ⁊ sic nudo nomine heres remanere. Ad idem. ff. de minor. l. ⁊ fi. fine. §. sed quod Papinianus. cum fi. Et hoc accidit hic in hoc seruo, qui ab initio fuit heres necessarius eius, qui sibi libertatem ⁊ hereditatem pure reliquerat: postea vero efficitur eiusdem heres voluntarius: si eueniat cõditio libertati sue adiecta per testatorem primũ, qui primo reliquerat libertatem. Et huius est ratio: quia post conditionis euentum mutat libertatis causam: quia vbi primo fuerat liber facto heredis sibi pure libertatem ascribentis: nunc est heres facto primi testatoris sibi conditionaliter libertatem legantis. Et ideo tanquam heres voluntarius poterit hereditatem, quam alias coacte adiuit, repudiare. Cuius repudiationis effectus erit: vt heres absq; effectu nomine remaneat. ¶ Not. ex eodem tertio eum, cui legata est libertas conditionaliter per testatorem, posse interim consequi libertatem ex testamento heredis sibi illam
6 pure relinquẽtis. ¶ Not. ex † eodem vltimo, q; licet semel liber non possit amplius effici liber: tamen siue libertatis titulus mutari potest. Quia vbi primo erat liber ex testamento vno: nunc erit ex alio: vt patet in exemplo littere.

Summarium.

1 ☞ Dilatio aperture testamenti non impedit aditionẽ necessarij heredis.
Heres necessarius, an possit testamento clauso hereditatem adire.
2 Substitutus pupillo, quod dicatur factus heres necessarius testatoris.
3 Heres suus tantum potest sub quacunq; cõditione institui: filius vero sub conditione potestatiua.
4 Testamentum in quo filius est cõditionaliter institutus: an conditione pendente valeat: ⁊ remissiue.
5 Coheres institutus vna cum filio instituto sub conditione potestatiua, q; statim adire poterit.
6 Substitutus instituto sub conditione potestatiua, q; non admittatur ad hereditatem viuente instituto..
7 Testamentum in quo filius institutus est sub conditione potestatiua, ad eius validitatem non requirit ex hereditationem filij in eius defectum.
8 Conditio potestatiua adiecta institutioni, q; statim impleri non debet: secus in legato. ⁊ vide nu. 11.
9 Filius institutus sub conditione potestatiua, que impleri non potest vltimo vite spiritu, si ea pendente decedit, quando hereditatem paternam transmittat ad suos.
10 Quid, quando est institutus sub conditione potestatiua, que potest impleri vltimo vite spiritu?

Aperture. ¶ Dilatio aperture testamenti iuris heredis necessarij, non immutat: ⁊ substitut⁹ impuberi eius heres necessarius efficit, si per substituentem fuerit arrogatus. Et suus heres potentialiter institui potest sub conditione quacunq;: filius vero solum sub potestatiua, cui si non paruerit institutio deficit: ⁊ eius etiam coheres adire potest, non expectato, quod conditioni pareatur. Et conditio dicitur potestatiua, vel non secundum illud, quod frequenter accidit. Et conditio potestatiua, que potest impleri vltimo vite spiritu, viuo filio, non admittit substitutum: nisi in ea dies fuerit adiectus: secus si vltimo vite spiritu impleri non potest. b. d. vsq; ad. §. nepotes. l. sed ⁊ si in conditione. ¶ Not.
1 in. §. aperture. † quod dilatio aperture testamenti nõ impedit aditionẽ necessarij heredis. Unde sequitur, quod testamento clauso poterat iure isto per heredem necessarium hereditas adiri. Quid autem hodie fit? dic vt in. l. vnica. C. de cadu. tollend. ¶ No. secundo ex eadem, quod
2 † factus heres necessarius testatoris pupillo, cui pupillariter substitutus est: ⁊ hoc verificat regula. l. sed si plures. §. quos possum. j. de vulga. ⁊ pup. dicẽs, quos possum mihi heredes necessarios facere, possum ⁊ filio meo pupillo ⁊c. ¶ No. in. l. † suus quoq; qõ heres suus potentialiter tantũ sub quacũq; cõditione potest institui. Ad idem
3 j. l. proxima. in. §. nepotes. ¶ Not. secundo † ex eadem, in versi. sed excipiendus est filius. quod heres suus actualiter nõ potest institui, nisi sub cõditione potestatiua, adeo: vt in eius defectum nõ sit necesse cum ex heredari. Sinautem sub casuali, vel mista instituatur, testamentum nullũ est: nisi in eius defectum reperiatur ex heredatus: vt in. l. si pater. C. de insti. ⁊ substi. cum fi. Magima tamen dubitatio est, quam tetigit hic glo. an testamentum sit validum, attento, quod licet sit conditionaliter institutus: tamen quo ad suam legitimam censetur institutus pure: q; quo ad illam conditio de medio reijcitur: vt in. l. quoniam in prioribus. C. de inofficio. testamen. de quo dic vt ibi. ⁊ in. l. scimus. §. cum autem. eodem titulo. ⁊ in dicta. l. si pater. et hic per docto. ⁊ etiam notatur in. l. fina. j. de condi. institutionum. ¶ Nota tertio ex eadem, in verſiculo, sed vtrum, quod suus institutus sub conditione potestatiua, illam non implens, summouetur ab ascendentis hereditate.

5 ¶ † No. iiij. ex eadem in versi. & ideo si coheredem. Cohe redem instituta vna cum suo sub potestatiua cõditione instituto, adire posse statim, adeo vt nec expectare debeat implementũ conditionis adiecte institutiõi heredis sui. Et huius est ratio secundum Iurisconsultum hic: q; defectus implementi redderet testamẽtum nullum: & sic facit patrem intestatum. Tunc coheres vt adeat, habet expectare conditionis implementum. Et huius est ratio: quia anteq; impleatur, dubitatur de testameti validitate: quo niam si in futurum impletur, testamentum manebit validum: si non impletur testamentum manebit nullũ. Quod accidet vbi est institutus filius sub conditione casuali, vel mista: nec in eius defectum exheredatus: vt in. d. l. si pater. Donec autem de viribus testamenti dubitatio pendet, denegatur aditio hereditatis ex eodem: vt. ff. de acqui. he. l. heres institutus. in fi. & l. cum falsum. cum si. ¶ No. ex eadem in versi. puto recte. Eam dici conditionem potestatiuam, cuius implementum consistit in facultate debentis implere, qui secundum quod communiter cõtingit de facili conditionem ipsam implere potest. ¶ Not. ex eadem

6 † in versic. sed & si filio. Substitutum heredi suo instituto sub potestatiua conditione, que potest impleri etiam vltimo vite sue spiritu, non posse instituto viuente vocari ad testatoris hereditatem: sed demum post eius mortem. Et huius est ratio: q; quandiu institutus adire potest, substituto locus non est: vt. ff. de acqui. here. l. quandiu. la vlt. sed vsq; ad vltimum vite spiritum potest suus sub potestatiua conditione institutus adire, si illo vsq; potest conditionem adimplere: igitur nõ potest interim substitutus admitti. ¶ No. ex eadem, in ver. nec necessarium. valere gradus sequẽtes, Quis ab illis sit suus heres preter. tus: dũtamẽ reperiatur in gradu primo institutus: & pariter etiã valebit coheredis institutio. ¶ Not. ex eodem ex hereda-

tionem post mortem filij directam fore nullam. ¶ Not. ex

7 eodem † ad validitatem testamenti: in quo est filius institutus sub conditione potestatiua, non requiri exheredationem in defectum conditionis. Et huius est ratio: quia cum potest adimplere conditionem, & non implet, suo facto se hereditate priuat: vnde hoc vltime testatoris voluntati imputare non potest. ¶ No. ex eadem in. §. apud Julianum. † conditionem potestatiuam adiectam institutio

8 ni impleri non debere statim, sed impleri posse etiam vltimo spiritu vite ipsius heredis: secus autem si sit adiecta legato: quia tunc impleri debet cum primum potest: vt. l. hec conditio. la picola. ff. de condi. & demon. ¶ Not. ex eo-

9 dem, † filium institutum sub cõditione potestatiua, cuius implementum potest non fieri in vltimo sue vite tempore, ea conditione pendente, decedentem patri succedi ab intestato: quoniam testamentum est nullum ex quo non fuit impleta conditio: & sic illam hereditatem transmitt t ad suos. Quod intellige, cum non habet coheredem, vel substitutum: quoniam si eorum habet alterum, portio filij non implentis ad illum deuoluitur coheredem, vel substitutum tunc, cum est certum conditionem amplius impleri nõ posse. Sed cũ hoc sit certũ in mortis articulo: igitur tẽpore illo deuoluit: vt hec patent in. l. fi. ff. de condi. instit.

10 que declarat istum tex. ¶ No. ex eodem † secũdo, dũ dicit contra puto &c. Suum heredem institutum sub conditione potestatiua, que potest impleri vltimo vite spiritu: vt est illa, si decem Titio dederit &c. ea non impleta deceden tem, cuius patrem faciat intestatum: quoniã testamentũ, cuius non est adimpleta conditio, reductum est ad irritũ: non tamen heredem fore patri ab intestato. & consequenter, nec paternam hereditatem transmittere ad suos: sed alij sequentis gradus post eum ad illam admittunt iure proprio:: hoc nisi ipsi filio datus fuerit coheres vel substitutus: quoniã tũc post mortẽ filij hereditas träsit ad illos: vt in. d. l. fi. de condi. insti. ¶ No. in. l. sed & si in conditione.

11 Id † quod dicitur conditionem potestatiuam adiectam institutioni posse impleri vsq; ad vltimum vite tempus: procedere, nisi testator implemento terminum posuerit: quoniam tunc impleri non potest post terminum.

Summarium.

1 ¶ Liberi sequentis gradus post filium, quod filio viuo possunt sub quacunque institui conditione: secus filio mortuo.

2 Incapacitas medij temporis non nocet instituto.

3 Institutio serui sine libertate de iure Digestorum erat nulla: secus iure hodierno.

4 Seruus cum libertate institutus, dicitur a seipso libertatem consequi.

5 Ademptio libertatis facta a seruo solo, q; sit nulla.

6 Seruus legari sibijpsi non potest.

7 Mutatio dominij superueniens in personam serui, non vitiat institutionem de eo factam.

8 Seruus communis heres institutus a dominis: quando sit necessarius heres amborum domino:um.

Nepotes. ¶ Liberi sequentis gradus pos sunt sub omni conditione institutus: incapacitas medij temporis non vitiat institutionem: & si seruus cum libertate institutus viuo testatore redimatur, heres necessarius efficitur: secus si post eius mortem:: si seruus heres cũ libertate instituatur a semetipso accipit libertatẽ: nec a semetipso potest adimi. Et seruus vtriusq; domini heres est necessarius: cum eodem tempore eorum hereditas seruo defertur. hoc dicit vsq; ad l.

1 quoties. ¶ No. † quod liberi sequentis gradus post filiũ eo viuente instituti possunt sub conditione quacunq; eo autem mortuo non: quia cum subintret locum fratris, in qua erat filius: merito idem ius in ipsis est, quod in filio. Et igitur non poterunt instituti nisi sub conditione potestatiua: vt. ff. l. proxima. in princi. Et secundum hoc: verba text. hic dicentia, & si redigantur ad filij conditionem &c. exponi debent, id est, redigi possint. & hoc veritas est: licet

2 multi teneant cõtrarium. ¶ No. in. §. solemus. † quod incapacitas medij temporis non nocet instituto: & consequenter non vitiat institutionem. In quibus autem temporibus requiratur institui capacitas, habetur. ff. cod. l. si alie

3 num. §. in extraneis. ¶ No. in versi. seruus † alienus quod iure isto institutio serui ppij facta sine libertate erat nulla. Et idem si instituebatur seruus alienus, & viuente testatore transferebatur in eius dominium: quoniam si durabat suus post eius mortem: institutio similiter nulla: quia non reperiebatur illi adiecta libertas. Ad idem instit. de hered. instit. in princ. secus autem si tempore mortis testatoris reperiatur in dominio alieno: quoniam tunc valida est institutio de eo facta. sicut de quolibet alieno seruo. Et hoc est quod decidit iste text. Hodie vero institutio serui proprij valida est, etiam si libertas non sit adiecta expresse: quoniam censetur adiecta tacite: vt. C. de necess. seruis. per totum. ¶ Not. in. §. seruum communem. quod quamuis seruus partim alienus institutus a communi domino, si ab eo viuente redimatur, efficiatur eius necessarius heres: tamen si post eius mortem redimitur per filiũ eius pupillum, nõ. Et ad intellectum huius. §. vide. l. i. C. de cõmm. ser. manu. ¶ No. in versi. † sed si sit cum libertate insti

4 tutus &c. quod seruus heres solus cum libertate institutus dicitur libertatem consequi a semetipso, hoc est mediante aditione sua, que relictam libertatem confirmat: vt in. l. si seruus Meuij & castrensis peculij. ff. de stip. serui.

5 ¶ No. ex eodem, † quod ademptio libertatis facta a seruo solo berede instituto, est nulla: quoniam ad hoc, vt valeat, necesse est quod hereditas adeatur. Si enim nemo hereditatem adit, omne ius testamenti & codicillorum irritatur: vt. l. si nemo. cum simi. ff. de regu. iur. Sed vt adire possit necesse est, q; sit liber, & non seruus: quia aditio que est actus iuris ciuilis non cadit in seruum: vt in. l. quod at

6 tinet. cum simi. ff. de regu. iuris. igitur. ¶ Not. † quod seruus sibijpsi legari non potest. Et huius est ratio: quia si nemo instituitur, legatum illud non potest aditione confirmari: ergo irritatur: vnde si alius esset institutus, hoc legatum seruo proprio factum, lego te tibi: esset validum: quia importat legatum libertatis: quod potest confirmari aditione heredis. Iste est casus notabilis. ff. de legat. i. l. senatus. §. fina. ¶ Not. in. l. si seruus communis. quod seruus communis sub conditione heres institutus, & sub diuersa conditione liber relictus, si in vita testatoris factus fuerit liber, post eius mortem adire poterit statim hereditatem: non expectato implemento conditionis adiecte legato libertatis. Et huius est ratio: quia nõ est expectandus

etandus conditionis euentus,quẽ expectatus nihil operaretur:sed nihil operaretur euentus cõditionis huiusmodi:quia cum iam antea esset liber,non potest amplius effici liber.igitur ⁊c. ¶Not.ex† eodem,qõ mutatio dominij
7 superueniens in persona serui instituti,nõ vitiat de eo factam institutionem,eo:q; iussu noui domini semper adire debet hereditatem. ¶No.in l.duo socij.†q; seruus necessarius est heres amborum dominorum,si eorundẽ hereditas pari tempore sibi deferatur:secus autem si diuersis.Quoniam tunc necessarius non erit heres illius domini,cuius vltimo hereditas sibi delata est.Et huius est ratio:q; cum ex hereditate vnius ex dominis sibi prius delata cum libertate,maneat liber:ergo desinit esse seruus:et sic nõ potest dici amplius heres necessarius alicuius:quoniam sola seruitus inducit qualitatem necessarij heredis.

Summarium.

1 ☞Error in nomine heredis, vel in re, q̃ vitiet institutionem:secus si est in quota.
2 Veritas errori prefertur:vbi constat plus dictum, ⁊ minus erroneꝫ scriptum.
3 Error tabellionis,q̃ non preiudicat scripture testamenti,vel instrumenti.
4 Testamentum scriptum per notas abbreuiatas vsitatas valet.
5 Erronea omissio conditionis,quãdo vitiat institutionẽ:
6 Scriptum contra testatoris voluntatem,quod non videt in testamento scriptum.
7 Instituere heredem nomine proprio, vel per expressa signa idem denotantia,paria sunt.
8 Institutio heredis facta expresso nomine, quod sibi ad iniuriam solet dici,est nulla.

Quoties volens. ¶Error psone seu rei inducit vitium institutionis,non autem error quote seu quantitatis:⁊ si plus reperit dictum ⁊ minus scriptum:seu ecõuerso:dictum preferꝝ scripto.⁊ erronea omissio conditionis quã testamentum conficiens preposuerat institutioni adijcere,institutionem vitiat.Et erronea descriptio heredis illius vitiat institutionem:⁊ potest heres institui non expresso eius nomine:dũ tamen alias certitudinaliter constet de corpore.h.d.vsqꝫ
1 ad.§.si quis ita.¶Not.in.l.† quoties.primo, q̃ error in corpore heredis vitiat institutionem. ¶No.ex eadem.ij. q̃ error in re pariter institutionẽ vitiat ⁊ legatũ. ¶Not. tertio,ex eadem in versic.sed si non in corpore.q̃ error in quota seu quantitate institutionis illam non vitiat:veritas enim,que tunc valet,errori prefertur.¶No.ex eodẽ,
2 †quod vbi reperitur plus dictum,⁊ minus erronee scriptum:vel econtra,veritas errori prefertur.¶No.ex eodẽ
3 †in verbo,testamentarius.prout verbum illud exponit, id est,tabellio,vel alius dictante testatore testamentũ cõscribens:q̃ error tabellionis non preiudicat scripture testamenti,seu etiam alterius instrumenti.Ad idem,§.de regu.iuris.l.si libr arius.ff.de ſta.ho.l.Imperator.C.de fideiusso.l.fin.cum si.¶No.in versic.†sed ⁊ si quis pro cen-
4 tum,non vitiari testamentum ex eo,quod illud reperiatur scriptum per notas.id est,abbreuiaturas vsitatas:secus autem si forent inusitate:quoniam tũc nullum:vt.§.de bono.poss.titu.generali.l.sed cũ patrono.in.§.not.de quo die vt habetur.C.de testamen.autben.quod fine. ¶Not.
5 ex.§.† tantundem Marcellus tractat ⁊c.quod erronea omissio conditionis:quam testator in ipsa testamenti confectione deliberauit institutioni adijcere,illã vitiat. Et ita est hic casus notabilis:secus autem si erronee omittat adijcere cõditionem illam,quam testamento iam perfecto inserere deliberauerat.Quoniam tunc institutio nõ vitiatur:⁊ ita debet intelligi.l.penul.C.de insti.⁊ substitu. ¶No.in versi.sed si cõditionem.quod erronea aditio cõ-
6 ditionis institutioni facta,illam non vitiat:nec dispositionem inducit. ¶No.in versi.nec †nuncupatum videri ⁊c. Regulam,quod non videtur in testamento scriptum,qõ contra voluntatem testatoris est scriptum. ¶No.in versicu.idem tractat.quod adiectio conditionis facta institutioni heredis,preter voluntatem testatoris, vel eiusdem mutatio,non facit heredem videri institutum, prout tabellio scribit:sed prout testator voluit. ¶No.in versiculo, sed si cum primum. quod erronea heredis institutio institutionem non inducit. ¶Not.in versicu.sed si quis nomen.†Paria fere ad validitatem institutionis heredis:
7 an exprimatur eius nomẽ proprium:an vero signũ aliud, ex quo indubitabiliter persona instituti demonstretur.
8 ¶No.ex eodem† ibi,non tamen eo quod cõtumelie causa ⁊c.quod institutio heredis facta expresso illo eius nomine,quod sibi ad iniuriam solet dici, censetur innalida. Et ad hoc continuo allegatur.

Summarium.

1 ☞Incertitudo quote,si eius declaratio pendet ex aliquo futuro euentu,non vitiat institutionem.
2 Successor iuris dicitur successor hereditatis.
3 Heredes plures instituti simpliciter,censentur equaliter instituti.Et quid quãdo in re certa diuersis portionibus eiusdem rei ⁊ nu.4.
5 Dictio,postea,adiecta inter ea,de quorum natura est, q̃ in eodem tempore concurrant: non inducit temporis interuallum.
6 Una quota hereditatis potest deferri pro parte iure institutionis ⁊ pro parte iure substitutionis.
7 Alienatio serui instituti cum libertate facta viuo testatore,quod non vitiat institutionem.
8 Aditionem hereditatis in seruo proprio instituto,cuius vsumfructus viuẽs testator alienauit,differri donec vsusfructus durat.

Si quis ita dixerit. ¶Valida est heredum institutio:licet portionum distributio ex futuro euentu dependeat:⁊ heredes succedẽtes in iure defuncti:⁊ instituti simpliciter:censentur instituti equaliter:⁊ plures heredes in re certa instituti detracta illius rei mentione succedunt in vniuerso equaliter:⁊ dictio,postea, non impedit diem libertatis ⁊ hereditatis simul cedere:⁊ redemptio serui instituti a testatore alienati reintegrat qualitatem necessarij heredis.boc dicit vsqꝫ in finem. ¶Not.† in.§.si quis
1 ita. quod incertitudo quote duntamen eius declaratio pendeat ex aliquo futuro euentu non inducit vitium institutionis. ¶Nota in.§.heredes dici † successores iuris:sunt enim successores hereditatis:nihil autem aliud est hereditas quam successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit:vt.l.hereditas.et.l.nihil aliud.ff.de verborum significa.⁊ de regu.iuris. ¶Not.ex eodem † quod
3 institutio plurium heredum simpliciter facta trahitur ad partium equalitatem:vnde omnes in dubio censentur
4 equaliter instituti. ¶Not.in.§.si duo.quod † pluribus in re certa institutis quamuis in diuersis portionibus eiusdem institutio eorundem trahitur ad vniuersam hereditatem equaliter detracta illius rei certe mentione: habetur ergo perinde ac si essent instituti simpliciter non facta illius rei mentione quo casu intelligerentur heredes instituti equaliter:vt in.§.proximo.⁊ hoc nisi voluntas testatoris manifestissime aliud induxerit vel disponat. ¶No.
5 in† .§.si quis ita.quod libertatis ⁊ hereditatis dies seruo proprio instituto pariter cedit:vnde censetur vtrunqꝫ queri eodem tempore etiam,si testator interea adiecerit dictionem,postea:quod est notãdum.Vnde propter hoc allegatur notabiliter iste text.quod dictio, postea, posita inter ea,de quorum natura est,quod in eodem tempore concurrant,non inducit temporis interuallum. Et ad hoc est iste tex.valde notabilis. ¶Not.in.§.si quis primũ
6 ex triente.† vnam et eandem hereditatis quotam intelligi posse pro parte deferri iure institutionis, ⁊ pro parte iure substitutionis: quod est quando substitutus in defectum instituti vocatur ad maiorem portionem, quam esset illa,quã testator instituto decit.In eo etenim pluri substitutus ⁊ institutus censetur. et in hoc est iste te-
7 xtus. ¶Nota in.§.seruus † cum libertate. non vitiari institutionem serui proprij cum libertate instituti po-

sito, q eius alienatio vino testatore facta fuerit: quoniam iussu noui domini illã hereditatem adire debebit. ¶ No. ex eodem, quod qualitas necessarij heredis extincta per alienationem eius, reintegratur per eiusdem redemptionem. ¶ Not. in. §. si seruus, qui ex die. Diem adiectam libertati serui proprij instituti, inducere dilationem acquisitionis hereditatis: quia vt digi pari tẽpore cedunt dies
8 libertatis ⁊ hereditatis. ¶ No. ex fine legis † additionem hereditatis in seruo proprio instituto, cuius vsumfructũ viuens testator alienauit, differri vsq; in tẽpus, quo vsusfructus extinguitur. ⁊ sic vsq; ad mortem vsufructuarij. Et huius est ratio: quia seruus, si durãte vsufructu, adire vellet, non posset: quoniam vsufructuario illam non quereret. Ex vsufructu enim serui fructuario non acquiritur: nisi quod ex opera serui prouenit: vel ex ipsius fructuarij re: vt in iuribus vulgaribus. Nec autẽ hereditas in neutrum bonum cadit: sibi vero met non posset querere, quoniam repugnat regula iuris, prohibens seruo quid acquiri posse: merito ergo differtur in tempus, quo vsusfructus in eo seruo extinguitur. tunc enim cum libertatẽ acquirit ex dispositione testatoris: merito querere poterit ⁊ hereditatem.

Summarium.

1 ☞ Institutio heredum facta in certis portionibus rerum certarum hereditatis, quod illarum detracta mentione trahitur ad vniuersum: ⁊ succedunt equaliter.
2 Hereditatis portio fit per quotas, ⁊ non per partes.
3 Unitas sermonis concernens duos, quo ad determinationem portionum, quando faciat illos haberi pro vno?

Si alterius. ¶ Heredes instituti ex diuersis portionibꝰ certarum rerũ, mentione illarum detracta censentur instituti in vniuersa hereditate pariter, ⁊ duo heredes coniuncti re ⁊ verbis habentur pro vno, quo ad portionem faciendam coheredi cum eis instituto: nisi adiecta sit dictio, eque: ⁊ in portionum distributione vltimum dictum primo preualet hoc. d. cum princi-
1 pio legis, interdum. ¶ No. in. l. si alterius. qõ † institutio heredum facta in certis portionibus rerum certarum hereditatis, detracta illarum rerum mentione, trahitur ad vniuersum: ⁊ quilibet succedit equaliter. ¶ Unde in hac materia habes quatuor iura: primum in. l. j. §. si ex fundo. ff. eo. quod vult institutionem vnius heredis in re certa, detracta illius mentione, trahi ad vniuersum: adeo vt succedant pariter. Tertium hic volẽs institutionem pluriũ heredũ in separatis, vel in diuersis rebus certis hereditatis, illarum mentione detracta, trahi ad vniuersum: et sic succedunt postea equaliter. Quartũ in. l. ex facto. j. eod.
2 per quam hec duo vltima declarãtur. ¶ Not. † ex eodem ibi, nec enim facile ꝛc. q res certa hereditatis non constituit eiusdem portionem: vnde hereditatis portio fit per quotas: ⁊ non partes que vt fiant, requirunt quotas, non autem hereditatis res certas. ⁊ ad hoc iste text. continuo allegatur. ¶ No. in. l. Titius. quod duo in eadem institutionis oratione coniuncti alio instituto in separata oratione de per se, admittuntur ad partem vnam inter eos diuidendam, alio admittendo ad partem aliam, que tãta esto
3 quanta illa attributa duobus. ⁊ sic † vnitas sermonis concernens duos, quo ad determinationem portionum, facit illos haberi pro vno: ⁊ ita cum suis simi. text. hic continuo allegatur. Quem limita notabiliter: nisi testator adiecerit verbum, eque, vel simile: quoniam tunc illius significatio importat, vt quilibet censeatur heres pro virili. Et ita est casus notabilis hic in. l. interdum. in principio sui. ¶ No. in. l. si inequalibus. vltimam volũtatem prime contrariam, etiam in eadem scriptura positam attendi. Ad idem. j. de legatis. j. l. si mihi ⁊ tibi. §. in legatis. ⁊. l. si ita sit ascriptum.

Summarium.

1 ☞ Testator potest hereditatem diuidere in tot partes quot vult ly de iure eius diuisio fiat in duodecim partes.
2 Distributio testatoris, si excedit numerum iuris, heredi tas ipsa decrescit ad iuridicum numerum, pro rata.
3 Ordo loquendi, non inducit disparitatem succedendi.

Paterfamilias. ¶ Licet secundum iuris dispositionem hereditas quelibet diuidatur in vncias duodecim: tamen dispositio testatoris potest illam diuidere, in quot vo-
1 luerit. h. d. vsq; ad. l. Julianus. ¶ No. quod † quãuis diuisio iuris, que fit de hereditate, consistat in partibus duodecim: vt insti. eo. §. hereditas. j. eo. l. si alienum. §. hereditas. nihilominus testator potest eam dividere in partes tot, quot vult: ⁊ sic in hoc non habet locum regula. l. nemo potest. de lega. j. ¶ No. ex eod. quod solennis diuisio hereditatis introducta per ius ciuile, habet in se distributionem vnciarum duodecim. Ad idem. j. eod. l. si alienum. §. hereditas. insti. eo. in. §. hereditas. ¶ No. ex versi. denique, q distributio siue hereditatis facta per testatorem in numero minori vncijs duodecim. ex iuris dispositione ad illum numerum reducitur: intellige tamen: quod quãuis crescat numerus testatoris, quo ad vncias, ad hoc vt numerus suus reducatur ad numerum iuris: eadem tamen erit vtriusq; numeri substantia. Quoniam tantum erit in vncijs duodecim, quantum erit in quadrante, qui fuit numerus testatoris: in quo quidem voluit contineri hereditatem totam. Si enim instituit duos heredes, ⁊ cuilibet ex quadrante, id est, ex vncijs tribus: videtur hereditatem suam voluisse ponere totum in vncijs sex: illas autem totam hereditatem continentes ex dispositione testatoris. lex reducit ad numerum iuris. f. duodecim: in quibus similiter includitur hereditas tota. ⁊ sic eorum quilibet cẽ sebitur institutus in sex. ¶ Not. in verſic. sed si alter. q vbi testator duos instituit heredes: vnum in parte maiori: q in hereditate media: alium in minori: quia in hereditate quarta pars, de qua non disponit, cuilibet ex heredibus accrescit pro hereditarijs portionibus: quia habenti partem maiorem accrescit maior: habenti minorem minor.
2 ¶ No. in ver. sed si excesserit. † q cum testator in distributione siue hereditati excedit numerũ iuris, ea distributio vt ad iuridicum numerũ reuertatur, decrescit pro rata. Hoc autem decrementum fit quantum ad numerum vnciarum, non autem quantum ad substantiam ipsius hereditatis: quoniam in eo numero, quamuis minori, tãtum de hereditate erit, quantum testator voluit esse in maiori.
3 ¶ Not. in. l. si quis ita. † quod ordo scripture non arguit disparitatem successionis: vnde semper allegatur, q ordo loquendi non inducit disparitatem succedendi.

Falianus. ¶ Dictio, quis, vel qui, facit relationem propriã ⁊ in specie: non autem simplicem ⁊ in genere. d. d. cum. l. seq. ¶ No. q dictio, qui, relativa relationem facit propriam ⁊ specificam: non autem generalẽ, ⁊ ita communiter allegatur. ¶ No. in. §. idẽ eodem. cum. l. seq. q substitutus in eo, quod habet plus portione instituti repudiantis, censet esse institutus: vnde illud plus institutionis nõ autem substitutionis iure capit. Ad idem. ff. eo. l. quoties. §. si quis primum.

Summarium.

1 ☞ Portio instituti sine portione adiecta, accrescit etiã disiunctis secum institutis.
2 Testator si asse toto distributo, alium heredẽ sine portione instituat: q censeatur voluisse facere dipondium.
3 Et quid quando duo dicto casu sint instituti.

Itẽ quod Sabinus. ¶ Institutus sine parte id consequitur, quod deest distributioni assis, etiam si asse expleto alius sine parte heres instituat: censetur testator voluisse transire ad dipondium. Et institutus ex reliqua. cum nihil ex hereditate sit, quominus sit distributum: censetur institutus null'ter. h. d. vsq; ad. l. ex facto. ¶ Not. in. Latem quod Sabinus, quod institutus sine parte non completa

distributione

distributione assis, censetur institutus in eo, quod distri-
1 butioni assis deest. ¶Not.in ver. vnde idem † tractat. qõ portio instituti sine adiecta portione expressim, nõ solum accrescit secum coniunctim instituto: sed etiam alijs institutis disiunctim. Et huius est ratio: quia quãtum ad ius accrescendi coniunctim instituti sine adiectione partis, non habentur pro coniunctis ¶No.in versi. sed si asse. q
2 † testator asse perfecte distributo alium institutũ sine parte, censetur velle transire ad dipondium: & consequenter de sua hereditate facere vnciasvigintiquatuor: & illũ instituisse in ẽ. ¶Not.in ver. aliter atq; quod si facta distributione perfecta totius hereditatis instituatur quis in reliquo, seu residuo: institutio censetur nulla, eo: q magis derisoria, q efficax. ¶No.in versi. sed si expleto. quod
3 † duo sine partibus instituti post assem perfecte distributum, non censentur vocari in asses, duos: sed coniuncti in vnum: vnde testator non censetur voluisse transire ad tripondium: sed velle remanere in dipondio. ¶No.in ver. q si quis dipondium. q post dipondium perfecte distributũ, institutus sine parte: non censetur institutus in vno asse integro: sed in triente. Unde nec hoc casu cẽsetur testator ad tripondium voluisse deuenire. Et huius est ratione si tot particule hereditatis fieri deberẽt, ipsa hereditas tam multiplicate diuisa modice vtilitatis existeret. ¶No.in.l. quesitũ. quod institutus sine parte post distributionem a testatore factam in plus asse, minus tamen dipondio: non cẽsetur institutus in vno asse integro: sed in eo, quod deest dipondio. sicut. s. in. l. item quod dixit Iurisconsultus, quod institutus sine parte post distributionem a testatore factam in minus asse: censetur institutus in eo, quod assi deest: non autem in vno asse integro. Unde id iuris, quod est in asse primo, est et in singulis sequentibus.

Summarium.

1 ☞Verba conditionalia non inducunt institutionem. Nominatus conditionaliter, non censetur institutus.
2 Institutio heredis putatiue viuentis, censetur inualida.
3 Conditio impossibilis adiecta institutioni, illã nõ vitiat.

Si facto. ¶Verba enunciatina conditionaliter posita, nõ inducunt dispositionem. Et verba a testatore prolata debent id operari, qõ operarẽtur, si id esset vere, quod testator esse putabat. h. d. vsq; ad. l. si quis instituatur. ¶No.in.l. ex facto. † qõ verba conditionalia non inducunt institutionem. Et in hoc est iste tex. not. qui etiã allegatur, secundo modo. Quod solum conditionaliter nominatus, non censetur institutus. Ad idem. ĩ. codẽ. l. si
1 quis ita heres instituatur. penul. cbarta. & hoc declara vt plene dixi. s. solu. matri. l. si cum dotem. in prin. ¶No.in.l. quo loco. nibil interesse in qua testamẽti parte institutio ponatur heredis. ¶No.in eadem in. ĝ. si iam mortuo. qõ
2 † institutio heredis putatiue viuentis, cẽsetur inualida: & igitur habetur pro non scripta. ¶No.in.l. Trebatius.
3 † conditionem impossibilem adiectam institutioni, illam non vitiare. Ad idem. ĩ. de condi. insti. l. i. cum si. Nec enim institutio, quisquis mihi heres erit, Titius heres esto: nullo alio herede instituto impossibilis est: quia ex quo nullus alius est scriptus heres, impossibile est quẽquam alium esse heredem. ¶No.in. ĝ. seruo. eiusdem legis. seruum instituit posse conditionaliter heredem: liberum relinqui pure. ¶No. ex eodem cum. l. sequen. quod cum seruo proprio hereditas relinquitur sub conditione, libertas vero pure, nullo alio instituto herede: relictum libertatis pendet ex implemento conditionis adiecte institutioni. Quoniam si illa impletur: tunc quia ex testamento seruus hereditatem adit, libertatis relictum: q aditione confirmatum, manet validum: finautem conditionis implementum deficit: tunc, quia non potest per seruum hereditas adiri: igitur relictum libertatis, quod non potest ex aditione recipere confirmationem: manet inualidum. Sed vbi alius esset institutus heres: quamuis deficiat cõditio adiecta institutioni serui: tamen ipse libertatem sibi pure relictam potest consequi, eo: quia legatum libertatis ex aditione alterius heredis potest cõfirmari. Et hoc est, quod vult iste tex. prima fronte difficilis.

Summarium.

1 ☞Bonorum possessio, quod pendente conditione testamenti agnosci potest: licet hereditas adiri non possit. Quis sit effectus: nu. 2.
3 Dictio, tanquam, quod denotet improprietatem et fictionem.
4 Creditores hereditarij, q possunt facere statuere terminum instituto sub conditione potestatiua implendi conditionem. & nu. 6.
5 Positum in conditione, q inducat necessitatem causatiuam: licet non precisam.
7 Instituto sub conditione casuali, vel aliter: potest statui terminus ad instãtiam creditorum, intra quem agnoscat bonorum possessionem.
8 Hereditas iacens, quod patiatur missionem ex primo decreto.
9 Dilatione data pendente, quando officium iudicis conquiescat. & vide nu. 11.
10 Curator datus hereditati iacenti, q res etiam tempore periturasnon distrahit sine iussu pretoris.
12 Curator datus ventri in possessionem misso, q ex heredi tate satisfacit creditoribus hereditarijs.
13 Curator bonis, q etiam detur hereditati, si pupillus ob impotentiam etiam defectus tutoris adire non possit.
14 Restitutio aduersus facta per curatorem datum bonis, quod detur absenti iuste, vel aliter impedito: licet minori eo casu non detur.
15 Bona iuste absentis, vel impediti, si eis alienũ imminet: & mora sit periculum allatura: dantur ad distrahendum curatori bonorum, non autem creditoribus.

Si quis instituatur. Institutus conditionaliter, qui pendente conditione agnouit bonorum possessionem fungitur vice curatoris hereditati iacẽti dati. Et si heres institutus cõditionem potestatiuam differt implere, ad hoc sibi terminus a pretore potest statui: instituto vero sub conditione casuali, terminus a pretore potest statui intra quem, si bonorum possessionem non agnoscat, vel hereditas non adeatur, potest pretor curatorem hereditati iacenti decernere ad vtilitatem creditorum, & heredẽ non latitãte: sed iusto impedimento detento, puta egritudine: vel iusta absentia bona hereditaria venduntur constituto ad hoc curatore. hoc dicit tota lex. & est notabilis valde. ¶Not.
1 primo, † quod quamuis cõditione pendente non possit se cundum ius ciuile hereditas adiri: vt in. l. is qui heres. cũ si. ĩ. de acquiren. heredi. tamen potest de iure pretorio bonorum possessio secundũ tabulas agnosci. Ad idẽ. ĩ. de secundum tabulas. l. ĩi. in. ĝ. si sub conditione. & l. bi demum.
2 ¶No. ex eadem secundo, † quod effectus eius bonorum possessionis agnite, conditione pendente, hoc est, quod heres, stante ipsa pendentia, bona hereditaria potest distrahere, tanq; heres: & sic nõ vt heres proprie & vere, sed improprie. Quoniam distrahere non potest, nisi ob eam causam, vt creditoribus satisfaciat: et nisi res hereditarias, que tractu temporis deteriores fiunt aut pereunt: vt probatur hic & in. l. Aristo. ĝ. i. cum sequen. ĩ. de iur. deliberan. Et ergo hoc casu, iste bonorum possessor potius ad instar curatoris, quam ad instar veri heredis: quoniã si verus heres foret, pro libero arbitrio distrahere posset. Unde hec bonorum possessio, non tribuit plenum et efficacem heredis titulum. Et hoc quod dicit Iurisconsultus in dicta. l. ĩi. ĝ. si quis ita instituerit. ĩ. de secundum tabulas. ¶Unde secundum hoc tertio noto, † quod dictio,
3 tanquam, denotatiua est improprietatis et fictionis. De quo Canonistę habent tex. optimum de bigamis. c. nuper. Ad idem in authen. de heredibus & Falcid. in. ĝ. primum ita q; Ipsa vero dictio preposita sibi dictione, non, est denotatiua dissimilitudinis: vt in. l. i. C. de hered. insti. secundum vnum intellectum & verum. ¶Not.in versicu.
4 † sed si bonorum. Quod ad postulationem creditorum

potest pretor instituto sub conditione potestatiua implere differenti, statuere terminum intra quem conditio impleatur: & consequenter hereditas adeatur. Quid autem sit, si non sequatur aditio vel conditionis implementum: vide gloss. in l. quandiu. la vlt. ff. de acqui. hered. & in l. fi. de iure delibe. ¶ No. in versi. si bonorum. quod pretor viuus in statuitione termini ad adeundam hereditatem, vel ad implendam cõditionem potestatiuam, debet imitari edictum pretoris mortui, de eadem materia, vel simili loquẽtis: vnde in casu proposito debet sequi edictum pretoris positum in l. j. ff. de successo. edic. quod extrancis ad agnoscendam bonorum possessionem statuit centum dies: coniunctis vero annum. ¶ No. ex eodem, quod quamuis positum † in conditione non inducat necessitatem precisam: vt. ff. si quis omissa cau. testamen. l. si quis sub conditione. ff. de oper. liber. l. si ita stipulatio. tamen inducit necessitatẽ causatiuam. Cogitur enim heres conditionem implere causatiue: si non vult hereditatem perdere. ¶ Not. ex eodem, quod quamuis † conditio potestatiua possit regulariter per heredem impleri vsq; ad vltimum vite spiritũ: vt. l. suus quoq;. §. sed & si filio. & §. fina. §. eodem. l. fina. ff. de condi. instit. tamen propter hoc non tollitur facultas pretori ad postulationem creditorum statuẽdi terminum heredi intra quem illam impleat, quo elapso excludetur facultas implendi: in legatis vero adiecta potestatiua conditio impleri debet, cum primum potest: vt. l. hec cõditio. la picola. ff. de condi. & demon. ¶ No. in. §. item si conditioni. † quod si hereditas delata sit heredi sub conditione casuali, vel ea cuius implementum pendet ex facto alterius ad postulationem creditorum iudex terminum statuit heredi: non vt intra illum conditionem adimpleat: quia hoc sibi est impossibile: sed vt nisi intra illum agnoscat bonorum possessionem de iure pretorio: vel eueniat conditio: & sic detur facultas adeundi de iure ciuili: creditores mittantur in possessionem bonorum hereditatis ex primo decreto. Item & tẽpore peritura distrahantur per curatores bonis datos. Itẽ vt si graue es immineat alienum, vel debitum publicum: illud per curatorem solui possit. Et isti sunt tres effectus, qui resultant maxime lapso termino. Ad idem quod habetur in l. j. de cura. bonis dando. in l. si diu. ff. ex quib. causis in possess. ea. & in l. si seruus. ff. de bonis autho. iudic. possid. ¶ Not. ex eodem ibi, bona defuncti creditoribus, † possideri iussurũ &c. quod hereditas iacens pati potest missionem in possessionem ex primo decreto. Ad idem. C. de iudic. l. cum debitoris. ¶ No. ex eodem ibi, & interim que vrgebunt &c. quod pendentia † dilationis prefixa heredi ad agnoscendam bonorum possess. vel vt intra illam debeat conditio purificata esse: non impedit iudicis officium, quominus iubere possit distrahi per curatorem hereditati datum, bona hereditaria tempore peritura. Ad idem. ff. de iure deliberan. l. ait pretor. §. j. Et in hoc est iste text. notab. quia limitat regulam. l. fine pars. C. de dilatio. notatam per Canoni. de appellatio. c. significante. Illa enim volens, quod pendente dilatione iudicis officium cõquiescat, limitatur ex hoc text. dupliciter. primo nisi periculum sit in mora: secundo nisi iudex facere velit, vt diuersum ab eo, super quo pẽdet dilatio: & vtrunq; hic probatur. Ad secundum tamen solet allegari tex. in. L. is generaliter. §. his de presentibus. C. de rebus credi. & vide Bar. de re ind. l. ij. ¶ No. ex eodem ibi per curatores † distrahi iussurum &c. quod curator hereditati datus res tempore peritras sine iussu pretoris non distrahit. Ad idem. ff. de priuileg. credit. l. si magistratus. ¶ No. in versi. † sed & si quis sub conditione. secundũ veriorem & notabiliorem intellectum, quod pendentia dilationis prefixe heredi sub cõditione instituto, modoquo supra dictum est, non impedit quominus, cum adest debitum publicum, vel aliud priuatum graue: hereditati iacẽti curator detur, qui illi satisfaciat. Et in hoc est iste text. notab. & concordat dicta. l. j. de cura. bonis dando. ¶ Not. ex eodem, ibi sicut cum venter in possessione &c. quod † curator datus ventri in possessionem misso: cum graue es alienum imminet, vel publicum debitum: creditoribus ex hereditate satisfacit. Ad idem. ff. de ventre in possess. mitten. l. curator. §. i. ¶ No. ex eodem, † aut pupillus heres tutorem non habeat &c. quod data impotentia adeundi in pupillo propter defectum tutoris, curator hereditati iacẽti datur, vt per eum onerosis debitis hereditatis satisfieri possit. Ad idem in dicta. l. Fulcinius. §. adeo. ff. ex quibus cau. in possess. eatur. ¶ No. in versic. & ideo. secundum vnũ intellectum, † quod quamuis minor non restituatur aduersus facta per curatorem datum hereditati iacenti: vt l. in integrum. §. de mino. tamen restituitur ex insta causa absens iuste, vel aliter impeditus adu. ersus facta per curatorem datum bonis, vel hereditati sibi delate. ¶ Not. ex † eodem, secundum alium intellectum: quod quamuis debitoris latitantis bona creditoribus possint cõcedi vẽdenda, si velint: vt in. l. Fulcinius. §. j. ff. ex quibus causis in possess. eatur. & l. cuius bonis. ff. de curat. furiosi. tamen debitore non latitante, sed iuste absente: vel alias impedito, si immineat es alienum: & mora sit periculum allatura, bona debitoris dantur distrahenda curatori: vt ipse creditoribus satisfaciat. Ad idem. §. ex quibus causis maio. l. ab hostibus. & in l. j. ad fi. ff. de mune. & bono. Et in hoc est iste tex. notabilis maxime pro eo, quod notat Joan. And. de offic. delega. c. consultationibus. & Imol. in cap. dilecto. de verborum signifi.

Summarium.

1 Dictio, vter, adiecta in persona duorum, quid operetur?
2 Vulgaris substitutio, quod fieri possit etiam verbis affirmatiuis.
3 Institutio duorum heredum, q̃ habeat in se tacitam vulgarem inclusam.
4 Institutio eiusdemmet heredis in eodem testamento, si multipliciter variatur, attenditur illa que plenior est.
5 Ordo intellectus prefertur ordini scripture: quando illa differt ab ordine scripture.
6 Dictio vniuersalis fauore testamenti, ne deficiat, restringitur in distributiuam.
7 Capacitas vel incapacitas serui, quo ad testamẽti factionem passiuam, q̃ confyderatur ex persona domini.
8 Hereditas iacens personam defuncti representat.

Itius. ¶ Substitutio vulgaris pot fieri verbis affirmatiuis: et cũ eiusdem persone in eodem testamẽto, plurics institutio variatur, plenior institutio inspicit. Et primo succedens censetur institutus, quamuis secundo sit nominatus. Et dictio collectiua fauore institutionis, assumit naturam distributiue. & datio pignoris non impedit qualitatem necessarij heredis, si creditori satisfaciat. & incapacitas serui suppletur ex capacitate domini. hoc dicit vsq; ad. l. illa institutio. ¶ No. in. l. Titius. quod
1 † natura dictionis, vter, adiecta in persona duorum institutorum, est duplex. Prima vt ambobus adire volentibus intelligatur alter vulgariter substitutus. ¶ No. ex eadem, † cum sequenti: quod vulgaris substitutio fieri potest, nedum verbis negatiuis, sed affirmatiuis. Ad idem
2 C. eod. l. fin. ¶ No. in. l. quia † tacita. & ita communiter allegatur, quod institutio heredum duorũ, habet in se inclusam tacitam substitutionem vulgarem. Unde pars repudiantis coheredi adeunti non solum defertur, per ius accrescendi: sed per ius substitutionis tacite. Et in hoc est
3 iste tex. notandus. ¶ No. in. l. si te † solum. versi. sed sit heredem &c. quod institutione eiusdem heredis in eodem testamento multipliciter variata, ea attenditur institutio, que plenior est & fauorabilior, non consyderata prioritate vel posterioritate. Ad idem. ff. eodem. l. si ita scriptum fuerit. in titu. j. l. fi. Et hoc in institutionibus. Quid autem in legatis: dic vt in. l. non ad ea. ff. de condi. & demonst. ¶ No. ex eadem in versic. sed si plures. quod eadem institutio in diuersis orationibus variata, propter varietatem vel diuersitatem adiectarum conditionum: vt deferat heredi tãtem heredi, non requirit omnium conditionum implementum: sed ex primo impleta, adeundi facultas institu-
5 to defertur. ¶ † No. in. l. si ita quis. & ita communiter allegatur: quod cum differt ordo intellectus ab ordine scripture preferetur. De quo pture intellectus ordo ordini scripture prefertur. De quo dic vt in. l. heredes mei. §. peto. ff. ad Trebel. & l. cũ pater. §. a te peto. de lega. ij. & in. l. Gallus. §. j. ff. de liber. & posthu. et
ff. de solu.

ſ.de ſolutio.l.non enim ordo. ¶No.ex eadem,quod nominatus poſt, cui tamen defertur facultas adeundi primo, eſt ille,qui cenſetur inſtitutus ꝛ tenere primum gradū heredis.ꝛ ad hoc iſtam continuo allegamus. Nota in.l.hoc articulo.qꝫ dictio † vniuerſalis complectiua fauore inſtitutionis.ne deficiat:reſoluitur in vniuerſalem diſtributiuam. ¶No.in.l.pignori. quod obligatio pignoris in perſona ſerui, non impedit qualitatem neceſſarij heredis in eodem poſſe conſiſtere, ſine preiudicio tamen ipſius creditoris. ¶Nota in.l.non minus.† quod capacitas vel incapacitas ſerui circa teſtamenti factionem paſſiuam,conſyderatur ex capacitate,vel incapacitate domini. Ad idem ſ.de legatis.i.l.ſi mihi,ꝛ tibi.ſ.regula.cum ſimilib. ¶Nota in cadē.l.in.ſ.hereditarium. ſeruum hereditariū iacente hereditate poſſe inſtitui. ¶Nota eodem.† ꝛ ita allegamus.quod iacēs hereditas repreſentat perſonam defuncti.ꝛ concordantie ſunt in glo.

Summarium.

¶ Inſtitutio captatoria non valet.
Vltima volūtas nō poteſt dependere ex alieno arbitrio.
Captiuitas non tollit iura ciuitatis capti: ſed illa opprimit.
Inſtitutio heredis, an ſit de iure gentium, vel ciuili: remiſſiue.
Euentus conditionis, qui nihil operatur, non debet expectari.
Inſtitutus pro parte pure, et pro parte ſub conditione: ſi nullus eſt ſibi datus ſubſtitutus, ſtatim capere poteſt totum.
Hereditas ex die certa, vel ad diem incertam, dari non poteſt.

Illa inſtitutio. ¶Inſtitutio captatoria reprobatur:ꝛ exiſtens apud hoſtes,ſedꝛ eius ſeruus, poſſunt heredes inſtitui propter ſpem poſtliminij:ꝛ non ſpectatur conditio,cuius euentus nihil operatur. Et hereditas ex die,vel ad diem certam nō recte datur. Vnde tempus de medio remouctur:ꝛ remanet inſtitutio ſimplex.hoc dicit vſqꝫ ad legem,ex facto. ¶No. 1 in.l.illa.† Inſtitutionē captatoriam nullius eſſe momenti.Ad qꝫ.C.de teſtamento milit.l.captatorie. de legatis ſecundo.l.i. ¶No.ex eadem:ꝛ ita ſemper allegatur,quod vltima voluntas ex alieno arbitrio dependere non poteſt ¶No.ex eadem ſatis magnum beneficium conceſſum reputari hominibus:vt de ſuis rebus diſponere poſſint in eum caſum,quo ſue future non ſunt,ſcilicet,poſt mortem: que in morientis perſona omnia diſſoluit: vt in authenti. de nupt.in.ſ.deinceps. ¶No.in eadem.l.in.ſ.is qui. Captiuum apud hoſtes,vel eius ſeruum durante captiuitate inſtitui poſſe. ¶No.ex eodem, quod in perſona captiui,quamuis † ſeruus effecti iura ciuitatis in ſuſpēſo ſunt: 2 non autem per captiuitatem totaliter opprimuntur. Et huius ratio eſt ſpecies reuerſionis, qua deducta ad effectum,iure poſtliminij,inducit reintegrationem omnium, que in perſona reuerſi tempore captiuitatis in ſuſpenſo erant. ¶No.ex eodem ibi,† omnia iura ciuitatis ꝛc.quod 3 inſtitutio heredis videtur eſſe de iure ciuili: cū ſi eſſet de iure gentium fruſtra hic dubitaretur:an inſtitutio captiui fieri poſſet:cum per captiuitatem ea que iuris gētium ſunt,videatur quis amittere.ſ.de penis.l.quidam. de quo tamen dic vt dixi.C.de teſtamentis.l.ſi teſtamentū. ¶No. in.l.ſi quis ita ſcripſerit. quod † euentus conditionis, qui 4 nihil operatur,non debet expectari. et ita ſemper allegatur:ꝛ hoc in vltimis voluntatibus. Idem in contractibus vt.ſ. ad Velleia.l.aliquando.in.ſ.ſub conditione. ¶No. ex eadem,† quod inſtitutus pro parte ſtatim capere poſſit,etiam aliam partem,in qua eſt inſtitutus ſub conditione,ſi nullus ſubſtitutus ſibi datus fuerit. Quoniam ſubſtituto dato expectari debet conditio:vt.ſ.eo.l.ſi te ſolum. in princi. Et ratio huius legis eſt:quia fruſtra expectatur cōditio,caſu quo eius euentus nihil operetur. Aut enim conditio euenit:ꝛ tunc erit heres in totum:aut deficiet:ꝛ tunc portio cui cōditio adiecta eſt, neceſſario tranſibit ad hunc heredem per ius accreſcendi:ne alias contingat,qō pro parte teſtatus,ꝛ pro parte inteſtatus deceſſat.contra l.ius noſtrum.cum ſimilibus.de regu.iur. ¶No.in.l.here- 6 ditas † ex die.quod ex die certa,vel ad diem certam,hereditas dari non poteſt:imo ſublato tempore inſtitutio pura manet. Ad idem.inſti.eo.ſ.heres ꝛ pure. Et huius eſt ratio ne pro parte temporis teſtatus,ꝛ pro parte temporis inteſtatus quis deceſſat.contra dictam legem,ius noſtrum. An autem ex die,vel ad diem certam hereditas dari poſſit:dic vt.l.extraneum.C.de heredibus inſtituen.

Summarium.

1 ¶ Inſtitutio rei certe inter heredes eſt valida.
2 Heres inſtitutus in re recta, quando habeatur loco legatarij.
3 Si es alienum totaliter exhaurit hereditatem, legata et fideicommiſſa ſunt nullius momenti.
4 Res ibi dicitur eſſe,vbi perpetuo eſt manſura:nō autem ad tempus.

Ex facto. ¶Inſtitutio plurium heredum in rebꝰ certis eſt valida:quia trahitur ad vniuerſum.Et eorūquilibet res certas, in quibus eſt inſtitutus, retinet:vt ſibi prelegatas.Et res eſſe dicuntur ibi,vbi perpetuo eſſe debent:non autem ad tempus.hoc dicit tota lex.
1 ¶No.primo ex iſto tex.inſtitutionem † rei certe inter heredes eſſe validam.Et illius eſt ratio: quia detracta certe rei mentione in inſtitutione: heredes capiunt vniuerſam hereditatem pro equali portione.ſ.eo.l.ſ.ſi ex fundo.ꝛ.l.
2 quoties.ſ.ſi duo.cum ſimilibus. ¶No.ex eadē † ſecundo, quod cum heredes inſtituti ſunt in rebus certis, quāuis habeātur vt veri heredes in hereditate reſidua,extra eas res adeo,quod illa veniat equaliter diuidēda:tamen quo ad res certas in quibus ſunt inſtituti,habentur loco legatariorum adeo,quod quilibet ſuas in quibꝰ inſtitutus eſt, habet ſibi precipuas.Et inde originem ſumpſit tex.l.quotics.C.de heredibus inſtituen.volens heredem in re certa alijs datis coheredibus,haberi loco legatarij.qō hic ꝛ ibi late diſcutitur. ¶No.ex eodem, quod cum teſtator in patrimonio non habens, niſi fundos duos,vnum eſtimationis maioris,aliū minoris:duos heredes inſtituit: ꝛ eorum quemlibet in vno,hereditas tūc reducitur ad numerum iuris,adeo:quod eorum quilibet in dimidia hereditatis ſecundum ius conſyderare cenſetur inſtitutus: non autem vnus in parte maiori,eo:quia maior fundus ſibi relictus fuerit: alter in parte minori: qꝫ fuerit relictus minor:quoniam in fundis illis non cenſentur heredes ſed legatarij. ¶No.ex eodem,quod dicto caſu quilibet oneribus hereditarijs tenetur ſatiſfacere p rata hereditatis: ꝛ ſic pro dimidia:nō autem pro rata fundorum.Et huius eſt ratio:quia is alienam inſtitutionem heredis ſequitur, non legatar:vt in.l.ſi.C.de heredi.act.niſi in ſubſidium: vt in.l.ſi.ſ.in computatione.C.de iure delibe. ¶Nota quod
3 † vbi es alienum hereditatem totaliter exhaurit, legata vel fideicommiſſa nullius reputantur eſſe momenti. Ad idem.ſ.ad Trebellia.l.heres percepto.cum ſimili. Et huius eſt ratio:quia cum prius ex hereditate ſatiſfaciendum ſit creditoribꝰ,merito in ea nihil remanebit, ex quo ſatiſfieri poſſit legatis. ¶Nota vltimo,ꝛ † ita ſemper allega-
4 mus,ibi dici rem fore:vbi manſura perpetuo eſt:non autē vbi ad tempus.Et quamuis in boc habeat multas cōcordantias hec lex:tamen nulla eſt plenior iſta.

Summarium.

1 ¶ Conditio adiecta inſtitutioni,cuius implementū dependet a facto teſtatoris,ſi deficit:non vitiat inſtitutionē.
2 Subordinatio ſucceſſionis:quod inducatur a ſubordinatione graduum.
3 Filius conditionaliter nominatus in oratione,in qua ſibi datur ſubſtitutus:cenſetur inſtitutus.
4 Subſtitutio reciproca appellatur breuiloqua.
5 Filius exheredatus,quando veniat appellatione filiorū.

Si quis ita scripserit.

¶ Defectus conditionis de futuro, que depẽdet ex voluntate testantis, non vitiat dispositionem. Et ordinatio graduum intelligitur ordinem dare delationi hereditatis, seu successioni. et eadem ratione et institutio ⁊ substitutio reciproca fieri possunt. hoc dicit cũ
1 l. sequen. ¶ No. in l. si quis ita. † qꝫ defectus conditionis adiecte institutioni, cuius implemẽtum pendet a potestate testantis, institutionem non vitiat. Ad idem. ff. eo. l. ij. ¶ No
2 ta in l. cum † in testamento. qꝫ subordinatio graduum inducit subordinationem successionis: vnde nũquam gradus tertius concurret ad apprehendẽdam hereditatem cum gradu primo, vel secundo. Ad idem. ff. de acquirẽda hereditat. l. quandiu. la vltima. Fallit in casu. l. si pater. ff. e.
3 ¶ No. ex eadem, qꝫ filius † cõditionaliter nominatus in oratione, in qua sibi datur substitutus, cẽsetur institutus: ⁊ consequenter non irritatur testamentum, quanquam sit preteritus. Et sic videtur hic casus expressus pro opinione Bar. in l. Gallus. in princi. ff. de libe. ⁊ posthu. ¶ No. in
4 eodem † in. §. hec verba. ibi, breuiter ꝛc. substitutionem reciprocã appellari breuiloquam: ⁊ hoc ex eo, quod breuioribus verbis fit aliqua alia. ¶ No. ex eodem, quod eadem oratio continere potest in se ⁊ institutionem ⁊ reciprocam
5 substitutionem. ¶ No. in † eadem, in §. qui tres. Fin vnam literam, qꝫ institutio filiorum nõ trahitur ad filium exheredatum. Unde est hic casus questionis, quam dixi in l. multi. ff. de liberis ⁊ posthumis, scilicet quod in beneficijs ⁊ fauoribus, filiorum appellatio non comprehendit filium exheredatum. Et ad hoc istum text. semper tene menti: et ita consului in regno Aragonum in ardua questione.

Summarium.

1 ¶ Hereditas, quod dari potest post diem incertum.
2 Conditio tacite subintellecta in institutione, quod etiam non potest in codicillis submoueri: sicut nec expressa.
3 Lucrum seu cõmodum, quod causatur ex re vendita, qꝫ reperitur penes venditorem, etiam ante rei traditionem, quod debet emptori restitui.

Qui filio impuberi exheredato.

¶ Seruus legatus post mortem legatarij, potest heres institui: ⁊ conditio tacite adiecta institutioni nõ potest adimi in codicillis: et conditio pendens potest tacite remoueri, licet defecta non: ⁊ omne lucrum seu cõmodum quod ex seruo vendito post venditionẽ vendito: capit restituere debet emptori: vel eius heredi. h. d. cum. l. sequen.
1 ¶ No. † in. l. qui filio. in princi. seruum legatarij post legatarij mortem, posse heredem institui. Unde no. secũdo, qꝫ quamuis hereditas non possit dari post diem certam: potest tamen dari post incertam. Et rationem diuersitatis vide. ff. eo. l. hereditas ex die. ¶ No. in §. seruus. qꝫ quãuis fuerit codicillis adempta cõditio adiecta in testamento relicto libertatis serui: non tamẽ censetur adempta eadem cõditio, quatenus tacite intelligitur repetita in eiusdem serui institutione: ⁊ igitur si cõsequi vult in testamento seruus statim libertatem, et hereditatem: necesse est, qꝫ conditionem adimpleat: q̃uis in codicillis sublatam. Si enim deficit conditionis implementum, consequetur libertatem vt pure sibi relictam in codicillis: non autem hereditatem, cuius institutio mansit cõditionalis. ¶ Unde
2 no. † secundo casum notabilem, qꝫ sicut conditio expresse in testamento adiecta institutioni, non potest submoueri in codicillis: ita nec etiam in institutione tacite subintellecta: vt est illa, que adiecta legato libertatis seruj, intelligitur tacite repetita in institutione eiusdem. ¶ Nota in §. si quis seruum. qꝫ si pendente conditione adiecta libertati, ⁊ consequenter serui institutioni, testator seruum ita institutum alienat: post mortem testatoris iussu noui domini, potest seruus olim domini sui hereditatem adire. Et huius est ratio: quia ex quo pendebat tempore alienationis conditio adiecta libertati, erat consequenter institutio serui valida: quia reperiebatur etiam libertas sibi relicta.

¶ No. ex eodem secundo, qꝫ si testator seruum cum libertate conditionaliter institutum viuens alienat, post deficientem conditionem libertati adiectam, non potest iussu noui domini post mortem testatoris olim dñi sui hereditatem adire. Et huius est ratio: quia est alienatus eo tempore, quo reperitur dicta eius institutio nulla iure Digestorum. Quod patet: quia est alienatus postquam defecit conditio adiecta legato libertatis: ⁊ consequenter postq̃ defecit libertatis relictum: vnde succedit regula Digesto rum, qꝫ institutio serui fine expresso relicto libertatis, est
3 nulla. ¶ No. in §. ff. cum. l. sequen. Regulã, † ad quam semper teꝫ. hunc allegamus reprobata opinione Juliani. secundum Marcellum, quod omne lucrum seu cõmodum ex re vendita causatum penes venditorem: licet ante rei traditionem, reddendum est emptori.

Summarium.

1 ¶ Verba illa, si heres non erit, adiecta seruo instituto, quod intelligantur, scilicet si hereditatem sibi acquirere non poterit.
Et adiecta libero, scilicet si heres non erit ipse per se, vel alium heredem non fecerit.
2 Substitutio vulgaris facta seruo, quem testator putabat liberum, operatur quod substitutus vocatur ad hereditatem cum seruo pro dimidia.
3 Imperator in causa propria, quod fit iudex.

Si pater fa.

¶ Propter repugnitiã rationum ⁊ regularũ admittitur cõcursus substituti cum instituto. h. d. cum. l. seq. et est lex valde notabi. ¶ Nota in l.
1 si pater. quod verba † illa substitutionis vulgaris, scilicet, si heres non erit, adiecta seruo instituto: a iure bene recipiunt intellectum, scilicet, si hereditatẽ sibi acquirere non poterit: qõ contingit mutato statu seruitutis in libertatẽ: vel si per medium eius, alium heredem nõ fecerit, scilicet dominum. ¶ No. ex eadem secundo, qꝫ ea verba substitutionis vulgaris, scilicet si heres non erit, adiecta instituto libero: bene intellectum recipiunt, scilicet si heres nõ erit ipse per se, vel alium heredem nõ fecerit per medium sui: quod contingere potest mutato statu libertatis in seruitutem. ¶ No. ex eadem. iij. qꝫ † substitutione vulgari facta seruo, quem testator putat liberũ: nõ intelligitur substitutum vocari ad hereditatem: nisi demum si seruus non sit heres, vel dominum heredem non faciat: sed vocatur substitutus vna cum serui domino ad mediam partem hereditatis statim inter eum atq̃ dominum pariter diuidẽdam. In his tribus est lex ista valde notabilis, ad quã vide. l. cum proponas. C. eo. tit. Sic fallit hic regula. l. cum in testamento. ff. eo. volentis institutum atq̃ substitutum nõ vocari ad hereditatem eodem tempore, sed gradatim. Et ratio fallentie est, falsa opinio testatoris. Quid autẽ si de
3 alia media hereditatis: dic vt hic in gl. ¶ No. † in. l. hoc Titus. quod Imperator in causa propria iudex est. Ad idem. ff. de his, que in testamento delentur. l. proxime.

Qui soluendo.

¶ Institutio heredis, que propter impedimẽtum aliquod extrinsecũ ab initio nõ valet: cessante impedimento anteq̃ cedat dies adeunde hereditatis, reconualescit. Et heres testatoris parens, nõ potest hereditate priuari propter inobedictiam coheredis. Et conditio pro parte possibilis, et pro parte impossibilis: pro ea parte, pro qua est impossibilis reiicitur: ⁊ ideo institutionem non vitiat. Et non potest ex testamento ille conueniri, qui non apparet per testatorem gratuitus: licet bene possit conueniri ex contractu si se obligauerit. hoc dicit vsq̃ ad legem, si ita.

Si ita scripti.

¶ Dictio, imo, est inductiua correctionis: testator hereditatem primo distribuit per vncias, postea per partes: videt partes facere de residuo hereditatis. Et verba maledictiõis vniuersalia, non inducunt inualiditatem institutionis: ⁊ seruus accusatus de crimine adulterij, vt non potest manumitti: ita non potest heres institui. Et falsa demonstratio heredis,

dum

dum de veritate constat, non vitiat institutionem. hoc dicit cum .l. sequenti.

Si alienum. ¶ Institutio cum relicto libertatis facta de seruo alieno, non reconualescit eodem effecto testatoris. Et capacitas heredis extranei conferatur penes tria tempora, scilicet testamenti, mortis testatoris, & additionis hereditatis. Et hereditas dividitur in vncias duodecim secundum numerum iuris. Et appellatione meorum, veniunt liberi in materia fauorabili. hoc dicit vsq; ad .l. seruus hereditarius.

Seruus hereditarius. ¶ Ad considerandam capacitatem serui hereditarij hereditate iacente, inspicitur capacitas defuncti. Et cum testator asse distributo, ad institutionem aliorum heredum procedit: cessetur transire ad aliam nouum. Et vt testamentum primum rumpatur per secundum, sufficit fore possibile ex secundo hereditatem adiri posse. hoc dicit vsq; ad legem, si is qui soluendo.

¶ De militari testamento. Rubrica.

Summarium.

1 Solennitate iuris non obstante, num in maleficijs peruenire possit ad condemnationem.
2 Solennitate iuris non obstante, quid sit.
3 Matrimonia vnde secuta sunt.
4 Juris naturalis est in ore duorum vel trium testium stare omne verbum.
5 Milites, num qualiter volunt, testari possint.

Militibus. ¶ Opponit quod debeat testari iure communi. C. e. l. penul. huius cōtrarij timore glo. soluit tres casus: vide gl. que incipit, A solennitate, & illam legem induxi semel ad pulchram questionem, cauet statuto ciuitatis Assisij, quod in maleficijs possit peruenire ad condēnationem, † non obstante ista iuris solēnitate dūmodo constet de maleficio. Modo testes fuerunt examinati die Veneris sancti: an possit peruenire ad cōdemnationem.
1
2 † Ego fui imaginatus quid vult dicere nō obstante iuris solennitate, & dico quod tantum est dicere quantum ad propria iura naturalia respondeamus. Probo hoc, de iure naturali omnes liberi nascebantur: postea superuenerūt bella & concupiscentia: † inde sequuta sunt matrimonia: et quidam sunt legitimi, quidam non: quidam liberi, et quidam serui: vt in authentico, quibus modis naturales efficiuntur legi. ff. sed licet. Modo quando Imperator restituit, natalibus restituit ad pristinum ius non obstante iuris obseruatione: vt. d. ff. sed licet. & in authētico, quibus modis naturales efficiuntur sui. ff. illud. Modo in proposito cum dicitur non obstante iuris obseruatione, tantum
3
est dicere quantū q̄ respondeamus ad pristina iura naturalia. Sed de iure naturali in ore duorū vel triū † testiū,
4 stat omne verbum: vt in. c. nouit. extra de iudi. Item solennitas sententiarum est de iure ciuili non naturali: vt. l. iurisiur. C. de testibus. dummodo parti defensio non auferatur: quia defensio est de iure naturali: vt. l. vt vim. de iusti. & iure. & c. pastoralis. extra de re iudi. et hoc probat in hoc tex. & milites possunt testari qualitercunq; † volunt, et remissa est eis iuris solennitas, duntamen duobus testibus
5 probetur testamentum, ad idem fami. ercisciunde. l. fi. Sed an quando isti testes examinabuntur in iudicio requiratur iuris solennitas? Respondetur q̄ sic: vt. l. Lucius. j. e. ibi, legitimis probatio. nam in eo q̄d venit expediendum per ipsum militem est remissa iuris solēnitas, vt hic. Sed in eo quod venit expediendū per iudicem, vel heredem. vt. j. eo. l. in fraudem. ff. fina.

Summarium.

1 Miles, an vt tutor et priuata persona, contrahere possit.
2 Iam arbitrij eligens, an possit ad aliam redire.

Si miles. ¶ Illud q̄d ex nostra voluntate dependet intelligimur facere omni iure, et quo melius possumus. b. d.
1 No. tex. ibi, neq;. Sed † q̄d miles in cōtractibus potest contrahere tanq; tutor, & tanq; priuata persona, & cōtraxit simpliciter. De hac questione dicā in. l. post mortem. ff. l. quādo ex fac. tu. Dynus inducit hāc legem ad questionē, cōpromisit in Titium tanq; in arbitrum & arbi-
2 tratorem: et ipse elegit viam arbitrij † an possit redire ad aliam viam: dixi in. l. si dominium. j. de fur. Et Spe. ponit in titu. de arbit. ff. sequitur. versic. quod si compromissum.

Qui iure. ¶ Idem intelligo in authē. ex causa. quod ista authenti. non habeat locum vbi testator fecit legata magna, & non cogitauit de filijs, vel ignorās vxorem pregnantem: probatur. j. eo. l. milites. ff. miles. vt dixi in authenti. ex causa. & de iniusto testa. in. l. filio preterito.

Summarium.

1 ¶ Condemnatus de crimine capitali, an testari possit.
2 Notarius de falso condemnatus, num possit instrumenta facere.
3 Sermo vtrum secundum persone conditionem, ad quam dirigitur, intelligi debeat.

Exmilitari. ¶ Sermo debet intelligi secundū cōditionē persone ad quam dirigitur. b. d. No. tex. ibi, nā cum opponitur q̄d cōdemnatus de crimine ca-
1 pitali nō possit † testari: vt. l. si quis. in prin. ff. miles. de leg. iij. & j. de testamen. l. j. & notatur in. l. ex militari. ff. eo. et facit ad questionem, an iudex possit reseruare notario cō-
2 demnato de falso, q̄d possit † instrumēta facere de iure q̄d sic. Docto. dicunt q̄d causa cognita potest, als non: vt. l. nō potest. j. de fur. & l. diuus. j. de iniu. & ibi videtur casus. Ly. ponit in. l. ex militari. Oppo. de. l. si quando cōtra. de inof. testa. vbi dicit facere de iure cōmuni. So. quia cum hic de milite loquatur, intelligitur quod fecit iure militari. Nam
3 † sermo debet intelligi secundum cō ditionem persone ad quam dirigitur: vt hic, & l. plenum. ff. equitij. de vsufr. & habi. & per Dy. in. c. ea que, de iure cōmuni. de reg. iur. lib. vj.

Summarium.

1 ¶ Hereditas quibus legibus ad quemlibet transmitti possit. & numero. 2.
3 Beneficium in nullius odium induci debet.
4 Hereditas vtrum ex beneficio speciali transmittatur.
5 Jus deliberandi a descendenti, num transmittatur.
6 Differentia inter descendentem & extrancum.

Si filiusfamil. ¶ Hec lex cum. l. seq. vsq; ad. ff. fere. Not. an hereditas patris non adita a filio suo existente in potestate transmittatur ad quēlibet, vel non. Dicit glo. q̄d transmittitur ad suos, vt hic no. & dicit tex. in. l. j. C. de bis qui ante aper. tab. per. l. apud hostes. C. de suis & leg. & videtur casus ibi: & idē in. l. j. C. ad Orphi. Ad extraneos non: vt no. glo. in. l. si infanti. C. de iure delib. hoc dictū est cōtra casum nostre legis, hereditatem. j. de castrē. pecu. & l. qui duos. ff. qui in bello. j. de re. dub. & l. Lucius. j. de iure fisci. & d. l. apud hostes. de suis & legit. in quibus legib⁹ videtur expressum q̄
1 † transmittatur ad quemlibet, quare Mar. Sil. et Jac. de Belui. & dicunt glo. esse veram, vbi filius impediatur adire iusta ignorātia, vel aliquo iusto impedimento: tūc enim ad quoscunq; transmittitur. nam omnes leges allegate in glos. videntur loqui vbi filius impeditur adire propter iustum impedimentum. Jta no. in authentico, de triente et semis. ff. i. Alij doct. tenent indistincte quod transmittatur
2 ad quoscunq; † per bas leges allegatas supra: & hanc opinionem tenet Jaco. de Arre. & Petrus & Ultramontani et

Richar. ☞Halumb. ☞ Lyn. in. d. l. apud hostes. et Raine. de monte Perbia, idem tenuit consulendo. Hanc opinionem putoveram, ☞ sepius sic consului: ☞ ista distinctio. iusti impedimenti non placet per legem, liber homo. §. j. de stipulat. ser. vbi est tex. qđ etiam ille errauit in iure. tamen existentia sui heredis hereditatis paterne acquisitionem operatur: ☞ hac ratione beneficium abstinendi fuit introductum in fauorem filiorum, non teneretur creditoribus non in odium suum: sed si hereditas non adita non transmitteretur priuaretur a. Iurisdicē. quam habebat de iure antiquo. nam illud beneficium esset in eius † odium introductum: quod esse non debet: vt. l. si filius qui patri. ff. de vulga. ☞ pup. ☞. l. apud hostes. C. de suis ☞ legi. vbi dicit sua respon. dicens hoc posset esse odium filijs quod tunc si hereditas soluendo non esset dico qđ non est odium, quia sic filius viuens habebat potestatem abstinendi vel immiscēdi ita transmittit. j. titu. j. l. si quis filius. §. j. ☞ ibi no. contra hanc opi. facit. j. ad Tertu l. j. §. si quis ex liberis vbi videt casus. Sed tunc fm lec. positam in glo. ☞ facit. j. de iure delibe. l. si infanti. vbi dicit omnes hereditates intelligas ibi extraneorum. ¶ Itē facit ad hoc lex. j. C. de his qui ante aper. tabu. vbi ex speciali beneficio † trāsmittitur hereditas: ☞ tamen loquitur de paterna. so. illa lex loquitur de hereditate ascendentium, et etiam eorum qui in potestate. Illa nullum inducit speciale. ¶ Itē facit cōtra legem, cū antiquiorib⁹. C. de iure delib. vbi videt dici idē in filio qđ in extraneo, † quod descendēs transmittat ius deliberandi. Sed tu dicas si filio est statutum certum tēpus ad deliberādum ☞ decedit interim est idem in suo quod in extraneo. ¶ Sed si nullum tempus est tunc remanet differentia inter suum † ☞ extraneum: quia suus ad quosdam extraneus intra annum tantum. ¶ Item quero cum filius repudians manet heres, vtrum existētia sui heredis operetur vt heres filij possit adire illud quod repudiauit tex. quod nō: no. in. l. j. C. de his qui ante aper. tabu istam materiam forsan latius tractabo. j. ad Tertullia. l. ij. §. si quis ex liberis.

Summarium.

1 ¶ Solennitas circa testamentum multiplex.
2 Institutus quot temporibus capax esse debeat.
3 Militibus in testando remissa est omnis solennitas.
4 Iusgentium quotuplex sit.
5 Seruitus an iuregentium sit introducta.
6 Priuilegia in militum testamento quot consyderanda sint.
7 Testamentum vtrum in substitutione pupillari faciendum sit.
8 Testantis quotupliciter circa dispensatum persona consyderetur.
9 Jusgentium an distractionis sit impeditiuum.

Neque enim. ¶ Ad euidentiam no. quod circa testamentum sunt multe solēnitates: quedam circa formam testamenti, et ipsum testamentū: quedam † circa formam instituti, seu legatarij: quedam circa substantiam dispositionis. Circa quodlibet illorum videt dispensatum per illa verba posita. §. e. l. j. §. testamēto quē velint. Sed licet loquatur circa solennitatem que est circa
2 personam instituti, quia † debet esse capax tribus temporibus. l. si alienum. §. in extraneis. de heredi. insti. Opp. de verb. sed si seruum. vsq; ad ver. deportati. nam in. j. §. dicitur qđ non capax potest institui, in sequenti glo. Nam glo. super verbo, capiūt. dicit qđ verbum fere, tollit cōtrariū. glo. bene soluit, sed per hec verba posita. §. e. l. j. quia in militibus omnis solennitas est remissa, videtur † remissum
3 quod possint institui omnes, qui sunt capaces de iure gētium vel ciuili: tunc non possunt institui. ☞ hoc tene menti, quia facit ad illud quod dicunt statuta non obstante iuris solennitate, que verba intelliguntur: qz redit. ad primū
4 ius naturale, vt dixi. §. e. l. j. ☞ intelligas naturale, † id est de iuregentium: ☞ iusgentium est duplex: primum qđ fuit eo qđ gentes fuerunt, non tamen cōmune cum bestijs vt commissa soluerētur: ☞ illud iusgētium adhuc est in seruis; quia naturaliter obligātur. quoddam est iusgētium, quo
5 omnes vtūtur introductum: iuregētium † est introducta seruitus que impedit. in. l. manumiss. §. de iustitia ☞ iure. et ideo illa verba remissa omni iuris solēnitate, reducunt ad ius gentium. non enim ad primum tantum qđ fuit eo ipso qđ gentes fuerunt, sed etiam ad qđ fuit introductū ex vsu gentium, vnde illud qđ cadit in seruum, nō videtur remissum: vt in hoc. §. vlti. videamus priuilegia militum que di
6 numerantur. §. e. super rubrica. Tu vero melius et latius dic, qđ in testamento sunt consyderanda † quatuor priuilegia militum. ¶ Primo ipsa forma ☞ solennitas testamenti etiam circa hoc, videtur dispensatum primo in numero testium. ¶ Secundo: qz non requiruntur rogati secundū distinctionem positam. §. e. l. j. ¶ Tertio: qz nō tenetur filium instituere vel exheredare, cum tamē faciat scienter: vt. j. e. l. qui iure. ☞. l. q militis. §. miles. et. l. si cū vel in vtero. ¶ Quarto: quia per legē Velleiā nō rūpitur, lz sit preteritus: vt. j. eo. l. idē. ¶ Quinto: qz potest instituere in codicillis: vt. l. milites codicillis. in prin. j. eo. ¶ Sexto: qz facilius testamentū confirmatur: vt. j. e. l. in fraudē. §. j. ☞. l. mili
7 tes. §. veteranus. ¶ Septimo: qz in substitutione † pupillari non requiritur qđ faciat sibi testamētū: vt. l. miles ita. j. e. ¶ Octauo quo ad cōfirmationē tabularum pupil. nō requiritur aditio: vt. d. l. miles. in fi. ¶ Nono, quod potest decedere cum duobus testamentis: vt. j. e. l. querebatur. et circa omnia ista videtur dispensatum, per illa verba posita. §. e. l. j. faciant testamentum quādo velint. ¶ Primo est
8 † consyderanda persona testantis, circa qđ videtur dispensatum, primo in cōdemnato de crimine capitali: vt. l. ex militari. j. eo. ¶ Secundo, in dubitatione de statu suo: vt. §. e. l. ex militari. in eo qđ non est suus hostium videtur pupillus: non est dispensatum: vt. §. e. l. facere. ☞. C. eo. l. fi. ☞ est ra-
9 tio, quia impedimentū seruitutis est iusgētium. ¶ † Itē impedimētum distractionis similiter est iusgentium, ad hoc vt porrigatur dispositio, que inducitur per illa verba posita. §. e. l. j. ¶ Tertio est consyderanda persona instituti seu legatarij. et hic est aduertendum quando qs est impeditus de iure communi propter defectum iusgentium: vt, quia seruus: ☞ tunc, in hoc non.

¶ De acquirenda hereditate. Rubrica.

Summarium.

1 ¶ Verbum, hereditas, quod fuerit inuentum a iure naturali.
2 Heres, qui non confecit inuentarium, an teneatur vltra vires hereditarias in foro conscientie?
3 Pena, que venit nedum ex presumpto: sed nec ex vero maleficio, quod in foro conscientie peti non potest: nec exacta retineri.
4 Heres vsurarij, qui non confecit inuentarium, quod non teneatur vltra vires hereditarias.
5 Casus in quibus heres etiam inuentarium non conficiēs non tenetur vltra vires hereditarias: ☞ ponuntur decem casus vsq; ad nu. 9.
6 Exceptio cessionis bonorum, quod transeat in heredem.
7 Ecclesia inuentarium non conficiens, an teneatur vltra vires hereditarias. Et quid in fisco. nu. 8.
9 Ecclesia cui factum est relictum, quod si sit vltra vires hereditarias, quod illud petere non possit.
10 Protestari, quod debeat heres adiens hereditatem se adire cum beneficio inuentarij, ad hoc vt inuentariū sibi prosit.
11 Inuentarij confectio, quando prosit etiam heredi pro creditoribus propijs, non hereditarijs.
12 Ratio quare de iure antiquo heres vltra vires hereditarias creditoribus tenebatur: ☞ non legatarijs? remissive.

¶ In glo. rubrice ibi, adire ☞ repudiare. An ista gl. sit vera, videbitur in. l. necessarijs. j. e. Et circa istam rub. quesiuit hic Bar. tria principaliter. Primū, quid sit hereditas, Secundū, quo iure sit inuenta. Tertiū, an heres in foro cōscientie teneatur vltra vires hereditarias, qui nō confecit
1 inuentarium. Et primo ☞ scdo dicto addas, † quamuis licet hereditas eo modo quo diffiniuit Iurisco, sit de iure ci. tamen hoc

boc verbum, hereditas, inuentum fuit a iure naturali: vt patet in.l.cum ratio.ff.de bo.dam.in prin.ff.vnde liberi.l.fi
2 ita scriptū.in fi. ¶ Circa tertium † ipse Bar.hic.& in.l.gerit.ff.eo. conclusit heredē non teneri in foro conscientie vltra vires hereditarias. Primo authoritate Hostien.in summa,de testa.Secūdo authoritate Jo.And.in.c.q̄q̄. extra de vsur.lib.vi.in nouella. Tertio ratione: q̄ ipsa hereditas secundū iusgentiū nil aliud est quā ipsa bona,seu patrimoniū testatoris, fm qō regulatur forus cōscientie: & huic sententie acquieuit Bal.in.l.fi.C.de iure deli.& Ang. hic.sed ipse idē Bal.hic & Ange.hic. et in.l.ff.pen.ff.fi cui plusq̄ per legē Falc.cōcluserūt cōtrarium. Assignat ipse Ang.rationē: q̄ qō ipse heres teneatur vltra vires hereditarias nō cōficiendo inuentariū,introductū est in penā ipsius heredis:cuius dolū lex presumit,postq̄ non confecit:vt in auc.de here.& Fal.ff.sancimus.& ff.si vero. Clarū autem est fm eum istas penas,que inducūtur ex tractu, vel quasi:ex maleficio,vel quasi,etiā in foro cōsciētie petiposse.Allegat.c.suā.& c.calumniā.extra.de penis. Igitur. Sed hec ratio nō videtur bona. Quia in foro conscientie
3 nedū pena:vt est in casu nostro que † venit ex presumpto[a]
a maleficio:sed etiā ea,que venit ex vero:nō potest peti: aut petita & soluta retineri: fm gl.sing.xij.q.ij.c.fraternitatis. ergo malum est fundamētum suū: modo tenēda est opin. Bar.quam cōmuniter sequimur: eā tamē intellige vt eleganter voluit do.Bal.in.l.more.ff.eo.videlicet,q̄ teneatur inquantū suppetūt vires hereditarie, quo ad executionē ipsius obligationis,non autem quantum ad obligationis votū:ne sic dicendo incurramus absurdum,quod heres pro parte repraesentet testatorem, & pro parte non.contra.l.j.cum similib⁹.ff.proxi.omisso eo, qō dicit Imol.dum vult concordare opi.videlicet, quod aut ille ,qui adit hereditatē scit eius vires non suppetere ad debita hereditaria:& tunc cū videatur cōsensisse,& quasi cōtrahere cū creditoribus hereditariis:vt.l.apud Julianū.in fi.ex quibus cau.in pos.catur.cum fi.& tūc etiam in foro cōsciētie teneatur vltra vires hereditarias. Si autē ignorat, an vires hereditarie sufficiāt,nec ne.pro satisfaciēdis debitis:& tūc nō tenetur. Quādo autē est dubiū,an sciuerit vel ignorauerit,presumatur ignorasse.l.verius.ff.cū de indebito.ff.de proba. Dubitandū est,an hec cōcordantia procedat:quia siue sciens siue ignorās adiuerit presumendum est,qō hoc tātum voluerit facere,vt pie agēdo volūtas testatoris nō deficiat. Ad hoc.l.in testamento.ff.de fideicō.lib.l.pen.ff.i. C.de seruis necess.here.instit.vnde cū in hoc voluerit se grauare,vt satisfaciat voluntati testatoris.Itē reipublice cuius interest,vt testatorum voluntates nō pereant.l.& quia. ff.de interro.acti.l.vel legare.ff.si quis omis.cau.testa.cū similib.In hoc releuetur,qō non teneatur vltra vires hereditarias.ar.ff.de iurein.l.cum qui.cum fi.& ideo forte indistincte tenēda est opinio Bar.eo modo quo.ff. ¶ Ex qua
4 † fed.de Seris in suis cōsiliis consilio.j.qō incipit, Questio est,an heres extraneus tenuit heredē vsurariī,nō cōficientem inuentariū, nō teneri vltra vires hereditarias,
5 & ibi late vide.Aduerte † tamē:quia etiam sunt aliqui casus in quibus in foro cano.seu ciuili, heres licet inuentarium nō cōfecerit,nō tenetur vltra vires hereditarias.Et primus est in herede executore, qui nullū cōmodum ex hereditate reportat: & sic incōmodū reportare nō debet. Et ideo etiam si inuentariū nō cōfecit,nō tenetur vltra vires. vt voluit Jo.An.in ti.de instr.edi.in.ff.dicto.als ostēso vermine,de inuentario.fm qō refert Ang.in.d.ff.antepenul. ¶ Secundus est in monasterio succedēte ingresso nomine religionis:& in patre succedēte filio iure peculij: vt voluit Bar.in.l.ij.C.ad leg. Jul.de vi.& refert Bal.in.l.sancimus.& in.l.iubemus.C.ad Treb.& in authen.causa,que fit cū monachis.C.de sac.san.eccle.circa fi. ¶ Tertius in eo, qui succedit illi,qui non tenebatur vltra q̄ facere posset: vt voluit Ang.in.d.ff.ante.per regulā generalē legis, qui in alterius.de regu.iu. ¶ Quartus casus est,si creditores seu legatarij hereditatis cōsteant spōte se ipsos scire , nō sufficere bona hereditaria pro soluēdis debitis:vt voluit notabi.Bal.in.l.filiū.quē habētē.C.fa.er. ¶ Quintus casus est,si testator añq̄ decesserit bonis cesserit ipsis creditoribus: q̄ tūc heres succedēs inuentariū nō cōficiens,nō
6 tenetur vltra vires,eo:q̄ illa † exceptio cessionis bonorū trāsit in heredē:vt elegāter voluit Bal.in.l.fi.C. qui bo.cepos. ¶ Sextus si ipse heres dolo inductus est ad adeūdā hereditatē. Et ita dixit Bal.in.l.fi.ff.de dolo.esse casum notabilē. ¶ Septimus,si legent alimenta seu aliqō arbitrariū:vt idē voluit no.in.l.volūtas.C.de fideicō. ¶ Octauū
7 quidā † dicūt esse in ecclesia,inter quos fuit Bar.& Bal.in l.j.C.de sac.san.eccle.& Bal.in.l.fi.C. de iure. deli.& in auc. sicut alienatio.C.de sac.san.eccle.per quā se fundant. Sed Ang.in.d.ff.pe.allegat cōtra cū tex.quē dicit nō esse alibi. auc.de here.& Fal.ver.hec oia.in fi.& ita voluit Ful. in.d.l. fi.Sed videre meo ille tex.non pbat:q̄ ibi nō fit mētio de ecclia,ff de cleri.& militibus.Et satis bene stat,q̄ sit relitū clerico,& nō acgrak ecclie vt p3 extra de testa.c.registi.C. de epi.& cle.aut.pbyteros.cū si.Hec ob.tex.dū subiūgit:& in qualibet alia vltima volūtate.q̄ dispositio illius.ff.tāq̄ odiosa,nō cōprehēdit ecclesias,p ea q̄ not.legētes in.l.j.C. de sum.tri.extra de cōsti.c.ecclesia sancte marie. cū si.Sed q̄ vera sit opi.Ang.est gl.ordina.in.c.j.extra de testa.p eū nō allegata:nec obstat tex.i.d.aut.sicut alienatio.q̄ ibi loquit in fundo sterili,nō aūt in hereditate dānosa.& sic a diuersis nō fit illatio.l.fi.ff.de calū.cū si.Bene forte verū est, [a] ¶ Ex presumpto. Adde & vide Bal.in.l. quibus diebus.ff. dominus. in fi. extra de cōdi.& demō.& in auc. ad hec.colū. vj. ver. sed hic dubitat.C.deysur.
q̄ restituetur ecclesia ad tēpus cōfectionis inuētariī: vt & pupillus restituit.in auc.de here.& Fal.ff.pupillus.gl.in.l.
8 angiliū.in prin.ff.de mino. ¶ † Nonū dicūt qdā esse in fisco:vt voluit Bar.in.l.j.ff.cui bona.de iure fisci.licet cōtrariū voluerit in auc.sed cū testator.C.ad.l.Fal. Hoc tamen cōcordat hic Jmo.ex distin.quā facit hic Bar.inter hereditatē & bona vacantia,dicendo:quod cū fiscus sit successor in bonis vacātibus,nō tenetur inuētarium conficere: secus si heres est:quia tūc cum eodē modo ipse hereditatem habeat,quo heres extraneus:vt dicit glo.& de bo.liber.l.j.teneatur vltra vires,si inuentariū nō cōfecit. Et in veritate hōc fuit de mente Bal.in.l.fina.C.de iure deli.licet.d.Joā.nō alleget. ¶ Decimum,si testator dixit quod volebat omnia solui de bonis suis: quoniā tūc nō tenetur vltra vires,si inuentarium non fecit ratione dictorum verborum:vt eleganter voluit Bal.in.l.j.C.de his,que pe.no. in lec.antiqua. Ratio est,quia cū hic sit pena a lege indulta ex presumptis,potest testator remittere:vt ibi ipse dicit
9 & no. ¶ Ultimo † addas,q̄ licet heres non cōfecerit inuentarium,attamen si ecclesie aliquid relictum est,non potest ecclesia petere id, qō sibi debet vltra vires hereditarias: & hoc no.voluit Bar.in repe.l.j.C.de sac.san. eccle. Ratio est: quia ecclesia viuere debet fm forum conscientie: vt patet ex nos. extra de iudi.c. nouit. cum fi.in quo quidem foro non est necessaria inuentarij confectio:vt.ff. dictū est.
10 ¶ Item aduerte ad quoddā † mirabile,qō posuit An.in tracta.suo de inuentario,in fi.dicēs,q̄ nūq̄ prodest heredi inuentariī confectio:nisi primo ante aditam hereditatē ipse heres protestatus est,qō intendit hereditatē adire cū beneficio inuentariī. Pro quo alleg.casum in.d.l.fi.ff.cum igitur.C.de iure delib.& ita dicit se obtinuisse.Aduerte tamen:quia ille.ff.nō videtur aliquid facere. Ille enim tex.loquit qō nō est necessaria inuētariī hūdi cōfectio,qñ certissimum est hereditatē locupletē fore:quia tūc clare constat ad debita hereditaria ipsam sufficere:et ideo nō est opus qō releuetur per beneficiū inuētariī: nō autem aliquid dicit de protestante:& ita istū tex.summat Bar.& etiā Ange, alias Bal.vel si vis dicere,qō de protestatione loquit attamen fm glo.ibidē super verbo,creditoribus.ille tex.recitat ius antiquū,de quo iure siue heres fecerit inuentariū, siue non fecerit,tenetur creditoribus:vt ibi videbitis:& sic ille tex.non facit pro Ange.cogita. ¶ Postremo addas,
11 † qō licet inuentariī cōfectio non profit ipsi heredi quo ad debita,que ipse ex se debet,non autem propter hereditatem : vt patet:quia fit separatio creditorum heredis a creditoribus testatoris:vt patet in titu.ff.de separatio.Attamen quando esset aliquid debitum , qō veniret ex vtraq̄ causa inseparabiliter, videlicet hereditaria & sui heredis: boc casu illa confectio prodest vt pro illo debito vltra vires non teneatur.Et ista est sententia gl.in.l.que dotis.ff.
12 solu.matri.fm Dy. ¶ Item † quesierunt hic legētes,que est ratio , qō de iure antiquo heres vltra vires hereditarias creditoribus tenebatur:legatarius autē nō, nisi vsq̄ ad vires:vt patet.ff.eo.l.more.ff.ad Trebellia.l.j.ff.si is qui quadringēta.cum.fi.de quo hic vide per eos. ¶ Adde tamen, qō de iure antiquo est dare casum in quo heres legatarijs tenetur etiam vltra vires, videlicet, qō ipse adiuit

hereditatem sciens eam aliquo modo diminutam: aut exhaustam fore: tunc enim sibi imputetur: q̃ ita diminutam adiuit. Casus est not. secundum lec. Dy. quam ibi refert Ange. in l. in quantitate. ff. ad leg. Falci.

Summarium.

1 ¶ Heres, qui totam hereditatem sibi acquirere potest, aditione partis totam adijsse videtur.
2 Legatum factum seruo, illi inuito, domino acquiritur.
3 Heres ex repudiatione partis hereditatis, q̃ non videtur totam repudiare.
4 Succedens per ius accrescendi, q̃ censetur venire ex tacita defuncti voluntate.
5 Hec lex, q̃ non habeat locum in donatione inter viros: & quid in donatione causa mortis. Et quid si dictum sit domino tibi hereditatem meam. nu. 6.
7 Hereditas, quod non detur etiam per donationem causa mortis.
8 Libellus in quo contra debitorem mihi in centum peto viginti, an valeat.
9 L. nulli. C. de iudi. q̃ habeat locum, sinon excipiatur.
10 ¶ Minor, qui agit contra tutorem iudicio generali, & partem tantum prosecutus est, quando possit aliam partem petere.
11 Si petam a te centum, & tu confitearis quinquaginta: q̃ ad illa quinquaginta reus non condemnabitur, si non probasti alia quinquaginta: nisi prius actor renũciat residuũ.
12 Filius heres institutus, an possit legitimam retinere, & reliquum hereditatis repudiare.
13 Legitima non debetur filio iure hereditario, sed beneficio. l. omni modo. C. de inoff. testa.
14 Dispositio huius legis, an habeat locum in fisco: Deportatus quando heredem habere possit:
15 Presumptio huius legis quod est iuris, & de iure.

Qui totã hereditã.

1 ¶ Heres, partis aditione totum acquirit, siue simul, siue diuerse in hereditate institutus sit. h. d. ¶ Glo. ex † ista litera bene redem, qui potentia vniuersum ius hereditatis sibi acquirere potest, partis aditione totam sibi acquisiuisse: & hoc etiam si ex diuersis partibus institutus fuerit. Et prima legis est ratio ꝑ doc. q̃ hoc, q̃ vnitum est pro parte retineri nõ potest: nisi vnitas ipsa scindat. ff. de reli. l. an pars. ff. de seruit. l. vulgaris. Heres autẽ ante aditionem ipsam nõ est dominus. ff. si cer. pet. l. patrẽ. cum simil. Igitur eam scindere nõ potest: oportet ergo q̃ per aditionem tota sibi acquirat. Secundo. l. ratio est: ne quis pro parte testatus, & pro parte intestatus decedat, contra regulas iuris. de reg. iu. ius nostrũ. cum si. Prima melior ratio tamen est: q̃ generalior. Secũda autẽ nõ ita generalis. Nõ esi haberet locũ in milite, qui ꝑ parte testatus, pro parte intestatus decedere potest: vt. C. de testa. milit. l. ij. in glo. super verbo, acquirere. ibi, sinautẽ per se, vel per aliũ. Et huius est ratio ꝑ Bart. q̃ ibi seruus institutus erat, eo autẽ inuito, domino hereditatẽ acquirere non poterat. cum proponas. C. de here. insti. oportet igitur eam expectare voluntatem serui. ¶ Tu dicas hãc rationẽ in legatis non procedere, que dominis inuitis seruis acquirunt: vt dixit elegans glo. ff. de bo. pos. ꝑ tab. l. ij. §. fi. Et ex hoc sequitur, q̃ si pars rei legata est domino: pars autem seruo, immediate legatũ ipsum dño acquireretur. ¶ In gl. super verbo, agnoscere. ibi, sed cũ partem adit: & hãc tenet Bar. & Bal. ij cõtrariũ teneat Ja. de Are. allegãdo. l. vbi repugnantia. de reg. iur. Qui respondeas, q̃ illa lex procedit, vbi propter repugnantiã omni modo abest consensus: hic autẽ in parte adest. Et hoc ꝑ Bal. ¶ In gl. eadẽ
5 in fi. & licet † hãc eandẽ glo. sequatur Bar. Ang. tamen tenet contrarium per. l. illud. ff. eo. et. l. nec is. in fi. vbi partis repudiatio ad se aliam partẽ trahit: non vt iure accrescendi, sed vt ex quadã via adulterina. Videre meo illa lex nõ obstat: q̃ ibi loquit in repudiatione partis iuris, que attractiue ad se aliã partẽ iuris trahit. Nos autẽ loquimur in repudiatione partis ipsius hereditatis: vnde hec sunt diuersa. Et ꝓ hac facit, quia coipso, q̃ heres dixit partem repudio: animum habuit aliam partẽ adeundi. Qui quidẽ animus ꝓ adeunda hereditate sufficit: vt. ff. de iure deli. l. si quia. vnde remanemus per cõsequẽs in illo dubio: quando heres dixit, partem repudio: aliam partẽ tacite adiuit, vt dixi, q̃ qui in vna parte testamentũ improbat, in alia parte approbare & cõfirmare videtur. ff. de testa. mili. l. si tribunus. §. fi. Nec obst. ratio dñi Jo. de Imol. dum respondet Bart. dicẽti, q̃ qui partẽ repudiat, videt repudiare vt ex iure institutionis, & non vt ex iure accrescendi: ex quo quidẽ iure venire poterat ad successionem. Dicit enim Imolẽsis hoc nõ procedere. Nõ enim potest heres ipse hereditatẽ alio titulo, quam quo testator instituit, habere: vt no. ipse Bar. j. co. l. fi. Hoc dico nõ obstare: quia illud ꝓcedit, quãdo talis esset titulus, ex quo aliquo modo ad successionẽ non deueniretur tacita volũtate de-
4 functi. Qui † autẽ per ius accrescendi ad successionem venit: ad successionẽ ex tacita voluntate defuncti venire dicitur: vt voluit elegans glo. in. l. si Titio & ad euio. §. Julianus. de leg. ij. quamobrẽ assentirẽ opi. Bar. reliqua autem membra distinctionis sue, vt perfecta vide hic per cũ.
5 ¶ Item † adde dicto Bar. dum loquitur, an hec lex locũ habeat in donatione inter viros: tenebaẽ q̃ nõ per. l. j. §. fi stipulatus. de verb. obli. dictũ suum nõ procedere in donatione causa mortis: ex quo siue in partẽ, siue in totum per donatarium acceptetur, reuocari potest per penitentiam donantis. ff. si cer. pe. l. nõ omnis. Non tamẽ per penitentiã donatarij: vt elegãter voluit glo. in. l. cũ pater. §. mater filius. de lega. ij. ¶ Quid † tamẽ dicendũ, si quis dixerit dono tibi hereditatẽ meã: an eo casu locũ habeat hec lex respondẽdũ est, q̃ nõ: licet enim donãs vsus hoc verbo ineptie: impropriẽ tamen. Hereditas enim viuẽtis nõ est. ff. de
6 here. vel act. ven. l. j. cum si. Non tamẽ propter hoc est, q̃ donatio irritetur: imo valet: vt voluit Bar. in. l. quesitum. §. fi seruus. j. de lega. j. per illã tex. & illo casu hereditas pro patrimonio accipitur: alias autẽ nõ valeret donatio: q̃ nedũ,
7 † q̃ hereditas dari nõ possit per donationẽ inter viros: imo nec per donationẽ causa mortis, que assimilatur vltime voluntati: vt voluit glo. C. de pac. l. licet inter. ¶ Item
8 ad id, † q̃ querit hic Bal. videlicet an si habeo debitorem in centum, possim summam debiti diuidendo eum connire, adeo: vt talis libellus sustẽtetur: & finaliter pro & contra arguendo tenet, q̃ sic: cuius cõtrariũ ipse tenuit in. l. si mihi & tibi. per glo. ibi, de lega. j. Bar. tamẽ in. l. quidã est, mauerunt. ff. si cer. pe. tenendo opi. Pe. tenuit q̃ nõ. Sed in. l. in cõmodato. in §. duobus. ff. commo. distinguit: vt ibi per eum. Potest tamẽ dici sequẽdo opi. Dy. q̃ aut istud debitum peruenit ex diuersis summis: & tũc est clarum q̃ possint ipsa debita separate peti. Ad hoc. ff. de appella. li si qui separatim. & q̃ ibi no. de iur. om. iudi. l. si idẽ cũ eodẽ. Aut summa debita, vnde tit. ũ origine obligatio habet: & tũc si reus excipit, indiciũ nõ procedit: ne casus contingẽtie diuidatur. C. de iudi. l. nulli. & ne reus pluribus vexetur in dicijs: & sic litiũ detur infinitas: vt. d. l. quidã estimauerũt.
9 & C. de iudicijs. l. properandum. cum si. Aut reus † nõ excipit: & tunc procedat iudicium. Ad hoc q̃ eleganter no. Jnno. de cõsti. c. cũ ad. Ferrariẽsi. vbi limitãdo, d. l. nulli. & titulũ, de quibus rebus ad eum. iudi. ea. dixit, q̃ illud, q̃ dicitur cõtinẽtiam cause diuidi nõ debere coram iudicibus diuersis instantijs: procedit si excipiatur. Alias enim si nõ excipiatur, indicium tenet. Aduerte tamẽ, q̃ si reus non excipiat: actor tamẽ dixerit in libello peto quinquaginta mihi promissa: si nõ adiecerit, & ex summa centũ, que mihi ex hac promissione debes. Libellus hic esset ineptus. sic est glo. singu. no. digna. ff. de verb. obli. l. scire debemus. circa fi. cuiusdam glo. magne: licet Bart. ibi aliter teneat: de
10 quo ibi per eum. ¶ Item † adde, q̃ & si minor generale iudicium contra tutorẽ intentando partẽ vnus speciei tantum sit prosecutus: licet videatur, q̃ de iure communi in alio iudicio reliqua pars peti possit per. l ij. C. de iudi. tamen secus est: quia imo oportet primo intẽtari restitutionem in integrum ad illud residuum petendũ. & hic est tex. allegatus ꝑm lect. glo. ff. de admini. tut. l. si minoris actum.
11 ¶ Et ad materiam † adde, q̃ eleganter voluit Innocẽ. extra de elec. c. cum inter. R. feniorem. vbi circa medium secunde colũne dixit, q̃ si centum a te petam: tu autem confitearis quinquaginta deberi: actor autem residuum non probet:

probet:inde ex in quantitate quinquaginta reum condemnare nõ debet:nisi prius actor residui renun.faciat. ¶ Ultimo† facit ista litera,an filius institutus heres[a] possit legitimam sibi retinẽdo reliquum hereditatis repudiare. Bar.in.l.gerit.j.eo.dicit qõ ex quo legitima debetur hodie iure hereditario,non potest hoc ipse filius facere:ꝛ allegat ista leges de hac etiam.q.ipse ponit in.l.quia potrat.j.ad Trebel.subdit tamẽ Bar.in.d.l.gerit. qõ si filius ipse substitutum habeat,ꝛ hereditas grauata sit debitis: filius hoc poterit facere:arguendo de hereditate liberti, in qua succedit patronus, ad hereditatem ipsius patris, in qua succedit filꝰ. Allegat.l.si patronus liberto.§.quid ergo.j.de.bo.liber.Bal.in.l.iij.in eo hoc articulo dicit simpliciter audiuisse Bar.in voce dicentem,per.d.l.si patronus.filium ipsum facere posse non adhibita priori distinctione:sed in.l.si heres institutus.C.de impub.ꝛ aliis substi.ꝛ in.l.j.C.quando non pe.partes.sequitur opi.Bart.in d.l.gerit.sed in.l.sancimus.C.de inoff.testamẽ.secutus est, qõ dixit in.l.iij.Crederem posse dici ipsum filium seu substitutum ab eo non posse legitimam acceptando reliquũ repudiare.[13] Et primo † illud qõ dicit Bart.legitimam deberi iure hereditatis:videtur nõ esse verum:imo debetur condictione ex.l.omni modo.C.de inof.test.ꝛ ita tenet gl. C.de epi.ꝛ cle.authenti.presbyteros. Preterea si ipsi filio legitima post mortem est vere debita:vt.l.si.§.j.C.de cura. furio.de fal.l.si quis legatum.in fi.ct.l.vnica.C.de bis qui ante aper.tab.ꝛ in authen.de here.ꝛ Fal.§.si quis autem. in glo.ergo in ea filius credito: est. Quare eam petẽdo videtur hereditatem ipso iure repudiare:nisi protestetur, vt voluit text.cum gl.C.de here.act.l.vt debitum tibi. Pone autem filium hereditatem repudiasse,nonne legitimã petere poterit:ꝛ certe hoc nullus negabit: vt nisi expressa renunciatione filius eam perdat:vt.l.si quando.§.ꝛ generaliter.C.de inoffi.testa.ꝛ ideo cogita.[14] ¶ Et hanc †.l.non intelligas locũ habere in fisco, cui deferꝝ successio deportati:quia eam pro parte adire ꝛ pro parte repudiare potest:vt voluit glos.in.l.ea sola.ff.de regu.iur. Quam etiam ad aliud singu.nõ.qõ licet.l.j.C.de here.instit.dicat deportatum heredem habere non posse: hoc intelligendum est si fiscus eius hereditatẽ acceptare velit: sicut si repudiet: quia tunc heredes habent venientes ab intestato: et eam etiam glo.alibi allegat Bal.pro sing.in.l.eam quam.C.de fideicom.Sed tu pro ea adde text.in.l.si seruus plurium. §.si quis autem.j.de legatis.j.Angelus. Ultimo.no.qõ tãta † est legis presumptio, vt heres partem adiens totam videatur adire,quod non admittitur probatio in contrarium:ꝛ sic iudicatur presumptio iuris ꝛ de iure. ita voluit no.glo.in.l.si duo.j.eo.quod no.[15]

Summarium.

1 Ordinatio testamenti, quod attenditur quo ad differendam additionem hereditatis.
2 Heres post spatium triginta annorum,an adire possit beneficio iuris pretorij.
3 Juri adeundi an prescribatur spatio triginta annorum.ꝛ vide nu.7.qõ competit restitutio.
4 Facultati prescribi non potest,quando facultas in exercitium deducta,nullum ius deducendi tribuit.
5 Incorporalibus sola negligentia sufficit, ad causandam prescriptionem.
6 Prescriptio est stricti iuris,ꝛ non extenditur,nisi ad accessoria,non ad eque principalia.
7 Restitutio in integrũ,quod detur aduersus prescriptionem ignoranti.
8 Juri existentie suitatis,qõ non prescribatur.
9 Juri offerendi,per creditorem prescribi non potest, si in contractu pignoris est adiectum pactum.l.commissorie.

Quandiu. ¶ Quandiu locus est adi-
tioni instituti,locũ sibi non
vendicat aditio substituti.b.d. ¶ Nota ordina
1 tionem† testamentorum attendẽdam esse,quo
2 ad differẽdam additionẽ. ¶ In glo.i.† in princ.ibi,vsq; ad triginta annos. male dicit hec glo.videre meo: quia licet adire nõ possit beneficio iuris ciuilis,qõ prescriptum est, adibit tamẽ beneficio iuris pretorij petendo bonorũ possessionẽ intra annum:aut centum dies, qõ tempus nõ nisi scienti currit:vt.l.quãdiu.C.qui admitti.et ita voluit Dy. a in.l.ij.j.quis ordo in bono.posset.seruc.fm relata Bald.in l.licet.C.eo.ꝛ in rub.C.qui admitti. Ex quo sequitur quod additoni substituti locus nõ erit:cum sit locus additioni instituti beneficio iuris pretorij. ¶ Itẽ no.† hanc glo.dicen-
3 tem ad.tioni prescribi posse spatio triginta annorũ. Cum qua concordat glo.in.d.l.licet.ꝛ in.l.cum antiquioribus.in glo.ꝛ in.l.vnica.C.quando non pe.partes.ꝛ cum hoc communiter transeunt legẽtes Bart.in.l.j.§.de condi.ex.l.do. Bar.de Sali.in.d.l.licet.fuit in opi.contraria duplici ratione. Prima: qꝛ ista aditio quedam facultas est, cui prescribi non potest.vt.l.via publica.§.de via pu. Secũdo: qꝛ aditio ista in animo consistit,quidẽ animus possideri non potest:prescriptio autẽ sine possessione non procedit: vt in ca.sine possessione.de regu.iur.in.vj.ꝛ.l.sine possessione.de vsufca.igitur do. Jo.de Imo.tenẽdo cõmunẽ opi.respon-
4 det rationibus Sali.ꝛ illud enim qõ † dicit facultati prescribi non posse,locum sibi vendicat quotiescũq; facultas in exercitiũ deducta nullũ ius tribuit deducenti: vt in.d.l. via publica. secus si econtra.per no.in.l.cũ notissimi.C.de pscri.xxx.anno.per gl.ꝛ Bar.in.l.si pignori.§.de vsufc.ꝛ in l.si rẽ.§.omnis.§.de pig. Cum disputatur an iuri offerẽdi prescribi possit:ꝛ hoc est, qõ volnit Bal.licet dictũ Jo.nõ alleget in rub.de cõdi.ex.l.Secunde rationi respondetur:
5 † qꝛ in incorporalibus negligẽtia sufficit etiã sine possessione ad causandam prescriptionẽ.l.sequitur.§.si viam.§.de vsufca.l.quoties.§.de seruit.cum simil. Secunda responsio sua est:quia licet animus non possideatur,sufficiet tamen res hereditarias possidere prescribendo ipsi iuri aditio-
6 nis. Hoc forte non procedit:quia † prescriptio stricti iuris est ꝛ non extenditur nisi ad accessoria.C.de vsur.l.eos.§.j. non autẽ ad eque principalia:vt no. Innoc.in.c.ad hoc.de offi.Archi.fm Bar.in.l.Imperium.§.de iurisd.omniũ iudi. ¶ Una ratio me dubitantem reddit contra cõmunem opi.dicit enim glo.C.de pe.l.cum hereditas.communiter approbata.qõ in suo non est dare hereditatẽ iacentẽ:ergo necessario sequitur,qõ aditam. Frustra ergo disputatur. an ipsi iuri adeundi prescribatur:ex quo per additionẽ confusum est. Hec tamen ratio in extraneo non procedit. co-
7 gita. ¶ Adde tamẽ,qõ † ꝛ si prescriptũ est ipsi iuri adeundi contra ignorantẽ,poterit per eum in integrum restitutio postulari. Ad hoc qõ eleganter no.Bar.in.l.i.§.si quis autem.ff.de itinere actuq; priuato. dicẽs, qõ licet.l.fi.in fi. C.de prescrip.long.tempo.dicat in prescriptione longi tẽporis,non distingui inter scientiã ꝛ ignorantiam:ꝛ sic ipso iure currat prescriptio:poterit tamen in integrum restitu-
8 tio postulari. Quod diligenter no. ¶ Quid † tamẽ dices de iure existẽtie suitatis:an ei prescribi possit:dicas qõ nõ
9 fm Bal.in.d.l.j.quando non pe.partes. ¶ Ultimo † quod supra dictũ est iuri offerẽdi per creditorem prescribi posse:singulariter limita,nisi in pignoris contractu adiectum sit pactum.l.cõmissorie:quia tunc creditoris odio tali iuri prescribi nõ potest:vt dicit singularis litera fm Bal.in.c.j. de feu.dato in vicem.l.commis.circa princi.ibi dum dicit, quandoq; etiam. ¶ In glo.super verbo,non potest. Adde duos alios, quos notauit Bart.videlicet, quando instit utus adire possit beneficio restitutionis in integrum. vt.l.iiij.§.j.§.de fideicommis.liberta.ij.in casu singu.l.fi.C. de repudi.heredita.

Summarium.

1 Cautela contra statutum disponẽs, quod si clericus declinauerit iurisditionem potestatis, sit extra communis potestatem.
2 Statutum, quod clericus declinans iurisditionem potestatis,sit extra communis protectionem, quod nõ valeat.
3 Carceratio nuncij citantis clericos ad tribunal iudicis secularis,permittitur de iure ciuili episcopo.
4 Statutum ponens extra protectionem potestatis cõsanguineos clerici declinantis iurisditionem potestatis: an valeat:quod non.
Iniuria facta consanguineo clerici, ipsi clerico facta censetur.

[a] An filius possit hereditatem paternam repudiare retẽta legitima. Quid autẽ in feudo, an possit repudiata patris hereditate, feudũ retinere.vide text tũ in.c.fil.ꝛ ibi Bal.in ti.de capi.qui cur.ven. in vsib.fe.cũ ibi not.vide Jhan. de Ca.in consil. suis. consil.cclv. incipit, In christi nomine amẽ. visis actis ꝛ actitatis coram dño Alsorgio vice potestate ciuitatis Arimini.

5 Litatio, an requiratur, quando iudex ecclesiasticus inhibet seculari.

NOlle adire. ¶Eius est affirmatio, cuius est negatio:
1 ¶econtra. h. d. Et per hāc legē, dat Ang. ¶ cau
¶elam, quādo statutum dicit, qō si clericus iurisditione potestatis declinauerit, ponāt extra protectionem cōmunis: qō cautela est ipsum in habitu ¶ tonsura accedere coram potestate, dicendo litigarem, vel alias non declinarem: si coram vobis litigare possem. Sed decretalis, si diligenti. me phibet: ¶ pro me ipso iure declinat. Adde, qō hoc idē voluit But. vt refert Bal. in auth. statuim. C. de epi. ¶ cle. ¶ in l. ab administratione. C. de le. facit quod no. Bar. in l. j. §. que onerande. ff. quarū re. actio nō datur. Qui idē qō predicti doc. voluit in quodā suo cōsilio, quod incipit, Priores habētes. nescio ad qd hec cautela est ne-
2 cessaria: † cum tale statutum nō valeat, eo, qō clericos timidiores reddit. quo casu dicitur fieri statutū cōtra libertatem ecclesie sm gl. in authē. de nō ali. §. vt enim. Ad hoc no. per Innoc. de sentē. excō. c. nouerit. ¶ in auth. cassa. C. de sac. san. ecc. ¶Quimmo nedū, qō iudex ad suum tribunal clericū trahēs puniatur sm formam. c. si iudex laicus. eo-
3 dem tit. imo etiā ¶ † nuncius citans incarcerari debet per episcopum, cui hoc casu iure ciuili potestas carceris committitur: vt dicit ter. not. in auth. causa que fit cū monacho.
4 C. de epis. ¶ cleri. ¶Adde, an † valeat statutū dicens, si clericus potestatis iurisditionē declinauerit, eius cōsanguinei extra nostrā protectionem ponantur: ¶ dicas q nō: ex quo in fraudem factum videtur. Item, ¶ quia nemo odio habuit carnē suam: dicit glo. §. in ius voc. vt eant. l. j. Poro autē ¶ iniuria que ipsis cōsanguineis fit, ipsi clerico facta videt. Ad hoc de iniurijs. l. lex Cornelia. C. si quacūq; pre. po. l. j. Et banc sententiā firmat Bar. in l. j. ff. de bis que pene nomine. arguēdo per l. heres meus. §. qō in fraudē. ff. de condi. ¶ demon. ¶ huic assentit Bal. in l. j. C. de indi. vidui. Faciūt que no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. ff. de noui oper. nun. Pro hac quidē sētētia facit illa gl. fing. ¶ no. in. c. sciant cuncti. de electione. in. vj. vbi nedū manus violētas in clericum iniſciens excōicationis pena punitur: sed percutiens clerici consanguineos precise re-
5 spectu ipsius clerici. ¶Ultimo † ad hoc adde. qō ponit Bal. in. d. authen. statuimus. in fi. dicens superiorem pronunciare debere inhibitoriam sententiam, ac etiam mandare talia statuta cōtra libertatem ecclesie obseruāda nō esse. Allegat Bar. in extrauag. qui sint rebelles in glo. fua. Huic illud subdas: citationem alicuius in tali inhibitoria sententia non requiri: vt no. Archi. iī. q. j. c. pen. ¶ c. Lotharius. ¶ ita refert Bal. in l. presbyteri. C. de episco. ¶ cleri.

Summarium.

1 ☞Mutus et surdus, quando equiparetur pupillo: et quando infanti:
2 Mutus ¶ surdus, qō authorari non potest.
3 Mutus ¶ surdus, que agere possit:
4 Notarius qualiter scribere debeat actum aditionis hereditatis facta per surdum ¶ mutum:

MUtum necnon. ¶Mutus
1 ¶ surdus ēt a natinitate patris hereditatem adire potest. hoc dicit. ¶Et hoc intelligas sm Bar. † quando quis licet mutus ¶ surdus sit: intellectu, tamen non caret: si autem intellectu caret necesse est sibi curatorem dari pro adeunda hereditate cum pupillo equiparetur. Tex. est qui facit hāc distinctionem in l. seruo inuito. §. si pupillo. ff. ad Trebel. Aduerte: quia contrarium eius, qō dixit hic, videtur ipse idem dixisse in l. j. in prin. ff. de verbo. obli. vbi dixit surdum ¶ mutum intellectu carentem equiparari debere ipsi infanti. Allegat l. Fulcinius. §. adeo. quib? ex causis in pos. catur. insti. de cur. §. j. Intellectum autem habentem dixit equiparari pupillo: vt. d. §. si pupillo. verius videtur, qō dicit Azo. als ista lex esset superflue posita. Item ¶ ludibrio contra. §. quibus. Et hoc intellige in surdo, nō autem in surdastro: quia is omnia agere potest:
vt. l. penul. ¶ fi. ff. de legi. tu. ¶ ibi vide glos. que ponit diffe-
2 rentiam. ¶An † tamen surdus iste et mutus authorari possit: et dicas qō non potest. Ista enim authoratio mutu prestari non potest: imo oportet intercedere verba. dicit glos. ff. de authori. tuto. l. etiam. que alias incipit. idem est.
3 ¶Item an testari: † recurre ad legem, discretis. C. qui testamen. fa. pos. Item an codicillari: recurre ad legem, mutu. j. de lega. iij. ad no. in l. vbi non voce. j. de regu. iur. An contrahere matrimonium: ¶ dic vt l. mutus. ff. de iure do. An donare inter viros. Adde Bald. in l. iure militari. §. de testamen. mili. An stipulari: Adde Bar. in. d. l. ita pa-
ci. vbi dixit, quod non licet surdus ipse per motum intelligat labiorum. Ex quo ibi lex exigit sensum auditus: sed in. §. j. eiusdem legis, dicit cum contrahere posse in bis, in quibus stipulatio non requiritur: sufficit enim consensum adhiberi nutu, et per signa animum intrinsecum demonstrantia. dicit glos. ff. de pactis. l. item quia. ¶Ultimo ad-
4 de dictis hic † per Bar. dum querit qualiter notarius scribere debeat act ¶ aditionis ipsius surdi, aut muti. Concludendo, quod si ipsa persona nota est, aut consanguineus ipsius aduentis, scribere debet signa ex quibus postea dicat animum suum fuisse inclinatum ad repudiandum, vel adeundum. Si autem persona domestica non est, signa scribat interpretem adhibendo, qui ea declarat per. l. j. §. fi. de verbo. obli. Similem etiam distinct. adhibet in tēte. Primum membrum distinct. sue videtur non procedere: cum notarius verba tantum seu signa in eius locum subrogata, non autem contrahentium mentem scribere habeat: vt eleganter voluit glo. in. l. fi. C. de condi. ex l. Cogita. Et adde ad materiam istam. l. mutus. ff. de procurat. et quod no. Dy. in. d. l. vbi non voce.

Summarium.

1 ☞Prodigus etiam cui bona sunt interdicta, potest hereditatem adire.
2 Mulier si ex dispositione statuti, se obligare non potest sine consensu consanguineorum, potest tamen hereditatem adire sine dicto consensu. Et quid si statutum prohibet mulierem sine dicto consensu contrahere: nu. 2.
4 Statutum loquens in contractu, quod habeat locum in renunciatione ¶ liberatione.
5 Iudex cogere potest consanguineos discordātes, ad prestandum consensum mulieri, vel pupillo contrahēti: si ita illis expediat: vel ipse loco eorum consentire.
6 Prodigus, quod ad diuisionem pronocare non potest.

Eum cui lege bonis.

¶Is cui bonis interdictū est, si heres instituatur cum authoritate curato-
1 ris hereditatem adibit. hoc dicit coniuncta glo. ¶† Nota ex hac lege. Prodigum, non obstante interdictione sibi facta, hereditatem adire posse: et hoc cum curatoris authoritate: vt videbis in glossa. ¶In glo. j. ibi, dum dicit:
2 sicut si propter delictum. † Idem dicit Bart. ¶ vbi lex seu statutum prohibet aliquem obligari absq; cōsanguineorum consensu propter eius imbecillitatem: vt in muliere, que imbecillis sensus est: vt. l. j. ad finem. Nam tunc non potest hereditatem adire absq; dicto consensu cum ex aditione sequatur obligatio: vt. l. more. j. eod. ¶Quid tamen
3 dices, si statutum † prohibet mulierem contrahere posse absq; dicto consensu: an tunc hereditatem adire poterit: aut valeat dicta aditio, si consensus non interueniat: Bar. in. l. more. pro ¶ contra arguendo videtur finaliter residere, quod dicta aditio fieri possit cum dicto consensu: ¶ non aliter, ex quo quilibet contractus omnem obligationem sub se continet: vt. l. omnem. ff. de indi. Sed in. l. apud Jul. in. §. fi. ex quibus videtur tenuisse contrarium: ex quo per aditionem quasi contrahitur, nō autem vere: vt dicto. §. fi. et. l. ex maleficijs. §. heres. ff. de actio. et obligatio. cum similibus. Ex quo statuta in casu vero non autem in ficto: intelligi debent: vt in. l. j. §. hoc interdictum. ff. de fonte. cum similibus. Qua ratione idem concludit hic Bal. ¶ Ange. ¶ Imol. idem ¶ do. Raphael Cumanus in. d. l. more. mihi videtur verior esse opin. Bar. in. d. l. more. Vbicunq; enim in statuto vnica ¶ sola ratio reddi potest: ex illa arguimus etiam

etiam extẽsine:licet iusta nõ sit expressa:vt.l.milites agrũ. in fi.prin.§.de re mili. Sed cum statuti ratio de adhibendis consanguineis illa sola fuit, ne mulieres defraudate damnificent:vt.l.transactione.C.de transact.ea autẽ locũ habeat,etiã in hereditatis aditione: igit ꝛc. ℙro hoc adduco.q̃ not.Bal.in rub.C.de pac.ꝛ Bar.ꝛ post eũ. Idem Bal.in.l.si vnus.§.de pac.vbi dixerunt,q̃ statutũ loquẽs
4 † in simili casu de contractu:habet locum ꝛ in liberatione ac etiam renunciatione:ꝛ tamẽ hec duo non sunt proprie cõtractus. Quia nõ vltro citroq̃ obligatoria. Sed ex vna parte tantũ.§.de verb.signi.l.Labeo.§.contractũ.cũ simi. Tamen ex quo est identitas rationis predicti doc.hoc statutum extendũt. Ita ergo dicamus in casu quẽstionis nostre,q̃ omnia intelligo: dum tractat de hereditate dãnosa:secus si de lucrosa[a]. Quia ꝛ licet cõsensus cõsanguineorum non interuenerit, valet tamen ipsius aditio:vt in simili dicimus,de iudicio.C.de procu.l.nõ ideo minus. Idem ꝛ in contractu:vt.l.si.§.pupillus.de verb.oblig.cum simi.ꝛ l.neq̃.C.de contrab.ꝛ cõmit.stip.vbi hoc voluit Bald.q̃ idem hic sentit Ang.non tamen per ea iura:melius tamẽ
5 est ad cautelam,q̃ dictus cõsensus interponat. Et † si ipsi ℘sanguinei discordarẽt in ipso ponẽdo,iudex eos cogere potest ad concordandũ:dum videt hoc expedire ipsi pupillo,seu mulieri,vel ipse in eorum locũ succedens eũ consensum interponat. Ad hoc q̃ not.Bar.in.l.in venditione.in.§.i.de bon.auth.iudi.poss.ꝛ.l.iusiurandum,ꝛ ad pecunias.§.si de qualitate.§.de iureiu.ꝛ volnit expresse Bal. in.l.i.ꝛ.l.si furiosi.C.de nup. ¶ Jn glos.ij.ibi,dum dicit,in
6 alienando:ꝛ ex † hoc est, q̃ ipse prodigus ad diuisionem pronocari non potest:vt dicit litera in.l.ex castrensi.in fin. prin.§.de castr.pecu.vbi gl.fing.

a ¶ Secus si de lucrosa. Adde simili dicimus,q̃ si statuto cauetur,q̃ minor nõ possit contrahere sine consensu propinquorũ:quid si contrahit sine illa solẽnitate ꝛ cõtractus:ꝛ cedit ad sui vtilitatẽ,an teneat contractus:alleg.glos.valde sing.in.l.ij.ff.de accep.que dicit q̃ pupillus obligat sine authoritate tutoris,si ex illa obligatione acquirit cõmodum. Ita dicit formaliter referendo eam ad tex.quã Angel. ibi inducit ad q.statuti Florẽtini: vt mulier nõ ꝙtrahat sine cõsensu propinquorum.q̃ põt ꝙtrahere, si cõtract⁹ cedat ad sui vtilitatẽ: et sequit ibi Jmo. ꝛ facit glos.in.l. quecunq̃.C.de bon.que liber. que dicit quod alienatio potest per patrẽ fieri in bonis delatis filio, si est vtilis filio. Quam gl. Bal.ibi dicit esse mirabilẽ. Facit q̃ dixit Bal. in.l.cum hi.§.j. de transact.vbi trãsactio vtilis de alimẽtando valet sine authoritate pretoris. ꝛ p illũ tex.dicit ibi Bal. valere vend.predij minoris si cõtinet manifestã vtilitatẽ. Idẽ dicit de predio ecclesie. alle.gl.in.d. l.ij.ꝛ in.l.contra iur.in prin.§.de pac.in fi.vbi dixit Bald.quod ecclesia potest facere contractum,sibi fauorabilem absq̃ solennitate legali seu canonica. Facit consilium do.Nucc. qõ est.cccix. incip. Circa propositã consultationẽ. vbi accumulat multa regularia:puta.l. non eo minus. de procu.ꝛ.l.cui bonis.ꝛ.l.nouare. ff.de nouat.

3 timo not.fm cõmunem loquendi † cursum. Ex temporũ diuturnitate presumi omnia solenniter acta sic.C.de petit. here.l.si filius.in gl.allega. ¶ Jn gl.j.ibi, sed se bene obligat ꝛc.vbi quis olim non obligabat.§.quis ordo in bono.
4 poss.ser.l.fi. ¶ Jn ea.in fi.l.fi.ꝛc. Sed an lex † illa locũ habeat in cõtractibus:patet in vltimis voluntatibus.gl.ibi habes circa principium,que incipit,non ergo.dicentẽ sin gu.q̃ sic. Ex qua resultat singu.effectus,q̃ si per stipulationem quesita est actio ipsi filio pro consequenda donatione:qui quidem filius velit eam acceptare,patri actio illa querit. Et licet illa gl.teneatur cõmuniter: videt tamẽ mihi dubia:cũ dispositũ sit:per.l.si absentis.C.si cert.pet. q̃ eo casu,quo quis actionẽ sibi ex mea stipulatione quesitam renuit,actio mihi stipulanti queratur:si sic est: ergo actio illa que pro consequenda donatione filio renuenti ipsi stipulanti querit,ꝛ nõ patri. ℙreterea stipulatio personam extraneam non comprehendit.ff.de ver.obli.l.ita stipulatus.§.Chrysogonus.C.de dot.promis.l.si pro dote.cũ si. Quinimo illa.l.fin.vt antiqui iuris correctoria,nõ debet extendi de vltimis voluntatibus ad contractus.C. de app.l.precipimus.cum simi. ¶ Extra gl.Bar.per istũ
5 tex.ver.sed si non adierit.salnat gl.contra alios doct.in.l. † cum de in rem verso.§.de vsur.dicentem,q̃ patiẽtia ex lapsu longi tẽporis inducta:ꝛ allegata:constituit seruitutem. Et idẽ q̃ ipse tenuit in.l.i.ff.de aqua plu.arcẽ. Quod tamen improbauit Bal.ꝛ post eum Ange.hic,ꝛ in.l.si certis annis.C.de pact.dicentes istum text.non obstare. Hic enim precedebat causa,que habilis erat ad acquisitionẽ: vt aditio:secus est in terminis gl.d.l.cum de in rem verso. que etiam lex non facit fm eosdẽ,cum illa loquatur in faciente.gl.autem ꝛ Bar.in negligente. Item nec obst.glo. in.l.pe.C.commu.diui.quam Bar.inducit,qz loquitur in actu,qui inducitur ex tacito cõsensu:vt in diuisione,q̃ patet per.l.it.aq̃.ff.pro soc.do. Jo.de Jmo.dicit hanc opin. Bart.procedere de equitate. sed de iuris rigore procedit fm eum opi.Bal.d. ℝaph.Cuma.nititur eos concor.dicendo.q̃ aut sumus in casu dubij, vtputa: qz simpliciter transeo per longa tempora de fundo tuo ad fundũ meũ:ꝛ tunc fm eum non inducatur seruitus ex patientia inducta tẽporis diuturnitate. Adducit qõ not.Bart.in.d.l.cũ de in rem verso.in.q.de rustico qnolibet anno portãte nobili vnum par caponũ:melius tamen fecisset allegare gl. que hoc dicit in.l.solent.in fin.ff.de offic.procon. Aut ego ingrediendo fundum tuam causa eundi ad meum ingredior,dicendo expresse,me hoc posse ex seruitute,quã fundus mihi debet:ꝛ tunc isto casu certo procedat opi.Bart. ¶ Aduerte:q̃ verior in casu dubij videtur opi.Bal.ꝛ sequacium,nõ tamen argumento eius qõ inducit do. ℝa
6 pha.sed isto:q̃ quotiescũq̃ † sumus in aliquo actu,ex quo potest induci duplex presumptio,scz dilapidationis ꝛ liberalitatis,semper in dubio illa presumptio preualet,que dilapidationem non inducit.ff.de solu.l.si cum aurũ. Sed ex ista diuturna patientia potest induci, quod aut ego patiar ex quadam liberalitate, non tamen vt donem:

Summarium.

1 ☞ Filiusfamilias iure isto hereditatem sibi delatã,adire non potest,sine iussu patris.
2 Filiusfamilias potest agnoscere bonorum possessionem iussu patris non precedente:dum tamen postea ratificet.
3 Temporis diuturnitate omnia presumuntur solenniter acta.
4 Dispositio huius legis an habeat locum in cõtractibus, sicut in vltimis voluntatibus?
5 Patientia ex lapsu longi temporis inducta ꝛ allegata,an causet seruitutem?
Diuisio inducitur ex tacito consensu.
6 Presumptiones duplices,si induci possunt ex vno cõtractu,scz dilapidationis ꝛ liberalitatis:illa preualet, que dilapitationem non inducit.
7 Lex,cum de in rem verso.C.de vsur.an habeat locum in rusticis,vel mulieribus?
8 Solennitas extrinseca post actum completum,si intercesserit diuturnitas temporis presumitur.
Prelatus qui longo tempore fuit in possessione prelature,presumitur legitime iustitutus.
Decretum iudicis in cõtractu gesto per minorẽ cũ tutoris authoritate,ex tpis diuturnitate ꝑsumit̃ interuenisse.
Idem in contractu mulieris respectu statuti.
9 Acta an probent per sententiã ex tẽporis diuturnitate.
10 Testes cõtradicentes instrumento, quod non preiudicãt instrumento, si instrumentum iam longo tempore fuit confectum.
11 Filiusfa.hodie sine patris consensu voto obligatur.

QVi in aliena. ¶ Jn hereditatis aditione fienda per filiũ oportet iussum patris precedere: in agnitione autẽ bon.pos.sufficit ratihabitio. Et ex diuturnitate tẽporis omnia presumunt solenniter
1 acta.h.d.vsq̃ ad.§.si is q. ¶ Sto.ex isto text.† Jure isto filium hereditatem sibi delatã iussu patris nõ precedente, adire nõ posse,adeo:vt ipse pater obligef:imo etiã nec se obligabit,si hereditatẽ absq̃ predicto inssu adit iure isto. l.si.§.quis ord.in bon.poss.ser. ¶ Scdo no.q̃ licet heredi-
2 tatis † aditio per ipsum filiũ facta absq̃ iussu,rata haberi non possit:vt hic. Tamen secus est in bono.poss.per eũ agnita. Idem ꝛ in Trebellianica restitutione: vt.l.seruo

ergo cessat presumptio, aut probatio ipsius cõstitutionis,
7 seruitutis. Cogita: q passus est dubius. ¶ Adde † tamẽ q lex, cum de in rem verso, disponens, q per decennium in faciente inducatur seruitus: non habet locum in rusticis aut mulieribus, in quibus seruitus non inducitur: nisi per triginta annos faciẽdo: vt elegãter voluit Spec. in tit. de resti. spol. §. nũc dicendum. ver. sed quid si dicis de rustico. §m qõ refert do. Bal. in d. l. solent. qõ no. ¶ Itẽ eun
8 dem † ver. inducunt hic Bal. & Ange. ad plura, & maxime ad singularem limitationem. l. sciendum. de verb. oblig. l. quecunq; §. j. ff. de publ. vbi, licet dicatur solennitatem extrinsecam non presumi: tamen hoc verum: nisi post cõpletum actum intercesserit temporis diuturnitas: vt patet hic, & in. l. si filius. in gl. allega. ¶ Ex quo ipsi inferũt prelatum, qui longo tempore fuit in possessione prelature, presumi legitime institutum. Ad qõ no. per Inn. & Jo. And. extra de presump. c. illud. Item, q si res minoris reperiat penes ementem cum authoritate ipsius tutoris, quod ob temporis diuturnitatem presumatur intercessisse decretum iudicis. ¶ Item, q in contractu mulieris post longum tempus presumatur intercessisse solennitas statuti dicentis in contractu mulieris consensus consanguineorum adesse. & hoc modo dicit Ange. posse saluari glo. que communiter reprobatur in. l. j. C. de fide instr. & iur. baste lib. x. ¶ Aduerte tamen: q ipse idem Bal. in. l. ij. C. de legi. here. destruit has illationes, dicens: q si per statutum requiritur consanguineos adesse in contractu mulierũ: vt supra digi: attamen nisi clare hoc probetur pro diuturnitate temporis non presumitur, respondendo ad hunc tex. ad. d. l. si filius. q hic ideo presumebatur precessisse iussus, & additionem esse solennem: quia promiscua est possessio ipsius patris & filij: & q filius possidet pater intelligit possidere: ex quo eadem est persona. C. de impuber. & aliis substi. l. fi. vnde non mirum si in casu isto presumitur solenniter aditio precessisse: tu tamen teneas, qõ ipse & Angel. hic tenent. Illud enim, quod dicit de filio possidente &c. non procedit: imo necesse est, vt pater possidere intelligatur: cum ipse possessionem apprehendat. arg. nota. in. l. cũ
9 heredes. in prin. ff. de acquir. poss. ¶ Item inducit † iste tex. ad id qõ not. Inn. extra de testi. c. Albericus. & Bal. in l. emancipatione. C. de fide instru. vbi si sententia est antiqua, & in ea de actis cause fiat mentio, per sententiam acta probantur. Quod indistincte, non procederet, sententia non existente antiqua: vt patet per nota. per eundem in. c. quoniam contra. extra de proba. de offic. delega. c. cum in iure. & per Bar. in. l. acta. ff. de re iudi. & Liij. C. de rela. & in auc. nisi breuiores. C. de senten. ex peri. reci. ¶ Item adde
10 q † propter magnam diuturnitatem temporis, quam habet in se instrumẽtum: si testes ei contradicũt maio: est fides ipsius instrumenti, ex ipsorum testium: vt elegãter dicit tex. in. l. Celsus. ff. de proba. licet regulariter sit contrarium: vt. C. de fide instr. l. in exercendis. cum si. ¶ Ultimo
11 adde ad id, q † hic Barto. dicit per. l. si rem. §. si voto. ff. de pol. q illi legi bodie est derogatum per ius canonicũ, quo filius votum Deo faciendo obligatur absq; consensu patris: vt dixit gl. fing. xxxiiij. q. ij. c. mulier. in glo. pe. Ad qõ vide qõ not. Inn. extra de voto. c. scripture.

Summarium.

1 Filius putatiuus non acquirit patri. & vide nu. 5.
2 Voluntas & potestas, quãdo adinuicem aduersant, actus inualidatur.
3 Actus factus a dubitante, quando valeat.
4 Iurisditio iudicis, de cuius iurisditione dubitatur prorogari potest.
6 Mandatarius, quando nomine mandantis presumitur emisse: vt mandanti acquirat. Adde Lud. in consil. xc. col. pe. ver. secundo idem probatur.
7 Tutor vel curator quando acquisita per eos, presumant acquisiuisse nomine pupilli: remissiue.

Si is qui putabat. ¶ Adiẽs hereditatẽ iussu alterius, nõ presumit alteri velle querere hereditatem, nisi iubenti: ficredat iussum valere: secus si sciat eũ inualidũ esse aut reuocatũ: vel scire presumat, vel sine iussu adeat. h. d. &
1 diuide in tres partes: vt gl. diuidit. ¶ † No. ex hac gl. filiũ putatiuũ patri nõ querere. Ad hoc. ff. de acqui. posl. p eũ. ff. de vsur. l. iusto. Quod tũ intelligo si eidẽ patri acquirere vult, vt filius: sec9 si vt neg. gest. q; tũc ipsi patri bene querit. ff. de acqui. posl. l. si me in vacuã. §. fi. ¶ No. scõo ex eodẽ
2 princip. Quod vbi voluntas † & potestas adinuicẽ aduersantur, vt puta: q; quis velit, qõ non possit: & qõ possit. nolit: actus inualidatur. Ad hoc. C. si quis alte. vel sibi. l. multum. in gl. extra de offi. dele. c. cum super. ¶ No. ex. iij. que
3 incipit. † nam & eum. Dubitationem, quã quis habet, an morte sui iuris efficiat, non officere hereditatis additioni. Ex quo not. q actus factus a dubitante tenet. Quod intellige, vbi clara scientia ad ipsum actum non requirit. ff. de reg. iur. l. qui cum alio. §. de testa. mili. l. qui iure militari. ¶ Et ex his infertur ad id, qõ voluit eleganter † Inn.
4 extra de resc. c. pastoralis. Cy. in. l. fi. C. de except. vt refert Ang. in. l. j. ff. de iudi. dicens in iurisditionẽ iudicis, de cuius iurisditione dubitat, prorogari posse: qõ no. ¶ In gl. magna. in fi. retine hanc vltimam sol. que cõiter tenetur.
5 Et distingue † pro clariori intellectu huius glo. & litere, q aut filius putatiuus adit precedente iussu, aut sine. Primo casu: aut constat, q non obstante iussu, erat eius animi: vt sibi acquireret, & tunc sibi acquirit. Aut vt quereret patri: & tũc nec sibi, nec patri, vt hic in princ. Aut dubitat cuiusnam erat, & tunc aut durabat iussus: & putabat filius eum valere: & presumit ratione precedentis iussus iubẽti velle querere: vt in gl. hic: & tunc nec sibi, nec iubenti acquirit. Aut sciebat man. inualidum vel reuocatum, seu vere presumebat: & tunc sibi querit: vt hic in secũda parte. Secundo autẽ casu principali, vez quando sine iussu etiã sibi querit: vt hic in fi. ¶ In ea. glo. ibi, q; non credit sibi velle
6 acquirere &c. No. gl. ex qua † pulchre hic infert Bal. q mãdatarius ad certam rem emendã, eo nomine emere presumitur: vt mandanti acquirat: & sic ipsius mandãtis nomine. Ad qõ. ff. de interrog. act. l. qui seruũ. Quod tamẽ dupliciter debes limitare: licet eum oẽs indistincte sequant. Primo nisi mandatũ fuerit repudiatũ, quo casu nõ presumitur nomine mandãtis emere, §m Bal. C. man. l. fi lite ras. Secundo & notabilius limita: nisi id, qõ est mandatũ actum fuerit ex interuallo magni temporis: quo casu tũc nõ presumit nomine mãdãtis factũ: vt voluit not. gl. insti. de obli. q ex quasi maleficio. §. ope. qõ tenet Inn. in. c. ad audictiã. extra de homi. Et adde, q si tibi mando, vt libũ p me emas: tu autẽ pecuniã petas, quã tũc tibi nõ trado: et tu nõ expectata pecunia libũ emis: presumeris ratione nimie celeritatis ex mea pecunia emisse. l. j. §. inde querit. ff. de manu. quem tex. Bar. ad hoc tibi reddit valde nota.
7 ¶ Quid autẽ in tutore & cura. & similibus: an presumant ea, que agũt nomine eorũ, vel pupilli agere: vide qõ not. Bar. in. l. post mortẽ. §. j. & in. l. ij. §. quãdo ex fac. tut. & in. l. j. §. nunciatio. de noui oper. nunc. & in. l. fi. ff. si quis cauf. pet. Bal. ¶ In ea. glo. magna. ibi, vel de statu. vide per gl. in rub. ff. de iur. & fac. igno. & §. de testa. l. testatur.

Summarium.

1 Suitas qualiter induci possit per testatorem.
2 Suitas inducta voluntate testatoris, q tollatur aditione substituti, aut coheredis: secus in suitate inducta a lege.
3 Pater, q preferre voluerit extraneum filio non est presumendum.
4 Filius, an possit heres ita institui: vt penes eũ remaneat nudum nomen heredis.
Jura sepulchrorum, q remaneant penes filium, penes quem remanet nudum nomen heredis.
5 Filius, quando possit adire hereditatem sibi delatã iussu patris non procedente.
6 Heres heredis, quando dicatur heres testatoris.
7 Asserens se doctorẽ, cum non sit: qõ puniatur pena falsi.
8 Aduentitium, q dicatur id, qõ obuenit nepoti ab auo.
9 Relictum filio, q in dubio videtur contemplatione filii, non patris relictum.

Interdum. ¶ Si filius in potestate patris cõstitutus alicuius heres suus, & necessarius

& necessarius efficitur: patrem suum & necessariũ facit heredem, etiã absq; aditione & iussu: secus si heres sit voluntarius: q; patrem volũtarium facit. b. d. ¶ No. ipsius aui
1 testatoris † voluntate induci posse: vt qui primum gradũ tempore mortis sue nõ tenet, suus & necessarius heres efficiatur. Et hoc intelligas tantum eius voluntate. Contra volantatem autem ipsius testatoris non obtinens primũ gradum eo modo, quo supra dictum est, suus effici nõ potest: vt patet instit. de here. quali. & differ. §. sui. & §. his. §. de libe. & posth. l. si quis post bumos. §. si filium. §. de iniusto. l. si quis filio exheredato. ¶ Et not. fm Ange. q; talis
2 suitas, que † inducta est ipsius testatoris voluntate: vt est hoc casu, tolleretur aditione substituti, aut coheredis extranei, adeo: q; impediretur effectus transmissionis iuris deliberandi in successores eiusdem. Nam ex quo ipse testator hanc suitatem induxit: tacite per hanc dationem iussit aufere fm eum: licet secus dicamus in suitate, que inducitur legis authoritate: vt est in filio tenente primum gradum. Si enim is instituatur, ei, cui adiungatur coheres, aut substitutus: non per hoc tollitur effectus ipsius trãsmissionis: vt voluit Bar. qõ communiter tenet in tractatu vulgaris: & in. l. nam & is. §. non omnia. j. de leg. prestan. & in. l. cum proponas. C. de here. instit. & hoc dictum Ang. vt nouum notandum esse dicit, limitans hanc suitatis materiam. ¶ Aduerte: q; si exheredato filio instituatur nepos, eidemq; substituatur: si constat testatorem in sui fauorem ipsum filium exheredasse, qõ videtur posse cõstare: vt. l. cum quidam. circa prin. C. de leg. tunc ne id qõ inductum est in fauorem, in odium vertatur. l. qõ fauore. C. de legi. cum simi. dicerem tali casu non procedere dictum Angel. adeo, q; per dationem substituti non impediatur effectus trãsmissionis in ipsum patrem: & hoc suadet ipsa
3 ratio naturalis. Item & † iuris ciuilis, que est q; non presumatur patrem extraneũ suo filio velle preferre. j. de condit. & demon. l. cum auus. C. de fideicom. l. cum acutissimi. C. de instit. & substi. l. generaliter. §. cum autem. extra de iureiur. c. petitio. cum simi. Et ita intelligendum est hoc dictum Ang. cogita tamen. ¶ No. secundo ex † hoc text. q
4 filius patrem facit heredem adeo, q; apud eum tantũ remaneat nudum heredis nomẽ: vt videtur probari ex hac litera. Quod tamen dubium est, & vide per legentes in. l. cum filio. j. de leg. j. & in. l. que liberis. §. hec verba. de vulg. & pupil. Et not. q; licet nudum nomen heredis penes filiũ residens, nihil prosit: vt no. doc. in. d. l. cum filio. tamẽ prodest, quo ad iura sepulchrorum. tex. est singu. in. l. familiaria. cum. l. vel q; pater. que est sequens, ibi, dum dicit: & si ex minima parte. §. de relig. quem text. ad hoc Bald. dicit non esse alibi in cõclusionibus iuris. ¶ Tertio not. ex isto
5 tex. vnam † limitationem ad illam generalem regulam dicentem: q; filius non potest adire hereditatem absq; precedente iussu patris. Nam illud verũ: nisi institutus filius sit suus heres & necessarius: vt hic patet. Item & secundo illam regulã singulariter limita: nisi institutus sit sub conditione, qua eueniente seu impleta, is filius suus heres redditur: quoniam & tunc illa cõditio sine iussu potest impleri: & sic sine iussu fiet aditio. Hic est tex. nota. in. l. conditionibus pupillus. ver. fi. j. de condi. & demon. ¶ No. vltimo ex fin. † huius tex. q; talis heres habeor, qualis est is,
6 per quem heres efficior. Et ideo dicunt legentes hic esse casum per gl. in. l. ij. §. de pet. here. dicentem, q; heres heredis est heres primi testatoris ex testamento, vel ab intestato: vt erat ipse primus heres immediatus. Et not. ex ista litera fm Bal. q; qui non est doctor, non potest facere alium doctorem. Et qui non est miles, non potest facere alium militem. Addunt qõ not. Bar. als Ly. in. l. ij. C. de
7 here. ¶ Imo adde, † q; is [a] qui dicit se doctorem cũ non
a sit punit pena falsi: vt. l. eos. §. qui se. ff. de fal. qõ intelligo si, dicit se doctorem, & aliquem actũ doctoris tantũ congruentem facit: secus si aliquid non faciendo tantũ se simpliciter doc. diceret: q; tunc non pena falsi, sed arbitraria puniret: vt in. l. si quis. C. de aqueduct. lib. x. per quã iegẽ eleganter ita limitat. d. §. qui se. in. l. qui sub ptextu. in fi. C. de sacrosanc. ecc. qõ no. ¶ In gl. super verbo, hereditatẽ. ibi, dum
8 dicit: hodie secus. ¶ Not. istã glo. ex qua † colligit Bar. & alij post eum, q; obueniens nepoti ab auo, dicitur aduentitium non autem profectitiũ. Et licet dictũ Jo. de Imo. reddat hanc gl. sing. cum idem, q; hic voluit in. l. quesitũ in fi. cuiusdã gl. de leg. i. quã ibi tenet Bart. Et istarum gl. ratio est fm do. Jo. q; cum pater filiũ exheredauerit, non presumitur nepotem instituere contemplatione sua, sed ipsius nepotis: & sic non meretur tale quid dici profectitium fm. l. profectitia. §. de iure dot. secus ergo fm eundẽ Jo. si pater filium nõ exheredasset: q; tunc diceretur profectitium, q; ipsi nepoti ab auo obuenit. Aduerte: q; hoc dictum suum non procedit: q; est expresse contra singu. gl. in. l. Gallus. §. quidam recte. §. de liber. & posth. dicentem, q; & si pater cum suo filio a patre. Item & auo instituatur: qõ obuenit ipsi filio, seq; nepoti, sibi tantum queritur: & sic profectitium non dicitur, sed aduentitium. Unde teneas, q; siue filius instituatur, siue exheredetur: obueniens nepoti ex persona aui, non dicitur profectitium, nisi expresse cõtemplatione filij nepoti obueniret: & ita loquatur. l. dedit dotem. j. de colla. bono. per quam Bar. ibi tenet cõtra istam gl. Item nec obst. l. Quintus. §. fi. in fi. de adimẽ. leg. per quam etiam se fundat: q; ille tex. loquitur in casu satis
9 diuerso a. q. nostra: vt poteris videre. ¶ Et q; † relictum filio in dubio presumatur relictum ei cõtemplatione sua, non autem patris: vide. C. de vsufruc. l. fi. §. de dona. causa mort. l. filio. vbi hoc plene tangitur per Bar.

Summarium.

1 ¶ Actus subsequens post precedentem protestationẽ, quando sit nullus?
2 Metus cuius causa facta est protestatio, presumitur durare durante potestate timendi.
3 Cautela, q; quãdo quis timet cogi ab aliquo principe, vel domino ad vẽdendum sibi aliquam rem, q; protestetur coram aliquibus palam, vel clam, q; metu vendit.
4 Venditio metu facta rescinditur, ita: vt res, & precium remanere debeant penes venditorem.
5 Protestatio respondentis libello, q; per hoc non intẽdit litem contestari: an impediat litis contestationem?
6 Declinatoria opposita fine clausula, nisi & quatenus a iure arcetur: q; operatur, q; comparens sit verus cõtumax & condemnari potest.
7 Notarius, qui dicit confessionẽ factam in tormẽtis sponte factam, an falsum committat?
8 Voluntas coacta voluntas est.

Celsus scribit.

¶ Protestatio precedẽs actui sequenti contraria, illum actum reddit inutilem. b. d. ¶ Not. q; aditio subsequens † post precedentem protestationem reddit ipsam
1 aditionem inutilem: qõ intellige, quando aditio mera voluntate aduentis inducitur: secus si tacite inducerẽt per quendam actum, qui geri non potest citra ius & nomẽ heredis: puta soluendo credita hereditaria, & debita reciendo. Nam tunc protestatio precedens non vitiat aditionem tacite per hos actus inductam: vt not. Bart. & ibi videtur tex. in. l. pro herede. §. Papinianus. j. eo. Secũdo not. q; protestatio precedens vitiat actum subsequentem. Quod intellige quando actus subsequens inducit nuda voluntate faciẽtis: vt hic: secus si ad fustentandũ actũ requireret faciẽtis volũtas & alterius. Quia eo casu protestatio precedẽs nõ vitiat actũ subsequentẽ: vt. l. cũ in plures. §. locator. horrei. §. loc. de app. c. solicitudinẽ. & qõ not. §. de minor. l. si filium. Item & qõ dictũ est supra protestationem vitiare actũ, que ex mera agẽtis inducit voluntate: limita fm Bar. quãdo actus ille sequit parũ post protestationẽ: secus si ex magno interuallo: q; tunc actus valet protestatione contraria non obstante: vt. l. per retẽtionem. C. de vsur. fm eum. Quod tamen improbat hic Bal. quem alij post eum cõiter sequuntur, dicens: q; siue ex interuallo, siue incontinenti sequatur actus post protestationem redditur inualidus: dummodo duret eadẽ protestandi causa. Nec obst. fm eum. l. per retentionem. que est fundamentũ Bar. q; ibi non durabat idẽtitas cause, pro- b
2 pter quã facta erat protestatio. ¶ Et si † protestatio facta
b est ratione metus [b], semper presumitur metus durare: vbi durat eadẽ potestas terrendi: vt not. Imo. extra qõ met. cau. c. perlatũ. de offi. deleg. c. causam matrimonij. ¶ Se-
3 cundo facit ille tex. fm Dyn. q; si aliquis † timet ne metu

a ¶ Quod regulare est i omni persona, que se falso asserit habere aliquã dignitatem. not. Bal. in. l. data. in. ex. col. in fi. inver. dubitat. de eo qui asser. se comi. sac. pala. C. qui accu.

b ¶ Metꝰ. ad de & vide Bar. & mod. post cũ. in. l. si ob turpẽ. §. de condi. ob tur. cau.

ac coarctatione alicuius potentis inducatur ad cuiusdã rei sue venditionem: cautela est, q̃ protestet clam coiã aliquibus, q̃ eo [a] casu, quo talem possessionem huic potẽti venderet: venditio pro nulla habeatur. Et hoc per istum tex. qõ tamen improbat Bar. dicens istum tex. non facere vt hic per eum. Bal. tamen ⁊ alij post eum postea concordat dicens, q̃ aut suberat causa metus, quare protestatio hec clam fiebat: non autem palam: ⁊ tunc locum habeat, qõ dicit Dyn. Ad hoc. ff. de oper. noui nunc. l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. extra de app. c. si iustus metus. C. de bis qui per met. iudi. non app. l. i. secus si causa metus non subesset: q̃ tunc locum habet dictum Bar. Adde, q̃ talis vẽditio † metu facta rescinditur adeo, q̃ res ⁊ rei precium remanere debent penes venditorem: vt eleganter dicit littera. C. qõ met. can. l. si per impressionẽ. ¶ Et facit iste tex. ad. q. an si † aliquis libello respondet cum protestatione, q̃ per hoc non intendit litem contestari: an talis protestatio contestationem impediat, vel non: de quo per Legist. C. de lit. cõtest. l. i. ⁊ per cano. eo. tit. c. i. Et breuiter cõcludo ẽm Bald. quem alij scribentes sequuntur: ⁊ in. l. i. §. illud proculdubio. C. de Ap. l. at. liber. tol. Quod aut iudex nõ obstante protestatione mandat litem contestari: ⁊ tunc protestatio inualida est. arg. l. nam quod. in. §. si cõpulsus. hic in gl. alleg. secus si iudex simpliciter mihi non mandando protestationẽ audiat. arg. huius litere. ¶ Adde, q̃ singulariter † voluit Inn. extra de cle. c. Cumana. vt refert Ange. in. l. non videt in iudicem. ff. de iudic. dicens, q̃ si pars coram iudice dicit: domine iudex respõdeo libello, seu peto copiam istorum actorum: non tamen q̃ propter hoc velim in te, vt in iudicem cõsentire: eo ipso iudex potest talẽ sic dicentem, vt contumacem condemnare: nisi post ipsam protestationem pars adisciat, nisi quatenus de iure fuerit: vt ibidem ipse not. pro quo dicto Bald. reddit casum not. in. l. j. ff. C. vbi decur. vel cohor. ⁊ ibi vide per eum.

¶ Vltimo † tetigit hic Ange. an incidat in falsum tabellio, qui confessionem torti existentis in tormentis, in scriptis redigendo, dixi sponte factam fore. In quo concludit distinguens, q̃ aut dum hec confessio spõte facta esse scribebatur, confitens in tormentis erat: ⁊ punitur tunc tabellio: vt falsarius. Aut erat extra tormentorum loca, vcz, ad banchum, vbi confessionem ratificabat: ⁊ tunc tabellio non punit. arg. l. i. §. diuus Seuerus. ⁊ qõ ibi no. ff. de questio. Et licet istam distinctionẽ sibi appropriet: tamen fuit Bar. in. d. l. i. §. si quis vltro. Et pro hac distinctione videt esse tex. qui non allegatur per illos in auc. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. vbi apparet, q̃ non dicitur sponte fieri, qõ metu seu cogẽte imperio fit. Si tame notarius confessionem ipsius tormentati, dum in tormentis existit, scribit voluntarie factum fore: non puniatur pena falsi. Et istud dicit Bal. esse nouum suum dictum in. c. i. §. iniuria. de pace iura. firmã. in vsib. feu. Et eius est ratio: q̃ voluntas † licet coacta, voluntas est: vt not. ff. de reg. iur. l. velle non creditur. ff. qõ met. can. l. si mulier. §. pe. ⁊ l. si patre cogente. hic in gl. allega. Ceterum an protestatio possit fieri clã, ⁊ requirat causam. vide hic per Bar. ⁊ alios scribẽtes.

[a] ¶ Eo casu. adde ⁊ vide in simili de iuramẽto, quod not. Imo. p⁹ alios Can. in repe. c. cum cõtingat. in. iiij. col. vers. ⁊ vltimate. de iureiur. Et adde q̃ protestatio patris declarat animũ in futurũ desse. ff. de reli. ⁊ sump. fune. l. at si qs. §. plericq;. ⁊ hoc ita Bar. in. l. oẽs populi. col. ti. in fi. ff. de iusti. ⁊ iur. ⁊ not. in. l. pro herede. j. eo.

Summarium.

1 ☞ Substitutio vulgaris, q̃ tollatur aditione etiã iussu alterius facta.
2 Dispositio loquens in seruo, an extendatur ad filium:
3 Pater filij instituti, quando prefertur substituto:

Si quis filiũ fa. ¶ Aditio instituti iussu alterius facta, tollit substitutionẽ vulgarem. b. d.
1 ¶ † Ro. ibi vulgarem substitutionem expirare aditione iussu alterius facta. Ad qõ. C. de impu. l. post
2 aditam. cum fi. ¶ In gl. fi. in fi. Ro. † hanc gl. que est sing. q̃. l. si pater. que singu. est, que loquitur in seruo, extendit ad filium. Que gl. an sit vera, vide per Bar. j. de leg. iij. l. si filios. per Ange. in. d. l. si pater. ⁊ Bal. hic, ⁊ l. cum proponas. C. de bere. insti. ¶ Not. tamen: q̃ † si hec gl. procedit,
3 limitat gl. que est in. l. fi. C. de bon. que lib. dicentem, q̃ pater filij instituti, prefertur substituto vulgari. Pro qua Bart. dicit alibi esse casum in. l. vnica. §. similiq; modo. C. de cadu. tol. Nam illud procedit, si testator sciebat filiũ fa-mil. mstitu: tam esse sub patris potestate: secus si credebat eum esse sui iuris: quia pater non intantum preferi, quin substitutus vna cum eo admittatur.

Summarium.

1 ☞ Filius heredem transmittit ad suos, ⁊ quando cũ beneficio abstinendi:
2 Confessio filij, qui primo repudiauit confitentis posteasse heredem, q̃ sibi preiudicat.
3 Seruus hereditatem non aditam, q̃ transmittat etiã ad extraneos. ⁊ est cõmunis: ⁊ remissiue.

Si filius. ¶ Filius heres, hereditatem ad suum transmittit cum beneficio abstinendi. b. d. ¶ † Not. hunc. ff. q̃ declarat leges dicẽtes, q̃ suus hereditatem transmittit ad filios. Nam hoc procedit: sed transmittit cum abstinendi beneficio, quod quidem ⁊ ipse primus heres habebat. ¶ In gl. nihil se immis-
2 cuerit. Quod autem † si repudiauit, postea conuentus a quodam creditore hereditario, dicit se heredem esse: an talis confessio sibi preiudicet: ⁊ videtur dicendum q̃ nõ: q̃ si semel per repudiationem desinit esse heres, nõ potest amplius per illam confessionem adire. C. de repu. her. l. sicut. Item non videtur illi illa confessio esse nociua: quia repugnat actui repudiationis. arg. l. Meratius. ff. in. §. ad leg. Aquil. de interroga. act. l. confessionibus. Tamen dicas contrarium: quia tenetur ac si esset heres quãtum ad istum creditorem tantum. Text. est not. in. l. si filius. la. j. ff. eo. tit. non autem quo ad alios: vt. l. fi. eo. tit. ¶ In glo. su-
3 per verbo, abstinere. Ista † gl. fm Bart. ⁊ alios post eum procederet tenendo opi. q̃ seruus hereditatem non aditam, non transmittat ad extraneos: quam tenuit gl. in. l. si infanti. C. de iure delibe. Sed tenendo communem opi. ⁊ contrariam, vcz, q̃ transmittit ad quoscunq;: de quo dicemus in. l. ventre. j. eo. hec gl. est falsa. Nec obst. l. qui se patris. q̃ illa loquitur, quãdo filius omni iure a paterna hereditate exclusus erat. Et an successiones scindi possint, aut diuidi: vide plene in. l. fi. j. eo.

Summarium.

1 ☞ Heres heredis: q̃ non possit hereditatem primi testatoris repudiare: ⁊ quando possit:
2 Heres heredis, q̃ sit heres testatoris.
3 Libellus in quo heres heredis dicit se testatoris heredẽ, an procedat:
4 Testator, si iubet heredem intra annum construi debere capellam sub pena: ⁊ intra annum decesserit: q̃ heres heredis tenebitur etiam ad penam.
5 Pena legalis apposita primo heredi, q̃ trãseat ad secundum heredem.
6 Preceptum rei non alienande, an transeat ad heredem heredis: vel sit mere personale.
7 Heres heredis tenetur prius satisfacere voluntati primi testatoris, q̃ secundi.

In omni successione. ¶ Heres heredis primi testatoris hereditatem omittere non potest. hoc. d.
1 ¶ † Ro. heredem heredis hereditatem repudiare primi testatoris non posse. qõ tamen singulariter limitat: nisi ipsi primo heredi testatoris datus sit coheres, qui quidem videns hereditatem multipliciter debitis inuoltam partem suam repudiauerit: quia tunc coheres heredis, licet hereditatem primi testatoris adierit, si tamen coheres suus ex causa suprascripta ipse repudiauerit: ⁊ eam licet per se aditam repudiare potest. Et hec est singu. litera in l. cum hereditate. j. eod. Quod tamen intellige: vt ibi not. Et not. hanc limitationem: quia aliij non ponunt. ¶ Nota
2 secundo, q̃ † heres heredis testatoris est heres. Quod dic vt in. l. fi. C. de bere. insti. ⁊ in. l. qui liberis. §. hec verba. ff. de vulga. ⁊ pup. ⁊ ibi per Bart. ⁊ quod idem plene not. in. l. Gallus. §. si a parente. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ quod ibi per
D. Bal.

do.Bald.ꝛ adde que dicta sunt in.l.qui in aliena.ff.interdum.ſ.cod. ¶Et facit ille † tex.ad.q.An proceedat libellus,quo mediante heres testatoris dicit se heredem testatoris primi non esse:non facta mentione,an heres mediate,an immediate sit.Jn quo Barto.bic,ꝛ in.l.paterfa.primis t abulis.ſ.de vulga.ꝛ pupil.tenuit q̃ sic:ꝛ idem tenẽt
4 Ly.ꝛ Bal.in.d.l.fi.C.de here.instit. ¶Et † facit iste tex.ad duas.q.Prima,an si testator iubet heredem condere capellam intra annum:ꝛ si non condiderit sit tanta pena: qui quidem heres intra annum decesserit,teneat heres heredis ad penam:sicut ipse primus heres,si capella non est constructa.Ille tex.facit q̃ sic:ex quo ipse heres heredi testatoris heres esse censetur.Bal.in.d.l.fi.C.de here. instit.tenet contrarium dicendo pro hac parte esse casum in.l.mulcta a non committitur.j.de cond.ꝛ demon.Sed certe illa lex nihil facit.Jbi enim est casus,q̃ si heres iussit facere aliquid arbitratu Titij sub certa pena:Titio non arbitrante pena nõ cõmittitur per heredẽ.Et dicit ibi gl.q̃ dubitatio istius legis erat;q̃ olim pena non poterat adiici per testatorem ipsi heredi in testamẽto.Sed hodie sic: vt.C.de his que pene nomi.l.vnica.vnde illa lex nihil dicit,an pena transeat ad heredem heredis:de quo est questio nostra:merito est sequenda sententia Bar.qui cõtrarium de facto consultus respondit in quodam cõsilio, q̃ incipit,Quidam Andreas nomine.Que sentẽtia probat
5 per dictum eiusdem Bal.in.d.l.fi.dicentis † penam legalem appositam primo heredi,trãsire ad sẽm.Quod etiã procedit si nihil de ea re peruenerit:cuius respectu pena adiscitur:vt probatur per tex.sing.in.l.videamus.ſ.quod met.can.licet ipse non alleget.Secundo ꝛ hoc corroborat: q̃ si heres heredis representat primũ defunctum:vt hic probat,necesse est,q̃ representet in vniuersum ius:nõ autem in partẽ:vt not.in.l.j.ſ.eo.cũ ibi nota.Cogita. ¶Jtẽ
6 ꝛ secundo facit ille text.an † preceptum rei non alienande transeat ad heredem heredis:vel sit mere personale.Jn quo dubio gl.elegans in auf.de resti.fideicom.ff.tenuit preceptũ illud vt personale ad heredes heredis nõ trãsire.Quam gl.sing.sequuntur Lyn.Bal.ꝛ Bar.in.l.voluntas.C.de fideicom.ꝛ facit q̃ not.per eosdem in.l.ea lege. C.de condic.ob cau.Bar.tamen in.l.Lucius.ff.Sempronio.j.de lega.iij.distinxit dicendo consyderari debere verba ipsius testatoris.Aut enim testator dixit prohibeo te heredem,ne alienes ꝛ tunc, q̃ videtur tantum se restrinxisse ad illius heredis personam.arg.l.qui in futurum.ff. si ex alterius.ſ.de pact.Tale preceptum ad secundũ heredem non transeat:ꝛ sic loquatur illa glo.secus si dixisset prohibeo heredes,ne alienent:q̃ tunc preceptum ad heredes heredis tranſit:vt ibi per eum.Aduerte:q̃ primã partem distinctionis sue puto intelligendam fore veram: nisi testator iste alienari prohibuisset eam rem,in quã maximam affectionem habet:vt puta,si prohibuerit alienari domũ,in qua ipse testator nutritus est:seu sepulchra suorum veterum,in quibus dicit tex.in.l.j.ff.cum igif.j.que in frau.pat.ꝛ in.l.leg q̃ tutores.C.de admi.tut.q̃ testator maximam affectionem habet,ne talia alienentur.Nam tunc cum testator ob hanc affectionem videatur prohibuisse earum rerum alienationem:que quidem affectionis causa durat etiam si ad heredes heredum tales res transeũt: dices nõ habere locum illud,q̃ dicit Bar.Cogita. ¶Et
7 vltimo not.q̃ † heres heredis tenetur prius satiffacere voluntati primi testatoris,q̃s secundi:vt patet in.l.si fundus sub conditione.ꝛ in.l.si mihi,de legat.j.ꝛ facit.l.j.C.de bon.auth.iudi.possid.

Summarium.

1 Mos ꝛ consuetudo.q̃ non differant.
Solitum verificatur,etiam in vno actu.
2 Statuto an possit induci,quod pupillus de per se sine tutore adeat?
Statuto,an possit induci,q̃ minor habeat liberam administrationem rerum suarum?ꝛ vide nu.6.
3 Princeps,nec statutum,contra defectum iuris naturalis,dispensare non potest.
4 Restitutio in integrum,an detur maiori adeunti hereditatem sine tutoris authoritate,sic lege permittente.
6 Pupillus suus ꝛ necessarius heres,q̃ absq̃ tutoris authoritate adire potest.
7 Urbis appellatione,q̃ per excellẽtiam intelligitur de vrbe Romana.
Urbis sacre appellatione,intelligit de vrbe Hierusalem.
8 Tutor falsus quando interponere poterit authoritatem pupillo hereditatem adeunti?
9 Tutor,qui non satisfecit,q̃ hereditatem pupillo delatã adire non potest:sed bonorum poss.agnoscit.

More nostre. ¶Qui non potest seipsum obligare nõ potest per seipsum hereditatem adire.b.d. Et diuiditur in duas partes fm gl.licet Bar. aliter dicat ꝛ male.Nam in primo ponit quoddam dictũ in genere.Jn secundo ex genere ad speciem infertur, ibi hereditas.Tu autem diuide in tres:ꝛ tertia ibi, de ea, in qua ponitur exceptio a secunda secunde partis. ¶Nota
1 hic de † dicto more:de quo etiã in.l.morbus.ſ.de vulg.ꝛ pup.Et inter istud verbum mos,ꝛ consuetudo,nulla est differentia:vt patet.j.dist.c.mos.ꝛ.c.cõsuetudo.ꝛ.c.lex est. bene tamen est differentia inter verbum cõsuetudo,ꝛ verbum solitum:q̃ ista dictio solitum,verificatur etiã,si actũ fuit vna vice.Text.est not.fm Bart.in.l.Mela.ff.j.de ali. ꝛ cibaꝛ ad hoc alleg.l.j.C.quomodo ꝛ quando iud. ¶Et
2 not.Ange.hic tex.dum dicit,† more nostre ciuitatis ꝛc.q̃ cum ciuili iure inductum sit,q̃ pupillus non adeat absq̃ tutoris authoritate:ita ꝛ per ius municipale statui potest q̃ pupillus de per se absq̃ tutore adeat.Aduerte:q̃ videtur prima facie hoc dictum nõ posse procedere.Videt enim hoc casu posse procedere,statutum ipsi minori concedere veniam etatis:ꝛ sic liberam administrationẽ rerũ suarum.Quod quidem per statutum fieri non potest,fm Bar.in.l.non ambigitur.ſ.de legib.cum hoc sit vnum de specialiter reservatis ipsi principi,vt patet in.l.deniq̃.in princ.ſ.de mino.ꝛ in.l.j.ꝛ per totum.C.de his qui veniam eta.Posset tamen forte dici,q̃ aut statutum loquitur in impubere maiore infante,qui intellectũ habet:ꝛ tũc procedat dictum Ang.cum ꝛ multoties hoc casu lex eũ absq̃ tutore adire permittit:vt patet ex dictis in.l.fi pupillus. Aut statutum loquit in infante:ꝛ tunc hoc non possit per statutum fieri.non tamen habito respectu ad id, q̃ dicit Bar.in.d.l.non ambigitur.Sed etiam q̃ ratio: quare infans de per se adire non potest, est ex iure naturali,vcz, quod intellectum nullo modo habet.Clarũ autem con-
3 stat † contra defectum iuris naturalis,nedum statutum, sed etiam principem non posse dispensare:vt not.Jnn.de reseri.c.scitatus.igitur ꝛc. ¶An cum eo casu quo per-
4 mittit † statutum adire pupillum absq̃ tutore,habeat pupillus in integrum restitutionem aduersus hereditatem aditam?videtur q̃ non:cum statutum personam habilitet ꝛ legitimet.Jtem,ꝛ quia minor ipso iure cõmuni vtit: quo casu eidem non cõpetit in integrum restitutio:vt patet in.l.non videtur.C.de in integr.resti.tit.generali.Dis nõ obstãtibus cõtrariũ dicas.Et q̃ quãtuncunq̃ minor habilitet ad aliquẽ actũ absq̃ tutoris authoritate,eidem cõpetit in integrũ restitutio.Habes elegantẽ ꝛ no.dignã gl.C.si de momẽ.pos.fuer.app.l.vnica.per quã ita in casu istius questionis cõsuluit Bart.Tuder.Jllam tamen gl. limita nisi statutum diceret, q̃ pupillus adire siue Jhere possit absq̃ tutoris authoritate:ꝛ q̃ Jctus valeat.Jsto enim casu eo adeũte seu Jhente,sibi nõ cõpetit in integrũ restitutio:aliter q̃s maiori cõpeteret.Et ita refert Bal.dis-
5 putasse But.in.l.cũ lege.ſ.de arb. ¶Jtẽ aduerte:q̃ † id q̃ dixit Bart.in.d.l.ambigif.ipse idẽ limitauit in.l.j.ſ.de mino.dicẽdo illud verũ esse:dũ ciuitas subiecta est.Alias si merũ imperiũ seu potestatẽ principis prescripsisset:q̃ hoc casu cõcedere potest hanc veniã.Hoc tamen mihi est dubiũ:q̃ cõtra specialiter reseruata principi,nulla currit prescriptio,vt not.Jo.And.post Jnn.in.c.bone.in.ff.col. de postu.prela.ꝛ refert Ange.licet errauerit in allegãdo, in.l.vsucapionẽ.j.de vsuca.vnde nõ videt hoc dictũ posse pcedere.Cogita. ¶No.adeũtẽ iure veteri obligari vltra vires hereditarias:de quo dixi in rub. ¶Vltimo no.
6 q̃ † pupillus heres suus ꝛ necessarius adit hereditatem absq̃ tutoris authoritate.Et hoc est q̃ voluit dicere lex in vltima particula:de ea autem ꝛc,q̃ not.ad limitationẽ

7 l. si pupillus. ¶ Ju gl. j. no. † ex ista gl. q appellatione vrbis, intelligitur de vrbe Romana per excellẽtiam. Et id, q hic voluit in l. absolutionem. C. de solu. licet alia gl. male intellexerit de vrbe Constãtinopolitana in l. iubemus, la grande. C. de sacrosanc. eccl. Appellatione tamẽ vrbis sacre, in dubio intelligitur de vrbe Hierusalẽ: vt dicit glo. in l. ij. C. de nau. feno. ¶ Ultimo tetigit hic Bar. de. q. statuti, de quo plene dictum est in l. mutuum. in fi. ff. eod. ⁊ ibi
8 vide dicta. ¶ † Quid autẽ in falso tutore, an interponere possit authoritatem additioni ipsius pupilli: dicas q non: vt in l. si is qui. ff. de eo, qui pro tut. ⁊ in l. quilibet. ff. de reb. eorum. ⁊ facit l. ij. C. de eo qui pro tut. l. non dubium. C. de tut. ⁊ cur. qui satis non dedit. ⁊ hoc verum intelligas: nisi iudex legitimet personas ipsius falsi tutoris: cum hoc, qõ dicat se velle ratum habere, quicquid per eum factũ erit: alis nõ teneret legitimatio: vt voluit not. Bar. in l. ij. de appel. reci. per tex. qui hoc bene probat in l. j. ff. idem Pomponius. ff. quod falso tuto. autho. Illegitimus autem tu-
9 tor, † puta: q adhuc satis non dedit: hereditatem adire non potest, sed bono. poss. petere sic: q tẽpore breui periturã est. l. fi. C. de tut. ⁊ cura. qui satis non ded.

Impubes. ¶ Impubes iussu patris hereditatem adiens, eidem hereditatem acquirit. hoc dicit.

Summarium.

1 Scire dicitur, qui rem per causam cognoscit, qõ non potest pupillus.
2 Pupillus maior infante, quod hereditatem sine tutore adire non potest: ⁊ quando possit:
3 Pupillus hereditatem tutori restituendam, q etiã cum illius authoritate adire non possit.
4 Infans cum tutoris authoritate, quando hereditatẽ adire poterit. Et quid si cum decreto iudicis. Et item quid in bonorum possessione: nu. ⅚. 6.
7 Tutor solus, quod possit pro pupillo bonorum possessionem petere.
8 Tutor, qui possit hereditatem pupillo delatã repudiare.
9 Pupillus, quando possit restitui aduersus repudiationẽ hereditatis factam cũ patris authoritate: Et quid si est facta cum authoritate tutoris: quid si cum authoritate iudicis: nu. 10.
11 Minor non restituitur aduersus venditionem factã cum iudicis decreto: quando precium rei fuit taxatum per iudicem.
12 Minor, qui adiuit hereditatem dãnosam, licet effectus maior, incepit debita vel legata hereditaria soluere: tamẽ potest restitui.
13 Hereditas damnosa dicitur non solum respectu numeri debitorum: sed etiam respectu magne vexationis.
14 Tutor Attilianus, quod detur pupillo tutorem non habenti ad adeundam hereditatem, non autem curator.

Pupillus. ¶ Pupillus tutore authore hereditatem adire potest: ⁊ non aliter. b. d. ⁊ als summatur. Scire est rem per causam cognoscere. ¶ Not. q pu-
1 pillaris † etas non dicitur rem per causam scire, aut intelligere. Et ideo improprie dicitur scire. Cum fm Philosophum scire sit, rem per causam cognoscere. ¶ Secũdo not. pupillũ equiparari furioso. concor. sunt in gl. ¶ Ter-
2 tio not. pupillum † qui fari potest: ⁊ sic maioris infante hereditatem cum tutoris authoritate adire. ⁊ qõ dicit iste tex. qõ pupillus nõ põt hereditatẽ adire absq; tutoris authoritate: debes tripliciter limitare. Primo nisi in defectũ tutoris iudex suũ decretũ interponat: vt patet in l. si infanti. in fi. C. de iur. deli. in l. bonorũ. C. qui admit. ¶ Secundo, nisi ipsi pupillo delata sit hereditas patre viuẽte: q tunc absq; cõsensu patris: ⁊ authoritate tutoris hereditatẽ per se adire ⁊ repudiare põt. Tex. est multũ singu. fm Raph. Fulg. in l. fi. ff. finautẽ in secunda etate. C. de bonis que lib. ¶ Tertio nisi ipse pupillus institutus sit sub conditione: quoniã tũc cõditione per eum impleta immediate legis authoritate, nõ autẽ tutoris sit heres. Tex. est sing. not. in l. conditionibus pupillus. ff. de condi. ⁊ demõ. Jtẽ intellige, q non dãnosam sed lucrosam hereditatem pupillus sine tutore adire potest: vt patet insti. de autho.
3 tut. ff. neq. ¶ Jtem est dare casum † in quo pupillus etiã cum tutoris authoritate hereditatem adire nõ potest, vez quando hereditas venit restituenda per pupillum ipsi tutori. Nam tunc tutor authorari non potest, tanq; in re ad cum spectante: vt patet in l. j. ff. fuit quesitum. j. ad Treb. ¶ Jtẽ est etiã dare aliũ casum in quo pupillus absq; tutoris authoritate hereditatẽ adibit. quẽ videbis in l. more. ff. progi. legẽda. ¶ Jn gl. ibi, dum dicit. subaudi ergo
4 † hic magime. Hec gl. cõiter nõ tenetur: dum dicit, q infans cum tutoris authoritate hereditatem adire potest bene tamen verum est, q si tutor adeat, ⁊ infans in aditione interueniat, non vitiatur aditio propter interventum persone ipsius infantis. arg. l. j. ff. quid enim. ff. qõ fal. tuto. auf. Dicas tamen, qõ saluari potest hec gl. quando hereditas infanti delata, talis esset ad quam ipse infans animum haberet; vt puta, si esset hereditas in qua non sunt nisi localia: q tunc hanc hereditatem cum tutoris authoritate apprehendet fm Jo. de Imol. hic. arg. l. donatarũ. C. de acqui. poss. ⁊ qõ not. Bar. in l. j. ff. ff. eo. tit. ¶ An au-
5 tem † infans cũ iudicis decreto adire possit hereditatẽ: gl. in d. l. bonorum. C. qui admit. videtur sentire quod sic: que tamen ibidem reprobatur per Bal. ⁊ d. Raph. Ful. cum decretum ipsius iudicis nõ habeat supplere animũ
6 ipsius infantis. ¶ Et idem est † in bono. poss. q ipse eam petere non potest. Sed tutor sibi acquirit. Et etiam quecunq; alia persona. Ad primũ. Si infantis. C. qui admit. Ad scõm. l. seruus. ⁊ l. Paulus respondit. ff. de bon. poss. titu. generali. ¶ Jn gl. super ver. furiosus. dic de hoc, vt not. in d. l. fi. ff. tali. quam gl. alleg. ¶ Jn glo. super ver. tutoris. ibi, dum dicit, sed adulto. dic vt dicetur in l. more.
7 j. progi. ¶ † Jn ea. gl. in fi. not. gl. q solus tutor potest pro pupillo bon. poss. petere, ⁊ idem qõ hic tenuit in l. potuit. in gl. alleg. ⁊ in l. impuberi. ff. de tuto. ⁊ cura. dat. ab bis. ⁊ hec gl. communiter tenetur: licet gl. in. d. l. bonorum. ⁊ in l. sed nec ipsi. j. ad Treb. voluerint contrarium. que reprobantur per casum expressum in. d. l. tutor. quam gl. hic al-
8 legat. ¶ Quid autem dicendum sit, an † tutor repudiare possit hereditatem ipsi pupillo delatam, si repudiatio sibi damnosa est: teneas q non: nisi interueniẽte iudice ⁊ amicis ipsius pupilli: vt firmat gl. in. d. l. tutor. quam ibi sequit Bar. ⁊ Bal. in. d. l. bonorum. Pupilli autẽ clarum est non valere repudiationẽ: nisi de tutoris authoritate: vt patet
9 C. de repu. bere. l. pupillorum. ¶ An autẽ † pupillus ipse restitui possit aduersus repudiationem hereditatis extranee, si interuenerit parentis authoritas: dicas q sic, licet videatur dubium propter inteructum ipsius patris. Hoc probatur in l. ⁊ si parentibus. als, etiam. ff. de mino.
10 ¶ Quid ergo si interuenit tutoris † authoritas an restitui possit: dic, vt in l. mandato. ff. eodem titu. ⁊ in l. etiam. per gloss. C. si tut. vel cura. interue. ⁊ quod not. in l. fin. C. de repud. here. ¶ Quid tamen si interuenerit authoritas iudicis: dic, q etiam restitui potest: vt patet per not. a in l. ait prætor. ff. permittitur. ff. de mino. ⁊ ibi tene menti
11 gl. singularem, que † est super ver. fin. limitantem. Si quidem. C. de pred. mino. dicentem, q si pupillus vendit predia cum iudicis decreto, nihilominus restitui potest: aduersus venditionẽ. Nam illud verũ, nisi precium ipsius emptionis ⁊ venditionis sit per iudicẽ taxatũ: vt dicit ibi singu. gl. quã reduco tibi ad memoriã nota. ¶ An autẽ possit restitui pupillus aduersus additionem sibi damnosam:
12 clarum est q sic. ¶ Et illud † addas, q si hereditas adita sit per minorem tempore minoris etatis, demum eo in maiori etate existente, inceperit debita seu legata hereditaria soluere: nihilominus si hereditas damnosa est: quia damnum ⁊ lesio inchoata fuerunt tempore minoris etatis, competit in integrum restitutio. tex. est elegãs in l. iij.
13 §. j. verfi. sed scio. ff. de mino. ¶ † Jtem non tantum dãnosa dicitur hereditas ad hoc, vt competat in integrum restitutio respectu nimij oneris debitorum: sed etiam respectu magne vexationis: vt dicit text. not. in l. minoribus. ff.
14 co. tit. ⁊c. ¶ † Jn gl. fi. in fi. ff. o. q curator non potest dari pupillo pro adeunda hereditate: ⁊ ideo tunc sibi dabitur tutor Attilianus fm Bal. hic. Pro quo vide inst. de Atti. tut. Tu adde alios casus, quãdo pupillus haberet falsum tutorem. Nam falsus tutor authoritatẽ interponere non

non potest aditioni ipsius pupilli: vt. l. si is qui. §. de eo qui pro tuto. ff. l non dubium. C. de tuto. & curat. qui satis non dede. Istud tamen intelligas verum: nisi inde legitimet personam ipsius falsi tutoris: cum hoc, quod se velit ratū habere. quicquid per eum factum erit: alias non teneret legitimatio: vt plene probat tex. in. l. j. §. idē Pomponius. §. quod falso tuto. auth. Item illegitimus tutor nō potest puta: quia non satisfecit adhuc, non potest interponere authoritatem aditioni pupilli: sed bonorū possessioni bene potest: q; tempore peritura est: vt. l. fi. C. de tuto. & cura. qui satis non dede. fm do. ad at. de Bru.

Ex asse. Aditus pro parte videtur, adire in totum. vide que dicta sunt in. l. j. & que plenius dicentur in l. si. eo. titu.

Summarium.

1 Pupillus atq; adultus, quid inter se distent in aditione hereditatis?
2 Minor curatorem habens, quando sit similis pupillo.
3 Puer, q; dicatur etiam maior. xxv. annorum.
4 Minor, an restituatur aduersus naturalem obligationē.

Impuberibus. Breuis est & nō summat.
1 No. ex tex. & gl. differētiam † inter adultum & pupillum circa hereditatis aditionem. Si enim pupillus adit tutore non authore, valet abstētio, siue in integrum restitutio: secus si cum tutore adeat: vt plene videtis in. l. more. §. eo. & l. si pupillus. In adulto autē secus est: quia eo casu, quo curatorem non habet: valet ipsa aditio per eum tantum modo perfecta: vt leg. precedentibus not. Sin autem curatorem habeat: tūc idem dicas in eo, quod in pupillo: vt hic in gl. habetur. C. In gl. ibi, sed tu dic hec esse vera: & hanc cōmuniter omnes sequuntur.
2 C † In ea dē similis est pupillo &c. vult ergo gl. q̄ō adultus curatorem habens similis sit pupillo: quod intellige primo per nota. plene per glo. in. l. i. §. quesitum. ad Treb. C Item & secundo singulariter hoc limita, dum de adulti incommodo tractatur: quia tunc ipse curatorem habens equiparatur pupillo: secus si de commodo eiusdem agatur: quia tunc pupillo non equiparatur eo casu, quo equiparatio esset sibi damnosa. Et hoc voluit notabiliter gl. in l. videamus. §. adolescens. ff. de in litem iuran. C In ead. ibi, vel secundo intellige † male loquitur: vt patet per nota. in. l. j. §. de noua. per glos. & Bart. dicit tamen Joan. de Imo. posse saluari ex consuetudine loquendi aliquarum ciuitatum: vbi dicitur maledictus puer centum annorū. Alleg. gl. l. pueri. §. de verbo. signi. ij. q. viij. Paulus. alias
4 nona. C In ea. glos. ibi & fm hoc non † facit. dic de hoc vt ibi not. Bar. qui salnat Placentinum. Pendet tamē hec questio, an minor restituatur aduersus naturalē obligationem: de quo sunt glo. contrarie in. l. iij. §. pupillus. ff. de nego. gestis. & l. si minor. ff. de procura. Et not. in. d. l. interdum. Sed tu dicas concordando fm doct. in dictis locis, quod aut ex naturali obligatione leditur seu ledi, potest: & tunc restituatur: secus si non ledatur: aut lesio in minimo causetur. arg. l. scio. ff. de in integ. resti.

Summarium.

1 Filij asserentis se hereditatem paternam non adiuisse, intentio fundata videtur aduersus creditores hereditarios.
2 Precibus frustra imploratur, q̄ō a iure cōmuni concedit.
3 Confirmatio contractus vel sententie etiam validi, potest a iudice peti ad cautelam.
Instrumentum q̄ō est nullum, potest a iudice peti, quod cassetur.

Si qui se. Suus potest abstinere
1 ab hereditate in beneficio edicti pretoris absq; aditione iudicis. hoc dicit. Et allegatur hec litera, quod † fundata sit intentio filij dicentis: non adiui hereditatem paternā, adeo: quod creditoribus hereditarijs cōuenientibus necessario sit necesse probare immissionem. De quo plene vi
2 debimus in. l. necessarijs. j. c. C † No. frustra precibus impetrari, quod a iure communi conceditur: ad quod. C. de thesaur. l. i. lib. x. & vide quod not. Bar. in. l. que sub conditione. de condi. insti. & in. l. si expressim. j. de appel. extra de confir. vti. vel inut. c. j. & ij. C Aliquando tamen ad cautelam † fit, quod contractus & sententia, que validitatem ha
3 bent, petatur a iudice confirmari: vt in. d. l. no. & sic etiā instrumentum, quod de iure est nullum petitur: aut peti potest per iudicem cassari: vt dicit gl. in. l. si quis ex empto. §. si quis virginem. ff. de actio. empti.

Summarium.

1 Repudiare potest ille, qui adire potest.
2 Juri de futuro, quando renunciari possit? & nu. 9.
3 Hereditas non potest repudiari antequam possit adiri.
4 Actus nullus non impedit eiusdem reiterationem, etiam in oppositum.
5 Prouisus de aliqua prebenda vacatura in alicuius conditionis euentum, quando possit ante euentum illius conditionis illi renunciare: & in manibus cuius?
6 Legatum, quod non possit repudiari anteq; hereditas sit adita.
7 Juri conditionali, q̄ non possit renunciari.
8 Jura conditionalia, q̄ non veniant in generali legato.
9 Conditio impossibilis adiecta in personam onerati, q̄ vitiat & non vitiatur.
10 Liberatio facta absenti, an eidem prosit.

Si qui heres. Illa hereditas repudiatione amittitur, que adiri potest: secus si tūc cum repudiata est, adiri non poterat. hoc. d. C No.
1 eum † repudiare posse, qui & adire potest. j. co. l. is potest.
2 vbi plene videbimus. C Secundo not. iuri futuro † renunciare non posse: quod tamen intellige vt late dicetur
3 in glo. C Not. non † posse repudiare hereditatem anteq; adiri possit: & ideo non obstante repudiatione aduenīente conditione, qui repudianit adire potest. j. co. l. nec is. §. j. cum simi. hic per glos. allegatis. C Et sic not. quod actus
4 nullus † non impedit fieri eiusdem rei reiterationem etiā in oppositum. C. quomodo & quando iudex. l. si vt proponis. cum similib. hic allegata. C Et inducitur iste text. hic
5 per † Cyn. & sequentes, quod prouisus de aliqua prebēda vacatura in alicuius conditionis euentum, non potest illi vacature ante conditionis euentum renunciare: nisi renunciatio ita fiat in manibus superioris. Et adde, quod eodem modo, si conditio euenit: & officialis cui in euentū cōditionis datum est officiū, q̄ō nunc habet: q; cōditio purificata est: non potest illud officiū renūciare, nisi in manibus superioris. ff. de offi. presi. l. legatus. hic alleg. Quam tamē legē singulariter limita nisi officialis ipse esset p electionarios deputatos ab ipso superiore: q; tunc in manibus ipsorū eligentiū renunciatio fieri potest absq; decreto superioris: dūmodo per superiorē prius electus in officio cōfirmatus nō fuerit: & hoc voluit gl. fing. in. c. ij. super ver. renunciauerit. de resti. in integ. c. ij. quam tene menti.
6 C Item † etiā not. q; sicut nō potest hereditati renūciari anteq; possit adiri: ita nō potest legatū repudiari, anteq; hereditas sit adita: vt voluit gl. not. in. l. qui autē. in fi. prin.
7 j. de his que in frau. cre. C Itē & † sicut non pōt renūciari iuri de futuro, vt hic in tex. Ita nec iuri conditionali: vt. j. de leg. ij. l. si ita scriptū. §. si sub conditione. cum si. ibi nota.
8 C Et adde, q̄ † in generali legato non veniunt inra conditionalia. eo. tit. l. si ita scripsisset. & facit de leg. iij. l. Paulo Callimacho. §. i. C In gl. super verbo, legitima. in prin. not. † glos. quod valet renunciatio iuri de futuro facta coram iudice: licet non extra iudicium. Et ita not. in. l. j. de cura. bon. dan. allegata in gl. C In ea. ibi. C. de pac. l. j. dic quod ibi renunciabatur per pactum: hic autem simplici renūciatione: & ideo est, q̄ vbi renūciatio fit presente parte iuri de futuro: tamen tunc assumat vim taciti pacti: vt ibi dicunt legentes per. l. tale pactum. in prin. ff. de pactis.

Et hoc est quod voluit ibidem Butr. vt refert ibidē Bal. quod vbi renunciatur iuri de futuro: si tabellio apponit in instrumento, renunciauit ꝛc. Intelligitur per pactum. Et hoc dum sumus in actu liberatorio: quia si non valet actus liberatorius eo modo, quo debet, valet vt valere potest: vt. ſ. de accep. l. an inutilis. Adde tamen, quod vbi valet hec renunciatio iuri de futuro facta, restringit ad causam propter quam renunciatur. Sed si adueniente conditione posset illud, quod renūciaui, debere mihi ex alia causa, quam ea, que inerat tunc, cum renūciaueram: quia tali casu nō obstat mihi renūciatio, quin iure meo vti possim. gl. est notabi. ſ. de condic. ob cau. l. quod seruus. in quadā gl. que dicit in medio sui, rebus sic extantibus. Pro qua est tex. iuris canonici extra de renunc. c. cum P. Haufredi. ¶ In gl. super verbo, qualis. in fin. ibi leg obtinuit. Et
9 ibi † vide gl. singu. limitantem totum tit. de condi. insti. di centem, quod regulariter conditio impossibilis habetur pro non adiecta in vltima voluntate. Et sic per heredem, vel eum, cui adiecta est, videatur impleta. Attamen hoc est verum, si illa conditio adficitur in personam onerati: secus si in personam bonorati: quia tunc illa conditio vitiat, ꝛ non vitiatur. ¶ Vltimo quesiuit hic Bal an liberatio
10 † absenti facta eidem prosit: in quo recitat gl. contrarias, ꝛ tenet contra Bar. vide hic per eum.

Si quis dubitet. ¶ Qui propter dubietatem seu pēdentiam cōditionis, non potest adire, similiter repudiare nō potest. h. d. ¶ No. repudiationem non tenere eo tempore factam, quo heres vitam testatoris ignorat. Ad quod. C. de appella. l. nec nos. ꝛ vide, quod de hoc plene dicetur in l. qui superstitis. ſ. eo. vbi de eo ponunt. ¶ Not. non valere repudiationem substituti, anteq̄ decernatur quid de hereditate defuncti per institutum. ꝛ huius ratio colligitur in. l. quandiu. ſ. eo.

Summarium.

1 ¶ Pater hereditatem filio infanti delatam repudiare non potest.
2 Statuto stante quod filius non possit se obligare sine cōsensu patris: si ambo se obligant consensus presumit processisse.
3 Filius hereditatem profectitiam quādo repudiare possit in patris preiudicium? ꝛ vide nu. 18.
Filius an possit esse in iudicio sine patris consensu, de iure antiquo?
4 Repudiatio tacita hereditatis aduentitie facta per filiū, an preiudicet patri?
5 Pater filio mortuo anteq̄ hereditatē aduentitiā adeat, an ꝛ quando poterit illam hereditatem adire?
6 Iussus patris, qō hodie necessario non requiritur: quando filius adit hereditatem aduentitiam.
7 Pater hereditatem profectitiam filio delatam, quando repudiare possit?
8 Filius hereditatem maternam de iure nouissimo totam sibi retinet.
9 Dominus, an possit repudiare hereditatem seruo delatam absq̄ facto serui?
10 Abbas hereditatem monacho delatā, an repudiare possit: ꝛ an illam adire possit ipso recusante?
11 Monachus equiparatur filio vel seruo, prout vtilius est monasterio.
12 Monasterium, quod admittitur ad legatum factum monacho eo inuito.
13 Rector ecclesie, an possit repudiare hereditatem, vel legatum ecclesie delatam, sine superioris decreto?
14 Prelatus ꝛ tutor, quod equiparentur.
15 Prelatus in querendis potest ecclesie preiudicare.
16 Dispositio huius legis quod non habeat locum in filio naturali.
Item, quod non habet locum, quādo ad plures filios hereditas materna deuenit. Et in profectitijs ꝛ hic nu. 17. ꝛ 18. an aliquid sit immutatum? ꝛ. ſ. nu. 3.

Neq̄ filius. ¶ Repudiatio hereditatis quomodocūq̄ deueniētis, per filium facta: patri non nocet: nec econtra: ambo autem simul repudiare possunt. h. d. cum. l. seq. ¶ No. repudiationem filij non nocere patri. not. bene. ¶ Item subdit Ange. † quod etiam si filius sit infans pater hereditatem sibi
1 delatam repudiare non potest: licet possit adire: vt. l. si infanti. C. de iure deli. ꝛ ita dicit se obtinuisse: licet aliqui allegauerint in contratium. Pro quo facit, qō videbimus in simili tutorem seu patrem posse petere bono. poss. pro infante ꝛ pupillo: ꝛ tamen illa per eos repudiari potest. vt patet. ſ. de bono. poss. l. tutor. quod tamen intellige, vt digi in. l. si pupillus. ſ. eo. ¶ Not. secundō ambonum repudiationem de hereditate factam tenere: ad hoc tamen, vt valeat repudiatio per filium vna cum patre facta: presumit prius processisse iussus patris quo ad repudiationem filij, ſm Bal. ꝛ Ange. hic. ¶ Ex quo inferunt, quod stante sta-
2 tuto † quod filius non possit se obligare absq̄ consensu patris: si ambo insimul se obligant, fingitur solemnitas statim interuenisse. Ad quod. ſ. quib. mod. pig. vel hypo. sol. l. Titius. Ad hoc idem voluit Bart. de lega. ij. l. cum pater. ſ. libertas. per illum tex. ꝛ vide. l. fi. C. ad Mace. ¶ In
3 gl. in princ. not. ergo, quod † in profectitijs nihil hodie est immutatum. per. l. fi. C. de bon. que lib. ꝛ ita tenet gl. C. qui admitti. l. j. ꝛ. l. fin. ſ. quis ordo in bono. poss. seruc. Et ita ab omnibus tenetur: licet Bal. dicat contrarium: dicit tamē hic Bar. quod licet expressa repudiatio hereditatis profectitie per filium facta, non obsit patri: attamen secus est in tacita: que inducitur per tempus prefixum a iudice ad adeundum ipsi filio. Et hoc per. d. l. fi. quis ordo in bono. poss. seruc. Dicit tamen, quod licet hodie non requiratur consensus patris, quo ad hunc actum, quando filius coram iudice constitutus erat ratione dicti termini statuendi: attamen hodie requirat patris consensus: ꝛ aliter sibi non preiudicat dicta tacita repudiatio. arg. d. l. fi. ſ. necessitatem. C. de bon. que liber. dicit tamen Jo. de Imol. hoc non procedere: qr ꝛ de iure antiquo, hoc non reperit cautum: qr filius possit esse in iudicio absq̄ consensu patris. Unde tam iure veteri, q̄ nouo dicendum est patri non obesse tacitam repudiationem: nisi eius consensus in iudicio interuenerit. Quod videtur verius: qr si casus speciales de iure antiquo sunt, in quibus filius in iudicio esse potest absq̄ consensu patris: vt patet in. l. cum pretor. ſ. fi. ſ. de iudi. ꝛ. l. si filiusfamilias viaticum. ſ. si certum peta. ergo in cotrarium est regula, iuris communis. ſ. de legib. l. ius singulare. j. ad munici. l. j. ſ. i. ¶ Item bene no. dictū
4 Bar. † hic dicentis, qō. l. fi. precalle. C. de bo. que lib. nō corrigit iura antiqua in repudiatione tacita hereditatis aduentitie. Si enim filio statutus est terminus a iudice ad adeūdam hereditatem, seu ipsi aditioni prescriptum est: habebit dicta tacita repudiatio per lapsum termini, seu prescriptionis per filium facta patri obesse. Et hoc, quia dicta. l. fi. tantum loquitur in repudiatione expressa: ergo non inducitur correctio iuris antiqui in tacita. ¶ Dum-
5 tamen subdit, quod † si filius est mortuus anteq̄ hereditatem aduentitiam adiret, non poterit tunc pater illā hereditatem adire: nisi filius decedens infans fuerit, per. l. si infanti. vel nisi fraudulose adire neglexerit: quia tunc repudiasse videtur: vt. l. recusari. ſ. eod. Debes dupliciter limitare ſm Bal. in. d. l. fi. C. de bonis que libe. nisi precesserit iussus patris, quod adiret filius: quia tunc si non adit, postq̄ mortuus est pater, ipse adire poterit. Et in hoc Raph. Fulg. ibidem dicit se non reperire aliquem cōtradicentem: hoc tamen videtur mihi dubium. Primo quia ille iussus morte expirauit: vt in. l. qui in aliena. ſ. fi is, qui putabat. ſ. eo. vnde nihil potest causari ex eo, quod extinc-
6 tum est. Secundo: quia iussus ſm quod † communiter tenetur in. d. l. i. C. qui admit. ꝛ in. d. l. fi. C. de bon. que libe. non est hodie necesse ipsi filio, quo ad adeundam hereditatem aduentitiam: non videtur ergo posse operari aliquid: cum ad filij aditionem necessarius non fuerit. Cogita. ¶ Item secundo limita: nisi ipse filius mortuus non esset: sed in extremis constitutus: qr tunc pater adire poterit, ſm Bal. in. d. l. fi. de quo tamen. d. Raph. Fulgo. ibidem dicit se dubitare: cum in extremis constitutus pro mortuo habeatur. ꝛ nihil allegat: verior videtur sententia Bald. cum non pro mortuo habeatur: sed dicatur viuens
7 mori: vt in. l. qui duos. ſ. de manu. testa. ¶ † In ea. glo. ibi, placet. Sentit hic gl. ſm Bar. quod pater repudiare possit hereditatem

sit hereditatem profectitiã absq; filio. Sed tamẽ filio no-
ceat: quam tamen ipse reprobat dicens, q; cum pater non
possit adire: ergo nec repudiare: vt l. is potest. ff. l. nolle. §.
eo. Dicit tamen, q; bene poterit cogere filium repudiare.
Ratio est: q; ff filius contemplatione patris instituatur,
cogi poterit etiã si sui iuris effectus sit: dum adimit, vt pa-
tri restituat: vt l. aditio. in fi. §. eo. cum simil. hic allega. per
eum. ergo eodem modo poterit cogi, vt repudiet. Raph.
tamẽ Cuma. negat verum esse, qõ dicit Bar. vcz, q; filius
sui iuris effectus cogi poterit, vt restituat: ff hoc quidẽ ea
negat ratione: q; filius institutus tempore, quo existebat
in patria potestate, videtur institutus ꝑm naturam patrie
potestatis: vnde cum patriam exuerit potestatem non vi
detur posse ad hoc cogi. Hoc non videtur procedere, cũ
testator non habuit respectum instituendo ad patriã po-
testatem: sed ad merita patris precedentia: vnde eo effec-
to sui iuris etiam durent illa merita: dicendum est proce
dere sententiam Bar. arg. in l. cũ pater. §. dulcissimis. §. de
leg. ij. cum simi. ¶ In ea. gl. ibi, sed an ipsi patri. Hanc re-
probat Jac. de Are. quem tenet Bar. ff vide hic per eum.
8 ¶ † In ea. ibi, q; primo per Constantinum. dicit ista glo.
q; nouissimo iure inuentum fuit: vt in hereditate, que filio
ex matre obueniebat, filius ipse proprietatem retinet: vt
totam patri non quereret, vt tenet hic Bart. ff aliꝫ post cũ
excep. Richar. Malumb. quem Cy. refert tenuisse cõtra-
rium in. d. l. j. C. qui admit. dicẽdo, q; etiam iure veteri in-
troductum erat: vt filius hereditatem maternam patri
non quereret in totum. allegando. l. si filius. ꝓ casu. §. de
inoffi. testa. Ad eam tamen respondet hic Bar. ff bene, de
quo hic per eum. ¶ In cad. ibi, secus est in domino ff ser-
uo. vult ergo gl. q; dominus † possit repudiare heredita
9 tem serui delatam: absq; ipsius facto. Et idem tenet in. d.
l. legatum seruo. hic in eadem alleg. ff hanc sequitur Cyn.
C. de iure delib. l. renitente. hic in gl. allega. Et hoc cõmu-
niter omnes sequuntur excepto Bart. dicente, q; quẽad-
modum dominus nõ potest adire: ita nec repudiare, per
regulam. plaries. supra dictam. Non obst. ꝑm eum. §. per
seruũ. q; ille loquitur in bonorũ possessione, quã licet do-
minus repudiare possit, non tamen pater: vt. l. ij. C. de re-
pu. bono. poss. Et de ratione hic vide per eum. Aduerte:
q; do. Jo. de Imo. sequitur hanc gl. dicendo, q; licet bon.
poss. possit repudiari per dominum absq; facto serui: ta-
men non potest per eũdem agnosci. j. ad Treb. l. seruo in-
uito. in pr̃in. Ergo ꝑm eum dicendum est idem in hereditate. Et idem dicit hic Raph. licet pro opi. Bar. allegef
tex. q; bene probat. in. l. seruus dotalis. §. sol. matr. ¶ Ad-
uerte: q; si verum est, qõ dicit supra Bar. quod pater po-
terit cogere filium, vt repudiet: ergo ff idem dicemus de
domino ff seruo: q; nõ minor est potestas domini in seruũ,
quam patris in filiũ: vt probatur insti. de his qui sunt sui
vel alie. iuris. §. ij. vnde de nihilo nobis seruiret hec que-
stio: q; si voluntas domini est velle hereditatem repudia-
re: licet ipse non possit, presupposita pro vera opi. Bar. ta
mẽ seruũ poterit cogere: vt repudiet. Cogita. ¶ Et stãte
10 † vera opi. gl. que cõiter est: infert hic Bal. q; abbas pos-
sit repudiare hereditatem delatã monacho. Equiparanꝫ
enim seruus ff monachus: vt not. Inno. in. c. cum olim. de
priui. cre. Bar. in. l. cum seruus. j. de stipu. ser. Et idem qõ
Bal. voluit hic Bar. in. l. tutor. j. de bon. poss. Dubiũ tamẽ
est: an monasteriũ seu abbas hereditatem monacho dela
tam ipso recusante, adire possit. In quo Spe. in tit. de sta-
tu mona. in. §. queritur. videtur tenere, q; nõ: cum ad hoc,
vt quid querat monasterio per monachum: dicit necessa
riam esse ipsius monachi voluntatem equiparando eun
dem seruo. Quod secutus fuit Bar. per illũ tex. §. de con-
dic. fur. ff idem Bal. ff Raph. Fulg. in. l. fi. C. de bon. que li
ber. ff in. l. hec ex repudiatione. C. de fideicõ. Adijcit tamẽ
Raph. duas rationes ad hoc comprobandũ. Prima: q;
nihil reperit iure nouissimo in monacho immutatũ: ergo
idem dicamus de eo, qõ de seruo aut monacho: in quibus
stat firma regula iuris antiqui: vt patet in. d. l. fi. Secũda:
q; si equiparemus filio monachum, sequeret q; monaste-
rio recusante: ipse monachus posset adire. qõ est absurdũ
vt patet. C. de sacrosanc. eccl. aut. ingressi. Sed he due ra-
tiones videre meo non obstant. Prima, vt patet ex dicen
dis. j. Item nec secũda, q; posito, sed non concesso, qõ in to
tum equipararetur filio: non tamen procedit hec equipa-
ratio: sed per eum aliquid induceret contra regulam ordi
nis monachalis. patet extra de reg. c. cum ad monasteriũ.
facit gl. j. ad Treb. l. Lucius. §. tres heredes. ff qõ ibi not.
Bar. ff qõ idem dicit in. l. si alienum. in pr̃in. §. de here. inst.
quapropter tenenda est opi. contraria, vcz abbatem adi
re posse, non obstãte monachi recusatione. Et hoc secu-
tus fuit Jo. Andr. de proba. c. in presentia. Archi. extr. q. j.
statutum. Bar. in. l. j. §. de vulg. ff pup. Bal. in. l. j. C. qui ad-
mitti. prealleg. ff in. l. cum proponas. C. de here. insti. ff An
ge. in. l. Papinianus. in pr̃in. §. de inoffi. testa. Nec obst. qõ
11 dicimus ipsum equiparari † seruo: q; equiparatur seruo,
vel filio, prout est vtilius in monasterio: vt refert Bald. in
d. l. j. C. qui admit. dicere Archi. in. d. c. statutũ. Et pro hoc
q; in dubio debemus sequi illam opi. que magis fauet pie
cause. de re iudi. c. fi. j. de reg. iur. l. in ambiguis. ¶ Et hec
12 dubitatio procedit † tãtum in hereditate: q; in legato cla
rum est, q; admittit monasterium inuito monacho, quem-
admodum dixi in seruo in. l. j. §. eo. Et hoc adde ad ea, que
dicuntur in. l. si quis mihi bona. §. j. §. eo. ¶ Item quid in
13 † rectore, an possit repudiare legatum seu hereditatẽ dã-
nosam aut lucratiuam ipsi ecclesie relictam absq; autho-
ritate superioris? Feder. de Senis in suis consil. consi. ij.
tenuit prelatum posse hoc absq; ipsius superioris decre-
to: q; hec non est alienatio iam quesiti, in qua requirak so-
lennitas. auk. hoc ius porrectum. Sed est a se abdicare, qõ
suum est: hec autem sunt diuersa: vt patet. j. de bis que in
frau. credi. l. qui autem. §. de dona. inter vir. ff vxo. l. si spon
sus. §. cum maritus. cum simil. Bal. tamen in. l. magis pu-
to. §. fundo autem. §. de reb. eorum. tenuit contrarium per
istum tex. dicendo tutorem non posse repudiare legatum
14 pupillo factum. Equiparantur † enim tutor ff prelatus:
vt patet. C. de eo qui pro tuto. l. ij. in gl. ff in. Liuiurandum
quod ex conuentione. §. pupillus. §. de iureiur. cum simil.
aliter tamen in. l. pupillorum. C. de repu. here. tenuit Fe-
der. dicendo tamen necessarium fore consensum capituli,
seu collegij. Sed in. l. contra iuris. §. curatoris. de pact. di-
stinguebat. Quod aut hereditas est damnosa, aut lucra-
tiua. Primo casu vendicet sibi locum sententia Feder. se-
cundo non: q; licet non alienetur res iam quesita: tum q;
repudiatur querẽda: ff ecclesia versatur in damno. §. de bo
nis liber. l. liberto octingenta. Dubium est: videtur tamẽ
verior: indistincte opi. Fede. q; in querendis potest prela-
15 tus † ecclesie preiudicare: vt patet ex late not. per gl. ff doc-
to. de sacrosanc. ecc. l. iubemus nullam. Cogita. ¶ Item
16 † hanc legem intelligas locum habere in legitimo ff natu-
rali: q; si naturalis tantum est filius, quem pater in pote-
state non habet: vt insti. de adop. in fi. cum simi. non habet
locum hec materia: vt patet per Bald. in. d. l. fin. ff ibi vide
gl. ¶ An repudiatio querele per filium facta noceat pa-
17 tri. ¶ † Et hãc legem etiam debes intelligere quando ad
filium solum deuenit hereditas materna: quo casu recu-
sante filio, patri queritur hereditas: secus est si ad tres fi-
lios delata esset: q; licet vnus ex eis recusет portionẽ suã:
patri illa non queritur, sed portioni fratrum accrescit: vt
eleganter hanc legem limitauit Bal. in. l. non pro nume-
ro. C. ad Orfic. per illum tex. ff per banc limitationem vi-
detur casus quem ipse etiam alleg. in. l. ij. §. si quis ex libe-
ris. in fin. §. i. j. ad Tertul. quod bene nota. ¶ Ultimo ad-
18 uerte: q; † licet Bar. hic, ff in. l. si quis mihi bona. j. eod. te-
nuerit cum gl. dicentibus hodie nihil immutatum esse in
hereditate profectitia: tamen ipsemet tenuit contrarium
in. l. fi. §. simili modo. C. de bon. que libe. pluries allegatus
dicendo, q; hodie immutatum est ius antiquum in hoc q;
patre hereditatem profectitiam recusante, filius per se
adire poterit absq; iussu. Et hoc per illum tex. qui loquit
in castrensi: verius tamen videtur, qõ dicit hic, quia hoc
non reperitur per dictum ius nouissimum exp̃resse correc
tum: ergo stet firmum. C. de testa. l. sancimus. cũ si. Pre-
terea nec ex identitate rationis legum correctio inducit:
vt patet ex late not. in auk. quas actiones. per gl. ff doc. C.
de sacrosanc. ecc. Cogita.

Summarium.

1 ☞ Opinio magis, ꝑm veritas inspicitur in dependenti-
bus ab animo: secus in dependentibus a facto: quia ma-

gis veritas.
2 Suitas non potest prescribi.
Spurius etiam si per mille annos putaret se legitimum, non efficitur legitimus.
3 Heres necessarius, qui se credit voluntarium: quādo adire possit?
4 Filius qui dicit scio hereditatem paternam mihi delatā: ideo adeo: an dicatur adire, ⁊ aditio teneat?
Verba impropriantur pro actus sustentatione.

SI qui putat. ¶ Error: an quis sit suus vel necessarius heres, vitiat repudiationem. Idem et
1 additionem. b. d. cum seq. ¶ Not. q ꝑ in dependentibus ab animo seu a mera voluntate potius inspicitur opinio quam veritas: secus in dependentibus ex facto: ⁊ vbi lex factū requirit: eo enim casu veritas prevalet opi. vt patet in homicidio, in quo ratione culpe quis punitur, si hominem in vero interficit, opinando eum non interficere. Et hoc modo soluuntur hic per legentes contraria gl. ⁊ ad hoc. ſ. ad leg. Aquil. l. ſi putator. cum simi. ⁊ de hoc per Bart. in l. iij. §. ſi ſub conditione. l. perempto. vbi plenius q̄ hic, vel etiam distingue, vt hic distinguunt Bal. ⁊ Ange. ¶ No. opi. non facere necessarium: seu suum ⁊ ne-
2 cessarium eum, qui non est. Item ꝑ nec ex isto errore inducitur prescriptio. Non enim prescribi suitas potest, vt dixi in l. quamuis. ſ. eo. sicut ⁊ in simili gl. singu. dicit. q ⁊ si per mille annos spurius putet se legitimum: non tamen prescribat legitimitatem: vt. l. nemo. ꝓ lega. ¶ In glos. su-
3 per verbo, ⁊ ꝑ econtrario. in fi. Et hāc sequitur Bar. ⁊ cōmuniter legentes excepto Jo. de Imo. qui sub dubio forte, dicit hanc gl. non procedere ea ratione: q̄ suus, qui habet voluntatem quesitum conseruandi: habet volūtatem de nouo acquirendi, vt patet ex gl. ⁊ Bar. in l. j. in prin. de acqui. poſſ. ita, ⁊ qui habet voluntatem de nouo querēdi, videtur habere voluntatem quesitum conseruandi. arg. ſ. ꝓ emp. l. quod vulgo. Unde sequitur, q̄ aditio heredis sui ⁊ necessarij, qui se voluntarium putat, procedat: q̄ cū habeat voluntatem de nouo acquirendi, videtur habere voluntatem quesitum conseruandi. Non obst. q̄ contrarium dicat hec gl. ſm eum. Melius tamen est sequi: quod cōmuniter tenetur per hanc gloſſ. Nec obst. illud, q̄ dicit Imo. q̄ illud procederet: nisi ipse error impediret ipsam voluntatem, ex qua aditio sequitur: vt patet instit. de here. quali. ⁊ differ. §. fi. q̄ est in casu nostro: vt dicit hic Barto. Item longe diuersum est hereditatem adire, ⁊ possessionem apprehendere: vt patet quia ad hoc, vt procedat aditio necesse est heredem scire quo iure adeat, an vt suus, an vt voluntarius: vt. ſ. eo. l. ſi pupillus. j. eo. l. ſed ⁊ ſi dubitet. çum simi. Quod non erat in casu huius gl. cum se existentem in vero suum, putaret voluntarium. Et sic aditio non procedit: cum non sit certus quo iure adeat: vt dixi: secus est in ipsa apprehensione possessionis, in qua non requiritur hec certitudo, quod probatur: q̄ ⁊ pupillus intellectum habens, eam apprehendere potest: vt. l. quamuis. §. infans. j. de acqui. poſſ. l. j. §. adipiscimur. eo. tit. ¶ Ultimo
4 aduerte ad vnū. q̄ dixit hic Bar. q ꝑ ſi heres suus hereditatē paternā adit, his verbis: q̄ scio hereditatē paternam mihi delatam esse, ideo adeo, non procedit hec aditio. Illa enim hereditas delata dicit, que adiri potest: vt j. de verbo. signi. l. delata. ⁊ no. in gloſſ. in. l. is qui heres. in princ. ſ. eo. Sed cum hereditas paterna per filiū adiri nō possit, sed ipse immiscere dicitur: vt no. in gl. rub. ſ. eo. ⁊ in gl. rub. C. de iure delibe. igitur non tenuit aditio, propter hoc verbum, delata, quo inepte suus heres vsus est. Bal. tamen in. l. potuit. C. de iure delibe. in. vij. q. tenuit contrarium, dicēs ridiculum esse, q̄ dicit hic Bar. Heres enim scientiam Jurisconsulti in verborū expressione non tenet habere. j. de bon. poſſ. l. tutor. ¶ Item, ⁊ q̄ aliquando ad saluandum mentem contrahentium seu quaſi: vnum verbum pro alio ponitur: vt in. l. fed ⁊ ſi poſſeſſori. in. §. ſi iurauero. ſ. de iureiur. l. ſi tibi pecuniā. ſ. fi. cer. pet. l. cū te. C. de don. ante nup. in gl. ¶ Item, ⁊ q̄ istud verbū, delatio, est tam ad suum, q̄ ad extraneum: vt. C. eo. l. ſi infanti. in prin. ⁊ l. cum antiquioribus. ⁊ l. fi. §. cum igitur. Unde cum commune sit, accipiatur ſm materiam, cui subiicitur hoc verbum. Talia enim verba intelliguntur ſm subiectam materiam: vt. l. eas causas. de cond. ⁊ demō. in gl. magna. Posset dici, aut qui se immiscet paterne hereditati rudis ⁊ vulgaris homo est: ⁊ tunc cum iste scire non teneatur talē verborum subtilitatem: vt. l. q̄ si nepotes. ſ. de testa. tutel. in gl. ⁊ in. l. quoties. C. famil. ercis. in gloſ. Si per hec verba se immiſcet, habeat locum, q̄ hic dicit Bal. Sed si ipris peritus esset, ⁊ nō teneatur loqui eo modo, quo vulgaris loquitur: sed in propria verborum significatione. arg. l. ſi dictum. in prin. ſ. de emic. procedit q̄ dixit Barto.

Summarium.

1 Heres dubitans de viribus testamnti, q̄ non possit, nec adire, nec repudiare.
2 Filius, qui dicit testamentum patris falsum, ex quo extraneus adiuit hereditatem: dicitur se hereditati immiscere.
3 Negatiua, non coarctata loco ⁊ tempore, quod probari possit per illum, de cuius facto agitur.

NEc is qui. ¶ Qui dubitat de viribus testamenti repudiare non potest: sed si certus est, ⁊ adhit ⁊ repudiabit. b. d. ¶ Not. heredem dubitantem,
1 ꝑ an testamentum falsum sit, hereditatem repudiare, nec adire posse. Et hoc intellige, quādo heres ipse stat in simplici dubitatione: secus si dubitans ad agendum procedit, dicens testamentum fore falsum: q̄ tunc tanq̄ testamentum accusans hereditatē amittit, fue suus heres sit, sine extraneus. Vide q̄ not. in l. poſtq̄. ⁊ in l. Lucius. ſ. de pet. her. ⁊ l. Papinianus. §. meminisse. ſ. de inoffi. teſt. ⁊ in l. ij. ⁊ in l. post legatū. j. de bis quib. vt indig. ⁊ q̄ dicek
2 in l. quesitum. j. eod. ¶ Illud tamen ꝑ eleganter not. q̄ ⁊ si extraneus hereditatem adierit, suus heres dicēdo testamentum fore falsum: eo ipso hereditati se immiscere vi
3 detur. tex. est ſm Bar. in l. suus. C. de repu. here. ¶ No. hic in ver. sed si certus. ſm Bal. ⁊ Jo. de Imol. q̄ negatiua non coarctata loco ⁊ tempore probari potest per eum: de cuius facto agitur: vt erat hic in isto ver. dicebat enim testamentum falsum fore: ⁊ q̄ heres falsificaverat: de quo tamen dic: vt plene dicē in l. Pantonius. §. rei. j. eo.

Summarium.

1 Consequens, qui vult: q̄ videtur velle ⁊ necessariū antecedens ⁊ non solum positiue, sed etiam priuatiue.
2 Heres an presumatur scire contenta in testamento?
3 Renunciatio quantuncunq̄ generalis: q̄ non trahitur ad ignorata, nec dubitata, nec ad cogitata.
4 Institutus si potest venire duplici iure, ⁊ vni renunciat, an tunc substitutus admittatur?
5 Repudiatio vnius beneficij, quod non includit repudiationem alterius.
6 Coheres institutus, inuicemq̄ substitutus: partem repudiatam quo iure acquirit: remittitur.

Heres institutus. ¶ Repudiatio cause precedētis,

non trahit ad se sequentē: secus est contra: nisi subsit ignorantia. b. d. ¶ No. q ꝑ qui vult consequens, vult ⁊ necessa-
1 rium antecedēs. Quod argumentū nō solum procedit in eo, q̄ inducitur positiue: sed etiam in eo, q̄ inducitur priuatiue: vt est in repudiatione. Quod facit ad ea, que dicta sunt post Ange. ⁊ Bar. in l. j. ſ. eo. No. q̄ institutus repudians successioni ab intestato, nō videtur repudiare successioni ex testamento, nisi se institutum esse sciat. ¶ An
2 autem presumatur ꝑ scire vel ignorare institutus se institutum esse, dependet ab eo, q̄ queritur: an heres presumatur scire contenta in testamento: de quo per Bar. plene in l. qui Rome. §. duo fratres. in vlti. colū. ij. chart. j. de verb. obli. Et distinguitur, an institutus sit suus, vel voluntarius: vt primo casu presumatur ignorare: secundo scire. Ad primum. l. eius qui in prouinciā. §. fi. ſ. ſi cert. pet. Ad ſm. j. de liber. leg. l. cum heres. j. ad Treb. l. quidam filiū. §. cum ita. in gl. magna. Vide tamen ibi plenius per eum, ⁊ forte

ꝛ forte tangetur in l. seq. ¶ Not. renunciationem generalem † non trahi ad ignorata, etiam quecunq;.
3 ¶ Item nec ad dubitata: voluit eleganter Ange. in l. manifestissimi. §. sin autem nescius ꝛ dubitans. C. de fur. per illum tex. qui parificat dubitantem ꝛ nescientem. facit. C. de condic. indeb. l. fi. ¶ Item nec trahitur ad non cogitata. ff. de con dic. indeb. l. fi. §. item quesit. ꝛ vide. ff. de transac. l. tres fratres. per Bar. ꝛ Ange. C. eo. tit. l. sub pretextu specierum. ꝛ l. si de certa. cum simi. ¶ In gl. super ver. non admittit.
4 ibi, † lex, puberem. ¶ Delius facit. l. suum. C. eo. ꝛ ibi est gl. dicens substitutum preferri instituto, si quoties ipse institutus venire potest duplici via, vez iure ciuili ꝛ pretorio, vni earum renunciat. Que tamen communiter reprobat: ꝛ maxime per Bar. hic dicentem, ꝙ aut renunciatio simplex facta est ipsius hereditatis per heredem: ꝛ tunc admittitur substitutus: qr illa simplex renunciatio trahitur ad omne ius, per qđ deueniri possit ad successionem. qđ vult gl. ff. de succes. edic. l. i. §. sed videndum. quam Bar. nō allegat. Item ꝛ si sit repudiatum omne ius ex testamēto, ꝛ tunc substitutus velit venire ab intestato: qr tunc substitutioni locus est excluso instituto: ꝛ ita loquitur. l. vij. C. de impu. qr quandiu ꝛc. vt in iuribus hic allega. in gloss. vlti. Sin autem vni iuri tantum est facta repudiatio: tunc nō obstante substitutione, pōt institutus venire ex alio iure.
5 Repudiatio † enim vnius beneficij nō includit in se repudiationem alterius. ff. de serui. vrba. predio. l. si domus. et de reg. iur. l. quoties duplici. ff. de bon. lib. l. si filius. §. Paulus. cum simi. dicit tamen Bal. in. d. l. si mihi. posse illā glo. locum habere, si heres hic diceret: repudio bono. possel. hereditas est mihi damnosa: tunc enim virtute rationis extenditur precedens dictum ad alterius iuris repudiationem. arg. ff. de acquir. poss. l. fi is qui. de leg. ij. par. er. §. dulcissimis. ꝛ hoc not. ¶ In ea. ibi, potest hec ratio colligi. † No. ergo quod potest quis coheres institutus inuicemq; substitutus iure accrescēdi seu substitutionis, quomodocunq; vult repudiatam partem coheredis amplecti. Quod tamen dubium redditur. ꝛ dicetur post Bart. in l. ex parte. ff. eo.

Summarium.

1 ¶ Ille potest repudiare, qui potest adire.
2 Statuto stante ꝙ habens instrumentum testamēti, illud producere debeat animo insinuandi intra sex menses: als testamentum sit nullum, an tale statutum comprehendat substitutum pupillariter?
Item, an fideicommissarium.
3 Tempus prefixum a statuto circa insinuationem faciendam de testamento: an comprehendat pupillum?
Prescriptio statutaria, an minoribus noceat.
4 Testato:, si imponit gravamen heredi intra certum tempus a die sue mortis: quod intelligitur ꝛ adite hereditatis.
5 Statuto non potest fieri, quod prescriptio currat ignoranti.
Adde Bal. in l. i. in fi. ff. de legib.
6 Scientia heredis de morte testatoris, qualiter probetur?
Vicinus vel consanguineus, quando presumatur scire facta vicini, vel consanguinei?
7 Infirmitas leuis, non dicitur infirmitas.
8 Fama contraria superueniens, quod non tollat contrariam aliam famam in actu exercito: secus in exercendo.
9 Fame due contrarie, si concurrant: illa attenditur, que est verisimilis, ꝛ que a dignioribus procedit.
10 Fame due contrarie an possint eodem tēpore cōcurrere?
Fama dicitur, quid perseuerans.
Rumor, quid non durativum.
11 Jus adeundi, ꝙ non dicatur in bonis nostris.
12 Monachus hereditatem paternam nō aditam, qđ trāsmittat ad monasterium.
Suitas durat in monacho.
Suitas non requirit patriam potestatem.
13 Modus probandi quem intestatum decessisse.
14 Heres Titij, qui successit Sempronio, an possit hereditatem Sempronij adire?

¶ Is potest repudiare.

¶ Et licet breuis sit: tamen fm intellectū tex. ꝛ gl. sic potest summari. Qui habet ius adeundi principaliter, ꝛ per se non impeditum. Item ad sui vtilitatem, is repudiare potest. ff. d. habes ergo ex † hoc regulā
1 affirmatiuam, ꝙ is potest repudiare, qui potest adire. Quod intellige: vt summādo dixi: ꝛ a cōtrario sensu colligitur regula negatiua, vez ꝙ qui non potest adire, nō repudiare potest: vt. ff. eo. l. nolle. cum simil. Et ad intellectū summarij, vide gl. in. l. eius est velle. ff. de regu. iuris. ¶ Et aduerte, qr Bar. per modum repetitionis hanc legē commentando. Primo permittit tripliciter cōsyderari posse ipsum ius adeundi: de quo hic vide per eum: qr recte loquitur. Dumtamen ex dictis circa consyderationē secun-
2 di iuris adeundi infert, ꝙ † stante statuto, ꝙ quicunq; instrumentum testamenti, seu codicillorum alicuius rei valoris decem lib. vel vltra, teneatur illud producere animo insinuandi, intra sex menses: alias sit nullum: qđ hoc casu substitutus pupillaris viuo pupillo, ꝛ patre mortuo non tenebitur hoc testamentum insinuare: cum istius substituti pupillaris nulla sit spes a iure consyderabilis: vt in. l. ij. interdum. ff. de vulg. ꝛ pupil. Item, ꝛ qr non debet esse solicitus de hereditate viuentis: vt. l. post emancipationem.
a cum simi. ff. de liber. leg. secus[a] tamen dicit se dicere in substituto per fideicōmissum: qr is insinuare tenetur: ex quo babet spem a iure consyderabilem. Quod probat: qr potest petere cautionem ab instituto: vt. ff. in toto tit. vt lega. nomi. cauca. Aduerte: qr hoc scōm mihi est dubiū. Consydero enim verba statuti: ꝛ primo verbum illud, quicunq; habuerit ꝛc. Certum est enim ꝙ heres habet tabulas testamenti, ꝛ apud eum esse debent: vt. l. si que cautiones. ꝛ l. certe. §. fi. ff. famil. ercis. ff. quēadmo. testa. aper. l. iij. in prin. ꝛ ipsarum tabularum ipse heres dominus dicitur: vt. l. ij. eo. tit. Et sic ex hoc capite ipse fideicommissarius non est in verbis statuti comprehensus. Item nec ex eo verbo statuti dicentis alicuius rei ꝛc. quia ipse fideicommiss. non habet hereditatē, ante cē sibi restituatur: vt patet in toto tit. ff. ad Trebel. Nec obst. ꝙ dicatur habere spem: qr licet verbum rei generalissimū sit: vt patet in. l. j. cum simi. ff. si cert. pet. non tamen continet sub se spem. Longe enim diuersum est vnum ab altero: vt not. in. l. spem. coniuncta. l. qđ stante. C. de dona. Facit. ff. de contrab. emp. l. nec emptio. ergo nec ex istis verbis statuti comprehenditur fideicōmiss. Quamobrem insinuare non tenetur: cum a predictis verbis recedendum non sit. Quare cogita: qr dubitabile est hoc dictum Bar. ¶ Adde tamen, ꝙ not. voluit domi. Bal in. l. ij. C. quib. res iudi. non noc. dicens, ꝙ si propter non factam insinuationem cassatur iudicis sententia: heredis institutio tamen nō obest fideicommiss. sine legatarijs. Iste enim extraordinarie sentētie fm eū dictis personis non nocent: vt. l. Papinianus. ff. de inoffi. testam. ꝛ qđ not. ff. ad Trebel. l. si patroni. §. fi. ff. de re iudi. l. ij. ff. de app. l. si per lusorio. §. i. cum simi. Item, ꝛ qr licet quis per se capere non possit: vt est hic heres, cuius institutio est cassata: tamen potest capere, vt alij restituat. ff. ad Treb. l. cogi. §. is qui solidum. ¶ Item ad primum dictum addē, vez
3 de † substituto pupillari: an istud tēpus, qđ a statuto prefigitur circa insinuationes, currat pupillo? Que questio pendet ab eo, ꝙ queritur, an statutaria prescriptio in minoribus currat: de quo per Bar. ꝛ Bal. in. l. fi. C. ex quib. can. in integ. resti. non est necess. ꝛ per Bar. in. l. etiam. ff. de mino. In hoc tamen dicas fm qđ Bal. refert consuluisse Bart. in. l. fi. ff. de iur. ꝛ facti igno. Quod vbi statutum requirit scientiam pro inchoando cursu temporis ad ius inuandum prefigit: tunc tale tempus nō currit minori tutore carenti. per tex. in. d. l. fin. Item ꝛ ratione: qr pupillus scientiam non habet: vt. l. qui iurasse. in prin. ff. de iureiur. Et ideo hanc oportet suppleri per tutorem: vt. l. pupillus. ff. eo. secus si statutū simpliciter absq; prefinitione distinctionis scientie hoc tēpus prefigat, quia tunc minori currat, sed restituetur in integrum. in auc. de here. ꝛ Falci. §. pupillus. Faciunt ea, que not. in tex. ꝛ gl. plenius in. l. auxilium. ff. de mino. Aduerte: qr dubiū est hoc vltimū membrum. Licet enim statutum dicat simpliciter tempus currere: attamen hoc intelligitur a tempore scientie, ꝛ sic ignoranti hoc tempus non currit. Et ita cōsuluit Bar. in quo-

a ¶ Secus tñ. Adde, cui cōpetat facere insinuationē, an heredi, an vero substituto? ꝛ vide late per Alex. in consil. lxv. erroze duplicatum. nu. 129. in. vj. col.

dam consi. qō incipit. In dei nomine. an tempus a statuto prefigum ꝛc. per. l. quinquaginta. C. de exc. tut. vbi etiā Bal. hoc refert, ꝛ in. l. quandiu. C. qui admit. Facit etiam, qō not. Bar. in. l. fi in diem. ff. de condi. ꝛ demō. vbi per tex. in. l. iij. §. fi quis heredi. tenuit, ꝙ † licet testator aliquod grauamē iniecerit intra certum tempus a die mortis inchoandum: tamen intelligitur a die adite hereditatis. Quod est not. dignum. Facit gl. in. l. fi. C. de iure deliber. vbi supplendo ad tex. dicentem, tempus cōficiendi inuentarij currere a die mortis. Supplet ꝛ adite hereditatis:

5 quinimo † nec statutum expresse posset facere, qō prescriptio per ipsum nouiter inducta currat ignoranti: vt eleganter voluit Bal. in. l. i. in prin. C. de cadu. tollen. per tex. in. l. nulli. C. de epis. ꝛ cler. Sed in conclusionibus iuris allegauit Compostella. dicentem hoc in. c. qō sicut. extra de elec. Et ita etiam reperitur, ꝙ in aliquibus lectu. refert in l. genero. §. de infa. vnde teneas, ꝙ siue statutū faciat mentionem scientie siue non: tale tempus nec maiori, nec minori ignorantibus currat. ¶ Item aduerte ad ea, que dicit † Bar. hic in articulo, qualiter probetur heredem sciisse mortem testatoris: dicens ꝙ formandi sunt per aduocatum articuli de vicinia: seu consanguinitate seu conciuilitate: ꝛ ꝙ erat in ciuitate de hoc fama. Vicinus enim presumitur scire facta vicini. Item consanguineus cōsanguinei. Ad primum. C. de nupt. l. si vicinus. §. filium diffinimus. §. de his qui sunt sui vel alie. iuris. Ad secundum C. de in integ. resti. l. de tutela. ꝛ l. octaui. ff. vnde cogn. Ad tertium, ꝙ ciuis presumatur scire illud de quo publica est fama in ciuitate. gl. in. l. tutor. C. de peri. tut. extra qui matri. accu. poss. c. in tua. l. nec supina. ꝛ l. pe. in prin. §. de iur. ꝛ facti ign. Nec tamen eliduntur fin cum, si probetur, ꝙ vicini consanguinei, seu ciues absentes sint a ciuitate. quod probat fin eum. d. c. cum in tua. Sed tu adde tex. melioē in. l. plane. de exc. tut. in prin. ꝛ qō not. in. l. fin. ff. de decre. ab ordi. facien. Hoc tamen dupliciter limita. Primo nisi parvo spacio distans sit a ciuitate: vt. l. presens. §. de procura.

a ¶ C. quoscū. a Adde ꝛ no. gl. singula. in. d. c. quosdam. dicē tem, ꝙ licet interrogato de terminus ad deliberate respondendū: tamen secus est, si de credulitate interrogef: quia incontinenti cogitur respondere.

de presump. c. quosdam. a Item secundo limita: nisi fama illa, que est in ciuitate ista, sciretur in ciuitate: vel in loco, qui longior sit a ciuitate hac, quam sit ille locus vbi est, qui id de quo fama est scire tenetur. tex. est not. eo. tit. c. quanto. Item dicit Bar. quod probato, ꝙ quis sit infirmus, cliduntur he presumptiones. de quibus supra. quod intelligē † de graui infirmitate, non autem de leui: qr illa nomē infirmitatis habere non meretur. l. j. versi. perinde si leuis febricula. ꝛ l. ob que vitia. §. fin. ff. de edili. edic. l. quesitum. §. j. ff. de re iudi. l. apud Labeonem. §. j. ff. de iniur. ¶ Item aduerte ad id, quod † dicit hic Bar. ꝙ aditio hereditatis facta tempore, quo communis fama erat de morte testatoris: non eliditur per famam contrariam si superueniēte em: quia fama contraria prime noceat actui exercendo: vt. l. ij. §. j. ff. quis ordo in bono. poss. serue. ¶ Addit Bal. literā que melius probat in. l. si mater. C. de statu defunct. Non actui exercito: vt. l. cum quidam. §. fuum. ff. co. l. j. C. de testa. de off. c. prefec. l. Barbarius. §. de testa. l. ad testium. §. conditiones. ꝛ hinc est quod infert Bal. ad inquisitionē, que formata fuit respectu prime fame: ꝙ non tollatur respectu subsequentis contrarie: quia inquisitio iam formata est. Bene tamen operabitur hec secūda fama, ꝙ vbi alias vigore prime ex qua formata est inquisitio: potuisset quis torqueri. Quod tamen dic vt per Bar. in consi. quod incipit, Domino pati. vbi plenius quā per alium dictum fuerit, in. l. de minore. §. tormenta. ff. de questio. Attamen nūc non poterit torqueri: qr ista tortura est actus exercendus: quod bene nota. ¶ Item not. illud quod dicit hic Bart.

9 † dicens. quod vbi eōdem tempore reperiuntur due fame contrarie: illa est attendenda, que habuit originem a verisimilioribus. Item a dignioribus personis. l. ob carmē. §. fi. ff. de testa, cum si. hic alleg. per eum. ¶ Et, an tunc his famis cōtrarijs existentibus heres possit adire? vide per eundem. dicit tamen Bal. hoc falsum esse, nisi quod dicit

10 † Barto. eodem tempore posse reperiri duas famas contrarias. Fama enim causatur a maiori parte populi: vt per eundem Bart. in. l. de minore. §. tormenta. ff. de quest. ꝛ per Specu. in tit. de noto, crimine. §. fama. cum simil. hic allegatis, per legentes: vnde non est credēdum, quod eodem tempore ista maior pars duo contraria adinuicem dicat: ex quibus resultent due fame contrarie, quod hic approbat do. Joan. dicens dictum Bart. posse saluari in opinionibus istius vulgi. Potest enim vno ꝛ eodem tempore reperiri vna opi. populi alteri contraria. Sicut ꝛ de rumore in simili probat tex. in. l. fi. §. de hered. instituē. ubi dum dicit: falsō rumore prolato. Et ad hoc quod Bar. dicit in. d. §. tormenta. ꝛ Bald. in rub. C. de proba. dicit famā esse quid perseuerās. ꝛ. c. qualiter ꝛ quando. extra de acc. Rumorē autē quid non duratiuum, sed instantaneum.

11 ¶ Itē dū Bar. † hic dicit, quod ius adeundi est ius querendi, quod non est in bonis nostris: vt. l. precia rerum. ff. ad leg. Falcidiā. ꝛ per consequens non queritur domino. Et ideo mortuo seruo hereditate non adita, non poterit dominus adire: quia nō erat in eum translatū ius adeundi: vt. l. inde si eratius. in prin. §. ad leg. Aquil. Et idem dicit in monacho decedente ante aditam hereditatem, ꝙ post non poterit monasterium adire. Adde, quod idem firmat Bal. per decē argumenta, licet Bar. hoc non allegat in. l. j. ꝛ ibi vide per me. qui pono huic dicto alias limitationes. C. qui admit. ¶ Hec tamē dicta limita, nisi ipse

12 † monachus a patre institutus esset: qr tunc licet hereditatem non adierit: tamen ratione suitatis, que in monacho durat: vt dicit tex. in. l. Deo nobis. C. de epis. ꝛ cler. transmittetur hec hereditas: licet non adita ad monasterium: vt vult idē Bal. in. l. Deo nobis. prealle. per. l. apud hostes. C. de suis ꝛ legi. cum simi. Hec obst. quod si dicere tur quod cum eo ipso, ꝙ monachus intrat monasterium desinat esse in patris potestate: vt voluit glos. not. in. l. fi ex causa. §. Papinianus autem. ff. de mino. desinat per hoc esse suus: cum de patris potestate exierit. Nam ad hoc, vt quis dicatur esse suus, fin eundem Bald. in. l. Deo nobis. non requiritur quod sit in patria potestate: vt patet in posthumo, qui in vtero existens, non est sub alicuius potestate: vt dicit notanda litera in. l. fi. ff. de collat. bono. ꝛ tamen suus dicitur: vt not. C. de contratabul. l. posthumo. ff. eo. l. ventre. cum simi. ¶ Et ad id quod dicit hic Bart. de

13 † modo probandi, ꝙ quis testamentum non fecit addit Angel. alium modum de quo hic vide per eum. ¶ Item tangit hic Bart. sed non decidit. ¶ An si sum heres Titii, † qui successit Sempronio: possim hereditatem Sempronij adire: hoc modo, adeo hereditatem Sempronij mihi transmissam per Titium, inquantum ipse Titius non adiuit: ꝛ sic de hoc est dubium: vide tamen per eundem in. l. gerit. ff. eo. vbi decidit. Et ibi dicemus, qō in glo. adijcit Barto. duo necessaria ad hoc, vt sciamus quādo adiri per heredem possit: de quibus hic per eundem. Et not. dubium qō ponit hic Raph. in eo, qō dicit gl. ꝙ oportet heredem scire, ꝙ nemo eum precedat. Nam dicit ipse: si ego heres adire volo: sufficiat me probare proximitatē meam absq; eo. qō probem, ꝙ nullus me precedat: remittit ad dicenda in. l. sed si de sua. ff. c. ibi dicemus. Cetera hic vide per Bar. ꝛ recte.

Summarium.

1 Certus dicitur qui ex vehementi opinione aliquid scit.
2 Testis, qui dixit scio: quia sum certus: non probat.
3 Scientia non causatur, nisi ex veritate.

Qui hereditatem. ¶ Quia breuis nō summatur. b. d. In litera ibi, dum dicit, certus. Intellige hoc, per communem famam, que veritati consona sit: vt not. docto. in precedenti. ¶ Et not.

1 quod ille † certus dicitur, qui ex vehementi opinione aliquid scit. argu. l. ij. §. penul. ꝛ fi. ff. de aqua pluuia. arcen. ꝛ in l. cum quidam. §. quod dicitur. ff. eo. ¶ Et hinc est, ꝙ alibi

2 dixit † not. Bart. quod si testis deponens de ratione, interrogatus quare hoc scit: respondet pro causa: quia sum certus. quod dictum sium non valet, nec concludit: quia posset esse certus ex aliqua vehementi opinione que falsa esset, per tex. in. d. l. fi. ibi dum dicit, falsō rumore. in precedenti lege allegata. Et hoc est quod ipse dixit in. l. fi quis ita. §. de testamen. tutel. per text. ibi, dum dicit, quasi certus ꝛc. Et licet certitudo posset causari ex vehementi opi

3 nione tamen scientia † non causatur, nisi ex veritate: vt dicit glos.

cit gloss.in.l.si paterfamilias.super versic.que sit.ff.de heredibus instituen.

Summarium.

1 ¶ Animus ipse in dependentibus ab animo inspicitur qui facto datur intelligi.
2 Aditio hereditatis non tam facti q̄ animi est,ꝛ in ea requirere factum.nu.5.
3 Protestatio q̄ sit vtilis in dependentibus ab animo.
4 Dictio tam.ꝛ q̄.q̄ comparatiue ponantur.
6 Heres,qui solo animo adiuit hereditatem,an teneatur in foro conscientie?ꝛ remissiue.
7 Cadaueri mortuo,an iniuria fieri possit?
8 Emancipatus heres institutus,q̄ hereditatem paternam adit,sicut suus.
9 Filius emancipatus,si est institutus ꝛ suus preteritus,an adire possit de iure ciuili, vel petere bonorum possessionem ſm tabul.
10 Hereditas,quando dicatur adita per actum facti?
11 Aditio hereditatis,q̄ inducatur per habitationem domus testatoris.
12 Heres alienando res tempore perituras, quas alienare potest:fauore substituti non dicitur adire.
Res subiecte fideicommiſ.tempore periture, q̄ alienari possiunt per heredem.
13 Res litigiosa,si est tempore peritura,alienari potest.
14 Sequester potest rem sequestratam tempore periturā: vendere ꝛ precium in sequestro tenere.

PRo herede. ¶ Qui aliquid facit tanq̄ heres,hereditarijs oneribus obligatur:secus si alio animo faciat.qđ presumitur ex facti qualitate.h.d.ſm Bar.vel sic ſm Bald.in dependentibus ab animo, inspicitur animi motus, qui presumitur seu colligitur ex facti qualitate.Et animus circa vnam rem non producit
1 effectum circa aliā.h.d.ſm Bal. ¶ †No.q̄ in dependentibus ab animo inspicitur animus ipse, qui facto dat intelligi,ꝛ ex extrinsecis presumitur.C.de insti.ꝛ substi.l.reprehendenda.ĩ.de supel.lega.l.ℓ abeo.ſ.idem Tubero.ꝛ
2 hoc in gl. ¶ †Not.hereditatis aditionem nō tam facti,q̄ animi esse.Et intellige facti extrinseci: q̄ ꝛ animus facti est:vt.l.bone fidei.ſ.i.ĵ.de acqui.rer.domi.Et ponitur ista dictio,tam,ꝛ q̄,comparatiue ſm Bar.licet gl.aliter dixerit ꝛ male:vt in eadem dicetur. ¶ No.in dependentibus,
3 † ab animo vtilem esse protestationem.Ad quod.ff.eodē. l.qui in aliena.ſ.Celsus. ¶ Jn gl.super versic.quā animi.
4 † Male loquitur ſm legētes,imo hec dictio tam, seu q̄, ponitur comparatiue,vez exemplificando hoc modo,ſm Barto.hic, non tam Petrus q̄ Martinus currit,id est ambo currunt:tamen Martinus magis currit, q̄ Petrus.sic ꝛ hic:non tam facti ꝛc.vez facti ꝛ animi hereditatis,aditio est,sed magis animi,q̄ facti. ¶ Et dum gl.hic
5 † dicit.q̄ ad adeundam hereditatem solus animus sufficit absq̄ facto:male loquitur: q̄ contrarium ſez q̄ etiam factum requiratur animi declaratorium,ꝛ melius tenuit gl.in.l.mutum.ff.eo.ꝛ in.l.potuit.C.eo.quas communiter hic sequuntur legentes: licet Vltramon.ꝛ non recte fuerint in opinione contraria per istum tex.ibi contra eos,videtur casus eo modo quo intelligit Bart.ꝛ per alias rationes de quibus hic per eundem. ¶ Est tamen hec glo.
6 ordi.si vera esset ſm eum,q̄ † in foro conscientie obligetur quis,si solo animo hereditatem adiuit: licet animus probari non possit:de quo tamen dicetur in.l.gerit.ĵ.eod.vbi ipse tangit in gl.super ver.testari.dic,vt dicetur in alia gl. super versi.quid fecit. ¶ Jn gl.super verbo,iusta.ibi, cōburebantur in rogo.hodie non est: vt patet in tit.ff.de sepulc.viol.An iniuria † fieri dicatur,si quis mortuum cor
7 pus comburat:pendet ex eo,qđ queritur: an iniuria corpori mortuo fieri possit:de quo vide bonum text.in.l.qui sepulchra.C.de sepul.viol.ꝛ in.l.ossa.ff.de relig.ꝛ per Bal. in.l.sororem.C.de bis quib.vt indig.ꝛ quod not.C.qui accu.non poss.l.i. ¶ Jn gl.super versi.quid † fecit.ibi,a iure
8 ciuili incognitus. Hoc intelligit iure isto:secus iure nouissimo,quo ꝛ emancipatus sicut suus de iure ciuili heredi-

tatem adit.Jn aut.de succes.que ab intest.ſ.nulla.C.de legiti.here.l.meminimus.Quinimo dicit hic Jo.de Jmol. q̄ si emancipatus est institutus, hereditatem adit sicut suus:ne deterioris sit conditionis,q̄ extraneus.Ad hoc, qđ no.Bar.ĵ.de cōtratab.l.illud.in fi.qcquid dixerit gl.in l.posthumus.ff.de iniust.test.ꝛ in.d.l.illud.in prin. ¶ Ad-
9 uerte tamen:q̄ † licet simpliciter hoc dicat:tamen dubiū est in filio emancipato instituto, si suus preteritus sit, an adire possit de iure ciuili,vel debeat bono.poss.ſm tabu. petere:Et q̄ adire non possit:videtur:q̄ cum suus preteritus sit,testamentum nullum est: vt.l.filio preterito.cum ſimi.vnde non videtur aditionem ex testamento nullo fundari posse.Vide tamen de hoc dubio qđ not.per gloss.et Bart.in.l.si duo.ĵ.de lega.prestan.ꝛ per eundem in.l.posthumo.C.de contra tab. ¶ Jn gl.super ver.quid fecit.An differentia sit circa emancipatum ꝛ suū circa actus adeundi:vide quod dicetur post Bart.in.l.gerit.ĵ.eo. ¶ Jn ea. gl.ibi,melius ergo videtur.Quod hic summate dicit glo.
10 declara † ſm Jac.de Arc.q̄ aut fit actus, qui non potest geri citra ius ꝛ nomen heredis:ꝛ tunc per eum inducitur aditio:vt est in.ſ.Papinianus.l.prozi.vt in conueniendo debitores hereditarios:vt.l.ij.C.de iure deliberā.Aut fit actus,qui potest geri citra ius ꝛ nomen heredis: vt est in sepeliendo testatorem mortuū:vt.l.at si quis.in.ſ.plericq̄. in gl.allegata.ꝛ in petitione operarum in.ſ.si quid tamē. ĵ.prozi.ꝛ tunc per talem actum aditio nō inducitur.Aut est actus indifferens ad aditionem ꝛ econtra: vt in casibus in hoc prin.nota.vez locādo domos hereditarias ꝛc. Et tunc aut precessit protestatio,ꝛ statur protestationi: vt hic in tex.in verbo,testari solent.Aut non precessit:et tūc cum hec in animo consistant,quem probari est impossibile,nisi per actus extrinsecus notatos in.l.Fulcinius.ſ.qđ sit latitare.ĵ.ex quib.cau.in posses.eatur.per gl.ordi.ꝛ per aliam in.l.apud Celsum.de doli excepť.ꝛ in.l.si margaritam.ff.pro socio.Et tunc aut apparet actus extrinsecus animi deliberatorius,ꝛ illi statur.Aut non:ꝛ tunc statur iuramento actum facientis,de probatione sui animi.glo. est singu.ſm Joan.de Jmo.insti.de actio.ſ.alie.in gl.magna.circa medium.Sed certe singu.non est.Primo:quia pro ea est tex.Cano.in.c.si vero.de senten.excom.ꝛ est glo. in.l.si cui.ſ.eisdem.ĵ.de accu. ¶ Jn text.ibi,si fundos, aut
11 edes † locauit.Quid autem si in domo testatoris iam defuncti remansit habitator:an per hūc actum in dubio inducatur hereditatis aditio:dic q̄ sic: vt in.l.j.C.de repu-
12 bered.ꝛ vide quod ibi not. ¶ Jn tex.ibi,† aut res tempore perituras.Not.quod licet heres institutus heres esse nolit:tamen in fauorem substituti potest alienare res tempore perituras. Et vidi semel in conclusionibus iuris Bal.hunc tex.reddere sing.ad limitationem auc.res que. C.commu.de lega.cum sua materia,vbi licet res subiecte restitutioni non possint alienari, nisi in casibus ibi notatis:tamen fallit,nisi essent res tempore periture: quia tūc precium ex earum alienatione heres redigere potest, qđ in restitutione veniet.tex.est hic ſm eum singu. ¶ Et ad-
13 aduerte:q̄ multa † sunt specialia in bis rebus tēpore perituris,maxime:q̄ licet litigiose sint,tamen alienari possint:vt.l.alienationes.ff.famil.ercis.vbi tex.not.quod non.
14 in.l.diuus.ff.de peti.here. ¶ † Jtem,ꝛ si res tēpore peritura,data sit in sequestrum:is penes quem est,vendere potest,ꝛ precium in locum rei subsequestrate subrogatum erit.ſm Bal.ff.de dolo.l.si oleum.allegantem ad hoc text. not.dignum.C.de agrico.ꝛ censi.l.litibus.lib.xij.facit.ĵ.de requir.reis.l.fi.ſm eundem.

Summarium.

1 ¶ Heredis appellatione,in non transeuntibus ad extraneos venit filius.
2 Emphyteosis ecclesiastica,q̄ ad extraneos non transeat, ꝛ accepta pro se ꝛ heredibus,intelligitur pro filijs.
3 Verba libelli debent ſm naturam petitionis intelligi.
4 Dictio,sed,sine copula:q̄ sit aduersatiua iuris.
5 Sententia humanior inter diuersas opiniones,est sequenda:ꝛ etiam illa,que conuenit equitati.
6 Filius,q̄ dicatur creditor in operis liberti paterni.
7 Creditor non potest petere se immitti in bonis creditoꝛ

ris, si immissio nullum cõmodum pecuniarium est illi allatura. ⁊ vide nu. 9. vbi quod in commoditate.

8 Creditor q̃ possit capere eius debitorem inopem: vt ex operibus suis sibi satisfiat.

9 Homines ciuitatis non reddentis ius alicui, si superioris copia haberi non possit: q̃ possunt capi per illum, cui ius non redditur.

10 Usufructuarius, si vendit vsumfructum, quando expirat venditio?

11 Creditores filij, q̃ non possint petere incertas operas liberti, debitas ipsi filio.

12 Legitima filij euellitur de corpore hereditatis, ⁊ capitur de manu heredis.

Si quid tamen. ¶ Hoc dicit ſm Barto. In his que ad heredes extraneos non transeunt: nomen heredis pro filio accipitur. Et ideo si aliquem ex illis actibus filius, vt heres facit, hereditarijs oneribus non obligatur. h. d. ſm literam negatiuam, ⁊ veram quicquid dicat glos. vel sic ſm Bal. ⁊ Ange. Filius in libello se heredẽ dicẽs, talẽ se heredem dicere videt, qualẽ natura petitionis desyderat. h. d.

1 ¶ No. † q̃ in his que ad heredem extraneum non transeunt, nomen heredis pro filio accipi: vt hic. ⁊ de successio. feud. c. j. in vſib. feu. Et ideo licet testator emphyteosim ecclesiasticam † pro se ⁊ suis heredibus acceperit: illud verbum, heredibus, intelligit, id est filijs. Cum emphyteosis ecclesiasticum ad extraneos non transeat: vt in auc. de non alie. ℌ. emphyteosim. Not. per gl. ⁊ legentes. ℭ. solu. matr. l. etiã.

3 in prin. ¶ No. verbum † in libello positum debere ſm naturam petitionis intelligi. Ad quod. ℭ. de iureiur. l. sed et si possessori ℌ. si inruuero. ℭ. loca. l. si vno. in prin. cum simil. Facit quod late not. ℭ. de iudic. l. si quis intentione ambigua.

4 ¶ No. dictionem, sed, † esse aduersatiuam in iure: vt patet hic in prin. litere: quod verum est, nisi coniuncta sit cum copula, ⁊: q̃ tunc aduersatur in facto, non in iure: vt l. ij. ℌ. sed ⁊ fortius. ℭ. ne quis eum qui in ius voca. ¶ Not.

5 † humaniorem sententiam inter diuersas opin. sequendã esse. Ad q̃ gl. allegat. l. placuit. C. de iudi. ⁊ sic vbi sunt diuerse opi. sequenda est illa, que magis conuenit equitati.

6 extra de trãsac. c. fi. ¶ No. in † operis liberti paterni filiũ dici creditorem. de quo dicetur in gl. ¶ In gl. super verbo, non potuit. ibi, creditoribus non datur earum petitio.

7 ¶ No. ſm Ang. hic, q̃ † creditor non potest petere se immitti in ius debitoris, quod nullum cõmodum pecuniariũ ipsi creditori reportaret, si facta esset immissio. ¶ In gloss. magna ibi, respondẽ, hoc fit propter inopiam. Not.

8 istam gl. † primo ad id, ad quod eam inducit hic Bar. vez q̃ ea ratione, qua debitor est inops, potest per creditorem capi: vt sibi ex suis operis, pro excomputatione debiti satisfaciat: eadem ratione propter delictũ ciuitatis nõ reddẽtis ius, potest creditor, si superioris haberi copia non possit, capere homines, in quibus ciuitas illa nõ reddẽs ius, potestatem habet propria authoritate. Et ita dixit se dixisse in tracta. repressaliarum. in. j. q. princ. Ad quod. C. de decur. l. generali. lib. x. Facit. C. de Iudeis. l. nullus. cũ si. ⁊ qõ ibi not. Ad primum tamen, qõ Bar. not. istã gl. vez, q̃ potest capi debitor inops, vt de operis creditori satisfaciat: melius allegasset. l. ij. de cap. l. qui testamento. ℌ. post testatis. ℭ. de testa. l. fenatus. ℌ. fi. de lega. j. In quibus hoc apertius probatur, ℌ in hac gl. quia non capiebatur ipse filius debitor: sed eiusdẽ libertus. ¶ No. tamẽ ſm Ang. ⁊

9 secundo † ex hac gl. q̃ ratione necessitatis ⁊ inopie, potest creditor petere ipse se immitti in cõmoditatem iuris inse parabilis a persona ipsius debitoris: que quidem immissio ſm eundem tantum durabit, quantum durat penes debitorem ius illud, in cuius commoditatem facta est immissio. Quod dicit ipse notari debere ad iura vsus feudorum ⁊ aliorum de quibus in. l. si finita. ℌ. si de vectigalibus. j. de damn. infec. vbi plene per Bar. hic, tamen glo. licet primum dictum per Ange. probet: non tamen probat secundum, vez de tempore durationis illius immissionis. Sed melius probat illud, quod legitur ⁊ nota. in. l. leg vectigali. cum simi. ℭ. de pigno. ¶ Item facit ad illud, quod

10 † dicimus, si vsufructuarius vendit vsumfructum expirat venditio decedente persona vsufructuaria: vt. l. necessario ℌ. fin. ℭ. de peric. ⁊ commo. rei vendi. Et ita debet intelligi. l. arboribus. ℌ. is cui. ℭ. de vsufruc. hoc tamen intellige, si venditur per vsufructuarium vsufructus tam plene in eiusdẽ persona constitutus: secus si tãtum debitus: non tamen adhuc constitutus: q̃ tunc non finitur morte ipsa venditio vsufructuarij: sed morte ementis: vt not. dicit gl. in. d. ℌ. fi. per. l. vsufructus. j. de nona. ¶ In ea. ibi,

11 quarum dies † cessit. No. ſm Joã. de Imo. indistincte dicentem petitionem incertarum operarum cõpetere creditoribus filij, pro eiusdem debitis: non autem paternis. Quod dicit ipse forte limitandum, licet doct. ⁊ gl. sic simpliciter pertranseant, quando supereſſent alia ipsius patris iura, que sufficerẽt ad satisfactionem creditorum: secus si tot iura non supereſſent. Quia tunc dicit magis fauendum forte super istis operis creditoribus paternis, tanq̃ hec proueniant ex facto ipsius patris, q̃ creditoribus ipsius filij. Et hoc probat per simile, argu. eius, quod dicitur de legitima, que non debetur filio, nisi ere alieno in totum deducto: vt. l. Papinianus. ℌ. quarta. ℭ. de inoffic. testamen. Et constat, q̃ ipse filius ita creditor est in legitima: sicut in ipsis operis liberti paterni: vt dictum fuit. ℭ. eod. l. j. Sed licet hoc dictum videatur habere in se equitatem: tamen forte non procedit: q̃ longe diuersum est, qõ dicimus ab eo, qõ dicimus de ipsis operis. Legi-

12 tima enim filij euellitur † de corpore ipsius hereditatis: vt. l. sancimus. ℌ. repletionem. C. de inoffic. testa. Et filius per manum heredis capere tenetur: vt. l. j. C. de mendicã. valid. lib. x. qõ ibi per Barto. secus autem est in ipsis operis, quas filius non tenetur capere de manibus heredis, vtpatet: quia heres in eis non succedit: vt hic, sed de manibus ipsius liberti: ⁊ sic videtur filius potius ius habere in ipsis operis, quam in ipsa legitima: vnde de minori ad maius non procedit arg. vt facit. d. Ja. Preterea ⁊ ipsum ius operarum, quod filius habet in liberto paterno, non dicitur esse de corpore ipsius hereditatis, vt patet: quia si repudiat hereditatem, non videtur hoc ius repudiasse: vt. l. filij. j. de iure patrona. Facit. j. de oper. lib. l. vt iurisiurandi. ℌ. si liberi.

Summarium.

1 Opinio vulgaris si rationi est consona, sequenda est.
2 Actum faciens, videtur facere, vt illud valeat.
3 Incapax institutionis, seu fideicommissi, est etiam incapax relicti causa conditionis implende.
4 Protestatio contraria facto, per quod inducitur hereditatis aditio, non iuuat protestantem.
5 Datio coheredis extranei, an iuducat existentiam suitatis?
6 Suus habens coheredem, an possit eius abstentionẽ reuocare?
7 Priuilegiatus contra priuilegiatum regulariter nõ vtitur suo priuilegio.
8 Beneficium. l. fi. C. de repu. hered. an habeat locum in filio emancipato? quod non.
9 Heres vendens vel locans predia hereditaria, vel ex eis fructus percipiens? videtur hereditatẽ adire? remissiue.
10 Naturali obligatione cessa, nec vtilis, nec directa, penes cedentem remanet.
11 Adiens secundo post institutum, quo iure adire debet?
12 Fideicommiſ. primus si restituit secũdo, que actiones penes eum remaneant?
13 Conditio adiecta per testatorem, an impleri debeat penes heredem habentem solum nudum nomen, vel heredis emptorem: vel in illũ, qui est heres in effectu? Et quid in filio abstinente? nu. 14.

Papinianus scribit. ¶ Iste. ℌ. est notab. ⁊ potest summari, vt summat Iurisc. hic in fin. vel sic. Filius recipiens aliquid causa conditionis implende, videtur se hereditati immiscere, si solus est institutus, sed non si coheredem habeat, ⁊ ille actus inducit hereditatis aditionem, qui citra ius ⁊ nomen heredis geri nõ potest. hoc dicit. ¶ Not. opinionem vulgarem † sequendam

1 si rationi consona est. Ad quod. j. de legat. iij. l. si chorus. ibi, dum dicit rusticos senes dicentes. ¶ Not. q̃ qui alium

quem

2 quem † actū facit,videl ita facere velle, vt valeat. Quod not.colligitur hic in glo. Et idem est si aliquis tenetur alicui quem actum facere,vtputa, si promittit quis taliter facere,quod quis cōtrahet vel actui consentiet:tenetur ita facere.quod consensus ⁊ contractus valeant,⁊ aliter non videtur adimpleta promissio.de lega.j.l.huiusmodi.in glo. de serui.vrba.predio.l.iij.§.cum autem.cum.l.seq.que incipit,Inuitum. ¶No.ex volūtate testatoris percipi,quod

3 conditionis implende causa percipitur. Et hinc † est,q̄ qui non est capax institutionis passiue seu fideicom.nō est capax relicti causa conditionis implende: vt est gl.singul. fm Dyn.j.de dona.causa mort.l.quod conditionis. Pro qua tamen Bal.in.l.pe.C.ad leg.Falci.allegat tex.qui fm

4 eum non est alibi in.l.Meuius.j.de condi.⁊ demon.quod not. ¶No.fm Bar.quod † licet quis protestetur se heredit atem adire nollet:tamen videtur a protestatione recessisse,si aliquem actum contrarium protestationi cum alio facit:vt hic colligitur ex princ.istius litere.vbi suus abstinuerat a paterna hereditate,⁊ tamen per actum contrarium protestationi videtur ab abstentione recessisse.⁊ ita debet limitari.l.qui in aliena.§.Celsus.ff.cod.vt ibi dixi. ¶Not.per dationem † coheredis extranei non tolli exi-

5 stētiam suitatis:de quo in.l.apud Julianum.§.idem Julianus.j.ad Trebel.vbi plene per legentes.ff.de vulga.et pupil.l.si filius,qui patri.vbi per Bart.⁊ Bald.in.l.si fratris.C.de iure delibe. Jn quo communis conclusio est, q̄ dicta datio tollat suitatis existētiam quo ad ea, que ex testamento dependent: non autem quo ad ea que econtra.

6 ¶Et ex isto tex.† ac etiam ex hac communi regula dicit hic Bar.quem sequitur Joā.de Imo.quod suus licet coheredem habet. tamen potest abstentionem suam revocare.Sed certe iste tex.videre meo nihil de hoc probat.q̄ hic in princ.vbi Jurisconsu.dicit suam abstentionem per se factam revocare posse,si solus institutus erat:vt hic in secunda parte videtur in versi.ita demum.vbi coheredem habebat suus a prin.se abstinuit, nec abstentionem suam revocauit:vt in litera manifeste apparet, licet tamen ista litera non faciat pro hoc dicto. tamen facit cōis theorica supra dicta. Cum beneficium illud.d.l.si filius qui.vers, q̄ suus abstentionem revocare possit intra tempus sibi limitatum,quod concessum est suo suitatis respectu:⁊ non dependet ex testamento:ergo per dationē coheredis non tollitur. Pro hoc facit.d.l.si filius.vbi si speciale est beneficium illius legis non competere bonis distractis: ergo in contrarium erit ius speciale eiusdem legis,vt patet.de legib.l.ius singulare.cum simil. His tamen non obstantibus firmauit contrarium Bal.in.l.ij.C.de iur.⁊ facti ign. dicendo,quod cum par ratio sit bonis distractis, non habere locum dicte legis beneficium, que est quando pars repudiata a suo,coheredi accrescit inuito.in.l.vnica.cum simi.C.de cadu.tollen.ergo ꝛc.Et pro eadem opi.facit q̄ ipse idem Bart.eleganter not.ff.cod.l.quandiu.dicendo, quod regula illius legis vendicat sibi locum, quando institutus venire potest iure communi:secus si iure speciali. Exemplificando hoc per.d.l.si.q̄ tunc substitutus admittetur,non obstante instituto. Si ergo verum est,q̄ ibi dicit Bar.ratione substituti cessare illius legis beneficium, ergo tanto magis dicendum est,vt coheres hoc cessare faciat:quia positus in primo institutionis gradu,magis dilectus est a testatore, q̄ substitutus in secundo positus.j. ad Trebel.l.Lucius.§.pater puerum ⁊ puellam.ff.de vulga.⁊ pupil.l.coheredi.§.qui discretos.cum similib.l.Publius.§.Titia.j.de condi.⁊ demon. Preterea non potest quis in preiudicium alterius iuri iam inducto renunciare.ff.de pact.l.si.j.de contrab.l.si post mortem.§.fin.cum simi.ergo sequitur,quod non potuit filius repudiationē iam factam annullare beneficio.d.l.fin.si ex repudiatione per ius accrescendi coheredi ius quesitum sit. Punctus iste est dubius:posset tamen forte dici, quod aut coheres iste qui suus est:quia habet idem priuilegium, quod ha-

7 bet alter heres repudians:⁊ quia † vbi priuilegiatus est contra priuilegiatum,regulariter remouetur priuilegiū, ⁊ ambo remanent in iure communi:vt.l.sed ⁊ milites.versic.sed qualitas enim.⁊ l.administrantes.§.fi.cum.l.seq.ff. de excu.tuto.C.qui potio.in pign.habean.l.assiduis.ff.de mino.l.verum.§.item queritur.cum sequen.l.⁊ plene per Ly.min auf.quas actiones.C.de sacrosanc.eccl.cum simil. vt tali casu suus iste semel repudians, non possit iteru ad hereditatem venire beneficio.d.l.fin.quia succedit regula iuris communis.l.suus.C.de repu.hered.cum simil.Sed si coheres datus suo:est extraneus:tunc quia:vt supra dixit Bar.datio coheredis extranei ꝛc.vera est opi.sua.Lo-

8 gita. ¶Tertio † inducitur ille text.hic per legentes, an beneficium.d.l.fin.habeat locum in emancipato:⁊ quidā, vt Petrus dixerunt, q̄ sic,per istum text.qui equiparat emancipatum suo.Communis tamen opinio est in contrarium:de quo per legentes in.d.l.fi.⁊ per Bar.in.l.si quis suus.ff.de iure delib.⁊ in.l.nonnunq̄.j.de colla.bon. ¶Di-

9 cit tamen hic Ang.q̄ † heres locans seu vendens predia hereditaria,seu fructus eorum in suos vsus conuertens, videtur hereditatem adire:quia aliter iste actus non valeret per regulam huius legis in fi.contrarium tamen dixit in princ.huius legis,per.l.rem alienam.ff.de contrab. emp.Quod verum sit dicetur.j.co.l.gerit.vbi Bar.ponit in gl.super ver.peculiares.ibi,quod conditionis.⁊ ibi vide per Bart.⁊ in.l.in quarta.j.ad leg.Falcid.vbi plenius. ¶Jn glo.super verbo,nomen.ibi,is cui sunt bona addicta.gl.tamen fm Bal.hic singu.insti.de eo cui causa liber. bo.addic.circa fi.vocauit istum heredē anomalum. Pro quo facit,quod in simili dicit gl.in.l.licet C.de pac. ¶Jn ea.ibi,vt bono.poss.insti.de bono.poss.§.quos autem.j.ad Trebel.l.facta.§.fi sub conditione.cum simi. ¶Jn ea.ibi, item nomen solum habet,qui restituit.Et hoc intellige, si restituit primus heres institutus: secus quando primus fideicommissarius hereditatem restituit secundo. Tunc etenim apud primum fideicommis.nec nudum nomē, nec aliquid remanet, cum ipse tantum habeat vtile ius, fm gl.j.ad Trebel.l.ex asse. Pro quo facit.l.quocunq̄.§.qui Caium.de lega.j.⁊ quod ibi not.Barto.j.ad Trebel.l.i.§.

10 de illo,⁊ hinc est,quod † alibi dicimus de naturali obligatione,qua cessa penes cedentem,nec ius directum, nec aliquid remanet:quia in ea non est reperire vtilem ⁊ directam obligationem:vt singul.dicit glos.j.ad Trebellia.l.si eius.licet contrarium,⁊ male fm doc.dixerit gl.in.l.si alie-

11 nam.de lega.ij. ¶Jn ea.gl.ibi,item qui † per restitutionem.Sed an ille,qui secūdo adit post institutum, qui aduersus in integrum restitutionē restitutus est,possit adire de iure ciuili:an vero per bono.possess.beneficio iuris pretorij?⁊ videtur quod non:cum enim primus,licet effectu non heres,tamen nomine iure ciuili insolidum heres sit:non videtur, quod possit alter eodem iure heres esse. Quia duo heredes insolidum eodem iure esse non possunt:vt.l.hereditatem.j.de castren.pec.l.quod contra.§.j. ff.de regu.iur.nihilominus contrarium determinat Bar. in.l.j.§.iij.j.si quis omissa cau.testam.per tex.vbi dicit esse casum in.l.j.§.fi quis adita.j.ad Treb. Nec obst.quod dicitur per.d.l.quod contra.quia illud procedit,quando venirent ad hereditatem eodem iure ⁊ eodem respectu: secus si eodem iure ⁊ diuerso respectu. Et id quod ibi tenuit in.l.⁊ fi fine.§.sed q̄ Papinianus.in glos.hic allegata. Vide tamen,quod not.C.vnde libe.l.qui se patris. Et

12 aduerte † ad id,quod supra dixi,quod si primus fideicōmissarius restituit secūdo,vtiles in secundum transeūt:⁊ nihil penes primum remanet. Quia illud, quando restituitur hereditas secundo fideicommissa.qui ius in hereditate habet,tantum vi fideicommissi sit.secus si restituatur per ipsum fideicommissarium ex mandato testatoris ipsi heredi a quo primus fideicommissarius acceperat: quia tunc vtiles quas fideicommissarius habet,nō transeunt sed euanescunt. Et directe actiones,que penes illum heredem remanserunt, absq̄ vtilitate, reassumunt effectum ⁊ robur. Tex.est qui nō est alibi in.l.si heres institu-

tus.j.ad Treb.qué tene mēti. ¶† Jn ea.gl.ibi.l.qui autē.

13 §.fi.Et adde q̄ nō not.Bar.in.l.q heredi.§.cū hereditas.de condi.⁊ demon.An conditio debeat impleri per heredē, penes quem remansit nudum nomen, an vero per hereditatis emptorem:vbi dicit quod per heredē.Ad quod ff.de actio.vel hered.vendi.l.venditor ex hereditate.j.de statuliber.l.statuliber, si heredi.Item an debeat adimpleri in personam illius,qui per restitutionem in integrū hereditatem dimisit:⁊ sic nudo nomine remanet heres:vt hic in glo.An vero in illum,qui est heres effectu:Barto. ibi dubitat:videtur tamen dicendum, per dictam.l.qui heredi.in prin.⁊ per.d.l.Meuius.eo.titu.quod conditio

veniat implenda per heredem nudi nominis: vt est ibi in condit: one, que venit adimplenda in seruum, licet nudo nomine heredem: cogita tamen. ¶ Quid autem in filio
14 abstinente, penes † quem etiam nudum nomē remaneat: vide quod no. in. d. ff. cum hereditas. Et not. quod. d. l. qui heredi. in princ. licet sic loquatur in seruo: tamen non habet locum in filio. Conditio enim que erat adiecta ipsi filio heredi, potest adimpleri in persona eius. Item et patris, qui effectu heres est: vt. l. statuliber. ff. testamento. ff. de statuliber. Et adde ad hanc glos. que not. in. l. ex facto. ff. Julianus. ff. de vulga. & pupil. vbi tex. quod nudum nomen heredis remanet penes illum, a quo hereditas vt ab indigno aufertur. Et ibi vide ad quid prosit nudum nomen heredis habere: & quod not. Barto. de legatis. j. l. cum filio. & l. in aliena. ff. interdum. ff. eo.

Summarium.

1 ¶ Jus vindicte, non est ius hereditarium.
2 Pax requisita a statuto, an sufficiat, & sit habita ab vno ex pluribus heredibus relictis.
3 Jus faciende pacis, an competat femine.
4 Filius si fecit pacem de morte patris aliquam quantitatē pecunie recipiendo, non per hoc dicitur patris hereditatem adiuisse.
5 Actio intentata pro mera pena, quando dicatur competere ad vindictam?

Si sepulchri. ¶ Agens actione personali ad vindictam competentem, licet pro re hereditaria, non dicitur hereditati se
1 immiscere. hoc dicit. ¶ Nota ius vindicte † non esse ius hereditarium. Et ideo huius iuris in iudicio intentatio aditionem hereditatis non inducit. quod facit ad duo: vt l. indebitis. & facit iste text. fm Oldrad. cum ius vindicte non sit hereditarium vt hic. & in. l. pennl. j. de sepul. viola. & sic indiuiduum penes quemlibet heredē insolidū. Quod
2 si statutum dicit, quod † nisi bannitus habuerit pacem ab heredibus occisi intra sex menses, non possit redire. Quod sufficit si vnus ex heredibus ei pacem faceret, licet alij sint discordes. Cum sicut ius vindicte indiuiduum est ita & ius pacis. Vide tamen, quod de hoc loquitur Bart. qui loquitur aliter in. l. eadē. ff. Cato. j. de verborum obligationib. & Bald. in. l. ij. C. de liber. & eorum liber. vbi plenius prosequitur hanc materiam. dicit † tamen hic Angel. quod ius faciende pacis non competit filie femine. Allegat glos. singu. in prima constitutione feud. qui feuda dare possunt. ff. hoc autem notandum in fi. magne glo. & idem tenet in dicto. ff. Cato. Aduerte tamen: quia forte hoc non procedit: cum glos. illa non loquatur, secundum Bald. hic, & in. l. Titia. ff. Lucius. de legatis. ij. in consuetudine Lomgobardorum, que est localis, nec extendēda est ad ius commune. Preterea non reperitur prohibita femine vindicta manualis, iudicialis autem est permissa: vt. l. sororem. cum similib. C. de his quibus vt indign. ergo & in simili videtur permissa manualis: quinimo hoc non reperitur positum inter ea, in quibus est deterior conditio femine, quam maris. Que omnia posuit glos. in litera in. l. in multis. ff. de statu homin. ¶ Item dicit hic Bart.
4 † per istum tex. in dicta. l. pennl. de sepul. viola. quod licet filius faciat pacem de morte patris aliquam pecuniā recipiendo, non propter hoc videtur hereditatē adire. Ad quod adde, quod idem not. voluit in. l. si filius qui patri. in vlti. questio. ff. de vulga. & pupilla. dicendo, quod quantuncunq; filius a patris hereditate se abstineat: tamē ad eum pertinet pacem facere, & non ad heredem extraneū. cum hoc non sit quid hereditarium. Et licet filius abstineat, tamen existentia suitatis operatur quo ad ea, que sunt posita extra hereditatem: vt. l. filius. j. eodem. Et inde infert ad statutum predictum, quod quantuncunq; dicat, quid habuerit pacem ab heredibus occisi: tamen intelligi debet, id est a filijs. Pro quo facit. ff. quid tamen. ff. eodem. ¶ In glo. super ver. pertinet. ibi, sed actio furti. Nota hanc glossam, quod † licet actio intentetur pro
5 mera pena: tamen si intentatur eo: quod aliquid abest ex nostro patrimonio, non dicitur actio competens ad vindictam intentari, sed actio competens illa est, que ad meram vindictam datur absq; eo, quod aliquid absit ex nostro patrimonio: vt est actio iniuriarum, sepulchri violati & similes. Et si aliter intentatur, dicitur actio competens respectu rei familiaris. Et ista est glos. notabi. que tradit hanc doctrinam in. l. cum emancipatus filius. j. de collat. bono. quam approbat Bart. & ibi vide in. l. pretor. ff. si dicatur. j. de iniur.

Summarium.

1 ¶ Surripere & expilare differunt.
2 Voluntas attenditur, & animus vltra eam non operatur.
3 Actio iniuriarum, an detur cōtra dicentem, tu mentiris, salua reuerentia tua.
4 Mentiri, quod dicatur, qui scienter falsum dicit, non qui ignoranter.
Tacens veritatem, an de falso puniatur.
Iniuriam nō facit, qui alicui dicit, tu mentiris: si in veritate mentiatur.
Respondens libello, & dicens tu mentiris, an dicatur litē contestatus?
5 Priuilegium, quod facilius tollatur, & ius commune.

Si quis extraneus. Animus delinquendi aditionem non inducit. hoc dicit.
1 ¶ Not. quare dicit surripiens † vel expilans. hec enim diuersitatem in se habent: vt. l. hereditaria. j. de crimine expila. hereditat. l. j. & ij. Et inter eas differentias illam not. quod licet vitiū furti reddat rem inusucapibilem: vt. l. sequitur. ff. fructibus. cum sequen. j. de vsucapionib. insti. de vsucapionib. ff. furtiue. cum similibus. non tamen crimen expilate hereditatis vsucapioni obstat. text. est elegans secundum Barto. ibi, & non alibi in. l. si homo.
2 j. de vsucapionib. ¶ Nota voluntatem † attendendam esse, & animum vltra eam non operari. j. de action. & obligationib. l. obligationum substantia. cum infinitis similibus. ¶ Et per istum textum, dicunt Dynus, & Barto. et
3 alij post † eos, quod si dico mentiris, salua reuerentia: non propter hoc excusor, quin actio iniuriarum contra me intentari possit. video enim per precedentia verba animum iniuriandi habuisse. Ad quod faciunt nota. per Lynum. C. de iniurijs. l. si non conuitij. & per Bartolum ff. eodem. l. apud Labeonem. ff. conuitium. ¶ Et, adde,
4 quod † ille mentiri dicitur, qui scienter falsum dicit; non autem ignoranter. ff. de petitione hereditat. l. qui interrogatus. & ibi dicit Angel. referendo Innocen. in. c. proponente. de re. pig. quod maius est delictum mentiri, quam verum tacere. Quod facit ad notata per eundem Innocen. in cap. j. de crimine fal. & per Bald. in. l. presbyteri. C. de episco. & cleri. in. l. data. C. qui accu. non poss. per Bart. in. l. j. ff. de fal. vbi querunt, an de falso puniatur, qui veritatem tacet. Item adde tex. in. l. que omnia. ff. de procuratoib. vbi non est iniuria dicere alicui, quod mentiatur, si in veritate mentitur. Et vide quod eleganter dicit Bartolus, in. l. turpia. de legatis. j. vbi per illum textum dicit, quod per hoc verbum a reo prolatum: tu mentiris: non inducitur litis contestatio. Dominus Anto. de But. hoc intelligit quando calore iracundie respondit, & non perstat in illo: alias secus. argu. c. ex literis. extra de dol. & ita refert ipse in. c. vnico. de litis contestatio. ¶ In glos. l. i.
5 ibi, quod extraneus ius commune. Not. facilius tolli priuilegium specialiter inductum, quam ius commune. Ad quod. C. ad senatusco. Velleia. l. antique. C. de inofficio. testamen. l. si quando. in princ. C. si aduersus vendit. l. i. in glos. magna. Facit. ff. de testamen. mil. l. eius militis. ff. militia missus.

Interdum. ¶ Utens, vt heres re non hereditaria, pro herede gerere videtur. hoc dicit. ¶ Not. in hereditatis aditione animum considerari. C. eodem. l. si quia. institu. de heredum qualitate & differentia. ff. fina. Ipsa enim aditio magis in animo, & in facto consistit. ff. l. prop. in princip. & ibi vidistis glossas contrarias.

Summarium.

Summarium.

1 Ignorantia quote, seu existentie conditionis, quod non impediat hereditatis aditionem. & qualiter hoc procedat?
2 Media via ratione dubitationis eligi debet.

Si quis partem. Ignorantia partis quote, seu existentie conditionis aditionem hereditatis non impedit. hoc
1 dicit. No. † ignorãtiam quote non obesse ad aditionem hereditatis. Item nec ignorantia existentie conditionis: ad quod. ff. de condi. & demonstra. l. multum interest. & dicetur in glos. In glos. super versi. ignorauit. ibi, verum: cũ institutus est &c. dic in hoc articulo, vt dicit hic Bart. post Dy. qõ aut heres erat eius propositi, qõ ex quacũq; parte institutus esset adire vellet, etiã si ex maiori: & tunc nõ valet aditio nõ obstante ignorãtia partis quote: vt hic. Aut erat animi, qõ vellet adire ex minori parte: & tunc non valet. ff. eo. l. ex semisse. in glo. allegata. Aut est dubium: et tũc dic vt hic per Bar. in eadem glo. ibi. Lillud. & illum casum no. Qui adde tex. no. in. l. antiqui. eo. titu. dicentem, qõ mulier existente pregnante sequens in gradu non potest adire hereditatem ab intestato, pur autem debet adire pro ea parte, pro qua adiret, si tres nati essent. Et hoc fecit Jurisconsultus † eligens viam mediam, que ratione dubita-
2 tionis eligi debet: vt ibi, & l. nam Seruius. ff. de neg. ge. Si autem postmodum plures vel pauciores nascantur, crescit vel decrescit de hereditate adeunti secundum casuum occurrentiam: vt. l. & si pauciores. eo. titu. & vide tex. in. l. forori. eo. titu. que similis est secundum lec. glo. ibi ad casum, qui dicitur nõ esse alibi secundum omnes in. l. iij. C. de inoff. testamen. Et ad hoc adde elegãtem literam. l. vtrum. ff. de rebus dubijs vbi si testator instituit Titium & postbumum, qui ex ventre nascetur. qõ si nascuntur plures, quilibet veniet pro iure: secus est si dixerit instituo Titium et postbumos, qui nascentur: quia omnes veniunt in vnam partem: Titius autem in aliam: vt. l. interdum. in princ. ff. de bere. insti. l. si Titio. ff. de vsufru. accres. In gl. super ver. posse. Tu teneas vltimam, quam vt notabiliorem tenet hic Barto. que ex omnibus solutionibus glo. coniuncta solu. Dyn. facit distinctionem: dum queritur, an ignorantia existentie cõditionis impediat aditionem: de qua vide vt hic per eum.

Summarium.

1 Gerens se pro domino, cum non sit, non sequitur qõ sit dominus.
2 Sententia lata ex falsa causa, an sit nulla ipso iure: vel debeat rescindi? & nu. seq. & seq. cum nu. 9.
3 Minor: & ecclesia quo ad sententiam equiparantur.
4 Pars pro qua est lata sententia, si confitetur ipsam ex falsa causa latam, reddit ipsam omni casu nullam.
5 Sententia si lata sit ex falsa causa sciente aduersario & iudice: potest contra eam de hoc excipi.
6 Solutũ vigore sentẽtie late ex iniusta causa, repeti potest.
7 Sentẽtia interlocutoria lata ex falsa causa, an sit nulla vel rescindenda?
8 Decretum ex falsa causa interpositum, an sit nullum ipso iure?
10 Sententia lata ex falsitate cause in iure consistente: quando sit nulla ipso iure.
11 Sententia lata ex duplici causa vna vera, & alia falsa in sententia expressa, sustentatur ex vera.
12 Causa necessario non est in sententia exprimenda.
13 Sententia presumitur lata ex causa, que ex actis apparet & si plures sunt ex illa que minus ledit.
14 Judicis declarationi statur, ex qua causa iudicauit.
15 Judex appellationis confirmat sententiam ex falsa causa latam ex noua causa superueniente.
16 Sententia in qua iudex dicit: quia per A. & B. probatum est, ideo condemno: si non apparet probatum: an sententia valeat.
17 Sentẽtia, an instificetur ex antiquis vel nouis actis, quãdo contra eam est petita restitutio in integrum?
18 Intellectus ad tex. in. l. pretor. ff. Marcellus. ff. de iudi.
19 Tex. in dicto. ff. Marcellus. quod non procedat in sententia excommunicationis.
Item nec procedit, quando qui sententiam obtinuit, falso omisit allegare ius absentis.
20 Usurarius tenetur edere instrumenta reo: et si hoc dolo omisit, sententia contra aduersarium lata est nulla.
21 Restitutio in integrum, an detur contra sententiam ante solutionem factam per instrumenta de nouo reperta,

Si is ad quem. Error circa causam aditionis, aditionem impedit. h. d. No. ex isto tex.
1 quod dictum fuit in summario. Item no. † qõ licet quis se pro domino gerat: non tamen sequitur ergo dominus est: vt hic in versi. quãuis omnia pro domino. Et hoc facit ad id quod eleganter voluit Jmo. de presump. ca. illud. in fi. vbi dicit, quod si intento petitorio, et ad probationem dominij induco testes probãtes, qõ a tanto tempore ex communi fama et opinione semper habitus sum dominus huius rei: & pro domino egi: non tamen propter hoc probatum est dominium: quia non sequitur: reputor vt talis: ergo talis sum. C. de iur. & fac. igno. l. non idcirco. & de adul. l. si maritus. la. ff. & hoc facit ad no. ff. de solutio. l. Titia. ff. de condi. instit. u. l. qui de in rem verso. & hoc tenet Joã. de Jmo. licet non alleget Jnno. In gl. super ver-
2 sicu. non † acquirit. No. istam glo. propter quam hec. l. sem per allegatur, qõ sentẽtia ex falsa causa lata non valet in effectu: lz si eandẽ ex vera iudex tulisset, valuisset. Videbis ergo glo. dicentẽ, qõ nõ valet in effectu: & sic sentit fm Barto. qõ necessariũ sit eam rescindi ope restitutionis. & opposition is. Pro cuius declaratione ipse Bar. bicpartit tria membra, videlicet, dum queritur, an sentẽtia lata ex falsa causa sit nulla ipo iure, vel debeat rescindi: debet sic distingui. Quod aut sententia est lata ex falsa causa allegata a parte: aut ex falsa causa allegata a iudice, & expressa in sententia: aut ex falsa causa a iudice in mente retenta. Primo casu: aut sententia est lata pretextu falsę cause contra minorem: & est ipso iure nulla. l. j. C. si ex falsis instru. l. qui testamento. ff. de excusatio. tuto. de cuius. l. intellectu dicetur. ff. idem putarem dicendum in ecclesia. Pro quo est gl. in. l. j.
3 C. de senten. aduer. fisc. la. Cum quo † ad ferendam sententiam minor & ipsa equiparentur: vt patet per glo. no. in. l. si preses quasi desertam. C. quo modo & quando iudex. dicẽtem, quod eo modo, quo nulla est sententia lata contra pupillum indefensum. l. contra pupillum. ff. de regu. iur. C. si aduersus rem iudicatam. l. & cum minores. cum similibus. Ita & lata contra ecclesiam pastore viduatam: secus tamẽ esset secundum Cano. si ecclesia pastorem haberet, non tamen causam ecclesie defendentem: quia tũc opus est in integrum restitutione: vt patet in. c. pront. & in. c. fi. de dolo & contuma. & c. ex literis. de in integrum restitutio. Secũdo casu, quando lata est contra maiorem: et tunc aut cum allegatione cause interuenit dolus aduersarij, aut nõ. Primo casu, aut est lata contra absentem: & est ipso iure nulla. l. si pretor. ff. Marcellus. ff. de iudi. Secundo valida est: sed rescinditur per restitutionem in integrum. Aut aliud remedium. ff. de re iudicata. l. diuus. quando autem contra presentem, licet Barto. hic dicat aliquam esse: sed per restitutionem in integrum rescindi: tamen Ang. in dicto. ff. Marcellus. dicit hoc procedere, quando causa cum dolo allegata est: finautem sine dolo, tũc opus rescindi tantum per viam appellationis: vt habetur in. c. dilecta. de rescriptis. & in. c. Bertholdus. de re iudi. & de intellectu dicti. ff. Marcellus. dicetur. j. Aduerte tamen: quia hec dicta Bart. duplicem recipiũt limitationem. Primo hec procedunt, nisi lata est sentẽtia pro libertate. Tunc enim valida est non obstante falsitate cause allegate: vt dicit tex. in. l. si dolo. ff. de do. Aduerte: quia loquitur tex. ille, quando falsa causa allegata fuit per alium quam per aduersarium. Ideo cogita, an procedat, si per aduersarium alle-
4 garetur. Secundo dicas † hec dicta Barto. procedere nisi ipse victor confessus fuisset se iniuste sententiam obtinuisse: quia tunc omni casu sententia nulla est adeo, qõ ex illa non oritur actio: nec peti potest executio: vt no. voluit Jmo. de immu. eccle. in. c. quia plerique. circa fi. prime colũ.

5 ¶ Quid † autem si lata est sententia propter falsam causam allegatam, cui quidem allegationi consenserunt aduersarius et iudex? dicas hoc casu notabiliter ſm Innocen. extra de appella. c. grauis. Item dicit in. c. cum olim. de re iudi. quod talis consensus non impedit, quin si contra eum pretextu sententie late agatur, non possit excipi.

6 ¶ Item si quid † pretextu sententie est solutū condictione ex iniusta causa repeti potest. Pro hoc casus est no. licet Innoc. non alleget in. l. cum a te. ff. de dolo. secundum quam intellige dictū Inno. ¶ Item hec distinctio Bart.

7 Procedit in sententia diffinitiua: secus in interlocutoria parui preiudicij: quia ꝛ si illa pretextu falsę causę allegate lata sit, nedum contra maiorem, sed etiam minorem per restitutionem infringi non potest ſm Innocenti. de restitu. in integrum. in. c. coram Felicis. Pro quo Bal. dat casum tibi in. l. ait pretor. §. permittitur. ff. de iniu. si autem interlocutoria est magni preiudicij ꝛ tunc an lata ex falsa causa allegata a parte sit nulla ipso iure vel in effectu. domi. Raphael Cuma. dicit se hic cōsuluisse ex dictis Cy. hoc deciditis, in authen. offeratur. C. de litis contesta. ꝛ in. l. cōsentaneum. circa finem. C. quomodo ꝛ quando iud. quod indistincte est nulla ipso iure ꝛ hoc colligit ex mente Cyn. per leges quas allegat. Aliud tamen sonant eius verba, de quo tangemus. ff. cum ponemus de intellectu. §. Marcellus.

8 ¶ Quid autem † in decreto? dicendum est ipsum nullum ipso iure secundum late dicta per Barto. in. l. tutor si petitus. ꝛ. l. Seie egresse. ff. de tuto. ꝛ cura. Da ab his. ꝛ. l. iuste possidet. ff. de acquiren. posses. Quod tamē intellige secundum dicta per Bal. in eodem dicto, in. l. ij. quādo prouoca. non est necesse. Quibus ꝛ istud addas, quod nedum decretum interpositum ex falsa causa est ipso iure nullū: imo ꝛ si ex causa partim falsa, ꝛ partim vera lata sit, in totum corruit: ꝛ ita refert Bald. consuluisse Barto. in. l. certi condictio. §. quoniam igitur. ff. si certum petatur. Sed certe ꝛ hoc ipse Barto. dixit in. l. si non sortem. §. si centum. per illum textum. ff. de condi. inde. licet Bald. non alleget. quod dictum consonat rationi: quia ꝛ sententia ipsius decreti indiuidua est. ff. famil. erciscun. ꝛ. l. in hoc iudicio. ff. ne vis fiat ei. l. j. §. hec verba. cum similibus. et hec procedunt ex falsa causa allegata circa ius partis. Falsa enim causa allegata circa substantialia iudiciorum reddit sententiam ipso iure nullam ſm Bart. in. l. si quis obrepserit. ff. de fal. Ad quod facit tex. no. in. l. in fraudem. §. quoties. ff. de iure fisci. vbi nedum, quod sententia lata pro falsificante acta, sit ipso iure nulla: sed etiam ex dicta falsificatione inducitur amissio cause.

9 ¶ Secundo casu † principali dicēdum est, quod aut falsa causa est a iudice allegata: et in sentētia expressa: ꝛ tunc aut falsitas cause cōsistit in facto, ꝛ in iure: ꝛ tunc dic vt hic per Barto. quia nulla est. Aut consistit in facto tantum: ꝛ tunc est aliqua. Sed venit per appellationem rescindenda: vt. l. preses. ff. de re iudi. ſm Bar. Quod tamen dupliciter limita. Primo nisi sit lata cōtra factum notorium: quia tunc est ipso iure nulla. de re iudica. §. inter ceteras. facit de appella. c. solicitudinem. Et hoc est de mente domini Anto. in. c. in presentia. de renun. Secundo nisi falsitas facti consistat in conditione: quia tunc sententia lata propter falsam conditionem de presenti est ipso iure nulla. Casus est singu. secundum vnam lectu. glos. ff. de excusa. tu. l. qui testamento. ꝛ illam lectu. approbat Innocen. in. d. c. in presentia. quod dictum dicit Ang. Legistas ignorare, in. l. qui Rome. §. duo fratres. de verborum obligatio. Sed puto, quod tunc non meminerit illius glo.

10 ¶ Aut sententia est lata † ex falsa causa consistente in iure: ꝛ tunc secundum Bart. sententia est ipso iure nulla: vt l. j. ꝛ. ij. C. quando prouoca. non est necesse. l. j. in princip. §. item cum contra sacras. que sententie sine app. re. ff. de appellatio. l. si expressim. de re iudi. c. ij. hoc tamen intellige: vbi falsitas talis cause in iure consistentis colligitur: et ex claro ꝛ manifesto casu legis: secus si ex legis similitudine: vt eleganter no. Innocen. de appella. c. cum speciali. circa principium. Item secus si colligatur ex aliqua extrauganti secundum Barto. de re iudica. l. cum prolatis. Pro quo est casus: licet non alleget, de fide instrumen. c. pastoralis. Item secus si colligatur ex consuetudine ciuitatis, que tamen notoria non sit, secundum Cyn. ꝛ Butri. in. l. j. et. ij. C. que sit longa consuetudo. ꝛ Bald. in. l. ij. C. quando prouocare. ꝛ. l. j. C. vt que desunt aduo. ꝛ videtur casus notabilis, licet ipsi non allegent, in. c. cum venissent. de eo qui mit. in

11 possessio. causa rei seruande. ¶ Item † modificat hoc dictum Bartol. quando causa tantum vnica est expressa in sententia ꝛ falsa: secus si due, quarum vna sit vera, et alia falsa. Quia tunc reiecta falsa sustentatur ex ea, que est vera: vt potius valeat quam pereat. argu. l. quoties. cum similibus. infra de rebus dubijs. ꝛ ita notat Innocen. in dicto. c. in presentia. Pro quo tamen dominus Antonius dat casum notabilem in. c. per tuas. extra qui filij sint legitimi. vbi per eum. ¶ Item idem dictum limita: nisi falsa causa in iure cōsistens sit in sententia expressa, cum hac dictione, maxime: quia tunc sustentatur ex vera si qua est, reiecta falsa, virtute dicte dictionis: que tacite includitur: vt in. l. j. §. vel maxime. C. de collatio. bono. cum similibus. Et hoc est quod no. voluit Butriga. in. l. ij. §. ignominie. ff. de infamibus. quod tamen intelligas secundū dominum Antonium in. c. ex literis. extra de in integrum restitutio. Quando talis causa vera ex actis colligi posset: secus si extra acta: quia nullo modo illa habet sententiam validare per illum textum, quod no. ¶ Et per predicta dicit hic

12 Joan. de Imola. † fatuum fore iudicem, qui in sententia causam expримit: in quo tamē communiter tenetur, quod non sit necessaria talis expressio: nisi in casibus no. maxime per Joan. And. in. c. sicut. extra de re iudi. ꝛ per Bal. in. l. si preses. C. eo. titu. ꝛ per legentes in. d. §. ignominie. ꝛ in. d. §. duo fratres. ꝛ in. l. properandum. §. illo. C. de iudi. ¶ Et ex

13 † qua causa lata presumatur dicēdum est, quod ex ea, que ex actis apparet quod si plures appareant ex ea lata presumitur, que minus preiudicium infert condemnato. Ad hoc no. per Barto. ff. de exceptio. rei iudi. l. si quis ad exhibendum. et in. l. Julianus verum. ff. de condi. indebi. vbi etiam aliquid per glos. ꝛ est textus in. l. hoc enim. ff. de sen-

14 ten. ¶ Item † ꝛ statur de his iudicis declarationi. Pro quo Bald. ꝛ Joan. de Imo. hic allegant glos. singu. secundum eos in. d. l. si pretor. §. Marcellus. Pro quo tamē est tex. licet ipsi non allegēt. ff. de enictio. l. sed si vtriusq; cum

15 fine. l. precedentis. ¶ Dicit tamen hic Bar. addendo † ad predicta, qō si sententia potest ex alia noua causa iustificari, quam in eadem sit expressa: inde ex appellationis ex illa confirmabit eam, per legem, Titianus. ff. quod cum eo. Que secundum eum ad hoc est no. ꝛ sola glo. huius legis, vt hic per eum. Aduerte tamen: quia Bald. in. l. i. C. de cōdictio. indebiti. tenuit contrarium dicens non obstare. d. l. Titianus. qr ibi in sententia non erat expressa causa falsa, sed incongrua: vnde quia nō est ita magnum vitium, sicut quando falsa expressa est: merito appellationis iudex ex noua illam confirmat in casu isto. Que opinio vera est in casu illius legis, vt ibi patet: sed non quo ad reprehensionem dicti Bart. Manifestissimum enim est diffinitiuam sententiam ex nouiter deductis in causa appellationis iustificari posse. C. de appellatio. l. eos. ꝛ. l. per hanc. C. de tēpo. appella. cum similibus. Item dicta in tertio membro principali procedunt, quando falsa causa a iudice sigillatim expressa est in sententia absq; relatis, ad acta. Nam si falsa causa seu error colligitur facta relatione sententie ad acta: tunc an ex hoc sententia reddatur nulla, vel veniat rescindenda: fuerunt opinio. Quibus tamen reiectis dicas secundum Barto. in. l. j. C. de error. calculi. Quod autem sententia expresse se refert ad ad acta: ꝛ tunc si facta dicta relatione, colligitur falsitas seu error: sententia nulla est: vt l. i. §. j. que sententie fine appellatio. rescin. Idem et si expresse nō referat. tamē de iuris necessitate referri debeat: vt puta sententia ad libellum. argumento. C. de fideicommis. liber. l. fi. Aut non est facta expressa relatio: ꝛ tunc sententia non est nulla: vt in. l. preses. ff. de re iudi. ¶ Ex qua

16 distinctione † inferas contra allegans dictum Innocen. in. c. quoniam contra falsam. de probatio. vbi si iudex dicit quia per A. ꝛ B. probatum est mutuum: ideo condemnamus ꝛc. quod licet ex actis appareat dictam probationem non esse factam, attamen sententia valet. Quod dictum vt vides est contra primum membrum distinctionis Bar. igitur dubium. Bald. tamen vbiq; tenuit Innocen. in. dicta. l. i. ꝛ in. l. prolatam. C. de senten. ex pericu. recitan. in dicta. l. j. C. de manumis. Pro quibus facit, quod dicta sententia videtur lata contra ius litigatoris: non autem contra ius cōmune: ideo valida: vt supra dictum est. Quo arguitur hic Jo. de Imo. huic tamen de facili respondetur:

quia

quia illud quod dicitur, cõtra ius litigatoris ⁊c. debet intelligi, nisi tale ius sit notoꝝ: vt supra dictum est, cũ autem notorii ex actis resultet: vt no. Inno. in c. ex insinuatione, in finalibus verbis, extra de appella. igitur hoc nõ obstat. Et ideo ipse idem Innocẽ. in c. cum Bertholdus. in gloss. super ver. concessimus. extra de re iudi. per illum tex. videtur mutasse opi. in cõtrarium. Ponit enim super hoc dicto duas opiniones, vna est, quod illud dictũ suum in c. quoniam contra. non procedat in sententia lata in beneficialibus: ⁊ ita respondet ad. d. c. cum Bertholdus. Secundo ⁊ vltimo dicit indistincte falsum esse, quod ipse dicit in. d. c. quoniam. que opi. tãquam vltima seruanda est: vt notat Joan. And. in c. j. de penis. ⁊ de sententia excommunica. in. vj. in nouella. facit quod no. ad Trebellia. l. qui filium. in glos. ⁊ Bal. in authen. ex testamento. C. de collat. dicit tamen hic Joan. de Imol. saluando dictum Innoc. in dicto c. quoniam contra. quod licet sententia se referat ad acta: dũtamen non constaret de manifesto errore, procederet. d. c. quoniam contra. quod fuit de mente domini Anto. licet non alleget, in. d. c. in presentia. ⁊ posuit in. c. ab excommunicato. extra de rescrip. Quod dictum exemplificat, si diceret iudex: quia non comperimus probatum fore: ideo absoluimus ⁊c. licet enim ex actis posset apparere, quod probata fuerit actoris intentio: tamen quia forte iudex se mouet ad non credendam illis testibus aliqua causa, que in actis redacta non est: ex qua iudex se mouere potest: vt eleganter no. glos. ſ. de probatio. l. quoties. §. qui dolo. Et quanta fides adhibenda sit testibus in iudicis constat arbitrio. l. iij. §. tu magis. ſ. de testibus. igitur.

17 ¶ Item aduerte ad illud, † quod dictum est supra sententiam nullam iustificari posse in causa appellationis ex nouis actis. Quid erit si aduersus sententiam: impetrata fit in integrum restitutio: an ad iustificationem sententie ex nouis vel antiquis actis, procedi debeat: domi. Rapha. Cuma colorata ratione hoc videtur dicere: quod etiam ex nouis actis iustificari potest: quia si hoc est quando ad impugnationem sententie intentatur via iuris communis, vt appellatio: multo magis esse debet, dum intentatur ius speciale: vt in integrum restitutio. Aduerte tamẽ: quia ista sua opinio est contra Barto. licet ipse non ponat in. d. l. j. C. de sententijs aduersus fiscum lat. in fi. que fit vera: dicemus.

18 ¶ Postremo aduerte † pro intellectu. d. §. Marcellus. de quo dixi me dicturum. Ille enim. §. habet septem intellectus principales, quorũ quatuor, aut quinq; posuit Ange. dicto. §. duo fratres. Primus est, quod in casu illius. §. sententia sit aliqua, veniat tamen rescindenda: quod patet per illud verbum tex. ibi, querelam ⁊c. Et iste fuit vnus intellectus glo. ibi. Si enim Iurisconsul. prouidet iudicem super executione deputatum querelam admittere debere: ergo dicta sententia fuit aliqua. Appellatione enim querele continetur remedium rescissorium. ſ. de inoffi. testamẽ. l. j. Sed hoc non obstat: quia hoc verbũ, querela, etiam sub se nullitatis beneficium comprehendere potest: vt patet ex not. in. l. querela. C. de fals. vnde cum dictum verbum ad vtrunq; possit aptari: debet aptari, vt patitur subiecta materia. argu. ſ. locati. l. si vno. in prin. In materia autem. d. §. Marcellus. potius verbum illud adaptari debet ad nullitatis beneficium, quam ad aliud: quod patet propter verbum, sciens, in eodem. §. positũ. Si enim diceremus, quod sententia lata contra absentem, et allegationibus falso factis, non esset nulla: sed veniret rescindenda: ergo idem esset hoc casu, id est quando allegationes cum dolo facte non fuerant: qõ est absurdũ. ¶ Secundus intellectus fuit Innocẽ. in. c. cum vne. extra de offi. delega. dicentis, quod ibi sententia erat aliqua: sed ideo executo: executionem suspẽdebat: quia pendebat appellatio. Iste intellect⁹ videtur dupliciter falsus. Primo: quia dicit sententiam in casu illo fore aliquam, qõ est contra. ſ. dicta. Secundo: quia dicit appellationem pendere: quod similiter falsum est: quia hec est diminatio ad illum tex. qõ est miserorum refugium. dicit glos. C. famil. ercisc. l. filium. quem habentem. ¶ Tertius intellectus fuit Innoc. in. c. decetero. de re iudi. dicens, qõ vbi coram iudice super executione deputato oppo. sententiam nullam: vel rescinden da fore: eas probationes admittere tenetur: nõ vt ipse pronunciet: sed vt superiori referat. Et hunc intellectum ipse secutus est in. d. c. cum dilecta. ſ. allegato. ⁊ d. c. cũ Bertholdus. ⁊ d. c. grauis. qui procedit quo ad dictum. §. non tamen ex hoc declaratur, an sententia fuerit aliqua vel nulla. Et ideo quartus intellectus fuit Bart. hic, ⁊ in. l. diuus. de re iudi. quẽ sequuti fuerunt Bal. ⁊ Ange. in. d. §. Marcellus. ⁊ etiam ibi sentit gloss. quod sententia fuerit nulla propter falsas allegationes falso factas. per presentẽ contra absentem, qui intellectus etiam bonus est: vt patebit ex dicendis. ſ. ¶ Quintus intellectus fuit Angel. in. d. §. duo fratres. capiens totam legem dicendo, q⁹ in prin. l. dicti. §. Marcellus. sententia erat aliqua: vt per tex. ibi, ne eius ⁊c. in fine principij. merito tunc executor non admittit probationes in contrarium: cum sententia transierit in rem iudicatam: vt patet in tex. ibi, dum dicit, de iudicato cognoscit ⁊c. Demum subditur in. d. §. Marcellus. qõ si allegetur contra absentem pronunciatum fore ex allegationibus falsofactis per presentem: iudex super executione deputatus, has probationes admittet, per quas sententia nulla redditur: vt ad pretorem sententiãtem remittat: ⁊ merito: quia hic sententia erat nulla: et ideo admittũtur probationes super nullitate coram dicto executore: cum esset ratio principij. l. dicte: vbi sententia erat lata valida. Quem intellectum declara per ea que no. Barto. in. l. iiij. §. condemnatum. j. de re iudi. ⁊ in. l. a diuo Pio. eo. titu. et in. l. cum fideicommissum. j. de confessis. Demum subditur. in versi. Paulus no. quod si allegatur sententiam nullam esse per allegationes falso factas. per presentem contra absentem, expirabit ex necessaria causa: vt puta reipublice, vel morbi: executor bis admissis non tantum potuerit denegare executionem sententie eam petẽti: sed etiam pronunciabit dictam sententiam per superiorem latã nullam fore: ⁊ sic in hoc differt. §. Marcellus. a ver. Paulus. Quia in primo casu loquitur quando absens erat quis ex causa, non tamen vt pronunciet: sed vt ad superiorem remittat. In secundo vero casu, nõ tantum petit eas admittere: sed ⁊ pronunciare sententiam nullam. Et pro hoc dicit ipse Ange. quod nunc intelligis casum illius peregrini ⁊ singularis. §. quem nunquam intellexisti. ¶ Aduerte: quia iste intellectus non procedit. Primo: quia contra regulam communem, qua cauetur qõ inferior non infringit superioris sententiam. ſ. de mino. l. minor autem magistratus. ſ. de arbi. l. nam nec magistratus. extra de maio. obe. ca. cum inferior. cum si. ¶ Item ⁊ alia ratione non procedit, si quis recte intueatur verba prin. illius legis, vbi pretor ponitur, pro eo qui protulit sententiam: iudex autem pro eo, qui eam executioni mãdat. Demum in ver. Paulus notat. Iurisconsultus non dat potestatem pronunciãdi sententiam nullã iudici super executione deputato: sed pretori iudicanti. Unde videtur, qõ pretor hanc notionem habeat demum cum ad eum per iudicem super executione deputatum, remisse sunt probationes super nullitate: ⁊ hic non intellexit Bar. illum tex. licet Ange. fuerit⁹ recordatus in. d. l. a diuo Pio. in princ. de re iudi. allegãdo Inno. in. d. c. decetero. pro quo videtur istum tex. non procedere. ¶ Sextus fuit intellectus Bart. in. d. §. Marcellus. qõ ver. Paulus notat. ponat nouũ casum, videlicet, qõ sententia lata contra absentẽ ex probabili aut necessaria causa, sit nulla ipso iure: si pretor hoc impedimẽtum sciat finautem ignoret ⁊ detur condemnato in integrum resti. secũdum legẽ, quesitũ. j. de re iud. ⁊ ea que no. Bart. in. l. ij. ſ. de in ius voc. ⁊ ita exponantur ille alternatiue in fi. tex. posite dicentes, aut actionem denegandam in eum, vel pretorem exequi iudicatum non debere. ¶ Uel ⁊ septimo secũdum eundem prima pars alternatiue intelligatur, quando petebatur executio per actionem iudicati, vel in factum, que oritur ex sententia secundũ legem, miles. §. iudicati. ff. de re iudi. Secunda pars alternatiue intelligitur, quãdo petitur ex officio iudicis: ⁊ hos duos intellectus tanquã magis consonãtes litere, potes tenere ad. l. Paulus. ⁊ ad ver sic, Marcellus. alijs reiectis, videlicet octauo, quẽ posuit Cy. in. l. consentaneum. C. quomodo ⁊ quando iudex. Potes tenere, qõ sententia fuerit nulla. et ita communiter tenetur. Dicebat enim Cy. in. d. l. consentaneum. sententiam diffinitiuam nõ posse retractari. in casu. d. §. Marcellus. per obreptionem pretori factam: nisi interuenerit dolus. Interlocutoria autem dũmodo iudici obreptum fuerit, siue cum dolo, siue sine dolo retractabitur. Ad primũ inducebat. l. fideiussor. §. in omnibus. ſ. man. Ad secundum

iura loquentia de decreto nullo ex falsa causa interposito. Qui intellectus non procedit: quia si interuenit dolus in casu. d. §. Marcellus, sententia est nulla: vnde nō est opus retractare. argu. l. nam si sub conditione. §. rumpendo. ff. de iniusto testamen. Si autem dolus non interuenit: tunc male dicit: quia imo retractatur in integrum restitutione: vt. §. dictū est. et probatur in. d. l. diuus. ¶ Posita etiā
19 hac † sententia pro vera debeas tamen dupliciter hoc limitare, videlicet, quod. §. Marcellus. primo fallat in sententia excommunicationis, que cum in maiori reuerentia habenda sit: licet lata sit in absentē ex allegationibus falsō factis: tamen aliqua est ſm Ange. in dicto. §. duo fratres. allegando. c. per tuas. de senten. excommu. quod not. in. c. ex parte. de offi. ordi. gi. q. iiij. c. i. ¶ Secundo notabilius limita. d. §. Marcellus, procedere: quādo obtenta est sententia per aduersarium falso allegātem: secus si falso omittat ius absentis allegare: quia tunc an sentētia sit nulla, vel aliqua Innocen. sibi reperitur contrarius. Nam in cap. si duobus. de appella. tenuit sententiam valere: ad qō facit not. per Barto. in. l. j. ff. de satisdando. Sed in. c. fi. extra de accu. tenuit sententiam nullam esse, si obtenta est in absentem propter omissionem iuris absentis falso factam per presentem: & hoc allegando. d. §. Marcellus. verius tamen puto, quod dixit in. d. c. si duobus. quicquid ibi dicat domi. Anto. quia dictum suum in. d. c. fin. non probatur ex dicto. §. Marcellus. cum aliud & longe maius delictum sit in committendo, quam in omittendo. vt per glo. in. l. si mora. ff. solu. matri. & in. l. diuus. j. ad Sillan. Preterea nō debet quis contra se allegare iura partis aduerse. de proba. cap. j. C. de edendo. l. j. & fi. cum similibus. Unde nō videtur dolum committere is, qui iura partis aduerse omisit allegare: cum suo iure vtatur. extra de elec. c. cum ecclesia Vul
20 terana. cum similibus. Posses † tamen dictum Innoc. in d. c. fi. saluare in vsurario, qui contra se instrumenta edere tenetur: vt in clemē. j. de vsura. cū eo casu in eius odium, si hec instrumenta allegare omittat, ex quo tenetur: sententia prolata sit nulla. Cogita tamen. ¶ Ultimo tetigit hoc
21 Joā. de Imo. † an per instrumenta nouiter reperta ante solutionem factam, possit quis aduersus sententiam restituī: que non est materia huius legis, & ideo vide per Ly. in. l. j. C. de condi. inde. per Bar. in. l. si fine. in princi. ff. rem ratam haberi. Ultimum autem membrum principale, qō hic ponit Barto, videlicet quando sententia est lata ex falsa causa in mente iudicis retenta, non est proprie materia huius legis. Tu vide no. per glo. & doct. in. l. seruo inuito. in. §. cum pretor. §. ad Trebellianum.

Summarium.

1 ¶ Renunciatio Uelleiani facta per mulierem, quando valeat:
2 Casus, in quibus mulier in iure intercedere potest.
3 Transactio super dependētibus a testamēto facta, quando valeat:
4 Scire dicimur, quod vehementer opinamur.

In repudianda. ¶ Quia breuis est, non eget summario. ¶ Et inducit Bart. istum tex.
1 † quod non valet renunciatio per mulierem de Uelleiano: nisi de ipso Uelleiani beneficio certificata fit. Et hoc etiam voluerunt gl. in. l. fi. §. fi. §. ad Uelleia. & in. l. j. C. eo. titu. & reiectis opin. Ultramonta. qui voluerunt contrarium, collectis his que no. Bart. in. l. doli mali. j. de noua. l. fi. C. ad Uelleia. in. l. sciendum. de verbo. oblig. debes dicere distinguendo ſm Bald. in. l. j. C. ad Uelleia. & in additionitionibus, quas fecit super Spec. in titu. de alle. & dispu. §. fi, qō, aut ipsa mulieris intercessio facta est lege permittente, aut preter legem, aut contra legem. Primo casu non est querēdum, an valeat renunciatio: quia ex quo lege permittente intercedit, alia renunciatio non requiri
2 tur. §. ad Uelleia. l. vir vxori. §. fin. ¶ Et qui † sint casus, in quibus de iure valet ipsius intercessio: dic in. d. l. fin. C. ad Uelleian. inter quos illos precipue tene menti, videlicet, si intercedendo aliquam pecuniam pro premio accepit: vt dicit no. teg. in. l. antique. in prin. C. eo. titu. Item & si secundo intercessit, post primam intercessionem cum biēnij intermedio. eo. titu. l. si mulier. la secunda. Item etiam si pro dote: vt. l. veterem. eo. titu. Item, et si pro libertate, & quacunq; pia causa: vt dicta. l. fi. Item, & si apud minorē intercessit: vt. l. si apud. §. de mino. Aut intercessit preter legem, & tunc aut certiorata fuit de beneficio, aut non. Primo casu valet renunciatio: dummodo intercessio facta fuerit publico instrumento interueniente cum testium subscriptione: aliter non valeret ipsa intercessio: & per cōsequens nec renunciatio: vt dicta. l. antique. §. ne autem. Secundo casu non valet absq; certioratione. Fallit duobus casibus: primo quando renunciatio facta est in iudicio: quia tunc casu iudicij valet absq; certioratione: vt. d. l. fi. §. fi. Secūdo nisi interuenerit iuramentum ſm Bart. in. d. l. sciendum. et facit quod ipse no. in. d. l. si duo. §. si quis iurauerit. §. de iureiuran. Et quod do. Bald. no. in authenti. sacramenta puberum. C. si aduersus vendit. & in. l. j. in fi. q. C. de rebus cre. & l. ij. C. de rei vendi. Fallit tertio in renunciatione facta prētextu tutelaris officij, quod pro filijs suscipit. secundum authen. matri & auie. C. quando muli. tute. offi. fungi potest. & quod no. Bar. §. de test. tut. l. fi quis sub conditione. ¶ Tertio casu principali, quando contra legem intercessit, quod est dupliciter. Primo quando intercessit pro viro, si illa intercessio in eius vtilitatem non vertitur, secūdum authen. si qua mulier. C. ad Uelleianum. Item & alio modo, quando intercessit sine solennitate. d. §. ne autem. Istis enim casibus cum nō valeat intercessio: similiter nec renunciatio: ideo necesse est, quod cum iuramento renuncietur. d. authenti. si qua mulier. secundum docto. ibidem. Hinc est, quod non frustra dicunt notarij, renuncians beneficio Uelleiani, et cuilibet alij auxilio: quia hoc imporat renunciationem. d. authen. & d. §. ne autē. Et per hanc distinctionem intelligas ea que notat Joā. And. in. c. fi di
ligenti. de foro competen. ¶ Secundo inducitur iste teg.
3 ad notata † in. l. de his. §. de transac. in. l. nō est ferendus. c. titu. in. l. j. §. j. j. quemadmo. testamen. aper. & ad notata per Bar. in. l. qui Rome. §. duo fratres. j. de verbo. obliga. Ille tamen legem, de his, dicentem, quod non valet transactio super eo, quod dependet ex testamēto: nisi inspectis & cognitis verbis testamenti: debes intelligere quando tranſigens aliam cognitionem de verbis testamenti non habeat: nisi ipsius tabulas vidisset: q; si cognitionem alius de habet, pro validitate dicte transactionis non requiritur alia testamenti cognitio, nec inspectio: vt eleganter definitur per Barto. & tex. in. l. scyphi. j. de opti. leg. ¶ Item aduerte, qō dicunt ad hoc, videlicet pro istius transactionis validitate inspecta esse et cognita verba testamenti: alias si ex facto testamenti inspectio contigisset, non sufficit ad validitatem dicte transactionis: vt eleganter dixit Barto. per illum teg. in. l. ij. §. homines. j. vi bonorum rap. de quo tamen vide, quod ipse not. in dicto. §. duo fratres.
4 ¶ Ultimo ex isto † teg. coniuncta glo. no. quod illud dicimur scire, quod vehementer opinamur: vūtamen vehemens opi. cum veritate concurrat. Facit ad nota. in. l. ij. §. idem Labeo. j. de aqua plu. arcen. & que no. Innocen. in. c. veniens. de verbo. signifi. & de iuramen. calum. c. fi.

Est questionis. ¶ Is qui pecuniam accepit, aut promissionem: vt hereditatē omittat, non videtur adire. hoc dicit. ¶ No. actum contrarium aditioni repudiationē potius, quam aditionem inducere. Ad quod. d. l. si quis extraneus. ¶ No. qō mortis causa capio non inducit hereditatis aditionem, quod intellige, si hec mortis causa capio non veniat ex defuncti voluntate: vt hic: secus si econuerso. Ad quod. §. eodem. l. pro herede. §. preterea. ¶ No. quod paria sunt promittere, et dare regulariter. quod intellige, vt plene ponitur in. l. fina. C. ad legem Falcidiam.

Summarium.

1 ¶ Seruus alienus vel vsufructuarius quando iussu bone fidei possessoris adire poterit.
2 Circuitus voluntarius non necessarius euitari debet.
3 Monachus vnius monasterij qui ab alio monasterio bona fide possidetur si heres instituatur cui acquirat.

Monachus

4 Monachus vnius monasterij deputatus ad regimen alicuius ecclesie si heres instituatur, cui acquirat.

Si quis mihi bona.

¶ Seruus alien⁹ bona fide possessus, seu vsufructuarius passiue, hereditatem iussu bone fidei possessoris, seu fructuarij adire non potest. hoc dicit. ¶ No. bone fidei possessorem ⁊ fructuarium non posse habilitare, ob eorum iussum seruū ad adeundum. ¶ Jn gl. j. et. ij. Conclusio † istarum glo. est, quod seruus alienus seu vsufructuarius heres institutus, non potest hereditatem adire iussu bone fidei possessoris, seu fructuarij. Etiam si eorum cōtemplatione sit institutus: sed requiritur iussus domini veri ⁊ proprietarij, qui ad iubendum cogi poterit officio iudicis. Et hereditate demum per seruum adita, agitur contra dominum cōdictione fine causa: homo aut bona fide possessus poterit iussu talis possessoris adire hereditatem. Aduerte tamen: quia qō dicit hic glos. videlicet non posse per seruum adiri hereditatem: nisi per iussum veri domin: reprobat hic Jac. de Are. dicens, quod hoc est, vt circuitus euitetur: ar. l. dominus testamento. ff. de condi. ⁊ demon. scilicet si seruus contemplatione dictorum dominorum institutus est. Vel possessor poterit hereditatem cum ipsorū iussu adire per eum: et ad hoc facit dicta. l. aditio. in fi. glos. allegata. quod sequitur hic Bald. Barto. tamen sequitur hic glo. dicens non obstare, qō dicit hic Jaco. de Are. quia † verum est qō circuitus voluntarius euitari debet: non autem necessarius: vt hic no. per eundem in. l. qui bona. ff. j. ff. de dam. infec. cum simi. Item non obstat. d. l. aditio. quia respondetur ad eam hic in prima glo. Et pro glo. inducit tex. l. seruus dotalis. solu. mat. vbi licet seruus contemplatione vxoris institutus sit: attamen iussu eius hereditatem adire non potest: sed requiritur iussus mariti, qui rei dotalis est dominus. l. dote. C. de rei vendi. cum simil. Rapha. hic nititur sustentare Jaco. de Are. dicens non obstare. d. l. seruus dotalis. quia ibi loquitur in muliere, que nullo modo possidet rem dotalē vnde nimirū si iussus eius est inhabilis. Sed videre meo: non bene fugit contrarium, de. l. q², ⁊ in multis. licet vxor non sit domina rei dotalis: tamē possidere dicitur. de quibus in. l. sciendū. ff. si fundus. ff. qui satisda. cogan. ⁊ in. l. qui de die. ff. qui mulierem. Et ideo teneas dictum glo. ⁊ Barto. licet etiam aliter voluerit dominus Jo. de Jmo. ¶ Et facit iste tex. † ⁊ glo. ad tres questiones positas per Bart. in. l. si communis seruus. de stipu. seruo. Primo si institutus est monachus vnius monasterij ab alio bona fide possesso, illius contemplatione, quod bona fide possidet: qō acquiratur hereditas monasterio bona fide possidēti: q² tunc acquirit monasterio bona fide possidenti, cum iussu tamen veri monasterij: secus tamē si mala fide monachus possideret: quia tunc nullo modo monasterio male fidei acquiritur: vt. l. si seruus testamento. ⁊. l. seruus meus. j. de stipula. seruo. ⁊ vide qō no. in. l. si seruus alienus. eo. titu. et quod no. in. l. i. ff. ceterum. ⁊. l. sed ⁊ si eum. de acquiren. possessio. ¶ Secundo si † deputatus est monachus ad regimen alicuius ecclesie, quod tamen ecclesia ista ad cuius regimen deputatus est, censeatur esse eius vsufructuaria: si talis monachus institutus est. Idem dicēdum erit de eo quod de seruo, in quo vsusfructus habetur: et ita ibidem determinat Barto. quod tamen intellige vt ibi per Joā. de Jmo. ¶ Tertio argumento eorum, que hic dicuntur de libero homine bona fide possesso, determinat ibidem Bar. idem esse in alio qui vt monachus a monasterio bona fide possidetur: cum liber sit: de quo vide quod etiam no. in. l. liber homo. j. de acquiren. rerum do.

Summarium.

1 Monachus vnius monasterij, si sit heres institutus: et ante aditionem transit in aliud monasterium, cui acquirat ⁊ quid si efficitur cardinalis.
2 Procurator constitutus contra collegium, quod non videtur constitutus contra curiam, vel municipium.
Promissio de defendendo contra omnem personā mundi, qō non extenditur ad collegium vel vniuersitatem.
3 Vniuersitas quare consentire non possit?
4 Damnatus ad mortem, quando dicatur effectus seruus pene?
5 Deportati institutio, an ⁊ quando sit nulla? ⁊ nu. 8.
6 Institutio damnati ad mortem ⁊ effecti seruus pene, quādo sit pro non scripta?
Fiscus, an succedat in iure deliberandi?
7 Jus deliberandi, quando dicatur esse in bonis nostris.
9 Institutio facta de fratre de ordine minorum, an sit pro non scripta.

Seruus municipum.

¶ Seruus municipij, aut collegij heres institutus: vel etiam fisci heredi tatem iussu rectoris, aut procuratoris fisci adibit. quod verum est eo in dicta potestate manente: manumissus autem suo arbitrio et alienatus ante aditionem iussu noui domini adibit: seruus autem pene nullo modo adit. hoc dicit vsq; ad. ff. iussu. ¶ Nota seruum ante aditionem alienatum iussu noui domini hereditatem adire debere: manumissum autem suo arbitrio. ¶ Quod hic inducūt Baldus ⁊ Ang. † ad questionem si monachus vnius monasterij heres institutus sit, et ante aditionem transit in aliud monasterium: vel cardinalis effectus est: quod primo casu acquiritur hereditas secundo monasterio. Secundo autem casu, acquiretur sibi: de quo secundo dicetur. j. co. l. Antistius. ff. j. et. l. seruus eius, qui capere. De primo aduertendum est: quia dicit dominus Joannes hoc pendere ex illa dubitatione, an Abbas adire possit hereditatem absq; facto monachi: an ecōtra de quo plene dictum fuit in. l. is qui heres. ff. nec filius. ff. eodem. vbi fuit conclusum, quod adire possit absq; facto monachi: cum potius filio, quam seruo equiparando. Et ideo forte concludi potest contra Baldum ⁊ Angelum, quod imo primo monasterio, non autem secundo acquiratur. Nec obstat iste tex. qui loquitur in seruo. Certum autem est, quod bona post exitum primi monasterij quesita secundo monasterio acquirantur: vt in authē. de monachis. ff. quid si monachus. ⁊ in authen. de sanctis. episco. ff. si vero relinquens. ¶ Nota hic textum † facere differentiam inter collegium, curiam, ⁊ municipium: quod facit, quod procurator constitutus contra collegium non videatur contra hec duo alia constitutus. Item facit iste textus ponderando preceden tes leges tituli ad id, quod elegāter voluit dominus Bal. in rubrica. C. ad Trebellianum. et in. l. sed si hac. ff. qui manumittitur. ff. de in ius vocando. Quod si promitto te defendere contra omnem personam mundi: non intelligar promittere contra collegium, aut vniuersitatem: ⁊ eodem modo concludit in constitutione procuratoris. Quod tamen videtur dubium: quia collegium seu vniuersitas dicitur persona representata: vt. j. de fideiussori. l. mortuo. Pro Bald. tamen videtur casus, licet non alleget, in. l. item nulla communitas. C. de episcopis et clericis. dum dicit, persona publica vel priuata collectas. quod nota. ¶ Item nota seruum pene institutum pro non scripto haberi: de quo dic, vt hic dicetur in glos. ¶ Jn glos. super verbo, hereditatem. † ibi, dum dicit: facile. vel dicas secundum dominum Raphaelem, quod ideo vniuersitas seu collegium non potest consentire: quia in ea sunt infantes, seu pupilli quorum non est consensus recte: vt. ff. eodem. l. si pupillus. et faciunt no. per Jnnocentium. de sententia excommunicatio. c. graue. Sed ista non videtur bona ratio: quia licet pupilli de collegio esse possint. tamen non dicuntur esse, qno ad hoc, vt vocem habeant: vt in. c. ex eo. de electio. libro. vi. ⁊ per Bartolum. in. l. de pupillo. j. de operis noui nunciatio. ⁊ in. l. fina. per Baldum. C. de re militari. Et ideo rectius dicas: vt dicit Bald. quod congregata consentire potest. ¶ Jn eadem ibi, si ergo est illicitum: dicas de hoc vt plene per Lynum, in dicta. l. collegium. et in l. prima. C. de sacrosanc. eccles̄ijs. ⁊ in. l. prima. C. de Jude. et in. l. iij. C. de hereticis. ¶ Jn glos. super verbo, hereditatem. Nota hanc glossam, que singularis est secundum Baldum, Angelum, ⁊ dominum Joannem de Jmola distinguentem inter hereditatem opulentam et lucrosam: sed in veritate singul. non est: quia quo ad lucrosam est textus. ff. de testamen. l. eius qui. ⁊ institu. de authoritate tuto. ff. neq;. Quo ad opulentam est tex. coniuncta glos. in. l.

liberto. ℌ. largius. in glo. fi. de opt. leg. do. Joan. tamen hic dicit de opulenta. facit in contrarium tex. l. ij. coniunctus cum fi. l. precedentis. de offi. procu. Cef. in glo. alleg. sed in veritate ille casus coniungi non debet: quia diuersus est a precedẽti. ¶ In glo. super ver. damnatus. ibi, dum dicit,
4 non alio ferro. † No. notabilem glos. qõ ad hoc vt damnatus ad mortem efficiatur seruus pene, requiritur qõ damnatus sit ad gladium: non autem ad aliud ferrũ: & ideo si est damnatus ad securim, seu ad aliud genus ferri: non efficeretur seruus pene fm Ang. & communiter post eum legentes, qui idem dicit si dãnatus sit ad perpetuum carcerem, que pena reprobata est de iure ciuili: vt. l. seruus. C. de pe. & l. aut damnum. in glo. allegata. Sed aduerte: quia contra glos. est casus recte intuenti in. l. eius qui. ℌ. de testamen. vbi etiam seruus pene efficitur, si dãnatus sit ad ferrum: & ita loquitur ibi litera. Nec ob. l. aut damnum. in gl. allegata: quia prout dicit hic Cumanus: licet finaliter teneat. Glo. illa. l. nihil habet facere: dicit enim quod si iudex pronunciauerit quem damnatum esse ad mortem gladio: non debet alias damnari ferro: cum forma sententie mutari non possit. ℑ. de re iudi. l. iudex postquam. cum simili. & d. l. aut damnum. habes tex. no. qõ iudex morienti non po
5 test dare electionem mortis. ¶ In eadem glo. † ibi, nõ sic in deportato. Referatur. glos. ad tex. secundum qõ refert hic Joan. de Imola male dicit: sentit enim quod institutio deportati sit nulla, quo ad sui cõmodum: secus autem quo ad fisci. Et ita etiam voluit glo. in. l. j. ℑ. de iure fis. & l. j. de heredi. instit. C. & male secundum cõmunem opinionem ibi no. quia ex institutione deportati non venit fiscus: sed veniunt coniuncti: & etiam alij succederent in pro nõ scripto, secundum formam. l. j ℌ. j. de cadu. tol. Et hoc est quod sentit gl. insti. de leg. ℌ. legari. & facit tex. l. Gallus. ℌ. & quid si tantum. ℑ. de libe. & postbu. ¶ In eadem glos. in fi. quicquid dicat glo. dicas secundum communem opinio. no. in authen. sed hodie. C. de dona. inter virum. & in. l. qui in vltimo. ℑ. de penis. per Bart. quod si damnatus superuiuit seruus pene efficitur: secus si non superuiuat: quia tũc ha
6 bet locum opi. glo. ¶ In glo. super ver. † pro non scripto. ibi, siue contra. Dicas clarius secundum Bal. & alios post eum, quod aut damnatus primo institutus est, et postea damnatus: & tunc loquitur glos. Aut primo damnatur, et postea instituitur: et tunc aut damnatur post tempus iuris deliberandi secundum formam. l. cum antiquioribus. C. de iure delib. & hereditas est, vt caduca: aut intra tempus iuris deliberandi: & tunc succedit fiscus in tali iure secundum Cyn. in additionibus, quem communiter sequũtur docto. preter dominum Rapha. qui duabus colorationis rationibus recitat contrarium, videlicet quod imo in iure deliberandi fiscus non succedat. Primo quia dispositio. d. l. cum antiquioribus. est de iure speciali. et ideo restringenda est tantum ad verum heredem: non autem ad fictum prout est fiscus. Sed ad hanc respondet: quia imo fiscus est verus heres, in his, in quibus extraneus heres testatori succedit: vt. l. j. C. de bon. liber. in glo. facit. l. inter eos. ℌ. fi. ℑ. de fideiuſ. C. ad leg. Jul. de vi. l. si tutoris. sed cum d. l. antiquioribus. loquatur de herede extraneo: igitur dicit etiam secundo Rapha. quod fiscus succedit in quesitis, non autem in querendis: vt. l. nam ad ea. ℑ. de condi. et demon. in glo. l. quoties. ℌ. fi. & qõ ibi no. ℑ. de nouatio. Sed cum hoc ius non sit quesitum: quia nõ est in bonis nostris vt. l. precia rerum. ℑ. ad legem Falci. ergo huic respõdeas,
7 † quod dictum ius non est in bonis nostris, quo ad hoc vt per id reddamur locupletiores: quo autem ad alia in bonis nostris esse censetur. Sicut in simili dicimus in actione iniuriarum, que in bonis nostris non est: vt in. l. iniuriarum. la secunda. ℑ. de iniurijs. et tamen vt ibi dicit glo.
8 est, quo ad hoc vt possit cedi. ¶ In ea. glos. in fi. † Nota tamen alium casum in quo deportatus seu ad metallũ damnatus institui potest: vt puta in testamẽto militis: vt dicit textus. C. de testamen. mili. ℌ. neq; in princi. ¶ Ultimo fa
9 cit hec litera huius † legis, cum glos. fm Bald. Ange. et Joan. de Imol. quod institutio fratris de ordine minorum habeatur pro non scripta: vt est hic in damnato ad metallum seu deportato. Sed aduerte: quia in hoc dubitant Cano. extra de probatio. c. in presentia. Idem tamen Bald. in. l. si deportati seruo. ℑ. de legatis. ij. dicit quod sibi videtur contrarium: imo quod in hoc succedat Romana ecclesia, cuius ordinis talia esse censentur. argumento in l. proinde. ℌ. si seruus communis. ℑ. de stipula. seruo. & sic Papa reputetur in eis, sicut dominus in seruis: argumẽ. ℑ. de opti. leg. l. si Pamphilo. finaliter tamen concludit, qõ hic dicit notabiliter allegando Joan. And. in. c. fi. de pactis. lib. vi. in nouella, dicentem quod tali iuri, videlicet quod ecclesia Romana succedat in relictis dicto ordini, renunciauit Papa per extrauagantem. et ita esset de iure. & videtur concludere Bart. in tractatu minoricarum. Ad qõ facit quod no. in. l. j. ℌ. pennl. ℑ. de contrahẽdo. per eundem: & vide qõ no. in authen. ingressi. C. de sacrosan. eccle.

Summarium.

1 ¶ Pater filio litiganti consentire potest per epistolã.
2 Patris consensus in habilitando personam filij in iudicio, interuenire debet post litem contestatam.
3 Jussus, mandatum, vel authoritas in actu requisita, quãdo interuenire debeant. & nu. 14. vbi de authoritate.
Mandatum quando retrotrahatur?
4 Differentia inter iussum & mandatum.
5 Preceptum in actu requisitum, quando interuenire debeat?
Differentia inter preceptum & mandatum. Et quid de licentia? numero. 6.
Verbum, licentia, importat liberam voluntatem, non arbitrium boni viri.
7 Consilium, si requiritur in actu, quod debeat precedere. Quid de presentia.
8 Conscientia in actu, si requiritur quando interueniat, et quid importat ista dictio conscientia.
9 Consensus in actu requisitus, quando interueniat?
10 Qualiter cognoscatur, an consensus prestari debet, vt cõsensus, an vt authoritas?
11 Decretum iudicis, si interuenire debeat, quanto interponatur, an in princi. vel quando?
Decretum debet interponi in scriptis, & que sententia sit, an interlocutoria, an diffinitiua?
12 Decretum quando interponitur, debet esse certum et super certo interponitur.
13 Liberatio generalis facta per minorem tutori vel debitori, quando valeat?
15 Authoritatem interponens, si dicat consentio, vel agnosco: an sufficiat, & per que verba interponatur.
16 Authoritas potestatis, si in cõstitutione syndici requiritur ex forma statuti, quando interponi debeat?
17 Solẽnitas extrinseca requisita in actu, presumitur interueniſſe, si non opponitur.

Jussum eius. ¶ Jussus patris et domini debet precedere: authoritas autem tutoris sequi, que interponi potest per nũcium, vel epistolam. hoc dicit. ¶ Nota quod dictum est in summario: et que sit ratio, quare iussus debet precedere: authoritas autem sequi: dic vt hic per Bart. ¶ Item no. quod talis iussus seu authoritas prestari possunt per nuncium,
1 vel epistolam: & sic facit † quod pater potest prestare consensum filio, quo ad habilitandã personam in iudicio per epistolam. Ad quod. ℑ. de decurio. l. honores. in fi. vide qõ no. in. l. fi. ℌ. necessitatem. C. de bon. que libe. ¶ In glo. & glo. iij. ibi, item hodie in aduentitia. de hoc dic vt dictum est plene in. d. l. qui in aliena. et plenius in. l. is qui heres. ℌ. nemo filius. ℑ. eo. ¶ In glos. super ver. negotio, ibi no. ar
2 gumen. No. glo. † quod consensus patris pro habilitanda persona filij ad iudiciũ, debet interuenire cepto iudicio: hoc est post lit. contest. vt in. l. si cum dotem. ℌ. eo autem tẽpore. ff. sola. matri. nec sufficit si interueniat post sententiã: & ratio est: quia persona habilitata non fuit: vt supra dixi: quod est cõtra naturam iudicij, quod recte initiari debet: vt. l. in diuersis. cum fi. C. qui tuto. da. posse. & de hoc dic vt in l. ij. ℌ. necessitatem. C. de bon. que libe. ¶ In ea. glo. ibi, no. quod Pyleus. falsum est quod dicit: qz si hoc esset verum nulla esset differentia inter iussum et authoritatem, quam ponit hic litera. ¶ In glos. super ver. precedere. ibi. l. vnica: & illius tex. est ratio: qz in castrensibus vel quasi filiusfa. reputat quasi paterfa. vt in. l. ij. ℌ. ad Dace. & vide alios casus speciales,

sus speciales,quos posui in.l.more.ꝛ in.l.seq.ff.eo. ¶ Postremo † no.ꝛ aduerte:quia aliquando lex dicit interponi debere[a] iussum:ꝛ tunc dic,vt in hac litera.Aliquãdo mandatum:ꝛ tunc de natura mandati est precedere:nec sufficit ratihabitio:vt in.ff.si post creditam. quem glo.ꝛ Bart. hic allegant:hoc tamẽ singulariter limitãdum puto: cum enim dicitur,quod mãdatum retro non trahitur:vt in dicto.ff.verum est in actu,propter quem mandatum confertur in totum consummato:vt ibidem:vtputa:si mando tibi quod facias homicidium, quod iam factum erat:certe ex mandato non teneor:quia mandatum refertur ad fiendum,non iam factum.arg.l.cum stipulamur. et.l.si a colono.ff.de verbo.obliga.secus si actus esset initiatus, nõ autem in toto perfectus:quia tunc tale mandatum retrotrahitur:et ista est peregrina et singu.doct.quam dat Angelus.in.l.Julianus.ff.qui satisda.cogan.per tex.ibi coniuncta quadam glo. ¶ Et differentia est inter iussum † mãdatum:quia de stricta significatione iussus proprie in eum confertur,qui nostre potestati subditus est:mãdatum autem in eum qui liber est.C.quod cum eo.l.si mandator. et quod not.in.l.ff.iussum.ff.quod iuſ.Aliquando lex dicit interponi † preceptum:et tunc de natura precepti est precedere:vt de se patet ad quod.C.de appellatio.l.precipimus.ꝛ que sit differentia inter preceptum ꝛ mandatum:vide bonas glos.in.c.cum aliquibus.de rescriptis.in.vj.et in l.sepe.de offi.presi. ¶ Aliquando dicit † interponi licentiam:et tunc etiam precedere debet:vt extra de regula.ca. licet.C.de sacrosanc.eccle.l.j.de episco.ꝛ cleri.authen.licentiam.ꝛ hoc ſm Bart.hic,ꝛ in.l.fin autem. de aqua pluuia. arcen.Et hoc est ex eo:maxime : quia istud verbum,licentia,importat liberam voluntatẽ:nõ autem arbitrium boni viri ſm Innocen.in.c.cum ad monasterium.de sta.monacho.licet Barto.ꝛ forte melius voluerit contrarium in l.alio.ff.de alimen.ꝛ ciba.leg.in repetitione sua.de qua ibi per eum. ¶ † Aliquando dicit interponi consilium:ꝛ tunc etiã precedere debet.Ad qõ extra de electi.c.cum in veteri.extra de arb.c.cũ olim. Idem ꝛ si presentiam:licet enim ratihabitio posset resuscitare voluntatẽ:vt in regula,rati. de regu.iur.in.vj.ꝛ.l.ratum,cum similibus,ff.de solutio.attamen non presentiam:ꝛ hoc est quod voluit Bal.in.l.j.C. qui admitti. ¶ Idem † est et si dicat interponi conscientiam[b],secundum aliquos: quod non est verum:quia cum lex dicit talem actum de talis conscienta fieri debere:ꝛ tũc aut de conscientia eius, qui habet auctoritatem ratione prin.officij:ꝛ hoc verbum ibi importat idem,quod authoritas:vt voluit do.Bald.in dicto.ff.necessitatem allegando Archidia.xviij.q.ij.c.quidam.sed alibi etiam melius in rubri.C.de instit.allegat pro hoc glos.not.in.l.j.C.de secundum tabu.Aut eius,qui nulla iurisdictione preditus est: ꝛ tunc hoc verbum,conscientia,non significat neq; authoritatem,neq; consensum:sed simplicem notificationem:et hoc dicit.Joan.And.in.c.cum in veteri. quoniam refert Bal.in rubrica prealligata. ¶ Aliquando dicit † interponi consensum:ꝛ tunc aduerte:quia ſm Barto.hic,ꝛ in.d.l. fin autem, sufficit cum post interuenire: vt.l.fi.C.ad Aldecedo.cum similibus,vbi de hoc Bal.plene ponit.dicas tamen aliter ſm Innocen.extra de consue.c.consuetudinis. ꝛ ibi per do.Ant.quod aut actus,qui geritur pro eius forma requirit consensum,seu est nullus aliter:ꝛ tunc nisi consensus precedat nõ potest subsequi:ad hoc allegat.l.quid ergo.cum similibus.l.sequen.ff.de bis qui no.infa.Ad secundum allegat.c.auditis.extra de elect.ꝛ facit.c.qõ,sicut. eo.titu.Aut actus est aliquis,seu de eius forma nõ requirit consensum:tunc potest subsequi:extra de iure patro.c. cura.ꝛ.d.l.fi.ꝛ hoc facit ad questionẽ quam ponit do.Bal. in.l.j.C.qui admit.in vltima charta.si statutum dicit,quod contractus seu hereditatis aditio non possit fieri per minorem,nisi cum consensu duorum consanguineorum:an si dictus consensus non interuenerit a primi.possit ex post facto interuenire:ꝛ per.d.theoricam licet nõ alleg.Inno. decidit,qõ si in actu additionis seu contractus non interuiat:tales actus erũt nulli:nec poterit subsequi.Ad quod adde,qõ idem voluit in.l.si pater.C.de sponsa.in fi.dicẽs, qõ talis consensus ex forma statuti potest prestari in mortis articulo.per verba Lv.ibi,secus autem si statutum requireret presentiam:quia tunc in mortis articulo prestare non potest moriens eam quasi mortuus presens esse nõ dicatur:vt de condi.ꝛ demõ.l.mulcta non cõmittetur.ꝛ hoc intelligas procedere vbi consensus in vim simplicis cõsensus prestari debet:secus si in vim authoritatis:quia tũc de eo idem cẽsendum est,qõ de authoritate infra dicetur. Et ad primum facit quod no.Inno.extra de offi.deleg.c.prudentiam.Scias tamen,qõ vbi actus esset nullus mero fauore alicuius:tunc de equitate potest actus ille vt ex nunc consensu validari:ꝛ hoc probatur in.l.filio preterito.ff.de iniusto irr.fact.testa. ¶ Quomodo autem † cognoscatur quando consensus prestari debet:ꝛ quando in vim authoritatis:dicas ſm domi.Anto.eleganter in.d.c.consuetudines. quod aut talis consensus debet prestari per inferiorem ipsi superiori:ꝛ tunc quia absurdum est inferiorem superiori authorari.arg.ul.nam ꝛ magistratus.ff.de arbi. cum similibus.ꝛ hic intelligitur de simplici consensu.Aut superiori prestat inferior : ꝛ isto casu,aut in illo actu superior cum inferiore habet cõmunionem iuris:ꝛ tunc etiam si mentio fieret de authoritate,intelligetur de simplici cõsensu:vt dicit probari in.d.c.cura.Aut non habet communionem iuris:ꝛ tunc consensus prestabitur in vim authoritatis:vtputa in abbate cum capitulo seu in prelato alienante res ecclesie, quo casu requirit episcopi authoritas, secundum no.in authen.hoc ius porrectum.ꝛ in.c.hoc consultissimo.ꝛ per totum,de rebus eccle.nõ alie.ꝛ.xviij.q.iij. cap.in venditionibus. et dicit quod consensus qui spectat ad aliquem ratione publici officij,vim authoritatis habet: et vt authoritas interponi debet. Et dicit hec fuisse de mente Joan.And.in addi.Specul.in rubrica de his que fiunt a prela.quam distinctionem not.et secundum hanc intellige,quod dicit do.Bal.in.d.ff.necessitatem. vbi allegando Archi.xviij.q.ij.c.nullã dicit. ¶ † Aut lex dicit interponi debere decretum:ꝛ tunc de natura decreti semper est precedere:vt no.Innocen.in.c.j.de rebus.eccle.non alie.in.vj. ꝛ in.c.dudum.eo.titu.Et est etiam glos.expressa ꝛ ordinaria in.l.ait pretor.ff.permittitur,que incipit,Sed cur.ff.de minori.licet Bald.in.l.quecunq;.C.de bonis que liber.dixit,quod etiam decretum possit sequi quando suadet vtilitas eius,qui actum egit.ar.l.cum hi.ff.eam.et.ff.si pretor. ff.de transactio.ꝛ in.l.si fundus sterilis.ff.de rebus eorum. Aduerte tamen quod dixit do.Innocen.in.c.j.quod tale decretum:quia sententia est , in scriptis interponi debet: vt.l.ff.cum similibus.C.de senten.ex peri.reci.quia hoc videtur dubium: cum talis sentẽtia interlocutoria dicatur: vt.l.presenti,quod ibi no.per gloss.C.de bis qui ad eccle. confu.Sed potest saluari: quia aliquando dicitur diffinitiua,ꝛ aliquando tenet medium inter vtranq;:vt patet ex not.in.l.scimus.C.de admini.tut.et per glos.ꝛ per Barto. in.l.ij.ff.de appella.recip.et per Bald.in.l.iij.C.de episco. audien. ¶ Item † aduerte:quia tale decretum debet esse certum,ꝛ super certo interponi : non autem incertum, seu super incerto: qz hoc modo esset nullum:vt est textus secundum vnam lect.in.l.item eorum.ff.si decuriones. quod cuiusq; vniuer.no. ¶ Et ideo dicitur ex illa † glos.qõ non valet generalis liberatio, seu representatio per minorem facta tutori seu debitori suo,ex quacunq;causa,etiam si cũ pretoris decreto et tutoris authoritate hoc actũ sit: quod probat textus,in.l.iij.ff.contrarium.ff.de contra.iud.tut. Ad quod facit quod no.Barto.in.l.cum Aquiliana.ff.de transactio.No.tamen glo.que reputatur singu.in.d.ff.contrarium.quod licet decretum ꝛ curatoris authoritas non possint validare liberationem generalem: tamen hoc validabit iuramentum : de quo videtur similis glos.in.c.j.ff. item sacramenta.de pace iura.fir.cogita tamen si illa glos. est vera:quia si vera est resultat notabilis limitatio ad dicta per Bart.in.d.l.cum Aquiliana. ¶ Quando q;† l.dicit interponi authoritatem:et tunc dicas,vt dicitur instit. de autho.tuto.in.ff.tutor.et hic:quia incontinenti et antequam ad alios actus diuertatur sequi debet : non autem ex interuallo: vt.Lobligari.ff.tutor.ff.de autho.tuto.ꝛ hoc intellige secundum distinctionem.ff.dictam domini Anto. ¶ Pondera † tamen,quod dicit hic Ange.allegando Innocẽ.in dicto.c.consuetudines. quod talis authoritas debet interponi,vt verbũ sonat:videlicet, qõ de forma requiratur,qõ is qui authoritatem interponit : hoc verbo: authoritatem interpono:vtatur.vnde si tutor in cõtractu minoris authoritatẽ interponẽs,vteretur hoc verbo:consentio,nõ diceretur authoritas interposita.Dubito tamẽ

a ¶ Interponi debere. Adde tu de authorita te,qcz authoritas, an ꝛ qñ debeat interuenire.vide fin.Bal. in.l. si decretũ. C.de ser.reipu. manumiſ.ꝛ Jo. And. in addit. Spec. in tit. de cess.act.in.v.col. in addi.incipit, Rigorosum nimis:vbi dicit:añ cõtractũ in contractu,ꝛ post cõtractũ incõtinẽti: subdens ista esse paria. Allegat principaliter istũ tex.ꝛ dicit bene facere. c.ij.requiris. cũ cõcor.tertie gl. extra de appel.

b ¶ Conſciẽtia. Adde tu ꝛ vide Bal.in.l.nemo. C.de sent.ꝛ etiã vide ad ista Bal. in.d.l. observare.ff.post hec.in vj.colũ.ff.de of. procon.ꝛ in.c.ex parte.in.j.col.in vſ.ibi cõsilio de cõsti.ꝛ in.c.ij.de feu.fine cul.non amit.in princi.ꝛ in.c.que in eccle siarũ.in.ij. colũ. versi. no.consensum. de cõstitu. Bal.in.l.si cum ipse.ff.fi.C.decõ trahen.emptio. Aliud est cõsensus,aliud cõsciẽtia. vide text.et Bald.in ca.per inquisitionem. de elec.in.ij.col.

an hoc procedat: quia tex. in l. iij. cum glos. coniunctus. ff. de autho. tut. videtur probare contrarium: vbi dicit sufficere si tutor vtatur his verbis, agnosco, vel approbo: q; ibi videtur casus contra prefatos doct. in consulendo tamen
16 non recedas ab Inno. ¶ Et hoc facit † ad questionē quā ponit hic Cy. Ange. ⁊ Bal. an stante statuto, qō syndicus ab vniuersitate creari non possit absq; authoritate potestatis: illa authoritas ex interuallo interponi possit: in quo Cy. ⁊ Bal. dicunt, qō sic: quia talis authoritas potius dicitur confirmatio, que ex interuallo sequi potest: vt. l. si quos. ff. de decurio. lib. x. ⁊. l. ij. C. de iure fisci. eo. lib. Ange. tamen per istum tex. hic concludit contrarium. ¶ Aduerte: quia vt dicit Inno. in c. fi. extra de procurat. ⁊ in c. cum causam. de iura. calum. Bar. in l. actor. rem ratam haberi. Bal. ⁊ moder. in l. nulli. ff. qō cuiusq; vniuer. et communis conclusio est, qō in constitutione syndici nō requiratur superioris decretum seu authoritas: vnde cum in hoc superior non habet communionem iuris cum inferiore, sequeretur sm do. Anto. in. d. c. cum cōsuetudinis, in distinctione sua. qō ista talis authoritas in vim authoritatis: nō autem in vim confirmationis interponi deberet: ⁊ sic verum esset qō dicit do. Ang. Sed cum statuti teno: in hoc repugnet, forte est verior sententia Cy. ⁊ Bal. eo tamē casu, quo tam pro facto potestatis: quā pro facto vniuersitatis syndicus constitueretur: secus tamen vbi pro facto vniuersitatis tantum: q; tunc cōmunionem iuris nō haberet. Ad qō facit extra de rescrip. c. edoceri. ⁊ qō no. Ange. in. d. l. acto: ⁊ ita potes ad concordiam predictorum opi. reducere. Et ex his habes declaratum, quod dicitur de materia
17 istius. ff. ⁊. c. dudum. ff. alle. ⁊. d. l. finautem. ¶ Ultimo † no. hic intellectum, quem dat hic. Bar. ad. l. filio. C. de iure delibe. Et adde ad hoc, qō ibi dicit Dy. qō vbicunq; pro solennitate requiritur consensum, aut authoritatem interuenisse: talis solennitas, quia extrinseca, non presumitur: vt. l. sciendum. de verborum obliga. ⁊. l. quecunq; ff. si a pupillo. ff. de publi. Quod singulariter limita esse verū: quando solennitatem talem non interuenisse opponitur: secus si de ea questio non haberetur: vtputa: quia non opponeretur eam non interuenisse: quia tali casu solēnitas extrinseca presumitur interuenisse: ⁊ hoc est, qō voluit no. Compostellanus, ⁊ ibi refert do. Anto. de But. et etiam Joan. de Imola in. c. dilectus. extra de consuetu. quod no. quia est dictum paucis notum.

Summarium.

1 ☞ Consensus generalis patris prestitus filio, pro quocunq; iudicio, per ipsum filium ineundo: an valeat? remissiue.
2 Mandatum speciale ratione persone et cause, an requiratur ad petendam restitutione m in integrum?
3 Mandatum ad iurandum de calumnia, qō sufficit, quod sit speciale absq; expressione persone ⁊ cause.
4 Mandatum ad petendam absolutionem ab excommunicatione quale esse debeat?
5 Solicitus de hereditate viuentis, quis esse non debet.
6 Rumor, quando faciat de illicito licitum?
Collatio beneficij facta per papam alicui, existente rumore rectorem mortuum: si postea reuertatur, an valeat?
7 Casus in quibus speciale mandatū requiritur. remissiue.

Sed vtrum. ¶ Iussus debet specialiter interuenire respectu certe hereditatis: nec vitiatur si per iubentem, de causa acquisitionis dubitetur. hoc dicit. ¶ Nota ad esse iussus requiri speciale mandatum respectu certe hereditatis, qō inducitur hic per Bar. ad duas questiones. Prima, † an sufficiat generalis cōsensus patris filio prestitus pro quocūq; iudicio per ipsum filiū ineundo: de quo in. d. ff. necessitatē. ⁊ in. ff. superiori pluries allegato: ⁊ est glos. qō sic, in. l. si longius. ff. de iudi. ad qō facit qō no. Specu. in titu. de actore. ff. i. nec obstat iste tex. quia speciale est in iussu: ergo in con-
2 trarium est in consensu. ¶ Secundo facit, an † ad petendam restitutionem in integrum requiratur speciale mandatum respectu persone ⁊ cause: vel sufficiat speciale tantum: in quo breuiter reiecta opi. Raph. Cuma. als Huil. de Cu. in. l. sed ⁊. ff. si quis cau. ff. quesitum. debes dicere qō sufficit speciale tantum: nec requiritur, quod exprimatur persona et causa contra quam in integrum restitutio postulari debet: vt no. Bar. ⁊ ibi vide eleganter per eum, qō dicatur speciale mādatum in. l. si filius. ff. de dona. ⁊ Bal. in
3 l. j. C. etiam per procu. causam in integ. ¶ Facit tertio † vltra eum, an ad prestandum seu accipiendum iuramētum de calumnia requiratur speciale mādatum respectu persone ⁊ cause: an vero simpliciter. In quo Joan. And. in. c. viti. extra de iura. calum. in nouella in. vj. dicit requiri speciale respectu persone ⁊ cause: de consuetudine tamen sufficit, qō simpliciter dicatur constituo te procuratorem ad prestandum seu recipiendum iuramentum de calumnia absq; eo, qō causa seu persona exprimatur: vt colligit per Bar. in. l. qui bona. ff. si alieno. ff. de dam. infec. ⁊ per Bal. in l. cum ⁊ iudices. in. ff. sed quia. cum. ff. sequen. C. de iura. ca-
4 lum. ¶ Facit ⁊ quarto † hec litera sm Cy. ⁊ Bal. an ad petendum absolutionem ab excōmunicatione sufficiat procuratorem constituere hoc modo: videlicet constituo te ad petendam absolutionem, si qua mihi excōmunicatio illata fuerit. Iste tex. videtur innuere, qō non. Bal. tamen hic ⁊ in authē. interdicimus. C. de episco. ⁊ cle. allegando pro casu. c. venerabilem. extra de electio. dixit sufficere, qō constituatur specialis procurator. Sed aduerte: quia Innoc. ca. cum desideres. extra de sentē. excom. tenuit etiam specialem procur. pro hoc actu non posse cōstitui absq; iusta causa: ex quo requiritur ipsius excommunicati presentia. Ad hoc accedit. C. de procura. l. fi. ⁊ ita debes intelligere dictum ca. venerabilē. ⁊ id qō dicit Bal. ⁊ Ang. post eum.
5 ¶ No. † quem de viuētis hereditate nō debere esse solicitum. concordantie sunt in gl. ⁊ si solicitus est, indignus hereditate priuatur. Ad qō. ff. de dona. l. quidam in iure. ⁊. C. de pact. l. fi. hoc tamen fallit quādo rumor veritati contradicit, videlicet qd dicatur cum fuisse mortuum. ¶ Et sic ex
6 † hoc no. qō rumor licitum facit id, qō alias reputatur illicitum. de quo dic vt. ff. eo. dicetur. l. cum quidam. ff. qō dicitur. ⁊ vide qō dictum est in. l. si is. ff. c. Et inducitur iste ver. plane. per Bal. hic, si propter cōmunem rumorem dicentium quem esse mortuū, Papa cōmisit vt prebenda illius mortui alicui daretur: ⁊ postea apparuit illum de quo rumor erat fuisse mortuum, esse viuum: an valeat talis collatio: ⁊ si nō valet, an taneat in tempus mortis. ipse tex. facit quod sic. In contrarium est veritas secundum cum: quia in rescriptis attenditur tempus date: vt dicitur notabiliter in toto titu. de concess. preben. Sed melius facit. c. cam
7 te. extra de rescrip. qō allegant hic moderni. ¶ In gl. ⁊ su per verbo, specialiter. no. glos. que enumerat plures casus in quibus requiritur speciale mandatum: vide etiā aliam in. d. l. Pompo. in glos. allegata. ⁊ per glos. in. c. qui ad agē dum. in. vj. de procur. ⁊ in Specu. in titu. de procurat. in. ff. ratione igitur. versi. item opponunt, qō generaliter.

Summarium.

1 ☞ Verba inepta non vitiāt actum, quando de intentione constat.
Instrumentum mandati si dicat constituo te afinū meum ad agendum, non vitiatur.
2 Aditio hereditatis an inducatur per distractionem rei hereditarie?
3 Mandati fines non dicitur egredi ille, qui formam superficialem non seruat: dummodo tamen in effectu seruetur.
4 Ratihabitio vnius actus, quod inducat mandatum ad aliud, quod est paris nature.
5 Heres qui effectus est de iure pretorio, quod potest etiam effici de iure ciuili. ⁊ vide. nn. 9.
6 Dominus si famulo existenti in via dixerit, non recedas. q sentiam nouum: ⁊ famulus interfecerit iniuriantem: an ex hoc videatur dominus mandasse.
7 Debitor, an videatur interpellatus ⁊ in mora cōstitutus, per hec verba: rego pecunia quam debes.
8 Dies, quando non interpellet pro homine, ⁊ in mora non constituat?

Sed quid si man. ¶ Iussus precessis-
se intelligitur quā-
doq;

docunq; & per quecunq; verba de patris voluntate constat. b. d. ¶ No. quod verba grossa & inepta † vulgarium:
1 verba actum de quo agitur, non vitiant: dummodo de intentione constet. ad quod. C. de testamē. l. quoniam indignum. cum simi. quod facit ad dictum Innocen. in. c. petitio. extra de procura. quod refert Bal. in. l. id quod pauperibus. C. de episco. & cleri. An vitietur procuratoris institutio, si in instrumēto dicatur, constituo te asinum meū ad agendum: & dicendum est, q̄ nō: ex quo apparet de cō stituentis intentione voluisse cum constituere procurat. quod no. vide Bal. in. c. bone. il. i. in. iij. col. de elect. ¶ Itē no. & secundo istum tex. fm Bal. hic, ad id qō dicit Spec. in titu. de instru. edit. §. compendiose. dum ponit quid significent ista verba, constituo talem collectorem, & custo-
2 dem bonorum meorum. ¶ No. tertio, q̄ ex isto tex. videtur probari contra id quod dicit Angel. in. l. pro herede. in princip. ff. eodem. videlicet, quod per distractionem rei hereditarie, inducitur hereditatis aditio: cuius contrarium ipse ibidem tenuit: licet postea sententiam suam mutauerit in. §. Papinianus. eiusdem. l. de quo dic, vt dicet eodem l. gerit. ¶ Not. † quod non dicitur fieri disgressio
3 mādati, si eius superficialis forma disgrediatur: dummodo in effectu seruetur. ad quod. ff. manda. l. fin. §. fi. & quod ibi no. ad. l. diligenter. eodem tit. ¶ No. quod non dicitur fieri disgressio mandati, si eius forma disgrediatur, dum-
4 modo saluetur in effectu. ¶ No. † quod ex ratihabitione ad vnum actum, inducitur mandatum ad aliud, quod est paris nature. ¶ Ultimo no. † quod qui est effectus heres
5 ex iure pretorio, potest etiam heres effici ex iure ciuili. de quo dic vt dicetur in glo. ¶ Et inducitur iste versi. pater
6 † filio. per legentes: & primo per Barto. ad duas questiones. primo si famulo recipienti iniuriam, dixit dominus: nunq; reuertaris ad domū, nisi sentiam nouum: an per hec verba videatur dominus mandasse adeo, quod si famulus interfecit iniuriantem, teneatur dominus? & dicit q̄ sic. Et dicit hoc fuisse indicatum in ciuitate Florētie, et hoc communiter tenent omnes. Tu pondera hec verba p̄que subtiliter dicit do. Raph. debere cōsyderari offensam illatam famulo. Si enim fuisset verberatus vna alapa tantum: tunc non teneretur dominus de occiso, tanq; ei dominus hoc mandasset per hec verba: secus si fuisset famulus vulneratus: quia tunc presumitur dominus ea ratione: quia debuit cogitare illud euenire potuisse. iuxta tex. in. l. si quis domum. §. huic subiungi. ff. loca. & text. in. c. fina. de homicid. lib. vi. quia tunc presumitur mortem mandasse ex qualitate precedentis offense. Que verba, li-
a cet nihil[a] alleget, videntur vera: arg. eius, quod dicimus in si. defensam simílem offense esse debere: vt not. C. vnde vi. l. i. per glos. de senten. ex commu. in. c. si vero. in glo. ff. ad legem Aquil. l. scientiam. §. qui cum aliter. & per Barto. ff. de fica. l. furem. cum simi. Quamobrem cum dubia videantur verba mandati, interpretamur vt dominus vindictā simílem priori offense mandasse videatur. argu. l. interpretatione. ff. de pe. ¶ Inducitur & secundo per eundem: an
7 per hec verba, † ego pecunia, quam debes: videatur debitor interpellatus, & in mora constitutus: de quo vide vt hic per eum: & per eundem in. l. hoc modo. ff. l. eo modo. de lega. i. & per Cy. in. l. minorum. quem ipse allegat. Et conclusio est, q̄ sic: Ex quo sequitur multomagis, quod per hec verba, quis constitutus esset in mora in singu. casu secundum Fulgo. in. l. i. §. licet autem. ff. de peri. & commod.
8 rei vend. vbi habes, quod † licet regulariter dies interpellet pro homine, & in mora constituat: attamen hoc fallit: nisi quis velit emptorem constituere in mora pro effusione vini: quia tunc non sufficit lapsus diei constituti ad vinum exportandum: sed etiam & verbalis vēditoris interpellatio requireretur: vt vinum effundere posset. qui si in communi casu constituitur per talia verba, multomagis in hoc speciali, fm prefatos doc. in loco prealle. ¶ In gl.
9 super verbo, bonorum † possessionem efficiatur heres de iure ciuili. glo. hoc non bene declarat: sed melius ponit in dicta. l. puberem. & in dicta. l. sed cum patrono. §. bonorū. ff. de bonorum possess. dicitur quod efficitur heres seu bonorum possessor: de iure pretorio. Bartol. autem in dicta. l. puberem. quem sequitur hic do. Bal. dicit quod per petitionem bonorum possessionis efficitur quis bonorū possessor, de iure pretorio: & heres de iure ciuili: licet in dicto. §. bonorum. tenuit glos. Bald. autem in dicta. l. puberem. tenuit contra Bartol. dicens impossibile est esse verum, quod Barto. dicit cum per bonorum possess. adipiscamur iura vtilia: vt in. §. quos autem. de bono. possessio. per additionem autem iura directa: hec autē duo in persona eiusdem & in eodem non possunt concurrere. ff. ad Treb. l. si heres institutus. Item fundat se secunda ratione: quia si effectus est heres: & sic dominus per bonorum possess. & sic ex vna causa, nō potest effici dominus ex alia, videlicet per additionem: vt insti. de act. §. sic itaq;. cum si. & in. l. itaq;. §. qui fideicommissariam. ff. de hered. institu. & do. Rapha. Fulgo. in dicta. l. puberem. sequutus est opi. Bart. Sed videre meo non bene respondet ad rationes Bald. dicit nanq; non obstare, quod dicit Bal. per. l. si heres institutus. q; imo quis ex diuersis iuribus potest habere vtiles & directas: vt. l. Stichum. §. si aliquando. ff. de solutio. Ad secundam rationem non respondet. Tu autē melius dicas fm Barto. alibi eleganter, quod licet pretor non possit quem facere directo esse heredem: tamē penes aliū nec re, nec spe sunt directa iura hereditaria: tūc per petitionem bonorum possess. heres qui directo efficitur, & in eum pretor directas actiones & iura transfert. argu. ff. de damno infec. l. pretore. & hoc est quod voluit Bartol. in l. i. in prin. ff. de bono. possess. reprobata ibi sententia glos. in. l. ij. eodem titu. vnde cessat, quod dicit do. Bald. per. d. l. si heres. quia imo per petitionem bonorum possessionis quis heres efficitur directo. ad quod facit quod ipse idē dicit. C. de pactis. l. si debitori. per. l. statuliber a ceteris. §. Quintus. ff. de sta. lib. vbi & pretor vinus quem directo heredem facit: non obstante quod ipse dicit per. §. sic itaq;. & §. qui fideicommissariam. quia imo ex pluribus causis in idem tempus concurrētibus potest quis dominus effici: vt est cōmunis conclusio gl. & doc. in. l. iij. §. ex pluribus. ff. de acquiren. possess. vnde cum iste due cause, videlicet, iure ciuili & pretorio in idem tempus concurrant: vt patet quia eoipso quod bonorum possessionem petit, non hereditatem adiuit. ergo &c. Quapropter teneas sententiam Barto. Nec obstat iste tex. hic, qui dicit bonorum possess. iterum adiit: quia debet intelligi facto aut apprehensione: & hec omnia intelligas de bonorū possess. iuris: secus in bo. possess. facti: vt ventris nomine, & Carboniani edicti: quia petitio istarum non facit additionem: vt no. Bart. in. l. ij. §. idem liberis. ff. ad Tertul.

Summarium.

1 ¶ Factum coram, idem est, q̄ in presentia.
2 Fines mandati licite transgrediuntur, quando conditio mandantis fit melior.
3 Mandans magis periculosum videtur mandare, quod est minus, non econtra.
4 Statutum, quod in quacunq; causa detur consilium sapientis si petitum fuerit: quod non habet locum in casu claro: nec in interlocutoria: nec post citationem peremptoriam.
5 Statutum, quod minor possit contrahere cum consensu consanguineorum tantum: si aliter contrahit: an contractus sit nullus & ex eo oriatur naturalis obligatio?
6 Solennitas extrinseca ex diuturnitate temporis presumitur.
7 Statutum requirens certam formam in contractu minorum, an ea non seruata, contractus sit nullus.

Quid si mandauit. ¶ Potestes adeūdi potest conferri per patrem in arbitriū filij, & etiam tertij. ¶ Itē & potest pater filij additionem limitare respectu quote et cause, quam transgredi non licet: si per hoc patris conditio deterior, non autem melior fiat. ¶ No. tex. ibi, † coram:
1 hoc est presente: vt. ff. de verborum signifi. l. coram. §. de arbitris. l. diem proferre. §. coram. ¶ Secundo not. † quod
2 licet transgredi mandatum, si per hoc fiat melior conditio mandantis: non autem deterior. Ad quod. ff. manda. l. diligenter. et quod not. C. de nego. gestis. l. fina. in glos.
3 ¶ † No. fm Bald. hic in versicu. aliter atq;. quod qui mandat magis periculosum, videtur mādare id quod est mi-

a ¶ Nihil alleg. Adde quod facit glo. xiiij. q. j. quod debere. in verb. tallionis. que dicit tantā penam petendā esse a delinquente, quanta iniuria precessit, facietiā tex. quem dicta gl. ibi alleg. xxiij. q. iij. sex differētie: vbi text. dicit dentem pro dente, oculum pro oculo.

nus: non autem econtra. Quod facit secundum eum si mã dauit tibi ꝙ occideres Titium: tu autẽ vulnerasti obligor ex mandato. Pro quo est tex. licet ipse nõ alleget in. l. nec in ea. als, sed in ea. ff. de adul. Secus si mandauit tibi vt verberares cum manu vacua: tu autẽ vulnerasti manu arma ta, & eum occidisti: ꝙ de mandato non teneor: ar. huius litere: qõ bene no. ꝙ dixit manu vacua: si enim tradere tibi vt alium gladio vulnerares: non tamen eum occideres: si occidis de occiso tenetur mandans: licet mãdatarius formam mandati non seruauerit: vt est casus no. in. c. fi. extra de homic. lib. vi. ¶ In gl. super ver. † Titio infert Bal. ex hac glo. quam no. ꝙ si ex forma statuti est, quod sententia feratur consilio sapientis habito, si absq; eius consilio lata est sententia, est ipso iure nulla: & ita disputauit Oldr. licet ipse non alleget: de cuius disputatione facit mentionem Bar. in. l. ait prætor. §. erit q; differentia. in fi. ff. vi bon. rap. ¶ Hoc tamẽ dictũ tu dupliciter limita. Primo nisi lis decideretur per casum. l. quo tali casu non requiritur sapientum consilium, quantuncunq; statutum hoc dicat: ex quo in se res clara est: vt no. Bar. in. l. ille aut ille. §. j. de leg. iij. Bal. in. l. ancille. C. de fur. & etiam in. l. i. C. de rel. vbi etiam videas Bar. & Bal. in. l. ij. C. de legi. ¶ Item & secũdo limita hoc habere locum in diffinitiua: secus in interlocutoria: vt voluit Bal. in. l. j. C. ne li. in vna ea. que cauter. prouo. & in. l. j. §. quod in sententijs. ff. quando appel. sit. ¶ Et hoc intelligas vbi consilium requireretur ex forma statuti: secus enim esset vbi iudex de per se consiliũ requireret. de quo vide Bar. in. l. j. §. quesitum. & in. l. ex cõsensu. & in. l. ad principẽ. ff. de appel. & per Bal. in. l. minime. §. ex illo. C. de app. ¶ Item & secũdo infert † Bal. ꝙ si ex forma statuti minor possit contrahere cum consensu consanguineorum tantum: ꝙ non habito dicto consensu contractus est ipso iure nullus. Adde tu, ꝙ dubitatur, an ex eo oriatur naturalis obligatio: de quo per Bar. in. l. cum lege. ff. de fideiusso. & in. l. si non sortem. in prin. ff. de condict. indeb. per Bal. in. l. si inutiliter. in lec. antiqua. quam fecit Papie. C. de fideic. ¶ Hoc tamen dictũ multipliciter limita. Primo nisi talis pupillus contraheret cum patre: q; cum eo casu cesset ratio statuti: cum pater eũ decipere non presumatur: vt. l. fi. cũ si. C. de cura. fur. in prin. Consuluit hoc casu Bal. non requiri cõsensum consanguineorũ: & hoc ipse ponit in. l. pactũ, quod dotali. in vlt. q. C. de colla. ¶ Secũdo hoc habere locum in contractibus: secus in quasi contractibus, in quibus talis solennitas statuti non requiritur: vt voluit idem Bal. ff. de contra. iudic. tut. l. j. Quod facit ad ea, que dixi. ff. eod. l. multum. §. j. ¶ Tertio limita hoc procedere, quando contractus pupilli esset ad sui dãnum, secus si ad suum lucrum & commodum: vt dixi allegando Bal. in. d. l. j. ¶ Quarto quando ipse pupillus consanguineos habet: secus si non habet: q; tunc procedat cõtractus absq; eis, fm Bal. in. l. turpia. in fi. de lega. j. & in. l. transactione finita. C. de transac. facit qõ no. Bar. in. l. Stibus qui meus erit. de leg. j. in. l. si cum dotem. §. eo autem tempore. & in. §. sin autem. ff. sol. mat. & Ang. in. l. j. in fi. ff. qõcu. vniuer. no. ¶ Quinto limita, nisi habeat inhabiles: q; absq; eis contractus procedit fm Bal. in. l. j. C. qui admit. Tutius tamen est his duobus casibus interponi iudicis decretũ. ar. l. vidua. & l. si furiosi. C. de nup. & quod ibi per Bar. ¶ Sexto limita, nisi isti consanguinei reperiant furiosi: cum eo casu consensum non habeant: vt. l. qui seruũ. j. eo. fm Bal. in. l. cum heres. j. eo. & hoc no. ¶ Ulterius et septimo limita fing. ff. dictum statutũ: nisi minor contraheret cum republica: quo casu non requiritur ille consensus consanguineorum: vt voluit fingu. Lud. & vide in. l. si quis in graui. §. vtrum. ad Silla. ¶ Octauo limita etiam predictum statutum non habere locum, quando pupillus cõstituitur procura. ad negotia: q; tunc poterit contrahere sine consensu eorũ, tanq; procur. vt voluit Lud. in. l. quis. de acquirẽ. pos. ¶ Nono limita, † niũ fuisset diu, quod instrumentum fuisset celebratum: quia licet alias solẽnitas extrinseca non presumatur: nisi probetur. Isto tamẽ casu presumitur quantuncunq; non probetur: vnde si non intercucrit solennitas presumitur. text. est & ibi no. Lud. in. l. qui in aliena. §. j. post prin. ff. de acqui. her. ¶ Decimo, nisi pupillus contraheret cum loco pio, fm Bal. in. l. generali. C. de sac. san. eccle. per illum tex. ¶ Ultimo dum † dicit Bal. ff. quod statuto requirente certam formam in cõtractu pupillorum, ea omissa contractus est ipso iure nullus. Limita, ꝙ statutum tale procedit, quando ipsa forma seu solennitas requiritur in ipso actu, seu ante actum: q; tunc si non interuenit, est ipso iure nullus: secus si intercuerit re debeat post actum: vt puta dicat statutum, quod quilibet contractus per pupillum initus presentari debeat cõsanguineis suis: quia tunc hoc non presentato, si nõ opponat de non obseruantia solennitatis: nõ erit ipso iure nullus. Hanc elegantem posuit doctrinam Bal. in. l. vniuersa. C. de preci. Imper. offer. & in rub. C. de rescin. vendi.

a Item & secũdo. vide etiam elegãs dictũ. d. Ant. in. c. cũ in veteri. de elect. vbi dixit dispositionẽ dicti statuti non habere locũ, postq; emanasset citatio ad audiendam sententiã, presumit enim tũc calumniose peti.

Summarium.

1 Reuocatio voluntatis & mandati, an & quãdo fit notificanda ei, qui iussus erat actum gerere?
2 Mandatum morte finitur, preceptum non.

Sed si mandauit. ¶ Jubens filium adire ex institutione, si adit ex substitutiõe pupillari, nõ valet: secus si iusserit vt ex testamento adeat & iussus nuda penitentia inhẽtis reuocat, ac eiusdem status mutatione. b. d. vsq; in fin. ¶ No. iussum indefinitum seu mandatum plus operari, q; simpleꝝ. ¶ Itẽ no. iussum teneri nuda penitentia inhẽtis. de quo dicit hic in glo. Et facit iste text. in fin. ad. q. de mona. de qua digi tibi. ff. in prin. huius legis. ¶ In gl. ibi, l. vi. §. quãq;. imo ibi casus est in contrariũ. & ita tenet: hoc communiter tenetur. Contrarium autẽ soluas † fm Dy, q; ideo hic non requiritur notificatio penitentie seu renocationis: q; nihil mandatarius seu filius in sui preiudiciũ agere poterit. Et no. istos duos casus. l. iij. & l. si penituit. quos hic glo. allegat: in quibus habes casus speciales, in quibus sufficit procuratorem reuocatum esse absq; eo, q; reuocatio ad sui notitiam deueniat. Et adde tertium in c. fi. de procu. lib. vi. Quartum in glo. in. l. j. in fi. de cõtrah. empt. Que loquitur in nuncio. Et de materia vide extra de procur. c. mandatum. quod no. glo. ord. in cle. j. de renũ. & in. l. vnica. C. de satisf. & in. l. si procuratorem absentis. ff. de procu. per Ly. & Bal. in. l. ij. C. mãd. & in. l. ij. §. sed & si quis, de dona. per Bar. ¶ Et † no. differentiã in. §. sed & si quis, inter mandatum & preceptum: q; licet mãdatum finiatur morte: attamen preceptum nunq; vt dicit glo. no. xviij. q. j. c. quod percipitur. que fm Bal. est singu. sed tu adde similem in. c. dudum. xviij. q. ij.

Si ego. ¶ Qui vult hereditatis portionem per alium sibi delatam acquirere: videtur etiam velle suam. b. d. ¶ In glo. ibi, dum dicit: sed certe possum habere voluntatem. Clarum est de iure, q; seruus domino, vel filius patri, tenetur obedire. ff. ad leg. Alqui. l. liber homo. C. de iure delib. l. cum aliquis. sed de facto possunt repugnare, maxime seruus, qui potest permittere se exconiari, anteq; hereditatem iussu domini adeat: vt. C. de here. insti. l. cum proponas. & ita intelligitur, qõ no. glo. in. l. si quis mihi bona. §. iussum. & in. l. qui in aliena. §. interdum. ff. eo.

Neminem pro. ¶ Alini hereditas non est: nemo in ea potest se pro herede gerere. boc. d. ¶ Not. hereditatẽ viuentis non dici. Concordantie sunt in glo. ¶ Item no. differentiam inter hoc. videlicet, pro herede gerere: & hereditatem adire. Pro herede enim gerit quis animo: adire autem est in facto. & ita colligitur ex tex. coniuncta glo. ff. in. l. si quis mihi bona. §. sed si quis mandauit. ff. eo. & de materia huius legis dicemus in. l. qui superstitis. j. eodem.

Summarium.

1 Instrumenta edenda sunt illi, cuius interest.
2 Instrumenta hereditaria penes digniorem deponenda sunt.
3 Cessio contra quem facta est, num is possit petere cessionario instrumentum cessionis sibi edi? & vide nu. 7.
4 Procurator, quod tenetur edere instrumentum mandati ei, qui secum litigat, vel contrahit: et cuius expensis: et vide

vide nu.3.

5 Instrumentum debiti,quod est penes notarium, si creditor a notario recollegit,cuius expensis recolligi debeat?

6 Instrumentum de quo est facta mentio in libello,vel positionibus:an debeat edi parti respondere debenti.

9 Iudex ex officio cogere potest procuratorem ad edēdum mandatum parti?

10 Heres,q̄ teneatur edere instrumenta,rei legate legatario,quando opus fuerit. Idem & venditor emptori.

ARISTO existimat. ¶ Potest petitio rationū defuncti per cū, cuius interest pro fienda deliberatione:nec per hoc adire hereditatem videtur.h.d.cum.l.j. ¶ No.† editionem instrumentorum fiendam esse ei,cuius interest.de quo vide,qō no.3.de eden.l.si prætor.§.j. ¶ Not.instrumenta hereditaria penes coheredes deponenda esse: de quo in.l.cetere. 1

2 §.fi.cū.l.seq.ſ.fa.erciscun.Et aliquādo † deponenda sunt penes digniorem aut antiquiorē: vt in simili dicit.d.Bal. in clauibus rerum communium,que penes digniorem & antiquiorem deponende sunt.Ita dicit.C.de eden.l.procur.facit de leg.ij.l.cum pater.§.pater clauibus.ſ.de fide instru.l.fi.& quod no.Bar.in.l.j.ſ.de albo scrib.No.qō per petitionem editionis rationis non videtur quis hereditatem adire. ¶ Inducitur hec.l.Aristo.ad plura: et primo 3

3 † an possit is contra quem est facta cessio petere sibi edi instrumentum cessionis a cessionario?quam.q.disputauit Bu.& est communis conclusio:q̄ aut cessionarius intētat directas nomine domini:& tunc edere tenetur,ne iudiciū frustratorium fit.arg.l.si prætor.de iudi.& arg.l.fi.j.ne quid in loco pub.& l.fi.C.de bo.que lib.Aut vtiles nomine suo: & tūc secus.arg.no.C.de procur.l.qui stipendia.Et ita refert Jo.And.in addi.Spec.prefatum Bu.tenuisse in tit. de cess.act.§.j.ver.quid si egerit.vbi etiam per Spec.& hoc fuit secutus Bar.ſ.de solu.l.si duo.& .C.de procura.l.qui stipendia.& ita debes intelligere,quod not.Bal.in.l.si mihi & tibi.de leg.j. ¶ Secundo facit, quod procu.teneatur 4

4 † edere instrumentum procurationis ei, qui secum nomine procuratorio contrahit.& ita per hanc literam cōsuluit Dy.cuius tamen expensis,an suis:an vero editionem petentis:Bar.in.l.prætor.§.j.ff.ex quibus cau.in poss.ea.per glo.que est ibi,tenuit quod expensis procur.quod tamen 5

5 intellige,vt ibi no.do.Ang. ¶ Quod facit ad id,qō not. do.Bal.in.l.non ignorat.C.de fruc.& lit.expen.An instrumentum debiti,quod creditor a tabellione recollegit,debeat recolligi expensis creditoris:an vero ipsius debitoris?In quo dicas:q̄ si creditor recolligit nulla precedente mora,aut negatione debiti per ipsum debitorem,quod expensis creditoris recolligi debet. Lex.est no.in.l.cos.§.j.C.de vsuris.Secus si mora,aut negatio precessit:ita no. 6

6 Bal.in predictis locis. ¶ Tertio facit,† an[a] si peto quod a reus respondere debeat positioni,aut libello,in quo feci mentionem de quodam instrumēto,tenear supradictum instrumentum sibi edere?In quo Jmno.in.c.j.extra de p̄ba.tenuit q̄ edere tenear:vt reus deliberare possit:nō autem vt per hoc suam intentionem probet.Et ita etiam tenuit do.Bal.in.l.Aristo.ſ.de iure delib.vide Bart.C.de 7

7 eden.l.si legatum. ¶ Et adde ad primam † .q.de cessionario bonum tex.in.l.si quis inficiatus.ſ.depositi.& quod not. 8

8 Bar.C.de eden.l.edita. ¶ † In procur.tamen etiā ad iudicia,si pars non peteret,quod ederetur sibi instrumentū procur.iudex ipse ex officio,ne iudicia sint elusoria hoc facere potest:vt dixi no.glo.de elec.c.j.lib.vj.quam Bald. dicit non esse alibi in.l.exceptionem.C.de proba.licet contrarium videatur tenuisse Bart.in.l.inter quos.§.qui in 9

9 alieno.ſ.de dam.infec. ¶ † Et si esset procur.generalis ad plura:edet tantum particulam illam,que facit ad subſtan b

b tiam presentis cause, [b] fm Bal.in.l.fin.& in authen.si quis in aliquo.C.de edend.ad quod.l.fi.C.de precib.Imperat. offerend.extra de fide instrumen.c.contingit. ¶ Est secundus casus, in quo iudex impartitur officium suum, etiam parte non petente, scilicet, quando exceptio cum obligatione nascitur.Nam tunc poterit iudex opponere exceptionem,etiam parte non petente.ita not.Ludo.de Roma.ſ.eodem.in.l.necessariis.allegando not.per Bar. in.l.eum qui.§.qui ita.ſ.de verborum oblig. ¶ Est etiam tertius casus,quando nullum ius seu fundamentum habet is,qui actionem intentat:vt.ſ.ibi pactum.& ibi not.de transac. ¶ Est & quartus casus quando parti superuenit aliquod ius seu fundamentum,quo casu poterit creditorem repellere parte non petente:vt voluit elegāter Bart. in.l.ita stipulatus.in vlt.col.de verbo.obli.pro quo Ang. allegat casum in.l.fullo.ſ.de furtis. ¶ Quinto poterit iudex ex officio repellere procuratorem absentis suspectū. ¶ Sextus casus est in.l.eum qui res agit beredum.C.de 10

10 procu. ¶ † Facit vltimo,quod licet fm cōmunē opin.heres non teneatur dare instrumenta rei legate legatario: vt.l.instrumenta.C.de fideicommiss.& quod ibi per legentes:& in.l.si prediorum.C.ad legem Falcid.per Bartol. in.l.ij.§.dotes prediorum.de fundo instru.Item nec venditor instrumenta rei vendite emptori: vt.l.Titius.ſ.de act.emp.tamen edere teneat:quando opus fuerit. ¶ Ingl.ibi,vel officium iudicis.Hoc communiter tenetur per tex.hic prætoris editum.

Summarium.

1 ¶ Pater absens causa reipublice,an mortuo filio ante aditam hereditatem ad adeundum restituatur?& nu.6.& ibi qualiter formabitur libellus.

2 Lex ista an procedat iure hodierno?

3 Cautela per quam dominus restituetur, ad adeundam hereditatem serui delatam,quam seruus ipse adire nolebat.

4 In integrum restitutio,q̄ detur absenti causa reipublice non tantum in damno vitando:sed etiam in lucro captando.quod intellige vt ibi.

5 Ratio lucri haberi debet,quando absq̄ alterius iniuria acquiri potuisset.

6 Dominium,si quis proponit in libello, quod vt libellus saluetur,intelligitur de vtili:licet proprie veniat directū. in fine.

7 Absens causa reipublice quis dicatur?

CUm quidam. ¶ Impeditus iubere propter iustam absentiam, restituitur ad adeundum. 1

1 h.d. ¶ No.†patrē reipublice causa absentem mortuo filio ad adeundum restitui, vel ad hereditaria cō moda:vt per hoc fiat heres vniuersaliter fm opi.Bald.& Ange.& omnium legentium:de quo dicetur in glo.Aduerte† tamen ad vnum dubium, vt hoc trepide attentat 2

2 do.Rapha.videlicet an.l.ista procedat iure hodierno:de a quo secundum opin.not.in.§.iussum.& in.l.is qui heres.§. neq̄ filius.ſ.eodem.Filij adire possunt hereditatem aduentitiam,& absente et ignorante patre:& sic absq̄ iussu. vnde videtur,quod cum filius fuerit negligens in adeundo,talis negligētia patri nocet.l.j.C.qui admit.& sic ista l.non videtur posse procedere:videlicet quod pater ipse ad adeundum restituatur,q̄ ipse sub dubio reliquit.Tu forte posses dicere fm no.per Bal.in.d.§.neq̄ filius.videlicet: quod.l.fi.C.de bo.que,lib.non habeat locum in repudiatione tacita per cursum temporis,ex quo sequitur,q̄ si ipse filius fuit negligens in adeundo adeo, q̄ tali iure presumptio sit:talis negligētia patri nocebit adeo, quod ipse adire non poterit. ¶ Preterea non habet locum.d. l.secundum eundem,si filius ante aditam hereditatē moriatur:& pater ante mortē nō adierit:q̄ eo casu post mortem adiri non potest:& sic videtur vera opi.d.Rapha.nisi ipse filius malitiose negleꝯisset hereditatem adire: quia tunc habetur pro repudiata:vt.l.recusari.ſ.eodem.secundum Barto.in loco preallega.de iure tamen forte est dicendum contrarium:imo quod casus huius legis sit incorrectus:& per eum videtur dari notabilis limitatio ad predicta dicta Barto.videlicet,quod sibi locum vēdicet, nisi pater absens esset reipublice causa:quia tunc ratione iusti impedimenti,licet filius ante aditam decesserit, prætor ei subuenit per in integrum restitutionem:vt dicet in b

b gloss.alleg. Cogita tamen.Et hoc videtur sentire Angel. licet non expresse. ¶ Et per hanc legem videtur posse dari cautela,,† quod si institutus seruus quem dominus sciuerit nolle adire,qō se absentet reipublice causa quousq̄ 3

¶ An tenear aduersario edere instrumētum, de quo mentionem feci in libello,vel positionib⁹. vide Bal.in rep. l.edita. in vlti. chart.ver.post hec dicamus. de dictiōe,put C.de edend.in repe.Padu.& ibi Bar.& facit quod no.Spe. in titu.de instr. edi.§.nunc dicamus.ver.sed pone appellās a sententia de instr. edi. Bal. in.l. inciuile. ſ. de legi.

¶ Cause. ad de q̄ in contrariū facit qō idē Bal.in.d.l. inciuile.ſ.de legi.

seruus decedat: quia tunc ei competit in integrum restit. ad aditionem: ꝛ sic hereditatem habebit: quoniam alias per seruum habiturus non esset: licet tamen cautela non procederet, si probaretur talem dominum affectare seu dolo, ꝛ ob hanc causam reipublice causa absentasse: vt. l. is qui reipublice. ꝛ l. qui data. §. ex quibus cau. ma. ¶ Itē videtur, quod nullo modo procedere posset. In integrū enim restitutio nō datur absentibus reipublice causa ad illa, que etiā, si talis absens presens esset, amitteret: vt eleganter dixit litera in. l. antepe. ff. eodem titu. cum seruus nullo modo adire vellet: ꝛ sic sive dominus presens fuisset sive non: ei per seruum acquisita non esset hereditas: videtur talem absentem restituendum non esse. ꝛ hoc teneas: licet quidam moderni hic dicant contrarium. ¶ In gloss.

4 † super ver. subueniri. ibi. in lucro. Et sic in integrum restitutio datur absenti causa reipublice: non tantum in dāno: sed ꝛ etiam in lucro captando. Quod tamen intelligas: dummodo tale lucrum captari potuisset absq; alterius iniuria: alias restitutio non daretur: vt. l. sciendum. ꝛ l. deniq;. §. ex quib. cau. ma. ꝛ hinc est quod alibi dixit glo. que communiter reputatur singu. in. l. si quis vxori. §. si seruus. ff. de fur. quod † vbicūq; lex dicit debere haberi ratio

5 nem lucri: debet intelligi, si absq; alterius iniuria acquiri potuisset. ꝛ ita ibi dicit Bar. limitari ea, que dicuntur per glo. ꝛ doc. in. l. j. C. de sen. que pro eo quod interest, profer.

6 ¶ In ead. ibi. petet † resti. ꝛ sic dicit gloss. quod pater ad adeundum restituitur: quam hic improbat Bal. ꝛ Ang. ꝛ communiter legentes: quia restitutio affert illud, quod abstulit lesio: vt. l. qō si minor. §. restitutio. ff. de mino. Sed pater nunq̄ istud ius adeundi habuit respectu hereditatis filio delate: igitur. Et pro hoc dicit, q̄ dabitur restitutio ad commoda hereditaria consequenda: ꝛ pater heres vtiliter non directo fiet. Et si hoc est verum, male summata fuit hec. l. Sed forte posset dici cōtrarium: quia in pluribus legibus videmus heredem ad adeundum restitui: ꝛ sic ad ius, quod nūq̄ habuit ex persona defuncti: vt probatur in. l. Pantonius. j. co. ꝛ in. l. j. C. de resti. mil. ¶ Aduerte tamen: quia si verum est, quod ipse dicit, non procedit id, quod ex eo inferūt, videlicet quod male libellat pater, si se petit ad adeundum restitui: sed debet libellare, q̄ petat se restitui ad hereditaria commoda. Hoc enim non videtur procedere: q; licet dicat se restitui ad adeundum: tamen intelligimus vtiliter, non directo pro saluando libello: cum verba sunt latissime interpretanda. Ad hoc. §. de iudi. l. si quis intentione. ꝛ no. Innoc. in. c. licet causam. circa fi. Ad quod facit, quod dicit in simili si propono in libello me dominum, ꝛ sim vtiliter dominus: licet regulariter dominium referatur ad directum: arg. l. qui in perpetuum. si ager. vectig. vel emphy. pe. Attamen propter saluandum libellum intelligimus de vtili: de quo per Bart. in. l. si mater. §. j. de execu. rei iudi. ꝛ per Bald. §. de condi.

7 inst. in. l. si ex testamento. ¶ In glos. † super verb. aberat. no glo. qui dicantur reipublice causa abesse: de quo tamē vide plenus in. l. abesse reipublice causa. cum multis. ff. §. qui. ex cau. ma. Et no. impropriari posse hoc verbum reipub. pro saluandis libellis. ¶ In eadem glo. in fi. dum op ponit de secundo: tu dicas, quod non restituitur ex persona filij principaliter: sed propter suam absentiam: vt. §.

10 Sententia lata ad relationem peritorum, nunq̄ transit in rem iudicatam. Idem in sententia lata de consilio sapientis.

11 Fama qualiter opinione multorum inducatur.

12 Probatio, que fit per illos de domo, vel vicinia: q̄ sufficiat ad probandum facta in domo, vel vicinia.

13 Posthumus iure hodierno exheredari non potest.

14 Differentia est, quando venter mittitur in possessionem ratione sui: ꝛ quando ratione vlterioris in gradu.

15 Bonorū possessio quelibet lato sumpto vocabulo potest dici edictalis.

Summarium.

1 ¶ Legitimi ꝛ consanguinei differunt: ꝛ qualiter.
2 Consortes qui dicantur?
3 Venter plenus q̄ impediat sequentes in gradu adire.
4 Tria concurrētia impediunt aditionem hereditatis. Et tria concurrere debent: vt possit adiri?
5 Syndicus, qui ex forma statuti maleficia denūciare tenetur: an teneatur denunciare maleficia, de quibus est communis opinio: ꝛ an seipsum?
6 Id putatur, quod iusta ratione putatur: secus si nō iusta ratione.
7 Opinio communis, quod iustam efficit credulitatis causam: ꝛ illa sequenda est. nu. 12.
8 Peritis in arte sua credendum est.
9 Peritus in arte cum deponit: an de veritate, an de credulitate iurare debeat?

Quod dicitur.

¶ Veter, qui pariturus est posthumum precedētem in gradu, facit interim posteriores differre: ꝛ hoc sine in veritate plenus sit, sive communi opinione posteriorū: secus si vacuus sit: ꝛ hoc secundum quod disponitur in ver. quod dicitur. h. d. fm Bart. vsq; ad. §. finum. ꝛ divide §. hunc, vt divisit hic Bar. ¶ No. tex. pro his que notant

1 in. l. antiqui. ff. si pars here. peta. ¶ Item no. † differentiā inter legitimum ꝛ cōsanguineum. Consanguineus enim fm glo. est ex materno latere. ꝛ qui agnati: ꝛ qui cognati dicuntur: vide insti. de legi. agn. tute. Communiter tamē vocamus consanguineos secundum legentes hic omnes qui iure consanguinitatis nobis affines sunt: vt probat per rub. extra de consang. ꝛ affini. c. non debet. Secus tamē dicimus in consortibus. ¶ Consortes enim appellantur

2 proprie illi, qui nobis proximi sunt † non ratione sanguinis, sed dominij participatione: vt probatur. C. de cōtrahenda emp. l. ondum, quē tex. ibi Bal. ponderat pro Florentinis ꝛ Senēsibus: quorum est hoc vocabulū. Ipsi tamen de consuetudine habent consortes nominare etiam eos, qui proximi sunt etiā sanguinis ratione. In quo etiā est aduertenda consuetudo loquendi. Ad quod. l. l. berorum. de leg. iij. ꝛ de illo verbo, consanguineus, vide quod dicit hic Bar. Et no. ad statuta de consanguineis loquen

3 tia. ¶ No. † quod venter plenus vere impedit sequentes in gradu adire. Huius ratio subtiliter colligit ex illo tex. cum eo modo, quo quando sicut posthumus natus esset, impediret quousq; ipse admitti potest sequentes adire: vt maneant in successione. Et ita pariformiter quando in vtero est: cum ad sui commodum habeatur: pro iam nato: vt dicit in. l. qui in vtero. cum si. Idem ꝛ si putative vēter sit plenus, additio vitiatur: ꝛ hoc propter heredis incertitudinem. arg. not. in. l. is potest. ¶ † No. in ver. quod dicitur. cum precedente cōiuncto summario: quod tria sunt

4 que habent aditionem sequentis in gradu impedire: videlicet veritas, cōmunis opi. seu propria ipsius heredis, quod venter plenus sit: licet in contrarium sit veritas. et istorum sufficit vnum concurrere ad impediendam aditionem. Similiter tria sunt que cōcurrere debent in vni: vt posterior adire possit: videlicet illa tria precedentia: et quod vēter vacuus sit. Aduerte ad vnum, quod dicit hic Rapha. Cu. videlicet quod si communis opi. sit vētrem plenum esse: posterior tamen vere sciat eum esse vacuum: quod non obstante communi opi. adire poterit. Et ita dicit dicere Bar. hic per ver. sed si ipsa. Et hoc dicit tenendum esse: licet glo. hic pe. teneat contrarium. Alibi tamē videtur quod Bar. hoc non dicat, sine loquatur in casu satis diverso, sive in casu istius. §. quando mulier que plenū ventrem dicebatur habere, instituta fuit: quo casu, cū de ipsius facto agatur duplici. Primo: quia instituta. Secūdo ratione ventris, sufficit eam scire vētrem vacuum esse: licet communis opi. sit in contrarium. ꝛ ita recte intuenti loquitur Bar. hic: secus esset si heres alius a muliere institutus, quo casu licet ipse vere sciat ventrem vacuū esse: tamen ipse adire non potest communi opi. facta in cōtrariū. ꝛ ita si recte inspicias est casus in ver. quod si ipsa. coniuncta glo. in ver. putet. vnde satis miror, quod dominus

5 Rapha. hoc non viderit. ¶ † Et ex hoc infertur ad secūdum, quod etiam recte non videatur recitare Bar. referendo eum, per hunc tex. argui posse ad questionem si ex forma statuti syndici tenentur iudici denunciare maleficium: ꝛ communis opi. sit quod Titius occidit Seium: quod non tenent denunciare: quia salva reverētia ipsius Barto. hoc non dicit: sed poterit hic versi. facere ad questionem quod stante dicto statuto, si aliquo casu syndicus

teneretur

teneretur denunciare maleficium a se commissum: ⁊ communis opinio sit ipsum commisisse: si tamen veritatē sciat esse in contrarium: ipse denunciare non tenetur. Et ideo aduerte ad id quod dicit. d. Raph. Primo: quia hoc non dicit Bar. Secundo: quia forte non videtur verum: imo ꝙ syndicus in casu questionis sue, teneatur denunciare: nam talis denunciatio cōstituta est ex eo: vt iudex cognoscat, an inculpatus maleficium commiserit: nō autem syndicus de hoc impedire se habet: cum equiparatur mero executori: ⁊ dicatur esse tanq̄ pica in denūciatione: vt colligitur ex no. per Bart. in l. diuus. de custo. reo. ⁊ pro hoc facit, ꝙ ipse idem Bart. not. in l. si quis in graui. §. si maritus. ff. ad Silla. ⁊ l. interdum. §. diuus. ff. de publ. vbi dicit, ꝙ stante tali statuto: talis syndicus tenetur denūciare dictum maleficium, quantuncunq̄ non sit punibile: ex quo ipse hoc cognoscere, non habet. ⁊ ita similiter dicamus in casu isto. ¶ Ulterius aduerte hic ad id, quod dicit Bar. hic: quia videtur mihi durū aliquē casum reperiri posse, in quo syndicus seipsum delinquentem denūciare tenetur: quia si non tenetur denūciare cōsanguineos, in quos inuitus nō dicit testimonium, ꝫm Bart. in. d. l. diuus. in fi. multominus se: vt dicit canon, non tibi dico, vt pādas crimen tuum. ⁊ in l. i. §. de rebus eor. cū si. prio quibus cogita.

¶ Ulterius no. ꝙ assertio eius, de cuius facto agitur, in
6 ducit iustam credulitatem alijs. ¶ † Not. quod id putari dicitur, quod iusta ratione putatur. Quod enim nō iusta ratione putatur, de id endum est. de nego. gest. l. sed an vltro. §. i. ibi dum dicit: sed hanc sententiam Celsus elegan-
7 ter deridet. ¶ † No. quod cōmunis opi. iustam efficit credulitatis causam: quod facit vt nō puniatur syndicus denuncians aliquem maleficium commisisse: de quo est communis opi. licet in contrarium sit veritas. Quod ponunt hic communiter legentes. ⁊ Bal. alias Bar. in. l. fi. de ber. insti. facit. §. de adulter. l. miles. §. pe. ⁊ quod ibi no. per eun-
8 dem. ¶ † No. dictis obstetricis credendū esse. Et sic cuilibet magis credendum est in arte sua, q̄ alteri. Ad quod facit de or. iu. l. ij. §. post hoc. in tex. ⁊ dū dicit turpe etenim est. ⁊ quod no. Bar. in. l. si in rixa. in fi. §. de sica. ¶ An autē tales † deponentes de arte eorum iurare debeant de veri-
9 tate, an de credulitate: succincte tetigit hic Ange. de quo plenius vide per Uber. in proemio Digestorum. ⁊ per. d.
10 Anto. de proba. c. proposuisti. ¶ Et not. † quod facit iste tex. ad id quod not. voluit Jo. And. in addi. Spec. in tit. de homic. §. i. ver. sed pone. A. vulnerauit. B. qō sententia lata pretextu medicorum aut artificum de eorū artedeponentium, nunq̄ transit in rem iudicatam adeo, quod alio quocunq̄ artifice melius dicente, semper illa sententia retractari potest. ¶ Ex quo singulariter inferebat. do. Ant. de Bu. in. d. c. proposuisti. quod sententia lata pretextu consilij sapientis, nunq̄ transit in rem iudicatam. Et vide Bal. in l. si ab hostibus. §. i. §. fol. ma. qui idem tenuit,
11 quod Jo. And. licet non alleget. ¶ Not. † famam inducipermultorum opi. quod ponit Bar. in. l. de minore. §. torment. de quest. ⁊ glo. in. §. eiusdem. de testi. Quod tamen intelligas verum quando est tale factum, quod adeo sui natura arcanum est, ꝙ non potest esse nisi notorium: vt puta mors magni regis, aut principis. In factis etenim priuatis. sufficit ad inducendā famam priuatorum opi. qō tā tum scire possunt, vt puta domesticorum, seu vicinorum. Quod probatur secundum legentes per glo. hic in versi. sed si sit. Ea etenim que in domo aguntur, possunt per illos de domo probari. C. de rep. l. ex consensu. Ita eorum, que in vicinia aguntur, sufficit vicinorum testificatio: vt. l. ij. C. quando fis. vel prin. in gl. facit. §. loca. l. dominus hor-
reorum. cum si. ¶ Ultimo aduerte ad vnum, quod dicit hic do. Jo. ⁊ videtur ꝙ si de ventre, an vacuus vel plenus sit; non est communis opi. nec pro, nec contra: sufficit ad eius posteriores adire volentes tantum opi. communis. ⁊ dicit, ꝙ sic, dummodo ex aliqua iusta causa causetur per illum ver. quod dicitur. ⁊ hunc tex. Bart. in. l. is potest. in materia fame ad multa inducit, q̄ ibi vide per eū. ¶ No.
12 † vltimo ex ver. quod dicitur. communem opinionem sequendam fore. Ad quod. §. de infa. l. athletas. in princ. Et hinc est quod propter singularem opin. videlicet famosi docto. non debemus recedere a communi: vt. §. de senat. l. i. in fi. cum si. ⁊ dicemus in. l. Clodius. §. eo. ¶ In gl. super versic. sed si scit. ibi, in suo secus. Et que sit ratio dicemus in. §. suū. ¶ In ea. ibi, qui hoc scire possunt. No. hanc glo. ad id, quod dixi in no. ¶ In gl. super ver. ad testatos. ibi,
13 dum dicit, item si exhereda. Hoc hodierno † iure nō procedit: quia manifestum, posthumum exheredari non posse: vt in. l. si quis in suo. §. lege. de inoffi. testa. Et hinc est qō exheredatio illa preteritionem operatur: vt dicit illa communis glo. in. l. si posthumus apud. §. de liber. ⁊ posthum. Quamobrem idē teneas in casu huius legis quādo posthumus est exheredatus, quod teneas quando est preteritus. ¶ In glo. super ver. legitimum. ibi, sed non conuerti tur: vt. l. nō heredibus. ¶ In eadem ibi, propter id quod postea dixi, de ventre. Hanc non teneas, sed solnas secundum communiter legentes: quod ⁊ imo iste text. ⁊ in inferioribus in gradu a suo loquitur: qui licet non possint mitti in possess. ventris nomine propter contratabu. mittenk
14 ex alio capite edicti pretoris, at puta: per vnde legitimi. ⁊ si. vt. l. fi. de ven. in possess. mitten. Longa † tamen est differentia quando venter mittitur ratione sui: ⁊ quando ratione vlterioris in gradu: quia primo casu venter ali debet, etiam si habeat aliunde, vnde se alat: vt. l. curator. co. titu. ¶ Secundo casu non aliter alidebet, quam si nō habeat vnde se aliunde alat: vt. l. extraneo. co. tit. ⁊ multe alie sunt, de quibus in. d. l. fi. ⁊. d. l. vbicunq̄. §. i. ff. co. tit. ¶ In gl. super verbo, edictalem. ibi, ⁊ semper dic quod redit ad posthumum suum. hec est falsa. Et tene so. que data est in glo. precedenti: quia si hoc esset, quod dicit glo. Uber. hic non referretur ad proxima precedentia: quod est falsum. arg. l. si idem cum eodem. §. i. cum si. de iurisd. omnium iu-
15 dicum. ¶ In ea. ibi, item dicit. dicas † quod generali sumpto vocabulo quelibet bonorum possessio possit dici edictalis, que fundamētaliter ex edicto pretorum fundatur: sed stricte loquendo procedit, quod hic dicit gloss. Item hodie sufficit in qualibet bonorum possess. simplex agnitio: vt. l. fin. C. qui admit.

Summarium.

1 Ex certum reputat, quod potest esse verum a natura.
2 Argumentum de toto ad partem, valid um est: et ibi rationem.
3 Iudicio naturalium statur, per quantum tempus post concubitum mulier dicatur concepisse. ⁊ vide nu. 7. Authoritas naturalium sequenda est, ⁊ quando non?
4 Coniecture per leges approbate dicuntur legitime probationes.
5 Emancipatus iure hodierno ita succedit ab intestato, sicut suus.
6 Emancipatus institutus, an adire possit de iure ciuili?

Suum heredem. ¶ Existētia suitatis quo ad additionem in veritate fundatur, ⁊ non in opi. h. d. ¶ Not. ex hoc
1 † tex. legem certam reputari, de omni eo, quod potest esse natura verum: vt hic, ⁊ l. in arbitrium. §. de leg. ij. ⁊ intellige de natura naturata non autem naturante: vt est ipse
2 Deus. ¶ No. bonum ar. † de toto ad partem: vt hic, ⁊ in l. que de tota. ff. de rei vē. Et ratio quare sua propria opinio nō obest hereditatis immissioni: quod secus est in extraneo: de quo dic vt hic per Bar. ⁊ bene. ¶ In gl. super
3 † verbo, tempus. ibi. gl. dies. contrarium videtur dicere: glo. in. d. l. antiqui. sed potes dicere, quod nō est absurdū, quod intelligatur de vno, vel duobus diebus post quadragesimum diem. ⁊ probatur per ea que no. per tex. ⁊ gl. in authen. de restit. ⁊ ea que parit. in. §. ⁊ vnum. In istis tamen videlicet quod quantum tempus a tempore cōcubitus dicatur mulier concepisse adeo, quod postea certū sit in rerum natura mulieres plures concipere non posse: sīa dum est iudicio naturalium, quorum authoritas per Legistas allegari possit: de sta. bo. l. septimo mense. ⁊ de ver. signi. c. fotus. ⁊ in l. j. de contraben. emp. in fi. cum si. Et tenendum est, qō ipsi dicūt: ⁊ similiter dicendum est de poetis: vt. l. semel. C. de re mil. lib. xij. ⁊ faciunt in. d. §. quod dicitur. quod tamen intelligas, nisi eorū opi. esset improbata iustis rationibus per Iurisconsultos: quia tunc ipsi sequendi sunt: vt no. dicit gl. in. l. vitiū. §. fi. de re. dū. allegat

Uergilium. ¶ In ea. glos. ibi, in l. fi patet. ibi, dicit tãtum de quinq;. ⁊ vide tex. in. d. l. antiqui. ⁊ faciũt not. in l. diuus. ff. de extraord. cri. ¶ In gl. super verbo, ex dimidia. ibi. l. sed ⁊ si restituatur. ff. male dicit hic glo. in sol. huius contrarij. sed debes dicere hic secundum communiter legentes post Bar. quod sententia Pomponij hic videlicet q; suus sit heres pro dimidia, loquitur inspecta veritate. sententia autem Juliani in. d. ff. loquatur inspecto exercitio † iudiciali, in quo clare debent esse probationes, aut coniecture per legem approbate: que dicuntur esse probationes liquidissime: vt. l. fi tutor. de peri. tu. in glos. ff. licet Imperator. de lega. j. ¶ Et ratio quare Jurisconsultus voluit ratione dubij istum suũ posse in iudicio interesse, ac si esset heres. ¶ Ex quarta parte fuit: q; in dubijs media via est eligenda. arg. l. ¶ Fesennius. de nego. gest. vnde cum cõtingat mulierem parere vnum tantum, aliquando tres, aliquando quatuor: vt refertur in l. vtrũ. de rebus dub. et in. d. l. antiqui. hinc est quod per Jurisconsultum dispositum fuit. ¶ In ea. glo. ibi, sed quidam dicunt eum nõ admitti. ⁊ male: q; † iure hodierno ita cognitus est emancipatus in successione ab intestato, sicut ⁊ suus. Jn authen. heres ab intestato. ff. nullam. ⁊ in l. memininmus. C. de leg. hered. vnde. d. l. antiqui. que loquitur in suo, habet etiam locum in emãcipato. ¶ In ea. ibi, ⁊ preterito postbumo. male dicit: quia imo ventre pleno: postbumo autem preterito, nec suus, nec emancipatus adire possunt, eo: quia pẽdet dubium, ne testamentum natiuitate postbumi rũpatur: vt. l. fi filius heres. ff. de libe. ⁊ postbu. ⁊ l. ventre. j. cod. titu. ne tamen postbumi pendentia obsit bis, qui omnino seu nato postbumo: seu non: heredes extituri sint, equissime prouidit pretor: vt postbumus non tantum natus, sed etiam nasciturus aperiat edictum contra tabulandi instituto, per quod ad hereditatem deuenire possit: vt. l. illud. ff. j. de contra tabu. ¶ In ead. ibi, emancipatus autem, vel alius non suus. ¶ No. banc glo. que tenet † quod emãcipatus instituta etiã adire possit de iure ciuili: de quo vidistis in. l. pro herede. in prin. ff. eo. licet contrarium posuerit gl. in. d. l. illud. ff. ⁊ male, vt ibi dictum fuit. Alduerte tamen ad vnum, qõ dicit hic Jo. de Imo. q; si postbumus sit preteritus: suus autem institutus: quantuncunq; vẽter sit vacuus: licet per legem suus fuit ipso jure heres: attamen rumpitur, propter dubium, quod apud nos est, non poterit iudicialiter agere: nisi pro quarta parte, qõ salua reuerentia nõ videtur bene dictum: quia aut loquitur in extraneo instituto: tunc si constat ventrem fore vacuum ex communi opi. veritatis. propria opi. ipsius heredis, poterit institutus quantuncunq; preteritus postbumus hereditatem adire. Si autẽ † loquimur in suo: ⁊ tũc dico q; post. gl. dies a tempore concubitus, post quos clarum est in rerum natura ventrem vacuum esse: ⁊ sic clarũ est per legem que suum ipso iure facit heredẽ: vt. l. in suis. non curamus de dubitatione heredis sui: q; illud operatur scientia legis in suo: vt adire possit, quod operantur predicta tria in extraneo: vt probatur hic in. ff. suum. Porro ex naturalibus coniecturis colligere possumus, an vẽter vacuus sit, an vero plenus: quod quidem a natura argumentum in iure validũ est: vt. l. ¶ Arethusa. de sta. bo. ⁊ in. l. verbum, precibus. C. de his qui not. infa. in gl. vnde si post aliquos menses vẽter mulieris ingrossetur, erit vacuus: ex quo leg in hoc, ⁊ in. d. l. antiqui. approbat: vt vides: nec curans in istis, que ex naturalibus resultant. Quare cogita: quia non videtur hoc bene dictum.

Scientia. ¶ Seruo vel filio instituto, quo ad validitatem aditionis cõsyderatur eorum scientia: non autem patris, vel domini. b. d. ¶ No. quo ad subsistentiam aditionis consyderari scientiam illorum, in quorum persona aditio substantiatur. Quid autem in pupillo: an pro adeũda hereditate inspiciatur scientia sua: an vero tutoris⁹: dic q; tutoris: vt probatur in. l. si pupillus. j. eo. ⁊ dicitur per Bar. in. l. is potest. ff. eo. vnum tamen dicit Raph. ⁊ bene, quod eo casu quo filius aut seruus essent pupilli: tunc non consyderatur scientia ipsorũ: ex quo nullam intellectum habent: vt. d. l. fi pupillus. Sed patris, vel domini: a paritate rationis. ¶ In glo. sed contra in fi. solues vt hic soluunt omnes, quod ibi in delictis: hic secus. Et quãdo debeat cõsyderari scientia serui siue domini: dicetur plene in. l. pater quoties. j. eo.

Summarium.

1 ¶ Cassum ⁊ irritum, quid inter se distent:
2 Certo per sensum suum, non obest communis opinio.

Si certus. ¶ Qui certus est per sensum suũ non impeditur per litem, aut cõmunem opin. secus si certus sit per aliorum sensum. b. d.
1 ¶ No. differentiam † esse inter cassum ⁊ irritum: de quo
2 in tit. ff. de iniu. testa. ⁊ insti. qui. mod. test. infir. ¶ Not. † q; si certus sum in aliqua re per sensum meum non obest mihi communis opi. de quo. j. eo. l. cum falsum. in fi.

Heredi. ¶ Si certum est postbumum nasciturũ non esse, portio postbumi accrescit coheredi ignoranti. b. d. ¶ No. ius accrescẽdi etiam habere locũ herede ignorãte. Et hoc duplici ratione. prima: q; portio accrescit portioni, non autem persone: vt. l. fi totam, cum fi. j. eo. Secunda: q; etiam ius accrescẽdi habet locum inuito coherede: vt. l. vnica. cũ fi. C. de cad. tol. Ergo multo fortius in ignorante: vt in regula iuris allegata hic per glo. ¶ No. in acquisitione legali, non consyderari ignorantiam, aut dubitationem eius, cui acquiritur.

Summarium.

1 ¶ Dubitatio quotiescunq; cadit inter duo extrema: quorum neutrum actum habet impedire: nunq; ratione dubitationis actus vitiatur.
Citatus, qui solitus est habitare in duabus domibus: si nuncius refert se citasse ad domum solite habitationis: licet dubitetur, de qua domo, citatio tamen tenet.
2 Litis contestatio si apparet in actis facta, non tamen cõstat an per negationem vel confessionem, sententia lata, an teneat:
3 Ludouicus de Roma vidit Infortiatum Bal.
4 Sententia, quod valeat: licet dubium sit: an valeat de iure communi: an ex forma statutorum.
5 Certus de fundamẽto acquisitionis: licet dubitet de modo: tamen adire non impeditur.
6 Processus delegati, qui se delegatum ignorat, an valeat:
7 Processus delegati, qui scit se delegatum, qõ factus ante presentationem literarum sit nullus.
8 Festa per procuratorem, qui se procuratorem ignorabat quando sint nulla.
9 Delegatus, licet quo ad exercitium ante presentationem literarum, non sit iudex: tamen iudex est.
10 Sententia iudicis contra absentem lata, an sit nulla:
11 Viuere centum annos, quando quis presumatur: et quibus presumptionibus dicatur mortuus:
12 Cautela eludendi in iudicio aliquem, vt filiumfamilias.
13 Succedens ab intestato satis est, si probat se esse in secundo gradu: licet non probet, quod nemo illum in proximiori gradu antecedat.

Heres institutus. ¶ Dubitatio seu ignorantia existentie conditionis, aut mortis testatoris, aut persone eiusdem, impedit adtionem: secus si dubitetur de cõditione persone instituti: q; tunc non dubitatur de causa acquisitionis. Et dubitatio circa duo extrema, quorum dubitatio aditionem impedit. b. d. cum seq. ⁊ seq. prin. ¶ Not. regulã huius legis,
1 quod si dubitet. † quod quotiescũq; dubitatio cadit inter duo extrema, quorum neutrum actum habet impedire: rũq; ratione dubitationis, talis actus vitiatur. ¶ Quod inducitur per omnes ad duas. q. Prima, quod si aliquis fuit solitus habitare in duabus domibus: ⁊ nuncius refert se illum citasse ad domum siue habitationis: licet dubitetur de qua domo: nihilominus citatio valet: ex quo ad vtranq; domum citari posset. Fin gl. in cle. quam etiam tenuit Bal. in. l. ab eo. C. quo. ⁊ quan. iud. Aduerte tamẽ, qõ Bar. in. l. iiii. ff. pretor. de dam. infec. dicit hoc verum fore, si nũcius referat se citasse ad domum siue habitationis: q; intelligit̃ de presenti: ar. l. fi. de autb. tu. secus si simpliciter

dixit se

dixit se citasse ad domum: quia tūc citatio est nulla fm eū, ibi, licet nihil alleget. Dubium tamen est, ex quo pari ratione: ꝛ si dicat se citasse ad domum: intelligitur de presenti: ꝛ cum ipsam actum nuncius fecerit, videtur voluisse facere, vt valeat: vt l. pro herede. §. Papinianus. cū ibi not. in glo. ff. eo. ideo cogita ꝛ vide in. l. i. §. i. de lib. agno. ꝛ facit quod no. in. l. j. §. domum. ff. de alea. ꝛ in. l. j. §. hoc ar. de bis qui deie. vel effu. l. lex Cornelia. ꝛ quod ibi per eundem. ff. de iniur. ꝛ do. Anto. in. c. j. de li. contest. ¶ Facit ꝛ secūdo, ꝗ an si in actis appareat litem fore contestatam: non tamē an per negationem, an vero per confessionem valet sentē tia lata: de quo Specu. in titu. de li. contest. vt refert Bar. in l. sciendum. de ver. obli. ꝛ tenuit non valere sententiam: nec per acta illa contestationem probatam esse, ex quo incerta sunt. Bart. ibi ꝛ plenius in pe. q. tenuit contrarium: ex quo siue per confessionem, siue per negationem contestatio facta fuerit: satis est, quod fuerit facta quo ad validitatem sententie. argu. l. prolatam. ꝛ quod ibi ponitur. C. de sen. facit. l. Gallus. §. si eius. ff. de lib. ꝛ postb. Bal. tamē secutus fuit sententiam Specu. dicens, hoc non obstare: quia in omni casu duo extrema sunt eiusdem nature ꝛ existentie: ꝛ ex nulla eorum impeditur aditio. Non ex primo capite: qz valet testamentum ex fictione legis Cornelie. ff. de testamen. l. lex Cornelia. Non ex secundo: qz valet ratio postliminij: ꝛ sic ex vtroq; eorū sustentatur aditio: secus est in duobus extremis, per que inducitur litis contestatio, videlicet aut per confessionem, aut per negationem: quia si primo casu per confessionem debet sequi condemnatoria. l. proinde. §. notandum. ad legem Aquil. extra de elec. c. dudum. in glo. in illo. de ver. signi. c. ex parte. Si autem per negationem: ꝛ tunc ita non fertur condemnatoria seu absolutoria: sed oportebit venire ad probationes. Quamobrem cum actus iste contestationis per scripturam reddatur dubius: ꝛ per legem non declaretur: sequitur quod est inualidus. l. Pomponius scribit si frumē tum. de rei vendica. Vidi ꝗ semel librum Infortiati, qui fuit do. Bal. in domo do. Franc. eius filij, in quo super illo puncto, ꝛ in hac. l. erat talis apostilla manu propria: qō aut ista lit. contesta. est facta coram iudice: ꝛ tunc, quia ei, vt iudici constat an per negationem: an vero per cōfessionem facta fuerit: sufficiat si notarius scribat lit. contest. in forma dubia, aliter non declarando: ꝛ valebit sententia iudicis. quicquid dicat Spec. qz ex quo iudex certus est vlterius certioratio non requiritur: vt. j. de reg. iur. eum qui certus. l. j. in fi. cum si. de dote preleg. Aut ista li. contest. ex commissione iudicis facta fuit coram alio: ꝛ tunc si dubia scripta fuit: aut facta fuit per confessionem aut per negationem: primo casu sententia non valeat: qz cum ei hoc nō constet ex actis: nil mandare potest: qz iudex qui nihil cognouit, nihil mandare potest: vt no. Jnno. de sent. excom. c. solent. j. qui. ex can. in pos. ea. l. hoc autem. ibi, dum dicit: constare, liquere debet pretori. ¶ Secundo casu sententia valebit: qz licet nō constet ex actis, in quibus scripta est litis contest. hec negatio per quam ipsa facta est: tamen veritas deducetur ex probationibus in scriptis redactis: quibus mediantibus sententia ferri debet. extra de const. c. ecclesia sancte Marie. ꝛ. l. prolatam. Que quidem scripture sequentes declarabunt scripturam actus precedē tis. arg. l. qui non militabat. §. Lucio. ff. de heredi. insti. ꝛ. l. si seruus plurium. de legat. j. Que distinctio subtilis est et no. pro concordia dictarum opi. verius tamen videtur dicendum fore indistincte sequm opin. Bar. quam cōiter sequuntur mod. Licet enim non constet, an predicta contestatio per negationem, an vero per confessionem facta sit: attamen hoc non obest pro validitate ipsius sententie: qz pro validanda sententia sufficit contestationem factā esse: non autem sic factam esse: vt. o. l. prolatam. Bene verū tamen est, quod quo ad modum sententie proferende refert an vero per confessionem, vel per negationem cōtestatio facta sit: temen de hoc non est curandum pro sententie validitate: quia ꝛ valida est sententia: licet contra ius litigatoris lata sit: vt plene dictum est. §. in. l. si is ad quem. quo ar. vtitur. do. Joā. ꝛ bene. Et ideo videtur quod omnino sit sequenda opin. Bar. Ad euitandum tamen predictas dubitationes cautius aget tabellio, si modū qualitatēq; litis contesta. inscribat. argumen. eius quod not. Bart. in l. de minore. §. tormenta. de questio. in princip. ¶ Jtem et

4 tertio dicit hic Bal. per hanc literam, quod ꝗ valet sententia: licet iudex dubitet, en vigore iuris cōmunis, aut vero statuti valeat. ¶ Vlterius no. ꝗq; qui certus est de fundamento acquisitionis: licet dubitet de modo, non impedit adire. Quod est no. ad duo sumpto arg. a contrario sensu secundum legētes hic. Primo ꝗ quod si iudex delegatus procedit, se tamen delegatum ignorans, processus irritatur: ex quo ignorat sue iurisditionis processus fundamentum, quod per literas comprobatur. C. de manda. princ. l. j. extra de offi. deleg. c. cum in iure. ꝛ quod no. extra de priuileg. c. cum olim. in glo. Secus tamen dicimus in prorogatione. Si enim iudex, cuius iurisditio prorogata est, precedit putans se habere iurisditionem ordinariam, ꝛ ignorans prorogatam: tenet tamen processus eius: vt est text. in. l. ij. §. conuenire. ff. de iudic. ¶ Primo dicto, ꝛ illud addas, ꝗ quod etiam si iudex sciat se delegatum, ante tamen quam sibi litere delegationis presententur, cognitio eius nulla est: vt no. Jnno. ꝛ Hosti. extra de resti. spol. c. ex conquestione. Facit quod not. Archid. in. c. qui ad agendum. de procur. lib. vi. ꝛ est glo. ordi. in cle. j. de procu. facit quod not. Jnno. in. c. super co. lo. ij. de app. Et quod no. per Jnnoc. de offic. delega. c. prudentiam. ¶ Et idem, quod ꝗ in delegato in procuratore consuluit Barto. in consil. quod incipit, Queritur an procura. in absentia constitutus, sequendo opi. Archid. ꝛ glo. ordi. licet Dy. consuluerit contrarium. Et huius puncti magna est dubitatio: de qua vide plenissime per Bal. in. l. falsus. C. de furt. ꝛ in. l. licet. de procu. Et pro opi. Bar. videtur tex. in. l. quero. ff. de eo, qui pro tut. ¶ Aduerte tamen: quia ꝗ licet iudex delegatus ante presentationem literarum non sit iudex delegatus quo ad iurisditionis exercitium: erit tamen iudex habitu: vt patet in. d. c. super eo. Et facit. l. obseruare. §. fi. ff. de offi. procon. ꝛ in. c. cum te. de rescrip. ad fin. Hinc est, quod not. voluit Fed. de Se. in consi. xxiij. quod incipit, Cogitetis, quod exceptio suspicionis possit opponi per partem contra iudicem delegatum: licet litere nō fuerint presentate:
10 quod no. ¶ Facit ꝛ secundo hodie, ꝗ quod sententia iudicis sit nulla in aliquem contumacem pronuncientis, aut absentem: si eius cōtumaciam aut absentiam ignorat, eo: quod adhuc non est facta relatio per nuncium. Et ita inducit hunc tex. Bar. in. l. hic autem. §. alleg. ꝛ. l. multum interest. de condi. ꝛ demonst. Pro qua opi. dicit Bal. esse casum singu. quem Barto. non allegauit in. l. generali. §. bis de presentibus. C. de reb. credi. ꝛ inreiur. ¶ Aduerte tamen, quod in prealleg. l. falsus ipse idem pro Bal. allegat glo. ordi. in. c. sepe. in gloss. que incipit, Et si. in fin. extra de app. postmodum subdit Joan. Andr. disputasse contrarium. Quos finaliter concordat, quod aut iudici notum est illum fore absentem seu contumacē ex aliqua iusta presumptione, seu dicto alterius, quam nuncij: ꝛ tunc valet sententia. ꝛ habet locum opi. Jo. And. co: quia de necessitate iudiciorum, non est nuncij relatio necessaria. Et allegat pro hoc glo. in. c. vt venerabilibus. §. sacris. de senten. excommu. in. vj. licet in contrarium videatur tex. in. c. quoniam contra. extra de probat. vbi vult Papa relationem nuncij in scriptis redigendam. Aut nullo modo fuit nota dicta contumacia seu absentia: ꝛ tunc habeat locum dicta opin. Bart. cum dicatur iudex inordinate processisse. Quam distinctionem no. ¶ Jtem no. tex. hic, ꝛ in. l. quod si dubitetur. dum dicit, ius adeundi pro his que no. Bar.
11 in. l. is potest. §. eo. ꝛ in rub. ¶ Jn glos. ꝗ in. l. sed ꝛ si de sua. ibi, sed nonne presumitur viuere. ¶ No. gl. quod quilibet presumitur viuere centum annis. Pro quo. C. de sac. san. l. sancimus. de iudic. l. proponebatur. ꝛ. l. hereditatum. ad legem Falcid. ¶ Jn eadem ibi, iustis presumptionibus. ꝛ sic vna presumptio tollit aliam. extra de presump. c. literas. de elec. cum inter. de in integrum resti. diuus. titu. genera. cum si. Et que sint iste presumptiones: dicas, si quis sit magna infirmitate grauatus: aut intrans bellum, post bellum non reperiatur: quia presumitur mortuus: vt. l. ꝛ si certus. §. vnus ex dominis. ad Sillan. ꝛ. l. fi. de infa. ¶ Jtē quod dicit glos. quemlibet presumi viuere centum annis, intelligendum est, vbi hoc principaliter intentatur: secus autem vbi de hoc est incidens questio: quia tunc non presumitur. argu. l. spadonem. §. qui absolutus. ff. de excusatorum. Et pro hoc: quia fundās se ex tempore, tempus probare tenetur: vt in clemē. literas. de rescrip. Ad quod

12 facit quod no. j. tit. j. l. ij. §. sed si dubitetur. Item † per hāc glossam dicentem, quod quilibet in dubio filiusfamilias presumitur. Cum communiter ex forma statutorum prohibeantur filijfamilias al quos actus facere: cautela est, si tu vis eum in judicio eludere: quod in fi. judicij: quādo nil seu parum superest de tempore ad probandum opponas sibi: q filiusfa. est: vnde actus per eum gestus fuit nullus: & sic tu obtinebis cōtra eum, cum intra paruum tempus, quod superest ad probandum hoc probare non poterit: quod dicit esse menti tenendum: quia millies bonorē habebis in practica. hoc tamen dictum reprobant Rapha. Lu. & Jo. de Imo. hic, & rectius vt mihi videt. Et primo, q dicit hic ista gl. q: ex eo, q pater presumitur viuere centum annis: filius suus semper presumit esse in eius potestate: male loquitur glo. eo: q: nō sequitur hoc quod dicit. Potest enim esse q filius emancipatus sit: & ipse sui iuris sit. Aut naturalis, qui in paterna potestate nō est: vt. l. idē in potestate. & l. nepotes. de bis, qui sunt sui vel alie. iuris. Preterea an quis presumatur filiusfa. vel non, ponit gl. in l. Titia. fol. mat. Et breuiter vt dicimus in simili, quod allegans minorem etatē ad sui fundamentum, eam probare tenetur: vt. l. si minorem te. C. de in integ. resti. tit. gene. Et simile no. Bar. in rep. l. de etate. §. de mino. & in. l. j. C. si mi. se ma. dixe. Ita & qui allegat filiū esse filiūfa. pro fundamēto suo, id probare tenet. Et pro hoc etiam, quod hic dicit do. Jo. q: ex quo aduersarius litigauit cum eo vt patrefa. pro hoc presumitur: arg. eius quod no. in. l. inter quos. §. j. de dam. infe. & in. l. Pomponius. §. rati. de procu. Quamobrem hoc videtur fore tenendum menti. C Ultimo not.

13 † quod hic dicit do. Rapha. quod si volo venire ad hereditatem alicuius ab intestato, sufficit probare me esse proximiorē in secundo gradu: licet non probem, quod in proximitate nemo me antecedat. quod videbatur probandū per no. per glo. in. l. is potest. cum ibi no. maxime, cum ista negatiua, quod nullus me sit proximior: veniat ad fundamentum intentionis mee: ego eam probare debeo: vt no. Inno. in. c. super bis. de accu. & Bart. in. l. hoc iure. de ver. oblig. Et pro hoc allegat tex. ipse Raph. quem dicit esse not. in. l. si amite. C. commu. de success. quod dicit a nemine tactum fore: melius tamen hoc probat litera in. l. si auie. C. de succes. edi. licet non alleget.

Sed et si de sua. §. sed & si cum. C Instituitus pure si putet se substitutum sub conditione, nō potest adire, nisi ea purificata. h. d. C In gl. super ver. impleta. ibi, vel ab alio. in. l. filius. de condi. insti. Quod intelligē nisi implementum conditionis verteretur in dando: secus in faciendo: q: tunc an per aliū possit impleri recurre ad. l. vnicā. §. ne autē. C. de cad. tol. C No. gl. super ver. obfuit. ibi, vel dic, q ibi ignorabat. & hāc teneas: q: vera est.

Summarium.

1 Dictio, mox, aliquando statim, & aliquando interuallum temporis significat.

2 Appendices, hoc verbum raro in iure inuenitur, et quid significat.

3 Portio deueniens ex substitutione, quod accrescit coheredi inuito, tam iure accrescendi q substitutionis.

Si quis heres. C Ei, qui adiit portionē suā accrescit alia portio sibi delata eo inuito. h. d.

1 C No. † de ista dictione, mox, que aliquādo significat idē, q incontinenti: vt hic: aliquando aliquod interuallum: vt. l. j. §. si cer. pe. per gl. & vide de natura huius dictionis, quod no. Bar. in. l. Imperator. de iur. fisc. & in. l.

2 fructus. fol. ma. C No. † hoc vocabulū tex. dū dicit appendices. qō raro inuenies in iure: & vide de eius natura in. l. si cum tibi preciū. C. de iudi. quod no. pro capitulis pacis: dum vna pars aliquando promittit alteri pacem obseruare sibi & suis appendicijs. proprie appendices dicunt, que a suo principali cōmode separari non possunt: vt erat hic in institutione, que separari non potest a substitutione: ne quis pro parte testatus decedat, & pro parte intestatus. p

3 regulam, ius nostrum. C No. † q portio ex substitutione deueniens accrescit coheredi inuito, tam iure accrescēdi, q substitutionis: de quo dicet in gl. C No. q casus substitutionis veniens seruo iam manumisso, aut filio emancipato: facit vt portio ex ea contingens filij, aut serui sit, nō patris, vel dñi. Et hoc si voluit venire ex vi substitutionis: secus si iure accrescēdi repudiato iure substitutionis: q: tūc portio illa erit patris & domini, eo: q: accrescere portioni nō potest: vt. l. si totā. cū si. j. cod. Et ita intelligēdus est iste ver. Idem dico, & si filius. fm intellectū gl. verioremq; super ver. nunq. C In gl. super ver. quoq. ibi, dū dicit: imo certum videtur. Et hoc teneas fm Bar. hic, & cōmuniter legentes, supplendo tamen eam cū limitatione. de qua hic per eum: licet contrarium dixerit glo. & male. in. l. nec is. §. j. §. eo. & vide, quod dicetur in. l. si tu ex parte. j. eo. Et facit ad questionem monachi, de qua dicitur in. l. Antistius. §. si autē. in. l. si seruus eius, qui capere. j. c. C Et tāgit Ang. hic vnum intellectum ad. l. qui patri, de quo dic, vt ibi dicetur plene.

Summarium.

1 Protestatio est stricti iuris.

Si exclusus. C Acquisitiōe partis vnius nō cōsequit quis aliā, que deficit: ita nec eā in qua necessaria est alterius aditio. h. d. cū seq. C No. iussum esse finiti iure, adeo: q de vno ad alium

1 nō trabit. Sicut inf† simili dicimus in protestatione, vt. l. at si quis. §. pleriq; de relig. C Not. in parte defecta. propter non implementū cōditionis, non esse locū iuri accrescendi. & hunc intellectum gl. teneas, quo ad hunc. §.

Summarium.

1 Dominium defuncti, quod recta via transit in heredem suum: possessio rerum hereditariarū apprehensione secuta.

2 Heres aditione facta representat defuncti personam in vniuerso iure hereditatis: secus si est particularis heres. nu. 4. & vide nu. §.

3 Heres vendens rem hereditariam: licet dicat se nolle teneri, nisi pro suo dato & facto tantum: tenebitur etiam de facto testatoris.

Heres in omne. C Consummat eius breuitatē. C No. recta via in heredē trāsire vniuersum ius & dñium, qō defunctus habebat: secus autem in possessione, que cum sit facti, in. l. cū duobus. §. idem respondit. ff. pro so. & l. peregre. de acquir. possess. non transit in heredem absq; apprehēsione. quod etiam sibi locum vendicat in suis: vt. l. cum heredes. de acquiren. possess. & l. si miles. in princ. ex quibus cau. ma. in

2 l. in suis. de libe. & postbu. C Et no. † quod facta aditione heres representat personam defuncti in vniuerso iure hereditatis: & hinc est, quod factum defuncti reputatur suū: vt in. l. si seruus. in glo. de condi. fur. per quam ait ibi not.

3 Barto. quod † si heres vendit rem hereditariam & adīciat nolle teneri nisi de suo dato & facto: tenetur etiam de facto testatoris in euict. regressu. quod no. Imo plus not. voluit Bal. in. l. si. in fi. C. de act. hered. quod si heres adīciat de suo dato & facto tantum: nihilominus non obstante hac dictione, taxatiua, de facto testatoris tenetur. Pro quo dicit esse text. speciali not. dignum in. l. stipulatio ista habere licere. circa princ. j. de verb. oblig. hoc tamen tēpera, vt voluit Bal. in vsi feu. c. j. qui successo. ten. feu. conser.

4 & ibi vide. C In gl. ibi, sit est minus. & sic heres particularis dicitur tantum representare personam defuncti pro parte sua: non autem in vniuerso patrimonio: quod tunc valent dicta glo. magne circa medium in. l. j. in fin. als. j. de pacto. stip. l. stipulatio. C In ea. ibi, dum dicit: † idem ius. & sic non representat personam testatoris in ius ad eum non transibile: quod no. pro bis, que no. per glo. & doc. in. l. quesitum. in fi. de preca. & per gl. no. in. l. Lucius. fo. ma. &c

Summarium.

Summarium.

1 Aditio improprie est in suo, cuius proprie est immistio.
2 Uerbum, videtur, denotat veritatem: & etiam fictionem.
3 Portio a lege delata, videtur delata cum suis oneribus.
4 Juris ignorantia, quando excuset?
5 Juris ignorantia, quando non noceat in dānis.
6 Titulus, an sit lucrativus, quomodo cognoscatur?
7 Probatio quando admittatur contra fictionem vel presumptionem? & nu. 12. & 13. & seq.
8 Statutum si inducit aliquod genus probationum, q̄ talis probatio dicitur presumptio iuris, & de iure.
9 Jurisditionis omnimode appellatione, q̄ veniat merum & mistum imperium.
10 Confessio patris, quando tollat presumptionem iuris, et de iure?
11 Presumptio iuris & de iure, quando tollatur ex protestatione?
12 Probatio indirecta, quod admittatur contra presumptionem.
13 Probatio notoria & contraria presumptioni iuris, quod illam tollat.
14 Probatio, q̄ admittatur contra presumptionem iuris & de iure: si pars non opponit.
15 Interficiens rebannitum, quem putabat bannitum: an puniatur.
16 Acta notorium inducunt.
17 Culpa lata est non consulere peritiores.
18 Scire & scire posse paria sunt.

Si duo sint. ¶ Adeunti seu se immiscēti in parte, accrescit portio coheredis, etiam eo inuito. b. dicit.
1 ¶ Not. † ex isto tex. q̄ aditio etiam improprie verificatur in suo: cum proprie suorum sit immiscere, vt in
2 rub. ff. eo. & C. eo. ¶ No. bic † verbū, videtur, denotare veritatem, non autem fictionem: licet proprie fictionem denotet: de quo in. l. non videtur. De acquir. poss. & in. l. is qui. ff. pro emp. ¶ No. ius accrescendi etiam habere locum in inuitis. de quo dicetur in pluribus legib. tit. ¶ No. quod
3 † cui ex lege defertur aliqua portio, videtur esse delata cum singulis oneribus. ¶ In gl. super ver. abstinuit. ibi, cū de hereditate. de cuius intellectu dicet vt ibi dicet. ¶ In
4 gl. super ver. † potuit. ibi, consulendo peritiores. Et sic iuris ignorantia quem nō excusat, non ex eo, q̄ vulgaris tenetur ius scire: sed ex eo: q̄ peritiores debuit cōsulere. Et ex hoc dicit Bar. in. d. l. bonorum. & Bal. in. l. iuris ignorātia. C. qui admit. quod si habuisset vulgaris malum consilium a peritioribus, iuris ignorantia cum excusaret: quia fecit quod lex precepit: secus in assessore. ¶ In ead. ibi, cū facilius scire potuit. ¶ No. hanc glo. que limitat q̄ dicit Bal. in. d. l. iuris ignorantia. dicendo, q̄ sicut rusticus vadit ad nemus pro lignis: ita debet ire ad peritos pro habēdo cōsilio. Quod tu intellige, quādo de facili ire potuit puta: q̄ terra vicina est: secus si longe distaret: aut ꝓpter guerras prohiberet accessus: q̄ tunc cū de facili quis certus de iure reddi non possit: talis ignorantia eum excusat: vt videt in hac gl. no. ¶ In glo. ibi, habet a lucro. No.
5 hanc glo. † signanter fm doc. q̄ licet iuris ignorantia regulariter in dānis non noceat: tamen hoc fallit nisi dependentiam habeat ex causa lucrativa. q̄ no. ¶ Et similiter
6 no. † hāc particulā, q̄ ad cōsyderandū an titulus sit lucrativus vel non, inspiciendū est principale, nō autem, q̄ in cōsequentiā venit: vt puta: damnū vt est hic: q̄ hereditas principaliter adit causa lucri: licet in consequentiā veniāt dāna. & sic dicat titulus onerosus: vt. l. hereditatē. ff. mād. & vide q̄ no. gl. in. l. si infanti. C. de iu. deli. ¶ In gl. videt. ibi, nec admittit probatio in cōtrariū contra fictionem: ergo contraria probatio nō admittit. ¶ Pro † quo vide quod
7 no. gl. in. l. j. §. accedit. C. de rei vxo. act. Et similiter contra presumptionē iuris & de iure: dicit lex probationē nō admitti. C. arbi. tut. l. fi. C. ad Uelle, l. antique. Et hinc est, q̄ als dicit fing. gl. in. l. allegas. C. de vsur. q̄ ipso, q̄ aliqs est cōsuetus fenerari, pacta insolita per eū in cōtractu adiecta, inducūt presumptionē iuris & de iure: q̄ cōtractus sit vsurarius: nec admittit probatio in cōtrariū. Quod tene mēti propter gl. authoritatē. & si forte nō seruet in practica. Jtē hinc est. q̄ voluit alibi no. gl. in. Liubemus. C. de testa. q̄ ipso, q̄ tabellio solemnitates debitas in testamēto in codē nō ponit. presumit hoc fraudulēter facere, & penā falsitatis incurrere. ¶ Nec admittit probatio in cōtrariū:
8 † si aliqui illā nō teneāt, tū vidi seruari perusij. ¶ Et tū † si lex, aut statutū aliquod genus ꝓbationis inueniret: q̄ dicere ꝑ plenissimū esse, aut plenariū: hec probatio habēt locum presumptionis iuris & de iure, adeo: q̄ probatio in contrariū nō admitteret: vt voluit gl. prima Jo. And. in cle. j. de prob. Jtē voluit Bal. in extractis gl. iuris canonici in cle. j. de fo. cōpe. Si statutū inuēto aliquo probationis genere subderet: & his fidē omnimodā voluimus adhiberi. & hoc per gl. ibidem, que fm eum no. dicit. q̄ licet regulari-
9 ter appellatione † iurisditionis nō veniat, nec merū, nec mistū imperiū: vt patet ex not. in. l. imperiū. de iur. om. iu. in. l. suggerente. C. de offi. eius, qui vi. alte. ge. attamen secus si diceret, cōcedo tibi omnimodā iurisditionē: q̄ tunc & merum & mistū imperiū venit. vt ibi dicit gl. no. ¶ Legi
10 ste † tamen hanc regulā limitāt esse veram: nisi in cōfessione, que habet tollere talē iurisdi. & iuris presumptionē: vt in auc. sed iam necesse. C. de dona. ante nup. per Ly. q̄ hoc allegat gl. ord. in auc. vnde sumitur. d. aut. sed iam necesse. q̄ bene not. Tu vlterius fm. d. Ant. dic, vt in. c. is qui. extra de spōs. vbi est plenio: gl. de istis presumptionibus, q̄ fit in iure. Intellige quādo esset talis actus, cuius esse dependet a partiū voluntate seu potestate, quo partes possint sibi preiudicare. Tunc enim cōfessio fm gl. iuris ciuilis haberet tollere talē presumptionē. Exemplū ponit. d. Ant. per dictū fingu. Jnno. in. c. q̄ plerique. de immu. eccl. quod retuli tibi in. l. si is ad quem. ff. eo. secus autem esset si nos loquamur in actu, cuius esse nō dependet a partiū voluntate: q̄ tunc confessio non tollit presumptionem ex illo actu resultantem. Exemplū ponit ex no. per eundem in. c. veniens. & in. c. tua. extra de spō. vbi si mulier post spōsalia interueniente copula carnali, confiteatur etiā cōsentiente parte, talem copulam non interuenisse animo matrimonium contrahendi: tamē confessio non haberet tollere presumptionē iuris & de iure, que resultat, q̄ fit cōtractum matrimoniū per interuētionē copule carnalis post sponsalia subsecutā: & hic, q̄ talis actus post dictā interuētionem non dependet a voluntate partiū. in. c. super eo. de eo qui cogn. consan. & in. c. ex publica. cum fi. de cōuer. con-
11 iu. ¶ Jtē aduerte: q̄ † quando q̄ lex tollit presumptionē iuris & de iure in alicuius animo, propter factū extrinsecum: tunc contra talem presumptionem admittitur probatio ex protestatione illum actum precedēte, siue cū ipso actu et cōtēporanea: dūtamen talis probatio sit iusta causa vestita. Et hoc est q̄ voluit gl. no. in. c. vidua. extra de re-
12 gul. ¶ Jtē predictā † regulā limita esse verā in probatione directa: secus vbi per indirectū eliderētur: iuris talis presumptionis: q̄ tunc indirecta probatio admittitur: vt
13 vult gl. in. d. cle. j. de prob. in prima gl. ¶ Item & † vlterius nisi talis probatio contraria esset notoria: vt voluit Jnn. in. c. fraternitatis. extra de frig. & male. vbi per Jnno, quod
14 hic ponit Jmo. ¶ Jtē †. tertio not. quando per partes opponeretur contra talem probationem: q̄ si pars non opposuisset: tunc admissa probatio vires huius presumptionis tolleret: vt voluit fing. Jnno. in. c. cū dilecta. extra de reser. & in. c. cū Bertholdus. de re in. & in. d. c. fraternitatis. p quę habes declaratū hūc articulū. Et de barū ꝓsumptionū materia ponit gl. iur. ci. in. l. nō est verisimile. ff. q̄ me. cau. & in. l. siue possidetis. §. de pb. & in. d. §. accedit. & aliqualiter Jnn. in. c. q̄ verisimile. extra de ꝓsum. & Spec. ple-
15 ne in rub. co. ti. ¶ Ultimo inducit ad. q. † ista gl. p Ang. q̄ interficiēs rebānitū positū in archiuo publico in numero bānitorū, excusēt ne penā incurrat: si scriptura rebānimēti eiusdē erat occulta. Ex quo de facili sciētia talis rebānimēti scire nō poterat p hāc gl. ita dicit fuisse consultū per Ja. Bu. Flo. ar. l. de etate. §. ex causa. de interro. act. q̄ dictū nullo addito, nec diminuto simpliciter sequit Joā. de Jmo. Tu vlterius aduerte: q̄ Bal. in. l. huiusmodi. in. §. fi ita cui. de leg. j. & in. l. j. de legi. videt tenuisse contrariū: q̄ ex quo talis rebānitus nō pōt videri bānitus figuraliter: ex quo snia bāni est cassata p rebānimētū: & sic fuit secūda scriptura finie, q̄ derogat ꝓme. ar. l. pacta nouissima. C. d-

pac. Item nec substãtialiter, vt ad sensum patet: q̃ per solutionẽ aut satisdationẽ dicti banni, sentẽtia sublata fuit: vt insti. qui. mod. tol. obl. in prin. Ergo videtur talẽ vt homicidam puniendũ esse: & huic sententie cõformis est opi. Joan. And. in addi. ad Specu. in titu. de accu. in. §. sequit videre. §. quartũ autẽ membrũ. Quãobrẽ pro istorũ cõcordia videtur posse dici, q̃ aut interficiens sciuit dictũ bãnitum a banno absolutũ fore: & tunc nulla est dubitatio, q̃ puniri debeat. & quo dolus interuenit: vt in toto tit. de sicar. Aut ignorauit: sed tamẽ dictũ publice esse bannitum sciebatur: & a quolibet tenebak̃ pro rebãnito: & tunc idẽ, qõd in casu primo: q̃ vbi publica versãtur sciẽtia, priuata ignorãtia nõ excusat, tanq̃ crassa & supina. & nec supina. ff. de iu. & fac. igno. l. fi. eo. tit. & C. de peri. tu. l. fi tutor. & extra de postul. c. j. qõ sentit hic Ang. & Bal. expressius in. l. nostrã. C. de testa. Aut dicta rebãnitio seu bãni absolutio patebat in archino, & actis publicis: & tũc similiter puto cũ puniendũ. fore. Primo: q̃ imputet sibi, cur omnia acta archiui nõ viderit: vt. l. inciuile. §. de legi. & sentit Bal. in. d. l. j. Secũdo:
16 q̃ † talia acta notorii inducũt: vt no. Inno. & extra de app. c. insinuatione. & Bal. in. l. l. &. ij. C. quo. & quan. iud. Aut dictum rebannimentum nõ erat in actis descriptũ: nec similiter bannũ cancellatũ: & tunc aut iste cõsuluit peritiores, qui sibi dixerunt talem rebannitũ nõ fore: & tũc excusatur a pena. arg. eius qõ dixi allegãdo Bart. in. l. bonorũ. Aut vt non consuluit: & tunc dicas cum puniri, non vt ex homici-
17 dio dolo cõmisso: sed vt † ex lata culpa contracto, qui fuit in lata culpa peritiores non cõsulendo: vt ipse ignorauerit: vt no. Bar. in simili. J. in. l. fi. de adult. ar. l. ij. §. in hac act. cũ si. tibi per eum alleg. vi bo. rap. Et hec videk sententia Jo. And. in addi. ad Specu. in tit. de sol. qui refert super hoc disputationem doctoris antiqui Tianisij. in ti. de accu. eo. §. ver. Tianisius. ego consultius foret ad hec fugienda si prefatus bannitus fm̃ do. Bal. in. d. l. nostrã. si suam rebãnitionem in publicis locis ciuitatum apponat. & hoc not.
18 ¶ Postremo † no. paria fore scire, & scire posse, & nescire nec scire posse. Ad qõ. l. quod te. ff. si cer. pe. & hoc, q̃ videk affectata ignorantia, que nulli prodest: vt. l. cõtra. C. de inces. nup. ver. affectantis. Adde ad predictam questionẽ, quod dicit do. Ang. in. l. fi. de bis, que in testa. delen.

Quãdiu. ¶ Non summak propter eius breuitatem: & dat rezulam, quam per te vide. ¶ In glo. ibi, sed ex testamẽto, vide de hoc plene in. d. l. liberis. per gl. & doc. & Bar. in. d. l. illud. in prin. ¶ In ea. ibi, qõ de iure. dicas fm̃ cõmuniter scribẽtes hic, qõ aut sperak impugnatio testamenti per viam iuris pretoriꝰ, puta: q̃ emãcipatus preteritus petijt contratab. & tũc adiri potest hereditas: vt. l. illud. & l. filium. & l. si duobus. j. de contratab. & l. is qui in potestate. in. §. sed q̃ si scriptis. de leg. prest. Aut sperak impugnatio per viã iuris ciuilis: puta p natiuitatem postbumi preteriti, aut preteritionẽ filij in potestate: & tũc hereditas de iure ciuili adiri non potest. l. illud. in fi. Et aduerte: q̃ simpliciter nõ procedit, qõd dicunt hic doc. in filio emancipato: q̃ aut eius preteritio fuit facta cũ causa: & tunc locũ vendicat sibi hoc dictum. Aut sine causa: et tũc ad instar filij in potestate poterit dictus filius emancipatus dicere testamentum nullum de iure ciuili, & hoc nouissimo iure conclusit glo. no. in authen. de hered. & Falci. in. §. exheredatio. quam sequuntur legentes, per Dy. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. de libe. & postbu. & Angel. in. l. certum. §. j. de iniu. rup. irri. fac. testa.

Summarium.

1 ¶ Impugnare proprie iudicium testatoris, quis dicak.
2 Miti ex eo iure: quo nitus est impugnare, quis nõ debet.
3 Tutor, qui scriptus est tutor & legatarius, quando amittat legatum.
4 Responsio in dubio intelligitur facta secundum propositionem.

Quesitum. ¶ Adeũte coheredẽ hereditatem per quam testamentum paternũ confirmatur, potest quis hereditatem ex substitutione pupillari ample

1 ctialias secus. h. d. ¶ No. ex hac litera, q̃ † impugnare dicitur testatoris iudiciũ, qui eius hereditatẽ repudiat: hoc tamen improprie dictum est. Quia ille proprie dicitur impugnare, qui aut falsum dicit, aut querelat: vt in titul. de
2 inoffi. testa. ¶ † No. quod quis non debet niti ex eo iure, quo nitus ex titit impugnare: vt hic. arg. in regula iuris, cum fi. facit ad ea que no. Bar. in. l. post legatum. in prin. de his, quibus vt indig. vbi recitando dicta per Inn. extra de except. cum venerabilis. Et Specu. quesiuit, an exp̃ositione, quam quis negauit: possit aliquid cõmodi reportare: de quo ibi vide. ¶ Item ex secundo facit, deputatus executor testamenti, si officio executionis renũciat: non consequitur legatum a testatore sibi factum, quoniã ea ex causa sibi legasse presumitur: vt officiũ exercerat executionis. Et ita determinat Bartol. in. l. post legatum. §. amittere. & eius quod ibi dicit text. in tutore, qui recusando tutelam testamentariam non datinam, amittit commodum, quod sibi ex testamento prouenit: vt ibi, et. l. Nesennius. §. de excu. tut. & idem no. dicit Bar. in. l. codicillis. §. j. de annuis leg. quod relictus heres vniuersalis & executor testamenti, si hereditatem repudiat, priuatus censetur executionis officio. Pro qua questione est casus sin-
3 gul. in. l. Lucius. §. de fideicõ. lib. ¶ Et † ideo si tutor gratur de restituendo legatũ, aliquãdo legatum nõ annullatur. Casus est in. l. legatarius. ff. de excu. tut. quod sibi ex testamento prouenit: vt. l. Nesennius. de excusa. tutorum. Scias tamen quod si tutor ille, qui est scriptus tutor et legatarius, quod perdit legatum etiam si acceptauit tutelam, & nõ administrauit: sed commisit administrationem contutori. Quod not. vt est tex. in. l. quid autem. de excusa. tutorum. & tamen quando plures sunt tutores, vnus potest administrare: vt. l. ij. §. fina. §. de administr. tut. Idem etiam si acceptauit tutelam & ministrauit: et vt suspectus remouetur. quo casu etiam perdit relictum: vt. d. l. quod autem. ¶ Scias enim vnum not. quod hodie ille qui est scriptus legatarius & tutor, si repudiat tutelam: nihilominus consequitur legatum. Ita tenuit Bar. in. l. j. ff. de leg. ij. & in. l. si legatarius. C. de leg. §. monb⁹. de hoc & tale. Vbi legatarius, qui non adimplet volũtatem defuncti: ita demum priuatur legato, si fuit monitus a iudice: & intra annum non mandauit executioni voluntatem testatoris: alias secus. quod est bene no. Quod autem. §. dixi, q̃ tutor qui vt suspectus remouetur, non admittitur ad legatũ: vt. d. l. quod autem. Illud verum, quãdo iure fuerit: alias secus si non iure: puta a matre, & pretor non cõfirmet eũ: q̃ eum nõ repellit: quia tũc admittitur ad legatum. Casus est in l. cum filius. §. non iure. de leg. ij. Et idem no. dixit Bar. in l. codicillis. §. j. de annu. lega. Quod relictus heres vniuersalis & executor testamenti, si hereditatem repudiat, priuatus censetur officio executionis. ¶ Non tamẽ credas, quod propter repudiationem tutele, tutor amittat successionem ex substitutione pupilli: & dicit tex. no. in. l. amicissimos. in prin. eo. titu. & de illius tex. ratione vide ibi per eũdem. ¶ Item predicta intellige, quando est datus tutor extraneus, & eidem legatum: secus si coniunctus tutor: relictus sit: q̃ tunc licet tutelam repudiet: attamen legatum nõ amittit: q̃ potius respectu persone, q̃ tutele legatum presumitur: vt not. dixit litera in. l. tutor. & l. petitus tutor. la grande. §. que tutoribus. cod. titu. ¶ Et istum text. debes intelligere in filio exheredato, cui facta est substitutio, qui cum exheredatus est pro mortuo habeatur: suus esse non dicitur. l. ij. in fi. de contratab. Ideo tunc necesse est ad hoc, vt substitutus veniens ex pupillari, aut adeat: per quam additionem pupillares tabule cõfirmentur. no. in. l. j. de vulg. & pup. Aut coheredẽ habeat, cuius additione dicte tabule confirmẽtur: q̃ aliter ex pupillari, omissa principali institutione, venire non potest. ¶ In gl. super ver. edicto. melius dicit hic Bar. q̃ edictũ est, q̃ qui nolebat venire ex institutione, non poterat etiã si volebat venire ex substitutione, dicit tamen hic Rapha. q̃ iste sensus glo. est bonus: q̃ patet: q̃ inuenis in principio querit: an omittẽs venire ex institutione, si venit ex substitutione teneak ad debita paterna: & si ex institutione admissus. vnde Jurisconsulti respõdit talẽ in edictũ incidisse: & non ad casum proposite. q. vnde ad hoc vt pertineter respõdisse videak, dicendũ est fore verum predictũ intellectum & maxime: q̃
4 † in dubio respõso debet intelligi fm̃ propositionem: vt. l. ij. C. de

ñ.C.de diuer.rescrip.ꝛ in.c.inter dilectos.de fide instru.et hic sensus magis cõsonat litere. ¶Pro quo vide quod no. in.l.paterfamilias.de pau.leg.cred. ¶Item ꝛ quod dicitur in isto tex.repudiãtem hereditatem videri impugnare defuncti iudicium:intelligas impropie,non autẽ proprie:vt probatur in.l.qui filiabus.ℊ.fi.cum.l.seq.de leg.j.et l.quesitum.ℊ.duobus.eod.titu.ꝛ melior text.est,ℭ alius in l.filio pater.in prin.cum.l.seq.ꝛ seq.eo.titu. ℑn quibus dicitur,quod licet heres hereditatem repudiet: nihilominus prelegata sibi debita consequitur. Quod non esset si vere testatoris iudicium impugnaret:cum tunc nihil consequeretur:vt.l. Papinianus.ℊ.meminisse.cum simi.ã.de inoffi.testa.ꝛ ita intelligas quod dixi in notabilibus.

Summarium.

1 ☞Pupillaris substitutio,quod fuit inuenta ad cõmodum impuberum.
2 Fraudem non committit,qui sibi iste prouidet,ne damnum contingat.
3 Substitutio vulgaris expressa,quod impediat existentiã suitatis:non tamen impedit tacita resultans ex expressa pupillari.
4 Coheredis datio quando impediat existentiam suitatis. ꝛ numero.6.
5 Suus quando dicatur suus ꝛ necessarius heres, nedum patri,sed etiam fratri?
7 Suitas quando operetur confirmationem tabularũ pupillarium?
8 Heredis nomen nudum,quod remanet penes institutũ, quod sit potens confirmare tabulas pupillares, non tamen legata.
9 Pupillaris tacite vigore, ꝙ quis venire non potest ad bona pupilli.

Filius qui se. ℭSuitas operatur confirmationem tabularum pupillarium ad preiudiciũ abstinentis. ℑtem ꝛ ad beneficium eius cui facta est substitutio.h.d.cũ ſi.vſq; ad versi.ſi in societate. ℭNo.pupillarem substitutionem †inuentam fore ad commodum filii impuberis. Ad hoc.C.de inoff.testa.l.ex tribus.ꝛ facit ad no.per Cy.in addi.in.l.i.ã.de vulga.ꝛ pup.ꝛ ibi per Bal. ℭNo.fraudem †non committi per illum,qui sibi iste prouidit,ne damnum contingeret. Facit de aqua plu. arc.l.i.ℊ.deniq;.ꝛ concor.sunt in gl. ℭUlterius not.quod † licet communiter dicatur,quod vulgaris substitutio impedit existẽtiam suitatis:vt.l.ſi filius qui patri.ã.de vulg. ꝛ pup.ꝛ qõ not.in.l.apud Julianum.ℊ.idem Julianus.ĵ. ad Trebel.ꝛ per glo.no.in.l.Papinianus.ℊ.quarta.ã.de inoffi.testa.tamen hoc verum in expressa vulgari: non autem in tacita, que resultat ex expressa pupillari: quia hoc suitatem non impedit.Et hoc patet niſi pupillo fuit data substitutio pupillaris,cuius quidem pupillaris verba cõprehendant tacitam vulgarem:ꝛ tamen non impeditur existentia suitatis:quo ad cõfirmationem tabularum pupillarium.Et ad hoc tene mẽti istum tex.qui facit ad no. in l. Julianus.ĵ.ſi quis omiſ.can.testẽ. ℭNo.in ver.ceterũ. † quod licet regulariter dicatur,ꝙ datio coheredis impediat existentiam suitatis ſm late no.per Bar.ꝛ alios,in.l. cum fratrem.C.de iure delib.tamen hoc debes intelligere verum in datione coheredis extranei:non autem in datione coheredis sui equalis alteri instituto. Quod nota ꝛ tene menti. ℭItem nota:†ꝙ sicut filius est heres patri ꝛ necessarius,ita etiam ꝛ fratri:cui est per patrem substitutus.Ad qõ.ã.de vulg.ꝛ pup.l.sed ſi plures.ℊ.quos poſſum.de quo dubitauit gl.magna in fine sui.l.quidam eulogio.C.de iure delib.Et hoc nota:ꝙ operatur multos effectus maxime transmiſſionis fraterne hereditatis nõ adite,per ipsum fratrem:vt ꝛot.voluit Ang. ℭIn † gl.i.ibi nota in.l.iij.ℊ.aperture.ã.de hered.instit.quod tamen supra dictum est dationem coheredis impedire existẽtiam ſuitatis etiam vulgarem substitutum:intelligo verum de existentia sui filii,non autem sui ꝛ necessarij heredis.hoc est verum:vt nõ voluit gl.de vulg.subſti.in prin.que fundatur per text.ꝛ ibi vide per Bal.in.l.quo gradu.cum.l.ſeq.ã.de vulga. Et ibi dicit do.Bal.quod licet per aliquos dicatur illam glo.non esse alibi:tamen iste passus examinat in.l.ſi non lex Elia Sentia.ℊ.ſi.ã.de hered.instit. ℭEt quod hic † dicitur suitatem operari confirmationem tabularũ pupillarũ: intellige niſi suus datus sit coheres extraneus: q; tunc tollitur suitas.Nec hunc effectum producit:vbi coheres adeat:vt.l.ita tamen.ℊ.qui suspectam.ĵ.ad Treb.l. quesitum.ã.progimã ſm vnam lec. ℭIn gl.† super verb. ſucceſſionem,ibi,ſed per restitutionem ꝛc. ℭNo.gl.quod nudum nomen heredis quod remanet penes institutum est potens confirmare tabulas pupillares tantum: nõ autem legata:vt.l.ſi.ℊ.ſi.cum ſeq.ã.de cond.indeb. ℭIn ea. glo.in ſi.viti.ſol.tene alijs superioribus reiectis,vbi quod existentia suitatis est potens confirmare tabulas pupillares:vt ex intellectu litere apparet.Non autem confirmabit ea que nullum cõmodum pupillo sunt allatura: vtputa legata:exceptа tantum libertate:ꝛ hoc fauore pie cauſe:vt.l.j.in ſi.vt in poſſ.lega. ℭUltimo no.quod licet quidam †per hunc tex.dicant,quod ex tacita vulgari potest veniri ad bona impuberis:vt patet:q; pupillus hereditatem non adiuit:ꝛ ſic non est cõfirmata pupillaris: attamẽ hoc est falſum:q; ex vulgari venitur ad bona testatoris:et ex pupillari ad bona pupilli:vt plene per Bart.in.l.ſi.ℊ.ſi quis.ã.de vulga.ꝛ pup. ℭNec obſt.iste tex.q; pupillaris substitutio confirmata fuit per suitatem. ℑta communiter tenetur hic,ꝛ.d.ℊ.ſi quis.

Summarium.

1 ☞Societas noua inita videtur,quãdo antique aliquid additur,vel detrahitur.

Si in societate. ℭQui in societate,vel in facto viuente patre eius mandato inchoato,subsequitur:hereditati se immiſcuiſſe videtur:ſecus ſi nouum factum seu societatem inchoauerit.h.d.Et non est alibi ſm Cy.ꝛ Bar.vel sic.Qui in societate mandato patris inchoata ſimpliciter,post eius mortem subsequif,hereditati se immiſcuiſſe videf:ſecus ſi in eo aliquid mutauerit,aut nouum inchoauerit.Et hoc clarius sonant verba litere. ℭEt primam particulã huius tex.intelligas ſm Bar.quando ipse filius in ea societate perficit,ad que non tenebatur:q; non erant ita connexa ꝛ inſeparabilia:ſecus ſi ea perficiet,ad que tanq; precise connexa tenetur:q; tunc cũ hoc ex necessitate perficere videatur,non inducitur aditio.arg.l.iij.ℊ.ſcio.ã.de mino. mod.tamen hoc communiter impugnant, inter quos est Jo.de Imo.ꝛ Raph.q; esset nimis restringere banc literam,que ſimpliciter loquitur.Dicẽtes:ꝙ filius nullo modo poſt mortẽ patris incepta in societate perficere tenef: eo:q; cum filius societatem mandato patris cõtrahit, ex ea obuenientia ad patrem pertinent.l.placet.ĵ.cod.l.ſi id qõ.ℊ.ſi filius.ã.pro ſoc.Ergo ad heredes patris transiuit: vt.l.heres ſocio.eod.titu.Et per consequens non ad istũ filium:ſi ipse heres esse noluit.Ex eo quoq; fortificatur:q; filius effectus heres tenetur ad debita, ad que dum erat in potestate,contracta,inſolidum tenebatur:quatenus facere poteſt.l.ij.ã.qõ cum eo.Facit qõ not.Cy.in.l.iij.C.eo. tit. ℑtẽ ſimile videmus in ſeruo,qui fuit iuris effectus, nõ teneretur per cũ cepta in ſeruitute proſequi.l.cum actũ. ℊ.j.ã.de neg.geſt.ideo hoc videtur verius. ℭNot.tamen † ex ſummario,qõ dedi,ꝙ noua dicit esse inita ſocietas, ſi al.quid antique addatur,ſeu aliquod factum antique ſocietati mutatur.Sic quod.ã.de legi,l.ius ciuile.ꝛ ibi no.

Summarium.

1 ☞Obligatio inter patrem ꝛ filium ex cauſa caſtrẽſis peculij,ꝛ etiam aduentitij hodie contrahitur.
2 Actus dubij inter proꝛetaf,vt minus obligatiõis inducat.
3 Actus tacitus,quod non inducat aditionem hereditatis in milite.

Si seruum. ℭInſtitutus seruum paterfamilias manumittens hereditati

se immiscet: secus si seruum proprium: licet testator iusserit. b. d. cum. seq. ¶ Not. ex hac litera actum, qui citra ius & nomen heredis fieri non potest, hereditatis additionem inducere. Ad quod. ſ. co. pro herede. ¶ † Not. inter patrē & filium posse contrahi obligationem etiam iure antiquo ex castrensi peculio. Ad hoc. ſ. de contrab. emp. l. ñ. Item etiam hodie ex aduentitia. m authen. vnde si parens. & qō ibi no. per gl. C. de inoff. test. no. in. l. iubemus. C. ad Treb. & in. l. frater a fratre. ff. de condi. inde. ¶ No. dubium actū † interpretari, vt minus obligationis inducat. Ad quod ſ. man. l. si mandato Titij. ¶ In gl. super ver. calumnia. dicas fm Bar. q principiū loquitur in seruo paterno: finis autē in seruo proprio. ¶ Oderni tamē sustinēt so. glo. secundam, qz imo hic pōderat abstēto per ipsum Iurisconsultū: qō probat: qz responsio debet fieri ad interrogata. l. si defensor. ſ. qui interogatus. de interro. act. & sic hec sol. secūda procedit. ¶ Habes addere ad hūc text. pro simili ab alijs de quo Bar. facit festū in l. pro herede. ſ. Papinianus. ſ. co. pro limitatione. l. qui in aliena. ſ. Celsus. ſ. e. ¶ Itē & sic pro prima † sol. gl. habes limitare omnia iura dicentia, q per tacitū actū inducit hereditatis additio: q hoc non habet locū in milite, sed in pagano tantū.

1 ¶ Prelatus. Adde q verba docto. maxime Bart. & Bal. in ista. q. sint hec: vez. Pone qdā est electus in abbatē, & intrusus est in monasterium, & colligit fructus & pēsiones: an pēsionarij sint liberati: & dicendum, q aut pensionarij conduxerūt ab isto intruso: et soluēdo sunt liberati: vt. l. si vbana. ſ. de cōd. indebi. nec possunt opponere isti cōductores, q nō est vere prelatus, qñ cū eo tanq̄ cū prelato contraxerūt. Aut verus abbas locauit, et non sunt liberati soluēdo intruso: vt in vltimo casu. dl. si vbana. qō: st verū, nisi habēt instā causam credendi eū abbatē, vt quia forte habebat cōfirmationē super dotis: lz de iure nō teneret: vt. l. cū fundus. ſ. seruū. ſ. si cert. pet. & per Inn. in. c. querelā. de elec. an autem ex locatione intrusi cōpetat ḡrela, vel actio vero abbati: et dicēdū est q sic, etiā sine cessiōe: lz in primatis sede: hoc fauore ecclesie. Et idē i milite & pupillo: vt. l. si vt pponis. C. de rei vē dic. & l. ij. quan. ex fac. tu.

Summarium.

¶ Statutū, q nupta extra territorium Mediolanense non succedat in patrimonio seu hereditate Mediolanensi, an comprehendat filiam, que anteqū nupsit: se immiscuit hereditati paterne.

Statutum disponens contra libertatem dotis, q sit ipso iure nullum.

Libellus in quo fideicommissarius petendo rem hereditariam dicit se hereditatem adijsse, q non procedit.

Par in parem sue iurisditionis non habet iurisditionē.

Heres per seruū. ¶ Nō sum mat q: clara est. & per gl. que. b. d. q postq̄ hereditas adita est, non dicit amplius hereditas, sed ipsius heredis patrimoniū: vt in ea. Sed in. l. sed si plures. ſ. a filio. de vulg. & pup. ¶ Dicit hic † Raph. Cu. de facto alle gasse in ciuitate Papiensi, & ita obtinuisse: q stante statuto, q nupta extra territoriū Mediolanense non succedat in patrimonio seu in hereditate Mediolanensi, q si mulier priusq̄ nuberet se paterne hereditati Mediolanensi immiscuit: & postea nupserit, q hereditatem amittere non debet, eo: qz non potest dici hic hereditas postq̄ immiscuit: sed ipsius filie patrimonium. Et sic vendicant sibi locum verba statuti, que propriē intelligenda sunt. vn de statutum intelligendum est si ante immistionem dicta filia nupserit: & hoc dicit esse dictū suū no. Sed salua reuerētia imo fuit dictū Bal. proprie in statuto Mediolanēsi: & per hanc rationem in. l. si a matre. C. de suis & leg. Adde tamē vnā. l. que no. hoc probat in his terminis. l. si postea. que est finalis. ſ. vnd. lib. vnde & pro hac q. dicit esse casum no. ¶ No. † regulam, q statutum disponens contra libertatem dotis, est ipso iure nullum: hoc voluit Jo. And. in c. statutū. de here. li. vi. ¶ In gl. ibi, impropriē. propter hoc † tamen libellus non vitiaretur: imo sustentaretur: licet postq̄ hereditas sit adita, heres petat rem vt hereditariam: vt concludit in. d. ſ. a filio. No. tamen q fideicō. petēdo aliquam rem, dicit hereditatem per eum aditam: iste libellus est nullus & ineptus: qz ipse nunq̄ adit, sed sibi restituitur. l. restituta. ſ. fi. ad Treb. & hoc dicit se consuluisse Bar. in. l. si non lex Elia Sentia. ſ. pe. ſ. de her. instit. ¶ In cad. ibi, † & asinus auribus. idem dicit glos. in. d. ſ. veteres. Ex qua dicit Ald. in sua disputatione, vt refert hic Bal. q par in parem sue iurisditionis potentiam non habet: de quo vide in. l. fi. de rer. diui. & in. c. innotuit. de elec.

Summarium.

¶ Gesta per pupillum bona fide, quando valeant.

Gesta per prelatū bona fide, an firma mancant: licet prelatus reuocetur? & ibi quid in falso.

Quoties. ¶ Gesta per pupillū adeūtem bona fide, firma manēt: licet aduersus additionē in integrū fuerit restitutus. b. d. ¶ † No. gesta per pupillū bona fide firma manere: licet postea per in integrū restitutionē abstinuerit. Quod tamē intelligas verū: nisi ea gesserit bona fide, que ex testamento dependebant, vt puta: q legata soluit. hec enim sol. firma non remanet: sed qō soluta est legatorū nomine, repeti potest: vt. l. non est nouum. cum. l. precedenti. & qō ibi no. per Bar. de cond. indeb. ¶ Et inducitur iste † tex. per Legistas, q gesta per prelatum bona fide, firma manent: licet postea deponatur. secus si mala fide: vt. l. tutores. de cond. indeb. Et hoc procedit in eo, qui possessionem prelature habuit veram: sed postea ob aliquod vitiū depositus est: secus esset in eo, qui est prelatus intrusus. hoc est, qui nunq̄ verum titulum habuit prelature. Tunc enim gesta per talem, non valent secundum Legistas, qui in hoc simpliciter transeunt: de quo per gl. & legentes in. l. si tutor. C. quando in integ. rest. non est necess. & iuxta iurandum, quod ex cōuentione. de iurem. & in. l. i. & ij. C. de eo qui pro tut. & l. quero. qō fal. tut. autho. vbi subtiliter per Bal. & Bar. in. l. si vbana predia. de condi. inde. Ad hoc allegat cano. & ibi vide magiūe Inn. in c. cum tu. & in. c. cum dilecti. de elec. & vltra eum vide, quod idem no. extra de censi. c. cum olim. & vide extra de censi. c. auaritie. in. vi. vbi de prelato electo nondum confirmato: an gesta per eum valeant: vt in. c. cum ex eo. co. tit. Ang. tamen in. l. qui hominē. ſ. si nullo. ſ. de sol. dedit in hoc duas limitationes. Prima, nisi verus prelatus rata habuerit ea. que per falsum gesta sunt: tunc enim illa firma manēt: vt. l. si quis offerenti. eo. tit. & l. si procuratori falso. ſ. de condic. ob cau. Secunda, nisi illa que gesta sunt per falsum, in vtilitatem ecclesie sint conuersa: quia tunc etiam absq̄ ratificatione valent vt in. ſ. si predo. eiusdem. l. qui hominē. & hoc no. & vide ad hoc. l. si quis seruo. & l. si seruus. & l. si fugitiuus. eodem titu. Ange.

Summarium.

1 ¶ Opera diurnū est officium, & magis in facto, quam animo consistit.

2 Seruus dotalis institutus, cui acquirat?

3 Acquisitum mei contemplatione, videtur ex re mea acquiri.

4 Societas contracta causa questus & compendij, videtur tantum contracta in bis, que ex industria & opera sociorū requiritur.

Aditio. ¶ Aditio hereditatis in opera seruili non cōsistit. b. d. Et ex hoc infert tria Jurisconsultus, que videbis in text. & hāc. l. diuide vt hic per gl. & Bar. ¶ No. hereditatis additionē in seruili opere nō cōsistere. & hoc ex 1 † eo: q opera diurnū officiū est: & in facto cōsistit: vt in. l. de ope. lib. hereditatis autē additio magis animi, quā facti est: vt in. l. pro herede. in prin. ſ. eo. ¶ No. seruū dotalē † de redē institutū in dubio presumi cōtemplatione vxoris instituti. Et hinc est q actione de dote agit vxor: ad recuperandū hereditatē illam: secus si contēplatione mariti: q tunc ipsi marito, incommutabiliter acquiritur: vt hic, & ſ. sol. ma. l. dotalē. e. l. si dotalis seruus. ¶ † Not. q acquisitū mei contemplatione, videtur ex re mea acquiri. ¶ No. so 4 cietatem † contractam causa questus & compendij: contractam videri tantum in bis, que ex industria & opera sociorum acquiruntur: vt in. l. thori. & in. l. seq. ſ. pro soc. Et idē si simpliciter inita sit: vt ibi dicit litera. et facit iste text. ad no. in. l. si quis mihi bona. in princ. ſ. eo. & dicetur in. l. si seruus eius, qui capere. j. eo.

Summarium.

1 ¶ Ignorantia, quod non cadat in facto proprio: nisi tale factum esset de longinquo, vel multum intricatum. & vide nu. 6.

2 Interrogato de facto proprio, nō est dādus terminus ad se informandum

se informandum,seu respondendum.
3 Terminus ad respondendū pro bis,de quibus quis certus esse debuit ante ceptum iudicium,nunq̄ datur.
Cautela,q̄ in casibus in quibus in facto proprio iusta cadat ignorantia:detur terminus ad respondendum deliberate:quia tunc non potest revocari pretextu erroris.
4 Dubitatio circa testamentum,licet impediat aditionem fiendam:non tamen impedit iam factam:sicuti nec impedit quin heres possit intentare beneficium.l.edicto.C.de edic.diui Adr.nu.§.

QUm falsum. ¶In facto ꝓprio nō cadit ignorātia: in alieno sic.h.d. ¶No.ex litera ista regulā,q̄
1 † in facto proprio nō cadit ignorātia. Add hoc §.pro suo.l.fi.ff.ad Uelle.l.quanq̄.cum si.Quod tamen verum intelligas,nisi factum proprium esset de longinquo: quia tunc in eo iusta est ignorantia:seu sit factum implicitum tunm.In istis enim casibus ignorantia in facto proprio cadere potest.Add hoc.ff.de pac.l.emptor. Lucius.§. de Car.l.iij.§.due cause,ꝛ quod not.Bart.vbi bas limitationes tradit.§.de noua.l.si quis delegauerit.§.de leg.j.l.si res obligata:de cōfess.l.non fatetur. ¶Et hinc est,quod
2 † dicit hic Cy.quem legentes sequuntur,quod interrogato de facto proprio non debet dari terminus ad se informandum,seu respondendum: cum certus esse debet.Et idem no.dixit Jnno.in procur.qui postq̄ dominus citatus fuit ad respondendum libello:in tali causa fuit ab eodem constitutus:tunc enim eidem procuratori non debet dari terminus:vt ipse instruatur a domino,qualiter libello debet respōdere:enim presumatur dominus misisse eū
3 instructum.Et hoc eleganter† dixit in.c.cum dilectus filius.extra de procu.in prin.per illum tex.quod not.ꝛ hoc bene colligitur ex tex.quem no.Bart.in.l.si quando.C.de dila.vbi dicit illum tex.esse no.quod nūq̄ pro bis,de quibus quis certus esse debuit ante ceptum iudicium,terminus ad respondendum dari debet.Bonum tamen est ad cautelam bis casibus,in quibus in facto proprio iusta cadat ignorantia terminum dare: quia tunc nunq̄ responsio facta post dictum terminum ad deliberate respondendum revocari potest pretextu erroris:vt voluit gl.no.extra de diuor.c.ex literis.Pro eius tamen intellectu vide quod dixit Bal. C.de lib.cau.cum precum.de iu.ꝛ fa.ign. error.licet illa glos.indistincte per eum fuerit reprobata in.l.iusiurandum,ꝛ ad pecunias.in prin.de iureiurando. ¶Et hoc no.de isto verbo,consciētia,quem tex.adde ad
4 dicta in.§.iussum. ¶In glos.super verbo,† adire.ibi,sol. non adierat. ¶No.ex hac glo.quod illud,quod dicit dubitationem circa testamentum impedire aditionem: verum est in aditione fiendā:sed non in iam facta.ꝛ hoc voluit Bar.ff.eodem.l.is potest.allegando istam glo. ¶In
5 eadem in fi.No.† singulariter hanc particulam glo.quod licet dubitatio de viribus testamenti impediat aditionē: non tamen impedit, quin heres possit intentare beneficium.l.edicto.C.de edi.diui Adr.Et hāc communiter sequuntur legentes excepto Jo.de Jmo.qui dicit de iure verius sibi videri contrarium.Nam ad hoc vt competat beneficium illius legis oportet,quod sit heres.ꝛ sic,quod possit adire:vt ibi dixi.Dubitans de viribus testamenti non potest adire:ꝛ sic nec heres esse:mihi verius videtur dictum glo.quia licet dubitatio de viribus testamenti dicatur impedire aditionem:tamen debet intelligi de effectuali aditione,per quam heres commmoda omnia hereditaria consequitur:ꝛ merito dubitatio talem aditionē impedit:non autē intelligendū est,quod impediat beneficium istius legis,edicto.vbi sufficit superficialis ꝛ nō plena aditio:: merito:q̄ nō tractat de tā magno preiudicio: vt in casu precedenti.Quod hoc sit verum voluit glo.in.l. heres institutus.ff.eo.ideo sequere glo. ¶Et de articulo supra tacto, an ꝛ quando ignorantia in facto proprio seu alieno admittatur: vide vltra omnes alios in repeti.do. Ant.de Bu.in.c.ab excommunicato.de rescrip.

Summarium.

1 ☞Mandatum finitur etiam furore superueniente, et an furore cessante mandatum resuscitet:nu.3.ꝛ vide nu.§.
2 Fienda facilius tolluntur.q̄ iam facta.
4 Factum procuratoris semel approbatum,quando possit reprobari.

QUi seruum. ¶Furor superueniēs est causa revocationis mandati circa ea,que fienda sunt: nō autem ea,que sunt facta.h.d.cum si. ¶Not.q̄
1 † sicut morte finit mandatū,ita ꝛ furoris superuenientia.
2 Et vide qđ dicit in.l.cū heres.§.eo. ¶Not.† facilius tolli fienda,quam iam facta.Ad hoc.ff.de his qui sunt sui vel alie.iu.l.patre furioso.fol.ma.l.si cū dotem.§.finautem.et
3 §.eo autē tēpore. ¶Not.† q̄ licet furiosus resipuerit.i.ad sanitatē mentis peruenerit,attamen non videtur mandatū resuscitatū,nisi ratihabitione secuta.Add qđ.C.de cur.
4 fur.l.fi.§.tali.ꝛ qđ no.C.eo.tit.cum alijs.Et ex fin.† huius legis colligē limitationē ad.l.dispensatorē.de solu.vbi factū procuratoris semel approbatū,non possum amplius reprobare.Quia illud verū:quando est reprobatū expresse:secus si tacite:vt hic. ¶In gl.super ver.non esse ei statim acquisitā. ¶Adde ꝛ quartū modū † revocationis mādati:vcz si seruus est effectus liber:vel si procu.cōstitutus
5 efficiat monachus.Istis enim casibus mandatū revocatū videt:vt.l.si quis seruo.de sol.ꝛ ibi per Bar.ꝛ facit.§.fi, ff.l.si quis mihi bona.ꝛ qđ no.in.l.cius qui.ff.si cer.pe.

Summarium.

1 ☞Factum pupilli cum tutoris authoritate,quando requiratur in aditione hereditatis pupillo delate?
2 Compromissum factum per prelatum de re ecclesie: an eius morte expiret:ꝛ quando transeat in successorem:ꝛ in quem?
3 Mandatum prelati pro ecclesia, an finiatur morte? Et quid quando est factum cum authoritate capituli?
4 Mandatum factum per tutorem cū pupillo,vel per prelatum cum capitulo:quando per tutorem vel prelatū revocari possit?
5 Procurator constitutus a pupillo vel collegio cū authoritate tutoris vel prelati,an finiatur mādatum illius morte,tutoris,vel prelati?
6 Mandatum factum per iudicem executori de mittendo aliquem in possessionem,an expirat finito officio iudicis.
7 Preceptum,q̄ non finiatur morte.

SI per epistolam. ¶Mandatū seu iussus tutoris de adeunda hereditate,expirat ipsius morte.h.d. ¶No.ex hac litera mandatum tutoris morte finiri.ꝛ videt in hac.l.fin Ange.casus no.valde limitans plures leges tit.precedentis ꝛ sequen-
1 tis dicētes:† quod in adeūda hereditate ipsi pupillo delata,necessarium est factum pupilli cum authoritate tamen tutoris:quia illud verum:quando ipse pupillus est directe institutus:secus si seruus eiusdem institutus fuerit: q̄ tunc sufficit tantum iussus ipsius tutoris absq̄ alio facto pupilli: vt hereditas per seruum eidem acquiraf. Quod no.licet gl.aliter voluerit intelligere hanc literam. ¶Et
2 inducitur † hec litera per Bar.ad duo:ꝛ per legētes post eum.Item ad tertium per Bal.ꝛ Ang.primo,quod compromissum factum de rebus ecclesie per prelatum expiret morte ipsius prelati:nec transit ad successorem. Pro quo vide quod not.in Specu.in titu.de arbit.in.§.finitur, versic.quid si prelatus.Et idem Joan.And.ꝛ per glos.in cle.procuratorem.de elec.per legentes post Hug.de Ln. in.l.non distinguemus.§.si dominus.de arbi.Pro hac tamen.q.est casus secundum lec.Abbatis extra de testib.c. presentata.vcz quod non finitur.Quod no.quia si hoc verum est,habes no.limita.ad.c.fin.de arbi.ꝛ ad.l.diem proferre.§.si heredi.ꝛ §.si in compromiss.eo.tit.dicentes compromissum non transire ad successorem:quia illud verum in successore patrimonij defuncti:non in successore dignitatis:vt ibi vides.Quod no.vide tamen in prealleg.locis.
3 ¶Item ꝛ secundo † inducitur,q̄ mandatum prelati pro ecclesia morte finiat:de quo est casus in.d.cle.procurato-

rem. Cuius contrarium videbatur, eo: quia factū est ꝓ eccleſia, que nunq̄ moritur: vt. ff. q. ij. liberti. extra de reſcriptis. c. ſi gratioſe. lib. vj. ¶ Quid autem ſi mandatum fuit factum per prelatum cum capitulo: ſeu per prelatum ⁊ per capitulum: an finiatur morte prelati? Barto. hic, q̄ ſic, ex eo: quia ad tale mandatum concurrit voluntas vtriuſq̄: vnde ceſſante altera deficit mandatum. Allegat ꝓ hoc Inno. in. c. ad hoc. extra de teſti. quod hodie incipit, Preſentium. eod. tit. lib. vj. ¶ Aduerte quod Archi. in. c. ſi duo. de procur. in. vj. ⁊ glo. in dicta cle. procuratore. aliter loquitur in hoc dubio, videlicet, quod aut mandatum taliter collatū eſt ꝓ bis rebus, que pariter ſpectāt ad prelatum ⁊ eccle. ſeu ad capitulum tantum: ⁊ tunc morte prelati tale mandatū non finitur. Aut ꝓ bis que ſpectant ad prelatum tantum: ⁊ tunc verum dicat Bar. ⁊ hoc verius videtur per authoritatem glo. in. d. cle. procuratorem. Inno. autem quem Bart. allegat non loquitur hoc

4 caſu ¶ Sed in caſu †revocationis expreſſe per penitentiam nō tacite per mortem: in quo quidem caſu: videlicet an mandatum factum per prelatum cum capitulo poſſit revocari per ipſum prelatum tantum: ſeu per tutorem cū pupillo poſſit revocari per ipſum tutorem tantum. Bar. non hic: ſed in. l. neq̄. C. de procur. ⁊ plenius in. l. actor. ff. rē ratam habe. diſtinxit. Aut eſt actus qui poterat geri per ſolum tutorem, aut prelatum tantum: ⁊ tunc per eoſdem abſq̄ pupillo ⁊ collegio revocari poteſt: alias nō. Ad hoc quod not. Inno. extra de teſti. c. ad hoc. quod hodie inci-

5 pit, Preſentium. lib. vj. An autem† ſi procur. eſt conſtitutus a pupillo vel collegio cū authoritate tutoris aut prelati: finiatur eius mādatum morte prelati, aut tutoris remanente pupillo, aut collegio: Bar. hic hoc reliquit indeciſum. Jo. de Imo. dicit mandatum non finiri ob mortē predictorum ex ratione Bar. ſ. poſita, eo: quia actus iſte principaliter denominatur ab ipſo pupillo ⁊ collegio: vn de videtur, q̄ finiri non debet ob eorum mortem, a quib⁹ denominatur in conſequentiam. Rapba. Cu. tenuit contrarium hic ea ratione: quia cum in conſtitutione procuratorum deueniat voluntas vtriuſq̄: videtur debere dici, qō ceſſante vnius voluntate per mortem: vt. l. iiij. ſ. loc. cum ſi. l. ſi ita legatum. §. illi ſi volet. de lega. i. finiatur per conſequens mādatum. Et ꝓ hoc inducit ratione Bart. quam Jo. de Imo. inducit per ſe ⁊ rectius: quia ꝓout videre poteris hoc ſonant verba Bart. Poſſet tamen pro eorum concordia diſtingui: quod aut procur. eſt conſtitutus a dictis perſonis ad illum actū, in quo pupillus per ſe abſq̄ aliquorum authoritate per ſe in iudicio eſſe poteſt: tunc quia in omni actu, in quo pupillus per ſe in iudicio eſſe poteſt, aut capitulum: per eoſdem poteſt procur. conſtitui abſq̄ alicuius authoritate: vt. l. etiam. §. abſens. J. de ma. vind. l. ij. §. fi. ⁊ ibi per Bar. ſ. qui pe. tu. ⁊ c. edoceri. Et quod ibi per glo. extra de reſcrip. tali caſu mandatum ipſius procur. licet interuenerit authoritas tutoris, vel prelati, non expirabit eorū morte: ex quo in ipſius conſtitutione talis authoritas non erat neceſſaria. Ad hoc quod no. Bar. C. de teſta. l. omnium. ⁊ hoc caſu poterit verificari opi. do. Jo. Aut conſtitutus eſt ab eiſdem procuratoribus cum authoritate predictorum, que erat neceſſaria: ⁊ tūc verificari poterit opi. Raph. per rationem Bar. hic.

6 ¶ Tertio inducitur iſte † tex. per Ang. ⁊ etiam Raph. an mandatum factum per iudicem, ſeu commiſſio ipſi executori de mittendo aliquem in poſſeſſionem, ſeu tenutam ipſius rei: expiret finito iudicis officio? ⁊ videt q̄ ſic, per iſtum tex. Bar. tamen in. l. fundi venditor. ff. de acquiren. poſſeſſ. dicit ſe conſuluiſſe contrarium per illum text. Et dicit etiam eſſe caſum in. c. ſi ſuper gratia. de offic. delega. in. vj. ⁊ tenuit in. l. more. ⁊ in. l. ⁊ quia. vbi per hoc eſt bona glo. ſ. de iuriſd. omnium iudi. allegans text. in authen. vt nul. iud. §. ſi vero. Et ꝓ hac opi. Bal. ⁊ Ang. ibidem allegant dictum Specu. quem Barto. non vidit in titu. de in. deleg. §. reſtat. ¶ Aduertendum tamen eſt, quod Bal. in. l. i. C. de poſtu. quem ſequitur Ange. licet de eo non faciat mentionē hic, ⁊ in. d. l. fundi venditor. in hoc articulo diſtinxit, quod aut commiſſio facta fuit cum cauſe cognitione, aut ſine. Primo caſu verius eſt dictum Bart. eo, quia mandata ſine commiſſione cū cauſe cognitione facte perpetuam vim habent: vt. d. l. j. ⁊ l. ſi. de pe. Secundo caſu talis commiſſio expirat finito officio, eo: quia facta ſine cauſe cognitione temporalis eſt. Ad hoc. ſ. de poſtu. l. ⁊ puto. §. i. facit quod not. Innocen. ſ. de eta. ⁊ quali. c. cum bone. quod plene dicit do. Ant. in. c. ex literis. de conſti. Et ideo hoc caſu dicit Bal. neceſſariam eſſe ipſius commiſſionis renouationem. Ita dicit conſuetum eſſe practicari. Idē tamen Bal. in. d. l. ⁊ quia. ⁊ Ang. in quibuſdam lect. ⁊ in. l. edictum. de iudi. dixerunt indiſtincte contrarium, dicentes non obſtare dictam. l. fundi. per quam Barto. ſe fundat: quia ibi commiſſum fuit vt procuratori, non vt nuncio, aut vt executori, in caſu Bar. ¶ Item nec obſtat. d. §. ſi vero. quia ibi non vt nuncio: ſed vt iudici commiſſum fuit. Et ideo dicit Bal. alias Barto. quod ſecundum eos remanet falſum, precipue: quia cum iſte nuncius aut executor habeat fundare dictam executionem ex perſona ipſius iudicis committentis: quia vt eius pica ⁊ organū eſt, ac miniſter: vt. l. licet. de conſtitu. pecu. quod no. per gl. in. l. multum. C. ſi quis alteri vel ſibi. Certum eſt, q̄ mortuo iudice aut finito eius officio hoc non poterit. igit ⁊c. Opi. tamen Barto. ſequitur hic dominus Rapba. ⁊ etiā do. Joan. de Imol. in dicta. l. fundi venditor. per ſuas tamen rationes non facientes mentionem de predictis. Poſſet ꝓ concordia iſtorum docto. diſtingui, quod aut iſtud mandatum commiſſionis eſt collatum in executorem, aut nuncium deputatum ꝓ predictis a republica: vt hodie fieri ſolet: ⁊ tunc aut cum cauſe cognitione aut ſine. Primo caſu videtur tale mandatum ſeu commiſſionem nō finiri, eo: quia iſte executor publicus habet ſuper hoc ordinariam, ſi eidem ſit mandatum a iudice de exequendo, ſit mandatum ſibi de eo, quod eſt ſue iuriſdictionis ordinarie. Et certiſſimum eſt, quod quotieſcunq̄ alicui habenti iuriſditionem ordinariam aliquid mandatur quod ad illam pertineat: tale mandatum morte aut officij finitione mandantis non finitur: vt in. c. ij. de offic. delega. in. vj. Et concludunt Cano. in. c. quoniam abbas. extra de offic. deleg. Cum talis commiſſio potius videatur quedam excitatio ad iuriſditionem exercendam, q̄ mandatum. argu. in. l. ſi pretor. ⁊ quod ibi no. ff. de offi. eius cui manda. eſt iuriſd. ⁊ quod not. in. c. licet. extra de offic. ordi. Item, ⁊ quod hoc ſit verum, patet ex duabus rationibus Bar. vna eſt in. d. l. more. quam ſequitur. d. Ant. in. d. c. quoniam abbas. quod quotieſcunq̄ ſit aliquod mandatū ſeu preceptum ei, ad cuius officium pertinet, quod preceptū eſt. tale mandatum aut preceptum morte ſeu officij finitione mandantis non finitur: vt in. d. §. ſi vero. ſed cum. d. mandatum ſit huiuſmodi: igitur ⁊c. ¶ Item alia ratione poſita per Bar. in. d. l. fundi. vbi per illum tex. dicit quod quotieſcūq̄ mandatur, ſiue precipitur ab aliquo aliquid quod eius officium facere neceſſitat: vt eſt in caſu noſtro in iudice, qui neceſſe habet iuſtitiam miniſtrare: vt. l. munerum. §. iudicandi. J. de mu. ⁊ bono. ⁊ tunc nunq̄ tale mādatum ſeu preceptum morte finitur. per illum tex. Ad qō facit quod ipſe no. in. l. ij. §. ſed ⁊ ſi quis. J. de dona. Sed cū caſus noſter ſit huiuſmodi: igitur ⁊c. Secundo caſu vero quando ſine cauſe cognitione: ⁊ tunc debes dicere, quod tale mandatum ſeu commiſſio ſunt temporalia: ⁊ in hoc verificetur opi. Bal. ⁊ Ang. que tamen videtur dubia: q̄ potius videtur debere dici quod talis commiſſio ſit nulla, eo: quia facta ſine cauſe cognitione: vt. l. prolatam. C. de ſenten. ⁊ in. c. eccleſia. extra de conſti. facit, quod not. Lyn. ⁊ Bal. in. l. quoties. C. de fideicommiſſ. ⁊ Bal. in. l. filiusfamilias. §. diui. de lega. j. Aut talis commiſſio executionis facta eſt per ipſum iudicem ipſi executori: aut nuncio qui ab eodem ad hunc actum deputatur: vt. l. i. ⁊. ij. C. de ſpon. ⁊ tunc ſiue volemus dicere iſtum habere iuriſditionē delegatam, ſiue ordinariam: videtur veriorem eſſe opinionē Barto. ⁊ Ange. Juriſditio enim ordinaria, que eſt dependens ſeu acceſſoria principaliter ipſius ordinarie, finitur finita principali. de offic. vic. clemen. j. ⁊ tenent Cano. in dicto. c. quoniam abbas. Et ſi delegata: ⁊ tunc, quia ipſe delegatus fungitur vice delegantis: vt. l. j. §. penul. de officio eius cui manda. eſt iuriſd. ⁊ in cap. fane. de offic. delegati. el. ſi. ¶ Item ⁊ ex regula generali: quia mandatum re integra morte finitur: videtur debere dici veriorem eſſe opi. Bal. ⁊ Ang. ⁊ hoc vltimum eſt de mente eiuſdē Bal. in. d. l. ⁊ quia. Cogita. ¶ Et aduerte: quia poſſes dicere, q̄ ex dictis ſuperius dum equiparatum fuit mandatum

7 ipſi precepto, poſſit inferri contra glo. † que allegate fuerunt in. §.

rant in.ff.iussum.dicentes preceptum morte nõ finiri.Et ideo scias,q licet ille glo.communiter teneantur a Lano nistis,qui fundant se per casum in.d.ff.si vero.in authen. vt nul.iud.att amen Rof.in libellis iuris ciuilis in titu.de act.mand.circa prin.tenet contrarium dicens non reperiri iure cautum,q sit differentia inter hec duo:vt patet: q ꝛ mãdatum a superiore factum habet vim precepti.l.j.ff.j. quod iussu.per glo.Communiter tamen doct.sequuntur illas glo.per.d.ff.si vero.Nec obstat dicta equiparatio de mandato ad preceptum superius facta: q quo ad casum illum,hec duo equiparantur,videlicet,quando a superiore mãdatum seu preceptum factum est super eo,quod est de necessarijs sui officij.Et per duas primas questiones habes expeditam dubitationem Feder.qui illos passus reliquit indecisos circa.viij.conclu.

Summarium.

1 Dubitans de viribus testamẽti,si moritur ante aditionem,q transmittat ius adeundi.

Cum qui. Dubitãs de viribus testamenti hereditatẽ nõ adit.b.d.ꝛ hanc.l.intelligit Ange.hic fore veram,quando ipse heres vellet tãtum adire ex vno testamento:secus si adeundo diceret se vellet adire ex quocunq; testamento hereditas sibi deferat:q: tunc cum certum sit sibi ex vno deferri:vt.l.qõ si dubitet.ff.eo.procedet hec aditio.Et ita dicit se consulnisse in ciuitate Paduana,ꝛ se lucratum fuisse de illo consil.lꝫ.flo.tene menti: q: hereditas illa opulenta erat.Hoc dictum nullam videtur habere dubitationem:si illa duo testamenta in omnibus concordant:ꝛ in nullo diuersificant.Tũc enim a lege hec duo reputantur vnum sepius.ff.de testa.l.vnũ.de sec. tabu.l.j.ff.si duobus.Idem si essent diuersa,non tamẽ magna diuersitate:q: tunc hereditas ex illo testamẽto defert
1 heredi,quod minus grauamen habet ei inferre.de leg.iij. l.Sempronius. An autem dubitans de viribus testamenti eo moriente in dubitatione,transmittat ius adeundi:quidam tangunt in.l.cum falsum.ff.eo.Habes text.q sic.in.l.si ex modica.ff.j.de bo.lib.de quo dic vt ibi.Vnũ casum not.in quo dubitans hereditatem,adit.l.ille a quo.in ff.si de testamento.ff.ad Treb. In gl.super ver.ex neutro.in fi.dicite vt plenius per gl.ꝛ Bar.in.l.j.ff.j.ꝛ.ff.si quis duobus.hic allegata:ꝛ in.l.cum proponas.C.de codi.ꝛ in c.si duobus.de referip.in.vj.per Jo.And.in.c.si a sede.de preben.cod.lib.vbi de literis gratiosis a Papa emanantibus super eodẽ facto ꝛ diuersimode.

Summarium.

1 Explorare quid,cum quis debet:si facit actum ꝛ non explorat ab bis,qui notitiam illius actus habent: non valet actus:quia talis exploratio precedere debet.
2 Explorasse aliquid quando quis dicatur?
3 Clausula,exploraueris,vel si idoneum reperieris:quãdo important conditionem?
4 Mandato vel iussui si aliquid adiscitur,quod sit extra actus naturam:tunc illud tale inducit conditionem,nõ monitionem.
5 Aditio facta sub conditione,non valet.

Filiusfamilias. Aliqui legunt hũc.ff. continuatiue vsq; ibi,si quis.Alij diuidunt ꝛ faciant alium.ff.in ver.filius.vtraq; est bona.b.d.secundum primam.In mandatis habet locum argumentum a contrario sensu.vel sic secundum secundam.Si non est seruata forma iussus,nõ valet aditio. Item nec valet aditio sub cõditione,si hereditas erit soluendo facta.b.d.vsq; ad fi. No.quod dictum est in primo summario ad extẽsionem.l.diligenter.ff.mãd. No.
1 quod tquotiescunq; aliquid quis exploare debet: nõ valet quod agit,nisi prius exploret ab bis, qui notitiã eius rei habent:ꝛ per eos eidem fiat persuasio.Ad quod.l.magis puto.ff.ne passim.ff.de rebus cor.ꝛ cum alijs legibus hic alleg.per Bar.Et hoc adde ad.ff.iussum.quod vbi lex requirit exploratiõẽ,de natura eius est precedere,ꝛ non sequi. Item ꝛ aliud adde,quod vbicunq; lex requirit tractatum debere fieri:semper de natura eius est precedere: non autem sequi:nec tũc sufficeret ratihabitio,nisi id,qõ actum est,esset quid modicum:vt eleganter sentit Jnnoc. arg.huius litere in.c.cum vos.extra,de bis que fiũt a pre.
2 sine consen.capi. Jtẽ no.ex hac t litera,q illud dicitur quis explorasse:de quo ab eodem est facta interrrogatio ab illis,qui veritatem illius rei scire consueuerunt.Et nõ requiritur vt quis explorasse dicatur,quod id super quo exploratio debet interuenire:ea certitudine sciat,que requiritur in testibus:sed sufficit,quod a consuetis illud scire sit ei persuasum:vt in.d.ff.ne passim.hic per Bar.quod no.ad cognoscẽdum,quid significet huiusmodi verbum, exploratio.de quo in.l.omne delictum.ff.exploratores.ꝛ.l.
3 desertorem.ff.in exploratione.de re mili.Et no.hic,t quod verba si exploraueris,seu si idoneum reperieris inducũt cõditionem,adeo:q hoc non seruato,nihil est,qõ agitur. Quod est contra id,quod dicit Jnno.extra de presum.c. dudũ.glo.in cle.j.de offic.deleg.Salues tamen,vt hic per Bar.Quod tamen limita,nisi Papa voluisset illa verba, si idoneum reperieris:etiam condi.importare.Tũc enim si iudex hoc non perscrutatus fuerit,non valet collatio beneficij.Ad quod lex.no.in.l.in conditionibus primum locum.ff.j.de condi.ꝛ demonst. No.q vbi in mandato seu
4 iussu t adijcitur aliquid,qõ est extra natũrã ipsius actus: vt erat hic:tunc illud tale conditionem,non autem monitionem importat.Et hoc no.hic Ang.pro mandatis,que faciũt priores ciuitatis ipsis iudicibus palatij: q: si in eis aliquod adijcitur,quod sit extra naturam illius negotij: illud est de forma.Et funguntur tunc illi iudices potesta te delegata,non autem ordinaria: vt in.c.cum aliquibus. extra de rescrip.in.vj.ꝛ per Jnn.in.c.licet.de offic.or.Hui.
5 de Lu.ꝛ Bal.in.l.ius ciuile.de leg. Ultimo t no.nõ valere aditionem sua conditione factam,eo:q: est actus legitimus:vt in regula iuris.ꝛ hinc dicunt legẽtes post Bal. quod interrogatus,an sit heres pure,non sub cõditione respondere debet.Et ex hoc euenit,quod lex interrogato,an heres sit,iubet iudici terminum statuere debere:vt determinate respondere possit:vt.l.qui interrogatus.ꝛ.l. quia.ff.j.de interrog.act.

Summarium.

1 Filiusfamilias patre existente furioso:an de iure Digestorum sibi acquirat,ꝛ non patri?
2 Dictio perinde,quod sit relatiua omnium qualitatũ.
3 Lex potest inducere,quod aliquis sit pro parte liber, et pro parte non.
4 Furiosus in quasi contractibus,an obligetur?
5 Statuto stante q filius sine patris cõsensu cõtrahere nõ possit,an contrahet patre furioso existente?
6 Filiusfamilias patre existente furioso,an possit pecuniã mutuo accipere,non obstante Macedoniano.

Cum heres. Filius habẽs patrem furiosum hereditatẽ sibi delatã absq; patris iussu potest adire.b.d. Et no.q: nõ est alibi secundũ omnes
1 de iure Digestorum,q filius sibi querat,ꝛ t non patri.Et hoc ratione furoris ipsius patris:licet hũc intellectũ glo. expresse non firmet:sed dubitatiue.Hanc lect.communiter omnes doc.sequuntur excepto quodam doc.Papiẽsi vocato domino Pe.de Besu.in repe.l.cum filio.de leg.j. dicente istum tex.non continere casum specialem:imo,q hic non probatur,q filius sibi acquirat. Sed dic filium, eo:quia pater est furiosus posse absq; paterno iussu adire,eo:q furiosus,in quo nullus est consensus.l.si furiosi.ꝛ in.l.in negotijs.de regu.in.iubere non potest.Et sic dicit debere intelligi regulam legis.Et hoc probatur in.l.Antistius.ff.fin.j.eodem.Nec obst.secundum ver.ibi,perinde habeatur ꝛc.Quia debet intelligi vt habeatur paterfamilias quo ad hoc vt absque iussu adire possit:non autem, vt sibi acquirat:quia tunc expresse esset contra dictam.l. Antistius.Hanc opi.ipse corroborat per regulam.l.pla-

cet.j.eodem.que non reperitur in hoc casu expresse limitata:ergo firma manet:vt.l.ab ea parte.cum si.ff.de prob.
¶Item ꝛ secundo:quia hoc rescriptum istius legis processit de benignitate:vnde debet operari, vt minus ledat ius commune, quam potest.C.de noxa.l.ij.cum similib.
¶Item si verus esset doctoꝝ intellectus: lederetur, ius tertij, hoc est, ipsius patris.quod esse non debet.l.ij.§.merito,ꝛ si quis a princi.ff.ne quid in loco publi.extra de rescrip.c.quamuis.in.vj.Et maxime hoc procedit in furioso, cui tanꝯ afflicto afflictio addi non debet.de offi.presi.l.diuus.ꝛ.l.tam demētis.¶Item ꝛ ius reliquorum filiorum ipsius furiosi, qui si patri furioso acquisita esset hereditas, venirent ad hereditatem vna cum ipso filio:licet tamen iste rationes sint persuasiue:nō recedas a communi opi.ꝛ he rationes non obstant, si tu ponderas vnum ver-
2 bum † tantum litere, perinde ac si ꝛc. Que dictio habet referre omnes qualitates ad ipsum filiūfamilias que sunt in libero homine:vt in hoc casu:quia hec est natura istius dictionis: vt.l.j.ꝛ quod ibi per Bart.de ista dictione.ff.de recep.ꝛ.l.filio.§.patri.ff.de adi.leg.ꝛ est glos.que melior sit in iure.in.l.sacrilegij.la.j.§.is autem.ff.ad legem Jul.pec. Qualitas autē liberi hominis est, quod sibi acquiratur,ꝛ ꝛ non patri:igitur ꝛc. Et per hoc non obstant rationes, quas ipse fundat per.l.ab ea parte.qꝫ imo in hoc casu reperit expresse limitata ipsa regula iuris antiqui, per istā dictionem, perinde:vt vides.Nec obstat illud, quod ipse dicit, quod durat patria potestas non obstante furore:vt l.patre furioso.de his qui sunt sui vel alie.iur.ergo durare debet effectus:quia dicam quo ad hoc non durare. Et si tu dicas,ꝙ quis nō potest esse pro parte liber,ꝛ pro parte subiectus:vt.l.ij pariter.de lib.cau.l.j.in prin.de lati.lib.
3 tol.ꝛ etiam † per Bal.qui per hoc reprobat iura Bar.cōtrarium dicentem in.l.senium.C.qui testa.facere pos.quia hoc intelligo non posse induci ab homine, sed a lege sic. Hoc probatur in castrēsibus, vel quasi:in quibus filiusfamilias pro patrefamilias habetur: vt.l.ij.ad Macedo.l. fin.C.de inoffic.testa.Item non obstat,ꝙ dicit ipse, quod ledetur ius tertij hoc est patris.Quia ius tertij nō ledit, qui iure sibi acquisito vtitur:vt in regula iuris.ꝛ.l.Julianus.ff.eo.Item nec obst.quod ipse dicit de filijs:quia ipsi filij habent interesse propter act.successionis,quod nō est in iure considerabile:vt.l.post emancipationem. de liber. legat.l.ex consensu.§.filius.de app.Item nec obstat dicta l.Antistius.vt ibi videbis:ꝛ ideo sequaris communem le
4 cturam.¶Et per hanc legem† videtur,quod reprobari debeat quedam glo.que est in.l.ij.§.si furiosi.in.j.glo.ff.de nego.gest.Que si vera est,notanter dicit,quod licet in veris contractibus furiosus non habeat consensum,ex quo obligari possit:vt in.d.l.in negotijs,et.l.furiosi. tamen in quasi contractibus habet,adeo:quod ipse in his obligare ꝛ obligari potest.Eius contrarium videtur comprehēdi in multis legibus huius titu.ꝛ in.l.fina.de cura.fur.vbi furiosus nō habet cōsensum in aditione hereditatis, per quam quasi cōtrahitur:vt.l.apud Julianum.in fi.ex qui. cau.in possess.eatur.Ideo non teneas ibi illam glossl.licet
5 eam sequatur do.Rapha.Fulgo.¶Et † inducitur hec l.ad duo per Bal.ꝛ se.primo:quod stante statuto,quod filius non possit cōtrahere absqꝫ consensu patris:quod patre existente furioso poterit contrahere. per hanc.l.Quā licet communiter omnes sequuntur:tamen non bene dicunt:quia in.l.si furiosi.C.de nupt.Ipse idem per illū text. dicebat quod stante predicto statuto,quod patre existente furioso debebat filius in dicto contractu adhibere decretum iudicis.per illum text.Ad quod facit.l.fina.C.qui admi.l.si infanti.C.de iure deliber.ꝛ illud sequaris, tanꝯ
6 tutius, per illos text.¶Item ꝛ † secundo inducitur per eundem,quod filius patre existente furioso, potest pecuniam mutuo accipere, non obst.senatusconsul.Macedo. quod sequuntur.d.Ange.Joan.de Imo.ꝛ Rapha.ꝛ ceteri docto.quod tamē forte est falsum.Et quod hoc sit verum,sequitur prefatus doctor in repe.o.l.cum filio.considerando rationem Jurisconsulti in.l.j.ad Macedon.dicentis:ideo senatusconsultum illud edictum induxisse:ne filius vite patris insidiaretur.In casu autem nostro patre existente furioso,magis ipse filius insidiari posset vite et bonis patris,quam eo existente sane mentis:ergo a maioritate rationis, dicamus hoc dictum non esse verum.C. de sacrosanc.eccle.authen.multomagis. cum si.Item vltra eum: quia iste casus non est in iure enumeratus per glo.magistram,que enumerat omnes,in quibus filio non obst.senatusconsul.licitum est pecuniam mutuo accipere, in.l.Zenodorus.C.ad Macedo.ergo debemus stare iuri communi.Potest tamē ipse filius,si patris curator esset, pecuniam pro vtilitate ipsius patris mutuo accipere.de cura.furio.l.pignus.cum si.ꝛ hoc teneas propter maioritatem rationis:vt dixi.

Summarium.

1 ¶Conditio, cuius euentus nihil operatur, expectari non debet.ꝛ vide nu.3.
2 Statuto stante quod bānitus in banno positus: si intra decem dies non comparuerit, possit impune offendi: si certum est eum non compariturum: an poterit impune offendi.
De futuro necessario contingente,idem iudicatur quod de presenti.
4 Dictio,tunc,quod denotet extremitatem temporis.

Qui ex parte.

¶Frustra expectatur conditio,cuius nihil operatur
1 euentus.b.d.¶No.ergo conditionem† expectari nō debere, cuius euentus nihil operatur.Concor.l.aliquando. ad Velleia.de statu homi.l.Bretbusa.de bere.institue.Si
2 quis ita scripserit.¶Et † hoc facit ad questionem an stā te statuto,quod bannitus in bāno positus si intra decem dies non cōparuerit,possit impune offendi:si certum est, quod intra illos dies venire non potest:offendens tūc nō puniatur, adeo:quod terminus expectari non debeat:ꝛ videtur ꝙ sic per illum text.quia idem iudicamus de futuro necessario contingente,quod de presenti: vt.l.si pupillus.§.j.de noua.contrarium tamē est veritas:quia lex aut sententia requirit terminum consummatum fore.de elect. c.vbi periculum.in.vj.in glosl.eodem titu.c.commissa.de quo vide per Bar.in.l.cum stipulatus sim mihi o Procule.de verb.oblig.ꝛ per Bal.in.l.ij.qui sibi videtur contrarius.C.si pend.app.mois interue.¶In glosl.super verb.
3 † omnimodo.ibi,sed arg.contra dicas quod vbicunqꝫ expectatio ipsius conditionis affert aliquod commodum, vt puta dilationis seu transmissionis ipsi expectanti: tūc, licet euentus ipsius conditionis nihil operetur: attamen expectari debet,ita loquuntur iura in glo.alleg. Item et si testator in casu huius legis dixisset,ꝛ si nauis ex Asia venerit:tunc te heredem in reliqua portione instituo, forte
4 tūc debet expectari conditio † propter istam dictionem, tunc,que denotat extremitatem:vt.l.si is legatum.§.j.de condi.ꝛ demonst.vbi glo.allegat concor.¶In glo.super ver.conditionale.ibi,ꝛ sic est opi.Joan.de quo vide,qō dictum est in.l.qui in aliena.§.interdum.ff.eod.

Summarium.

1 ¶Institutio conditionalis,quādo ad heredē transeat.
2 Substitutio vulgaris facta in vnum casum,an cōprehendat sub se alium?

Qui ex duobus.

¶Et heredi heredis p parte queritur reliqua portio in conditionis
euentum.b.d.¶No.quod licet conditionalis institutio ad heredem non transeat regulariter:vt.l.liber homo.§.si ita.de hered.instit.C.de cadu.tollen.l.vnica.§.in nouissimo.cum si.Tamen hoc fallit,quādo heres institutus esset vniuersaliter:ꝛ sic non haberet alium coheredē, cui accrescere possit dicta portio.Tunc enim ne testator decedat pro parte testatus,ꝛ pro parte intestatus trāsmittitur hec conditionalis institutio,vel ius accrescendi:vt.l. si ex pluribus.ff.de suis ꝛ legi.ꝛ hoc fm lec.Bar.¶In gl. j.ibi datus fuit substitutus ꝛc.Hoc non potest procedere: quia si datur substitutus in parte cōditionali:nec iure accrescendi heres heredis illam portionem habebit: quia substitutio tale ius tollit:vt.l.fin.in prin.de vulg.ꝛ pup.et
in.l.pe.

in.l.penul.alls.ñ.de iniusto rup.ꝛ irrito fac.testamẽto.secũdum vnam lec. Nec etiam in iure transmissionis illius conditionalis institutionis: quia hoc non transmittitur: vt dixi in notabili. Et ideo Bar. tenet vltimam lect. hic. ꝛ etiam aliam quam posui in notabili. Bald. autem. ꝛ Ange. quos sequuntur moderni, dicunt hanc legem fore notabi. ad li-
2 tationem ff. l. Gallus. §. ꝛ quid si tantum. §. de libe. ꝛ postbu. cum simi. vbi vulgaris facta in vnum casum etiã comprehẽdit sub se alium. Hoc enim est verum: nisi ille casus esset contrarius opposito: vt hic vides. Si etenim testator substituit, sub conditione, si nauis ex Asia venerit: nõ comprehendetur casus, si nauis non venerit, eo: quia est de directo contrarius appositio. Et videtur tantũ testator substitutum ad successionẽ inuitasse hoc casu, si nauis ex Asia venerit: non autem in sibi cõtrario: merito in hoc casu heredi heredis accrescit illa conditionalis portio secundum eosdem hic.

Qui semel. ¶ Innuito etiã accrescit portio. hoc dicit. No. regulam, que habet plures fallentias, de quibus dicetur in.l. cum hereditate. ff. l. si minor. j. eo.

Summarium.

1 ¶ Hereditatis aditio quando retrotrahatur ad tempus mortis?
2 Procurator constitutus ad exigendos debitores hereditarios, si contra eum opponitur hereditatem adhuc non aditam, ꝛ postea adeatur: an iudicium reconualescat?
Superuenientia iuris ex causa de preterito, an validet iudicium?
3 Prescriptio, quando non currat contra hereditatem iacentem?
4 Gabella, si debet solui de quibuscunq; obuentionibus, ex quibus ius queritur: ꝛ tempore vnius gabellarij defecatur hereditas: ꝛ tẽpore alterius adeatur: cui solui debeat?
5 Statutum, quod de quolibet cõtractu soluatur gabella: quod non soluetur de contractu inutili.
6 Hereditas delata bannito ante bannum, sed non adita: an transeat in fiscum cum alijs bonis banniti?

Mores quandoq;. ¶ Hereditatis aditio, quandoq; retrotrahitur ad tẽpus mortis. hoc dicit. Et ideo dicit quãdoq;: † quia semper non trahitur. Et fallentie sunt in glos. et hunc articulum vide per Bart. qui ipsum reducit ad distinctionem.
2 ¶ Et facit iste tex. ad tria. ꝛ primo † ad id, qõ inducit Bal. videlicet si constituo procuratorem ad exigendos debitores hereditarios, ꝛ post litem cõtestatam oppositum fuit ipsi procuratori eũ nulliter intercessisse, alias egisse: quia dominus adhuc hereditatem non adierat: qua oppositione facta ad hoc vt iudiciũ procedat: ego hereditatem adeo: an hoc casu iudicium reconualescat, adeo, qõ non sit opus noua instantia, vel nouo libello? ꝛ certe determinat hic Bal. iudicium reconualescere: nec noua instãtia opus esse. Primo: quia illa hereditatis aditio retrotrahitur vt hic. Secundo: quia superuenientia iuris ex causa de preterito iudicium validat. de pigno. act. l. si rem. §. fi. ꝛ not. in.l. non potest videri. de iudi. man. si tibi mandauero. cum simili. la picola. ꝛ ita dicit hoc tenere hic Ly. in additi. ꝛ hoc dictum omnes moderni sequũtur: ꝛ dicunt se habuisse de facto. ¶ Aduerte: q; licet dictum in se sit verum: attamen malum est exẽplum: quia eo ipso, qõ exigo debitores hereditarios, video: hereditatem adire: vt dictũ fuit in.l. pro herede. in prin. §. c. Unde nõ est necessaria alia aditio: hoc tamẽ dictum debes dupliciter limitare. Primo nisi talis superuenientia iuris causata ab aditione superuenerit coram delegato, ꝛ non coram ordinario: quia tunc nunquam superueniẽtia iuris ex causa de preterito, habet iudicium coram delegato validare: vt eleganter dixit Bal. in.l. prescriptione. C. si contra ius vel vti. pu. allegando pro hoc casum no. in. c. fi. de rescrip. ꝛ tene menti: quia fuit hoc anno de facto in hac ciuitate. ꝛ quidam solennissimus doctor dicebat contra hoc dictum fore casum. extra de re iudi. c. abbate sane, lib. vi. Ego tamen respõdebam illud. c. loqui in delegato Pape, qui censetur maior quolibet ordinario. extra de offi. delega. sane. de mino. §. l. minor autem magistratus. cum simi. ꝛ merito de eo censendum est qõ de ordinario. Questio autem nostra loquebatur in delegato ab inferiore: vnde nihil ad propositum illud. c. ꝛ pro cõfirmatione illius dicti allegabam tex. no. in. l. de bis. de arbi. qui disponit in arbitro illud, qõ vult Bal. in delegato. ¶ Itẽ
3 ꝛ secundo limita, † nisi talis hereditas, sit hereditas ex priuilegio testatoris, qui cum heredem habere nõ posset, sibi ex priuilegio cõcessum est qõ habeat. Tali etenim casu talis non proprie, sed ficte dicitur aditio. Et licet alias regulariter contra hereditatem iacẽtem currat prescriptio: vt l. si seruus hereditarius. de stipu. seruo. tamen cõtra hanc non curret. ꝛ hoc colligit ibi Ange. ex tex. ad hoc mirabi-
li secundum eum, in.l. si seruus communis. ff. de uuij. eo. titu. Tali etenim casu concurrunt due fictiones. Prima q; hereditatis aditio trahatur retro, que est fictio: vt hic secundum Barto. Item ꝛ secunda de hereditate ex priuilegio: merito non habet locum hoc dictum. In his tamen duobus cogita. Secundo facit ista lex † ad questionẽ, que fuit de facto in vrbe Romana, ꝛ in persona mea: vbi dicit statutum, qõ de quibuscunq; obuentionibus, ex quibus ius queritur, solui debeat gabella duorum denariorum pro libra: quidam fuit heres vniuersaliter institutus: ꝛ antequã hereditatem adiret, erat vnus gabellarius: postquam hereditatem adijt, venerat tempus secundi gabellarij: querebatur: an debeat solui gabella primo, an vero secundo? dicebatur qõ primo, eo: quia talis hereditatis aditio retrotrahebatur: ꝛ sic ad tẽpus primi. Respõdebatur mihi, qõ hoc verũ ficte, non autẽ vere, ꝛ fictio nõ procedit vbi veritas locũ habere potest: de lib. ꝛ posth. cũ quidam. cum si. Item ꝛ ly trahatur retro nõ tamẽ trahit retro in preiudicium tertij: vt in simili dicitur in ratibabitione: vt in.l. observari. §. post hec. de offi. procon. Item allegabatur pro hoc quoddam dictum Bar. in.l. sancimus. la pe. C. de consu. ꝛ non spar. pec. lib. xii. vbi per illum tex. eleganter dicit, qõ stante statuto, quod de quolibet contractu: ex quo ius queritur, soluatur gabella: si emitur fundus cũ hoc pacto, quod hinc ad duos menses ius dominij in me emptorem non transeat: ꝛ tempore contractus facti erat vnus gabellarius, tempore lapsus duorum mensium erat secundus: quod debetur gabella contractus primo, et non secundo: licet ius contractus non fuerit mihi quesitũ nisi post duos mẽses. ꝛ ita ibi decidit no. per illum tex. vbi videtur casus. Ad hoc non bene respondebatur. Allegabant tertio dictum Bal. in. d. §. post hec. vbi stãte predicto statuto procura. reuocatus contrahit. ꝛ sic inutiliter: et tempore contractus erat vnus: tempore ratificationis contractus per dominum facte, erat alius secundus: debetur gabella primo ꝛ nõ secundo, eo: quia ratibabitio retrotrahatur. Ad hoc respondebatur, qõ lect. mea erat corrupta. imo Bal. ibi expresse determinat contrarium: videlicet qõ secundo debeatur gabella: ꝛ quia illa ratibabitio non trahitur retro in preiudicium secundi gabellarij. Item, ꝛ quia tempore primi gabellarij contractus erat inutilis: quia adhuc
5 non ratificatus: ꝛ de contractu inutili † nõ debet solui gabella stante predicto statuto: vt. l. j. C. de cunuchis. et ibi tex. no. iuder sentiebat contra me, nisi qõ postmodum inuentum fuit, qõ in vltima die temporis primi gabellarij adita fuit hereditas: et sic ius gabelle erat in sua persona causatum: propter temporis tamen breuitatem, non potuit illo die exigere: vnde postea licet euenit tempus secũdi: attamen dicta gabella debetur primo: licet secundus exegerit: attamẽ primo restituere tenetur. ꝛ ita reperi Ly. tenere in addit. ff. veteris, in.l. fi. de iurisd. om. iudic. qõ postmodum ibidem refert in repetitione sua in fi. confirmãdo Bal. allegando. l. is qui in puteum. §. qui postea. qõ vi aut clam. ꝛ refert banc. q. in. l. fi. C. de fruc. ꝛ lit. expen. ꝛ ita fuit
6 finaliter obtentum. ¶ Ultimo † facit bec. l. qõ si bannitus est quis, cuius respectu cõfiscãtur omnia bona sua, ꝛ antequam bãnitus esset, institutus erat in aliqua hereditate, nondum tamẽ adita: an dicta hereditas querenda transmittatur in ipsum fiscum? hãc questionẽ similiter reperio fuisse de facto ꝛ eam refert in tractatu suo solẽnissimus doctor do. Bellus de Florentia: vbi finaliter dicit illam hereditatem in fiscum non fuisse trãsmissam, eo: q; quesita, ꝛ nõ querenda veniunt in confiscationem: vt. l. quoties. §. fi. j. de

noua.et.l.nam ad ea.de condi.⁊ demon.in glo.⁊ in.l.si tibi mandauero.§.is cuius.ff.mand. Dubium tamē est si post bannum bannitus adiuerit: an hereditas illa applicetur fisco⁊ videbatur qō sic, per hanc legem, contrarium tamē est verum: quia illa lex procedit ficte ⁊ nonvere: ⁊ ita refert ille doc. determinatum fuisse. Decisio tamen primi dubij videtur no. in.l.si quis mihi bona.§.si seruus fisci.ff.eo. et ibi vide. Ultimo tractat hic Bart. an statuta loquentia in casu vero, trahantur ad fictum: de quo vide.ff. de fonte.l.j. §. hoc interdictum.⁊ quod plenissime tractat Joā. And. in mercur. in c. pro possessore. de regu. iur. lib. vj.

Summarium.

1 ☞ Suitas per dationem coheredis extranei, non tollit.
2 Quis per alium potest, qō aliquando per se non potest.
3 Hereditas in heredem heredis tranit cum illa qualitate, que erat penes primum heredem.
4 Priuilegium, quod equitate nititur, ad successorē trāsit.
5 Portio deficiens, quando accrescat etiam inuito?
6 Coheres, qui inuentarium non facit, an teneatur vltra vires hereditarias?
7 Lex hec an habeat locum, si heres non confecit inuentarium: ⁊ de eius practica: remissiue.
8 Dispositio huius legis qō habeat etiam locum, quando extraneus repudiat.

Cum hereditate. ¶ Propter repudiationem coheredis potest heres, qui adiuit a tota hereditate recedere. qō priuilegiū etiam ad heredem heredis trāsit: nisi creditores dicant eius portione tantum, que adita est, se fore contentos. b. d. ⁊ nō est
1 alibi fm Bar. cum seq. ¶ No. qō † propter dationē coheredis extranei, quis suus esse non definit. patet: qr nō obstante talis heredis datione, hic etiā necessarius vocatur ff. eo. l. si ex parte. Hoc tamen intelligo, vt videtur plene in l. si filius. ⁊ in. l. si filiꝰ heres. ⁊ in. l. filius qui se paterna. ff. e.
2 ¶ Nota brocardum † illud, qō potest quis per alium, qō per se aliquando non potest. In quo gloss. allegat multas concordantias: vide Dy. in regula. potest quis. de re. iur. lib. vj. ¶ No. hereditatem † in heredem heredis trāfferri
3 cum ea qualitate, qua erat penes primum. Ad qō. ff. eo. l. si
4 quis filiū. §. j. ¶ No. priuilegium, † qō nititur equitate, ad successorem transferri: de quo in. l. non solum. de in integ. resti. ⁊ plene in. l. quia tale beneficiū est personale. solu. ma.
5 ¶ No. qō licet regulariter portio † deficiens accrescat inuito. Tamen hoc verū est, nisi post aditam hereditatē per heredem alter coheres partem suam repudiauerit. Tūc enim hereditate existente dānosa permittitur heredi adeunti eligere: vt totā adeat: aut a tota recedat. Et hoc est singu. in hac. l. qō procedit, nisi creditores cōsiterentur cū pro parte sua ⁊ tantū velle cōuenire insolidū: pro reliqua autem que accreuit vsq; ad vires eius, ⁊ nō vltra: ⁊ hoc fm le ctu. Bar. quam sequūtur moderni, que tamen videtur dubia: cum in contrarium sonent verba litere: ⁊ etiā cōtra gl. super ver. vlterius. Dicit enim litera, qō alterius partis creditores se abstinere debent: ergo pro ea parte non conuenitur vltra partes: nec vltra vires. Et si contrariū diceretur frustra darētur actiones eius partis delate per ius accrescendi ei, qui ratione partis sue conuenitur: vt dicit hic litera in fi. qō esse non debet. Itē ⁊ si videtur, qr si pro parte sua ⁊ insolidū teneatur hoc casu ipsis creditoribus, remedium frustratoriū sic, qō dat sibi hec lex, videlicet vt pro reliqua parte creditores se abstineant. Si etenim pro portione vltra vires: tunc tenebitur etiam in ea portione, que sibi obuenit iure accrescendi: cum illa de suo patrimonio sit effecta: vt dictum fuit in. l. per seruum hereditariū. ff. eo. nisi respondeas, qō hoc speciale inducit hec lex, videlicet vt teneatur vltra vires hereditarias, excepto eo, qō sibi obuenit ratione partis repudiate. ¶ Et hanc legem, habes primo limitare: nisi pars repudiantis obueniat coheredi, non: quia coheres ipso iure repudiauerit: sed ope restitutionis. Tali etenim casu non cogitur heres adiens reliquam partem acceptare per ius accrescendi: vt. ff. eo. l. si minor. vbi habes singu. literā fm Bar. ibi. ¶ Scdo ba-
bes limitare per legē, si duo. ff. eo. vt videbis in glos. iij. fm Ange. hic: nisi testator: ipse in testamento prouidisset, qō pars repudiata accrescit adeunti. Tunc etenim fm eum: cum talis casus non fuerit inopinatus: ⁊ sic cesset ratio huius legis, contrarium locū nō habebit. ar. l. qō dictū. eum fimi. Quartam limitationē ponit, de quo dicetur in. l. si. ff. eo. ¶ Quinto nisi ipsa hereditas careat creditoribus: qr tunc similiter non habet locum hec lex, cum ipsi sint causa ipsius beneficij cōcedendi: vt vides circa fi. litere. ⁊ hoc fm
☞ Bar. ¶ Ex quo sequitur, qr si ipsa hereditas creditoribꝰ careret, contineret tamen in se alias vexationes animi seu corporis: qō hec lex nō habebit locum. Tamē Bal. hic tenuit cōtrariū dicens: qō cum interfit nostra non vexari. l. minoribus. de neg. gest. hec lex locū habere debet. Sequēda tamen est opi. Bar. primo: qr illa lex, minoribus loquit in casu speciali, scilicet, in fauore minoris, qui restituitur: si propter hereditatem aditam vexationes habeat: ergo in contrariū est ius cōmune. vnde ibi per locū a speciali potius videtur esse casus contra Bal. ¶ Itē ⁊ secunda opi. probatur per hanc legē, coniunctis eius dictis, vbi nō habet locum repudiatio totius, si creditores dicunt se parte sua tantum fore contentos: ⁊ tamen pur hoc casu in hereditate vexatio est: quia omni modo ipsi creditores cum cōuenunt. Item ⁊ secundo opi. Bar. probatur per hanc legem, vbi nō habet locū repudiatio. Item ⁊ tertio: qr cum cōmuniter titulus hereditarius sit onerosus. ff. man. l. hereditatem. cum simili. raro erit dare casum, in quo sibi locum hec. l. non vendicet, qō esset absurdum: ⁊ hāc opin. se-
6 quitur Jo. de Imo. ⁊ bene. ¶ Ex istis infertur, † an iure bodierno quo heres inuentarium non conficiens non teneatur vltra vires: vendicet sibi locum hec lex. ¶ Et certe si teneremus opin. Bart. diceremus qō non: ⁊ qō hoc sit verum probatur per dicta Bar. hic in. q. alla, an vbi tantū sunt legatarij locum habet hec lex, si autē teneamus Bal. qō ratione vexationum locum habeat: diceremus qō sic: cum vexationes non remoueantur propter inuentarij cōfectionem: sed quia sequuntur do. Bar. rationem: ideo te-
7 neas, qō ex eo illatum est. ¶ Itē an † hec lex locū habeat hodie, si heres non conficit inuentarium: ⁊ de huius legis practica, vide hic per Barto. qui bene loquitur. Et ad casum huius adde alium casum confimilem, qui nō est alibi fm Bar. ibi in. l. antepe. ad Trebel. vbi fideicom. habet facultatem repudiandi totam hereditatem ratione partis ab herede repudiate. ¶ In glo. fina. in fi. illa lex non obst. qr ibi prior erat repudiata portio, ad quā alter ibi admissus, vnde ibi non fuit casus inopinatus. ⁊ ideo heres sibi imputet, qui non preuidit. ¶ In eadem glos. ibi, dum dicit in omni herede repudiante ꝛc. ⁊ hoc est verum, et licet
8 Bal. † in. l. quidam eulogio. in quibusdam lect. C. e. tenuerit, qō hec lex cum sit specialis casus: habet tantū locum quando suus repudiat, non quando extraneus heres institutus. Sed hoc est falsum: quia casus noster non preiudicat quo ad qualitatē coheredis: sed damnositatē ipsius hereditatis, que pariformiter est instituto suo, sicut instituto extraneo: vnde eum sit eadem ratio in vna, que in altera: sequendum est dictum glo.

Summarium.

1 ☞ Filijs institutis a pretore datur duplex beneficium: vnum a pretore mortuo, aliud a pretore vino.
2 Filius heres patris, qō iure fori etiam velit nolit obligatur creditoribus hereditarijs.
3 Seruus necessarius heres institutus, quando habeat beneficium abstinendi?
4 Beneficium abstentionis, an inductum fuerit de iure pretorio, an ciuili: ⁊ qō communis est sententia, quod tantum de iure pretorio.
5 Beneficia pretoris sunt annalia.
6 An detur aliquis casus, in quo quis sit heres necessarius velit nolit.
7 Spurius intrans monasterium, quod hereditatem sibi delatam a patre repudiare non potest, imo velit nolit heres efficitur.
Spurius per ingressum monasterij, ita legitimatur sicuti per oblationem curie.

Intellectus

8 Intellectus ad tex.§.quoniam.in authen.quibus modis naturales effici.fui.ꝛ nu.18.

9 Casum, num liceat dare iure hodierno, in quo quis sit suus ꝛ necessarius.

10 Restitutio in integrum, an detur contra grauamen iuris ꝛ de iure?

11 Creditor hereditarius agens cõtra filium testatoris, tanquam contra heredem, si filius simpliciter comparet, vel est contumax, si probat reum conuentum filium: an obtineat absq; eo, qõ probet de immistione.

12 Exceptio iuris: quando est notoria, non debet allegari.

13 Notorium licet excuset ab onere probandi: non tamen ab onere proponendi.

14 Exceptionem que inest obligationi, ex qua agitur etiam parte non opponente, iudex ex officio opponit.
Adde eundem Ludo. in consil. lxvij. circa fi.

15 Negans narrata: videtur negare, que principaliter ponũ tur, non accessoria.

16 Judex quando possit creditorem hereditarium ex offi cio repellere?

17 Minor, qui petit se restitui aduersus hereditatis aditionem, an sufficiat si probet hereditatem debitis inuolutã.

19 Priuilegiũ speciale militie a doctoribus non cogitatum.

NEcessarijs. ¶ Suus heres potest se abstinere pretoris beneficio, si solenniter non se immiscuit: sin contra, non: nisi restitutio concedatur. Necessarius autem heres nunq; beneficium abstinẽdi habet. h. d.
1 vsq; in fi. ¶ Nota duplex † fore beneficium pretoris filijs suis heredibus constitutũ. Primum, qõ dicitur a pretore mortuo ipsis filijs, anteq; hereditati se immisceãt. de quo bic. ꝛ insti. de here. qualit. ꝛ diffe. §. sed bis permittit. de lega. j. l. nam nec emancipatus. Secundũ qõ datur a pretore viuo ipsis minoribus postq; se immiscuerunt: de quo in
2 tita. de mino. ¶ No. † filium patris heredẽ, iure fori velit nolit, obligari creditoribꝰ hereditarijs paternis. Ad qõ infra si quis omissa can. test. l. j. §. item, sed qõ in potestate.
3 de stipu. seruo. l. liber homo. §. fi. ¶ No. seruum † necessarium nullo modo habere beneficiũ abstinendi: qõ tamen intellige nisi institutus sit sub conditione, si heres esse velit: tũc enim licet in extraneo ista adiectio nihil operetur. l. Cornelius. de here. insti. tamen quemadmodum operatur in suo: vt. l. iam dubitari. eo. ti. ita ꝛ in necessario hoc casu efficiatur voluntarius: vt voluit no. glo. insti. de hered.
4 quali. ꝛ diffe. §. j. Dubium tamen est † circa principiũ no. an beneficium abstentionis nõ tantũ de iure pretorio fuerit inductum, sed etiam de iure ciui. In quo est cõmunis sentẽtia, qõ tantum de iure pretorio per iura superius allegata. Bal. tamen in. l. qui se patris. ꝛ in. l. vnica. C. de bis qui ante aper. tabul. ꝛ in. l. si paterna. C. de reuo. his que in frau. cred. allegat tex. §m eum singu. qõ etiam de iure ciui. tale beneficiũ fuit introductũ. in. l. fi. §. fi. ver. si vero postq; dum dicit: presentis autem. C. eo. quoniam tex. dicit solum inuenisse. ꝛ de eo fecit magnum festum Bar. de Sali. in. l. apud hostes. C. de suis ꝛ legi. confirmans hanc opi. nõ faciens aliquam mentionem de Bal. nec de illo tex. qui melius probat hoc, quam alius per eum allegatus. dicit tamen Sali. in. d. l. apud hostes. qõ ex hoc insurgit maxima vtilitas: q; sit tãtum hoc de iure pretorio fuisset inductum
5 sequeretur, qõ † cum beneficia pretoria sint annalia. l. j. §. largius. de succe. edicto. ꝛ l. emancipata. C. qui admitti. et in. l. in honorarijs. ver. sed cum rescissa. de ac. ꝛ obl. qõ post annum suus ipse ꝛ necessarius remaneret dicto beneficio ꝛ paternis creditoribꝰ vellet nollet obligatus: si intra annum dictum beneficium non agnouisset. Ideo ius ci. considerans equitatem idem circa hoc beneficium cõstituit, qõ ius pretorium: volens: qõ esset perpetuũ: cum beneficia a iure ci. concessa perpetua sint: vt insti. de perpe. ꝛ tẽpo. acti. in prin. C. e. l. cum simi. qõ similiter dicit fore suum dictum nouum ꝛ sing. ꝛ a nemine tactũ. ¶ Circa hoc aduerte: q; iura per eũ circa principiũ. l. primo alleg. nihil faciũt vt poteris videre. Allie due leges finaliter nõ probãt hoc: q; ille nouiter hoc non inducunt: sed recitant approbando pretoris beneficiũ: vt bec. l. facit. Fortissime tamen ob. versi. per Bal. allegatus: q; dicit, psentis. l. authoritas: ꝛ nullam mẽtionẽ facit de pretore: nisi effugias illũ tex. qõ ibi tãtum Imperator prouiderit circa illum casum illius §. videlicet quando credebat suus hereditatem fore dam nosam: non autem generaliter: vt facit pretoris beneficiũ. Aliam rationem nõ video. Cogitabitis. ¶ Videtur etiã §m Sali. posito, qõ verũ esset qõ iure ci. inductum esset dictum beneficium: tamen dictum suum nõ videtur verum, qõ si sit tãtum inductum de iure pretorio, beneficium esset malum. boc enim beneficium non causat actionẽ: sed exceptionem: vt patet: quia non est necesse coram pretore viuo agere pro consequendo huiusmodi beneficium: vt. l. eum qui. §. eo. non tamen consequitur ius exceptionis ipse seruus qõ proprium est: cum exceptiones perpetue sint: vt. l. pure. §. fi. de doli excep. ꝛ in. l. licet. ꝛ qõ ibi no. C. de except. vnde, qõ ipse dicit, non videtur verum. Et hanc reprobationem habui a quodam singularis memorie mirabilissimo viro, qui secũdum loquelã erat Catbelanus, et nunq; voluit mihi nomen suum exprimere: et didici in itinere ex
6 Perusio versus Romam. ¶ Circa tertium no. † est aduertendum ad aliquem casum, in quo quis necessarius sit velit nolit. Ego interrogabam illum, de quo. s. respondit ipse qõ de hoc Ang. no. vnum casum singu. in authen. qui. mo. natu. effi. sui. §. quoniã varie. vbi habes casum, qui nõ est alibi, q; filius legitimatus per curie oblationẽ, velit nolit est heres patris: ꝛ nõ potest se a paterna hereditate ab
7 stinere. Postmodum dicit, † q; non esset ponere os ad celum, si quis diceret, q; spurius intrans monasterium hereditatem sibi delatam a patre repudiare nõ posset: imo velit nolit heres efficiatur. ꝛ de hoc dicebat ipse habeo fundamentum cuiusdam dicti Guiliel. de Cu. qõ refert Bal. in. l. j. C. de sac. san. eccle. dicẽs, q; quemadmodum spurius legitimatus per curie oblationẽ: ita ꝛ per ingressum monasterij: vnde dicebat ipse cum bi duo predicti doc. equiparent ius qõ disponitur in vno, disponatur ꝛ in reliquo: hoc tamen dictũ: quia periculosum est, dicebat nolui tentare: ꝛ si hoc est verum, est sing. limitatio ad legẽ, is qui. §. neq; filius. ꝛ. l. is potest. s. eo. Si volumus tenere opin. qõ monachus possit repudiare hereditatem absq; consensu abbatis: quia hoc casu fallit: quia est menti tenendum. di
8 cebat † tamen: q; tex. ille pro alle. §. quoniam. debet tantum intelligi in casu suo, videlicet, quando quis legitimat per curie oblationem, non autẽ per subsequens matrimoniũ: aut principis rescriptũ. Primo: q; tales a legitimis filijs nihil differentes: ꝛ in authẽ. eo. tit. §. non enim. ver. bi nihil a filijs differentes. ꝛ in authẽ. quibus mo. na. effi. legiti. §. fi vero hic. si igitur nihil a legitimis differant, consequenter beneficium abstẽtionis pro ipsis datum est: preterea dicebat hoc clarius ꝛ singu. probari in eo. §. quoniam. versi. ꝛ si filij. circa fi. vbi litera singu. dicit, qõ omnes leges de suis legitimis loquentes, locum habent, ꝛ in legitimatis filijs: mihi tamẽ videtur q; imo extendẽdus sit ille tex. ad qua litercunq; legitimatos. Primo quia ibi no. Ange. fuerit generalis. Secundo: q; prefatus tex. etiam dicit, q; legitimati per curie oblationẽ in nihilo sunt dissimiles ab ipsis filijs a princip. Tertio videtur: q; tex. ita loquatur in istis sicut ꝛ in alijs legitimatis. Nec ob. contraria: quia intelliguntur q; in nihilo sint dissimiles, preterquã in boc. ꝛ boc
9 salua sua reuerẽtia. Cogitetis tamẽ. ¶ Dicebat † ꝛ quarto posse etiam hodie dari tertiũ casum, in quo iure nouissimo qs sit suus ꝛ necessarius: videlicet, in patre qui est suus et necessarius heres filio legitimato per curie oblationẽ: tamen scõm eum dicebat de hoc fore casum sing. in prefato. §. in authẽ. qui. mo. na eff. sui. in. §. in quibusdam autem casibus. vbi dicit litera, q; quẽadmodum parẽtis hereditas deuoluitur ad filios legitimatos, ita eodem modo, videlicet cum eadem qualitate ꝛ cõditione deuoluitur hereditas filijs legitimatis. ꝛ sic iste erit tertius notabilissimus casus secundum prefatum doct. Catbelanũ. Et hoc dicebat a nemine fore tactum. Reperi tamen in quodam lib. quem habebat quidam scholaris, qui dicebat fuisse Bar. qõ colligebatur in. d. §. damni. notabile: ꝛ supradicta tene
10 menti: quia ab alijs sunt intacta. ¶ Ultmo † no. q; contra missionem iuris ꝛ de iure, vt est bic, in seruo necessario: nõ datur in integrũ restitu. ¶ Ex quo arguunt bic legentes quod contra grauamen iuris ꝛ de iure non datur restitutio. Nec ab eo potest appellari. d. versi. si qua pena. ¶ In
11 glo. super verbo, teneatur. † strictissima est questio ista, an videlicet, si creditores hereditarij agunt contra filium

testatoris, tanꝫ contra heredem, filius similiter comparet iudicio: vel est cõtumax: an sufficiat ipsis creditoribus pro obtinenda sententia, quod probetur tantũ fore filium absq; eo, ꝙ se immiscuerit, per glo. cõmuniter tenetur qõ nõ. tam hic quam in. l. si cum dotem. §. transgrediamur. ff. sol. mat. ⁊ in. l. j. C. si vt se ab here. absti. allegata in gl. Bar. tamen hic, quẽ sequitur Bal. ⁊ Ange. hic, ⁊ in. l. minor. ff. e. vbi per Bal. volẽs cõcordare glossatores distingit, ꝙ verũ est qõ filius in potestate est ipso iure obligatus creditoribus hereditarijs: ⁊ hoc per hunc tex. ⁊ iura allegata in notabilib⁹: ⁊ facit. ff. de cõfir. tu. l. ij. ⁊ d. l. more. ⁊ l. Antistius. in fi. j. eo. Sed an interim, videlicet. anteqꝫ se immisceret, possit a prefatis creditoribus conueniri: dicit ipse ꝙ non: ⁊ ratio: qꝫ speratur illa obligatione nouari per subsequentem abstentionem: igitur volens ad hoc conueniendus: et inducit. l. si pecuniam. si cer. pet. a ¶ Ulterius subdit, qõ licet filius sit contumax, ⁊ in iudicio nõ comparuit ad proponendam exceptionẽ abstentionis, non propter hoc de-
12 bet sequi cõdemnatio, eo: qꝫ cum illa exceptio sit inducta a iure tanꝫ notoria, non est necesse ꝙ allegetur. Allegat ff. de condi. insti. l. que sub conditione. §. fi. ⁊. l. j. C. eo. imputent ergo creditores sibi ꝑ Bal. qui anteqꝫ iudicium ingrederentur a filijs non petierunt, an heredes esse vellẽt necne: ad qõ. ff. de interro. actio. l. ij. cum. l. seq. facit in simili. de rei ven. qui petitorio. ⁊ hec est eorum opin. Primum dictum Bart. ab omnibus conceditur ꝑ me authoritatem, dum dicit: qõ non possit interim conueniri: ⁊ quod non sit necessaria exceptionis allegatio videt falsum: vt hic subtiliter tenet Rapha. Cu. dicit enim imo qõ sit necessarium ipsius exceptionis allegationem probare: quia Bart. concessit mihi, ꝙ ante abstẽtionẽ filius obligatur: ergo a principio existente obligatione, dicitur fundatum ipsum fore ius creditoris, adeo: quod si debitor non excipiat, sibi imputet: ⁊ sequitur condemnatio: cum iudex suum officium, vt non petitum super hoc, miscere nõ teneatur. l. iiij. §. hoc autem. de dam. infec. ⁊ hoc volunt gl. in. l. si vnus. §. pactus. ff. de pact. in glo. in opponẽdo circa medium: ⁊ facit quod no. Bart. in. l. ita stipulatus. la grande. de verbo. ob. in antepe. colũ. Et similiter non obstat qõ dicit Barto. qõ licet
13 exceptio tanquam notoria † nõ debeat allegari: quia imo notorium: licet excuset ab onere probãdi ipsam exceptionem: non tamen me excusat ab onere allegandi: vt no. voluit glos. in cle. appella. de excep. ⁊ no. glo. ⁊ Jo. And. in nouella in. c. accedens. extra vt lit. non conteſt. Sed ad hoc ar-
14 gumentum potest responderi † saluando Bar. qõ tamen hec exceptio insit a principio ipsius obligationis ipsi obligationi: ⁊ cum ea obligatione hec exceptio nascatur. Potest etiam iudex parte non opponente hanc exceptionem proponere: ⁊ in hoc supplere. ⁊ hec fuit notabilis theorica do. Bar. in. l. eum qui ita. §. qui ita. de verbo. obli. et in. l. lecta. si cer. peta. sed cum ita sit in hoc casu. ergo. Et hoc etiã sentit hic Jo. de Imo. ⁊ bene per dictũ. d. Raph. ⁊ Bar. ꝙ istud ius abstẽtionis competit quando qꝫ filio in modum facultatis tantũ: ⁊ prefatum ius adhuc in esse non est deductum: nil habet operari: probatur hoc per Ang. ab opposito: quia sicut facultas adeundi in actum deducta in du. nihil operatur, vt. l. precia rerum. §. ad legẽ Fal. ita nec etiam facultas abstinendi. Probat hoc per simile: quia licet mihi, vt minori competat facultas restitutionis: tamẽ non potest hec restitutio per modum exceptionis opponi: misi prius eam impetrando in actum deduxerim: vt. l. actiones. §. exceptiones. que dicit in fi. de except. qõ contrarium est valde difficile: cogitetis vos ⁊ respondeatis. ¶ Potest responderi, qõ nõ est verum assumptum: imo facultas in suo aliquod operatur, scilicet respectu transmissionis: vt. d. l. apud hostes. ⁊ ideo sequenda est communis opi. licet contra eam sit glo. que est contraria alijs glo. que ambe reddũt fortẽ hic. l. Sed ad hoc simpliciter Bal. eam allegat in. l. apud hostes. C. de suis ⁊ legi. que est in authẽ. vt bi qui obli. §. vt autem non debemus. in gloss. super verbo, parentes. co. titu. ¶ Sequendo communem opin. debet poni huius questionis exemplum, vt ponunt qui-
15 dam: vt creditores agant contra filium, vt heredem, qui postea neget narrata prout narrantur: per talia enim verba negatoria videt negari principale fundamentũ ipsius libelli: non autem accessoria: vt eleganter dixit Bar. in. l. si vubitetur. §. j. ff. de fideiuſ. vnde cum principale fundamẽtum creditorum sit, qõ filius sit heres: videtur per consequens, qõ filius, qui negat se heredem, ab hereditate abstinere. ¶ Unde non debet poni hoc exemplum: quia si sic questio esset: nullum haberet dubium. ¶ Item ⁊ aduerte quia si vera esset opi. Raph. qui etiam respondet hic ad. l. primi. C. si vt se ab here. absti. per quam principaliter fundant se doc. ⁊ ad alia de quibus hic per eum. de facili probato per creditores debito, et filiatione: posset ipse filius effugere condemnatoriam sententiam: quia remedium est est pro his proba. Quod si filius se dicat velle ab hereditate paterna abstinere: ⁊ tunc etiam si ipse hanc exceptionẽ creditoribus non opponeret, index ex officio supplebit:
16 sicut ante a principio quando nullum † ius seu fundamentum, is qui actionem intentat: potest eundem index etiam parte non petente ex officio repellere. l. vbi pactũ. de trãsactio. ⁊ facit de bo. lib. qui cum maior. §. accusasse. in gl. Et ita etiam quando ex postfacto superuenit aliquod ius, qõ annullaret ipsius creditoris fundamentum: poterit index etiã parte non opponẽte creditorẽ repellere: vt voluit elegãter Bar. in. l. ita stipulatus. in vlti. col. de verbo. oblig. pro quo. d. allego casum no. quem ibi ad hoc no. Ange. in l. filio si acẽ. que est ante pe. de fur. ⁊ hoc est remediũ in hac materia: que tamen accipit tres limitationes ex. §. dictis cum dictum sit, qõ tribus modis est dare: etiam hodie be-
17 redem suum ⁊ necessarium. ¶ Ultimo queritꝫ hic Joan. de Imo. an si minor petat se in integ. restitui aduersus beredit. additionẽ sufficiat sibi probare esse debitis innoluta quo allegando Bal. ⁊ But. in. d. l. j. C. si vt se ab here. absti. dicit qõ sic: tamen ipse non videtur tenere: quia ad hoc vt competat restitutio, oportet se probare minorem ⁊ lesum: vt. l. nam ⁊ postea. §. si minor. ff. de mino. l. verum. ⁊ in toto titu. ff. de mino. Sed licet probet hereditatẽ debitis innolutam: non tamẽ probat propter hoc hereditatẽ fore damnosam: quia potest esse ꝙ bona hereditaria sufficiunt ad debita soluenda. Probatio autem debet esse concludens: vt. l. matrem tuam. ⁊. l. nec ꝙ natales. de proba. ⁊ hoc non est huiusmodi igitur. Tu tamen sequaris opi. Bal. ⁊ But. et quia coipso, qõ probet hereditatem implicitam debitis, probat vexationes esse in hereditate: quibus etiam solis existentibus minor restituitur: vt in. l. minoribus. de minori. In glo. super verbo, pluribus impropric. de quo vide, qõ dictum fuit in. l. in pluribus. §. eo. ¶ In glo. super verbo, teneatur ibi, quantum ad cõmodum ⁊ incommodum,
18 declara vt hic per Bar. ¶ Item † aduerte ad id qõ supra dixi allegando. §. quoniam. in authẽ. qui. mo. natu. effi. sui, tenendo qõ prefatus vir dicens, qõ. §. ille potest extẽdi ad qualemcũqꝫ legitimatum secundũ, qõ ibi tenebat. d. Ange. quia pro opin. illius. ⁊ contra Ang. facit. l. eorum. C. de natu. lib. vbi Imperator vult disposit. preallegati. §. locũ habere in legitimatis per curie oblationem, non faciendo mentionem de alijs: ideo cogitandum. ¶ Addas casum specialem, ⁊ in quo iure antiquo filio est permissa adi-
19 tio absq; iussu patris: quod est quando a commilitante institutus fuit, seu ab eo quem propter militiam cognouit. in. l. si filiussa, a commilitone. als. l. miles filiussa. de castren. pecu. quem casum pondera ⁊ tene menti: quia est vnũ privilegium militie, ⁊ a doctoribus non ponderatum.

Summarium.

1 Dotio coberedis, quod non tollat necessitatem in heredem.
Item nec substitutio vulgaris.
2 Jus institutionis ideo directum appellatur: quia capitur portio a seipso.
3 Obligatio, quod non oriatur inter coberedes.
4 Obligatio, quod oriatur inter testatorem ⁊ heredem.

EX parte heres. ¶ Suus institutus a domino ratione partis sue, est necessarius: licet in reliqua parte habuerit coheredẽ: misi fuerit conditionaliter institutus. h. d. ¶ No. quod dotio coheredis
1 † extranei non tollit necessitatẽ heredis necessarii. hoc est scõm. Unde licet distinguamus, an dotio coheredis tollat existentiam sui. de quo in. l. si filius. de vulga. ⁊ pup. tamen quod non

quod non tollat necessitatem necessarijs, sic in simili vulgaris substitutio facta necessario non habet tollere illam necessitatem, de quo dictum fuit in l. filius qui se paterna.
2 ff. eo. ¶ Secũdo no. † qõ ideo ius institutionis directum appellatur: quia capitur portio a seipso non autẽ per mediam personam: & hinc sumitur theorica cognoscendi directam ab obliqua. ¶ Et per hanc literam † reprobatur
3 quedam no. glo. in l. post diuisionem. C. de iur. & facti ignoran. dicens, qõ inter coheredes oritur quedam naturalis obligatio: qõ est falsum per hanc legẽ, cum vnusquisq; a se capiat, & non ab altero: ergo vnus alteri nõ obligatur vt etiam voluit rex. in l. sed & si sub conditione. ff. de he
4 re. insti. & ibi viae per legentes. ¶ An autem † inter testatorem & heredem obligatio oriatur: quedam glos. dicit qõ sic, ex contractu do vt facias: vt. l. is consequenter. ff. sed et si monumentum. ff. fami. ercis.

Summarium.

1 ¶ Jus accrescendi, quod transmittitur ad heredes. Item habet locum inter coniunctos re & verbis, vel alterum tantum: et etiam inter ea quorum vnum est fortius altero.
2 Jus substitutionis ad heredem non transmittitur.
3 Jus accrescendi ex substitutione pupillari coniunctum transit ad heredem.
4 Jus accrescendi cum pupillari substitutione vnitum, qõ habet locum in portione seu hereditate diuersa.
5 Jus conditionale prouenies ab herede in vltima voluntate qõ transmittatur.
6 Dispositio huius legis vt habeat locum, an requiritur q̃ pupillus hereditatem adierit.
7 Coniunctus, qõ debet operari secundum naturam eius, cui coniungitur.
8 Dispositio huius legis, an habeat locum pupillo ex heredato.
9 Heres substituti ad bona pupilli, an veniat ad illa iure accrescendi, an vero ex pupillari.
10 Qualitas obligationis defuncti, qõ non mutatur ex qualitate persone heredis.
11 Bona pupilli in casu huius legis, an querant heredi substituti ipso iure, vel per additionem.
12 Limitationes ad istam legem.
13 Jus accrescendi prouenies ex institutione ex re certa, q̃ non transmittatur.
14 Lex, quidam eulogio. C. de iure delibe. q̃ non habet locũ in instituto in re certa.
15 Pupillus si est institutus ex re certa, & coheres substitutus vniuersaliter institutus: an pupillo decedente matre superexistente admittatur ad pupilla. coheres substitutus vt mater.
16 Dispositio huius legis quod non habet locum matre existente in medio.
17 Dispositio huius legis, an habeat locum in substitutione exemplari: remissiue. Et item, an in tacita pupillari comprehensa in vulgari. nu. 18.
19 Dispositio legis, quidam eulogio. an habeat locum in tacita pupillari comprehensa in vulgari.

QUi patri heres. ¶ Jus accrescẽdi tãquam tale transmittitur ad heredes: & sic reperitur coniunctũ cum princi. substitutione, hoc ab ea capit, videlicet, q̃ locum sibi vendicat post agnitam hereditatem. Item & secundo trahitur ad vniuersa bona
1 pupilli. h. d. singu. fm Bar. ¶ Et † premitte pro euidentia, qõ ius accrescendi transmittitur ad heredem vt hic & in l. si ex pluribus. de suis & legi. ¶ Secundo qõ habet locum inter cõiunctos re & verbis: vel alterum tantũmodo: vt. l. vnica. ff. ita q̃. C. de cadu. tol. qõ fallit in hereditate: vt ibi dicitur: & hoc ne sequatur incõueniẽs, ne quis decedat pro parte testatus & pro parte intestatus, cõtra regulam. ius nostrum. ¶ Tertio, quod vendicet sibi locum inter ea quorum vnum est fortius altero: alias non: vt. l. j. ff. de remil. l. si duobus. ff. titu. j. & l. sub condi. quibus mo. vsusfruc. amit. & hinc est fm Ang. qõ portio accrescit portioni, licet cũ suo onere fm. l. si Titio & ibi euio. in fi. Julia. de leg. iij. hinc est q̃ Leg. in hac materia vtũtur verbo, portionis: vt patet in l. si totam. j. eod. & in l. j. C. quando non pe. partes. ¶ Quarto q̃ tantum locum habet in acquisitione impedita, vel ea penitus resoluta: vt. l. si mino. j. eo. ¶ Quinto
2 qõ † ius substitutionis ad heredem non transmittitur: vt d. l. ex pluribus. & l. sed & si plures. & l. qui liberis. ff. hec verba. de vulg. & pup. ¶ Et bis premissis no. † q̃ ius accrescẽdi ex pupillari substitutione coniunctũ etiam post aditam hereditatem fm vnum intellectũ transit ad heredem. Et
3 hoc est vnum in quo hec lex scõm omnes redditur sing. secundum hunc intellectũ. quia licet ius accrescendi nõ vendicet sibi locum post acquisitionem alteri factam per additionem: vt. l. j. ff. interdũ. de vsufru. ac. tamen fallit nisi istud ius vnitũ sit cum pupillari substitutione: q̃ tunc hoc spe-
4 ciale ab ea transit. ¶ Scõo no. † aliam singularẽ: fm vnũ alium intellectũ, qõ ius accrescendi vnitũ cum pupillari substitutione habet locũ in portione seu hereditate diuersa: cum regulariter sit cõtra: vt in l. sub condi. in euidẽtialibus alleg. ¶ Flo. in ver. nam is qui. q̃ necessarius heres est pupilli cui facta est substitutio. Item in versi. nam, et si ipsum. suppleas fm Bald. si nihil vetat. ¶ Et ex hoc not.
5 † qõ licet ius cõditionale prouieniens a testatore in vltima voluntate, non trãsimittatur ad heredem: vt. l. vnica. ff. sin autem sub condi. de cadu. tol. Tamen secus est in iure cõditionali ab herede prouieniẽte in vltima volũtate: vt hic, & in l. post ulante. ver. ita tamen. j. ad Treb. Sicut in simili dicimus ius cõditionale contractus transire ad heredes: vt insti. de verbo. ob. ff. ex conuentionali. de quo. j. eo. l. si cũ
6 petiero. ¶ In glo. † ibi, forte nihil refert. Aduerte: q̃ articulus huius glo. est vnus ex principalibus huius. l. videlicet ad hoc vt hec. l. habeat locũ in secũda parte sui, an requiritur q̃ pupillus institutus adierit hereditatẽ, vel nõ: vt vides hic gloss. ponentẽ duas opi. vnam q̃ sic: & hec est prima, quam videtur sensisse glo. in l. totum. & in. d. l. vnica. ff. sed si sub conditione. & hanc sequitur Bar. & Ang. dicentes contrariam opi. quia si sic esset, pupil. hereditas cũ paterna non esset cõiuncta: sed diuersa. Et ideo tũc inter eas non habet locum ius accrescendi: vt. d. l. sub conditione. cũ simi. in euidentialibus allegatis. ¶ Item pro hoc adijcitur ver. istius legis, circa fi. ibi, coniungi eam paterne &c. quam coniunctionem clarum est fieri per additionẽ: ergo si pupillus non adijsset, dispositio huius legis non haberet locum. Contrarium tamen puto verius: q̃ hoc tenet vltra predictas glo. Item Bal. in l. quidam eulogio. in. ij. charta: vbi optime declarat hanc legem. C. de iure delibe. Item do. Francis. de Rampo. & Joan. hic. Et do. Raph. dicebat dñm Fran. secundum relata dñi Joannis dixisse qõ si pupillus adiret paternam, ipse pupillus non vniret suam paterne: sed totum econtra, videlicet paternam pupillari: vt. l. sed si plures. ff. fi. de vulg. & pupil. l. j. ff. veteres. de acqui. pos. & eo. l. heres per seruũ. Item nec ob. versi. & alleg. coniungi eam. imo potius secundum prefatos doct. facit contra: q̃ videtur dicere qõ tempore mortis pupilli venit ipsa hereditas paterne coniungenda, non ante vel post eius mortem: non autem in vita pupilli fuit coniuncta: & sic sequitur, q̃ non adiuit. Preterea secundũ eos ratio huius legis, fuit ne pupillus sine herede decederet: argu. l. Julianus. ff. e. & hinc est qõ dicit glo. vlti. qõ vbicunq; pupillus ex testamẽto possit habere alium heredẽ, quam heredem substituti decedentis: nunquam hec lex haberet locum. Sed talis ratio pariter habet locum siue pupillus adeat, siue non adeat: ergo ego alijs rationib⁹ similiter puto istud dictum procedere. Primo: quia & regula huius legis ideo fuit vt per Bar. in l. si. quia quos non possumus nobis necessarios facere, similiter & nostris filijs: vt. d. l. sed si plures. ff. quos possum. de vulga. & pupil. & d. l. Julianus in fi. ver. princi. ff. eo. & in l. iij. ff. aperturt. fm vnum intellectum glo. ff. de heredi. instit. Sed hec ratio habet locum, adeat pupillus, vel non. Item et tertia ratio fuit: & hec est propria in litera hic assignata: q̃ ex quo substitutus adiuit portionem suã necessario se obligauit ad substitutionem pupil. vt in. d. l. quidam eulogio. Sed hec necessaria obligatio quantũcunq; conditionalis fm Bal. transit ad heredem: vt hic. & in similibus allegatis in glo. ¶ Item & hoc corroboro euidentissima ratione: quia ideo ius accrescendi in casu. l. nostre ad pupillarem hereditatem sic di-

uersam trahitur: quia hoc operatur virtus talis substitutionis: cum qua ius est vnitum: vt in not. dictum fuit. Sed hoc ergo facit ius vnionis aut cõmunionis: vt omnes cõfitentur. ergo coniunctum † debet operari secundum naturam eius, cui vnitur: & cõiungitur. l. si conuenerit. §. si nuda. de pigno. act. & in. l. si cõuenerit. §. etiam. C. de iure dot. l. inter socerum. §. cum hoc. de pact. dot. l. si ex toto. de legatis. j. Sed natura pupillaris substitutionis est illa, que vt exheredato fieri potest. circa no. in. l. ij. de vulga. & pupilla. & sic non potêtis adire paternam hereditatem: ergo & ius accrescende pupillari accrescende coniunctim. Hanc similiter naturã sapiat, vt in exheredato pupillo: & sic adire non volente in casu huius legis, vendicet sibi locũ. Item & alia ratione: q; vbicunq; est fauo: pupilli, potest dici qõ hereditas pupillaris reputetur paterna. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. C. de inoffi. testa. & qõ no. in. l. patris et filij. & in. l. ij. de vulg. & pupil. in. §. si filius. & in. §. adeo. Sed in casu nostro, qõ sic reputetur: est fauo: pupilli, videlicet pro habendo herede: vt. l. & quia. de interroga. ac. debet reputari paterna, si sit expressa: habeo qõ in casu huius. l. non requiratur pupilli aditio: quia nec sua hereditas paterna indicetur: non aditum alteri portioni paterne cẽsetur accrescere: vt. l. qui ex duabus. per totum. J. eo. Item si Bar. & Ange. consentur, qõ post aditam hereditatem habeat locum hec. l. ergo multo magis non debet habere locum non adita: quia hec est propria natura iuris accrescẽdi: vt non adita accrescat hereditas: vt in euidentialibus dixi: & hoc fuit ar. Jaco. de Aret. Item quia & intellectus Bar. & Ange. cõmuniter est restrictiuus huius. l. ac diuinatiuus: quia vt in ea patet, nõ requiritur pupillũ adiuisse vel non. ¶ Non obstant argumenta eorum, videlicet illud, qõ si nõ fuisset adita hereditas pupilli esset diuersa: & sic locũ nõ haberet ius accrescendi iunctum cũ iure pupillaris substitutionis trahitur ad diuersas substitutiones: prout etiã ipse Bart. hanc. l. summauit. vel etiam potest dici fm. d. Fran. prout refert hic Jo. de Imo. q; illud est verũ, nisi hereditates essent omnino diuerse: secus si iuris authoritate reputarentur quasi vna. qõ non est in casu huius legis, posito tamen, qõ opi. Bar. & Ang. sit vera hic: nisi pupillus nõ admisset: nec etiam repudiasset: q; tunc iuris censura proueniens ex. l. necessarijs. super eo operatur: vt illa hereditas paterna nõ repudiata videatur adita: licet sic fm Ange. potest saluari vna opi. glo. que dicit de hoc curandum non esse de iure, tu tamen posteq; supra tenuimus, habet
8 hic locum etiam pupillo repudiante. ¶ Et ex † predictis hic deciditur, an hec lex habeat locũ pupillo exheredato: & si teneas opi. Bar. & Ange. dicendũ est, q; non: finaliter dicas quod sic. & ita ex precedẽtibus cõcludunt hic isti moderniores: posito tamen prout vult Ange. q; in exheredato locũ non habeant: limita fm eundẽ, nisi pupillus querelasset testamentũ pro parte, fm Archi. de inof. test. quia tali casu ipsum in querelam obtinente: cum non fuerit per hoc rupta pupillaris sibi, ac postea adempta: cum vnita fuerit paterna cum pupillari locũ habebit hec lex. ¶ In
9 glos. magna ibi, vel dic, qõ hic iure accrescendi. † & dic qõ hec est secunda principalis dubitatio in hac. l. videlicet an heres substituti ad bona pupilli veniat iure accrescendi: an vero ex pupillari substitutione: Bar. & Ang. hic tacens omissis dictis glo. tenet qõ ex iure accrescendi hec pupilla. substitutio non transmittitur: vt in iuribus in glos. alle. Secundo per tex. hic, dum dicit, accrescẽdi iure. & Cy. hic in addi. dicit q; licet alias tenuerit hanc opi. nunc tenet cõtrariam. Et qõ iure substitutionis venerit: probat primo vt pupillus habeat heredem: q; alias non haberet: vt in. l. Julianus. §. eo. Secundo ne decedat pro parte testatus, & pro parte intestatus. contra regulam iuris, ius nostrum. Et hanc opi sequitur Bal. in. l. vnica. §. finaliter sub cõditione. C. de cad. tol. & sentit in. d. l. quidam eulogio. licet hic dubitet, faciens tamen solẽne argu. pro dicto Cy. dicit esse certum est, q; pupillaris substitutio morte ipsius pupilli est effecta caduca: vt in. l. si ex plurib⁹. de suis & legi. & in. d. l. vnica. de cadu. tollen. Quomodo ergo illud, qõ caducum effectum est, potest dare robur & fomentum ipsius iuri accrescendi: certe ipse dicit non video. argu. l. iurisgentium. §. sed cum nullam. §. quinimo. ff. de pactis. vnde vnum pactum nudum non potest vestire aliud. d. Ang. hic respondet: quia ex quo a prin. per adit. pupilli fuit vnum cum reliquo vnitum adeo, tunc subsit fomentum ius accrescendi a pupilli, qõ nõ curatur si postea expirat. Et ad hoc nihil alleg. do. Jo. allegat pro eo simile, qõ licet vitiũ litigiosi tẽpo. in. l. quadã. C. de iudi. l. ij. C. de fruc. & lit. expen. attamen durat eius effectus scẽm no. per Barto. in. l. cum lite mortua. j. iudi. sol. Item & aliter respondet hic do. Joã. ad
10 litas † ex obligatione defuncti non debet mutari ex persona heredis: vt. l. cui fundus. de cõdi. & demon. l. ij. §. si quis ex bis. de verbo. oblig. Preterea video ad hoc, vt quis nõ decedat pro parte testatus & pro parte intestatus, institutio conditionalis transmittitur ad heredis heredem. tex. est no. secundũ vnam lec. Bar. in. l. qui ex duabus. ff. c. quare non ita dicimus in pupillari substitutione, que est conditionalis institutione pupillus nõ habeat heredem: certe non video rationẽ diuersitatis. Preterea, et hoc est ar. Fran. de Rampo. prout refert do. Joã. si ius accrescendi secũdum primum intellectum trahit hoc a pupillari substitutione: vt post aditam locum habeat. Item etsi diuersis portionibus: quare non ita pupillaris substitutio trahit a iure accrescendi: que trãsmittitur ad heredem in casu huius legis, certe non videt rationẽ. Nec obstat tex. hic fm Cy. dum dicit accrescendi iure: qõ intelligitur inquo prie: & tũc etiam illud, qõ euenit ex pupillari, dicatur quodãmodo a iure accrescẽdi venire. Obstat tamen huic opi. fm do. Fran. de Rampo. vt refert Joã. de Imo. qõ si bona heredis possit venire ex pupillari, sequeretur qõ veniret ad bona pupilli vna cum alijs in substitutione coniunctis: qõ est contra legem, sed si plures. de vulga. & pupilla. Sed ad hoc respõdet, qõ tali casu vbi sunt alij substituti, veniunt ipsi solum ad bona pupilli: cum veniat iure ordinario, non autem heres heredis, qui venit extraordinario & irregulari. arg. ff. de minor. l. in causa. dictũ ergo Cyn. debet intelligi vbi nullus est substitutus: & hanc opi. puto ex predictis fore veriorem. ¶ Nec obstat. l. ex plurib⁹. que magime videtur obstare: quia illa intelligenda est in vulgari non autem in pupillari fm vnam solã glo. hic: & in. l. totum. j. eo. ¶ Tertia principalis dubitatio huius legis,
11 posita est hic † per. d. Raph. querentem, an ista bona pupilli querantur ipso iure, vel per additionem: et dicit videri, quod ipso iure: primo per textum. hic, qui dicit inuitum obligat &c. Secundo per eundem ibi, accrescendi iure. arg. l. si solus. j. eo. & d. l. qui duabus. contrarium tamen est tenendum per duas leges. j. ad Trebel. l. apud Jul. §. ideo. titu. l. ita tamen. §. a patre. & sic vult requiri additionem. Aduertendum: quia aut ipse loquitur pupillari substituto: aut eius heredi. primo casu male loquitur: quia ex quo ipse est necessarius fratri minoris substitutus: vt etiã pater: ergo acquirit absq; additione fm legẽ, necessarijs. arg. d. §. quos possum. vt voluit glo. in. l. iij. §. apertura. de bered. institu. quam ibi no. do. Ange. pro qua facit tex. in. l. qui duos. in princ. de rebus dub. fm vnum intellectum, quem ponit Ange. in. l. qui duos. de vulga. & pupil. Secundo casu potest verum dicere magime, si tenemus quod veniat ex pupillari heres substitutus: non autem, quando suus
12 erit in casu nostro. ¶ Et expedito † intellectu huius legis, habes primo cum limitare fm Bald. in. d. l. quidam eulogio, ni fi testator substituisset ipsi pupillo hoc modo superuenẽte substituto: quia hoc casu substitutio habet tacitam conditionem, si substitutus superuixerit pupillo: ergo cessante non habet locum hec lex, & ad hoc allegat. de vulga. et pupilla. l. pater filio. ¶ Secundo secũdum eundem in prealle. loco, nisi testator dixerit, quisquis mihi heres erit, sit heres pupillo: quia tunc cum testator intellexerit de primo herede: vt. l. qui liberis. §. hec verba. de vulga. et pupilla. Ideo non habet locum hec lex, que secundũ eum est intelligenda, quando substituitur nomine proprio. Et hanc limitationem sentit hic glo. magna si bene aduertatur: dum dicit, quod hec lex debet intelligi in substitutione facta nomine proprio, & non nomine appellatiuo, que

tamen

tamen hic reprobatur a Bart.⁊ alijs:vt hic videbis in ea.
¶Tertio limita fm Angel.hic quem sequuntur hic isti moderni,nisi institutus idemq; substitutus institutus fuerit in re certa pupillo vniuersaliter instituto. Tali enim casu hec lex duobus casibus nō habet locum.primo:quia
13 † ius accrescendi proueniens ex institutione in re certa, non transmittitur ad heredem fm Bald.in.l.ex facto. de heredi.instit. ¶Secundo:quia eoipso, q̄ pupillus adiuit vniuersaliter institutus in re certa, est redactus ad instar legatarij:vt.l.quoties.de here.instit. Sed posito, q̄ talis institutus ex re certa vixisset, compulsus esset ad adeun-
14 dam pupillarē.fm legē,quidam eulogio. ¶Ex quo † dicto no.q̄ lex,quidam eulogio.nō habet locum in instituto in re certa. Aduertendum tamen est: quia dñs Bal.in l.progi.alleg.voluit contrarium.Primo:quia talis substitutus est suus ⁊ necessarius:vt.d.l.sed si plures.ff.quos possum.Secundo:quia ex quo adiuit dicetur se obligare ad adeundum pupillarem:ergo cum habeat locum ratio in ris,ergo debet habere locum eius dispositio. et sic vides Bal.contrarium.primo contra hanc legem quod habeat locum in instituto in re certa.Secundo quia ⁊ similiter in l.quidam eulogio.dictum Ang.magis est fundatum rationibus:dictum Bal.magis consonat voluntati testatoris: que in testamentis totum facit.Adde.l.ex facto,circa medium.de here.instit.⁊.l.pater Seuerinam.ff.conditionum.cum simi.de condi.⁊ demon.Ex quo cui testator substituit suum impuberi,eumeidem facit suum ⁊ necessariū: vt.d.ff.quos possum. ¶Item ⁊ quo animo substituisse videtur,vt adeundo paternam cogatur adire pupillarem: ne pupillus sine herede decedat,contra equitatem.l.Jul.ff.eo.cum simi.Quare cum opi.Bal.magis faueat pupillo de voluntate testatoris presumpte,sequenda est magis: cum.l.quidam eulogio. non faciat differentiam inter institutum ex re certa,⁊ alio modo. ¶Nec ob.q̄ dixit Ange. ff.allegādo.l.quoties.quia forte illa lex ex illo rationali dicto veniret notabiliter limitanda: nisi ille institutus ex re certa ⁊ suo pupillus fuerit substitutus: quia tunc ne deficiat substitutio,⁊ etiam equitas istius legis,poterimus dicere,q̄ licet adierit pupillus, non propter hoc rediga-
15 tur substitutus ad instar legatarij:⁊ hoc tene menti si procedit. ¶Nec etiam ob.secundum ar.Ange.ex dicto Bar. ex.l.ex facto.quia hic secundū opi.quam tenemus, heres substituti non procedit ex iure accrescēdi:sed ex iure substitutionis. ¶Item aduerte ad quēstionē † positam hic per Ange.quam refert se, vt valde arduam disputasse in ciuitate Padue:videlicet si pupilla est instituta ex re certa,et coheres substitutus vniuersaliter institutus, an pupilla decedente ⁊ eiusdem matre existente,admittatur ad pupillarem heres substitutus:vel eius mater? In quo videbatur dicendum matrem vocandam ad luctuosam hereditatem filij,eo, quia per mortem substituti pupillaris substitutio est effecta caduca. Item quia ex quo ille qui venit ex iure accrescendi, vt est in casu nostro heres substituti dicitur venire ex iure tacito:vt.l.si seruus communis ab extero.ff.eo.in fi.quia tacitum ius nō haberet matrem excludere:vt tacita pupillaris comprehensa in expressa vulgari:vt in.l.fi.C.de insti.⁊ substit.cum simi.ergo hoc videtur fuisse de mente domini Bal.licet Ange.non alleget in
16 l.quidā eulogio. ¶Ex quo no.† q̄ hec lex.⁊ sic erit quarta limitatio, non habet locum matre existente in medio. Aliter autem Ang.dicit se distinxisse, videlicet quod aut pupilla repudiauit institutionem:⁊ tūc, quia non inuenitur pupillaris vnita cum paterna:⁊ sic non habet locū hec lex:⁊ ideo in parte repudiata veniret heres substituti,per ius accrescendi:ad pupillarem hereditatē vocabitur mater ab intestato,eoquod pupillaris est effecta caduca.Ad primum.l.vnica.ff.perso.C.de cadu.tol.Aut dicta pupilla adiuit vel solum repudiauit:⁊ tunc quia tenet paternam cum pupillari vnitam,admittetur heres substituti ex dispositione huius legis,exclusa matre, q̄ dicit verum, nisi res in quibus instituta esset pupilla,casu perissent: q: tūc cum non reperiatur vnita paterna cum pupillari: merito admittetur mater excluso herede substituti:⁊ sic vides q̄ ipse tenet contra Bal.Opi.Bal.puto veriorem,non tamē ratione sua.Sed quia in casu huius legis:vt supradixi succedit heres substituti ex iure substitutionis:et non ex iure accrescendi:⁊ hoc vnico verbo sublatum est totum fundamentum.Ange.Item posito,quod opi.succederet: in vltimo tamē casu nō procedit, quando ex postfacto pure vnita fuerit cum pupillari hereditate. Ad q̄ probandū moueo: responsione ipsius Ang.quam.ff.retuli ad arg.Bal.
17 ¶Vltimo † an hec lex habeat locum in substitutione exemplaria:vide hic per Angel.dicentem,q̄ sic: non tamen in
18 vulgarince fideicōmissaria:vt hic per eū. ¶Sed ponet † q̄ pupillo fuit facta vulgaris substitutio que in se cōtinet tacitam pupillarem:vt.l.iam hoc iure.de vulga.⁊ pupillari. an hec lex habebit locum hic:hoc est dubium do.Joan.dicentis,q̄ cum hec lex indistincte loquatur non faciendo mentionem expressam,aut tacitam indistincte debet intel-
19 ligi ¶Et ex hoc † secundū eundem resultat,q̄ lex,quidā eulogio.habeat locum in tacita pupillari comprehensa in expressa vulgari:dicit tamen forte cogitandus:q: doc.hoc non ponunt. Quod dictum non puto verū matre existente in medio:quia tali casu nedum, q̄ dicamus quod tacita pupillaris non admittatur contra matrem: vt.d.l.fi.et l.precibus.⁊ etiam dicit glo.in.l.Centurio.de vulga.⁊ pupilla.quod hoc casu non includitur:matre autem decedēte,seu ea non obstante:quia tale beneficium vt personale, non transmittitur ad heredem: vt.d.l.fi.putarem habere locum hoc dictum:cum subsistit eadem ratio ⁊c.

Summarium.

1 Falsa causa non vitiat actum factum a sciente, vel a scire debente.
2 Tacitum,an vitietur vitiato expresso.
3 Sapiens ex quibus actibus quis presumatur?

Filium emācipatum.

¶Institutus qui adit ab intestato videtur repudiare ex testamento:ac locum proinde facit
1 substituto. hoc dicit. ¶No.† quod falsa causa non vitiat actum,qui fit a sciēte, vel a scire debente:vt erat hic filius, qui scire presumebat,an pater demens esset necne. ¶No
2 ta quod † aliquando vitiato expresso, non vitiatur tacitū. quod est contra.l.j.ff.qui hunc.de seruit.rusti.predio.⁊ hec est via Bocardica.de quo vide per Bart.in.l.fi fideiussor. in prin.ff.de lega.j.⁊ in.d.ff.qui hunc. ¶In glo.super verbo,probaretur.de quo plene vide in.d.l.codicill.⁊ in.l.furiosum.C.qui testamen.facere pos.⁊ in.l.j.de bono.posses. pupil.infan.fur. dela. ¶In eadem ibi.l.is qui heres.no.
3 circa finem.q̄ † ex sapientibus verbis,quis non presumitur sapiens: nisi faciat alios actus sapientie necessarios. Et de modo probandi furorem:vide in predictis locis. et in.l.ob que vitia.de edili.edic.⁊ in.l.si cum dotem.ff.fin'autem in seuissimo.solu.matri. ¶In glo.super verbo,trāsit. ibi,vel potest loqui,cum ius.vide hoc quod plene dicitur in.l.Claudius.in glo.allegata.et quod plene dictum est in l.nec.in glos.alleg.

Summarium.

1 Pars defecta,quando accrescat coheredi inuito?
2 Restitutio in integrū, quod nō intelligitur concessa cum preiudicio alterius,quod intellige,vt ibi.
3 Bonorum possessio,⁊ possessio bonorum differunt.

Simnor.

¶Pars defecta p in integrum restitu.non accrescit
1 coheredi inuito.h.d. ¶No.limitationē ad secundam regulam dicentem,q̄ ius accrescendi etiam locum nō vendicat in inuitis:quia illud verum, nisi pars per in integrum restī.defecerit:quia tunc non habet locum regula: vt hic habes tex.no.dignū. Alium casum vidisti in.l.cū hereditate.ff.eo.Item alium casum addas, nisi testator instituendo in portione adiecerat dictionem, tantum: tunc enim vi dictionis,tantum,tagatine,non habet locum ius accrescendi secūdum quosdam, allegantes pro hoc.l.ij.C.de testa.milit.pro quo facit.l. Lucius.ff.qui habebat,ad Treb.ille tamen tex.l.ij.non videtur hoc probare:quia ibi loquitur in illo,qui habet diuersa patrimo-

nia quorum vnū alteri nō accrescit: vt ibi: vnde nō est extendendus ille text. ad eum qui cum vno tantū decedit patrimonio. Ad qō faciunt no. in. l. quoties. §. si duo. de bere.
2 instit. ¶ Nō. qp in integrū restitutio non intelligitur cum alterius preiudicio fore concessa. Et hinc est qp vno restituto alter restitutus intelligitur. de minor. l. qp si minor. §. restitutio. & §. heres. extra de rescrip. c. cum aliquibus. li. vi. & qō no. in. l. petēde. C. de in integ. resti. hoc tamē intelligas, nisi minor fuerit restitutus ob dolū aduersarij: tunc enī odio aduersarij, ne sibi pfit dolus minore restituto, ipe restitutus non intelligit: vt dicit glo. ordinaria coniuncto text. in l. qui res. §. j. ff. de solu. quam licet ibi Bar. dicat nō esse alibi, tamē videtur esse similis coniuncto tex. in l. qp si forte. §.
3 fi. eo. tit. & ad hāc. l. addas. l. antepe. j. ad treb. ¶ In gl. † super verbo, ho. posse. dicas quod aut istud verbum preponitur ibi verbo, possessio: aut postponitur: primo casu hoc verbum significat ius: vt. l. j. de bo. pos. ti. generali. Secundo casu significat factū. ar. l. peregre. de acquir. poss. & hec est theorica gl. in. l. cum proponas. C. de bo. auth. iudi. pos.

Summarium.

1 ¶ Hereditas, an videatur adita per implementum conditionis?
2 Testes iurati in termino, an post terminum deponere possint.
Vide etiā Jmo. in dicto dict. cle. j. & Bal. in. c. fi. de ferijs.

Aristius. ¶ Parens cōditioni nō videt adire, nisi hoc adeūdi animo faciat. h. d. ¶ No. ergo tex. † ad id qō queritur, an per conditionis implementum videatur adita hereditas? de quo in. l. j. §. si parendum. de cō dit. ob causam. §. de here instit. l. si iam dubitari. & facit. j. de condi. & demon. l. conditionibus. ¶ Et istum tex. ibi dum dicit. & magis suam voluntatem declarasse. &c. inducūt hic
2 Bal. & Ang. an † dato termio ad pbandū per partes, si intra terminū testes iurauerint, possint postremō deponere videtur qō sic per hūc tex. qz dispositio ista est declaratoria iuramenti precedentis & q declarat nihil addit de testa. l. heredes palam. §. sed si notam. & facit qō dictū est in. l. quādiu. §. eo. Secus tamen est ſm eosdem si datus est terminus ad probandum, & probatū habendum: qz tūc non sufficit intra terminū iurasse: hec est maior dubitatio: de quo plene vide per Bar. in. l. dāni infecti. §. Sabini. & in. l. i. §. aut actio. de ope. no. nun. & glo. in cle. j. de offi. dele. & Bald. in. l. si quādo. C. de testi. in rubrica. C. si ex falsis instru. & plenissime vltra alios per. d. Ant. de Bu. in. c. licet causam. extra de proba. & vide no. verbum Jac. de Ra. in. l. ille autem. §. de heredi. instit. ¶ In tex. ubi dum dicit, ostendendum pro bandumqs.

Si seruus. ¶ Jussus extinguit monitione domini: ideo in adeunda hereditate per seruum est necessarius iussus noui dñi. h. d. Et facit hec litera ad questionem de monachis: de qua plenissime dicemus in. l. si seruus eius. j. cod. Nota mutatione domini extingui iussum, sicut morte: ad quod. §. eodem. l. si quis mihi bona. §. iussum.

Summarium.

1 ¶ Incapax ad acquirendum ob delictum, qō nō potest per aliū acquirere: secus si est incapax ob infelicitatem.
2 Bannitus, qui ex forma statutorum acquirere non pōt in territorio bannientis: an possit per alium acquirere.

In libro. ¶ Furiosus per se non acquirit, sed mediante seruo aut filio. h. d. ¶ Not.
1 ex isto tex. & eleganter coniuncta gl. vltima, qp qui incapax est acquisitionis propter delictum, nō possit per alium acquirere: vt. l. neqz. C. de heredi. institu. Attamen quando incapax ob infelicitatem acquisitionis facti, per alium potest acquirere. & ita semper allegatur hec litera. ¶ Et hoc
2 inducit hic Ang. & per eū ponderatur, † qp si ex forma statuti bannitus non potest acquirere in territorio bannientis: non poterit acquirere per seruum, vel subiectam persona. nec eo quia est incapax ob sui delictum: hoc tamē multipliciter limita. Primo nisi ista acquisitio sit sibi potius odiosa, cū fauorabilis: quia tunc non obstante statuto poterit acquirere, ne factum in eius odium, resultet in eius fauorem: vt. l. si quis solidum. & ibi ponit Bal. per illam literam: vbi vide Bar. ad hoc alleg. concor. §. de here. instit. pro quo vide glo. not. in. l. ij. §. nemo. §. de capitis diminu. Que dicit no. qō licet bannitus desinat esse civis: vt. l. amissione. §. qui deficiunt. eo. titu. & l. fi. j. de releg. & ibi per Bar. to. tamen non desinit esse in eius odiū. Item & secūdo mirabiliter limita, nisi ipsi bānito seu ipsi seruo sit aliquid relictum, cum hoc qp vendat: quia tunc non obstante statuto valet ipsa acquisitio: hoc singulariter ponit Bal. in. l. cū questio. in similibus verbis suis: qō tene menti: mouet se per glo. ad hoc no. Jo. And. in. c. j. super verbo, domum. de rei. domi. lib. vj. dicentem, qō licet ordo minorum nō possit sibi acquirere aliquid: attamē ei relinqui potest cū hac cōdi. &c. ab aliquibus reprobatur. Et pro plena eius intelligentia vide do. Anto. in. c. in presentia. de proba. Secūdo posito qō sit vera, non tamen recte ad propositum Bald. potest induci: quia loquitur in ordine minorum, qui prohibentur acquirere: non tamen hoc procedit propter delictum: vt in casu nostro. Sed potius ob facti infelicitatē, & vide in. l. fi. C. nō licebat. hi. metropo. li. xj. Cogita. ¶ Certio limita nisi acquisitio facta ipsi bānito resultet in fauorem ciuitatis: quia tūc etiam posito, qō resultet in fauorē suum, valet acquisitio. h. d. no. Bar. in. l. si quis in grani. §. vtrū. ff. ad Silla. nia. per istum tex. qō tene mēti. ¶ Quarto intelligas statutum in acquisitione dominij, nō autē in acquisitione possessionis existentis in mero facto: quia tūc la non ob. statuto potest acquiri: hoc eleganter dixit se disputasse in. l. ij. in similibus verbis suis. §. de iurisdi. omni. et ita decidit per tex. qui bene probat in. l. i. §. fi qui vsoi. de acquiren. pos. ¶ Ultimo videtur hec litera cōtra legē, cum heres. §. c. sed soluit vt hic per Bar. Bal. & Ang. hoc casu fuit institutus contemplatione patris furiosi: merito sibi acquiritur. secus autem econtra. vel & melius hic ideo patri acquisiuit: quia videtur sue volūtatis fuisse: vt acquireret: ex quo aduit cū voluntate curatoris ipsius furiosi.

Seruus duorum. ¶ Nota hereditatem post manumissionem non aditam seruo acquiri: non autem domino. h. d. Et pro hoc induci potest hec lex. & l. legatarius. de lega. j. licet dñs. Raphael Fulgo. ibi subtiliter teneat contrarium dicens: primo: quia nemo inuitus cogitur in cōmunione stare. vt. l. si non sortem. §. si cētum. de condi. inde. Item ex quo licebat priori domino aut totum, aut nihil emere: et sic non poterat partem. d. l. fi. C. de iure emphy. non debet ipsa obligatio ex persona heredum mutari: vt. l. ij. §. his. de verbo. obligatio. et. l. cui fundus. de conditio. & demonstration. cum similibus. ¶ Ex quibus prefatus doctor. quia licet dictū Bail. sit singulare: tamen sibi non videtur verum: pro eo tamē optime facit hec litera: vt hic vides: quia licet a principio ius successionis sit indiuiduum: vt. l. j. & §. eo. attamen ex persona heredum mutatur & diuiduum accipitur. facit tamen pro domino Raph. quia natura venditionis est indiuidua: vt. l. in executione. §. solidū. & l. cum ex causa. de verbo. obligatio.

Si seruus. ¶ Seruus plurium potest omnibus dominis necessarius heres existere. hoc dicit. ¶ Nota heredem necessarium omnibus dominis heredem fore. ¶ In glo. ibi. l. i. hoc est verum de iure nouissimo: de iure autem Digestorum nō poterat aliter salvari hec lex, nisi dicas omnes insimul decessisse secundum casum. l. duo socij. in glo. allega. vel etiam secundum alium intellectum glosse.

Seruus communis. In ter coniunctos coniunctione legali locus est in hereditate iuri accrescēdi: secus in legato: aut vsu fructu. h. d. ¶ Not. ex meo iussu facto induci tacitum ius accrescendi: & hoc inter coniunctos coniunctione legali. Ad hoc vide de leg. ij. l. & Proculo. ¶ In gl. super verbo, accrescere

accrescere.hanc glos.multoties inducit Bal.quod ius accrescendi necessarium in hereditate,non potest per testatorem prohiberi:secus in legatis.Quod an sit verum.vide in.l.i.§.si ex fundo.ꝛ.l.quoties.§.si duo.de hered.instit.ꝛ §.de vsufruc.vbi glos.

Summarium.

1 ¶ Consensus in eo qđ est commune pluribus,vt singulis,an vniter ꝛ collegialiter prestetur.
Et quid quando est commune pluribus,vt vniuersis.
2 Festinatio vnius non debet alteri nocere.
3 ¶ fin.C.de iure emphy.an habeat locum in emphyteota nolente vendere partem.

¶ Cum solus. ¶ Ob legis separationē hereditas vnita separari potest.b.d. ¶ No.q̄ in eo,quod est commune † pluribus vt singulis,non reperit
1 q̄ iussus vniter ꝛ collegialiter interueniat.Sed sufficit si separatim,ad hoc.§.de serui.rusti.predio.l.per fundum. commu.pred.l.est receptum.nisi in casu.l.ꝛ suum.de pact. vbi habes tex.not.q̄ quotiescunq̄ cōsensus maioris partis potest in vniuerso preiudicare,fm.l.q̄ maior aditum. licet tantum illud sit commune pluribus,vt singulis',tamen requiritur,q̄ vniter ꝛ collegialiter consensus interueniat,vel si separatim,quicquid agitur non valet.In eo vero,qđ est commune pluribus, vt vniuersis,non sufficit si interueniat consensus separatim:q̄ tunc actus nihil valeret.Sed requirit,q̄ collegialiter ꝛ vniter.vt dixi ; ꝛ hoc vide per Inn.extra de consti.c.omnes.de elect.c.auditis. ꝛ per not.in glo.in.c.presentium.de testi.lib.vi.ꝛ per Joā. And.in.c.oudum.de ecc.non edific.ꝛ per Bal.in auth.hoc ius porrectum.C.de sacrosanc.eccl.ꝛ vide in.l.ij.C.de cur.
2 vbi per Bald. ¶ No.festinationem vnius † alteri nocere non debere.ꝛ de festinatione vide pulchrum tex.in.l.si hominem.§.depo. ¶ Et not.ex ista.l.aliud,q̄ licet vnus instituatus tantum non possit hereditatem separatim adire:attamen ipse decedens pluribus institutis,hereditatē illam transmittet,licet ipse a principio separatim admissus non possit : attamen propter separationem legalem, que inducit inter,ipsos : heres poterit ipsam hereditatē
3 separatim adire. ¶ Et sic † facit ista lex pro eleganti dicto.vez.d. Guliel.de Cug.in.l.nogali.circa fin.§.de pecu. dicentis,q̄ licet.l.fi.C.de iure emph.prouideat q̄ emphyteota volens ius emphyteosis alienare, prius alienare nō possit, ꝙ dominus sit requisitus:q̄ aut totū ius curie compellit,aut nihil habere debet:attamē heredes ipsius domini possint,e mphyteota vendere volente, pro parte curie:licet vnus velit emere partem,alter non,attamē ad hoc emphyteota,licet in priori domino nō finisset,qō no.

Summarium.

1 ¶ Ordo succedendi , quod datur vbi est pluralitas graduum.
2 Terminus ad adeundum datur primo instituto ad petitionem primi substituti.
3 Plures termini etiam diuersis successiue statui possunt.
4 Limitatio ad.d.l.fine pars.C.de dila.
Secundus substitutus,q̄ admittitur in defectum primi.
5 Electi si sunt tres potestates,quorum vnus ante acceptationem moritur:deinde moritur secundus: an tertius in defectum secundi admittatur.
6 Prescriptio an currat conditione pendente?
7 Dilatione pendente si articuli producuntur , ꝛ super eorum admissione disputatur,an interim currat tēpus datum ad probandum.
8 Tempus,qđ statuit iudex heredi intra quem adeat hereditatem quantum esse debet.
9 Terminus adeunde hereditatis , an possit per iudicem prorogari?
10 Heres quando vltra tempus prefigum ad adeundū poterit adire?
11 Judex quando statuere possit alicui terminum ad agendum? Et an quādo post lapsum termini ad agendū quis agere possit.nu.12.
Purgatio more,q̄ admittatur in actione conseruanda, non tamen acquirenda.
13 Termino statuto ad probandum:an illo elapso, quis ad probandum admittatur?
14 In causa criminali post terminū datū ad probādū,ꝛ etiā post cōclusionē in causa,admittunt testes ꝛ probationes.
15 In causa appellationis,q̄ probationes admittant etiam post terminū statutum ad probandū.qō intelligeꝛ vt ibi.
16 Probari per confessionem,q̄ possit etiam post terminū datum ad probandum.
17 Judex q̄ post terminum datum ad probandum ꝛ etiam post conclusionem cause potest probationes inducere.
18 Probationes quando fieri possint post terminum , si in termino statuto probare debens, fuerit impeditus?
19 Probationes admittuntur in causa spirituali,vel matrimoniali,vel summaria post terminum.
20 Probationum declaratio,an possit fieri post terminum datum ad probandum.
21 Terminus in dubio,an dicatur peremptorius?
22 Excipere quando quis possit post terminum datum ad excipiendum.
23 Termino dato ad producendū testes , vel instrumēta,an post lapsum termini possint produci? Et an post terminū datum ad eligendum possit quis eligere.nu.24.
25 Contumax q̄ habetur pro adeunte,vel repudiāte, prout sibi magis preiudicium infertur.
26 Testator si instituit filium suū pupillū,ꝛ si intra pupillarē etatē decesserit,substituit sibi Sempronii ,ꝛ si Sempronius quandocunq̄ decesserit sine liberis , substituit sibi Sempronio Titiū,an si Sempronius moritur ante pupillum,ꝛ postea pupillus:an Titius succedat pupillo.
27 Testator si instituendo pupillū eidem pupillariter substituit Sempronium , qui si decesserit viuo testatore substituit eidem substituto Caium,an Sempronio decedente mortuo testatore patre pupilli Caius ipse admittatur ad successionem pupilli?

¶ Quandiu. ¶ Posteriores in ordine non admittuntur , nisi prioribus exclusis.Et ideo ad petitionem posteriorum statuitur terminus prioribus intra quem,si non adeant posteriores admittunt.b.d. ¶ No.ex
1 hac † litera,q̄ vbi est pluralitas graduū,ibi est ordo succedentium .Et ideo lex cōsyderans testatoris ordinē, voluit posteriorem post priorem admitti ,ꝛ de hoc.§.cod.l. quandiu.ꝛ.§.de heredib.instituen.l.cum testamento.cum
2 similibus. ¶ Nota quod † ad petitionem primi substituti datur terminus ipsi instituto ,ꝛ ad petitionem secundi datur terminus ipsi substituto primo. Et poterit pretor eodem tempore successiue tamen dare terminum instituto primo loco ꝛ substituto , nec ante lapsum terminum ipsius instituti curret terminus substituto primo : vtputa , si iudex dicat do terminum primo instituto centum dierum:aut anni hereditatem adeundi,ꝛ substituto tantundem.Quod tamen dicunt hic legentes terminū non currere substituto,nisi post lapsum primi , debetis notabiliter limitare.Nisi ipse institutus cui est datus primo terminus,ipsi termino renunciauerit : tunc enim quantuncunq̄ iudex dixerit ꝛ post lapsum primi do terminum secundo,nihilominus a die renunciationis incipit secundo terminus currere.Et iste est tex.not.fm vnā expositionem glos.in.l.fi.C.qui admit.ꝛ ita limito,quod dicunt hic
3 legentes. ¶ Ex his not.quod possunt † plures termini etiam diuersis statui successiue,ꝛ ita seruat curia Romana, secundum Angel.pro quo.l.tres denunciationes.C. quomodo'ꝛ quando iudex.vide bonam glos.in.c.constitutionem.de sententia excommu.libro.vi.ꝛ dicit hic Bartol.quem alij sequuntur,quod etiam prima pendente dilatione poterit a iudice impetrari per scōm substitutū,vt ipsi substituto primo detur terminus.Ex quo not.secun-
4 dum † eosdem limitationem ad.l.fine pars.C.de dila.vbi licet ius dicat pendente dilatione iudicis officium cōpescere:verum est ad nil statuendum super eo,super quo dilatio concessa est,sed super diuerso locum sibi non vendicet illa lex, quod dictum clare probatur in.l.generaliter.

ff. de illo. C. de reb. credi. hanc tamen limitationem tu vltevius limita ꝓm dictum Bar. in l. ij. de re iudi. nisi istud diuersum super quo terminus statutus est: esset preiudiciale aut connexū. Primo super quo dilatio est concessa: tūc etenim non habet locum dicta limitatio. Sed firma remanet. d. l. sine pars. vt ibi ipse dicit. quod no. & etiā ponit hic Bal. allegando. l. creditor. §. manda. licet Barto. non alleget. & hec vera, nisi finita foret causa ipsius dilationis. tunc etenim intelligitur finita dilatio, & non habent locum predicta. d. l. sine pars. ad qs etiam. ff. ad Trebel. l. si a filio. §. alumno. & l. si quis ita heres. j. eo. & quod vtrobiqꝫ per Bar. ¶ Item & tertio limita illam. l. sine pars. nisi illud super quo data fuerit dilatio nullius momenti fuerit: qꝫ tunc & dilatio nulla censetur, nec illa lex habet locū: vt eleganter colligit Bar. ex tex. ff. de leg. ij. §. curatoris. in. l.

3 cum pater. ¶ No. vlterius † qꝫ in defectum primi substituti admittitur secūdus, qui obtinet primi vicem. Quod in-

4 ducitur hic † per Bar. ad duas questiones de quarum vl-

5 tima supra diximus: als dicemus in fi. Alia † est, si in eodē officio sunt electi tres potestates: & primo vnus. Secūdo alter, & sic successiue, si prior pendente acceptatione, ante introitum officij morte defecerit: deinde postmodum defecerit secūdus, an tertio electus in loco secundi admittatur. Et videtur per hunc tex. qꝫ sic, tamen debent cōsyderari verba electionis. Aut enim verba dicūt, eligimus talem, & si non veniret eligimus alium: tunc enim locum haberet, quod dictum est supra. Aut si non acceptauit, & tūc qꝫ eo ipso qꝫ acceptauit deficiunt verba ipsius electionis: dicendum est excluſos fore sequētes. In dubio autē semper intelligitur electus, si non venient. arg. l. qui per salutem. de iureiur. Nec hoc casu excluduntur sequentes, licet acceptauerit primus: qꝫ per hoc ipsi primo non fuit plene

a ius sibi quesitum. ad hoc. §. de offi. presi. Ange. & de condi. & demon. l. Publius. Et ista est in articulo, quo Bart. in. l. cum sub hac. eo. tit. & Bal. in. l. post aditam. C. de impube. ¶ No. qꝫ anteqꝫ ius competere incipiat non venit terminus super illo iure, aut eius exercitio assignatus: vt hic in fi. Quod facit † vt pendente conditione nō currat prescriptio. ad qs not. l. acutissimi. circa fi. C. de prescr. xxx. anno. Quod eleganter intellige, quando est conditio mista aut casualis, cuius implectio non consistit in potestate partis: secus si sit conditio potestatiua: qꝫ tunc sibi imputetur, cur non impleuit. & prescriptio currit: vt eleganter voluit Huilel. de Lng. ex tex. l. j. §. si sub conditione. si quis omis. cau. testa. & qs ibi refert Ange. & Bal. qꝫ tamen vlterius limita ꝓm eundem Bal. C. eo. tit. l. ij. de quo ibi vide ꝓ bu-

6 quādo ꝓuo. ius. d. intellectu. ¶ Et inducitur † hec. l. fi. per Bal. ad. q. que fuit Spec. in tit. de dila. qꝫ si iudex dat dilationem ad producendos testes. Et pendente dilatione producūtur articuli, super quibus diu dubitat iudex, an admittendi sint, & super hoc litigatur, an hac litigatione pendēte curat terminus testium producendorum? dixit ipse Spe. ex hoc tex. dixisse non currere, eo maxime: qꝫ impedito non currit terminus. l. ij. §. si dubitetur. ff. de iudic. l. vt perfectius. de anna. excep. C. de moffic. testa. contra maiores. et per consequens nō huic, qui super diuerso articulo ab eo super quo data est dilatio, impeditus fuit. Et licet hoc ipse ita simpliciter dicat, non tamen ita debes intelligere: qꝫ si ex culpa, aut ex temeritate, dolore producentis iudex dubitet articulos admittēdos fore: nihilominus hoc casu non obstante super eius litigio, currit terminus: vt voluit Bar. in. l. ij. §. non solum. ff. ad Tertul. & hoc ne sua culpa aut temeritas ꝑbi prosit. de vsufcap. l. tutor. de re iudi. l. negotiorum. cum simi. Et hoc fuit sequutus idē Bal. in. d. l. contra maiores. vbi ponit plures similes. q. circa hoc. & facit qꝫ ipse not. in. l. qui testamento. de excu. tut. vbi in similibus terminis ponit alias duas. q. ¶ In gloss. super verbo, substituto. ibi, vsqꝫ quo primum tempus erit finitum. dic vt dixi in nota. ¶ In ea. ibi, ad institutū substituti. hoc poterit procedere quando quis est institutus pure. Sed quomodo procedit si institutus est sub potestatiua conditione que vsqꝫ ad vltimum spiritum vite impleri potest: vt. l. fuus quoqꝫ. de bere. insti. & l. fi. de condic. inser. dicas hoc casu, qꝫ quemadmodum quis est institutus pure, licet perpetuo adire possit: vt in fi. gl. dictū fuit in. l. quandiu. §. eo. tamen ne hereditas stet in suspenso: poterit terminus dari per iudicem, vt adeatur: ita & quando sub potestatiua conditione institutus est, poterit per eundem dari terminus, intra quē impleatur potestatiua conditio, & adiri hereditas. Et hoc voluit glos. in. l. si quis ita instituatur. la grande. §. de here. instit. & hec procedunt in potestatiua conditione adiecta institutioni, als substitutioni: secus si sit adiecta legato: qꝫ tunc impleri debet cum primum potest: vt. l. hec conditio. j. de conditio. & demonst.

8 ¶ In ea. ibi, tempus arbitrio iudicis. hanc † gloss. net. & Bal. & Ang. cōtra Bar. dicētes in. d. l. si quis ita instituatur. & hic, & in. l. j. cum simi. de iure delib. & l. si seruus. de bonis autho. iudi. possid. & l. quandiu. ex quib. can. in possessorio. dicentem, qꝫ tempus quod iudex debet prefigere ad instantiam substituti, seu creditorum ipsi heredi: vt adeat debet esse in suo vnius anni: vt. l. j. §. largius. de succes. edi. in extraneo non minus centū dierū. l. j. cum seq. de iure delib. supra alleg. Preallegati doc. per hanc gloss. dicunt Bar. male dicere, dicentes tempus arbitrio iudicis statui debere: si etenim esset verum quod dicit Bar. qꝫ nō minus centum dierum, vel anno iudex statuere deberet: sequeretur qꝫ non esset arbitrarium: qō est contra gloss. et idem, qꝫ hic tenent prefati doct. in omnibus locis in quibus ponit Bart. ¶ Aduerte: qꝫ forte nullus ipsorum videtur bene dicere. Primo, quod dicit Bart. in suo, illud est manifeste falsum: quia text. §. largius. per eum allegatus est hodie correctus per Justinia. in. l. fi. §. sed quia. C. de iure deliberā. vbi expresse dicit litera, quod tempus quod dari debet ipsi suo ad adeundum hereditatē a principe conceditur vnius anni, ab inferiori iudice nouē mensium. dicit ibidem Justinia. se in hoc velle iura antiqua: vnde male dicit Bart. de anno, nisi saluemus cum principe. Item male Bald. & Ange. dicentes tempus esse arbitrarium: quia hoc est contra authoritatem gloss. in. d. §. sed

a quia. dicentis iudicem illum terminum excedere nō posse: vnde non est arbitrarium quo ad prorogationē a. Secundum autem qō dicit Bar. in extraneo videtur falsum similiter per gl. in. l. ij. de iure delibe. vbi allegando tex. in d. §. sed quia. qui loquitur in anno suis concesso, dicit similiter per eundem text. fore correcta iura dicentia debere dari terminum centum dierū extranеis heredibus. Ité & si verum esset: qō dicit Bart. Bald. & Ange. omnimodo non bene dicunt: qꝫ non sequitur, iudex non potest dare minus centū diebus, ergo hoc tempus non est arbitrarium: qꝫ imo arbitrarium est in prorogatione: non autem in diminutione: vnde dicitur habere limitatum arbitriū, qō excedere non licet minuendo. arg. j. de acquiren. rerū domi. l. in agris limitatis. cum simil. Et ideo in extranеis teneas qō dicit Bar. Nec obst. gl. in dicta. l. ij. de iure deli. quia falsa est vt apparet ex text. d. §. sed quia. Imperator ibidem dicit se in toto non velle corrigere iura antiqua, sed tantum ea, que loquuntur de tempore annali: vnde non debet extendi ad ea, que loquūtur de extranеis dando centum dies: vt loquitur. d. l. ij. Primo: qꝫ hoc ibi sentit Imperator. Secundo quia legum correctio est euitanda. Ergo tene Bar. vt dixi, & hec procedunt quando iudex dat terminum intra quem si non adit heres habeatur pro adeunte vel repudiante ꝓm diuersitatem casuum: vt infra videbitis. Quando autem iudex ad instantiam creditorum, qui ius suum prosequi non possunt dat terminum ipsi heredi, intra quem adire debeat, ad hoc vt sint certi creditores, an agere debeant contra heredem vel petere curatorem dari hereditati iacenti hoc casu iudex: quia hec est iusta causa, poterit terminum centum dierum, seu anni minuere. argumen. l. nonnunqꝫ. de iudi. & tunc licet lapsum fuerit tempus, & bona creditoribus distracta seu possessa: hoc non obstante poterit heres bereditatem adire: non tamen erit heres emolumentorum, sed onerum & nudi nominis. Et ad hoc text. in dicta. l. si seruus. coniuncta glossa magna. & hoc est quod notabiliter dixit Baldus limitando istam legem, in rubrica, de successorio edicto. quod dictum Angel. hic, & in dictis legibus. vbi Bartolus ponit, sibi appropriat neminem allegando. ¶ Addas tamen casum in quo non requiritur istum terminum pro deliberatione additionis debere dari, quod est quando hereditas cōtinet in se tantum lucrum & nullum damnum: tunc enim a iudice talis terminus dari non debet. & hoc voluit notabi. glossa. ea ratione, quam ponit in legato, in dicta. l. j. in glossa super verbo,

verbo,patet.ſ.de iure deliberand.quam ibi ad hoc not.
9 domi.Bal. ¶Ulterius dubium eſt, an talis † terminus adeunde hereditatis poſſit per iudicem prorogari in quo Bart.in.l.ij.de re iudic.diat.q̃ ſic:q̃ non procedit in termino nouem menſium.d.ſ.ſed q̃.vt ſupra dixi,ille terminus non poteſt per iudicem excedi,ꝛ ſic coniuncto text.cũ gl.eſt ibi tex.cum gl.contra Bar. Poterit tamen dictum ſuum ſaluari in termino centum dierum,qui datur extraneo,q̃ cum in hoc non reperiatur correcta.d.l.ij.ergo ibi eſt caſus pro eo a contrario ſenſu litere:dum dicit,nõ minus:ergo plus poteſt dari prorogando. ¶In ea.glo.ibi,
10 ꝛ facit ad hoc:vt vltra tempus ſtatutũ.hoc † tenet Bart. per.d.l.ſi ſeruus.hic ꝛ vbiq̃.Bald.autem hic remiſit ſe ad d.l.ſi quis inſtituatur.quem ſequuntur moder.dicit,quod aut iſtud tempus eſt prefixum heredi ad petitionem creditorum,ꝛ tunc licet intra tempus non adierit: attamen poſt tempus re integra poterit adire,etiam ſi index comminatus ſit,q̃ ſi intra tempus non adierit,vlterius adire non poſſit:q̃ eſt elegans not.Jnn.extra qui mat.accu. poſſ.c.cum in.na. ¶Aut talis terminus eſt prefixus ad inſtitiam ſuſtituti,ꝛ tunc putat,licet nihil alleget,q̃ heres poſt terminum adire non poſſit. Tu allega duo. Primo,q̃ vt dcit gl.ſi.ſi termino ſtatuto ad petitionem ſubſtituti intra quem hereditas non aditur:heres habeſ pro repudiante,ergo vlterius adire non poteſt:q̃ ſi ſemel deſiniteſſ heres,non poteſt amplius fieri heres:vt.l.tã maior.C.de repu.here.cum ſimi.Secundo:q̃ ſtatim poſt lapſum terminum lex facit executionem conuertendo hereditatem ad ſubſtitutũ:ergo nõ admittitur purgatio more:vt.l.is qui ob rem non defenſam.de cond.indeb.ꝛ l.inſulam.cum ſimi.de verb.oblig. ¶Ultimo:q̃ hic do.Joã. de Jmo.ponit quandam materiã ſtatutionis termini.in
11 ſ qua dicit doct.ſe ſepius inculcare caſus. Jdeo nos eius ordinem ſequendo habemus primo videre: q̃ index aliquando ſtatuit terminum ad agendum:ꝛ tunc an poſſit: dicit hic prefatus doc.q̃ aut vult ſtatuere terminũ in causa mere ci.ꝛ tunc dicit ſe non bene reperire iure cautũ, qõ ad hanc rationem intentandam index terminũ ſtatuere poſſit:tamen dicit hanc eſſe communem ſententiã ꝛ gloſſ. ꝛ doc. Tu autem omiſſo eo qõ ipſe hic dicit,dicas,q̃ aut index vult ſtatuere terminum in ciuili cauſa,que ſecũ habet odium permiſtum:ꝛ tunc dicas,q̃ ſic:hoc probatur in cauſa diffamatoria ſtatus:vt.l.diffamari.C.de ingen.manu.probatur in cauſa querele inofficioſi teſtameti.per gl. in.l.Papinianus.ſ.ſi quis poſt.ſ.de inofficio.teſta.Aut eſt fauorabilis:ꝛ tunc dicas,q̃ cum cauſa iuſta,poteſt ſtatuere terminum,alias non:vt probatur per gl.in.l.j.C.vt nemo inui.voc.Et iuſta cauſa erit ſcholari, qui vult recedere ne intẽtatus recedat,ſtatim faciat terminum creditoribus. Jtem iuſta cauſa erit ipſius partis contumacia: q̃ propter eam index denegare poteſt audientiam parti, alias per ſe:vt.l.ſed ꝛ ſi per pretorem.ſ.ſed decetero.in gl. ex quib.cau.maio.multo magis terminum ad agendum conſtituere,ꝛ ita in hoc tenendum eſt. ¶Ulterius tamen
12 dubitatur † hic per eundem:an poſt lapſum termini admittatur ad agendum:ꝛ Jn quo dicas,q̃ aut non emanauit preceptum,ꝛ de eo poſt terminum audiendum,ꝛ tunc intra modicum tempus:dummodo nil parti ſit factũ deterius ad agendum,admittitur,eo:q̃ pro actione conſeruanda habet locum more purgatio.l.ſi ita quis.ſ.Seia. ff.de verb.oblig.ꝛ l.ſed ſi poſt tres.ff.ſi quis cau.non autẽ pro acquirenda:vt.l.Thais ancilla.ſ.intra.ſ.de fideicommiſſ.libert. Aut emanauit preceptum:ꝛ tunc vlterius audiendus non eſt:ne ſit ludibrio.l.ſi pretor.de iudic. Quod eleganter limita ſm Jnnocen.in cap.cum in tua.qui mat. accu.poſſ.vt refert Bal.in prealleg.l.ſi quis inſtituatur.et Ange.in.l.Titia.ſ.de accu.miſi re integra,ꝛ iure aduerſarij non facto deteriore:q̃ not. Hoc tamen dictum Jnn et etiam predicta debes nouiſſime limitare ſm Ange.in authen.de hered.ꝛ Falcid.ſ.ſi quis autem non implens.ꝛ in auc.de eccle.titu.ſ.ſi quis autem.quãdo index ſtante termino bis monuit actorem intra terminum intentatũ, alias bina monitione non precedente non obſtante lapſu termini,ꝛ precepto facto,quis ad agendum admittitur.Et dicit hanc ſuam eſſe nouiſſimam opinio.fundatam ex.d.ſ.ſi quis autem.in gl.ſuper ver.monitis.per iura que ibi allegat gloſ.ꝛ per.ſ.ſin autem,in auc.de eccl.tit. Quod ſi verum eſt bene eſt mirabile:vt ipſe dicit. ¶Sed illa gl.nec tex.allegati videntur probare ibi etiam,vez in.d.ſ.ſi quis autem.dum text.dicit,q̃ ad hoc,vt heres per terminũ lapſum debeat primari cõmodo hereditario, dicit debere intercedere iudicis monitionem:vt heres volũtatem teſtatoris exequatur. Gloſ.ibi querit,an ſufficiat vna monitio vel bina requiratur:ꝛ dicit vnam ſufficere. Nec obſt. ſ.ſi quis autem.in auc.de eccle.titu.q̃ ibi ideo requiritur bina monitio:quia ſumus in relictis ad pias cauſas, que ſi heres non exequatur bina admonitione precedẽte, incontinenti executio deuoluitur ad epiſcopum merito dicit glo.quod ibi requiritur bina:quia incontinenti priuatur. Secus autem in caſu authen.hoc amplius.q̃ priuatur poſt monitionem per lapſum anni:illa tamen glo.non videtur vera:quia tex.in auc.de eccle.titu.in.ſ.ſi quis autem.prealleg.requirit etiam lapſum anni pro priuatione heredis.vnde non incontinenti priuatur.ideo illa gloſ.eſt falſa per text.quem alleg.ꝛ merito ſubſequenter dictum domini Angel.quia illi text.alleg.loquuntur quando index me priuat ex eo,q̃ omiſi facere:nõ autem ex eo, quod omiſi agere. Unde dicta extenſio,non eſt fienda.cogita tamen quia dictum Angel.propter eius authoritatem alsme vidente ꝛ iudice ſequutum fuit. ¶Aliquando ſtatuit terminus in actu criminali, ꝛ in hoc non eget ſuppletione:vide prealleg.l.Titia.ꝛ prealllega.c.in tua.ꝛ.l.ſi in ea.C. qui accu.non poſſ. ¶Aliquando ſtatuitur terminus ad
13 † probandum:ꝛ tunc dicas q̃ ſub iſto generali verbo cõprehenditur tam probatio per teſtes q̃s per inſtrumenta. ſm Spec.in tit.de dila.ſ.videndum.verſi.quid ſi data.Et an poſt hũc terminum admittatur ad probandum:cõmunis opi.eſt q̃ non:q̃ in dubio talis dilatio cẽſetur peremptoria:vt.l.ſi.de fer.ꝛ voluit Bar.in.d.l.j.C.de dila.ꝛ in extraua.ad reprimen.ſuper verbo,dato termino.qõ firmatur ex eo:q̃ communis dilatio data poſt lit.conteſt.in dubio cenſetur peremptoria: vt voluit Joan.Andr.in cle.j. de exce.qõ firmant do.de Rot.deci.xiij.ꝛ vide dicti Anto.in.c.licet cauſam.de proba. Et q̃ non admittatur poſt lapſum terminum voluit Jnn.in.c.cõã.de in integr.reſt. niſi ex iuſta cauſa vel ex in integ.reſti.ſm eũ.arg.c.cũ Bertholdus.extra de re iud.ꝛ in.c.ex literis.de in integ.reſti. vel vbi facto partis aduerſe lapſus fuerit terminus:vt idẽ voluit in.c.ex literis.extra de teſti.ad hoc.ſ.de mino.l.vitia.qõ ibi per gl. ¶Hec tamen in ſe multiplicẽ accipiunt
14 limitationem. Primo,quia † predicta in ciuili cauſa vera ſunt:ſecus in criminali:in qua etiam poſt terminum et concluſum in cauſa,ob ipſius communem fauorem admittuntur probationes.tex.eſt not.l.de pe.l.diui fratres,ꝛ qõ ibi per Bar.facit de queſtio.l.j.ſ.ſi quis vltro.vide Bald. C.de condi.indeb.l.j.ꝛ Bar.in.l.admoncndi.de iureiurã.
15 ¶Secundo hoc † vendicat ſibi locum in cauſa principali,non autem in cauſa appellationis. Lapſus enim illius termini quo ad probationes reſtringitur ad cauſam principalẽ,nõ autẽ ad cauſam appellationis.ad qõ.C.de tem. app.l.per banc.ꝛ in.c.fraternitatis.de teſtib.ꝛ hoc voluit Jo.And.in.c.ſi.de re iudi.lib.vi.in verbo,intra. Quod intellige verum in termino hominis, non in termino iuris: q̃ appellatio illum terminum,nec eius effectum tollit: vt idem voluit Jo.And.ibidem.alleg.l.ita demũ.C.de procur. Pro quo vide Anto.de But.qui etiam ad hoc allegat Archid.ꝛ Joan.ãDona.in.c.paſtoralis.de excepk.ad hoc facit gl.notab.in.c.ſi.de appella.lib.vi.ꝛ quod ibi per Joan.And.in nouella.in verbo, admoneri.dicentem renunciationem ſeu concluſionem in cauſa quo ad probationes factam non obeſſe in cauſa appellationis. quod etiam voluit do.Anton.in dicto.c.licet cauſam. Quod tu mirabiliter limita, niſi renunciatio illa aut concluſio in cauſa eſſent ſpeciales ad certum articulum,ſeu probationis ſpeciem:quia tunc illa ſpecialis renunciatio, aut concluſio trahitur etiam ad appellationis cauſam:vt elegan ter voluit Jnno.extra de in integ.reſtitu.c.cum veniſſent. Quod not.ꝛ tene menti.allegans pro hoc.c. conſtitutus. a contrario ſenſu.extra eodem titu. Quod dictum Angel.in authentic.de reſtitu.ſ.quia vero.reputat ſingulare. ¶Jtem vlterius quod principaliter dictum eſt, li
16 mita † eſſe verum, quo ad probationes teſtium, ſeu inſtrumentorum, non autem quo ad probationem que fit per confeſſionem: quoniam tale genus probationis non

cõprehenditur sub termino generaliter dato ad probandum. Confessio enim non est proprie probatio, sed probationis relevatio, ſm Jo. And. not. in rub. extra de proba. qõ idem approbat in. c. bone. ⁊. c. dudum. extra de elect. et hoc est qõ idẽ Ant. voluit not. in. d. c. licet causam. ¶ Itẽ
17 ⁊ quinto † hec vera quo ad partem, vẽz aduersarium, nõ autem quo ad iudicem: qz in his casibus in quibus index
☞ potest supplere, lapsus termini per eum dati ad probandum non excludit ipsum, sed tantum aduersariũ. ad hoc extra de testi. c. cum clamor. de fide instru. c. cum Jo. eremita. ⁊ voluit gl. not. ij. q. i. c. in primis. ⁊ vide. d. Ant. in. d.
18 c. pastoralis. ¶ † Item ⁊ sexto vbi in termino interuenit aliquod impedimentũ, qõ non potuit preuideri: qz ex iusta causa eidem potest terminum concedere in integrũ restituendo ad probandũ, secus autem si sit impedimentum feriarum: qz tunc cum hoc casu hec potuerint preuideri, imputetur parti que se ad vltimum diem astringit. Ad primum. ſ. ex quib. cau. maio. l. sed ⁊ si per pretorem. ¶. sermo. Ad secundũ. ſ. si quis cau. l. ij. circa med. ⁊ hoc voluit Spec. in tit. de dila. ¶. j. ver. sed quid ecce. ¶ Septimo
19 † illud vendicat sibi locum in causa ciuili aut prophana, in causa autem beneficiali, aut matrimoniali ⁊ alia quacunqz summaria, dixerunt do. de Rota prealle. dec. xiij. de stylo curie: ⁊ etiã de equitate canonica per cle. sepe. ver. eo saluo. de ver. signi. non obstante lapsu termini quãcunqz probationem fieri posse. In causa autẽ ciuili aut prophana concluserunt de stylo curie post terminũ admitti probationes, que pro earum examinatione longũ tractũtem poris nõ requirunt: vt est in nota. probatione, aut probatione per instrumenta: non autem probatione per testes. Et hec not. qz si hoc dictũ traheretur ad alias curias destrueret quasi, quicquid dictũ est supra. ⁊ vide. d. Anto. in
20 d. c. licet causam. ¶ Octauo hec intelligas † vera quo ad
☞ fundmmentalem probationem, sed an declaratio ipsarũ probationũ possit post terminũ fieri, pendet ab eo qõ no. dicit Jnno. extra de testib. c. per tuas. ⁊. c. in presentia. per gl. extra de prob. vẽz, qz aut talis obscuritas probationis prouenit ex culpa aduersarij siue partis, ⁊ tunc sibi imputetur: adeo, qz post terminum ad eius instantiã declaratio fieri non poterit: secus si ex defectu iud. qz tũc post terminum supplebit. ⁊ hoc est qõ ibi voluit Jmm. qõ Bald. et Ange. reputant not. ſ. de eden. l. veluti. et ita intelligendũ est qõ not. Jo. And. in addi. Spec. in tit. de teste. ¶. nũc videndum. ver. hoc etiam not. ad fi. ¶. vbi etiam not. dicit talem declarationẽ trahi ad diem factarũ probationũ. arg. l. heredes palam. ¶. notam. ſ. de testa. ⁊ ita etiã est intelligendũ qõ dicit. d. Ant. Jo. And. referẽdũ in. d. c. licet causam. ⁊. d. c. pastoralis. Et ad omnia prealleg. vide Bar.
21 ⁊ Bal. in. l. j. C. de dila. ¶ Et ad id qõ † supra dixi an terminus in dubio presumetur peremptorius: diuerse sunt opi. Pro cuius dubij lata examinatione, vide per legentes, ⁊ maxime per Ang. in. d. l. fi. ſ. de fer. ⁊ per. d. Ant. plenissime vltra alios in. c. pastoralis. prealleg. Terminus tamen datus a lege in dubio est peremptorius ſm Bal. in. l. scire oportet. ¶. consequens. ſ. de exc. tut. ⁊ in. d. l. diffama
22 ri. vbi vide. ¶ Tertio principaliter † quando est datus terminus ad probandas exceptiones: ⁊ in hoc nil adde preter duo dicta plenissime per. d. Ant. in. d. c. pastoralis. Primum, qõ illud. c. vendicat sibi locum quando ad vltriora post lapsum termini erat processum in causa: qz tũc nisi tribus casibus ibi exceptis, non licet post terminũ excipere: secus si ad vlteriora non sit processum: qz tunc non tantum in illis, sed etiam generaliter in quibuscunqz excipere licet. ⁊ hoc voluit not. Bar. j. de opt. leg. l. mancipiorum. per illum text. qõ not. Secundũ qõ si ad probandam exceptionem excommunicationis est datus terminus, et intra terminũ est probata, ⁊ postmodum acta probatoria ipsius exceptionis casu sunt perdita: tunc nõ licet ipsi excipienti nouam dilationem impetrare pro iterũ probãda dicte excõmunicationis exceptione. ⁊ hoc ideo qz ipsa excõmunicatio odiosa est. Et istud voluit mirabiliter Jnn. de offi. dele. c. prudentiam. Quod not. ⁊ tene mẽti. Et hoc dictum dicit Ange. non esse alibi in. d. l. fi. de fer. ⁊ ad hunc sẽm principalem articulũ, vide que not. per. d. Anc. in. c. cum ad. Ferra. de consti. ¶ Quarto principaliter quan-
23 do † datus est terminus ad probandũ, seu producendum testes ⁊ instrumenta, ⁊ tunc an post lapsum termini possint produci. succedit gl. Joan. And. in. d. cle. sepe. versi. eo saluo. prealleg. ⁊ qõ not. Cyn. in. l. si ea. C. qui accu. nõ pos. ⁊ Bar. in. d. l. admonendi. ⁊. d. l. mancipiorum. Bal. in. d. l. i. C. de condic. indeb. ⁊ idem Bald. post eum. Ange. in. l. j. ſ. edenda sunt omnia. ſ. de eden. de quo ibi vide plene per
24 cos. ¶ Quinto quandoqz † datus est terminus ad eligendum, ⁊ tunc dic vt in text. d. l. mancipiorum. quandoqz ad adeundũ: ⁊ dic vt hic, ⁊ supra dix. Reliqua mẽbra dationis termini: vide hic per Joã. qui bene loquitur, ⁊ non eget supplictione. ¶ In gl. super verbo, negamus. refusa-
25 tat ex hac gl. not. qz † contumax habetur pro adeũte, vel repudiante, prout ei magis infertur preiudicium, ⁊ sic dimus qz habetur pro negante vel pro confesso: prout magis grauatur. de interro. actio. l. de et ate. ſ. qui tacuit. de
26 confes. c. si post prestitum. lib. vj. ¶ † Ultimo inducit Bar. istum text. in his verbis ver. his autem. qui pulchre ad. q. si testator instituit filium pupillum, ⁊ si tutra pupillarẽ etatem decesserit, substituit sibi Sempronium: ⁊ si Sempronius quandocunqz decesserit sine liberis, substituit sibi Sempronio Titium, an si Sempronius moriatur vinctę pupillo, admittatur Titius in casu extante pupillaris ad ipsius pupilli successionem? ⁊ sic dicit se pe- bunc text. respondisse, qz sic: quam sentẽtiam sequitur bic Bal. Ange. ⁊ Jmo. ¶ In contrariũ tamen esse veritas primo apparet: qz iste Sempronius fuit substitutus Titio, non autem pupillo, ergo ad successionem pupilli non debet admitti. ad hoc. ſ. de vulg. ⁊ pupil. l. si iure. ¶. i. Quinino cum substitutio ipsius Sempronij effecta fuerit inutilis, ob ipsius mortem, non potuit causare vtilem in persona Titij. argu. eius quod not. de peric. ⁊ commo. rei vendi. ibi in vẽditione. Tertio ⁊ hoc fortissimũ astringit contra Bart. qz si ille qui primo loco substitutus est ⁊ directo ipsi pupillo, nunqz se reddit ad illius successionẽ habilẽ: multominus is qui secundo loco substitutus est, ⁊ non ipsi pupillo, sed Titio pupillariter substituto, ad successionẽ ipsius pupilli habilitari debet. Ad hoc. j. de condi. ⁊ demonstr. l. pupillus. ¶. Titio. j. ad leg. Falcid. l. si filios. in fi. ⁊ ita in similibus terminis reperio tenuisse summe auctoritatis virum Jo. And. in tit. de testa. in addi. Spec. in. ¶. i. vers. occurrit casus nouissimus. in vlt. char. prealle. ¶. ⁊ in antepe. col. qui querit, an si pater instituit postbumum primo nasciturum, eidemqz substituit pupillariter ventrem secundo nasciturum, eidemqz substituit primo quandocunqz sine prole decesserit, substituit Sempronium, ⁊ certum est qz pupillo existente viuo mater amplius sẽm partũ parere non potest, an Sempronius primo substituto substitutus veniat ad successionem pupilli morientis? ⁊ determinat qz non: ideo cogita que opi. sit verior. text. iste tamẽ inductus per Bart. non videtur obstare: qz hic mortuus erat pupillus deliberante substituto: vnde nil mirũ cum videatur quodammodo via aperta successioni, si secũdo substitutus reintrat locum primi deliberantis ⁊ deceden tis pupillo mortuo. Item ad predicta inducit text. Joan. And. in. l. qui habebat. de vulg. ⁊ pupil. Cui tamen potest responderi qz ibi ideo secundus substitutus non reintrat locum primi: qz deficit conditio: sub qua substitutus fuit.
27 ¶ Item ⁊ † secundo ad hanc materiã dicit Ang. se consuluisse Florentie, quod si testator instituendo pupillum, substituit eidem pupillariter Caiũ, qui si decesserit viuo testatore substituit eidem substituto Sempronium, an Caio decedente mortuo testatore patre pupilli, admittatur Sempronius ad successionem ipsius pupilli. In quo dicit Sempronium non admitti, eo: quia fuit persone substitutus sub conditione que non extitit; merito Sempronius non debet admitti. argumen. l. commodissime. de liberis ⁊ postbumis. ⁊ ita dicit fuisse iudicatum, ⁊ forte non bene: licet eum sequantur bic moderni, Joãnes de Jmo. ⁊ Rapha. Cuma. Et consydero nanqz fauorem forte ipsius pupilli habere pupillariter substitutum. C. de inoffi. testa. l. ex tribus. ſ. eo. l. Julianus. Item qz substitutio comprehendat omnem casum. qui est aptus comprehendere. de liberis et postbumis. l. Gallus. Unde cum cum hec substitutio cum testator dicerit, si decesserit viuo testatore: sit apta comprehendere etiam personam ipsius pupilli, ⁊ etiam testamẽtum pupillare dicitur. ſ. de vulg. ⁊ pupil. l. patris ⁊ filij. melius in. l. Papinianus. ¶. sed nec impuberis. ſ. de inoffi. testa, merito ergo in fauorẽ pupilli interpretemur

li interpretemur testatorem sensisse de ipsius pupilli persona: dum dicit, si viuo testatore decesserit. Preterea & verba ipsa interpretantur sm sermonem cui adjiciuntur. ff. loca. l. si vna. cum simi. ff. de vsufruc. & habi. l. plenū. §. equitis. Sed illa verba sunt adiecta in testamento pupilli: ergo in personam ipsius verificātur, & ita credo verū sit: hoc modo non intelligēti forte non procedet titulus. q. iste. nanq; primo loco aut substitutus erat extraneus, cui nō potuit substitui, nisi fideicommissarie: & certum est, q ei qui nihil habet ex bonis testatoris fideicōmissarie substitui non potest. C. de fideicom. l. ab eo. de leg. ij. l. cum Imperator. cū simi. Et certum est, q si verba intelligerentur viuo testatore pupilli patre, tali substituto non potuisset substitui fideicommissarie: q adhuc ei nihil de hereditate patris obuenisset: vnde necesse est intelligere, vt dixi: nisi habeā Ange. corruptum.

Summarium.

1 Jura diuersa quando concurrunt in personā vnius de eo iudicatur, vt de diuersis.
Doctor vtriusq; iuris, si examinat aliquam scholarem in vtroq; iure, debet habere vtrunq; salarium.
2 Filius cui pater legauit libros iuris ciuilis, si in eo iure profecerit. Et libros medicine, si in medicina: si profecerit in vtroq; habebit libros iuris ciuilis & medicine.
3 Arguere de beneficio iuris ciuilis ad beneficiū iuris pretoris licet.
4 Renunciatio iuris de futuro in manibus iudicis valet.

In plurium. ¶ Siue succedatur beneficio pretoris siue iuris ciuilis, scripti precedunt legitimos, etiam si sub conditione sint instituti, qua pendente hereditas non potest repudiari, nisi coram iudice.
1 b. d. coniuncta gl. ¶ No. q † quandiu est locus successioni ex testamento, non est locus successioni ab intestato. l. quandiu. ff. eo. tit. C. cōia de succes. l. anteq̄. cū si. ¶ Not. in ver. etiam. quod quotiescunq; diuersa iura cōcurrunt in persona vnius idem iudicādum est de eo, quod de diuersis. Ad qō. j. de bis quib. vt indig. l. tutorem. Quod not. facit ad. q. q doctor vtriusq; iuris examinans in vtroq; iure aliquē debeat habere duplex salariū. qō voluit Bald. C. de app. l. si ad scribatū. ¶ Secūdo si testator reliquerit
2 filio † omnes suos libros iuris ciuilis, si in legibus proficeret. Et si in medicina libros medicine, q si in vtroq; effectus est doctor, omnes debet habere. Ad qō. j. de condi. & demon. l. qui duobus. & in auth. vt, iudi. sine quoquo suffr. §. illud. qō not. C. de aduoc. diuer. iudi. l. binos. & hoc voluit Bald. licet plura argumenta faciat in contrariū in. l. iij. in princ. C. cōia de le. & ita dicit se cōsuluisse: cuius contrariū videbatur: q vno tantum onere testator videbatur voluisse, & non duplici grauare. l. Titia. §. qui inuita. ff. de lega. ij. & videas not. per eum. & faciunt nota. per Jo. Andr. extra de re iud. c. cum olim. in nouella. sm qō refert idem Bal. in. c. j. de controuer. inuesti. in vsib. feud. ¶ Nota hic
3 Jurisconsultum † arguere de beneficio iuris ciuilis ad beneficium iuris pretorij. ¶ In glos. ff. ibi, manu iudicis.
4 ¶ Not. q † licet alias regulare sit, q iuri de futuro renunciari non possit: vt. l. i. C. de pac. Attamen hoc verum, nisi renunciatio fiat in manu iudicis. gl. est hic not. vt. ff. eo. l. is qui heres. & in. l. i. j. de cura. bon. dan. quas tene mēti: q semper insimul allegantur.

Summarium.

1 Contractus fauore libertatis, q dicatur necessarius etiam ab initio.

Si seruum. ¶ Seruum alienum ab hostibus redemptū, licet redimenti suum facere & necessarium: si tamen domino soluat estimatio. b. d. vsq; ad. §. si quis hac. l. qui hoc intendit, pro parte potest quis esse heres voluntarius, & pro parte necessarius, hoc dicit vsq; ad. §. si quis dederis. Quem summa sm plures intellectus & bonos datos in glos. hoc dicit vsq; ad. §. pretor ait.
¶ Nota fauore libertatis introductum, esse, vt seruum ab hostibus bona fide redemptum, primus dominus precio accepto liberare cogatur. Ad quod. ff. de vulg. & pupil. l. si
1 seruus. Et sic not. hic casum † in quo licet alias cōtractus ab initio sit voluntarius. C. de actio. & oblig. l. sicut. & l. nec emere. de iure deliberan. Attamen fauore libertatis redditur necessarius. & ad hoc tene menti hoc principium.
¶ Nota. §. si quis hac lege. quod licet effectus inductus per aditionem hereditatis mutari non possit: vt. l. fient. C. de repudianda hered. attamen qualitas heredis mutari potest mutatione temporis. Ad quod. ff. de heredibus instituend. l. iij. §. qui fideicommissum. Potest enim quis pro parte temporis esse voluntarius, et pro parte necessarius.

Summarium.

1 Legis verba quando sunt scripta in rem, non solum cōprehendunt facientem, sed etiam fieri facientē: secus si scripta sunt in personam.
2 Statutum puniens facientem, quādo cōprehēdat mandantem?
3 Verbum amouisse, an cōprehēdat ea, que quis in suos vsus consumit.
4 Fructus sequestrantur, nedum ratione dilapidationis, sed etiam si timetur possessorem illos in vsus suos cōsumpturum: quod limita: vt nu. 4.
5 Dictio, quid, seu quicquid, q verificetur etiam in vna re?
6 Statutum puniens capitaliter amouentem pecuniā communis, quando comprehendat officialem.
7 Officialis q possit modicam pecunie communis quantitatem etiam deputatam ad vnum vsum, in alium cōuertere, pur q tendat ad vtilitatem communis.
8 Statutum puniens vxorem amouentem de bonis mariti, non comprehendit vxorem amouētem de domo annulos, & vestes quotidianas.
9 Lex priuans aliquem de aliquo beneficio obtinendo, nō priuat de iam obtento.
10 Lex puniens delictum, an requirat dolum: vel sufficiat lata culpa.
11 Abstētio, an inducatur per ista verba, nolo adire,
12 Heres qui priuatur hereditatem, si molestet vxorem testatoris, q non punitur si bona mente molestet, & de facto & non de iure.
Molestare quid significet?
13 Justa causa excusat, quem a dolo & etiam iniusta?
14 Minor amouens de hereditate ante abstentionē, q non incurrit penam edicti.
Pena, q minuatur fauore minoris etatis.

Pretor ait. ¶ Ante abstentionem factam suus aliquid de hereditate amouens, vel amoueri faciens, abstentionis commodo priuatur: secus si post abstentionem amouerit, vel etiam bona
1 fide. b. d. vsq; in fin. ¶ Nota primo q verba †. l. scripta in rem, non tantum comprehendunt faciētem, sed etiam fieri mandantem. Ad quod. j. de adulter. l. hec verba. secus si in personam scripta sint: quia tunc facientem comprehendunt, non autem mandantem. de quo in. l. j. §. deinceps. de vi & vi armata. Quod facit ad questionem † posi-
2 tam hic per Baldum, & Bartol. an pena statuti, qua punitur faciens, puniatur etiam mandans: de quo plene vide as in. l. sed si vnus. §. si seruus. & in. l. non solum. §. si mandato. j. de minoribus. & per Bartolum, & Bal. in. l. transigere. & in. l. vbi pactum. C. de transactionib. & in. l. non ideo minus. C. de accusationib. vbi etiam per Lyn. & in capitu. mulieres. de sententia excommunicatio. vbi plene dominus Antonius de Butrio. ¶ Nota verbum, † amouisse, in se comprehendere etiam quando quis in suos vsus consumit. quod not. inducit hic Bal. & Ange. q sicut pendente lite, dum dubitatur de dilapidatione fructuum, cū eius possessio sequestrat: vt. l. Imperatores. in fi. j. de appel. ita etiam quando dubitatur ne possidens eos in suos vsus conuertat. Pro hoc dicit Bal. esse notabile verbum

Archi. gi. q. j. c. qr res in litigio posita. qõ etiam ipse retulit in. l. si fideiuss. in. ff. qui satisda. cogã. & in. c. j. quo tempore mil. inue. feu. pe. pos. in vsib. feu. Tu adde, qꝫ fuit Inn. originaliter in. c. fi. extra de probi. sequest. poss. & fruc. qꝫ dictũ tamen non videtur verum: qr text. in. l. Imperatores. ff. fi. permittens talem sequestrationem fructuum, vtitur verbo, depopulare, qõ verbum in mala parte sumẽdã est, vcꝫ qꝫ deuastat. & hoc modo exponitur in gl. Pro quo tamen alleg. l. ij. C. quando lic. se sine iudi. vind. vbi fit mentio de verbo, depopulare. Item tex. in. d. c. fi. & penul. de probibi. sequestr. vtitur verbo, dilapidare: & sic pur consyderat mala fidem, que non vertitur si quis in vsus suos eos moderate conuertat. Unde attentis verbis text. hoc dictum non videtur verum. Et posito, qꝫ sit verum, babes not. limitare. Primo, nisi ille cuius fructus sequestrantur nõ aliunde habet: vnde se alere potest: qr pauper est: qr tunc tali casu ex illis fructibus ali debet: vt eleganter dicit litera in. l. fi. C. de ordi. cogni. Quam tene menti. & facit qõ dicit gl. not. in. c. dudum ecclesia Rothomag. extra de elect. Secundo babes limitare ex dictis Inn. in. d. c. pe. ¶ Ulterius no. ex † ista litera, qꝫ verbum, quid, seu quicquid: comprehendit sub se vnam rem, qõ etiam bic inducit Angel. qꝫ † si statutum dicit, qꝫ si officialis quid amouerit ex pecunia communis priuetur officio, babebit etiam locũ officiali amouẽte vnum denarium. Et bec questio fuit de facto in ciuitate Peruffi: vbi statutum dicit, quod si quid officialis amouerit ex pecunia communis, puniatur pena capitis: reperiebatur quosdam officiales diuisim, aliquam pecuniam amouisse, aliqui medium florenũ: aliqui vnum, excusantes se, qꝫ ideo retinuerant & amouerant: qr in ciuitate nõ erat thesaurarius generalis cui pecunie erant consignande. Ego contra eos allegaui singulare dictum Bar. in. l. j. per illum tex. ibi, aut proximum. C. de cal. lib. g. multum not. dicentis, qꝫ quotiescunqꝫ in ciuitate non est thesaurarius cõstitutus a domino absente, cui pecunie solui possunt: tunc soluende sunt thesaurario prouincie proxime: vtputa si deesset thesaurarius Lombardie, soluende erunt Thesaurario Romandiole: vnde illa excusatio illius nibil profuit. ¶ Agebatur etiam contra quendam † iudicem maleficiorum, qui cum multoties pro sua camera reaptãda a thesaurario pecunias petijsset: videns se nõ posse consequi pro reaptatione expendit quasdam pecunias ad eum peruentas, ex quibusdam penis siue mulctis pecuniarijs communi applicãdis: cuius pecunie quantitas erat minima: dicebatur eum debere puniri pena capitali, & per famosissimos docto. dictum Ange. alleg. bic. Ego defendi iudicem, ex notabili dicto Bar. per illum text. in. l. diuus. in fi. ff. de bon. damn. dicentis, quod vbicunqꝫ officialis publicus expendit pro bono communitatis aliquam paruam pecuniam: licet communis ad eum peruentam: si prius illam pecuniam a thesaurarijs petierit, & non fuerit cõsequutus, boc ei permittit: nec venit puniendus. Respondebatur mibi, quod illud erat de iure communi, nos autem sumus in casu statuti, qõ idem prouidet, qꝫ ius commune: vcꝫ ne pecunie cõmunitatis amoueantur: vnde ad hoc vt statutum habeat locum, seu aliquid operetur, dicebant etiam ipsum habere locum in casu Bart. Ego respondi & ita fuit obtentum, qꝫ imo statutum multum operatur: qr licet ius cõmune prohibeat, ne officiales communis pecunias amoueant: aut in suos vsus conuertant, & maxime ad vnum vsum deputatas: vt. l. minime. C. de suscep. & arca. libro. g. & in. l. j. & ij. C. de bis qui ex publi. rati. eo. lib. & in. l. fi quis. C. de aque dn. lib. gj. Attamen vbi ius cõmune pro amotione talis pecunie imponit penam dupli: vt dicit tex. not. in auf. de colla. §. nulli. & §. seq. statutum imponit penam capitalẽ, et ideo nõ parum operatur: cum sit maior quecunqꝫ pena pecuniaria: de penis. l. in seruorũ. ff. fin. cum simi. Et ita obtinui licet plures aduocati fuerint mibi contrarij. Quod tamẽ supra dixi amouentem teneri ad duplum, intellige sin no ta. in. l. sacrilegium. §. is. & l. sacrilegij. §. Nabeo. j. ad legem Jul. pec. ¶ Item ex vers. ait † pretor. colligunt bic Bal. & Ang. arg. qꝫ si ex forma statuti punitur vxor aliquid amouens ex bonis mariti: non punietur si de domo viri exportet annulos, vel vestes quotidianas. Ad quod faciũt not. in. l. pe. ff. in bis. solu. mat. Non enim presumitur asportare, seu amouere, cum bec etiam post mortem mariti sibi remaneant. Ad quod. ff. de dona. inter vir. & vxo. l. si donatũ. §. j. ¶ Et ad hoc addas qõ not. volnit idem Bald. in. l. pe. C. de pign. act. vbi dicit, qꝫ si ex forma statuti punitur vxor propria authoritate occupans bona mariti, qꝫ non punit si remanet in detentione domus, quam vna cum marito viuo existente detinebat, & si propria authoritate in detentione remaneat. Quia ex quo in detentione post mortem iustus titulus superuenit, cum presumatur vxorem pro dote omnia bona mariti obligata habere: merito ex detentatione non punitur. Ad qõ. C. commo. l. sub pretextu. & qõ not. maxime in gl. de condi. inde bi. l. si non sortem. §. fi

9 cẽtum. in gl. ¶ No. in † eo ver. coniuncta litera superiori, qꝫ lex priuans aliquo beneficio obtinendo, non priuat eũ iam obtento. qõ facit ad not. in. l. heres per seruum. ff. co.

10 ¶ Item iste ver. ait pretor. facit † ad ea que not. Bart. in l. j. ff. si quis testa. liber esse iuss. fuer. vcꝫ an lex emanans super delicto punendo requirat dolum tantum, seu an culpa lata sufficiat. de quo etiam per Ly. & Bal. in. l. j. ff. de legib. & in. l. ij. C. de nota. ¶ Item in pen. §. dum dicit bere

11 ditatem † nolle consequi. potes notare primo, qꝫ per bec verba nolo adire: nõ inducat abstentio. de quo per Bart. in. l. si qs suus. de iure delib. & l. gerit. j. eo. & in. l. ij. j. ad Trebel. In quibus locis videtur contrariari. ¶ In gl. super

12 bo, non videri. ibi, qõ malo animo. Hanc † glo. Bal. in. l. i. C. de bis que pene nomi. inducit, qꝫ si testator prohibeat vxorem in vsufructu ab berede molestari: vt eã molestando bereditate priuetur: qõ in penam non incidit, si bona fide molestat: qr qõ bono animo fit, penam non meret: vt dicit bec gl. que ad hoc multa iura allegat. ¶ Et ex hoc dicebaꝫ his diebus in questione facti, qꝫ licet testator in relinquendo vxorem vsufructuariam, prohibeat ab berede molestari, & molestantem inbeat dicta bereditate priuari, qõ dicta verba intelligantur, si de facto molestat, nõ autem de iure. qr qꝫ de iure fit pro malo esse non censetur: vt. j. de iniur. l. iniuriarum. in fi. cum simi. Et qꝫ verbũ, molestare, intelligatur de facto, & non de iure. alleg. gl. ordi. in l. Lucius. §. tres beredes. j. ad Treb. Pro qua allegabã tex. in. l. Aurelius. in prin. & §. Caius. qui melius probat. j. de lib. leg. & in. l. j. C. de nundi. que lex de verbo, molestare, mentionem facit. & ibi not. d. Bal. ¶ Adducebã etiã text. iuris cano. in. c. ex parte. extra de testi. & in. c. andita. extra testi. spol. & in. c. dilectus. extra de fi. que omnia probant, qꝫ

13 dicebam. ¶ No. ex ver. amouere. Justam causam † quem excusare a dolo. Pro quo ad leg. Jul. de plag. l. plagi. non tantum iustam sed etiam iniustam a contumacia. Fin glo. not. in. l. j. in fi. magne glos. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. & in. l. ex consensu. j. de appellationib. & in. l. penul. ti. alis fi. j. de ambi. ¶ In gloss. super verbo, abstinet. ibi,

14 more. Hanc gl. not. † solus Raph. qꝫ minor licet ante abstentionem aliquid de bereditate amouerit: non incurrit penam buius edicti pretoris, sed in integr. restit. iuuatur tamen eandem reprobat & bene cum aduersus penam ex delicto prouenientem minor non restituatur. C. si aduer. delic. l. j. & ij. ff. de mino. l. in delictis. videtur tamen ex prealleg. l. auxilium. qꝫ aliquando fauore minoris etatis pena minoratur. Item esset consyderandum, an in casu buius legis heres puniatur ex dolo presumpto, vel vero: qr tũc aduersus dolum presumptum minor restituitur. videas per gl. not. & qõ ibi dicunt doc. ff. de edend. l. vbi exigitur. & d. l. auxilium. ¶ In glo. super ver. non videri. ibi. §. si iniuriam. solue vt bic per Bart.

Summarium.

1 ¶ Finita causa dilationis, qꝫ finiatur eius effectus. Limitationes ad. l. fine pars. C. de dila.

2 Testator, si filijs institutis legat vxori mille toto tempore eius vite fruenda, si vitam vidualem seruauerit, & post illius vitam voluit Titium dicta mille habere, an illa habebit si vxor ad secunda vota transierit.

3 Mulieres plerunqꝫ de morte viri letantur.

Si quis heres. ¶ Finita causa dilationis, finit eius effectus. boc dicit. ¶ Not. ex boc tex. limitationem † ad. l. fine pars. C. de dilat. vbi pendente

dente dilatione cessare debet officium iudicis. Quia hoc verum est, nisi finita sit dilationis causa: quia tunc iudex procedere potest: vt ex hoc tex. no. colligit Bar. Ad quod ff. ad Trebellia. l. a filia. §. alumno. & quod idem dixit in. l. quandiu. ff. eo. & in. l. ij. de regu. iuris. Aliam limitationem ad. l. siue pars. colligas ex glos. not. ab in. l. quesitum. de pignor. & est glos. in. l. dies festos. C. de feriis. & aliam addas quam ponit Barto. in. l. quod iussit. ff. de re iudica. Et additis his ad. d. l. quandiu. habes omnes limitationes ad l. siue pars. eo. titu. ¶ Et potest iste tex. induci ad elegan
2 tem † doct. quam ponit Joan. Andr. in addi. Specul. in rub. de secun. nuptijs. quam refert disputasse quendã generum suum Philippum de Fomaglinis, vcz si testator filijs suis institutus legauit vxori sue mille toto tempore vite sue fruenda, donec vidualem vitam seruauerit sine viro: post eius vitam filius institutus legauit predicta mille Titio. si vxor predicta secundo nupserit, & sic defecit conditio legati: an dicta mille debeant remanere penes institutos, viuente vxore: an vero succedat Titius? Jo. in predicto loco refert decisionem factam fuisse pro Titio ex duabus legibus, scz. per. l. mulier. §. j. ff. ad Trebel. & in. l. si ita. quando dies legato cedat. & maxime ex dicto. §. j. vbi si mater legat filijs, si sui iuris effecti fuerint post mortẽ patris: licet effecti sunt per emancipationem: attamen legatum consequuntur. Et ratio est: quia ideo mater sic presumitur disposuisse ex eo: quia presumebatur patrem ipsos emancipare non debere: cum ergo esset illa vera, videlicet quod pater emãcipauerit: merito cessat. d. effectus ipsius dilationis, & sic deciditur mortem patris non debere expectari. Sit & in casu nostre questionis: quia ideo testator loquutus fuit de morte vxoris: quia non presumebat eam velle nubere. cũ ergo nupserit, & sic cesset dilationis causa, merito cessabit ipsius effectus: vt in hac. l. & in. d. l. a filia §. alumno. concluditur ergo Titium exclusis filijs legata illa persequuturum. Aduertendum tamen est, quod conferendo verba testatoris, vcz in predictam decisionẽ sit casus in. l. vxori vsumfructum. ff. de vsufruc. lega. vbi patet quod si vxori legatus sit vsusfructus in quinquennium: eo elapso, tũc succedant liberi, quod licet mulier intra quinquennium decesserit: attamen vsusfructus liberorum non est. Sed apud heredes remanet donec quinquẽnium elabatur: cuius contrarium videbatur dicendum, si staremus decisioni Joan. Andr. quod probo: quia ista dilatio quinquennij in dubio semper presumitur adiecta contra liberos fauore ipsius vxoris. l. si ita est relictum. §. j. de leg. ij. & quod plene not. per Barto. in. l. eum qui. alias incipit, Jabolenus. Sed cum cessauerit causa dilationis mortua vxore, videbatur ſm predictam decisionem liberos debere venire, & non eius heredes. contrarium dicit expresse tex. in dicta. l. vxori. Preterea quotiescunq; in eadem dispositione est dies & conditio cum dictione tunc, vel simili: quotiescunq; cõditio euenerit, expectari debet dies propter dictam dictionem tunc: que extremitatem temporis significat. de condi. & demonst. l. si legatum. §. j. & quod not. in. l. in illa stipulatione si calend. de verbo. obligat. sed hic extitit conditio, vcz per dictionem donec, que conditionẽ facit: vt. l. iiij. de seruitu. & per Bar. in. l. j. de condi. & demõ. ¶ Item & dies, licet incertus. l. dies incertus. de condit. & demonstr. & l. si cum moriar. ff. de condic. indebi. ergo licet cessauerit conditio, debemus mortem ipsius vxoris expectare, & hoc propter dictionem post, que sibi extremũ temporis significat: vt not. in dicta. l. si ita relictum. §. j. & in. l. post rem. de transactio. Et hanc partem videtur sentire Bal. licet non bis argumentis, nec mentionem faciat de Joan. Andr. in. l. ambiguitatem. C. de vsufruct. vbi etiam est tex. faciens contra opi. Joan. And. vcz q legatũ vsusfructus cum determinatione temporis moriente legatario. Item tempus non transmittitur in successorem cum temporis residuo. Nec obstat fundamentum Jo. And. ex d. l. mulier. §. j. qz ibi est insta presumptio matris cogitãtis q pater filium non emãciparet: vt paternam haberet potestatem, que inestimabilis est. l. filiusfamil. §. fin Aul. de leg. i. Non autem in casu nostro presumere debet q maritus cogitauerit vxorem nolle amplius nubere. Cuius cõ
3 muniter ſm gl. in. l. pater Seuerinam. §. socer. de condi. & demon. videmus cõtrarium: qz vxores † plerunq; letãtur de morte maritorum: vt alium virum capiant. Et ideo cogita an decisio Jo. And. sit vera. Nec obst. l. fundus de cert. o. §. si vsusfruc. peta. Quam singu. not. qz ibi fuit apposita conditio tantum: non autem dies & conditio: vt est in casu nostro &c.

Summarium.

1 ¶ Vasallus q teneatur alere dominum egentem.
2 Filius, licet petat iuramentum fidelitatis a vasallo paterno, non per hoc dicitur hereditatem paternam adire.

Si quis non quasi. ¶ Faciens actum, quem quis potest facere: licet nõ sit heres, additionem non inducit. hoc dicit. ¶ No. q per petitionem alimentorum non inducitur hereditatis aditio. Et facit hec litera, q sicut libertus tenetur alere
1 patronum vel eius filium, ita † & vasallus tenetur alere dominum egentem: ita tenuit Plac. ſm qõ refert Joan. And. in addi. Spec. in tit. qui filij sint legi. §. j. in addi. que incipit, Ad literam. vbi plene disputat hũc passum: dicit tamen nõ reperiri iure expresse cautum. Ad quod addas id quod dicitur in. l. j. §. sed & si incertum. de ventre in pos. mitten. vbi dicit litera q in dubijs melius est ei, qui alio quo casu rerum dominus est futurus alimenta ministrari ex negari. ¶ Secundo † facit ſm Dy. & modernos post cum, q licet filius petat iuramentum fidelitatis a vasallo paterno, non per hoc inducitur aditio: super quo tamen
2 dicit do. Joã. hic fore cogitandum in ea: qz feudum non transit in filium nisi heredem: vt in. c. j. an filius vel agna. in vsibus feudo. Tu dic considerandum formam concessionis feudi: quia ſm eam debemus decidere an trãseat, vel non: de quo per Bart. in. l. vt iurisiurandũ. §. si liberi. de oper. liber. & in. l. si patroni. ad Trebel. & per Bald. in. l. item videdum. & de peti. here. l. si liberti liberteꝫ. de operis. libert. vbi per eundem post Cyn. Item not. ex illa lege, de dictione quasi, iuncta glos.

Qui putat. ¶ Jussus dare causa conditionis implende, si dat minus, quã debeat conditionẽ non implet: secus si magis, & tũc aditio inducit. b. d. ¶ No. ibi, sed aliquid deficit pro intellectu. l. si fundus. de condi. & demon. licet enim conditio non possit diuidi: vt ibi plenius in. l. si seruus. §. si pluribus. si quis cau. attamẽ impleri potest per diuersa tempora partem summe dando.

Qui bona fide. ¶ Errans in statu suo, iussu alterius adiẽs hereditatem, nisi acquirit: secus si ex se adeat, licet sibi intendat acquirere. hoc dicit.

Summarium.

1 ¶ Arguere de decisione iuris ciuilis ad decisionem iuris pretorij licet.
2 Actus erroneus factus in iudicio nihil valet.

Ex semisse. ¶ Qui adit ex minori portione, cum sit maior sibi delata, ex aditione pro maiori obligat, fuit eius propositi. b. d. ¶ No. bonũ fore argumen
1 tum † ex decisione iuris ciuilis ad decisionem iuris pretorij: ad quod. ff. de re. pluri. ¶ † No. q actus in quo est error, in iudicio factus: nihil valet. Et sic not. q vis iudicij nõ validat actũ errãtiũ. pro quo vide tamẽ. l. errore. C. de iur. & fac. ign. & l. nõ fatek. j. de cõfes. & est tex. multũ not. in. l. iura. C. de omni agr. defer. li. xij. ¶ In gl. super verbo, hereditatẽ. in. §. fi. hec sol, nõ videt bona: qz ita requirit certitudo quote in inbẽte, sicut in adeũte: vt. l. pater quoties. ff. eo. recurras ad ibi dicta. ¶ In ea. in. §. sciẽdũ. ibi videas plene p Bart. qui has leges per dist. ad cõcordiã reducit.

Summarium.

1 ¶ Portio repudiata, qñ ad repudiantẽ redire possit.

2 Gerundium iunctum verbo futuri temporis conditionem facit.

Si tu ex parte. ¶ Quocunq; in re portio adeak, illa que acquiri potest sine noua aditione acquiritur. Et si institutus in partem: parte repudiata ex substitutione adire poterit: & parte partis repudiata acquirit, aut iure substitutionis: aut iure accrescendi. hoc dicit. Et diuide vt hic per Barto. Et premitte ad euidentiam, q; in primo casu huius legis fm lectu. gl. quā sequuntur hic Ange. duo fuerunt instituti, & alter substitutus. quam lec. reprobat hic Bar. dicendo, q; si duo fuissent instituti, non esset necesse ad eundem ex substitutione expectare conditionem adiectam portioni, in qua institutus est: quia in omnem euentum ipse futurus est heres: vt in. l. cum heres institutus. ff. j. C. eo. & sic non bene dicerct, quod requirit ad hoc vt institutus partem habeat conditionem euenisse. vnde enim oportet presupponere etiam tres in primo casu institutos: tunc enim sub conditione institutus saltim pro dimidia conditionem expectabit. l. licet homo. ff. ita scriptum. de bere. insti. Ange. tamē ad hoc respondet supplendo ibi ad text. cōditio iure setātis extitisset &c. maxima & hec est differētia fm primū casum & secundum gl. ij. Addas alias: quia in primo casu institutus idemq; substitutus instituti fuerant sub conditione in secundo pure. Item in primo incipit ab aditione: in secundo incipit quo ad portionem suam. ¶ Not. primo institutum posse succedere ex substitutione vulgari anteq; portionem suam, in qua institutus erat adierit. ¶ Secundo no. q; ad hoc, vt heres ex substitutione querat, vna sufficit aditio: nec alia noua requiritur. ¶ No. q;

1 † in. ff. si tu. quod licet dicatur partem semel repudiatam iterum ad repudiantem venire non posse: vt. l. iiij. C. de repu. here. tamen hoc est verum eodem iure, hoc est, eiusdem persone: vt hic vides: vbi licet institutus portionem suā repudiauerit, & ex iure substitutionis & persone eius non substituitur, potest ad partem iam repudiatam venire. hoc est quod est nota. ex hac. l. ¶ In glos. super ver-

2 bo, † adeundo. la. j. Not. quod gerundium cum verbo futuri temporis conditionem denotat. Ad hoc semper alleg. hec glos. text. si alio verbo coniunctus sit: vt. l. vim facit. de vi & vi armata. de natura gerundij plenissime videas per Specu. & Joan. And. in tit. de liber. lega. Sed per Bart. & Bal. in rub. ff. & C. de eden. per eundem Bald. in. l. id q̄ pauperibus. de episco. & cleri. & in. l. in. l. Falci. vbi plenius C. de furt. vbi alleg. not. verba But. in. l. j. C. de bis qui latro. Et vide q̄ not. Barto. singu. per illum tex. in. l. fi. j. eo. Et not. distinctionem hic, quam colligit ex isto tex. in prin. & in fin. vez an institutus idemq; substitutus possit venire ad portionem in qua substituitur quomodocunq; velit, siue ex iure accrescendi, siue ex iure substitutionis. Et q; dicit teneas quicquid digerit gl. in. l. is qui heres. & in. l. is qui putat. ff. eo.

a ¶ Bal. vide de ista. q. Bal. hic & in. c. j. ff. preterea ducatus. 1 de probi. alie. feud. per Fed. & Ludo. consi. clxv. in fi.

Summarium.

1 Plura ordinate quando fieri debent, & facta reperiuntur: presumitur prius factum, quod precedere debet: quod limita: vt nu. 6.

2 Sententia lata si apparet, non tamen per hoc probatur acta precessisse.

3 Presbyter licet quis sit, non tamen apparet ordines minores precessisse.

4 Papa concedens prebendam, videtur etiam concessisse canonicatum, sine quo prebenda esse non potest: & ibi dupliciter limitat.

5 Negligens per quantum tempus quis dicatur, statur arbitrio iudicis.

Jl. lud. ¶ Qui vult consequens videtur velle & antecedens. ¶ No. tex. qui facit ad id q̄ dicebat Ang. contra Bart. in. l. j. ff. eo. vbi etiam iste tex. per eundem fuit inductus: de quo tamen dicas, vt ibi dixi. ¶ Item not. quod

1 † cum plura ordinate fienda sunt, q; prius fingitur illud procedere, q̄ faciendum est. Ad hoc semper allegat hec lex, quod tamen declara: vt hic dicit Bar. quando talia facta in nuda voluntate consistunt: secus si aliter. ¶ Et per

2 hoc † infertur ad duo. Primo q; si ostēdam latam sententiam: non tamen per hoc probetur acta prius precessisse. C. de senten. l. prolatam. cum similib. ¶ Secundo q; licet

3 quis † sit presbyter, non tamen presumitur q; prius precesserint ordines minores: de quo per Jnn. & alios in. c. ij. de cler. pereg. ¶ Tertio inducitur hic per † Bal. & alios

4 sequentes, q; si papa concessit vni prebendam, videt etiā concessisse canonicatum, sine quo prebēda stare nō potest, tanq̄ sit quoddam annexum. extra de preben. c. super eo. lib. vj. extra de consti. c. translato. Quod tamen tu dupliciter limita, nisi tali concessa esset integra prebenda conferenda: q; tunc & si mediam prebendam velit: attamen executor per papam deputatus ei concedere non potest: & sic cum expirat ratio prebende, merito canonicatus non debēt. tex. est not. in. c. tue. extra de preben. ¶ Jtē & secundo limita, nisi ipse clericus negligēs fuerit in petēdo prebendam primo vacantem: q; tunc ipse illo iure priuatur: & per consequens canonicatu. co. tit. c. fi clericus. Vbi dicit

5 gl. per quantum † tempus quis dicatur negligens, statur arbitrio iudicis. de verbo. oblig. l. continuus. & l. cum ita. &

6 adde per Bal. in. c. q; sepe. eo. titu. ¶ † Item summarium huius legis potest dupliciter limitari. Primo nisi antecedens esset maius consequente. q̄ probatur per. l. j. C. de necess. ser. bered. instit. vbi si lego seruo, licet legatum non possit habere sine libertate: attamen non videbatur legata libertas: de quo ibi. Jtem & secūda positio antecedētis consequens infert. Exemplum ponit in. l. qui tale. de conditio. & demonstra. ff. fi. & tunc potest esse ratio, ne inducta ad augmentum operentur diminutionē: vt. l. legata inuti liter. de adimen. lega.

Summarium.

1 Socij duo si habitant domum, quam condugerunt, & vnus eorum recedat, an remanens plus parte sua soluere debeat?

Quo fratres. ¶ Usus rei communis aditionem non inducit, nisi eius ius excedatur. h. d. Et nota istum casum: q; in se est nota. Et exemplum poni potest in domo communi, cuius vsus est indiuidpus: vt. l. vsus. de vsu & habi. & l. vxori. de legat. iij. Si enim frater post mortem fratris tota domo vtatur communi: ex quo cum vsus rei indiuiduus fozet, non potuit dici fratrē superextantem amplius sua diuisione vti. Secus esset si post mortē fratris alienasset vel vendidisset: quia tali casu inducitur aditio, cum plus parte sua vēdere non potuit:

1 vt in tit. de cōmu. rer. alie. ¶ Et hoc modo † lex exemplificata fuit fm Ange. & Bal. a q; si duo socij insimul domū

a condugerint, q; vno recedente alius stans plus de parte sua pro pensione non solvit. & ita dicunt tenuisse Richar. de Malumb. & ita etiam refert Cyn. in additio. in. l. merito. ff. pro socio. & in. l. si quis putans. ff. familie ercisc. m. Ad quod facit, q; sentit glos. notabi. in. l. Sabinus. ff. commu. dividendo. q; vtens tota domo communi pensionem pro parte consocij soluere non tenetur. l. arboribus. ff. si manis. de vsufruc. Et pro primo dicto Richar. adduco. l. si diuisa. C. loca. & q̄ ibi not. & not. eo. tit. l. cum apparebunt. & maxime illud dictum puto procedere vbicunq; domus pro vsu plurium deterior efficeretur: quia vno tantum vtente labor diuisionem recipit cum pecunia. j. de annuis leg. l. scio. in princ.

Summarium.

1 Acquisita per filium famil. etiam de iure Digestorū, quando non acquiruntur patri?

2 Paraphernalia non sortiuntur dotis priuilegia.

3 Filius heres institutus licet patri acquirat, tamen heres nudo nomine remanet.

Idem, an sit in seruo. ibi?

Placet.

PLacet. ¶Ea que per subditos nostro dominio acquiruntur,nullo penes eos momento existūt. ¶†No. primo
1 regulam legis de iure antiquo,cum qua concor.l.j.ff.si quis a paren.fue.manu.& insti.per quas perso. nob.acqui.in prin.vez q̄ quicquid per filium acquiritur, patri queritur. Que tamen regula de iure antiquo fallit. Primo in casu.l.cum heres.§.eo.fin vnam lectur. ¶Secūdo in illicite acquisitis ipso seruo.l.quod seruus.de acquir.poss. Idem in filio.de quo tamen dicas:vt not.per glos.& alios in.l.cum oportet.& in.l.fin.C.de bon.que liber. ¶Item & tertio quando pater rogatus est filio restituere fm Jaco.de Are.in.l.cogi.§.si pater.ad Trebel.quod tamen hic improbat Ange.& bene per nota.in.l.vbi pure. eo.tit. ¶Item quarto in dote:vt in.l. Pōponius Philadelphus.ff.famil.ercisc.Et non omittas: q; est multum not.& de hoc vidi dubitari de accedentibus ipsius dotis: puta in paraphernalibus,que dicūtur iuxta dotem esse: vt in rub.C.de pac.in glos.& in.l.fi.fm eum,als talium paraphernalium valet donatio per patrem filio in potestate facta: q; cum hoc sit in dote: vt in.l. Papinianus.ergo in paraphernalibus, que sunt iuxta dotem. Idem enim ius dicitur de coniuncto,qō de principali: vt etiam dicit in.d.l.etiam.C.de iure dot.& in.l.inter.§.cum inter.de pactis dota. ¶Item & idem iuris dicetur esse: quia dicunt ipsius dotis appendices. Ad quod.ſ.eod.l.si quis heres institutus.& mihi tamen videtur contrarium per text.ex-
2 pressum† volentem paraphernalia nō sortiri dotis priui legium.in.l.sed ego.§.dotis.de iure dot. Et hoc not.quia est vtile: q; sicut valet donatio dotis filie in potestate viuente patre:vt.d.l. Pomponius.ita etiam in paraphernalibus.& vide consilia ex rationibus prealleg.in contra-
3 rium,tamen est casus.d.§.dotis. ¶In gl.ibi.l.si id†quod dominus.solue vt hic per Barto.& ita etiam aliqua contraria ibi.l.cum filio.dicas q; ibi heres nudo nomine remanet:& ita volunt omnes hic,& in.d.l.cum filio.& ita intelligatur gl.in.l.sub conditione.& in.d.l. Gallus.circa fi. cuiusdam glo.de liber.& postb. ¶Dubium tamen est in seruo instituto,an heres nudo nomine remaneat. Bald.in.l. cum filio.voluit quod sic,per.l.qui liberis.§.hec verba.de vulga.& pupil. Nam hic contrarium pro nunc videtur verius:q; istud nudum nomen heredis est inductum de iure ciuili.l.qui liberis.de vulga.& pupil.j.ad Trebel.l.q; perinde est.quia seruus non est capax,per.l.qō attinet.de reg.iur.ergo & adde.l.qui in aliena.§.interdum.ſ.eo.&c.

Summarium.

1 Substituti datione,quando videatur data potestas abstinendi vel repudiandi:
2 Seruus pro parte pure,& pro parte sub conditione institutus,nullo ei dato coherede,vel substituto:si adit partē, an totam hereditatem acquirat domino:

SI solus. ¶In hereditate quā quis per se acquirit,aditio partis constituit quem heredem inuitum in totū,etiā si habet substitutum: secus si ex persona alterius: q; tunc etiam in alia portione noua requiritur aditio.b.d.& concor.l.ij.ſ.eo. ¶No.ver.nec interest.multum
1 not.& forte non est alibi fm hoc,hic:quod † illud,quod dicitur dationem substituti facere,potentiam abstinēdi,seu repudiandi:vt.l.j.§.si quis proponatur.si quis omis.causa testa.& in.l.si filius qui patri.de vulg.& pupil.tamen hoc est verum in substitutione facta in toto: secus si in parte. tex.est hic multum not.& singu.& ratio potest esse fm Bar. hic,ne diu pendeat,q; persona testatoris in parte illa non representetur.arg.d.l.j.&.ij. ¶Alia esset quam ipse posuit in.l.Julianus.j.si quis omis.cau.test.vez q; testator nunq; videtur prohibuisse ius accrescendi,nisi manifestissime ex eius voluntate colligatur.ſ.de hered.instit.l.quoties.§.si duo. ¶Et not.ver.fi.huius legis,qui est summarium totum.l.& ita semper allegatur. ¶Item not.versicu.item si seruus.dum loquit ex instituto sub cōditione ad questionem q̄ posuimus in monacho in.l.si seruus eius.vbi recitaui Spec.& Feder. ¶Et not.banc glos.qō.l.cum heres §.j.que loquitur in domino instituto trahitur ad seruū.
2 Et ideo † ex ea not.dicitur,q; si seruus in parte pure,& in parte sub conditione sit institutus,nullo dato coherede, aut substituto:q; additione portionis per seruum facta,est tota domino acquirenda etiam non expectata conditione:& cum ista transit hic Bart.excepto Ange.referentem Philip.de Formaglinis.dicunt enim q; conditio nō debet expectari,quando nihil operatur eius euētus:vt in.l. in gl.alleg.Sed hoc posset esse,q; forte operaretur: quia in conditionis euentum quis esset liber: q; tunc consyderabis:& sic aliud operatur expectatio conditionis: ergo hoc videtur verius. Subdit tamen ipse Ang.q; seruo instituto in pluribus partibus & in vna quaq; pure,dummodo adeat:dominum in totum heredem constituit: vt d.l.j.&.ij. Quod improbat.b.d.Jo.in ver.fina.huius legis qui indistincte loquitur,q; cum per alium veniat acquirenda hereditas,non sufficit vnius portionis aditio: vt absq; alia dominus fiat in totum,ergo indistincte debet intelligi. Sed ad saluandum Ange.posset responderi, q; ver.iste loquatur in seruo instituto partim pure & partim sub conditione,& idem suadet superior: pars litere,que ita presupponit seruum institutum: vnde ex superiori prefatione legis declaremus & interpretemur sequentia.ſ.de origi.iuris.l.j.de here.insti.l. Pantonius. Item dicit do. Jo.q; impossibile est quod licet ipse seruus vnam portionem adiuit,& aliam nolit adire:& sic domino non acquirit. C.de here.insti.cum proponas.expectari debet alia aditio.quod forte tempore quo adire velit erit sui generis,et sic operabitur aliquid expectatio. Sed respondet, quod istud esset verum,nisi opus esset noua aditione qō negat: arguendo de.l.j.preterea lex dicit,q; licet euenerit conditio in eo casu,quo seruus est institutus: attamen requirit noua aditio:vt hic in ver.puto.& tamen videbatur cōtrarium:quia conditio retrotrahitur.de testa.mili.l.quod dicitur.l.qui alienum.& l.qui potior.qui potio.in pign.hab. Nihil est q; magis obstat,q̄ iste ver.fi. Sed posset pro concordantia dici,q; aut seruus institutus est in pluribus portionibus diuersarum hereditatum,vt in milite:vt in.l.j.et ij.C.de testa.mili.& tunc procedat do. Joan.q; tunc non videtur posse dici,quod vna portio attrahat ad se aliam, cum sint diuersa patrimonia:vt supra dixi in pluribus locis eiusdem hereditatis,& tunc procedit opinio Ange.de l.j.&.ij.quia in habentibus symbolum facilior est trāsitus: vt.l.sed cum patrono.de bono.posses.& in.l.in rem.§.item quando q;.ſ.de rei vendica.cogitetis: cum & reliqua solue per Barto.

TOties. ¶Spes vulgaris substitutionis non transmittitur ad heredem.hoc dicit.& concordantie sunt allegate in.l.qui se patris.ſ.eo.ibi vide plenissime dicta.& est ratio:q; substitutio est conditionalis institutio: vt.l.ratione.§.qō vulgo.ad leg. Falcid.conditionalis autē non transit:vt.l.vnica.§.finautem.C.de cadu.tol.

Summarium.

1 Argumentum de toto ad partem,quod procedit.
2 Capacitas veli incapacitas serui instituti,ex cuius persona consyderatur.
3 Capacitas instituti,quo tempore consyderatur:
4 Seruus deportati si est institutus ad quem deuoluatur hereditas.
5 Institutio deportati,an habeatur pro non scripta.Et ad quem deuoluatur hereditas:
6 Monachus existens in vno monasterio heres institutus sub conditione,si ante euentum conditionis ingreditur aliud monasterium,in quo reperitur tempore purificate conditionis,cui monasterio acquiritur hereditas:
7 Incapax si in testamento est institutus puta aliquis de ordine minorum,vel monachus de aliquo monasterio incapaci,qui post institutionem effectus sit episcopus, vel monachus capax:quis adire poterit,vel ad quem peruenire debeat hereditas:
8 Hereditas si monacho existenti in vno monasterio deferatur,& ante aditam hereditatem in aliud monasterium transeat,cui monasterio acquiratur:

9 Confessori alicuius fraternitatis disciplinatorum, qui sit de ordine fratrum minorum, si deferatur hereditas, & ante illam aditam efficiatur episcopus: cui acquiratur talis hereditas?

10 Monachus deputatus per abbatem in priorem cuiusdã beneficij, si instituatur heres, cui acquirat?

11 Acquisita per monachum vnius particularis loci subiecti tamen alij monasterio, cui acquirantur?

12 Acquisita per monachum putatiuum, cui acquirantur? Putatiuus monachus quis putatur?

13 Monachus existens extra monasterium, cui acquirat?

14 Acquisita per monachum vagabundum, cui acquirant?

15 Acquisita per oblatum, cui acquirantur.

SI seruus eius, qui. Hoc dicit ſm intellectum Bar. seruus eius qui est omnino incapax, cõtemplatione sui institutus, si manumissus est, hereditatem recte adit: & valet institutio de eo facta. h. d. no. ¶ † Not. procedere argumentũ de parte ad totum. & econtra. Ad qõ. ff. de rei vendic. l. que de tota. ¶ No. manumissionem in fraudem legis factam non va-
1 lere. ¶ † Item not. ex isto text. posito pro vero intellectu Bar. de quo, ff. videbitur, & dat not. limitationes ad diuersa iura. Primo enim casu, qꝫ dicitur capacitatem seu incapacitatem serui considerari ex capacitate seu mãdato domini. de leg. j. l. ſi mihi & tibi. ff. regula. l. debitor. ff. seruo. de lega. iij. Illud verũ in seruo instituto contemplatione eius qꝫ tunc capacitas seu incapacitas ex persona ipsius serui
2 considꝫatur: vt hic est text. nota. ¶ † Item & secundo ad illud, quod dicitur ad hoc, vt valeat heredis institutio: considꝫanda sunt tria tempora ſm. l. ſi alienum. ff. in extrancis. de her. ed. insti. cum simi. vez ipsius testamenti, et alia de quibus ibi. Nam illud fallit in seruo, qui sui cõtemplatione institutus est. licet enim tempore testamenti capax non fuerit acquisitionis: attamen si tempore adite hereditatis propter manumissionem factus est capax, procedit aditio. Item gl. fol. hic ex benignitate. ſi hec glo. foret vera, qꝫ non resultaret correctio. d. ff. in extrancis. sufficeret enim institutum tantum habilem fore tempore adite hereditatis: non autem alijs temporibus: prout requirit ille. ff. Equitas enim rigori prefertur. C. de iudi. l. placuit. ff. de transac. l. ſi. Bar. autem dat aliam sol. ad dicta iura, de qua digi in notabili. Que an sit vera, dubitandum est: & casus non tenet hic Jaco. de Are. nec Ange. dicendo, qꝫ ille text. debet intelligi in eo, qui non est capax omni modo, sed tantum in effectu: vt patet in eo a quo a fisco, vt ab indigno hereditas aufertur. Pro quo primo facit verbũ hic positum, capere &c. coniuncta. l. aliud est capere. de verbo. signi. ¶ Secundo tex. hic presupponit dominum potuisse iubere, quod non esset si omnino esset incapax hereditatis, vez nomine & effectu. Per que hic Ange. sequens intellectum Jaco. de Are. reprobat Bart. dicens intellectum eiusdem diuinare: qꝫ in tex. non fit aliqua mentio, an eius contemplatione domini, vel sui ipsius, seruus fuerit institutus. Item & pure, & hoc est fortissimum argumentũ per Ange. & ideo Jurisconsul. procedit argumentãdo de eo, qui est capax in parte, ad eum, qui est incapax in toto. Et certum est, qꝫ nunqꝫ erit dare incapacem in parte, qꝫ pro alia sit capax. l. cogi. ff. is qui solidum, ad Trebel. l. ſi in fidei. de lega. iij. vnde ad hoc, vt procedat argumentũ seu equiparatio necesse est dicere sextum intellectũ, in eo qui incapax est in totum in effectu tantum, & non nomine nudo. Et pro hoc recte colligitur argumentum formatum in gl. de. l. quod ab initio. ff. in extrancis. quia hic non tractatur de validitate institutionis: qꝫ a principio valida fuit ſm intellectum Jac. de Are. etiam si seruus non fuisset manumissus. ¶ Et ſm hunc intellectum habes notare ex hoc tex. ſi verbum hic positum, & si nihil in fraudem legis referas ad testatorem proprium. Quod si testator instituit seruum alienum, facit sibi fidem a domino prestari de restituenda hereditate incapaci, si seruus contemplatione domini institutus est: qꝫ tunc cum videatur in fraudem legis manumissus eo modo, quo si institutus esset dominus, hereditas auferetur vt ab indigno: vt. l. ita fidei. de iure fisci. & plene in. l. Lucius. ff. testamento. de legat. j. Eodem modo, quando institutus est seruus: licet manumissus sit. Et hoc sonant dicta verba, si referas ad testatorem, non obstante eo, qõ dicit Bart. ¶ Si autem referas ad dominum manumittentem, habes not are egregie duo ſm eundem primum intellectum: qꝫ illud qõ dicitur, quicquid ab indigno auferetur, applicatur fisco: ſm. l. Papinianus. ff. memmisse. cum simi. de inoffic. testa. non tamẽ procedit ex eo: qꝫ ex persona sua sibi acquiritur, sed etiam in eo, qõ ex persona alterius. ¶ Secundo, qꝫ non tantum id qõ acquirit sed id quod dolose acquirere omittit, vt in casu illo manumissionis fraudulenter facte eidem acquiritur. Et ad hoc not. & tene menti istum text. ¶ Ulterius
4 hic Ange. reprobat † limitationem Bar. quam per hunc tex. ad. l. ſi deportati seruo. de leg. iij. dicentem, qꝫ deportati seruo instituto ſm eum hereditas fisco acquirit, si durante deportatione heres deportati esset: nam illud verum ſm Bart. o. si contemplatione domini institutus: fuerit institutus seruus: secus si contemplatione sui ipsius. Ange. autem dicit Bar. nihil dicere, qꝫ si contemplatione domini institutus foret pure valeret institutio: vt. d. l. ſi deportati. hereditas autem si viuente testatore est manumissus, aut dominus restituit. eidem acquiritur, si autem deportatio duauerit, pure post mortem acquiritur fisco. ¶ Aduertendum qꝫ videtur qõ Ange. non bene intellexit Bart. nisi ego habeam lecturam corruptam. Limitatio enim Bar. non tendit ad id, qõ ibi dicit Ang. Sed ad id, an institutio facta de seruo eo casu. d. l. ſi deportati. valuerit vel non: ſi contemplatione domini valuit: & ab eo auferetur: & fisco acquiritur. Si contemplatione sui ipsius: et tunc, qꝫ seruus non est capax actiue, nec passiue ipsius testamenti de iure ciuili, cum sit de iure ciuili: vt. l. testamenti factio. de testa. ad quod. l. quod attinet. de reg. iur. talis hereditas habetur pro non scripta, & venit hereditas advenientes ab intestato ſm formam. l. vnice. ff. j. de caducis
5 tollen. & ille fuit sensus Bart. ¶ Item ar. boc. d. Jo. † plene discussit articulum, an institutio deportati habeat pro non scripta, sed heres reputetur indignus: ideo aliquid tangendum vltra ea, que ipse dicit. Et primo premitte gl. contrarias in hoc argu. vnam enim in. l. j. C. de here. insti. aliam in. l. vnica. ff. in nouissimo. & in. l. j. & in. l. eam quam. C. de fideicom. Que voluerunt talem institutionem validam esse: deportatum tamen vt heredem indignum reputari, & sic hereditatem ad fiscum deuolui. Pro quibus ſm Jo. videtur esse casus in. l. Claudius. ver. ſi j. de bis quib. vt indign. coniuncta. l. ſi quis viduam. ff. de questio. vbi de iure illa pro adulterio statuebatur pena deportationis. & tamen in. l. Claudius. dicitur qꝫ deportato instituto hereditas auferetur, vt ab indigno. Si quis tamen consideret tex. d. l. Claudius. Non obst. quod licet ibi fuerit damnatus, nõ tamen deportatus. Quod probo per primum casum legis eiusdem: vt ibi Jurisconsul. dicit, talem damnatũ testatum fuisse: ergo deportatus non fuit: quia si illud esset testamentũ non potuisset condere. Primatus est enim commodo iuris ciuilis: vt. l. quedam sunt. ff. de pe. & sic ille tex. videre meo non obstat. Preterea in. d. l. ſi quis viduã, non clare probat iure Digestorum pro crimine adulterij & incestus: vnde nimirum si pro duplici causa eorum delicto imposita fuit deportationis pena. alleg. l. vim passam. ff. prescriptionis. de adulte. de cuius intellectu vide plene per Lyn. in. l. quamuis. co. tit. & hoc modo respondet prefatus doc. ad. l. ſi viduam. ¶ Secundo pro gl. facit tex. in. l. ſi in metallum. de bis que pro non scrip. bab. vbi dicitur qꝫ si damnati in metallum instituti sunt, preter alimenta fiscus aufert: quia sunt serui pene. ¶ Tertia facit. d. l. j. de here. insti. vbi dicunt, qꝫ deportati prohibentur capere, ergo a contrario sensu: qꝫ resultaret cõtradictio in illa. l. abstinet. in seq. enim ver. illius legis dicitur institutionem illius deportati haberi pro non scripta, quod nõ esset, si acciperet non prohiberetur, & sic ad euitandam hanc absurditatem, licet stricte hoc verbum, capere. de verb. signi. l. verbum capere. si tamen in hoc casu sumatur impropric. ¶ Quarto inducit prefatus doc. l. ſi Titio rei. de lega. iij. vbi in defectum inhabilium ad successionem fiscus admittitur. Ad quam legem responde intelligẽdam fore in defectum inhabilium effectu: secus si sint inhabiles nomine & effectu, quales sunt deportati: quia tunc vẽdicat sibi, locum. d. l. j. de cadu. tol. ¶ Et ideo his non obstantibus sequenda est opi. gl. contrarie que est verior. instit. de leg. ff.

legari,

legari. Pro qua facit, q si speciale est vt institu. deportati in testamento facta a milite habeatur pro non scripta: vt l. neq; §. 1. de testam. mili. & d. l. si deportati. §. 1. ergo in alijs debet haberi pro non scripta. arg. l. ius singulare. de legi. ¶ Item pro ea est casus in. d. l. j. recte intelléctus. Et preterea deportati pro mortuis habentur: vt. l. j. §. plene. de contrab. & l. si necesse. §. si deportatus. de bon. libe. Ergo quemadmodum institutio facta de deportato, & maxime cum sit incapax eorū, que sunt iuris ciuilis instit. ex testamento dependet. vt in. l. j. de acqui. rer. domi. in gl. ¶ Itē pro ea videtur tex. in. d. l. si in metallum. vbi si in alimentis est speciale: vt in gl. ergo in contrarium est ius commune: vt. l. j. §. j. ad munici. & hanc opinionem cōmuniter sequuntur doc. ¶ Nec obst. d. l. si in metallum. prout eam induxerat supra. d. Jo. vez q relictum damnato in metallum nō aufert fiscus: q est seruus pene: ergo dicit prefatus doct. si non est seruus pene: vt contingit in deportato fm nota. in. l. si quis mihi bona. §. si seruus fisci. ff. co. fiscus accipiat. Respondeas enim, q illa non est finalis ratio illius text. nam & si seruus pene foret, & casus illius legis qui loquitur in alimentis, locum haberet, cum sint naturalia: vt. l. j. §. j. circa fi. de iusti. & iure. insti. de iure natu. in prin. Jure ciuili auctoritas auferri non potuit: vt in. d. l. de vsufruc. carā rer. & in prealleg. tit. §. fi. insti. de legi. agna. tutel. §. fin. vnde ab illa ratione tanq̄ non finali est arguēdum. et ideo sequenda est communis opi. pro qua videtur text. a contrario sensu in. l. intercidit. j. de condi. & demon. cui tamē nulla lex magis obstat. q̄. l. si deportati seruo. prealllega. Ad quam potes respōdere: q cum deportatus habeatur pro mortuo: vt supra dictum est, & in. l. actione. §. publica ratione. ff. pro socio. & si deportatus esset mortuus, fiscus esset dominus serui: vt. d. l. deportatorum. C. de pe. & in. l. j. C. de prob. Pro quo q̄ eodem modo in casu ficto fiscus acquirat, mediante seruo, legatum siue hereditatem proprie, vt eiusdem dominus: non autem q ab eo auferatur, tanq̄ ab indigno. Et fm hoc nihil obstat communis sententia. d. l. si deportati. Que tamen responsio non videtur bona: cum hoc casu non sit arguendum de fictione ad veritatē: q viuente deportato videtur, q ipse retineat dominium serui: vt. d. l. si deportati seruo, maxime cum dominia sint de iure gentiū: vt. l. ex hoc iure. de iusti. & iure. insti. de iure natur. §. ex hoc iure. Et sic ea sententia deportationis auferre non potuit: vt in prealleg. l. quidam. Et ideo secūdo modo respondet. d. Bal. in. d. l. j. C. de hered. insti. ad. d. l. si portati seruo. q ideo ibi est: q per seruum hereditas acquiritur fisco: q saltim naturali iure institutio eius valuit q̄ non est in domino: q nullo modo valuit, que respōsio similiter non videtur bona: q imo in domino videtur naturali iure valuisse, q̄ non obstante iure ciuili aut deportationis sententia, naturale ius penes deportatum remaneat: vt supra dictum est, & in. l. eum qui ciuitatem. j. de interdic. & releg. ¶ Tertia est responsio quā doc. vbiq; dāt, vez illud, q dicit capacitatem serui considerari ex capacitate vel incapacitate domini procedit, vbi dominus habetur pro viuente, non autem vbi habetur pro mortuo: vt est in. d. l. si deportati seruo. & sic non obstat. ¶ Item aduerte: q hec communis sententia dubium habet, vbi institutio est facta ab extraneo ipsi deportato, si autē facta foret a patre nullum haberet dubium: q iura prouident, q filio existēte deportato, nepos teneat locum patris excluso fisco: vt. l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posth. & in. l. si qua pena. j. de bis qui sunt sui vel alie. iuris. ¶ Ultimo: q in lege ista dixi me dicturum de. q. monachorum. Et primo premittenda sunt hec, q̄ decidunt per hāc legē.

6 ¶ Et primo facit † hec lex pone, q monachus est institutus sub conditione, qua pendente aliud monasterium intrauit, & post introitum euenit conditio, sub qua institutus fuit: dubium est cui monasterio hec hereditas queri debeat: in quo reperio. d. Jo. in cle. cum concessa. de renū. tenere, q acquiratur primo monasterio: cum hec cōditio trabatur retro: & sic inspiciat tempus testamenti: nō autē existentis cōditionis. j. de ver. obli. l. si filius. & l. potio. & l. qui balneum. §. qui potio. in pig. hab. facit q̄ not. in. l. Ratius. §. de manu. testa. Ita concludit neminem allegando. Ego autem reperio decisum fore contrarium ab Archi. Fede. & Spec. in tit. de statu mona. §. qualiter. versicu. xxiij. quare tenuit secundo monasterio acquiri, cum in acquisitione tēpus hereditatis delate inspiciat, vt hic. Itē & existentia conditionis, & hic est casus in. l. si vsusfructus. §. fi. ff. quando dies lega. ced. Item concludit Arch. xviij. q. j. c. j. super ver. monasterium. quem ita alleg. d. Fede. de Sen. in consi. xxvj. in fi. & ad hoc facit q̄ not. in. l. que legata. j. de reg. iur. posset tamen opi. do. Joā. saluari, quando monachus institutus foret contemplatione primi monasterij: tunc enim non obstante existentia conditionis, primo monasterio acquiritur: & hoc dico ex tex. & ex his, que not. Bar. in. l. equissimum. §. fi. de secun. tab. als pyto sententiam Spec. & Fe. meliorem. ¶ Secundo hec lex facit

7 ad quest. si † institutus est quidam cuiusdam monasterij monachus, q̄ bonorum non est capax: vel quidam de ordine fratrū minorum, qui idem sunt. in cle. exiuit. de verb. signi. Postquam quidem institutionem factus est episcopus, seu transiuit ad alium ordinem, qui bonorum est capax, an ille talem hereditatem adire possit, an vero venire debeant venientes ab intestato, cum ille tempore institutionis & mortis testatoris fuit incapax? Et primo venientes ab intestato vocandos esse ad successionem: q pars sunt non haberi vel haberi & ad successionem inhabilē esse: vt hic erat. Et ad hoc prealleg. l. j. §. si quis filium. j. de contrab. & d. l. si necesse. §. si deportatus. Sed cum filius existat, sed inhabilis ad successionem, admittitur sequēs in gradu: vt dictis iuribus probatur, ergo per talē proximum subsequentem excluditur filius monachus. Preterea vt institutio valeat tria tempora requirunt, scz mortis, testamenti, & additionis: vt. l. sed si in conditione. §. solemus. ff. de here. insti. & de here. qua. l. & diffe. §. in extraneis. Sed cum ille inhabilis fuerit tempore mortis testatoris, ergo veniens ab intestato succedit. Ad hoc q̄ not. Spec. in prealleg. tit. de statu mona. & §. prealleg. verfic. xxiij. bene fuit questio eiusdem Fede. in consi. xxvj. prealleg. vbi referens multorum opi. decidit contrarium: cum quo ad adeundam hereditatem tempus adite inspiciatur, vt hic. Item, q licet monachus tenuerit semel hereditatem tacite: attamen re integra potest admitti. Preterea: q nondum erat hereditas adita per venientes ab intestato. Ad hoc alleg. c. licet. de procur. lib. vj. coniuncto. c. si tibi absenti. de preben. eo. libr. ¶ Sed tunc prefate decisioni obstat, q iussus, vel res non est integra: q licet hereditas adita per predictos non fuerit eisdem delata: vnde subsequens monachi habilitas ius prefatum tollere non potest. Ad hoc quod not. in. l. Gallus. §. & quid si tantum. supra allega. & in. l. si. §. de senten. passis. licet in tex. in. c. quamuis. de rela. in. vj. hoc tamen non obstante sequenda est opin. Fede. quam etiam reperio tenuisse. d. Bald. in. l. Deo nobis. de episc. & cler. C. ¶ Nec obstāt arg. predicta, quod aut velis tenere, q monachus fuit institutus: aut ab intestato successerit: non obstantibus dictis argumētis semper inspicitur tēpus adite: q si institutus est a patre, presumit fui contemplatione institutus quo casu limitant iura prealleg. q sufficiat institutum fore habilem tempore adite hereditatis: vt fm intellectum Barto. est hic nota. tex. Si autem velis, quod successerit ab intestato, & tunc dicendum est: q, vt filius presumitur ex tacita voluntate testatoris venire. l. conficiuntur. in prin. de iure codic. Nec obst. quod dicitur in prealllega. c. quamuis. q non attendimus hereditatem delatam esse, ex quo istud ius delationis in bonis nostris esse nō censetur: vt. l. precia rerum. ff. ad leg. Falcid. Ita respondet Bal. ad hoc in. l. Deo nobis. C. de episc. & cler. & facit q̄ not. in. l. ij. circa fi. ff. de iur. & fac. ign. in articulo illo, dum limitat dicta per doc. in. §. & quid si tan-

8 tum. ¶ Tertio † facit ad questionem, an institnto monacho existente in vno monasterio, & ante aditam hereditatem ad aliud monasterium transfuerit, primo vel secundo queratur hereditas. Vel etiam potes ponere, q ante aditam hereditatem effectus est episcopus, & cardinalis, cui acquiratur monasterio, an vero episcopatui? & hec questio posita fuit per Bal. in. l. si quis mihi bona. §. si seruus. ff. co. qui per illum tex. decidit hereditatem queri secū do vel episcopatui. Ad quod. ff. de hered. instit. l. si alienus. & insti. de hered. insti. §. si alienatus. & in. d. l. si quis mihi bona. §. fi. & l. aditio. §. fi. ff. co. ¶ Aduertendum tamen: quia Bar. in. l. equissimum. §. fi. j. de secund. tabu. ponens hanc questionem distinxit, q aut est institutus contemplatione primi monasterij, licet tunc non obstante quod trāsiuerit

ad secundum, seu ad episcopatum, primo hereditas queratur: & hoc per gl. ibi, quam ad hoc alleg. in l. cū aliquis. C. de iure delib. Aut contemplatione secundi seu dignitatis episcopatus, & tunc vera sit opi. Bal. & tex. pro eo alleg. Aut non apparet, & tunc dubium est, & pēdet hec questio ex his que plene dixi in l. is qui heres. §. neq; filius. ff. eo. & in l. is potest. ¶ Si enim volumus tenere, q; ad additionē hereditatis sufficiat abbas cum collegio absq; monacho, & tunc dicemus hereditatem queri primo. Si autem contrarium dicemus queri secundo. ¶ Item si volumus dicere cum effectum episcopum, aut cardinalem: & tunc etiā dubium, an queratur primo: q; non obstāte habita dignitate adhuc in aliquibus remanet monachus, iuxta nota. in. c. quod Dei timore. de statu monac. & in. c. proponitur. extra de cōcess. preben. quod patet: q; adhuc habitum monachalem ferre tenetur. iuxta nota. in. c. clericus. extra de vita & honest. cler. Ad quod not. per gl. in cle. si est dignū. de celeb. miss. Putarem tamen vtroq; acquiri secūdo seu episcopatui, p. d. §. q; si alienatus. & d. §. si seruus. & ita debent intelligi dicta Bal. licet de dicto Bart. nullam facit mentionem. Illud tamen certo certius est, q; presupposito q; dicto monacho legatum fuerit, non autem institutio & pure, non obstante transitu ad secundum, legatum quesitum fuit monasterio inuito monacho: vt not. dicit glo. in d. l. equissimum. §. fi. de secūdum tab. & in l. si quis mihi bona. in prin. prealle. a. pro quibus de lega. ij. l. cum pater. §. surdo. Et pro principali dicto Bald. vez quando institutus est. facit hec lex que consyderat tempus adite. Ité ad id quod dixit de legato, facit q; not. in d. l. Pamphilo. ff.

9 de adopt. lega. ¶ Preterea determinat † Fed. in consil. xx. q. Pone, q; in ciuitate Bononie est quedam fraternitas collegiatorem approbata, habens quendā penitentiarium confessorem de ordine minorum, qui institutus fuit a quodam doctore dicte fraternitatis: nō expresso nomine proprio, sed appellatiuo hoc modo, penitētiarium confessorem talis fraternitatis heredē instituo. Iste quidem institutus habita a suo superiore licentia sīn formā c. si religiosus. & c. nullus religiosus. de elec. lib. vj. electus fuit in episcopum, & confirmatus anteq; possessionē episcopatus haberet, vicinus tamen in habendo, eam hereditatem adiuit: queritur cui hereditas illa queratur, an fraternitati, cuius confessor erat, an officio penitentiarie: an ordini minorum, de cuius ordine erat, an vero episcopali dignitati: decidit per hanc legem quod cum consyderetur tempus adite hereditatis: merito queritur episcopatui, & multas alias leges allegat ad hanc decisionem. Que tamē decisio videtur multum dubitabilis: quinimo debet dici ipsi fraternitati, cuius cōfessor erat queri. Primo cum testator eum instituens sit de fraternitate, sub cōmemoratione fraternitatis. ¶ Tertio ad hoc facit. Lamma. §. i. de vulg. ¶ Quarto: q; quoties nomen proprium & appellatiuum simul ponuntur, proprium appellatiuo prefertur, & illi qui nomine proprio nuncupatus est acquiritur. Ad hoc contra. i. de stipu. seruo. l. si seruus communis. vnde cū hic fuerit fraternitas nomine proprio nominata, cōfessor autem nomine appellatiuo, consultus forte esset dicendum fraternitatem admitti. Cogita tamen: q; maxima est auctoritas Fed. & hec sunt quesita, que principaliter per hāc legem deciduntur. & dixi me dicturum in l. Antistius. §. i. ff. eo. q; facit pro dicto Bal. in d. §. si seruus. ¶ Ulterius

10 tamen pro † completione materie dubitatio est, an questa per monachum monasterio, qui ab abbate deputatus est in priorem cuiusdam beneficij claustralis, an talia acquisita prioratui queranf, an vero monasterio primo? In quo inuenio Fed. in consi. xxxiij. quod aliqui habēt. xxxv. & ita refert & tenet do. Ant. in. c. in presentia. in fin. q. extra de proba. q; aut administratio prioratus limitata est cum administratione monasterij, & tunc talia quesita pro portione debent dimidi. Alleg. q; not. Inno. in. c. relatum. extra de testa. Aut est separata: & tunc prioratui acquirant. Bar. licet. d. An. non alleg. in l. sed & si quis. §. interdū. continuato cum simi. ff. de vsufruc. rectius videtur distinxisse casum illius tex. q; aut ex re monasterij prior quesiuit, et tunc bona querantur monasterio. Aut ex re prioratus, & tunc prioratui. Aut ex industria sua, & tūc prioratui, eo; q; talis prior censetur esse vsufructuarius illius prioratus. Et ideo admodum prealle. a. tex. in. d. l. qui distinguit in seruo fructuario dicit distinguendum esse in tali priore. Quam sententiam puto veram per ea que dicta sunt in l. si quis mihi bona. in princ. prealleg. & per. l. si seruū. de vsufruc. Et dicta Bar. extēdere potes ad hereditatē, in qua institutus est prior. Si enim prior contēplatione monasterij institutus est, monasterio acquirit: ita & econtra. Que enim queruntur contemplatione nostra, dicuntur quemadmodum ex re nostra queri: vt dicit tex. nota. in. d. l. actio. circa fi. ff. eo. Cogita tamen que opi. fit verior. ¶ Ité &

11 quinto quid de † quesitis per monachum cuiusdam particularis loci vnius ordinis, sub quo omnes alie ciusdem ordinis particularis ecclesie, dicunf esse subiecte. An illi, qui in particulari loco, in quo intrant dicta bona querantur, an vero primo & principali loco, in quo est generalis prior? videtur q; particulari: cum bona personam sequantur. extra de cle. coniug. c. quod cum te. facit. i. de precar. l. si adoptauero. contrarium tamen dicit do. Angel. in. d. c. in presentia. fuisse consultum per Hasparem Cel vez, q; patri generali acquiratur. per gl. quam ad hoc ipse reputat sing. xxvij. q. i. c. de viduis. in gl. magna. quod bene not.

12 ¶ Sexto quid † in monacho putatiuo, an hereditas vel bona per eum quesita monasterio acquirātur? Hāc questionē potes dupliciter intelligere. Primo in putatiuo, hoc est, qui vere erat vnius monasterij, & reputabatur fore alterius monasterij. & de hoc dic vt per Joan. Andr. & Spe. in tit. de statu mona. in rub. que incipit, fuit. & omnia que habent locum in seruo alieno ab alio possesso, habebunt locum in tali putatiuo monacho. Et ideo recurras ad l. si seruus alienus. de stip. seruo. Potest & secundo intelligi in libero homine: & solita argumēta, qui monachus reputatur, & de hoc dicas: vt per Bar. in l. cum seruus. ad tit. de stipu. seruo. & per Ange. in l. liber homo. de here. inst. Addas tamen verbum Bal. in d. l. si seruus. eod. tit. de stip. seruo. dicentis, q; si monachus est in monasterio, quē abbas scit non recte professum, tali monasterio nihil querit. quod est sing. verbum, si cum conscientia abbatis concurreret scientia monasterij, tunc talis coniuncta scientia preiudicaret ecclesie. arg. extra de ord. cog. c. ij. secus tamē si prelato sciente, capitulum est in bona fide: q; tunc forte scientia prelati ecclesie non preiudicaret. arg. nota. in. l. iubemus nullam nanum. C. de sacrosanc. eccle. cogita tamē,

13 an distincte verum sit dictum Bar. ¶ Septimo quod in monacho existente absq; monasterio, cui hereditatem seu bona querat: dic vt per Bar. qui dat intelligere, quomodo possit esse sine monasterio, & nulli querit: secus autem si monasterium sit destructum non superiore authoritate, sed potentia armigerorum: q; tunc cum spretur aliud monasterium, sequenti quesiuisse intelligatur. arg. illius, quod ego probo per nota. per Inn. in. c. cum ex iniuncto. extra de oper. nou. nunc. & per eundem Bart. in l. sodales. in fin. q. j. de colleg. illici. Primum tamen dictum Bart. Ange. improbat in. d. l. quod seruus. dicit enim, q; licet monachus non sit, obligat vniuersali ecclesie, cui bona debēt applicari, q̄d pro tunc putat verius. ar. not. per

14 Inno. in. d. c. in presentia. ¶ Octauo † quid in monacho vagabundo. vide q̄ plene not. extra de infan. & lang. facit quod not. in. c. quanto. extra de offi. ordi. & in. c. cū olim. extra de priuileg. vide quod not. in dicto tit. Spe. de statu mona. in. d. §. i. ver. sexto queritur. & in versi. xxv. & in. xx. vbi de similibus questionibus querit. ¶ Ultimo quid in

15 † istis oblationibus, cui queranf? dic q̄d aut sunt oblate ecclesie seculari & regulari. de quo plenissime in prealle. xxvij. questio. j. c. vt lex continentie. & in authen. ingressi. et in dicto. c. in presentia. & per Spec. in dicto tit. de statu mona. ver. xxxi. querit. Et ad hoc addas q̄d no. in tex. in auth. de sanctiss. epis. §. q̄d si monachus. & in auth. de mo. §. si vero relinquēs. & adde que dixi in l. si quis mihi bona. in prin. & in. §. si seruus. & in. d. §. neq; filius. & in dicta. l. is potest.

Summarium.

Summarium.

1 Portio portioni semper accrescit.
2 Nudum nomen heredis, quod remanet penes heredem indignum, q̃ sit potens causare ius accrescendi.
3 Jus conditionis implende, q̃ non transeat in fiscum.

SI totam hereditatẽ.

¶ Portio accrescit portioni non psone, & ideo sublata a coherede portione, vt ab indigno, reliqua pars fisco accrescit non sibi. h. o. ¶ No. portionẽ portioni† semper accrescere non persone. & ita semper allegatur ista lex. ¶ Et quo not. q̃ nudum nomen heredis, qõ remanet penes indignum, qui portionem suam amisit in l. ex facto. §. Julianus Longinus. de vulg. & pupil. non est potens causare ius accrescendi. Et de nudo nomine heredis vide qõ plene dictũ fuit in. l. pro herede. §. Papinianus. s̃. eo. cũ gl. Et adde ad dicta in. l. pro herede. §. Papinianus. s̃. eo. quod not. Bart. in. l. qui herede. §. cũ hereditas. j. de condi. & demon. dicens ius conditionis implẽde non trãsire ad fiscum, qui est eius effectus, sed debere impleri in personam eius, a quo vt ab indigno hereditas est ablata, remanente herede nudi nominis: non videtur bene dixisse, per casum, qui videt contra eum in. l. post legatum. §. fi. ver. alia est causa. ff. de his quib. vt indig.

1 Portio portioni semper accrescit.
2 tur ista lex.
3 Papinianus. s̃. eo. cũ gl.

Summarium.

1 Hereditas ex testamento, quod speratur rumpi, adiri non potest, quandiu durat spes, & ibi rationem. & vide. j. numero. 5.
2 Uentre vacuo existente, licet ignoretur, si suus decedit, hereditatem transmittit. & ibi quid in emancipato?
3 Heres qui in omnem casum futurus est, licet hereditatẽ non adiuerit propter dubium postbumi nascituri, hereditatem tamen transmittit, si decedat ante aditam.
4 Suus quando beneficio preteriti poterit contratabulare testamentum: vel illud dicere nullum?
6 Restitutio in integrum, an transmittatur per suum?
7 Si remedium ordinariũ, per extraordinarium cessat quando extraordinarium cessat.
8 Continuatio in legibus, q̃ non fiat, nec attendatur.
9 Hereditas nõ adita, an & quando beneficio suitatis trãsmittatur ad quoscunq;?
10 Filia excluſa a statuto propter existentium masculorum, an sit sua.
11 Filijs excludentibus feminas si aliqua portio addak, an illam portionem non aditam transmittant.
12 Statuta condita a marchione vel episcopo, dicuntur ius pretorium, & ipsi dicuntur habere pretoris potestatem.
13 L. vnica. C. de bis qui ante aper. tabu. an habeat locum in bonorum possessionibus a pretore concessis?
14 Suus, q̃ transmittat hereditatem non aditam, cum illis qualitatibus, quibus penes illum erat.
15 Dispositio. l. apud hostes. loquens in suo, an habeat locũ in emancipato?
16 Differentie inter suum & emancipatum que sint, que sublate sint?
17 Hereditas materna, an sicut paterna per filium nõ adita, ad quoscunq; transmittatur?
18 Infans hereditatem non aditam, an ad quoscunq; trãsmittat?
19 Jura volentia suos hereditatem transmitti, an habeant locum in adoptiuo?
20 Lex vnica. C. de bis qui ante aper. tab. an habeat locum in naturalibus & spurijs? Et vide vsq; ad nu. 23.
Item, an habeat locũ in nepote cõcepto, post mortẽ aui?
Item, an habeat locum in alijs gradibus vltra nepotẽ?
Item, an habeat locum in ascendentibus?
24 Infans, an transmittat ius petendi restitutionem in integrum, ad postulandam hereditatem extranei sibi delatã non aditam? remissiue.
25 Descendens decedens, an transmittat ius deliberandi, nedum intra annum: sed etiam vltro.

Ventre.

¶ Ex testamento, de cuius viribus dubitatur, ex tranco aut emancipato hereditas non defertur, suo autẽ sic: si tamen est certum valere testamentum in se. Et qui in omnem casum futurus est heres, hereditatẽ non aditam transmittit. h. o. Et vide hanc legẽ, vt hic per Barto. & sequentes, & primi dicti huius ratio est dupler. Primo: q̃ dubitatur de viribus testamenti, vez an postbumus nasciturus: vel non, testamentum rumpat: vnde adiri non potest: vt supra in multis legibus vidistis. Secundo instituti debent expectare preteritos: & hec est ratio gl. ¶ Et ex† hoc not. quandiu testamentum speratur rumpi, hereditas ex eo adiri non potest. Ad quod. l. cum quidam. §. i. s̃. cod. cum simi. Et ratio: q̃ adhuc delata non est: igitur vt. l. delata. de verb. sign. cum pluribus legibus huius tit. alleg. ¶ Secundo not. q̃ vacuo existente vẽtre. & hoc apud legem certo, licet non apud communem opin. suus decedens hereditatem transmittit. Et idem a paritate rationis, est in emãcipato. Quo autem beneficio censetur hec transmissio: dicetur in gl. ¶ Not. ad causandam potentiam hereditatis adeunde in emancipatũ non sufficit legem certam fore ventrem esse vacuum, sed q̃ cõmuni opi. Item & sua hec subasseratur. quod secus est in eo, de quo plenissime vide in. d. l. cum quidam. §. i. & §. suum. s̃. eo. & in. l. antiqui. & in. l. illud. si pars here. pet. ¶ †Not. q̃ qui in omnem euentum futurus est heres, licet hereditatem non adiuit, propter dubium postbumi nascituri, hereditatem tamen transmittit. & hec est principalis huius materia, quam tractauit hic Bar. ponendo primo regulas & subsequenter fallentias. licet Angel. postmodum et Jo. de Imo. hic plenius dixerunt. Et oppositionem quã facit Bar. per. d. l. q̃ si dubitet. s̃. eo. solue vt hic per eum. & aliam etiam solutionem ponit hic Ange. & d. Jo. ¶ In gl. ibi, contratab. &c. † vides ergo suum institutum beneficio preteriti petere contratab. qõ etiam procedit preterito tacente, & sic approbante fm formam. l. preterite. & l. filio post mortem. §. fi. j. de contratab. Quid tamen dices in iure dicendi nullum, an institutus preterito tacente intentare possit? Spec. in tit. de testa. §. j. versi. sed pone Berta. eleganter tenuit quod nõ, per tex. l. Papinianus. in prin. s̃. de inoffic. testa. & hoc sequitur. do. Bal. in. d. l. Papinianus. arg. l. filio. respondet Spec. ad. l. post mortem. §. fi. q̃ ibi loquitur de beneficio iuris pretorij, quod equitate nititur: vt. l. equissimum. cum simi. de scõm tab. de facili personam vnã egreditur ad aliam transeundo: secus est in beneficio iuris ciuilis quã est beneficio iuris pretorij. ¶ In ea. gloss. super ver. item dum dicit. Item not. q̃ hic transmittitur &c. & sic† videtur hec gl. contrariari prime gl'o. supra posite. vbi dicit, q̃ licet heres suus aut emancipatus ob ventrem existentem plenum adire impediatur: vt etiã in hac lege dicitur per scribentes: attamen idẽ heres non adiens transmittit ad heredem bono. poss. contratab. beneficio preteriti, sibi competentem, vel etiam fm tabul. vt not. in. d. l. illud. §. fi. m gl. hic alleg. hic autem dicit dictam hereditatem, licet non aditam dubio rupture testamẽti, transmiti ad quoscunq; huius legis beneficio, & hanc sequitur hic Bar. dicens q̃ licet precedens in se vera sit, attamen hec magis consonat litere, cum ille leges situẽtur in tit. vbi tractatur de hereditatis acquisitione, & per consequens in dubio intelligatur fm materiam tit. ar. l. Imperatores. s̃. de in diem addic. l. fi. s̃. de condic. indeb. cum simi. ¶ Ange. autem ponit nouum intellectum ad hanc literam, dicens hic esse casum, qui alibi non reperitur: q̃ hereditas non adita propter causam necessariam & communem. Item nec delata transmittitur per eum, qui in omnem euentum futurus est heres ad quoscunq; postulato tamen prius beneficio restitu. in integrum, post quod obtẽtum hereditas adiri poterat. Et hoc ipse dicit, quod vult ver. istius legis, & ideo lect. Bart. & gl. Primo: q̃ impossibile est q̃ hereditas nondum adita delata, vt erat in casu huius. l. ventre preterito existente pleno, transmittatur. Et q̃ regu. iur. nemo plus iuris. de acquir. rer. domi. cum simi. l. vnica. §. in nouissimo. de cadu. tol. l. iiij. & l. quoniam sororem. C. de iure delib. cum simi. ¶ Aduertendũ tamen est, q̃ † lec. do. Ange. obstat: q̃ videtur q̃ non potuerit transferri in integrum restitutio, ex quo principalis institutus non videtur esse lesus, quod restit. requirit.

1 Ex testamento, de cuius viribus dubitatur, ex tranco aut
2 sic: si tamen est certum valere testamentum in
3 Barto. & sequentes, & primi dicti huius ratio est dupler.
1 Primo: q̃ dubitatur de viribus testamenti, vez an post-
2 bumus nasciturus: vel non, testamentum rumpat: vnde
3 adiri non potest: vt supra in multis legibus vidistis. Se-
1 cundo instituti debent expectare preteritos: & hec est ra-
2 tio gl. ¶ Et ex† hoc not. quandiu testamentum speratur
3 rumpi, hereditas ex eo adiri non potest. Ad quod. l. cum
4 quidam. §. i. s̃. cod. cum simi. Et ratio: q̃ adhuc delata non
5 est: igitur vt. l. delata. de verb. sign. cum pluribus legibus
1 huius tit. alleg. ¶ Secundo not. q̃ vacuo existente vẽtre.
2 & hoc apud legem certo, licet non apud communem opin.
3 suus decedens hereditatem transmittit. Et idem a pari-
4 tate rationis, est in emãcipato. Quo autem beneficio cen-
5 setur hec transmissio: dicetur in gl. ¶ Not. ad causandam
6 potentiam hereditatis adeunde in emancipatũ non suffi-
7 cit legem certam fore ventrem esse vacuum, sed q̃ cõmu-
8 ni opi. Item & sua hec subasseratur. quod secus est in eo,
9 de quo plenissime vide in. d. l. cum quidam. §. i. & §. suum.
3 s̃. eo. & in. l. antiqui. & in. l. illud. si pars here. pet. ¶ †Not. q̃
1 qui in omnem euentum futurus est heres, licet hereditatem
2 non adiuit, propter dubium postbumi nascituri, hereditatem tamen transmittit. & hec est principalis huius
3 materia, quam tractauit hic Bar. ponendo primo regulas & subsequenter fallentias. licet Angel. postmodum et
4 Jo. de Imo. hic plenius dixerunt. Et oppositionem quã
5 facit Bar. per. d. l. q̃ si dubitet. s̃. eo. solue vt hic per eum.
6 & aliam etiam solutionem ponit hic Ange. & d. Jo. ¶ In
4 gl. ibi, contratab. &c. † vides ergo suum institutum benefi-
1 cio preteriti petere contratab. qõ etiam procedit preteri-
2 to tacente, & sic approbante fm formam. l. preterite. & l. fi-
3 lio post mortem. §. fi. j. de contratab. Quid tamen dices in
4 iure dicendi nullum, an institutus preterito tacente inten-
5 tare possit? Spec. in tit. de testa. §. j. versi. sed pone Berta.
6 eleganter tenuit quod nõ, per tex. l. Papinianus. in prin.
7 s̃. de inoffic. testa. & hoc sequitur. do. Bal. in. d. l. Papinia-
8 nus. arg. l. filio. respondet Spec. ad. l. post mortem. §. fi. q̃
9 ibi loquitur de beneficio iuris pretorij, quod equitate ni-
10 titur: vt. l. equissimum. cum simi. de scõm tab. de facili per-
11 sonam vnã egreditur ad aliam transeundo: secus est in be-
12 neficio iuris ciuilis quã est beneficio iuris pretorij. ¶ In
13 ea. gloss. super ver. item dum dicit. Item not. q̃ hic trans-
5 mittitur &c. & sic† videtur hec gl. contrariari prime gl'o. su-
1 pra posite. vbi dicit, q̃ licet heres suus aut emancipatus
2 ob ventrem existentem plenum adire impediatur: vt etiã
3 in hac lege dicitur per scribentes: attamen idẽ heres non
4 adiens transmittit ad heredem bono. poss. contratab. be-
5 neficio preteriti, sibi competentem, vel etiam fm tabul. vt
6 not. in. d. l. illud. §. fi. m gl. hic alleg. hic autem dicit dictam
7 hereditatem, licet non aditam dubio rupture testamẽti,
8 transmiti ad quoscunq; huius legis beneficio, & hanc se-
9 quitur hic Bar. dicens q̃ licet precedens in se vera sit, at-
10 tamen hec magis consonat litere, cum ille leges situẽtur
11 in tit. vbi tractatur de hereditatis acquisitione, & per con-
12 sequens in dubio intelligatur fm materiam tit. ar. l. Im-
13 peratores. s̃. de in diem addic. l. fi. s̃. de condic. indeb. cum
14 simi. ¶ Ange. autem ponit nouum intellectum ad hanc
15 literam, dicens hic esse casum, qui alibi non reperitur: q̃
16 hereditas non adita propter causam necessariam & com-
17 munem. Item nec delata transmittitur per eum, qui in
18 omnem euentum futurus est heres ad quoscunq; postu-
19 lato tamen prius beneficio restitu. in integrum, post quod
20 obtẽtum hereditas adiri poterat. Et hoc ipse dicit, quod
21 vult ver. istius legis, & ideo lect. Bart. & gl. Primo: q̃ im-
22 possibile est q̃ hereditas nondum adita delata, vt erat in
23 casu huius. l. ventre preterito existente pleno, transmitta-
24 tur. Et q̃ regu. iur. nemo plus iuris. de acquir. rer. domi.
25 cum simi. l. vnica. §. in nouissimo. de cadu. tol. l. iiij. & l. quo-
26 niam sororem. C. de iure delib. cum simi. ¶ Aduertendũ
6 tamen est, q̃ † lec. do. Ange. obstat: q̃ videtur q̃ non po-
1 tuerit transferri in integrum restitutio, ex quo principa-
2 lis institutus non videtur esse lesus, quod restit. requirit.

Item, quia vbi cõpetit ordinarium remedium cessat extraordinarium. l. in cause. de mino. l. quedam. de edend. cũ simi. Sed hic competit ordinarium hoc est bon. poss. contra tab. vel bono. poss. fm tab. fm vnum intellectum gl. ergo cessat restitutio. Sed potes defensare opi. Ange. respondendo ad primum: q; imo lesus heres fuit, ex quo in articulo mortis existente, adhuc hereditas non erat delata, ideo per hanc lesionem causatur in persona subsequentis heredis in integrum restitutio. arg. l. non solum. de in integ. resti. ¶ Item secundo arg. potest responderi
7 illud † verum, nisi remedium extraordinarium, vt est restitutio, esset magis pingue ordinario: quia tunc ordinarium cessat: vt dicit gloss. in l. fi. C. si aduer. rem iudic. & per Bar. in. l. in prouinciali. de oper. noui nunc. & l. etiam. C. de tut. vel cura. Sed cum hic sit plenius extraordinarium: q; durat triennio, & post impetratam in integrum restitutionem hereditas perpetuo adiri potest fm veram opin. posita in. l. quandiu. ff. eod. Ordinarium autẽ durat anno: vt. l. j. ff. largius. cum simi. ff. de succes. edict. hoc tamen fm do. Jo. hic pro defensione Ange. non videtur verũ: q; ista maior pinguedo, que est in extraordinario potius ꝓ̃ in ordinario, versatur tãtum circa interesse temporis, qõ non debet attendi: vt. l. pater qui castrense. ff. de castrẽ. pec. & qõ not. per Bar. in. l. qui bis. de verb. obli. Itẽ pro Bar. facit: q; leges sequentes post istam tractant de subueniẽdo heredi per in integrum restitutionẽ, maxime. l. Pantonius. ff. eo. cum ergo aliquando leges posteriores declarent priores: vt. l. nam & posteriores. cum prece. l. ff. de leg. non est dubium, q; ex continuatione dictarum legũ, hec
8 lex similiter intelligatur in integrum resti. Sed † ad hoc potes respondere, q; non procedit arg. q; nulla legis de vna ad aliam attẽditur continuatio, nec est necessaria, fm gl. not. in. l. Gallus. in prin. de liber. & postb. Preterea pro Ang. facit qõ. d. ver. huius legis vtitur verbo succurrendum est, & sic verbo futuri temporis, quo non esset necesse vti, si hereditas immediate transmitteretur: q; tunc dicit esse succursum, & non succurrendum. Quod tamen argumentum facit pro eo: & non est responsione dignum. Ideo sequenda est opi. Bar. quam etiam hic sequitur Bal. & d. Jo. & est cõmunis & verior. ¶ Et q; Barto. commentauit hanc legẽ ponẽdo in eo materiam quomodo & quibus casibus hereditas non adita transmittatur, & eam latissime repetit do. Ange. & post eum latissime. d. Joã. ideo ad illã fm Bar. questionem quam tradit in. l. ex militari. in fin. ff. de testa. mili. & per. l. apud hostes. cum simi. hic per eum. &
9 Ange. vez q; † beneficio suitatis, heres hereditatem non aditam ad quoscunq; transmittat. Et addas primo limitationem, quam ad eam hic ponit Angel. nisi hereditas per filium esset repudiata: q; tunc licet ipsi heredi primo suo competeret beneficium. l. fi. C. de repu. bere. tamen ad subsequentem heredem hoc beneficium non transmittit, & sic hereditatem nõ aditam. Et pro hoc facit. l. j. C. de his qui ante aper. tab. qõ tamen dictum: licet Ange. non alleget, fuit eiusdem Bal. in. d. l. j. per eundem tex. ibi. Itẽ hic habes, q; beneficium. d. l. fi. C. de repu. heredi. non trãseat ad heredem, quod etiam tenuit Barto. in. d. l. ex militari. per tex. l. j. per quem se fundat do. Bal. & hoc hic sequitur do. Jo. & etiam Bar. hic, q; dubium videtur multum dubitabile. Primo per. d. l. j. C. de his qui ante aper. tab. vbi se fundant doct. ibi, dum dicit: nominatas personas, si tamen hereditatem non recusat &c. videre meo nihil probat cum ille ver. non debeat referri ad heredes descendẽtes, qui non aditam hereditatem transmittunt, sed ad illos: in quos fit trãsmissio. Quia supra proxi. ante ver. Imperator: loquutus est de liberis, in quos fit transmissio: non autem de illis, qui trãsmittunt tunc: & sic magis proximis referre debemus. arg. l. si idem, cum eo. ff. de iurisd. omn. iudi. Et licet pro communi sentẽtia videatur casus, qui per ipsos doc. non allegatur, in. l. cum antiquionibus. C. de iure deli. ibi, dum dicit, si tamen hereditatem non recusant. Et sic videtur velle illa litera, q; herede recusante nõ trãsmittatur in heredẽ ius deliberandi, & per consequens nec beneficium. d. l. fi. attamen respondeas etiam, q; ille versi. non obstat: q; vt patet ibidem loquitur in herede extraneo, non autem in suo. Hoc enim probatur per verbũ, recusant. Recusatio enim hereditatis, aut repudiatio proprie pertinet ad extrancos, non autem ad suos, quorum proprie est abstentio: vt in rub. ff. eo. & C. de iure deliber. in glos. Et q; dictum beneficium transmittatur, videt casus coniuncta gl. d. l. cum antiquionibus. circa prin. ibi, & aliis quibusdã &c. dum dicit Imperator: ibi se noniisse in questionibus Julij Pauli decisum fore, suos paternam hereditatem in suam posteritatem transmittere. postea dicit & subdit, in quibusdam: vt dixi gl. illud verbũ, aliis explicatis in. d. l. fi. Pro hoc videtur casus a contrario sensu litere in. l. Julianus. ff. eo. vbi dicit, q; si pupillus hereditate paterna abstinuisset, & ei aliquis heres extitisset, non est compellendus paternis creditoribus respõdere. Ergo a contrario sensu ex formalibus verbis litere, colligitur: q; si vult adire hereditatem a qua se abstinuit, tunc creditoribus respondebit. Preterea & qua ratione minor transmittit in heredem beneficium restitutionis: vt. l. non solum. cum simi. de in integ. resti. ergo eadem ratione maior beneficium. d. l. fi. quod est in integrũ restitutio. Quinimo & licet se suus abstineat, tamen & nudo nomine heres remanet. l. cum quasi. ff. sed & si quis. ff. de fideicom. liber. et dictũ fuit. Et adde gl. in. l. si pro herede. ff. si Papinianus. ff. e. Ergo dictum nudum nomen debeat suus heres abstinens cum aliquo effectu transmittere in suum heredẽ, per que videtur hanc communem sententiam non fore veram. Cogitandum tamen est, ab ea non recedatis in consulendo, & hec collationis gratia dicta sunt. ¶ Ulterius &
10 secundo limita sing. nisi † filia, que similiter sua dicitur, exclusa esset a statuto masculis extantibus: q; sua non dicit, & per consequens habebit beneficium suitatis: vt volunt sing. Bar. in. l. j. ff. sciendum. ff. de suis & legi. per illum text. Et ideo tunc si quo casu hereditas ex fratrum benignitate sibi foret concessa, si talis hereditas per eam adeat trãsmissa non dicitur. Contra hoc not. facit dictum Bar. q; j. alleg. sez q; stante statuto, q; femina non succedat stãtibus masculis, qõ intelligitur si masculi succedant patri: vt ipse posuit in. ff. si sint. hic allega. si ergo isti non succedunt, filia propter hoc non desinit esse sua, & sic transmittet hereditatem. Quod not. q; est noua limitatio ad materiam, et est
11 quotidie in facto. ¶ Sed pone, q; † ipsius statuti beneficio exclusa femina cuidã portio attributa est, an talis portio non adita per ipsos filios suitatis beneficio transmittetur. ¶ Aduertendum: q; est notabilis limitatio, & eam nullus tangit nisi. d. Bal. in quodam suo consil. qõ incipit, In Christi nomine amen. Factũ proponitur sub hac forma, Quidam nomine dicens, primo videri hanc portionem non aditam non transmitti, eo: q; ipsis filijs sub nomine naturali, non autem suitatis defertur, & ex speciali beneficio ipsius statuti, ergo &c. arg. l. legatum. de capi. di mi. Ego addo idem videri dicendum, qõ dictum statutũ, qõ excludit feminas stantibus masculis hereditatem nolẽtibus, alias femina succedat fm Bar. in. l. ij. ff. sed si sint. ad Tertul. per illũ tex. Sed cum iam masculi tacuerint, nec vnq; dicte portioni se immiscuerunt, videntur potius sororem volnisse, si extranei ijsdem fratribus successuri essent anteponere, ꝓ̃ postponere. Ad hoc. C. de fideicom. l. cum acutissimi. ff. de condi. & demon. l. cum auus. C. de insti. & substi. l. generaliter. ff. fin. In contrarium tamen ipse decidit not abiliter dicens, absurdum esse, quem pro parte esse suum heredem, & pro parte non suum. arg. ff. de condi. & demon. l. Titia si non nupserit. de vsufc. l. cũ qui edes. Item, q; dicta portio filijs delata: videtur esse portio accrescens, & quam primo iure habent, & sic eisdem respectis debet determinari. Ad hoc de leg. j. l. si ex toto. ff. de pac. l. inter socerum. ff. cum inter. C. de iure dot. l. etiam. & ita etiã determinat in predicto consi. istis rationibus, quod est satis not. & mẽti tenẽdũ: q; quotidie accidit in facto. ¶ Aduertendum tamen est: q; hoc dictum videtur multũ dubitabile. Primo ex ratione vna p̃ me superius in contrariũ assignata. Secundo: q; dicta portio defertur beneficio statuti, non autem suitatis: vnde cum suitas sit fundamẽtum ipsius transmissionis hereditatis non adite: vt patet in. d. l. si fratris. & in. d. l. apud hostes. cum simil. que allegat hic Barto. & per consequens dicamus hunc filium banc portionem non transmittere: q; ad eam non vocatur, vt suus, sed ex predicto beneficio, videtur multomagis hoc dictũ
12 non procedere, si predictum statutum foret ab † his qui potestatem pretoris habent: vt est marchio, episcopus ciuitatis, & similes de quibus in. c. fi. extra de offic. dele. & per

Bart.

Bar.in.l.stipulationem.circa princ.de verb.oblig.& l.fi.ff. de penis. Tali etenim casu,cum pretor et similes nō possint ipso iure absq; aditione heredem facere,de bon.pos. §.quos autem.& tamen etiam,q; ipse suitatem abhorruit, quod est transmissionis fundamentum:vt insti.de hered. quali.& differ.§.sed his permittit.ff.co.l.necessarijs. videt tali beneficio ad deficientem filie portionem admissum, absq; aditione transmittere:vt in simili dicimus in bono. poss.vnde lib.liberis a pretore datam ad heredes nō agnitam non transmitti:vt.l.fi emancipato.C.qui admitti.In contrarium tamen hoc casu mouet glo.d.l.fi emancipata.

13 † dicens l.vnicam.C.de his qui ante aper.tab.prouidentem, vt descendentes hereditatem non aditam ad alios transmittant,habere etiam locum in bono.poss.a pretore cōcessa:vt etiā hec nō agnita ad descendentes transmittatur.Quam gl.not.& tenementi ad extensionem.d.l. ¶ Cogitabis:dictum Bal.in predicto consi.quod predictis rationibus non videtur verum. ¶ Item & tertio principaliter hanc regulam traditam per Bar.sing.limitabis in.l. ex vulgari.§.fi.de test.mili.nisi a suo petitum foret ius deliberandi:q; tunc eo intra annum decedēte, idem de ipso indicatur,quo ad transmissionem,quod de extraneo dicitur in.l.cum antiquioribus.C.de iure delibe.Et ex hoc resultat not.effectus,q; vbi suus heres tempus ad deliberandum non petijsset,transmisisset hereditatem,licet non aditam,ad quoscunq; cum beneficio, q; vsq; ad triginta

14 annos adire possent,cum † hereditas transmittat a suis in alios cum beneficijs ipsis suis concessis: vt.l.fi quis filium.§.j.ff.eodem.& l.fi post.& l.cum hereditate.ff.eodem. tali casu videlicet, quod suus intra annum deliberationis decesserit,si heredes sui intra residuum anni non adiuerint,ab adeunde hereditatis beneficio perpetuo excludentur:vt in herede extranei decedentis dicitur in.l.cum antiquioribus.Esset satis sing.& not.dubium, tamen est: q; vt dixi hereditas per suum transmittitur cum conditionibus,quibus penes eum erant:vt in prealle.legibus. Sed certum est,q; heres licet petijsset terminum ad deliberandum,potuisset eidem renunciare & venire rectavia per aditionem,& sic perpetuum fuisset ipsum ius aditionis.C.de iure delib.l.quod suum.& quod not.eo.tit.Licet, per Bal.Ergo eodem modo dicamus in herede ipsius, maxime cum.d.l.cū antiquioribus.quando loquif dicēdo heredem intra residuum anni hereditatem non adiuerit, perpetuo excludif loquatur in herede extraneo,nō in suo vt patet dum loquitur per verbū, adita,ibi in tex.posito, qō proprie non est suorum,sed extraneorum.in rub.C.de iure delib.Et cogita,an procedat hoc dictum Bar.Et ex hoc not.quod per ipsos repetentes hoc non premittitur.

15 ¶ Ulterius † dubitatur hic per Barto.an.d.l.apud hostes.cum alijs hic alleg.loquens in suis,habeat locum in emancipato:vt etiam ad quoscunq; transpittat:In quo ipse dicit videri quod sic:cum ipse ad instar suorum succedat,& sublata sit differentia.C.de le.& here.l.meminimus. & in auc.de heredi.ab intesta.§.nulla.ergo idem videtur dicendum de eo quod de suo:hoc tamen decidens sub dubitatione reliquit hic.Ange.autem dixit sibi videri contrarium,quod etiam sequitur do.Jo.dicens, q; emancipatus tantum,imo ad descendentes non autem adextraneos hereditatem non aditam,non transmittit.& ita dicit in.d.l.j.C.de his qui ante aper.tab.dicens non obstare ar

16 gu.Bar.q; verum est † q; sublata differentia, quantum ad hoc,vt pariter succedant, non autem quo ad reliqua beneficia,que suis conferuntur: vt not.in.l.fi emancipati. C.de colla.Et excep.gl.de differētijs inter filium & emancipatum,& ideo dicta differentia de suis & emancipatis est sublata,quo ad successionem ab intestato,non ex testamēto:q; nihil est immutatum:vt not.gl.in.l.Gallus.de liber. & posthu.miror tamen q; prefati doc.non allegent contra Bar.casum expressum dicentem emancipatum ad extraneos non transmittere: vt.d.l.fi fratris.in.ij.respon.C.de iure delib. Tu tamen in vno casu potes not.saluare Bar. vez q; filius emancipatus foret, non facto ipsius patris, sed iuris dispositione: vt dicit in Felici effecto episcopo, qui patriam potestatem exiuit: vt in auc.sed dignitas.C. de epis.& cler.quia tunc ipse quo ad odia, non autem quo ad fauores de patria potestate intelligitur exisse:vt nota. dixit Bar.in.l.item sunt in potestate.ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.Quod comprobat Bal.in.d.l.apud hostes. C.de suis & legi.hic alleg.per doct.dico q; tali casu,q; cum fauor sit filiorum hereditatem non aditam transmittere. arg.l.& quia.§.de interro.actio.tali casu emancipatus ad extraneos transmittet.ita not.iter salua Bar.in hoc pun-

17 cto. ¶ Item queritur † an hereditas materna vt paterna ad quoscunq; filium transmittatur? & q; hoc est clarum:videas hic per Bar.& alios. ¶ Dubitatio tamē ma-

18 gna est,† que fm Bal.egeret Cesarea decisione,an sicut maior infante hereditatem ad quoscunq; transmittit, ita & ipse infans.in quo Bal.in.l.fi infanti.C.de iure delib.secutus opi.Jaco.de Bel.tenuit,quod nō:& hoc per text.in l.infantis.§.parentis.coniuncto versi.inferiore &c.qui tex. probat q; infans hereditatem non aditam,non transmittit,nisi in descendentes per lineam paternā, cum in eo nō cōsyderetur beneficium suitatis.Et pro hoc dicit esse casum in.l.ij.§.fi quis ex liberis.ad Tertul. ¶ Aduertendū tamen,quod ipse idem in.l.cum antiquioribus. proxime sequen.ad.l.fi infanti.ad fi.d.l.cum restitutionem fisco deberi.Bat.tenuit contrarium, qō secutus fuit in.d.l.vnica.C.de his qui ante aper.tab.Bar.tamen tenuit contrarium,quem omnes post eum sequuntur dicentes,qō cum eadem ratio sit in infante que est in maiore transmittente non aditam,vez beneficio suitatis,eadem ratione & debet esse iuris dispositio.allegat pro hoc Bart.casum in.l.qui duos.§.in bello.de rebus dubijs,qui in veritate salua reuerentia nihil facit:q; ille tex.non loquitur in infante, sed in impubere fm intellectum glos.ibidem,qui probatur in fi.eiusdem legis,& in.l.cum impuberes.eo.tit.licet tamen ille tex.non probet hic oppositum,sententia que est communis,verior est:& eam hic sequuntur repetētes.cum eadem ratio sit in suo maiore, que ibi in infante. Nec obstat text.in.d.l.fi infantis.quia ibi non loquitur in hereditate paterna,sed alia,vt patet, q; in principio sui dispofuit,quando hereditas est infanti delata patre viuente: vnde sicut a prin.ita & in fin.debemus medium & finem interpretari,ad hoc.ff.de hered.instit.l Pacumeuius Androsth.in fi.& ff.de origi.iuris.l.i.§.consequens.vt & totam legem de alia hereditate, quam paterna intelligamus. hocq; probatur per verba eiusdem legis que sunt hec, adita,agnita,& deuoluta, que quidem verba in proprio significate intellecta non pertinent ad hereditatem paternam,sed extranei:vt supra dixi,& in.l.qui putat ff.& co. quare in hoc casu teneas cum opinione communi quam etiam tenuit idem Bal.in.l.j.C.de his qui ante apert.tab.

19 ¶ Ultimo circa † istam regulam addas ad prefatos repetentes, an dicta iura loquentia de transmissione per suos fienda,habeat locum in adoptiuo:Et glos.quedam not.in.l.seruus alienus.in fi.glos.magne.ff.de hered.instit. voluit quod sic:de quo dubito,an sit verum. ¶ Item posita est hic quinta regula per Bar.vez de.l.vnica.C.de his qui ante apert.tabul.quod hereditas ascendentium non adita transmittitur per descendentes ad reliquos descen-

20 dentes: circa quam hic † legentes examinant quatuor. Primo an illa lex habeat locum in naturalibus & spurijs & de hoc dicas hic per Ange.& Joan.de Imol.Secundo an hec lex habeat locum in hereditate delata istis descendentibus ab intestato,vez vt hic non adita trāsmittatur: & communis glos.opi.& doct.in.l.vnica.est quod sic,contra quam hic insurgit do.Joan.dicens quod cum hereditas delata ab intestato ipsis primis descendentibus,non adire possint reliqui,& ad eam venire ex capite secundo edicti successorij:vt in toto tit.C.de successo.edic.merito cum habeamus regulas iuris communis, non debemus venire ex speciali priuilegio.d.l.vnice.quod est extraordinarium.arg.d.l.in causa.de mino. Pro quo etiam facit:quia lex noua in vno casu corrigens ius antiquum, & maxime speciale & contra regulas iuris communis,non debet extendi ad alium etiam ex identitate rationis fm not.in authen.quas actiones.de sacrosanct.eccle.& ad hoc.ff.de legibus.l.ius singulare.mihi tamen videtur communis opinio verior: & maxime cum sit glos.authen.sufficiens: & si nō esset vera, resultarent multa absurda & inconuenientia. ¶ Pone enim quod decedat ab intestato parens relictis duobus filijs,quorum vnus filium habens ante aditam hereditatem decessit,certe si vera esset opinio domini Joan.sequeretur quod cū ibi sit locus iuri accrescen-

di, non habeat locum successorium edictum. insti. de here. que ab intest. §. admonendum. fraudaretur tunc ipse nepos hereditate aui, cum ipsa alteri patri accresceret, qđ esse non debet, ne legis authoritate fraus ista contingat j. l. proxi. C. de bis qui veniam et a. l. meminerint. C. vnde vi. cum simil. Ideo sequaris communem opinionem, que tutio: est, et etiam hic in vltimo loco placuit do. Joan. dicenti, quod ipse descendens defuncti descendentis habebit electionem, an velit venire ex successorio edicto: an vero ex capite. l. j. C. de bis qui ante aper. tabu. allegat. l. recusare. §. Titius. ff. ad Trebel. Et in hoc argumento addas not. Dy. in l. Gallus. in distinctione magna. de hoc quod referunt Cyn. et Bal. in l. si quis filium. C. de inoffi. testam. et facit quod not. Bald. in l. qui se patris. C. vnde liber. vez
21 quod † nepos parētis, ex filio descendente mortuo, ante aditam hereditatem conceptus post mortem dicti parentis, licet ex edicto successorio non possit venire ad hereditatem dicti parentis aui sui: vt. d. l. si quis filium. et l. Titius. in fi. cum similib. C. de suis et legit. attamen poterit venire beneficio. d. l. j. quod not. et tene menti: quia sic alias fuit consultum et obtentum, licet multa contraria videantur in contrarium. ¶ Secundo queritur per prefatū repetentem, an beneficium dicte. l. vnice. habeat locū in aliis gradibus vltra pronepotem? et in hoc communis est opi.
22 quod sic, licet do. Joā. teneat contrarium dicens, † q cum d. l. vnica. taxet gradum vsq; ad pronepotem, merito alij gradus post eum hereditatem ascendentis non aditā ad descendentem transmittunt beneficio legis vnice. Ex quo si lex voluisset beneficium illud in alijs gradibus sibi locum vendicare, facile potuisset exprimere. arg. l. j. §. finautem ad deficientis. C. de cadu. tol. Que opi. salua reuerentia nō videt esse vera: q; dum expressit nepotē, et pronepotem, alios tertio et quarto loco videtur expressisse, cum appellatione predictorum, imo non tantum nepos comprehendatur et atnepos et trinepos, sed etiam et ceteri sequentes, cum sumus in materia fauorabili: sicut est hoc ad oēs. de postu. l. cui eorum. §. affinitatis. in ver. fi. l. in vsu. et l. socerum. et l. generi. et l. parentis. et voluit expresse Bart. in l. liberorum. de verbo. signi. et in l. j. §. generaliter. de legatis prestan. Nec obstant verba tex. d. l. vnice. quia licet dixerit nepotes et pronepotes, et non vltra. tamen hoc magis videtur Imperator fecisse causa maioris declarationis: vt alij gradus venirent, q̄ restrictionis. Ad hoc de lega. iij. l. cum quis. §. fi. et ita tenendum est: cum idem. d. Joā. dicat veriorem fore opinionem communem et causa conferen-
23 di sic dixisse. ¶ Quarto an dicta † lex habeat locum in ascendentibus? et communis opinio. d. l. vnice. gl. et doct. in l. ij. C. ad Orfic. quod sic. et hanc opinionem sequitur Jac. But. dicens, quod licet ascendentes non habeant hoc priuilegium ex manifesta litera ibi, tamen habent ex identitate rationis. d. l. cum ascendentes magis contristantur morte filiorum, q̄ econuerso. qđ not. in. Listi quidem. de eo qđ met. Item q; hereditas descendentis, vt est quasi debita, sic econtra. l. nam et si parentibus. de inoffi. testa. l. scripta. vnde liber. Barto. autem tenuit contrarium dicens, quod cum de descendente lex loquuta est, ergo non extenda. l. si vero. §. de viro. s. solu. matrimo. cum similibus. ¶ Aduerte: quia in duobus casibus potest verificari opinio Barto. Primus, quando decerit ipse filius hereditatem non aditam, cum relictis fratribus ipsius defuncti parentis filij: tali etenim casu portio fratris non adita reliquis fratribus accresceret: non autem ad patrē transiret, et ille est casus 9m vnam lectur. in. d. l. non pro numero. C. ad Orfic. ¶ Secundus, quando extaret decedēte ipso descendente ascendens, vt puta pater, seu mater descēdentis defuncti, tunc enim portio hereditatis non adita descendentem contingens transmitteretur potius ad illum ascendentem defuncte persone, de cuius hereditate trāsferenda agitur, q̄ de ascendente descendentis. et ille est casus in. l. ij. §. si quis ex liberis. j. ad Tertul. ¶ An autē extra omnes casus sit vera opinio Barto. an contraria, dubium est. Et ideo hic do. Joan. mititur concordare predictas opiniones dicendo, quod aut ascēdens ipsius descendentis est extranea persona ab ipso ascendente, de cuius hereditate transmittēda agitur, et tūc verior sit opi. Bar. quod nō transimittat. Et ponit exemplū si sit mater ipsius descendentis, que fuit vxor ipsius ascendētis, de cuius hereditate transmittenda agitur, et fundatur hic prefatus doc. equa ratione: q; tunc non vendicant sibi locum rationes dicte. l. vnice. quia ibi descendētes in quos fiebat trāsmissio. non erant extranei ab ipso ascendente. de cuius hereditate tractabatur, sed coniuncti. et cum ita non sit in casu nostro, quod dictum placet, sed non exemplum: eq; si volumus vxorem remanere viduam, tunc nō dicetur extranea persona ab ipso alio ascendente, sed coniuncta: q; durante viduitate videtur primum numerum durare: vt. l. fi. §. vidua. ad municip. Et est etiam tex. in. l. si de bona. vbi exemplum ponit in vxore, et ideo non ponas exemplum in matre vxoris ascendentis: vt ipse dicit, sed in auia materna procedit. Ulterius, quod aut ascendens in quem defraderatur fieri transmissio est coniuncta persona cū ascendente mortuo, vt puta: q; ascendēs mortuus est pater aut auus paternus, et tūc habeat locum alia opinio, vez quod transmittatur, quam distinctionem. d. Joan. dico procedere in filio descendentis emancipato, non autem in descendente suo. In eo autem firmiter teneas, q̄ hereditatem ad quemcunq; transmittat stante vera quarta regula hic posita per Barto. quod ad quoscunq; etiam extraneos, per. d. l. apud hostes. cum similib. per cum allegatis. ¶ Ponitur et alia regula tunc per Barto. vez, q̄. l. si infanti. de qua bene loquit vt hic per eum. tene menti duas limitationes, quas tradit ad. d. l. ¶ Examinat tamen hic
24 Ange. et † do. Joā. illum dubitabile m passum, an posito quod infans non transmittat hereditatem extranei sibi delatam, non tamen aditam, patre non extante ad dictā lineam maternam: vt. d. l. si infanti. dicitur attamen, quod transmittat ad eundem ius petendi in integrum restitu. pro dicta hereditate postulāda: de quo dubio plenissime vltra alios repetentes in. l. Pantonius. j. proxi. legenda. ¶ Est et septima regula, vez per. l. cum antiquioribus. vez quod quicunq; heres sciens hereditatem sibi delatā, decedens intra annum, transmittat ius deliberandi. Circa huius regule examinationem Bart. multa elegantissima ponit in. l. qui duos. §. qui in bello. j. de rebus dub. et Bal. in multis sibi contradixit in. l. si infanti. et in. d. l. cum antiquioribus. que hic notabiliter prosequitur Joā. de Imo.
25 ideo omitto. ¶ Ad vnum aduertas, quod † dicit Bart. et Bal. in. l. fi. C. si pendē. appel. mors interue. vez quod heres descendens transmittat ius deliberandi, non tantum annum, sed etiam residuum anni 9m. d. l. cum antiquioribus. sed etiam vltra id tempus pro deliberando habet quatuor menses. et de hoc dicunt esse text. singularem in. l. fi. in. ij. respon. C. si penden. appel. quod improbat hic do. Ange. dicens, quod finito anno ei aliud tempus nō conceditur cum. d. l. cum antiquioribus. cos post lapsum anni totaliter excludat: vt ibi dicit text. in fin. Subdit tamen opi. doc. predictorum procedere, quando tempus deliberandi impetratum foret a iudice, et ita dicit loqui. l. fin. supra alleg. quod est multum not. et singu. Hanc etiam limitationem Ange. hic improbat do. Joan. per quandā glo. que est in. l. fin. que tamen parum facit: puto tamen, quod dictum suum sit verum, et quodlibet dictum predictorum doct. sit falsum, et hoc per casum. l. fina. §. sed quia quidem. C. de iure deliberan. vbi tex. dicit, quod quando tempus petitur a iudice ad deliberandum, nouem menses debet ipse statuere, subdit postea formaliter litera ita, vt neq; ei aliud tempus ab imperiali culmine indulgeatur, et si fi in dicta. l. fina. est casus pro. d. docto. corrigeretur per dictum. §. sed quia quidem. qui fuit Justiniani, et similiter dictum Ange. per illum. §. improbatur, qui loquitur etiam in termino statuto, prout etiam ipse loquitur. Et per hoc sit expedita materia, reliqua autem circa primam et secundam regulam Bartol. videte hic per Angel. et vltimo per dominum Joan. qui melius loquitur. et tamen Angel. contrarietatem teneatis. Et videte etiam hic aliqua per dominum Rapha. Cuma. et quia supplectione non indigent omitto.

Si metus. ¶ Additio metu facta valet, sed beneficio pretoris rescinditur. hoc dicit. et vide quod not. in. l. si mulier. §. si metu, quod metus cau. et dic vt not. s. eo. l. qui in aliena. §. fi.

Summarium.

Summarium.

1 Speciale mandatum, an requiratur ad petẽdam bonorum possessionem.
2 Heredi ex persona defuncti, an competat in integrum restitutio, que ipsi defuncto competebat.
3 Heres, an possit ratificare factum nomine defuncti.
4 Aditio hereditatis, qõ impropriè inducatur per petitionem bonorum possess.
5 Absens quando restituatur? remissiue.

PAntonius. ¶ Impeditus propter iustam absentiam adire, si interim decedit in integrum restitutionem ad adeundam hereditatem heredi suo reliquit. hoc dicit. ¶ No. ex ista litera posse † inferri, qs ad bonorũ possess. petendam requiritur in procuratore speciale mandatum, si võlumus intelligere istum tex. prout intelligitur, qõ esset a Pantonio constitutus procurator generalis: si autem volumus intelligere procuratorem nullũ mandatum habuisse: tunc hec litera hoc non probat. Pro quo intellectu facit: quia dicitur hic in tex. q̃ ratam non habuit patronus bo. poss. si enim mandatum habuisset, nõ requireretur alia ratihabitio ſm ea, que no tantur in l. iij. §. acquirere. de bono. pos. ¶ Verum tamen est speciale mandatum requiri. arg. l. si quis mihi bona. §. mandaui. ſ. eo. in l. qui ita. §. 1. ad Trebel. pro qua facit, qõ notat Bar. in l. filiusfa. de dona. ¶ No. q̃ † heredi ex persona defuncti competit in integrum resti. que ipsi defuncto competebat. Et hoc est in ipso tex. ex eo: quia coniuncta absentia vna cum morte ipsius defuncti, causatur in vltimo vite spiritu in ipsum defunctum, eo: quia heredit. nõ adiuit: est lesio ob quam heres ex persona defuncti in integrum postulationem postulat. Et ſm hoc iste tex. facit ad pulchram notabilem limitationem, que ſm Ange. egeret decisione Imperiali: an tutor seu alius extraneus heres ex persona infantis, aut pupilli predefuncti, post tempus iuris del. berandi, hereditatem possit adire: licet nõ adita. In quo dubio Jo. And. in c. in presentia. extra de probatio. secutus opi. Cy. & Jaco. But. et Jaco. de Bel. in l. j. C. de testa. mili tenuit qõ sic. hos omnes sequitur Bart. vt hic & in l. ventre. & in l. qui duos. in prin. ſ. de reb. du. dicẽs pro hac. q. ibi esse casum pro intellectu Jaco. But. Et pro istorum decisione facit iste tex. quia ſi propter absentiam cum morte coniunctam ex persona defuncti datur heredi in integrum restitutio: vt hic, & l. j. & l. cum quidã. ſ. eo. que quidem est causa accidẽtalis: multo magis debet dari intra minorem etatem cum morte coniunctam: que quidem etas est causa naturalis, que potentior iudicanda & fauorabilis: vt l. verum. §. ſi. de mino. cum simi. Ja. de Belui. in authen. de triente & semisse tenuit contrariũ disputando: videlicet in infante, quem sequitur hic Ang. & in l. ventre, & Bal. in l. ſi infanti. C. de iure deliber. Pro quibus facit, quia ista questio lesionis ob lucrum cessans in personam infantis non causat dolo aut facilitate aduersarij: sed facto diuino iudicio prouenientem: sic quodam casu diuino. Clarum est autem damnum propter factum contingens in integrum restitutionem non causare: vt prealle. g. l. verum. §. sciẽdum igitur. Et per hoc patet hec responsio ad argumentum illud inductum pro parte. Preterea videtur quod causatur lesio in vltimo vite spiritu: quia presumitur qõ ſi vixisset & maior factus fuisset, hereditatem forte adiuisset. argumento glo. magne in ſi. C. de resti. mili. ad quod etiam & secundo loco potes respondere, quod illa lesio fundatur iuris presumptione: que quidẽ presumptio non causat in integrum restitutionem tamen oportet veram lesionem probare: vt. l. nam & poste a. §. ſi minor. de iureiuran. Preterea pro opi. ista: et sic pro ar. Jaco. de Bel. facit tex. in. d. l. ſi infanti. dicens, quod ſi infans viuens hereditatem non adiuerit, fingitur hereditas nunquam delata fuisse: sed ad alios, qui heredes futuri essent peruenire debet dicta hereditas, ac ſi infans nũquam in rerum natura fuisset: vnde cum Imperator fingat hereditatem non delatam, decidens ad alios debere peruenire: ergo excludit restitutionem in integrum: cum verbum peruenire cum effectu intelligatur: vt. l. iij. §. peruenisse. de vel act. ven. l. peruenisse. de verbo. signific. cum autem non esset effectualia ista verba, ſi in integrum restitutio infantis heredibus peruenisset. Ad hoc. ſ. de in integrum restitu. l. nemo. ſ. de solu. l. qui sic. ergo &c. Quinimo pro istis facit quia Imperator fingit infantem nõ adeuntem nunquam fuisse in rerũ natura. Sed ſi fuisset in rerum natura in integrum restitutionem non transmisisset: cum non detur ab Imperatore sine causa: vt extra de electio. c. iij. in gl. alle. cum concor. ſ. Preterea facilius solet transmitti ius cõmune, quam priuilegium speciale: vt. ſ. de rei vendicat. l. in rem. §. item quecunqs. sed Imperator denegat transmissionem directã: hoc est ipsum ius cõmune: ergo & translationem priuilegiatam. Nec obst. quod dicit hic. d. Bald. quem sequitur dominus Joan. de Imola respondendo ad tex. d. l. ſi infanti. videlicet quod Imperator ibi fingat hereditatem infantis nunquam fuisse delatam: et decidit ad alios: dicũt enim illa verba debere intelligi habito respectu ad ius commune, non ad ius speciale restitutionis: vt restitutio in integrum: quod Imperator non debuit considerare. argu. l. iij. C. de fideicom. liber. & no. etiam in impuberibus: vt. l. quandiu. la prima. ſ. eod. quia ad hoc respondeas: quod ſi sic esset, Imperator per consequens voluisset sua verba carere effectu & esse in dubio posita: quod non est presumendum. ¶ Ad primum. ſ. quod cuiusq; vniuersitatis nomine. l. j. §. hec verba. supra in. l. ſi per alium. §. edocere. ¶ Ad secundum. supra de iudicijs. l. ſi pretor. cum similibus. Ideo hec responsio non est bona: licet do. Joan. hic, & in. l. venter. referat dominum suum Franciscum de Ramponibus, dum passum istum disputaret in hac ciuitate Bonoñ. existentem cum domino Angel. semper sic respondisse ad textum. d. l. ſi infanti. ¶ Item nec pro eis aliquo modo facit iste tex. cum preallega. l. cum quidam. et prealle. l. quidam. et prealle. l. j. quia hic non fuit causa restitutionis concedende absentia primi heredis instituti. Item et mors: sed etiam qui ignorabat hereditatem sibi fuisse delatam: vnde istis tribus coniunctis datur in integrum restitutio: quia forte ſi fuisset presens, et sciuisset hereditatem delatam tunc adiuisset eam, licet interuenerit absentia & mors: attamen non concederetur substitutio & id per consequens. de iuris & facti igno. l. penul. circa medium. cum simi. et ita limitant hunc tex. hic legentes: licet nunc ad istud propositum isto modo intellectus nullo modo habet procedere obstante. d. l. qui duos. que est fundamentum Barto. ¶ Primo: quia ille tex. loquitur in impubere, non autem in infante: vt ibi patet. ¶ Item et secundo potest responderi secundum quod hic dicit Ang. rep: obando intellectum Ja. de Arretio qõ in illo tex. non subaudiatur de in integrum restitu. quia ſi hoc esset, nõ procederet, qõ dicit prealle gatus tex. qõ in hereditate secũdi morientis inueniretur hereditas primi: q; imo tunc nõ inueniretur ipso iure: sed in substituto pupillari vitiabitur acquisitio ob in integ. restitutionẽ intentatã ex persona defuncti: vnde ipse dicit, q̃ verus intellectus est qõ fuerit facta principaliter substitutio vltimo morienti: videtur ipse vlterius moriẽs substitutus pupillariter ipsi primo. ar. l. vel singulis. de vulg. & pup. l. Titia. §. Seio. de lega. ij. Et ideo sicut ſi ipse vltimo moriens fuisset expresse substitutus pupillariter ipsi primo, haberet necesse adipisci hereditatẽ illius primi morientis: vt. l. sed ſi plures. §. quos possum. de vul. & pup. & in. l. Julian⁹. in ver. prin. ſ. eo. & per cõsequẽs non aditã trãsmittere. ſm glos. no. & sing. in. l. iij. §. aperture. de bere. insti. etiam dicamus quãdo tacite substitutus est. Quem tamen intellectũ rep: obat. d. Jo. dicens, qõ cum regulariter hereditas fraterna nõ adita nõ transmittatur: vt. l. quonjã. ſ. de iure delib. ideo debemus restringere regulam. d. §. quos possunt, cum ſi. ſ. alle. q̃ vbi expresse frater aliquãdo fratri substitutus sit, nõ dicatur heres esse necessarius eidẽ. Sed tu teneas Ang. per. d. l. vel singulis. & q; cadẽ virtus debet esse taciti & expressi: vt. l. cũ quid. ſi cer. pe. maxime cum tractamus de substitutiõe pupillarj, que inuẽta est fauore ipsius pupilli: vt. l. ex tribus. C. de inoffic. test. & d. l. Jul. Itẽ ſi iste intellectus Angel. non placeret, potes dicere ſm qõ dicit Bart. in. d. l. qui duos. q̃ ibi in hereditate scõi decedentis inueniãt hereditas primi per viã iuris deliberãdi. ¶ Vel aliter, q̃ ibi vixit scõdo moriẽs per tantũ tẽpus, qõ heredi tatem adire potuit vno actu, & vno verbo, & sentit Bal. in

l.fi infanti.C.de iure delibe. ¶ Aduerte tamen: quia ipse idem in.l.vnica.§.in nouissimo.de ca.tol.in prefato dubio sic distinguebat, q aut loquimur in adulto, aut in infante. Primo casu intentari possit in integrum restitutio. per d.l.qui duos. Secūdo aut infans naturaliter decessit, aut casu fortuito. Primo casu non transmittitur restitutio in integrum: si tuto: cuius culpa hereditas non est adita, solu endo sit. Et ad hoc.l.fi sub pretextu.§.si mul.ven.no.l: cet ipse non alleget.ꝛ faciūt no. per Bar.in.d.l.qui duos. Secundo casu transmittitur omnimodo. ad hoc allegat.l.qui duos. quę non ob.vt.§.vidisti: et licet hec distinctio videatur magistralis: attamen non videtur bona: quia siue dicamus infantem naturaliter decessisse, siue casu fortuito: primum hoc quasi damnum seu lucrum cessans accedit ipsi infanti diuino iudicio, qđ non causat restitutionem: vt.l. verum.§.sciendum. de mino. que hanc distinctionem destruit. Item.d.l.cum quidam.§.eo.ꝛ.l.j.C.de resti.mil. alle. pro prima opi. non faciunt: quia in dictis legimus in vita decedentis transactum erat petendo bo. pos. merito minor: transmittit in integrum resti. ad successores per.l. non solum. de in integ. resti. vbi etiam Bart.ꝛ Ange. de hac. q. ponunt. ¶ Ista questio est dubiissima,ꝛ audio q doc. illustris.d. Raph. Fulg. de ea volebat consulere Imperatorem. dum esset Constātie: in minore tamen concluderem: qđ aut hereditatē nō adiuerit: qđ hoc fecisset quilibet bonus paterfa. vtputa: quia hereditas erat damnosa:ꝛ tunc heres nō posset in integrū restit. postulare: q: vsus est iure cōmuni: cōtra qđ nō competit in integrum restitutio: vt.l. non videtur. de in integ. resti. titu. generali: Aut nō adiuit ex negligentia: et tunc q: lesio tātum est in puncto mortis ipsius minoris: merito dat in integrū restitutio. ¶ Mouet per.d.l.si minor.§. nō semper.ꝛ per.l. nō omnia.§. de mino. Et aliter sentit Ang. hanc distinc. in.d.l. nō solū. In infante autē videas primā opi. videlicet q transmittatur, robo ratam fore authoritate Joā. And. Cy. Ja. de Are.ꝛ Bar. ꝛ Bal. hic,ꝛ in.l.j.C. de resti. mili. Item ꝛ secundū authoritatem Jo. de Imo. Secūdam autē opi. Ang. Ja. de Bel. ꝛ Bal. in.d.l.si infanti.ꝛ ideo potius pendeo in illa opi. qđ non transmittatur. Pro qua adducti.§. multas rationes.

a ¶ Ex qualitate. Adde.l. testamento cōcurio. de ma. testa.ꝛ.c. at si clerici.§. de adulteriis vo. de iudi. cum ibi no.

3 Cogita tamē. ¶ No. tertio ex isto † tex. q: heres nō potest ratificare gestū nomine defuncti: qñ tale est quod in eius persona non transit. de quo per Bar. in.l. bonorum. ff. rem ra. ha. per Dy. in.c. ratum. de reg. iur. lib. vj. ¶ † Itē no. cōiuncta glo. qđ per petitionē bo. pos. imp: opte aditio inducit: de quo plene digi tenēdo Bar. ꝛ tra Bal. in.l.si quis mihi bona.§. sed si mandauit.§.c. ¶ Ultimo circa hāc.l.† qñ ꝛ qualiter absens ex causa probabili ꝛ necessaria, vel necessaria tantum: aut voluntaria, restituatur vel nō: dicatis vt hic plene per Jo. de Imo.ꝛ Raph.ꝛ super hoc recolligite dicta Bar.ꝛ Bal. q: suppletiōe nō egēt: videatis p pos.

Summarium.

1 ¶ Sententia lata in crimine heresis, non appellatur: sed sententia lata in crimine lese maiestatis sic.
2 Appellatio licet sit prohibita,ꝛ indistincte: tamen supplicatio per vnā querele ad principē, non videtur prohibita.
3 Negatiua coarctat a loco ꝛ tempore est probabilis.
4 Locus ꝛ tempus commissi maleficij, quādo debeat probari: licet in querela appositum sit:
5 Judex potest cogere querelantem fauore accusati exprimere in querela locum ꝛ tempus delicti.

Rei perduellionis.

¶ Hereditas eius, de cuius statu dubitatur, adiri potest per heredem, qui certus est. boc dicit. Jdē ꝛ si nō sit certus: vt instit. de here. que ab intestato.§. per contrarium.ꝛ ideo legētes excepto domino

1 Raph a. suppl: nt hic maxime. ¶ In glo. † super verbo, suspensa. nota istā glo. multū sing. q: licet a sententia lata super crimine heresis nō possit appellari: vt in.c. inquisitionis. de here. lib. vj.ꝛ per Bal. in.l.j.§. de sum. tri. tamen super crimine lese maiestatis appellari potest. Cuius ꝛtrariū esse videtur: q: vt plurimū vnū equiparatur reliquo. Et licet magna sit authoritas huius glo. tamē cōtrarium videtur probari. primo: q: vbicūq; interest reipublice crimina celeriter absq; alia tarditate puniri, a sententia lata super illo crimine nō appellat. tex. est in.l. constitutiones. C. de appel. sed ita est in crimine lese maiestatis: q: reipublice interest: vt ex eo dānatus absq; alia tarditate puniatur: imo in cōtrariū neq; aliqđ pactū, seu cōsuetudo valet: vt in extrauaganti. ad repri. in tex. ergo ꝛc. Secōo est casus in.d.l. cōstitutiones. vbi tex. prohibet a sentētia lata cōtra cōmittentes factiones posse appellari:ꝛ certum est, q: sub hoc verbo, factiones, cōtinetur crimen lese maiestatis: vt l. quisquis. in tex. circa prin. cōiuncta glo. C. ad.l. Jul. maiesta. ergo ꝛc. lz illi tex. posset responderi, q: loquitur in inducente factionē cōdemnato:ꝛ sic nō in quolibet alio: attamē in quocunq; damnato ita sic probat tex. ad hoc propositū sing. in.l.si quis filio eyheredato.§. hi autē omnes. de inuitesta. vbi a sentētia triū criminū prohibetur appellatio, videlicet lata cōtra insignē latronē,ꝛ cōtra manifestū,ꝛ contra cōmittentē seditionē:ꝛ lata super factionis crimine: et sic lese maiestatis: vt.§. dixi: vnde videtur ibi casus fm gl. istam ab alijs nō pōderatus. ¶ Tertio hoc videtur probari: q: sententia lata super re nō recipiēte dilationē appellatio nō permittitur. de app. re. l.fi. C. que sen. fine app. re. l. quisquis. extra de appella. c. qua fronte. Sed huiusmodi enim est tale quo ad permissionē: vt.d.§.fi. alleg. in extrauagan. ad repri. igitur ꝛc. ¶ Quarto videtur probari ex regula, qđ a sentētia super quolibet immani vel enormi delicto, phibetur appellatio. Ad primū. C. de fal. mo. ad scōm. C. de rap. virgi. l. vnica.ꝛ de epi.ꝛ cleri. l. raptores. ergo ꝛc.

a qđ sit immane probatur: q: ex qualitate [a] pene cognoscimus immanitatē delicti: vt de lega. j. l. j.§. initio. cum fi. sed in crimine lese maiestatis maior imponitur, quā in quibuslibet alijs: vt.d.l. quisquis ꝛc. ¶ Quinto hoc probatur ex equiparatione criminis heresis ad crimē lese maiestatis, quam plereq; leges faciūt: sed a crimine heresis nō appelatur vt.§. digi per.d.c. vt inquisitio.ꝛ.c. ad abolendam. extra de here.ꝛ in.c.co3 qui. in prin. eo. ti. ex quibus omnib9 videtur posse cōcludi cōtra istam glo. ¶ Aduertendum, tamen, q: nō est presumendū, qđ Accursius ita fatue fuerit loquutus:ꝛ ideo possunt eum saluare, scilicet qđ ant cōuictus confessus est ille de tali crimine damnatus:ꝛ tūc vera sit opinio vt non possit appellari: vt cōmuniter concludunt glo.ꝛ in alijs delictis:ꝛ etiam docto. in.l.ij. C. quo. appel. non reci.ꝛ in.l. non tantum. j. de appella.ꝛ in.d.l. cōstitutiones. eo. titu.ꝛ in.d.c. Romana.§. post sententiam. extra eo. in. vj. Et ibi plenissime glo.ꝛ.ij.q.vj.c. quicunq;. vbi glo.ꝛ in.d.§. sunt quorum. Aut cōfessus tantum vel conuictus tantum:ꝛ tunc possit appellari secundum cōmunem sententiam: vt.§. proximis locis circa alia dicta loquētem. ¶ Sed hec distinctiō similiter nō videtur bona: quia destruitur authoritate glo.ꝛ in.d.l. constitutiones. vbi in illis tribus criminibus ibi exceptis.ꝛ sic in crimine factionis: dicit sufficere delinquentes esse conuictos aut confessos, ad hoc vt prohibeatur appellatio. Sed pro predicta destructione facit. l. vnica. C. de rapt. virg.ꝛ alias quas ibi eleganter: an etiam in immanibus delictis requirantur ad prohibendam appellationem confessiones ꝛ cōuictiones in inducente factionem: quia cum sic caput ꝛ initium talis commissi criminis:ꝛ sic cum magis peccauerit, magis puniri debeat: et sic sufficiat tantum ad prohibendam eius appellationem, aut sola confessio, aut sola conuictio. Nostra autem distinctio loquitur in adherentibus ipsi duci, qui tanquam inuiti delinquētes minori pena plectantur: ꝛ hoc est satis equum. Et pro hoc facit quod no. Jo. And. in.d.c. vt inquisitionis. in nouella. ¶ Et posito pro constati, qđ verum sit prohibitum esse appellationem in tali crimine: est tamen hoc singul. limitandum secundum Ange. in.l. cōstitutiones. vbi iudex a quo appellationi detulerit: quia tunc quantūcunq; appellatio fuerit frivola, propter delationem iudex ad quem cognoscet: per.c. cum appellationibus frivolis. de appellatio. lib. vj. quod dictum est

2 satis dubium. ¶ Item † licet velimus tenere appellationem prohibitam esse indistincte: attamen nunquam cessabit, quin talis damnatus per viam querele non possit superiorem adire, secundum glo. no.ij.q.vj.c.a iudicibus. et facit qđ no. in.c.ij. extra de arbi. in glo. ¶ In gl. super ver. quare. ibi.§. per cōtrariū. Legiste soluūt illud cōtrariū vt digi. in no. D. Raph. alibi, q: ille.§. loquit in patre decedēte ab intestato: quo casu siue certus sit filius siue nō patrem

innocentem

innocentem fore, adire potuit ab intestato: q; ista est quedam acquisitio que causatur.l.beneficio. et iste.§.loquitur quando accusatione pendente pater cõdidit testamentũ: tunc.q; tali casu est interdicta administratio bonorũ: vt.l. quisquis.C.ad leg.Jul.maie.ꝛ is cui interdictum est testamentum cõdere nõ potest:ꝛ qõ iste.§.loquatur quãdo conditum est testamentũ,probat ipse ratione, de qua hic per eum. Ista distinctio non videtur bona:quia cum alicui est interdicta alienatio seu administratio ipsa ipsoꝝ bonorũ: videtur etiã interdicta successio ab intestato: vt.l.codicillis.§.matre.de leg.ij.l.cũ pater.§.cũ inter.eo.tit.et ideo sequar so.cõem. ¶ In eadẽ † glo.ibi,tunc fuerat filius,hanc glo.semper allegamus,negatiuã coarctatam loco ꝛ tempore probabilem fore. de quo in.l.actor.C.de proba.ꝛ in.l. illa stipulatio si calendis.cõiuncta.l.hoc iure.de verb.obli. ꝛ ibi per Bar. ¶ Item ꝛ † secundo allegatur hec glos.qõ licet in accusatione sit necesse exprimi locum ꝛ diem commissi criminis: vt.l.libellorum.de accu.iij.q.ij.c.libellorũ. attamen si posita fuit necesse est probari. Quod intellige verum,quando accusator sic dixit: dico Titium occidisse Seium in platea.ꝛ sic dicit actũ cum limitatione: vnde nõ sufficit actum probare sine limitat'. Secus autẽ si diceret sic:dico Titium occidisse Seium:ꝛ dico eum occidisse in platea. Nam tunc copulatiue dicit: vnde quantũcunq; nõ probauerit de loco, debet obtinere. Ad qõ vide in simili elegantem theoricam Bart.in.l. Fulcinius.§.cum hoc.exquib⁹ca.in pos.quia videtur se astrinxisse.ad qõ.ff.de insti l.habebat.extra de proba.licet causam,imo plus dicit no. Bar.† in.l.is qui reus.circa fi.ff.de pub.iud.ꝛ in.l.arbitraria.circa fi.per glos.que est ibi:de eo qõ'cer.lo.q; iudex fauore accusati cogere poterit accusatorem, vt predicta exprimat:licet in libello accusatorio non sit necessaria.

Cum bonis. ¶ Actus qui in extraneo inducit aditionem, in suo inducit immistionẽ.b.d. ¶ Nota. Dic coniuncta glos.immiscere esse proprie suorum,adire extraneorum. de quo per glos.in rub.ff.co.ꝛ in rubrica.C.de iure delib. aliquando tamen vnum improprie pro alio.

Pupillis. ¶ Pupillo in integrum restituto aduersus aditionem, restituũtur actiones per eam cõfuse.b.d. Et no.q; in integrũ restitutio omnia ponit in pristino statu, videlicet in eo, in quo erat res antequam hereditas esset adita. Ad quod.ff.de mino.l.quod si minor.§.restitutio. ad fi.eo.titu.l.Junius. Diophantus. que est fi.

Summarium.

1 ¶ Statutum loquens in furto, an habeat locum in crimine expilate hereditatis.
2 Opinio,quod magis attenditur in aditione hereditatis quam veritas.
3 Ad essentiam aditionis hereditatis seu ad eius substãtiã, quod sufficiat consensus qualitercunq; declaratus.
4 Voluntas nuda a neminem obligat,nisi Deo.ꝛ nu.§.in fi.
5 Animus per signa extrinseca,vel per verba aut per iramentum probari potest.
6 Positioni continenti,an aduersarius habuerit animum adeundi,tanq; pertinenti,responderi debet.
7 Heres non conficiens inuentarium , an teneatur in foro conscientie vltra vires hereditarias?
8 Aditio hereditatis, an inducatur per verba suspensiua?
9 Aditio,an inducatur per ista verba,volo adire.ꝛ nu.11. Intellectus ad.l.Pamphilo.§.propositum.ff.de lega.iij.
10 Tabellio qui prius conscripserat testamentum si interrogat testatorem,an velit talem instituere heredem : qui respondit q; sic:an valeat eius testamentum?
12 Coheres cõminans se velle petere partem suam a coheredibus,an ex hoc videatur inducta aditio. Intentans querelã inofficiosi testamenti,an videat adire.
13 Aditio hereditatis,an inducat per ista verba,sum heres.
14 Verba,nolo adire:presumuntur deliberate prolata.
15 Aditio,an inducatur per ista verba: placet, q; talis hereditas mihi obuenerit:ꝛ quid sit si dicat gaudeo?
Consensus nec ratihabitio inducuntur per ista verba,placet,vel gaudeo.
Responsio: quod sit intelligẽda secundum precedentem interrogationem.
16 Limitatio ad textum in.l.Pomponius scribit,si frumentum.ff.de rei vendi.
17 Aditio facta hoc modo credo:q; testator adierit,quod si non adiuit,ego adeo:an procedat.
18 Aditio his verbis facta:adeo si de iure possum an valeat?
19 Agens contra Sempronium tanquam contra heredem Titij,an necesse habeat probare se fore heredem Titij?
20 Vir retinens dotem,ꝛ eam nõ restituens filijs vxore mortua,an videatur adire.
21 Aditio et repudiatio , an semper paribus passibus ambulent?
22 Aditio hereditatis,quando inducatur per facta? Habitatio in domo testatoris,quãdo inducat aditionem hereditatis?
23 Fructuũ perceptio,an inducat aditionem hereditatis?
24 Adire qõ dicitur,qui vendit res hereditarias.
25 Interpositio authoritatis,an requirat verborum expressionem.

Gerit. ¶ Doc.d.hec lex solenniter repetita per Bar.hereditatis aditio vt plurimum cõsistit in animo,ꝛ in ea potius inspicitur opin.quam rei veritas.h.d.No.primo eleganter ex illa litera,qõ lz tex. in.l.j.§. Scevola.ff.si quis testa.li.esse iuf.fue.dicat hereditatem tacentem non possidere:tamen illud intelligendũ est in vera ꝛ plenaria possessione:non autem de qualiquali ficta possessione: vt est hic
1 tex.no.ꝛ facit:ꝛ ita vidi semel induci ad questionẽ,an † statutum puniens furem, extendatur ad expilantem res iacentis hereditatis,ꝛ sic an statutum loquens in furto habeat locum in crimine expilate hereditatis?ꝛ fuit de facto in ciuitate Perusij. ꝛ dicebant quidã qõ non:arguendo a diuersitate titulorum inter titu.de fur.ꝛ titulum de crimi. expil.here.ꝛ per.l.rem hereditariã.ff.de fur. Item ꝛ a diffinitione furti: quia est contractatio inuito dño ꝛc.hic autẽ non est dare dominium inuitum.ꝛ arguebant ex glo.l.fi te expilasse.C.qui no.infa.volentes tenere cõtrariũ. allegabant do.Bal.hoc expresse dicentem in.l.de bis.C.de furt. vbi decidit hanc questionẽ p quandã gl.que est ibi,vez qõ trahebatur ad crimẽ expilate hereditatis.Pro quo induce batur iste tex.q; cum apud hereditatem sit qualisqualis possessio:ergo saltẽ illa qualisqualis possessio sibi dicitur subtrahi : vnde punitur pena statuti dicentis de fure. Et ita obtentum fuit authoritate domini Bal.lz de iure forte contrarium sit verius, per rationes primo allegatas.ꝛ qz glos.in.d.l.de bis. dicit crimen expilate hereditatis improprie appellari furtum, que improprietas non est trahenda ad intellectum statutorum. Nec ob.iste tex.quia licet qualisqualis possessio sit: attamen cum iste casus criminis expilate hereditatis sit omissus a statuto, remanebit in dispositione iuris cõmunis.ꝛ sic non dicetur fur,sed expilator. Et ad predicta facit quod dicit idem Bald.in
2 l.transigere.C.de transactio. ¶ Ultimo † no.in aditio.hereditatis potius inspici opin.quam veritatem: vt.l.inter omnes.§.recte.de furt.et in.l.ij.§.item sub conditione.de vsufcap.pro empto.et in.l.is qui putat.ff.e.ꝛ hinc est quod error in causa appreheẽsionis vitiat ipsam aditionẽ. ¶ In glos.super verbo, alienam .ibi animus qualitercunq; declaratus.Et per hanc glos.dicit Barto.declarari omnes. glos.que allegate fuerunt in.l.pro herede.in princip.ff.eo.
3 Conclusio est enim, quod † ad essentiam seu substantiam aditionis sufficit animus qualitercunq; declaratus , siue actu,siue verbo,non autem facto:vt late et pulchre sequitur Barto.et ad confirmationem huius dicit Barto.esse text.in.l.pro herede. in principio. Item allegat sanctum
4 Thomam de † Aquino.ꝛ.l.si rem.§.voto.de pollicita.dicentem nuda voluntate neminem obligari,nisi Deo.ad quod extra de vsuris.c.consuluit.ꝛ hanc opinionem ceteri sequuntur,excepto Ange.qui tenet contrarium dicens
5 quod solus animus sufficit : actus † autem aut verba non sunt necessaria:nisi ad probationem ipsius animi, qui aliter quam per extrinseca aut iuramentum probari non potest.Ad primum.l. Labeo.§.Tubero.de supellec.leg.Ad secundũ insti.de act.§.alie.in glos.l.si cui.§.idem.ff.de accu.

in glo. extra de homi. c. significasti. ⁊ de sen. excō. c. si vero. ⁊ hoc dicit Ange. probari per tex. expressum qui cauillari non potest in §. j. insti. de here. quali. ⁊ diffe. ⁊ in l. si auia. C. de iure delibe. qui tex. solam exigunt voluntatem. Nec ob. dictum Thome de Aquino: quia in casu additionis heres non tantum agit se aliis obligare: sed alios sibi obligari: que quidem obligatio queritur igno: anti: vt. l. cum pater. §. surdo. de lega. ij. facit. ſ. de iureiurā. l. Labeo. ⁊ cōmunē sequitur sententiam: verum quia voluntas in mente retēta nihil operatur. C. de cōdi. ob. causam. l. si repetēdi. Nec ob. d. §. pe. quia ille debet suppleri per alios actum exigēs tes: vt ad conco. reducantur: ⁊ hoc hic sequitur do. Jo. et bene. Dictum tamen Ange. procedit in foro conscientie, in quo nuda voluntate quis obligatur. ¶ Et ideo ipse
6 ꝓ refert, q si fieret positio, an institutus habuerit aliquando animum adeundi: tali positioni vt pertinenti debet respōderi: de quo dic vt hic per eum. ¶ Et ex predictis hic
7 infert Bar. an in foro cōscientie teneatur ꝓ non conficies inuentariū vltra vires hereditarias: de quo vide, que plenissime dicta sunt in rub. ſ. eo. ¶ Ulterius: q clare ipse et Ange. ponit hic diffinitionē aditionis ⁊ immixtionis ⁊ repudiationis et abstentionis, vide hic per eos. ¶ Et dum
8 Bar. primo ꝓdicit in arti. quando per verba suspēsiua inducatur aditio faciendo differentiam inter hec verba: volo adire: ⁊ volo esse heres: vt primo casu non inducat aditio: nisi deliberate illa verba heres protulerit, allegando. l. serui electione. de lega. j. l. iam dubitari. de heredi. insti. et l. apud Aufidiū. de opt. leg. Secundo casu indistincte inducatur aditio. Adde, q ipse idē in hoc arti. est sibi cōtrarius in l. si quis sinus. de iure delibe. vbi inter predicta nullam facit differentiam: ⁊ illud puto verius: q in vna quaq; istarum orationum est verbum, volo: qđ est infinitū, aptū comprehendere omne tempus. de verb. obli. l. stipulatio.
9 in glos. ¶ Item ꝓ vlterius: dum ipse dicit: q si quis accersitis amicis dicit volo adire, inducitur aditio, quasi ex hoc presumatur deliberate dixisse: ⁊ hunc dicit esse no. intellectum ad l. Pamphilo. §. proppositum. de lega. iij. Adde, q Ange. dicit hoc esse cōtrarium, dicēdo hoc nō esse verum: nec obst. §. propositum. q ibi loquitur in vltima volūtate, in qua est necessaria testium cōuocatio: secus est in aditione. Dicit tamen in vno casu posse saluari dictū Bar. videlicet quando in vltima voluntate quis coꝫ testibus diceret se hereditatē velle adire: q tunc cessat ratio, quare per hec verba aditio non inducatur: q per ista verba declarātur primi motus animi: non autē, qđ ita deliberate heres adeat. ⁊ ad hoc extra de voto. c. j. ⁊. j. de act. ⁊ obli. l. obligationum substantia. in fi. dōs Jo. dicit hic, qđ verius: sibi videtur intellectus ⁊ opi. Bart. ⁊ est verū, qđ dicit Ange. qđ requiratur testium cōuocatio in. d. §. proppositū: q ibi erāt codicilli in quibus etiam sufficiūt testes fortuito: vt. l. fi. in fi. ſ. de codicil. in gl. merito verius est opi. Bar. ¶ Aduertatis: q nullus istorū videtur tetigisse intellectū illius. §. ⁊ veras intellectus est, q ibi ille tex. loquitur in milite: cum dicit cōtubernali suo ꝛc. ⁊ ita ibi tenet glo. ⁊ ideo ibi verba illa, relinquere volo ꝛc. operātur dispositionem. primo: q fauore militie, verba enunciatiua, ⁊ propter aliud emanātia dispositionē inducunt: vt. l. ex his verbis. C. de testa. mili. Item ⁊ q ibi emanauerūt principaliter propter se, que etiā a quolibet prolata inducūt dispositionē: vt ex hac scriptura. de dona. cum si. Item ⁊ tertio: ⁊ hoc est qđ no. inducit illa litera: ideo ibi illa verba, volo relinquere, dispositionē inducunt: q fuerunt geminata. primo enim testator ex se protulit. ¶ Secō iterū protulit ad interrogationē testamentum seu codicillos scribētis, ⁊ verba enunciatiua geminata idem operantur, q verba dispositiua enunciatiua principaliter: vt sing. tradit Bart. in aliquibus lecturis in l. cum scimus. C. de agri. ⁊ cēsi. lib. xij. Probatur hoc ibi ex tex. ibi cū glo. iuncto: ⁊ ideo bene no. illū §. propositū, quia ad plura bene no. est. ¶ Primo: q probat dictū Bart. in
10 d. l. cū simus. ¶ Secō: q ꝓ ad aliud eum allegat singulariter Spec. in titu. de test. §. in primis. in addi. que incipit, Pileus. cui in persona vxoris de facto accidit talis casus. Jo. An in addi. dicēs q licet gl. opi. sit cōis in. l. iubemus. C. de testa. nō valere institutionē factā, si tabellio interrogat: vis talē instituere heredē: l; testator dixerit, qđ sic: cū ipse tabellio prius testamentū cōscripserit persuasione cōsanguineorū: attamē illud est verū fing. fm eum nisi prius constitisset tabellioni de mēte testatoris: q volebat talem instituere. Tunc cū q̄tuncū q; tabellio prius scripserit testamētum, ⁊ postea interrogauit testatorē, an velit talē instituere heredē: attamē valet. institutio testatoris in illo cōsentiente. Casus est sing. ⁊ no. in. d. §. propositū fm eum. qđ
11 no. ⁊ tene mēti. ¶ Reuertēdo tamē ad principale ꝓ potest pro cōcordantia Bar. ⁊ Ang. dici, q aut volēs adire vocatis amicis in testamēto, illa verba ꝓtulit, ⁊ in vltimis constitutus: ⁊ tūc: q nō est dare aliū animi motū, videat per illa verba adire: ⁊ dicat verū Bar. aut eo sano existēte: ⁊ tūc aut ad interrogationē alterius rūdit se adire velle: ⁊ tunc, quia deliberate dixisse presumit, procedat aditio. ar. l. j. §. j. de verb. obli. Aut ad nullius interrogationē: ⁊ tunc aut p̄cesserūt dicta verba, ⁊ virtute geminationis inducat aditio, p. d. §. propositū. cuius ille est verus intellectus: ⁊ multum no. ⁊ eū habui a Bal. in conclusionibus iuris. ¶ Aut nulla verba vnquā precesserūt: ⁊ tūc verū dicat Ang. ⁊ ad
12 predicta de verbis suspēsiuis adde, ꝓ qđ voluit Bart. in l. quedā. ſ. de inof. testa. vbi elegāter dicit vno ex coheredibus cōmināte se velle petere a coheredibus suā portionē hereditatis, inducat hereditatis aditio. Ita dicit ipse mirabiliter probari per tex. l. quēadmodū: l; trepide hic affirmat: qđ dictū non videt verū. Nec videt obstare ille tex. quia loquitur in querela inofficiosi, per cuius intētationē nō inducitur hereditatis aditio: vt. j. dicetur. ⁊ ibi per gl. ⁊ l. is qui. de inof. testa. co. ti. Item ⁊ q Bar. loquit quādo predictus heres irate cōminatus est de petenda hereditatis portione: que quidē verba ita irate dicta aditionē nō inducunt: q nō fuerunt ꝓlata deliberate: vt vult hic Bar. ar. l. quicquid. de reg. in. Item ⁊ alia ratione: q repudiatio ⁊ aditio paribus passib⁹ ambulāt: vt. ſ. c. l. si quis extraneus. insti. de here. qual. ⁊ diffe. §. pe. C. de repu. here. l. si cū maior. sed verba ꝓpter repudiationē prolata ab ipso irato repudiatione non inducūt: vt voluit Bal. in l. ij. per illū tex. quibo. ce. pos. ergo nec aditionē. ¶ Item ⁊ tertio, q p̄dicta verba denotarunt primū animi motū: ergo aditionē nō inducunt: vt dicit Bar. in hoc verbo, volo. p. d. c. j. ⁊. d. l. obligationū substātia. in fi. ex quib⁹ hoc dictū non videtur verū.
13 Cogitate. ¶ Ulteri⁹ addas, an p hec verba, sum heres, inducatur hereditatis aditio: ⁊ videt q nō: q sicut ꝓpter hoc, nō sum heres, nō inducit repudiatio: vt. l. q se p̄is. C. vnde li. ita per hec cōtraria, nō inducit cōtrariū: tamē cōcludit Bar. nō hic, sed in l. si filij. ſ. de tut. qđ sequit Bal. subtili ratione in. l. potuit. C. de iure deli. ⁊ etiā hic aliqua-
14 liter hoc sentit Bar. ¶ Illud ꝓ tamē no. q p̄dicta verba, nolo adire ꝛc. semp p̄sumunt deliberate, ꝓlata: nisi in ꝓtrariū cōstaret. Ad hoc. j. c. l. Clodius Clodianus. ⁊ ita tz hic
15 Raph. Cu. ¶ Item dū hic Bar. ꝓ dicit, an p hec verba, plz qđ talis hereditas mihi obuenerit: inducat hereditatis aditio, dicēdo q nō: addas, qđ idē est si diceret gaudeo ꝛc. ad hoc. j. de vi ⁊ vi ar. l. j. §. quod. per gl. ⁊ Bart. vbi talia verba in maleficijs nō inducūt ratihabitionē, nec ꝯsensum: ergo idē in quasi ꝯtractib⁹. ar. ſ. de ind. l. omnē. ¶ Item dū Bar. dicit, an si aliqs dicit heredi instituto: talis hereditas tibi obuenit: ⁊ institut⁹ rūdeat plz: q p̄ per hec ẏba inducat aditio. cōcludēdo hec ẏba fore dubia: et ideo stari debere declarationi ipsius, pferētis, aut ei⁹ heredis. Adde qđ Iniū tenet. d. Rapha. ⁊ bona rōne: q; subsequēs rūsum debem⁹ intelligere fm precedēs interrogatū. insti. de inuti. stip. §. ꝓterea. extra de fide instr. c. cū inter dilectos. circa fi. C. de diuer. referi. l. j. Sed cū precedēs interrogatū, nō inducat hereditatis aditionē: nec in eo sint posita, verba id inducētia: q; pōt esse, q obuenerit: aut delata sit: nō tamen adhuc adita: vt. l. delata. j. de ver. sig. Ergo nec rūsio aditionē inducit. qđ videt verū per. l. fine. §. qui interrogat⁹. ff. de iter. acti. que propriē loquit in materia hereditaria. ¶ No. tñ ex
16 hoc dicto ꝓ Bar. sing. limitationē ad. l. Popo. scribit si frumentū. in fi. ſ. de rei vē. ⁊ ad. l. inter stipulantē. §. si Stichū. de verb. ob. ⁊ qđ no. Inno. de succe. ab inte. c. cū dilect⁹. dū dicit q declaratio seu interpretatio ẏborū dubiorū testatoris, nō trāsit ad heredē. Nā illud est verū, nisi ex tali interpretatione damnū afferat ipsi heredi in quesitis: secus in querēdis. Pro quo Bar. alleg. l. si heres a filio. §. si qs plu
17 res. cū seq. de leg. j. qđ no. ¶ Ulterius dū Bar. ꝓ querit, an si heres testatoris hereditatē ipsi testatori delatā ita adit: credo qđ testator adiuit: qđ si nō adiuit: ego adeo ex iure deliberandi ad me per eum transmisso. secundum. l. cum antiquioribus.

antiquioribus, an procedat hec aditio, tenendo q̄ sic, q̄ Bal. tenuit contrarium in d. l. potuit. dicēs talem aditionem non tenere: q̄ cum heres scire debeat ex quo capite sibi hereditas deferatur. C. qui admit. l. q̄diu. ⁊. ſ. c. l. is potest. et nunc adeundo dubitet: ergo non procedit aditio. l. q̄ si dubitet. cum. l. precedenti. cum simi. ſ. eo. Ite q̄ aditio conditionem non recipit per regulā, actus legitimi. ⁊ l. qui duobus. ſ. fi. ſ. eo. que in hoc casu est incerta, ergo verius puto dictū Bar. ⁊ rationes eius bene videbis: hic patet responsio ad dicta per Bal. Licet enim dubitet, tamen certus est q̄ ex vno istorum duorum capitum sibi hereditas acquiratur: ergo tunc nō obstat aditioni talis dubitatio per. d. l. q̄ si dubitet. ⁊ facit q̄ dicit do. Ange. in. l.

18 qui duobus. in prin. ¶ Item adde, † an procedat ista aditio: adeo si de iure possum: videtur, q̄ non: per rationes dñi Bal. in precedēti q̄stione, cōtrarium tamen est verius: quia hec conditio est intrinseca ⁊ necessaria, que etiam tacite inerat: vnde etiam expressa nihil operatur. ad hoc de leg. a. l. hec verba. cum simi. ¶ Item q̄ est cōditio, que vt plurimum cum adita est hereditas purificatur: vnde habetur pro puro ipsius aditionis actus. Ad hoc. ſ. de noua. l. si pupillus. ſ. qui sub condit. one. cum simi. Et ita sentit do. Bal. in. l. potuit. ¶ Ulterius dum do. Bald. an per

19 indicij preparatoria inducatur aditio: adde glos. † in. l. j. quo. bo. in verbo, filiū. dixit q̄ si ego ago cōtra Sempronium dicens me heredem petitione hereditatis: hoc non obst. necesse erit q̄ probetur illum, qui petitione hereditatis egit, heredem fore: quod tamen nō videtur verum: primo quia agendo petitione hereditatis, egit actum qui citra uis et nomen heredis non potest geri: ergo inducitur aditio: vt. l. pro herede. in prin. ſ. eo. ¶ Item et quia satis animum declarauit, se heredem appellando: q̄ hec lex cū simi. requirit. ⁊ ita tenet do. Joā. ⁊ rectius. ¶ Item dum Bart. querit, an per non facta inducatur aditio: subdens

20 † nota. questionem ⁊ quotidianam: an fixore mortua, vir retinet dotem eam filijs non restituens, an ex hoc inducatur aditio nomine filiorum: cōcludens q̄ sic: ⁊ ita tenuit in q. que incipit, Debitor in diem. per rationē: quia sicut ex nō facto inducitur repudiatio: vt. l. recusare. sm vnum intellectum Jaco. de Are. ita ⁊ aditio: cū paribus passibus deambulent: vt. ſ. dixi. Item ⁊ secundo: quia si vir non restituit dotem, incidit in moram: q̄ est delictum. si cer. pet. q̄ te mihi. l. qui sine. de reg. iur. cum simi. vnde benignius presumendum est q̄ per retentionem ipse adierit. arg. l. merito. cum simil. ſ. pro socio. probās hoc per. l. si peculiū. ſ. sicut. de pecu. leg. Addas tamen, q̄ Bal. in multis locis terribiliter insurgens volait cōtrarium, videlicet in. l. dos a patre. C. solu. mat. ⁊ in. l. pe. ſ. in his. ſ. eo. titu. ⁊ in. l. si certis annis. circa fi. C. de pac. ⁊ in. l. non ob hoc. C. vnde cog. ⁊ in. l. cum antiquioribus. C. de iure delibe. dicens Bar. in hoc pessime dixisse. Aditio enim hereditatis ad substantiam sui requirit gestionem pro herede ⁊ animum qui declaratur facto. aut verbo: vt. d. l. cū antiquioribus. ⁊ in pluribus legib⁹ huius titu. ⁊. ſ. dictum est. Qui autem tacet, non dicit, nec agit. C. de serui. ⁊ aqua. l. ij. ergo. Addas tu,

21 † q̄ non ob. argumentū de repudiatione per. d. l. recusare. quam Bar. inducit: q̄ hoc non semper verum est, quod ambulēt paribus passibus: q̄ repudiatio nudo animo fit. tex. est hic cui non potest responderi in. d. l. penul. ſ. de here. insti. ⁊ de heredum qua. ⁊ diffe. non autē sic aditio secundum eundem Bar. hic, vnde nil mirum, si per non factum inducatur repudiatio: non autem aditio. Item ⁊ secundo contra Bar. q̄ aditio est facti: vt. l. consi. de cura. furio. et. l. pro herede. in prin. Facta autem non presumuntur: vt. l. in bello. ſ. facta. de capti. l. quicunq̄. ſ. si a pupillo. ſ. de publicia. cum simi. ergo. Item tertio: q̄ si vera esset opi. Barto. sequeretur, q̄ quis tacens se obligaret inuitum heredita rijs oneribus: cum plerunq̄ hereditas onus contineat. l. si hereditatem, q̄ nō est presumendum, de proba. cum de indebito. ¶ Quarto: quia quotiescunq̄ inter duo extrema cadit medium, potius quidem semper trahitur ad naturam medij extremorum. j. de contra. tabul. l. j. ſ. ciētiam. ⁊ l. is qui tacet. de reg. iur. Sed inter hec duo extrema, videlicet aditionē ⁊ repudiationē cadit medium, q̄ est deliberatio adeundi: ergo tacens presumitur deliberare potius, velle pro adeunda hereditate, quam adire. tex. est in d. l. cū antiquioribus. l. Bal. hoc ar. ibi nō vtatur. ¶ Quinto, quia q̄ filius non restituit, habet maritus titulum dotis. C. solu. ma. l. dotis. ergo potius presumitur velle possidere hoc titulo, quam hereditario. ⁊ hoc est vnū arg. ex suis in d. l. nō ob hoc. ⁊ vide in p̄dictis locis: vbi ipse ponit: q̄ semper dat diuersas responsiones ad. d. ſ. si quis. qui in veritate nō ob. vt in dictis locis per cū. Aduerte q̄ hic dñs Jo. vtitur pro cōcordia quadā distinctione, que hz in se equitatem ⁊ eam prius quam eum vidissem dixi in quodam cōsilio cuiusdā famosissimi doc. qui postea legēdo dicebat hanc opi. fore suam. ⁊ ita se cōsuluisse, videlicet q̄ aut dos consisteb at in rebus mobilibus: vt in pecunia: ⁊ tunc si filij vxoris predefuncte decedunt intra annū: ⁊ tunc nō videatur eorum pater ob dotis retentionem hereditatē adiuisse. ⁊ tunc cessat ratio, que est ne presumatur deliquisse moram committendo sm formam. l. rem in pendenti. C. de rei vxo. act. ſ. exactio. Aut post annū. ⁊ tunc vera sit opi. Bar. per rationē suam. Precedenti autē casu opi. Bal. aduertendum: q̄ hec distinctio nō videtur bona: q̄ quantum ad primā partem nō tollit arg. q̄ Bar. sumit ex tex. d. l. si peculium. ſ. sicut. quē ad. serui. Hec tollit arg. dñi Bal. in predictis locis. ⁊ hec questio est nunc de facto in ciuitate Ferrarie. dico tamē q̄ hec questio nō potest procedere aliter, quam in filijs infantibus. Pro quibus absq̄ aliquo cōsensu facto pater hereditatē adire potest. l. si infanti. C. de iure delib. l. cum non solū. circa fi. C. de bo. que libe. filijs autem existentibus pupillis: questio nullo modo procedit: q̄ ipsi de per se adeūt. si in patria potestate cōsistunt, cū iudicis decreto. l. non solū. ſ. si autem. ſ. alle. Pater autē pro eis

22 adire † nō potest: cum factum pupilli requiratur. iuxta. l. si pupillus. cū simi. ſ. eo. vnde nō ob. dotis retētio, quam pater fecit, quoniam nō inducitur aditio ipsorū filiorū nomine. ⁊ sic erit vera opi. Bal. hoc casu. cogita tamen. ¶ Ulterius ad' id q̄ dicit Bal. an per facta inducatur aditio: adde, q̄ in primo membro concludit q̄ sic. per. l. j. C. de repu. here. ponēdo exemplū sm formam illius legis, in habitatione, quā heres facit in domo testatoris post illius mortem. In secundo autē membro videtur dicere cōtrarium. sed potes cōcordare, q̄ in primo membro loquitur, quādo cum tota familia habitat: in secundo autē quādo econtra, que concordia non placet hic. d. Joā. dicenti parem in vtroq̄ casu fore rationē. vnde concludit indistincte locum habere. l. j. verior tamen videtur precedens cōcordia: quia tunc quis domum destinate habitare dicitur: quādo cum tota familia habitat, alias non. l. j. ſ. domum. de libe. agno. facit. ſ. de his qui dele. vel effu. l. j. ſ. habitare. in fi. ⁊ fic si nō cum tota familia ibi est: videtur potius quodam familiaritatis iure in domo testatoris remansisse, vel habitasse, q̄ adeundi animo. arg. l. qui iure familiaritatis. ⁊ q̄ ibi no.

23 j. de acquir. posse. ¶ Ulterius † dum in eodē mēbro subdit, q̄ per receptionē fructuū, non inducatur hereditatis aditio. Adde q̄ idē Bal. videtur voluisse contrariū in. d. l. j. C. de rep. here. q̄ videl. veri⁹ nisi forte fecisset causa eos conseruandi succedētibus ab intestato, aut proximū locū tenentibus post dictū heredē institutū. argu. d. l. pro here

24 de. circa fi. princi. ¶ Item adde, † q̄ male dixit Ange. in d. l. pro herede. tenendo q̄ per venditionē rerū hereditariarum nō inducatur hereditatis aditio. ar. l. rem alienā. de cōtrahē. emp. q̄ cōtra eum est tex. quē Bar. allegat hic in. l. si quis mihi bona. ſ. sed si mandauit. ſ. e. ¶ Ultimo ad

25 † id q̄ dicit hic Bar. in finalibus verbis, an pro interponenda authoritate p tutorē in aditione hereditatis ipsius pup. requiratur verborū expressio, cōcludēdo, q̄ sic: ⁊ q̄ non sufficit tacitus cōsensus per. l. iij. ⁊ q̄ ibi no. per gl. de autho. tut. Adde, q̄ Bal. in prealleg. l. circa fi. hoc limitat esse verum, nisi pure actum faciat vna cū ipso tutore significantem tacitam aditionem: vt est in pluribus exemplis hic positis per Bar. quia tunc dicit ipse cum in tacitis tacite loquamur: vt. l. item quia. cum simi. ibi per eum alle. ſ. de pac. non requiratur alia verborum expressio: hoc credo verum quādo ipse vna cum tutore hunc actum faceret: q̄ tunc bene presumitur. ⁊ hoc ius interpretamur, q̄ vnus alteri consensum mutuum prestiterit. hoc probat. l. is qui heres. ſ. neq̄ filius. ⁊ quod ibi per Bart. ſ. eo. ⁊ tex. melior in. l. Titius. ſ. quibus modis pign. vel hypot. sol. Facit, q̄ no. Bar. in. l. cum pater. ſ. libertus. j. de legatis. ij. alias putarem veram fore sententiam Bart. ⁊ glos. quia eadem est ratio taciti ⁊ expressi. ſ. si cer. peta. l. cum quid. cum simi.

SI pupillus. ¶Restitutio pupilli aduersus additionē fideiussoribus ab eo datis prodest. h. d. ¶Et quando restitutio pupilli prodest fideiussoribus: dicas vt in l. iij. C. de fideiussoribus. &c.

Summarium.

1 ¶Mutatione persone nomen rei mutatur. Prescriptio rei fiscalis vel ecclesiastice, maius tempus requirit: quam res priuatorum.
2 Grauamen in legitima filiorum, licet non adiiciatur, tamē in persona eius substituti adiici potest, et etiam in personam cessionarij.
3 Rationes quare aditio hereditatis fieri non possit per procuratorem?
4 Mandatum speciale, an requiratur in petēda bonorum possessione?
5 Limitationes ad hunc textum.

PAulus lib. xij. respō. per procuratorem.

¶Hereditas per procuratorem adiri nō potest: & mutatione persone desinit peculium esse castrense. h. d. ¶Nomen † rei mutari mutatione persone: et sic per priuilegium ius rei tolli. ad hoc. C. de inoff. testa. l. fi. in fi. & hoc est qđ dicitur qđ res ecclesiastica seu fiscalis ad prescriptionē sui requirit maius tempus, quā res priuata: vt in authen. quas actiones. C. de sa. ss. eccle. & in l. fi. vbi glo. allegat cō cor. ff. de usur. Attamen si talis res in priuatum est alienata eodem tēpore prescribitur, quo res priuati fm Dy. hic
2 & Bar. in l. cum qui. ff. & s. de pub. ¶Item hinc † est, qđ alibi dicitur qđ licet in legitima ipsi filio nō possit adiici grauamen, attamen in persona substituti sic: vt per Cy. in l. tribus. C. de inoff. test. per Bal. in l. j. de vulg. & pup. ¶Hinc etiam sing. dicit tex. in l. cum patronus. de lega. ij. qđ si filio in legitima est adiectū grauamen, qđ respuitur fm. l. quoniam in prioribus. C. de inoffi. testa. attamen si filius legitime renunciat, in persona eius cui nouiter obuenit propter filij renunciationem, grauamen illud resuscitatur: qz propter mutationem persone legitima suum nomen perdidit. Ista est sing. litera in l. cum patronus. alz illa loquatur in patrono: tamē per Bal. & alios modernos extenditur ad filium propter rationis idētitatē. ¶In gl. ibi, iam
3 adeo. Ultramonta. reprehendūt hanc † gl. inter quos fuit Jac. de Arc. fm relata. Cy. in l. j. C. qui admitti. qz eo ipso qđ mando procuratori vt adeat hereditatē, videor: animū meum suspēdisse: vt ante mihi hereditas non querat, quā per eū fit adita. Ad qđ facit fm. d. Raph. hic. l. qui absenti. j. de acqui. pos. Iz in contrarium, & pro glo. facit secūdum eundem. l. j. ff. si iusserim. de acqui. pos. Item dicit prefatus Raph. qđ hec non est bona ratio doct. qđ ideo aditio per procuratorem fieri non potest: quia consistit in animo, qui est quid personalissimum: vt in. c. si gratiose. de rescriptis. lib. vi. & in. l. iij. ff. locati. & per consequens cōmitti non potest: vt. l. vnica. ff. ne autē. C. de cadu. tol. Item non est bona ratio Bal. in. d. l. j. C. qui admitti dicentis, qđ ideo non potest hoc fieri: qz dependet ex declaratione animi, que alteri non cōmittitur: vt. l. sicuti. in glo. C. de arbi. & facit. l. qz ff. de condi. insti. Falsum est hoc secundū eum: quia videmus in fin. li. qđ electio que in animo cōsistit procuratori cōmitti potest: vt. l. si is qui Stichum. de procur. per Bar. & in. l. stipulatus. de verbo. oblig. & licet forte verum dicat: attamen sunt alie rationes pro isto tex. quibus non potest responderi. Primo: quia aditio hereditatis non est in nostro patrimonio: vt. l. precia rerum. ad leg. Falci. ff. Ea autem que non sunt in patrimonio, per procuratorem explicari non possunt, fm regulam glo. no. in. l. iiij. C. de mann. ¶Secunda est, & hoc est dictū Ange. qz aditio hereditatis nō est in opera: vt. l. aditio. ff. eo. et per consequens fm eū per operarij procuratorē explicari nō potest. ¶Tertia est, & est Bal. in. d. l. j. C. qui admit. quia aditio est actus ei. vt dictū fuit per Bar. in rub. ff. eo. & ea que ciuiliter sunt inducta alteri per alterum acquiri nō possunt: vt. l. ea que ciuiliter. & l. quecunqz gerimus. de act. & obliga. Et Iz huic rationi possit responderi, vt ibi per eum: attamē duabus precedentibus non. Ideo sequenda est regula huius tex. ¶Et inquantum dicit, qđ nec per specialem, nec per generalem acquiri potest: licet enim esset vna ratio, videlicet prima que fuit Barto. attamen remanent alie due similes efficaces: & per cōsequēs huius legis dispositio irrita esse non debet. Ad qđ insti. de nup. ff. affinitatis. & s. de bered. insti. l. qui soluendo nō erat, duos Apollonios. & s. de his qui no. infa. l. liberorum. ff. notanter. in glo. & j. de priuileg. credi. in. l. fi ventri. ff. in bonis mensurarij. in gl. & per Bar. in. l. ita stipulatus. de verbo. oblig. & in extraua. ad repri.
4 ¶Unum tamen est, quod dicunt hic doct. sequentes glo. † qđ forte non est verum fm. d. Raph. & d. Jo. de Imol. et bene: videlicet qz bon. pos. possit peti per procuratorē generalem: imo dicunt ipsi, qđ requiritur mandatum speciale. Et hoc probatur per tex. secundū vnam lect. in. l. Pantonius. s. eo. Secundo probat do. Raph. ex tex. l. si quis mihi bona. ff. iussum. s. eo. vbi si in iussu requiritur mandatum speciale, multo magis videtur debere requiri in bo. possef. in qua fundat hereditatis aditio. ¶Tertio. et hoc est dictum Jo. per. l. qui ita. ff. j. ad Trebel. allegata in glo. vbi ad petendum restitutionē hereditatis, requiritur mādatū speciale: multo magis videtur debere requiri in bonorū possessione, in qua fundatur hereditatis aditio: per quam quidem restitutionem certum est, quod non transeunt nisi iura vtilia. l. j. ff. j. cod. Ita ergo debemus dicere in bono. possef. per quam, quis heres nō efficitur directo, sed vtiliter tantum: vt insti. de bono. possef. ff. quos autem, & maxime: quia ratio tex. in. d. l. qui ita. ff. j. que ponitur in mandato, per restitutionem: habet etiam locum in speciali bono. possef. per procuratorem petenda. Et ad hoc facit ratio Bar. ff. de donatio. l. si filius. vbi dicit, quod quotiescunqz actus ipsi domino posset esse multum periculosus semper ad id explicandum requiritur mandatum speciale. Sed ita est hic: quia per bono. possef. heres efficitur: et hereditas forte posset esse multum damnosa ipsi domino: ergo et hoc est tenendum quod supra dixi. ¶Item hunc
5 † tex. debes dupliciter limitare. Primo nisi hereditas sit talis, que nō possit adiri absqz alterius adminiculo: vt puta: quia hereditas est delata pupillo, seu muto, qui nihil intelligit. Tali etenim casu isti procuratores ad adeundū constituere possunt fm Bar. hic. & in. d. l. j. per. l. filio. C. eo. qđ dictum licet non teneat do. Rapha. et respondeat ad tex. l. filio. tamen est contra eum. l. seruo inuito. ff. si pupillo. versicu. quo exemplo. j. ad Trebel. quam docto. non allegant. Item secundo fallit in bonorum possessione, secundum glos. hic, que etiam potest procuratori committi petenda sub conditione, si reperiat hereditatem esse locupletem licet non ita sit in aditione: vt. l. eum qui. ff. si. s. cod. Et hinc est qđ Bald. dat cautelam. in. d. l. j. C. qui admit. quod dum tu institutus es in longinquis partibus: et dubitas, an hereditas delata sit damnosa: quod constituas procuratorem ad petēdum bonorum possessionē, cum hoc, si reperiat hereditatē locupletem. & in rubrica secundum eum. C. eodem titu. qui admi. fuit vtilis & necessaria inuētio bonorum possef. secundum tabu. Quod dictum licet hic moderni reputent notandum: attamen pro eo est casus & miror quod non allegent in. l. si quis mihi bona. ff. sed quid si mandauit. s. eo. & l. si quis alicuius. eo. titu.

Summarium.

1 ¶Beneficio sibi cōcesso abutēs, illud perdere meretur.
2 Emptio bonorum paternorū facta per filium post illius abstentionem, quando presumatur fraudulenter facta? Fraus, quando non presupponatur in facto palam? Adde & vide vnum notabile verbum Bald. in. l. quotics. C. de rei vendi.
3 Titulus cum fraude & simulanter procuratus, non excludit petitionem hereditatis.

SI is qui bonis. ¶Abstētio fraudulenta abstinenti non prodest, que fraudulenta presumitur si abstinēs omnia bona emerit per se, vel per interpositam

per interpositam personam.b.d. ¶No.et allegatur cum
1 l.fi seruum † quis.ff.pretor ait.s.eo.z.l.Paulus.de pacto.
stipul.Quod beneficio concesso vti non meretur, qui sibi
concessa abutitur potestate.z casus huius legis est singu.
fm doc.limitans.l.ij.C.de rep.here.vbi emptio bonorum
paterno:um post abstentionē facta, nō inducit immistio-
nem: quia hoc est verum nisi fraudulēter facta probetur.
Et fraudulenter presumitur fm doc.hic et Lyn.z Bal.in
d.l.ij.si incōtinenti post abstentionē omnia bona hereditaria emerit.vel maiorem partē. Ad hoc.l.omnes.ff.Lucius.ff.que in fraud.credi.l.nomen debitoris.ff.de lega.iij.
cum gl.Quod tamen intelligas verum si clam z per suppositam personam dicta emptio facta fuerit.arg.l.egistimo.de admi.tut.in fi.secus † si palam.Quod dicit hic do.
2 Raph.z esse bene not.licet non alleget aliquam bonam.l.
Sed q in factis palam, non presumitur fraus.alle.l.fi.C.
de fideicom.l.hac consultissima.in fi.C.qui testa.fa.po.z.l.
fi.C.de nup.Item z presumitur fraus si vnam rem tantū
filius per suppositam personam mercatus fuerit quantumcunq; precio:iorem hereditatis.hic est tex.quem Ange.solitus est alleg.pro sing.in l.summa cum ratione.de pec.nō
hic sed in.d.l.ij.C.de repu.here.qui tamen text.non recte
per Bar.allegatur.nisi presupponas.q peculium ibi alienatum fuerit precio:io: res patrimonij.z hec maxime procedunt: quando incontinenti post abstentionem, filius est
mercatus: arg.u.fi venter.ff.ff.de priuile.credito. ¶Et
inducitur hec.l.per Bal.z legentes ad tria.primo ad not.
per Bar.in.l.post contractum.de dona.z Lyn.in.l.si quis
post hanc.C.de bonis proscri. ¶Secundo, q si mercator
3 timens aduersam fortunā alteri bona sua donet talis donatio in fraudem credito:um facta presumitur.l.Lucius,
s.e. ¶Tertio, q si ego timens † conueniri petitione hereditatis, facio mihi concedi titulum ab altero: iste tit. prodesse non habet tanq̄ fraudulentus.z sic non habebit locum.l.vllam.de peti.here.videlicet quin petitione hereditatis conueniri possim: de hoc per Lyn.C.de peti.heredi.
l.cogi. ¶Ultimo, an hoc.l.habeat locum in extraneo: dic
vt per Ly.z bene loquitur in d.l.ij.C.de repu.heredi.

Summarium.

1 ☞Hereditas materna de iure Digestorū acquirebatur patri, vel auo, in cuius potestate nepotes erant.
2 Mandatum vel iussus si requiritur: semp peti debet ab eo, ad quē pertinet negociū principaliter iure potestatis.
Emphyteota emphyteote, vel feudatarius si alienare vult, an consensum primi domini requirere debeat.

Filiusfamilias. ¶Ad adeundum hereditatem per filiumfa. requiritur iussus aui, non autem patris. b.d. ¶No. hic casum q hereditas
1 † materna iure isto acquirebatur patri, vel auo, in cuius
potestate nepotes erāt, de quo fuit dubitatū in.l.is qui heres.ff.neq̄ filius.ff.e.z vbi per gl.z doc.z in.l.quidā. ¶Se-
2 cundo † semper allegatur hec.l.cum.l.filium habeo.ff.ad
Macc.iz hoc nō notent doc.q quotiescunq̄ requirit iussus seu mandatum, semper petēda sunt ab eo ad quē pertinet negotiū principaliter iure potestatis. Quod facit ad
no.dictū Guil.de Cu.qō refert Bal.in.l.si permittente.C.
ad Maced.q emphyteota emphyteote volens alienare,
seu feudatarius feudatarij, requirere debet cōsensum primi domini non autē sufficit cōsensus primi emphyteote.
Quod tamē notabiliter limita: nisi ipsi primo emphyteote concessa sit emphyteosis per dominum. Item z in illis
quibus ius suum cedere voluit: quia tunc sufficit, quod secundus emphyteota habeat cōsensum primi: non autem
principalis dñi. z hoc dicunt Bal.z Ange.ex tex.ad hoc
notabili in.l.cum esset.ff.per plurīū.ff.de seruit.rusti.predi.

Quater quoties filio. ¶Jubens hereditatē adiri debet esse certus
de causa acquisitiōis z quote.b.d. ¶No.in ad-
cunda hereditate per filiū requiri certitudinē patris in-
bentis.de quo dicetur in glo. ¶In gl.i.hec so.nō valet q:
de directo cōtradicit huic litere.z ideo, d.Ange.putat di-
cēdum, qō aut cōtemplatione patris filius est institutus:
z tunc loquitur hec lex, secus si contemplatione sui: q: tūc
vendicat sibi locum cōtraria. Que so.similiter nō videtur
bon.r: q: iure isto quo iussus requiritur non attēdebatur:
an cōtemplatione patris, an cōtemplatione sui institutus
sit.ff.e.l.placet.insti.per quas perso.nobis acqui.in prin.ff.
si quis a paren.fuerit ma.l.j.z ideo videtur dicēdum, q in
vtroq̄ scientia exigatur: vt sentit Ly.in.l.ex semisse.ff.co.
sed hic similiter non est bona sol.quia ob.l.quidam.ff.scientiam.ff.eo.ibi, sufficere certitudinem in filio.z ideo Bart.
in vtroq̄ scientiam requiri: sed maiorem in filio, quam in
patre: quia ipse principaliter instictutus. cuius dictum hoc
optime declarat dom. Joannes, z quia non eget supplectione vide per te.

Pater mutus. ¶Jussus nutu, vel literis explicari potest.
hoc dicit. ¶No.ibi, magis est: vt si intellectu careat a contrario sensu: q: videtur casus pro lec.Bar.contra istū doc.
Papi.in.l.cum heres.ff.eo. videlicet qō de iure Digestorum videtur casus, vez qō filius sibi querat z nō patri. z ille.ff. fuit necessarius in muto: nō autē loquit in mutastro:
q: sicut loquens omnia explicare potest: vt no.gl.v.q.j.de
trahe, quam gl.non reperies alibi: q: sicut est reperire surdum z surdastrum: vt voluit, d.glo. ita mutū z mutastrum.

Summarium.

1 ☞Filia dotata, que repudiauit hereditatem paternam cum iuramento: quando possit hereditatem petere iuramento non obstante? z ponit octo limitationes ad.c.quāuis.de pactis.lib.vj.
2 Dos succedit loco legitime.
3 Dispositio.c.quamuis.de pact.in.vj.an habeat locum in fratre?
4 Dispositio authē.sacramenta puberum. que loquitur in contractibus, qō habeat etiā locum in distractibus.
5 Christianus iurans per alienos Deos, obligatur ita vt Judeus.
6 Pater qō possit legitimare filium cum pacto: quod ei nō succedat.
7 Repudiatio facta per filiam de bonis patris: an preiudicet descendentibus ex ea?
8 Pater qui filios heredes instituit, si mandauit ac iurare fecit dictos filios de se nō diuidendo intra decem annos. Et ante decennū vnus moritur relicto filio: an talis filius
iuramento non obstante poterit eius portionem petere.
9 Mulier si in alienatione fundi dotalis apposuit iuramentum: an filius eius talem alienationem reuocare poterit, iuramento non obstante.

Qui superstitis. ¶Repudiatio hereditatis viuentis nulla est: et ideo non obstante repudiatione per repudiantem hereditas adiri
potest.hoc dicit. Et est ratio: quia adire non dicitur non
delatam: et hereditas nulla est viuentis: vt.l.j.cum similibus.ff.de here.vel ac. tamen iuri de futuro non potuit
renunciari: vt.ff.in pluribus legibus huius tituli dictum
est: et plene dicitur.C.de pactis.l.j.facit.l.fi ita scriptum.ff.
si sub conditione. de legatis.ij. ¶In glos.super verbo,
1 † repudiauit.ibi, idem si iuret. eius contrarium hodie est
decisum in.c.quamuis.de pactis.in sexto, vbi filia dotata
repudiare potest ipsius parentis hereditatem cum iuramento.z de hoc in.l.pactum, quod dotali. Aduertendum
tamen hic, quod Richar.z Bar.de Salice.dant tres notabiles limitationes ad dictum.c.quamuis. quarū duas
dico fuisse Bal.in.d.l.pactum. ¶Prima est nisi pater nō
obst.illa repudiatione eam filiam in testamento instituit:
quia tunc licet repudiauerit: tamē ex noua causa stipenien
te ad hereditatem admittitur. Allegant.l.si patronus nō
aluerit.de bo.liber.ego allego casum not.qui melius pro-
bat.z proprie loquitur in iuramēto.in.c.cum P. Hanfredi.extra de renun. quem casum allegant domini de Rota
in decisionibus antiquis. Secunda est quādo fratres seu
consanguinei ipsius filie renunciantis moriui sunt ante
ipsam filiam: q: tunc cum eorū respectu presumatur dicta

filia repudiatisse: ideo hac causa cessante: quia defectus fuit talis, filia ad successionem admittitur. Nec hec repudiatio alijs prodest. Alleg. predicti in argumentū. C. ad Velleia. l. iubemus. Tu adde tex. qui hoc probat no. secūdum vnum intellectum in. l. si ace. C. de pac. vbi per Bal. et per eundē in. d. l. pactū. qui p hoc allegat Guil. de Cu. ¶ Tertia est: et ista est propria Richar. et Barto. quando ipsa filia non dotata repudiasset: quia tūc cum sumus extra formā pre alle. c. quamuis, qō loquitur in muliere dotata: nō debemus. c. illud cōtinens ius singulare, extendere vltra verba sua. ar. Ius sing. de leg. 1. l. j. C. qui admit. Quod tamē dictum licet in se sit multum no. tamen hoc improbat dominus Joā. quia licet ipsa mulier indotata renunciauerit: et sic videatur cessare prefatum. c. tamen firma stat ratio illius tex. dicentis, omne iuramētum esse seruandum, qō non vergit in dispendium salutis eterne: cum pulchra extet ratio cum licet indotata sit: cum remanet virtus iuramenti, qō seruandum est: ergo remanet iuris dispositio. Allegat etc. j. de elec. l. qō dictum. de pac. ¶ Aduertēdum
2 est, † si dicimus dotem succedere in locum legitime: vt hodie cōmuniter est secundum formam statutorum: vt. l. quisquis circa medium. C. ad leg. Jul. maie. et no. C. de nupt. l. sancimus. per Lyn. Certum est, qō si mulier simpliciter vt presupponūt pfati doc. cum iuramēto repudiauit paternam hereditarem: non tamē propter hoc excluditur a petitione ipsius dotis: quando in locum legitime succedit: vt in. l. si quando. ergo et generaliter. Unde videtur qō firma remaneat dicta repudiatio: cum salua ipsi filie repudiatione non obstante, remanet dotis petitio. Et qō hoc dictum. d. Jo. sit verum: probatur arguendo de pacto ad statutū fm legem, non impossibile. de pac. Certū est enim qō stante statuto qō existentibus filijs, aut agnatis filia femina non succedit: ipsi filij aut agnati succedentes, filia a patre non dotata succedit in ius dotādi adeo, qō filia eos ad se dotandam compellere potest fm Bart. eleganter ex illo tex. in. l. si marito. §. si voluntate. solu. mat. et facit, qō ibi no. in. l. post dotem. eo. titu. qō approbat Bal. in. l. fi. C. de do. promis. vnde ita in casu proposito, si filia se voluntarie excludit a successione in vniuersum ad filios donatione per se facta, a filijs dotem petendo: ne incidamus in absurdum, qō hic veniat contra factum suum: vt res magis valeat, quam pereat. ar. l. quoties. de re. dub. verior sit opin. d. Joā. Quarto et singu. limita dictum. c. Quis. nisi ipsa filia esset minor, et iurasset se non contracturam, necq; distracturam absq; legitima solennitate: hoc est cum ipsius iudicis decreto: aut cum authoritate tutorum: alias si faceret non valeret. Tunc enim quantūcunq; in repudiatione interuenit iuramētum: attamen hoc nō valet ratione precedentis sacramenti liciti et honesti, et hanc limitationē ex eleganti dicto Spe. in titu. de emp. et ven. §. tertio loco. versicu. et nota generale cōsilium reprobat Jo. And. in addi. et ponit de hoc no. in. c. licet mulieres. de iureiur. lib. vj. videlicet qō quantūcunq; secundum formam. d. c. licet. et. c. cū contingat. in antiquis alienatio fundi dotalis valeat iuramento intercedente: tamen hoc est verum, nisi mulier prius iurasset se non alienaturam: et casu quo alienasset nihil valeret. Quod dictum fundatur ex. c. intellecto. eo. tit. in antiquis. qō no. et tene menti. Et ita forte limitatur authentica, sacramenta. C. si aduersus ven. et hoc dictū didici a Bal. in cōclusionibus iuris. ¶ Quinto limita fm Petrum de Ancha. in. c. j. de cōstit. in repe. sua, in. d. c. licet mulieres. nisi talis renunciatio cōtineret in se euidentem iniustitiam et iniquitatem. Ponit exemplum, et ita dicit se consuluisse, quando mulier repudiat hereditatem, que valet quatuor milia pro mille in dotem habit. Tunc enim non habet locum dictum. c. quamuis. ratio: quia iuramentum non debet esse iniquitatis vinculum: vt in. c. quemadmodum. de iureiuran. cum simi. ibi alleg. in gloss. ¶ Ité, quia debet habere secum tres comites ad hoc, vt valeat, videlicet veritatem, iustitiam, et iudicium. authē. qō eis. de nup. extra de iureiuran. c. et si Christus. Sed hic in tali iuramē to apparet euidens iniquitas et iniustitia, videlicet, quod pro mille renunciet hereditati ita locupleti, videlicet, triū millium. ¶ Item et secūdo cum paria videntur: cum alle ga. de doli except. l. ij. §. circa. Sed illud. c. non habet locum dolo interuentente ex proposito: vt ibi, et in. d. authenti. sacramenta. ergo nec dolo interueniente: qui quidem dolus colligit ex perspicuis indicijs. l. de dolo. C. de dolo. bis interuenientibus, vez pro modica quantitate renunciauit magne hereditati. ¶ Item fragilitas sexus et minor etas. ar. l. cum de indebito. de probatio. l. fi. de iur. et facigno. ergo. ¶ Pro hoc tertio allegat, qō notat Jo. And. in. d. c. cum contingat. que rationes licet videantur persuasiue, tamen dictum non videtur habere veritatem in se: et eum. vt audio non tenet do. Jo. in. d. c. cum contingat. Ratio: qz aut sacramenta prouident circa restitutionem quam. d. Pet. vna cum absolutione a iuramento dixit intentandum fore aduersus dictam repudiationem: que quidem restitutio non datur, nisi ex magna lesione: vt. l. scio. de in integrū restit. et si esset verum dictū do. Pet. sequeretur, quod dicta authen. esset imposita verbis et non factis: cōtra. l. ij. C. cōia de leg. Probato enim de magna lesione semper cōpeteret restitutio petita absolutione: quoniā dictū dñi Pe. non videtur verum: vno tamen casu puto cum saluari posse: videlicet quando vna cum magna lesione concurrerēt suggestiones ipsius patris, vel cōsanguinei eius: ob quas filia renunciasset: tunc enim argu. glos. not. in. l. item si precio. §. fi. ff. loca. licet non allegaretur ille tex. per docto. qui hoc dicunt, competeret restitutio petita absolutione aduersus repudiationem predictam. et hoc voluit Feder. de Senis limitando dictū. c. Quis. in eius consi. cxciij. Preterea pro dicta filia dicitur: quia posito, quod ipsa filia sit incongrue dotata habito respectu ad quantitatem patrimonij: tamen, quia potest iterum petere a patre, aut consanguineos compellere, vt congrue iudicis arbitrio dotetur: et dos eius cōgrue suppleatur: vt elegāter dixit Bal. se consuluisse in. d. l. fi. C. de do. promis. arg. l. si non mortis. vbi etiam dictum ponit. Ś. de ino ffi. testa. arg. l. si filie. de legatis. iij. ponentem exemplum de statuto dicente, qō filia dotata stantibus masculis nō succedat: videri per rationes quas. Ś. dixi licet vt act. magis et. et neveniat contra factum suum, hanc repudiationem non posse infringere. Sexto predictum. c. limita fm do. Rapha. Fulgo. in prealleg. l. pactum. qō dotali quando repudiatio est facta in manibus patris: secus si in manibus fratrum ipsius filie: quia tunc non habet locum predictum. c. et ita dicit se consuluisse in magima questione facti: non tamen in recollectis suis, quas habeo: non allegat pro hoc aliquas ratio-
3 nes sed tantum authoritatem suam. ¶ † Ratio autem potest esse: quia. d. c. quamuis loquitur tantum in filia a patre dotata: non autem a fratribus seu alijs: ergo minus corrigat ius ciuile, quam potest. hoc tamen verum nō videtur illud suum dictum. Primo autho. Fede. de Sen. extendē tis. d. c. quamuis ad fratres dotantes. Secundo authoritate Bald. quod hic sentit: licet non alleget Frede. in. d. authen. sacramenta. et primo: quia licet ipsa predicta repudiatio fuerit facta fratribus: attamen durat ratio predicti. c. quamuis. videlicet quod saluādum sit: quia modo vergit in dispēdium salutis eterne: ergo duret dispositio, per dictam legem, pactū. alleg. Item et secūdo: quia si. d. c. quamuis, disponit dictam repudiationem in manib⁹ patris valere: cius contrarium videbitur ratione presumpti metus quod resultat ex reuerentia, que debetur patri. iuxta not. in. l. j. §. que onerande. qua. re. act. non da. ff. de fur. l. penul. ff. qō metus cau. l. fi. c. sicut honorato. et qō no. Innocē. in. c. causam matrimonij. de offi. delega. multo magis videtur valere repudiatio facta fratri, a quo nullus pūmitur inferri metus: quia par in parem. &c. ad hoc ad Trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. et. Ś. de arbit. l. nam et magistratus. Preterea pone, qō dicta filia fratri renuncians esset mino: nonne dices tu, quod iuramentum super ea pos-
4 tum, habeat validare renunciationem: certe sic: quia † authen. sacramenta puberum loquens in contractibus, habet etiam locum in quibuscunq; distractibus secundum glo. Ho. in authen. vnde sumitur. et. l. iij. §. per contrarium. ff. de contrario iudi. si ergo in minore valida foret. d. renunciatio: ergo multo magis in maiore, in quo non concurrunt tot defectus: ex quibus trib⁹ videtur verum dictum Raphaelis. ¶ Septimo limita notabiliter fm Bald. in c. j. et. c. sacramenta. de pace iuramento fir. in vsibus feudo. non habere locum in repudiationibus Judeorum et hereticorum ea ratione: qz sacramentalia non cadunt in eos, nec actiue, nec passiue: vt. l. penul. C. de here. qō nō videtur
5 verum: qz † sicut Christianus iurās per alios Deos obligatur

gatur et tali iuramento:vt eleganter dicit Inno.in.c.¶ si Christus.de iureiur.and.ita ¶ etiam Judei iurantes per nostrum Deum obligati esse videntur:quia contrariorū eadem est disciplina.¶ ne melioris conditionis sint Judei ¶ heretici,quam Christiani.l.non socij.de nox.ſ.quod vi aut clam.l.ferunt.cum ſi.Ad quod facit quod idem Inn. no.de redem.c.quod super.vbi dicit Papam posse punire Judeos peccantes in moralibus:aut in legem naturę: non ergo peccantes in non moralibus:aut in legem naturę ergo pun re poterit ſi contra sacramentum diuini nominis venitur. Satis enim peccat in naturam ſi Deum, qui est natura naturans,offendit.ſ.de verbo.oblig.l.conditiones.cogita tamen. ¶ Octauo limita illud.c.habere locum negatiue,non autem affirmatiue:vt.d.l.ſi quis pro eo.per Bart.¶ in.d.l.pactum,quod dotali.per alios. Quā l.pactam,quod dotali.fing.limita secundum eundē Bar.
6 in.l.quesitu.que als incipit †.l.ſi tibi.ſ.de adop.non procedere in filio legitimato per patrem: cum hoc quod talis filius sic legitimatus sibi non succedat. Potest enim pater filium legitimare:cū hoc ne sibi succedat. Cū etenim eius patris beneficio legitimationem ipſam cōsequatur, potest ei legem,quam vult imponere:vt.l.legem.C.de pactis.quod dictum est notabile:licet non habeatur in omnibus lec. ¶ Ulterius querit †hic Bar.de notabili questio
7 ne. An repudiatio filie facta successioni patris ipſius preiudicatur filijs ipſius filie,¶ sic nepotibus:decidit nō preiudicari. Et ſi ipſi filij veniāt ex persona matris cum ipſis auſculis ¶ patruis:quia ex sua venire non potest: cum sit posterior in gradu:vt in authen.cessante.¶ in authen.post fratres.C.de legi.here.¶ in authen.de nup.ſ.solutū. Ratio Barto.est quia licet veniant ex persona matris: tamē hoc datur ipſi filio ex legis beneficio quod inducitur in loco matris repudiātis succedere.iuxta.l.Gallus.in prin. de lib.¶ posth.¶.l.posthumorum.de inoffi.test. Quod quidem beneficium filijs a matre non potuit auferri. allegat l.ſi arrogator.C.de adop.adde.l.fin.C.de repud.bo.poſſ. ¶ Item videtur hoc dictum fore verum: quia iuramentum vnius alteri preiudicare non debet.l.fin.ſ.filiſs antē. C.de bo.que lib.in glo.Adde tamen quod glos.fin.in.d.c. quamuis.tenet contrarium:licet Barto.de ea non faciat mentionem: et ideo pro concordia debes accipere verba Bal.in.d.l.pactum,quod dotali.quia aut queritur an preiudicet filijs venientibus iure ſuo tantum:vtputa quādo veniant cum alijs fratribus:¶ tunc nunc repudiatio materna preiudicat:quia per factum vnius non potest tolleri eius alterius.l.ſi.de pactis.l.ſi post mortem.ſ.ſi.de contrabu. Aut filij veniunt ex persona matris:¶ tunc aut filia decessit viuente patre:¶ quia illi legis beneficio subintrant eius locum:vt.d.l.ſ.de succeſſ.edic.¶.d.l.posthumorum.¶.d.l.Gallus.ſimiliter repudiatio materna non preiudicat,per.d.l.ſi arrogator.¶.d.l.ſi. Quod limita niſi filia renunciaſſet,dicens se forte contentam parte ſua: q; tunc in prealleg.loco,vbi habuiſſet partē ſuam, eam vlterius nepotes habere non poſſunt. Aut filia decessit post mortem patris:¶ tunc filij excluduntur. Primo: quia tunc nō potest dici,quod filij subintrant locum matris: quia mater tēpore mortis patris viuebat. Probatur per.l.ſi quis filium.C.de in integ.reſti. ¶ Item ¶ secundo:quia ex quo viuebat dicta filia,que non poterat succedere vi renuncia tionis accrevit pars eius confratribus.l.C.quando non p;.par.cum ſi.merito materni filij excludūtur:¶ hec ſunt elegantia dicta Bal.aliquibus additis.in.d.l.pactum,qō dotali. Quam diſtin.in hoc ar.teneas veriſſimam.Et pro bis facit,quod notat Barto.in.l.liberorum.de ver.ſignifi.
8 ¶ in.l.j.circa fin de contrabu. ¶ Quid †tamen dicis de hoc caſu pater inſtituens filios,eoſdem iurare facit de bonis inter ſe intra decennium non diuidendis: moritur vnus filiorum pendente decennio:an filij iſtius filij poſſint ad eorum portionem non obstante iuramento prouocare ad diuiſionem Joan.And.in addi.maxime in fi.de iudic. ſequitur.in addi.que incip.Ad hoc not.¶.ſ.ad hoc.ver. dub tatum vidi.tenuit quod ſic:quia iuramentum est perſonale ex parte iurantis.in.c.fina.de iureiuran. Quod dictum licet in ſe ſit multum no.non tamen videtur verum: quia licet reſpectu reatus ipſius periurij ſit perſonale ex parte iurantis:vt in.d.c.veritatis.attamē reſpectu obſeruantie contractus ſuper quo fuit appoſitum,videtur eſſe reale:¶ ſic ad ſucceſſores tranſire:vt in authen.de iureiur. a mo.preſti.circa prin.¶ per Bal.in.l.generaliter.C.de rebus credi.¶ in prealleg.l.ſacramenta puberum. Unde videntur teneri prealleati ſucceſſores ad bona non diuidē da:niſi forte velles ſaluare Joan.And.quod tale pactum reſpectu illius non a ſe diuidendis, cenſeatur perſonale. argu.l.qui in futurum.ſ.ſi ex aliena.de pac.¶ ita per conſequens cenſeatur iuramentum,quod ſequitur naturā contractus.iuxta.l.ſi.C.de non nume.pecu.¶.l.ſi.ff.qui ſatiſd. cog.alias nō video illud dictum poſſe ſaluari: videtur tamen,quod cum predictum iuramentum ſit appoſitum fauore ipſorum iurantium poſſit vnus alteri remittere, et ab ſeq; reatu diuidere:iuxta id,quod.d.Jo.And.in.c.ij.de ſpon.ad quod.ſ.de vſur.c.conſuluit. Ad quod facit quod no.in.l.cum mihi ſtipulatus ſim o Procule.de ver.oblig.
9 ¶ Ulterius dicit hic Ang.†Bar.dicere,licet in hac lege hoc dictum communiter non habetur:vt etiam hic refert do.Jo.quod per iuramentum appoſitum ab vxore ſuper alienatione rei dotalis ſecundū formam.c.licet mulieres. ¶.c.cum contingat.de iureiu.¶ no.in.l.ſi predium.C.de iu. do.mulier tamen ad hoc compelletur obſeruandum:non autem,quod tranſeat dominium ipſius rei dotalis: ideo eſt q; heredes dicte mulieris poterūt reuocare dictā alienationem rei dotalis,eo:quia iuramentum ex parte iurā tis ſit perſonale,quod quidem ad heredes non tranſit:vt patet in.d.c.veritatis. Quod dictum hic impugnat Ang. ¶ eſt veritas:¶ hoc ſequitur.d.Jo.licet.d.Rapha.dicat,q; non ſit perſonale:tamen illud verum quo ad reatū periurij:non tamen, q; ad hoc robur per ipſum iuramentū preſtitum eſt contractui. Hoc enim tranſit ad heredem. qui factum defuncti impugnat:vt habetur in.l.ſi ergo.de iur. do.¶ plene in.l.bonorum.ſ.rem ra.ba.¶ in.c.ratum.de reg. iur.lib.vi.quinimo nec verum eſt,quod dicit Bar.quod talis contractus non firmetur iuramento:ſed tantum compellatur iurans ad obſeruantiam eius:ſuper quo eſt impoſitum:quia ipſemet tenuit cōtrarium in.d.l.ſi quis pro eo.in.l.Seius.¶ Augerius.ad leg.Falci.qō etiam tenuit Joā.And.in.d.c.Ḟuis.¶ in.c.cum clauibus.de ſo.compe. li.vi.in nouel.¶ Jo.Cal.in addi.in.d.c.cum contingat.Ex quibus ſequitur dictam alienationem ita per iuramentū firmatam per heredem poſſe impugnari.Ad quod facit, quod dicit Bar.in.l.ſi quando.C.de inoffi.teſt.vbi babes, qō heres non potest impugnare in caſu illius.c.geſta per defunctum iuramēto validata,quare cum in caſu noſtro filius velit,vt heres matris hanc alienationem impugnare,ſequatur veram eſſe concluſionem Ang.¶ ſequacium. ¶ In ead.ibi,¶ non eundem venire contra ¶.c.Et hec est regula brocardica,an quis poſſit venire contra factū ſuū: de qua vide plene per Bar.in.l.ſi poſt mortem.de adop.et in.l.cum contumace.cum precedenti de iureiu.¶ per Bal. in.l.ſi creditoribus.C.de ſac.ſanc.eccle.per Cano.extra de cle.coniug.c.ſi diuerſis fallacijs.¶ in.c.ſi quis preſbyterorum.C.de rebus eccle.non alie.

Summarium.

1 Aditio ¶ repudiatio paribus paſſibus ambulant.
2 Soror,que diu permiſit fratres bona hereditaria poſſidere:¶ quando aliquo egebat,petebat ab eis:¶ diu ſtetit quod non petiſt eius portionem:an videatur ex hoc repudiaſſe?
3 Repudiatio ex ſola diuturnitate,quando cauſetur.

Recuſari. ¶ Repudiatio non tantū verbo,ſed etiam factis aut alio quouis volūtatis iudicio explicat.h.d.Et hāc.l.explicat Jac.de Are.quē omnes doc. ſequunt:vtputa ſi heres negligēdo patitur res hereditarias,aut fundos deſtrui: ar.in ſi.C.de infan.exp.l.ſj.¶ in.l. ſi.ſ.pro derel.quod exemplum non puto procedere: quia
1 †repudiatio ¶ aditio paribus paſſibus ambulant: vt.ſ. eo.l.ſi quis extraneus.ſ.j.¶ inſti.de here.quali.¶ differ.ſ.j. Sed certum eſt aditionem non fieri per culturam rei hereditarie,quam heres facit:vt.l.pro herede.circa ſi.princ. ſ.eo.ergo nec inducitur repudiatio propter negligentiā,
2 quā heres habet in colēdo.Bar.autē vt† refert.d.Ange.

licet communiter in lec. non habeatur, inducit banc. l. esse in ar. q; si sor. permisit fratres diu possidere hereditatē paternam: ⁊ cū aliquo egebat, petebat ab eis: ⁊ diu siluit contra fratres: ⁊ diu stetit, quod portionem hereditatis non apprehēdit: q; propter hoc sor. repudiasse censetur suam portionem. Ad quod etiā inducit. ff. de prob. l. Proculа. quod dictum licet doc. communiter sequantur, nō videtur verum: q; in dubio potius repudiationi de iure fauere debemus: de condi. indeb. li. ⁊ l. sufficit. vnde non debemus dicere, q; sola ratione diuturni silētij ⁊ petitionis rerum a fratribus, videatur repudiasse ex primo actu qō non est causa tollende obligationis. de act. ⁊ obli. l. obligationum fere. §. placet. misi fuerit tanta diuturnitas, qō iuri immiscendi sit prescriptum. secundum. l. licet. C. de iur. deliberan. ¶ Item ⁊ secundus actus vez ⁊ petitio simpliciter hoc nō videtur inducere: q; potius censetur ab eis petere, vt suis administratoribus, quos censetur constituisse eoipso quod administrationem fieri passa fuerit: vt. l. si nō remunerandi. §. qui passus. ⁊. l. qui patitur. ff. mand. C. eo. l. fideiussor. quam q; per hanc petitionem censeatur repudiasse. ¶ Nec obst. q; diu stetit petere partem suam: ⁊ hoc ideo fecit: q; sciuit ius suum semper ⁊ vbiq; durare. l. sicut. §. non videtur. ff. quibus mo. pig. vel hypo. sol. ¶ Nec ob. d. l. Procula. q; ibi est casus specialis propter calculū rationum sepius factum inter fratres ⁊ sorores. quod in exēplo Bar. nō interuenit: ⁊ ideo cogita, an verum sit hoc dictum Bar. ¶ Illud† autem certum est, q; si simpliciter ⁊ absq; alio actu interuenit diuturnitas, non censetur quis repudi isse: vt. d. l. licet. qō non tamen tenet. d. Raph. imo dicit. q; per simplicem diuturnitatem cum administratione coniuncta, cēsetur repudiasse. Allegat pro hoc. l. codicil. ff. de leg. ij. vbi legatarius permittens rem legatam vēdere heredi, videtur pro hoc repudiare. Que tamen reprobatio non videtur bona: q; ille. §. non ita simpliciter est intelligendus: sed opus est magna distinctione: q; circa principium illius. §. adbibet Bar. l. si fundum. de leg. j. Et secundum illam distin. respondeas do. Raph. Et ideo melius exemplum, quod possit dari ad illam. l. est de. l. quandiu. ff. eo. ⁊. l. si preteritus. de contratab.

Summarium.

1 ☞ Contrahens matrimonium cum aliqua, quod putabat non valere, an valeat?
2 Percutiens laicum, quem putabat clericum, an incidat in canonem, si quis suadente?

Qui se pupillum. ¶ Dubitatio circa etatem adeuntis nō officit. h. d. Et ratio est, q; talis error non circunscribit voluntatē. ¶ In glo. no. gl. vna cum text. Nam inducitur ad duas. q. prima
1 † si contraho matrimonium cum Berta, q; cum in veritate valeat: attamen puto non valere: q; credo me constitutum in sacris: aut illam mihi fore coniunctam: an ob hoc matrimonium valeat? videbatur, q; sic, ex quo matrimonium consistit in animo per verba declaratoria. extra de spon. tue. ⁊ in. l. cum acutissimi. C. de prescr. xxx. an. ⁊ in dependentibus ab animo inspicitur potius opi. quam veritas vt. l. is potest. ff. eo. hic contrarium decidit Bal. ⁊ Jo. de Imo. ⁊ post eum alij per hunc tex. Et miror. q; non allegant Jo. And. in. c. vni. extra de vo. lib. vj. vbi late super hoc refert Bar. dicit tamen, quod parci debet sibi: q; habuit mentem corruptam. de pe. dist. j. cogitationes. in glo.
2 ¶ Octauo, an † percutiens laicum, quem tamē putabat clericum incidat in canonem, si quis suadēte. ⁊ videtur q; sic, per. l. cum qui. §. si initio. circa fi. ff. de iureiuran. contrarium tamen deciditur. ar. huius legis per istos doc. Sed tu videas licet ipsi non allegent Fede. de Sen. in consi. qō incipit, Titius. ⁊ est. xvij. vbi hoc latissime disputat, ⁊ Jo. Andr. in. c. non prestat. de regu. iur. in. vj. ⁊ in mercur. ⁊ de percutiente clericum, quem laicum putabat. ff. loc. si quis ignorans. C. de episco. ⁊ cleric. l. si quis per calumniam. in glosl. de iniurijs. l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. extra de sentē. excommu. c. si vero aliquis. ⁊. c. contingit. ⁊ in. c. auditum.

Summarium.

1 ☞ Papinianus licet acutissimi fuerit ingenij, tamen a Paulo reprehenditur.
Bonus quandoq; dormitat Homerus.
2 Intestatus decessisse dicitur, qui cum testamēto decessit, ⁊ testamentum nullum pronunciatum fuerit.
3 Judex, quod possit se fundare ex alijs iuribus, quam que per partes fuerunt allegata, si ex actis appareant: ⁊ etiā alijs rationibus, ☞ que per aduocatos allegate fuerint.
Judex aduocatos cauillosos repellit.
4 Eligens ignoranter ius inualidum: an valido renunciare videatur?
5 Adiens ex testamento inualido, ⁊ postmodum decedens an transmittat ad heredes beneficium restitutionis in integrum?
6 Judex iuxta quam opinionem pronūciare queat, vbi doctorum alioqui eximiorum, contrarie sunt sententie.
7 Jus querendum propter iuris ignorantiam, quis nō perdit. Et quando quis ius suum perdat erroze vel ignorantia iuris.

Jodius. ¶ Adiēs hereditatem ex testamēto inualido per iuris errorē, ex valido repudiasse censetur: ⁊ hoc verum: sm Papinianum: contrarium est sm
1 Paulum. h. d. ¶ No. hic, quod licet Papinianus † fuerit acutissimi ingenij: vt. l. si. C. de condi. indeb. ⁊. l. cum acutissimi. C. de fideicom. attamen in hoc a Paulo reprehensus fuit: ⁊ aliter multum volunt glo. Papinianum fore reprehensum in. l. anferetur. de iure fis. ⁊ ideo allegatur hec. l. ibi per Bal. in hoc, quādoq; bonus dormitat Homerus.
2 ¶ No. quod † licet quis cum testamento decessit: attamē si pronunciatum est testamentum postea fore nullum, intestatus decessisse dicitur, de quo habetur in. l. si quis postbumos. in. §. filium. ff. de lib. ⁊ postbu. Et hoc multum no. ad statuta dicēcia, si quis intestatus decesserit: ⁊ ad quod habetur in. l. si quis posthumos. in. §. qui filium. ff. de liber.
3 ⁊ postbu. ⁊ in. l. j. ff. de suis ⁊ legi. ¶ † No. hic coniuncta gl. quod iudex potest se fundare ex alijs iuribus, ☞ per partes fuerunt allegata: dūtamen illa ex actis appareant: de quo vide ea que dicta sunt in. l. si is ad quem. ff. eo. ¶ Not. Bal. quod conscientia iudicis ad iudicandum moueri potest ex alijs rationibus, ☞ per aduocatos allegate sint. et hoc est iustissimum: vt dicit gl. iudicem aduocatos ad sui voluntatem expellere: vt. l. proxime. de bis que in testa. delen. ⁊ maxime si sint cauillosi: vt. l. si remunerandi. §. iusiur.
4 ¶ † No. ex hoc sm Paulum, quod ignoranter eligēs ius inualidum: valido renunciare non dicitur. Pro quo in. l. mater decedens. cum. ff. allegatis in glo. ff. de inofficio. testa.
5 ¶ Dubium tamen est in hac. l. † an stante opi. Pap. vera adiens ex inualido testamento ⁊ postmodum decedens ad heredes beneficiū transmiserit restitutionis: videbat q; sic: ex quo ille in omnem euentum futurus erat heres. arguendo ex decreto Pauli: ⁊ sic hereditatē debuit trāsmittere per. l. ventre. ff. eo. Et ita dicit hic Ange. quem isti sequuntur: multum tamen dubito, an sit vera opi. Pap. de qua. ff. dicentis, quod intestatus decesserit, secundum tex. quod non esset si heredem haberet: q; licet sit heredis hereditas: attamen heres testatoris est. Sequēda est opi. Ange. dicendo q; eoipso quod heres decedens non potuit consulere peritiores, transmittit ad heredes restitutionem in integrum. ex regula generali. l. j. ex qui. can. ma. ¶ Ul-
6 terius not. † ex hac. l. posse sumi ar. qō quotes inter duos famosissimos doc. super iuris decisiōe sint opi. iudex potest pronunciare impune secundum quam vult: de quota men dic vt solet dici in. l. cum prolatis. de re iudi. ¶ Ultimo no. quod propter iuris ignorantiam seu erroꝛem ius querendum non amittitur: ⁊ hoc sm Paulum. Et huius no. occasione Bar. hic super hoc brocardo latam dist. ponit: an propter iuris ignorantiam seu erroꝛem quis ius suum amittat: quando illud per iuris errorē amisisset scienter? Et ad illud, quod dicit quod dum iuris error ex vnica scriptura: vtputa ex testamento, ex quo non poterat: q; inualidum erat: q; tunc sibi preiudicat, quin ex alia via valida eiusdem scripture venire non possit: vt. l. j. C. de codi.

⁊ subdit

& subdit quod nō est idem si bina remedia ex diuersis scripturis eueniunt: q tunc iuris error nō preiudicat. ¶ Add de, quod Bal. uolit contrarium in l. fi. C. de codic. dicēs, q eadē est ratio que in reliquis: verior uidetur opi. Bart. primo: q contra Bal. est casus hic, & in l. mater decedēs. §. alleg. & in l. legitima. §. de pcti. hered. vbi patet q ex diuersis scripturis remedia dabantur: : tamen electio inualida non aufert valide. Secundo negatur q sit eadem ratio: cum iuris supina ignorantia sit: q cum remedia ex eadem scriptura proueniunt, quis nesciat validum eligere, merito talis error: debet nocere. l. nec supina. de iur. & facti igno. attamen ex diuersis scripturis non est tantus error: ergo sequaris opi. Bar. & ita tenet. d. Jo. & ita teneas. reliquam tamen dist. q suppletione non eget, videas per te.

Summarium.

1 Auus tenetur dotare neptem, sicut filiam.
2 Pater quando filiam naturalem dotare tenetur?
3 Jus accrescendi, q non habeat locum in portione defecta beneficio restitutionis.
4 Obligatio personalis contracta per heredem respectu rerum hereditariarum: an transeat ad successorem bonorum?

QUe neptis. ¶ Immiscens se hereditati post restitutionem in integrum aduersus additionem a coheredе inchoatam, cunctis oneribus hereditarijs obligatur. h. d. ¶ No. hic † videri tex. quod auus tenetur dotare neptem sicut filiam de quo in. l. dotē dedit. de col. ho. in nepte tamen ex filia non credo verum: q non est in potestate aui: sed patris: vt. l. item in potestate. §. de his qui sunt sui vel alie. iu. Item, q in nepte ex filio loquit d. l. dedit dotem. Et ideo iste tex. non potest aliter effugi, nisi dicamus, quod non ex iuris dispositione sed ex sua liberalitate dotauit auus: vel dicat nisi decesserit pater istius neptis, superexistente matre, que nō tenetur dotare: vt. l. si mater. C. de iure do. & neptis egena fit, aliquid in patrimonio non habens: tali casu possumus forte attentare, quod coniunctionis vinculo auus eam officio iudicis dotare teneatur: vt † in simili dicitur, quod pater filiā naturalem dotare non teneatur: vt. l. vxorem. §. naturalis. de leg. iij. & ibi per Jac. de Are. & Bart. attamen quando filia patrimonio caret, pater tenetur dotare pietatis fauore ob naturale filiationis vinculū: vt no. limitat Bal. d. §. pater naturalis. in. l. si pater. C. de iure dot. Et cogita an hec procedant. ¶ Secundo no. istū tex. & no. in. l. in insulā. §. vsuras. ff. so. ma. vez an vsure dotis sint permisse. ¶ Certio no. q̄ immistio facta in hereditate vniuersa per abstētionem coheredis per in integrum restit. est causa amissionis beneficij. l. cum hereditate. ff. eo. Et ex hoc limita illā legem. ¶ Quarto no. tex. ibi: valuisset, hic † esse casum ad illum, quem aliqui dicunt non esse alibi in. l. si minor. ff. eo. vez quodlibus accrescendi nō habet locum in portione defecta restitutionis ope. ¶ Ultimo † no. eleganter ex hac. l. fin Ange. quod obligatio personalis per heredem contracta, respectu rerum hereditariarum, transit ad successorem bonorum, quod non esset si respectu rerum nō diceretur contracta, cum obligatio personalis fundum nō sequatur. l. j. §. si heres. ad Treb. ff. de contraben. empt. l. j. in fi. C. de dona. l. heres alieni. eius tamē contrarium, tenent hic isti moder. vez Raph. & Jo. respondentes ad hūc tex. quod hic erant onera hereditaria transeuntia ad ipsum successorem contracta per ipsum. d. defunctum principalem non autem per coheredem: vt hic patet: quia hic loquitur de dote, quam defunctus promiserat: q obligatio personalis respectu rerum contracta nō transit ad successores, nisi cedatur. Allegat tex. in. l. cum hereditas. de fideicom. l. si institutus. ff. ad Trebell. ¶ Dubium tamen est quoniam pro Ange. facit iste tex. hic enim non tantum loquitur de onere per defunctum contracto: sed etiam generaliter de quocunq̄ alio: quod patet in fi. ibi, ante hereditaria onera. & pro Ange. multum facit text. in. l. qui seruum. §. i. & fina. ff. de pecul. ¶ Nec obstat text. l. ex fideicommiss. quia ibi loquitur in restitutione: non autem in iure accrescendi secundum onera.

Summarium.

1 Filius banniti cui ex forma statutorum deferr pars bonorum patris, q nō poterit illam partem pro parte acceptare, & pro parte repudiare.
2 Lex. iiij. C. de omni agro deserto. libr. xj. an habeat locum in herede suo?
3 Substitutus, an propter superuenientiā pupillaris substitutionis, possit repudiare paternam hereditatem?
4 Substitutus pupillo, qui acceptauit pupillarem substitutionem repudiata paterna: an petere poterit etiam paternam beneficio restitutionis in integrum.

ARisto in. ¶ Immiscēs se post abstentionē coheredis, vniuersę hereditatis omnia iura hereditaria acquirit. Item re vera. h. d. Et que sit differētia inter istam legem, & superiorem? dicas, quod prima est: q coheres in precedenti abstinuerat se beneficio edicti prętoris mortui, quod suis abstentionem cōcedit: vt in. §. sed bis. insti. de hered. quali. & diffe. in. l. necessarijs. §. eod. Secundo: quia in lege precedēti tractatur de actionibus heredi concedēdis: & sic actiue. Et scias, quod Bar. per modum cōmenti, tractauit in hac lege, quando adiens vnam portionem cogatur aliam acceptare. et hoc prosequitur ponendo quatuor casus. Primo quando eodem iure deferuntur plures hereditates vni. Secundo quando deferuntur plures portiones diuerso iure. Tertio quādo deferuntur plures hereditates. Quarto quando deferūtur plura legata. Tu addas primo, quod in vno sit defectius: videlicet, quādo vniuersa hereditas sibi defertur ex eadem lege, defertur vno iure, intellegit ab homine nō autem a iure. ¶ Et ideo dicas, quod † si ex forma statuti vel alterius. l. municipalis, filijs banniti defertur portio bonorum patris, vez bona mobilia, quod tales non possunt pro parte acceptare: et pro parte repudiare. Hoc voluit no. Ange. in. l. j. §. eodem, quem ceteri moderni sequūtur. & alleg. pro hoc tex. fm eam fingu. in. l. iiij. C. de omni agro deser. lib. xj. quod tamen non puto verum: q videmus, q̄ fiscus cui vltimo loco defertur hereditas. l. vnica. C. de caducis tollen. potest eam pro parte adire, & pro parte repudiare, fm gl. fing. in. l. in summa. j. de re iu. ff. ec obst. tex. in. d. l. iij. quia salua Ange. gratia, lex illa loquitur in hereditate delata a testatore nō autem a lege, quod probo per verbū tex. ibi, dum dicit, heredes scriptos: & sic ille casus est singu. ad id ad quod ibi Angel. allegat, scilicet ad hoc, quod heres repudians hereditatem amittit etiam que a testatore titulo inter vivos sibi data sunt. & fm hoc iste casus est mirabilis: ideo ibi in hoc teneas cōtra Ang. ¶ Et cogita † an. d. l. iiij. habeat locum in herede suo: prima facie videtur, q nō: quia absonum esset, quod donatio per patrem filio facta & eius morte confirmata fm. l. j. C. de inoffi. don. ex superuenienti renocetur. ¶ Item & quia, hoc esset, quod in isto casu saltim causatiue licet nō precise, tolleretur facultas abstinendi ipsi filio a prętore concessa: vt in. d. l. necessarijs. cum si. Jn hoc ergo dubio iudicatur cōtra fiscum. arg. l. non puto. ¶ Et dum Bart. † etiam dicit quod propter superuenientiam pupillaris hereditatis, substitutus potest repudiare paternam beneficio. l. cū hereditate. §. eod. ¶ Addas, q ipse contrarium voluit in. l. in testamento. C. de impu. & ali. substi. quod secundum puto verius: quia illud tenet in. l. qui se patris. §. eod. & in. d. l. cum hereditate. duabus rationibus: quia speciale beneficium in. l. cum hereditate. in primo casu sui locum habeat coherede in totum definēte esse herede. Sed in casu Bar. hoc non potest fieri: quia eo ipso quod noluit paternam, non potest repudiare pupillarem: vt. l. quidam eulogio. C. de iure deliberand. & dicta. l. qui se patris. ¶ Secundo per regulam: quia postq̄ semel, non potuit definere esse heres: vt. l. iij. C. de re. here. & hanc partem tenuit hic do. Joan. & dicit etiam tenuisse. d. Francis. de Ramp. neuter tamen se fundat istis rationibus. Sed do. Ange. respondēdo ad dictam legem, cum hereditate. quia nos sumus

in casu quo hereditas defertur eodem iure: licet ab hemine: alia vero a iure. Que responsio non placet: quia imo et vbi alia portio defertur etiam ab homine eius voluntate, causatur tacitum ius accrescendi. de legatis primo. l. si Titio. & Modesto. §. Iulianus. in glo. §. eodem. in. l. seruus communis ab extero. ibi, tacito iure &c. Vnde melior est responsio do. Ange. quia interuenit casus inopinatus vez repudiatio per coheredem facta post additionem alterius coheredis: hic autem in casu nostro sibi locū non vēdicat dicta ratio: quia coipso, quod scimit se substitutū, debuit considerare se exemplariē successurum. arg. §. eo. l. si duo. & l. si heres institutus. ibi, appendices &c. Et ideo tenendum dictum Bart. in. d. l. qui testamento. quicquid
4 ibi dixerit. ¶ Item dum† Bar. dicit, quod institutus est suus, & eidem quis pupillariter est substitutus: quod substitutus hoc casu poterit acceptando pupillarem petere restitutionem in integrum aduersus paternam: de in integrum resti. l. non solum. ¶ Addas, quod ipse voluit cōtrarium in. l. paterfamilias primis tabulis. de priuilegiis cre. vbi in hoc casu sequitur in hoc articulo secundū cum sing. quoniam contra hoc dictum suum manifeste hoc decidit. Et hoc communiter sequuntur moderni: & ideo limitanda est illa glo. ad singu. limitationē. l. non solum. vez, q illa vendicent sibi locum in successione ab intestato pupillo facta non autem ex substitutione pupillari. Et hoc colligitur ex gl. magna. d. l. si pater. vbi dum dicit: vel medium. circa medium. ¶ Item no. hoc dictum Bart. vez quod si vnus ex suis est institutus alter exheredatus: exheredato autem alter ab ipso substituto diuersus pupillariter substitutus. qō si primo instituto adit hereditatem: & postea in integrum restitutionem petiuit: nihilominus remanēt firmate tabule pupillares: licet institutus nihil commodi habeat. quod dicit esse no. Et dicit alias do. Joan. se allegasse de facto: & in hoc vidisse dubitari. & mihi videtur dictum satis rationabile: quia licet in integrum fuit restitutus tamen per hoc nō iudicatur ius alteri ad additionem collatum sublatum esse. argumen. C. de pac. l. fin. maxime: quia non obstante restitutione, remansit suitas, & suum nomen heredis, que per se sunt habilia ad confirmandum: tabulas pupillares. Ad primum. l. cum quasi. §. sed et si quis. ff. de fideicom. lib. & in. l. si fine. §. quod Papinianus. ff. de mino. Ad secundum. l. filius qui se patris. ff. eo. Cetera autem: quia suppleuit plenissime alium modum tenendo in hac materia vide in. l. quidam eulogio. C. de iure de liber. & que dixit hic Barto. circa princ. sui primi membri, addas ad. l. j. ff. eodem.

¶ Quemadmodum testamenta aperiantur. Rub.

Summarium.

1 ☞ Clausula, cognitis & inspectis verbis testamenti: qō semper debet apponi in questionibus dependentibus a testamento.

Omnibus. ¶ Ad instantiam cuiuscunq; petentis interesse suo vel alieno nomine, debet testamentum aperiri & inspici, & etiā copia describendi fieri. h. d. Et no. q; quatuor sunt actus. primus est, qō scriptura testamēti aperiatur: & ad ipsum actum procedit ad instantiam cuiuscunq; petentis & petēdentis interesse: dūmodo alleget causam sui interesse. Nā nō credo sufficere, q; dicat generaliter puto mea interesse. Super questioni
1 bus autē orientibus ex testamento vel aliqua scriptura, vltime voluntatis, semper in instrumento apponant ista verba: qō cognitis & inspectis verbis testamēti. Qualiter autem hec intelligantur: vide per Bar. plene in. l. qui Rome. §. duo fratres. de ver. obl. dicit autem hic Ang. q; etiā si fuerint apposita ista verba, si apparet contrariū, nō valet. Et ita dicit se consuluisse super quadam transactione, quam transigens dicebat se fecisse pro tanta quantitate, eo: quia plus non poterat petere ex testamento: et tamen ex inspectione testamenti apparebat contrarium: vnde per hoc apparebat, quod non viderat: vel si viderat, non intellexerat: vnde non sufficit vidisse. argumē. in. l. scire leges. §. de legibus.

Summarium.

1 ☞ Testiū instrumentariorum si vnus cōtradicit instrumento, quod reddit instrumentum suspectum, si nō remanent alij testes sufficientes.

Si quis. ¶ Licet vnus ex testibus non recognoscat sigillum suum, nō impeditur apertio: sed redditur scriptura suspecta. b. d. Et effectus huius est, quod non publicabitur per iudicem ad eternā memoriam virtute. l. publicati. C. de testa. nisi alio modo fides ei imponatur. Et aduertendum, quod aut apparet manifeste, quod illud est signum suum, & sua subscriptio: & tunc quantuncunq; neget, vel dicat se dubitare non redditur scriptura suspecta: imo statur sigillo. & ita intellige glo. j. hic in fine. Interdum vero non apparet manifeste: q; destructi sunt characteres: vel litera est extincta: & tūc
1 habet locum iste ter. † per quem dicunt doc. quod si vnus ex testibus necessarijs ad instrumentum contradicat instrumento, et dicat, q; nunquam fuit presens contractui de quo in instrumento: redditur instrumentum suspectū: secus si remanerent alij testes sufficiētes: vt. l. heredes palam. in princ. de testamen. vbi de hoc vide per Bar. & in. c. cum Joan. Eremita. per Innoc. de fide instru. & per Ly. in. l. in exercendis. C. eod. titu.

Summarium.

1 ☞ Scriptura, quod dicatur etiam publica, quando in ea est scriptum aliquid pertinens ad publicum.
2 Res que continere potest aliquid ad meam vtilitatē, potest etiam dici mea.
3 ¶ Notarius potest esse rogatus de testamento in scriptis, licet ignoret contenta in eo.

Tabularum. ¶ No. in isto principio † quod aliquando scriptura dicitur publica non ex eo, quod sit scripta manu publici notarij: sed ex eo: quod continet aliquid pertinens ad publicam vtilitatem: vt vltimam voluntatem: vt. j. eo. l. vel negare. Et aduertendum, quod talis scriptura potest pertinere non solum ad illos, quibus nihil est relictum: & qui volunt eam impugnare: vt patet. j. proximo. §. & in. §. si plura. fm vnā
2 lec. ¶ No. quod † aliquid dicitur esse meum non ex eo, qō habeā dominium: nam istius scripture priuate dominiū non est legatarij, sed heredis in rebus propr. & tamen dicitur esse legatarij: quia continet aliquid pertinens ad eū.
3 ¶ Ultimo no. hanc glo. † que incipit, authoritate. pro eo quod dixi in princ. quod reputatur singularis: & notarius potest esse rogatus de testamēto in scriptis, licet ignoret contenta in eo, pro quo bonus tex. in. l. iubemus. in fi. C. de testa. & quod no. Bar. in. l. j.

Summarium.

1 ☞ Venientes ab intestato possunt petere testamentum aperiri. Et contra testamētum quod ex forma statuti ex qui debet potest de nullitate opponi. nu. 2.
3 Notarius rogatus de aliquo testamento, vel instrumento quantuncunq; nullo: illud tamen ponere debet in protocollo: nisi cancellaret de mandato testatoris, vel contrahentium.
4 Testamentum, cum cancellatura, si reperitur imbreuiatura notarij defuncti, quod debet per notarium, cui commisse sunt dicte imbreuiature cum dictis cancellaturis publicari.
5 Notarius, qui confecit instrumentum nullum, sed falsum: an puniatur: remissiue. Et ibi, quid in teste:

Testamentum. ¶ Illud edictum habet locum etiam pro testamento

stamento nullo, vel irrito. hoc dicit no. ¶ †Si enim filius
1 qui asserit se preteritum:⁊ sic vult testamentum impugna
re. petat ipsum aperiri, debet audiri: quia interest sua. ℣t
eodem modo si veniēs ab intestato dicat ipsum esse effe
ctum irritum: quia institutus mortuus est hereditate nō
adita:⁊ sic petat aperiri, vt videatur quis fuit institutus:
⁊ possit hoc probari: debet audiri, vt hic: licet propie lo
quendo non dicatur testamentum, nisi illud quod est vali
2 dum⁊ perfectum. ¶ ℣t †si statutum diceret, quod testa
menta mittantur executioni, si aliud nō diceret, potest op
poni de nullitate ad impediendam executionem. Ad qō
3 ff. de testa. mili. l. diuus. ¶ ℣t per hunc† tex. dicūt doc. qō
quantuncunq; testamentum sit nullum, vel etiam contra
ctus: vel ab eis fuerit recessum: nihilominus notarius de
bet ipsum ponere in libro suo: nec debet ad instantiam te
statoris vel contrahentium taliter abolere, quod non re
periatur: sed bene potest cancellare de mandato testato
ris:⁊ adhibere testes in tali mādato. ¶ Item dicit Bart.
4 †q; si reperiatur imbreuiatura in libro notarij mortui: te
stamentum cum cancellaturis debet publicari per alium
a notarium cum eisdem [a] cancellaturis: ne maiorem fidem
faciat sua scriptura. ff. originalis. Hoc puto verū nisi per
iudicem aliud fuerit pronunciatum: quod potest fieri cau
sa cognita.⁊ hoc ita fuit factū in quadā questione. ¶ An
5 autem incidat† quis in crimen falsi, si scriptura nō valet,⁊
est falsa. Item si non valet dictum testis, puta: quia depo
suit nō iuratus:⁊ testificatio est falsa. dic vt plene no. ff. ad
leg. Falcid. l. si quis legatum. vbi distinguitur inter aper
tam nullitatem⁊ velatam: vt primo casu non teneatur de
falso: secundo sic, vt. l. si quis aliquid. ff. testamētum. de pe.

Summarium.

1 ☞ Notarius reuelans secreta testatoris ante mortem il
lius, qua pena puniatur?
2 Allegans mortem alicuius, debet illam probare.

Si dubitetur. ¶ Ex hoc edicto non po
test agi, nisi mortuo testa
1 tore. h. d. ¶ No. ergo,†q; notarius[b] non debet cancellare
b contenta in testamento, vel vltima voluntate alicuius: nisi
mortuo testatore:⁊ si faceret, posset puniri extra ordinem
tanq; reuelās secreta alterius: vt. l. si quid aliquid. ff. de pe.
Sed ad instantiam testatoris bene debet publicare testa
mentum: cum sibi non sit abscōsum. Ad quod facit quod
habetur in. c. cum clamor. de testi. ¶ Vltimo iste. ff. allega
2 tur,q; † qui allegat mortem alicuius, debet eam probare.
Nam presumitur viuere vsq; ad centum annos. Ad hoc
vide bonam glo. in. l. sed si de sua. ff. titu. i. Que autem pro
batio requiratur: vide hic plene per Bar.

Summarium.

1 ☞ Interdictum de tabulis exhibendis, in quibus diffe
rat ab hoc edicto?
2 Dominium scripture testamenti, quando pertineat ad
heredem.

Si quis. ¶ Not. hic differentiam † inter offi
1 cium iudicis, quod oritur ex hoc edi
cto: quia illud implorat̄ contra non negantem tabulas
testamēti esse apud se:⁊ interdictum de tab. exhib. q; illud
datur contra negantem:⁊ ex hoc resultat alia differentia:
quia in primo non requiritur ordo iuris:⁊ nec datur libel
lus:⁊ cum procedatur contra confessum: vt. l. proinde. ad le
gem Aquil. Sed in secūdo datur libellus,⁊ lis contestat.
⁊ est aliud remedium. l. actio. ad exhibēdum, qō competit
pro omni scriptura, pro qualibet re mobili:⁊ etiā vbi pre
tenditur interesse:⁊ lis contestatur: vt in. l. iij. ff. est autem.
2 ad exhibendum. ¶ Item no. in. l. sequenti,† quod domi
nium scripture testamēti pertinet ad heredem. Istud est
verum, quando fit in eo quod pertinit ad testatorem: vt
in testamento in scriptis facto in charta testatoris: sed si
fiat in charta notarij, dominium pertinet ad notariū. Et
si aliquis recolligat suis nummis a notario, ad illum per
tinebit iure dominij.⁊ de hoc loquitur. l. qui accusare. cū
si. C. de eden. quod non tenetur edere aduersario ad actio
nem fundandam: sed ad fundandam inten. exceptionem,
vel replicandum sic.

Summarium.

1 ☞ Archidiaconus Bononie potest cogere doctores
ad iurandum de idoneitate doctorandi.
2 Judex ex officio potest pro testibus mittere,⁊ eos exami
nare.
3 Testes etiam in causa summaria debēt esse citati⁊ iurati.
4 Sententia si est lata a pluribus delegatis, coram omnib⁹
est appellandum.

Quamab initio. ¶ In verb. co
gat. ℣t est arg.
1 †q; Archidiaconus Bon. potest cogere doct.
ad iurandum de idoneitate scholaris, qui de
bet conuentari in aliqua facultate, fm Jac.⁊ Cy. in ista. l.
2 cum ab initio. ¶ Ar.†q; iudex ex officio suo potest mitte
3 re pro testibus,⁊ recipere eos: vt in gl. ¶ No. q† licet cau
sa sit summaria, testes tamen debent esse citati⁊ iurati.
Adde tamē quod no. ff. de bis qui. vt indig. l. post legatū.
4 ff. bis vero. ¶ Secundo no.† ar. ex illis legibus simul con
iunctis,q; si plures delegati tulerunt sententiam: appellā
dum est coram omnibus, si omnes inueniuntur: alias co
ram maiori parte. s. si maior pars inueniatur: vel si nemo
a inuenitur coram honestis personis: vt. l. sed⁊ si quis ex si
gnatoribus,⁊ dic vt in. c. ff. de app. in cle. per Bal.

Summarium.

1 ☞ Testes examinandi extra territorium, debēt exami
nari per iudicem illius territorij.
2 Testis nō debet relinquere facta propria propter aliena.
3 Testis habet publicum officium authoritate, non admi
nistratione.
4 Ordo propter necessitatem preposteratur.

Sed si quis. ¶ No. hoc † quod iu
dex potest mittere offi
1 cialem suum ad recipiendum testes extra ter
b ritorium: vel dic, quod debet committere iu
dici illius terre, quod recipiat iuramentum,⁊ dictum il
lius testis. ℣t illud est verius:⁊ dic vt hic in glo. ¶ No. q;
ad officium istius iudicis recipientis nō pertinet aliquid
nisi ipsa receptio: reliqua enim debēt expediri per ipsum
2 committentem: quod no. ¶ Secundo no.† quod non de
bet testis dimittere facta propria propter aliena:⁊ qō offi
ciū testis non debet esse sibi damnosum. ¶ Tertio no. te
3 stes† habere publicum off. cium. s. authoritate non admi
nistratione. Nam tunc mulier non posset esse testis. quod
est falsum: vt. ff. de testa. l. qui testāmēto. ff. mulier propter
4 ea. ¶ Vltimo no. hic† propter necessitatem ordinem pre
posterari: vt ibi, dum dicit: tunc deinde &c. sic. ff. de inuisto
testa. l. si quis filio. ver. si quis forte. Et hoc faciunt iudices
frequenter quando periculum est in mora: quia incipiunt
a precepto:⁊ propterea iustificant ipsum per examinatio
nem cause: vt no. in. l. de pupillo. ff. meminisse. de noui ope
ris nuncia. Bald.

Si in duobus. In. ff. si sui na
tura. ¶ Nota
quod illud quod fit naturaliter perinde est ac
si fieret hominis artificio:⁊ allegat ad questio
nem de equo per se currente ad brauium, de quo cecidit
famulus.

Si tabule. ¶ No. gl. quod admittitur inter
dum certa petitio non tamen ad
mittitur incerta petitio: nec incerta condemnatio: et idē
no. in. l. j. ff. si quis argentum. depo.

Si quis fecerit. ¶ No. arg. qō
non dicit̄ per
cunctatus dicta testium ille, qui vidit dicta te
stium: nisi viderit originaliter. Bald.

¶ Cum eisdē. Adde et vide Spec. in ti. de instru. edi. col. iij. circa fi. ver. illud quoq; p̄terea.⁊ ibi ff. Andr. Quib⁹ adde not. per Alex. in cons. cxiij. fere p totum in. vj. vol.⁊ i cōsi. cl. xxiij. circa princi. in vij. volu.

¶ Notarius non debet reuelare secreta testatoris adhuc viuentis,⁊ no. Bar. in. l. fi. in. v. col. ver. querit vtrum substitutus pupillariter in fi. vbi dixit non dari heredi in stitutotestamē tū viuo testatore. C. de edi. di. Aldr. tol. vij intulit q; eo ipso, q; heres h3 testamentū est quedā presumptio, quod testator sit defunctus.

¶ Si quis omissa causa testamenti. Rub.

Summarium.

1 ☞ Remedium huius edicti, quando habeat locum:
2 Cause, propter quas repudians ex testamento: vt habeat ab intestato, non teneatur legatarijs.
3 Istud edictum, quod non habeat locum, quando legata essent repetita ab intestato.

QRetor volun. ¶ Premitte ad
1 euidentiam quod interdum† queritur, cum heres repudiat ex testamento: non vt ipse habeat ab intestato: sed vt alius habeat ab intestato: vel ex substitutione vulgari non participata fraude cum illis: & tunc etiam si hoc faciat in fraudem legatorum: vt pereant: quia nõ erãt repetita ab intestato, nec taliter ab intestato relicta, & cẽserentur repetita a substituto: & tunc non habet locũ istud edictum, nec ex tẽtiones circa ipsum facte: quia nec ipsi tenentur ad dicta legata: nec illi ad quos vadit hereditas: vt. j. co. l. si quis omissa. Interdum repudiat ex testamento: vt ipse idem habeat ab intestato: & tũc coipso in dubio videtur fecisse in fraudem legatorum, que non erant ab intestato repetita: & in isto casu emanauit edictum pretoris: vt teneatur ad legata perinde, ac si ex testamento adiuisset. j. eo. l. si duo heredes. nisi appareat, quod ex aliqua alia causa iusta fecerit, non principaliter ad fraudandum
2 legatarios. ¶ Cause vero sunt† multe. Primo si sibi data erat licentia a testatore repudiandi ex testamento, & bandi ab intestato: vt. j. eodem. l. quia autem. versi. plane. & §. non simpliciter. quamuis etiam videtur dare vt ipsum institutum sibijpsi substituat: vt. j. eadẽ. l. §. si proponatur. Item est alia causa legitima, si testator voluit quem fraudare debito suo grauando ipsum, vltra quam deberet. j. eodẽ. l. excusatis. Item & si hoc fecerit: vt euitet onera, ad que indebite implicabatur adeundo: vt. ff. de acqui. ber. l. Julianus. vel euitandum damnum, quod indebite incũbebat: vt. j. de lega. ij. l. cum pater. §. Titia. in fi. habet ergo locum edictum, quando fecit solum ad hunc finem: vt hereditatem lucraretur, & legata non solueret: vt. j. ea. l. §. nõ
3 querimus. versi. toties. igitur. ¶ † Si autem legata essent repetita ab intestato: tunc istud relictum videtur cessare: quia repudiando ex testamento, & adeundo ab intestato, etiam si hoc edictum non emanasset: nõ fraudabuntur legatarij: & vt refert Ly. in. l. j. C. cod. tenet quod etiam hoc casu habeat locum hoc edictum: & quod ipse tenebitur ad legata, non tamẽ repetita ab intestato: sed tamẽ relicta ex testamento. Sed ego non video ad quid istud sit vtile: nisi aliquod interesse pretendatur. Interdum quis repudiat ex testamento, non vt ipse habeat, sed vt hereditas vadat ad alium venientem ab intestato, vel ad substitutum vulgarem: & tunc non erat prouisum per edictum pretoris. Sed prouidetur per rescriptum Imperatoris & per extẽsionem Jurisconsul. et de hoc habetur in fin. huius legis cum leg. sequen. & in isto principio ponũtur due cause, per quas emanauit hoc edictum. Prima vt occurratur calliditatibus volentium lucrari, & non soluere. Secũdo vt voluntas testatoris seruetur.

Summarium.

☞ Heres, qui iussus est a testatore transportare ossa suorum parentum de vno loco in alterum sub pena priuationis: quo in casu alius est institutus: an priuatur hereditate, si requisiuit & habere non potuit: licet aliud non fecerit.
2 Confusio legitime facta: non reddit aditionem nullam.

Et paruí. ¶ Etiam si potuit quis hereditatẽ habere ex testamento, non ex persona sua: sed eius, qui erat in sua potestate, & noluit: sed potius voluit eam ab intestato: incidit in hoc edictum. h. d. vsq; ad. §. si proponatur. ¶ Not. quod sine dominus non iubeat seruo quod adeat, sine iubeat & cum ille noluit obtemperare, dominus ipsum non compulit, vel compelli fecit per iudicem est, quod sibi imputetur: nec excusatur
1 propter solum iussum. Et iste text. facit† ad questionem quam habui hoc anno. Nam quidã doc. de Mutina iussit heredi suo, quod deberet intra sex menses a die mortis sue transportare ossa parentum suorum, que erant Ferrarie ad ciuitatem Mutinensem, alias priuabat ipsum hereditate: & quod deueniret ad quẽdam alium. Ille heres requisiuit fratres minores, apud quos erant ossa vt permitterent eum asportare. Illi deneganerunt: vnde heres vlterius nihil fecit: dicebatur quod erat priuatus: & quod debebat adire Papam & impetrare, quod compellerẽtur pro seruanda voluntate defuncti. Quidam alius doctor consuluit pro ista parte: & pro ipso benefacit iste textus. Ego nolui consulere: quia cum istud depẽdeat a solo principe, reputatur adeo difficile: quod cẽsetur impossibile: vt not. in. l. apud Julianum. in fin. de lega. j. Et ideo potius videt preceptum illud nullum: quia non subsistẽte legitima causa illi fratres non debebant: nec poterant de iure dare licentiam asportandi sine licentia Pape: licet subsistente iusta causa potuissent cum sui superioris licentia: vt. l. j. C. de religio. & sumptibus funerum. & l. fin. & que sit iusta causa: dic vt ibi. Jsta vero voluntas defuncti non erat iusta causa: & ideo dixi quod preceptum non tenebat: et ita reperio in simili determinatum hic per quosdam antiquos docto. Vltramontanos. Ad hoc de verborum oblig. l. cõ
2 tinuus. §. cum quis. ¶ Nota† etiam hic quod confusio legitime facta, non reddit aditionem nullam: nam dominus habet ius compellendi seruum. Si autem sit facta nõ legitime: tũc mero iure annullatur: vt. ff. in. l. ij. ff. quod metus causa.

Si proponatur. ¶ Si institutus sibi ipsi substituatur, videtur sibi data licentia repudiandi ex institutione & accipiendi ex substitutione: & ideo si hoc faciat non incidit in edictum, quo ad legata ab institutione relicta. hoc dicit. videtur ergo, quod quando quis est substitutus sibijpsi, quod relicta ab institutione non censentur repetita a substitutione: alias frustratoria esset substitutio: sed propter hoc redditur valida, vt hic: sed si nulla essent legata facta simpliciter: tunc substitutio facta sibijpsi non valeret: nisi esset mutata causa, quia non contineret vtilitatem: vt. l. fi. §. j. ff. de vulga. & pup. ¶ In tex. ibi, hanc ei testator dederit facultatem. non sic quando alium substituit instituto: quia non propterea videtur instituto dedisse licentiam repudiandi: vt vadat ad substitutum: vt. j. eodem. l. Julianus. nec etiam videtur data licentia repudiandi propter hoc solum, quod institutũ grauauerit fideicommissis, in casu quo ad ipsum hereditas ab intestato perueniat: vt. j. eodem. l. qui autem.

Summarium.

1 ☞ Suus licet repudiet, tamen suus esse non desinit. Et heres remanet saltim nudo nomine: & confirmat tabulas pupillares.
2 Suitatis sola existentia quod non confirmat legata particularia.
3 Suus si repudiat: substitutus vulgaris, vel sequẽs in gradu: an de iure ciuili habebunt hereditatem: vel beneficio pretoris.

Qui sunt. ¶ Licet suus heres repudiãdo ex testamento nihilominus remaneat heres: si tamen ab intestato possideat, incidit in edictum. hoc dicit. Dubitatio erat: quia videbatur edictum habere locum in illis, qui repudiando ex testamento desinunt ex toto esse heredes: vnde cum filius efficiatur statim heres ex testamento per legem: & licet repudiet, non desinit esse: quod non incideret in edictum: cõtrarium est verius: quia saltim desinit esse in effectu: licet remanserit nomine: & quia hunc effectum vel vtilitatem vult ab intestato, inci
1 dit in edictum. ¶ Et allegatur semper iste† textus in materia suitatis, quod suus heres statim efficitur heres. per legem duodecim tabu. & licet repudiet beneficio pretoris non desinit

non desinit esse heres ex testamento,si fuit institutus: vel ab intestato,si nõ fuit institutus. Et propter hoc talis existentia,que remãsit saltim nomine,confirmat tabulas pupillares: vt.l.si filius qui patri.de vulg.& pup.& l.filius qui
2 se paterna.ff.de acqui.hered. ¶ † Et per istum textũ patet,quod sola existentia sui heredis non confirmat legata particularia. Si enim confirmaret,non esset necessarium hoc edictum isto casu.de boc.j.vt legatanomi.caueat.l.j.ff. cum l.sequẽ. ¶ † Et facit etiam iste tex.pro opinione illorum,qui dicunt,quod si suus heres repudiat ex testamen
3 to,vel ab intestato: substitutus vulgaris, vel sequens in gradu non possunt habere hereditatem de iure ciuili: q; ille remansit heres de iure ciuili:sed debet petere bo.pos. de iure pretorio. Pro quibus facit iste text.in fin.in verb. bonorum possess.& l.qui se patris.C.vnde libe.Barto.tenuit contrarium,per.l.defunctis.C.de legi.hered.per.l.j. ff.si quis adita.ad Tertul.& quia erũt heredes vtiliter de iure ciuili:ille vero directus.

Qui sub conditione. ¶ Paria sunt posse adire hereditatem & nolle:& facere,vt non possit:& non facere:quia vtroq; casu incidit in edictum.b.d. ¶ In text. ibi,vt in arbitrio sit.imputaretur sibi si eam non impleuit:vt.j.eo.l.Julianus.ff.j.& no per Bar.in.l.j.ff.j.j.eodem. vbi plene examinat istam materiam recolligendo omnes casus huius tituli.

Non queri. ¶ Qui repudiauit ex testamẽto,si reperiatur hereditatẽ possidere:siue possideat de iure:vt quia sit de venientibus ab intestato: siue de facto non subsistente aliquo iusto titul. vel causa incidit in hoc edictum. Idem si nõ possidet, sed dolo fecit vt possessio ad alium peruenire.b.d.vsq; ad.ff. fi. ¶ No.ergo,quod non debet esse melioris conditionis ille,qui nullam iustam causam habet detinendi hereditatem,postquam eam ex testamento repudiauit, quam ille qui habet aliquam iustam causam: puta succedendi ab intestato. Nam iste non est predo:& nihilominus incidit in edictum:fortius primus,qui est predo.& hoc voluit dicere iste textus.

Summarium.

1 Causam lucratiuam etiam dicitur habere, qui dat pecuniam,sed nõ bono modo:vel dat sed precio iniusto.

Si quis per. ¶ Hic incipit tractare quãdo quis repudiat ex testamẽto,non vt habeat ab intestato:sed vt alius habeat ab intestato:vel ex testamento:puta ex substitutione vulgari: et de hoc etiam loquitur.l.sequens.cum duabus sequẽ.vsq; ad.l.accusatus.& quia tex.sunt inuoluti:ideo distingue recolligendo tres casus. Nam aut collusit cum illo,nõ tamẽ aliquid ab illo percepit:& tunc ipse repudians non tenet: sed ille ad quem peruenit hereditas tenetur ad legata, non solum relicta a se:sed & ad relicta ab illo repudiante, que non erant ab ipso repetita: vel non fingebantur:vt.j. eodem.l.si quis pecuniam.& j.eodem.l.cui seruus. Aut recipit ab illo pecuniam:& tunc aut equiualentem hereditati:& sic iustum precium:& tunc est perinde ac si ipse repudians hereditatem possideret: et ideo ad relicta ab ipso repudiante non tenetur, ad quem peruenit hereditas: sed ipse solus repudians propter precium, quod habet: vt.l.si quis pecuniam.ff.fina. Aut non habuit iustum precium:& tunc tenetur vterq; ad relicta ab ipso repudiante: hoc tamen ordine:quia primo loco ille ad quem peruenit hereditas conuenitur:& ipso non reperto soluẽdo in subsidium peruenitur ad repudiantem:vt infra.l.prop.Et secundum istam distinctionem debet intelligi iste.ff.dũ simpliciter dicit repudiantem teneri: quod debet intelligi quando pecuniam percepit:& quod tunc aliquando tenebitur primo loco:aliquando in subsidium. ¶ In text.ibi, per fraudem.scilicet,participatã cum illo,ad quẽ peruenit hereditas:alias neuter tenebitur:vt.j.eodem.l.si quis omissa.& dixi in princip. ¶ Et no.vnam gloss.singularem † in.l.licet.que semper allegatur:quod semper dicitur habere causam lucratiuam, qui dat pecuniam: sed non dat bono modo:nec dat iustum precium.facit.j.de obsequijs. l.Titius puerum.

Summarium.

1 Differentia inter legata particularia & fideicommissa,an sit sublata bodie, per.l.j.C.commu.de leg.
2 Clausula codicillaris,an operetur, quod videatur data licentia repudiandi ex testamento, et adeundi ab intestato.
3 Testator grauans aliquem ab intestato an videatur voluisse,quod habeat hereditatem ab intestato:
4 Incidens in hoc edictum,an perdat Falcidiam.
5 Tangere quis dicatur.

Quia. ¶ Habens licentiam a testatore repudiandi ex testamento, et adeundi ab intestato,si hoc faciat: non incidit in hoc edictum. Non tamen censetur data licẽtia propter hoc solum,quod fuerit grauatus fideicõmiss. si hereditas ad eum peruenit ab intestato: & ideo dicto casu,si repudiet ex testamẽto,& adeat ab intestato, primo loco soluerit legata in testamento relicta: & si aliquid supereſt de quadrante,soluentur fideicommissa ab intestato relicta.b.d.in effectu vsq; ad.ff.non simpliciter. ¶ No.bic
1 † quod legata relinquuntur in testamento:sed fideicommissa ab intestato,que differẽtia an bodie sit sublata, per l.j.C.commu.de leg.dic:vt.l.j.j.de leg.j. ¶ Item no.quod
2 † per clausulam codicillarem, si non valet iure testamenti,valeat iure codicillorum: non videtur data licentia instituto repudiandi ex testamento,& adeundi ab intestato: sed potius videtur hoc fuisse dictum in casu,quo nõ possit adire ex testamento: vel nolit preter tamen voluntatẽ
3 defuncti:vt.j.eodem.l.Julianus. ¶ Item patet † ex predictis,quod grauando quem ab intestato,nõ propterea videtur testator voluisse quod adeat, vel habeat hereditatem ab intestato. Sed contra de.l.fi quis cum nullum.j. de iur.codic.Sol.ibi non instituerat alias venientes ab intestato:quia tacite videtur velle,quod habeant ab intestato:hic vero instituerat, ideo videtur voluisse, quod habeant ex testamento,& non ab intestato,licet eos ab intestato grauauerit. ¶ Item no.quod ille,qui incidit in hoc
4 edictum,non perdit Falcidiam:vt.j.eo.l.si duo.ff.j.Sufficit enim ad hoc edictum,quod puniatur in eo,quod deliquit:quia voluit fraudare legatarios, vt nihil haberent. Prouidetur ergo,quod ista fraus nihil operet: sed perinde teneatur,ac si adiuisset ex testamento,& dicit Barto. per hãc legem dubitando,tamen posse dici,quod si testator dixit,quod volebat valere testamentum iure testamẽti & codicillorum,& sic posuit in electione heredis, quam viam velit eligere:vt.l.fin.C.de codic.Si eligat viam intestati,incidit in hoc edictum,hoc non placet:q; est expresse contra istum tex.qui vult,q; si est data licentia, nõ incidit, sed satis est data licẽtia nominatim,si ponitur in eius electionem per modum,quem dicit Bar.Sed hic non ponebatur in eius electionem, si bene inspiciatur. ¶ Ultimo
5 no.† tex.dum dicit dummodo quadrans non tangatur, quod tangit,dum dicit aliquid,quod diminuat.& eadem ratione,si augetur,non aliter. Per quod dicit Angel.se alias dixisse in casu de facto:cum in ciuitate Perusij fuisset data balia certis ciuibus in bono statu,dummodo nõ tangerent imbursationem,seu sacculos officialium,& illi ex aliqua causa volebant facere extrahi priores ante tempus vel consuetudinem antea seruatam dicebatur, quod non poterant:quia non debebant tangere sacculos officialium. Ipse dixit contrarium:quia tangere videntur,si vellent diminuere de imbursatis vel insacculatis,aut augere,vt hic,sed hoc neutrum volebant facere.sed potius executioni mandare,licet non ordine hactenus consueto: non propterea videntur tangere.arg.hic,& ita dicit fuisse obtentum. ¶ In fi.tex.ibi,dicendum est contribui fideicommissa,scilicet, adinuicem, non autem cum legatis in testamento relictis:quia hoc casu non debentur legata, si hoc casu non fuerunt ab intestato repetita, postq; in edictum non incidit̃. Fm Ly.

Non simpliciter. ¶ Siue fuerit data licentia a testatore, sine nõ fuerit data, sine aliqua iusta causa fuit, propter quã omisit ex testamento: & adiuit ab intestato, vel non adimit sed permisit ad alium bona peruenire, ad quem de iure pertinebãt: non incidit quis in edictum. Si vero ipse idẽ eadem bona retinuit, licet non potuerit: quia non erat de venientibus ab intestato tenetur hoc edicto: & si illa bona perscripserit contra fiscum. hoc. d. vsq; ad. ff. si patronus. ¶ In tex. ibi, aut si qua iusta causa alia. puta, vt in casu. l. excusatus. ff. eodem. vel. l. Iulianus. ff. de acquiren. hered. vel. l. cum pater. ff. Titio. de legatis. ij. in fin. ¶ In tex. ibi, item si inuenerit: pone hic casum, quod repudiauit ex testamento, & non occupauit ipse ab intestato: sed permisit bona ad alium peruenire: videbatur ipsum teneri: vt. ff. eodem. l. j. §. i. Contrarium hic dicitur, si ad illum ista bona re vera pertinebant: & sic cum illo nulla fuit conclusio. ¶ In text. ibi, si autem. Pone hic casum, quod institutus erat extraneus: & repudiauit ex testamento: et postea de facto occupauit: certum est, quod bona poterant sibi auferri per venientes ab intestato: vel per fiscum, si illi nõ erant. Ipse hoc confederans dimisit possessionem, antequam conueniretur a legatarijs: certe non poterit conueniri: secus si dimisisset post litem contestatam. ¶ In text. ibi, certe. Pone hic similem casum in extraneo instituto, qui repudiauit ex testamento: & cum nulli essent venientes ab intestato fuit aperta via fisco: & incepũt esse bona vacantia: ipse autem de facto ea occupauit: certum est, quod potest conueniri a legatarijs antequam in eis acquirat ius nouum: vt. ff. eod. l. j. §. non querimus. quia possidet, vt predo. ¶ Sed quid si antequam conueniretur a legatarijs prescripserit contra fiscum quadriennio: que prescriptio locum habet in bonis vacantibus a die denunciationis: vt. l. j. C. de quadrien. prescrip. videbatur, quod postea non posset a legatarijs conueniri: quia non possidet illa bona, vt heres: nec ex testamento, vel ab intestato: nec vt predo, postquam acquisiuit ius nouum: vt dicto. §. nõ querimus. Contrarium tamen est verius: quia non definit teneri: licet ius nouum acquisiuit: & sic est hic casus mirabilis, secũdum Angelum, in quo legata debentur: licet nec ex testamẽto, nec ab intestato fuerit hereditas adita. Regulariter cõtra: vt. l. eam quam. C. de fideicom. & quod no. ff. de bere. instit. l. qui filio. §. j. Sed nil mirum: quia propter fraudem adbibitam in repudiando, conseruatur tuitione pretoris: ac si hereditas ex testamento fuisset adita: vt j. eodem. l. duo heredes.

Si patronus. ¶ Licet quis habuerit iustam causam repudiãdi ex testamento, & amplectendi ab intestato: si tamen portionẽ sui coheredis habet, facta collusiõe cum eo: tenebitur pro illa ad relicta ab ipso cohærede. hoc dicit. ¶ In textu ibi, legatorum actionem. scilicet, relictorũ a cohærede: vt infra patet. dum dicit, que in Titium competeret &c. nõ autem relictorum a se: quia illa non valent: cum non potuerit in legitima grauari: vt. j. de legatis. ij. l. cum patronus. per quam rationem non habuit hoc necesse repudiare ex testamento, qui etiam si adiuisset ad illam non teneretur: si tantum hoc fecit, non dicitur propterea fuisse in dolo: vt ff. eodem. l. excusatus. tenetur ergo ad relicta a cohærede: quia non solum ille, qui repudiauit incidit in edictum: sed ille ad quem peruenit portio repudiata facta collusione cum repudiante: vt supra eodem. l. si quis pecuniam. glossa tamen hic videtur dicere, quod etiam ad relicta a se tenetur: quod non est verum per iam dicta: et miror de glossa.

Hoc edictum. ¶ Qui potuit intentare contra tabu. & noluit, sed potius ab intestato habere voluit: non liberis et parentibus tenetur, quibus tenetur si contra tabul. impetrasset. hoc dicit. Et glo. hic, & docto. laborant in ponendo exemplum: & non tãgunt iudicio meo verum intellectum. Tu autẽ dic clare, qõ loquit in filio instituto, siue erat in potestate, siue emãcipatus, qui petere poterat beneficio emãcipati preteriti, qui contra tabu. impetrauerat, similiter & ipse intentaret: vt. l. iij. §. si quis ex liberis. j. de contra tabu. quod si fecisset tenetur liberis & parentibus legata prestare, non extrancis per titulum. de legatis prestand. Ipse hoc non fecit: quia repudiauit ex testamento, & amplexus est ab intestato, per vnde liberi, si erat emancipatus: vel de iure ciuili, si erat in potestate. per id quod dixi in. l. i. §. qui sunt in potestate. ff. eodem. Certe tenetur liberis & parentibus, quos fraudauit: alijs non: quibus non tenetur, si contra tabu. intentasset. Huic tamen lectu. ob. l. si filius. j. eodem. vbi dicitur, quod tenetur omnibus etiam extraneis. Propter quod gloss. & docto. reprobant hanc lectu. Tu dic quod hic debet intelligi, quando emãcipatus preteritus intentauit contra tabu. & tunc est verum, quod institutus intentando similiter tenetur conjunctis tantum personis: & non extrancis. Sed. l. si filius. debet intelligi, quando emancipatus preteritus contra tabu. non intentauit, quo casu licet institutus nullo modo intentare possit: vt. l. si post mortem. §. fina. de contra tabu. nihilominus intentando eam tunc omnibus tenetur, etiam extraneis: sicut si adiuisset ex testamento: vt in. l. nonnunquam. j. de legatis prestandis. per quam legem datur intellectus ad istum. §. et ad illam legem, si filius. tunc enim repudiando contra tabulas, ex testamento et amplectendo ab intestato, fraudat etiam extraneos. Ideo illis tenetur: vt dicta. l. si filius.

Si libertas. ¶ Legata que debentur ex hoc edicto, non soluuntur: nec debentur, nisi impleatur aditio sub qua fuerunt relicta. hoc dicit. Et idem est dicendum in legatis, que conseruãtur per authen. ex causa.

Quidam. ¶ Qui omittit adire cũ possit, nõ habet beneficium huius edicti. h. d. sunt ergo in pari crimine: & ideo aliter non potest imputare.

Si quis. ¶ Pro eo, quod est dandum gratia conditionis implende non competit actio: et ideo illud per hoc edictum non seruatur. hoc dicit. ¶ Et semper illa lex allegatur, quod ea que sunt in conditione, non sunt in dispositione. Et vide hic quod no. Ly. C. de cadu. tollẽ. §. ne autem. in. ij. q. & Barto. in. l. licet. j. vt lega. nomine caueatur. Aliquando tamẽ, quod est in conditione, videtur esse in dispositione; vt. j. de oper. liber. l. si ita stipulatio facta. Regulariter contra: vt hic. Et ideo per illa verba, si decesserit sine liberis, peruenient ad talem: non censet testato: reliquisse liberis in casu, quo cum eis decedant: et ideo grauatus potest dicto casu de bonis facere quicquid vult: si liberos habet: quia nec illis tenetur: nec fideicommissario: quia conditio non extitit: vt not. ff. de hered. instituen. l. Lucius.

Si non solus. ¶ Si repudians ex testamento venit ab intestato cum alio, non recepta alias pecunia ab illo: quilibet tenetur ad legata p parte: sed si pecunia recepta, quilibet tenetur insolidum. h. d. ¶ In tex. ibi legatorum actionem vtilem. s. pro parte vt differat a casu sequenti: vbi datur insolidum. Et no. regulam ibi, nec enim &c. Quod qui habet commodum, debet etiam incommodum sustinere. Contra istam legem opp. extra gloss. quod etiam in primo casu, quando non recipit pecuniam tenetur repudians insolidum, postquam aliquid possidet de hereditate: vt. j. eodem. l. et si non totam. Solu. ibi, possidebat partem: et nullus alius possidebat aliam partem: hic sic: ideo diuiditur actio inter possessores.

Cum substitutis. ¶ Legatum factũ substituto vulgari, non cõseruatur per hoc edictum: si vna cum instituto possidet ab intestato. h. d. ¶ Sed si solus institutus possideret secus: vt. j. eodẽ. l. si in testamento. §. si quis. Et sic ratio posita in tex. hic, nõ sufficeret sola per se, si substitutus nõ possideret vna cum instituto: sed coniuncta hæc possessione, est vna: & ita solue istud contrarium difficile. licet glos. in. l. contraria aliter dicat.

Si duo. ¶ Si institutus & substitutus vulgaris repudient ex testamento, et ambo possideant ab intestato: quilibet ipsorum tenetur pro relictis a se tantum: & non pro relictis ab altero. Sed si alter tantum possideat, tenetur pro relictis a seipso tãtum sine dubio: pro relictis vero ab alteris, similiter ipse solus tenetur: si

netur:si participauit fraudem cum illo: et pecuniam sibi non dedit. Si autem dedit:tunc etiam ille tenetur insolidum excusso primo possessore. hoc dicit. secundum intellectum, quem puto verum:& secundum quem non est ficta differentia inter institutum & substitutum. Hic autem videtur facere differentiam in hoc, quod quando institutus possidet solus ab intestato data pecunia substituto, quod tunc in subsidium, reperto instituto non soluendo, substitutus tenebitur non solum pro relictis a se: vt ex precedentibus patet: sed etiam pro relictis ab instituto: non sic econtra, qñ possideret substitutus solus data pecunia instituto: tunc enim reperto substituto non soluendo: institutus in subsidium tenebitur solum ad legata relicta a se, non ad relicta a substituto: & sic minus granatur institutus, q substitutus in dictis casibus. Et ponit rationē diuersitatis: quia primo casu relicta ab instituto censentur repetita a substituto: vt. l. licet Imperator. de lega. j. nil mirum si reperto instituto possessore non soluendo, substitutus qui habet pecuniam: & sic videtur habere hereditatē: tenetur ad relicta etiam ab instituto: non sic econuerso: q relicta a substituto nunq̄ censentur repetita ab instituto. Et ideo etiam in subsidium ad illa nō tenetur: licet teneatur ad relicta a se, posito: quod coheredes non possideāt. Barto. vero videbitis in. l. fin. j. eodem. aliter sentire intellectum huius. ℣. quod quando alter tantum possidet data pecunia alteri: cum ille, qui pecuniam recepit in subsidium tenetur ad relicta facta a possessore: ita demum si ipse non erat granatus proprijs relictis: alias non granatus, nisi ad propria: quod mitius agitur cum eo, post̄q̄ habet proprium onus. argu. in. l. licet Imperator. de leg. j. vnde non facit differentiam inter substitutum & institutum: sed vtrum ille, qui non possidet, sed pecuniam recipit, habeat proprium onus vel nō. Sed istud videtur sentire iste tex. in ver. & alias. quia loquitur in casu precedenti, quādo vterq̄ habebat proprium onus: & tamē vult, quod etiam ad onera alterius teneatur: mihi videtur quod possit intelligi, prout summarii non faciendo differentiam, quam facit glo. nec quam facit Barto. Et ad tex. debet suppleri secundum ea, que in summario dixi.

Summarium.

1 ☞ Concursus instituti & substituti vulgaris, quādo admittatur.

Si ab instituto. ¶ Si institutus & substitutus repudiant ex testamento, & adeunt ab intestato: relictum quod erat factum ab vtroq̄ ipsorum, petitur a quolibet eorum insolidū: sed sufficit vna
1 solutio. h. d. ¶ No. q licet ☨ regulariter non admittat̄ concursus instituti & substituti vulgaris: q si institutus est heres ex institutione: substitutus non potest esse ex substitutione: vt. l. post aditam. C. de impub. & aliis subst. Bene tamen potest fingi quātum ad damnum ipsorum, q̄ institutus fuerit ex institutione insolidū: & substitutus similiter fuerit heres ex substitutione insolidum: teneatur ad legatum factum a quolibet ipsorum: & tamen si institutus hic adiuisset, ipse solus teneretur: & non substitutus. Et econuerso, si substitutus adiuisset ex substitutione, ipse solus teneatur: & non institutus: & tamen si neuter adiuit ex testamēto, quilibet eorum tenetur insolidum, ac si adiuisset, habentur tamen vt duo rei debendi: quia vno soluente, alter liberatur.

Summarium.

1 ☞ Actiones pretorie quando sunt rei persecutorie, dantur contra heredem.

Heredem eius. ¶ Hec actio licet pretoria dat̄ contra heredē eius, qui omisit ex testamento, & adiuit ab intestato: secus si non adiuit, licet sit casus, in quo propter suū dolū detur actio cōtra eum ex hoc edicto. h. d. ¶ Ratio diuersitatis est: q: in primo casu quando adiuit ab intestato obligatur ex suo quasi cōtractu: q: illa aditio fingit fuisse ex testamēto: vt. j. co. l. duo. Et quando dolus alicuius purgatur per actionem ex contractu, vel quasi, datur actio contra heredem dolosi. vt. ℣. depo. l. si hominem. ℣. datis. Sed in secundo casu non potest dici, q̄ teneatur ex contractu vel quasi, post̄q̄ nō adiuit: sed tenetur dūtaxat ex dolo suo. Et ideo actio non datur cōtra heredem eius: nisi quatenus ad eū peruenit ex dolo defuncti: vt. ℣. de dolo. l. heredibus. cum leg. seq. ¶ In tex. ibi, insolidum. etiam si nihil ad heredē peruenit ex dolo defuncti: vt differat in casu sequē. ¶ In tex. ibi, magis enim. Respondet tacite obiectioni: q: actio
1 nes ☨ pretorie non solent dari contra heredem: sed certe illud verum in penalibus: ista vero est rei persecutoria.

Summarium.

1 ☞ Res hereditaria, quod non est hereditas, nec pars hereditatis.

Et si non. ¶ Repudians ex testamento, etiam si minimam rem hereditariam retineat ab intestato, tenet̄ ex edicto ad legata: sicut etiam tenetur peti. hered. h. d. cum leg. seq. ¶ No. & hoc quando alius cū eo non possidet ab intestato: alias quilibet tenetur pro parte: vt ℣. eodem. l. si non solus. in princ. ¶ Et no. in. l. quamuis. qō
1 ☨ aliqua res hereditaria non est hereditas: nec pars hereditatis, nil mirum: quia hereditas consistit in iure etiam sine aliquo corpore: vt. l. hereditas. de peti. hered. Res vero consistunt in corpore: vnde sicut corpus ipsum vniuersale non perficitur, nec conficitur ex partibus corporalibus: ita & res corporales non possunt dici pars corporis vniuersalis. Sed si esset aliquod totum vtile consistens in corpore: vt est grex, vel domus: tunc res particulares possunt dici pars illius corporis: vt. l. eum qui edes. de vsufc.

Si quis. ¶ Repudians ex testamēto, si nō possidet ab intestato: nec participauit fraudem cum alio: vt ille possideat: licet fecerit in fraudem legatorum: nō incidit in hoc edictum: q: nō tenebatur pro lucro illorum se implicare oneribus hereditarijs: si tamen erat granatus fideicommisso vniuersali: vnde potest compelli adire pro commodo fideicommissarij: quia nō potest sustinere dānum propter senatuscon. Trebel. hoc dicit ista. l. not. & clauis in isto titulo: quia dat intellectum ad omnes alias. et substantiam tituli. ¶ In tex. ibi, excluduntur legatarij. q: non possunt agere contra repudiantem: nec contra possidentem ab intestato. si ille nō participauit fraudem cum repudiante. & hoc vult glo. hic: que incipit neq̄. & hoc vult glo. hic & bene: quod si repudians fecit in fraudem, si tamen possessor non participauit cum eo, non tenetur. & fuit opi. Azo. Alij tenuerunt contrarium: quod sequit̄ Petr. in. l. j. C. eo. sed ista vera ſm Bar.

Summarium.

1 ☞ Actio, que competit ex hoc edicto, est pretoria.
2 Aditio facta ab intestato, quod fingitur facta ex testamento.
3 Incidens in hoc edictum, q̄ non perdit Falcidiā: nec aliquam aliam partem sibi debitam.

Quo heredes. ¶ ☨ No. hic dum dicit pretorio iure. quod actio: que competit ex hoc edicto est pretoria, nam de iure ciuili postquā hereditas non est adita ex testamento, non posset dari actio: q: legata pereunt: vt supra. l. prox. in verbo, intercidunt. sed sustinet̄ur per pretorem. ¶ ☨ Item no. quod ista aditio ab intestato fingitur fuisse facta ex testamento. ¶ Item no. in
2 3 fi. q̄ ☨ ille qui incidit in hoc edictum, non perdit Falcidiā nec aliquam aliam partem sibi debitam in bonis testatoris: vt. ℣. eo. l. qui autem.

SI filius. ¶ Si quis potest hereditatem adire ex testamento ex persona filij, & magis voluit ab intestato, incidit in hoc edictum. h. d. Item si potuit habere ex persona serui, vt. ff. eo. l. j. §. j.

Summarium.

1 ☞ Legata, que valent etiam si hereditas non adeatur ex testamento: an debeantur per hoc edictum, si testator illa fecit sub conditione, si adeatur hereditas.
2 Testator, si facit mentionem de herede, q̃ intelligitur de herede ex testamento.

SI in testamento. ¶ Per hoc edictū conseruantur legata, que habebant dependentiam ab additione hereditatis ex dispositiõe legali non facto testatoris. Et ideo cõueniens fuit prouidere, quod cõseruaretur volũtas eius: ex quo sibi nihil fuit imputãdum: non autem conseruatur portio hereditatis relicta per testatorem sub conditione, si alius coheres hereditatẽ adiuit: quia tunc pendet ab additione coheredis, facto testatoris, non ex dispositione legali. vnde est quid sibi imputetur: cur in illum casum suspẽdit, & ideo sibi nõ prouidetur, per hoc edictum. h. d. Ista. l. not. & pulchra. que non est alibi secundum quosdam. ¶ In glos. ibi, & si Titius heres erit: ☞ Deuius heres esto. ex quibus videt instituus in dimidia Titius pure: & ☞ Deuius sub conditione: si Titius adibit. ¶ In text. ibi, quia aliter. Vult dicere, quod ideo per hoc edictum prouidet legatis & fideicõmissis: quia illa habent dependentiam ab additione, nõ facto testatoris: quia ipse non potest eam relinquere: nisi ab herede: sed ex dispositione legali. In casu vero nostro potuit istum ☞ Deuium instituere pure: & tunc non habuisset dependẽtiam ab additione Titij: quia vnus institutus nõ capit portionẽ coheredis a coherede, sed a seipso: imputet ergo sibi testator, si fecit institutionem ☞ Deuij pendere ab additione Titij. ¶ Et per istam legem videtur dicẽdum, † quod cum sint aliqua legata, que valent etiã si hereditas non adeatur ex testamento: vt no. in. l. eam quam. C. de fideicom. q̃ si testator illa fecit sub cõditione, si adeatur hereditas: non conseruetur per hoc edictum: quia est quid imputetur sibi. Tene menti: quia puto hoc verissimum. Sed oppo. nam semper potest imputari testatori, quare legata non repetit ab intestato glo. hic secunda soluit. Tu dic melius, q̃ bene imputatur sibi, si facit id, q̃ facere non debebat: vel non habebat necesse: vt hic. Sed nõ sic imputatur, si non facit id, quod facere poterat: q̃ plus delinquitur faciendo, q̃ non faciendo: vt not. gl. j. tit. j. l. dolus. & habetis. C. de lib. & eo. lib. l. ij. & ibi per Bald. ¶ No.
2 etiam hic primam glo. † que semper allegatur, quod verba testatoris quando facit testamentum, si facit mentionẽ de herede: vel dicit, si heres erit: intelligit in potiori significatu, scz ex testamento. Et probat in. l. qui liberis. §. hec verba. de vulga. & pup.

Summarium.

1 ☞ Dictio, quisquis, distributiua plurium, tamẽ in vno verificatur.

Si quis. ¶ Relictum substituto vulgari confirmatur per hoc edictum, si tam institutus quam substitutus repudiauerit ex testamento: & solus institutus habeat ab intestato: licet potuerit substitutus totam hereditatem habere ex testamento. h. d. Cui fortiter contradicit. l. si non solus. §. j. ff. eodem. Sed solue, vt ibi dixi. glo. etiam hic ponit aliam solutionem, que est bona in se: quod iste substitutus habuit iustam causam repudiandi ex testamento: propter quam excusatur: ne incidat in hoc edictum, que sunt plures: vt dixi in. l. j. & l. quia autem. §. non simpliciter. Et pro hoc facit tex. dũ dicit iustã causam. Ego puto q̃ satis sit iusta causa, si voluit oneribus hereditarijs implicari, quãtum ad hoc, vt conseruetur legatum sibi factum: licet quantum ad euitandum hoc edictum requireretur, quod aliter esset instituus: vt in locis prealligatis dixi. Preterea hic nihil possidebat, nec pecuniam receperat: vt alius possideret. & ideo non requiritur illa iustitia cause, que requiritur: quando repudiat ex testamento, & adit ab intestato. ¶ Vltimo allegat iste
1 † tex. quod dictio, quisquis, licet sit distributiua plurium: potest tamen de vno verificari, & ad vnum solum referri: q: hic non poterat referri ad Titium: cum solus Titius esset institutus: & ☞ Deuius substitutus. Cui ☞ Deuio fuit factum legatum, si non heres erat. Ergo illa verba, quisquis mihi heres erit: de solo Titio possunt intelligi hic. Dic vt. l. qui liberis. §. hec verba. de vulg. & pup.

Summarium.

1 ☞ Conditio rei in pari causa turpitudinis, potior est.

SI filius. ¶ Si emancipatus preteritus non intentis contratabulis filij instituti. si omissa contratabul. & fm tabu. accipiunt hereditatem ab intestato, tenentur omnibus prestare legata, non solũ personis coniunctis. Itẽ collatio dotis non fit subsistente causa testati: licet ficte. h. dicit. ¶ In text. ibi, potuit. Immuit ergo, quod noluit, licet potuerit. Et istud solvit contrarium de. l. quia autem. §. j. ff. eodem. vbi potuit, & noluit: vt ibi dixi per. l. nonnunquam. de lega. prestan. ¶ In fi. tex. ibi, cum vt scripta &c. ¶ No. q̃ licet ista filia simul cũ fratre participauerit fraudem, vt omitterent ex testamento, & haberent ab intestato: nihilominus potest contra fratrem petẽtem ab ea dotem conferre: iuuare se de dicta fraude, dicendo: q̃ propterea finguntur habere hereditatem ex testamento: licet re vera habeant ab intestato: vt. ff. cod. l. si duo. & ideo cessat collatio: que iure isto non habebat locum ex testamento: sed ab intestato tantum: licet hodie secus, in authen. ex testamento. C. de collat. & hoc excipiendo, & se defendendo contra participem fraudis: vt hic patet. Sed
1 † agendo & impugnando non posset: quia allegarent suã turpitudinem: & in pari causa turpitudinis potior est cõditio rei, q̃ actoris: vt. l. si seruum. §. sequitur. de verb. obl. de materia autem glo. que est hic, qualiter debeantur legata ex testamento: quod potest contratabulari, in. l. et si contra. ff. de vulga. & pup. l. fin. de leg. iij.

Summarium.

1 ☞ Actio contra pupillum, num ex tutoris dolo detur.

SI dolo. ¶ Ex dolo tutoris dat actio ex hoc edicto contra pupillũ, quatenus ad eum peruenit ex dolo: eodẽ modo contra adultum ex dolo curatoris. h. d. Ex dolo vero proprio datur etiã vltra quam peruenit: vt patet in. l. & si non totam. ff. eodem. Hic est vna glos. que semper
1 † allegatur pro singulari, que ponit vnam distinctionem, que alibi non habetur: an pupillus teneatur ex dolo tutoris: de quo articulo plures leges loquuntur: tamẽ ista distinctio non est perfecta: ideo melius dic, quod aut pupillus ex dolo tutoris factus est locupletior: & queritur an teneatur quatenus ad eum peruenit: & indistincte dicendum est, q̃ sic: vt hic: & l. iij. ff. quando ex facto tuto. & de dolo excep. l. apud Celsum. §. Julianus. & de tribu. l. iij. §. j. Aut non est factus locupletior: & tunc aut tutor deliquit extra administrationem: & pupillus in nihilum tenetur: vt. l. ne q̃ inter dicto. de regu. iur. Aut delinquit, vel dolũ committit in actu pertinente ad administrationẽ: & tunc aut colludendo cum aduersario: & non nocet pupillo: vt. l. meminerint. C. vnde vi. Aut non colludendo cum aduersario: & tunc aut pena que imponitur, nõ potest cadere in tutorem, sed in pupillum sic: & tunc nocet pupillo vt teneatur ad illam penam, sed recuperat a tutore, nec liberatur cedendo actionẽ. Ita loquitur. l. Polla. C. de his quib. vt indignis. Ideo si statutum dicat, q̃ producens falsos testes perdat

stes perdat causam:& tutor in causa pupilli produxerit falsos testes:ipse pupillus perdet causam:quia ista pena nō cadit in tutorē,qui non habebat causam.tene menti.Aut illa pena eque bene cadebat in tutorem,vel dabatur actio ad interesse:& tunc postquam dolus est commissus in administratione,pupillus mero iure tenetur insolidum: vt l.illud.§.de cuict.tamen liberatur cedendo actionem contra tutorem:vt.l.fin.§.de adminis.tuto.siue tutor sit solue do,siue non:et illa lex limitat multas alias:& secundum predicta potest intelligi hec lex dum dicit:quatenus possidet.quod tenetur scilicet in effectu:sed mero iure tenetur insolidum:sed liberatur cedendo actionem:quatenus nō possidet.& vide Bar.in.l.j.§.si procura.§.si quis ius dicen. non obtempera.

Summarium.

1 ¶ Licentia repudiandi,q̄ non videtur data instituto, cui eius seruus est substitutus.
2 Veritas & fictio in eodem subiecto,licet inter se cōtraria sint,q̄ cōcurrant in odium dolosi.

Qui seruus. ¶ Dominus omittens institutionem ex persona sua,etiam amplectendo substitutionē ex persona serui,tenetur ad legata tam relicta in institutione,q̄ in substitutione:q̄ ex vtraq; causa est heres.l.ex substitutiōe vere:& ex institutione ficte.b.d. ¶ In tex.ibi, adire insit.l.ex substitutione repudiata instit;utione,quod facere videtur eoipso,q̄ iussit vt ex substitutione adiret.§.de acqui.hered.l.illud. ¶ Et no hic,q̄ licet † videatur data licentia repudiandi ex institutione,quando 1 institutus fuit sibijpsi substitutus:vt.§.eo.l.j.§.si proponatur.non sic,quando fuit sibi substitutus seruus eius.et idē si filius:vt.j.prox.i.& tamen seruus vel filius reputātur eadem persona cum patre,vel domino. ¶ No.etiam hic,qō 2 † veritas & fictio simul concurrunt in eodem subiecto:licet sint inter se contrarie ad puniēdum dolum seu in odiū dolosi:q̄ substitutio & institutio videntur inter se contrarie eam substitutio fiat in defectū institutionis: vt.l.post aditam.C.de impube.& alijs substi.regulariter autem secus:quia non concurrunt fictio & veritas in eodem subiecto. Item veritas offuscat fictionem: vt.l.filio quem pater.§.de liber.& posthu.

Summarium.

1 ¶ Bonorum meum nemini dabo.
Crudelis est,qui suam famam negligit.
Bono: debet omni lucro preferri.
2 Titulus institutionis,quod sit nobilior,quā titulus substitutionis.
3 Legata ab instituto,quando sint repetita a substituto.
4 Suus,cui datus est substitutus vulgaris:an fiat de volūtario necessarius.

Iulianus. ¶ Si pater omittit institutionem ex propria persona,& amplectitur substitutionem ex persona filij:incidit in hoc edictū.secus econtra si omittat institutionem ex persona filij,& amplectatur substitutionē ex persona sua.b.d.ista.l.not.& magistra. ¶ In tex. ibi,ex sententia edicti prestaturū.q.d.non ex verbis:q̄ edictum loquitur,quādo repudiauit ex testamento & habet ab intestato:hic autem repudiauit ex testamento:& habet similiter ex testamento.Sed q̄ est hic eadem ratio:q̄ voluit fraudare legata relicta a se:habet locū sententia edicti.Et iunge hic ver.non enim.qui est.j.vbi ponitur ratio huius primi dicti. ¶ Ex quo ver.not.Illud vulgare:bonorem meū nemini dabo,in proprio filio:& qui cōtrafacit est reprehendēdus.Item illud vulgare,q̄ crudelis est qui negligit bonorē suū,& suam famā.Item q̄ bono: debet lucro preferri:vt in gl. ¶ Item q̄ titulus † institutionis est honorabilior, titulus substitutionis:inde procedit ratio, q̄ filius debet habere legitimā iure institutionis: nec sufficit,q̄ habeat titulū legati:q̄ primus titulus est bonorabilior.sic.j.de leg.prestan.l.filiū.§.sed etiam si portio.in fi. & facit.C.de necessi.ser.l.ij. Item q̄ honorabilius est habere ex sua persona filij,vel serui:licet representent eandem 3 personā. ¶ Nō.etiā ex isto p̄in.q̄ possunt esse legata relicta ab institutione,que non censentur repetita a substitutione. Nam si censerentur repetita,non expediret dicere: q̄ iste incidisset in edictū:q̄ ista legata cōseruarent ex voluntate defuncti:nec esset necessariū edictū pretoris. Sed hoc quomodo esse potest cū contrariū sit:vt.l.licet Imperator.de leg.j.gl.& doc.hic non tangunt:sed alibi sentiunt, q̄ hec procedant, qñ nominatim fuerūt relicta ab instituto.per.l.j.§.id qō ex substitutiōe.ad leg. Falc.tū ille tex.de directo probat cōtrariū si bene inspiciat:vt ibi dixi. Preterea:licet tūc illud ex proprietate verborū possit p̄cedere tū per rescriptū diui Pij statutū fuit cōtrariū,de qua fit mentio in.l.non iustā.j.ad Treb.& j.de leg.ij.l.si Titio & Zenio.§.Jul.Ergo dico salua meliori deliberatione, qō in isto passu semper dubitaui,qō istud dictū doct.possit procedere qñ post institutionē & substitutionē facta fuerunt aliqua legata relicta nominatim ab instituto : q̄ tūc presumit̄ qō voluerit relinquere a substituto:q̄ si voluisset,hoc dixisset expresse:vel simpliciter reliquisset. Si antē post factā institutionē,& ante factā substitutionē aliqua legata fuerint nominatim relicta ab instituto , cēsent etiā repetita a substitutione postea facta:nō virtute verborū, sed ex constitutione diui Pij. Et p̄o ista distinctione bene facit,qō in simili habet in.l.cum virum.in glo.vbi fit similis distinctio:cum queritur an legata veniant in fideicommisso vniuersali. Tex.ergo iste debet intelligi in primo casu post factam institutionem & substitutionem, quo pater nominatim fuit gratus aliquibus legatis: vnde non censentur repetita a substitutione: ideo conseruātur per hoc edictum. ¶ In tex.ibi,quoniā similia.hic respondet tacite obiectioni,quod posset fieri,quod ipse non incidat in edictum,post̄ filia fuit sibi substituta:vt q̄ sibi data fuit licentia repudiandi ex institutione & amplectendi ex substitutione: ergo &.vt.§.eo.l.j.§.si proponatur. Sed certe ibi loquitur,q̄ quis fuisset sibi substitutus,hic vero alius.vnde non cēsetur institus,vt arbitrium relinquat repudiandi:sed vt testato: non decedat intestatus in casu quo institutus pure velit repudiare:cum testato: non potuerit ipsum cōpellere,vt adeat:vel in casu quo modo pure adiret ex institutione: sic † ergo videtur hic text. ex- 4 pressus contra communem opinionem, que est q̄ dando substitutum vulgarem filio,fiat de necessario volūtarius, quasi videatur sibi data licentia abstinendi.Bar.sentiens cōtrarium hic multum se inuoluit.Tu tene,quod dixi in l.filius heres.de libe.& posthu.q̄ veritas est,q̄ non videt data licentia:vt hic,&.§.de acqui.hered.l.si solus.

Mater secūdis. ¶ Repudians hereditatem pupilli ex substitutione pupillari,vt eam habeat ab intestato , incidit in hoc edictum.b.primo. ¶ Item inst;utus non implens cōditionē difficilē, licet sit potestativa non incidit.b.secundo. ¶ Item non solū instiutus qui repudiauit incidit,sed etiam alius ad quē hereditas peruenit,si participauit fraudem cum repudiante: hoc tertio & vltimo dicit tota lex. ¶ Not.hic in fi.dū dicit, participato.pro opinione Azo.quam ponit glo.§.eod.l.si quis omissa.q̄ licet quis repudiauerit dolose,& in fraudē vt ad alium peruenirent hereditas:si tamen ille non participauit fraudem cum repudiante:fraus & dolus illius nō nocet,vt teneatur ex hoc edicto. Si autem participauit: tūc aut nihil dedit repudianti,& ipse solus possessor tenet ad legata ex hoc edicto:vt hic,&.§.eo.l.si quis pecuniā.aut dedit,& tunc dic vt.l.licet.§.eo.& quod dixi ibi.

Si seruum. ¶ Dominus qui seruū institutū vendidit antequam alias iuberet ipsum adire,tenetur ad legata relicta ab ipso domino:q̄ videtur habere seruum cum hereditate,ex quo habet preciū eius.b.d. Et hoc videtur intelligendum,quādo vēdidit ipsum maiori precio propter hereditatem,quā erat aditurus iussu noui domini.Vel dic,q̄ etiam si non maiori precio , si tamen sciuit hereditatem delatam,idem,& imputet sibi quare non maiori precio vendidit.

Institutus. ¶ Per hoc edictum conseruatur ꝛ fideicommissum vniuersale. b. d. videbatis contrarium, ꝙ alia via erat succursum si deicommissario vniuersali, ꝙ non obstãte repudiatione, posset compellere repudiantem ad adeundum: q̃ nõ potuit repudiare in preiudicium eius: vt. ſ. ad Trebel. l. nam quod. ſ. j. sed certe ipse non potest hoc imputare fideicommissario: quare non compulisti me ad adeundum ex testamento: postq̃ de hoc lucrum sentit: q̃ habet ab intestato: vt. l. cum in fundo. ſ. fundus. de iure do.

Qui omissa. ¶ Not. hic in fi. quod propter dolum suum non perdit omittens ius patronatus seruo: ũ suorum, quos compellitur manumittere: sufficit enim, ꝙ manumittere teneat, ac si ex testamento adiuisset: sicut non perdit Falcidiam: vt. ſ. cod. l. si duo. in fin.

Qui omissa. ¶ Omittens ex testamento, si non possidet ab intestato pro herede, vel pro possessore: sed aliquo iusto titulo particulari lucrativo: vel oneroso, non tenetur ex hoc edicto. h. d. Et declarat totũ titulum. Item ꝛ intellige quando istum titulum acquisiuerat per prius in vita testatoris: secus si postq̃ repudiauit: quia videtur acquisiuisse in fraudem vt euitaret actionem ex hoc edicto: ideo sibi nõ prodesset: q̃ semel incepit teneri ex hoc edicto: ar. optimum ad hoc. ſ. cod. l. quia autem. ſ. non simpliciter. ver. certe si vacantia. ꝛ quod ibi dixi. ꝛ in simili habetis de illo, qui cum teneretur peti. hereditatis: ꝛ illam excluderet, acquisiuit titulo alio, vt euitaret publicianam: vt no. in. l. cogi. C. de petit. heredi. Et distingue breuius, quam faciat Bar. hic, qui multum plene recolligit omnes casus. Aut ille idem qui repudiauit ex testamento possidet bona hereditaria, aut alius. Primo casu aut possidet pro herede, vel pro possessore: ꝛ tenetur hoc edicto: nisi habuerit iustam causam repudiandi: et quesiuit iuste. dixi in. l. j. in princ. ꝛ in. l. q: autem. ſ. non simpliciter. Aut possidet aliquo titulo particulari acquisito, in vita testatoris defuncti: ꝛ non debentur: vt hac. l. secus si acquisiuit post: vt. ſ. dixi. Aut alius possidet: ꝛ tunc aut non participauit fraudem cum repudiante: ꝛ non tenet: vt. l. si quis omissa. ſ. eodem. Aut participauit: ꝛ tunc aut nihil dedit, aut dedit: vt. ſ. eodem. l. mater. ſ. fina. ꝛ. l. licet. Aut possidet ipse, ꝛ etiam alius: ꝛ tunc dic, vt. ſ. eodem. l. si non alius. in princ.

¶ Ad senatusconsultum Sillanianum. Rub.

Summarium.

1 ☞ Priuilegium concessum Titio ꝛ sue domui, ꝙ concessum intelligitur toti familie.
2 Priuilegium concessum Titio ꝛ suo generi, quos comprehendat.
Generis sui appellatione, quod veniunt descendentes ex linea masculina: ꝛ etiam venit frater. Item ꝛ legitimati per curie oblationem.
Et quid si dicitur tibi ꝛ tue generationi qui comprehendantur. nu. ꝛ. vsq; nu. 10.
4 Tibi ꝛ tue soboli priuilegium, si conceditur, qui comprehendantur.
5 Tibi ꝛ tue progenici.
6 Tibi ꝛ tue proli.
7 Tibi ꝛ tue genti.
8 Tibi ꝛ tuis posteris. ꝛ nu. 11.
9 Tibi ꝛ tuo nomini.
10 Tibi ꝛ tuis descendentibus posteris masculis ꝛ feminis.

Qualiter. ¶ Premittit cui dentiale pro toto intellectu tituli, hoc sit loco summarij.
¶ In tex. ibi, domus. ꝛ hoc verbum exponit hic Jac. de Are. reiecta opi. gl. pro agnatione, qõ Bar. improbat: ꝛ de ratione hic per eum dicens, ꝙ debet intelligi hoc casu domus
1 pro tota familia. ¶ Et ex hoc no. † ꝙ priuilegiũ cõcessum Titio ꝛ domui sue, toti familie concessum intelligit. ꝛ pro hoc habes gl. que similiter exponit in. l. cũ vnus. j. de ali. et cib. lega. ꝛ. l. vnica. C. si quacunq; predi. potest. Qui autem appellatione familie continentur: dictum est in. l. pronũciatio. ſ. fi. cum. l. sequen. j. de verbo. signi. ꝛ in. l. fin. C. cod.
2 titu. ¶ Et ex hoc † verbo Bar. consueuerunt quidam ponere de intellectu verborũ, qui quotidie in priuilegiis pronuntur: vt puta tibi ꝛ tuo generi, proli, et si. Et ideo tu ad plenioremintellectum scias, quod aliquando conceditur priuilegium tibi ꝛ tuo generi: ꝛ tunc generis appellatione tantum comprehenduntur hi qui ex masculina linea descendunt vt. l. j. in fi. de iu. immu. fallit fauore libertatis, vbi nati etiam ex familia comprehenduntur: vt. l. j. de lib. cauſ. ¶ Item ꝛ generis appellatione frater etiam continetur: vt. l. cum qui. j. de interd. ꝛ releg. Et legitimati per curie oblationem: quia de alijs non est dubium. de natur.
3 lib. l. communium. circa medium. ¶ Aliquãdo † conceditur tibi ꝛ tue generationi: ꝛ tunc puto idem, quod in superiori. dixit tamen quedam gl. iuris canonici, quod tali casu etiam spurij comprehenduntur. in. c. statutum. ex tra de
4 bere. lib. vi. ¶ Aliquando tibi † ꝛ tue soboli: ꝛ tunc cõprehenduntur nati ex masculina ꝛ feminina sobole. ꝛ hoc probatur in. l. j. ſ. soln. matri. ꝛ in. l. j. C. ne re. do. vel templ. in fi. de bo. proſ. ꝛ in. l. iij. de natura. liber. vbi etiam sub tali ver
5 bo per curiam legitimati comprehendũtur. ¶ † Aliquãdo tibi ꝛ tue progenici: ꝛ tunc nati tantum ex linea masculina. hoc probatur in. l. fin. C. de do. promissio. cum. l. dedit dotem. de col. bo. ꝛ in. d. l. pronunciatio. ſ. familie. ¶ Ali
6 quando † tibi et tue proli: ꝛ tunc tantum illi, qui appellatione liberorum continentur. hoc probatur per tex. no. in l. officiales. C. de epi. ꝛ cle. ꝛ in. l. diui. circa fi. de natu. liber, vbi etiã sub tali verbo legitimati cõprehẽduntur. ¶ Ali
7 quando tibi ꝛ tue genti: † ꝛ tunc videtur probari ex vno tex. in. l. j. secundum expositionem glo. ſ. de proba. ꝙ agna
8 ti ꝛ etiam cognati comprehenduntur. ¶ Aliquando † tibi ꝛ tuis posteris: ꝛ tunc dicas, ꝙ aut sumus in materia successionis: ꝛ tunc etiam comprehenduntur nati ex femina. Add hoc. C. de insti. ꝛ substi. l. generaliter. circa princ. ꝛ. l. cũ acutissimi. de fideiusso. Aut sumus in priuilegijs circa alia: ꝛ tunc omnes in infinitum ex masculina linea nati, nõ ex feminina cõprehenduntur. Add primum de iur. immu. l. iij. C. de decu. l. nec ꝙ decretũ. in glos. Add scõm. d. l. j. in fi. de iu. immu. ꝛ in. c. j. de feudo ꝛ Bar. Et hoc in fauorabilibus: quid autem in odiosis? vide extra de pe. c. vbicunq;.
9 lib. vj. ¶ Aliquãdo tibi † ꝛ tuo nomini: ꝛ tunc illi sub hoc nomine comprehenduntur, qui comprehenduntur appellatione familie, fin glo. not. in. l. is qui cum plures. j. de lega. iij. ꝛ facit de condi. ꝛ demõ. l. illis libertis. ꝛ sic videtur, ꝙ non comprehendãtur descendentes ex linea feminina: vt in. d. ſ. familie. cum. l. seq. ¶ Adde tamen vnum fing. ꝙ
10 † si dicatur concedimus priuilegium tibi ꝛ tuis descendẽtibus posteris masculis ꝛ feminis: ꝙ non comprehenduntur femine, nisi virgines, aut vidue sint: ꝛ sic nõ nupte. tex. est qui non est alibi fin Barto. in. l. quoties. C. de priuileg. scho. lib. xij. ꝛ ita de facto dixi ꝛ obtentum fuit. ¶ Et adde
11 † ad illud verbum, posteris. l. Jurisconsultus. ſ. posteriores. ff. de grad. ꝛ. l. quod bis verbis. de leg. iij.

Domini appellatione. ¶ Dominus est qui proprietatem habet: licet non vsumfructum: nõ autem qui bona fide possidet: aut vsufructuarius tantum: et de hac materia dicetur. j. cod. ſ. domini. vbi me remitto.

Summarium.

1 ☞ Domus delinquentis, si ex forma statuti debet destrui: an destruetur illa que creditoribus est pignorata?
2 Uxor, an possit defendere destructionem domus mariti delinquentis ratione dotis?
3 Huastum, si debeat dari in bonis delinquentis: an dabit etiam in bonis ꝛ fructibus coloni?
4 Fructus possessionum illius delinquentis, qui illos vẽdidit pro decem annis, si destrui debent ex forma statuti: an denastabuntur?
5 Statutum, ꝙ domus delinquentis destruat, an valeat?
6 Existentia cõditionis, licet faciat dominium rei legate in legatarium transire, attamen non fingit retro.

Seruus

Servus pign. ¶ Quantum ad necem domini pertinet, seruus pignoratus sub dominio domini esse dicitur. b. d. Item si militer ille, qui sub condit one legatus est. b. d. ff. serui.

1 Et primum. §. inducit Jaco. de Are. † an domus pignori data propter debitorem delinquẽtem ex forma statuti destruenda sit, non obstãte creditorum defensione? dicit per hunc tex. quod sic. Quantum enim ad penas pertinet, habetur ac si non fuisset pignorata: vt hic videtur tex. dicere, hoc impugnat hic Bar. quem etiam hic sequitur Bal. et de ratione vt hic per eos. ℣ Pro Jac. de Are. facit qõ non obstante pignoratione domus in dominio debitoris manet. C. de pign. act. l. pignus. vbi etiam de hoc per Cyn. et Bal. C. de pig. l. si dominium. ergo vendicat sibi locum statutum de domo delinquentis loquens. ℣ Pro Bart. & sequacibus induco: quia creditor habet actionem cõtra pignus destruentem. §. ad leg. Aquil. l. qui occidit. de pig. l. seruum, quem. Ergo multo magis cõtra fiscum exceptionem, ne destruatur: vt in regula iuris. l. inutilis. §. cui damnus. de regul. iur. cum si. Item si pignus peruenerit ad fiscum, creditor haberet actionem. Ad hoc. C. ad leg. Jul. de vi. l. si tutoris. ſ. eod. l. cum fisco. ad Treb. l. recusare. §. si fisco. C. de fideicom. lib. l. j. ergo tanto magis exceptionẽ: vt dixi. ℣ Pro Bar. tamen multum vrget. l. j. de pe. fis. cred. pref. lib. x. quam ipse allegat Alber. de Rosa. in tract. statutorum, in quarta parte in prin. sequitur opi. Jac. de Are. Ego putarem dicẽdum, quod aut creditor habuit prius in pignus illam domum absq; fraude: & tunc siue generaliter, siue specialiter sibi obligata sit: non video cur in hoc faciant dubitationem: quia & precedens generalis pign. obligatio, siue etiam specialis posteriori tacite, quam fiscus secundum vnam opi. in bonis delinquentis dicit habere: vt no. in. l. rescriptum autem. de pac. in glo. & cum si. & per Bar. de dona. l. post contractum, tanq; posteriori prefertur. l. qui generaliter. & l. si pignus specialiter. qui po. in pig. hab. & l. si ignorante. cum si. C. de remiſ. pig. Si tamen creditor destructa domo ex cementis tantum esset habiturus, q; sibi satisfaceret: & tunc possit habere locũ opi. Jac. de Are. & sentit Cy. in. d. l. pignus. tunc enim compellitur facere, qõ sibi nõ noceret, & fisco prodesset. l. ij. cum si. §. fol. ma. Et ne maleficia remaneant impunita. Si autem ex cementis tantum non consequeretur: & tunc q; in domo non potest habere locum destructio: iudex permutabit aliam penam. l. hos accusare. §. fi. in fi. de accu. Aut nihil habet, vbi possit pena permutari: & tunc maius est actio, quam inopia debitoris excludit. l. ita q; fullo. de fur. de dolo. l. nãis. & ideo tunc lnat in corpus: vt. l. si quis id quod. de iurisd. iudic. ¶ Aduerte tamen quia non videtur esse opus ista dist. per casum. l. res que. in. §. res autem. ſ. de in. fisc. ad quem miror doc. non aduertisse. videtur enim hanc q. decidere, quod si fiscus vult domum: debet prius soluere id ad quod debitor creditori tenebatur: vnde ibi videtur ca

2 sus pro hac q. † & ex hoc deciditur hec questio posita per Ang. & Bal. in. d. l. pig. & latius per Alber. in. d. parte. iij. vez an vxor possit defendere destructionem domus maritiratione dotis? & dicendum est, q; sic: q; prefertur omnibus alijs creditoribus, quod tamen intelligas secundum

3 id, quod. §. dixi. ¶ Est & alia questio: qõ si dominus predia sua dedit colonis seminanda: postea vero delictũ cõmittit ob quod secundum formam statuti debet fieri guastum omnium bonorum suorum: an tali casu etiã fructus destruantur, et iam pro parte colonis? & videtur q; sic: quia delinquens talium fructuum dominus est: vt. l. si apes. §. constat. ff. de fur. & l. cum in plures. §. messem. ff. loca. Ergo vendicant sibi locum verba statuti. Contrarium tamen est verum: sic cum de facto foret, fuit decisum: non tamen allegatus fuit Alber. qui hãc q. ponit in. d. iij. parte. Debet enim taliter delinquens puniri, vt ipse nocens, nõ autem vt innocens damnum sentiat: vt. l. ij. C. de his qui latro. Item crimen vnius alteri nocere non debet. ff. de pe. l. j. C. eo. l. sancimus. Item, & licet colonus socius domini dicat: vt. l. si merces. §. vis maior. loca. attamen damnũ ex delicto socij non sentit. l. cum duobus. §. fi. cum legibus sequen. §. pro soc. vnde dicendum est, quod colonus suã par

4 tem fructuum detrahere poterit. ¶ Extat & quarta qõ, quid si vendidi seu pignorauj fructus omnes possessionũ mearum pro. q. annis: an tunc me delictum committente, fructus destrui debeant? Alber. in. d. parte tenuit, q; non per tex. ad hoc no. in. l. in vendit. one. §. j. j. de bo. auth. iud. poss. Ego autem in venditione multum dubito per text. qui multum ob. & qui expresse videtur contra eum decidere. in. l. si fundum, quem loc. vbi publicatis bonis fundus venditus per passum publicationem nondum tamen traditus, in publicationẽ venit. restituto tamen emptori precio: vnde pro nunc opinio illa non videtur bona. ¶ Reliqua, que ad hanc materiam pertinent dicemus in. l. hactenus. de aqua plu. arcend. vbi Barto. dixit & ibi dicemus.

5 ¶ Vnum tamen est de † quo solet dubitari: an hoc statutum valeat? & videtur quod non: ne vbs ruinis deformetur: vt. l. si quis posthac. de edif. priua. l. ad curatorum. ſ. de dam. infec. l. si preses. §. de offi. presi. Item & quia reipublice interest, ne domus destruantur: cum per ea ciuitas formosa reddatur: vt dicit no. tex. in. l. ij. C. de pred. na. libr. xi. de leg. j. l. cetera. §. hoc senatus. de leg. a. iij. l. nutu. §. columne. de contrah. empt. l. senatus. Item quomodo est, qõ res puniantur, que nunq; delinquunt. vt in authen. de mãda. princ. §. oportet. In contrarium videtur tex. in. l. si is a quo. §. commu. dimidiam. vbi iudex in penam contumacie, domum destruxit. Sed potest dici: vt ibi per glos. q; de facto fuit factum secundum. l. dominus horreorum. §. loca. c. i. §. receptatoribus. de pace iura. fir. & ibi text. facit mentionem de destructione domus. Dubitandum esset tamẽ q; hodie de facto locum habet & obseruatur: ideo secun-

6 dum consuetudinem transeas. ¶ Nota. ex verſic. † nunc, qõ conditio, quod licet existentia conditionis faciat rem in dominium legatarij transire: attamen non fingat retro, adeo: quod ante legatarij fuisse fingatur: & sic vides hic in legati conditionem retro nõ trahi. de quo hic vide per Barto. qui bene declarat, & additione eius non est. & per Cyn. in. c. j. de regulis iuris. in. vj. & in. l. quod dicitur. de testamen. mil. & in. l. qui balneum. qui potio. in pigno. hab. & l. potior. eod. titu.

Summarium.

1 ¶ Assistens maleficio, quando dicatur auxilium prestare.

2 Videns maleficium committi, si non resistit: an puniatur? Adde quid in foro conscientie. & vide in. c. quanto. de sententia excommu. & vide etiam Bal. in. l. j. col. iij. versicu. item oppo. quod delictum. ad finem. C. de seruis fugi. & in. l. metum. §. sed licet min. ſ. quod metus cau. & eundem Ludo. a in consil. cxx.

3 Rebanniendus, an habeatur pro rebannito?

4 Vxor, que ex forma statutorum potest mortuo marito sibi eligere vnam ex vestibus festiuis, quam velit: an potuerit eligere illam, quam maritus ante mortem sibi incidi fecit?

5 Vxor, que mortuo marito potest succedere in medietate bonorum mobilium: an succedet in pecunia preparata ad emendum immobilia.

Sed meo. ¶ Is cui fideicommissaria libertas pure relicta est ob necem dñi: non est puniendus, nec ad eius tormenta festinãdum est.

1 h. d. ¶ No. in text. in fi. probari, † q; licet dum maleficium cõmitteretur aliquis presens sit, & de presentia sit probatũ: attamen nõ videtur probatũ, q; auxilium delinquenti dederit. & ad hoc specialiter no. istũ tex. quod tamẽ dupliciter limita. primo nisi eum associauerit, a & hoc secundum Bald. hic. Secundo nisi presens steterit & armatus, dum maleficium committeretur: licet nihil aliud fecit, nisi qõ b presens fuerit: auxilium dedisse videtur: vt no. voluit Jnnoc. extra de cle. percu. c. continentia. quod Bal. valde reputat no. dignum in. l. raptores. C. de epi. & cler. & in. l. j. de

b fer. fug. Et est ratio q; barma iustum metum inferũt insulato. Ad hoc vide. §. quod me. cau. l. metum. in princ. & §. i. de vi & vi ar. l. iij. §. si quis vilis armatis. Et quod ibi not.

2 ¶ Item † secundo iste tex. inducitur hic per legẽtes ad quest. an videns maleficium cõmitti, si non resistit puniat. de quo in regula, culpa caret. & in regula, nõ est sine culpa. de reg. in. in vj. & in. l. vt vim. de iusti. & iure. ¶ Itẽ indu

3 citur & tertio, † an rebanniendus habeatur pro rebãnito,

¶ Associauerit. Adde eundo enim cũ aliquo dicimur ei dare auxilium. ita no. Bal. per illũ tex. in ti. de pa. iu. fir. in ver. ad hec. i pe. col. in prin. ver. eundo. vide dominũ meũ Ange. in suo tra. mal. in ver. dicto maleficio sempasti tit. circa fin. & in ver. & dict⁹ Titius se defendẽdo. circa prin.

¶ Et ratio est q; Adde, q; melior est ratio: q; armatus presumit de rixa cogitare, & habere malũ animũ nisi portet arma ligata. Bal. in tit. de pac. te. §. si quis rusticus. cũ ibi not.

adeo quod non possit impune offendi. ⁊ Ang. ⁊ Bald. inducunt istum tex. quod impune offendi non potest: quia vt vides is cui de proprio fit delicommissi libertas competit pro libero habetur. Idem tamen Bal. in l. ij. §. ei quoque qui. ff. de iudic. per illum tex. tenuit contra vbi dicitur, qđ aliud est quem esse liberum: aliud est quem esse liberandum. Tu vt. q. intelligas, pone exemplum: quod statutū dicat quicunq; soluerit, vel satisfecerit de pena banniminē ti cancellari debeat: ⁊ rebannitus pronunciari: quidā solvit, aut satisfecit, nō tamē cancellatus fuit: impune offendi possit? ⁊ videtur ꝙ sic: quia licet soluerit, tamen adhuc remanet scriptura in forma banniti: ergo pro rebannito non debet haberi. ff. de edil. edic. l. bouem. §. pe. Secundo quo ad hoc, vt quis perfecte sit miles, requiritur quod in numero sit scriptus. C. de coho. l. quicunq; lib. xj. C. de re mil. l. antepe. ergo ita econtra, vt quis habeatur pro rebānito, requiritur banni cancellatio: vt contrariorum cadē sit disciplina. Tertio: quia aliud est quem esse rebannitū, aliud rebanniendum. Ad hoc. C. vbi ⁊ apud quem. in gl. ⁊ in l. j. C. si aduer. li. de legat. iij. l. j. §. deportatos. Quarto, quoties statutum plura exigit pro rebānitione, si aliquid deficit, id perfectum non dicatur. C. de his, quib. vt indig. l. fin. de transac. l. cum hi. §. pretor. cum si. sed deficit cancellatio, ⁊ pronūciatio: ergo ⁊ sic videtur verius dicere Bal. in. d. l. ij. pro quo videtur tex. expressus in. c. quod in dubijs. extra de senten. excommu. vbi absoluendus habetur pro excommunicato. In contrarium tamen videtur veritas: ⁊ ita refert Joan. And. in titu. de accu. in tractatu bānitorum. in ver. vnum membrum disputasse Jac. de Are. Primo per. l. penul. de testa. mili. Secundo: quia absolnē dus habetur pro absoluto: vt. l. qui pene. §. diuus. ff. de mā da. Tertio: quia in fauorabilibus, quod fiendum habeē pro facto: ⁊ magine de proximo. ff. de au. ⁊ arg. leg. l. si non sint. §. quid ergo. de mu. ⁊ bono. l. rem publicam. §. de mi. l. iij. §. minorem autem. ⁊ ibi de hoc brocardo habes gloss. ord. Quarto: quia postq̄ soluit seu satisfecit habet actionem, vt rebanniatur: ergo videtur rem habere. de regul. iuris. l. qui habet. ergo multo exceptionem. l. j. §. quod autem, de superfi. si ergo habet exceptionem: ergo non videtur ad penam banni obligatus. ff. de libera. cau. l. vel obligatas. cum simi. Item ⁊ satisfactio operatur, quod rei publice debitor ad honores admittatur. l. rescripto. §. debitores. de mu. ⁊ hono. Ergo ⁊ similiter videtur a pena banni relenare. Et pro hoc, quod dicit hic Bald. videtur verius: quod tamen intelligas secundum Alb. de Rosa. q. lxxvi. incip. Existente potestate. in quarta parte statutorum: quando delinquens ipsum rebanniendum sciebat soluisse aut satisfecisse: aut hoc notoriū erat: secus autē si hoc ignorabat. Quia potest impune offendi ratione iuste ignorātie, ad hoc. ff. de edi. edi. per. l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonē. ff. de legi. l. j. ff. de adul. l. j. ⁊ fi. Et hoc addas ad ea, que plene dixi in alia simili. q. in. l. duo. de acquirenda hered.

¶ Item ⁊ secundo iste tex. potest indu-
4 ci ⁊ ad duas pulchras questiones quas ponit Alberic. in prima parte statutorum. Primo si ex forma statuti mortuo viro, mulier potest sibi eligere vnam ex suis vestibus festiuis quam vel. t. ⁊ antequam maritus decederet, fecit incidi vnam vestem pro vxore: postmodum mortuus est: an vxor illam eligere possit? ⁊ videtur quod non: q; paratum perfectum non dicitur. vt. l. cetera. §. sed si paranit. de legatis. j. ⁊ quod ibi plene notatur per Bartolum. In cōtrarium tamen multum notabiliter decidit: quod no. per casum in terminis. ff. de auro ⁊ argen. lega. l. vestimentum.

5 ¶ Secundo† an si mortuo viro mulier succedere debeat in medietate immobilium, debeat succedere in pecunia: quam maritus preparauerat ad emendum immobilia? et hoc Bald. ponit: licet Alberi. non alleget in dicta. l. cetera. §. sed si parauit.

Summarium.

1 Statutum puniens aliquem vulnerantem in domo sua: an habeat locum, si vulnerat in domo communi.

2 Statutum, quod non allibratus, non debeat audiri: an comprehendat filiumfamilias, cuius pater est allibratus.

3 Allibratio patris, an prosit filio ⁊ fratris fratri: et vide numero. 6.

4 Statutum, qꝰ non habens mille in bonis, non possit esse de antianis: an filius cuius pater habet mille possit eligi. ⁊ vide nu. 7.

5 Vasallus an sicut tenetur defendere dominum, teneatur ita defendere filium ⁊ vxorem domini?

8 Statutum puniens vulnerantem in domo propria, an cō prehendat vulnerantem filium in domo patris: vel vxorē in domo mariti? ꝙ sic. ⁊ nu. seq.
Item an comprehendat vulneratum in naui?
Flauis, an veniat appellatione domus?

10 Statutum predictum, an comprehendat vulnerantem in capana in villa existenti?
Adde, ⁊ vide Bal. in. c. si duo fratres. in prin. de fra. de no. benefi. inuest. ⁊ Barba. in rub. de rebus eccle. non alie. col. vj. versi. septimo fallit.
Capana, quando veniat appellatione domus.

Domini appellatione. ¶ Ap

pellatione domini, dominus pro parte filiusfamilias, ac etiam emancipatus continetur. h. d. ¶ Et prima pars huius li-
1 tere facit ad questionem an stante statuto, † quod vulnerans aliquem ad domum suam magis puniatur, quam si extra vulneraverit: habeat locum in vulnerante, quem in domo communi? ⁊ videtur ꝙ non: quia ficte dicitur, quod id quod commune est, nostrum esse dicitur. de regu. iur. l. quod nostrum. de nupt. l. illud. Que fictio in statutis locū nō habet. Preterea cum statutum loquatur de domo: in dubio intelligitur de tota. ad hoc. ff. de procu. l. Pompo nius. §. denicq; ⁊ quod ibi no. in glos. ⁊ li in rem agat aliquis. de rei vendi. de verborum signifi. l. nomen. §. portionis. Bal. tamen in. d. l. illud. ⁊ in l. j. C. qui testa. fac. poss. distinguit no. quod aut illa domus est communis cum vulnerante: ⁊ tunc statutum non habeat locum. allegat. ff. de excu. tut. l. fed ⁊ milites. versic. quotiescunq;. Aut cū alio: ⁊ tunc statutum habeat locum. Allegat no. hic, ⁊ not. in l. secundum electionem. §. cui fundus. de lega. j. ⁊ ita intelli-
2 gi debet quod not. Bart. ibi. ¶ Item† inducitur hic per Bart. an stante statuto, quod non allibratus non debeat audiri, seu non sustinens onera audiri non debeat: an filius propter sustentationem onerum, aut allibrationem patris: licet ipse hoc nō fecerit, debeat audiri: dicit ꝙ sic, per istum tex. Idem tenuit in. l. scimus. per illum text. C. de agr. ⁊ censi. li. xj. vbi etiam Bal. facit mentionem de sobole. Bal. pro hoc etiam allegat. l. ij. C. qui eta. li. xj. de qua ipse est solitus facere magnum festum tam hic, q̄m in. l. non plures. de sacrosan. eccle. ⁊ l. fi. C. de impub. ⁊ l. diximus. §. fin. cum. l. seq. ff. de excu. tut. quod dicit etiam procedere in filio emancipato ⁊ naturali. ¶ Sed quid in fratre allī-
3 brato, †⁊ onera substinente: an alter frater per eum excusetur? Bar. in prealleg. l. cum scimus. ⁊ Bal. in. d. l. quod diximus. dicunt, ꝙ sic: quod si esset verum, esset multum singulare. Sed mihi videtur, quod contra eos sit casus in. d. l. ff. de mu. inter pa. ⁊ fi. non cōti. li. xj. Et ideo possumus distinguere, quod aut loquimur in patre: ⁊ tunc sine illud munus sit reale, seu personale filiū excusat. hoc probo per tex. in. l. j. C. de mu. inter patrem ⁊ filium non con. vbi subitio muneris personalis per patrem filium excusat. et per tex. in. d. l. diximus. in. d. §. si pater. vbi loquit in onere tutele. Aut loquit in fratre: ⁊ tunc aut bona omnia cum altero non subeunte onera, aut allibrato sunt cōmunia: ⁊ tunc subitio oneris ⁊ allibratio alterius fratri prosit. Hoc probo per text. in dicto. §. si pater. Aut non sint communia: ⁊ tunc verum non dicant predicti docto. per text. in. l. ij. de mu. inter pa. ⁊ fil. non con. C. lib. xj. ⁊ per glo. in. d. l. ij. quam Bal. singu. ⁊ facit videre meo. l. j. C. quemadmo. cini. mun
4 ind. libr. xj. ¶ Item facit ⁊ secundo iste tex. † ad pulcherrimam ⁊ no. q. an stante statuto, quod quicunq; non habuerit in bonis vltra mille, non possit esse antianus, seu ex prioribus ciuitatis: an filius qui nihil habet, dum patrem habeat? ad officia eligi possit? ⁊ iste tex. facit quod sic. Secundo facit lex licet. §. patronus. de verborum significat. vbi libertos paternos filij suos appellant. Item, quia vna ⁊ eadem persona reputantur. l. fina. C. de impuberib. et. l. cum scimus. C. de agricolis et censitis. Item, et quia

bona

bona patris filio iure naturali debẽtur: vt l. cum ratio. de bo. dam. l. scripto. ſ. vnde lib. C. de cur. fur. l. fi. §. iij. & l. fin. C. de codi. & l. i. C. de his qui ante aper. & l. vnica. C. de vſuſc. pro herede. l. nam & ſi parentibus. de inoffi. teſta. Item et quia viuo patre domini eſſe dicuntur, ſaltem ſpe abſq; tamen adminiſtratione. de lib. & poſthu. l. in ſuis. in. §. ſui. inſtitu. de hered. quali. & diffe. In contrarium videtur propie eſſe regula, id eſſe propie in bonis noſtris, pro quo actionem vel exceptionem habemus. ſ. de acquir. rerum do. l. rem in bonis. cum ſi. Item quia filius viuo patre ea non poſſidet. Ad hoc. ſ. ex quibus cau. ma. l. cum miles. et quod no. de acquir. poſſeſſ. l. cum heredes. Prima tamen pars viſa eſt verior: quibuſdam conſulentibus, et contra obtentum fuit: vt plene diſputat Albe. de Roſa. in tract. ſtatu. in ſecũda parte. & etiam in prima per illud, quod dicitur in ſimili: qõ licet fundus dotalis ſit in dominio mariti: vt. l. docet ancillam. C. de rei vend. attamen, q; ſpe eſt vxoris, releuat eam ſatiſdatione de iudicio iſti: vt. l. ſciendũ. §. qui fundum, qui ſatiſd. cogan. Item & quia conſyderanda eſt ratio ipſius ſtatuti ideo ſic diſponentis: ne ſint pauperes, qui facilius corrumpũtur: vt in. l. iij. ſ. de teſti. & de facili ad officia admitterẽtur. & ideo admittendus eſt filius dũtamen idoneus eſſe reperiatur. Item & tertio
5 † inducitur iſte text. per Bart. & ſequaces, quod ita vaſallus tenetur defendere filium domini, ſicut & dominum: et ſic vxorẽ. vt in. §. ſi vir. Item. §. ſuperior. q; vnus vaſallus, poteſt dici ratione plurium dominorum. & de his remitto me ad plene dicenda in. l. ſi quis in graui. §. omnes. ſ. eod.
6 Aduertendum † tamen primo ad id, quod. ſ. dixi an alibratio, ſeu ſubitio oneris fratris profit fratri, q; text. in. d. l. iij. C. de mu. inter pa. & fil. libro. x. dicit, q; onus perſonale impoſitum fratri, non excuſat alium fratrem, etiã ſi bona communia habeat: & ſic videtur contrariari text. in. d. l. diximus. §. ſi pater. vnde quantum ad hoc debes dicere, qõ aut eſt onus reſpiciens priuatam vtilitatem ſimpliciter: vt eſt onus tutele & ſimilium: & tunc loquitur. §. ſi pater. Aut reſpicit publicam vtilitatem: & tunc habet locum. l. iij. Et ita debent concordari dicta iura. & hãc deciſionem capio ex eo, quod dicit gl. in. l. j. C. de mu. & ho. prealle. Item per gloſ. in. l. ij. C. qui et a. videtur caſus expreſſus in. l. iij. C. de filiofa. & quemadmo. pater pro eis conueniatur. vbi loquitur in onere perſonali: ergo tanto magis debemus dicere in reali. & hoc debes addere ad diſtinctio. ſupradictam.
7 Item ad id † quod dicit Albe. in. q de prohibito eligi ad officia, niſi mille habeat in bonis: debes aliter dicere, q̃ ipſe, vez, quod aut pater conſenſit in electione de filio facta: & tunc vera ſit opi. Albe. quia pater pro eo tenetur: vt. ff. de mun. & ho. l. ij. & de admi. rer. ad ciui. l. ſi filius. C. de decu. lib. x. ff. quod cum eo. l. j. & quod no. in. l. Lucius Titius Caius. de admi. tuto. Tunc ſpes quam habet filius in bonis paternis vna cum conſenſu paterno adhibito. filium ad officia habilitant. Aut pater nullo modo conſentit: & tunc pro filio nullo modo tenetur: vt l. ſi. C. de ſi. fa. li. x. prealleg. & in. l. j. vbi plene per glo. C. eo. tit. dicamus tũc filium inhabilem eſſe: quia tũc bona patris ei nõ proſunt: vnde fiſcus tunc deluſus eſſet, ſi filius fraudem committeret: quare non haberet quem conueniret, vnde puto hoc caſu non ſequendam opi. prefati docto. Inducunt vlti
8 mo † Bal. & Ang. iſtum text. an ſtante ſtatuto, q; vulnerãs ad domum grauius puniatur: an habeat locũ in filio vulnerato in domo paterna, ſeu in vxore vulnerata in domo mariti? & dicunt q; ſic, per iſtum text. & §. ſi vir aut vxor. pr.
9 Quid autem † dices, ſi predicte perſone ſint vulnerate in naui paterna, aut mariti, an tunc pena ſtatuti locũ habeat? dicamus q; ſic, quia & nauis domus appellatione cõtinetur: vt dixi no. litera in. l. pe. §. fin. ff. de his qui deie. vel effu. & ita per illum text. dicit Albe. in tractatu ſtatutorum in tertia parte, quod ſi eſt verum eſt multum not. Dubito tamen: debemus enim verba maxime in ſtatutis in proprio ſignificatu capere. l. j. §. hoc interdictum. de fun. cum ſimi. Stat autem domum ex propria ſignificatione nauẽ
a ſub ſe non comprehendere: vt patet: quia domus[a] eſt illa, que ex pariete conſtat: vt. ſ. de rei vend. l. que religioſis. in gloſ. & in. l. eum qui edes. ſ. de vſufcap. ergo &c. Non ob. text. in. l. ſi. quia ibi eſt ſpeciale in materia illius tituli: vt nauis appellatione domus cõprehendatur: ex quo eadem
10 ratio eſt in naui que eſt in domo. Itẽ quid in filio † vulnerato in campana paterna, que eſt in villa: an illa appellatione domus comprehendatur? recordor Bald. dicere in vſibus feudorum, quod aut illa eſt deſtinata alias extructa ad alium vſum quam hominis, vt puta bouum, et ſimilium: & tunc domus appellatione non comprehendatur. Aut ad vſum hominis: et tunc ſic, quod eſt notabile. Dubium tamen eſt ex his que dixi ſupra, contra Albericum. Reliqua dicentur in. l. lex Cornelia. §. domus. ſ. de iniurijs.

In eo autem. Titulus iſte in dato in adoptionem, nec in alumno locum habet: in adoptante autem ſic. h. d. Bar. dicit iſtum text. dum in adoptato loquitur, correctum eſſe per. l. cum in adoptiuis. C. de adop. de quo hic per eum vide.

Summarium.

1 Priuilegio, nec ſtatuto fieri poteſt, quod filius agnationem matris, & non patris ſequatur.
2 Statutum puniens vulnerantem filium in domo paterna: non comprehendit vulnerantem in domo materna.

De matris. Serui materni ob necem filij ſupplicium aliquod non patiuntur. h. d. In glo. Bar. dicit, q; hec non eſt bona ratio: ſed ratio eſt: quia filius cum matre non habitabat: et
1 videas hic per eum. Addas etiam † ad glo. quod nec ſtatuto, nec principis priuilegio, fieri poteſt: quod filius quo ad agnationem matrem & non patrem ſequatur: vt ſingulariter dicit litera in principis priuilegio. & ibi per Bart. in. l. exemplo. C. de decurio. libro. x. Et facit hec litera,
2 quod dicta per † Baldum, ſupra in. §. dñi. de filio vulnerato in domo paterna, non habeant locum in domo materna.

Si pater ab hoſt. Patre ab hoſtib⁹ capto, ſen etiã mortuo, filio q; in poteſtate occiſo, de seruis paternis queſtio eſt habenda: ſi tamen filius emancipatus ante aditã hereditatem deceſſerit occiſus, de seruis paternis ſupplicium quoq; ſumendum. h. d. Nota. ibi, ſui autem. q; inter mortem & additionem eſt dare medium: & ita hic videt pro bari. ad quod tamen reſpondetur, quod hic loquitur habito reſpectu ad ius pretorium: non autem ad ius ciuile. & de hoc plene, ſolet no. in. l. ſi. de condi. inſti. vbi per Bar. & in. l. ventre. ff. de acqui. hered.

Si pater necatus. Obpatrẽ occiſum ſerui filij in poteſtate ſeu emancipati torquendi ſunt. h. d. Nota. ex iſto text. Bartol. & ſequentes, quod vaſallus filij tenetur etiam patri obedire: et eo modo quo puniretur, ſi deliquiſſet in filium eorum dominum: ita & ſi delinquat in patrem. de hoc plene dicetur in. l. ſi quis in graui. §. ſi cum omnes. ſ. eodem.

Summarium.

1 Statutum, q; qui habet mille in bonis teneat equũ: non comprehendit virum habentem de proprio ducẽta: & reliquum vſq; ad mille de bonis vxoris.
Bona vxoris non dicuntur bona mariti, quo ad munera publica.
2 Priuilegium mariti cõceſſum: an intelligatur conceſſum vxori?

Si vir aut. Obmaritum occiſum ſeruorum vxoris queſtio habenda eſt: & ita econuerſo. Et quod ſtatuitur in ſeruis mariti, ita ſtatuitur in ſeruis ſoceri. h. d. vſq; ad. §. occiſorum. Nota. do a
1 mum † mariti & vxoris vnã eſſe: licet propie bona vniusnon ſint alterius. Quod facit ad. q. de ſtatuto dicente, qõ habẽs mille in bonis debeat tenere equũ in ſeruitio cõis: an maritus q habet ducẽta in bonis propr̃is: reliqua aũt ex bonis vxoris: equũ tenere debeat? videt q; ſic ex vnitate domus, aut cõmiſte familie, vt hic, & ex ratiõe generali quia

Domus appellatiõe. Vide de et vide dicta in repe. rubr. de reb⁹ eccl. non alie. in. vj.

quia maritus dominus dotis esse dicitur: vt l. in rebus. C. de iu. do. & l. decet ancillam. C. de rei vend. Contrarium tamen est veritas: quia quo ad munera publica dos vxoris in bonis mariti non computatur: tex. est. ff. de impens. l. necp stipendium. melior tamen & clarior in l. Lucius. §. dini rescripserunt. ff. ad muni. Propria enim mariti bona existimanda sunt. dum tractatur de subitione munerum publicorum. C. de decu. l. ad subeunda. libr. 6. Si enim vir aliud in bonis non haberet, quam dotem vxoris: pauper esse censetur: & a muneribus publicis reiciendus est. ff. de mu. & hon. in l. rescripto. in prin. ¶ Secundo facit, an pri-
2 vilegium ſ concessum marito, & vxori concessum esse intelligatur: & dic quod viuente marito sic. ad hoc. §. de legib. l. princeps. §. de in. fi. l. si Stichus. §. fin. & l. quod principi. de lega. ij. & l. si quis Auguste. C. de vxo. mili. l. i. & quod ibi no. per Cy. facit ad id, quod dicitur de crimine expilate. hereditatis. l. aduersus. §. rer. amo. l. j. & ij. §. de vsu & hab. Eo autem mortuo, an in persona vxoris duret: debes no. distinguere: hoc habui a Bald. in conclusionibus iuris, quod aut priuilegium conceditur marito ratione alicuius sui artificij: & mortuo marito statim expirat priuilegium, etiam quo ad vxores. Et ad hoc allegat iura bene probantia gl. l. medicos. C. de professo. lib. 6. & C. de epis. & cle. l. in Larchiatros. C. de me. li. ij. §. de excu. tu. l. si duos. §. pe. Aut priuilegium conceditur ratione alicuius titu. aut dignitatis: & tunc priuilegium durat in persona vxoris, etiam marito mortuo, donec vidua permanet. Allegatex. qui hoc bene probat in l. mpte. circa fi. §. de sena. l. mulieres. de digni. lib. xij. Que distinctio licet videatur multum dubia attamen eundem reperio sequutum fuisse Alber. de Rosa. in tractatu suo statu. in prima parte. Casus tamen est, in quo nec vxor, nec alter familiaris priuilegiū mariti consequitur: vt. l. semper. §. immunitati. & §. negotiatores. de iure immu.

Summarium.

1 ☞ Armorum appellatione: quid contineatur, & quid appellatione telorum?
2 Occisus qui proprie dicatur: & qui mortuus?
3 Statutum puniens homicidam, an comprehendat percutientem mulierem pregnantem cum pede & abortiuantem.
4 Statutū quod quelibet villa teneatur capere delinquentem in suo territorio: si villa non capit, quando excusetur? & nume. 18.
5 Syndicus qui tenetur denunciare maleficia, an excuset si ignorauit?
6 Tempus, ꝙ currat ignoranti, nullus preter principem statuere potest. & vide nu. 16. vbi, quod nec episcopus.
7 Tempus statutum per statuta condita ab his qui habēt potestatem statuendi ius ciuile, dicitur continuum: et ab his qui habent ius pretorium vtile.
8 Syndicus, qui ex forma statuti intra certum tempus denunciare tenetur, an debeat denunciare post tempus statutum? Et quid post tempus finiti officij.
9 Tempus statutum iudici vel accusatori inquirendi, vel accusandi de maleficio, an currat a die scientie, vel a die cōmissi delicti?
10 Confessio delinquentis facta post terminum, an preiudicet ipsi confitenti? & vide nu. 12.
11 Vbi tractatur de odio finiendo: in dubio tempus presumitur continuum.
13 Delinquens accusatus vel inquisitus, an post lapsum termini statuti, teneatur comparere ad opponendam exceptionem prescriptionis.
14 Sententia lata super inepto libello, est ipso iure nulla.
15 Tempus statutum per constitutionem episcopi exequendi testamenti: an currat a die scientie, vel quomodo?
17 Tempus insinuandi testamentum a statuto determinatum, an currat a die scientie, vel ignorantie?
19 Statuto stante quod villa teneatur capere malefactorem delinquētem in suo territorio: & delictum est commissum in confinio duarum villarum: & ignoratur in cuius territorio: an vtraq; teneatur?
20 Malefactor quem villa capere tenebatur, fraudulenter in fo-
tijs communi peruenit, an talis villa sit liberata?
21 Statutum puniens dominum animalis damnum dātis in alieno fundo, an comprehēdat dominum animalis deperditi, cui damnum dedit.
22 Ciuitas vel castrum, si ex forma statuti tenetur emendare incendium factum in ciuitate, vel castro: an tenebitur pro incendio facto fulgure?
23 Scientia delinquentis, quando punitionem ingerat?

Occisorum.

¶ Qui occisorum appellatione contineātur, vt ex hoc seruni supplicium patiatur. hoc. §. declaratur. h. d. vsq; ad
1 §. si sibi manus. ¶ Not. primo ex hoc tex. ibi, sago, vel fuste, vel telo &c. quod licet alias appellatione armorum saga, & lapides contineantur: vt. ff. de ver. signifi. l. armorum. insti. de interd. §. quod autem. & insti. de pu. iud. §. item lex Julia. & §. telum, attamen predicta telorum appellatione, non continentur. Aduerte tamen: quia hoc est vtile pro statutis sepissime de bis facientibus mentionem: et dicit do. Ange. in. l. si pignore. §. farem. ff. de fur. quod licet dicāt leges prealleg. armorum appellatione talia contineri: attamen hoc est verum improprie: non tamen de stricta significatione: et patet quia ea proprie armorum appellatione continentur, que ad offendendi vsum non ad aliud destinata sunt: vt patet in tex. sing. iuncta gl. in authen. de armis. circa fi. vbi gladius ad incidēdum panem, seu moderandas pennas: armorum appellatione non continet, eo: quia principaliter ad vsum offendendi destinatus non est. Ita ergo dicendū est in fuste, & in lapidibus, que principaliter ad illum vsum non sunt destinata. Ego illius sententiam comprobo ex tex. no. l. qui cum vno. §. si quis commilitonem. ff. de re mil. Secundo ex dictis Bar. in. l. ad legem Jul. de vi pu. vbi dicit no. arma defensibilia armorū appellatione non contineri: cum principaliter ad offendendum non sit inuenta. Et hoc multum no. pro statutis: & ad hoc. l. i. C. vt ar. vsus. lib. xij. ¶ Not. secundo occisi ap-
2 pellatione tantum † contineri cum, qui occisus est. Et ex hoc no. differentiam inter occisum & mortuum, mortuus enim proprie ille, qui naturaliter, hoc est, qui Dei iudicio moritur: vt. ff. de bo. lib. l. libertinum. insti. de capi. dimi. §. i. in glo. sed melior tex. est omnibus alijs iuncta glo. in l. verum. §. interdictum. super ver. mortis. ff. pro soc. hoc simiiliter no. pro statuto. ¶ Tertio aduerte † ad id, ad qđ istā tert. induxi semel ad questionem facti: dicebat statutum Interanne, quod homicide occidātur: percussit quidam cum pede mulierem pregnantem, ex quo partus abortiuus factus est: querebatur an talis veniret puniendus ex statuto: & quia consilium est pulchrum: ideo hic intersero. Allegabam primo istum tex. cū. l. qua actione. & occisum. ff. ad legem Aqui. ex quibus comprehenditur homicidū dici ab hominis cede: sed partus adhuc in vtero existens homo non est: vt est tex. in. l. sed placuit. ff. ad leg. Falcid. ergo iste casus non comprehenditur statuto. Allegabam et secundo elegantem gl. in. c. si aliquis. extra de homici. vbi partum interficiens, vt homicida dicitur: ergo ex illa glo. deprehenditur, quod non sit vere homicida: vnde casus iste comprehensus sit sub statuto. Liij. §. fi. de nego. gestis. ¶ Tertio cōsyderabam qualitatem instrumenti cū quo fuit facta percussio, vez, pede, ex cuius ictu quis ad occidendum animum habere nō presumitur, vt. l. j. §. sed si clauā. ff. de sica. extra de homi. c. significasti. in fi. & quod not. in l. i. in glo. & l. si is, qui cum telo. C. cod. vnde cum in homicidio cadat animus & dolus: vt in. d. l. j. §. omnis. & l. diuus. & in. l. j. ff. de sica. diccbam hunc non puniri. ¶ Quarto: quia percutiēs iuste potest ignorare, an mulier esset pregnās vel non. Ad hoc. ff. pro suo. l. fi. & extra de reserip. c. ab excōmunicato. cum si. Ergo iusta ignorātia excusat a dolo qui in homicidio requirit. l. si quis id quod. de iurisd. omn. iud. & de abig. l. j. in fi. C. de plag. l. plagij. & de inin. l. item apud Labeonem. §. si quis virginem. ff. loc. l. ignoras. Quia vbi sunt duo, vnum propter aliud: tunc debet attendi principale. si cer. pe. l. rogasti. & l. si quis nec causam. Sed principalis causa fuit percutiendi mulierem: ergo non debet attendi motus ipsius partus. ¶ Quinto: quia vbi intēdo cōmittere delictum in aliquem: tunc si citra meum propositum delinquo in alium, ex illo delicto nō punior. Ad hoc ff. de iniur. l. j. §. ij. & in. l. si. eo. titu. l. cum qui. §. si iniurie. et. l.

apud

apud Labeonem.§.interdictum.ꝛ per Bart.plene in.d. l.diuus. alias l.si in lege.de fica. Sed principale propositum fuit per cutiendi mulierē:ergo si in alio deliqui,videlicet in partu.puniri non debeo. ¶ Sexto et vltimo:quia minus est in spe,quam in re.vt.ś.de reg.iur.l.minus. Sed qui occidit partum dicitur occidere spem hominis nascēdi:vt pulchre dicit tex.in.l.negat.de mor.infer. ergo statutum istum casum tanꝫ diuersum non comprehendit. Et huic parti inhesi:ꝛ ita fuit obtentum: licet in contrarium allegauerim.d.l.negat.de mor.infer.ꝛ.l.necare.de lib.agno vbi etiam necatio in partu cadit:ꝛ qui necat,reus est mortis fm tex.in.l.negat. Item tex.in.l.Cicero.ꝛ.l.si quis ali quid.§.abortionis.ĵ.de penis.ꝛ in.l.ij.circa finē.de parricidijs.l.penulti. de sicar.C.l.si mulierem.ff.eo.ꝛ.l.diuus.ĵ.de extraor.cri.Et etiam:qꝛ nihil referat, an ille occiderit, vel causam occisioni dederit.ad leg.Aquil.l.qui cecidit.§.in hac.extra de iniurijs.c.fina.ĵ.de fica.l.ij.ꝛ.l.nihil interest. ¶Prima tamen pars vt dixi fuit obtenta habito respectu ad iustam ignorantiam percutientis:cum ꝛ statutum sicut ius commune maleficia punies requirat dolum: vt patet ex plene no.in.l.i.§.si quis autem.ff.si quis testa.lib.iussus esse fue.ꝛ per Ly.ꝛ Bar.in.l.ij.C.de noxa. Quid autē esset de iure cōmuni,videlicet, qua pena puniretur delinquēs circa abortionē partus ꝛ feci pulcherrimam distinctionē vltra ea que no.glo.ꝛ Bar.in.d.l.diuus.ꝛ in.c.j.extra de homi. ¶ Quarto Bar.inducit istum tex.† primo ad statutū dicens,qꝫ quelibet villa teneatur capere in suo territorio delinquentem:qꝫ si delinquens cum tāto exercitu:ad territorium ville venerit,qꝫ villa non possit capere, qꝫ ipsa non teneatur ad penam statuti. ¶ Et idem dixit secundo si delictum commissum est in confinibus ipsius ville, cum antequam homines illius ville accessissent,delinquēs potuisset ad aliud territorium accessisse. ¶ Tertio inducit Bal.† an si ex forma statuti tenetur syndicus intra mensem denunciare maleficia,alias determinata est pena: in ipsam incidat syndicus delictū fuisse cōmissum ignorans: dicit, qꝫ non per istum tex. Unum quodꝫ istorum est dubium: ꝛ exigit magnam examinationē. Et primo ab examinatione vlteriorius passus incipiendum est, videlicet,ab eo,qꝫ hic dicit Bald.an tempus constitutum syndico ad denunciandum maleficia sub certa pena currat ignorāti, vel scienti tantum.Bar.in.l.pe.ĵ.si quis testa.liber.iuſ.esse fuerit.hoc dubium tangens non decidit: sed in.l.diuus.ĵ. de cu.reo.ꝛ in.d.l.eum qui.§.in popularibus. de iureiur.ꝛ in.l.annus.ś.de calum. tenuit dictum tēpus currere a die scientie,per.l.semper.§.hoc interdicto.ff.qꝫ vi aut clam.et in.l.cum sex.de edili.edic.Bald.hic,ꝛ in.d.l.annus.ꝛ in.d.l. cum sex.sequitur sententiam Barto.in.l.genero.de his qui no.infa.vbi etiam Bar.ponit qōetiam sequutus fuit Ange.sed idē Bal.in.d.l.fi.C.de dolo.expresse determinat cōtrarium,per illum tex.dicentem tempus actionis de dolo etiam ignoranti currere. Pro eo facit.C.de præscri.long. tempo.l.fi.pro opi.Bar.plura possunt induci.ꝛ primo. Jaco.But.in.d.l.genero.dicentis, etiam qꝫ in damnum alterius non currat tempus a die ignorantie,sed scientie Allegat insti.de excu.tu.§.qꝫ autem.ꝛ iura allegata in glo.in d.l.genero.Ad sui autem cōmodum bene currit:vt in.d.l. genero.dicit tex.sed si in casu nostro curreret tēpus ignoranti:hoc esset in sui damnum:ergo ꝛc. ¶ Secundo inducitur tex.in.l.generaliter.C.de tabu.lib.x.vbi Imperator dicit, scientiam ꝛ non ignorātiam volumus obligari. Ad idem tex.paulo post.ĵ.si quis testi.li.esse iussus fue.ꝛ.l.fi.de decreto ab ordi.fa.vbi ignorantia excusationem meretur. ¶ Tertio coloratissima ratio,scilicet quia impedito facto aduersarij non currit tempus.C.de adul.l.fi.circa fin.ś.de mino.l.intra vtile.iuncta gl.C.de anna.excep.l.i.ꝛ.l.vt perfectius.ś.de offi.præfid.l.senatus.ś.de iudi.l.ij.circa fi.ꝛ qꝫ plene no.per Bal.in hoc arti.distinguentem in.l.Attilicinus.que est cōtinuata cum.l.precedēti.ś.de seruit.rustico. prædi.Sed talis syndicus potest dici impeditus facto delinquētis,eo: quia forte clam cōmisit maleficium ergo sibi tempus nō currit. ¶ † Quarto dictum Compo.in.c.capitulū sancte crucis.extra de reſcri. qꝫ refert Bal.in aliquibus lec.in.d.l.genero.vez qꝫ nullus preter principē statuere potest, qꝫ tempus ignoranti currat:ergo statutū hoc facere non potuit etiam expresse, non tantum tacite. Pro Bal.tamen faciūt iura per eum allegata:ꝛ ideo pro † concordantia doc.puto posse dici,qꝫ aut statutū est factum ab his qui habent potentiam condendi ius ciuile: vt populus,ciuitates,et similes de quibus per Bar.in.l.fi.ĵ.de pe. ꝛ per eundē in.l.stipulationū.de verb.obli.ꝛ tūc cum tempus in tali statuto præfigum semper in dubio intelligat cōtinuum:vt not.dixit glo.in.l.j.alias rub.ĵ.de diuer.ꝛ tēpo. a præscri.ꝛ in casu talis tēporis cōtinui, nō attēditur scientia, vel ignorātia:vt.d.l.fi.C.de dolo.ꝛ.l.fi.C.de præscrip.long. temp.dico tunc fore verā sentētiam Bal.vez qꝫ ignoranti currat.Aut statutū fit ab his qui habēt potestatē condendi ius prætorij:vt est in episcopo ciuitatis,ꝛ similibus.de quibus per Bar.in locis.ś.prorsus allegatis.ꝛ in.l.j.§.ś. qō quisqꝫ iur.ꝛ tūc in dubio cū semper tēpus ab his præfigum præsumatur vtile:vt no.ꝛ fing.dixit gl.insti.de perpe. ꝛ tempo.actio.§.j.in glo.que incipit,si vtilem.dico tali casu currere a die scientie: nisi ignorantia crassa et supina foret. argumē.l.nec supina.de iuris ꝛ facti igno.ꝛ ita in isto puncto videtur mihi. ¶ Et ex hoc † resultat dubium,pone qō post tempus a statuto præfigū, aut post tēpus syndicatus superuenit notitia ipsi syndico maleficij cōmissi:an tūc denunciare debeat in primo casu:vez quādo post tēpus a statuto præfigum:indubitatū est qꝫ sic. Secundo quādo post tēpus finiti officij sui:ꝛ tūc Bal.in.l.cū ancillis.C.de incestis nup.per illū tex.tenuit denunciandū nō esse:qō tamen videtur satis dubitabile. Quia hec denūciatio habet tractum ꝛ originē ex delicto cōmisso tempore sui officij: ergo denūciare tenet. Allegat ad hoc.l.nam ꝛ si seruus.§.si vno de neg.gest.l.j.vt cau.post pub.assit tut.ꝛ qō no.Bar.in simili in.l.ita autē.§.fi.ś.de admi.tu.ꝛ in.l.fi.in fi.ś.de appel. ¶ Et ex istis decidit̃ † scōa questio que in propriis terminis fuit Bar.ꝛ nō decidit in.d.l.pe.si quis te liber.videlicet si certū tēpus indicī inquirere volenti, aut volenti accusare de crimine præfigitur a statuto:an tale tempus curat a die scientie, vel a die cōmissi crimmis clam.Bar.in.d. l.pen.Iz ibi nō decidat:attamē in.d.l.cum qui.§.in popularibus,qō a die scientie cuius cōtrariū tenuit Ang.ibi eadē ratione:qꝫ inquisitio seu accusatio a tēpore cōmissi delicti certa est:ergo ignorantia non impedit contra eos cursum præscriptionis:qꝫ vt videmus dicit ipse pro inducenda libertate tēpus cōtra ignorantem currere.ꝛ maxime vbi in præscriptione nō vertit factum præscribentis:vt est in casu nostro.Allegat ad primū.l.si partē.§.si per fundū.ś.quēadmodum seruit.amit.Ad secundū.l.sequitur.§.si viā. de vsuſcap. ¶ Hoc idē † tenuit.d.Bal.in.d.l.genero.vbi ponit etiā in hac.q.notabiliores terminos,scz qꝫ quātuncūqꝫ confessus sit delinquēs se deliquisse,hec tamen confessio si post lapsum tēpus facta est: ex ea inquisitio seu accusatio fundari nō poterit.Allegat quia paria sunt quē absolutū esse,ꝛ terminū a præscripſisse.Allegat.l.sed si vnus.§.sed si ante.ĵ.de iniur.facit eo.titu.l.si nō committi.Nec obstat fm cum,si dicas qꝫ maleficia remanēt impunita:qꝫ multa illicita cōmittuntur,que nō puniuntur.l.pe.de his qui no.infa.Ad hoc decidendū allegat theoricā Guil.de Cu.in.l.si † cum exceptione.§.satis clemēter.qō met.cau.dicētis, qō vbicunqꝫ tractatur de odio finiēdo semper tēpus præfigū in dubio præsumitur cōtinuū.ꝛ ita currit a die ignorantie. ff.de dolo.l.fi.Sed ita est in casu nostro ꝛc.Tu aduerte: qꝫ iura allegata per Ang.vez.d.§.si per fundum. nō ob.quia ibi respōdet secundū,qō ibi dixit.d.Bal.qō ille tex.loquit in præscriptione facti,ꝛ que causat ex non vſu:secus autem in præscriptione facti iudicialis:vt est in casu nostro:qꝫ illa etiā dum tractatur de odio finiēdo,aut inducēda libertate nō currit:vt probatur in.d.l.omnis.ꝛ.d.l.cum sex.ꝛ ideo pro istorum concordia potes distinguere eo modo,quo in proxime precedēti dixi. ¶ Unū tamen † aduerte,qꝫ id qō dicit Bal.de cōfessione post tēpus facta:qꝫ illud videt falsum per verbū fing.ciusdē in.l.properandū.in fi.princi.C. de iudi.dicētis,qꝫ quantūcunqꝫ tēpus termini sit lapsum, attamen si post illud pars confitetur in iudicio vigore cōfessionis,non obst.lapsu,index potest sentētiam promulgare,eo:quia cōfessio facta in iudicio notorium inducit.l. ictus fustium.de his qui no.infa.in glo.ꝛ in.c.Romana. de appellati.in.vj.in quo iure ordo non seruatur: extra de iureiuran.ad nostram. ita ergo dicendum in casu nostro, qō index vigore notorij resultantis ex iudiciali confessione procedere potest. ¶ Et ex his decidit̃ † elegās questio quam ponit Barto.in.l.j.C.ad Turpillian.et Bald.

¶ Et terminū. præscripſisse.Adde tu ꝛ vide omo singulariter verbaſi mei frā. Aret.in.l.si certis annis.C. de pactis.vbi ex dictis p se infert, qꝫ quis ille qꝫ al legat præscriptionē:patiat̃ pbari cōtra se,qꝫ olim non būerit ius: tamē p hoc non elidit eius intētio. Et ideo inquit, dicebā als allegās Bal.in l.j.circa medū. C.de cōfeſ.qō si ex forma statuti nō pōt cognosci ō maleficio post sex mēſes, excepti præscript. repellit accusatorē,etiā si accusatus fateat de maleficio: qꝫ præscriptionon fundat se sup̄ præscriptione: sed disponit cōtra veritatē:vel potius, lz præsupponat ius oppetet,vult extinguere ius: ꝛ ideo si esset alia qua præscriptio,qꝫ fundaret sup̄ præsumptiōe iuris vel de iure:tunc cōfessio enerua ret illā præsumptionē vel ꝓbatio.primū.d.no. Bal.in.l.in ſctibus.in princ.de nō nu.pec.facit optime, qō ipse idē sin.ponit in l.pperandū. in pri.in vl.q.C.de indi.vbi volunt sing.qꝫ si de iustitia partis cōstat p confessionē, valeat sua post lapsum istātie. Et ō ista.q.vide inquit qō ponit d.meus in.l.i.§. occisorum.ff.ad Sillan.facit ad premissa qō no. Lañ.in.c.si cautio. de fi.instru. etiā vide Bar. in consi.incipit, Domino Lyno de Beno.

melius in.l.si cum.in prin.ff.si quis cau.videlicet an si post lapsum terminu prefixi delinquens accusatus,aut inquisitus teneatur comparere ad opponendum exceptionem prescriptionis:an in bãno poni possit:Bal.no.distinguit, q̃ aut ex tenore libelli apparet impossibilitas cognoscendi,aut non.Primo casu ex processu bannum nõ potest sequi.Ratio:quia libellus in se continet manifestum errorem & sic ineptus est:vnde quicquid ex eo sequitur est nullum:allegat.l.cum quedam puella.§.fin.colūna glos.de
14 iur.om.iud.ego † allego melius:videlicet q̃ sententia lata super inepto libello est ipso iure nulla:vt dicit elegans glos.ff.de ob.in ff.Pro quo facit tex.in.l.si libertus.ff. de iureiur.& est tex.secũdum vnam lect.veram Inno.in.c. cum dilecti.extra de emp.& vend.¶Item pro hac prima distin.Bal allegat glos.in.l.iin ff.vbi & apud quos.que in aliquibus lec.ponitur,& in.l.ij.ff.si quis in ius vo.non ie.& in l.ij.circa fi.vt ne.prinatus.Secundo casu principali comparere tenetur:alias in banno ponitur:& hoc deciditur p
15 tex.in.d.l.si cum.in prin.¶Et ex his † resultat decisio secunde alias tertie q.principalis, videlicet an tempus ex cõsti.ep.scopi prefigũ executori testamẽtario, currat a die scientie,vel ignorantie?Bar.in.d.l.genero.idem Bald.et Ang.q̃ a die scientie.Primo per tex.l.quinquaginta.ff. de exec.tu.hoc idem tenet ipse Bald.in.l captatorias.C. de re mili.& in quãdiu.C.qui admitti:licet in contrarium alleget.c.statutum.extra de preben.in.vj.& cõmunem sentẽtiam sequor.Primo:quia de iure cõmuni tempus prefigum executori currit a die scientie.l.nulli.C.de episco.& cleri.Eiusdem nature debet esse tempus subrogatum ab episcopo, qõ fuit primo ex iuribus vulgaribus.Secundo ex sententia Bal.in l.superuenam. per illum tex.C.de tẽpo. in integ.resti.pe.vbi dicit qõ tempus prescriptionis a statuto subrogatum in locum alicuius alterius iuris cõmunis,ijsdem regulis terminari debet.Tenet etiam Barto. circa interrumpendam prescriptionem statutariam:vt in l ij.ff.pro emptore.¶Tertio q̃ episcopus potestatẽ pretoris habet l.j.§.j.qõ quisq̃ iuris.dicitur:ergo tempus ab eo statutũ debet currere a tempore scientie: vt est in tempore pretoris:vt.d.l cũ seq.& d.l.annus.Quarto:quia si priuatio officij est pena:vt videtur sentire tex.cum glo.in.l.testamento centurio.in fi.de ma.testa.ergo a die scientie currere debet.Et hoc ex regula supra dicta. Huliel.de Lug.
16 & Bat.¶Restat † tamen vnum pulcherum dubium,quod tangit Bal.in.l.vnica.in prin.C.de cad.tollen.videlicet an episcopus possit statuere,qõ ignoranti currat? et dicit qõ nõ per tex.d.l nulli.qõ potest comprobari per.d.Compostellanum.§.alleg.¶Ex quo † deciditur quarta questio, in qua multotes consuluit Bar.videlicet an tempus insinuationis prefigum a statuto dicente,si quis habuerit testamentum &c.currat a tempore scientie,vel ignorantie?et
17 Bar.in.d.l.genero.& Bal.in.d.l.quinquaginta.concludũt, q̃ a tempore scientie.per illa verba,si quis habuerit.que scientiam & facultatem denotant.Allegat.l.non est ferendus.ff.de transac.mihi videtur predictam opi.fore veram predictis verbis statuti,sic stantibus.¶Ulterius ad pri-
18 mam quod hic dicit Bar.† quãdo maleficium in territorio ville occulte commissum est.Et addas,qõ voluit Bal. in.d.l si ideo.C.de his quibus vt indign.pro quo facit.l.si quis in graui.§.subuenietur.j.eo.¶Ad secundum,videlicet quando maleficium commissum est agentium multitudine, qõ similiter non tenetur. Idem voluit Bal.in.d.l. si ideo.Pro quibus est tex.optimus in.l.idem in potestate.j.de oper.liber.l.Titius.§.fi.ff.de exc.tu.Bald.in.d.l.si ideo.allegat.c.fi.de pac.in.vj.¶Ad tertium quando maleficium est commissum iuxta territorij sui confinia: q̃ villa non tenetur: hoc videtur dubium, eo quia hoc non obstante si villa ex confinibus sui territorij insecuta fuisset malefactores in in alienum territorium, forte malefactorem capere potuisset:& talis captura esset licita: ex quo iustum habuit initium.l.quod ait.§.fin.ff.de adul.Et probatur in.l.j. C.vbi de crimi.agi oportet.quam ad hoc allegat singula. Ange.in repetitione.l.nemo carcerem.de exact.tribu.et Bal.in.l.quis sit fugitiuus.§.idem Cecilius.de edili.edic. quia ad hoc allegat Archidi.xij.q.iij.c.frater.&.c.noli peccare.argu.tex.no.in c.j.§.fi index timore populi.C.de pace te.in vsibus feudoũ.dicens ita limitari debere dictum Barto.in.l.si cui.§.fi.de accusa.& per eundem Bal.in.l.requirendum.C.de seruis fugiti.vnde cum villa hoc non fecerit,videtur fuisse in negligentia:ex qua forte puniri poterit vnde dictum Barto.debemus intelligere, si villa nõ potuisset tam cito venire ad locum maleficij cõmissi, quam citius delinquens in alienũ territorium confugisset:alias putarẽ dictũ Bar.nõ fore verũ.per supra scripta. ¶Sed
19 iuxta † hoc quero:pone, quod statutum dicat quod villa sub certa pena teneatur capere malefactorem in eius territorio:modo delictum commissum est in confinibus duarum villarum:& ignoratur in cuius territorio:& neutra illarum cepit.an vtraq̃ teneatur? Allbe.ponit hãc questionem in secunda parte statutorum, dicẽs olim decisum esse vtraq̃ teneri per tex.l.iuris peritos.§.cum oriundus.ff. de exc.tu.Ego allego ad hoc duas leges meliores,videlicet.l.j.§.fi.cũ l.seq.& l.si vero.§.q̃ si ex mediano.ff.de bis
20 qui delic.vel effu.¶Secundo quero,† an si villa non cepe rit delinquentem, sed aliter in fortiam communis peruenit,remaneat villa obligata,vel liberata?prefatus doctor dicit in secunda parte,posse videri villam liberatam:quia effectus statuti est, quod delinquens capiatur: ergo cum captus sit,dicamus quod non refert a quo sit captus,& villam esse liberatam. Et ad hoc allegat duos tex.bene probantes,vt.l.si per alium.§.docere.ne quis eum qui.& l.sem per.§.fi.quod vi aut clam.Refert tamen aliter fuisse indicatum,videlicet quod aut delinquens captus est ex causa, ex qua villa debebat capere:et tunc villa liberetur:ex quo non refert a quo quid factum sit.l.cum seruus.et quod ibi plene no.ff.de verbo.obliga.Aut captus ex est alia causa: & tunc hec tanquam diuersa non est causa liberationis. ad hoc.l.fi.§.quemadmo.serui.amit. Et ad hanc decisionem facit practica Specu.in prima rubrica secunde partis.in §.i.non tamen videtur hec bona: quia ex quo statutũ vult istam conditionem impleri per villam, non videtur eam esse liberatam,si facto alias implenit.j.de condi.& demonstra.l.ij.& l.multum interest.vnde forte melius potest dici, quod aut ville potest imputari aliqua negligentia:et tunc non liberetur.l.ij §.confestim.&.fi mater.j.ad Tertullia. Aut non:& tunc liberetur ex dictis Bar.hic.¶Ulterius
21 †facit iste textus ad duas questiones.primo dicit statutũ, quod si animal alicuius damnum dederit,puniatur dominus tanta pena:modo animal casu deperditum damnum dedit in aliena vinea,vel fundo:an dominus teneatur? et per hunc tex.videtur quod non:quia damnum fuit cõmissum domino inscio:ergo &c.Et ita refert Alb.in dicta parte secunda decisum fuisse per hãc.l.melius tamen facit ad hanc decisionem.l.cotem ferro.§.dominus.j. de public.l Metrodorũ.j.de pen. Facit etiam quod dicit in simili, tex.in l.j.de falsa mone.et in.l.quicunq̃ circa medium.C. de hereti.vbi si propter illicitum factum in domo mea cõmissum,domus mea debeat destrui intelligitur si me sciẽte maleficium commissum est:secus si ignorante.hoc tamẽ dictum intelliges,nisi ipse dominus culpabilis fuit in custodia dicti animalis secundum prefatos docto.§.ad le-
22 gem Aquiliam.l.Quintus.¶Secũda est, an † si state statuto,quod si incendium fuerit commissum in castro,seu in ciuitate teneantur ad damnum homines ipsius ciuitatis: an incendium in domo alicuius commissum propter fulgur,aut sagittam, debeat ex forma statuti emẽdari?& per istum tex.tũ dicunt doctores prefati in dicta secunda parte questione.lxxvj.quod nõ:& allegat tex.in.l.fistulas.§.frumenta.de contrahenda emptione.l.fluminum.C.vitium. de damno infecto.& l.Scio.§.medico.de annu..ega.¶Ul-
23 timo no.istum † textum ibi,si quis consocij, vel fautores. quod licet alias quis de conscientia commissi criminis nõ teneatur,vt dictum fuit in.§.idemq̃ erit.ff.eodem.attamẽ seruus, licet criminis tantum committendi in dominum conscius sit,summo supplicio affici debet.Idem etiam videmus in filio, qui etiam si tantum scientiam habeat voluntatis patrem occidere, si non reuelet, vltimo supplicio puniatur:vt.l.vtrum.ff.de parricidijs.& idem dicit Bart. hic.& ibi in sciente proditionem fiendam ciuitati, per legem,quisquis.C.ad legem Juliam maiestatis. quem sequitur hic Ange.licet alias viderim pulcherrimum & elegantissimum consilium domini Baldi, qui per illud cuasit contra Bartolum. Dominus Bartholomeus Budomus de Florentia.

Ludouicus Romanus.

Summarium.

Summarium.

1 Ligantes manus ⁊ pedes se interimere volentibus, qꝫ non teneantur de iniuria.
2 Intermediantes rigantes, qꝫ non teneantur.

Si sibi manus. ¶Si serui dominū seipsum occidētem prohibere potuerint, ⁊ hoc non fecerunt, puniendi sunt: alias liberantur: ⁊ ei qui doloris impatientia seipsum occidit, eius testamentum nō impeditur aperiri. hoc dicit vsqꝫ ad
1 §. Item illud. Et hic inducit Ange. astū tex. † ad excusationem illorum, qui manus ligauerunt: ⁊ pedes volentibus se interimere: quod tales de iniuria argui non possunt.
2 ¶† Item simīliter illi, qui intermediauerunt rigantes lapidibus, ac etiam fustibus: quod tales non teneantur. pro quo faciunt dicta in. §. idemqꝫ erit dicendum. ff. prox. ⁊ in
a l. deuotum. C. de met. lib. xij. vbi bonus tex. ⁊c.ª

Summarium.

1 Id quod principaliter presupponitur: id probandum est.

Item illud. ¶Nisi constet dominū occisum esse de familia eius questio non
1 habetur. b. d. ¶† Alo. qꝫ semper id qꝫ prin. supponitur, prius probandum est. Ad hoc. C. vbi cause fis. l. j. C. de testa. l. si quer amus. ⁊ hinc est, qꝫ stante consuetudine villam teneri ad emendationem damnū passi in territorio, oportet prius probari ipsum patiētem damnū, per hoc ipsum passum fuisse. ad hoc. ff. de testamē. milli. diuus. ⁊ qꝫ ibi per Bar. Item ad hoc: vt instrumētum guarentigiatum mereat executionem: prius oportet probare guarentigiam interuenisse: vt in simili de sententia dicimus: vt. Liiij. §. cōdemnatum. ff. de re iudi. ⁊ ibi per Bart. putarem tamen, quod si probatio predictorum interuenisset: post hoc non vitiaret exceptio preposterationis, nisi opponatur: vt. l. si mancipium. §. si cōmuni diuidundo. ff. de euictio. ⁊ per gl. no. in l. si probatum. C. communi diuidundo.

Questionem. ¶Declaratur hic quid cō
tineatur appellatione questionis: ⁊ adde. l. sed si vnius. §. questionis. alias, item apud Labeonem. ff. de iniur. vbi plenius declaratur, quid verbo, quest. contineatur. hoc dicit.

Summarium.

1 Differentia inter cubiculum ⁊ domum.
2 Dieta, hoc verbum raro in iure ciuili inuenitur.
3 Interpretationi de verbo dubio facte standum est.
4 Vicinorum appellatione, qui comprehendantur?
5 Statutum puniens acrius delictum commissum a primo sono campane de nocte citra, an comprehēdat delinquentem in loco, vbi campana exaudiri non potuit?
6 Vox naturalis, qne dicatur?
7 Absentes a villa, qꝫ non teneantur ad emendā damni cōmissi in eius territorio: licet villa non ceperit malefactorē.

Hoc autem. ¶Senatusconsultum habet locum tantū in his seruis, qui
sub eodem tecto consistentes, quo dominus occisus fuit, eidem auxilium non dederunt. Et qui sub eodē tecto esse intelligantur quātum ad hanc materiam, declaratur. hoc
1 dicit. ¶Nō. † differētiam esse inter cubiculum ⁊ domum. qꝫ Bar. inducit ad materiam. l. libellorum. de accusa. ⁊ dic
2 vt ibi per eum. ¶Item no. hic de verbo, dictam. ⁊ qꝫ vocabulū raro inuenitur in iure ciuili. de hoc dicas per La
3 no. in cap. statutum. de rescrip. in. vi. ¶Item † no. in versi. ⁊ ait Sextus. qꝫ cum sepius interpretatio super quodam verbo statuti dubio emanauit, qꝫ si eius intellectus iterū in dubium referetur, interpretationi sepius facte standū
4 est. ¶Et inducitur iste ver. ad id qꝫ queri † solet, qui vicinorum appellatione comprehendantur: quia videtur per hunc tex. qꝫ vicini intelligantur quoad vocē exaudiri potest. de quo hic ⁊ plenius dicet in. l. si tertius. de aqua pluuia arcen.
5 ¶Item idem † versi. inducitur hic per Barto. ad questionē dicit statutum quod maleficia cōmissa de nocte acrius puniantur, quam de die: ⁊ disponit qꝫ nox intelligatur a primo sono campane, de sero vsqꝫ ad aliū sonum de mane: ⁊ sic inducit noctem fictam: modo quidam delinquit in loco vbi campana que initium noctis denotabat, non potuit exaudiri, an talis puniendus sit pena statuti. Et refert hanc questionē disputatam fuisse per Jac. Butrig. a. distinguentem: ⁊ hoc ipse tenet, qꝫ aut tale delictum cōmissum fuit de nocte vera, scilicet: ⁊ tunc habeat locum statutum: ⁊ de ratione dic vt hic per eum. Aut cōmissum fuit in nocte ficta, hoc est in ea, que per statutum inducebatur: ⁊ tunc locum pena statuti non habet: quia tunc intelligitur delictum esse cōmissum, quādo vox auditur. alias nō: vt in hoc tex. Adde qꝫ Bal. in l. fi. C. de his quib. vt indig.
primum membrum distinctionis Bar. intelligit, nisi statum expresse se restringeret, qꝫ pena illa nō habeat locum nisi in delicto cōmisso in nocte ficta: quia tunc cum casus noctis vere sit omissus a statuto remanet in dispositione iuris cōmunis. Allegat. c. suspecta. de reseri. in. vi. l. si cum dotem. solu. matri. l. iij. C. de insti. ⁊ substi. l. si extrancus. de condi. ob causam. cum simi. ⁊ qꝫ plene no. in l. Gallus. §. et quid si tantum. de libe. ⁊ posthu. Secundum autem membrum indistincte sequitur: mihi autem videtur aliter esse dicendum, videlicet qꝫ aut iste non audiens, non audiuit propter vitium accidentale: quia erat in loco remoto: et tunc non videtur verū dictum Bar. quia licet audire non potuerit: attamen consyderare debuit consuetum tēpus, quo campana pulsabatur. ¶Moueor per. l. libellorum. §. iversi. preterea enim. de infa. qꝫ ibidem no. Bal. in similibus terminis. dicens, qꝫ stante statuto predicto, licet campana non pulsetur: vtputa tempore quo est prohibitum: attamē tunc debet inspici cōmunis cōsuetudo, ⁊ tempus secundū qꝫ alias solebat pulsare. Dubia enim secundum cōsuetudinē interpretamur. ad hoc. C. locati. l. licet. ⁊ l. ex empto. ⁊ qꝫ ibi no. de act. emp. ⁊ de cōtraben. emp. l. si iactum retis. in glo. vnde licet caderet excusatio propter inauditum sonum: attamen hoc tollitur: qꝫ consyderare debuit cōmunē consuetudinē ⁊ solitum tempus. Aut talis inauditus non obuenit propter accidēs sed propter vitium naturale: puta: quia delinquens erat surdaster: ⁊ tunc dico talem excusari a pena statuti. ad hoc. l. iij. §. surdus. j. eo. ⁊ l. j. §. ij. de postu. et qꝫ ibi no. ⁊ hoc tantū casu puto locum habere scōm
6 membrum distinctionis Bar. ¶Que † autē dicatur nox naturalis: dic vt per Bar. in l. aut facta. §. tempus. j. de penis. ⁊ in l. qui duos. de ma. testa. ⁊ per Bal. ⁊ Bar. in l. Titius. §. j. ff. de libe. ⁊ posthu. ⁊ l. hec verba. j. de verbo. signi. ⁊
7 l. ij. C. de custo. re. ¶Et facit † etiam secundo hec litera ibi in eadem regione, qꝫ si ex forma statuti teneatur villa de damno commisso in eius territorio, si delinquentes nō capiat: quod non teneantur absentes. per hunc tex. ad quod j. de mag. conue. circa prin. que optime facit: ⁊ qꝫ no. Bar. in tractatu represaliarū. ⁊ in l. j. §. quod quisqꝫ iuris. et ibi determinat Alb. in tractatu statutorum. in secunda parte: licet communiter obseruetur contrarium ⁊c.

a ¶Adde ⁊ tenēti, qꝫ singulariter per istū tex. dicit Bald. vez qꝫ si non aliꝫ p̄ professionem rei gesti defuerit vel occasiōe, nōdz reus puniri. Ita ipe dixit in aut. sed nouo iure. in. iij. col. in ver. sed pone, qꝫ aliqs cōtek. C. de ser. fug. ⁊ cūdē in addi. Speculi. in tit. de sen. j. iiij. col. j vers. Titi⁹ fuit p̄fessus se occidisse. Bal. in. c. bone me. in. viij. col. j fi. de elec. ⁊ in. c. at si clerici. j. iij. col. v. iij. no. in fi. extra d ind. Ange. j. l. j. C. de cōfes. Bal. j addit. Spe. in ti. de cōfes. vers. Titius confitetur.

Summarium.

1 Vasallus, an teneatur salutem suā saluti domini vel filiorum anteponere.
2 Proditor, qꝫ dicatur ille, qui veneno necat.
3 Vasallus, an teneatur dominum contra filios iuuare. et quid econtra?

Iuxta hoc. ¶Serui saluti dñi suā antepo
nere nō tenētur. b. d. ¶In glos.
1 fi. † no. glos. qꝫ vasalli tenentur salutē dñi sue anteponere: que tamē est falsa: qꝫ habes gl. in. c. j. quibus mo. feu. amit. contrariam. colꝫ. ⁊ est casus in. c. si a morte. de alie. feu. paterni. Et eodē modo dicimus, qꝫ non tenetur dominū defendere cōtra se: vt plene disputat gl. in. c. j. hic finitur lex. Lor. in fine. ⁊ est casus in. c. j. §. porro. que sit causa beneficij amit. vbi etiā dicitur, qꝫ permittitur ei dñm se volentē de
2 fendere proditorie necare: ⁊ ibi habetis casum no. † quod

proditor: dicit ille, qui veneno necat. pro quo videtur tex. in §. occisorum. ff. cod. Et ideo ibi hic addas ad dicta per Bar. in l. respiciendum. ff. de penis. ¶ Quid tamen dices
3 †an teneatur dominū cōtra filios suos iuuare, vel salutem domini filijs anteponere: habes casum q̄ sic, in c. j. hic fi. lex Cor. Et eodē modo dñs vasallos cōtra filios: et si hoc non facit a proprietate feudi cadit: et vasallus sua erit iurisditionem, casum habes in c. j. de for. fidelit. et in c. dño consistente, si de feu. fuerit contro. et contra glos. inducunt quidā tex. in c. petitor. de iureiur. et in l. humanitatis. de excu. tu. et in l. quicquid. cōmunia predicto. teneas tamen vt digi ibi.

Summarium.

1 ¶ Conclaue quid sit, et qualiter accipiatur?
2 Vasallus tenetur denunciare domino, si scit aliquem domino mortem minantem.
3 Filia femina q̄ ita requirenda est in pace fienda de nece patris, sicut masculus.
4 Auxilium, q̄ etiam detur voce et clamoribus.

Potuisse autem. ¶ Omni mō quo fieri potest siue voce, siue corpore seruus seu ancilla dominū iuuare tenetur.
1 hoc dicit. als punitur. ¶ No. ex † principio de verbo, conclaui: q̄ verbum qualiter intelligatur vide in c. vbi periculum. de elec. in. vi. et in cle. j. de iureiur. an. et l. q̄ conclaue. ff. de dam. infec. In tex. ibi, qui dicit percussorem: ergo &c.
2 ¶ No. fm vnum † intellectum, q̄ tenetur seruus denunciare domino suo, si aliquem sentit domino suo mortē minantem: et eodem modo vasallus: vt. d. c. i. §. porro. que fuit
3 prima cau. bene. amit. ¶ Item no. † siue corpore &c. tex. cōtra glo. quam alibi alleg. Ange. pro singu. in c. j. qui feudū dare pos. in vsi. feu. de qua plene digi post eum et Bal. in l. pro herede. ff. de acqui. here. dicentē, q̄ mulier faydam leuare non potest. Ex quo Ang. inferebat, q̄ non est curandum si filia femina non consentit paci facte de nece paterna, alijs filijs existentibus: q̄ hoc est falsum: vt vides. Ita enim dicit iste tex. feminā defendere posse suo corpore dominum: sicut et seruum: ergo ita videtur q̄ vindicare possit mortem paternam: vnde requirendus est eius consensus. Pro quo facit bonus tex. in l. i. C. de his qui se defer. lib. g. et quod ibi per Ang. in apostillis. ¶ Et adde hoc ad
4 dicta per Bar. in l. pro herede. §. fi. ¶ No. tertio † auxiliū aut opem voce dari posse, q̄ no. contra illos, qui clamoribus auxiliantur vulnerantibus alios. Iuxta illud viri doctissimi. Vbi, cum tyrunculus decertare incipiat, non erit incōmodum si vt pugilles sibilis, vocibus, ac nutibus adhortamur: sic te currentem veteranus ipse iuuero fallēdi, aut inferendi ictus rationes ostendero.

Summarium.

1 ¶ Dictio multi, verificatur in duobus vel tribus.
2 Dictio plures, et dictio plurium, in quot verificetur?

Hoc rescriptum. ¶ Concordat hic §. cum. §. hoc autē. ff. eo. proxi. ¶ In glo. super ver. multa. dictio † ergo, multa, verificatur in duobus vel tribus: de quo tamen videas
2 glo. no. insti. de lite. obl. §. multum. ¶ Quid de † dictione, plures. vide. l. vbi numerus. ff. de testi. et per Bar. in l. si gemina. ff. arb. fur. cesa. Quid de dictione plurimum. glos. iuris ciui. dicit verificari in tribus. in authē. de trie. et se. §. q̄ sepe. super ver. plurimorū. Ibi tamē dicit glo. ij. q. j. de multa verificari in. vij. potest dici, q̄ cū nō sit iure expressa eius significatio determinata: iudicis arbitrio cōmittatur. ad hoc. ff. de iure deli. l. j. in fi. de off. dele. c. de causis. cum simi.

Summarium.

1 ¶ Occisus si aliquis reperitur, quando presumatur occisus ab illius inimico? Adde et vide Abba. in c. literas. col. vlti. ij. de presumptio.
2 Inimicus quis dicatur, q̄ arbitrio iudicis?
3 Inimicus, qui et quando repellatur a testimonio?
4 Mortuus aliquis si reperitur ante ostium alicuius, quando presumatur mortuus ab illo, cuius est ostium.
5 Repertus in strata occisus, per quā quis ire solitus erat, an presumatur ab illo occisus?
6 Statutum puniens portantes gladium de nocte: an comprehēdat existentes sub porticu habentes arma ad pedes per terram. Vide Flo. in l. item ff. dela. §. fi. plures. ff. ad legem Aquiliam.
7 Homines ville, qui ex forma statuti tenentur pro maleficio cōmisso in territorio ville: an teneantur si reperiatur mortuus in dicto territorio: et nescitur quis fit: et quis eum occiderit: et an in dicto territorio occisus fuerit? Et quid si ex quinq̄ existentibus in domo vnus reperitur mortuus: an presumatur ab alijs occisus. nn. ff.
9 Judex ex quibus indicijs condemnare possit?
10 Judex quādo condēnat ex indicijs minus condēnare dz.

Si quis in villa. ¶ No. primo tex. ibi, suspicionem cedis q̄ is in quē habetur suspicio occisionis torqueri potest. Ad hoc induco elegans et notabile dictū. d. Spec. de presump.
1 §. j. q̄ † si reperitur quis occisus, qui inimicum tūc presentem in ciuitate habebat: et nescitur a quo: presumitur a suo inimico occisum esse, adeo: q̄ propter hoc torqueri potest: q̄ tamen mihi videtur intelligendū de inimico inimicitia capitali, aut maiori parte bonorum: non autem si inimicitia ob paruum litigium interuenisset. Ad hoc q̄ no. ff. de arbi. l. lij. iuncta glo. C. de testi. authē. si dicat: insist. de
2 excu. tu. §. item propter. ¶ Quis † autē dicatur inimicus: dic vt per glo. et Imo. in. c. in nostris. de iudi. et in. c. oportet. de accu. vbi expresse dicit hoc esse officio iudicis relinquēdū.
3 ¶ Sed an inimicus odio tantū † veniat repellendus ab accusatione, et a testimonio: sicut inimicus: qui opere et damno irrogauit: et dicit Bal. q̄ sic in l. prescriptione. C. hi cō tra ius vel vti. pu. vbi ipse sing. allegat no. Imo. in. c. cum
4 J. et Al. de re iudi. q̄ no. ¶ Ité facit, q̄ si aliquis reperitur mortuus iuxta ostiū cuiusdā, q̄ ille cuius est ostium, presumitur occidisse: et hoc dicit singu. Bar. in l. j. ff. de edili. curul. que habetur in l. fi. de via pu. q̄ dictū multum dubitabile est. Putarem tamen pro authoritate Bar. saluāda verū esse, si ille alias consuetus esset facere homicidiū: ar. eius q̄ no. in. l. inciuile est. C. de furtis. in glo. ¶ Item
5 †etiam facit tertio ad aliud elegantissimū dictū Bar. in l. iusto. in prin. in aliquibus lec. de vsufr. ap. dicentis, q̄ si alī quis reperitur in strata occisus, per quam quidā plurimū cōsueuerat trāsire: q̄ ille talis presumit occidisse adeo, q̄ torqueri potest. per istam literā: q̄ tamē intelligere secundum proxime dicta. similiter facit ad dicta per eundem. in l. si ventri. §. in insulā. de priuileg. credi. et per Bal. in l. multum interest. C. si quis alteri vel sibi. et l. j. C. de seruis fugi. Et adde verba eiusdē Bar. in l. manifestis. j. de fur. et Bal. in l. j. §. item l. seq. ff. nau. cau. fab. et in l. ad inuidiam. et in l. metum, non iactationibus. C. q̄ m etus can. et Ang. in l. j. si quis Imper. male. ¶ Facit vlteri⁹ ibi, dum dicit:
6 vna cum eo erat. Flo. ad no. quest. † quam ponit Alber. de Rosa. in tractatu sta. in secūda parte: an stante statuto, q̄ si quis de nocte portauerit gladiū, puniatur tanta pena: quidam existentes sub porticu quadam habebant gladiū penes eorum pedes: an isti tales veniant puniendi forma statuti? refert Alberi. banc questionē disputatā esse Bos. per. d. Thomam de Piperata. et videtur primo tales non esse puniendos. Primo eo: q̄ non reperiūtur ipsi gladiū illud portare: ergo absoluendi: q̄ non comprehenduntur sub verbis statuti. ar. l. i. §. si is qui nauem. de exerci. l. nō aliter. de leg. iij. cū sim. Ité cum dubiū sit, an ipsi proiecerint, an non: videtur ex hoc absoluendos esse magis in crimi nalibus. l. scientia. §. sed cū stramenta. ad leg. Aquil. l. sciāt. de probati. Et q̄ in dubijs sanctius est nocentē absoluere, quam innocentē cōdemnare: vt. l. absentē. ff. de penis. Contrarium videtur, q̄ iudex possit vnū ex eis eligere puniendum: et habeat locū gratificatio. ar. l. fi. §. de relu. ar. l. si quis seruū. §. inter duos. de leg. ij. l. si plures. de accu. cū si. Refert decisum fuisse, q̄s omnes tenātur per duas leges, videlicet per. l. i. §. j. cū tribus sequentibus. ff. de his qui deie. vel effu. et. l. item ff. dela. §. sed si plures. ff. ad legem Aquil.

Que

Que decisio est mala fm Alber. & hoc puto verius per iura primo allegata. Nec obstat. d. l. licet. §. fi. & §. fi plures. qz ibi licet ignoraretur a quo eorum commissum fuerat delictum: attamen certum erat, qđ ab vno illorũ cõmissum fuerat. Unde diuersi sunt illi casus a nostro: qz hic etiã ignoratur: an ipsi dictũ gladiũ ad terrã proiecerint: vnde in hoc dubio potius debemus absoluere per. d. §. cũ straméta. et arg. c. licet Deli. in fi. de simo. Et pro hac parte facit glo. in d. §. sed si plures. circa fi. fui. & ita tenendũ: licet aliter dicat d. Bal. in. l. nam & salutẽ. §. j. ff. de offi. prefec. vig. per illa iura, que. cõtra hanc determinationem sunt allegata. ¶ Facit secundo iste † tex. ad illam no. q. quam ponit prefatus doc. in dicto tractatu statutorum, in secũda parte: an stante statuto, qđ propter maleficiũ commissum in territorio ville teneantur illius homines, si nõ representauerint malefactorem: an si reperiatur quoddã corpus mortuũ in dicto territorio: & nescitur a quo: vel an in dicto territorio sit cõmissum maleficium: teneatur predicta villa in casu, quo malefactorem non representauerit: & qđ teneatur pluribꝰ rationibus subtiliter ostenditur. Et primo sic: certũ est, qđ in delictis dispositio iuris circa personã equiparatur dispositioni iuris circa locũ. Ad hoc insti. de iniur. §. atrox. j. de penis. l. aut facta. §. persona. et. §. locus. j. de iniur. l. sed & questionis. ver. sed si in theatro. Sed certũ est, qđ statutũ puniit villã delinquentẽ non representantẽ, siue delinquẽs sit certus, siue nõ: vt dicunt eius verba: ergo ita dicamus, qđ siue appareat locus commissi maleficij, siue nõ: puniri debeat. Secundo sic, arguendo de cõtractibus ad delicta. l. omnem. ff. de iudicijs. qđ esse cõtractus, hoc est, ipsius substantia separata esse potest a loco cõtrahendi. de acti. & obli. l. cõtrahisse. de solut. l. quero. ergo & ita esse delicti potest esse separatum a loco delinquẽdi. Sed clarum est, qđ vbicunqꝫ non apparet de loco contrahendi, ibi fuisse presumitur, vbi certũ est fuisse substantiam contractus. l. si cũ dies. §. quid ergo. ff. de arbit. facit. l. cũ res. circa principiũ. de lega. i. Ergo ita dicamus, qđ vbi non apparet de loco delicti, ibi in dubio esse presumat: vbi apparet ipsius substantia: hoc est ille, in quẽ delinquitur. Tertio sic arguitur vbi apparet de persona illius, in quẽ delinquitur: & nõ apparet de persona delinquentis, presumimus in partẽ duriorem. Ad hoc. l. item ff. Dela. §. fi plures. & d. l. j. §. fin. j. de fica. l. si in riga. ergo ita dicam⁹ in casu nostro: qđ dũmodo appareat de persona occisi: licet non in quo loco, presumamus in duriorem partẽ, videlicet ibi occisum esse, vbi inuenitur ad hoc vt condemnetur villa. Quarto in simili ar. ex eo, qđ dicimus, qđ res in domo mea inuenta, in ea esse presumitur. ff. de iure do. l. si ego. §. dotis. C. de priuil. ff. l. j. & qđ no. C. ne vxor pro marito. l. ob maritorũ. ergo ita si inuenitur persona occisi in meo territorio, presumatur ibi occisus esse. Ultimo probatur alio simili: nauta non tenetur de bis rebus amissis: que sibi consignata non sunt: & tamen eo, qđ in naui posite reperiuntur, cõsignate presumũtur. l. j. §. fi. cum. l. seq. ff. nau. cau. stab. & qđ no. ff. depo. l. j. §. si cista. & qđ no. Cy. & Bald. in. l. inuitis. C. de procura. Ergo ita si reperitur persona occisi in territorio ville, ibi occisus presumatur. & hoc etiam voluit Bar. in. d. l. ediles curules. allegata. j. de edi. cur. que apud libros antiquorũ est in tit. de via publica. Contrariam tamen sententiam veriorem puto fore: vbicunqꝫ enim ad esse alicuius obligationis inducende requiritur determinatus locus: aut tempus, hec semper clarissimam exigunt probationem. j. vi bon. rap. l. prętor ait. l. a. ij. §. docere. l. i. §. item ait. de in rem verso. cum l. seq. facit. ff. nau. caupo. l. fi. in princ. Sed in casu nostro licet corpus mortuum ibi reperiatur, non tamen necessario infertur qđ ibi delictum fuerit cõmissum: quia potuit ex aliquo loco ibidẽ exportari: ergo &c. C. vnde cog. l. nõ boc. C. de proba. l. matrem tuam. extra eo. tit. in. c. in presentia. hoc suadet ratio ipsa. Statutum enim est contrarium iuri et rationi naturali dicenti nemmem ex facto alterius obligari. C. ne vnus ex vic. al. l. j. lib. xj. & eodẽ libro de omni agro de. l. hac. C. de exacto. tri. l. j. lib. x. l. prouidendum. C. de decurio. in authen. vt non fiant pign. §. i. facit. de lega. ij. l. legatorum petitio. j. de adimen. lega. l. solent. circa finem. merito restringendum est: nisi liquido probetur locus: villa non teneatur. Et ad boc. ff. de legibus. l. qđ vero. et. l. ius singulare. cum simili. & in hac parte Alberi. inclinat in dicto loco. & Bal. in predicta. l. ij. licet de eo non faciat mentionem, nec de Bart. & hoc puto verissimum. Non obstat, qđ dicit Bar. in. d. l. ediles curules. que nihil obstat. vt per ipsum videbis: que tamen decisio est intelligenda, nisi probetur in territorio dicte ville sepe commissa esse delicta & maleficia: & ibi delinquentes conuersari. Tunc enim tenebitur villa ob communem cõsuetudinem iuncta cum aliqua presumptione: videlicet qđ ibi repertum sit corpus occisum. Ex pluribus enim presumptionibus iudicatur. extra de pigno. c. illo vos. & ibi no. extra de emp. & venditi. c. ad nostram. per Innoc. facit glo. ff. de excusa. tuto. l. secunda. §. et as. Non enim in toto sufficiens esset talis presumptio: ex quo esse posset, quod alibi corpus esset occisum, et alibi transportatum. vt alibi dicit expresse. l. sed & si quis. ff. de relega. §. impensa. & j. de adimẽ. lega. l. alumno. §. Scie.

7

¶ Inducitur & tertio iste † tex. no. ibi eos, qui cum ipso &c. & hoc habeo solum in quadam apostilla Dyn. & nullus facit mentionem, an si reperiantur in vna domo quinqꝫ, et vnus interfectus, et ignoretur a quo: an presumantur illi occidisse? Dyn. quod sic per istum tex. inuenio istam questionem fuisse disputatam in questionibus dominicalibꝰ. do. Bartholomei Brixiensis, quem refert do. Joã. And. in ca. significasti. extra de homici. & omnes idem tenent dicentes omnes illos in domo repertos fore irregulares. et hoc decidunt specialiter per dictã. l. item ff. Dela. §. fi plures. cum alijs vna cum eis supra allegatis. Bald. in. d. l. iij. §. i. per illum tex. idem arguit. Sicut enim domus combusta culpa inhabitantium combusta esse presumitur: vt ibi, & l. si vendita. de pericu. & commo. rei vendite. Ita & repertus in domo occisus a stantibus cum eo occisus esse presumitur. Contrarium tamen reperio tenuisse Alberi. in tractatu statutorum, in secunda parte, alis tertia, circa finem dicens non obstare. d. §. fi plures. cum simil. Ibi enim constabat vnum ex illis stantibus delictum commisisse: ignorabatur tamen quis: & hoc certum nõ erat aliquem eorum occidisse. Unde casus sunt satis diuersi: ideo iudex ex talibus presumptionibus tales non cõdemnet. ij. q. viij. sciãt.

8

C. de probatio. l. fin. ¶ Et si dicatur iudicem † ex indicijs etiam in criminalibus posse condemnare, vt patet in tex. in. d. l. fi. ibi dum dicit, indubitatis indicijs. et. l. indicia. C. de rei ven. & l. non omnes. §. a Barbaris. de re mili. respondeo qđ verum est in indubitatis indicijs. hoc autem non est indubitatum in casu nostro. Poterat enim alius illum occisum exportasse: vt. ff. prozi. dictum est: & si dicatur: ergo maleficia remanẽt impunita: vt. l. vulgaribus. respondeo non omne punitur illicitum. l. pen. de bis qui no. infa. & maxime vbi non deficit ius sed probatio. l. duo sunt Titij. de testa. tutel. vt est in casu nostro. Non obstat ar. Bald. Tex. enim. d. §. quem ipse inducit dicit plerunqꝫ culpa inhabitantium: ergo non semper. Unde putarem posse dici: licet Albe. non figat pedes: vt in simili dicit Jo. And. & Spec. in titu. de homi. §. i. ver. sed pone quatuor. Quod aut quærimus, an tales veniant puniendi pena corporali: et dico quod non, eo: quia talis pena requirit indubitatas probationes: vt in legib. alleg. Bene tamen verum est, qđ ex eo, qđ presentes erant in ipsa domo vna cum interfecto: dico per istum tex. vna cum Dyn. qđ torqueri poterunt. & dicit Jo. And. quid si in tormentis confiteri nollent: dicendum est eos puniendos pena pecuniaria. ar. eius quod no. pre-

10 fa. doct. quia cum iudex † in criminalibus procedit ex indicijs, aut ex vrgentibus presumptionibus, penas moderare debet & sic innuere: vt eleganter no. Innoc. extra de presump. c. ij. Et ad hoc faciunt que idem no. in. c. sicut dignum. in glo. magna. de homi. lib. vi. & Joan. And. vna cũ Spec. in tit. de legato super rubrica illa. de dispensatione. §. iuxta. versi. quid si in riga. qđ no. Archi. post glos. in. c. si quatuor. xxiij. q. vlti. & Lyn. in. l. quoniam multa. C. ad legem Juliam de vi.

Summarium.

1 ¶ Impubes doli capax delinquẽs qualiter puniatur:
2 Impuberis testimonium in criminalibus, in quibus faciat indicium:
3 Ulnusculum seu scissura: quod non veniat appellatione vulneris.
4 Ciuitas confederata, quod teneatur aliam quomodo po

test adiuuare.

5 Villa, que denunciauit alicui, qꝫ caueret ne sibi damnum daretur: an si damnum detur, excusatur ne teneatur ad emendam vigore statuti?

Impubes.

¶ Seruus et ancilla impuberes propter etatẽ, si dominum nõ iuuant, ab vltimo supplicio excusantur: leuem tamẽ patiuntur
1 castigationem. h. d. ¶ No. qꝫ † impubes ꝫ doli capax a delicto cõmisso in faciendo, propter etatem non excusetur. l. impuberem. ff. de fur. cũ sim. attamen a delicto commisso in omittendo excusatur, vt hic: qꝫ tamen intelligas, nisi et ipsi complices fuerint delicti cõmissi in dominum: qꝫ tunc non excusatur. l. excipiuntur. ff. eo. ¶ Item iste text⁹
2 † dum dicit, terreri ꝛc. cum precedenti semper allegatur no. per glo. nostras, quod licet in criminalibus testimoniũ impuberis non admittatur: vt. l. iij. ff. lege Jul. ũ. de testi. attamen indicium faciunt leuiter castigati: ita dicunt quidam glo. esse sing. in. l. fi. C. eo. Tu tamen adde similem, videlicet fi. glo. in. l. inuiti ad testimonium. ff. de testi. Sed tu adde Cy. in. l. fi. C. de his quibus vt indig.

Excusantur.

¶ Excusantur serui, vt si domino occiso quantum possibile fuerit opem tulerint absqꝫ dolo malo: et qualiter intelligatur opem et auxilium ferre hic declaratur. Item et serui ita acriter vulnerati, vt dñm iuuare non possunt, excusantur. h. d. vsqꝫ ad. ff. fi. ¶ Not. ibi, nã et si quis fingeret ꝛc. tex. contra istos fingentes auxiliari et retinẽtes socium: vt alter possit verberare eum fm Ang. hic. ¶ Et no. bene. ff. tulisse. qualiter quis opem et auxilium prestare dicatur. de quo dicas vt plene in. l. is qui opem. ff. de fur. et in clemen. j. de penis. in glo. ¶ No. in. ff. qꝫ si vulneratus. ar. pro excusandis vasallis, si dominis vulneratis auxilium nõ prestet. de quo dicetur. ff. e. l. si quis in graui. in prin. ¶ No. ibi, si talia vulnera. † qꝫ vulnusculum, [a] boc est parua scisura vul-
3 neris appellatione non cõtinetur. h. d. tex. qui proprie boc verbo vtitur in. l. ij. ff. vitium. de edil. edic. sic et alias leuis febricula non dicitur febris. l. ob que vitia. ff. l. cui dens. eo. titu. in princ. ff. de re iud. Quesitum facit. l. item apud Labeonem. ff. questionem. de iniurijs, vbi leuis tortura non continetur appellatione questionis. facit qꝫ no. ff. de iniurijs. l. vulneris magnitudo. et ex his arguebat. d. Bal. in. l. fi. C. de edil. act. qꝫ si ex forma statuti puniant delicta commissa de nocte, aut in platea, grauius quã alias: nõ continebuntur vulnuscula. Inducitur et iste tex. per Ange. † hic
4 ad ciuitates facientes ligam, vel confederationem: quod tenentur vnam aliam iuuare omni modo, quo potest, puta per ambasiatores vel armigeros, et similia: alias incidit in penas appositas in confederatione. per istum textum.
5 ¶ Item in tex. ibi, si quis exclamauit. † inducitur iste tex. in secunda parte statutorum ad questionẽ, an si stante statuto, qꝫ si ignoretur persona eius qui damnũ dederit, villa teneatur: et alicui datum est damnum: cui tamẽ villa denũciarat, qꝫ caueret, ne sibi damnum daretur: an propter istam denunciationem villa excusetur ab emẽdatione dãni: videbatur qꝫ sic: quia vt in si. denunciatio habet excusare. ũ. ad leg. Aquil. l. si putator. ũ. loca. l. item queritur. ff. in exercitu. ũ. man. l. si fideiusso: circa fi. principij. Item, quia clamor excusat. vt in hoc tex. Item similiter et denũciatio. Tertio: qꝛ si fuit denunciatum, si damnum passus non custodiuit est in culpa: cum ergo culpa precessit casum damni euenientis: merito villa excusatur. arg. ũ. commo. l. si vt certo. ff. nunc videndum. versi. perinde. Contrarium tamẽ dicit consultum fuisse per Dy. consydderando verba statuti dicentia, si ignoretur per quem damnum datum fuerit ꝛc. ergo talis denunciatio, vt generalis: quia non certificatur in ea persona, que debebat damnum dare, villam non excusat. Ad boc infra, quod vi aut clam. l. aut qui alter. in prin. et. ff. in ec ob. l. ũ. alle. qꝛ in illis legib. certa erat et determinata denunciatio: in casu autem nostro secus est.

a ¶ Vulnusculũ, vel parua scissura nõ dr vulnus. vide Bal. in. l. fi. in. j. col. in versi. ḡro, p quib⁹ rebus. C. de edil. ac. et Bal. i. d. l. j. ff. vitiũ. versi. pro inde. cũ ibi no. et d. meum in suo trac. mal. i vbo, vna pcussione et vulnere. et oino Flor. in. l. si cui⁹ rei. ff. Jul. i fi. de vsuf. vide Alb. i. iij. pte sta. q. vi. Adde gl. in fili no. in auf. de ar. ff. vt aũt palã. in ver. minores cultelos, qꝫ voluit qꝫ gladiunculi ad panis incisionẽ, vel pẽnarũ tẽperationẽ, nõ cõtinent appellatione armorũ. ũ qua gl. sing. meminit Bar. i. l. j. vñ vi. qꝫ no. ad statuta quib⁹ caueꝫ, qꝫ null⁹ possit portare arma: nisi forte p statutũ exprimere ref armavetita. et vide Ludo. ũ. in. ff. occisorum. circa princi.

Summarium.

¶ Heredes domini, an possint vasallum feudo priuare ob felonigm commissam in personam domini, si dominus in vita tacuit?

Si dominus mortifere.

¶ Heredes domini non possunt seruis opponere seu objicere, qꝫ defuncto auxilium non prestiterunt, si dñs in
1 vita tacuit. h. d. ¶ Iste. ff. † allegatur no. per glo. in. c. j. ff. j. que fuit prima causa beneficiamit. super ver. vasalli erit. qꝫ heredes domini non possunt vasallos feudo priuare propter feloniam cõmissam viuente dño: si in vita dñs cõquestus non est. de quo habetis aliquos cõsimiles in. l. omni modo. C. de inof. testa. facit. l. j. et. l. bis solis. et. l. fi. C. de reuo cã. dona. l. iij. ff. si emancipatus vgotem. j. de cõtr. tabulis.

Summarium.

1 Pena, que applicatur fisco in delictis cõsistentibus in omittendo, pacto priuatorum remitti potest.
2 Statuta remittentia partem pene, propter pacẽ, sunt contra ius commune, et stricti iuris. et nu. 4.
3 Statutum annullans contractum pacis propter gabellã non solutam, seruari debet vsqꝫ ad vnum iota. et nu. 5.
5 Statutum annullans contractum propter gabellam non solutã: si in solutione deficit nũmus: an contractus annulletur?
6 Remissio iniurie facta in foro penitentiali, an prosit in foro fori?
7 Sacerdos, qꝫ possit acquirere alteri, et sit publica psona.
8 Renunciacio seu liberatio facta absenti, an ei prosit?
9 Testator remittẽs iniuriam coram presbytero in testamẽto cum iuramento: an eo reconualescente poterit agere actione iniuriarum?

Quidam Marcus.

¶ Non possunt hẽdes seruis objicere, de non dato auxilio ab eis dño occiso, si testator eorum purgauit officium. hoc dicit. ¶ In glo. super verbo, solicitudo. ibi, serui in omit-
1 tendo. No. glo. † vna cũ tex. que nõ est alibi fm Dy. et sequẽtes: qꝫ licet pena fisco ex delicto applicãda, consistente in faciendo: non possit pacto priuati fisco auferri: vt dicit hec glo. et. l. ius publicũ. ũ. de pac. et qꝫ plene dicitur per Bal. in l. transigere. C. de transac. et Barto. in. l. omnes. ff. recte. j. de fur. attamen pena que cõmittitur ex delicto consistente in omittẽdo: vt in casu nostro, potest priuatorum pacto fisco auferri. Et pro hoc facit vna alia glo. similis vne cum tex. qui non est alibi in. l. eius. ff. de preteritis. ũ. de vsufru. limitans totum titulum. ff. ad leg. Aquil. et eam multũ no. Bal. qꝫ actio legis Aquil. seu eius pena minoratur. ppter culpam, que venit ex omissione. Bar. tamen hic reprehendit hanc glo. et de ratione hic per eum quẽ sequitur dñs Bal. et etiam ceteri respondẽdo ad hunc tex. qꝫ hic absoluit do minus seruos dicendo eos non fuisse culpabiles: et sic non remisit eis penam, que non cadit: vbi nõ fuit delictum. Et hoc cõmuniter sequimur: licet Dy. sequatur gl. no. ¶ No
2 ta tamen ex hac † glosse. d. Bal. qꝫ statuta remittentia penas propter pacem habitam a vulnerato, sunt contra ius commune: et ideo tenaciter restringenda. ¶ Et ideo si sta-
3 tutum † annullaret contractum pacis propter non solutã gabellam: tale statutũ esset seruandum vsqꝫ ad vnum iota.
4 ¶ Circa † primum quod dicit hic, qꝫ statutum est contra ius commune: intellige quantum ad hoc: quia penam remittit: non autem quantum ad hoc, qnod ad pacem induc it animos inimicos: quia tale est fauorabile, et semper extendendum: vt. l. furti. ff. si pactus. ũ. de his qui not. infa. in glo. no. Secundo aduerte: quia tale statutum intelligitur de pena applicanda fisco: vel reipublice in dubio: non autem de ea que venit applicanda priuato. glo. babes singu. que non est alibi, in. l. venia. C. de in ius vocan. fm Bald.
5 ¶ Ad secundum dum † dicit de solutione gabelle: aduerte, quia ex hoc dicto alibi referebat. d. Ange. videlicet in l. Adeuius. et in. l. qui heredi. j. de condi. et demon. videlicet qꝫ stante statuto, qꝫ si gabella non soluatur cõtractus sit ipso iure nullus, qꝫ etiam si fuerit defectus in solutione, quantum ad vnum nummum, contractus annullabitur: quia conditio formaliter est adimplenda: vt dictis legib⁹ ibi per eum. Quod dictum salua reuerẽtia non puto procedere. Primo arguendo ex vna opin. glos. no. in. l. res bona fide. ũ. de contraben. empt, vbi si vendo tibi rem si solueris

neris precium binc ad dies decem, alꝫ venditio sit nulla: si defectus sit vno in numno, nõ irritatur venditio. Et est ratio: quia vnus non est numerus, sed est principium numeri. vt dicit glo. no. in l. si quis ante. ff. de acqui. pos. Preterea ⁊ quantũcunq; conditio veniat formaliter adimplẽda: tamen defectus in modico, non habet obesse. ff. de condi. ⁊ demon. l. quamuis. facit de ven. inspi. l. j. §. pe. vnde dictum istorum nõ videtur verum. Cogita. ¶ Ex hoc quesiuit. d. Bal. referens Ly. † an remissio iniurie facta in foro pententiali, prosit in foro iudiciali? refert hic Ly. dicere hanc questionẽ fuisse disputatam et determinatam, qõ prosit quantum ad rancorem, quem gerit quis in animo. Allegat glo. instit. de iniur. §. fi. vbi est glo. ordinaria. Idẽ ipse voluit in l. ij. C. de li. ⁊ eorũ lib. idem Bar. in l. non solum. §. iniuriarum. vbi allegat dictũ magistri sententiarũ. ff. de iniurijs. et in l. si tibi. §. j. ff. de pact. vbi refert Guil. de Cu. ¶ Alibi † tamen. d. Bal. distinguit notabilius. in. c. j. §. iniuria. de pace iura. fir. videlicet qõ aut constat esse remissum rancorem vna cum iniuria: ⁊ sic est facta plena remissio. Aut rancorem tantum: aut dubitatur. Primo casu prosit talis remissio in foro iudiciali, eo: quia pro altero vulnerante interuenit persona publica: hoc est ipse sacerdos, qui actionem alteri querere potuit, aut liberationẽ. allegat. l. j. §. ius publicum. ff. de iusti. ⁊ iure. c. parochiano. extra de sepul. ⁊. c. quan ch. de vsur. in. vj. ⁊ quod no. in l. ij. ff. rem pupil. saluam fo. ⁊ in l. non aliter. de adopt. ⁊ in l. Cauius. ff. de vsur. Et in hoc ego dubito: qr talis persona non interuenit vt persona publica, sed vt merus sacerdos ⁊ cõfessor: vnde duplicem personam gerere non non potuit. Ad hoc qõ no. ff. de pact. l. si plures. de adopt. l. si consul. et plene in. c. ex literis. per glo. magistram. extra de probat.
8 nisi saluemus ipsum alia ratione: quia † hic fuit facta libe ratio, que etiam absente parte parit exceptionem doli. secundum glo. licet eam reprobet Bar. in l. non solum. §. liberationis verba. de libe. leg. ⁊ plene solet dici in l. item si duobus. §. personale. ff. de pact. vbi est alia glo. contraria: vel etiam dicamus qõ interuenit renũciatio, que absenti prodest: vt no. Innoc. in. c. veniẽs. extra de renũ. ¶ Secũdo casu, quando constet de eius mente actio iniuriarum non videtur remissa, scilicet que competit ad penam seu interesse. Quando autem dubium est: ⁊ tũc debemus presumere, qõ remisit tantum rancorem, ⁊ non iniuriarum actionem, ex presumptione legis. l. cum de indebito. ff. de probationibus. Sufficit enim qõ alterum remiserit. Ad hoc. ff. de serui. rusti. predio. si mihi. ⁊ de serui. vrba. l. si domus. vbi etiam hanc cõclusionem ponit: licet non ita perfecte ipse Bal. allegando ad hoc Dy. ⁊ Innocẽ. in. c. in nostra. extra de iniur. vbi licet remisse sint iniurie nõ tamen videntur remissa damna ⁊ pene. ⁊ ad id quod dixi saluando. d. Bal. facit, qõ idem ipse no. in l. rationes. ⁊ in authen.
9 quod obtinet. de probatio. ¶ Et ex his deciditur † similis questio quam ponit Bart. Brixiensis in questionibus dominicalibus in questione. xij. que incipit, Quidam: an si quis metu mortis instantis testamentum condens coram presbytero remisit iniuriam cum iuramento, eo postea reconualescente iniuriarum agere possit: ⁊ eam refert Joan. And. in titu. de instrumento. editio. §. nunc aliqua. et est propria questio glo. in. §. fin. instit. de iniur. In quo breuiter dicitur per prefatum docto. quod aut constat talem remissionem esse factam metu mortis instantis. ⁊ tunc eo reconualescente reuocetur: vt in simili dicitur de donatio. mortis causa in l. ij. §. senatus. cum simi. ff. de dona. cau. mor. Aut simpliciter remisit: ⁊ tunc non vlterius reconualescit dicta actio ex regula, quia semel extincta ⁊c. vt. l. quires. §. ream. ff. de solu. Quod fortifico: qr interuenit iuramentum, qõ cum dicta remissione interpositũ potest prodesse parti absenti: vt. l. cum quis. §. codicil. de leg. iij. ⁊ hec decisio vera est: vbi testator vsus est verbo, remitto acc. iniuriarum ⁊c. Secus si dixisset remitto iniuriam: quia tunc vt. §. proxime dicebat. d. Bald. satis est, quod videatur remissus merus rancor: ⁊ ita est tenendum.

Summarium.

1 ☞ Vasallus graniter vulneratus, si dominum reliquit in bello obsessum, quod non priuatur feudo.

Si quis in graui. ¶ Seruus graniter vulneratus excusatur si dominum nõ defendit. b. d. ⁊ concor. cum. §. si vulnerati. ff. co. l. j.
1 ¶ Et facit: quod si vasallus † in bello grauia vulnera recipiens dominum dimisit obsessum, non priuetur feudo: de quo habetis glo. in. c. j. ex qui. cau. feu amit. in vsibus feud. ⁊ habes casum a cõtrario sensu in. c. ij. in fi. ibi, si potuit. de feu, sine culpa non amitten.

Summarium.

1 ☞ Testi existenti in mortis articulo asserenti se alias ob pecuniam testificasse, an stetur?
2 Informatio, que sumitur a iudice, nõ requirit iuramentũ.

Si quis moriẽs. ¶ Nõ statur mere assertioni domini dicẽtis mortem sibi a seruo illatam: nisi aliter probetur. hoc dicit. ¶ Et inducit † no. Bar. hic istum tex. quod si testis in
1 a mortis articulo, aut index confessi sunt se testimoniũ[a] aut sententiam ob pecuniam tulisse: qõ eorum dicto nõ statur pro sententia reuocanda: nisi aliter probetur. Pro hoc dicit esse casum in. c. sicut. extra de testi. cum simili. ¶ Adde qõ idem voluit Bal. in authen. si dicatur. C. de testi. Ang. autem dixit dicta talis testis, aut iudicis facere indicium: qõ non videtur verum, cum iurati non deposuerunt. l. iurisiurandi. C. de testi. sed potest responderi saluando cum qõ tale dictum sufficiat ad informationem iudicis: vt pro-
2 pter hoc possit inquirere. Informatio † enim gratia iudicis facta non requirit iuramentum: glo. babes ordinariã, que non est alibi in. c. j. §. fi. duo. super ver. testamentum. de pace iura. fir. vel etiã saluari potest secundo, quando alias fuisset rumor quod ille, qui pro se reportauerat sentẽtiam iudicem aut testem corruperat.

a ¶ Testimoniũ. de hoc vide per eundem Ludo. Roma. in. l. j. in princ. ij. col. ff. de testibus.

Summarium.

1 ☞ Maritus, qõ non possit alteri demãdare occisionem vxoris in adulterio deprehense.
2 Vindicta a statuto permissa, an possit alteri demandari?
3 Villa, que ex forma statuti tenetur capere malefactorem, an excusetur, si non cepit occidentem bannitum?
4 Vasallus non tenetur iuuare dominum iniuste preliantẽ.

Si maritus. ¶ Ignoscendũ est seruis mariti, aut vxoris: si vxori intra cubiculum a marito propter adulterium occise, auxilium non prestiterint. b. d. ¶ Facit hec prima pars litere ad ea, que plene dicta fuerunt in l. j. §. occisorum. ff. e. ¶ Secun-
1 dam partem huius litere ibi, si tamen maritus. † inducit alibi eleganter Bal. videlicet in. c. j. §. si vero. de pace iura. fir. col. ij. qr maritus non potest alteri demandare occisionem vxoris in adulterio deprehense. Sic ergo tale ius cedi non potest fm eum. Allegat primo casum in hac litera fm Joan. glossatorem, quem refert Accur. in l. si fundum. de vi ⁊ vi ar. ¶ Aduertendum: qr licet illa glo. optime faciat, non tamen video qualiter iste tex. ad hoc inducatur: sed si bene aduertatur ista etiam fuit decisio Ly. recte intuenti. licet Bal. non alleget in l. j. circa vltimam. q. C. vnde
2 vi. ¶ Et posito hoc dicto † pro vero facit ad questionem, pone qõ statutum vulnerato permittat competentẽ vindictam contra vulnerantem: an tale ius vindicte possit alteri demandari, aut cedi? Bald. no. in. d. §. si vero. ex dicta opi. Jo. dicit, qõ nõ: ⁊ idem tenet in l. vt vim. ff. de iusti. ⁊ iure. ⁊ pro hoc videtur equa ratio: qr statutum demonstrat specialem personam a qua debet inferri vindicta: ergo tale ius concessum persone specialiter demonstrate alteri cedi nõ poterit. Pro quo facit tex. optimus in. l. seruus si beredi in ratiõe eius. de sta. li. ad hoc no. ⁊ tene mẽti. ¶ Se-
3 cundo indugit Bar. istum † tex. an stante statuto, qõ villa teneatur capere malefactorem, alias puniatur: excusetur, si non capiat occidentem bannitum: dicit hic per hũc tex. quod sic: de quo hic per eum, qui opponit de quodã alio dicto suo in. l. si. §. diuus. ff. de pub. ⁊ per hoc facit tex. opti-

mus: & qō ibi per Bal. in l. j. & ij. C. vt nemo priuatus. circa finem. ¶ Aduerte tamen quia hoc videtur dubium si volumus stricte intelligere verba statuti: licet enim tale maleficium non puniatur: attamen maleficium est: vt probatur in l. si quis vxori. j. de fur. & l. respiciendum. ff. furta domestica. j. de penis. cum ergo verificentur verba statuti de malefactore, dicamus villam in penam incidere: & hoc argu. sumpsi ex dicto Bal. in l. decuriones. C. de his qui no. infa. sed potest responderi vt respondet hic Bart. qō cum hoc statutum sit factum pro executione pene: ergo cessat pena in ipsum interficientem bannitum: & sic ratio finalis statuti merito cessat. ar. l. quod dictum. ff. de pact. et hoc si volumus attendere rationem: secus si verba: vt dicit hic aliter dominus Bal. Cuius verba non refero: quia nō videntur habere saporem: & ad hoc vide quod no. Barto. in
4 l. diuus. ff. de custo. reo. ¶ Ultimo † inducitur iste. ff. quod vasallus dominum minus preliatem iuuare non tenetur. de quo habes gl. in. c. 1. qui. mo. feud. amit. et est bonus tex. in. c. dominus guerram. circa fi. hic finitur lex Conrad.

Summarium.

1 ¶ Duorum vasallus inuicem ipsis dominis bella gerentibus, cui seruire teneatur?
2 Marito permissa est moderata castigatio vxoris. Adde eundem Ro. in l. rei iudicate. ff. j. & solu. matri.
3 Vasallus baronis, cui rex guerram facit, cui primo seruire debeat, an baroni, an regi?
4 Vasallus vnius baronis, qui habet guerram cum alio barone eiusdem regni, si rex illius regni habet guerram cū alio rege, cui primo seruire debeat: an regi an baroni?
5 Aduocatus, qui promisit duobus prestare patrocinum: si duo inuicem litigant, cui prestare habeat?
6 Armiger, qui dedit fidem duobus dominis, si ibi duo adinuicem contendunt, cui primo seruire teneatur?
7 Vasallus duorum dominorum insolidam, an quis esse possit.

Si cum omnes. ¶ Omnibus dominis aggressuram patientibus, in seruis eorum, locum habet gratificatio. h. d. ¶ No. qō in summario dictū est. ¶ Item no. in vers. quare si seruus. Quod serui vxoris penā non patiuntur, si ipsi marito prius, quam eidem, auxiliū prestiterint. ¶ Item
8 facit iste †. ff. ad questionem, an homo ligius duorum ratione fidelitatis insolidum sit, si dicti domini vnus contra alium litem alias bellū moueat, possit gratificare: hoc est cui volunt, fauere: si requisiti sint de auxilio: & primo videtur per hunc tex. gratificationi locum esse. Ad hoc. de lega. ij. l. si quis seruum. ff. inter duos. ff. de relig. l. fi. de condi. inde. l. plane. de accusa. l. si plures. cum simi. In contrarium videtur, quod neutri opem ferre teneatur: cū ambo se impediant per cōcursum. Ad hoc de vsufruc. l. quotics. & lega. j. l. huiusmodi. ff. fi. & melior tex. ad hoc propositum est in. l. hoc opere. ff. j. vsq; ad fi. ff. de oper. liber. Item, quia non potest quis duobus dominis contrarijs seruire. ad hoc. extra de cleri. coniug. c. diuersis fallacijs. cum si. Dubium hoc ponit Spec. in titu. de feu. §. j. ver. fiſ. quero, decidens qō illi seruire tenetur, cui primo vinculo fidelitatis descriptus fuit. Et hoc ego comprobo: quia vt videmus in obligationibus facti, qui prior est tēpore, potior est in iure. ff. locati. l. in operis. facit de probib. feu. alie. per Fede. c. Imperialem. ff. illud. C. qui potio. in pign. ba. l. ij. verum tamen est fm Specu. in loco preallc. qō illi cui secundo astrictus est tenetur per substitutum seruire, ne feudū perdat ab eo sibi concessum: nec propter hoc perdat feudum primū. Non enim vasallus ligius opem dedit secundo: vt esset principaliter contra primū: sed ne feudū suum amitteret, quod permissum est. ad hoc. j. de aqua plu. arc. l. i. §. deniq; de nego. gest. l. at qui natura. ff. cum me absente. Primum dictum Specu. intelligo, & limito dupliciter. Primo nisi auxilia, que impertrantur a vasallis ab his dominis contrarijs, tenderent ad diuersa: qz tunc a vtrunq; si fieri potest per suam personam iuuare tenetur. Ad hoc j. de ope. liber. l. duorum libertus, vnde dictum Specu. loquitur quando circa idem postulantur seu impetrantur. Secundo per istum versi. quando & si seruus, videlicet nisi maritus illud auxilium implorauerit ad pugnandum contra alium, quam contra vxorem: quia tunc licet vxor fuerit prius domina, attamen marito potius obligantur, si vo-
2 lunt. † vbi autem maritus contra vxorem pugnaret: & tūc dicas, qō aut pugnat eam leniter castigando: & tunc serui non tenentur vxori auxilium dare: quia permissa est marito talis castigatio: vt plene no. extra de iureiurā. c. quēadmodum. Ultima glo. & vij. q. j. c. nunc illud. & per Specu. in titu. de iniur. & damno dato. in rubrica. Quemadmodum dicimus de magistro erga discipulum. in. l. illud relatum. j. de iniur. ff. loca. l. Item queritur. ff. idem Julianus. ad legem Aquil. l. & si quecunq; ff. si magister. cum simili. Si autem maritus pugnaret contra vxorem pro graui castigatione contra eam fienda: & tunc serui vxoris potius eam iuuare tenētur, quam maritum. Primo quia maritus iniuste preliatur: vnde serui eum iuuare non tenentur: vt dictum est. ff. co. l. si maritus. Secundo: quia magis proprie sunt vxoris, quam mariti: vt. l. j. ff. si vir. ff. eo. cum simili. Et ita declaro istum versi. sed circa primum dubium. Secundo queritur, si non constat cui ipse homo ligius primo fuerit astrictus, cui primo opem ferre teneatur: & videtur qō nulli, ex quo de hoc non constat. ad hoc. j. de reb. du. l. si fuerit. facit. ff. de testa. tutel. l. duo sunt Titij. Spec. in vers. si post. prealleg. decidit per hunc. ff. qō habet locum gratificatio: cum hoc, qō tamen equum est, qp alteri per substitutum seruiat: si reditus feudales patiuntur hoc: & ita intelligas qō primo dictum est. ¶ Mihi videtur aliter dicendum in hoc dubio. qō aut vnus ex dictis dominis est nobilior: altero: & tūc potius illi opem ferre teneatur. ad hoc in auth. de here. & Fal. ff. si quis autem no. C. de natura li. l. si quis. de re iudi. l. contra pupillum. ff. qui ad manus. facit. ff. de iudi. l. minorem. ad hoc, cum distinct. Spec. quod equum sit alij seruire per substitutum. Pro principali dicto etiam induco tex. extra. viij. di. c. si episcopus. & qō no. extra de appel. c. si duobus. Aut sunt equales potentia & dignitate: & tunc aut vnus preuenit alterum in conuocando vasallum: et ille preferatur. ad hoc. ff. de iudi. qui prior. de lega. j. l. si pluribus. extra de proeu. c. si duo. in. vi. ff. de noxa. l. si quis a milite. Cum autem fuerunt equales in cōuocando: & tunc aut vocatus in re magis periculosa & grauj: ab vno quam ab alio: & illi deferre teneatur. Ad hoc. ff. si quis cau. l. ij. ff. sed si municipalis. j. de custo. reorum. l. continuatio. ff. fi. Aut ambo sunt paris preiudicij: & tunc illi qui minus preiudiciū sibi infert, ac incōmodum. facit. C. qui bonis ce. posl. l. fi. ff. de pac. l. maiorem. ¶ Aut omnia sunt paria: et tunc dico quod vera sit opinio Specul. quod locus sit gratificationi, quod si ipse vasallus gratificare nollet: & tunc dirimenda est questio sorte. facit. ff. de iudic. l. si cum ambo. C. communia de lega. l. fi. et hanc distinctionem ego sumo ex verbis glos. auree. et not. ad hoc propositum in. l. ciues. C. de incol. lib. x. et hoc tene menti. ¶ Ulterius circa † idem posset queri. Si ex habens sub se barones bel-
3 lum habet cum quodam barone sibi subdito: baro precipit certis vasallis suis, quod eum iuuare teneantur. Si rex idem facit: queritur cui primo sit deferendum: et videtur quod baroni, cum ei vasallus iurauerit generaliter cōtra omnem personam mundi ex auxilium prestare: ergo verba generaliter sunt intelligenda. Ad hoc. ff. de testamen. mil. l. in fraudem. ff. fi. que alias incipit. Miles ad tempus. in fi. In contrariū videtur. Et hoc est verius, & qō regi: quia ex quo baro ei bellum mouet, dicitur incidere in. l. Julie maie, crimine. C. ad. l. Jul. l. quisquis. magime si venit contra regem. qui non recognoscit superiorē: vt dicitur in regem Francie, in. c. per venerabilem. qui filij sint legiti. Est enim ipsa lex animata in terris suis. dicit tex. in authē. de consul. circa fi. hec est determinatio Specu. in loco preall le. ver. fiſ. Queritur qō ego limito: nisi ipse baro licite bellum moueret: quia rex est nimis crudelis ipsi baroni, aut vasallus. Tunc enim cū iuste preliatur baro cōtra regem ex quo est licitum priuare dominū nimium seuientem in subditos iurisditione sua: vt eleganter dicit Bal. referēdo Jaco. de Arc. per not. tex. in. l. ij. ff. dominorum. de his qui sunt sui vel alie. iur. Puto, qp tali casu: cū cesset ratio Spe.
vt patet. de crimine lese maiest. vasallos potius teneri ba-
4 roni, ꝙ regi. ¶ Quarto circa idem † quero si baro vnius regis guerram habeat cum barone eiusdem: & rex totius

regni

regni habebat guerram cū altero rege.cui vasalli ad aulam conuocati primo deferre teneantur,vez an baroni, an vero regi.Et videtur q baroni:q sunt ei obligati dupliciter.Primo ratione iurisditionis.Secundo ratione homagij.Regi autem tantū vno modo.puta ratione generalis iurisditionis,ergo duo vincula debent,vnū rumpere:vt in auc.it.aq.C.cōia de succes.& in auc.de consang. & affin.in.c.j.In contrariū videtur,& hoc est verius,q ipsi regi:ex quo ipse pugnat pro defensione totius regni,& ratione sue publice vtilitatis,ergo hec publica vtilitas debet preferri priuate ipsius baronis.Ad hoc.ff.pro socio.l. actione.§.Labeo.de cad.tol.l.vnica.cum simi.& fm Spec. in loco prealleg.ver.xiij.q̄ ego intelligo quādo ipse rex pro toto regno pugnaret:secus si pro parte certa,aut pro alio negotio:q tunc baro est preferendus ratione duplicis obligationis:vt supra dixi,& ad hoc decidendū allego auth̄ontatem gl.not.que in simili mouet hanc questionē.

5 xxij.q.ij.c.de forma. ¶Quinto † queritur, quid in aduocato qui promisit patrocinium prestare duobus:qui postea adinuicem litigant:hec est questio Spec.in tit.de aduoc. §.j.ver.sed pone aduocatus componit.per Joan.And.in mercu.& vide in supradictis locis:q decisionem potes col

6 ligere ex supradictis.Secto & † vltimo,quid in armigeris nostri temporis relaxatis ad fidē a duobus,& vocati postea ab eisdem,ad quem eorum primo accedere teneanť hāc questionē multoties vidi in facto & eā ponit.d.Ange.in.§. q̄ ad maius.supra alleg.& nihil pfecte tāgit.Reperio.d. Bal.hāc questionē publice disputasse in ciuitate Papie, & multum solenniter, & pronunc habere non potui ipsam disputationem.Sed q eam ponit in lec.ideo videas eam in.l.in adoptionem.C.de adop.vbi distinguit,q aut eodē tēpore fuit relaxatus a duobus,& tūc distingue:vt ibi per eum.Tu autem latius & perfectius distinguas fm distinctionem quam supra ad primam.q.Spec.adhibui, p qua facit,licet eam non allegaucrim.l.libertus.§.prescriptio. j.ad munic.Facit q̄ not.in.l.incola.co.tit.¶Ex bis deci

7 duntur † ea,que dixi me dicturū dum legerem.§.si pater. & §.dñi appellatione.ff.eo.An q̄s possit esse vasallus duorum insolidū:videtur q non,per.l.hereditatē.§.si pater. ff.de castren.pecu.& l.si vt certo.§.si duobus vehiculum.ff. commo.Contrarium tamen est dicendum,per.d.l.duorū libertus.de oper.lib.& l.si duo patroni.cum si.de iureiur. & videas Spec.in prealleg.c.ij.de feu.in.§.j.versi. septimo querit.& viij.& ix.vbi plene de hoc disputat.& per gl.Joā. And.qui se remittit,& per Bal.in.d.l.si in adoptionem.

Summarium.

1 ☞Illud quod mihi prodesset,si non data opera accidisset,si data opera euenit,mihi non prodest.
2 Immunitas concessa alicui exercenti aliquod officiū, nō competit tale officium habere procuranti.
3 Debitor reipublice,si soluit debitum, vt haberet officiū, q̄ alias habere non poterat,illud consequi non debet.
4 Carceratus,q non dicatur ille,qui licet clausus esset, tamen ad sui libitum recedere poterat.
5 Villa,que malefactorem capere non potuit,ad quod tenebatur,an excusatur.Adde & vide eundem Ludo.in cōsil. viij.ad fin.

Subuenitur. ¶Seruis in aliquo loco clausis,non data ab eis opera subuenitur,si domino auxiliū nō dederint.¶Not.ibi,

1 si † non data opera accidisset.Quod illud q̄ als mihi p desset si non data opera accidisset:si illud mihi data opera prouenit,nō prodest.Quod est multū no.& col.l.si seruus plurium.§.si quis ante.de lega.i.& ibi vide,q̄ notan.dicit Bal.referens Lyn.concor.in.l.ij.§.si quid tantū.si q̄s cau. & l.qui data opera.ff.ex quib.cau.maio.cum.l.seq. facit.l. ab hostibus.§.si vir vxori.vsq̄ in fi.ff.solu.mat.¶Et hinc

2 est,q † alibi multum singulariter dicit litera,q officialis qui suffragio illorū,aut ex impetratione impetrat aliquā dignitatem,vel officium,ex quo multe cōceduntur immunitates illi,sibi non conceduntur,ex quo data opera illud officium seu dignitatem habuit.Text.habes,qui non est alibi fm vnam lect.gl.quam sequitur Bart.in.Lyniensi.

3 C.de lega.lib.x.¶Hinc est,q̄ alibi not.dixit Bar.† in.l.j. C.de curio.& statio.aut manfio.lib.xii.q si debitor reipublice qui officialis esse non potest.l.rescripto.§.debitores. de mune.& bono.& ad hoc data opera,vt illud officium cōsequatur debitum soluit,q̄ hoc non obstante officiū ba-

4 bere non debet.q̄ not.¶† Ho.in.§.clausos.& hoc fm Ange.q̄ non dicitur in priuato carcere fuisse,qui ita clausus erat,q exire poterat,si voluisset.arg.huius litere,q̄ not.

5 ¶Ultimo † inducit Bar.istum tex.ad adinuādos rusticos,qui propterea q porte clause erāt,nō potuerūt capere malefactorem.Et hoc adde ad dicta in.§.occisorum.ff. l.j.Item etiam ad id quod Bart.ibi,videlicet quod si villa propter multitudinē delinquentium non potuit capere malefactorem excusat.Hoc enim non est precise verum: q quando ille casus contingit,prouidetur de iure cōmuni,quod quando delinquentes non potuit capere, debet hoc denunciare presidi seu domino ciuitatis,vez q delinquentes sunt in tali villa,& quod propter multitudinē capi non possunt,alias punientur ipsi homines iudicis arbitrio.Iste est text.in.l.ij.§.ipsi quoq̄ procuratori.ibi, dū dicit,prouinciali iudicio palam fecerint.C.de his qui latro.& hoc modo intelligas Bar.

Ignoscitur. ¶Seruis valitudinarijs,hoc est antiquis,surdis,& furiosis, aut similibus: senatusconsultum veniam dat, si domīnis auxiliū nō prestiterint.b.d.¶Et facit ista litera,q illi qui propter nimiā etatē,& similes,de quibus in hoc tex.in villa existentes,si nō potuerūt capere malefactorē excusant.

Summarium.

1 ☞Receptatores delinquentium,quando puniantur?
2 Receptator bannitorum,quando puniatur pena statuti?
3 Vxor receptans scienter virum bannitum excusatur?
4 Opem ferre alicui,qualiter quis dicatur?remissiue.

Si quis quē. ¶Punit receptator illorū seruorū, q facinoris in dñm

1 cōmissi,noxij sunt.b.d.¶In tex.ibi,dolo malo.& † sic not. receptatores delinquentium non puniri,nisi hoc dolo malo fecerunt,scientes eos esse culpabiles.Unde iusta ignorantia excusat.Ad quod.j.de penis.l.Metrodorū.C.de fal.mone.l.j.in.§.domus.C.de here.l.quecunq̄.j.de publ. l.cotem ferro.circa fi.Ad que faciūt ea que dixi in.d.§.oc-

2 cisorum.¶Et facit hec litera,quod receptans † bannitum ignoranter non puniatur pena statuti:dūmodo ignorantia non sit crassa, aut supina.de quo.j.de recepta.per Bart.& est tex.optimus.& ibi per eundem in.l.omne.C.de agri.& censi.lib.xi.& l.j.C.de colle.illici.eo.tit.Scienter autem receptans bene punitur, quando sponte receptauit. Ad quod.j.de recep.l.j.facit.C.de furt.l.eos.j.eo.tit.l.qui vas.Sinautem violenter,vt q̄ bannitus ei vim intulerit, & tunc excusatur fm Bal.per illum tex.in.l.in delictis.circa princip.C.de noxalib.& iuste:quia custodia aduersus vim parum prodest.Ad quod.ff.de actione empti.l.si eares.ff.locati.l.item queritur.§.in exercitu.& l.si merces.§. vis maior.¶Unde tamen excusatur vxor quātuncunq̄

3 † sciens,si maritum suum bannitum receptat,secundum Spec.in titu.de donationib.inter virum & vxo.Et bene, arguendo a marito excommunicato: cum quo vxor participare non prohibetur: vt extra de senten.excommu.c. inter alia.Et quia vnus alterius infortunium sustinere debet.l.si cum dotem.§. si autem in seuissimo.soluto matrimo.C.de diuort.l.j. ¶Alij autem consanguinei non in totum excusantur,sed bene poterit iudex penam moderare fm Bartol.in prealleg.titu.de receptatori.l.ij. Iustum est enim eis ignosci:quia carnem suam odio habere non potuerunt: vt dixit glos.in.l.iij.ff.in ius voca.vt

4 cant.¶Ultimo inducit hunc tex.Barto.† ad illud qualiter quis dicatur ferre opem : de quo non est dicendū hic, sed in.l.in furti.§.opem.et in.l.si quis opem.j.de fur.

Summarium.

1 ☞Socius manifestans consocium criminis, an debeat

habere premium statuti?

Si ex stipulatu. ¶ Seruus a domino, aut mihi debitus, si eius necem probauerit, libertatis premium consequetur.
1 l. d. Et † facit iste tex. an premium, qđ debeť ex forma statuti manifestanti delinquentem, debeatur socio criminis consocium manifestanti: videtur q̄ sic, per istum tex. contrarium tamen est veritas: vt. l. idemq̄. ff. ſ. de condi. ob turp. cau. & ibi per Bar. qui respondet ad hunc tex. & dicatis vt ibi per eum. in. l. j. C. e. tit. Et hec litera est cōtra regulas iuris communis: vbi determinatur socium criminis propter socij manifestationem penā non euitare. C. de quest. l. sicuti. ſ. co. l. j. ſ. cum quis latrones. C. de liber. cau. l. si filium. C. de accu. cum simi. l. ſi. ¶ In gl. ibi, a fisco. non videtur verum hoc: q̄ in tex. d. l. ij. ratio est: q̄ fiscus teneť ad precium serui: q̄ seruus manifestat delinquentes circa crimen falsi monete, & similes. qđ vertitur in vtilitatem rei publice: vt. ſ. de iniur. l. cū, qui nocentē. in princ. cum ſi. vnde satis diuersus est casus ille a nostro, & ideo a quo precium serui cōsequatur: dicas vt dicetur. ſ. c. l. lex Cornelia.

2 ¶ An bannitus. Bānitus bānitū capiēs, an consequať premiū statuti. vide omnino Bal. in. l. rogasti. in prin. ſ. ſi cer. pet. vide tamē Bar. in. l. iij. ſ. ſi tibi. de condic. ob tur. cau. qui videť tenere contrarium in simili questione eius qđ decidit. h. d. Ludo. vide ibi no. p mod.

Summarium.

☞ 1 Officialis capiens bannitum, an debeat habere premium statuti, datum capienti bannitum. Vide Bar. cum ibi not. in. l. nulla macula. C. de dela. lib. x.
2 Capiens bannitum ignorans illum bannitum, an premiū statuti consequatur.
3 Occidens bannitum nō fauore reipublice, sed ratione sue defensionis, an habeat premium statuti?
4 Bannitus capiens alium bannitum, an consequatur premium statuti. & nu. 6.
5 Bannitus qui alium bannitum posuit in manu cōis, an per potestatem ciuitatis rebanniri possit?
7 Statutum premians accusantem delinquentem, an comprehendat denunciantem.
8 Contractus initus inter minorem & rempublicam, an valeat stante statuto, q̄ contractus minorum celebrati sine consensu duorum consanguineorum non valeant.
9 Statutum puniens arma portantem, an comprehendat portantem causa interficiendi bannitum.
10 Statutum annulans omnem obligationem & hypothecam etiam tacitam factam per ciuem forensi, an comprehēdat tacitam hypothecam causatam a lege in bonis mariti pro vxore dotis forensis?
11 Statutum probibens omnem obligationem, vel alienationem, non probibet necessariam.

Utrum autem. ¶ Ille vindicasse videť necem dñi, ad hoc vt premium cōsequatur, qui sponte ab aliquo vindicauit prouocatus. Et verba fauore publice vtilitatis recipiunt interpretationem extensiuam. h. d. facit hec litera primo
1 ad tria. ¶ Statutum dicit, q̄ † capiens bannitū habeat tantum &c. Utrum officialis capiens, premium consequatur? & certe non per istum tex. q̄ non fuit ex proposito voluntario, sed ex necessitate officij ductus. h. d. Bar. hic cui adde tex. hoc probātem. licet ipse non alleget, & ibi sequit
2 Bal. in. l. ij. C. de oper. lib. ¶ Secundo, an † capiens bannitum ignorans eum esse bannitum, premium consequať Bar. hic, & in. l. ij. ſ. de condi. & demon. & l. is qui seruum. de acquir. rer. domi. & in. l. genero. de his qui not. infa. tenuit q̄ non: q̄ iste fato cepit, non autem ex proposito: vnde conditio, potestatiua nō fuit recte impleta: vt. d. l. ij. Hoc idē sequiť. d. Bal. in. l. si quis heredē. in pe. q. C. de insti. & substi. contrariū tamen tenuit idē Bal. in. l. genero. confundens fundamentū Bar. primo: q̄ illa nō est conditio mere potestatiua: vt patet: q̄ pendet partim etiā ex fortuna, q̄ bannitus obuiet capienti. Secūdo: q̄ est talis cōditio difficilis implemento: vnde sufficit si facto impleať: vt. d. l. ij. de condi. & demon. facit eo. tit. l. multū interest. Et pronūc puto verius cōsyderando mentē ipsius statuti que est, vt bānitus capiať, pro executione pene faciēda: vnde cum talis ratio pariter habeat locū in casu Bar. merito & statutiver
3 dicere. ¶ Inducō & tertio † not. dictū Bar. in. l. in illa. C. de delať. lib. x. q̄ occidens bannitum non principaliter fauore rei publice, sed ad defensionē sui, non consequať premium statuti: sicut hic vindicans necē domini: vt se defenderet principaliter: libertatis premium non consequitur. Est enim inspiciēda principalis causa. ff. ſi cer. pet. l. ſi quis
4 nec causam. & l. rogasti. cū ſi. ¶ No. in ver. de his quoq̄. Illud, † qđ dixi in vltima parte summarij, qđ indueť ad pla
a ra. Primo, an bannitus[a] bannitū capiens consequať premium statuti ciuitatis? & videbat dicendū q̄ non: q̄ statuta ciuitatū sunt fauorabilia, ideo non cōprehendunt eum. de capi. diui. l. ij. & l. amissione. ſ. qui deficiūt. de epis. & cler. auť. item nulla cōmunitas, & qđ ibi not. Preterea & generalis sermo fauorabilis odiosos nō cōprehendit. de leg. ij. l. Lucius. ſ. Lucius Titius Damā. ergo nō bānitos: cōtrarium tamē videť rei veritas. Primo: q̄ etiā iure communi bāniti socios manifestantes a capiētibus restituuntur a principe, l. non omnes. ſ. ff. ff. de re mili. Secundo: q̄ verba fauore reipublice recipiunt ampliationē: vt est in casu isto. Tex. habes hic qui semper allegatur. Est & alius casus, qui bene facit in. l. hoc modo. de cond. & demon. An
5 autē † bānitus, qui aliū bannitū in manibus cōmunis potuit, rebāniri possit per ciuitatis potestatē? Fuit questio: & videtur q̄ sic per hanc literā fauore rei publice: vt inducātur homines ad capiendū hostes ciuitatis. Bar. tenuit contrariū in. l. ambitiosa. de decre. ab ord. facien. & in. l. oēs populi. de iusti. & iure. per tex. in. l. j. ſ. ff. ff. de quest. tu vero allega q̄ eo melioza iura. vcz. l. collegiati. & l. diui fratres. j. de penis. & facit. C. e. l. pe. Et hanc partē secutus fuit Alber. de Rosa. in. iiij. parte statutorū. per. d. l. omnes. ſ. ſi. ff. de re mili. & per. l. ij. C. qui ad liber. procla. non poſ. & l. ij. C. ex quib. cau. ſer. acci. liber. Pro Bart. facit. l. prohibere. ſ. plane. qđ vi aut clam. Tu potes eos cōcordare, q̄ aut potestas est assumptus cū mero & misto imperio, & tūc possit eum rebānire. ad oueo: per tex. in. l. illicitas. ſ. qui vniuersas. de offi. preſi. Aut est, vt cōmuniter hodie eligunť, & tunc aut talis bannitus erat certo loco relegatus ad expedienda certa opera ciuitatis bannientis, & tali casu possis saluare Alb. vcz q̄ potestas talem bannitū aut relegatum magna temporis antiquitate defectū, rebannire
6 possit. ad oueo: per tex. ad hoc valde nota. in. l. ſi metallū. j. de penis. als puto locum habere opin. Bar. ¶ Et decisionem † precedentis, q. ante istam sequitur Bal. in. l. j. C. de prec. Imp. offe. in ſi. & tāgit Guiliel. de Cug. in. l. j. circa ſi. prin. ſ. de iusti. & iure. & fuit questio primo dialiter Alb.
7 in tract. statutorum. ¶ Inducō & secundo † prout no. inducit Jo. And. in addi. Spec. in tit. de denun. An statutū premians accusantem delinquentē intelligāť denunciantem premiare? & primo videť dicendū, q̄ non: eq̄ quo nomine & effectu differunt, nō tamē totaliter effectu: vt patet in. l. ab accusatore. ſ. denunciatores. j. ad Turpil. & not. in c. super bis. extra de accu. & in. l. ea quidem. C. de accu. & l. diuus. de custo. reo. vbi Bar. ponit materiam istorum statutorum & denunciatorum. Ergo statutū loquens de vno non extenditur ad aliud. Pro hoc induco. l. qui cum maior. ſ. accusasse. j. de bon. liber. contrariū tamen est verius: vt ibi Jo. And. decidit, qđ & sequitur Angel. in. d. l. diuus Pius. & Albe. in secunda parte statutorū. & hoc per tex. optimū in. l. qui patronū. ſ. qui nomine detulit. j. de iure pat. Secūda ratione fauoris publici, qui est vt citius inuenīt homines ad manifestandū delinquētes. ar. d. l. eū qui nocētē. j. de iniur. Tertio: q̄ idē effectus quo ad illationē pene in illū delinquentē sequiť ex denūciatione, q̄ ex accusatione: vt probať in. l. sepulchra. circa ſi. C. de sepul. vio. ergo pariter sibi locū vendicare debet statutū. & hoc summe not. q̄ vidi in facto, licet quidē iudex cōtrariū indica-
8 uerit & pessime. ¶ Inducik etiā ad † statutū, qđ probibet & annullat contractū minorū absq̄ cōsensu duorū consanguineorū, an valeat ꝯtractus absq̄ dicto cōsensu inter minorē & rempublicā? & videť dicendū, q̄ non: eq̄ quo generaliter loquiť. l. j. ſ. generaliter. d. eleg. preſt. l. in fraudē. ſ. ſi. que aľs incipit, miles ad tēpus. j. de test. mili. contrariū tū est verū. Primo: q̄ sicut fauore reipublice verba patiunť extēsionē: ita etiā aliqū restrictionem. l. vt gradatim. ſ. sed & ſi lege. ff. de mune. & bono. Secundo: q̄ statutum non videtur

detur priuilegiare minorem contra seipsum,id est contra rem publicam,que statutum condidit:vt.l.si peculium.ff. sicut.de pecu.leg.C.de solu.l.inquisitio veritatis.extra de iureiur.c.petitio.ꝛ.j.determinauit Alb.in dicto trac.circa fi.secunde partis.qō est not.signum. ¶Induci etiam
9 † posset,an si statutum premiat delationem armorum,intelligatur punire cum,qui portauit arma: vt interficeret bannitum:ꝛ videtur ꝙ nō:q: hoc facit fauore publice vtilitatis:vt hic,ꝛ qz in simili: dicimus, quod belli calamitas induxit.pacis lenitas sopiuit.l.vnica.in prin.C.de caduc. tollen. Ita possumus dicere econtra,ꝙ pacis lenitas induxit,belli calamitas sopiuit:ꝛ maxime q: licitū est transgredi ex iusta causa precepta superiorꝫ.Ad primum qō not. Jmo.in.c.i.extra de consti.Ad secundum.l.si hominē. man.in fi.ꝛ ita disputatum fuit in ciuitate Bono.vt refert ille notabilis legum doctor,qui nouissime composuit tractatum bannitorum,vcz.d.Pellus de Floren. ¶Et facit vltimo ad.q.quam ponit hic Bart.de qua dixi in.l.Antistius.circa fi.ff.de acqui.here. vbi aliqua recollegi in materia ista dando intellectum ad ibi dicta per Ange. ¶Sed
10 potest † induci ad similem questionem, in qua consuluit do.Ant.de But. Cuius consilium incipit.In Christi nomine,viso contractu dotis ꝛ statuto.An si statutum prohibet omnem alienationem seu obligationem,ac etiam hypothecam tacitā ꝛ expressam fiendam per ciues in forenses,videatur prohibere ꝛ annullare tacitam bonorum mariti obligationem:pro restitutione dotis ipsi vxori forensi a iure concessam:ꝛ concludit eleganter in dicto consil.ꝙ aut vxori potest esse satisfactum de restitutione dotis aliter quam per tacitam hypothecam bonorum sm formā l.assiduis.ꝛ tunc seruentur verba statuti.de legat.iij.l.non aliter.cum simi.Aut non potest esse aliter satisfactū,ꝛ tūc dicamus fauore publice vtilitatis,que vertitur circa dotis conseruationem:vt.l.j.solu.matri.verba statuti debere restringi,ꝛ non comprehendere hanc tacitam obligationem.Item q: per hoc indirecte saltem impediretur contractus matrimonij,quod a statuto fieri nō potest:vt plene disputat Jo.Andr.in.c.statutum.de reg.iur.in.vi.Ad hoc potest induci hic litera vna cum dicto Bar.Si tamē statutum non faceret mentionem de aliqua tacita obligatione,sed generaliter loqueretur:tunc non esset dubium, ꝙ sub talibus verbis non comprehenderetur talis tacita
11 obligatio pro restitutione dotis: vt † in simili dicimus in statuto prohibente alienationem,ꝙ nō cōprehendit alienationem necessariam:vt probatur in.l.si pecunia.ff.j.de reb.eorū.ꝛ in.l.peto.ff.prediū.de leg.ij.l.filiusfamil.ff.diui. el.ij.ver.sed neqꝫ facit.ff.famil.ercis.l.alienationes.ita etiā nec videatur prohibuisse tacitam obligationem,de qua supra,que quodāmodo necessario iure inducitur per.d.l. assiduis.Ad quod faciunt not.in.d.l.si ita quis.ff.ea lege. de verb.oblig.ꝛ ibi plene per Bart.

Summarium.

1 ¶Seruus licet manumissus, si domino auxilium non dedit, quando torqueatur,ꝛ quando vltimo supplicio afficiatur?
2 Statutum,ꝙ vulnerans antianum puniatur maxima pena,an habeat locum in vulnerantem antianum de proximo remotum?
3 Statutum de bannitis rebanniendis,ꝙ non comprehendit bannitum propter offensionem factam ciuitati.

De his quoqꝫ. ¶Serui testamēto manumissi, ac etiam bi qui ante apertum testamentū,vbi liberi perscribebant:profugerunt domino auxiliū non prestando,penā patiunt edicti.d.
1 ¶No.primo † seruos quātuncunqꝫ manumissos, si domino auxiliū non prestiterint torquēdos esse,aut vltimo supplicio afficiendos scōm qō magnitudo delicti merebitur,non tamen festinandū esse ad illorū torturā,si aliter iudex occisorem domini inuenire poterit.ff.eo.l.j.vers. de eo.aliter autem fic:vt.ff.l.si exheredatus.in fi.Nec mirum est hoc, ꝙ manumissi torqueantur in ipsius domini fauorem:qz in memoriam prioris dominij hoc fieri cōcessum est:vt remaneant adhuc pristine seruitutis reliquie.

Ad hoc.ff.de quest.l.vnius.ff.seruus.ff.eo.l.seruos non so-
2 lum. ¶Et hec litera † hoc modo intellecta facit ad.q.ꝙ stante statuto,ꝙ percutiēs antianū seu priorem ciuitatis, puniatur maxima pena,an eadem puniri debet, qui aliquem de proximo a prioratu remotum vulnerauit:inue-
a nio Alber.ª in trac.statutorū,qui refert disputando fuisse decisum,ꝙ sic,ꝛ allegat tantum vnam legē,vcz.l.ordo.ff. a de pub.iudi.de qua multum miror:qz nec.l.nec mēs illius legis induci possunt. Pro eo tamen allego duos tex.in.l. fi.ff.de decur.dicentem,ꝙ sicut decurio non potest torqueri,ita nec a decurionatu remotus propter reliquias pristine dignitatis.Allium qui dicit idem in.l.pe.C.de quest.facit de senten.pass.l.frustra.per que iura credo illud fuisse decisum,licet in ea dubitem multum,cum qualitas adiuncta verbo debeat intelligi sm tempus ꝛ actum verbi.ff.de noxal.l.in delictis.ff.si detracta.ff.de testamen.milit.l.Titius.de instit.l.habebat.vnde statutum qualificet penam cōtra decurionem tantum,ergo non habeat locum in remoto a decurionatu:qz de illo lex locuta non est.ff.sol.matri.l.si vero.ff.de viro.facit.ff.de postu.l.si cui eorum.ff.affinitates.Nec obst.tex.in.d.l.fi.ꝛ pe.qz ille leges expresse mētionem faciunt de remoto a decurionatu, non autem est ita in statuto.Et pro hac opi.induco tex.qui optime facit ad propositum in.c.i.in fi.de vasa.qui contra cōsti.Lo.vbi si vasallus est a vasallagio libertatus,nō tenetur dominū defendere,vt prius.Item necnon offendere,ꝛ si cum offenderit,non punietur ea pena, qua puniretur si dominum offendisset,sed alia iudicis arbitrio:vt ibi dicit tex.multū not.ad hoc propositū iuncta gl.Et ideo predictam deci-
3 sionem puto falsam. ¶† Facit ꝛ secundo iste ver.de bis. ꝙ quemadmodū seruus qui dominū offendit, aut etiam aufugit:non consequitur premium libertatis,ita etiā nec bannitus comprehendatur sub generali statuto de rebānniendis,si bannitus est,eoꝛ:qz ciuitatem offendit committendo crimen lese maiestatis.Si enim hoc est in priuato, tanto magis est in re publica.Et hoc est elegans verbum Ange.licet nihil alleget in publica disputatione sua, quā fecit Bon.que incipit,Exorta guerra,p quo optime ego induco istum tex. ¶Ultimo no.moralem,ꝛ not.tex.ibi,indulgentiam ipsorum,quam quo quisqꝫ ꝛc.cum quo cōcor. de epis.ꝛ cleri.l.presbyteri ꝛc.

¶Albericus. vide ipsum Alber.in.ij.parte statutorum in xxij.q.ꝛ.d.Ange.in trac.maleficio.in versi. Laium Sempronij de Nobilibus.

Quod ad causam. ¶Hic iurisconsul. 2tinuat,als intrat secundam partem rub.dicens,ꝙ ante questionē de familia habitam,testamentum aperiri prohibetur.b.d.

Summarium.

1 ¶Palam aliquid fieri,ꝛ publice fieri differunt.
2 Usurarius publicus quis dicatur,ꝛ quis manifestus?
3 Aperienti literas alienas,que pena imponatur?
4 Tardantis presentare literas alienas,que pena sit?
5 Pena falsificantis literas alienas,vel illas alteri ostēdentis.remissiue.

Aperire autem. ¶Hic declarat qualiter hoc verbū,aperire,intelligatur supra positum.b.d. ¶No.differentiā † esse inter dictionem palam,ꝛ publice factum.Palam dicitur illud qō coram septem testibus fit:vt colligitur.ff.de test. l.heredes palam.ꝛ.l.palam.de ritu nupt.Publice autem dicitur fieri,ꝙ coram maiore parte populi fit: vt colligit ex gl.l.si tutor.C.de peri.tut.coniuncta cum.l.pe.ff.de iur.
2 ꝛ facti ign. ¶Et hoc est † vtile ad declarationem.c.q̄q̄. de vsur.in.vi.vcz.circa intellectum quis dicatur manifestus vsurarius,de quo dicatis vt per Bar.in.l.iij.ff.de fur. ꝛ per Ange.in sua disputatione.Astēsis miles.ꝛ per Bal. in.l.vnica.C.de confess.ꝛ in.l.executorem.de exec.rei iudi. vbi recitat diuersa consilia Fed.de Senis. ¶Ultimo no.
3 † ad id,ad quod inducit Bar.istum tex.de statuto puniēte aperientem literas,pena autem iuris cōmunis est in.c. cum olim magister.de offi.dele.ꝛ not.Bart.in.l. Titia cū esset.ff.ad municipa. ¶De tardante † antē presentare literas magni ponderis,babes casum,ꝙ nō est alibi in.l.fi. C.de fabri.lib.xi.dic vt ibi. ¶Quid autem de falsificante,
5 aut † alteri ostendenti.de primo dicas in.l.qui in nomine.

ſ. de fal. ⁊ C. eo. tit. l. i. §. ſed ⁊ ſi quis. ⁊ in. d. l. Titio. vbi plene per Bar. ⁊ in. l. ante pe. ff. de dolo. facit. l. qui tabulas. ad leg. Aquil. ⁊ l. ſi quis tabulas. ⁊ l. ii. ſ. de fal. de hoc videas in. l. ſi quis aliquem. §. qui inſtrumenta. ſ. de pen. ⁊ in pe. alle. lega. l. i. circa fin. princ. ſ. de falſis.

Si quis tabul. ¶ Dic. §. declarat ſuperiorem, ⁊ aliqui habent hic. q. de literarum aperturis, quã ponit Bar. in §. aperire. ⁊ potes ibi dicta hic adiungere.

Summarium.

1 Delinquens in parte, eo modo punitur, ac ſi delinqueret in totum.
2 Statutum prohibens quem teſtari, an videatur prohibere codicillari. Adde ⁊ vide Bal. in. l. omnes populi. in fin. ver. ⁊ generaliter not. de iuſti. ⁊ iure. ff.
3 Statutum adhibens maiorem ſolemnitatem in teſtamento, ꝙ adhibeatur de iure communi, an trahatur ad codicillos. ⁊ quid ſi minorem?
4 Statutum puniens facientem ceſſionem nobili, an comprehendat facientem, ſed nullam?

Si autem. ¶ Senatuſconſulti penam meretur, qui partem tantum, licet non totum teſtamentum aperuit. Et ideo eſt idem in aperiẽte codicillos, idem in aperiente teſtamentum, licet nullũ. b. d. Et idem dicendũ eſt in apertura ſecundarum tabul.
1 b. d. ¶ No. ꝙ † colligit gl. ex hoc. §. ꝙ eodem modo punit ille qui deliquit in parte, quo ille qui deliquit in totũ. concordantie ſunt in gl. in ea tamen addas legem vulgarem,
2 vbi hec declarantur. ſ. de fur. ¶ Secundo ver. ſi quis † codicillos. Induci poteſt ad pulchram queſtionẽ, an ſtatutum prohibens quem teſtari, videatur quẽ prohibere codicillari? videtur ꝙ ſic, per hãc literam: qz codicillus pertinet ad teſtamenti cauſam. Item ⁊ qz pars teſtamenti, eſt vt in pluribus legibus. ſ. de iure codi. ⁊ hoc voluit Barto. per iſtum tex. cum ſimi. ⁊ in. l. ij. de lega. i. Bal. autem alibi tenuit contrarium in. l. fi. C. de teſta. ex generali regula: qz ſtatuta ſtricte intelligẽda ſunt. Pro quo facit: qz hec ſunt diuerſa nomine ſaltem. Item ⁊ effectu. l. ſi idem. C. de codi. ergo ſtatutum de vno loquens non extẽditur ad aliud de acqui. poſſ. l. naturaliter. §. nihil. ⁊ de calum. l. fi. His tamen nõ obſtãtibus verius puto dicẽdum eſſe Bar. per. l. diuus. §. pe. de iure codi. vbi pro eo videtur caſus. Non obſtat qõ dicit Bal. qz in caſu noſtro ſtatutum non extenditur, ſed eo ipſo qõ ſtatutũ ita dicit: vt ſupra, vez ꝙ quis non poſſit teſtari, lex extendit, imo vt non poſſit codicillari. per illũ tex. in. d. §. pe. ⁊ l. ij. Et ꝙ hoc ſit verum probatur in. l. cum hic ſtatus. §. ſimiles. ſ. de dona. inter vir. ⁊ vxo. ⁊ eſt gl. in. l. quod vero. in fi. ſui. ſ. de legib. facit. C. de furt. l. ſi quis ſeruo. ⁊ qõ ibi dicitur in gl. vnde hoc caſu teneo Bart. ¶ Nõ
3 tamẽ putarem, qõ ſi † ſtatutum adhiberet maiorem ſolennitatem in teſtamento, ꝙ requiratur de iure cõmuni, trahatur ad codicillos: qz in hoc penitus hec duo ſunt diuerſa: vt in. l. fi. de codi. inſti. eo. titu. in prin. ¶ Quid autem ſi ſtatutum adhiberet minorem ſolẽnitatem, puta duos teſtes in teſtamẽto, an hoc ad codicillos trabatur? ⁊ hoc videtur magis dubium. Idem tamen pronunc putarem ex ſupra dictis, maxime ex. d. l. fin. ⁊ l. naturaliter. Cogita tamen, ⁊ facit qõ not. ſ. de iure codi. l. cõficiuntur. Poſſet tamen forte dici, ꝙ aut ſtatutum diſponit, ꝙ in caſu neceſſitatis ſufficiant etiam duo teſtes in teſtamento, ⁊ tunc etiã trahetur ad codicillos: cum hoc cõſonet iuri cõmuni, vbi permittitur in caſu neceſſitatis teſtamentum condere coram duobus teſtibus: vt not. Bar. in. l. i. ſ. de bono. poſſ. ex teſta. mili. ⁊ Bal. in. l. fin. C. de teſta. Pro quo facit, ⁊ videtur caſus, licet ipſi non allegent in. l. fi. ff. de teſta. mil. ſi tex. ille ſimpliciter intelligitur. Aut ſtatutum diſponit ſimpliciter in omni caſu, teſtamentum cum minori numero valere, ⁊ tunc non putarem trahendum ad codicillos propter eorum diuerſitatem. vide tamen qõ not. in. d. l. conficiuntur. §. codicillis. ¶ Not. in verſi. item ſi iure. quod pu-
4 nitur † ſenatuſconſulto ille, qui teſtamentum licet nullum aperuerit. Quod facit ad plura, maxime ſi ſtatutum dicat quod quicunq; ceſſerit actionem nobili, aut bannito: punitur in centum, an puniatur ille cuius ceſſio ob defectũ aliquem fuit nulla? Iſte tex. facit ꝙ ſic. ¶ In contrarium tamen videtur verius, per. l. non putauit. §. nõ queuis. de contra tab. ⁊ l. filium. §. ſi quis bo. de lega. preſtand. ⁊ qõ ibi dicitur per Bar. facit de verb. obli. l. continuus. §. pe. ⁊ ibi videas pro reſponſione ad hunc tex.

Summarium.

1 Lex, ſi plura exigit ad imponendam penam, an ſufficiat quod vnum factum ſit. Vide Bal. in. l. mancipia. C. de ſeruis fugi.

Si alius. ¶ Senatuſconſulti pena puniunt heredes, quorum vnus aperuit, et alter recitauit. Item ⁊ hec pena vez non habita queſtione de ſeruis pariter habet locum, ſiue in ſuccedẽtibus ab in-
1 ſtato, ſiue ex teſtamento. ¶ † Et not. Bar. ex hac litera, ꝙ vbi lex exigit plura ad imponendam penam: tunc enim ſufficit, ꝙ vnũ factũ ſit: qõ non ita intelligas abſolute: qz fallit vbi vnum veniat ad qualificandum alterũ, ſm Bar. ⁊ Ange. hic, ⁊ in. l. i. ſ. de his qui notã. infa. Preterea ⁊ hec lex non exigit plura vnius ad penam interponendam: qz ſufficit ſi quodlibet interueniat de per ſe, qõ patet: qz lex ponit dictionem diſiunctiuam, ve: vt ſupra progi. §. quota men. Et ad hoc. ff. de condi. inſti. l. ſi heredi plures. cum ſimi. Not. in ver. ne heres. ⁊ rationẽ totius tituli, quare teſtamentum prohibetur aperiri, ſeu eius hereditas adiri ante queſtionem de familia habitam.

Summarium.

1 Forenſis qui non poteſt acquirere, niſi ſit allibratus, ſi dum tractat allibrari deferak ſibi hereditas, ⁊ decedat, an illam tranſmittat.

Eleganter. ¶ Qui propter metum ſenatuſconſulti hereditatem nõ adiuit, eam non aditam tranſmittit. b. d. Et ex hoc tex. Bart. in. l. ventre. de acquir. here. aſſumpſit regulam. Quod hereditas non adita metu pene legalis tranſmittitur. Et ex hoc dicit Alber. ſe dixiſſe, ꝙ ſtante ſtatuto, ꝙ forenſis nõ poſ-
1 ſit † aliquid in ciuitate acquirere, niſi primo fuerit allibratus ſub tanta pena, ꝙ ſi interim dum quereret ſe allibrari deceſſerit, hereditatem non aditam ad heredes tranſmittit. qõ Ang. reprobat in. d. l. ventre. dicens placere ſibi regulam Bar. Sed non dictum ex eo ſumptum: qz in caſu huius queſtionis preſupponitur heredem inſtitutum nõ fuiſſe habilem tribus temporibus, qõ eſt de forma inſtitutionis heredis: vt. ſ. de bered. inſti. l. ſi alienum. §. in extraneis. cum ſimil. Vnde cum talis non fuerit habilis tribus temporibus maxime tempore teſtamenti: merito inſtitutio fuit nulla, ⁊ ſic ex ea nõ potuit cauſari tranſmiſſio. Potes dicere concordando, ꝙ aut fuit inſtitutus ille ad quẽ alias deuenire debuiſſet hereditas ab intestato, ⁊ tũc vera ſit opi. Bar. qz videtur ſtatutum hunc non comprehendere: vt in ſimili dicimus de prohibitione teſtatoris: vt in. l. cum pater. §. cum inter. ⁊ quod ibi per Barto. de lega. ij. ⁊ in. l. penul. §. Julia. de legatis. iij. ⁊ facit quod not. Bart. in. l. ſi ita quis. §. ea lege. de verb. oblig. alias habeat locũ. opi. Ange. Ad quod induco plene nota. in. l. ea lege. C. de condic. ob cau. per Lyn. ⁊ maxime per Bal. ⁊ tex. in. l. hac edictali. C. de ſecund. nuptijs. ⁊ ita debes dicere. Hoc addas ad ibi dicta.

Summarium.

1 Qualitas magis nocens attenditur, ⁊ quando non: numero. ff.
2 Statutum ſi vnum deputat iudicem in cauſis pupillaribus, ⁊ alium in cauſis miſerabilium: coram quo procedat ſummarie ⁊c. Si adeſt pupillus ⁊ miſerabilis, quis eorum erit iudex?
3 Statutum ſi diſponit ꝙ filius non poſſit ſe obligare ſine conſenſu

consensu patris,& etiet aliud,q omnes cause debeant cõpromitti,si filius habet causam, an poterit cõpromittere sine patris consensu?

4 Statutum,si disponit:q in causis forensiũ ordinarie procedatur.Et aliud,q in causis pupillorũ summarie, si etiat pupillus & forensis.quod statutum attendatur?

6 Statutum,si deputat iudicem in causis hospitalis,& aliũ qui habet cognoscere a viginti libris infra.Et hospitale habeat causam a viginti libris infra,corã quo iudice causam agit,abit?

7 Statutum magis speciale,quod dicatur.

8 Pontifex,si cassat omnes regulas viuentes de proprio, an censeatur cassare viuentes partim de proprio, partim de alieno?

9 Tempus a testatore prefixum,an currat ignoranti.

10 Pendentia postbumi putatiui,an impediat transmissionem hereditatis?

Si conditioni.

¶ Qui conditioni intra tempus a testatore prefixum propter impedimentum senatusconsulti parere non potuit,excusatur: secus si propter aliud.Et dum sunt duo quorum vnum nocet,& aliud prodest,magis attenditur quod nocet.b.d.cum seq. ¶ Not.primo in.§.sed

1 † si aliud.cum.l.qui postbumos.q dum concurrunt duo, quorum vnum prodest,& aliud nocet:debemus attendere id,quod magis nocet de quo brocardo tangit pe Dyn.in c.qui prior.de regn.iur.in.vi.per Barto,hic,& in.l.iij.§.si quis palam.ff.de iure fisci.& plenius in.l.cum vir vxori.ff.donat.& ibi videas:q additione non indiget. ¶ Et hoc fa

2 cit ad multas not.q.Prima † est,statutum deputat vnũ iudicem in pupillaribus causis.Aliud in causis miserabilium personarum,coram quo debeat summarie procedi,modo quidã est pupillus & miserabilis persona, quaritur qõ statutum debeat attendi:Bald.in.l.qui habet.ff. de iure.per illum text.determinauit,q debet attendi statutum loquens de pupillis,& hoc per illum text.q vbi cõcurrunt due cause vna naturalis,alia accidentalis: regulariter naturalis attendenda est,vt ibi.Et ad hoc induco istum text.q debet inspici statutum illud,qõ magis nocet sibi,vt hic concurrente hoc cum etate pupillari,que quidem est causa naturalis. ¶ Secundo facit:dicit statutum

3 q filius amil.† non possit obligare sine consensu patris, aliud q omnes cause debeant compromitti: modo filius habet causam,an possit eam compromittere sine consensu patris, & sic seruetur scõm statutũ:videtur dicendum, q non per hunc text.vt inspiciamus primum statutum,qõ magis sibi nocet. ¶ Contrarium tamen dicit se Bal.cõsuluisse,& vidi consilium in.l.fi.§.necessitatem.C.de bo.que liber.Cum enim sint duo statuta specialia debet attẽdi, id qõ est magis speciale.Ad hoc qõ not.Dy.extra de regu.iur.c.graui.lib.vi.& Bar.in extrauag.ad reprimen.super verbo,non obstante.Sed statutum de causis compromittendis est magis speciale:vt colligitur ex regula data per Bal.ad hoc cognoscendum in.l.hac consultissima.C. qui testa.facere poss.l.vnica.§.cum autem.de cadu.tollẽ. ergo.Quod sit magis speciale patet:quia in eo potest assignari maior ratio specialitatis,qã in alio,vez causa finiẽdarum litium:vt.l.j.ff.de arbi.l.quidam estimauerunt.ff.fi cer.pet.de appel.c.cordi.in.vi.& C.de iudi.l.properandũ.

4 cum simi. ¶ Et ex hoc deciditur tertia questio † eiusdem hic,vez an statuto stante,q in causis forensium procedat ordinarie,& in causis pupillorum summarie,non debeat procedi fm primum,vel fm secundũ existente aliquo pupillo & forensi, dicit debere attendi statutum de processu ordinario,cum pupillo magis noceat,per hunc text.magime cum tractatur de eo,q venit contra ius commune, vez in quo semper debet procedi via ordinaria in dubio. C.de iudi.l.iudices.C.de pac.l.fi pacto,quo penam.cũ simil.Ego puto contra:q in dubio semper debemus attendere priuilegium concessum etati.de mino.l.verum.§.fin. cum.l.seq.Secundo:q statutum loquens de pupillis videtur magis speciale,quam loquens de forensibus, cum videatur a statuto loquens de forensibus pupillos excepta:sic ynde hoc debet attendi ex nota.per Dy.in.c.gra-

5 ui.cum alleg.supra.§.non obst.iste text.q eius † respectu limitatur,nisi causa que prodest sit potentior causa,que nocet:vt hic per Bar.Sed ita est in casu nostro ratione mi-

6 noris etatis &c. ¶ Ex his † quatuor decidit pulchra questio posita per Bar.in.l.cũ sacris.C.de prozi.fac.scr.li.xii. vult statutũ Perusij, q iudex porte eburnee tãtum possit cognoscere de causis hospitalis misericordie.Aliud q de causis a viginti libris infra cognoscat iudex sancti Petri.Modo hospitale habet causam a viginti libris infra,queritur quis sit iudex:Bart.per illum text.fm vnã lect.gl.dicit,q ille iudex qui habet cognoscere a viginti libris infra,cuius cõtrariũ est verius.Primo q hoc voluit Bal.in.l.vnica.§.cum autem.C.de cad.tol.& in.l.executorem.C.de execu.rei iudi.& in.l.j.§.de offi.consul.& in.l.Ballus.§.ille casus.ff.de lib.& posth.& per Bar.in extraua.ad repri.super verbo,non obstante.licet Bald.in aliquo loco cum non alleget.Secundo ratione:q statutũ loquens de causis misericordie, est magis speciale,ergo derogat mi-

7 nus speciali per supradicta.Quod † sit magis speciale,probatur ex theorica Bar.in prealleg.locis:q illud dicit magis speciale,q disponit circa ea,que accidunt certo generi personarum,aut collegiorum tantum,illud autem minus speciale,quod disponit circa ea,que possunt accidere quibuscunq rebus aut personis.Probatur hec theorica in.l.iurisgentium.§.sed si fraudandi.de pact. ¶ Item q sit magis speciale probatur: q magis dicitur esse speciale illud statutum,qõ disponit de persona tanq̃ digniori,q̃ q disponit de causis.Ad hoc de edili.edic.l.institissime.ff.de vsuris.l.in pecudum.specialiter facit.C.quando Impe.inter vid.& pup.l.j.ergo &c.Ergo & hodie teneas.licet Bal.in.l.Titie textores.in prin.in aliquibus lec.de lega.j.dixerit fm Dy.& Jac.de Are.q in tali casu vterq; potest cognoscere,& habet locum preuentio:q vterq; debet esse iudex,licet vnus generalis,& alter specialis.Ad hoc de procu.c.si duo.in.vi.ff.co.tit.l.pluribus.de leg.j.l.si pluribus.cum simi.q non est verum:q cum vnus iudex specialis non est minor,sed par seu maior iudice generali,tũc iudex general.ter deputatus non potest cognoscere de causis specialiter vni iudici attributis.Probatur hec distinctio in.c.studuisti.extra de offic.deleg.in.l.j.C.de offic. prefec.vrb.& plene not.in.l.j.prealleg.de offi.procon.& leg. l.fi.& de iurisd.omn.iudic.ff.& l.qõ in rerum.§.si post.de lega.j.Ex ratione illius legis facit C.de testa.l.testamenta. & l.consulta dinalia.In casu nostro presupponimus iudicem specialiter deputatũ esse maiorem, aut parem alteri iudici,ergo &c.Preterea vt cum supra dictũ est magis sit specialis iudex,q̃ alter.ergo derogat minus speciali.Itẽ

8 regulã huius † legis induxit Bal.alibi ad.q.cassat summus pontifex omnes regulas viuentes de proprio.Quedam autem est que partim ex proprio,partim ex alieno viuit,an hec videatur cassata:videtur q sic per hanc literã consyderata causa,que sibi magis nocet.In cõtrarium videtur de lega.iij.l.hoc legatum.vbi mistum naturam simplicis non assumit.de lega.ij.l.legatis.cum si.Refert finaliter fuisse decisum consyderari id, ex quo magis illa regula viuit,q fm qõ magis, ita veniret cassanda.Ad hoc de leg.iij.l.si seruis legatis.§.si vnus.de statu homi.l.queritur.& in.d.l.Titie textores.vbi Bald.hic ponit.& ad hoc vide not.per eundem in.d.l.hac consultissima.C.qui testa.

9 face.poss. ¶ Ulterius aduerte † ad.§.si conditioni.quod tempus non currit ignoranti a testatore prefixum, si illa ignorantia vno tantũ impedimento cause,& iusto: secus si duobus:q tũc currit cum attẽdamus q magis noceat: & ita not.doc.hunc text.Ad ibi tamen videt q debeat tempus currere etiam a die mortis,& sic ignoranti.Sed restituat heres aduersus lapsum tẽporis:q iusto impedimẽto detentus est.Hoc probat litera ibi, dum dicit: succurritur,& sic ope restitutionis in integrũ.Ad hoc.ff.ex quib. cau.maio.l.succurrit.& qõ not.in.l.in testamento.de cond. & demonst.Et hoc modo intellectus destruit omnia dicta doc.in.l.genero.de his qui not.infa.& Bal.specialiter in.l. vnica.C.de his qui pene nomi.vbi per.l.iij.§.si quis heredi.ff.de sta.lib.dixit q si testator precipit heredi,vt det tali centũ sub pena intra decẽ dies a tempore mortis computandos,qõ suppletur mortis & adite hereditatis,cum impossibile sit ipsi heredi aliquid, vt ab herede impleri anteq̃ hereditas sit adita per eum.Et ideo hoc modo verba intelligenda sunt.ar.l.tali.fm cũ.ff.de iure dot.& p hoc facit gl.vlti.l.fi.C.de iure delib.circa mediũ.que est vnius

verbi, dum dicit supplendo ad tex. supple, & adite hereditatis. contra qõ vt vides est expresse ille text. dicens a die mortis currere, sed per in integrum restitutionem subueniri. Et ideo pro concordia potest attentare, q̃ aut testator precepit heredi sub certa pena aliquid faciendum, qõ non potest, nisi vt heres facere: & tunc verum dicat Bal. cũ ante aditam hereditatem non sit heres, sed aditio fingit retro eam fuisse heredẽ: iuxta plene not. in l. heres quandoq; de acqui. hered. Aut mandat aliquid fieri, qõ potest per heredem explicari ante hereditatis additionẽ: vt sunt casus qui not. per gl. ordi. in l. eam quam. C. de fideicom. & tunc talis terminus currit a morte. & hoc modo intelligatur iste text. qui nisi ita distinguatur destruit omnia dicta legentium. Aduersus tamen dictum cursum, opus erit in integram restitutione: vt hic: & hoc est verum, quando est impedimentum iustum ignorantie: secus si causetur ex duobus impedimentis parem potentiam habentibus. Qui a tunc currit tempus in effectu absq; alia restitutione: vt hic probat directo tex. qõ videtur mirabile & contra not. in l. quibus diebus. in prin. ff. de condit. & demonst. vbi dies impedimenti subducitur de medio: vbi tractamus de impedimento conditionis. Et ideo oportet cogitare, an hoc tale, qõ dico procedat: aut est aliquid tale qõ venit implendum ipsi heredi intra certum terminum, & tũc talis terminus, licet a testatore, sit dictum a die mortis, supletur, & adite hereditatis. & iste est casus not. in l. si in diẽ. ff. de condi. & demon. & pro hoc videtur male dicere illi, qui allegant q̃ tempus a testatore prefixum currit a die scientie: qz si volumus dicere a die mortis, male dictum est, cũ tunc communiter ignoretur, quid testator scripserit, vt hic. & l. non est ferendus. & l. de bis. ff. de transact. Si a die hereditatis adite: & tunc etiam male, cum hereditas etiã hodie possit adiri etiam clausis tabulis ſm l. vnicam. C.
10 de cad. tollen. ¶ † Ultimo not. in l. qui posthumos. q̃ pendentia posthumi putatiui, videtur impedire transmissionem hereditatis nõ adite: de quo tamen dicas vt hic: contrarium soluitur in l. cum quidam. ff. suum. & ff. quod dicitur. & l. ventre. de acqui. hered. &c.

Necessarios. ¶ Hoc senatusconsultum habet locũ, tam in necessarijs heredib⁹, q̃s in quibuscũ q̃s. hoc dicit. ¶ No. hic probari iuncta gl. q̃ suus heres ante aditam hereditatem dicitur heres nudo nomine: de quo in l. necessarijs. de acqui. hered. & l. pro herede. ff. Papinianus. c. tit. & l. Julianus. & l. cum quasi. ff. sed & si quis. ff. de fideicom. liber. & l. j. ff. item qui in potestate. ss. si quis omiſ. cau. testa.

Non alias. ¶ Hereditas non ante fisco applicatur, q̃m probetur heredes necem defuncti non vindicasse, & hereditatẽ ante esse aditam. b. d. conco. l. j. C. vbi fisc. & C. eo. l. iij. & de materia huius. ff. plene dicetur. ff. eo. l. cognitione. vbi Bar.

Summarium.

1 ☞ Clandestinum maleficium quod dicatur.

Vbi quis. ¶ Videtur hic casus multum nobilis, si velimus intelligere verbum, insidijs, hoc est negligentia, vt aliqui hic intelligũt, & habeo apostillam Dy. q̃ hereditas ab herede vt ab indigno aufertur & fisco applicatur, si heres etiam eos non accuset, quorum dolosa negligentia vulneratus testator perit. pro quo. ss. solu. matri. l. ab hostibus. ff. si vir. ff. de bis quib. vt indig. l. indignum. vbi gl. allegat hanc legẽ & Dy.
1 ita videtur intelligere. Vnde ego dico † not. hic probari iũcto. ff. occisorum. ss. eo. l. j. q̃ maleficium clandestinum illud dicitur, quod cum insidijs committitur seu in aliqua domo. Alios duos modos, quomodo clandestinum dicatur, habes per gl. not. in l. si cum exceptione. ff. in hac. ss. qõ met. cau. vez quando commissum est de nocte, vel in hominum multitudine, & ignoratur quis fecerit. facit. C. eod. l. si ideo. de ritu nup. l. fi. & hoc modo accipitur clam in maleficijs. Quid autem in contractibus, not. in l. clam possidere. ff. de acquir. poss. & ponit Bart. & ibi vide. l. j. C. de b⁹ qui ex publi. rat. lib. x.

Summarium.

1 ☞ Delinquens, q̃ non sit torquendus, quando constat de delicto.
2 Confessio delinquentis, an faciat fidem contra cõsocios.

Tam certus. ¶ Est questio habẽda certi pensionis, vt alij cõsocij occulti manifestent. h. d. ¶ Not. hic
1 primo † probari ſm Bal. sententiam Lyn. in l. ij. C. quorum appel. non reci. q̃ cum certum est, quem cõmisisse delictum vlterius per iudicem torqueri nõ debet. quod ponit etiam ipse Bal. vbi Lyn. alleg. in. l. j. C. de iur. calum. & ibi vide, malitiosi tamen assessores quãtuncunq; delictum sit certum, semper torquent: vt per torturam delictum confiteatur, & sic vt confessus & convictus amplius appellare non possit. iuxta predictam. l. ij. C. quorum app. non reci. cum simi. & l. qui sententiam. C. de pœnis. & l. quæstionis. de questio. & dixi in l. Pantonius. ff. rei perduellionis. vbi dedi plures remissiones. ss. de acqui. her. ¶ Secundo facit † iste text. ad dicta per Lyn. maxime & alios in
2 l. fi. de accu. vez, an stetur dicto consocij delinquentis, vel an aliquam fidem faciat contra alios consocios: & communiter concluditur ibi: tamen plene vide, qõ facit indicium quo ad fundandam inquisitionem, nõ autem quo ad plenam probationẽ. facit. l. qui vltimo. de pœ. C. de maleſi. l. fi.

Summarium.

1 ☞ Mortuus in bello presumitur, qui ingressus bellum peracto bello, non reperitur.

Si vnus. ¶ Communis seruus torquendus est vno ex dominis non apparente:
1 licet de morte nõ constet. h. d. ¶ Et probat † iste. ff. q̃ si ingressus bellum peracto bello nõ reperitur, mortuus presumitur. Pro quo vide. l. fi. C. de his qui notan. infa. & hec est vna presumptiua probatio mortis. de aliis vide in. l. ij. ff. si dubitetur. ff. quemadmo. testamẽ. aper. vbi plenissime per Bart. & in tracta. de teste. per eundem in. ff. hominem mortuum.

Summarium.

1 ☞ Insultus, quot modis in iure nominetur, & quid sit:
2 Insultus quando dicat fieri contra castrum, vel ciuitatẽ.
3 Assalire & assaltus idem quod insultus.
4 Dominus potest punire, imo etiam statim occidere seruos cum vulnerantes.
5 Heres defuncti, an possit torquere seruos pro vindicanda nece defuncti.
6 Seruus quando torqueri possit sine indicijs.
7 Dispositio. l. si quis non dicam rapere. q̃ non habeat locum in statutis.

Si appetitus. ¶ De seruis dominũ insultantibus, aut libertis senatusconsultum non loquit: qz alia pena statuta est. h. d.
1 ¶ Not. hic in ver. † appetitus. ſm q̃ exponit gl. q̃ appetitus ille dicit, qui ab aliquo innatus est. ad hoc. C. vnde vi. l. innatos. ¶ Et aduerte: q̃ multa nomina diuersimode reperiuntur in iure significantia aliquem esse insultatum, vnum hic est, aliud in. l. item apud Labeonẽ. ff. pecu. ff. de iniur. vbi pulsatus pro insultato ponit. Et Bar. tractauit, quid proprie hec dictio insultus, comprehendat: et vnde descendat hoc verbum insultatus, & quid significet, in. l. cum respiciendum. ff. delinquunt. ff. de penis. dixit, q̃ insultus est in alium saltus: vnde infert, q̃ si vnus ex sociis stantibus in mensa alium vulnerat, non punietur pena insultus, sed pena pditionis, sed in. l. j. ff. cũ arietes. ff. si quadru. pau. fecit. dica. dixit, qõ insultus est motio de loco ad locum. Tu potes dicere, qõ aliquando volumus intelligere hoc vocabulum ſm eius allusionem & diffinitionem: & tunc verificet, quod ipse dicit in. ff. delinquunt. Est enim

enim bona interpretatio ab allusione vocabuli.l.j.§.appellata.si cer.peta.l.j.de testa.Aut secundum diffinitionem,ꝛ tunc verificetur id,qđ ipse dicit in.d.§.cum arietes.et ad hoc facit.ſ.ad leg.Aquil.l.si seruus seruum.§.si nauis.et hoc de insultu cõtra hominẽ.¶Qualiter autem fieri dicatur † insultus contra castrum vel ciuitatẽ: vide Bal.in c.j.quib.mod.feud.amit.qui dicit,qđ tunc dicitur castrũ insultatum,quando homines tantum sibi appropinquãt, ꝙ possunt proijcere sagum,vel cum telo,vel cum lapide,ꝛ hoc de verbo,insultus,vel insultatus.De verbo autẽ assalire,† vel assalitus,qđ idem significat:habes vnum tex.qui facit mentionem,ꝛ credo quod non est alibi,licet doc.non notent in.c.j.versi.porro.que fuit prima cau.benefi.amit.

¶Secundo not.ꝙ † dominus seruos ipsum vulnerãtes punire potest,imo occidere statim, non autem ex intervallo.Jura alleg.gl.ad quam adde.l.circũcidere.§.fi.j.de sica ¶Et not.hic ver.† animaduertere.ad questionẽ, an heres possit torquere seruos pro vindicanda nece defuncti:ꝛ videtur ꝙ sic,cum simi.supra alleg.in gl.ꝙ dominus habet imperium in eos,vt hic:tamen non poterit occidere,sed iudici occidendos tradere:vt.l.pe.C.de condic.ob cau.Et hoc est,quod determinat gl.in.l.si de ea.C.de bis quib.vt indig.quam tamen ibi reprobat Bal.ꝛ de ratione ibi vide per eum.Ego tamen puto.ꝛ hoc idem ipse sensit ibidem,ꝙ possit heres non terribiliter torquere,sed verbis terrere,aut aliqualiter castigare,hec est pena tormentorum castigatione afficere: vt tales serui metu ducti aliqua dicant, ex quibus resultet indicium ad eos a iudice torquendos.Ad hoc facit.ſ.ad leg.Aquil.l.liber homo.eo.tit.Inde Ferratius.§.fina.Non enim posset iudex eos torquere absq; iudicijs:vt voluit gl.in.l.j.§.illud.ſ.eo.ꝛ in l.quicunq;.de seruis fug.in gl.que incipit,not.duo mirabilia.ꝛ.C.eo.l.cum seruum quispiam.d.l.quero.§.fin.ſ.de edi.edic.Quas tamen singulariter nota ꝛ limita:nisi serui veniant torquendi ex aliquo,ꝙ descendit ex contractu:ꝙ tunc absq; iudicijs poterunt torqueri.gl.habes not.ꝛ singul.in.l.licet.C.de questio.quam not.ꝛ tene menti:ꝙ alie intelligunt quotiescunq; serui propter delictum torquentur.ꝛ hoc adde ad.§.illud.supra allega.¶Ultimo † not.bunc.§.coniunctũ cum.§.occisorum.in.l.j.ſ.eod.ꝛ semper ad hoc allegantur.Quod statutum loquens de occiso nõ verificatur in insultato,aut vulnerato.Unde materia.l.si quis non dicam rapere.non habet locum in statutis,que penam imponunt pro delictis:ꝙ intelliguntur in cõsummatis,non autem attentatis ſm Lyn.in.l.j.C.de sicar.ꝛ in l.is qui cum telo.eo.tit.ꝛ idem plene disputat Jo.Andr. in.c.in penis.de reg.iur.in.vi.in mercur.ꝛ ponit in.c.perpetue.vbi se remittit de elect.in.vj.ꝛ in nouella.ꝛ Bal.in.l.iij.C.de seruis fugi.Ange.tamen in.l.j.quod quisq; iuris. allegauit ad hoc dictum Spec.dicentis hodie communiter ex consuetudine[a] derogatum esse materie.l.si quis nõ dicam rapere.nisi in crimine lese maiestatis,ꝛ in crimine parricidij.l.quisquis.C.ad legem Juliam maiest.l.vtrũ. ff.de parricid.

[a] Cõsuetudine.Adde,quod omnibus legibus dicentibus conatum puniri eo modo,quo factũ ꝓsummatũ:hodie est derogatũ per generalem consuetudinem mundi:vt non puniatur ea pena,qua puniret si delictum peregisset ꝛ compleuisset: qđ est verũ preterq; in crimine lese maiestatis ꝛ parricidij,in quibus nũq; expectatur euentus, sed sufficit simpleg conat⁹. ita sing. dixit Ange. in.d.l.j.§.j.ſ. qđ quisq; iur.et Bal.in.l.si fugitiui.C.de ser.fugiti.ꝛ in.d.l.is q cũ telo.ꝛ Jmol. in.c.j. de ꝓsum. ꝛ mod. in.l.dãni.§.Sabini. de damn.infec.ꝛ in l.j.§.hec verba. qđ quisq; iuris. Ite vide nota. Aud.in cõsi.incip.Omnip.ac. In ꝓposito casu dicendum,est dictũ ms dicentem in penã statuti incidisse ꝛc. qđ est in consil. fuis. ccccliij. et Bal.in additio. Spec. in tit. de accu.in.ij.colũ. circa med.vide etiã not.verbũ Bal.in rub.ſ.solut. matri.in.ij. col.in fi.Bal.in c.cum tanto.in j.col.in fi.versi. ibi vilis authoritas.de cõsue. ꝛ Bal.in.c.si volenterit.in fi.de capi.qui cur.ven. Bal.in.l.non tõmin⁹.C.de acc. in.viij.colum.in prin.ꝛ Bal.in.c. cum tanto.in.j. col.ver.vilis authoritas.de cõsue.Et de materia vide plene p Fely.in suo tracta.quando conatus puniat.

Summarium.

1 Bannitus si ex forma statuti non possit contrahere ad sui vtilitatem,an possit vendere.
2 Fiscus aduocans bona vendita per hereticum, quando teneatur ad restitutionem precij.
3 Jniuria nasci non debet,vnde iura oriuntur.

Senatusc. Preciũ serui alienati qui tenetur pena senatusconsulti,emptori restitui debet.h.d. ¶Not.qđ dixi in summario,ꝛ pro eo vide.ſ.eo.l.iij.§.si ex stipulatu.ꝛ facit iste text.ad id quod dixi in.l.j.§.si seruus. ſ.eo.dum inuehit contra Oldr.l.si fundum quem.ſ.loca.

1 ¶Jtem † inducitur ad questionem stante statuto, quod bannitus non possit contrahere ad sui vtilitatem, an si contrahit vendendo rem alicui accepto precio, cum ipse rem tradere non possit teneatur ad precium restituendũ. Pro quo sic inducitur iste tex.cum.d.l.si fundum,quem.ꝛ l.bona fide.ſ.de act.emp.vbi Bart.monet istam questionem,licet non alleget hec iura, in quibus est casus, ꝛ videas Bal.in.l.mortis causa.C.de peric.ꝛ commo.rei ven.

2 ¶Facit tertio,an bona † vendita per hereticũ,que fisco a applicari debebant a die commissi criminis ſm eum: extra de here.li.vj.si fiscus capit,teneatur ad precium restituendum.ꝛ facit iste tex.quod sic, nec ipsi emptori videat fieri iniuria,vt hic.ꝛ.C.vnde vi.l.meminerint.cum simili. contrariam tamen tenuit partem Bal.in.l.fi.C.commu. deleg.sic potes distinguere ſm Bar.in.l.si debitore.j.que in fraud.credi.ꝙ aut precium fuit conuersum in vtilitatẽ ipsius venditoris,ꝛ tunc fiscus teneatur ad restitutionẽ, vt habeat rem ꝛ precium.arg.l.j.cum simi.C.si ser.exte.aut econuerso:ꝛ tunc non teneat,per.d.l.si debitor.qđ facit ad not.per Lyn.in.l.ꝛ.C.de prescrip.xxx.ann. ¶† Ultimo ne emptori iniuria fiat.Not.illud vulgare, ꝙ non debet iniuria nasci:vnde iura nascuntur:vt.d.l.meminerint.

Si filiusfamilias. ¶Filiofamil. de castrẽsi peculio testato,ꝛ occiso,mors eiusdem vindicari debet,alias est locus senatusconsulto.hoc dicit.

Summarium.

1 Fiscus succedit etiam in oneribus.
Casus in quo fiscus apprehendens bona vacantia tenet ad legata.
Fiscus est heres,ꝛ ei competit petitio hereditatis.
2 Bona vacantia,quando sit hereditas.
3 Fiscus est successor bonorum.

Cum fisco caduca. ¶Jn fiscum cui hereditas ab indigno ablata applicatur, onera transeunt.hoc dicit. ¶Not.fiscum † esse successorem etiam onerum.Pro quo facit.j.de nouatio.l. quoties.§.fi.C.ad leg.Juliam de vi.l.si tutoris.Ad quod not.j.ad Tertul.l. Marcellus.§.fiscus.C.de fideiuſ.l.j.cũ simi. ¶Et no.ibi,dum dicit, caduca.ꝛ sic presuponit hereditatem non esse aditam: vt declaratur in.l.j.C.de caduc. tollen.ꝛ sic videtur casus,quod fiscus apprehendens bona vacantia,teneatur ad legata per testatorem iniuncta. Pro quo facit.d.l.vnica.§.fi.C.de cadu.tollen.vbi statuit Jmperator vltimo loco ad hereditatem testatoris fiscum

1 vocari.Et patet:† quia ei dat petitio hereditatis:vt probatur in.l.item veniunt.ꝛ in.l.sed ꝛ si lege.de peti.heredi. que non datur:nisi heredi:vt.l.ꝛ.cum simi.ꝛ per totum eo. tit.ergo est heres,ꝛ sic per consequens tenetur ad hereditaria onera.Cui tamen obst.quod † voluit Bar.in.l.iiij.§. idem constitutio.per tex.illum coniuncta gl.dum allegat text.l.a diuo Marco.j.de fideicom.libert.ꝛ in.l.si fideiusſor.§.fin.a.j.de fideiuſ.vbi dicit bona vacantia non esse hereditatem.Propter quod aliqui tenuerunt contrarium: vt fuit do.Matheus de Mathesil.Sed potest responderi,quod verum est,ꝙ non sunt hereditas,anteq; apprehendantur,sed post apprehensionem capiunt nomen hereditatis:vt in simili probat text.in.l.si seruus Meuij et castrensis peculij.j.de stipula.seruo.Et hanc partem reperio tenuisse Bald.in cursu lectur.in.l.prozima. de bis

3 que in testamen.delen.licet nihil alleget.Illud tamen certum est,quod † ad alia onera, vt puta debita hereditaria tenebitur:quia est successor bonorum,ꝛ sic intelligitur deducto ere alieno.l.princeps bona.j.de verborum signifi.ꝛ l.non possunt.j.de iure fisci.ꝛ.l.si quis seruum.§.fin.cum.l. sequen.de legatis.iij.ꝛ.l.multum interest.cum similibus.j. de vsufructu lega.

Summarium.

1 Suitatis effectus,quod trahitur retro, sicut aditio hereditatis.

Si exheredatus. ¶Exfuturo pendet euentu, an serui hereditarij torqueri debeant, seu supplicium ꝛ penam senatusconsulti pati ob necem

filij exheredati. hoc dicit. ¶ Et hãc legem declara, vt hic
1 optime per † Barto. & sic not. in fi. litere, quod sicut aditio
hereditatis trahitur retro: vt l. heres quãdocũq; de acqui.
hered. cum simi. allegatis in gl. Sic & effectus pro suitate
inducti, licet hereditas non sit adita, retrotrahũtur. & ad
hoc not. hanc legem.

Summarium.

1 ☞ Ciuis ex priuilegio vel statuto alicuius ciuitatis, an
teneatur ad onera illius ciuitatis, vbi quod sic.
2 Nobilis qui ex forma statuti, ob eius delictum desinit esse
nobilis, an desinat etiam quo ad onera?

Sub dio. ¶ Etiam viuo testatore mani-
missi, si patrono auxiliũ non pre-
stiterint, supplicium patiuntur. b. d. Et de hoc vide in l. &
in libertis. §. eo. & quod ibi not. ¶ No. istum tex. ad ea que
dicta sunt in l. iij. §. de his quoq; §. eo. & facit vna coniun-
4 cta † cum gl. secum iuncta cum l. fin. C. de iure annul. au-
reo. quod ciuis, qui ex priuilegio est ciuis alterius ciuita-
tis, seu ex forma statuti, non teneatur ad soluendas collec-
tas in illa ciuitate, vbi est ciuis ex statuto, cũ quo ad in-
commodum ciuis esse non censeatur: vt probatur in gl. d.
l. iij. de eo qui impe. ius annu. aureo. & ingenui loco habet,
quo ad fauores, non quo ad odia. & hoc probatur per locũ
a speciali. & facit quod not. Bar. in propriis terminis in l.
iij. §. si emancipatus. ff. de contrah. ab. & in l. j. C. de priui. eo.
qui in vrbe Constanti. lib. x. & Bald. in l. si Rufinus. C. de
testa. mili. & in auth. habita. C. ne filius pro patre. vbi tenet,
qõ dicit: contrarium tamen consultum fuit hoc anno Flo.
per aliquos famosissimos doc. huius ciuitatis, inter quos
ego etiã fui, & allegaui pro hoc Bald. expresse hoc tenentẽ
in l. qõ fauore. C. de legib. referẽdo Pet. & ibi vide respõ-
sum ad supra dicta. ¶ Item facit, an qui ex forma statuti
2 desinit † esse nobilis, ob aliquod sui delictum, desinat esse
quo ad omnia? & certe non: vt hic dicimus in liberto, qui
quo ad certa onera & odia pro seruo habetur: & ita singul.
tenet Bart. & tenementi in l. j. C. de infa. libr. x. vbi per illũ
tex. dicit quo ad fauores non quo ad odia nobilis esse de-
sinit. Et facit quod idem not. in l. j. C. de digni. libro. xii. pro
quo specialiter. l. actione. §. is qui. §. pro soc. vbi pro hoc vi
detur notabilis litera &c.

Summarium.

1 ☞ Dictio semper, & dictio quandocunq;, q̃ habeãt me-
tam triginta annorum.
¶ Clausula semper, & quandocunq; soluere, quod non tollit
prescriptionem.
2 Heres intra quãtum tempus debeat necem defuncti vin
dicasse, ne dicatur indignus.
3 Admonitio iudicis, an semper requiratur, vbi pena cõmit-
titur propter moram, aut non factum, & sic propter deli-
ctum in omittendo?
4 Sententia lata contra occisores, an habeat effectum con-
fiscationis bonorum, contra eorum heredes.
5 Sententia lata contra homicidas, quantum ad confisca-
tionem bonorum, non durat vltra quinquennium.
6 Petitio hereditatis, q̃ detur fisco occupãti bona vacan-
tia, & vt bona delinquentis confiscentur: durat quinquen-
nio, & quandoq; decennio.

In cognitione. ¶ Accusa-
tio contra ho
micidas parit effectum confiscandorum bo-
norum contra heredem extraneũ intra quin-
quennium, contra illum autem, qui possit pena parricidij
teneri, semper hoc dicit fin veram lect. quam hic ponit &
improbat Bar. & omnes. Et ad literam supple, vt hic sup-
1 pletur per Barto. ¶ No. primo † de dictione, semper, hic
coniuncta gl. que etiã loquitur de dictione quandocunq;,
quod tales dictiones habent metam triginta annorum.
Quod facit ad questionem, an virtus prescriptionis tol-
latur si debito: promittit creditori semper, aut quando-
cunq; soluere. Et de dictione semper, mouet Bald. licet
ipse nihil boni alleget in l. j. solu. matri. circa fi. & de dictio-
ne quandocunq; in l. quod si nolit. §. si quid ita. de edi. edi.
& l. item illa. §. quod adijcitur. in aliquibus lec. §. de consti.
pecu. vbi dicit hanc questionem fuisse de facto termina-
tam, virtutem prescriptionis ob talia verba nõ tolli. Pro
quo allego istam legem cum gl. in verbo, accusare. Et aliã
que loquitur de dictione quandocunq;, in c. j. de feud. da.
inve. l. commissa. & ita etiam in c. allegat. terminatũ fuit hoc
anno de facto in ista ciuitate. ¶ Secundo no. magis pu-
niri seruum, qui necem defuncti non vindicauerit, q̃ ex-
trancum. Et ratio: q̃ omisit vindictam suorum, contra l.
miles. cum simi. j. de adulter. ¶ Ulterius hic aduerte ad
2 vnum, † qõ dicit Bar. vez intra quantum tempus debeat
heres defuncti necem vindicasse adeo, quod postea cessa
tur indignus: dicit hic eleganter allegando gl. que etiam
hoc tenet in l. j. C. eo. q̃ cum primum potuit, & non fecit: et
3 hoc est expresse contra doc. Inn. de qua Bald. facit festũ
in l. & si post tres. §. si quis cau. & in auth. hoc amplius. C. de
fideicom. dicentis, q̃ vbi pena committitur propter mo
ram, aut non factum: & sic propter delictum in omittendo
semper ad hoc q̃ committatur, requiritur monitio iudi
centis, secus si propter factum: q̃ tunc ipso iure incurrit:
qõ est expresse cõtra doct. gl. & Bar. hic, vbi heres propter
non habitam vindictam de nece defuncti, cum primũ po-
tuit incidit in penam cõfiscationis bonorum absq; eo qõ
aliqua monitio iudicis precesserit. Pro quo etiam alleg.
tex. l. ij. §. si mater. & §. confestim. j. ad Tertullia. vbi mater
contra debitum tempus non petens tutorem filio, incidit
in penam absq; alia monitione iudicis. Sed posset respõ-
deri ad illam saluando Inn. qõ ibi ideo non requirit alia
monitio: q̃ est dies prefixus a lege ad petendum tutorem:
vnde ex quo. l. eum per vltimũ diem termini interpellat:
vt. l. magnam. C. de contraben. & commit. stipu. cum simil.
ideo non requiritur alia iudicis monitio ad penam incur
rendam. dictum autem Innoc. loquitur vbi dies non est
prefixus. Sed quomodo respõdetur ad gl. l. j. si volumus
tenere Inn. pro nunc non video, sed cras dicetur. Potest
autem concordantia sumi ex his que dicit Bald. in dicta
auth. hoc amplius. vez, q̃ aut loquimur in officijs ex cere
dis, & alijs negotijs, que celeritatem desyderant: & tũc ve
rum fit dictum gl. in. d. l. j. vez quod incurratur pena pro
pter non factum, & non requisita monitione iuris dicentis.
& hoc per tex. in. d. §. si mater. §. confestim. supra allega. & in
auth. eo. tit. c. si quis edificationem. Et ex hoc concluditur,
qõ gl. in. d. l. j. non destruit dictum Inno. eo: q̃ loquitur in
vindicanda nece defuncti, que vindicta celeritatem desy-
derat: vt probatur in l. iij. §. si alius. circa fi. §. eo. & manife-
sta ratione: q̃ ante vindictam consumptam non permit-
titur aditio: distingue vt hic per glo. magnã in l. cum fra-
trem. C. de his quib. vt indign. l. iij. §. qõ ad causam. & l. ne-
cessarios. §. non alias. §. eod. Et sic voluntas testatoris est
in suspenso contra. l. hereditas ex die. §. de hered. instit. & l.
est receptum. §. commu. pred. cum simil. Et ideo talis res
celeritatem desyderat: q̃ per eam deuenitur ad suspẽsio-
nem vltime volũtatis. qõ est de iure prohibitum. In aliis
autem casibus, que non ita celerem desyderant expedi-
tionem, habet locum dictum Inno. qõ sequutus fuit Ar-
chi. fin Bal. in. d. auth. hoc amplius. ¶ In glo. magna ibi,
4 quo † ipso & heredes amiserunt bona &c. ¶ Not. Bart. ex
hac gl. eleganter, q̃ sententia lata contra occisores habet
effectum confiscationis bonorum contra heredes, & execu
tionem paratam absq; alia probatione. Quam gloss. licet
Bar. hic sequatur, tamen Bald. in l. j. in finalibus verbis.
C. vbi cause fisca. contrarium dixit per. l. denunciasse. §. cũ
queritur. j. de adulter. vbi sententia lata contra adulterũ
adultere non preiudicat: vnde tenet hic, qõ dictum Bar.
habeat locum, quod preiudicet heredibus, quantum ad
ordinem, non quantum ad ipsos cõmendos absq; alia
probatione. Si quis velit tenere Bart. posset responderi
ad. d. §. cum queritur. dicendo, q̃ ibi sententia non preiu
dicat in causa principali. Nos autem loquimur quando
preiudicat ipsis heredibus in consequentiam, & vt acces-
soriis, sed tunc pro Bal. facit. l. a sententia. j. de appel. vbi
sententia etiam alijs in consequentia non preiudicat. Tu
tius tamen est sequi Bar. q̃ hec sententia ideo hic preiu
dicat, si contra homicidas lata est, ipsis heredibus vindi-
ctam necis

ctam necis defuncti non adhibentibus,quo ad bonorum confiscationem: quia habet necessariam consequentiam ad hoc. Tamen intelligas,quod ita preiudicet, qō nonsit opus probari per ipsum fiscum hꝛedem fuisse negligentem in vindicanda necꝫ:ꝫ hereditatem adiuisse, seu tabulas testamenti aperuisse:quia hoc necessario probandum est.arg.d.l.j.C.vbi cause fisca.ꝫ.l.iij.vi bo.rap.l.ij.§.edocere.ꝫ in simili in.l.j.§.item illud.ff.eo. Et hoc modo potest saluari Bal.ꝫ sentit hoc glo.hic dum dicit,quibus coniunctis ꝛc.quāꝑte vide:vt hic optime declarat Bar. ¶ No. tamen illud singu.ex hac.l.qō licet accusatio contra homicidas duret.xx.annis:vt.l.querela.C.de fal.cum simili.ibi allegatis in glo.tamen quantum ad effectum confiscationis bonorum,qui ex ea resultat,non durat nisi quinquennio.Argum.hoc est, qō mirabiliter ſm Ange.resultat ex hac.l.Et qō dicitur non durare,nisi quinquennio: intelligas ꝫ hoc similiter est mirabile secundum eundem † ante accusationē factam contra homicidas:sed post eam perfectam potest agere fiscus cōtra hꝛedem:vt bona confiscētur ciuili actione,hoc est petitione hereditatis,quæ ꝑ hoc competit:vt in glo.l.j.C.de his quibus vt indign.decēnio ꝫ.l.Caius.ff.eo.hec est vera solu.ſm Bar.idem de.d.l.Caius ad hanc.et sic habes notare casum mirabilem, in quo petitio hereditatis que fisco datur aliquando durat quinquennio ſm legē nostram.Aliquando decēnio:vt.d.l.Caius.ex quo forte potest inferri vnū: qō est no.dignissimū: videlicet qō petitio hereditatis,que datur fisco occupanti bona vacantia ſm textū no.in.l.item veniunt.§.item.et si vacantia.ff.de petitio.hꝛedi.duret decēnio per.d.l.Caius.seu etiam vlteriori tempore,vt ibi dicetur ꝛc.

Summarium.

1 ¶ Impubes, quando excusetur a delicto commisso in non faciendo?
2 Proximus pubertati,quis dicatur?
3 Probatio plena,qō resultat ex pluribꝰ indicijs simul iunctis,ꝫ qualiter hoc procedat?
4 Presumptiones,que:ꝫ quales faciant plenā probationē.
5 Homicida vel particeps,quando in domo existēs,in qua quis occisus reperitur,presumatur?

Excipiuntur. ¶ Impuberes seruiuon meretur penam senatusconsulti,nisi tria cōcurrant:de quibus hic in litera,hoc dicit. ¶ No.qō illud,qō dicitur in.l.j.§.impuberes.ff.eod.Impuberem excusari a delicto commisso in non faciēdo,hoc est, vindictam necis dominice omittendo:debes limitare, nisi concurrant ista de quibus hic in litera, videlicet nisi sit pubertati proximus:ꝫ ad pedes domini cubuerit:ꝫ necem non manifestauerit. ¶ Secundo no.tex.† fing.ibi,nec multum a pubertate ꝛc.qō licet sit cōmunis opi.gl.ꝫ etiam Bar.vt de glos. patet.insti.de inuti.stipu.§.qō autem diximus.ꝫ in.l.pupillus.ff.de regu.iur.cum aliis de quibus per Bart.in.l.j.ff. de noua.qō ille dicatur proximus pubertati, qui facta diuisione temporis medij inter pubertatem et infantiam existentis magis distat ab infantia, quam a pubertate: attamen hoc sibi vendicat locum quantū ad contractus:quantum autem ad delicta et penas pupillo cum committenti inferendas,ille dicitur proximus pubertati,qui distat ab etate puberis per sex menses. Hoc ſm Bal.hic singu.probatur iuncto ver.multum.cum.l.j.§.penul.de libe.exhib.ꝫ in.l.non tantum.de excusa.tut.ꝫ properādum.§.finautem. C.de indi.vnde dicta Bar.ꝫ glo.habent locum,quo ad cōtractus:secus quo ad delicta: vt hic habes tex.fing.ꝫ peregrinum ſm dominum Bal. ¶ Tertio nota † hic probari,qō ex pluribꝰ indicijs simul iunctis,resultat plena probatio etiam ad quem criminaliter condemnandum:vt secundum eundem probatur hic coniuncta glo.super verbo,particeps.ꝫ non est melior tex.isto.Facit.C.de rei ven. indicia.ꝫ qō ibi no. Aduerte tamen: quia hoc non videtur ita verum, vt ipse dicit. Et debes dicere, qō quedam sunt indicia indubitata:ꝫ talia simul cōiuncta faciunt plenam probationem, quo ad inferendam penam criminalem.hic est tex.in.l.ſi.C.de ꝓba.ibi,indubitatis indicijs ꝛc. Que quidem indubitata indicia dicuntur ſm Nicolaū de ſDat.ibi,ea,que lex habet pro veris,ꝫ plēne probātibus: vt est in probatione adulterij: vt.l.ſi quis adulterij.C.de adul.ꝫ melius per Barto.in.l.ij.§.ſi.eo.tit.ꝫ per cano.in.c. preterea.extra de testi.ꝫ in.c.illud.de presump.ex quo etiā lex hec indicia accipit pro plena probatione:vbi liquidissime probationes dicuntur.ꝫ ita iudici videri debent: vt in.l.ſi tutor.ꝫ ibi gl.C.de admi.tut.ꝫ.l.licet Imperator.de legatis.j.Aut sunt alia indicia a iure non probata,sed iudicis religioni commissa,ꝫ talia non faciunt plenā probationem in criminibus,nec ab eis absqꝫ tormentis iudicādum est.C.de questio.l.milites.§.oportet.in co.tit.l.ſi.ꝫ.l.i. §.diuus Seuerus.ff.de pen.ꝫ.l.absentem.Ita debet intelligi qō de indicijs scribit hic Bal. ¶ De presumptionibus † autem que maiorem vim probationis obtinēt, quā indicia:vt patet in diffinitione eius data in rub.ff.ꝫ.C.de proba.debes distinguere inter presumptiones iuris ꝫ de iure,ꝫ quantum ad eas dic, vt plene dixi in.l.ſi duo.ff.de acquir.hered.post gloſſ.Et inter presumptionem iuris, aut hominis,ꝫ he simul coniuncte plenam faciant probationem:vt patet in.l.ij.§.etas.in glo.ff.de excu.tuto.ꝫ in c.illo,vos.extra de pigno.ꝫ in.c.ad nostram.extra de emptio.ꝫ vendi. In quibus locis per Innocen.quod tamen intelligerem,quantum ad ciuilia,quantum autem ad criminalia,si essent presumptiones vehementes:vnde posset ex eis quis puniri,debebit tamen iudex penam moderare:vt in.c.afferte.ꝫ qō ibi per Inn.extra de presumpt.Et facit quod not.Joan.And.in addi.Spec.in tit.de aduo. ¶ Quarto † not.ibi,vel participes.coniuncta glo.argu. qꝫ si reperiatur quis occisus,ꝫ aliquis in domo cū eo existens,ꝫ etiam tacens,probatur ex hoc homicida,aut particeps criminis fuisse:licet quidam faciant distinctionem ex dictis Bar.in.l.ſi.ff.de questionib.consyderando qualitatem persone.arg.l.non omnes.§.a Barbaris.ff.de re milita.ꝫ de reg.iuris.l.semel malus.Sed talis distinctio non est bona:quia tex.loquitur hic in seruo impubere, cuius conditio est,vt nunqꝫ presumatur dominum occidisse.argumen.not.in.l.j.C.de ſicar.in glo.ꝫ tamen tex.iste cōcurrente eo,quod supra dixi, presupponit talem homicidā, aut criminis participem.Et ideo dicendum est, sed non bene dicere Bald.qui hic colligit hoc notabile, sed rectius est dicendum,quod talis ex hoc particeps criminis non probetur.Sed contra eum quecunqꝫ persona sit,siue honesta,siue inhonesta causetur presumptio,aut indiciū: ex quibus poterit ad torturam deueniri.Ad hoc not.per Barto.in dicta.l.fin.ꝫ que ibi plene dixi,ꝫ tex.in.l.j.§.cum dominus.ff.eo.

Si sequens. ¶ Substitutus etiam necem testatoris vindicans,non prefertur fisco,qui in loco hꝛedis necem defuncti vindicare negligentis, succedit.hoc dicit.Et intelligit Barto.multum not.hanc legē etiam si per institutum nō fuerit adita primo:quia si adita fuisset,hec nulla haberet dubium:cum substitutio aditione fuisset extincta:vt.l.post aditam.C.de impuberum. Secundo:quia hoc videtur tenere glo.in.l.eam quam.C. de fideicom.cum aliis pluribus simi.allega.per eum,licet aliqui tentent hic dicere contrarium,dicētes hoc esse impossibile:quia si presupponimus hꝛeditatē a tali, vt ab indigno auferri,ergo oportet prius hꝛedem adiuisse: vt l.ex facto.§.Julia.ff.de vulga.ꝫ pupil.Sed hoc nunc obst. primo per.l.cum ꝫ fisco.ff.eod.vbi hereditas applicatur fisco,licet in casu illo hꝛes adhuc non adiuerit: vnde sequaris Bart.

Summarium.

1 ¶ Statutum,quod possit ex causa in totum tollere legitimam.

Cum ex parte hꝛedi. ¶ Ei qui mortem defuncti nō vlciscit,oia vt ab indigno auferuntur, siue ex testamēto,siue ab intestato,ꝫ fisco applicant.h.d. ¶ Not. ſi.huius.§.qui est arg.qꝫ licet alias statutū in totū nō possit tollere, sed bene minuere legitimam filio debitam: vt

per Dyn. in regula, indultum. de reg. iur. in. vi. ☞ per Lyn. C. de nup. l. sancimus. ☞ per Bar. in l. Titio. §. Titio genero. de condi. ☞ demon. ☞ Bal. in l. cum lege. C. de epis. ☞ cler. ☞ in l. j. ☞ in l. ius naturale. de iusti. ☞ iure. ☞ in l. fin. C. de bonis que liber. ☞ est tex. in c. Rainutius. qui non est alibi, ibi ſm consuetudinem Tusculane ciuitatis. extra de testam.

1 attamen † ex causa poterit statutū in totū tollere ipsam legitimā: vt in simili dicit hic tex. in patrono, cuius legitima in totum tollitur: q; necem liberti non vindicauit. Procedit enim hic argumentū, vez de legitima patroni, ad legitimā filij: vt. l. fi. ☞ ibi per Bar. ff. de lib. agnos.

Summarium.

1 ☞ Vendere quis cogitur fauore libertatis.

Domino. C Ob necem dñi seruus communis si dictam necē manifestauerit, consequitur libertatem, data tamen ipsius estimatione cōmuni domino pro
1 eius parte. h. d. C No. q; † fauore libertatis cogitur quis vendere. Ad quod. §. de acquir. hered. l. si seruum quis. in prin. §. de vulg. ☞ pupil. l. si seruus. C. de commu. seruo manumiſ. l. j. cum simi. insti. de donat. §. fi. ☞ sic licet alias emere a princip. sit voluntarium: tamen hoc casu fallit fauore libertatis.

Summarium.

1 ☞ Seruus in materia huius tituli: an torqueri possit sine indicijs.

Prius de se. C Et videtur hic probari, q; † seruus
1 non precedentibus indicijs torqueri potest in materia huius tit. Ex quo dicit prius. Et hoc secundum Bartol. hic, qui dicit hoc tenendum: ☞ hoc tenere Dyn. in dicta. l. de question. ☞ non bene videre meo: vt patet in. l. j. §. item illud. §. eo. ☞ in. §. eo autem tecto. ea. l. Nec obst. iste tex. q; dicit prius habito respectu ad hoc, vt prius de se conſiteatur, ☞ postea de mandantibus necem postuletur. ☞ ideo dicas: vt dixi in. l. ☞ si certus. §. si appetitus. dum destrugi allegando glos. singu. in. l. interrogari. C. de questionib.

Ex inofficioso. C Etiā, qui successurus est ab intestato, mortem defuncti vlciſci tenet. h. d. ☞ c.

Cum dominus. C Quomodocūq; potest tenetur seruus domino auxilium prestare, als punit. h. d. C Not. pluribus modis hoc auxilium[a] prestari, quod est vtile ad not. in. l. is qui opē. j. de fur. ☞ §. tulisse. in. l. ij. §. eo. tit. ☞ c.

a C Auxilium ferre multis modis quis dicitur. videoino no. dictū Bal. in. l. data. inpe. col. in versi. sed pone q; Titi? rigabatur cū Seio superuenit frater. C. q accu. ☞ Lud. in l. j. §. sed in eo. in prin. §. eo. et in. §. potuisse. ☞ fi. ea. l. ☞ Bal. in. l. raptores. in pe. col. C. de rap. virgi.

Heres qui. C Pendēte iudicio sup vindicta testatoris occisi, heres res hereditarias ☞ maxime tēpore perituras alienare potest. h. d. vna cum glo. Et vide ad hanc legem in simili in. l. pro herede. in princ. §. de acquir. hered.

Propter veneni. C Lādestina occisio ab extraneo facta, non impedit heredē adire. secus si a familia facta esse dicatur. h. d. Et ratio in vltimo dicto huius legis colligitur ex. l. iij. §. fi alius. §. eo. vna cum hac litera ☞ c.

Neptis, que. C Actiones confuse per heredes testatoris adeo non resuscitantur, si ob negligentiam, vel dolum heredis mors testatoris vlta non sit: secus si propter culpam. h. d. Et licet quidam dicant hunc. §. non esse alibi, attamen est similis in. l. heredem. j. de his quib. vt indig.

Presidis. C Non reputatur heres indignus, si a sententia super iudicio vindicte lata, non prouocauit. hoc dicit. hoc autem procedit, nisi alias, vbi constat heredem malam causam habere. Tunc enim prouocare non tenet, secus si bonam: vt probat hec distinctio in. l. bonam. C de administr. tuto. In dubio autem etiam non tenetur, si non appellauerit, cum pro sententia presumatur: vt. l. Herennius. §. Cata. de euic. extra de renunc. c. in presentia. extra de electio. c. querelam. ☞ §. de statu homi. l. ingenuam. de regul. iuris. l. res iudicata. cum simi. Si tamen appellauerit, prosequi tenetur. argu. not. in. l. si procuratorem. §. ignorantes. §. mand. ☞ in. l. iniustis. §. de procur.

Summarium.

1 ☞ Petitio hereditatis, que competit fisco pro auferendis bonis heredi indigno, quando duret vltra decennium.

Talius Seius. C Ciuilis actio cōpetens contra heredes homicidis iam condemnatis, etiam eis mortuis decennio expirat. hoc
1 dicit. C No. ex hac lege singula. limitatio. † ad. l. in cognitione. §. eo. vbi per Bart. quod illud quod dicitur ciuilem petitionem hereditatis fisco competentem pro auferendis bonis ipsi heredi, vt ab indigno quinquennio finiri: est verum ante accusationem factam de homicidis, ea autem finita, talis actio durat etiam vltra decennium. et ita debent intelligi dicta in. l. in cognitione. C In gl. ij. ibi, in alio casu. Loquitur singulariter ista glos. ſm legentes. q; l. in cognitione. circa princip. habet tantum locum, quando hereditas fisco applicatur, propter non habitam questionem de familia, seu supplicium de ea sumptum: secus si hereditas applicetur propter inultam necem defuncti contra occisores: q; tunc habet locum hec litera. Istā tamen non approbat Bar. nec in. d. l. in cognitione. Sed aliter soluit ponēdo practicam quantum ad materiam istarum legum, ☞ dicas vt hic, ☞ ibi per eum.

Summarium.

1 ☞ Coactus acceptare cōpromissum ex dispositione statuti, q; possit a compromittentibus petere cautionem de damno: quod per compromissum incursurus est.

Sjantequam. C Permittitur heredi ex iusta causa, puta per restitutionem fideicōmissi, hereditatem adire, propter habitam vindictā de nece defuncti. h. d. cum. l. seq. C Et per hanc limitant. l. si sequens gradus. §. cod. vez quod illa lex non habeat locū in coacto adire, vt fideicommissario restitueret, etiā ante vindicatam necem. Et per hoc non preiudicatur illi, qui substitutus est fideicommissario. cō no. C No. in. l. si quis quasi. q; ille non meretur penam senatusconsulti, qui coactus adiuit, vt hereditatem restitueret. Putarem tamē tali heredi antecq; adeat cauendum esse per fideicommissarium, si ex hac additione allegat se aliquod damnū posse incurrere: vtputa penam cētum aureorum, que incurrit propter apertas testamenti tabulas ante vindicatam necem: vt. l. j. progi. in fi. ☞ hoc per. l. apud Julia. in princ. l. ad
1 Treb. C † Per quā no. dicit ibi Bar. q; si ex forma statuti quis cogitur acceptare compromissum in se factum, q; potest ille in quem factum est compromissum petere cautionem a compromittentibus de damno, si quod propter compromissum esset incursurus. cō not.

Summarium.

1 ☞ Statutum, q; si villa non ceperit malefactorē. puniatur in centū, si fuerunt plures malefactores, an puniet villa in centū pro quolibet non capto, an pro omnibus? Addē Bar. ☞ ibi No. in. l. cum exhibuisset. §. fi. j. de pub.
2 Fuga, quam probationem faciat: ☞ vide nu. 7.
3 Statuto, an possit induci, q; fuga faciat plenam probationem, ☞ sic q; probatio inualida pro valida habeatur?
4 Statuto non potest induci, quod contra bannitum non possit

possit probari per vnum testem, non reddentem sufficien tem rationem dict: sui.

5 Statuto, an possit induci, qõ stante rumore de commisso delicto, fugiens capitaliter puniatur?

6 Statutum non potest auferre citationem, que est de iure diuino.

9 Delictum in committendo, qõ sit grauius delicto cõmisso in omittendo. Adde bonũ verbũ Flori. in l. lege Aquilia leuissima. in fi. ff. ad leg. Aquil.

9 Fugiens semel a carceribus, non est fideiussoribus relaxandus.

Carceratus, quando sit diligenter custodiendus: & quando non?

10 Statutum, qõ qui denunciauerit, habeat cõtum: tale premium de quibus bonis solui debeat?

11 Pena a statuto pro delicto imposita, qõ pro dimidia applicatur fisco: & pro dimidia offenso: & quando non?

12 Pena, quando partim applicatur fisco, et partim parti, qualiter in hoc sit ferenda sententia?

Lege Cornelia. ¶ Lege Cornelia dat premium quinq; aureorum pro quolibet seruo cõuicto de nece testatoris, ipsi conuincenti, secundum formam hic traditam. b. d. ¶ Nota qõd quolibet seruo conuicto datur singulare premiũ ipsi conuincenti. Et hoc facit ad elegantem questionem. Pone, qõd statutum dicit, qõd si villa non ceperit malefactorem puniatur in centum: modo fuerũt plures malefactores in territorio ville, quorum nullum villa ceperit: an debeat puniri dicta villa pro omnibus: an vero in centum pro quolibet nõ capto. Pro hoc primo inducitur hec litera, arguendo sic: contrariorum est eadem disciplina. l. inter stipulantem. §. sacram. de verbo. obliga. Sed hic datur premium iure determinatum pro quolibet conuicto singulariter ipsi conuincenti: ergo infertur pena in villam singulariter pro quolibet nõ capto. ¶ Preterea numerus personarum aut rerum inducit multiplicationem penarũ. Ad hoc. de termino mo. l. Agraria. ff. de colle. illi. l. pe. & fi. cum simi. Ergo pro quolibet delinquente non capto, debet pena in villam multiplicari. ¶ Preterea & tertio quot sunt persone, tot videntur delinquentes: vt. j. de iniur. l. si plures. ß. de iur. om. iudi. l. si familia. Si plures delinquentes: ergo plures negligentie interuenerunt in villa non capiente: ergo debet puniri singulariter. j. ad Turpillia. l. in senatus. in fine princ. ¶ Preterea & statutum singulariter loquẽs pluralitatem comprehendit. de iurisdi. om. iudi. l. si quis id qõ. de lib. exhi. l. iij. §. hec autem verba. cum infinitis si. Ergo statutũ imposuit penam in. c. pro vno delinquente tãtum non capto ita videtur imposuisse pro quolibet multorum nõ captorum. Preterea vnusquisq; vnum maleficium commisisse intelligitur: vt. d. l. si familia. cũ aliis allegatis: ergo ex multitudine maleficiorum multiplicetur numerus personarum. Ad hoc. j. de priua. delic. l. nunquam plura. cum simi. ¶ Contrariam tamen partem tenuit doct. solennis Albe. de Rosa. in. d. tractatu statutorum, in secũda parte circa fi. quam etiam reperio tenuisse Bar. in l. si cũ exhibuissent. §. fi. j. de publi. & in l. ex maleficiis. §. fi. ff. de acti. & obli. ea ratione, que fuit etiam principaliter Old. quia verum est, qõd sunt plura maleficia hoc habito respectu ad ipsos delinquentes: sed quantum ad villam, que tenetur, dicitur vnum maleficium: vt. d. l. si cum exhibuissent. Et ideo cum villa teneatur ex quasi maleficio: quia propter delictum alterius, vna tantum pene solutione liberatur: vt. l. j. §. fina. cum duab? seq. ß. de his qui deie. vel effu. & plene ponitur per Bar. in l. semper. in §. in sepulchro. j. qõ vi aut clam. l. si plures. j. si fam. fur. fe. di. & in l. item Mela. §. si plures. ff. ad legẽ Aquil. & no. in l. si multi. de publi. Quinimo dixit no. Bal. in l. j. C. de condi. fur. qõ stante statuto, qõd quicũq; non ceperit malefactorem, teneatur tanta pena: qõ si plures fuerunt, et nullus eorum cepit, solutio ab vno facta omnes liberat. Cuius contrarium videbatur dicendum per dictionem, quicunq;, que est distributiua: vt per Bar. to. plene de eius natura in l. hoc articulo. quisq;. de heredibus instituen. Sed ratio est: quia isti tenentur ex quasi maleficio: & ideo so. ab vno facta alios liberat: vt supra dixi & hoc no. & tene menti. ¶ Item ponit † hic Bar. plenissimam distinctionem quomodo & qualiter fuga plenam, aut semiplenam probationem inducat. alleg. glos. de quibus hic per eum. Adde, qõ inquantum communiter concluditur, qõd fuga licet semiplenam probationem nõ inducat: attamen causat presumptionem magnam: quod tamẽ limita primo, nisi quis timore familie aufugerit, et postea ad iudicium accesserit: quia tunc prior fuga nullã presumptionem inducit, tanq; fit purgatio facta per subsequentem spontaneum aduentum. Fin Barto. in l. quis sit fugitiuus. §. j. ß. de edili. edic. vt probatur expresse in illo tex. cũ seq. §. Secundo limita verum: nisi illum fugientem aliqua probabilis causa excuset: vt puta timor partialitatis, aut inimicitie: quia tunc fuga nullam facit presumptionem: vt probatur in. d. l. quis sit fugitiuus. §. apud Labeonẽ. Itẽ adde, quod licet fuga de carcere plenã inducat probationem contra carceratum. per l. eos. j. de custo. reo. Limita verum quando aufugeret carcere stante clauso: secus si carcere existẽte aperto: vt singulariter dixit Huil. de Lu. in l. succurritur. ß. ex quibus cau. ma. et idem sequitur hic Bal. ¶ Inquantum tamen dicit, quod fuga suspicionem inducit in delictis. Hoc singulariter limita per dictũ eiusdem in l. j. per illum tex. in finalibus verbis. j. de bonis eorum, qui mor. sibi cõsci. hoc verum si aufugit quis ante accusationem de eo factam: secus si post: quia tunc ei licitum fuit, vt sanguinem suum redimeret. per illum tex. quod est mirabile. Et ita vidi practicari. Dum mihi accideret: dicebam illud dictum Bar. dupliciter esse limitãdum. Primo, vbi quantũcunq; accusatio nõ interuenit: attamen interuenit & porrectus fuit iudici libellus minatorius de accusando: quia ex hoc resultat in multis casibus effectus idem, qui resultat ex libello accusatorio: vt habes tex. qui non est alibi in l. si miles. §. socer. ff. de adulteriis. Secũdo, nisi alia iusta suspicio laboris arcet contra fugientem: & tunc etiam fuga arrepta post accusationem vna cum hoc, magnam suspicionem inducit. argu. eius quod dicimus in l. fi. C. qui numero tutelarum. cum simi. Et ita dupliciter limitabam dicta Barto. ad que addas glos. valde no. quam ipse non allegat in authen. de exhi. re. §. si vero etiam quidam. in fi. glos. vbi familiaris recedens fugitiue, videtur res que in domo non reperiuntur, furatus esse. ¶ An autem ex statuto † fieri possit, quod fuga in delictis faciat plenam probationem eo casu, quo suspicionem faceret de iure communi? & videtur quod sic: quia potest validare instrumentum probatorium, quod als ad probandum erat inualidum. extra de fide instrumen. c. cum dilectus. & probatur extra de probatio. c. ij. ergo et ita videatur validare posse aliam speciem probationis. Et pro hoc qõ no. Innocen. extra de fide instrumẽ. c. cum P. tabellio. vbi dicit, qõd licet conuentione partium fieri nõ possit, qõd scriptura priuata plene probet: attamen cõsuetudine fit. ¶ Tertio ad idem. ß. de assesso. l. consiliarios. cũ aliis hic alle. per Bar. in quibus dicitur fugam facere plenam probationem. In contrarium tamẽ videtur. Et hoc est veritas: quia tale statutum esset contra ius cõmune, quo cauetur quem ex presumptionibus non posse damnari: vt. l. absentem. j. de penis. l. fi. j. de questio. eo. titu. l. j. §. diuus Seuerus. C. eo. titu. l. militis. §. oportet. ¶ Preterea & si statutum non potest facere, qõd debitum vsurarium per vnum testẽ probetur: vt, plene disputat. Fede. de Senis. qviij. consilio. aliqui habent. qviij. ergo & ita in simili non possit facere, qõd propter fugam cuius probatio minor est (cum ex ea resultet suspicio) quam dictum vnius testis. vt. l. cum probatio. in glos. ß. de proba. ¶ Quinimo † dicit Bal. in l. solam. in fi. C. de testibus. & in l. si non speciali. in fi. C. de testa. qõd non potest statutum inducere, qõd cõtra bannitum possit probari per vnum testem tantum non sufficientẽ causam dicti sui reddentem: quia est contra ius gentium: vt in. c. cum esses. & in cap. relatum. extra de testamen. ß. de testib?. vbi numerus C. eo. titu. l. iurisiurandi. ergo multo minus videtur inducere posse probationem, de quo agimus: licet in contrariũ multum vigeat illud, quod videmus de iure communi inductum, videlicet vt presumptiones plene probẽt: nec contra eas admittatur alia probatio: vt. l. fi. C. ar. tu. l. antique. C. ad Velleia. l. fi. C. de non numera. pecu. cum simi. Veritas tamen est, qõd tunc dixi: nec obstant. c. allegata. quia loquuntur in probationibus circa ciuiles causas, de quibus agitur de minori preiudicio, quã in causa criminali. iuxta

l.in seruorum.ff.de pe.in.§.fi. Itē nec leges proxime: q̄ loquunt in presumptione iuris ⁊ de iure, nō autē in presumptionibus que resultāt ex ipsa fuga. ¶ Scēo quero vlterius, an † statutum possit facere, quod stante rumore de commisso delicto in ciuitate fugiēs capitaliter puniatur? Et breuiter debes dicere, q̄d eo casu quo ex fuga nō resultat, misi suspicio: q̄ aut tractamus, an possit puniri ratione delicti cōmissi, aut ratione alicuius accusationis generaliter intētate. Primo casu aut aufugiēs est citatus, ita q̄d̄ est contumax, ⁊ tunc possit vi tute dicti statuti. Item ⁊ ratione cōtumacie, que est hoc casu delictum: vt l. omne delictum. §. contumacia, ⁊ quod ibi not. per Bart. ff. de re mil. ⁊ per Ly. in rub. C. de crimi. stellio. Aut non fuit citatus, ⁊ tunc nullo modo valeat statutum. Primo q̄ aufertur citatio, † que est de iure diuino: vt in cle. pastoralis. de re iudic. ⁊ l. diem proferre. §. si quis litigatorum. ⁊ ibi not. §. de arbi. ⁊ ponit Bar. in extrauag. ad reprimen. super verbo, filia iudicij. ⁊ q̄ tolleret defensionem, q̄d̄ minime fieri potest. C. de iure fisci. l. defensionis facultas. lib. x. §. de iusti. ⁊ iur. l. j. ⁊ l. intantum. ¶ Tertio: q̄ condemnaretur ex presumptionibus, q̄d̄ non est admittendum, vt dixi. ⁊ hanc distinctionem sumo ex verbis Bal. in l. j. C. quomodo ⁊ quādo iud. Et predicto casu putarem statutum non valere: q̄ ex contumacia non potest quis capitaliter condemnari, secundum gloss. iiij. questio. j. in summa. quam Bald. dicit non esse alibi in l. data. in repetitione. C. qui accusare non possunt. Ergo multominus propter fugam simplicem. ¶ Vltimo circa hoc ad id, quod dixi supra limitando singulariter dictum Bartol. † in dicta l. j. de bon. eorum. ¶ Vlterius ⁊ tertio limita, nisi post accusationē q̄s effractis carceribus aufugeret: q̄ tunc contra eum procedit: vt contra confessum de crimine: vt l. iij. §. eo. ⁊ l. fi. de custo. reo. ¶ † In gl. super verbo, admisissent. ¶ Not. grauius esse delictum cōmissum in cōmittendo, q̄ commissum in omittendo. concor. cum hoc. §. eo. l. diuus. ⁊ gl. §. fol. matr. l. si mora. §. de actio. emp. l. apud Julianum. circa princip. ¶ In gl. super ver. si ex vinculis. No. signāter hanc gl. q̄d̄ licet † als conuentus non esset incarcerandus, nec fideiussoribus relaxandus, tamen vbi fugit semel, carcerandus est, ⁊ diligenter custodiendus, ⁊ propter hoc amittit beneficium. l. j. ff. de custo. reo. cum simi. gl. est hic multum no. digna. Et miror, quod nullus facit mentionem. Et ex hoc resultat intellectus ad glo. quam semper allegamus in l. si ego pecuniam. j. de condict. ob cau. circa mediū, quod vbi quis est de delicto absoluendus, non est ita diligenter custodiendus, sicut ille qui cōdemnandus. ⁊ propter hoc excusantur custodes carcerum: q̄ illud verum, nisi talis semel aufugerit: vt hic. Item quod dicit not. in l. si vt certo, §. nunc videndum. cum gloss. §. commodati. quod non est ita diligenter in carceribus custodiendus seneq̄, sicut iuuenis: q̄ hoc est verum, nisi interuenerit, q̄d̄ dixi supra. Et qualiter quis dicatur diligenter custodiendus. gl. habes in l. j. de seruis fugi. ¶ Not. ex. §. preter. argumen. quod † si statutum dicat quod quicunq̄ denūciauerit maleficium, habeat centum talis in premium. Primo debet solui ex bonis damnati, qui si non est soluendo, soluitur ex bonis fisci: vt hic per Bar. ad quem addas in. l. lege Come. circa fi. j. de iniur. ¶ † Not. ex. §. palam. q̄ vbi pena imponitur a statuto, in dubio intelligitur, q̄ medietas applicet fisco. ⁊ reliquū conuincenti delinquentem. Cum hoc concor. l. iij. §. q̄d̄ autem. §. de bis qui deiecer. vel effuder. Alia autem iura videntur dicere quod in totum applicetur parti: vt l. fin. j. de lega. ⁊ ff. de ver. sign. l. si cui. Alia autem quod in totum fisco: vt in. c. j. que sint rega. ⁊ in. l. j. §. mulctarum. C. de modo mulc. ⁊ in. l. iubemus. §. bis iudicibus. in gl. C. de sacrosanc. ecc. ⁊ in. l. iij. circa prin. de sepul. vio. Et ideo potes dicere, q̄d̄ aut lex loquens de pena introducit actionē aut accusationem, aut sumus in dubio. Primo casu loquuntur iura dicētia, penam applicari parti. Et hinc resultat, q̄ pena que resultat ex contractu, nunq̄ applicat fisco in dubio, sed parti. Ad hoc. C. de transac. l. si quis maior. ff. eo. tit. l. qui fidem. ¶ Secundo casu loquuntur iura dicentia, applicari fisco, nisi statuta aliter disponant: vt hic. ¶ Tertio casu dixit Bar. in l. Agraria. j. de ter. mot. in dubio applicari fisco, per iura vltimo allegata. Videt tamen melius fore dicendū ex verbis Bal. in l. sed ecce. C. de epis. ⁊ cle. vbi de hoc posuit, q̄ aut id propter q̄d̄ statutum imponit penam, incidit in actionem ciuilem, ⁊ tunc applicatur pena parti. arg. d. l. sed ecce. ⁊ in auf. de ecc. tit. §. j. cum ibi alleg. Aut incidit in crimen, ⁊ tunc vera sit opinio Bar. ad hoc. j. de crimi. stel. l. de periurio. cum aliis ibi per Bar. allega. ¶ Sed vlterius queritur: pone, q̄ statutum dicat, q̄ medietas pene applicetur accusanti bannitum, ⁊ reliquum fisco: qualiter in hoc erit ferenda sententia? dic q̄ iudex decernat totam penam fisco applicandā, cum hoc, q̄ medietatē det accusanti, aut conuincenti. Et hoc colligitur ex verbis tex. in. l. senatus. §. senatus. ⁊ quod ibi per Bar. j. de iure fisci. ⁊ in. l. j. C. de iur. fisci. lib. x. ⁊ facit C. quando ⁊ quib. quarta pars deb. l. iij. eo. tit. Diuisio tamen per fiscum erit fienda, sed postmodū electio est danda parti: vt probatur in. l. edicto. j. de iure fisci. ⁊ in. l. j. C. de his qui se defer. lib. x. quod not. ⁊c.

Summarium.

1 Syndicus qui tenetur denunciare maleficia, an excusetur, si alius preuenit.

Fideicommissum. C. No. propterea, quod quis ab herede aliquid ex testamēto proueniens acceperit, eundē de non vlta morte defuncti accusare non prohibebitur. hoc dicit. ¶ Et not. vnum q̄d̄ dicit hic Bar. limitando totum istum titulū, vez q̄ dicitur heredem teneri ob non vindicatam necem defuncti, esse verum, nisi alius eum preuenerit occisores accusando, per l. fratrem. C. de his quib. vt indig. ¶ Et hoc
1 facit ad. q. syndicus † ville tenet denunciare maleficia cōmissa sub certa pena, an excusetur si alter denunciando preuenerit? ⁊ est arg. l. fratrem. q̄ sic, ⁊ pro hoc. j. ad Tertul. l. iij. §. si mater. de liber. agnosc. l. j. de iure fisci. d. l. edicto. Timetur tamen, q̄ si denunciatio aut accusatio esset minus sufficienter a preueniēte instructa, teneretur syndicus sub pena ⁊ interesse, propter interesse rei publice. Ad hoc. l. iij. §. non solum. j. ad Tertul. ⁊ maxime cum timetur de collusione. Ad hoc. C. de diuer. iudi. l. iij. §. j. Et ideo tali casu nō excusaretur syndicus, licet fuerit preuentus. Et ita intelligo Alber. de Rosa. qui posuit hanc questionem in tract. statutorum in secunda parte. ⁊ q̄d̄ dicitur in. d. l. fratrem. ⁊ maxime per Bal. ⁊ facit ad hanc. q. l. ad Marcellus. §. fi. j. ad Treb. ⁊ l. si ante §. eo. ⁊c.

¶ Si quis aliquem testari prohibuerit. Rub.

Summarium.

1 Casus quibus quis perdit hereditatem, in qua heres institutus est.
2 Dolus meus, quando alteri noceat?

¶ Super gl. rub. aliam causam ponit perdende hereditatis, sub. ⁊ applicande fisco. ⁊ dic aliam, scz ab aliis cōten
1 tis in tit. preced. ¶ In gl. ibi, ⁊ † quando cogo te vt alium instituas, ⁊ isti duo casus non habentur in hoc tit. Sed in l. j. C. eo. tit. Sequentes vero duo casus bene habentur in hoc tit. Item aduertendum: q̄ in istis primis duobus casibus oportet q̄ interueniat violentia cōpulsiua talis, que inducere et actionem, q̄d̄ metus causa, vel iudicis officium, vel aliud remedium rescissorium sim ea, que not. in. l. interpositas. C. de transac. ad hoc vt instituto auferatur hereditas, ⁊ applicetur fisco, in alijs secus. Et ita intelligo, q̄d̄ not. j. eo. l. fi. Sed in duobus casibus sequentibus non expedit, q̄ interuenerit, sed sufficit qualitercunq̄ impedierit testari, vel testamentum mutari procurarit operando cum notarijs, aut cum testibus, vt non veniant: vt in. l. j. in princip. ⁊ etiam in. l. secunda. in princip. Item in primis casibus propter violentiam punior criminaliter: vt dicta. l. j. C. eodem. Sed in duobus sequentibus secus: q̄ metus vel violentia nō interuenit, nisi forte fuerit minatus testibus, aut notario: q̄ tunc crederem debere puniri extra ordinem, cum sit res mali exempli. Ita potest intelligi

intelligi,quod not.in.d.l.j.C.co.Sed in primis casibus est delictum publicum,scz legis Jul.de vi publica,si cum armis,vel vi priuata,si sine armis,cuius pena est magna,scz deportatio ꝛ bonorum priuatio,istos ante quatuor casus prosequere plene per Bar.in.l.fi.j.co. ¶ In gl.ibi, quidã
2 † secus:quia dolus meus non debet alteri nocere:vt not. in.d.l.j.per.l.metum.§.aduertẽdum.q̃ met.cau.Sed ista opi.que ponitur hic verior est:q; imo potest nocere alteri, quantum ad hoc,vt illi extoꝛqueat lucrũ, qõ non habuit immediate ex dolo meo:vt.j.de doli excep.lapud Celsum.§.mandatu.ꝛ not.in.§.sed cum legitima.super verbo exceptionem.ꝛ co.tit.fi procur.l.ij.§.j.ꝛ.ff.de repu.hered.l. si filia.ꝛ.j.de colla.bono l.j.§.is qui.ꝛ facit.j.cod.l.j.§.j.non autem debet nocere alteri, vt patiatur dammum de suo sibi non acquisito,propter dolum meum:hoc tamen limita:vt not.j.co.l.fi.

Summarium.

1 ¶ Prohibetur quis actum facere, nedum minis, sed etiam verbis blandis.
2 Pena impedientis aliquem testari.
3 Statutum puniens impedientem,vel prohibentem locare, vel laboꝛare suam possessionem,q̃ comprehendit prohibentem laboꝛare volentes,vel conducere.
4 Dolus meus,quando alteri noceat.

Qui dum. ¶ Impediẽs quẽ testari,vt ad ipsum perueniat hereditas ab intestato, vel etiam remaneat in testamento, in quo erat institutus priuatur hereditate,ꝛ applicatur fisco.b.d.princ.huius legis,ꝛ loquitur quando impediuit prohibendo notarium ingredi. Idem si testes:vt.l.ij.in prin.quam iunge cũ ista. ¶ In
1 tex.ibi.prohibuerit,† scz minis,sub.blandis verbis,induxerit,ne ingrederetur,vel sub spe lucri. Sufficit enim, q̃ testaꝛ fuerit impeditus facto istius. ¶ In text.ibi, de-
2 negari debere ei actiones. Non ergo † propter hoc impeditus[a] quo minus ipso iure succedat ab intestato, vel ex primo testamento,ꝛ quominus efficiatur heres,sed nõ gaudebit: q; fiscus auferet tanq̃ non habenti voluntatẽ defuncti liberam.sic.ff.de vulg.ꝛ pupil.l.ex facto.§.Julianus. Si ergo fiscus mihi daret, non possit alius de hoc questionem mouere:vt not.in.l.j.§.consequenter.in princ. ff.famil.ercisc. Punitur etiam iste alia pena,q̃ si constat, quem testaꝛ noluerit instituere,licet ille non possit hereditatem consequi,que transit ad fiscũ,habet tamen actionem contra prohibentem ad duplum:vt not.in.l.Lucius. §.Sempronia.j.de leg.ij.ꝛ.l.j.ꝛ.ij.C.co.Et si prohibens nõ sit soluendo,habet in subsidium regressum contra fiscum, qui lucratus est ex dolo prohibentis:vt.l.fi.in prin.ff.de eo per quem fact.est. ¶ Et not.ex isto tex.coniuncta rubri.q̃ videtur quis prohibere testatoꝛem testari, si prohibet notarium, vel testes ingredi. ¶ Et istud facit ad questionẽ
3 statuti † dicẽtis,q̃ si quis impedierit,vel prohibuerit aliquem locare,vel laboꝛare suam possessionem,puniatur tali pena,ꝛ aliquis nullam prohibitionem, vel minas fecit domino possessionis,sed fecit eam volenti conducere, vel notario, vel testibus, q̃ incidat in penam statuti.de hoc vide per Bart.in.l.j.§.hec actio.ne vis fiat ei. ¶ In gloss.
4 que incipit,imo.ibi,Solu.hic† iste proximioꝛ erat prohibens.scz ab intestato,ꝛ sic sibi soli nocet sua prohibitio, si applicabit fisco. Sed si alius erat proximioꝛ,tunc si applicaretur fisco dolus istius noceret illi,qõ esse non debet: q; ille non habet istam hereditatem principaliter ex dolo istius prohibentis,sed ex dispositione legali. Et ideo non applicatur fisco,sed illi:vt.j.l.ij.§.fratris.per eandem rationem. Et sic patet non obstare id,quod dixi super rubri. q; id,quando dolus meus est principalis causa,qõ ad te perueniret hereditas: quia compuli testatoꝛem ad te instituendum. Et idem est dicendum,si in primo testamento tu eras institutus,ꝛ ego prohibui testatoꝛem facere secundum testamentum:quia hoc nõ nocet tibi quominus succedas:q; dolus meus non fuit principalis causa,quod illa hereditas ad te perueniat:sed primum testamentum. Hoc totum limita,nisi appareret,q̃ testaꝛ volebat aliũ instituere:ꝛ constat quem. Nam tunc proximioꝛ in gradu, vel institutus in primo, non haberes voluntatem defuncti:ꝛ ideo tibi aufertur,tanq̃ ab indigno,ꝛ applicaretur fisco,non illi,quem testaꝛ volebat instituere: q; postq̃ nõ institutur,tu in ista hereditate eras potioꝛ illo,ꝛ ideo tu succedis. Tamen fiscus aufert,illi tamen leso datur regressus contra me prohibentem,ꝛ in subsidium contra fiscum:vt supra dixi. Et isto modo videtur Barto.limitare istam gl.in.l.fi.j.co.ꝛ etiam do.Ange.

Summarium.

1 ¶ Incapax institutus ꝛ grauatus restituere,potest capere ad commodum illius.

Si dominus. ¶ Dolus seu prohibitio domini seu patris.facit vt filio,vel seruo instituto,ꝛ si adeant postq̃ sunt effecti sui iuris, auferatur hereditas,ꝛ applicetur fisco, non sic nocet alteri extraneo.hoc dicit vsq; ad.§.fi plures. ¶ In text. ibi,actiones ei denegantur.videbatur contrarium:q; isto casu dolus domini non fuit immediata causa acquirende hereditatis illi seruo:q; non compulit testatoꝛem ad instituendum seruum,sed primum fuit testamentum, in quo non interuenit compulsio:vnde cum tempoꝛe adite hereditatis reperiantur sui iuris,ꝛ sic acquirat sibi,videbatur q̃ dolus domini non deberet sibi nocere: vt ei auferatur hereditas,per id quod dixi in prin.l.super gl.nisi appareret,q̃ testaꝛ voluisset alium instituere. Forte enim in secundo testamento instituisset eundem seruum vel filium. Sol.hec contingit hic propter coniunctionem persone, cum magis noceat dolus domini,vel patris seruo aut filio,q̃s noceat extraneo. Item in verſic.sed si legatum.dicit q̃ extraneo non nocet,cui legatum debeat restitui,ꝛ isto modo videntur doc.intelligere istum tex.in.l.fin.j.cod.Et hoc siue erant in potestate tempoꝛe prohibitionis,ꝛ tempoꝛe additionis,siue primo tantum tempoꝛe,licet quidam contra,vt habetur in gl.sed ista communiter tenetur per doc.Tu ergo tene mẽti,quod magis nocet dolus patris, a vel domini filio,vel seruo,q̃s extraneo,propter cõiunctionem persone.Bart.tamen in filio videtur limitare in.l.fi. j.co.nisi prius illi testatoꝛi esset successurus ab intestato, puta si maritus prohibuit vxoꝛem testari:vt hereditas ab intestato perueniret ad filios omnes. Dicit enim, quod illis non aufertur hereditas: nam hic loquitur quando filius vel seruus non erant illi testatoꝛi ab intestato successuri.Sed certe si tamen consyderetis,eadem ratio videt: quia sicut quando sunt successuri ab intestato,ideo nõ nocet: quia hereditas non pertinet ad eos ex dolo patris immediate,sed ex dispositione legali,ita deberet esse si nõ sunt successuri,tamen sunt instituti in primo testamento: quia hereditas non peruenit immedtate ex dolo patris, sed ex primo testamento,ꝛ tamen hic dicitur contrariũ, nisi sustineamus Barto.per illam rationem, quam etiam iste tangit:quia isti sunt omnes filij tam patris prohibentis q̃s vxoris:vnde non censent carere ex toto volũtate matris,ꝛ ideo minus agat. Et istud puto satis equũ ꝛ rationabile, licet non videatur multum vrgens per rationes
1 Barto. ¶ Ultimo † dicit Ange.per istum versi.sed si legatum,quod licet instituatur heres incapax, vt spurius: si tamẽ cogatur alteri restituere potest capere ad commodum illius.ad hoc.j.ad Trebel.l.cogi.§.qui solidum.

¶ Impedit[a]. Adde ꝛ vide gl.in authẽ.vt nul.iudi.in.§.si vero quidam. in verbo,in duplum restitui. colla.ig.que dicit not. in duplum teneri illum,qui impediuit aliquid mihi relinqui. olim percipiebat,qõ testaꝛ volebat, cetera fisco dabantur: vt.ff.ad Treb.l.iij.§.fi. ꝛ vide nota.in aut.vt cum de app.cogn.§.si conuictus.

Summarium.

1 ¶ Factum vnius quando debeat alteri nocere.

1 **Fratris autem.** ¶ Not.istum ver.† quia semper allegatur,q̃ factum vnius non debet alteri nocere,etiam fratri,licet factum patris noceat filio,vel seruo: vt in.l.precedẽ.§.si dominus. Et per eandem rationem factum vnius non deberet nocere alteri existenti in potioꝛi gradu:vt dixit glo. in.l.j.in princ. Quod limita vt dixi,ꝛ inducuntur ad que-

stionem de eo, qui interfecit aliquem, vtrū possit sibi succedere, & certe si erat potior in gradu, potest sibi succedere mero iure, sed aufert hereditas tanq̄ ab indigno. hoc tamen non habet nocere potiori gradui vel pari. de hoc dic in l. cum ratio. in fi. de bon. damn.

Sed si fidei. ¶ Si ille qui dolum commisit testari, fuit grauatus alteri restituere, in fiscum transit solum quarta Trebellianica, que fuisset penes eum remansura, residuū pertinet ad fideicōmissarium. hoc dicit. Et hoc ideo: quia dolus suus non fuit causa, quod grauaret restituere tertio, sed solum quod ipse institueretur, ideo non debet ei nocere, sed si fuisset commistus in vtroq̄, scz quod institueretur, vt alteri restitueret: tunc secus, per id quod dixi super rub.

Verum, qui. ¶ Non est prohibitū aliquem blādis verbis inducere: vt se instituat. h. d. & concor. d. l. fi. C. eo. & aduertendum: q̄ si constaret, q̄ testator volebat alium instituere, nec auferetur instituto hereditas per fiscum: nec illi daretur regressus contra institutum: q̄ licuit sibi inuigilare proprio commodo, nō faciendo actum prohibitum. Et ita debet intelligi ista lex, nisi ille esset tutor vel administrator legitimus illius, quē instituere volebat: quo casu quid iuris sit: dic vt not. C. arbit. tut. l. quicquid. & l. Lucius. ff. Sempronio. de leg. ij.

¶ De iure codicillorum. Rubrica.

¶ Super rub. quid sit codicillus: dic vt. ff. de testa. l. j. vbi ponitur diffinitio testamenti, tamen fm gl. ibi magis cōuenit codicillo, nisi suppleatur. vt gl. ibi supplet, scz cū heredis institutione &c. vel fm Bar. qui dicit suppletionem non esse necessariam, remoueas verbum, iuxta: q̄ ibi ponitur in tex. & habes diffinitionem codicilli, q̄ est volūtatis nostre sententia de eo, q̄ post mortem nostram fieri volumus: vnde autem habuerit originem materia codicillorum: dic vt insti. eo. tit.

Summarium.

1 ¶ Testamentum, si non valet, an valeant codicilli.
2 Clausula codicillaris, q̄ operatur directam institutionē in vim fideicommissarie conuerti, an conuertatur cū sua qualitate?
3 Clausula, quisquis mihi heres erit, q̄ habeat vim clausule codicillaris.
4 Verbum preteriti imperfecti subiunctiui, an comprehendat etiam futura?
5 Clausula codicillaris, an operetur quando testamentum irritatur per sequens testamentum.

Sepissime. ¶ Iure testāti, q̄ non valet nec iure codicillorum, nisi fuerit expresse dictum. ad hoc allegatur, & istud summarium respicit institutionem heredis, & si non valet iure directo, prout facta est, nō
8 valeat † iure fideicommissi, vt venientes ab intestato teneantur sibi restituere hereditatem detracta quarta: secus si fuisset dictum, q̄ valeret iure codicillorum: vt. ff. de testa. mili. l. querebatur. & de testa. l. ex ea scriptura. videbatur contrarium: q̄ verba directa, quando nullo tempore potuerunt valere iure directo, obliquantur: vt. l. ex facto. in prin. & l. Scevola. ad Trebel. & no. in. l. verbis similibus. de vulg. & pup. Sed illud procederet, quando essent prolata in codicillis: q̄ apparet, q̄ testator voluit codicillari: q̄ si non potuit propter defectum solennitatis, vel aliud, non obliquentur. Et ita loquitur: & sic limitatur illud vulgare dictum, q̄ō verba directa obliquantur, quando nūq̄ potuerunt valere iure directo. Presumitur autē voluisse testari eo ipso, q̄ heredem constituit: vt. l. non codicil. C. de testa. & j. l. illud. ff. tractari. Potest etiam hoc elici & bene: vt loquat de relictis factis in testamēto inualido, quo ad institutionem: vt illa non debeantur a venientibus ab intestato: nisi fuerit expresse dictum, q̄ testator intēdebat grauare heredem scriptum, quem putabat succedere: nō autem venientes ab intestato: nec debentur ab illo: q̄ non possunt deberi, per. l. Y. abeo. C. de fideicom. nec a venientibus ab intestato. q̄ illos grauare nelait: vt. ff. eo. l. pe. & de legat. ij. l. cum pater. ff. cum estimarem. Nec curo isto casu, vtrum institutio fuerit nulla ab ipso princ. & sic legata nō inceperāt dependere ab ipsa, siue irritetur ex postfacto, vt natiuitate posthumi preteriti: quo casu adhuc magis clarum est, quod irritātur. arg. eorum, que not. in. l. iij. ff. si. ff. de libe. & posth. in gl. & hoc in legatis, que vere relicta sunt in testamento. Si autem non vere, sed ficte: vt si fecit testamentum, & etiam codicillos: quo casu relicta in codicillis, finguntur relicta in testamento: vt. l. prox. ff. j. Tunc enim distinguitur, aut testamentum seu institutio valuit a principio, sed fuit irritata ex post facto: & tunc irritantur etiā codicilli, & relicta in eis: vt. ff. eo. l. j. Aut institutio vel testamentum fuit a principio nulla, vel nullum: & tunc q̄ codicilli non inceperunt habere dependentiam, non irritant, imo valent: & debentur a venientibus ab intestato. Ita no tanter tenet Dyn. & post eum Bart. in. l. legata inutiliter. per illum tex. ff. de leg. j. Tamen contra istud dictum videt gl. ordi. ff. eo. que simpliciter dicit, q̄ si non valet testamentum, non valet etiam codicilli. Item ratio: q̄ postq̄ testamentum fecit, censetur voluisse grauare heredem scriptū duntaxat: sed illum grauare non potuit, ergo grauamen ad illum non transit. arg. optimum. ff. eo. l. quidam referēt. & q̄ō not. ff. l. iij. in fi. in vltima gl. potest dici, q̄ aut testator sciebat testamentum non valere, & tunc faciendo codicillos, potius videtur voluisse grauare venientes ab intestato: & procedat dictum Dyn. & Bar. Aut credebat valere, & tunc secus per rationem predictam. Istam tamen distinctionem non facerem in his, que vere fuerunt relicta in testamento: q̄ tunc pur aliquantulum vno contextu cum institutione indistincte videtur voluisse relinquere a scripto herede, etiam si sciat institutionem nō valere, per istā legem que loquitur indistincte: nisi expresse dixerit cōtrarium. Tene menti: q̄ ista non tanguntur per alios. ¶ Et in ista lege ponit Bart. materiam de clausula codicillari, Si non valet iure testamēti &c. quam multum plene & pulchre examinatā per complures questiones ponit. ¶ Ad
2 uertendum † tamen: q̄ ipse in prima questione dicit vnū, q̄ō ego non tenerem consulendo vel iudicando, scz q̄ cum per illam clausulam, directa institutio conuertatur in fideicommissariam vniuersalem, per. l. querebatur. de test. mil. & per. l. ex ea scriptura. de testamen. quod conuertetur cum sua qualitate per illum tex. in. l. querebatur. dum dicit vim prioris testamenti in causam fideicommissi cōuertisse &c. Ito illud verbum, vim, quod importat illud, q̄ō dixi: & ideo dicit ipse, q̄ sicut institutio directa non transmittitur ad heredem, si institutus decedat hereditate nō adita: vt. l. quoniam fortem. C. de iure delib. ita nec trāsmittetur istud fideicommissum, si non fuit agnitum: licet regulariter secus: q̄ fideicōmissum vniuersale postq̄ dies cessit, trāsmittitur sicut particulare: vt. l. cogit. ff. ad Detianus. ad Trebel. & que notan. in. l. cum filio. de lega. j. Et si aliud diceremus, non esset verum, quod ius institutionis conuerteretur in vim fideicommissi fm cum: certe si dictum suum est verum, sequeretur quod etiam cum aliis suis qualitatibus conuerteretur, & ideo sicut de institutione directa nulla fiat detractio quarte: vt in. c. si pater. de testa. lib. vj. ita nec detrahetur de isto fideicommisso. Item, sicut institutus capit hereditatem a seipso, & non ab alio: vt. ff. si quis omissa cau. testa. l. si in testamento. Ita et iste fideicommissus: & sic non est necessaria fienda restitutio a venientibus ab intestato. Item poterit capere propria authoritate: que omnia viderentur continere magnam absurditatem, & ideo puto, quod istud fideicommissum habeat materiam propriam fideicommissi in omnibus: licet succedat loco institutionis, sed fm naturam suam: cū sint contraria. Et pro hoc bene facit tex. in. l. vbi fundo. ff. sed si fundus. de iure dot. vbi pecunia succedens loco rei datalis, nō succedit fm naturam rei, sed fm naturam propriā. & illum tex. in. l. querebatur. non debemus intelligere ita stricte: vt facit Bart. sed vult dicere, quod sicut institutus haberet hereditatem, si valeret institutio: ita si non valet, debet habere propter illam clausulam: aliter tamē, & aliter. ¶ Item † scias, q̄ illa verba, quisquis mihi heres erit
3 habent

habēt vim clausule codicillaris: vt not. per gl. que non est alibi, in l. duobus. §. i. j. de vulga. ⁊ pupil. quod tamen dic, vt ibi dixi. ¶ Item scias, qō licet verba directa post pupillarem etatem, nullo modo valeant iure directo, vel fideicommiss. vt appositā ista clausula operetur, quod non valeat iure fideicom. ſm Bal. ibi, quod Ange. reputat ibi
4 multum not. ¶ † Itē dum Bart. tenet hic in vna questione quod verbum preteriti imperfecti subiunctiui, cōprehendat etiam futura, per. l. si debitor. §. verisimile. de contraben. emptio. debet limitari, nisi posset operari in preteritum l. cum stipulamur. de verbo. oblig. ¶ Ultimo cum
5 Bar. teneat hic, quod † ista clausula non operetur, quando testamentum irritatur per sequens testamētum, etiā si dicat, si nō valet, vel valebit. Bal. tenet idem in l. eam quā. C. de fideicom. Sed plenius de hoc vide in addi. Spec. in titu. de instru. edit. §. compendiose. vbi recitat questiones disputatas, ⁊ plures vltra rationes, q̄s facit Bar. per secundum testamentū cēsetur recessisse a primo, ⁊ ab omnibus contentis in eo, ⁊ sic a dicta clausula.

Si ei qui post. ¶ Licet relicta in codicillis censeantur relicta in testamento, quādo testamentum est factum: dubitamen queritur, an adsint ea, que requiruntur ad hoc, vt valeat relictum, inspicitur tempus codicillorum: vt si tunc adsit, valeat: licet tempore testamēti nō adesset: ⁊ econuerso si nō adsint, nō valeāt licet tpe testamēti adessent. Quātū vero ad relicta facta in testamento, inspicitur tēpus testamenti, ⁊ non codicillorum. Item si relinquitur libertas seruo alieno directo, licet non valeat directo: valet iure fidei commissi fauore libertatis. b. d. in effectu vsq̄ ad. §. furiosus. ⁊ loquuntur isti tex. in illis, que requirūtur in persona illius, cui relinquitur, ad hoc vt valeat testamentum. ⁊ concor. j. eod. l. diuus. §. fin. Idem in his que requiruntur in persona testatoris, vt debeant adesse tempore testamenti, si tempore codicillorum non adsint: vt. j. eo. l. quedam. iuncta. l. eum qui. que tractant de eadem materia: censentur ergo relicta in testamento quantum ad hunc effectum: vt si non adeatur hereditas, non debeatur: vt. j. eod. l. si quis cum nullum. §. fina. Quod tamen declara: vt dixi in. l. j. Non sic, si non censerentur relicta in testamento: qr tunc sufficeret ad confirmationem illorum, qō adiretur hereditas etiam ab intestato ſm ea, que not. §. de bered. instit. l. qui filio. §. seruus.

Summarium.

1 ☞ Clausula, in omnibus, ⁊ per omnia, cōtinet omnimodam similitudinem.

Furiosus. ¶ Inhabilis ad testādum, est etiā inhabilis ad codicillandum. b. d.
1 concor. j. eo. l. diui. §. codicillos. ¶ Et not. hic † ſm Ange. ista verba in omnibus, ⁊ per omnia. que raro reperies alibi: ⁊ quibus plerunq̄ vtuntur notarij, ⁊ etiam statutarij: qr significant omnimodam similitudinem.

Hereditas. ¶ In codicillis non potest cōfirmari hereditas inutiliter data in testamento: vt valeat iure directo, sed valebit iure fideicommissi. b. d. Et not. in fi. contra dictum Bart. de quo dixi in. l. j. qr de isto fideicom. in quod conuertitur institutio directa, detrabitur Falcidia, id est Trebellianica, ⁊ sic ista conuersio non fit ſm naturam institutionis, sed ſm propriam naturam fideicom.

Summarium.

1 ☞ Succedētes ex dispositione legali, qr teneantur ad legata facta in codicillis.
2 Clausula, quisquis mihi heres erit, qr habeat vim clausule codicillaris. ⁊ vide nu. 3.
Quid in institutione ⁊ substitutione pupillari.

Si quis cum. ¶ Relicta in codicillis factis ab intestato filio debentur a venientibus ab intestato: qr illi censentur tacite instituti, ⁊ sic potuerunt granari. Item si sunt relicta per illa verba, quisquis mihi heres erit: debentur etiam ab illo, qui successit preter intentionem vel credulitatem testatoris. b. d. in effectu vsq̄ ad. §. testamento. In primo ergo casu intendit tollere † contrarium, qr posset fieri. de. l. ab eo. C. de fideicō. vbi
1 habetur, qr ille cui nihil relinquitur, non potest grauari: sed si testator non faciat testamentum: ⁊ sic succedunt sibi venientes ab intestato ex dispositione legali: vt. ſ. si quis omiss. cau. testa. l. si ab instituto. in verbo, possideant ⁊c. videbatur, qr non tenerentur ad relicta facta in codicillis, sed contrarium est: qr licet succedant ex dispositione legali, censentur etiam habere tacitam voluntatem defuncti, qui potuit eis auferre hereditatem faciendo testamentū, ⁊ aliū substituendo: vt in. l. conficiuntur. post prin. ¶ Se-
2 cundum dictum facit pro eo, qō † dixi, quod illa verba, quisquis mihi heres erit: habent vim clausule codicillaris, ⁊ comprehendunt etiam illum, qui succedit preter cogitatum testatoris ab intestato. Et idem quod hic, dicas: si legata fuerunt relicta: vt videantur relicta a quocunq̄ succedēte: secus si nominatim ab illo, quem testator putabat succedere: qr non debeantur ab illo, qui successit preter cogitatum suum. Et ita loquitur. l. qui graui. cum legibus sequen. ⁊. l. pe. j. eo. ⁊. j. de lega. ij. l. cum pater. §. cum estimaret. Item in isto secundo casu, licet testator non cogitauerit in specie de illo, qui natus est post codicillos: tamen censetur cogitasse in genere propter verba generalia, vel simpliciter prolata, ⁊ tantum hoc valet, quantum si in specie: vt. ſ. de test. mili. l. qui iure militari. ⁊. C. de trās actio. l. sub pretextu. la. ij. cum ibi not. ¶ In glos. que incipit, † ab intestato. ibi. secus probatur in institutione pupil
3 lari. sub. quia si facta est per ista verba, quisquis mihi heres erit, non comprehenduntur venientes ab intestato. Et ratio secundum quod glos. videtur sentire, est: qr tunc heredes inuitantur ad lucrum: vnde non est credendum, quod testator voluerit inuitare illos, de quibus non cogitauit. Sed quando grauantur heredes per ista verba, ideo comprehenduntur venientes ab intestato: quia si voluerit grauare illos, de quibus cogitauit: potius illos de quibus non cogitauit. Alia ratio non est bona, ⁊ tollitur per. l. qui grani. ⁊. l. pe. j. eo. Ideo dicit melius, quod in. l. qui liberis. §. hec verba. fuerat factum testamentum, ⁊ sic poterant illa verba referri ad heredes scriptos, hic non fuerat factum: vnde ad illos non poterant referri, referūtur ergo ad illos ad quos possunt. In alio tamen potest illa distinctio esse bona: qr quando inuitantur ad lucrum, ⁊ possunt referri ad venientes ex testamento: qr fit factum testamentum: nunq̄ comprehendunt venientes ab intestato: vt ibi, sed quando grauātur, licet possint referri ad venientes ex testamento: qr fit factum testamentū: nunq̄ tamen in defectum illorum, si non sunt heredes, referūtur etiā ad venientes ab intestato, postq̄ illa verba habēt vim clausule codicillaris: vt supra dixi, ⁊ in. l. j.

Summarium.

1 ☞ Codicilli post testamentum facti, censentur testamēto confirmati.
2 Relicta in codicillis, non valent quando ex testamento non est adita hereditas.

Testamento. ¶ Quando factum est testamentum, nisi adeatur hereditas, ex eo non valent relicta in codicillis. b. d. Sed si non esset factum testamentum requireretur aditio ab intestato: vt not. in. l. cum filio. §. j. de heredib. instituen. ⁊ intellige hunc tex. quando testamentum inualidum a principio etiam si postea rumpatur per natiuitatem postumi: vt. C. eo. l. j. sed si non fuit validum a principio, tunc secus ſm Dyn. ⁊ Barto. in. l. legatis. de lega. j. Quod dic, vt
1 dixi in. l. j. ¶ Et not. quod † codicilli post testamentum facti, semper censentur in testamento confirmati, etiam si hoc expresse non fuit factum: secus si ante testamentum:
2 vt. j. eod. l. ante. quod dic vt ibi in glos. ¶ In tex. ibi, † deniq̄. Probat quod dixerat, quod accipiunt vires ex testamento, quando factum fuit: vt patet per id quod sequitur: nam sicut relicta in testamento non valent: vbi ex

eo non adeatur hereditas: vt. ſ. co. l. j. ſecundū caſum, quē ibi poſui ſecundo loco: ita ⁊ relicta in codicillis, que cenſentur in teſtamento relicta: vt. ſ. l. p: ogi. ſ. j.

Cum qui. ¶ Quo ad relicta in codicillis, conditio teſtatoris inſpicitur tempore codicillorum. h. d. concord. j. eod. l. quedam. ¶ In text. ibi, recto libertatē dare placuit. ſc; etiam pluribus, q̄ vni, ⁊ ſine hereditate: quia non fraudantur teſtatores, licet in teſtamento nō potuerint dare, niſi vni, ⁊ cum hereditate, ex permiſſione legis Elie Sentie, ne decedat inteſtatus: cum tūc non eſſet ſoluendo: vt. ſ. de hered. inſtituen. l. qui ſoluendo nō erat duos Apollonios. in fi. Videbatur autem contrariū hic, poſtq̄ codicilli referuntur ad teſtamentum, ⁊ vide hanc dependentiam: vt in preced. ſ. ſed verum eſt, quantum ad illud, de quo ibi: non quantum ad ea, que requiruntur in perſona teſtatoris: vel ei cuius relinquitur ad hoc, vt valeat relictum. Nam quantum ad illa, vtrum adſit, vel non: inſpicitur tempus codicillorum, non tempus teſtamenti, vt. l. ij. ſ. co. in prin. ⁊ j. co. l. quedam.

Ante tabulas. ¶ Codicilli facti ante teſtamentū, niſi in teſtamento poſtea facto confirmentur, cenſentur infirmati. Item generalis confirmatio eorum, non porrigitur ad illa, que ſpecialiter fuerūt in teſtamento reuocata. b. d.

Summarium.

1 ☞ Pater, ſi inſtituto extraneo heredi vniuerſali filium in certa re inſtituit, demum illam rem in codicillis ademit, an valeat ademptio?

Quod vero. ¶ Pure inſtitutioni facte in teſtamento non poteſt adiici conditio in codicillis. hoc dicit. Ratio eſt, ne fiat per indirectum id, quod directo fieri non poteſt: vt in cap. cum quid vna. de reg. iur. lib. vi. Sed in codicillis directe non poteſt adimi hereditas, ſicut nec dari: vt. l. hereditas. C. de his quib. vt indign. Sed ſi poſſet adiici conditio, admoueretur per indirectum: q; non adimpleta, vel non exiſtente conditione non eſſet heres. Facit in ſimili. l. poſt perfectā. C. de dona. que ſub modo. ¶ Et facit in argu. ad queſtionē
1 in † qua conſuluit Jaco. de Belui. ⁊ quam ponit in auth. de hered. ⁊ Falci. ⁊ Bal. in. l. omni modo. C. de inoffi. teſta. ſi pater in teſtamento inſtituit extraneum: ⁊ filio, vel filie reliquerit certam rem, vel quātitatem iure inſtitutionis, ⁊ ſic teſtamentum non erat nullum ex cauſa preteritionis q: hoc ſufficit hodie: vt in auth. vt cum de app. cognoſc. ſ. aliud quoq; capitulum. licet hodie iure Digeſtorum deberet inſtitui in certa quota hereditatis: alias dicebatur preteritus. Pone ergo q̄ iſte pater ademit poſtea in codicillis illi filio illam rem, vel quantitatem: an valeat adēptio? ⁊ videbatur quod ſic: quia illa inſtitutio habebat vim legati poſtq̄ erat alius vniuerſaliter inſtitutus: vt C. de hered. inſti. l. quoties. Et legata facta in teſtamento poſſunt adimi in codicillis, vel ipſo iure ſm Bar. vel ope exceptionis: vt dixi in. l. heredes palam. ſ. ſi quid poſt. ſ. de teſta. Contrarium determinant predicti doct. q: ſi valeret ademptio filius reperiret ſe preteritum, ⁊ ſic teſtamentum rumperetur, ⁊ per conſequens aufertur hereditas ſcripto heredi per actum factum in codicillis, quod fieri non poteſt: vt in hoc text. Per hoc etiam videtur, q̄ ſi pater illam rem in, qua filium inſtituerat, alienauit in eius vita, non cenſetur reuocata inſtitutio facta de filio, ne per indirectum reuocetur etiam inſtitutio vniuerſalis, quod fieri non poteſt. niſi cum ſolennitate: vt dicto. ſ. ſi quid poſt. Remanebit ergo inſtitutio filij in eſtimatione dicte rei, ⁊ illam debebit conſequi, ſicut in ſimili habetur, quando illa res euincitur per tertium: vt. C. de inofficioſo teſtamento. l. ſancimus. poſt principium. ¶ In gloſſa. i. ibi, vel dic, vt ibi, ſub. ⁊ melius. quia concord. vt exponendo tex. vt ibi exponit gloſ. ¶ In gloſſa ibi, ſed alius eſt omnino. Ibi enim datur hereditas in teſtamento, non in codicillis. licet conditio inſtitutionis impleatur in codicillis. Dyn. Paulus.

Codicillos. ¶ Poteſt quis decedere cum pluribus codicillis, ⁊ poſito quod ſint facti in ſcriptis, non eſt neceſſe, quod adſit ibi ſcriptum manu teſtatoris, ⁊ in duobus differunt a teſtamento: quia non poteſt quis decedere cum pluribus teſtamentis validis, niſi cum vno: vt gloſ. dicit. Ratio diuerſitatis eſt, quia codicilli plures non ſunt inter ſe contrarij: cum in eis non detur vniuerſalis ſucceſſio, ſed diuerſa teſtamenta inter ſe contraria: quia primum importat: vt inſtituti in eo ſoli ſuccedant, ſecundum, vt inſtituti in eo, ⁊ non in primo. Et ideo ſi eſſet dare caſum, in quo codicilli eſſent inter ſe contrarij, per ſecundos rumperentur primi. C. co. l. iij. quod dic vt ibi not. in gl. que eſt notabil. Item in teſtamento in ſcriptis, teſtator habebat neceſſe olim ſcribere nomē heredis, licet reſiduum poſſet ſcribi per alium: vt. C. de teſta. l. iubemus. ſecus in codicillis, in quibus non fit inſtitutio.

Summarium.

1 ☞ Clauſule derogatorie reuocatio expreſſa, quādo requiritur, ⁊ quando ſufficiat tacita, vt prime voluntati derogetur?

2 Clauſula derogatoria poteſtatis, appoſita in vltima voluntate, quod nihil operetur.

Licet in confirmatione.

¶ Vltima voluntas preualet priori, etiam ſi in illa contineatur clauſula derogatoria vltime. hoc dicit. Et gloſſa ⁊
1 docto. † intelligunt ſane, ſcilicet ſi in vltima ſpecialiter penituit illius clauſule, alias ſecus: vt. l. ſi quis in principio teſtamenti. de legatis. iij. ⁊. l. ſi mihi ⁊ tibi. ſ. in legatis de legatis. i. Et hoc ſi illa clauſula derogatoria fuit appoſita expreſſe, ſi autem tacite non requiritur expreſſa penitentia. vel reuocatio, ſed ſufficit tacita: vt. j. de lega. ij. l. fin. in princip. allegata hic in gloſ. circa fin. pro contraria. Jaco. tamen de Arc. intellexit iſtum text. prout iacet, quod in iſta vltima non penituit expreſſe illius clauſule derogatorie, ⁊ tamen valet vltima, ⁊ ad. l. ſi quis in principio teſtamenti. reſpondet, quod ibi erat derogatoria voluntatis, hic vero duntaxat ſolennitatis. Barto. cum ibi repehendit: quia hic imo fuit derogatoria voluntatis dum dixit: vt non alios valere velit ꝛc. ſed ſi ſolum dixiſſet, volo, quod ſi contingat me facere codicillos, quod illi codicilli habeant ſubſcriptionem manu mea, ⁊ non dixit plus: nam tunc fateatur Barto. quod codicilli valerent, licet non continerent talem ſubſcriptionem, nec etiam renocationem illius clauſule, dicendo: non obſtantibus quibuſcunq; verbis derogatoriis appoſitis in teſtamento, ⁊ hoc per. l. humanum. C. de legibus. vbi Imperator dat certam formā in legibus condendis, ⁊ tamen multe leges poſtea facte ſunt poſt illam formam, ⁊ nihilominus valent. Sed ſi diceret illa lex quod non valeant, non valerent: hic vero dixit quod nolebat aliter valere, ideo neceſſe eſt ad hoc, vt valeant contineatur renocatio illorum verborum, ad quod ſufficiunt verba generalia, de quibus ſupra dixi: vt dicat, non obſtantibus quibuſcunq; verbis derogatoriis appoſitis in teſtamento, nec eſt neceſſe dicere, non obſtante, q̄ dixit nolo valere, niſi habeat meam ſubſcriptionem: quia vbi ſufficit penitentia ſpecialis, nō requiritur ſingularis: quia iſta eſſet ſingularis. quod dic, vt plene per Bartol. et
2 not. in dicta. l. ſi quis in principio teſtamenti. ¶ Aliquando autem continetur clauſula derogatoria poteſtatis, et illa nihil valet: q: non poteſt ſibi auferre poteſtatem teſtandi, ⁊ ideo nec tunc eſt neceſſe illam clauſulam renocare, vt ſi dixiſſet, nolo poſſe me facere aliud teſtamentum, vel codicillos, ⁊ non dixiſſet vltra: vt not. in. d. l. ſi quis in principio teſtamenti.

Summarium.

1 ☞ Teſtator, ſi in codicillis ante teſtamētum factis, reliquit omnes

quit omnes vestes suas:& postea fecit testamentum, quo tempore habebat plures:an solum illas, que habebat tẽpore codicillorum habere debeat?

2 Tempus codicillorum,quando inspiciatur:& quando tẽpus testamenti?

3 Codicilli quando valeant:licet testamentum non valeat?

Videdam non. ¶Tempus codicillorum inspicitur,quanquam ad ea que requiruntur, vt valeant relicta in eis, se fortiantur effectum, siue conditam in iure siue in facto, non autem tempus testamenti:licet in eo codicilli sint confirmati.hoc dicit. ¶In tex.ibi,ad confirmationem, id est ad tempus cõfirmationis facte in testamento. Dy.Et sic no.pro his que habentur in.l.si certarum.§.fi.de testamẽ.milit.in glo.& quod ibi dixi. ¶In tex.ibi,codicillos.sub.& ibi, decedat.secus si revertatur:quia tunc valent:vt.ff.de capt.l.in bello.§.codicilli.Dyn.videbatur contrarium hic: quia testamentum in quo fuerunt confirmati per captiuitatem, fuerit ruptum ipso ibi decedente, reconualescit fictione legis Cornelie: ergo & codicilli,qui ab ipso dependent:licet fuerint nulli a principio:quia facti in captiuitate:tamẽ assumit vires reassumente testamento:cum censeantur in testamento relicta:vt.ff.ẽ.l.ij.§.iuncta.l.prox.in.§.si post. Sed istud procederet,si captus reuerteretur:et sic haberet locum fictio postliminij:vt in.d.§.codicilli. quia tunc tempore mortis reperitur habilis ad testandum: & etiam fuit tempore testamenti:& ideo tunc reperiuntur extrema habilia: et ita loquitur.§.si post.Sed hic mortuus fuit in captiuitate: et finaliter mortuus tempore, quo fuit captus: et per consequens isti codicilli censentur facti: iam mortuo:ergo valere non possunt quia deficit extremum a quo. ¶In tertu

1 ibi,preterea.Nota hic ꝑm Ange.si testator fecit codicillos ante testamentum,& reliquit vxori sue omnes vestes suas: & ex interuallo fecit testamentum:& tũc vxor habebat plures vestes,quam tempore codicillorum: non debẽtur sibi, nisi ille quas tempore codicillorum habebat:vt.l.si ita.de auro & argen.lega. ¶In glo.i.ibi,quod est verum,scilicet

2 quantum ꝙ ad ista duo, que sequuntur immediate in glo. non quãtum ad alia:& hec est intentio glos.Vel dic melius quod relicta in codicillis respiciunt testamentum:& cẽsentur facta in testamento:vt.ff.ẽ.l.ij.§.i.non,vt ex tunc cum testamentum fuit factum:sed vt ex nũc: cum fiunt codicilli:& ideo inspicitur tempus codicillorum,quantum ad ea, que requiruntur vt valeant relicta, tam in persona testatoris:vt hic,quã legatarij: vt.l.prox.§.fi.& l.ij.§.eo. ¶In

3 glo.ibi,nam si non valet ꝙ testamentum nec codicilli. Ista glos.nimis generaliter loquitur:& procedit in casu, quem allegat glos.ff.l.prox.§.penulti.quando defectus propter quem non valebat testamentum,concernebat etiam codicillos: qz testator erat intestabilis:vt.ff.l.ij.§.furiosus.non autem, quando non concernebat, nisi testamentum: vt si non valebat propter defectum testium:quia non interfuerunt,nisi quinqz vel sex:et in codicillis non fuit defectus: quia interuenerunt quinqz, nam valent codicilli: licet testamentum non valeat:quia non habent ab eo dependentiam secundum Dyn.& Barto.in.l.legata inutiliter.de legatis.j.licet istam glos.non allegent:quia fortiter facit contra eos.Vel dic,vt dixi in.l.j.ff.eodem. ¶In glos.ibi,item rupto testamento,rumpitur codicillus.Istud est verum, quando codicillus pertinet ad testamentum:hoc est quãdo voluit testator ipsum valere simul cum testamento, et relicta in eo deberi a scripto herede: secus si sit factus codicillus in defectum testamenti:vt contingit quando apponitur clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicilli:vt.ff.l.prox.ibi,aut fideicommissum factum testamento facto &c.quia tunc ruptura testamenti est origo codicillorum:non autem ruptura ipsorum: quia non debet res desinere ab eo casu, quo debet incipere, sicut econtra. in.l.Titio cum morietur.ff.de vsufruc. ¶In glos.ibi,sed hoc fallit.Tu dic quod imo non sunt fallentie, sed diuersitas: quia fallentie debent esse in eodem casu: cum debẽt esse relicta:alias non sunt bone: censentur ergo esse relicta in testamento quantum ad hoc, vt dependeãt ab aditione ex testamento: non quantum ad ea, que requiruntur,vt valeant. ¶In glos.sequen.ibi, de verborum obligatio.l.si filius. dic secundum Dynum, quod hec relicta non erant in testamento,sed in codicillis:ibi vero stipulatio erat iam facta durante patria potestate: licet conditio extiterit post:ideo trahitur ad principium.Et eodem modo respondet ad leges sequen. quia in illis fuerat factum relictum in testamento: licet in codicillis purificaretur. Ideo inspicitur tempus testamenti.

Summarium.

1 Codicillos quatuor modis confici posse.

2 Venientes de iure pretorio, ita grauari posse,vt iure ciuili vocatos.

1 Onficiuntur. ¶Nota.hic ꝙ quatuor modos,quibus possunt confici codicilli. In primis duobus modis debent codicilli referri, ad testamentum,vel esse pertinentes: de quibus loquitur.l.j.C.e. scilicet quando factum est testamentum validum,et codicilli fuerunt facti ante, vel post: et non in defectum testamenti:sed vt habeant locum simul cum testamento:& ideo si tunc non adeatur,hereditas ex testamento: ruunt codicilli:vt.ff.eo.si quis cum nullum.§.fin. ¶Tertius modus est,quando fiunt simul cum testamento:& in ipso testamẽto, tamen in defectum testamenti, vt contingit:quando apponitur clausula,si non valet, vel valebit iure testamenti &c.& tunc non dicuntur ad testamẽtum pertinentes: sed potius ab intestato, siue testamentum sit nullum a principio, siue valuerit:et ex post facto sit ruptum vel irritum factum, per non additionem: si tamen fuerunt appositaverba, vel valebit. Si enim dunta:at fuit dictum, si non valet: tunc si esset validum a principio, licet ex post facto fieret invalidum non valerent codicilli: quia conditio de presenti reperitur fuisse falsa: ergo &c.l.cum ad presens.si certum petatur.et no.in.l.j.ff.eodem.per Bart. ¶Quartus modus est quando nullum testamentum fuit factum validum, vel non validum: et tunc etiam dicuntur codicilli ab intestato: de quibus loquitur.l.ab intestato.j.eod. et debentur a venientibus ab intestato relicta in eis.Sed hic qualiter, cum illis nihil fuit relictum: vt.l.ab eo.C.de fideicommissis. Ad hoc respondet textus, in verbo.sed ideo:et intellige dum dicit: quod creditur relinquere hereditatem,scilicet tacite non expresse: vt not.glos.ff.de bonorum possessione.l.sed cum patrono.§.bonorum.hoc tamen verum,si tales venientes ab intestato veniunt,vel venire possunt de iure ciuili.etiam si veniunt per ius pretorium:vt in dicto.§.bonorum.in text.et glos.Si autem non possunt de iure, nisi de iure pretorio: tunc non censentur habere voluntatem defuncti,etiam tacitam: ita dicit glo. ordinaria que forte alibi non est.ff.de collatione bonorum. l.j.§.maxime.tamen ego puto illam glos.procedere quantum ad materiam collationis, de qua glossa ibi loquitur:

2 non quantum ad materiam, de qua hic: quia ꝙ ita possunt grauari venientes ab intestato de iure pretorio tantum:sicut illi, qui veniunt vel venire possunt de iure ciuili:vt.ff.eo.si quis cum nullum.circa principium: ibi, dum dicit:bonorum ve possessor.

Summarium.

1 Testamẽtum factum tempore pestis coram duobus testibus,an & quando valeat?

2 Cum testamentum condens in villa,an gaudeat beneficio.l.fin.C.de testamen.

Codicilli. ¶Sufficit testatorem posse facere testamentum de iure, ad hoc vt possit codicillari: licet propter defectum numeri testium de facto testamentum facere non potuerit: si talis defectus non est in codicillis.hoc dicit.Et venit ad declarationem.

1 ff. eo. et l. diuus §. pe. ¶ Dicit † Ange. hic no. tex. istum in fine. qui millies fuit practicatus tempore magne mortalitatis: quia non poterant haberi testes sufficientes: cum homines morirentur in ictu oculi. vnde fiebant testamenta coram duobus, vel tribus testibus: fuit dubitatum, an valerent propter vrgentiam casus: ⁊ fuit terminatum, qõ non per istum tex. Et ideo dicit, quod fuit factum statutũ in ciuitate Perusij, quod illa durante, posset fieri coram duobus testibus. Nam speciale est in milite, vt possit coram duabus. Item in rusticis testantibus in villa, vt possint coram quinq; si plures haberi non possunt: et in hoc differunt a militibus, qui possunt coram duobus, etiam si plures haberi possunt: vt l. diuus. §. de testamen. mili. iuncta. l. fi. C. de testamen. ⁊ propter hoc Bar. ponit aliqua super intellectu illius legis fi. concludendo, quod illud priuilegium datur rustici tantum: et in loco scilicet in villa.

2 ¶ Et † ideo ciuis qui testaretur in villa non haberet illud priuilegium: ⁊ si plures haberi possent: ⁊ econtra si rusticus testaretur in ciuitate, non haberet etiam illud priuilegium. Videtur etiam requiri, quod appareat ita esse de consuetudine, per tex. illius legis. Ipse tamen Barto. tenet contrarium, quod non sit necesse: quia Imperator ibi attestatur, quod tempore suo erat illa consuetudo inter rusticos, super qua consuetudine, facit. l. illam. vnde amplius de consuetudine non est curandum. Et istud facit ad intellectum eorum, que no. in. l. ij. ⁊ in authen. ibi posita. C. si secundo nupserit mulier. in questione illa: cum testator reliquit vxorem dominam ⁊ vsufructuariam ⁊c. vbi glo. dicit, quod fuit obtentum in curia Bul. quod erat de consuetudine generali: vt si decedebat cum liberis, haberet duntaxat alimenta: quod ista consuetudo non sit hodie probanda: sed debeamus stare illi decisioni. Hoc tamen pro certo non affirmo: quia communiter docto. videtur sentire contrarium.

Summarium.

1 Testamentum si reconualescat, an reconualescant etiã codicilli?
2 Res facilius renascitur, quam de nouo nascatur.
3 Testari de rebus alienis, quod quis non possit.

Si post factum. ¶ Si tempore cõditi testamenti ⁊ tempore mortis, quis erat testabilis, licet medio tempore, quo fecit codicillos, esset intestabilis: nihilominus valent codicilli. hoc dicit ſm docto. Tu adde tertium qõ requiritur, videlicet quod etiam illud testamentum reperiatur valere, etiam tempore mortis: licet interim fuerit ruptum per capitis diminutionem: vt si declarauit se velle decedere cum eodem testamento: tunc enim licet de codicillis mentionem non fecerit, sicut reconualescit testamentum ex noua voluntate testantis capitis diminutione: vt. l. testamento. §. codicillis. de secundũ tabu. ita ⁊ codicilli. Ista est intentio huius litere difficilis: ⁊ per hoc patet, non ob. l. precedentem: quia ibi illo tempore vere erat inhabilis ad testandum: cum mortuus erat apud hostes: hic vero erat habilis cum cessauerit capitis diminutio: vt ibi dixi. Et primo ponitur thema, ⁊ questio vsq; ibi, nam ⁊ testamentum valet. Secundo arguit ad partem affirmatiuam pro codicillis, qõ valeant: quia valet etiam testamẽtum a quo dependent: quia reconualescit ex noua voluntate: ita debet suppleri text. vsq; ibi, sed eo tempore. Alij habent, si eo tempore: ⁊ tunc exponitur, si pro quãuis: sed magis placet alia litera: et tunc ibi arguit ad contrariam partem, qõ codicilli non valent: quia fuerunt facti durante capitis diminutione, quo tempore erat intestabilis: ⁊ remouet quandam obiectionem, que posset fieri in contrarium de muto, vsq; ibi, si dicemus. vbi, soluit questionem pro prima parte affirmatiua: qõ codicilli valent: et adducit casum simlem quando testamentum rumperetur natiuitate postbumi. Nam licet etiam codicilli rumpantur: si tamen testamentum reconualescit: quia postbumus moriatur viuente testatore: vt. l. postbumus. in princ. §. de iusto testamẽto. reconualescunt etiam codicilli. Idem ergo debet esse, si testamentum fuit ruptum per capitis diminutionem minimam: ⁊ postea reconualescat illa cessante, ⁊

1 ex noua voluntate: vt dictum est. ¶ In tex. † ibi, emancipatus decessit. declarando se velle cum eodem testamento decedere: sed de codicillis nihil dixit. Si enim dixisset nullum esset dubium, per. l. i. §. i. de lega. iij. Similiter si non dixisset se velle decedere cum eodem testamẽto: vel aliter de sua voluntate non appareret: nec reconualesceret testamẽtum: ⁊ sic non habet locum ratio, quam facit in verſic. nam ⁊ testamẽtum valet. In hoc ergo stat dubium: an sufficiat, qõ testamentum reconaluerit ad hoc, vt assumant vires codicilli: ⁊ videbatur, qõ non: quia illud testamẽtum semel valuit a principio: vnde de facili reassumit vires: sed codicilli non valuerunt ab ipso principio: vnde non sic de facili assumunt vires. iuxta notata in. l. fi testamentum. §. de te-

2 stamen. vbi dicit glos. † qõ res facilius renascitur, quam de nouo nascatur. Et hoc voluit tex. in verſi. sed eo tempore. Sed si habes, si, legitur cum tex. precedẽti. ⁊ exponitur, id est pro quamuis: vt sit sensus, qõ ex quo testamẽtum reconualuit, etiam codicilli debeant valere, quamuis sint facti tempore, quo non habebat testamẽti factionem. ¶ In tex. ibi, nec similis: hoc arguit, qõ licet iste fuerit capite diminutus, ⁊ intestabilis: testamentum tamen prius factum non potuit effici irritum: ⁊ sic codicillii, qui habent ab eo dependentiam valeant ab ipso principio: quia videmus, qõ si testator: post factum testimentum efficiatur mutus, et sic intestabilis: testamentum tamen prius factum nõ rumpitur. Sed ad hoc respondet, quod similitudo non est bona: quia licet mutus efficiatur intestabilis: non tamẽ perdit dominium rerum suarum: sed ille qui dat se in arrogationem perdit dominium, ⁊ transit in arrogatorem. vnde si testamentum remaneret firmum, ⁊ valerent codicilli: videretur iste testatus de rebus alienis, qõ esse non debet. ¶ In tex. ibi, qui recte. Glo. ⁊ doc. referunt istud relatiuũ ad mutũ: sed tũc restat difficultas, quomodo potuit postmutitatem superuenientem facere codicillos: doct. super hoc laborãt. Nos possumus referre ad illum, de quo proxime locutus est: vt sit sensus, quod iste de quo loquimur, qui confirmauit codicillos in testamento, et postea dedit se in arrogationem: ⁊ fecit ibi codicillos: non recte comparatur muto, quantum ad hoc, vt testamentum eius rumpatur per capitis diminutionem superuenientem: sicut nec

3 rumpitur per mutitatem. ¶ Nota ergo tex. † qui semper allegatur, quod non potest quis de alienis testari. Tamẽ hic loquimur de illo, qui nec habebat, nec habere poterat bona isto tempore: cum esset in potestate arrogatoris. Ille autem qui potest habere: licet non habeat: bene potest testari de alienis: non etiam in preiudicium domini: sed in preiudicium heredis sui. Quod dic vt. l. cum alienа. C. de legatis.

Si miles. ¶ Potest testamentum valere de iure cõmuni, ⁊ codicilli de iure speciali. Et hoc ponendo casum hic, quod testamentum erat validum: vt innuit tex. dum dicit: quando testamentum iure comuni valet. Sed pone, quod erat inualidum de iure communi: ⁊ quod per militiam assumptam non reconualescit, de iure militari: nisi ex noua voluntate tacita vel expressa: vt. §. de testamen. mili. l. tribunus. §. fi. ⁊ l. Titius. ⁊ hoc innuit tex. dum postea subdit, vbi resignauerat ⁊c. et tunc dicit, quod licet testamentum sit nullum a principio possunt valere codicilli etiam iure speciali: ⁊ tunc esset hic casus pro eo quod no. Barto. post Dyn. in. l. legata inutiliter. de legatis. ij. quia non habent dependentiam a testamento: vt dixi. §. l. prozi. et. l. j. Ratio dubitandi in prima positione poterat esse: quia cũ codicilli sint pars testamenti, quando testamentum est factum: vt. j. cod. l. quidam referunt. post princi. et eadem res nõ debet diuerso iure censeri: vt. l. cum qui edes. de vsuscapio. post quam testamentum erat factum secundum ius commune, videbatur qõ etiam codicilli debuerunt fieri secundum ius commune: sed contrarium est: quia nihil repugnat eos fieri diuerso iure: quia non sunt per omnia pars testamenti: vt patet in l. precedenti.

Si ei seruo. ¶ Legatum quod a principio non tenet, ex postfacto potest reconualescere, cessante impedimento ⁊ volũtate testatoris. hoc dicit. ⁊ est vnus de casibus in quibus regula Catoniana fallit, que vult, qõ qñ esset nullũ, si testator: tẽpore testamenti

menti mortuus est, non reconualescit: licet postea cesset causa nalitatis: vt l. cetera. §. j. de leg. j. Sed hoc est verum quādo cessat aliter, quam ex dispositione testatoris: secus si testator facit eam cessare. Casus est hic quem no. ¶ In tex. ibi, accepit, scilicet pure sine libertate: & sic nō valebat: quia non erat cui posset acquiri. nisi heredi: et sic videtur ab ipso herede ipsimet heredi factum legatum, qō esse nō potest: vt. l. legatum. §. heredi. de lega. j.

Si quis certi. ¶ Qui cōfirmat vltimos codicillos, censetur alios, non vltimos confirmare: nec possunt dici vltimi, quousq; testator viuit: dum possit alios facere. hoc dicit. ¶ In fi. tex. ibi, non valebunt, videbatur contrarium: cum possit decedere cum pluribus codicillis validis: vt. §. eo. dicunt. §. j. sed certe hoc procederet, si in testamento non cōfirmasset vltimos: sed quia illos tantum confirmauit, censetur alios reprobasse. Ideo codicilli, quos postea facit, sunt impediti: quia si contingat alios facere, statim irritantur etiam viuente testatore. Si vero alij non fiant: tunc cum moritur, illi assumunt vires: quia tunc apparet, quod sunt vltimi.

Aristo. ¶ Dubitans de statu suo, non potest codicillari: nisi in omnē casum dubitationis esset habilis ad testandū. hoc dicit. Et no. hic, quod non solum miles potest testari de castrensi peculio, etiā si sit filiusfamilias: imo etiam qui desijt militare, et est veteranus. ¶ In text. ibi, nisi veteranus fuit, sub. & fecit codicillos de castrensi peculio: non sic retinet priuilegium testandi sine solennitate, etiam intra annum missionis: vt. §. de testamen. milit. l. qō constitutum. cum similibus.

Summarium.

1 Aliquid non debet esse causa sue cause.

Quod per manus. ¶ Principalis non debet ab accessorio confirmari, vel robur accipere. Allegatur. l. si pacto, quo penam. C. de pactis. vbi conuentio principalis nuda non vestitur a
1 stipulatione penali, que est accessoria. ¶ Vel sic: non † debet esse aliquid causa sue cause. hoc dicit secundum glos. & hoc voluit dicere glos. §. de acquirenda hereditа. l. heres. per seruum. dum dicit: alij dicunt rationem esse vrgētem, vt ibi dixi allegando banc legem.

Qui graui. ¶ Libertates relicte ab illo, quem testator solum successurum sibi putabat, debentur ab eo insolidum, etiam si nō solus succedat: sed cum alio. Nec ad eas tenetur ille alius, qui preter intentionem testātis succedit. hoc dicit cum. l. sequen. & principio sequentis. de quarum materia habetur in. l. j. cod. sed plenius per Dyn. & Barto. in. l. cum pater. §. cum estimaret de lega. ij. ¶ In glo. l. sequen. ibi, redemptis a sorore partibus. Tenebitur ergo ista fauore libertatis vendere partem suam fratri: licet non teneatur gratis manumittere: vt. l. sequē. in prin. Glo. ij. ibi, cum non dependeant ex testamento ali quo: cum nullum testamētum fuit factum: sed in. l. contraria sic: vel dic, qō fuit factum: tamen isti codicilli fuerunt ab intestato repetiti. et hoc est, quod sequitur in gloss. ibi, alij dicunt &c.

Summarium.

1 Verba directa in codicillis: cum non possint valere iure directo, sicut trahuntur ad fideicommissum, quo ad hereditatem pupilli: ita quo ad hereditatem testatoris.
2 Presumptiones due directo contrarie, quando concurrunt in actu, in casu dubij, que attendatur?

Tractari. ¶ Institutio facta in minus solēni voluntate, quam testator voluit valere iure codicillorum, trahitur ad fideicommissum: secus si eam voluit valere iure testamenti. quod in dubio presumitur: ex hoc: quia institutionem in illa fecit: si non dixit expresse contrarium. hoc dicit in effectu. Et sic intellige textum istum in persona patris vsq; ad ver. an vero testamentum. quando testator expresse dixit: quod nolebat illos esse codicillos: tamen tunc textus non aperit, an institutio trahatur ad fideicōmissum: licet de hoc querat: sed satis innuit, quod sic propter id, quod subiūcit in sequenti casu. In illo autem versiculo, an vero. loquitur quādo hoc expresse non dixit: et tunc post quam facit institutionem, que non solet fieri, nisi in testamento: presumitur voluisse facere testamentum: & ideo postquam non valet iure testamenti: non valet iure codicillorum, seu fideicommissi. Si autem voluntas esset solennis, et posset valere iure testamenti: tunc etiam primo casu, quando dixit: quod nolebat eam valere iure codicillorum: nihilominus valebit iure testamenti: et ita tenuit disputando Dy. in questione que incipit, Quidam paterfamilias: vt etiam recitat Joan. And. in additio. Specu. de instrumēto. editio. §. compendiose. ¶ Nota ergo ex primo casu, quod sicut verba directa prolata in codicillis: cum non possint valere iure directo, possint trahi ad fideicommissum, quo ad hereditatem pupilli: vt. l. Scevola. §. ad Trebellianum. Ita quo ad
1 hereditatem ipsius testatoris: vt hic. ¶ Ex secundo dicto
2 nota quod † licet concurrant due presumptiones contrarie in casu dubij quando non dixit, quod vellet facere codicillos: quia non adhibuit solēnitatem requisitam in testamento: sed requisitam in codicillis: altera vero presumptio est, quod voluit facere testamentum: quia fecit institutionem, et substitutionem directā: sed hec secunda facit actum non valere: tamen statur huic secunde. Sed contra de. l. quoties. de rebus dub. vbi statur ei: que facit actū valere. Solutio: verum est quando faceret actum valere eo modo, quo fuit actum: sed hic non sic: quia postquam instituit heredem per verba directa, videtur voluisse, quod valeat iure directo: & hoc non potuit fieri in codicillis.

Summarium.

1 Relicta facta ab institutis, quando debeantur a substitutis institutis mortuis?
2 Relicta facta per verba generalia, quisquis mihi heres erit: quando debeantur a substitutis, vel a veniētibus ab intestato?

Quidam re. ¶ Dicit Dynus quod casus istius legis non inuenitur alibi: sed in quo stat eius notabilitas: et quis sit verus eius intellectus, non declarat: et satis videtur dubius: tamen secundum intellectum, quem puto verum. hoc dicit. Relicta in codicillis factis postquam omnes instituti in testamento primo loco decesserant, non valent: licet supersint substituti vulgares: nec videntur ab illis relicta, sed potius ab institutis: vnde cum illi non reperirentur in rerum natura tempore codicillorum: et sic non potuerunt sumere originem in persona institutorum, sunt pro non scripta: sicut si fuissent facta illis, qui tunc temporis in rerum natura non essent. Si autem non omnes decesserant, sed aliqui: tunc non sunt nulla: imo valent: et merito iure debentur insolidum a superstitibus: sed de equitate non debentur nisi pro parte sua: pro altera parte non debentur ab istis: nec etiam a substitutis premortuorum. hoc dicit tota lex, cum. l. sed cum ea. que debet continuari cum ista: licet quidam habeant eam post legem, ab intestato. Et primo loquitur quando decesserant omnes instituti, et supererant substituti, vsq; ibi, quod si duo. Secundo quando decesserat
1 vnus † ex institutis superstite altero, etiam superstite substituto illius defuncti: et intelligo quod cuilibet ex istis institutis de per se fuit datus substitutus vulgaris: et sic eo mortuo statim ad eius portionem fuit vocatus substitutus eius, qui facit portionem alteri instituto in hereditate: vt patet in illo versi. qō si duo. ibi, dum dicit: quod sic substitutus heres, qui partē faciat: licet ipse nō debeat &c.

iuncta.l.penulti.de iniusto testamento. Si vero non cuilibet per se, sed simpliciter fuisset substitutus, vel substituti. Tunc vno decedente nō esset locus substitutioni vulgari in parte sua: sed potius accresceret coheredi: quia nō censetur facta substitutio, nisi in casu, quo deficiat tota hereditas ex primo gradu: vt l. quamuis. in fi. C. de insti. & substitu. etiam si sit facta sine expressione nominis collectiui: licet secus in fideicommissaria substitutione: vt l. Lucius. §. Cato. ad Trebel. & quod dixi. §. ad Trebel. l. si pater impuberes. Potest autem intelligi lex ista tribus modis. Primo quod legata fuerūt relicta in codicillis nominatim ab institutis expressis nominib⁹ propriis. Et pro hoc facit tex. circa medium, ibi: quia heres, ad quem sermonē conferat &c. Sed tunc ista lex non haberet dubium: quia ponendo casum, vt hic habetur: quod post institutionem & substitutionem factā, aliqua legata fuerint nominatim relicta ab instituto, etiam si fuissent relicta in testamento: & sic tempore quo institutus viuebat: sed postea moreretur viuente testatore: vel repudiaret hereditatem: non deberentur a substituto secundum ea, que dixi in l. Julia. §. si quis om⁹ ta causa testamēti. Sed ista lex facit vim in hoc, quia tēpore quo fuerint relicta, instituti erant omnes mortui: & sic innuit, quod si fuissent relicta in testamento: et sic tempore quo viuebant instituti. ista legata non essent nulla, sed deberentur a substitutis: vt hic colligitur in versic. ni mirum autem, ex ratione Sabini & Cassij. sic ista lectu. non est bona. Secundo potest intelligi, quod fuerunt relicta ab institutis, non tamē expressis nominibus propriis, sed nomine appellatiuo tantum, scilicet, relinquo ab illis quos heredes instituo. Et hanc videtur tenere Bart. et tunc est differentia inter casum, quando viuebant instituti tempore, quo fuerant relicta: & casum quando non viuebant: quia in primo casu censerētur repetita a substitutis: & sic ab eis deberentur institutis postea mortuis vel repudiantibus. Sed in secundo casu secus: vt in hac. l. & in hoc est notabilis ista lex secundum eum. Ista lect. non videtur bona: quia paria sunt relinquere nominatim expressis nominibus propriis, vel expresso nomine appellatiuo tali, per quod appareat testatorem voluisse grauare, nisi institutos. tex. est expressus in. l. nominatim. ff. de lega. ij. in penul. charta post legem, re coniuncti. & ideo sicut precedens lectu. non est bona, ita nec ista. Et qō in illa dixi haberet locum in ista. Unde tertio modo potest intelligi: & hoc tenet Jaco. de Are. quod ista legata fuerint relicta simpliciter: quo casu si fuissent relicta in testamento: & sic tempore quo instituti viuebant: vel etiam in codicillis: et tunc vigissent instituti talia legata valerent, & non irritarentur per mortem institutorum postea subsecutam: quia censentur relicta primo loco ab institutis: & secundo loco a substitutis: vnde si habuerūt originem in personam institutorum, nō irritātur per mortem eorū: sed si tunc instituti erant mortui: tunc, qi in persona eorum primo loco, seu per prius nō faciunt fundamentum: nec etiam faciunt per posterius in persona substitutorum: & hic est singularis & mirabilis casus huius legis. Nec obst. tex. ibi, quia heres ad quem sermonem conferat &c. Nam debet exponi, id est cōtulisse censetur, scilicet per prius seu primo loco, aut ergo fuerint nominatim relicta ab institutis expressis nominib⁹ propriis: & tunc secundum omnes indistincte non debentur a substitutis, etiam si instituti viuebant tempore quo fuerunt relicta, & postea decesserunt, vel repudiauerunt: quod tamen intellige, vt dixi in. d. l. Julianus. Nec isto casu habet locum ista lex que facit vim in hoc, quod erant mortui tempore quo fuerunt relicta: aut nominatim non expressis nominibus sed appellatiuo. Et tunc ſm Bart. esset distinguendum: an tunc instituti viuerent, vel non: tu autem die per omnia idem, quod in precedenti. Aut fuerunt relicta simpliciter: et tunc ſm Bart. indistincte censentur repetita a substituto: et tunc deberentur etiam si tempore quo fuerunt relicta, instituti viuerent: & tūc deberentur a substitutis: licet postea moriantur instituti. per legem, si plures. de legatis. iij. & de legatis. j. Licet Imperator. & l. que conditio. de condi. & demonstratio. Aut tūc temporis non viuebant: & tūc a substitutis non debentur per rationem, quam supra dixi: et iste est casus huius legis, per quam simpliciter limitantur ille leges. Si autem non omnes essent tunc mortui, sed aliqui: dic vt in fine huius legis. Et ex his patet in quo constat notabilitas eius. ¶ Quid autem si † fuerant relicta per verba generalia, quisquis mihi heres erit: videtur secus per ea, que notantur in. l. ex duobus. §. fina. de vulga. et pupilla. Sed in contrarium, qō adhuc habeat locum ista lex, videtur tex. hic post medium. in versi. in eo herede. vbi dicit habere locum etiam sup⁹ adicta, si legata sunt taliter facta, quod debeantur ab intestato: et sic quando sunt apposita verba generalia: qō debeantur a quolibet herede. Nam adhuc debet intelligi ordinate, scilicet prius ab institutis: secundo a substitutis: tertio a venientibus ab intestato: et qō etiam in hoc casu sit necesse: vt in persona institutorum faciant fundamentum: quod instituti viuant: et tunc licet postea fundamentum deficiat, non deficiūt legata: sed debentur a sequentibus. Secus si in persona institutorum fundamentum non faciunt: vt hic. Et ista est singularis limitatio ad multa iura, & maxime ad legem, que conditio. de conditionibus et demonstrationibus.

Summarium.

1 ☞ Relicta facta in codicillis a quibus debeantur?
2 Clausula, quisquis mihi heres erit: quod habet vim clausule codicillaris, si habuit effectum in persona institutorum.

AB intestato. ¶ Relicta in codicillis simpliciter, si non est factum testamentum, debentur a quolibet veniente ab intestato, etiam si succedat preter intentionem testatoris. Secus si testamentum est factum: tunc a succedentibus ex testamento dūtaxat. hoc dicit in effectu: hoc vltimum intellige, nisi sint repetita ab
1 intestato: vt. l. j. §. co. ¶ Distingue † tamē tres casus. nam aut sunt relicta per nomina generalia, quisquis mihi heres erit &c. et tunc indistincte debentur a quocunqs successore, etiam si succedat preter intentionem testatoris: & etiā si factum est testamentum, quia non solum debētur a substitutis in testamento: sed etiam a venientibus ab intestato, qui succedunt preter voluntatem: cum illa † dictio ha
2 beat vim clausule codicillaris: vt no. in. l. ex duobus. §. fina. de vulga. et pupilla. quod tamen intellige, si habuerunt fundamentum in persona institutorum: quia vinebant quando codicilli fuerunt facti: alias secus: vt in. l. precedēti. ¶ Aut fuerunt relicta simpliciter: & tunc distinguitur: aut non fuit factum testamentum: et debentur a quolibet succedente, et preter intentionem testatoris, vt in principio huius legis. Aut fuit factum: et tunc non debentur nisi a succedentibus secundum intentionem, vt a scriptis in testamento: et ideo rupto testamento codicilli etiam rumpuntur: vt in fine huius legis. Aut fuerunt relicta nominatim ab vno, quem testato: putabat succedere: et tunc etiam si testamentum non sit factum: non debentur ab aliquo, qui successit preter intentionem testatoris: sed solum ab illo nominatim grauato. Quod tamen dic: vt. j. eodem l. penultima. & §. eodem. l. qui graui. et. l. cum pater. §. cum estimaret. de legatis. ij. Sed si est factum testamentum, et vnus de institutis fuit nominatim grauatus, alij debeantur ab alio: si ille repudiat. dic vt. l. Celsus. §. quod alicuius. de legatis secundo. et. l. si Titio et Mevio. §. Julia. eodem titulo.

Itere quibus. ¶ Verba cuiciatina de futuro, etiam in vltimis voluntatibus, non induc
unt dispositionem. hoc dicit. facit. j. de legatis secundo. l. Titia cum testamento. in princi. dic, vt. l. ex hac scriptura. de donatio.

Summarium.

1 ☞ Verba preteriti temporis in vltimis voluntatibus, comprehendunt etiam futura.
2 Legatum factum per testatorem filiabus, que vidue remanebunt: an debeatur etiam viduis existentibus tempore testamenti.

Plotiana

Rotiana. ¶Quando verba futuri temporis cadũt super eo, quod est de preterito, trahuntur ad preteritũ. hoc dicit Bar.ꝛ no.istam,l.quam Bal.allegat simul cum.l.verbum erit.de verbo.signi. Sic econtra in vltimis voluntatibus † verba preteriti temporis comprehendant etiam futura: vt.ſ.titu.progi.l.talis scriptura.in fine. Nec ob.l.ſi ita.de auro ꝛ argen.lega.ad quam respondet,vt in vtraq; no.Bar. ¶In tex.debeãt esse rati. Videbatur qđ non: quia confirmãdo futuros codicillos, videbatur reprobare preteritos.arg.ſ.eo.l.conficiuntur. in fi. Sed hic non videtur confirmasse nisi futuros, propter verbũ futuri temporis,reliquero: sed certe istud verbum verificatur etiam in preteritis. Nam licet relicta facta in eis, dicantur facta relicta in vno respectu,scilicet, quantũ ad actum relinquẽdi: quia ille actus iam erat expeditus: tamen alio respectu possunt dici non facta,nec relicta,sed relinquenda,eo:qꝛ testato: potest illa renocare:tunc ergo dicendo propie relinqui quo ad effectum,quãdo alias renocari non poterunt:quod est post mortem:igitur tempore mortis,quo perditur facultas relinquendi:tunc dicuntur relinqui:merito ergo illa verba,reliquero ꝛc.licet futuri temporis,cadit super eo,quod iam erat relictum: nõ tamen cum'effectu irreuocabili,ꝛ ideo adhuc dicitur relinquẽdum respectu effectus irreuocabilis. ¶Et ista lex facit † ad questionem in qua cõsului, quod testato: reliquit cuilibet filie sue femine,que vidua remanebit,tãtum:cum haberet plures filias quasdã nuptas,ꝛ quasdam viduas: querebatur,an ad illud relictum vocarentur viduę:videbatur quod non:quia illud erat verbum futuri temporis, scilicet remanebit:et sic videbatur non comprehendi, nisi illas que in futurum viduabantur:ꝛ ita videtur terminare Bar.in.l.hoc articulo.de heredi.insti. ¶Contrarium consului:quia illud verbum remanebit,potest intelligi,nõ solum de illa,que in futurum viduabitur: sed etiam de illa, que viduata perseuerabit tempore,quo dies legati cedet. Nam ꝛ illa dicitur.secundum vulgarem vsum remanere, que perseuerat.de hoc tetigi in dicta.l.hoc articulo.ꝛ hãc legem allego qui cum dicta.l.verbum erit.ꝛ.l.verbum oportebit.de verbo.significa.

Si qui vnum. ¶Relicta in codicillis ab intestato ab vno,quẽ testato: solum succedere putabat:ſi succedit cum alio, nullo modo debentur ab illo alio:sed a se debentur pro parte.ꝛ sunt diuisibilia.Si vero sunt indiuisibilia nullo modo.hoc dicit. ¶In tex.ibi,cũ codicillos ad eum scripsisset,nominãdo ipsum per nomẽ proprium.Vel etiam appellatiuum tantum dicendo nollo,qđ filius meus soluat talia legata, vel fideicõmissa.nam istud non potest referri nisi ad filium iam natũ: de quo cogitabat:ꝛ ideo dicitur nominatim grauatus:vt l.nominatim.de libe.ꝛ posthumis.ꝛ.ſ.de lega.iij.nominatim.in penult.charta. ¶In tex.ibi, codicillos euanuisse. Ratio est:quia nõ possunt dici codicilli defectuosi ratione preteritionis: quia preteritio non est instituere, vel exheredare: nec neutrum istorum potest fieri in codicillis: ergo si non fiat,nihil est imputandum testatori: nisi sit in testamento:ideo illud bene rumpitur natiuitate postbumi preteriti: vt.ſ.eo.l.j.ꝛ etiam codicilli ab eo dependentes.Sed hic non dependebant: quia testamentũ non erat factum.Et de materia huius legis, vide plene in.l.cũ pater.ſ.cum estimaret.de lega.ij.Et aduertendum:quia vna glos.in verbo, dimidia.opponit de.l.quidam referunt.in fine.ſ.eod.per quam videtur, quod iste iam natus saltim de rigore teneatur ad integrum legatum: cuius contrarium hic dicitur.glo.dicit,quod illa per istam corrigitur. Tu dic,quod casus sunt diuersi. Nam hic loquitur,quando putauit vnum solum debere succedere: et successerunt duo:ibi econuerso putauit duos succedere, et non successit, nisi vnus ex eis. Et eodem modo respondet ad aliud contrarium,quod facit alia glos.de.l.cum filius.in princi. j.de legatis secundo.

Spalam. ¶Licet heres fuerit nuncupatus coram testatoribus,ſi tamen in scriptura, que cõfecta fuit etiã eodem instanti,non reperitur scriptus:credendum est testatorem voluisse illam scripturam valuisse iure codicillorum,nõ iure testamenti. hoc dicit no. Et effectus est magnus: quia licet non sint ibi nisi quinq; testes, valebit. Sed si voluisset eam valere iure testamenti, tunc non valeret eo modo:vt.ſ.eo.l.j.et.l.illud.ſ.tractari. Sed tunc contra de illo eodem.ſ.quia postquam fecit institutionem heredis,censetur voluisse,quod sit testamentum: ꝛ ideo si non potest valere,vt testamenum:non valet,vt codicillus. Sol.verum esset hec, ſi in illa scriptura reperiretur facta institutio:sed hic non reperitur facta: licet antea eam fecisset,vel nũcupasset coram testibus. Et istud est valde notabile: et dat intelligere illum.ſ. Et eodem modo dico si nulla esset confecta scriptura: et testato: coram testibus fecisset institutionem heredis, ꝛ legata: censeretur voluisse quod sit testamẽtum: et si non posset valere iure testamenti,nec etiam iure codicillorũ:sed quando fecit partim sine scriptura,ꝛ partim cum scriptura, etiam eodem cõtextu, habet locum ista lex notabilis:vt si fecit institutionem sine scriptura et legata cum scriptura:censetur voluisse,quod illa scriptura habeat vim codicillorum. Sed quid erit de illa institutione facta sine scriptura:glos.i.hic tenet quod non valeat,vt testamentum, nec vt codicillus. Sed in.l.is qui.de testamentis.tenet contrarium. Doct.dicunt,quod si voluit facere testamentum in scriptis,procedit ista glos. etiam si coram septem testibus nũcupasset:quia nec valet, vt nuncupatiuum: qꝛ hoc noluit:nec vt in scriptis: qꝛ scriptura cum solẽnitate non interuenit. Si autem non constat,quod voluerit facere testamentum in scriptis: tunc si nuncupauit coram septem testibus valebit, vt testamentum:quia non potest, nec vt codicillus: vt sic hereditas sit sibi restituenda a venientibus ab intestato: quia hoc non est verisimile, quod voluerit postquam fecit institutionẽ directam:vt.l.illud.ſ.tractari. ¶Vltimo scias, quod ista lex procedit,nisi appareret, quod in scriptura non fuisset scripta institutio heredis propter defectum scriptoris, vel notarij: quia tunc habetur pro scripta: vt.l.error.C. de testamentis. Debet ergo hoc intelligi,quando processit de volũtate testatoris:quia in scriptura non fieret mentio de herede:quod in dubio presumitur.

Regestum,

a b c d e f g h i k l m n o p q r s t v x y z aa. Omnes sunt quaterniones.

Lugduni,

EXCVDEBAT IOANNES AVSVLTVS.

Tabula Rub. ⁊ Legum in hoc volu. contentarum.

¶ Rubri. solu. matri. fo. 2

Et in secunda lectu. 5
l. Notis. 3. Et in secunda lect. 7
l. Soluto matrimonio. 9
§. Sed vtrum. 11
l. Non solum. 12
l. De diuisione. 13
l. Si ante. 14
l. Fructus. 15
l. Diuortio. eo.
§. Ob donationes. 17
§. Si fundum. 18
§. Interdum. 19
l. Si mora. 21
l. Si ab hostibus. 23
l. Si alienam. 24
l. Maritum. 25
§. Eleganter. l. Alia. 26
l. Rei iudicate. 28
§. Heredi. eo. 29
§. Socero. 29
§. Si in iudicio. eod. 30
l. Etiam filij. 31
§. Licet. 32
l. Si mulier. 33
l. Si cum dotem. 37
§. Si post solutum. 38
§. Si mulier. 39
§. Si patri. eo. 40
§. Eo autem. 40
§. Si maritus. 41
§. Transgrediamur. 44
l. Si constante. 49
§. Si exheredato. 50
§. Quoties. 51
§. Si bona. 53
l. Si filiofamil. 53
§. Si vir. 55
l. Semel mora. 56
l. Si marito. 58
l. Que dotis. 62
l. Titia dimortium. 64
l. Liberta. 65
l. Lucius Titius. 67
l. Viro atq; 68
l. Post dotem. 68
§. Vsuras. l. In insulam. eo. 79
l. Si socer a genero. 81
l. Maritum. 82
l. Estimatis rebus. 83
l. Vsufructu. 84
l. Seruus dotalis. 85
l. Dotalem. 87
l. Qui dotem. 88
l. Caius Seius. eo. 89
l. Maritus. 92
l. Si filiofamil. la. ſſ. 100
l. Cum mulier. 114
§. De viro. l. Si vero. 116
l. In bis rebus. 117
§. Si vir socero.
l. In partem.

¶ Rub. de testamen. fol. 117

l. Testamentum. eo.
§. Surdus. l. Qui in. 117
l. Si quis post. 118
l. Qui testamento domini. eo. 120
l. Si filiusfamil. eod.
§. Eum qui. eod.
l. Heredes. eo.
l. Ad testium. eo.
l. Si qui cum testamentum. eo.

¶ Rub. de liber. ⁊ posth. fo. 119

l. Quid sit. eo.
l. Et si perceperit. eod.
l. Si ita testatus. eo.
l. Si filius eius qui in potestate. 120
l. Si a primo herede. eod.
l. Si quis posthumos. eo.
l. Commodissime. 121
l. Si ita scriptum. eod.
l. Filij. eo.
l. Filio quem pater. 122
l. Filiusfamilias. eo.
§. Si quis ex certa. l. Filius a patre. eo.
l. Hallus. eod.
§. Quidam recte. eo.
§. Idem credendum. eo.
§. Ita sane. eo.
§. Et quid si tantum. 123
§. Quid si is. eod.
§. Si eius qui. eo.
§. Fortitan. eo.
§. Nunc de lege. eod.
§. Etiam si parente. eo.
§. Videndum. eo.
§. Ille casus. eod.

¶ Rub. de iniust. rupto ⁊ irrito testamento. fol. 123

l. Testamentum. eo.
l. Posthumi. eo.
l. Nam ⁊ si sub conditione. eo.
l. Si quis filio. 124
§. Irritum. eo.
§. Hi autem. eod.
l. Nam si miles. eod.
l. Posthumo. eo.
l. Cum in secundo. 125
l. Si quis heres. eo.

¶ Rub. de bis que in testamento delentur. fo. 125

l. Que in testamento. eod.
l. Cancellauerat. eo.
l. Proxime. eo.

¶ Rubrica de heredibus instituendis. fo. 125

l. Qui testatur. eo.
l. Circa. eo.
§. Aperture. 126
§. Nepotes. eo.
l. Quotics. 127
§. Si quis ita. eo.
l. Si alterius. eo.
§. Paterfamil. eo.
l. Julianus. eo.
l. Item quod Sabinus. eo.
l. Ex facto. 128
l. Si quis instituatur. eod.
l. Titius. eo.
l. Illa institutio. 129
l. Ex facto. eo.
l. Si quis ita. eod.
l. Qui filio. eo.
l. Si paterfamil. eod.
l. Qui soluendo. eo.
l. Si ita. eo.
l. Si alienum. 130
l. Seruus bereditarius. eo.

¶ Rub. de mili. testa. fo. 130

l. Militibus. eod.
l. Si miles. eo.
l. Qui iure. eo.
l. Ex militari. eod.
§. Si filiusfamil. eo.
l. Neq; enim. eod.

¶ Rub. de acqui. here. fo. 130

l. Qui totam. 131
l. Quandiu. 132
l. Nolle. eo.
l. Mutum. eo.
§. Eum cui. eo.
l. Qui in aliena. 133
§. Si is qui putabat. eo.
§. Interdum. eo.
§. Celsus. 134
l. Si quis filiumfamil. eo.
§. Si filius. eo.
§. In omni. eod. 135
l. More.
§. Impubes. eod.
l. Pupillus. eo.
l. Si ex asse. 136
l. Impuberibus. eo.
l. Ei qui. eod.
l. Is qui heres. eod.
§. Si quis dubitet. eo.
§. Neq; eod. 137
l. Is qui putat.
l. Nec is qui. eo.
§. Heres. eo.
l. Is potest. 138
l. Qui hereditatem. eo.
l. Prio herede. 139
§. Si quid tamen. eod.
§. Papinianus. eod.
§. Si sepulchri. 140
l. Si quis extraneus. eo.
§. Interdum. eo.
§. Si quis partem. 141
l. Si is ad quem. eo.
l. In repudianda. 142
l. Fuit questionis. eo.
l. Si quis mihi bona. 143
§. Seruus. eod.
§. Jussum. eo.
§. Sed vtrum. 144
§. Sed quid. eo.
§. Quid si mandauit. 145
§. Sed si mandauit. eo.
l. Si ego. eo.
l. Feminem. eo.
l. Aristo. 146
l. Cum quidam. eod.
l. Quod dicitur. eod.
§. Suum. 147
§. Scientia. eo.
§. Si certus. eo.
l. Heredi. eo.
l. Heres institutus. eod.
l. Sed si ⁊ sua. 148
§. Sed ⁊ si cum. eo.
l. Si quis heres. eod.
§. Si exclusus. eo.
l. Heres in omne. eod.
l. Si duo. 149
l. Quandiu. eod.
l. Quesitum. eo.
l. Filius qui se. 150
§. Si in societate. eo.
§. Si seruum. eo.
l. Heres per seruum. eo.
l. Quoties. eo.
l. Aditio. eo.
l. Cum falsum. 151
l. Qui seruum. eo
l. Si per epistolam. eo.
l. Eum qui. 15

Tabula Rub. & Legum in hoc volu. contentarum.

§. Filiusfamilias. 152
l. Cum heres. eo.
§. Qui ex parte. eo.
l. Qui ex duobus. eo.
§. Qui semel. 153
l. Heres quandoq;. eo.
l. Cum hereditate. eo.
l. Necessarijs. 154
l. Ex parte. eo.
l. Qui patri. 155
l. Filium. 156
l. Si minor. eo.
l. Antistius. eo.
§. Si seruus. eo.
§. In libro. eo.
l. Seruus duorum. eo.
l. Si seruus. eo.
l. Seruus communis. eo.
l. Cum solus. 157
l. Quandiu. la secunda. eo.
l. In plurium. 159
l. Si seruum. eo.
§. Prætor ait. eo.
l. Si quis heres. eo.
l. Si quis non quasi. 160
l. Qui putat se. eo.
§. Qui bona fide. eo.
l. Ex semisse. eo.
l. Si tu ex parte. eo.
l. Illud. eo.
l. Duo fratres. eo.
l. Placet. 161
l. Si solus. eo.
l. Toties. eo.
l. Si seruus. eo.
l. Si totam. 163
l. Ventre. eo.
l. Si metus. 164
l. Pantonius. 165
§. Rei perduellionis. eo.
l. Eum bonis. 166
§. Pupillis. eo.
l. Herit. eo.
l. Si pupillus. 167
l. Paulus lib. xij. respon. eo.
l. Si is qui bonis. eo.
l. Filiussa. 168
l. Pater quoties filio. eo.
§. Pater mutus. eo.
l. Qui superstitis. eo.
l. Recusari. 169
l. Qui pupillum. eo.
l. Clodius. eo.
l. Que neptis. 170
l. Aristo. eo.

¶ Rub. quẽadmo. testa. aper. fo. 170

l. Omnibus. eo.
§. Si quis. eo.
l. Tabularum. eo.
§. Testamentum. eo.
§. Si dubitetur. 171
§. Si quis. eo.
l. Cum ab initio. eo.
l. Sed si quis. eo.
l. Si in duobus. eo.
§. Si tabule. eo.
l. Si quis fecerit. eo.

¶ Rub. si quis omis. cau. testa. fo. 171

l. Prætor. eo.
§. Et parui. eo.
§. Si proponatur. eo.
§. Qui sunt. eo.
§. Qui sub conditione. 172
§. Non querimus. eo.
§. Si quis. eo.
l. Quia. eo.
§. Non simpliciter. eo.
§. Si patronus. eo.
§. Hoc edictum. eo.
§. Si libertas. eo.
l. Quidam. eo.
l. Si quis. eo.
l. Si non solus. eo.
§. Cum substitutis. eo.
§. Si duo. eo.
l. Si ab instituto. 173
§. Heredem. eo.
l. Et si non. eo.
l. Si quis. eo.
l. Duo heredes. eo.
l. Si filius. eo.
l. Si in testamento. eo.
§. Si quis. eo.
l. Si filius. eo.
l. Si dolo. eo.
l. Cui seruus. 174
l. Julianus. eo.
l. Mater secundis. eo.
l. Si seruum. eo.
§. Institutus. eo.
l. Qui omissa. eo.

¶ Rub. ad senatusc̃ŏ. Sillan. fo. 174

l. Cum aliter. eo.
§. Domini. el primo. eo.
§. Seruus pign. 175
§. Sed meo. eo.
§. Domini. el secundo. eo.
§. In eo. 176
§. De matris. eo.
§. Si pater ab hostibus. eo.
§. Si pater necatus. eo.
§. Si vir. eo.
§. Occisorum. eo.
§. Si sibi. 178.
§. Item. eo.
§. Questionem. eo.
§. Hoc autem. eo.
§. Juxta. eo.
§. Potuisse. eo.
§. Hoc rescriptum. eo.
§. Si quis. eo.
§. Impubes. 179
§. Excusantur. eo.
§. Si dominus. eo.
l. Diuus. eo.
l. Si quis in graui. 180
§. Si quis. eo.
§. Si maritus. eo.
§. Si cum omnes. eo.
§. Subuenitur. 181
§. Ignoscitur. eo.
§. Si quis quem. eo.
§. Si ex stipulatu. eo.
§. Utrum. eo.
§. De bis. 182
§. Quod ad causam. eo.
§. Aperire. eo.
§. Si quis tabulas. eo.
§. Si autem. eo.
§. Si alius. eo.
§. Eleganter. eo.
§. Si conditioni. 185
l. Necessarios. eo.
§. Non alias. eo.
§. Ubi. eo.
l. Et si certus. eo.
§. Si vnus. eo.
§. Si appetitus. eo.
l. Senatusc̃on. 184
§. Si filiusfamilias. eo.
l. Cum fisco ea. eo.
l. Si exheredatus. eo.
§. Sub diuo. eo.
l. In cognitione. eo.
l. Excipiuntur. 185
l. Si sequens. eo.
§. Cum ex parte heredi. eo.
l. Domino. eo.
l. Prius de se. eo.
l. Ex inofficioso. eo.
l. Cum dominus. eo.
l. Heres qui. eo.
l. Propter veneni. eo.
§ Neptis que. eo.
§. Parricidis. eo.
l. Caius Seius. eo.
l. Si antequam. eo.
l. Lege Cornelia. 186
l. Fideicommissum. eo.

¶ Rub. si quis aliquem testari. fo. 186

l. Qui dum. 187
§. Si dominus. eo.
§. Fratris autem. eo.
§. Sed si fidei. eo.
l. Virum qui. eo.

¶ Rub. de iure codic. fo. 187

l. Sepissime. eo.
l. Si ei qui post. 188
§. Furiosus. eo.
§. Hereditas. eo.
l. Si quis cum. eo.
§. Testamento. eo.
l. Eum qui. eo.
l. Ante tab. eo.
l. Diuus Verus. eo.
§. Codicillos. eo.
§. Licet. eo.
l. Quedam non. 189
l. Conficiuntur. eo.
§. Codicilli. eo.
§. Si post factum. eo.
§. Si miles. eo.
§. Si ei seruo. eo.
§. Si quis certi. 190
l. Aristo. eo.
l. Quod per manus. eo.
l. Qui graui. eo.
§. Tractari. eo.
l. Quidam referunt. eo.
l. Ab intestato. eo.
l. Litere quibus. eo.
l. Plotiana. 191
l. Is qui vnum. eo.
l. Si palam. eo.

FINIS.

K. 9640

tui me iustificet. ⁊ cognoscet enim quicquid euenerit. fortitudo necessaria est. ad omne periculū ut tribulationē. neq; animę extui. Similiter ⁊ contra delictuas. ⁊ duritias. ⁊ honores terrenos. animi fortitudo tenenda est. ut neq; extollaris ō homo. neq; insuperbiā eri garis. ñ despicias inimicō. neq; humiles spernas. neq; obliuiscaris dñm. neq; dere

ractatum. firmā habeā potestatē. Quare ḡ dubitastis pusillę fidei. Qui pusillū credit arguetur. ⁊ qui nichil credit contēpnet. ⁊ fragiles in fide corripientur. aliem a fide omnino punientur. Tales fuerunt iudei ⁊ pagani. idō q; in malis suis euanuerūt. tales etiā hereticī. idōq; indieibus iudicii dampnabuntur. Tunc surgens. imperauit

[illegible]ato. arm. ineterna gl[illegible]nant. ubi copiosiꝰ as ui[illegible]ol. exultat. portans coro[illegible] immaculate [illegible]. Dulcissimi fi[illegible]. [illegible]. mis. congregatio. hyla[illegible]congregatio. fulgen communio. ista est ascō be ne p̄dicta. ⁊ admuntiata. ista est exultatio. ista est ab initio narrata requies. Jnsta festinarunt ire omnes dñm diligentes. ā ista colligunt